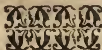
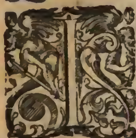

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

N multis, magnisq. beneficijs, quæ per sacram Tridentinam Synodum Ecclesiæ suæ Deus contulit, id in primis numerandum videtur, quòd inter tot Latinas editiones Diuinarum Scripturarum, solam veterem ac vulgatam, quæ longo tot sæculorum vsu in Ecclesia probata fuerat, grauissimo Decreto authenticam declarauit. Nam, vt illud omittamus, quòd ex recentibus editionibus non paucæ ad hæreses huius temporis confirmandas licenter detortæ videbantur; ipsa certe tanta versionum varietas, atque diuersitas magnam in Ecclesia Dei confusionem parere potuisset. Iam enim hac nostra ætate illud fere euenisse constat, quod sanctus Hieronymus tempore suo accidisse testatus est, tot scilicet fuisse exemplaria, quot codices; cum vnusquisque pro arbitrio suo adderet, vel detraheret. Huius autem veteris ac vulgatæ Editionis tanta semper fuit auctoritas, tamq. excellens præstantia, vt eam ceteris omnibus Latinis editionibus longe anteferendam esse, apud æquos Iudices in dubium reuocari non posset. Qui namque in ea Libri continentur (vt a maioribus nostris quasi per manus traditum nobis est) partim ex sancti Hieronymi translatione, vel emendatione suscepti sunt; partim retenti ex antiquissima quadam editione Latina, quam sanctus Hieronymus communem & Vulgatam, sanctus Augustinus Italam, sanctus Gregorius Veterem translationem appellat. Ac de Veteris quidem huius, siue Italæ editionis sinceritate atque præstantia præclarum sancti Augustini testimonium extat in secundo Libro de Doctrina Christiana, vbi Latinis omnibus editionibus, quæ tunc plurimæ circumferebantur, Italam præferendam censuit, quòd esset, vt ipse loquitur, verborum tenacior cum perspicuitate sententiæ. De sancto vero Hieronymo multa extant veterum Patrum egregia testimonia: cum enim sanctus Augustinus hominem doctissimum, ac trium linguarum peritissimum vocat, atque eius translationem ipsorum quoque Hebræorum testimonio

Præfa. in Iosue.
S. Hiero. in c. 49. Isaiæ.
S. Augu. lib. 2. De Doctr. Christ. cap. 14
S. Grego. Epi. Dedic. ad Leandrū c. 5. in fi.
S. Augu. vbi sup.
Lib. 18. de Ciui. Dei c. 43

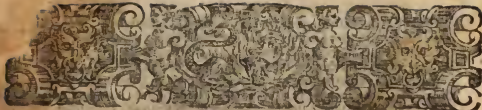
se confirmat. Eundem sanctus Gregorius ita prædicat, ut eius [illegible]em, quam nouã appellat, ex Hebræo eloquio cuncta ueritus trans[illegible]dicat: atque idcirco dignissimam esse, cui fides in omnibus habeatur. [illegible]anctus autem Isidorus non uno in loco Hieronymianam uersionem ceteris [illegible]nnibus anteponit, eamq. ab ecclesijs Christianis communiter recipi ac pro[illegible]ri affirmat, quòd sit in uerbis clarior, & ueracior in sententijs. Sopronius [illegible]oque, uir eruditissimus, sancti Hieronymi translationem non Latinis mo[illegible] sed etiam Græcis ualde probari animaduertens, tanti eam fecit, vt Psalte[illegible]um & Prophetas ex Hieronymi uersione in Græcum elegāti sermone transtulerit. Porro qui secuti sunt, uiri doctissimi, Remigius, Beda, Rabanus, Haymo, Anselmus, Petrus Damiani. Ricardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lombardus, Alexander, Albertus, Thomas, Bonauentura, ceteriq. omnes, qui his nongentis annis in Ecclesia floruerunt, sancti Hieronymi versione ita sunt vsi, vt ceteræ, quæ pene innumerabiles erant, quasi lapsę de manibus Theologorum, penitus obsoleuerint. Quare nonimmerito Catholica Ecclesia sanctum Hieronymum Doctorem maximum, atque ad Scripturas sacras interpretandas diuinitus excitatum ità celebrat, vt iam difficile non sit illorum omnium damnare iudicium, qui vel tam eximij Doctoris lucubrationibus non acquiescunt, uel etiam meliora, aut certe paria præstare se posse confidunt. Ceterum ne tam fidelis translatio, tamq. in omnes partes Ecclesiæ utilis, uel iniuria temporum, vel impressorum incuria, vel temere emendantium audacia, vlla ex parte corrumperetur, eadem sacrosancta Synodus Tridentina illud Decreto suo sapienter adiecit, ut hæc ipsa uetus ac vulgata Editio emendatissime, quoad fieri posset, imprimeretur: neque vlli licere eam sine facultate & approbatione Superiorum excudere. Quo Decreto simul typographorũ temeritati ac licentię modum imposuit, & Pastorum Ecclesiæ in tanto bono quàm diligentissime retinendo, & conseruando, uigilantiam, atque industriam citauit. Et quamuis insignium Academiarũ Thelogi in Edictione vulgata pristino suo nitori restituenda magna cum laude laborauerint; quia tamen in tanta re nulla potest esse nimia diligentia, & codices manuscripti complures & uetustiores Summi Pontificis iussit conquisiti, atque in Vrbem aduecti erant; & demum, quoniam executio generalium Conciliorum, & ipsa Scripturarum integritas ac puritas ad curam Apostolicæ Sedis potissimum pertine[illegible] cognoscitur; ideo Pius IV. Pontifex Maximus pro sua in omnes Ecclesiæ partes incredibili uigilãtia, lectissimis aliquot Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, alijsq. cum Sacrarũ litterarum, tum uariarum linguarum peritisimis uiris, eam prouinciam demandauit, ut vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquissimis codicibus manuscriptis, inspectis quoque Hebraicis, Græcisq. Bibliorũ fontibus; consultis denique ueterum Patrum commentarijs, accuratissime castigarent. Quod itidem institutum Pius V. prosecutus est. Verum Conuentum illum ob varias, grauissimasque Sedit Apostolicæ occupationes iamdudum intermissum, Sixtus V. diuina prouidentia ad summum Sacerdotium euocatus, ardentissimo studio reuocauit, & opus tandem confectum typis mandari iussit. Quod cum iam esset excusum, & ut in lucem emitteretur, idem Pontifex operam daret, animaduertens non pauca in sacra Biblia præli uitio irrepsisse, quæ iterata diligentia indigere viderentur, totũ opus sub incudẽ reuocandũ censuit atque decreuit: Id vero cum morte præuentus præstare nõ potuisset, Gregorius XIIII. qui post Vrbani VII. duodecimo dierũ Pon-

tificatum

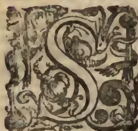
tificatū Sixto successerat, eius animi intentionē executus perf
est, amplissimis aliquot Cardinalibus, alijsq. doctissimis viris ad h
tatis. Sed eo quoque, & qui illi successit, Innocentio IX. breuissin
hac luce subtractis; tandem sub initium Pontificatus Clementis V
nunc Ecclesiæ vniuersæ gubernacula tenet, opus, in quod Sixtus
derat, Deo bene iuuante perfectum est. Accipe igitur Christiane
eodem Clemente Summo Pontifice annuente, ex Vaticana Typogra
terem ac vulgatam sacræ Scripturæ Editionem, quanta fieri potuit dil
castigatam; quam quidem sicut omnibus numeris absolutam, pro hu
imbecillitate affirmare difficile est, ita ceteris omnibus, quæ ab hanc us
diem prodierunt, emendatiorem, puriorem q. esse, minime dubitandum.
vero quamuis in hac Bibliorum recognitione in codicibus manuscriptis, He
bræis, Græcisq. fontibus, & ipsis veterum Patrum commentarijs conferendis non mediocre studium adhibitum fuerit; in hac tamen peruulgata Lectione sicut nonnulla consulto mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, consulto immutata relicta sunt; tum quòd ita faciendum esse ad offensionem populorum vitandam sanctus Hieronymus non semel admonuit: tum quòd facile fieri posse credendum est, vt maiores nostri, qui ex Hebræis, & Græcis Latina fecerunt, copiam meliorum, & emendatiorum librorum habuerint, quàm ij, qui post illorum ætatem ad nos peruenerunt, qui fortasse tam longo tempore identidem describendo minus puri, atque integri euaserunt; tum denique quia sacræ Congregationi Amplissimorum Cardinalium, alijsq. eruditissimis viris ad hoc opus a Sede Apostolica delectis propositum non fuit, nouam aliquam editionem cudere, vel antiquum Interpretem vlla ex parte corrigere, vel emendare; sed ipsam veterem, ac vulgatam Editionem Latinam a mendis veterum librariorum, necnon prauarum emendationum erroribus repurgatam, suæ pristinæ integritati, ac puritati, quoad eius fieri potuit, restituere; eaq. restituta, vt quàm emendatissime imprimeretur iuxta Concilij Oecumenici Decretum pro viribus operam dare. Porro in hac Editione nihil non canonicum, nihil adscititium, nihil extraneum apponere visum est: atque ea causa fuit, cur Liber tertius & quartus Esdræ inscripti, quos inter Canonicos libros sacra Tridentina Synodus non annumerauit, ipsa etiam Manasse regis Oratio, quæ neque Hebraice, neque Græce quidem extat, neque in manuscriptis antiquioribus inuenitur, neque pars est vllius Canonici libri, extra Canonicæ scripturæ seriem posita sint: & nullæ ad marginem concordantiæ (quæ posthac inibi apponi non prohibentur) nullæ notæ, nullæ variæ lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conspiciantur. Sed sicut Apostolica Sedes industriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes sancti Hieronymi, & alia id genus in alijs editionibus inseruerunt; ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipsa Vaticana editione eiusmodi adiumenta pro studiosorum commoditate, atque vtilitate in posterum adijciantur; ita tamen, vt lectiones variæ ad marginem ipsius Textus minime annotentur.

Ep. Sum. & Fretellam. Præf. Euang. ad Damasum.

DE CA-

DE CANONICIS SCRIPTVRIS DECRETVM EX CONCILIO TRIDENTINO SESSIONE QVARTA.

SACROSANCTA Occumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem tribus Apostolicæ Sedis Legatis, hoc sibi perpetuo ante oculos proponens, ut sublatis erroribus, puritas ipsa Euangelij in Ecclesia conseruetur. *Et infra:*

Sacrorum uero librorum Indicem huic Decreto ascribendum censuit, ne cui dubitatio suboriri possit quinam sint, qui ab ipsa Synodo suscipiuntur: Sunt uero infrascripti: Testamenti ueteris, Quinque Moysi, idest Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium: Iosue, Iudicum, Ruth: Quattuor Regum: Duo Paralipomenon: Esdrę primus, & secundus, qui dicitur Neemias: Tobias, Iudith, Esther, Iob, Psalterium Dauidicum centum quinquaginta Psalmorum, Parabolæ, Ecclesiastes, Canticum cāticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Ieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim Prophetæ minores, idest, Osea, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias: Duo Machabęorum, primus, & secundus. Testamenti noui: Quattuor Euāgelia, secundum Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioannem: Actus Apostolorum a Luca Euangelista conscripti: Quattuordecim Epistolæ Pauli Apostoli: Ad Romanos, duę ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonē, ad Hebræos: Petri Apostoli duæ: Ioannis Apostoli tres: Iacobi Apostoli una: Iudæ Apostoli una: & Apocalypsis Ioannis Apostoli. Si quis autem Libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi cōsueuerunt, & in ueteri vulgata Latina editione habentur, pro sacris, & canonicis non susceperit, & traditiones prędictas sciens & prudens contempserit, anathema sit.

CLE-

C L E M E N
P A P A VIII.
Ad perpetuam rei memoriam.

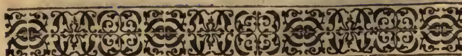
VM sacrorum Bibliorum vulgatæ editionis Textus summis laboribus, ac vigilijs restitutus, & quàm accuratissime mendis expurgatus, Benedicente Domino, ex nostra Typographia Vaticana in lucem prodeat; Nos, vt in posterum idem Textus incorruptus, vt decet, conseruetur, opportune prouidere volentes, auctoritate Apostolica, tenore præsentium districtius inhibemus, ne intra decẽ annos a data præsentium numerandos, tam citra, quàm vltra montes alibi quàm in nostra Vaticana Typographia a quoquam imprimatur. Elapso autem præfato decennio, eam cautionem adhiberi præcipimus, vt nemo hanc sanctarum Scripturarum editionem typis mandare præsumat, nisi habito prius exemplari in Typographia Vaticana excuso: cuius exemplaris forma, ne minima quidem particula de Textu mutata, addita, vel ab eo detracta, nisi aliquod occurrat, quod Typographicæ incuriæ manifeste adscribendum sit, inuiolabiliter obseruetur. Si quis vero Typographus in quibuscumq; Regnis, Ciuitatibus, Prouincijs, & locis tam nostræ & S.R.E. ditioni in temporalibus subiectis, quàm non subiectis, hanc eandem sacrarum Scripturarum editionem intra Decennium prædictum quoquomodo, elapso autem Decennio, aliter quàm iuxta huiusmodi exemplar, vt præfertur, imprimere, vẽdere, venales habere, aut aliàs edere vel euulgare, aut siquis Bibliopola a se vel ab alijs quibusuis, post datam præsentium, huius Editionis impressos libros, seu imprimendos a præfato restituto & correcto Textu in aliquo discrepantes, seu ab alio, quàm a Typographo Vaticano, intra Decennium excusos, pariter vendere, venales proponere vel euulgare præsumpserit, vltra amissionem omnium librorum, & alias arbitrio nostro infligendas pœnas temporales, etiã maioris excommunicationis sententiam eo ipso incurrat; a qua nisi a Romano Pontifice, præterquàm in mortis articulo constitutus, absolui non possit. Mandamus itaque vniuersis & singulis, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, ceterisq. Ecclesiarum, & locorum, etiam regularium Prælatis, vt præsentes litteras in suis quisque Ecclesijs & iurisdictionibus ab omnibus inuiolate perpetuo obseruari curent ac faciant. Contradictores per censuras Ecclesiasticas, aliaq. opportuna iuris & facti remedia, appellatione postposita, compescendo, inuocato etiã ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis; Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac in Generalibus, Prouincialibus, uel Synodalibus Concilijs editis generalibus, uel specialibus, ac quarumcumque Ecclesiarum, Ordinum, Congregationum, Collegiorum, atque Vniuersitatum, etiam Studiorum generalium iuramento, confirmatione Apostolica, uel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, ac priuilegijs, indultis, ac litteris Apostolicis in contrarium quomodocumque emanatis, & emanandis: quibus omnibus ad hunc effectum latissime derogamus, ac derogatum esse decernimus. Volumus autem, ut præsentium transumptis etiam in ipsis voluminibus, impressis eadem, in iuditio & extra, fides vbique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forēt exhibita, uel ostēsa.

Dat. Romæ, apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris. Die ix. Nouembris. M D X C I I. Pontif. Nostri Anno I.

M. Vestrius Barbianus.

ORDO LIBRORVM VETERIS TESTAMENTI.

ORDO LIBRORVM NOVI TESTAMENTI.

HIERO-

HIERONYMI
PROLOGVS
GALEATVS.

Viginti & duas litteras esse apud Hebræos, Syrorũ quoque lingua & Chaldæorum testatur, quæ Hebrææ magna ex parte confinis est.nã & ipsi vigintiduo elemẽta habent eodẽ sono, sed diuersis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum Moysi totidem litteris scriptitant, figuris tantum & apicibus discrepantes. Certumq. est Esdram scribam, legisq. doctorem, post captam Ierosolymam & instaurationem templi sub Zorobabel, alias litteras reperisse quibus nũc vtimur; cum ad illud usque tempus ijdem Samaritanorum & Hebreorum characteres fuerint. In libro quoque Numerorum hęc eadem supputatio, sub Leuitarũ ac sacerdotum censu, mystice ostenditur. Et nomen Domini tetragrammaton in quibusdam Græcis uoluminibus, usque hodie antiquis expressum litteris inuenimus. Sed & psalmi tricesimus sextus, & centesimus decimus, & centesimus undecimus, & centesimus decimusoctauus, & centesimus quadragesimusquartus, quamquã diuerso scribantur metro, tamen eiusdem numeri texuntur alphabeto. Et Ieremiæ lamentationes, & oratio eius: Salomonis quoque in fine prouerbia, ab eo loco in quo ait, Mulierẽ fortẽ quis inueniet? ijsdẽ alphabetis uel incisionibus supputantur. Porro quinque litteræ duplices apud Hebræos sunt: Caph, Mem, Nun, Pe, Sade, aliter enim scribuntur per has principia, medietatesq. uerborũ, aliter fines. vñ & quinq. a plerisq. libri, duplices ęstimãtur, Samuel, melachim, Dibre haiamim, Esdras, Ieremias, cum Cinoth, id est lamẽtationib. suis. Quo igit̃ vigintiduo elementa sunt, p q̃ scribimus Hebraice omne quod loquimur, & eorum initijs vox humana comprehẽditur: ita uiginti duo uolnmina supputantur, quibus quasi litteris & exordiis in Dei doctrina, tenera adhuc & lactẽs viri iusti erudit̃ infantia.

Primus, apud eos liber, vocat̃ כראשות Beresith: quem nos Genesim dicimus.

Secundus, ואלה שמות veelle semoth: qui Exodus appellatur.

Tertius, ויקרא vaijcra, id est Leuiticus.

Quartus, וידבר vaieddaber, quem Numeros vocamus.

Quintus, אלה הדברים Elle haddebarim, qui Deuteronomium prænotatur.

Hi sunt quinq. libri Moysi, quos proprie חורה Thora, id est Legem appellant.

Secundũ, prophetarũ ordinẽ faciunt, & incipiũt ab Iesu filio Naue: q apud eos נון יהושע בן Iosue ben Nun dicitur.

Deinde subtexunt שפטים Sophetim, id est Iudicum librum. Et in eundem compingunt Ruth: quia in diebus Iudicum facta eius narratur historia.

Tertius sequitur שמואל Samuel, quẽ nos Regum primum & secundum dicimus.

Quartus, מלכים Melachim, id est Regũ, q tertio & quarto Regũ volum. cõtinet.

Meliusq. multo est מלכים Melachim, ist est Regum, quam ממלכות Mamlachot, id est Regnorum dicere Non enim multarum gentium describit regna, sed unius Israelitici populi, qui tribubus duodecim continetur.

.ſt ישעיהו Iſaias.
ירמיהו Ieremias.
s, יחזקאל Ezechiel.
a...s, liber duodecim Prophetarū: qui apud illos vocatur תרי עשר There aſar.
Tertius ordo, Hagiographa poſſidet.
Et primus liber incipit a איוב Iob.
Secundus a דוד Dauid: quem quinque inciſionibus & vno pſalmorum volumine cōprehendunt.
Tertius eſt שלמה Salomon, tres libros habens: Prouerbia, quæ illi משלי Misle, id eſt Parabolas appellant.
Quartus, Eccleſiaſten, i. קהלת Coheleth.
Quintus, Canticum canticorum, quem titulo שיר השירים Sir haſſirim prænotēt.
Sextus, eſt דניאל Daniel.
Septimus, דברי הימים Dibre haiamim, id eſt Verba dierum: quod ſignificantius, Chronicon totius diuinæ hiſtoriæ poſſumus appellare. qui liber apud nos Paralipomenon primus & ſecūdus inſcribit.
Octauus, עזרא Eſdras: qui & ipſe ſimiliter apud Græcos & Latinos, in duos libros diuiſus eſt.
Nonus, אסתר Eſther.

Atque ita fiunt pariter Veteris legis libri uiginti duo: id eſt Moyſi quinque, & Prophetarum octo, Hagiographorum nouem. Quamquā nonnulli רות וקינות Ruth & Cinoth, inter Hagiographa ſcriptitent, & hos libros in ſuo putent numero ſuppu tādos: ac per hoc eſſe Priſcæ legis libros uigintiquattuor: quos ſub numero uigintiquattuor ſeniorum Apocalypſis Ioannis inducit adorantes Agnū, & coronas ſuas proſtratis vultibus offerentes: ſtantibus coram quattuor animalibus occulatis ante & retro, id eſt in præteritum & in futurum reſpicientibus, & indefeſſa uoce clamantibus, Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui uenturus eſt. Hic prologus, Scripturarum quaſi galeatum principium, omnibus libris quos de Hebræo uertimus in Latinū, conuenire poteſt: vt ſcire valeamus, quidquid extra hos eſt, inter apocrypha eſſe ponendum. Igitur Sapientia, quæ vulgo Salomonis inſcribitur, & Ieſu filij Syrach liber, & Iudith, & Tobias, & Paſtor, non ſunt in canonne. Machabęorum primum librum, Hebraicū reperi. Secundus, Græcus eſt: quod ex ipſa quoque phraſi probari poteſt. Quæ cū ita ſe habeant, obſecro te Lector, ne laborem meum, reprehenſionē exiſtimes antiquorum. In templo Dei offert vnuſquiſque quod poteſt: alij aurū, argentum & lapides pretioſos: alij byſſum & purpuram & coccum offerunt & hyacintum: nobiſcū bene agitur, ſi obtulerimus pelles & caprarum pilos. Et tū Apoſtolus contemptibiliora noſtra magis neceſſaria iudicat. Vnde & tota illa tabernaculi pulchritudo: & per ſingulas ſpecies, Eccleſiæ præſentis futuræq. diſtinctio, pellibus tegitur & cilicijs ardoremq. ſolis & iniuriam imbrium ea quæ viliora ſunt prohibent. Lege ergo primum Samuel, & Melachim meum: meum, inquam, meum. Quidquid enim crebrius vertendo, & emēdando ſollicitius & didicimus & tenemus, noſtrum eſt. Et cum intellexeris quod antea neſciebas, uel interpretem me æſtimato, ſi gratus es; vel Paraphraſten, ſi ingratus. quamquā mihi omnino conſcius non ſim, mutaſſe me quippiam de Hebraica veritate. Certe ſi incredulus es, lege Græcos codices & Latinos, & confer cum ijs opuſculis, quæ nuper emendauimus: & vbicumque diſcrepare inter ſe uideris, interroga quemlibet Hebræorū cui magis accōmodare debeas fidem: & ſi noſtra firmauerit, puto quòd eum non æſtimes coniectorem, ut in eodē loco mecum ſimiliter diuinarit. Sed & vos famulas Chriſti rogo (quæ Domini diſcūbentis pretioſiſſima fidei myrrha vngitis caput, quæ nequaquam Saluatorem quaeritis in ſepulchro, quibus iam ad Patrē Chriſtus aſcendit) vt contra latrātes canes, qui aduerſum me rabido ore deſæuiunt, & circumeunt ciuitatem, atque in eo ſe doctos arbitrantur ſi alijs detrahant, orationum veſtrarum clypeos opponatis. Ego ſciens humilitatem meam, illius ſemper ſententiæ recordabor, Dixi, cuſtodiā vias meas: vt nō delinquā in lingua mea. Poſui ori meo cuſtodiā, cū conſiſteret peccator aduerſū me. Obmutui, & humiliatus ſū: & ſilui a bonis.

HIE-

HIERONYMVS PAVLINO.

RATER Ambrosius tua mihi munuscula perferens, detulit simul & suauissimas litteras, quæ a principio amicitiarum, fidem probatæ iam fidei, & ueteris amicitiæ preferebant. Vera enim illa necessitudo est, & Christi glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non præsentia tantum corporum; non subdola & palpans adulatio: sed Dei timor, & Diuinarum scripturarum studia conciliát. Legimus in ueteribus historijs quosdam lustrasse prouincias, nouos adisse populos, maria transisse: ut eos quos ex libris nouerant coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates, sic Plato Ægyptum & Architam Tarentinum, eamq. oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laboriosissime peragrauit: ut qui Athenis magister erat, & potent, cuisque doctrinã Academiæ gymnasia personabat, fieret peregrinus atque discipulus: malens aliena uerecunde discere, quã sua impudenter ingerere. Denique dũ litteras quasi toto fugientes orbe persequitur, captus a piratis & uenundatus, etiam tyrãnuo crudelissimo paruit captiuus, vinctus & seruus; tamen quia philosophus, maior emente se fuit. Ad Titum Liuiũ lacteo eloquentiæ fonte manantem, de vltimis Hispaniæ Galliarumq. finibus quosdã uenisse nobiles legimus: & quos ad contemplationẽ sui Roma nõ traxerat, unius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditũ omnibus seculis, celebrandumq. miraculũ, ut urbem tantã ingressi, aliud extra urbẽ quærerẽt. Apollonius, siue ille magus, ut vulgus loquitur, siue philosophus, ut Pythagorici tradũt, intrauit Persas, pertransibit Caucasũ, Albanos, Schitas, Massagetas, opulentissima Indiæ regna penetrauit: & ad extremũ, latissimo Phison amne transmisso, peruenit ad Brachmanas, ut Hiarchã in throno sedẽtẽ aureo, & de Tantali fonte potantem, inter paucos discipulos de natura, de motibus siderum, ac dierum cursus audiret docentem. Inde per Ælamitas, Babylonios, Caldæos, Medos, Assyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæstinos, reuersus Alexadriã, perrexit Æthiopiam, vt Gymnosophistas, & famosissimã Solis mensam uideret in sabulo. Inuenit ille uir ubique quod disceret, & semper proficiẽs, semper se melior fieret. Scripsit super hoc plenissime octo uoluminibus Philostratus. Quid loquar de sæculi hominibus, cum Apostolus II. Act. 9. c.
Paulus, vas electionis & magister Gentiũ, qui de conscientia tanti in se hospitis loquebatur, An experimentũ quæritis eius, I. Cor. 13 a
qui in me loquitur Christus? post Damascum Arabiamque lustratam, ascenderit Gal. 1. d
Ierosolimã, ut uideret Petrũ, & manserit apud eũ diebus quindecim? Hoc enim mysterio hebdomadis & ogdoadis futuros Gal. 2. d
Gentiũ prædicator instruendus erat. Rursumq. post annos quattuordecim, assumpto Barnaba & Tito exposuerit Apostolis Euangelium, ne forte in uacuũ curreret, aut cucurrisset. Habet enim nescio quid latentis ἐνεργείας, viua uox, & in aures discipuli de auctoris ore transfusa, fortius sonat. Vnde & Æschines cum Rhodi exularet, & legeretur illa Demosthenis oratio, quam aduersus eum habuerat, mirantibus cunctis atque laudantibus, suspirans ait, Quid si ipsam audissetis bestiam, sua uerba resonantem? Hæc non dico, quòd sit in III.
me aliquid tale, quod vel possis a me audi-

b 2 re,

s discere: sed quod ardor discendi studium etiam absque nobis per se probari debeat. Indocile, & sine doctore laudatur est. Non quid inuenias, sed quid consideramus. Mollis cera & ad formandum facilis, etiam si artificis & plastæ cessent manus: tamē uirtute totū est quidquid esse potest. Paulus apostolus ad pedes Gamalielis legē Moysi, & Prophetas didicisse se gloriatur, ut armatus spiritualibus telis, postea diceret confidenter, Arma nostræ militiç, non carnalia sunt: sed potentia Deo, ad destructionem munitionum consilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersus sciētiam Dei, & captiuantes omnem intellectum ad obediendum Christo, & parati subiugare omnem inobedientiam. Ad Timotheum scribit ab infantia Sacris litteris eruditum, & hortatur ad studium lectionis, ne negligat gratiam quç data sit ei per impositionem manus presbyterij. Tito pręcipit ut inter ceteras virtutes episcopi, quem breui sermone depinxit, sciētiam quoque in eo eligat Scripturarum, Obtinentem, inquit, eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem: vt potens sit exhortari in doctrina sana, & contradicentes reuincere. Sancta quippe rusticitas solum sibi prodest: & quantum ędificat ex uitę merito Ecclesiam Christi, tantum nocet si destruentibus non resistat. Malachias propheta, immo per Aggeum Dominus, Interroga, ait, sacerdotes Legem: intantum sacerdotis officiū est interrogatum respondere de Lege. Et in Deuteronomio legimus, Interroga patrē tuum, & annunciabit tibi: seniores tuos, & dicent tibi. In Psalmo quoque centesimo decimooctauo, Cantabiles mihi erant iustificationes tuę in loco peregrinationis meę. Et in descriptione iusti uiri, cum eum Dauid arbori uitę, quæ est in paradiso compararet, inter ceteras uirtutes & hoc intulit, In lege Domini uolūtas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Daniel in fine sacratissimę uisionis ait, iustos fulgere sicut stellas: & intelligentes, idest doctos, quasi firmamentum. Vides quantum inter se distent iusta rusticitas, & docta iustitia? Alij stelis, alij cęlo comparantur. Quamquam iuxta Hebraicam ueritatem utrumque de eruditis possit intelligi. Ita enim apud eos legimus, Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splēdor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiūt multos, quasi stellę in perpetuas ęternitates. Cur dicitur Paulus Apostolus uas electionis? Nempe quia legis & Scripturarū sanctarum erat armariū. Pharisæi stupēt in doctrina Domini: & mirantur in Petro & Ioanne quomodo legem sciant, cum litteris non didicerint. Quidquid enim alijs exercitatio, & quotidiana in lege meditatio tribuere solet, illis hos Spiritus sanctus suggerebat, & erant iuxta quod scriptum est, θεοδίδακτοι. Duodecim annos Saluator impleuerat, & in templo senes de quęstionibus legis interrogans, magis docet dum prudenter interrogat. Nisi forte rusticum Petrum, rusticum dicimus Ioannem: quorum uterque dicere poterat, Etsi imperitus sermone, non tamen scientia. Ioannes rusticus, piscator, indoctus? & unde illa uox obsecro, In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum & Deus erat Verbum? λόγος enim Grçce multa significat: nam & uerbum est, & ratio, & supputatio, & causa uniuscuiusque rei, per quam sunt singula quç subsistunt: quç uniuersa recte intelligimus in Christo. Hoc doctus Plato nęsciuit, hoc Demosthenes eloquens ignorauit. Perdam, inquit, sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Vera sapientia perdet falsam sapientiam; & quamquam stultitia prędicationis in cruce sit, tamen Paulus sapientiam loquitur inter perfectos: sapientiam autem non sęculi huius nec principum sæculi istius, quæ destruitur, sed loquitur Dei sapientiam in mysterio absconditam, quam prędestinauit Deus ante sęcula. Dei sapientia Christus est. Christus enim Dei uirtus, & Dei sapiētia. Hęc sapientia, in mysterio abscondita est: de qua & noni psalmi titulus prænotatur, Pro occul-

Marginal notes (left column): 2. Cor. 10. b. — 2. Tim. 3. d — 1. Tim. 4. d. — Tit. 1. b. — Agg. 2. b. — Deut. 32 b — Psal. 1. — Dan. 12 b
Marginal notes (right column): Act. 9. — Isaia. 54 d — Ioan. 6 a — Luc. 2. — 2. Cor. 11. b — Ioan. 1 — V. Abd. 1. — Isai. 29 a — 1. Cor. 1 c — 2. Cor. 1 b.

occultis filij. in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi. Et qui in mysterio absconditus erat, prædestinatus est ante sæcula: prędestinatus autem & præfiguratus in Lege & Prophetis. Vnde & Prophetæ appellabantur uidentes: quia uidebāt eū, quē ceteri non uidebant. Abraham uidit diē eius, & læ-
Ioan. 8. g tatus est. Aperiebātur cæli Ezechieli qui
Ezech. 1. populo peccatori clauserant. Reuela, in-
a quit Dauid, oculos meos, & considerabo
Ps. 118 mirabilia de lege tua. Lex enim spiritua-
Rom. 7. c lis est, & reuelatione opus est, ut intelliga
2. Cor. 3 tur, ac reuelata facie Dei gloriam contē-
d plemur. Liber in Apocalypsi septem sigil-
Apoc. 5. lis signatus ostēditur: quem si dederis ho
a mini scienti litteras ut legat, respōdebit
Isai. 29, tibi. Non possū: signatus est enim. Quanti
d hodie putāt se nosse litteras, tenēt signa-
Apoc. 3. tum librum, nec aperire possunt, nisi ille
b reserauerit qui habet clauem Dauid; qui aperit, & nemo claudit; claudit, & nemo
Act. 8. c aperit; In Actibus Apostolorū sanctus Eunuchus, immo uir (sic enim eum Scriptura cognominat) cū legeret Isaiā prophetā, interrogatus a Philippo, Putasne intelligis quæ legis? respōdit, Quomodo possū, nisi aliquis me docuerit? Ego (ut de me loquar interim) nec sanctior sum hoc Eunucho, nec studiosior, qui de Aethiopia, id est de extremis mundi finibus uenit ad templū, reliquit aulam regiam: & tantus amator legis diuinæq. scientiæ fuit, ut etiā in vehiculo legeret Litteras sacras. Et tamē cū librum teneret, & uerba Domini cogitatione conciperet, lingua uolueret, labijs personaret, ignorabat eū, quē in libro nesciens uenerabatur. Venit Philippus, ostēdit ei Iesum, qui clausus latebat in littera. O mira doctoris uirtus eadem hora credit Eunchus, baptizatur, & fidelis & sanctus factus est, ac magister de discipulo, plus in deserto fonte Ecclesiæ, quā in aurato synagogæ templo reperit. Hæc a me perstricta sunt breuiter (neque enim epistolaris angustia euagari longius patiebatur) vt intelligeres te in Scripturis sacris sine prævio, & monstrante semitā non posse ingredi.
VI. Taceo de gramaticis, rhetoribus, philosophis, geometris, dialecticis, musicis, astronomis, astrologis medicis, quorum scientia mortalibus uel vtilissima est, & in tres partes scinditur, τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπειρίαν. Ad minores artes uenia, & quæ non tam lingua, quàm manu administrantur. Agricolæ, cæmentarij, fabri metallorū, lignorumq. cæsores, lanarij quoque, & fullones, & ceteri qui uariam supellectillem, & uilia opuscula fabricantur, absque doctore esse nō possunt quod cupiunt. Quod medicorum est, promittunt medici: tractant fabrilia fabri. sola Scripturarū ars est, quam sibi passim omnes uindicant. Scribimus indocti, doctique poemata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista uerbosus, hanc uniuersi prę̨sumunt, lacerant docent antequàm discant. Alij adducto supercilio, grandia uerba trutinantes inter mulierculas de sacris litteris philosophantur. Alij discunt, pro pudor, à feminis, quod uiros doceant. & ne parum hoc sit, quadam facilitate uerbornum, immo audaciat edisserunt alijs quod ipsi non intelligunt. Taceo de mei similibus, qui si forte ad scripturas sanctas post sæculares litteras uenerint, & sermone composito aures populi mulserint, quidquid dixerint, hoc legem Dei putant. nec scire dignantur quid Prophetæ, quid Apostoli senserint, sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia: quasi grande sit, & non uitiosissimum docendi genus, deprauare sententias, & ad uoluntatem suam, Scripturam trahere repugnantem. Quasi non legerimus Homero cētonas, & Vergilio centonas: ac non sic etiam Maronem sine Christo possimus dicere Christianū, quia scripserit, Iam redit, & uirgo, redeunt Saturnia regna, Iam noua progenies cęlo de mittitur alto. Et Patrem loquentem ad Filium, Nate meæ uires, mea magna potentia solus. Et post uerba Saluatoris in cruce, Talia perstabat memorans, fixusq. manebat. Pucrilia sunt hæc, & circulatorum ludo similia, docere quod ignores: immo, ut cum stomacho loquar, ne hoc quidem scire quòd nescias.

... t manifestissima est Genesis, in ... atura mundi, de exordio gene ..., de diuisione terræ, de confu... guarum & gentium, usque ad ... scribitur Hebræorum.

... t Exodus cum decẽ plagis, cũ decalogo, cũ mysticis diuinisq. præceptis.

In promptũ est Leuiticus liber, in quo singula sacrificia, immo singulæ pene syllabæ, & uestes Aaron, & totus ordo Leuiticus spirant cęlestia sacramenta.

Numeri vero, nonne totius arithmeticæ, & ꝓphetiæ Balaã, & quadraginta duarũ per eremũ mãsionũ mysteria cõtinẽt?

utero nomiũ. Deũteronomiũ quoq. secunda lex, & Euãgelicæ legis ꝑfiguratio, nonne sic ea hẽt quę priora sunt, vt tñ noua sint oĩa de veteribus? Hucusq. Moyses, hucusq. Pentateuchus: quibus quinq. verbis loqui se velle Apostolus in Ecclesia gloriatur.

1. Cor. 14.d. Iob. Iob exẽplar patientiæ, quę non mysteria suo sermone complectitur? Prosa incipit, versu labitur, pedestri sermone finit: omnesq. leges dialecticę, propositione, assumptione, cõfirmatione, cõclusione determinat. Singula in eo uerba, plena sunt sensibus. Et (ut de ceterit sileam) resurrectionẽ corporũ sic prophetat, vt nullus de ea vel manifestius, uel cautius scripserit. Scio inquit, ꝙ redemptor meus uiuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum: & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea uidebo Deum, quem uisurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo.

Iosue, siue Iesus Naue. Veniam ad Iesum Naue, qui typũ Domini non solum gestis, uerũ etiam nomine prefert. transit Iordanẽ, hostiũ regna subuertit, diuidit terrã uictori populo, & ꝑ singulas urbes, uiculos, mõtes flumina torrẽtes atq. cõfinia, Ecclesię cœlestisq. Ierusalem spiritualia regna describit.

Lib. Iudicum. In iudicũ libro, quot principes populi, tot figuræ sunt.

Ruth. Isa. 16. a. Ruth Moabitis, Isaiæ explet uaticinũ, dicẽtis, Emitte agnum Dñe Dominatorẽ terrę, de petra deserti, ad mõtẽ filiæ Sion.

Reg. I. & II. Samuel in Heli mortuo, & in occiso Saul, veterẽ legem abolitam mõstrat. Porro in Sadoc atq. Dauid, noui sacerdotij, nouique imperij sacramenta testatur.

Reg. III. & IIII. Melachim, idest tertius & quartus Regũ liber, a Salomone vsq. ad Iechoniã, & a Ieroboã filio Nabat usq. ad Osee qui ductus est in Assyrios, regnũ Iuda & regnũ describit Israel. Si historiã respicias, verba simplicia sunt: si in litteris sensum latẽtẽ inspexeris, Ecclesiæ paucitas, & hęreticorũ cõtra Ecclesiã bella narrantur.

Duodecim prophetæ in unius uoluminis angustias coartati, multo aliud, quam sonet in littera, præfigurant.

Osee. Osee crebro nominat Ephraim, Samariam, Ioseph, Iezrahel, & uxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteriã cubiculo clausam mariti, multo tempore sedere uiduã, & sub ueste lugubri, uiri ad se reditum præstolari.

Ioel. Ioel filius Phatuel describit terrã duodecim tribuum, eruca, brucho, locusta, rubigine uastante cõsumptam: & post euersionem prioris populi, effusum iri Spiritum sanctum super seruos Dei, & ancillas, id est super centum uiginti credentium nomina, & effusum iri in cenaculo Sion. Qui centum uiginti ab uno *Act. 2. c.* vsque ad quindecim paulatim, & per incrementa surgẽtes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui psalterio mystice continentur.

Amos. Amos pastor, & rusticus, & ruborum mora distringens, paucis uerbis explicari nõ potest. Quis enim digne exprimat tria aut quattuor scelera Damasci, & Gazę, & Tyri, & Idumęæ, & filiorum Ammon & Moab; & in septimo & octauo gradu Iudæ & Israel? Hic loquitur ad uaccas pingues, quæ sunt in Samariæ mõte, & ruituram domum maiorem, minoremq. testatur. Ipse cernit fictorem locustæ, & stantem Dominum super murũ litum vel adamantinũ, & vncinum pomorum, trahentem supplicia peccatoribus, & famen in terram; non famem panis, nec sitim aquę, sed audiendi uerbum Dei.

Abdias. Abdias, qui interpretatur seruus Dei, personat cõtra Edom sanguineum terrenumq.

numq. hominem, fratris quoq. Iacob sem per æmulum, hasta percutit spiritali.

Ionas. Ionas columba pulcherrima naufragio suo passionem Domini præfigurans, mundum ad pœnitentiam reuocat: & sub nomine Niniue, Gentibus salutem nuntiat.

Michæas. Michæas de Morasthi coheres Christi, uastationem annuntiat filiæ latronis, & obsidionem ponit contra eam: quia maxillam percusserit iudicis Israel.

Nahum. Nahum consolator orbis increpat ciuitatem sanguinum, & post euersionem illius loquitur, Ecce super montes pedes euangelizantis, & annunciantis pacem.

Habacuc. Habacuc luctator fortis & rigidus, stat super custodiam suam, & figit gradum super munitionem, ut Christum in cruce contempletur, & dicat: Operuit cęlos gloria eius, & laudis eius plena est terra. Splédor eius ut lux erit, cornua in manibus eius: ibi abscondita est fortitudo eius.

Sophonias. Sophonias speculator, & arcanorum Dei cognitor, audit clamorem a Porta piscium, & eiulatum a Secunda, & contritionem a collibus. Indicit quoque vlulatum habitatoribus Pilæ, quia conticuit omnis populus Chanaan, disperierunt vniuersi qui inuoluti erant argento.

Aggæus. Aggæus festiuus & lætus, qui seminauit in lacrymis, ut in gaudio meteret. destructum templum ædificat, Deumq. patrem inducit loquentem, Adhuc vnum modicum, & ego commouebo cęlum & terram, & mare, & aridam, & mouebo omnes gentes, & ueniet desideratus cunctis gentibus.

Zacharias. Zacharias memor Domini sui, multiplex in prophetia, Iesum uestibus sordidis indutum, & lapidem oculorum septé: candelabrumq. aureum cum totidem lucernis quot oculis: duas quoque oliuas a sinistris lampadis cernit, & dextris: ut post equos nigros, rufos, albos, & varios, & dissipatas quadrigas ex Ephraim, & equu de Ierusalem, pauperem regem uaticinetur & prędicet, sedentem super pullum filium asinæ subiugalis.

Malachias. Malachias aperte, & in fine omnium prophetarum, de abiectione Israel, & uocatione Gentium, Non est mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis vsque ad occasum, magnum est nomen meum in Gétibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.

Isaias. Isaiam, Ieremiam, Ezechielem, & Danielem quis potest vel intelligere, uel exponere? Quorum primus non prophetiá mihi uidetur texere, sed Euangelium.

Ieremias. Secundus virgam nuceam, & ollam succensam a facie Aquilonis, & pardum spoliarum suis coloribus, & quadruplex diuersis metris nectit alphabetum.

Ezechi. Tertius principia & finem tantis habet obscuritatibus inuoluta, vt apud Hebręos istæ partes cum exordio Geneseos ante annos triginta non legantur.

Daniel. Quartus uero, qui & extremus inter quattuor prophetas temporum cóscius, & totius múdi φιλίστωρ, lapidem præcisum de monte sine manibus, & regna omnia subuertentem, claro sermone pronuntiat.

Dauid. Dauid Simonides noster, Pindarus & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus, atque Serenus, Christum lyra personat, & in decachordo psalterio, ab inferis excitat resurgentem.

Prouerbia. Ecclesiastes. Canticum. Salomon pacificus, & amabilis Domini, mores corrigit, naturá docet, Ecclesiá iungit, & Christum, sanctarumq. nuptiarum dulce canit epithalamium.

Esther. Esther in Ecclesiæ typo populum liberat de periculo, & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes conuiuij, & diem celebrem mittit in posteros.

Paralipom. Paralipomenon liber, id est instrumenti ueteris ἐπιτομὴ, tantus ac talis est, ut absque illo siquis scientiam Scrupturarú sibi uoluerit arrogare, seipsú irrideat. Per singula quippe nomina iúcturasq. uerború, & prætermissæ in Regú libris tanguntur historiæ, & inumerabiles explicantur Euangelij quęstiones.

Esdras. Nehemias. Esdras & Nehemias, adiutor uidelicet, & consolator a Domino, in vnú volumé coartantur instaurant templum, muros

uitatis:omnisq. illa turba popu lis in patriam, & descriptio sa n,leuitarum,Israelis,proselyto per singulas familias murorum, rium opera diuisa, aliud in cortice ferunt,aliud retinent in medulla.Cer us me Scripturarum amore raptum, excessisse modum epistolæ, & tamen non impleße quod volui.Audiuimus tantũ quid nosse, quid cupere debeamus, vt & nos
118. quoque possimus dicere, Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Ceterum illud Socraticum impletur in nobis,Hoc tantum scio, quod nescio.

Tangam & nouũ breuiter testamentũ. Matthæus, Marchus,Lucas,& Ioannes *Matth.* *Marcus.* *Lucas.* *Ioannes.* *Ezech.1* quadriga Domini, & uerum Cherubim, quod interpretatur scientiæ multitudo, p totũ corpus oculati sunt,scintillæ emicant,discurrunt fulgura,pedes habent rectos,& in sublime tendentes, terga pennata & vbiq.volitantia,tenent se mutuo, sibiq. perplexi sunt, & quasi rota in rota voluuntur,& pergunt quocunque eos flatus Spiritus sancti perduxerit.

Paulus Apostolus. Paulus Apostolus ad septem scribit ecclesias,octaua enim ad Hebræos, a plerisque extra numerum ponitur. Timotheũ instruit,ac Titum, & Philemonem pro fugitiuo famulo deprecatur.Super quo me lius tacere puto,quam pauca scribere.

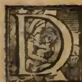
Actus apostolorum. Actus Apostolorum nudam quidem sonare uidentur historiam,& nascentis Ecclesiæ infantiam texere: sed si nouerimus *2.Cor.8* scriptorem eorum Lucam esse medicum, cuius laus est in Euangelio,animaduerte mus pariter omnia verba illius, animæ languentis esse medicinam.

Iacobus. *Petrus.* *Ioannes.* *Iudas.* Iacobus,Petrus,Ioannes, Iudas, septẽ epistolas ediderunt tam mysticas quam succinctas,& breues pariter ac longas: breues in verbis,longas in sententijs: vt rarus sit,q nõ in earũ lectione cæcutiat.

Apocalyp. Apocalypsis Ioannis tot habet sacramenta,quot verba.Parum dixi,& pro merito voluminis laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligẽtię.Oro te frater charissime,inter hęc uiuere,ista meditari,nihil aliud nosse, nihil quærere. Nonne tibi uidetur iam hic in terris regni cęlestis habitaculum? Nolo offendaris in Scripturis sanctis simplicitate,& quasi vilitate verborum, quę vel vitio interpretum,vel de industria sic prolata sunt,vt rusticam concionem facilius instruerent,& in vna eademq. sentẽtia aliter doctus,aliter audiret indoctus. Non sum tam petulans,& hebes,vt hęc me nosse pollicear, & eorum fructus capere, quorum radices in cęlo fixæ sunt:sed velle fateor. Sedenti me pręfero,magistrũ re nuens,comitẽ spondeo. Petẽti datur,pulsanti aperitur,quęrens inuenit.Discamus *Mat.7 a* in terris,quorũ scientia nobis perseueret *Luc.11. b* in cęlo. Obuijs te manibus excipiam, & (vt inepte aliquid,ac de Hermagorę tumiditate effutiã)quidquid quæsieris, tecum scire conabor. Habes hic amantissimũ tui fratrem Eusebium, qui litterarũ tuarum mihi gratiam duplicauit, referens honestatẽ morum tuorũ,contemptum sæculi, fidẽ amicitiæ,amorẽ Christi. Nam prudẽtiam & eloquij venustatem etiam absque illo ipsa epistola præferebat.Festina,quęso te,& hærentis in salo nauiculæ funem magis præcide,quam solue. Nemo renun *VIII.* ciaturus sæculo bene potest vẽdere quæ contẽpsit vt venderet. Quidquid in sumptus de tuo tuleris,pro lucro cõputa. An *Prou.17* tiquum dictum est,Auaro tam deest quod habet, quam quod non habet. Credenti totus mundus diuitiarũ est;infidelis autẽ etiam obolo indiget.Sic viuamus tamquã *2. Cor. 6.b* nihil habentes,& omnia possidentes. Victus & vestitus diuitiæ Christianorum sunt.Si habes in potestate rem tuam,vende: si non habes, proijce. Tollenti tuni- *Mat.6.g* cam,& pallium relinquendum est. Scilicet nisi tu,semper recrastinans, & diẽ de die trahẽs,caute & pedetẽtim tuas possessiunculas vendideris,non habet Christus *Mat.4.c* vnde alat pauperes suos. Totum Deo de- *Mar.1 z d* dit,qui seipsum obtulit. Apostoli nauem tantum & retia reliquerũt.vidua duo ęra *Luc.11. a* misit in gazophylaciũ,& præfertur Cręsi diuitijs. Facile contemnit omnia, qui se semper cogitat esse moriturum.

PRAE-

PRÆFATIO SANCTI HIERONYMI Presbyteri in Pentateuchum Moysi ad Desiderium.

DESIDERII mei desideratas accepi epistolas, qui quodam præsagio futurorum, cum Daniele fortius est nomen, obsecrantis, vt Dan. 9 translatum in Latinam linguam de Hebræo sermone Pentateuchum, nostrorum auribus traderem. Periculosum opus certe, & obtrectatorum meorum latratibus patens: qui me asserunt in Septuaginta interpretum sugillationem noua pro ueteribus cudere, ita ingenium quasi vinum probantes: cum ego sæpissime testatus sim me pro virili portione in Tabernaculo Dei offer- Exo. 35 re quæ possim, nec opes alterius aliorum paupertate fœdari. Quod vt auderem, Origenis me studium prouocauit, qui editioni antiquæ translationem Theodotionis miscuit, asterisco & obelo opus omne distinguens: dum aut illucescere facit quæ minus ante fuerant: aut superflua quæque iugulat & confodit, maxime quæ Euangelistarum & Apostolorum auctoritas promulgauit. In quibus inuita de Veteri testamento legimus, quæ in nostris codicibus non habentur: ut est illud, Ex Aegypto uocaui filium meum: &, Quoniam Nazaręus vocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: &, Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ: &, Quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt quæ præparauit Deus diligentibus se: & multa alia quæ proprium σύνταγμα desiderant. Interrogemus ergo eos ubi hæc scripta sint: & Osee. 11 cum dicere non potuerint, de libris He- Isa. 11 braicis proferamus. Primum testimo- Zacha. 12 nium est in Osee, secundum in Isaias, tertium in Zacharia, quartum in Prouerbijs, quintū æque in Isaia. Quod mul- Prou. 1 ti ignorantes, apocryphorum delira- Isa. 65 menta sectantur: & Hiberas nænias libris authenticis præferunt. Causas erroris non est meum exponere. Iudæi prudenti factum dicunt esse consilio: ne Ptolemæus unius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem diuinitatem deprehenderet. Quod maxime idcirco faciebant, quia in Platonis dogma cadere uidebatur. Denique vbicumque sacratum aliquid Scriptura testatur de Patre & Filio & Spiritu sancto, aut aliter interpretati sunt aut omnino tacuerunt: vt & regi satisfacerent, & arcanum fidei non vulgarent. Et nescio quis primus auctor septuaginta cellulas Alexandriæ mēdacio suo extruxerit: quibus diuisi eadem scriptitarint: cum Aristæas eiusdem Ptolemæi ὑπερασπιστής, & multo post tempore Iosephus nihil tale retulerint: sed in una basilica congregatos, contulisse scribant, non prophetasse. Aliud est enim vatem, aliud est esse interpretem: ibi Spiritus ventura prædicit: hic eruditio & verborum copia, ea quæ intelligit transfert. Nisi forte putandus est Tullius Oeconomicum Xenophontis, & Platonis Protagoram, & Demosthenis pro Ctesiphonte, orationem afflatus rethorico spiritu transtulisse. Aut aliter de eisdem libris per Septuaginta interpretes, aliter per Apostolos Spiritus sanctus testimonia texuit: vt quod illi tacuerunt, hi scriptum esse mentiti sint. Quid igitur? damnamus ueteres? Minime. Sed post priorū studia, in domo Domini quod possumus laboramus. Illi interpretati sūt ante aduentum Christi, & quod nesciebant, dubijs protulere sententijs: nos vero post passionem & resurrectionem eius

non

prophetiam quam historiam scri
aliter enim audita: aliter uisa na-
.quod melius intelligimus, melius
crimus. Audi igitur æmule, obtre-
ausculta: nõ damno, nõn reprehen
Septuaginta: sed confidenter cunctis
s Apostolis præfero. Per istorũ os mihi
Christus sonat, quos ante prophetas inter
spiritalia charissimata positos lego: in qui
bus ultimũ pene gradum interpretes te-
nent. Quid liuore torqueris? quid imperi
torũ animos cõtra me cõcitas? Sicubi in
trãslatione tibi uideor errare, interroga
Hebræos, diuersarũ urbiũ magistros con-
sule. Quod illi habẽt de Christo, tui codi-
ces nõ habent. Aliud est si contra se po-
stea ab Apostoli usurpata testimonia pro-
bauerunt, & emendatiora sũt exemplaria
Latina quam Græca, & Græca quàm He-
braica. Verũ hæc cõtra inuidos. Nunc te
precor Desideri charissime, ut me, quia
tantũ opus subire fecisti, & à Genesi exor
diũ capere, orationibus iuues: quo possim
eodem spiritu quo scripti sunt libri, in La
tinum eos transferre sermonem.

Eiusdem in Iosue præfatio.

TAndem finito Pentatheucho Moysi,
uelut grandi fenore liberati, ad Iesũ
filium Naue manum mittamus, quem
Hebræi יהושע בן נון id est Iosuæ filiorũ
Num, uocant: & ad Iudicum librum, quẽ
שפטים appelant: ad Ruth quoqne & Est-
her, quos eisdem nominibus efferunt. Mo
nemusq. lectorem ut siluam Hebraicorũ
nominum, & distinctiones per membra
diuisas, diligens scriptor conseruet: ne
& noster labor, & illius studium pereat.
Et ut in primis, quod sæpe testatus sum,
sciat me non in reprehensionem ueterum
noua cudere, sicut amici mei criminan-
tur: sed pro uirili parte offerre linguæ
meæ hominibus, quos tamen nostra dele-
ctãt: ut pro Græcorũ ἑξαπλοῖς quæ & sũ-
ptu, & labore maximo indigent, editionẽ
nostram habeant. Et sicubi in antiquorũ
uoluminum lectione dubitarint, hæc illis
conferentes, inueniant quod requirunt:
maxime cum apud Latinos tot sint exem-
plaria, quot codices: & unusquisque pro
arbitrio suo uel addiderit uel subtraxerit
quòd ei uisum est: & utique non possit
uerum esse quod dissonat. Vnde cesset ar-
cuato uulnere contra nos insurgere scor
pius, & sanctum opus uenenata carpere
lingua, uel suscipiens, si placet; uel cõtem
nens, si displicet: meminteritq. illorũ uer-
suũ, Os tuum abundauit malitia, & lingua *Psal. 49*
tua concinnabat dolos. Sedens, aduersus
fratrem tuum loquebaris, & aduersus fi-
liũ matris tuæ ponebas scandalum: hæc fe
cisti, & tacui. Existimasti inique quòd ero
tui similis: arguam te, & statuam contra
faciem tuã. Quæ enim audientis uel legẽ-
tis utilitas est, nos laborando sudare, &
alios detrahendo laborare? dolere Iudeos
quod calumniandi eis & irridendi Chri-
stianos sit ablata occasio, & Ecclesiæ homi
nes id despicere, immo lacerare, unde ad-
uersarij torqueantur? Quòd si uetus eis tã
tum interpretatio placet, quæ & mihi nõ
displicet, & nihil extra recipiendũ putãt;
cur ea quæ sub asteriscis & obelis uel ad
dita sunt uel amputata, segũt, & neglĩgũt?
Quare Danielẽ iuxta Theodothionis trã-
slationem, ecclesiæ susceperunt? Cur Ori
genem mirantur, & Eusebium Pamphili,
cunctas editiones similiter differentes?
Aut quæ fuit stultitia, postquam uera di-
xerint, proferre quæ falsa sunt? Vnde au-
tẽ in nouo testamento probare poterunt
assumpta testimonia quæ in libris ueteri-
bus non habentur? Hæc dicimus, ne om-
nino caluminantibus tacere uideamur.
Ceterum post sanctæ Paulæ dormitionẽ,
cuius uita uirtutis exemplum est, & hos
libros quos Eustochio uirgini Christi ne
gare non potui; decreuimus dum spiri-
tus hos regit artus, prophetarum expla-
nationi incumbere. & omissum iam diu
opus, quasi quodam postliminio, repe-
tere: præsertim cum & admirabilis san-
ctusq. uir Pammachius, hoc idem lit-
teris flagitet; & nos ad patriam festinan-
tes, mortiferos sirenarum cantus surda
debeamus aure transire.

PRÆ-

PRÆFATIONEM EIUSDEM S. Hieronymi in libros Regum supra reperies, ideo in principio positam, quòd librorum sacrorum ordinem contineat. Inscribitur autem, Prologus galeatus.

Eiusdem in librum Paralipomenon præfatio.

SI Septuaginta interpretum, pura & vt ab eis in Græcum versa est, editio permaneret, superflue me, Chromati episcoporum sanctissime atque doctissime, impelleres, vt Hebræa tibi volumina Latino sermone transferrem. Quod enim semel aures hominum occupauerat, & nascentis Ecclesiæ roborauerat fidem, iustũ erat etiam nostro silentio comprobari. Nunc vero cum pro varietate regionum diuersa ferantur exemplaria, & germana illa antiquaque translatio corrupta sit, atque violata; nostri arbitrij putas, aut e pluribus iudicare quid verum sit, aut nouum opus in veteri opere cudere, illudentibusq. Iudæis, cornicum, vt dicitur, oculos configere. Alexandria & Ægyptus in Septuaginta suis Hesychium laudat auctorem. Constantinopolis vsque Anthiochiam, Luciani martyris exemplaria probat. Mediæ inter has prouinciæ Palæstinos codices legunt: quos ab Origene elaboratos Eusebius & Pamphilus vulgauerunt: totusq. orbis hac inter se trifaria varietate compugnat. Et certe Origenes nõ solum exempla composuit quattuor editionum, e regione singula verba describens, vt vnus dissentiens, statim ceteris inter se consentientibus arguatur: sed, quod maioris audaciæ est, in editione Septuaginta Theodotionis editionem miscuit, asteriscis designans quæ minus fuerant, & virgulis quæ ex superfluo videbantur apposita. Si igitur alijs licuit non tenere quod semel susceperant: & post Septuaginta cellulas, quæ vulgo sine auctore iactantur, singulas cellulas aperuere, hocq. in ecclesijs legitur quod Septuaginta nescierunt; cur me non suscipiant Latini mei, qui inuiolata editione veteri ita nouam condidi, vt laborem meũ Hebræis, &, quod his maius est, Apostolis auctoribus comprobem? Scripsi nuper librũ de optimo genere interpretãdi, ostẽdens illa de Euangelio, Ex Ægypto vocaui filium meum: &, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: & illud Apostoli, Quæ oculos non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ pręparauit Deus diligentibus illum: ceteraque his similia in Hebræorum libris inueniri. Certe Apostoli & Euangelistæ, Septuaginta interpretes nouerant: & vnde eis hæc quæ in Septuaginta interpretibus, non habẽtur? Christus Dominus noster vtriusque testamenti conditor, in Euangelio secundum Ioannẽ, Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, Flumina de vẽtre eius fluent aquæ viuæ. Vtique scriptum est, quod Saluator scriptum esse testatur. Vbi scriptum est? Septuaginta non habent: apocrypha nescit Ecclesia. Ad Hebræos igitur reuertendum est, vnde & Dominus loquitur, & discipuli exempla præsumunt. Hæc pace veterum loquor, & obtrectatoribus meis tãtum respondeo, qui canino dente me rodunt, in publico detrahentes, & legentes in angulis, ijdem & accusatores & defensores, cum in alijs probent quod in me reprobant: quasi virtus & vitium non in rebus sit, sed cum auctore mutetur. Ceterum memini editionẽ Septuaginta translatorum, olim de Græco emendatam tribuisse me nostris: nec inimicum debere existimari eorum quos in conuentu fratrũ semper edissero. Et quod nunc דברי הימים, id est verba dierum, interpretatus sum: idcirco feci, ut inextricabiles moras, & siluam nominum, quæ scriptorum confusa sunt vitio, sensuumq. barbariem apertius, & per versuum cola digererem, mihimet ipsi & meis iuxta Ismeniam canens, si aures surdæ sunt ceterorum.

Matt. 2
Ioan. 19
1. Cor. 2
Ioan. 7

AD DOMNIONEM ET ROGAtianum in eundem præfatio eiusdem.

QVomodo Græcorum historias magis intelligunt qui Athenas uiderint; & ter-

...rtuum Virgilij librum qui a Troade Leucatem, & Acroceraunia, ad Sicilia..., & inde ad ostia Tiberis nauigauerit: ita sanctam Scripturam lucidius intuebitur qui Iudæam oculis contemplatus sit, & antiquarum vrbium memorias, locorumq. vel eadem vocabula, vel mutata cognouerit. Vnde & nobis curæ fuit cum eruditissimis Hebræorum hunc laborem subire: vt circumiremus prouinciā, quam vniuersæ Christi ecclesiæ sonant. Fateor enim, mi Domnion & Rogatiane charissimi, numquam me in diuinis voluminibus, proprijs viribus credidisse, nec habuisse opinionem meam, sed ea etiam de quibus scire me arbitrabar, interrogare me solitum. quanto magis de his super quibus anceps eram? Denique, cum a me nuper litteris flagitassetis, ut uobis librum Paralipomenon Latino sermone transferrem, de Tiberiade quendam legis Doctorem, qui apud Hebręos admirationi habebatur, assumpsi: & contuli cū eo a vertice, vt aiunt, vsque ad extremū unguem: & sic confirmatus, ausus sum facere quod iubebatis. Libere enim vobis loquor ita in Gręcis & Latinis codicibus hic nominum liber vitiosus est, vt non tā Hebræa quàm Barbara quędam, & Sarmatica nomina coniecta arbitrādum sit. Nec hoc Septuaginta interpretibus, qui Spiritu sancto pleni, ea quę vera fuerunt transtulerant, sed scriptorum culpæ asceribendum, dum de emendatis inemendata scriptitant; & sæpe tria nomina, subtractis e medio syllabis, in vnum vocabulum cogunt, vel e regione unum nomen, propter latitudinē suam, in duo vel tria vocabula diuidunt. Sed & ipsæ appellationes, non homines, ut plerique existimant, sed vrbes, & regiones, & saltus, & prouincias sonant, & oblique sub interpretatione, & figura eorum, quædam narrantur historiæ: de quibus in Regnorum libro dicitur, Nōne ecce hęc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Iuda? Quę vtique in nostris codicibus non habentur. Hoc primum sciendum, quòd apud Hebręos, liber Paralipomenō, vnus sit: & apud illos vocatus, דברי הימים. id est verba dierum: qui propter magnitudinem, apud nos diuisus est. quod nōnulli etiam in Bruto, Ciceronis dialogo faciunt, ut eum in tres partes secent, cū vnus a suo Auctore sit editus. Deinde ēt illud attendendum, quòd frequenter nomina, non vocabula hominum, sed rerū, vt dixi, significantias sonant. Ad extremum quòd omnis eruditio Scripturarū in hoc cōtinetur: & historię quę vel prętermissę sunt in suis locis, vel perstrictæ leuiter, hic per quędam verborum compendia explicentur. Orationum itaque vestrarum adiutus auxilio, misi librū beneuolis placiturum, tamē inuidis displicitarū esse non ambigo. Optima enim quęque, vt ait Plinius, malunt contemnere plerique, quàm discere. Siquis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehēdere, interroget Hebręos, suam conscientiam recolat, videat ordinem textumque sermonis; & tunc nostro labori, si potuerit, detrahat. Vbicumque ergo asteriscos, id est stellas, radiare in hoc volumine videritis: ibi sciatis de Hebręo additum quod in Latinis codicibus non habetur. Vbi vero obelus, transuersa scilicet virga, præposita est, illic signatur quid Septuaginta interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus sancti auctoritatem, licet in Hebręis voluminibus non legatur.

EIVSDEM AD DOMNIONEM & Rogatianum, in Esdram, & Nehemiam præfatio.

VTrum difficilius sit, facere quod poscitis, an negare, necdum statui. nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere, sententiæ est: & magnitudo oneris impositi ita ceruices premit, ut ante sub fasce ruendum sit, quàm leuandum. Accēdunt ad hoc inuidorū studia; qui omne quod scribimus, reprehendendū putant; & interdum contra se conscientia repugnante, publice lacerant quod occulte legunt, intantum vt clamare compellar, &

dicere:

P.113. dicere: Domine, libera animam meam a labijs iniquis, & a lingua dolosa. Tertius annus est quòd semper scribitis atque rescribitis, vt Esdræ librum & Esther, vobis de Hebræo transferam: quasi non habeatis Græca & Latina volumina: aut quicquid illud est quod a nobis vertitur, non statim ab omnibus conspuendum sit. Frustra autem, vt ait quidam niti, neque aliud fatigando nisi odium quærere, extremæ dementię est. Itaque obsecro uos mi Dōnion & Rogatiane charissimi, vt priuata lectione contenti, libros non efferatis in publicum, nec fastidiosis cibos ingeratis: vitetisq. eorum supercilium, qui iudicare tantum de alijs, & ipsi facere nihil nouerunt. Siqui autem fratrum sunt quibus nostra nō displicent, his tribuatis exemplar; admonentes vt Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia est, distincte & per interualla transcribant. Nihil enim proderit emendasse librum, nisi emēdatio, librariorum diligentia, conseruetur. Nec quemquam moueat quòd vnus a nobis liber editus est; nec apocryphorum tertij & quarti somnijs delectetur: quia & apud Hebræos Esdræ Nehemiæque sermones in unum volumen coartantur: & quæ non habentur apud illos, nec de uiginti quattuor senibus sunt, procul abijcienda. Si quis autem Septuaginta vobis opposuerit interpretes, quorum exemplaria varietas ipsa lacerata & inuersa demonstrat; nec potest vtique verum asseri quod diuersum est: mittite eum ad Euangelia: in quibus multa ponuntur quasi de Veteri testamento, quæ apud Septuaginta interpretes non habentur, velut illud, Quoniam Nazaræus vocabitur. &, Ex Aegypto vocaui filium meum. &, Videbūt in quem compunxerunt. multaq. alia quæ latiori operi reseruamus: & quærite ab eo ubi scripta sint. cumq. proferre nō potuerit, uos legite de his exemplaribus quæ nuper a nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed vt ad compendium ueniam, certe quod illaturus sum, æquissimum est. Edidi aliquid quod non habetur in Græco, aut aliter habetur quam a me versum est? Quid interpretem laniant? interrogent Hebræos: & ipsis auctoribus, translationi meæ uel arrogent uel derogent fidem. Porro aliud est, si clausis, quod dicitur, oculis mihi volunt maledicere, & non imitantur Græcorum studium ac beneuolentiam, qui post Septuaginta translatores, iam Christi Euangelio coruscante, Iudæos & Hebionitas legis veteris interpretes, Aquilam videlicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curiose legunt, & per Origenis laborem in hexaplis, ecclesijs dedicarunt. Quanto magis Latini grati esse deberent, quod exultantem cernerent Græciam a se aliquid mutuari? Primum enim magnorum sumptuū est & infinitæ difficultatis, exemplaria posse habere omnia: deinde etiam qui habuerint, & Hebræi sermonis ignari sunt, magis errabūt, ignorantes quis e multis verius dixerit. Quod etiam sapientissimo cuidam nuper apud Græcos accidit, vt interdum Scripturæ sensum relinquens vniuscuiusque interpretis sequeretur errorem. Nos autem qui Hebrææ linguæ saltem paruam habemus scientiam, & Latinus nobis vtcumque sermo non deest, & de alijs magis possumus iudicare, & ea quæ ipsi intelligimus, in nostra lingua promere. Itaque licet hydra sibilet, victorq. Sinon incendia iactet: numquam meum, iuuante Christo, silebit eloquium: etiam præcisa lingua balbutiet. Legant qui volunt: qui nolunt abijciant. Euentilent apices, litteras calumnientur: magis vestra charitate prouocabor ad studium, quam illorum detractione & odio deterrebor.

Eiusdem ad Chromatium & Eliodorum in Tobiam præfatio.

Mirari non desino exactionis vestræ instantiam. exigitis enim ut librū Chaldæo sermone conscriptum, ad Latinum stylum traham; librum vtique Tobiæ, quem Hebræi de catalogo diuinarum scripturarum secantes, his quæ hagiographa memorant, manciparunt. Feci satis.

derio uestro, non tamen meo Arguunt & nos Hebræorum stu- in putant nobis, cõtra suum cano Latinis auribus ista transferre. Sed ... us esse iudicans Pharisæorum displi- re iudicio, & Episcoporum iussionibus seruire, institi vt potui. Et quia vici- na est Chaldeorum lingua sermoni He- braico; vtriusque linguæ peritissimum lo quacem reperiens, vnius diei laborem ar ripui: & quidquid ille mihi Hebraicis ver bis expressit, hoc ego accito notario, ser- monibus Latinis exposui. Orationibus vestris mercedem huius operis compen- sabo, cum gratum vobis didicero, me, quod iubere estis dignati complesse.

Eiusdem Præfatio in Librum Iudith.

Apud Hebræos liber Iudith inter ha- giographa legitur: cuius auctori- tas ad roboranda illa quæ in contentio- nem veniunt, minus idonea iudicatur. Chaldęo tamen sermone conscriptus, in- ter historias computatur. Sed quia hunc librum synodus Nicena in numero sancta rum Scripturarum legitur computasse, acquieui postulationi vestræ, immo exa- ctioni: & sepositis occupationibus, qui- bus vehementer artabar, huic vnam lucu bratiunculam dedi, magis sensum e sen- su, quam ex verbo verbum transferens Multorum codicum varietatem vitiosis- simam amputaui: sola ea, quæ intelligen- tia integra in verbis Chaldæis inuenire potui, Latinis expressi. Accipite Iudith viduam, castitatis exemplum, & trium- phali laude perpetuis eam præconijs de- clarate. Hanc enim non solum feminis, sed & viris imitabilem dedit, qui casti- tatis eius remunerator, virtutem ei ta- lem tribuit, ut inuictum omnibus homini bus vinceret, & insuperabilem superaret.

Eiusdem in Librum Ester præfatio.

Librum Esther uarijs translatoribus constat esse vitiatum: quem ego de archiuijs Hebræorum reuelans, uerbum e verbo expressius transtuli. Quem librũ editio vulgata laciniosis hinc inde ve bo rum finibus trahit, addens ea quæ ex tem pore dici poterant, & audiri: sicut soli- tum est scholaribus disciplinis, sumpto themate, excogitare quibus verbis uti po tuit qui iniuriam passus est, vel qui iniu- riam fecit. Vos autem o Paula & Eusto- chium, quoniam & bibliothecas Hebræ- orum studuistis intrare, & interpretum certamina comprobastis, tenentes Esther Hebraicum librum, per singula uerba no stram translationem aspicite; ut possitis agnoscere, me nihil etiam augmentasse addendo, sed fideli testimonio simplici- ter, sicut in Hebræo habetur, historiam Hebraicam Latinæ linguæ tradidisse. Nec affectamus laudes hominum, nec vitu- perationes expauescimus. Deo enim pla- cere curantes, minas hominum penitus non timemus: quoniam Deus dissipat os- sa eorum qui hominibus placere deside- rant: & secundum Apostolum, Qui eius- Gal modi sunt, serui Christi esse non possunt. Rursum, in libro Esther alphabetum ex Psa minio vsque ad Teth litteram fecimus di uersis in locis, volentes scilicet Septua- ginta interpretum ordinem per hoc insi- nuare studioso lectori. Nos enim iuxta morem Hebraicũ, ordinem prosequi etiã in Septuaginta editione maluimus.

Eiusdem in Librum Iob præfatio.

Cogor per singulos scripturæ diuinæ libros aduersariorum respondere maledictis: qui interpretationem meam, reprehensionem Septuaginta interpre- tum criminantur: quasi non & apud Grę cos Aquila, Symmachus, & Theodotio, vel verbum e uerbo, uel sensum e sensũ, vel ex vtroque commixtum, & medie temperatum genus translationis expres- serint; & omnia Veteris instrumenti vo- lumina Origenes obelis asteriscisq. distin xerit, quos vel additos, vel de Theodotio ne sumptos, translationi antiquæ inser- uit, probans de fuisse quod additum est. Discant igitur obtrectatores mei recipe- re in

re in toto, quod in partibus susceperunt, aut interpretationem meam cum asteriscis suis radere. Neque enim fieri potest vt quos plura intermisisse susceperint, nõ eosdem etiam in quibusdam errasse fateantur, præcipue in Iob: cui si ea quæ sub asteriscis addita sunt, subtraxeris, pars maxima detruncabitur. & hoc dumtaxat apud Græcos. Ceterum apud Latinos, ante eam translationem, quam sub asteriscis & obelis nuper edidimus, septingenti ferme aut octingenti versus desunt; vt decurtatus & laceratus, corrosusq. liber fœditatem sui publice legentibus præbeat. Hæc autem translatio nullum de veteribus sequitur interpretem: sed ex ipso Hebraico, Arabicoq. sermone, & interdum Syro, nunc verba, nunc sensus nũc simul utrumq. resonabit. Obliquus.n. etiã apud Hebręos totus liber fertur & lubricus: & quod Græci rhetores vocant, ἐσχηματισμένος, dum qui aliud loquitur, aliud agit: ut si velis anguillã, vel murenulam strictis tenere manibus, quanto fortius presseris, tanto citius elabitur. Memini me ob intelligentiam huius uoluminis, Lyddęum quemdam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non paruis redemisse nũmis: cuius doctrinæ an aliqd profecerim, nescio: hoc unum scio, non potuisse me interpretari, nisi quod ante intellexeram. A principio itaque uoluminis, usque ad uerba Iob, apud Hebręos prosa oratio est. Porro a uerbis Iob, in quibus ait, Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est conceptus est homo: usque ad eum locum ubi ante finem uoluminis scriptum est, Idcirco ipse me reperhendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere: hexametri versus sunt, dactylo, spondeoq. currẽtes: & propter linguæ idioma, crebro recipientes & alios pedes, non earundem syllabarum, sed eorundem temporum. Interdum quoque rythmus ipse dulcis & tinnulus fertur numeris pedum solutis: quod metrici magis, quam simplex lector intelligunt. A supradicto autem versu vsq. ad finem libri, paruum comma quod remanet, prosa oratione contexitur. Quod si cui videtur incredulum, metra scilicet esse apud Hebræos, & in morem nostri Flacci, Græciq. Pindari, & Alcæi, & Sapphus, vel Psalterium, uel Lamentationes Ieremiæ, uel omnia ferme scripturarum cantica comprehendi; legat Philonem, Iosephum, Origenem, Cæsariensem Eusebium, & eorum testimonio me uerum dicere comprobabit. Audiant quapropter canes mei, idcirco me in hoc uolumine laborasse, non ut interpretationẽ antiquam reprehenderem, sed ut ea quæ in illa aut obscura sunt, aut omissa, aut certe scriptorum uitio deprauata, manifestiora nostra interpretatione fierent. Vt qui Hebræorum sermonem ex parte didicimus, & in Latino pene ab ipsis cunabulis inter grammaticos & rhetores & philosophos detriti sumus. Quòd si apud Græcos post Septuaginta editionem, iam Christi Euangelio coruscante, Iudæus Aquila, & Symmachus ac Theodotio, Iudaizantes hęretici sunt recepti, qui multa mysteria Saluatoris subdola interpretatione celarunt, & tamen in ἐξαπλοῖς habentur apud ecclesias, & explanantur ab ecclesiasticis uiris: quanto magis ego Christianus, & de parentibus Christianis natus, & uexillum crucis in mea fronte portans, cuius studium fuit omissa repetere, deprauata corrigere, & sacramenta Ecclesiæ puro & fideli aperire sermone; uel a fastidiosis, uel a malignis lectoribus non debeo reprobari? Habeant qui volunt ueteres libros, uel in membranis purpureis auro argentoq. descriptos, uel uncialibus, ut vulgo aiunt, litteris onera magis exarata, quam codices: dummodo mihi, meisq. permittant pauperes habere schedulas, & non tam pulchros codices, quam emendatos. Vtraque autem editio, & Septuaginta iuxta Græcos, & mea iuxta Hebræos, in Latinum meo labore translata est. Eligant vnusquisque quod vult: & studiosum me magis, quam maleuolum probet.

Alia

Alia eiusdem Præfatio.

SI aut fiscellam iunco texerem, aut palmarum folia complicarem, ut in sudore vultus mei comederem panem, & ventris opus sollicita mente pertractarem: nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia iuxta sententiam Saluatoris, volo operari cibum qui non perit, & antiquam diuinorum voluminum viā sentibus virgultisq. purgare; error mihi geminus infligitur; corrector vitiorum, falsarius dicor, & errores non auferre, sed serere. Tanta est enim uetustatis consuetudo, vt etiam confessa plerisque uitia placeant: dum magis pulchros habere volunt codices, quam emendatos. Quapropter, o fratres dilectissimi, vnicum nobilitatis & humilitatis exemplar, pro flabello, calathis, sportellisque, munusculis monachorum, spiritalia hæc & mansura dona suscipite; ac beatum Iob, qui adhuc apud Latinos iacebat in stercore, & uermibus scatebat errorum, integrum immaculatumque gaudete. Quomodo enim post probationem atque uictoriam, duplicia sunt ei uniuersa reddita; ita ego in lingua nostra, ut audacter loquar, feci eum habere quæ amiserat. Igitur & vos, & unumquemque lectorem solita præfatione commoneo, & in principijs librorum eadem semper annectens, rogo, ut ubicumque præcedentes uirgulas uideritis, sciatis ea quæ subiecta sunt, in Hebraicis uoluminibus non haberi. Porro ubi stellæ imago præfulserit, ex Hebræo in sermone nostro addita sunt, necnon & illa quæ haberi uidebantur, & ita corrupta erant, ut sensum legentibus tollerent, orantibus uobis magno labore correxi: magis utile quid ex otio meo ecclesijs Christi uenturum ratus, quam ex aliorum negotio.

Eiusdem in Psalterium, quod secundum Septuaginta editionem correxit, præfatio.

PSalterium Romæ dudum positus emēdatam: & iuxta Septuaginta interpretes, licet cursim, magnā tamen ex parte correxeram. Quod quia rursum uidetis, o Paula & Eusthochium, scriptorum uitio deprauatum, plusq. antiquum errorem, quam nouam emendationem ualere: me cogitis, ut ueluti quodam nouali, scissum iam aruum exerceam, & obliquis sulcis renascentes spinas eradicem: æquum esse dicentes, ut quod crebro male pullulat, crebrius succidatur. Vnde consueta præfatione commoneo tam uos, quibus forte labor iste desudat, quam eos qui exemplaria istiusmodi habere uoluerint, ut quæ diligenter emendaui, cum cura & diligentia transcribantur. Notet sibi unusquisque uel iacentem lineam, uel radiantia signa, idest obelos, uel asteriscos. Et ubicumq. viderit virgulam præcedentem, ab ea vsque ad duo puncta quæ impressimus, sciat in Septuaginta translatoribus plus haberi. Vbi autem perspexerit stellæ similitudinem, de Hebreis uoluminibus additum nouerit æque usq. ad duo puncta, iuxta Theodotionis dumtaxat editionem, qui simplicitate sermonis a Septuaginta interpretibus non discordat. Hæc ergo & uobis & studioso cuique fecisse me sciens: non ambigo multos fore qui uel inuidia, uel supercilio malint contēmnere uideri præclara, quā discere: & de turbulento magis riuo, quam de purissimo fonte potare.

Eiusdem Præfatio in libros Salomonis.

IVngat epistola, quos iungit sacerdotium: immo charta non diuidat, quos Christi nectit amor. Commentarios in Osee, Amos, Zachariam, Malachiam, quos poscitis, scripsissem si licuisset præ ualetudine. Mittitis solatia sumptuum: notarios nostros & librarios sustentatis, ut uobis potissimum nostrum desudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diuersa poscentium: quasi aut æquum sit, me uobis esurientibus, alijs laborare: aut in ratione dati & accepti, cuiquam, præter uos, obnoxius sim. Itaque longa ægrotatione fractus, ne penitus

tus hoc anno reticerem, & apud uos mutus essem, tridui opus nomini vestro consecraui, interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum, משלי quas Hebræi Parabolas, vulgata autē editio Prouerbia vocat. קהלת, quē Græce Ecclesiasten, Latine cōcionatorē possumus dicere: שיר השירים, quod in nostra lingua vertitur Canticum canticorum. Fertur & Panæretos Iesu filis Sirach liber, & alius pseudepigraphus, qui Sapientia Salomonis inscribitur. Quorum priorem, Hebraicum reperi: non Ecclesiasticum, vt apud Latinos, sed Parabolas prænotatum, cui iuncti erant Ecclesiastes & Canticum canticorum: vt similitudinem Salomonis, non solum librorum numero, sed etiam materiarum genere coæquaret. Secūdus apud Hebręos nusquam est, quin & ipse stylus, Græcam eloquentiam redolet: & nonnulli scriptorum veterum hunc esse Iudęi Philonis affirmant. Sicut ergo Iudith, & Tobiæ, & Machabęorum libros legit quidem Ecclesia, sed eos inter canonicas scripturas non recipit: sic & hæc duo volumina legat ad ædificationem plebis, nō ad auctoritatem Ecclesiasticorum dogmatum confirmādam. Si cui sane Septuaginta interpretum magis editio placet, habet eam a nobis olim emendatam. Neq. enim noua sic cudimus, vt uetera destruamus. Et tamen cum diligentissime legerit, sciat magis nostra scripta intelligi, quæ non in tertium vas transfusa coacuerint, sed statim de prelo purissimæ cōmendata testæ, suum saporem seruauerint.

AD PAVLAM ET EVSTOCHIVM in translationem Isaiæ ex Hebraica veritate eiusdem præfatio.

NEmo cum prophetas versibus viderit esse descriptos, metro eos existimet apud Hebræos ligari, & aliquid simile habere de Psalmis & operibus Salomonis: sed quod in Demosthene & Tullio solet fieri, vt per cola scribantur & commata, qui vtiq. prosa, & non versibus cōscripserunt. Nos quoque vtilitati legentium prouidentes, interpretationem nouā, nouo scribendi genere distinximus. Ac primum de Isaia sciēdum, quod in sermone suo disertus sit: quippe vt vir nobilis & vrbanę eloquentię, nec habens quidquā in eloquio rusticitatis ad mistum. Vnde accidit, vt prę ceteris, florem sermonis eius, translatio non potuerit conseruare. Deinde etiam hoc adijciendū, quod non tam propheta dicendus sit, quam euangelista. Ita enim vniuersa Christi, Ecclesiæq. mysteria ad liquidum prosecutus est, vt non putes eum de futuro vaticinari, sed de præteritis historiam texere. Vnde conijcio noluisse tunc temporis Septuaginta interpretes fidei suæ sacramenta perspicue Ethnicis prodere: ne sanctum canibus, & margaritas porcis darent: quę, cum hanc editionem legeritis, ab illis animaduertetis abscōdita. Nec ignoro q̄ti laboris sit prophetas intelligere: nec facile quempiam posse iudicare de interpretatione, nisi intellexerit antequam legerit: nos quoque patere morsibus plurimorum, qui stimulante inuidia, quod consequi non valent, despiciunt. Sciens ergo & prudens in flammam mitto manū: & nihilominus hoc a fastidiosis lectoribus precor, vt quomodo Græci post Septuaginta trāslatores Aquilā & Symmachum & Theodotionem legunt, vel ob studium doctrinæ suæ: vel vt Septuaginta magis ex collatione eorum intelligant: sic & isti saltem vnum post priores habere dignentur interpretem. Legant prius, & postea despiciant: ne videantur, nō ex iudicio, sed ex odij præsumptione ignorata damnare. Prophetauit autē Isaias in Ierusalem, & in Iudæa, necdum decem tribubus in captiuitatem ductis: ac de vtroque regno, nunc commistim, nunc separatim texit oraculum.

culum. Et cum interdum ad præsentem respiciat historiam, & post Babyloniæ captiuitatem reditum populi significet in Iudæam: tamen omnis eius cura de vocatione Gentium, & aduentu Christi est. Quem quanto plus amatis, o Paula & Eustochium, tanto magis ab eo petite, ut pro obtrectatione præsenti qua me indesinenter æmuli laniant, ipse mihi mercedem restituat in futuro: qui scit me ob hoc in peregrinæ linguæ eruditione sudasse, ne Iudæi de falsitate Scripturarum ecclesijs eius diutius insultarent.

Eiusdem in Ieremiam præfatio.

IEremias Propheta, cui hic prologus scribitur, sermone quidem apud Hebræos Isaiæ & Osee & quibusdam alijs prophetis videtur esse rusticor, sed sensibus par est: quippe qui eodē spiritu prophetauerit. Porro simplicitas eloquij, a loco ei in quo natus est, accidit. Fuit enim Anathothites, qui est vsque hodie viculus, tribus ad Ierosolymis distans milibus, sacerdos ex sacerdotibus, & in matris vtero sanctificatus: virginitate sua euangelicum virum Christi Ecclesiæ dedicans. Hic uaticinari exorsus est puer: & captiuitatem vrbis atque Iudææ, non solum spiritu, sed & oculis carnis intuitus est. Iam decem tribus Israel Assyrij in Medos transtulerant: iam terras earum, coloniæ Gentium possidebant. Vnde in Iuda tantum, & in Beniamin prophetauit: & ciuitatis suæ ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod nos mensuræ metri, versibusq. reddidimus. Præterea ordinem uisionum, qui apud Græcos & Latinos omnino confusus est, ad pristinam fidem correximus. Librum autem Baruch notarij eius, qui apud Hebræos nec legitur, nec habetur, prætermisimus: pro his omnibus maledicta ab æmulis præstolantes, quibus me necesse est per singula opuscula respondere. Et hoc patior: quia vos me cogitis. Ceterum ad compendium mali, rectius fuerat modum furori eorum silentio meo ponere, quàm quotidie noui aliquid scriptitantem, inuidorum insaniam prouocare.

EIVSDEM IN EZECHIELEM præfatio.

EXechiel propheta cum Ioachin rege Iuda captiuus ductus est in Babylonem: ibiq. ijs qui cum eo captiui fuerant, prophetauit, pœnitentibus quod ad Ieremiæ vaticinium se vltro aduersarijs tradidissent, & viderent adhuc urbem Ierosolymam stare, quā ille casuram esse prædixerat. Tricesimo autem ætatis suæ anno, & captiuitatis quinto, exorsus est ad concaptiuos loqui, Et eodem tempore, licet posterior, hic in Caldæa, Ieremias in Iudæa prophetauerunt. Sermo eius nec satis disertus, nec admodum rusticus est: sed ex utroq. medie tēperatus. Sacerdos & ipse fuit, sicut Ieremias: & principia uoluminis & finē magnis habens obscuritatibus inuoluta. Sed & vulgata eius editio nō multū distat ab Hebraico. Vnde non satis miror quid causæ extiterit, ut si eosdem in vniuersis libris habemus interpretes: in alijs eadem, in alijs diuersa transtulerint. Legite igitur & hunc iuxta translationem nostram: quoniam per cola scriptus & commata, manifestiorem legentibus sensum tribuit. Si autem amici mei & hunc subsannauerint; dicite eis quod nemo eos compellat ut scribant. Sed vereor ne illud eis eueniat quod Græce significantius dicitur, ut uocentur φαγολοίδοροι, quod est manducantes sannas.

EIVSDEM IN DANIELEM præfatio.

DAnielem prophetam iuxta Septuaginta interpretes, Domini Saluatoris

toris ecclesiæ non legũt, utentes Theodotionis editione: & hoc cur acciderit, nescio. Siue enim quia sermo Chaldaicus est, & quibusdam proprietatib. a nostro eloquio discrepat, noluerunt septuaginta interpretes easdẽ linguæ lineas in translatione seruare: siue sub nomine eorum ab alio nescio quo non satis Chaldæam linguam sciente, editus est liber: siue aliud quid causæ extiterit ignorans: hoc vnum affirmare possum, quod multum a ueritate discordet, & recto iudicio repudiatus sit. Sciendum quippe est Danielem maxime & Esdram Hebraicis quidem litteris, sed Chaldæo sermone conscriptos. & vnam Ieremiæ pericopen: Iob quoque cum Arabica lingua plurimã habere societatem. Denique & ego adolescentulus post Quintiliani & Tullij lectionem ac flores rhetoricos, cum me in linguæ huius pistrinum reclusissem: & multo sudore, multoq. tempore uix cœpissem anhelantia stridentiaque uerba resonare, & quasi per cryptam ambulans, rarum desuper lumen aspicerem, impegi nouissime in Danielem: & tanto tædio affectus sum, vt desperatione subita omnem laborem ueterem uoluerim contemnere. Verum adhortante me quodam Hebræo, & illud mihi crebrius in sua lingua ingerente, Labor improbus omnia uincit: & qui mihi uidebar sciolus, inter Hebrœos cœpi rursus esse discipulus Chaldaicus. Et ut uerum fatear, usque ad præsentem diem magis possum sermonem Chaldaicum legere & intelligere, quam sonare. Hæc idcirco refero, ut difficultatem vobis Danielis ostenderem: qui apud Hebræos nec Susannæ habet historiam, nec hymnum triũ puerorum, nec Belis, draconisq. fabulas: quas nos, quia in toto orbe dispersæ sunt, uero anteposito, easque iugulante subiecimus: ne uideremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncasse. Audiui ego quendam de præceptoribus Iudæorum, cũ Susannæ derideret historiam, & a Græco nescio quo eam diceret esse confictam: illud opponere quod Origeni quoq. Africanus opposuit, etymologias has ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι, καὶ ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι, de Græco sermone descendere. Cuius rei nos intelligentiã nostris hanc possumus dare: Vt uerbi gratia, dicamus de àrbore illice dixisse eum, illico pereas: & a lentisco, in lentem te comminuat angelus: vel nõ lente pereas: aut lentus, id est flexibilis ducaris ad mortem: siue aliud quid ad arboris nomen conueniens. Deinde tantum fuisse otij tribus pueris cauillabatur, ut in camino æstuantis incendij metro luderent: & per ordinem ad laudem Dei omnia elementa prouocarẽt. aut quod miraculum, diuinæq. aspirationis indicium, uel draconem interfectum offa picis, uel sacerdotum Belis machinas deprehensas: quæ magis prudentia solertis uiri, quam prophetali essent spiritu perpetrata? Cum uero ad Habacuc ueniret, & de Iudæa in Chaldæam raptum discophorum lectitaret, quærebat exemplum ubi legissemus in toto ueteri testamento quem quam sanctorum graui uolasse corpore, & in puncto horæ tanta terrarum spatia transisse, cui cum quidam e nostris satis ad loquendum promptulus, Ezechielem adduxisset in medium, & diceret eum de Chaldæa in Iudæã fuisse translatũ: derisit hominẽ, & ex ipso uolumine demonstrauit Ezechielẽ in spiritu se uidisse transpositum. Deniq. & Apostolũ nostrũ, videlicet ut eruditũ uirũ, & qui legẽ ab Hebræis didicisset, non fuisse ausum affirmare se raptũ in corpore, sed dixisse, Siue in corpore, siue extra corpus: nescio, Deus scit. His & talibus argumentis apocryphas in libro Ecclesiæ fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio iudicium derelinquens, illud admoneo, non haberi Danielem apud Hebrœos inter prophetas: sed inter eos qui hagiographa conscripserunt. In

tres siquidem partes omnis ab eis Scriptura diuiditur: in legē, in prophetas, & in hagiographa, id est in quinq. & octo, & in undecim libros: de quo non est huius temporis dissercre. Quę aūt ex hoc propheta, imò contra hunc librum Porphyrius objiciat: testes sunt Methodius, Eusebius, & Apollinarius: qui multis uersuum millibus eius vesanię respondentes, nescio an curioso lectori satisfecerint. Vnde obsecro uos O Paula & Eustochiū, fundatis ꝓ me ad Dominū preces: ut quamdiu in hoc corpusculo sum, scribam aliquid gratum uobis, utile Ecclesię, dignum posteris. Prẹsentium quippe iudicijs oblatrantium non satis moueor: qui in utramque partem, aut amore labuntur, aut odio.

EIVSDEM IN XII. PROPHETAS *præfatio.*

NOn est idem ordo duodecim prophetarum apud Hebręos, qui est apud nos. Vnde secundum id quod ibi legitur, hic quoq. dispositi sunt, Osee commaticus est, & quasi per sententias loquens. Ioel planus in principijs: in fine obscurior. Et usque ad Malachiam, habēt singuli proprietates suas: quem Esdram scribā, legisq. doctorē Hebręi autumant. Et quia longum est nunc de omnibus dicere: hoc tātum uos o Paula & Eusthochium admonitas uolo, unum librum esse duodecim prophetarum: & Osee synchronon Isaię: Malachiam uero Aggęi & Zacharię fuisse temporibus. In quibus autem tempus non prẹfertur in titulo, sub illis eos regibus prophetasse, sub quibus & hi qui ante eos habent titulos prophetauerunt.

EIVSDEM IN EVANGELISTAS *ad Damasum præfatio.*

NOuum opus me facere cogis ex ueteri: ut post exemplaria Scripturarum toto orbe dispersa, quasi quidam arbiter sedeam: & quia inter se uariant, quę sint illa quę cum Grẹca consentiant ueritate, decernā. Pius labor, sed periculosa prẹsumptio, iudicare de ceteris, ipsum ab omnibus iudicandum: senis mutare linguam, & canescentem iam mundum ad initia retrahere paruulorum. Quis enim doctus pariter uel indoctus, cum in manus uolumen assumpserit, & a saliua quā semel imbibit, uiderit discrepare quod lectitat; non statim erumpat in uocem, me falsarium, me clamitans esse sacrilegum, qui audeam aliquid in ueteribus libris addere, mutare, corrigere? Aduersus quam inuidiā duplex causa me consolatur: quod & tu qui summus sacerdos es, fieri iubes: & uerum non esse quod uariat, etiam maledicorum testimonio comprobatur. Si enim Latinis exēplaribus fides est adhibenda: respondeant quibus: tot enim sunt exemplaria pene quot codices. Sin autem ueritas est quęrenda de pluribus: cur non ad Gręcam originem reuertentes, ea quę uel a uitiosis interpretibus male reddita: uel a prẹsumptoribus imperitis emendata peruersius: uel a librarijs dormitantibus aut addita sunt, aut mutata, corrigimus? Neq. uero ego de ueteri disputo testamento: quod a Septuaginta senioribus in Grẹcam linguam uersum, tertio gradu ad nos usq. peruenit. Non quęro quid Aquila, quid Symmachus sapiant, quare Theodotion inter nouos, & ueteres medius incedat. Sit illa uera interpretatio quam Apostoli probauerunt. De nouo nunc loquor testamento: quod Grẹcum esse, non dubiū est, excepto apostolo Matthęo, qui primus in Iudęa euangeliū Christi Hebraicis litteris edidit. Hoc certè cū in nostro sermone discordat, & in diuersos riuulorū tramites ducit: uno de fonte quęrendum est. Prętermitto eos codices quos a Luciano & Hesychio nuncupatos, paucorum hominum asserit peruersa contentio, quibus utique nec in toto Veteri instrumento post Septua-

ptuaginta intepretes emendare quid licuit, nec in Nouo profuit emendasse: cũ multarum gentiũ linguis scriptura ante translata, doceat falsa esse quæ addita sunt. Igitur hæc præsens prefatiuncula pollicetur quattuor tantum Euangelia quorum ordo est iste, Mattheus, Marcus, Lucas, Ioannes: codicum Grecorm emendata collatione, sed ueterum, quę ne multum a lectionis Latinę consuetudine discreparent, ita calamo temperauimus, ut his tantum quę sensum uidebantur mutare correctis, reliqua manere pateremur ut fuerant. Cannones quoque quos Eusebius Cęsariensis episcopus Alexandrinus secutus Ammonium, in decem numeros ordinauit, sicut in Gręco habentur, expressimus. Quòd si quis de curiosis uoluerit nosse quę in Euangelijs, uel eadem, uel uicina, uel sola sint, eorum distinctione cognoscet. Magnus siquidem hic in nostris codicibus error inoleuit, dum quod in eadem re alius Euangelista plus dixit, in alio quia minus putauerint, addiderunt. uel dum eundẽ sensum alius aliter expressit, ille qui unum e quattuor primum legeret, ad eius exemplum ceteros quoque existimauerit emendandos. Vnde accidit ut apud nos mixta sint omnia, & in Marco plura Luce atque Matthæi. Rursum in Matthæo plura Ioannis & Marci, & in ceteris reliquorum quę alijs propria sũt, inueniatur. Cũ itaq. canones legeris q subiecti sunt, cõfusionis errorre sublato, & similia omniũ scies, & singulis sua quęque restitues. In canone primo con corcordant quattuor, Matthęus, Marcus, Lucas, Ioannes. In secũdo tres, Matthęus, Marcus, Lucas. In tertio tres, Matthęus, Lucas, Ioannes. In quarto tres, Matthęus, Marcus, Ioannes. In quinto duo, Matthęus, Lucas. In sexto duo, Mattheus, Marcus. In septimo duo, Mattheus, Ioannes. In octauo duo, Lucas, Marcus. In nono duo, Lucas, Ioannes. In decimo propria quique quæ non habentur in alijs, ediderunt. Singulis uero Euangelijs ab uno incipiens usque ad finem librorum, dispar numerus accrescit. Hic nigro colore descriptus, sub se habet alium ex minio discolorem numerum, qui ad decem usque procedens, indicat prior numerus in quo sit canone requirendus. Cum ergo aperto codice, uerbi gratia, illud siue illud capitulum scire uolueris cuius canonis sit, statim ex subiecto numero doceberis, & recurrẽs ad principia, in quibus canonum est distincta congeries, eodemque statim canone ex titulo frontis inuento, illum quem quærebas numerũ, eiusdem Euangelistę qui & ipse ex inscriptione signatur, inuenies, atq. e uicino ceterorum tramitibus inspectis, quos numeros e regione habeant, annotabis. & cum scieris recurres ad uolumina singulorum, & sine mora repertis numeris quos ante signaueras, reperies & loca in quibus uel eadem uel uicina dixerunt. Sciendum tamen, ne quis ignarum ex similitudine numerum error inuoluat, quod sicubi in subnotatione canonum distinctorum in canone quolibet tres Euangelistę bis ter uel quater, aut etiam amplius eundem numerum per ordinem habuerint annotatum, & quartus e contrario, discrepantes, quod id tres illi in eo loco semel dixerint, quartus toties incorpore uoluminis sui ponat, quoties diuersũ numen in eius canone positi stant contra predictorum numerorum continuatas similitudines. Item si in uno quolibet eorum aut etiam duobus idem in canone numerus bis, ter & quater, aut eo amplius reperiatur in ordine collocatus, & dispares inueniantur in ceteris: dubium non erit, quid id quod illius illorum ue canonis numerus bis terque repetitum ab his in uolumine semel dictũ esse ostẽdit, alter alteris eorũ toties, uno atque eodem sensu loquantur, quoties prætulerint in numerorum annotatione distantiam. Et hoc in

omnium nouem canonum collatione seruabitur. Ceterum in decimo (quoniam propria singulorum tantummodo continentur) non potest contra id comparatio esse quod solum est. Opto ut in Christo ualeas, & memineris mei Papa beatissime.

EIVSDEM EX CATALOGO *scriptorum ecclesiasticorum.*

PAulus Apostolus, qui ante Saulus, extra numerum duodecim Apostolorum, de tribu Beniamin & oppido Iudeæ Giscalis fuit. quo a Romanis capto, cũ parentibus suis Tarsum Ciliciæ commigrauit, a quibus ob studia legis missus Ierosolyma, a Gamaliel uiro doctissimo cuius Lucas meminit, eruditus est. Cum autem interfuisset neci martyris Stephani, & acceptis a pontifice templi epistolis, ad persequẽdos eos qui Christo crediderunt, Damascum pergeret, reuelatione compulsus ad fidem, quæ in Actibus Apostolorum scribitur in vas electionis de persecutore translatus est. Cumq. primum ad prædicationem eius Sergius Paulus Procousul Cypri credidisset, ab eo, quòd eum Chisti fidei subegerat, sortitus est nomen Paulus: & iuncto sibi Barnaba, multis urbibus peragratis, reuertensque. Ierosolymam, a Petro, Iacoboq. & Ioanne, Gentiũ apostolus ordinatur. Et quia in Actibus Apostolorum plenissime de eius cõuersatione scriptum est, hoc tantum dicam, ꝙ post passionem Domini uicesimoquinto anno, id est secundo Neronis, eo tempore quo Festu procurator Iudęę successit Felici, Romam uinctus mittitur, & biẽnium in libera manens custodia, auersus Iudęos de aduentu Christi quotidie disputauit. Sciendum autem in prima satisfatione, (necdum Neronis imperio roborato, nec in tanta erumpente scelera, quanta de eo narrant historiæ) Paulum, a Nerone dimissum, ut Euangelium Christi in Occidentis quoque partibus prædicaret, sicut ipse scribit in secunda epistola ad Timotheum (eo tempore quo & passus est, de uinculis dictat epistolam,) in prima mea satisfatione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt: non eis imputetur. Dominus autem mihi affuit, & confortauit me, ut per me prædicatio compleretur, & audirent omnes Gentes: & liberatus sum de ore leonis. Manifestissime leonem porpter crudelitatem, Neronem significans, Et in sequentibus, Liberatus sum de ore leonis. Et statim, Liberauit me Dominus ab omni opere malo, & saluabit me in regnũ suum cælestẽ, quòd scilicet præsens sibi sentiret imminere martyrium. Nam & in eadem epistola præmiserat, Ego enim iam immolor, & tempus resulutionis meæ instat. Hic ergo decimoquarto Neronis anno, eodem die quo Petrus, Romæ pro Christo capite truncatos, sepultusque est in uia Ostiensi, anno post passionem Domini tricesimosepti mo. Scripsit autem nouem ad septem Ecclesias epistolas, ad Romanos unam, ad Corinthios duas, ad Galatas unam, ad Ephesios unam, ad Philipenses unam, ad Colossenses unam, ad Thessalonicenses duas. Preterea ad discipulos suos, Timotheo duas, Tito unam, Philemoni unam. Epistola autem quæ fertur ad Hebreos, non eius creditur, propter styli sermonisque distantiam: sed uel Barnabæ iuxta Tertullianum, vel Lucę Euangelistę iuxta quosdam: uel Clementis Romanæ postea Ecclesiæ Episcopi, quem aiunt sententias Pauli proprio ordinasse, & ornasse sermone: uel certe quia Paulus scribebat ad Hæbręos, & propter inuidiam sui apud eos nominis, titulum in principio salutationis amputauerat, scripserat ut Hebræus Hebreis Hebraice, id est suo eloquio disertissime, ut ea quę eloquenter scripta fuerat in Hrbręo, eloquentius uerterentur

terentur

tereretur in Græcum, & hanc causam esse, quòd a ceteris Pauli epistolis discrepare videatur. Legunt quidam & ad Laodicenses, sed ab omnibus exploditur.

EIVSDEM EX CATALOGO scriptorum Ecclesiasticorum.

IAcobus, qui appellatur frater Domini, cognomento Iustus, vt nõnulli existimant, Ioseph, ex alia vxore; vt autem mihi videtur, Mariæ sororis matris Domini, cuius Ioannes in libro suo meminit, filius, post passionem Domini, statim ab Apostolis Ierosolymorum Episcopus ordinatus, vnam tantum scripsit epistolam, quæ de septem catholicis est: quæ & ipsa ab alio quodam sub nomine eius edita asseritur: licet paulatim tempore procedente obtinuerit auctoritatem. Egesippus vicinus Apostolicorum temporum, in quinto commentariorum libro de Iacobo narrans, ait, Suscepit ecclesiam Ierosolymæ, post Apostolos frater Domini Iacobus, cognomento Iustus. multi siquidem Iacobi vocabantur. Hic de vtero matris sanctus fuit, vinum & siceram non bibit, carnem nullam comedit, numquam attonsus est, nec vnctus vnguento, nec vsus balneo. huic soli licitum erat ingredi Sancta sanctorum: siquidem vestibus laneis non vtebatur, sed lineis: solusque ingrediebatur templum, & fixis genibus, pro populo deprecabatur, in tantum vt camelorum duritiem traxisse eius genua crederentur. Dicit & alia multa, quæ enumerare longum est. Sed & Iosephus in vicesimo libro Antiquitatum refert, & Clemens in septimo ὑποτυπώσεων, mortuo Festo, qui Iudæam regebat, missum a Nerone esse successorem eius Albinũ: qui cum necdum ad prouinciam peruenisset, Ananus, inquit, pontifex adolescens, Anani filius, de genere sacerdotali, accepta occasione ἀναρχίας, concilium congregauit, & compellens publice Iacobum vt Christum Dei filium denegaret, contradicentem lapidari iussit. qui cum præcipitatus de pinna templi, confractis cruribus adhuc semiuiuus tendens ad cælum manus diceret: Domine ignosce eis: quod enim faciunt, nesciunt: fullonis fuste quo vda vestimenta extorqueri solent, in crebro percussus interijt. Tradit item Iosephus tantæ eum sanctitatis fuisse, & celebritatis in populo, vt propter eius necem, creditum sit subuersam esse Ierosolymam. Hic est de quo Paulus Apostolus scribit ad Galatas, Alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini. Et Apostolorum super hoc crebrius acta testantur. Euangelium quoque quod appellatur secundum Hebræos, & a me nuper in Græcum, Latinumq. sermonem translatum est, quo & Origenes sæpe vtitur, post resurrectionem Saluatoris refert: Dominus autem cum dedisset sindonem seruo sacerdotis, iuit ad Iacobum, & apparuit ei. Iurauerat enim Iacobus se non comesturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum resurgentem a mortuis. Rursusque post paululum, Afferte, ait Dominus, mensam & panem. Statimque additur, Tulit panem, & benedixit, ac fregit, & dedit Iacobo Iusto, & dixit ei, Frater mi, comede panem tuum, quia resurrexit Filius hominis a dormientibus. Triginta itaque annos Ierosolymis rexit Ecclesiam, id est vsque ad septimum Neronis annum, & iuxta templum, vbi & præcipitatus fuerat, sepultus est. Titulum vsque ad obsidionem Titi & vltimam Hadriani notissimum habuit. Quidam e nostris in Monte olineti eum conditum putant: sed falsa eorum opinio est.

EIVS-

EIVSDEM EX CATALOGO Scriptorum Ecclesiasticorum.

SImon Petrus filius Ionæ, prouinciæ Galilææ, vico Bethsaida, frater Andrææ Apostoli, & princeps Apostolorum, post episcopatum Antiochensis ecclesiæ, & prædicationem dispersionis eorum qui de circumcisione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia, secundo Claudij anno ad expugnandum Simeonem Magum Romam pergit, ibique viginti quinque annis cathedram sacerdotalem tenuit, vsque ad vltimum annum Neronis, id est decimumquartum. A quo & affixus cruci, martyrio coronatus est, capite ad terram uerso, & in sublime pedibus eleuatis, asserens se indignum vt sic crucifigeretur ut Dominus suus. Scripsit duas epistolas, quæ catholicæ nominantur: quarum secunda, a plerisque eius esse negatur, propter styli cum priore dissonantiam. Sed & Euangelium iuxta Marcum, qui auditor eius & interpres fuit, huius dicitur. Libri autem e quibus vnus actorum eius inscribitur, alius Euangelij, tertius prædicationis, quartus Apocalypsis, quintus iudicij, inter apocryphas scripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano iuxta viam triumphalem, totius vrbis veneratione celebratur.

EIVSDEM EX CATALOGO Scriptorum Ecclesiasticorum.

IVdas frater Iacobi paruam quidem, quæ de septem catholicis est, epistolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus est, in ea assumit testimonium, a plerisq. reijcitur: tamen auctoritatem vetustate iam & vsu meruit, & inter sanctas scripturas computatur.

LIBER

LIBER GENESIS, HEBRAICE BERESITH.

CAPVT PRIMVM.

.2.14.c.15 1 N principio creauit DEVS
-.f.24 A cęlum, & terram. * Terra
i.32.a.6. 2 autem erat inanis & vacua,
'5.a.5 & tenebrę erant super faciem
Eccl.18.a.1 abyssi: & Spiritus Dei fere-
ǀ Heb. 11. 3 batur super aquas. * Dixitq;
a.3. 4 Deus: ǀ Fiat lux. Et facta est lux. * Et vidit
Deus lucem quòd esset bona: & diuisit lucem
5 a tenebris. * Appellauitq; lucem Diem, & te-
nebras Noctem: factumq; est vespere, & ma-
6 ne, dies vnus. * Dixit quoque Deus: Fiat fir-
mamentum in medio aquarum: & diuidat
7 aquas ab aquis. * Et fecit Deus firmamentũ,
diuisitque aquas, quæ erant sub firmamento,
ǀ Psal.135. ab his, ǀ quæ erant super firmamentum: Et
a.5 8 factum est ita. * Vocauitq; Deus firmamen-
Iere. 10. b. tum, Cælum: & factum est vespere & mane,
12.51.b.15 9 dies secundus. * Dixit vero Deus: Congregen-
Psal. 148. tur aquæ, quæ sub cælo sunt, in locum vnum:
a.4 10 & appareat arida. Et factum est ita. * Et vo-
Ps.32.b.7. B cauit Deus aridam, Terram; cõgregationesq;
88. b. 12. aquarum appellauit maria. Et vidit Deus
135.a.6 11 quòd esset bonum. * Et ait: Germinet terra
Iob 38.a.4 herbam virentem, & facientem semen, & li-
gnum pomiferum faciens fructum iuxta ge-
nus suum, cuius semen in semetipso sit super
12 terram. Et factum est ita. * Et protulit terra
herbam virentem, & facientem semen iuxta
genus suum, lignumq; faciens fructum, & ha-
bens vnumquodque sementem secundum spe-
ciem suam. Et vidit Deus quòd esset bonum.
13 * Et factum est vespere & mane, dies tertius.
14 * Dixit autem Deus: Fiant luminaria in fir-
mamento cæli, & diuidant diem ac noctem,
& sint ǀ in signa & tempora, & dies & annos: ǀ Psal.135.
15 * vt luceant in firmamento cæli, & illuminẽt b.7
16 terram. Et factum est ita. * Fecitque Deus
duo luminaria magna: luminare maius, vt
præesset diei: & luminare minus, vt præesset
17 nocti: & stellas. * Et posuit eas in firmamen-
18 to cæli, vt lucerent super terram, * & præes-
sent diei ac nocti, & diuiderent lucem ac te-
19 nebras. Et vidit Deus quòd esset bonum. * Et
factum est vespere & mane, dies quartus.
20 * Dixit etiam Deus: Producant aquæ reptile
C animæ viuentis, & volatile super terram sub
21 firmamento cæli. * Creauitque Deus Cete
grandia, & omnem animam viuentem atque
motabilem, quam produxerant aquæ in spe-
cies suas, & omne volatile secundum genus
22 suum. Et vidit Deus quòd esset bonum. * Be-
nedixitque eis, dicens: Crescite, & multipli-
camini, & replete aquas maris: auesque mul-
23 tiplicentur super terram. * Et factum est ve-
24 spere & mane, dies quintus. * Dixit quoque
Deus: Producat terra animam viuentem in
genere suo, iumenta, & reptilia, & bestias ter-
ræ secundum species suas. Factumque est ita.

25 * Et fecit Deus beſtias terræ juxta ſpecies
ſuas, & iumenta, & omne reptile terræ in ge-
nere ſuo. Et vidit Deus quòd eſſet bonum,
3. b. 26 * & ait: Faciamus Hominem ad ‖ imaginē,
& ſimilitudinem noſtram: & præſit piſcibus
5. a. 1 maris, & volatilibus cęli, & beſtijs, vniuerſęq;
terræ, omniq; reptili, quod mouetur in terra.
. 1. 27 * Et creauit Deus hominem ad imaginē ſuā:
ad imaginem Dei creauit illum, ‖ maſculū,
ap. 11. 28 & feminam creauit eos. * Benedixitque illis
22 Deus, & ait: Creſcite & multiplicamini, &
Mat. 19. a. 4 replete terram; & ſubijcite eam, & domina-
mini piſcibus maris, & volatilibus cæli, & Eccl. 17. a. 1
vniuerſis animantibus, quæ mouentur ſuper Inf. 8. c. 17.
29 terram. * Dixitq; Deus: Ecce dedi vobis om- 9. a. 1
nem herbam afferentem ſemen ſuper terram,
& vniuerſa ligna quæ habent in ſemetipſis
ſementem generis ſui, ‖ vt ſint vobis in eſcā: ‖ Inf. 9. a. 3
30 * & cunctis animantibus terræ, omniq; volu-
cri cæli, & vniuerſis quæ mouentur in terra,
& in quibus eſt anima viuens, vt habeant ad ‖ Eccl. 39.
31 veſcendum. Et factum eſt ita. * ‖ Viditque c. 21
Deus cuncta quæ fecerat: & erant valde bona. Mar. 7. d.
Et factum eſt veſpere & mane, dies ſextus. 37

CAPVT II.

1 IGitur perfecti ſunt cæli & terra, & omnis
2 ornatus eorum. * Compleuitque Deus die
‖ Exo. 20. A ſeptimo opus ſuū quod fecerat: & ‖ requieuit
b. 11. 31. d. 17 die ſeptimo ab vniuerſo opere quod patrarat.
Deu. 5. b. 14 3 * Et benedixit diei ſeptimo; & ſanctificauit
Heb. 4. b. 2 illum: quia in ipſo ceſſauerat ab omni opere
4 ſuo quod creauit Deus vt faceret. * Iſtæ ſunt
generationes cæli & terræ, quādo creata ſunt,
in die quo fecit Dominus Deus cælum & ter-
5 ram: * Et omne virgultum agri antequam
oriretur in terra, omnemque herbam regio-
nis priuſquam germinaret: non enim pluerat
Dominus Deus ſuper terram, & homo non
6 erat qui operaretur terram: * Sed fons aſcen-
debat e terra, irrigans vniuerſam ſuperficiem
7 terræ. * Formauit igitur Dominus Deus ho-
minem de limo terræ, & inſpirauit in faciem
‖ 1. Cor. 15 eius ſpiraculum vitæ, & ‖ factus eſt homo in
c. 45 8 animam viuentem. * Plantauerat autem Do
B minus Deus Paradiſum voluptatis a princi-
pio: in quo poſuit hominem quem formaue-
9 rat. * Produxitque Dominus Deus de humo
omne lignum pulchrum viſu, & ad veſcendū
ſuaue: lignum etiam vitæ in medio paradiſi,
10 lignumque ſcientiæ boni & mali. * Et fluuius
egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandū
paradiſum, qui inde diuiditur in quattuor ca-
11 pita. * Nomen vni ‖ Phiſon: ipſe eſt qui cir- ‖ Eccl. 24.
cuit omnem terram Heuilath, vbi naſcitur c. 35
12 aurum: * Et aurum terræ illius optimum eſt:
ibi inuenitur bdellium, & lapis onychinus.
13 * Et nomē fluuij ſecundi Gehon: ipſe eſt qui
14 circumit omnem terram Aethiopiæ. * Nomē
C vero fluminis tertij, Tygris: ipſe vadit cōtra
Aſſyrios. Fluuius autem quartus, ipſe eſt Eu-
15 phrates. * Tulit ergo Dominus Deus homi-
nem, & poſuit eum in Paradiſo voluptatis, vt
16 operaretur, & cuſtodiret illum: * Præcepitq.
ei dicens: Ex omni ligno paradiſi comede:
17 * De ligno autem ſcientiæ boni & mali ne
comedas. in quocumque enim die comederis
18 ex eo, morte morieris. * Dixit quoque Domi
nus Deus: Non eſt bonum eſſe hominem ſo-
lum: faciamus ei adiutorium ſimile ſibi.
19 * Formatis igitur, Dominus Deus, de humo
cunctis animantibus terræ, & vniuerſis vola-
tilibus cæli, adduxit ea ad Adam, vt videret
quid vocaret ea: omne enim quod vocauit A-
dam animæ viuentis, ipſum eſt nomen eius.
20 * Appellauitque Adam nominibus ſuis cun-
D cta animantia, & vniuerſa volatilia cæli, &

terræ: Adæ vero non inueniebatur adiutor si-
21 milis eius. * Immisit ergo Dominus Deus
soporem in Adam: cumque obdormisset, tu-
lit vnam de costis eius, & repleuit carnē pro
22 ea. * Et ædificauit Dominus Deus costam,
quam tulerat de Adam, in mulierem: & addu-
‖ 1.Cor.11 b.9 23 xit eam ad Adam. * Dixitque Adam: ‖ Hoc
nūc, os ex ossibus meis, & caro de carne mea: Mat.19.a.5
hæc vocabitur Virago quoniam de viro sum- Mat.10.a 7
24 pta est. * Quamobrem relinquet homo patrē Eph.5.g.31
suum, & matrem, & adhærebit vxori suæ: ‖ & 1. Cor. 6.
25 erunt duo in carne vna. * Erat autem vterque d.16
nudus, Adam scilicet & vxor eius: & non
erubescebant.

CAPVT III.

1 Sed & serpens erat callidior cunctis ani-
A mantibus terræ quæ fecerat Dominus Deus.
Qui dixit ad mulierem: Cur præcepit vobis
Deus vt non comederetis de omni ligno Pa-
2 radisi? * Cui respondit mulier: De fructu li-
3 gnorum, quæ sunt in paradiso, vescimur: * de
fructu vero ligni, quod est in medio paradisi,
præcepit nobis Deus ne comederemus: & ne
4 tangeremus illud, ne forte moriamur. * Di- ‖ 1.Cor.11
xit autē serpens ad mulierem: ‖ Nequaquam a.2
5 morte moriemini. * Scit enim Deus quòd in
quocumque die comederitis ex eo, aperientur
oculi vestri: & eritis sicut dij, scientes bonū
6 & malum. * Vidit igitur mulier quòd bonā
esset lignum ad vescendum, & pulchrum ocu-
lis, aspectuque delectabile: & tulit de fructu ‖ Eccl.25.
illius, & ‖ comedit: deditque viro suo, qui d.33
7 comedit. * Et aperti sunt oculi amborum: 1.Ti.2. d.14

B cumque cognouissent se esse nudos, consue-
runt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata.
8 * Et cum audissent vocem Domini Dei de-
ambulantis in paradiso ad auram post meri
diem, abscondit se Adam & vxor eius a facie
9 Domini Dei in medio ligni paradisi. * Vo-
cauitque Dominus Deus Adam, & dixit ei:
10 Vbi es? * Qui ait: Vocem tuam audiui in pa-
radiso: & timui, eo quòd nudus essem, & ab-
11 scondi me. * Cui dixit: Quis enim indicauit
tibi quòd nudus esses, nisi quòd ex ligno de
quo præceperã tibi ne comederes, comedisti?

12 * Dixitque Adam: Mulier, quam dedisti mi-
hi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi.
13 * Et dixit Dominus Deus ad mulierẽ: Quare
C hoc fecisti? Quæ respondit: Serpens decepit
14 me, & comedi. * Et ait Dominus Deus ad
serpentem: Quia fecisti hoc maledictus es in-
ter omnia animantia, & bestias terræ: super
pectus tuum gradieris, & terram comedes
15 cunctis diebus vitæ tuæ. * Inimicitias ponam
inter te & mulierem, & semen tuum & semẽ
illius: ipsa conteret caput tuum, & tu insidia-
16 beris calcaneo eius. * Mulieri quoque dixit:
Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus
tuos: in dolore paries filios, & sub viri pote-
17 state eris, ‖ & ipse dominabitur tui. * Adæ
vero dixit: Quia audisti vocem vxoris tuæ, & ‖ 1.Cor.14 f. 34
comedisti de ligno, ex quo, præceperam tibi,
ne comederes, maledicta terra in opere tuo:
in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vi-
18 tæ tuæ. * Spinas & tribulos germinabit tibi,
19 & comedes herbam terræ. * In sudore vultus
D tui vesceris pane, donec reuertaris in terram

de

de qua ſumptus es: quia puluis es, & in pul-
20 uerem reuerteris. * Et vocauit Adam nomē
vxoris ſuæ, Heuā: eo quòd mater eſſet cun-
21 ctorum viuentium. * Fecit quoque Dominus
Deus Adæ & vxori eius tunicas pelliceas, &
22 induit eos: * Et ait: Ecce Adam quaſi vnus
ex nobis factus eſt, ſciens bonum & malum:
nunc ergo ne forte mittat manum ſuam, &
ſumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & vi-
23 uat in æternum. * Et emiſit eum Dominus

Deus de paradiſo voluptatis, vt operaretur
24 terram de qua ſumptus eſt. * Eiecitq. Adam:
& collocauit ante paradiſum voluptatis
Cherubim, & flammeum gladium, atque
verſatilem, ad cuſtodiendam viam ligni
vitæ.

CAP. IIII.

1 ADam vero cognouit vxorem ſuam He-
A uam: quæ concepit, & peperit Cain, di-
2 cens: Poſſedi hominem per Deum. * Rur-
ſumq. peperit fratrem eius Abel. Fuit autem
3 Abel paſtor ouium, & Cain agricola. * Fa-
ctum eſt autem poſt multos dies vt offerret
Cain de fructibus terræ munera Domino.
4 * Abel quoque obtulit de primogenitis gre-
gis ſui, & de adipibus eorum: & reſpexit Do- Hebr. 11. a. 4.
5 minus ad Abel, & ad munera eius. * Ad Cain
vero, & ad munera illius non reſpexit: iratusq.
eſt Cain vehementer, & concidit vultus eius.
6 * Dixitq. Dominus ad eum: Quare iratus es?
7 & cur concidit facies tua? * Nonne ſi bene
B egeris, recipies: ſin autem male, ſtatim in fo-
ribus peccatum aderit? ſed ſub te erit appeti-

‖ Sap. 10.
a.3.
Matt.23.e.
35.
1.Ioan.3.b
12.
Iudæ.1.d.
11.

8 tus eius, & tu dominaberis illius. * Dixitq.
Cain ad Abel fratrem suum: Egrediamur fo-
ras. Cumq. essent in agro, consurrexit Cain
aduersus fratrem suum Abel, & ‖ interfecit
9 eum. * Et ait Dominus ad Cain: Vbi est Abel
frater tuus? Qui respondit: Nescio: Num
10 custos fratris mei sum ego? * Dixitq. ad eũ:
Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat
11 ad me de terra. * Nunc igitur maledictus eris
super terram, quæ aperuit os suum, & susce-
12 pit sãguinem fratris tui de manu tua. * Cum
operatus fueris eam, non dabit tibi fructus
suos: vagus & profugus eris super terram.
13 * Dixitq. Cain ad Dominum: Maior est ini-
14 quitas mea, quam vt veniam merear. * Ecce
eijcis me hodie à facie terræ, & a facie tua ab-
scondar, & ero vagus & profugus in terra:
C omnis igitur qui inuenerit me, occidet me.
15 * Dixitq. ei Dominus: Nequaquam ita fiet:
sed omnis qui occiderit Cain, septuplum pu-
nietur. Posuitq. Dominus Cain signum, vt
non interficeret eum omnis qui inuenisset
16 eum. * Egressusq. Cain a facie Domini, habi-
tauit profugus in terra ad orientalẽ plagam
17 Eden. * Cognouit autem Cain vxorẽ suam,
quæ concepit, & peperi Henoch: & ædificauit
ciuitatem, vocauitq. nomen eius ex nõie filij
18 sui, Henoch. * Porro Henoch genuit Irad, &
Irad genuit Mauiael, & Mauiael genuit Ma-
19 thusael, & Mathusael genuit Lamech. * Qui ac
cepit duas vxorẽs, nomẽ vni Ada, & nomen al
20 teri Sella. * Genuitq. Ada Iabel, qui fuit pa-
ter habitantium in tentorijs, atq. pastorum.
21 * Et nomen fratris eius Iubal: ipse fuit pater
D canẽtium cithara, & organo. * Sella quoque
22 genuit Tubalcain, qui fuit malleator & faber
in cuncta opera æris & ferri. Soror vero Tu-
23 balcain, Noema. * Dixitq. Lamech vxoribus
suis Adæ & Sellæ: Audite vocem meam vxo-
res Lamech, auscultate sermonẽ meum: quo-
niam occidi virum in vulnus meum, & ado-
24 lescentulum in liuorem meum. * Septuplum
vltio dabitur de Cain: de Lamech vero septua
25 gies septies. * Cognouit quoque adhuc Adã
vxorem suã: & peperit filiũ, vocauitq. nomen
eius Seth, dicens: Posuit mihi Deus semen
26 aliud pro Abel, quem occidit Cain. * Sed &
Seth natus est filius, quem vocauit Enos: iste
cœpit inuocare nomen Domini.

C A P. V.

1 HIc est liber generationis Adam. * In
A die, qua creauit Deus hominem, ‖ ad si- ‖ Sap.2.d.
2 militudinem Dei fecit illum. * Masculum 24.
& feminam creauit eos, & benedixit illis: & Eccl.17.a.1
vocauit nomen eorum Adam in die quo crea Sup. 1. d.
3 ti sunt. * Vixit autem Adam centum triginta 28.
annis: & genuit ad imaginẽ & similitudinem Infra 9 a.6
4 suam, vocauitq. nomen eius Seth. * Et facti
sunt dies ‖ Adam, postquã genuit Seth, octin- ‖ 1.Par.1.a
5 genti anni: genuitq. filios & filias. * Et fa- 1.
ctum est omne tempus quod vixit Adam, an-
6 ni nongenti triginta, & mortuus est. * Vixit
quoque Seth centum quinque annis, & ge-
7 nuit Enos. * Vixitq. Seth postquam genuit
Enos, octingentis septem annis, genuitq. fi-
8 lios & filias. * Et facti sunt omnes dies Seth
B nongentorum duodecim annorũ, & mortuus
9 est. * Vixit vero Enos nonaginta annis, & ge-
10 nuit Cainan. * Post cuius ortum vixit octin-
gentis quindecim annis, & genuit filios, & fi-
11 lias. * Factiq. sunt omnes dies Enos nongen-
12 ti quinque anni, & mortuus est. * Vixit quo-
que Cainan septuaginta annis, & genuit Ma-
13 laleel. * Et vixit Cainan postquã genuit Ma-
laleel, octingẽtis quadraginta annis, genuitq.
14 filios & filias. * Et facti sunt oẽs dies Cainan

15 nongenti decem anni, & mortuus est. * Vixit
autem Malaleel sexaginta quinque annis, &
16 genuit Iared. * Et vixit Malaleel postquam
genuit Iared, octingentis triginta annis: & ge
17 nuit filios & filias. * Et facti sunt omnes dies
Malaleel octingenti nonaginta quinque an-
18 ni, & mortuus est. * Vixitq. Iared centum se-
19 xaginta duobus annis, & genuit Henoch.* Et
C vixit Iared postquam genuit Henoch octin-
20 gentis annis, & genuit filios & filias. * Et fa-
cti sunt omnes dies Iared nongenti sexaginta
Eccl. 44. c. 15. 11 duo anni, & mortuus est. * Porro Henoch vi
xit sexaginta quinque annis, & genuit Mathu
Heb. 11. a. 5 22 salam. * Et ambulauit Henoch cum Deo: &
vixit, postquam genuit Mathusalam, trecen-
23 tis annis, & genuit filios & filias. * Et facti
sunt omnes dies Henoch trecenti sexaginta
24 quinque anni. * Ambulauitq. cum Deo, &
25 non apparuit: quia tulit eũ Deus. * Vixit quo
que Mathusala centum octoginta septem an-
26 nis, & genuit Lamech. * Et vixit Mathusala,
postquam genuit Lamech, septingentis octo-
ginta duobus annis, & genuit filios & filias.
27 * Et facti sunt omnes dies Mathusala nongẽ-
D ti sexaginta nouẽ anni, & mortuus est. * Vi-
28 xit autem Lamech centum octoginta duobus
29 annis, & genuit filium: * vocauitque nomen
eius Noe, dicens: Iste consolabitur nos ab ope
ribus & laboribus manuum nostrarum in ter
30 ra, cui maledixit Dominus. * Vixitque La-
mech, postquam genuit Noe, quingentis no-
naginta quinque annis, & genuit filios & fi-
31 lias. * Et facti sunt omnes dies Lamech, se-
ptingenti septuaginta septem anni, & mor-
tuus est. Noe vero cum quingentorum esset
annorum, genuit Sem, Cam, & Japheth.

CAP. VI.

1 CVmque cœpissent homines multiplicari
A super terram, & filias procreassent. * Vi-
2 dentes filij Dei filias hominum quòd essent
pulchræ, acceperunt sibi vxores ex omnibus,
3 quas elegerant. * Dixitq. Deus: Non perma-
nebit spiritus meus in homine in æternum,
quia caro est: eruntq. dies illius centum vigin
4 ti annorum. * Gigantes autẽ erant super ter-
ram in diebus illis. postquam enim ingressi
sunt filij Dei ad filias hominum, illæque ge-
nuerũt, isti sunt potentes a sæculo viri famosi.
5 * Videns autem Deus quòd multa malitia ho
minum esset in terra, & cuncta cogitatio cor
dis intenta esset ad malum omni tempore,
6 * pœnituit eum quòd hominẽ fecisset in ter-
‖ Infra 8. d. 21. B ra. Et tactus dolore cordis intrinsecus, ‖* De-
7 lebo, inquit, hominem, quẽ creaui, a facie ter-
Matth. 15. d. 19 ræ, ab homine vsque ad animantia, a reptili
vsque ad uolucres cæli. pœnitet enim me fe-
8 cisse eos. * Noe uero inuenit gratiam coram
9 Domino. * Hæ sunt generationes Noe: ‖ Noe ‖ Eccl. 44. c. 17.
uir iustus atque perfectus fuit in generationi-
10 bus suis, cũ Deo ambulauit. * Et genuit tres
11 filios, Sem, Cam, & Japheth. * Corrupta est
autem terra coram Deo, & repleta est iniqui-
12 tate. * Cumq. uidisset Deus terram esse cor-
C ruptam, (omnis quippe caro corruperat uiã
13 suam super terram) * dixit ad Noe: Finis uni
uersæ carnis uenit coram me: repleta est terra
iniquitate à facie eorũ, & ego disperdam eos
14 cum terra. * Fac tibi arcam de lignis læuiga-
tis: mansiunculas in arca facies, & bitumine
15 linies intrinsecus, & extrinsecus. * Et sic facies
eam. Trecentorum cubitorum erit longitudo
arcæ, quinquaginta cubitorum latitudo, & tri
16 ginta cubitorum altitudo illius. * Fenestram
in arca facies, & in cubito cõsummabis sum-
mitatem eius: ostium autem arcæ pones ex la
tere: deorsum, cœnacula, & tristega facies in
17 ea. * Ecce ego adducam aquas diluuij super

terram, ut interficiam omnem carnē, in qua
spiritus uitæ est subter cælum: Vniuersa quæ
18 in terra sunt, consumentur. * Ponamq. fœdus
D meum tecum: & ingredieris arcam tu & filij
tui, uxor tua, & uxores filiorum tuorum te-
19 cum. * Et ex cunctis animantibus uniuersæ
carnis bina induces in arcam, ut uiuant tecū:
20 masculini sexus & feminini. * De uolucribus
iuxta genus suū, & de iumentis in genere suo,
& ex omni reptili terræ secundum genus suū:
bina de omnibus ingredientur tecum, ut pos-
21 sint uiuere. * Tolles igitur tecum ex omnibus
escis, quæ mandi possunt, & cōportabis apud
Hebr. 11. b 7. 22 te: & erunt tam tibi, quàm illis in cibū. * Fe-
cit igit Noe omnia, quæ præceperat illi Deus.

CAP. VII.

1 DIxitq. Dominus ad eum: Ingredere tu 2. Pet. 2. a. 5
A & omnis domus tua in arcam: te enim
uidi iustum coram me in generatione hac.
2 * Ex omnibus animantibus mundi tolle septe
na & septena, masculum & feminam: de ani-
mantibus uero immundis duo & duo, mascu-
3 lum & feminam. * Sed & de uolatilibus cæli
septena & septena, masculum & feminam: ut
saluetur semen super faciem uniuersæ terræ.
4 * Adhuc enim, & post dies septem ego pluam
super terram quadraginta diebus & quadra-
ginta noctibus: & delebo omnem substantiā,
5 quā feci, de superficie terræ. * Fecit ergo Noe
6 omnia, quæ mādauerat ei Dominus. * Eratq.

B sexcentorum annorum quando diluuij aquæ
7 inundauerunt super terram. * Et ‖ ingressus
‖ Matt. 24. d. 32. Luc. 17. f. 26. 1. Pet. 3. d. 20. est Noe & filij eius, uxor eius & uxores filio-
rum eius cum eo in arcam propter aquas di-
8 luuij. * De animantibus quoque mundis &
immundis, & de uolucribus, & ex omni, quod
9 mouetur super terram, * duo & duo ingressa
sunt ad Noe in arcam, masculus & femina, si-
10 cut præceperat Dominus Noe. * Cumq. trā-
sissent septem dies, aquæ diluuij inundauerūt
11 super terram. * Anno sexcētesimo uitæ Noe,
mense secundo, septimodecimo die mensis, ru
pti sunt omnes fontes abyssi magnæ, & catara-
12 ctæ cæli apertæ sunt: * & facta est pluuia su-
per terram quadraginta diebus & quadragin
13 ta noctibus. * In articulo diei illius ingressus
C est Noe, & Sem, & Cham, & Iapheth filij
eius: uxor illius, & tres uxores filiorum eius
14 cum eis in arcam: * ipsi & omne animal se-
cundum genus suum, uniuersaque iumenta in
genere suo, & omne quod mouetur super ter-
ram in genere suo, cunctumq. uolatile secun-
dum genus suum, uniuersæ aues, omnesq. uo-
15 lucres * ingressæ sunt ad Noe in arcam, bina
& bina ex omni carne, in qua erat spiritus ui-
16 tæ. * Et quæ ingressa sunt, masculus & femi-
na ex omni carne introierunt, sicut præcepe-
rat ei Deus: & inclusit eum Dominus deforis.
17 * Factumque est diluuium quadraginta die-
bus super terram: & multiplicatæ sunt aquæ,
18 & eleuauerunt arcam in sublime a terra. * Ve
hemēter enim inundauerunt: & omnia reple-
uerunt in superficie terræ: porro arca ferreba-
19 tur super aquas. * Et aquæ præualuerūt ni-
D mis super terram: opertiq. sunt omnes mon-
20 tes excelsi sub uniuerso cælo. * Quindecim cu
bitis altior fuit aqua super montes, quos ope-
21 ruerat. * ‖ Consumptaq. est omnis caro quæ ‖ Sap. 10. a 4. Eccl. 39. c. 28.
mouebatur super terram, uolucrum, animan-
tium, bestiarum, omniumq. reptilium, quæ re
22 ptant super terram: uniuersi homines, * & cū
cta, in quibus spiraculū uitæ est in terra, mor-
23 tua sunt. * Et deleuit omnem substantiam,
quæ erat super terram, ab homine usq. ad pe-
cus, tam reptile quàm uolucres cæli: & deleta
sunt de terra: remansit autē solus Noe, & qui
24 cum eo erant in arca. * Obtinueruntq. aquæ 1. Pet. 3. d. 20.
terra centum quinquaginta diebus.

CAP. VIII.

1 A RECordatus aũt Deus Noe, cunctorumq.
animantium, & omnium iumentorum,
quæ erant cum eo in arca, adduxit spiritum
2 super terram, & imminutæ sunt aquæ. * Et
clausi sunt fontes abyssi, & cataractæ cæli: &
3 prohibitæ sunt pluuiæ de cælo. * Reuersæque
sunt aquæ de terra euntes & redeuntes: & cœ-
perunt minui post cẽtum quinquaginta dies.
4 * Requieuitq. arca mense septimo, uigesimo
septimo die mensis super montes Armeniæ.
5 * At uero aquæ ibant & decrescebant usque
ad decimum mensem: decimo enim mense,
prima die mensis, apparuerunt cacumina mõ
6 tium. * Cumq. transissent quadraginta dies,
B aperiens Noe fenestram arcæ, quam fecerat,
7 dimisit coruum: * qui egrediebatur, & nõ re-
uertebatur, donec siccarentur aquæ super ter-
8 ram. * Emisit quoque columbam post eum,
ut uideret si iam cessassent aquæ super faciem
9 terræ. * Quæ cum non inuenisset ubi requie-
sceret pes eius, reuersa est ad eum in arcam:
aquæ enim erant super uniuersam terram: ex-

tenditq. manum, & apprehensam intulit in
10 arcam. * Expectatis autem ultra septem die-
bus alijs, rursum dimisit columbam ex arca.
11 * At illa uenit ad eum ad uesperam, portans
ramum oliuæ uirentibus folijs in ore suo. in-
tellexit ergo Noe quòd cessassent aquæ super
12 terram. * Expectauitq. nihilominus septem
C alios dies: & emisit colũbã, quæ nõ est reuersa
13 ultra ad eũ. * Igitur sexcentesimo primo anno,
primo mense, prima die mensis, imminutæ
sunt aquæ super terram: & aperiens Noe tectũ
arcæ, aspexit, uiditq. quòd exiccata esset su-

14 perficies terræ. * Mense secundo, septimo &
15 uigesimo die mensis arefacta est terra. * Lo-
16 cutus est autem Deus ad Noe, dicens: * Egre-
dere de arca, tu & uxor tua, filij tui & uxores
17 filiorum tuorum tecum. * Cuncta animan-
tia, quę sunt apud te, ex omni carne, tam in uo
latilibus quàm in bestijs & uniuersis reptibi-
libus, quæ reptant super terram, educ tecum,
¶ Sup. 1. d. 28. & ingredimini super terram: ¶ crescite & mul
Infra 9. a. 1 18 tiplicamini super eam. * Egressus est ergo
D Noe, & filij eius: vxor illius, & uxor filiorum
19 eius cum eo. * Sed & omnia animantia, iu-
mēta, & reptilia quæ reptant super terram se-
cundum genus suum, egressa sunt de arca.
20 * Aedificauit autem Noe altare Domino: &
tollens de cunctis pecoribus & uolucribus
mundis, obtulit holocausta super altare.
21 * Odoratusq. est Dominus odorem suauita-
tis, & ait: Nequaquam ultra maledicam terrę
¶ Sup. 6. a. 5 propter homines: ¶ sensus enim & cogitatio
Matt. 15. b. humani cordis in malum prona sunt ab ado-
19. lescentia sua: non igitur ultra percutiam om-
22 nem animam uiuentem sicut feci. * Cunctis
diebus terræ, semētis & messis, frigus & æstus,
æstas & hiems, nox & dies non requiescent.

CAP. IX.

1 BEnedixitq. Deus Noe & filijs eius. Et
A dixit ad eos: ¶ Crescite, & multiplicamini,
¶ Sup. 1. c. 22. 8. c. 17. 2 & replete terram. * Et terror vester ac tremor
sit super cūcta animalia terræ, & super omnes
volucres cæli, cum vniuersis quæ mouentur
super terram: omnes pisces maris manui ve-
3 stræ traditi sunt. * Et omne, quod mouetur & Sup. 1. g. 29
viuit, erit vobis in cibum: quasi olera virentia
4 tradidi vobis omnia. * Excepto, quòd carnem Iere. 17. d.
5 cum sanguine non comedetis. * Sanguinem
enim animarum vestrarum requiram de ma-
nu cunctarum bestiarum: & de manu homi-
nis, de manu viri, & fratris eius requirā ani-
6 mam hominis. * Quicumque ¶ effuderit hu- ¶ Matt. 26. c. 52.
B manum sanguinem, fundetur sanguis illius. ¶ Apoc. 13. c. 19
¶ ad imaginem quippe Dei factus est homo.
7 * ¶ Vos autem crescite, & multiplicamini, & ¶ Sup. 5. d. 28. 8. c. 17.
ingredimini super terram, & implete eam.
8 * Hæc quoque dixit Deus ad Noe, & ad filios
9 eius cum eo: * Ecce ego statuam pactū meum
10 vobiscum, & cum semine vestro post vos: * &
ad omnem animam viuentem, quæ est vobi-
scum, tam in volucribus quam in iumentis &
pecudibus terræ cunctis, quæ egressa sunt de
11 arca, & vniuersis bestijs terræ. * ¶ Statuā pa- ¶ Isa. 54. c. 9
ctum meum vobiscum, & nequaquam vltra
interficietur omnis caro aquis diluuij, ne-
que erit deinceps diluuium dissipans terram.
12 * Dixitq. Deus. Hoc signum fœderis quod do
inter me, & vos, & ad omnem animam viuē-
tem, quæ est vobiscum in generationes sempi-
13 ternas. * Arcum meum ponam in nubibus, &
erit signum fœderis inter me, & inter terram.
14 * ¶ Cumq. obduxero nubibus cælū, apparebit
C arcus meus in nubibus: * & recordabor fœde- ¶ Eccl. 43. b. 12.
15 ris mei vobiscum, & cum omni anima viuen-

te quæ carnem vegetat: & non erunt vltra a-
quę diluuij ad delendum vniuersam carnem.
16 * Eritq. arcus in nubibus, & uidebo illum, &
recordabor fœderis sempiterni quod pactum
est inter Deum & omnem animam uiuētem
17 uniuersæ carnis quæ est super terrā. * Dixitq.
Deus ad Noe: Hoc erit signum fœderis, quod
constitui inter me & omnem carnem super
18 terram. * Erant ergo filij Noe, qui egressi
sunt de arca, Sem, Cham, & Iapheth: porro
19 Cham ipse est pater Chanaan. * Tres isti filij
sunt Noe: & ab his disseminatum est omne

genus

genus hominum super vniuersam terram.
20 * Cœpitq. Noe uir agricola exercere terram,
21 & plantauit uineam. * Bibensq. uinum ine-
D briatus est, & nudatus in tabernaculo suo.
22 * Quod cum uidisset Cham pater Chanaan,
uerenda scilicet patris sui esse nudata, nuncia-
23 uit duob* fratribus suis foras. * At uero Sem
& Iapheth pallium imposuerūt humeris suis,
& incedentes retrorsum, operuerunt uerenda
patris sui. faciesq. eorum auersæ erant, & pa-
24 tris uirilia non uiderunt. * Euigilans autem
Noe ex uino, cum didicisset quæ fecerat ei fi-
25 lius suus minor, * ait: Maledictus Chanaan,
26 seruus seruorū erit fratribus suis. * Dixitque:
Benedictus Dominus Deus Sem, sit Chanaan
27 seruus eius. * Dilatet Deus Iapheth, & habi-
tet in tabernaculis Sem, sitq. Chanaan seruus
28 eius. * Vixit autem Noe post diluuium tre-
29 centis quinquaginta annis. * Et impleti sunt
omnes dies eius nongentorum quinquaginta
annorum: & mortuus est.

CAP. X.

1 HAc sunt generationes filiorū Noe Sem, 1.Par.1.a.5
A Cham, & Iapheth: natiq. sunt eis filij
2 post diluuium. * Filij Iapheth. Gomer, & Ma-
gog, & Madai, & Iauā, & Thubal, & Mosoch,
3 & Thiras. * Porro filij Gomer: Ascenez, &
4 Riphath, & Thogorma. * Filij autem Iauan:
5 Elisa & Tharsis, Cetthim & Dodanim. * Ab
his diuisæ sunt insulæ gentium in regionibus
suis, unusquisque secundum linguam suam &
6 familias suas in nationibus suis. * Filij au-
tem Cham: Chus, & Mesraim, & Phuth, &
7 Chanaan. * Filij Chus: Saba, & Heuila, &
Sabatha, & Regma, & Sabatacha. Filij Reg-
8 ma: Saba, & Dadan. * Porro Chus genuit
B Nemrōd: ipse cœpit esse potens in terra,
9 * & erat robustus uenator coram Domino.
Ob hoc exiuit prouerbium: Quasi Nemrod
10 robustus uenator corā Domino. * Fuit autem
principium regni eius Babylon, & Arach, &
11 Achad, & Chalanne, in terra Sennaar. * De
terra illa egressus est Assur, & ædificauit Ni-
12 niuen, & plateas ciuitatis, & Chale. * Resen
quoque inter Niniuē, & Chale: hæc est ciuitas
13 magna. * At uero Mesraim genuit Ludim,
14 & Anamim, & Laabim, Nephthuim, * & Phe
trusim, & Chasluim: de quibus egressi sunt
15 Philisthijm & Caphtorim. * Chanaan au-
16 tem genuit Sidonem primogenitum suum,
C Hethæum, * & Iebusæum, & Amorrhæum,
17 Gergesæum, * Heuæū, & Aracæum: Sinæum,
18 * & Aradium, Samaræum, & Amathæum: &
post hæc disseminati sunt populi Chananæo-
19 rum. * Factiq. sunt termini Chanaan uenien-
tibus a Sidone Geraram usque Gazam, do-
nec ingrediaris Sodomam & Gomorrham,
20 & Adamam, & Seboim usque Lesa. * Hi sūt
filij Cham in cognationibus, & linguis, & ge-
21 nerationibus, terrisq. & gentibus suis. * De
Sem quoque nati sunt, patre omnium filio-
22 rum Heber, fratre Iapheth maiore. * Filij 1.Par.1.b.
Sem: Aelam & Assur, & Arphaxad, & Lud, &
23 Aram. * Filij Aram: Vs, & Hul, & Gether, &
24 Mes. * At uero Arphaxad genuit Sale, de quo
25 ortus est Heber. * Natiq. sūt Heber filij duo:
D nomen uni Phaleg, eo quod in diebus eius di-
26 uisa sit terra: & nomē fratris eius Iectā. * Qui
Iectan genuit Elmodad, & Saleph, & Asar-
27 moth, Iare, * & Aduram, & Vzal, & Decla,
28 * & Ebal, & Abimael, Saba, * & Ophir, &
29 Heuila, & Iobab. omnes isti, filij Iectan.
30 * Et facta est habitatio eorum de Messa per-
gentibus usque Sephar montem orientalem.
31 * Isti filij Sem secundum cognationes, & lin-
32 guas, & regiones in gentibus suis. * Hæ fami-
liæ Noe iuxta populos & nationes suas. Ab
his diuisæ sunt gentes in terra post diluuiū.

CAP. XI.

1 ERat autem terra labij unius, & sermo-
A num eorundem. * Cumq. proficisceren- Sap.10.a.5
2 tur de oriente, inuenerunt campum in terra
3 Sennaar, & habitauerunt in eo. * Dixitq. al-
ter ad proximum suum: Venite, faciamus la-
teres, & coquamus eos igni. Habueruntq. la-
4 teres pro saxis, & bitumen pro cœmento: * &
dixerunt: Venite, faciamus nobis ciuitatem &
turrim, cuius culmen pertingat ad cælum: &
celebremus nomen nostrum antequam diui-
5 damur in uniuersas terras. * Descēdit autem
Dominus ut uideret ciuitatē & turrim, quam
6 ædificabant filij Adam, * & dixit: Ecce, unus
est populus, & unum labium omnibus: cœpe-
runtq. hoc facere, nec desistent a cogitationi-
7 bus suis, donec easopere compleant. * Venite
igitur, descendamus, & confundamus ibi lin-
guam eorum, ut non audiat vnusquisque uo-
8 cem proximi sui. * Atque ita diuisit eos Do-
minus ex illo loco in uniuersas terras, & ces-
9 sauerunt ędificare ciuitatem. * Et idcirco uo-
catum est nomen eius Babel, quia ibi confu-
sum est labium uniuersæ terræ: & inde disper-
sit eos Dominus super faciem cunctarum re-
10 gionum. * Hæ sunt generationes Sem: ‖ Sem
erat centum annorum quando genuit Arpha- ‖ 1. Par. 1. b.17
11 xad, biennio post diluuium. * Vixitq. Sem
postquam genuit Arphaxad, quingentis an-
12 nis & genuit filios & filias. * Porro Arpha-
xad uixit triginta quinque annis, & genuit Sa-
13 le. * Vixitq. Arphaxad postquam genuit Sa-
le, trecentis tribus annis; & genuit filios & fi-
14 lias. * Sale quoque uixit triginta annis, & ge-
15 nuit Heber. * Vixitq. Sale postquam genuit
C Heber, quadringentis tribus annis: & genuit
16 filios & filias. * Vixit autem Heber triginta
17 quattuor annis, & genuit Phaleg. * Et uixit
Heber postquam genuit Phaleg, quadringen-
18 tis triginta annis: & genuit filios & filias. * Vi-
xit quoque Phaleg triginta annis, & genuit ‖1.Par.1.b.
19 Reu. * Vixitq. Phaleg postquam genuit Reu, 19

ducentis

ducētis nouem annis,& genuit filios & filias.
20 * Vixit autem Reu triginta duobus annis, &
21 genuit Sarug. * Vixit quoque Reu postquam
genuit Sarug, ducentis septem annis: &
22 genuit filios & filias. * Vixit uero Sarug tri-
23 ginta annis, & genuit Nachor. * Vixitq. Sa-
rug postquam genuit Nachor, ducentis an-
24 nis: & genuit filios & filias. * Vixit autem
Nachor uiginti nouem annis,& genuit Thare.
25 * Vixitq. Nachor postquam genuit Thare,
centum decem & nouem annis: & genuit fi-
26 lios & filias. * Vixitq. Thare septuaginta ‖ an- ‖ 1.Par.1.b.28 Iof. 24.a.2
D nis, & genuit Abram & Nachor, & Aran.
27 * Hæ sunt autem generationes Thare: Thare
genuit Abram, Nachor,& Aran. Porro Aran
28 genuit Lot. * Mortuusq. est Aran ante Tha-
re patrem suum,in terra natiuitatis suæ in Vr
29 Chaldæorum. * Duxerunt autem Abram &
Nachor uxores: nomen uxoris Abram, Sarai
& nomen uxoris Nachor, Melcha filia Aran
30 patris Melchæ,& patris Ieschæ. * Erat autem
31 Sarai sterilis, nec habebat liberos. * ‖ Tulit ‖ Iof. 24.a.2
itaque Thare Abram filium suum, & Lot fi-
lium Aran, filium filij sui, & Sarai nurum Nehem. 9.b.7
suam, uxorem Abram filij sui, & eduxit eos
de Vr Chaldæorum, ut irent in terram Cha- Iudit.5.a.6
naan: ueneruntq. usque Haran,& habitauerūt Act.7.a.2
ibi. * Et facti sunt dies Thare ducentorum
quinque annorum, & mortuus est in Ha-
ran.

CAP. XII.

Act. 7.a.3
1 A Dixis autem Dominus ad Abram; Egre-
dere de terra tua, & de cognatione tua,
& de domo patris tui,& ueni in terrā, quam
2 monstrabo tibi. * Faciamq. te in gētem ma-
gnam,& benedicam tibi,& magnificabo no-

3 men tuum, eriʃq. benedictus. * Benedicā be-
nedicentibus tibi, & maledicam maledicenti-
¶Gal.3.b.8 bus tibi, atque ¶ IN TE benedicentur vni-
inf.18.c.18 4 uerʃæ cognationes terræ. * Egreʃʃus eſt ita-
22.c.17. que Abram ſicut præceperat ei Dominus, &
Heb.11.b.8 iuit cum eo Lot: ſeptuaginta quinque annorū
5 erat Abram cum egrederetur de Haran. * Tu-
B litq. Sarai vxorem ſuam, & Lot filium fra-
tris ſui, vniuerʃamq. ſubſtantiam quam poſ-
ſederant, & animas quas fecerant in Haran:
& egreʃſi ſunt vt irent in terram Chanaan.
6 Cumq. veniſʃent in eam, * pertranſiuit Abrā
terrā vſque ad locum Sichem, vſque ad con-
uallem illuſtrem: Chananæus autem tunc erat
7 in terra. * Apparuit autem Dominus Abrā,
¶Inf.13.d. & dixit ei: ¶ Semini tuo dabo terram hanc.
14.15.d.18 Qui ædificauit ibi altare Domino, qui appar-
16.a.2. 8 uerat ei. * Et inde tranſgrediens ad montem,
Deut.34.b qui erat contra orientem Bethel, tetendit ibi
4. tabernaculum ſuum, ab occidente habens Be-
thel, & ab oriente Hai: ædificauit quoque ibi
9 altare Dño & inuocauit nomen eius. * Per-
rexitq. Abram vadens, & vltra progrediens
10 ad meridiem. * Facta eſt autem fames in ter
C ra: deſcenditq. Abram in Aegyptum, vt pere-
grinaretur ibi: præualuerat enim fames in ter
11 ra. * Cumq. prope eſʃet vt ingrederetur Ae-
gyptum, dixit Sarai vxori ſuæ: Noui quòd pul
12 chra ſis mulier: * & quòd cum viderint te
Aegyptij, dicturi ſunt: Vxor ipſius eſt: & in-
13 terficient me, & te reſeruabunt. * ¶ Dic ergo, ¶ Inf.20.c.
obſecro te, quòd ſoror mea ſis: vt bene ſit mi- 11.
hi propter te, & viuat anima mea ob gratiā
14 tui. * Cum itaque ingreſʃus eſʃet Abram
Aegyptum, viderunt Aegyptij mulierem q
15 eſʃet pulchra nimis. * Et nunciauerunt prin-
cipes Pharaoni, & laudauerunt eam apud il-
lum: & ſublata eſt mulier in domum Pharao
16 nis. * Abram vero bene vſi ſunt propter il-
D lam: Fueruntq. ei oues & boues, & aſini, &
17 ſerui & famulæ, & aſinæ & cameli. * Flagel-
lauit autem Dominus Pharaonem plagis ma
ximis, & domum eius propter Sarai vxorem
18 Abram. * Vocauitq. Pharao Abram, & dixit
ei: Quidnam eſt hoc quod feciſti mihi? quare
19 non indicaſti quòd vxor tua eſʃet? * Quam
ob cauſam dixiſti eſʃe ſororem tuam, vt tolle
rem eam mihi in vxorem? Nunc igitur ecce
20 coniux tua, accipe eam, & vade. * Præcepitq.
Pharao ſuper Abram viris: & deduxerunt eū,
& uxorem illius, & omnia quæ habebat.

CAP. XIII.

1 AScendit ergo Abram de Aegypto, ipſe &
A vxor eius, & omnia quæ habebat, & Lot
2 cum eo ad auſtralem plagam. * Erat autem
diues valde in poſſeſſione auri & argenti.
3 * Reuerʃusq. eſt per iter, quo venerat, a meri-
die in Bethel vſque ad locum vbi prius fixe-
4 rat tabernaculum inter Bethel & Hai: * in lo
¶ Sup.12. co altaris ¶ quod fecerat prius, & inuocauit
1.b. 5 ibi nomen Domini. * Sed & Lot qui erat cū
Abram, fuerunt greges ouium, & armenta, &
6 tabernacula. * Nec poterat eos capere terra,
B vt habitarent ſimul: ¶ erat quippe ſubſtantia ¶ Inf.36.a.
eorum multa, & nequibant habitare commu- 7.
7 niter. * Vnde & facta eſt rixa inter paſtores
gregum Abram & Lot. Eo autem tempore
Chananæus & Pherezæus habitabant in ter-
8 ra illa. * Dixit ergo Abram ad Lot: Ne quæ-
ſo ſit iurgium inter me & te, & inter paſtores
meos, & paſtores tuos: fratres enim ſumus.
9 * Ecce vniuerſa terra coram te eſt: recede a
me, obſecro: ſi ad ſiniſtram ieris, ego dexterā
tenebo: ſi tu dexteram elegeris, ego ad ſiniſtrã

10 pergam. * Eleuatis itaque Lot oculis, uidit
omnem circa regionem Iordanis, quæ uniuer
ſa irrigabatur antequam ſubuerteret Domi-
nus Sodomam & Gomorrham, ſicut paradi-
C ſus Domini, & ſicut Aegyptus venientibus
11 in Segor. * Elegitq. ſibi Lot regionem circa
Iordanem, & receſſit ab Oriente: diuiſiq. ſunt
12 alterutrum a fratre ſuo. * Abram habitauit in
terra Chanaam: Lot uero moratus eſt in oppi
dis, quæ erant circa Iordanem, & habitauit
13 in Sodomis. * Homines autem Sodomitæ
peſſimi erant, & peccatores coram Domino
14 nimis. * Dixitq. Dominus ad Abram, poſt-
quam diuiſus eſt ab eo Lot: ‖ Leua oculos
tuos, & uide a loco, in quo nunc es, ad aquilo-
nem & meridiem, ad orientem & occidentē.
15 * Omnem terram, quam conſpicis, tibi dabo,
16 & ſemini tuo vſque in ſempiternum. * Fa-
ciamq. ſemen tuum ſicut puluerem terræ: ſi
quis poteſt hominum numerare puluerē ter-
ræ, ſemen quoque tuum numerare poterit.
17 * Surge, & perambula terram in longitudi-
ne, & in latitudine ſua: quia tibi daturus ſum
18 eam. * Mouens igitur tabernaculum ſuum
Abrā, uenit & habitauit iuxta cōuallē Mābre,
q̄ eſt in Hebron: ædificauitq. ibi altare Dño.

‖ Sup. 12. b 7.
Inf. 15 c. 18
26. a. 4.
Deut. 34. b 4.

CAP. XIIII.

1 A FActum eſt autem in illo tempore, ut Am-
raphel rex Sennaar, & Arioch rex Pōti, &
Chodorlahomor rex Elamitarum, & Thadal
2 rex Gentium * inirent bellum contra Baram re
gem Sodomorum, & contra Berſa regem Go
morrhæ, & contra Sennaab regem Adamæ, &
contra Semeber regem Seboiin, contraq. re-
3 gem Balæ, ipſa eſt Segor. * Omnes hi conue-

nerunt

nerunt in uallem filuestrem, quæ nunc est ma-
4 re falis. * Duodecim enim annis seruierant
Chodorlahomor, & tertiodecimo anno re-
5 cesserunt ab eo.* Igitur quartodecimo an-
no uenit Chodorlahomor, & reges qui erant
cum eo: percusseruntq. Raphaim in Astaro-

thcarnaim, & Zuzim cum eis, & Emim in Sa-
6 ue Cariathaim, * & Chorræos in montibus
Seir, usque ad Campestria Pharan, quæ est in
7 solitudine. * Reuersiq. sunt, & uenerunt ad
fontē Misphat, ipsa est Cades: & percusserunt
omnem regionem Amalecitarum, & Amor-

8 rhæum, qui habitabat in Asasonthamar. * Et
egressi sunt rex Sodomorum, & rex Gomor-
B rhæ, rexq. Adamæ, & rex Seboim, necnon &
rex Balæ, quæ est Segor: & direxerunt aciem
9 contra eos in ualle Siluestri: * scilicet aduer-
sus Chodorlahomor regem Elamitarum, &

Thadal regem gentium, & Amraphel regem
Sennaar, & Arioch regem Ponti: quattuor re-
10 ges aduersus quinque. * Vallis autem Silue-
stris habebat puteos multos bituminis. Ita-
que rex Sodomorum, & Gomorrhæ terga
uerterunt, cecideruntq. ibi: & qui remanse-

11 rant, fugerunt ad montem. * Tulerunt autē
C omnem substātiam Sodomorum & Gomor
rhæ, & uniuersa quæ ad cibum pertinent, &
12 abierunt: * necnon & Lot & substantiā eius,
filium fratris Abram, qui habitabat in Sodo-

13 mis. * Et ecce unus qui euaserat, nunciauit
Abram Hebræo, qui habitabat in conualle
Mambre Amorrhæi fratris Eschol, & fratris
Aner: hi enim pepigerant fœdus cum Abram:
14 * Quod cum audisset Abram: captum uideli-

cet Lot

cet Lot fratrem suum, numerauit expeditos
uernaculos suos trecentos decem, & octo: &
15 persecutus est usque Dan. * Et diuisis socijs,
irruit super eos nocte: percussitq. eos, & perse-
cutus est eos usque Hoba, quæ est ad læuam
16 Damasci. * Reduxitq. omnem substantiam,
& Lot fratrem suum cũ substantia illius, mu-
17 lieres quoque & populum. * Egressus est au-
tem rex Sodomorum in occursum eius post-
quam reuersus est a cæde Chodorlahomor, &
regum qui cum eo erant in ualle Saue, que
18 est uallis regis. * ‖ At uero Melchisedech rex
D Salem, proferens panem & uinũ, erat enim ‖ Heb. 7. 2. 3.
19 Sacerdos Dei altissimi, * benedixit ei, & ait:
Benedictus Abram Deo excelso, qui creauit
20 cælum & terram: * & benedictus Deus excel-
sus, quo protegente, hostes in manibus tuis
21 sunt. Et dedit ei decimas ex omnibus. * Di-
xit autem rex Sodomorum ab Abram: Da
22 mihi animas, cetera tolle tibi. * Qui respon-
dit ei: Leuo; manum meam ad Dominum
Deum excelsum possessorem cæli & terræ,
23 * quòd a filo subtegminis usque ad corigiam
caligæ, non accipiã ex omnibus quæ tua sunt,
24 ne dicas: Ego ditaui Abram: * exceptis his,
quæ comederunt iuuenes, & partibus uirorũ
qui uenerunt mecum, Anet, Eschol, & Mam
bre. isti accipient partes suas.

CAP. XV.

1 HIs itaque transactis, factus est sermo Do-
A mini ad Abram per visionem dicens.
Noli timere Abram, ego protector tuus sum,
2 & merces tua magna nimis. * Dixitq. Abrã.
Domine Deus, quid dabis mihi? ego vadam
absque liberis: & filius procuratoris domus
3 meę iste Damascus Eliezer. * Addiditq. Abrã:
Mihi autem non dedisti semen. & ecce verna-
4 culus meus, heres meus erit. * Statimq. ser-
mo Domini factus est ad eum, dicens: Nõ erit
B hic heres tuus: sed qui egredietur de vtero
5 tuo, ipsum habebis heredem. * Eduxitq. eum
foras, & ait illi: ‖ Suspice cælum, & numera ‖ Rom. 4. c. 18.
stellas, si potes. Et dixit ei: Sic erit semen tuũ.
6 * ‖ Credidit Abram Deo, & reputatum est il- ‖ Ro. 4. a. 3. Gal. 3. a. 6. Iac. 2. d. 23.
7 li ad iustitiam * Dixitq. ad eum: Ego Domi
nus qui eduxi te de Vr Chaldeorum vt darem
8 tibi terram istam, & possideres eam. * At ille
ait: Domine Deus, vnde scire possum, quòd
9 possessurus sim eam? * Et respondens Domi-
nus: Sume, inquit, mihi vaccam triennem, &
capram trimam, & arietem annorum trium,
10 turturem quoque, & columbam. * Qui tollẽs
vniuersa hæc, ‖ diuisit ea per medium, & vtras- ‖ Iere. 34. d. 18
que partes contra se altrinsecus posuit. aues
11 autem non diuisit. * Descenderuntq. volu-
cres super cadauera, & abigebat eas Abram.
12 Cumque sol occumberet, sopor irruit super
C Abram, & horror magnus & tenebrosus in-
13 uasit eum. * Dictumq. est ad eum: Scito præ-
noscẽs quòd ‖ peregrinum futurum sit semen ‖ Act. 7. a. 6
tuum in terra non sua, & subijcient eos serui-
14 tuti, & affligent quadringentis annis. * Ve-
runtamen gentem, cui seruituri sunt, ego iudi-
cabo: & post hęc egredientur cum magna sub-
15 stantia. * Tu autem ibis ad patres tuos in pa-
16 ce, sepultus in senectute bona. * Generatione
D autem quarta reuertentur huc; needum enim
completæ sunt iniquitates Amorrhæorum v-
17 que ad presens tempus. * Cum ergo occubuis-
set sol, facta est caligo tenebrosa, & apparuit
clibanus fumans, & lampas ignis transiens in-
18 ter diuisiones illas. * In illo die ‖ pepigit Do- ‖ Sup. 12. b. 7. 13. d. 5.
minus fœdus cum Abram, dicens: Semini tuo

dabo

Inf. 26.2.4.
Deut. 34.b.4
dabo terram hanc a fluuio Aegypti vsque ad
19 fluuium magnum Euphraten, * Cinæos, &
20 Cenezæos, Cedmonæos, * & Hethæos, &
21 Pherezæos, Raphaim quoque, * & Amorrhæos, & Chananæos, & Gergesæos, & Iebusæos.
2. Par. 9. f. 26
1. Reg. 4. c. 20

CAP. XVI.

1 IGitur Sarai, vxor Abram, non genuerat li-
A beros: sed habens ancillam Aegyptiam
2 nomine Agar, * dixit marito suo: Ecce, con-
clusit me Dominus, ne parerem: ingredere ad
ancillam meam, si forte saltem ex illa susci-
piam filios. Cumq. ille acquiesceret deprecan-
3 ti, * tulit Agar Aegyptiam ancillam suam
post annos decem quam habitare cœperant
in terra Chanaan: & dedit eam viro suo vxo-
4 rem. * Qui ingressus est ad eam. At illa con-
B cepisse se videns, despexit dominam suam.
5 * Dixitq. Sarai ad Abram. Inique agis contra
me: ego dedi ancillam meam in sinum tuum,
quæ videns quòd conceperit, despectui me
6 habet. iudicet Dominus inter me, & te. * Cui
respondēs Abram. Ecce, ait, ancilla tua in ma-
nu tua est, vtere ea vt libet. Affligente igitur
7 eam Sarai, fugam iniit. * Cumq. inuenisset
eam angelus Domini iuxta fontem aquæ in
solitudine, qui est in via Sur in deserto,
8 * dixit ad illam: Agar ancilla Sarai, vnde ve-
nis? & quo vadis? quæ respondit: A facie Sa-
9 rai dominæ meæ ego fugio. * Dixitq. ei an-
C gelus Domini: Reuertere ad dominam tuam,
10 & humiliare sub manu illius. * Et rursum:
Multiplicans, inquit, multiplicabo semē tuū,
11 & non numerabitur præ multitudine. * Ac
deinceps: Ecce, ait, concepisti, & paries filium:
vocabisq. nomen eius Ismael, eo quòd audie-
12 rit Dominus afflictionem tuam. * Hic erit
ferus homo: manus eius contra omnes, & ma-
nus omnium contra eum: & e regione vni-
uersorum fratrum suorum figet tabernacula.
13 * Vocauit autem nomen Domini qui loque-
D batur ad eam: Tu Deus qui vidisti me. Dixit
enim: Profectò hic vidi posteriora videntis
14 me. * Propterea appellauit puteum illum,
Puteum viuentis & videntis me. Ipse est inter Inf. 24. g. 62
15 Cades & Barad. * Peperitq. Agar Abræ filiū:
16 qui vocauit nomen eius Ismael. * Octoginta
& sex annorum erat Abram quando peperit
ei Agar Ismaelem.

CAP. XVII.

1 POstquam vero nonaginta & nouem an-
A norum esse cœperat, apparuit ei Domi-
nus: dixitq. ad eum: Ego Deus omnipotens:
2 ambula coram me, & esto perfectus. * Po-
namq. fœdus meum inter me & te, & mul-
3 tiplicabo te vehementer nimis. * Cecidit
4 Abram pronus in faciem. * Dixitq. ei Deus:
Ego sum, & pactum meum tecum, ‖ erisque ‖ Exec. 4. c. 20
5 pater multarum gentium. * Nec vltra voca-
bitur nomen tuum Abram: sed appellaberis Ro. 4. c. 17
Abraham: qu a patrem multarum gentium
6 constitui te. * Faciamq. te crescere vehemen-
tissime, & ponam te in gentibus, regesq. ex te
7 egredientur. * Et statuam pactum meum in-
ter me & te, & inter semen tuum post te in
generationibus suis fœdere sempiterno: vt
8 sim Deus tuus, & seminis tui post te. * Da-
boq. tibi & semini tuo terrā peregrinationis
B tuæ, omnē terram Chanaan in possessionem
9 æternam, eroq. Deus eorum. * Dixit iterum
Deus ad Abraham: ‖ Et tu ergo custodies pa- ‖ Act. 7. a. 8.
ctum meum, & semen tuum post te in gene-
10 rationibus suis. * Hoc est pactū meum quod
obseruabitis inter me & vos, & semen tuum
post te: Circumcidetur ex vobis omne ma-
11 sculinum: * & circumcidetis carnem præputij

| Rom. 4. b. 11 vestri, vt sit | in signum fœderis inter me &
12 vos. * Infans octo dierum circumcidetur in
Le. 12. a. 3 vobis, omne masculinum in generationibus
Lu. 2. c. 22 vestris: tam vernaculus, quàm emptitius cir-
cumcidetur, & quicumque non fuerit de stir-
13 pe vestra: * eritq. pactum meum in carne ve-
14 stra in fœdus æternum. * Masculus, cuius pre-
putij caro circũcisa non fuerit, delebitur ani-
ma illa de populo suo: quia pactum meum ir-
15 ritũ fecit. * Dixit quoque Deus ad Abraham:
C Sarai vxorem tuam non vocabis Sarai, sed
16 Saram. * Et benedicam ei, & ex illa dabo ti-
bi filium cui benedicturus sum, eritq. in na-
17 tiones, & reges populorũ orientur ex eo. * Ce-
cidit Abraham in faciem suam, & risit, dicens
in corde suo. Putasne centenario nascetur fi-
18 lius? & Sara nonagenaria pariet? * Dixitque
ad Deum: Vtinam Ismael viuat coram te.
| Inf. 18. b & 21. a. 2. 19 * Et ait Deus ad Abraham: | Sara vxor tua
pariet tibi filium, vocabisq. nomẽ eius Isaac,
& cõstituam pactum meum illi in fœdus sem-
20 piternum, & semini eius post eum. * Super
Ismael quoque exaudiui te. ecce, benedicam
ei, & augebo, & multiplicabo eum valde:
duodecim duces generabit, & faciam illum
21 in gentem magnam. * Pactum vero meum
D statuam ad Isaac, quem pariet tibi Sara tem-
22 pore isto in anno altero. * Cumq. finitus es-
set sermo loquentis cum eo, ascendit Deus ab
23 Abraham. * Tulit autem Abraham Ismael
filium suum, & omnes vernaculos domus suę:
vniuersosq. quos emerat, cunctos mares ex
omnibus viris domus suæ: & circumcidit car-
nem præputij eorum statim in ipsa die, sicut
24 præceperat ei Deus. * Abraham nonaginta &
nouem erat annorum quando circumcidit
25 carnem præputij sui. * Et Ismael filius trede-
cim annos impleuerat tempore circumcisio-
26 nis suæ. * Eadem die circũcisus est Abraham
27 & Ismael filius eius. * Et omnes viri domus
illius, tam vernaculi, quàm emptitij & alieni-
genæ pariter circumcisi sunt.

CAP. XVIII.

1 APparuit autem ei Dominus in conualle Heb. 13. a. 2
A Mambre sedenti in ostio tabernaculi sui
2 in ipso feruore diei. * Cumq. eleuasset oculos,
apparuerunt ei tres viri stantes prope eum:
quos cum vidisset, cucurrit in occursum eo-
rum de ostio tabernaculi, & adorauit in ter-
3 ram. * Et dixit: Domine, si inueni gratiam in
4 oculis tuis, ne transeas seruum tuum: * sed af-
feram pauxillum aquæ, & lauate pedes ve-
5 stros, & requiescite sub arbore. * Ponamque
buccellam panis, & confortate cor vestrum,
postea transibitis: idcirco enim declinastis ad
seruum vestrum. Qui dixerunt: Fac vt locutus
6 es. * Festinauit Abraham in tabernaculum
ad Saram, dixitq. ei: Accelera, tria sata simi-
7 læ commisce, & fac subcinericios panes. * Ip-
B se vero ad armentum cucurrit, & tulit inde
vitulum tenerrimum & optimum, deditq.
8 puero: qui festinauit & coxit illum. * Tulit
quoque butyrum & lac, & vitulum quem co-
xerat, & posuit coram eis: ipse vero stabat
9 iuxta eos sub arbore. * Cumq. comedissent,
dixerunt ad eum: Vbi est Sara vxor tua? ille
10 respõdit: Ecce in tabernaculo est. * Cui dixit:
| Reuertens veniam ad te tempore isto, vita | Sup. 17. c. 19
comite, & habebit filium Sara vxor tua. Quo Inf. 21. a. 1
audito, Sara risit post ostium tabernaculi. Ro. 9. b. 9.
11 * Erant autem ambo senes, prouectæq. ætatis, 1. Pet. 3. a. 6.
12 & desierant Saræ fieri muliebria. * Quæ risit
occulte dicens: Postquam consenui, & domi-
nus meus vetulus est, voluptati operam dabo?
13 * Dixit autem Dominus ad Abraham: Qua-
re risit Sara, dicens: Num vere paritura sum

14 anus? * Numquid Deo quidquam est diffici-
le? iuxta cōdictum reuertar ad te hoc eodem
tempore, vita comite, & habebit Sara filium.
15 * Negauit Sara, dicens: Non risi: timore per-
territa. Dominus autem: Non est, inquit, ita:
16 sed risisti. * Cum ergo surrexissent inde vi-
ri, direxerunt oculos contra Sodomam: &
Abraham simul gradiebatur, deducens eos.
17 * Dixitq. Dominus: Nū celare potero Abra
18 ham quæ gesturus sum: * cum futurus sit
in gentem magnam, ac robustissimam, &
Sup.12.a. B E N E D I C E N D A E sint in illo omnes
3. 19 nationes terræ? * Scio enim quòd præceptu-
Inf.32.d. C rus sit filijs suis, & domui suæ post se vt custo-
17. diant viam Domini, & faciant iudicium & iu
stitiam: vt adducat Dominus propter Abra-
20 ham omnia quæ locutus est ad eum. * Dixit
itaque Dominus: Clamor Sodomorum & Go
morrhæ multiplicatus est, & peccatum eorum
21 aggrauatum est nimis. * Descendam, & vide-
bo vtrum clamorem qui venit ad me, opere
22 compleuerint: an non est ita, vt sciam. * Con-
uerteruntq. se inde, & abierunt Sodomam:
Abraham vero adhuc stabat coram Domino.
23 * Et appropinquans ait: Numquid perdes iu-
24 stum cum impio? * Si fuerint quinquaginta
iusti in ciuitate, peribunt simul? & non parces
loco illi propter quinquaginta iustos, si fue-
25 rint in eo? * Absit a te, vt rem hanc facias, &
occidas iustum cum impio, fiatq. iustus sicut
impius, nō est hoc tuum qui iudicas omnem
26 terram, nequaquā facies iudicium hoc. * Di-
xitq. Dominus ad eum: Si inuenero Sodomis
quinquaginta iustos in medio ciuitatis, dimit
27 tam omni loco propter eos. * Respondensq.
D Abrahā, ait: Quia semel cœpi, loquar ad Do
28 minum meum, cū sim puluis & cinis. * Quid
si minus quinquaginta iustis quinque fue-
rint? delebis, propter quadraginta quinque,
vniuersam vrbem? Et ait: Non delebo, si in-
29 uenero ibi quadraginta quinque.* Rursum
locutus est ad eum: Sin autem quadragint
ibi inuenti fuerint, quid facies? Ait: Non per
30 cutiam propter quadraginta. * Ne quæso, in
quit, indigneris Domine, si loquar: Quid si ib
inuenti fuerint triginta? Respondit: Non fa
31 ciam, si inuenero ibi triginta. * Quia seme
ait, cœpi, loquar ad Dominum meum: Qui
si ibi inuenti fuerint viginti? Ait: Non interf
32 ciam propter viginti. * Obsecro, inquit, n
irascaris Dñe, si loquar adhuc semel: Quid
inuenti fuerint ibi decem? Et dixit: Non del
33 bo propter decem. * Abijtq. Dominus, pos
quam cessauit loqui ad Abraham: & ille r
uersus est in locum suum.

C A P. XIX.

1 VEneruntq. duo Angeli Sodomam vesp
A re, & sedente Lot in foribus ciuitatis
Qui cum vidisset eos, surrexit, & iuit obuiar
2 eis: adorauitq. pronus in terram, * & dixi
Obsecro, domini, declinate in domum pue
uestri, & manete ibi: lauate pedes uestros,
mane proficiscemini in viam uestram. Q
dixerunt: Minime, sed in platea manebimu
3 * Compulit illos oppido ut diuerterēt ad e
ingressisq. domum illius fecit conuiuium,
4 coxit azima: & comederunt. * Prius aute
quàm irent cubitum, uiri ciuitatis uallauer
domum a puero usque ad senem, omnis p
5 pulus simul. * Vocaueruntq. Lot, & dixer
ei: Vbi sunt uiri qui introierunt ad te noct
6 educ illos huc, ut cognoscamus eos. * Egr
sus ad eos Lot, post tergum occludens ost
7 ait: * Nolite, quæso, fratres mei, nolite ma
8 hoc facere. * Habeo duas filias, quæ necdu
B cognouerūt uirum: educam eas ad uos, & a
utimini eis sicut uobis placuerit, dummo
uiris istis nihil mali faciatis, quia ingr

B 2 sunt sub

9 sunt sub umbra culminis mei. * At illi dixe-
runt: Recede illuc. Et rursus: Ingressus es, in-
quiunt, ut aduena; numquid ut iudices? te er-

go ipsum magis quã hos affligemus. ‡ Vimq.
faciebant Lot uehementissime: iamq. prope
10 erat ut effringerent fores. * Et ecce miserunt

‡ 2. Pet. 2. b. 8.

manum uiri, & introduxerũt ad se Lot, clau-
11 serumq. ostium: * & eos, qui foris erant, ‡
percusserunt cæcitate a minimo usque ad ma
ximum, ita ut ostium inuenire non possent.
12 * Dixerunt autem ad Lot: Habes hic quem-
C piam tuorum? generum, aut filios, aut filias,
13 omnes, qui tui sunt, educ de urbe hac: * dele-
bimus enim locum istum, eo quòd increuerit
clamor eorum coram Domino, qui misit nos
14 ut perdamus illos. * Egressus itaque Lot, lo-
cutus est ad generos suos qui accepturi erant
filias eius, & dixit: Surgite, egredimini de lo-
co isto, quia delebit Dominus ciuitatem hãc.

15 Et uisus est eis quasi ludens loqui. * Cumq
esset mane, cogebant eum Angeli, dicentes:
Surge, tolle uxorem tuam, & duas filias quas
habes: ne & tu pariter pereas in scelere ciuita
16 tis. * Dissimulante illo, apprehenderunt ma-
D num eius, & manum uxoris, ac duarum fi-
liarum eius, eo quòd parceret Dominus illi.
17 * ‡ Eduxeruntq. eum, & posuerunt extra ci-
uitatem: ibiq. locuti sunt ad eum, dicẽtes: Sal-
ua animam tuam: noli respicere post tergum,
nec stes in omni circa regione: sed in monte
18 saluum te fac, ne & tu simul pereas. * Dixitq.
19 Lot ad eos: Quæso Domine mi, * quia inuenit

‡ Sap. 10. a. 6.

seruus tuus gratiam coram te,& magnificasti
misericordiam tuam quam fecisti mecum,ut
saluares animam meam,nec possum in mon-
te saluari, ne forte apprehendat me malum,
20 & moriar: * Est ciuitas hæc iuxta, ad quam
possum fugere,parua, & saluabor in ea: num-
quid non modica est, & uiuet anima mea?
21 * Dixitq. ad eum: Ecce etiam in hoc suscepi
E preces tuas, ut nō subuertam urbem pro qua
| Sap. 10. 22 locutus es. * | Festina,& saluare ibi: quia non
2.6. potero facere quidquam donec ingrediaris il-
luc. Idcirco uocatum est nomen urbis illius
23 Segor. * Sol egressus est super terram,& Lot
| Deu. 29. 24 ingressus est Segor.* | Igitur Dominus pluit
d.23. super Sodomam & Gomorrham sulphur &
Isa. 13. d. 25 ignem a Domino de cælo: * & subuertit ci-
19. uitates has,& omnem circa regionem,uniuer
Ier. 50. f. sos habitatores urbium,& cuncta terræ uiren-
40. 26 tia. * | Respiciensq. uxor eius post se, uersa
Ezec. 16. f 27 est in statuam salis. * Abraham autem con-
48. surgens mane, ubi steterat prius cum Domi-
Ose. 11. c. 8 28 no, * intuitus est Sodomam & Gomorrham,
Amos 4. d & uniuersam terram regionis illius: uiditque
11. ascendentem fauillam de terra quasi fornacis
29 fumum. * Cum enim subuerteret Deus ciui-
F tates regionis illius,recordatus Abrahæ, libe-
rauit Lot de subuersione urbium in quibus
30 habitauerat. * Ascenditq. Lot de Segor, &
mansit in monte, duæ quoque filiæ eius cum
eo (timuerat enim manere in Segor) & man
sit in spelunca ipse, & duæ filiæ eius cum eo.
31 *Dixitq. maior ad minorem: Pater noster se-
nex est, & nullus uirorum remansit in terra
qui possit ingredi ad nos iuxta morem uniuer
32 sæ terræ. * Veni, inebriemus eum uino, dor-
miamusq. cum eo, ut seruare possimus ex pa-
33 tre nostro semen. * Dederūt itaque patri suo
bibere uinum nocte illa: Et ingressa est ma-
ior, dormiuitq. cum patre: at ille non sensit,
nec quando accubuit filia, nec quando surre-
34 xit. * Altera quoque die dixit maior ad mi-
G norem. Ecce dormiui heri cum patre meo,
demus ei bibere uinum etiam hac nocte, &
dormies cum eo, ut saluemus semen de patre
35 nostro. * Dederunt etiam & illa nocte patri
suo bibere uinum, ingressaq. minor filia,dor-

miuit cum eo: & ne tunc quidem sensit quan-
do concubuerit, uel quando illa surrexerit.
36 * Conceperunt ergo duæ filiæ Lot de patre
37 suo. * Peperitq. maior filium,& uocauit no-
men eius Moab: ipse est pater Moabitarum
38 usque in præsentem diem. * Minor quoque
peperit filium, & uocauit nomen eius Am-
mon, idest filius populi mei: ipse est pater
Ammonitarum usque hodie.

CAP. XX.

1 PRofectus inde Abraham in terram austra-
A lem,habitauit inter Cades,& Sur:& pere-
2 grinatus est in Geraris. * Dixitq. de Sara uxo
re sua, Soror mea est. Misit ergo Abimelech
3 rex Geraræ,& tulit eam. * Venit autem Deus
ad Abimelech per somnium nocte, & ait illi:
En morieris propter mulierem quam tulisti:
4 habet enim uirum. * Abimelech uero non te-
tigerat eam,& ait: Domine,num gentē igno-
5 rantem & iustam interficies? * Nonne ipse
dixit mihi: Soror mea est: & ipsa ait: Frater
meus est? in simplicitate cordis mei, & mun-
6 ditia manuum mearum feci hoc. * Dixitq.
B ad eum Deus: Et ego scio quòd simplici cor-
de feceris: & ideo custodiui te ne peccares in
7 me, & non dimisi vt tangeres eam. * Nunc
ergo redde viro suo vxorem, quia propheta
est: & orabit pro te, & uiues: si autem
nolueris reddere, scito quòd morte mo-
8 rieris tu, & omnia quæ tua sunt. * Statimq.
de nocte consurgens Abimelech, vocauit om-

nes seruos suos: locutus est vniuersa verba
hæc in auribus eorum, timueruntq. omnes vi-
9 ri valde. * Vocauit autem Abimelech etiam
C Abraham, & dixit ei: Quid fecisti nobis? quid
peccauimus in te, quia induxisti super me &
super regnum meum peccatum grande? quæ
10 non debuisti facere, fecisti nobis. * Rursumq.
expostulans, ait: Quid vidisti, vt hoc faceres?
11 * Respondit Abraham: Cogitaui mecum, di-
cens: Forsitan non est timor Dei in loco isto:
& interficient me propter vxorem meam:
12 * alias autem & vere soror mea est, filia pa-
tris mei, & non filia matris meæ, & duxi eam
13 in vxorem. * Postquam autem eduxit me
Deus de domo patris mei, dixi ad eam: Hanc
misericordiam facies mecum: In omni loco,
ad quem ingrediemur, dices quòd frater tuus
14 sim. * Tulit igitur Abimelec oues, & boues,
D & seruos, & ancillas, & dedit Abraham: red-
15 diditq: illi Saram vxorem suam, * & ait:
Terra coram vobis est, vbicumque tibi pla-
16 cuerit habita. * Saræ autem dixit: Ecce mille
argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi in vela-
men oculorum ad omnes qui tecum sunt, &
quocumque perrexeris: mementoq. te depre-
17 hensam. * Orante autem Abraham, sanauit
Deus Abimelech & vxorem, ancillasq. eius,
18 & pepererunt: * concluserat enim Dominus
omnem vuluam domus Abimelech propter
Saram vxorem Abrahæ.

CAP. XXI.

1 VIsitauit autem Dominus Saram sicut
A promiserat: & impleuit quæ locutus
2 est. * Concepitq. & peperit filium in sene- Ga.4.c.23
ctute sua, tempore quo prædixerat ei Deus. Heb.11.c.
3 * Vocauitq. Abraham nomen filij sui, quem 11

| Sup. 17. d. 10
Mat.1.a.2
| Gal.4.d. 10

4 genuit ei Sara, Isaac: * & circumcidit eum
5 octauo die, sicut | preceperat ei Deus, * cum
centum esset annorum: hac quippe ætate pa-
6 tris, natus est Isaac. * Dixitq. Sara: Risum fe-
cit mihi Deus: quicumque audierit, corride-
7 bit mihi. * Rursumq. ait: Quis auditurum
crederet Abraham quòd Sara lactaret filium,
8 quẽ peperit ei iam seni? * Creuit igitur puer,
& ablactatus est: fecitq. Abraham grande cõ-
9 uiuium in die ablactationis eius. * Cumque
vidisset Sara filium Agar Aegyptiæ luden-
tem cum Isaac filio suo, dixit ad Abraham:
10 * | Eijce ancillam hanc, & filium eius: non
enim erit heres filius ancillæ cum filio meo
11 Isaac. * Dure accepit hoc Abraham pro filio
12 suo. * Cui dixit Deus: Non tibi videatur aspe-
rum super puero, & super ancilla tua: omnia
quæ dixerit tibi Sara, audi vocem eius: quia
13 | in Isaac vocabitur tibi semẽ. * Sed & filium
ancillæ faciam in gentem magnam, quia se-
14 men tuum est. * Surrexit itaque Abraham
mane, & tollens panem & vtrem aquæ, im
posuit scapulæ eius, tradiditq. puerum, & di-
misit eam. Quæ cum abijsset, errabat in soli-
15 tudine Bersabee. * Cumq. consumpta esset
aqua in vtre, abiecit puerum subter vnam ar-

16 borum, quæ ibi erant. * Et abijt, seditq. e re-
gione procul quantum potest arcus iacere. di-
xit enim: Non videbo morientem puerum: &
sedens contra, leuauit vocem suam & fleuit.

17 * Exaudiuit autem Deus vocem pueri: voca-
uitq. Angelus Dei Agar de cælo, dicens: Quid
agis Agar? noli timere: exaudiuit enim Deus
18 vocem pueri de loco in quo est. * Surge, tolle

C puerum, & tene manum illius: quia in gĕtem
19 magnam faciam eum. * Aperuitq. oculos eius
Deus: quæ videns puteum aquæ, abijt, & im-
20 pleuit vtrem, deditq. puero bibere. * Et fuit
cum eo: qui creuit, & moratus est in solitudi-
21 ne, factusq. est iuuenis sagittarius. * Habita-
uitq. in deserto Pharan, & accepit illi mater
22 sua vxorem de terra Aegypti. * Eodem tem-
pore dixit Abimelech, & Phicol princeps e-
xercitus eius ad Abraham: Deus tecum est in
23 vniuersis quæ agis. * Iura ergo per Deum,
ne noceas mihi, & posteris meis, stirpiq. meæ:
sed iuxta misericordiam, quam feci tibi, fa-
cies mihi, & terræ in qua versatus es aduena.
24 * Dixitq. Abraham: Ego iurabo. * Et incre-
25 pauit Abimelech propter puteum aquæ quem
26 vi abstulerant serui eius. * Responditq. Abi-
melech: Nesciui, quis fecerit hanc rem: sed &
tu non indicasti mihi, & ego nō audiui præter
27 hodie. * Tulit itaque Abraham oues & boues,
D & dedit Abimelech: percusseruntq. ambo
28 fœdus. * Et statuit Abraham septem agnas
29 gregis seorsum. * Cui dixit Abimelech: Quid
sibi volunt septem agnæ istæ, quas stare fecisti
30 seorsum? * At ille: Septem, inquit, agnas ac-
cipies de manu mea: vt sint mihi in testimo-
31 nium, quoniam ego fodi puteum istum. * Id-
circo vocatus est locus ille Bersabee: quia ibi
32 vterque iurauit. * Et inierunt fœdus pro pu-
33 teo iuramenti. * Surrexit autem Abimelech,
& Phicol princeps exercitus eius, reuersiq.
sunt in terram Palæstinorum. Abraham vero
plantauit nemus in Bersabee, & inuocauit ibi
34 nomen Domini Dei æterni. * Et fuit colonus
terræ Palæstinorum diebus multis.

CAP. XXII.

1 QVæ postquā gesta sunt, tentauit Deus
A Abraham, & dixit ad eum: Abraham,
2 Abraham. At ille respondit: Adsum. * Ait il-
li: Tolle filium tuum vnigenitum, quem dili-
gis, Isaac, & vade in terram visionis: atque ibi
offeres eum in holocaustum super vnum mō-
3 tium quem monstrauero tibi. * Igitur Abra-
ham de nocte consurgens, strauit asinum suū:
ducens secum duos iuuenes, & Isaac filium
suum: cumq. concidisset ligna in holocaustū,
abijt ad locum quem præceperat ei Deus.
4 * Die autem tertio, eleuatis oculis, uidit locū
5 procul: * dixitq. ad pueros suos: Expectate
hic cum asino: ego & puer illuc usque prope-
rantes, postquam adorauerimus, reuertemur
6 ad uos. * Tulit quoque ligna holocausti, &
B imposuit super Isaac filium suum: ipse uero
portabat in manibus ignem & gladiū. Cum-
7 que duo pergerent simul, * dixit Isaac patri
suo: Pater mi. At ille respondit: Quid uis fili?
Ecce, inquit, ignis & ligna: ubi est uictima ho-
8 locausti? * Dixit autem Abraham: Deus pro-
uidebit sibi uictimam holocausti, fili mi. Per-
9 gebant ergo pariter: * & uenerunt ad locum
quem ostenderat ei Deus, in quo ædificauit
altare, & desuper ligna composuit: cumq. al-
ligasset Isaac filium suum, posuit eum in alta
10 re super struem lignorum. * Extenditq. ma- Iac.2.d.21
num, & arripuit gladium, ut immolaret filiū
11 suum. * Et ecce Angelus Domini de cælo cla
mauit, dicens. Abrahā, Abrahā. Qui respon-
12 dit: Adsum. * Dixitq. ei: Non extendas manū
C tuam super puerum, neque facias illi quid-
quam: nunc cognoui quòd times Deum, &
nō pepercisti unigenito filio tuo propter me.
13 * Leuauit Abraham oculos suos, uiditq. post
tergum arietem inter uepres hærentem corni-
bus, quem assumens obtulit holocaustum pro
14 filio. * Appellauitq. nomen loci illius, Domi
nus uidet. Vnde usque hodie dicitur: In mon-

te Do-

15 te Dominus uidebit. * Vocauit autem Ange
lus Domini Abraham secūdo de cælo, dicens:
16 * † Per memetipsum iuraui, dicit Dominus:
quia fecisti hanc rē, & non pepercisti filio tuo
17 unigenito p̄p me: * benedicam tibi, & multi
D plicabo semē tuum sicut stellas cæli, & uelut
arenā quæ est in littore maris: possidebit semē
18 tuū portas inimicorū suorū, * & † BENE-
DICENTVR in semine tuo omnes gen
19 tes terræ, quia obedisti uoci meæ. * Reuersus
est Abrahā ad pueros suos, abieruntq; Bersa
20 bee simul, & habitauit ibi. * His ita gestis,
nunciatum est Abrahæ quòd Melcha quoque
21 genuisset filios Nachor fratri suo, * Hus pri-
mogenitū, & Buz fratrē eius, & Camuel patrē
22 Syrorū, * & Cased, & Azau, Pheldas quoque
23 & Iedlaph, * ac Bathuel, de quo nata est Re
becca: octo istos genuit Melcha, Nachor fratri
24 Abrahæ. * Cōcubina vero illius, noīe Roma,
peperit Tabee, & Gahā, & Tahas, & Maacha.

Psal. 104. a. 5. Luc. 1. g. 73. Ecc. 44. d. 21. Heb. 6. c. 13.

1. Mac. 2. f. 52. Luc. 1. g. 73. Sup. 12. a. 3. 18. Inf. 26. a. 4. Act. 3. d. 25. Eccle. 44. d. 25.

CAP. XXIII.

1 VIxit autem Sara centum vigintiseptem
A annis. * Et mortua est in ciuitate Ar-
2 bee, quę est Hebron, in terra Chanaan: venitq.
3 Abraham vt plangeret, & fleret eam. * Cūq.
surrexisset ab officio funeris, locutus est ad fi-
4 lios Heth, dicens: * Aduena sum & peregri-
nus apud vos: date mihi ius sepulchri vobi-
5 scum, vt sepeliam mortuum meum. * Re-
6 sponderunt filij Heth, dicentes: * Audi nos
domine, princeps Dei es apud nos: in electis
sepulchris nostris sepeli mortuum tuum: nul
lusq. te prohibere poterit quin in monumen-
7 to eius sepelias mortuum tuum. * Surrexit
Abraham, & adorauit populum terræ, filios
8 videlicet Heth: * dixitq. ad eos: Si placeat
B animæ vestræ vt sepeliam mortuum meum,
audite me, & intercedite pro me apud
9 Ephron filium Seor: * vt det mihi speluncam
duplicem, quam habet in extrema parte agri
sui: pecunia digna tradat eam mihi coram vo
10 bis in possessionem sepulchri.* Habitabat au-
tem Ephron in medio filiorum Heth. Respon
ditq. Ephron ad Abraham cunctis audienti-
bus qui ingrediebantur portam ciuitatis il-
11 lius, dicens: * Nequaquam ita fiat, domine
mi, sed tu magis ausculta quod loquor: Agrū
C trado tibi, & speluncam, quæ in eo est, præ-
sentibus filijs populi mei, sepeli mortuum
12 tuum. * Adorauit Abraham coram populo
13 terræ.* Et locutus est ad Ephron circumstan-
te plebe: Quæso, vt audias me: Dabo pecuniam
pro agro: suscipe eā, & sic sepeliam mortuum
14 meum in eo. * Responditq. Ephron: * Do-
15 mine mi, audi me: Terra, quam postulas, qua-
dringentis siclis argenti ualet: istud est pre-
tium inter me & te: sed quantum est hoc? se-
16 peli mortuum tuum. * Quod cum audisset
Abraham, appēdit pecuniam, quam Ephron
postulauerat, audiētibus filijs Heth, quadrin-
gentos siclos argenti probatæ monetæ publi-
17 cæ. * Confirmatusq. est ager quondā Ephro-
D nis, in quo erat spelunca duplex, respiciens
Mambre, tam ipse, quam spelunca, & omnes
arbores eius in cunctis terminis eius per cir-
18 cuitum, * Abrahæ in possessionem, uidenti-
bus filijs Heth, & cunctis qui intrabant por-
19 tam ciuitatis illius. * Atque ita sepeliuit A-
braham Saram uxorem suam in spelūca agri
duplici, quæ respiciebat Mambre, Hæc est
20 Hebron in terra Chanaan.* Et confirmatus
est ager, & antrum, quod erat in eo, Abrahæ
in possessionem monumenti a filijs Heth.

CAP. XXIIII.

1 ERat autem Abraham senex, dierumque
A multorum: & Dominus in cunctis bene-
2 dixerat ei. * Dixitq. ad seruum seniorem do
mus suæ, qui pręerat omnibus quę habebat:

‖ Pone manum tuam subter femur meum,
3 * ut adiurem te per Dominum, Deum cęli &
terræ, ut non accipias uxorem filio meo de fi-
4 liabus Chananæorum, inter quos habito: * sed
ad terram & cognationem meam proficiscaris, & inde accipias uxorem filio meo Isaac.
5 * Respondit seruus: Si noluerit mulier uenire
mecum in terram hanc, numquid reducere
debeo filium tuũ ad locum, de quo tu egres-
6 sus es? * Dixitq. Abraham: Caue nequando
7 reducas filium meum illuc. * Dominus De⁹
cæli, qui tulit me de domo patris mei, & de
terra natiuitatis meæ, qui locutus est mihi, &
iurauit mihi, dicens: ‖ Semini tuo dabo terrã
hanc: ipse mittet Angelum suum coram te,
8 & accipies inde uxorem filio meo: * sin autẽ
mulier noluerit sequi te, non teneberis iura-
mento: filium meũ tantum ne reducas illuc.
9 * Posuit ergo seruus manũ sub femore Abra-
ham domini sui, & iurauit illi super sermone
10 hoc. * Tulitq. decem camelos de grege do-
B mini sui, & abijt, ex omnibus bonis eius por-
tans secum, profectusq. perrexit in Mesopota-
11 miam ad urbem Nachor. * Cumq. camelos
fecisset accumbere extra oppidum iuxta pu-
teum aquę uespere, tempore quo solent mu-
lieres egredi ad hauriendam aquam, dixit:
12 * Domine Deus domini mei Abrahã, occur-
re, obsecro, mihi hodie, & fac misericordiam
13 cum domino meo Abraham. * Ecce ego sto
prope fontem aquę, & filię habitatorũ huius
ciuitatis egredientur ad hauriendam aquam.
14 * Igitur puella, cui ego dixero: Inclina hydriã
tuam ut bibam: & illa responderit, Bibe, quin
& camelis tuis dabo potum: ipsa est, quã pręparasti seruo tuo Isaac: & pro hoc intelligam
quòd feceris misericordiam cũ domino meo.
15 * Necdum intra se uerba compleuerat, & ec-
ce Rebeca egrediebatur, filia Bathuel, filij
Melchę uxoris Nachor fratris Abraham, ha-
16 bens hydriam in scapula sua: * puella decora
nimis, uirgoq. pulcherrima, & incognita ui-
ro: descenderat autem ad fontem, & impleu e-
17 rat hydriam, ac reuertebatur. * Occurritq. ei
C seruus, & ait: Pauxillum aquę mihi ad biben
18 dum prębe de hydria tua. * Quę respondit: Bi
be domine mi. celeriterq. deposuit hydriam
19 super vlnam suam, & dedit ei potũ. * Cumq.
ille bibisset, adiecit: Quin & camelis tuis hau-
20 riam aquam, donec cuncti bibant. * Effun-
densq. hydriam in canalibus, reccurrit ad pu
teum ut hauriret aquam: & haustam omnibus
21 camelis dedit. * Ipse autem contemplabatur
eam tacitus, scire uolens utrum prosperum
22 iter suum fecisset Dominus, an non. * Post-
quam autẽ biberunt cameli, protulit uir inau
res aureas, appẽdentes siclos duos, & armillas
23 totidem pondo siclorum decem. * Dixitq. ad
eam: Cuius es filia? indica mihi: est in domo
24 patris tui locus ad manendum? * Quę respon
dit: Filia sum Bathuelis, filij Malchę, quem
25 peperit ipsi Nachor. * Et addidit, dicens: Pa-
learum quoque & fœni plurimum est apud
26 nos, & locus spatiosus ad manendum. * In-
clinauit se homo, & adorauit Dominum,
27 * dicens: Benedictus Dominus Deus domi-
ni mei Abraham, qui non abstulit miseri-
cordiam & veritatem suam a domino meo,
& recto itinere me perduxit in domum fratris
28 domini mei. * Cucurrit itaque puella, & nun
ciauit in domum matris suæ omnia quæ au-
29 dierat. * Habebat autem Rebecca fratrem no
D mine Laban, qui festinus egressus est ad ho-
30 minem, vbi erat fons. * Cumq. vidisset inau-
res & armillas in manibus sororis suæ, & au-
disset cuncta verba referentis: Hæc locutus est
mihi homo: venit ad virum, qui stabat iuxta
31 camelos, & prope fontem aquæ: * dixitque ad

eum: Ingredere, benedicte Domini: cui foris
stas? præparaui domum, & locum camelis.
32 * Et introduxit eum in hospitium: ac destra-
uit camelos, deditq. paleas & fœnũ, & aquam
ad lauandos pedes eius, & virorum qui vene-
33 rant cum eo. * Et appositus est in conspectu
eius panis. Qui ait: Non comedam, donec lo-
quar sermones meos: Respondit ei: Loquere.
34 * At ille: Seruus, inquit, Abraham sum: * &
35 Dominus benedixit domino meo valde, ma-
gnificatusq. est: & dedit ei oues & boues, ar-
gentum & aurum, seruos & ancillas, camelos
36 & asinos. * Et peperit Sara vxor domini mei
filium domino meo in senectute sua, deditq.
37 illi omnia quæ habuerat. * Et adiurauit me
dominus meus, dicens: Non accipies vxorem
filio meo de filiabus Chananæorum, in quo-
38 rum terra habito: sed ad domum patris mei
perges, & de cognatione mea accipies vxorem
39 filio meo: * ego vero respondi domino meo:
40 Quid si noluerit venire mecum mulier? * Do
E minus, ait, in cuius conspectu ambulo, mittet
angelum suum tecum, & diriget viam tuam:
accipiesq. uxorem filio meo de cognatione
41 mea, & de domo patris mei. * Innocens eris
a maledictione mea, cum veneris ad propin-
42 quos meos, & non dederint tibi. * Veni ergo
hodie ad fontem aquæ, & dixi: Domine
Deus domini mei Abraham, si direxisti
43 viam meam, in qua nunc ambulo, * ecce
sto iuxta fontem aquę, & virgo, quæ egredie-
tur ad hauriendam aquam, audierit a me:
Da mihi pauxillum aquæ ad bibendum ex
44 hydria tua: * & dixerit mihi: Et tu bibe,
& camelis tuis hauriam: ipsa est mulier quã
45 præparauit Dñs filio domini mei. * Dumq.
hæc tacitus mecum voluerem, apparuit Re-
becca veniens cum hydria, quam portabat
in scapula: descenditq. ad fontem, & hausit
aquam. Et aio ad eam: Da mihi paululum
46 bibere. * Quæ festinans deposuit hydriam de
humero, & dixit mihi: Et tu bibe, & camelis
tuis tribuam potum. Bibi, & adaquauit ca-
47 melos. * Interrogauique eam, & dixi: Cuius
es filia? Quæ respondit: Filia Bathuelis sum,
filij Nachor, quem peperit ei Melcha. Suspẽ-
di itaque inaures ad ornandam faciem eius,
48 & armillas posui in manibus eius. * Pro-
F nusque adoraui Dominum, benedicens Do-
mino Deo domini mei Abraham, qui perdu-
xit me recto itinere, vt sumerem filiam fra-
49 tris domini mei filio eius. * Quamobrem si
facitis misericordiam & veritatem cum do-
mino meo, indicate mihi: sin autem aliud
placet, & hoc dicite mihi, vt vadam ad dexte
50 ram, siue ad sinistram. * Responderuntque
Laban & Bathuel: A Domino egressus est
sermo: non possumus extra placitum eius
51 quidquam aliud loqui tecum. * En Rebecca
coram te est, tolle eam, & proficiscere, & sit
vxor filij domini tui, sicut locutus est Domi-
52 nus. * Quod cum audisset puer Abraham,
procidens adorauit in terram Dominum.
53 * Prolatisque vasis argenteis, & aureis, ac ve-
stibus, dedit ea Rebeccæ pro munere, fratri-
54 bus quoque eius, & matri dona obtulit. * Ini-
to cõuiuio, vescentes pariter & bibentes man
serunt ibi. Surgens autem mane, locutus est
puer: Dimittite me, vt vadam ad Dominum
55 meum. * Responderuntq. fratres eius, & ma-
ter: Maneat puella saltem decem dies apud
56 nos, & postea proficiscetur. * Nolite, ait, me

retinere, quia Dominus direxit viam meam:
dimittite me vt pergam ad dominum meũ.
57 * Et dixerũt: Vocemus puellam, & quæram
58 ipsius voluntatem. * Cumq. vocata venisset,

sciscitati

G sciscitati sunt: Vis ire cum homine isto? Quæ
59 ait: Vadam. * Dimiserunt ergo eam, & nu-
tricem illius, seruumq. Abraham, & comites
60 eius, * imprecantes prospera sorori suæ, atq.
dicentes: Soror nostra es, crescas in mille mil
lia, & possideat semen tuum portas inimico-
61 rum suorum. * Igitur Rebecca, & puellæ il
lius ascensis camelis, secutæ sunt virum: qui
festinus reuertebatur ad dominum suum:
62 * eo autem tempore deambulabat Isaac per
viam quæ ducit ad Puteum, cuius nomē est
Viuentis, & videntis: habitabat enim in terra
63 australi: * & egressus fuerat ad meditandum
in agro, inclinata iam die: cumque eleuasset
64 oculos, vidit camelos venientes procul. * Re-
becca quoque, conspecto Isaac, descendit de
65 camelo, * & ait ad puerum: Quis est ille ho-
mo qui venit per agrum in occursum nobis?
Dixitque ei: Ipse est dominus meus. At illa
66 tollens cito pallium, operuit se. * Seruus au-
67 tem cuncta, quę gesserat, narrauit Isaac. * Qui
introduxit eā in tabernaculum Saræ matris
suæ, & accepit eam vxorem: & in tantum di-
lexit eam, vt dolorem, qui ex morte matris
eius acciderat, temperaret.

Sup.16.d.24.

CAPVT XXV.

1.Par.1.c.32.

1 Abraham vero aliam duxit vxorem nomi
2 ne Ceturam: * quę peperit ei Zamran &
A Iecsan, & Madan, & Madian, & Iesboc, &
3 Sue. * Iecsan quoque genuit Saba, & Da-
dan. Filij Dadan fuerunt Assurim, & Latu-
4 sim, & Loomim. * At uero ex Madian ortus
est Epha, & Opher, & Henoch, & Abida, &
5 Eldaa: omnes hi filij Ceturæ. * Deditq. Abra
6 ham cuncta quæ possederat, Isaac: * filijs au-
tem concubinarum largitus est munera, & se
parauit eos ab Isaac filio suo, dum adhuc ipse
7 uiueret, ad plagam orientalem. * Fuerunt au
tem dies uitæ Abrahæ, centum septuaginta
8 quinque anni. * Et deficiens mortuus est in
senectute bona, prouectæq. ætatis, & plenus
dierum: cōgregatusq. est ad populum suum.
9 * Et sepelierunt eum Isaac & Ismael filij
sui in spelunca duplici, quæ sita est in agro
Ephron filij Seor Hethæi, e regione Mābre,
10 * quem emerat a filijs Heth: ibi sepultus est
11 ipse, & Sara uxor eius. * Et post obitum il-
B lius benedixit Deus Isaac filio eius, qui habi-
tabat iuxta puteum nomine Viuentis & ui-
12 dentis. * Hæ sunt generationes Ismael filij
Abrahæ, quem peperit ei Agar Aegyptia, fa-
13 mula Sarę: & * hæc nomina filiorum eius in
uocabulis & generationibus suis. ‖ Primoge ‖ 1. Pa.1.b.29.
nitus Ismaelis Nabaioth, deinde Cedar, &
14 Adbeel, & Mabsam, * Masma quoque, & Du
15 ma, & Massa, * Hadar, & Thema, & Iethur,
16 & Naphis, & Cedma. * Isti sunt filij Ismae-
lis: & hæc nomina per castella & oppida eo-
rum, duodecim principes tribuum suarum.
17 * Et facti sunt anni uitæ Ismaelis centum tri
ginta septem, deficiensq. mortuus est, & ap-
18 positus ad populum suum. * Habitauit autē
C ab Heuila usque Sur, quæ respicit Aegyptū
introeuntibus Assyrios. coram cunctis fratri-
19 bus suis obijt. * Hæ quoque sunt generatio-
nes Isaac filij Abraham: Abrahā genuit Isaac:
20 * qui cum quadraginta esset annorum, duxit
uxorem Rebeccam filiam Bathuelis Syri de
21 Mesopotamia, sororem Laban. * Depreca-
tusq. est Isaac Dominum pro uxore sua, eo
quòd esset sterilis: qui exaudiuit eum, & dedit
22 conceptum Rebeccæ. * Sed collidebantur in
utero eius paruuli; quæ ait: Si sic mihi futurū
erat, quid necesse fuit concipere? Perrexitq.

23 vt conſuleret Dominum. * Qui reſpondens,
Ro.9.c. ait: ǂ Duæ gentes ſunt in vtero tuo, & duo po
10. puli ex ventre tuo diuidentur, populusq. po-
pulum ſuperabit, & maior ſeruiet minori.
24 * Iam tempus pariendi aduenerat, & ecce ge-
25 mini in utero eius reperti ſunt. * ǂ Qui prior

egreſſus eſt, rufus erat, & totus in morem
pellis hiſpidus: uocatúq. eſt nomen eius Eſau.
Matt.1. ǂ Protinus alter egrediens, plantam fratris te
2. nebat manu: & idcirco appellauit eum Iacob.
26 * Sexagenarius erat Iſaac quando nati ſunt
27 ei paruuli. * Quibus adultis, factus eſt Eſau
vir gnarus venandi, & homo agricola: Iacob
autem vir ſimplex habitabat in tabernaculis.
28 * Iſaac amabat Eſau, eo quòd de venatio-
nibus illius veſceretur: & Rebecca diligebat
29 Iacob. * Coxit autem Iacob pulmentum: ad
30 quem cum veniſſet Eſau de agro laſſus, ait:

Da mihi de coctione hac rufa, quia oppido
Heb.1 laſſus ſum. Quam ob cauſam uocatum eſt no-
16. 31 men eius ǂ Edom. * Cui dixit Iacob: Vende
Abdię 1. 32 mihi primogenita tua. * Ille reſpondit: En
morior, quid mihi proderunt primogenita?
33 * Ait Iacob: Iura ergo mihi. Iurauit ei Eſau,
34 & uendidit primogenita. * Et ſic accepto pa-
ne & lentis edulio, comedit, & bibit, & abijt:
paruipendẽs quòd primogenita vendidiſſet.

CAP. XXVI.

1 ORta autem fame ſuper terram poſt eam
A ſterilitatem, quæ acciderat in diebus
Abraham, abijt Iſaac ad Abimelech regem

2 Palæſtinorum in Gerara. * Apparuitque ei
Dominus,& ait: Ne deſcẽdas in Aegyptũ,ſed
3 quieſce in terra, quam dixero tibi. * Et pere
grinare in ea,eroq. tecum,& benedicam tibi.
tibi enim & ſemini tuo dabo uniuerſas regio-
nes has, ǁ complens iuramentum quod ſpo-
4 pondi Abraham patri tuo. * Et multiplica-
bo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli: daboq. po-
B ſteris tuis vniuerſas regiones has: ǁ & BE-
NEDICENTVR in ſemine tuo omnes
5 gentes terræ, * eo quòd obedierit Abraham
uoci meæ, & cuſtodierit præcepta & manda-
ta mea, & ceremonias legesque ſeruauerit.
6 * Manſit itaque Iſaac in Geraris. * Qui cum
7 interrogaretur a uiris loci illius ſuper vxore
ſua,reſpondit: Soror mea eſt. timuerat enim
confiteri quòd ſibi eſſet ſociata coniugio, re-
putans ne forte interficerent eum propter il-
8 lius pulchritudinem. * Cumq. pertranſiſſent
dies plurimi,& ibidẽ moraretur, proſpiciens
Abimelech rex Paleſtinorum per feneſtram,
uidit eum iocantem cum Rebecca vxore ſua.
9 * Et accerſito eo, ait: Perſpicuum eſt quòd
vxor tua ſit:cur mentitus es eam ſororem tuã
eſſe? Reſpondit: Timui ne morerer propter
10 eam. * Dixitq. Abimelech:Quare impoſuiſti
nobis?potuit coire quiſquam de populo cum
C vxore tua, & induxeras ſuper nos grande pec
11 catum.Præcepitq. omni populo,dicen :*Qui
tetigerit hominis huius vxorem, morte mo-
12 rietur. * Seuit autem Iſaac in terra illa,& in-
uenit in ipſo anno centuplum: benedixitq. ei
13 Dominus. * Et locupletatus eſt homo,& ibat
proficiens atque ſuccreſcens, donec magnus
14 vehementer effectus eſt:* habuit quoque poſ-
ſeſſiones ouium & armentorum, & familiæ
plurimum. Ob hoc inuidentes ei Palæſtini,
15 omnes puteos, quos foderãt ſerui patris illius
D Abraham, illo tempore obſtruxerunt, im-
16 plentes humo: * in tantum, ut ipſe Abime-
lech diceret ad Iſaac: Recede a nobis, quoniã
17 potentior nobis factus es ualde. * Et ille di
ſcedens, vt veniret ad torrentem Geraræ, ha-
18 bitaretque ibi: * rurſum fodit alios puteos,
quos foderant ſerui patris ſui Abraham, &
quos, illo mortuo, olim obſtruxerant Phili-
ſtijm:appellauitq. eos eiſdem nominibus qui
19 bus ante pater vocauerat. * Foderuntque in
20 Torrente,& repererunt aquam uiuam. * Sed
& ibi iurgium fuit paſtorum Geraræ aduer-
ſus paſtores Iſaac,dicentium:Noſtra eſt aqua.
quam ob rem nomen putei ex eo, quod acci-
21 derat, uocauit Calumniam. * Foderunt au-
tem & alium: & pro illo quoque rixati ſunt,
22 appellauitq. eum, Inimicitias. * Profectus
inde fodit alium puteum, pro quo non con-
tenderunt:itaque uocauit nomen eius,Latitu
do,dicens:Nunc dilatauit nos Dominus,& fe
23 cit creſcere ſuper terram. * Aſcendit autem
24 ex illo loco in Berſabee, * vbi apparuit ei Do
minus in ipſa nocte, dicens: Ego ſum Deus
Abraham patris tui, noli timere. quia ego te-
cum ſum:benedicam tibi,& multiplicabo ſe-
men tuum propter ſuum meum Abraham.
25 * Itaque ædificauit ibi altare: & inuocato no-
F mine Domini,extendit tabernaculum:præce
26 pitque ſeruis ſuis ut foderent puteum. * Ad
quem locum cum ueniſſent de Geraris Abi-
melech, & Ochozath amicus illius, & Phicol
27 dux militum, * locutus eſt eis Iſaac: Quid ve
niſtis ad me hominem quem odiſtis,& expu-
28 liſtis a uobis? * Qui reſponderunt? Vidimus
tecum eſſe Dominũ, & idcirco nos diximus:
Sit iuramentum inter nos,& ineamus fœdus,
29 * vt non facias nobis quidquam mali, ſicut
& nos nihil tuorum attigimus, nec fecimus
quod te læderet:ſed cum pace dimiſimus au
30 ctum benedictione Domini. * Fecit ergo eis

conui-

31 conuiuium,& post cibum & potum * surgen-
tes mane, iurauerunt sibi mutuo: dimisitque
G eos Isaac pacifice in locum suum. * Ecce au-
32 tem venerunt in ipso die serui Isaac annun-

ciantes ei de puteo,quem foderant, atque di-
33 centes:Inuenimus aquam. * Vnde appellauit
eum,Abundantiam: & nomen vrbi impositū
34 est Bersabee,vsque in præsentem diem.* Esau
vero quadragenarius duxit uxores,Iudith fi-
35 liam Beeri Hethæi,& Besamath filiam Elon
eiusdem loci: * ‖ quæ ambæ offenderant ani-
mum Isaac & Rebeccæ.

‖ Inf.27.g 46.

CAP. XXVII.

1 SEnuit autem Isaac, & caligauerunt oculi
A eius, & videre nō poterat: vocauitq; Esau
filium suum maiorem, & dixit ei: Fili mi?
2 Qui respondit: Adsum.* Cui pater: Vides,
inquit,quòd senuerim, & ignorem diem mor-
3 tis meæ. * Sume arma tua,pharetram, & ar-
cum,& egredere foras: cumq; venatu aliquid
4 apprehenderis,* fac mihi inde pulmentum
sicut uelle me nosti, & affer ut comedam: &
benedicat tibi anima mea antequam moriar.
5 * Quod cum audisset Rebecca, & ille abijsset
6 in agrum ut iussionem patris impleret,* dixit
filio suo Iacob: Audiui patrem tuum loquen-
7 tem cū Esau fratre tuo,& dicentem ei: *Affer
B mihi de uenatione tua, & fac cibos ut come-
dam,& benedicam tibi coram Domino ante-
8 quam moriar. * Nunc ergo fili mi, acquiesce
9 consilijs meis. * & pergens ad gregem, affer

mihi duos hœdos optimos, ut faciam ex eis
10 escas patri tuo, quibus libẽter vescitur: * quas
cum intuleris, & comederit, benedicat tibi
11 priusquam moriatur. * Cui ille respondit:
Nosti quòd Esau frater meus homo pilosus
12 sit, & ego lenis: * si attrectauerit me pater me⁹,
& senserit, timeo ne putet me sibi voluisse illudere, & inducam super me maledictionem
13 pro benedictione. * Ad quem mater: In me
sit, ait, ista maledictio, fili mi: tantum audi
14 vocem meã, & pergens affer quæ dixi. * Abijt,
& attulit, deditq. matri. Parauit illa cibos, si-
15 cut uelle nouerat patrem illius. * Et vestibus
Esau ualde bonis, quas apud se habebat do-
16 mi, induit eum: * pelliculasq. hœdorum circumdedit manibus, & colli nuda protexit.
17 * Deditq. pulmentum, & panes, quos coxerat,
18 tradidit. * Quibus illatis, dixit: Pater mi? At
C ille respondit: Audio. Quis es tu fili mi? * Di-
19 xitq. Iacob: Ego sũ primogenitus tuus Esau:
feci sicut præcepisti mihi: surge, sede, & comede de venatione mea, ut benedicat mihi ani-
20 ma tua. * Rursumque Isaac ad filium suum:
Quo modo, inquit, tam cito inuenire potuisti,
fili mi? Qui respondit: Voluntas Dei fuit vt
21 cito occurreret mihi quod uolebam. * Dixitq.
Isaac: Accede huc, vt tangam te fili mi, &
probem vtrum tu sis filius meus Esau, an nõ.
22 * Accessit ille ad patrem, & palpato eo, dixit
Isaac: Vox quidem, uox Iacob est: sed manus,
23 manus sunt Esau. * Et non cognouit eũ, quia
pilosę manus similitudinem maioris expres-
24 serant. Benedicens ergo illi, * ait: Tu es filius
25 meus Esau? Respondit: Ego sum. * At ille:
Affer mihi, inquit, cibos de venatione tua, fili
D mi, ut benedicat tibi anima mea. Quos cum
oblatos comedisset, obtulit ei etiã uinum. quo
26 hausto, * dixit ad eum: Accede ad me, & da
27 mihi osculum, fili mi. * Accessit, & osculatus
est eum. Statimque ut sensit uestimentorum
illius fragrantiam, benedicens illi, ait: Ecce
odor filij mei sicut odor agri pleni, cui bene-
28 dixit Dominus. * Det tibi Deus de rore cæli,
& de pinguedine terræ abundantiam frumẽti
29 & uini. * Et seruiant tibi populi, & adorent te
tribus: esto dominus fratrum tuorum, & in-
E curuentur ante te filij matris tuę. qui male-
dixerit tibi, sit ille maledictus: & qui bene-
30 dixerit tibi, benedictionibus repleatur. * Vix
Isaac sermonem impleuerat: & egresso Iacob
31 foras, uenit Esau, * coctosq. de venatione cibos intulit patri, dicens: Surge pater mi, &
comede de venatione filij tui: ut benedicat
32 mihi anima tua. * Dixitque illi Isaac: Quis
enim es tu? Qui respondit: Ego sum filius
33 tuus primogenitus Esau. * Expauit Isaac stu-
pore uehementi: & ultra quàm credi potest,
admirans, ait: Quis igitur ille est qui dudum
captam uenationem attulit mihi, & comedi
ex omnib⁹ priusquàm tu uenires? benedixiq.
34 ei, & erit benedictus. * Auditis Esau sermo-
nibus patris, irrugijt clamore magno: & con-
sternatus, ait: Benedic etiam & mihi, pater
35 mi. * Qui ait: Venit germanus tuus fraudulen-
36 ter, & accepit benedictionem tuam. * At ille
F subiunxit: Iuste uocatum est nomen eius Ia
cob: supplantauit enim me en altera vice: ‖ | ‖ Sup. 5. d. 33.
primogenita mea ante tulit, & nunc secundo
surripuit benedictionem meam. Rursumque
ad patrem: Numquid non reseruasti, ait, &
37 mihi benedictionem? * Respondit Isaac: Do
minum tuum illum constitui, & omnes fra
tres eius seruituti illius subiugaui: frumento
& vino stabiliui eum, & tibi post hac, fili mi.
38 ultra quid faciam? * Cui Esau: Num vnam,
inquit, tantum benedictionem habes, pater?
mihi quoque obsecro vt benedicas. Cumque
39 eiulatu magno fleret, * motus Isaac, dixit ad
eum: ‖ In pinguedine terræ, & in rore cęli de- ‖ Heb. 11. d. 17.
40 super * erit benedictio tua. Viues in gladio, &
fratri tuo seruies: tempusq. veniet, cum excu
tias, & soluas iugum eius de ceruicibus tuis.
41 * Oderat ergo semper Esau Iacob pro benedi
G ctione qua benedixerat ei pater: dixitque in ‖ Abd. 1. c. 10.
corde suo: ‖ Venient dies luctus patris mei, &
42 occidam Iacob fratrem meum. * Nunciata
sunt hæc Rebeccæ: quæ mittens & vocans Ia-
cob filium suum, dixit ad eum: Ecce Esau fra
43 ter tuus minatur ut occidat te. * Nunc ergo,
fili mi, audi vocem meam, & consurgens fu-
44 ge ad Laban fratrem meum in Haran: * ha-
bitabisq. cũ eo dies paucos, donec requiescat
45 furor fratris tui, * & cesset indignatio eius,
obliuiscaturq. eorum quæ fecisti in eum: po
stea mittam, & adducam te inde huc. cur vtro
46 que orbabor filio in vno die? * Dixitq. Re Sup. 26. g. 35.
becca ad Isaac: Tædet me vitæ meæ propter fi
lias Heth: si acceperit Iacob vxorem de stirpe
huius terræ, nolo viuere.

CAP. XXVIII.

1 VOcauit itaque Isaac Iacob, & benedixit
A eum, præcepitq. ei dicens: Noli accipere
2 coniugem de genere Chanaan: * sed uade, &
proficiscere in Mesopotamiam Syriæ, ad domum Bathuel patris matris tuæ, & accipe tibi inde vxorem de filiabus Laban auunculi
3 tui. * Deus autem omnipotens benedicat ti-
bi, & crescere te faciat, atque multiplicet: vt
4 sis in turbas populorum. * Et det tibi benedi
ctiones Abrahæ, & semini tuo post te: vt possi ‖ Osee. 12. d.
deas terram peregrinationis tuæ, quam polli
5 citus est auo tuo. ‖ * Cumq. dimisisset eum
Isaac, profectus venit in Mesopotamiam Sy-
riæ ad Laban filiũ Bathuel Syri, fratrem Re-
6 beccæ matris suæ. * Videns autem Esau quòd
B benedixisset pater suus Iacob, & misisset eum
in Mesopotamiam Syriæ, vt inde vxorem du
ceret; & quòd post benedictionem præcepisset
ei, dicens: Non accipies vxorem de filiabus
7 Chanaan. * quòdq. obediens Iacob parenti-

bus

8 bus suis isset in Syriam: * probans quoque
quòd nôlibéter aspiceret filias Chanaan pa-
9 ter suus: * iuit ad Ismaelem, & duxit vxorẽ
absque ijs, quas prius habebat, Maheleth filiã
Ismael filij Abraham, sororem Nabaioth.

10 * Igitur egressus Iacob de Bersabee, pergebat
11 Haran. * Cumq. venisset ad quendam locũ,
& vellet in eo requiescere post solis occubitũ,
tulit de lapidibus qui iacebant, & supponens
12 capiti suo, dormiuit in eodem loco. * Viditq.

in somnis scalam stantem super terram, & ca
C cumen illius tangens cælum: Angelos quo-
que Dei ascendentes & descendentes per eã,
13 * & Dominum innixum scalæ dicentem sibi:
‖Inf.35.a ‖Ego sum Dominus Deus Abraham patris
..48.a.3. tui, & Deus Isaac: Terram, in qua dormis, tibi
14 dabo & semini tuo. * Eritq. semẽ tuum quasi
‖Deut.12 puluis terræ: ‖ dilataberis ad Occidentem, &
..29.& 19 Orientẽ, & Septentrionem, & Meridiem: &
..14. ‖BENEDICENTVR IN TE & in
‖Sup.26. 15 semine tuo cunctæ tribus terræ. * Et ero cu-
..4. stos tuus quocumque perrexeris, & reducam
te in terram hanc: nec dimittam nisi comple-
16 uero vniuersa quæ dixi. * Cumq. euigilasset
Iacob de somno, ait: Vere Dominus est in lo-
Inf.31.b. 17 co isto, & ego nesciebam. * Pauensq. Quàm
3. terribilis est, inquit, locus iste? non est hic
D aliud nisi domus Dei, & porta cæli. * Surgẽs
18 ergo Iacob mane, tulit lapidem quem suppo-
suerat capiti suo, & erexit in titulum, fundens
19 oleum desuper. * Appellauitq. nomen vrbis
20 Bethel, quæ prius Luza vocabatur. * Vouit
etiam votum, dicens: Si fuerit Deus mecum,
& custodierit me in via, per quam ego ambu-
lo, & dederit mihi panem ad vescendum, &
21 vestimentum ad induendũ, * reuersusq. fue-
ro prospere ad domum patris mei: erit mihi
22 Dominus in Deum, * & lapis iste, quem
erexi in titulum, vocabitur Domus Dei: cun-
ctorumq. quæ dederis mihi, decimas offe-
ram tibi.

CAP. XXIX.

1 PRofectus ergo Iacob venit in terrã Orien-
2 talem. * Et vidit puteum in agro, tres
A quoque greges ouium accubantes iuxta eum:
nam ex illo adaquabantur pecora, & os eius
3 grandi lapide claudebatur. * Morisq. erat vt
cunctis ouibus congregatis deuoluerent lapi-
dem, & refectis gregibus rursum super os pu-
4 tei ponerent. * Dixitq. ad pastores: Fratres,
vnde estis? Qui responderunt: De Haran.
5 * Quos interrogans, Numquid, ait nostis La-
6 ban filium Nachor? Dixerunt: Nouimus. * Sa-
nusne est? inquit: Valet, inquiunt: & ecce Ra-
7 chel filia eius venit cum grege suo. * Dixitq.
Iacob: Adhuc multum diei superest, nec est
tempus vt reducantur ad caulas greges: date
ante potum ouibus, & sic eas ad pastum redu-
8 cite. * Qui responderunt: Non possumus, do-
B nec omnia pecora congregentur, & amouea-
mus lapidem de ore putei, vt adaquemus gre-
9 ges. * Adhuc loquebantur, & ecce Rachel
veniebat cum ouibus patris sui: nam gregem
10 ipsa pascebat. * Quam cum vidisset Iacob, &
sciret consobrinam suam, ouesq. Laban auun-
culi sui: amouit lapidem quo puteus claude-
11 batur. * Et adaquato grege, osculatus est eam:
12 & eleuata voce fleuit, * & indicauit ei quòd
frater esset patris sui, & filius Rebeccæ: at illa
13 festinans nunciauit patri suo. * Qui cum au-
disset venisse Iacob filium sororis suæ, cucur-

rit obuiam ei: complexusq. eum, & in oscula
ruens, duxit in domum suam. Auditis autem
14 causis itineris, * respondit: Os meum es, & ca-
ro mea. Et postquam impleti sunt dies men-
15 sis vnius, * dixit ei: Num quia frater meus es,
gratis seruies mihi? dic quid mercedis acci-
16 pias. * Habebat vero duas filias, nomen ma-
ioris Lia: minor vero appellabatur Rachel.
17 * Sed Lia lippis erat oculis: Rachel decora
18 facie, & venusto aspectu. * Quam diligens Ia-
C cob, ait: Seruiam tibi pro Rachel filia tua mi-
19 nore, septem annis. * Respondit Laban: Me-
lius est vt tibi eam dem quàm alteri viro, ma-
20 ne apud me. * Seruiuit ergo Iacob pro Ra-
chel septem annis: & videbantur illi pauci
21 dies præ amoris magnitudine. * Dixitq. ad
Laban: Da mihi vxorem meam: quia iam
tempus impletum est, vt ingrediar ad illam.
22 * Qui vocatis multis amicorum turbis ad con
23 uiuium, fecit nuptias. * Et vespere Liam fi-
24 liam suam introduxit ad eum, * dans ancil-
lam filiæ, Zelpham nomine. Ad quam cum
ex more Iacob fuisset ingressus, facto mane
25 vidit Liam: * & dixit ad socerũ suum. Quid
est quod facere uoluisti? nonne pro Rachel
26 seruiui tibi? quare imposuisti mihi? * Re-
spondit Laban: Non est in loco nostro con-
suetudinis, ut minores ante tradamus ad nu-
27 ptias. * Imple hebdomadam dierum huius
D copulæ: & hanc quoque dabo tibi pro ope-
re quo seruiturus es mihi septem annis alijs.
28 * Acquieuit placito: & hebdomada transacta,
29 Rachel duxit uxorem: * cui pater seruam Ba-
30 lam tradiderat. * Tandemq. potitus optatis
nuptijs, amorem sequentis priori prætulit,
31 seruiens apud eum septem annis alijs. * Vi-
dens autem Dominus quòd despiceret Liam,
aperuit uuluam eius, sorore sterili permanen-
32 te. * Quæ conceptum genuit filium, uocauitq.
nomen eius Ruben, dicens: Vidit Dominus
humilitatẽ meam, nunc amabit me uir meus.
33 * Rursumq. concepit & peperit filium, & ait:
E Quoniam audiuit me Dominus haberi con-
temptui, dedit etiam istum mihi. vocauitque
34 nomen eius Simeon. * Concepitq. tertio, &
genuit alium filium: dixitq. Nunc quoque co
pulabitur mihi maritus meus, eo quòd pepe-
rerim ei tres filios: & idcirco appellauit no-
35 men eius, Leui. * Quarto concepit, & pe-
perit filium, & ait: Modo confitebor Domi-
no. ‖ & ob hoc vocauit eum, Iudam: cessa- ‖ Matt. 1. a. 2.
uitq. parere.

CAP. XXX.

1 CErnens autem Rachel quòd infecunda
A esset, inuidit sorori suę & ait marito suo:
2 Da mihi liberos, alioquin moriar. * Cui ira-
tus respondit Iacob: Num pro Deo ego sum,
3 qui priuauit te fructu uteris tui? * At illa: Ha-
beo, inquit, famulam Balam: ingredere ad il-
lam, ut pariat super genua mea, & habeam
4 ex illa filios. * Deditq. illi Balam in coniu-
5 gium: quæ, * ingresso ad se uiro, concepit, &
6 peperit filium. * Dixitq. Rachel: Iudicauit
mihi Dominus, & exaudiuit uocem meam,
dãs mihi filium. & idcirco appellauit nomen
7 eius, Dan. * Rursumq. Bala concipiens, pe-
8 perit alterum, * pro quo ait Rachel: Compa-
B rauit me Deus cum sorore mea, & inualuit
9 uocauitq. eũ, Nephthali. * Sentiens Lia quòd
parere desijsset, Zelpham ancillam suam ma-
10 rito tradidit. * Qua post conceptum edente
11 filium, * dixit: Feliciter. & idcirco uocauit
12 nomen eius, Gad. * Peperit quoque Zelpha al-
13 terum. * Dixitq. Lia: Hoc pro beatitudine
mea: Beatam quippe me dicent mulieres. pro-
14 pterea appellauit eum, Aser. * Egressus autem

Ruben tempore messis triticeæ in agrum, re-
perit mandragoras: quas matri Liæ detulit.
Dixitq. Rachel: Da mihi partem de mandra-
15 goris filij tui. * Illa respondit: Parumne tibi
uidetur quod præripueris maritum mihi, nisi
C etiam mandragoras filij mei tuleris? Ait Ra-
chel: Dormiat tecum hac nocte pro mandra-
16 goris filij tui. * Redeuntiq. ad uesperam Ia
cob de agro, egressa est in occursum eius Lia,
& ad me, inquit, intrabis: quia mercede con-
duxi te pro mãdragoris filij mei. Dormiuitq.
17 cum ea nocte illa.* Et exaudiuit Deus preces
eius: concepitq. & peperit filium quintum,
18 & ait: * Dedit Deus mercedẽ mihi, quià de-
di ancillam meam uiro meo, appellauitq. no-
19 men eius, Issachar. * Rursum Lia concipiens,
20 peperit sextum filium, * & ait: Dotauit me
Deus dote bona: etiam hac uice mecum erit
maritus meus, eo quòd genuerim ei sex filios:
& idcirco appellauit nomen eius, Zabulon.
21 * Post quem peperit filiam, nomine Dinam.
22 * Recordatus quoq. Dominus Rachelis, exau

D diuit eam, & aperuit uuluam eius. * Quæ
23 concepit, & peperit filium, dicens: Abstulit
24 Deus opprobrium meum. * Et uocauit no-
men eius, Ioseph, dicens: Addat mihi Domi-
25 nus filium alterum. * Nato autem Ioseph,
dixit Iacob socero suo: Dimitte me ut reuer-
26 tar in patriam, & ad terram meam. * Da mi-
hi uxores, & liberos meos, pro quibus seruiui
tibi, ut abeam: tu nosti seruitutem qua serui-
27 ui tibi. * At illi Laban: Inueniam gratiam
in conspectu tuo: experimento didici, quia be-
28 nedixerit mihi Deus propter te: * constitue
29 mercedem tuam quam dem tibi. * At ille re-
E spondit: Tu nosti quo modo seruierim tibi, &
quanta in manibus meis fuerit possessio tua.
30 * Modicum habuisti antequam uenirem ad
te, & nunc diues effectus es: benedixitq. tibi
Dominus ad introitum meum. Iustum est
igitur ut aliquando prouideam etiam domui
31 meæ. * Dixitq. Laban: Quid tibi dabo? At il-
le ait: Nihil uolo: sed si feceris quod postulo,
32 iterũ pascam, & custodiam pecora tua. * Gy-
ra omnes greges tuos, & separa cunctas oues
uarias, & sparso uellere: & quodcũque furuũ,
& maculosum, uariumq. fuerit, tam in ouibus
33 quàm in capris, erit merces mea. * Respon-
debitq. mihi cras iustitia mea, quando placi-
ti tempus aduenerit coram te: & omnia quæ
non fuerint uaria, & maculosa, & furua, tam
in ouibus quàm in capris, furti me arguent.
34 * Dixitq. Laban: Gratum habeo quod petis.
35 * Et separauit in die illa capras, & oues, &
F hircos, & arietes uarios, atque maculosos: cun
ctum autem gregem unicolorem, id est albi,
& nigri uelleris, tradidit in manu filiorum
36 suorum. * Et posuit spatium itineris trium
dierum inter se & generum, qui pascebat reli-
37 quos greges eius. * Tollens ergo Iacob uir-
gas populeas uirides, & amygdalinas, & ex
platanis, ex parte decorticauit eas: detractisq.
corticibus, in his, quæ spoliata fuerant, candor
apparuit: illa uero quæ integra fuerant, uiri-
dia permanserunt: atque in hunc modum
38 color effectus est uarius. * Posuitq. eas in ca-
nalibus, ubi effundebatur aqua: ut cum uenis-
sent greges ad bibendum, ante oculos habe-
rent uirgas, & in aspectu earum conciperent.
39 * Factumq. est ut in ipso calore coitus, oues
G intuerentur uirgas, & parerent maculosa, &
40 uaria, & diuerso colore respersa. * Diuisitq.
gregem Iacob, & posuit virgas in canalibus
ante oculos arietum: erant autem alba & ni-
gra quæque, Laban: cetera vero, Iacob, separa-
41 tis inter se gregibus. * Igitur quando primo

te[illegible]re aſcendebatur oues, ponebat Iacob
v[illegible]gas in canalibus aquarum ante oculos arie
tum & ouium, ut in earum contemplatione
42 conciperent: * quando vero ſerotina admiſ-
ſura erat, & conceptus extremus, non ponebat
eas. Factaq. sũt ea quæ erant ſerotina, Laban:
43 & quæ primi temporis, Iacob. * Ditatusq. eſt
homo vltra modum, & habuit greges mul-
tos, ancillas & ſeruos, camelos & aſinos.

CAP. XXXI.

1 POſtquam autem audiuit verba filiorum
A Laban dicentium: Tulit Iacob omnia
quæ fuerunt patris noſtri, & de illius faculta-
2 te ditatus factus eſt inclytus: * animaduertit
quoque faciem Laban, quòd non eſſet ergaſe
3 ſicut heri & nudius tertius, * maxime dicen-
te ſibi Domino: Reuertere in terram patrum
tuorum, & ad generationem tuam, eroq. te-
4 cum. * Miſit, & vocauit Rachel & Liam in
5 agrum, vbi paſcebat greges. * dixitq. eis: Vi-
deo faciem patris veſtri quòd non ſit erga me
ſicut heri, & nudiuſtertius. Deus autem patris
6 mei fuit mecum. * Et ipſæ noſtis quòd totis
7 viribus meis ſeruierim patri veſtro. * Sed &
pater veſter circumuenit me, & mutauit mer
cedem meam decem vicibus: & tamen non
8 dimiſit eum Deus vt noceret mihi. * Si quan-
do dixit: Variæ erunt mercedes tuæ: pariebant
omnes oues varios fœtus. quando vero econ-
trario ait: Alba quæque accipies pro mercede.
9 omnes greges alba pepererũt. * Tulitq. Deus
B ſubſtantiam patris veſtri, & dedit mihi.
10 * Poſtquam enim conceptus ouium tempus
aduenerat, leuaui oculos meos, & vidi in
ſomnis aſcendentes mares ſuper feminas, va-
rios & maculoſos, & diuerſorum colorum.
11 * Dixitq. angelus Dei ad me in ſomnis: Ia-
12 cob? Et ego reſpondi: Adſum. * Qui ait: Le-
ua oculos tuos, & vide vniuerſos maſculos
aſcendentes ſuper feminas, varios, maculo-
ſos, atque reſperſos. Vidi enim omnia quæ
13 fecit tibi Laban. * Ego ſum Deus Bethel, ubi vnxiſti lapidem, & votum vouiſti mihi. Nunc 1 Sup.28. d.22
ergo ſurge, & egredere de terra hac, reuertens
14 in terrã natiuitatis tuæ. * Reſponderuntq. Ra-
chel & Lia: Nũquid habemus reſidui quidquã
in facultatibus, & hereditate domus patris
15 noſtri? * Nonne quaſi alienas reputauit nos
& vendidit, comeditque pretium noſtrum?
16 * Sed Deus tulit opes patris noſtri, & eas tra
didit nobis, ac filijs noſtris: vnde omnia quæ
17 præcepit tibi Deus, fac. * Surrexit itaque Ia
C cob, & impoſitis liberis, ac coniugibus ſuis ſu
18 per camelos, abijt. * Tulitq. omnem ſubſtan
tiam ſuam, & greges, & quidquid in Meſopo-
tamia acquiſierat, pergens ad Iſaac patrem
19 ſuum in terram Chanaan. * Eo tẽpore ierat
Laban ad tondẽda oues, & Rachel furata eſt
20 idola patris ſui. * Noluitq. Iacob confiteri ſo
21 cero ſuo quòd fugeret. * Cumq. abijſſet tam
ipſe quã omnia quæ iuris ſui erant, & amne
traſmiſſo pergeret contra montem Galaad,
22 * nunciatum eſt Laban die tertio quòd fuge-
23 ret Iacob. * Qui, aſſumptis fratribus ſuis, per-
ſecutus eſt eum diebus ſeptem: & comprehẽ-
24 dit eum in Monte Galaad. * Viditq. in ſom-
D nis dicentem ſibi Deum: Caue ne quidquam
25 aſpere loquaris contra Iacob. * Iamq. Iacob
extenderat in monte tabernaculum: cumque
ille cõſecutus fuiſſet eum cum fratribus ſuis,
in eodem Monte Galaad fixit tentorium.
26 * Et dixit ad Iacob: quare ita egiſti, vt clam
me abigeres filias meas quaſi captiuas gla-
27 dio? * Cur ignorante me fugere voluiſti, nec

indicare

iudicare mihi,vt proſequerer te cum gaudio,
28 & canticis, & typanis, & citharis? * Non es
paſſus vt oſcularer filios meos & filias: ſtulte
29 operatus es: & nunc quidem * valet manus
mea reddere tibi malum: ſed Deus patris ve-
ſtri heri dixit mihi: Caue ne loquaris contra
30 Iacob quidquam durius. * Eſto ad tuos ire
cupiebas, & deſiderio erat tibi domus patris
31 tui: cur furatus es deos meos?* Reſpondit Ia-
cob: Quòd inſcio te profectus ſum, timui ne
32 violenter auferres filias tuas. * Quòd autem
E furti me arguis: apud quemcumque inuene-
ris deos tuos, necetur coram fratribus noſtris.
ſcrutare, quidquid tuorum apud me inuene-
ris, & aufer. hæc dicens, ignorabat quòd Ra-
33 chel furata eſſet idola. * Ingreſſus itaque La
ban tabernaculum Iacob & Liæ, & vtriuſque
famulæ, non inuenit. Cumq. intraſſet tento-
34 rium Rachelis, * illa feſtinans abſcondit ido-
la ſubter ſtramenta cameli, & ſedit deſuper:
ſcrutantique omne tentorium, & nihil inue-
35 nienti, * ait: Ne iraſcatur dominus meus
quòd coram te aſſurgere nequeo: quia iuxta
conſuetudinem feminarum nunc accidit mi-
36 hi. ſic deluſa ſolicitudo quærentis eſt. * Tu-
mensq. Iacob cum iurgio ait: Quam ob cul-
pam meam, & ob quod peccatum meum ſic
37 exarſiſti poſt me, * & ſcrutatus es omnem
ſupelle&ilem meam? Quid inueniſti de cun-
cta ſubſtantia domus tuæ? pone hic coram fra
38 tribus meis,& fratribus tuis, & iudicent inter
me,& te.* Idcirco viginti annis fui tecū? oues
tuæ & capræ ſteriles nō fuerunt, arietes gregis
39 tui nō comedi. * nec captum a beſtia oſtendi
F tibi, ego damnū omne reddebā: quidquid fur
40 to peribat, a me exigebas: * die noctuq. æſtu
vrebar,& gelu, fugiebatque ſomnus ab ocu-
41 lis meis.* Sicque per viginti annos in domo
tua ſeruiui tibi, quattuordecim pro filiabus,
& ſex pro gregibus tuis: immutaſti quoque
42 mercedem meam decem vicibus.* Niſi Deus
patris mei Abraham, & timor Iſaac affuiſſet
mihi, forſitan modo nudum me dimiſiſſes:
afflictionem meam & laborem manuū mea-
43 rum reſpexit Deus,& arguit te heri. * Reſpō-
dit ei Laban: Filiæ meæ & filij,& greges tui,
& omnia quæ cernis, mea ſunt: quid poſſum
44 facere filijs & nepotibus meis? * Veni ergo,
& ineamus fœdus: vt ſit in teſtimonium inter
45 me & te. * Tulit itaque Iacob lapidem,& ere
46 xit illum in titulum: * dixitq. fratribus ſuis:
Afferte lapides. Qui congregantes fecerunt tu
47 mulum, comederuntq. ſuper eum: * quem
vocauit Laban Tumulum teſtis: & Iacob,
Aceruum teſtimonij, vterque iuxta proprie-
48 tatem linguæ ſuæ.* Dixitq. Laban: Tumulus
G iſte erit teſtis inter me & te hodie, & idcirco
appellatum eſt nomen eius Galaad, id eſt, Tu
49 mulus teſtis. * Intueatur & iudicet Domi-
nus inter nos quando receſſerimus a nobis,
50 * ſi afflixeris filias meas, & ſi introduxeris
alias vxores ſuper eas: nullus ſermonis noſtri
teſtis eſt abſque Deo, qui præſens reſpicit.
51 * Dixitq. rurſus ad Iacob: En tumulus hic,
52 & lapis quem erexi inter me & te, * te-
ſtis erit: tumulus, inquam, iſte & lapis ſint in
teſtimonium, ſi aut ego tranſiero illum per-
gens ad te, aut tu præterieris, malum mihi co
53 gitans. * Deus Abraham,& Deus Nachor iu-
dicet inter nos, Deus patris eorum. Iurauit er
54 go Iacob per timorem patris ſui Iſaac: * im-
molatiſq. victimis in monte, vocauit fratres
ſuos vt ederent panem. Qui cū comediſſent,
55 manſerunt ibi. * Laban vero de nocte con-
ſurgens, oſculatus eſt filios, & filias ſuas, &
benedixit illis: reuerſuſque eſt in locum ſuū.

29 ualebis? * Interrogauit eum Iacob : Dic mi-
G hi, quo appellaris nomine? Respondit : Cur
quæris nomen meum? Et benedixit ei in eo-
30 dem loco. * Vocauitq. Iacob nomen loci il-
lius Phanuel, dicens : Vidi Deum facie ad fa-
31 ciem, & salua facta est anima mea. * Ortusq.
est ei statim sol, postquā transgressus est Pha
32 nuel : ipse vero claudicabat pede. * Quam ob
causam non comedunt neruum filij Israel,
qui emarcuit in femore Iacob, vsque in præ
sentem diem eo quòd tetigerit neruum femo
ris eius, & obstupuerit.

CAP. XXXIII.

1 ELeuans autem Iacob oculos suos, vidit
A venientem Esau, & cum eo quadringen-
tos viros : diuisitq. filios Liæ & Rachel, am-
2 barumq. famularum : * & posuit vtramque
ancillam, & liberos earum in principio: Liam
vero, & filios eius in secundo loco : Rachel
3 autem, & Ioseph nouissimos. * Et ipse pro-
grediens adorauit pronus in terram septies,
4 donec appropinquaret frater eius. * Currens
itaque Esau obuiam fratri suo, amplexatus
est eum : stringensq. collum eius, & osculans
5 fleuit. * Leuatisq. oculis, uidit mulieres, &
paruulos earum, & ait: Quid sibi uolunt isti?
B & si ad te pertinent? Respondit : Paruuli
6 sunt, quos donauit mihi Deus seruo tuo. * Et
appropinquantes ancillæ & filij earum, in-
7 curuati sunt. * Accessit quoque Lia cum
pueris suis : & cum similiter adorassent, ex-
8 tremi Ioseph & Rachel adorauerunt. * Di-
xitq. Esau : Quænam sunt istæ turmæ quas
obuiam habui? Respondit: Vt inuenirem
9 gratiam coram domino meo. * At ille ait :
Habeo plurima, frater mi, sint tua tibi.
10 * Dixitq. Iacob: Noli ita, obsecro. sed si inue-
ni gratiam in oculis tuis, accipe munusculum
de manibus meis: sic enim uidi faciem tuam,
C quasi uiderim vultum Dei: esto mihi propi-
11 tius, * & suscipe benedictionem quam attuli
tibi, & quam donauit mihi Deus tribuens
omnia. Vix fratre compellente, suscipiens,
12 * ait : Gradiamur simul, eroq. socius itineris
13 tui. * Dixitq. Iacob: Nosti domine mi quòd
paruulos habeam teneros, & oues, & boues
fœtas mecum: quas si plus in ambulando fe-
cero laborare, morientur vna die cuncti gre-
14 ges. * Præcedat dominus meus ante seruum
suum: & ego sequar paulatim vestigia eius, si-
cut videro paruulos meos posse, donec veniā
15 ad dominum meum in Seir. * Respondit
Esau: Oro te, vt de populo qui mecum est, sal
tem socij remaneant viæ tuæ. Non est, inquit,
necesse : hoc vno tantum indigeo, vt inue-
niam gratiam in conspectu tuo domine mi.
16 * Reuersus est itaque illo die Esau itinere
17 quo venerat in Seir. * Et Iacob venit in So-
D coth : vbi ædificata domo & fixis tentorijs
appellauit nomen loci illius Socoth, idest,
18 tabernacula. * Transiuitq. in Salem vrbem
Sichimorum, quæ est in terra Chanaan, post-
quam reuersus est de Mesopotamia Syriæ: &
19 habitauit iuxta oppidum. * Emitq. partem
agri in qua fixerat tabernacula, a filijs He-
20 mor patris Sichem cētum agnis. * Et erecto
ibi altari, inuocauit super illud fortissimum
Deum Israel.

CAP. XXXIIII.

1 EGressa est autem Dina filia Liæ vt vide-
A ret mulieres regionis illius. * Quam

2 cum vidiffet Sichem filius Hemor Henæi,
princeps terræ illius, adamauit eã: & rapuit,
& dormiuit cum illa, vi opprimẽs virginem.
3 * Et conglutinata eſt anima eius cum ea, tri-
4 ſtemq. deliniuit blanditijs. * Et pergens ad
Hemor patrem ſuum, Accipe, inquit, mihi
5 puellam hanc coniugem. * Quod cum audiſ-
ſet Iacob, abſentibus filijs, & in paſtu peco-
6 rum occupatis, ſiluit donec rediret. * Egreſ-
ſo autem Hemor patrem Sichem vt loquere-
7 tur ad Iacob, * ecce filij eius veniebant de
agro: auditoq. quod acciderat, irati ſunt val-
de, eo quòd fœdam rem operatus eſſet in Iſ-
rael, & violata filia Iacob, rem illicitam per-
8 petraſſet. * Locutus eſt itaque Hemor ad
eos: Sichem filij mei adhæſit anima filiæ ve-
9 ſtræ: date eam illi vxorem: * & iungamus
viciſſim cōnnubia: filias veſtras tradite no-
10 bis, & filias noſtras accipite. * Et habitate
B nobiſcum: terra in poteſtate veſtra eſt, exer-
11 cere, negotiamini, & poſſidete eam. * Sed &
Sichem ad patrem & ad fratres eius ait: Inue-
niam gratiam coram vobis: & quæcumque
12 ſtatueritis, dabo: * augete dotem, & munera
poſtulate, & libenter tribuam quod petieri-
tis: tantum date mihi puellam hanc vxorem.
13 * Reſponderunt filij Iacob Sichem & patri
eius in dolo, ſæuientes ob ſtuprum ſororis:
14 * Non poſſumus facere quod petitis, nec dare
ſororem noſtrãm homini incircumciſo: quod
15 illicitum & nefarium eſt apud nos. * Sed in
hoc ualebimus fœderari, ſi uolueritis eſſe ſi-
miles noſtri, & circumcidatur in uobis omne
16 maſculini ſexus; * tunc dabimus & accipie-
mus mutuo filias ueſtras, ac noſtras: & habi-
tabimus uobiſcum, erimusque unus populus:
17 * ſi autem circumcidi nolueritis, tollemus fi-
C liam noſtram, & recedemus. * Placuit ob-
18 latio eorum Hemor, & Sichem filio eius:
19 * nec diſtulit adoleſcens quin ſtatim quod
petebatur expleret: amabat enim puellam
ualde, & ipſe erat inclytus in omni domo pa
20 tris ſui. * Ingreſſiq. portam urbis, locuti ſunt
21 ad populum: * Viri iſti pacifici ſunt, & volũt
habitare nobiſcum: negotientur in terra, &
exerceant eam, quæ ſpatioſa & lata cultori-
bus indiget: filias eorum accipiemus vxores,
22 & noſtras illis dabimus. * Vnum eſt, quo
differtur tantum bonum: Si circumcidamus
maſculos noſtros, ritum gentis imitantes.
23 * Et ſubſtantia eorum, & pecora, & cuncta
quæ poſſident, noſtra erunt: tantum in hoc
acquieſcamus, & habitantes ſimul, vnum ef-
24 ficiemus populum. * Aſſenſiq. ſunt omnes,
25 circumciſis cunctis maribus. * Et ecce, die
D tertio quando grauiſſimus vulnerum dolor
eſt: arreptis, duo filij Iacob, Simeon & Leui
fratres Dinæ, gladijs, ingreſſi ſunt vrbem
confidenter: ‖ interfectisq. omnibus maſcu- ‖ Inf. 26. a 6.
26 lis, * Hemor & Sichem pariter necauerunt,
tollentes Dinam de domo Sichem ſororem
27 ſuam. * Quibus egreſſis, irruerunt ſuper occi-
ſos ceteri filij Iacob: & depopulati ſunt vr-
28 bem in vltionem ſtupri. * Oues eorum, &
armenta, & aſinos, cunctaq. vaſtantes quæ in
29 domibus & in agris erant, * paruulos quo-
que eorum & vxores duxerunt captiuas.
30 * Quibus patratis audacter, Iacob dixit ad
Simeon & Leui: Turbaſtis me, & odioſum
feciſtis me Chananæis, & Pherezæis habita-
toribus terræ huius. nos pauci ſumus: illi
congregati percutient me, & delebor ego, &
31 domus mea. * Reſponderunt: Numquid vt
ſcorto abuti debuere ſorore noſtra?

CAP. XXXV.

1 INterea locutus eſt Deus ad Iacob: Surge,
A & aſcende Bethel, & habita ibi, facq. al-

tare

§ Sup.28. a.13.
tare Deo qui § apparuit tibi quando fugie-
2 bas Esau fratrem tuum. * Iacob vero conuo
cata omni domo sua, ait: Abijcite deos alie-
nos qui in medio vestri sunt, & mundamini,
3 ac mutate vestimenta vestra. * Surgite, &
ascendamus in Bethel, vt faciamus ibi altare
Deo: qui exaudiuit me in die tribulationis
4 meæ, & socius fuit itineris mei. * Dederunt
ergo ei omnes deos alienos quos habebant, &
inaures quæ erant in auribus eorum: at ille
infodit ea subter terebinthum, quæ est post
5 vrbem Sichem. * Cumq. profecti essent, ter-
ror Dei inuasit omnes per circuitum ciuita-
6 tes, & non sunt ausi persequi recedentes. *
B Venit igitur Iacob Luzam, quæ est in terrā
Chanaan, cognomento Bethel: ipse & om-

7 nis populus cum eo. * Aedificauitq. ibi alta-
re, & appellauit nomen loci illius, Domus
§ Sup.28. c.18. Dei: ibi enim § apparuit ei Deus cum fuge-
8 ret fratrem suum. * Eodem tempore mortua
est Debora nutrix Rebeccæ, & sepulta est ad
radices Bethel super quercum: vocatumq.
9 est nomen loci illius, Quercus fletus. * Ap-
paruit autem iterum Deus Iacob postquam
reuersus est de Mesopotamia Syriæ, benedi-
10 xitq. ei, * dicens: § Non vocaberis vltra Ia-
cob, sed Israel erit nomen tuum. Et appel- § Sup.32. f.28
11 uit eum Israel, * dixitq. ei: Ego Deus omni-
potens, cresce, & multiplicare: gentes, & po-
puli nationum ex te erunt, reges de lumbis

2 tuis egredientur. * Terramq. quam dedi A-
bram & Isaac, dabo tibi & semini tuo post
3 te. * Et recessit ab eo. * Ille vero erexit titu-
4 lum lapideum in loco quo locutus fuerat ei
C Deus: libans super eum libamina, & effun-
5 dens oleum: * vocansq. nomen loci illius,
6 Bethel. * Egressus autem inde, venit verno
tempore ad terram quæ ducit Ephratam: in
7 qua cum parturiret Rachel, * ob difficulta-
tem partus periclitari cœpit. Dixitq. ei obste-
trix: Noli timere, quia & hunc habebis fi-
8 lium. * Egrediente autem anima præ dolo-
re, & imminente iam morte, vocauit nomen
filij sui Benoni, id est filius doloris mei: pa-
ter vero appellauit eũ Beniamin, id est filius
19 dextræ. * Mortua est ergo Rachel, & sepulta
est in via quæ ducit Ephratam, hæc est Be-
20 thlehem. * Erexitq. Iacob titulum super se-
pulchrum eius: ‖ Hic est titulus monumen-
21 ti Rachel, vsq. in præsentem diem. * Egres-
sus inde, fixit tabernaculum trans Turrem
22 gregis. * ‖ Cumq. habitaret in illa regione,
D abijt Ruben, & dormiuit cum Bala concubi-
na patris sui: quod illum minime latuit.
23 Erant autẽ filij Iacob duodecim. * Filij Liæ:
primogenitus Ruben, & Simeon, & Leui, &
24 Iudas, & Issachar, & Zabulon. * Filij Rachel:
25 Ioseph & Beniamin. * Filij Balæ ancillæ Ra-
26 chelis: Dan & Nephthali. * Filij Zelphæ
ancillæ Liæ: Gad & Aser: hi sunt filij Iacob,
27 qui nati sunt ei in Mesopotamia Syriæ. * Ve-
nit etiam ad Isaac patrem suum in Mambre,
Ciuitatem Arbee, hæc est Hebron: in qua
28 peregrinatus est Abrahã & Isaac. * Et cõpleti
sunt dies Isaac centum octoginta annorum.
29 * Consumptusq. ętate mortuus est: & apposi-
tus est populo suo senex & plenus dierum: &
sepelierunt eum Esau & Iacob filij sui.

CAP. XXXVI.

1 HAe sunt autem generationes Esau, ipse
2 est Edom. * Esau accepit vxores de fi-
liabus Chanaam: Ada filiam Elon Hethæi,
& Oolibama filiam Anæ filię Sebeon Heuęi:
3 * Basemath quoque filiam Ismael sororem
4 Nabaioth. * ‖ Peperit autem Ada, Eliphaz:
5 Basemath genuit Rahuel: * Oolibama ge-
nuit Iehus & Ihelon & Core. hi filij Esau qui
6 nati sunt ei in terra Chanaan. * Tulit autem
Esau vxores suas & filios & filias, & omnem
animam domus suæ, & substantiam, & peco-
ra, & cuncta quæ habere poterat in terra Cha-
naan: & abijt in alteram regionem, recessitq.
7 a fratre suo Iacob. * ‖ Diuites enim erant val-
de, & simul habitare non poterant: nec susti-
nebat eos terra peregrinationis eorum præ
8 multitudine gregum. * ‖ Habitauitq. Esau
9 in monte Seir, ipse est Edom. * Hæ autem
sunt generationes Esau patris Edom in mon-
10 te Seir, * & hæc nomina filiorum eius: ‖ Eli-
B phaz filius Ada vxoris Esau: Rahuel quoque
11 filiꝰ Basemath vxoris eiꝰ. * Fuerũtq. Eliphaz
filij: Theman, Omar, Sepho, & Gatham,
12 & Cenez. * Erat autem Thamna, concubina
Eliphaz filij Esau: quę peperit ei Amalech. hi
13 sunt filij Ada vxoris Esau. * Filij autem Ra-
huel: Nahath & Zara, Samma & Meza. hi
14 filij Basemath vxoris Esau. * Isti quoq. erant
filij Oolibama filiæ Anæ filiæ Sebeon, vxoris
Esau, quos genuit ei Iehus & Ihelon & Core.
15 * Hi duces filiorum Esau: Filij Eliphaz pri-
mogeniti Esau: dux Theman, dux Omar,
16 dux Sepho, dux Cenez, * dux Core, dux Ga-
tham, dux Amalech. hi filij Eliphaz in terra
17 Edom, & hi filij Ada. * Hi quoque filij Ra-
huel filij Esau: dux Nahath, dux Zara, dux
Samma, dux Meza. hi autem duces Rahuel
in Terra Edõ: isti filij Basemath vxoris Esau.
18 * Hi autem filij Oolibama vxoris Esau: dux
C Iehus, dux Ihelon, dux Core. hi duces Ooli-
19 bama filiæ Anæ vxoris Esau. * Isti sunt filij
Esau, & hi duces eorum: ipse est Edom.
20 * ‖ Isti sunt filij Seir Horræi, habitatores ter- ‖ 1. Par. 1. c. 38.
21 ræ: Lotan, & Sobal, & Sebeon, & Ana, * &
Dison, & Eser, & Disan. hi duces Horræi,
22 filij Seir in Terra Edom. * Facti sunt autem
filii Lotan: hori & Heman. erat autem soror
23 Lotan, Thamna. * Et isti filij Sobal: Aluan
24 & Manahat & Ebal, & Sepho & Onam. * Et
hi filii Sebeon: Aia & Ana. Iste est Ana qui
inuenit aquas calidas in solitudine, cum pasce-
25 ret asinos Sebeon patris sui: * habuitq. filium
26 Dison, & filiam Oolibama. * Et isti filii Di-
son: Hamdan, & Eseban, & Iethram, &
27 Charan. * Hi quoque filii Eser: Balaan, &
28 Zauan, & Acan. * Habuit autem filios Di-
29 san: Hus, & Aram. * Hi duces Horræorũ:
dux Lotan, dux Sobal, dux Sebeon, dux Ana,
30 * dux Dison, dux Eser, dux Disan: isti du-
ces Horræorum qui imperauerunt in Terra
31 Seir. * Reges autem qui regnauerunt in Ter-
D ra Edom antequã haberent regẽ filii Israel,
32 fuerunt hi: * Bela filius Beor, nomenq. vrbis
33 eius Denaba. * Mortuus est autẽ Bela, & re-
34 gnauit ꝓ eo Iobab filius Zaræ de Bosra. * Cũ-
que mortuus esset Iobab, regnauit ꝓ eo Husã
35 de terra Themanorum. * Hoc quoq. mortuo,
regnauit pro eo Adad filius Badad, qui per-
cussit Madian in regione Moab: & nomen
36 urbis eius Auith. * Cumque mortuus esset
Adad, regnauit pro eo Semla de Masreca.
37 * Hoc quoque mortuo regnauit pro eo Saul
38 de fluuio Rohoboth. * Cumq. & hic obijs-
set, successit in regnum Balanan filius Acho-
39 bor. * Isto quoque mortuo regnauit pro eo
Adar, nomenque urbis eius Phau: & appella-
batur uxor eius Meetabel, filia Matred filię
40 Mezaab. * Hæc ergo nomina ducum Esau
in cognationibus, & locis, & uocabulis suis:
41 dux Thamna, dux Alua, dux Ietheth, * dux
42 Oolibama, dux Ela, dux Phinon, * dux Ce-

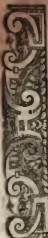
nex,

43 nez, dux Theman, dux Mabsar, * dux Magdiel, dux Hiram: hi duces Edom habitantes
in terra imperij sui, ipse est Esau pater Idumæorum.

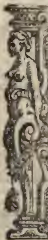
CAP. XXXVII.

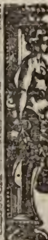
1 HAbitauit autem Iacob in terra Cha-
A naan, in qua pater suus peregrinatus
2 est. * Et hæ sunt generationes eius. Ioseph
cum sedecim esset annorum, pascebat gre
gem cum fratribus suis adhuc puer: & erat
cum filijs Balæ & Zelphæ uxorum patris sui:
accusauitq. fratres suos apud patrem crimi-
3 ne pessimo. * Israel autem diligebat Ioseph
super omnes filios suos, eo quòd in senectute
genuisset eum: fecitq. ei tunicam polymitam.
4 * Videntes autem fratres eius quòd a patre
plus cunctis filijs amaretur, oderant eum,
nec poterant ei quidquam pacifice loqui.
5 * Accidit quoque ut uisum somnium refer-
B ret fratribus suis: quæ causa maioris odij
6 seminarium fuit. * Dixitque ad eos: Audite
7 somnium meum quod uidi: * Putabam nos
ligare manipulos in agro: & quasi consur-
gere manipulum meum, & stare, uestrosq.
manipulos circumstantes adorare manipu-
8 lum meum. * Responderunt fratres eius:
Numquid rex noster eris? aut subijciemur
ditioni tuæ? Hæc ergo causa somniorum at-
que sermonum, inuidiæ & odij fomitem mi-
9 nistrauit. * Aliud quoque uidit somnium,
quod narrans fratribus, ait: Vidi per somniū,
quasi solem, & lunam, & stellas undecim
10 adorare me * Quod cum patri suo, & fratri-
C bus retulisset, increpauit eum pater suus, &
dixit: Quid sibi uult hoc somnium quod ui-
disti? num ego & mater tua, & fratres tui
11 adorabimus te super terram? * Inuidebant
ei igitur fratres sui: pater uero rem tacitus
12 considerabat. * Cumque fratres illius in pa-
scendis gregibus patris morarentur in Si-
13 chem, * dixit ad eum Israel: Fratres tui pa
scunt oues in Sichimis: ueni, mittam te ad
14 eos. Quo respondente, * Præsto sum, ait ei: Va
de, & uide si cuncta prospera sint erga fratres
D tuos, & pecora: & renuncia mihi quid agatur.
Missus de Valle Hebron, uenit in Sichem:
15 * inuenitq. eum uir errantem in agro, & in-
16 terrogauit quid quæreret. * At ille respondit:
Fratres meos quæro, indica mihi ubi pascant
17 greges. * Dixitq. ei uir: Recesserunt de loco
isto: audiui autem eos dicentes: Eamus in
Dothain. Perrexit ergo Ioseph post fratres
18 suos, & inuenit eos in Dothain. * Qui cum
uidissent eum procul, antequam accederet ad
19 eos, cogitauerunt illum occidere: * & mutuo
20 loquebantur: Ecce somniator uenit: * venite,
occidamus eū, & mittamus in cisternā uete-
rem: dicemusq. Fera pessima deuorauit eum:
E & tunc apparebit quid illi prosint somnia
21 sua. * ‖ Audiens autem hoc Ruben, nitebatur
liberare eum de manibus eorum, & dicebat: ‖ Inf. 42. c. 12.
22 * Non interficiatis animam eius, nec effun-
datis sanguinem: sed proijcite eum in cister
nam hanc, quæ est in solitudine, manusq. ue-
stras seruate innoxias: hoc autem dicebat, uo-
lens eripere eum de manibus eorum, & red-
23 dere patri suo. * Confestim igitur ut perue-
nit ad fratres suos, nudauerunt eum tunica
24 talari, & polymita: * miseruntq. eum in ci-
sternam ueterem, quæ non habebat aquam.
25 * Et sedentes ut comederent panem, uide-
runt Ismaelitas uiatores uenire ad Galaad, &
F camelos eorum portantes aromata, & resi-
26 nam, & stacten in Aegyptum. * Dixit ergo
Iudas fratribus suis: Quid nobis prodest si

occiderimus fratrem nostrum, & celaueri-
27 mus sanguinem ipsius? * Melius est ut ue-
nundetur Ismaelitis, & manus nostræ non
polluantur: frater enim, & caro nostra est.

† Sap.10. c.13.

28 Acquieuerũt fratres sermonibus illius. * † Et
prætereuntibus Madianitis negotiatoribus,
extrahentes eum de cisterna, uendiderunt
eum Ismaelitis, uiginti argenteis: qui duxe-
29 runt eum in Aegyptum. * Reuersusq. Ru-
30 ben ad cisternam, non inuenit puerum: * &
scissis uestibus pergens ad fratres suos, ait:
31 Puer non comparet, & ego quo ibo? * Tule-
runt autem tunicam eius, & in sanguine hœ-
32 di, quem occiderant, tinxerunt: * mittentes
G qui ferrent ad patrem, & dicerent: Hanc in-
uenimus: vide utrum tunica filij tui sit, an
33 non. * Quam cum agnouisset pater, ait. Tu-
nica filij mei est, fera pessima comedit eum,
34 bestia deuorauit Ioseph. * Scissisq. uestibus,
indutus est cilicio, lugens filium suum multo
35 tempore. * Congregatis autem cunctis libe-
ris eius ut lenirent dolorem patris, noluit
consolationem accipere, sed ait: Descendam
ad filium meum lugens in infernum. Et illo

fer-

36 perseuerante in fletu, * Madianitæ uendiderunt Ioseph in Aegypto Futiphari eunucho Pharaonis magistro militum.

CAP. XXXVIII.

1 Eodem tempore descendens Iudas afratribus
A suis, diuertit ad Virum Odolla-
2 mitem, nomine Hiram.* ‖ Viditq. ibi filiam
hominis Chananæi, uocabulo Sue: & accepta
3 uxore, ingressus est ad eam. * Quæ concepit,
& peperit filium, & uocauit nomen eius
4 Her. * ‖ Rursumq. concepto fœtu, natum fi-
5 lium vocauit Onan. * Tertium quoque pepe
ritquem appellauit Sela, quo nato, parere vl-
6 tra cessauit. * Dedit autem Iudas vxorem
primogenito suo Her, nomine Thamar.
7 * ‖ Fuit quoque Her primogenitus Iudæ, ne-
B quam in conspectu Domini: & ab eo occisus
8 est. * Dixit ergo Iudas ad Onan filium suũ:
Ingredere ad vxorem fratris tui, & sociare il-
9 li, vt suscites semen fratri tuo. * Ille sciens
non sibi nasci filios, introiens ad vxorem fra-
tris sui, semen fundebat in terram, ne liberi
10 fratris nomine nascerentur. * Et idcirco per-
cussit eum Dominus, quòd rem detestabilem
11 faceret. * Quam ob rem dixit Iudas Tha-
mar nurui suæ: Esto vidua in domo patris

1. Par. 2. a.

* Nu. 26. b. 19.

tu-

tui, donec crescat Sela filius meus: timebat
enim ne & ipse moreretur, sicut fratres eius.
Quæ abijt, & habitauit in domo patris sui.
12 * Euolutis autem multis diebus, mortua est
C filia Sue vxor Iudæ: qui post luctum consola-
tione suscepta, ascendebat ad tonsores ouium
suarum, ipse & Hiras opilio gregis Odollami
13 tes, in Thamnas. * Nunciatumq. est Thamar
quòd socer illius ascenderet in Thamnas ad
14 tondendas oues. * Quæ, depositis viduitatis
uestibus, assumpsit theristrum: & mutato ha-
bitu, sedit in biuio itineris, quod ducit Tham
nam: eo quòd creuisset Sela, & non eum acce
15 pisset maritum. * Quam cum vidisset Iudas,
D suspicatus est esse meretricem: operuerat
16 enim vultum suum, ne agnosceretur. * Ingre
diensq. ad eam, ait: Dimitte me ut coeam te-
cum: nesciebat enim quòd nurus sua esset.
Qua respondente: Quid dabis mihi ut fruaris
17 concubitu meo? * dixit: Mittam tibi hædum
de gregibus. Rursumque illa dicente: Patiar
quod uis, si dederis mihi arrhabonem, donec
18 mittas quod polliceris. * Ait Iudas: Quid ti-
bi uis pro arrhabone dari? Respondit: Annu-
lum tuum, & armillam, & baculum quem
manu tenes. Ad vnum igitur coitum mulier
19 concepit, * & surgens abijt: depositoq. habi-
E tu, quem sumpserat, induta est uiduitatis ue-
20 stibus. * Misit autem Iudas hœdum per pa-
storem suum Odollamitem, ut reciperet pi-
gnus quòd dederat mulieri: qui cum non in-
21 uenisset eam, * interrogauit homines loci il-
lius: Vbi est mulier quæ sedebat in biuio? Re-
spondentibus cunctis: Nõ fuit in loco isto me
22 retrix. * Reuersus est ad Iudam, & dixit ei.
Non inueni eam: sed & homines loci illius
dixerũt mihi, numquam sedisse ibi scortum.
23 * Ait Iudas: Habeat sibi, certe mẽdacij argue
F re nos non potest, ego misi hœdum quem pro
24 miseram: & tu non inuenisti eam. * Ecce au-
tem post tres menses nunciauerunt Iudæ, di-
centes: Fornicata est Thamar nurus tua, & ui
detur uterus illius intumescere. Dixitq. Iu-
25 das: Producite eam ut comburatur. * Quæ cũ

duceretur ad pœnam, misit ad socerũ suum,
dicens: De viro, cuius hæc sunt, concepi: co-
gnosce cuius sit annulus, & armilla, & bacu-
26 lus. * Qui agnitis muneribus, ait: Iustior me
est: quia non tradidi eam Sela filio meo. Atta
27 men ultra non cognouit eam. * Instante au
tem partu, apparuerunt gemini in utero: atq.
in ipsa effusione infantium unus protulit ma-
num, in qua obstetrix ligauit coccinum, dicens:
28 * Iste egredietur prior. * Illo uero retrahẽte
29 manum, egressus est alter: dixitq. mulier: Qua-
re diuisa est propter te maceria? & ob hanc
30 causam uocauit nomẽ eius Phares. * Postea
egressus est frater eius, in cuius manu erat coc
cinum: quem appellauit Zara.

CAP. XXXIX.

1 IGitur Ioseph ductus est in Ægyptum, emit-
A que eum Putiphar eunuchus Pharaonis,
princeps exercitus, vir Aegyptius, de manu
2 Ismaelitarũ, a quibus perductus erat. * Fuitq.
Dominus cum eo, & erat vir in cunctis pro-
spere agens: habitauitq. in domo domini sui,
3 * qui optime nouerat Dominum esse cum eo,
& omnia, quæ gereret, ab eo dirigi in manu
illius.

4 illius. * Inuenit Ioseph gratiam corā domino
suo, & ministrabat ei, a quo præpositus omnibus
gubernabat creditam sibi domum, &
5 vniuersa quæ ei tradita fuerāt: * benedixitq.
Dominus domui Aegyptij propter Ioseph,
& multiplicauit tam in ędibus quam in agris
6 cunctā eius substantiam: * nec quidquā aliud
nouerat, nisi panem quo vescebatur. Erat autem
Ioseph pulchra facie, & decorus aspectu.
7 * Post multos itaque dies iniecit domina sua
oculos suos in Ioseph, & ait: Dormi mecum.
8 * Qui nequaquam acquiescens operi nefario,
dixit ad eam: Ecce dominus meus, omnibus
mihi traditis, ignorat quid habeat in domo
9 sua: * nec quidquam est quod non in mea sit
potestate, vel non tradiderit mihi, præter te,
quæ vxor eius es: quo modo ergo possum
hoc malum facere, & peccare in Deū meum?
10 * Huiuscemodi verbis per singulos dies &
C mulier molesta erat adolescenti: & ille recu-
11 sabat stuprum. * Accidit autem quadam die
vt intraret Ioseph domum, & operis quip-

12 piam absque arbitris faceret: * & illa, apprehensa
lacinia vestimenti eius, diceret: Dormi
mecum. Qui relicto in manu eius pallio fugit,
13 & egressus est foras. * Cumq. vidisset mulier
vestem in manibus suis, & se esse contem-
14 ptam, * vocauit ad se homines domus suæ, &

ad emendum. Erat auté fames in terra Cha-
6 naan. * Et Ioseph erat princeps in terra
Aegypti, a quo ad eius nutum frumenta po-
B pulis vendebantur. Cumq. adorassent eum
7 fratres sui, * & agnouisset eos quasi ad alie-
nos durius loquebatur, interrogans eos: Vn-
de venistis? Qui responderunt: De terra Cha-
8 naan, vt emamus victui necessaria. * Et ta-
men fratres ipse cognoscens, non est cognitus
9 ab eis. * Recordatusq. somniorum, quæ ali
quando viderat: ait ad eos: Exploratores
estis: vt videatis infirmiora terræ venistis.
10 * Qui dixerunt: Non est ita, domine, sed ser-
11 ui tui venerunt vt emerent cibos. * Omnes
filij vnius viri sumus: pacifici venimus, nec
C quidquam famuli tui machinantur mali
12 * Quibus ille respondit: Aliter est: immuni
13 ta terræ huius considerare venistis. * At illi
Duodecim, inquiunt, serui tui fratres sumus, fi
lij viri vnius in terra Chanaan: minimus cum
14 patre nostro est, alius non est super. * Hoc est,
ait, quod locutus sum: Exploratores estis.
15 * Iam nunc experimentum vestri capiam:
per salutem Pharaonis non egrediemini hinc,
16 donec veniat frater vester minimus. * Mitti
te ex vobis vnum, & adducat eum: vos autem

eritis in vinculis, donec probentur quæ dixi-
stis vtrum vera an falsa sint: alioquin per sa-
17 lutem Pharaonis exploratores estis. * Tradi-
18 dit ergo illos custodiæ tribus diebus. * Die
autem tertio eductis de carcere, ait: Facite
19 quæ dixi, & viuetis: Deum enim timeo. * Si
D pacifici estis, frater vester vnus ligetur in car
cere: vos autem abite, & ferte frumenta quæ
20 emistis, in domos vestras, * ‖ & fratrem ve-
strum minimum ad me adducite, vt possim
vestros probare sermones, & non moriamini.
21 Fecerunt vt dixerat, * & locuti sunt ad inui-
cem: Merito hæc patimur, quia peccauimus
in fratrem nostrum, videntes angustiam ani-
mæ illius, dum deprecaretur nos, & non audi
uimus: idcirco: venit super nos ista tribula-
22 tio. * E quibus vnus Ruben, ait: Numquid
non dixi vobis: ‖ Nolite peccare in puerum
& non audistis me? en sanguis eius exquiri-
23 tur. * Nesciebant autem quòd intelligeret
E Ioseph: eo quòd per interpretem loqueretur
24 ad eos. * Auertitq. se parumper, & fleuit: &
25 reuersus locutus est ad eos. * Tollensque Si-
meon, & ligans illis præsentibus, iussit mini-
stris vt implerent eorum saccos tritico, & re-
ponerent pecunias singulorũ in sacculis suis,
datis supra cibarijs in viam: qui fecerunt ita.
26 * At illi portantes fruméta in asinis suis, pro-
27 fecti sunt. * Apertoq. unus sacco, ut daret iu-
mento pabulum in diuersorio, contemplatus
28 pecuniam in ore sacculi, * dixit fratribus
suis: Reddita est mihi pecunia, en habetur in
sacco. Et obstupefacti, turbatiq. mutuo dixe-
F runt: Quidnã est hoc quod fecit nobis Deus?
29 * Veneruntq. ad Iacob patrem suum in ter-
ram Chanaan, & narrauerunt ei omnia quæ
30 accidissent sibi, dicentes: * Locutus est nobis
dominus terræ durè, & putauit nos explorato
31 res esse prouinciæ. * Cui respondimus: Pacifi
32 ci sumus, nec vllas molimur insidias. * Duo-
decim fratres vno patre geniti sumus: vnus
non est super, minimus cum patre nostro est
33 in terra Chanaan. * Qui ait nobis: Sic proba-
bo quòd pacifici sitis: Fratrem vestrum vnũ
dimittite apud me, & cibaria domibus ve-
34 stris necessaria sumite, & abite, * fratremque

‖ Inf. 43. a 5.

‖ Sup. 37. e. 22.

veſtrum minimum adducite ad me, ut ſciam
quòd non ſitis exploratores: & iſtum, qui te-

35 netur in vinculis, recipere poſſitis: ac deinceps
quæ vultis, emendi habeatis licentiam. * His

dictis, cum frumenta effunderent, ſinguli re-
pererunt in ore ſaccorum ligatas pecunias: ex
36 territiſq. ſimul omnibus, * dixit pater Iacob:
G Abſque liberis me eſſe feciſtis, Ioſeph non
eſt ſuper, Simeon tenetur in vinculis, & Be-
niamin auferetis: in me hæc omnia mala reci
37 derunt. * Cui reſpondit Ruben: Duos filios
meos interfice, ſi non reduxero illum tibi: tra
de illum in manu mea, & ego eum tibi reſti-
38 tuam. * At ille: Non deſcendet, inquit, filius
meus vobiſcum: frater eius mortuus eſt, & ip-
ſe ſolus remanſit: ſi quid ei aduerſi acciderit

in terra ad quam pergitis, deducetis canos
meos cum dolore ad inferos.

C A P. X L I I I.

1 INterim fames omnem terram vehemen-
2 ter premebat. * Conſumptiſq. cibis quos ex
A Ægypto detulerãt, dixit Iacob ad filios ſuos:
Reuertimini, & emite nobis pauxillum eſca-
3 rum. * Reſpondit Iudas: Denunciauit nobis
vir ille ſub atteſtatione iuriſiurandi, dicens:
Non videbitis faciem meam, niſi fratrem ve-

ſtrum

strum minimum adducitis vobiscum.
4 * Si ergo vis eum mittere nobiscũ, pergemus
5 pariter, & ememus tibi necessaria: * sin autem non vis, non ibimus: vir enim, vt sæpe
diximus, denunciauit nobis, dicens: ‖ Non
videbitis faciem meam absque fratre vestro
6 minimo. * Dixit eis Israel: In meam hoc fe
B cistis miseriam, vt indicaretis ei & alium ha-
7 bere vos fratrem. * At illi responderunt: Interrogauit nos homo per ordinem nostram
progeniem: si pater viueret: si haberemus fratrem: & nos respondimus ei consequenter
iuxta id quod fuerat sciscitatus: numquid
scire poteramus quòd dicturus esset: Adduci
8 te fratrem vestrum vobiscum? * Iudas quoque dixit patri suo: Mitte puerum mecum,
vt proficiscamur, & possimus viuere: ne mo-
9 riamur nos & paruuli nostri. * ‖ Ego suscipio puerum: de manu mea require illum: nisi

‖ Sup. 42. d. 10.

‖ Inf. 44. f. 32

reduxero, & reddidero eum tibi, ero pec-
10 reus in te omni tempore. Si non intercessisset dilatio, iam vice altera veniremus. *
11 C tur Israel pater eorum dixit ad eos: Si sic necesse est, facite quod vultis: sumite de optimis
terræ fructibus in vasis vestris, & deferte viro munera, modicum resinæ, & mellis, & storacis, stactes, & terebinthi, & amygdalarum.
12 * Pecuniam quoque duplicẽ ferte vobiscum:
& illam, quam inuenistis in sacculis, reportate,
13 ne forte errore factum sit: * sed & fratrem
14 vestrum tollite, & ite ad virum. * Deus autem meus omnipotens faciat vobis eum placabilem: & remittat vobiscum fratrem vestrum quem tenet, & hunc Beniamin: ego autem quasi orbatus absque liberis ero. * Tule-
15 runt ergo viri munera, & pecuniam duplicem,
& Beniamin: & descenderuntq. in Ægyptum,
16 & steterunt coram Ioseph. * Quos cum ille

D vidisset, & Beniamin simul, præcepit dispensatori domus suæ, dicens: Introduc viros domum, & occide victimas, & instrue conuiuium: quoniam mecum sunt comesturi meri
17 die. * Fecit ille quod sibi fuerat imperatum,
18 & introduxit viros domum. * Ibiq. exterriti, dixerunt mutuo: Propter pecuniam, quam
retulimus prius in saccis nostris, introducti
sumus: vt deuoluat in nos calumniam, & violenter subijciat seruituti & nos, & asinos no-
19 stros. * Quamobrem in ipsis foribus acciden-
20 tes ad dispensatorem domus * locuti sunt:
Oramus domine vt audias nos. ‖ Iam ante
21 descendimus vt emeremus escas: * quibus
emptis, cum venissemus ad diuersorium, aperE uimus saccos nostros, & inuenimus pecuniã
in ore saccorum: quam nunc eodem pondere
22 reportauimus. * Sed & aliud attulimus ar-

‖ Sup. 42. a. 3.

gentum, vt emamus quæ nobis necessaria
sunt: non est in nostra conscientia quis posuerit eam in marsupijs nostris. * At ille respon-
23 dit: Pax vobiscum, nolite timere: Deus vester,
& Deus patris vestri dedit vobis thesauros in
saccis vestris: nam pecuniam, quam dedistis
mihi, probatam ego habeo. Eduxitq. ad eos
24 Simeon. * Et introductis domum, attulit
aquam, & lauerunt pedes suos, deditq. pabu-
25 lum asinis eorum. * Illi vero parabant munera, donec ingrederetur Ioseph meridie:
F audierant enim quòd ibi comesturi essent pa-
26 nem. * Igitur ingressus est Ioseph domum
suam, obtuleruntque ei munera, tenentes in
manibus suis: & adorauerunt proni in terram.
27 * At ille clementer resalutatis eis, interrogauit eos, dicens: Saluusne est pater vester senex, de quo dixeratis mihi? Adhuc viuit? * Qui
28

responderunt: Sospes est seruus tuus pater noster, adhuc viuit. Et incuruati, adorauerunt
29 eum. * Attollens autem Ioseph oculos, vidit Beniamin fratrem suum vterinum, & ait: Ista

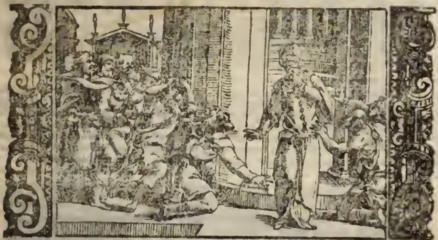
est frater vester paruulus, de quo dixeratis mihi? Et rursum: Deus, inquit, misereatur tui,
30 fili mi. * Festinauitq. quia commota fuerant viscera eius super fratre suo, & erumpebant lacrymæ: & introiens cubiculum fleuit.
31 * Rursumq. lota facie egressus, continuit se,
32 & ait: Ponite panes. * Quibus appositis, seorsum Ioseph, & seorsum fratribus, Aegyptijs quoque qui vescebantur simul, seorsum, (illicitum est enim Aegyptijs comedere cum Hebræis, & profanum putant huiuscemodi
33 conuiuium) * sederunt coram eo, primogenitus iuxta primogenita sua, & minimus iuxta
34 ætatem suam. Et mirabantur nimis, * sumptis partibus quas ab eo acceperant: maiorq. pars venit Beniamin, ita vt quinque partibus excederet. Biberuntq. & inebriati sunt cum eo.

CAP. XLIIII.

1 A Præcepit autem Ioseph dispensatori domus suæ, dicens: Imple saccos eorum frumento, quantum possunt capere, & pone

pecu-

pecuniam singulorum in summitate sacci.
2 * Scyphum autem meum argenteum,& pre
tium quod dedit tritici, pone in ore sacci
3 iunioris. Factumq. est ita.* Et orto mane,di-
4 missi sunt cū asinis suis. * Iamq. vrbem exie-
rant,& processerāt paululum: tunc Ioseph ac-
cersito dispēsatore domus: Surge,inquit, & p
sequere viros:& apprehensis dicito:Quare red
5 didistis malum pro bono? * Scyphus, quem
furati estis, ipse est in quo bibit dominus
B meus,& in quo augurari solet:pessimam rem
6 fecistis.* Fecit ille vt iusserat. Et apprehen-
7 sis per ordinem locutus est. * Qui responde
runt: Quare sic loquitur dominus noster, vt
8 serui tui tantum flagitij commiserint? * Pe-
cuniam,quam inuenimus in summitate sac-
corū, reportauimus ad te de terra Chanaan:
& quo modo consequens est vt furati simus
de domo domini tui aurum vel argentum?
9 * Apud quemcumque fuerit inuentum ser
C uorum tuorum quod quæris, moriatur, &
10 nos erimus serui domini nostri. * Qui dixit
eis: Fiat iuxta vestram sententiā:apud quem-
cumque fuerit inuētum, ipse sit seruus meus,
11 vos autem eritis innoxij. * Itaque festinato
deponentes in terram saccos, aperuerunt sin-
12 guli. * Quos scrutatus,incipiens a maiore vs-
que ad minimum, inuenit scyphum in sacco

13 Beniamin. * At illi,scissis vestibus, oneratisq.
14 rursum asinis,reuersi sunt in oppidum. * Pri-
musq. Iudas cum fratribus ingressus est ad
Ioseph (necdum enim de loco abierat) om-
nesq. ante eum pariter in terram corruerunt.
15 * Quibus ille ait: Cur sic agere voluistis? an
D ignoratis quòd non sit similis mei in augurā
16 di scientia? * Cui Iudas: Quid respondebi-
mus, inquit, domino meo? vel quid loque-
mur,aut iuste poterimus obtendere? Deus in-
uenit iniquitatem seruorum tuorum: en om-
nes serui sumus domini mei, & nos, & apud
17 quem inuentus est scyphus. * Respondit Io-
seph: Absit a me ut sic agam: qui furatus est
scyphum,ipse sit seruus meus: vos autem abi-
18 te liberi ad patrem vestrum. * Accedens au-
E tem propius Iudas, confidenter ait: Oro do-
mine mi,loquatur seruus tuus verbum in au
ribus tuis, & ne irascaris famulo tuo: tu es
19 enim post Pharaonem * dominus meus.
‖ Sup.42. c.13. ‖ Interrogasti prius seruos tuos: Habetis pa-
20 trem, aut fratrem? * & nos respondimus tibi
domino meo: Est nobis pater senex, & puer
paruulus, qui in senectute illius natus est; cu-
ius vterinus frater mortuus est: & ipsum so-
lum habet mater sua, pater vero tenere dili-
21 git eum. * Dixistiq. seruis tuis: Adducite eū
F ad me, & ponam oculos meos super illum.
22 * Suggessimus domino meo: Non potest puer
relinquere patrem suum: si enim illum dimi-
23 serit,morietur. * ‖ Et dixisti seruis tuis: Nisi ‖ Sup.43.
venerit frater vester minimus vobiscum, non a.3.& 5.
24 videbitis amplius faciem meam. * Cum er-
go ascendissemus ad famulum tuum patrem
nostrum, narrauimus ei omnia quæ locutus
25 est dominus meus. * Et dixit pater noster: Re
uertimini, & emite nobis parum tritici.
26 * Cui diximus: Ire non possumus: si frater no
ster minimus descenderit nobiscum, profici-
scemur simul: alioquin illo absente non aude-
27 mus videre faciem viri.* Ad quæ ille respon
G dit: ‖ Vos scitis quòd duos genuerit mihi ‖ Sup.37
28 vxor mea. * Egressus est vnus,& dixistis: Be- c.23.g.33
stia deuorauit eum: & hucusque non compa-
29 ret. * Si tuleritis & istum, & aliquid ei in via
contigerit,deducetis canos meos cum mœro-

30 re ad inferos. * Igitur si intrauero ad seruum
tuum patrem nostrum, & puer defuerit, (cum
31 anima illius ex huius anima pendeat) * videritq. eum non esse nobiscum, morietur, & de
ducent famuli tui canos eius cum dolore ad
32 inferos. * Ego proprie seruus tuus sim qui in
meam hunc recepi fidem, & spopondi dicens:

§ Nisi reduxero eum, peccati reus ero in pa- § Sup.43.
33 trem meum omni tempore. * Manebo itaq. b.9.
seruus tuus pro puero in ministerio domini
mei, & puer ascendat cum fratribus suis.
34 * Non enim possum redire ad patrem meũ,
absente puero: ne calamitatis, quæ oppressura
est patrem meum, testis assistam.

CAP. XLV.

1 A NOn se poterat ultra cohibere Ioseph
multis coram astantibus: vnde præcepit
ut egrederentur cuncti foras, & nullus interes-
2 set alienus agnitioni mutuæ. * Eleuauitque
uocem cum fletu: quam audierunt Aegyptij,
3 omnisq. domus Pharaonis. * Et dixit fratri-
bus suis: Ego sum Ioseph: adhuc pater meus
uiuit? Non poterant respõdere fratres nimio
4 terrore perterriti. * Ad quos ille clementer:
B Accedite, inquit, ad me. Et cum accessissent
prope, § Ego sum, ait, Ioseph, frater uester,
5 quem uendidistis in Aegyptum. * Nolite pa- § Act.7.b.
uere, neque uobis durum esse uideatur quòd 13.

‖ Inf. 50. c.20.

vendidiſtis me in his regionibus: ‖ pro ſalute
enim ueſtra miſit me Deus ante uos in Aegy
6 ptũ. * Biennium eſt enim quòd cœpit fame
eſſe in terra: & adhuc quinque anni reſtant.
7 quibus nec arari poterit nec meti. * Præmi-
ſitq. me Deus ut reſeruemini ſuper terram,
8 & eſcas ad viuendum habere poſſitis. * Non
ueſtro conſilio, ſed Dei voluntate huc miſſus
C ſum, qui fecit me quaſi patrem Pharaonis, &
dominum vniuerſæ domus eius, ac principē
9 in omni terra Aegypti. * Feſtinate, & aſcen-
dite ad patrem meum, & dicetis ei: Hæc man
dat filius tuus Ioſeph: Deus fecit me domi
num uniuerſæ terræ Aegypti: deſcēde ad me,
10 ne moreris, * & habitabis in terra Geſſen:
erisq. iuxta me tu, & filij tui, & filij filiorum
tuorum, oues tuæ, & armenta tua, & vniuerſa
11 quæ poſſides. * Ibiq. te paſcam (adhuc enim
D quinque anni reſidui ſunt famis) ne & tu pe-
reas, & domus tua, & omnia quæ poſſides.
12 * En oculi veſtri, & oculi fratris mei Beniamin
13 vident quòd os meum loquatur ad vos. * Nũ
ciate patri meo vniuerſam gloriam meam, &
cuncta quæ vidiſtis in Aegypto: feſtinate, &
14 adducite eum ad me. * Cumq. amplexatus
recidiſſet in collum Beniamin fratris ſui, fle-
uit: illo quoque ſimiliter flente ſuper collum
15 eius. * Oſculatusq. eſt Ioſeph omnes fratres
ſuos, & plorauit ſuper ſingulos: poſt quæ auſi
16 ſunt loqui ad eum. * Auditumq. eſt, & cele
E bri ſermone uulgatū in aula regis: Venerunt
fratres Ioſeph: & gauiſus eſt Pharao, atque
17 omnis familia eius. * Dixitq. ad Ioſeph v

impetraret fratribus ſuis, dicens: Onerante
18 iumenta, ite in terram Chanaan, * & tollite
inde patrem ueſtrum & cognationem, & ue
nite ad me: & ego dabo vobis omnia bona
19 Aegypti, ut comedatis medullā terræ. * Præ
cipe etiam ut tollant plauſtra de terra Aegy-
F pti, ad ſubuectionem paruulorum ſuorum ac
coniugum: & dicito: Tollite patrem ueſtrum
20 & properate quantocyus uenientes. * Nec di
mittatis quidquam de ſupellectili ueſtra: quia
21 omnes opes Aegypti, ueſtræ erũt. * Feceruntq
filij Iſrael ut eis mandatum fuerat. Quibus
dedit Ioſeph plauſtra, ſecundum Pharaonis
22 imperiũ: & cibaria in itinere. * Singulis quo-
que proferri iuſſit binas ſtolas: Beniamin ue-
ro dedit trecentos argenteos cum quinque ſto
23 lis optimis: * tantumdem pecuniæ & veſtium
mittens patri ſuo, addens & aſinos decem, qui
ſubueherent ex omnibus diuitijs Aegypti: &
totidem aſina triticum in itinere, paneſq. e
24 portantes. * Dimiſit ergo fratres ſuos, & pro
25 ficiſcentibus ait: Ne iraſcamini in via. * Qui
G aſcendentes ex Aegypto, venerunt in terram
26 Chanaan ad patrem ſuum Iacob. * Et nun-
ciauerunt ei, dicentes: Ioſeph filius tuus vi-
uit: & ipſe dominatur in omni terra Aegypti
Quo audito Iacob, quaſi de graui ſomno eu-
27 gilans, tamen non credebat eis. * Illi econtra
referebant omnem ordinem rei. Cumque vi-
diſſet plauſtra, & vniuerſa quæ miſerat, reui-
28 xit ſpiritus eius, * & ait: Sufficit mihi ſi adhuc
Ioſeph filius meus viuit: vadam & videbo il-
lum antequam moriar.

CAP. XLVI.

1 PRofectusq. Iſrael cum omnibus quæ ha
A bebat, venit ad Puteum iuramenti. &
‖ mactatis ibi victimis Deo patris ſui Iſaac,
2 * audiuit eum per viſionem noctis vocantem
ſe, & dicentem ſibi: Iacob, Iacob, cui reſpon-
3 dit: Ecce adſum. * Ait illi Deus: Ego ſum
fortiſſimus Deus patris tui: noli timere, de-

ſcende

LIBER EXODVS, HEBRAICE VEELLE SEMOTH.

CAPVT PRIMVM.

1 HAec sunt nomina filiorum Israel
A qui ingressi sunt in Aegyptum
Gen.46.a.8. cum Iacob: singuli cum domi-
2 bus suis introierunt: * Ruben,
3 Simeon, Leui, Iudas, * Issachar,
4 Zabulon & Beniamin, * Dan, & Nephthali,
5 Gad, & Aser. * Erant igitur omnes animæ
eorum qui egressi sunt de femore Iacob, se-
ptuaginta: Ioseph autem in Aegypto erat.
6 * Quo mortuo, & vniuersis fratribus eius, om-
Act.7.c.17. 7 niq. cognatione illa, * filij Israel creuerunt,
& quasi germinantes multiplicati sunt: ac ro-
8 borati nimis, impleuerunt terram. * Surrexit
interea rex nouus super Aegyptum, qui igno-
9 rabat Ioseph: * & ait ad populum suum: Ec-
B ce, populus filiorum Israel multus, & fortior
10 nobis est. * Venite, sapienter opprimamus
eum, ne forte multiplicetur: & si ingruerit
contra nos bellum, addatur inimicis nostris,
expugnatisque nobis egrediatur de terra.
11 * Præposuit itaq. eis magistros operum, vt
affligerent eos oneribus: ædificaueruntque
vrbes tabernaculorum Pharaoni, Phithom, &
12 Ramesses. * Quantoq. opprimebant eos, tan-
to magis multiplicabantur, & crescebant:
13 * oderantq. filios Israel Aegyptij, & affige-
14 bant illudentes eis: * atque ad amaritudinem
perducebant vitam eorum operibus duris lu-
C ti, & lateris, omnique famulatu, quo in terræ
15 operibus premebantur. * Dixit autem Rex
Aegypti obstetricibus Hebræorum: quarum
16 una uocabatur Sephora, altera Phua, * præci-
piens eis: Quando obstetricabitis Hebræas, &
partus tempus aduenerit: si masculus fuerit,
17 interficite eum: si femina, reseruate. * Timue-
D runt autem obstetrices Deum, & non fecerũt
iuxta præceptum regis Aegypti, sed conserua-
18 bant mares. * Quibus ad se accersitis, rex ait:
Quidnam est hoc quod facere uoluistis, ut
19 pueros seruaretis? * Quę responderunt: Non
sunt Hebrææ sicut Aegyptiæ mulieres: ipsæ
enim obstetricandi habent scientiam, & prius-

20 quam veniamus ad ea, pariunt. * Bene ergo
fecit Deus obstetricibus: & creuit populus, cō-
21 fortatusque est nimis. * Et quia timuerunt
obstetrices Deum, ædificauit eis domos.

22 * Præcepit ergo Pharao omni populo suo, di-
cens: Quidquid masculini sexus natū fuerit,
in flumen proijcite: quidquid feminini, reser-
uate.

CAP. II.

§ In˜.6.c.20.
§ Heb.11.d.23.

1 EGressus est post hæc vir de domo Leui:
A § & accepit vxorem stirpis suæ. * quæ
2 concepit, & § peperit filium: & videns eum
3 elegantem, abscondit tribus mensibus. * Cū-
que iam celare non posset, sumpsit fiscellam
scirpeam, & liniuit eam bitumine ac pice: po
suitq. intus infantulum, & exposuit eum in
4 carecto ripæ fluminis, * stante procul sorore
5 eius, & considerante euentum rei. * § Ecce
autem descendebat filia Pharaonis ut lauare-
tur in flumine: & puellæ eius gradiebātur per
crepidinem aluei. Quæ cum vidisset fiscellam
in papyrione, misit vnam e famulabus suis:

§ Act.7.c.21.
Hebr.11.d.23.

& alla.

6 & allatam * aperiens, cernensque in ea pa-
uulum vagientem, miserta eius, ait: Dein-
7 fantibus Hebræorum est hic. * Cui soror
B pueri: Vis, inquit, vt vadam, & vocem tibi

mulierem Hebræam, quæ nutrire possit in-
8 fantulum? * Respondit: Vade. Perrexit puel-
9 la & vocauit matrem suam. * Ad quam lo-
cuta filia Pharaonis: Accipe, ait, puerum
istum, & nutri mihi: ego dabo tibi merce-
dem tuam. Suscepit mulier, & nutriuit puerū:
10 adultumq; tradidit filiæ Pharaonis. * Quem
illa adoptauit in locum filij, uocauitq. nomen
eius Moyses, dicens: Quia de aqua tuli eum.
11 * In diebus illis postquam creuerat Moyses,
§ egressus est ad fratres suos: uiditq. afflictio-
nem eorum, & uirum Aegyptium percu-
tientem quendam de Hebræis fratribus suis.
12 * Cumq. circumspexisset huc atque illuc, &
nullum adesse uidisset, percussum Aegyptium
13 abscondit sabulo. * Et egressus die altero cō-
spexit duos Hebræos rixantes: dixitque ei qui
faciebat iniuriam Quare percutis proximum
14 tuum? * Qui respondit: Quis te constituit
C principem & iudicem super nos? num occi-
dere me tu uis, sicut heri occidisti Aegyptiū?
Timuit Moyses, & ait: Quomodo palam fa-

§ Heb. 11. c. 24.

15 ctum est uerbum istud? * Audiuitq. Pharao
sermonem hunc, & quærebat occidere Moy-
sen: qui fugiens de conspectu eius, moratus
est in Terra Madian, & sedit iuxta puteum.

16 * Erant autem sacerdoti Madian septem fi-
liæ, quæ uenerunt ad hauriendam aquam: &
impletis canalibus adaquare cupiebant gre-
17 ges patris sui. * Superuenere pastores, & eie-
cerunt eas: surrexitque Moyses, & defensis
18 puellis, adaquauit oues earum. * Quæ cum
reuertissent ad Raguel patrem suum, dixit ad
19 eas: Cur velocius venistis solito? * Responde-
runt: Vir Aegyptius liberauit nos de manu pa
storum: insuper & hausit aquam nobiscum,
20 potumq. dedit ouibus. * At ille: Vbi est? in-
D quit, Quare dimisistis hominem? vocate eũ
21 vt comedat panem. * Iurauit ergo Moyses
quòd habitaret cum eo. ‖ Accepitq. Sepho-
22 ram filiam eius vxorem: * quæ peperit ei fi-
lium, quem vocauit Gersam, dicens: Aduena
fui in terra aliena. Alterum vero peperit, quẽ
vocauit Eliezer, dicens Deus enim patris mei
adiutor meus eripuit me de manu Pharao-
23 nis. * Post multum uero temporis mortuus
est rex Aegypti: & ingemiscentes filij Israel,
propter opera vociferati sunt: ascenditq. cla-

‖ Inf. 18. a. 2-3. 1. Par. 23. b. 15.

24 mor eorum ad Deum ab operibus.* Et audi-
uit gemitum eorum, ac recordatus est fœde-
ris quod pepigit cum Abraham, Isaac, & Ia-
25 cob. * Et respexit Dominus filios Israel &
cognouit eos.

CAP. III.

1 MOyses autem pascebat oues Iethro soce
A ri sui sacerdotis Madian: cumq. minas-
set gregem ad interiora deserti, venit ad mon
2 tem Dei Horeb. * | Apparuitq. ei Dominus
in flamma ignis de medio rubi: & videbat
quòd rubus arderet, & non combureretur.
3 * Dixit ergo Moyses: Vadam, & videbo visio-
nem hanc magnam, quare non comburatur
4 rubus. * Cernens autē Dominus quòd per-
geret ad videndum, vocauit eum de medio
rubi, & ait: Moyses, Moyses. Qui respondit:
5 Adsum. * At ille: Ne appropies, inquit, huc:
solue calceamentum de pedibus tuis: locus
6 enim, in quo stas, terra sancta est. * Et ait:
| Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham,
Deus Isaac, & Deus Iacob. Abscondit Moyses
faciem suam: non enim audebat aspicere con-
7 tra Deum. * Cui ait Dominus: Vidi afflictio
nem populi mei in Aegypto, & clamorem
eius audiui propter duritiam eorum qui præ

| Act. 7. c. 30.

8 sunt operibus: * & sciens dolorem eius, descendi ut liberem eum de manibus Aegyptio
rum, & educam de terra illa in terram bonã,
C & spatiosam, in terram quæ fluit lacte & mel
le, ad loca Chananæi, & Hethæi, & Amorrhęi,
9 & Pherezæi, & Heuæi, & Iebusæi. * Clamor
ergo filiorum Israel venit ad me: vidiq. afflictionem eorum, qua ab Aegyptijs opprimun
10 tur. * Sed veni, & mittam te ad Pharaonem,
vt educas populum meum, filios Israel de
11 Aegypto. * Dixitq. Moyses ad Deum: Quis
sum ego ut uadam ad Pharaonem, & educã
12 filios Israel de Aegypto? * Qui dixit ei: Ego
D ero tecum: & hoc habebis signum, quòd miserim te: Cum eduxeris populum meum de
Aegypto, immolabis Deo super mõtem istũ.
13 * Ait Moyses ad Deum: Ecce ego vadam ad
filios Israel, & dicam eis: Deus patrum vestro
rum misit me ad vos. Si dixerint mihi: Quod
14 est nomen eius? quid dicã eis? * Dixit Deus
ad Moysen. EGO SVM QVI SVM.
Ait: Sic dices filijs Israel: QVI EST, misit
15 me ad vos * Dixitq. iterum Deus ad Moysen: Hæc dices filijs Israel: Dominus Deus pa
trum vestrorum, Deus Abraham, Deus Isaac,
& Deus Iacob misit me ad vos: hoc nomen
mihi est in æternum; & hoc memoriale meũ
16 in generationem & generationem. * Vade. &
congrega seniores Israel, & dices ad eos: Dominus Deus patrum vestrorum apparuit mihi, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob, dicens: Visitans uisitaui uos, & uidi om-
17 nia quæ acciderunt vobis in Aegypto: * Et
dixit ut educam uos de afflictione Aegypti in
F terram Chananęi, & Hethæi, & Amorrhæi, &
Pherezæi, & Heuæi, & Iebusæi ad terram fluẽ
18 tem lacte & melle. * Et audient vocem tuã:
ingredierisq. tu, & seniores Israel ad regem
Aegypti, & dices ad eum: Dominus Deus Hebræorum vocauit nos: ibimus viam trium die
rum in solitudinem, vt immolemus Domino
19 Deo nostro. * Sed ego scio quòd non dimittet vos rex Aegypti ut eatis nisi per manum
20 validam. * Extendam enim manum meam,
& percutiam Aegyptum in cunctis mirabilibus meis, q̃ facturus sum in medio eorũ: post
21 hæc dimittet vos. * Daboq. gratiam populo
huic coram Aegyptijs: ‖ & cum egrediemi- ‖ Inf. 11. a. 2. & 12. c. 35.
22 ni, non exibitis vacui: * sed postulabit mulier
a vicina sua, & ab hospita sua, uasa argentea &
aurea, ac vestes: ponetisq. eas super filios & filias vestras, & spoliabitis Aegyptum.

CAP. IIII.

1 RESpondens Moyses, ait: Non credent mi-
A hi, neque audient vocem meam, sed di-
2 cent: Non apparuit tibi Dominus. * Dixit er
go ad eum: Quid est quod tenes in manu tua?
3 Respondit: Virga. * Dixitq. Dominus: Proijce eam in terram. Proiecit, & versa est in colu
4 brum, ita vt fugeret Moyses. * Dixitq. Domi
nus: Extende manum tuam, & apprehende
caudam eius. Extendit, & tenuit, versaq. est in
5 virgam. * Vt credant, inquit, quòd apparuerit tibi Dominus Deus patrum suorum, Deus
6 Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob. * Di-

xitq.

B xitq. Dominus rursum: Mitte manum tuam
in sinum tuum. Quam cum misisset in sinum,
7 protulit leprosam instar niuis. * Retrahe, ait,
manum tuam in sinum tuũ. Retraxit, & protulit iterum, & erat similis carni reliquæ.
8 * Si non crediderint, inquit, tibi, neque audierint sermonem signi prioris, credent verbo si
9 gni sequentis. * Quòd si nec duobus quidem
his signis crediderint, neque audierint vocẽ
tuam: sume aquã fluminis, & effunde eam super aridam, & quidquid hauseris de fluuio,
10 vertetur in sanguinem. * Ait Moyses: Obse
C cro Domine, non sum eloquens ab heri, &
nudiustertius: & ex quo locutus es ad seruum
tuum, impeditioris & tardioris linguæ sum.
11 * Dixit Dominus ad eum: Quis fecit os hominis? aut quis fabricatus est mutum & surdũ,
12 videntem & cæcum? nonne ego? * Perge igitur, ‖ & ego ero in ore tuo: doceboq. te quid

‖ Mat. 10 d. 10.

13 loquaris. * At ille: Obsecro, inquit, Domine,
14 mitte quem missurus es. * Iratus Dominus
in Moysen, ait: Aaron frater tuus leuites, scio
quòd eloquens sit: ecce ipse egreditur in occursum tuum, uidensque te lætabitur corde.
15 * Loquere ad eum, & pone verba mea in ore
D eius: & ego ero in ore tuo, & in ore illius,
16 ‖ & ostendam uobis quid agere debeatis. * ipse loquetur pro te ad populum, & erit os tuũ:
tu autem eris ei in his quæ ad Deum perti-
17 nent. * Virgam quoque hanc sume in manu
18 tua, in qua facturus es signa. * Abijt Moyses,
& reuersus est ad Iethro socerum suum, dixitq. ei: Vadam & reuertar ad fratres meos
in Aegyptum, ut uideam si adhuc uiuant. Cui
19 ait Iethro: Vade in pace. * Dixit ergo Domi
E nus ad Moysen in Madian: Vade, & reuertere
in Aegyptum: Mortui sunt enim omnes qui
20 quærebant animã tuam. * Tulit ergo Moy-

T

ses uxorẽ suam, & filios suos, & imposuit eos
super asinũ, reuersusq. est in Aegyptũ, portans
21 virgã Dei in manu sua. * Dixitq. ei Dominus
reuertenti in Aegyptum: Vide vt omnia ostẽta quæ posui in manu tua, facias coram Pharaone: ego indurabo cor eius, & non dimit-
22 tet populum. * Dicesque ad eum: Hæc dicit Dominus: Filius meus primogenitus Is-
23 rael. * Dixi: Dimitte filium meum vt ser-
F uiat mihi; & noluisti dimittere eum: ecce
ego interficiam filium tuum primogenitum.
24 * Cumq. esset in itinere, in diuersorio occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum.

25 * Tulit illico Sephora acutissimam petram
& circumcidit præputium filij sui, tetigitque
pedes eius, & ait: Sponsus sanguinum tu mihi
26 es. * Et dimisit eum postquam dixerat: Sponsus sanguinum ob circumcisionem. * Dix-
27
G autem Dominus ad Aaron: Vade in occursum Moysi in desertum. Qui perrexit obuiam ei in Montem Dei, & osculatus est eum.
28 * Narrauitque Moyses Aaron omnia verba
Domini quibus miserat eum, & signa quæ
29 mandauerat. * Veneruntq. simul, & congregauerunt cunctos seniores filiorum Israel.
30 * Locutusq. est Aaron omnia verba quæ di-

rat Dominus ad Moysen: & fecit signa coram
31 populo, * & credidit populus. Audieruntque

quòd visitasset Dominus filios Israel, & quòd respexisset afflictionem illorum : & proni adorauerunt.

CAP. V.

1 POst hæc ingressi sunt Moyses & Aaron, &
A dixerunt Pharaoni: Hæc dixit Dominus
Deus Israel: Dimitte populum meum vt sa-
2 crificet mihi in deserto. * At ille respondit:
Quis est Dominus, vt audiam vocem eius, &
dimittam Israel? nescio Dominum, & Israel
3 non dimittam. * Dixeruntque: Deus Hebræo-
rum vocauit nos, vt eamus viam trium die-
rum in solitudinem, & sacrificemus Domino
Deo nostro: ne forte accidat nobis pestis aut
4 gladius. * Ait ad eos rex Aegypti. Quare Moy-
ses & Aaron solicitatis populum ab operibus
5 suis? ite ad onera vestra. * Dixitque Pharao:
Multus est populus terræ: vide is quòd turba
succreuerit: quanto magis si dederitis eis re-
6 quiem ab operibus? * Præcepit ergo in die
B illo præfectis operum & exactoribus populi,
7 dicens. * Nequaquam vltra dabitis paleas

popilo ad conficiendos lateres, sicut prius:
8 sed ipsi vadant,& colligant stipulas. * Et mē-
suram laterum, quam prius faciebant, imponetis super eos, nec minuetis quidquam

uacant enim,& idcirco uociferantur,dicentes:
9 Eamus, & sacrificemus Deo nostro. * Opprimantur operibus, & expleant ea: ut non ac-
10 quiescant uerbis mendacibus. * Igitur egressi præfecti operum & exactores,ad populum dixerunt:Sic dicit Pharao:Non do uobis paleas.
11 * ite,& colligite sicubi inuenire poteritis, nec minuetur quidquā de opere uestro. * Dispersusq. est populus per omnem Terram Aegy-
12 pti ad colligendas paleas. * Præfecti quoque
C operum instabant,dicentes: Complete opus
13 uestrum quotidie, ut prius facere solebatis
14 quando dabantur nobis paleæ. * Flagellatiq. sunt qui præerant operibus filiorum Israel, ab exactoribus Pharaonis,dicentibus: Quare non impletis mensuram laterum sicut prius,
15 nec heri,nec hodie? * Veneruntque præpositi filiorum Israël, & uociferati sunt ad Pharaonem dicentes:Cur ita agis contra seruos tuos?
16 * Paleæ non dantur nobis, & lateres similiter imperantur: en famuli tui flagellis cædimur,& iniuste agitur contra populum tuum.
17 * Qui ait: Vacatis otio, & idcirco dicitis:
18 Eamus,& sacrificemus Domino. * Ite ergo,

& ope-

& op.ra.nini : paleæ non dabuntur uobis, &
reddetis consuetum numerum laterum.
19 * Videbantq; se præpositi filiorum Israel in
D malo, eo quòd diceretur eis : Non minue-
tur quicquam de lateribus per singulos dies.
20 * Occurreruntque Moysi & Aaron, qui sta
bant ex aduerso, egredientibus a Pharaone :
21 * & dixerunt ad eos: Videat Dominus & iudi-
cet, quoniam fœtere fecistis odorem nostrum
coram Pharaone & seruis eius, & præbuistis
22 ei gladium, ut occideret nos. * Reuersusq. est
Moyses ad Dominum, & ait : Domine, cur
afflixisti populum istum? quare misisti me?
23 * Ex eo enim quo ingressus sum ad Pharao-
nem ut loquerer in nomine tuo, afflixit popu-
lum tuum : & non liberasti eos.

CAP. VI.

1 DIxitq. Dominus ad Moysen : Nunc ui-
A debis quæ facturus sim Pharaoni : per
manum enim fortem dimittet eos, & in ma-
2 nu robusta eijciet illos de terra sua. * Locu-
tusque est Dominus ad Moysen dicens : Ego
3 Dominus * qui apparui Abraham, Isaac, &
Iacob in Deo omnipotente : & nomen meum
4 ADONAI non indicaui eis. * Pepigitque
fœdus cum eis, ut darem eis Terram Chanaan,
terram peregrinationis eorum, in qua fuerunt
5 aduenæ. * Ego audiui gemitum filiorum
Israel, quo Aegyptij oppresserunt eos : & re-
6 cordatus sum pacti mei. * Ideo dic filijs
Israel. Ego Dominus qui educam uos de erga-
stulo Aegyptiorum, & eruam de seruitute : ac
redimam in brachio excelso, & iudicijs magnis.
7 * Et assumam uos mihi in populum, & ero
B uester Deus : & scietis quòd ego sum Domi-
nus Deus uester qui eduxerim uos de ergastu-
8 lo Aegyptiorum : * & induxerim in terram,
super quam leuaui manum meam ut darem
eam Abraham, Isaac, & Iacob : daboq. illam
9 uobis possidendam, ego Dominus. * Narrauit
ergo Moyses omnia filijs Israel : q non acquie
uerunt ei propter angustiam spiritus, & opus
10 durissimũ. * Locutusq. est Dominus ad Moy-
11 sen, dicens : * Ingredere, & loquere ad Pha
raonem regem Aegypti, ut dimittat filios
12 Israel de terra sua. * Respõdit Moyses coram
Domino : Ecce filij Israel non audiunt me : &
quo modo audiet Pharao, præsertim cum in-
13 circumcisus sim labijs? * Locutusq. est Do-
C minus ad Moysen & Aaron, & dedit manda-
tum ad filios Israel, & ad Pharaonem regem
Aegypti ut educerent filios Israel de terra
14 Aegypti. * ‖ Isti sunt principes domorum per ‖ Gen. 46.
familias suas. Filij Ruben primogeniti Israe- b. 9.
lis : Henoch & Phallu, Hesron & Charmi. Num. 26.
15 * hæ cognationes Ruben ‖ Filij Simeon : Ia- a. 5.
muel, & Iamin, & Ahod, & Iachin, & Soar, & 1. Paral. 5.
Saul filius Chananitidis. hę progenies Simeon. a. 1.
16 * Et hæc nomina filiorum Leui per cognatio- ‖ 1. Par. 4.
nes suas : Gerson & Caath & Merari. Anni au- d. 24.
tem uitæ Leui fuerunt centum triginta se-
17 ptem. * ‖ Filij Gerson : Lobni & Semel, per
18 cognationes suas. * ‖ Filij Caath : Amram, & ‖ 1. Par. 6.
Isaar, & Hebron & Oziel. anni quoque uitæ a. r. & 23
19 Caath, centum triginta tres. * Filij Merari. a. 6.
Moholi & Musi. hæ cognationes Leui per Fa ‖ Nu. 3. c.
20 milias suas. * Accepit autem Amram uxorem 17.
Iochabed patruelem suam : quæ peperit ei Num. 26.
D Aaron & Moysen. Fueruntque anni uitæ g. 5.
21 Amram, centum triginta septem. * Filij 1. Par. 6. a.
quoque Isaar : Core, & Nepheg, & Zechri. 2. 23. b. 13

Filij

22 * Filij quoque Oziel: Misael. & Elisaphan,
23 & Sethri. * Accepit autem Aaron uxorem
Elisabeth filiam Aminadab, sororem Naha-
son, quæ peperit ei Nadab, & Abiu, &
24 Eleazar, & Ithamar. * Filij quoque Core:
Aser, & Elcana, & Abiasaph. hæ sunt cogna
25 tiones Coritarum. * At uero Eleazar filius
Aaron accepit uxorem de filiabus Phutiel:
quæ peperit ei Phinees: hi sunt principes fa-
miliarum Leuiticarum per cognationes suas.
26 * Iste est Aaron & Moyses, quibus præcepit
Dominus vt educerent filios Israel de Terra
27 Aegypti per turmas suas. * Hi sunt, qui lo-
quuntur ad Pharaonem regem Aegypti,
vt educant filios Israel de Aegypto: iste
28 est Moyses & Aaron, * in die qua locutus est
Dominus ad Moysen, in Terra Aegypti.
29 * Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens:
Ego Dominus: loquere ad Pharaonem regem
30 Aegypti, omnia quæ ego loquor tibi. * Et ait
Moyses coram Domino: En incircumcisus la-
bijs sum, quo modo audiet me Pharao?

C A P. V I I.

1 A DIxitq. Dominus ad Moysen: Ecce con-
stitui te Deum Pharaonis: & Aaron fra- ‖ Sup.4.d.15.
2 ter tuus erit propheta tuus. * ‖ Tu loqueris ei
omnia quæ mando tibi. & ille loquetur ad
Pharaonem, vt dimittat filios Israel de terra
3 sua. * Sed ego indurabo cor eius, & multipli-
cabo signa & ostenta mea in Terra Aegypti,
4 * & non audiet uos: immittamque manum
meam super Aegyptum, & educam exercitū
& populum meum filios Israel de terra Aegy
5 pti per iudicia maxima. * Et scient Aegyptij
quia ego sum Dominus qui extenderim ma-
num meam super Aegyptum, & eduxerim fi-
6 lios Israel de medio eorum. * Fecit itaque
Moyses & Aaron sicut præceperat Dominus:
7 ita egerunt. * Erat autem Moyses, octoginta
annorum, & Aaron octoginta trium, quando
8 locuti sunt ad Pharaonem. * Dixitq. Domi-
9 nus ad Moysen & Aaron: * Cum dixerit vo-
bis Pharao, Ostendite signa: dices ad Aa-
ron: Tolle virgam tuam, & proijce eam co-
ram Pharaone, ac vertetur in colubrum.
10 * Ingressi itaque Moyses & Aaron ad Pha-
B raonem, fecerunt sicut præceperat Dominus.
tulitque Aaron virgam coram Pharaone &
seruis eius, quæ versa est in colubrum.
11 * ‖ Vocauit autem Pharao sapientes & ma- ‖ 2.Tim.4
leficos: & fecerunt etiam ipsi per incantatio- b.8.
nes Aegyptiacas & arcana quædam similiter.
12 * Proieceruntq. singuli uirgas suas, quæ uersæ
sunt in dracones: sed deuorauit uirga Aaron
13 uirgas eorum. * Induratumq. est cor Pharao-
nis, & non audiuit eos, sicut præceperat Dñs.
14 * Dixit autem Dominus ad Moysen: Ingra-
uatum est cor Pharaonis, non uult dimittere
15 populum. * Vade ad eum mane, ecce egredie-
tur ad aquas: & stabis in occursum eius super
C ripam fluminis: & uirgam, quæ conuersa est
16 in draconem, tolles in manu tua. * Dicesque
ad eum: Dominus Deus Hebræorū misit me
ad te, dicens: Dimitte populum meum ut sa-
crificet mihi in deserto: & usque ad præsens
17 audire noluisti. * Hæc igitur dicit Dominus:
In hoc scies quòd sim Dominus: ecce percu-
tiam uirga, quæ in manu mea est, aquam flu-
18 minis, & uertetur in sanguinem. * Pisces quo-
que, qui sunt in fluuio, morientur, & compu-
trescent aquæ, & affligentur Aegyptij biben-
19 tes aquam fluminis. * Dixit quoque Domi-
nus ad Moysen: Dic ad Aaron, Tolle uirgam

tuam,

tuam, & extende manum tuam super aquas
Aegypti, & super fluuios eorum, & riuos ac pa
ludes, & omnes lacus aquarum, ut uertantur
in sanguinem: & sit eruor in omni Terra Ae-
gypti, tam in ligneis uasis quàm in saxeis.
20 * Feceruntq. Moyses & Aaron sicut præcepe-
rat Dominus: ‖ & eleuans uirgam percussit ‖ Inf. 17
aquam fluminis corā Pharaone & seruis eius: b. 5.
21 quæ uersa est in sanguinem. * Et pisces, qui Psal. 77. c
erant in flumine, mortui sunt: computruitq. 49.

fluuius, & non poterant Aegyptij bibere aquā
fluminis, & fuit sāguis in tota Terra Aegypti.
22 * ‖ Feceruntq. similiter malefici Aegyptiorū
incantationibus suis; & induratū est cor Pha-
raonis, nec audiuit eos, sicut præceperat Dñs.
23 * Auertitq. se, & ingressus est domum suam,
24 nec apposuit cor etiam hac uice. * Foderunt
autem omnes Aegyptij per circuitum flumi-
nis aquam ut biberent: non enim poterant
25 bibere de aqua fluminis. * Impletiq. sunt se-
ptem dies, postquam percussit Dñs fluuium.

CAP. VIII.

1 DIxit quoque Dominus ad Moysen: In-
A gredere ad Pharaonem, & dices ad eū:

Hæc dicit Dominus: Dimitte populum meũ,
2 ut ſacrificet mihi: * ſin autem nolueris dimit
tere, ecce ego percutiã omnes terminos tuos
3 ranis. * Et ebulliet fluuius ranas, quæ aſcen-
dent, & ingredientur domum tuam, & cubi-
culum lectuli tui,& ſuper ſtratum tuum,& in
domos ſeruorum tuorum,& in populum tuũ,
& in furnos tuos,& in reliquias ciborum tuo-
4 rum: * & ad te, & ad populum tuum, & ad
5 omnes ſeruos tuos intrabunt ranæ. * Dixitq.
Dominus ad Moyſen : Dic ad Aaron: Exten-
de manum tuam ſuper fluuios ac ſuper riuos
& paludes,& educ ranas ſuper terrã Aegypti.
6 * Et extendit Aaron manum ſuper aquas
B Aegypti,& aſcenderunt ranæ,operueruntque
7 Terram Aegypti. * ‖ Fecerunt autem & ma-
lefici per incantationes ſuas ſimiliter, eduxe-
8 runtq. ranas ſuper Terram Aegypti. * Voca-
uit autem Pharao Moyſen & Aaron, & dixit
eis: Orate Dominum vt auferat ranas a me
& a populo meo:& dimittam populum vt ſa-
9 crificet Domino. * Dixitq. Moyſes ad Pha-
raonem: Conſtitue mihi quando deprecer
pro te, & pro ſeruis tuis, & pro populo tuo,vt
abigantur ranæ a te & a domo tua & a ſeruis
tuis & a populo tuo: & tantum in flumine re-
10 maneant. * Qui reſpondit: Cras. At ille:
C Iuxta,inquit, verbum tuum faciam: vt ſcias
quoniam non eſt ſicut Dominus Deus noſter.
11 * Et recedent ranæ a te, & a domo tua, & a
ſeruis tuis, & a populo tuo: & tantum in flu-
12 mine remanebunt. * Egreſſiq. ſunt Moyſes &
Aaron a Pharaone: & clamauit Moyſes ad
Dominum pro ſponſione ranarum quam cõ-
13 dixerat Pharaoni. * Fecitq. Dominus iuxta
D verbum Moyſi: & mortuæ ſunt ranæ de do-
14 mibus, & de uillis, & de agris. * Congregaue-
runtq. eas in immẽſos aggeres, & computruit
15 terra. * Videns autem Pharao quòd data eſſet
requies, ingrauauit cor ſuum, & non audiuit
16 eos,ſicut præceperat Dominus.* Dixitq. Dñs
ad Moyſen: Loquere ad Aaron: Extende uir-
gam tuam, & percute puluerem terræ: & ſint
17 ſciniphes in uniuerſa Terra Aegypti. * Fece-
runtq. ita. Et extendit Aaron manum, uirgã
tenẽs: percuſſitq. puluerem terræ,& facti ſunt
ſciniphes in hominibus, & in iumentis: om-
nis puluis terræ verſus eſt in ſciniphes per to-
18 tam terram Aegypti. * Feceruntq. ſimiliter
malefici incantationibus ſuis, vt educerent
ſciniphes,& non potuerunt: erantq. ſciniphes
19 tam in hominibus quàm in iumentis. * Et
E dixerunt malefici ad Pharaonem: Digitus
Dei eſt hic. induratumq. eſt cor Pharaonis,&
non audiuit eos ſicut præceperat Dominus.
20 * Dixit quoque Dominus ad Moyſen: Con-
ſurge diluculo, & ſta coram Pharaone: egre-
dietur enim ad aquas: & dices ad eum: Hæc
dicit Dominus: Dimitte populum meum vt
21 ſacrificet mihi. * Quòd ſi non dimiſeris eũ,
ecce ego immittam in te, & in ſeruos tuos,&
in populum tuum, & in domos tuas omne ge
nus muſcarum:& implebuntur domus Aegy-
ptiorum muſcis diuerſi generis, & vniuerſa
22 terra in qua fuerint. * Faciamq. mirabilem
F in die illa Terram Geſſen, in qua populus
meus eſt, vt non ſint ibi muſcæ: & ſcias quo-
23 niam ego Dominus in medio terræ. * Po-

‖ Sap.17. b.7.

namq. diuisionem inter populum meum, &
24 populum tuum: cras erit signum istud. * Fe-
citq. Dominus ita. ‖ Et venit musca grauis-
sima in domos Pharaonis & seruorum eius, ‖ Sap. 16. b. 9.

& in omnem Terram Aegypti: corruptaq. est
25 terra ab huiuscemodi muscis. * Vocauitque
Pharao Moysen & Aaron, & ait eis: Ite & sa-
26 crificate Deo vestro in terra hac. * Et ait Moy-
G ses: Non potest ita fieri: abominationes enim
Aegyptiorum immolabimus Domino Deo
nostro: quod si mactauerimus ea quæ colunt
Aegyptij coram eis, lapidibus nos obruent.
27 * Viam trium dierum pergemus in solitudi-
nem: & sacrificabimus Domino Deo nostro,
28 ‖ sicut præcepit nobis. * Dixitq. Pharao: Ego ‖ Sup. 3. d. 18.
dimittam vos vt sacrificetis Domino Deo ve-
stro in deserto: verumtamen longius ne abea-
29 tis, rogate pro me. * Et ait Moyses: Egressus
a te, orabo Dominum: & recedet musca a Pha-
raone, & a seruis suis, & a populo eius cras:
verumtamen noli vltra fallere, vt non dimit-
30 tas populum sacrificare Domino. * Egres-
susq. Moyses a Pharaone, orauit Dominum.
31 * Qui fecit iuxta uerbum illius: & abstulit

muscas

muſcas a Pharaone, & a ſeruis ſuis, & a popu-
32 lo eius: non ſuperfuit ne vna quidem. * Et in-
grauatum eſt cor Pharaonis, ita vt nec hac
quidem vice dimitteret populum.

*C A P. IX.

1 A Dixit autem Dominus ad Moyſen: In-
grede re ad Pharaonem, & loquere ad
eum. Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum:
Dimitte populum meum vt ſacrificet mihi.
2 * Quòd ſi adhuc renuis, & retines eos: * ec-
3 ce manus mea erit ſuper agros tuos: & ſuper
equos, & aſinos, & camelos & boues, & oues,
4 peſtis valde grauis. * Et faciet Dominus mi-
rabile inter poſſeſſiones Iſrael, & poſſeſſiones
Aegyptiorum, ut nihil omnino pereat ex his
5 quæ pertinent ad filios Iſrael. * Conſtituitq.
B Dominus tempus, dicens: Cras faciet Domi-
6 nus verbum illud in terra. * Fecit ergo Do-
minus verbum hoc altera die: mortuaq. ſunt
omnia animantia Aegyptiorum: de anima-
libus vero filiorum Iſrael nihil omnino pe-
7 rijt. * Et miſit Pharao ad videndum: nec erat
quidquam mortuum de his quæ poſſidebat
Iſrael. Ingrauatumq. eſt cor Pharaonis, & nõ
8 dimiſit populum. * Et dixit Dominus ad
Moyſen, & Aaron: Tollite plenas manus cine-
ris de camino, & ſpargat illum Moyſes in

cælum

9 cælum coram Pharaone. * Sitq. puluis ſuper
omnem terram Aegypti: erunt enim in ho-
minibus,& iumentis vlcera, & veſicæ turgen-
10 tes in uniuerſa terra Aegypti. * Tuleruntque
cinerem de camino, & ſteterunt coram Pha-
raone, & ſparſit illam Moyſes in cælum: facta-
que ſunt vlcera veſicarum turgentium in ho-
11 minibus,& iumentis: * nec poterant malefici
C ſtare coram Moyſe propter vlcera quæ in il-
12 lis erant, & in omni terra Aegypti: * Indu-
rauitq. Dominus cor Pharaonis,& non audi-
uit eos, ſicut locutus eſt Dominus ad Moy-
13 ſen. * Dixitque Dominus ad Moyſen: Mane
conſurge, & ſta coram Pharaone, & dices ad
eum: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum:
Dimitte populum meum vt ſacrificet mihi.
14 * Quia in hac vice mittam omnes plagas
meas ſuper cor tuum, & ſuper ſeruos tuos, &
ſuper populũ tuum: vt ſcias quòd non ſit ſimi
15 lis mei in omni terra. * Nunc enim extẽdens
manum percutiam te, & populum tuum pe-
16 ſte, peribiſq. de terra. * § Idcirco autem po-
D ſui te, vt oſtendam in te fortitudinem meã, § Rom.9 d.17.
& narretur nomen meum in omni terra.
17 * Adhuc retines populum meum: & non
18 vis dimittere eum? * En pluam cras hac ip-
ſa hora grandinem multam nimis, qualis
non fuit in Aegypto a die qua fundata eſt, vſ-
19 que in præſens tempus. * Mitte ergo iam
nunc, & congrega iumenta tua, & omnia quæ
habes in agro: homines enim,& iumenta, &
uniuerſa quæ inuenta fuerint foris, nec cõgre-
gata de agris, ceciderit q. ſuper ea grando, mo
20 rientur. * Qui timuit uerbum Domini de ſer

uis Pharaonis, fecit confugere ſeruos ſuos, &
21 iumenta in domos: * qui autem neglexit ſer-
E monem Domini, dimiſit ſeruos ſuos, & iumẽ-
22 ta in agris. * Et dixit Dominus ad Moyſen:
Extende manum tuam in cælum, ut fiat gran
do in uniuerſa terra Aegypti ſuper homines,
& ſuper iumenta, & ſuper omnem herbã agri
23 in Terra Aegypti. * § Extenditq. Moyſes uir-
gam in cælum, & Dominus dedit tonitrua,&
grandinem, ac diſcurrentia fulgura ſuper ter-
ram: pluitq. Dominus grandinem ſuper Ter-
24 ram Aegypti. * Et grando & ignis miſta pa-
riter ferebantur: tantæque fuit magnitudinis,
quanta ante numquam apparuit in uniuerſa
Terra Aegypti ex quo gens illa condita eſt.
25 * Et percuſſit grando in omni terra Aegypti
cuncta quæ fuerunt in agris, ab homine uſque
ad iumentum: cunctamque herbam agri per-
cuſſit grando,& omne lignum regionis cõfre-
26 git. * Tantum in Terra Geſſen, ubi erant filij
27 Iſrael, grando non cecidit. * Miſitq. Pharao,
& uocauit Moyſen & Aaron, dicens ad eos:
Peccaui etiam nunc: Dominus iuſtus: ego &
28 populus meus, impij. * Orate Dominum ut
deſinant tonitrua Dei, & grando: ut dimittã
29 vos, & nequaquam hic ultra maneatis. * Ait
Moyſes: Cum egreſſus fuero de urbe, extendã
palmas meas ad Dominum,& ceſſabunt toni-
trua,& grando non erit: vt ſcias quia Domini
30 eſt terra: * noui autem quòd & tu, & ſerui tui
31 necdum timeatis Dominum Deum. * Linum
G ergo,& hordeum læſum eſt, eo quòd hordeũ
eſſet uirens, & linum iam folliculos germina-
32 ret: * triticum autem, & far nõ ſunt læſa, quia
33 ſerotina erant. * Egreſſuſq. Moyſes a Pharao-
ne ex urbe, tetendit manus ad Dominum: &
ceſſauerunt tonitrua & grando, nec ultra ſtil-
34 lauit pluuia ſuper terram. * Videns autẽ Pha-

§ Sap.16. e.16.& 19 d.19.

rao

rao quòd cessasset pluuia, & grando & toni-
35 trua, auxit peccatum: * & ingrauatum est cor
eius, & seruorum illius, & induratum nimis:
nec dimisit filios Israel, sicut praeceperat Do-
minus per manum Moysi.

CAP. X.

1 A ET dixit Dominus ad Moysen: Ingredere
ad Pharaonem: ego enim indurari cor
eius, & seruorum illius: ut faciam signa mea
2 haec in eo, * & narres in auribus filij tui, &
nepotum tuorum, quoties contriuerim Aegy-
ptios, & signa mea fecerim in eis: & sciatis
3 quia ego Dominus. * Introierunt ergo Moy-
ses & Aaron ad Pharaonem, & dixerunt ei:
Haec dicit Dominus Deus Hebraeorũ: Vsque-
quo non uis subijci mihi? dimitte populum
4 meum, ut sacrificet mihi. * ‖ Sin autẽ resistis, ‖ Sup. 16. b. 19.
B & non uis dimittere eum: ecce ego inducam
5 cras locustam in fines tuos: * quae operiat su-
perficiem terrae, ne quidquam eius appareat,
sed comedatur quod residuum fuerit grãdini.
corrodet enim omnia ligna quae germinant
6 in agris. * Et implebunt domos tuas, & ser-
uorum tuorum, & omnium Aegyptiorum:

quantā non uiderunt patres tui, & aui, ex quo
orti sunt super terram, usque in præsentē diē.
7 Auertitq. se, & egressus est a Pharaone. * Di-
xerunt autem serui Pharaonis ad eum: Vs-
quequo patiemur hoc scandalum? dimitte ho-
mines, ut sacrificent Domino Deo suo. nonne
8 uides quòd perierit Aegyptus? * Reuocaue-
C runtq. Moysen, & Aaron ad Pharaonem: qui
dixit eis: Ite, sacrificate Domino Deo uestro:
9 quinam sunt qui ituri sunt? * Ait Moyses:
Cum paruulis nostris, & senioribus pergemus,
cum filijs & filiabus, cum ouibus & armētis:
10 est enim sollemnitas Domini Dei nostri. * Et
respondit Pharao: Sic Dominus sit uobiscum,
quo modo ego dimittam uos, & paruulos ue-
stros. cui dubium est quòd pessime cogitetis?
11 * Non fiet ita, sed ite tantum uiri, & sacrifi-
cate Domino: hoc enim & ipsi petistis. Sta-
timque eiecti sunt de conspectu Pharaonis.
12 * Dixit autem Dominus ad Moysen: Extende
D manum tuam super terram Aegypti ad lo-
custam, ut ascendat super eam, & deuoret om-
13 nem herbā quæ residua fuerit grandini. * Et
extendit Moyses uirgam super terrā Aegypti:
& Dominus induxit uētum urentem tota die
illa, & nocte: & mane facto, uentus urens leua-
14 uit locustas. * Quæ ascenderunt super uniuer-
sam terram Aegypti: & sederunt in cunctis fi-
nibus Aegyptiorū innumerabiles, quales ante
illud tempus non fuerant, nec postea futuræ
15 sunt. * Operueruntq. uniuersam superficiem
E terræ, uastantes omnia. Deuorata est igitur
herba terræ, & quidquid pomorum in arbori-
bus fuit, quæ grando dimiserat: nihilq. om-
nino uirens relictum est in lignis, & in herbis
16 terræ, in cuncta Aegypto. * Quam ob rem fe-
stinus Pharao uocauit Moysen & Aaron, &
dixit eis: Peccaui in Dominum Deum uestrū,
17 & in uos. * Sed nunc dimittite peccatum mi-
hi etiam hac uice, & rogate Dominum Deum
uestrum, ut auferat a me mortem istam.
18 * Egressusq. Moyses de conspectu Pharaonis,
19 orauit Dominum. * Qui flare fecit ventum
F ab occidente vehementissimum, & arreptam
locustam proiecit in Mare rubrum: non remā-
sit ne vna quidem in cunctis finibus Aegypti.
20 * Et indurauit Dominus cor Pharaonis, nec
21 dimisit filios Israel. * Dixit autem Dominus
ad Moysen: Extende manum tuam in cælū: &
sint tenebræ super terram Aegypti tam den-
22 sæ, vt palpari queant. * Extenditq. Moyses
manum in cælum: & factæ sunt tenebræ horri-

biles in vniuersa terra Aegypti tribus die-
¶ Sap.17. a.2. 23 bus. * ¶ Nemo vidit fratrem suum, nec mo-
uit se de loco in quo erat: ¶ vbicumque autē
¶ Sap.18. a.1. 24 habitabant filij Israel, lux erat. * Vocauitq.
G Pharao Moysen & Aaron, & dixit eis: Ite, sa-
crificate Domino: oues tantum vestræ, & ar-
menta remaneant, paruuli vestri eant vobi-
25 scum. * Ait Moyses: Hostias quoque & holo-
causta dabis nobis, quæ offeramus Domino
26 Deo nostro. * Cuncti greges pergent nobiscū:
non remanebit ex eis vngula: quæ necessaria
sunt in cultum Domini Dei nostri: præsertim
cum ignoremus quid debeat immolari, do-
27 nec ad ipsum locum perueniamus. * Indura-
uit autem Dominus cor Pharaonis, & noluit
28 dimittere eos. * Dixitq. Pharao ad Moysen:
Recede a me, & caue ne vltra videas faciem
meam: quocumque die apparueris mihi, mo-
29 rieris. * Respondit Moyses: Ita fiet vt locutus
es, non videbo vltra faciem tuam.

CAP.

CAP. XI.

1 A ET dixit Dominus ad Moysen: Adhuc vna
plaga tangam Pharaonem & Aegyptum,
& post hæc dimittet vos, & exire compellet.
2 * ‖ Dices ergo omni plebi vt postulet vir ab | ‖ Sup. 3. g 22.
amico suo, & mulier a vicina sua vasa argen- | Inf. 12. e. 35.
3 tea, & aurea. * Dabit autem Dominus gra-

tiam populo suo coram Aegyptijs. ‖ Fuitq; | ‖ Ecc. 45. a.
Moyses vir magnus valde in terra Aegypti
coram seruis Pharaonis, & omni populo.
4 * Et ait; Hæc dicit Dominus: Media nocte
B egrediar in Aegyptum: * & morietur omne
5 primogenitum in terra Aegyptiorum, a pri-
mogenito Pharaonis qui sedet in solio eius,
vsque ad primogenitum ancillæ quæ est ad
mulam, & omnia primogenita iumentorum.
6 * Eritque clamor magnus in vniuersa terra
C Aegypti, qualis nec ante fuit, nec postea futu-
7 rus est. * Apud omnes autem filios Israel nõ
mutiet canis ab homine vsq; ad pecus: vt scia-
tis quanto miraculo diuidat Dominus Aegy-
8 ptios & Israel. * Descendentque omnes serui
D tui isti ad me, & adorabunt me, dicentes: Egre-
dere tu, & omnis populus qui subiectus est ti-
9 bi: post hæc egrediemur. * Et exiuit a Pharao-

ne iratus nimis. Dixit autem Dominus ad
Moysen: Non audiet vos Pharao vt multa si-
10 gna fiant in terra Aegypti. * Moyses autem
& Aaron fecerunt omnia ostenta quæ scripta
sunt, coram Pharaone. Et indurauit Dominus
cor Pharaonis, nec dimisit filios Israel de ter-
ra sua.

CAP. XII.

1 Dixit quoque Dominus ad Moysen, &
2 Aaron in terra Aegypti: * Mensis iste,
A vobis principium mensium: primus erit in
3 mensibus anni. * Loquimini ad vniuersum cœ-
tum filiorum Israel, & dicite eis: Decima die
mensis huius tollat vnusquisque agnum per
4 familias & domos suas. * Sin autem minor
est numerus vt sufficere possit ad vescendum
agnum, assumet vicinum suum qui iunctus
est domui suæ, iuxta numerum animarum
5 quæ sufficere possunt ad esum agni. * Erit au-
tem agnus absque macula, masculus, anni-
culus: iuxta quem ritum tolletis & hœdum.
6 * Et seruabitis eum vsque ad quartam deci-
mam diem mensis huius: immolabitq. eum
vniuersa multitudo filiorũ Israel ad vesperã.
7 * Et sument de sanguine eius, ac ponent super
B vtrumque postem, & in superliminaribus do-
8 morum, in quibus comedent illum. * Et edẽt
carnes nocte illa assas igni, & azymos panes
9 cum lactucis agrestibus. * Non comedetis ex
eo crudum quid, nec coctum aqua, sed tãtum
assum igni: caput cum pedibus eius & intesti-
10 nis vorabitis. * Nec remanebit quidquam ex
eo vsque mane. si quid residuum fuerit, igne
11 comburetis. * Sic autem comedetis illum:
Renes vestros accingetis, & calceamenta ha-
bebitis in pedibus, tenentes baculos in mani-
bus, & comedetis festinanter: est enim Phase
12 (id est transitus) Domini. * Et transibo per
terram Aegypti nocte illa, percutiamq. om-
ne primogenitum in terra Aegypti ab homi-
ne vsque ad pecus: & in cunctis dijs Aegypti
13 faciam iudicia, ego Dominus. * Erit autem
sanguis vobis in signum in ædibus in quibus
eritis: & videbo sanguinem, & transibo vos:
nec erit in vobis plaga disperdens quando per-
14 cussero Terram Aegypti. * Habebitis autem
C hunc diem in monumentum: & celebrabitis
eam sollemnem Domino in generationibus
15 vestris cultu sempiterno. * Septem diebus
azyma comedetis: in die primo non erit fer-
mentum in domibus vestris: quicumque co-
mederit fermentatum, peribit anima illa de
Israel, a primo die vsque ad diem septimum.
16 * Dies prima erit sancta atque sollemnis, &
dies septima eadem festiuitate venerabilis: ni-
hil operis facietis in eis, exceptis his, quæ ad
17 vescendum pertinent. * Et obseruabitis azy-
ma: in eadem enim ipsa die eduxam exercitũ
vestrum de terra Aegypti, & custodietis diem
istum in generationes vestras ritu perpetuo.
18 * † Primo mense, quartadecima die mensis † Leui. 23.
ad vesperam comedetis azyma vsque ad diẽ a. 5.
vigesimam primã eiusdem mensis ad vespe- Num. 28.
19 ram. * Septem diebus fermentum non inue- c. 16.
nietur in domibus vestris: qui comederit fer-
mentatum, peribit anima eius de cœtu Israel,
20 tam de aduenis quã de indigenis terræ. * Om-
D ne fermentatum non comedetis: in cunctis
21 habitaculis vestris edetis azyma. * Vocauit
autem Moyses omnes seniores filiorũ Israel,
& dixit ad eos: Ite tollentes animal per fami-
22 lias vestras, & immolate Phase. * Fascicu- Heb. 11. e.
lumq. hyssopi tingite in sanguine qui est in 28.
limine, & aspergite ex eo superliminare, &
vtrumque postem: nullus vestrum egrediatur
23 ostium domus suæ vsque mane. * Transibit
enim Dominus percutiens Aegyptios: cumq.
viderit sanguinem in superliminari, & in vtro-
que poste, transcendet ostium domus, & non
sinet percussorem ingredi domos vestras &
24 lædere. * Custodi verbum istud legitimum
25 tibi & filijs tuis vsq. in æternum. * Cumque
introieritis terram, quam Dominus daturus
est vobis vt pollicitus est, obseruabitis ceremo-
26 nias istas. * Et cum dixerint vobis filij ve-
27 stri: Quæ est ista religio? * dicetis eis: Victi-
ma transitus Domini est, quando transiuit su-
per domos filiorum Israel in Aegypto percu-
tiens Aegyptios, & domos nostras liberans.
28 Incuruatusq. populus adorauit. * Et egressi
filij Israel fecerunt sicut præceperat Domi-
29 nus Moysi & Aaron. * Factum est autem in
E noctis medio, percussit Dominus omne pri-
mogenitum in terra Aegypti, a primogeni-
to Pharaonis, qui in solio eius sedebat, † vs- † Sap. 18.
que ad primogenitum captiuæ quæ erat in car- b. 5. & 11.
cere, & omne primogenitum iumentorum. b. 15.
30 * Surrexitque Pharao nocte, & omnes serui
eius, cunctaq. Aegyptus: & ortus est clamor
magnus in Aegypto: neque enim erat domus
31 in qua non iaceret mortuus. * Vocatisque
Pharao, Moyse, & Aaron nocte, ait: Surgite
& egredimini a populo meo, vos & filij Is-
rael: ite, immolate Domino sicut dicitis.
32 * Oues vestras & armenta assumite vt petie-
33 ratis, & abeuntes benedicite mihi. * Vrge-
bantq. Aegyptij populum de terra exire ve-
34 lociter, dicentes: Omnes moriemur. * Tulit
igitur populus conspersam farinam antequã
fermentaretur: & ligans in pallijs, posuit su-
35 per humeros suos. * Feceruntque filij Israel
† sicut præceperat Moyses: & petierunt ab † Sup. 11.
Aegyptijs vasa argentea & aurea, vestemque a. 1.
36 plurimam. * Dominus autem dedit gratiam
populo coram Aegyptijs vt commodarent
37 eis: & spoliauerunt Aegyptios. * Profectique
F sunt filij Israel de Ramesse in Socoth, sexcen-
ta fere millia peditum virorum, absque par-
38 uulis. * Sed & vulgus promiscuum innume-
rabile ascendit cum eis, oues & armenta &

animan-

39 animantia diuersi generis multa nimis. * Co
xeruntq. farinam, quam dudum de Aegypto
conspersam tulerant:& fecerunt subcineritios
panes azymos: neque enim poterant fermen-
tari cogentibus exire Aegyptiis,& nullam fa
cere sinentibus morã: nec pulmenti quidquã
40 occurrerat præparare. * Habitatio autem fi-
liorum Israel qua manserunt in Aegypto,fuit
41 quadringentorum triginta annorum. * Qui-
bus expletis, eadẽ die egressus est omnis exer-
42 citus Domini de terra Aegypti.* Nox ista est
obseruabilis Domino, quando eduxit eos de
terra Aegypti:hanc obseruare debent omnes
43 filij Israel in generationibus suis. * Dixitque
G Dominus ad Moysen & Aaron: Hæc est reli
gio Phase: Omnis alienigena non comedet ex
44 eo. * Omnis autem seruus emptitius circum-
45 cidetur, & sic comedet. * Aduena & merce-
‖ Num.9. b.12. 46 narius non edent ex eo. * ‖ In vna domo co-
medetur, nec efferetis de carnibus eius foras,
‖ Ioan.19 f.36. 47 ‖ nec os illius confringetis.* Omnis cœtus fi-
48 liorum Israel faciet illud. * Quòd si quis pere
grinorum in vestram voluerit transire colo-
niam,& facere Phase Domini, circumcidetur
prius omne masculinum eius, & tunc rite ce-
lebrabit:eritq. sicut indigena terræ: si quis au
tem circumcisus non fuerit, non vescetur ex
49 eo. * Eadem lex erit indigenæ & colono qui
50 peregrinatur apud vos. * Feceruntq. omnes
filij Israel sicut præceperat Dominus Moysi
51 & Aaron. * Et eadem die eduxit Dominus fi
lios Israel de terra Aegypti per turmas suas.

CAP. XIII.

‖ Inf. 34. c.9. 1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, di-
2 cens:* ‖ Sanctifica mihi omne primoge-
A nitum quod aperit vuluam in filijs Israel, tã Num.8.c.
de hominibus quàm de iumentis: mea sunt 16.
3 enim omnia. * Et ait Moyses ad populum: Luc.2. d.
Mementote diei huius in qua egressi estis de 23.
Aegypto & de domo seruitutis, quoniam in Leu.27.c.
manu forti eduxit vos Dominus de loco isto: 26.
vt non comedatis fermentatum panem.
4 * Hodie egredimini mense nouarum frugũ.
5 * Cumq. introduxerit te Dominus in Terrã
Chananæi,& Hethæi,& Amorrhæi,& Heuæi,
& Iebusæi, quam iurauit patribus tuis vt da-
ret tibi, terram fluentem lacte & melle, cele-
brabis hunc morem sacrorum mense isto.
6 * Septem diebus vesceris azymis:& in die se-
7 ptimo erit sollemnitas Domini. * Azyma co
medetis septem diebus:non apparebit apud te
aliquid fermentatum, nec in cunctis finibus
8 tuis. * Narrabisq. filio tuo in die illo,dicens:
B Hoc est quod fecit mihi Dominus quando
9 egressus sum de Aegypto. * Et erit quasi si-
gnum in manu tua, & quasi monumentum
ante oculos tuos: & vt lex Domini semper sit
in ore tuo, in manu enim forti eduxit te Do-
10 minus de Aegypto. * Custodies huiuscemodi
cultum statuto tempore a diebus in dies.
11 * Cumq. introduxerit te Dominus in terrã
Chananæi,sicut iurauit tibi & patribus tuis,&
12 dederit tibi eam: * ‖ separabis omne quod ‖ Inf. 22.
aperit vuluam Domino,& quod primitiuum d.29.& 34
est in pecoribus tuis: quidquid habueris ma- c.19.
13 sculini sexus, consecrabis Domino. * Primo- Eze.44.g.
genitum asini mutabis oue:quod si non rede- 30.
meris,interficies. Omne autem primogenitũ
14 hominis de filijs tuis, pretio redimes. * Cũq.
C interrogauerit te filius tuus cras,dicens:Quid
est hoc? respondebis ei: In manu forti eduxit
nos Dominus de terra Aegypti,de domo ser-

15 uitutis. * Nam cum induratus esset Pharao,
& nollet nos dimittere, occidit Dominus om
ne primogenitum in Terra Aegypti a primo-
genito hominis vsque ad primogenitum
iumentorum: idcirco immolo Domi-
no omne quod aperit vuluam masculini
sexus, & omnia primogenita filiorum meorũ
16 redimo. * Erit igitur quasi signum in manu
tua, & quasi appensum quid, ob recordatio-
nem, inter oculos tuos: eo quòd in manu forti

17 eduxit nos Dominus de Aegypto. * Igitur
cum emisisset Pharao populum, non eos du-
xit Deus per viam Terræ Philisthijm quæ vi-
cina est: reputans ne forte pœniteret eum, si
vidisset aduersum se bella consurgere, & re-
18 uerteretur in Aegyptum. * Sed circumduxit
D per viam deserti, quæ est iuxta Mare rubrũ:
& armati ascenderunt filij Israel de Terra
19 Aegypti. * Tulit quoque Moyses ossa Ioseph
secum: eo quòd adiurasset filios Israel, dicens:
‖ Visitabit vos Deus, efferte ossa mea hinc vo-
20 biscum. * Profectiq. de Socoth castrametati
sunt in Etham in extremis finibus solitudi-
21 nis. * ‖ Dominus autem præcedebat eos ad
ostendendam viam per diem in columna nu-
bis, & per noctem in columna ignis: vt dux es-
22 set itineris vtroque tempore. * ‖ Numquam
defuit columna nubis per diem, nec colum-
na ignis per noctem, coram populo.

‖ Gen. 50. d. 15.
‖ Nu. 14. c. 21.
1. Cor. 10. a. 1.
‖ Neh. 9. d. 19.

CAP.

CAP. XIIII.

1 LOcutus est autem Dominus ad Moysen,
A dicens: * Loquere filijs Israel: Reuersi
2 castrametentur e regione Phihahiroth quę est
inter Magdalum & mare contra Beelsephon:
in conspectu eius castra ponetis super mare.
3 * Dicturusq. est Pharao super filij Israel: Coar
ctati sunt in terra, conclusit eos desertum.
4 * Et indurabo cor eius, ac persequetur vos: &
glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu
eius. scientq. Aegyptij quia ego sum Domi-
5 nus. Feceruntque ita. * Et nunciatum est regi
B Aegyptiorum quod fugisset populus: immu-
tatumq. est cor Pharaonis & seruorū eius su-
per populo, & dixerūt: Quid voluimus facere
vt dimitteremus Israel, ne seruiret nobis?
6 * Iunxit ergo currū, & omnem populū suum
7 assumpsit secum. * Tulitq. sexcentos currus
electos; & quidquid in Aegypto curruū fuit:
8 & duces totius exercitus. * Indurauitq: Do-
minus cor Pharaonis regis Aegypti, & perse-
cutus est filios Israel: at illi egressi erant in
9 manu excelsa. * ‡ Cumque persequerentur
Aegyptij vestigia praecedentium, repererunt
eos in castris super mare: omnis equitatus &
currus Pharaonis, & vniuersus exercitus erant
10 in Phihahiroth contra Beelsephon. * Cumq
C appropinquasset Pharao, leuantes filij Israel
oculos, viderunt Aegyptios post se: & timue-
11 runt valde: clamaueruntq. ad Dominum, * &
dixerunt ad Moysen: Forsitan non erant se-
pulchra in Aegypto, ideo tulisti nos vt more-
remur in solitudine: quid hoc facere voluisti,
12 vt educeres nos ex Aegypto? * Nonne iste est
sermo, quem loquebamur ad te in Aegypto,
dicentes: Recede a nobis, vt seruiamus Aegy-
ptijs? multo enim melius erat seruire eis,
13 quam mori in solitudine. * Et ait Moyses ad
populum: Nolite timere: state, & videte ma-
gnalia Domini quæ facturus est hodie: Aegy-
ptios enim, quos nunc videtis, nequaquam vl-
14 tra videbitis vsque in sempiternum. * Do-
minus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis.
15 * Dixitq. Dominus ad Moysen: Quid clamas
D ad me? Loquere filijs Israel vt proficiscantur
16 * Tu autem eleua virgam tuam, & extende
manum tuam super mare, & diuide illud: vt
gradiantur filij Israel in medio mari per sic
17 cum. * Ego autem indurabo cor Aegyptio-
rum vt persequantur vos: & glorificabor in
Pharaone, & in omni exercitu eius, & in curri-
18 bus & in equitibus illius. * Et scient Aegyptij
quia ego sum Dominus cum glorificatus fue-
ro in Pharaone, & in curribus atque in equiti
19 bus eius. * Tollensq. se angelus Dei, qui præ-
cedebat castra Israel, abijt post eos: & cum eo
pariter columna nubis, priora dimittens, post
20 tergum * stetit, inter castra Aegyptiorum &
E castra Israel: & erat nubes tenebrosa, &
illuminans noctem, ita vt ad se inuicem to-
to noctis tempore accedere non valerent.
21 * Cumque extendisset Moyses manum super
mare, abstulit illud Dominus flante vento ve-
hementi & vrente tota nocte, & vertit in sic-
22 cum: diuisaq; est aqua. * ‡ Et ingressi sunt filij
Israel per medium sicci maris: erat enim aqua
23 quasi murus a dextra eorum & læua. * Perse-
quentesq. Aegyptij ingressi sunt post eos, &
omnis equitatus Pharaonis, currus eius & equi-
24 tes per medium maris. * Iamq; aduenerat vigilia

‡ 1.Mac.4 a.9. Luc.24.b.6

‡ Psal. 77. b.13: & 104 d.36. Psal. 113. a.3. Heb.11.d 29.

F matutina, ‡ & ecce respiciens Dominus su-
per castra Aegyptiorum per columnam ignis

‡ Sap.18. b.15.

25 & nubis, interfecit exercitum eorum: * & sub-
uertit rotas curruum, ferebanturq. in profun-
dum. Dixerunt ergo Aegyptij: Fugiamus Is-
raelem: Dominus enim pugnat pro eis contra
26 nos. * Et ait Dominus ad Moysen: Extende
manum tuam super mare, vt reuertantur aquæ
ad Aegyptios super currus & equites eorum.
27 * Cumq. extendisset Moyses manum contra
mare, reuersum est primo diluculo ad prio-
rem locum: fugientibusq. Aegyptijs occurre-
runt aquæ, & inuoluit eos Dominus in me-
28 dijs fluctibus. * Reuersæq. sunt aquæ, & oper-
G uerunt currus & equites cuncti exercitus Pha-
raonis, qui sequentes ingressi fuerant mare:
29 nec vnus quidem superfuit ex eis. * Filij au-
tem Israel perrexerunt per medium sicci ma-
ris, & aquæ eis erant quasi pro muro a dextris
30 & a sinistris: * liberauitq. Dominus in die il-
31 la Israel de manu Aegyptiorum. * Et vide-
runt Aegyptios mortuos super littus maris, &
manum magnam quam exercuerat Dominus
contra eos: timuitq. populus Dominum, &
crediderunt Domino, & Moysi seruo eius.

CAP. XV.

1 TVnc cecinit Moyses & filij Israel carmen
A hoc Domino, & dixerunt:
Cantemus Domino: gloriose enim magni-
ficatus est, equum & ascensorem deiecit in
mare.
2 * Fortitudo mea, & laus mea Dominus,
& factus est mihi in salutem: iste Deus meus,
& glorificabo eum: Deus patris mei, & exal-
tabo eum.
3 * Dominus quasi vir pugnator, omnipo-
tens nomen eius.
4 * Currus Pharaonis & exercitum eius pro-
iecit in mare: electi principes eius submersi
sunt in Mari rubro.
5 * Abyssi operuerunt eos, descenderunt in
profundum quasi lapis.
6 * Dextera tua Domine magnificata est in for
titudine: dextera tua, Domine, percussit ini-
micum.
7 * Et in multitudine gloriæ tuæ deposuisti
aduersarios tuos: misisti iram tuam, quæ de-
uorauit eos sicut stipulam.
8 * Et in spiritu furoris tui congregatæ sunt
B aquæ: stetit vnda fluens, cõgregatæ sunt abyssi
in medio mari.
9 * Dixit inimicus: Persequar & comprehen
dam, diuidã spolia, implebitur anima mea:
euaginabo gladium meum, interficiet eos ma
nus mea.
10 * Flauit spiritus tuus, & operuit eos mare:
submersi sunt quasi plumbum in aquis ve-
hementibus.
11 * Quis similis tui in fortibus Domine? quis
similis tui, magnificus in sanctitate, terribilis
atque laudabilis, faciens mirabilia?
12 * Extẽdisti manũ tuã, & deuorauit eos terra.
13 * Dux fuisti in misericordia tua populo quẽ
redemisti: & portasti eum in fortitudine tua,
ad habitaculum sanctum tuum.
14 * Ascenderunt populi, & irati sunt: dolores
obtinuerunt habitatores Philisthijm.
15 * Tunc conturbati sunt principes Edom, ro-
bustos Moab obtinuit tremor: obriguerunt
omnes habitatores Chanaan.
16 * Irruat super eos formido & pauor, in ma-
gnitudine brachij tui: fiant immobiles quasi
lapis, donec pertrãseat populus tu9. Dñe, donec
C pertranseat populus tuus iste, quẽ possedisti.

17 * Introduces eos, & plantabis in monte hereditatis tuæ, firmissimo habitaculo tuo quod
operatus es Domine: sanctuarium tuum Domine, quod firmauerunt manus tuæ.
18 * Dominus regnabit in æternum & vltra.
19 * Ingressus est enim eques Pharao cum curribus & equitibus eius in mare: & reduxit super eos Dominus aquas maris: filij autem Israel ambulauerunt per siccum in medio eius.
20 * Sumpsit ergo Maria prophetissa, soror Aaron, tympanum in manu sua: egressæque
sunt omnes mulieres post eam cum tympa-
21 nis & choris, * quibus præcinebat dicens: Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est, equum & ascensorem eius deiecit in ma-
22 re. * Tulit autem Moyses Israel de mari ru-
D bro, & egressi sunt in desertum Sur: ambulaueruntq. tribus diebus per solitudinem, & nō
23 inueniebant aquam. * Et venerunt in Mara, nec poterant bibere aquas de Mara, eo quòd essent amaræ: vnde & congruum loco nomē imposuit, vocans illum Mara, id est,

24 amaritudinem. * Et murmurauit populus
25 contra Moysen, dicens: Quid bibemus? * At ille clamauit ad Dominum. qui ostendit ei lignum: quod cum misisset in aquas, in dulcedinē versæ sunt. ibi constituit ei præcepta,
26 atque iudicia, & ibi tentauit eum, * dicens: Si audieris vocem Domini Dei tui, & quod rectum est coram eo feceris, & obedieris mandatis eius, custodierisque omnia præcepta illius, cunctum languorem, quem posui in Aegypto, non inducam super te: ego
27 enim Dominus sanator tuus. * ¶Venerunt autem in Elim filij Israel, vbi erant duodecim fontes aquarum, & septuaginta palmæ: & castrametati sunt iuxta aquas.

¶ Iudith. 5.c.15.
¶ Eccl. 38. a.3.
¶ Nu. 33. b.9.

CAP. XVI.

1 Profectique sunt de Elim, & venit omnis
A multitudo filiorum Israel in desertum Sin, quod est inter Elim & Sinai: quintodecimo die mensis secundi, postquam egressi
2 sunt de terra Aegypti. * Et murmurauit omnis congregatio filiorum Israel contra Moy-
3 sen & Aaron in solitudine. * Dixeruntq. filij Israel ad eos: Vtinam mortui essemus per manum Domini in terra Aegypti, quando sede-
bamus super ollas carnium, & comedebamus panem in saturitate: cur eduxistis nos in desertum istud, vt occideretis omnem multitu-
4 dinem fame? * Dixit autem Dominus ad
B Moysen: Ecce, ego pluam vobis panes de cælo: egrediatur populus, & colligat quæ sufficiunt per singulos dies: vt tentem eum vtrum
5 ambulet in lege mea, an non. * Die autem sexto parent quod inferant: & sit duplum quam colligere solebant per singulos dies.
6 * Dixeruntq. Moyses & Aaron ad omnes filios Israel: Vespere scietis quòd Dominus eduxerit
7 vos de terra Aegypti: * & mane videbitis gloriam Domini: audiuit enim murmur vestrum contra Dominum: nos vero quid sumus, quia
8 mussitastis contra nos. * Et ait Moyses: Dabit vobis Dominus vespere carnes edere, & mane panes in saturitate: eo quòd audierit murmurationes vestras quibus murmurati estis contra eum, nos enim quid sumus? nec
C contra nos est murmur vestrum, sed contra
9 Dominum. * Dixit quoque Moyses ad Aaron: Dic vniuersæ congregationi filiorum Israel: Accedite coram Domino: audiuit enim mur-
10 mur vestrum. * Cumq. loqueretur Aaron ad omnem cœtum filiorum Israel, respexerunt

¶ Sap. 11. a.2.

ad solitudinem: & ecce gloria Domini appar-
11 uit in nube. * Locutus est autem Dominus ad
12 Moysen, dicens: * ‖ Audiui murmurationes
filiorum Israel, loquere ad eos: Vespere come-
detis carnes, & mane saturabimini panibus.
scietisq. quòd ego sum Dominus Deus vester.
13 * Factum est ergo vespere, & ascendens co
turnix, cooperuit castra: mane quoque ros ia-

14 cuit per circuitum castrorum. * Cumq. ope-
D ruisset superficiem terrę, ‖ apparuit in solitu-
dine minutum, & quasi pilo tusum in simili-
15 tudinē pruinæ super terram. * Quod cum vi-
dissent filij Israel, dixerunt ad inuicē: Manhu?
quod significat: Quid est hoc? ignorabant
enim quid esset. Quibus ait Moyses: ‖ Iste est
panis, quem Dominus dedit vobis ad vescen-
16 dum. * Hic est sermo, quem præcepit Domi-
nus: Colligat vnusquisque ex eo quantum ‖ 1. Cor.
sufficit ad vescendum: gomor per singula ca- 10.a.3.
pita, iuxta numerum animarum vestrarum
17 quæ habitant in tabernaculo sic tolletis. * Fe-
ceruntq. ita filij Israel: & collegerunt, alius
18 plus, alius minus. * Et mensi sunt ad mensu-
E ram gomor: ‖ nec qui plus collegerat, habuit ‖ 2. Cor.
amplius: nec qui minus parauerat, reperit b.15.
minus: sed singuli iuxta id quod edere pote-

rant,

19 rant, congregauerunt. * Dixitque Moyſes ad

20 eos: Nullus relinquat ex eo in mane. * Qui nō

audierunt eum, ſed dimiſerunt quidam ex eis
vſque mane, & ſcatere cœpit vermibus, atque
computruit: & iratus eſt contra eos Moyſes.
21 * Colligebant autem mane ſinguli, quantum
ſufficere poterat ad veſcendum: cumque in-
22 caluiſſet ſol, liqueſiebat. * In die autem ſexta
collegerunt cibos duplices, id eſt, duo gomor
per ſingulos homines: venerunt autem omnes
principes multitudinis, & narrauerũt Moyſi.
23 * Qui ait eis: Hoc eſt quod locutus eſt Domi-
nus: Requies ſabbati ſanctificata eſt Domino
cras. quodcumque operandum eſt, facite: &
quæ coquenda ſunt coquite: quidquid autem
reliquum fuerit, reponite vſque in mane.
24 * Feceruntq. ita vt præceperat Moyſes, & nō
computruit, neque vermis inuentus eſt in eo.
25 * Dixitq. Moyſes: Comedite illud hodie, quia
F ſabbatum eſt Domini: non inuenietur hodie
26 in agro. * Sex diebus colligite: in die autem
ſeptimo ſabbatum eſt Domini, idcirco non
27 inuenietur. * Venitque ſeptima dies: & egreſ-
ſi de populo vt colligerent, non inuenerunt.

28 * Dixit autem Dominus ad Moys. n: Vsque-
quo non vultis custodire mandata mea, & le-
29 gem meam? * Videte quòd Dominus dederit
vobis sabbatum, & propter hoc die sexta tri-

buit vobis cibos duplices : maneat vnusquis-
que apud semetipsum, nullus egrediatur de
30 loco suo die septimo. * Et sabbatizauit popu
31 lus die septimo. * Appellauitq. domus Israel
nomen eius Man: quod erat quasi semen co-
riandri album, gustusq. eius quasi similæ cũ
32 melle. * Dixit autem Moyses: Iste est sermo,
que a præcepit Dominus: Imple gomor ex
eo, & custodiatur in futuras retro generatio-
G nes: vt nouerint panem, quo alui vos in soli-
tudine, quando educti estis de terra Aegypti.
33 * Dixitq. Moyses ad Aaron: Sume vas vnũ,
& mitte ibi Man, quantum potest capere go
mor: & repone coram Domino ad seruandũ
34 in generationes vestras, * sicut præcepit Do-
minus Moysi. Posuitq. illud Aaron in taber-

naculo

Neh. 9. 35 naculo reseruandum. * ‖ Filij autem Israel ti sunt, vsquequo tangerent fines terræ Cha-
d.13. comederunt Man quadraginta annis, donec
Iudith. 5. venirent in terram habitabilem: hoc cibo ali-
..15.
36 naan. * Gomor autem decima pars est
Ephi.

CAP. XVII.

1 IGitur profecta omnis multitudo filiorum
A Israel de deserto Sin per mansiones suas,
iuxta sermonem Domini, castrametati sunt
in Raphidim, vbi non erat aqua ad bibendū
2 populo. * ‖ Qui iurgatus contra Moysen, ait:
Num. 20. Da nobis aquam, vt bibamus. Quibus respon
a.4. dit Moyses: Quid iurgamini contra me? cur
3 tentatis Dominum? * Sitiuit ergo ibi popu-
lus præ aquæ penuria, & murmurauit contra
Moysen, dicens: Cur fecisti nos exire de Ægy
pto, vt occideres nos, & liberos nostros, ac iu-
4 menta siti? * Clamauit autem Moyses ad
B Dominum, dicens: Quid faciā populo huic?
5 adhuc paululum, & lapidabit me. * Et ait
Dominus ad Moysen: Antecede populum, &
‖ Sap. 14. sume tecum de senioribus Israel: & virgam
c.30. qua ‖ percussisti fluuium, tolle in manu tua,
Psal. 77. b. 6 & vade. * En ego stabo ibi coram te, supra
15. petram Horeb: percutiesque petram,
1. Cor. 10. & exibit ex ea aqua, vt bibat populus.
a.4. Fecit Moyses ita coram senioribus Israel:
7 * & vocauit nomen loci illius, Tentatio pro-
pter iurgium filiorum Israel, & quia tentaue
C runt Dominum, dicentes: Est ne Dominus in
8 nobis, an non? * ‖ Venit autem Amalec, & ‖ Iudith
9 pugnabat contra Israel in Raphidim. * Di- 4.d.12.
xitq. Moyses ad Iosue: Elige viros: & egres- Sap.11.a
sus, pugna contra Amalec: cras ego stabo in 3.
vertice collis, habens virgam Dei in manu Deut. 25
10 mea. * Fecit Iosue vt locutus erat Moyses, & d 17.
pugnauit contra Amalec: Moyses autem &
Aaron, & Hur ascenderunt super verticem
11 collis. * Cumq. leuaret Moyses manus, vince
bat Israel: sin autem paululum remisisset, su-
12 perabat Amalec. * Manus autē Moysi erant
graues: sumentes igitur lapidem, posuerunt
subter eum, in quo sedit: Aaron autem & Hur
sustentabant manus eius ex vtraque parte. Et
D factum est vt manus illius non lassarentur
13 vsque ad occasum solis. * Fugauitque Iosue
14 Amalec, & populum eius in ore gladij. * Di-
xit autem Dominus ad Moysen: Scribe hoc
ob monimentum in libro, & trade auribus Io
sue: delebo enim memoriam Amalec sub cæ-
15 lo. * Aedificauitq. Moyses altare: & vocauit

nomen

nomen eius, Dominus exaltatio mea, dicens:
16 * Quia manus solij Domini, & bellum Do-
mini erit contra Amalec, a generatione in
generationem.

CAP. XVIII.

1 A CVmq. audisset Iethro, sacerdos Madian,
cognatus Moysi, omnia quæ fecerat
Deus Moysi, & Israeli populo suo, & quòd
2 eduxisset Dominus Israel de Aegypto: * tu-
lit Sephoram vxorem Moysi quam remise-
3 rat: * & duos filios eius, quorũ vnus vocaba-
tur Gersam, dicente patre: ‡ Aduena fui in
4 terra aliena. * Alter verò Eliezer: Deus enim,
ait, patris mei adiutor meus, & eruit me de
5 gladio Pharaonis: * Venit ergo Iethro cogna
tus Moysi, & filij eius, & vxor eius ad Moy-
sen in desertum, vbi erat castrametatus iuxta
6 montem Dei. * Et mandauit Moysi, di-
cens: Ego Iethro cognatus tuus venio ad te,
7 & vxor tua, & duo filij tui cum ea. * Qui
egressus in occursum cognati sui, ado-
rauit, & osculatus est eum: salutaueruntque
B se mutuo verbis pacificis. Cumq; intrasset ta
8 bernaculum, * narrauit Moyses cognato suo
cuncta quæ fecerat Dominus Pharaoni, &
Aegyptiis propter Israel: vniuersumq. labo-
rem, qui accidisset eis in itinere, & quòd libe-

rauerat

9 rauerat eos Dominus. * Lætatusq. est Iethro
super omnibus bonis, quæ fecerat Dominus
Israeli, eo quòd eruisset eum de manu Aegy-
10 ptiorum, * & ait: Benedictus Dominus, qui li-
berauit vos de manu Aegyptiorum, & de ma-
nu Pharaonis, qui eruit populum suum de
11 manu Aegypti. * Nunc cognoui, quia magnus
Dominus super omnes deos: eo quòd ‖ super- ‖ Sup.1
12 be egerint contra illos. * Obtulit ergo Iethro 4.10.c.1
cognatus Moysi holocausta & hostias Deo: d.& 51.
C veneruntque Aaron & omnes seniores Israel, 7.d.18.
vt comederent panem cum eo coram Deo. 14.b.8.
13 * Altera autem die sedit Moyses vt iudicaret
populum, qui assistebat Moysi a mane vsque

14 ad vesperam. * Quod cum vidisset cognatus
eius, omnia scilicet quæ agebat in populo, ait:
Quid est hoc quod facis in plebe? cur solus se-
des, & omnis populus præstolatur de mane
15 vsque ad vesperam? * Cui respondit Moyses:
Venit ad me populus quærēs sententiam Dei.
16 * Cumq. acciderit eis aliqua disceptatio, ve-
niunt ad me vt iudicem inter eos, & ostēdam
17 præcepta Dei, & leges eius. * At ille: Non bo-
18 nam, inquit, rem facis: * stulto labore consu-
meris & tu, & populus iste qui tecum est: vl-
‖ Deut.1. tra vires tuas est negotium, ‖ solus illud
b.12. 19 non poteris sustinere. * Sed audi verba mea
atque consilia, & erit Deus tecum. Esto tu po-
pulo in his quæ ad Deum pertinent, vt referas
20 quæ dicuntur ad eum: * ostendasque populo
ceremonias & ritum colendi, viamq. per quā
ingredi debeant, & opus quod facere debeant.
21 * Prouide autem de omni plebe viros poten-
D tes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, &
qui oderint auaritiam, & constitue ex eis tri-
bunos, & centuriones, & quinquagenarios, &
22 decanos * qui iudicent populum omni tem-
pore: quidquid autem maius fuerit, referant
ad te, & ipsi minora tantummodo iudicent:
23 leuiusq. sit tibi, partito in alios onere. * Si hoc
feceris, implebis imperium Dei, & præcepta
eius poteris sustentare: & omnis hic populus
24 reuertetur ad loca sua cum pace. * Quibus au-
ditis, Moyses fecit omnia quæ ille suggesserat.
25 * Et electis viris strenuis de cuncto Israel, cō-
stituit eos principes populi, tribunos, & centu-
26 riones, & quinquagenarios, & decanos. * Qui
iudicabant plebem omni tempore: quidquid
autem grauius erat, referebant ad eum, faci-
27 liora tantummodo iudicantes. * Dimisitque
cognatum suum: qui reuersus abijt in ter-
ram suam.

CAP. XIX.

1 MEnse tertio egressionis Israel de terra Nu. 33.c.
A Aegypti, in die hac venerunt in solitu- 19.
2 dinem Sinai. * Nam profecti de Raphidim,
& peruenientes vsque in desertum Sinai, ca-
strametati sunt in eodem loco, ibiq. Israel fi-
3 xit tentoria e regione montis. * ‖ Moyses au- ‖ Act.7.c.
tem ascendit ad Deum, vocauitq. eum Do- 28.
minus de monte, & ait: Hæc dices domui Ia-
4 cob, & annunciabis filijs Israel: * Vos ipsi vi-
distis, quæ fecerim Aegyptijs, quo modo por-
tauerim uos super alas aquilarum, & assum-
5 pserim mihi. * ‖ Si ergo audieritis vocem ‖ Deut.29
meam, & custodieritis pactum meum, eritis a.2.
mihi in peculium de cunctis populis: ‖ mea ‖ Psal.23.
6 est enim omnis terra. * ‖ Et vos eritis mihi a.1.
B in regnum sacerdotale, & gens sancta. hæc sūt ‖ 1.Pet.2.
7 verba quæ loqueris ad filios Israel. * Venit b.9.
Moyses: & conuocatis maioribus natu popu-
li, exposuit omnes sermones quos mādauerat

8 Dominus.* Respōditq. omnis populus simul.
Cuncta quæ locutus est Dominus, faciemus.
Cumque retulisset Moyses verba populi ad
9 Dominum, * ait ei Dominus: Iam nunc ve-

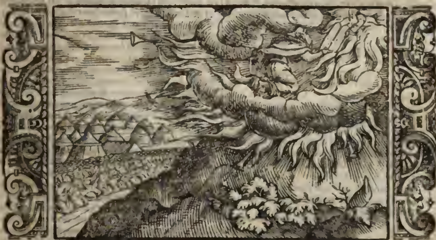
niam ad te in caligine nubis, vt audiat me po-
pulus loquentem ad te, & credat tibi in perpe-
tuum. Nunciauit ergo Moyses verba populi
10 ad Dominum. * Qui dixit ei: Vade ad popu-
lum, & sanctifica illos hodie, & cras, lauentq.
11 vestimenta sua. * Et sint parati in diem ter-
tium: in die enim tertia descendet Domi-
nus coram omni plebe super montem Sinai.
12 * Constituesq. terminos populo per circui-
C tum, & dices ad eos: Cauete ne ascendatis in
montem, ‖ nec tangatis fines illius: omnis qui
13 tetigerit montem, morte morietur. * Manus
non tanget eum, sed lapidibus opprimetur,
aut confodietur iaculis; siue iumentum fue-
rit, siue homo, non viuet. cum cœperit clan-
gere buccina, tunc ascendant in montem.
14 * Descenditq. Moyses de monte ad populum,
& sanctificauit eū. Cumq. lauissent vestiméta
15 sua, * ait ad eos: Estote parati in diē tertiū, &
16 ne appropinquetis vxoribus vestris.* Iāq. ad-
uenerat tertius dies, & mane inclaruerat: & ec
ce cœperūt audiri tonitrua, ac micare fulgura,
& nubes densissima operire montē, clangorq.
buccinæ vehementius perstrepebat: & timuit
17 populus q̄ erat in castris.* Cūq. eduxisset eos
Moyses in occursum Dei de loco castrorum,

steterunt

‖ Deut. 4. b.11.

18 ſteterunt ad radices montis. * ‖ Totus autem
D mons Sinai fumabat: eo quòd deſcendiſſet
Dominus ſuper eum in igne, & aſcenderet fu
mus ex eo quaſi de fornace: eratque omnis
19 mons terribilis. * Et ſonitus buccinæ paula-
tim creſcebat in maius, & prolixius tendeba-
tur: Moyſes loquebatur, & Deus reſpondebat
20 ei. * Deſcendi q. Dominus ſuper montem
Sinai in ipſo montis vertice, & vocauit Moy-
ſen in cacumen eius. Quò cum aſcendiſſet,
21 * dixit ad eum: Deſcende, & conteſtare popu
lum: ne forte velit tranſcendere terminos ad
videndum Dominum, & pereat ex eis plurima
22 ma multitudo. * Sacerdotes quoque qui acce-
dunt ad Dominum, ſanctificentur, ne percu-
23 tiat eos. * Dixitq. Moyſes ad Dominum: Nõ
poterit vulgus aſcendere in montem Sinai: tu
enim teſtificatus es, & iuſſiſti, dicens: Pone ter-
24 minos circa mõtem, & ſanctifica illum. * Cui
ait Dominus: Vade, deſcende: aſcendesq. tu, &
Aaron tecum. ſacerdotes autem & populus ne
tranſeant terminos, nec aſcendant ad Domi-
25 num, ne forte interficiat illos. * Deſcenditq.
Moyſes ad populum, & omnia narrauit eis.

CAP. XX.

1 LOcutusq. eſt Dominus cunctos ſermones
2 hos: * Ego ſum Dominus Deus tuus, qui
A eduxi te de terra Aegypti, de domo ſeruitu-
3 tis. * Non habebis deos alienos coram me.
4 * ‖ Non facies tibi ſculptile, neque omnem

Psal.80.c. / 96.b.7 / Leui.26.a.1. / Deut.4.c.15. / Iof.24. d.14. / ‖ Deut.5.b.11. / Leuit.19.c.12. / Matt.5. e.27. / ‖ Ezec.20 b.12. / Deut.5.b.13. / Inf.31. b.14. / ‖ Gen. 2.a.2. / ‖ Deut.5.b.16. / Mat.15.a.4. / Eph. 6. a.2. / ‖ Matt.5.c.16. / ‖ Ro.7.b.7.13.c.9. / Heb. 12.e.18. / Deut. 18.c.16. / ‖ Inf. 27.b.8. 38.a.7. / ‖ Deut.27 a.5. / Iof. 8.f.31 / Deut. 15.c.12.

similitudinem quæ est in cælo desuper, & quæ
in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in
5 aquis sub terra. * Non adorabis ea, neque co-
les: ego sum Dominus Deus tuus fortis, zelo-
tes, visitans iniquitatem patrum in filios, in
tertiam & quartam generationem eorum qui
6 oderunt me: * & faciens misericordiam in
B millia his qui diligunt me, & custodiunt præ-
7 cepta mea. * ‖ Non assumes nomen Domini
Dei tui in vanum. nec enim habebit insontem
Dominus eũ qui assumpserit nomen Domini
8 Dei sui frustra. * ‖ Memento vt diem sabbati
9 sanctifices. * Sex diebus operaberis, & facies
10 omnia opera tua. * Septimo autem die sab-
batum Domini Dei tui est: non facies omne
opus in eo, tu, & filius tuus & filia tua, seruus
tuus & ancilla tua, iumentum tuum, & adue-
11 na qui est intra portas tuas. * ‖ Sex enim die-
bus fecit Dominus cælum & terram, & ma-
re, & omnia quæ in eis sunt, & requieuit in
die septimo, idcirco benedixit Dominus diei
12 sabbati, & sanctificauit eum. * ‖ Honora pa-
C trem tuum & matrem tuam, vt sis longæuus
13 super terrã, q̃ Dñs Deus tuus dabit tibi. * ‖
14 Non occides. * Non mœchaberis. * Non fur
15 tum facies. * Non loqueris contra proximũ
16 tuum falsum testimonium. * ‖ Non concu-
17 pisces domum proximi tui: nec desiderabis
vxorem eius, non seruum, non ancillam, non
bouem, non asinum, nec omnia quæ illius
18 sunt. * Cunctus autem populus videbat vo-
ces & lampades, & sonitum buccinæ, mon-
temq. fumantem: & perterriti ac pauore con-
19 cussi, steterunt procul, * dicentes Moysi: Lo-
quere tu nobis, & audiemus: non loquatur
20 nobis Dominus, ne forte moriamur. * Et ait
Moyses ad populum: Nolite timere: vt enim
probaret vos venit Deus, & vt terror illius es-
21 set in vobis, & non peccaretis. * Stetitque
populus de longe. Moyses autem accessit
22 ad caliginem in qua erat Deus. * Dixit
D præterea Dominus ad Moysen: Hæc di-
ces filijs Israel: Vos vidistis quòd de cæ-
23 lo locutus sim uobis. * Non facietis deos
argenteos, nec deos aureos facietis vobis.
24 * ‖ Altare de terra facietis mihi, & offeretis
super eo holocausta & pacifica vestra, oues ve
stras & boues in omni loco in quo memoria
fuerit nominis mei: veniam ad te, & benedi-
25 cam tibi. * ‖ Quòd si altare lapideum feceris
mihi, non ædificabis illud de sectis lapidibus:
si enim leuaueris cultrum super eo, polluetur.
26 * Non ascendes per gradus ad altare meum,
ne reueletur turpitudo tua.

CAP. XXI.

1 HAec sunt iudicia quæ propones eis. * Si
2 emeris seruum Hebræum, sex annis ser-
A uiet tibi: in septimo egredietur liber gratis.
3 * Cum quali veste intrauerit, cum tali exeat:
si habens vxorem, & vxor egredietur simul.
4 * Sin autem dominus dederit illi vxorem, &
pepererit filios & filias: mulier & liberi eius
erunt domini sui, ipse vero exibit cum vestitu
5 suo. * Quòd si dixerit seruus: Diligo domi-
num meum & vxorem ac liberos, non egre-
6 diar liber: * offeret eum dominus dijs, & ap-
B plicabitur ad ostium & postes, perforabitque
aurem eius subula: & erit ei seruus in sæcu-
7 lum. * Si quis vendiderit filiam suam in fa-
mulam, non egredietur sicut ancillæ exire
8 consueuerunt. * Si displicuerit oculis domini
sui cui tradita fuerat, dimittet eam: populo
autem alieno vendendi non habebit potesta-
9 tem, si spreuerit eam. * Sin autem filio suo
desponderit eam, iuxta morem filiarum faciet
10 illi. * Quòd si alteram ei acceperit, prouidebit
puellæ nuptias, & vestimenta, & pretium
11 pudicitiæ non negabit. * Si tria ista non fece-
12 rit, egredietur gratis absque pecunia. * ‖ Qui
percusserit hominem volens occidere, morte
13 moriatur. * Qui autem non est insidiatus, sed
C Deus illum tradidit in manus eius: consti-
14 tuam tibi locum in quem fugere debeat. * Si
quis per industriam occiderit proximũ suum,
& per insidias: ab altari meo euelles eum, vt
15 moriatur. * Qui percusserit patrem suum aut
16 matrem, morte moriatur. * Qui furatus fue-
rit hominem, & vendiderit eum, conuictus
17 noxæ, morte moriatur. * Qui maledixerit pa-
18 tri suo, vel matri, morte moriatur. * Si rixa
ti fuerint viri, & percusserit alter proximum
suum lapide vel pugno, & ille mortuus non
19 fuerit, sed iacuerit in lectulo: * si surrexerit,
D & ambulauerit foris super baculum suum,
innocens erit qui percusserit, ita tamen vt
operas eius, & impensas in medicos restituat.
20 * Qui percusserit seruum suum, vel ancillam
virga, & mortui fuerint in manibus eius, cri-
21 minis reus erit. * Sin autem vno die vel duo
bus superuixerit, non subiacebit pœnæ, quia
22 pecunia illius est. * Si rixati fuerint viri, &
percusserit quis mulierem prægnantem, &
abortiuum quidem fecerit, sed ipsa vixerit.
subiacebit damno quantum maritus mulieris
23 expetierit, & arbitri iudicauerint. * Sin autem
E mors eius fuerit subsecuta, reddet animam
24 pro anima, * ‖ oculum pro oculo, dentem
pro dente, manum pro manu, pedem pro pe
25 de, * adustionem pro adustione, vulnus pro
26 vulnere, liuorem pro liuore. * Si percusserit
quispiam oculum serui sui aut ancillæ, & lu-
scos eos fecerit, dimittet eos liberos pro ocu-
27 lo quem eruit. * Dentem quoque si excusserit
seruo uel ancillæ suæ, similiter dimittet eos
28 liberos. * Si bos cornu percusserit uirum aut
mulierem, & mortui fuerint, lapidibus obrue
tur: & non comedentur carnes eius, dominus
29 quoque bouis innocens erit. * Quod si bos

Iere.34.c.14. / ‖ Leu.24.c.17. / Deut. 19.a.2. / Leuit.20.b.9. / Pro.20.c.20. / Matt. 15.a.4 / Mar.7. b.10. / ‖ Matt.5.f.33. / Leuit.24.d.20. / Deut.19.d.20.

F cornupeta fuerit ab heri & nudiustertius, &
contestati sunt dominum eius, nec recluserit
eum, occideritq. uirum aut mulierem: & bos
lapidibus obruetur, & dominum eius occi-
30 dent.* Quòd si pretium fuerit ei impositum,
dabit pro anima sua quidquid fuerit postula-
31 tus. * Filium quoque & filiam si cornu per-
32 cusserit, simili sententiæ subiacebit. * Si ser-
G uum, ancillamq. inuaserit, triginta siclos ar-
genti domino dabit, bos vero lapidibus op-
33 primetur. * Si quis aperuerit cisternam, & fo-
derit, & non operuerit eam, cecideritque bos
34 aut asinus in eam, * reddet dominus cisternę
pretium iumentorum: quod autem mortuũ
35 est, ipsius erit. * Si bos alienus bouem alte-
rius vulnerauerit, & ille mortuus fuerit: uen-
dent bouem uiuum, & diuident pretium, ca-
36 dauer autem mortui inter se dispertient.* Sin
autem sciebat quòd bos cornupeta esset ab
heri, & nudiustertius, & non custodiuit eum
dominus suus: reddet bouem pro boue, & ca-
dauer integrum accipiet.

C A P. XXII.

1 SI quis furatus fuerit bouem, aut ouem, &
| 1. Reg. 12.b.6. A occiderit uel uendiderit: quinque boues
pro uno boue restituet, | & quattuor oues
2 pro una oue. * Si effringens fur domum siue
suffodiens fuerit inuentus, & accepto vulnere
mortuus fuerit: percussor non erit reus san-
3 guinis. * Quòd si orto sole hoc fecerit, homi-
cidium perpetrauit, & ipse morietur. Si non
habuerit quod pro furto reddat, ipse uenun-
4 dabitur. * si inuentum fuerit apud eũ quod
furatus est, uiuens, siue bos, siue asinus, siue
5 ouis: duplum restituet. * Si læserit quispiam
agrum uel uineam, & dimiserit iumentum
suum ut depascatur aliena: quidquid optimũ
habuerit in agro suo, uel in uinea, pro damni
6 æstimatione restituet. * Si egressus ignis in-
uenerit spinas, & comprehenderit aceruos
B frugum, siue stantes segetes in agris, reddet
7 damnum qui ignem succenderit. * Si quis
commendauerit amico pecuniam, aut uas in
custodiam, & ab eo, qui susceperat, furto abla-
ta fuerint: si inuenitur fur, duplum reddet:
8 * si latet fur, dominus domus applicabitur ad
deos, & iurabit quòd non extenderit manum
9 in rem proximi sui, * ad perpetrandam frau-
dem, tam in boue, quàm in asino, & oue ac
uestimento, & quidquid damnum inferre po-
test: ad deos utriusque causa perueniet: & si il-
li iudicauerint, duplum restituet proximo
10 suo. * Si quis commendauerit proximo suo
asinum, bouem, ouem, & omne iumentum ad
custodiam, & mortuum fuerit, aut debilita-
tum, uel captum ab hostibus, nullusq. hoc ui-
| Gen.31 39. 11 derit: * iusiurandum erit in medio, quòd nõ
extenderit manum ad rem proximi sui: | su-
C scipietq. dominus iuramentũ, & ille reddere
12 non cogetur. * Quòd si furto ablatum fuerit,
13 restituet damnum domino. * Si comestum a
bestia, deferat ad eum quod occisum est, & nõ
14 restituet. * Qui a proximo suo quidquam ho-
rum mutuo postulauerit, & debilitatum aut
mortuum fuerit domino non præsente, red-
15 dere compelletur. * Quòd si impræsentiarum
dominus fuerit, non restituet, maxime si con-
16 ductum uenerat pro mercede operis sui.* | Si | Deu.22
seduxerit quis uirginem necdum desponsa- d.29.
tam, dormieritq. cum ea: dotabit eam, & ha-
17 bebit eam uxorem. * Si pater uirginis dare
noluerit, reddet pecuniam iuxta modum do-
tis, quam uirgines accipere consueuerunt.
18 * Maleficos non patieris uiuere. * Qui coierit
19 cum iumento, morte moriatur. * | Qui im- | Leui.19
20 molat dijs, occidetur, præterquàm Domino a.4.
21 soli. * Aduenam non contristabis, neque af-
D fliges eum: aduenæ enim & ipsi fuistis in ter-
22 ra Aegypti. * Viduæ & pupillo non nocebi- Zach.7.c.
23 tis. * Si læseritis eos, uociferabuntur ad me, 10.
24 & ego audiam clamorem eorum: * & indi-
gnabitur furor meus, percutiamq. uos gla-
dio, & erunt uxores uestræ uiduæ, & filij ue-
25 stri pupilli. * Si pecuniam mutuam dederis
populo meo pauperi qui habitat tecum, non
urgebis eum quasi exactor, nec usuris oppri-
26 mes. * Si pignus a proximo tuo acceperis ue-
27 stimentum, ante solis occasum reddes ei. * Ip-
sum enim est solum, quo operitur, indumen-
tum carnis eius, nec habet aliud in quo dor-
miat: si clamauerit ad me, exaudiam eum,
28 quia misericors sum. * Dijs non detrahes, &
29 | principi populi tui non maledices. * Deci- | Act. 23.
mas tuas & primitias tuas non tardabis red- a.5.
dere, | primogenitum filiorum tuorum da- | Leui.22
30 bis mihi. * De bobus quoque, & ouibus simi- b.8.
liter facies: septem diebus sit cum matre sua, Ezec. 44.
31 die octaua reddes illum mihi. * Viri sancti g.30.
eritis mihi: carnem, quæ a bestijs fuerit prægu- Sup.13.a.
stata, non comedetis, sed proijcietis canibus. 2.& b.12.
Inf.33.b.
19.

C A P. XXIII.

1 NOn suscipies uocem mendacij: nec iun-
A ges manum tuam ut pro impio dicas
2 falsum testimonium. * Non sequeris turbam
ad faciendum malum: nec in iudicio, | pluri-
morum acquiesces sententiæ, ut a uero de-
3 uies. * Pauperis quoque non misereberis in
4 iudicio. * | Si occurreris boui inimici tui, | Deu.22
5 aut asino erranti, reduc ad eum. * Si uide- a.1.
ris asinum odientis te iacere sub onere, non
6 pertransibis, sed subleuabis cum eo. * Non
7 declinabis in iudicium pauperis. * Menda-
B cium fugies. Insontem & iustum nõ occides:
8 quia auersor impium.* | Nec accipies mune- | Dan.13
ra, quæ etiam excæcant prudentes, & subuer- f.53.
9 tunt verba iustorum. * Peregrino molestus
non eris. scitis enim aduenarum animas: | Deut.16
quia & ipsi | peregrini fuistis in terra Aegy- d.19

Leu. 20. d 10 pti. * Sex annis seminabis terram tuam, &
12. 11 congregabis fruges eius. * Anno autem septi-
Gen.46.a. mo dimittes eam, & requiescere facies, vt co-
5. medant pauperes populi tui: & quidquid reli-
quum fuerit, edant bestiæ agri: ita facies in vi-
12 nea, & in oliueto tuo. * Sex diebus operabe-
C ris: septimo die cessabis, vt requiescat bos &
asinus tuus. & refrigeretur filius ancillæ tuæ,
13 & aduena. * Omnia quæ dixi vobis, custodite.
Et per nomen externorum deorum non iura-
14 bitis, neque audietur ex ore vestro. * Tribus
vicibus per singulos annos mihi festa celebra-
‖ Sup.13. 15 bitis. * Sollemnitatem azymorum custodies.
2.3. Septem diebus comedes azyma, ‖ sicut præ-
Inf. 34. c. cepi tibi, tempore mensis nouorum, quando
12. egressus es de Aegypto: ‖ non apparebis in cō-
Deut. 16. 16 spectu meo vacuus. * Et sollemnitatem mes-
1.16. D sis primitiuorum operis tui, quæcumque se-
‖ Eccl.35. minaueris in agro. sollemnitatem quoque in
1.6. exitu anni, quando congregaueris omnes fru-
17 ges tuas de agro. * Ter in anno apparebit om-
ne masculinum tuū coram Domino Deo tuo.
18 * Non immolabis super fermento sanguinem
victimæ meæ, nec remanebit adeps sollemni-
Deut. 14. 19 tatis meæ vsque mane. * Primitias frugum
21. terræ tuæ deferes in domum Domini Dei tui.
Inf. 34. c. Non coques hœdum in lacte matris suæ.
26. 20 * Ecce ego mittam Angelum meum, qui præ-
Deut.7.b. cedat te, & custodiat in via, & introducat in
11. 21 locum quem paraui. * Obserua eum, & audi
vocem eius, nec contemnendum putes: quia
non dimittet cum peccaueris, & est nomen
22 meum in illo. * Quod si audieris vocem eius,
E & feceris omnia quæ loquor, inimicus ero ini-
‖ Inf. 33. 23 micis tuis, & affligam affligentes te. * ‖ Præ-
a.2. cedetq. te Angelus meus, & introducet te ad
Ios. 24. c. Amorrhæum, & Hethæum, & Pherezæum,
11. Chananæumque & Heuæum, & Iebusæum,
Deut. 7. c. 24 quos ego conteram. * Non adorabis deos eo-
22. rum, nec coles eos: non facies opera eorum,
sed destrues eos, & confringes statuas eorum.
25 * Seruietisq. Domino Deo vestro, vt benedi-
cam panibus tuis & aquis, & auferam infirmi-
26 tatem de medio tui. * Non erit infœcunda,
F nec sterilis in terra tua: numerum dierum
27 tuorum implebo. * Terrorem meum mittam
in præcursum tuum, & occidam omnem po-
Deut.7.c. pulum, ad quem ingredieris: cunctorumq. ini-
1. micorum tuorum coram te terga vertam:
28 * emittens crabrones prius, qui fugabunt He-
uæum, & Chananæum, & Hethæum, antequā
29 introeas. * Non eijciam eos a facie tua anno
vno: ne terra in solitudinem redigatur, & cre-
30 scant contra te bestiæ. * Paulatim expellam
eos de conspectu tuo, donec augearis, & possi-
31 deas terram. * Ponam autem terminos tuos
Deut 7.a. a Mari rubro vsque ad Mare Palæstinorum,
2. & a deserto usque ad fluuium: tradam in ma-
Inf.34. b. nibus uestris habitatores terræ, & eijciam
15. 32 eos de conspectu uestro. * Non inibis cum eis
33 fœdus, nec cum dijs eorum. * Non habitent

in terra tua, ne forte peccare te faciant in me,
si seruieris dijs eorum: quod tibi certe erit in
scandalum.

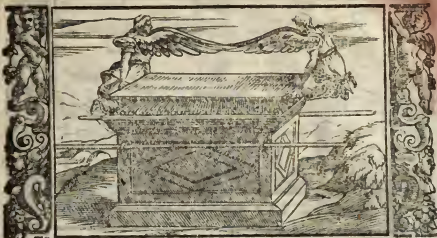
CAP. XXIIII.

1 MOysi quoque dixit: Ascende ad Domi-
A num tu, & Aaron, Nadab, & Abiu, &
septuaginta senes ex Israel, & adorabitis pro-
2 cul. * Solusq. Moyses ascendet ad Dominū,
& illi non appropinquabunt: nec populus
3 ascendet cum eo. * Venit ergo Moyses & nar-
rauit plebi omnia uerba Domini, atque iudi-
cia: respōditq. omnis populus una uoce: Om-
nia uerba Domini, quæ locutus est, faciemus.
4 * Scripsit autem Moyses uniuersos sermones
Domini: & mane consurgens ædificauit alta-
re ad radices montis, & duodecim titulos per
5 duodecim tribus Israel. * Misitq. iuuenes de
B filijs Israel, & obtulerunt holocausta, immo-
laueruntq. victimas pacificas Domino, vitu-
6 los. * Tulit itaque Moyses dimidiam partem
sanguinis, & misit in crateras: partem autem
7 residuam fudit super altare. * Assumensq. uo-
lumen fœderis, legit audiente populo: qui di-
xerunt: Omnia quæ locutus est Dominus, fa-
8 ciemus, & erimus obedientes. * Ille vero sum-
ptum sanguinem respersit in populum, & ait:
Hic est sanguis fœderis quod pepigit Domi-
nus vobiscum super cunctis sermonibus his.
9 * Ascenderuntq. Moyses & Aaron, Nadab & ‖ Heb. 9.c.
C Abiu, & septuaginta de senioribus Israel: 20.
10 * & viderunt Deum Israel: & sub pedibus eius
quasi opus lapidis sapphirini, & quasi cælum,
11 cum serenum est. * Nec super eos qui procul
recesserant de filijs Israel, misit manum suam.
videruntq. Deum, & comederunt, ac biberūt.
12 * Dixit autem Dominus ad Moysen: Ascende
ad me in montem, & esto ibi: daboque tibi
tabulas lapideas, & legem ac mandata quæ
13 scripsi: vt doceas eos. * Surrexerunt Moyses
& Iosue minister eius: ascendensq. Moyses in
14 montem Dei, * senioribus ait: Expectate hic
D donec reuertamur ad vos. Habetis Aaron &
Hur vobiscum: si quid natum fuerit quæstio-
15 nis, referetis ad eos. * Cumq. ascendisset Moy-
16 ses, operuit nubes montem, * & habitauit
gloria Domini super Sinai, tegens illum nube
sex diebus: septimo autem die vocauit eum de
17 medio caliginis. * Erat autem species gloriæ
Domini, quasi ignis ardens super verticem
18 montis in conspectu filiorum Israel. * Ingres-
susq. Moyses medium nebulæ, ascendit in
mōtem: & fuit ibi quadraginta diebus, & qua-
draginta noctibus.

CAP. XXV.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen, dicēs:
2 * Loquere filijs Israel vt tollant mihi ‖ Inf. 35.
A primitias ab omni homine qui offeret vl- a 5.

troneus,

3 troneus, accipietis eas. * Hæc sunt autem quæ
accipere debetis: Aurum, & argentum, & æs,
4 *hyacinthum & purpuram, coccumq. bis tin-
5 ctum, & byssum, pilos caprarum, * & pelles
arietum rubricatas, pellesq. ianthinas, & li-
6 gna setim: * oleum ad luminaria concinnanda.
aromata in vnguentum, & thymiama a boni
7 odoris: * lapides onychinos, & gemmas ad
8 ornandum ephod, ac rationale. * Facientque
mihi sanctuarium, & habitabo in medio eo-
9 rum: * § iuxta omnem similitudinem taber-
nacu̇li quod ostendam tibi, & omnium vaso-
10 rum in cultum eius: sicq. facietis illud: * Ar-
cam de lignis setim compingite, cuius longi-
tudo habeat duos & semis cubitos: latitudo,
cubitum & dimidium: altitudo, cubitum si-
11 militer ac semissem. * Et deaurabis eam auro
mundissimo intus & foris: faciesque supra,
12 coronam auream per circuitum: * & quat-
tuor circulos aureos, quos pones per quattuor
arcæ angulos: duo circuli sint in latere vno, &
13 duo in altero. * Facies quoque vectes de li-
14 gnis setim, & operies eos auro. * Inducesque
B per circulos qui sunt in arcæ lateribus, vt por
15 tetur in eis: * qui semper erunt in circulis,
16 nec vnquam extrahentur ab eis. * Ponesque
in arca testificationem quam dabo tibi.
17 * Facies & propitiatorium de auro mundis-
simo: duos cubitos & dimidium tenebit lon-
gitudo eius, & cubitum ac semissem latitu-
18 do. * Duos quoque Cherubim aureos & pro
ductiles facies, ex vtraque parte oraculi.
19 * Cherub vnus sit in latere vno, & alter in
20 altero. * Vtrumque latus propitiatorij te-
gant expandentes alas, & operientes oraculū,

§ Heb. 9. 2. 2.

respiciantq. se mutuo versis vultibus in pro-
21 pitiatorium quo operienda est arca, * in qua
22 pones testimonium quod dabo tibi. * Inde
C præcipiam, & loquar ad te supra propitiato-
rium, ac de medio duorum Cherubim, qui
erunt super arcam testimonij, cuncta quæ mā
23 dabo per te filijs Israel. * Facies & mensam
de lignis setim, habentem duos cubitos longi
tudinis, & in latitudine cubitum, & in altitu-
24 dine cubitum ac semissem. * Et inaurabis
eam auro purissimo: faciesque illi labium au-
25 reum per circuitum, * & ipsi labio coronam
interrasilem altam quattuor digitis: & super
26 illam, alteram coronam aureolam. * Quat-
tuor quoque circulos aureos præparabis, & po
nes eos in quattuor angulis eiusdem mensæ
27 per singulos pedes. * Subter coronam erunt
circuli aurei, vt mittantur vectes per eos, &
28 possit mensa portari. * Ipsos quoque vectes
facies de lignis setim, & circumdabis auro ad
29 subuehendam mensam. * Parabis & acetabu
la, ac phialas, thuribula, & cyathos, in qui-
bus offerenda sunt libamina, ex auro puris-
30 simo. * Et pones super mensam panes pro-
31 positionis in conspectu meo semper. * Fa-
D cies & candelabrum ductile de auro mundis-
simo, hastile eius, & calamos, scyphos; &
32 sphærulas, ac lilia ex ipso procedentia. * Sex
calami egredientur de lateribus, tres ex vno
33 latere, & tres ex altero. * Tres scyphi quasi in
nucis modum per calamos singulos, sphæru-
laq. simul, & lilium: & tres similiter scyphi
instar nucis in calamo altero, sphærulaq. si-
mul & lilium. hoc erit opus sex calamorum,
34 qui producendi sunt de hastili: * in ipso au-

tem candelabro erunt quattuor ſcyphi in nu-
cis modum, ſphærulæq. per ſingulos, & lilia.
35 * Sphærulæ ſub duobus calamis per tria loca,

qui ſimul ſex fiunt procedentes de haſtili vno.
36 * Et ſphærulæ igitur & calami ex ipſo erunt,
37 vniuerſa ductilla de auro puriſſimo. * Facies

& lucernas ſeptem, & pones eas ſuper cande-
38 labrum, vt luceant ex aduerſo. * Emunctoria
quoque, & vbi quæ emuncta ſunt extinguan-
39 tur, fiant de auro puriſſimo. * Omne pondus
candelabri cum vniuerſis vaſis ſuis habebit ta-
40 lentum auri puriſſimi. * ‖ Inſpice, & fac ſe-

cundum exemplar quod tibi in monte mon-
ſtratum eſt.

C A P. X X V I.

1 TAbernaculum vero ita facies: Decem
A cortinas de byſſo retorta, & hyacintho,

ac pur

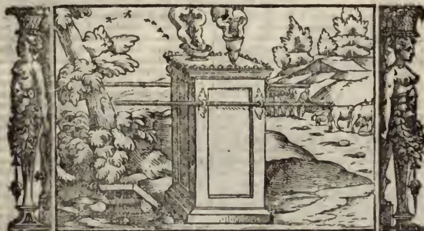
æ purpura, coccoq. bis tincto, variatas opere
2 plumario facies. * Longitudo cortinæ, vnius
habebit vigintiocto cubitos: latitudo quat-
tuor cubitorum erit. Vnius mensuræ fient
3 vniuersa tentoria. * Quinque cortinæ sibi iun-
gentur mutuo, & aliæ quinque nexu simili
4 cohærebunt. * Ansulas hyacinthinas in late-
ribus ac summitatibus facies cortinarum, vt
5 possint inuicem copulari. * Quinquagenas an-
sulas cortina habebit in vtraque parte, ita in-
sertas, vt ansa contra ansam ueniat, & altera
6 alteri possit aptari. * Facies & quinquaginta
B circulos aureos quibus cortinarum vela iun-
7 genda sunt, vt vnum tabernaculum fiat. * Fa-
cies & saga cilicina vndecim, ad operiendum
8 tectum tabernaculi. * Longitudo sagi vnius
habebit triginta cubitos: & latitudo quat-
tuor. æqua erit mensura sagorum omnium.
9 * E quibus quinque iunges seorsum, & sex si-
bi mutuo copulabis, ita vt sextum sagum in
10 fronte tecti duplices. * Facies & quinquagin-
ta ansas in ora sagi vnius, vt coniungi cum
altero queat: & quinquaginta ansas in ora sa-
11 gi alterius, vt cum altero copuletur. * Facies
& quinquaginta fibulas æneas, quibus iun-
gantur ansæ, vt vnum ex omnibus operimen-
12 tum fiat. * Quod autem superfuerit in sagis
C quæ paratur tecto, id est unum sagum quod
amplius est, ex medietate eius operies poste-
13 riora tabernaculi. * Et cubitus ex vna parte
pendebit, & alter ex altera qui plus est in sa-
gorum longitudine, vtrumque latus taberna-
14 culi protegens. * Facies & operimentū aliud
tecto de pellibus arietum rubricatis: & super
hoc rursum aliud operimentum de ianthinis
15 pellibus. * Facies & tabulas stantes taberna-
16 culi de lignis setim, * quæ singulæ denos cu-
bitos in longitudine habeant, & in latitudine
17 singulos ac semissem. * In lateribus tabulæ,
duæ incastraturæ fient, quibus tabula alteri
D tabulæ connectatur: atque in hunc modum
18 cunctæ tabulæ parabuntur. * Quarum vigin-
ti erunt in latere meridiano quod vergit ad
19 Austrum. * Quibus quadraginta bases argen-
teas fundes, ut binæ bases singulis tabulis per
20 duos angulos subijciantur. * In latere quo-
que secūdo tabernaculi quod vergit ad Aqui-
21 lonem, viginti tabulæ erunt, * quadraginta
E habentes bases argenteas. binæ bases singulis
22 tabulis supponentur. * Ad occidentalem ue-
23 ro plagam tabernaculi facies sex tabulas, * &
rursum alias duas quæ in angulis erigantur
24 post tergum tabernaculi. * Eruntq. coniun-
ctæ a deorsum vsq. sursum, & vna omnes cō-
pago retinebit. Duabus quoque tabulis quæ
in angulis ponendæ sunt, similis iunctura ser-
25 uabitur. * Et erunt simul tabulæ octo, bases
earum argenteæ sedecim, duabus basibus per
26 unam tabulam supputatis. * Facies & vectes
de lignis setim quinque ad continendas tabu
27 las in uno latere tabernaculi, * & quinque
alios in altero, & eiusdē numeri ad occiden-
28 talem plagam: * qui mittentur per medias
F tabulas a summo usque ad summum. * Ip-
29 sas quoque tabulas deaurabis, & fundes in
eis annulos aureos per quos vectes tabulata
30 contineant: quos operies laminis aureis. * Et
eriges tabernaculum iuxta exemplar quod ti
31 bi in ‖ Monte monstratum est. * Facies & ve ‖ Sap. 24. c. 10.
lum de hyacintho, & purpura, coccoq. bis tin
cto, & bysso retorta, opere plumario & pul-
32 chra uarietate contextum: * quod appendes
ante quattuor columnas de lignis setim, quæ
ipsæ quidem deauratæ erunt, & habebunt ca-
33 pita aurea, sed bases argenteas. * Inseretur au
G tem uelum per circulos, intra quod pones ar
cam testimonij, quo & Sanctuarium, & San-
34 ctuarij sanctuaria diuidentur * Pones & pro
pitiatorium super arcam testimonij in San-
35 cto sanctorum: * mensamq. extra uelum: &
contra mensam candelabrum in latere taber
naculi meridiano: mensa enim stabit in par-
36 te Aquilonis. * Facies & tentorium in introi-
tu tabernaculi de hyacintho, & purpura, coc
coq. bis tincto, & bysso retorta, opere pluma
37 rij. * Et quinque columnas deaurabis ligno-
rum setim, ante quas ducetur tentorium: qua
rum erunt capita aurea, & bases æneæ.

CAP. XXVII.

1 FAcies & altare de lignis setim, quod ha-
A bebit quinque cubitos in longitudine, & ‖ Inf. 38. a. 6.
totidem in latitudine, id est quadrum, & tres
2 cubitos in altitudine. * Cornua autem per
quattuor angulos ex ipso erunt: & operies
3 illud ære. * Faciesq. in usus eius lebetes ad su
scipiendos cineres, & forcipes atque fuscinu-
las, & ignium receptacula. omnia vasa ex ære
4 fabricabis. * Craticulamq. in modum retis
æneam: per cuius quattuor angulos erunt
5 quattuor annuli ænei, * quos pones subter
arulam altaris: eritq: craticula usque ad alta-
6 ris medium. * Facies & vectes altaris de li-
B gnis setim duos, quos operies laminis æneis:
7 * & induces per circulos, eruntq. ex vtroq. la
8 tere altaris ad portandum. * ‖ Non solidum, ‖ Sup. 20. d. 24.
sed inane & cauum intrinsecus facies illud, si-
9 cut tibi in Monte monstratum est. * Facies
& atrium tabernaculi, in cuius australi plaga
contra meridiem erunt tentoria de bysso re-
torta: centum cubitos unum latus tenebit in
10 longitudine. * Et columnas viginti cum basi
bus totidem æneis, quæ capita cum cælaturis
11 suis habebunt argentea. * Similiter & in la-
tere aquilonis per longum erunt tentoria cen
tum cubitorum, columnæ viginti, & bases
æneæ eiusdem numeri, & capita earum cum
12 cælaturis suis argentea. * In latitudine vero
C atrij, quod respicit ad occidentem, erunt ten-
toria per quinquaginta cubitos, & columnæ
13 decem, basesq. totidem. * In ea quoque atrij

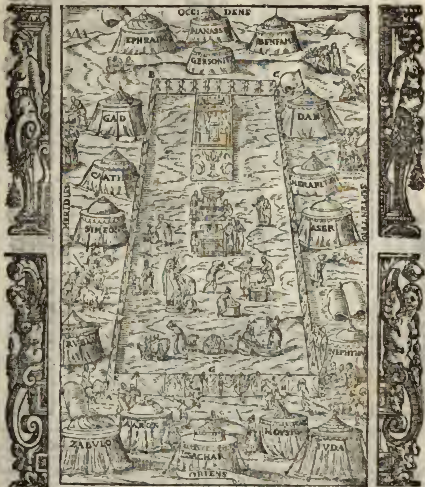

latitudine, quæ respicit ad orientem, quin
14 quaginta cubiti erunt.* in qnibus quindecim

cubitorum tentoria lateri uno deputabun-
15 tur, columnæq. tres & bases totidem: * & in
latere altero erunt tentoria cubitos obtinen-
tia quindecim, columnæ tres, & bases totidē.
16 * In introitu uero atrij fiet tentorium cubi-
torum uiginti ex hyacintho & purpura, coc-
coq. bis tincto, & bysso retorta, opere pluma-
rij: columnas habebit quattuor, cum basibus
17 totidem. * Omnes columnæ atrij per circui-
tum vestitæ erunt argēteis laminis, capitibus

° a ... & bafibus æneis. * In longitudine
occupabit atrium cubitos centum, in latitu-
dine quinquaginta, altitudo quinque cubito-
rum erit. fietque de byſſo retorta, & habebit

19 baſes æneas. * Cuncta uaſa tabernaculi in om
nes uſus & ceremonias, tam paxillos eius quã
20 atrij, ex ære facies. * Præcipe filijs Iſrael ut
afferant tibi oleum de arboribus oliuarum
puriſſimum, piloq. contuſum: ut ardeat lucer
21 na ſemper * in tabernaculo teſtimonij, extra
uelum quod oppanſum eſt teſtimonio. Et col
locabunt eam Aaron & filij eius, ut uſque ma
ne luceat coram Domino. Perpetuus erit
cultus per ſucceſſiones eorum a filijs
Iſrael.

CAP. XXVIII.

1 APplica quoque ad te Aaron fratrem tuũ
A cum filijs suis de medio filiorum Israel,
ut sacerdotio fungantur mihi: Aaron, Nadab,
2 & Abiu, Eleazar, & Ithamar. * Faciesq. ue-
stem sanctam Aaron fratri tuo in gloriam &
3 decorem. * Et loqueris cunctis sapientibus
corde, quos repleui spiritu prudentiæ, ut fa-
ciant uestes Aaron, in quibus sanctificatus
4 ministret mihi. * Hæc autem erunt vesti-
menta quæ facient: Rationale, & super-
humerale, tunicã & lineam strictam, cidarim
& balteum. Facient vestimenta sancta fratri
tuo Aaron & filijs eius, vt sacerdotio fungan-
5 tur mihi. * Accipientq. aurum, & hyacinthũ,
& purpuram, coccumq. bis tinctum, & byſ
6 sum. * Facient autem superhumerale de auro
B & hyacintho & purpura, coccoq. bis tincto, &
7 bysso retorta, opere polymitto. * Duas oras
iunctas habebit in vtroque latere summitatũ,
8 vt in vnum redeant. * Ipsa quoque textura &
cuncta operis varietas erit ex auro & hyacin-
tho, & purpura, coccoq. bis tincto, & bysso
9 retorta. * Sumesq. duos lapides onychinos,
10 & sculpes in eis nomina filiorum Israel: * sex
nomina in lapide vno, & sex reliqua in alte-
11 ro, iuxta ordinem natiuitatis eorum * Opere
sculptoris, & cælatura gemmarij, sculpes eos
nominibus filiorum Israel, inclusos auro at-
12 que circundatos: * & pones in vtroque latere
superhumeralis, memoriale filijs Israel. Por-

C tabitq. Aaron nomina eorum coram Domi-
no super vtrumque humerum, ob recordatio-
13 nem. * Facies & vncinos ex auro, * & duas
14 catenulas ex auro purissimo sibi inuicem co-
15 hærentes, quas inseres vncinis. * Rationale
quoque iudicij facies opere polymito iuxta
texturam superhumeralis ex auro, hyacintho,
& purpura, coccoq. bis tincto, & bysso retor-
16 ta. * Quadrangulum erit & duplex: mensu-
ram palmi habebit tam in longitudine quàm
17 in latitudine. * Ponesq. in eo quattuor ordi-
nes lapidum: in primo versu erit lapis sardius,
18 & topazius, & smaragdus: * in secundo car-
19 bunculus, sapphirus, & iaspis: * in tertio ligu-
20 rius, achates, & amethystus: * in quarto chry-
solitus, onychinus, & beryllus. inclusi auro
21 erunt per ordines suos. * Habebuntq. nomi-
na filiorum Israel: duodecim nominibus cæ-
labuntur, singuli lapides nominibus singulo-
22 rum per duodecim tribus. * Facies in ratio-
D nali catenas sibi, inuicem cohærentes ex auro
23 purissimo: * & duos annulos aureos, quos po-
24 nes in vtraque rationalis summitate: * cate-
nasq. aureas iunges annulis, qui sunt in mar-
25 ginibus eius: * & ipsarum catenarum extre-
ma duobus copulabis vncinis in vtroque late-
re superhumeralis quod rationale respicit.
26 * Facies & duos annulos aureos, quos pones
in summitatibus rationalis, in oris, quæ e re-
gione sunt superhumeralis, & posteriora eius
27 aspiciunt. * Nec non & alios duos annulos
aureos, qui ponendi sunt in vtroque latere
superhumeralis deorsum, quod respicit con
tra faciem iuncturæ inferioris, vt aptari possit
28 cum superhumerali, * & stringatur rationale
annulis suis cum annulis superhumeralis vit-
ta hyacinthina, vt maneat iunctura fabrefa-
cta, & a se inuicem rationale & superhume-
29 rale nequeant separari. * Portabitque Aaron
E nomina filiorum Israel in rationali iudicij
super pectus suum, quando ingredietur San-
ctuarium, memoriale coram Domino in æ-
30 ternum. * Pones autem in rationali iudicij
Doctrinam & Veritatem, quæ erunt in pecto-
re Aaron, quando ingredietur coram Domi-
no: & gestabit iudicium filiorum Israel in
pectore suo, in conspectu Domini semper.
31 * Facies & tunicam superhumeralis totam
32 hyacinthinam, * in cuius medio supra erit ca-
pitium, & ora per gyrum eius textilis, sicut
fieri solet in extremis vestium partibus, ne fa-
33 cile rumpatur. * Deorsum vero, ad pedes
F eiusdem tunicæ, per circuitum, quasi mala
punica facies, ex hyacintho, & purpura, & coc
co bis tincto, mixtis in medio tintinnabulis,
34 * ita vt tintinnabulum sit aureum & malum
punicũ: rursumq. tintinnabulũ aliud aureũ &
| Eccl.45 35 malũ punicũ. * | Et vestietur Aaron in officio
b.11 ministerij, vt audiatur sonitus quando ingre-
ditur & egreditur Sanctuarium in conspectu
36 Domini, & non moriatur. * Facies & lami-
nam de auro purissimo: in qua sculpes opere
37 cælatoris, Sanctum Domino. * Ligabisque
eam vitta hyacinthina, & erit super tiaram,
38 * imminens fronti pontificis. Portabitque
Aaron iniquitates eorum, quæ obtulerunt &
sanctificauerunt filij Israel, in cunctis mune-
ribus & donarijs suis. Erit autem lamina sem
per in frõte eius, vt placatus sit eis Dominus.
39 * Stringesq. tunicam bysso, & tiaram bysi-
G nam facies, & balteum opere plumarij.
40 * Porro filijs Aaron tunicas lineas parabis &
balteos ac tiaras in gloriam & decorem:
41 * vestiesq. his omnibus Aaron fratrem tuum
& filios eius cum eo. Et cunctorum consecra-
bis manus, sanctificabisq. illos, vt sacerdotio
42 fungantur mihi. * Facies & feminalia linea,
vt operiant carnem turpitudinis suæ, a reni-
43 bus vsque ad femora: * & vtentur eis Aaron
& filij eius quando ingredientur tabernacu-
lum testimonij, vel quando appropinquant
ad altare vt ministrent in sanctuario, ne ini-
quitatis rei moriantur. Legitimum sempiter-
num erit Aaron, & semini eius post eum.

CAP. XXIX.

1 SEd & hoc facies, vt mihi in sacerdotio | Leuit.9.a
A consecrentur. Tolle vitulum de armento, 2
2 & arietes duos immaculatos, * panesq. azy-
mos, & crustulam absque fermento, quæ con-
spersa sit oleo, lagana quoque azyma oleo
3 lita: de simila triticea cuncta facies. * Et posi-
ta in canistro offeres: vitulum autem & duos
4 arietes. * Et Aaron, ac filios eius applicabis
ad ostium tabernaculi testimonij. Cumque
5 laueris patrem cum filijs suis aqua, * indues
Aaron vestimentis suis, id est, linea & tunica,
& superhumerali & rationali, quod constrin-
6 ges balteo. * Et pones tiaram in capite eius, &
7 laminam sanctam super tiaram, * & oleum
B vnctionis fundes super caput eius: atque hoc
8 ritu consecrabitur. * Filios quoque illius ap-
plicabis, & indues tunicis lineis, cingesq. bal-
9 teo, * Aaron scilicet & liberos eius, & impo-
nes eis mitras: eruntq. sacerdotes mihi reli-
gione perpetua. Postquam initiaueris manus
10 eorum, * | applicabis & vitulum coram ta- | Leuit.1.
bernaculo testimonij. Imponentq. Aaron & a.3
11 filij eius manus super caput illius, * & macta-
bis eum in conspectu Domini, iuxta ostium
12 tabernaculi testimonij. * Sũptumq. de sanguine
vituli, pones super cornua altaris digito tuo,
reliquum autem sanguinem fundes iuxta ba-
13 sim eius. * | Sumes & adipem totum qui | Leuit.3.
operit intestina, & reticulum iecoris, ac duos a.3.
renes, & adipẽ qui super eos est, & offeres in-
14 censum super altare: * carnes vero vituli &
C corium & fimum cõbures foris extra castra,
15 eo quòd pro peccato sit. * Vnum quoque
arietem sumes, super cuius caput ponent
16 Aaron & filij eius manus. * Quem cum ma-

ctaueris, tolles de sanguine eius, & fundes cir-
17 ca altare. *ipsum autẽ arietẽ secabis in frustra.
lotaq. intestina eius ac pedes pones super cõci
18 sas carnes, & super caput illius.* Et offeres to
tũ arietẽ in incensum super altare: oblatio est
19 Dño, odor suauissimus victimæ Dñi. * Tol-
les quoque arietem alterum, super cuius ca-
20 put Aaron & filij eius ponent manus. * Quẽ
cum immolaueris, sumes de sanguine eius, &
pones super extremũ auriculæ dextræ Aaron
& filiorum eius, & super pollices manus eo-
rum ac pedis dextri, fundesq. sanguinem su-
21 per altare per circuitum. * Cumq. tuleris de
sanguine qui est super altare, & de oleo vn-
ctionis, asperges Aaron & uestes eius, filios &
D vestimenta eorum. Consecratisq. ipsis & ue-
22 stibus, * tolles adipem de ariete, & caudam
& aruinam, quæ operit uitalia, ac reticulum
iecoris, & duos renes, atque adipem, qui super
eos est, armumq. dextrum, eo ꝙ sit aries con-
23 secrationis: * tortamq. panis unius, crustulã
consperſam oleo, laganum de canistro azymo
rum, quod positum est in conspectu Domini.
24 *ponesq. omnia super manus Aaron & filio-
rum eius, & sanctificabis eos eleuans coram
25 Domino. * Suscipiesq. uniuersa de manibus
eorum: & incendes super altare in holocau-
stum, odorem suauissimum in conspectu Do-
26 mini, quia oblatio eius est. * Sumes quoque
pectusculũ de ariete, quo initiatus est Aaron,
sanctificabisq. illud eleuatum coram Domi-
27 no, & cedet in partem tuam.* Sanctificabisq.
E & pectusculum consecratum, & armum quẽ
28 de ariete separasti, * quo initiatus est Aaron
& filij eius, cedentque in partem Aaron & fi-
liorum eius iure perpetuo a filijs Israel: quia
primitiua sunt, & initia de victimis eorum pa
29 cificis quæ offerunt Domino. * Vestem au-
tem sanctam, qua utetur Aaron, habebunt fi-
lij eius post eum, ut ungantur in ea, & conse-
30 crentur manus eorum. * Septẽ diebus vtetur
illa qui pontifex pro eo fuerit constitutus de
filijs eius, & qui ingredietur tabernaculum te
31 stimonij ut ministret in Sanctuario. * Arietẽ
autem consecrationis tolles, & coques carnes
32 eius in loco sancto: * quibus uescetur Aaron
& filij eius. ‖ Panes quoque, qui sunt in cani
stro, in uestibulo tabernaculi testimonij come
33 dent,* ut sit placabile sacrificiũ, & sanctificẽ-
tur offerẽtiũ manus. Alienigena nõ vescetur ex
34 eis, quia sancti sunt. *Quòd si remãserit de car-
nibus consecratis, siue de panibus vsque ma-
ne, comburres reliquias igni: non comedentur,
35 quia sanctificata sunt. * Omnia, quæ præcepi
F tibi, facies super Aaron & filijs eius. Septem
36 diebus consecrabis manus eorum: * & vitu-
lum pro peccato offeres per singulos dies ad
expiandum. Mundabisq. altare cum immola-
ueris expiationis hostiam, & vnges illud in
37 sanctificationem. * Septem diebus expiabis
altare, & sanctificabis, & erit Sanctum sancto-
rum: omnis, qui tetigerit illud, sanctificabitur.
38 * Hoc est quod facies in altari: ‖ Agnos anni- ‖ Nu. 26. a. 6
39 culos duos per singulos dies iugiter, * vnum
40 agnum mane, & alterum vespere, * decimam
partem similæ consperſæ oleo tuso, quod ha-
beat mensuram quartam partem hin, & vinũ
ad libandum eiusdem mensuræ in agno vno.
41 * Alterum vero agnum offeres ad vesperam
iuxta ritum matutinæ oblationis, & iuxta ea
42 quæ diximus, in odorem suauitatis: * sacrifi-
G cium est Domino, oblatione perpetua in ge-
nerationes vestras, ad ostium tabernaculi te-
stimonij coram Domino, vbi constituam vt
43 loquar ad te. * Ibiq. præcipiam filijs Israel,
44 & sanctificabitur altare in gloria mea. * San-
ctificabo & tabernaculum testimonij cum al-
tari, & Aaron cum filijs suis, vt sacerdotio fun
45 gãtur mihi. * Et habitabo in medio filiorum
46 Israel, eroque eis Deus, * & scient quia ego
Dominus Deus eorum, qui eduxi eos de ter-
ra Aegypti, vt manerem inter illos, ego Do-
minus Deus ipsorum.

CAP. XXX.

1 FAcies quoque altare ad adolendum thy-
2 miama, de lignis setim, * habens cubi-
A tum longitudinis, & alterum latitudinis, id
est, quadrangulum, & duos cubitos in altitu-
3 dine. Cornua ex ipso procedent. * Vestiesq.
illud auro purissimo, tam craticulam eius,
quam parietes per circuitum, & cornua.
Faciesque ei coronam aureolam per gyrum,
4 * & duos annulos aureos sub corona per sin-
gula latera, vt mittantur in eos vectes, & alta-
5 re portetur. * Ipsos quoque vectes facies de
6 lignis setim, & inaurabis. * Ponesq. altare
contra velum, quod ante arcam pendet testi-
monij coram propitiatorio quo tegitur testi
7 monium, ubi loquar tibi. * Et adolebit incen
sum super eo Aaron, suaue fragrans, mane.
Quando componet lucernas, incendet illud:
8 * & quando collocabit eas ad vesperum, uret
thymiama sempiternum coram Domino in
9 generationes vestras.* Non offeretis super eo
thymiama compositionis alterius, nec obla-
tionem, & victimam, nec libabitis libamina.
10 * Et deprecabitur Aaron super cornua eius se
B mel per annum, in sanguine quod oblatum
est pro peccato, & placabit super eo in gene-
rationibus vestris. Sanctum sanctorum erit
11 Domino. * Locutusq. est Dominus ad Moy-
12 sen, dicens: * ‖ Quando tuleris summam filio- ‖ Num. 1. a. 2
rum Israel iuxta numerum, dabunt singuli
pretium pro animabus suis Domino, & non
13 erit plaga in eis, cum fuerint recensiti. * Hoc
autem dabit omnis qui transit ad nomen, di-
midium sicli iuxta mensuram templi. ‖ Si- ‖ Leu. 27. c. 25
clus uiginti obolos habet. Media pars sicli

24 offeretur Domino. * Qui habetur in nume-
ro', a viginti annis & supra, dabit pretium.
15 * Diues non addet ad medium sicli, & pau-
16 per nihil minuet. * Susceptamq. pecuniam,
quæ collata est a filijs Israel, trades in usus ta
bernaculi testimonij, ut sit monimentum eo-
rum coram Domino, & propitietur anima-
17 bus eorum. * Locutusq. est Dominus ad Moy
18 sen, dicens: * Facies & labrum æneum cum
C basi sua ad lauandum: ponesq. illud inter ta-
bernaculum testimonij & altare. Et missa
19 aqua, * lauabunt in ea Aaron, & filij eius ma
20 nus suas ac pedes, * quando ingressuri sunt ta
bernaculum testimonij, & quando accessuri
sunt ad altare, ut offerant in eo thymiama
21 Domino, * ne forte moriantur. legitimum
sempiternum erit ipsi, & semini eius per suc-
22 cessiones. * Locutusq. est Dominus ad Moy-
23 sen, * dicens: Sume tibi aromata, primæ myr
rhæ & electæ quingentos siclos, & cinnamo-
mi medium, id est, ducentos quinquaginta si
clos, calami similiter ducentos quinquagin-
24 ta, * casiæ autem quingentos siclos in ponde-
re sanctuarij, olei de oliuetis mensuram hin:
25 * faciesq. vnctionis oleum sanctum, vnguen-
26 tum compositum opere unguentarij, * & un
ges ex eo tabernaculum testimonij, & arcam
27 testamenti, * mensamq. cum uasis suis, can-
delabrum, & utensilia eius altaria thymia-
28 matis, * & Holocausti, & uniuersam supelle-
ctilem quæ ad cultum eorum pertinet.
29 * Sanctificabisq. omnia, & erunt Sancta san-
D ctorum: qui tetigerit ea, sanctificabitur.
30 * Aaron & filios eius unges, sanctificabisque
31 eos, vt sacerdotio fungantur mihi. * Filijs
quoque Israel dices: Hoc oleum unctionis
sanctum erit mihi in generationes uestras.
32 * Caro hominis non ungetur ex eo, & iuxta
compositionem eius non facietis aliud, quia
sanctificatum est, & sanctum erit uobis.
33 * Homo quicumque tale composuerit, &
dederit ex eo, alieno, exterminabitur de po-
34 pulo suo. * Dixitq. Dominus ad Moysen: Su
me tibi aromata, stacten & onycha, galbanū
boni odoris, & thus lucidissimum, æqualis
35 ponderis erunt omnia: * faciesque thymia-
ma compositum opere unguentarij, mixtum
diligenter, & purum, & sanctificatione di-
36 gnissimum. * Cumque in tenuissimum pul-
uerem uniuersa contuderis, pones ex eo co-
ram tabernaculo testimonij, in quo loco ap-
parebo tibi. Sanctum sanctorum erit vobis
37 thymiama. * Talem compositionem non fa-
cietis in vsus uestros, quia sanctum est Do-
38 mino. * Homo quicumque fecerit simile, ut
odore illius perfruatur, peribit de popu-
lis suis.

C A P. X X X I.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, di-
2 cens: * Ecce, uocaui ex nomine Beseleel
A filium Vri filij Hur de tribu Iuda, * & im-
3 pleui eum spiritu Dei, sapientia, & intelligen
4 tia, & scientia in omni opere, * ad excogitan-
dum quidquid fabrefieri potest ex auro, & ar
5 gento, & ære, * marmore, & gemmis, & di-
6 uersitate lignorum. * Dediq. ei sociū Ooliab
B filium Achisamech de tribu Dan. Et in corde
omnis eruditi posui sapientiam: vt faciant cū-
7 cta quæ præcepi tibi, * tabernaculum fœde-
ris, & arcam testimonij, & propitiatorium,
quod super eam est, & cuncta uasa tabernacu-
8 li, * mensamq. & uasa eius, candelabrum pu
rissimum cum vasis suis, & altaria thymia-
9 matis, * & holocausti, & omnia vasa eorū, la-
10 brum cum basi sua, * vestes sanctas in mini-
sterio Aaron sacerdoti, & filijs eius, vt fungan
11 tur officio suo in sacris. * oleum unctionis, &
thymiama aromatum in Sanctuario, omnia
12 quæ præcepi tibi, facient. * Et locutus est Do-
13 minus ad Moysen, dicens: * Loquere filijs
C Israel, & dices ad eos: ‖ Videte ut sabbatum
meum custodiatis: quia signum est inter me ‖ Sup. 20.
& vos in generationibus vestris: vt sciatis b. 8
quia ego Dominus, qui sanctifico uos. Ezec. 20.
14 * Custodite sabbatum meum. sanctum est b. 12
enim uobis: qui polluerit illud, morte morie-
tur: qui fecerit in eo opus, peribit anima il-
15 lius de medio populi sui. * Sex diebus facie-
tis opus: in die septimo sabbatum est, requies
sancta Domino. omnis qui fecerit opus in hac
16 die morietur. * Custodiant filij Israel Sab-
D batum, & celebrent illud in generationibus
17 suis. Pactum est sempiternum * inter me &
filios Israel, signumq. perpetuum. ‖ sex enim
diebus fecit Dominus cælum & terram, & in ‖ Gen. 1.
18 septimo ab opere cessauit. * Deditq. Domi- d. 31
nus Moysi, completis huiuscemodi sermoni-
bus in monte Sinai, ‖ duas tabulas testimo- ‖ Deut. 9.
nij lapideas, scriptas digito Dei. b. 10

C A P. X X X I I.

1 VIdens autem populus quòd moram fa-
A ceret descendendi de monte Moyses, cō-
gregatus aduersus Aaron, dixit: ‖ Surge, fac ‖ Act. 7. c.
nobis deos, qui nos præcedant: Moysi enim 40
huic viro, qui nos eduxit de terra Aegypti,
2 ignoramus quid acciderit. * Dixitque ad eos
Aaron: Tollite inaures aureas de vxorum, fi-
liorumq. & filiarū uestrarū auribus, & affer-
3 te ad me. * Fecitq. populus quæ iusserat, de-
4 ferens inaures ad Aaron. * ‖ Quas cum ille ‖ Ps. 105.
accepisset, formauit opere fusorio, & fecit ex d. 29
eis vitulum conflatilem. dixeruntque: Hi sunt
dij tui Israel, qui te eduxerunt de terra Aegy
5 pti. * Quod cum vidisset Aaron, ædificauit al
tare coram eo, & præconis voce clamauit di-
6 cens: Cras sollemnitas Domini est. * Sur-
B gentesq. mane, obtulerunt holocausta, & ho- ‖ 1. Cor.
stias pacificas, & ‖ sedit populus manducare, 10. b. 7
7 bibere, & surrexerunt ludere. * Locutus est ‖ Deut. 9.
autem Dominus ad Moysen, dicens: ‖ Vade, b. 12

descende: peccauit populus tuus, quem edu-
8 xisti de terra Aegypti. * Recesserunt cito
de via, quam ostendisti eis: feceruntq. sibi vi-
tulum conflatilem, & adorauerunt, atque im-

3.Reg.12 .28 Inf. 33 .3

molantes ei hostias, dixerunt : | Isti sunt dij
tui Israel, qui te eduxernnt de terra Aegypti.
9 * Rursumq. ait Dominus ad Moysen: | Cer-
10 no quòd populus iste duræ ceruicis sit : * di-
mitte me, vt irascatur furor meus contra eos,
C & deleam eos, faciamque te in gentem ma-
11 gnam. * Moyses autem orabat Dominum
Deum suum, dicens: | Cur, Domine, irascitur
furor tuus contra populum tuum, quem edu-
xisti de terra Aegypti, in fortitudine magna,
12 & in manu robusta? * Ne quæso dicant

Deut.9. .13 Psal. 105 .23

Aegyptij: Callide eduxit eos, vt interficeret in Num. 14.
montibus, & deleret e terra: quiescat ira tua, c.13
& esto placabilis super nequitia populi tui.
13 * Recordare Abraham, Isaac, & Israel seruo-
rum tuorum, quibus iurasti per temetipsum,
dicens: | Multiplicabo semen vestrum sicut | Gen.12.
stellas cæli: & vniuersam terram hanc, de qua b.7.& 15.
locutus sum, dabo semini vestro, & possidebi- b.7.& 48.
14 tis eam semper. * Placatusq. est Dominus ne c.16
D faceret malum quod locutus fuerat aduersus
15 populum suum. * Et reuersus est Moyses de

monte,

monte, portans duas tabulas testimonij in
6 manu sua, scriptas ex vtraque parte, * & factas opere Dei: scriptura quoque Dei erat scul-
7 pta in tabulis. * Audiens autem Iosue tumultum populi vociferãtis, dixit ad Moysen:
8 Vlulatus pugnæ auditur in castris. * Qui respondit: Non est clamor adhortantium ad pugnam, neque vociferatio compellentium ad fugam: sed vocem cantantium ego audio.
19 * Cumq. appropinquasset ad castra, vidit uitulum, & choros: iratusq. ualde, proiecit de manu tabulas, & confregit eas ad radicem
20 montis: * arripiensq. uitulum quem fecerant,
E combussit, & contriuit usque ad puluerem, quem sparsit in aquam, & dedit ex eo potum
21 filijs Israel. * Dixitq. ad Aaron: Quid tibi fecit hic populus, ut induceres super eum pecca-
22 tum maximum? * Cui ille respondit: Ne in-

dignetur dominus meus: tu enim nosti popu-
23 lum istum, quòd pronus sit ad malum: * dixerunt mihi: Fac nobis deos, qui nos præcedant: huic enim Moysi, qui nos eduxit de ter-
24 ra Aegypti, nescimus quid acciderit. * Quibus ego dixi: Quis uestrum habet aurum? Tulerunt, & dederunt mihi: & proieci illud in
25 ignem, egressusque est hic uitulus. * Videns ergo Moyses populum quòd esset nudatus, (spoliauerat enim eum Aaron propter igno-

miniam sordis, & inter hostes nudum consti-
26 tuerat) * & stans in porta castrorum, ait:
F Si quis est Domini, iungatur mihi. Congre-
27 gatiq. sunt ad eum omnes filij Leui: * quibus ait:

ait: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ponat
uir gladium super femur suum: ite, & redite
de porta usque ad portam per medium ca-
strorum, & occidat unusquisque fratrem, &
28 amicum, & proximum suum. * Feceruntque
filij Leui iuxta sermonem Moysi, cecideruntq.

in die illa quasi uiginti tria millia hominum.
29 * Et ait Moyses: Consecrastis manus uestras
hodie Domino, unusquisque in filio, & in fra-
30 tre suo, ut detur uobis benedictio. * Facto au-
tem altero die, locutus est Moyses ad popu-
lum: Peccastis peccatum maximum ascẽdam
ad Dominum, si quo modo quiuero eum de-
31 precari pro scelere uestro. * Reuersusque ad
Dominum, ait: Obsecro, peccauit populus
iste peccatum ma imum, feceruntque sibi
deos aureos: aut dimitte eis hanc noxam,
32 * aut si non facis, dele me de libro tuo quem
33 scripsisti. * Cui respondit Dominus: Qui
peccauerit mihi, delebo eum de libro meo:

34 * tu autem vade, & duc populum istum quò
locutus sum tibi: angelus meus præcedet te.
Ego autem in die vltionis visitabo & hoc
35 peccatum eorum. * Percussit ergo Domi-
nus populum pro reatu uituli, quem fecerat
Aaron.

. CAP. XXXIII.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen,dicēs:
A Vade,ascende de loco isto tu,& populus
tuus quem eduxisti de terra Aegypti, in ter-
ram quam iuraui Abraham, Isaac, & Iacob,
2 dicens: ‖ Semini tuo dabo eam: * & mittam
præcursorem tui angelum, vt eijciam Cha-
nanæum, & Amorrhæum, & Hethæum, &
3 Pherezæum, & Heuæum, & Iebusæum, * &
intres in terram fluentem lacte & melle.
Non enim ascendam tecum, ‖ quia populus
duræ ceruicis es: ne forte disperdam te in via.
4 * Audiensq. populus sermonem hunc pessi-
mum, luxit: & nullos ex more indutus est
5 cultu suo. * Dixitque Dominus ad Moysen:
Loquere filijs Israel: Populus duræ ceruicis
es, semel ascendam in medio tui, & delebo
te. Iam nunc depone ornatum tuum, vt sciam
6 quid faciam tibi. * Deposuerunt ergo filij
7 Israel ornatum suum a monte Horeb. * Moy
B ses quoque tollens tabernaculum, tetendit
extra castra procul, vocauitque nomen eius,
Tabernaculum fœderis. Et omnis populus,
qui habebat aliquam quæstionem, egredieba-
tur ad Tabernaculum fœderis, extra castra.
8 * Cumq. egrederetur Moyses ad tabernacu
lum, surgebat vniuersa plebs, & stabat unus-
quisque in ostio papilionis sui, aspiciebantq.
tergum Moysi, donec ingrederetur tentoriū.
9 * Ingresso autem illo tabernaculum fœderis,
descēdebat columna nubis, & stabat ad ostiū,
10 loquebaturq. cum Moyse, * cernentibus uni-
uersis quod columna nubis staret ad ostium
Tabernaculi. Stabantq. ipsi, & adorabant per
11 fores tabernaculorum suorum. * Loqueba-
tur autem Dominus ad Moysen facie ad fa-
C ciem, sicut solet loqui homo ad amicū suum.
Cumque ille reuerteretur in castra, minister
eius Iosue filius Nun, puer, non recedebat de
12 Tabernaculo. * Dixit autem Moyses ad Do-
minum: Præcipis vt educam populum istum:
& non indicas mihi quem missurus es me-
cum, præsertim cum dixeris: Noui te ex no-
13 mine, & inuenisti gratiam coram me. * Si er-
go inueni gratiam in conspectu tuo, ostende
mihi faciem tuam, vt sciam te, & inueniam
gratiam ante oculos tuos: respice populum
14 tuum gentem hanc. * Dixitq. Dominus: Fa-
cies mea præcedet te, & requiem dabo tibi.
15 * Et ait Moyses: Si non tuipse præcedas, ne
16 educas nos de loco isto. * In quo enim scire
poterimus ego & populus tuus inuenisse nos
gratiam in conspectu tuo, nisi ambulaueris
nobiscum, vt glorificemur ab omnibus popu-
17 lis qui habitant super terram? * Dixit autem
D Dominus ad Moysen: Et verbum istud, quod
locutus es, faciam: inuenisti enim gratiam
coram me, & teipsum noui ex nomine.
18 * Qui ait: Ostende mihi gloriam tuam.
19 * Respondit: Ego ostendam omne bonum
tibi, & vocabo in nomine Domini coram te:
& ‖ miserebor cui voluero, & clemens ero in ‖ Rom. 9. c. 15
20 quem mihi placuerit. * Rursumq. ait: Non
poteris videre faciem meam: non enim vide-
21 bit me homo, & viuet. * Et iterū: Ecce, inquit,
est locus apud me, & stabis supra petram.
22 * Cumq. transibit gloria mea, ponam te in

foramine petræ, & protegam dextera mea,
23 donec transeam: * tollamq. manum meam,
& videbis posteriora mea: faciem autem
meam videre non poteris.

CAP. XXXIIII.

Dst.10.a. 1 AC deinceps: Præcide, ait, tibi duas tabulas
A lapideas instar priorum, & scribā super
eas uerba, quæ habuerunt tabulæ, quas fregi-
2 sti. * Esto paratus mane, ut ascendas statim
in montem Sinai, stabisq. mecum super uer-
3 ticem montis. * Nullus ascendat tecum; nec
videatur quispiam per totum montem: bo-
ues quoque & oues non pascantur econtra.
4 * Excidit ergo duas tabulas lapideas, quales
antea fuerant: & de nocte consurgens ascen-
dit in montem Sinai, sicut præceperat ei Do-
5 minus, portans secum tabulas. * Cumq. de-
scendisset Dominus per nubem, stetit Moy-
6 ses cum eo, inuocans nomen Domini. * Quo
transeunte coram eo, ait: Dominator Domi- ‖ Psal.142
ne Deus, misericors & clemens, patiens & .2
7 multæ miserationis, ac verax, * qui ‖ custo- ‖ Ier. 32.
dis misericordiam in millia: qui aufers ini- c.18
quitatem, & scelera, atque peccata, nullusque Deut.5.a.
apud te per se innocens est. ‖ Qui reddis ini- 9

quitatem patrum filijs, ac nepotibus in tertiā
& quartam progeniem. * Festinusque Moy-
8 ses, curuatus est pronus in terram, & ado-
rans * ait: Si inueni gratiam in conspectu tuo
Domine, obsecro ut gradiaris nobiscum (po-
pulus enim duræ ceruicis est) & auferas ini-
quitates nostras atque peccata, nosque possi-
deas. * Respondit Dominus: Ego inibo pa
ctum uidentibus cunctis, signa faciam quæ
numquam uisa sunt super terram, nec in ul-
lis gentibus: vt cernat populus iste, in cuius
es medio, opus Domini terribile quod fa-
cturus sum. * Obserua cuncta quæ hodie
mando tibi: ego ipse eijciam ante faciem
tuam Amorrhæum, & Chananæum, & He-
thæum, & Pherezæum quoque, & He-
uæum, & Iebusæum * Caue ne vmquam cū
habitatoribus terræ illius iungas amicitias,
quæ sint tibi in ruinam: * sed aras eorum de-
strue, confringe statuas, lucosq. succide: * no-
li adorare Deum alienum. Dominus zelotes
5 nomen eius, Deus est æmulator. * Ne ineas
pactum cum hominibus illarum regionum:
ne, cum fornicati fuerint cum dijs suis, &
adorauerint simulachra eorum, vocet te quis-
6 piam vt comedas de immolatis. * ‖ Nec vxo-
rem de filiabus eorum accipies filijs tuis: ne,
postquam ipsæ fuerint fornicatæ, fornicari
17 faciant & filios tuos in deos suos. * Deos con-
18 flatiles non facies tibi. * Sollemnitatem azy-
C morum custodies. Septem diebus vesceris
azymis, sicut præcepi tibi, in tempore mensis
nouorum: mense enim verni temporis egres
19 sus es de Aegypto. * ‖ Omne, quod aperit vul- ‖ Sup. 13.
uam generis masculini, meum erit. De cunctis a. 2. b. 77
animantibus tam de bobus, quam de ouibus, 32. d. 19
20 meum erit. * Primogenitum asini redimes
oue: sin autem nec pretium pro eo dederis, oc-
cidetur. Primogenitum filiorum tuorum re-
dimes: nec apparebis in conspectu meo va-
21 cuus. * Sex diebus operaberis, die septimo
22 cessabis arare, & metere. * ‖ Sollemnitatem ‖ Sup. 23.
hebdomadarum facies tibi in primitijs fru- b. 15
gum messis tuæ triticeæ, & sollemnitatem, Deut. 16.
quando redeunte anni tempore cuncta con- d. 16
23 duntur * Tribus temporibus anni apparebit Eccl. 35. a
omne masculinum tuum in conspectu omni- 6
24 potentis Dñi Dei Israel. * Cum.n.tulero gen Sup. 23. b
tes a facie tua, & dilatauero terminos tuos, 16
nullus insidiabitur terræ tuæ, ascendente te,
& apparente in conspectu Domini Dei tui ter
25 in anno. * ‖ Non immolabis super fermento ‖ Sup. 23.
D sanguinem hostiæ meæ: neque residebit ma c. 18. 19
26 ne de victima sollemnitatis Phase. * Primi-

tias frugum terræ tuæ offeres in domo Domi-
ni Dei tui. ‖ Non coques hœdum in lacte ma-
7 tris suæ. * Dixitq. Dominus ad Moysen: Scri-
be tibi verba hæc, quibus & tecum & cum Is-
8 rael ‖ pepigi fœdus. * Fuit ergo ibi cum Do-
mino quadraginta dies & quadraginta no-
ctes: panem non comedit, & aquam non bi-
bit, & scripsit in tabulis ‖ verba fœderis de-
9 cem. * Cumq; descenderet Moyses de mon-
te Sinai, tenebat duas tabulas testimonij, &
ignorabat quòd cornuta esset facies sua ex
30 consortio sermonis Domini. * Videntes au-
tem Aaron & filij Israel cornutam Moysi fa-
31 ciem, timuerunt prope accedere. * Vocatiq.
ab eo, reuersi sunt tam Aaron quàm principes
synagogæ. Et postquam locutus est ad eos,
32 * venerunt ad eum etiam omnes filij Israel:
quibus præcepit cuncta quæ audierat a Domi-
33 no in monte Sinai. * Impletisq. sermonibus, ‖ 2. Cor. 3.
34 ‖ posuit velamen super faciem suam. * Quod c. 13

ingressus

ingressus ad Dominum, & loquens cum eo,
auferebat donec exiret, & tunc loquebatur ad
filios Israel omnia quæ sibi fuerit imperata.
35 * Qui videbant faciem egredientis Mo yſi eſſ
cornutam, ſed operiebat ille rurſus f aciem
ſuam, ſi quando loquebatur a l eos.

CAP. XXXV.

1 IGitur congregata omni turba filiorum Iſ-
A rael, dixit ad eos: Hæc ſunt quæ iuſſit Do-
2 minus fieri. * Sex diebus facietis opus: ſep.i
mus dies erit uobi ſanctus, ſabbatum, & re-
quies Domini: qui fecerit opus in eo, occide
3 tur. * Non ſuccendetis ignem in omnibus ha
4 bitaculis veſtris per diem ſabbati. * Et ait
Moyſes ad omnem catervam filiorum Iſrael:
Iſte eſt ſermo quem præcepit Dominus, di-
5 cens: * Separate apud vos primitias Domi-
no. † Omnis voluntarius & prono animo of
ferat eas Domino: aurum & argentum, & æs,
6 * hyacintum & purpuram, coccumq. bis tin-
7 ctum, & byſſum, pilos caprarum, * pelleſque
arietum rubricatas, & ianthinas, ligna ſetim,
8 * & oleum ad luminaria concinnanda, & ut
conficiatur unguentum, & thymiama ſuauiſ-
9 ſimum, * lapides onychinos, & gemmas ad
10 ornatū ſuperhumeralis & rationalis. * Quiſ-
quis ueſtrum ſapiens eſt, veniat, & faciat
11 quod Dominus imperauit: * Tabernaculum
B ſcilicet, & tectum eius, atque operimentum,
annulos, & tabulata cum vectibus, paxillos &
12 baſes: * Arcam & uectes, propitiatorium, &
13 velum, quod ante illud oppanditur: * Men-
ſam cum vectibus & uaſis, & propoſitionis
14 panibus: * Candelabrum ad luminaria ſuſtē-
tanda, uaſa illius & lucernas, & oleum ad nu-
15 trimenta ignium: * Altare thymiamatis, &
vectes, & oleum vnctionis & thymiama ex
aromatibus: Tentorium ad oſtium taberna-
16 culi: * Altare holócauſti, & craticulam eius
æneam cum vectibus & vaſis ſuis: labrum &
17 baſim eius: * Cortinas atrij cum columnis &
18 baſibus, tentorium in foribus veſtibuli, * pa-
xillos tabernaculi & atrij cum funiculis ſuis:
19 * Veſtimenta, quorū uſus eſt in miniſterio ſan-
ctuarij, veſtes Aaron pontificis ac filiorum
20 eius, ut ſacerdotio fungantur mihi. * Egreſ-
C ſaq. omnis multitudo filiorum Iſrael de cō-
21 ſpectu Moyſi, * obtulerunt mente promptiſ-
ſima atque deuota primitias Domino, ad fa-
ciendum opus tabernaculi teſtimonij. Quid-
quid ad cultum & ad veſtes ſanctas neceſſa-
22 rium erat, * viri cum mulieribus præbuerunt,
armillas & inaures, annulos & dextralia: om-
ne uas aureum in donaria Domini ſeparatū
23 eſt. * Si quis habebat hyacinthum, & purpu-
ram, coccumq bis tinctum, byſſum & pilos
caprarum, pelles arietum rubricatas, & ian-
24 thinas, * argenti, æriſq. metalla obtulerunt
25 Domino, lignaq. ſetim in uarios uſus. * Sed
& mulieres doctæ, quæ neuerant, dederunt
hyacinthum, purpuram, & vermiculum, ac
26 byſſum, * & pilos caprarum, ſponte propria
27 cuncta tribuentes. * Principes uero obtule-
runt lapides onychinos, & gemmas ad ſuper-
28 humerale & rationale, * aromataq. & oleū
ad luminaria concinnanda, & ad præparan-
dum vnguentum, ac thymiama odoris ſua-
29 uiſſimi componendum. * Omnes uiri & mu-
D lieres mente deuota obtulerunt donaria, ut
fierent opera quæ iuſſerat Dominus per ma-
num Moyſi. Cuncti filij Iſrael voluntaria

† Sup. 25. a.

30 Domino dedicauerunt. * Dixitq. Moyſes ad
filios Iſrael: ∫ Ecce, vocauit Dominus ex no-
mine Beſeleel filium Vri filij Hur de tribu Iu
31 da. * Impleuitq. eum ſpiritu Dei; ſapientia
& intelligentia, & ſcientia & omni doctrina
32 * ad excogitandum, & faciendum opus in au
33 ro & argento, & ære, * ſculpendiſq. lapidi-
bus, & opere carpentario. quidquid fabre ad-
34 inueniri poteſt, * dedit in corde eius: Ooliab
quoque filium Achiſamech de tribu Dan:
35 * ambos erudiuit ſapientia, ut faciant opera
abietarij, polymitarij, ac plumarij de hyacin
tho ac purpura, coccoq. bis tincto, & byſſo, &
texant omnia, ac noua quæque reperiant.

CAP. XXXVI.

1 A Fecit ergo Beſeleel, & Ooliab, & omnis
vir ſapiens, quibus dedit Dominus ſapiē
tiam & intellectum, vt ſcirent fabre operari
quæ in vſus Sanctuarij neceſſaria ſunt, & quę
2 præcepit Dominus. * Cumque vocaſſet eos 1. Par. 21.
Moyſes, & omnem eruditum uirum, cui de- d 29
derat Dominus ſapientiam, & qui ſponte ſua
3 obtulerant ſe ad faciendum opus, * tradidit
eis vniuerſa donaria filiorum Iſrael. Qui cum
inſtarent operi, quotidie mane uota populus

offerebat.

4 offerebat. * Vnde artifices uenire compulsi,
5 * dixerunt Moysi: Plus offert populus quàm
6 necessarium est.. * Iussit ergo Moyses præco-
nis uoce cantari: Nec uir nec mulier quidquã
offerat vltra in opere Sanctuarij. Sicq. cessa-
7 tum est a muneribus offerendis, * eo quòd
8 oblata sufficerent & superabundarent. * Fe-
ceruntq. omnes corde sapientes ad explendũ
opus tabernaculi, cortinas decem de bysso re
torta, & hyacintho, & purpura, coccoque bis
B tincto, opere vario, & arte polymita: * qua-
9 rum vna habebat in longitudine vigintiocto
cubitos, & in latitudine quattuor. vna mensu-
10 ra erat omnium cortinarum. * Coniunxitq.
cortinas quinque, alteram alteri, & alias quin
11 que sibi inuicẽ copulauit. * Fecit & ansas hya
cinthinas in ora cortinæ unius ex utroque late
12 re, & in ora cortinæ alterius similiter, * ut cõtra
se inuicem venirent ansæ, & mutuo iungeren
13 tur. * vnde & quinquaginta fudit circulos au
reos, qui morderent cortinarum ansas, & fie-
14 ret vnum tabernaculum. * Fecit & saga vn-
decim de pilis caprarum ad operiendum te-
15 ctum tabernaculi: * vnum sagum in longitu-
dine habebat cubitos triginta, & in latitudi-
ne cubitos quattuor: vnius mensuræ erant
16 omnia saga: * quorum quinque iunxit seor-
17 sum, & sex alia separatim. * Fecitque ansas
quinquaginta in ora sagi unius, & quinqua-
ginta in ora sagi alterius, ut sibi inuicem iun
18 gerentur. * Et fibulas æneas quinquaginta,
quibus necteretur tectum, ut unum pallium
19 ex omnibus sagis fieret. * Fecit & operto-
rium tabernaculi de pellibus arietum rubri
C catis: aliudq. desuper velamẽ um de pellibus
20 ianthinis. * Fecit & tabulas tabernaculi de li-
21 gnis setim stantes. * Decem cubitorum erat
longitudo tabulæ vnius: & vnum ac semis cu-
22 bitum latitudo retinebat. * Binæ incastratu-
ræ erant per singulas tabulas, vt altera alteri
iungeretur. Sic fecit in omnibus tabernaculi
23 tabulis. * E quibus viginti ad plagam meri-
24 dianam erant contra Austrum, * cum quadra
ginta basibus argenteis. Duæ bases sub vna ta-
bula ponebantur ex vtraque parte angulorũ,
ubi incastraturæ laterum in angulis terminan
25 tur. * Ad plagam quoque tabernaculi, quę re-
spicit ad Aquilonem, fecit viginti tabulas,
26 * cũ quadraginta basibus argenteis, duas ba-
27 ses per singulas tabulas. * Contra Occiden-
tem vero, id est, ad eam partem tabernaculi,
28 quæ mare respicit, fecit sex tabulas, * & duas
alias per singulos angulos tabernaculi retro:
29 * quæ iunctæ erant a' deorsum vsque sursum,
& in vnam compaginem pariter fereban-
tur. Ita fecit ex utraque parte per angulos:
30 * vt octo essent simul tabulæ, & haberent ba-
ses argenteas sedecim, binas scilicet bases sub
31 singulis tabulis. * Fecit & vectes de lignis se-
D tim, quinque ad continendas tabulas vnius
32 lateris tabernaculi, * & quinque alios ad al-
terius lateris coaptandas tabulas: & extra hos
quinque alios vectes ad occidentalem plagan
33 tabernaculi contra mare. * Fecit quoque ve
ctem alium, qui per medias tabulas ab angu
34 lo vsque ad angulum perueniret. * Ipsa au
tem tabulata deaurauit, fusis basibus earun
argenteis. Et circulos eorum fecit aureos, pe
quos vectes induci possent: quos & ipsos la
35 minis aureis operuit. * Fecit & velum d
hyacintho, & purpura, vermiculo, ac bysso re
torta, opere polymitario, varium atque di
36 stinctum: * & quattuor columnas de lignis s
tim, quas cum capitibus deaurauit, fusis basi
37 bus earum argenteis. * Fecit & tentorium i
introitu tabernaculi ex hyacintho, purpura
vermiculo, byssoq. retorta, opere plumarij
38 * & columnas quinque cum capitibus suis
quas operuit auro, basesq. earum fudit æneas

CAP. XXXVII.

1 FEcit autem Beseleel & arcam de ligni
A setim, habentẽ duos semis cubitos in lon-
gitudine, & cubitum ac semissem in latitudi-
ne, altitudo quoque unius cubiti fuit & dim
dij: uestiuitq. eam auro purissimo intus ac fo
2 ris. * Et fecit illi coronam auream per gyrũ,
3 * conflans quattuor annulos aureos per quat
tuor angulos eius: duos annulos in latere uno,
4 & duos in altero. * Vectes quoque fecit de li-
5 gnis setim, quos vestiuit auro, * & quos misit
in annulos, qui erant in lateribus arcæ ad por-
6 tandum eam. * Fecit & propitiatorium, id est,
oraculum, de auro mundissimo, duorum cu-
bitorum & dimidij in longitudine, & cubit
7 ac semis in latitudine. * Duos etiam Cheru-
bim ex auro ductili, quos posuit ex utraque
8 parte propitiatorij: * Cherub unum in sum
B mitate unius partis, & Cherub alterum ir
summitate partis alterius: duos Cherubim ir
9 singulis summitatibus propitiatorij, * exten-
dentes alas, & tegentes propitiatorium, seque
10 mutuo & illud respicientes. * Fecit & men-
sam de lignis setim in longitudine duorum
cubitorum, & in latitudine unius cubiti, qu
habebat in altitudine cubitum ac semissem
11 * circumdeditq. eam auro mundissimo, & fe
12 cit illi labium aureum per gyrum, * ipsique
labio coronam auream interrasilem quattuo
digitorum, & super eamdem, alteram coro-
13 nam auream. * Fudit & quattuor circulos au
reos, quos posuit in quattuor angulis per sin
14 gulos pedes mensæ * contra coronam: misitq.
15 in eos vectes, vt possit mensa portari. * Ipso
quoque vectes fecit de lignis setim, & circum
16 dedit eos auro. * Et vasa ad diuersos vsus
C mensæ, acetabula, phialas, & cyathos, &
thuribula, ex auro puro, in quibus offerenda
17 sunt libamina. * Fecit & candelabrum ducti-
le de auro mundissimo. De cuius vecte cala

mi, ſcyphi, ſphærulæq. ac lilia procedebant:
18 * ſex in vtroque latere, tres calami ex parte
19 vna, & tres ex altera: * tres ſcyphi in nucis mo
dum per calamos ſingulos, ſphærulæq. ſimul
& lilia: & tres ſcyphi inſtar nucis in calamo
altero, ſphærulæq. ſimul & lilia. Aequum erat
opus ſex calamorum, qui procedebant de ſti-
20 pite candelabri. * In ipſo autem vecte erant
quattuor ſcyphi in nucis modum, ſphærulæq.
21 per ſingulos ſimul & lilia: * & ſphærulæ ſub
duobus calamis per loca tria, qui ſimul ſex
22 fiunt calami procedentes de vecte vno. * &
D ſphærulæ igitur, & calami ex ipſo erant, vni-
23 uerſa ductilia ex auro puriſſimo. * Fecit & lu-
cernas ſeptem cum emunctorijs ſuis, & vaſa
vbi ea quæ emuncta ſunt, extinguantur, de
24 auro mundiſſimo. * Talentum auri appende-
bat candelabrum, cum omnibus vaſis ſuis.
25 * Fecit & altare thymiamatis de lignis ſe-
tim, per quadrum ſingulos habens cubitos, &
in altitudine duos: e cuius angulis procede-
26 bant cornua. * Veſtiuitque illud auro puriſſi-
mo cum craticula ac parietibus & cornibus.
27 * Fecitq. ei coronam aureolam per gyrum, &
duos annulos aureos ſub corona per ſingula
latera, vt mittantur in eos vectes, & portet al-
28 tare portari. * Ipſos autẽ vectes fecit de lignis
29 ſetim, & operuit laminis aureis. * Compo-
ſuit & oleum ad ſanctificationis vnguentum,
& thymiama de aromatibus mundiſſimis
opere pigmentarij.

CAP. XXXVIII.

1 FEcit & altare holocauſti de lignis ſetim,
A quinque cubitorum per quadrum, &
2 trium in altitudine: * cuius cornua de angulis
procedebant; operuitq. illud laminis æneis.
3 * Et in vſus eius parauit ex ære vaſa diuer-
ſa, lebetes, forcipes, fuſcinulas, vncinos, &
4 ignium receptacula. * Craticulamq. eius in
modum retis fecit æneam, & ſubter eam in al
5 taris medio arulam, * fuſis quattuor annulis
per totidem retiaculi ſummitates, ad im-
6 mittendos vectes ad portandum: * quos & ip-
ſos fecit de lignis ſetim, & operuit laminis
7 æneis: * induxitq. in circulos, qui in lateri-
bus altaris eminebant. Ipſum autem altare
non erat ſolidum, ſed cauum ex tabulis, & in-
8 tus vacuum. * Fecit & labrum æneum cum
baſi ſua de ſpeculis mulierum, quæ excuba-
9 bant in oſtio tabernaculi. * Fecit & atrium,
B in cuius auſtrali plaga erant tentoria de byſ-
10 ſo retorta, cubitorum centum, * columnæ
æneæ viginti cum baſibus ſuis, capita colum
narum, & tota operis cælatura, argentea.
11 * Aeque ad ſeptentrionalem plagam tento-
ria, columnæ, baſeſq. & capita columnarum
eiuſdem menſuræ, & operis ac metalli, erant.
12 * In ea uero plaga, quæ ad Occidentem reſpi-
cit, fuerunt tentoria cubitorum quinquagin-
ta, columnæ decem cum baſibus ſuis æneæ, &
capita columnarum, & tota operis cælatura,
13 argentea. * Porro contra orientem quinqua-
14 ginta cubitorum parauit tentoria: * e quibus,
quindecim cubitos columnarum trium, cum
15 baſibus ſuis vnum tenebat latus: * & in parte
altera (quia inter vtraque introitum taberna-
culi fecit) quindecim æque cubitorum erant
tentoria, columnæque tres, & baſes totidem.
16 * Cuncta atrij tentoria byſſus retorta texue-
17 rat. * Baſes columnarum fuere æneæ, capita
C autem earũ cum cunctis cælaturis ſuis argen-
tea: ſed & ipſas columnas atrij veſtiuit argen-
18 to. * Et in introitu eius opere plumario fecit
tentorium ex hyacintho, purpura, vermiculo,
ac byſſo retorta, quod habebat viginti cubi-
tos in longitudine, altitudo vero quinque cu-
bitorum erat iuxta menſuram, quam cun-
19 cta atrij tentoria habebant. * Columnæ au-
tem in ingreſſu fuere quattuor cum baſibus
æneis, capitaq. earum & cælaturæ argenteæ.
20 * Paxillos quoque tabernaculi & atrij per
21 gyrum fecit æneos. * Hæc ſunt inſtrumenta
tabernaculi teſtimonij, quæ enumerata ſunt
iuxta præceptum Moyſi in ceremonijs Leui-
tarum per manum Ithamar filij Aaron ſacer-
22 dotis: * quæ Beſeleel filius Vri filij Hur de
tribu Iuda, Domino per Moyſen iubente, cõ-
23 pleuerat, * iuncto ſibi ſocio Ooliab filio
Achiſamech de tribu Dan: qui & ipſe artifex
lignorum egregius fuit, & polymitarius at-
que plumarius ex hyacintho, purpura, vermi-
24 culo, & byſſo. * Omne aurum quod expen-
D ſum eſt in opere Sanctuarij, & quod oblatum
eſt in donarijs, viginti nouem talentorum
fuit, & ſeptingentorum triginta ſiclorum ad
25 menſuram Sanctuarij. * Oblatum eſt autem
ab his qui tranſierunt ad numerum a viginti
annis & ſupra, de ſexcentis tribus millibus, &
26 quingentis quinquaginta armatorum. * Fue-
runt præterea centum talenta argenti, e quibus
conflatæ ſunt baſes Sanctuarij, & introitus ubi
27 velum pendet. * Centum baſes factæ ſunt de
talentis centum, ſingulis talentis per baſes
28 ſingulas ſupputatis. * De mille autem ſeptin-
gentis, & ſeptuaginta quinque fecit capita
columnarum, quas & ipſas veſtiuit argento.
29 * Aeris quoque oblata ſunt talenta ſeptua-
ginta duo millia, & quadringenti ſupra ſicli,
30 * ex quibus fuſæ ſunt baſes in introitu taber-
naculi teſtimonij, & altare æneum cum crati-
cula ſua, omniaq. vaſa, quæ ad vſum eius per-
31 tinent, * & baſes atrij tam in circuitu quam
in ingreſſu eius, & paxilli tabernaculi atque
atrij, per gyrum.

CAP. XXXIX.

1 DE hyacintho vero & purpura, vermicu-
A lo ac byſſo fecit veſtes, quibus indueretur
tur Aaron quando miniſtrabat in ſanctis; ſi-
2 cut præcepit Dominus Moyſi. * Fecit igitur Sup. 28. a. 6
ſuperhumerale de auro, hyacintho, & pur-
pura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta,
3 * opere polymitario, inciditq. bracteas aureas,

& extrenuauit in fila, vt possent torqueri
4 cum priorum colorum subtegmine, * duasq.
oras sibi inuicem copulatas in vtroque latere
5 summitatum, * & balteum ex eisdem colori-
6 bus, sicut præceperat Dominus Moysi. * Pa-
B rauit & duos lapides onychinos, astrictos &
inclusos auro, & sculptos arte gemmaria, no-
7 minibus filiorum Israel: * posuitq. eos in la-
teribus superhumeralis in monimentum filio
rum Israel, sicut præceperat Dominus Moysi.
8 * Fecit & rationale opere polymito iuxta
opus superhumeralis, ex auro, hyacintho,
purpura, coccoq. bis tincto, & bysso retorta:
9 * quadrangulum, duplex, mensuræ palmi.
10 * Et posuit in eo gemmarum ordines quat-
C tuor. In primo versu erat sardius, topazius,
11 smaragdus. * In secundo, carbunculus, sap-
12 phirus, & iaspis. * In tertio, ligurius, acha-
13 thes, & amethystus. * In quarto, chrysoli-
thus, onychinus, & beryllus, circumdati & in-
14 clusi auro per ordines suos. * Ipsiq. lapides
duodecim, sculpti erant nominibus duodecim
tribuum Israel, singuli per nomina singulo-
15 rum. * Fecerunt in rationali & catenulas si-
bi inuicem cohærentes, de auro purissimo:
16 * & duos vncinos, totidemq. annulos aureos.
Porro annulos posuerunt in vtroque latere
17 rationalis, * e quibus penderent duæ catenæ
aureæ, quas inseruerunt vncinis, qui in super-
18 humeralis angulis eminebant. * Hæc & ante
D & retro ita conueniebant sibi, vt superhume-
19 rale & rationale mutuo necterentur, * stricta
ad balteum & annulis fortius copulata, quos
iungebat vitta hyacinthina, ne laxa fluerent,
& a se inuicem mouerentur, sicut præcepit
20 Dominus Moysi. * Fecerunt quoque tuni-
cam superhumeralis totam hyacinthinam,
21 * & capitium in superiori parte contra me-
dium, oramque per gyrum capitij textilem:
22 * deorsum autem ad pedes mala punica ex
hyacintho, purpura, vermiculo, ac bysso re-
23 torta: * & tintinnabula de auro purissimo,
E quæ posuerunt inter malogranata in extrema
24 parte tunicæ per gyrum: * tintinnabulum
autem aureum, & malum punicum, quibus
ornatus incedebat pontifex quando ministe-
rio fungebatur, sicut præceperat Dominus
25 Moysi. * Fecerunt & tunicas byssinas opere
26 textili Aaron & filijs eius: * & mitras cum
27 coronulis suis ex bysso: * feminalia quoque
28 linea, byssina: * cingulum vero de bysso re-
torta, hyacintho, purpura, ac vermiculo bis
tincto arte plumaria, sicut præceperat Domi-
29 nus Moysi. * Fecerunt & laminam sacræ ve-
F nerationis de auro purissimo, scripseruntq; in
30 ea opere gemmario, Sanctum Domini: * &
strinxerunt eam cum mitra vitta hyacinthi-
31 na, sicut præceperat Dominus Moysi. * Per-
fectum est igitur omne opus tabernaculi & te
cti testimonij: feceruntque filij Israel cuncta
32 quæ præceperat Dominus Moysi. * Et obtu-
lerunt tabernaculum & tectum & vniuersam
supellectilem, annulos, tabulas, vectes, colum-
33 nas ac bases, * operimentum de pellibus arie-
tum rubricatis, & aliud operimentum de ian-
34 thinis pellibus, * velum: arcam, vectes, propi-
35 tiatorium, * mensam cum uasis suis & pro-
36 positionis panibus: * candelabrum, lucernas
G & utensilia earum cum oleo: * altare aureũ.
37 & vnguentum, & thymiama ex aromatibus
38 * & tentorium in introitu tabernaculi: * alta
39 re æneum, retiaculum, vectes, & vasa eius om
nia: labium cum basi sua: tentoria atrij, &
40 columnas cum basibus suis: * tentorium in
introitu atrij, funiculosque illius & paxillos.
Nihil ex uasis defuit, quæ in ministerium ta
bernaculi, & in tectum fœderis iussa sunt fie
41 ri. * Vestes quoque, quibus sacerdotes vtun
tur in

tur in Sanctuario, Aaron scilicet & filij eius,
42 * obtulerunt filij Israel, sicut præceperat Do-
43 minus. * Quæ postquam Moyses cuncta ui
dit completa, benedixit eis.

CAP. XL.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, di
2 cens: * Mense primo, prima die mensis,
A erige tabernaculum testimonij, * & pones
3 in eo arcam, dimittesq. ante illam velum. * &
4 illata mensa, pones super eam quæ rite præ-
cepta sunt. Candelabrum stabit cum lucernis
5 suis, * & altare aureum in quo adoletur in
centum, coram arca testimonij. Tentorium
6 in introitu tabernaculi pones, * & ante illud
7 altare holocausti: * labrum inter altare & ta-
8 bernaculum, quod implebis aqua. * Circum-
dabisq. atrium tentorijs, & ingressum eius.
9 * Et assumpto unctionis oleo unges taberna-
10 culum cum vasis suis, ut sanctificentur. * alta
11 re holocausti & omnia uasa eius: * labrum
cum basi sua: omnia unctionis oleo consecra-

12 bis, ut sint Sancta sanctorum. * Applicabisq
B Aaron & filios eius ad fores tabernaculi te
13 stimonij, & lotos aqua * indues sanctis vesti
bus, ut ministrent mihi, & vnctio eorum in sa
14 cerdotium sempiternum proficiat. * Fecitq.
Moyses omnia quæ præceperat Dominus.
15 * Igitur mense primo anni secundi, prima die
16 mensis, collocatum est tabernaculum. * ‖ Ere ‖ Num. 7. a. 7
xitq. Moyses illud, & posuit tabulas ac bases
17 & vectes, statuitq. columnas, * & expandit
tectum super tabernaculũ, imposito desuper
operimento, sicut Dominus imperauerat.

18 * Posuit & testimonium in arca, sub-
ditis infra vectibus, & oraculum de-
19 super. * Cumq. intulisset arcam in taberna-
culum, appendit ante eam velum vt expleret
20 Domini iussionem. * Posuit & mensam in
tabernaeulo testimonij ad plagam Septen-
21 trionalem extra velum, * ordinatis coram
propositionis panibus, sicut præceperat Do-
22 minus Moysi. * Posuit & candelabrum in ta-
C bernaculo testimonij e regione mensæ in par-
23 te australi, * locatis per ordinem lucernis
24 iuxta præceptum Domini. * Posuit & altar
aureum sub tecto testimonij contra uelum
25 * & adoleuit super eo incensum aromatum
26 sicut iusserat Dominus Moysi. * Posuit & ten-
torium in introitu tabernaculi testimonij

27 * & altare holocausti in vestibulo testimonij,
offerens in eo holocaustum, & sacrificia, vt
28 Dominus imperauerat. * Labrum quoq. sta-
D tuit inter tabernaculum testimonij & altare,
29 implens illud aqua. * Laueruntq. Moyses &
30 Aaron, ac filij eius manus suas & pedes, * cũ
ingrederentur tectum fœderis, & accederent
ad altare, sicut præceperat Dominus Moysi.
31 * Erexit & atrium per gyrum tabernaculi &
altaris, ducto in introitu eius tentorio. Post-
32 quam omnia perfecta sunt, * operuit nubes
tabernaculum testimonij, & gloria Domini
33 impleuit illud. * Nec poterat Moyses ingredi
tectum fœderis, nube operiente omnia, & ma-
iestate Domini coruscante, quia cuncta nubes
34 operuerat. * Si quando nubes tabernaculum
deserebat, proficiscebantur filij Israel per tur-
35 mas suas: * si pendebat desuper, manebant in

36 eodem loco. * Nubes quippe Domini incuba-
bat per diem tabernaculo, & ignis in nocte,
videntibus cunctis populis Israel per cunctas
mansiones suas.

CAPVT PRIMVM.

1 VOCAVIT autem Moy-
A sen, & locutus est ei Domi-
nus de tabernaculo testimo-
2 nij, dicens: * Loquere filijs
Israel, & dices ad eos: Ho-
mo, qui obtulerit ex vobis
hostiam Domino de pecori-
bus, id est, de bobus & ouibus offerens victi-
3 mas, * § si holocaustum fuerit eius oblatio,
ac de armento, masculum immaculatum of-
feret ad ostium tabernaculi testimonij, ad
4 placandum sibi Dominum: * ponetq. manũ
B super caput hostiæ, & acceptabilis erit, atque
5 in expiationem eius proficiens. * immola-
bitq. vitulum coram Domino, & offerent filij
Aaron sacerdotes sanguinem eius, fundentes
per altaris circuitum, quod est ante ostium ta-
6 bernaculi. * detractaque pelle hostiæ, artus
7 in frusta concident, * & subijcient in altari
8 ignem, strue lignorum ante composita: * &
membra quæ sunt cęsa, desuper ordinantes,
caput videlicet, & cuncta quæ adhærent ieco-
9 ri, * intestinis & pedibus lotis aqua: adolebitq.
C ea sacerdos super altare in holocaustum &
10 suauem odorem Domino. * Quòd si de peco-
ribus oblatio est, de ouibus siue de capris
holocaustum, masculum absque macula offe-
11 ret: * immolabitq. ad latus altaris, quod re-
spicit ad Aquilonem, coram Domino: sangui-
nem vero illius fundent super altare filij
11 Aaron per circuitum: * diuidentq. membra,
D caput: & omnia quæ adhærent iecori: & po-
nent super ligna, quibus subijciendus est
13 ignis: * intestina vero & pedes lauabũt aqua.
Et oblata omnia adolebit sacerdos super al-
tare in holocaustum & odorem suauissimum
14 Domino. * Si autem de auibus, holocausti
oblatio fuerit Domino, de turturibus, aut
15 pullis columbæ, * offeret eam sacerdos ad al-
tare: & retorto ad collum capite, ac rupto vul-
neris loco, decurrere faciet sanguinem super
16 crepidinem altaris: * vesiculam vero guttu-
ris, & plumas proijciet prope altare ad orien-
talem plagam, in loco in quo cineres effundi
17 solent, * confringetq. ascellas eius, & non se
cabit, neque ferro diuidet eam, & adolebit su-
per altare, lignis igne supposito. Holocaustum
est & oblatio suauissimi odoris Domino.

CAP. II.

1 ANima cum obtulerit oblationem sacrifi-
A cij Domino, simila erit eius oblatio.
2 fundetq. super eam oleum, & ponet thus, * ac
deferet ad filios Aaron sacerdotes: quorum
vnus tollet pugillum plenum similæ & olei,
ac totum thus, & ponet memoriale super al- § Eccl. 7.
3 tare in odorem suauissimum Dño. * § quod d. 34

autem reliquũ fuerit de sacrificio, erit Aaron
& filiorum eius, Sanctum sanctorum de ob
4 lationibus Domini. * Cum autem obtuleris
B sacrificium coctum in clibano: de simila, pa-
nes scilicet absque fermento, cõspersos oleo,
5 & lagana azyma oleo lita. * Si oblatio tua
fuerit de sartagine, similæ conspersæ oleo &
6 absque fermento, * diuides eam minutatim,
7 & fundes super eam oleum. * Sin autem de
craticula fuerit sacrificium, æque simila oleo
8 conspergetur: * quam offerens Domino, tra-
9 des manibus sacerdotis. * Qui cum obtulerit
eam, tollet memoriale de sacrificio, & adole-
bit super altare in odoré suauitatis Domino,
10 * quidquid autem reliquum est, erit Aaron,
& filiorum eius, Sanctum sanctorum de obla
11 tionibus Domini. * Omnis oblatio, quæ of-
fertur Domino, absq. fermento fiet, nec quid-
quam fermenti ac mellis adolebitur in sacri-
12 ficio Domino. * Primitias tantum eorũ offe-
retis ac munera: super altare vero non impo-
Mar. 9. 13 nentur in odorem suauitatis. * Quidquid ob-
g.49 D tuleris sacrificij, sale condies, nec auferes sal
fœderis Dei tui de sacrificio tuo. In omni ob-
14 latione tua offeres sal. * Si autem obtuleris
munus primarum frugum tuarum Domino
de spicis adhuc virentibus, torrebis igni, & cõ
fringes in morem farris, & sic offeres primi-
15 tias tuas Domino, * fundens supra oleum, &
16 thus imponens, quia oblatio Domini est. * de
qua adolebit sacerdos in memoriam mune-
ris partem farris fracti, & olei, ac totum thus.

CAP. III.

1 QVod si hostia pacificorũ fuerit eius ob-
A latio, & de bobus voluerit offerre, marẽ
siue feminã, immaculata offeret corã
2 Domino. * Ponetq. manum super caput vi-
ctimæ suæ, quæ immolabitur in introitu ta-
bernaculi testimonij, fundentq. filij Aaron
sacerdotes, sanguinem per altaris circuitum.
3 * Et offerent de hostia pacificorũ in oblatio-
| Exod. nem Domino, | adipem qui operit vitalia, &
29.b.19 4 quidquid pinguedinis est intrinsecus: * duos
renes cum adipe quo teguntur ilia, & reticu-
5 lum iecoris cum renunculis. * adolebuntque
B ea super altare in holocaustũ, lignis igne sup-
posito: in oblationem suauissimi odoris Dño.
6 * Si vero de ouibus fuerit eius oblatio & pa-
cificorum hostia, siue masculum obtulerit, si-
7 ue feminam, immaculata erunt. * Si agnum
8 obtulerit coram Domino, * ponet manum
suam super caput victimæ suæ: quæ immola-
bitur in vestibulo tabernaculi testimonij: fun-
dentq. filij Aaron sanguinem eius per circui-
9 tum altaris. * Et offerent de pacificorum ho-
stia sacrificium Domino: adipem & caudam
10 totam * cum renibus, & pinguedinem quæ
C operit ventrem atque vniuersa vitalia, &
vtrumque renunculum cum adipe qui est iu-
xta ilia, reticulumque iecoris cũ renunculis.
11 * & adolebit ea sacerdos super altare in pa-
12 bulum ignis & oblationis Domini. * Si capra
fuerit eius oblatio, & obtulerit eã Domino,
13 * ponet manum suam super caput eius: im-
molabitq. eam in introitu tabernaculi testi-
D monij. Et fundent filij Aaron sanguinẽ eius
14 per altaris circuitum. * Tollentque ex ea in
pastum ignis dominici, adipẽ qui operit ven-
15 trem, & qui tegit vniuersa vitalia: * duos re-
nunculos cum reticulo, quod est super eos iu-
xta ilia, & aruinam iecoris cum renunculis:
16 * adolebitque ea super altare sacerdos in ali-
moniam ignis, & suauissimi odoris. Omnis
17 adeps, Domini erit * iure perpetuo in gene-
rationibus, & cunctis habitaculis vestris: nec
sanguinem nec adipem omnino comedetis.

CAP. IIII.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen, dicẽs:
2 * Loquere filijs Israel: Anima, quę pec-
A cauerit per ignorantiam, & de vniuersis mã-
datis Domini, quæ præcepit vt non fierent,
3 quippiam fecerit: * si sacerdos, qui vnctus est,
peccauerit, delinquere faciens populum, offe-
ret pro peccato suo vitulum immaculatum
4 Domino: * & adducet illum ad ostium taber
naculi testimonij coram Domino, ponetque
manum super caput eius, & immolabit eum
5 Domino. * Hauriet quoque de sanguine vi-
tuli, inferens illum in tabernaculum testimo-
6 nij. * Cumq. intinxerit digitum in sanguine,
B asperget eo septies coram Domino contra ve
7 lum Sanctuarij. * ponetq. de eodem sangui-
ne super cornua altaris thimiamatis gratissi-
mi Domino, quod est in tabernaculo testimo-
nij. omnem autẽ reliquum sanguinem fun-
det in basim altaris holocausti in introitu ta-
8 bernaculi. * Et adipem vituli auferet pro
peccato, tam eũ qui vitalia operit quàm om-
9 nia quæ intrinsecus sunt: * duos renunculos
& reticulum quod est super eos iuxta ilia, &
10 adipem iecoris cum renunculis, * sicut aufer-
C tur de vitulo hostiæ pacificorum: & adolebit
11 ea super altare holocausti. * Pellem vero &
omnes carnes cum capite & pedibus & inte-
12 stinis & fimo, * & reliquo corpore efferet ex-
tra castra in locum mundum, vbi cineres ef-
fundi solent: incendetq. ea super lignorum
struem, quæ in loco effusorum cinerum cre-
13 mabuntur. * Quòd si omnis turba Israel igno
rauerit, & per imperitiam fecerit quod con-
14 tra mandatum Domini est, * & postea intel-
lexerit peccatum suum, offeret pro peccato
suo vitulum, adducetq. eum ad ostium taber-
15 naculi. * Et ponent seniores populi manus su-
D per caput eius coram Domino. Immolatoq.
16 vitulo in conspectu Domini, * inferet sacer-
dos, qui vnctus est, de sanguine eius in taber-
17 naculũ testimonij, * tincto digito aspergens

septies

18 ſept es contra velum. * ponetque de eodem
ſanguine in cornibus altaris, quod eſt coram
Domino in tabernaculo teſtimonij: reliquum
autem ſanguinem fundet iuxta baſim altaris
holocauſtorum, quod eſt in oſtio tabernaculi
19 teſtimonij. * Omnemq. eius adipem tollet,
20 & adolebit ſuper altare: * ſic faciens & de hoc
vitulo quo modo fecit & prius: & rogante
pro eis ſacerdote, propitius erit eis Dominus.
21 * Ipſum autem vitulum efferet extra caſtra,
atque comburet ſicut & priorem vitulum:
22 quia eſt pro peccato multitudins. * Si pecca-
E uerit princeps, & fecerit vnum e pluribus per
ignorantiam, quod Domini lege prohibetur:
23 * & poſtea intellexerit peccatum ſuum, offe-
ret hoſtiam Domino, hircum de capris im-
24 maculatum. * Ponetq. manum ſuam ſuper
caput eius: cumq. immolauerit eum in loco
vbi ſolet mactari holocauſtum coram Domi-
25 no, quia pro peccato eſt, * tinget ſacerdos di-
gitum in ſanguine hoſtiæ pro peccato, tãgens
cornua altaris holocauſti, & reliquum fun-
26 dens ad baſim eius. * Adipem vero adolebit
ſupra, ſicut in victimis pacificorum fieri ſolet:
rogabitque pro eo ſacerdos, & pro peccato
27 eius, & dimittetur ei. * Quòd ſi peccauerit
F anima per ignorantiam, de populo terræ, vt
faciat quidquam de his, quæ Domini lege
28 prohibentur, atque delinquat, * & cognoue-
rit peccatum ſuum, offeret capram immacu-
29 latam. * Ponetq. manum ſuper caput hoſtiæ
quæ pro peccato eſt, & immolabit eam in lo-
30 co holocauſti. * Tolletq. ſacerdos de ſangui-
ne in digito ſuo: & tangens cornua altaris ho-
locauſti, reliquum fundet ad baſim eius.
31 * Omné autem adipem auferens, ſicut aufer-
G ri ſolet de victimis pacificorum, adolebit ſu-
per altare in odorem ſuauitatis Domino: ro-
32 gabitq. pro eo, & dimittetur ei. * Sin autem
de pecoribus obtulerit victimã pro peccato,
33 ouem ſcilicet immaculatam; * ponet manũ
ſuper caput eius, & immolabit eam in loco
34 vbi ſolent cædi holocauſtorum hoſtiæ. * Su-
metq. ſacerdos de ſanguine eius digito ſuo, &
tangens cornua altaris holocauſti, reliquum
35 fundet ad baſim eius. * Omnem quoque adi-
pem auferens, ſicut auferri ſolet adeps arietis,
qui immolatur pro pacificis: cremabit ſuper
altare in incenſum Domini. rogabitq. pro eo,
& pro peccato eius, & dimittetur ei.

C A P. V.

1 SI peccauerit anima, & audierit vocem iu-
A rantis, teſtisq. fuerit quòd aut ipſe uidit,
aut conſcius eſt: niſi indicauerit, portabit ini-
2 quitatem ſuam. * Anima, quæ tetigerit ali-
quid immundum, ſiue quod occiſum a beſtia
eſt, aut per ſe mortuum, aut quodlibet aliud
reptile. & oblita fuerit immunditiæ ſuæ, rea
3 eſt, & deliquit: * & ſi tetigerit quidquam de
immunditia hominis iuxta omnem impuri-
tatem, qua pollui ſolet, oblitaque cognouerit
4 poſtea, ſubiacebit delicto. * Anima, quæ iura-
uerit, & protulerit labijs ſuis ut uel male quid
faceret, uel bene, & idipſum iuramento &
ſermone firmauerit, oblitaq. poſtea intellexe-
5 rit delictum ſuum, * agat pœnitentiam pro
6 peccato, * & offerat de gregibus agnam ſiue
B capram, orabitq. pro ea ſacerdos & pro pec-
7 cato eius: * ſin autem non potuerit offerre
pecus, offerat ‖ duos turtures, uel duos pullos ‖ Inf. 12.
columbarum Domino, unum pro peccato, & d. 8
8 alterum in holocauſtum, * dabitq. eos ſacer- Luc. 2. d.
doti: qui primum offerens pro peccato, retor- 24.
quebit caput eius ad pennulas, ita ut collo
9 hæreat, & nõ penitus abrumpatur. * Et aſper-
get de ſanguine eius parietem altaris. quid-
quid autem reliquum fuerit, faciet diſtillare
ad fundamentum eius, quia pro peccato eſt.
10 * Alterum uero adolebit in holocauſtum, ut
fieri ſolet: rogabitque pro eo ſacerdos & pro
11 peccato eius, & dimittetur ei. * Quòd ſi non
C quiuerit manus eius duos offerre turtures, aut
duos pullos columbarum, offeret pro peccato
ſuo ſimilæ partem ephi decimam non mittet
in eam oleum, nec thuris aliquid imponet,
12 quia pro peccato eſt. * tradetq. eã ſacerdoti:
qui plenum ex ea pugillum hauriens, crema-
bit ſuper altare in monimentum eius qui ob-
13 tulerit, * rogans pro illo & expians, reliquam
14 vero partem ipſe habebit in munere. * Locu-
15 tusq. eſt Dominus ad Moyſen, dicens: * Ani-
ma ſi præuaricans ceremonias, per errorem in
his, quæ Domino ſunt ſanctificata, peccaue-
rit, offeret pro delicto ſuo arietem immacula-
D tum de gregib⁹, qui emi poteſt duobus ſiclis,
16 iuxta pondus Sanctuarij: * ipſumque quod
intulit damni reſtituet, & quintam partẽ po-
net ſupra, tradens ſacerdoti, qui rogabit pro
17 eo offerens arietem, & dimittetur ei. * Ani-
ma ſi peccauerit per ignorantiam, feceritque
vnum ex his quæ Domini lege prohibentur,
& peccati rea intellexerit iniquitatem ſuam,
18 * offeret arietem immaculatum de gregibus
ſacerdoti, iuxta menſuram, æſtimationemq.
peccati: qui orabit pro eo, quia neſciens fece-
19 rit: & dimittetur ei, * quia per errorem deli-
quit in Dominum.

C A P. VI.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
2 * Anima quæ peccauerit, & contempto
A Domino, negauerit proximo ſuo depoſitum
quod fidei eius creditũ fuerat, vel vi aliquid
3 extorſerit, aut calumniam fecerit, * ſiue rem Nu. 5. a. 6
perditam inuenerit, & inficians inſuper peie-
rauerit, & quodlibet aliud ex pluribus fecerit,
4 in quibus ſolent peccare homines, * conuicta
5 delicti, reddet * omnia quæ per fraudem vo-
luit obtinere, integra, & quintã inſuper partẽ

6 domino cui damnum intulerat. * Pro pecca-
to autem ſuo offeret arietem immaculatum
de grege, & dabit eum ſacerdoti, iuxta æſtima
7 tionem, menſuramque delicti: * qui rogabit
pro eo coram Domino, & dimittetur illi pro
8 ſingulis quæ faciendo peccauit. * Locutusq.
9 eſt Dominus ad Moyſen, dicens: * Præcipe
B Aaron & filijs eius: Hæc eſt lex holocauſti:
Cremabitur in altari tota nocte vſque mane:
10 ignis ex eodem altari erit. * veſtietur tunica
ſacerdos & feminalibus lineis: tolletq; cine-
res, quos vorans ignis exuſſit, & ponens iuxta
11 altare, * ſpoliabitur prioribus veſtimentis, in-
dutusq. alijs, efferet eos extra caſtra, & in lo-
co mundiſſimo vſq. ad fauillam conſumi fa-
12 ciet. * Ignis autem in altari ſemper ardebit;
quem nutriet ſacerdos ſubiiciens ligna manę
per ſingulos dies, & impoſito holocauſto, de-
13 ſuper adolebit adipes pacificorum. * Ignis eſt
iſte perpetuus, qui numquã deficiet in altari.
14 * Hæc eſt lex ſacrificij & libamentorum, quę
offerent filij Aaron coram Domino, & corã
15 altari. * Tollet ſacerdos pugillum ſimilę, quę
conſperſa eſt oleo, & totum thus, quod ſuper
ſimilam poſitum eſt: adolebitq. illud in al-
tari in monimentum odoris ſuauiſſimi Dño:
16 * reliquã autem partem ſimilæ comedet Aa-
C ron cum filijs ſuis, abſque fermento: & come-
17 det in loco Sancto Atrij tabernaculi. * Ideo
autem non fermentabitur, quia pars eius in
Domini offertur incenſum. Sanctum ſancto-
rum erit, ſicut pro peccato atque delicto.
18 * Mares tantum ſtirpis Aaron comedent il-
lud. Legitimum ac ſempiternum erit in ge-
nerationibus veſtris de ſacrificijs Domini,
19 omnis, qui tetigerit illa, ſanctificabitur. * Lo-
cutusque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
20 * Hęc eſt oblatio Aaron, & filiorum eius, quã
offerre debent Domino in die vnctionis ſuæ.
Decimam partem ephi offerent ſimilæ in ſa-
crificio ſempiterno, medium eius mane, &
21 mediũ eius veſpere: * quæ in ſartagine oleo
conſperſa frigetur. Offeret autem eam calidã
22 in odorem ſuauiſſimum Domino * ſacerdos,
qui iure patri ſucceſſerit, & tota cremabitur
23 in altari. * Omne enim ſacrificium ſacerdotũ
D igne conſumetur, nec quiſquam comedet ex
24 eo. * Locutus eſt autem Dominus ad Moy-
25 ſen, dicens: * Loquere Aaron & filijs eius:
Iſta eſt lex hoſtiæ pro peccato: In loco vbi
offertur holocauſtum, immolabitur coram
26 Domino. Sanctum ſanctorum eſt. * Sacer-
dos qui offert, comedet eam in loco ſancto, in
27 atrio tabernaculi. * Quidquid tetigerit carnes
eius, ſanctificabitur. Si de ſanguine illius ve-
ſtis fuerit aſperſa; lauabitur in loco ſancto:
28 * Vas autem fictile, in quo cocta eſt, confrin-
getur. quòd ſi vas æneum fuerit, defricabitur,
29 & lauabitur aqua. * Omnis maſculus de gene
re ſacerdotali veſcetur de carnibus eius, quia
30 Sanctum ſanctorum eſt. * Hoſtia enim quæ
cæditur pro peccato, cuius ſanguis infertur
in tabernaculũ teſtimonij ad expiandum in
Sanctuario, non comedetur, ſed combure-
tur igni.

CAP. VII.

1 HAec quoque lex hoſtiæ pro delicto, San-
2 cta ſanctorum eſt: * idcirco vbi immo-
A labitur holocauſtum, mactabitur & victima
pro delicto: ſanguis eius per gyrum altaris
3 fundetur. * Offerẽt ex ea caudam & adipem
4 qui operit vitalia: * Duos renunculos, & pin
guedinem quæ iuxta ilia eſt, reticulumq. ie-
5 coris cum renunculis: * & adolebit ea ſacer-
dos ſuper altare: incenſum eſt Domini pro
6 delicto. * Omnis maſculus de ſacerdotali ge-
nere, in loco ſancto veſcetur his carnibus, quia
7 Sanctum ſanctorum eſt. * Sicut pro peccato
offertur hoſtia, ita & pro delicto: vtriuſque
hoſtiæ lex vna erit: ad ſacerdotem, qui eam
8 obtulerit, pertinebit. * Sacerdos qui offert ho
9 locauſti victimam, habebit pellem eius. * Et
omne ſacrificium ſimilæ, quod coquitur in
clibano, & quidquid in craticulo, vel in ſarta-
gine præparatur, eius erit ſacerdotis a quo of-
10 fertur: * ſiue oleo conſperſa, ſiue arida fue-
B rint, cunctis filijs Aaron menſura æqua per
11 ſingulos diuidetur. * Hæc eſt lex hoſtiæ paci
12 ficorum quæ offertur Domino. * Si pro gra-
tiarum actione oblatio fuerit, offerent panes
abſq. fermẽto cõſperſos oleo, & lagana azy-
ma vncta oleo, coctamq. ſimilã, & collyridas
13 olei admiſtione conſperſas: * panes quoque
fermentatos cum hoſtia gratiarum, quæ im-
14 molatur pro pacificis: * ex quibus vnus pro
primitijs offeretur Domino, & erit ſacerdo-
15 tis qui fundet hoſtiæ ſanguinem. * cuius car-
nes eadem comedentur die, nec remanebit ex
16 eis quidquam vſque mane. * Si voto, vel ſpõ-
te quiſpiam obtulerit hoſtiam, eadem ſimili
ter edetur die: ſed & ſi quid in craſtinum re-
17 manſerit, veſci licitum eſt: * quidquid autem
18 tertius inuenerit dies, ignis abſumet. * ſi quis
de carnibus victimæ pacificorum die tertio
comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit of-
ferenti: quin potius quæcumque anima tali
ſe edulio contaminauerit, præuaricationis rea
19 erit. * Caro, quæ aliquid tetigerit immun-
C dum, non comedetur, ſed comburetur igni:
20 qui fuerit mundus, veſcetur ex ea. * Anima
polluta quæ ederit de carnibus hoſtiæ pacifi-
corum, quæ oblata eſt Domino, peribit de po
21 pulis ſuis. * Et quæ tetigerit immũditiã hoïs,
vel iumenti, ſiue omnis rei, quę polluere põt,
& comederit de huiuſcemodi carnibꝰ, interi-
22 bit de populis ſuis. * Locutusque eſt Dñs ad
23 Moyſen, dicẽs: * Loquere filijs Iſrael: Adipẽ
24 ouis, & bouis, & capræ non comedetis. * Adi-
pem cadaueris morticini, & eius animalis,
quod a beſtia captum eſt, habebitis in varios
25 vſus. * Si quis adipem, qui offerri debet in in-
cenſum Domini, comederit, peribit de popu-

lo ſuo.

26 lo suo. * Sanguinem quoque omnis animalis
non sumetis in cibo, tam de auibus quàm de
17 pecoribus. * Omnis anima, quæ ederit sangui
28 nem, peribit de populis suis. * Locutusq. est
29 Dominus ad Moysen, dicens: * Loquere filijs
Israel, dicens: Qui offert victimam pacificorũ
Domino, offerat simul & sacrificium, id est,
30 libamenta eius. * tenebit manibus adipem
D hostiæ, & pectusculum: cumque ambo oblata
Domino consecrauerit, trãdet sacerdoti,
31 * qui adolebit adipem super altare, pectu-
sculum autem erit Aaron, & filiorum eius:
32 * armus quoq. dexter de pacificorum hostijs
33 cedet in primitias sacerdotis. * Qui obtulerit
sanguinem & adipem, filiorum Aaron, ipse
habebit & armum dextrum in portione sua.
34 * Pectusculum enim eleuationis, & armum
separationis tuli a filijs Israel de hostijs eorũ
pacificis, & dedi Aaron sacerdoti, & filijs eius
35 lege perpetua, ab omni populo Israel. * Hæc
est vnctio Aaron & filiorum eius in ceremo-
nijs Domini die qua obtulit eos Moyses, vt
36 sacerdotio fungerentur, * & quæ præcepit eis
dari Dominus a filijs Israel religione perpe-
37 tua in generationibus suis. * Ista est lex holo
causti, & sacrificij pro peccato atque delicto,
& pro consecratione & pacificorum victimis
38 * quam constituit Dominus Moysi in monte
Sinai, quando mandauit filijs Israel vt offer-
rent oblationes suas Dño in deserto Sinai.

CAP. VIII.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, di-
2 cens: * Tolle Aaron cum filijs suis, vestes
A eorum, & vnctionis oleum, vitulum pro pec-
cato, duos arietes, canistrum cum azymis,
3 * & congregabis omnẽ cętum ad ostium ta-
4 bernaculi. * Fecit Moyses vt Dominus impe
rauerat. Congregataq. omni turba ante fores
5 tabernaculi, * ait: Iste est sermo, quem iussit
6 Dominus fieri. * Statimq. obtulit Aaron &
7 filios eius. Cumq. lauisset eos, * vestiuit pon-
tificem subucula linea; accingens eum bal-
teo, & induens eum tunica hyacinthina, &
8 desuper humerale imposuit, * quod astringẽs
cingulo aptauit rationali, in quo erat Doctri
9 na & Veritas. * Cidari quoque texit caput: &
B super eam, contra frontem, posuit laminam
auream consecratam in sanctificatione, sicut
10 præceperat ei Dominus. * Tulit & vnctionis
oleum, quo liniuit tabernaculum cum omni
11 supellectili sua. * Cumq. sanctificans aspersis
set altare septem vicibus, vnxit illud, & om-
nia vasa eius, labrumq. cum basi sua sanctifi-
12 cauit oleo. * ‖ Quod fundens super caput Aa-
13 ron, vnxit eum, & consecrauit; * filios quoq.
eius oblatos vestiuit tunicis lineis, & cinxit
balteis, imposuitque mitras, vt iusserat Dñs.
14 * Obtulit & vitulũ pro peccato: cũq. super ca-
C put ei⁹ posuisset Aarõ, & filij eius man⁹ suas,
15 * immolauit eũ: hauriens sanguinẽ, & tincto
digito, tetigit cornua altaris per gyrum. quo
expiato & sanctificato, fudit reliquum sangui
16 nem ad fundamenta eius. * Adipem vero qui
erat super vitalia, & reticulum iecoris, duosq.
renunculos, cum aruinulis suis adoleuit super
17 altare: * vitulum cum pelle, & carnibus, & fi-
mo, cremans extra castra, sicut præceperat Do
18 minus. * Obtulit & arietem in holocaustum:
super cuius caput cum imposuissent Aaron &
19 filij eius manus suas, * immolauit eum, &
fudit sanguinem eius per circuitum altaris.
20 * Ipsumq. arietem in frusta concidens, caput
21 eius, & artus, & adipem adoleuit igni, * lotis
D prius intestinis & pedibus: totumque simul
arietem incendit super altare, eo quòd esset
holocaustum suauissimi odoris Domino, si-
22 cut præceperat ei. * Obtulit & arietem secun
dum, in consecratione sacerdotũ: posueruntq.
super caput eius Aarõ & filij eius manus suas.
23 * quem cum immolasset Moyses, sumens de
sanguine eius, tetigit extremum auriculæ dex
træ Aaron, & pollicem manus eius dextræ, si-
24 militer & pedis. * Obtulit & filios Aaron.
E cumque de sanguine arietis immolati tetigis-
set extremum auriculæ singulorum dextræ,
& pollices manus ac pedis dextri, reliquum
25 fudit super altare per circuitum: * adipem ve-
ro, & caudam, omnemq. pinguedinem quæ
operit intestina, reticulumq. iecoris, & duos
renes cum adipibus suis, & armo dextro sepa
26 rauit. * Tollens autem de canistro azymorũ,
quod erat coram Domino, panem absque fer
mento, & collyridam conspersam oleo, laga-
numq. posuit super adipes, & armum dextrũ,
27 * tradens simul omnia Aaron & filijs eius.
Qui postquam leuauerunt ea coram Domi
28 no, * rursum suscepta de manibus eorum, ado
F leuit super altare holocausti, eo quòd conse-
crationis esset oblatio, in odorem suauitatis,
29 sacrificij Domino. * Tulitq. pectusculum ele
uans illud coram Domino, de ariete consecra
tionis in partem suam, sicut præceperat ei Do
30 minus. * Assumensque vnguentum, & sangui
nem qui erat in altari, aspersit super Aaron &
vestimenta eius, & super filios illius ac vestes
31 eorum. * Cumq. sanctificasset eos in vestitu
suo præcepit eis, dicens: Coquite carnes ante
fores tabernaculi, & ibi comedite eas, panes
G quoque consecrationis edite, qui positi sunt
in canistro, sicut præcepit mihi Dominus, di
32 cẽs: ‖ Aaron & filij eius comedent eos: * quid ‖ Exo.29.
quid autem reliquum fuerit de carne & pani f. 32
33 bus, ignis absumet. * De ostio quoque taber- Inf.29.
naculi non exibitis septem diebus, vsque ad b. 9
diem quo complebitur tempus consecratio-
nis vestræ. septem enim diebus finitur conse-
34 cratio: * sicut & impræsentiarum factum est,
35 vt ritus sacrificij compleretur. * Die ac no-
cte manebitis in tabernaculo obseruantes cu-
stodias Dñi, ne moriamini: sic enim mihi præ
36 ceptũ est. * Feceruntq. Aaron & filij eius cun
cta quæ locutus est Dñs per manum Moysi.

C A P. I X.

1 FActo autem octauo die, vocauit Moyses
A Aaron & filios eius, ac maiores natu I-
2 rael,dixitq. ad Aaron: * † Tolle de armento
vitulum pro peccato, & arietem in holocau
stum, vtrumq. immaculatum, & offer illos
3 coram Domino. * Et ad filios Israel loque
ris: Tollite hircum pro peccato, & vitulum
atque agnū anniculos,& sine macula in holo
4 caustum,* bouē & arietem pro pacificis:& im
molate eos coram Domino, in sacrificio sin
gulorum similam conspersam oleo offeren
tes. hodie enim Dominus apparebit vobis.
5 * Tulerunt ergo cuncta quæ iusserat Moyses
B ad ostium tabernaculi: vbi cum omnis mul-
6 titudo astaret, * ait Moyses: Iste est sermo,
quem præcepit Dominus: facite,& apparebit
7 vobis gloria eius. * Et dixit ad Aaron: Acce
de ad altare, & immola pro peccato tuo: of
fer holocaustum, & deprecare pro te & pro
populo. cumq. mactaueris hostiam populi,
8 oīa pro eo, sicut præcepit Dominus. * Sta-
timq. Aaron accedens ad altare, immolauit
9 vitulum pro peccato suo: * cuius sanguinem
obtulerunt ei filij sui: in quo tingens digitū,
tetigit cornua altaris, & fudit residuum ad
10 basim eius. * Adipemq. & renunculos,ac re-
ticulum iecoris, quæ sunt pro peccato,adole-
uit super altare, sicut præceperat Dominus
11 Moysi: * carnes vero & pellem eius extra ca-
12 stra combussit igni. * Immolauit & holocau
sti victimam: obtuleruntq. ei filij sui sangui-
nem eius, quem fudit per altaris circuitum.
13 * ipsam etiam hostiam in frusta concisam,
cum capite & membris singulis obtulerunt.
14 quę omnia super altare cremauit igni, * lotis
15 aqua prius intestinis & pedibus. * Et pro pec
cato populi offerens,mactauit hircum:expia-
16 toque altari, * fecit holocaustum, * addens
17 in sacrificio libamenta, quæ pariter offerun-
tur,& adolens ea super altare,absque ceremo
18 nij holocausti matutini. * Immolauit, &
bouem atque arietem, hostias pacificas popu
li: obtuleruntq. ei filij sui sanguinem, quem
19 fudit super altare in circuitum. * Adipem au
D tem bouis,& caudam arietis, renunculosque
cum adipibus suis, & reticulum iecoris
20 * posuerunt super pectora. cumq. cremati es-
21 sent adipes super altare, * pectora eorum, &
armos dextros separauit Aaron, eleuans corā
22 Domino, sicut præceperat Moyses. * Et ex-
tendens manus ad populum, benedixit ei.
Sicq. completis hostijs pro peccato, & holo-
23 caustis,& pacificis, descendit. * Ingressi autē
Moyses, & Aaron in tabernaculum testimo-
nij,& deinceps egressi benedixerunt populo.
† Apparuitq gloria Domini omni multitu-
24 dini: * & ecce egressus ignis a Domino,deuo † 2. Ma
rauit holocaustū,& adipes qui erant super al- 2.c.11
tare Quod cum vidissent turbæ,laudauerunt
Dominum,ruentes in facies suas.

C A P. X.

1 ARreptisq. Nadab,& Abiu filij Aarō thu-
A ribulis, † posuerunt ignem, & incensum † Num.
desuper,offerentes coram Domino ignē alie- 3. 4. 26.
2 num: quod eis præceptum non erat.* Egres- 26
susq. ignis a Domino,deuorauit eos, & mor- 1. Par.2
3 tui sunt coram Domino. * Dixitq. Moyses 2.2
ad Aron: Hoc est quod locutus est Dominus:
Sanctificabor in ijs, qui appropinquant mi-
hi, & in cōspectu omnis populi glorificabor.
4 Quod audiens tacuit Aaron. * Vocatis autē
Moyses Misaele, & Elisaphan filijs Oziel,
patrui Aaron, ait ad eos: Ite & tollite fra-
tres vestros de conspectu Sanctuarij,& aspor-

5 tate extra castra. * Confestimq. pergentes,
tulerunt eos sicut iacebant, vestitos lineis tu-
nicis,& eiecerunt foras, vt sibi fuerat impera-
6 tum. * Locutusq. est Moyses ad Aaron,& ad
B Eleazar,& Ithamar filios eius: Capita vestra
nolite nudare, & vestimenta nolite scindere,
ne forte moriamini, & super omnem cœtum
oriatur indignatio. Fratres vestri, & omnis
domus Israel plangant incendium quod Do-
7 minus suscitauit: * vos autem non egredie-
mini fores tabernaculi, alioquin peribitis:
oleum quippe sanctæ vnctionis est super vos.
Qui fecerunt omnia iuxta preceptum Moysi.
8 * Dixit quoq. Dominus ad Aaron: * Vinum,
9 & omne quod inebriare potest, non bibetis
tu & filij tui, quando intratis in tabernacu-
lum testimonij, ne moriamini: quia præce-
ptum sempiternū est in generationes vestras.
10 * Et vt habeatis scientiam discernendi inter
sanctum & profanū, inter pollutum & mun-
11 dum: * doceatisq. filios Israel omnia legiti-
ma mea quæ locutus est Dominus ad eos per
12 manum Moysi. * Locutusque est Moyses ad
Aaron,& ad Eleazar, & Ithamar filios eius,
C qui erant residui: Tollit sacrificium, quod
remansit de oblatione Domini, & comedite
illud absque fermento iuxta altare, quia San
13 ctum sanctorum est. * Comedetis autem in

loco sancto: quod datum est tibi & filijs tuis
de oblationibus Domini, sicut præceptum est
14 mihi. * Pectusculum quoque quod oblatum
est,& armum qui separatus est, edetis in loco

mundissimo tu & filij tui, & filiæ tuæ tecum.
tibi enim ac liberis tuis reposita sunt de ho-
15 stijs salutaribus filiorum Israel; * eo quòd ar
mum & pectus, & adipes qui cremantur in
altari, eleuauerunt coram Domino, & perti-
neant ad te, & ad filios tuos lege perpetua, si-
‖ 2. Mac. 2.c.11 16 cut præcepit Dominus. * ‖ Inter hæc, hircū,
D qui oblatus fuerat pro peccato, cum quæreret
Moyses, exustum reperit: iratusq. contra Elea
zar & Ithamar filios Aaron, qui remanserāt,
17 ait: * Cur non comedistis hostiam pro pecca
tó in loco sancto, quæ sancta sanctorum est,
& data vobis vt portetis iniquitatem multi-
tudinis, & rogetis pro ea in conspectu Domi-
18 ni; * præsertim cum de sanguine illius non
sit illatum intra sancta, & comedere debueri-
tis eam in Sanctuario, sicut pręceptum est mi
19 hi? * Respondit Aaron: Oblata est hodie vi-
ctima pro peccato, & holocaustum corā Do-
mino: mihi autem accidit quod vides. quo-
modo potui comedere eam, aut placere Dño
20 in ceremonijs mente lugubri? * Quod cum
audisset Moyses, recepit satisfactionem.

CAP. XI.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen &
‖ Deu. 14. 4.3 2 Aaron, dicēs: * Dicite filijs Israel: ‖ Hęc
A sunt animalia quæ comedere debetis de cun-
3 ctis animantibus terræ: * Omne quod habet
diuisam vngulam, & ruminat in pecoribus,
4 comedetis. * Quidquid autem ruminat
quidem, & habet vngulam, sed non diuidit
eam, sicut camelus & cetera, non comedetis
5 illud, & inter immunda reputabitis. * Chœ-
rogryllus qui ruminat, vngulamq. non diui-
6 dit, immundus est. * Lepus quoque: nam &
7 ipse ruminat, sed vngulam non diuidit. * Et
‖ 1. Mac. 1.d.18 ‖ sus: qui cum vngulam diuidat, non rumi-
8 nat. * horum carnibus non vescemini, nec
cadauera contingetis, quia immunda sunt
9 vobis. * Hæc sunt quæ gignuntur in aquis, &
B & vesci licitum est. Omne quod habet pin-
nulas & squamas, tam in mari quàm in flu-
10 minibus & stagnis, comedetis. * Quidquid
autem pinnulas & squamas nō habet eorum,
quæ in aquis mouentur & viuunt, abomina-
11 bile vobis, * execrandumq. erit, carnes eorū
12 non comedetis, & morticina vitabitis. * Cun
cta quæ non habent pinnulas & squamas in
13 aquis, polluta erunt. * Hæc sunt quæ de aui-
bus comedere non debetis, & vitanda sunt vo
14 bis: Aquilam, & gryphem, & haliæetum, * &
15 miluum ac vulturem iuxta genus suum, * &
omne coruini generis in similitudinem suā,
16 * struthionem, & noctuam, & larum, & acci-
17 pitrem iuxta genus suum: * bubonē, & mer-
18 gulum & ibin, * & cygnum, & onocrotalū,
19 & porphyrionem, * herodiné & charadrion
C iuxta genus suum, vpupam quoque, & vesper-
20 tilionem. * Omne de volucribus quod gradi
tur super quattuor pedes, abominabile erit
21 vobis. * Quidquid autem ambulat quidem
super quattuor pedes, sed habet lōgiora retro
22 crura, per quę salit super terram, * comedere
debetis, vt est bruchus in genere suo, & atta-
cus atq. ophiomachus, ac locusta, singula iux
23 ta genus suum. * Quidquid autem ex volu-
cribus quattuor tantum habet pedes, execra-
24 bile erit vobis: * & quicumq. morticinia eo-
D rū tetigerit, polluetur, & erit immundus vsq.
25 ad vesperum; * & si necesse fuerit vt portet
quippiam horum mortuū, lauabit vestimen-
ta sua, & immundus erit vsq. ad occasum so-
26 lis. * Omne animal quod habet quidē vngu-
lam, sed non diuidit eam, nec ruminat, im-
mundum erit: & qui tetigerit illud, contami-
27 nabitur. * Quod ambulat super manus ex
cunctis animantibus, quæ incedunt quadrupe
dia, immundum erit: qui tetigerit morticina
28 eorum, polluetur vsque ad vesperum. * Et
qui portauerit huiuscemodi cadauera, laua-
bit vestimenta sua, & immundus erit vsque
ad vesperum: quia omnia hæc immunda sunt
29 vobis. * Hæc quoque inter polluta reputa-
E buntur de his, quæ mouentur in terra, mu-
stela & mus & crocodilus, singula iuxta ge-
30 nus suum, * mygale, & chamæleon, & stellio,
31 & lacerta, & talpa: * omnia hæc immunda
sunt. Qui tetigerit morticina eorum, im-
32 mundus erit vsque ad vesperum: * & super
quod ceciderit quidquam de morticinis eo-
rum, polluetur tam vas ligneum & vestimen-
tum, quàm pelles & cilicia: & in quocumque
fit opus, tingentur aqua, & polluta erunt vs-
que ad vesperum, & sic postea mundabuntur.
33 * Vas autem fictile, in quod horum quid-
quam intro ceciderit, polluetur, & idcirco
34 frangendum est. * Omnis cibus, quem co-
medetis, si fusa fuerit super eum aqua, im-
mundus erit: & omne liquens quod bibitur
35 de vniuerso vase, immundum erit. * Et
F quidquid de morticinis huiuscemodi ceci-
derit super illud, immundum erit: siue cliba-
ni, siue chytropodes, destruentur, & immundi
36 erunt. * Fontes vero & cisternæ, & omnis
aquarum congregatio munda erit. Qui mor-
37 ticinum eorum tetigerit, polluetur. * Si ce-
ciderit super sementem, non polluet eam.
38 * Si autem quispiam aqua sementem perfu-
derit, & postea morticinis tacta fuerit, illico
39 polluetur. * Si mortuum fuerit animal, quod
licet vobis comedere, qui cadauer eius tetige-
40 rit; immundus erit vsque ad vesperum: * &
qui comederit ex eo quippiam, siue portaue-
rit: lauabit vestimenta sua, & immundus erit
41 vsque ad vesperum. * Omne quod reptat su-
per terram, abominabile erit, nec assumetur
42 in cibum. * Quidquid super pectus quadru-
G pes graditur, & multos habet pedes, siue per
humum trahitur, non comedetis, quia abo-
43 minabile est. * Nolite contaminare animas

tur in Sanctuario, Aaron scilicet & filij eius,
42 * obtulerunt filij Israel, sicut præceperat Do-
43 minus. * Quæ postquam Moyses cuncta ui
dit completa, benedixit eis.

CAP. XL.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, di
2 cens: * Mense primo, prima die mensis,
A erige tabernaculum testimonij, * & pones
3 in eo arcam, dimittesq. ante illam uelum: * &
4 illata mensa, pones super eam quæ rite præ-
cepta sunt. Candelabrum stabit cum lucernis
5 suis, * & altare aureum in quo adoletur in
censum, coram arca testimonij. Tentorium
6 in introitu tabernaculi pones, * & ante illud
7 altare holocausti: * labrum inter altare & ta-
8 bernaculum, quod implebis aqua. * Circum-
dabisq. atrium tentorijs, & ingressum eius.
9 * Et assumpto unctionis oleo unges taberna-
10 culum cum uasis suis, ut sanctificentur. * alta
11 re holocausti & omnia uasa eius: * labrum
cum basi sua: omnia unctionis oleo consecra-

12 bis, ut sint Sancta sanctorum. * Applicabisq
B Aaron & filios eius ad fores tabernaculi te
13 stimonij, & lotos aqua * indues sanctis uesti
bus, ut ministrent mihi, & unctio eorum in sa
14 cerdotium sempiternum proficiat. * Fecitq.
Moyses omnia quæ præceperat Dominus.
15 * Igitur mense primo anni secundi, prima die
16 mensis, collocatum est tabernaculum. * † Ere | † Num.7.
xitq. Moyses illud, & posuit tabulas ac bases | a.7
17 & uectes, statuitq. columnas, * & expandit
tectum super tabernaculũ, imposito desuper
operimento, sicut Dominus imperauerat.

Posuit

18 * Posuit & testimonium in arca, sub-
ditis infra vectibus, & oraculum de-
19 super.* Cumq. intulisset arcam in taberna-
culum, appendit ante eam velum vt expleret
20 Domini iussionem.* Posuit & mensam in
tabernaculo testimonij ad plagam Septen-
21 trionalem extra velum, * ordinatis coram
propositionis panibus, sicut præceperat Do-
22 minus Moysi.* Posuit & candelabrum in ta
C bernaculo testimonij e regione mensæ in par
23 te australi, * locatis per ordinem lucernis,
24 iuxta præceptum Domini. * Posuit & altare
aureum sub tecto testimonij contra uelum,
25 * & adoleuit super eo incensum aromatum,
26 sicut iusserat Dominus Moysi. * Posuit & ten
torium in introitu tabernaculi testimonij,

27 * & altare holocausti in vestibulo testimonij,
offerens in eo holocaustum, & sacrificia, vt
28 Dominus imperauerat. * Labrum quoq. sta-
D tuit inter tabernaculum testimonij & altare,
29 implens illud aqua. * Laueruntq. Moyses &
30 Aaron, ac filij eius manus suas & pedes, * cũ
ingrederentur tectum fœderis, & accederent
ad altare, sicut præceperat Dominus Moysi.
31 * Erexit & atrium per gyrum tabernaculi &
altaris, ducto in introitu eius tentorio. Post-
32 quam omnia perfecta sunt, * operuit nubes Num. 9.
tabernaculum testimonij, & gloria Domini c. 15
33 impleuit illud. * Nec poterat Moyses ingredi 3. Reg. 8.
tectum fœderis, nube operiente omnia, & ma- b. 10
iestate Domini coruscante, quia cuncta nubes
34 operuerat. * Siquando nubes tabernaculum
deserebat, proficiscebantur filij Israel per tur-
35 mas suas: * si pendebat desuper, manebant in

36 eodem loco.* Nubes quippe Domini incuba-
bat per diem tabernaculo, & ignis in nocte,
videntibus cunctis populis Israel per cunctas
mansiones suas.

LIBER LEVITICVS,
HEBRAICE VAICRA.

CAPVT PRIMVM.

1 VOCAVIT autem Moy-
A sen, & locutus est ei Domi-
nus de tabernaculo testimo-
2 nij, dicens: * Loquere filijs
Israel, & dices ad eos: Ho-
mo, qui obtulerit ex vobis
hostiam Domino de pecori-
bus, id est, de bobus & ouibus offerens victi-
3 mas, * § si holocaustum fuerit eius oblatio,
ac de armento, masculum immaculatum of-
feret ad ostium tabernaculi testimonij, ad
4 placandum sibi Dominum: * ponetq. manũ
B super caput hostiæ, & acceptabilis erit, atque
5 in expiationem eius proficiens. * immola-
bitq. vitulum coram Domino, & offerent filij
Aaron sacerdotes sanguinem eius, fundentes
per altaris circuitum, quod est ante ostium ta-
6 bernaculi. * detractaque pelle hostiæ, artus
7 in frusta concident, * & subijcient in altari
8 ignem, strue lignorum ante composita: * &
membra quæ sunt cęsa, desuper ordinantes,
caput videlicet, & cuncta quæ adhærent ieco-
9 ri, * intestinis & pedibus lotis aqua: adolebitq.
C ea sacerdos super altare in holocaustum &
10 suauem odorem Domino. * Quòd si de peco-
ribus oblatio est, de ouibus siue de capris
holocaustum, masculum absque macula offe-
11 ret: * immolabitq. ad latus altaris, quod re-
spicit ad Aquilonem, coram Domino: sangui-
nem vero illius fundent super altare filij
12 Aaron per circuitum: * diuidentq. membra,
D caput: & omnia quæ adhærent iecori: & po-
nent super ligna, quibus subijciendus est
13 ignis: * intestina vero & pedes lauabũt aqua.
Et oblata omnia adolebit sacerdos super al-
tare in holocaustum & odorem suauissimum
14 Domino. * Si autem de auibus, holocausti
oblatio fuerit Domino, de turturibus, aut
15 pullis columbæ, * offeret eam sacerdos ad al-
tare: & retorto ad collum capite, ac rupto vul-
neris loco, decurrere faciet sanguinem super
16 crepidinem altaris: * vesiculam vero guttu-
ris, & plumas proijciet prope altare ad orien-
talem plagam, in loco in quo cineres effundi
17 solent, * confringetq. ascellas eius, & non se
cabit, neque ferro diuidet eam, & adolebit su-
per altare, lignis igne supposito. Holocaustum
est & oblatio suauissimi odoris Domino.

CAP. II.

1 ANima cum obtulerit oblationem sacrifi-
A cij Domino, simila erit eius oblatio.
2 fundetq. super eam oleum, & ponet thus, * ac
deferet ad filios Aaron sacerdotes: quorum
vnus tollet pugillum plenum similæ & olei,
ac totum thus, & ponet memoriale super al- § Eccl. 7.
3 tare in odorem suauissimum Dño. * § quod d. 34

autem reliquū fuerit de ſacrificio, erit Aaron
& filiorum eius, ſanctum ſanctorum de ob
4 lationibus Domini. * Cum autem obtuleris
B ſacrificium coctum in clibano: de ſimila, pa-
nes ſcilicet abſque fermento, cōſperſos oleo,
5 & lagana azyma oleo lita. * Si oblatio tua
fuerit de ſartagine, ſimilæ conſperſæ oleo &
6 abſque fermento, * diuides eam minutatim,
7 & fundes ſuper eam oleum. * Sin autem de
craticula fuerit ſacrificium, æque ſimila oleo
8 conſpergetur: * quam offerens Domino, tra-
9 des manibus ſacerdotis. * Qui cum obtulerit
eam, tollet memoriale de ſacrificio, & adole-
bit ſuper altare in odorē ſuauitatis Domino,
10 * quidquid autem reliquum eſt, erit Aaron,
& filiorum eius, ſanctum ſanctorum de obla
11 tionibus Domini. * Omnis oblatio, quæ of-
fertur Domino, abſq. fermento fiet, nec quid-
quam fermenti ac mellis adolebitur in ſacri-
12 ficio Domino. * Primitias tantum eorū offe-
retis ac munera: ſuper altare vero non impo-
Mar. 9. g.49 13 nentur in odorem ſuauitatis. * Quidquid ob-
D tuleris ſacrificij, ſale condies, nec auferes ſal
fœderis Dei tui de ſacrificio tuo. In omni ob-
14 latione tua offeres ſal. * Si autem obtuleris
munus primarum frugum tuarum Domino
de ſpicis adhuc virentibus, torrebis igni, & cō
fringes in morem farris, & ſic offeres primi-
15 tias tuas Domino, * fundens ſupra oleum, &
16 thus imponens, quia oblatio Domini eſt. * de
qua adolebit ſacerdos in memoriam mune-
ris partem farris fracti, & olei, ac totum thus.

CAP. III.

1 QVid ſi hoſtia pacificorū fuerit eius ob-
A latio, & de bobus voluerit offerre, marē
ſiue feminā, immaculata offeret corā
2 Domino. * Ponetq. manum ſuper caput vi-
ctimæ ſuæ, quæ immolabitur in introitu ta-
bernaculi teſtimonij, fundentq. filij Aaron
ſacerdotes, ſanguinem per altaris circuitum.
3 * Et offerent de hoſtia pacificorū in oblatio-
ſ Exod. 29.b.19 nem Domino, ſ adipem qui operit vitalia, &
4 quidquid pinguedinis eſt intrinſecus: * duos
renes cum adipe quo teguntur ilia, & reticu-
5 lum iecoris cum renunculis. * adolebuntque
B ea ſuper altare in holocauſtū, lignis igne ſup-
poſito: in oblationem ſuauiſſimi odoris Dño.
6 * Si vero de ouibus fuerit eius oblatio & pa-
cificorum hoſtia, ſiue maſculum obtulerit, ſi-
7 ue feminam, immaculata erunt. * Si agnum
8 obtulerit coram Domino, * ponet manum
ſuam ſuper caput victimæ ſuæ: quæ immola-
bitur in veſtibulo tabernaculi teſtimonij: fun-
dentq. filij Aaron ſanguinem eius per circui-
9 tum altaris. * Et offerent de pacificorum ho-
ſtia ſacrificium Domino: adipem & caudam
10 totam * cum renibus, & pinguedinem quæ
C operit ventrem atque vniuerſa vitalia, &
vtrunque renunculum cum adipe qui eſt iu-
xta ilia, reticulumque iecoris cū renunculis.
11 * & adolebit ea ſacerdos ſuper altare in pa-
12 bulum ignis & oblationis Domini. * Si capra
fuerit eius oblatio, & obtulerit eā Domino,
13 * ponet manum ſuam ſuper caput eius: im-
molabitq. eam in introitu tabernaculi teſti-
D monij. Et fundent filij Aaron ſanguinē eius
14 per altaris circuitum. * Tollentque ex ea in
paſtum ignis dominici, adipē qui operit ven-
15 trem, & qui tegit vniuerſa vitalia: * duos re-
nunculos cum reticulo, quod eſt ſuper eos iu-
xta ilia, & aruinam iecoris cum renunculis:
16 * adolebitque ea ſuper altare ſacerdos in ali-
moniam ignis, & ſuauiſſimi odoris. Omnis
17 adeps, Domini erit * iure perpetuo in gene-
rationibus, & cunctis habitaculis veſtris: nec
ſanguinem nec adipem omnino comedetis.

CAP. IIII.

1 LOcutusq. eſt Dominus ad Moyſen, dicēs:
2 * Loquere filijs Iſrael: Anima, quę pec-
A cauerit per ignorantiam, & de vniuerſis mā-
datis Domini, quæ præcepit vt non fierent,
3 quippiam fecerit: * ſi ſacerdos, qui vnctus eſt,
peccauerit, delinquere faciens populum, offe-
ret pro peccato ſuo vitulum immaculatum
4 Domino: * & adducet illum ad oſtium taber
naculi teſtimonij coram Domino, ponetque
manum ſuper caput eius, & immolabit eum
5 Domino. * Hauriet quoque de ſanguine vi-
tuli, inferens illum in tabernaculum teſtimo-
6 nij. * Cumq. intinxerit digitum in ſanguine,
B aſperget eo ſepties coram Domino contra ve
7 lum Sanctuarij. * ponetq. de eodem ſangui-
ne ſuper cornua altaris thimiamatis gratiſſi-
mi Domino, quod eſt in tabernaculo teſtimo-
nij. omnem autē reliquum ſanguinem fun-
det in baſim altaris holocauſti in introitu ta-
8 bernaculi. * Et adipem vituli auferet pro
peccato, tam eū qui vitalia operit quàm om-
9 nia quæ intrinſecus ſunt: * duos renunculos
& reticulum quod eſt ſuper eos iuxta ilia, &
10 adipem iecoris cum renunculis, * ſicut aufer-
C tur de vitulo hoſtiæ pacificorum: & adolebit
11 ea ſuper altare holocauſti. * Pellem vero &
omnes carnes cum capite & pedibus & inte-
12 ſtinis & fimo, * & reliquo corpore efferet ex-
tra caſtra in locum mundum, vbi cineres ef-
fundi ſolent: incendetq. ea ſuper lignorum
ſtruem, quæ in loco effuſorum cinerum cre-
13 mabuntur. * Quòd ſi omnis turba Iſrael igno
rauerit, & per imperitiam fecerit quod con-
14 tra mandatum Domini eſt, * & poſtea intel-
lexerit peccatum ſuum, offeret pro peccato
ſuo vitulum, adducetq. eum ad oſtium taber-
15 naculi. * Et ponent ſeniores populi manus ſu-
D per caput eius coram Domino. Immolatoq.
16 vitulo in conſpectu Domini, * inferet ſacer-
dos, qui vnctus eſt, de ſanguine eius in taber-
17 naculū teſtimonij, * tincto digito aſpergens

18 fept es contra velum. * ponetque de eodem
sanguine in cornibus altaris, quod est coram
Domino in tabernaculo testimonij: reliquum
autem sanguinem fundet iuxta basim altaris
holocaustorum, quod est in ostio tabernaculi
19 testimonij. * Omnemq. eius adipem tollet,
20 & adolebit super altare: * sic faciens & de hoc
vitulo quo modo fecit & prius: & rogante
pro eis sacerdote, propitius erit eis Dominus.
21 * Ipsum autem vitulum efferet extra castra,
atque comburet sicut & priorem vitulum:
22 quia est pro peccato multitudins. * Si pecca-
E uerit princeps, & fecerit vnum e pluribus per
ignorantiam, quod Domini lege prohibetur:
23 * & postea intellexerit peccatum suum, offe-
ret hostiam Domino, hircum de capris im-
24 maculatum. * Ponetq. manum suam super
caput eius: cumq. immolauerit eum in loco
vbi solet mactari holocaustum coram Domi-
25 no, quia pro peccato est, * tinget sacerdos di-
gitum in sanguine hostiæ pro peccato, tāgens
cornua altaris holocausti, & reliquum fun-
26 dens ad basim eius. * Adipem vero adolebit
supra, sicut in victimis pacificorum fieri solet:
rogabitque pro eo sacerdos, & pro peccato
27 eius, & dimittetur ei. * Quòd si peccauerit
F anima per ignorantiam, de populo terræ, vt
faciat quidquam de his, quæ Domini lege
28 prohibentur, atque delinquat, * & cognoue-
rit peccatum suum, offeret capram immacu-
29 latam. * Ponetq. manum super caput hostiæ
quæ pro peccato est, & immolabit eam in lo-
30 co holocausti. * Tolletq. sacerdos de sangui-
ne in digito suo: & tangens cornua altaris ho-
locausti, reliquum fundet ad basim eius.
31 * Omné autem adipem auferens, sicut aufer-
G ri solet de victimis pacificorum, adolebit su-
per altare in odorem suauitatis Domino: ro-
32 gabitq. pro eo, & dimittetur ei. * Sin autem
de pecoribus obtulerit victimā pro peccato,
33 ouem scilicet immaculatam; * ponet manū
super caput eius, & immolabit eam in loco
34 vbi solent cædi holocaustorum hostiæ. * Su-
metq. sacerdos de sanguine eius digito suo, &
tangens cornua altaris holocausti, reliquum
35 fundet ad basim eius. * Omnem quoque adi-
pem auferens, sicut auferri solet adeps arietis,
qui immolatur pro pacificis: cremabit super
altare in incensum Domini. rogabitq. pro eo,
& pro peccato eius, & dimittetur ei.

C A P. V.

1 SI peccauerit anima, & audierit vocem iu-
A rantis, testisq. fuerit quòd aut ipse uidit,
aut conscius est: nisi indicauerit, portabit ini-
2 quitatem suam. * Anima, quæ tetigerit ali-
quid immundum, siue quod occisum a bestia
est, aut per se mortuum, aut quodlibet aliud
reptile, & oblita fuerit immunditiæ suæ, rea
3 est, & deliquit: * & si tetigerit quidquam de
immunditia hominis iuxta omnem impuri-
tatem, qua pollui solet, oblitaque cognouerit
4 postea, subiacebit delicto. * Anima, quæ iura-
uerit, & protulerit labijs suis ut uel male quid
faceret, uel bene, & idipsum iuramento &
sermone firmauerit, oblitaq. postea intellexe-
5 rit delictum suum, * agat pœnitentiam pro
6 peccato, * & offerat de gregibus agnam siue
B capram, orabitq. pro ea sacerdos & pro pec-
7 cato eius: * sin autem non potuerit offerre
pecus, offerat | duos turtures, uel duos pullos | Inf. 12.
columbarum Domino, unum pro peccato, & d. 8
8 alterum in holocaustum, * dabitq. eos sacer- Luc. 2. d.
doti: qui primum offerens pro peccato, retor- 24.
quebit caput eius ad pennulas, ita ut collo
9 hæreat, & nō penitus abrumpatur. * Et asper-
get de sanguine eius parietem altaris. quid-
quid autem reliquum fuerit, faciet distillare
ad fundamentum eius, quia pro peccato est.
10 * Alterum uero adolebit in holocaustum, ut
fieri solet: rogabitque pro eo sacerdos & pro
11 peccato eius, & dimittetur ei. * Quòd si non
C quiuerit manus eius duos offerre turtures, aut
duos pullos columbarum, offeret pro peccato
suo similæ partem ephi decimam non mittet
in eam oleum, nec thuris aliquid imponet,
12 quia pro peccato est. * tradetq. eā sacerdoti:
qui plenum ex ea pugillum hauriens, crema-
bit super altare in monimentum eius qui ob-
13 tulerit, * rogans pro illo & expians, reliquam
14 vero partem ipse habebit in munere. * Locu-
15 tusq. est Dominus ad Moysen, dicens: * Ani-
ma si præuaricans ceremonias, per errorem in
his, quæ Domino sunt sanctificata, peccaue-
rit, offeret pro delicto suo arietem immacula
D tum de gregib⁹, qui emi potest duobus siclis,
16 iuxta pondus Sanctuarij: * ipsumque quod
intulit damni restituet, & quintam partē po-
net supra, tradens sacerdoti, qui rogabit pro
17 eo offerens arietem, & dimittetur ei. * Ani-
ma si peccauerit per ignorantiam, feceritque
vnum ex his quæ Domini lege prohibentur,
& peccati rea intellexerit iniquitatem suam,
18 * offeret arietem immaculatum de gregibus
sacerdoti, iuxta mensuram, æstimationemq.
peccati: qui orabit pro eo, quia nesciens fece-
19 rit: & dimittetur ei, * quia per errorem deli-
quit in Dominum.

C A P. VI.

1 LOcutus est Dominus ad Moysen, dicens:
2 * Anima quæ peccauerit, & contempto
A Domino, negauerit proximo suo depositum
quod fidei eius creditū fuerat, vel vi aliquid
3 extorserit, aut calumniam fecerit, * siue rem Nu. 5. 2. 6
perditam inuenerit, & inficians insuper peie-
rauerit, & quodlibet aliud ex pluribus fecerit,
4 in quibus solent peccare homines, * conuicta
5 delicti, reddet * omnia quæ per fraudem vo-
luit obtinere, integra, & quintā insuper partē

6 domino cui damnum intulerat. * Pro pecca-
to autem ſuo offeret arietem immaculatum
de grege, & dabit eum ſacerdoti, iuxta æſtima
7 tionem, menſuramque delicti: * qui rogabit
pro eo coram Domino, & dimittetur illi pro
8 ſingulis quæ faciendo peccauit. * Locutusq.
9 eſt Dominus ad Moyſen, dicens: * Præcipe
B Aaron & filijs eius: Hæc eſt lex holocauſti:
Cremabitur in altari tota nocte vſque mane:
10 ignis ex eodem altari erit. * veſtietur tunica
ſacerdos & feminalibus lineis: tolletq; cine-
res, quos vorans ignis exuſſit, & ponens iuxta
11 altare, * ſpoliabitur prioribus veſtimentis, in-
dutusq. alijs, efferet eos extra caſtra, & in lo-
co mundiſſimo vſq. ad fauillam conſumi fa-
12 ciet. * Ignis autem in altari ſemper ardebit;
quem nutriet ſacerdos ſubijciens ligna mane
per ſingulos dies, & impoſito holocauſto, de-
13 ſuper adolebit adipes pacificorum. * Ignis eſt
iſte perpetuus, qui numquã deficiet in altari.
14 * Hæc eſt lex ſacrificij & libamentorum, quę
offerent filij Aaron coram Domino, & corã
15 altari. * Tollet ſacerdos pugillum ſimilę, quę
conſperſa eſt oleo, & totum thus, quod ſuper
ſimilam poſitum eſt: adolebitq. illud in al-
tari in monimentum odoris ſuauiſſimi Dño:
16 * reliquã autem partem ſimilæ comedet Aa-
C ron cum filijs ſuis, abſque fermento: & come-
17 det in loco Sancto Atrij tabernaculi. * Ideo
autem non fermentabitur, quia pars eius in
Domini offertur incenſum. Sanctum ſancto-
rum erit, ſicut pro peccato atque delicto.
18 * Mares tantum ſtirpis Aaron comedent il-
lud. Legitimum ac ſempiternum erit in ge-
nerationibus veſtris de ſacrificijs Domini:
19 omnis, qui tetigerit illa, ſanctificabitur. * Lo-
cutusque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
20 * Hęc eſt oblatio Aaron, & filiorum eius, quã
offerre debent Domino in die vnctionis ſuæ.
Decimam partem ephi offerent ſimilæ in ſa-
crificio ſempiterno, medium eius mane, &
21 mediũ eius veſpere: * quæ in ſartagine oleo
conſperſa frigetur. Offeret autem eam calidã
22 in odorem ſuauiſſimum Domino * ſacerdos,
qui iure patri ſucceſſerit, & tota cremabitur
23 in altari. * Omne enim ſacrificium ſacerdotũ
D igne conſumetur, nec quiſquam comedet ex
24 eo. * Locutus eſt autem Dominus ad Moy-
25 ſen, dicens: * Loquere Aaron & filijs eius:
Iſta eſt lex hoſtiæ pro peccato: In loco vbi
offertur holocauſtum, immolabitur coram
26 Domino. Sanctum ſanctorum eſt. * Sacer-
dos qui offert, comedet eam in loco ſancto, in
27 atrio tabernaculi. * Quidquid tetigerit carnes
eius, ſanctificabitur. Si de ſanguine illius ve-
ſtis fuerit aſperſa, lauabitur in loco ſancto.
28 * Vas autem fictile, in quo cocta eſt, confrin-
getur. quòd ſi vas æneum fuerit, defricabitur,
29 & lauabitur aqua. * Omnis maſculus de gene-
re ſacerdotali veſcetur de carnibus eius, quia
30 Sanctum ſanctorum eſt. * Hoſtia enim quæ
cæditur pro peccato, cuius ſanguis infertur
in tabernaculũ teſtimonij ad expiandum in
Sanctuario, non comedetur, ſed combure-
tur igni.

CAP. VII.

1 HAec quoque lex hoſtiæ pro delicto, San-
2 cta ſanctorum eſt: * idcirco vbi immo-
A labitur holocauſtum, mactabitur & victima
pro delicto: ſanguis eius per gyrum altaris
3 fundetur. * Offerent ex ea caudam & adipem
4 qui operit vitalia: * Duos renunculos, & pin-
guedinem quæ iuxta ilia eſt, reticulumq. ie-
5 coris cum renunculis: * & adolebit ea ſacer-
dos ſuper altare: incenſum eſt Domini pro
6 delicto. * Omni maſculus de ſacerdotali ge-
nere, in loco ſancto veſcetur his carnibus, quia
7 Sanctum ſanctorum eſt. * Sicut pro peccato
offertur hoſtia, ita & pro delicto: vtriuſque
hoſtiæ lex vna erit: ad ſacerdotem, qui eam
8 obtulerit, pertinebit. * Sacerdos qui offert ho-
9 locauſti victimam, habebit pellem eius. * Et
omne ſacrificium ſimilæ, quod coquitur in
clibano, & quidquid in craticulo, vel in ſarta-
gine præparatur, eius erit ſacerdotis a quo of-
10 fertur: * ſiue oleo conſperſa, ſiue arida fue-
B rint, cunctis filijs Aaron menſura æqua per
11 ſingulos diuidetur. * Hæc eſt lex hoſtiæ paci-
12 ficorum quæ offertur Domino. * Si pro gra-
tiarum actione oblatio fuerit, offerent panes
abſq. fermẽto cõſperſos oleo, & lagana azy-
ma vncta oleo, coctamq. ſimilã, & collyridas
13 olei admiſtione conſperſas: * panes quoque
fermentatos cum hoſtia gratiarum, quæ im-
14 molatur pro pacificis: * ex quibus vnus pro
primitijs offeretur Domino, & erit ſacerdo-
15 tis qui fundet hoſtiæ ſanguinem. * cuius car-
nes eadem comedentur die, nec remanebit ex
16 eis quidquam vſque mane. * Si voto, vel ſpõ-
te quiſpiam obtulerit hoſtiam, eadem ſimili-
ter edetur die: ſed & ſi quid in craſtinum re-
17 manſerit, veſci licitum eſt: * quidquid autem
18 tertius inuenerit dies, ignis abſumet. * ſi quis
de carnibus victimæ pacificorum die tertio
comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit of-
ferenti: quin potius quæcumque anima tali
ſe edulio contaminauerit, præuaricationis rea
19 erit. * Caro, quæ aliquid tetigerit immun-
C dum, non comedetur, ſed comburetur igni:
20 qui fuerit mundus, veſcetur ex ea. * Anima
polluta quæ ederit de carnibus hoſtiæ pacifi-
corum, quæ oblata eſt Domino, peribit de po-
21 pulis ſuis. * Et quæ tetigerit immũditiã hoïs,
vel iumenti, ſiue omnis rei, quę polluere põt,
& comederit de huiuſcemodi carnib9, interi-
22 bit de populis ſuis. * Locutusque eſt Dñs ad
23 Moyſen, dicẽs: * Loquere filijs Iſrael: Adipẽ
24 ouis, & bouis, & capræ non comedetis. * Adi-
pem cadaueris morticini, & eius animalis,
quod a beſtia captum eſt, habebitis in varios
25 vſus. * Si quis adipem, qui offerri debet in in-
cenſum Domini, comederit, peribit de popu-
lo ſuo.

26 lo suo. * Sanguinem quoque omnis animalis
non sumetis in cibo, tam de auibus quàm de
17 pecoribus. * Omnis anima, quæ ederit sangui
28 nem, peribit de populis suis. * Locutusq. est
29 Dominus ad Moysen, dicens: * Loquere filijs
Israel, dicens: Qui offert victimam pacificorũ
Domino, offerat simul & sacrificium, id est,
30 libamenta eius. * tenebit manibus adipem
D hostiæ, & pectusculum: cumque ambo oblata
Domino consecrauerit, trãdet sacerdoti,
31 * qui adolebit adipem super altare, pectu-
sculum autem erit Aaron, & filiorum eius.
32 * armus quoq. dexter de pacificorum hostijs
33 cedet in primitias sacerdotis. * Qui obtulerit
sanguinem & adipem, filiorum Aaron, ipse
habebit & armum dextrum in portione sua.
34 * Pectusculum enim eleuationis, & armum
separationis tuli a filijs Israel de hostijs eorũ
pacificis, & dedi Aaron sacerdoti, & filijs eius
35 lege perpetua, ab omni populo Israel. * Hæc
est vnctio Aaron & filiorum eius in ceremo-
nijs Domini die qua obtulit eos Moyses, vt
36 sacerdotio fungerentur, * & quæ præcepit eis
dari Dominus a filijs Israel religione perpe-
37 tua in generationibus suis. * Ista est lex holo
causti, & sacrificij pro peccato atque delicto,
& pro consecratione & pacificorum victimis
38 * quam constituit Dominus Moysi in monte
Sinai, quando mandauit filijs Israel vt offer-
rent oblationes suas Dño in deserto Sinai.

C A P. V I I I.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, di-
2 cens: * Tolle Aaron cum filijs suis, vestes
A eorum, & vnctionis oleum, vitulum pro pec-
cato, duos arietes, canistrum cum azymis,
3 * & congregabis omnẽ cętum ad ostium ta-
4 bernaculi. * Fecit Moyses vt Dominus impe
rauerat. Congregataq. omni turba ante fores
5 tabernaculi, * ait: Iste est sermo, quem iussit
6 Dominus fieri. * Statimq. obtulit Aaron &
7 filios eius. Cumq. lauisset eos, * vestiuit pon-
tificem subucula linea; accingens eum bal-
teo, & induens eum tunica hyacinthina, &
8 desuper humerale imposuit, * quod astringẽs
cingulo aptauit rationali, in quo erat Doctri
9 na & Veritas. * Cidari quoque texit caput. &
B super eam, contra frontem, posuit laminam
auream consecratam in sanctificatione, sicut
10 præceperat ei Dominus. * Tulit & vnctionis
oleum, quo liniuit tabernaculum cum omni
11 supellectili sua. * Cumq. sanctificans aspersis
set altare septem vicibus, vnxit illud, & om-
nia vasa eius, labrumq. cum basi sua sanctifi-
12 cauit oleo. * ‖ Quod fundens super caput Aa-
13 ron, vnxit eum, & consecrauit: * filios quoq.
eius oblatos vestiuit tunicis lineis, & cinxit
balteis, imposuitque mitras, vt iusserat Dñs.
14 * Obtulit & vitulũ pro peccato. cũq. super ca-
C put ei⁹ posuisset Aarõ, & filij eius man⁹ suas,
15 * immolauit eũ: hauriens sanguinẽ, & tincto
digito, tetigit cornua altaris per gyrum. quo
expiato & sanctificato, fudit reliquum sangui
16 nem ad fundamenta eius. * Adipem vero qui
erat super vitalia, & reticulum iecoris, duosq.
renunculos, cum aruinulis suis adoleuit super
17 altare: * vitulum cum pelle, & carnibus, & fi-
mo, cremans extra castra, sicut præceperat Do
18 minus. * Obtulit & arietem in holocaustum:
super cuius caput cum imposuissent Aaron &
19 filij eius manus suas, * immolauit eum, &
fudit sanguinem eius per circuitum altaris.
20 * Ipsumq. arietem in frusta concidens, caput
21 eius, & artus, & adipem adoleuit igni, * lotis
D prius intestinis & pedibus: totumque simul
arietem incendit super altare, eo quòd esset
holocaustum suauissimi odoris Dominum, si-
22 cut præceperat ei. * Obtulit & arietem secun
dum, in consecratione sacerdotũ: posueruntq.
super caput eius Aarõ & filij eius manus suas.
23 * quem cum immolasset Moyses, sumens de
sanguine eius, tetigit extremum auriculæ dex
træ Aaron, & pollicem manus eius dextræ, si-
24 militer & pedis. * Obtulit & filios Aaron.
E cumque de sanguine arietis immolati tetigis-
set extremum auriculæ singulorum dextræ,
& pollices manus ac pedis dextri, reliquum
25 fudit super altare per circuitum: * adipem ve
ro, & caudam, omnemq. pinguedinem quæ
operit intestina, reticulumq. iecoris, & duos
renes cum adipibus suis, & armo dextro sepa
26 rauit. * Tollens autem de canistro azymorũ,
quod erat coram Domino, panem absque fer
mento, & collyridam conspersam oleo, laga-
numq. posuit super adipes, & armum dextrũ,
27 * tradens simul omnia Aaron & filijs eius.
Qui postquam leuauerunt ea coram Domi-
28 no, * rursum suscepta de manibus eorum ado
F leuit super altare holocausti, eo quòd conse-
crationis esset oblatio, in odorem suauitatis,
29 sacrificij Domino. * Tulitq. pectusculum ele
uans illud coram Domino, de ariete consecra
tionis in partem suam, sicut præceperat ei Do
30 minus. * Assumensque vnguentum, & sangui
nem qui erat in altari, aspersit super Aaron &
vestimenta eius, & super filios illius ac vestes
31 eorum. * Cumq. sanctificasset eos in vestitu
suo præcepit eis, dicens: Coquite carnes ante
fores tabernaculi, & ibi comedite eas. panes
G quoque consecrationis edite, qui positi sunt
in canistro, sicut præcepit mihi Dominus, di
32 cẽs: ‖ Aaron & filij eius comedent eos: * quid ‖ Exo. 29. f. 32 Inf. 29. b. 9
quid autem reliquum fuerit de carne & pani
33 bus, ignis absumet. * De ostio quoque taber-
naculi non exibitis septem diebus, vsque ad
diem quo complebitur tempus consecratio-
nis vestræ. septem enim diebus finitur conse-
34 cratio: * sicut & impræsentiarum factum est,
35 vt ritus sacrificij compleretur. * Die ac no-
cte manebitis in tabernaculo obseruantes cu-
stodias Dñi, ne moriamini: sic enim mihi præ
36 ceptũ est. * Feceruntq. Aaron & filij eius cun
cta quæ locutus est Dñs per manum Moysi.

C A P.

C A P. I X.

1 FActo autem octauo die, vocauit Moyses
A Aaron & filios eius, ac maiores natu Is-
2 rael, dixitq. ad Aaron: * § Tolle de armento
vitulum pro peccato, & arietem in holocau
stum, vtrumq. immaculatum, & offer illos
3 coram Domino. * Et ad filios Israel loque
ris: Tollite hircum pro peccato, & vitulum
atque agnū anniculos, & sine macula in holo
4 caustum, * bouē & arietem pro pacificis: & im
molate eos coram Domiño, in sacrificio sin
gulorum similam conspersam oleo offeren
tes. hodie enim Dominus apparebit vobis.
5 * Tulerunt ergo cuncta quæ iusserat Moyses
B ad ostium tabernaculi: vbi cum omnis mul-
6 titudo astaret, * ait Moyses: Iste est sermo,
quem præcepit Dominus: facite, & apparebit
7 vobis gloria eius. * Et dixit ad Aaron: Acce
de ad altare, & immola pro peccato tuo: of-
fer holocaustum, & deprecare pro te & pro
populo. cumq. mactaueris hostiam populi,
8 ora pro eo, sicut præcepit Dominus. * Sta-
timq. Aaron accedens ad altare, immolauit
9 vitulum pro peccato suo: * cuius sanguinem
obtulerunt ei filij sui: in quo tingens digitū,
tetigit cornua altaris, & fudit residuum ad
10 basim eius. * Adipemq. & renunculos, ac re-
ticulum iecoris, quæ sunt pro peccato, adole-
uit super altare, sicut præceperat Dominus
11 Moysi: * carnes vero & pellem eius extra ca-
12 stra combussit igni. * Immolauit & holocau
sti victimam: obtuleruntq. ei filij sui sangui-
nem eius, quem fudit per altaris circuitum.
13 * ipsam etiam hostiam in frusta concisam,
cum capite & membris singulis obtulerunt.
14 quę omnia super altare cremauit igni, * lotis
15 aqua prius intestinis & pedibus. * Et pro pec
cato populi offerens, mactauit hircum: expia-
16 toque altari, * fecit holocaustum, * addens
17 in sacrificio libamenta, quæ pariter offerun-
tur, & adolens ea super altare, absque ceremo
18 nij holocausti matutini. * Immolauit, &
bouem atque arietem, hostias pacificas popu
li: obtuleruntq. ei filij sui sanguinem, quem
19 fudit super altare in circuitum. * Adipem au
D tem bouis, & caudam arietis, renunculosque
cum adipibus suis, & reticulum iecoris
20 * posuerunt super pectora. cumq. cremati es-
21 sent adipes super altare, * pectora eorum, &
armos dextros separauit Aaron, eleuans corā
22 Domino, sicut præceperat Moyses. * Et ex-
tendens manus ad populum, benedixit ei.
Sicq. completis hostijs pro peccato, & holo-
23 caustis, & pacificis, descendit. * Ingressi autē
Moyses, & Aaron in tabernaculum testimo-
nij, & deinceps egressi benedixerunt populo.
§ Apparuitq gloria Domini omni multitu-
24 dini: * & ecce egressus ignis a Domino, deuo § 2. Mac.
rauit holocaustū, & adipes qui erant super al- 2.c.11
tare Quod cum vidissent turbæ, laudauerunt
Dominum, ruentes in facies suas.

C A P. X.

1 ARreptisq. Nadab, & Abiu filij Aarō thu-
A ribulis, § posuerunt ignem, & incensum § Num.3.
desuper, offerentes coram Domino ignē alie- 2.4.26.g.
2 num: quod eis præceptum non erat. * Egres- 26
susq. ignis a Domino, deuorauit eos, & mor- 1. Par.24.
3 tui sunt coram Domino. * Dixitq. Moyses 2.2
ad Aron: Hoc est quod locutus est Dominus:
Sanctificabor in ijs, qui appropinquant mi-
hi, & in cōspectu omnis populi glorificabor.
4 Quod audiens tacuit Aaron. * Vocatis autē
Moyses Mitaele, & Elisaphan filijs Oziel,
patrui Aaron, ait ad eos: Ite & tollite fra-
tres vestros de conspectu Sanctuarij, & aspor-

5 tate extra castra. * Confestimq. pergentes,
tulerunt eos sicut iacebant, vestitos lineis tu-
nicis,& eiecerunt foras,vt sibi fuerat impera-
6 tum. * Locutusq. est Moyses ad Aaron,& ad
B Eleazar,& Ithamar filios eius: Capita vestra
nolite nudare, & vestimenta nolite scindere,
ne forte moriamini, & super omnem cœtum
oriatur indignatio. Fratres vestri, & omnis
domus Israel plangant incendium quod Do-
7 minus suscitauit: * vos autem non egredie-
mini fores tabernaculi, alioquin peribitis:
oleum quippe sanctæ vnctionis est super vos.
Qui fecerunt omnia iuxta preceptum Moysi.
8 * Dixit quoq. Dominus ad Aaron: * Vinum,
9 & omne quod inebriare potest, non bibetis
tu & filij tui, quando intratis in tabernacu-
lum testimonij, ne moriamini: quia præce-
ptum sempiternũ est in generationes vestras.
10 * Et vt habeatis scientiam discernendi inter
sanctum & profanũ, inter pollutum & mun-
11 dum: * doceatisq. filios Israel omnia legiti-
ma mea quæ locutus est Dominus ad eos per
12 manum Moysi. * Locutusque est Moyses ad
Aaron,& ad Eleazar, & Ithamar filios eius,
C qui erant residui: Tollit sacrificium, quod
remansit de oblatione Domini, & comedite
illud absque fermento iuxta altare, quia San
13 ctum sanctorum est. * Comedetis autem in

loco sancto: quod datum est tibi & filijs tuis
de oblationibus Domini, sicut præceptum est
14 mihi. * Pectusculum quoque quod oblatum
est,& armum qui separatus est, edetis in loco

mundissimo tu & filij tui, & filiæ tuæ tecum.
tibi enim ac liberis tuis reposita sunt de ho-
15 stijs salutaribus filiorum Israel; * eo quòd ar
mum & pectus, & adipes qui cremantur in
altari, eleuauerunt coram Domino, & perti-
neant ad te, & ad filios tuos lege perpetua, si-
‖ 2. Mac. 2.c.11 16 cut præcepit Dominus. * ‖ Inter hæc, hircũ,
D qui oblatus fuerat pro peccato, cum quæreret
Moyses, exustum reperit: iratusq. contra Elea-
zar & Ithamar filios Aaron, qui remanserant,
17 ait: * Cur non comedistis hostiam pro pecca
to in loco sancto, quæ sancta sanctorum est,
& data vobis vt portetis iniquitatem multi-
tudinis, & rogetis pro ea in conspectu Domi-
18 ni, * præsertim cum de sanguine illius non
sit illatum intra sancta, & comedere debueri-
tis eam in Sanctuario, sicut præceptum est mi
19 hi? * Respondit Aaron: Oblata est hodie vi-
ctima pro peccato, & holocaustum corã Do-
mino: mihi autem accidit quod vides. quo-
modo potui comedere eam, aut placere Dño
20 in ceremonijs mente lugubri? * Quod cum
audisset Moyses, recepit satisfactionem.

CAP. XI.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen &
‖ Deu. 14. a.3 2 Aaron, dicens: * Dicite filijs Israel: ‖ Hæc
A sunt animalia quæ comedere debetis de cun-
3 ctis animantibus terræ: * Omne quod habet
diuisam vngulam, & ruminat in pecoribus,
4 comedetis. * Quidquid autem ruminat
quidem, & habet vngulam, sed non diuidit
eam, sicut camelus & cetera, non comedetis
5 illud, & inter immunda reputabitis. * Chœ-
rogyllus qui ruminat, vngulamq. non diui-
6 dit, immundus est. * Lepus quoque: nam &
7 ipse ruminat, sed vngulam non diuidit. * Et
‖ 2. Mac. 6.d.18 sus: qui cum vngulam diuidat, non rumi-
8 nat. * horum carnibus non vescemini, nec
cadauera contingetis, quia immunda sunt
9 vobis. * Hæc sunt quæ gignuntur in aquis, &
B esci licitum est. Omne quod habet pin-
nulas & squamas, tam in mari quàm in flu-
10 minibus & stagnis, comedetis. * Quidquid
autem pinnulas & squamas nõ habet eorum,
quæ in aquis mouentur & viuunt, abomina-
11 bile vobis, * execrandumq. erit, carnes eorũ
12 non comedetis, & morticinia vitabitis. * Cun
cta quæ non habent pinnulas & squamas in
13 aquis, polluta erunt. * Hæc sunt quæ de aui-
bus comedere non debetis, & vitanda sunt vo
14 bis: Aquilam, & gryphem, & haliæetum, * &
15 miluum ac vulturem iuxta genus suum, * &
omne coruini generis in similitudinem suã,
16 * struthionem, & noctuam, & larum, & acci-
17 pitrem iuxta genus suum: * bubonẽ, & mer-
18 gulum, & ibin, * & cygnum, & onocrotalũ,
19 & porphyrionem, * herodiõ & charadrion
C iuxta genus suum, vpupam quoque, & vesper-
20 tilionem. * Omne de volucribus quod gradi
tur super quattuor pedes, abominabile erit
21 vobis. * Quidquid autem ambulat quidem
super quattuor pedes, sed habet lõgiora retro
22 crura, per quæ salit super terram, * comedere
debetis, vt est bruchus in genere suo, & atta-
cus atq. ophiomachus, ac locusta, singula iux
23 ta genus suum. * Quidquid autem ex volu-
cribus quattuor tantum habet pedes, execra-
24 bile erit vobis: * & quicumq. morticinia eo-
D rũ tetigerit, polluetur, & erit immundus vsq.
25 ad vesperum: * & si necesse fuerit vt portet
quippiam horum mortuũ, lauabit vestimen-
ta sua, & immundus erit vsq. ad occasum so-
26 lis. * Omne animal quod habet quidẽ vngu-
lam, sed non diuidit eam, nec ruminat, im-
mundum erit: & qui tetigerit illud, contami-
27 nabitur. * Quod ambulat super manus ex
cunctis animantibus, quæ incedunt quadrupe
dia, immundum erit: qui tetigerit morticina
28 eorum, polluetur vsque ad vesperum. * Et
qui portauerit huiuscemodi cadauera, laua-
bit vestimenta sua, & immundus erit vsque
ad vesperum: quia omnia hæc immunda sunt
29 vobis. * Hæc quoque inter polluta reputa-
E buntur de his, quæ mouentur in terra, mu-
stela & mus & crocodilus, singula iuxta ge-
30 nus suum, * mygale, & chamæleon, & stellio,
31 & lacerta, & talpa: * omnia hæc immunda
sunt. Qui tetigerit morticina eorum, im-
32 mundus erit vsque ad vesperum: * & super
quod ceciderit quidquam de morticinis eo-
rum, polluetur tam vas ligneum & vestimen-
tum, quàm pelles & cilicia: & in quocumque
fit opus, tingentur aqua, & polluta erunt vs-
que ad vesperum, & sic postea mundabuntur.
33 * Vas autem fictile, in quod horum quid-
quam intro ceciderit, polluetur, & idcirco
34 frangendum est. * Omnis cibus, quem co-
medetis, si fusa fuerit super eum aqua, im-
mundus erit: & omne liquens quod bibitur
35 de vniuerso vase, immundum erit. * Et
F quidquid de morticinis huiuscemodi ceci-
derit super illud, immundum erit: siue cliba-
ni, siue chytropodes, destruentur, & immundi
36 erunt. * Fontes vero & cisternæ, & omnis
aquarum congregatio munda erit. Qui mor-
37 ticinum eorum tetigerit, polluetur. * Si ce-
ciderit super sementem, non polluet eam.
38 * Si autem quispiam aqua sementem perfu-
derit, & postea morticinis tacta fuerit, illico
39 polluetur. * Si mortuum fuerit animal, quod
licet vobis comedere, qui cadauer eius tetige-
40 rit; immundus erit vsque ad vesperum: * &
qui comederit ex eo quippiam, siue portaue-
rit: lauabit vestimenta sua, & immundus erit
41 vsque ad vesperum. * Omne quod reptat su-
per terram, abominabile erit, nec assumetur
42 in cibum. * Quidquid super pectus quadru-
G pes graditur, & multos habet pedes, siue per
humum trahitur, non comedetis, quia abo-
43 minabile est. * Nolite contaminare animas

vestras, nec tangatis quicquam eorum, ne
44 immundi sitis. * Ego enim sum Dominus
Deus vester: ‖ sancti estote, quia ego sanctus
sum. Ne polluatis animas vestras in omni re-
45 ptili quod mouetur super terram. * Ego
enim sum Dominus, qui eduxi vos de terra
Aegypti, vt essem vobis in Deum. Sancti eri-
46 tis, quia ego sanctus sum. * Ista est lex ani-
mantium ac volucrum, & omnis animæ vi-
uentis, quæ mouetur in aqua, & reptat in ter-
47 ra, * vt differentias noueritis mundi, & im-
mundi, & sciatis quid comedere & quid re-
spuere debeatis.

CAP. XII.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen, di-
2 cens: * Loquere filijs Israel, & dices ad
A eos: ‖ Mulier, si suscepto semine pepererit
masculum, immunda erit septem diebus iu-
3 xta dies separationis menstruæ. * ‖ Et die
4 octauo circumcidetur infantulus: * ipsa vero
B triginta tribus diebus manebit in sanguine
purificationis suæ. Omne sanctum non tan-
get, nec ingredietur in Sanctuarium, donec
5 impleantur dies purificationis suæ. * Sin au-
tem feminam pepererit, immunda erit dua-
bus hebdomadibus iuxta ritum fluxus men-
strui, & sexaginta sex diebus manebit in san-
6 guine purificationis suæ. * Cumq. expleti fue-
C rint dies purificationis suæ, pro filio, siue pro
filia, deferet agnum anniculum in holocau-
stum, & pullum columbæ siue turturem pro
peccato, ad ostium tabernaculi testimonij, &
7 tradet sacerdoti * qui offeret illa coram Do-
mino, & orabit pro ea, & sic mundabitur a
D profluuio sanguinis sui. ista est lex parientis
8 masculum aut feminam. * Quòd si non inue-
nerit manus eius, nec potuerit offerre agnum,
sumet ‖ duos turtures vel duos pullos co-
lumbarum, vnum in holocaustum, & alterū
pro peccato. orabitq. pro ea sacerdos, & sic
mundabitur.

CAP. XIII.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, &
2 Aaron dicens: * Homo, in cuius cute &
A carne ortus fuerit diuersus color siue pustula,
aut quasi lucens quippiam, id est plaga lepræ,
adducetur ad Aaron sacerdotem, vel ad vnū
3 quemlibet filiorum eius. * Qui cum viderit
lepram in cute, & pilos in album mutatos co-
lorem, ipsamq. speciem lepræ humiliorem
cute & carne reliqua; plaga lepræ est, & ad
4 arbitrium eius separabitur. * Sin autem lu-
cens cādor fuerit in cute, nec humilior carne
reliqua, & pili coloris pristini, recludet eum
5 sacerdos septem diebus, * & considerabit die
septimo: & siquidem lepra vltra non creue-
rit, nec transierit in cute priores terminos,
6 rursum recludet eum septē diebus alijs. * Et
die septimo contemplabitur: si obscurior fue-
rit lepra, & non creuerit in cute, mundabit
eum, quia scabies est ‖ lauabitq. homo vesti-
7 menta sua, & mundus erit. * Quòd si postquā
B a sacerdote visus est, & redditus munditiæ,
8 iterum lepra creuerit; adducetur ad eum, * &
9 immunditiæ condemnabitur. * Plaga lepræ
si fuerit in homine, adducetur ad sacerdotē,
10 * & videbit eum. Cumq. color albus in cute
fuerit, & capillorū mutauerit aspectum, ipsa
11 quoque caro viua apparuerit: * lepra vetu-
stissima iudicabitur, atque inolita cuti. Con-
taminabit itaque eum sacerdos, & non reclu-
12 det, quia perspicuæ immunditiæ est. * Sin au-
tem effloruerit discurrēs lepra in cute, & ope-
ruerit omnem cutem a capite vsque ad pe-
des, quidquid sub aspectum oculorum cadit.
13 * considerabit eum sacerdos, & teneri lepra
mundissima iudicabit: eo quòd omnis in cā-
dorē versa sit, & idcirco homo mundus erit
14 * Quando vero caro viuens in eo apparuerit,
15 * tunc sacerdotis iudicio polluetur, & inter
immundos reputabitur. caro enim viua si le-
16 pra aspergitur, immunda est. * Quòd si rur-
C sum versa fuerit in alborem, & totum homi-
17 nem operuerit, * considerabit eum sacerdos,
18 & mundum esse decernet. * Caro autem &
19 cutis in qua vlcus natum est & sanatum, * &
in loco vlceris cicatrix alba apparuerit, siue
subrufa, adducetur homo ad sacerdotem:
20 * qui cum viderit locum lepræ humiliorem
carne reliqua, & pilos versos in candorē, con-
taminabit eum: plaga enim lepræ orta est in
21 vlcere. * Quòd si pilus coloris est pristini, &
cicatrix subobscura, & vicina carne non est hu-
22 milior, recludet eum septem diebus. * & si
23 quidē creuerit, adiudicabit eum lepræ. * sin
autem steterit in loco suo, vlceris est cicatrix,
24 & homo mundus erit. * Caro autem & cu-
tis, quam ignis excusserit, & sanata albā siue
25 rufam habuerit cicatricem, * considerabit eā
sacerdos, & ecce versa est in alborem, & locus
eius reliqua cute est humilior: contaminabit
eum, quia plaga lepræ in cicatrice orta est.
26 * Quòd si pilorum color non fuerit immuta-
D tus, nec humilior plaga carne reliqua, & ipsa
lepræ species fuerit subobscura, recludet eum
27 septem diebus, * & die septimo contempla-
bitur: si creuerit in cute lepra, contaminabit
28 eum. * sin autem in loco suo candor steterit
non satis clarus, plaga combustionis est, &
idcirco mundabitur, quia cicatrix est combu-
29 sturæ. * Vir, siue mulier, in cuius capite vel
barba germinauerit lepra, videbit eos sacer-
30 dos. * & siquidem humilior fuerit locus car-
ne reliqua, & capillus flauus, solitoque subti-
lior; contaminabit eos, quia lepra capitis ac
31 barbæ est. * Sin autem viderit locum macu-
læ æqualem vicinæ carni, & capillum nigrū:
32 recludet eum septem diebus, * & die septi-

E mo intuebitur. Si non creuerit macula, &
capillus sui coloris est, & locus plagæ carni
33 reliquę æqualis: * radetur homo absque loco
maculæ, & includetur septem diebus alijs.
34 * Si die septimo visa fuerit stetisse plaga in
loco suo, nec humilior carne reliqua, munda-
bit eum, lotisque vestibus suis mundus erit.
35 * Sin autem post emundationem rursus cre
36 uerit macula in cute, * non quæret amplius
vtrum capillus in flauum colorem sit immu-
37 tatus, quia apertè immundus est. * Porro si
steterit macula, & capilli nigri fuerint, noue-
rit hominem sanatum esse, & confidenter eũ
38 pronunciet mundum. * Vir, siue mulier, in
39 cuius cute candor apparuerit, * intuebitur
eos sacerdos. si deprehenderit subobscurũ al-
borem lucere in cute, sciat non esse lepram,
sed maculam coloris candidi, & hominem
40 mundum. * Vir, de cuius capite capilli fluũt,
41 caluus & mundus est: * & si a fronte cecide-
42 rint pili, recaluaster & mundus est. * Sin au
F tem in caluitio siue in recaluatione albus vel
43 rufus color fuerit exortus, * & hoc sacerdos
viderit, condemnabit eum haud dubie lepræ,
44 quæ orta est in caluitio. * Quicumque ergo
maculatus fuerit lepra, & separatus est ad ar-
45 bitriũ sacerdotis, * habebit uestimenta dissu
ta, caput nudũ, os ueste contectũ, contamina
46 tum ac sordidũ se clamabit. * Omni tẽpore
quo leprosus est, & immundus, solus habita
47 bit extra castra. * Vestis lanea siue linea, quę
48 lepram habuerit * in stamine atq. subtegmi
ne, aut certè pellis, vel quidquid ex pelle con
49 fectum est, * si alba vel rufa macula fuerit in
fecta, lepra reputabitur, ostendeturq. sacer
50 doti. * qui consideratam recludet septẽ die
51 bus: * & die septimo rursus aspiciens si de-
prehenderit creuisse, lepra perseuerans est:
pollutum iudicabit vestimẽtum, & omne in
52 quo fuerit inuenta. * & idcirco comburetur
53 flammis. * Quòd si eam viderit non creuisse,
54 * præcipiet, & lauabunt id, in quo lepra est,
55 recludetq. illud septem diebus alijs. * Et cũ
G viderit faciem quidem pristinam non reuer-
sam, nec tamen creuisse lepram, immundum
iudicabit, & igne comburet, eo quòd infusa
sit in superficie vestimenti vel per totum, le
56 pra. * Sin autẽ obscurior fuerit locus lepræ,
postquam vestis est lota, abrumpet eum, & a
57 solido diuidet. * Quòd si vltra apparuerit in
his locis, quæ prius immaculata erant, lepra
58 volatilis & vaga: debet igne comburi. * si
cessauerit, lauabit aqua ea, quæ pura sunt,
59 secundo, & munda erunt. * Ista est lex lepræ
vestimenti lanei & linei, staminis, atq. sub-
tegminis, omnisq. supellectilis pelliceæ, quo-
modo mundari debeat, vel contaminari.

CAP. XIIII.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen, dicẽs:
2 * Hic est ritus leprosi, quando mundan-
A dus est: † Adducetur ad sacerdotem: * qui e- † Matt. 8.
3 gressus de castris, cum inuenerit lepram esse a.2
4 mundatam, * præcipiet ei, qui purificatur, Marc. 1.
vt offerat duos passeres viuos pro se, quibus d.40
vesci licitum est, & lignum cedrinum, ver- Luc. 5.
5 miculumq. & hyssopum. * & vnum ex passe- a.12
ribus immolari iubebit in vase fictili super
6 aquas viuentes: * alium autem viuum cum
ligno cedrino, & cocco & hyssopo tinget in
7 sanguine passeris immolati, * quo asperget
illum, qui mundandus est, septies, vt iure pur
getur: & dimittet passerem viuum, vt in agrũ
8 auolet. * Cumque lauerit homo vestimenta
sua, radet omnes pilos corporis, & lauabitur
aqua: purificatusq. ingredietur castra, ita dũ-
taxat vt maneat extra tabernaculum suũ se-
9 ptem diebus, * & die septimo radet capillos
capitis, barbamq. & supercilia, ac totius cor-
B poris pilos. Et lotis rursum vestibus & cor-
10 pore, * die octauo assumet duos agnos im-
maculatos, & ouem anniculam absque ma-
cula, & tres decimas similæ in sacrificiũ, quæ
conspersa sit oleo, & seorsum olei sextarium.
11 * Cumq. sacerdos purificans hominem, sta-
tuerit eum, & hæc omnia coram Domino in
12 ostio tabernaculi testimonij, * tollet agnum,
& offeret eum pro delicto, oleiq. sextarium.
13 & oblatis ante Dominũ omnibus, * immo-
labit agnum, vbi solet immolari hostia pro
peccato, & holocaustũ, id est, in loco sancto.
Sicut enim pro peccato, ita & pro delicto ad
sacerdotem pertinet hostia: Sancta sanctorũ
14 est. * Assumensque sacerdos de sanguine ho-
stiæ, quæ immolata est pro delicto, ponet
super extremum auriculę dextrę eius qui
mundatur, & super pollices manus dextræ &
15 pedis: * & de olei sextario mittet in manum
16 suam sinistram. * tingetq. digitum dextrũ
in eo, & asperget coram Domino septies.
17 * quod autem reliquum est olei in læua ma-
C nu, fundet super extremum auriculæ dextræ
eius qui mundatur, & super pollices manus
ac pedis dextri, & super sanguinem qui effu-
18 sus est pro delicto, * & super caput eius.
19 * Rogabitq. pro eo coram Domino, & faciet
sacrificium pro peccato tunc immolabit ho-
20 locaustum, * & ponet illud in altari cum li-
bamentis suis, & homo rite mundabitur.
21 * Quòd si pauper est, & nõ potest manus eius
inuenire quæ dicta sunt, pro delicto assumet
agnum ad oblationem, vt roget pro eo sacer-
dos, decimamq. partem similæ cõspersæ oleo
22 in sacrificium, & olei sextarium, * † duosque † Sup.5.c.
turtures siue duos pullos columbæ, quorum 11.12.d.8
vnus sit pro peccato, & alter in holocaustum: Luc 2.
23 * offeretque ea die octauo purificationis suæ d.24
D sacerdoti, ad ostium tabernaculi testimonij
24 coram Domino. * qui suscipiens agnum pro
25 delicto & sextarium olei, leuabit simul: * im
molatoq. agno, de sanguine eius ponet super
extremum auriculæ dextræ illius qui munda

tur, & ſuper pollices manus eius ac pedis dex
26 tri : * olei vero partem mittet in manum
27 ſuam ſiniſtram , * in quo tingens digitũ dex-
træ manus aſperget ſepties coram Domino :
28 * tangetq. extremum dextræ auriculæ illius
qui mũdatur, & pollices manus ac pedis dex
tri in loco ſanguinis qui effuſus eſt pro deli-
29 cto: * reliquam autem partem olei , quæ eſt
in ſiniſtra manu,mittet ſuper caput purifica-
30 ti,vt placet pro eo Dominum * & turturem
31 ſiue pullum columbæ offeret, * vnum pro de
licto , & alterum in holocauſtum cum liba-
32 mentis ſuis . * Hoc eſt ſacrificium leproſi,
qui habere non poteſt omnia in emundatio-
33 nem ſui. * Locutuſq. eſt Dominus ad Moy-
34 ſen & Aaron,dicens: * Cum ingreſſi fueritis
E Terram Chanaan , quam ego dabo vobis in
poſſeſſionem , ſi fuerit plaga lepræ in ædibus,
35 * ibit cuius eſt domus , nuncians ſacerdoti ,
& dicet : Quaſi plaga lepræ videtur mihi eſſe
36 in domo mea. * At ille præcipiet vt efferant
uniuerſa de domo , priuſquam ingrediatur
eam,& uideat utrum leproſa ſit, ne immun-
da fiant omnia quæ in domo ſunt. Intrabitq.
37 poſtea ut conſideret lepram domus: * & cũ
uiderit in parietibus illius quaſi uallieulas
pallore ſiue rubore deformes , & humiliores
38 ſuperficie reliqua , * egredietur oſtium do-
mus, & ſtatim claudet illam ſeptem diebus.
39 * Reuerſuſq. die ſeptimo,cõſiderabit eam. ſi
40 inuenerit creuiſſe lepram, * iubebit erui lapi
F des in quibus lepra eſt, & proijci eos extra ci
41 uitatem in locum immundum: * domum au
tem ipſam radi intrinſecus per circuitum, &
ſpargi puluerem raſuræ extra urbem in locũ
42 immundum, * lapideſq. alios reponi pro his
qui ablati fuerint, & luto alio liniri domum.
43 * Sin autem poſtquam eruti ſunt lapides, &
44 puluis eraſus,& alia terra lita, * ingreſſus ſa-
cerdos viderit reuerſam lepram , & parietes
reſperſos maculis, lepra eſt perſeuerans , &
45 immunda domus: * quam ſtatim deſtruent,
& lapides eius ac ligna, atque uniuerſum pul
uerem proijcient extra oppidum in locum
46 immundum. * Qui intrauerit domum quan
do clauſa eſt, immundus erit uſque ad ueſpe-
47 rum: * & qui dormierit in ea , & comederit
48 quippiam, lauabit ueſtimenta ſua. * Quòd
G ſi introiens ſacerdos uiderit lepram non cre-
uiſſe in domo , poſtquam denuo lita fuerit,
49 purificabit eam reddita ſanitate : * & in pu-
rificationem eius ſumet duos paſſeres , li-
gnumque cedrinum , & uermiculum atque
50 hyſſopum : * & immolato vno paſſere in va-
51 ſe fictili ſuper aquas uiuas , * tollet lignum
cedrinum,& hyſſopum , & coccum & paſſe-
rem viuum, & tinget omnia in ſanguine paſ-
ſeris immolati,atque in aquis viuentibus , &
52 aſperget domum ſepties, * purificabitq. eam
tam in ſanguine paſſeris quam in aquis vi-
uentibus , & in paſſere viuo , lignoq. cedrino
53 & hyſſopo atque vermiculo. * Cumq. dimi-
ſerit paſſerem auolare in agrum libere , ora-
54 bit pro domo, & iure mundabitur. * Iſta eſt
55 lex omnis lepræ & percuſſuræ, * lepræ veſtiũ
56 & domorum, * cicatricis & erumpentium
papularum , lucentis maculæ , & in varias
57 ſpecies , coloribus immutatis , * vt poſſit
ſciri quo tempore mundum quid , vel im-
mundum ſit .

CAP. XV.

1 LOcutuſq. eſt Dominus ad Moyſen & Aa-
2 ron,dicens: * Loquimini filijs Iſrael , &
A dicite eis : Vir , qui patitur fluxum ſeminis,
3 immundus erit. * Et tunc iudicabitur huic
vitio ſubiacere, cum per ſingula momẽta ad-
hæſerit carni eius , atque concreuerit fœdus
4 humor. * Omne ſtratum , in quo dormierit,
5 immundum erit, & vbicumque ſederit. * Si
quis hominum tetigerit lectum eius, lauabit
veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua,immundus
6 erit vſque ad veſperum. * Si ſederit vbi ille
ſederat, & ipſe lauabit veſtimenta ſua : & lo-
tus aqua,immundus erit vſque ad veſperum.
7 * Qui tetigerit carnem eius,lauabit veſtimen
ta ſua : & ipſe lotus aqua, immundus erit vſ-
8 que ad veſperum. * Si ſaliuam huiuſcemodi
homo iecerit ſuper eum qui mundus eſt, la-
uabit veſtimenta ſua: & lotus aqua, immun-
9 dus erit vſque ad veſperum. * Sagma , ſuper
10 quo ſederit , immundum erit: * & quidquid
B ſub eo fuerit,qui fluxum ſeminis patitur,pol
lutum erit vſque ad veſperum . Qui porta-
uerit horum aliquid , lauabit veſtimenta
ſua : & ipſe lotus aqua , immundus erit vſ-
11 que ad veſperum. * Omnis , quem tetigerit
qui talis eſt, non lotis ante manibus , lauabit
veſtimenta ſua : & lotus aqua, immundus
12 erit vſque ad veſperum.* Vas fictile quod te-
tigerit, confringetur: vas autem ligneum la-
13 uabitur aqua.* Si ſanatus fuerit qui huiuſce-
modi ſuſtinet paſſionem , numerabit ſeptem
dies poſt emundationem ſui, & lotis ueſtibus
& toto corpore in aquis uiuentibus,erit mun
14 dus. * Die autẽ octauo ſumet duos turtures,
aut duos pullos columbæ, & ueniet in con-
ſpectũ Domini ad oſtium tabernaculi teſti-
15 monij,dabitq. eos ſacerdoti. * qui faciet vnũ
pro peccato, & alterum in holocauſtum : ro-
gabitq. pro eo coram Domino , ut emunde-
16 tur a fluxu ſeminis ſui. * Vir de quo egredi-
C tur ſemen coitus, lauabit aqua omne corpus
ſuum: & immundus erit uſque ad ueſperum.
17 * Veſtem & pellem,quam habuerit , lauabit
aqua, & immunda erit vſque ad veſperum.
18 * Mulier,cum qua coierit, lauabitur aqua, &
19 immunda erit uſque ad veſperum. * Mulier,
quæ redeunte menſe patitur fluxũ ſanguinis,
20 ſeptem diebus ſeparabitur. * Omnis qui te-
tigerit eam , immundus erit uſq. ad veſperũ:

21 * & in quo dormierit uel ſederit diebus ſe-
22 parationis ſuæ, polluetur. * Qui tetigerit le-
ctum eius, lauabit ueſtimenta ſua: & ipſe lo-
tus aqua, immundus erit uſq. ad veſperum.
23 * Omne uas, ſuper quo illa ſederit, quiſquis
attigerit, lauabit ueſtimenta ſua: & ipſe lo-
tus aqua, pollutus erit uſque ad ueſperum.
24 * Si coierit cum ea uir tempore ſanguinis mē
D ſtrualis, immundus erit ſeptem diebus: &
omne ſtratum, in quo dormierit, polluetur.
25 * Mulier, quæ patitur multis diebus fluxum
ſanguinis non in tempore menſtruali, vel quę
poſt menſtruum ſanguinem fluere nō ceſſat,
quamdiu ſubiacet huic paſſioni, immunda
26 erit quaſi ſit in tempore menſtruo. * omne
ſtratum, in quo dormierit, & vas in quo ſede-
27 rit, pollutum erit. * quicumque tetigerit ea,
lauabit ueſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua,
28 immundus erit vſque ad veſperum. * Si ſte-
terit ſanguis, & fluere ceſſauerit, numerabit
29 ſeptem dies purificationis ſuæ: * & die octa-
uo offeret pro ſe ſacerdoti duos turtures, aut
duos pullos columbarum ad oſtium taber
30 naculi teſtimonij: * qui vnum faciet pro pec
cato, & alterum in holocauſtum, rogabitque
pro ea coram Domino, & pro fluxu immun-
31 ditiæ eius. * Docebitis ergo filios Iſrael vt
caueant immunditiam, & non moriantur in
ſordibus ſuis, cum polluerint tabernaculum
32 meum quod eſt inter eos. * Iſta eſt lex eius,
qui patitur fluxum ſeminis, & qui polluitur
33 coitu, * & quæ menſtruis temporibus ſepa-
ratur, vel quæ iugi fluit ſanguine, & hominis,
qui dormierit cum ea.

CAP. XVI.

† Sup. 10. a.12 1 LOcutusq. eſt Dominus ad Moyſen ‖ poſt
A mortem duorum filiorum Aaron, quā-
do offerentes ignem alienum interfecti ſunt:
2 * & præcepit ei, dicens: Loquere ad Aaron
‖ Exo 30. b.10 Hebr. 9. b.7 fratrem tuum, ‖ ne omni tempore ingredia-
tur Sanctuarium, quod eſt intra uelum corā
propitiatorio quo tegitur arca, vt non moria-
tur (quia in nube apparebo ſuper oraculum,
3 * niſi hæc ante fecerit: Vitulum pro peccato
4 offeret, & arietem in holocauſtum. * Tunica
linea veſtietur, fęminalibus lineis verēda ce-
labit: accingetur zona linea, cidarim lineam
imponet capiti. hæc enim veſtimenta ſunt
ſancta: quibus cunctis, cum lotus fuerit, in-
5 duetur. * Suſcipietq. ab uniuerſa multitudi-
ne filiorum Iſrael duos hircos pro peccato, &
B vnum arietem in holocauſtum. * Cumque
6 obtulerit uitulum, & orauerit pro ſe & pro
7 domo ſua, * duos hircos ſtare faciet coram
Domino in oſtio tabernaculi teſtimonij:
8 * mittensq. ſuper vtrumq. ſortem, unā Dño,
9 & alterā capro emiſſario: * cuius exierit ſors
10 Domino, offeret illum pro peccato: * cuius
autem in caprum emiſſarium, ſtatuet eum
viuum coram Domino, vt fundat preces ſu-
11 per eo, & emittat eum in ſolitudinem. * His
rite celebratis, offeret uitulum & rogans pro
12 ſe & pro domo ſua, immolabit eū: * aſſum-
ptoq. thuribulo, quod de prunis altaris im-
pleuerit, & hauriens manu compoſitum thy-
miama in incenſum, ultra uelum intrabit in
13 Sancta: * ut poſitis ſuper ignem aromatibus,
C nebula eorum & uapor operiat oraculum,
quod eſt ſupra teſtimonium, & nō moriatur.
14 * Tollet quoque de ſanguine uituli, & aſper-
get digito ſepties contra propitiatorium ad
15 orientem. * Cumq. mactauerit hircum pro
peccato populi, inferet ſanguinem eius intra
uelum, ſicut præceptum eſt de ſanguine uitu-
16 li, ut aſpergat e regione oraculi, * & expiet
Sanctuarium ab immūditijs filiorum Iſrael,
& a præuaricationibus eorum, cunctiſq. pec-
catis. Iuxta hunc ritum faciet tabernaculo
D teſtimonij, quod fixum eſt inter eos in me-
17 dio ſordium habitationis eorum. * ‖ Nullus ‖ Luc. 1.
hominum ſit in tabernaculo quādo pontifex a.10
Sāctuarium ingreditur, ut roget pro ſe & pro
domo ſua, & pro uniuerſo cœtu Iſrael donec
18 egrediatur. * Cum autem exierit ad altare
quod coram Domino eſt, oret pro ſe, & ſum-
ptum ſanguinem uituli atq. hirci fundat ſu-
19 per cornua eius per gyrum: * aſpergensque
digito ſepties, expiet, & ſanctificet illud ab
20 immunditijs filiorum Iſrael. * Poſtquam e-
mundauerit Sanctuarium, & tabernaculum,
21 & altare, tunc offerat hircum uiuentem: * &
poſita vtraque manu ſuper caput eius, confi-
teatur omnes iniquitates filiorum Iſrael, &
vniuerſa delicta atque peccata eorum: quæ
imprecans capitis eius, emittet illum per ho-
22 minem paratum, in deſertum. * Cumq. por-
E tauerit hircus omnes iniquitates eorum in
terram ſolitariam, & dimiſſus fuerit in deſer
23 to, * reuertetur Aaron in tabernaculum teſti
monij, & depoſitis veſtibus, quibus prius
indutus erat cum intraret Sanctuarium, reli-
24 ctiſq. ibi, * lauabit carnem ſuam in loco ſan
cto, induetúrq. veſtibus ſuis. Et poſtquam
egreſſus obtulerit holocauſtum ſuum ac ple-
bis, rogabit tam pro ſe quam pro populo:
25 * & adipē, qui oblatus eſt pro peccatis, adole
26 bit ſuper altare. * ille vero, qui dimiſerit ca-
prum emiſſarium, lauabit veſtimenta ſua &
27 corpus aqua, & ſic ingredietur in caſtra. * Vi-
F tulum autem & hircum, qui pro peccato fue-
rant immolati, & quorum ſanguis illatus
eſt in Sanctuarium vt expiatio compleretur,
aſportabunt foras caſtra, ‖ & comburent igni ‖ Heb. 13.
tam pelles quàm carnes eorum ac fimum: b.11
28 * & quicumq. combuſſerit ea, lauabit veſti-
menta ſua, & carnem aqua, & ſic ingredietur
29 in caſtra. * Eritq. vobis hoc legitimum ſem-
piternum: ‖ Menſe ſeptimo, decima die men ‖ Inf. 23.
ſis affligetis animas veſtras, nullumq. opus fa e.27
cietis, ſiue indigena, ſiue aduena qui peregri-

30 natur inter vos. * In hac die expiatio erit ve-
G stri, atque mundatio ab omnibus peccatis ve
31 stris: coram Domino mundabimini. * sabba
tum enim requietionis est, & affligetis ani
32 mas vestras religione perpetua. * Expiabit
autem sacerdos, qui vnctus fuerit, & cuius ma
nus initiatæ sunt vt sacerdotio fungatur pro
patre suo: indueturq. stola linea & vestibus
33 sanctis, * & expiabit Sanctuarium & taber-
naculum testimonij atque altare, sacerdotes
34 quoque & vniuersum populum. * Eritq. vo-
bis hoc legitimum sempiternum, vt oretis
pro filijs Israel, & pro cunctis peccatis eorum
semel in anno. Fecit igitur sic præceperat Do
minus Moysi.

CAP. XVII.

1 ET locutus est Dominus ad Moysen, di-
2 cens: * Loquere Aaron & filijs eius, &
A cunctis filijs Israel, dicens ad eos: Iste est ser-
3 mo, quem mandauit Dominus, dicens: * Ho
mo quilibet de domo Israel, si occiderit bo-
uem aut ouem, siue capram in castris vel ex
4 tra castra, * & non obtulerit ad ostiũ taberna
culi oblationẽ Domino, sanguinis reus erit:
quasi si sanguinem fuderit, sic peribit de
5 medio populi sui. * Ideo sacerdoti offerre de-
bent filij Israel hostias suas, quas occident
in agro, vt sanctificentur Domino ante ostiũ
tabernaculi testimonij, & immolent eas ho-
6 stias pacificas Domino. * Funderq. sacerdos
B sanguinem super altare Domini ad ostium
tabernaculi testimonij, & adolebit adipẽ in
7 odorem suauitatis Domino: * & nequaquam
vltra immolabunt hostias suas dæmonibus,
cum quibus fornicati sunt. Legitimum sempi
8 ternum erit illis & posteris eorum. * Et ad ip
sos dices: Homo de domo Israel, & de adue-
nis, qui peregrinantur apud vos, qui obtule
9 rit holocaustum siue victimam, * & ad ostiũ
tabernaculi testimonij non adduxerit eam,
vt offeratur Domino, interibit de populo
10 suo. * Homo quilibet de domo Israel, &
C de aduenis qui peregrinantur inter eos, si
comederit sanguinem, obfirmabo faciem
meam contra animam illius, & disperdam
11 eam de populo suo, * quia anima carnis in
sanguine est: & ego dedi illum vobis, vt
super altare in eo expietis pro animabus ve-
stris, & sanguis pro animæ piaculo sit.
12 * Idcirco dixi filijs Israel: Omnis anima ex
vobis non comedet sanguinem, nec ex adue-
13 nis, qui peregrinantur apud vos. * Homo qui
cumque de filijs Israel, & de aduenis, qui
peregrinantur apud vos, si venatione, atque
aucupio ceperit feram vel auem, quibus ve-
D sci licitum est, fundat sanguinem eius, &
14 operiat illum terra. * ‡ Anima enim omnis
carnis in sanguine est: vnde dixi filijs Israel:
Sanguinem vniuersæ carnis non comedetis,
quia anima carnis in sanguine est: & quicum-
15 que comederit illum, interibit. * Anima, quæ
comederit morticinum, vel captum a bestia,
tam de indigenis, quàm de aduenis, lauabit
vestimenta sua & semetipsum aqua, & con-
taminatus erit vsque ad vesperum: & hoc or-
16 dine mundus fiet. * Quòd si non lauerit ve-
stimenta sua & corpus, portabit iniquita-
tem suam.

CAP. XVIII.

1 LOcutus est Dominus ad Moysen, dicens:
2 * Loquere filijs Israel, & dices ad eos.
3 Ego Dominus Deus vester: * iuxta consuetu-
A dinem terræ Aegypti, in qua habitastis, non
facietis: & iuxta morem Regionis Chanaan,
ad quam ego introducturus sum vos, non
agetis, nec in legitimis eorum ambulabitis.
4 * Facietis iudicia mea, & præcepta mea ser-
uabitis, & ambulabitis in eis. ego Dominus
5 Deus vester. * ‡ Custodite leges meas atque ‡ Ro. 10.
iudicia, quæ faciens homo, viuet in eis. Ego a.5
6 Dominus. * Omnis homo ad proximam san Ezec.20.
guinis sui non accedet, vt reuelet turpitudi- b.11
7 nem eius. Ego Dominus. * Turpitudinem Gal.3.b.
patris tui & turpitudinem matris tuæ non 12.
discooperies: mater tua est, non reuelabis tur-
8 pitudinem eius. * Turpitudinem vxoris pa-
tris tui non discooperies: turpitudo enim
9 patris tui est. * Turpitudinem sororis tuæ ex
B patre, siue ex matre, quæ domi vel foris ge-
10 nita est, non reuelabis. * Turpitudinem filiæ
filij tui vel neptis ex filia non reuelabis: quia
11 turpitudo tua est. * Turpitudinem filiæ vxo-
ris patris tui, quam peperit patri tuo, & est
12 soror tua, non reuelabis. * Turpitudinem so-
roris patris tui non discooperies: quia caro
13 est patris tui. * Turpitudinem sororis matris
tuæ nõ reuelabis, eo quòd caro sit matris tuę.
14 * Turpitudinem patrui tui non reuelabis, nec
accedes ad vxorem eius, quæ tibi affinitate
15 coniungitur. * Turpitudinem nurus tuæ non
reuelabis, quia vxor filij tui est, nec discoope-
16 ries ignominiam eius. * Turpitudinem vxo-
ris fratris tui non reuelabis: quia turpitudo
17 fratris tui est. * Turpitudinem vxoris tuæ &
C filiæ eius non reuelabis. Filiam filij eius, &
filiam filiæ illius non sumes, vt reueles igno-
miniã eius: quia caro illius sunt, & talis coi-
18 tus incestus est. * Sororem vxoris tuæ in pel-
licatum illius non accipies, nec reuelabis tur-
19 pitudinem eius adhuc illa viuente. * Ad mu-
lierem, quæ patitur menstrua, non accedes,
20 nec reuelabis fœditatem eius. * Cum vxore
proximi tui non coibis, nec seminis commi-
21 stione maculaberis. * ‡ De semine tuo non ‡ Inf.20.
dabis vt consecretur idolo Moloch, nec pol- a.2.
22 lues nomen Dei tui. Ego Dominus. * Cum
masculo non commiscearis coitu femineo,
23 quia abominatio est. * Cum omni pecore nõ

| Inf. 10. c. 16.

D coibis, nec maculaberis cum eo. | Mulier nõ
succumbet iumento, nec miscebitur ei: quia
24 scelus est. * Nec polluamini in omnibus his,
quibus contaminatæ sunt uniuersæ gentes,
quas ego eijciam ante conspectum uestrum,
25 * & quibus polluta est terra: cuius ego sce-
lera uisitabo, ut euomat habitatores suos.
26 * Custodite legitima mea atque iudicia, &
& non faciatis ex omnibus abominationibus
istis, tam indigena quam colonus qui pere-
27 grinantur apud vos. * Omnes enim execra-
tiones istas fecerunt accolæ terræ qui fuerunt
28 ante vos, & polluerunt eam. * Cauete ergo
ne & vos similiter euomat, cum paria feceri-
tis. sicut euomuit gentem, quæ fuit ante uos.
29 * Omnis anima, quæ fecerit de abominatio-
nibus his quippiam, peribit de medio populi
30 sui. * Custodite mandata mea. Nolite facere
quæ fecerũt hi qui fuerunt ante uos, & ne pol
luamini in eis. Ego Dominus Deus uester.

CAP. XIX.

1 Locutus est Dominus ad Moysen, dicens:
2 * Loquere ad omnem cœtum filiorum
A Israel, & dices ad eos: | Sancti estote, quia
ego sanctus sum, Dominus Deus uester.
3 * Vnusquisque patrem suum, & matrẽ suam
timeat. Sabbata mea custodite. Ego Domi-
4 nus Deus uester. * Nolite conuerti ad idola,
nec deos conflatiles faciatis uobis. Ego Do-
5 minus Deus uester. * Si immolaueritis ho-
stiam pacificorum Domino vt sit placabilis,
6 * eo die quo fuerit immolata, comedetis eã,
& die altero: quidquid autem residuum fue-
7 rit in diem tertium, igne cõburetis. * si quis
post biduũ comederit ex ea, profanus erit, &
8 impietatis reus: * portabitq; iniquitatẽ suã,
B quia sanctum Domini polluit, & peribit ani-
9 ma illa de populo suo. * | Cumq; messueris
segetes terræ tuæ, non tondebis usque ad solũ
superficiem terræ: nec remanentes spicas col-
10 liges. * Neque in uinea tua racemos & grana
decidentia congregabis, sed pauperibus & pe
C regrinis carpenda dimittes. ego Dominus
11 Deus uester. * Non facietis furtum. Non me-
tiemini, nec decipiet unusquisque proximum
12 suum. * | Non periurabis in nomine meo,
nec polluces nomen Dei tui. ego Dominus.
13 * | Non facies calumniam proximo tuo, nec
vi opprimes eũ. | Non morabitur opus mer-
14 cenarij tui apud te usque mane. * Non ma-
ledices surdo, nec coram cæco pones offendi-
culum: sed timebis Dominum Deum tuum,
15 quia ego sum Dominus. * Non facies quod
iniquum est, nec iniuste iudicabis. | Non cõ-
sideres personam pauperis, nec honores uul-
tum potentis. Iuste iudica proximo tuo.
16 * Non eris criminator, nec susurro in populo.
Non stabis contra sanguinem proximi tui.
17 ego Dominus. * | Non oderis fratrem tuum

1. Pet. 1. c. Sup. 11. g. 44
| Inf. 23. d. 22
| Exo. 20. b. 7
| Ecc. 10. 2
| Deu. 24. c. 14.
To. 4. c. 15
| Deut. 1. c. 17. & 16 d. 19
| 1. Io. 2. b u. & 3. c. 15

in corde tuo, sed publice argue eũ, ne habeas
18 super illo peccatum. * | Non quæras vltio-
nem, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorũ.
| Diliges amicum tuum sicut teipsum. ego
19 Dominus. * Leges meas custodite. Iumentũ
tuum non facies coire cum alterius generis
animantibus. Agrum tuum non seres diuer-
so semine. Veste, quæ ex duobus texta est, non
20 indueris. * Homo si dormierit cum muliere
coitu seminis, quæ sit ancilla etiam nubilis, &
tamen pretio non redempta, nec libertate do
nata: vapulabunt ambo, & non morientur,
21 quia non fuit libera. * pro delicto autem suo
E offeret Domino ad ostium tabernaculi testi-
22 monij arietem: * orabitq; pro eo sacerdos, &
pro peccato eius coram Domino, & repropi-
23 tiabitur ei, dimittetur q; peccatum. * Quãdo
ingressi fueritis terram, & plantaueritis in ea
ligna pomifera, auferetis præputia eorum: po
ma, quæ germinant, immunda erunt uobis,
24 nec edetis ex eis. * Quarto autem anno om-
nis fructus eorum sanctificabitur laudabilis
25 Domino. * Quinto autem anno comedetis
fructus, congregantes poma quæ proferunt.
26 ego Dominus Deus uester. * Non comedetis
cum sanguine. Non augurabimini, nec obser-
27 uabitis somnia. * Neque in rotundum attõ-
28 debitis comam: nec radetis barbam. * Et su-
F per mortuo non incidetis carnem uestram,
neque figuras aliquas, aut stigmata facietis
29 uobis. ego Dominus. * Ne prostituas filiam
tuã, ne contaminetur terra, & impleatur pia-
30 culo. * Sabbata mea custodite, & Sanctuariũ
31 meum metuite. ego Dominus. * Non decli-
netis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscı-
temini, vt polluamini per eos. ego Dominus
32 Deus uester. * Coram cano capite consurge,
& honora personam senis: & time Dominũ
33 Deum tuum, ego sum Dominus. * | Si habi-
G tauerit aduena in terra uestra, & moratus
34 fuerit inter uos, non exprobretis ei: * sed sit
inter uos quasi indigena: & diligetis eũ quasi
uosmetipsos: fuistis enim & uos aduenæ in
terra Aegypti. ego Dominus Deus uester.
35 * Nolite facere iniquum aliquid in iudicio,
36 in regula, in pondere, in mensura. * Statera
iusta, & æqua sint pondera, iustus modius,
æquusq; sextarius. ego Dominus Deus uester,
37 qui eduxi uos de terra Aegypti. * Custodite
omnia præcepta mea, & uniuersa iudicia, &
facite ea. ego Dominus.

CAP. XX.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, di-
2 cens: * Hæc loqueris filijs Israel: Homo
A de filijs Israel, & de aduenis, qui habitant in
Israel, | si quis dederit de semine tuo idolo
Moloch, morte moriatur: populus terræ lapi-
3 dabit eum. * Et ego ponam faciem meam
contra illum: succidamque eum de medio

Eccl. 19. b. 13
| Lu. 17. a
| Matt. 5. g. 44. 22. d. 40
Ro. 13. c.
| Exo. 22. c. 21
| Sup. 18. c. 21.

populi

populi sui, eo quòd dederit de semine suo
Moloch, & contaminauerit Sanctuarium
meum, ac polluerit nomen sanctum meum.
4 * Quòd si negligens populus terræ, & quasi
paruipendens imperium meum, dimiserit
hominem qui dedit de semine suo Moloch,
5 nec voluerit eum occidere: * ponam faciem
meam super hominem illum, & super cogna-
tionem eius, succidamque & ipsum, & omnes
qui consenserunt ei vt fornicarentur cum
6 Moloch de medio populi sui. * Anima, quæ
declinauerit ad magos & ariolos, & fornica-
ta fuerit cum eis, ponam faciem meam con-
tra eam, & interficiam illam de medio popu-
§ 1. Pet. 1. c. 15 7 li sui. * § Sanctificamini & estote sancti, quia
8 ego sum Dominus Deus vester. * Custodite
B præcepta mea, & facite ea: Ego Dominus
§ Exo. 21. c. 16 9 qui sanctifico vos. * § Qui maledixerit patri
suo, aut matri, morte moriatur: patri, ma-
Matt. 15. a. 4 trique maledixit, sanguis eius sit super eum.
10 * § Si mœchatus quis fuerit cum vxore alte-
Marc. 7. b. 10 rius, & adulterium perpetrauerit cum coniu-
ge proximi sui, morte moriantur & mœchus
§ Io. 8. a. 5 11 & adultera. * Qui dormierit cum nouerca
Deut. 22. d. 22 sua, & reuelauerit ignominiam patris sui,
morte moriantur ambo: sanguis eorum sit su-
12 per eos. * Si quis dormierit cum nuru sua,
vterque moriatur, quia scelus operati sunt:
13 sanguis eorum sit super eos. * Qui dormierit
cum masculo coitu fœmineo, vterque opera-
tus est nefas, morte moriantur: sit sanguis eo-
14 rum super eos. * Qui supra vxorem filiam,
C duxerit matrem eius, scelus operatus est:
viuus ardebit cum eis, nec permanebit tan-
15 tum nefas in medio vestri. * Qui cum iumen-
to & pecore coierit, morte moriatur: pecus
§ Sap. 18. d. 23 16 quoque occidite. * § Mulier, quæ succubue-
rit cuilibet iumento, simul interficietur cum
17 eo: sanguis eorum sit super eos. * Qui accepe-
rit sororem suam filiam patris sui, vel filiam
matris suæ, & viderit turpitudinem eius, illaque
conspexerit fratris ignominiam: nefariam
rem operati sunt: occidentur in conspectu po-
puli sui, eo quòd turpitudinem suam mutuo
reuelauerint, & portabunt iniquitatem suam.
18 * Qui coierit cum muliere in fluxu menstruo,
& reuelauerit turpitudinem eius, ipsaque aperue-
rit fontem sanguinis sui, interficientur ambo
19 de medio populi sui. * Turpitudinem matert-
D teræ, & amitæ tuæ non discooperies: qui hoc
fecerit, ignominiam carnis suæ nudauit, por-
20 tabunt ambo iniquitatem suam. * Qui coie-
rit cum vxore patrui, vel auunculi sui, & re-
uelauerit ignominiam cognationis suæ, por-
tabunt ambo peccatum suum: absque liberis
21 morientur. * Qui duxerit vxorem fratris sui,
rem facit illicitam, turpitudinem fratris sui
22 reuelauit: absque liberis erunt. * Custodite
leges meas, atque iudicia, & facite ea: ne &
vos euomat terra quam intraturi estis, & ha-
23 bitaturi. * Nolite ambulare in legitimis na-
tionum, quas ego expulsurus sum ante vos.
Omnia enim hæc fecerunt, & abominatus sum
24 eas. * Vobis autem loquor: Possidete terram
E eorum, quam dabo vobis in hereditatem, ter-
ram fluentem lacte & melle. ego Dominus
Deus vester, qui separaui vos a ceteris popu-
25 lis. * Separate ergo & vos iumentum mun-
dum ab immundo, & auem mundam ab im-
munda: ne polluatis animas vestras in peco-
re, & auibus, & cunctis quæ mouentur in ter-
26 ra, & quæ vobis ostendi esse polluta. * § Eritis § 1. Pet. 1.
mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus, c. 15
& separaui vos a ceteris populis, vt essetis
27 mei. * § Vir, siue mulier, in quibus pythoni- § Deut. 10.
cus, vel diuinationis fuerit spiritus, morte mo- b. 10
riantur. Lapidibus obruent eos: sanguis eo- 1. Reg. 28.
rum sit super illos. b. 7

C A P. X X I.

1 Dixit quoque Dominus ad Moysen: Lo-
A quere ad sacerdotes filios Aaron, & di-
ces ad eos: Ne contaminetur sacerdos in
2 mortibus ciuium suorum, * nisi tantum in
consanguineis, ac propinquis; id est, super pa-
tre, & matre, & filio, & filia, fratre quoque,
3 * & sorore virgine quæ non est nupta viro:
4 * sed nec in principe populi sui contaminabi-
5 tur. * § Non radent caput, nec barbam, neque § Sup. 19.
6 in carnibus suis facient incisuras. * Sancti e- f. 7
runt Deo suo, & non polluent nomen eius: Ezec. 44.
incensum enim Domini, & panes Dei sui of- f. 20
7 ferunt, & ideo sancti erunt. * § Scortum & vi- § Sup. 19.
le prostibulum non ducent vxorem, nec eam, f. 29
quæ repudiata est a marito: quia consecrati
8 sunt Deo suo, * & panes propositionis offe-
B runt. Sint ergo sancti, quia & ego sanctus sum,
9 Dominus, qui sanctifico eos. * Sacerdotis fi-
lia si deprehensa fuerit in stupro, & violauerit
10 nomen patris sui, flammis exuretur. * Pon-
tifex, id est, sacerdos maximus inter fratres
suos, super cuius caput fusum est vnctionis
oleum, & cuius manus in sacerdotio conse-
cratæ sunt, vestitusque est sanctis vestibus, ca-
put suum non discooperiet, vestimenta non
11 scindet: * & ad omnem mortuum non ingre-
dietur omnino: super patre quoque suo, &
12 matre non contaminabitur. * Nec egredie-
tur de sanctis, ne polluat Sanctuarium Domi-
C ni, quia oleum sanctæ vnctionis Dei sui super
13 eum est. ego Dominus. * § Virginem ducet vxo- § Ezec. 44.
14 rem: * Viduam autem & repudiatam, & sor- f. 22
didam, atque meretricem non accipiet, sed
15 puellam de populo suo: * ne commisceat stir-
pem generis sui vulgo gentis suæ: quia ego Do-
16 minus qui sanctifico eum. * Locutusque est
17 Dominus ad Moysen, dicens: * Loquere ad
Aaron: Homo de semine tuo per familias qui
habuerit maculam, non offeret panes Deo suo,
18 * nec accedet ad ministerium eius: si cæcus
fuerit, si claudus, si paruo vel grandi, vel tor-

to naso,

19 to naso, * si fracto pede, si manu, * si gib-
20 bus, si lippus, si albuginem habens in oculo,
si iugem scabiem, si impetiginem in corpo-
21 re, vel herniosus. * Omnis qui habuerit ma-
D culam de semine Aaron sacerdotis, non acce-
det offerre hostias Domino, nec panes Deo
22 suo: * vescetur tamen panibus, qui offerun-
23 tur in Sanctuario, * ita dumtaxat, vt intra ve-
lum non ingrediatur, nec accedat ad altare,
quia maculam habet, & contaminare non de-
bet Sanctuarium meum. Ego Dominus qui
24 sanctifico eos. * Locutus est ergo Moyses ad
Aaron, & ad filios eius, & ad omnem Israel
cuncta quæ fuerant sibi imperata.

CAP. XXII.

1 LOcutus quoque est Dominus ad Moysen,
2 dicens: * Loquere ad Aaron & ad filios
A eius, vt caueant ab his quæ consecrata sunt fi-
liorum Israel, & non contaminent nomen
sanctificatorum mihi, quæ ipsi offerunt. ego
3 Dominus. * Dic ad eos, & ad posteros eorũ:
Omnis homo, qui accesserit de stirpe uestra
ad ea quæ consecrata sunt, & quæ obtulerunt
filij Israel Domino, in quo est immunditia,
peribit coram Domino. ego sum Dominus.
4 * Homo de semine Aarõ, qui fuerit leprosus,
aut patiens fluxum seminis, non uescetur de
his quæ sanctificata sunt mihi donec sanetur.
Qui tetigerit immundum super mortuo, &
5 ex quo egreditur semen quasi coitus, * & qui
tangit reptile, & quodlibet immũdum, cuius
6 tactus est sordidus, * immundus erit usque
ad vesperum, & non uescetur his quæ sancti-
ficata sunt: sed cum lauerit carnem suã aqua,
7 * & occubuerit sol, tunc mundatus uescetur
8 de sanctificatis, quia cibus illius est. * § Mor-
ticinũ & captum a bestia non comedent, nec
9 polluentur in eis. ego sum Dominus. * Cu-
B stodiant præcepta mea, ut nõ subiaceant pec-
cato, & moriantur in Sanctuario, cum pollue-
rint illud. ego Dominus qui sanctifico eos.
10 * Omnis alienigena non comedet de sancti-
ficatis, inquilinus sacerdotis, & mercenarius
11 non uescentur ex eis. * Quem autem sacerdos
emerit, & qui uernaculus domus eius fuerit,
12 hi comedent ex eis. * Si filia sacerdotis cuili-
bet ex populo nupta fuerit: de his quæ sancti-
13 ficata sunt, & de primitijs non uescetur. * Sin
autem uidua, uel repudiata, & absque liberis
reuersa fuerit ad domũ patris sui: sicut puella
consueuerat, aletur cibis patris sui. * Omnis
alienigena comedendi ex eis non habet pote-
14 statem. * Qui comederit de sanctificatis per
ignorantiam, addet quintam partem cum eo
quod comedit, & dabit sacerdoti in Sanctua-
15 rium. * Nec contaminabunt sanctificata fi-
16 liorum Israel, quæ offerunt Domino: * ne for-
C te sustineant iniquitatem delicti sui, cũ san-
ctificata comederint. ego Dominus qui sãctifi-
17 co eos. * Locutusq. est Dominus ad Moysen,
18 dicens: * Loquere ad Aaron & filios eius, &
ad omnes filios Israel, dicesq. ad eos: Homo
de domo Israel, & de aduenis qui habitant
apud uos, qui obtulerit oblationẽ suam, uel
uota soluens, uel sponte offerens, quidquid il-
19 lud obtulerit in holocaustum Domini, * ut
offeratur per uos, masculus immaculatus erit
20 ex bobus, & ouibus, & ex capris: * si maculã
habuerit, nõ offeretis, neque erit acceptabile.
21 * § Homo qui obtulerit victimam pacificorũ	§ Deu. 15
Domino, uel uota soluens, uel sponte offerẽs,	d. 20
tam de bobus quam de ouibus, immaculatũ	Eccl. 35.
offeret, ut acceptabile sit: omnis macula non	b. 8
22 erit in eo. * Si cæcum fuerit, si fractum, si ci-
catricem habens, si papulas, aut scabiem, aut
D impetiginem: non offeretis ea Domino, nec
23 adolebitis ex eis super altare Domini. * Bo-
uem & ouem, aure & cauda amputatis, uolun-
tarie offerre potes, uotum autem ex eis solui
24 non potest. * Omne animal, quod uel contri-
tis, uel tusis, uel sectis, ablatisque testiculis est;
non offeretis Domino, & in terra uestra hoc
25 omnino ne faciatis. * De manu alienigenæ
non offeretis panes Deo uestro, & quidquid
aliud dare uoluerit: quia corrupta, & macu-
26 lata sunt omnia: non suscipietis ea. * Locu-
27 tusq. est Dominus ad Moysen, dicens: * Bos,
ouis, & capra cum genita fuerint, septem die-
bus erunt sub ubere matris suæ: die autem
octauo, & deinceps offerri poterunt Domino.
28 * Siue illa bos, siue ouis, nõ immolabuntur
29 vna die cum fœtibus suis. * Si immolaueritis
hostiam pro gratiarum actione Domino, vt
30 possit esse placabilis, * eodem die comedetis
eam, non remanebit quidquam in mane alte-
31 rius diei. ego Dominus. * Custodite manda-
32 ta mea, & facite ea. ego Dominus. * Ne pol-
luatis nomen meum sanctum, vt sanctificer
in medio filiorum Israel. Ego Dominus qui
33 sanctifico vos, * & eduxi de terra Aegypti,
vt essem uobis in Deum. ego Dominus.

CAP. XXIII.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen, dicẽs:
2 * Loquere filijs Israel, & dices ad eos:
A Hæ sunt feriæ Domini, quas uocabitis san-
3 ctas. * Sex diebꝰ facietis opus: dies septimus,
quia sabbati requies est, uocabitur sanctus.
omne opus non facietis in eo. sabbatum Do-
mini est in cunctis habitationibus uestris.
4 * Hę sunt ergo ferię Domini sanctę, quas cele-
5 brare debetis temporibus suis. * § Mense pri-	§ Exo. 12.
mo, quartadecima die mensis ad vesperum,	a. 33
6 Phase Dñi est: * & quintadecima die mensis	Num. 28.
huius, sollemnitas azymorum Domini est.	c. 16
7 Septem diebus azyma comedetis, * dies pri-
mus erit uobis celeberrimus, sanctusque: om-
8 ne opus seruile non facietis in eo: * sed offe-
B retis sacrificium in igne Domino septẽ die-

Margin (left column, beside verses 8–10): § Sap. 17. d. 15 — Ezec. 44. g. 31 — Deut. 14. c. 21

bus.

bus. dies autem septimus erit celebrior & san-
ctior: nullumque seruile opus facietis in eo.
9 * Locutusq. est Dominus ad Moysen, dicẽs:
10 * Loquere filijs Israel, & dices ad eos: Cum
ingressi fueritis terram, quã ego dabo uobis,
& messueritis segetem, feretis manipulos spi-
carum, primitias messis uestræ ad sacerdotẽ:
11 * qui eleuabit fasciculum coram Domino, ut
acceptabile sit pro uobis, altero die Sabbati,
12 & sanctificabit illum. * Atque in eodem die
quo manipulus consecratur, cædetur agnus
immaculatus anniculus in holocaustũ Dñi.
13 * Et libamenta offerentur cum eo, duæ deci-
mæ similæ conspersæ oleo in incensum Dñi,
odoremque suauissimum: liba quoque uini,
14 quarta pars hin. * Panem, & polentam, &
pultes non comedetis ex segete, usque ad diẽ
C qua offeretis ex ea Deo uestro. Præceptũ est
sempiternum in generationibus, cunctisque
15 habitaculis uestris. * ¶ Numerabitis ergo ab
altero die Sabbati, in quo obtulistis manipu-
lum primitiarum, septem hebdomadas ple-
16 nas, * usque ad alteram diem expletionis heb
domadæ septimæ, id est quinquaginta dies:
& sic offeretis sacrificium nouum Domino
17 * ex omnibus habitaculis uestris, panes pri-
mitiarum duos de duabus decimis similæ fer
mẽtatæ, quos coquetis in primitias Domini.
18 * Offeretisq. cum panibus septem agnos im-
maculatos anniculos, & uitulum de armento
unum, & arietes duos, & erunt in holocaustũ
cum libamentis suis, in odorem suauissimum
19 Domino. * Facietis & hircum pro peccato,
duosq. agnos anniculos hostias pacificorum.
20 * Cumq. eleuauerit eos sacerdos cum pani-
D bus primitiarum coram Domino, cedent in
21 usum eius. * Et vocabitis hunc diem cele-
berrimum, atque sanctissimum: omne opus
seruile non facietis in eo. Legitimum sempi-
ternum erit in cunctis habitaculis, & genera-
22 tionibus uestris. * ¶ Postquam autem mes-
sueritis segetem terræ uestræ, non secabitis
eam usque ad solum: nec remanentes spicas
colligetis, sed pauperibus & peregrinis dimit
tetis eas. Ego sum Dominus Deus uester.
23 * Locutusq. est Dominus ad Moysen, dicens:
24 * ¶ Loquere filijs Israel: Mense septimo, pri-
ma die mensis, erit vobis sabbatum, memo-
riale, clangentibus tubis, & vocabitur sanctũ:
25 * omne opus seruile non facietis in eo, & of-
26 feretis holocaustum Domino. * Locutusque
27 est Dominus ad Moysen, dicens: * ¶ Deci-
E mo die mensis huius septimi, dies expiatio-
num erit celeberrimus, & vocabitur sanctus:
affligetisq. animas uestras in eo, & offeretis
28 holocaustum Domino. * Omne opus seruile
non facietis in tempore diei huius: quia dies
propitiationis est, ut propitietur uobis Domi
29 nus Deus uester. * Omnis anima, quæ affli-
cta non fuerit die hac, peribit de populis suis:
30 * & quæ operis quippiam fecerit, delebo eam
31 de populo suo. * Nihil ergo operis facietis in
eo: legitimum sempiternum erit vobis in
cunctis generationibus, & habitationibus ve-
32 stris. * sabbatum requietionis est, & affligetis
F animas vestras die nono mensis: A vespera
vsque ad vesperam celebrabitis sabbata ve-
33 stra. * Et locutus est Dominus ad Moysen,
34 dicens: * Loquere filijs Israel: A quintode-
cimo die mensis huius septimi, erunt feriæ
tabernaculorum septem diebus Domino.
35 * Dies primus vocabitur celeberrimus atque
sanctissimus: omne opus seruile non facietis
36 in eo. * Et septem diebus offeretis holocau
sta Domino. dies quoque octauus erit cele- Io.7.f.37.
berrimus atque sanctissimus, & offeretis ho-
locaustum Domino: est enim cœtus atque
collectæ: omne opus seruile non facietis in
37 eo. * Hæ sunt feriæ Domini, quas vocabitis
celeberrimas atque sanctissimas, offeretisque
in eis oblationes Domino, holocausta & li-
bamenta iuxta ritum vniuscuiusque diei:
38 * exceptis sabbatis Domini, donisq. vestris,
& quæ offeretis ex voto, vel quæ sponte tri-
39 buetis Domino. * A quintodecimo ergo die
mensis septimi, quando congregaueritis om-
nes fructus terræ vestræ, celebrabitis ferias
G Domini septem diebus. die primo & die octa
40 uo erit sabbatum, id est requies. * Sumetisq.
vobis die primo fructus arboris pulcherrimę,
spatulasq. palmarum, & ramos ligni densa-
rum frondium, & salices de torrente, & læta-
41 bimini coram Domino Deo uestro. * cele-
brabitisq. sollemnitatem eius septem diebus
per annum. legitimum sempiternum erit in
generationibus vestris. Mense septimo festa
42 celebrabitis. * & habitabitis in vmbraculis
septẽ diebus. omnis, qui de genere est Israel,
43 manebit in tabernaculis: * ut discant posteri
uestri quòd in tabernaculis habitare fecerim
filios Israel, cum educerem eos de terra Aegy
44 pti. ego Dominus Deus uester. * Locutusq.
est Moyses super sollemnitatibus Domini ad
filios Israel.

CAP. XXIIII.

1 ET locutus est Dominus ad Moysen, di-
2 cens: * Præcipe filijs Israel, ut afferant
A tibi oleum de oliuis purissimum, ac lucidũ,
ad concinnandas lucernas iugiter, extra uelũ
3 testimonij in tabernaculo fœderis. * Ponetq.
eas Aaron a uespere usque ad mane coram
Domino, cultu ritúq. perpetuo in generatio-
4 nibus uestris. * Super candelabrum mundis-
simum ponentur semper in conspectu Dñi.
5 * Accipies quoque similam, & coques ex ea
duodecim panes, qui singuli habebunt duas
6 decimas: * quorum senos altrinsecus super
B mẽsam purissimam coram Domino statues:
7 * & pones super eos thus lucidissimum, ut sit
panis in monimentum oblationis Domini.

8 * Per singula sabbata mutabuntur coram
Domino suscepti a filijs Israel fœdere sem-
9 piterno: * eruntq. Aaron & filiorum eius, ut
comedant eos in loco sancto: quia Sanctum
sanctorum est de sacrificijs Domini iure per-
10 petuo. * Ecce autem egressus filius mulieris
Israelitidis, quem pepererat de viro Aegy-
ptio inter filios Israel, iurgatus est in castris
11 cum viro Israelita. * Cumque blasphemasset
nomen, & maledixisset ei, adductus est ad
Moysen. (Vocabatur autem mater eius Salu-
12 mith, filia Dabri de tribu Dan.) * Miseruntq.
eum in carcerem, donec nossent quid iube-
13 ret Dominus. * Qui locutus est ad Moysen,
14 * dicens: Educ blasphemum extra castra, &
C ponant omnes qui audierunt, manus suas
super caput eius, & lapidet eum populus
15 vniuersus. * Et ad filios Israel loqueris.
Homo, qui maledixerit Deo suo, portabit
16 peccatum suum: * & qui blasphemauerit no-
men Domini, morte moriatur: lapidibus op-
primet eum omnis multitudo, siue ille ciuis,
siue peregrinus fuerit. Qui blasphemauerit
‖ Exo.21. b.12 17 nomen Domini, morte moriatur. * ‖ Qui
percusserit, & occiderit hominem, morte
18 moriatur. * Qui percusserit animal, reddet
19 vicarium, id est animam pro anima. * Qui
D irrogauerit maculam cuilibet ciuium suorũ:
‡ Matt.5. f.39 20 sicut fecit, sic fiet ei: * ‖ fracturam pro fractu
ra, oculum pro oculo, dentem pro dente resti
Exo. 21. c.12 tuet. qualem inflixerit maculam, talem susti-
Deut.19 d.21 21 nere cogetur. * Qui percusserit iumentum,
reddet aliud. Qui percusserit hominem, pu-
22 nietur. * Aequum iudicium sit inter vos, si-
ue peregrinus, siue ciuis peccauerit: quia ego
23 sum Dominus Deus vester. * Locutusq. est
Moyses ad filios Israel: & eduxerunt eum,
qui blasphemauerat, extra castra, ac lapidi-
bus oppresserunt. Feceruntq. filij Israel sicut
præceperat Dominus Moysi.

CAP. XXV.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen in
2 monte Sinai, dicens: * Loquere filijs Is-
A rael, & dices ad eos: Quando ingressi fueritis
terram quam ego dabo vobis, ‖ sabbatizes
3 sabbatum Domino. * Sex annis seres agrum
tuum, & sex annis putabis uineam tuam, col-
4 ligesque fructus eius: * septimo autem anno
sabbatum erit terræ, requietionis Domini:
agrum non seres, & vineam non putabis.
5 * Quæ sponte gignet humus, non metes: &
vuas primitiarum tuarum non colliges quasi
vindemiam: annus enim requietionis terræ
6 est: * sed erunt vobis in cibum, tibi & seruo
tuo, ancillæ & mercenario tuo, & aduenæ qui
7 peregrinantur apud te: * iumentis tuis & pe-
coribus omnia quæ nascuntur, præbebunt ci-
8 bum. * Numerabis quoque tibi septem heb-
domadas annorum, id est, septies septem, quę
9 simul faciũt annos quadraginta nouem: * &
clanges buccina mense septimo, decima die
mensis, propitiationis tẽpore in uniuersa ter-
10 ra uestra. * Sanctificabisq. annum quinqua-
B gesimum, & uocabis remissionem cunctis ha
bitatoribus terræ tuæ: ipse est enim iubileus.
Reuertetur homo ad possessionem suam, &
vnusquisque rediet ad familiam pristinam:
11 * quia iubileus est & quinquagesimus annus.
Non seretis, neque metetis sponte in agro na-
scentia, & primitias uindemię non colligetis,
12 * ob sanctificationem iubilei, sed statim ob-
13 lata comedetis. * Anno iubilei redient om-
14 nes ad possessiones suas. * quando vendes
quippiam ciui tuo, vel emes ab eo, ne contri-

stes

ſtes fratrem tuum, ſed iuxta numerum an-
15 norum iubilei emes ab eo, * & iuxta ſuppu-
16 tationem frugum uendet tibi. * Quanto plu-
res anni remanſerint poſt iubileum, tanto cre
ſcet & pretium: & quanto minus temporis
numeraueris, tanto minoris & emptio con-
17 ſtabit. tempus enim frugũ uendet tibi.* No-
lite affligere contribules ueſtros, ſed timeat
unuſquiſq. Deum ſuum, quia ego Dominus
18 Deus ueſter. * Facite præcepta mea, & iudi-
C cia cuſtodite, & implete ea, ut habitare poſſi-
19 tis in terra abſq. ullo pauore, * & gignat uo-
bis humus fructus ſuos, quibus ueſcamini uſ-
que ad ſaturitatem, nullius impetum formi-
20 dantes. * Quòd ſi dixeritis: Quid comede-
mus anno ſeptimo, ſi non ſeuerimus, neque
21 collegerimus fruges noſtras? * Dabo benedi-
ctionem meam uobis anno ſexto, & faciet fru
22 ctus trium annorum: * feretisq. anno octauo,
& comedetis ueteres fruges uſque ad nonum
annum: donec noua naſcantur, edetis uetera.
23 * Terra quoque non uendetur in perpetuum:
quia mea eſt, & uos aduenæ & coloni mei e-
24 ſtis. * unde cuncta regio possessionis ueſtræ
25 ſub redemptionis conditione uendetur. * Si
attenuatus frater tuus uendiderit poſſeſſiun-
culam ſuam, & uoluerit propinquus eius, po-
26 teſt redimere quod ille uendi erat. * ſin autẽ
non habuerit proximum, & ipſe pretium ad
27 redimendum potuerit inuenire: * computa-
D buntur fructus ex eo tempore quo uendidit:
& quod reliquum eſt, reddet emptori, ſicque
28 recipiet poſſeſſionem ſuam. * quòd ſi nõ in-
uenerit manus eius ut reddat pretium, habe-
bit emptor quod emerat, uſque ad annum iu-
bileum. In ipſo enim omnis uenditio redibit
ad dominum, & ad poſſeſſorem priſtinum.
29 * Qui vendiderit domum intra urbis muros,
habebit licentiam redimẽdi, donec unus im-
30 pleatur annus. * ſi non redemerit. & anni cir-
culus fuerit euolutus, emptor poſſidebit eam,
& poſteri eius in perpetuum, & redimi non
31 poterit, etiam in iubileo. * Sin autem in villa
fuerit domus, quæ muros non habet, agrorũ
iure uendetur. ſi ante redempta non fuerit;
32 in iubileo reuertetur ad dominum. * Aedes
Leuitarum, quæ in urbibus ſunt, ſemper poſ-
33 ſunt redimi: * ſi redemptæ non fuerint, in iu-
E bileo reuertentur ad dominos, quia domus
urbium Leuitarum pro poſſeſſionibus ſunt
34 inter filios Iſrael. * Suburbana autem eorũ
non ueneant, quia poſſeſſio ſempiterna eſt.
35 * Si attenuatus fuerit frater tuus, & infirmus
manu, & ſuſceperis eum quaſi aduenam, &
36 peregrinum, & uixerit tecum, * ne accipias
uſuras ab eo, nec amplius quàm dediſti. Ti-
me Deum tuum, ut uiuere poſſit frater tuus
37 apud te. * Pecuniam tuam non dabis ei ad
uſuram, & frugum ſuperabundantiam non
38 exiges.* Ego Dominus Deus ueſter, qui eduxi
F vos de terra Aegypti, ut darem uobis Terrã
39 Chanaan, & eſſem ueſter Deus * Si paupertate compulſus uendiderit ſe tibi frater tuus,
40 non eum opprimes ſeruitute famulorũ, * ſed
quaſi mercenarius & colonus erit: uſque ad
41 annum iubileum operabitur apud te, * & po
ſtea egredietur cum liberis ſuis, & reuertetur
ad cognationem & ad poſſeſſionem patrum
42 ſuorum. * mei enim ſerui ſunt, & ego eduxi
eos de terra Aegypti. non ueneant conditio-
43 ne ſeruorum: * ne affligas eum per poten-
44 tiam, ſed metuito Deum tuum. * Seruus &
ancilla ſint uobis de nationibus quæ in circui
45 tu veſtro ſunt. * Et de aduenis qui peregri-
nantur apud vos, uel qui ex his nati fuerint in
46 terra ueſtra, hos habebitis famulos: * & here-
ditario iure tranſmittetis ad poſteros, ac poſſi
debitis in æternum. fratres autẽ veſtros filios
47 Iſrael ne opprimatis per potentiam. * Si in-
ualuerit apud vos manus aduenæ atque pere-
G grini, & attenuatus frater tuus vendiderit ſe
48 ei, aut cuiquam de ſtirpe eius: * poſt vendi-
tionem poteſt redimi. Qui voluerit ex fratri-
49 bus ſuis, redimet eum, * & patruus, & patrue
lis, & conſanguineus, & affinis. Sin autem &
50 ipſe potuerit, redimet ſe, * ſupputatis dum-
taxat annis à tempore venditionis ſuæ vſque
ad annum iubileum: & pecunia, qua vendi-
tus fuerat, iuxta annorum numerum, & ra-
51 tionem mercenarij ſupputata. * Si plures
fuerint anni qui remanent vſque ad iubileũ,
52 ſecundum hos reddet & pretium. * ſi pauci,
ponet rationem cum eo iuxta annorum nu-
merum, & reddet emptori quod reliquum
53 eſt annorum, * quibus ante ſeruiuit merce-
dibus imputatis: non affliget eum violenter
54 in conſpectu tuo. * Quòd ſi per hæc redimi
non potuerit, anno iubileo egredietur cum
55 liberis ſuis.* Mei enim ſunt ſerui, filij Iſrael,
quos eduxi de terra Aegypti.

CAP. XXVI.

1 EGo Dominus Deus veſter; ‖ Non facie- ‖ Exo. 20.
A tis vobis idolum & ſculptile, nec titulos a. 4
erigetis, nec inſignem lapidem ponetis in ter- Deut. 5. a.
ra veſtra, vt adoretis eum. ego enim ſum 8
2 Dominus Deus veſter. * Cuſtodite ſabbata Pſ. 96. b. 7
mea, & pauete ad Sanctuarium meum. ego
3 Dominus. * ‖ Si in præceptis meis ambula- ‖ Deu. 28.
ueritis, & mandata mea cuſtodieritis, & fece- a. 1
ritis ea, dabo vobis pluuias temporibus ſuis,
4 * & terra gignet germen ſuum, & pomis ar-
5 bores replebuntur. * Apprehendet meſſium
tritura vindemiam, & vindemia occupabit
ſementem: & comedetis panem veſtrum in
ſaturitate, & abſque pauore habitabitis in
6 terra veſtra. * Dabo pacem in finibus ve-
B ſtris: dormietis, & non erit qui exterreat.
Auferam malas beſtias: & gladius non tran-
ſibit terminos veſtros. * Perſequemini inimi-
7 8 cos veſtros, & corruent coram vobis: * perſe-

quentur quinque de vestris centū alienos, &
centum de uobis decem millia: cadent inimi-
9 ci vestri gladio in conspectu vestro. * Respi-
ciam vos, & crescere faciā: multiplicabimini,
10 & firmabo pactum meum vobiscum. * Co-
medetis vetustissima veterum, & vetera no-
11 uis superuenientibus proijcietis. * Ponam ta-
bernaculum meum in medio vestri, & non
I. Cor. 10. 12 abijciet vos anima mea. * ‖ Ambulabo inter
d. 16 vos, & ero Deus vester, vosque eritis populus
13 meus. * Ego Dominus Deus vester: qui edu-
xi vos terra Aegyptiorum, ne seruiretis eis, &
qui confregi catenas ceruicum vestrarum, vt
‖ Deu. 28. 14 incederetis erecti. * ‖ Quòd si non audieritis
b. 13 15 me, nec feceritis omnia mandata mea, * si
Thren. 2. C spreueritis leges meas, & iudicia mea con-
f. 17 tempseritis, vt non faciatis ea quæ a me con-
Malac. 2. stituta sunt, & ad irritum perducatis pactum
a. 12 16 meum: * ego quoque hæc faciam vobis: Vi-
sitabo vos velociter in egestate, & ardore, qui
conficiat oculos vestros, & consumat animas
vestras. Frustra seretis sementem, quæ ab ho-
17 stibus deuorabitur. * Ponam faciem meam
contra vos, & corruetis coram hostibus ve-
stris, & subijciemini his qui oderunt vos. fu-
18 gietis, nemine persequente. * Sin autem nec
sic obedieritis mihi, addam correptiones ve-
19 stras septuplum propter peccata vestra, * &
conteram superbiam duritiæ vestræ. Daboq.
vobis cęlum desuper sicut ferrum, & terram
20 æneam. * Cōsumetur incassum labor vester,
D non proferet terra germen, nec arbores po-
21 ma præbebunt. * Si ambulaueritis ex aduer-
so mihi, nec volueritis audire me, addam pla
gas vestras in septuplum propter peccata ve-
22 stra: * immittamque in uos bestias agri, quæ
consumant uos, & pecora uestra, & ad pauci-
tatem cuncta redigant, desertæq. fiant uiæ ue
23 stræ. * Quòd si nec sic nolueritis recipere di-
sciplinam, sed ambulaueritis ex aduerso mi-
24 hi: * ego quoque contra uos aduersus ince-
dam, & percutiam uos septies propter pecca-
25 ta uestra. * inducamq. super vos gladium ul
torem fœderis mei. Cumq. confugeritis in ur
bes, mittam pestilentiam in medio uestri, &
26 trademini in manibus hostium, * postquam
confregero baculum panis uestri: ita ut decē
mulieres in uno clibano coquant panes, & red
dant eos ad pondus: & comedetis, & non satu
27 rabimini. * Sin autem nec per hæc audieritis
28 me, sed ambulaueritis cōtra me: * & ego in-
E cedam aduersus uos in furore contrario, &
corripiam uos septem plagis propter peccata
29 uestra, * ita ut comedatis carnes filiorum ue-
30 strorum & filiarum uestrarum. * destruam
excelsa uestra, & simulachra confringam. Ca
detis inter ruinas idolorum uestrorum, &
31 abominabitur uos anima mea, * in tantum
ut urbes uestras redigam in solitudinem, &
deserta faciam Sanctuaria uestra, nec recipiā
32 ultra odorem suauissimum. * Disperdamque
terram uestram, & stupebunt super ea inimi-
33 ci uestri, cum habitatores illius fuerint. * uos
autem dispergā in Gentes, & euaginabo post
uos gladium, eritq. terra uestra deserta, & ci-
34 uitates uestræ dirutæ. * Tunc placebunt ter-
ræ sabbata sua cunctis diebus solitudinis suæ:
35 quando fueritis * in terra hostili, sabbatiza-
bit, & requiescet in sabbatis solitudinis suæ,
eo quòd non requieuerit in sabbatis uestris
36 quando habitabatis in ea. * Et qui de uobis
F remanserint, dabo pauorem in cordibus eo-
rum in regionibus hostium, terrebit eos soni
tus folij uolantis, & ita fugient quasi gladiū:
37 cadent, nullo persequente, * & corruent sin-
guli super fratres suos quasi bella fugientes,
38 nemo uestrū inimicis audebit resistere. * pe-
ribitis inter Gentes, & hostilis uos terra con-
39 sumet. * Quòd si & de ijs aliqui remāserint,
tabescent in iniquitatibus suis, in terra inimi
corum suorum, & propter peccata patrū suo-
40 rum & sua affligentur: * donec confiteantur
iniquitates suas, & maiorum suorum, quibus
præuaricati sunt in me, & ambulauerunt ex
41 aduerso mihi. * Ambulabo igitur & ego con
tra eos, & inducam illos in terram hostilem,
donec erubescat incircumcisa mens eorum:
42 tunc orabunt pro impietatibus suis. * Et re-
G cordabor fœderis mei quod pepigi cū Iacob,
& Isaac, & Abraham. Terræ quoque memor
43 ero: * quæ cum relicta fuerit ab eis, compla-
cebit sibi in sabbatis suis, patiēs solitudinem
propter illos. Ipsi uero rogabunt pro pecca-
tis suis, eo quòd abiecerint iudicia mea, & le-
44 ges meas despexerint. * Et tamen etiam cum
essent in terra hostili, non penitus abieci eos,
neque sic despexi ut consumerentur, & irri-
tum facere pactum meum cū eis. Ego enim
45 sum Dominus Deus eorum, * & recordabor
fœderis mei pristini, quando eduxi eos de ter
ra Aegypti in conspectu Gentium, ut essem
Deus eorum. ego Dominus. Hæc sunt iu-
dicia atque præcepta & leges, quas dedit Do-
minus inter se & filios Israel in monte Sinai
per manum Moysi.

CAP. XXVII.

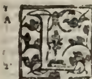
1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, di-
2 cens. * Loquere filijs Israel, & dices ad
A eos: Homo qui uotum fecerit, & spoponderit
Deo animam suā, sub æstimatione dabit pre-
3 tium. * Si fuerit masculus a uigesimo anno
usque ad sexagesimum annū, dabit quinqua-
4 ginta siclos argenti ad mensuram Sāctuarij: *
5 si mulier, triginta. * A quinto autē anno usq.
ad uigesimū, masculus dabit uiginti siclos: fe
6 mina decem. * Ab uno mense usque ad annū
quintum, pro masculo dabuntur quinque si-
7 cli: pro femina, tres. * Sexagenarius & ultra
masculus dabit quindecim siclos: femina de-
8 cem. * Si pauper fuerit, & æstimationem red-

dere non ualebit, ſtabit coram ſacerdote: &
quantum ille æſtimauerit, & uiderit eum poſ-
9 ſe reddere, tantum dabit. * Animal autem,
quod immolari poteſt Domino, ſi quis uoue-
10 rit, ſanctum erit, * & mutari non poterit, id
eſt, nec melius malo, nec peius bono. quòd ſi
mutauerit: & ipſum quod mutatum eſt, & il-
lud pro quo mutatum eſt, conſecratum erit
11 Domino. * Animal immundum, quod im-
B molari Domino non poteſt, ſi quis uouerit,
12 adducetur ante ſacerdotem. * qui iudicans
vtrum bonum an malum ſit, ſtatuet pretium.
13 * quod ſi dare voluerit is, qui offert, addet
14 ſupra æſtimationem quintam partem. * Ho-
mo ſi vouerit domum ſuam, & ſāctificauerit
Domino, conſiderabit eam ſacerdos vtrum
bona an mala ſit, & iuxta pretium, quod ab
15 eo fuerit conſtitutum, venundabitur: * ſin
autem ille, qui vouerat, voluerit redimere
eam, dabit quintam partem æſtimationis ſu-
16 pra, & habebit domum. * Quòd ſi agrū poſ-
ſeſſionis ſuæ vouerit, & conſecrauerit Domi-
no: iuxta menſurā ſementis æſtimabitur pre-
tium. ſi triginta modijs hordei ſeritur terra,
17 quinquaginta ſiclis venundetur argenti. * Si
ſtatim ab anno incipientis iubilei vouerit
agrūm, quanto valere poteſt, tanto æſtimabi-
18 tur: * ſin autem poſt aliquantum temporis:
ſupputabit ſacerdos pecuniam iuxta anno-
rum, qui reliqui ſunt, numerum vſque ad iu-
19 bileum, & detrahetur ex pretio. * Quòd ſi
C voluerit redimere agrum ille, qui vouerat,
addet quintam partem æſtimatæ pecuniæ, &
20 poſſidebit eum. * Sin autem noluerit redi-
mere, ſed alteri cuilibet fuerit venundatus,
vltra eum qui uouerat redimere non poterit:
21 * quia cum iubilei uenerit dies, ſanctificatus
erit Domino, & poſſeſſio conſecrata ad iu
22 pertinet ſacerdotum. * Si ager emptus eſt, &
non de poſſeſſione maiorum ſanctificatus
23 fuerit Domino, * ſupputabit ſacerdos iuxta
annorum numerum vſque ad iubileum, pre
tium: & dabit ille qui vouerat eum, Domino.
24 * in iubileo autem reuertetur ad priorem do
minum, qui vendiderat eum, & habuerat in
25 ſorte poſſeſſionis ſuæ. * Omnis æſtimatio ſi-
clo ſanctuarij ponderabitur. § Siclus viginti § Exo. 30.
26 obolos habet. * Primogenita, quæ ad Domi- b. 13
num pertinent, nemo ſanctificare poterit & Num. 3.
vouere: ſiue bos, ſiue ouis fuerit, Domini g. 47
27 ſunt. * Quòd ſi immundum eſt animal, redi- Ezec. 45.
D met qui obtulit, iuxta æſtimationem tuam, d. 12
& addet quintam partem pretij: ſi redimere
noluerit, vendetur alteri quantocumque a te
28 fuerit æſtimatum. * § Omne, quód Domino § Ioſ. 6. c.
conſecratur, ſiue homo fuerit, ſiue animal, ſi- 17. d. 25
ue ager, non vendetur, nec redimi poterit.
Quidquid ſemel fuerit conſecratum, ſanctum
29 ſanctorum erit Domino. * Et omnis conſe-
cratio, quæ offertur ab homino, non redime-
30 tur, ſed morte morietur. * Omnes decimæ
terræ, ſiue de frugibus, ſiue de pomis arborū,
31 Domini ſunt, & illi ſanctificantur. * Si quis
autem voluerit redimere decimas ſuas, addet
32 quintam partem earum. * Omnium decima-
rum bouis & ouis & capræ, quæ ſub paſtoris
virga tranſeunt, quidquid decimum venerit,
33 ſanctificabitur Domino. * Non eligetur nec
bonum, nec malum, nec altero commutabi-
tur. ſi quis mutauerit: & quod mutatum eſt,
& pro quo mutatum eſt, ſanctificabitur Do-
34 mino, & non redimetur. * Hæc ſunt præce-
pta, quæ mandauit Dominus Moyſi ad filios
Iſrael in monte Sinai.

LIBER NVMERI
HEBRAICE VAIEDABBER

CAPVT PRIMVM.

1 OCutuſque eſt Dominus ad
A Moyſen in deſerto Sinai
in tabernaculo fœderis, pri-
ma die menſis ſecundi, an
no altero egreſſionis eorũ
2 ex Aegypto, dicẽs: * | Tol
lite ſummã vniuerſæ con-
gregationis filiorum Iſrael per cognationes,
& domos ſuas, & nomina ſingulorum, quid
3 quid ſexus eſt maſculini * a vigeſſimo anno
& ſupra, omnium virorum fortium ex Iſrael,
& numerabitis eos per turmas ſuas, tu & Aa-
4 ron. * Eruntq. vobiſcum principes tribuum
5 ac domorum in cognationibus ſuis, * quorũ
B iſta ſunt nomina: De Ruben: Eliſur filius Se-
6 deur. * de Simeon, Salamiel filius Suriſad-
7 dai. * de Iuda, Nahaſſon, filius Aminadab.
8 * de Iſſachar, Nathanael filius Suar. * de Za-
9 bulon, Eliab filius Helon. * Filiorum autem
10 Ioſeph, de Ephraim, Eliſama filius Ammiud.
11 de Manáſſe, Gamaliel filius Phadaſſur. * De
12 Beniamin, Abidan filius Gedeonis. * de Dan,
13 Ahiezer filius Ammiſaddai. * de Aſer, Phe-
14 giel filius Ochran. * de Gad, Eliaſaph filius
15 Duel. * de Nephthali, Ahira filius Enan.
16 * Hi nobiliſſimi principes multitudinis ꝑ tri
bus & cognationes ſuas, & capita exercitus
17 Iſrael: * quos tulerũt Moyſes & Aaron cum
18 omni vulgi multitudine: * & congregauerũt
primo die menſis ſecundi, recenſentes eos per
cognationes, & domos, ac familia, & capita,
& nomina ſingulorum a vigeſimo anno & ſu
19 pra, * ſicut præceperat Dominus Moyſi. Nu-
C meratique ſunt in deſerto Sinai. * De Ruben
20 primogenito Iſraelis per generationes & fa-
milias ac domos ſuas, & nomina capitum ſin-
gulorum, omne quod ſexus eſt maſculini a vi
geſimo anno & ſupra, procedentium ad bel-
21 lum, * quadraginta ſex millia quingenti.
22 * De filijs Simeon per generationes & fami-
lias ac domos cognationum ſuarum recenſiti
ſunt per nomina & capita ſingulorum, om-
ne quod ſexus eſt maculini a vigeſimo anno
23 & ſupra, procedẽtium ad bellum, * quinqua-
24 ginta nouem millia trecenti * De filijs Gad
per generationes & familias ac domos cogna-
tionum ſuarum recenſiti ſunt per nomina ſin
gulorum a viginti annis & ſupra, omnes qui
25 ad bella procederent, * quadragintaquinque
26 millia ſexcenti quinquaginta. * De filijs Iu-
D da per generationes & familias ac domos co-
gnationum ſuarum, per nomina ſingulorum
a vigeſimo anno & ſupra, omnes qui poterãt
27 ad bella procedere, * recenſiti ſunt ſeptuagin
28 ta quattuor millia ſexcenti. * De filijs Iſſa-
char, per generationes & familias ac domos
cognationum ſuarum, per nomina ſingulorũ
a vigeſimo anno & ſupra, omnes qui ad bell-

| Exo. 30. b. 12

29 procederent, * recensiti sunt quinquaginta
30 quattuor millia quadringenti. * De filijs
Zabulon per generationes, & familias, ac do-
mos cognationum suarum recensiti sunt per
nomina singulorum a vigesimo anno & su-
pra, omnes qui poterant ad bella proce-
31 dere, * quinquaginta septem millia quadrin
32 genti. * De filijs Ioseph, filiorum Ephraim
E per generationes, & familias, ac domos cogna
tionum suarum recensenti sunt per nomina
singulorum a vigesimo anno & supra, omnes
33 qui poterant ad bella procedere, * quadra-
34 ginta millia quingenti. * Porro filiorum Ma
nasse per generationes, & familias ac domos
cognationum suarum recensiti sunt per no-
mina singulorum a viginti annis & supra om
35 nes qui poterant ad bella procedere, * trigin
36 ta duo millia ducenti. * De filijs Beniamin
per generationes & familias ac domos cogna
tionum suarum recensiti sunt nominibus sin
gulorum a vigesimo anno & supra, omnes
37 qui poterant ad bella procedere, * triginta
38 quinque millia quadringenti. * De filijs Dan
per generationes, & familias ac domos co-
gnationum suarum recensiti sunt nominibus
singulorum a vigesimo anno & supra, om-
39 nes qui poterant ad bella procedere, * sexa-
40 ginta duo millia septingenti. * De filijs Aser
F per generationes, & familias ac domos co-
gnationum suarum recensiti sunt per nomi-
na singulorum a vigesimo anno & supra, om
41 nes qui poterant ad bella procedere, * qua-
42 draginta millia, & mille quingenti. * De fi-
lijs Nephthali per generationes, & familias
ac domos cognationum suarum recẽsiti sunt
nominibus singulorum a vigesimo anno &
supra, omnes qui poterant ad bella procede-
43 re, * quinquaginta tria millia quadringenti.
44 * Hi sunt, quos numerauerunt Moyses, &
Aaron, & duodecim principes Israel, singu-
45 los per domos cognationum suarum. * Fue-
runtque omnis numerus filiorum Israel per
domos & familias suas a vigesimo anno & su
46 pra, qui poterant ad bella procedere, * sexcen
ta tria millia virorum quingẽti quinquagin-
47 ta. * Leuitæ autem in tribu familiarum sua-
G rum non sunt numerati cum eis. * Locutusq.
48 est Dominus ad Moysen, dicens: * Tribum
49 Leui noli numerare, neque pones summam
50 eorum cum filijs Israel: * sed constitue eos
super tabernaculum testimonij & cuncta va-
sa eius, & quidquid ad ceremonias pertinet.
Ipsi portabunt tabernaculum & omnia vten-
silia eius: & erũt in ministerio, ac per gyrum
51 tabernaculi metabuntur. * Cum proficiscen
dum fuerit, deponent Leuitæ tabernaculum:
cum castrametandum, erigent. quisquis ex-
52 ternorum accesserit, occidetur. * Metabun-
tur autem castra filij Israel vnusquisque per
turmas, & cuneos atque exercitum suum.
53 * Porro Leuitæ per gyrum tabernaculi figẽt
tentoria, ne fiat indignatio super multitudi-
nem filiorum Israel, & excubabunt in custo-
54 dijs tabernaculi testimonij. * Fecerunt ergo
filij Isarel iuxta omnia quæ præceperat Do-
minus Moysi.

CAP. II.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen & Aa-
2 ron, dicens: * Singuli per turmas, signa,
A atque vexilla, & domos cognationum sua
rum castramentabuntur filij Israel, per gy-
3 rum tabernaculi fœderis. * Ad Orientem
Iudas figet tentoria per turmas exercitus sui:
eritque princeps filiorum eius Nahasson fi-
4 lius Aminadab. * & omnis de stirpe eius sum
ma pugnantium, septuaginta quattuor millia
5 sexcenti. * Iuxta eum castrametati sunt de
tribu Issachar, quorum princeps fuit Natha-
6 nael filius Suar. * & omnis numerus pu-
gnatorum eius quinquaginta quattuor mil-
7 lia quadringẽti. * In tribu Zabulon princeps
8 fuit Eliab filius Helon. * Omnis de stirpe
eius exercitus pugnatorum, quinquaginta se-
9 ptem millia quadringenti. * Vniuersi qui in
castris Iudæ enumerati sunt, fuerunt cen-
tum octoginta sex millia quadringenti: & per
10 turmas suas primi egredientur. * In castris
B filiorum Ruben ad meridianam plagam erit
11 princeps Elisur filius Sedeur: * & cunctus
exercitus pugnatorũ eius qui numerati sunt,
12 quadraginta sex millia quingenti * Iuxta eũ
castrametati sunt de tribu Simeon: quorum
13 princeps fuit Salamiel filius Surisaddai. * &
cunctus exercitus pugnatorum eius, qui nu
merati sunt, quinquaginta nouem millia tre-
14 centi. * In tribu Gad princeps fuit Eliasaph
15 filius Duel. * & cunctus exercitus pugnatorũ
eius, qui numerati sunt, quadraginta quinque
16 millia sexcenti quinquaginta. * Omnes qui
recensiti sunt in castris Ruben, centum quin-
quaginta millia & mille quadringenti quin-
quaginta per turmas suas: in secundo loco
17 proficiscẽtur. * Leuabitur autem tabernacu-
lum testimonij per officia Leuitarum & tur-
mas eorum. quomodo erigetur, ita & depo-
netur. Singuli per loca & ordines suos profici
18 scentur. * Ad occidentalem plagam erunt ca
C stra filiorum Ephraim, quorum princeps fuit
19 Elisama filius Ammiud. * cunctus exercitus
pugnatorum eius, qui numerati sunt, quadra
20 ginta millia quingenti. * Et cum eis tribus
filiorum Manasse, quorum princeps fuit Ga-
21 maliel filius Phadassur. * cunctusque exerci-
tus pugnatorum eius, qui numerati sunt, tri-
22 gintaduo millia ducenti. * In tribu filio-
rum Beniamin princeps fuit Abidan filius
23 Gedeonis. * & cũctus exercitus pugnatorum
eius, qui recensiti sunt trigintaquinque mil-
24 lia quadringenti. * Omnes qui numerati
sunt in castris Ephraim, centum octo millia

centum per turmas suas: tertij proficiscen-
25 tur.* Ad Aquilonis partē castrametati sunt
filij Dan: quorum princeps fuit Ahiezer fi-
26 lius Ammisaddai.* cunctus exercitus pugna-
D torum eius, qui numerati sunt, sexagintaduo
27 millia septingenti. * Iuxta eum fixere tento-
ria de tribu Aser: quorum princeps fuit Phe-
28 giel filius Ochran. * cunctus exercitus pugna
torum eius, qui numerati sunt, quadraginta
29 millia & mille quingenti. * De tribu filiorū
Nephtali princeps fuit Ahira filius Enan.
30 * cunctus exercitus pugnatorum eius; quin-
31 quaginta tria millia quadringenti.* Omnes,
qui numerati sunt in castris Dan, fuerunt cē-
tum quinquaginta septem millia sexcenti: &
32 nouissimi proficiscentur. * Hic numerus fi-
liorum Israel, per domos cognationum sua-
rum & turmas diuisi exercitus, sexcenta tria
33 millia quingenti quinquaginta. * Leuitæ au-
tem non sunt numerati inter filios Israel: sic
34 enim præceperat Dominus Moysi. * Fece-
runtq. filij Israel iuxta omnia quę mandaue-
rat Dominus. Castrametati sunt per turmas
suas, & profecti per familias ac domos pa-
trum suorum.

CAP. III.

| Exod. 6. d.23 1 HAE sunt generationes Aaron & Moysi
A in die qua locutus est Dñs ad Moysen
2 in monte Sinai. * | Et hæc nomina filiorum
Aaron: primogenitus eius Nadab, deinde
3 Abiu, & Eleazar, & Ithamar. * Hæc nomina
| Leu. 10. a.2 filiorum Aaron sacerdotum qui uncti sunt, &
quorū repletæ & consecratæ manus vt sacer-
1. Par. 24. a.2 4 dotio fungerentur.* | Mortui sunt enim Na-
dab & Abiu cum offerrent ignem alienum in
conspectu Domini in deserto Sinai, absque li-
beris: functiq. sunt sacerdotio Eleazar & Itha
5 mar coram Aaron patre suo. * Locutusq. est
6 Dominus ad Moysen, dicens: * Applica tri-
bum Leui, & fac stare in conspectu Aaron sa-
7 cerdotis vt ministrent ei, & excubent, * &
obseruent quidquid ad cultum pertinet mul-
8 titudinis coram tabernaculo testimonij, * &
custodiant vasa tabernaculi, seruientes in mi-
9 nisterio eius. * Dabisq. dono Leuitas * Aarō
10 & filiis eius, quibus traditi sunt a filiis Israel.
B Aaron autem & filios eius constitues super
cultum sacerdotij. Externus, qui ad mini-
11 strandum accesserit, morietur. * Locutusque
12 est Dominus ad Moysen, dicens: * Ego tuli
| Exo. 13. a.2 Leuitas a filijs Israel pro omni primogenito,
qui aperit uuluam in filijs Israel, eruntq. Le-
Inf. 8. c. 16 13 uitæ mei. * | Meum est enim omne primo-
genitum: ex quo percussi primogenitos in
terra Aegypti: sanctificaui mihi quidquid pri
mum nascitur in Israel ab homine vsque ad
14 pecus, mei sunt. ego Dominus. * Locutusq.
est Dominus ad Moysen in deserto Sinai, di-
15 cens. * Numera filios Leui per domos patrū
C suorum & familias, omnem masculum ab | Exod. 6. c.16
16 vno mense, & supra. * Numerauit Moyses,
17 vt præceperat Dominus, * | & inuenti sunt
filij Leui per nomina sua Gerson & Caath &
18 Merari. * Filij Gerson: Lebni & Semei.
19 * Filij Caath: Amran & Iesaar, Hebron &
20 Oziel. * Filij Merari: Moholi & Musi.
21 * De Gerson fuere familiæ duæ, Lebnitica,
22 & Semeitica: * quarum numeratus est po-
pulus sexus masculini ab vno mense & supra,
23 septem millia quingenti. * Hi post taberna-
24 culum metabuntur ad Occidentē * sub prin-
25 cipe Eliasaph filio Lael. * Et habebunt ex-
26 cubias in tabernaculo fœderis, * ipsum taber
D naculum & operimentum eius, tentorium
quod trahitur ante fores tecti fœderis, & cor-
tinas atrij: tentorium quoque quod appen-
ditur in introitu atrij tabernaculi, & quid-
quid ad ritum altaris pertinet, funes taberna-
27 culi & omnia utēsilia eius.* Cognatio Caath
habebit populos Amramitas & Iesaaritas &
Hebronitas & Ozielitas. Hæ sunt familiæ
28 Caathitarū recensitæ per nomina sua: * om-
nes generis masculini ab uno mense & supra,
octo millia sexcenti habebunt excubias San-
29 ctuarij, * & castrametabuntur ad meridianā
30 plagam. * Princepsq. eorum erit Elisaphan
31 filius Oziel: * & custodient arcam, mēsamq.
E & candelabrum, altaria & vasa Sanctuarij in
quibus ministratur, & uelum, cunctamq; hu-
32 iuscemodi supellectilem. * Princeps autem
principum Leuitarum Eleazar filius Aaron
sacerdotis, erit super excubitores custodiæ Sā-
33 ctuarij. * At uero de Merari erunt populi
Moholitæ & Musitæ recēsiti per nomina sua:
34 * omnes generis masculini ab uno mense &
35 supra, sex millia ducenti. * Princeps eorum
Suriel filius Abihaiel: in plaga septentrionali
36 castrametabuntur. * Erunt sub custodia eorū
tabulæ tabernaculi & uectes, & columnæ ac
bases earum, & omnia quæ ad cultum huius-
37 cemodi pertinent: columnæq; atrij per cir-
cuitum cum basibus suis, & paxilli cum funi-
38 bus. * Castrametabuntur ante tabernaculum
fœderis, id est ad orientalē plagam, Moyses &
Aaron cum filijs suis, habentes custodiā San-
ctuarij in medio filiorū Israel. quisquis alie-
39 nus accesserit, morietur. * Omnes Leuitæ,
quos numerauerunt Moyses & Aaron iuxta
præceptum Domini per familias suas in ge-
nere masculino a mense uno & supra, fuerūt
40 uiginti duo millia. * Et ait Domin⁹ ad Moy
sen: Numera primogenitos sexus masculini
de filijs Israel ab uno mense & supra, & ha-
41 bebis summam eorum. * Tollesque Leuitas
mihi pro omni primogenito filiorum Israel,
ego sum Dominus: & pecora eorum pro uni-
uersis primogenitis pecorum filiorum Israel.
42 * Recensuit Moyses, sicut præceperat Domi-
43 nus, primogenitos filiorum Israeli. * & fue-
G runt masculi per nomina sua, a mense uno

& ſupra, uiginti duo millia ducenti ſeptua-
44 ginta tres. * Locutusque eſt Dominus ad
45 Moyſen, dicens: * Tolle Leuitas pro primo-
genitis filiorum Iſrael, & pecora Leuitarum
pro pecoribus eorum, eruntque Leuitæ mei
46 ego ſum Dominus. * In pretio autem ducen
torum ſeptuagintatrium, qui excedunt nu-
merum Leuitarum de primogenitis filiorũ
47 Iſrael, * accipies quinque ſiclos per ſingula
capita ad menſuram Sanctuarij. ‖ Siclus ha-
48 bet viginti obolos. * Dabisq. pecuniam Aa-
ron & filiis eius pretium eorum qui ſupra
49 ſunt. * Tulit igitur Moyſes pecuniam eorũ,
qui fuerant amplius, & quos redemerant a
50 Leuitis * pro primogenitis filiorum Iſrael,
mille trecentorum ſexagintaquinque ſiclorũ
51 iuxta pondus Sanctuarij, * & dedit eam Aa-
ron & filiis eius iuxta uerbum quod præce-
perat ſibi Dominus.

‖ Exo.30. b.19 Leuit.27. c.25 Ezec.45. d.12

CAP. IIII.

‖ 1. Par. 15.b.15

1 LOcutusq. eſt Dominus ad Moyſen & Aa-
2 ron, dicẽs: * ‖ Tolle ſummam filiorum
A Caath de medio Leuitarum per domos & fa
3 milias ſuas, * a trigeſimo anno & ſupra, vſq.
ad quinquageſimum annum, omnium qui
ingrediuntur vt ſtent & miniſtrent in taber-
4 naculo fœderis. * Hic eſt cultus filiorũ Caath:
Tabernaculum fœderis, & Sanctum ſancto-
5 rum * ingredientur Aaron & filij eius, quan-
do mouenda ſunt caſtra, & deponent velum
quod pendet ante fores, inuoluentq. eo areã
6 teſtimonij, * & operient rurſum velamine
ianthinarum pellium, extendentque deſuper
pallium totum hyacinthinum, & inducent
7 vectes. * Menſam quoque propoſitionis in-
uoluent hyacinthino pallio, & ponent cum
ea thuribula & mortariola, cyathos & crate-
ras ad liba fundenda: panes ſemper in ea
8 erunt: * extendentq. deſuper pallium cocci-
neum, quod rurſum operient velamento ian-
9 thinarum pellium, & inducent vectes. * Su-
ment & pallium hyacinthinum quo operiẽt
candelabrum cum lucernis & forcipibus ſuis
& emunctorijs & cunctis vaſis olei, quæ ad
10 concinnandas lucernas neceſſaria ſunt: * &
ſuper omnia ponent operimentum ianthi-
11 narum pellium, & inducent vectes. * Nec nõ
B & altare aureum inuoluent hyacinthino ue-
ſtimento, & extendent deſuper operimẽtum
ianthinarum pellium, inducentque vectes.
12 * Omnia vaſa, quibus miniſtratur in San
ctuario, inuoluent hyacinthino pallio, & ex-
tendent deſuper operimentum ianthinarum
13 pellium, inducentque uectes. * Sed & altare
mundabunt cinere, & inuoluent illud purpu-
14 reo ueſtimento, * ponentque cum eo omnia
vaſa, quibus in miniſterio eius utuntur, id eſt,
ignium receptacula, fuſcinulas ac tridentes,
uncinos & batilla. Cuncta uaſa altaris ope-
rient ſimul uelamine ianthinarum pellium,
15 & inducent uectes. * Cumque inuoluerint
Aaron & filij eius Sanctuarium & omnia va-
ſa eius in commotione caſtrorum, tunc intra-
bunt filij Caath ut portent inuoluta: & non
tangent uaſa Sanctuarij, ne moriantur. Iſta
ſunt onera filiorum Caath in tabernaculo
16 fœderis: * ſuper quos erit Eleazar filius Aa-
ron ſacerdotis, ad cuius curam pertinet oleũ
ad concinnandas lucernas, & compoſitionis
incenſum, & ſacrificium, quod ſemper offer-
tur, & oleum unctionis, & quidquid ad cultũ
tabernaculi pertinet, omniumque uaſorum,
17 quæ in Sanctuario ſunt. * Locutusq. eſt Do-
18 minus ad Moyſen, & Aaron, dicens: * No-
lite perdere populum Caath de medio Leui-
19 tarum: * ſed hoc facite eis, ut uiuant, & non
moriantur, ſi tetigerint Sancta ſanctorum.
Aaron & filij eius intrabunt, ipſiq. diſponent
opera ſingulorum, & diuident quid portare
20 quis debeat. * Alij nulla curioſitate uideant
quæ ſunt in Sanctuario priuſquam inuoluan
21 tur, alioquin morientur. * Locutusq. eſt Do-
22 minus ad Moyſen, dicens: * Tolle ſummam
etiam filiorum Gerſon per domos ac fami-
23 lias & cognationes ſuas, * a triginta annis &
C ſupra, uſque ad annos quinquaginta. Nume-
ra omnes qui ingrediuntur & miniſtrant in
24 tabernaculo fœderis. * Hoc eſt officium fa-
25 miliæ Gerſonitarum, * vt portent cortinas
tabernaculi & tectum fœderis operimentum
aliud, & ſuper omnia uelamen ianthinum,
tentoriumq. quod pendet in introitu taber-
26 naculi fœderis, * cortinas atrij, & uelum in
introitu quod eſt ante tabernaculum. Om-
nia quæ ad altare pertinent, funiculos, & ua-
27 ſa miniſterij, * iubente Aaron & filiis eius,
portabunt filij Gerſon: & ſcient ſinguli cui
28 debeant oneri mancipari. * Hic eſt cultus fa-
miliæ Gerſonitarum in tabernaculo fœde-
ris, eruntque ſub manu Ithamar filij Aaron
29 ſacerdotis. * Filios quoque Merari per fami-
30 lias & domos patrum ſuorum recenſebis * a
triginta annis & ſupra, uſque ad annos quin-
quaginta omnes qui ingrediuntur ad officiũ
miniſterij ſui & cultum fœderis teſtimonij.
31 * Hæc ſunt onera eorum: Portabunt tabulas
tabernaculi & uectes eius, columnas ac baſes
32 earum, * columnas quoque atrij per circui-
tum cum baſibus & paxillis & funibus ſuis.
Omnia uaſa & ſupellectilem ad numerum
33 accipient, ſicque portabunt. * Hoc eſt officiũ
familiæ Meraritarum & miniſterium in ta-
D bernaculo fœderis: eruntq. ſub manu Itha-
34 mar filij Aaron ſacerdotis. * Recenſuerunt
igitur Moyſes & Aaron & principes ſyna-
gogæ filios Caath per cognationes & domos
35 patrum ſuorum * a triginta annis & ſu-
pra, uſque ad annum quinquageſimum
omnes qui ingrediuntur ad miniſterium
36 tabernaculi fœderis: * & inuenti ſunt duo

37 millia septingenti quinquaginta. * Hic est
numerus populi Caath qui intrant taberna-
culũ fœderis: hos numerauit Moyses & Aaron
iuxta sermonem Domini per manum Moy-
38 si. * Numerati sunt & filij Gerson per cogna
39 tiones & domos patrum suorum, * a triginta
annis & supra, vsque ad quinquagesimum an
num, omnes qui ingrediuntur vt ministrent
40 in tabernaculo fœderis: * & inuenti sunt duo
41 millia sexcenti triginta. * Hic est populus
Gersonitarum, quos numerauerunt Moyses,
42 & Aaron iuxta verbum Domini. * Numera-
ti sunt & filij Merari per cognationes, & do-
43 mos patrum suorum * a triginta annis & su-
pra, vsque ad annum quinquagesimum, om-
nes qui ingrediuntur ad explendos ritus ta-
44 bernaculi fœderis. * & inuẽti sunt tria millia
45 ducenti. * hic est numerus filiorum Merari,
quos recensuerunt Moyses, & Aaron iuxta
46 imperium Domini per manũ Moysi. * Om-
nes qui recensiti sunt de Leuitis, & quos re-
censeri fecit ad nomen Moyses & Aaron, &
principes Israel per cognationes, & domos
47 patrum suorum * a triginta annis & supra,
vsque ad annum quinquagesimum, ingre-
dientes ad ministerium tabernaculi, & one-
48 ra portanda, * fuerunt simul octo millia
49 quingenti octoginta. * Iuxta verbum Do-
mini recensuit eos Moyses, vnumquemque
iuxta officium & onera sua, sicut præceperat
ei Dominus.

CAP. V.

1 LOcutusq; est Dominus ad Moysen, dicẽs:
2 * Præcipe filijs Israel, vt eijciant de ca-
A stris omnem leprosum, & qui semine fluit,
3 pollutusq; est super mortuo: * tam masculũ
quam feminam eijcite de castris, ne contami
4 nent ea cum habitauerint vobiscum. * Fece-
runtq; ita filij Israel, & eiecerunt eos extra
castra, sicut locutus erat Dominus Moysi.
5 * Locutusq; est Dominus ad Moysen, dicens:
6 * Loquere ad filios Israel: Vir, siue mulier cũ
fecerint ex omnibus peccatis, quæ solent ho-
minibus accidere, & per negligentiam trans-
gressi fuerint mandatum Domini, atque deli-
7 querint, * confitebuntur peccatum suum, &
reddent ipsum caput, quintamq; partem de-
8 super ei, in quem peccauerint. * Sin autẽ non
fuerit qui recipiat, dabunt Domino, & erit
sacerdotis, excepto ariete, qui offertur pro
9 expiatione, vt sit placabilis hostia. * Omnes
quoque primitiæ, quas offerunt filij Israel,
10 ad sacerdotem pertinent: * & quidquid in
B Sanctuarium offertur a singulis, & traditur
11 manibus sacerdotis, ipsius erit. * Locutusque
12 est Dominus ad Moysen, dicens: * Loquere
ad filios Israel, & dices ad eos: Vir, cuius vxor
13 errauerit, maritumq; cõtemnens * dormierit
cum altero viro, & hoc maritus deprehende-
re non quiuerit, sed latet adulterium, & testi-
bus argui non potest, quia non est inuenta in
14 stupro: * si spiritus zelotypiæ concitauerit vi-
rum contra vxorẽ suam, quæ vel polluta est,
15 vel falsa suspicione appetitur, * adducet eam
ad sacerdotem, & offeret oblationem pro il-
la decimam partem sati farinæ hordeaceæ:
non fundet super eam oleum, nec imponet
thus: quia sacrificium zelotypiæ est, & obla-
16 tio inuestigans adulterium. * Offeret igitur
17 eam sacerdos, & statuet coram Domino, * as-
sumetque aquam sanctam in vase fictili, &
pauxillum terræ de pauimento tabernaculi
18 mittet in eam. * Cumque steterit mulier in
conspectu Domini, discooperiet caput eius,
& ponet super manus illius sacrificium re-
cordationis, & oblationem zelotypiæ: ipse au
tem tenebit aquas amarissimas, in quibus
19 cum execratione maledicta congessit. * adiu-
rabitque eam, & dicet: Si non dormiuit vir
alienus tecum, & si non polluta es deserto
mariti thoro, non te nocebunt aquæ istę ama
20 rissimæ, in quas maledicta congessi. * Sin
autem declinasti a viro tuo, atque polluta
21 es, & concubuisti cum altero viro: * his ma-
ledictionibus subiacebis: Det te Dominus
in maledictionem, exemplumque cunctorum
in populo suo: putrescere faciat femur tuum,
22 & tumens vterus tuus disrumpatur. * in-
grediantur aquæ maledictæ in ventrem tuũ,
& vtero tumescente putrescat femur. Et re-
23 spondebit mulier, Amen, amen. * Scribetq;
D sacerdos in libello ista maledicta, & delebit
ea aquis amarissimis, in quas maledicta con-
24 gessit, * & dabit ei bibere. Quas cum ex-
25 hauserit, * tollet sacerdos de manu eius sacri
ficium zelotypiæ, & eleuabit illud coram Do
mino, imponetq; illud super altare: ita dum-
26 taxat vt prius, * pugillum sacrificij tollat:
de eo, quod offertur, & incendat super altare:
& sic potum det mulieri aquas amarissimas.
27 * Quas cum biberit, si polluta est, & contem-
pto viro adulterij rea, pertransibunt eam
aquæ maledictionis, & inflato ventre compu-
trescet femur: eritque mulier in maledictio-
28 nem, & in exemplum omni populo. * Quòd
si polluta non fuerit, erit innoxia, & faciet
29 liberos. * Ista est lex zelotypiæ. Si decli-
nauerit mulier a viro suo, & si polluta fuerit,
30 * maritusque zelotypiæ spiritu concitatus
adduxerit eam in conspectu Domini, & fece-
rit ei sacerdos iuxta omnia quæ scripta sunt:
31 * maritus absque culpa erit, & illa recipiet
iniquitatem suam.

CAP. VI.

1 LOcutusq; est Dñs ad Moysen, dicens: * Lo
2 quere ad filios Israel, & dices ad eos: Vir,
A siue mulier, cum fecerint votum vt sanctifi-
3 cẽtur, & se voluerint Dño consecrare: * a

vino,& omni,quod inebriare poteſt, abſtine-
bunt. Acetum ex vino,& ex qualibet alia po-
tione,& quidquid de vua exprimitur, non bi
bent: vuas recentes ſiccaſque non comedent
4 * cunctis diebus quibus ex voto Dño conſe-
crantur:quidquid ex vinea eſſe poteſt, ab vua
5 paſſa uſq. ad acinum non comedent. * Omni
tẽpore ſeparationis ſuę | nouacula non tran-
ſibit per caput eius uſque ad completum diẽ,
quo Domino conſecratur. Sanctus erit, cre-
6 ſcente cæſarie capitis eius. * Omni tempore
B conſecrationis ſuæ ſuper mortuum non in
7 gredietur, * nec ſuper patris quidem & ma-
tris & fratris ſororiſq. funere contaminabi-
tur, quia conſecratio Dei ſui ſuper caput eius
8 eſt. * Omnibus diebus ſeparationis ſuæ ſan
9 ctus erit Domino. * Sin autem mortuus fue-
rit ſubito quiſpiam coram eo, polluetur ca-
put conſecrationis eius: quod radet illico in
eadem die purgationis ſuæ, & rurſum ſepti-
10 ma. * in octaua autem die offeret duos tur-
tures, uel duos pullos columbæ ſacerdoti in
11 introitu fœderis teſtimonij. * facietq. ſacer-
dos vnum pro peccato, & alterum in holo-
cauſtum, & deprecabitur pro eo, quia pecca-
uit ſuper mortuo: ſanctificabitque caput eius
12 in die illo: * & conſecrabit Domino dies ſe-
parationis illius, offerens agnum anniculum
pro peccato: ita tamen vt dies priores irriti
fiant, quoniam polluta eſt ſanctificatio eius.
13 * Iſta eſt lex conſecrationis. Cum dies, quos
C ex voto decreuerat, complebuntur: adducet
14 eum ad oſtium tabernaculi fœderis, * & offe
ret oblationem eius Domino, agnum annicu
culum immaculatum in holocauſtũ, & ouẽ
anniculam immaculatã pro peccato, & arie-
15 tem immaculatum,hoſtiam pacificam, * ca-
niſtrum quoque panum azymorum qui cõ-
ſperſi ſint oleo, & lagana abſque fermento
16 vncta oleo, ac libamina ſingulorum: * quæ
offeret ſacerdos coram Domino, & faciet tã
17 pro peccato, quàm in holocauſtum. * Arietẽ
vero immolabit hoſtiam pacificã Domino,
offerens ſimul caniſtrum azymorum,& liba-
18 menta quæ ex more debentur. * | Tunc ra-
detur nazaræus ante oſtium tabernaculi fœ-
deris cæſarie conſecrationis ſuæ: tolletq. ca-
pillos eius, & ponet ſuper ignem, qui eſt ſup-
19 poſitus ſacrificio pacificorum. * Et armum
D coctum arietis, tortamque abſque fermento
vnam de caniſtro, & laganum azymum vnũ,
& tradet in manus nazaræi,poſtquam raſum
20 fuerit caput eius. * Suſceptaq. rurſum ab eo,
eleuabit in conſpectu Domini: & ſanctificata
ſacerdotis erunt, ſicut pectuſculum,quod ſe-
parari iuſſum eſt, & femur. poſt hæc poteſt
21 bibere nazaræus vinum. * Iſta eſt lex nazaræ-
rei, cum vouerit oblationem ſuam Domino
tempore conſecrationis ſuæ,exceptis his,quæ
inuenerit manus eius. iuxta quod mente de-
uouerat, ita faciet ad perfectionem ſanctifica

| Iud. 13. a.5

| Act. 21. d.24|

22 tionis ſuæ.* Locutuſq. eſt Dominus ad Moy
23 ſen,dicens: * Loquere Aaron & filiis eius: Sic
24 benedicetis filiis Iſrael,& dicetis eis: * Bene-
25 dicat tibi Dñs, & cuſtodiat te. * Oſtendat
Dominus faciem ſuã tibi, & miſereatur tui.
26 * Conuertat Dominus vultum ſuum ad te,
27 & det tibi pacem. * Inuocabuntque nomen
meum ſuper filios Iſrael, & ego benedicã eis.

Eccle. 36. c.19

CAP. VII.

1 FActum | eſt autem in die qua compleuit
A Moyſes tabernaculum, & erexit illud,
vnxitq. & ſanctificauit cum omnibus vaſis
2 ſuis,altare ſimiliter & omnia vaſa eius.* Ob-
tulerũt principes Iſrael & capita familiarũ,
qui erant per ſingulas tribus,præfectiq. eorũ,
3 qui numerati fuerant, * munera coram Dño
ſex plauſtra tecta cum duodecim bobus. Vnũ
plauſtrum obtulere duo duces,& vnum bouẽ
ſinguli, obtuleruntq. ea in conſpectu taberna
4 culi. * Ait autem Dominus ad Moyſen:
5 * Suſcipe ab eis vt ſeruiant in miniſterio ta-
bernaculi, & trades ea Leuitis iuxta ordinẽ
6 miniſterij ſui.* Itaque cum ſuſcepiſſet Moy-
ſes plauſtra & boues, tradidit eos Leuitis.
7 * Duo plauſtra & quattuor boues dedit filijs
Gerſon, iuxta id quod habebãt neceſſarium.
8 * quattuor alia plauſtra, & octo boues dedit
filijs Merari ſecundum officia & cultum ſuũ,
ſub manu Ithamar filij Aaron ſacerdotis.
9 * filijs autẽ Caath non dedit plauſtra & bo-
ues: quia in Sanctuario ſeruiunt,& onera pro
10 priis portant humeris. * Igitur obtulerunt
duces in dedicationem altaris, die qua vnctũ
11 eſt,oblationem ſuam ante altare. * Dixitque
B Dominus ad Moyſen: Singuli duces per ſin-
gulos dies offerant munera in dedicationem
12 altaris. * Primo die obtulit oblationem ſuã
Nahaſſon filius Aminadab de tribu Iuda:
13 * fueruntq. in ea acetabulum argenteũ pon-
do centum triginta ſiclorum, phiala argẽtea
habens ſeptuaginta ſiclos iuxta pondus San-
ctuarij, vtrumque plenum ſimila conſperſa
14 oleo in ſacrificium: * mortariolum ex decem
15 ſiclis aureis plenum incenſo: * bouem de ar-
mento, & arietem, & agnum anniculũ in ho-
16 locauſtum: * hircumque pro peccato: * & in
17 ſacrificio pacificorum boues duos, arietes
quinque, hircos quinque, agnos anniculos
quinque. hæc eſt oblatio Nahaſſon filij Ami-
18 nadab. * Secundo die obtulit Nathanael fi-
19 lius Suar, dux de tribu Iſſachar, * acetabulũ
argenteum appendẽs centum triginta ſiclos,
phialam argenteam habentem ſeptuaginta
ſiclos,iuxta pondus Sanctuarij,vtrumq. ple
num ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:
20 * mortariolum aureum habens decem ſiclos
21 plenum incenſo: * bouem de armento,& arie
tem, & agnum anniculum in holocauſtum:
22 * hircumq. pro peccato: * & in ſacrificio pa-
23 cificorum boues duos,arietes quinque,hircos

| Exo. 40. b.16

quin-

quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit
24 oblatio Nathanael filij Suar. * Tertio die
princeps filiorum Zabulon Eliab filius He
25 lon, * obtulit acetabulum argenteum appen
dens centum triginta siclos, phialam argen-
team habentem septuaginta siclos ad pondus
C Sanctuarij, vtrumq. plenum simila consper
26 sa oleo in sacrificium: * mortariolū aureum
27 appendens decem siclos plenū incenso: * bo
uem de armento, & arietem, & agnum anni-
28 culum in holocaustum: * hircumque pro pec
29 cato: * & in sacrificio pacificorū boues duos,
arietes quinque, hircos quinque, agnos anni-
culos quinque. hæc est oblatio Eliab filij He
30 lon. * Die quarto princeps filiorum Ruben,
31 Elisur filius Sedeur * obtulit acetabulum ar-
genteum appendens centum triginta siclos,
phialam argenteam habētem septuaginta si-
clos ad pondus Sanctuarij, vtrumq. plenum
32 simila conspersa oleo in sacrificium: * mor-
tariolum aureū appendens decem siclos ple-
33 num incenso: * bouem de armento, & arietē,
34 & agnum anniculum in holocaustum. * hir-
35 cumque pro peccato. * & in hostias pacifico-
rū boues duos, arietes quinque, hircos quin-
que, agnos anniculos quinque. hęc fuit obla-
36 tio Elisur filij Sedeur. * Die quinto princeps
filiorum Simeon Salamiel filius Surisaddai
37 * obtulit acetabulum argenteum appendens
centum triginta siclos, phialam argenteam
habentem septuaginta siclos ad pondus San-
ctuarij, vtrumque plenum simila conspersa
38 oleo in sacrificium: * mortariolum aureum
39 appendens decem siclos plenū incenso: * bo-
uem de armento, & arietem, & agnum anni-
40 culum in holocaustum: * hircumq. pro pec-
41 cato: * & in hostias pacificorum boues duos,
D arietes quinque, hircos quinque, agnos anni-
culos quinque. hæc fuit oblatio Salamiel fi-
42 lij Surisaddai. * Die sexto princeps filiorum
43 Gad, Eliasaph filius Duel * obtulit acetabu
lum argenteum appendens centum triginta
siclos, phialam argenteam habentem septua
ginta siclos ad pōdus Sanctuarij, vtrumq. ple
num simila conspersa oleo in sacrificium:
44 * mortariolum aureum appendens decem
45 siclos plenum incenso: * bouem de armento,
& arietem, & agnum anniculum in holocau-
46 stum: * hircumq. pro peccato: * & in hostias
47 pacificorum boues duos, arietes quinque, hir
cos quinque, agnos anniculos quinque. hæc
48 fuit oblatio Eliasaph filij Duel. * Die septi-
mo princeps filiorum Ephraim, Elisama fi-
49 lius Ammiud * obtulit acetabulum argenteū
appendens centum triginta siclos, phialam
argenteam habentē septuaginta siclos ad pon
dus Sanctuarij, vtrumque plenum simila
50 cōspersa oleo in sacrificium: * mortariolum
aureum appendens decem siclos plenum in-
51 censo: * bouem de armento, & arietem, &
52 agnum anniculū in holocaustum: * hircum-
53 que pro peccato. * & in hostias pacificorum,
E boues duos, arietes quinque, hircos quinque,
agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio
54 Elisama filij Ammiud. * Die octauo, prin-
ceps filiorum Manasse, Gamaliel filius Pha-
55 dassur, * obtulit acetabulum argenteum
appendens centum triginta siclos, phialam
argenteam habentem septuaginta siclos ad
pondus Sanctuarij, vtrumque plenum si-
56 mila conspersa oleo in sacrificium: * mor-
tariolum aureum appendens decem siclos,
57 plenum incenso: * bouem de armento, &
arietem, & agnum anniculum in holocau-
58 stum: * hircumq. pro peccato: * & in hostias
59 pacificorum boues duos, arietes quinque,
hircos quinque, agnos anniculos quinque.
hæc fuit oblatio Gamaliel filij Phadassur.
60 * Die nono princeps filiorum Beniamin,
61 Abidan filius Gedeonis, * obtulit acetabulū
argenteum appēdens centum triginta siclos,
phialam argenteam habentem septuaginta
siclos ad pondus Sanctuarij, vtrumque ple-
num simila conspersa oleo in sacrificium:
62 * & mortariolum aureum appendens decem
63 siclos plenum incenso: * bouem de armento,
& arietem, & agnum anniculum in holocau-
64 stum: * hircumq. pro peccato: * & in hostias
65 pacificorum boues duos, arietes quinque,
F hircos quinque, agnos anniculos quinque.
hæc fuit oblatio Abidan filij Gedeonis.
66 * Die decimo princeps filiorum Dan, Ahie-
67 zer filius Ammisaddai * obtulit acetabulum
argenteum appēdens centum triginta siclos,
phialam argenteam habentem septuaginta
siclos, ad pondus Sanctuarij, vtrumque ple-
num simila conspersa oleo in sacrificium:
68 * mortariolum aureum appendens decem si-
69 clos plenum incenso: * bouem de armento,
& arietem, & agnum anniculum in holocau-
70 stum: * hircumq. pro peccato: * & in hostias
71 pacificorum boues duos, arietes quinque,
hircos quinque, agnos anniculos quinque.
hæc fuit oblatio Ahiezer filij Ammisaddai.
72 * Die vndecimo princeps filiorum Aser, Phe-
73 giel filius Ochran * obtulit acetabulum ar-
genteum appendens centum triginta siclos,
phialam argenteam habentem septuaginta
siclos ad pondus Sanctuarij, vtrumque ple-
num simila conspersa oleo in sacrificium:
74 * mortariolum aureum appendens decem si-
75 clos plenum incenso: * bouem de armento,
& arietem, & agnum anniculum in holocau-
76 stum: * hircumq. pro peccato: * & in hostias
77 pacificorum boues duos, arietes quinque,
hircos quinque, agnos anniculos quinque.
78 hæc fuit oblatio Phegiel filij Ochran. * Die
duodecimo princeps filiorum Nephthali,
79 Abira filius Enan * obtulit acetabulum ar-
genteum appendens centum triginta siclos,
phialam argenteam habentem septuaginta
siclos ad pondus Sanctuarij, vtrumque ple-

G num simila oleo conspersa in sacrificium :
80 * mortariolum aureum appendens decem si-
81 clos, plenum incenso : * bouem de armento,
& arietem, & agnum anniculum in holocau-
82 stum : * hircumq. pro peccato : * & in hostias
83 pacificorum boues duos, arietes quinque,
hircos quinque, agnos anniculos quinque.
84 hæc fuit oblatio Ahira filij Enan. * Hæc in
dedicatione altaris oblata sunt a principibus
Israel, in die qua consecratum est. acetabula
argentea duodecim : phialæ argenteæ duode-
85 cim : mortariola aurea duodecim : * ita vt
centum triginta siclos argenti haberet vnum
acetabulum, & septuaginta siclos haberet
vna phiala: id est, in commune vasorum om-
nium ex argento sicli duo millia quadringen-
86 ti, pondere Sanctuarij. * mortariola aurea
duodecim plena incenso denos siclos appen-
dentia pondere Sanctuarij: id est, simul auri
87 sicli centum viginti : * boues de armento in
holocaustum duodecim, arietes duodecim,
agni anniculi duodecim, & libamenta eorum:
88 hirci duodecim pro peccato. * In hostias pa-
cificorum, boues viginti quattuor, arietes se-
xaginta, hirci sexaginta, agni anniculi sexa-
ginta. Hęc oblata sunt in dedicatione altaris,
89 quando vnctum est. * Cumque ingrederetur
Moyses tabernaculum fœderis, vt consideret
oraculum, audiebat vocem loquentis ad se
de propitiatorio, quod erat super arcam te-
stimonij inter duos Cherubim, vnde & lo-
quebatur ei.

CAP. VIII.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen, di-
2 cés: * Loquere Aaron, & dices ad eum:
A Cum posueris septem lucernas, candelabrum
in australi parte erigatur. Hoc igitur præcipe
vt lucernæ cōtra boream e regione respiciant
ad mensam panum propositionis, cōtra eam
partem, quam candelabrum respicit, lucere
3 debebunt. * Fecitque Aaron, & imposuit lu-
cernas super candelabrum, vt præceperat
4 Dominus Moysi. * Hæc autem erat factura
cādelabri, ex auro ductili, tam medius stipes,
quam cuncta quæ ex vtroque calamorum la-
tere nascebantur: iuxta exemplū quod osten-
dit Dominus Moysi, ita operatus est cande-
5 labrum. * Et locutus est Dominus ad Moy-
6 sen, dicens: * Tolle Leuitas de medio filiorū
7 Israel, & purificabis eos * iuxta hunc ritum:
B Aspergantur aqua lustrationis, & radant om-
nes pilos carnis suæ. Cumq. lauerint vesti-
8 menta sua, & mundati fuerint, * tollent bo-
uem de armentis, & libamentum eius simi-
lam oleo conspersam: bouem autem alterum
9 de armento tu accipies pro peccato : * & ap-
plicabis Leuitas coram tabernaculo fœderis,
conuocata omni multitudine filiorum Israel.
10 * Cumq. Leuitæ fuerint coram Domino, po-
11 nent filij Israel manus suas super eos. * & of-
feret Aaron Leuitas, munus in conspectu Do-
mini a filijs Israel, vt seruiant in ministerio
12 eius. * Leuitæ quoque ponent manus suas
super capita boum, e quibus vnum facies pro
peccato, & alterum in holocaustum Domini,
13 vt depreceris pro eis. * Statuesq. Leuitas in
C conspectu Aaron & filiorum eius, & conse-
14 crabis oblatos Domino, * ac separabis de
15 medio filiorum Israel, vt sint mei. * & postea
ingredientur tabernaculum fœderis, vt ser-
uiant mihi. Sicq. purificabis & consecrabis
eos in oblationem Domini : quoniam dono
16 donati sunt mihi a filijs Israel. * ‖ Pro pri- ‖ Sup. 3.
mogenitis quæ aperiunt omnem vuluam in b.13
17 Israel, accepi eos. * Mea sunt enim omnia Exod. 13.
primogenita filiorum Israel, tam ex homini- a.2
bus quam ex iumentis. Ex die quo percussi Luc. 2. d.
omne primogenitum in terra Aegypti, san- 23
18 ctificaui eos mihi : * & tuli Leuitas pro cun-
19 ctis primogenitis filiorum Israel: * tradidiq.
eos dono Aaron & filijs eius de medio popu-
li, vt seruiant mihi pro Israel in tabernaculo
fœderis, & orent pro eis ne sit in populo pla-
ga, si ausi fuerint accedere ad Sanctuarium.
20 * Feceruntq. Moyses & Aaron & omnis mul-
D titudo filiorum Israel super Leuitis quę prę-
21 ceperat Dominus Moysi: * purificatiq. sunt,
& lauerunt vestimenta sua. Eleuauitq. eos
Aaron in cōspectu Domini, & orauit pro eis,
22 * vt purificati ingrederentur ad officia sua in
tabernaculum fœderis coram Aaron & filijs
eius. Sicut præceperat Dominus Moysi de
23 Leuitis, ita factum est. * Locutusq. est Domi-
24 nus ad Moysen, dicens: * Hæc est lex Leuita-
rum, A viginti quinque annis & supra, ingre-
dientur vt ministrent in tabernaculo fœderis.
25 * Cumque quinquagesimum annum ætatis
26 impleuerint, seruire cessabunt : * eruntque
ministri fratrum suorum in tabernaculo fœ-
deris, vt custodiant quæ sibi fuerint commen-
data, opera autem ipsa non faciant. Sic dispo-
nes Leuitis in custodijs suis.

CAP. IX.

1 LOcutus est Dominus ad Moysen in deser-
A to Sinai anno secundo, postquam egres-
si sunt de terra Aegypti, mense primo dicens,
2 * ‖ Faciant filij Israel Phase in tempore suo: ‖ Exo. 12.
3 * quartadecima die mensis huius ad vesperā, a.2
iuxta omnes ceremonias & iustificationes
4 eius. * Præcepitq. Moyses filijs Israel vt fa-
5 cerent Phase. * Qui fecerunt tempore suo:
quartadecima die mensis ad vesperā in mon-
te Sinai. Iuxta omnia quæ mandauerat Do-
6 minus Moysi, fecerunt filij Israel. * Ecce au-
tem quidam immūdi super anima hominis,
qui non poterant facere Phase in die illo, ac-
7 cedentes ad Moysen & Aaron, * dixerunt eis:
8 Immundi sumus super anima hominis, qua-
re fraudamur vt non valeamus oblationem
offerre Domino in tempore suo inter filios

8 Israel? * Quibus respondit Moyses: State vt
consulam quid præcipiat Dominus de vobis.
9 * Locutusq; est Dominus ad Moysen, dicens:
10 * Loquere filijs Israel: Homo qui fuerit im-
mundus super anima, siue in via procul in
11 gente vestra, faciat Phase Domino * in men-
se secundo, quartadecima die mensis ad ve-
speram: cum azymis & lactucis agrestibus co-
12 medent illud: * non relinquent ex eo quip-
† Exo.12 b.46 Ioan.19 f.37 piam vsque mane, † & os eius non confrin-
13 gent, omnem ritum Phase obseruabunt. * Si
quis autem & mundus est, & in itinere non
fuit, & tamen non fecit Phase, exterminabitur
anima illa de populis suis; quia sacrificium
C Domino non obtulit tempore suo: peccatum
14 suum ipse portabit. * Peregrinus quoque &
aduena si fuerint apud vos, facient Phase Do-
mino iuxta ceremonias & iustificationes eius.
Præceptum idem erit apud vos tam aduenæ
‡ Exo.40 b.16 15 quàm indigenæ. * ‡ Igitur die qua erectum
est tabernaculum, operuit illud nubes. A ve-
spere autem super tentorium erat quasi spe-
16 cies ignis vsque mane. * Sic fiebat iugiter: per
diem operiebat illud nubes, & per noctem
17 quasi species ignis. * Cumque ablata fuisset
nubes, quæ tabernaculum protegebat, tunc
proficiscebantur filij Israel: & in loco ubi ste-
18 tisset nubes, ibi castrametabantur. * Ad im-
perium Domini proficiscebantur, & ad impe-
1 Cor.10 a.1 rium illius figebant tabernaculum. † Cunctis
diebus quibus stabat nubes super tabernacu-
19 lum, manebant in eodem loco: * & si eue-
nisset vt multo tempore maneret super illud,
D erant filij Israel in excubijs Domini, & non
20 proficiscebantur * quot diebus fuisset nubes
super tabernaculum. Ad imperium Domini
erigebant tentoria, & ad imperium illius de-
21 ponebant. * Si fuisset nubes à vespere vsque
mane, & statim diluculo tabernaculum reli-
quisset, proficiscebantur: & si post diem &
22 noctem recessisset, dissipabant tentoria. * Si
vero biduo aut vno mense vel longiori tem-
pore fuisset super tabernaculum, manebant
filij Israel in eodem loco, & non proficisce-
bantur: statim autem vt recessisset, mouebant
23 castra. * Per verbum Domini figebant tento-
ria, & per verbum illius proficiscebantur:
erantque in excubijs Domini iuxta imperium
eius per manum Moysi.

CAP. X.

1 LOcutusq; est Dominus ad Moysen, dicēs:
2 * Fac tibi duas tubas argenteas ductiles,
A quibus conuocare possis multitudinem quan-
do mouenda sunt castra. * Cumque increpue-
3 ris tubis, congregabitur ad te omnis turba ad
4 ostium tabernaculi fœderis. * Si semel clan-
gueris, venient ad te principes, & capita mul-
5 titudinis Israel. * Si autem prolixior atque
cōcisus clangor increpuerit, mouebunt castra
6 primi qui sunt ad orientalem plagam. * In
secundo autem sonitu & pari vlulatu tubæ,
leuabunt tentoria qui habitant ad meridiem:
& iuxta hunc modum reliqui facient, vlulan-
7 tibus tubis in profectionem. * Quando autē
congregandus est populus, simplex tubarum
8 clangor erit, & non concisè vlulabunt. * Fi-
lij autem Aaron sacerdotes clangent tubis:
eritq; hoc legitimum sempiternum in gene-
9 rationibus vestris. * Si exieritis ad bellum
de terra vestra cōtra hostes qui dimicant ad-
uersum vos, clangetis vlulātibus tubis, & erit
recordatio vestri corā Domino Deo vestro,
vt eruamini de manibus inimicorum vestro-
10 rum. * Si quando habebitis epulum, & dies
festos, & calendas, canetis tubis super holo-
caustis, & pacificis victimis, vt sint vobis in re-
cordationem Dei vestri. ego Dominus Deus
11 vester. * Anno secundo, mense secundo, vige-
sima die mensis eleuata est nubes de taber-
12 naculo fœderis: * profectique sunt filij Israel
C per turmas suas de deserto Sinai, & recubuit
13 nubes in solitudine Pharan. * Moueruntque
castra primi iuxta imperium Domini in ma-
14 nu Moysi. * § Filij Iuda per turmas suas: quo-
rum princeps erat Nahasson filius Aminadab.
15 * In tribu filiorum Issachar fuit princeps Na-
16 thanael filius Suar. * In tribu Zabulon erat
17 princeps Eliab filius Helon. * Depositumque
est tabernaculum, quod portantes egressi sunt
18 filij Gerson & Merari. * Profectique sunt &
filij Ruben, per turmas & ordinem suum:
C quorum princeps erat Helisur filius Sedeur.
19 * In tribu filiorum Simeon, princeps fuit
20 Salamiel filius Surisaddai. * Porro in tribu
21 Gad erat princeps Eliasaph filius Duel. * Pro-
fectiq; sunt & Caathitæ portantes Sanctuariū.
Tamdiu tabernaculū portabatur, donec veni-
22 rent ad erectionis locum. * Mouerunt castra
& filij Ephraim per turmas suas, in quorum
exercitu princeps erat Elisama filius Am-
23 miud. * In tribu autem filiorū Manasse prin-
24 ceps fuit Gamaliel filius Phadassur. * & in
tribu Beniamin erat dux Abidan filius Ge-
25 deonis. * Nouissimi castrorum omnium pro-
fecti sunt filij Dan per turmas suas, in quorū
exercitu princeps fuit Ahiezer filius Ammi-
26 saddai. * In tribu autem filiorum Aser erat
27 princeps Phegiel filius Ochran. * Et in tribu
filiorum Nephthali princeps fuit Ahira filius
28 Enan. * Hæc sunt castra, & profectiones filio-
rum Israel per turmas suas quādo egrediebā-
29 tur. * Dixitque Moyses Hobab filio Raguel
Madianitæ, cognato suo: Proficiscimur ad lo-
cum, quem Dominus daturus est nobis: veni
D nobiscum, vt benefaciamus tibi: quia Domi-
30 nus bona promisit Israeli. * Cui ille respon-
dit: Non vadam tecum, sed reuertar in ter-
31 ram meam, in qua natus sum. * Et ille: Noli,
inquit, nos relinquere: tu enim nosti in qui-
bus locis per desertum castra ponere debea-
32 mus, & eris ductor noster. * Cumque nobis-

cum

cum veneris; quidquid optimũ fuerit ex opi-
bus, quas nobis traditurus est Dominus, da
33 bimus tibi. * Profecti sunt ergo de Mõte Do
mini via n trium dierum, arcaq. fœderis Do-
mini præcedebat eos, per dies tres prouidens
34 castrorum locum. * Nubes quoque Domini
35 super eos erat per diem cũ incederet. * Cum-
¶ Psal. 67. a.2 que eleuaretur arca, dicebat Moyses: ¶ Surge
Domine, & dissipentur inimici tui, & fugiant
36 qui oderunt te, a facie tua. * Cum autem de-
poneretur, aiebat: Reuertere Domine ad mul
titudinem exercitus Israel.

C A P. X I.

¶ Psal. 77. c.19. 1 INterea ortum est ¶ murmur populi, quasi
A dolentium pro labore, contra Dominum.
Quod cum audisset Dominus, iratus est. Et
¶ Psal. 77. c.21 ¶ accensus in eos ignis Domini deuorauit ex-
2 tremam castrorum partem. * Cumq. clamas
set populus ad Moysen, orauit Moyses ad Do
3 minum, & absorptus est ignis. * Vocauitque
nomen loci illius, Incensio: eo quod incensus
4 fuisset cõtra eos ignis Domini. * Vulgus quip
pe promiscuũ, quod ascenderat cum eis, fla-
¶ 1. Cor. 10 a.3 grauit desiderio, sedens & flens, iunctis sibi pa
riter filijs Israel, & ait: ¶ Quis dabit nobis ad
5 vescendum carnes? * Recordamur piscium
B quos comedebamus in Aegypto gratis: in
mẽtem nobis veniunt cucumeres, & pepnnes,
6 porriq. & cepe, & allia. * Anima nostra arida
est, nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi
¶ Exo. 16. c.14 7 Man. * ¶ Erat autem Man quasi semẽ corian
Sap. 16. c.20 8 dri, coloris bdellij: * Circuibatq. populus, &
colligens illud, frangebat mola, siue terebat
Psal. 77. c.24 in mortario, coquens in olla, & faciens ex eo
Ioan. 6. d. 31 9 tortulas saporis quasi panis oleati. * Cumq.
descenderet nocte super castra ros, descende-
10 bat pariter & Man. * Audiuit ergo Moyses
flentem populum per familias, singulos per
ostia tentorij sui. Iratusq. est furor Domini
valde: sed & Moysi intoleranda res visa est.
11 * & ait ad Dominum: Cur afflixisti seruum
C tuum? quare non inuenio gratiam coram te?
& cur imposuisti põdus vniuersi populi hui
12 super me? * Numquid ego concepi omnem
hanc multitudinẽ, vel genui eam, vt dicas mi
hi: Porta eos in sinu tuo sicut portare solet nu
trix infantulum, & defer in terram, pro qua
13 iurasti patribus eorum? * Vnde mihi carnes
vt dem tantæ multitudini? flent contra me,
dicentes: Da nobis carnes vt comedamus.
14 * Non possumus solus sustinere omnem hũc
15 populum, quia grauis est mihi. * Sin aliter
tibi videtur obsecro ut interficias me, & inue-
niam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar
16 malis. * Et dixit Dominus ad Moysen: Con-
grega mihi septuaginta viros de senibus Israel,
quos tu nosti quòd senes populi sint ac magi-
stri: & duces eos ad ostium tabernaculi fœde-
17 ris, facietque ibi stare tecum, * ut descendam
D & loquar tibi: & auferam de spiritu tuo, tra-
damq. eis, vt sustentent tecum onus populi,
18 & non tu solus graueris. * Populo quoque di
ces: Sãctificamini: cras comedetis carnes. ego
enim audiui vos dicere: Quis dabit nobis e-
scas carnium? bene nobis erat in Aegypto.
Vt det vobis Dominus carnes, & comedatis:
19 * non vno die, nec duobus vel quinque aut de
20 cem, nec viginti quidem, * sed vsque ad men
sem dierum, donec exeat per nares vestras,
& vertatur in nauseam, eo quòd repuleritis
Dominum, qui in medio vestri est, & fleueri-
E tis coram eo, dicentes: Quare egressi sumus
21 ex Aegypto? * Et ait Moyses: Sexcenta mil-
lia peditum huius populi sunt, & tu dicis: Da- ¶ Ioan. 6. b.10
22 bo eis esum carniũ mense integro? * ¶ Num-
quid ouium & boum multitudo cædetur, vt
possit sufficere ad cibum? vel oẽs pisces maris
23 in vnũ congregabuntur, vt eos satient? * Cui ¶ Isai. 59. a.1
respondit Dominus: ¶ Numquid manus Do-
mini inualida est? Iam nunc videbis vtrum
24 meus sermo opere cõpleatur. * Venit igitur
Moyses, & narrauit populo verba Dñi, con-
F gregans septuaginta viros de senibus Israel,
25 quos stare fecit circa tabernaculũ. * Descen-
ditq. Dominus per nubem, & locutus est ad
eum, auferens de spiritu qui erat in Moyse,
& dans septuaginta viris. Cumque requie-
uisset in eis Spiritus, prophetauerunt, nec
26 vltra cessauerunt. * Remanserant autem in
castris duo viri, quorum vnus vocabatur El-
dad, & alter Medad, super quos requieuit
Spiritus. nam & ipsi descripti fuerant, & nõ
27 exierant ad tabernaculum. * Cumq. prophe-
tarent in castris, cucurrit puer, & nunciauit
Moysi, dicens: Eldad & Medad prophetant
28 in castris. * Statim Iosue filius Nun, minister
Moysi, & electus e pluribus, ait: Domine mi
29 Moyses prohibe eos. * At ille: Quid, inquit,
æmularis pro me? quis tribuat vt omnis po-
pulus prophetet, & det eis Dominus Spiritũ
30 suum? * Reuersusq. est Moyses, & maiores
31 natu Israel in castra. * ¶ Ventus autem egre- ¶ Psal. 77. c.26
G diens a Domino arreptans transmare cotur
nices detulit, & demisit in castra itinere quã-
tum vno die confici potest, ex omni parte ca-
strorum per circuitum, volabantque in aere
32 duobus cubitis altitudine super terram. * Sur
gens ergo populus toto die illo, & nocte, ac
die altero, congregauit coturnicum, qui pa-
rum, decem coros: & siccauerunt eas per gy-
33 rum castrorum. * ¶ Adhuc carnes erant in ¶ Psal. 77. d.30.
dentibus eorum, nec defecerat huiuscemodi
cibus: & ecce furor Domini concitatus in po-
pulum, percussit eum plaga magna nimis.
34 * Vocatusq. est ille locus, Sepulchra concu-
piscentiæ: ibi enim sepelierunt populum qui
desiderauerat. Egressi autem de Sepulchris
concupiscentiæ, venerũt in Haseroth, &
manserunt ibi.

C A P.

CAP. XII.

LOcutaq. est Maria & Aaron contra Moy
A sen propter vxorem eius Aethiopissam,
2 * & dixerunt: Num per solum Moysen locu-
tus est Dominus? nonne & nobis similiter est
3 locutus? Quod cũ audisset Dominus, (* Erat
enim Moyses vir mitissimus super omnes ho
4 mines qui morabantur in terra) * statim lo-
B cutus est ad eum, & ad Aaron & Mariam:
Egredimini uos tantum tres ad tabernaculũ
5 fœderis. Cumq. fuissent egressi, * descendit
Dominus in columna nubis, & stetit in in-
troitu tabernaculi uocans Aaron & Mariam.
6 Qui cum issent, * dixit ad eos: Audite sermo
nes meos: Siquis fuerit inter uos propheta
Domini, in uisione apparebo ei, uel per som-
7 nium loquar ad illum. * At non talis seruus
| Heb. 3. a.2 meus Moyses, | qui in omni domo mea fide-
8 lissimus est: * | ore enim ad os loquor ei: &
| Exo. 33. c.11 palam, & non per ænigmata & figuras Dñm
C videt. Quare ergo non timuistis detrahere
9 seruo meo Moysi? * Iratusque contra eos,
10 abijt: * nubes quoque recessit quæ erat super
tabernaculum: & ecce Maria apparuit can-
dens lepra quasi nix. Cumq. respexisset eam
11 Aaron, & uidisset perfusam lepra, * ait ad
Moysen: Obsecro domine mi, ne imponas
nobis hoc peccatum quod stulte cõmisimus,
12 * ne fiat hæc quasi mortua, & ut abortiuum
D quod proijcitur de vulua matris suæ. ecce iã
medium carnis eius deuoratum est a lepra.
13 * Clamauitq. Moyses ad Dominum, dicens:
14 Deus, obsecro, sana eam. * Cui respondit Do-
minus: Si pater eius spuisset in faciem illius,
nonne debuerat saltem septem diebus rubore
suffundi? Separetur septem diebus extra ca
15 stra, & postea reuocabitur. * Exclusa est itaq.
Maria extra castra septem diebus: & popu-
lus non est motus de loco illo, donec reuoca-
ta est Maria.

CAP. XIII.

1 PRofectusq. est populus de Haseroth fixis
A tentorijs in deserto Pharan, * ibique
2 locutus est Dominus ad Moysen, dicens:
3 * Mitte uiros, qui considerent Terram Cha-
naan, quam daturus sum filiis Israel, singulos
4 de singulis tribubus, ex principibus. * Fecit
Moyses quod Dominus imperauerat, de de-
B serto Pharan mittens principes uiros, quorũ
5 ista sunt nomina. * De tribu Ruben, Sam-
6 mua filium Zechur. * De tribu Simeon, Sa-
7 phat filium Huri. * De tribu Iuda, Caleb fi-
8 lium Iephone. * De tribu Issachar, Igal filiũ
9 Ioseph. * De tribu Ephraim, Osee filiũ Nun.
10 * De tribu Beniamin, Phalti filium Raphu.
11 * De tribu Zabulon, Geddiel filium Sodi.
12 * De tribu Ioseph, sceptri Manasse, Gaddi fi-
13 lium Susi. * De tribu Dan, Ammiel, filium
14 Gemmali, * De tribu Aser, Sthur filiũ Mi-
15 chael. * De tribu Nephthali, Nahabi filium
16 Vapsi. * De tribu Gad, Guel filium Machi.
17 * hæc sunt nomina uirorum, quos misit Moy
C ses ad considerandam Terram: uocauitque
18 Osee filium Nun, Iosue. * misit ergo eos
Moyses ad cõsiderandam Terram Chanaan,
& dixit ad eos: Ascendite per meridianã pla-
19 gam. Cumq. veneritis ad montes, * conside-
rate Terram, qualis sit: & populum qui habi
tator est eius, vtrum fortis sit an infirmus: si
20 pauci numero an plures: * ipsa terra, bona an
mala: urbes quales, muratæ an absque muris:
21 * humus, pinguis an sterilis, nemorosa an
absque arboribus. Confortamini, & afferte
nobis de fructibus Terræ. Erat autem tẽpus
quando iam præcoquæ vuæ vesci possunt.
22 * Cumq. ascendissent, explorauerunt Terrã
D a deserto Sin, usque Rohob intrantibus E-
23 math. * Ascenderuntq. ad meridiem, & ue-
nerũt in Hebron, ubi erant Achiman & Sisai

& Tholmai filij Enac. nam Hebron feptem
annis ante Tanim urbem Aegypti cõdita eſt.
24 * ‖ Pergentesq. vſque ad Torrentem botri, ‖ Deut. 1. d.24
abſciderunt palmitem cum vua ſua, quē por-
E tauerunt in vecte duo viri. De malis quoque
25 granatis & de ficis loci illius tulerunt: * qui
appellatus eſt Nehelefcol, id eſt Torrens bo-
tri, eo quòd botrũ portaſſent indi filij Iſrael.
26 * Reuerſiq. exploratores Terræ poſt quadra-
27 ginta dies, omni regione circuita, * venerunt
ad Moyſen & Aaron, & ad omnem cœtum fi-
liorum Iſrael in deſertum Pharan, quod eſt
in Cades. Locutisq. eis & omni multitudini
28 oſtenderunt fructus Terræ: * & narrauerunt,
F dicentes: Venimus in Terram, ad quam miſi-
ſti nos, quæ re vera fluit lacte & melle, vt ex
29 his fructibus cognoſci poteſt: * ſed cultores
fortiſſimos habet, & vrbes grandes atque mu-
30 ratas. Stirpem Enac vidimus ibi. * Amalec
habitat in meridie, Hethæus, & Iebuſæus, &
Amorrēus in montanis: Chananęus vero mo-
ratur iuxta mare & circa fluenta Iordanis.
31 * Inter hæc Caleb compeſcens murmur po-
puli, qui oriebatur contra Moyſen, ait: Aſcen-
G damus, & poſſideamus Terram, quoniam
32 poterimus obtinere eam. * Alij vero, qui fue-
rant cum eo, dicebant: Nequaquam ad hunc
populum valemus aſcendere, quia fortior no
33 bis eſt. * Detraxeruntq. Terræ, quam inſpe-
xerant, apud filios Iſrael, dicentes: Terra, quã
luſtrauimus, deuorat habitatores ſuos: popu-
lus, quem aſpeximus, proceræ ſtaturæ eſt.
34 * Ibi vidimus monſtra quædam filiorum
Enac de genere giganteo: quibus comparati,
quaſi locuſtæ videbamur.

CAP. XIIII.

1 IGitur vociferans omnis turba fleuit no-
2 cte illa, * & murmurati ſunt contra
A Moyſen & Aaron cuncti filij Iſrael, dicentes:
3 * Vtinam mortui eſſemus in Aegypto: & in
hac vaſta ſolitudine vtinam pereamus, & nõ
inducat nos Dominus in Terram iſtam, ne
cadamus gladio, & vxores ac liberi noſtri du-
cantur captiui. Nonne melius eſt reuerti in
4 Aegyptum? * Dixeruntq. alter ad alterum:
Conſtituamus nobis ducem, & reuertamur
5 in Aegyptum. * Quo audito Moyſes & Aa-
ron ceciderunt proni in terram coram omni
6 multitudine filiorum Iſrael. * ‖ At vero Io- ‖ Eccl.46. b.9
ſue filius Nun, & Caleb filius Iephone, qui &
ipſi luſtrauerant terram, ſciderunt veſtimen- Mach.1.
7 ta ſua, * & ad omnem multitudinem filio- f.55.56
B rum Iſrael locuti ſunt: Terra, quam circuiui-
8 mus, valde bona eſt. * ſi propitius fuerit Do-
minus, inducet nos in eam, & tradet humum
9 lacte & melle manantem. * Nolite rebelles
eſſe contra Dominum: neque timeatis popu-
lum terræ huius, quia ſicut panem ita eos poſ-
ſumus deuorare. receſſit ab eis omne præſi-
dium: Dominus nobiſcum eſt, nolite metue-
10 re. * Cumq. clamaret omnis multitudo, &
lapidibus eos vellet opprimere, apparuit glo-
ria Domini ſuper tectum fœderis cunctis fi-
11 lijs Iſrael. * Et dixit Dominus ad Moyſen:
Vſquequo detrahet mihi populus iſte? Quo-
uſque non credent mihi in omnibus ſignis,
12 quæ feci coram eis? * Feriam igitur eos pe-
ſtilentia, atque conſumam: te autem faciam
principem ſuper gentem magnam, & fortio-
13 rem quàm hęc eſt. * Et ait Moyſes ad Domi-
C num: Vt audiant Aegyptij, de quorum me-
14 dio eduxiſti populum iſtum, * & habitato-
res Terræ huius, qui audierunt quòd tu Do-
mine in populo iſto ſis, & facie videaris ad
faciem, ‖ & nubes tua protegat illos, & in ‖ Exo.13. d.21
columna nubis præcedas eos per diem, & in
15 columna ignis per noctem: * quòd occideris
tantam multitudinem quaſi vnum hominē,
16 & dicant: * Non poterat introducere popu-

lum

† Exo. 32. f. 28
lum in terram, pro qua iurauerat: † idcirco
17 occidit eos in solitudine. * Magnificetur er-
go fortitudo Domini sicut iurasti, dicens:
† Psal. 102. b. 8 Exod. 34. a. 6
18 * † Dominus patiens & multæ misericordiæ,
auferens iniquitatem & scelera, nullumq. in-
noxium derelinquens, qui visitas peccata pa-
trum in filios in tertiam & quartam genera-
19 tionem. * Dimitte, obsecro, peccatum populi
D huius secundum magnitudinem misericor-
diæ tuæ, sicut propitius fuisti egredientibus
20 de Aegypto vsque ad locum istum. * Dixitq.
21 Dominus: Dimisi iuxta verbum tuum. * Vi-
uo ego: & implebitur gloria Domini vniuer-
22 sa terra. * Attamen omnes homines qui vi-
derunt maiestatem meam, & signa quæ feci
in Aegypto & in solitudine, & tentauerunt
me iam per decem vices, nec obedierunt voci
† Deut. 1. f. 35
23 meæ, * † non videbunt terram pro qua iura-
ui patribus eorum, nec quisquam ex illis qui
† Ios. 14. b. 6
24 detraxit mihi, intuebitur eam. * † Seruum
meum Caleb, qui plenus alio spiritu secutus
est me, inducam in terram hanc, quam circui-
25 uit: & semen eius possidebit eam. * Quoniam
E Amalecites & Chananæus habitant in valli-
bus. Cras mouete castra, & reuertimini in so-
26 litudinem per viam Maris rubri. * Locutusq.
est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens:
27 * Vsquequo multitudo hæc pessima murmu-
rat contra me? querelas filiorum Israel audi-
28 ui. * Dic ergo eis: Viuo ego, ait Dominus: si-
cut locuti estis audiente me, sic faciam vobis.
† Psal. 105. d. 26 Deut. 1. f. 41
29 * † In solitudine hac iacebunt cadauera vestra.
Omnes qui numerati estis a viginti annis &
30 supra, & murmurastis contra me, * non in-
trabitis Terram, super quam leuaui manum
meam vt habitare vos facerem, præter Ca-
leb filium Iephone, & Iosue filium Nun.
31 * Paruulos autem vestros, de quibus dixistis
quòd prædæ hostibus forent, introducam,
vt videant Terram, quæ vobis displicuit.
32 * Vestra cadauera iacebunt in solitudine.
33 * Filij vestri erunt vagi in deserto annis qua-
draginta, & portabunt fornicationē vestram,
donec consumantur cadauera patrum in de-
34 serto, * iuxta numerum quadraginta dierū,
† Ezec. 4. b. 6
F quibus considerastis Terram: † annus pro
die imputabitur. † Et quadraginta annis re-
† Psal. 94. b. 10
cipietis iniquitates vestras, & scietis vltionē
35 meam: * quoniam sicut locutus sum, ita fa-
ciam omni multitudini huic pessimæ, quæ
consurrexit aduersum me: in solitudine hac
† Iudit. 8. c. 24 1. Cor. 10. b. 10 Heb. 3. d. 17 Iudæ 1. b. 5
36 deficiet, & morietur. * † Igitur omnes viri,
quos miserat Moyses ad contemplandā Ter-
ram, & qui reuersi murmurare fecerant con-
tra eum omnem multitudinem, detrahentes
37 Terræ quòd esset mala, * mortui sunt atque
38 percussi in conspectu Domini. * Iosue autem
filius Nun, & Caleb filius Iephone vixerunt
ex omnibus, qui perrexerant ad consideran-
39 dam Terram. * Locutusq. est Moyses vniuer-
G sa verba hæc ad omnes filios Israel, & luxit
40 populus nimis. * Et ecce mane primo sur-
gentes ascenderunt verticem montis; atque
dixerunt: Parati sumus ascendere ad locum,
de quo Dominus locutus est: quia peccaui-
41 mus. * Quibus Moyses: Cur, inquit, transgre-
dimini verbum Domini, quod vobis non ce-
42 det in prosperum? * † Nolite ascendere: non † Deut. 1. g. 42
enim est Dominus vobiscum: ne corruatis co-
43 ram inimicis vestris. * Amalecites & Chana-
næus ante vos sunt, quorum gladio corruetis,
eo quòd nolueritis acquiescere Domino, nec
44 erit Dominus vobiscum. * At illi contene-
brati ascenderunt in verticē montis. Arca au-
tem testamenti Domini & Moyses non recef-
45 serunt de castris. * Descenditq. Amalecites
& Chananæus, qui habitabat in monte: &
percutiens eos atque concidens, persecutus
est eos vsque Horma.

CAP. XV.

1 LOcutus est Dominus ad Moysen, dicens:
2 * Loquere ad filios Israel, & dices ad
A eos: Cum ingressi fueritis Terram habitatio-
3 nis vestræ, quam ego dabo vobis, * & feceri-
tis oblationem Domino in holocaustum, aut
victimam, vota soluentes, vel sponte offeren-
tes munera, aut in sollemnitatibus vestris
adolentes odorem suauitatis Domino, de bo-
4 bus siue de ouibus: * offeret quicumque im-
molauerit victimam, sacrificium similæ, de-
cimam partem ephi, conspersæ oleo, quod
5 mensuram habebit quartam partem hin: * &
vinum ad liba fundenda eiusdem mensuræ
dabit in holocaustum siue in victimam. Per
6 agnos singulos * & arietes erit sacrificium
similæ duarum decimarum, quæ conspersa sit
7 oleo tertiæ partis hin: * & vinum ad liba-
mentum tertiæ partis eiusdem mensuræ offe-
8 ret in odorem suauitatis Domino. * Quando
B vero de bobus feceris holocaustum aut ho-
stiam, vt impleas votum vel pacificas victi-
9 mas, * dabis per singulos boues similæ tres
decimas conspersæ oleo, quod habeat me-
10 dium mensuræ hin: * & vinum ad liba fun-
denda eiusdem mensuræ in oblationem sua-
11 uissimi odoris Domino. * Sic facies * per
12 singulos boues & arietes & agnos & hœdos.
13 * Tam indigenæ quàm peregrini * eodem ri-
14 tu offerent sacrificia. * Vnum præceptum erit
15 atque iudicium tam vobis quàm aduenis
16 terræ. * Locutus est Dominus ad Moysen, di-
17 cens: * Loquere filijs Israel, & dices ad eos:
18 * Cum veneritis in terram, quam dabo vo-
19 bis, * & comederitis de panibus regionis il-
20 lius, separabitis primitias Domino * de cibis
vestris. Sicut de areis primitias separatis,
21 * ita & de pulmentis dabitis primitiua Do-
22 mino. * Quòd si per ignorantiam prætereri-
tis quidquam horum, quæ locutus est Domi-
23 nus ad Moysen, * & mandauit per eum ad
24 vos, a die qua cœpit iubere & vltra, * obliaq.

fuerit

C. fuerit facere multitudo, offeret vitulum de
armento, holocaustum in odorem suauissi-
mum Domino, & sacrificium eius ac liba, vt
ceremoniæ postulant, hircumq; pro peccato:
25 * & rogabit sacerdos pro omni multitudine
filiorum Israel: & dimittetur eis; quoniam
non sponte peccauerunt, nihilominus offeren
tes incensum Domino pro se & pro peccato
26 atque errore suo: * & dimittetur vniuersæ
plebi filiorum Israel, & aduenis, qui peregri-
nantur inter eos: quoniam culpa est omnis
27 populi per ignorantiam. * Quòd si anima
vna nesciens peccauerit, offeret capram anni-
28 culam pro peccato suo: * & deprecabitur pro
ea sacerdos, quòd inscia peccauerit coram
Domino: impetrabitq; ei veniam, & dimitte-
29 tur illi. * Tam indigenis quàm aduenis vna
lex erit omnium, qui peccauerint ignorantes.
30 * Anima verò, quæ per superbiam aliquid
commiserit, siue ciuis sit ille, siue peregrinus,
(quoniam aduersus Dominum rebellis fuit)
31 peribit de populo suo: * verbum enim Do-
D. mini contempsit, & præceptum illius fecit
irritum: idcirco delebitur, & portabit iniqui-
32 tatem suam. * Factum est autem, cum essent
filij Israel in solitudine, & inuenissent homi-
33 nem colligentem ligna in die Sabbati, * ob-
tulerunt eum Moysi & Aaron & vniuersæ
34 multitudini. * Qui recluserunt eum in carce-
rem, nescientes quid super eo facere deberēt.
35 * Dixitq; Dominus ad Moysen: Morte mo-
riatur homo iste, obruat eum lapidibus om-
36 nis turba extra castra. * Cumq; eduxissent
eum foras, obruerūt lapidibus, & mortuus est
37 sicut præceperat Dominus. * Dixit quoque
38 Dominus ad Moysen: * Loquere filijs Israel,
& dices ad eos | vt faciant sibi fimbrias per
angulos palliorum, ponentes in eis vittas hya | Deu.22. b.12
39 cinthinas: * quas cum viderint, recordentur | Matt.23.
omnium mandatorum Domini, nec sequan- a.5.
tur cogitationes suas & oculos per res varias
40 fornicantes, * sed magis memores præcepto-
rum Domini faciant ea, sintq; sancti Deo suo.
41 * Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos
de terra Aegypti, vt essem Deus vester.

CAP. XVI.

1 ECce autem Core filius Isaar, filij Caath,
A. filij Leui, & Dathan atque Abiron filij
Eliab, Hon quoque filius Pheleth de filijs
2 Ruben, * surrexerunt contra Moysen, alijq;
filiorum Israel ducēti quinquaginta viri pro-
ceres synagogæ, & qui tempore concilij per
3 nomina vocabantur. * | Cumq; stetissent ad- Eccl.45. .22 Iudæ 1. c. 2 .Cor.10 .10
uersum Moysen & Aaron, dixerunt: Sufficiat
vobis, quia omnis multitudo sanctorum est,
& in ipsis est Dominus: Cur eleuamini super
4 populum Domini? * Quod cum audisset
5 Moyses, cecidit pronus in faciem: * locutusq;
ad Core & ad omnem multitudinem: Mane,
inquit, notum faciet Dominus qui ad se per-
tineant, & sanctos applicabit sibi: & quos ele-
6 gerit, appropinquabunt ei. * Hoc igitur faci-
B. te: Tollat vnusquisque thuribula sua, tu Co-
7 re, & omne concilium tuum: * & hausto cras
igne, ponite desuper thymiama coram Do-
mino: & quemcumque elegerit, ipse erit san-
8 ctus: multum erigimini filij Leui. * Dixitq;
9 rursum ad Core: Audite filij Leui: * Nū pa-
rum vobis est quòd separauit vos Deus Israel
ab omni populo, & iunxit sibi, vt seruiretis
ei in cultu tabernaculi, & staretis coram fre-
10 quentia populi, & ministraretis ei? * idcirco
ad se fecit accedere te & omnes fratres tuos
filios Leui, vt vobis etiam sacerdotium ven-
11 dicetis, * & omnis globus tuus stet contra
Dominum? quid est enim Aaron ut murmu-

12 retis contra eum? * Misit ergo Moyses vt vo-
caret Dathan & Abiron filios Eliab. Qui
13 responderunt: Non venimus. * numquid pa-
rum est tibi quòd eduxisti nos de terra, quæ
lacte & melle manabat, vt occideres in deser-
14 to, nisi & dominatus fueris nostri? * Reuera
induxisti nos in terram, quæ fluit riuis lactis
& mellis, & dedisti nobis possessiones agro-
rum & vinearum: an & oculos nostros vis
15 eruere? non venimus. * Iratusq. Moyses val-
C de, ait ad Dominum: Ne respicias sacrificia
eorum: tu scis quòd ne asellum quidem vn-
quam acceperim ab eis, nec afflixerim quem-
16 piam eorum. * Dixitq. ad Core: Tu, & omnis
congregatio tua state seorsum coram Domi-
17 no, & Aaron die crastino separatim. * Tollite
singuli thuribula vestra, & ponite super ea in-
censum, offerentes Domino ducenta quin-
quaginta thuribula: Aaron quoque teneat
18 thuribulum suum. * Quod cum fecissent,
19 stantibus Moyse & Aaron, * & coaceruassent
aduersum eos omnem multitudinem ad
ostium tabernaculi, apparuit cunctis gloria
20 Domini. * Locutusq. Dominus ad Moysen
21 & Aaron, ait: * Separamini de medio con-
gregationis huius, vt eos repente disperdam.
22 * Qui ceciderunt proni in faciem, atque di-
D xerunt: Fortissime Deus spirituum vniuer-
sæ carnis, num vno peccante, contra omnes
23 ira tua desæuiet? * Et ait Dominus ad Moy-
24 sen: * Præcipe vniuerso populo vt separetur
a tabernaculis Core, & Dathan & Abiron.
25 * Surrexitq. Moyses, & abijt ad Dathan &
Abiron: & sequentibus eum senioribus Israel,
26 * & dixit ad turbam: Recedite a tabernaculis
hominum impiorum, & nolite tangere quæ
ad eos pertinent, ne inuoluamini in peccatis
27 eorum. * Cumq. recessissent a tentorijs eorũ
per circuitum, Dathan & Abiron egressi sta-
bant in introitu papilionũ suorum cum vxo-
28 ribus & liberis, omniq. frequentia. * Et ait
Moyses: In hoc scietis, quòd Dominus mise-
rit me vt facere vniuersa quæ cernitis, & non
29 ex proprio ea corde protulerim: * Si cõsueta
hominum morte interierint, & visitauerit eos
E plaga, qua & cæteri visitari solent, non misit
30 me Dominus: * sin autem nouam rem fece-
rit Dominus, vt aperiens terra os suum deglu-
tiat eos & omnia quæ ad illos pertinent, de-
scenderintq. viuentes in infernũ, scietis quòd
31 blasphemauerint Dominum. * Confestim Ps. 105. 17. 18.
igitur vt cessauit loqui, dirupta est terra sub
32 pedibus eorum: * & aperiens os suum, deuo- Deut. 11. 6
rauit illos cum tabernaculis suis, & vniuersa
33 substantia eorum. * descenderuntq. viui in in-
fernum operti humo, & perierunt de medio
34 multitudini. * At vero omnis Israel, qui sta-
bat per gyrum, fugit ad clamorem pereun-
tium, dicens: Ne forte & nos terra degluttiat.
35 * Sed & ignis egressus a Domino, interfecit
ducentos quinquaginta viros, qui offerebant
36 incensum. * Locutusq. est Dominus ad Moy-
37 sen, dicens: * Præcipe Eleazaro filio Aaron sa-
cerdoti vt tollat thuribula quæ iacent in in-
cendio, & ignem huc illucq. dispergat: quo-
38 niam sanctificata sunt * in mortibus peccato-
F rum: producatq. ea in laminas, & affigat alta-
ri, eo quòd oblatum sit in eis incensum Do-
mino, & sanctificata sint, ut cernant ea pro si-
39 gno & monimento filij Israel. * Tulit ergo
Eleazar sacerdos thuribula ænea, in quibus
obtulerant hi quos incendium deuorauit, &
40 produxit ea in laminas, affigẽs altari: * vt ha-
berent postea filij Israel, quibus cõmoneren-
tur, ne quis accedat alienigena, & qui non est
de semine Aaron ad offerendum incensum
Domino, ne patiatur sicut passus est Core, &
omnis cõgregatio eius, loquente Domino ad
41 Moysen. * Murmurauit autem omnis multi-
tudo filiorum Israel sequenti die cõtra Moy-
sen & Aaron, dicens: Vos interfecistis populũ
42 Domini. * Cumq. oriretur seditio, & tumul-
43 tus increscerent, * Moyses & Aaron fugerunt
G ad tabernaculum fœderis. Quod, postquam
ingressi sunt, operuit nubes, & apparuit gloria
44 Domini. * Dixitque Dominus ad Moysen.
45 * Recedite de medio huius multitudinis, etiã
nunc delebo eos. Cumq. iacerent in terra,
46 * dixit Moyses ad Aaron: Tolle thuribulum,
& hausto igne de altari, mitte incensum desu-
per, perges cito ad populum ut roges pro eis:
iam enim egressa est ira a Domino, & pla-
47 ga desæuit. * Quod cum fecisset Aaron, & cu-
currisset ad mediam multitudinẽ, quam iam
48 uastabat incendium, obtulit thymiama: * &
stans inter mortuos ac viuentes, pro populo
49 deprecatus est, & plaga cessauit. * Fuerunt
autem qui percussi sunt, quattuordecim mil-
lia hominum, & septingenti, absque his qui
50 perierant in seditione Core. * Reuersusq. est
Aaron ad Moysen ad ostium tabernaculi fœ-
deris postquam quieuit interitus.

CAP. XVII.

1 ET locutus est Dominus ad Moysen, dicẽs:
2 * Loquere ad filios Israel, & accipe ab eis
A virgas singulas per cognationes suas, a cunctis
principibus tribuũ, uirgas duodecim, & uniu-
3 cuiusque nomen superscribes virgæ suæ. * no-
men autem Aaron erit in tribu Leui, & una
virga cunctas seorsum familias continebit.
4 * ponesq. eas in tabernaculo fœderis coram
B testimonio, ubi loquar ad te. * quem ex his
5 elegero, germinabit virga eius: & cohibebo
a me querimonias filiorum Israel, quibus cõ-
6 tra uos murmurant. * Locutusq. est Moy-
ses ad filios Israel: & dederunt ei omnes prin-
cipes uirgas per singulas tribus: fueruntque
7 virgæ duodecim absque uirga Aaron. * Quas
C cum posuisset Moyses coram Domino in ta-
8 bernaculo testimonij: * sequẽti die regressus
inuenit germinasse uirgam Aaron in domo

Leui: & turgentibus gemmis eruperant flo-
res,qui, folijs dilatatis, in amygdalas defor-
9 mati sunt. * Protulit ergo Moyses omnes vir
gas de conspectu Dñi ad cunctos filios Israel:
videruntq. & receperunt singuli virgas suas.
10 * Dixitq. Dominus ad Moysen: ‖Refer vir-
D gam Aaron in tabernaculum testimonij, ‖ vt
seruetur ibi in signum rebelliũ filiorũ Israel,
& quiescant querelæ eorum a me, ne morian
11 tur. * Fecitq. Moyses sicut præceperat Domi
12 nus. * Dixerunt autem filij Israel ad Moy-
sen: Ecce cõsumpti sumus, omnes periuimus.
13 * quicumq. accedit ad tabernaculum Domi-
ni, moritur. num vsque ad internecionem
cuncti delendi sumus.

C A P. XVIII.

1 D Ixitq. Dñs ad Aaron: Tu, & filij tui, &
A domus patris tui tecũ portabitis iniqui-
tatem Sanctuarij: & tu & filij tui simul susti
2 nebitis peccata sacerdotij uestri. * sed & fra-
tres tuos de tribu Leui, & sceptrum patris tui
sume tecum, præstoq. sint, & ministrent tibi:
tu autem & filij tui ministrabitis in taberna-
3 culo testimonij. * Excubabuntque Leuitę ad
præcepta tua, & ad cuncta opera tabernaculi:
ita dumtaxat, vt ad vasa Sanctuarij & ad al-
tare non accedant, ne & illi moriantur, & vos
4 pereatis simul. * sint autem tecum, & excu-
bent in custodijs tabernaculi, & in omnib. cere
monijs eius. Alienigena nõ miscebitur vobis.
5 * Excubate in custodia Sanctuarij, & in mini
sterio altaris: ne oriatur indignatio super fi-
6 lios Israel. * Ego dedi vobis fratres vestros
Leuitas de medio filiorum Israel, & tradidi
donum Domino, vt seruiant in ministerijs ta-
7 bernaculi eius. * Tu autẽ & filij tui custodite
B sacerdotium vestrum: & omnia quæ ad cul-
tum altaris pertinẽt, & intra uelum sunt, per
sacerdotes administrabuntur. si quis externus
8 accesserit, occidetur. * Locutusq. est Dñs ad
Aarõ: Ecce dedi tibi custodiam primitiarum
mearum. Oĩa quę sanctificantur a filijs Israel,
tradidi & tibi filijs tuis pro officio sacerdotali
9 legitima sempiterna. * Hæc ergo accipies de
his, quæ sanctificãtur & oblata sunt Dño. Om
nis oblatio, & sacrificiũ, & quidquid pro pec-
cato atque delicto redditur mihi, & cedit in
Sancta sanctorum, tuum erit, & filiorum tuo-
10 rum. * In Sanctuario comedes illud: mares
tantum edent ex eo, quia cõsecratum est tibi.
11 * Primitias autem, quas vouerint & obtule-
rint filij Israel, tibi dedi, & filijs tuis, ac filia-
bus tuis iure perpetuo. qui mundus est in do
12 mo tua, vescetur eis. * Omnem medullã olei,
& vini, ac frumenti, quidquid offerunt primi
13 tiarum Domino tibi dedi. * Vniuersa frugũ
initia, quas gignit humus, & Domino depor-
tantur, cedent in usus tuos: qui mundus est in
14 domo tua, uescetur eis. * Omne quod ex uo-
15 to reddiderint filij Israel, tuum erit. * Quid-
quid primum erumpit e vulua cunctæ carnis,
C quam offerunt Domino, siue ex hominibus,
siue de pecoribus fuerit, tui iuris erit: ita dum
taxat, vt pro hominis primogenito pretium
accipias, & omne animal quod immundum
16 est, redimi facias, * cuius redemptio erit post
vnum mensem, siclis argenti quinque, ponde
re Sanctuarij. ‖ Siclus viginti obolos habet. ‖ Sup. 3.
17 * Primogenitum autem bouis, & ouis & ca- g.48
præ non facies redimi, quia sanctificata sunt Exod. 30.
Domino. sanguinem tantum eorum fundes b.13
super altare, & adipes adolebis in suauissimũ Leui. 27.
18 odorem Dño. * Carnes vero in vsum tuum c.25
cedent, sicut pectusculum consecratum, & ar- Ezec. 45.
19 mus dexter, tua erũt. * Omnes primitias San d.12
ctuarij, quas offerunt filij Israel Domino, ti-
bi dedi & filijs, ac filiabus tuis iure perpetuo.
Pactum salis est sempiternum coram Domi-
20 no, tibi ac filijs tuis. * Dixitque Dominus ad
Aaron: In terra eorum nihil possidebitis, nec
habebitis partẽ inter eos, ego pars & heredi-
21 tas tua in medio filiorum Israel. * Filijs au-
tem Leui dedi omnes decimas Israelis in pos
sessionem pro ministerio quo seruiunt mihi
22 in tabernaculo fœderis: * vt non accedant vl
tra filij Israel ad tabernaculum, nec commit
23 tant peccatum mortiferum, * solis filijs Le-
D ui mihi in tabernaculo seruientibus, & por-
tantibus peccata populi, legitimum sempi-
ternum erit in generationibus vestris. ‖ Ni- ‖ Deu. 18.
24 hil aliud possidebunt, * decimarum oblatio- a.1
ne contenti, quas in vsus eorum & necessaria
25 separaui. * Locutusq. est Dominus ad Moy-
26 sen, dicens: * Præcipe Leuitis, atq. denuncia:
Cum acceperitis a filijs Israel decimas, quas
dedi vobis, primitias earum offerte Domino,
27 id est, decimam partem decimæ, * vt repute-
tur uobis in oblationem primitiuorum, tam
28 de areis quam de torcularibus: * & uniuersis
quorum accipitis primitias, offerte Domino,
29 & date Aaron sacerdoti. * Omnia quæ offere
tis ex decimis. & in donaria Domini separabi
30 tis, optima & electa erunt. * Dicesq. ad eos:
Si præclara & meliora quęque obtuleritis ex
decimis, reputabitur uobis quasi de area &
31 torculari dederitis primitias: * & comedetis
eas in omnibus locis uestris, tam uos quàm fa
miliæ uestræ: quia pretium est pro ministe-
rio, quo seruitis in tabernaculo testimonij.
32 * Et non peccabitis super hoc, egregia uobis
& pinguia reseruantes ne polluatis oblatio-
nes filiorum Israel, & moriamini.

C A P. XIX.

1 L Ocutusq. est Dominus ad Moysen & Aa-
2 ron, dicens: * Ista est religio uictimæ, quã
A cõstituit Dñs. Præcipe filijs Israel, ut adducãt
ad te uaccam rufam ætatis integræ, in qua
3 nulla sit macula, nec portauerit iugum: * tra
detisq. eam Eleazaro sacerdoti. ‖ qui eductã ‖ Heb. 13.
extra castra, immolabit in conspectu omniũ: b.11

& tin-

4 * & tingens digitum in sanguine eius, asper-
get contra fores tabernaculi septem uicibus,
5 * combureturque eam cunctis uidentibus, tam
pelle & carnibus eius quàm sanguine & fimo
6 flammæ traditis.* Lignum quoque cedrinũ,
& hyssopum, coccumque bis tinctum sacer-
dos mittet in flammam, quæ uaccam vorat.
7 *Et tunc demũ, lotis vestibus & corpore suo,
B ingredietur in castra, commaculatusque erit
8 vsque ad vesperum. * Sed & ille, qui combus-
serit eam, lauabit uestimenta sua, & corpus, &
9 immundus erit vsque ad uesperum. * Colli-
get autem vir mundus cineres vaccæ, & ef-
fundet eos extra castra in loco purissimo, ut
sint multitudini filiorum Israel in custodiã,
& in aquam aspersionis: quia pro peccato vac
10 ca combusta est.* Cumque lauerit qui uaccæ
portauerat cineres, vestimenta sua, immun-
dus erit vsque ad vesperum. Habebunt hoc
filij Israel & aduenæ, qui habitant inter eos,
11 sanctum iure perpetuo. * Qui tetigerit cada-
uer hominis, & propter hoc septem diebus
12 fuerit immundus: * aspergetur ex hac aqua
C die tertio & septimo, & sic mundabitur. Si
die tertio aspersus non fuerit, septimo non po
13 terit emundari. * Omnis qui tetigerit huma-
næ animæ morticinum, & aspersus hac com
mistione non fuerit, polluet tabernaculum
Domini, & peribit ex Israel: quia aqua ex-
piationis non est aspersus, immundus erit, &
14 manebit spurcitia eius super eum. * Ista est
lex hominis qui moritur in tabernaculo: Om
nes qui ingrediuntur tentorium illius, & vni-
uersa vasa quæ ibi sunt, polluta erunt septem
15 diebus. * Vas, quod non habuerit opercu-
lum, nec ligaturam desuper, immundum e-
16 rit. * Si quis in agro tetigerit cadauer occisi
hominis, aut per se mortui, siue os illius, vel
sepulchrum, immundus erit septem diebus.
17 * Tollentque de cineribus combustionis at-
que peccati, & mittent aquas viuas super eos
18 in vas. * in quibus cum homo mundus tin-
D xerit hyssopum, asperget ex eo omne tento-
rium, & cunctam supellectilem, & homi-
19 nes huiuscemodi contagione pollutos: * at-
que hoc modo mũdus lustrabit immundum
tertio & septimo die. expiatusque die septi-
mo, lauabit & se & vestimenta sua, & immun
20 dus erit vsque ad vesperum. * Si quis hoc ri-
tu non fuerit expiatus, peribit anima illius
de medio Ecclesiæ: quia sanctuarium Do-
mini polluit, & non est aqua lustrationis a-
21 spersus. * erit hoc præceptum legitimum
sempiternum. Ipse quoque qui aspergit a-
quas, lauabit uestimenta sua: Omnis qui te-
tigerit aquas expiationis, immundus erit vs-
22 que ad uesperum. * Quidquid tetigerit im-
mundus, immundum faciet: & anima, quæ
horum quippiam tetigerit, immunda erit vs
que ad vesperum.

CAP. XX.

1 Veneruntque filij Israel, & omnis multi-
A tudo in desertum Sin, mense primo: &
mansit populus in Cades. Mortuaque est ibi
2 Maria, & sepulta in eodem loco. * Cumque
indigeret aqua populus, conuenerunt aduer-
3 sum Moysen & Aaron: * & versi in seditio-
nem, dixerunt. Vtinam perijssemus inter
4 fratres nostros coram Domino. * ‖ Cur edu- ‖ Exo.17.
xistis Ecclesiam Domini in solitudinem, ut b.3
5 & nos & nostra iumenta moriamur?* Quare
nos fecistis ascendere de Aegypto, & adduxi-
stis in locum istum pessimum, qui seri non po
test, qui nec ficum gignit, nec uineas, nec ma-
logranata, insuper & aquam non habet ad
6 bibendum? * Ingressusque Moyses & Aa-
ron, dimissa multitudine, tabernaculum fœ-
deris, corruerunt proni in terram, clamaue-
runtque ad Dominum, atque dixerunt: Do-
mine Deus audi clamorem huius populi, &
aperi eis thesaurum tuum fontem aquæ ui-
B uæ, ut satiati, cesset murmuratio eorum. Et
7 apparuit gloria Domini super eos. * Locu-
8 tusque est Dominus ad Moysen, dicens:* Tol
le uirgam, & congrega populum, tu & Aaron
frater tuus, & loquimini ad petram coram
eis, & illa dabit aquas. Cumque eduxeris a-
quam de petra, bibet omnis multitudo & iu-
9 menta eius. * ‖ Tulit igitur Moyses virgam, ‖ Exo.17.
quæ erat in conspectu Domini, sicut præcepe b.5.6
10 rat ei, * congregata multitudine ante petrã, Sap. 11.a.
dixitque eis: Audite rebelles & increduli: ‖ 4
Num de petra hac vobis aquam poterimus ‖ Psal. 77.
11 eijcere? * Cumque eleuasset Moyses manũ, b.23
percutiẽs virga bis silicem, egressæ sunt aquæ 1. Cor.10.
largissimæ, ita vt populus biberet & iumenta. a.4
12 * Dixitque Dominus ad Moysen, & Aaron: ‖ Deut.1.
‖ Quia non credidistis mihi, vt sanctificare- f.37
tis me coram filijs Israel, non introducetis
13 hos populos in terram, quam dabo eis.* Hæc
est aqua contradictionis, ubi iurgati sunt filij
C Israel contra Dominum, & sanctificatus est
14 in eis.* Misit interea nuncios Moyses de Ca-
des ad regem Edom, qui dicerent: Hæc man-
dat frater tuus Israel: Nosti omnem laborẽ,
15 qui apprehendit nos, * quo modo descende-
rint patres nostri in Aegyptum, & habitaue-
rimus ibi multo tempore, affixerintque nos
16 Aegyptij, & patres nostros: * & quo modo
clamauerimus ad Dñm, & exaudierit nos, mi
seritq. angelũ, qui eduxerit nos de Aegypto.
Ecce in vrbe Cades, quæ est in extremis finib.
17 tuis, positi, * obsecramus vt nobis transire li-
ceat per terrã tuã. Non ibimus per agros, nec
per uineas, non bibemus aquas de puteis tuis,
sed gradiemur uia publica, nec ad dextrã, nec
ad sinistram declinantes, donec transeamus
18 terminos tuos. * Cui respondit Edom: Non
transibis per me, alioquin armatus occurram
19 tibi.* Dixeruntq. filij Israel: Per tritã gradie-

mur uiam : & si biberimus aquas tuas nos &
pecora nostra, dabimus quod iustum est: nul-
la erit in pretio difficultas', tantum velociter
20 transeamus. * At ille respondit: Non transi-
bis. Statimq. egressus est obuius, cum infini-
21 ta multitudine, & manu forti, * nec voluit ac
quiescere deprecanti, vt cõcederet transitum
D per fines suos. quam ob rem diuertit ab eo
22 Israel. * Cumque castra mouissent de Cades,
uenerunt in montem Hor, qui est in finibus
23 terræ Edom: * vbi locutus est Dñs ad Moy-
24 sen: * Pergat, inquit, Aaron ad populos suos:
non enim intrabit Terram, quam dedi filijs
Israel, eo quòd incredulus fuerit ori meo, ad
25 Aquas contradictionis. * ‖ Tolle Aaron & fi- ‖ Inf. 33.
lium eius cum eo, & duces eos in monté Hor. c.38
26 * Cumq. nudaueris patrem ueste sua, indues Deut. 32.
ea Eleazarum filiũ eius: Aaron colligetur, & g.50
27 morietur ibi. * Fecit Moyses ut præceperat
Dominus: & ascenderunt in montem Hor co
28 ram omni multitudine. * Cumq. Aaron spo
liasset uestibus suis, induit eis Eleazarum fi-
29 lium eius. * Illo mortuo in mõtis supercilio,
30 descendit cũ Eleazaro. * Omnis autem mul-
titudo uidens occubuisse Aaron, fleuit super
eo triginta diebus per cunctas familias suas.

CAP. XXI.

1 QVod cum audisset Chananęus rex Arad,
A qui habitabat ad meridiem, venisse sci-
licet Israel per exploratorum viam,
pugnauit contra illum, & victor existens, du-
2 xit ex eo prædã. * At Israel voto se Dño obli-
gans, ait: Si tradideris populum istum in ma
3 nu mea, delebo vrbes eius. * Exaudiuitq. Do
minus preces Israel, & tradidit Chananęum,
quem ille interfecit subuersi vrbibus eius: &
vocauit nomen loci illius Horma, id est, ana-
4 thema. * Profecti sunt autem & de monte
Hor, per viam, quę ducit ad Mare rubrum, vt
circumirent terram Edom. Et tædere cœpit
5 populum itineris ac laboris: * locutusq. con-
tra Deum & Moysen, ait: Cur eduxisti nos de
Aegypto, vt moreremur in solitudine? Deest
panis, non sunt aquæ: anima nostra iam nau
‖ Sap. 16. a.5 6 seat super cibo isto leuissimo. * ‖ Quamobré
misit Dominus in populũ ignitos serpentes,
1. Cor. 10. b.9 ad quorum plagas & mortes plurimorum,
Iudith 8. c.21 7 * venerunt ad Moysen, atq. dixerunt: Pecca-
uimus, quia locuti sumus contra Dominum
& te: ora vt tollat a nobis serpentes. Orauitq.
8 Moyses pro populo, * & locutus est Dñs ad
C eum: ‖ Fac serpentem æneum, & pone eum
pro signo: qui percussus aspexerit eum, viuet.
9 * Fecit ergo Moyses SERPENTEM
AENEVM, & posuit eum pro signo, qué
10 cum percussi aspicerent, sanabantur. * Profe-
ctiq. filij Israel castrametati sunt in Oboth.
11 * Vnde egressi fixere tentoria in Ieabarim, in
solitudine, quæ respicit Moab contra orienta
12 lem plagam. * Et inde mouentes, venerunt
13 ad Torrentem Zared. * quem relinquẽtes ca-
strametati sunt cõtra Arnon, quę est in deser-
to, & prominet in finibus Amorrhæi. ‖ siqui ‖ Iud. 11.
dem Arnon terminus est Moab, diuidés Moa c.18
14 bitas & Amorrhæos: * Vnde dicitur in libro
D bellorum Dñi: Sicut fecit in Mari rubro, sic
15 faciet in torrentibus Arnon. * Scopuli torren
tium inclinati sunt, vt requiescerent in Ar, &
16 recumberent in finibus Moabitarum. * Ex
eo loco apparuit puteus, super quo locutus
est Dñs ad Moysen: Cõgrega populum, & da
17 bo ei aquam. * Tunc cecinit Israel carmen:
18 istud: Ascendat puteus. Cõcinebant: * Puteus,
quem foderunt principes, & parauerũt duces
multitudinis in datore legis, & in baculis
19 suis. De solitudine, Matthana. * De Mattha-
20 na in Nahaliel: de Nahaliel, in Bamoth. * De

Bamoth, vallis est in regione Moab, in verti-
E ce Phasga, quod respicit contra desertum.
¶ Deut. 2. 21 * ¶ Misit autem Israel nuncios ad Sehon regẽ
c.26 22 Amorrhæorum, dicens: * Obsecro vt transire
¶ Iudic. 11. mihi liceat per terram tuam: non declinabi-
d.20, mus in agros & vineas, nõ bibemus aquas ex
puteis, via regia gradiemur, donec trãseamus
23 terminos tuos. * Qui cõcedere noluit vt tran
siret Israel per fines suos: quin potius exercitu
congregato, egressus est obuiam in desertum,
& venit in Iasa, pugnauitque contra eum.
¶ Amos 2. 24 * ¶ A quo percussus est in ore gladij, & posses
c.9 sa est terra eius ab Arnon vsq. Ieboc, & filios
Psal. 134. Ammon: quia forti præsidio tenebantur ter
c.10 25 mini Ammonitarum. * Tulit ergo Israel om
nes ciuitates eius, & habitauit in vrbibus A-
F morrhæi, in Hesebon scilicet, & viculis eius.
26 * Vrbs Hesebon fuit Sehon regis Amorrhæi,
qui pugnauit cõtra regem Moab: & tulit om-
nem terram, quæ ditionis illius fuerat, vsque
27 Arnon. * Idcirco dicitur in Prouerbio: Veni-
te in Hesebon, ædificetur, & construatur ciui-
28 tas Sehon: * Ignis egressus est de Hesebon,
flãma de oppido Sehon, & deuorauit Ar Moa
bitarum, & habitatores excelsorum Arnon.
29 * ¶ Væ tibi Moab, peristi popule Chamos: De- ¶ Iudi. 11.
dit filios eius in fugã, & filias in captiuitatem c.53
30 regi Amorrhæorum Sehon. * Iugum ipsorũ 3. Reg. 11.
disperijt ab Hesebon vsq. Dibõ, lassi peruene b. 7
31 runt in Nophe, & vsq. Medaba. * Habitauit
32 itaque Israel in terra Amorrhæi. * Misitque
G Moyses qui explorarent Iazer: cuius ceperũt
33 viculos, & posederunt habitatores. * ¶ Verte ¶ Deut. 3.
runtq. se, & ascenderunt per viã Basan, & oc- a.3.29.b.7
currit eis Og rex Basan cũ omni populo suo,
34 pugnaturus in Edrai. * Dixitq. Dñs ad Moy
sen: Ne timeas eum, quia in manu tua tradidi
illum, & oẽm populum, ac terrã eius: faciesq.
illi sicut fecisti Sehon regi Amorrhæorũ habi
35 tatori Hesebon. * Percusserunt igitur & hunc
cũ filijs suis, vniuersumq. populũ eius vsque
ad internecionem, & posederunt terrã illius.

CAP. XXII.

1 PRofectiq. castrametati sunt in campestri-
A bus Moab, vbi trans Iordanem Iericho si-
¶ Ios. 24. 2 ta est. * ¶ Videns autem Balac filius Sephor
b.9. 3 oia quæ fecerat Israel Amorrhæo, * & quòd
pertimuissent eum Moabitæ, & impetũ eius
4 ferre nõ possent, * dixit ad maiores natu Ma
dian: Ita delebit hic populus omnes, qui in
nostris finibus commorãtur, quo modo solet
bos herbas vsque ad radices carpere. Ipse erat
5 eo tempore rex in Moab. * ¶ Misit ergo nun-
cios ad Balaam filium Beor ariolum, qui ha-
bitabat super flumẽ terræ filiorum Ammon,
vt uocarent eum, & dicerent. Ecce egressus est
B populus ex Aegypto, qui operuit superficiem
6 terræ, sedens contra me. * Veni igitur, & ma
ledic populo huic, quia fortior me est: siquo
modo possim percutere & eijcere eum de ter
ra mea: noui enim quòd benedictus sit cui be
nedixeris, & maledictus in quem maledicta
7 congesseris. * Perrexeruntq. seniores Moab,
& maiores natu Madian, habentes diuinatio-
nis pretium in manibus. Cumq. venissent ad
Balaam, & narrassent ei omnia uerba Balac:
8 * ille respõdit: Manete hic nocte, & responde
bo quidquid mihi dixerit Dominus. Manen-
C tibus illis apud Balaam, uenit Deus, & ait ad
9 eum: * Quid sibi uolunt homines isti apud te?
10 * Respondit: Balac filius Sephor rex Moabi-
11 tarum misit ad me, * dicens: Ecce populus
qui egressus est de Aegypto, operuit superfi-
ciem terræ: veni, & maledic ei, si quo modo
12 possim pugnans abigere eum. * Dixitq. Deus
ad Balaam: Noli ire cum eis, neq. maledicas
13 populo: quia benedictus est. * Qui mane con-

surgens dixit ad principes: Ite in terram ue
stram, quia prohibuit me Dñs uenire nobis-
14 cum. * Reuersi principes dixerunt ad Balac:
15 Noluit Balaam uenire nobiscum. * Rursum
ille multo plures & nobiliores quàm ante mi
16 serat, misit. * Qui cum uenissent ad Balaam,
dixerunt: Sic dicit Balac filius Sephor: Ne
17 cuncteris venire ad me: * paratus sum hono-
D rare te, & quidquid uolueris dabo tibi: veni,
18 & maledic populo isti. * Respondit Balaam:
‖ Si dederit mihi Balac plenam domum suã
argenti & auri, non potero immutare uer-
bum Domini Dei mei, ut uel plus, uel minus
19 loquar. * Obsecro ut hic maneatis etiam hac
nocte, & scire queam quid mihi rursum re-
20 spõdeat Dominus. * Venit ergo Deus ad Ba-
laam nocte, & ait ei: Si uocare te uenerunt ho
mines isti, surge, & uade cum eis: ita dumta-
21 xat, ut quod tibi pręcepero, facias. * Surrexit
Balaam mane, & strata asina sua profectus est
22 cum eis. * ‖ Et iratus est Deus. Stetitque an-
gelus Domini in uia contra Balaam, qui insi-
debat asinæ, & duos pueros habebat secum.
23 * Cernens asina angelum stantem in uia, eua
E ginato gladio, auertit se de itinere, & ibat per
agrum. Quam cum uerberaret Balaam, &
24 uellet ad semitam reducere, * stetit ange-
lus in angustijs duarum maceriarum, qui-
25 bus uineæ cingebantur. * Quem uidens asina,
iunxit se parieti, & attriuit sedentis pedẽ. At
26 ille iterũ uerberabat eam: * & nihilominus
angelus ad locum angustũ transiens, ubi nec
ad dexteram, nec ad sinistram poterat declia-
27 re, obuius stetit. * Cumq. uidisset asina stan
tem angelũ, concidit sub pedibus sedentis, qui
iratus, uehementius cędebat fuste latera eius.
28 * Aperuitq. Dñs os asinæ, & locuta est: Quid
feci tibi? cur percutis me? ecce iam tertio?
29 * Respondit Balaam: Quia commeruisti, &
F illusisti mihi: utinam haberem gladium, ut
30 te percuterem. * Dixit asina: Nonne animal
tuum sum, cui semper sedere consueuisti usq.
in præsentem diem? dic quid simile unquam
31 fecerim tibi. At ille ait: Numquam. * Proti-
nus aperuit Dominus oculos Balaã, & uidit
angelum stantẽ in uia euaginato gladio, ado-
32 rauitq. eum pronus in terram. * Cui angelus:
Cur, inquit, tertiò uerberas asinam tuã? Ego
ueni ut aduersarer tibi, quia peruersa est uia
33 tua, mihiq. contraria: * & nisi asina declinas-
set de uia, dans locum resistẽti, te occidissem,
34 & illa uiueret. * Dixit Balaam: Peccaui, ne-
sciens quòd tu stares contra me: & nunc si di-
35 splicet tibi ut uadã, reuertar. * Ait Angelus:
Vade cum istis, & caue ne aliud quàm præce-
pero tibi loquaris. Iuit igitur cum principi-
36 bus. * Quod cum audisset Balac, egressus est
G in occursum eius in oppido Moabitarũ, quod
37 situm est in extremis finibus Arnon. * Dixit-
que ad Balaam: Misi nuncios ut uocarem te,
cur nõ statim uenisti ad me? an quia merce-
38 dem aduẽtui tuo reddere nequeo? * Cui ille
respondit: Ecce adsum: numquid loqui pote-
ro aliud, nisi quod Deus posuerit in ore meo?
39 * Perrexerunt ergo simul, & uenerunt in ur-
bem, quæ in extremis regni eius finibus erat.
40 * Cumq. occidisset Balac boues & oues, misit
ad Balaam, & principes qui cum eo erãt, mu-
41 nera. * Mane autẽ facto duxit eum ad excelsa
Baal, & intuitus est extremam partẽ populi.

CAP. XXIII.

1 Dixitq. Balaam ad Balac: Aedifica mihi
A hic septem aras, & para totidem uitulos,
2 eiusdemque numeri arietes. * Cumq. fecisset
iuxta sermonẽ Balaam, imposuerũt simul ui
3 tulum & arietem super aram. * Dixitq. Ba-
lam ad Balac: Sta paulisper iuxta holocaustũ

tuum, donec vadã, si forte occurrat mihi Do-
minus, & quodcumque imperauerit, loquar
4 tibi. * Cumque abijsset velociter, occurrit illi
Deus. Locutusq. ad eum Balaam: Septem, in
quit, aras erexi, & imposui vitulum & arietẽ
5 desuper. * Dominus autem posuit verbum in
ore eius, & ait: Reuertere ad Balac, & hæc lo-
6 queris. * Reuersus inuenit stantem Balac iux
ta holocaustũ suum, & omnes principes Moa
7 bitarum: * assumpta que parabola sua, dixit:
De Aram adduxit me Balac rex Moabitarũ,
de montibus Orientis: Veni, inquit, & maledic
8 Iacob: propera, & detestare Israel. * Quo-
B modo maledicam, cui non maledixit Deus?
Qua ratione detester, quem Dominus nõ de-
9 testatur? * De summis silicibus videbo eum,
& de collibus considerabo illũ. Populus solus
habitabit, & inter gentes non reputabitur.
10 * Quis dinumerare possit puluerem Iacob,
& nosse numerum stirpis Israel? Moriatur
anima mea morte iustorum, & fiant nouissi-
11 ma mea horum similia. * Dixitq. Balac ad
Balaam: Quid est hoc quod agis? Vt maledi-
ceres inimicis meis vocaui te: & tu econtrario
12 benedicis eis. * Cui ille respõdit: Num aliud
possum loqui, nisi quod iusserit Dominus?
13 * Dixit ergo Balac: Veni mecum in alterum
locum vnde partem Israel videas, & totum
14 videre non possis, inde maledicito ei. * Cum-
que duxisset eum in locum sublimem, super
verticem montis Phasga, ædificauit Balaam
septem aras, & impositis supra vitulo atque
15 ariete, * dixit ad Balac: Sta hic iuxta holocau
C stum tuum, donec ego obuius pergam.
16 * Cui cum Dominus occurrisset, posuitq.
verbum in ore eius, ait: Reuertere ad Balac, &
17 hæc loqueris ei. * Reuersus inuenit eum stan
tem iuxta holocaustũ suũ, & principes Moa-
bitarum cum eo. Ad quẽ Balac: Quid, inquit,
18 locutus est Dominus? * At ille assumpta pa-
rabola sua, ait: Sta Balac, & ausculta, audi fili
19 Sephor: * Non est Deus quasi homo, vt men
tiatur: nec vt filius hominis, vt mutetur. Di-
xit ergo, & non faciet? locutus est, & non im-
20 plebit? * Ad benedicendum adductus sum,
21 benedictionem prohibere non valeo. * Non
est idolum in Iacob, nec videtur simulachrũ
in Israel. Dominus Deus eius cum eo est, &
22 clangor victoriæ regis in illo. * ‖ Deus edu- ‖ Inf. 24. b. 8
D xit illum de Aegypto, cuius fortitudo simi-
23 lis est rhinocerotis. * Non est augurium in
Iacob, nec diuinatio in Israel. Temporibus
suis dicetur Iacob & Israeli quid operatus sit
24 Deus. * Ecce populus vt leæna consurget, &
quasi leo erigetur: non accubabit donec de-
uoret prædam, & occisorum sanguinẽ bibat.
25 * Dixitq. Balac ad Balaam: Nec maledicas
26 ei, nec benedicas. * Et ille ait: Nonne dixi ti-
bi quod quidquid mihi Deus imperaret, hoc
27 facerem? * Et ait Balac ad eum: Veni, & du-
cam te ad alium locum: si forte placeat Deo
28 vt inde maledicas eis. * Cumq. duxisset eum
super verticem montis Phogor, qui respicit
29 solitudinem, * dixit ei Balaam: Aedifica mi-
hi hic septem aras, & para totidem vitulos,
30 eiusdemque numeri arietes. * Fecit Balac vt
Balaam dixerat: imposuitque vitulos & arie-
tes per singulas aras.

CAP. XXIIII.

1 Cvmq. vidisset Balaam quòd placeret Do
A mino vt benediceret Israeli, nequaquam
abijt vt ante perrexerat, vt augurium quære-
ret: sed dirigens contra desertum vultum
2 suum, * & eleuans oculos, vidit Israel in ten-
torijs commorantem per tribus suas: & ir-
3 ruente in se spiritu Dei, * assumpta parabola

ait: Dixit Balaã filius Beor: dixit homo, cuius
4 obturatus est oculus: * dixit auditor sermo-
num Dei, qui visionem Omnipotentis intui-
tus est, qui cadit, & sic aperiuntur oculi eius:
5 * Quàm pulchra tabernacula tua Iacob, &
6 tentoria tua Israel? * vt valles nemorosæ, vt
horti iuxta fluuios irrigui, vt tabernacula quę
7 fixit Dñs, quasi cedri prope aquas. * Fluita-
B qua de situla eius, & semẽ illius erit in aquas
multas. Tolletur propter Agag, rex eius, & au
8 feretur regnum illius. * Deus eduxit illum
de Aegypto, | cuius fortitudo similis est rhi | Sup. 23. d.22
nocerotis. Deuorabunt gentes hostes illius, os
saq. eorum confringent, & perforabunt sa-
9 gittis. * Accubans dormiuit vt leo, & quasi
leæna, quam suscitare nullus audebit. Qui be-
nedixerit tibi, erit & ipse benedictus: qui ma-
10 ledixerit, in maledictione reputabitur. * Ira-
tusq. Balac contra Balaam, complosis mani-
bus ait: Ad maledicendum inimicis meis vo-
caui te, quibus econtrario tertio benedixisti:
11 * reuertere ad locum tuum. Decreueram qui
dem magnifice honorare te, sed Dominus pri
12 uauit te honore disposito. * Respondit Ba-
C laam ad Balac: Nonne nuncijs tuis, quos mi
13 sisti ad me, dixi: * | Si dederit mihi Balac | Sup. 22. d.18
plenam domum suam argenti & auri, nõ po-
tero præterire sermonem Domini Dei mei,
vt vel boni quid, vel mali proferam ex corde
meo: sed quidquid Dominus dixerit, hoc lo-
14 quar? * Veruntamen pergens ad populum
meum, dabo consiliũ, quid populus tuus po-
15 pulo huic faciat extremo tempore. * Sumpta
igitur parabola, rursum ait: Dixit Balaam fi-
lius Beor: dixit homo, cuius obturatus est ocu
16 lus: * dixit auditor sermonum Dei, qui nouit
doctrinam Altissimi, & visiones Omnipoten
tis videt, qui cadens apertos habet oculos.
17 * Videbo eum, sed nõ modo: ntuebor illum,
sed non prope. | ORIETVR STELLA ex | Matt. 2. a.2
Iacob, & consurget virga de Israel: & percu-
tiet duces Moab, vastabitque oẽs filios Seth.
18 * Et erit Idumæa possessio eius: hereditas Seir
D cedet inimicis suis: Israel vero fortiter aget.
19 * De Iacob erit qui dominetur, & perdat reli
20 quias ciuitatis. * Cumq. vidisset Amalec, as-
sumens parabolam, ait: Principium Gẽtium
21 Amalec, cuius extrema perdentur. * Vidit
quoque Cinæum: & assumpta parabola, ait:
Robustum quidem est habitaculum tuũ: sed
22 si in petra posueris nidum tuum, * & fueris
electus de stirpe Cin, quamdiu poteris perma
23 nere? Assur enim capiet te. * Assumptaq. pa-
rabola iterum locutus est: Heu, quis victurus
24 est, quando ista faciet Deus? * | Venient in | Dan.11. c.13
trieribus de Italia, superabunt Assyrios, vasta-
buntque Hebræos, & ad extremum etiam ip-
25 si peribunt. * Surrexitque Balaam, & reuer-
sus est in locum suum: Balac quoque via, qua
venerat, rediit.

CAP. XXV.

1 MOrabatur autem eo tempore Israel in
A Settim, & fornicatus est populus cum
2 filiabus Moab, * quæ vocauerunt eos ad sa-
crificia sua. At illi comederunt & adorauerũt
3 deos earum. * | Initiatusq. est Israel Beel- | Iosu.22.
4 phegor. & iratus Dominus, * ait ad Moysen: d.17
| Tolle cunctos principes populi, & suspende | Deut. 4.
eos contra solem in patibulis: vt auertatur fu a.3
5 ror meus ab Israel. * Dixitq. Moyses ad Iu-
B dices Israel: | Occidat vnusquisq. proximos | Exo.32.
6 suos, qui initiati sunt Beelphegor. * Et ecce f.27
vnus de filijs Israel intrauit coram fratribus
suis ad scortum Madianitidem, vidẽte Moy-
se, & omni turba filiorum Israel, qui flebant
7 ante fores tabernaculi. * | Quod cum vidis- | 1.Mac.2.
set Phinees filius Eleazari filij Aaron sacer- c.26
dotis, surrexit de medio multitudinis, & arre- Psal. 105.
8 pto pugione, * ingressus est post virũ Israeli- e.30
tem in lupanar, & perfodit ambos simul, vi- 1.Cor.10.
C rum scilicet & mulierẽ in locis genitalibus, b.8
9 Cessauitq. plaga a filijs Israel: * & occisi sũt
10 vigintiquattuor millia hominum. * Dixitq.
11 Dominus ad Moysen: * Phinees filius Elea-
zari filij Aaron sacerdotis auertit irã meam
a filijs Israel: quia zelo meo commotus est
contra eos, vt non ipse delerem filios Israel in
12 zelo meo. * idcirco loquere ad eum: | Ecce | Eccl.45.
13 do ei pacem fœderis mei, * & erit tam ipsi d.28
quàm semini eius pactum sacerdotij sempi- 1. Mac. 2.
ternum, quia zelatus est pro Deo suo, & ex- f.54
14 piauit scelus filiorum Israel. * Erat autem
nomen viri Israelitæ, qui occisus est cum
D Madianitide, Zambri filius Salu, dux de co-
15 gnatione & tribu Simeonis. * Porro mulier
Madianitis, quæ pariter interfecta est, voca-
batur Cozbi filia Sur principis nobilissimi
16 Madianitarum. * Locutusq. est Dominus ad
17 Moysen, dicens: * | Hostes vos sentiant Ma- | Inf. 31.
18 dianitæ, & percutite eos: * quia & ipsi hosti- a.2
liter egerunt contra vos, & decepere insidijs
per idolum Phogor, & Cozbi filiam ducis
Madian sororem suam, quę percussa est in die
plagæ pro sacrilegio Phogor.

CAP. XXVI.

1 POstquam noxiorum sanguis effusus est,
A dixit Dominus ad Moysen & Eleazarũ
2 filium Aaron sacerdotem: * | Numerate om | Sup. 1.
nem summam filiorum Israel a viginti annis a.2.3
& supra, per domos & cognationes suas, cun-
3 ctos, qui possunt ad bella procedere. * Locu-
ti sunt itaque Moyses & Eleazar sacerdos in
campestribus Moab super Iordanem contra
4 Iericho, ad eos, qui erant * a viginti annis & | Gen.46.
supra, sicut Dominus imperauerat, quorum a.9
5 iste est numerus: * Ruben primogenitus Is- Exod. 6.
rael. | huius filius, Henoch, a quo familia b.14
Henochitarum: & Phallu, a quo familia 1.Paral 5.
6 Phalluitarum: * & Hesron, a quo familia a.3

Hesronitarum: & Charmi, a quo familia
7 Charmitarum: * hæ sunt familiæ de stirpe
Ruben: quarum numerus inuentus est quadraginta tria millia, & septingenti triginta.
8 * Filius Phallu, Eliab. * huius filij, Namuel
9 & Dathan & Abiron. isti sunt Dathā & Abiron principes populi, ‡ qui surrexerunt contra Moysen & Aaron in seditione Core, ‡ Sup. 16. a.1
B quando aduersus Dominum rebellauerunt:
10 * & aperiens terra os suum deuorauit Core,
morientibus plurimis, quando cōbussit ignis
ducentos quinquaginta viros. Et factum est
11 grande miraculum, * vt, Core pereunte, filij
12 illius nō perirent. * Filij Simeon per cognationes suas: Namuel, ab hoc familia Namuelitarum: Iamin, ab hoc familia Iaminitarum:
13 Iachin, ab hoc familia Iachinitarum: * Zare,
ab hoc familia Zareitarum: Saul, ab hoc fa-
14 milia Saulitarum. * hæ sunt familiæ de stirpe Simeon, quarum omnis numerus fuit vi-
15 ginti duo millia ducenti. * Filij Gad per cognationes suas Sephon, ab hoc familia Sephonitarum: Aggi, ab hoc familia Aggitarum:
16 Suni, ab hoc familia Sunitarum: * Ozni, ab
hoc familia Oznitarum: Her, ab hoc familia
17 Heritarum: * Arod, ab hoc familia Aroditarum: Ariel, ab hoc familia Arielitarum.
18 * Istæ sunt familiæ Gad, quarum omnis numerus fuit quadraginta millia quingenti.
19 * ‡ Filij Iuda, Her, & Onan, qui ambo mor- ‡ Gen. 38. a.3
20 tui sunt in Terra Chanaan. * Fueruntq. filij
Iuda, per cognationes suas: Sela, a quo familia
Selaitarum: Phares, a quo familia Pharesita-
21 rum: Zare, a quo familia Zareitarum: * Porro filij Phares: Hesron, a quo familia Hesronitarum: & Hamul, a quo familia Hamulita-
22 rum. * Istæ sunt familiæ Iuda, quarum omnis numerus fuit septuaginta sex millia quin-
23 genti. * Filij Issachar, per cognationes suas:
Thola, a quo familia Tholaitarum: Phua, a
24 quo familia Phuaitarum: * Iasub, a quo familia Iasubitarum: Semran, a quo familia
25 Semranitarum. * hæ sunt cognationes Issachar, quarum numerus fuit sexaginta quat-
26 tuor millia trecenti. * Filij Zabulon per cognationes suas: Sared, a quo familia Sareditarum: Elon, a quo familia Elonitarum: Ialel, a
27 quo familia Ialelitarum. * hæ sunt cognationes Zabulon, quarum numerus fuit sexagin-
28 ta millia quingenti. * Filij Ioseph per cognationes suas, Manasse & Ephraim. * De Ma- D
29 nasse ortus est Machir, a quo familia Machiritarum. ‡ Machir genuit Galaad, a quo fa- ‡ Ios. 17. a.1
30 milia Galaaditarum. * Galaad habuit filios:
Iezer, a quo familia Iezeritarum: & Helec,
31 a quo familia Helecitarum. * & Asriel, a
quo familia Asrielitarum: & Sechem, a quo
32 familia Sechemitarum. * & Semida, a quo
familia Semidaitarum: ‡ & Hepher, a quo ‡ Inf. 27. a.1
33 familia Hepheritarum. * Fuit autē Hepher
pater Salphaad, qui filios nō habebat, sed tān
tum filias, quarum ista sunt nomina: ‡ Maala, ‡ Inf. 27. a.1
34 & Noa, & Hegla, & Melcha, & Thersa. * hæ
sunt familiæ Manasse, & numerus earum,
35 quinquaginta duo millia septingenti. * Filij
autem Ephraim per cognationes suas fuerūt
hi: Suthala, a quo familia Suthalaitarum:
Becher, a quo familia Becheritarum: Thehen,
36 a quo familia Thehenitarum. * porro filius
Suthala fuit Heran, a quo familia Heranita-
37 rum. * hæ sunt cognationes filiorū Ephraim,
E quarum numerus fuit triginta duo millia
38 quingenti. * Isti sunt filij Ioseph per familias
suas. Filij Beniamin in cognationibus suis:
Bela, a quo familia Belaitarum: Asbel, a quo
familia Asbelitarum: Ahiram, a quo familia
39 Ahiramitarum: * Supham, a quo familia
Suphamitarum: Hupham, a quo familia Hu-
40 phamitarum. * Filij Bela: Hered, & Noemā.
De Hered, familia Hereditarum: de Noemā,
41 familia Noemanitarum. * hi sunt filij Beniamin per cognationes suas, quorum numerus
fuit quadraginta quinque millia sexcenti.
42 * Filij Dan per cognationes suas: Suham, a
quo familia Suhamitarum. hæ sunt cogna-
43 tiones Dan per familias suas. * omnes fuere
Suhamitæ, quorum numerus erat sexaginta
44 quattuor millia quadringenti. * Filij Aser
per cognationes suas: Iemna, a quo familia
Iemnaitarū: Iessui, a quo familia Iessuitarū:
45 Brie, a quo familia Brieitarum. * Filij Brie:
Heber, a quo familia Heberitarum: &
Melchiel, a quo familia Melchielitarum.
46 * Nomen autem filiæ Aser, fuit Sara. * hæ
47 cognationes filiorum Aser, & numerus eorum quinquaginta tria millia quadringenti.
48 * Filij Nephthali per cognationes suas:
F Iesiel, a quo familia Iesielitarum: Guni, a
49 quo familia Gunitarum: * Ieser, a quo familia Ieseritarum: Sellem, a quo familia Selle-
50 mitarum. * hæ sunt cognationes filiorum
Nephthali per familias suas: quorum numerus quadraginta quinque millia quadringen-
51 ti. * Ista est summa filiorum Israel, qui recensiti sunt, sexcenta millia, & mille septin-
52 genti triginta. * Locutusque est Dominus ad
53 Moysen, dicens: * Istis diuidetur terra iuxta
numerum vocabulorum in possessiones suas.
54 * Pluribus maiorem partem dabis, & paucioribus minorem: singulis, sicut nunc recen-
55 siti sunt, tradetur possessio: * ita dumtaxat vt
sors Terram tribubus diuidat & familijs.
56 * Quidquid sorte contigerit, hoc vel plures
57 accipiant, vel pauciores. * ‡ Hic quoque est ‡ Exod. 6. c.17
numerus filiorum Leui per familias suas:
Gerson, a quo familia Gersonitarum: Caath,
a quo familia Caathitarum: Merari, a quo
58 familia Meraritarum. * hæ sunt familiæ Le-
G ui: Familia Lobni, familia Hebroni, familia
Moholi, familia Musi, familia Core. At vero
59 Caath genuit Amram: * qui habuit vxorem
Iochabed filiam Leui, quæ nata est ei in

Aegypto. haec genuit Amram viro suo filios,
Aaron & Moysen, & Mariam sororem eoru:
60 * De Aaron orti sunt Nadab & Abiu, &
‖ Sup. 3. a. 4. 61 Eleazar & Ithamar: * ‖ quorum Nadab &
Abiu mortui sunt, cū obtulissent ignem alie-
Leuit. 10. a. 1 62 num coram Domino. * Fueruntque omnes,
qui numerati sunt, viginti tria millia generis
1. Par. 24. a. 2 masculini ab vno mense & supra: quia non
sunt recensiti inter filios Israel, nec eis cum
63 ceteris data possessio est. * Hic est numerus
filiorum Israel, qui descripti sunt a Moyse &
Eleazaro sacerdote, in campestribus Moab
‖ 1. Cor. 10. a. 5 64 supra Iordanem contra Iericho. * ‖ Inter
quos nullus fuit eorum, qui ante numerati
‖ Sup. 14. d. 23. 24 sunt a Moyse & Aaron in deserto Sinai.
65 * ‖ Praedixerat enim Dominus quòd omnes
morerentur in solitudine. Nullusq. remansit
ex eis, nisi Caleb filius Iephone, & Iosue fi-
lius Nun.

CAP. XXVII.

‖ Sup. 26. d. 32 1 ACcesserunt ‖ autem filiae Salphaad, filij
Inf. 36. a. 1 A Hepher, filij Galaad, filij Machir, filij
Iosu. 17. a. 1 Manasse, qui fuit filius Ioseph: quarum sunt
nomina, Maala, & Noa, & Hegla, & Melcha,
2 & Thersa. * Steteruntque coram Moyse &
Eleazaro sacerdote, & cunctis principibus
populi ad ostium tabernaculi foederis, atque
3 dixerunt: * Pater noster mortuus est in de-
‖ Sup. 16. a. 1 serto, nec fuit in seditione, quae ‖ concitata est
contra Dominum sub Core, sed in peccato
suo mortuus est: hic non habuit mares filios.
Cur tollitur nomē illius de familia sua, quia
non habuit filium? Date nobis possessionem
4 inter cognatos patris nostri. * Retulitque
B Moyses causam earū ad iudicium Domini.
5 * Qui dixit ad eum: * Iustam rem postulant
6 filiae Salphaad: da eis possessionem inter co-
gnatos patris sui, & ei in hereditatem succe-
7 dant. * Ad filios autem Israel loqueris haec:
8 * Homo cum mortuus fuerit absque filio, ad
9 filiam eius transibit hereditas. * Si filiam nō
habuerit, habebit successores fratres suos.
10 * quòd si & fratres non fuerint, dabitis here-
11 ditatem fratribus patris eius. * Sin autem nec
patruos habuerit, dabitur hereditas his, qui ei
proximi sunt. eritq. hoc filijs Israel sanctum
C lege perpetua, sicut praecepit Dominus Moy-
12 si. * Dixit quoque Dominus ad Moysen:
‖ Deut. 32. g. 51 ‖ Ascende in montem istum Abarim, & con-
templare inde Terram, quam daturus sum
Sup. 20. b. 12 13 filijs Israel. * cumq. videris eam, ibis & tu ad
populum tuum, sicut iuit frater tuus Aaron:
14 * quia offendistis me in deserto Sin in con-
tradictione multitudinis, nec sanctificare me
voluistis coram ea super aquas. hae sunt aquae
15 contradictionis in Cades deserti Sin. * Cui
16 respōdit Moyses: * Prouideat Dominus Deus
spirituum omnis carnis, hominem, qui sit su-
17 per multitudinem hanc: * & possit exire &
intrare ante eos, & educere eos vel introduce-
D re: ne sit populus Domini sicut oues absque
18 pastore. * Dixitq. Dominus ad eum: ‖ Tolle ‖ Deut. 3. d. 22
Iosue filium Nun virum in quo est Spiritus,
19 & pone manum tuam super eum. * Qui sta-
bit coram Eleazaro sacerdote & omni mul-
20 titudine: * & dabis ei praecepta cunctis viden-
tibus, & partem gloriae tuae, vt audiat eum
21 omnis synagoga filiorum Israel. * Pro hoc,
siquid agendum erit, Eleazar sacerdos con-
sulet Dominum. Ad verbum eius egredietur
& ingredietur ipse, & omnes filij Israel cum
22 eo, & cetera multitudo. * Fecit Moyses vt
praeceperat Dominus. Cumq. tulisset Iosue,
statuit eum coram Eleazaro sacerdote & om
23 ni frequentia populi. * Et impositis capiti
eius manibus, cuncta replicauit quae manda-
uerat Dominus.

CAP. XXVIII.

1 DIxit quoque Dominus ad Moysen:
2 * Praecipe filijs Israel, & dices ad eos:
A Oblationem meam & panes, & incensum
odoris suauissimi offerte per tempora sua.
3 * Haec sunt sacrificia quae offerre debetis:
Agnos anniculos immaculatos duos quotidie
4 in holocaustum sempiternum: * vnum offe-
5 retis mane, & alterum ad vesperum: * deci-
mam partem ephi similae, quae conspersa sit
oleo purissimo, & habeat quartam partē hin.
6 * holocaustum iuge est quod obtulistis in
monte Sinai in odorem suauissimum incensi
7 Domini. * & libabitis vini quartam partem
hin per agnos singulos in Sanctuario Domi-
8 ni. * Alterumq. agnum similiter offeretis ad
vesperam iuxta omnem ritum sacrificij ma-
B tutini, & libamentorum eius, oblationem
9 suauissimi odoris Domino. * ‖ Die autem ‖ Mat. 12. a. 5
sabbati offeretis duos agnos anniculos imma
culatos, & duas decimas similae oleo consper-
10 sae in sacrificio, & liba * quae rite funduntur
per singula sabbata in holocaustum sempiter-
11 num. * In calendis autem offeretis holocau-
stum Domino, vitulos de armento duos, arie-
tem vnum, agnos anniculos septem immacu-
12 latos, * & tres decimas similae oleo cōspersae
in sacrificio, per singulos vitulos: & duas deci
mas similae oleo conspersae per singulos arie-
13 tes: * & decimam decimae similae ex oleo in
sacrificio per agnos singulos. holocaustū sua-
14 uissimi odoris atque incēsi est Domino. * Li-
bamenta autem vini, quae per singulas fun-
denda sunt victimas, ista erūt: Media pars hin
per singulos vitulos, tertia per arietem, quar-
ta per agnum. hoc erit holocaustum per om-
C nes menses, qui sibi anno vertente succedūt.
15 * Hircus quoque offeretur Domino pro pec-
catis in holocaustum sempiternum cum liba-
16 mentis suis. * ‖ Mense autem primo, quarta- ‖ Exo. 12. d. 18
17 decima die mensis Phase Domini erit, * &
quintadecima die sollemnitas: septem diebus Leuit. 23. a. 5
18 vescentur azymis. * Quarum dies prima ve-

nerabilis

nerabilis & ſancta erit: omne opus ſeruile nō
19 facietis in ea. * Offeretisq. incenſum holocau
ſtum Domino, vitulos de armento duos, arie-
tem vnum, agnos anniculos immaculatos ſe-
20 ptem: * & ſacrificia ſingulorū ex ſimila quæ
conſperſa ſit oleo, tres decimas per ſingulos
21 vitulos, & duas decimas per arietem, * & de-
cimam decimæ per agnos ſingulos, id eſt per
22 ſeptem agnos. * Et hircum pro peccato vnū,
23 vt expietur pro vobis, * præter holocauſtum
24 matutinum quod ſemper offeretis. * Ita fa-
D cietis per ſingulos dies ſeptem dierum in fo-
mitem ignis, & in odorem ſuauiſſimum Do-
mino, qui ſurget de holocauſto, & de libatio-
25 nibus ſingulorum. * Dies quoque ſeptimus
celeberrimus & ſanctus erit vobis: omne opus
26 ſeruile non facietis in eo. * Dies etiam
primitiuorum quando offeretis nouas fruges
Domino, expletis hebdomadibus, venera-
bilis & ſancta erit: omne opus ſeruile non fa-
27 cietis in ea. * Offeretiſque holocauſtum in
odorem ſuauiſſimum Domino, vitulos de
armento duos, arietem vnum, & agnos an-
28 niculos immaculatos ſeptem: * atque in ſa-
crificijs eorum ſimilæ oleo conſperſæ tres de
cimas per ſingulos vitulos, per arietes duas,
29 * per agnos decimam decimæ, qui ſimul ſunt
30 agni ſeptem. hircum quoque * qui mactatur
pro expiatione: præter holocauſtum ſempi-
31 ternum & liba eius. * Immaculata offeretis
omnia cum libationibus ſuis.

CAP. XXIX.

1 MEnſis etiam ſeptimi prima dies venera-
A bilis, & ſancta erit vobis. omne opus ſer
uile nō facietis in ea, quia dies clangoris eſt &
2 tubarum. * Offeretiſque holocauſtum in
odorem ſuauiſſimum Domino, vitulum de
armento vnum, arietem vnum, & agnos
3 anniculos immaculatos ſeptem: * & in ſa
crificijs eorum ſimilæ oleo conſperſæ tres de-
cimas per ſingulos vitulos, duas decimas per
4 arietem, * vnam decimam per agnum, qui
5 ſimul ſunt agni ſeptem: * & hircum pro pec-
6 cato, qui offertur in expiationē populi, * præ-
ter holocauſtum calendarum cum ſacrificijs
ſuis, & holocauſtum ſempiternum cum liba-
tionibus ſolitis. eiſdem ceremonijs offeretis
in odorem ſuauiſſimum incenſum Domino.
7 * ‡ Decima quoque dies menſis huius ſepti-
mi erit vobis ſancta atque venerabilis, & af-
fligetis animas veſtras: omne opus ſeruile
8 non facietis in ea. * Offeretiſq. holocauſtum
Domino in odorem ſuauiſſimum, vitulum
de armento vnum, arietem vnum, agnos an-
9 niculos immaculatos ſeptem: * & in ſacrifi-
B cijs eorum ſimilæ oleo conſperſæ tres deci-
mas per ſingulos vitulos, duas decimas per
10 arietem, * decimam decimę per agnos ſingu
11 los, qui ſunt ſimul agni ſeptem: * & hircū pro
peccato, abſque his quæ offerri pro delicto

‡ Leu. 16. g. 30. & 23 c. 24

ſolent in expiationem, & holocauſtum ſem-
piternum, cum ſacrificio, & libaminibus
12 eorum. * Quintadecima uero die menſis ſe-
ptimi, quæ uobis ſancta erit atque venerabi-
lis, omne opus ſeruile non facietis in ea, ſed
celebrabitis ſollemnitatem Domino ſeptem
13 diebus. * offeretiſque holocauſtum in odo-
rem ſuauiſſimum Domino, uitulos de armen
to tredecim, arietes duos, agnos anniculos im
14 maculatos quattuordecim: * & in libamen-
tis eorum ſimilæ oleo conſperſę tres decimas
per vitulos ſingulos, qui ſunt ſimul vituli tre-
decim: & duas decimas arieti vno, id eſt, ſi-
15 mul arietibus duobus, * & decimam decimę
agnis ſingulis, qui ſunt ſimul agni quattuor-
16 decim: * & hircum pro peccato, abſque ho-
C locauſto ſempiterno, & ſacrificio, & libami-
17 ne eius. * In die altero offeretis vitulos de ar-
mento duodecim, arietes duos, agnos annicu-
18 los immaculatos quattuordecim: * ſacrifi-
ciaq. & libamina ſingulorum per vitulos &
19 arietes & agnos rite celebrabitis: * & hircū
pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno,
20 ſacrificioq. & libamine eius. * Die tertio of-
feretis vitulos vndecim, arietes duos, agnos
21 anniculos immaculatos quattuordecim: * ſa-
crificiaq. & libamina ſingulorum per vitu-
22 los & arietes & agnos rite celebrabitis: * &
hircum pro peccato, abſque holocauſto ſem-
23 piterno, ſacrificioque & libamine eius. * Die
quarto offeretis vitulos decem, arietes duos,
agnos anniculos immaculatos quattuorde-
24 cim: * ſacrificiaque & libamina ſingulorum
per vitulos & arietes & agnos rite celebrabi-
25 tis: * & hircum pro peccato, abſque holocau
ſto ſempiterno, ſacrificioq. eius & libamine.
26 * Die quinto offeretis vitulos nouem, arietes
duos, agnos anniculos immaculatos quat-
27 tuordecim: * ſacrificiaq. & libamina ſingu-
lorum per vitulos & arietes & agnos rite ce-
28 lebrabitis: * & hircum pro peccato, abſque
holocauſto ſempiterno, ſacrificioq. eius & li-
29 bamine. * Die ſexto offeretis vitulos octo,
D arietes duos, agnos anniculos immaculatos
30 quattuordecim: * ſacrificiaque & libamina
ſingulorū per vitulos & arietes & agnos rite
31 celebrabitis: * & hircum pro peccato, abſque
holocauſto ſempiterno, ſacrificioq. eius & li-
32 bamine. * Die ſeptimo offeretis vitulos ſe-
ptem, & arietes duos, agnos anniculos imma
33 culatos quattuordecim: * ſacrificiaq. & li-
bamina ſingulorum per vitulos & arietes &
34 agnos rite celebrabitis: * & hircum pro pec-
cato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrifi-
35 cioq. eius & libamine. * Die octauo, qui eſt
celeberrimus, omne opus ſeruile non facietis,
36 * offerentes holocauſtum in odorem ſuauiſ-
ſimum Domino, vitulum vnum, arietē vnū,
37 agnos anniculos immaculatos ſeptem: * ſa-
crificiaq. & libamina ſingulorum per vitulos
38 & arietes & agnos rite celebrabitis: * & hir-

cum pro peccato, absq. holocausto sempiter-
9 no, sacrificioq. eius & libamine. * Hæc offe-
retis Domino in sollemnitatibus uestris: præ-
ter uota & oblationes spontaneas in holocau-
sto, in sacrificio, in libamine, & in hostiis pa-
cificis.

CAP. XXX.

1 NArrauitque Moyses filijs Israel omnia
A quæ ei Dominus imperarat: * & locu-
2 tus est ad principes tribuum filiorum Israel:
3 Iste est sermo quem præcepit Dominus: * Si
quis virorum votum Domino vouerit, aut se
constrinxerit iuramento: non faciet irritum
verbum suum, sed omne quod promisit im-
4 plebit. * Mulier si quippiam uouerit, & se
constrinxerit iuramento, quæ est in domo pa
tris sui, & in ætate adhuc puellari: si cogno-
uerit pater votum quod pollicita est, & iura-
mentum quo obligauit animam suam, & ta-
5 cuerit, uoti rea erit: * quidquid pollicita est
B & iurauit, opere complebit. * sin autem sta-
6 tim ut audierit, contradixerit pater: & uota
& iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia
tenebitur sponsioni, eo quòd contradixerit pa
7 ter. * Si maritū habuerit, & uouerit aliquid,
& semel de ore eius uerbum egrediens anima
8 eius obligauerit iuramento: * quo die audie-
rit uir, & non contradixerit, uoti rea erit, red
9 detq. quodcumque promiserat. * sin autem
C audiens statim contradixerit, & irritas fece-
rit pollicitationes eius, uerbaque quibus ob-
strinxerat animam suam: propitius erit ei
10 Dominus. * Vidua & repudiata quidquid
11 uouerint, reddent. * Vxor in domo uiri cum
12 se uotu constrinxerit & iuramento, * si au-
dierit uir, & tacuerit, nec contradixerit spon-
13 sioni, reddet quodcumque promiserat. * sin
autem extemplo contradixerit, non tenebitur
promissionis rea: quia maritus contradixit,
14 & Dominus ei propitius erit. * Si uouerit,
& iuramento se constrinxerit, ut per ieiuniū,
uel cæterarum rerū abstinentiam affligat ani-
mam suam, in arbitrio uiri erit ut faciat, siue
15 non faciat. * quod si audiens uir tacuerit, &
in alteram diem distulerit sententiam: quid-
quid uouerat atque promiserat, reddet: quia
16 statim ut audiuit, tacuit. * sin autem contra-
dixerit postquam rescivit, portabit ipse ini-
17 quitatem eius. * Istæ sunt leges, quas consti-
tuit Dominus Moysi inter uirum & uxorē,
inter patrem & filiam, quæ in puellari adhuc
ætate est, uel quæ manet in parentis domo.

CAP. XXXI.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen, dicēs:
2 * Vlciscere prius filios Israel de Madia-
A nitis. & sic colligeris ad populum tuum.
3 * Statimq. Moyses, Armate, inquit, ex uobis
uiros ad pugnam, qui possint ultionem Do-
4 mini expetere de Madianitis. * mille uiri de
singulis tribubus eligantur ex Israel qui mit-
5 tantur ad bellum. * Dederuntq. millenos de
singulis tribubus, id est, duodecim millia ex-
6 peditorum ad pugnam: * quos misit Moyses
cum Phinees filio Eleazari sacerdotis, uasa
quoque sancta, & tubas ad clangendum tra-
7 didit ei. * Cumq. pugnassent contra Madia-
nitas atq. uicissent, omnes mares occiderunt,
8 * & reges eorum Eui, & recem, & Sur, & | Iosu. 13. c. 21
Hur, & Rebe, quinque principes gentis: Ba-
laam quoq. filium Beor interfecerūt gladio.
9 * Ceperuntq. mulieres eorum, & paruulos,
omniaque pecora, & cunctam supellectilem:
quidquid habere potuerant depopulati sunt:
10 * tam urbes quàm uiculos & castella flamma
11 consumpsit. * Et tulerunt prædam, & uni-
uersa quæ ceperant tam ex hominibus quàm
12 ex iumentis, * & adduxerunt ad Moysen, &
Eleazarum sacerdotem, & ad omnem mul-
titudinem filiorum Israel. reliqua autē uten-
silia portauerunt ad castra in campestribus
13 Moab iuxta Iordanē cōtra Iericho. * Egressi
sunt autem Moyses, & Eleazar sacerdos, &
omnes principes synagogæ in occursum eorū
14 extra castra. * Iratusq. Moyses principibus
exercitus, tribunis, & centurionibus qui uene-
15 rant de bello, * ait: Cur feminas reserua-
16 stis? * Nonne istæ sunt, quæ deceperunt fi- Sup. 25.
lios Israel ad suggestionem Balaam, & præua d. 17
ricari vos fecerunt in Domino super peccato
17 Phogor, unde & percussus est populus? * Er Iud. 21.
go cūctos interficite quidquid est generis ma d. 11
sculini, etiam in paruulis: & mulieres, quæ no
18 uerunt viros in coitu, iugulate: * puellas au-
tem & omnes feminas virgines reseruate vo
19 bis: * & manete extra castra septem diebus.
Qui occiderit hominem, vel occisum tetige-
20 rit, lustrabitur die tertio & septimo. * Et de
omni præda, siue vestimētum fuerit, siue vas,
& aliquid in utensilia præparatum, de capra-
rum pellibus, & pilis, & ligno expiabitur.
21 * Eleazar quoq. sacerdos ad viros exercitus,
D qui pugnauerant, sic locutus est: Hoc est præ-
ceptum legis, quod mandauit Dominus Leu. 6. d.
22 Moysi: * Aurum, & argentum, & æs, & ferrū, 28. & 11. e
23 & plumbum, & stannum, * & omne, quod 33. & 15.
potest transire per flammas, igne purgabitur. b. 11.
quidquid autem ignem non potest sustinere,
24 aqua expiationis sanctificabitur: * & lauabi-
tis vestimenta vestra die septimo, & purifica-
25 ti postea castra intrabitis. * Dixit quoq. Do-
26 minus ad Moysen: * Tollite summam eorū,
quæ capta sunt ab homine vsque ad pecus, tu
27 & Eleazar sacerdos & principes vulgi: * diui
desque ex æquo prædam inter eos, qui pugna
uerunt, egressiq. sunt ad bellum, & inter om-
28 nem reliquam multitudinem. * & separabis
partem Domino ab his, qui pugnauerunt &
fuerunt in bello, vnam animam de quingen-
E tis, tam ex hominibus quàm ex bobus & asi-
29 nis & ouibus, * & dabis eam Eleazaro sacer-

30 doti, quia primitiæ Domini sunt.* Ex media
quoque parte filiorũ Israel accipies quinqua-
gesimum caput hominum, & boum, & asino-
rum, & ouium, cunctorum animantiũ, & da-
bis ea Leuitis, qui excubãt in custodijs taber-
31 naculi Domini.* Feceruntq. Moyses, & Elea
32 zar, sicut præceperat Dominus.* Fuit autem
præda, quã exercitus ceperat, ouium sexcenta
33 septuaginta quinque millia, * boum septua-
34 ginta duo millia, *asinorũ sexaginta millia &
35 mille: * animæ hominum sexus feminei, quæ
non cognouerant viros, triginta duo millia.
36 * Dataq. est media pars his, qui in prælio fue
rant, ouium trecenta triginta septem millia
37 quingentæ: * e quibus in partẽ Domini sup-
putatæ sunt oues sexcentæ septuaginta quin-
38 que. * Et de bobus triginta sex millibus, bo-
39 ues septuaginta & duo* de asinis triginta mil
40 libus quingentis, asini sexaginta vnus: * de
animabus hominum sedecim millibus, cesse-
runt in partem Domini triginta duæ animæ.
41 * Tradiditq. Moyses numerum primitiarum
Domini Eleazaro sacerdoti, sicut fuerat ei
42 imperatum, * ex media parte filiorum Is-
rael, quam separauerat his, qui in prælio fue-
43 rant. * De media vero parte, quæ contigerat
reliquæ multitudini, id est, de ouibus trecen-
44 tis triginta septem millibus quingentis, * &
45 de bobus triginta sex millibus, * & de asinis
46 triginta millibus quingentis, * & de homini-
47 bus sedecim millibus, * tulit Moyses quin-
G quagesimum caput, & dedit Leuitis, qui ex-
cubabant in tabernaculo Domini, sicut præ-
48 ceperat Dominus. * Cumq. accessissent prin
cipes exercitus ad Moysen, & tribuni, centu-
48 rionesq. dixerunt. * Nos serui tui recensui-
mus numerum pugnatorum, quos habuimus
sub manu nostra: & ne vnus quidem defuit.
50 * Ob hanc causam offerimus in donarijs Do-
mini singuli quod in præda auri potuimus in
uenire, periscelides & armillas, annulos & dex
tralia, ac muræñulas, vt depreceris pro nobis
51 Dominum.* Susceperuntq. Moyses, & Elea-
zar sacerdos omne aurum in diuersis specie-
52 bus, * pondo sedecim millia, septingentos
quinquaginta siclos a tribunis & centurioni-
53 bus. * Vnusquisq. enim quod in prẽda rapue-
54 rat, suum erat. * Et susceptum intulerunt in
tabernaculum testimonij, in monimentum
filiorum Israel coram Domino.

CAP. XXXII.

1 Filij autem Ruben & Gad habebant pe-
A cora multa, & erat illis in iumentis infi-
nita substantia. Cumq. vidissent Iazer, & Ga-
2 laad aptas animalibus alendis terras, * ve-
nerunt ad Moysen, & ad Eleazarum sacer-
dotem, & principes multitudinis, atque dixe-
3 runt:* Atareth, & Dibon, & Iazer, & Nemra,
Hesebon, & Eleale, & Saban, & Nebo, &
4 Beon, * terra, quã percussit Dominus in con-
spectu filiorum Israel, regio vberrima est ad
pastum animalium: & nos serui tui habemus
5 iumẽta plurima: * precamurq. si inuenimus
gratiam coram te, vt des nobis famulis tuis
eam in possessionem, nec facias nos transire
6 Iordanem. * Quibus respondit Moyses: Nũ-
B quid fratres vestri ibunt ad pugnam, & vos
7 hic sedebitis? * Cur subuertitis mentes filio-
rum Israel, ne transire audeant in locũ, quem
8 eis daturus est Dominus? * Nonne ita egerũt
patres vestri, quando misi de Cadesbarne ad
9 explorandam Terram? * § Cumq. venissent § Sup. 13.
usque ad Vallem botri, lustrata omni regio- d. 24
ne, subuerterunt cor filiorum Israel, ut nõ in-
10 trarent fines, quos eis Dominus dedit: * Qui
11 iratus iurauit, dicens:* Si uidebunt homines
isti, qui ascenderunt ex Aegypto a uiginti an-
nis & supra, Terram, quam sub iuramento
pollicitus sum Abraham, Isaac, & Iacob: &
12 noluerunt sequi me, * præter Caleb filium
C Iephone Cenezæum, & Iosue filium Nun:
13 isti impleuerunt uoluntatẽ meam. * Iratusq.
Dominus aduersum Israel, circumduxit eum
per desertum quadraginta annis, donec con-
sumeretur uniuersa generatio, quæ fecerat
14 malum in cõspectu eius.* Et ecce, inquit, uos
surrexistis pro patribus uestris, incrementa,
& alumni hominum peccatorum, ut augere-
15 tis furorem Domini contra Israel. * Quòd si
nolueritis sequi eum, in solitudine populum
derelinquet, & uos causa eritis necis omniũ.
16 * At illi prope accedentes dixerunt: Caulas
ouium fabricabimus, & stabula iumẽtorum,
17 paruulis quoq. nostris urbes munitas: * nos
autẽ ipsi armati & accincti pergemus ad præ-
D lium ante filios Israel, donec introducamus
eos ad loca sua. Paruuli nostri, & quidquid
habere possumus, erunt in urbibus muratis,
18 propter habitatorum insidias. * Non reuer-
temur in domos nostras, usque dũ possideant
19 filij Israel hereditatem suam: * nec quidquã
quæremus trans Iordanẽ, quia iam habemus
nostram possessionem in orientali eius plaga.
20 * Quibus Moyses ait: § Si facitis quod pro- § Ios. 1.
mittitis, expediti pergite coram Domino ad c. 13
21 pugnam: * & omnis uir bellator armatus Ior
danem transeat, donec subuertat Dominus
22 inimicos suos, * & subijciatur ei omnis Ter-
E ra: tunc eritis inculpabiles apud Dominum
& apud Israel. & obtinebitis regiones, quas
23 uultis coram Domino. * Sin autem quod di-
citis, non feceritis, nulli dubium est quin pec-
cetis in Deum: & scitote quoniam peccatum
24 uestrum apprehendet uos. * Aedificate ergo
urbes paruulis uestris, & caulas, & stabula
ou ibus ac iumentis: & quod polliciti estis im-
25 plete. * § Dixeruntq. filij Gad & Ruben ad § Ios. 4.
Moysen: Serui tui sumus, faciemus quod iu- c. 12
26 bet Dominus noster. * Paruulos nostros, &
mulieres, & pecora, ac iumenta relinquemus
27 in urbibus Galaad: * nos autem famuli tui

omnes

omnes expediti pergemus ad bellum, ſicut tu
28 domine loqueris. * Præcepit ergo Moyſes
F Eleazaro ſacerdoti, & Ioſue filio Nun, &
principibus familiarum per tribus Iſrael, &
29 dixit ad eos: * ‖ Si tranſierint filij Gad, & fi-
lij Ruben vobiſcum Iordanem omnes arma-
ti ad bellum coram Domino, & vobis fuerit
Terra ſubiecta: date eis Galaad in poſſeſſio-
30 nem. * Sin autem noluerint tranſire armati
vobiſcum in Terram Chanaan, inter vos ha-
31 bitandi accipiant loca. * Reſponderuntque
filij Gad, & filij Ruben: Sicut locutus eſt Do
32 minus ſeruis ſuis, ita faciemus: * ipſi armati
pergemus coram Domino in Terram Cha-
naan, & poſſeſſionem iam ſuſcepiſſe nos con-
33 fitemur trans Iordanem. * ‖ Dedit itaque
Moyſes filijs Gad & Ruben, & dimidiæ tri-
bui Manaſſe filij Ioſeph regnum Sehon re-
gis Amorrhæi, & regnum Og regis Baſan, &
G terram eorum cum vrbibus ſuis per circuitũ.
34 * Igitur extruxerunt filij Gad, Dibon, & Ata
35 roth, & Aroer, * & Etroth, & Sophan, & Ia-
36 zer, & Iegbaa, * & Bethnemra, & Betharan,
37 vrbes munitas, & caulas pecoribus ſuis. * Fi-
lij vero Ruben ædificauerunt Heſebon, &
38 Eleale, & Cariathaim, * & Nabo, & Baal-
meon verſis nominibus, Sabama quoque: im
ponentes vocabula vrbibus, quas extruxerãt.
39 * ‖ Porro filij Machir, filij Manaſſe perrexe-
runt in Galaad, & vaſtauerunt eam interfe-
40 cto Amorrhæo habitatore eius. * Dedit ergo
Moyſes Terram Galaad Machir filio Manaſ-
41 ſe, qui habitauit in ea. * Iair autem filius Ma
naſſe abijt & occupauit vicos eius, quos ap-
42 pellauit Hauoth Iair, id eſt, Villas Iair. * No
be quoque perrexit, & apprehendit Chanath
cum viculis ſuis: vocauitque eam ex nomine
ſuo Nobe.

CAP. XXXIII.

1 HAE ſunt manſiones filiorum Iſrael, qui
A egreſſi ſunt de Aegypto per turmas ſuas
2 in manu Moyſi & Aaron, * quas deſcripſit
Moyſes iuxta caſtrorum loca, quæ Domini
3 iuſſione mutabant. * Profecti igitur de Ra-
meſſe menſe primo, quintadecima die men-
ſis primi, altera die Phaſe filij Iſrael in ma-
4 nu excelſa videntibus cunctis Aegyptijs, * &
ſepelientibus primogenitos, quos percuſſerat
Dominus (nam & in dijs eorum exercuerat
5 vltionem) * caſtrametati ſunt in Soccoth.
6 * Et de Soccoth venerũt in Etham, quæ eſt in
B extremis finibus ſolitudinis. * ‖ Inde egreſſi
7 venerunt contra Phihahiroth, quæ reſpicit
Beelſephon, & caſtrametati ſunt ante Mag-
8 dalum. * Profectique de Phihahiroth, tran-
ſierunt per medium mare in ſolitudinem: &
ambulantes tribus diebus per deſertum Ethã,
9 caſtrametati ſunt in Mara. * ‖ Profectique
de Mara venerunt in Elim, vbi erant duode-
cim fontes aquarum, & palmæ ſeptuaginta:
10 ibique caſtrametati ſunt. * Sed & inde egreſ-
ſi, fixerunt tentoria ſuper Mare rubrum. Pro
11 fectique de Mari rubro, * caſtrametati ſunt
12 in deſerto Sin. * Vnde egreſſi, venerunt in
13 Daphca. * Profectique de Daphca, caſtrame-
14 tati ſunt in Alus. * Egreſſique de Alus, in
C Raphidim fixere tentoria, ‖ vbi populo de- ‖ Exo. 17.
15 fuit aqua ad bibendum. * Profectique de Ra- a. 1
phidim, caſtrametati ſunt in deſerto Sinai.
16 * Sed & de ſolitudine ‖ Sinai egreſſi, venerũt ‖ Exo. 19.
17 ad ſepulchra concupiſcentiæ. * ‖ Profectique a. 1
de ſepulchris cõcupiſcentię, caſtrametati ſunt ‖ Sup. 11.
18 in Haſeroth. * ‖ Et de Haſeroth uenerunt in g. 35
19 Rethma. * Profectique de Rethma, caſtra- ‖ Sup. 13.
20 metati ſunt in Remmomphares. * Vnde e- a. 1
21 greſſi venerunt in Lebna. * De Lebna caſtra-
22 metati ſunt in Reſſa. * Egreſſique de Reſſa,
23 venerunt in Ceelatha. * Vnde profecti caſtra-
24 metati ſunt in monte Sepher. * Egreſſi de
25 monte Sepher, venerunt in Arada. * Inde pro
ficiſcentes, caſtrametati ſunt in Maceloth.
26 * Profectique de Maceloth, venerunt in Tha-
27 hath. * De Thahath caſtrametati ſunt in Tha
28 re. * Vnde egreſſi, fixere tentoria in Methca.
29 * Et de Methca caſtrametati ſunt in Heſmo
30 na. * Profectique de Heſmona, venerunt in
D Moſeroth. * Et de Moſeroth caſtrametati sũt
31 in Beneiaacan. * Profectique de Beneiaacan, Deut. 10.
32 venerunt in montem Gadgad. * Vnde pro- b. 6
33 fecti, caſtrametati ſunt in Ietebatha. * Et de
34 Ietebatha venerunt in Hebrona. * Egreſſiq;
35 de Hebrona, caſtrametati ſunt in Aſionga-
36 ber. * ‖ Inde profecti, uenerunt in deſertum ‖ Sup. 20.
37 Sin, hæc eſt Cades. * Egreſſique de Cades, ca a. 1
E ſtrametati ſunt in monte Hor, in extremis fi-
38 nibus Terræ Edom. * ‖ Aſcenditque Aaron ‖ Sup. 20.
ſacerdos in montem Hor iubente Domino: b. 8. d. 25.
& ibi mortuus eſt anno quadrageſimo egreſ- Deut. 32.
ſionis filiorũ Iſrael ex Aegypto, menſe quin- g. 50
39 to, prima die menſis, * cum eſſet annorum
40 centum uiginti trium. * Audiuitque Chana-
næus rex Arad, qui habitabat ad meridiem,
41 in Terram Chanaan veniſſe filios Iſrael. * Et
profecti de monte Hor, caſtrametati ſunt in
42 Salmona. * Vnde egreſſi, venerunt in Phunõ.
43 * Profectique de Phunon, caſtrametati ſunt
44 in Oboth. * Et de Oboth, venerunt in Iieaba
45 rim, quæ eſt in finibus Moabitarum. * Pro-
F fectique de Iieabarim, fixere tentoria in Di-
46 bongad. * Vnde egreſſi, caſtrametati ſunt in
47 Helmondeblathaim. * Egreſſique de Hel-
mondeblathaim, venerunt ad montes Aba-
48 rim contra Nabo. * Profectique de montibus
Abarim, tranſierunt ad campeſtria Moab, ſu-
49 pra Iordanem contra Iericho. * Ibique caſtra
metati ſunt de Bethſimoth vſque ad Abelſa-
50 tim in planioribus locis Moabitarum, * ubi
51 locutus eſt Dominus ad Moyſen: * Præcipe
filijs Iſrael, & dic ad eos: Quando tranſieritis Deu. 7. a. 5
52 Iordanem, intrantes Terram Chanaan, * di- Iud. 2. a. 2
G ſperdite cũctos habitatores Terræ illius: con-

G fringite titulos,& ſtatuas comminuite,atque
53 omnia excelſa vaſtate, * mundantes terram ,
& habitantes in ea . ego enim dedi uobis il-
54 lam in poſſeſſionem, * quam diuidetis uobis
ſorte. Pluribus dabitis latiorem, & paucis an
guſtiorem. Singulis ut ſors ceciderit , ita tri-
buetur hereditas. Per tribus & familias poſ-
55 ſeſſio diuidetur.* Sin autem nolueritis inter-
ficere habitatores Terræ: qui remanſerint, e-
runt uobis quaſi claui in oculis , & lanceæ in
lateribus,& aduerſabuntur uobis in Terra ha
56 bitationis veſtræ:* & quidquid illis cogitaue
ram facere,vobis faciam.

CAP. XXXIIII.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen , di-
2 cens:* Præcipe filijs Iſrael , & dices ad
A eos: Cum ingreſſi fueritis Terram Chanaan,
& in poſſeſſionem uobis ſorte ceciderit , his
ǁIoſ.15.a.1 3 finibus terminabitur . * ǁ Pars meridiana in-
cipiet a ſolitudine Sin, quæ eſt iuxta Edom :
& habebit terminos contra Orientem mare
4 ſalſiſſimum . * qui circuibunt auſtralem pla-
gam per aſcenſum Scorpionis, ita ut tranſeãt
in Senna , & perueniant a meridie vſque ad
Cadesbarne,vnde egredientur confinia ad vil
lam nomine Adar , & tendent uſque ad Aſe-
5 mona. * ibitque per gyrum terminus ab Aſe-
B mona vſque ad Torrentem Aegypti , & ma-
6 ris magni littore finietur. * Plaga autem oc-
cidentalis a mari magno incipiet, & ipſo fine
7 claudetur. * Porro ad ſeptentrionalem pla-
gam a mari magno termini incipient, perue-
8 nientes vſque ad montem altiſſimum, *a quo
venient in Emath vſque ad terminos Sedada:
9 * ibuntque confinia uſq. ad Zephrona,& uil-
lam Enan . hi erunt termini in parte Aquilo-
10 nis . * Inde metabuntur fines contra orienta-
lem plagam de uilla Enan uſque Sephama ,
11 * & de Sephama deſcendent termini in Re-
bla contra fontem Daphnim : inde perueniẽt
12 contra Orientem ad mare Cenereth, * & ten
C dent vſque ad Iordanem, & ad ultimum ſal
ſiſſimo claudentur mari. Hanc habebitis Ter
13 ram per fines ſuos in circuitu.* Præcepitque
Moyſes filijs Iſrael , dicens : Hæc erit Terra ,
quam poſſidebitis ſorte , & quam iuſſit Do-
minus dari nouem tribubus , & dimidiæ tri-
14 bui. * Tribus enim filiorum Ruben per fami
lias ſuas,& tribus filiorum Gad iuxta cogna-
tionum numerum .media quoque tribus Ma
15 naſſe,* id eſt,duæ ſemis tribus, acceperũt par
tem ſuam trans Iordanem contra Iericho ad
16 orientalem plagã. * Et ait Dominus ad Moy
ǁIoſ.14.a.2 17 ſen: * ǁ Hæc ſunt nomina uirorum , qui Ter-
ram uobis diuident, Eleazar ſacerdos , & Io-
18 ſue filius Nun,* & ſinguli principes de tribu-
19 bus ſingulis,* quorum iſta ſunt vocabula:De
20 tribu Iuda , Caleb filius Iephone * De tribu
21 Simeon , Samuel filius Ammiud.* De tribu
22 Beniamin, Elidad filius Chaſeion . * De tri-
23 bu filiorum Dan, Bocci filius Iogli . * Filio-
C rum Ioſeph de tribu Manaſſe, Hanniel filius
24 Ephod. * De tribu Ephraim , Camuel filius
25 Sephthan. * De tribu Zabulon , Eliſaphan fi-
26 lius Pharnach.* De tribu Iſſachar, dux Phal
27 tiel filius Ozan.* De tribu Aſer,Ahiud filius
28 Salomi . * De tribu Nephthali , Phedael fi-
29 lius Ammiud .* Hi ſunt , quibus præcepit
Dominus ut diuiderent filijs Iſrael Terram
Chanaan.

CAP. XXXV.

1 HAec quoque locutus eſt Dominus ad
A Moyſen in campeſtribus Moab ſupra
2 Iordanem , contra Iericho: * ǁ Præcipe filijs ǁIoſ.21.a.
Iſrael vt dent Leuitis de poſſeſſionibus ſuis 2
3 * vrbes ad habitandũ , & ſuburbana earum
per circuitum: vt ipſi in oppidis maneant, &
4 ſuburbana ſint pecoribus ac iumentis: * quæ
a muris ciuitatum forinſecus,per circuitum,
5 mille paſſuum ſpatio tendentur . * contra
Orientem duo millia erunt cubiti , & contra
Meridiem ſimiliter erunt duo millia:ad ma-
re quoque,quod reſpicit ad Occidentem , ea-
dem menſura erit , & ſeptentrionalis plaga
æquali termino finietur. eruntque urbes in
6 medio,& foris ſuburbana. * ǁ De ipſis autem
oppidis,quæ Leuitis dabitis , ſex erunt in fu- ǁIoſ.20.c.
gitiuorum auxilia ſeparata , ut fugiat ad ea 8
qui fuderit ſanguinem : & exceptis his , alia Deut.4.g.
7 quadraginta duo oppida , * id eſt,ſimul qua- 41
8 draginta octo cum ſuburbanis ſuis . * Ipſæ-
que vrbes, quæ dabuntur de poſſeſſionibus fi-
B liorum Iſrael,ab his,qui plus habent , plures
auferentur : & qui minus , pauciores. ſinguli
iuxta menſuram hereditatis ſuæ dabunt op-
9 pida Leuitis.* Ait Dominus ad Moyſen :
10 * Loquere filijs Iſrael, & dices ad eos: ǁQuan ǁDeut.19.
do tranſgreſſi fueritis Iordanem in Terram a.2
11 Chanaan, * decernite quæ vrbes eſſe debeant Ioſ.20.a.2
in præſidia fugitiuorum, qui nolentes ſangui
12 nem fuderint.* in quibus cum fuerit profu-
gus , cognatus occiſi non poterit eum occide-
re , donec ſtet in conſpectu multitudinis , &
13 cauſa illius iudicetur . * De ipſis autem vrbi-
bus,quæ ad fugitiuorum ſubſidia ſeparantur,
14 * tres erunt trans Iordanem, & tres in Terra
15 Chanaan,* tam filijs Iſrael quàm aduenis at-
que peregrinis , vt confugiat ad eas qui nolẽs
16 ſanguinem fuderit . * Si quis ferro percuſſe-
C rit , & mortuus fuerit qui percuſſus eſt : reus
17 erit homicidij,& ipſe morietur.* Si lapidem
iecerit,& ictus occubuerit:ſimiliter punietur.
18 * ǁ Si ligno percuſſus interierit : percuſſoris
19 ſanguine vindicabitur . * Propinquus occiſi, ǁDeu.19.
homicidam interficiet, ſtatim ut apprehen- c.11
20 derit eum,interficiet.* Si per odium quis ho- Ioſ.20.a.3
minẽ impulerit, uel iecerit quippiam in eum
21 per inſidias: * aut cum eſſet inimicus , manu
percuſſerit,& ille mortuus fuerit : percuſſor ,
homicidij reus erit.cognatus occiſi ſtatim vt

22 inueneritˇeum,iugulabit.* Quòd ſi fortuitu ,
23 & abſque odio,* & inimicitijs quidquam ho
24 rum fecerit , * & hoc audiente populo fuerit
comprobatum , atque inter percuſſorem &
25 propinquum ſanguinis quæſtio uentilata : *
D liberabitur innocens de vltoris manu , & re-
ducetur per ſententiam in urbem , ad quam
confugerat , manebitque ibi , donec ſacerdos
magnus,qui oleo ſancto vnctus eſt, moriatur.
26 * Si interfector extra fines vrbium, quæ exu-
27 libus deputatæ ſunt,* fuerit inuentus, & per-
cuſſus ab eo qui vltor eſt ſanguinis : abſque
28 noxa erit qui eum occiderit.* debuerat enim
profugus vſque ad mortem Pontificis in vrbe
reſidere. poſtquam autem ille obierit, homi-
29 cida reuertetur in terram ſuam . * Hæc ſem-
piterna erunt , & legitima in cunctis habita-
30 tionibus ueſtris. * Homicida ſub teſtibus pu-
nietur: ad unius teſtimonium nullus condem
31 nabitur.* Non accipietis pretium ab eo, qui
reus eſt ſanguinis , ſtatim & ipſe morietur.
32 * Exules & profugi. ante mortem Pontificis
nullo modo in urbes ſuas reuerti poterunt :
33 * ne polluatis terram habitationis ueſtræ,quæ
inſontium cruore maculatur : nec aliter ex-
piari poteſt, niſi per eius ſanguinem, qui alte-
34 rius ſanguinem fuderit. * Atque ita emunda-
bitur veſtra poſſeſſio, me commorante uobi-
ſcum.ego enim ſum Dominus qui habito in-
ter filios Iſrael.

C A P. XXXVI.

1 ACceſſerunt ‖ autem & principes familia-
A rum Galaad filij Machir, filij Manaſſe
de ſtirpe filiorũ Ioſeph: locutique ſunt Moy
ſi coram principibus Iſrael, atque dixerunt :
2 * Tibi domino noſtro præcepit Dominus, ut
Terram ſorte diuideres filijs Iſrael, & ut fi-
liabus Salphaad fratris noſtri dares poſſeſſio-
3 nem debitam patri : * quas ſi alterius tribus
homines uxores acceperint , ſequetur poſſeſ-
ſio ſua,& trãslata ad aliam tribum de noſtra
4 hereditate minuetur. * atque ita fiet, ut cum
iubileus, id eſt quinquageſimus annus remiſ-
ſionis aduenerit,confundatur ſortium diſtri-
butio,& aliorum poſſeſſio ad alios tranſeat .
5 * Reſpondit Moyſes filijs Iſrael , & Domino
præcipiente,ait: Recte tribus filiorum Ioſeph
6 locuta eſt.* & hæc lex ſuper filiab⁹ Salphaad
C a Domino promulgata eſt : ‖ Nubant quibus ‖ Tob.7.d.
7 uolunt,tantum ut ſuæ tribus hominibus:* ne 14
commiſceatur poſſeſſio filiorum Iſrael de tri
bu in tribum . Omnes enim viri ducent uxo-
8 res de tribu & cognatione ſua : * & cunctæ
feminæ de eadem tribu maritos accipient: ut
9 hereditas permaneat in familijs,* nec ſibi mi
10 ſceantur tribus, ſed ita maneant * ut a Domi
no ſeparatæ ſunt. Feceruntque filiæ Salphaad
11 ut fuerat imperatum : * & nupſerunt Maala,
D & Therſa,& Hegla, & Melcha , & Noa filijs
12 patrui ſui * de familia Manaſſe,qui fuit filius
Ioſeph:& poſſeſſio,quæ illis fuerat attributa ,
13 manſit in tribu & familia patris earũ . * Hæc
ſunt mandata atque iudicia , quæ mandauit
Dominus per manum Moyſi ad filios Iſrael,
in campeſtribus Moab ſupra Iordanem con-
tra Iericho .

LIBER DEVTERONOMII HEBRAICE ELLE ADDEBARIM.

CAPVT PRIMVM.

A HAEC sunt verba, quæ locu
tus est Moyses ad omnem
Israel trans Iordanem in so
litudine campestri, contra
Mare rubrum, inter Pharan
& Thophel & Laban & Ha-
seroth, vbi auri est plurimũ:
2 * vndecim diebus de Horeb per viam montis
3 Seir vsque ad Cadesbarne. * Quadragesimo
anno, vndecimo mense, prima die mensis lo-
cutus est Moyses ad filios Israel omnia quæ
Nu.21.e.24 4 præceperat illi Dñs vt diceret eis: * ‖ post quã
percussit Sehon regem Amorrhæorum, qui
habitabat in Hesebon: & Og regẽ Basan, qui
5 mansit in Astaroth, & in Edrai, * trans Ior-
B danem in Terra Moab. Cœpitq. Moyses ex-
6 planare legem, & dicere: * Dominus Deus
noster locutus est ad nos in Horeb, dicens:
Sufficit vobis quòd in hoc monte mansistis:
7 * reuertimini, & venite ad montem Amor-
rhæorum, & ad cetera quæ ei proxima sunt
campestria atque montana & humiliora lo-
ca contra Meridiem, & iuxta littus maris,
Terram Chananæorum, & Libani vsque ad
8 flumen magnum Euphraten. * En, inquit,
tradidi vobis: ingredimini & possidete eam,
super qua iurauit Dominus patribus vestris
Abraham, Isaac, & Iacob, vt daret illam eis,
9 & semini eorum post eos. * Dixitq. vobis il-
10 lo in tempore: * ‖ Non possum solus sustine-
re vos: quia Dominus Deus vester, multipli-
cauit vos, & estis hodie sicut stellæ cæli, pluri-
11 mi. (* Dominus Deus patrum vestrorum ad-
dat ad hunc numerum multa millia, & bene-
C dicat vobis sicut locutus est.) * Non valeo
12 solus negotia vestra sustinere, & pondus ac
13 iurgia. * Date ex vobis viros sapiẽtes & gna-
ros, & quorum conuersatio sit probata in tri-
bubus vestris, vt ponam eos vobis principes.
14 * Tunc respondistis mihi: Bona res est, quam
15 vis facere. * Tuliq. de tribubus vestris viros
sapientes & nobiles, & constitui eos principes,
tribunos, & centuriones, & quinquagenarios
16 ac decanos, qui docerent vos singula. * Præ-
cepiq. eis, dicens: Audite illos, & ‖ quod iu-
stum est iudicate: siue ciuis sit ille, siue pere-
17 grinus. * ‖ Nulla erit distantia personarum,
ita paruum audietis vt magnum: nec accipie-
tis cuiusquam personam, quia Dei iudicium
D est. Quòd si difficile vobis visum aliquid fue-
18 rit, referte ad me, & ego audiam. * Præcepiq.
19 omnia quę facere deberetis. * Profecti autem
de Horeb, trãsiuimus per eremmũ terribilem
& maximam, quam vidistis, per viam mon-
tis Amorrhæi, sicut præcepera Dominus
Deus noster nobis. Cumq. venissemus in Ca-
20 desbarne, * dixi vobis: Venistis ad montem
Amorrhæi, quem Dominus Deus noster da-

21 turus est nobis.* Vide Terram,quā Dominus
Deus tuus dat tibi:ascende & possideeam, si-
cut locutus est Dominus Deus noster patri-
bus tuis: noli timere, nec quidquam paueas.
‖ Nu. 13. a.4 22 * ‖ Et accessistis ad me omnes,atque dixistis:
Mittamus viros qui considerent Terram: &
renuncient per quod iter debeamus ascende
23 re, & ad quas pergere ciuitates. * Cumque
mihi sermo placuisset, misi ex vobis duode-
24 cim viros, singulos de tribubus suis. * Qui cū
perrexissent,& ascendissent in montana, ve-
nerunt vsque ad Vallem botri: & considerata
25 terra, * sumentes de fructibus eius, vt osten-
derent vbertatem, attulerunt ad nos, atque
E dixerunt: Bona est terra, quam Dominus
26 Deus noster daturus est nobis. * Et noluistis
ascendere,sed increduli ad sermonem Domi-
27 ni Dei nostri * murmurastis in tabernaculis
vestris,atque dixistis: Odit nos Dominus,&
idcirco eduxit nos de terra Aegypti, vt tra-
deret nos in manu Amorrhæi, atque deleret.
28 * Quo ascendemus? nuncij terruerunt cor
nostrum, dicentes: Maxima multitudo est,&
nobis statura procerior: vrbes magnæ, & ad
cælum vsque munitæ,filios Enacim vidimus
29 ibi. * Et dixi vobis: Nolite metuere, nec ti-
30 meatis eos: * Dominus Deus, qui ductor est
vester, pro vobis ipse pugnabit, sicut fecit in
31 Aegypto cunctis videntibus. * Et in solitu-
dine (ipse vidisti) portauit te Dominus Deus
tuus, vt solet homo gestare paruulum filium
F suum,in omni via,per quam ambulastis,do-
32 nec veniretis ad locum istum.* Et nec sic qui
‖ Exo.13. d.21 Num.14. c.14 33 dem credidistis Domino Deo vestro, * ‖ qui
præcessit vos in via, & metatus est locum, in
quo tentoria figere deberetis,nocte ostendens
vobis iter per ignem, & die per columnam
34 nubis. * Cumque audisset Dominus vocem
sermonum vestrorum, iratus iurauit & ait:
‖ Nu. 14. d.22 Psal.94.c.12 35 * ‖ Non uidebit quispiam de hominibus ge-
nerationis huius pessimę Terrā bonam,quam
sub iuramento pollicitus sum patribus ve-
36 stris: * præter Caleb filium Iephone. ipse e-
nim uidebit eam,& ipsi dabo Terram, quam
calcauit,& filijs eius,quia secutus est Domi-
37 num.* Nec mirāda indignatio in populum,
cum mihi quoque iratus Dominus propter
38 uos dixerit: Nec tu ingredieris illuc: * sed o
sue filius Nun minister tuus,ipse intrabit pro
te.hunc exhortare & robora,& ipse forte Ter
39 ram diuidet Israeli.* Paruuli vestri, de qui-
bus dixistis quòd captiui ducerentur, & filij
qui hodie boni ac mali ignorant distantiam,
G ipsi ingredientur: & ipsis dabo Terram, &
40 possidebunt eam. * Vos autem reuertimini
& abite in solitudinem per uiam Maris ru-
‖ Nu.14.f.40 41 bri. * ‖ Et respondistis mihi: Peccaui-
mus Domino: ascendemus & pugnabimus,
sicut præcepit Dominus Deus noster. Cum-
que instructi armis pergeretis in montem,
‖ Nu. 14. g.42 42 * ait mihi Dominus: Dic ad eos: ‖ Nolite
ascendere,neque pugnetis,non enim sum vo-
biscum: ne cadatis coram inimicis uestris.
43 * Locutus sum, & non audistis: sed aduersan
tes imperio Domini,& tumentes superbia a-
44 scendistis in montē, * Itaque egressus Amor-
rhæus,qui habitabat in montibus,& obuiam
ueniens persecutus est uos, sicut solent apes
persequi: & cecidit de Seir vsque Horma.
45 * Cumq. reuersi ploraretis coram Domino,
non audiuit uos, nec voci vestræ uoluit ac-
46 quiescere.* Sedistis ergo in Cadesbarne mul
to tempore.

CAP. II.

1 PRofectiq. inde venimus in solitudinem,
A quæ ducit ad Mare rubrum, sicut mihi
dixerat Dominus: & circuiuimus montem
2 Seir longo tempore. * Dixitq. Dominus ad
3 me: * Sufficit uobis circuire montem istum:
4 ite contra Aquilonem: * & populo præcipe,
dicens: Transibitis per terminos fratrum ue-
strorum filiorum Esau, qui habitant in Seir,
5 & timebunt uos. * Videte ergo diligenter ne
moueamini contra eos. neque enim dabo uo
bis de terra eorum quantum potest unius pe-
dis calcare uestigium, quia in possessionem
6 Esau dedi montem Seir. * Cibos emetis ab
eis pecunia,& comedetis: aquam emptā hau
7 rietis, & bibetis. * Dominus Deus tuus be-
nedixit tibi in omni opere manuum tuarum:
B nouit iter tuum,quomodo transieris solitudi
nem hanc magnam, per quadraginta annos
habitans tecum Dominus Deus tuus,& nihil
8 tibi defuit.* Cumque transissemus fratres no
stros filios Esau,qui habitabant in Seir, per
uiam campestrem de Elath, & de Asionga-
ber,uenimus ad iter, quod ducit in desertu m
9 Moab.* Dixitque Dominus ad me: Non
pugnes contra Moabitas, nec ineas aduer-
sus eos prælium: non enim dabo tibi quid
quam de terra eorum, quia filijs Loth tradi-
10 di Ar in possessionem.* Enim primi fuerunt
habitatores eius,populus magnus,& ualidus,
11 & tam excelsus ut de Enacim stirpe, * quasi
gignantes crederentur,& essent similes filio-
rum Enacim. Denique Moabita appellant
12 eos Emim. * In Seir autem prius habitaue-
C runt Horrhæi: quibus expulsis atque deletis,
habitauerunt filij Esau, sicut fecit Israel in
terra possessionis suæ, quam dedit illi Domi-
13 nus.* Surgentes ergo ut transiremus Torren-
14 tem Zared uenimus ad eum. * Tempus au-
tem,quo ambulauimus de Cadesbarne usque
ad transitum torrentis Zared, triginta & o-
cto annorum fuit: donec consumeretur om-
nis generatio hominum bellatorum de ca-
15 stris, sicut iurauerat Dominus: * cuius ma-
D nus fuit aduersum eos,ut interirent de castro
16 rum medio. * Postquam autem uniuersi ce-
17 ciderunt pugnatores, * locutus est Dominus
18 ad me,dicens: * Tu transibis hodie terminos

Moab,

19 Moab, urbem nomine Ar: * & accedens in ui
cina filiorum Ammon, caue ne pugnes cōtra
eos, nec mouearis ad prelium: nō enim dabo
tibi de terra filiorū Ammon, quia filijs Loth
20 dedi eam in possessionem. * Terra gigantum
reputata est: & ipsa olim habitauerunt gi-
gantes, quos Ammonitę uocant Zomzom-
21 mim, * populus magnus, & multus, & proce
rę longitudinis, sicut Enacim, quos deleuit
Dominus a facie eorum: & fecit illos habita-
22 re pro eis, * sicut fecerat filijs Esau, qui habi
tant in Seir, delens Horrhęos, & terram eo-
rum illis tradens, quam possident usq. in prę-
23 sens. * Heuęos quoque, qui habitabant in
Haserim usque Gazan, Cappadoces expule-
B runt: qui egressi de Cappadocia deleuerunt
24 eos, & habitauerunt pro illis. * Surgite, &
transite torrentem Arnon: ecce tradidi in ma
nu tua Sehon regem Hesebon Amorrhęum,
& terram eius incipe possidere, & committe
25 aduersus eum prelium. * Hodie incipiam
mittere terrorem atque formidinem tuam
in populos, qui habitant sub omni cęlo. ut
audito nomine tuo paueant, & in morem par
turientium contremiscant, & dolore tenean-
26 tur. * ‖ Misi ergo nuncios de solitudine Ca- ‖ Nu. 21. .21
demoth ad Sehon regem Hesebon uerbis pa
27 cificis, dicens: * Transibimus per terram tuā,
publica gradiemur uia: non declinabimus ne-
28 que ad dexteram, neque ad sinistram. * Ali-
menta precio uende nobis, ut uescamur: a
quam pecunia tribue, & sic bibemus. Tātum
29 est ut nobis concedas transitum, * sicut fece-
runt filij Esau, qui habitant in Seir, & Moa-
bitę, qui morantur in Ar: donec ueniamus ad
Iordanem, & transeamus ad Terram quam
30 Dñs Deus noster daturus est nobis. * Noluit
que Sehon rex Hesebon dare nobis transitū:
quia indurauerat Dominus Deus tuus spiri-
tum eius, & obfirmauerat cor illius, ut trade
31 retur in manus tuas, sicut nūc uides. * Dixit-
que Dominus ad me: ‖ Ecce cœpi tibi trade- ‖ Amos 2.
re Sehon, & terrā eius, incipe possidere eam.
32 * Egressusq. est Sehon obuiā nobis cum om-
33 ni populo suo ad prelium in Iasa. * Et tradi-
dit eum Dominus Deus noster nobis percussi
musque eum cum filijs suis, & omni populo
34 suo. * Cunctasq. urbes in tempore illo cepi-
C mus, interfectis habitatoribus earum, & uiris
ac mulieribus & paruulis. non reliquimus in
35 eis quidquam. * Absq. iumentis, quę in par-
tem uenere prędantium: & spolijs urbium,
36 quas cepimus * ab Aroer, quę est super ripā
torrentis Arnon, oppido quod in ualle situm,
est usque Galaad. Non fuit uicus & ciuitas,
quę nostras effugeret manus: omnes tradidit
37 Dominus Deus noster nobis. * Absque terra
filiorum Ammon, ad quam non accessimus:
& cunctis quę adiacent torrenti Ieboc, & ur-
bibus montanis, uniuersisque locis, a quibus
nos prohibuit Dominus Deus noster.

CAP. III.

1 ITaque conuersi ascendimus per iter Basan:
A ‖ egressusq. est Og rex Basan in occursum ‖ Inf. 29. b.7
nobis cum populo suo ad bellandū in Edrai.
2 * Dixitq. Dominus ad me: Ne timeas eum: Num. 21.
quia in manu tua traditus est cum omni po- g.33
pulo ac terra sua: faciesq. ei ‖ sicut fecisti Se- ‖ Nu. 21.
hon regi Amorrhęorum, qui habitauit in He c.21
3 sebon. * ‖ Tradidit ergo Dominus Deus no ‖ Nu. 21.
ster in manibus nostris etiam Og regem Ba- g.35
san, & uniuersum populum eius percussimus
4 que eos usque ad internecionem, * uastantes
cunctas ciuitates illius uno tempore. non fuit
oppidum, quod nos effugeret: sexaginta urbes
omnem regionem Argob regni Og in Basan.
5 * Cunctę urbes erāt munitę muris altissimis,
portisque & uectibus, absque oppidis innu-
6 meris, quę non habebant muros. * Et deleui
mus eos, sicut feceramus Sehon regi Hese-
B bon, disperdentes omnem ciuitem, uiros-
7 que ac mulieres, & paruulos: * iumenta au
8 tem & spolia urbium diripuimus. * Tulimus
que illo in tempore terrā de manu duorum
regum Amorrhęorum qui erant trans Iorda
nem; a torrente Arnon, usque ad montē Her
9 mon, * quē Sidonij Sarion uocant, & Amor
10 rhęi Sanir: * omnes ciuitates, quę sitę sunt in
planitie, & uniuersam Terram Galaad & Ba
san usque ad Selcha, & Edrai ciuitates regni
11 Og in Basan. * Solus quippe Og rex Basan re
stiterat de stirpe gigantum. Mōstratur lectu
eius ferreus, qui est in Rabbath filiorum Am-
mon, nouem cubitos habens longitudinis, &
quattuor latitudinis ad mensuram cubiti ui-
12 rilis manus. * Terramq. possedimus tempo
re illo ab Aroer, quę est super ripam torrentis
Arnon, usque ad mediam partem montis Ga
laad: & ciuitates illius ‖ dedi Ruben & Gad. ‖ Nu. 32. e.29
13 * Reliquam autem partem Galaad, & om
nem Basan regni Og, tradidi medię tribui
Manasse, omnem regionem Argob: cunctaq.
14 Basan uocatur Terra gigantum. * Iair filius
Manasse possedit omnem regionem Argob
usque ad terminos Gessuri, & Machati. Voca-
C uitq. ex nomine suo Basan, Hauoth Iair, id
15 est, Villas Iair, usq. in pręsentem diem. * Ma
16 chir quoq. dedi Galaad. * Et tribubus Rubē
& Gad dedi de Terra Galaad usque ad Tor-
rentem Arnon medium torrentis, & confiniū
usque ad torrentem Ieboc, qui est terminus
17 filiorum Ammon: * & planitiem solitudinis,
atque Iordanem, & terminos Cenereth usque
ad mare deserti, quod est salsissimum, ad radi
18 ces montis Phasga contra orientem. * Pręce-
pique uobis in tempore illo, dicens: Dominus
Deus uester dat uobis terram hanc in here-
ditatem, expediti pręcedite fratres uestros fi
19 lios Israel omnes uiri robusti: * absque uxori
bus, & paruulis atque iumentis. Noui enim
quòd plura habeatis pecora, & in urbibus re-

20 manere debebunt, quas tradidi uobis, *donec
reqniem tribuat Dominus fratribus ueſtris, ſi
cut uobis tribuit : & poſſideant ipſi etiā Ter-
D ram, quam daturus eſt eis trans Iordanem :
tunc reuertetur unuſquiſque in poſſeſſionem
21 ſuam, quam dedi uobis. * | Ioſue quoque in
tempore illo præcepi, dicens : Oculi tui uide-
runt quæ fecit Dominus Deus uester duobus
his regibus: ſic faciet omnibus regnis, ad quę
22 tranſiturus es. * Ne timeas eos : Dominus e-
23 nim Deus ueſter pugnabit pro uobis. * Preca
tuſque ſum Dominum in tempore illo, di-
24 cens:* Domine Deus tu cœpiſti oſtendere ſer
uo tuo magnitudinem tuam, manumq. fortiſ
ſimam. neque enim eſt alius Deus vel in cæ-
lo, uel in terra, qui poſſit facere opera tua, &
25 comparari fortitudini tuæ.* Tranſibo igitur,
& uidebo Terram hanc optimam trans Ior-
danem, & montem iſtum egregium, & Liba-
26 num. * Iratuſq. eſt Dominus mihi propter
uos, nec exaudiuit me, ſed dixit mihi : Suffi-
cit tibi : nequaquam ultra loquaris de hac re
27 ad me.* Aſcende cacumen Phaſgæ, & ocu-
los tuos circumfer ad occidentem, & ad aqui
lonem, auſtrumque & orientem, & aſpice. |
28 nec enim tranſibis Iordanem iſtum. * Præci
pe Ioſue, & corrobora eum atque conforta :
quia ipſe præcedet populum iſtum, & diui-
29 det eis Terram, quā uiſurus es.* Manſimuſq.
in ualle contra fanum Phogor.

CAP. IIII.

1 ET nunc Iſrael audi præcepra & iudicia,
A quæ ego doceo te: ut faciens ea, uiuas, &
ingrediens poſſideas Terram, quam Domi-
nus Deus patrum ueſtrorum daturus eſt uo-
2 bis. * Non addetis ad uerbum, quod uobis lo
quor, nec auferetis ex eo : cuſtodite mandata
Domini Dei ueſtri quæ ego præcipio uobis.
3 * | Oculi ueſtri uiderunt omnia quæ fecit Do
minus contra Beelphegor, quomodo contri-
uerit omnes cultores eius de medio ueſtri.
4 * Vos autem qui adhæretis Domino Deo ve-
ſtro, uiuitis uniuerſi vſque in præſentē diem.
5 *Scitis quòd docuerim vos præcepta atq. iu-
ſtitias, ſicut mandauit mihi Dominus Deus
meus: ſic facietis ea in Terra, quam poſſeſſuri
6 eſtis : * & obſeruabitis & implebitis opere.
Hæc eſt enim ueſtra ſapientia, & intellectus
coram populis, ut audientes vniuerſa præce-
pta hæc, dicant : En populus ſapiens & intel-
7 ligens, gens magna. * Nec eſt alia natio tam
B grandis, quæ habeat deos appropinquantes
ſibi, ſicut Deus noſter adeſt cunctis obſecra-
8 tionibus noſtris.* Quæ eſt enim alia gens ſic
inclyta ut habeat ceremonias, iuſtaq. iudicia,
& uniuerſam legem, quam ego proponam ho
9 die ante oculos ueſtros ? * Cuſtodi igitur te-
metipſum, & animam tuam ſolicite. Ne obli
uiſcaris verborum, quæ viderunt oculi tui, &
ne excidant de corde tuo cunctis diebus uitæ

10 tuæ. | Docebis ea filios ac nepotes tuos, *a die | Exo.19.
in quo ſtetiſti corā Domino Deo tuo in Ho- c.18
reb, quando Dominus locutus eſt mihi di-
cens: Congrega ad me populum, ut audiant
ſermones meos, & diſcant timere me omni
tempore quo viuunt in terra, doceantque fi-
11 lios ſuos.* Et acceſſiſtis ad radices mōtis, qui
ardebat vſque ad cælum: erantque in eo tene
12 bræ, & nubes, & caligo.* Locutuſq. eſt Domi
nus ad vos de medio ignis. Vocem verborum
eius audiſtis, & formam penitus nō uidiſtis.
13 * Et oſtendit uobis pactum ſuum, quod præ-
cepit ut faceretis, & decem verba, quæ ſcripſit
14 in duabus tabulis lapideis.* Mihique manda
C uit in illo tempore ut docerem uos ceremo-
nias & iudicia, quæ facere deberetis in Terra,
15 quam poſſeſſuri eſtis.* Cuſtodite igitur ſolici
te animas ueſtras. Non uidiſtis aliquam ſimi
litudinem in die, qua locutus eſt uobis Domi
16 nus in Horeb de medio ignis:* ne forte dece-
pti faciatis uobis ſculptam ſimilitudinē, aut
17 imaginem maſculi uel feminæ, * ſimilitudi-
nem omnium iumentorum, quæ ſunt ſuper
18 terram, vel auium ſub cælo volantium,* atq.
reptilium, quæ mouentur in terra, ſiue piſciū
19 qui ſub terra morantur in aquis: * ne forte e-
leuatis oculis ad cælum, uideas Solem & Lu
nam, & omnia aſtra cæli, & errore deceptus
adores ea & colas quę creauit Dominus Deus
tuus in miniſterium cunctis gentibus, quę ſub
20 cælo ſunt.* Vos autem tulit Dominus, & edu
xit de fornace ferrea Aegypti, ut haberet po
pulum hereditarium, ſicut eſt in præſenti die.
21 * | Iratuſque eſt Dominus contra me pro- | Sup.1.
pter ſermones ueſtros, & iurauit ut non tran- f.37
ſirem Iordanem, nec ingrederer Terram opti
22 mam, quam daturus eſt uobis.* Ecce morior
D in hac humo, non tranſibo Iordanē: vos tran
23 ſibitis, & poſſidebitis terram egregiam.* Ca-
ue ne quando obliuiſcaris pacti Domini Dei
tui, quod pepigit tecū: & facias tibi ſculptam
ſimilitudinē eorum, quæ fieri Dominus pro-
24 hibuit:* | quia Dominus Deus tuus ignis cō | Heb.12.
25 ſumens eſt, Deus æmulator.* Si genueritis fi- g.29
lios ac nepotes, & morati fueritis in Terra, de
cepitq. feceritis vobis aliquam ſimilitudinē,
patrantes malum coram Domino Deo veſtro
26 vt eum ad iracundiam prouocetis:* teſtes in-
uoco hodie cælum, & terram, cito perituros
uos eſſe de Terra, quam tranſito Iordane poſ
ſeſſuri eſtis. non habitabitis in ea longo tem
27 pore, ſed delebit vos Dominus, * atque di-
ſperget in omnes gentes, & remanebitis pau-
ci in nationibus, ad quas vos ducturus eſt Do
28 minus.* ibique ſeruietis dijs, qui hominum
manu fabricati ſunt, ligno & lapidi qui non
vident, nec audiunt, nec comedunt, nec odo-
29 rantur. * Cumque quæſieris ibi Dominum
E Deum tuum, inuenies eum : ſi tamē toto cor
de quæſieris, & tota tribulatione animæ tuæ.
30 * Poſtquam te inuenerint omnia quæ uræ

dicta sunt, nouissimo tempore reuerteris ad
Dominum Deum tuum, & audies vocem e-
31 ius. * Quia Deus misericors Dominus Deus
tuus est: non dimittet te, nec omnino delebit,
neque obliuiscetur pacti, in quo iurauit pa-
32 tribus tuis. * Interroga de diebus antiquis,
qui fuerunt ante te ex die quo creauit Deus
hominem super terram, a summo cælo vsque
ad summum eius, si facta est aliquando hu-
iuscemodi res, aut umquam cognitum est,
33 * vt audiret populus vocem Dei loquentis de
34 medio ignis, sicut tu audisti, & vixisti: * si fe-
cit Deus vt ingrederetur, & tolleret sibi Gen-
tem de medio nationum, per tentationes, si-
gna, atque portēta, per pugnam, & robustam
manum, extentumq; brachium, & horribi-
les uisiones iuxta omnia, quæ fecit pro uobis
F Dominus Deus vester in Aegypto, uidentibus
35 oculis tuis: * ut scires quoniam Dominus ip-
36 se est Deus, & non est alius præter eum. * De
cęlo te fecit audire vocem suam, vt doceret
te, & in terra ostendit tibi ignem suum ma-
ximū, & audisti verba illius de medio ignis,
37 * quia dilexit patres tuos, & elegit semen eo-
| Exo.13. rum post eos. | Eduxitque te præcedens in
d.21. 38 virtute sua magna ex Aegypto, * ut deleret
nationes maximas & fortiores te in introitu
tuo: & introduceret te, daretque tibi terram
earum in possessionem, sicut cernis in præsen
39 ti die. * Scito ergo hodie, & cogitato in
corde tuo quòd Dominus ipse sit Deus in cæ-
lo sursum, & in terra deorsum, & non sit a-
40 lius. * Custodi præcepta eius atque mandata,
quæ ego pręcipio tibi: ut bene sit tibi, & fi-
lijs tuis post te, & permaneas multo tempo-
re super Terram, quam Dominus Deus tuus
| Nu.35. 41 daturus est tibi. * | Tunc separauit Moyses
a.6. G tres ciuitates trans Iordanem ad Orientalem
42 plagam, * ut confugiat ad eas qui occiderit
nolens proximum suum, nec sibi fuerit ini-
micus ante vnum & alterum diem, & ad ha-
| Ios.20. 43 rum aliquam urbium possit euadere: * | Bo-
c.1 sor in solitudine, quæ sita est in terra campe-
stri de tribu Ruben: & Ramoth in Galaad,
quæ est in tribu Gad: & Golan in Basan, quę
44 est in tribu Manasse. * Ista est lex, quam
45 proposuit Moyses coram filijs Israel, * & hęc
testimonia & ceremoniæ atque iudicia, quæ
locutus est ad filios Israel, quando egressi
46 sunt de Aegypto, * trans Iordanem in valle
contra fanum Phogor, in terra Sehon regis
Amorrhæi, qui habitauit in Hesebon, quem
percussit Moyses. Filij quoque Israel egressi
47 ex Aegypto * possederunt terram eius, & ter-
ram Og regis Basan, duorum regum Amor-
rhæorum, qui erāt trās Iordanem ad solis or-
48 tum: * Ab Aroer, quæ sita est super ripam tor
rentis Arnon, vsque ad montem Sion, qui est
49 & Hermon, * omnē planitiem trans Iordanē
ad Orientalem plagam, usque ad mare solitu
dinis, & usque ad radices montis Phasga.

CAP. V.

1 VOcauitq. Moyses omnem Israelem, &
A dixit ad eum: Audi Israel ceremonias at
que iudicia, quæ ego loquor in auribus vestris
2 hodie: discite ea, & opere complete. * Do-
minus Deus noster pepigit nobiscum fœdus
3 in Horeb. * Non cum patribus nostris inijt
pactum, sed nobiscum qui in præsentiarū su-
4 mus, & viuimus. * Facie ad faciem locutus
5 est nobis in monte de medio ignis. * Ego se-
quester & medius fui inter Dominum & vos
in tempore illo, ut annunciarem uobis verba
eius. timuistis enim ignem, & non ascendistis | Exo.20.
6 in montem, & ait: * | Ego Dominus Deus a.2
tuus, qui eduxi te de Terra Aegypti de domo Leuit. 26.
7 seruitutis. * | Non habebis deos alienos in a.1
8 conspectu meo. * | Non facies tibi sculptile, Psal. 80.
nec similitudinem omnium, quę in cælo sunt b.8
desuper, & quæ in terra deorsum, & quæ ver- | Exo.20.
9 santur in aquis sub terra. * | Non adorabis a.3
ea, & non coles. Ego enim sum Dominus Psal. 80.
Deus tuus: Deus æmulator, reddens iniqui- b.7
tatem patrum super filios in tertiam & quar- | Leui.26.
10 tam generationem his qui oderunt me, * & a.1
faciens misericordiā in multa millia diligen- Psal. 96.
tibus me, & custodientibus præcepta mea. b.7
11 * | Non usurpabis nomen Domini Dei tui Exod. 20.
B frustra. quia non erit impunitus qui super re a.4
12 uana nomē eius assumpserit. * Obserua diem | Exo.34.
Sabbati, ut sanctifices eum, sicut præcepit tibi c.14
13 Dominus Deus tuus. * Sex diebus operabe- | Exo.20.
14 ris, & facies omnia opera tua. * | Septimus b 7
dies Sabbati est, id est, requies Domini Dei Leuit. 19.
tui. Non facies in eo quidquam operis tu, & c.12
filius tuus, & filia, seruus & ancilla, & bos, & Matt. 5.
asinus, & omne iumentum tuum, & peregri- c.33
nus qui est intra portas tuas: ut requiescat | Exo.20.
15 seruus tuus, & ancilla tua, sicut & tu. * Me- b.10
mento quòd & ipse seruieris in Aegypto, & Gen.2.a.2
eduxerit te indé Dominus Deus tuus in ma- Hebr. 4.
nu forti, & brachio extento. Idcirco præcepit b.4
16 tibi ut obseruares diem Sabbati. * | Hono- | Exo.20.
ra patrem tuum, & matrem, sicut præcepit ti c.12
bi Dominus Deus tuus, ut longo viuas tem- Eccl. 3.
C pore, & bene sit tibi in Terra, quam Domi- b.9
17 nus Deus tuus daturus est tibi. * Non occi- Matt. 15.
18 des. * Neque mœchaberis. * Furtumque non a.4
19 facies. * Nec loqueris contra proximum Marc.7.
20 tuum falsum testimonium. * | Non concu- b.10
21 pisces uxorem proximi tui: non domum, non Eph.6.a.1
agrum, non seruum, non ancillam, non bo- | Matt.5.
uem, non asinum, & uniuersa quæ illius sunt. d. 28
22 * Hæc verba locutus est Dominus ad omnē Ro.7.b.7
multitudinem uestram in monte de medio
ignis & nubis, & caliginis, voce magna, nihil
addens amplius: & scripsit ea in duabus tabu
23 lis lapideis, quas tradidit mihi. * Vos autem
postquam audistis uocem de medio tenebra-
rum, & montem ardere uidistis, accessistis ad
me omnes principes tribuum & maiores na-

24 tu, atque dixistis: * Ecce ostendit nobis Do-
minus Deus noster maiestatem & magnitu-
dinem suam. uocem eius audiuimus de me-
dio ignis, & probauimus hodie quòd loquen
25 te Deo cum homine, uixerit homo. * Cur er-
go moriemur, & deuorabit nos ignis hic ma-
ximus? Si enim audierimus ultra uocem Do
26 mini Dei nostri, moriemur. * Quid est omnis
D caro, vt audiat uocem Dei uiuentis, qui de
medio ignis loquitur sicut nos audiuimus, &
27 & possit uiuere? * Tu magis accede: & audi
cuncta quæ dixerit Dominus Deus noster ti-
bi: loquerisque ad nos, & nos audientes facie
28 mus ea. * Quod cum audisset Dominus, ait
ad me: Audiui vocem verborum populi hu-
ius quæ locuti sunt tibi: bene omnia sunt lo
29 cuti. * Quis det talem eos habere mentem,
ut timeant me & custodiant vniuersa man-
data mea in omni tempore, ut bene sit eis, &
30 filijs eorum in sempiternum? * Vade & dic
31 eis. Reuertimini in tentoria vestra. * Tu ve-
ro hic sta mecum, & loquar tibi omnia man-
data mea, & ceremonias atque iudicia: quæ
docebis eos, ut faciant ea in Terra, quam da-
32 bo illis in possessionem. * Custodite igitur &
facite quæ præcepit Dominus Deus vobis: nō
declinabitis neque ad dexteram, neque ad si-
33 nistram: * sed per uiam, quam præcepit Do-
minus Deus vester, ambulabitis, ut uiuatis, &
bene sit uobis, & protelentur dies in terra pos
sessionis uestræ.

C A P. VI.

1 HAec sunt præcepta, & ceremoniæ, atque
A iudicia, quæ mandauit Dominus Deus
vester ut docerem uos, & faciatis ea in Ter-
2 ra, ad quā transgredimini possidendam: * ut
timeas Dominum Deum tuum, & custodias
omnia mandata & præcepta eius, quæ ego
præcipio tibi, & filijs, ac nepotibus tuis, cun-
ctis diebus uitæ tuę, ut prolongentur dies tui.
3 * Audi Israel, & obserua ut facias quæ præce-
pit tibi Dominus, & bene sit tibi, & multipli
ceris amplius, sicut pollicitus est Dominus
Deus patrum tuorum tibi terram lacte, &
4 melle manantem. * Audi Israel, Dominus
5 Deus noster, Dominus unus est. * ‖ Diliges
Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &
B ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua.
6 * Eruntque uerba hæc, quæ ego præcipio tibi
7 hodie, in corde tuo: * & narrabis ea filijs tuis,
& meditaberis in eis sedens in domo tua, &
ambulans in itinere, dormiens atque consur-
8 gens. * Et ligabis ea quasi signum in manu
tua, eruntque & mouebuntur inter oculos
9 tuos, * scribesque ea in limine, & ostijs do-
10 mus tuæ. * Cumque introduxerit te Domi-
nus Deus tuus in Terram, pro qua iurauit pa
tribus tuis Abraham, Isaac, & Iacob: & dede-
rit tibi ciuitates magnas & optimas, quas nō
11 ædificasti, * domos plenas cunctarum opum,
quas non extruxisti, cisternas, quas non fo-
disti, uineta & olueta, quæ non plantasti,
12 * & comederis, & saturatus fueris: * caue di-
13 ligenter ne obliuiscaris Domini, qui eduxit
te de Terra Aegypti, de domo seruitutis. ‖ ‖ Matt. 4.
Dominum Deum tuum timebis, & illi so- b. 7
14 lis seruies, ac per nomen illius iurabis. * Non Luc. 4.
C ibitis post deos alienos cunctarum Gentium, b. 12
15 quæ in circuitu uestro sunt: * quoniam Deus Inf. 10.
æmulator Dominus Deus tuus in medio tui: d. 20
ne quando irascatur furor Domini Dei tui
contra te, & auferat te de superficie terræ.
16 * Non tentabis Dominum Deum tuum, si-
17 cut tentasti in loco tentationis. * Custodi præ
cepta Domini Dei tui, ac testimonia & cere-
18 monias, quas præcepit tibi: * & fac quod pla
citum est & bonum in conspectu Domini, ut
bene sit tibi: & ingressus possideas terram
optimam, de qua iurauit Dominus patribus
19 tuis, * ut deleret omnes inimicos tuos coram
20 te, sicut locutus est. * Cumque interroga-
uerit te filius tuus cras, dicens: Quid sibi
uolunt testimonia hæc, & ceremoniæ, at-
D que iudicia, quæ præcepit Dominus Deus
21 noster nobis? * dices ei: Serui eramus Pha-
raonis in Aegypto, & eduxit nos Dominus
22 de Aegypto in manu forti: * fecitque signa
atque prodigia magna, & pessima in Aegy-
pto contra Pharaonem, & omnem domum
23 illius in conspectu nostro, * & eduxit nos in-
de, ut introductis daret Terram, super qua
24 iurauit patribus nostris. * Præcepitque no-
bis Dominus, ut faciamus omnia legitima
hæc, & timeamus Dominum Deum nostrū,
ut bene sit nobis cunctis diebus uitæ nostrę, si-
25 cut est hodie. * Eritq; nostri misericors, si cu
stodierimus & fecerimus omnia præcepta eius
corā Dn̄o Deo nostro, sicut mandauit nobis.

C A P. VII.

1 CVm introduxerit te Dominus Deus tuus
A in terram, quam possessurus ingrederis,
& deleuerit Gentes multas coram te, ‖ He- ‖ Exo. 23.
thęum, & Gergezęum, & Amorrhęum, Cha e. 23. & 33
nanęum, & Pherezæum, & Heuæum, & Ie- a. 2
busęum, septem gentes multo maioris nu-
2 meri quàm tu es, & robustiores te: * tradide
ritque eas Dominus Deus tuus tibi, percuties
eas vsq; ad internecionem. ‖ Non inibis cum ‖ Exo. 23.
3 eis fœdus, nec misereberis earum, * neque so- g. 32. &
ciabis cum eis coniugia. Filiam tuam non da 34. b. 15.
bis filio eius, nec filiā illius accipies filio tuo: 16
4 * quia seducet filium tuum, ne sequatur me,
& ut magis seruiat dijs alienis. irasceturque ‖ Inf. 12.
5 furor Domini, & delebit te cito. * Quin po- a. 3. 14. 25.
tius hęc facietis eis: ‖ Aras eorum subuertite, a. 16. d. 21.
& confringite statuas, lucosque succidite, & Exo. 23.
6 sculptilia cōburite. * ‖ Quia populus sanctus c. 24
es Domino Deo tuo. Te elegit Dominus De⁹ ‖ Inf. 14.
tuus, ut sis ei populus peculiaris de cunctis po- a. 2 & 26.
7 pulis, qui sunt super terram. * Non quia cun- d. 17

ctas gentes numero vincebatis, vobis iunctus
B est Dominus, & elegit vos, cum omnibus sitis
8 populis pauciores: * sed quia dilexit vos Dominus, & custodiuit iuramentum, quod iurauit patribus vestris: eduxitq. vos in manu forti, & redemit de domo seruitutis, de manu
9 Pharaonis regis Aegypti. * Et scies quia Dominus Deus tuus, ipse est Deus fortis & fidelis, custodiens pactum & misericordiam diligentibus se, & his qui custodiunt præcepta eius
10 in mille generationes: * & reddens odientibus se statim, ita vt disperdat eos, & vltra nō differat, protinus eis restituens quod merentur.
11 * Custodi ergo præcepta & ceremonias atque iudicia, quæ ego mando tibi hodie vt
12 facias. * Si postquam audieris hæc iudicia, custodieris ea & feceris, custodiet & Dominus Deus tuus pactum tibi, & misericordiam,
13 quam iurauit patribus tuis: * & diliget te ac multiplicabit, benedicetq. fructui ventris tui, & fructui terræ tuæ, frumento tuo, atque vindemiæ, oleo, & armentis, gregibus ouium
C tuarum super Terram, pro qua iurauit patri-
14 bus tuis vt daret eam tibi. * Benedictus eris inter omnes populos. ‖ Non erit apud te sterilis vtriusq. sexus, tam in hominibus quam
15 in gregibus tuis. * Auferet Dominus a te omnem languorem: & infirmitates Aegypti pessimas, quas nouisti, nō inferet tibi, sed cun-
16 ctis hostibus tuis. * Deuorabis omnes populos, quos Dominus Deus tuus daturus est tibi. Nō parcet eis oculus tuus, nec seruies dijs
17 eorum, ne sint in ruinam tui. * Si dixeris in corde tuo: Plures sunt gentes istæ quàm ego,
18 quo modo potero delere eas? * noli metuere, sed recordare quæ fecerit Dominus Deus
19 tuus Pharaoni, & cunctis Aegyptijs, * plagas maximas, quas uiderunt oculi tui, & signa atque portenta, manumque robustam, & extentum brachiū, ut educeret te Dominus Deus tuus: sic faciet cunctis populis, quos metuis.
20 * ‖ Insuper, & crabrones mittet Dominus Deus tuus in eos, donec deleat omnes atque
D disperdat qui te fugerint, & latere potuerint.
21 * Non timebis eos, quia Dominus Deus tuus in medio tui est, Deus magnus & terribilis:
22 * ipse cōsumet nationes has in conspectu tuo paulatim atque per partes. Non poteris eas delere pariter: ne forte multiplicentur contra
23 te bestiæ terræ. * Dabitq. eos Dominus Deus tuus in conspectu tuo, & interficiet illos do-
24 nec penitus deleantur. * Tradetque reges eorum in manus tuas, & disperdes nomina eorum sub cælo: nullus poterit resistere tibi, do-
25 nec conteras eos. * ‖ Sculptilia eorum igne combures: non concupisces argentum & aurum, de quibus facta sunt, neque assumes ex eis tibi quidquā, ne offendas, propterea quia
26 abominatio est Domini Dei tui. * Nec inferes quippiam ex idolo in domum tuam, ne fias anathema, sicut & illud est. Quasi spurci-

‖ Exo. 23. b. 26

‖ Exo. 13. c. 23. 33. b. 2 Iosue 24. c. 12

‖ 2. Mach. 12. g. 40

tiā detestaberis, & uelut inquinamentū ac sordes abominationi habebis, quia anathema est.

CAP. VIII.

1 OMne mandatum, quod ego præcipio tibi
A hodie, caue diligenter ut facias: vt possitis viuere, & multiplicemini, ingressique possideatis Terram, pro qua iurauit Domi-
2 nus patribus vestris. * Et recordaberis cuncti itineris, per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis per desertum, ut affligeret te, atque tentaret, & nota fierent quæ in tuo animo uersabātur, vtrum custodires man-
3 data illius, an non. * Afflixit te penuria, & dedit tibi cibum Manna, quod ignorabas tu, & patres tui: ut ostenderet tibi quòd non ‖ in solo pane uiuat homo, sed in omni uerbo quod
4 egreditur de ore Dei. * Vestimentum tuum,
B quo operiebaris, nequaquam uetustate defecit, & pes tuus non est subtritus, en quadrage-
5 simus annus est. * Vt recogites in corde tuo, quia sicut erudit filium suum homo, sic Do-
6 minus Deus tuus erudiuit te, * ut custodias mandata Domini Dei tui, & ambules in vijs
7 eius, & timeas eum. * Dominus enim Deus tuus introducet te in terram bonam, terram riuorum aquarumq. & fontium: in cuius cāpis & montibus erumpunt fluuiorum abyssi:
8 * terram frumenti, hordei, ac vinearum, in qua ficus, & malogranata, & olieta nascun-
9 tur: terram olei ac mellis. * Vbi absque ulla penuria comedes panem tuum, & rerum omnium abundantia perfrueris: cuius lapides ferrum sunt, & de montibus eius æris metal-
10 la fodiuntur: * ut cum comederis, & satiatus
C fueris, benedicas Domino Deo tuo pro terra
11 optima, quam dedit tibi. * Obserua, & caue nequando obliuiscaris Domini Dei tui, & negligas mandata eius atque iudicia & cere-
12 monias, quas ego præcipio tibi hodie: * ne postquam comederis & satiatus fueris, domos pulchras ædificaueris, & habitaueris in
13 eis, * habuerisque armenta boum, & ouium greges, argenti & auri, cunctarumq. rerum
14 copiam, * eleuetur cor tuum, & non reminiscaris Domini Dei tui, qui eduxit te de Ter-
15 ra Aegypti, de domo seruitutis: * & ductor tuus fuit in solitudine magna atque terribili, ‖ in qua erat serpens flatu adurens, & scorpio ac dipsas, & nullæ omnino aquæ: qui eduxit
16 riuos de petra durissima, * & cibauit te Manna in solitudine, quod nesciebant patres tui.
D Et postquam afflixit ac probauit, ad extre-
17 mum misertus est tui, * ne diceres in corde tuo: Fortitudo mea, & robur manus meæ,
18 hæc mihi omnia præstiterunt. * Sed recorderis Domini Dei tui, quòd ipse uires tibi præbuerit, ut impleret pactum suum, super quo iurauit patribus tuis, sicut præsens indicat
19 dies. * Sin autem oblitus Domini Dei tui, secutus fueris deos alienos, colueris que illos, &

‖ Matt. 4. a. 4 Luc. 4. a.

‖ Nu. 20. b. 9. 21. b. 6 Exod. 16. c. 30. & 17. b. 6

adoraueris: ecce nunc prædico tibi quòd om
20 nino dispereas. * Sicut Gētes, quas deleuit Do
minus in introitu tuo, ita & uos peribitis, si
inobedientes fueritis voci Dñi Dei vestri.

CAP. IX.

1 AVdi Israel: Tu transgredieris hodie Ior-
A danem, vt possideas nationes maximas,
& fortiores te, ciuitates ingentes, & ad cælum
2 vsque muratas, * populum magnum atque
sublimem, filios Enacim, quos ipse uidisti, &
audisti, quibus nullus potest ex aduerso resi-
3 stere * Scies ergo hodie quòd Domin⁹ Deus
tuus ipse transibit ante te, ignis deuorans at-
que consumens, qui conterat eos & deleat at-
que disperdat ante faciem tuam velociter, si-
4 cut locutus est tibi. * Ne dicas in corde tuo,
cū deleuerit eos Dominus Deus tuus in con
spectu tuo: Propter iustitiam meam introdu-
xit me Dominus ut terram hanc possiderem,
cum propter impietates suas istæ deletæ sint
5 nationes. * Neq. enim propter iustitias tuas,
& æquitatem cordis tui ingredieris ut possi-
deas terras earum: sed quia illæ egerunt im-
pie, introeunte te deletæ sunt: & ut compleret
verbum suum Dominus, quod sub iuramen-
to pollicitus est patrib⁹ tuis Abraham, Isaac,
6 & Iacob. * scito ergo quòd non propter iusti
B tias tuas Dominus Deus tuus dederit tibi ter
ram hanc optimam in possessionem, cum du
7 rissimæ ceruicis sis populus. * Memento & ne
obliuiscaris quomodo ad iracundiam prouo-
caueris Dominum Deum tuum in solitudi-
ne. Ex eo die, quo egressus es ex Aegypto vs-
que ad locum istum, semper aduersum Do-
8 minum contendisti. * ‖ Nam & in Horeb pro
9 uocasti eum, & iratus delere te uoluit, * quan-
do ascendi in montem, ut acciperem tabulas
lapideas, tabulas pacti quod pepigit uobiscū
Dominus: & perseueraui in monte quadra-
ginta diebus ac noctibus, panem non come-
10 dens, & aquam non bibens. * Deditque mihi
Dominus duas tabulas lapideas scriptas digi
to Dei, & continentes omnia uerba quæ uo-
bis locutus est in monte de medio ignis, quā-
11 do concio populi congregata est. * Cumque
transissent quadraginta dies, & totidem no-
ctes, dedit mihi Dominus duas tabulas lapi-
12 deas, tabulas fœderis, * dixitq. mihi: ‖ Surge,
& descende hinc cito: quia populus tuus, quē
eduxisti de Aegypto, deseruerunt velociter
C uiam, quam demonstrasti eis, feceruntq. sibi
13 conflatile. * Rursumq. ait Dominus ad me:
Cerno quòd populus iste duræ ceruicis sit:
14 * dimitte me ut conteram eum, & deleam no
men eius de sub cælo, & constituam te super
15 Gentem, quæ hac maior & fortior sit. * Cum-
que de monte ardente descenderem, & duas
16 tabulas fœderis utraque tenerem manu, * vi-
dissemq. vos peccasse Domino Deo uestro,
& fecisse uobis uitulum conflatilem, ac deser
uisse velociter uiam eius, quam uobis osten-
17 derat: * proieci tabulas de manib. meis, con
18 fregiq. eas in conspectu uestro. * Et procidi
ante Dominum sicut prius, quadraginta die-
bus & noctibus panem non comedens, & a
quam non bibens propter omnia peccata ve
stra quæ gessistis contra Dominum, & eum
19 ad iracundiam prouocastis: * timui enim in-
dignationem & iram illius, qua aduersum
uos concitatus, delere vos uoluit. Et exaudi-
20 uit me Dominus etiam hac uice. * Aduersum
Aaron quoque uehemēter iratus, uoluit eum
cōterere, & pro illo similiter deprecatus sum.
21 * Peccatum autem uestrum quod feceratis, id
est uitulum, arripiens, igne combussi, & in fru
sta comminuens, omninoque in puluerem re
D digens, proieci in torrentem, qui de monte
22 descendit. * ‖ In incendio quoque & in tenta ‖ Nu. 11.
tione, & in Sepulchris concupiscentiæ prouo a.1.16.a.1.
23 castis Dominum: * & quando misit uos de 21.a.5
Cadesbarne, dicens: Ascendite, & possidete
Terram, quam dedi uobis, & contempsistis
imperium Domini Dei uestri, & non credi-
distis ei, neque uocem eius audire uoluistis:
24 * sed semper fuistis rebelles a die qua nosse
25 uos cœpi. * Et iacui coram Domino quadra-
ginta diebus ac noctibus, quibus eum suppli-
citer deprecabar, ne deleret uos ut fuerat cō-
26 minatus: * & orans dixi: Domine Deus, ne
disperdas populum tuū, & hereditatem tuā,
quam redemisti in magnitudine tua, quos e-
27 duxisti de Aegypto in manu forti. * Recor-
dare seruorum tuorum Abraham, Isaac, &
Iacob: ne aspicias duritiam populi huius, &
28 impietatem atque peccatum: * ne forte dicāt
habitatores terræ, de qua eduxisti nos: Non
poterat Dominus introducere eos in Terram,
quam pollicitus est eis, & oderat illos: idcir-
co eduxit, vt interficeret eos in solitudine.
29 * qui sūt populus tuus & hereditas tua, quos
eduxisti in fortitudine tua magna, & in bra-
chio tuo extento.

CAP. X.

1 IN ‖ tempore illo dixit Dominus ad me: ‖ Exo.34.
A Dola tibi duas tabulas lapideas, sicut prio a.1
res fuerunt, & ascende ad me in montem: fa-
2 ciesq. arcam ligneam, * & scribam in tabulis
verba quæ fuerunt in his, quas ante confregi-
3 sti, ponesq. eas in arca. * Feci igitur arcā de
lignis settim. Cumq. dolassem duas tabulas
lapideas instar priorum, ascendi in montem,
4 habens eas in manibus. * Scripsitq. in tabulis
iuxta id, quod prius scripserat, verba decem,
quæ locutus est Dñs ad vos in monte de me-
dio ignis, quando populus congregatus est: &
5 dedit eas mihi. * Reuersusq. de monte, descen
di, & posui tabulas in arcam, quam feceram, ‖ Nu. 33.
B quæ hucusq. ibi sunt, sicut mihi præcepit Do- d.31
6 minus. * ‖ Filij autē Israel mouerunt castra ‖ Nu. 10.
ex Beroth filiorum Iacan in Mosera, vbi ‖ Aa- d.28

ron mortuus ac sepultus est, pro quo, sacerdo-
7 tio functus est Eleazar filius eius. * Inde ve-
nerunt in Gadgad: de quo loco profecti, ca
strametati sunt in Ietebatha in Terra aquarū
8 atq. torrētium. * Eo tēpore separauit tribum
Leui, vt portaret arcam fęderis Dñi, & staret
coram eo in ministerio, ac benediceret in no-
9 mine illius vsq. in præsentem diem. * Quam
ob rem non habuit Leui partem, neq. posses-
sionem cum fratribus suis: quia ipse Dñs pos-
sessio eius est, sicut ꝓmisit ei Dominus Deus
10 tuus. * Ego autem steti in monte, sicut prius,
C quadraginta diebus ac noctibus: exaudiuitq.
me Dominus etiam hac vice, & te perdere no
11 luit. * Dixitque mihi: Vade, & præcede po-
pulum, vt ingrediatur, & possideat Terram,
quam iuraui patribus eorum vt traderē eis.
12 * Et nunc Israel, quid Dominus Deus tuus
petit a te, nisi vt timeas Dñm. Deum tuum, &
ambules in vijs eius, & diligas eum, ac seruias
Domino Deo tuo in toto corde tuo, & in tota
13 anima tua: * custodiasque mandata Domini,
& ceremonias eius, quas ego hodie præcipio
14 tibi, vt bene sit tibi? * En Domini Dei tui
cælum est, & cęlum cæli, terra & omnia, quæ
15 in ea sunt: * & tamen patribus tuis congluti-
natus est Dominus, & amauit eos, elegitq. se-
D men eorū post eos, id est vos, de cunctis Gen-
16 tibus, sicut hodie comprobatur. * Circumci-
dite igitur præputium cordis vestri, & ceruī-
17 cem vestrā ne induretis amplius: * quia Do-
minus Deus uester ipse est Deus deorum, &
Dominus dominantium, Deus magnus &
potens, & terribilis, qui ‖ personam non acci-
18 pit, nec munera. * Facit iudicium pupillo, &
uiduæ, amat peregrinum, & dat ei uictum at-
19 que uestitum. * & uos ergo amate peregrinos,
quia & ipsi fuistis aduenæ in Terra Aegypti.
20 * ‖ Dominum Deum tuum timebis, & ei soli
seruies: ipsi adhærebis, iurabisq. in nomine il
21 lius. * Ipse est laus tua, & Deus tuus, qui fecit
tibi hæc magnalia & terribilia, quæ uiderunt
22 oculi tui. * ‖ In septuaginta animabus descen
derunt patres tui in Aegyptum: & ecce nunc
multiplicauit te Dominus Deus tuus sicut a-
stra cæli.

‖ Act. 10. b. 34
2. Para. 19. c. 7.
Iob. 34. b. 19
Sap. 6. b. 9
Eccli. 35. c. 15
Rom. 2. b. 11
Gal. 2. b. 6
‖ Sup. 6. c. 13
Matth. 4. b. 10.
Luc. 4. b. 8
‖ Gen. 46. c. 27
Exo. 1. a. 5

CAP. XI.

1 AMa itaque Dominum Deum tuum, &
A obserua præcepta eius & ceremonias, iu
2 dicia atque mandata omni tempore. * Cogno
scite hodie quæ ignorant filij uestri, qui non
uiderunt disciplinam Domini Dei uestri, ma
gnalia eius & robustam manum, extentumq.
3 brachium, * signa & opera quæ fecit in me-
dio Aegypti Pharaoni regi, & uniuersæ terræ
4 eius, * omniq. exercitui Aegyptiorum, & e-
quis ac curribus: quo modo operuerint eos
aquæ maris rubri, cum uos persequerentur, &
deleuerit eos Dominus vsque in præsentem
5 diem. * uobisq. quæ fecerit in solitudine do-

6 nec ueniretis ad hunc locum: * & ‖ Dathan ‖ Nu. 16. a. 1
atque Abiron filijs Eliab, qui fuit filius Ru-
ben: quos ‖ aperto ore suo terra absorbuit cū ‖ Nu. 16. c. 32.
domibus & tabernaculis, & uniuersa substan
tia eorum, quam habebant in medio Israel.
7 * Oculi uestri uiderunt omnia opera Domi-
8 ni magna quæ fecit, * ut custodiatis uniuersa
mandata illius, quæ ego hodie præcipio uo-
B bis, & possitis introire, & possidere Terram,
9 ad quam ingredimini, * multoq. in ea uiuа-
tis tempore: quam sub iuramento pollicitus
est Dominus patribus vestris, & semini eorū,
10 lacte & melle manantem. * Terra enim, ad
quam ingrederis possidendam, non est sicut
Terra Aegypti, de qua existi, ubi iacto semine
in hortorum morem aquæ ducuntur irriguę:
11 * sed montuosa est & campestris, de cælo ex-
12 pectans pluuias. * quam Dominus Deus tuus
semper inuisit, & oculi illius in ea sunt a prin
13 cipio anni usque ad finem eius. * ‖ Si ergo o- ‖ Sup. 10. c. 12
bedieritis mandatis meis, quæ ego hodie præ
cipio uobis, ut diligatis Dominum Deum ue
strum, & seruiatis ei in toto corde uestro, &
14 in tota anima uestra: * dabit pluuiam terræ
uestræ temporaneam & serotinam, ut colliga
15 tis frumentum, & uinum, & oleum, * fœnum-
que ex agris ad pascenda iumenta, & ut ipsi
16 comedatis ac saturemini. * Cauete ne forte
decipiatur cor uestrum, & recedatis a Domi-
no, seruiatisque dijs alienis, & adoretis eos:
17 * iratusque Dominus claudat cælum, & plu-
uiæ nō descendant, nec terra det germen suū,
C pereatisque velociter de Terra optima, quam
18 Dominus daturus est uobis. * ‖ Ponite hæc ‖ Sup. 6. b. 6.
uerba mea in cordibus & in animis uestris, &
suspendite ea pro signo in manibus, & inter
19 oculos uestros collocate. * Docete filios ue-
stros ut illa meditentur, quando sederis in do
mo tua, & ambulaueris in uia, & accubueris
20 atque surrexeris. * Scribes ea super postes, &
21 ianuas domus tuæ: * ut multiplicentur dies
tui, & filiorum tuorum in Terra, quam iura-
uit Dominus patribus tuis, ut daret eis quàm
22 diu cælum imminet terræ. * Si enim custo-
dieritis mandata quæ ego præcipio vobis, &
feceritis ea, ut diligatis Dominum Deum ue-
strum, & ambuletis in omnibus vijs eius, ad-
23 hærentes ei, * disperdet Dominus omnes gen
tes istas ante faciem uestram, & possidebitis
eas, quæ maiores & fortiores uobis sunt.
24 * ‖ Omnis locus, quem calcauerit pes uester, ‖ Ios. 1. a. 3
uester erit. A deserto, & a Libano, a flumine
magno Eufrate usque ad mare occidentale e-
25 runt termini uestri. * Nullus stabit cōtra uos:
terrorem uestrum & formidinem dabit Do-
minus Deus uester super omnem terram quā
26 calcaturi estis, sicut locutus est uobis. * En
propono in conspectu uestro hodie benedi-
27 ctionem & maledictionem: * benedictionem
si obedieritis mandatis Domini Dei uestri,
28 quæ ego hodie præcipio uobis: * maledictio-

nem, si nō obedieritis mandatis Domini Dei
vestri, sed recesseritis de uia, quam ego nunc
ostendo uobis, & ambulaueritis post deos a
29 lienos, quos ignoratis. * Cum uero introdu-
xerit te Dominus Deus tuus in Terram, ad
quam pergis habitandam, pones benedictio-
nem super montem Garizim, maledictionem
30 super montem Hebal: * qui sunt trans Iorda
nem post uiam, quæ uergit ad solis occubitū
in Terra Chananæi, qui habitat in campestri-
bus contra Galgalam, quæ est iuxta uallē ten
31 dentem, & intrantem procul. * Vos enim
transibitis Iordanem, ut possideatis Terram,
quam Dominus Deus uester daturus est uo-
32 bis, ut habeatis & possideatis illam. * Videte
ergo ut impleatis ceremonias atque iudicia,
quæ ego hodie ponam in conspectu uestro.

CAP. XII.

1 HAec sunt præcepta atque iudicia, quæ fa-
A cere debetis in Terram, quam Domi-
nus Deus patrum tuorum daturus est tibi, ut
possideas eam cunctis diebus, quibus super
2 humum gradieris. * Subuertite omnia loca,
in quibus coluerunt gentes, quas possessuri e-
stis, deos suos super montes excelsos, & colles,
3 & subter omne lignum frondosum. * | Dissi
pate aras eorum, & confringite statuas, lucos
igne comburite, & idola comminuite: disper-
4 dite nomina eorum de locis illis. * Non facie
5 tis ita Domino Deo uestro: * sed ad locum,
quem elegerit Dominus Deus uester de cun-
ctis tribubus uestris, ut ponat nomen suum
6 ibi, & habitet in eo, uenietis: * & offeretis in
loco illo holocausta & uictimas uestras, deci-
mas & primitias manuum uestrarum, & uo-
ta atque donaria, primogenita boū & ouiū.
7 * Et comedetis ibi in conspectu Domini Dei
vestri: ac lætabimini in cunctis, ad quæ mise
ritis manum uos & domus uestræ, in quibus
benedixerit uobis Dominus Deus uester.
8 * Non facietis ibi quę nos hic facimus hodie,
9 singuli quod sibi rectum uidetur. * Neq. enim
usq. in præsens tempus uenistis ad requiem,
& possessionem, quam Dominus Deus uester
10 daturus est vobis. * Transibitis Iordanem, &
B habitabitis in terra, quam Dominus Deus
vester daturus est vobis, vt requiescatis a cun-
ctis hostibus per circuitum: & absque vllo ti-
11 more habitetis. * in loco, quem elegerit Do-
minus Deus vester, vt sit nomen eius in eo.
illuc omnia, quæ præcipio, conferetis, holo-
causta, & hostias, ac decimas, & primitias ma
nuum vestrarum: & quidquid præcipuum est
12 in muneribus, quæ vouebitis Domino. * Ibi
epulabimini coram Domino Deo vestro, vos
& filij ac filiæ vestræ, famuli & famulæ atque
Leuites, qui in vrbibus vestris commoratur.
neque enim habet aliam partem & possessio-
13 nem inter vos. * Caue ne offeras holocausta
14 tua in omni loco, quem videris: * sed in eo,
quem elegerit Dominus, in vna tribuum tua-
rum offeres hostias, & facies quæcumq. præ-
15 cipio tibi. * Sin autem comedere volueris, &
te esus carnium delectauerit, occide, & co-
mede iuxta benedictionem Domini Dei tui,
quam dedit tibi in vrbibus tuis: siue immun-
dum fuerit, hoc est, maculatum & debile: siue
mundum, hoc est, integrum & sine macula,
quod offerri licet, sicut capream & ceruum,
16 comedes, * absque esu duntaxat sanguis,
C quem super terram quasi aquam effundes.
17 * Non poteris comedere in oppidis tuis deci-
mam frumenti, & vini, & olei tui, primoge-
nita armentorum & pecorum, & omnia quæ
voueris, & sponte offerre volueris, & primi-
18 tias manuum tuarum: * sed coram Domino
Deo tuo comedes ea in loco, quem elegerit
Dominus Deus tuus, tu & filius tuus & filia
tua, & seruus & famula, atque Leuites, qui
manet in vrbibus tuis: & lætaberis & reficie-
ris coram Domino Deo tuo in cūctis, ad quæ
19 extenderis manum tuam. * Caue ne derelin-
quas Leuitem in omni tempore quo versaris
20 in terra. * | Quando dilatauerit Dominus | Gen.28.
Deus tuus terminos tuos, | sicut locutus est c.14
tibi, & volueris vesci carnibus, quas deside- | Inf.19.
21 rat anima tua: * locus autem, quem elegerit b.8
Dominus Deus tuus vt sit nomen eius ibi, si Exo.34.
procul fuerit, occides de armentis & pecori- c.24
bus, quæ habueris, sicut præcepi tibi, & come-
22 des in oppidis tuis, vt tibi placet. * Sicut co-
meditur caprea & ceruus, ita vesceris eis: &
mundus & immundus in commune vescen-
23 tur. * Hoc solum caue, ne sanguinem come-
das. sanguis enim eorum pro anima est: & id-
circo nō debes animam comedere cum carni-
24 bus: * sed super terram fundes quasi aquam,
25 * vt bene sit tibi & filijs tuis post te, cum
D feceris quod placet in conspectu Domini.
26 * Quæ autem sanctificaueris, & voueris Do-
mino, tolles, & venies ad locum, quem elege-
27 rit Dominus: * & offeres oblationes tuas car
nem & sanguinem super altare Domini Dei
tui: sanguinem hostiarum fundes in altari:
28 carnibus autem ipse vesceris. * Obserua & au-
di omnia quæ ego præcipio tibi, vt bene sit ti-
bi & filijs tuis post te in sempiternum, cum
feceris quod bonum est & placitum in con-
29 spectu Domini Dei tui. * | Quando disper | Inf.19.
diderit Dominus Deus tuus ante faciem tuā a.1
gentes, ad quas ingredieris possidendas, &
possederis eas, atque habitaueris in terra ea-
30 rum: * caue ne imiteris eas, postquam te fue-
rint introeunte subuersæ, & requiras ceremo-
nias earum, dicens: Sicut coluerunt gētes istæ
31 deos suos, ita & ego colam. * Non facies si-
militer Domino Deo tuo. Omnes enim abo-
minationes, quas auersatur Dominus, fece-
runt dijs suis, offerentes filios & filias, &
32 comburentes igni. * Quod præcipio tibi, hoc
tātum facito Domino: nec addas quidquam,
nec minuas.

CAP.

CAP. XIII.

1 SI surrexerit in medio tui prophetes, aut
A qui somnium vidisse se dicat, & prædixe-
2 rit signum atque portentum, * & euenerit
quod locutus est, & dixerit tibi: Eamus, & se-
quamur deos alienos quos ignoras, & seruia-
3 mus eis. * non audies verba prophetæ illius
aut somniatoris: quia tentat vos Dñs Deus
vester, vt palam fiat vtrum diligatis eum an
non, in toto corde, & in tota anima vestra.
4 * Dominum Deum uestrum sequimini, &
ipsum timete, & mandata illius custodite, &
audite vocem eius: ipsi seruietis, & ipsi adhæ-
5 rebitis. * Propheta autem ille aut fictor som-
B niorum interficietur: quia locutus est vt vos
auerteret a Domino Deo vestro, qui eduxit
vos de terra Aegypti, & redemit vos de do-
mo seruitutis: vt errare te faceret de via, quã
tibi præcepit Dominus Deus tuus: & auferes
6 malum de medio tui. * Si tibi uoluerit per-
suadere frater tuus filius matris tuę, aut filius
tuus uel filia, siue uxor quæ est in sinu tuo,
aut amicus, quem diligis ut animam tuam,
clam dicens: Eamus, & seruiamus dijs alie-
7 nis, quos ignoras tu, & patres tui, * cũctarum
in circuitu gentium, quæ iuxta uel procul
8 sunt, ab initio usque ad finem terræ, * non ac-
quiescas ei, nec audias, neque parcat ei oculus
9 tuus ut miserearis & occultes eum, * sed sta- | Ios.7.
tim interficies. | sit primum manus tua super c.7
eum, & postea omnis populus mittat manũ.
10 * Lapidibus obrutus necabitur: quia uoluit
C te abstrahere a Domino Deo tuo, qui eduxit
11 te de Terra Aegypti de domo seruitutis: * ut
omnis Israel audiens timeat, & nequaquam
12 ultra faciat quippiam huius rei simile. * Si
audieris in una urbium tuarum, quas Domi
nus Deus tuus dabit tibi ad habitandum, di-
13 centes aliquos: * Egressi sunt filij Belial de
medio tui, & auerterunt habitatores urbis
suæ, atque dixerũt: Eamus, & seruiamus dijs
14 alienis quos ignoratis: * quære solicite & di
ligẽter, rei ueritate perspecta, si inueneris cer
tum esse quod dicitur, & abominationem
15 hanc opere perpetratam, * statim percuties
habitatores urbis illius in ore gladij, & dele-
D bis eam ac omnia, quæ in illa sunt, vsque ad
16 pecora. * quidquid etiam supellectilis fuerit,
congregabis in medio platearum eius, & cum
ipsa ciuitate succendes, ita ut uniuersa consu-
mas Domino Deo tuo, & sit tumulus sempi-
17 ternus. non ædificabitur amplius, * & non
adhærebit de illo anathemate quidquam in
manu tua: ut auertatur Dominus ab ira furo
ris sui, & misereatur tui, multiplicetq. te sicut
18 iurauit patribus tuis, * quando audieris uo-
19 cem Domini Dei tui, custodiens omnia præ-
cepta eius, quæ ego præcipio tibi hodie, ut fa-
cias quod placitum est in conspectu Domini
Dei tui.

CAP. XIIII.

1 FIlij estote Domini Dei uestri: non uos in-
A cidetis, nec facietis caluitium super mor
2 tuo. * | quoniam populus sanctus es Domi- | Sup.7.
no Deo tuo: & te elegit ut sis ei in populum a.6
peculiarem de cunctis gentibus, quæ sunt su- Infra 26.
3 per terram. * | Ne comedatis quæ immunda d.18
4 sunt. * Hoc est animal, quod comedere debe | Leui.11.
5 tis, Bouem, & ouem, & capram, * ceruum & a.4
capream, bubalum, tragelaphũ, pygargum,
6 orygem, camelo pardalum. * Omne animal,
quod in duas partes findit vngulam, & rumi
7 nat, comedetis. * De his autem, quæ rumi-
nant, & vngulam non findunt, comedere non
debetis, ut camelum, leporem, chœrogryllũ:
hæc quia ruminant, & non diuidunt ungu-
8 lam, immunda erunt uobis. * Sus quoque
B quoniam diuidit vngulam, & non ruminat,
immunda erit. carnibus eorum non uescemi
9 ni, & cadauera non tangetis. * Hæc comede-
tis ex omnibus quæ morantur in aquis: Quæ
habent pinnulas, & squamas, comedite:
10 * quæ absque pinnulis & squamis sunt, ne co-
11 medatis, quia immunda sunt. * Omnes aues
12 mundas comedite. * Immundas ne comeda
tis: aquilam scilicet, & gryphem, & haliætũ,
13 * ixion, & uulturem ac miluum iuxta genus
14 suum: * & omne coruini generis, * & stru-
15 thionem, ac noctuam, & larum, atque accipi-
16 trem iuxta genus suum: * herodium ac cy-
17 gnum, & ibin, * ac mergulum, porphyrionẽ,
18 & nycticoracem, * onocrotalum, & chara-
drium, singula in genere suo: vpupam quo-
19 que & uespertilionem. * Et omne quod re-
C ptat & pennulas habet, immundum erit, &
20 non comedetur. * Omne quod mundum est,
21 comedite. * Quidquid autem morticinũ est,
ne uescamini ex eo. Peregrino, qui intra por-
tas tuas est, da ut comedat, aut uende ei: quia
tu populus sanctus Domini Dei tui es. | Non | Exo.23.
22 coques hœdum in lacte matris suæ. * Deci- d.19. 34.
mam partem separabis de cunctis fructibus c.26
tuis qui nascuntur in terra per annos singu-
23 los, * & comedes in conspectu Domini Dei
tui in loco, quem elegerit, ut in eo nomen il-
lius inuocetur, decimã frumenti tui, & uini,
& olei, & primogenita de armentis & ouibus
tuis: vt discas timere Dominum Deũ tuum
24 omni tempore. * Cum autem longior fue-
D rit uia, & locus quem elegerit Dominus
Deus tuus, tibique benedixerit, nec potueris
25 ad eum hæc cuncta portare, * uendes omnia,
& in pretium rediges, portabisq. manu tua;
& proficisceris ad locum, quem elegerit Do-
26 minus Deus tuus: * & emes ex eadem pecu-
nia quidquid tibi placuerit, siue ex armentis
siue ex ouibus, vinum quoque & siceram, &
omne quod desiderat anima tua: & comedes
coram Domino Deo tuo, & epulaberis tu &
27 domus tua: * & Leuites qui intra portas tuas

est,

est,caue ne derelinquas eum, quia non habet
28 aliam partem in possessione tua.* Anno ter-
tio separabis aliam decimã ex omnibus quæ
nascuntur tibi eo tempore: & repones intra
29 ianuas tuas.* Venietq. Leuites qui aliam nõ
habet partem nec possessionem tecum, & pe-
regrinus ac pupillus & vidua, qui intra por-
tas tuas sunt, & comedent & saturabuntur: vt
benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis
operibus manuum tuarum quæ feceris.

CAP. XV.

1 SEptimo anno facies remissionem, * quæ
2 hoc ordine celebrabitur. Cui debetur ali-
A quid ab amico vel proximo ac fratre suo, re-
petere non poterit, quia annus remissionis est
3 Domini.* A peregrino & aduena exiges: ci-
nem & propinquum repetendi non habebis
4 potestatem.* Et omnino indigens & mendi-
cus non erit inter vos: vt benedicat tibi Do
minus Deus tuus in terra, quam traditurus
5 est tibi in possessionem. * Si tamen audieris
vocem Domini Dei tui, & custodieris vniuer
sa quæ iussit, & quæ ego hodie præcipio tibi,
6 benedicet tibi, vt pollicitus est. * Fœnerabis
gentibus multis, & ipse a nullo accipies mu-
tuum. Dominaberis nationibus plurimis, &
7 tui nemo dominabitur. * Si vnus de fratri-
bus tuis, qui morantur intra portas ciuitatis
tuę in terra, quam Dominus Deus tuus datu-
B rus est tibi, ad paupertatem venerit: non ob-
durabis cor tuum, nec contrahes manum,
8 * sed aperies eam pauperi, ‖ & dabis mutuũ,
9 quo eum indigere perspexeris. * Caue ne for-
te subrepat tibi impia cogitatio, & dicas in
corde tuo: Appropinquat septimus annus re-
missionis, & auertas oculos tuos a paupere
fratre tuo, nolens ei quod postulat mutuum
commodare: ne clamet contra te ad Domi-
10 num, & fiat tibi in peccatum. * Sed dabis ei:
nec ages quippiam callide in eius necessita-
tibus subleuandis: vt benedicat tibi Dominus
Deus tuus in omni tempore, & in cunctis ad
11 quæ manum miseris.* ‖ Non deerunt paupe-
res in terra habitationis tuæ: idcirco ego præ-
cipio tibi vt aperias manum fratri tuo ege-
no & pauperi, qui tecum versatur in terra.
12 * ‖ Cum tibi venditus fuerit frater tuus He-
C bræus, aut Hebræa, & sex annis seruierit tibi,
13 in septimo anno dimittes eum liberum: * &
quem libertate donaueris, nequaquam vacuũ
14 abire patieris: * sed dabis viaticum de gregi-
bus, & de area, & torculari tuo, quibus Domi
15 nus Deus tuus benedixerit tibi. * Memen-
to quòd & ipse seruieris in terra Aegypti, & li
berauerit te Dominus Deus tuus, & idcirco
16 ego nunc præcipio tibi. * Sin autem dixerit:
Nolo egredi: eo quòd diligat te, & domum
17 tuam, & bene sibi apud te esse sentiat: * assu-
mes subulam, & perforabis aurem eius in ia-
nua domus tuæ, & seruiet tibi vsq. in æternũ.
18 ancillæ quoq. similiter facies. * Non auertas
ab eis oculos tuos, quando dimiseris eos libe-
ros: quoniam iuxta mercedẽ mercenarij per
D sex annos seruiuit tibi: vt benedicat tibi Dñs
19 Deus tuus in cunctis operibus quæ agis.* De
primogenitis, quæ nascuntur in armentis, &
in ouibus tuis, quidquid est sexus masculini,
sanctificabis Domino Deo tuo. Non operabe-
ris in primogenito bouis, & non tondebis pri-
20 mogenita ouium.* In cõspectu Domini Dei
tui comedes ea per annos singulos in loco,
quem elegerit Dominus, tu & domus tua.
21 * ‖ Sin autem habuerit maculam, vel claudũ ‖ Leu. 22.
fuerit, vel cæcum, aut in aliqua parte defor- c.20
me, vel debile, nõ immolabitur Domino Deo Eccli. 35.
22 tuo.* sed intra portas vrbis tuæ comedes il- b.14
lud: tam mundus quàm immundus similiter
23 vescentur eis quasi caprea, & ceruo. * Hoc so-
lum obseruabis, vt sanguinem eorum non co-
medas, sed effundes in terram quasi aquam.

CAP. XVI.

1 OBserua mensem nouarum frugum, & ver
A ni primum temporis, vt facias Phase Do
mino Deo tuo: quoniam in isto mense eduxit
2 te Dñs Deus tuus de Aegypto nocte. * Im-
molabisq. Phase Dño Deo tuo de ouibus, &
de bobus in loco, quẽ elegerit Dominus Deus
3 tuus, vt habitet nomen eius ibi.* Non come-
des in eo panem fermentatum: Septem die-
bus comedes absq. fermento, afflictionis pa-
nem, quoniam in pauore egressus es de Aegy
pto: vt memineris diei egressionis tuæ de Ae-
4 gypto, omnibus diebus vitæ tuæ.* Non appa
rebit fermentum in omnibus terminis tuis se
ptem diebus, & non remanebit de carnibus
eius quod immolatum est vespere in die pri-
5 mo vsq. mane.* Non poteris immolare Pha-
B se in qualibet vrbium tuarũ, quas Dominus
6 Deus tuus daturus est tibi, * sed in loco, quẽ
elegerit Dominus Deus tuus, vt habitet no-
men eius ibi: immolabis Phase vespere ad so-
lis occasum, quando egressus es de Aegypto.
7 * Et coques, & comedes in loco, quem elege-
rit Dominus Deus tuus, maneq. consurgens
8 vades in tabernacula tua. * Sex diebus come
des azyma: & in die septima, quia collecta est
9 Domini Dei tui, non facies opus. * Septẽ heb
domadas numerabis tibi ab ea die qua falcem
10 in segetem miseris. * & celebrabis diem festũ
hebdomadarum Domino Deo tuo, oblatio-
nẽ spontaneam manus tuæ, quã offeres iuxta
11 benedictionem Domini Dei tui: * & epulabe
ris coram Domino Deo tuo, tu, filius tuus, &
filia tua, seruus tuus, & ancilla tua, & Leuites
qui est intra portas tuas, aduena ac pupillus,
& vidua, qui morantur vobiscum: in loco quẽ
C elegerit Dominus Deus tuus, vt habitet no-
12 men eius ibi.* & recordaberis quoniã seruus
fueris in Aegypto, custodiesque ac facies quæ
13 præcepta sunt, * Sollemnitatem quoque ta-

berna-

bernaculorum celebrabis per septem dies,
quando collegeris de area & torculari fruges
14 tuas: * & epulaberis in festiuitate tua, tu, fi-
lius tuus,& filia, seruus tuus & ancilla, Leui
tes quoq. & aduena,pupillus ac vidua qui in
15 tra portas sunt. * Septem diebus Domino
Deo tuo festa celebrabis in loco, quem elege-
rit Dominus: benedicetque tibi Dñs Deus
tuus in cunctis frugibus tuis,& in omni ope-
16 re manuum tuarum,eritque in lætitia. * Tri-
bus vicibus per annum apparebit omne ma-
sculinum tuum in conspectu Domini Dei tui
in loco quem elegerit: in sollemnitate azy-
D morum,in sollemnitate hebdomadarum,&
in sollemnitate tabernaculorum. ‖ Non ap- ‖ Exo.23.c.15.34.c.20 Eccli.35.a.6
17 parebit ante Dominum uacuus: * sed offeret
vnusquisque secundum quòd habuerit iuxta
benedictionem Domini Dei sui, quam dede-
18 rit ei. * Iudices & magistros constitues in om
nibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus
dederit tibi,per singulas tribus tuas: ut iudi-
19 cent populum iusto iudicio,* nec in alteram
partem declinent. ‖ Non accipies personam, ‖ Sup.1.c.17 Leuiti.19.c.15 Exod.23.b.8 Eccli.20.d.33
nec munera: quia munera excæcant oculos sa
20 pientum,& mutant uerba iustorum. * Iuste
quod iustum est persequeris: ut uiuas & pos
sideas Terram, quam Dominus Deus tuus
21 dederit tibi. * Non plantabis lucum, & om-
nem arborem iuxta altare Domini Dei tui.
22 * Nec facies tibi, neque constitues statuam:
quæ odit Dominus Deus tuus.

CAP. XVII.

1 NOn immolabis Domino Deo tuo ouem
A & bouem,in quo est macula, aut quip-
piã uitij: quia abominatio est Domino Deo
2 tuo. * Cum reperti fuerint apud te intra unã
portarum tuarum,quas Dominus Deus tuus
dabit tibi, uir aut mulier qui faciant malum
in conspectu Domini Dei tui,& transgredian
3 tur pactum illius,* ut uadant & seruiant dijs
& alienis,& adorent eos,solem & lunam, &
4 omnem militiam cæli,quæ non præcepi: * &
hoc tibi fuerit nunciatum,audiensq. inquisie
ris diligenter,& uerum esse repereris, & abo-
5 minatio facta est in Israel: * educes uirum ac
mulierem,qui rem sceleratissimam perpetra-
runt,ad portas ciuitatis tuæ, & lapidibus ob-
6 ruentur. * ‖ In ore duorum, aut trium testiũ ‖ Inf.19.d.15 Matt.18.b.16 2.Cor.13.a.1 Sup.13.c.9
peribit qui interficietur. Nemo occidatur,
7 uno contra se dicente testimonium. * Manus
B testium prima interficiet eum, & manus reli
qui populi extrema mittetur: ut auferas ma-
8 lum de medio tui. * Si difficile & ambiguum
apud te iudicium esse perspexeris inter san-
guinem & sanguinem,causam & causam, le-
pram,& lepram, & iudicũ intra portas tuas
uideris uerba uariari: surge, & ascende ad lo
cum, quem elegerit Dominus Deus tuus.
9 * ‖ Veniesque ad sacerdotes Leuitici gene- ‖ 2.Paral.19.c.10
ris,& ad iudicem,qui fuerit illo tẽpore: quæ-
resque ab eis, qui indicabunt tibi iudicij ueri
10 tatem. * Et facies quodcunque dixerint qui
præsunt loco, quem elegerit Dominus, & do
11 cuerint te * iuxta legem eius,sequerisque sen
tentiam eorum. nec declinabis ad dexteram
12 neque ad sinistram. * Qui autem superbierit,
C nolẽs obedire sacerdotis imperio,qui eo tem
pore ministrat Domino Deo tuo, & decreto
iudicis, morietur homo ille, & auferes malũ
13 de Israel: * cunctusq. populus audiens time-
bit, vt nullus deinceps intumescat superbia.
14 * Cum ingressus fueris Terram,quam Domi
nus Deus tuus dabit tibi, & possederis eam,
habitaueris q. in illa, & dixeris: Constituam
super me regem, sicut habent omnes per cir-
15 cuitum nationes: * eum constitues,quem Do
minus Deus tuus elegerit de numerum fra-
trum tuorum. Non poteris alterius gentis ho
minem regem facere,qui non sit frater tuus.
16 * Cumq. fuerit constitutus, non multiplica-
bit sibi equos, nec reducet populum in Aegy
D ptum,equitatus numero subleuatus, præser-
tim cum Dominus præceperit vobis, vt ne-
quaquam amplius per eandem uiam reuer-
17 tamini. * Non habebit vxores plurimas, quæ
alliciant animum eius, neque argenti & auri
18 immensa pondera. * Postquam autem sede-
rit in solio regni sui,describet sibi Deuterono
miũ legis huius in volumine accipiens exem
19 plar a sacerdotibus Leuiticæ tribus, * & ha-
bebit secum,legetq. illud omnibus diebus ui
tæ suæ, ut discat timere Dominum Deum
suum,& custodire uerba & ceremonias eius,
20 quæ in lege præcepta sunt. * Nec eleuetur cor
eius in superbiam super fratres suos, neque
declinet in partem dexteram vel sinistram,vt
longo tempore regnet ipse, & filij eius super
Israel.

CAP. XVIII.

1 NOn ‖ habebunt sacerdotes & Leuitæ, & ‖ Sup.10.b.9 Num.18.c.20 1.Cor.9.b.13
A omnes qui de eadem tribu sunt,partem
& hereditatem cum reliquo Israel,quia sacri
ficia Domini, & oblationes eius comedent,
2 * & nihil aliud accipient de possessione fra-
trum suorum: Dominus enim ipse est heredi
3 tas eorum,sicut locutus est illis. * Hoc erit iu
dicium sacerdotum a populo,& ab his qui of
ferunt uictimas: siue bouem, siue ouem im-
molauerint,dabunt sacerdoti armum ac uen-
4 triculum: * ‖ primitias frumenti,vini,& olei, ‖ Nu.18.c.21
5 & lanarum partem ex ouium tonsione. * Ip-
sum enim elegit Dominus Deus tuus de cun
ctis tribubus tuis,ut stet, & ministret nomini
Domini ipse, & filij eius in sempiternum.
6 * Si exierit Leuites ex una urbium tuarum
ex omni Israel in qua habitat, & voluerit ue-
nire,desiderans locum quem elegerit Domi-
7 nus, * ministrabit in nomine Domini Dei sui,
sicut omnes fratres eius Leuitæ, qui stabunt
8 eo tempore coram Domino. * Partem cibo-

rum

rum eandem accipiet,quam & ceteri:excepto
eo, quod in urbe sua ex paterna ei successione
9 debetur. * Quando ingressus fueris Terram,
quam Dominus Deus tuus dabit tibi, caue
ne imitari uelis abominationes illarum gen-
‖ Leu.20. d.27 10 tium. * ‖ nec inueniatur in te qui lustret fi-
lium suum,aut filiam,ducens per ignem: aut
qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia at-
11 queauguria,nec sit maleficus, * nec incanta-
tor,nec qui pythones consulat, nec diuinos,
‖ 1. Reg. 28.a.7 12 ‖ aut quærat a mortuis ueritatem. * omnia
C enim hæc abominatur Dominus, & propter
istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo.
13 * perfectus eris,& absque macula cum Domi
14 no Deo tuo. * Gentes istę,quarum possidebis
terram,augures & diuinos audiunt: tu autem
‖ Ioan.1. g.45 Ac.3.d.22 15 a Domino Deo tuo aliter institutus es. * ‖
PROPHETAM de gente tua & de fra-
tribus tuis sicut me, suscitabit tibi Dominus
16 Deus tuus: ipsum audies, * ut petisti a Domi
‖ Exo.20. d.21 no Deo tuo ‖ in Horeb, quando concio con-
gregata est, atque dixisti: Vltra non audiam
uocem Domini Dei mei,& ignem hunc ma-
17 ximum amplius non uidebo,ne moriar. * Et
ait Dominus mihi: Bene omnia sunt locuti.
‖ Ioan.2. g.45 18 * ‖ Prophetam suscitabo eis de medio fratrũ
D suorum similem tui: & ponam uerba mea
in ore eius, loqueturque ad eos omnia quæ
19 præcepero illi. * qui autem verba eius,quæ lo
queturin nomine meo, audire noluerit, ego
20 ultor existam. * Propheta autem qui arro-
gantia deprauatus uoluerit loqui in nomine
meo,quæ ego non præcepi illi ut diceret, aut
ex nomine alienorum deorum,interficietur.
21 * Quòd si tacita cogitatione responderis:Quo
modo possum intelligere uerbum,quod Do-
22 minus non est locutus? * hoc habebis signũ:
Quod in nomine Domini propheta ille præ-
dixerit,& non euenerit:hoc Dominus non est
locutus, sed per tumorem animi sui prophe-
ta confinxit: & idcircò non timebis eum.

CAP. XIX.

1 CVm disperdiderit Dominus Deus tuus
A gentes,quarum tibi traditurus est terrã,
& possederis eam, habitaueris que in urbibus
‖ Nu.35. b.10 Ios.20.a.2 2 eius & in ædibus. * ‖ tres ciuitates separabis
tibi in medio Terræ, quam Dominus Deus
3 tuus dabit tibi in possessionem, * sternens di-
ligenter uiam: & in tres æqualiter partes to-
tam Terræ tuæ prouinciam diuides: ut ha-
beat e uicino qui propter homicidium profu
4 gus est, quòd possit euadere. * Hæc erit lex
homicidæ fugientis, cuius uita seruanda est:
Qui percusserit proximum suum nesciens, &
qui heri & nudiustertius nullum contra eum
5 odium habuisse comprobatur:* sed abijsse cũ
eo simpliciter in siluam ad ligna cædenda,&
succisione lignorum securis fugerit manu,fer
rumque lapsum de manubrio amicum eius
percusserit, & occiderit: hic ad unam supra-
6 dictarum urbium confugiet,& uiuet: * ne for
sitan proximus eius,cuius effusus est sanguis,
dolore stimulatus,persequatur, & apprehen-
dat eum si longior uia fuerit, & percutiat ani
mam eius,qui non est reus mortis: quia nul
lum contra eum, qui occisus est,odium prius
7 habuisse monstratur. * Idcirco præcipio tibi,
ut tres ciuitates æqualis inter se spatij diui-
8 das. * ‖ Cum autem dilatauerit Dominus ‖ Gen.28.
Deus tuus terminos tuos, sicut iurauit patri- c.14
bus tuis,& dederit tibi cunctam Terram,quã Sup.12.
9 eis pollicitus est,(* si tamen custodieris man c.20
data eius, & feceris quæ hodie præcipio tibi, Exod.34.
ut diligas Dominum Deum tuum, & ambu- c.24
les in uijs eius omni tempore) addes tibi tres
alias ciuitates, & supradictarum trium ur-
10 bium numerum duplicabis: * ut non effunda
tur sanguis innoxius in medio Terræ, quam
Dominus Deus tuus dabit tibi possidendam,
11 ne sis sanguinis reus. * ‖ Si quis autem odio ‖ Nu.35.
habens proximum suum, insidiatus fuerit ui- c.20
tæ eius,surgensque percusserit illum, & mor-
tuus fuerit, fugeritq. ad unam de supradictis
12 vrbibus,* mittent seniores ciuitatis illius, &
arripient eum de loco effugij,tradentq. in ma
nu proximi,cuius sanguis effusus est,& morie
13 tur. * Non misereberis eius, & auferes inno-
xium sanguinem de Israel, ut bene sit tibi!
14 * Non assumes, & transferes terminos proxi-
mi tui, quos fixerunt priores in possessione
tua, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in
15 Terra,quam acceperis possidendam. * ‖ Non ‖ Sup.17.
stabit testis unus contra aliquem,quidquid il a.6
lud peccati, & facinoris fuerit: sed in ore duo Matt.18.
rum aut trium testium stabit omne uerbum. b.16
16 * Si steterit testis mendax contra hominem, 2.Cor.13.
17 accusans eum præuaricationis,* stabunt am- a.1
bo,quorum causa est,ante Dominum in con- Sup.13.
spectu sacerdotũ & iudicũ qui fuerint in die- c.9
18 bus illis.* ‖ Cumq; diligentissime perscrutan ‖ Dan.13.
tes, inuenerint falsum testem dixisse contra g.62
19 fratrem suum mendacium:* reddent ei sicut
fratri suo facere cogitauit, & auferes malum
20 de medio tui: * ut audientes ceteri timorem
habeant,& nequaquam talia audeant facere:
21 * Non misereberis eius, ‖ sed animam pro a- ‖ Exo.21.
nima, oculum pro oculo, dentem pro den- c.23.24
te, manum pro manu, pedẽ pro pede exiges. Leui.24.
c.19
Matt.5.
f.39

CAP. XX.

1 SI exieris ad bellum contra hostes tuos, &
A uideris equitatus & currus, & maiorem
quam tu habeas aduersarijs exercitus multi-
tudinem, non timebis eos: quia Dominus
Deus tuus tecum est, qui eduxit te de Terra
2 Aegypti. * Appropinquante autem iam prę-
lio,stabit sacerdos ante aciem, & sic loquetur
3 ad populum: * Audi Israel,uos hodie contra
inimicos uestros pugnam committitis, non
pertimescat cor uestrum,nolite metuere,no-
4 lite cedere,nec formidetis eos: * quia Domi-

nus Deus vester in medio ve[st]ri est, & pro vo
bis cōtra aduersarios dimicabit, vt eruat vos
5 de periculo. * Duces quoque per singulas tur
mas audiente exercitu proclamabunt ‖ Quis
est homo, qui ædificauit domum nouam, & | It.Mac.3. g.56
non dedicauit eam? vadat, & reuertatur in do
mum suam, ne forte moriatur in bello, &
6 alius dedicet eam. * Quis est homo qui plan
B tauit vineam, & necdum fecit eam esse com
munem, de qua vesci omnibus liceat? vadat,
& reuertatur in domum suam: ne forte mo
riatur in bello, & alius homo eius fungatur
7 officio. * Quis est homo, qui despondit vxo
rem, & non accepit eam? vadat, & reuertatur
in domum suam, ne forte moriatur in bello,
8 & alius homo accipiat eam. * His dictis ad
dent reliqua, & loquentur ad populum.
‖ Quis est homo formidolosus, & corde paui | ‖ Iudic.7. a.3
do? vadat, & reuertatur in domum suam, ne
pauere faciat corda fratrum suorum, sicut ip
9 se timore perterritus est. * Cumque siluerint
C duces exercitus, & fineni loquendi fecerint,
vnusquisque suos ad bellandos cuneos præpa
10 rabit. * Si quando accesseris ad expugnandā
11 ciuitatem, offeres ei primum pacem. * Si re
ceperit, & aperuit tibi portas, cunctus popu
lus, qui in ea est, saluabitur, & seruiet tibi sub
12 tributo. * Sin autem fœdus inire noluerit,
& cœperit contra te bellum, oppugnabis
13 eam. * Cumque tradiderit Dominus Deus
tuus illā in manu tua, percuties omne, quod
14 in ea generis masculini est, in ore gladij, *absq;
que mulieribus & infantibus, iumentis & ce
teris, quæ in ciuitate sunt. Omnem prædam
exercitui diuides, & comedes de spolijs ho
stium tuorum, quæ Dominus Deus tuus de
15 derit tibi. * Sic facies cunctis ciuitatibus, quæ
a te procul valde sunt, & non sunt de his vrbi
16 bus, quas in possessionem accepturus es. * De
D his autem ciuitatibus, quæ dabuntur tibi, nul
17 lum omnino permittes viuere: * sed interfi
cies in ore gladij, Hethæum videlicet, & A
morrhæum, & Chananæum, Pherezæum, &
Heuæum, & Iebusæum, sicut præcepit tibi
18 Dominus Deus tuus: * ne forte doceant vos
facere cuncta abominationes, quas ipsi ope
rati sunt dijs suis: & peccetis in Dominum
19 Deum vestrum. * Quando obsederis ciuita
tem multo tēpore, & munitionibus circūde
deris vt expugnes eam, non succides arbores,
de quibus vesci potest, nec securibus per cir
cuitum debes vastare regionem: quoniam
lignum est, & non homo, nec potest bellan
20 tium contra te augere numerum. * Si qua
autem ligna non sunt pomifera, sed agrestia,
& in ceteros apta vsus, succide. & instrue ma
chinas, donec capias ciuitatem, quæ contra
te dimicat.

CAP. XXI.

1 Quando inuentum fuerit in terra, quam
A Dominus Deus tuus daturus est tibi, ho
minis cadauer occisi, & ignorabitur cædis
2 reus, * egredientur maiores natu, & iudices
tui, & metientur a loco cadaueris singulatum
3 per circuitum spatia ciuitatum: * & quam
viciniorem ceteris esse perspexerint, seniores
ciuitatis illius tollent vitulam de armento,
quæ non traxit iugum, nec terram scidit vo
4 mere, * & ducent eam ad vallem asperam at
que saxosam, quæ nunquam arata est, nec se
mentem recepit: & cędent in ea ceruices uitu
5 læ: * accedentque sacerdotes filij Leui, quos
elegerit Dominus Deus tuus ut ministrēt ei,
& benedicant in nomine eius, & ad verbum
eorum omne negotium, & quidquid mun
6 dum, vel immundum est, iudicetur. * Et ve
B nient maiores natu ciuitatis illius ad interfe
ctum, lauabuntq; manus suas super uitulam,
7 q̄ in valle percussa est, * & dicent: Manus no
stræ non effuderunt in sanguinē hunc, nec ocu
8 li uiderūt. * propitius esto populo tuo Israel,
quem redemisti Domine, & ne reputes san
guinem innocentem in medio populi tui Is
9 rael. Et auferetur ab eis reatus sanguinis: * tu
autem alienus eris ab innocentis cruore, qui
10 fusus est, cum feceris quod præcepit Dñs. * Si
egressus fueris ad pugnam contra inimicos
tuos, & tradiderit eos Dominus Deus tuus in
11 manu tua, captiuosq; duxeris, * & videris in
numero captiuorū mulierem pulchrā, & ada
12 maueris eam, uolueris q; habere uxorem, * in
troduces eam in domum tuam: quæ radet cę
13 sariem, & circumcidet ungues, * & deponet
uestē, in qua capta est: sedensq; in domo tua,
flebit patrem & matrem suam uno mense: &
postea intrabis ad eam, dormiesq; cum illa,
14 & erit uxor tua. * Si autem postea non sede
rit animo tuo, dimittes eam liberam, nec uen
dere poteris pecunia, nec opprimere per potē
15 tiā: quia humiliasti eam. * Si habuerit homo
uxores duas, unam dilectam, & alteram odio
sam, genuerintq; ex eo liberos, & fuerit filius
16 odiosæ primogenitus, * uolueritq; substantiā
inter filios suos diuidere: non poterit filiū di
lectæ facere primogenitum, & præferre filio
17 odiosæ, * ‖ sed filiū odiosę agnoscet primoge | ‖ 1.Par.5. a.1
nitum, dabitq; ei de his quæ habuerit cūcta
duplicia: iste est enim principium liberorum
18 eius, & huic debētur primogenita. * Si genue
rit homo filiū contumacē & proteruum, qui
non audiat patris aut matris imperiū, & coer
19 citus obedire contempserit: * apprehendent
eum, & ducent ad seniores ciuitatis illius, &
20 ad portam iudicij, * dicētq; ad eos: Filius no
ster iste proteruus, & contumax est, monita
nostra audire contemnit, commessationibus
21 uacat, & luxuriæ atque conuiuijs: * lapidi
bus eum obruet populus ciuitatis: & morie
tur, ut auferatis malū de medio uestri, & uni
22 uersus Israel audiens pertimescat. * Quando
peccauerit homo quod morte plectendum
est, & adiudicatus morti appensus fuerit in

patibulo:

23. patibulo: * non permanebit cadauer eius in
ligno, sed in eadem die sepelietur: quia ‡ ma-
ledictus a Deo est qui pendet in ligno: & ne-
quaquam cōtaminabis Terram tuam, quam
Dñs Deus tuus dederit tibi in possessionem.

CAP. XXII.

1 NOn ‡ videbis bouē fratris tui, aut ouem
A errantem, & præteribis: sed reduces fra-
2 tri tuo, * etiamsi non est propinquus frater
tuus, nec nosti eū: duces in domum tuam, &
erunt apud te quamdiu quærat ea frater tuus,
3 & recipiat. * Similiter facies de asino, & de
vestimēto, & de omni re fratris tui, quæ perie
rit. si inueneris eam, ne negligas quasi alienā.
4 * Si videris asinum fratris tui aut bouē ceci-
disse in via, non despicies, sed subleuabis cum
5 eo. * Nō inducetur mulier veste virili, nec vir
vtetur veste feminea: abominabilis enim a
6 pud Deum est qui facit hæc. * Si ambulans
per vi ;, in arbore vel in terra nidum auis inue
neris, & matrem pullis vel ouis desuper incu
7 bante: nō tenebis eam cum filijs, * sed abi-
re patieris, captos tenēs filios: vt bene sit tibi,
8 & longo viuas tempore. * Cum ædificaueris
domum nouam, facies murū tecti per circui-
B tū: ne effundatur sanguis in domo tua, & sis
9 reus labente alio, & in præceps ruente. * Non
seres vineam tuam altero semine: ne & semen
tis quam seuisti, & quæ nascuntur ex vinea,
10 pariter sanctificētur. * Non arabis in boue si-
11 mul & asino. * Non indueris vestimento, qđ
12 ex lana linoque contextum est. * ‡ Funiculos
in fimbrijs facies per quattuor angulos pallij
13 tui, quo operieris. * Si duxerit vir vxorem, &
14 postea odio habuerit eam, * quæsieritq. occa-
siones quibus dimittat eam, obijciens ei no-
men pessimū, & dixerit: Vxorem hanc accepi,
15 & ingressus ad eam non inueni virginē: * tol-
lent eam pater & mater eius, & ferent secum
signa virginitatis eius ad seniores vrbis qui
16 in porta sunt: * & dicet pater filiam meā de-
17 di huic vxorem: quam quia odit, * imponit ei
C nomē pessimum, vt dicat: Non inueni filiam
tuam virginem: & ecce hæc sunt signa virgini
tatis filiæ meæ. expandent vestimentum corā
18 senioribus ciuitatis: * apprehendentq. senes
19 vrbis illius virū, & verberabunt illum, * con-
demnantes insuper centū siclis argenti, quos
dabit patri puellæ: quoniā diffamauit nomen
pessimum super virginem Israel: habebitque
eam vxorem, & non poterit dimittere
20 eam omnibus diebus vitæ suæ. * Quòd si ve-
rum est quod obijcit, & non est in puella in-
21 uenta virginitas: * eijcient eam extra fores
domus patris sui, & lapidibus obruent viri ci
uitatis illius, & morietur: quoniā fecit nefas
in Israel, vt fornicaretur in domo patris sui:
22 & auferes malū de medio tui. * ‡ Si dormie-
rit vir cum vxore alterius, vterq. morietur, id
est, adulter & adultera: & auferes malum de

23 Israel. * Si puellam virginem desponderit
vir, & inuenerit eā aliquis in ciuitate, & cōcu
24. buerit cum ea, * educes vtrumq. ad portam
D ciuitatis illius, & lapidibus obruentur: puella,
quia non clamauit, cum esset in ciuitate: vir,
quia humiliauit vxorē proximi sui. & auferes
25 malum de medio tui. * Sin autem in agro re
pererit vir puellā, quę desponsata est, & appre
hendens concubuerint cum ea, ipse morietur
26 solus: * puella nihil patietur, nec est rea mor
tis: quoniam sicut latro consurgit contra fra-
trem suum, & occidit animā eius, ita & puel-
27 la perpessa est. * sola erat in agro: clamauit, &
28 nullus affuit qui liberaret eam. * Si inuenerit
vir puellam virginē, quæ non habet sponsum,
& apprehendens concubuerit cū illa, & res ad
29 iudiciū venerit: * ‡ dabit qui dormiuit cum ‡ Exo.22.
ea, patri puellæ quinquaginta siclos argenti, c.17.
& habebit eam vxorem, quia humiliauit il-
lam: nō poterit dimittere eam cunctis diebus
30 vitæ suæ. * Non accipiet homo vxorem pa-
tris sui nec reuelauit operimentum eius.

CAP. XXIII.

1 NOn intrabit eunnchus attritis vel ampu-
A tatis testiculis & abscisso veretro, eccle-
2 siam Domini. * Non ingredietur mamzer,
hoc est, de scorto natus, in ecclesiam Domini;
3 vsque ad decimam generationem. * ‡ Ammo ‡ Neh.13.
nites & Moabites etiam post decimam gene- 2.2
rationē non intrabunt ecclesiam Dñi, in æter- Num. 22.
4 num: * quia noluerunt vobis occurrere cum 2.5
pane, & aqua in via quando egressi estis de
Aegypto: & quia conduxerunt contra te Ba-
laam filium Beor de Mesopotamia Syriæ, vt
5 malediceret tibi: * & noluit Dñs Deus tuus
audire Balaam, vertitq. maledictionem eius
B in benedictionē tuam, eo quòd diligeret te.
6 * Non facies cum eis pacem, nec quæras eis
bona cunctis diebus vitæ tuæ in sempiternū.
7 * Non abominaberis Idumæum, quia frater
tuus est: Nec Aegyptium, quia aduena fuisti
8 in terra eius. * Qui nati fuerint ex eis, tertia
generatione intrabunt in ecclesiam Domini.
9 * Quādo egressus fueris aduersus hostes tuos
in pugnam, custodies te ab omni re mala.
10 * Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pol-
11 lutus sit somnio, egredietur extra castra, * &
non reuertetur, priusquam ad vesperam la-
uetur aqua: & post solis occasum regredie-
12 tur in castra. * Habebis locum extra castra,
13 ad quem egrediaris ad requisita naturæ, * ge
rens paxillum in balteo. cumque sederis, fo-
C dies per circuitum, & egesta humo operies
14 * quo reuelatus es (Dominus enim Deus tuus
ambulat in medio castrorū, vt eruat te, & tra-
dat tibi inimicos tuos) & sint castra tua san-
cta, & nihil in eis appareat fœditatis ne dere-
15 linquat te. * Non trades seruum Dñō suo,
16 qui ad te confugerit. * habitabit tecum in lo-
co, qui ei placuerit, & in vna vrbiū tuarū re-

quiescet:

17 quiescetme contristés eum. * Non erit merे-
trix de filiabus Israel, nec scortator de filijs
18 Israel. * Non offeres mercedem prostibuli,
nec pretium carnis in domo Domini Dei tui,
quidquid illud est quod voueris: quia abomi-
natio est vtrumque apud Dominum Deum
19 tuum. * Non fœnerabis fratri tuo ad vsuram
D pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam
20 rem: * sed alieno. Fratri autem tuo absque
vsura id, quo indiget, commodabis: vt bene-
dicat tibi Dominus Deus tuus in omni ope-
re tuo in Terra, ad quam ingredieris possiden
21 dam. * Cum votum voueris Domino Deo
tuo, non tardabis reddere: quia requiret illud
Dominus Deus tuus. & si moratus fueris, re-
22 putabitur tibi in peccatum. * Si nolueris pol-
23 liceri, absque peccato eris. * Quod autem se-
mel egressum est de labijs tuis, obseruabis, &
facies sicut promisisti Domino Deo tuo, &
24 propria voluntate & ore tuo locutus es. * In-
gressus vineam proximi tui, comede vuas
quantum tibi placuerit: foras autem ne effe-
25 ras tecum. * Si intraueris in segetem amici
tui, franges spicas, & manu conteres: falce au-
tem non metes.

CAP. XXIIII.

| Matt.5. 1 SI | acceperit homo vxorem, & habuerit
a.|2.19. A eam, & non inuenerit gratiam ante ocu-
a.7 los eius propter aliquam fœditatem: scribet
Marc.10. libellum repudij, & dabit in manu illius, &
a.4 2 dimittet eam de domo sua. * Cumq. egressa
3 alterum maritum duxerit, * & ille quoque
oderit eam, dederitq. ei libellum repudij, &
dimiserit de domo sua, vel certe mortuus fue
4 rit: * non poterit prior maritus recipere eam
in vxorem: quia polluta est, & abominabilis
facta est coram Domino: ne peccare facias
terram tuam, quam Dominus Deus tuus tra-
5 diderit tibi possidendam. * Cum acceperit
B homo nuper vxorem, non procedet ad bel-
lum, nec ei quippiam necessitatis iniungetur
publicæ, sed vacabit absque culpa domi suæ
6 vt vno anno lætetur cum vxore sua. * Non
accipies loco pignoris inferiorem, & superio-
rem molam: quia animam suam opposuit ti-
7 bi. * Si deprehensus fuerit homo solicitans
fratrem suum de filijs Israel, & vendito eo
acceperit pretium, interficietur, & auferes
8 malum de medio tui. * Obserua diligenter
nè incurras plagam lepræ, sed facies quæcum
que docuerint te sacerdotes Leuitici generis
iuxta id, quod præcepi eis, & imple solicite.
| Nu.12. 9 * | Mementote quæ fecerit Dominus Deus
c.10 vester Mariæ in via cum egrederemini de
10 Aegypto. * Cum repetes a proximo tuo rem
C aliquam, quam debet tibi, non ingredieris
11 domum eius vt pignus auferas: * sed stabis
12 foris, & ille tibi proferet quod habuerit. * sin
autem pauper est, non pernoctabit apud te
13 pignus, * sed statim reddes ei ante solis oc-
casum: vt dormiens in vestimento suo, bene-
dicat tibi, & habeas iustitiam coram Domi-
14 no Deo tuo. * | Non negabis mercedem in- | Leu.19.
digentis, & pauperis fratris tui, siue aduenæ, c.15
qui tecum moratur in terra, & intra portas To.4.c.15
15 tuas est: * sed eadem die reddes ei pretium
laboris sui ante solis occasum, quia pauper
est, & ex eo sustentat animam suam: ne cla-
met contra te ad Dominum, & reputetur ti-
16 bi in peccatum. * | Non occidentur patres | 4.Reg.
pro filiis, nec filij pro patribus, sed vnusquis- 14.b.6
17 que pro peccato suo morietur. * Non per- 2.Par.25.
D uertes iudicium aduenæ & pupilli, nec aufe- a.4
18 res pignoris loco viduæ vestimentum. * Me- Ezec.18.
mento quòd seruieris in Aegypto, & eruerit d.20
te Dominus Deus tuus inde. Idcirco præci-
19 pio tibi vt facias hanc rem. * Quãdo messue-
ris segetem in agro tuo, & oblitus manipu-
lum reliqueris, nõ reuerteris vt tollas illum:
sed aduenam, & pupillum, & viduam auferre
patieris, vt benedicat tibi Dominus Deus tuus
20 in omni opere manuum tuarum. * Si fruges
collegeris oliuarum, quidquid remanserit in
arboribus, non reuerteris vt colligas: sed re-
21 linques aduenæ, pupillo, ac viduæ. * Si vin-
demiaueris vineam tuam, non colliges rema
nentes racemos, sed cedent in vsus aduenæ,
22 pupilli, ac viduæ. * Memento quòd & tu ser-
uieris in Aegypto, & idcirco præcipio tibi vt
facias hanc rem.

CAP. XXV.

1 SI fuerit causa inter aliquos, & interpella-
A uerint iudices: quem iustum esse perspe-
xerint, illi iustitiæ palmam dabunt: quem im-
2 pium, cõdemnabunt impietatis. * Sin autem
eum, qui peccauit, dignum viderint plagis:
prosternent, & coram se facient verberari.
Pro mẽsura peccati erit & plagarum modus:
3 * ita dumtaxat, | vt quadragenarium nu- | 2.Cor.
merum non excedant: ne fœdè laceratus ante 11.f.24
4 oculos tuos abeat frater tuus. * | Non ligabis
5 os bouis terentis in area fruges tuas. * | Quã- | 1.Cor.9.
do habitauerint fratres simul, & vnus ex eis b.9
absque liberis mortuus fuerit, vxor defuncti 1.Tim.5.
non nubet alteri: sed accipiet eam frater eius, c.18
6 & suscitabit semen fratris sui: * & primo- | Mat.22.
B genitum ex ea filium nomine illius appella- c.24
bit, vt non deleatur nomen eius ex Israel. Marc.12.
7 * Sin autem noluerit accipere vxorem fratris b.19
sui, quæ ei lege debetur, perget mulier ad Luc.20.d.
portam ciuitatis, & interpellabit maiores na- 28
tu, dicetque: | Non vult frater viri mei susci-
tare nomen fratris sui in Israel: nec me in cõ- | Ruth 4.
8 iugem sumere. * Statimq. accersiri eũ faciẽt, b.5
& interrogabunt. Si responderit: Nolo eam
9 vxorem accipere: * accedet mulier ad eum
coram senioribus, & tollet calceamentum de
pede eius, spuetq. in faciem illius, & dicet:
C Sic fiet homini, qui non ædificat domum fra
10 tris sui. * Et vocabitur nomẽ illius in Israel,

11 Domus discalceati. * Si habuerint inter se
iurgium viri duo, & vnus contra alterum ri-
xari cœperit, volensque vxor alterius eruere
virum suum de manu fortioris, miseritque
12 manum, & apprehenderit verenda eius: * ab-
scides manum illius, nec flecteris super eam
13 vlla misericordia. * Non habebis in sacculo
14 diuersa pondera, maius & minus: * nec erit
15 in domo tua modius maior & minor. * pon-
dus habebis iustum & verũ, & modius æqua-
lis & verus erit tibi: vt multo viuas tempore
super Terram, quam Dominus Deus tuus de-
16 derit tibi. * abominatur enim Dominus tuus
eum, qui facit hæc, & auersatur omnem iniu-
§ Exo.17. c. 8 17 stitiam. * § Memento quæ fecerit tibi Ama-
lec in via quando egrediebaris ex Aegypto:
18 * quo modo occurrerit tibi: & extremos ag-
minis tui, qui lassi residebant, ceciderit, quan-
do tu eras fame & labore confectus, & non
19 timueris Deum. * Cum ergo Dominus Deus
tuus dederit tibi requiem, & subiecerit cun-
ctas per circuitum nationes in terra, quam ti-
bi pollicitus est: delebis nomen eius sub cælo.
Caue ne obliuiscaris.

CAP. XXVI.

1 CVmq. intraueris Terram, quam Domi-
A nus Deus tuus tibi daturus est possiden-
dam, & obtinueris eam, atque habitaueris in
2 ea: * tolles de cunctis frugibus tuis primitias,
& pones in cartallo, pergesq. ad locum, quem
Dominus Deus tuus elegerit, vt ibi inuocetur
3 nomen eius: * accedesq. ad sacerdotem, qui
fuerit in diebus illis, & dices ad eum: Profi-
teor hodie coram Domino Deo tuo, quòd in-
gressus sum in Terram, pro qua iurauit pa-
4 tribus nostris, vt daret eam nobis. * Susci-
piensq. sacerdos cartallum de manu tua, po-
5 net ante altare Domini Dei tui: * & loqueris
in conspectu Domini Dei tui: Syrus perseque-
batur patrem meum, qui descendit in Aegy-
ptum, & ibi peregrinatus est in paucissimo
B numero: creuitq. in gentem magnam ac ro-
6 bustam & infinitæ multitudinis. * Afflixe-
runtq. nos Aegyptij, & persecuti sunt impo-
7 nentes onera grauissima: * & clamauimus ad
Dominum Deum patrum nostrorum: qui
exaudiuit nos, & respexit humilitatem no-
8 stram, & laborem, atque angustiam: * & edu-
xit nos de Aegypto in manu forti, & brachio
extento, in ingenti pauore, in signis atque
9 portentis: * & introduxit ad locum istum, &
tradidit nobis Terram lacte & melle manan-
10 tem. * Et idcirco nunc offero primitias fru-
gum Terræ, quam Dominus dedit mihi. Et
dimittes eas in conspectu Domini Dei tui, &
11 adorato Domino Deo tuo. * Et epulaberis in
omnibus bonis, quæ Dominus Deus tuus de-
derit tibi, & domui tuæ, tu & Leuites, & ad-
12 uena qui tecum est. * Quando compleueris
C decimam cunctarum frugum tuarum, anno
decimarum tertio dabis Leuitæ, & aduenæ, &
pupillo & viduæ, vt comedant intra portas
13 tuas, & saturentur: * loquerisq. in conspectu
Domini Dei tui: Abstuli quod sanctificatum
est de domo mea, & § dedi illud Leuitæ, & § Sup.14.
aduenæ, & pupillo ac viduæ, sicut iussisti mihi: d. 29
non præteriui mandata tua, nec sum oblitus
14 imperij tui. * Nõ comedi ex eis in luctu meo,
nec separaui ea in qualibet immunditia, nec
expendi ex his quidquã in re funebri. Obedi-
ui voci Domini Dei mei, & feci omnia sicut
15 præcepisti mihi. * § Respice de sãctuario tuo, § Isa.63.
& de excelso cælorum habitaculo, & benedic d. 15
populo tuo Israel, & Terræ, quam dedisti no- Baruc. 2.
D bis, sicut iurasti patribus nostris, terræ lacte d. 16
16 & melle mananti. * Hodie Dominus Deus
tuus præcepit tibi vt facias mandata hæc at-
que iudicia: & custodias & impleas ex toto
17 corde tuo, & ex tota anima tua. * § Dominũ § Su.7.a.6
elegisti hodie, vt sit tibi Deus, & ambules in
vijs eius, & custodias ceremonias illius, &
mandata atque iudicia, & obedias eius impe-
18 rio. * & Dominus elegit te hodie vt sis ei po-
pulus peculiaris, sicut locutus est tibi, & custo-
19 dias omnia præcepta illius: * & faciat te ex-
celsiorem cunctis gentibus quas creauit, in
laudem, & nomen, & gloriam suam: vt sis po-
pulus sanctus Dñi Dei tui, sicut locutus est.

CAP. XXVII.

1 PRæcepit autem Moyses & seniores Israel,
A populo dicentes: Custodite omne man-
2 datũ quod præcipio uobis hodie. * Cumque
transieritis Iordanem in terram, quam Do-
minus Deus tuus dabit tibi, eriges ingentes
3 lapides, & calce leuigabis eos, * ut possis in
eis scribere omnia uerba legis huius, Iordane
transmisso: ut introeas terram, quam Domi-
nus Deus tuus dabit tibi, terram lacte & mel-
le manantem, sicut iurauit patribus tuis.
4 * § Quando ergo transieritis Iordanem, eri- § Exo.20.
gite lapides, quos ego hodie præcipio uobis d. 25
5 in monte Hebal, & leuigabis eos calce: * & Iof 8.f.31
B ædificabis ibi altare Domino Deo tuo de la-
6 pidibus, quos ferrum non tetigit, * & de
saxis informibus & impolitis: & offeres super
7 eo holocausta Domino Deo tuo, * & immo-
labis hostias pacificas, comedesq. ibi, & epu-
8 laberis coram Domino Deo tuo. * Et scribes
super lapides omnia uerba legis huius plane
9 & lucide. * Dixeruntq. Moyses & sacerdotes
Leuitici generis ad omnem Israelem: Atten-
de, & audi Israel: Hodie factus es populus
10 Domini Dei tui: * audies uocem eius, & fa-
cies mandata atque iustitias, quas ego præci-
11 pio tibi: * Præcepitq. Moyses populo in die
12 illo, dicens: * Hi stabunt ad benedicendum
populo super montem Garizim, Iordane
transmisso: Simeon, Leui, Iudas, Issachar, Io-
13 seph, & Beniamin. * Et e regione isti stabunt
C ad maledicendum in monte Hebal: Ruben,

Gad,

Gad,& Aser,& Zabulon, Dan & Nephthali.
14 * ‖ Et pronunciabunt Leuitę,dicentq. ad om | ‖ Dan.9. c.11
15 nes uiros Israel excelsa uoce : * Maledictus
homo,qui facit sculptile & conflatile, abomi
nationem Domini,opus manuum artificum,
ponetque illud in abscondito. & respondebit
16 omnis populus,& dicet: Amen.* Maledictus
qui non honorat patrem suum,& matrem. &
17 dicet omnis populus : Amen. * Maledictus
qui transfert terminos proximi sui. & dicet
18 omnis populus: Amen. * Maledictus qui er-
rare facit cæcum in itinere.& dicet omnis po
19 pulus : Amen. * Maledictus qui peruertit iu-
dicium aduenæ,pupilli & uiduæ. & dicet om
20 nis populus: Amen. * Maledictus qui dor-
mit cum uxore patris sui , & reuelat operi-
mentum lectuli eius. & dicet omnis popu-
21 lus : Amen. * Maledictus qui dormit cum
omni iumēto. & dicet omnis populus:Amen.
22 * Maledictus qui dormit cum sorore sua , fi-
lia patris sui , uel matris suæ . & dicet omnis
23 populus : Amen. * Maledictus qui dormit
cum socru sua . & dicet omnis populus : A-
24 men. * Maledictus qui clam percusserit pro-
ximum suum . & dicet omnis populus : A-
25 men. * Maledictus qui accipit munera, ut
percutiat animam sanguinis innocentis . &
26 dicet omnis populus : Amen . * Maledictus
qui non permanet in sermonibus legis huius,
nec eos opere perficit. & dicet omnis popu-
lus : Amen.

CAP. XXVIII.

1 SI autem audieris uocem Domini Dei tui,
A ut facias atque custodias omnia mandata
eius,quæ ego præcipio tibi hodie,faciet te Do
minus Deus tuus excelsiorem cunctis genti-
2 bus,quæ uersantur in terra.* Venientq. super
te uniuersæ benedictiones istæ , & apprehen-
3 dent te: si tamen præcepta eius audieris. * Be
nedictus tu in ciuitate, & benedictus in agro.
4 * Benedictus fructus ventris tui,& fructus ter
ræ tuę,fructusq. iumentorum tuorum,greges
armentorum tuorum, & caulæ ouium tuarū.
5 * Benedicta horrea tua, & benedictæ reliquiæ
6 tuæ. * Benedictus eris tu ingrediens & egre-
7 diens. * Dabit Dominus inimicos tuos, qui
consurgunt aduersum te , corruentes in con-
spectu tuo:per unam viam uenient contra te,
8 & per septem fugient a facie tua. * Emittet
Dominus benedictionem super cellaria tua,
& super omnia opera manuum tuarum: bene
9 dicetq. tibi in terra,quam acceperis. * Susci-
tabit te Dominus sibi in populum sanctum ,
sicut iurauit tibi : si custodieris mandata Do-
10 mini Dei tui,& ambulaueris in vijs eius.*Vi
debuntque omnes terrarum populi quód no
B men Domini inuocatum sit super te, & time
11 bunt te. * Abundare te faciet Dominus om-
nibus bonis,fructu vteri tui,& fructus iumen-
torum tuorum, fructu terræ tuæ , quam iura-
12 uit Dñs patribus tuis vt daret tibi. * Aperiet
Dominus thesaurum suum optimum, cæ-
lum,vt tribuat pluuiam terræ tuæ in tempo-
re suo : benedicetque cunctis operibus ma-
nuum tuarum . Et fœnerabis gentibus mul-
13 tis , & ipse a nullo fœnus accipies. * Consti-
tuet te Dominus in caput, & nō in caudam,
& eris semper supra, & non subter: si tamen
audieris mandata Domini Dei tui quæ ego
præcipio tibi hodie , & custodieris & feceris ,
14 * ac nō declinaueris ab eis nec ad dexteram,
nec ad sinistram, nec secutus fueris deos alie-
15 nos, neque colueris eos . * ‖ Quód si audire | ‖ Leu. 26. b.14
noluerint vocem Domini Dei tui , vt custo-
dias,& facias omnia mandata eius & ceremo | Thren. 2. f.17
nias, quas ego præcipio tibi hodie,venient su
per te omnes maledictiones istæ.& apprehen- | Malac. 2. a.2
16 dent te. * Maledictus eris in ciuitate , male-
17 dictus in agro. * Maledictum horreū tuum, | Baruc 1. d.20
18 & maledictæ reliquiæ tuæ. * Maledictus fru-
ctus ventris tui, & fructus terræ tuæ , armen-
ta boum tuorum , & greges ouium tuarum.
19 * Maledictus eris ingrediens , & maledictus
20 egrediens. * Mittet Dominus super te fa-
mem & esuriem, & increpationem in omnia
C opera tua , quæ tu facies : donec conterat te ,
& perdat velociter , propter adinuentiones
21 tuas pessimas in quibus reliquisti me. * Ad-
iungat tibi Dominus pestilentiam,donec con
sumat te de terra , ad quam ingredieris possi-
22 dendam. * Percutiat te Dominus egestate, fe
bri & frigore,ardore & æstu, & aere corrupto
ac rubigine, & persequatur donec pereas.
23 * Sit cęlum,quod supra te est,æneum: & ter-
24 ra, quam calcas, ferrea. * Det Dominus im-
brem terræ tuæ puluerem , & de cęlo descen-
25 dat super te cinis,donec conteraris. * Tradat
te Dominus corruentem ante hostes tuos. per
vnam viam egrediaris contra eos , & per se-
ptem fugias, & dispergaris per omnia regna
26 terræ.* sitque cadauer tuum in escam cunctis
volatilibus cęli,& bestijs terræ, & non sit qui
27 abigat. * Percutiat te Dominus vlcere Aegy-
pti,& partem corporis , per quā stercora ege-
runtur,scabie quoq. & prurigine:ita vt curari
28 nequeas. * Percutiat te Dñs amentia & cæci-
29 tate ac furore mentis, * & palpes in meridie
sicut palpare solet cęcus in tenebris , & non
dirigas vias tuas. Omnique tempore calum-
niam sustineas, & opprimaris violentia , nec
30 habeas qui liberet te. * Vxorem accipias , &
alius dormiat cum ea. Domū ædifices,& non
habites in ea.Plantes vineā,& non vindemies
31 eam.* Bos tuus immoletur coram te,& nō co
medas ex eo. Asinus tuus rapiatur in cōspectu
D tuo , & non reddatur tibi . Oues tuæ dentur
32 inimicis tuis,& non sit qui te adiuuet. * Filij
tui,& filiæ tuę tradant alteri populo, videnti
bus oculis tuis,& deficientibus ad cōspectum
eorum tota die , & non sit fortitudo in manu
33 tua. * Fructus terræ tuæ, & omnes labores

tuos comedat populus, quem ignoras: & ſis
ſemper calumniam ſuſtinens, & oppreſſus cũ
34 ctis diebus, * & ſtupens ad tortorẽ eorũ quæ
35 videbunt oculi tui. * Percutiat te Dominus
vlcere peſſimo in genibus & in ſuris, ſanari-
que non poſſis a planta pedis vſque ad verti-
36 cem tuum. * Ducet te Dominus, & regem
tuum, quem conſtitueris ſuper te, in gentẽ,
quam ignoras tu & patres tui: & ſeruies ibi
37 dijs alienis, ligno & lapidi. * Et eris perdi-
tus in prouerbium ac fabulam omnibus po-
pulis, ad quos te introduxerit Dominus. * ¶
¶ Mich.6. d.15. Aggæi. 1. b.6.
38 Sementem multam iacies in terram, & mo-
dicum congregabis: quia locuſtæ deuorabũt
39 omnia. * Vineam plantabis, & fodies: & vi-
nũ nõ bibes, nec colliges ex ea quippiam: quo
40 niam vaſtabitur vermibus. * Oliuas habebis
in omnibus terminis tuis, & non vngèris o-
41 leo: quia defluent, & peribunt. * Filios ge
nerabis & filias, & non fruèris eis: quoniam
42 ducentur in captiuitatem. * Omnes arbores
E tuas & fruges terræ tuæ rubigo conſumet.
43 * Aduena, qui tecũ verſatur in terra, aſcendet
ſuper te, eritq. ſublimior: tu autẽ deſcẽdes, &
44 eris inferior. * Ipſe fœnerabit tibi, & tu non
fœnerabis ei. Ipſe erit in caput, & tu eris in
45 caudam. * Et venient ſuper te omnes male-
dictiones iſtæ, & perſequentes apprendent te,
donec intereas: quia non audiſti vocem Dñi
Dei tui, nec ſeruaſti mãdata eius & ceremo
46 nias, quas præcepit tibi. * Et erunt in te ſigna
atque prodigia, & in ſemine tuo vſque in ſem
47 piternum: * eo quòd non ſeruieris Domino
Deo tuo in gaudio, cordisq. lætitia, propter
48 rerũ omniũ abundantiam: * ſeruies inimico
tuo quẽ immittet tibi Dominus, in fame, &
ſiti, & nuditate, & omni penuria: & ponet iu-
gum ferreũ ſuper ceruicẽ tuam, donec te con-
49 terat. * Adducet Dominus ſuper te Gentem
de longinquo, & de extremis terræ finibus
in ſimilitudinem aquilæ volãtis cum impetu:
50 cuius linguã intelligere non poſſis: * Gentem
procaciſſimã, quæ non deferat ſeni, nec miſe-
s ſe reatur paruuli, * & deuoret fructum iumẽ-
5 torum tuorũ, ac fruges Terræ tuæ: donec in-
tereas, & non relinquat tibi triticum, vinum,
& oleum, armenta boum, & greges ouium:
52 donec te diſperdat, * & conterat in cunctis
vrbibus tuis, & deſtruantur muri tui firmi at-
que ſublimes, in quib⁹ habebas fiduciã in om-
¶Baruc.2. a.2. Thren. 4. b.10.
F ni Terra tua. ¶ Obſideberis intra portas tuas
in omni Terra tua, quã dabit tibi Dominus
53 Deus tuus: * & comedes fructum vteri tui,
& carnes filiorum tuorum & filiarum tuarũ,
quas dederit tibi Dominus Deus tuus, in an-
guſtia & vaſtitate qua opprimet te hoſtis tu⁹.
54 Homo delicatus in te, & luxurioſus valde, in-
uidebit fratri ſuo, & vxori, quæ cubat in ſi-
55 nu ſuo, * ne det eis de carnibus filiorũ ſuorũ,
quas comedet: eo quòd nihil aliud habeat in
obſidione & penuria, qua vaſtauerint te ini-
56 mici tui intra omnes portas tuas. * Tenera
mulier & delicata, quę ſuper terram ingredi
non valebat, nec pedis veſtigium figere pro-
pter mollitiem & teneritudinem nimiã, inui-
debit viro ſuo, qui cubat in ſinu eius, ſuper
57 filij & filiæ carnibus, * & illuuie ſecundarum
quæ egrediuntur de medio feminum eius, &
ſuper liberis qui eadem hora nati ſunt come-
dent enim eos clam propter rerum omnium
penuriam in obſidione & vaſtitate, qua op-
primet te inimicus tuus intra portas tuas.
58 * Niſi cuſtodieris, & feceris omnia verba le
gis huius, quę ſcripta ſunt in hoc volumine,
& timueris nomen eius glorioſum & terribi-
59 le, hoc eſt, Dominum Deum tuum: * auge-
bit Dominus plagas tuas, & plagas ſemi-
nis tui, plagas magnas & perſeuerantes, infir-
60 tates peſſimas & perpetuas. * & conuertet in
te omnes afflictiones Aegypti, quas timuiſti,
61 & adhærebunt tibi. * Inſuper & vniuerſos lã-
guores, & plagas, quæ non ſunt ſcriptæ in vo-
lumine legis huius, inducet Dominus ſuper
62 te, donec te conterat: * & remanebitis pauci
numero, qui prius eratis ſicut aſtra cæli præ
multitudine, quoniã nõ audiſti vocẽ Domini
63 Dei tui. * Et ſicut ante lętatus eſt Dominus
ſuper vos, bene vobis faciens, vosq. multipli-
cans: ſic lætabitur diſperdens vos atque ſub-
uertens, vt auferamini de Terra, ad quam ingre
64 dieris poſſidendã. * Diſperget te Dominus in
omnes populos a ſummitate terræ vſque ad
terminos eius: & ſeruies ibi dijs alienis, quos
& tu ignoras & patres tui, lignis & lapidibus.
65 * In gentibus quoque illis non quieſces, neq.
erit requies veſtigio pedis tui. Dabit enim ti-
bi Dñs ibi cor pauidũ, & deficiẽtes oculos, &
66 animã conſumptã mœrore: * Et erit vita tua
quaſi pendens ante te. Timebis nocte & die,
67 & non credes vitæ tuæ. * Mane dices: Quis
mihi det veſperum? & veſpere: Quis mihi
det mane? propter cordis tui formidinem,
qua terreberis, & propter ea, quæ tuis vide-
68 bis oculis. * Reducet te Dominus claſſibus in
Aegyptum per viã, de qua dixit tibi vt eam
amplius nõ videres. Ibi vẽdèris inimicis tuis
in ſeruos & ancillas, & non erit qui emat.

CAP. XXIX.

1 HAec ſunt verba fœderis quod præcepit
A Dominus Moyſi vt feriret cum filijs Iſ-
rael in Terra Moab: præter illud fœdus, quod
2 cum eis pepigit in Horeb. * Vocauitque
Moyſes omnem Iſrael, & dixit ad eos: ¶
Vos vidiſtis vniuerſa, quæ fecit Dominus co ¶Exo. 19. a.4.
rã vobis in Terra Aegypti Pharaoni, & om-
3 nibus ſeruis eius, vniuerſæq. terræ illius, * ten-
tationes magnas, quas viderunt oculi tui,
4 ſigna illa, portentaque ingentia, * &
non dedit vobis Dominus cor intelli-
gens, & oculos videntes, & aures quæ
poſſint audire, vſque in præſentem diem.

| Sup. 8. a.2 5 * | Adduxit vos quadraginta annis per de-
sertum:non sunt attrita vestiméta vestra, nec
calceamenta pedum vestrorum vetustare cō-
6 sumpta sunt. * Panem non comedistis, vinũ
& siceram non bibistis:vt sciretis quia ego sum
7 Dominus Deus vester. * Et venistis ad hunc
| Sup. 3. a.1 locum: | egressusq. est Seon rex Hesebon, &
Og rex Basan,occurrentes nobis ad pugnam.
8 Et percussimus eos, * & tulimus terram eo-
B rum, ac tradidimus possidendam Ruben &
9 Gad,& dimidiæ tribui Manasse. * Custodite
ergo verba pacti huius,& implete ea: vt intel
10 ligatis vniuersa quæ facitis. * Vos statis ho-
die cuncti coram Domino Deo vestro, prin-
cipes vestri,& tribus, ac maiores natu, atque
11 doctores, omnis populus Israel, * liberi &
vxores uestræ, & aduena qui tecum moratur
in castris,exceptis lignorum cęsoribus,& his,
12 qui comportant aquas:* vt transeas in fœde-
re Domini Dei tui, & in iureiurãdo quod ho
13 die Dominus Deus tuus percutit tecum:* vt
suscitet te sibi in populũ,& ipse sit Deus tuus
sicut locutus est tibi,& sicut iurauit patribus
14 tuis, Abraham, Isaac, & Iacob. * Nec vobis
solis ego hoc fœdus ferio, & hæc iuramenta
15 confirmo,* sed cunctis præsentibus & absen
16 tibus. * Vos enim nostis quo modo habitaue
rimus in terra Aegypti, & quo modo transie
C rimus per medium nationum,quas transeun
17 tes * vidistis abominationes & sordes, id est,
idola eorum,lignum & lapidem, argentum,
18 & aurum, quæ colebant. * Ne forte sit inter
uos uir aut mulier, famil a aut tribus, cuius
cor auersũ est hodie a Domino Deo nostro:
vt uadat & seruiat dijs illarum Gentium: &
sit inter uos radix germinans fel & amaritu-
19 dinem. * Cumq. audierit uerba iuramẽti hu
ius,benedicat sibi in corde suo,dicẽs: Pax erit
mihi,& ambulabo in prauitate cordis mei: &
20 absumat ebria sitientem, * & Dominus non
ignoscat ei: sed tũc quàm maxime furor eius
fumet,& zelus contra hominem illum,& se
deant super eũ omnia maledicta, quæ scripta
sunt in hoc volumine: & deleat Dominus no
21 men eius sub cælo,* & consumat eum in per-
ditionem ex omnibus tribubus Israel, iuxta
maledictiones, quæ in Libro legis huius ac fę
22 deris continentur. * Dicetq. sequens genera
tio,& filij qui nascentur deinceps, & peregri
ni,qui de longe uenerint,uidentes plagas Ter
D ræ illius,& infirmitates,quibus eam afflixe-
23 rit Dominus, * sulphure, & salis ardore com
burens,ita ut ultra nõ seratur,nec uirens quip
| Gen.19. c.24. piam germinet, in exemplum | subuersionis
Sodomæ & Gomorrhæ, Adamæ & Seboim,
quas subuertit Dominus in ira & furore suo.
| 3. Reg.9 b.8 24 * Et dicent omnes Gentes: | Quare sic fecit
Dominus Terræ huic? quæ est hæc ira furoris
c.22.b 5 25 eius immensa? * Et respondebunt: Quia de-
reliquerunt pactum Domini,quod pepigit cũ
patribus eorum, quando eduxit eos de terra

26 Aegypti:* & seruierunt dijs alienis,& adora
uerunt eos,quos nesciebant, & quibus nõ fue
27 rant attributi: * idcirco iratus est furor Do-
mini contra Terram istã, vt induceret super
eam omnia maledicta, quæ in hoc volumine
28 scripta sunt: * & eiecit eos de terra sua in ira
& in furore,& in indignatione maxima,pro-
iecitq. in terram alienam, sicut hodie cõpro-
29 batur. * Abscõdita, Domino Deo nostro:quæ
manifesta sunt,nobis & filijs nostris vsque in
sempiternum,vt faciamus uniuersa verba le-
gis huius.

CAP. XXX.

1 CVm ergo venerint super te omnes ser-
A mones isti, benedictio, siue maledictio,
quam proposui in conspectu tuo:& ductus pœ
nitudine cordis tui in vniuersis gentibus, in
2 quas disperserit te Dominus Deus tuus, * &
reuersus fueris ad eum, & obedieris eius im-
perijs, sicut ego hodie præcipio tibi, cũ filijs
3 tuis,in toto corde tuo, & in tota anima tua:*
reducet Dñs Deus tuus captiuitatem tuam,
ac miserebitur tui, & rursum congregabit te
de cunctis populis, in quos te ante dispersit.
4 * Si ad cardines cæli fueris dissipatus,inde te
5 retrahet Dñs Deus tuus,* & | assumet,atque | 2. Mach. 1.f.29.
introducet in Terram, quam possederunt pa
tres tui, & obtinebis eam: & benedicens tibi,
B maioris numeri te esse faciet quàm fuerunt
6 patres tui. * Circũcidet Dñs Deus cor tuũ,
& cor seminis tui:vt diligas Dñm Deum tuũ
in toto corde tuo,& in tota anima tua,vt pos
7 sis viuere.* Omnes autem maledictiones has
conuertet super inimicos tuos,& eos,qui ode
8 runt te & persequuntur. * Tu autem reuerte
ris,& audies vocem Domini Dei tui:faciesq.
vniuersa mandata quæ ego præcipio tibi ho-
9 die: * & abundare te faciet Dominus Deus
tuus in cunctis operibus manuum tuarum,in
sobole vteri tui, & in fructu iumẽtorum tuo-
rum, in vbertate terræ tuæ, & in rerum om-
nium largitate. Reuertetur enim Dominus,
vt gaudeat super te in omnibus bonis, sicut
10 gauisus est in patribus tuis: * si tamen audie-
ris uocem Domini Dei tui, & custodieris præ
C cepta eius & ceremonias, quæ in hac lege cõ
scripta sunt: & reuertaris ad Dominum Deũ
tuum in toto corde tuo,& in tota anima tua.
11 * Mandatum hoc,quod ego præcipio tibi ho
die, non supra te est, neque procul positum,
12 * nec in cælo situm,vt possis dicere: | Quis no | Rom.10 b.6
strum ualet ad cælum ascendere,vt deferat il
lud ad nos, & audiamus atque opere cõpleá-
13 mus? * Neque trans mare positum:vt cause-
ris, & dicas: Quis ex nobis poterit transfreta-
re mare,& illud ad nos vsque deferre:vt pos-
simus audire, & facere quod præceptum est?
14 * Sed iuxta te est sermo valde, in ore tuo, &
15 in corde tuo, vt facias illum. * Considera q
hodie proposuerim in conspectu tuo vitam,

& bonum, & econtrario mortem & malum:
16 * vt diligas Dominum Deum tuum, & am-
bules in uijs eius, & custodias mandata illius
ac ceremonias atque iudicia: & uiuas, atque
D multiplicet te, benedicatq. tibi in Terra, ad
17 quam ingredieris possidendam. * Si autem
auersum fuerit cor tuum, & audire nolueris,
atque errore deceptus adoraueris deos alie-
18 nos, & seruieris eis. * prædico tibi hodie quòd
pereas, & paruo tempore moreris in Terra,
ad quã, Iordane transmisso, ingredieris pos-
19 sidendam. * Testes inuoco hodie cælum &
terram, quòd proposuerim vobis vitam &
mortem, benedictionem & maledictionem.
Elige ergo uitam, ut & tu uiuas, & semen
20 tuum: * & diligas Dominum Deum tuum,
atque obedias voci eius, & illi adhæreas (ipse
est enim uita tua, & longitudo dierum tuo-
rum) vt habites in Terra, pro qua iurauit Do
minus patribus tuis, Abraham, Isaac, & Ia-
cob, vt daret eam illis.

CAP. XXXI.

1 ABijt itaque Moyses, & locutus est omnia
A verba hæc ad vniuersum Israel, * & di-
2 xit ad eos: Centum viginti annorum sum ho
| Sup.3.d.21 die, non possum vltra egredi, & ingredi, præ-
sertim cum & Dominus dixerit mihi: | Non
Nu. 27. c. 13 3 transibis Iordanem istum. * Dominus ergo
Deus tuus transibit ante te: ipse delebit om-
nes gentes has in conspectu tuo, & possidebis
| Nu. 21. c.24 eas: & Iosue iste trãsibit ante te, sicut locutus
4 est Dñs. * Facietq. Dñs eis | sicut fecit Sehon
& Og regibus Amorrhæorũ, & terræ eorũ, de-
5 lebitq. eos. * Cũ ergo & hos tradiderit vobis,
| Sup.7.a.2 6 similiter facietis eis sicut præcepi vobis. * | Vi
B riliter agite, & confortamini: nolite timere,
nec paueatis ad conspectum eorum: quia Do
minus Deus tuus ipse est ductor tuus, & non
7 dimittet, nec derelinquet te. * Vocauitque
Moyses Iosue, & dixit ei coram omni Israel:
| Ios.1.b.6 | Confortare, & esto robustus: tu enim intro-
duces populum istum in Terram, quam datu
3.Reg.2.a.2 rum se patribus eorum iurauit Dominus, &
8 tu eam sorte diuides. * Et Dominus qui du-
ctor est vester, ipse erit tecum: non dimittet,
nec derelinquet te: noli timere, nec paueas.
9 * Scripsit itaque Moyses legem hanc, & tra-
didit eam sacerdotibus filijs Leui, qui porta-
bant arcam fœderis Domini, & cunctis senio
10 ribus Israel. * Præcepitq. eis, dicens: Post se-
C ptem annos, anno remissionis, in sollemnita-
11 te tabernaculorum, * conuenientibus cunctis
ex Israel, vt appareant in conspectu Domini
Dei tui in loco, quẽ elegerit Dominus, leges
verba legis huius coram omni Israel, audien-
12 tibus eis, * & in vnum omni populo congre-
gato, tam viris quàm mulieribus, paruulis, &
aduenis, qui sunt intra portas tuas: vt audien
tes discant, & timeant Dñm Deum vestrum,
& custodiant, impleantq. omnes sermones le-
13 gis huius. * filij quoque eorũ qui nunc igno
rant; ut audire possint, & timeant Dñm Deũ
suum cunctis diebus quibus uersantur in Ter
ra, ad quam uos, Iordane transmisso, pergitis
14 obtinendam. * Et ait Dominus ad Moysen:
D Ecce prope sunt dies mortis tuæ: voca Iosue,
& state in tabernaculo testimonij, ut præcipiã
ei. Abierunt ergo Moyses & Iosue, & steterũt
15 in tabernaculo testimonij: * apparuitq. Dñs
ibi in columna nubis, quæ stetit in introitu ta
16 bernaculi. * Dixitq. Dominus ad Moysen:
Ecce tu dormies cum patribus tuis, & popu-
lus iste cõsurgens fornicabitur post deos alie
nos in Terra, ad quam ingreditur ut habitet
in ea: ibi derelinquet me, & irritum faciet fœ
17 dus, quod pepigi cũ eo. * Et irascetur furor
meus contra eum in die illo: & derelinquam
eum, & abscondam faciem meã ab eo, & erit
in deuorationem: inuenient eũ omnia mala,
& afflictiones, ita ut dicat in illo die: Vere qa
nõ est Deus mecũ, inuenerunt me hæc mala.
18 * Ego autem abscondam, & celabo faciẽ meã
E in die illo propter omnia mala, quæ fecit, qa
19 secutus est deos alienos. * Nunc itaque scribi
te vobis canticũ istud, & docete filios Israel:
ut memoriter teneant, & ore decantent, & sit
mihi carmẽ istud pro testimonio inter filios
20 Israel. * Introducam enim eum in Terram,
pro qua iuraui patribus eius, lacte & melle
manantem. Cumque comederint, & satura-
ti, crassiq. fuerint, auertentur ad deos alienos,
& seruient eis: detrahentq. mihi, & irritum
21 facient pactum meum. * Postquam inuene-
rint eum mala multa, & afflictiones, respon-
debit ei canticum istud pro testimonio, quod
F nulla delebit obliuio ex ore seminis sui. Scio
enim cogitationes eius, quæ facturus sit ho-
die antequam introducam eum in Terram,
22 quã ei pollicitus sum. * Scripsit ergo Moyses
23 canticum, & docuit filios Israel. * Præcepitq.
Dñs Iosue filio Nun, & ait: Cõfortare, & esto
robustus: tu enim introduces filios Israel in
Terrã quam pollicitus sum, & ego ero tecum.
24 * Postquã ergo scripsit Moyses uerba legis hu
25 ius in volumine, atque compleuit: * præcepit
Leuitis, qui portabãt arcã fœderis Dñi dicens:
26 * Tollite librum istũ, & ponite eũ in latere ar
G cæ fœderis Dñi Dei vestri: ut sit ibi cõtra te in
27 testimoniũ. * Ego enim scio contentionem
tuam, & ceruicem tuam durissimã. Adhuc vi
uente me & ingrediente uobiscum, semper
contentiose egistis contra Dñm: quanto ma
28 gis cũ mortuus fuero? * Cõgregate ad me om
nes maiores natu per tribus uestras, atque do
ctores, & loquar audientibus eis sermones
istos, & inuocabo contra eos cælum & terrã.
29 * Noui enim quòd post mortem meam ini-
que agetis, & declinabitis cito de uia, quã præ
cepi uobis: & occurrent uobis mala in extre-
mo tempore, quando feceritis malum in con-
spectu Domini, vt irritetis eũ per opera ma-

30 nuum vestrarum.* Locutus est ergo Moyses,
audiente vniuerso cœtu Israel, verba carmi-
nis huius, & ad finem vsque compleuit.

CAP. XXXII.

1 AVdite cæli quæ loquor, audiat terra
A verba oris mei.
2 * Concrescat vt pluuia doctrina mea, fluat
vt ros eloquium meum, quasi imber super
herbam, & quasi stillæ super gramina.
3 *Quia nomẽ Domini inuocabo: date ma-
gnificentiam Deo nostro.
4 *Dei perfecta sunt opera, & omnes uiæ eius
iudicia: Deus fidelis, & absque ulla iniquita-
te, iustus & rectus.
5 * Peccauerunt ei, & non filij eius in sordi-
bus: generatio praua atque peruersa.
6 * Hęccine reddis Domino popule stulte &
insipiens? numquid non ipse est pater tuus,
qui possedit te, & fecit, & creauit te?
7 * ‖ Memento dierum antiquorum, cogita ‖ Iob. 8. b. 3
generationes singulas: interroga patrem tuũ,
& annũciabit tibi: maiores tuos, & dicẽt tibi.
8 * Quando diuidebat Altissimus gentes: quã-
do separabat filios Adam, constituit terminos
populorum iuxta numerum filiorum Israel.
9 * Pars autem Domini, populus eius: Iacob
funiculus hereditatis eius.
10 * Inuenit eum in terra deserta, in loco hor-
roris, & uastæ solitudinis: circumduxit eum,
& docuit: & custodiuit quasi pupillam ocu-
li sui.
11 * Sicut aquila prouocans ad uolandum
pullos suos, & super eos uolitans, expandit
alas suas, & assumpsit eum, atque portauit in
humeris suis.
12 * Dominus solus dux eius fuit: & non erat
cum eo Deus alienus.
13 * Constituit eum super excelsam terram: ut
comederet fructus agrorum, ut sugeret mel
de petra, oleumq. de saxo durissimo.
14 * Butyrum de armento, & lac de ouibus cũ
C adipe agnorum, & arietum filiorum Basan:
& hircos cum medulla tritici, & sanguinem
uuæ biberet meracissimum.
15 * Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit: in-
crassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit
Deum factorem suum, & recessit a Deo salu-
tari suo.
16 * Prouocauerunt eũ in dijs alienis, & in abo-
minationibus ad iracundiam concitauerunt.
17 * Immolauerũt dæmonijs & non Deo, dijs,
quos ignorabant: noui recentesq. uenerunt,
quos non coluerunt patres eorum.
18 * Deum, qui te genuit dereliquisti, & obli-
tus es Domini creatoris tui.
19 * Vidit Dñs, & ad iracundiam cõcitatus est:
quia prouocauerunt eum filij sui & filiæ.
20 * Et ait: Abscondam faciem meam ab eis, &
considerabo nouissima eorũ: generatio enim
peruersa est, & infideles filij.
21 * Ipsi me prouocauerunt in eo, qui non erat
Deus, & irritauerunt in uanitatibus suis: &
‖ ego prouocabo eos in eo, qui non est popu- ‖ Ro. 10.
D lus, & in gente stulta irritabo illos. d. 19
22 * Ignis succensus est in furore meo, & arde- Ierem. 15.
bitusque ad inferni nouissima: deuorabitque c. 14
terram cum germine suo, & montium funda-
menta comburet.
23 * Congregabo super eos mala, & sagittas
meas complebo in eis.
24 * Consumẽtur fame, & deuorabunt eos aues
morsu amarissimo: dentes bestiarum immit-
tam in eos, cum furore trahentium super
terram, atque serpentium.
25 * Foris uastabit eos gladius, & intus pauor,
iuuenem simul ac uirginem, lactentem cum
homine sene.
26 * Dixi: Vbinam sunt? cessare faciam ex ho-
minibus memoriam eorum.
27 * Sed propter iram inimicorum distuli: ne
forte superbirent hostes eorum, & dicerent:
Manus nostra excelsa, & non Dominus, fecit
hæc omnia.
28 * Gens absque consilio est, & sine prudentia.
29 * ‖ Vtinam saperent, & intelligerent, ac no- ‖ Iere. 9.
uissima prouiderent. c. 12
30 * Quo modo persequatur unus mille, & duo
fugent decem millia? nonne ideo, quia Deus
E suus uẽdidit eos, & Dominus conclusit illos?
31 * Non enim est Deus noster ut dij eorum:
& inimici nostri sunt iudices.
32 * De uinea Sodomorum, uinea eorum, &
de suburbanis Gomorrhæ: uua eorum uua
fellis, & botri amarissimi.
33 * Fel draconum uinum eorum, & uenenum
aspidum insanabile.
34 * Nonne hęc condita sunt apud me, & signa-
ta in thesauris meis?
35 * ‖ Mea est ultio, & ego retribuam in tem- ‖ Eccli. 28
pore, ut labatur pes eorum: iuxta est dies per- a. 1
ditionis, & adesse festinant tempora. Rom. 12.
36 *Iudicabit Dominus populum suum, & in d. 19
seruis suis miserebitur: uidebit quòd infirma- Heb. 10.
ta sit manus, & clausi quoque defecerunt, re- f. 30
siduiq. consumpti sunt.
37 * Et dicet: ‖ Vbi sunt dij eorum, in quibus ‖ Iere. 2.
habebant fiduciam? f. 28
38 * De quorum uictimis comedebant adipes,
& bibebant uinũ libaminum: surgant, & opi-
F tulentur nobis, & in necessitate uos protegant.
39 * ‖ Videte quòd ego sim solus, & nõ sit alius ‖ 1. Reg. 2.
Deus præter me: ego occidam, & ego uiuere a. 6
faciam, percutiam, & ego sanabo, ‖ & non est Tob. 13.
qui de manu mea possit eruere. a. 2
40 * Leuabo ad cælum manum meam, & di- Sap. 16. b.
cam. Viuo ego in æternum. 13
41 * Si acuero ut fulgur gladium meum, & ar- ‖ Iob. 10.
ripuerit iudicium manus mea: reddam ultio- b. 7
nem hostibus meis, & his qui oderunt me
retribuam.
42 * Inebriabo sagittas meas sãguine, & gladius

meus deuorabit carnes, de cuore occiſorum,
& de captiuitate, nudati inimicorum capitis.
| 2. Mac. 43 * | Laudate gentes populum eius, quia ſan-
7.b.6 guinem ſeruorum ſuorum vlciſcetur: & vin-
dictam retribuet in hoſtes eorum, & propi-
tius erit terræ populi ſui.
44 * Venit ergo Moyſes, & locutus eſt omnia
G verba cantici huius in auribus populi, ipſe &
45 Ioſue filius Nun. * Compleuitq. omnes ſer-
mones iſtos, loquens ad vniuerſum Iſrael.
46 *& dixit ad eos: Ponite corda veſtra in omnia
verba, quæ ego teſtificor vobis hodie, vt man-
detis ea filijs veſtris cuſtodire & facere, & im-
plere vniuerſa quæ ſcripta ſunt legis huius:
47 * quia non incaſſum præcepta ſunt vobis, ſed
vt ſinguli in eis viuerent: quæ facientes longo
perſeueretis tempore in Terra, ad quam, Ior-
dane tranſmiſſo, ingredimini poſſidendam.
48 * Locutusq. eſt Dominus ad Moyſen in ea-
49 dem, die, dicens: * Aſcende in montem iſtum
Abarim, id eſt, tranſituum, in montem Nebo,
qui eſt in Terra Moab contra Iericho: & vide
Terram Chanaan, quam ego tradam filijs Iſ-
| Nu. 27. 50 rael obtinendam, & morere in monte. * Quē
c.13.& 20. cōſcendens iungeris populis tuis, | ſicut mor-
d. 26 tuus eſt Aaron frater tuus in monte Hor, &
| Nu. 20. 51 appoſitus populis ſuis. * | quia præuaricati
a.4. & 27. eſtis contra me in medio filiorum Iſrael ad
c.14 Aquas contradictionis in Cades deſerti Sin:
& non ſanctificaſtis me inter filios Iſrael.
52 * E contra videbis terram, & non ingredieris
in eam, quam ego dabo filijs Iſrael.

CAP. XXXIII.

1 HAec eſt benedictio, qua benedixit Moy-
A ſes, homo Dei, filijs Iſrael ante mor-
tem ſuam.
2 * Et ait: Dn̄s de Sinai uenit, & de Seir ortus
eſt nobis: apparuit de monte Pharan, & cū eo
ſanctorum millia. In dextera eius ignea lex.
| Sap. 3. 3 * Dilexit populos, | omnes ſancti in manu
a.1 illius ſunt: & qui appropinquāt pedibus eius,
accipient de doctrina illius.
4 * Legem præcepit nobis Moyſes, heredita-
tem multitudinis Iacob.
5 * Erit apud rectiſſimum rex, congregatis
principibus popoli cum tribubus Iſrael.
6 * Viuat Ruben, & nō moriatur, & ſit paruus
in numero.
7 * Hæc eſt Iudæ benedictio: Audi Domine
uocem Iudæ, & ad populum ſuum introduc
eum: manus eius pugnabunt pro eo, & adiu-
tor illius contra aduerſarios eius erit.
8 * Leui quoque ait: Perfectio tua, & doctrina
tua uiro ſancto tuo, quem probaſti in tenta-
tione, & iudicaſti ad Aquas contradictionis.
9 * Qui dixit patri ſuo, & matri ſuæ: Neſcio
uos; & fratribus ſuis: Ignoro uos: & neſcie-
runt filios ſuos. Hi cuſtodierunt eloquium
10 tuum, & pactum tuum ſeruauerunt, * iudi-
cia tua ò Iacob, & legem tuam ò Iſrael: po-
nēt thymiama in furore tuo, & holocauſtum
11 ſuper altare tuum. * Benedic Domine forti-
tudini eius, & opera manuum illius ſuſcipe.
Percute dorſa inimicorum eius: & qui ode-
runt eum, non conſurgant.
12 * Et Beniamin ait: Amantiſſimus Domini
habitabit confidenter in eo: quaſi in thalamo
tota die morabitur, & inter humeros illius
requieſcet.
13 * Ioſeph quoque ait: De benedictione Do-
C mini terra eius, de pomis cæli, & rore, atque
14 abyſſo ſubiacente. * De pomis fructuum ſo-
15 lis ac lunæ. * de uertice antiquorum montiū,
16 de pomis collium æternorum: * & de frugi-
bus terræ, & de plenitudine eius. Benedictio
illius, | qui apparuit in rubo, ueniat ſuper ca- | Exod.3.
put Ioſeph, & ſuper verticem nazaræi inter a.2
17 fratres ſuos. * Quaſi primogeniti tauri pul-
chritudo eius, cornua rhinocerotis cornua il-
lius: in ipſis uentilabit Gentes uſque ad ter-
minos terræ hæ ſunt multitudines Ephraim:
& hæc millia Manaſſe.
18 * Et Zabulon, ait: Lætare Zabulon in exitu
19 tuo, & Iſſachar in tabernaculis tuis. * Popu-
los uocabunt ad montem: ibi immolabunt
uictimas iuſtitiæ. Qui inundationem maris
quaſi lac ſugent, & theſauros abſconditos
arenarum.
20 * Et Gad ait: Benedictus in latitudine Gad
quaſi leo requieuit, cepitq. brachium & uer-
21 ticem. * Et uidit principatum ſuum, quòd in
parte ſua doctor eſſet repoſitus: qui fuit cum
principibus populi, & fecit iuſtitias Domini,
& iudicium ſuum cum Iſrael.
22 * Dan quoque ait: Dan catulus leonis, fluet
D largiter de Baſan.
23 * Et Nephthali dixit: Nephthali abundan-
tia perfruetur, & plenus erit benedictionibus
Domini: mare & meridiem poſſidebit.
24 * Aſer quoque ait: Benedictus in filijs Aſer,
ſit placens fratribus ſuis, & tingat in oleo pe-
25 dem ſuum. * Ferrum & æs calceamentum
eius. Sicut dies iuuentutis tuæ, ita & ſenectus
26 tua. * Non eſt Deus alius ut Deus rectiſſimi:
aſcenſor cæli auxiliator tuus. Magnificentia
27 eius diſcurrūt nubes, * habitaculum eius ſur-
ſum, & ſubter brachia ſempiterna: eijciet a
facie tua inimicum, dicetque: Contere.
28 * Habitabit Iſrael confidenter, & ſolus.
Oculus Iacob in terra frumenti & uini, cæliq.
caligabunt rore.
29 * Beatus es tu Iſrael: quis ſimilis tui popu-
le, qui ſaluaris in Domino? ſcutum auxilij
tui, & gladius gloriæ tuæ: negabunt te inimi-
ci tui, & tu eorum colla calcabis.

CAP. XXXIIII.

| 2. Mac.
1 ASCendit | ergo Moyſes de campeſtribus 2.a.4
A Moab ſuper Montē Nebo, in uerticem Su.3.d.26
Phaſga contra Iericho: oſtenditq. ei Dn̄s om-

nem

2 nem Terram Galaad vſque Dan, * & vniuer
ſum Nephthali, terramq. Ephraim & Manaſ
ſe, & omnem terram Iuda vſque ad mare no
3 uiſſimum,* & auſtralē partem, & latitudinē
cāpi Iericho ciuitatis palmarum vſq. Segor.
‖ Gen 12. b.7.& 15. d.18 4 Dixitque Dn̄s ad eum: ‖ Hæc eſt terra, pro
B qua iuraui Abraham, Iſaac, & Iacob, dicens:
Semini tuo dabo eam. Vidiſti eā oculis tuis.
5 & non tranſibis ad illam. * Mortuuſq. eſt ibi
Moyſes ſeruus Domini, in terra Moab, iuben
6 te Domino: & * & ſepeliuit eum in valle Ter
ræ Moab contra Phogor: & non cognouit ho
mo ſepulchrum eius vſque in præſentē diem.
7 * Moyſes centum, & viginti annorum erat
quando mortuus eſt: nō caligauit oculus eius,
8 nec dentes illius moti ſunt. * Fleueruntque
C eum filij Iſrael in campeſtribus Moab trigin
ta diebus: & completi ſunt dies planctus lu-
9 gentium Moyſem. * Ioſue vero filius Nun re
pletus eſt Spiritu ſapientiæ, quia Moyſes po-
ſuit ſuper eum manus ſuas. Et obedierunt ei
filij Iſrael, feceruntque ſicut præcepit Domi-
10 nus Moyſi. * Et non ſurrexit vltra propheta
in Iſrael ſicut Moyſes, quem noſſet Dominus
11 facie ad faciem, * in omnibus ſignis atq. por
D tentis, quæ miſit per eum, vt faceret in terra
Aegypti Pharaoni, & omnibus ſerui eius, vni
12 uerſęq. terræ illius, * cunctam manum robu
ſtam, magnaq. mirabilia, quæ fecit Moyſes
coram vniuerſo Iſrael.

LIBER IOSVE,
HEBRAICE IEHOSVA.

CAPVT PRIMVM.

1 ET factum eſt poſt mortem
A Moyſi ſerui Domini, vt lo-
queretur Dn̄s ad Ioſue, fi-
lium Nun, miniſtrū Moyſi,
2 & diceret ei: * Moyſes ſer-
uus meus mortuus eſt: ſur-
ge, & tranſi Iordanem iſtū
‖ Deu.11. c.14 tu & omnis populus tecum, in Terram, quā
3 ego dabo filijs Iſrael. * ‖ Omnem locum,
quem calcauerit veſtigium pedis veſtri, vobis
4 tradam, ſicut locutus ſum Moyſi. * A deſer-
to & Libano vſque ad fluuium magnum Eu-
phratem, omnis terra Hethæorum vſque ad
mare magnum contra ſolis occaſum erit ter-
5 minus veſter. * Nullus poterit vobis reſiſtere
cunctis diebus vitæ tuæ. ‖ ſicut fui cum Moy- ‖ Heb.13. a.6
ſe, ita ero tecum: non dimittam, nec derelin-
6 quam te. * ‖ Confortare, & eſto robuſtus: tu Inf. 3.b.7
B enim ſorte diuides populo huic terram, pro ‖ Deu.31. b.6.f.23
qua iuraui patribus ſuis, vt traderem eam il-
7 lis. * Confortare igitur, & eſto robuſtus val- 3.Reg.2. a.2
de: vt cuſtodias, & facias omnem legem, quā
pręcepit tibi Moyſes ſeruus meus ne declines
ab ea ad dexteram vel ad ſiniſtram, ut intel-

ligas cuncta quæ agis.* Non recedat volu-
men legis huius ab ore tuo:sed meditaberis in
eo diebus ac noctibus, vt custodias & facias
omnia quæ scripta sunt in eo: tunc diriges viã
tuam, & intelliges eam. * Ecce præcipio ti-
C bi,confortare,& esto robustus. Noli metuere,
& noli timere: quoniam tecum est Dominus
Deus tuus in omnibus ad quæcumque perre-
xeris. * Præcepitq. Iosue principibus populi,
dicens: Transite per medium castrorum, &
imperate populo,ac dicite: * Præparate vobis
cibaria: quoniam post diem tertium transibi-
tis Iordanem, & intrabitis ad possidendam
Terram, quã Dominus Deus vester daturus
est vobis. * Rubenitis quoque & Gaditis, &
dimidię tribui Manasse ait: * Mementote ser
monis, quem præcepit vobis Moyses famulus
Domini, dicens. Dominus Deus vester dedit
vobis requiem, & omnem Terram. * ‖ Vxo-
res vestræ, & filij, ac iumenta manebunt in
Terra, quam tradidit vobis Moyses trans Ior
danem: vos autem transite armati ante fra-
tres vestros, omnes fortes manu, & pugnate
15 pro eis, * donec det Dominus requiem fra-
D tribus vestris sicut & vobis dedit, & possi
deant ipsi quoque Terram, quam Dominus
Deus vester daturus est eis: & sic reuertimini
in Terram possessionis vestræ, & habitabitis
in ea, quam vobis dedit Moyses famulus Dñi
16 trans Iordanem contra solis ortum.* Respon
deruntq. ad Iosue, atq. dixerunt: Omnia, quæ
præcepisti nobis, faciemus: & quocumque mi
17 seris, ibimus. * Sicut obediuimus in cunctis
Moysi, ita obediemus & tibi: tantum sit Do-
minus Deus tuus tecum, sicut fuit cũ Moyse.
18 * Qui contradixerit ori tuo, & non obedierit
cũctis sermonibus, quos præceperis ei, moria-
tur: tu tantum confortare, & viriliter age.

CAP. II.

1 MIsit igitur Iosue filius Num de Setim
A duos viros exploratores in abscondito:
& dixit eis: Ite, & considerate Terram, vr-
bemq. Iericho. ‖ Qui pergentes ingressi sunt
domum mulieris meretricis, nomine Rahab,
2 & quieuerunt apud eam. * Nunciatumq. est
regi Iericho, & dictum: Ecce viri ingressi sunt
huc per noctem de filijs Israel, ut explorarent
3 Terram. * Misitq. rex Iericho ad Rahab di-
cens: Educ viros, qui venerunt ad te, & ingres
si sunt domum tuam: exploratores quippe
sunt, & omnem Terrã considerare venerunt.
4 * ‖ Tollensq. mulier viros, abscondit, & ait: Fa
teor, venerunt ad me, sed nesciebam vnde es-
5 sent: * cumq. porta clauderetur in tenebris,
& illi pariter exierunt, nescio quo abierunt:
persequimini cito, & comprehendetis eos.
6 * Ipsa autem fecit ascendere viros in solariũ
domus suæ, operuitq. eos stipula lini, quę ibi
7 erat.* Hi autem, qui missi fuerant, secuti sunt
B eos per viam, quæ ducit ad vadum Iordanis:
8 illisque egressis statim porta clausa est.* Nec
dum obdormierant qui latebant, & ecce mu-
9 lier ascendit ad eos, & ait: * Noui quòd Do-
minus tradiderit vobis Terram: etenim irruit
in nos terror vester, & elanguerunt omnes ha
10 bitatores Terræ. * Audiuimus quòd ‖ sicca- ‖ Exo.14.
uerit Dominus aquas Maris rubri ad ve- c.21
strum introitum, quãdo egressi estis ex Aegy-
pto: ‖ & quæ feceritis duobus Amorrhæorũ ‖ Nu. 21.
regibus, qui erant trans Iordanem: Sehon & c.24
11 Og, quos interfecistis. * Et hæc audientes per
timuimus, & elanguit cor nostrũ, nec reman
sit in nobis spiritus ad introitum vestrum: Do
minus enim Deus vester ipse est Deus in cæ-
12 lo sursum, & in terra deorsum. * ‖ Nunc er- ‖ Infra 6.
go iurate mihi per Dominum, vt quomodo d.22
ego misericordiam feci vobiscum, ita & vos

faciatis cum domo patris mei : detisque mihi
13 verum signum, * vt salnetis patrem meum,
C & matrem, fratres ac sorores meas, & omnia
quæ illorum sunt, & eruatis animas nostras a
14 morte. * Qui responderunt ei: Anima nostra
sit pro vobis in mortem, si tamen non prodi-
deris nos. cumque tradiderit nobis Dominus
terram, faciemus in te misericordiam & veri
15 tatem. * Demisit ergo eos per funem de fene
16 stra: domus enim eius hærebat muro. * Dixit-
que ad eos: Ad montana conscendite, ne for-
te occurrant vobis reuertentes: ibique latita-
te tribus diebus, donec redeant, & sic ibitis
17 per viam vestram. * Qui dixerunt ad eam.
Innoxij erimus a iuramento hoc, quo adiura
18 sti nos: * si ingredientibus nobis Terram, si-
gnum fuerit funiculus iste coccineus, & liga-
ueris eũ in fenestra, per quam demisisti nos.
& patrem tuum ac matrem, fratresq. & om-
D ne cognationem tuam congregaueris in do-
19 mum tuam. * Qui ostium domus tuæ egres-
sus fuerit, sanguis ipsius erit in caput eius, &
nos erimus alieni. Cunctorum autẽ sanguis,
qui tecum in domo fuerint, redundabit in ca
20 put nostrum, si eos aliquis tetigerit. * Quòd
si nos prodere volueris, & sermonem istum
proferre in medium, erimus mundi ab hoc
21 iuramento, quo adiurasti nos. * Et illa re-
spondit: Sicut locuti estis, ita fiat. dimittens-
que eos ut pergerent, appendit funiculum coc
22 cineum in fenestra. * Illi uero ambulantes
peruenerunt ad montana, & manserunt ibi
tres dies, donec reuerterentur qui fuerant per
secuti: quærentes enim per omnem uiam,
23 non repererunt eos. * Quibus urbem ingres-
sis, reuersi sunt, & descenderunt explorato-
res de monte: &, transmisso Iordane, uene-
runt ad Iosue filium Nun, narraueruntque ei
24 omnia quæ acciderant sibi, * atque dixerunt:
Tradidit Dominus omnem terram hanc in
manus nostras, & timore prostrati sunt cun-
cti habitatores eius.

CAP. III.

1 IGitur Iosue de nocte consurgens mouit ca
A stra: egredientesque de Setim, venerunt
ad Iordanem ipse, & omnes filij Israel, &
2 morati sunt ibi tres dies. * Quibus euolutis,
trãsierunt præcones per castrorum medium,
3 * & clamare cœperunt: Quando videritis arcã
fœderis Domini Dei uestri, & sacerdotes stir-
pis Leuiticæ portantes eam, uos quoque con-
4 surgite, & sequimini præcedentes: * sitque in-
ter uos, & arcam spatium cubitorum duum
millium: ut procul uidere possitis, & nosse
per quam uiam ingrediamini: quia prius nõ
B ambulastis per eam: & cauete ne appropin-
5 quetis ad arcam. * Dixitque Iosue ad popu-
lum: Sanctificamini: cras enim faciet Domi
6 nus inter uos mirabilia. * Et ait ad sacerdo-
tes. Tollite arcam fœderis, & præcedite popu
lum. Qui iussa complentes, tulerunt, & ambu
7 lauerunt ante eos. * Dixitque Dominus ad
Iosue: Hodie incipiam exaltare te coram om
ni Israel: ut sciant quòd sicut cum Moyse fui,
8 ita & tecum sim. * Tu autem præcipe sacerdo
tibus, qui portant arcam fœderis, & dic eis:
Cum ingressi fueritis partem aquæ Iordanis,
9 state in ea. * Dixitque Iosue ad filios Israel:
Accedite huc, & audite verbum Domini Dei
10 vestri. * Et rursum: In hoc, inquit, scitis qđ
C Dominus Deus viuens in medio uestri est, &
disperdet in conspectu uestro Chananæum &
Hethæum, Heuæum, & Pherezæum, Gerge- ‖ Act. 7.
sæum quoque & Iebusæum, & Amorrhæum. f.45
11 * ‖ Ecce, arca fœderis Domini omnis terræ Eccli. 24.
12 antecedet uos per Iordanem. * Parate duode c.36

cim

cim uiros de tribubus Israel, singulos per
13 singulas tribus. * Et cum posuerint uesti-
gia pedum suorum sacerdotes, qui por-
tant arcam Domini Dei uniuersæ terræ in a-
quis Iordanis, aquæ, quæ inferiores sunt, de-
current atque deficient: quæ autem desuper
14 ueniunt, in vna mole consistent. * Igitur e-
gressus est populus de tabernaculis suis, vt
transiret Iordanem: & sacerdotes, qui porta-
15 bant arcam fœderis, pergebant ante eum. * In-
D gressisque cis Iordanem, & pedibus eorum in
parte aquæ ti ctis (Iordanis autem ripas al-
16 uei sui tempore messis impleuerat) * steterūt
aquæ descendentes in loco uno, & ad instar
montis intumescentes apparebant procul ab
vrbe, quæ uocatur Adom vsque ad locum Sar
than: quæ autem inferiores erant, in Mare so
litudinis (quod nunc uocatur mortuum) de-
scenderunt, vsquequo omnino deficerent.
17 * Populus autem incedebat contra Iericho:
& sacerdotes, qui portabant arcam fœderis
Domini, stabant super siccam humum in me
dio Iordanis accincti, omnisque populus per
arentem alueum transibat.

CAP. IIII.

1 QVibus transgressis, dixit Dñs ad Iosue: *
2 Elige duodecim uiros singulos p̄ singu
3 las tribus: * & præcipe eis ut tollant de me
A dio Iordanis alueo, ubi steterunt pedes sacer-
dotum, duodecim durissimos lapides, quos
ponetis in loco castrorū, ubi fixeritis hac no-
4 cte tentoria. * Vocauitque Iosue duodecim vi
ros, quos elegerat de filijs Israel, singulos de
5 singulis tribubus, * & ait ad eos: Ite ante ar-
cam Domini Dei uestri ad Iordanis mediū,
& portate inde singuli singulos lapides in hu
meris uestris, iuxta numerum filiorū Israel,
6 * ut sit signum inter vos: & quando interro-
gauerint uos filij vestri cras, dicentes: Quid
7 sibi uolunt isti lapides? * respondebitis eis:
B Defecerunt aquæ Iordanis ante arcam fœde-
ris Domini, cum transiret eum: idcirco posi-
ti sunt lapides isti in monumentum filiorum
8 Israel usque in æternum. * Fecerunt ergo fi-
lij Israel sicut præcepit eis Iosue, portātes de
medio Iordanis alueo duodecim lapides, ut
Dominus ei imperarat, iuxta numerum filio-
rum Israel, vsque ad locum, in quo castrame
9 tati sunt, ibiq. posuerunt eos. * Alios quoque
duodecim lapides posuit Iosue in medio Ior-
danis alueo, vbi steterunt sacerdotes, qui por-
tabant arcam fœderis: & sunt ibi usque in
10 præsentem diem. * Sacerdotes autē, qui por-
tabant arcam, stabant in Iordanis medio, do-
nec omnia complerentur, quæ Iosue, ut loque
retur ad populum, præceperat Dominus, &
dixerat ei Moyses. Festinauitque populus, &
11 transijt. * Cumque transissent omnes, transi-
C uit & arca Domini, sacerdotesque pergebant
12 ante populū. * Filij quoq. Ruben, & Gad, &
dimidia tribus Manasse, armati præcedebant
13 filios Israel, † sicut eis præceperat Moyses: * & † Nu. 32. c. 28
quadraginta pugnatorum millia per turmas,
& cuneos, incedebant per plana atque campe
14 stria vrbis Iericho. * In die illo magnificauit
Dominus Iosue coram omni Israel, vt time-
rent eum, sicut timuerant Moysen, dum adui
15 ueret. * Dixitque ad eum: * Præcipe sacerdo-
16 tibus, qui portant arcam fœderis, vt ascendant
17 de Iordane. * Qui præcepit eis, dicens: Ascen-
18 dite de Iordane. * Cumque ascendissent por-
tantes arcam fœderis Domini, & siccam hu-
mum calcare cœpissent, reuersæ sunt aquæ in
D alueum suum, & fluebant sicut ante consueue
19 rant. * Populus autem ascendit de Iordane,
decimo die mēsis primi, & castrametati sunt
in Galgalis contra Orientalem plagam urbis † Exo. 14.
20 Iericho. * Duodecim quoque lapides, quos c. 21

de Iordanis alueo sumpserāt, posuit Iosue in
21 Galgalis, * & dixit ad filios Israel: Quando
interrogauerint filij uestri cras patres suos, &
dixerint eis: Quid sibi uolunt lapides isti?
22 * docebitis eos, atque dicetis: Per arentem al
23 ueum transiuit Israel Iordanem istum,* sic-
cante Domino Deo uestro aquas eius in con-
24 spectu uestro, donec transiretis: * ‖ sicut fece-
rat prius in mari rubro, quod siccauit donec
25 transiremus: * vt discant omnes terrarum po-
puli fortissimam Domini manum, vt & vos
timeatis Dominum Deum uestrum omni
tempore.

CAP. V.

1 POstquam ergo audierunt omnes reges A-
A morrhæorum, qui habitabant trans Ior-
danem ad Occidentalem plagam, & cuncti re
ges Chanaan, qui propinqua possidebant ma-
gni maris loca, quòd siccasset Dominus fluen
ta Iordanis coram filijs Israel donec transi-
rent, dissolutum est cor eorum, & non reman
sit in eis spiritus, timentium introitum filio-
2 rum Israel.* Eo tempore ait Dominus ad Io
sue: Fac tibi cultros lapideos, & circũcide se-
3 cundò filios Israel. * Fecit quod iusserat Do
minus, & circũcidit filios Israel in colle præ-
4 putiorum.* Hæc autem causa est secundæ cir
B cumcisionis: Omnis populus, qui egressus est
de Aegypto generis masculini, uniuersi bella
tores viri, mortui sunt in deserto per longissi
5 mos uiæ circuitus, * qui omnes circumcisi e
rant. Populus autem qui natus est in deserto
6 * per quadraginta annos itineris latissimæ so-
litudinis incircumcisus fuit: donec consume-
rentur qui non audierant uocem Domini, &
quibus ante iurauerat, ut non ostenderet eis
7 terram lacte & melle manantem. * Horum
C filij in locum successerunt patrum, & circum
cisi sunt a Iosue: quia sicut nati fuerāt, in præ
putio erant, nec eos in uia aliquis circumcide
8 rat. * Postquam autem omnes circũcisi sunt,
manserunt in eodem castrorum loco, do-
9 nec sanarentur. * Dixitque Dominus ad Io-
sue: Hodie abstuli opprobrium Aegypti a vo
bis. Vocatumque est nomen loci illius Galga
10 la, usque in præsentem diem.* Manseruntque
filij Israel in Galgalis, & fecerunt Phase, quar
tadecima die mensis ad uesperum in campe-
11 stribus Iericho: * & comederunt de frugibus
D Terræ die altero, azymos panes, & polentam
12 eiusdem anni.* Defecitque manna postquam
comederunt de frugibus Terræ, nec vsi sunt
ultra cibo illo filij Israel, sed comederunt de
frugibus præsentis anni Terræ Chanaan.
13 * Cum autem esset Iosue in agro urbis Ieri-
cho, leuauit oculos, & vidit virum stantē con
tra se, euaginatum tenentem gladium, perre-
xitque ad eum, & ait: Noster es, an aduersa-
14 riorum? * Qui respondit: Nequaquam: sed
sum princeps exercitus Domini, & nunc ue-
15 nio.* Cecidit Iosue pronus in terram. Et ado
rans ait: Quid Dominus meus loquitur ad
16 seruũ suum? * ‖ Solue, inquit, calceamentum
tuũ de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, ‖ Exod.3.
sanctus est. Fecitque Iosue ut sibi fuerat im- b.5
peratum. Ac.7.d.33

CAP. VI.

1 IEricho autem clausa erat atque munita, ti-
A more filiorum Israel, & nullus egredi au-
2 debat aut ingredi. * Dixitque Dominus ad
Iosue: Ecce dedi in manu tua Iericho, & re-
3 gem eius, omnesque fortes uiros. *Circuite vr
bem cuncti bellatores semel per diem: sic fa-
4 cietis sex diebus, * Septimo autem die sacer-
dotes tollant septem buccinas, quarum vsus
est in iubileo, & præcedant arcam fœderis: se
ptiesque circuibitis ciuitatem, & sacerdotes
5 clangent buccinis. * Cum insonuerit uox tu-

bæ longior atque concisior, & in auribus ne-
stris increpuerit, conclamabit omnis populus
uociferatione maxima, & muri funditus cor-
ruent ciuitatis, ingredienturque singuli per lo
6 cum contra quem steterint. * Vocauit ergo
Iosue filius Nun sacerdotes, & dixit ad eos:
Tollite arcam fœderis: & septem alij sacerdo-
tes tollant septem iubileorum buccinas, &
7 incedant ante arcam Domini. * Ad populum
quoque ait: Ite, & circuite ciuitatem, armati,
8 præcedentes arcam Domini. * Cumque Io-
sue uerba finisset, & septem sacerdotes septẽ
B buccinis clangerent ante arcam fœderis Do-
9 mini, * omnisque præcederet armatus exerci
tus, reliquum vulgus arcam sequebatur, ac
10 buccinis omnia concrepabant. * Præceperat
autem Iosue populo, dicens: Non clamabitis,
nec audietur uox vestra, neque vllus sermo ex
ore vestro egredietur: donec veniat dies in
quo dicam uobis: Clamate, & uociferamini.
11 * Circuiuit ergo arca Domini ciuitatem se-
mel per diem, & reuersa in castra, mansit ibi.
12 * Igitur Iosue de nocte consurgente, tulerunt
13 sacerdotes arcam Domini, * & septem ex eis
septem buccinas, quarum in iubileo usus est:
præcedebantque arcam Domini ambulantes
atque clangentes. & armatus populus ibat
ante eos, vulgus autem reliquum sequebatur
14 arcam, & buccinis personabat. * Circuierunt-
que ciuitatem secundo die semel, & reuersi
15 sunt in castra. Sic fecerunt sex diebus. * Die
C autem septimo, diluculo consurgentes, cir-
cuierũt vrbem, sicut dispositum erat, septies.
16 * Cumque septimo circuitu clangerent buc-
cinis sacerdotes, dixit Iosue ad omnẽ Israel:
Vociferamini: tradidit enim uobis Dominus
17 ciuitatem: * sitque ciuitas hæc anathema: &
omnia quæ in ea sunt, Domino. sola Rahab
meretrix viuat cum uniuersis, qui cum ea in
domo sunt: ‖ abscondit enim nuncios quos ‖ Sup.2.
18 direximus. * Vos autem cauete ne de his, quæ b.7
præcepta sunt, quippiam contingatis, & sitis Heb. 11.
præuaricationis rei, & omnia castra Israel sub f.31
19 peccato sint atque turbentur. * Quidquid au-
tem auri & argenti fuerit, & uasorum æneo-
rum ac ferri, Domino consecretur, repositum
20 in thesauris eius. * ‖ Igitur omni populo uo- ‖ Heb.11.
ciferante, & clangentibus tubis, postquam in f.30
aures multitudinis vox sonitusque increpuit,
muri illico corruerunt: & ascendit unusquis-
que per locum, qui contra se erat: ‖ ceperunt- ‖ 2.Mach.
21 que ciuitatem, * & interfecerunt omnia quæ 12.c.15
erant in ea, a viro vsque ad mulierem, ab in-
fante vsque ad senem. Boues quoque & oues
22 & asinos in ore gladij percusserunt. * Duobus
D autem viris, ‖ qui exploratores missi fuerant, ‖ Sup.2.
dixit Iosue: Ingredimini domum mulieris b.7
meretricis, & producite eam, & omnia quæ il-
23 lius sunt, sicut illi iuramento firmastis. * ‖ In- ‖ Heb.11.
gressique iuuenes, eduxerunt Rahab, & paren- f.31
tes eius, fratres quoque, & cunctam supellecti
lem ac cognationem illius, & extra castra Is-
24 rael manere fecerunt. * ‖ Vrbem autem, & ‖ Inf.8.a.2
omnia, quæ erant in ea, succenderunt: absque
auro & argento, & uasis æneis, ac ferro, quæ
25 in ærarium Domini consecrarunt. * Rahab

vero meretricẽ, & domum patris eius, & om-
nia quæ habebat, fecit Iosue uiuere, & habita-
uerunt in medio Israel usque in præsentẽ diẽ:
eo quòd absconderit nuncios, quos miserat
‖ 1. Reg.16 vt explorarent Iericho. In tempore illo, im-
g.34 26 precatus est Iosue, dicens: * ‖ Maledictus vir
coram Domino, qui suscitauerit, & ædificaue-
rit ciuitatem Iericho. In primogenito suo fun-
damenta illius iaciat, & in nouissimo libero-
27 rum ponat portas eius. * Fuit ergo Dominus
cum Iosue, & nomen eius vulgatum est in
omni terra.

CAP.

C A P. VII.

ſ Infr.22. 1 FIlii ſ autem Iſrael præuaricati ſunt man
d.16 A datum,& uſurpauerunt de anathemate.
ſ 1.Par.2. ſ Nam Achan filius Charmi,filij Zabdi, filij
a.7 Zare de tribu Iuda , tulit aliquid de anathe-
mate : iratuſq. eſt Dominus contra filios Iſ
2 rael. * Cumque mitteret Ioſue de Iericho ui
ros contra Hai,quę eſt iuxta Bethauen,ad O-
rientalem plagam oppidi Bethel,dixit eis: A-
ſcendite,& explorate Terram . Qui præcepta
3 complentes explorauerunt Hai. * Et reuerſi
dixe:unt ei: Nō aſcendat omnis populus, ſed
duo uel tria millia uirorū pergant, & deleant
ciuitatem: qua:e omnis populus fruſtra uexa
4 bitur contra hoſtes paucisſimos? * Aſcenderūt
ergo tria millia pugnatorum.Qui ſtatim ter-
5 ga uertentes,* percuſſi ſunt a uiris urbis Hai,
& corruerunt ex eis triginta ſex homines:per
ſecutique ſunt eos aduerſarij de porta uſque
ad Sabar:m , & ceciderunt per prona fugien-
tes : pert:muitque cor populi , & inſtar aquę
6 liquefactum eſt.* Ioſue uero ſcidit veſtimen-
ta ſua,& pronus cecidit in terram coram ar-
ca Domini vſque ad veſperam , tam ipſe quā
omnes ſenes Iſrael : miſeruntque puluerem
7 ſuper capita ſua,* & dixit Ioſue: Heu Domi-
ne Deus , quid uoluiſti traducere populum
B iſtum Iordanem fluuium, ut traderes nos in
manus Amorrhęi,& perderes? utinam vt cę-
8 pimus,manſiſſemus trans Iordanem.* Mi Do
mine Deus quid dicam, uidens Iſraelem ho-
9 ſtibus ſuis terga uertentem ? * Audient Cha-
nanęi, & omnes habitatores Terrę,& pariter
conglobati circumdabunt nos,atque delebūt
nomen noſtrum de terra : & quid facies ma-
10 gno nomini tuo? * Dixitq. Dominus ad Io-
11 ſue.Surge,cur iaces pronus in terra? * Pecca-
uit Iſrael, & præuaricatus eſt pactum meum:
tuleruntq. de anathemate , & furati ſunt at-
que mentiti , & abſconderunt inter uaſa ſua.
12 * Nec poterit Iſrael ſtare ante hoſtes ſuos,
eoſq. fugiet: quia pollutus eſt anathemate.
non ero ultra uobiſcum,donec conteratis eū,
13 qui huius ſceleris reus eſt. * Surge, ſanctifica
populum , & dic eis: ſ Sanctificamini in cra-
ſ Sup. 3. ſtinum:hæc enim dicit Dominus Deus Iſrael.
b. 5. Anathema in medio tui eſt Iſrael: non pote
Leuit. 20. ris ſtare coram hoſtibus tuis , donec deleatur
b.8 14 ex te qui hoc contaminatus eſt ſcelere. * Ac-
Num. 11. C cedetiſque mane ſinguli per tribus veſtras: &
b.18 quamcumque tribum ſors inuenerit, accedet
1.Reg.16. per cognationes ſuas,& cognatio per domos,
b.5 15 domuſq. per viros. * Et quicumq. ille in hoc
facinore fuerit deprehenſus,comburetur igni
cum omni ſubſtantia ſua : quoniam præuari-
catus eſt pactum Domini, & fecit nefas in Iſ-
16 rael. * Surgens itaque Ioſue mane, applicuit
Iſrael per tribus ſuas,& inuenta eſt tribus Iu-
17 da. * Quæ cum iuxta familias ſuas eſſe obla-
ta,inuenta eſt familia Zare.Illam quoque per
18 domos offerens,reperit Zabdi: * cuius domū
in ſingulos diuidens viros , inuenit Achan fi-
lium Charmi, filij Zabdi : filij Zare de tribu
19 Iuda.* Et ait Ioſue ad Achan: Fili mi,da glo
riam Domino Deo Iſrael,& confitere, atque
20 indica mihi quid feceris, ne abſcondas. * Re-
ſponditq. Achan Ioſue,& dixit ei : Vere ego
peccaui Domino Deo Iſrael, & ſic & ſic feci.
21 * vidi enim inter ſpolia pallium coccineum
valde bonum,& ducentos ſiclos argenti,regu
lamq. auream quinquaginta ſiclorum:& con
cupiſcens abſtuli , & abſcondi in terra contra
medium tabernaculi mei , argentumq. foſſa
22 humo operui. * Miſit ergo Ioſue miniſtros:
D qui currentes ad tabernaculum illius,repere-
runt cuncta abſcondita in eodem loco , & ar-
23 gentum ſimul. * Auferenteſq. de tentorio tu-
lerunt ea ad Ioſue , & ad omnes filios Iſrael ,
24 proieceruntq. ante Dominū. * ſ Tollens ita- ſ 2.Re.18.
que Ioſue Achan filium Zare,argentumq. & d.17
pallium,& auream regulam,filios quoque &
filias eius,boues & aſinos,& oues,ipſumq. ta-
bernaculum,& cūctam ſupellectilem:(& om-
nis Iſrael cum eo) duxerunt eos ad Vallem
25 Achor: * vbi dixit Ioſue : Quia turbaſti nos ,
exturbet te Dominus in die hac. Lapidauitq.
eum omnis Iſrael : & cuncta quæ illius erant,
26 igne conſumpta ſunt. * Congregaueruntque
ſuper eum aceruum magnum lapidum , qui
permanet vſq. in præſentē diem . Et auerſus
eſt furor Domini ab eis. Vocatumque eſt no-
men loci illius, Vallis Achor, vſque hodie.

C A P. VIII.

1 DIxit autem Dominus ad Ioſue : Ne ti-
A meas,neque formides: tolle tecum om-
nem multitudinem pugnatorum , & conſur-
gens aſcende in oppidum Hai.ecce tradidi in
manu tua regem eius,& populum,vrbemque
2 & terram. * Facieſque vrbi Hai, & regi eius,
ſ ſicut feciſti Iericho , & regi illius : prædam ſ Sup. 6.
vero,& omnia animantia diripietis vobis:po d.24
3 ne inſidias vrbi poſt eam. * Surrexitq. Ioſue,
& omnis exercitus bellatorū cum eo,vt aſcen
derent in Hai : & electa triginta millia viro-
4 rum fortium miſit nocte, * præcepitq. eis, di
cens: Ponite inſidias poſt ciuitatem : nec lon-
5 gius recedatis:& eritis omnes parati. * ſ ego ſ Sup.7.
B autem,& reliqua multitudo,quæ mecum eſt, a. 4
accedemus ex aduerſo contra vrbem. Cumq.
exierint contra nos,ſicut ante fecimus, fugie-
6 mus,& terga vertemus:* donec perſequentes
ab vrbe longius protrahātur : putabunt enim
7 nos fugere ſicut prius.* Nobis ergo fugienti
bus,& illis perſequentibus,conſurgetis de in-
ſidijs , & vaſtabitis ciuitatem tradetque eam
8 Dñs Deus veſter in manus veſtras. * Cumq.
ceperitis, ſuccendite eam, & ſic omnia facie-
9 tis,vt iuſſi. * Dimiſitq. eos,& perrexerunt ad
locum inſidiarum,ſederuntq. inter Bethel,&
Hai,ad Occidentalem plagam vrbis Hai: Io-

ſue autem nocte illa in medio manſit populi,
10 * ſurgenſq. diluculo recẽſuit ſocios, & aſcen-
dit cum ſenioribus in fronte exercitus, valla-
11 tus auxilio pugnatorum. * Cumq. veniſſent,
C & aſcendiſſent ex aduerſo ciuitatis, ſteterunt
ad Septẽtrionalem vrbis plagam, inter quam
12 & eos erat vallis media. * Quinq. autem mil
lia viros elegerat, & poſuerat in inſidijs inter
Bethel & Hai ex occidentali parte eiuſdem ci
13 uitatis: * oĩs vero reliquus exercitus ad aqui-
lonem aciem dirigebat, ita vt nouiſſimi illius
multitudinis Occidentalem plagam vrbis at-
tingerent. Abijt ergo Ioſue nocte illa, & ſte-
14 tit in vallis medio. * Quod cum vidiſſet rex
Hai, feſtinauit mane, & egreſſus eſt cum om-
ni exercitu ciuitatis, direxitque aciem contra
deſertum, ignorans quòd poſt tergum laterẽt
15 inſidiæ. * Ioſue vero, & omnis Iſrael ceſſerũt
loco, ſimulantes metum, & fugientes per ſoli-
16 tudinis viam. * At illi vociferantes pariter, &
ſe mutuo cohortantes, pſecuti ſunt eos. Cum-
17 que receſſiſſent a ciuitate, * & ne vnus quidẽ
D in vrbe Hai & Bethel remanſiſſet qui nõ per
ſequeretur Iſrael (ſicut eruperant aperta oppi
18 da relinquentes) * dixit Dominus ad Ioſue:
Leua clypeum, qui in manu tua eſt, contra vr
19 bem Hai, quoniam tibi tradã eam. * Cumq.
eleuaſſet clypeum ex aduerſo ciuitatis, inſi-
diæ quę latebant, ſurrexerũt confeſtim: & per-
gentes ad ciuitatem, ceperunt, & ſuccenderũt
20 eam. * Viri autem ciuitatis, qui perſequeban
tur Ioſue, reſpicientes & videntes fumum vr-
bis ad cęlum vſque conſcendere, non potue-
runt vltra huc illucq. diffugere: præſertim cũ
hi, qui ſimulauerant fugam, & tendebant ad
E ſolitudinem, contra perſequentes fortiſſime
21 reſtitiſſent. * Videnſq. Ioſue, & omnis Iſrael
quòd capta eſſet ciuitas, & fumus vrbis aſcen
22 deret, reuerſus percuſſit viros Hai. * Siquidẽ
& illi qui ceperãt & ſuccenderant ciuitatem,
egreſſi ex vrbe contra ſuos, medios hoſtium fe
rire cœperunt. Cum ergo ex vtraq. parte ad-
uerſarij cæderẽtur, ita vt nullus de tanta mul
23 titudine ſaluaretur, * regem quoq. vrbis Hai
apprehenderunt viuentem, & obtulerunt Io-
24 ſue. * Igitur omnibus interfectis, qui Iſraelẽ
ad deſerta tendentem fuerant perſecuti, & in
eodem loco gladio corruentibus, reuerſi filij
25 Iſrael percuſſerũt ciuitatem. * Erant autem
qui in eodem die conciderant a viro vſque ad
mulierem, duodecim millia hominũ, omnes
26 vrbis Hai. * Ioſue vero non contraxit manũ,
quam in ſublime porrexerat, tenens clypeum
donec interficerẽtur omnes habitatores Hai.
27 * Iumẽta autem, & prędam ciuitatis diuiſe-
F runt ſibi filij Iſrael, ſicut præceperat Domi-
28 nus Ioſue. * Qui ſuccẽdit vrbem, & fecit eam
29 tumulum ſempiternum: * regem quoq. eius
ſuſpendit in patibulo vſq. ad veſperam, & ſo-
lis occaſum. Præcepitq. Ioſue, & depoſuerunt
cadauer eius de cruce: proieceruntque in ipſo
introitu ciuitatis, congeſto ſuper eum magno
aceruo lapidum, qui permanet uſque in præ-
30 ſentem diem. * Tunc ædificauit Ioſue altare
31 Domino Deo Iſrael in monte Hebal: ‖ * ſi- ‖ Exo. 20. d. 25.
cut pręceperat Moyſes famulus Domini filijs
Iſrael, & ſcriptum eſt in uolumine legis Moy Deut. 27. a. 4
ſi: Altare uero de lapidibus impolitis, quos
ferrum non tetigit: & obtulit ſuper eo holo-
cauſta Domino, immolauitque pacificas ui
32 ctimas. * Et ſcripſit ſuper lapides Deute-
G ronomium legis Moyſi, quod ille digeſſe-
33 rat coram filijs Iſrael. * Omnis autem po-
pulus, & maiores natu, ducesque ac iudices
ſtabant ex utraque parte arcæ, in conſpectu
ſacerdotum qui portabant arcam fœderis
Domini, ut aduena ita, & indigena. Me-
dia pars eorum iuxta montem Garizim, &
media iuxta montem Hebal, ſicut præcepe-
rat Moyſes famulus Domini. Et primum

quidem

34 quidem benedixit populo Israel. * Post hæc
legit omnia verba benedictionis & maledi-
ctionis,& cuncta quę scripta erant in legis vo
35 lumine. * Nihil ex his, quæ Moyses iusserat,
reliquit intactum, sed vniuersa replicauit co-
ram omni multitudine Israel, mulieribus ac
paruulis & aduenis, qui inter eos moraban-
tur.

CAP. IX.

1 QVibus auditis,cunctis reges trans Iorda-
A nem, qui versabantur in montanis, &
campestribus, in maritimis ac litto-
re magni maris, hi quoque, qui habitabant
iuxta Libanum, Hethæus, & Amorrhęus,
Chananæus, Pherezæus, & Heuæus, & Ie-
2 busæus * congregati sunt pariter, vt pugna-
rent contra Iosue & Israel vno animo, eadē-
3 que sententia. * At hi, qui habitabant in Ga
baon, audientes cuncta quę fecerat Iosue, Ie-
4 richo & Hai: * & callide cogitantes tulerunt
sibi cibaria, saccos veteres asinis imponen-
tes, & vtres vinarios scissos atque consutos,
5 * calceamentaq. perantiqua quę ad indiciū
vetustatis pittacijs consuta erant,induti vete-
ribus vestimentis: panes quoque, quos por-
tabant ob viaticum, duri erant, & in frustra
6 comminuti: * perrexeruntq. ad Iosue, qui tūc
morabatur in castris Galgalę, & dixerunt ei,
atque simul omni Israeli: De terra longinqua
venimus, pacem vobiscum facere cupientes.
Responderuntq. viri Israel ad eos, atque di-
7 xerunt:* Ne forte in terra,quę nobis sorte de
B betur, habitetis, & non possimus fœdus ini-
8 re vobiscū. * At illi ad Iosue, Serui,inquiunt,
tui sumus. Quibus Iosue ait: Qui nam estis
9 vos? & vnde venistis? * Responderunt: De
terra longinqua valde venerunt serui tui in
nomine Domini Dei tui. Audiuimus enim
famam potentię eius, cuncta quæ fecit in Ae-
§ Nu. 21. c. 13 10 gypto, * § & duobus regibus Amorrhęorum
qui fuerunt trans Iordanem, Sehon regi
Hesebon, & Og regi Basan, qui erat in
11 Astaroth: * dixeruntque nobis seniores, &
omnes habitatores Terrę nostrę: Tollite
in manibus cibaria ob longissimam viam,
& occurrite eis, & dicite: Serui vestri sumus,
12 fœdus inite nobiscum. * En, panes quando
egressi sumus de domibus nostris, vt venire-
mus ad vos,calidos sumpsimus, nunc sicci fa
13 cti sunt,& vetustate nimia cōminuti. * vtres
vini nouos impleuimus,nunc rupti sunt & so
luti. vestes & calceamenta quibus induimur,
& quæ habemus in pedibus, ob longitudinē
longioris viæ trita sunt, & pene consumpta.
14 * Susceperunt igitur de cibarijs eorum, & os
C Domini non interrogauerunt. * § Fecitque
15 Iosue cum eis pacem,& inito fœdere pollici-
tus est quòd non occiderent eos: principes quo
16 que multitudinis iurauerunt eis. * Post dies
autem tres initi fœderis, audierunt quòd in
vicino habitarent, & inter eos futuri essent.
17 * Moueruntq. castra filij Israel, & venerunt
in ciuitates eorum die tertio,quarum hęc vo
cabula sunt, Gabaon, & Caphira, & Beroth,
18 & Cariathiarim. * Et non percusserunt eos,
eo quòd iurassent eis principes multitudinis
in nomine Domini Dei Israel. Murmurauit
19 itaque omne vulgus contra principes. * Qui
responderunt eis: Iurauimus illis in nomine
Domini Dei Israel,& idcirco non possumus
20 eos contingere. * Sed hoc faciemus eis: Reser
uentur quidem vt viuant, ne contra nos ira
21 Domini concitetur, si peierauerimus: * sed
D sic viuant, vt in vsus vniuersæ multitudinis
ligna cædant, aquasq. comportent. Quibus
22 hęc loquētibus:* vocauit Gabaonitas Iosue,
& dixit eis: Cur nos decipere fraude voluistis,

vt

.t diceretis: Procul valde habitamus a vobis,
23 cum in medio nostri sitis? * Itaque sub maledictione eritis, non deficiet de stirpe vestra ligna cædens, aquasq. comportans in domű
24 Dei mei. * Qui responderunt : Nunciatum est nobis seruis tuis, quòd promisisset Dominus Deus tuus Moysi seruo suo, vt traderet vobis omnem Terram, & disperderet cunctos habitatores eius. Timuimus igitur valde, & prouidimus animabus nostris, vestro terrore compulsi, & hoc cősilium inniimus.
25 * Nunc autem in manu tua sumus : quod ti-
26 bi bonum & rectum videtur, fac nobis. * Fecit ergo Iosue vt dixerat, & liberauit eos de manu filiorum Israel, vt non occiderentur.
27 * Decreuitq. in illo die eos esse in ministerio cuncti populi, & altaris Domini, cædentes ligna, & aquas comportantes, vsque in præsens tempus, in loco, quem Dñs elegisset.

CAP. X.

1 QVæ cum audisset Adonisedec rex Ieru-
A salem, quòd scilicet cepisset Iosue Hai, et subuertisset eam (sicut enim fecerat Iericho & regi eius, sic fecit Hai, & regi illius) & quòd transfugissent Gabaonitæ ad
2 Israel, & essent fœderati eorum, * timuit valde. Vrbs enim magna erat Gabaon, & vna ciuitatum regalium, & maior oppido Hai,
3 omnesq. bellatores eius fortissimi. * Misit ergo Adonisedec rex Ierusalem ad Oham regē Hebron, & ad Pharam regem Ierimoth, ad Iaphia quoque regem Lachis, & ad Dabir regem Eglon, dicens: * Ad me ascendite, & fer-
4 te præsidium, vt expugnemus Gabaon, quare transfugerit ad Iosue, & ad filios Israel. *
5 Congregati igitur ascenderunt quinque reges Amorrhæorum: rex Ierusalem, rex Hebron, rex Ierimoth, rex Lachis, rex Eglon, simul cű exercitibus suis, & castrametati sunt circa
6 Gabaon, oppugnantes eam. * Habitatores
B autem Gabaon vrbis obsessæ miserunt ad Iosue, qui tunc morabatur in castris apud Galgalam, & dixerűt ei: Ne retrahas manus tuas ab auxilio seruorum tuorum: ascende cito, & libera nos, ferq. præsidium: conuenerunt enim aduersum nos omnes reges Amorrhæo-
7 rum, qui habitant in montanis. * Ascenditque Iosue de Galgalis, & omnis exercit⁹ bel-
8 latorum cum eo, viri fortissimi. * Dixitque Dominus ad Iosue: Ne timeas eos: in manus enim tuas tradidi illos: nullus ex eis tibi re-
9 sistere poterit. * Irruit itaque Iosue super eos repente, tota nocte ascendens de Galgalis:
10 * Et cőturbauit eos Dominus a facie Israel: contriuitq. plaga magna in Gabaon, ac persecutus est eos per viam ascēsus Beth horon,
11 & percussit vsq. Azeca & Maceda. * Cumq.
C fugerēt filios Israel, & essent in descēsu Beth horon, Dominus misit super eos lapides magnos de cælo vsque ad Azeca: & mortui sunt multo plures lapidibus grādinis, quàm quos
12 gladio percusserant filij Israel. * Tunc locutus est Iosue Domino in die, qua tradidit Amorrhæum in cōspectu filiorum Israel, dixitque coram eis: Sol contra Gabaon ne mo-
13 uearis, & Luna contra vallem Aialon. * Steteruntq. ‖ Sol & Luna, donec vlcisceretur se gens de inimicis suis. Nonne scriptum est hoc in libro iustorum? Stetit itaq. Sol in medio cæli, & non festinauit occumbere spatio vnius ‖ Isai. 38 f. 21. Eccli. 46 a. 5.
14 diei. * Non fuit antea nec postea tam longa dies, obediēte Domino voci hominis, & pu-
15 gnante pro Israel. * Reuersusq. est Iosue cű
16 omni Israel in castra Galgalæ. * Fugerant enim quinque reges, & se absconderant in spe-
17 lunca vrbis Maceda. * Nunciatumq. est Iosue quòd inuenti essent quinque reges laten-
18 tes in spelunca vrbis Maceda. * Qui præcepit
D socijs, & ait: Voluite saxa ingentia ad os speluncæ, & ponite viros industrios, qui clau-
19 sos custodiant: * vos autem nolite stare, sed persequimini hostes, & extremos quosque fugientium cædite: nec dimittatis eos vrbiū suarum intrare præsidia, quos tradidit Do-
20 minus Deus in manus vestras. * Cæsis ergo aduersarijs plaga magna, & usque ad internecionem pene consumptis, hi, qui Israel effugere potuerunt, ingressi sunt ciuitates mu-
21 nitas. * Reuersusq. est omnis exercitus ad Iosue in Maceda, vbi tunc erant castra, sani & integro numero: nullusq. contra filios Israel
22 mutire ausus est. Præcepitq. Iosue, dicens: Aperite os speluncę, & producite ad me quin-
23 que reges, qui in ea latitant. * Feceruntque ministri vt sibi fuerat imperatum: & eduxerunt ad eum quinque reges de spelunca, regē Ierusalem, regem Hebron, regem Ierimoth,
24 regem Lachis, regem Eglon. * Cumq. edu-
E cti essent ad eum, uocauit omnes viros Israel, & ait ad principes exercitus qui secum erant: Ite, & ponite pedes super colla regum istorum. Qui cum perrexissent, & subiecto-
25 rum colla pedibus calcarent, * rursum ait ad eos: Nolite timere, nec paueatis, confortamini & estote robusti: sic enim faciet Dominus cunctis hostibus uestris, aduersum quos
26 dimicatis. * Percussitque Iosue, & interfecit eos, atque suspendit super quinque stipites:
27 fueruntq. suspēsi vsq ad vesperum. * ‖ Cumque occumberet sol, pręcepit socijs ut deponerent eos de patibulis. Qui depositos proiecerunt in speluncam, in qua latuerant, & posueruut super os eius saxa ingentia, quæ per- ‖ Deu. 21. d. 23
28 manent usque in præsens. * Eodem quoque die Macedam cepit Iosue, & percussit eam in ore gladij, regemq. illius interfecit, & omnes habitatores eius: nō dimisit in ea saltem
F paruas reliquias. Fecitq. regi Maceda, sicut
29 fecerant regi Iericho. * Trāsiuit autem cum omni Israel de Maceda in Lebna, & pugna-
30 bat contra eam: * quam. tradidit Dominus

cum

cum rege ſuo in manus Iſrael: percuſſeruntq.
vrbem in ore gladij , & omnes habitatores
eius. non dimiſerunt in ea vllas reliquias. Fe
ceruntque regi Lebna, ‖ ſicut fecerant regi Ie ‖ Sup.6. a.2
31 richo. * De Lebna tranſiuit in Lachis cum
omni Iſrael: & exercitu per gyrum diſpoſito
32 oppugnabat eam. * Tradiditq. Dominus La-
chis in manus Iſrael, & cepit eam die altero,
atque percuſſit in ore gladij,omnemque ani-
mam , quæ fuerat in ea , ſicut fecerat Lebna.
33 * Eo tẽpore aſcendit Horam rex Gazer , vt
auxiliaretur Lachis : quem percuſſit Ioſue cũ
omni populo eius vſque ad internecionem.
34 * Tranſiuitq. de Lachis in Eglon, & circum-
35 dedit,* atq. expugnauit eam eadem die: per-
cuſſitq. in ore gladij omnes animas, quæ erãt
36 in ea iuxta omnia quæ fecerat Lachis.* Aſcen
dit quoque cum omni Iſrael de Eglon in He-
37 bron,& pugnauit contra eam: * cepit eam,&
G percuſſit in ore gladij,regem quoque eius, &
& omnia oppida regionis illius,vniuerſaſque
animas,quæ in ea fuerant commoratę:nõ reli
quit in ea ullas reliquias: ſicut fecerat Eglon,
ſic fecit & Hebron , cuncta quæ in ea reperit
38 conſumens gladio. * Inde reuerſus in Dabir,
39 * cepit eã atque vaſtauit:regem quoque eius
atque omnia per circuitum oppida percuſſit
in ore gladij : nõ dimiſit in ea vllas reliquias:
ſicut fecerat Hebron & Lebna, & regibus ea-
40 rum,ſic fecit Dabir & regi illius. * Percuſſit
itaque Ioſue omnem Terram montanam , &
meridianam atque campeſtrem , & Aſedoth
cum regibus ſuis: non dimiſit in ea vllas reli-
quias,ſed omne quod ſpirare poterat interfe-
cit,ſicut præceperat ei Dominus Deus Iſrael,
41 * a Cadesbarne vſque Gazam. Omnem Ter-
42 ram Gozen vſque Gabaon, * vniuerſoſq. re-
ges, & regiones eorum vno impetu cepit atq.
vaſtauit : Dñs enim Deus Iſrael pugnauit
43 pro eo. * reuerſuſque eſt cum omni Iſrael ad
locum caſtrorum in Galgala.

CAP. XI.

1 QVæ cum audiſſet Iabin rex Aſor, miſi
A ad Iobab regem Madon , & ad regem
2 Semeron , atque ad regem Achſaph: * ad re
ges quoq. Aquilonis,qui habitabant in mon
tanis , & in planitie contra meridiem Cene
roth, in campeſtribus quoque , & in regioni
3 bus Dor iuxta mare: * Chananæum quoqu
ab Oriente,& Occidente, & Amorrhæum at
que Hethæum ac Pherezeum , & Iebuſæum
in montanis : Heuæum quoque qui habita
bat ad radices Hermon in Terra Maſpha
4 * Egreſſiq. ſunt omnes cũ turmis ſuis, popo
lus multus nimis ſicut arena,quæ eſt in litto
B re maris , equi quoque & currus immenſæ
5 multitudinis. * Conueneruntque omnes re
ges iſti in vnum ad Aquas Merom , vt pu
6 gnarent contra Iſrael. * Dixitque Dominu
ad Ioſue:Ne timeas eos: cras enim hac ead
hora ego tradam omnes iſtos vulnerando
in cõſpectu Iſrael:equos eorũ ſubneruabis,&
7 currus igne combures. * Venitque Ioſue , &
omnis exercit⁹ cũ eo aduerſus illos ad Aqua
8 Merom ſubito,& irruerunt ſuper eos, * trad
ditq.illos Dominus in manus Iſrael.Qui pe
cuſſerunt eos,perſecuti ſunt vſq. ad Sidonem
magnam,& Aquas Maſerephoth,campumq
Maſphe,qui eſt ad Orientalẽ illius partẽ . It
percuſſit omnes , vt nullas dimitteret ex ei
9 reliquias : * fecitq. ſicut præceperat ei Domi
nus,equos eorum ſubneruauit, curruſq. con
10 buſſit igni. * Reuerſuſq. ſtatim cepit Aſor: &
regem eius percuſſit gladio . Aſor enim anti
quitus inter omnia regna hæc principatum
11 tenebat. * Percuſſitque omnes animas , qu

O ibidem

ibidem morabantur: non dimisit in ea vllas
reliquias, sed vsque ad internecionem vniuer
C sa vastauit, ipsamque vrbem peremit incen-
12 dio. * Et omnes per circuitum ciuitates, re-
¶ Deut. 7. a. 1 gesq. earum cepit, percussit atque deleuit, ¶ si-
cut præceperat ei Moyses famulus Domini.
13 * Absque vrbibus, quæ erant in collibus, & in
tumulis sitæ, ceteras succendit Israel: vnam
tantum Asor munitissimam flamma consum
14 psit. * Omnemque prædam istarum vrbium
ac iumenta diuiserunt sibi filij Israel, cunctis
¶ Exo. 34. b. 11 Deu. 7. a. 1 15 hominibus interfectis. * ¶ Sicut præceperat
Dominus Moysi seruo suo, ita præcepit Moy
ses Iosue, & ille vniuersa compleuit: non præ
terijt de vniuersis mandatis, nec vnum qui-
dem verbum quod iusserat Dominus Moysi.
16 * Cepit itaque Iosue omnem Terram monta
nam, & meridianam, terramq. Gosen, & pla-
nitiem, & Occidentalem plagam, montemq.
17 Israel, & campestria eius: * & partem mon-
tis, quæ ascendit Seir vsque Baalgad per pla-
nitiem Libani subter montem Hermon: om-
nes reges eorum cepit, percussit, & occidit.
18 * Multo tempore pugnauit Iosue contra re-
D ges istos. * Non fuit ciuitas quæ se traderet
19 filijs Israel, præter Heuæum, qui habitabat
20 in Gabaon: omnes enim bellando cepit.* Do
mini enim sententia fuerat, vt indurarentur
corda eorum, & pugnarent contra Israel, &
caderent, & non mererentur vllam clemen-
tiam, ac perirent, sicut præceperat Dominus
21 Moysi. * In illo tempore venit Iosue, & in-
terfecit Enacim de montanis, Hebron, &
Dabir, & Anab, & de omni monte Iuda, &
22 Israel, vrbesq. eorum deleuit. * Non reliquit
vllum de stirpe Enacim, in Terra filiorum
Israel: absque ciuitatibus Gaza, & Geth, &
23 Azoto, in quibus solis relicti sunt. * Cepit er
go Iosue omnẽ Terram, sicut locutus est Do-
minus ad Moysen, & tradidit eam in posses-
sionem filijs Israel secundum partes, & tribus
suas. quieuitq. Terra a prælijs.

CAP. XII.

1 HI sunt reges, quos percusserunt filij Is-
A rael, & possederunt Terram eorũ trans
Iordanem ad solis ortum, a torrente Arnon
usque ad montem Hermon, & omnem Orien
talem plagam, quæ respicit solitudinem.
2 * Sehon rex Amorrhæorũ, qui habitauit in
Hesebon, dominatus est ab Aroer, quæ sita
est super ripam torrentis Arnon, & mediæ
partis in valle, dimidiæque Galaad, vsque ad
torrentem Iaboc, qui est terminus filiorum
3 Ammon. * & a solitudine vsque ad Mare Ce
D neroth contra Orientem, & usque ad Mare
deserti, quod est mare salsissimum, ad Orien
talem plagam per uiam quæ ducit Bethsi-
moth: & ab australi parte, quæ subiacet Ase-
4 doth, Phasga. * Terminus Og regis Basan,
de reliquijs Raphaim, qui habitauit in Asta-
roth, & in Edrai, & dominatus est in monte
Hermon, & in Salecha, atque in uniuersa Ba-
5 san, usque ad terminos * Gessuri, & Machati,
& dimidiæ partis Galaad: terminos Sehon
6 regis Hesebon. * Moyses famulus Domini,
& filij Israel percusserunt eos, tradiditque
Terram eorum Moyses in possessionem Ru-
C benitis, & Gaditis, & dimidiæ tribui Manas
7 se. * Hi sunt reges Terræ, quos percussit Io-
sue & filij Israel trans Iordanem ad Occiden
talem plagam, a Baalgad in campo Libani,
usq. ad montem, cuius pars ascendit in Seir:
tradiditque eam Iosue in possessionem tribu
8 bus Israel, singulis partes suas, * tam in mon
tanis quàm in planis atque campestribus. In
Asedoth, & in solitudine, ac in meridie He-
9 thæus fuit & Amorrhæus, Chananæus, & Phe
D rezæus, Heuæus, & Iebusæus. * Rex Iericho
10 unus: rex Hai, quæ est ex latere Bethel, unus:
11 * rex Ierusalem unus, rex Hebron unus, * rex
12 Ierimoth unus, rex Lachis unus, * rex E-
13 glon unus, rex Gazer unus, * rex Dabir u-
14 nus, rex Gader unus, * rex Herma unus, rex
15 Hered unus, * rex Lebna unus, rex Odullam
16 unus, * rex Maceda unus, rex Bethel unus,
17 * rex Taphua unus, rex Opher unus, * rex
18 Aphec unus, rex Saron unus, * rex Madon
19 unus, rex Asor unus, * rex Semeron unus,
20 rex Achsaph unus, * rex Thenac unus, rex
21 Mageddo unus, * rex Cades unus, rex Iacha-
22 nan Carmeli unus, * rex Dor, & prouinciæ
23 Dor unus, rex Gentium Galgal unus, * rex
24 Thersa unus: omnes reges triginta unus.

CAP. XIII.

1 IOsue senex, prouectæq. ætatis erat, & dixit
A Dominus ad eum: Senuisti, & lõgæuus es,
terraque latissima derelicta est, quæ necdum
2 sorte diuisa est: * omnis uidelicet Galilæa,
3 Philisthijm, & uniuersa Gessuri. * A fluuio
turbido, qui irrigat Aegyptum, usq. ad termi
nos Accaron contra Aquilonem: Terra Cha-
naan, quæ in quinque regulos Philisthijm di
uiditur, Gazæos, & Azotios, Ascalonitas, Ge-
4 thæos, & Accaronitas, * Ad meridiem uero
sunt Heuæi, omnis Terra Chanaan, & Maa-
ra Sidoniorum usque Apheca & terminos A-
5 morrhæi, * eiusque confinia. Libani quoque
regio contra Orientem a Baalgad sub monte
6 Hermon, donec ingrediaris Emath. * Om-
nium qui habitant in monte a Libano usque
ad Aquas Maserephoth, uniuersique Sidonij.
Ego sum qui delebo eos a facie filiorũ Israel.
Veniat ergo in partẽ hereditatis Israel, sicut
7 præcepi tibi. * Et nunc diuide terram in pos
B sessionem nouem tribubus, & dimidiæ tri-
8 bui Manasse, * cum qua Ruben & Gad posse
derunt terram, ¶ quam tradidit eis Moyses ¶ Nu. 32. f. 31
famulus Domini trans fluenta Iordanis, ad
9 orientalem plagã. * Ab Aroer, quę sita est in
ripa torrentis Arnon, & in uallis medio, uni-

uersaque

uersaq. campestria Medaba, vsque Dibon.
10 * & cũctas ciuitates Sehon, regis Amorrhæi,
qui regnauit in Hesebon vsque ad terminos
11 filiorũ Ammon. * & Galaad, ac terminum
Gessuri & Machati, & omnem montem Her
mon, & vniuersam Basan, vsque ad Sale-
12 cha, * omne regnum Og in Basan, qui re-
gnauit in Astaroth & Edrai, ipse fuit de reli-
quijs Raphaim: percussitq. eos Moyses atq;
13 deleuit. * Nolueruntq. disperdere filij Israel
Gessuri & Machati: & habitauerunt in medio
| Nu. 18. a.1 14 Israel vsque in præsentem diem. * | Tribui
autem Leui non dedit possessionem: sed sa-
crificia & victimæ Domini Dei Israel, ipsa
15 est eius hereditas, sicut locutus est illi. * De-
dit ergo Moyses possessionem tribui filiorum
16 Ruben iuxta cognationes suas. * Fuitq. termi
nus eorum ab Aroer, quæ sita est in ripa tor-
rentis Arnon, & in valle eiusdẽ torrentis me-
dia: vniuersam planitiem, quæ ducit Meda-
17 ba, * & Hesebon, cunctosq. viculos earum,
qui sunt in campestribus: Dibon quoque,
18 & Bamothbaal, & oppidum Baalmaon, * &
19 Iasa, & Cedimoth, & Mephaath, * & Caria-
thaim, & Sabama, & Sarathasar in mõte con
20 uallis. * Bethphogor & Asedoth, Phasga &
21 Bethiesimoth, * & omnes vrbes campestris,
vniuersaq. regna Sehon regis Amorrhæi, qui
| Nu. 31. c.1. regnauit in Hesebon, | quem percussit Moy-
ses, cum principibus Madian: Heuæum, &
Recem, & Sur, & Hur, & Rebe duces Sehon
22 habitatores Terræ. * Et Balaam filium Beor
ariolum occiderunt filij Israel gladio cum ce
23 teris interfectis. * Factusq. est terminus filio-
rum Ruben Iordanis fluuius. Hæc est posses-
sio Rubenitarũ per cognationes suas vrbium
24 & viculorum. * Deditq. Moyses tribui Gad
& filijs eius per cognationes suas possessionẽ,
25 cuius hæc diuisio est. * Terminus Iaser, &
omnes ciuitates Galaad, & dimidiã partem
D terræ filiorum Ammon, vsque ad Aroer, quæ
26 est contra Rabba. * & ab Hesebon vsque Ra-
moth, Masphe & Betonim: & a Manaim vsq;
27 ad terminos Dabir. * in valle quoque Betha-
ran, & Bethnemra, & Socoth, & Saphon reli-
quam partem regni Sehon regis Hesebon: hu
ius quoque finis, Iordanis est vsq; ad extre-
mam partẽ maris Cenereth trans Iordanem
28 ad orientalem plagam. * hæc est possessio filio-
rum Gad per familias suas, ciuitates, & villæ
29 earum. * Dedit & dimidiæ tribui Manasse,
filijsq. eius iuxta cognationes suas possessio-
30 nem, * cuius hoc principium est: a Manaim
vniuersam Basan, & cũcta regna Og regis Ba-
san, omnesq. vicos Iair, qui sunt Basan, sexa-
31 ginta oppida. * & dimidiam partem Galaad,
& Astaroth, & Edrai vrbes regni Og in Ba-
san: filijs Machir, filij Manasse dimidiæ parti
32 filiorũ Machir iuxta cognationes suas. * Hãc
possessionẽ diuisit Moyses in cãpestrib. Moab
trans Iordanẽ contra Iericho ad Orientalem
33 plagam. * | Tribui autem Leui non dedit | Nu. 18. b.8.
possessionem: quoniam Dominus Deus Is-
rael ipse est possessio eius, vt locutus est illi.

CAP. XIIII.

1 HOc est, quod possederunt filij Israel in
A Terra Canaan, quam dederunt eis E-
leazar sacerdos, & Iosue filius Nun, & prin
2 cipes familiarum per tribus Israel: * sorte
omnia diuidentes, | sicut præceperat Domi- | Nu. 34. c.11
nus in manu Moysi, nouem tribubus, & dimi-
3 diæ tribui. * Duabus enim tribubus, & dimi-
diæ dederat Moyses trans Iordanem posses-
sionem: absque Leuitis, qui nihil terræ ac-
4 ceperunt inter fratres suos: * sed in eorum
B successerunt locum filij Ioseph in duas diui-
si tribus, Manasse & Ephraim: nec accepe-
runt Leuitæ aliam in Terra partem, nisi vr-
bes ad habitandum, & suburbana earum ad
5 alenda iumenta & pecora sua: * Sicut præ-
ceperat Dominus Moysi, ita fecerunt filij
6 Israel, & diuiserunt Terram. * Accesserunt
itaque filij Iuda ad Iosue in Galgala, locu-
tusque est ad eum Caleb filius Iephone Cene
zæus: | Nosti quid locutus sit Dominus ad | Nu. 14. d.22.
Moysen hominem Dei de me & te in Cades-
7 barne. * Quadraginta annorum eram quan-
do misit me Moyses famulus Domini de Ca
C desbarne, vt considerarem Terram, nuncia-
8 uique ei quod mihi verum videbatur. * Fra-
tres autem mei, qui ascenderant mecum, dis-
soluerunt cor populi: & nihilominus ego se-
9 cutus sum Dominum Deum meum. * Iura-
uitque Moyses in die illo, dicẽs: Terra, quam
calcauit pes tuus, erit possessio tua, & filio-
rum tuorum in æternum: quia secutus es Do
10 minum Deum meum. * Concessit ergo Do-
minus vitam mihi, sicut pollicitus est vsque
in præsentem diem. Quadraginta & quin-
que anni sunt, ex quo locutus est Dominus
verbum istud ad Moysen, quando ambula-
bat Israel per solitudinem: hodie octoginta
11 quinque annorum sum * sic valens, vt eo va-
D lebam tempore quãdo ad explorãdum mis-
sus sum: | illius in temporis fortitudo vsque | Eccli. 46.b.11
hodie perseuerat, tam ad bellandum quam
12 ad gradiendum. * Da ergo mihi montem
istum, quem pollicitus est Dominus, te quo-
que audiente, in quo Enacim sunt, & vrbes
magnæ atque munitæ: si forte sit Dominus
mecum, & potuero delere eos: sicut promi-
13 sit mihi. * Benedixitque ei Iosue: & tradi-
14 dit ei Hebron in possessionem. * atque ex eo
fuit Hebron Caleb filio Iephone Cenezæo
vsque in presentem diem: quia secutus est Do
15 minum Deum Israel. * Nomen Hebron an-
te vocabatur Cariat Arbe: Adam maximus
ibi inter Enacim situs est: & Terra cessauit a
prælijs.

CAP. XV.

1 IGitur | fors filiorum Iudæ per cognatio-
A nes fuas ifta fuit: A termino Edom, defer-
tum Sin contra Meridiem, & vfque ad extre
2 mam partem auftralis plagæ. * initium eius
a fummitate maris falfiffimi, & a lingua eius,
3 quæ refpicit Meridiem. * Egrediturq. con-
tra Afcensũ Scorpionis, & pertrãfit in Sina:
afcenditq. in Cadesbarne, & peruenit in Ef-
ron, afcendens ad Addar, & circuiens Carcaa,
4 * atque inde pertranfiens in Afemona, & per-
ueniens ad Torrentem Aegypti: eruntq. ter-
mini eius mare magnum. hic erit finis meri-
5 dianæ plagę. * Ab Oriente vero erit initium,
mare falfiffimum vfq. ad extrema Iordanis:
& ea quæ refpiciunt ad Aquilonem a lingua
B maris vfque ad eundem Iordanis fluuium.
6 * afcenditq. terminus in Beth Hagla, & tran
fit ad Aquilone in Beth Araba: afcendens ad
7 lapidem Boen filij Ruben. * & tendens vfque
ad terminos Debera de Valle Achor, contra
Aquilonem refpiciens Galgala, quæ eft ex ad-
uerfo Afcenfionis Adommim, ab auftrali par
ter torrentis: tranfitque aquas, quæ vocantur
Fons folis: & erunt exitus eius ad Fontem
8 Rogel. * afcenditq. per conuallem filij En
nom ex latere Iebufæi ad Meridiem, hæc eft
Ierufalem: & inde fe erigens ad verticem mõ-
tis, qui eft contra Geennom ad Occidentem
in fummitate Vallis Raphaim contra Aqui-
9 lonem. * pertranfitq. a vertice montis vfque
C ad fontem aquæ Nephtoa: & peruenit vfque
ad vicos montis Ephron: inclinaturque in
Baala, quæ eft Cariathiarim, id eft, vrbs fil-
10 uarum. * & circuit de Baala contra Occiden
tem, vfque ad montem Seir: tranfitque iuxta
latus mõtis Iarim ad Aquilonem in Cheslon:
& defcendit in Bethfames, tranfitq. in Tham
11 na. * & peruenit contra Aquilonẽ partis Ac-
caron ex latere: inclinaturque Sechrona, &
tranfit montem Baala: peruenitq. in Iebneel,
& magni maris contra occidentem fine con-
12 cluditur. * hi funt termini filiorum Iuda per
13 circuitũ in cognationibus fuis. * Caleb vero
filio Iephone dedit partem in medio filiorũ
D Iuda, ficut præceperat ei Dominus: Cariath
14 Arbe patris Enac, ipfa eft Hebron. * | Dele-
uitq. ex ea Caleb tres filios Enac, Sefai & Ahi
15 man & Tholmai de ftirpe Enac. * Atq. inde
confcendens venit ad habitatores Dabir, quę
prius vocabatur Cariath Sepher, id eft, ciui-
16 tas litterarum. * Dixitq. Caleb: Qui percuf-
ferit Cariath Sepher, & ceperit eam, dabo ei
17 Axam filiam meam vxorem. * Cepitq. eam
Othoniel filius Cenez frater Caleb iunior: de
18 ditq. ei Axam filiam fuam vxorem. * Quæ, cũ
pergerent fimul, fuafa eft a viro fuo vt peteret
a patre fuo agrum, fufpirauitq. vt fedebat in
19 afino. Cui Caleb: Quid habes, inquit? * At il-
la refpondit: Da mihi benedictionẽ: Terram
auftralem & arentem dedifti mihi, iũge & ir-
riguam. Dedit itaque ei Caleb irriguum fupe
20 rius & inferius. * Hæc eft poffeffio tribus fi-
21 liorum Iuda per cognationes fuas. * Eruntq.
ciuitates ab extremis partibus filiorum Iuda
iuxta terminos Edom a Meridie: Cabfeel &
22 Eder & Iagur, * & Cina & Dimona & Ada-
23 da, * & Cades, & Afor, & Iethnam, * Ziph &
24 Telẽ & Baloth, * Afor noua & Carioth, Hef-
25 ron, hæc eft Afor. * Amam, Sama, & Molada,
26 * & Afergadda & Haffemon & Bethphelet,
27 * & Haferfual & Berfabee & Baziothia * &
28 Baala & Iim & Efem, * & Eltholad & Cefil
29 & Harma, * & Siceleg & Medemena & Sen
30 fenna, * Lebaoth & Selim & Aen & Remon.
31 omnes ciuitates vingintinouem, & villæ ea-
32 rum. * In campeftribus vero. Eftaol & Sarea
33 & Afena, * & Zanoe & Aengannim & Ta-
F phua & Enaim, * & Ierimoth & Adullã, So
34 cho & Azeca, * & Saraim & Adithaim & Ge
35 dera & Gedrothaim: vrbes quattuordecim,
36 & villæ earum. * Sanan & Hadaffa & Mag-
37 dalgad, * Delean & Mafepha & Iecthel, * La
38 chis & Bafcath & Eglon, * Chebbon & Le-
39 hemã & Cethlis * & Gideroth & Bethdagon
40 & Naama & Maceda: ciuitates fedecim, & vil
41 læ earum. * Labana & Ether & Afan, * Ie-
42 phtha & Efna & Nefib, * & Ceila & Achzib
43 & Marefa, ciuitates nouem, & villæ earum.
44 * Accaron cum vicis & villulis fuis. * Ab Ac-
45 caron vfque ad mare: omnia quæ vergunt ad
46 Azotum & viculos eius. * Azotus cum vicis
47 & villulis fuis. Gaza cũ vicis & villulis fuis,
vfque ad torrentem Aegypti, & mare magnũ
48 terminus eius. * Et in monte: Samir & Iether
49 & Socoth * & Dann & Cariathfenna, hæc eft
50 Dabir: * Anab & Iftemo & Anim, * Gofen
51 & Olon & Gilo: ciuitates vndecim & villæ ea
G rum. * Arab & Ruma & Efaan, * & Ianum
52 & Beththaphua & Apheca, * Athmatha &
53 Cariatharbe, hæc eft Hebron, & Sior: ciuita-
54 tes nouem, & villæ earum. * Maon & Car-
55 mel & Ziph & Iota, * Iezrael & Iucadam &
56 Zanoe, * Accain, Gabaa & Thamna: ciuitates
57 decem, & villæ earum. * Halhul, & Beffur, &
58 Gedor, * Mareth, & Bethanoth, & Eltecon: ci
59 uitates fex & villæ earum. * Cariathbaal, hęc
60 eft Cariathiarim vrbs filuarum, & Arebba: ci
61 uitates duæ, & villæ earum. * In deferto Be-
62 tharaba, Meddin, & Sachacha * & Nebfan, &
ciuitas falis, & Engaddi: ciuitates fex, & villæ
63 earum. * Iebufæum autem habitatorem Ie-
rufalem non potuerunt filij Iuda delere: ha-
bitauitq. Iebufæus cum filijs Iuda in Ierufa-
lem vfque in præfentem diem.

CAP. XVI.

1 CEciditque quoque fors filiorum Iofeph ab
A Iordane contra Iericho & aquas eius ab
Oriente: folitudo quæ afcendit de Iericho ad
2 montẽ Bethel: * & egreditur de Bethel Luza:

3 transitq. terminum Archi, Atharoth,* & de-
B scendit ad Occidentem iuxta terminum Ie-
phleti, vsq. ad terminos Beth horon inferio-
ris, & Gazer: finiunturq. regiones eius mari
4 magno: * possederuntq. filij Ioseph Manas-
5 ses & Ephraim.* Et factus est terminus filio-
rum Ephraim per cognationes suas: & posses
sio eorũ contra Orientem Ataroth addar vsq.
6 Beth horon superiorem. * Egrediunturque
C confinia in mare: Machmethath vero Aquilo
nem respicit, & circuit terminos cõtra Orien-
tem in Thanathselo. & pertransit ab Oriente
7 Ianoe. * descenditq. de Ianoe in Ataroth, &
Naaratha: & peruenit in Iericho, egrediturq.
8 ad Iordanem. * De Taphua pertransit con-
tra mare in Vallem arundineti, suntque egres
D sus eius in mare salsissimum. hæc est posses-
sio tribus filiorũ Ephraim per familias suas.
9 * Vrbesq. separatæ sunt filijs Ephraim in me
dio possessionis filiorum Manasse, & villæ ea-
10 rum. * Et non interfecerunt filij Ephraim
Chananæum, qui habitabat in Gazer: habi-
tauitque Chananæus in medio Ephraim vsq.
in diem hanc tributarius.

CAP. XVII.

1 CEcidit autem sors tribui Manasse (ipse
A enim est primogenitus Ioseph) Machir
primogenito Manasse patri Galaad, qui fuit
vir pugnator, habuitq. possessionem Galaad
| Nu. 26. d.30
2 & Basan. * | & reliquis filiorum Manasse iux
ta familias suas, filijs Abiezer, & filijs Helec,
& filijs Esriel, & filijs Sechem, & filijs He-
pher, & filijs Semida. isti sunt filij Manasse
filij Ioseph, mares, per cognationes suas.
| Nu. 27. a.1. & 36. d.11
3 * | Salphaad vero filio Hepher filij Galaad.
filij Machir filij Manasse non erant filij, sed
solæ filiæ: quarum ista sunt nomina, Maala &
4 Noa & Hegla & Melcha & Thersa. * Vene-
runtq. in conspectu Eleazari sacerdotis, & Io
sue filij Nun, & principum dicentes: Domi-
nus præcepit per manum Moysi, vt daretur
nobis possessio in medio fratrum nostrorum.
Deditq. eis iuxta imperium Domini posses-
5 sionem in medio fratrum patris earum. * Et
B ceciderunt funiculi Manasse, decem, absque
6 Terra Galaad & Basan trans Iordanem. * Fi
liæ enim Manasse possederunt hereditatem
in medio filiorum eius, Terra autem Galaad
cecidit in sortem filiorum Manasse qui reli-
7 qui erant. * Fuitque terminus Manasse ab
Aser, Machmethath quæ respicit Sichem: &
egreditur ad dextram iuxta habitatores Fon-
8 tis Taphuæ. * Etenim in sorte Manasse ceci-
derat Terra Taphuę, quæ est iuxta terminos
9 Manasse filiorum Ephraim. * Descenditque
terminus Vallis arundineti in meridiem tor-
rentis ciuitatum Ephraim, quę in medio sunt
vrbium Manasse: terminus Manasse ab Aqui
lone torrentis, & exitus eius pergit ad mare:
10 * ita ut possessio Ephraim sit ab Austro, &
ab Aquilone Manasse, & vtramq. claudat ma
re, & coniungantur sibi in tribu Aser ab Aqui
11 lone, & in tribu Issachar ab Oriente. * Fuitq.
hereditas Manasse in Issachar & in Aser, Be-
thsan & viculi eius, & Ieblaam cum viculis
suis, & habitatores Dor cum oppidis suis,
habitatores quoque Endor cum viculis suis:
similiterque habitatores Thenac cum vicu-
lis suis, & habitatores Mageddo cum vicu-
12 lis suis, & tertia pars vrbis Nopheth. * Nec
potuerunt filij Manasse has ciuitates subuer-
tere, sed cœpit Chananæus habitare in terra
13 sua. * Postquam autem conualuerunt filij Is-
rael, subiecerunt Chananæos, & fecerunt sibi
14 tributarios, nec interfecerunt eos. * Locutiq.
D sunt filij Ioseph ad Iosue, & dixerunt: Quare
dedisti mihi possessionem sortis, & funiculi
vnius, cum sim tantæ multitudinis, & bene-
15 dixerit mihi Dñs? * Ad quos Iosue ait: Si po
pulus multus es, ascende in siluam, & succide
tibi spatia in Terra Pherezæi & Raphaim: q̃a
angusta est tibi possessio montis Ephraim.
16 * Cui responderũt filij Ioseph: Nõ poterimus
ad montana conscẽdere, cum ferreis curribus
vtantur Chananæi, qui habitant in terra cam
pestri, in qua sitæ sunt Bethsan cũ viculis suis,
17 & Iezrael mediam possidens vallemq. * Di-
xitq. Iosue ad domum Ioseph, Ephraim &
Manasse: Populus multus es, & magnę fortitu
18 dinis, non habebis sortem vnam, * sed transi-
bis ad montem, & succides tibi, atq. purgabis
ad habitandum spatia: & poteris vltra proce-
dere cum subuerteris Chananæum, quẽ dicis
ferreos habere currus, & esse fortissimum.

CAP. XVIII.

1 COngregatiq. sunt omnes filij Israel in Si
A lo, ibiq. fixerunt tabernaculum testimo-
2 nij, & fuit eis Terra subiecta. * Remanserant
autem filiorum Israel septem tribus, quæ nec
3 dum acceperant possessiones suas. * Ad quos
Iosue ait: Vsquequo marcetis ignauia, & non
intratis ad possidendam Terram, quam Dñs
4 Deus patrũ vestrorum dedit vobis? * Eligite
de singulis tribubus ternos viros, vt mittã eos
& pergant atque circumeant Terrã, & descri-
bant eam iuxta numerum vniuscuiusq. mul-
titudinis: referantque ad me quod descripse-
5 rint. * Diuidite vobis Terram in septem par-
tes: Iudas sit in terminis suis ab australi pla-
6 ga, & domus Ioseph ab Aquilone. * mediam
inter hos Terram in septem partes describite:
& huc venietis ad me, ut coram Dño Deo
7 vestro mittam vobis hic sortem: * quia non
est inter vos pars Leuitarũ, sed sacerdotium
Domini est eorum hereditas. Gad autem, &
Ruben, & dimidia tribus Manasse iã accepe-
B rant possessiones suas trans Iordanẽ ad Orien
talem plagam: quas dedit eis Moyses famu-
8 lus Dñi. * Cumq. surrexissent viri, vt perge-
rent ad describendam terram, præcepit eis

Iosue,dicens : Circuite Terram, & describite
eam, ac reuertimini ad me : vt hic corã Do-
9 mino, in Silo mittam vobis sortem. * Ita-
que perrexerunt: & lustrantes eam,in septem
partes diuiserunt, scribentes in volumine. Re-
10 uersiq. sunt ad Iosue in castra Silo. * Qui mi
sit sortes corã Dño in Silo,diuisitq. Terram
11 filijs Israel in septẽ partes. * Et ascendit sors
prima filiorum Beniamin per familias suas,
vt possiderent Terrã inter filios Iuda & filios
12 Ioseph. * Fuitq. terminus eorũ cõtra Aqui
lonẽ a Iordane:perges iuxta latus Iericho se-
ptentrionalis plagæ,& inde contra Occiden-
tẽ ad montana conscendens,& perueniens ad
13 solitudinem Bethauen,* atque pertransiens
Gen.21. .19 iuxta † Luzam ad Meridiem,ipsa est Bethel:
descenditq.in Ataroth addar in montem,qui
14 est ad Meridiem Beth horon inferioris: * Et
inclinatur circuiens contra mare ad Meridiẽ
C mõtis qui respicit Bet horon contra Africũ :
suntq.exitus eius in Cariath baal, quæ voca-
tur & Cariathiarim, vrbem filiorum Iuda.
hæc est plaga contra mare, ad Occidentem.
15 * A Meridie aũt ex parte Cariathiarim egre
ditur terminus contra mare, & peruenit vsq.
16 ad fontẽ aquarum Nephtoa. * Descenditque
in partẽ montis,qui respicit Vallem filiorum
Ennom : & est cõtra septentrionalẽ plagam
in extrema parte Vallis Raphaim. Descẽdit-
que in Geennom (id est, Vallem Ennom)
iuxta latus Iebusæi ad Austrũ: & peruenit ad
17 Fontem Rogel, * transiens ad Aquilonẽ, &
egrediens ad Ensemes, id est fontem solis :
18 * & pertransit vsque ad tumulos,qui sunt e
D regione Ascensus Adommim:descenditq. ad
Abẽboen,id est, lapidẽ Boen filij Ruben: &
pertransit ex latere Aquilonis ad campestria:
19 descẽditq.in planitiẽ, * & prætergreditur cõ-
tra Aquilonem Beth hagla : suntq. exitus eius
contra linguam maris salsissimi ab Aquilone
20 in fine Iordanis ad australem plagam: * qui
est terminus illius ab Oriente. hęc est posses-
sio filiorum Beniamin per terminos suos in
21 circuitu, & familias suas. * Fueruntq. ciui-
tates ei*, Iericho & Beth hagla & Vallis Ca-
22 sis, * Beth Araba et Samaraim & Bethel *&
23 Auim & Aphara & Ophera, * Villa Emona
24 & Ophni & Gabee : ciuitates duodecim, &
25 villæ earum. * Gabaon & Rama & Beroth,
26 * & Mesphe & Caphara, & Amosa * & Re-
27 cem,Iarephel & Tharela, * & Sela, Eleph,
28 & Iebus, quæ est Ierusalem,Gabaath & Ca-
riath : ciuitates quattuordecim, & villæ ea-
rum. Hæc est possessio filiorum Beniamin
iuxta familias suas.

CAP. XIX.

1 Egressa est sors secunda filiorũ Simeõ
A per cognationes suas : fuitque hereditas
2 * eorũ in medio possessionis filiorum Iuda :
3 Bersabee & Sabee & Molada * & Hasersual
4 Bala & Asem * & Eltholad, Bethul & Har-
5 ma * & Siceleg & Bethmarchaboth & Ha-
6 sersusa * & Bethlebaoth & Sarohen : ciuita-
7 tes tredecim ; & villæ earum. * Ain & Rem-
mon & Athar & Asan : ciuitates quattuor,
8 & villæ earum : * omnes viculi per circuitũ
vrbium istarũ vsque ad Baalath Beer Ra-
math contra australẽ plagam. Hæc est here-
ditas filiorũ Simeon iuxta cognationes suas,
9 * in possessione & funiculo filiorum Iuda :
quia maior erat. & idcirco filij Simeon pos-
10 sederunt in medio hereditatis eorum. * Ce-
cidit q. sors tertia filiorum Zabulon per co-
gnationes suas : & factus est terminus posses-
11 sionis eorum vsque Sarid. * Ascendit que de
Mari & Merala, & peruenit in Debbaseth,
vsque ad torrentem qui est contra Ieconam.
12 * Et reuertitur de Sared contra Orientem
in fines Ceseleththabor : & egreditur ad Da-
13 bereth, ascenditque contra Iaphie. * Et inde
per transit vsque ad orientalem plagam Ge-
thhepher & Thacasin : & egreditur in Rem-
14 mon,Amthar & Noa. * Et circuit ad Aqui-
B lonem Hanathon : suntq. egressus eius Val-
15 lis Iephtahel, * & Cateth & Naalol & Se-
meron & Ierala & Bethlehem:ciuitates duo-
16 decim, & villæ earum. * Hæc est hereditas
tribus filiorũ Zabulon per cognationes suas,
17 vrbes & viculi earum. * Issachar egressa est
18 sors quarta per cognationes suas. * Fuitque
eius hereditas Iezrael & Casaloth & Sunem
19 * & Hapharaim & Seon, & Anaharath * &
20 Rabboth & Cesion, Abes, * & Rameth, &
21 Engannim , & Enhadda & Bethpheses.
22 * Et peruenit terminus eius vsque Thabor
& Sehesima & Bethsames : erũq. exitus eius
Iordanis : ciuitates sedecim, & villæ earum.
23 Hæc est possessio filiorum Issachar per cogna
24 tiones suas, vrbes, & viculi earum. * Ceci-
ditq. sors quinta tribui filiorum Aser per co-
25 gnationes suas : * fuitque terminus eorum
26 Halcath & Chali & Beten & Axaph * &
Elmeleh & Amaad & Messal:& peruenit v-
que ad Carmelũ maris & Sihor et Labanath.
27 * Ac reuertitur contra oriẽtem Bethdagon:
& pertrãsit vsq. Zabulon & Vallẽ Iephthael
C contra Aquilonẽ in Bethemec & Nehiel. E-
28 grediturque ad læuam Cabul, * & Abran &
Rohob & Hamon & Cana , vsque ad Sido-
29 nẽ magnã. * reuertiturq.in Horma vsque ad
ciuitatem munitissimã Tyrum,& vsque Ho-
sa: eruntque exitus eius in mare de funiculo
30 Achziba : * & Amma & Aphec & Rohob.
31 ciuitates vigintiduæ,& villæ earum. * Hæc
est possessio filiorum Aser per cognationes
32 suas, vrbesque & viculi earum. * Filiorum
Nephthali sexta. sors cecidit per familias
33 suas: * & cœpit terminus de Heleph & Elon
in Saananim, & Adami, quæ est Neceb, &
Iebnael vsque Lecum : & egressus eorum v-
34 que ad Iordanem : * reuerti turque terminus

contra

contra Occidentem in Azanotthabor, atque
inde egreditur in Hucuca, & pertransit in
Zabulon cõtra Meridiem, & in Aser contra
Occidentẽ, & in Iuda ad Iordanẽ contra or-
35 tum solis. * ciuitates munitissimæ, Assedim,
36 Ser, & Emath, & Recchar & Cenereth, * &
37 Edema & Arama, Asor * & Cedes & Edrai,
38 Enasor, * & Ieron & Magdalel, Horem &
Bethanath & Bethsames: ciuitates decem &
39 nouem, & villæ earum. * Hęc est possessio
tribus filiorũ Nepthali per cognationes suas,
40 vrbes & viculi earum. * Tribui filiorũ Dan
41 per familias suas egressa est sors septima: * &
fuit terminus possessionis ei⁹ Sara & Esthaol
42 & Hirsemes, id est ciuitas solis. * Selebin &
43 Aialon & Iethela, * Elon & Themna &
44 Acron, * Elthece, Gebbethon & Balaath,
45 * & Iud & Bane & Barach & Gethremmõ:
46 * & Meiarcon & Arecon, cum termino qui
47 respicit Ioppen, * & ipso fine concluditur.
Ascenderuntq. filij Dan, & pugnauerunt con
tra Lesem, ceperũtq. eã: & percusserunt eam
in ore gladij, & possederunt, & habitauerũt
in ea, vocantes nomen eius Lesem Dan, ex
48 nomine Dan patris sui. * Hæc est possessio
tribus filiorum Dan, per cognationes suas,
49 vrbes & viculi earum. * Cũq. cõplesset sor-
te diuidere Terram singulis per tribus suas,
dederunt filij Israel possessionem Iosue filio
50 Nun in medio sui, * iuxta præceptum Domi
ni, vrbẽ quã postulauit, Thamnath Saraa in
mõte Ephraim: & ędificauit ciuitatem, habi-
51 tauitq. in ea. * Hę sunt possessiones, quas sor
te diuiserunt Eleazar sacerdos, & Iosue filius
Nun, & principes familiarum, ac tribuum
filiorum Israel in Silo, coram Domino ad
Ostium tabernaculi testimonij, partitique
sunt Terram.

CAP. XX.

1 ET locutus est Dominus ad Iosue, dicens:
A Loquere filijs Israel, & dic eis: * Separa- ¶ Nu. 35. a.9
2 te vrbes fugitiuorum, ¶ de quibus locutus
3 sum ad vos per manum Moysi; * vt confu- Deut. 19. a.2.
giat ad eas quicumque animam percusserit
nescius: & possit euadere iram proximi, qui
4 vltor est sanguinis: * cũ ad vnã harum con-
B fugerit ciuitatum, stabit ante portam ciuita-
tis, & loquetur senioribus vrbis illius ea, quę
se cõprobent innocentẽ: sicq. suscipient eum,
5 & dabunt ei locũ ad habitandũ. * Cumq. vl-
tor sanguinis eũ fuerit persecutus, non tra-
dent in manus eius: quia ignorans percussit
proximum eius, nec ante biduum, triduum-
6 ve eius probatur inimicus. * Et habitabit in
C ciuitate illa, donec stet ante iudiciũ causam
reddens facti sui, & moriatur sacerdos ma-
gnus, qui fuerit in illo tempore: tunc reuerte-
tur homicida, & ingredietur ciuitatẽ & do-
7 mũ suã de qua fugerat. * Decreueruntq. Ce-
des in Galilæa mõtis Nephthali, & Sichẽ in
monte Ephraim, & Cariatharbe, ipsa est He-
8 bron in monte Iuda. * Et trans Iordanẽ con
D tra Orientalẽ plagã Iericho, ¶ statuerunt Bo ¶ Deu. 4. g.43
sor, quæ sita est in cãpestri solitudine de tri-
bu Rubẽ, et Ramoth in Galaad de tribu Gad,
9 & Gaulon in Basan de tribu Manasse. * Hæ
ciuitates constitutæ sunt cunctis filijs Israel,
& aduenis, qui habitabant inter eos: vt fu-
geret ad eas qui animam nescius percussisset,
& nõ moreretur in manu proximi, effusum
sanguinẽ vindicare cupiẽtis, donec staret an-
te populum expositurus causam suam.

CAP. XXI.

1 ACcesseruntq. principes familiarũ Leui
A ad Eleazarum sacerdotẽ, & Iosue filium
Nun, & ad duces cognationum per singulas
2 tribus filiorum Israel: * locutiq. sunt ad eos
in Silo Terræ Chanaan, atque dixerunt: ¶ ¶ Nu. 35. a.2.
Dominus pręcepit per manũ Moysi, vt darẽ-
tur nobis vrbes ad habitandũ, & suburbana
3 earum ad alenda iumẽta. * Dedederuntque
filij Israel de possessionibus suis iuxta impe-
rium Domini, ciuitates & suburbana earum.
4 * Egressaq. est sors in familiã Caat filiorum
Aaron sacerdotis de tribubus Iuda, & Sime-
5 on, & Beniamin, ciuitates tredecim: * Et re-
liquis filiorũ Caath, id est Leuitis, qui super-
fuerãt de tribubus Ephraim, & Dan, & dimi-
6 dia tribu Manasse, ciuitates decem. * Porro
filijs Gerson egressa est sors, vt acciperent
de tribubus Issachar & Aser & Nephthali,
dimidiaque tribu Manasse in Basan ciuitates
7 numero tredecim. * Et filijs Merari per co-
gnationes suas de tribubus Ruben & Gad &
8 Zabulon vrbes duodecim. * Dederuntq. filij
Israel Leuitis ciuitates & suburbana earum,
sicut pręcepit Dominus per manum Moysi,
9 singulis sorte tribuentes. * De tribubus filio-
B rum Iuda & Simeon dedit Iosue ciuitates:
10 ¶ quarum ista sunt nomina, * filijs Aaron ¶ 1. Par. 6. a.2.
per familias Caath Leuitici generis (prima
11 enim sors illis egressa est) * Cariatharbe pa-
tris Enac, quæ vocatur Hebron, in mõte Iu-
12 da, & suburbana eius per circuitum. * ¶ A- ¶ Sup. 14. d.14
gros vero, & villas eius dederat Caleb filio
13 Iephone ad possidendum. * Dedit ergo filijs
Aaron sacerdotis Hebron confugij ciuitatẽ,
ac suburbana eius: & Lobnam cum subur-
15 banis suis: * & Iether, & Esthemo, * & Ho-
16 lõ, & Dabir, * & Ain, & Ieta, et Bethsames,
cum suburbanis suis: ciuitates nouem de tri-
17 bubus, vt dictũ est, duabus. * De tribu autẽ
18 filiorum Beniamin, Gabaon, et Gabae, * &
Anathoth & Almon, cũ suburbanis suis: ciui-
19 tates quattuor. * Omnes simul ciuitates fi-
liorũ Aaron sacerdotis, tredecim, cum subur-
20 banis suis. * Reliquis vero per familias filio-
rum Caath Leuitici generis hæc est data pos-
21 sessio. * De tribu Ephraim vrbes confugij,
Sichem cum suburbanis suis in monte E-

22 phraim, & Gazer, * Cibsaim & Beth ho-
C ron, cum suburbanis suis, ciuitates quattuor.
23 * De tribu quoque Dan, Eltheco & Gaba-
24 thon, * & Aialon & Gethremmon, cum sub-
25 urbanis suis, ciuitates quattuor. * Porro de
dimidia tribu Manasse, Thanach & Gethrē-
mon, cum suburbanis suis ciuitates duæ.
26 * Omnes ciuitates decem, & suburbana ea-
rū, datæ sunt filijs Caath inferioris gradus.
27 * Filijs quoq. Gerson Leuitici generis dedit
de dimidia tribu Manasse confugij ciuitates,
Gaulon in Basan, & Bosram, cum suburbanis
28 suis, ciuitates duas. * Porro de tribu Issachar,
29 Cesion, & Dabereth, * & Iaramoth, & Engā-
nim, cum suburbanis suis, ciuitates quattuor.
30 * De tribu autē Aser, Masal & Abdon, * &
31 Helcath, & Rohob, cum suburbanis suis, ciui
32 tates quattuor. * De tribu quoque Nephtha-
li ciuitates confugij, Cedes in Galilæa, &
Hammoth Dor, & Carthan, cū suburbanis
33 suis, ciuitates tres. * Oēs vrbes familiarum
34 Gerson, tredecim, cum suburbanis suis. * Fi
lijs autem Merari Leuitis inferioris gradus
per familias suas data est de tribu Zabulon,
35 Iecnā & Cartha * & Damna & Naalol, ciui-
36 tates quattuor cū suburbanis suis. * De tri-
D bu Ruben vltra Iordanē contra Iericho ciui-
tates refugij, Bosor in solitudine, Misor &
Iaser & Iethson & Mephaath, ciuitates
37 quattuor cū suburbanis suis. * De tribu Gad
ciuitates cōfugij, Ramoth in Galaad, & Ma-
naim & Hesebon & Iazer, ciuites quattor cū
38 suburbanis suis. * Omnes vrbes filiorū Me-
rari per familias & cognationes suas, duode-
39 cim. * Itaque ciuitates vniuersæ Leuitarum
in medio possessionis filiorum Israel fuerunt
40 quadraginta octo * cū suburbanis suis, singu-
41 læ per familias distributæ. * Deditq. Domi-
nus Deus Israeli omnē Terrā, quam traditu-
rum se patribus eorū iurauerat: & possederūt
42 illā, atq; habitauerunt in ea. * Dataq. est ab
eo pax in omnes per circuitum nationes: nul-
lusq. eis hostium resistere ausus est, sed cun-
43 cti in eorum ditionem redacti sunt. * Ne v-
num quidem verbum, quod illis præstiturū
se esse promiserat, irritum fuit, sed rebus ex-
pleta sunt omnia.

CAP. XXII.

1 EOdem Tempore vocauit Iosue Rubeni-
A tas, & Gaditas, & dimidiam tribum Ma-
2 nasse, * dixitq. ad eos: Fecistis omnia quæ
præcepit vobis Moyses famulus Domini: mi-
3 hi quoque in omnibus obedistis, * nec reli-
quistis fratres vestros longo tempore, vsque
in præsentem diem, custodientes imperium
4 Domini Dei vestri. * Quia igitur dedit Dñs
Deus vester fratribus vestris quietem & pa-
cem, sicut pollicitus est: reuertimini, & ite
in tabernacula vestra, & in terram possessio-
nis, † quam tradidit vobis Moyses famulus
5 Domini trans Iordanem: * ita dumtaxat, vt f.31.
custodiatis attente, & opere compleatis mā- Sup.13.
datū & legem quā præcepit vobis Moyses fa- b.8
mulus Domini, vt diligatis Dominum Deū
vestrū, et ambuletis in omnibus vijs eius, &
B obseruetis mandata illius, adhæreatisq. ei, ac
seruiatis in omni corde, & in omni anima
6 vestra. * Benedixitq. eis Iosue, & dimisit eos.
7 Qui reuersi sunt in tabernacula sua. * Dimi-
diæ autem tribui Manasse possessionē Moy-
ses dederat in Basan: & idcirco mediæ, quæ
superfuit, dedit Iosue sortem inter ceteros
fratres suos trans Iordanem ad Occidentalē
plagam. Cumq. dimitteret eos in tabernacu
8 la sua, & benedixisset eis, * dixit ad eos: In
multa substātia atque diuitijs reuertimini ad
sedes vestras, cū argento & auro, ære ac fer-
ro, & veste multiplici: diuidite prædam ho-
9 stium cum fratribus vestris. * Reuersiq. sunt,
& abierunt filij Ruben, & filij Gad, & dimi-
dia tribus Manasse, a filijs Israel de Silo, quæ
sita est in Chanaan, vt intrarēt Galaad Ter-
rā possessionis suæ, quam obtinuerant iuxta
10 imperium Domini in manu Moysi. * Cum-
C que venissent ad tumulos Iordanis in Terrā
Chanaā, ædificauerunt iuxta Iordanem alta-
15 re infinitæ magnitudinis. * Quod cum audis-
sent filij Israel, & ad eos certi nuncij detu-
lissent ædificasse filios Ruben, & Gad, & di-
midiæ tribus Manasse altare in Terra Cha-
naan, super Iordanis tumulos, contra filios
12 Israel: * conuenerunt omnes in Silo, vt ascē-
13 derent, & dimicarent contra eos. * Et inte-
rim miserūt ad illos in Terram Galaad Phi-
14 nees filium Eleazari sacerdotis, * & decem
principes cum eo, singulos de singulis tribu-
15 bus. * Qui venerūt ad filios Ruben, & Gad,
& dimidiæ tribus Manasse in Terrā Galaad,
16 dixeruntq. ad eos: * Hæc mandat omnis po
pulus Domini: Quæ est ista transgressio? Cur
reliquistis Dominum Deum Israel, ædifican
tes altare sacrilegū, & a cultu illius recedcn-
17 tes? * An parum vobis est † quòd peccastis † Nu. 25.
D in Beelphegor, & vsque in præsentem diem a.4
macula huius sceleris in nobis permanet? Deu.4.
18 multiq. de populo corruerunt. * Et vos ho- a.3
die reliquistis Dominum, & cras in vniuer-
19 sum Israel ira eius deseuiet. * Quòd si puta-
tis immundam esse terram possessionis ve-
stræ, transite ad Terram, in qua tabernacu-
lū Dñi est, & habitate inter nos: tantum vt
a Domino, & a nostro consortio non receda-
tis, ædificato altari præter altare Domini † Sup.7.
20 Dei nostri. * † Nonne Achan filius Zare præ- a.1
terijt mandatum Domini, & super omnem
populū Israel ira eius incubuit? Et ille erat
vnus homo, atque vtinam solus perijsset in
21 scelere suo. * Responderuntq. filij Ruben &
Gad, & dimidia tribus Manasse principibus
22 legationis Israel: * Fortissimus Deus Domi
nus, Fortissimus Deus Dominus, ipse nouit,

& Israel simul intelliget: si præuaricationis
animo, hoc altare construximus, non custo-
23 diat nos, sed puniat nos in præsenti: * & si ea
mente fecimus vt holocausta, & sacrificium,
& pacificas victimas super eo imponeremus,
24 ipse quærat & iudicet: * & non ea magis co-
gitatione atque tractatu, vt diceremus: Cras
dicent filij vestri filijs nostris: Quid vobis &
25 Domino Deo Israel? * terminum posuit Do
minus inter nos & vos, o filij Ruben, & filij
Gad, Iordanem fluuiũ: & idcirco partẽ non
habetis in Domino. Et per hanc occasionem
auertẽt filij vestri filios nostros a timore Do
26 mini. Putauimus itaque melius, * & dixi-
F mus: Extruamus nobis altare, non in holo-
27 causta, neque ad victimas offerendas, * sed
in testimonium inter nos & vos, & sobolem
nostram vestramq. progeniem, vt seruiamus
Domino, & iuris nostri sit offerre & holocau
sta, & victimas, & pacificas hostias: & nequa-
quã dicant cras filij vestri filijs nostris: Non
28 est vobis pars in Domino. * Quòd si volue-
rint dicere, respondebunt eis: Ecce altare Do
mini, quod fecerunt patres nostri, non in ho-
locausta, neque in sacrificium, sed in testimo
29 nium nostrum ac vestrum. * Absit a nobis
hoc scelus vt recedamus a Domino, & eius
vestigia relinquamus extructo altari ad ho-
locausta, & sacrificia, & victimas offerendas,
præter altare Domini Dei nostri, quod extru
30 ctum est ante tabernaculum eius. * Quibus
auditis, Phinees sacerdos, & principes lega-
tionis Israel, qui erant cũ eo, placati sunt: &
G verba filiorum Ruben, & Gad, dimidiæ tri-
31 bus Manasse, libentissime susceperunt. * Di-
xitq. Phinees filius Eleazari sacerdos ad eos:
Nunc scimus quòd nobiscum sit Dominus,
quoniam alieni estis a præuaricatione hac, &
liberastis filios Israel de manu Domini.
32 * Reuersusq. est cum principibus a filijs Ru-
ben & Gad de Terra Galaad, finium Chanã
33 ad filios Israel, & retulit eis. * Placuitq. ser-
mo cunctis audientibus. Et laudauerunt
Deum filij Israel, & nequaquam vltra dixe-
runt, vt ascenderent contra eos, atque pugna-
rent, & delerent Terram possessionis eorum.
34 * Vocaueruntque filij Ruben, & filij Gad
altare, quod extruxerat, Testimonium no-
strum, quòd Dominus ipse sit Deus.

CAP. XXIII.

1 EVoluto autem multo tempore, postquã
A pacẽ dederat Dominus Israeli, subiectis
in gyro nationibus vniuersis, & Iosue iã lõ-
2 gæuo, & persenilis ætatis: * vocauit Iosue
omnẽ Israelem, maioresq. natu, & principes
ac duces, & magistros, dixitque ad eos: Ego
3 senui, & progreßioris ætatis sum: * Vosque
cernitis omnia, quę fecerit Dominus Deus
vester cunctis per circuitum nationibus,
4 quomodo pro vobis ipse pugnauerit: * &
nunc quia vobis sorte diuisit omnẽ Terram,
ab Orientali parte Iordanis vsque ad mare
magnũ, multæq. adhuc supersunt nationes:
5 * Dominus Deus vester disperdet eas & aufe-
B ret a facie vestra, & possidebitis Terrã, sicut
6 vobis pollicitus est. * tantum confortamini,
& estote soliciti, vt custodiatis cũcta quæ scri
pta sunt in volumine legis Moysi: & non de-
clinetis ab eis neque ad dexteram neque ad si
7 nistram: * ne postquam intraueritis ad Gen-
tes, quæ inter vos futuræ sunt, iuretis in nomi
ne deorum earum, & seruiatis eis, & adoretis
8 illos: * sed adhæreatis Domino Deo vestro:
9 quod fecistis vsque in diem hanc. * Et tunc
auferet Dominus Deus in conspectu vestro
C gentes magnas & robustissimas, & nullus vo-
10 bis resistere poterit. * Vnus e vobis perseque
tur hostium mille uiros: quia Dominus Deus
vester pro vobis ipse pugnabit, sicut pollici-
11 tus est. * Hoc tantum diligentissime præca-
uete, vt diligatis Dominum Deum vestrum.
12 * Quòd si volueritis gentium harum, quæ
inter vos habitant, erroribus adhærere, & cũ
eis miscere connubia, atque amicitias copu-
13 lare: * iam nunc scitote quòd Dominus Deus
vester non eas deleat ante faciem vestram, sed
sint vobis in foueam ac laqueũ, & offendicu-
lum ex latere vestro, & sudes in oculis ve-
D stris, donec vos auferat atque disperdat de
Terra hac optima, quam tradidit vobis.
14 * ‖ En ego hodie ingredior viam vniuersæ ‖ 3.Reg.2.
terræ, & toto animo cognoscetis quòd de a.2
omnibus verbis, quæ se Dominus præstitu-
rum vobis esse pollicitus est, vnum non præ-
15 terierit incassum. * Sicut ergo impleuit ope-
re quod promisit, & prospera cuncta vene-
runt: sic adducet super vos quidquid malo-
rum comminatus est, donec vos auferat atq.
disperdat de Terra hac optima, quam tradi-
16 dit vobis, * eo quòd præterieritis pactum
Domini Dei vestri, quod pepigit vobiscum,
& seruieritis dijs alienis, & adoraueritis eos:
cito atque velociter consurget in uos furor
Domini, & auferemini ab hac Terra optima,
quam tradidit vobis.

CAP. XXIIII.

1 COngregauitq. Iosue omnes tribus Israel
A in Sichem, & vocauit maiores natu, ac
principes, & iudices, & magistros: steterunt-
2 que in conspectu Domini: * & ad populum
sic locutus est: Hæc dicit Dominus Deus Is-
rael: Trans fluuium habitauerunt patres ve- ‖ Gen.11.
stri ab initio, Thare pater Abraham, & Na- d.26
3 chor: seruieruntq. dijs alienis. * ‖ Tuli ergo ‖ Gen.21.
patrem vestrum Abraham de Mesopotamiæ a.2
finibus: & adduxi eum in Terram Chanaan: ‖ Gen.25.
4 multiplicauique semen eius, * ‖ & dedi ei d.26
Isaac: ‖ Illiq. rursum dedi Iacob & Esau. ‖ E ‖ Gen.36.
quibus, Esau dedi montẽ Seir ad possidendũ: a.8

| Iacob vero, & filij eius descenderunt in Ae-
5 gyptum. * | Misiq. Moysen,& Aaron,& per
B cussi Aegyptum multis signis atque porten-
6 tis. * Eduxiq. vos & patres vestro de Aegy-
pto,& venistis ad mare: persecutiq. sunt Ae-
gyptij patres vestros cum curribus & equita-
7 tu,vsq. ad Mare rubrum. * Clamauerunt au-
tem ad Dominum filij Israel: | qui posuit te
nebras inter vos & Aegyptios, & adduxit su-
per eos mare, & operuit eos. Viderunt oculi
vestri cuncta quæ in Aegypto fecerim, & ha-
8 bitastis in solitudine multo tempore:* & in-
troduxi vos in Terram Amorrhæi, qui habi-
tabat trans Iordanem. | Cumque pugnarent
contra vos, tradidi eos in manus vestras, &
possedistis Terram eorum,atque interfecistis
9 eos. * | Surrexit autem Balac filius Sephor
rex Moab, & pugnauit contra Israelem. Mi-
C sitq. & vocauit Balaam filium Beor, vt male-
10 diceret vobis: * & ego nolui audire eum, sed
econtrario per illum benedixi vobis, & libe-
11 raui vos de manu eius. * | Transistisq. Iorda
nem,& venistis ad Iericho. Pugnaueruntque
contra vos viri ciuitatis eius, Amorrhæus, &
Pherezæus,& Chananæus,& Hethæus,& Ger
gesæus,& Heuæus,& Iebusæus: & tradidi il-
12 los in manus vestras.* | Misiq. ante vos cra-
brones: & eieci eos de locis suis, duos reges
Amorrhæorum, nō in gladio nec in arcu tuo.
13 * Dediq. vobis Terram,in qua nō laborastis,
& vrbes quas non ædificastis, vt habitaretis
in eis: vineas & olиueta, quæ non plantastis.
14 * | Nunc ergo timete Dominum, & seruite
ei perfecto corde atque verissimo: & auferte
deos,quibus seruierunt patres vestri in Meso-
D potamia & in Aegypto, ac seruite Domino.
15. * Sin autem malū vobis videtur vt Domino
seruiatis,optio vobis datur: eligite hodie qđ
placet, cui seruire potissimum debeatis, vtrū
dijs, quibus seruierunt patres vestri in Meso-
potamia,an dijs Amorrhæorum, in quorum
Terra habitatis:ego autem & domus mea ser
16 uiemus Domino. * Responditq. populus, &
ait:Absit a nobis ut relinquamus Dominum,
17 & seruiamus dijs alienis. * Dominus Deus
noster ipse eduxit nos, & patres nostros de
Terra Aegypti, de domo seruitutis: fecitque
videntibus nobis signa ingentia, & custodiuit
nos in omni via, per quam ambulauimus, &
18 in cunctis populi,per quos transiuimus. * Et
eiecit vniuersas gentes, Amorrhæum habita-
torem Terræ, quam nos intrauimus. Seruie-
E mus igitur Dño, quia ipse est Deus noster.
19 * Dixitq. Iosue ad populum: Non poteritis
seruire Domino: Deus enim sanctus,& fortis
æmulator est, nec ignoscet sceleribus vestris
20 atq. peccatis. * Si dimiseritis Dominum, &
seruieritis dijs alienis,conuertet se, & affliget
vos, atque subuertet postquam vobis præstite
21 rit bona. * Dixitq. populus ad Iosue; Nequa-
quam ita vt loqueris,erit, sed Domino seruie
22 mus. * Et Iosue ad populum, Testes, inquit,
vos estis, quia ipsi elegeritis vobis Dñm vt
23 seruiatis ei. Responderuntque:Testes. * Nunc
ergo, ait, auferte deos alienos de medio ve-
F stri, & inclinate corda vestra ad Dominum
24 Deum Israel. * Dixitque populus ad Iosue:
Dño Deo nostro seruiemus,& obedientes eri-
25 mus præceptis eius. * Percussit ergo Iosue in
die illo fœdus, & proposuit populo præcepta
26 atque iudicia in Sichem. * Scripsit quoque
omnia uerba hæc in uolumine legis Domini:
& tulit lapidem pergrandem, posuitque eum
subter quercum, quæ erat in Sanctuario Do-
27 mini: * & dixit ad omnem populum: En la-
pis iste erit vobis in testimonium quòd au-
dierit omnia verba Dñi, quæ locutus est vo-
bis:ne forte postea negare velitis, & mentiri
28 Domino Deo vestro. * Dimisitq. populum,
29 singulos in possessionem suam. * Et post hæc
mortuus est Iosue filius Nun seruus Domini,
30 centum & decem annorum:* sepelieruntque
eum in finibus possessionis suæ in Thānathsa-
G re, quæ est sita in monte Ephraim,a Septen-
31 trionali parte montis Gaas. * Seruiuitq. Is-
rael Domino cunctis diebus Iosue & seniorū,
qui longo vixerunt tempore post Iosue,& qui
nouerunt omnia opera Domini quæ fecerat
32 in Israel. * | Ossa quoque Ioseph, quæ tule- | Gen.50.
rant filij Israel de Aegypto, sepelierunt in Si- d.25
chem, in parte agri, | quem emerat Iacob a Exod.13.
filijs Hemor patris Sichem,centum nouellis d.19
ouibus,& fuit in possessionem filiorū Ioseph. | Gen.33.
33 * Eleazar quoque filius Aaron mortuus est: d.19
& sepelierunt eum in Gabaath Phinees filij
eius,quæ data est ei in monte Ephraim.

LIBER IVDICVM, HEBRAICE SOPHETIM.

CAPVT PRIMVM.

1 POſt mortem Ioſue conſuluerunt fi
A lij Iſrael Dominum, dicẽtes: Quis
aſcendet ante nos contra Chana-
2 næum, & erit dux belli? * Dixitq.
Dominus: Iudas aſcendet: ecce tradidi Ter-
3 ram in manus eius. * Et ait Iudas Simeoni
fratri ſuo: Aſcende mecum in ſortem meam,
& pugna contra Chananæum, vt & ego per-
gam tecum in ſortem tuam. Et abijt cum eo
4 Simeon. * Aſcenditq. Iudas, & tradidit Do-
minus Chananęum, ac Pherezæum in manus
eorum: & percuſſerunt in Bezec decem mil-
5 lia virorum. * Inueneruntq. Adonibezec in
B Bezec, & pugnauerunt contra eum, ac percuſ
6 ſerunt Chananæum, & Pherezæum. * Fugit
autem Adonibezec: quem perſecuti compre-
henderunt, cæſis ſummitatibus manuum eius
7 ac pedum. * Dixitq. Adonibezec: Septuagin
ta reges amputatis manuũ ac pedum ſumita
tibus colligebant ſub menſa mea ciborum re
liquias: ſicut feci, ita reddidit mihi Deus. Ad
duxeruntq. eum in Ieruſalem, & ibi mortuus
8 eſt. * Oppugnantes ergo filij Iuda Ieruſalẽ,
ceperunt eam, & percuſſerunt in ore gladij,
9 tradentes cunctam incendio ciuitatem. * Et
poſtea deſcendentes pugnauerunt cõtra Cha
nanæũ, qui habitabat in montanis, & ad meri
10 diem, & in campeſtribus. * § Pergenſq. Iudas
C contra Chananæũ, qui habitabat in Hebron,
(cuius nomen fuit antiquitus Cariath Arbe)
11 percuſſit Seſai, & Ahiman, & Tholmai: * at-
que inde profectus abijt ad habitatores Da-
bir, cuius nomen vetus erat Cariath Sepher,
12 id eſt, ciuitas litterarum. * Dixitque Caleb
Qui percuſſerit Cariath Sepher, & vaſtauerit
eam, dabo ei Axam filiam meam vxorem.
13 * Cumq. cepiſſet eam Othoniel filius Cenez
frater Caleb minor, dedit ei Axam filiam ſuã
14 coniugem. * Quam pergentem in itinere mo
nuit vir ſuus vt peteret a patre ſuo agrum.
Quæ cum ſuſpiraſſet ſedens in aſino, dixit ei
15 Caleb: Quid habes? * At illa reſpondit: Da
D mihi benedictionem, quia terram arentem
dediſti mihi: da & irriguam aquis. Dedit er-
go ei Caleb irriguum ſuperius, & irriguum
16 inferius. * Filij autem Cinæi cognati Moyſi
aſcenderunt de ciuitate palmarum, cum filijs
Iuda in deſertum fortis eius, quod eſt ad meri
17 diem Arad, & habitauerunt cum eo. * Abijt
autem Iudas cum Simone fratre ſuo, & per-
cuſſerũt ſimul Chananæum qui habitabat in
Sephaath, & interfecerunt eum. Vocatumq.
eſt nomen vrbis, Horma, id eſt, anathema.
18 * Cepitq. Iudas Gazam cum finibus ſuis, &
Aſcalonem, atq. Accaron cum terminis ſuis.
19 * Fuitque Dominus cum Iuda, & montana
poſſedit: nec potuit delere habitatores vallis,
20 quia falcatis curribus abundabant. * Dede-

§ Ioſ. 15. c. 13

runtque

runtque Caleb Hebron, ‖ sicut dixerat Moy-
21 ses, qui deleuit ex ea tres filios Enac. * Iebu-
sæum autem habitatorem Ierusalem non de-
leuerunt filij Beniamin: habitauitq. Iebusæus
cum filij Beniamin in Ierusalem, vsque in
22 præsentem diem. * Domus quoque Ioseph
ascendit in Bethel, fuitq. Dominus cum eis.
23 * Nam cum obsiderent vrbem, quæ prius Lu
24 za uocabatur,* uiderunt hominem egredien
tem de ciuitate, dixeruntq. ad eum: Ostende
nobis introitum ciuitatis, & faciemus tecum
25 misericordiam.* Qui cum ostendisset eis, per
cusserunt vrbem in ore gladij: hominem au-
tem illum, & omnem cognationem eius di-
26 miserunt. * Qui dimissus, abijt in Terrã Het
F thim, & ædificauit ibi ciuitatem, vocauitque

eam Luzam, quæ ita appellatur vsque in præ
27 sentem diem.* Manasses quoque non deleuit
Bethsan, & Thanac cum viculis suis, & habi
tatores Dor, & Ieblaam, & Mageddo cum vi
culis suis, cœpitq. Chananæus habitare cum
28 eis. * Postquam autem confortatus est Is-
rael, fecit eos tributarios, & delere noluit.
29 * Ephraim etiam non interfecit Chananæũ,
qui habitabat in Gazer, sed habitauit cum
30 eo. * Zabulon non deleuit habitatores Ce-
tron, & Naalol: sed habitauit Chananæus in
31 medio eius, factusq. est ei tributarius.* Aser
G quoq. nõ deleuit habitatores Accho, & Sido-
nis, Ahalab, & Achazib, & Helba, & Aphec,
32 & Rohob: * habitauitq. in medio Chananæi
habitatoris illius terræ, nec interfecit eum.
33 * Nephthali quoque non deleuit habitatores
Bethsames, & Bethanath: & habitauit inter
Chananæum habitatorem Terræ, fueruntque
34 ei Bethsamitæ & Bethanitæ tributarij. * Ar-
ctauitq. Amorrhæus filios Dan in monte, nec
dedit eis locum vt ad planiora descenderent:
35 * habitauitq. in monte Hares, quod interpre
tatur testaceo, in Aialon & Salebim. Et ag-
grauata est manus domus Ioseph, factusque
36 est ei tributarius. * Fuit autem terminus A-
morrhæi ab Ascensu Scorpionis, petra, &
superiora loca.

CAP. II.

1 Ascenditq. Angelus Domini de Galgalis
A ad Locum flentium, & ait: Eduxi uos
de Aegypto, & introduxi in Terram, pro qua
iuraui patribus uestris: & pollicitus sum ut
non facerem irritum pactũ meum uobiscum
2 in sempiternum: * ita duntaxat ut non ferire
tis fœdus cum habitatoribus Terræ huius, sed
aras eorum subuerteretis: & noluistis audire
3 vocem meam: cur hoc fecistis? * Quam ob
rem nolui delere eos a facie uestra: ut habea-
tis hostes, & dij eorum sint uobis in ruinam.
4 *Cumq. loqueretur angelus Domini hæc uer
ba ad omnes filios Israel: eleuauerunt ipsi
5 uocem suam, & fleuerunt. * Et uocatum est
B nomen loci illius: Locus flentium, siue lacry-
marum: immolaueruntque ibi hostias Domi
6 no. ‖ Dimisit ergo Iosue populum, & abie-
runt filij Israel unusquisque in possessionem ‖ Ios. 24. g. 28
7 suam, ut obtinerent eam: * seruieruntq. Do-
mino cunctis diebus eius, & seniorum, qui
longo post eum uixerunt tempore, & nouerãt
omnia opera Domini, quæ fecerat cũ Israel.
8 * Mortuus est autem Iosue filius Nun, famu-
9 lus Domini, centum & decem annorum, * &
sepelierunt eum in finibus possessionis suæ in
Thamnathsare in monte Ephraim, a Septen-
10 trionali plaga montis Gaas. * Omnisque illa
generatio congregata est ad patres suos: &
surrexerunt alij, qui non nouerant Dominũ,
11 & opera quę fecerat cum Israel.* Feceruntq.
filij Israel malum in cõspectu Domini, & ser
12 uierunt Baalim. * Ac dimiserunt Dominum
C Deum patrum suorum, qui eduxerat eos de

Terra

Terra Aegypti: & secuti sunt deos alienos,
deosq. populorum, qui habitabant in circuitu
eorum, & adorauerunt eos: & ad iracundiam
13 concitauerunt Dominũ, * dimittentes eum,
14 & seruientes Baal & Astaroth. * Iratusq. Do-
minus contra Israel, tradidit eos in manus
diripientium: qui ceperunt eos, & vendi-
derunt hostibus, qui habitabant per gyrum:
15 nec potuerunt resistere aduersarijs suis: * sed
quòcumque pergere voluissent, manus Do-
mini super eos erat, sicut locutus est, & iu-
16 rauit eis: & vehementer afflicti sunt. * Su-
scitauitque Dominus iudices, qui liberarent
eos de vastantium manibus: sed nec eos
17 audire voluerunt, * fornicantes cum dijs
alienis, & adorantes eos. Cito deseruerunt
viam, per quam ingressi fuerant patres eo-
rum: & audientes mandata Domini, omni fe-
18 cere contraria. * Cumq. Dominus iudices
D suscitaret, in diebus eorum flectebatur mise-
ricordia, & audiebat afflictorum gemitus,
19 & liberabat eos de cæde vastantium. * Post-
quam autem mortuus esset iudex, reuerteban-
tur, & multo faciebant peiora quàm fecerant
patres eorum, sequentes deos alienos, seruien-
tes eis, & adorantes illos. Non dimiserunt
adinuentiones suas, & viam durissimam, per
20 quam ambulare consueuerunt. * Iratusq. est
furor Domini in Israel, & ait: Quia irritum
fecit gens ista pactum meum, quod pepige-
ram cum patribus eorum, & vocem meam
21 audire contempsit: * & ego non delebo gen-
22 tes, quas dimisit Iosue, & mortuus est: * vt
in ipsis experiar Israel, vtrũ custodiant viam
Domini, & ambulent in ea, sicut custodie-
23 runt patres eorum, an non. * Dimisit er-
go Dominus omnes nationes has, & cito
subuertere noluit, nec tradidit in manus
Iosue.

CAP. III.

1 HAE sunt gentes, quas Dominus dereli-
A quit, vt erudiret in eis Israelem, & om-
nes, qui non nouerant bella Chananæorum:
2 * vt postea discerent filij eorum certare cum
hostibus, & habere consuetudinem prælian-
3 di: * quinque satrapas Philisthinorum, om-
nemq. Chananæum, & Sidonium, atque He-
uæum, qui habitabat in monte Libano, de
monte Baal Hermon vsque ad introitum
4 Emath. * Dimisitq. eos, vt in ipsis experire-
tur Israelem, vtrum audiret mandata Domi-
ni quæ præceperat patribus eorũ per manum
5 Moysi, an non. * Itaque filij Israel habitaue-
runt in medio Chananæi, & Hethæi, & A-
morrhæi, & Pherezæi, & Heuæi, & Iebusæi:
6 * & duxerunt vxores filias eorum, ipsiq. fi-
lias suas filijs eorum tradiderunt, & seruie-
7 runt dijs eorum. * Feceruntque malum in
conspectu Domini, & obliti sunt Dei sui, ser-
8 uientes Baalim & Astaroth. * Iratusq. cõtra
Israel Dominus, tradidit eos in manus Chu-
san Rasathaim regis Mesopotamię, seruierũt-
9 que ei octo annis. * Et clamauerunt ad Do-
B minum: qui suscitauit eis saluatorem, & li-
berauit eos, Othoniel videlicet filium Cenez,
10 fratrem Caleb minorem: * fuitq. in eo Spi-
ritus Domini, & iudicauit Israel. Egressusq;
est ad pugnam, & tradidit Dominus in ma-
nus eius Chusan Rasathaim regem Syriæ,
11 & oppressit eum. * Quieuitq. terra quadra-
ginta annis, & mortuus est Othoniel filius
12 Cenez. * Addiderunt autem filij Israel face-
re malum in conspectu Domini: qui confor-
tauit aduersum eos Eglon regem Moab: quia
13 fecerunt malum in conspectu eius. * Et co-
pulauit ei filios Ammon, & Amalec: abijtq.
& percussit Israel, atq; possedit Vrbem pal-

14 marum. * Seruieruntque filij Israel Eglon
15 regi Moab decem & octo annis : * et postea
clamauerunt ad Dominum : qui suscitauit
eis saluatorem vocabulo Aod, filium Gera,
filij Iemini, qui vtraque manu pro dextera
C vtebatur. Miseruntq. filij Israel per illũ mu-
16 nera Eglon regi Moab. * Qui fecit sibi gla-
dium ancipitem, habentem in medio capu
lum longitudinis palmæ manus, & accinctu
17 est eo subter sagum in dextro femore. * Ob-
tulitque munera Eglon regi Moab. Erat au-
18 tem Eglon crassus nimis. * Cumq. obtulisset
ei munera, prosecutus est socios, qui cum eo
19 venerant. * Et reuersus de Galgalis, vbi erãt
idola, dixit ad Regem: Verbum secretum ha-
beo ad te o Rex. Et ille imperauit silentium:
egressisque omnibus, qui circa eum erant,
20 * ingressus est Aod ad eum : sedebat autem
in æstiuo cœnaculo solus, dixitque: Verbum
Dei habeo ad te. Qui statim surrexit de thro
21 no. * Extenditque Aod sinistram manum, &
tulit sicam de dextero femore suo, infixitque
22 eam in ventre eius * tam valide, vt capulus
sequeretur ferrum in vulnere, ac pinguissimo
adipe stringeretur. Nec eduxit gladium, sed
ita vt percusserat, reliquit in corpore: statim-
que per secreta naturæ alui stercora prorupe-
23 runt. * Aod autem clausis diligentissime o-
24 stijs cœnaculi, & obfirmatis sera, * per po-
D sticum egressus est. Seruiq. regis ingressi vi-
derunt clausas fores cœnaculi, atque dixe-
runt : Forsitan purgat aluum in æstiuo cubi-
25 culo : * Expectantesque diu donec erubesce-
rent, & videntes quòd nullus aperiret, tule-
runt clauem: & aperientes inuenerunt domi-
26 num suum in terra iacentẽ mortuũ. * Aod
autem, dum illi turbarentur, effugit, & per-
transijt Locum idolorum, vnde reuersus fue-
27 rat. Venitque in Seirath. * & statim insonuit
buccina in monte Ephraim : descenderunt-
que cum eo filij Israel, ipso in fronte gradiẽ-
28 te. * Qui dixit ad eos: Sequimini me: tradi-
dit enim Dominus inimicos nostros Moabi-
tas in manus nostras. Descenderuntque post
eum, & occcupauerunt vada Iordanis quæ
Transmittunt in Moab: & non dimiserunt
29 transire quemquam: * sed percusserũt Moa-
bitas in tempore illo, circiter decem millia,
omnes robustos & fortes viros: nullus eorum
30 euadere potuit. * Humiliatusque est Moab
in die illo sub manu Israel : & quieuit Terra
31 octoginta annis. * Post hunc fuit Samgar fi-
lius Anath, qui percussit de Philisthijm sex-
centos viros vomere: & ipse quoque defendit
Israel.

CAP. IIII.

1 ADdideruntque filij Israel facere malum
A in cõspectu Domini post mortem Aod,
2 * † & tradidit illos Dominus in manus Ia- †1.Re.12.
bin regis Chanaan, qui regnauit in Asor: ha- b.9
buitque ducem exercitus sui nomine Sisarã,
ipse autem habitabat in Haroseth gentium.
3 * Clamaueruntq. filij Israel ad Dominum :
nongentos enim habebat falcatos currus, &
per uiginti annos uehementer oppresserat
4 eos. * Erat autem Debbora prophetis vxor
Lapidoth, quæ iudicabat populum in illo
5 tempore. * Et sedebat sub palma, quæ nomi-
ne illius uocabatur, inter Rama & Bethel in
monte Ephraim: ascendebantque ad eam fi-
6 lij Israel in omne iudicium. * Quæ misit &
uocauit Barac filiũ Abinoem de Cedes Ne-
B phthali : dixitq. ad eum : Pręcepit tibi Do-
minus Deus Israel, uade, & duc exercitum
in montem Thabor, tollesque tecum decem
millia pugnatorum de filiis Nephthali, & de
7 filiis Zabulon : * ego autem adducam ad te
in loco torrentis Cison, Sisaram principem
exercitus Iabin, & currus eius, atque omnem

multitudinem, & tradam eos in manu tua.
8 * Dixitq. ad eam Barac: Si uenis mecum, vadam: si nolueris venire mecum, non pergā.
9 * Quæ dixit ad eum: Ibo quidē tecum, sed
in hac vice uictoriæ nō reputabitur tibi, quia
in manu mulieris tradetur Sisara. Surrexit
itaque Debbora, & perrexit cum Barac in Ce
10 des. * Qui, accitis Zabulon & Nephthali,
ascendit cum decem millibus pugnatorum,
11 habens Debboram in comitatu suo. * Haber autem Cinęus recesserat quondam a ceteris Cinęis fratribus suis filiis Hobab, cognati Moysi: & tetenderat tabernacula vsque ad vallē, quę uocatur Sennim, & erat iuxta Ce-
12 des. * Nunciatūq. est Sisaræ quòd ascendisset Barac filius Abinoem, in montem Tha-
13 bor: * & congregauit nōgentos falcatos currus, & omnem exercitum de Haroseth gen-
14 tium ad torrentem Cison. * Dixitque Debbora ad Barac: Surge, hęc est enim dies, in
C qua tradidit Dominus Sisaram in manus
tuas: en ipse ductor est tuus. Descendit itaq.
Barac de monte Thabor, & decem millia pu-
| Psal. 82. c.10 15 gnatorum cum eo. * | Perterruitq. Dominus Sisaram, & omnes currus eius, uniuersamq. multitudinē in ore gladii ad conspectū Barac: in tantum, ut Sisara de curru desiliēs,
16 pedibus fugeret, * & Barac persequeretur fugientes currus, & exercitum usque ad Haroseth gentium, & omnis hostium multitudo
17 usque ad internecionem caderet. * Sisara aūt fugiens peruenit ad tentorium Iahel uxoris Haber Cinæi. Erat enim pax inter Iabin regē
18 Azor, & domum Haber Cinęi. * Egressa igitur Iahel in occursum Sisaræ, dixit ad eum: Intra ad me domine mi: intra, ne timeas. Qui ingressus tabernaculū eius, & opertus ab ea
19 pallio, * dixit ad eā: Da mihi, obsecro, paululum aquæ, quia sitio ualde. Quę aperuit
utrē lactis, & dedit ei bibere, & operuit illū.
20 * Dixitq. Sisara ad eam: Sta ante ostium ta-
D bernaculi: & cum venerit aliquis interrogās te, & dicens: Numquid hic est aliquis? Re-
21 spondebis: Nullus est. * Tulit itaque Iahel uxor Haber clauum tabernaculi, assumēs pariter & malleum: & ingressa abscondité, & cum silentio posuit supra tempus capitis eius clauū, percussumq. malleo defixit in cerebrū usque ad terram: qui soporem morti conso-
22 cians defecit, & mortuus est. * Et ecce Barac sequens Sisaram ueniebat: egressaq. Iahel in occursum eius, dixit ei: Veni, et ostendam tibi uirum quem, quæris. Qui cùm intrasset ad eam, uidit Sisara iacentem mortuū, et clau-
23 um infixum in tempore eius: * Humiliauit ergo Deus in die illo Iabin regem Chanaan
24 corā filijs Israel: * qui crescebant quotidie, et forti manu opprimebant Iabin regem Chana an, donec delerent eum.

CAP. V.

1 Eciderūtq. Debbora, et Barac filius Abi
A C noem in illo die, dicentes: * Qui sponte
2 obtulistis de Israel animas uestras ad periculum, benedicite Domino.
3 * Audite reges, auribus percipite principes: Ego sum, ego sum, quę Domino canam, psallam Domino Deo Israel.
4 * Domine cū exires de Seir, & transires per regiones Edom, terra mota est, cæliq. ac nubes distillauerunt aquis.
5 * Mōtes fluxerunt a facie Domini, & Sinai a facie Domini Dei Israel.
6 * In diebus Samgar filii Anath, in diebus Iahel quieuerunt semitę: & qui ingrediebātur per eas, ambulauerunt per calles deuios.
7 * Cessauerūt fortes in Israel, & quieuerūt: donec surgeret Debbora, surgeret mater i Israel.

8 * Noua bella elegit Dominus, & portas ho-
stium ipse subuertit: clypeus & hasta si ap-
paruerint in quadraginta millibus Israel.
9 * Cor meum diligit principes Israel: qui pro
B pria voluntate obtulistis vos discrimini, be-
nedicite Domino.
10 * Qui ascenditis super nitẽtes asinos, & sede-
tis in iudicio, & ambulatis in via, loquimini.
11 * Vbi collisi sunt currus, & hostium suffoca-
tus est exercitus, ibi narrentur iustitiæ Domi
ni & clementia in fortes Israel: tunc descen-
dit populus Domini ad portas, & obtinuit
principatum.
12 * Surge, surge Debbora, surge, surge, & loque
re canticum: surge Barac, & apprehende ca-
ptiuos tuos fili Abinoem.
13 * Saluatæ sunt reliquiæ populi, Dominus in
fortibus dimicauit.
14 * Ex Ephraim deleuit eos in Amalec, & post
eũ ex Beniamin in populos tuos o Amalec: de
Machir principes descenderunt, & de Zabu-
lon qui exercitum ducerent ad bellandum.
15 * Duces Issachar fuere cum Debbora, & Ba-
rac vestigia sunt secuti, qui quasi in pceps ac
Barathrũ se discrimini dedit: diuiso cõtra se
Ruben, magnanimorũ reperta est cõtentio.
16 * Quare habitas inter duos terminos, vt au-
C dias sibilos gregum? diuiso contra se Rubẽ,
magnanimorum reperta est contentio.
17 * Galaad trans Iordanem quiescebat, & Dan
vacabat nauibus: Aser habitabat in littore
maris, & in portubus morabatur.
18 * Zabulon vero & Nephtali obtulerunt ani-
mas suas morti in regione Merome.
19 * Venerunt reges & pugnauerunt, pugnaue-
runt reges Chanaan in Thanach iuxta a-
quas Mageddo, et tamẽ nihil tulere prædãtes.
20 * De cælo dimicatum est contra eos: stellæ
manentes in ordine & cursu suo, aduersus Si-
saram pugnauerunt.
21 * Torrens Cison traxit cadauera eorum, tor
rens Cadumim, torrens Cison. conculca ani-
ma mea robustos.
22 * Vngulæ equorum ceciderunt, fugientibus
impetu, & per præceps ruentibus fortissimis-
simis hostium.
23 * Maledicite terræ Meroz, dixit Angelus Do
mini: maledicite habitatoribus eius, quia nõ
venerunt ad auxilium Domini, in adiutoriũ
fortissimorum eius.
24 * Benedicta inter mulieres Iahel vxor Haber
D Cinæi, & benedicatur in tabernaculo suo.
25 * Aquam petenti lac dedit, & in phiala prin-
cipum obtulit butyrum.
26 * Sinistram manum misit ad clauum, & dex-
teram ad fabrorum malleos, percussitque Si-
saram quærens in capite vulneri locum, & tẽ-
pus valide perforans.
27 * Inter pedes eius ruit: defecit, & mortuus
est: voluebatur ante pedes eius, & iacebat
exanimis & miserabilis.
28 * Per fenestram respiciens, vlulabat mater
eius: & de cœnaculo loquebatur: Cur mora-
tur regredi currus eius? quare tardauerunt
pedes quadrigarum illius?
29 * Vna sapientior ceteris vxoribus eius, hęc so
crui verba respondit:
30 * Forsitan nunc diuidit spolia, & pulcherri-
ma feminarum eligitur ei: vestes diuersorum
colorum Sisaræ traduntur in prædam, & su-
pellex varia ad ornanda colla congeritur.
31 * Sic pereant omnes inimici tui Domine: qui
autem diligunt te, sicut Sol in ortu suo splen
det, ita rutilent.
32 * Quieuitq. Terra per quadraginta annos.

CAP. VI.

1 FEcerunt autem filij Israel malum in cõ-
A spectu Domini: qui tradidit illos in manu

2 Madian ſeptem annis, * & oppreſſi ſunt val-
de ab eis. feceruntq. ſibi antra & ſpeluncas in
montibus, & munitiſſima ad repugnandum
3 loca. * Cumq. ſeuiſſet Iſrael, aſcendebat Ma
dian & Amalec, ceteriq. Orientalium natio-
4 num: * & apud eos figentes tentoria, ſicut
erant in herbis cuncta vaſtabant vſque ad in-
troitum Gazæ: nihilque omnino ad vitam
pertinens relinquebant in Iſrael, non oues,
5 non boues, non aſinos. * Ipſi enim & vniuer-
ſi greges eorum veniebant cum tabernaculis
ſuis, & inſtar locuſtarum vniuerſa comple-
bant, innumera multitudo hominum, & ca-
melorum, quidquid tetigerant deuaſtantes.
6 * Humiliatuſq. eſt Iſrael valde in conſpe-
7 ctu Madian. * Et clamauit ad Dominũ po
8 ſtulans auxilium contra Madianitas. * Qui
B miſit ad eos virum prophetam, & locutus
eſt: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Ego vos
feci conſcendere de Aegypto, & eduxi vos de
9 domo ſeruitutis, * & liberaui de manu Aegy
ptiorum, & omnium inimicorum, qui affli-
gebant vos: eieciq. eos ad introitũ veſtrum,
10 & tradidit vobis Terram eorum. * Et dixi:
Ego Dominus Deus veſter, ne timeatis deos
Amorrhæorum, in quorum terra habitatis.
11 Et noluiſtis audire vocem meam. * Venit
autem Angelus Domini, & ſedit ſub quer-

cu, quæ erat in Ephra, & pertinebat ad Ioa
patrem familiæ Ezri. Cumq. Gedeon filius
eius excuteret atque purgaret frumenta in
12 torculari, vt fugeret Madian, * apparuit ei
C Angelus Domini, & ait: Dominus tecũ viro-
13 rum fortiſſime. * Dixitq. ei Gedeon: Obſecro
mi Domine, ſi Dominus nobiſcum eſt, cur
apprehenderunt nos hæc omnia? ubi ſunt mi
rabilia eius, quę narrauerũt patres noſtri, atq.
dixerunt: De Aegypto eduxit nos Dominus?
Nunc autem dereliquit nos Dominus & tra-
14 didit in manu Madian. * Reſpexitq. ad eum
Dominus, & ait: ‖ Vade in hac fortitudine
tua, & liberabis Iſrael de manu Madian: ſci-
15 to quòd miſerim te. * Qui reſpondens ait:
Obſecro, mi Domine, in quo liberabo Iſrael?
ecce familia mea infima eſt in Manaſſe, &
16 ego minimus in domo patris mei. * Dixitq.
ei Dominus: Ego ero tecum: & percuties Ma
17 dian quaſi unum uirum. * Et ille, Si inueni,
inquit, gratiam coram te, da mihi ſignum
18 quod tu ſis qui loqueris ad me. * Nec rece-
D das hinc, donec reuertar ad te, portans ſacri-
ficium, & offerens tibi. Qui reſpondit: Ego
19 præſtolabor aduentum tuum. * Ingreſſus
eſt itaque Gedeon, & coxit hœdum, & de fa-
rinæ modio azymos panes: carneſq. ponens
in caniſtro, & ius carnium mittens in ollam,
20 tulit omnia ſub quercu, & obtulit ei. * Cui
dixit Angelus Domini: Tolle carnes & azy-
mos panes, & pone ſupra petram illam, &
21 ius deſuper funde. Cumq. feciſſet ita, * ex-
tendit Angelus Domini ſummitatem uirgæ,
quam tenebat in manu, & tetigit carnes &
panes azymos: aſcenditq. ignis de petra, &
carnes, azymoſq. panes conſumpſit: Angelus
22 autem Domini euanuit ex oculis eius. * Vi-
denſq. Gedeon quòd eſſet Angelus Domini,
ait: Heu mi Domine Deus: quia uidi Ange-
23 lum Domini facie ad faciem. * Dixitq. ei Do
minus: Pax tecum: ne timeas, non morieris.
24 * Aedificauit ergo ibi Gedeon altare Domi-
E no, uocauitq. illud, Domini pax, uſque in
præſentẽ diem. Cumq. adhuc eſſet in Ephra,
25 quæ eſt familiæ Ezri, * nocte illa dixit Do-
minus ad eũ: Tolle taurum patris tui, & alte-
rum taurum annorum ſeptem, deſtrueſq. arã
Baal, quæ eſt patris tui: & nemus, quod circa
26 aram eſt, ſuccide: * & ædificabis altare Domi
no Deo tuo in ſummitate petræ huius, ſuper

‖ 1. Reg. 12.c.11

quam ante sacrificiū posuisti: tollesq. taurum
secundum, & offeres holocaustū super struē
27 lignorum, quæ de nemore succideris. * As-
sumptis ergo Gedeon decem viris de seruis
suis, fecit sicut præceperat ei Dominus. Ti-
mens autem domum patris sui, & homines
illius ciuitatis, per diem noluit id facere, sed
28 omnia nocte compleuit. * Cumque surrexis-
F sent viri oppidi eius mane, viderunt destru-
ctam aram Baal, lucumque succisum, & tau-
rum alterum impositum super altare, quod
29 tunc ædificatum erat. * Dixeruntque ad in-
uicem: Quis hoc fecit? Cumque perquire-
rēt auctorē facti, dictū est: Gedeon filius Ioas
30 fecit hæc omnia. * Et dixerunt ad Ioas: Pro-
duc filium tuū huc, vt moriatur: quia destru-
31 xit aram Baal, & succidit nemus. * Quibus
ille respondit: Numquid vltores estis Baal, ut
pugnetis pro eo? qui aduersarius est eius,
moriatur antequā lux crastina veniat: si Deus
est, vindicet se de eo, qui suffodit aram eius.
32 * Ex illo die uocatus est Gedeon, Ierobaal, eo
quòd dixisset Ioas: Vlciscatur se de eo Baal,
33 qui suffodit aram eius. * Igitur omnis Ma-
dian, & Amalec, & Orientales populi con-
gregati sunt simul. & transeuntes Iordanem,
34 castrametati sunt in valle Iezrael. * Spiri-
G tus autem Domini induit Gedeon, qui clan-
gens buccina conuocauit domum Abiezer,
35 ut sequeretur se. * Misitque nuncios in uni-
uersum Manassen, qui & ipse secutus est eī:
& alios nuncios in Aser & Zabulon & Neph-
36 thali, qui occurrerunt ei. * Dixitq. Gedeon
ad Deum: Si saluum facis per manum meā
37 Israel, sicut locutus es, * ponam hoc uellus
lanæ in area: si ros in solo uellere fuerit, & in
omni terra siccitas, sciam quòd per manum
38 mea, sicut locutus es, liberabis Israel. * Fa-
ctumque est ita. Et de nocte consurgens ex-
39 presso uellere, concham rore impleuit. * Di-
xitque rursus ad Deum: Ne irascatur furor
tuus contra me si adhuc semel tentauero, si-
gnum quærens in uellere. Oro ut solum uel-
lus siccum sit, & omnis terra rore madens.
40 * Fecitq. Deus nocte illa ut postulauerat. &
fuit siccitas ī solo uellere, & ros omni terra.

CAP. VII.

1 IGitur Ierobaal qui & Gedeon, de nocte
A cōsurgens, & omnis populus cum eo, ue-
nit ad fontem qui uocatur Harad. erant autē
castra Madian in ualle ad Septentrionalem
2 plagam collis excelsi. * Dixitq. Dominus ad
Gedeon: Multus tecum est populus, nec tra-
detur Madian in manus eius: ne glorietur
contra me Israel, & dicat: Meis uiribus libe-
3 ratus sum. * Loquere ad populum, & cunctis
audientibus prędica: Qui formidolosus
& timidus est, reuertatur. Recesseruntque
de monte Galaad, & reuersi sunt. De populo
uigintiduo millia uirorum, & tantum decem
4 millia remanserunt. * Dixitq. Dominus ad
B Gedeon: Adhuc populus multus est, duc eos
ad aquas, & ibi probabo illos: & de quo dixe-
ro tibi ut tecum uadat, ipse pergat: quem ire
5 prohibuero, revertatur. * Cumq. descendis-
set populus ad aquas, dixit Dominus ad Ge-
deon: Qui lingua lambuerint aquas, sicut so-
lēt canes lambere, separabis eos seorsum: qui
autem curuatis genibus biberint, in altera
6 parte erunt. * Fuit itaque numerus eorum
qui manu ad os proijciēte, lābuerant aquas,
trecenti uiri: omnis autem reliqua multitu
7 do flexo poplite biberat. * Et ait Dominus
ad Gedeon: In trecentis uiris qui lambuerunt
aquas, liberabo uos, & tradam in manu tua
Madian: omnis autem reliqua multitudo
8 reuertatur in locum suum. * Sumptis itaque

pro numero cibarijs & tubis, omnem reli-
quam multitudinem abire præcepit ad ta-
bernacula sua: & ipse cum trecentis viris se
certamini dedit. Castra autem Madian erant
9 subter in valle. * Eadem nocte dixit Domi-
nus ad eum: Surge, & descende in castra: quia
10 tradidi eos in manu tua. * Sin autem solus
ire formidas, descendat tecum Phara puer
11 tuus. * Et cum audieris quid loquantur, tunc
confortabuntur manus tuæ, & securior ad ho
stium castra descendes. Descendit ergo ip-
se & Phara puer eius in partem castrorum,
12 vbi erant armatorum vigiliæ. * Madian au-
D tem & Amalec, & omnes Orientales populi
fusi iacebant in valle, vt locustarum multi-
tudo: cameli quoque innumerabiles erant, si-
13 cut arena quæ iacet in littore maris. * Cúq.
venisset Gedeon, narrabat aliquis somnium
proximo suo: & in hunc modum referebat
quod viderat: Vidi somnium, & videbatur
mihi quasi subcinericius panis ex hordeo vo-
lui, & in castra Madian descendere: cumque
peruenisset ad tabernaculum, percussit illud,
atque subuertit, & terræ funditus coæquauit.
14 * Respondit is, cui loquebatur: Non est hoc
aliud, nisi gladius Gedeonis filij Ioas viri Is-
raelitæ: tradidit enim Dominus in manus
15 eius Madian, & omnia castra eius. * Cumq.
E audisset Gedeon somnium, & interpretatio-
nem eius, adorauit: & reuersus est ad castra Is-
rael, & ait: Surgite, tradidit enim Dominus
16 in manus nostras castra Madian. * Diuisitq.
trecentos viros in tres partes, & dedit tubas
in manibus eorum, lagenasq. vacuas ac lam-
17 pades in medio lagenarum. * Et dixit ad eos:
Quod me facere videritis, hoc facite: ingre-
diar partem castrorum, & quod fecero secta-
18 mini. * Quando personuerit tuba in manu
mea, vos quoque per castrorum circuitum
clangite, & cõclamate, Domino & Gedeoni.
19 * Ingressusq. est Gedeon, & trecenti viri qui
F erant cum eo in partem castrorum, incipien
tibus vigilijs noctis mediæ, & custodibus su-
scitatis, cœperunt buccinis clangere, & com-
20 plodere inter se lagenas. * Cumque per gy-
rum castrorum in tribus personarent locis, &
hydrias confregissent, tenuerunt sinistris ma-
nibus lampades, & dextris sonantes tubas, cla
mauerunt que: Gladius Domini & Gedeonis:
21 * stantes singuli in loco suo per circuitum
castrorum hostilium. Omnia itaque castra
turbata sunt, & vociferantes, vlulantesque fu-
| Psal. 82. c.10 22 gerunt: * & nihilominus insistebant trecen-
ti viri buccinis personantes. | Immisitque
Dominus gladium in omnibus castris, & mu
23 tua se cæde truncabant, * fugientes vsque ad
Bethsetta, & crepidinem Abelmehula in Teb
G bath. Conclamantes autem viri Israel de
Nephthali, & Aser, & omni Manasse persequ e
24 bantur Madian. * Misitq. Gedeon nuncios
in omnem mõtem Ephraim, dicens: Descen-
dite in occursum Madian, & occupate aquas
vsque Bethbera atque Iordanem. Clamauitq.
omnis Ephraim, & præoccupauit aquas at-
25 que Iordanem vsque Bethbera.* | Apprehen | Psal. 82.
sosq. duos viros Madian, Oreb, & Zeb, inter- c.12
fecit Oreb in Petra Oreb, Zeb vero in Torcu- Isa. 10. f.
lari Zeb. Et persecuti sunt Madian, capita 26
Oreb & Zeb portantes ad Gedeon trans fluen
ta Iordanis.

CAP. VIII.

1 DIxeruntq. ad eum viri Ephraim: Quid
A est hoc quod facere voluisti, vt nos non
vocares, cum ad pugnam pergeres contra Ma
dian? iurgantes fortiter, & prope vim inferen
2 tes. * Quibus ille respondit: Quid enim tale
facere potui, quale vos fecistis? nonne melior
est racemus Ephraim, vindemijs Abiezer?
3 * In manus vestras Dominus tradidit princi
pes Madian, Oreb, & Zeb: quid tale facere po
tui, quale vos fecistis? Quod cum locutus es-
set, requieuit spiritus eorum, quo tumebant
4 contra eum. * Cumque venisset Gedeon ad
Iordanem, transiuit eum cum trecentis viris,
qui secum erant: & præ lassitudine, fugientes
5 persequi non poterant. * Dixitque ad viros
B Soccoth: Date, obsecro, panes populo, qui me
cũ est, quia valde defecerunt: vt possimus per-
6 sequi Zebee, & Salmana reges Madiam. * Re
sponderunt principes Soccoth: Forsitan pal-
mæ manuum Zebee & Salmana in manu tua
sunt, & idcirco postulas ut demus exercitui
7 tuo panes. * Quibus ille ait: Cum ergo tradi-
derit Dominus Zebee & Salmana in manus
meas, conteram carnes uestras cum spinis, tri
8 bulisq. deserti. * Et inde conscendens, venit
in Phanuel: locutusq. est ad uiros loci illius si
milia. Cui & illi responderunt, sicut respon-
9 derant uiri Soccoth. * Dixit itaq. & eis: Cum
reuersus fuero uictor in pace, destruã turrim
10 hanc. * Zebee autem & Salmana requiesce-
C bant cũ omni exercitu suo. Quindecim enim
millia uiri remanserant ex omnibus turmis
Orientalium populorum, cæsis centum uigin
ti millibus bellatorum educẽtium gladium.
11 * | Ascendensque Gedeon per uiam eorum, | Osee 10.
qui in tabernaculis morabantur, ad Orienta- d.14
lem partem Nobe, & Iegbaa, percussit castra
hostium, qui securi erant, & nihil aduersi su-
12 spicabantur.* Fugeruntq. Zebee & Salmana,
quos persequens Gedeon comprehendit, tur-
13 bato omni exercitu eorum. * Reuertensq. de
14 bello ante solis ortum, * apprehendit puerum
de uiris Soccoth: interrogauitq. eum nomina
principum & seniorum Soccoth, & descripsit
15 septuaginta septem uiros. * Venitq. ad Soc-
coth, & dixit eis: En Zebee, & Salmana super
quibus exprobrastis mihi, dicentes: Forsitan
manus Zebee & Salmana in manibus tuis
D sunt, & idcirco postulas vt demus viris qui
16 lassi sunt, & defecerunt panes. * Tulit ergo

seniores ciuitatis & spinas deserti ac tribulos,
& contriuit cum eis, atque comminuit viros
17 Soccoth. * Turrim quoque Phanuel subuer-
18 tit, occisis habitatoribus ciuitatis. * Dixitq.
ad Zebee & Salmana: Quales fuerunt viri,
quos occidistis in Thabor? Qui responderunt:
Similes tui, & vnus ex eis quasi filius regis.
19 * Quibus ille respondit: Fratres mei fuerunt,
filij matris meæ. viuit Dominus, quia si ser-
20 uassetis eos, non vos occiderem. * Dixitque
E Iether primogenito suo: Surge, & interfice
eos. Qui non eduxit gladium: timebat enim,
21 quia adhuc puer erat. * Dixeruntq. Zebee &
Salmana: Tu surge, & irrue in nos: quia iuxta
ætatem robur est hominis. Surrexit Gedeon,
& interfecit Zebee & Salmana: & tulit or-
namenta ac bullas, quibus colla regalium ca-
22 melorum decorari solent. * Dixeruntq. om-
nes viri Israel ad Gedeon: Dominare nostri
tu, & filius tuus, & filius filij tui: quia libera-
23 sti nos de manu Madian. * Quibus ille ait:
Non dominabor vestri, nec dominabitur in
vos filius meus, sed dominabitur vobis Domi
24 nus. * Dixitq. ad eos: Vnam petitionem po-
stulo a vobis: Date mihi inaures ex præda ve-
stra. Inaures enim aureas Ismaelitæ habere
25 consueuerant. * Qui responderunt: Libentis-
F sime dabimus. Expandentesq. super terram
pallium, proiecerunt in eo inaures de præda:
26 * & fuit pondus postulatarum inaurium, mil
le septingenti auri sicli, absque ornamentis, &
monilibus, & veste purpurea, quibus reges
Madian vti soliti erant, & præter torques au-
27 reas camelorum. * Fecitque ex eo Gedeon
Ephod, & posuit illud in ciuitate sua Ephra.
Fornicatusque est omnis Israel in eo, & fa-
ctum est Gedeoni & omni domui eius in rui
28 nam. * Humiliatus est autem Madian coram
filijs Israel, nec potuerunt vltra ceruices ele-
uare: sed quieuit terra per quadraginta an-
29 nos, quibus Gedeon præfuit. * Abijt itaque
Ierobaal filius Ioas, & habitauit in domo sua:
30 * habuitq. septuaginta filios, qui egressi sunt
de femore eius: eo quòd plures haberet vxo-
31 res. * Concubina autem illius, quam habe-
bat in Sichem, genuit ei filium nomine Abi-
32 melech. * Mortuusq. est Gedeon filius Ioas
in senectute bona, & sepultus est in sepulchro
Ioas patris sui in Ephra de familia Ezri.
33 * Postquam autem mortuus est Gedeon,
auersi sunt filij Israel, & fornicati sunt cum
Baalim. Percusseruntq. cum Baal fœdus, vt
34 esset eis in deum: * nec recordati sunt Domi
ni Dei sui, qui eruit eos de manibus inimico-
35 rum suorum omnium per circuitum: * nec
fecerunt misericordiam cum domo Iero-
baal Gedeon iuxta omnia bona, quæ fece-
rat Israeli.

CAP. IX.

1 ABijt autem Abimelech filius Ierobaal in
A Sichem ad fratres matris suæ, & locu-
tus est ad eos, & ad omnem cognationem do
2 mus patris matris suæ, dicens: * Loquimini
ad omnes viros Sichem: Quid vobis est me-
lius, vt dominentur vestri septuaginta viri
omnes filij Ierobaal, an vt dominetur vnus
vir? simulque considerate quòd os vestrum,
3 & caro vestra sum. * Locutique sunt fratres
matris eius de eo ad omnes viros Sichem
vniuersos sermones istos, & inclinauerunt
cor eorum post Abimelech, dicentes: Frater
4 noster est. * Dederuntque illi septuaginta
pondo argenti de fano Baalberit. Qui con-
duxit sibi ex eo viros inopes & vagos, secuti-
5 que sunt eũ. * Et venit in domũ patris sui in
Ephra, & occidit fratres suos filios Ierobaal
septuaginta viros, super lapidem vnũ: reman-

ſitque Ioatham filius Ierobaal minimus, &
6 abſconditus eſt. * Congregati ſunt autẽ om-
nes viri Sichem, & vniuerſæ familiæ vrbis
Mello: abieruntque & conſtituerunt regem
Abimelech iuxta quercum, quæ ſtabat in Si-
7 chem. * Quod cum nunciatum eſſet Ioathã,
B iuit, & ſtetit in vertice montis Garizim: ele-
uataque voce, clamauit, & dixit: Audite me
8 viri Sichem, ita audiat vos Deus. * Ierunt li-
gna, vt vngerent ſuper ſe regem: dixeruntq.
9 oliuę: Impera nobis. * Quæ reſpondit: Nũ-
quid poſſum deſerere pinguedinem meam,
qua & dij vtuntur, & homines, & venire vt
10 inter ligna promouear? * Dixeruntque li-
gna ad arborem ficum: Veni, & ſuper nos re-
11 gnũ accipe. * Quæ reſpõdit eis: Nũquid poſ-
ſum deſerere dulcedinẽ meã, fructusq. ſuauiſ-
ſimos, & ire vt inter cetera ligna promouear,
12 * Locutaque ſunt ligna ad vitem: Veni, &
13 impera nobis. * Quæ reſpondit eis: Nunquid
poſſum deſerere vinum meum, quod lætifi-
cat Deum & homines, & inter ligna cetera
14 promoueri? * Dixeruntque omnia ligna ad
15 rhamnum: Veni, & impera ſuper nos. * Quæ
reſpondit eis: Si vere me regem vobis conſti
tuitis, venite, & ſub vmbra mea requieſcite.
ſi autem non vultis, egrediatur ignis de rhã-
16 no, & deuoret cedros Libani. * Nunc igitur,
C ſi recte, & abſque peccato conſtituiſti ſuper
vos regem Abimelech, & bene egiſtis cũ Iero
baal, & cum domo eius, & reddidiſtis vicem
17 beneficijs eius, qui pugnauit pro vobis, * &
animam ſuam dedit periculis, vt erueret vos
18 de manu Madian, * qui nunc ſurrexiſtis con
tra domum patris mei, & interfeciſtis filios
eius ſeptuaginta viros ſuper vnum lapidem,
& conſtituiſtis regem Abimelech filium an-
cillæ eius ſuper habitatores Sichem, eo quòd
19 frater veſter ſit: * ſi ergo recte, & abſque vi-
tio egiſtis cum Ierobaal, & domo eius, hodie
lætamini in Abimelech, & ille lætetur in vo-
20 bis. * Sin autem peruerſe: egrediatur ignis ex
eo, & conſumat habitatores Sichem, & oppi-
dum Mello: egrediaturque ignis de viris Si-
chem, & de oppido Mello, & deuoret Abi-
21 melech. * Quæ cum dixiſſet, fugit, & abijt in
Bera: habitauitque ibi ob metum Abimelech
22 fratris ſui. * Regnauit itaque Abimelech ſu-
23 ſuper Iſrael tribus annis. * Miſitque Domi-
nus ſpiritum peſſimum inter Abimelech &
habitatores Sichem: qui cœperunt eum de-
24 teſtari, * & ſcelus interfectionis ſeptuaginta
filiorum Ierobaal, & effuſionem ſanguinis
eorum conferre in Abimelech fratrem ſuum,
& in ceteros Sichimorum principes, qui eũ
25 adiuuerant. * Poſueruntque inſidias aduer-
D ſus eum in ſummitate montium: & dum il-
lius præſtolabantur aduentum, exercebant la
trocinia, agentes prædas de prætereuntibus.
16 nunciatumque eſt Abimelech. * Venit au-
tem Gaal filius Obed cum fratribus ſuis, &
trãſiuit in Sichimam. Ad cuius aduentũ ere-
27 cti habitatores Sichem, * egreſſi ſunt in a-
gros vaſtantes vineas, vuaſque calcantes: &
factis cantantium choris, ingreſſi ſunt fanum
dei ſui, & inter epulas & pocula maledice-
28 bant Abimelec, * clamante Gaal filio Obed:
Quis eſt Abimelec, & quæ eſt Sichem, vt ſer-
uiamus ei? numquid non eſt filius Ierobaal,
& conſtituit principem Zebul ſeruum ſuum
ſuper viros Emor patris Sichem? Cur er-
29 go ſeruiemus ei? * vtinam daret aliquis po-
pulum iſtum ſub manu mea, vt auferrem de
medio Abimelech. Dictumq. eſt Abimelech:
Congrega exercitus multitudinem, & veni.
30 Zebul enim princeps ciuitatis auditis ſermo-
31 nibus Gaal filij Obebd, iratus eſt valde, * &
miſit clam ad Abimelech nuncios, dicẽs: Ec-
E ce Gaal filius Obed venit in Sichimam cum
fratribus ſuis, & oppugnat aduerſum te ciui-
32 tatem. * Surge itaque nocte cum populo, qui
33 tecum eſt, & latita in agro: * & primo mane
oriente ſole, irrue ſuper ciuitatem. illo autem
egrediente aduerſum te cum populo ſuo, fac
34 ei quod potueris. * Surrexit itaque Abime-
lech cum omni exercitu ſuo nocte, & teten-
dit inſidias iuxta Sichimam in quattuor lo-
35 cis. * Egreſſusq. eſt Gaal filius Obed, & ſte-
tit in introitu portæ ciuitatis. Surrexit autem
Abimelec, & omnis exercitus cum eo de inſi-
36 diarum loco. * Cumque vidiſſet populum
Gaal, dixit ad Zebul: Ecce de montibus mul-
titudo deſcendit. Cui ille reſpondit: Vmbras
montium vides quaſi capita hominũ, & hoc
37 errore deciperis. * Rurſumque Gaal ait: Ec-
ce populus de vmbilico terræ deſcendit, &
vnus cuneus venit per viam, quæ reſpicit
38 quercum. * Cui dixit Zebul: Vbi eſt nunc os
tuum, quo loquebaris? Quis eſt Abimelech
vt ſeruiamus ei? Nonne hic populus eſt quẽ
deſpiciebas? Egredere, & pugna contra eum.
39 * Abijt ergo Gaal, ſpectãte Sichimorum po-
40 pulo, & pugnauit contra Abimelech, * qui
perſecutus eſt eum fugientem, & in vrbem
compulit: cecideruntque ex parte eius plu-
41 rimi, vſque ad portam ciuitatis: * & Abi-
melech ſedit in Ruma: Zebul autem, Gaal,
F & ſocios eius expulit de vrbe, nec in ea paſſus
42 eſt commorari. * Sequenti ergo die egreſſus
eſt populus in campum. Quod cum nunciatũ
43 eſſet Abimelech, * tulit exercitũ ſuum, & di
uiſit in tres turmas, tendens inſidias in agris.
Vidensq. quòd egrederetur populus de ciuita
44 te, ſurrexit, & irruit in eos * cũ cuneo ſuo, op-
pugnans, & obſidens ciuitatem: duæ autẽ tur-
mæ palantes per campum aduerſarios perſe-
45 quebantur. * Porro Abimelech, omni die illo
oppugnabat vrbem: quã cepit, interfectis ha-
bitatoribus eius, ipſaq. deſtructa, ita vt ſal in
46 ea diſpergeret. * Quod cum audiſſent qui ha
bitabant in turre Sichimorum, ingreſſi ſunt
fanum dei ſui Berith, vbi fœdus cum eo pepi-

gerant, & ex eo locus nomen acceperat, qui
47 erat munitus valde. * Abimelech quoq. au-
diés viros turris Sichimorum pariter conglo
48 batos, * ascendit in montem Selmon cũ om-
ni populo suo: & arrepta securi, præcidit arbo
ris ramũ, impositumq. ferẽs humero, dixit ad
socios: Quod me videtis facere, cito facite.
49 * Igitur certatim ramos de arboribus præci-
G dentes, sequebantur ducem. Qui circumdan
tes præsidium, succenderunt: atque ita factũ
est, vt fumo & igne mille homines necaren-
tur, viri pariter & mulieres, habitatorum
50 turris Sichem. * Abimelech autem inde pro
ficiscens venit ad oppidum Thebes, quod cir
51 cundans obsidebat exercitu. * Erat autẽ tur-
ris excelsa in media ciuitate, ad quam con-
fugerãt simul viri ac mulieres, & omnes prin
cipes ciuitatis, clausa firmissime ianua, &
super turris tectum stantes per propugnacu-
52 la. * Accedensq. Abimelech iuxta turrim, pu
gnabat fortiter: & appropinquans ostio, i-
53 gne supponere nitebatur: * ‖ & ecce vna mu
lier fragmen molæ desuperiaciens, illisit ca-
piti Abimelech, & confregit cerebrum eius,
54 * ‖ Qui vocauit cito armigerum suum, &
ait ad eum: Euagina gladium tuum, & per-
cute me: ne forte dicatur quòd a femina in-
terfectus sim. Qui iussa perficiens, interfe-
55 cit eũ. * Illoq. mortuo, omnes qui cum eo
56 erant de Israel, reuersi sunt in sedes suas: * &
reddidit Deus malum, quod fecerat Abime
lech contra patrem suum, interfectis septua-
57 ginta fratribus suis. * Sichimitis quoq. quod
operati erant, retributum est, & venit super
eos maledictio Ioatham filij Ierobaal.

‖ 2. Reg. 11. d. 21.
‖ 1. Reg. 31. b. 4
1. Par. 10. a. 4

CAP. X.

1 POst Abimelech surrexit dux in Israel
A Thola filius Phua patrui Abimelech, vir
de Issachar, qui habitauit in Samir montis
2 Ephraim: * & iudicauit Israelem viginti &
& tribus annis mortuusq. est, ac sepultus in
3 Samir. * Huic successit Iair Galaadites, qui
iudicauit Israelem per viginti & duos annos,
4 * habens triginta filios sedentes super trigin-
ta pullos asinarum, & principes triginta ciui-
tatũ, quæ ex nomine eius sunt appellatæ Ha-
B uoth Iair, id est, oppida Iair, vsque in præsen
5 tem diem in Terra Galaad. * Mortuusq. est
Iair: ac sepultus in loco, cui est uocabulum
6 Camon. * Filij autem Israel peccatis ueteri-
bus iungentes noua, fecerunt malum in con-
spectu Domini, & seruierunt idolis, Baalim
& Astaroth, & dijs Syriæ ac Sidonis & Mo-
ab & filiorũ Ammon & Philisthiim: dimise-
runtque Dominum, & non coluerunt eum.
7 * Contra quos Dominus iratus, tradidit eos
in manus Philisthiim & filiorum Ammon.
8 * Afflictiq. sunt, & uehemẽter oppressi p annos
decem & octo, omnes qui habitabant trans
Iordanem in Terra Amorrhæi, qui est in Ga-
9 laad: * in tantum, vt filii Ammon, Iordane
transmisso, vastarent Iudam & Beniamin &
10 Ephraim: afflictusq. est Israel nimis. * Et
clamantes ad Dominum, dixerunt: Peccaui-
mus tibi, quia dereliquimus Dominũ Deũ
11 nostrum, & seruiuimus Baalim. * Quibus lo-
cutus est Dominus: Numquid non Aegyptii
& Amorrhæi, filiiq. Ammõ & Philisthiim,
12 * Sidonii quoq. & Amalec & Chanaan op-
presserũt vos, & clamastis ad me, & erui vos
13 de manu eorum? * Et tamen reliquistis me,
& coluistis deos alienos: idcirco non addam
14 ut ultra uos liberem: * ite, & inuocate deos
quos elegistis: ipsi vos liberent in tempore
15 angustiæ. * Dixeruntq. filii Israel ad Domi-
C num. Peccauimus, redde tu nobis quidquid
16 tibi placet: tantum nunc libera nos. * Quæ di
centes, omnia de finibus suis alienorum deo-
rum idola proiecerunt, & seruierunt Domi-
no Deo: qui doluit super miseriis eorum.
17 * Itaque filij Ammon conclamantes in Ga-
laad fixere tentoria: contra quos congregati
18 filii Israel, in Maspha castrametati sunt. * Di
xeruntq. principes Galaad singuli ad pximos
suos. Qui primus ex nobis contra filios Am-
mõ cœperit dimicare, erit dux populi Galaad.

CAP XI.

1 FVit illo tempore Iephte Galaadites uir
A fortissimus atque pugnator, filius mulie
2 ris meretricis, qui natus est de Galaad. * Ha
buit autem Galaad uxorẽ, de qua suscepit fi
lios: qui postquã creuerãt, eiecerunt Iephte, di
cente: Heres in domo patris nostri esse non
poteris, quia de altera matre natus es.
3 * Quos ille fugiens atque deuitans, habitauit
in Terram Tob: congregatique sunt ad eum
uiri inopes, & latrocinantes, & quasi princi-
4 pem sequebantur. * In illis diebus pugnabãt
5 filij Ammõ contra Israel. * Quibus acriter in-
stãtibus perrexerunt maiores natu de Gala-
ad, ut tollerent in auxilium sui Iephte de Ter
6 ra Tob: * dixeruntque ad eum: Veni & esto
princeps noster, & pugna contra filios Am-
7 mon. * Quibus ille respondit. ‖ Nonne uos ‖ Gen. 6. c. 27
B estis, qui odistis me, & eiecistis de domo pa
tris mei, & nunc uenistis ad me necessitate
8 compulsi? * Dixerũtque principes Galaad ad
Iephte: Ob hanc igitur causam nunc ad te ue
nimus, ut proficiscaris nobiscum, & pugnes
contra filios Ammon, sisque dux omnium
9 qui habitant in Galaad. * Iephte quoque di-
xit eis: Si uere uenistis ad me, ut pugnem pro
uobis contra filios Ammon, tradideritq. eos
Dominus in manus meas, ego ero uester prin
10 ceps? * Qui responderunt ei: Dominus, qui
hæc audit, ipse mediator ac testis est quòd no
11 stra promissa faciemus. * Abijt itaq. Iephte
cum principibus Galaad, fecitq. eum omnis
populus principem sui. Locutusq. est Iephte
oẽs sermones suos corã Domino in Maspha.

12 * Et misit nuncios ad regem filiorum Am-
mon, qui ex persona sua dicerent: Quid mihi
& tibi est, quia venisti contra me, vt vastares
§ Nu. 21. c. 13 13 terrã meam? * Quibus ille respondit: § Quia
C tulit Israel terram meam, quando ascendit
de Aegypto a finibus Arnon vsque Iacob at-
que Iordanem: nunc ergo cum pace redde mi
14 hi eã. * Per quos rursum mandauit Iephte, &
15 imperauit eis vt dicerent regi Ammon: * Hęc
dicit Iephte: Non tulit Israel Terram Moab,
16 nec Terram filiorum Ammon: * sed quando
de Aegypto conscenderunt, ambulauit per so
litudinem vsque ad Mare rubrum, & venit in
§ Nu. 20. c. 14 17 in Cades. * § Misitq. nuncios ad regẽ Edom,
dicens: Dimitte me vt transeam per terram
tuam. Qui noluit acquiescere precibus eius.
Misit quoque ad regem Moab, qui & ipse trã
situm præbere contempsit. Mansit itaque in
18 Cades, * & circuiuit ex latere Terrã Edom,
& Terram Moab: venitq. contra Orientalem
plagã Terræ Moab, & castrametatus est trans
§ Nu. 21. c. 13 D Arnon: § nec voluit intrare terminos Moab:
Arnon quippe confinium est Terræ Moab.
19 * Misit itaque Israel nuncios ad Sehon regẽ
Amorrhæorum, qui habitabat in Hesebon,
& dixerunt ei: Dimitte vt transeam per ter-
20 ram tuam vsque ad fluuium. * Qui & ipse Is-
rael verba despiciens, non dimisit eum tran-
sire per terminos suos: sed infinita multitudi-
ne congregata egressus est contra eum in Ia-
21 sa, & fortiter resistebat. * Tradiditque eum
Dominus in manus Israel cum omni exerci-
tu suo, qui percussit eum, & possedit omnem
Terram Amorrhæi habitatoris regionis il
22 lius, * & vniuersos fines eius de Arnon vsque
Iaboc, & de solitudine vsque ad Iordanem
23 * Dominus ergo Deus Israel subuertit Amor
rhæum, pugnante contra illum populo suo I
rael, & tu nunc vis possidere terram eius?
24 * Nonne ea quæ possidet Chamos Deus tuus.
tibi iure debentur? Quæ autem Dominu
Deus noster victor obtinuit, in nostram ce
§ Nu. 22. a. 2 25 dent possessionem: * § nisi forte melior es Ba
E lac filio Sephor rege Moab: aut docere potes,
quòd iurgatus sit contra Israel, & pugnauerit
26 cõtra eum, * qñ habitauit in Hesebon, & vi-
culis eius, & in Aroer, & villis illius, vel in
cunctis ciuitatibus iuxta Iordanem, per tre
centos annos. Quare tanto tempore nihil
27 super hac repetitione tentastis? * Igitur
non ego pecco in te, sed tu contra me male
agis, indicens mihi bella non iusta. Iudi-
cet Dominus arbiter huius diei inter Israel,
28 & inter filios Ammon. * Noluitque acquie
scere rex filiorum Ammon verbis Iephte,
29 quæ per nuncios mandauerat. * Factus est
ergo super Iephte Spiritus Domini, & cir-
cuiens Galaad, & Manasse, Maspha quoque
Galaad, & inde transiens ad filios Ammon,
30 * votum vouit Domino, dicens: Si tradideris
31 filios Ammon in manus meas, * quicumque
primus fuerit egressus de foribus domus meę,
mihiq. occurrerit reuertenti cum pace a fi-
lijs Ammon, eum holocaustum offeram Do-
32 mino. * Transiuitque Iephte ad filios Am-
mon, vt pugnaret contra eos: quos tradidit
33 Dominus in manus eius. * Percussitq. ab
Aroer vsque dum venias in Mennith, vigin-
ti ciuitates, & vsque ad Abel, quæ est vineis
cõsita, plaga magna nimis. humiliatiq. sunt
34 filij Ammon a filijs Israel. * Reuertente au-
tem Iephte in Maspha domum suam, occur-
rit ei vnigenita filia sua cum tympanis & cho
35 ris. non enim habebat alios liberos. * Qua
visa, scidit vestimenta sua, & ait: Heu me fi-
lia mea decepisti me, & ipsa decepta es: aper-
ui enim os meum ad Dominum, & aliud fa-
36 cere non potero. * Cui illa respondit: Pater
G mi, si aperuisti os tuum ad Dominum, fac
mihi quodcumque pollicitus es, concessa ti-
37 bi vltione atq; victoria de hostibus tuis. * Di-
xitq. ad patrem: Hoc solũ mihi præsta quod
deprecor: Dimitte me vt duobus mensibus
circum eam montes, & plangam virginita-
38 tem meam cum sodalibus meis. * Cui ille
respondit: Vade. Et dimisit eam duobus
mensibus. Cumq. abijsset cum socijs ac so-
dalibus suis, flebat virginitatem suam in
39 montibus. * Expletisq. duobus mensibus,
reuersa est ad patrem suum, & fecit ei sicut
vouerat, quæ ignorabat virum. Exinde mos
increbruit in Israel, & consuetudo seruata
40 est: * vt post anni circulũ cõueniant in vnum
filiæ Israel, & plangant filiam Iephte Galaa-
ditæ diebus quattuor.

CAP. XII.

1 A ECce autem in Ephraim orta est seditio.
nam transeuntes contra aquilonem, di-
xerunt ad Iephte: Quare vadens ad pugnam
contra filios Ammon, vocare nos noluisti,
vt pergeremus tecum? Igitur incendemus
2 domum tuam. * Quibus ille respondit:
Disceptatio erat mihi & populo meo con-
tra filios Ammon vehemens: vocauiq. vos,
vt præberetis mihi auxilium, & facere no-
3 luistis. * Quod cernens posui animam meam
in manibus meis, transiuiq. ad filios Am-
mon, & tradidit eos Dominus in manus
meas. Quid commerui, vt aduersum me
4 consurgatis in prælium? * Vocatis itaque
B ad se cunctis viris Galaad, pugnabat contra
Ephraim: percusseruntq. viri Galaad Ephraim,
quia dixerat: Fugitiuus est Galaad de E-
phraim, & habitat in medio Ephraim & Ma
5 nasse. * Occupaueruntq. Galaaditæ vada Ior
danis, per quæ Ephraim reuersurus erat.
Cumq. venisset ad ea de Ephraim numero,
fugiens, atque dixisset: Obsecro vt me tran-
sire permittatis: dicebãt ei Galaaditę: Nũquid
6 Ephrathæus es? quo dicente: Non sum: * in-

C terrogabant eum: Dic ergo Scibboleth, quod
interpretatur Spica. Qui respondebat, Sibbo-
leth: eadem littera spicam exprimere non va
lens. Statimque apprehensum iugulabant in
ipso Iordanis transitu. Et ceciderunt in illo
tempore de Ephraim quadraginta duo mil-
7 lia. * Iudicauit itaque Iephte Galaadites Is-
rael sex annis: & mortuus est, ac sepultus in
8 ciuitate sua Galaad. * Post hunc iudicauit
9 Israel Abesan de Bethlehem: * qui habuit tri
ginta filios, & totidem filias, quas emittens fo
D ras, maritis dedit, & eiusdem numeri filijs
suis accepit vxores, introducens in domum
10 suam. Qui septé annis iudicauit Israel. * mor-
11 tuusque est, ac sepultus in Bethlehem. * Cui
successit Ahialon Zabulonites: & iudicauit
12 Israel decem annis: * mortuusque est, ac se-
13 pultus in Zabulon. * Post hunc iudicauit Is-
14 rael Abdon, filius Illel Pharathonites: * qui
habuit quadraginta filios, & triginta ex eis
nepotes, ascendentes super septuaginta pullos
15 asinarũ, & iudicauit Israel octo annis: * mor
tuusque est, ac sepultus in Pharathon terræ
Ephraim, in monte Amalec.

CAP. XIII.

1 RVrsumq. filij Israel fecerunt malum in
A cõspectu Domini: qui tradidit eos in ma
2 nus Philisthinorum quadraginta annis. * Erat
autem quidam vir de Saraa, & de stirpe Dan,
nomine Manue, habens uxorem sterilem.
3 * Cui apparuit Angelus Domini, & dixit ad
eam: Sterilis es & absque liberis: sed conci-
4 pies & paries filium: * caue ergo ne bibas vi
num ac siceram, nec immundum quidquam
5 comedas: * quia concipies, & paries filium,
cuius non tanget caput nouacula: erit enim
Nazareus Dei ab infantia sua, & ex matris
vtero, & ipse incipiet liberare Israel de ma-
6 nu Philisthinorum. * Quæ cum uenisset ad
B maritum suum, dixit ei: Vir Dei venit ad
me, habens vultum angelicum, terribilis ni-
mis. Quem cum interrogassem, quis esset,
& vnde uenisset, & quo nomine uocaretur,
7 noluit mihi dicere: * sed hoc respondit: Ecce
concipies, & paries filium: caue ne uinum bi-
bas, nec siceram, & ne aliquo uescaris immun
do: erit enim puer Nazaræus Dei ab infan-
tia sua, ex utero matris suæ vsque ad diem
8 mortis suæ. * Orauit itaque Manue Domi-
num, & ait: Obsecro Domine, vt vir Dei, quẽ
misisti, ueniat iterum, & doceat nos quid de-
beamus facere de puero, qui nasciturus est.
9 * Exaudiuitque Dominus deprecantem Ma-
nue, & apparuit rursum Angelus Dei vxori
eius sedenti in agro. Manue autem maritus
eius non erat cum ea. Quę cum uidisset An-
10 gelum, * festinauit, & cucurrit ad virũ suum:
nunciauitque ei, dicens: Ecce apparuit mihi
11 vir, quem ante videram. * Qui surrexit, & se-
cutus est uxorem suam: veniensq. ad virum,
dixit ei: Tu es qui locutus est mulieri? Et ille
12 respondit: Ego sum. * Cui Manue: Quando;
C inquit, sermo tuus fuerit expletus, quid vis
vt faciat puer? aut a quo se obseruare debe-
13 bit? * Dixitque Angelus Domini ad Manue:
Ab omnibus, quæ locutus sum vxori tuæ, ab-
14 stineat se: * & quidquid ex uinea nascitur, nõ
comedat: vinum & siceram non bibat, nul-
lo vescatur immundo: & quod ei præcepi,
15 impleat atque custodiat. * Dixitque Manue
ad Angelum Domini: Obsecro te ut acquie-
scas precibus meis, & faciamus tibi hœdum
16 de capris. * Cui respondit Angelus: Si me co-
gis, non comedam panes tuos: si autem vis ho
locaustum facere, offer illud Domino. Et ne-
sciebat Manue quòd Angelus Domini esset.
17 * Dixitque ad eum: Quod est tibi nomen, vt, si

sermo

sermo tuus fuerit expletus, honoremus te?
Gen. 32. g. 29 — 18 * Cui ille respondit: †. Cur quæris nomen
19 meum, quod est mirabile? * Tulit itaque Ma
nue hædum de capris, & libamenta, & posuit
D super petram, offerens Domino, qui facit mi
rabilia: ipse autem, & vxor eius intuebantur.
20 *Cumq. ascenderet flamma altaris in cælum,
Angelus Domini pariter in flamma ascendit.
Quod cum vidissent Manue, & vxor eius, pro
21 ni ceciderunt in terram, * & vltra eis non ap
paruit Angelus Domini. Statimque intelle-
22 xit Manue, Angelum Domini esse, *.& dixit
ad vxorem suam: Morte moriemur, quia vi-
23 dimus Deum. * Cui respondit mulier: Si Do
minus nos vellet occidere, de manibus nostris
holocaustum, & libamenta non suscepisset,
nec ostendisset nobis hæc omnia, neque ea,
24 quæ sunt ventura, dixisset. * Peperit itaque
filium, & vocauit nomen eius Samson. Cre-
25 uitque puer, & benedixit ei Dominus. * Cæ-
pitq. Spiritus Domini esse cum eo in castris
Dan inter Saraa & Esthaol.

CAP. XIIII.

1 DEscendit ergo Samson in Thamnatha.
A vidensque ibi mulierem de filiabus Phi
2 listhijm, * ascendit, & nunciauit patri suo, &
matri suæ, dicens: Vidi mulierem in Thamna
tha de filiabus Philisthinorum: quam quæso
3 vt mihi accipiatis vxorem. * Cui dixerunt pa
ter & mater sua: Numquid non est mulier
in filiabus fratrum tuorum, & in omni popu
lo meo, quia vis accipere vxorem de Phili-
sthijm, qui incircumcisi sunt? Dixitque Sam-
son ad patrem suum: Hanc mihi accipe: quia
4 placuit oculis meis. *. Parentes autem eius
nesciebant quòd res a Domino fieret, & quæ-
E reret occasionem cõtra Philisthijm: eo enim
tempore Philisthijm dominabantur Israeli.
5 * Descendit itaque Samson cum patre suo &
matre in Thamnatha. Cumq. venissent ad vi-
neas oppidi, apparuit catulus leonis sæuus, &
6 rugiens, & occurrit ei. * Irruit autem Spiri-
tus Domini in Samson, & dilacerauit leonẽ,
quasi hædum in frustra discerpens, nihil om-
nino habens in manu: & hoc patri, & matri
7 noluit indicare. * Descenditque & locutus est
8 mulieri, quæ placuerat oculis eius. * Et post
aliquot dies reuertens vt acciperet eam, de-
clinauit vt videret cadauer leonis, & ecce exa-
men apum in ore leonis erat ac fauus mel-
9 lis. * Quem cum sumpsisset in manibus, co-
medebat in uia: veniensq. ad patrem suum, &
matrem, dedit eis partem, qui & ipsi come-
derunt: nec tamen eis voluit indicare quòd
10 mel de corpore leonis assum pserat. * Descen-
C dit itaque pater eius ad mulierem, & fecit fi-
lio suo Samson conuiuium. sic enim iuuenes
11 facere consueuerant. * Cum ergo ciues loci
illius vidissent eum, dederunt ei sodales tri-
12 ginta vt essent cum eo. * Quibus locutus est
Samson: Proponam vobis problema: quod si
solueritis mihi intra septem dies conuiuij, da-
bo vobis triginta sindones, & totidẽ tunicas:
13 * sin autem non potueritis soluere, vos da-
bitis mihi triginta sindones, & eiusdem nu-
meri tunicas. Qui responderunt ei: Propone
14 problema, vt audiamus. * Dixitq. eis: De co-
medente exiuit cibus, & de forti egressa est
dulcedo. nec potuerunt per tres dies propositionẽ
15 tionẽ soluere. * Cumq. adesset dies septimus,
dixerunt ad vxorem Samson: Blandire viro
tuo, & suade ei vt indicet tibi quid significet
problema. quod si facere nolueris, incende-
mus te, & domum patris tui. an idcirco vo-
16 cassis nos ad nuptias ut spoliaretis? Quæ fun
D debat apud Sãson lacrymas, & quærebatur

dicens

dicens: Odisti me, & non diligis: idcirco pro-
blema, quod proposuisti filijs populi mei, nō
vis mihi exponere. At ille respondit: Patri
meo & matri nolui dicere: & tibi indicare po
17 tero? * Septem igitur diebus conuiuij flebat
ante eum: tandemque die septimo cum ei es-
set molesta, exposuit. Quæ statim indicauit
18 ciuibus suis. * Et illi dixerunt ei die septimo
ante solis occubitum: Quid dulcius melle, &
quid fortius leone? Qui ait ad eos: Si non a-
rassetis in vitula mea, non inuenissetis propo
19 sitionem meam. * Irruit itaque in eum Spi-
ritus Domini, descenditq. Ascalonem, & per
cusit ibi triginta viros, quorum ablatas vestes
dedit ijs, qui problema soluerant. Iratusque
20 nimis ascendit in domum patris sui: * vxor
autem eius accepit maritum vnum de amicis
eius & pronubis.

CAP. XV.

1 POst aliquantulum autem temporis, cum
A dies triticeæ messis instarent, venit Sam-
son, inuisere volens vxorem suam, & attulit
ei hœdum de capris. Cumq. cubiculum eius
solito vellet intrare, prohibuit eum pater il
2 lius, dicēs: * Putaui quòd odisses eam, & ideo
tradidi illā amico tuo: sed habet sororem, quę
iunior, & pulchrior illa est, sit tibi pro ea
3 vxor. * Cui Samson respondit: Ab hac die nō
erit culpa in me contra Philisthæos: faciam
4 enim vobis mala. * Perrexitq. & cepit trecen
tas vulpes, caudasq. earum iunxit ad caudas,
5 & faces ligauit in medio: * quas igne succen-
dens, dimisit, vt huc illucq. discurrerent. Quæ
statim perrexerūt in segetes Philisthinorum.
Quibus succensis, & cōportatæ iam fruges, &
adhuc stantes in stipula, concrematæ sunt, in
B tantum, vt vineas quoq. & olineta flāma con
6 sumeret. * Dixerūtq. Philisthijm: Quis fecit
hanc rem? Quibus dictum est: Samson gener
Thamnathæi: quia tulit uxorem eius, & alte-
ri tradidit, hæc operatus est. Ascenderuntque
Philisthijm: & combusserunt tam mulierem,
7 quàm patrem eius. * Quibus ait Samson: Li-
cet hæc feceritis, tamen adhuc ex uobis expe-
8 tā ultionem, & tunc quiescam. * Percussitque
eos ingenti plaga, ita ut stupētes suram femo-
ri imponerent. Et discēdens habitauit in spe
9 lunca petræ Etam. * Igitur ascendentes Phi-
listhijm in Terram Iuda castrametati sunt
in loco, qui postea uocatus est Lechi, id est,
10 maxilla, ubi eorum effusus est exercitus. * Di
xeruntq. ad eos de tribu Iuda: Cur ascendi-
C stis aduersum nos? Qui responderunt: Vt li-
gemus Samson, uenimus, & reddamus ei quæ
11 in nos operatus est. * Descenderunt ergo tria
millia uirorum de Iuda, ad specum silicis
Etam, dixeruntque ad Samson: Nescis quòd
Philisthijm imperent nobis? quare hoc face-
re uoluisti? Quibus ille ait: Sicut fecerunt mi
12 hi, sic feci eis. * Ligare, inquiūt, te uenimus,
& tradere in manus Philisthinorum. Quibus
Samson, Iurate, ait, & spondete mihi quòd
13 non occidatis me. * Dixerunt: Non te occi-
demus, sed vinctum trademus. Ligaverunt-
que eum duobus nouis funibus, & tulerunt
14 eum de petra Etam. * Qui cum uenisset ad
locum Maxillæ, & Philisthijm uociferantes
occurrissent ei, irruit Spiritus Dñi in eum: &
sicut solent ad odorem ignis lina consumi,
ita uincula quibus ligatus erat, dissipata sunt
15 & soluta. * Inuentamq. maxillā, id est, man-
D dibulam asini, quæ iacebat, arripiens, inter-
16 fecit in ea mille uiros, * & ait: In maxilla asi
ni, in mādibula pulli asinarum deleui eos, &
17 percussi mille uiros. * Cumq. hæc uerba ca-
nens complesset, proiecit mādibulam de ma-
nu, & uocauit nomē loci illius Ramathlechi,

quod

18 quod interpretatur eleuatio maxillæ. * Si
tiensq. ualde, clamauit ad Dominũ, & ait: Tu
dedisti in manu serui tui salutem hanc maxi
mam atque uictoriam: en siti morior, inci
19 damq. in manus incircumcisorum.* Aperuit
itaq. Dominus molarem dentem in maxil-
la asini, & egressæ sunt ex eo aquæ. Quibus
haustis, refocillauit spiritum, & uires recepit.
Idcirco appellatũ est nomen loci illius, Fons
inuocantis de maxilla, usque in præsentem
20 diem. * Iudicauitque Israel in diebus Phi-
listhijm uiginti annis.

CAP. XVI.

1 A Bijt quoque in Gazam, & uidit ibi mu-
A lierem meretricem, ingressusque est ad
2 eam. * Quod cum audissent Philisthijm, &
percrebruisset apud eos, intrasse urbem Sam
son, circumdederunt eum, positis in porta ci
uitatis custodibus: & ibi tota nocte cum silen
tio præstolantes, ut facto mane exeuntem oc-
3 ciderent. * Dormiuit autem Samson usq. ad
medium noctis, & inde consurgens apprehen
dit ambas portæ fores cum postibus suis, & se
ra, impositasq. humeris suis portauit ad uerti
4 cem montis, qui respicit Hebron. * Post hæc
amauit mulierem, quæ habitabat in Valle So
5 rec, & uocabatur Dalila. * Veneruntque ad
eam principes Philisthinorum, atq. dixerunt:
Decipe eum, & disce ab illo, in quo habeat
tantam fortitudinẽ, & quo modo eum supe-
B rare ualeamus, & uinctũ affligere. quod si fe-
ceris, dabimus tibi singuli mille & centum ar
6 genteos. * Locuta est ergo Dalila ad Sãson:
Dic mihi, obsecro, in quo sit tua maxima for
titudo, & quid sit quo ligatus erumpere ne-

7 queas? * Cui respondit Samson: Si septē ner
uiceis funibus necdum siccis, & adhuc humen
tibus ligatus fuero, infirmus ero vt ceteri ho
8 mines. * Attuleruntq. ad eam satrapæ Phili-
sthinorū septem funes, vt dixerat: quib. vinxit
9 eum, * latentibus apud se insidijs, & in cubi-
culo finem rei expectantibus, clamauitq. ad
eum: Philisthijm super te Samson. Qui ru-
pit vincula, quo modo si rumpat quis filum
de stuppæ tortum putamine, cum odorem
ignis acceperit, & non est cognitum in quo
10 esset fortitudo eius. * Dixitq. ad eum Dali-
C lila: Ecce illusisti mihi, & falsum locutus es:
saltem nunc indica mihi quo ligari debeas.
11 * Cui ille respōdit: Si ligatus fuero nouis fu-
nibus, qui nunquam fuerunt in opere, infir-
12 mus ero, & aliorum hominum similis. * Qui-
bus rursum Dalila vinxit eum, & clamauit:
Philisthijm super te Samson, in cubicolo
insidijs prȩparatis. Qui ita rupit vincula qua-
13 si fila telarum. * Dixitq. Dalila rursum ad
eum: Vsquequo decipis me, & falsum loque-
ris? ostende quo vinciri debeas. Cui respon-
dit Samson: Si septē crines capitis mei cum
licio plexueris, & clauum his circumligatum
14 terræ fixeris, infirmus ero. * Quod cū fecisset
Dalila, dixit ad eum: Philisthijm super te
Samson. Qui consurgens de somno extraxit
15 clauum cum crinibus & licio. * Dixitq. ad
D eum Dalila: Quo modo dicis quòd amas me,
cum animus tuus non sit mecum? Per tres
vices mentitus es mihi, & noluisti dicere in
16 quò sit maxima fortitudo tua. * Cumq. mo-
lesta esset ei, & per multos dies iugiter adhæ-
reret, spatium ad quietem non tribuens, de-
fecit anima eius, & ad mortem vsque lassata
17 est. * Tunc aperiens veritatem rei, dixit ad
eam: Ferrum numquam ascendit super ca-
put meum, quia nazaræus, id est, consecra-
tus Deo sum de vtero matris meæ: si rasum
fuerit caput meum, recedet a me fortitudo
mea, & deficiam, eroq. sicut ceteri homines.
18 * Vidensq. illa quòd confessus ei esset om-
nem animum suum, misit ad principes Phi-
listhinorum ac mandauit: Ascendite adhuc
semel, quia nunc mihi aperuit cor suum.
E Qui ascenderunt assumpta pecunia, quam
19 promiserant. * At illa dormire eum fecit su-
per genua sua, & in sinu suo reclinare caput.
Vocauitq. tonsorem, & rasit septem crines
eius, & cœpit abigere eum, & a se repellere:
20 statim enim ab eo fortitudo discessit: * dixit-
que: Philisthijm super te Samson. Qui de
somno consurgens, dixit in animo suo: Egre-
diar sicut ante feci, & me excutiam, nesciens
21 quòd recessisset ab eo Dominus. * Quem cum
apprehendissent Philisthijm, statim eruerūt
oculos eius, & duxerunt Gazam vinctum ca-
tenis, & clausum in carcere molere fecerunt.
22 * Iamque capilli eius renasci cœperant, * &
23 principes Philisthinorum conuenerunt in
vnum vt immolarent hostias magnificas Da
gon deo suo, & epularentur, dicentes: tradi-
F dit Deus noster inimicum nostrum Samson
24 in manus nostras. * Quod etiam populus vi-
dens, laudabat deum suum, eademq. dice-
bat: Tradidit Deus noster aduersarium no-
strum in manus nostras, qui deleuit terram
25 nostram, & occidit plurimos. * Lætantesq.
per conuiuia, sumptis iam epulis, præcepe-
runt vt vocaretur Samson, & ante eos lude-
ret. Qui adductus de carcere ludebat ante
eos, feceruntq. eum stare inter duas colum-
26 nas. * Qui dixit puero regenti gressus suos:
Dimitte me, vt tangam columnas, quibus
omnis imminet domus, & recliner super eas,
27 & paululum requiescam. * Domus autem
erat plena virorum ac mulierum, & erant ibi
omnes principes Philisthinorum, ac de tecto
G & solario circiter tria millia vtriusque sexus
28 spectantes ludentem Samson. * At ille inuo-
cato Domino ait: Domine Deus, memento
mei, & redde mihi nunc fortitudinem pristi-
nam Deus meus, vt vlciscar me de hostibus
meis, & pro amissione duorū luminū vnam
29 vltionem recipiam. * Et apprehendens am-
bas columnas, quibus innitebatur domus, al-
teramq. earum dextera, & alteram læua te-
30 nens, * ait: Moriatur anima mea cum Phi-
listhijm. concussisq. fortiter columnis, ceci-
dit domus super omnes principes, & ceteram
multitudinem, quæ ibi erat: multoq. plures
interfecit moriens, quàm ante viuus occide-
31 rat. * Descendentes autem fratres eius & vni
uersa cognatio tulerunt corpus eius, & sepe-
lierunt inter Saraa & Esthaol in sepulchro
patris sui Manue: iudicauitque Israel vigin-
ti annis.

CAP. XVII.

1 FVit eo tempore vir quidam de monte E-
2 phraim nomine Michas, * qui dixit ma-
A tri suæ: Mille & centum argenteos, quos se-
paraueras tibi, & super quibus me audiente
iuraueras, ecce ego habeo, & apud me sunt.
Cui illa respondit: Benedictus filius meus
3 Domino. * Reddidit ergo eos matri suæ, quæ
dixerat ei: Consecraui & voui hoc argentum
B Domino, vt de manu mea suscipiat filius
meus, & faciat sculptile atque conflatile: &
4 nunc trado illud tibi. * Reddidi. igitur eos
matri suæ: quæ tulit ducentos argenteos, &
dedit eos argentario, vt faceret ex eis sculti-
le atque conflatile, quod fuit in domo Mi-
5 chæ. * Qui ædiculam quoque in ea Deo se-
parauit, & fecit ephod, & theraphim, id est,
vestem sacerdotalem, & idola, impleuitque
vnius filiorum suorum manum, & factus est
6 ei sacerdos. * In diebus illi non erat rex in
C Israel, sed vnusquisque quod sibi rectum vi-
7 debatur, hoc faciebat. * Fuit quoque alter
adolescens de Bethlehem Iuda, ex cognatio-

ne eius: eratq. ipse Leuites, & habitabat ibi.
7 * Egressusq. de ciuitate Bethlehem, peregrinari voluit vbicumque sibi commodum re-
perisset. Cumq. venisset in monte Ephraim,
inter faciens, & declinasset parumper in do-
9 mum Michæ, * interrogatus est ab eo vnde
D venisset. Qui respondit: Leuita sum de Beth-
lehem Iuda, & vado vt habitem vbi potue-
10 ro, & vtile mihi esse perspexero.* Dixitq. Mi-
chas: Mane apud me, & esto mihi parens ac
sacerdos: daboq. tibi per annos singulos de-
cem argenteos, ac vestem duplicem, & quæ
11 ad victū sunt necessaria. * Acquieuit, & man-
sit apud hominem, fuitq. illi quasi vnus de fi-
12 lijs. * impleuitq. Michas manum eius, & ha-
13 buit puerum sacerdotem apud se, * Nunc
scio, dicens, quòd benefaciet mihi Deus ha-
benti Leuitici generis sacerdotem.

CAP. XVIII.

1 IN diebus illis non erat rex in Israel, & tri-
A bus Dan quærebat possessionem sibi, vt ha
bitaret in ea: vsque ad illum enim diem in-
2 ter ceteras tribus sortem non acceperat. * Mi
serunt ergo filij Dan, stirpis & familiæ suæ
quinq. viros fortissimos de Saraa & Esthaol,
vt explorarent terram, & diligenter inspice-
rent: dixeruntq. eis: Ite, & considerate ter-
ram. Qui cum pergentes venissent in monte
Ephraim, & intrassent domum Michæ, re-
3 quicuerunt ibi: * & agnoscentes vocem ado-
lescentis Leuitæ, vtentesq. illius diuersorio, di-
xerunt ad eum: Quis te huc adduxit? quid hic
B agis? quam ob causam huc venire voluisti?
4 * Qui respondit eis: Hæc, & hæc præstitit mi-
hi Michas, & me mercede conduxit vt sim ei
5 Sacerdos. * Rogauerunt autem eum vt con-
suleret Dominum, vt scire possent an pro-
spero itinere pergerent, & res haberet effe-
6 ctum. * Qui respondit eis: Ite in pace: Domi-
nus respicit viam vestram, & iter quo pergi-
7 tis.* Euntes igitur quinq. viri venerunt Lais:
videruntq. populū habitantem in ea absq. vl
lo timore, iuxta cōsuetudinem Sidoniorum,
securum & quietum, nullo ei penitus resisten
C te, magnarumq. opū, & procul a Sidone atq.
8 a cunctis hominibus separatum. * Reuersiq.
ad fratres suos in Saraa & Esthaol, & quid
9 egissent sciscitantibus responderunt: * Sur-
gite, ascendamus ad eos: vidimus enim ter-
ram ualde opulentam & uberem: nolite negli
gere, nolite cessare. eamus, & possideamus eā,
10 nullus erit labor. * Intrabimus ad securos, in
regionem latissimam, tradetq. nobis Domi-
nus locum, in quo nullius rei est penuria eo-
11 rum, quæ gignuntur in terra. * Profecti igi-
tur sunt de cognatione Dan, id est, de Saraa
& Esthaol sexcenti uiri accincti armis belli-
12 cis,* ascendēteq. manserunt in Cariathiarim
Iudæ: qui locus ex eo tempore Castrorū Dan,
nomen accepit, & est post tergum Cariathia-
13 rim.* Inde transierunt in mōtem Ephraim.
D Cumq. uenissent ad domum Michæ, * dixe-
14 runt quinque uiri, qui prius missi fuerant ad
considerandā Terram Lais, ceteris fratribus
suis: Nostis quòd in domibus istis sit ephod,
& theraphim, & sculptile, atq. conflatile: ui-
15 dete quid uobis placeat.* Et cū paululum de
clinassent, ingressi sunt domum adolescentis
Leuitæ, qui erat in domo Michæ. salutaue-
16 runtq. eum uerbis pacificis. * Sexcēti autem
uiri ita ut erant armati, stabant ante ostium.
17 * At illi, qui ingressi fuerāt domū iuuenis, scul
ptile, & ephod, & theraphim, atq. conflatile
tollere nitebātur, & sacerdos stabat ante ostiū,
E sexcentis uiris fortissimis haud procul expe-
18 ctantibus. * Tulerunt igitur qui intrauerant,
sculptile, ephod, & idola, atque conflatile.

Quibus

19 Quibus dixit ſacerdos: Quid facitis?* Cui re-
ſponderunt: Tace, & pone digitum ſuper os
tuum: veniq. nobiſcum, vt habeamus te pa-
trem, ac ſacerdotem. Quid tibi melius eſt,
vt ſis ſacerdos in domo vnius viri, an in vna
20 tribu & familia in Iſrael?* Quod cum audiſ-
ſet, acquieuit ſermonibus eorum, & tulit e-
phod, & idola, ac ſculptile, & profectus eſt
21 cum eis. * Qui cum pergerent, & ante ſe ire
feciſſent paruulos ac iumenta, & omne quod
22 erat pretioſum, * & iam a domo Michæ eſ-
ſent procul, viri qui habitabant in ædibus Mi
23 chæ conclamantes ſecuti ſunt, * & poſt ter-
gum clamare cęperũt. Qui cum reſpexiſſent,
F dixerunt ad Micham: Quid tibi vis? cur cla-
24 mas? * Qui reſpondit: Deos meos, quos mihi
feci, tuliſtis, & ſacerdotem, & omnia quæ ha-
25 beo, & dicitis: Quid tibi eſt? * Dixeruntq. ei

filij Dan: Caue ne vltra loquaris ad nos, &
veniant ad te viri animo concitati, & ipſe
26 cum omni domo tua pereas. * Et ſic cœpto
itinere perrexerunt. Videns autem Michas,
quòd fortiores ſe eſſent, reuerſus eſt in do-
27 mum ſuam. * Sexcenti autem viri tulerunt
ſacerdotem, & quæ ſupra diximus: veneruntq;
que in Lais ad populum quieſcentem atque
ſecurum, & percuſſerunt eos in ore gladij.
28 vrbemq. incendio tradiderunt, * nullo peni-
G tus ferente præſidium, eo quòd procul habi-
tarent a Sidone, & cum nullo hominum ha-
berent quidquam ſocietatis ac negocij. Erat
autem ciuitas ſita in regione Rohob: quam
29 rurſum extruentes habitauerunt in ea, * vo-
cato nomine ciuitatis Dan iuxta vocabulum
patris ſui, quẽ genuerat Iſrael, quæ prius Lais
30 dicebatur. * Poſueruntq. ſibi ſculptile, & Io-

nathan filium Gerſam filij Moyſi, ac filios
eius ſacerdotes in tribu Dan, vſque ad diem
31 captiuitatis ſuæ. * Manſitq. apud eos ido-
lum Michæ omni tempore, quo fuit domus
Dei in Silo in diebus illi non erat rex in
Iſrael.

CAP. XIX.

1 FVit quidam vir Leuites habitans in late-
A re montis Ephraim, quia accepit vxo-
2 rem de Bethlehem Iuda: * quæ reliquit eum,
& reuerſa eſt in domum patris ſui in Bethle-
hem, manſitq. apud eum quattuor menſibus.
3 *Secutusq. eſt eam vir ſuus, voles reconcilia-
ri ei, atque blandiri, & ſecum reducere, ha-
bens in comitatu puerum & duos aſinos: quæ
ſuſcepit eum, & introduxit in domum patris
ſui. Quod cum audiſſet ſocer eius, cumque
4 vidiſſet, occurrit ei lætus, * & amplexatus
eſt hominem. Manſitque gener in domo ſo-
ceri tribus diebus, comedens cum eo & bi-

5 bens familiariter. * Die autem quarto de no
cte conſurgens, proficiſci voluit Quem tenuit
B ſocer, & ait ad eum: Guſta prius pauxillum
panis, & conforta ſtomachum, & ſic profici-
6 ſceris. * Sederunt.q. ſimul, ac comederunt &
biberunt. Dixitq. pater puellæ ad generum
ſuum: Quæſo te vt hodie hic maneas, pari-
7 terq. lætemur. * At ille conſurgens, cœpit
velle proficiſci. Et nihilominus obnixe eum
8 ſocer tenuit, & apud ſe fecit manere. * Mane
autem facto, parabat Leuites iter. Cui ſocer
rurſum. Oro te, inquit, vt paululum cibi ca-
pias, & aſſumptis viribus, donec increſcat
dies, poſtea proficiſcaris. Comederunt er-
9 go ſimul. * Surrexitq. adoleſcens, vt perge-
ret cum vxore ſua & puero. Cui rurſum lo-
cutus eſt ſocer: Conſidera quòd dies ad occa-
ſum decliuior ſit, & propinquat ad veſpe-
rum: mane apud me etiam hodie, & duc læ-
C tum diem, & cras proficiſceris vt vadas in
10 domum tuam. * Noluit gener acquieſcere

sermonibus eius: sed statim perrexit,& uenit
contra Iebus, quæ altero nomine uocatur
Ierusalem,ducēs secum duos asinos onustos,
11 & concubinā. * Iamq. erant iuxta Iebus, &
dies mutabatur in noctē:dixitque puer ad do
minum suum: Veni,obsecro, declinemus ad
urbem Iebusæorum, & maneamus in ea.
12 *Cui respondit dominus:Non ingrediar op-
pidum gētis alienæ, quæ non est de filijs If-
13 rael, sed transibo usque Gabaa:* & cum il-
luc peruenero,manebimus in ea, aut certe in
14 urbe Rama. * Transierunt ergo Iebus,& cœ-
ptum carpebant iter, occubuitque eis sol iux-
15 ta Gabaa,quæ est in tribu Beniamin: * diuer
teruntque ad eam,ut manerent ibi.Quo cum
intrassent,sedebant in platea ciuitatis,& nul-
16 lus eos recipere uoluit hospitio.* Et ecce,ap-
paruit homo senex, reuertens de agro & de
opere suo uesperi, qui & ipse de monte erat
Ephraim,& peregrinus habitabat in Gabaa.
homines autem regionis illius erant filij Ie-
17 mini. * Eleuatisque oculis, uidit senex seden
tem hominem cum sarcinulis suis in platea
ciuitatis: & dixit ad eum:Vnde uenis?& quò
18 uadis? * Qui respondit ei: Profecti sumus de
Bethlehem Iuda, & pergimus ad locum no-
strum,qui est in latere montis Ephraim, un-
de ieramus in Bethlehem: & nunc uadimus
ad domum Dei, nullusque sub tectum suum
19 nos uult recipere, * habentes paleas & fœ-
E num in asinorum pabulum, & panem ac ui-
num in meos & ancillæ tuę usus,& pueri,qui
mecum est:nulla re indigemus nisi hospitio.
20 *Cui respondit senex:Pax tecum sit, ego prę-
bebo omnia quæ necessaria sunt:tātum, quæ-
21 so,ne in platea maneas. * Introduxitque eū
ī domū suā,& pabulū asinis pbuit:ac postquā
lauerunt pedes suos, recepit eos in conuiuiū.
22 * Illis epulātibus,& post laborē itineris, cibo
& potu reficientibus corpora, uenerunt uiri
ciuitatis illius,filij Belial, (id est, absque iu-
go) & circumdantes domum senis, fores pul
sare cœperunt, clamantes ad dominum
domus, atque dicentes: ‖ Educ uirum, quī ‖ Gen.19.
ingressus est domum tuam, ut abutamur eo. b.5
23 * Egressusque est ad eos senex, & ait: Nolite
fratres,nolite facere malū hoc:quia ingressus
est homo hospitium meum, & cessate ab
24 hac stultitia:* habeo filiam uirginem,& hic
homo habet cōcubinam, educam eas ad uos,
ut humilietis eas,& uestram libidinem com-
pleatis: tantum,obsecro,ne scelus hoc contra
25 naturam operemini in uirum. * Nolebant
acquiescere sermonibus illius. quod cernens
homo,eduxit ad eos concubinam suam,& eis
tradidit illudendam:qua cum tota nocte abu
26 si essent,dimiserunt eam mane. * At mulier
recedentibus tenebris, uenit ad ostium do-
mus, ubi manebat dominus suus, & ibi cor-
27 ruit. * Mane facto, surrexit homo, & aperuit

ostium,ut cœptam expleret uiam:& ecce con
cubina eius iacebat ante ostium sparsis in li-
28 mine manibus. * Cui ille,putans eam quiesce
G re, loquebatur. Surge, & ambulemus. Qua
nihil respondente,intelligens quòd erat mor
tua; tulit eam,& imposuit asino, reuersusq.
29 est in domum suam. * Quam cū esset ingres-
sus, arripuit gladium, & cadauer uxoris cū
ossibus suis in duodecim partes ac frusta con
30 cidēs,misit in omnes terminos Israel.*Quod
cum uidissent singuli,conclamabant: Num-
quā res talis facta est in Israel ex eo die, quo
ascenderunt patres nostri de Aegypto, usque
in pręsens tempus: ferte sententiam,& in cō-
mune decernite quid facto opus sit.

CAP. XX.

1 A EGressi itaque sunt omnes filij Israel, & ‖ Osee 9
pariter congregati, quasi uir unus, ‖ de b.9.

Dan,

Dan,usque Bersabee,& Terra Galaad ad Do
2 minum in Maspha. * Omnesque anguli po-
pulorum,& cunctę tribus Israel in ecclesiam
populi Dei conuenerunt quadringenta mil-
3 lia peditum pugnatorum. (* Nec latuit fi-
lios Beniamin quòd ascendissent filij Israel
in Maspha.) Interrogatusque Leuita, mari-
tus mulieris interfectæ, quomodo tantũ sce-
4 lus perpetratum esset, * respondit : Veni in
Gabaa Beniamin cum uxore mea, illucque
5 diuerti: * & ecce homines ciuitatis illius cir-
cumdederunt nocte domum, in qua mane-
bam, uolentes me occidere, & uxorem meã
incredibili furore libidinis vexantes,denique
6 mortua est. * Quam arreptam,in frusta con-
cidi, misique partes in omnes terminos pos-
sessionis vestræ:quia nũquam tãtum nefas,&
tam grande piaculum factum est in Israel.
7 *Adestis omnes filij Israel,decernite quid fa-
8 cere debeatis.*Stãsque omnis populus,quasi
B vnius hominis sermone respondit:Non rece-
demus in tabernacula nostra, nec suam quis-
9 quam intrabit domum: * sed hoc contra Ga
10 baa in commune faciamus. * Decem viri eli
gantur e cẽtum ex omnibus tribubus Israel,
& cẽtũ de mille, & mille de decẽ millibus,vt
comportent exercitui cibaria, & possimus pu
gnare contra Gabaa Beniamin,& reddere ei
11 pro scelere,quod meretur.*Cõuenitque vni-
uersus Israel ad ciuitatem, quasi homo vnus
12 eadem mente,vnoque consilio. * & miserũt
nuncios ad omnem tribum Beniamin,qui di
cerent: Cur tantum nefas in vobis repertum
13 est? * Tradite homines de Gabaa, qui hoc
flagitium perpetrarunt,vt moriantur,& aufe
ratur malum de Israel. Qui noluerunt fratrũ
suorum filiorum Israel audire mandatum,
14 * sed ex cunctis vrbibus,quæ sortis suæ erant:
conuenerunt in Gabaa, vt illis ferrent auxi-
lium, & contra vniuersum populum Israel
15 dimicarent.*Inuentique sunt viginti quinque
millia de Beniamin educentium gladiũ,præ-
16 ter habitatores Gabaa, * qui septingenti erãt
C viri fortissimi,ita sinistra vt dextra prœlian-
tes:& sic fundis lapides ad certum iacentes,
vt capillum quoque possent percutere, & ne-
quaquam in alteram partẽ ictus lapidis de-
17 ferretur. * Virorum quoque Israel,absque fi-
lijs Beniamin, inuenta sunt quadringenta
millia educentium gladios,& paratorum ad
18 pugnam. * Qui surgentes venerunt in domũ
Dei,hoc est,in Silo:consuluerunt que Deum,
atque dixerunt: Quis erit in exercitu nostro
princeps certaminis contra filios Beniamin?
Quibus respondit Dominus:Iudas sit dux ve-
19 ster. * Statimque filij Israel surgentes ma-
20 ne,castrametati sunt iuxta Gabaa: * & inde
procedentes ad pugnã contra Beniamin, vr-
21 bem oppugnare cœperunt. * Egressique filij
Beniamin de Gabaa, occiderunt de filijs Is-
22 rael die illo viginti duo millia virorũ. * Rur
sum filij Israel & fortitudine & numero con
fidentes,in eodem loco,in quo prius certaue
23 rant, aciem direxerunt: * ita tamen vt prius
D ascenderent & flerent coram Domino vsque
ad noctem: consulerentque eum, & dicerẽt:
Debeo ultra procedere ad dimicandum con-
tra filios Beniamin fratres meos,an non?Qui
bus ille respondit: Ascendite ad eos,& inite
24 certamen. * Cumq. filij Israel altera die con
tra filios Beniamin ad prœliũ processissent,
25 * eruperunt filij Beniamin de portis Gabaa:
& occurẽtes eis tãta i illos cæde bacchati sunt,
ut decem & octo millia uirorum educentiũ
26 gladium prosternerent. * Quamobrem om-
nes filij Israel uenerunt in domum Dei, & se
dentes flebant coram Domino: ieiunauerũt-
que die illo usque ad uesperam, & obtulerũt
27 ei holocausta,atque pacificas uictimas, * &
super statu suo interrogauerunt. Eo tempore
28 ibi erat arca fœderis Dei, * & Phinees filius
Eleazari filii Aaron præpositus domus. Con-
suluerunt igitur Dominum, atque dixerunt:
Exire ultra debemus ad pugnam cõtra filios
Beniamin fratres nostros,an quiescere? Qui-
bus ait Dominus: Ascendite,cras enim tradã
29 eos in manus uestras. * Posueruntq. filij Is-
30 rael insidias per circuitum urbis Gabaa: * &
tertia uice,sicut semel & bis,cõtra Beniamin
31 exercitum produxerunt.* Sed & filij Benia-
min audacter eruperunt de ciuitate,& fugiẽ-
tes aduersarios longius persecuti sunt, ita ut
vulnerarent ex eis sicut primo die & secũdo,
& cęderent per duas semitas uertentes terga,
quarum una ferebatur in Bethel, & altera in
Gabaa, atque prosternerent triginta circi-
32 ter uiros: * putauerunt enim solito eos more
cedere. Qui fugam arte simulantes inierunt
consilium ut abstraherent eos de ciuitate, &
quasi fugientes ad supradictas semitas perdu
33 cerent. * Omnes itaque filij Israel surgentes
de sedibus suis,tetẽderunt aciem in loco, qui
uocatur Baalthamar. Insidiæ quoque,quæ cir
ca urbem erant, paulatim se aperire cœpe-
34 runt, * & ab Occidentali urbis parte procede
re. Sed & alia decem millia uirorum de uni-
uerso Israel,habitatores urbis ad certamina
prouocabant. Ingrauatumq. est bellum con-
tra filios Beniamin:& nõ intellexerunt quòd
35 ex omni parte illis instaret interitus. * Per-
cussitque eos Dominus in conspectu filiorum
Israel,& interfecerunt ex eis in illo die nigin-
ti quinque millia,& cẽtum uiros,omnes bel-
36 latores & educentes gladium. * Filij autem
F Beniamin cum se inferiores esse uidissent,
cœperunt fugere. Quod cernentes filij Israel,
dederunt eis ad fugiẽdum locum, ut ad præ-
paratas insidias deuenirent, quas iuxta urbẽ
37 posuerant. * Qui cum repente de latibulis
surrexissent, & Beniamin terga cædentibus
daret,ingressi sunt ciuitatem, & percusserunt
38 eam in ore gladij. * Signum autem dederãt

filij

filij Israel his, quos in insidijs collocauerant,
vt postquam vrbem cepissent, ignem accen-
derent: vt ascendente in altum fumo, captam
39 vrbem demonstrarent. * Quod cum cerne-
rent filij Israel in ipso certamine positi (puta
uerunt enim filij Beniamin eos fugere, & in-
stantius persequebantur, cæsis de exercitu eo-
40 rum triginta viris.) * & viderent quasi co-
lumnam fumi de ciuitate conscendere. Be-
niamin quoque aspiciens retro, cum captam
cerneret ciuitatem, & flammas in sublime fer
41 ri: * qui prius simulauerant fugam, uersa fa
cie fortius resistebant. Quod cum uidissent fi
42 lij Beniamin, in fugam versi sunt, * & ad
uiam deserti ire cœperunt. illuc quoque eos
aduersarijs persequentibus. sed & hi, qui vr-
43 bem succenderant, occurrerunt eis. * Atque
ita factũ est, ut ex utraque parte ab hostibus
G cæderentur, nec erat ulla requies morientiũ.
Ceciderunt, atque prostrati sunt ad Orienta-
44 lem plagam vrbis Gabaa. * Fuerunt autem
qui in eodem loco interfecti sunt, decem &
octo millia virorum, omnes robustissimi pu-
45 gnatores. * Quod cum uidissent, qui reman-
serant de Beniamin, fugerunt in solitudiné:
& pergebant ad Petram, cuius vocabulũ est
Remmon. In illa quoque fuga palantes, & in
diuersa tendentes, occiderunt quinque millia
virorum. Et cum vltra tenderent, persecuti
sunt eos, & interfecerunt etiam alia duo mil-
46 lia. * Et sic factum est, ut omnes qui cecide-
rant de Beniamin in diuersis locis, essent vi-
gintiquinque millia, pugnatores ad bella
47 promptissimi. * Remanserunt itaque de om-
ni numero Beniamin, qui euadere, & fugere
in solitudinem potuerunt, sexcenti uiri: sede-
runtq. in Petra Remmon mésibus quattuor.
48 * Regressi autem filij Israel, omnes reliquias
ciuitatis a uiris usque ad iuméta gladio per-
cusserunt, cunctasq. vrbes & viculos Benia-
min vorax flamma consumpsit.

CAP. XXI.

1 IVrauerunt quoque filij Israel in Maspha
A & dixerunt: Nullus nostrum dabit filijs
2 Beniamin de filiabus suis vxorem. * Vene-
runtq. omnes ad domum Dei in Silo, & in
conspectu eius sedentes usque ad uesperam,
leuauerunt vocem, & magno vlulatu cœpe-
3 runt flere, dicentes: * Quare Domine Deus
Israel factum est hoc malum in populo tuo,
4 vt hodie una tribus auferretur ex nobis? * Al
tera autem die diluculo consurgentes, extru-
xerunt altaria: obtuleruntq. ibi holocausta, &
5 pacificas victimas, & dixerunt: * Quis non
ascendit in exercitu Domini de uniuersis tri-
bubus Israel? Grandi enim iuramento se cõ-
strinxerant, cũ essent in Maspha, interfici eos
6 qui defuissent. * Ductiq. pœnitétia filij Israel
B super fratre suo Beniamin, cœperunt dicere:
7 Ablata est tribus vna de Israel, * vnde vxores
accipient? omnes enim in cõmune iurauimus,
8 non daturos nos his filias nostras. * Idcirco
dixerũt: Quis est de vniuersis tribubus Israel,
qui non ascendit ad Dominum in Maspha?
Et ecce inuẽti sunt habitatores Iabes Galaad
9 in illo exercitu non fuisse. (* Eo quoque tem-
pore cum essent in Silo, nullus ex eis ibi re-
10 pertus est.) * Miserunt itaque decem millia
viros robustissimos, & præceperunt eis: Ite, &
percutite habitatores Iabes Galaad in ore gla
11 dij, tam vxores quàm paruulos eorum. * Et
hoc erit quod obseruare debebitis: Omne
generis masculini, & mulieres, quæ cognoue-
runt viros, interficite, virgines autem reserua
12 te. * Inuentæq. sunt de Iabes Galaad quadrin
gentæ virgines, quæ nescierunt uiri thorum,
& adduxerunt eas ad castra in Silo, in Terrã
13 Chanaan. * Miserũtq. nuncios ad filios Ben-
iamin, qui erant in Petra Remmon, & præce-
14 perunt eis, vt eos susciperent in pace. * Vene-
runtq. filij Beniamin in illo tempore, & da-
C tæ sunt eis vxores de filiabus Iabes Galaad:
alias autem non repererunt, quas simili mo-
15 do traderent. * Vniuersusq. Israel valde do-
luit, & egit pœnitentiam super interfectione
16 vnius tribus ex Israel. * Dixeruntq. maiores
natu: Quid faciemus reliquis, qui non accepe-
runt vxores? omnes in Beniamin feminæ cõ-
17 ciderunt, * & magna nobis cura, ingentique
studio prouidendum est, ne una tribus delea-
18 tur ex Israel. * Filias enim nostras eis dare
non possumus, constricti iuramento & male-
dictione, qua diximus: Maledictus qui dede-
19 rit de filiabus suis vxorem Beniamin. * Cepe-
runtq. consilium, atque dixerunt: Ecce sol-
lemnitas Domini est in Silo anniuersaria,
quæ sita est ad Septentrionem vrbis Bethel,
& ad Orientalem plagam viæ, quæ de Bethel,
D tendit ad Sichimam, & ad Meridiem oppidi
20 Lebona. * Præceperuntq. filijs Beniamin, at-
21 que dixerunt: Ite, & latitate in vineis. * Cum-
que uideritis filias Silo ad ducendos choros
ex more procedere, exite repente de vineis, &
rapite ex eis singuli uxores singulas, & pergi-
22 te in Terram Beniamin. * Cumque venerint
patres earum, ac fratres, & aduersum vos que
ri cœperint, atque iurgari, dicemus eis. Mise-
remini eorum: non enim rapuerunt eas iure
bellantium atque victorum, sed rogantibus
vt acciperent, non dedistis, & a vestra parte
23 peccatum est. * Feceruntq. filij Beniamin, vt
sibi fuerat imperatum: & iuxta numerum
suum rapuerunt sibi de his, quę ducebant cho
ros, uxores singulas: abieruntque in possessio-
nem suam ædificantes vrbes, & habitantes in
24 eis. * Filij quoque Israel reuersi sunt per tri-
bus, & familias in tabernacula sua. In diebus
illis non erat rex in Israel: sed vnusquisque
quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat.

LIBER RVTH.

CAPVT PRIMVM.

1 IN diebus vnius iudicis, quan
A do iudices præerant, facta est
fames in Terra. Abijtq. ho-
mo de Bethlehem Iuda, vt
peregrinaretur in regione
Moabitide cum vxore sua,
2 ac duobus liberis. * ipse vocabatur Elime-
lech, & vxor eius Noemi: & duo filij, alter
Mahalon, & alter Chelion, Ephratæi de Be-
thlehem Iuda. Ingressiq. regionem Moabiti-
3 dem, morabantur ibi. * Et mortuus est Eli-
melech maritus Noemi: remansitq. ipsa cum
4 filijs. * Qui acceperunt vxores Moabitidas,
quarum vna vocabatur Orpha, altera vero
5 Ruth. Manseruntq. ibi decem annis, * & am
bo mortui sunt, Mahalon uidelicet & Che-
lion: remansitq. mulier orbata duobus libe-
6 ris ac marito. * Et surrexit vt in patriam per-
geret cum vtraque nuru sua de regione Moa-
B bitide: audierat enim quòd respexisset Domi
7 nus populũ suũ, & dedisset eis escas. * Egres-
sa est itaque de loco peregrinationis suæ, cum
vtraque nuru: & iam in via reuertendi posita
8 in Terram Iuda, * dixit ad eas: Ite in domũ
matris vestræ, faciat vobiscum Dominus mi
sericordiã, sicut fecistis cum mortuis & me-
9 cum. * Det vobis inuenire requiem in domi
bus virorum, quos sorituræ estis. Et oscula-
ta est eas. Quæ eleuata voce flere cœperunt,
10 * & dicere: Tecum pergemus ad populum
11 tuum. * Quibus illa respondit: Reuertimini
filiæ meæ, cur venitis mecum? num vltra ha-
beo filios in vtero meo, vt viros ex me spera-
12 re possitis? * Reuertimini filiæ meæ, & abite:
iam enim senectute confecta sum, nec apta
vinculo coniugali. etiam si possem hac nocte
13 concipere, & parere filios, * si eos expectare
C velitis donec crescant, & annos pubertatis
impleant, ante eritis vetulæ quàm nubatis.
Nolitæ, quæso, filiæ meæ: quia vestra angustia
magis me premit, & egressa est manus Do-
14 mini contra me. * Eleuata igitur voce, rur-
sum flere cœperunt, Orpha osculata est so-
crum, ac reuersa est: Ruth adhæsit socrui suæ.
15 * cui dixit Noemi: En reuersa est cognata tua
ad populum suum, & ad deos suos, uade cum
16 ea. * Quæ respondit: Ne aduerseris mihi vt
relinquam te & abeam: quocumq. enim per-
rexeris, pergã: & vbi morata fueris, & ego pa-
riter morabor. Populus tuus populus meus,
17 & Deus tuus Deus meus. * Quæ te terra mo-
rientem susceperit, in ea moriar: ibiq. locum
accipiam sepulturæ. Hæc mihi faciat Dñs, &
hæc addat, si non sola mors me & te separaue
18 rit. * Videns ergo Noemi, quòd obstinato ani
D mo Ruth decreuisset secũ pergere, aduersari
noluit, nec ad suos vltra redditum persuadere:
19 * profectæq. sunt simul, & venerũt in Bethle-
hem. Quibus vrbẽ ingressis, velox apud cũctos
fama percrebruit: dicebãtq. mulieres: Hæc est
20 illa Noemi. * Quibus ait: Ne vocetis me Noe
mi (id est, pulchram) sed vocate me Mara (id
est, amarã) quia amaritudine valde repleuit
21 me Omnipotens. * Egressa sum plena, & va-
cuam reduxit me Dñs. Cur ergo uocatis me
Noemi, quam Dñs humiliauit, & afflixit

22 Omnipotens? * Venit ergo Noemi cum
Ruth Moabitide nuru sua, de terra peregri-
nationis suæ: ac reuersa est in Bethlehem,
quando primum hordea metebantur.

CAP. II.

1 ERat autem viro Elimelech consangui-
A neus, homo potens, & magnarũ opum,
2 nomine Booz. * Dixitq. Ruth Moabitis ad
socrum suam: Si iubes, vadam in agrum, &
colligam spicas, quæ fugerint manus meten-
tium, vbicumq. clementis in me patris fami-
lias repecero gratiam. Cui illa respondit: Va-
3 de filia mea. * Abijt itaque & colligebat spi-
cas post terga metentium. Accidit autem vt
ager ille haberet dominũ nomine Booz, qui
4 erat de cognatione Elimelech. * Et ecce, ipse
veniebat de Bethlehem, dixitq. messoribus:
Dominus vobiscum. Qui responderunt ei Be
5 nedicat tibi Dominus. * Dixitq. Booz iuueni,
qui messoribus præerat: Cuius est hæc puella?
6 * Cui respondit: Hæc est Moabitis, quæ venit
B cum Noemi, de regione Moabitide, & roga-
7 gauit vt spicas colligeret remanentes, sequẽs
messorum vestigia: & de mane vsque nunc
stat in agro, & ne ad momentum quidem do
8 mum reuersa est. * Et ait Booz ad Ruth: Au-
di filia, ne vadas in alterum agrum ad colli-
gendum, nec recedas ab hoc loco: sed iunge-
9 re puellis meis, * & vbi messuerint, sequere.
Mandaui enim pueris meis, vt nemo mole-
stus sit tibi: sed etiam si sitieris, vade ad sarci-
nulas, & bibe aquas, de quibus & pueri bi-
10 bunt. * Quæ cadens in faciem suam & adorãs
super terrã, dixit ad eum: Vnde mihi hoc, vt
inuenirem gratiam ante oculos tuos, & nosse
11 me dignareris peregrinã mulierem? * Cui il-
la respondit: Nunciata sunt mihi omnia, quæ
C feceris socrui tuæ post mortẽ viri tui: & quòd
reliqueris parentes tuos, & terram in qua na-
ta es, & veneris ad populum, quem antea
12 nesciebas. * Reddat tibi Dominus pro opere
tuo, & plenam mercedem recipias a Domino
Deo Israel, ad quem venisti, & sub cuius con-
13 fugisti alas. * Quæ ait: Inueni gratiam apud
oculos tuos domine mi, qui consolatus es me,
& locutus es ad cor ancillæ tuæ, quæ nõ sum
14 similis vnius puellarum tuarum. * Dixitque
ad eam Booz: Quando hora vescendi fuerit,
veni huc, & comede panem, & intinge buccel
lam tuã in aceto. Sedit itaq. ad messorum la-
tus, & concessit polentam sibi comeditq. &
15 saturata est, & tulit reliquias. * Atque inde
surrexit, vt spicas ex more colligeret. Præce-
pit autem Booz pueris suis, dicens: Etiamsi
vobiscum metere voluerit, ne prohibeatis
16 eam: * & de vestris quoque manipulis proij-
cite de industria, & remanere permittite, vt
D absque rubore colligat, & colligentem nemo
17 corripiat. * Collegit ergo in agro vsque ad ve
speram: & quę collegerat virga cædens & ex-
cutiens, inuenit hordei quasi ephi mensurã,
18 id est, tres modios. * Quos portans reuersa
est in ciuitatem, & ostendit socrui suæ: insu-
per protulit, & dedit ei de reliquijs cibi sui,
19 quo saturata fuerat. * Dixitq. ei socrus sua:
Vbi hodie collegisti, & vbi fecisti opus? sit be-
nedictus qui misertus est tui. Indicauitque ei
apud quem fuisset operata: & nomen dixit vi
20 ri, quòd Booz vocaretur. * Cui respõdit Noe-
mi: Benedictus sit a Domino: quoniam ean-
dem gratiam, quam præbuerat viuis, seruauit
& mortuis. Rursumq. ait: Propinquus noster
21 est homo. * Et Ruth, Hoc quoque, inquit,
præcepit mihi, vt tamdiu messoribus eius iun
22 gerer, donec omnes segetes meterẽtur. * Cui
dixit socrus: Melius est, filia mea, vt cum
puellis eius exeas ad metendum, ne in alieno

13 agro quiſpiam reſiſtat tibi. * Iuncta eſt ita-
que puellis Booz: & tamdiu cum eis meſ-
ſuit, donec hordea & triticum in horreis con
derentur.

CAP. III.

1 POſtquam autem reuerſa eſt ad ſocrum
A ſuam, audiuit ab ea: Filia mea, quæram
tibi requiem, & prouidebo vt bene ſit tibi.
2 * Booz iſte, cuius puellis in agro iuncta es,
propinquus noſter eſt, & hac nocte areã hor-
3 dei ventilat.* Lauare igitur, & vngere,& in-
duere cultioribus veſtimentis, & deſcende in
areã. non te videat homo, donec eſum potũq.
4 finierit. * Quando autẽ ierit ad dormiendũ,
nota locum in quo dormiat: veniesq. & diſ-
cooperies pallium, quo operitur a parte pe-
dum,& proijcies te,& ibi iacebis: ipſe autem
5 dicet tibi quid agere debeas.* Quæ reſpõdit:
6 Quidquid præceperis, faciam. * Deſcenditq.
B in areã,& fecit omnia, quæ ſibi imperauerat
7 ſocrus. * Cumq. comediſſet Booz, & bibiſ-
ſet, & factus eſſet hilarior, iſſetq. ad dormien
dum iuxta aceruum manipulorum, venit ab-
ſcondité,& diſcooperto pallio, a pedibus eius
8 ſe proiecit. * Et ecce, nocte iam media expa-
uit homo, & conturbatus eſt: viditq. mulierẽ
9 iacentem ad pedes ſuos, * & ait illi: Quæ es?
Illaq. reſpondit: Ego ſum Ruth ancilla tua:
expande pallium tuum ſuper famulã tuam,
10 quia propinquus es. * Et ille, Benedicta, in-
C quit, es a Domino filia,& priorem miſericor
diam poſteriore ſuperaſti: quia non es ſecuta
11 iuuenes pauperes, ſiue diuites.* Noli ergo
metuere, ſed quidquid dixeris mihi, faciam
tibi. Scit enim omnis populus, qui habitat in-
tra portas vrbis meæ, mulierẽ te eſſe virtutis.
12 * Nec abnuo me propinquũ, ſed eſt alius me
13 propinquior. * Quieſce hac nocte:& facto ma
ne, ſi te voluerit propinquitatis iure retinere,
bene res acta eſt: ſin autem ille noluerit, ego
D te abſq. ulla dubitatione ſuſcipiã, viuit Do-
14 minus. dormi vſq. mane.* Dormiuit itaq. ad
pedes eius, vſq. ad noctis abſceſſum. Surrexit
itaq. antequam homines ſe cognoſcerant mu
tuo,& dixit Booz: Caue ne quis nouerit quòd
15 huc veneris:* Et rurſum, Expãde, inquit, pal-
lium tuum, quo operiris,& tene vtraque ma-
nu. Qua extendente, & tenente, menſus eſt
ſex modios hordei, & poſuit ſuper eam. Quæ
16 portans ingreſſa eſt ciuitatem, * & venit ad
ſocrum ſuam, Quæ dixit ei: Quid egiſti filia?
Narrauitq. ei omnia, quæ ſibi feciſſet homo.
17 * Et ait: Ecce ſex modios hordei dedit mihi,
Et ait: Nolo vacuam te reuerti ad ſocrũ tuã.
18 * Dixitq. Noemi: Expecta filia donec videa-
mus quẽ res exitum habeat. neque enim ceſ-
ſabit homo niſi cõpleuerit quod locutus eſt.

CAP. IIII.

1 AScendit ergo Booz ad portam, & ſedit
A ibi. Cumque vidiſſet propinquum præ-
terire, de quo prius ſermo habitus eſt, di-
xit ad eum: Declina paulisper, & ſede
hic: vocans eum nomine ſuo. Qui diuertit,
2 & ſedit. * Tollens autem Booz decem vi-
ros de ſenioribus ciuitatis, dixit ad eos: Se-
3 dete hic. * Quibus ſedentibus, locutus eſt
ad propinquum: Partem agri fratris no-
ſtri Elimelec vendet Noemi, quæ reuerſa
4 eſt de regione Moabitide: * quod audi-
re te volui, & tibi dicere coram cunctis ſe-
dentibus, & maioribus natu de populo
meo. Si vis poſſidere iure propinquitatis:
eme, & poſſide. ſin autem diſplicet tibi,
hoc ipſum indica mihi, vt ſciam quid fa-
cere debeam. nullus enim eſt propinquus,
excepto te, qui prior es: & me, qui ſe-
B cundus ſum. At ille reſpondit: Ego
5 agrum emam. * Cui dixit Booz: Quan-
do emeris agrum de manu mulieris, Ruth
quoque Moabitidem, quæ vxor defun-
cti fuit, debes accipere: vt ſuſcites no-
6 men propinqui tui in hereditate ſua. * Qui
reſpondit: Cedo iuri propinquitatis: neque
enim poſteritatem familiæ meæ delere de-
beo. tu meo vtere priuilegio, quo me liben-
7 ter carere profiteor. * ‖ Hic autem erat mos ‖ Deu.25. b.7
antiquitus in Iſrael inter propinquos, vt ſi
quando alter alteri ſuo iuri cedebat: vt eſſet
firma conceſſio, ſoluebat homo calceamen-
tum ſuum, & dabat proximo ſuo. hoc erat
8 teſtimonium ceſſionis in Iſrael. * Dixit ergo
propinquo ſuo Booz: Tolle calceamentum
9 tuum. Quod ſtatim ſoluit de pede ſuo. * At
C ille maioribus natu, & vniuerſo populo,
Teſtes vos, inquit, eſtis hodie, quòd poſ-
ſederim omnia quæ fuerunt Elimelech; &
Chelion & Mahalon, tradente Noemi:
10 * & Ruth Moabitidem, vxorem Mahalon,
in coniugium ſumpſerim, vt ſuſcitem no-
men defuncti in hereditate ſua, ne vocabu-
lum eius de familia ſua ac fratribus & popu-
lo deleatur. Vos, inquam, huius rei teſtes
11 eſtis. * Reſpondit omnis populus, qui erat
in porta, & maiores natu: Nos teſtes ſu-
mus: faciat Dominus hanc mulierem, quæ
ingreditur domum tuam, ſicut Rachel, &
Liam, quæ ædificauerunt domum Iſrael:
vt ſit exemplum virtutis in Ephratha, &
12 habeat celebre nomen in Bethelem: * fiat-
que domus tua, ſicut domus Phares, ‖ ‖ Gen.38. g.29
quem Thamar peperit Iudæ, de ſemine
quod tibi dederit Dominus ex hac puella.
13 * Tulit itaque Booz Ruth, & accepit vxo-
D rem: ingreſſusque eſt ad eam, & dedit illi
Dominus ut conciperet, & pareret filium.
14 * Dixeruntque mulieres ad Noemi: Bene-
dictus Dominus, qui non eſt paſſus ut de-
ficeret ſucceſſor familiæ tuæ, & uocaretur
15 nomen eius in Iſrael. * Et habeas qui con-
ſoletur animam tuam, & enutriat ſenectu-
tem. de nuru enim tua natus eſt, quæ te di-

ligit: & multo tibi melior est, quàm si se-
16 ptem haberes filios. * Susceptumque
Noëmi puerum posuit in sinu suo, & nu-
17 tricis ac gerulæ fungebatur officio. * Vici-
næ autem mulieres congratulantes ei, &
dicentes: Natus est filius Noëmi: vocaue-
runt nomen eius Obed: hic est pater Isai,
18 patris Dauid. * Hæ sunt generationes Pha-
19 res: † Phares genuit Esron, * Esron genuit
20 Aram, Aram genuit Aminadab, * Amina-
dab genuit Nahasson, Nahasson genuit Sal-
21 mon, * Salmon genuit Booz, Booz ge-
22 nuit Obed, * Obed genuit Isai, Isai, ge-
nuit Dauid.

† 1.Par.2.a.4. & 4.a.1 Matth.1.a.3

LIBER PRIMVS SAMVELIS.

quem nos Primum Regum dicimus.

CAPVT PRIMVM.

1 FVIT vir vnus de Rama-
A thaimsophim, de monte
Ephraim, & nomen eius
Elcana, filius Ieroham,
filij Eliu, filij Thohu, filij
2 Suph, Ephrathæus: * &
habuit duas vxores, nomen
vni Anna, & nomen secundæ Phenenna. Fue-
runtq. Phenennæ filij: Annæ autem non erãt
3 liberi. * Et ascendebat vir ille de ciuitate sua
statutis diebus, vt adoraret & sacrificaret Do
mino exercituum in Silo. Erant autem ibi
duo filij Heli, Ophni & Phinees, sacerdotes
4 Domini. * Venit ergo dies, & immolauit El-
cana, deditq. Phenennæ uxori suæ, & cunctis
5 filijs eius, & filiabus partes: * Annæ autem
dedit partem vnam tristis, quia Annam di-
ligebat: Dominus autem concluserat vul-
6 uam eius. * Affligebat quoque eam æmula
eius, & vehementer angebat, in tantum, vt
exprobaret quòd Dominus conclusisset vul-
7 uam eius: * sicq. faciebat per singulos annos,
B cum redeunte tempore ascenderent ad tem-
plum Domini: & sic prouocabat eam: porro
8 illa flebat, & non capiebat cibum. * Dixit er-
go ei Elcana vir suus: Anna, cur fles? & quare
non comedis? & quam ob rem affligitur cor
tuum? numquid non ego melior tibi sum,
9 quàm decẽ filij? * Surrexit autem Anna post-
quam comederat, & biberat in Silo. Et Heli
sacerdote sedente super Sellã ante postes tem
10 pli Domini, * cum esset Anna amaro animo,
11 orauit ad Dominũ, flens largiter, * & votum
vouit, dicens: Domine exercituum, si respicies
videns afflictionem famulę tuę, & recordatus
mei fueris, nec oblitus ancillæ tuæ, dederisq.
seruæ tuæ sexum virilẽ dabo eũ Domino om
nibus diebus vitę eius, & nouacula non ascen
12 det super caput eius. * Factũ est autem, cum
illa multiplicaret preces coram Domino, vt
13 Heli obseruaret os eius. * Porro Anna loque-
batur in corde suo, tantumq. labia illius mo-
C uebantur, & vox penitus nõ audiebatur. Aesti
14 mauit ergo eam Heli temulentam. * dixitq.
ei: Vsquequo ebria eris? digere paulisper vi-
15 num, quo mades. * Respondens Anna, Nequa
quam, inquit, domine mi: nam mulier in-
felix nimis ego sum, vinumq. & omne quod

inebriare potest, non bibi, sed effudi ani-
16 mam meam in conspectu Domini. * Ne re-
putes ancillam tuam quasi vnam de filiabus
Belial: quia ex multitudine doloris, & mœro-
17 ris mei locuta sum vsque in præsens. * Tunc
Heli ait ei: Vade in pace: & Deus Israel det
tibi petitionem tuam, quam rogasti eum.
18 * Et illa dixit: Vtinam inueniat ancilla tua
gratiã in oculis tuis: Et abijt mulier in viam
suam, & comedit, vultusq; illius non sunt
19 amplius in diuersa mutati. * Et surrexerunt
mane, & adorauerunt coram Domino reuer-
siq. sunt, & venerunt in domum suam Rama-
tha. Cognouit autem Elcana Annam vxo-
rem suam: & recordatus est eius Dominus.
20 * Et factum est post circulum dierum, conce-
pit Anna, & peperit filium, vocauitq. nomen
eius Samuel: eo quòd a Domino postulasset
21 eum. * Ascendit autẽ vir eius Elcana, & om-
D nis domus eius, vt immolaret Domino ho-
22 stiam sollemnem, & votum suum, * & An-
na non ascendit: dixit enim viro suo: Non
vadam, donec ablactetur infans, & ducam
eum, vt appareat ante conspectum Domini,
23 & maneat ibi iugiter. * Et ait ei Elcana vir
suus: Fac quod bonum tibi videtur, & ma-
ne donec ablactes eum: precorq. vt impleat
Dominus verbum suum. Mansit ergo mu-
lier, & lactauit filium suum, donec amoueret
24 eum a lacte. * Et adduxit eum secum, post-
quam ablactauerat, in vitulis tribus, & tri-
bus modijs farinæ, & amphora vini, & addu-
xit eum ad domum Domini in Silo. Puer au-
25 tem erat adhuc infantulus: * & immolaue-
runt vitulum, & obtulerunt puerum Heli.
26 * Et ait Anna: Obsecro mi domine, viuit ani-
ma tua domine: ego sum illa mulier, quæ ste-
27 ti coram te hic orans Dominum. * Pro pue-
ro isto oraui, & dedit mihi Dominus peti-
28 tionem meam, quam postulaui eum. * Idcir-
co & ego commodaui eum Domino cunctis
diebus, quibus fuerit commodatus Domino.
Et adorauerunt ibi Dominum. Et orauit An-
na, & ait:

CAP. II.

1 EXultauit cor meum in Domino, & exal-
A tatum est cornu meum in Deo meo: di-
latatum est os meum super inimicos meos:
quia lætata sum in salutari tuo.
2 * Non est sanctus, vt est Dominus: neque
enim est alius extra te, & non est fortis sicut
Deus noster.
3 * Nolite multiplicare loqui sublimia, glo-
riantes: recedant vetera de ore vestro: quia
Deus scientiarum, Dominus est, & ipsi præ-
parantur cogitationes.
4 * Arcus fortium superatus est, & infirmi
accincti sunt robore.
5 * Repleti prius, pro panibus se locauerunt:
& famelici saturati sunt, donec sterilis pepe-
rit plurimos: & quæ multos habebat filios,
infirmata est.
6 * † Dominus mortificat & viuificat, de- † Deu. 32. f. 39
B ducit ad inferos & reducit.
7 * Dominus pauperem facit & ditat, hu- Tob. 13. a. 2
miliat & subleuat.
8 * Suscitat de puluere egenum, & de ster- Sap. 16. b. 13
core eleuat pauperem: vt sedeat cum princi-
pibus, & solium gloriæ teneat. Domini enim
sunt cardines terræ, & posuit super eos orbẽ.
9 * Pedes sanctorum suorum seruabit, & im-
pij in tenebris conticescent: quia non in for-
titudine sua robotabitur vir.
10 * Dominum formidabunt aduersarij eius:
C & super ipsos in cælis tonabit: Dominus iu-
dicabit fines Terræ, & dabit imperium regi
suo, & sublimabit cornu Christi sui.
11 * Et abijt Elcana Ramatha, in domũ suam:
puer autem erat minister in conspectu Do-
mini ante faciem Heli sacerdotis.
12 * Porro filij Heli, filij Belial, nescientes
13 Dominum, * neque officium sacerdotum ad
populum: sed quicumque immolasset victi-
mam, veniebat puer sacerdotis, dum coque-
rentur carnes, & habebat fuscinulam triden-
14 tem in manu sua, * & mittebat eam in le-
betem, vel in caldariam, aut in ollam, siue in
cacabũ: & omne, quod leuabat fuscinula, tol-
lebat sacerdos sibi. sic faciebant vniuerso If-
15 raeli venientium in Silo. * Etiam antequam
adolerent adipem, veniebat puer sacerdotis,
& dicebat immolanti. Da mihi carnem, vt
D coquam sacerdoti: non enim accipiam a te
16 carnem coctam, sed crudam. * Dicebatq. illi
immolans: Incendatur primum iuxta morem
hodie adeps, & tolle tibi quantumcumque
desiderat anima tua. Qui respondens aiebat
ei: Nequaquam: nunc enim dabis, alioquin
17 tollam vi. * Erat ergo peccatum puerorum
grande nimis coram Domino: quia retrahe-
18 bant homines a sacrificio Domini. * Samuel
autem ministrabat ante faciem Domini,
19 puer, accinctus ephod lineo. * Et tunicam
paruam faciebat ei mater sua, quam affere-
bat statutis diebus, ascendens cum viro suo,
20 vt immolaret hostiam sollemnem. * Et
benedixit Heli Elcanæ & vxori eius: dixit-
que ei: Reddat tibi Dominus semen de mu-
liere hac, pro fœnore, quod commodasti
Domino. Et abierunt in locum suum.
21 * Visitauit ergo Dominus Annam, & con-
E cepit, & peperit tres filios, & duas filias: &
magnificatus est puer Samuel apud Domi-
22 num. * Heli autem erat senex valde, & audi-
uit omnia quæ faciebant filij sui vniuerso If-
raeli: & quomodo dormiebant cum mulieri-
bus quæ obseruabant ad ostium tabernaculi:
23 * & dixit eis: Quare facitis res huiuscemodi,
quas ego audio, res pessimas, ab omni populo?
24 * Nolite filij mei: non enim est bona fama,
quã ego audio, vt trãsgredi faciatis populum

25 Domini. * Si peccauerit vir in virum, placa-
ri ei potest Deus: si autem in Dominum pec-
cauerit vir, quis orabit pro eo? Et non au-
dierunt vocem patris sui: quia voluit Domi-
26 nus occidere eos. * Puer autem Samuel pro-
F ficiebat, atque crescebat, & placebat tam Do-
27 mino quàm hominibus. * Venit autem vir
Dei ad Heli, & ait ad eum: Hæc dicit Domi-
nus: Nunquid non aperte reuelatus sum do-
mui patris tui, cum essent in Aegypto in do-
28 mo Pharaonis? * Et elegi eum ex omnibus
tribubus Israel mihi in sacerdotē, vt ascende-
ret ad altare meum, & adoleret mihi incen-
sum, & portaret ephod coram me: & dedi do-
mui patris tui omnia de sacrificijs filiorum
29 Israel. * Quare calce abiecistis victimam
meam, & munera mea quę præcepi ut offer-
rentur in templo: & magis honorasti filios
tuos quàm me, ut comederetis primitias om-
30 nis sacrificij Israel populi mei? * Propterea
ait Dominus Deus Israel: ‡ Loquens locu-
tus sum, ut domus tua, & domus patris tui
ministraret in conspectu meo, usque in sem
piternum. Nunc autem dicit Dominus: Absit
hoc a me: sed quicunq. glorificauerit me: glori
ficabo eū, qui autē cōtemnunt me, erunt igno
31 biles. * Ecce dies ueniunt: & præcidam bra-
G chium tuum, & brachium domus patris tui,
32 ut non sit senex in domo tua. * Et uidebis
æmulum tuum in templo, in uniuersis pro-
speris Israel: & non erit senex in domo tua
33 omnibus diebus. * Verumtamen non aufe-
ram penitus uirum ex te ab altari meo: sed ut
deficiant oculi tui, & tabescat anima tua: &
pars magna domus tuæ morietur cum ad ui-
34 rilem ætatem uenerit. * Hoc autem erit tibi
signum, quod uenturum est duobus filijs tuis,
Ophni & Phinees: In die uno morientur am-
35 bo. * Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem,

3.Reg.2. c.27

qui iuxta cor meum, & animam meam fa-
ciet: & ædificabo ei domum fidelem, & am-
bulabit coram Christo meo cunctis diebus.
36 * Futurum est autem, ut quicumque reman-
serit in domo tua, ueniat, ut oretur pro eo, &
offerat nummum argenteum, & tortam pa-
nis, dicatque: Dimitte me obsecro ad unam
partem sacerdotalem, ut comedam buccel-
lam panis.

CAP. III.

1 PVer autem Samuel ministrabat Domi-
A no coram Heli, & sermo Domini erat pre
tiosus in diebus illis, non erat uisio manife-
2 sta. * Factum est ergo in die quadam, Heli ia
cebat in loco suo, & oculi eius caligauerant,
3 nec poterat uidere: * lucerna Dei antequam
extingueretur, Samuel dormiebat in templo
4 Domini, ubi erat arca Dei. * Et uocauit Do-
minus Samuel. Qui respondens, ait: Ecce ego
5 * Et cucurrit ad Heli, & dixit: Ecce ego: uoca-
sti enim me. Qui dixit: Non uocaui te: reuertere,
6 & dormi. Et abijt, & dormiuit. * Et adiecit
Dominus rursum uocare Samuelem. Con-
surgensq. Samuel, abijt ad Heli, & dixit: Ec
B ce ego: quia uocasti me. Qui respondit: Non
7 uocaui te fili mi: reuertere & dormi. * Porro
Samuel necdum sciebat Dominum, neque re
8 uelatus fuerat ei sermo Domini. * Et adiecit
dominus, & uocauit adhuc Samuelem tertio.
9 Qui consurgens abijt ad Heli, * & ait: Ecce
ego: quia uocasti me. Intellexit ergo Heli
quia Dominus uocaret puerum: & ait ad Sa-
muelem: Vade, & dormi: & si deinceps uoca-
uerit te, dices: Loquere Domine, quia audit
seruus tuus. Abijt ergo Samuel, & dormiuit
10 in loco suo. * Et uenit Dominus, & stetit: &
uocauit, sicut uocauerat secundo, Samuel,

Samuel. Et ait Samuel: Loquere Domine,
11 quia audit seruus tuus. * Et dixit Dominus

ad Samuelem: Ecce ego facio uerbum in Is-
C rael: quod quicumque audierit, tinnient am-

12 bæ aures eius. * In die illa suscitabo aduer-
sum Heli omnia quæ locutus sum super do-
13 mum eius: incipiam, & complebo. * Prædixi
enim ei quòd iudicaturus essem domum eius
in æternum, propter iniquitatem, eo quòd no
uerat indigne agere filios suos, & non corri-
14 puerit eos. * Idcirco iuraui Domui Heli
quòd non expietur iniquitas domus eius ui-
15 ctimis & muneribus usq. in æternum. * Dor-
miuit autẽ Samuel usque mane, aperuitque
ostia domus Domini. Et Samuel timebat in-
16 dicare uisionem Heli. * Vocauit ergo Heli
Samuelem, & dixit: Samuel fili mi? Qui re-

17 spondens, ait: Præsto sum. * Et interrogauit
D eum: Quis est sermo, quem locutus est Domi
nus ad te? oro te ne celaueris me. hæc faciat
tibi Deus, & hæc addat, si absconderis a me
sermonem ex omnibus uerbis, quæ dicta sunt
18 tibi. * Indicauit itaque ei Samuel uniuersos
sermones, & non abscondit ab eo. Et ille re-
spondit: Dominus est: quod bonum est in ocu
19 lis suis faciat. * Creuit autem Samuel, &
Dominus erat cum eo, & non cecidit ex om-
20 nibus uerbis eius in terram. * Et cognouit
uniuersus Israel a Dan, usque Bersabee, quòd
21 fidelis Samuel propheta esset Domini. * Et

addidit Dominus ut appareret in Silo, quo-
niam reuelatus fuerat Dominus Samueli in

Silo, iuxta uerbum Domini. Et euenit sermo
Samuelis uniuerso Israeli.

CAP. IIII.

1 ET factum est in diebus illis, conuenerunt
A Philisthijm in pugnã: & egressus est Is-
rael obuiam Philisthijm in præliũ, & castra-
metatus est iuxta Lapidem adiutorij. Porro
2 Philisthijm venerunt in Aphec,* & instruxe-
runt aciem contra Israel. Inito autẽ certami-
ne, terga vertit Israel Philisthæis: & cæsa sunt
in illo certamine passim per agros, quasi quat
3 tuor millia virorum.* Et reuersus est popu-
lus ad castra: dixeruntq. maiores natu de Is-
rael: Quare percussit nos Dominus hodie co-
ram Philisthijm? Afferamus ad nos de Silo
arcam fœderis Domini, & veniat in medium
nostri, vt saluet nos de manu inimicorum no
4 strorum.* Misit ergo populus in Silo, & tule-
runt inde arcam fœderis Domini exercituum
sedenti super Cherubim: erantq. duo filij He
li cum arca fœderis Dei, Ophni & Phinees.
5 *Cumq. venisset arca fœderis Domini in ca-
stra, vociferatus est omnis Israel clamore grã
6 di, & personuit terra.* Et audierunt Phili-
B sthijm vocem clamoris, dixeruntque: Quæ-
nam est hæc vox clamoris magni in castris
Hebræorum? Et cognouerunt quòd arca Do
7 mini venisset in castra.* Timueruntq. Phi-
listijm, dicentes: Venit Deus in castra. Et in-
8 gemuerunt, dicentes:* Væ nobis: non enim
fuit tanta exultatio heri & nudiustertius: væ
nobis. Quis nos saluabit de manu Deorum
sublimium istorum? hi sunt Dij, qui per-
cusserunt Aegyptum omni plaga, in deserto.
9 * Confortamini, & estote viri, Philisthijm:
ne seruiatis Hebræis, sicut & illi seruierunt
10 vobis: confortamini, & bellate.* Pugna-
uerunt ergo Philistijm, & cæsus est Israel,
& fugit vnusquisque in tabernaculum suum:
& facta est plaga magna nimis: & cecide-
11 runt de Israel triginta millia peditum.* Et
C arca Dei capta est: duo quoq. filij Heli mor-
12 tui sunt, Ophni & Phinees.* Currens autem
vir de Beniamin ex acie, venit in Silo in die
illa, scissa veste, & conspersus puluere caput.
13 * Cumq. ille venisset, Heli sedebat super sel-
lam contra viam spectans. Erat enim cor
eius pauens pro arca Dei. Vir autem ille
postquam ingressus est, nunciauit vrbi: & vlu
14 lauit omnis ciuitas.* Et audiuit Heli soni-
tum clamoris, dixitque: Quis est hic soni-
tus tumultus huius? At ille festinauit, &
15 venit, nunciauit Heli.* Heli autem erat no-
naginta & octo annorum, & oculi eius cali-
16 gauerant, & videre non poterat.* Et dixit
ad Heli: Ego sum qui veni de prælio, & ego
qui de acie fugi hodie. Cui ille ait: Quid actũ
17 est fili mi?* Respondens autem ille, qui nun-
ciabat, Fugit, inquit, Israel corã Philisthijm,
& ruina magna facta est in populo: Insuper &
D duo filij tui mortui sunt, Ophni & Phinees:
18 & arca Dei capta est.* Cumq. ille nominasset
arcam Dei, cecidit de sella retrorsum iux-
ta ostium, & fractis ceruicibus mortuus est.
Senex enim erat vir & grandæuus: & ipse iu-
19 dicauit Israel quadraginta annis. Nurus au-
tem eius, vxor Phinees, prægnans erat, vici-

naque partui: & audito nuncio quod capta
esset arca Dei, & mortuus esset socer suus,
& vir suus, incuruauit se & peperit: irruerant
20 enim in eam dolores subiti.* In ipso au-
tem momento mortis eius, dixerunt ei quæ
stabant circa eam: Ne timeas, quia filium
peperisti. Quæ non respondit eis, neque
21 animaduertit.* Et vocauit puerum, Icha-
bod, dicens: Translata est gloria de Israel,
quia capta est arca Dei, & pro socero suo &
22 pro viro suo;* & ait: Translata est gloria ab
Israel, eo quòd capta esset arca Dei.

CAP.

C A P. V.

1 PHilisthijm autem tulerunt arcã Dei, &
A asportauerunt eam a Lapide adiutorij
2 in Azotum. * Tulerũtq. Philisthijm arcam
Dei, & intulerunt eam in templum Dagon,
3 & statuerunt eam iuxta Dagon. * Cumque
surrexissent diluculo Azotij altera die, ecce
Dagon iacebat pronus in terra ante arcã Do-
mini: & tulerunt Dagon, & restituerunt eũ
4 in locum suum. * Rursumq. mane die alte-
ra consurgentes, inuenerunt Dagon iacentẽ
super faciem suam in terra coram arca Dñi:
B caput autem Dagon, & duæ palmæ manuum
5 eius abscissæ erant super limen: * porro Da-
gon solus truncus remãserat in loco suo. Pro-
pter hanc causam non calcant sacerdotes Da
gon, & omnes qui ingrediuntur templũ eius,
super limen Dagon in Azoto, vsq. in hodier-
6 num diem. * Aggrauata est autem manus
Domini super Azotios, & demolitus est eos:
‖ & percussit in secretiori parte natium Azo
tum, & fines eius. Et ebullierunt villæ & agri
in medio regionis illius, & nati sunt mures,
& facta est confusio mortis magnæ in ciuita-
7 te. * Videntes autem viri Azotij huiuscemo-
C di plagam, dixerunt: Non maneat arca Dei
Israel apud nos: quoniã dura est manus eius
super nos, & super Dagon deum nostrum.
8 * Et mittentes congregauerunt omnes satra-
pas Philisthinorum ad se, & dixerũt: Quid fa-
ciemus de arca Dei Israel? Responderuntq.
Gethæi: Circumducatur arca Dei Israel. Et
9 circumduxerunt arcã Dei Israel. * Illis autẽ
circumducentibus eam, fiebat manus Domi-
ni per singulas ciuitates interfectionis ma-
gnę nimis: & percutiebat viros vniuscuiusq.
vrbis, a paruo vsque ad maiorem, & compu-
trescebant prominentes extales eorum. In-
ieruntq. Gethęi consilium, & fecerunt sibi
10 sedes pelliceas. * Miserunt ergo arcam Dei
D in Accaron. Cumq. venisset arca Dei in Ac-
caron, exclamauerunt Accaronitæ, dicentes:
Adduxerunt ad nos arcam Dei Israel, vt in-
11 terficiat nos & populum nostrum. * Mise-
runt itaque & congregauerunt omnes satra-
pas Philisthinorum: qui dixerunt: Dimittite
arcam Dei Israel, & reuertatur in locum su-
um, & nõ interficiat nos cum populo nostro.
12 * Fiebat enim pauor mortis in singulis vrbi-
bus, & grauissima valde manus Dei. viri quo-
que, qui mortui non fuerant, percutiebantur
in secretiori parte natium: & ascendebat vlu-
latus vniuscuiusque ciuitatis in cælum.

‖ Psal.77. g.66

C A P. VI.

1 FVit ergo arca Domini in regione Phil-
2 isthinorum septem mensibus. * Et voca-
A uerunt Philisthijm sacerdotes & diuinos, di-
centes: Quid faciemus de arca Domini? indi-
cate nobis quomodo remittamus eam in lo-
3 cum suum. Qui dixerunt: * Si remittitis ar-
cam Dei Israel, nolite dimittere eam vacuã,
sed quod debetis, reddite ei pro peccato, &
tunc curabimini: & scietis quare non recedat
4 manus eius a vobis. * Qui dixerunt: Quid est
quod pro delicto reddere debeamus ei? Re-
5 sponderuntq. illi: * Iuxta numerum prouin-
ciarum Philisthinorum quinque anos aureos
facietis, & quinque mures aureos: quia plaga
vna fuit omnibus vobis, & satrapis vestris. Fa-
cietisq. similitudines anorum vestrorum, &
similitudines murium, qui demoliti sunt ter-
ram, & dabitis Deo Israel gloriam: si forte
B releuet manum suam a vobis, & a dijs ve-
6 stris, & a terra vestra. * Quare aggrauatis
corda vestra, sicut aggrauauit Aegyptus, &
Pharao cor suum? ‖ nonne postquam per-

‖ Exo.12. c.31

7 cuſſus eſt,tunc dimiſit eos,& abierũt? * Nũc
ergo arripite & facite plauſtrum nouum v-
num: & duas vaccas fœtas, quibus nõ eſt im-
poſitum iugũ,iungite in plauſtro, & recludi-
8 te uitulos earum domi. * Tolletisq.arcã Do-
mini,& ponetis in plauſtro,& uaſa aurea,quę
exoluiſtis ei pro delicto,ponetis in capſellam
9 ad latus eius:& dimittite eam vt vadat. * Et
aſpicietis:& ſi quidem per uiam finium ſuo-
rum aſcenderit contra Bethſames, ipſe fecit
nobis hoc malum grande: ſin autẽ, minime
ſciemus quia nequaquam manus eius tetigit
10 nos, ſed caſu accidit. * Fecerunt ergo illi
hoc modo: & tollentes duas uaccas, quæ la-
ctabant uitulos, iunxerunt ad plauſtrum,ui-
11 tulosq.earum concluſerunt domi. * Et po-
C ſuerunt arcam Dei ſuper plauſtrũ, & capſel-
lam, quæ habebat mures aureos & ſimilitu-
12 dines anorum. * Ibant autem in directũ vac-
cæ per uiam,quæ ducit Bethſames, & itinere
vno gradiebantur, pergentes & mugientes:
& non declinabant neque ad dexteram neque
ad ſiniſtram:ſed & ſatrapæ Philiſthijm ſeque
13 bãtur uſque ad terminos Bethſames. * Por-
ro Bethſamitæ metebant triticum in ualle: &
eleuantes oculos ſuos, uiderunt arcam, & ga-
14 uiſi ſunt cum uidiſſent. * Et plauſtrum uenit
in agrum Ioſue Bethſamitæ,& ſtetit ibi.Erat
autem ibi lapis magnus, & conciderunt ligna
plauſtri, vaccasq. impoſuerũt ſuper ea holo-
15 cauſtum Dominum. * Leuitæ autem depo-
ſuerunt arcã Dei,& capſellam,quæ erat iuxta
eam,in qua erant vaſa aurea,& poſuerunt ſu
per lapidem grandem. Viri autem Bethſami
tæ obtulerunt holocauſta, & immolauerunt
16 uictimas in die illa Domino. * Et quinq.ſa-
trapæ Philiſthinorũ uiderunt, & reuerſi ſunt
17 in Accaron in die illa. * Hi ſunt autẽ ani au-
D rei,quos reddiderũt Philiſthijm pro delicto,
Domino: Azotus vnum,Gaza vnum,Aſcalõ
18 vnum,Geth vnum,Accaron vnum: * & mu-
res aureos ſecundum numerum urbium Phi
liſthijm,quinque prouinciarum,ab urbe mu
rata,uſque ad uillam,quę erat abſq. muro,&
uſque ad Abelmagni, ſuper quem poſuerunt
arcam Domini,quæ erat uſque in illum diẽ
19 in agro Ioſue Bethſamitis. * Percuſſit autem
de uiris Bethſamitibus,eo quòd uidiſſent ar-
cam Domini: & percuſſit de populo ſeptua-
ginta uiros,& quinquaginta millia plebis.
Luxitque populus, quòd Dominus percuſſiſ-
20 ſet plebem plaga magna. * Et dixerunt uiri
Bethſamitæ: Quis poterit ſtare in cõſpectu
Domini Dei ſancti huius? & ad quem aſcen-
21 det a nobis? * Miſeruntque nuncios ad ha-
bitatores Cariathiarim,dicẽtes: Reduxerunt
Philiſthijm arcam Domini, deſcendite, &
reducite eam ad uos.

CAP. VII.

1 VEnerunt ergo uiri Cariathiarim,& redu
A xerunt arcam Domini, & intulerunt eã
in domum Abinadab in Gabaa: Eleazarum
autem filium eius ſanctificauerunt, ut cuſto-
2 diret arcam Domini. * Et factum eſt, ex qua
die manſit arca Dñi in Cariathiarim,multi-
plicati ſunt dies (erat quippe iam annus ui
geſimus) & requieuit omnis domus Iſrael
3 poſt Dominum. * Ait autem Samuel ad vni Deut. 6.
uerſam domum Iſrael, dicens: Si in toto c.13
corde ueſtro reuertimini ad Dominum, au- Matt.4.
ferte deos alienos de medio ueſtri, Baalim & b.11.
Aſtaroth: & præparate corda ueſtra Domi-
no, & ſeruite ei ſoli, & eruet uos de manu
4 Philiſthijm. * Abſtulerunt ergo filij Iſrael
B Baalim & Aſtaroth,& ſeruierũt Domino ſo-
5 li. * Dixit autem Samuel: Congregate uni-
uerſum Iſrael in Maſphath, ut orem pro

6 uobis Dominum. * Et conuenerunt in Masphath: hauseruntq. aquam, & effuderunt in conspectu Domini, & ieiunauerunt in die illa, atque dixerunt ibi: Peccauimus Domino. Iudicauitq. Samuel filios Israel i Masphath.
7 * Et audierunt Philisthijm quòd congregati essent filij Israel in Masphat, & ascenderunt satrapæ Philisthinorum ad Israel. Quod cum audissent filij Israel, timuerunt a facie Phili-
8 sthinorum. * Dixeruntq. ad Samuelem: Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum Deũ
C nostrum, vt saluet nos de manu Philisthino-
9 rum. * Tulit autem Samuel agnum lactentẽ vnum, & obtulit illum holocaustum integrũ Domino: & clamauit Samuel ad Dominum
10 pro Israel, & exaudiuit eum Dominus. * Factum est autem, cum Samuel offerret holocaustum, Philisthijm iniere prœlium contra Israel: intonuit autẽ Dominus fragore magno in die illa super Philisthijm, & exterruit
11 eos, & cæsi sunt a facie Israel. * Egressiq. uiri Israel de Masphath persecuti sunt Philisthæos, & percusserunt eos vsque ad locũ, qui
12 erat subter Bethchar. * Tulit autem Samuel lapidem vnũ, & posuit eum inter Masphath & inter Sen: & uocauit nomen loci illius, La-
D pis adiutorij. Dixitque: Hucusque auxiliatus
13 est nobis Dominus. * Et humiliati sunt Philisthijm, nec apposuerunt vltra vt uenirent in terminos Israel. Facta est itaq. manus Domini super Philisthæos, cũctis diebus Samue-
14 lis. * Et redditæ sunt vrbes, quas tulerãt Philisthijm ab Israel, Israeli, ab Accaron vsque Geth, & terminos suos: liberauitque Israel de manu Philisthinorum, eratq. pax inter Israel
15 & Amorrhæum. * Iudicabat quoq. Samuel
16 Israelem cunctis diebus vitæ suæ: * & ibat per singulos annos circuiens Bethel & Galgala & Masphath, & iudicabat Israelem in supradi-
17 ctis locis. * Reuertebaturq. in Ramatha: ibi enim erat domus eius, & ibi iudicabat Israelem: ædificauit etiam ibi altare Domino.

Eccli. 46.d.21

CAP. VIII.

1 Factum est autem cũ senuisset Samuel,
2 posuit filios suos iudices Israel. * Fuitq.
A nomen filij eius primogeniti Ioel: & nomen
3 secundi Abia, iudicum in Bersabee. * Et non ambulauerunt filij illius in vijs eius: sed declinauerunt post auaritiam, acceperuntque
4 munera, & peruerterunt iudicium. * Congregati ergo vniuersi maiores natu Israel, venerũt
5 ad Samuelem in Ramatha. * Dixeruntq. ei: Ecce tu senuisti, & filij tui non ambulant in uijs tuis: constitue nobis regem, vt iudicet
6 nos, sicut & vniuersæ habent nationes. * Di-
B splicuit sermo in oculis Samuelis, eo quòd dixissent: Da nobis regem, vt iudicet nos. Et
7 orauit Samuel ad Dominum. * Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi uocem populi in omnibus quæ loquuntur tibi. non enim te
8 abiecerũt, sed me, ne regnẽ super eos. * Iuxta omnia opera sua, quæ fecerunt a die qua eduxi eos de Aegypto vsque ad diem hanc: sicut dereliquerunt me, & seruierunt dijs alie-
9 nis, sic faciunt etiam tibi. * Nunc ergo uocẽ eorũ audi: ueruntamen contestare eos, & prędic eis ius regis, qui regnaturus est super eos.
10 * Dixit itaque Samuel omnia verba Domi-
11 ni ad populum, qui petierat a se regem, * &
C ait: Hoc erit ius regis, qui imperaturus est uobis: Filios uestros tollet, & ponet in curribus suis, facietq. sibi equites & præcursores
12 quadrigarum suarum, * & cõstituet sibi tribunos, & cẽturiones, & aratores agrorũ suorum, & messores segetum, & fabros armorũ
13 & curruum suorum. * Filias quoque vestras faciet sibi vnguentarias, & focarias, & panifi-

Osee.13.c.10
Act.13.c.21

14 cas. * Agros quoq. uestros, & vineas, & oli-
15 neta optima tollet, & dabit seruis suis. * Sed
& segetes vestras, & vinearum reditus adde-
16 cimabit, vt det eunuchis & famulis suis. * Ser
uos etiam vestros, & ancillas, & iuuenes opti
mos, & asinos auferet, & ponet in opere suo.
17 * Greges quoque uestros addecimabit, vosq.
D eritis ei serui. * Et clamabitis in die illa a fa-
18 cie regis uestri, quem elegistis vobis: & non
exaudiet vos Dominus in die illa, quia peti-
19 stis uobis regem. * Noluit autem populus
audire vocẽ Samuelis, sed dixerunt: Nequa-
20 quam: rex enim erit super nos, * & erimus
nos quoque sicut omnes gentes: & iudicabit
nos rex noster, & egredietur ante nos, & pu-
21 gnabit bella nostra pro nobis. * Et audiuit
Samuel omnia uerba populi, & locutus est ea
22 in auribus Domini. * Dixit autem Dominus
ad Samuelẽ: Audi vocem eorum, & constitue
super eos regẽ. Et ait Samuel ad uiros Israel:
Vadat vnusquisque in ciuitatem suam.

CAP. IX.

1 ET erat vir de Beniamin nomine Cis, fi-
A lius Abiel, filij Seror, filij Bechorath,
2 filij Aphia, filij viri Iemini, fortis robore. * Et
erat ei filius vocabulo Saul, electus & bonus:
& non erat vir de filiis Israel melior illo. ab
humero & sursum eminebat super omnẽ po-
3 pulum. * Perierant autem asinæ Cis patris
Saul: & dixit Cis ad Saul filium suum: Tol-
le tecum vnum de pueris, & consurgens va-
de, & quære asinas. Qui cum transissent per
4 montem Ephraim, * & per terram Salisa,
& non inuenissent, transierunt etiã per Ter-
ram Salim, & non erant: sed & per Terram
5 Iemini, & minime repererunt. * Cum autem
venissent in Terram Suph, dixit Saul ad pue
rũ, qui erat cum eo: Veni & reuertamur, ne
forte dimiserit pater meus asinas, & solicitus
6 sit pro nobis. * Qui ait ei: Ecce vir Dei est in
ciuitate hac, vir nobilis: omne, quod loqui-
tur, sine ambiguitate venit. nunc ergo eamus
illuc, si forte indicet nobis de uia nostra, pro-
7 pter quam venimus. * Dixitq. Saul ad puerũ
B suum: Ecce ibimus: quid feremus ad virum
Dei? panis defecit in sitarciis nostris: & spor
tulam non habemus, vt demus homini Dei,
8 nec quidquam aliud. * Rursum puer respõ-
dit Sauli, & ait: Ecce inuẽta est in manu mea
quarta pars stateris argenti, demus homini
9 Dei, vt indicet nobis uiam nostram. * (Olim
in Israel sic loquebatur vnusquisque vadens
consulere Deum: Venite, & eamus ad Vidẽ-
tem. Qui enim Propheta dicitur hodie, voca-
10 batur olim Videns.) * Et dixit Saul ad pue-
rum suum: Optimus sermo tuus, Veni, ea-
mus. Et ierunt in ciuitatem, in qua erat uir
11 Dei. * Cumque ascenderent cliuum ciuita-
tis, inuenerunt puellas egredientes ad hau-
riendam aquam, & dixerunt eis: Num hic
12 est Videns? * Quæ respondentes, dixerunt il-
lis: Hic est: ecce ante te, festina nunc: hodie
enim venit in ciuitatem, quia sacrificium est
13 hodie populi in excelso. * Ingredientes vr-
bẽ, statim inuenietis eũ antequã ascendat ex-
celsum ad vescendum. neque enim comesu-
rus est populus donec ille veniat: quia ipse
benedicit hostiæ, & deinceps comedunt qui
vocati sunt. Nunc ergo conscendite, quia ho-
14 die reperietis eum. * Et ascenderunt in ciui-
tatem. Cũq. illi ambularent in medio vrbis,
C apparuit Samuel egrediẽs obuiam eis, vt as-
15 cenderet in excelsum. * | Dominus autem
reuelauerat auriculam Samuelis ante vnam | Act.13
16 diem quam veniret Saul, dicens: * Hac ipsa c.21
hora, quæ nunc est, cras mittã virum ad te de
Terra Beniamin, & vnges eum ducem super
populum meum Israel: & saluabit populum
meũ de manu Philisthinorũ: quia respexi po-
pulũ meũ, uenit enim clamor eorum ad me.
17 * Cumq. aspexisset Samuel Saulem, Domi-
nus dixit ei: Ecce, vir, quem dixeram tibi, iste
18 dominabitur populo meo. * Accessit autem
Saul ad Samuelem in medio portæ, & ait:
19 Indica, oro, mihi, vbi est domus Vidẽtis. * Et
respondit Samuel Sauli dicens: Ego sum Vi-
dens. ascende ante me in excelsum, vt come-
datis mecum hodie, & dimittam te mane: &
omnia, quæ sunt in corde tuo, indicabo tibi.
20 * Et de asinis, quas nudiustertius perdisti, ne
solicitus sis, quia inuentæ sunt. Et cuius erunt
optima quæque Israel? nonne tibi & omni
21 domui patris tui? * Respondẽs autem Saul,
ait: Numquid non filius Iemini ego sum de
minima tribu Israel, & cognatio mea nouis-
sima inter omnes familias de tribu Benia-
min? quare ergo locutus es mihi sermonem
22 istum? * Assumens itaque Samuel Saulem,
D & puerum eius, introduxit eos in triclinium,
& dedit eis locum in capite eorum, qui fue-
rant inuitati. erant enim quasi triginta viri.
23 * Dixitque Samuel coco: Da partem, quam
dedi tibi, & præcepi ut reponeres seorsum a-
24 pud te. * Leuauit autem cocus armum, &
posuit ante Saul. Dixitq. Samuel: Ecce quod
remansit, pone ante te, & comede: quia de in-
dustria seruatum est tibi, quando populum
uocaui. Et comedit Saul cum Samuele in
25 die illa. * Et descenderunt de excelso in op-
pidum, & locutus est cum Saule in Solario:
26 strauitque Saul in solario, & dormiuit. * Cũ-
que mane surrexissent, & iam elucesceret,
vocauit Samuel Saulem in solario, dicens:
Surge, & dimittã te. Et surrexit Saul: egres-
sique sunt ambo, ipse videlicet, & Samuel.
27 * Cumque descenderent in extrema parte ci-
uitatis, Samuel dixit ad Saul: Dic puero vt
antecedat nos, & transeat: tu autem subsiste
paulisper, vt indicem tibi verbum Domini.

CAP. X.

‡ Act. 13. c.21 1 TVlit ‡ autem Samuel lenticulam olei,
A & effudit super caput eius, & deosculatus est eum, & ait: Ecce, vnxit te Dominus
super hereditatem suam in principem, & liberabis populum suum de manibus inimicorum eius, qui in circuitu eius sunt. Et hoc tibi signum, quia vnxit te Deus in principem.
2 * Cum abieris hodie a me, inuenies duos viros iuxta sepulchrum Rachel in finibus Beniamin, in Meridie, dicentque tibi: Inuentæ sunt asinæ, ad quas ieras perquirendas: & intermissis pater tuus asinis, sollicitus est pro uobis, &
3 dicit: Quid faciam de filio meo? * Cumque abieris inde, & vltra transieris, & veneris ad quercum Thabor, inuenient te ibi tres uiri ascendentes ad Deum in Bethel, vnus portans tres hœdos, & alius tres tortas panis, & alius
4 portans lagenam vini. * Cumq. te salutauerint, dabunt tibi duos panes, & accipies de ma-
5 nu eorum. * Post hęc venies in collem Dei, vbi est statio Philisthinorum: & cum ingressus fueris ibi vrbem, obuium habebis gregem prophetarū descendentium de excelso, & ante eos psalterium, & tympanum, & tibiam, &
6 citharam, ipsosq. prophetantes. * Et insiliet
B in te Spiritus Domini, & prophetabis cum eis,
7 & mutaberis in virum aliū. * Quando ergo euenerint signa hæc omnia tibi, fac quæcumque inuenerit manus tua, quia Dominus te-
8 cum est. * Et descendes ante me in Galgala, (ego quippe descendam ad te) vt offeras oblationem, & immoles victimas pacificas: septem diebus expectabis, donec veniā ad te,
9 & ostendam tibi quid facias. * Itaque cum auertisset humerum suū ut abiret a Samuele, immutauit ei Deus cor aliud, & venerūt om-
10 nia signa hæc in die illa. * Venerūtq. ad prædictum collem, & ecce cuneus prophetarum obuius ei: & insiluit super eum Spiritus Do-
11 mini, & prophetauit in medio eorum. * Videntes autem omnes qui nouerant eum heri & nudiustertium, quòd esset cum prophetis, & prophetaret, dixerunt ad inuicem: Quænā res accidit filio Cis? num & Saul inter prophe-
12 tas? * Respondítq. alius ad alterum, dicens:
C Et quis pater eorum? propterea uersum est in prouerbiū: ‡ Num & Saul inter prophe- ‡ Inf. 19. d.14
13 tas? * Cessauit autem prophetare, & venit
14 ad excelsum. * Dixitq. patruus Saul ad eum, & ad puerum eius: Quo abistis? Qui responderunt: Quærere asinas: quas cum non repe-
15 rissemus, venimus ad Samuelem. * Et dixit ei patruus suus: Indica mihi quid dixerit ti-
16 bi Samuel. * Et ait Saul ad patruum suum: Indicauit nobis quia inuentæ essent asinę. De sermone autem regni non indicauit ei quem
17 locutus fuerat ei Samuel. * Et cōuocauit Samuel populum ad Dominum in Maspha:
18 * & ait ad filios Israel: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego eduxi Israel de Aegypto, & erui uos de manu Aegyptiorum, & de ma-
19 nu omnium regū qui affligebant uos. * Vos autem hodie proiecistis Deū uestrum, qui solus saluauit uos de vniuersis malis & tribulationibus uestris: & dixistis: ‡ Nequaquam: ‡ Sup. 8.
sed regem cōstitue super nos. Nunc ergo sta- d.19
D te coram Domino per tribus vestras, & per
20 familias. * Et applicuit Samuel omnes tribus Israel, & cecidit sors tribus Beniamin.
21 * Et applicuit tribum Beniamin & cognationes eius, & cecidit cognatio Metri, & peruenit vsque ad Saul filium Cis. Quæsierunt
22 ergo eum, & non est inuentus. * Et consuluerunt post hæc Dominum vtrumnam venturus esset illuc. Respōditq. Dominus: Ecce ab-
23 sconditus est domi. * Cucurrerunt itaque &

tulerunt eum inde. stetitque in medio popu-
li, & altior fuit uniuerso populo ab humero
24 & sursum. * Et ait Samuel ad omnem popu
lum: Certe uidetis quē elegit Dominus, quo-
niam non sit similis illi in omni populo. Et
clamauit omnis populus, & ait: Viuat rex.
25 * Locutus est autem Samuel ad populum le-
gem regni, & scripsit in libro, & reposuit co-
ram Domino: & dimisit Samuel omnem po
26 pulum, singulos in domum suam. * Sed &
Saul abijt in domum suam in Gabaa: & abijt
cum eo pars exercitus, quorum tetigerat
27 Deus corda. * Filij uero Belial dixerunt:
Num saluare nos poterit iste? Et despexerūt
eum, & non attulerunt ei munera: ille uero
dissimulabat se audire.

C A P. XI.

1 ET factum est quasi post mensem, ascen-
A dit Naas Ammonites, & pugnare cœpit
aduersum Iabes Galaad. Dixeruntq. omnes
viri Iabes ad Naas: Habeto nos fœderatos,
2 & seruiemus tibi.* Et respondit ad eos Naas
Ammonites: In hoc feriā uobiscum fœdus,
vt eruam omnium uestrum oculos dextros,
ponamq. uos opprobrium in uniuerso Israel.
3 * Et dixerunt ad eum seniores Iabes: Conce
de nobis septem dies, vt mittamus nuncios
ad uniuersos terminos Israel: & si non fuerit
4 qui defendat nos, egrediemur ad te.* Vene-
B runt ergo nuncij in Gabaa Saulis: & locuti
sunt verba hæc, audiente populo: & leuauit
5 omnis populus uocem suam, & fleuit. * Et
ecce Saul ueniebat, sequens boues de agro, &
ait: Quid habet populus quod plorat? Et
6 narrauerunt ei uerba uirorum Iabes. * Et in-
siluit Spiritus Domini in Saul, cum audisset
7 verba hæc, & iratus est furor eius nimis. * Et
assumens utrumque bouem, concidit in fru-
sta, misitque in omnes terminos Israel per
manum nunciorum, dicens: Quicunque non
exierit, & secutus fuerit Saul & Samuel, sic
fiet bobus eius. Inuasit ergo timor Domi-
ni populum, & egressi sunt quasi vir vnus.
8 * Et recensuit eos in Bezech: fueruntq. filio-
rum Israel trecenta millia: uirorum autē Iu-
9 da triginta millia. * Et dixerunt nuncijs, qui
uenerant: Sic dicetis uiris, qui sunt in Iabes
Galaad: Cras erit vobis salus, cum incaluerit
sol. Venerunt ergo nuncij, & annunciauerunt
10 uiris Iabes: qui lætati sunt. * Et dixerunt:
Mane exibimus ad uos: & facietis nobis om-
11 ne quod placuerit uobis. * Et factum est, cū
dies crastinus uenisset, constituit Saul popu-
D lum in tres partes: & ingressus est media ca-
stra in uigilia matutina, & percussit Ammon
usque dum incalesceret dies: reliqui autem
12 dispersi sunt, ita ut non relinquerentur. * Et
ait populus ad Samuelem: Quis est iste qui
dixit: Saul num regnabit super nos? Date Sup. 10. d. 27
13 uiros, & interficiemus eos. * Et ait Saul: Non
occidetur quisquam in die hac, quia hodie fe
14 cit Dominus salutem in Israel. * Dixit autē
Samuel ad populū: Venite, & eamus in Gal-
15 gala, & innouemus ibi regnum. * Et perrexit
omnis populus in Galgala, & fecerunt ibi re-
gem Saul coram Domino in Galgala, & im-
molauerunt ibi uictimas pacificas corā Do-
mino. Et lætatus est ibi Saul, & cuncti uiri
Israel nimis.

C A P. XII.

1 DIxit autem Samuel ad uniuersum Is-
A rael: Ecce audiui uocem vestram iuxta
omnia quæ locuti estis ad me, & constitui su-
2 per uos regē. * Et nūc rex graditur ante uos:
ego autem senui, & incanui: porro filij mei
vobiscum sunt: itaque conuersatus coram

vobis

vobis ab adolescentia mea usque ad hanc
¶ Eccli. 46 d. 22 3 diem, ecce præsto sum. * ¶ Loquimini de
me coram Domino, & coram Christo eius,
vtrum bouem cuiusquam tulerim, aut asi-
num: si quempiam calumniatus sum, si op-
pressi aliquem, si de manu cuiusquam mu-
nus accepi: & contemnam illud hodie testi-
4 tuamq. uobis.* Et dixerunt: Non es calum-
niatus nos, neque oppressisti, neque tulisti de
5 manu alicuius quippiam. * Dixitq. ad eos:
Testis est Dominus aduersum uos, & testis
Christus eius in die hac, quia non inueneri-
tis in manu mea quippiam. Et dixerunt:
6 Testis. * Et ait Samuel ad populum: Domi-
nus qui fecit Moysen & Aaron, & eduxit pa-
7 tres nostros de Terra Aegypti. * Nunc ergo
B state, ut iudicio contendam aduersum uos co
ram Domino de omnibus misericordijs Do-
mini, quas fecit uobiscum, & cum patribus
¶ Gen. 46 a. 5 8 vestris.* ¶ quo modo Iacob ingressus est in
Aegyptum, & clamauerunt patres uestri ad
Dominum: & misit Dominus Moysen &
Aaron, & eduxit patres vestros de Aegypto:
9 & collocauit eos in loco hoc. * Qui obliti
¶ Iudic. 4 a. 2 sunt Domini Dei sui, ¶ & tradidit eos in ma-
nu Sisaræ magistri militiæ Hasor, & in ma-
nu Philisthinorum, & in manu regis Moab,
10 & pugnauerunt aduersum eos. * Postea au-
tem clamauerunt ad Dominum, & dixerunt:
Peccauimus, quia dereliquimus Dominum,
& seruiuimus Baalim & Astaroth: nunc er-
go erue nos de manu inimicorũ nostrorum,
¶ Iudic. 6. c. 14 11 & seruiemus tibi. * ¶ Et misit Dominus Ie-
robaal, & Badan, & Iephte, & Samuel, &
eruit uos de manu inimicorum uestrorũ per
12 circuitum, & habitastis confidenter. * Vi-
dentes autem quòd Naas rex filiorum Am-
¶ Sup. 8. d. 19. & 10. c. 19 C mon uenisset aduersum uos dixistis mihi: ¶
Nequaquam, sed rex imperabit nobis: cum
Dominus Deus uester regnaret in uobis.
13 * Nunc ergo præsto est rex vester, quem ele-
gistis & petistis: ecce dedit uobis Dominus
14 regem. * Si timueritis Dominum, & serui-
eritis ei, & audieritis uocem eius, & nõ exaspe-
raueritis os Domini: eritis & uos, & rex qui
imperat uobis, sequentes Dominum Deum
15 vestrum.* si autem non audieritis uocem Do
mini, sed exasperaueritis sermones eius, erit
manus Domini super uos, & super patres ue-
16 stros. * Sed & nunc state, & uidete rem
istam grandem quam facturus est Dominus
17 in conspectu uestro. * Nunquid non messis
tritici est hodie? inuocabo Dominum, & da-
bit uoces & pluuias: & scietis, & uidebitis
quia grande malum feceritis uobis in conspe
18 ctu Domini, petentes super uos regem.* Et
D clamauit Samuel ad Dominum, & dedit Do
19 minus uoces & pluuias in illa die. * Et ti-
muit omnis populus nimis Dominum & Sa-
muelem, & dixit uniuersus populus ad Sa-
muelem: Ora pro seruis tuis ad Dominum
Deum tuum, ut non moriamur. addidimus
enim uniuersis peccatis nostris malum, ut pe
20 teremus nobis regem.* Dixit autem Samuel
ad populum: Nolite timere, uos fecistis uni-
uersum malum hoc: uerumtamen nolite re-
cedere a tergo Domini, sed seruite Domino
21 in omni corde uestro. * Et nolite declinare
post uana, quæ non proderunt nobis, neque
22 eruerunt nos, quia uana sunt. * Et non dere-
linquet Dominus populum suum propter
nomen suum magnum: quia iurauit Domi-
23 nus facere uos sibi populum.* Absit autem a
me hoc peccatum in Dominum, ut cessem
orare pro uobis, & docebo uos uiam bonam
24 & rectam. * Igitur timete Dominum, & ser-
uite ei in ueritate, & ex toto corde uestro. ui-
distis enim magnifica quæ in uobis gesserit.
25 * Quod si perseueraueritis in malitia: & uos
& rex uester pariter peribitis.

CAP. XIII.

1 Filius unius anni erat Saul cum regnare
A cœpisset, duobus autem annis regnauit
2 super Israel. * Et elegit sibi Saul tria millia
de Israel: & erant cum Saul duo millia in
Machmas, & in monte Bethel: mille autem
cum Ionatha in Gabaa Beniamin. porro ce-
terum populum remisit unumquemq. in ta-
3 bernacula sua. * Et percussit Ionathas statio-
nem Philisthinorum, quæ erat in Gabaa.
Quod cum audissent Philisthijm, Saul ceci-
nit buccina in omni terra, dicens: Audiant
4 Hebræi. * Et uniuersus Israel audiuit huius-
cemodi famam: Percussit Saul stationem Phi
listhinorum: & erexit se Israel aduersus Phi-
listhijm. Clamauit ergo populus post Saul in
5 Galgala. * Et Philisthijm congregati sunt
ad præliandum contra Israel, triginta millia
curruum, & sex millia equitum, & reliquum
vulgus, sicut arena quæ est in littore maris
plurima. Et ascendentes castrametati sunt
6 in Machmas ad Orientem Bethauen.* Quod
B cum vidissent viri Israel se in arcto positos,
(afflictus enim erat populus) absconderunt
se in speluncis, & in abditis, in petris quo-
7 que, & in antris, & in cisternis. * Hebræi
autem transierunt Iordanem in Terram
Gad & Galaad. Cumque adhuc esset Saul
in Galgala, uniuersus populus perterritus
8 est, qui sequebatur eum. * Et expectauit
septem diebus iuxta placitum Samuelis, &
non uenit Samuel in Galgala, dilapsusq. est
9 populus ab eo. * Ait ergo Saul: Afferte
mihi holocaustum, & pacifica. Et obtulit ho-
10 locaustum. * Cumq. complesset offerens ho-
locaustum, ecce Samuel ueniebat: & egressus
11 est Samuel obuiam ei ut salutaret eum. * Lo
cutusq. est ad eum Samuel: Quid fecisti? Re-
spondit Saul: Quia uidi quòd populus dilabe
retur a me, & tu non ueneras iuxta placitos

dies, porro Philisthijm congregati fuerant
12 in Machmas, * dixi: Nunc descendent Phi-
C listhijm ad me in Galgala, & faciem Domi-
ni non placaui. Necessitate compulsus, obtu-
13 li holocaustum. * Dixitque Samuel ad Saul:
Stulte egisti, nec custodisti mandata Domi-
ni Dei tui, quæ præcepit tibi. Quod si non
fecisses, iam nunc præparasset Dominus re-
gnum tuum super Israel in sempiternum,
14 * sed nequaquam regnum tuum vltra con-
surget. † Quæsiuit Dominus sibi virum iux-
ta cor suum: & præcepit ei Dominus vt esset
dux super populum suum, eo quòd non ser-
15 uaueris quæ præcepit Dominus. * Surrexit
autem Samuel, & ascendit de Galgalis in Ga-
baa Beniamin. Et reliqui populi ascenderũt
post Saul obuiam populo, qui expugnabant
eos venientes de Galgalis in Gabaa, in colle
Beniamin. Et recensuit Saul populũ, qui in-
uenti fuerant cum eo, quasi sexcentos uiros.
16 * Et Saul & Ionathas filius eius, populusque
D qui inuentus fuerat cum eis, erat in Gabaa

† Act. 13. d. 22

Beniamin: porro Philisthijm consederant in
17 Machmas. * Et egressi sunt ad prædandum de
castris Philisthinorum tres cunei. Vnus cu-
neus pergebat contra uiam Ephra ad Terram
18 Sual. * porro alius ingrediebatur per viam
Beth horon. tertius autem verterat se ad iter
termini imminentis valli Seboim contra de-
19 sertum. * Porro faber ferrarius non inuenie-
batur in omni Terra Israel. cauerant enim
Philisthijm, ne forte facerent Hebræi gladiũ
20 aut lanceam. * Descendebat ergo omnis Is-
rael ad Philisthijm, vt exacueret vnusquis-
que vomerem suum, & ligonem & securim
21 & sarculum. * Retusæ itaque erant acies vo-
merum, & ligonum, & tridentum, & secu-
rium, vsque ad stimulum corrigendum.
22 * Cumque uenisset dies prælij, non est in-
uentus ensis & lancea in manu totius po-
puli, qui erat cum Saule & Ionatha, exce-
23 pto Saul & Ionatha filio eius. * Egressa
est autem statio Philisthijm, vt transcende-
ret in Machmas.

CAP. XIIII.

1 ET accidit quadam die vt diceret Iona-
A thas filius Saul ad adolescentem armi-
gerum suum: Veni, & transeamus ad statio-
nem Philisthinorum, quæ est trans locum
illũ. Patri autem suo hoc ipsum nõ indicauit.
2 * Porrò Saul morabatur in extrema parte
Gabaa sub malogranato, quę erat in Magrõ:
& erat populus cum eo quasi sexcentorum vi-
3 rorum. * Et Achias filius Achitob fratris
Ichabod filij Phinees, † qui ortus fuerat ex
Heli sacerdote Domini in Silo, portabat
ephod. Sed & populus ignorabat quo isset
4 Ionathas. * Erant autem inter ascensus, per
quos nitebatur Ionathas transire ad stationẽ
Philisthinorum, eminentes petræ ex vtraq.
parte, & quasi in modum dentium scopuli

† Sup. 4. d. 21

hinc & inde, [illegible] uni Boses, & no-
5 men alteri Sene: * vnus scopulus prominens
ad Aquilonem ex aduerso Machmas, & alter
6 ad Meridiem contra Gabaa. * Dixit autem
B Ionathas ad adolescentem armigerum su-
um: Veni, transeamus ad stationem incir-
cumcisorum horum, si forte faciat Domi-
nus pro nobis: quia non est Domino diffici-
7 le saluare vel in multis, vel in paucis. * Di-
xitque ei armiger suus: Fac omnia, quæ pla-
cent animo tuo: perge quò cupis, & ero tecũ
8 vbicumque uolueris. * Et ait Ionathas: Ecce
nos transimus ad viros istos. Cumque ap-
9 paruerimus eis, * si taliter locuti fuerint
ad nos, manete donec veniamus ad vos:
stemus in loco nostro, nec ascendamus ad
10 eos. * Si autem dixerint: Ascendite ad nos:

ascendamus, quia tradidit eos Dominus in
11 manibus nostris,hoc erit nobis signum. * Ap
paruit igitur vterque stationi Philisthinorũ:
dixeruntq. Philisthijm: En Hebræi egrediun
tur de cauernis,in quibus absconditi fuerant.
12 * Et locuti sunt viri de statione ad Ionathã,
& ad armigerum eius,dixeruntque: Ascendi-
te ad nos, & ostendemus uobis rem. Et ait Io
nathas ad armigerum suum: Ascendamus,se-
1.Mach. 4.d.30 quere me: ‖ tradidit enim Dominus eos in
13 in manus Israel. * Ascendit autem Ionathas
manibus & pedibns reptans, & armiger eius
C post eum. Itaque alij cadebant ante Ionathã,
alios armiger eius interficiebat sequens eum.
14 * Et facta est plaga prima, qua percussit Iona
thas & armiger eius, quasi uiginti uirorum
in media parte iugeri,quam par boum in die
15 arare consueuit. * Et factum est miraculum
in castris,per agros:sed & omnis populus sta
tionis eorum,qui ierant ad prædandum, ob-
stupuit,& conturbata est terra:& accidit qua
16 si miraculum a Deo. * Et respexerunt specu-
latores Saul, qui erant in Gabaa Beniamin,
& ecce multitudo prostrata, & huc illucque
17 diffugiens. * Et ait Saul populo, qui erat cũ
eo: Requirite, & videte quis abierit ex nobis.
Cumq. requisissent, repertum est non adesse
18 Ionatham,& armigerum eius. * Et ait Saul
ad Achiam: Applica arcam Dei. (Erat enim
ibi arca Dei in die illa cum filijs Israel.)
19 * Cumq. loqueretur Saul ad sacerdotem, tu-
multus magnus exortus est in castris Phili-
sthinorum: crescebatq. paulatim, & clarius
resonabat. Et ait Saul ad sacerdotem: Con-
20 trahe manum tuam. * Conclamauit ergo
Saul, & omnis populus, qui erat cum eo, &
venerunt usque ad locum certaminis:& ecce
versus fuerat gladius vniuscuiusque ad pro-
21 ximum suum, & cædes magna nimis. * Sed
D & Hebræi qui fuerant cum Philisthijm heri
& nudiustertius, ascenderantq cum eis in ca
stris,reuersi sunt ut essent cũ Israel, qui erant
22 cum Saul & Ionatha. * Omnes quoque Is-
raelitæ,qui se abscõderant in mõte Ephraim,
audientes quòd fugissent Philisthæi, sociaue-
runt se cum suis in prælio. Et erant cũ Saul,
23 quasi decem millia virorum. * Et saluauit
Dominus in die illa Israel.pugna autem per-
24 uenit vsque ad Bethauen. * Et viri Israel so-
ciati sunt sibi in die illa: adiurauit autẽ Saul
populum,dicens: Maledictus vir,qui comede
rit panem vsque ad uesperam, donec vlciscar
de inimicis meis. Et non manducauit vniuer-
25 sus populus panem: * omneque terræ vulgus
venit in saltum,in quo erat mel super faciem
26 agri. * Ingressus est itaque populus saltum,
& apparuit fluens mel,nullusq. applicuit ma
num ad os suum.timebat enim populus iura
27 mentum. * Porro Ionathas non audierat cũ
adiuraret pater eius populum: extenditque
summitatem virgæ,quam habebat in manu,
& intinxit in fauum mellis:& conuertit ma-
num suam ad os suum; & illuminati sunt
28 oculi eius. * Respondensque vnus de popu-
lo,ait: Iureiurando constrinxit pater tuus po-
pulum,dicens: Maledictus vir,qui comederit
panem hodie. (defecerat autem populus)
29 * Dixitque Ionathas: Turbauit pater meus
E terram:vidistis ipsi quia illuminati sunt ocu-
li mei,eo quòd gustauerim paululum de mel
30 le isto: * quanto magis si comedisset popu-
lus de præda inimicorum suorum,quam repe
rit? nonne maior plaga facta fuisset in Phili-
31 sthijm? * Percusserunt ergo in die illa Phili-
sthæos a Machmis vsque in Aialon. Defati-
32 gatus est autem populus nimis: * & versus
ad prædam tulit oues,& boues, & uitulos, &
mactauerunt in terra: comeditque populus
33 cum sanguine. * Nunciauerunt autem Sau-
li dicentes quòd populus peccasset Domino,
comedens cum sanguine. Qui ait: Præuarica-
ti estis: voluite ad me iam nunc saxum gran-
34 de. * Et dixit Saul: Dispergimini in vulgus,
& dicite eis ut adducat ad me vnusquisque
bouem suum & arietem occidite super istud,
& vescimini, & non peccabitis Domino co-
medentes cum sanguine. Adduxit itaque
omnis populus unusquisque bouem in manu
35 sua usq. ad noctem:& occiderunt ibi.* Aedi-
ficauit autem Saul altare Domino; tuncque
primum cœpit ædificare altare Domino.
36 * Et dixit Saul: Irruamus super Philisthæos
nocte, & vastemus eos vsque dum illucescat
F mane,nec relinquamus ex eis virum. Dixitq.
populus: Omne quod bonum videtur in ocu-
lis tuis,fac. Et ait sacerdos: Accedamus huc
37 ad Deum. * Et consuluit Saul Dominum:
Num persequar Philisthijm? si trades eos in
manus Israel? Et non respondit ei in die illa.
38 * Dixitq. Saul: Applicate huc vniuersos an-
gulos populi:& scitote,& videte per quem ac
39 ciderit peccatum hoc hodie. * Viuit Domi-
nus saluator, Israel, quia si per Ionatham fi-
lium meum factum est, absque retractatione
morietur. Ad quod nullus contradixit ei de
40 omni populo: * Et ait ad vniuersum Israel:
Separamini vos in partem vnam,& ego cum
Ionatha filio meo ero in parte altera. Re-
spondítque populus ad Saul: Quod bonum
41 videtur in oculis tuis, fac. * Et dixit Saul ad
Dominum Deum Israel: Domine Deus Is-
rael da indicium: quid est quòd non respon-
deris seruo tuo hodie? Si in me, aut in Iona-
tha filio meo est iniquitas hæc, da ostensio-
nem: aut si hæc iniquitas est in populo tuo,
da sanctitatem. Et deprehensus est Iona-
42 thas & Saul, populus autem exiuit. * Et
ait Saul: Mittite sortem inter me, & in-
ter Ionatham filium meum. Et captus
43 est Ionathas. * Dixit autem Saul ad Io
natham: Indica mihi quid feceris. Et
indicauit ei Ionathas, & ait: Gustans gu-

staui

ſtaui in ſummitate virgæ, quæ erat in ma-
nu mea, paululum mellis, & ecce ego mo-
44 rior. * Et ait Saul: Hæc faciat mihi Deus, &
hæc addat, quia morte morieris Ionatha.
45 * Dixitque populus ad Saul: Ergone Iona-
G thas morietur, qui fecit ſalutem hanc magnã
in Iſrael? hoc nefas eſt: viuit Dominus, ſi ce-
ciderit capillus de capite eius in terram, quia
cum Deo operatus eſt hodie. Liberauit ergo
46 populus Ionatham, vt non moreretur. * Re-
ceſſitq. Saul, nec perſecutus eſt Philiſthijm:
47 porro Philiſthijm abierũt in loca ſua. * Et
Saul, cõfirmato regno ſuper Iſrael, pugnabat
percircuitũ aduerſum oẽs inimicos eius, con
tra Moab, & filios Amon, & Edom, & reges
Soba, & Philiſthæos: & quocũq. ſe verterat,
48 ſuperabat. * Cõgregatoq. exercitu, percuſſit
Amalec, & eruit Iſrael de manu vaſtatorum
49 eius. * Fuerunt autem filij Saul, Ionathas
& Ieſſui, & Melchiſua: & nomina duarum
filiarum eius, nomen primogenitæ Merob, &
50 nomen minoris Michol. * Et nomen uxoris
Saul, Achinoã filia Achimas: & nomen prin-
cipis militiæ eius Abner, filius Ner, patrue-
51 lis Saul. * Porro Cis fuit pater Saul, & Ner
52 pater Abner, filius Abiel. * Erat autem bel-
lum potens aduerſum Philiſthæos omnibus
diebus Saul. Nam quemcumque viderat
Saul virum fortem, & aptum ad prælium, ſo-
ciabat eum ſibi.

CAP. XV.

1 ET dixit Samuel ad Saul: Me miſit Do-
A minus, vt vngerem te in regem ſuper
populum eius Iſrael: nunc ergo audi vocem
2 Domini. * Hęc dicit Dominus exercituum:
Recenſui quæcumque fecit Amalec Iſraeli † Exod. 17 c. 8
quomodo reſtitit ei in uia cum aſcenderet de
3 Aegypto. * Nunc ergo vade, & percute A-
malec, & demolire vniuerſa eius: non parcas
ei, & nõ concupiſcas ex rebus ipſius aliquid:
ſed interfice a viro vſque ad mulierẽ, & par-
uulum atque lactentem, bouem & ouem, ca-
4 melum & aſinum. * Præcepit itaque Saul
populo, & recenſuit eos quaſi agnos: ducenta
millia peditum, & decem millia virorum
5 Iuda. * Cumque veniſſet Saul uſque ad ci-
B uitatem Amalec, tetendit inſidias in torren-
6 te. * Dixitque Saul Cinæo: Abite, recedite,
atque deſcendite ab Amalec: ne forte inuo-
luam te cum eo: tu enim feciſti miſericordiã
cum omnibus filijs Iſrael, cum aſcenderent
de Aegypto. Et receſſit Cinæus de medio
7 Amalec. * Percuſſitque Saul Amalec ab He-
uila, donec uenias ad Sur, quæ eſt e regione
8 Aegypti. * Et apprehendit Agag regẽ Ama-
lec viuum: omne autem vulgus interfecit in
9 ore gladij. * Et pepercit Saul, & populus
Agag, & optimis gregibus ouium & armen
torum, & veſtibus & arietibus, & vniuerſis,
quæ pulchra erant, nec uoluerunt diſperdere
ea: quidquid uero vile fuit & reprobum, hoc
10 demoliti ſunt. * Factum eſt autem uerbum
11 Domini ad Samuel, dicens: * Pęnitet me
C quòd conſtituerim Saul regem: quia dere-
liquit me, & uerba mea opere non impleuit.
Contriſtatusque eſt Samuel, & clamauit ad
12 Dominum tota nocte. * Cumq. de nocte ſur-
rexiſſet Samuel, vt iret ad Saul mane, nun-
ciatum eſt Samueli, eo, quòd ueniſſet Saul in
Carmelum, & erexiſſet ſibi fornicem trium-
phalem, & reuerſus tranſiſſet, deſcẽdiſſetq. in
Galgala. Venit ergo Samuel ad Saul & Saul
offerebat holocauſtum Dño de initijs præ-
13 darum, quæ attulerat ex Amalec. * Et cum
veniſſet Samuel ad Saul, dixit ei Saul: Be-
nedictus tu Domino, impleui uerbum Do-
14 mini. * Dixitque Samuel: Et quæ eſt hæc

vox gregum, quę resonat in auribus meis, &
15 armentorum, quã ego audio? * Et ait Saul:
De Amalec adduxerunt ea: pepercit enim po
pulus melioribus ouibus & armentis vt im-
molarentur Domino Deo tuo, reliqua uero
16 occidimus.* Ait autem Samuel ad Saul: Sine
me, & indicabo tibi quæ locutus sit Domi-
17 nus ad me nocte. Dixitque ei: Loquere.* Et
ait Samuel: Nonne cũ paruulus esses in ocu-
lis tuis, caput in tribubus Israel factus es?
vnxitque te Dominus in regem super Israel,
18 * & misit te Dominus in viã, & ait: Vade, &
interfice peccatores Amalec, & pugnabis con
19 tra eos vsque ad internecioné eorum. * Qua-
re ergo non audisti uocem Domini: sed uer-
sus ad prædam es, & fecisti malum in oculis
20 Domini? * Et ait Saul ad Samuelem: Im-
E mo audiui uocem Domini, & ambulaui in
via per quam misit me Dominus, & adduxi
Agag regem Amalec, & Amalec interfeci.
21 * Tulit autem de præda populus oues & bo-
ues, primitias eorum quę cæsa sunt, vt immo-
22 let Domino Deo suo in Galgalis. * Et ait
‖ Eccl. 4. d.17 Samuel: ‖ Numquid vult Dominus holocau
sta & victimas, & non potius vt obediatur vo
Osee.6. b. 6 ci Domini? M E L I O R est enim obedien
tia quam uictimæ: & auscultare magis quàm
Matt.9 b. 13. & 12. a.7. 23 offerre adipem arietum. * quoniam quasi
peccatum ariolandi est, repugnare: & quasi
scelus idololatriæ, nolle acquiescere. Pro eo
ergo quòd abiecisti sermonem Domini, abie
24 cit te Dominus ne sis rex.* Dixitque Saul ad
Samuelem: Peccaui, quia præuaricatus sum
sermonem Domini, & verba tua, timens po
25 pulum, & obediens voci eorum. * Sed nunc
F porta, quæso, peccatum meum, & reuerte-
26 re mecum, ut adorem Dominum. * Et ait
Samuel ad Saul: Non reuertar tecum, quia
proiecisti sermonem Domini, & proiecit te
27 Dominus ne sis rex super Israel. * Et conuer
sus est Samuel vt abiret: ille autem apprehen
dit summitatem pallij eius, quæ & scissa est.
28 * Et ait ad eum Samuel: ‖ Scidit Dominus ‖ Inf. 28.
regnum Israel a te hodie, & tradidit illud c.17
29 proximo tuo meliori te.* Porro Triumpha-
tor in Israel non parcet, & pœnitudine non
flectetur: neque enim homo est ut agat pœ-
30 nitentiam. * At ille ait: Peccaui: sed nunc ho
nora me coram senioribus populi mei, & co-
ram Israel, & reuertere mecum, vt adorem
31 Dominum Deum tuum. * Reuersus ergo
Samuel secutus est Saulem: & adorauit Saul
32 Dominum. * Dixitque Samuel: Adducite ad
me Agag regem Amalec. Et oblatus est ei
Agag pinguissimus, & tremens. Et dixit Agag:
33 Siccine separat amara mors? Et ait Samuel:
Sicut fecit absque liberis mulieres gladius
tuus, sic absque liberis erit inter mulieres ma
ter tua. Et in frusta concidit eũ Samuel corã
34 Domino in Galgalis. * Abijt autem Samuel
in Ramatha: Saul uero ascendit in domum
35 suã in Gabaa. * Et non uidit Samuel vltra
Saul usque ad diem mortis suæ: uerumtamen
lugebat Samuel Saulem, quoniam Domi-
num pœnitebat quòd cõstituisset eum regem
super Israel.

C A P. XVI.

1 DIxitque Dominus ad Samuelẽ: Vsque-
A quo tu luges Saul, cum ego proiecerim
eum ne regnet super Israel? imple cornu
tuum oleo, & ueni, ut mittam te ad Isai Be-
thlehemitem: prouidi enim in filijs eius mi-
2 hi regem. * Et ait Samuel: Quo modo ua-
dam? audiet enim Saul, & interficiet me. Et
ait Dominus: Vitulum de armento tolles in
manu tua, & dices: Ad immolandum Domi-
3 no veni. * Et uocabis Isai ad uictimã, & ego

ostendam tibi quid facias, & vnges quemcũ-
4 que monstrauero tibi. * Fecit ergo Samuel,
sicut locutus est ei Dominus. Venitque in
Bethlehem, & admirati sunt seniores ciuita-
tis, occurrentes ei, dixeruntque: Pacificus
5 ne est ingressus tuus? * Et ait: Pacificus: ad
B immolandum Domino ueni, sanctificami-
ni, & uenite mecum vt immolem. Sanctifi-
cauit ergo Isai & filios eius, & uocauit eos ad
6 sacrificium. * Cumque ingressi essent, uidit
Eliab, & ait: Num coram Domino est Chri
7 stus eius? * Et dixit Dominus ad Samuelẽ:
Ne respicias vultum eius, neque altitudinem
staturæ eius: quoniam abieci eum, nec iuxta
intuitum hominis ego iudico: homo enim
¶ Isa.7.c.10. uidet ea quæ parent, ¶ Dominus autem in-
8 tuetur cor. * Et uocauit Isai Abinadab, & ad-
duxit eum coram Samuele. Qui dixit: Nec
9 hunc elegit Dominus. * Adduxit autem Isai
Samma, de quo ait: Etiam hunc non elegit
10 Dominus. * Adduxit itaque Isai septem fi-
lios suos coram Samuele: & ait Samuel ad
11 Isai: Non elegit Dominus ex istis. * Dixit-
C que Samuel ad Isai: Numquid iam comple-
ti sunt filij? Qui respondit: Adhuc reliquus
est paruulus, & pascit oues. Et ait Samuel ad
Isai: Mitte, & adduc eum: nec enim discum-
12 bemus prius quàm huc ille ueniat.* Misit er-
go, & adduxit eum. Erat autem rufus, & pul-
cher aspectu, decoraq. facie. & ait Dominus:
13 Surge, vnge eum, ipse est enim. * Tulit ergo
Samuel cornu olei, & vnxit eũ in medio fra
trum eius: & ¶ directus est Spiritus Domini ¶ 2.Reg.7.
a die illa in Dauid, & deinceps: surgensque b.8
14 Samuel abijt in Ramatha. * Spiritus autem Psal.77.g.
Domini recessit a Saul & exagitabat eum spi 76. 88.c.21
15 ritus nequam, a Domino. * Dixeruntque Act.7.f.
serui Saul ad eum: Ecce spiritus Dei malus 46.& 13.c.
16 exagitat te. * Iubeat dominus noster, & ser- 36
ui tui, qui coram te sunt, quærent hominem
scientem psallere cithara, ut quando arripue-
rit te spiritus Domini malus, psallat manu
17 sua, & leuius feras. * Et ait Saul ad seruos
suos: Prouidete ergo mihi aliquẽ bene psal-
18 lentem, & adducite eum ad me. * Et respon-
D dens vnus de pueris, ait: Ecce uidi filium Isai
Bethlehemitem scientem psallere, & fortissi-
mum robore, & uirum bellicosum, & prudẽ-
tem in uerbis, & uirum pulchrũ: & Dominus
19 cum eo. * Misit ergo Saul nuncios ad Isai, di
cens: Mitte ad me Dauid filium tuum, qui
20 est in pascuis.* Tulit itaque Isai asinum ple-
num panibus, & lagenam uini, & hædum de
capris vnum, & misit per manum Dauid fi-
21 lij sui Sauli. * Et uenit Dauid ad Saul, & ste-
tit coram eo: at ille dilexit eum nimis, & fa-
22 ctus est eius armiger. * Misitq. Saul ad Isai,
dicens: Stet Dauid in conspectu meo: inuenit
23 enim gratiam in oculis meis. * Igitur quan-
documque spiritus Domini malus arripiebat
Saul, Dauid tollebat citharam, & percutiebat
manu sua, & refocillabatur Saul, & le-
uius habebat. recedebat enim ab eo spiritus
malus.

CAP. XVII.

1 CONgregantes autem Philisthijm agmi-
A na sua in prælium, conuenerunt in So-
cho Iudæ: & castrametati sunt inter Socho
2 & Azeca in finibus Dommim. * Porro Saul
& filij Israel congregati uenerunt in Vallem
terebinthi, & direxerunt aciem ad pugnan-
3 dum contra Philisthijm. * Et Philisthijm
stabant super montem ex parte hac, & Israel
stabat supra montem ex altera parte: uallis-
4 que erat inter eos. * Et egressus est uir spuri-
us de castris Philisthinorum nomine Go-
liat, de Geth, altitudinis sex cubitorum &

5 palmi: * & cassis ærea super caput eius, & lori
ca squamata induebatur. porro pondus lori-
cæ eius, quinque millia siclorum æris erat:
6 * & ocreas æreas habebat in cruribus: & cly
7 peus æreus tegebat humeros eius. * hastile
autẽ hastæ eius erat quasi liciatorium texen-
tium. ipsum autem ferrum hastæ eius sexcen-
tos siclos habebat ferri: & armiger eius antece
8 debat eũ. * Stansq. clamabat aduersum pha-
langas Israel, & dicebat eis: Quare venistis pa
rati ad prælium? Numquid ego non sum Phi-
listhæus, & vos serui Saul? Eligite ex vobis
virum, & descendat ad singulare certamen.
9 * si quiuerit pugnare mecũ, & pcusserit me,
erimus vobis serui: si autẽ ego præualuero, &
percussero eum, vos serui eritis, & seruietis
10 nobis. * Et aiebat Philisthæus: Ego expro-
braui agminibus Israel hodie: Date mihi vi-
rum, & ineat mecum singulare certamen.
11 * Audiens autem Saul, & omnes Israelitæ ser
mones Philisthæi huiuscemodi, stupebãt, &
12 metuebant nimis. * David autem erat filius
viri Ephrathæi, de quo ‖ supra dictum est, ‖Sup. 16. a. 1
de Bethlehem Iuda, cui nomen erat Isai, qui
habebat octo filios, & erat uir in diebus Saul
13 senex, & grandæuus inter viros. * Abierunt
autẽ tres filij eius maiores post Saul in prę-
lium: & nomina trium filiorũ eius, qui per-
rexerunt ad bellum, Eliab primogenitus, &
14 secundus Abinadab, tertiusq. Samma. * Da-
uid autem erat minimus. Tribus ergo maio-
15 ribus secutis Saulem, * abijt Dauid, & reuer-
sus est a Saul, vt pasceret gregem patris sui
16 in Bethlehẽ. * Procedebat vero Philisthæus
mane & uespere, & stabat quadraginta die-
17 bus. * Dixit autem Isai ad Dauid filium su-
um: Accipe fratribus tuis ephi polentæ, & de-
cem panes istos, & curre in castra ad fratres
18 tuos, * & decẽ formellas casei has deferes ad
C tribunũ: & fratres tuos visitabis, si recte agãt:
19 & cum quibus ordinati sunt: disce. * Saul au-
tem, & illi, & omnes filij Israel, in Valle
terebinthi pugnabãt aduersum Philisthijm.
20 * Surrexit itaque Dauid mane, & commen-
dauit gregem custodi: & onustus abijt, sicut
præceperat ei Isai. Et venit ad locum Maga-
la, & ad exercitum, qui egressus ad pugnã vo-
21 ciferatus erat in certamine. * Direxerat enim
aciem Israel, sed & Philisthijm ex aduerso
22 fuerant præparati. * Derelinquens ergo Da-
uid vasa, quæ attulerat, sub manu custodis ad
sarcinas, cucurrit ad locum certaminis, & in-
terrogabat si omnia recte agerentur erga fra-
23 tres suos. * Cumque adhuc ille loqueretur
eis, apparuit uir ille spurius ascendens, Go-
liath nomine, Philisthæus, de Geth, de castris
Philisthinorum: & loquente eo hęc eadẽ uer-
24 ba audiuit Dauid. * Omnes autem Israeli-
tæ, cum vidissent virum, fugerunt a facie
25 eius, timentes eum valde. * Et dixit vnus
quispiam de Israel: Num vidistis uirum hũc,
D qui ascendit? ad exprobrandum enim Israe-
li ascendit. Virum ergo, qui percusserit eum,
ditabit rex diuitijs magnis, & filiam suam
dabit ei, & domum patris eius faciet absque
26 tributo in Israel. * Et ait Dauid ad viros, qui
stabant secum, dicens: Quid dabitur viro, qui
percusserit Philisthæum hunc, & tulerit op-
probrium de Israel? quis enim est hic Phili-
listhæus incircumcisus, qui exprobrauit acies
27 Dei viuentis? * Referebat autem ei popu-
lus eundem sermonem, dicens: Hæc dabun-
28 tur viro, qui percusserit eum. * Quod cum
audisset Eliab frater eius maior, loquente eo
cum alijs, iratus est cõtra Dauid, & ait: Qua-
re venisti, & quare dereliquisti pauculas oues
illas in deserto? ego noui superbiam tuam,
& nequitiam cordis tui: quia vt uideres præ-
29 lium, descendisti. * Et dixit Dauid: Quid fe-
30 ci? numquid non verbum est? * Et declina-
uit paululum ab eo ad alium: dixitque eun-
dem sermonem. Et respondit ei populus ver-
31 bum sicut prius. * Audita sunt autem verba,
quæ locutus est Dauid, & annunciata in con-
32 spectu Saul. * Ad quem cũ fuisset adductus,
locutus est ei: Non concidat cor cuiusquam
in eo: ego seruus tuus vadam, & pugnabo ad
33 uersus Philisthæum. * Et ait Saul ad Dauid:
Non vales resistere Philisthæo isti, nec pu-
gnare aduersus eum: quia puer es, hic autem
34 vir bellator est ab adolescentia sua. * Dixit-
E que Dauid ad Saul: ‖ Pascebat seruus tuus ‖Eccli. 47 a. 3
patris sui gregem, & ueniebat leo, vel vrsus,
35 & tollebat arietem de medio gregis: * & per-
sequebar eos, & percutiebã, eruebamque. de
ore eorum: & illi consurgebant aduersum
me, & apprehendebam mentum eorum, &
36 suffocabam, interficiebamque eos. * Nam
& leonem, & vrsum interfeci ego seruus tuus:
erit igitur & Philisthæus hic incircumcisus,
quasi vnus ex eis. Nunc vadam, & auferam
opprobrium populi: quoniam quis est iste
Philisthęus incircumcisus, qui ausus est ma-
37 ledicere exercitui Dei uiuentis? * Et ait: Da-
uid: Dominus qui eripuit me de manu leo-
nis, & de manu vrsi, ipse me liberabit de ma-
nu Philisthæi huius. Dixit autem Saul ad Da
38 uid: Vade, & Dominus tecum sit. * Et induit
Saul Dauid uestimentis suis, & imposuit ga-
leam æream super caput eius, & uestiuit eum
39 lorica. * Accinctus ergo Dauid gladio eius
super uestem suam, cœpit tentare si armatus
posset incedere: non enim habebat consue-
tudinem. Dixitque Dauid ad Saul: Non pos-
sum sic incedere, quia non vsum habeo. Et
40 deposuit ea, * & tulit baculum suum, quem
semper habebat in manibus: & elegit sibi
quinque limpidissimos lapides de torrente,
& misit eos in peram pastoralem, quam ha-
bebat secum, & fundam manu tulit: & pro-
41 cessit aduersum Philisthęum. * Ibat autem
F Philisthæus incedens, & appropinquans ad-

uersum

uerium Dauid, & armiger eius ante eum.
42 * Cumque inspexisset Philisthæus, & uidis-
set Dauid, despexit eum. Erat enim adole-
43 scens rufus, & pulcher aspectu. * Et dixit
Philisthæus ad Dauid: Numquid ego canis
sum, quòd tu uenis ad me cum baculo? Et
maledixit Philisthæus Dauid in dijs suis:
44 *dixitq. ad Dauid: Veni ad me, & dabo car-
45 nes tuas uolatilibus cæli & bestijs terræ.* Di
xit auté Dauid ad Philisthæum: Tu uenis ad
me cum gladio, & hasta, & clypeo: ego au-
tem uenio ad te in nomine Domini exerci-
tuum, Dei agminum Israel, quibus exprobra
46 sti. * hodie, & dabit te Dominus in manu
mea, & percutiam te, & auferam caput tuum
a te: & dabo cadauera castrorũ Philisthijm
hodie uolatilibus cæli, & bestijs terræ: vt sciat
47 omnis terra quia est Deus in Israel. * Et no
uerit vniuersa ecclesia hæc, quia non in gla-
dio, nec in hasta saluat Dominus: ipsius
enim est bellum, & tradet vos in manus no-
48 stras. * Cum ergo surrexisset Philisthæus, &
ueniret, & appropinquaret contra Dauid,
festinauit Dauid, & cucurrit ad pugnam ex
49 aduersuso Philisthæi. * Et misit manum suã
G in peram, tulitque vnum lapidem, & *fun-
da iecit, & circumducens percussit Phili-
sthæum in fronte: & infixus est lapis in fron
te eius, & cecidit in faciem suam super ter-
50 ram.* § Præualuitque Dauid aduersum Phi- § Eccli. 4
sthæum in funda & lapide, percussumque a.4
Philisthæum interfecit. Cumque gladium 1. Mach.4
51 non haberet in manu Dauid, * cucurrit, & d.30
stetit super Philisthæum, & tulit gladium
eius, & eduxit eum de uagina sua: & interfe-
cit eum, præciditque caput eius. Videntes
anté Philisthijm, quòd mortuus esset fortis-
52 simus eorum, fugerunt. * Et cõsurgentes viri
Israel & Iuda vociferati sunt, & persecuti
sunt Philisthæos usque dum uenirent in ual-
lem, & usque ad portas Accaron, cecideruntque
que vulnerati de Philistijm in uia Saraim, &

53 vsque ad Geth, & vsque ad Accaron. * Et re-
uertentes filij Israel postquam persecuti fue-
rant Philisthæos, inuaserunt castra eorum.
54 * Assumens autem Dauid caput Philisthæi,
attulit illud in Ierusalem: arma uero eius po
55 suit in tabernaculo suo. * Eo autem tempo-
re, quo uiderat Saul Dauid egredientem cõ-
tra Philisthæum, ait ad Abner principé mi-
litiæ: De qua stirpe descendit hic adolescẽs,
Abner? Dixitque Abner: Viuit anima tua,
56 rex, si noui. * Et ait rex: Interroga tu, cuius
57 filius sit iste puer. * Cumque regressus esset
Dauid, percusso Philisthæo, tulit eum Ab-
ner, & introduxit coram Saule, caput Phili-
58 sthæi habentem in manu. * Et ait ad eum
Saul: De qua progenie es o adolescens? Di-
xitque Dauid: Filius serui tui Isai Bethlehe-
mitæ ego sum.

CAP. XVIII.

1 ET factum est cum complesset loqui ad
A Saul: anima Ionathæ conglutinata est
animæ Dauid, & dilexit eum Ionathas quasi
2 animam suam. * Tulitque eum Saul in die
illa, & non concessit ei ut reuerteretur in do-
3 mum patris sui. * Inierunt autem Dauid &
Ionathas fœdus: diligebat enim eum quasi
4 animam suã. * Nam expoliauit se Ionathas
tunica, qua erat indutus, & dedit eam Dauid,
& reliqua uestimenta sua vsque ad gladium
5 & arcum suum, & usque ad balteum. * Egre
B diebatur quoq. Dauid ad omnia quæcumq.
misisset eum Saul, & prudenter se agebat: po
suitque eum Saul super uiros belli, & acce-
ptus erat in oculis vniuersi populi, maxime-
6 que in conspectu famulorum Saul. * Porro

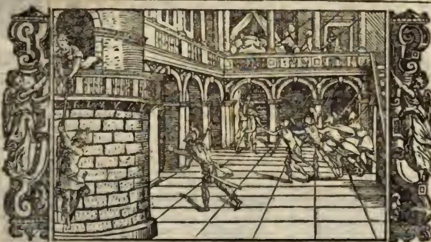
cum reuerteretur percusso Philisthæo Dauid,
egressæ sunt mulieres de vniuersis urbibus
Israel, cantantes, chorosque ducentes in oc-
cursum Saul regis, in tympanis lætitiæ, et in
7 sinistris. * Et præcinebant mulieres ludentes,
Eccli.47.7 atque dicentes: ‡ Percussit Saul mille, & Da-
8 uid decem millia. * Iratus est autem Saul
C nimis, & displicuit in oculis eius sermo iste:
dixitque: Dederunt Dauid decem millia, &
mihi mille dederunt: quid ei superest, nisi
9 solum regnum? * Nõ rectis ergo oculis Saul
10 aspiciebat Dauid à die illa, & deinceps. * Post
diem autem alterã, inuasit spiritus Dei ma-
lus Saul, & prophetabat in medio domus
suę: Dauid autem psallebat manu sua, sicut
per singulos dies. tenebatque Saul lanceam,
11 * & misit eam, putãs quòd configere posset
Dauid cum pariete: & declinauit Dauid a fa-
12 cie eius secundò. * Et timuit Saul Dauid, eo
quòd Dominus esset cum eo, & a se recessis-
13 set. * Amouit ergo eum Saul a se, & fecit eũ
D tribunum super milles uiros: & egredieba-
14 tur, & intrabat in conspectu populi. * In om-
nibus quoque vijs suis Dauid prudenter age-
15 bat, & Dominus erat cum eo. * Vidit itaque
Saul quòd prudens esset nimis, & cœpit ca-
16 uere eum. * Omnis autem Israel & Iuda di-
ligebat Dauid: ipse enim ingrediebatur &
17 egrediebatur ante eos. * Dixitque Saul ad
Dauid: Ecce filia mea maior Merob, ipsam
dabo tibi uxorem: tantummodo esto uir for-
tis, & prœliare bella Domini. Saul autem re-
putabat, dicens: Non sit manus mea in eum,
sed sit super eum manus Philisthinorum.
18 * Ait autem Dauid ad Saul: Quis ego sum,
E aut quæ est uita mea, aut cognatio patris
19 mei in Israel, ut fiam gener regis? * Fa-
ctum est autem tempus cũ deberet dari Me-
rob filia Saul Dauid, data est Hadrieli Mola-
20 thitæ uxor. * Dilexit autem Dauid Michol
filia Saul altera. Et nunciatũ est Saul, & pla-
21 cuit ei. * Dixitque Saul: Dabo eã illi, vt fiat
ei in scandalum, & sit super eum manus Phi-
listhinorum. Dixitq. Saul ad Dauid: In dua-
22 bus rebus gener meus eris hodie. * Et man-
dauit Saul seruis suis: Loquimini ad Dauid
clam me, dicẽtes. Ecce places regi, & omnes
serui eius diligunt te. Nunc ergo esto gener
23 regis. * Et locuti sunt serui Saul in auribus
F Dauid omnia uerba hæc. Et ait Dauid: Num
parum uidetur uobis, generũ esse regis? Ego
24 autem sum uir pauper & tenuis. * Et renun-
ciauerunt serui Saul, dicentes: Huiuscemodi
25 uerba locutus est Dauid. * Dixit autẽ Saul:
Sic loquimini ad Dauid: Non habet rex spon
salia necesse, nisi tantum centum præputia
Philisthinorum, ut fiat ultio de inimicis re-
gis. Porro Saul cogitabat tradere Dauid in
26 manus Philisthinorum. * Cumque renun-
ciassent serui eius Dauid uerba, quæ dixerat
Saul, placuit sermo in oculis Dauid, vt fie-
27 ret gener regis. * Et post paucos dies surgẽs
G Dauid, abijt cum uiris, qui sub eo erant. Et
percussit ex Philisthijm ducentos uiros, & at-
tulit eorum præputia, & annumerauit ea re-
gi, ut esset gener eius. Dedit itaque Saul ei
28 Michol filiam suam uxorem. * Et uidit Saul,
& intellexit quòd Dominus esset cum Da-
uid. Michol autem filia Saul diligebat eum.
29 * Et Saul magis cœpit timere Dauid: factus-
que est Saul inimicus Dauid cunctis diebus.
30 * Et egressi sunt principes Philisthinorum. a
principio autem egressionis eorum, prudẽtius
se gerebat Dauid quàm omnes serui Saul, &
celebre factum est nomen eius nimis.

C A P. X I X.

1 A Locutus est autem Saul ad Ionathan fi-
liũ suũ, & ad omnes seruos suos, ut occi-

derent

derent Dauid. Porro Ionathas filius Saul di-
1 ligebat Dauid valde. * Et indicauit Iona-
thas Dauid, dicens: Quærit Saul pater meus
occidere te: quapropter obserua te, quæso, ma
3 ne, & manebis clam, & absconderis. * Ego au
tem egrediens stabo iuxta patrem meum, in
agro vbicúnque fueris: & ego loquar de te ad
patrem meum: & quodcumque uidero, nun-
4 ciabo tibi. * Locutus est ergo Ionathas de
Dauid bona ad Saul patrem suum: dixitque
ad eum: Ne pecces rex in seruum tuũ Dauid,
quia nõ peccauit tibi, & opera eius bona sunt
5 tibi ualde. * Et posuit animam suam in ma-
nu sua, & percussit Philisthæum, & fecit Do-
minus salutem magnã vniuerso Israeli: vidi-
sti, & lætatus es. Quare ergo peccas in sangui
ne innoxio, interficiens Dauid, qui est absque
6 culpa? * Quod cum audisset Saul, placatus
B voce Ionathæ, iurauit: Viuit Dominus, quia
7 non occidetur. * Vocauit itaque Ionathas
Dauid, & indicauit ei omnia verba hæc: &
introduxit Ionathas Dauid ad Saul, & fuit
ante eum, sicut fuerat heri & nudiustertius.
8 * Motũ est autem rursum bellum: & egressus
Dauid, pugnauit aduersum Philisthijm: per-
cussitque eos plaga magna, & fugerunt a facie
9 eius. * Et factus est spiritus Domini malus in
Saul. sedebat autem in domo sua, & tenebat
lanceam: porro Dauid psallebat manu sua.
10 * Nisusq. est Saul configere Dauid lancea in
pariete, & declinauit Dauid a facie Saul: lan-
cea autem casso vulnere perlata est in parie-
tem, & Dauid fugit, & saluatus est nocte illa.
11 * Misit ergo Saul satellites suos in domum

Dauid, vt custodirent eum, & interficeretur
mane. Quod cum annũciasset Dauid Michol
vxor sua, dicens: Nisi saluaueris te nocte hac,
12 cras morieris: * deposuit eum per fenestram.
porro ille abijt & aufugit, atque saluatus est.
13 * Tulit autem Michol statuam, & posuit eã
C super lectum, & pellem pilosam caprarum
posuit ad caput eius, & operuit eam vestimẽ
14 tis. * Misit autem Saul apparitores, qui rape
rent Dauid: & responsum est quòd ęgrotaret.
15 * Rursumq. misit Saul nũcios ut uiderent Da
uid, dicens: Afferte eum ad me in lecto, vt oc-
16 cidatur. * Cumq. venissent nuncij, inuentum
est simulacrum super lectum, & pellis capra-
17 rum ad caput eius. * Dixitq. Saul ad Michol:
Quare sic illusisti mihi, & dimisisti inimicũ
meum vt fugeret? Et respondit Michol ad
Saul: Quia ipse locutus est mihi: Dimitte me,
18 alioquin interficiam te. * Dauid autem fu-
giens, saluatus est, & venit ad Samuel in Ra-
matha, & nunciauit ei omnia quæ fecerat sibi
Saul: & abierũt ipse & Samuel, & morati sunt
19 in Naioth. * Nunciatum est autem Sauli a
dicentibus: Ecce Dauid in Naioth in Rama-
20 tha. * Misit ergo Saul lictores, vt raperent
D Dauid: qui cum vidissent cuneum propheta
rum vaticinantium, & Samuelem stantem su
per eos, factus est etiam Spiritus Domini in
21 illis, & prophetare cęperunt etiã ipsi. * Quod
cum nunciatũ esset Sauli, misit & alios nun-
cios: prophetauerunt autem & illi. Et rursum
misit Saul tertios nuncios: qui & ipsi prophe
22 tauerunt. Et iratus iracundia Saul, * abijt etiã
ipse in Ramatha, & venit usque ad cisternam
magnam, quæ est in Socho, & interrogauit, &
dixit: In quo loco sunt Samuel & Dauid? Di
ctũq. est ei: Ecce in Naioth sunt in Ramatha.
23 * Et abijt in Naioth in Ramatha, & factus
est etiam super eum Spiritus Domini, & am-
bulabat ingrediens, & prophetabat vsque dũ
24 veniret in Naioth in Ramatha. * Et expolia-
uit etiã ipse se vestimẽtis suis, & prophetauit

cum

cum ceteris coram Samuele, & cecidit nudus
tota die illa & nocte. Vnde & exiuit pro-
uerbium: Num & Saul inter prophetas? Sup.10.c.12

CAP. XX.

1 FVgit autem Dauid de Naioth, quæ est in
A Ramatha, veniensq. locutus est coram Io
natha: Quid feci? quæ est iniquitas mea, &
quod peccatum meum in patrem tuum, quia
2 quærit animam meam? * Qui dixit ei: Absit,
non morieris: neque enim faciet pater meus
quidquam grande vel paruum, nisi prius in-
dicauerit mihi: hunc ergo celauit me pater
meus sermonem tantummodo? nequaquam
3 erit istud. * Et iurauit rursum Dauidi. Et ille
ait: Scit profecto pater tuus quia inueni gra-
tiam in oculis tuis, & dicet: Nesciat hoc Iona
thas, ne forte tristetur. Quinimmo viuit Do-
minus, & viuit anima tua, quia uno tantum
(ut ita dicam) gradu, ego morsq. diuidimur.
4 * Et ait Ionathas ad Dauid: Quodcumque di-
5 xerit mihi anima tua, faciam tibi. * Dixit au
tem Dauid ad Ionathan: Ecce calendæ sunt
crastino, & ego ex more sedere soleo iuxta re-
gem ad vescendum: dimitte ergo me ut ab-
scondar in agro usque ad uesperam diei ter-
6 tiæ. * Si respiciens requisierit me pater tuus,
B respondebis ei: Rogauit me Dauid, ut iret ce
leriter in Bethlehem ciuitatem suam: quia ui
ctimæ sollemnes ibi sunt uniuersis contribu-
7 libus suis. * Si dixerit, Bene: pax erit seruo
tuo. si autem fuerit iratus, scito quia comple-
8 ta est malitia eius. * Fac ergo misericordiam
in seruum tuum: quia fœdus Domini me fa-
mulum tuum tecum inire fecisti. si autem est
iniquitas aliqua in me, tu me interfice, & ad
9 patrem tuum ne introducas me. * Et ait Io-
nathas: Absit hoc a te: neque enim fieri po-
test, vt si certe cognouero completam esse pa-
tris mei malitiam contra te, non annunciem
10 tibi. * Responditq. Dauid ad Ionathan: Quis
renunciabit mihi, si quid forte responderit ti
11 bi pater tuus dure de me? * Et ait Ionathas
C ad Dauid: Veni, & egrediamur foras in agrũ.
12 Cumq. exissent ambo in agrum, * ait Iona-
thas ad Dauid: Domine Deus Israel, si in-
uestigauero sententiam patris mei crastino
uel perendie: & aliquid boni fuerit super Da-
uid, & non statim misero ad te, & notum tibi
13 fecero, * hæc faciat Dominus Ionathæ, &
hæc addat. Si autem perseuerauerit patris
mei malitia aduersum te, reuelabo aurẽ tuã,
& dimittam te, ut uadas in pace, & sit Domi-
14 nus tecum, sicut fuit cum patre meo. * Et si
uixero, facies mihi misericordiam Domini: si
15 uero mortuus fuero, * non auferes misericor
diam tuam a domo mea usque in sempiter-
num, quando eradicauerit Dominus inimi-
cos Dauid, vnumquemque de terra: auferat
Ionathan de domo sua, & requirat Dominus
16 de manu inimicorum Dauid. * Pepigit ergo
Ionathas fœdus cum domo Dauid: & requisi
uit Dominus de manu inimicorum Dauid:
17 * Et addidit Ionathas deierare Dauid, eo
quòd diligeret illũ: sicut enim animã suam,
18 ita diligebat eum. * Dixitque ad eum Iona-
19 thas: Cras calendæ sunt, & requireris: * requi
retur enim sessio tua usque perendie. Descen
des ergo festinus, & uenies in locum vbi ce-
landus es in die qua operari licet, & sedebis
20 iuxta lapidem, cui nomen est Ezel. * Et ego
tres sagittas mittã iuxta eum, & iaciam quasi
21 exercens me ad signũ. * Mittã quoque & pue
22 rũ, dicens ei: Vade, & affer mihi sagittas. * Si
dixero puero: Ecce sagittæ intra te sunt, tolle
eas: tu ueni ad me, quia pax tibi est, & nihil est
mali, viuit Dñs. Si autẽ sic locut⁹ fuero puero:

Ecce sagittæ vltra te sunt: vade in pace, quia
23 dimisit te Dominus. * De verbo autem quod
locuti sumus ego & tu, sit Dominus inter
24 me & te vsque in sempiternum. * Absconditus
est ergo Dauid in agro, & venerunt ca-
E lendæ, & sedit rex ad comedendum panem.
25 * Cumque sedisset rex super cathedram
suam (secundum consuetudinem) quæ erat
iuxta parietem, surrexit Ionathas, & sedit
Abner ex latere Saul, vacuusq. apparuit lo-
26 cus Dauid. * Et non est locutus Saul quid-
quam in die illa: cogitabat enim quòd for-
te euenisset ei, vt non esset mundus, nec pu-
27 rificatus. * Cumq. illuxisset dies secunda post
calendas, rursus apparuit vacuus locus Da-
uid, Dixitq. Saul ad Ionathan filium suum:
Cur non venit filius Isai nec heri, nec hodie
28 ad vescendũ? * Respônditq. Ionathas Sauli:
Rogauit me obnixe, vt iret in Bethlehem,
29 * & ait: Dimitte me, quoniam sacrificium
sollemne est in ciuitate, vnus de fratribus
meis accersiuit me: nunc ergo si inueni gra-
tiam in oculis tuis, vadam cito, & videbo
fratres meos. Ob hanc causam non venit ad
30 mensam regis. * Iratus autem Saul aduersum
F Ionathan, dixit ei: Fili mulieris virum vltro
rapientis, numquid ignoro quia diligis fi-
lium Isai in confusionem tuam, & in confu-
31 sionem ignominiosæ matris tuæ? * Omnibus
enim diebus, quibus filius Isai vixerit super
terram, non stabilieris tu, neque regnum
tuum. Itaque iam nunc mitte, & adduc eum
32 ad me: quia filius mortis est. * Respondens
autem Ionathas Sauli patri suo, ait: Quare
33 moritur? quid fecit? * Et arripuit Saul
lanceam vt percuteret eum. Et intellexit Io-
nathas quòd definitum esset a patre suo, vt
34 interficeret Dauid. * Surrexit ergo Ionathas
a mensa in ira furoris, & non comedit in die
calendarum secunda panem. Contristatus
est enim super Dauid, eo quòd confudisset
35 eum pater suus. * Cumque illuxisset mane,
venit Ionathas in agrum iuxta placitum Da-
36 uid, & puer paruulus cũ eo, * & ad ait puerum
G suum: Vade, & affer mihi sagittas, quas ego
iacio. Cumq. puer cucurrisset, iecit aliam sa-
37 gittam trans puerum. * Venit itaque puer ad
locum iaculi, quod miserat Ionathas: & cla-
mauit Ionathas post tergum pueri, & ait: Ec-
38 ce ibi est sagitta porrò vltra te. * Clamauitq.
iterum Ionathas post tergum pueri, dicens:
Festina velociter, ne steteris. Collegit autem
puer Ionathæ sagittas, & attulit ad dominũ
39 suum: * & quid ageretur, penitus ignorabat:
tantummodo enim Ionathas & Dauid rem
40 nouerant. * Dedit ergo Ionathas arma sua
puero, & dixit ei. Vade, & defer in ciuita-
41 tem. * Cumq. abijsset puer, surrexit Dauid
de loco, qui vergebat ad Austrum, & cadens
pronus in terram, adorauit tertio: & osculan-
tes se alterutrum, fleuerunt pariter, Dauid au-
42 tem amplius. * Dixit ergo Ionathas ad Da-
uid. Vade in pace: quæcumque iurauimus
ambo in nomine Domini, dicentes: Domi-
nus sit inter me & te & inter semen meum
43 & semen tuum vsque in sempiternum. * Et
surrexit Dauid, & abijt: sed & Ionathas in-
gressus est ciuitatem.

CAP. XXI.

1 VEnit autem Dauid in Nobe ad Achi-
A melech sacerdotem: & obstupuit Achi-
melech, eo quòd venisset Dauid. Et dixit ei:
2 Quare tu solus, & nullus est tecum? * Et ait
Dauid ad Achimelech sacerdotem: Rex
præcepit mihi sermonem, & dixit: Nemo
sciat rem, propter quam missus es a me, &
cuiusmodi præcepta tibi dederim: nam &

pueris

3 pueris condixi in illum & illũ locum.* Nunc
ergo ſiquid habes ad manum, vel quinque pa
4 nes, da mihi, aut quidquid inueneris.* Et re-
ſpondens ſacerdos ad Dauid, ait illi: Non ha
beo laicos panes ad manum, ſed tantum pa-
nem ſanctum: ſi mundi ſunt pueri maximè a
5 mulieribus? * Et reſpondit Dauid ſacerdoti,
B & dixit ei: Equidem, ſi de mulieribus agitur:
continuimus nos ab heri & nudiuſtertius,
quando egrediebamur, & fuerunt vaſa pue-
rorum ſancta. porro via hæc polluta eſt, ſed
§ Matt. 12 a.3 6 & ipſa hodie ſanctificabitur in vaſis. * § De-
dit ergo ei ſacerdos ſanctificatum panem.
neque enim erat ibi panis, niſi tantum panes
propoſitionis, qui ſublati fuerant a facie Do-
7 mini, vt ponerentur panes calidi. * Erat au-
tem ibi vir quidam de ſeruis Saul in die illa
intus in tabernaculo Domini: & nomen eius
Doeg Idumæus, potentiſſimus paſtorũ Saul.
8 * Dixit autem Dauid ad Achimelech: Si ha-
bes hic ad manum haſtam, aut gladium? quia
gladium meum, & arma mea non tuli me-
9 cum. ſermo enim regis vrgebat. * Et dixit
ſacerdos: Ecce hic gladius Goliath Philiſthęi,
quem percuſſiſti in Valle terebinthi eſt inuo-
lutus pallio poſt ephod: ſi iſtum vis tollere,
tolle. neque enim hic eſt alius abſque eo. Et
ait Dauid. Non eſt huic alter ſimilis, da mihi
10 eum.* Surrexit itaque Dauid, & fugit in die
illa a facie Saul: & venit ad Achis regẽ Geth:
11 * dixerũtq. ſerui Achis ad eum cum vidiſſent
D Dauid: Numquid non iſte eſt Dauid rex ter-
ræ? nonne huic cantabant per choros, dicen-
tes: § Percuſſit Saul mille, & Dauid decem § Sup. 18.
12 millia? * Poſuit autem Dauid ſermones iſtos b.7
in corde ſuo, & extimuit valde a facie Achis Eccli. 47.
13 regis Geth. * Et immutauit os ſuum coram a.7
eis, & collabebatur inter manus eorum: & im
pingebat in oſtia portæ, defluebantq. ſaliuæ
14 eius in barbam. * Et ait Achis ad ſeruos ſuos:
Vidiſtis hominem inſanum: quare adduxiſtis
15 eum ad me? * An deſunt nobis furioſi, quòd
introduxiſtis iſtum, vt fureret me præſente?
hiccine ingredietur domum meam?

CAP. XXII.

1 ABijt ergo Dauid inde, & fugit in ſpelun
A cam Odollam. Quod cum audiſſent fra
tres eius, & omnis domus patris eius, deſcen-
2 derunt ad eum illuc. * Et conuenerunt ad eũ
omnes, qui erãt in anguſtia conſtituti, & op-
preſſi ære alieno, & amaro animo: & factus eſt
eorum princeps, fueruntq. cum eo quaſi qua-
3 dringenti viri. * Et profectus eſt Dauid inde
in Maſpha, quæ eſt Moab: & dixit ad regem
Moab: Maneat, oro, pater meus & mater mea
vobiſcum, donec ſciã quid faciat mihi Deus.
4 * Et reliquit eos ante faciem regis Moab:
manſeruntque apud eum cunctis diebus qui-
5 bus Dauid fuit in præſidio. * Dixitq. Gad
propheta ad Dauid: Noli manere in pręſidio,
proficiſcere, & vade in Terram Iuda. Et pro-
fectus eſt Dauid, & venit in ſaltum Haret.
6 * Et audiuit Saul quòd apparuiſſet Dauid,
& viri qui erant cum eo. Saul autem cum
maneret in Gabaa, & eſſet in nemore, quod
eſt in Rama, haſtam manu tenens cunctiq.
7 ſerui eius circumſtarent eum, * ait ad ſeruos
B ſuos qui aſſiſtebant ei: Audite nunc filij Ie-
mini: numquid omnibus vobis dabit filius
Iſai agros & vineas, & vniuerſos vos faciet
8 tribunos, & centuriones:* quoniam coniura-
ſtis omnes aduerſum me, & non eſt qui mihi
renunciet, maximè cum & filius meus fędus
inierit cum filio Iſai? Non eſt qui vicẽ meam
doleat ex vobis, nec qui annunciet mihi: eo
quòd ſuſcitauerit filius meus ſeruum meum
aduerſum me, inſidiantem mihi vſq; hodie.

Reſpon-

9 * Respondens autem Doeg Idumæus, qui af-
sistebat, & erat primus inter seruos Saul, Vi-
di, inquit, filium Isai in Nobe apud Achime-
10 lech fil um Achitob sacerdotem. * Qui con-
suluit pro eo Dominum, & cibaria dedit ei:
sed & gladium Goliath Philisthæi dediti illi.
11 * Misit ergo rex ad accersendum Achime-
lech sacerdotem filium Achitob, & omnem
domum patris eius, sacerdotum, qui erant in
12 Nobe, qui vniuersi uenerunt ad regem. * Et
C ait Saul ad Achimelech: Audi fili Achitob.
13 Qui respondit: Presto sum Domine. * Dixitq.
ad eum Saul: Quare coniurastis aduersum
me, tu & filius Isai, & dedisti ei panes & gla-
dium, & consuluisti pro eo Deum, vt consur-
geret aduersum me, insidiator vsque hodie
14 permanens? * Respondensque Achimelech
regi, ait: Et quis in omnibus seruis tuis, sicut
Dauid fidelis, & gener regis, & pergens ad
imperium tuum, & gloriosus in domo tua?
15 * Num hodie cœpi pro eo consulere Deum?
absit hoc a me. ne suspicetur rex aduersus ser
uum suum rem huiuscemodi, in vniuersa do-
mo patris mei: non enim sciuit seruus tuus
quidquam super hoc negotio, vel modicum
16 vel grande. * Dixitque rex: Morte morieris
Achimelech, tu, & omnis domus patris tui.
17 * Et ait rex emissarijs, qui circumstabant eū:
Conuertimini, & interficite sacerdotes Do-
D mini: nam manus eorum cum Dauid est:
scientes quòd fugisset, & non indicauerunt
mihi. Noluerunt autem serui regis extende-
18 re manus suas in sacerdotes Domini. * Et
ait rex ad Doeg: Conuertere tu, & irrue in sa-
cerdotes. Conuersusq. Doeg Idumæus, irruit
in sacerdotes, & trucidauit in die illa octo-
gintaquinque uiros uestitos ephod lineo.
19 * Nobe autem ciuitatem sacerdotum per-
cussit in ore gladij, viros & mulieres, & par-
uulos, & lactentes, bouemque & asinum, &
20 ouem in ore gladij. * Euadens autem unus
filius Achimelech, filij Achitob, cuius no-
21 men erat Abiathar, fugit ad Dauid, * & an-
nunciauit ei quòd occidisset Saul sacerdotes
22 Domini. * Et ait Dauid ad Abiathar: Scie-
bam in die illa, quòd cum ibi esset Doeg
Idumæus, proculdubio annunciaret Sauli:
ego sum reus omnium animarum patris tui.
23 * Mane mecum, ne timeas: si quis quæsierit
animam meam, quæret & animam tuam,
mecumq. seruaberis.

CAP. XXIII.

1 ET annunciauerunt Dauid, dicentes: Ec-
A ce Philisthijm oppugnant Ceilam, & di
2 ripiunt areas. * Consuluit ergo Dauid Do-
minum, dicens: Num vadam, & percutiam
Philisthæos istos? Et ait Dominus ad Dauid:
Vade, & percuties Philisthæos, & Ceilam sal
3 uabis. * Et dixerunt viri, qui erant cū Dauid,
ad eum: Ecce nos hic in Iudæa consistentes
timemus: quanto magis si ierimus in Ceilam
4 aduersum agmina Philisthinorum? * Rur-
sum ergo Dauid consuluit Dominum. Qui
respondens, ait ei: Surge, & vade in Ceilam:
ego enim tradam Philisthæos in manu tua.
5 * Abijt ergo Dauid, & viri eius in Ceilam, &
pugnauit aduersum Philisthæos, & abegit iu
menta eorum, & percussit eos plaga magna:
6 & saluauit Dauid habitatores Ceilæ. * Porro
eo tempore, quo fugiebat Abiathar filius
Achimelech ad Dauid in Ceilam, ephod se-
7 cum habens descenderat. * Nunciatum est
autem Sauli quòd venisset Dauid in Ceilam:
B & ait Saul: Tradidit eum Deus in manus
meas, conclususq. est introgressus vrbem, in
8 qua portæ & seræ sunt. * Et præcepit Saul
omni populó vt ad pugnam descenderet in
Ceilam: & obsideret Dauid, & viros eius.
9 * Quod cum Dauid rescisset quia præpararet
ei Saul clam malum, dixit ad Abiathar sacer
10 dotem: Applica ephod. * Et ait Dauid: Do-
mine Deus Israel, audiuit famā seruus tuus,
quòd disponat Saul venire in Ceilam, ut euer
11 tat vrbem propter me: * Si tradent me viri
Ceilæ in manus eius? & si descendet Saul, si-
cut audiuit seruus tuus? Domine Deus Israel
indica seruo tuo. Et ait Dominus: Descendet.
12 * Dixitq. Dauid: Si tradent me viri Ceilæ, &
viros qui sunt mecum, in manus Saul? Et di-
13 xit Dominus: Tradent. * Surrexit ergo Da-
uid & uiri eius quasi sexcenti, & egressi de
Ceila, huc atque illuc vagabantur incerti: nun
ciatumque est Sauli quòd fugisset Dauid de
Ceila, & saluatus esset: quam ob rem dissimu
14 lauit exire. * Morabatur autem Dauid in de-
serto in locis firmissimis, mansitq. in monte
solitudinis Ziph, in monte opaco: quærebat
eum tamen Saul cunctis diebus: & non tra-
15 didit eum Deus in manus eius. * Et vidit
C Dauid quòd egressus esset Saul vt quæreret
animam eius. Porro Dauid erat in deserto
16 Ziph in silua. * Et surrexit Ionathas filius
Saul, & abijt ad Dauid in siluam, & confor-
17 tauit manus eius in Deo: dixitq. ei: * Ne ti-
meas: neque enim inueniet te manus Saul
patris mei, & tu regnabis super Israel, & ego
ero tibi secundus, sed & Saul pater meus scit
18 hoc. * Percussit ergo vterque fœdus coram
Domino: mansitque Dauid in silua: Iona-
thas autem reuersus est in domum suam.
19 * ‖ Ascenderunt autem Ziphæi ad Saul in ‖ Inf. 26.
Gabaa, dicentes: Nonne ecce Dauid latitat a.1
apud nos in locis tutissimis siluæ, in Colle
20 Hachila, quæ est ad dexterā deserti? * Nunc
ergo, sicut desiderauit anima tua vt descen-
deres, descende: nostrum autem erit vt trā-
21 damus eum in manus regis. * Dixitque
Saul: Benedicti vos a Domino, quia doluí-
22 stis uicem meam. * Abite ergo, oro, & diligen
tius præparate. & curiosius agite, & consi-
D derate locum vbi sit pes eius, vel quis viderit

D eum ibi, recogitat enim de me, quòd callide
23 insidier ei. * Considerate & videte omnia la-
tibula eius, in quibus absconditur: & reuerti-
mini ad me ad rem certam, vt vadam vobis-
cum. quòd si etiam in terram se abstruserit,
perscrutabor eum in cunctis millibus Iuda.
24 * At illi surgentes abierunt in Ziph ante
Saul: Dauid autem & viri eius erant in de-
serto Maon, in campestribus ad dexteram
25 Iesimon. * Iuit ergo Saul & socij eius ad
quærendum eum: & nunciatum est Dauid,
statimq. descendit ad petram, & versabatur
in deserto Maon. quod cum audisset Saul,
26. persecutus est Dauid in deserto Maon. * Et
ibat Saul ad latus montis ex parte vna: Da-
uid autem & viri eius erant in latere montis
ex parte altera: porro Dauid desperabat se
posse euadere a facie Saul: itaque Saul, & vi-
ri eius in modum coronæ cingebant Dauid,
27 & viros eius, vt caperent eos. * Et nuncius
venit ad Saul, dicens: Festina, & veni, quo-
niam infuderunt se Philisthijm super terram.
26. * Reuersus est ergo Saul desistens persequi
Dauid, & perrexit in occursum Philisthino-
norum. propter hoc vocauerunt locum il-
lum, Petram diuidentem.

CAP. XXIV.

1 A Scendit ergo Dauid inde: & habitauit in
A locis tutissimis Engaddi. * Cumq. re-
2 uersus esset Saul, postquam persecutus est
Philisthæos, nunciauerunt ei, dicentes: Ec-
3 ce Dauid in deserto est Engaddi. * Assumens
ergo Saul tria millia electorum virorum ex
omni Israel, perrexit ad inuestigandum Da-
uid & viros eius, etiam super abruptissimas
4 petras, quæ solis ibicibus peruiæ sunt. * Et
venit ad caulas ouium, quæ se offerebant
viant. eratq. ibi spelunca, quam ingressus
est Saul, vt purgaret ventrem: porro Dauid
& viri eius in interiore parte speluncæ late-
5 bant. * Et dixerunt serui Dauid ad eum:
Ecce dies, de qua locutus est Dominus ad te
Ego tradam tibi inimicum tuum, vt facias
ei sicut placuerit in oculis tuis. Surrexit er-
B go Dauid, & præcidit oram chlamydis Saul
6 silenter. * Post hæc percussit cor suum Da-
uid, eo quòd abscidisset oram chlamydis
7 Saul. * Dixitq. ad viros suos: Propitius sit
mihi Dominus, ne faciam hanc rem domi-
no meo, christo Domini, vt mittam ma-
num meam in eum, quia christus Domini
8 est. * Et confregit Dauid viros suos sermo-
nibus, & non permisit eos vt consurgerent in
Saul: porro Saul exurgens de spelunca, per-
9 gebat cœpto itinere. * Surrexit autem & Da-
uid post eum: & egressus de spelunca, cla-
mauit post tergum Saul, dicens: Domine
mi rex. Et respexit Saul post se: & incli-
nans se Dauid pronus in terram, adorauit,
10 * dixitq. ad Saul: Quare audis verba hominũ
loquentium, Dauid quærit malum aduersum
11 te? * Ecce hodie viderunt oculi tui quòd
tradiderit te Dominus in manu mea in spe-

lunca: & cogitaui vt occiderem te, sed pe-
C percit tibi oculus meus. dixit enim: Non ex-
tendam manum meam in dominum meum,
12 quia christus Domini est. * Quin potius pa-
ter mi, vide, & cognosce oram chlamydis
tuæ in manu mea: quoniam cum præscinde-
rem summitatem chlamydis tuæ, nolui ex-
tendere manum meam in te. animaduerte
& vide, quoniam non est in manu mea ma-
lum, neque iniquitas, neque peccaui in te: tu
autem insidiaris animæ meæ vt auferas eam
13 * Iudicet Dñs inter me & te, & vlciscatur
me Dominus ex te: manus autem mea non
14 sit in te. * Sicut & in prouerbio antiquo di-

citur:

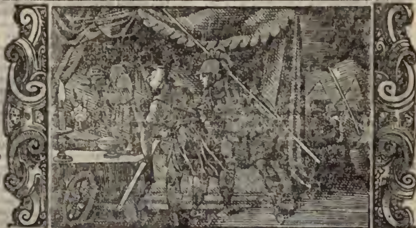
citur: AB IMPIIS egredietur impie-
15 tas: manus ergo mea non sit in te. * Quem
persequeris, rex Israel? quem persequeris?
canẽ mortuum persequeris, & pulicẽ vnum.
16 * Sit Dominus iudex, & iudicet inter me &
te: & videat, & iudicet causam meã, & eruat
17 me de manu tua. * Cum autem complesset
Dauid loquens sermones huiuscemodi ad
Saul, dixit Saul: Numquid vox hæc tua est
D fili mi Dauid? Et leuauit Saul vocẽ suam,
18 & fleuit: * dixitq. ad Dauid: Iustior tu es
quàm ego: tu enim tribuisti mihi bona: ego
19 autem reddidi tibi mala.* Et tu indicasti ho
die quæ feceris mihi bona: quomodo tradi-
derit me Dominus in manum tuam, & non
20 occideris me. * Quis enim cum inuenerit
inimicum suum, dimittet eum in via bona?
Sed Dominus reddat tibi vicissitudinem hãc
21 pro eo quod hodie operatus es in me. * Et
nunc quia scio quòd certissime regnaturus
sis, & habiturus in manu tua regnum Israel:
22 * iura mihi in Domino, ne deleas semen
meum post me, neq; auferas nomen meum
23 de domo patris mei.* Et iurauit Dauid Sau-
li. Abijt ergo Saul in domum suam: & Da-
uid, & viri eius ascenderunt ad tutiora loca.

CAP. XXV.

‖ Eccli.46 d.23 Inf. 28. a.3

1 MOrtuus ‖ est autem Samuel, & congre-
A gatus est vniuersus Israel, & planxerũt
eum, & sepelierunt eum in domo sua in Ra-
matha. Consurgensq. Dauid descendit in de
2 sertum Pharan. * Erat autem vir quispiam
in solitudine Maon, & possessio eius in Car-
melo, & homo ille magnus nimis: erantq. ei
oues tria millia, & mille capræ: & accidit vt
3 tõderetur grex eius in Carmelo.* Nomen au
tem viri illius erat Nabal: & nomen vxoris
eius Abigail. eratq. mulier illa prudentissima
& speciosa: porro vir eius durus, & pessimus,
& malitiosus: erat autem de genere Caleb.
4 * Cum ergo audisset Dauid in deserto quòd
5 tonderet Nabal gregem suum,* misit decem
iuuenes, & dixit eis: Ascendite in Carmelum
& venietis ad Nabal, & salutabitis eum ex
6 nomine meo pacifice.* Et dicetis: Sit fratri-
B bus mei, & tibi pax, & domui tui pax, & om
7 nibus, quæcumque habes, sit pax. * Audiui
quòd tonderent pastores tui, qui erant no-
biscum in deserto: numquam eis molesti fui-
mus, nec aliquando defuit quidquam eis de
grege, omni tempore quo fuerunt nobiscum
8 in Carmelo, * Interroga pueros tuos, & in-
dicabunt tibi. Nunc ergo inueniant pueri tui
gratiam in oculis tuis: in die enim bona ve-
nimus. quodcumque inuenerit manus tua,
9 da seruis tuis, & filio tuo Dauid.* Cumq. ve
nissent pueri Dauid, locuti sunt ad Nabal
omnia verba hæc ex nomine Dauid: & silue-
10 runt. * Respondens autem Nabal pueris Da-
uid, ait: Quis est Dauid? & quis est filius
Isai? hodie increuerunt serui qui fugiunt do-
11 minos suos. * Tollam ergo panes meos, &
aquas meas, & carnes pecorum, quæ occidi
tonsoribus meis, et dabo viris quos nescio vn
12 de sint? * Regressi sunt itaque pueri Dauid
per viam suam, & reuersi venerunt, & nun-
13 ciauerunt ei omnia verba quę dixerat.* Tunc
C ait Dauid pueris suis. Accingatur vnusquisq;
gladio suo. Et accincti sunt singuli gladijs
suis, accinctusq. est & Dauid ense suo: & se-
cuti sunt Dauid quasi quadringenti viri: por-
14 ro ducenti remãserunt ad sarcinas. * Abigail
autem vxori Nabal nunciauit vnus de pueris
suis, dicens: Ecce Dauid misit nuncios de
deserto, vt benedicerent domino nostro: &
15 auersatus est eos.* homines isti, boni satis fue
runt nobis, & non molesti: nec quidquam
aliquando perijt omni tempore, quo fui-
16 mus conuersati cum eis in deserto:* pro mu-
ro erant nobis tam in nocte quàm in die,
omnibus diebus quibus pauimus apud eos
17 greges.* Quam ob rem considera, & recogi-
ta quid facias: quoniam cõpleta est malitia
aduersum virum tuum, & aduersum domum
tuam, & ipse est filius Belial, ita vt nemo
18 possit ei loqui.* Festinauit igitur Abigail, &
tulit ducentos panes, & duos vtres uini, &
quinque arietes coctos, & quinque sata po-
D lentæ, & centum ligaturas vuæ passæ, & du-
centas massas caricarum, & posuit super asi-
19 nos:* dixitq. pueris suis: Præcedite me: ecce,
ego post tergum sequar uos: viro autem suo
20 Nabal non indicauit.* Cum ergo ascendisset
asinum, & descenderet ad radices montis,
Dauid & viri eius descendebant in occursum
21 eius: quibus & illa occurrit. * Et ait Dauid:
Vere frustra seruaui omnia quæ huius erant
in deserto, & non perijt quidquam de cunctis
quæ ad eum pertinebant: & reddidit mihi
22 malum pro bono. * Hæc faciat Deus inimi-
cis Dauid, & hæc addat, si reliquero de om-
nibus quæ ad ipsum pertinent vsque mane,
23 mingentem ad parietem. * Cum autem vi-
disset Abigail Dauid, festinauit, & descendit
de asino, & procidit coram Dauid super fa-
24 ciem suam, & adorauit super terram, & ce-
cidit ad pedes eius, & dixit: In me sit, domine
mi, hæc iniquitas: loquatur, obsecro, ancilla
tua in auribus tuis: & audi uerba famulæ tuæ.
25 *‖Ne ponat, oro, dominus meus rex cor suum
super virum istum iniquum Nabal, quoniam
secundum nomen suum stultus est, & stulti-
tia est cum eo: ego autem ancilla tua non vi-
di pueros tuos, domine mi, quos misisti.
26 * Nunc ergo domine mi, viuit Dominus, &
E viuit anima tua, qui prohibuit te ne venires
in sanguinem, & saluauit manum tuam tibi:
& nunc fiant sicut Nabal inimici tui, &
27 qui quærunt domino meo malum. * Qua-
propter suscipe benedictionem hanc, quam
attulit ancilla tua tibi domino meo: & da

pueris qui sequuntur te dominum meum.
28 * Aufer iniquitatem famulæ tuæ: faciēs enim
faciet Dominus tibi domino meo domum fi-
delem, quia prælia Domini, domine mi, tū
præliaris: malitia ergo non inueniatur in te
29 omnibus diebus vitæ tuæ. * Si enim surrexe-
rit aliquando homo persequens te, & quærēs
animam tuam, erit anima domini mei custo
dita quasi in fasciculo viuentium, apud Do-
minum Deum tuum: porro inimicorum tuo-
rum anima rotabitur, quasi in impetu & cir-
30 culo fundæ. * Cum ergo fecerit Dominus ti-
bi domino meo omnia quæ locutus est bona
da te, & constituerit te ducem super Israel,
31 * non erit tibi hoc in singultum, & in scrupu
lū cordis domino meo, quòd effuderis sangui
nem innoxiū, aut ipse te vltus fueris: & cum
benefecerit Dominus domino meo, recorda-
32 beris ancillæ tuæ. * Et ait Dauid ad Abigail:
F Benedictus Dominus Deus Israel, qui misit
hodie te in occursum meum, & benedictum
33 eloquium tuum, * & benedicta tu, quæ pro-
hibuisti me hodie ne irem ad sanguinem, &
34 vlciscerer me manu mea. * Alioquin viuit
Dominus Deus Israel qui prohibuit me ne
malum facerē tibi: nisi cito venisses in occur-
sum mihi, non remansisset Nabal vsque ad
lucem matutinam, mingens ad parietem.
35 * Suscepit ergo Dauid de manu eius omnia
quæ attulerat ei, dixitq. ei: Vade pacifice in
domum tuam, ecce audiui vocem tuam, &
36 honoraui faciem tuā. * Venit autem Abigail
ad Nabal: & ecce erat ei conuiuium in domo
eius, quasi conuiuium regis, & cor Nabal iu-
cundū: erat enim ebrius nimis: & non indica-
uit ei verbū pusillum aut grande vsq; mane.
37 * Diluculo autem cū digessisset vinum Na-
G bal, indicauit ei vxor sua verba hæc, & emor-
tuum est cor eius intrinsecus, & factus est
38 quasi lapis. * Cumque pertransissent decem
dies, percussit Dominus Nabal, & mortuus
39 est. * Quod cum audisset Dauid mortuum
Nabal, ait: Benedictus Dominus, qui iudi-
cauit causam opprobrij mei de manu Na-
bal, & seruum suum custodiuit a malo, &
malitiā Nabal reddidit Dominus in caput
eius. Misit ergo Dauid, & locutus est ad Abi-
40 gail, ut sumeret eam sibi in uxorem. * Et ue-
nerunt pueri Dauid ad Abigail in Carme-
lum, & locuti sunt ad eam, dicentes: Dauid
misit nos ad te, ut accipiat te sibi in uxorem.
41 * Quæ consurgens adorauit prona in terram,
& ait: Ecce famula tua sit in ancillam, ut la-
42 uet pedes seruorum domini mei. * Et festina-
uit, & surrexit Abigail, & ascendit super asi-
num, & quinque puellæ ierunt cum ea, pe-
dissequæ eius, & secuta est nuncios Dauid:
43 & facta est illi uxor. * Sed & Achinoam ac-
cepit Dauid de Iezrael: & fuit utraque uxor
44 eius. * Saul autem dedit Michol filiā suam
uxorem Dauid Phalti, filio Lais, qui erat de
Gallim.

CAP. XXVI.

| Sup. 23. c. 19
1 ET | uenerunt Ziphæi ad Saul in Gabaa,
A dicentes: Ecce Dauid absconditus est in
colle Hachila, quæ est ex aduerso solitudinis.
2 * Et surrexit Saul, & descendit in desertum
Ziph, & cum eo tria millia uirorum de ele-
ctis Israel, ut quæreret Dauid in deserto Ziph.
3 * Et castrametatus est Saul in Gabaa Hachi-
la, quæ erat ex aduerso solitudinis in uia: Da
uid autem habitabat in deserto. Videns autē
4 quòd uenisset Saul post se in desertum, * mi-
sit exploratores, & didicit quòd illuc uenis-
5 set certissime. * Et surrexit Dauid clam, &
uenit ad locum ubi erat Saul: cumq. uidisset
locū in quo dormiebat Saul, & Abner filius

Ner, princeps militiæ eius, & Saulem dor-
mientem in tentorio, & reliquum vulgus
6 per circuitum eius, * ait Dauid ad Achime-
lech Hethæum, & Abisai filium Saruiæ, fra-
trem Ioab, dicens: Quis descendet mecum
ad Saul in castra? Dixitque Abisai: Ego de-
7 scendam tecum. * Venerunt ergo Dauid,
& Abisai ad populum nocte, & inuenerunt
Saul iacentem & dormientem in tentorio, &
hastam fixam in terra ad caput eius: Abner
B autem & populum dormientes in circuitu
8 eius. * Dixitque Abisai ad Dauid: Con-
clusit Deus inimicum tuum hodie in manus
tuas: nunc ergo perfodiam eum lancea in
terra, semel, & secundo opus non erit.
9 * Et dixit Dauid ad Abisai: Ne interficias
eum: quis enim extendet manum suam in
10 christum Domini, & innocens erit? * Et
dixit Dauid: Viuit Dominus, quia nisi Do-
minus percusserit eum, aut dies eius venerit
vt moriatur, aut in prælium descendens pe-
11 rierit: * propitius sit mihi Dominus ne ex-
tendam manum meam in christum Domi-
ni. nunc igitur tolle hastam, quæ est ad ca-
put eius, & scyphum aquæ, & abeamus.
12 * Tulit igitur Dauid hastam, & scyphum
aquæ, qui erat ad caput Saul, & abierunt: &
non erat quisquam, qui videret, & intelli-
geret, & euigilaret, sed omnes dormiebant,
quia sopor Domini irruerat super eos.
13 * Cumque transisset Dauid ex aduerso, &
stetisset in vertice montis de longe, & esset
14 grande interuallum inter eos, * clamauit Da
uid ad populum, & ad Abner filium Ner,
dicens: Nonne respondebis Abner? Et re-
spondens Abner, ait: Quis es tu, qui clamas,
15 & inquietas regem? * Et ait Dauid ad Ab-
C ner: Numquid non vir tu es? & quis alius
similis tui in Israel? quare ergo non custo-
disti dominum tuum regem? ingressus est
enim unus de turba ut interficeret regem,
16 dominum tuum. * Non est bonum hoc,
quod fecisti: viuit Dominus, quoniam filij
mortis estis vos, qui non custodistis domi-
num vestrum, christum Domini. nunc ergo
uide ubi sit hasta regis, & ubi sit scyphus
17 aquæ, qui erat ad caput eius. * Cognouit au-
tem Saul vocem Dauid, & dixit: Numquid
vox hæc tua, fili mi Dauid? Et ait Dauid:
18 Vox mea, domine mi rex. * Et ait: Quam ob
causam dominus meus persequitur seruum
suum? Quid feci? aut quod est malum in
19 manu mea? * Nunc ergo audi, oro, domi-
ne mi rex, verba serui tui: Si Dominus inci-
tat te aduersum me, odoretur sacrificium: si
autem filij hominum, maledicti sunt in con-
spectu Domini: qui eiecerunt me hodie, ut
D non habitem in hæreditate Domini, dicentes:
20 Vade, serui dijs alienis. * Et nunc non effun-
datur sanguis meus in terram coram Domi-
no: quia egressus est rex Israel vt quærat pu-
licem vnum, sicut persequitur perdix in mon
21 tibus. * Et ait Saul: Peccaui, reuertere fili mi
Dauid: nequaquam enim vltra tibi malefa-
ciam, eo quòd pretiosa fuerit anima mea in
oculis tuis hodie: apparet enim quòd stulte
22 egerim, & ignorauerim multa nimis. * Et re
spondens Dauid, ait: Ecce hasta regis: transeat
23 vnus de pueris regis, & tollat eam. * Domi-
nus autem retribuet vnicuique secundum iu-
stitiam suam, & fidem: tradidit enim te Do-
minus hodie in manum meam, & nolui ex-
tendere manum meam in christum Domini.
24 * Et sicut magnificata est anima tua hodie
in oculis meis, sic magnificetur anima mea
in oculis Domini, & liberet me de omni an-
25 gustia. * Ait ergo Saul ad Dauid: Benedi-
ctus tu fili mi Dauid: & quidem faciens fa-
cies, & potens poteris. Abijt autem Dauid in
viam suam, & Saul reuersus est in locū suum.

CAP. XXVII.

1 ET ait Dauid in corde suo: Aliquando in-
A cidam una die in manus Saul: nonne me
lius est vt fugiam, & saluer in Terra Philisthi
norum, vt desperet Saul, cessetq; me quærere
in cunctis finibus Israel? fugiam ergo manus
2 eius. * Et surrexit Dauid, & abijt ipse, & sex-
centi viri cum eo, ad Achis filium Maoch re-
3 gem Geth. * Et habitauit Dauid cum Achis
in Geth, ipse & viri eius: vir & domus eius; &
Dauid, & duæ vxores eius, Achinoam Iezra-
4 helitis, & Abigail vxor Nabal Carmeli. * Et
B nunciatum est Sauli quòd fugisset Dauid in
Geth, & non addidit vltra quærere eum.
5 * Dixit autem Dauid ad Achis: Si inueni gra-
tiam in oculis tuis, detur mihi locus in vna
vrbium regionis huius, vt habitem ibi: cur
enim manet seruus tuus in ciuitate regis te-
6 cum? * Dedit itaque ei Achis in die illa Si-
7 celeg regum Iuda, vsque in diem hanc. * Fuit
autem numerus dierū, quibus habitauit Da-
uid in regione Philisthinorū, quattuor men-
8 siū. * Et ascēdit Dauid, & viri eius, & agebant
prædas de Gessuri, & de Gerzi, & de Ama-
lecitis: hi enim pagi habitabantur in terra an
tiquitus, euntibus Sur vsque ad Terrā Aegy-
9 pti. * Et percutiebat Dauid omnem terram,
nec relinquebat viuentem virū & mulierem:
tollensq; oues, & boues, & asinos, & camelos,
& vestes, reuertebatur, & ueniebat ad Achis.
10 * Dicebat autē ei Achis: In quem irruisti ho-
die? Respondebat Dauid: Contra meridiem
D Iudæ, & contra meridiem Ierameel, & con-
11 tra meridiem Ceni. * Virum & mulierē non
viuificabat Dauid, nec adducebat in Geth, di-
cens: Ne forte loquantur aduersum nos: Hæc
fecit Dauid: & hoc erat decretum illi omni-
bus diebus quibus habitauit in regione Phili
12 sthinorum. * Credidit ergo Achis Dauid, di-
cens: Multa mala operatus est contra populū
suū Israel: erit igitur mihi seruus sēpiternus.

CAP. XXVIII.

1 A FActum est autem in diebus illis, congre-
gauerunt Philisthijm agmina sua, vt præ-
pararentur ad bellum contra Israel: dixitq.
Achis ad Dauid: Sciens nunc scito, quoniam
mecum egredieris in castris tu, & viri tui.
2 * Dixitq. Dauid ad Achis: Nunc scies quæ fa-
cturus est seruus tuus. Et ait Achis ad Dauid:
Et ego custodem capitis mei ponam te cun-
¶Sup. 25. a.1 Eccli. 46. d.23 3 ctis diebus. * ¶ Samuel autem mortuus est,
planxitque eum omnis Israel, & sepelierunt
eum in Ramatha vrbe sua. Et Saul abstulit
4 magos, & hariolos de terra. * Congregatique
sunt Philisthijm, & venerunt, & castrameta-
ti sunt in Sunam: congregauit autem & Saul
5 vniuersum Israel, & venit in Gelboe. * Et vi-
dit Saul castra Philisthijm, & timuit, & ex-
6 pauit cor eius nimis. * Consuluitque Domi-
B num, & non respondit ei neque per somnia,
neque per sacerdotes, neque per prophetas.
7 * Dixitque Saul seruis suis: Quærite mihi mu-
¶Leuit. 20.d.27. Deut. 18. b.11. Act. 16.c. 16. lierem habentem ¶ pythonem, & uadam ad
eam, & sciscitabor per illam. Et dixerunt ser-
ui eius ad eum: Est mulier pythonem habēs
8 in Endor. * Mutauit ergo habitum suum:
vestitusque est alijs uestimentis, & abiit ip-
se, & duo viri cum eo, ueneruntq. ad mulierē
nocte, & ait illi: Diuina mihi in pythone, &
9 suscita mihi quem dixero tibi. * Et ait mu-
lier ad eum: Ecce, tu nosti quanta fecerit
Saul, & quo modo eraserit magos & hario-
los de terra: quare ergo insidiaris animæ
10 meæ, vt occidar? * Et iurauit ei Saul in Do-
mino, dicēs: Viuit Dominus, quia nō eueniet
11 tibi quidquā mali propter hanc rem. * Di-
xitque ei mulier: Quem suscitabo tibi? Qui
12 ait: Samuelem mihi suscita. * Cum autem
vidisset mulier Samuelem, exclamauit voce
magna, & dixit ad Saul: Quare imposuisti
13 mihi? Tu es enim Saul. * Dixitq. ei rex: Noli
timere: quid vidisti? Et ait mulier ad Saul:
14 Deos vidi ascendentes de terra. * Dixitq. ei:
C Qualis est forma eius? Quæ ait: Vir senex a-
scēdit, & ipse amictus est pallio. Et intellexit
Saul quòd Samuel esset, & inclinauit se su-
15 per faciē sua in terra, & adorauit. * Dixit au-
tē Samuel ad Saul: ¶ Quare inquietasti me ¶ Eccli. 46
vt suscitarer? Et ait Saul: Coarctor nimis: si- d.23
quidem Philisthijm pugnant aduersum me,
& Deus recessit a me, & exaudire me noluit
neq. in manu prophetarū, neq. per somnia:
vocaui ergo te, vt ostēderes mihi quid faciā.
16 * Et ait Samuel: Quid interrogas me, cū Do-
minus recesserit a te, & transierit ad æmulū
17 tuū? * Faciet enim tibi Dominus sicut locu-
tus est in manu mea, & scindet regnum tuū
de manu tua, & dabit illud proximo tuo Da-
18 uid: * quia non obedisti voci Domini, neq.
fecisti iram furoris eius in Amalec. idcirco
19 quod pateris, fecit tibi Dominus hodie. * Et
D dabit Dominus etiam Israel tecum in ma-
nus Philisthijm: cras autem tu & filij tui
mecum eritis: sed & castra Israel tradet Do-
20 minus in manus Philisthijm. * Statimque
Saul cecidit porrectus in terram: extimuerat
enim uerba Samuelis, & robur non erat in
eo, quia non comederat panē tota die illa.
21 * Ingressa est itaq. mulier illa ad Saul, (con-
turbatus enim erat valde) dixitque ad eum:
Ecce obediuit ancilla tua voci tuæ, & posui
animam meam in manu mea: & audiui ser-
22 mones tuos, quos locutus es ad me. * Nunc
igitur audi & tu vocem ancillæ tuæ, & ponā
corā te buccellam panis, vt comedens conua-
23 lescas, & possis iter agere. * Qui renuit, &
ait: Non comedam. Coegerunt autem eum
serui sui & mulier, & tandē audita voce eorū

14 surrexit de terra, & sedit super lectum. * Mu
lier autem illa habebat vitulum pascualem
in domo, & festinauit, & occidit eum: tollens-
que farinam, miscuit eam, & coxit azyma,
15 * & posuit ante Saul & ante seruos eius. Qui
cum comedissent, surrexerunt, & ambulaue-
runt per totam noctem illam.

CAP. XXIX.

1 Congregata sunt ergo Philisthijm vni-
A uersa agmina in Aphec: sed & Israel ca-
strametatus est super fontem, qui erat in Ie-
2 zrahel. * Et satrapæ quidē Philisthijm ince-
debant in centurijs & millibus: Dauid autē
& viri eius erāt ī nouissimo agmine cū Achis.
3 * Dixeruntq. principes Philisthijm ad Achis:
Quid sibi volunt Hebræi isti? Et ait Achis
ad principes Philisthijm: Nū ignoratis Da-
uid, qui fuit seruus Saul regis Israel, & est
apud me multis diebus, vel annis, & non in-
ueni in eo quidquam ex die qua transfugit
4 ad me, vsque ad diem hanc? * Irati sunt
B autem aduersus eum principes Philisthijm,
& dixerunt ei: Reuertatur vir iste, & sedeat
in loco suo, in quo constituisti eum, & non
descendat nobiscum in prælium, ne fiat nobis
aduersarius, cum præliari cœperimus: quo-
modo enim aliter poterit placare dominum
5 suum, nisi in capitibus nostris? * Nonne iste
est Dauid, cui cantabant in choris, dicentes:
Percussit Saul in millibus suis, & Dauid in
6 decem millibus suis? * Vocauit ergo Achis
C Dauid, & ait ei: Viuit Dominus, quia rectus
es tu, & bonus in conspectu meo: & exitus
tuus, & introitus tuus mecū est ī castris: & nō
inueni in te quidquam mali ex die qua veni-
sti ad me, vsque in diem hanc: sed satrapis nō
7 places. * Reuertere ergo, & vade in pace, &
nō offendas oculos satraparum Philisthijm.
8 * Dixitque Dauid ad Achis: Quid enim feci,
& quid inuenisti in me seruo tuo a die qua
D fui in conspectu tuo vsque in diem hāc, vt nō
veniam, & pugnem contra inimicos domini
9 mei regis? * Respondens autem Achis, locu-
tus est ad Dauid: Scio quia bonus es tu in
oculis meis, sicut Angelus Dei: sed principes
Philisthinorum dixerunt: Non ascendet no-
10 biscum in prælium. * Igitur consurge mane
tu, & serui domini tui, qui venerunt tecum:
& cum de nocte surrexeritis, & cœperit dilu
11 cescere, pergite. * Surrexit itaque de nocte
Dauid ipse & viri eius, vt proficiscerētur ma-
ne, & reuerterētur ad Terrā Philisthiim. Phi-
listhiim autem ascenderunt in Iezrahel.

CAP. XXX.

1 Cumq; venissent Dauid & viri eius in
A Siceleg die tertia, Amalecitę impetū fe-
cerant ex parte australi in Siceleg, & percus-
2 serant Siceleg, & succenderant eā igni. * Et
captiuas duxerant mulieres ex ea, a minimo
vsq. ad magnū: & non interfecerant quēquā,
sed secū duxerant, & pergebant itinere suo.
3 * Cum ergo uenissent Dauid & viri eius ad ci
uitatē, & inuenissent eā succensam igni, & v-
xores suas, & filios suos, & filias ductas esse ca
4 ptiuas, * leuauerunt Dauid & populus qui
erat cū eo voces suas, & planxerūt donec de-
5 ficerent in eis lacrymæ. * Siquidem & duæ
B vxores Dauid captiuæ ductæ fuerant, Achi-
noam Iezrahelites, & Abigail vxor Nabal
6 Carmeli. * Et contristatus est Dauid ualde:
volebat enim eum populus lapidare, quia
amara erat anima vniuscuiusque uiri super
filiis suis, & filiabus: cōfortatus est autē Da-
7 uid in Domino Deo suo. * Et ait ad Abiathar
sacerdotem filiū Achimelech: Applica ad me
ephod. Et applicauit Abiathar ephod ad Da
8 uid, * & cōsuluit Dauid Dūm dicēs: Persequar
latrūculos hos, & cōprehendam eos, an non?
Dixitq. ei Dominus: Persequere: absque du-
bio enim cōprehendes eos, & excuties prædā.
9 * Abijt ergo Dauid ipse, et sexcēti uiri qui erāt
C cū eo, & uenerunt vsq. ad Torrentē Besor: &
10 lassi quidā substiterunt. * Persecutus est au-
tem Dauid ipse, & quadringenti viri: substi-
terant enim ducēti, qui lassi transire nō pote-
11 rant Torrentē Besor. * Et inuenerunt virum
Aegyptiū in agro, & adduxerunt eum ad Da-
uid. dederuntq. ei panem vt comederet, & bi
12 beret aquam, * sed & fragmen massæ cari-
carum, & duas ligaturas vuæ passæ. Quæ cum
comedisset, reuersus est spiritus eius, & refo-
cillatus est: nō enim comederat panem, neq.
biberat aquam, tribus diebus & tribus nocti-
13 bus. * Dixit itaque ei Dauid: Cuius es tu?
uel vnde & quo pergis? Qui ait: Puer Aegy-
D ptius ego sum, seruus viri Amalecitæ: dere-
liquit autē me dominus meus, quia ægrotare
14 cœpi nudiustertius. * Siquidem nos erupi-
mus ad australem plagam Cerethi, & contra
Iudam, & ad Meridiē Caleb, & Siceleg suc-
15 cēdimus igni. * Dixitq. ei Dauid: Potes me
ducere ad cuneum istum? Qui ait: Iura mihi
per Deum, quòd non occidas me, & non tra-
das me in manus dñi mei, & ego ducam te
16 ad cuneū istum. Et iurauit ei Dauid. * Qui
cum duxisset eum, ecce illi discumbebant su-
per faciem vniuersæ terræ comedentes & bi-
bentes, & quasi festū celebrantes diē, pro cun
cta præda, & spoliis quæ ceperāt de Terra Phi
17 listhiim, & de Terra Iuda. * Et percussit eos
E Dauid a vespere vsque ad vesperam alterius
diei, & non euasit ex eis quisquā, nisi quadrin
genti viri adolescentes, qui ascenderant ca-
18 melos, & fugerant. * Eruit ergo Dauid om-
nia quæ tulerant Amalecitæ, & duas uxores
19 suas eruit. * Nec defuit quidquā a paruo vsq.
ad magnū, tā de filiis quàm de filiabus, & de
spoliis, & quæcūque rapuerant omnia redu-
20 xit Dauid. * Et tulit vniuersos greges & ar-
menta, & minauit ante faciem suam: dixe-

21 runtque: Hæc eſt præda Dauid. * Venit autẽ
Dauid ad ducentos viros, qui laſſi ſubſtite-
rant, nec ſequi potuerant Dauid, & reſidere
eos iuſſerat in Torrente Beſor: qui egreſſi
F ſunt obiam Dauid, & popolo qui erat cum
eo. Accedens autem Dauid ad populum, ſa-
22 lutauit eos pacifice. * Reſpõdenſq. omnis vir
peſſimus, & iniquus de viris, qui erant cum
Dauid, dixit: Quia non venerunt nobiſcum,
non dabimus eis quidquã de prẹda, quã erui-
mus: ſed ſufficiat vnicuique vxor ſua & filij:
23 quos cũ acceperint, recedã. * Dixit autẽ Da-
uid: Nõ ſic facietis fratres mei de his, quæ tra
didit nobis Dominus, & cuſtodiuit nos, & de-
dit latrunculos, qui eruperãt aduerſum nos,
24 in manus noſtras: * nec audiet vos quiſquam
ſuper ſermone hoc. æqua enim pars erit de-
G ſcendentis ad prælium, & remanentis ad ſar-
25 cinas, & ſimiliter diuident. * Et factum eſt
hoc ex die illa, & deinceps conſtitutũ & præ-
finitum, & quaſi lex in Iſrael vſque in diem
26 hanc. * Venit ergo Dauid in Siceleg, & miſit
dona de præda ſenioribus Iuda proximis
ſuis, dicens: Accipite benedictionẽ de præ-
27 da hoſtium Domini; * His, qui erant in Be-
thel, & qui in Ramoth ad Meridiem, & qui
28 in Iether, * & qui in Aroer, & qui in Sepha-
29 moth, & qui in Eſthamo, * & qui in Rachal,
& qui in vrbibus Ierameel, & qui in vrbibus
30 Ceni, * & qui in Arama, & qui in lacu Aſan,
31 & qui in Athach, * & qui in Hebron,
& reliquis qui erant in his locis, in qui-
bus commoratus fuerat Dauid ipſe, & viri
eius.

CAP. XXXI.

1 PHiliſthiim autem pugnabant aduerſum
A Iſrael: & fugerunt viri Iſrael ante faciẽ
Philiſthiim, & ceciderunt interfecti in mon
2 te Gelboe. * ‖ Irrueruntque Philiſthiim in ‖1.Par.10 a.3
Saul, & in filios eius, & percuſſerũt Ionathã,
3 & Abinadab, & Melchiſua filios Saul, * totũ-
que pondus prælii verſum eſt in Saul: & con-
ſecuti ſunt eum uiri ſagittarii, & vulneratus
4 eſt vehementer a ſagittariis. * ‖ Dixitq. Saul ‖1.Par.10 b.4
ad armigerum ſuum: Euagina gladium tuũ,
& percute me: ne forte veniant incircumciſi
B iſti, & interficiant me, illudentes mihi. Et
noluit armiger eius: fuerat enim nimio ter-
rore perterritus. arripuit itaque Saul gladiũ,
5 & irruit ſuper eum. * Quod cum uidiſſet ar-
miger eius, videlicet quòd mortuus eſſet
Saul, irruit etiam ipſe ſuper gladium ſuum,
6 & mortuus eſt cum eo. * Mortuus eſt ergo
Saul, & tres filij eius, & armiger illius, &
7 vniuerſi uiri eius in die illa pariter. * Viden-
C tes autem viri Iſrael, qui erant trans vallem,
& trans Iordanem, quòd fugiſſent viri Iſ-
raelitæ, & quòd mortuus eſſet Saul, & filii
eius, reliquerunt ciuitates ſuas, & fugerunt:
veneruntque Philiſthiim, & habitauerunt
8 ibi. * Facta autem die altera, venerunt Phi-
liſthiim, vt ſpoliarent interfectos, & inuene-
runt Saul & tres filios eius iacentes in mon-
9 te Gelboe. * Et præciderunt caput Saul, &
ſpoliauerunt eum armis: & miſerunt in Ter-
ram Philiſthinorum per circuitum, vt an-
nunciaretur in templo idolorum, & in popu-
10 lis. * Et poſuerunt arma eius in templo Aſta
roth, corpus vero eius ſuſpenderunt in muro
11 Bethſan. * ‖ Quod cum audiſſent habitato- ‖2.Reg.2 a.4
res Iabes Galaad, quæcumque fecerant Phi-
12 liſthiim Saul, * ſurrexerunt omnes viri for-
tiſſimi, & ambulauerunt tota nocte, & tule-
runt cadauer Saul, & cadauera filiorum eius
de muro Bethſan: veneruntque Iabes Gala-
13 ad, & combuſſerunt ea ibi: * & tulerunt oſſa
eorum, & ſepelierunt in nemore Iabes, & ie-
iunauerunt ſeptem diebus.

LIBER

LIBER SECVNDVS SAMVELIS,
quem nos Secundum Regum dicimus.

CAPVT PRIMVM.

1 FACTVM est autem, post
A quam mortuus est Saul, vt
Dauid ‖ reuerteretur a cæde
Amalec, & maneret in Si-
2 celeg duos dies. * In die
autē tertia apparuit homo
veniens de castris Saul ve-
ste conscissa, & puluere cōspersus caput. & vt
venit ad Dauid, cecidit super faciem suam. &
3 adorauit. * Dixitq. ad eum Dauid: Vnde ve-
4 nis? Qui ait ad eū: De castris Israel fugi. * Et
dixit ad eum Dauid: Quod est verbum quod
factum est? indica mihi. Qui ait: Fugit popu-
lus ex prælio, & multi corruentes e populo
mortui sūt: sed & Saul & Ionathas filius eius
5 interierunt. * Dixitq. Dauid ad adolescen-
tem, qui nunciabat ei: Vnde scis quia mortuus
6 est Saul, & Ionathas filius eius? * Et ait: ado-
lescens, qui nunciabat ei: Casu veni in montē
Gelboe, & Saul incūbebat super hastā suam:
porro currus & equites appropinquabant ei,
7 * & cōuersus post tergum suum, vidensq. me
B vocauit. Cui cum respondissem: Adsum: * di-
8 xit mihi: Quisnam es tu? Et aio ad eum: Ama
9 lecites ego sum. * Et locutus est mihi: Sta su
per me, & interfice me: quoniam tenent me
angustiæ, & adhuc tota anima mea in me est.
10 * Stansq. super eū, occidi illum: sciebā enim
quòd viuere non poterat post ruinam: & tuli
diadema quod erat in capite eius, & armillā
de brachio illius, & attuli ad te dñm meum
11 huc. * Apprehendens autē Dauid vestimenta
12 sua scidit, omnesq. viri, qui erant cū eo, * &
planxerunt, & fleuerunt, & ieiunauerunt vsq.
ad vesperam super Saul, & super Ionathan fi-
lium eius, & super populum Dñi, & super do
13 mum Israel, eo quòd corruissent gladio. * Di
xitq. Dauid ad iuuenem qui nunciauerat ei:
Vnde es tu? Qui respondit: Filius hominis ad-
14 uenæ Amalecitæ ego sum. * Et ait ad eū Da-
C uid: ‖ Quare non timuisti mittere manū tuā ‖Psal.104
15 vt occideres christū Dñi? * Vocansq. Dauid b.15
vnū de pueris suis, ait: Accedens irrue in eū.
16 Qui percussit illū, & mortuus est. * Et ait ad
eū Dauid: Sanguis tuus super caput tuum: os
enim tuum locutum est aduersum te, dicens:
17 Ego interfeci Christum Dñi. * Planxit autē
Dauid planctū huiuscemodi super Saul, & su
18 per Ionathan filiū eius, (* & præcepit vt do-
cerent filios Iuda arcū, sicut scriptū est in Li-
bro iustorū.) Et ait: Cōsidera Israel ‖ pro his, qui
19 mortui sunt super excelsa tua vulnerati. * In-
clyti, Israel, super montes tuos interfecti sunt:
20 quo modo ceciderunt fortes? * Nolite annū-
D ciare in Geth, neque annuncietis in cōpitis
Ascalonis: ne forte lætentur filiæ Philisthijm,
21 ne exultent filiæ incircūcisorū. * Montes Gel
boe, nec ros, nec pluuia veniant super vos, ne-
que sint agri primitiarū: quia ibi abiectus est
clypeus fortiū, clypeus Saul, quasi nō esset vn
22 ctus oleo. * A sanguine interfectorū, ab adipe
fortium, sagitta Ionathæ numquā rediit re-
trorsum, & gladius Saul non est reuersus ina-
23 nis. * Saul & Ionathas amabiles, & decori in
vita sua, in morte quoque non sunt diuisi:
24 aquilis velociores, leonibus fortiores. * Filiæ

Iſrael ſuper Saul flete, qui veſtiebat vos coc-
cino in delicijs, qui prębebat ornamenta au-
25 rea cultui veſtro. * Quo modo ceciderunt for
tes in prælio? Ionathas in excelſis tuis occi-
26 ſus eſt? * Doleo ſuper te frater mi Ionath:
decore nimis, & amabilis ſuper amorem
mulierum. Sicut mater vnicum amat fi-
27 lium ſuum, ita ego te diligebam. * Quo
modo ceciderunt robuſti, & perierunt ar-
ma bellica?

CAP. II

1 IGitur poſt hæc conſuluit Dauid Domi-
A num, dicens: Num aſcendam in vnam de
ciuitatibus Iuda? Et ait Dominus ad eum:
Aſcende. Dixitq; Dauid: Quò aſcendam? Et
2 reſpondit ei: In Hebron. * Aſcendit ergo Da-
uid, & duæ vxores eius, Achinoam Iezraeli-
3 tes, & Abigail vxor Nabal Carmeli: * ſed &
viros, qui erant cum eo, duxit Dauid ſingu-
los cum domo ſua: & manſerunt in oppidis
4 Hebron. * ‡ Veneruntq; viri Iuda, & vnxe- ‡ 1. Mach. 2. f. 57
runt ibi Dauid, vt regnaret ſuper domum Iu
da. Et nunciatum eſt Dauid, quòd viri Iabes
5 Galaad ſepeliſſent Saul. * Miſit ergo Dauid
nuncios ad viros Iabes Galaad, dixitque ad
eos: Benedicti vos Domino, qui feciſtis miſe-
ricordiam hanc cum domino veſtro Saul, &
6 ſepeliſtis eum. * Et nunc retribuet vobis qui-
B dem Dominus miſericordiam & veritatem:
ſed & ego reddam gratiam, eo quòd feciſtis
7 verbum iſtud. * Confortentur manus veſtrę,
& eſtote filij fortitudinis: licet enim mortuus
ſit dominus veſter Saul, tamen me vnxit do-
8 mus Iuda in regem ſibi. * Abner autem fi-
lius Ner princeps exercitus Saul tulit Isbo-
ſeth filium Saul, & circumduxit eum per ca-
9 ſtra, * regemque conſtituit ſuper Galaad &
ſuper Geſſuri, & ſuper Iezrael, & ſuper E-
phraim, & ſuper Beniamin, & ſuper Iſrael vni
10 uerſum. * Quadraginta annorum erat Isbo-
ſeth filius Saul cum regnare cœpiſſet ſuper
C Iſrael, & duobus annis regnauit: ſola autem
11 domus Iuda ſequebatur Dauid. * Et fuit nu-
merus dierũ, quos commoratus eſt Dauid, impe
rans in Hebron ſuper domũ Iuda, ſeptem an-
12 norũ, & ſex menſiũ. * Egreſſuſq; eſt Abner fi
lius Ner, & pueri Isboſeth filij Saul de caſtris
13 in Gabaon. * Porro Ioab filius Saruiæ, & pue
ri Dauid egreſſi ſunt, & occurrerunt eis iuxta
piſcinã Gabaon. Et cum in vnum conueniſ-
ſent, e regione ſederunt: hi ex vna parte piſci-
14 næ, & illi ex altera. * Dixitq; Abner ad Ioab:
Surgant pueri, & ludant coram nobis. Et re-
15 ſpondit Ioab: Surgant. * Surrexerunt ergo, &
& tranſierunt numero duodecim de Benia-
min, ex parte Isboſeth filij Saul, & duodecim
16 de pueris Dauid. * Apprehenſoq; vnuſquiſ-
que capite comparis ſui, defixit gladium in
latus contrarij, & ceciderunt ſimul: voca-
tumq; eſt nomen loci illius: Ager robuſtorũ,
17 in Gabaon. * Et ortum eſt bellum durum
ſatis in die illa: fugatuſq; eſt Abner, & viri Iſ-
18 rael a pueris Dauid. * Erant autem ibi tres fi
lij Saruiæ, Ioab, & Abiſai, & Aſael: porro A-
ſael curſor velociſſimus fuit, quaſi vnus de ca
19 preis, quæ morantur in ſiluis. * Perſequeba-
tur autem Aſael Abner, & non declinauit ad
dexteram neque ad ſiniſtram omittens per-
20 ſequi Abner. * Reſpexit itaque Abner poſt
tergum ſuum, & ait: Tune es Aſael? Qui re-
21 ſpondit: Ego ſum. * Dixitque ei Abner: Va-
de ad dextram, ſiue ad ſiniſtram, & apprehen
de vnum de adoleſcentibus, & tolle tibi ſpo
lia eius. Noluit autem Aſael omittere,
22 quin vrgeret eum. * Rurſumque locu-
tus eſt Abner ad Aſael: recede, noli me ſe
qui, ne compellar confodere te in terram,

& le-

& leuare non potero faciem meam ad Ioab
23 fratrem tuum. * Qui audire contempsit, &
noluit declinare: percussit ergo eum Abner
auersa hasta in inguine, & transfodit, & mor
tuus est in eodē loco: omnesq. qui transibāt
per locum illum, in quo ceciderat Asael, &
24 mortuus erat, subsistebant. * Persequentibus
F autem Ioab, & abisai fugientem Abner, sol
occubuit: & uenerūt vsque ad Collem aquæ
ductus, qui est ex aduerso vallis itineris de-
25 serti in Gabaon. * Congregatique sunt filij
Beniamin ad Abner: & conglobati in vnum
cuneum, steterunt in summitate tumuli v-
26 nius. * Et exclamauit Abner ad Ioab, & ait:
Num vsque ad internecionem tuus mucro
desæuiet? an ignoras quòd periculosa sit de-
speratio? vsquequo nō dicis populo vt omit-
27 tat persequi fratres suos? * & ait Ioab: Viuit
Dominus, si locutus fuisses, mane recessisset
28 populus persequens fratrē suum. * Insonuit
G ergo Ioab buccina, & stetit omnis exercitus,
nec persecuti sunt vltra Israel, neque iniere
29 certamen. * Abner autem & uiri eius abie-
runt per campestria, tota nocte illa: & tran-
sierunt Iordanem, & lustrata omni Beth ho-
30 ron, venerunt ad castra. * Porro Ioab reuer-
sus, omisso Abner, congregauit omnem po-
pulum: & defuerunt de pueris Dauid decem
31 & nouem viri, excepto Asaele. * Serui autē
Dauid percusserunt de Beniamin, & de viris,
qui erant cum Abner trecentos sexaginta, qui
32 & mortui sunt. * Tuleruntque Asael, & sepe-
lierunt eum in sepulchro patris sui in Bethle-
hem: & ambulauerunt tota nocte Ioab & vi
ri qui erant cum eo, & in ipso crepusculo
peruenerunt in Hebron.

CAP. III.

1 FActa est ergo longa concertatio inter do
A mum Saul, & inter domū Dauid: Dauid
proficiscens, & semper seipso robustior, do-
2 mus autem Saul decrēs quotidie. * ‖ Natiq. (1. Par. 3. a. 1)
sunt filij Dauid in Hebron: fuitque primo-
genitus eius Amnon de Achinoam Iezrahe-
3 litide. * Et post eum Cheleab de Abigail v-
xore Nabal Carmeli: porro tertius Absalon
filius Maacha filiæ Tholmai regis Gessur.
4 * Quartus autem Adonias, filius Haggith: &
5 quintus Saphathia, filius Abital. * Sextus
quoque Iethraam de Egla vxore Dauid. hi
6 nati sunt Dauid in Hebron. * Cum ergo es-
set prælium inter domum Saul & domum
Dauid, Abner filius Ner regebat domum
7 Saul. * Fuerat autem Sauli concubina nomi-
B ne Respha, filia Aia. Dixitque Isboseth ad
8 Abner: * Quare ingressus es ad concubinam
patris mei? Qui iratus nimis propter uerba
Isboseth, ait: Numquid caput canis ego
sum aduersum Iudā hodie, qui fecerim mi-
sericordiam super domum Saul patris tui, &
super fratres & proximos eius, & non tradidi
te in manus Dauid, & tu requisisti in me
9 quod argueres pro muliere hodie? * Hæc fa-
ciat Deus Abner, & hæc addat ei, nisi quomo-
do iurauit Dominus Dauid, sic faciam cum
10 eo, * vt transferatur regnum de domo Saul,
& eleuetur thronus Dauid super Israel, & su-
11 per Iudam, a Dan vsque Bersabee. * Et non
potuit respondere ei quidquam, quia metue-
12 bat illum. * Misit ergo Abner nuncios ad
Dauid pro se dicentes: Cuius est terra? Et
vt loquerentur: Fac mecum amicitias, & e-
rit manus mea tecum, & reducam ad te vni-
13 uersum Israel. * Qui ait: Optime: ego faciā
tecum amicitias: sed vnam rem peto a te, di-
cens: Non videbis faciem meam antequam
adduxeris Michol filiam Saul: & sic venies,
14 & videbis me. * Misit autem Dauid nun-

† 1. Reg. 18.g.27.

cios ad Isboseth filium Saul, dicens : † Red-
de vxorem meam Michol , quam despondi
15 mihi centum præputijs Philisthijm . * Misit
ergo Isboseth , & tulit eam a viro suo Phal-
16 tiel, filio Lais . * Sequebaturque eam vir
suus , plorans vsque Bahurim : & dixit ad
eum Abner : Vade, & reuertere. Qui reuersus
17 est. * Sermonem quoque intulit Abner ad
seniores Israel, dicens : Tam heri quam nu-
diustertius quærebatis Dauid vt regnaret su-
18 per uos. * Nunc ergo facite : quoniam Do-
minus locutus est ad Dauid , dicens: In ma-
nu serui mei Dauid saluabo populum meum
D Israel de manu Philisthijm, & omnium ini-
19 micorum eius. * Locutus est autem Abner
etiam ad Beniamin . Et abijt vt loqueretur
ad Dauid in Hebron omnia quæ placuerant
20 Israeli , & vniuerso Beniamin. * Venitque
ad Dauid in Hebron cum viginti uiris: & fe-
cit Dauid Abner , & viris eius qui venerant
21 cum eo, conuiuium. * Et dixit Abner ad Da
uid : Surgam , vt congregem ad te dominũ
meum regem omnem Israel, & ineam tecũ
fœdus , & imperes omnibus, sicut desiderat
anima tua. Cum ergo deduxisset Dauid Ab-
22 ner, & ille isset in pace, * statim pueri Da-
uid, & Ioab venerũt, cæsis latronibus, cũ præ-
da magna nimis : Abner autem non erat cũ
Dauid in Hebron , quia iam dimiserat eum,
23 & profectus fuerat in pace.* Et Ioab, & om-
nis exercitus, qui erat cũ eo, postea uenerunt:

† 3. Reg. 2. 25

nunciatum est itaque Ioab a narrantibus: †
E Venit Abner filius Ner ad regem, & dimisit
24 eum, & abijt in pace. * Et ingressus est Ioab
ad regẽ, & ait: Quid fecisti? Ecce venit Abner
ad te : quare dimisisti eũ, & abijt & recessit ?
25 * ignoras Abner filium Ner, quoniam ad hoc
venit ad te vt deciperet te , & sciret exitum
tuum, & introitum tuum , & nosset omnia
26 quæ agis ? * Egressus itaque Ioab a Dauid ,
misit nuncios post Abner , & reduxit eum a
27 cisterna Sira , ignorante Dauid. * Cumque
redijsset Abner in Hebron , seorsum adduxit
eum Ioab ad medium portæ , vt loqueretur
ei , in dolo : & percussit illum ibi in inguine,
& mortuus est in vltionem sanguinis Asael
28 fratris eius. * Quod cum audisset Dauid rem
iam gestam, ait: Mundus ego sum, & regnum
meum apud Dominum vsque in sempiternũ
29 a sanguine Abner filij Ner, * & veniat super
caput Ioab , & super omnem domum patris
F eius : nec deficiat de domo Ioab fluxum se-
minis sustinẽs, & leprosus, & tenẽs fusũ, & ca-
30 dens gladio, & indigens pane. * Igitur Ioab
& Abisai frater eius interfecerunt Abner , eo
quòd occidisset Asael fratrem eorum in Ga-
31 baon in prælio. * Dixit autẽ Dauid ad Ioab,
& ad omnem populum , qui erat cum eo:
Scindite vestimenta uestra , & accingimini
saccis , & plangite ante exequias Abner. por-
32 ro rex Dauid sequebatur feretrum. * Cum-
que sepelissent Abner in Hebron, leuauit rex
Dauid vocem suam; & fleuit super tumulum
33 Abner : fleuit autem & omnis populus. * Plã-
gensque rex & lugens Abner, ait: Nequaquã
vt mori solent ignaui , mortuus est Abner .
34 * Manus tuæ ligatę non sunt, & pedes tui non
sunt compedibus aggrauati : sed sicut solent
cadere coram filijs iniquitatis, sic corruisti .
Congeminansque omnis populus fleuit su-
35 per eum. * Cumque uenisset vniuersa mul-
titudo cibum capere cum Dauid, clara adhuc
die iurauit Dauid , dicens : Hæc faciat mihi
Deus, & hæc addat, si ante occasum solis gu-
36 stauero panem uel aliud quidquam. * Om-
nisque populus audiuit, & placuerunt eis cũ-
cta quæ fecit rex in conspectu totius populi .
37 * & cognouit omne vulgus , & vniuersus If-
rael in die illa quoniam non actum fuisset a
38 rege vt occideretur Abner filius Ner. * Dixit
quoque rex ad seruos suos : Num ignoratis
quoniam princeps & maximus cecidit hodie
39 in Israel? * Ego autem adhuc delicatus , &
vnctus rex : porro uiri isti filij Saruiæ duri
sunt mihi : retribuat Dominus facienti malũ
iuxta malitiam suam .

CAP. IIII.

1 AVdiuit autem Isboseth filius Saul quod
A cecidisset Abner in Hebron : & dissolutæ
sunt manus eius , omnisque Israel perturba-
2 tus est. * Duo autem uiri principes latronum
erant filio Saul, nomen vni Baana, & nomen
alteri Rechab, filij Remmon Berothitæ de fi-
lijs Beniamin : siquidem & Beroth reputata
3 est in Beniamin. * & fugerunt Berothitæ in
Gethaim , fueruntque ibi aduenę vsque ad tẽ-
4 pus illud . * Erat autem Ionathæ filio Saul
B filius debilis pedibus : quinquennis enim fuit
quando venit nuncius de Saul & Ionatha ex
Iezrael . tollens itaque eum nutrix sua , fu-
git : cumque festinaret vt fugeret , cecidit,
& claudus effectus est: habuitque vocabu-
5 lum Miphiboseth . * Venientes igitur fi-
lij Remmon Berothitę , Rechab & Baana, in-
gressi sunt feruente die domum Isboseth:
qui dormiebat super stratum suum meridie.
Et ostiaria domus purgans triticum , obdor-
6 miuit. * Ingressi sunt autem domum laten-
ter assumentes spicas tritici , & percusserunt
eum in inguine Rechab & Baana frater eius,
7 & fugerunt. * Cum autem ingressi fuis-
C sent domum , ille dormiebat super lectum
suum in conclaui , & percutientes interfece-
runt eum : sublatoque capite eius , abierunt
8 per viam deserti tota nocte , * & attulerunt
caput Isboseth ad Dauid in Hebron : dixe-
runtque ad regem : Ecce caput Isboseth filij
Saul inimici tui , qui quærebat animã tuam:
& dedit Dominus domino meo regi vltionẽ
9 hodie de Saul, & de semine eius . * Respon-

d.ns autem Dauid Rechab, & Banaa fratri
eius, filijs Remmon Berothitæ, dixit ad eos:
Viuit Dominus, qui eruit animam meam de
Sup. 1. b. 14 10 omni angustia,* † quoniam eum, qui annun-
D ciuerat mihi. & dixerat: Mortuus est Saul:
qui putabat se prospera nunciare, tenui, &
occidi eum in Siceleg, cui oportebat merce-
11 dem dare pro nuncio. * Quanto magis nunc
cum homines impij interfecerunt virum in-
noxium in domo sua, super lectum suum, non

quæram sanguinem eius de manu vestra, &
12 auferam vos de terra? * Præcepit itaque Da-
uid pueris suis, & interfecerunt eos: præci-
dentesq. manus & pedes eorum, suspende-
runt eos super piscinam in Hebron: caput au-
tem Isboseth tulerunt, & sepelierunt in se-
pulchro Abner in Hebron.

CAP. V.

1 ET venerunt vniuersæ tribus Israel ad Da-
† 1. Par. 11.a.1 A uid in Hebron, dicentes: † Ecce nos, os
2 tuum, & caro tua sumus. * Sed & heri & nu-
diustertius cum esset Saul rex super nos, tu
eras educens & reducens Israel: dixit au-
tem Dominus ad te: Tu pasces populum
meum Israel, & tu eris dux super Israel.
3 * Venerunt quoque & seniores Israel ad re-
gem in Hebron, & percussit cum eis rex Da-
uid fœdus in Hebron coram Domino: vnxe-
4 runtque Dauid in regem super Israel. * Fi-
lius triginta annorum erat Dauid, cum re-
† 3. Reg. 2.b.11 gnare cœpisset, † & quadraginta annis re-
5 gnauit. * In Hebron regnauit super Iudam
septem annis & sex mensibus: in Ierusalem
autem regnauit triginta tribus annis super
6 omnem Israel & Iudam. * Et abijt rex, &
omnes viri qui erant cum eo, in Ierusalem,
ad Iebusæum habitatorem terræ: dictumq.
est Dauid ab eis: Non ingredieris huc, nisi
B abstuleris cæcos & claudos dicentes: Non
7 ingredietur Dauid huc. * Cœpit autem Da-
8 uid arcem Sion, hæc est ciuitas Dauid. * Pro-
posuerat enim Dauid in die illa præmium,
qui percussisset Iebusæum, & tetigisset do-
matum fistulas, & abstulisset cæcos, & clau-
dos odientes animam Dauid idcirco dicitur
in prouerbio: Cæcus & claudus non intra-
9 bunt in templum. * Habitauit autem Da-
uid in arce, & vocauit eam, Ciuitatem
Dauid: & ædificauit per gyrum a Mello
10 & intrinsecus. * Et ingrediebatur profi-
ciens atque succrescens, & Dominus Deus
11 exercituum erat cum eo. * † Misit quoq. Hi- † 1. Par.
ram rex Tyri nuncios ad Dauid, & ligna 14.a.1
cedrina, & artifices lignorum, artificesque
que lapidum ad parietes: & ædificauerunt
12 domum Dauid. * Et cognouit Dauid quo-
niam confirmasset eum Dominus regem su-
C per Israel, & quoniam exaltasset regnum eius
13 super populum suum Israel. * † Accepit ergo † 1. Par. 3.
Dauid adhuc concubinas & vxores de Ierusa a.1.
lem, postquam venerat de Hebron: natique
14 sunt Dauid & alij filij & filiæ: * & hæc nomi
na eorum, qui nati sunt ei in Ierusalem, Sa-
mua, & Sobab, & Nathan, & Salomon,
15 * & Iebahar, & Elisua, & Nepheg, & * Ia-
16 phia, & Elisama, & Elioda, & Eliphaleth.
17 * Audierũt ergo Philisthijm quòd vnxissent
Dauid in regem super Israel: & ascenderunt
vniuersi vt quærerent Dauid: quod cum au-
18 disset Dauid, descendit in præsidium. * † Phi † 1. Paral.
listhijm autem venientes diffusi sunt in Val- 14.b.10
19 le Raphaim. * & consuluit Dauid Dominũ,
dicens: Si ascendam ad Philisthijm? & si dabis
eos in manu mea? Et dixit Dñs ad Dauid:
Ascẽde, quia tradẽs dabo Philisthijm in ma- † If. 28. b.
20 nu tua. * † Venit ergo Dauid i Baal Pharasim. 21

& per-

D & percussit eos ibi, & dixit: Diuisit Domi-
nus inimicos meos corã me, sicut diuiduntur
aquæ. Propterea vocatum est nomen loci il-
21 lius, Baal Pharasim. * Et reliquerũt ibi sculpti
22 lia sua: quæ tulit Dauid, & viri eius. * Et ad-
diderunt adhuc Philisthijm vt ascenderent,
23 & diffusi sunt in Valle Raphaim. * Consu-
luit autem Dauid Dominum: Si ascendam
contra Philisthæos, & tradas eos in manus
meas? Qui respondit: Non ascendas contra
eos, sed gyra post tergum eorum, & venies
24 ad eos ex aduerso pyrorum. * Et cum audie-
ris sonitum gradientis in cacumine pyro-
rum, tunc inibis prælium: quia tunc egre-
dietur Dominus ante faciem tuam, vt percu-
25 tiat castra Philisthijm. * Fecit itaque Dauid
sicut præceperat ei Dominus, & percussit Phi
listhijm de Gabaa, vsque dum venias Gezer.

CAP. VI.

1 CONgregauit autem rursum Dauid om-
A nes electos ex Israel triginta millia.
2 * ‖ Surrexitq. Dauid, & abijt, & vniuersus ‖ 1. Par. 13.b.5
populus, qui erat cum eo de viris Iuda, vt
adducerent arcam Dei, super quam inuoca-
tum est nomen Domini exercituum, sedentis
3 in cherubim super eam. * Et imposuerunt
arcam Dei super plaustrum nouum: tulerũt-
que eam de domo Abinadab, qui erat in Ga
baa: Oza autem, & Ahio filij Abinadab, mi- ‖ 1. Reg. 7 a.2
4 nabant plaustrum nouum. * ‖ Cumque tu-
lissent eam de domo Abinadab, qui erat in
Gabaa, custodiens arcam Dei Ahio præcede-
5 bat arcam. * Dauid autem, & omnis Israel
ludebant coram Domino in omnibus lignis
fabrefactis, & citharis & lyris & tympanis &
6 sistris & cymbalis. * Postquam autem ve-
nerunt ad Aream Nachon, extendit Oza ma-
num ad arcam Dei, & tenuit eam: quoniam
calcitrabant boues, & declinauerunt eam.
7 * Iratusq. est indignatione Dominus contra
B Ozam, & percussit eum super temeritate: qui ‖ 1. Par. 13.b.11
8 mortuus est ibi iuxta arcam Dei. * ‖ Contri-
status est autem Dauid, eo quòd percussisset
Dominus Ozam, & uocatum est nomen loci
illius: Percussio Ozæ vsque in diem hanc.
9 * Et extimuit Dauid Dominum in die illa,
dicens: Quo modo ingredietur ad me arca
10 Domini? * Et noluit diuertere ad se arcam
Domini in ciuitatem Dauid: sed diuertit eam
11 in domum Obededom Gethæi. * Et habita-
uit arca Domini in domo Obededom Gethæi
tribus mensibus: & benedixit Dominus Obe-
12 dedom, & omnem domum eius. * ‖ Nuncia- ‖ 1. Par. 15.d.25
tumq. est regi Dauid quòd benedixisset Do-
minus Obededom, & omnia eius propter ar-
cam Dei. Abijt ergo Dauid, & adduxit ar-
cam Dei de domo Obededom in ciuitatẽ Da
uid cum gaudio: & erant cum Dauid septem
13 chori, & victima vituli. * Cumq. transcen- ‖ 1. Par. 15.d.26
C dissent qui portabant arcam Domini sex pas-
14 sus, immolabat bouem & arietem, * & Da-
uid saltabat totis viribus ante Dominum.
15 porro Dauid erat accinctus ephod lineo. * Et
Dauid, & omnis domus Israel ducebant ar-
cam testamenti Domini, in iubilo, & in clan
16 gore buccinæ. * Cumq. intrasset arca Do-
mini in ciuitatem Dauid, Michol filia Saul
prospiciens per fenestram, uidit regem Da-
uid subsilientem, atque saltantem coram Do
17 mino: & despexit eum in corde suo. * Et in-
troduxerunt arcam Domini, & imposuerunt
eam in loco suo in medio tabernaculi, quod
tetenderat ei Dauid: & obtulit Dauid holo-
18 causta, & pacifica coram Domino. * Cumq.
complesset offerens holocausta & pacifica,
benedixit populo in nomine Domini exerci-
19 tuum. * Et partitus est uniuersæ multitudini

Israel tam uiro quam mulieri singulis colly-
D ridĩ panis unam, & assaturam bubulæ carnis
vnĩ, & similam frixam oleo: & abijt omnis
10 populus, unusquisq. in domum suam. Reuer-
susq. est Dauid ut benediceret domui suæ: &
egressa Michol filia Saul in occursũ Dauid,
ait: Quàm gloriosus fuit hodie rex Israel dis-
cooperiẽs se ante ancillas seruorum suorum,
& nudatus est, quasi si nudetur unus de scur-
21 ris.* Dixitq. Dauid ad Michol: Ante Domi-
num, qui elegit me potius quàm patrem
tuum, & quàm omnem domum eius, & præ-
cepit mihi ut essem dux super populum Do-
22 mini in Israel,* & ludam, & uilior fiam plus
quã factus sum: & ero humilis in oculis meis:
& cum ancillis, de quibus locuta es, glorio-
23 sior apparebo. * Igitur Michol filiæ Saul nõ
est natus filius usque in diem mortis suæ.

CAP. VII.

1 FActum est autem cum sedisset rex in do-
A mo sua, & Dominus dedisset ei requiem
2 undique ab uniuersis inimicis suis,* dixit ad
Nathan prophetam: ‖ Videsne quòd ego ha- ‖ 1. Par. 17.a.1.
bitem in domo cedrina, & arca Dei posita sit
3 in medio pellium?* Dixitq. Nathan ad re-
gem: Omne quod est in corde tuo, uade fac:
4 quia Dominus tecum est.* Factũ est autem
in illa nocte: & ecce sermo Domini ad Na-
5 thã, dicens: * Vade, & loquere ad seruũ meũ
Dauid: Hæc dicit Dominus: Nunquid tu ædi-
6 ficabis mihi domum ad habitandum? * Ne-
que enim habitaui in domo ex die illa, qua
eduxi filios Israel de Terra Aegypti, usque in
diem hanc: sed ambulabam in tabernaculo,
7 & in tentorio.* Per cuncta loca, quæ transiui
cum omnibus filijs Israel, numquid loquens
locutus sum ad unam de tribubus Israel, cui
præcepi, ut pasceret populum meum Israel,
dicens: Quare non ædificastis mihi domum
8 cedrinam? * Et nunc hæc dices seruo meo Da- ‖ Sup. 1. Reg.b.11
uid: Hæc dicit Dominus exercituum: ‖ Ego Psal. 77. g.76.
B tuli te de pascuis sequentem greges, ut esses
9 dux super populum meum Israel:* & fui te-
cum in omnibus vbicumq; ambulasti, & in-
terfeci uniuersos inimicos tuos a facie tua:
fecitq. tibi nomen grande, iuxta nomen ma-
10 gnorum, qui sunt in terra.* Et ponam locum
populo meo Israel, & plantabo eum, & habi-
tabit sub eo, & non turbabitur amplius: nec
addent filij iniquitatis ut affligant eum sicut
11 prius,* ex die quã constitui iudices super po-
pulum meum Israel: & requiem dabo tibi ab
omnibus inimicis tuis. prædicitque tibi
Dominus, quòd domum faciat tibi Domi-
12 nus.* ‖ Cumque completi fuerint dies tui,
& dormieris cum patribus tuis, suscitabo se- ‖ 3. Reg. 8.b.19
men tuum post te, quod egredietur de utero
13 tuo, & firmabo regnum eius.* ‖ Ipse ædifi-
cabit domum nomini meo, & stabiliam thro- ‖ 3.Reg.5 a.3
14 num regni eius usque in sempiternũ.* ‖ Ego
ero ei in patrem, & ipse erit mihi in filium: ‖ 1. Par. 22.c.10
qui si inique aliquid gesserit, arguam eum in ‖ Psal.88.
uirga uirorum, & in plagis filiorum hominũ. a.3.33
15 * ‖ Misericordiam autem meam non aufe-
ram ab eo, sicut abstuli a Saul, quem amoui
16 a facie mea.* Et fidelis erit domus tua, & re-
C gnum tuum usque in æternum ante faciem
tuam, & ‖ thronus tuus erit firmus iugiter.
17 * Secundum omnia uerba hæc, & iuxta uni- ‖ Heb. 1. b.5
uersam uisionem istam, sic locutus est Na-
18 than ad Dauid,* Ingressus est autem rex
Dauid, & sedit coram Domino, & dixit:
Quis ego sum Domine Deus, & quæ do-
19 mus mea, quia adduxisti me huc usque?* Sed
& hoc parum uisum est in conspectu tuo Do-
mine Deus, nisi loqueretis etiam de domo ser
ui tui in longinquum: ista est enim lex ...

Domine

20 Domine Deus. * Quid ergo addere poterit
adhuc Dauid, ut loquatur ad te? tu enim scis
21 seruum tuum Domine Deus. * Propter ver-
bum tuum, & secundum cor tuũ fecisti om-
nia magnalia hæc, ita vt notum faceres seruo
22 tuo. * Idcirco magnificatus es Domine
Deus, quia non est similis tui, neque est Deus
extra te, in omnibus quæ audiuimus auribus
23 nostris. * Quæ est autẽ, vt populus tuus Israel,
gens in terra, propter quã iuit Deus, ut redi-
meret eã sibi in populũ, & poneret sibi nomẽ,
D faceretq. eis magnalia, & horribilia super ter
rã, a facie populi tui, quẽ redemisti tibi ex Ae-
24 gypto, gentẽ, & deũ eius. * Firmasti enim tibi
populũ tuum Israel in populũ sempiternum:
& tu Domine Deus factus es eis in Deum.
25 * Nunc ergo Domine Deus uerbum, quod lo
cutus es super seruum tuũ, & super domum
eius, suscita in sempiternum: & fac sicut locu
26 tus es, * ut magnificetur nomen tuum usque
in sempiternũ, atque dicatur: Dominus exer-
cituum, Deus super Israel. Et domus serui tui
27 Dauid erit stabilita coram Domino, * quia
tu Domine exercituum Deus Israel reuelasti
aurem serui tui, dicens: Domum ædificabo ti-
bi: propterea inuenit seruus tuus cor suum ut
28 oraret te oratione hac. * Nunc ergo Domine
Deus, tu es Deus, & verba tua erunt verba: lo
29 cutus es enim ad seruum tuũ bona hæc. * In-
cipe ergo, & benedic domui serui tui, ut sit in
sempiternũ coram te: quia tu Domine Deus
locutus es, & benedictione tua benedicetur
domus serui tui in sempiternum.

CAP. VIII.

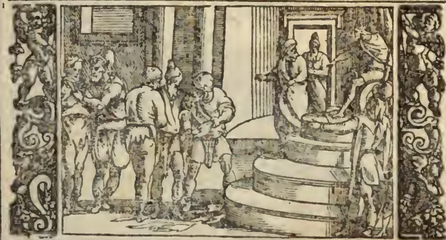
1 Factum est autem post hæc percussit Da-
A uid Philisthijm, & humiliauit eos, 1. Par. 18. &
tulit Dauid Frenum tributi de manu Phili-
2 sthijm. * Et percussit Moab, & mẽsus est eos
funiculo, coæquans terræ: mensus est autem
duos funiculos, unũ ad occidendum, & vnum
ad uiuificandum: factusque est Moab Dauid
3 seruiens sub tributo. * Et percussit Dauid
Adarezer filium Rohob regem Soba, quãdo
profectus est vt dominaretur super flumen
4 Euphraten. * Et captis Dauid ex parte eius
mille septingentis equitibus, & uiginti milli-
B bus peditum, subneruauit omnes iugales cur-
ruum: dereliquit autem ex eis centum currus.
5 * Venit quoque Syria Damasci, ut præsidium
ferret Adarezer regi Soba: & percussit Dauid
6 de Syria uiginti duo millia uirorum. * Et po
suit Dauid præsidium in Syria Damasci: fa-
ctaq. est Syria Dauid seruiens sub tributo: ser
uauitque Dominus Dauid in omnibus ad
7 quæcumque profectus est. * Et tulit Dauid ar
ma aurea, quæ habebant serui Adarezer, &
8 detulit ea in Ierusalem. * Et de Bete, & de Be
roch ciuitatibus Adarezer tulit rex Dauid æs
9 multum nimis. * Audiuit autem Thou rex
Emath, quòd percussisset Dauid omne robur
10 Adarezer, * & misit Thou Ioram filiũ suum
ad regem Dauid, vt salutaret eum congratu-
C lans, & gratias ageret eo quod expugnasset Ade
rezer, & percussisset eum. Hostis quippe erat
Thou Adarezer, & in manu eius erant vasa au
11 rea, & uasa argẽtea, & vasa ærea: * quæ & ipsa
sanctificauit rex Dauid Dño cum argento &
auro, quæ sanctificauerat de vniuersis genti-
12 bus, quas subegerat * de Syria, & Moab, & fi-
lijs Ammon, & Philisthijm, & Amalec, & de
manubijs Adarezer filij Rohob regis Soba.
13 * Fecit quoque sibi Dauid nomen cum re-
D uerteretur capta Syria in Valle Salinarum,
14 cæsis decem & octo millibus: * & posuit in
Idumæa custodes, statuitq. præsidum: & fa-
cta est vniuersa Idumæa seruiens Dauid. &
seruauit Dominus Dauid in omnibus ad
15 quæcumque profectus est. * Et regnauit Da-
uid super omnem Israel: faciebat quoque
Dauid iudicium & iustitiam omni populo
16 suo. * Ioab autem filius Saruiæ erat super
exercitum: porro Iosaphat filius Ahilud erat
17 a commentarijs: * & Sadoc filius Achitob,
& Achimelech filius Abiathar, erant sacerdo-
18 tes: & Saraias, scriba: * Banaias autem filius
Ioiadæ super cerethi & phelethi: filij autem
Dauid sacerdotes erant.

CAP. IX.

1 Et dixit Dauid: Putasne est aliquis qui re
A manserit de domo Saul, vt faciam cum
2 eo misericordiam propter Ionathan? * Erat
autem de domo Saul, seruus nomine Siba:
quem cum vocasset rex ad se, dixit ei: Tune
es Siba? Et ille respõdit: Ego sum seruus tuus.
3 * Et ait rex: Nunquid superest aliquis de do-
mo Saul, ut faciam cum eo misericordiam
Dei? Dixitq. Siba regi: Superest filius Iona-
4 thæ, debilis pedibus. * Vbi, inquit, est? Et Si-
B ba ad regem, Ecce, ait, in domo est Machir
5 filij Ammiel in Lodabar. * Misit ergo rex
Dauid, & tulit eum de domo Machir filij
6 Ammiel de Lodabar. * Cum autem uenisset
Miphiboseth filius Ionathæ filij Saul ad Da-
uid, corruit in faciem suam, & adorauit. Di-
xitq. Dauid: Miphiboseth? Qui respõdit: Ad-
7 sum seruus tuus. * Et ait ei Dauid: Ne ti-
meas, quia faciens faciã in te misericordiam
propter Ionathan patrem tuum, & restituam
C tibi omnes agros Saul patris tui, & tu come-
8 des panem in mensa mea semper. * Qui ado-
rans eum, dixit: Quis ego sum seruus tuus,
quoniam respexisti super canem mortuum si
9 milem mei? * Vocauit itaque rex Sibam pue
rum Saul, & dixit ei: Omnia quæcumque fue
runt Saul, & uniuersam domum eius, dedi fi-
10 lio domini tui. * Operare igitur ei terram
D tu, & filij tui, & serui tui: & inferes filio do-
mini tui cibos ut alatur: Miphiboseth autem
filius domini tui comedet semper panem su-
per mensam meam. Erant autem Sibæ quin-

11 decim filij,& viginti serui.* Dixitq. Siba ad
regem: Sicut iussisti domine mi rex seruo
tuo, sic faciet seruus tuus:& Miphiboseth co-
medet super mensam meam, quasi unus de
12 filijs regis. * Habebat autem Miphiboseth
filium paruulum nomine Micha: omnis vero
cognatio domus Sibæ seruiebat Miphibo-
13 seth. * Porro Niphiboseth habitabat in Ieru-
salem. quia de mensa regis iugiter vescеba-
tur, & erat claudus utroque pede.

CAP. X.

1 A Factum est autem post hæc, ut moreretur
rex filiorum Ammon, & regnauit Ha-
2 non filius eius pro eo. * Dixitq. Dauid: ‖ Fa-
ciam misericordiam cum Hanon filio Naas,
sicut fecit pater eius mecum misericordiam.
Misit ergo Dauid, consolans eum per ser-
uos suos super patris interitu. Cum autem
uenissent serui Dauid in terram filiorum
3 Amon, * dixerunt principes filiorum Am-
mon ad Hanon dominum suum: Putas quòd
propter honorem patris tui miserit Dauid
ad te consolatores, & non ideo ut inuesti-
garet, & exploraret ciuitatem, & euerteret
4 eam, misit Dauid seruos suos ad te? * Tulit
itaque Hanon seruos Dauid, rasitque dimi-
B diam partem barbæ eorum, & præscidit
uestes eorum medias usque ad nates, & di-
5 misit eos. * Quod cum nunciatum esset Da-
uid, misit in occursum eorum: erant enim ui-
ri confusi turpiter ualde,& mandauit eis Da-
uid: Manete in Iericho, donec crescat barba
6 uestra, & tunc reuertimini.* Videntes autem
filij Ammō quòd iniuriam fecissent Dauid,
miserunt, & conduxerunt mercede Syram

‖ 1. Paral. 19.2.2

Rohob

Rohob & Syrum Soba, viginti millia pe-
ditum, & a rege Maacha mille viros, & ab
7 Istob duodecim millia virorum. * Quod
cum audisset Dauid, misit Ioab & omnem
8 exercitum bellatorum. * Egressi sunt ergo
filij Ammon, & direxerunt aciem ante ipsum
introitum portæ. Syrus autem Soba, & Ro-
hob, & Istob, & Maacha seorsum erant in
9 campo. * Videns igitur Ioab quòd præpa-
ratum esset aduersum se prælium, & ex ad-
uerso & post tergum, elegit ex omnibus ele-
C ctis Israel, & instruxit aciem contra Syrum:
10 * reliquam autẽ partem populi tradidit Abi
sai fratri suo, qui direxit aciẽ aduersus filios
11 Ammon. * Et ait Ioab: Si præualuerint aduer
sum me Syri, eris mihi in adiutorium: si au-
tem filij Ammon præualuerint aduersum te,
12 auxiliabor tibi. * Esto vir fortis, & pugnemus
pro populo nostro ciuitate Dei nostri: Domi-
nus autem faciet quod bonum est in conspe-
13 ctu suo. * Iniit itaq; Ioab & populus qui erat
cum eo, certamen contra Syros: qui statim
14 fugerunt a facie eius. * Filij autem Ammon
videntes quia fugissent Syri, fugerunt & ipsi
a facie Abisai, & ingressi sunt ciuitatem: re-
uersusq. est Ioab a filijs Ammon, & venit Ie-
15 rusalem. * Videntes igitur Syri quoniam cor
D ruissent coram Israel, congregati sunt pari-
16 ter. * Misitq. Adarezer, & eduxit Syros, qui
erant trans fluuium, & adduxit eorum exer-
citum: Sobach autem, magister militiæ
17 Adarezer, erat princeps eorum. * Quod cum
nunciatum esset Dauid, contraxit omnem
Israelem, & transiuit Iordanem, venitque
in Helam: & direxerunt aciem Syri ex ad-
uerso Dauid, & pugnauerunt contra eum.
18 * Fugeruntq. Syri a facie Israel, & occidit
Dauid de Syris septingentos currus, & qua-
draginta millia equitum: & Sobach princi-
pem militiæ percussit: qui statim mortuus
19 est. * Videntes autem vniuersi reges, qui
erant in præsidio Adarezer, se victos esse ab
Israel, expauerunt & fugerunt quinquagin-
ta & octo millia coram Israel. Et fecerunt pa
cem cum Israeli & seruierunt eis, timueruntq.
Syri auxilium præbere vltra filijs Ammon.

CAP. XI.

‡ 1. Paral. 20.a.1.

1 FActum est autem, ‡ vertente anno, eo
A tempore quo solent reges ad bella proce-
dere, misit Dauid Ioab, & seruos suos cum
eo, & vniuersum Israel, & vastauerunt filios
Ammon, & obsederunt Rabba: Dauid autem
2 remansit in Ierusalem. * Dum hæc ageren-
tur, accidit vt surgeret Dauid de strato suo
post meridiem, & deambularet in solario do-
mus regiæ: viditq. mulierem se lauantem, ex
aduerso super solarium suum: erat autem
3 mulier pulchra valde. * Misit ergo rex, & re-
quisiuit quæ esset mulier. Nunciatumq. est ei
quòd ipsa esset Bethsabee filia Eliam, vxor
4 Vriæ Hethæi. * Missis itaque Dauid nuncijs,
tulit eam. quæ cum ingressa esset ad illum
dormiuit cum ea: ‡ statimq. sanctificata est ‡ Leu.15.
5 ab immunditia sua: * & reuersa est in domũ d.18
suam concepto fœtu. Mittensq. nunciauit Da
6 uid, & ait: Concepi. * Misit autem Da-
uid ad Ioab, dicens: Mitte ad me Vriam He-
7 thæum. Misitq. Ioab Vriam ad Dauid. * Et
venit Vrias ad Dauid. Quæsiuitq. Dauid quã
B recte ageret Ioab, & populus, & quomodo
8 administraretur bellum. * & dixit Dauid ad
Vriam: Vade in domum tuam, & laua pedes
tuos. Et egressus est Vrias de domo regis, se-
9 cutusq. est eum cibus regius. * Dormiuit au-
tem Vrias ante portam domus regiæ cũ alijs
seruis domini sui, & nõ descendit ad domum
10 suam. * Nunciatumq. est Dauid a dicenti-
bus: Non iuit Vrias in domum suam. Et ait

Dauid

1 Dauid ad Vriam : Numquid non de via ue-
nisti ? quare non descendisti in domũ tuam ?
11 * Et ait Vrias ad Dauid : Arca Dei & Israel
& Iuda habitant in papilionibus, & dominus
meus Ioab, & serui domini mei super faciem
terræ manent: & ego ingrediar domũ meam,
vt comedam & bibam, & dormiam cũ vxo-
re mea? per salutem tuam, & per salutem ani
12 mæ tuę non faciam rem hanc.* Ait ergo Da-
uid ad Vriam: Mane hic etiam hodie, & cras
dimittam te. Mansit Vrias in Ierusalem in
13 die illa & altera: * & vocauit eum Dauid vt
comederet coram se & biberet, & inebriauit
eum : qui egressus vespere, dormiuit in stra-
C to suo cùm seruis domini sui, & in domum
14 suam non descendit. * Factum est ergo ma-
ne, & scripsit Dauid epistolam ad Ioab : mi-
15 sitq. per manum Vriæ, * scribens in episto-
la : Ponite Vriam ex aduerso belli, vbi for-
tissimum est prælium : & derelinquite eum,
16 vt percussus intereat.* Igitur cum Ioab ob-
sideret vrbem, posuit Vriam in loco vbi scie-
17 bat viros esse fortissimos. * Egressiq. viri de
ciuitate, bellabant aduersum Ioab, & ceci-
derũt de populo seruorũ Dauid, & mortuus
18 est etiam Vrias Hethæus. * Misit itaq. Ioab,
19 & nunciauit Dauid omnia verba prælij:* prę
cepitq. nuncio, dicens: Cum compleueris vni
20 uersos sermones belli ad regem, * si eum vi-
deris indignari, & dixerit : Quare accessistis
ad murum, vt præliaremini ? an ignorabatis
quòd multa desuper ex muro tela mittantur.
21 * Quis percussit Abimelech filium Ierobaal?
¶ nonne mulier misit super eũ fragmen mo- ¶ Iud. 9. g.11
læ de muro, & interfecit eum in Thebes? qua
D re iuxta murum accessistis? dices : Etiam se-
22 ruus tuus Vrias Hethæus occubuit.* Abijt er
go nuncius, & venit, & narrauit Dauid om-
23 nia quæ ei præceperat Ioab. * Et dixit nun-
cius ad Dauid : Præualuerunt aduersum nos
viri, & egressi sunt ad nos in agrum : nos au-
tem facto impetu persecuti eos sumus vsque
24 ad portam ciuitatis.* Et direxerunt iacula
sagittarij ad seruos tuos ex muro desuper:
mortuiq. sunt de seruis regis, quinetiam se-
25 ruus tuus Vrias Hethæus mortuus est.* Et di
xit Dauid ad nuncium: Hæc dices Ioab: Non
te frangat ista res: varius enim euentus est bel-
li, nunc hunc, & nũc illum consumit gladius:
conforta bellatores tuos aduersus vrbem, vt
26 destruas eam, & exhortare eos.* Audiuit au-
tem vxor Vrię, quòd mortuus esset Vrias vir
27 suus, & planxit eum. * Transacto autem lu-
ctu misit Dauid, & introduxit eam in domũ
suam, & facta est ei vxor. peperitq. ei filiũ: &
displicuit verbum hoc, quod fecerat Dauid,
coram Domino.

CAP. XII.

1 MIsit ergo Dominus Nathan ad Dauid :
A qui cum venisset ad eum, dixit ei: Duo
viri erant in ciuitate vna, vnus diues, & alter
2 pauper. * Diues habebat oues, & boues plu
3 rimos valde. * Pauper autem nihil habebat
omnino, præter ouem vnam paruulã, quam
emerat & nutrierat, & quæ creuerat apud
eum cum filijs eius simul, de pane illius co-
medens, & de calice eius bibens, & in sinu il-
4 lius dormiens: eratque illi sicut filia. * Cum
autem peregrinus quidam venisset ad diui-
tem, parcens ille sumere de ouibus & de bo-
bus suis, vt exhiberet conuiuium peregrino
illi, qui venerat ad se, tulit ouem viri paupe-
ris, & præparauit cibos homini qui venerat
5 ad se.* Iratus autem indignatione Dauid ad-
B uersus hominem illum nimis, dixit ad Na-
than : Viuit Dominus, quoniam filius mortis
6 est vir qui fecit hoc.* ¶ Ouem reddet in qua ¶ Exo.22.
druplum, eo quòd fecerit verbum istud, & a.2
7 non pepercerit.* Dixit autem Nathan ad Da
uid : Tu es ille vir. Hæc dicit Dominus Deus
Israel : Ego vnxi te in regem super Israel, &
8 ego erui te de manu Saul, * & dedi tibi do-
mum domini tui, & vxores domini tui in si-
nu tuo, dediq. tibi domum Israel & Iuda: &
si parua sunt ista, adijciam tibi multo maio-
9 ra. * Quare ergo contempsisti verbum Do-
C mini vt faceres malum in conspectu meo?
Vriam Hethæum percussisti gladio, & vxo-
rem illius accepisti in vxorem tibi, & interfe-
10 cisti cum gladio filiorum Ammon. * Quam
ob rem non recedet gladius de domo tua vs-
que in sempiternum, eo quòd despexeris me,
& tuleris vxorem Vriæ Hethæi, vt esset vxor
11 tua. * Itaque hæc dicit Dominus : Ecce, ego
suscitabo super te malum de domo tua, &
tollam vxores tuas in oculis tuis, & ¶ dabo ¶ Infr. 16.
proximo tuo, & dormiet cum vxoribus tuis d. 21
12 in oculis Solis huius.* Tu enim fecisti abscon
ditè: ego autem faciam verbum istud in con-
spectu omnis Israel, & in conspectu Solis.
13 * Et dixit Dauid ad Nathan: Peccaui Domi-
no. Dixitq. Nathan ad Dauid : ¶ Dominus ¶ Eccl.47.
quoque transtulit peccatum tuum : non mo- b.13
14 rieris.* Verumtamen, quoniam blasphema-
re fecisti inimicos Domini, propter verbum
D hoc, filius, qui natus est tibi, morte morietur.
15 * Et reuersus est Nathan in domum suam.
Percussit quoque Dominus paruulum, quem
pepererat uxor Vriæ Dauid, & desperatus est.
16 * Deprecatusq. est Dauid Dominum pro pa
ruulo: & ieiunauit Dauid ieiunio, & ingressus
17 seorsum, iacuit super terram. * Venerunt au-
tem seniores domus eius, cogentes eum ue
surgeret de terra : qui noluit, nec comedit cũ
18 eis cibum. * Accidit autẽ die septima ut mo-
reretur infans: timueruntq. serui Dauid nun-
ciare ei quòd mortuus esset paruulus. dixerũt
enim : Ecce cum paruulus adhuc uiueret, lo-
quebamur ad eum, & non audiebat uocem
nostram : quanto magis si dixerimus, Mor-
19 tuus est puer, se affliget ? * Cum ergo Dauid

vidisset

E vidisset seruos suos mussitantes, intellexit
quòd mortuus esset infantulus. dixitq. ad ser
uos suos: Num mortuus est puer? Qui respon
20 derunt ei: Mortuus est. * Surrexit ergo Da-
uid de terra: & lotus vnctusq. est: cumque
mutasset vestem, ingressus est domum Do-
mini: & adorauit, & uenit in domum suam,
petiuitq. vt ponerent ei panem, & comedit.
21 * Dixerunt autem ei serui sui: Quis est ser-
mo, quem fecisti? propter infantem, cum ad-
huc viueret, ieiunasti & flebas: mortuo au-
tem puero, surrexisti, & comedisti panem.
22 * Qui ait: Propter infantem, dum adhuc vi-
F ueret, ieiunaui & fleui: dicebam enim: Quis
scit si forte donet eum mihi Dominus, & vi-
23 uat infans? * Nunc autem quia mortuus est,
quare ieiunem? Numquid potero reuocare
eum amplius? ego vadam magis ad eum: ille
24 vero nõ reuertetur ad me. * Et consolatus est
Dauid Bethsabee vxorem suam, ingressusq.
ad eam, dormiuit cũ ea: quæ genuit filium,
& vocauit nomen eius Salomon, & Dominus
25 dilexit eum. * Misitq. in manu Nathan pro-
phetæ, & vocauit nomen eius, Amabilis Do-
mino, eo quòd diligeret eum Dominus.
§ 1. Paral. 20.3.1
26 * § Igitur pugnabat Ioab contra Rabbath fi-
liorum Ammon, & expugnabat vrbem re-
27 giam. * Misitq. Ioab nuncios ad Dauid di-
G cens: Dimicaui aduersum Rabbath, & capien
28 da est Vrbs aquarum. * Nunc igitur congre-
ga reliquam partem populi, & obside ciuita-
tem, & cape eam: ne, cum a me vastata fuerit
29 vrbs, nomini meo ascribatur victoria. * Con-
gregauit itaque Dauid omnem populum, &
profectus est aduersum Rabbath: cumq. dimi
30 casset, cepit eam. * Et tulit diadema regis eo-
rum de capite eius, pondo auri talentum, ha-
bens gemmas pretiosissimas, & impositum
est super caput Dauid. Sed & prædam ciui-
31 tatis asportauit multam valde: * populum
quoque eius adducens serrauit, & circume-
git super eos ferrata carpenta: diuisitq. cul-
tris, & traduxit in typo laterum: sic fecit vni-
uersis ciuitatibus filiorum Ammon: & reuer-
sus est Dauid, & omnis exercitus in Ierusalẽ.

CAP. XIII.

1 FActum est autem post hæc, vt Absalom
A filij Dauid sororem speciosissimam, vo-
cabulo Thamar, adamaret Amnon filius Da-
2 uid, * & deperiret eam valde, ita vt propter
amorem eius ægrotaret: quia cum esset uir-
go, difficile ei videbatur vt quippiam inho-
3 neste ageret cum ea. * Erat autem Amnon
amicus, nomine Ionadab filius Semmaa fra-
4 tris Dauid, vir prudens valde. * Qui dixit ad
eum: Quare sic attenuaris macie fili regis per
singulos dies? cur non indicas mihi? Dixitq.
ei Amnon: Thamar sororem fratris mei Ab-
5 salom amo. * Cui respondit Ionadab: Cuba
super lectum tuum, & languorem simula:
cumq. venerit pater tuus vt visitet te, dic ei:
Veniat, oro, Thamar soror mea, vt det mihi
cibum, & faciat pulmentum, vt comedam
6 de manu eius. * Accubuit itaque Amnon, &
B quasi ægrotare cœpit: cumq. venisset rex ad
visitandum eum, ait Amnon ad regem: Ve-
niat, obsecro, Thamar soror mea, vt faciat in
oculis meis duas sorbitiunculas, & cibum ca-
7 piam de manu eius. * Misit ergo Dauid ad
Thamar domum, dicens: Veni in domum
Amnon fratris tui, & fac ei pulmentum.
8 * Venitq. Thamar in domum Amnõ fratris
sui: ille autem iacebat: quæ tollens farinam
commiscuit: & liquefaciens in oculis eius co-
9 xit sorbitiunculas. * Tollensq. quod coxerat,
effudit, & posuit coram eo, & noluit come-
dere: dixitq. Amnon: Eijcite vniuersos a me.
10 Cumq. eiecissent omnes, * dixit Amnon ad
Thamar: Infer cibum in conclaue, vt vescar
de manu tua. Tulit ergo Thamar sorbitiun-
C culas, quas fecerat, & intulit ad Amnon fra-
11 trem suum in conclaue. * Cumq. obtulisset
ei cibum, apprehendit eam, & ait: Veni, cu-
12 ba mecum soror mea. * Quæ respondit ei: No
li frater mi, noli opprimere me, neque enim
hoc fas est in Israel: noli facere stultitiã hanc.
13 * Ego enim ferre non potero opprobrium
meum, & tu eris quasi vnus de insipientibus
in Israel: quin potius loquere ad regem, &
14 non negabit me tibi. * Noluit autem acquie-
scere precibus eius, sed prævalens viribus op-
15 pressit eam, & cubauit cum ea. * Et exosam
eam habuit Amnon odio magno nimis: ita
vt maius esset odium, quo oderat eam, amo-
re quo ante dilexerat. Dixitque ei Amnon:
16 Surge, & vade. * Quæ respondit ei: Maius est
hoc malum, quod nunc agis aduersum me,
quàm quod ante fecisti, expellens me. Et no-
17 luit audire eam: * sed uocato puero, qui mi-
D nistrabat ei, dixit. Eijce hanc a me foras,
18 & claude ostium post eam. * Quæ induta erat
talari tunica: huiuscemodi enim filiæ regis vir
gines vestibus vtebantur. Eiecit itaque eam
minister illius foras: clausitq. fores post eam.
19 * Quæ aspergens cinerem capiti suo, scissa ta-
lari tunica, impositisq. manibus super caput
20 suum, ibat ingrediens, & clamans. * Dixit
autem ei Absalom frater suus: Numquid Am
non frater tuus concubuit tecum? sed nunc
soror tace, frater tuus est, neque affligas cor
tuum pro hac re. Mansit itaque Thamar
contabescens in domo Absalom fratris sui.
21 * Cum autem audisset rex Dauid verba hæc,
contristatus est valde, noluit contristare spi-
ritum Amnon filij sui, quoniam diligebat
22 eum, quia primogenitus erat ei. * Porro non
E est locutus Absalom ad Amnon nec malum,
nec bonum: oderat enim Absalom Amnon,
eo quòd violasset Thamar sororem suam.
23 * Factum est autem post tempus biennij, vt
tonderentur oues Absalom in Baalhasor, qua

est iuxta Ephraim: & vocauit Absalom om-
24 nes filios regis, * venitq. ad regem, & ait ad
eum: Ecce tondentur oues serui tui: veniat,
oro, rex cum seruis suis ad seruum suum.
25 * Dixitq. rex ad Absalom: Noli fili mi, noli ro
gare vt veniamus omnes, & grauemus te. Cũ
autem cogeret eum, & noluisset ire, benedixit
26 ei. * Et ait Absalom: Si non vis venire, veniat,
obsecro, nobiscum saltẽ Amnon frater meus.
Dixitq. ad eum rex: Non est necesse vt vadat
27 tecum. * Coegit itaque Absalom eum, & di-
misit cum eo Amnon, & vniuersos filios re-
gis. Feceratque Absalom conuiuium quasi
28 conuiuium regis. * Præceperat autem Absa-
F lom pueris suis, dicens: Obseruate cum temu
lentus fuerit Amnon, & dixero vobis: Percu-
tite eũ, & interficite, nolite timere: ego enim
sum qui præcipio vobis: roboramini, & esto-
29 te viri fortes. * Fecerunt ergo pueri Absalom
aduersum Amnon, sicut præceperat ei Ab-

salom. Surgentesque omnes filij regis ascen-
30 derunt singuli mulas suas, & fugerunt. * Cum-
que adhuc pergerent in itinere, fama perue-
nit ad Dauid, dicens: Percussit Absalom om-
nes filios regis, & non remansit ex eis saltem
31 vnus. * Surrexit itaque rex, & scidit vesti
menta sua. & cecidit super terram, & omnes
serui illius, qui assistebant ei, sciderunt vesti-
32 menta sua. * Respondens autem Ionadab fi-
lius Semmaa fratris Dauid, dixit: Ne æstimet
dominus meus rex, quòd omnes pueri filij re
gis occisi sint: Amnon solus mortuus est, quo
niam in ore Absalom erat positus ex die qua
33 oppressit Thamar sororem eius. * Nunc ergo
ne ponat dominus meus rex super cor suum
verbum istud, dicens: Omnes filij regis oc-
G cisi sunt: quoniam Amnõ solus mortuus est.
34 * Fugit autem Absalom: & eleuauit puer spe-
culator oculos suos, & aspexit. & ecce populus
multus veniebat per iter deuiũ ex latere mon
35 tis. * Dixit autem Ionadab ad regem: Ecce
filij regis adsunt: iuxta verbum serui tui sic
36 factum est. * Cumq. cessasset loqui, apparue-
runt & filij regis: & intrantes leuauerunt vocẽ
suam, & fleuerunt: sed & rex & omnes serui
37 eius fleuerunt ploratu magno nimis. * Porro
Absalom fugiens, abijt ad Tholomai filium
Ammiud regem Gessur. Luxit ergo Dauid fi
38 lium suum cunctis diebus. * Absalom autem
cum fugisset, & venisset in Gessur, fuit ibi tri
39 bus annis. * Cessauitq. rex Dauid persequi
Absalom, eo quòd consolatus esset super Am-
non interitu.

CAP. XIIII.

1 INtelligens autem Ioab filius Saruiæ, quòd
A cor regis versum esset ad Absalom, * mi-
2 sit Thecuam, & tulit inde mulierem sapien-
tem: dixitq. ad eam: Lugere te simula, & in-
duere veste lugubri, & ne vngaris oleo, ut sis
quasi mulier iam plurimo tempore lugens
3 mortuum. * & ingredieris ad regem, & lo-
queris ad eum sermones huiuscemodi. Po-
4 suit autem Ioab verba in ore eius. * Itaque
cum ingressa fuisset mulier Thecuitis ad re-
gem, cecidit coram eo super terram, & ado-
5 rauit, & dixit: Serua me rex. * Et ait ad eam
rex: Quid causæ habes? Quæ respondit. Heu,
mulier vidua ego sum: mortuus est enim vir
6 meus. * Et ancillæ tuæ erant duo filij: qui ri-
B xati sunt aduersum se in agro, nullusq. erat,
qui eos prohibere posset: & percussit alter al-
7 terum, & interfecit eum. * Et ecce consur-
gens vniuersa cognatio aduersum ancillam
tuam, dicit: Trade eum, qui percussit fratrẽ
suum, vt occidamus eũ pro anima fratris sui,
quem interfecit, & deleamus heredem: &
quærunt extinguere scintillam meam, quæ

relicta est, vt non supersit viro meo nomen,
8 & reliquiæ super terram. * Et ait rex ad mu-
lierem: Vade in domum tuam, & ego iube-
9 bo pro te. * Dixitque mulier Thecuitis ad
regem: In me, domine mi rex, sit iniquitas, &
in domum patris mei: rex autem, & thro-
10 nus eius sit innocens. * Et ait rex: Qui con-
tradixerit tibi, adduc eum ad me, & vltra nõ
11 addet vt tangat te. * Quæ ait: Recordetur rex
C Domini Dei sui, vt non multiplicentur pro-
ximi sanguinis ad vlciscendum, & nequaquã
interficiant filium meum. Qui ait: Viuit Do-
minus, quia non cadet de capillis filij tui su-
12 per terram. * Dixit ergo mulier: Loquatur
ancilla tua ad dominum meum regem ver-
13 bum. Et ait: Loquere. * Dixitque mulier:
Quare cogitasti huiuscemodi rem contra po-
pulum Dei, & locutus est rex verbum istud,
vt peccet, & non reducat eiectum suum?
14 * Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur
in terram, quæ non reuertuntur: ‖ nec vult
Deus perire animam, sed retractat cogitans
15 ne penitus pereat qui abiectus est. * Nunc
igitur veni, vt loquar ad dominum meum re-
gem verbum hoc, præsente populo. Et dixit
D ancilla tua: Loquar ad regem, si quo modo fa
16 ciat rex verbũ ancillæ suæ. * Et audiuit rex,
vt liberaret ancillam suã de manu omnium,
qui volebant de hereditate Dei delere me,
17 & filium meum simul. * Dicat ergo ancilla
tua, vt fiat verbum domini mei regis sicut sa-
crificium. Sicut enim Angelus Dei, sic est Do
minus meus rex, vt nec benedictione, nec ma
ledictione moueatur: vnde & Dominus Deus
18 tuus est tecum. * Et respondens rex, dixit ad
mulierem: Ne abscondas a me verbum,
quod te interrogo. Dixitque ei mulier: Lo-
19 quere Domine mi rex. * Et ait rex: Num-
quid manus Ioab tecum est in omnibus istis?

‖ Ezec. 18. g. 32. & 33

Respondit mulier, & ait: Per salutem animæ
E tuæ, domine mi rex, nec ad sinistram, nec
ad dexteram est ex omnibus his, quæ locutus
est dominus meus rex: seruus enim tuus
Ioab, ipse præcepit mihi, & ipse posuit in os
20 ancillæ tuæ omnia verba hæc. * Vt verterem
figuram sermonis huius, seruus tuus Ioab præ
cepit istud: tu autem domine mi rex, sapiens
es, sicut habet sapientiam Angelus Dei, vt
21 intelligas omnia super terram. * Et ait rex
ad Ioab: Ecce placatus feci verbum tuum:
22 vade ergo, & reuoca puerum Absalom. * Ca-
densque Ioab super faciem suam in terram,
adorauit, & benedixit regi: & dixit Ioab: Ho
die intellexit seruus tuus, quia inueni gra-
tiam in oculis tuis, domine mi rex: fecisti
23 enim sermonem serui tui. * Surrexit ergo
F Ioab, & abijt in Gessur, & adduxit Absalom
24 in Ierusalem. * Dixit autem rex: Reuertatur
in domum suam, & faciem meam non vi-
deat. Reuersus est itaque Absalom in domum
25 suam, & faciem regis non vidit. * Porro si-
cut Absalom, vir non erat pulcher in omni
Israel, & decorus nimis: a vestigio pedis vsq.
26 ad verticem non erat in eo vlla macula. * Et
quando tondebat capillum (semel autem in
anno tondebatur, quia grauabat eum cæsa-
ries) ponderabat capillos capitis sui ducentis
27 siclis, pondere publico. * Nati sunt autem Ab
salom filij tres: & filia vna nomine Thamar,
28 elegantis formæ. * Mansitq. Absalom in Ie-
rusalem duobus annis, & faciẽ regis nõ vidit.
29 * Misit itaque ad Ioab, vt mitteret eum ad re
gem: qui noluit venire ad eum. Cumq. secun
do misisset, & ille noluisset venire ad eum,
30 * dixit seruis suis: Scitis agrum Ioab iuxta
G agrum meum, habentem messem hordei: ite
igitur, & succendite eum igni. Succenderunt
ergo serui Absalom segetem igni. Et venientes

ſerui Ioab,ſciſſis veſtibus ſuis,dixerunt: Suc-
cenderunt ſerui Abſalom partem agri igni.
31 * Surrexitq. Ioab,& venit ad Abſalom in do
mum eius,& dixit:Quare ſuccenderunt ſerui
32 tui ſegetem meam igni? * Et reſpondit Ab-
ſalom ad Ioab: Miſit ad te obſecrans vt veni
res ad me, & mitterem te ad regem, & dice-
res ei: Quare veni de Geſſur? melius mihi
erat ibi eſſe: obſecro ergo vt uideam faciem
regis:quòd ſi memor eſt iniquitatis meæ,in-
33 terficiat me. * Ingreſſus itaque Ioab ad re-
gẽ,nũciauit ei omnia:vocatuſq. eſt Abſalom,
& intrauit ad regẽ,& adorauit ſuper faciẽ ter
ræ coram eo: oſculatuſque eſt rex Abſalom.

CAP. XV.

1 IGitur poſt hæc fecit ſibi Abſalom currus,
A & equites,& quinquaginta viros,qui præ-
2 cederent eum. * Et mane conſurgens Abſa-
lom,ſtabat iuxta introitum portæ,& omnem
virum, qui habebat negotium ut ueniret ad
regis iudicium,uocabat Abſalom ad ſe,& di
cebat:De qua ciuitate es tu? Qui reſpondens
aiebat: Ex una tribu Iſrael ego ſum ſeruus
3 tuus. * Reſpondebatq. ei Abſalom:Videntur
mihi ſermones tui boni & iuſti. Sed non eſt
qui te audiat conſtitutus a rege. dicebatque
4 Abſalom: * Quis me conſtituat iudicem ſu
per terram,ut ad me ueniant omnes, qui ha-
5 bent negotium,& iuſte iudicẽ?* Sed & cum
B accederet ad eum homo ut ſalutaret illum,
extendebat manum ſuam, & apprehendens,
6 oſculabatur eum. * Faciebatq. hoc omni Iſ-
rael venienti ad iudicium, ut audiretur a re-
7 ge, & ſollicitabat corda uirorũ Iſrael. * Poſt
quadraginta autem annos,dixit Abſalom ad
regem Dauid: Vadam, & reddam vota mea
8 quę voui Domino in Hebron.* Vouens enim
vouit ſeruus tuus, cum eſſet in Geſſur Syriæ,
dicens: Si reduxerit me Dominus in Ieruſa
9 lem, ſacrificabo Domino. * Dixitque ei rex
Dauid: Vade in pace. Et ſurrexit,& abijt in
10 Hebron. * Miſit autem Abſalom explorato-
res in vniuerſas tribus Iſrael, dicens: Statim
vt audieritis clangorem buccinæ, dicite: Re-
11 gnauit Abſalom in Hebron. * Porro cum
Abſalom ierunt ducenti viri de Ieruſalem uo
cati,euntes ſimplici corde,& cauſam penitus
12 ignorantes. * Accerſiuit quoque Abſalom
C Achitophel Giſonitem conſiliarium Dauid,
de ciuitate ſua Gilo. Cumq. immolaret vi-
ctimas,facta eſt coniuratio ualida,populuſq.
13 concurrens augebatur cum Abſalom. * Ve-
nit igitur nuncius ad Dauid,dicens:Toto cor
14 de uniuerſus Iſrael ſequitur Abſalom. * Et
ait Dauid ſeruis ſuis, qui erant cum eo in Ie
ruſalem: Surgite,fugiamus: neque enim erit
nobis effugium a facie Abſalom: feſtinate
egredi,ne forte ueniens occupet nos,& impel
lat ſuper nos ruinam, & percutiat ciuitatem
15 in ore gladij. * Dixeruntq. ſerui regis ad eũ:
omnia quæcumque præceperit Dominus no-
16 ſter rex,libẽter exequemur ſerui tui. * Egreſ-
ſus eſt ergo rex, & uniuerſa domus eius pedi-
bus ſuis:& dereliquit rex decem mulieres cõ-
17 cubinas ad cuſtodiendam domum. * Egreſ-
D ſuſq. rex & omnis Iſrael pedibus ſuis, ſtetit
18 procul a domo: * & vniuerſi ſerui eius ambu
labant iuxta eum,& legiones Cerethi,& Phe-
lethi, & omnes Gethæi, pugnatores ualidi,
ſexcenti uiri qui ſecuti eum fuerant de Geth
19 pedites, præcedebant regem. * Dixit autem
rex ad Ethai Gethæum:Cur uenis nobiſcum?
reuertere, & habita cum rege, quia peregri-
20 nus es, & egreſſus es de loco tuo. * Heri veni
ſti,& hodie cõpelleris nobiſcum egredi? ego
autem uadam quò iturus ſum: reuertere, &
reduc tecum fratres tuos, & Dominus faciet
tecum miſericordiam,& ueritatẽ, quia oſten
21 diſti gratiam & fidem. * Et reſpondit Ethai
regi, dicens: Viuit Dominus,& uiuit domi-
nus meus rex: quoniam in quocumque loco
fueris domine mi rex,ſiue in morte,ſiue in ui
22 ta,ibi erit ſeruus tuus. * Et ait Dauid Ethai:
E Veni,& tranſi. Et tranſiuit Ethai Gethæus,&
omnes viri,qui cum eo erant, & reliqua mul
23 titudo. * Omneſque flebant voce magna, &
uniuerſus populus tranſibat: rex quoq. tranſ-
grediebatur Torrentem Cedron, & cunctus
populus incedebat contra viam, quæ reſpicit
24 ad deſertum. * Venit autem & Sadoc ſacer-
dos,& uniuerſi Leuitę cũ eo,portantes arcam
fœderis Dei,& depoſuerunt arcã Dei:& aſcen
dit Abiathar,donec expletus eſſet omnis popu
25 lus,qui egreſſus fuerat de ciuitate. * Et dixit
rex ad Sadoc:Reporta arcã Dei in urbẽ: ſi in-
uenero gratiam in oculis Dñi,reducet me,&
oſtendet mihi eam, & tabernaculum ſuum.
26 * Si autem dixerit mihi: Non places: præſto
F ſum, faciat quod bonum eſt coram ſe. * Et
27 dixit rex ad Sadoc ſacerdotẽ.O uidens reuer
tere in ciuitatem in pace: & Achimaas filius
tuus,& Ionathas filius Abiathar duo filij ve
28 ſtri,ſint vobiſcũ.* Ecce ego abſcondar in cã-
peſtribus deſerti, donec veniat ſermo a vobis
29 indicans mihi.* Reportauerunt ergo Sadoc,
& Abiathar arcam Dei in Ieruſalem:& man
30 ſerunt ibi. * Porro Dauid aſcendebat Cliuũ
oliuarũ,ſcandens,& flens,nudis pedibus ince
dens,& operto capite,ſed & omnis populus,
qui erat cũ eo, operto capite aſcendebat plo-
31 rans. * Nunciatũ eſt autẽ Dauid ꝙ & Achito
phel eſſet in cõiuratione cũ Abſalom. dixitq.
Dauid: Infatua,quæſo, Dñe conſiliũ Achito-
32 phel. * Cumq. aſcenderet Dauid ſummitatẽ
montis,in quo adoraturus erat Dñm,ecce oc
currit ei Chuſai Arachites,ſciſſa ueſte,& ter-
33 ra pleno capite. * Et dixit ei Dauid: Si uene
34 ris mecũ,eris mihi oneri: * ſi autẽ in ciuitatẽ
reuertaris, & dixeris Abſalom: Seruus tuus
ſum,rex: ſicut fui ſeruus patris tui,ſic ero ſer
uus tuus: diſſipabis conſilium Achitophel.

35 * Habes autem tecum Sadoc, & Abiathar sa
cerdotes: & omne uerbum quodcumque au-
dieris de domo regis, indicabis Sadoc, &
36 Abiathar sacerdotibus. * Sunt autem cum
eis duo filij eorum Achimaas filius Sadoc &
Ionathas filius Abiathar: & mittetis per eos
37 ad me omne verbum quod audieritis. * Ve-
niente ergo Chusai amico David in ciuita-
tem, Absalom quoque ingressus est Ierusalē.

CAP. XVI.

1 CVmq. David transisset paululum mon-
A tis uerticem, apparuit Siba puer Miphi-
boseth in occursum eius, cum duobus asinis,
qui onerati erant ducentis panibus, & centū
alligaturis uvæ passæ, & centum massis pala-
2 tharum, & utre uini. * Et dixit rex Sibæ:
Quid sibi uolunt hæc? Responditq. Siba: Asi
ni, domesticis regis ut sedeant: panes & pala-
thæ ad uescendum pueris tuis: uinum autem
3 ut bibat siquis defecerit in deserto. * Et ait
rex: Vbi est filius domini tui? ‖ Responditque
Siba regi: Remansit in Ierusalem dicens: Ho
die restituet mihi domus Israel regnum pa-
4 tris mei. * Et ait rex Sibæ: Tua sint omnia
quæ fuerunt Miphiboseth. Dixitq. Siba: Oro
ut inueniam gratiam coram te, domine mi
5 rex. * Venit ergo rex David usque Bahurim
& ecce egrediebatur inde uir de cognatione
domus Saul, nomine Semei, filius Gera, pro-
6 cedebatq. egrediens, & ‖ maledicebat, * mit-
B tebatq. lapides contra David, & contra uni-
uersos seruos regis David: omnis autem po-
pulus, & uniuersi bellatores a dextro, & a sini
7 stro latere regis incedebant. * Ita autem lo-
quebatur Semei cum malediceret regi: Egre
dere, egredere uir sanguinum, & uir Belial.
8 * Reddidit tibi Dominus uniuersum sangui
nem domus Saul: quoniam inuasisti regnum
pro eo, & dedit Dominus regnum in manu
Absalom filij tui, & ecce premunt te mala
9 tua, quoniam uir sanguinum es. * Dixit au-
tem Abisai filius Saruiæ, regi: Quare maledi
cit canis hic mortuus domino meo regi? va
10 dam, & amputabo caput eius. * Et ait rex:
Quid mihi & uobis est filij Saruiæ? dimitti-
te eum, ut maledicat: Dominus enim præce-
pit ei ut malediceret David: & quis est qui au
11 deat dicere, quare sic fecerit? * Et ait rex Abi
sai, & uniuersis seruis suis: Ecce filius meus,
C qui egressus est de utero meo, quærit ani-
mam meam: quanto magis nunc filius Iemi-
ni? dimittite eum ut maledicat iuxta præce-
12 ptum Domini: * si forte respiciat Dominus
afflictionem meam, & reddat mihi Dominus
13 bonum pro maledictione hac hodierna. * Am-
bulabat itaque David & socij eius per uiam
cum eo. Semei autem per iugum montis ex
latere, contra illum gradiebatur, maledicens,
& mittens lapides aduersum eum, terramque
14 spargens. * Venit itaque rex, & uniuersus po-
15 pulus cum eo lassus, & refocillati sunt ibi. *
Absalom autem & omnis populus eius in-
gressi sunt Ierusalem, sed & Achitophel cum
16 eo. * Cum autem uenisset Chusai Arachites
amicus David ad Absalom, locutus est ad
17 eum: Salue rex, salue rex. * Ad quem Absa-
D lom, Hæc est, inquit, gratia tua ad amicum
18 tuum? quare non iuisti cum amico tuo? * Re
sponditq. Chusai ad Absalom: Nequaquam:
quia illius ero, quem elegit Dominus, & om
nis hic populus, & uniuersus Israel, & cum
19 eo manebo. * Sed ut & hoc inferam, cui ego
seruiturus sum? nonne filio regis? sicut parui
20 patri tuo, ita parebo & tibi. * Dixit autem
Absalom ad Achitophel: Inite consiliū quid
21 agere debeamus. * Et ait Achitophel ad Ab-
salom: Ingredere ad concubinas patris tui,
quas dimisit ad custodiendam domum: ut cū
audierit omnis Israel quòd fœdaueris patrem
tuum, roborentur tecum manus eorum.
22 * ‖ Tetenderunt ergo Absalom tabernacu-
lum in solario, ingressusque est ad concubi-
23 nas patris sui coram vniuerso Israel. * Consi
lium autem Achitophel, quod dabat in die-
bus illis, quasi siquis consuleret Deum: sic e-
rat omne consilium Achitophel, & cum esset
cum David, & cum esset cum Absalom.

CAP. XVII.

1 DIxit ergo Achitophel ad Absalom: Eli-
A gam mihi duodecim millia virorum,
& consurgens persequar David hac nocte.
2 * Et irruens super eum (quippe qui las-
sus est, & solutis manibus) percutiam eum:
cumq. fugerit omnis populus, qui cum eo
3 est, percutiam regem desolatum. * Et re du-
cam uniuersum populum, quomodo vnus
homo reuerti solet: unum enim uirum tu
4 quæris. & omnis populus erit in pace. * Pla-
cuitq. sermo eius Absalom, & cunctis maio-
ribus natu Israel. * Ait autē Absalom: Vocate
Chusai Arachiten, & audiamus quid etiā ip-
6 se dicat. * Cumq. venisset Chusai ad Absalō
ait Absalom ad eum: Huiuscemodi sermo-
nem locutus est Achitophel: facere debemus
7 an non? quod das consilium? * Et dixit Chu
sai ad Absalom: Non est bonum consilium,
8 quod dedit Achitophel hac vice. * Et rursum
intulit Chusai: Tu nosti patrem tuum, & vi-
ros, qui cum eo sunt, esse fortissimos & ama-
ro animo, veluti si vrsa raptis catulis in saltu
sæuiat: sed & pater tuus vir bellator est, nec
9 morabitur cum populo. * Forsitan nunc
latitat in foueis, aut in vno, quo voluerit,
loco: & cum ceciderit vnus quilibet in princi
pio, audiet quicumque audierit, & dicet: Fa-
cta est plaga in populo qui sequebatur Absa
10 lom: * Et fortissimus quisque, cuius cor est
quasi leonis, pauore soluetur: scit enim om-
nis Israel fortē esse patrē tuū, & robustos om-
11 nes qui cum eo sunt. * Sed hoc mihi uidetur

‖ Inf. 19 c.17

‖ 3. Reg. 2.b.8

‖ Sup.12. c.11

rectum

rectum esse consilium: Congregetur ad te vni-
uersus Israel, a Dan vsque Bersabee, quasi are-
na maris innumerabilis: & tu eris in medio
12 eorum. * Et irruemus super eum in quocum-
que loco inuentus fuerit, & operiemus eum,
sicut cadere solet ros super terram: & non re-
linquemus de viris, qui cum eo sunt, ne vnũ
13 quidẽ. * Quòd si vrbem aliquã fuerit ingres-
sus, circumdabit omnis Israel ciuitati illi fu-
nes, & trahemus eam in torrentem, vt non
14 reperiatur ne calculus quidẽ ex ea. * Dixitq.
D Absalõ, & oẽs viri Israel: Melius est cõsilium
Chusai Arachitæ, cõsilio Achitophel: Dñi au-
tẽ nutu dissipatũ est cõsiliũ Achitophel utile,
15 vt induceret Dñs super Absalõ malum. * Et
ait Chusai Sadoc, & Abiathar sacerdotibus:
Hoc & hoc modo consiliũ dedit Achitophel
Absalom, & senioribus Israel: & ego tale &
16 tale dedi consilium. * Nunc ergo mittite ci-
to, & nunciate Dauid, dicentes: Ne moreris
nocte hac in campestribus deserti, sed absque
dilatione transgredere: ne forte absorbeatur
17 rex, & omnis populus qui cum eo est. * Iona-
E thas autem & Achimaas stabant iuxta Fon-
tem rogel: abijt ancilla & nunciauit eis: &
illi profecti sunt, vt referrent ad regem Da-
uid nuncium: non enim poterant uideri, aut
18 introire ciuitatem. * Vidit autem eos quidã
puer, & indicauit Absalom: illi uero conci-
to gradu ingressi sunt domum cuiusdam viri
in Bahurim, qui habebat puteum in vestibu-
19 lo suo, & descenderunt in eum. * Tulit au-
tem mulier, & expandit velamen super os
putei, quasi siccans ptisanas: & sic latuit res.
20 * Cumque venissent serui Absalom in do-
mum, ad mulierem dixerunt: Vbi est Achi-
maas & Ionathas? Et respondit eis mulier:
Transierũt festinanter, gustata paululũ aqua.
At hi qui quærebant, cum non reperissent, re-
21 uersi sunt in Ierusalem. * Cumque abijs-
F sent, ascenderunt illi de puteo, & pergentes
nunciauerunt regi Dauid, & dixerunt: Sur-
gite, & transite cito fluuium: quoniam hu-
iuscemodi dedit consilium contra vos Achi-
22 tophel. * Surrexit ergo Dauid, & omnis po-
pulus qui cum eo erat, & transierunt Iorda-
nem, donec dilucesceret: & ne vnus quidẽ re-
23 siduus fuit, qui non transisset fluuium. * Por

ro Achitophel videns quòd non fuisset factũ
consilium suum, strauit asinum suũ, surrexit-
que & abijt in domum suam & in ciuitatem
suam: & disposita domo sua, suspendio in-
terijt, & sepultus est in sepulchro patris sui.
24 * Dauid autem venit in Castra, & Absalom
G transiuit Iordanem, ipse & omnes viri Israel
25 cum eo. * Amasam uero constituit Absalom
pro Ioab super exercitum: Amasa autẽ erat
filius viri, qui vocabatur Ietra de Iesraeli,
qui ingressus est ad Abigail filiam Naas, soro-
26 rem Saruiæ, quæ fuit mater Ioab. * Et castra-
metatus est Israel cum Absalom in Terra Ga-
27 laad. * Cumq. uenisset Dauid in Castra, Sobi
filius Naas de Rabbath filiorum Ammon, &
Machir filius Ammihel de Lodabar, & Ber-
28 zellai Galaadites de Rogelim, * obtulerũt
ei stratoria, & tapetia, & vasa fictilia, frumen-
tum, & hordeum, & farinam, & polentam,
29 & fabam, & lentem, & frixum cicer, * & mel,
& butyrum, oues, & pingues uitulos. dederũt-
que Dauid, & populo, qui cum eo erat, ad
vescendum: suspicati enim sunt, populum fa-
me, & siti fatigari in deserto.

CAP. XVIII.

1 IGitur considerato Dauid populo suo con-
A stituit super eos tribunos & centuriones,
2 * & dedit populi tertiam partem sub manu
Ioab, & tertiam partẽ sub manu Abisai filij

Saruiæ fratris Ioab, & tertiam partem ſub
manu Ethai, qui erat de Geth, dixitq. rex ad
3 populum: Egrediar & ego vobiſcum.* Et re-
ſpondit populus: Non exibis: ſiue enim fu-
gerimus, nō magnoperè ad eos de nobis per-
tinebit: ſiue media pars ceciderit e nobis, nō
ſatis curabunt: quia tu vnus pro decē millibus
computaris: melius eſt igitur ut ſis nobis in
4 urbe præſidio. * Ad quos rex ait: Quod no-
bis uidetur rectum, hoc faciam. Stetit ergo
rex iuxta portam: egrediebaturque populus
5 per turmas ſuas centeni, & milleni. * Et
B præcepit rex Ioab, & Abiſai, & Ethai, di-
cens: Seruate mihi puerum Abſalom. Et
omnis populus audiebat præcipiētem regem
6 cunctis principibus pro Abſalom. * Itaque
egreſſus eſt populus in campum contra Iſ-
rael, & factum eſt prælium in ſaltu Ephraim.
7 * Et cæſus eſt ibi populus Iſrael ab exer-
citu Dauid, factaque eſt plaga magna in die
8 illa, viginti millium. * Fuit autem ibi præ-
lium diſperſum ſuper faciem omnis terræ, &
multo plures erant, quos ſaltus conſumpſe-
rat de populo, quàm hi, quos vorauerat gla-
9 dius in die illa.* Accidit autem vt occurreret
Abſalom ſeruis Dauid, ſedens mulo: cumque
ingreſſus fuiſſet mulus ſubter cōdenſam quer
cum & magnam, adhæſit caput eius quercui:
& illo ſuſpenſo inter cælū & terram, mulus,
10 cui inſederat, pertranſiuit.* Vidit autem hoc
quiſpiam, & nunciauit Ioab, dicens: Vidi
11 Abſalom pendere de quercu. * Et ait Ioab vi
C ro, qui nunciauerat ei: Si uidiſti, quare non
confodiſti eum cum terra, & ego dediſſem
tibi decem argenti ſiclos, & unum balteum?
12 * Qui dixit ad Ioab: Si appenderes in mani-
bus meis mille argenteos, nequaquam mitte-
rem manum meā in filium regis: audienti-
bus enim nobis precepit rex tibi, & Abiſai, &
Ethai, dicens: Cuſtodite mihi puerum Abſa-
13 lom. * Sed & ſi feciſſem contra animā meam
audacter, nequaquā hoc regem latere potuiſ-
14 ſet, & tu ſtares ex aduerſo? * Et ait Ioab: Nō
ſicut tu vis, ſed aggrediar eū corā te. Tulit er-
go tres lanceas in manu ſua, & infixit eas in
corde Abſalom: cumq. adhuc palpitaret hæ-
15 rēs in quercu, * cucurrerunt decem iuuenes
D armigeri Ioab, & percutientes interfecerunt
16 eum. * Cecinit autem Ioab buccina, & reti-
nuit populum, ne perſequeretur fugientem
17 Iſrael, volens parcere multitudini. * Et tule-
runt Abſalom, & proiecerunt eum in ſaltu, in
foueā grandem, & comportauerunt ſuper eū
aceruū lapidum magnum nimis: omnis au-
18 tem Iſrael fugit in tabernacula ſua. * Porro
Abſalō erexerat ſibi, cū adhuc viueret, titulum
qui eſt in Valle regis: dixerat enim. Non ha-
beo filium, & hoc erit monimentum nominis
mei. Vocauitq. titulum nomine ſuo, & appel-
latur Manus Abſalom, vſque ad hanc diem.
19 * Achimaas autem filius Sadoc, ait: Curram,
& nunciabo regi, quia iudiciū fecerit ei Do-
20 minus de manu inimicorum eius. * Ad quē
E Ioab dixit: Non eris nuncius in hac die, ſed
nunciabis in alia: hodie nolo te nunciare, fi-
21 lius enim regis eſt mortuus. * Et ait Ioab
Chuſi: Vade, & nūcia regi quæ vidiſti. Adora-
22 uit Chuſi Ioab, & cucurrit. * Rurſus autem
Achimaas filius Sadoc dixit ad Ioab: Quid
impedit ſi etiam ego curram poſt Chuſi? Di-
xitque ei Ioab: Quid vis currere fili mi? non
23 eris boni nuncij baiulus. * Qui reſpondit:
Quid enim ſi cucurrero? Et ait ei: Curre.
Currens ergo Achimaas per viam compēdij,
24 trāſiuit Chuſi. * Dauid autem ſedebat inter
duas portas: ſpeculator uero, qui erat in fa-
ſtigio portę ſuper murum, eleuans oculos, vi-
25 dit hominem currentem ſolum. * Et excla-
mans indicauit regi: dixitque rex: Si ſolus
eſt, bonus eſt nuncius in ore eius. Properante
26 autem illo, & accedente proprius, * uidit ſpe
F culator hominem alterum currentem, & uo-
ciferans in culmine, ait: Apparet mihi alter
homo currens ſolus. Dixitque rex: Et iſte bo-
27 nus eſt nuncius. * Speculator autem, Contē-
plor, ait, curſum prioris, quaſi curſum Achi-
maas filij Sadoc. Et ait rex: Vir bonus eſt:
28 & nuncium portans bonum, uenit. * Cla-
mans autē Achimaas, dixit ad regem: Salue
rex. Et adorans regem coram eo pronus in
terram, ait: Benedictus Dominus Deus tuus,
qui concluſit homines qui leuauerunt manus
29 ſuas contra dominum meum regem.* Et ait
rex: Eſtne pax puero Abſalom? Dixitq. Achi-
maas: Vidi tumultum magnum, cum mit-
teret Ioab ſeruus tuus, o rex, me ſeruum
30 tuum: neſcio aliud. * Ad quem rex: Tranſi,
ait, & ſta hic. Cumq. ille tranſiſſet, & ſtaret,
31 * apparuit Chuſi: & veniens ait: Bonum ap-
porto nunciū, domine mi rex: iudicauit enim
pro te Dominus hodie de manu omnium qui
32 ſurrexerunt contra te. * Dixit autem rex ad
Chuſi: Eſtne pax puero Abſalom? Cui re-
ſpondens Chuſi: Fiant, inquit, ſicut puer, ini-
mici domini mei regis, & vniuerſi qui con-
33 ſurgunt aduerſus eum in malum. * Cōtriſtā-
tus itaque rex, aſcendit cœnaculum portæ, &
fleuit. Et ſic loquebatur, vadens: ‡ Fili mi ‡ Inf. 19. a
Abſalom, Abſalom fili mi: quis mihi tri- 4
buat vt ego moriar pro te, Abſalom fili mi,
fili mi Abſalom?

CAP. XIX.

1 NVnciatum eſt autem Ioab quòd rex fle-
2 ret & lugeret filium ſuum: * & verſa
A eſt victoria in luctum in die illa omni popu-
lo: audiuit enim populus in die illa dici: Do-
3 let rex ſuper filio ſuo. * Et declinauit popu-
lus in die illa ingredi ciuitatē, quomodo de-
clinare ſolet populus verſus & fugiens de præ
4 lio. * Porro rex operuit caput ſuum, &
clamabat uoce magna: Fili mi Abſalom,
5 Abſalom fili mi, fili mi. * Ingreſſus ergo

Ioab ad regem in domum,dixit: Confudisti
hodie vultus omnium seruorum tuorum,
qui saluam fecerunt animam tuam, & ani-
mam filiorum tuorum, & filiarum tuarum,
& animam vxorum tuarum, & animam
6 concubinarum tuarum. * Diligis odientes
te, & odio habes diligentes te: & ostendisti
hodie quia non curas de ducibus tuis, & de
seruis tuis: & vere cognoui modo, quia si
B Absalom viueret, & omnes nos occubuisse-
7 mus, tunc placeret tibi. * Nunc igitur surge,
& procede, & alloquens satisfac seruis tuis:
iuro enim tibi per Dominum, quòd si non
exieris, ne vnus quidem remansurus sit te-
cum nocte hac: & peius erit hoc tibi, quàm
omnia mala, quæ venerunt super te ab ado-
8 lescentia tua vsque in præsens. * Surrexit er-
go rex & sedit in porta: & omni populo nun-
ciatum est quòd rex sederet in porta, venitq.
vniuersa multitudo coram rege: Israel au-
9 tem fugit in tabernacula sua. * Omnis quo-
que populus certabat in cunctis tribubus Is-
rael, dicens: Rex liberauit nos de manu ini-
micorum nostrorum, ipse saluauit nos de ma
nu Philisthinorum: & nũc fugit de terra pro-
10 pter Absalom. * Absalom autem, quem
vnximus super nos, mortuus est in bello:
vsquequo siletis, & non reducitis regem?
11 * Rex vero Dauid misit ad Sadoc, & Abia-
thar sacerdotes, dicens: Loquimini ad ma-
C iores natu Iuda, dicentes: Cur venitis nouis-
simi ad reducendum regem in domum suã?
(Sermo autem omnis Israel peruenerat ad
12 regem in domo eius.) * Fratres mei vos, os
meum, & caro mea vos, quare nouissimi re-
13 ducitis regem?.* Et Amasæ dicite: Nonne
os meum, & caro mea es? Hæc faciat mihi
Deus, & hæc addat, si non magister militiæ
14 fueris coram me omni tẽpore pro Ioab. * Et
inclinauit cor omnum virorum Iuda, quasi
viri vnius: miseruntq. ad regem dicentes: Re-
15 uertere tu, & omnes serui tui. * Et reuersus
est rex: & venit vsque ad Iordanem, & om-
nis Iuda venit vsque in Galgalam vt occur-
reret regi, & traduceret eum Iordanem.
‡ 1. Reg. 2 b.8 16 * ‡ Festinauit autem Semei filius Gera filij
Iemini de Bahurim, & descendit cum viris
17 Iuda in occursum regis Dauid * cum mille
viris de Beniamin, & Siba puer de domo
Saul: & quindecim filij eius, ac viginti serui
D erant cum eo: & irrumpentes Iordanem, an-
18 te regem * transierunt vada, vt traducerent
domum regis, & facerẽt iuxta iussionem eius:
Semei autem filius Gera prostratus coram
19 rege, cum iam transisset Iordanem, * dixit ad
eum: Ne reputes mihi domine mi iniquitatẽ,
neque memineris iniuriarum serui tui in die
qua egressus es domine mi rex de Ierusalem,
20 neq, ponas rex in corde tuo. * Agnosco enim
seruus tuus peccatum meum: & idcirco ho-
die primus veni de omni domo Ioseph, de-
21 scendiq. in occursum domini mei regis. * Re
spondens vero Abisai filius Saruiæ, dixit:
Numquid pro his verbis non occidetur Se-
22 mei, quia maledixit christo Domini? * Et ait
Dauid: Quid mihi, & vobis filiæ Saruiæ? cur
efficimini mihi hodie in satan? ergone hodie
interficietur vir in Israel? an ignoro hodie
23 me factum regem super Israel? * Et ait rex Se
24 mei: Non morieris. Iurauitq. ei. * Miphibo-
E seth quoq. filius Saul descendit in occursum
regis illotis pedibus, & intõsa barba: vestesq.
suas nõ lauerat a die qua egressus fuerat rex,
25 vsq. ad diem reuersionis eius in pace. * Cum-
que Ierusalem occurrisset regi dixit ei rex:
26 Quare non venisti mecum Miphiboseth? * Et
respondens ait: Domine mi rex, seruus meus
contempsit me: dixiq. ei ego famulus tuus
vt sterneret mihi asinum, & ascendens abi-
rem cum rege: claudus enim sum seruus tuus.
27 * ‖ Insuper & accusauit me seruum tuum ad ‖ Sup.16.
te dominum meum regem: tu autem domine a.3
mi rex, sicut angelus Dei es, fac quod placitũ
28 est tibi. * Neq; enim fuit domus patris mei,
nisi morti obnoxia domino meo regi: tu au-
tem posuisti me seruum tuum inter conuiuas
mensæ tuæ: quid ergo habeo iustæ querelæ?
aut quid possum vltra vociferari ad regem?
29 * Ait ergo ei rex: Quid vltra loqueris? fixum
est quod locutus sum: tu, & Siba diuidite pos-
30 sessiones. * Responditque Mihhiboseth regi:
Etiam cuncta accipiat, postquam reuersus est
dominus meus rex pacifice in domum suam.
31 * Berzellai quoque Galaadite, descendens de
F Rogelim, traduxit regem Iordanem, paratus
32 etiam vltra fluuium prosequi eum. * ‖ Erat ‖ 3.Reg.2
autem Berzellai Galaadites senex valde, id b.7
est octogenarius, & ipse præbuit alimenta re-
gi, cum moraretur in Castris: fuit quippe vir
33 diues nimis. * Dixit itaque rex ad Berzellai:
Veni mecum, vt requiescas securus mecum
34 in Ierusalem. * Et ait Berzellai ad regem:
Quot sunt dies annorum uitæ meæ, ut ascen-
35 dam cum rege in Ierusalem? * ‖ Octogena- ‖ Sup.17.
rius sum hodie: numquid uigent sensus mei g.27
ad discernendum suaue, aut amarum? aut
delectare potest seruum tuum cibus & po-
tus? vel audire possum ultra uocem canto-
rum, atque cantatricum? quare seruus tuus
36 sit oneri domino meo regi? * Paululum pro-
cedam famulus tuus ab Iordane tecum: non
37 indigeo hac uicissitudine, * sed obsecro ut re-
uertar seruus tuus, & moriar in ciuitate mea,
& sepeliar iuxta sepulchrum patris mei, &
matris meæ. Est autem seruus tuus Cha-
maam, ipse uadat tecum, domine mi rex,
38 & fac ei quidquid tibi bonum videtur. * Di-
xit itaque ei rex: Mecum transeat Cha-
maam, & ego faciam ei quidquid tibi pla-
cuerit, & omne, quod petieris a me, impe-
39 trabis. * Cumq. transisset vniuersus populus
& rex Iordanem, osculatus est rex Berzellai,

& benedixit ei : & ille reuersus est in locum
40 suum. * Transiuit ergo rex in Galgalam , &
Chamaam cum eo . omnis autem populus
Iuda traduxerat regem, & media tantum
41 pars affuerat de populo Israel . * Itaque om-
nes viri Israel concurrentes ad regem dixe-
runt ei : Quare te furati sunt fratres nostri vi-
ri Iuda, & traduxerunt regem & domum
eius Iordanem , omnesque viros Dauid cum
42 eo ? * Et respondit omnis vir Iuda ad viros
Israel: Quia mihi propior est rex: cur irasceris
super hac re ? numquid comedimus aliquid
43 ex rege , aut munera nobis data sunt ? * Et
respondit vir Israel ad viros Iuda, & ait: De-
cem partibus maior ego sum apud regem ,
magisq. ad me pertinet Dauid quàm ad te:
cur fecisti mihi iniuriam, & non mihi nun-
ciatum est priori , vt reducerem regem
meum? Durius autem responderunt viri Iu-
da viris Israel.

CAP. XX.

1 ACcidit quoque vt ibi esset vir Belial, no-
A mine Seba, filius Bochri, vir Iemineus:
& cecinit buccina, & ait : Non est nobis pars
in Dauid, neque hereditas in filio Isai: reuer-
2 tere in tabernacula tua Israel . * Et separa-
tus est omnis Israel a Dauid , secutusq. est
Seba filium Bochri: viri autem Iuda adhæ-
serunt regi suo a Iordane vsque Ierusalem .
3 * Cumq. venisset rex in domum suam in Ie-
rusalem , tulit decem mulieres concubinas ,
quas dereliquerat ad custodiendam domum,
& tradidit eas in custodiam, alimenta eis præ
bens: & nō est ingressus ad eas, sed erant clau-
B sæ vsque in diem mortis suæ in viduitate vi-
4 uentes. * Dixit autem rex Amasæ : Conuoca
mihi omnes viros Iuda in diem tertium , &
5 tu adesto præsens.* Abijt ergo Amasa vt con
uocaret Iudā, & moratus est extra placitum
6 quod ei constituerat rex. * Ait autem Dauid
ad Abisai : Nunc magis afflicturus est nos
Seba filius Bochri quàm Absalom : tolle igi-
tur seruos domini tui, & persequere eum,
ne forte inueniat ciuitates munitas, & effu-
7 giat nos. * Egressi sunt ergo cū eo viri Ioab ,
C Cerethi quoque & Phelethi : & omnes robu-
sti exierunt de Ierusalem ad persequendum
8 Seba filium Bochri.* Cumq. illi essent iuxta
lapidem grandem, qui est in Gabaon, Ama-
sa veniēs occurit eis. Porro Ioab vestitus erat
tunica stricta ad mensuram habitus sui , &
desuper accinctus gladio dependente vsque
ad ilia, in vagina , qui fabricatus leui motu
9 egredi poterat , & percutere. * Dixit itaque
Ioab ad Amasam: Salue mi frater. § Et tenuit § 3. Reg.
manu dextera mentum Amasæ , quasi oscu- 2. a. 5
10 lans eum. * Porro Amasa non obseruauit gla-
dium, quem habebat Ioab, qui percussit eum
in latere, & effudit intestina eius in terram ,
nec secundum vulnus apposuit , & mortuus
D est. Ioab autem, & Abisai frater eius persecu-
11 ti sunt Seba filium Bochri.* Interea quidam
viri, cum stetissent iuxta cadauer Amasæ, de
socijs Ioab , dixerunt: Ecce qui esse voluit
12 pro Ioab comes Dauid.* Amasa autem con-
spersus sanguine, iacebat in media via. Vidit
hoc quidam vir quòd subsisteret omnis po-
pulus ad videndum eum, & amouit Amasam
de via in agrum, operuitq. eum veste, ne
13 ne subsisterent transeuntes propter eū.* Amo
to ergo illo de via, transibat omnis vir sequēs
Ioab ad persequendum Seba filium Bochri.
14 * Porro ille trāsierat per omnes tribus Israel
in Abelam, & Bethmaacha: omnesq. viri ele-
15 cti congregati fuerant ad eum , * Venerunt
itaq; & oppugnabant eum in Abela, & in Be-
thmaacha, & circumdederunt munitionibus

ciuitatem, & obsessa est vrbs: omnis autem
turba, quæ erat cum Ioab, moliebatur destrue
16 re muros. * Et exclamauit mulier sapiens de
ciuitate: Audite, audite, dicite Ioab: Appro-
17 pinqua huc, & loquar tecum. * Qui cum ac-
cessisset ad eam, ait illi: Tu es Ioab? Et ille re
F spondit: Ego. Ad quem sic locuta est: Audi
sermones ancillæ tuæ. Qui respondit: Audio.
18 * Rursumque illa, Sermo, inquit, dicebatur
in veteri prouerbio: Qui interrogant, interro-
19 gent in Abela: & sic perficiebant. * Nonne
ego sum quæ respondeo veritatem in Israel,
& tu quæris subuertere ciuitatem, & euerte-
re matrem in Israel? Quare præcipitas here-
20 ditatem Domini? * Respondensq. Ioab, ait:
Absit, absit hoc a me: non præcipito, neque
21 demolior. * Non sic se habet res, sed homo
de monte Ephraim Seba, filius Bochri co-
gnomine, leuauit manum suam cōtra regem
G Dauid: tradite illum solum, & recedemus a
ciuitate. Et ait mulier ad Ioab: Ecce caput
22 eius mittetur ad te per murum. * Ingressa
est ergo ad omnem populum, & locuta est
eis sapienter: qui abscissum caput Seba filii
Bochri proiecerunt ad Ioab. & ille cecinit tu-
ba, & recesserunt ab vrbe, vnusquisque in ta-
bernacula sua: Ioab autem reuersus est Ieru-
‖ Sup. 8. d. 16 23 salem ad regem. * ‖ Fuit ergo Ioab super om-
nem exercitum Israel: Banaias autem filius
24 Ioiadæ super Cerethæos, & Phelethæos. * A-
duram vero super tributa. porro Iosaphat fi-
25 lius Ahilud, a commentariis. * Siua autem,
scriba: Sadoc vero & Abiathar, sacerdotes.
26 * Ita autem Iairites erat sacerdos Dauid.

CAP. XXI.

1 FActa est quoque fames in diebus Dauid
A tribus annis iugiter: & consuluit Dauid
oraculum Domini. Dixitq. Dominus: Pro-
pter Saul, & domum eius sanguinum, quia
2 occidit Gabaonitas. * Vocatis ergo Gabaoni
tis rex, dixit ad eos (Porro Gabaonitæ non
‖ Ios. 9. c. 15 erant de filiis Israel, sed reliquiæ Amorrhæo-
rum: ‖ filii quippe Israel iurauerant eis, &
voluit Saul percutere eos zelo, quasi pro filiis
3 Israel & Iuda.) * Dixit ergo Dauid ad Gabao
nitas: Quid faciam vobis? & quod erit vestri
piaculum, vt benedicatis hereditati Domini?
4 * Dixeruntq. ei Gabaonitæ: Non est nobis su
per argento, & auro quæstio, sed contra
Saul, & contra domum eius: neque volumus
vt interficiatur homo de Israel. Ad quos rex
5 ait: Quid ergo vultis vt faciam vobis? * Qui
dixerunt regi: Virum, qui attriuit nos, & op-
pressit inique, ita delere debemus, vt ne vnus
quidem residuus sit de stirpe eius in cunctis
6 finibus Israel. * Dentur nobis septem viri de
B filiis eius, vt crucifigamus eos Domino in Ga
baa Saul, quondam electi Domini. Et ait rex:
‖ 1. Reg. 18. a. 3. 7 Ego dabo. * ‖ Pepercitque rex Miphiboseth
filio Ionathæ filii Saul, propter iusiurandum
Domini, quod fuerat inter Dauid & inter
8 Ionathan filium Saul. * Tulit itaque rex
duos filios Respha filiæ Aia, quos peperit Sau
li, Armoni, & Miphiboseth: & quinque fi-
lios Michol filiæ Saul, quos genuerat Hadrie
9 li filio Berzellai, qui fuit de Molathi, * & de-
dit eos in manu Gabaonitarum: qui crucifi-
xerūt eos in monte coram Domino: & ceci-
derunt hi septem simul occisi in diebus mes-
10 sis primis, incipiente messione hordei. * Tol-
lens autem Respha filia Aia, cilicium substra
uit sibi supra petram ab initio messis, donec
stillaret aqua super eos de cælo. & non dimi-
sit aues lacerare eos per diem, neq; bestias per
11 noctem. * Et nunciata sunt Dauid quæ fece-
C rat Respha, filia Aia, cōcubina Saul. * Et ab-
12 iit Dauid, & tulit ossa Saul, & ossa Ionathæ
filii eius a viris Iabes Galaad, ‖ qui furati ‖ 1. Reg. 31. c. 19
fuerant ea de platea Bethsan, in qua suspen-
derant eos Philisthiim, cum interfecissent
13 Saul in Gelboe: * & asportauit inde ossa
Saul, & ossa Ionathæ filii eius: & colligentes
14 ossa eorum, qui affixi fuerant, * sepelierunt
ea cū ossibus Saul & Ionathæ filii eius in Ter
ra Beniamin, in latere, in sepulchro Cis patris
eius: feceruntq. omnia, quæ præceperat rex, &
15 repropitiatus est Deus terræ post hæc. * Factū
est autem rursum prælium Philisthinorum
aduersum Israel, & descendit Dauid, & serui
eius cū eo, & pugnabant contra Philisthiim.
16 Deficiente autem Dauid, * Iesbibenob, qui
fuit de genere arapha, ‖ cuius ferrum hastæ ‖ 1. Reg. 17. a. 7
trecētas vncias appendebat, & accinctus erat
17 ense nouo, nisus est percutere Dauid. * Præ-
sidioq. ei fuit Abisai filius Saruiæ, & percus-
sum Philisthæum interfecit. Tunc iurauerunt
viri Dauid, dicentes: Iā non egredieris nobis-
cum in bellum, ne extinguas lucernā Israel.
18 * ‖ Secundum quoq; bellum fuit in Gob con ‖ 1. Paral. 20. c. 4
tra Philisthæos: tunc percussit Sobochai de
Husati, Saph de stirpe arapha de genere gi-
19 gantum. * Tertium quoq; fuit bellū in Gob
contra Philisthæos, in quo percussit Adeoda-
tus filius Saltus polymitarius Bethlehemites
Goliath Gethæum, cuius hastile hastæ erat
20 quasi liciatorium texentium. * Quartum bel-
lū fuit in Geth: in quo vir fuit excelsus, qui
senos in manibus pedibusq. habebat digitos,
id est viginti quattuor, & erat de origine ara-
21 pha. * Et blasphemauit Israel: percussit autē
22 cū Ionathan filius Samaa fratris Dauid. * Hi
quattuor nati sunt de arapha in Geth, & ceci-
derunt in manu Dauid, & seruorum eius.

CAP. XXII.

1 LOcutus est autem Dauid Domino verba
A carminis huius, in die qua liberauit eum
Dominus de manu omnium inimicorū suo-
2 rum, & de manu Saul. * & ait:
‖ Dominus petra mea, & robur meum, & ‖ Psal. 17. a. 2
saluator meus.

3 * Deus fortis meus sperabo in eum: scutum
meum,& cornu salutis meæ: eleuator meus,
& refugium meum: saluator meus,de iniqui-
tate liberabis me.
4 ‖ * Laudabilem inuocabo Dominum:& ab
inimicis meis saluus ero.
5 * Quia circundederunt me cōtritiones mor-
tis:torrentes Belial terruerunt me.
6 * Funes inferni circumdederunt me: præue-
nerunt me laquei mortis.
7 * In tribulatione mea inuocabo Dominū,
& ad Deum meum clamabo: & exaudiet de
templo suo vocem meam, & clamor meus
veniet ad aures eius.
8 * Commota est & contremuit terra: funda-
menta montium concussa sunt,& conquassa-
ta, quoniam iratus est eis.
9 * Ascendit fumus de naribus eius, & ignis
de ore eius vorabit: carbones succensi sunt
ab eo.
10 * Inclinauit cælos,& descendit:& caligo sub
pedibus eius.
11 * Et ascendit super cherubim, & volauit: &
B lapsus est super pennas venti.
12 * Posuit tenebras in circuitu suo latibulum:
cribans aquas de nubibus cælorum.
13 * Præ fulgore in conspectu eius, succensi
sunt carbones ignis.
14 * Tonabit de cælo Dominus: & excelsus da-
bit vocem suam.
15 * Misit sagittas & dissipauit eos: fulgur, &
consumpsit eos.
16 * Et apparuerunt effusiones maris,& reuela
ta sunt fundamenta orbis ab increpatione Do
mini,ab inspiratione spiritus furoris eius.
17 * Misit de excelso,& assumpsit me: & extra-
xit me de aquis multis.
18 * Liberauit me ab inimico meo potentissi-
mo,& ab his qui oderant me: quoniam robu
stiores me erant.
19 * Præuenit me in die afflictionis meæ, & fa-
ctus est Dominum firmamentum meum.
20 * Et eduxit me in latitudinem: liberauit
me,quia complacui ei.
21 * Retribuet mihi Dominus secundum iusti-
tiam meam: & secundum munditiam ma-
nuum mearum reddet mihi.
22 * Quia custodiui vias Domini, & non egi
impie,a Deo meo.
23 * Omnia enim iudicia eius in conspectu
meo:& præcepta eius non amoui a me.
24 * Et ero perfectus cum eo: & custodiam me
C ab iniquitate mea.
25 * Et restituet mihi Dominus secundum iu-
stitiam meam:& secundum munditiam ma-
nuum mearū, in conspectu oculorū suorum.
26 * Cum sancto sanctus eris: & cum robusto
perfectus.
27 * Cum electo electus eris: & cum peruerso
peruerteris.
28 * Et populum pauperem saluum facies: ocu
lisque tuis excelsos humiliabis.
29 * Quia tu lucerna mea Domine:& tu Domi
ne illuminabis tenebras meas.
30 * In te enim curram accinctus: in Deo meo
transiliam murum.
31 * Deus,immaculata via eius, eloquium Do
mini igne examinatum: scutum est omnium
sperantium in se.
32 * Quis est Deus præter Dominum? & quis
fortis præter Deum nostrum?
33 * Deus qui accinxit me fortitudine: & com-
planauit perfectam viam meam.
34 * Coæquans pedes meos ceruis, & super ex-
celsa mea statuens me.
35 * ‖ Docens manus meas ad prælium,& com ‖ Psal.143.
ponens quasi arcum æreum brachia mea. a.1
36 * Dedisti mihi clypeum salutis tuæ:& man-
suetudo tua multiplicauit me.
37 * Dilatabis gressus meos subtus me: & non
D deficient tali mei.
38 * Persequar inimicos meos,& conteram: &
non conuertar donec consumam eos.
39 * Consumam eos & confringam,vt non con
surgant: cadent sub pedibus meis.
40 * Accinxisti me fortitudine ad prælium: in-
curuasti resistentes mihi subtus me.
41 * Inimicos meos dedisti mihi dorsum odiē
tes me,& disperdam eos.
42 * Clamabunt,& non erit qui saluet, ad Do-
minum,& non exaudiet eos.
43 * Delebo eos vt puluerem terræ:quasi lutum
platearum cōminuam eos atq; confringam.
44 * Saluabis me a contradictionibus populi
mei: custodies me in caput Gentium: popu-
lus,quem ignoro,seruiet mihi.
45 * Filij alieni resistent mihi, auditu auris
obedient mihi.
46 * Filij alieni defluxerunt, & contrahentur
in angustijs suis.
47 * Viuit Dominus,& benedictus Deus meus:
& exaltabitur Deus fortis salutis meæ.
48 * Deus qui das vindictas mihi, & deijcis po
pulos sub me.
49 * Qui educis me ab inimicis meis, & a resi-
stentibus mihi eleuas me: ‖ a viro iniquo li- ‖ Psal.17.
berabis me: d.52
50 * ‖ Propterea confitebor tibi Domine in gen ‖ Ro. 15.
tibus:& nomini tuo cantabo. b.9
51 * Magnificans salutes regis sui, & faciens
misericordiam Christo suo Dauid, & semini
eius in sempiternum.

CAP. XXIII.

1 Haec autē sunt verba Dauid nouissima.
A Dixit Dauid filius Isai: Dixit vir, cui
constitutum est de Christo Dei Iacob, egre-
2 gius psaltes Israel; *Spiritus Domini locutus
est per me,& sermo eius per linguam meam.
3 *Dixit Deus Israel mihi,locutus est Fortis Is-
rael, Dominator hominum, iustus domina-
4 tor in timore Dei. * Sicut lux auroræ, orien-

te sole,

te sole, mane absque nubibus rutilat, & sicut
5 pluuijs germina: herba de terra. * Nec tan-
ta est domus mea apud Deû, vt pactum æter-
num iniret mecum firmum in omnibus at
que munitum. Cuncta enim salus mea, & om
nis voluntas: nec est quidquã ex ea quod non
6 germinet. * Præuaricatores autem quasi spi-
næ euellentur vniuersi: quæ non tolluntur
7 manibus. * Et si quis tangere voluerit eas,
armabitur ferro & ligno lanceato, igneq. suc
‖ 1. Para. 11.b.10 8 censæ comburentur, vsque ad nihilû. * ‖ Hęc
nomina fortium Dauid. Sedens in cathedra
sapientissimus princeps inter tres, ipse est qua
si tenerrimus ligni vermiculus, qui octingen-
9 tos interfecit impetu vno. * Post hunc, Elea-
zar filius patrui eius Ahohites inter tres for-
B tes, qui erant cum Dauid quando exprobra-
uerunt Philisthijm, & congregati sunt illuc
10 in prælium. * Cumq. ascendissent viri Israel,
ipse stetit & percussit Philisthæos donec defi-
ceret manus eius, & obrigesceret cû gladio:
fecitq. Dominus salutem magnam in die il-
la: & populus, qui fugerat, reuersus est ad cæ-
11 sorum spolia detrahenda. * Et post hunc,
Semma filius Age de Arari. & congregati
sunt Philisthijm in statione: erat quippe ibi
ager lente plenus. Cumq. fugisset populus a
12 facie Philisthijm, * stetit ille in medio agri,
& tuitus est eum, percussitq. Philisthæos: &
13 fecit Dominus salutem magnam. * Necnon
& ante descenderant tres qui erant principes
inter triginta, & venerant tempore messis ad
Dauid in speluncam Odollam: castra autem
Philisthinorum erant posita in Valle gigan-
14 tum. * Et Dauid erat in præsidio: porro sta-
tio Philisthinorum tunc erat in Bethlehem.
15 * Desiderauit ergo Dauid, & ait. O si quis mi
hi daret potum aquæ de cisterna, quæ est in
C Bethlehem iuxta portam. * Irruperunt ergo
16 tres fortes castra Philisthinorû, & hauserunt
aquam de cisterna Bethlehem, quæ erat iux-
ta portam, & attulerunt ad Dauid: at ille no-
17 luit bibere, sed libauit eam Domino, * dicés:
Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hoc:
num sanguinem hominum istorum, qui pro
fecti sunt, & animarum periculû bibam? No-
luit ergo bibere. hæc fecerunt tres robustissi-
18 mi. * Abisai quoque frater Ioab filius Ser-
uiæ, princeps erat de tribus: ipse est qui leua-
uit hastam suam contra trecentos, quos inter
19 fecit, nominatus in tribus, * & inter tres no-
bilior, eratq. eorû princeps, sed vsque ad tres
20 primos non peruenerat. * Et Banaias filius
Ioiadæ viri fortissimi, magnorum operum,
de Cabseel: ipse percussit duos leones Moab,
& ipse descendit, & percussit leonem in me-
21 dia cisterna in diebus niuis. * Ipse quoque
interfecit virum Aegyptium, virum dignum
spectaculo habentem in manu hastam: itaque
cum descendisset ad eum in uirga, vi extorsit
hastam de manu Aegyptij, & interfecit eum
22 hasta sua. * hæc fecit Banaias filius Ioiadæ.
23 * Et ipse nominatus inter tres robustos, qui
D erant inter triginta nobiliores: verumtamen
vsq. ad tres non peruenerat: fecitq. eû sibi Da
24 uid auricularîi, a secreto. * Asael frater Ioab
inter triginta, Elehanan filius patrui eius de
25 Bethlehê, * Semma de Harodi, Elica de Ha
26 rodi, * Heles de Phalti, Hira filius Acces de
27 Thecua, * Abiezer de Anathoth, Mobonnai
28 de Husati, * Selmon Ahohites, Maharai Ne
29 tophathites, * Heled filius Baana, & ipse Ne
tophathites, Ithai filius Ribai de Gabaath
30 filiorum Beniamin, * Banaia Pharathonites,
31 Heddai de Torrente Gaas, * Abialbon Arba
32 thites, Azmaueth de Beromi, * Eliaba de Sa
33 laboni. Filij Iassen, Ionathan, * Semma de
34 Orori, Aiam filius Sarar Arorites, * Eliphe-
let filius Aasbai filij Machati, Eliam filius
35 Achitophel Gelonites, * Hesrai de Carme-
36 lo, Pharai de Arbi, * Igaal filius Nathan de
37 Soba, Bonni de Gadi, * Selec de Ammoni,
Naharai Berothites armiger Ioab filij Sar-
38 uiæ, * Ira Iethrites Gareb & ipse Iethrites,
39 * Vrias Hethæus. Omnes triginta septem.

CAP. XXIIII.

1 ET ‖ addidit furor Domini irasci contra ‖ 1.Paral. 21.a.1
A Israel, commouitq. Dauid in eis dicen-
2 tem: Vade, numera Israel & Iudam. * Dixit-
que rex ad Ioab principê exercitus sui: Per-
ambula omnes tribus Israel a Dan vsque Ber
sabee, & numerate populum, vt sciam nume-
3 rum eius. * Dixitq. Ioab regi: Adaugeat Do
minus Deus tuus ad populum tuum, quantus
nunc est, iterumq. centuplicet in conspectu
domini mei regis: sed quid sibi dñs meus rex
4 vult in re huiuscemodi? * Obtinuit autem
sermo regis verba Ioab, & principum exerci
tus: egressusq. est Ioab, & principes militum
a facie regis, ut numerarent populum Israel.
5 * Cumq. pertransissent Iordanem, venerunt
in Aroer ad dexteram vrbis, quæ est in Valle
6 Gad: * & per Iazer trâsierunt in Galaad, & in
terrã inferiorem Hodsi, & venerunt in Dan
7 siluestria. Circumeuntesq. iuxta Sidonem, *
transierunt prope mœnia Tyri, & omnem
terram Heuæi & Chananæi, veneruntque ad
8 meridiem Iuda in Bersabee: * & lustrata vni
B uersa terra, affuerunt post nouem menses &
9 viginti dies in Ierusalem. * Dedit ergo Ioab
numerum descriptionis populi regi, & inuen
ta sunt de Israel octingenta millia virorum
fortium, qui educerent gladium: & de Iuda
10 quingente millia pugnatorum. * Percussit
autem cor Dauid eum, postquam numeratus
est populus: & dixit Dauid ad Dominum:
Peccaui valde in hoc facto: sed precor Domi
ne, ut transferas iniquitatem serui tui, quia
11 stulte egi nimis. * Surrexit itaque Dauid ma
ne, & sermo Domini factus est ad Gad pro-
12 phetam & Videntem Dauid, dicens: * Vade,

& loquere ad Dauid: Hæc dicit Dominus:
Trium tibi datur optio, elige vnum quod vo
13 lueris ex his, ut faciam tibi. * Cumq. venis-
set Gad ad Dauid, nunciauit ei, dicens: Aut
septem annis ueniet tibi fames in terra tua:
aut tribus mensibus fugies aduersarios tuos,
& isti te persequentur: aut certe tribus diebus
C erit pestilentia in terra tua. Nunc ergo deli-
bera, & uide quem respõdeam ei, qui me mi-
14 sit, sermonem. * Dixit autẽ Dauid ad Gad:
Coarctor nimis: sed melius est ut incidam
in manus Domini (multæ enim misericordię
15 eius sunt) quàm in manus hominum. * Im-
misitq. Dominus pestilentiam in Israel, de
manu usque ad tempus constitutum, & mor
tui sunt ex populo a Dan usque ad Bersabee
16 septuaginta millia uirorum. * Cumq. exten
disset manum suam Angelus Domini super
Ierusalem ut disperderet eam, misertus est
Dominus super afflictione, & ait Angelo per-
cutienti populum: Sufficit: nunc contine m a-
num tuam. erat autem Angelus Domini iux-
17 ta aream Areuna Iebusæi. * Dixitq. Dauid
ad Dominum cum uidisset Angelum cæden
tem populum: Ego sum qui peccaui, ego ini-
que egi: isti qui oues sunt, quid fecerũt? ver-
tatur, obsecro, manus tua contra me, & con-
18 tra domum patris mei. * Venit autem Gad
D ad Dauid in die illa, & dixit ei: Ascende, &
constitue altare Domino in area Areuna Ie-
19 busæi. * Et ascendit Dauid iuxta sermonem
20 Gad, quem præceperat ei Dominus. * Con-
spiciensq. Areuna, animaduertit regem & ser
21 uos eius transire ad se: * & egressus adorauit
regem prono vult in terram, & ait: Quid cau
sæ est ut ueniat dominus meus rex ad seruũ
suum? Cui Dauid ait: Vt emam a te aream,
& ædificem altare Domino, & cesset interfe
22 ctio quæ grassatur in populo. * Et ait Areu-
na ad Dauid: Accipiat, & offerat dominus
meus rex, sicut placet ei: habes boues in holo-
caustum, & plaustrũ, & iuga boum in usum
23 lignorum. * Omnia dedit Areuna rex regi:
dixitq. Areuna ad regẽ: Dominus Deus tuus
24 suscipiat uotum tuum. * Cui respõdens rex,
ait: Nequaquã ut uis, sed emam pretio a te,
& non offeram Domino Deo meo holocau-
sta gratuita. Emit ergo Dauid aream, & bo-
25 nes, argenti siclis quinquaginta: * & ædifica-
uit ibi Dauid altare Domino, & obtulit holo
causta & pacifica: & propitiatus est Dominus
terræ, & cohibita est plaga ab Israel.

LIBER REGVM TERTIVS,

Secundnm Hebræos Primus Malachim.

CAPVT PRIMVM.

1 ET rex Dauid senuerat, habebatq.
A ætatis plurimos dies: cumque ope
riretur uestibus, non calefiebat.
2 * Dixerunt ergo ei serui sui: Quę-
ramus domino nostro regi adole-
scentulam uirginem, & stet coram rege, &
foueat eum, dormiatque in sinu suo, &
3 calefaciat dominum nostrum regem. * Quę-
sierunt igitur adolescentulam speciosam in
omnibus finibus Israel, & inuenerunt Abisag

Sunamitidem, & adduxerunt eam ad regé.
4 * Erat autem puella pulchra nimis, dormiebatque cum rege, & ministrabat ei, rex ve-
5 ro non cognouit eam. * Adonias autem filius Haggith eleuabatur, dicens: Ego regnabo. Fecitq. sibi currus & equites, & quinqua-
6 ginta viros, qui currerét ante eum. * Nec corripuit eum pater suus aliquando, dicens: Quare hoc fecisti? Erat autē & ipse pulcher
7 valde, secūdus natu post Absalom. * Et ser-
B mo ei cum Ioab filio Saruiæ, & cum Abiathar sacerdote, qui adiuuabant partes Ado-
8 niæ. * Sadoc vero sacerdos, & Banaias filius Ioiadæ, & Nathā propheta & Semei & Rei, & robur exercitus Dauid nō erat cum Ado-
9 niæ. * Immolatis ergo Adonias arietibus & vitulis, & vniuersis pinguibus iuxta Lapidem Zoheleth, qui erat vicinus Fonti rogel, vocauit vniuersos fratres suos filios regis, & omnes viros Iuda seruos regis.
10 * Nathan autem prophetam, & Banaiam, & robustos quosque, & Salomonem fra-
11 trem suum non vocauit. * Dixit itaque Nathan ad Bethsabee matrem Salomonis: Num audisti, quòd regnauerit Adonias filius Haggith, & dominus noster
12 Dauid hoc ignorat? * Nunc ergo veni, accipe consilium a me, & salua animam
13 tuam, filijque tui Salomonis. * Vade, & ingredere ad regem Dauid, & dic ei: Nonne tu domine mi rex iurasti mihi ancillæ tuæ, dicens: Salomon filius tuus regnabit post me, & ipse sedebit in solio
14 meo? quare ergo regnat Adonias? * Et adhuc ibi te loquente cum rege, ego veniā post
15 te, & complebo sermones tuos. * Ingressa est itaque Bethsabee ad regem in cubiculum:
C rex autem senuerat nimis, & Abisag Sunamitis ministrabat ei.
16 * Inclinauit se Bethsabee, & adorauit regem. Ad quam rex, Quid ti-
17 bi, inquit, vis? * Quæ respondens, ait: Domine mi, tu iurasti per Dominum Deum tuum ancillæ tuæ, Salomon filius tuus regnabit post me, & ipse sedebit in so-
18 lio meo. * Et ecce nunc Adonias regnat, te,
19 dñe mi rex, ignorante. * Mactauit boues, & pinguia quæque & arietes plurimos, & vocauit omnes filios regis, Abiathar quoq. sacerdotem, & Ioab principē militiæ: Salomonem
20 autem seruū tuum non vocauit. * Verum tamē dñe mi rex, in te oculi respiciunt totius Israel, vt indices eis, quis sedere debeat in solio tuo domine mi rex post
21 te. * Eritque cum dormierit dominus meus rex cum patribus suis, erimus ego &
22 filius meus Salomon peccatores. * Adhuc illa loquente cum rege, Nathan propheta
23 venit. * Et nunciauerunt regi, dicentes: Adest Nathan propheta. Cumq. introisset in conspectu regis, & adorasset eum pronus
24 in terrā, * dixit Nathan: Dñe mi rex, tu dixi-
D sti: Adonias regnet post me, & ipse sedeat su-
25 per thronū meū? * Quia descendit hodie, & immolauit boues, & pinguia, & arietes plurimos, et vocauit vniuersos filios regis & principes exercitus, Abiathar quoq. sacerdotem: illisq. vescentibus, & bibentibus coram eo, &
26 dicētibus: Viuat rex Adonias: * Me seruū tuū, & Sadoc sacerdotem, & Banaiam filiū Ioiadæ, & Salomonē famulum tuū non uocauit.
27 * Nunquid a domino meo rege exiuit hoc verbum, & mihi non indicasti seruo tuo quis sessurus esset super thronum domini mei re-
28 gis post eū? * Et respondit rex Dauid, dicēs: Vocate ad me Bethsabee. Quæ cū fuisset in-
29 gressa corā rege, & stetisset ante eū, * iurauit rex, & ait: Viuit Dñs, qui eruit animā meam
30 de omni angustia, * quia sicut iuraui tibi per Dñm Deum Israel, dicens: Salomon filius tuus regnabit post me, & ipse sedebit super so-
31 lium meū pro me, sic faciā hodie. * Summis-
E soque Bethsabee in terrā vultu, adorauit regē, dicens: Viuat dñs meus Dauid in æternū.
32 * Dixit quoque rex Dauid: Vocate mihi Sadoc sacerdotē, & Nathan prophetā, & Banaiam filium Ioiadæ. Qui cum ingressi fuissent
33 corā rege, * dixit ad eos: Tollite uobiscū seruos dñi vestri, & imponite Salomonē filium meū super mulā meā: & ducite eū in Gihon.
34 * & vngat eum ibi Sadoc sacerdos, & Nathan propheta in regē super Israel: & canetis buc-
35 cina, atq. dicetis: Viuat rex Salomon. * Et ascendetis post eum, & veniet, & sedebit super soliū meū, & ipse regnabit pro me: illiq. præcipiā vt sit dux super Israel, & super Iudam.
36 * Et respondit Banaias Ioiadæ, regi, dicens: Amen: sic loquatur Dominus Deus domini
37 mei regis. * Quomodo fuit Dominus cum domino meo rege, sic sit cum Salomone, & sublimius faciat solium eius a solio domini
38 mei regis Dauid. * Descendit ergo Sadoc sacerdos, & Nathan propheta, & Banaias filius Ioiadæ, & Cerethi, & Phelethi: & imposuerunt Salomonem super mulam regis Dauid,
39 & adduxerunt eum in Gihon. * Sumpsitque Sadoc sacerdos cornu olei de tabernaculo, & vnxit Salomonem: & cecinerunt buccina, & dixit omnis populus. Viuat rex Salo-
40 mon. * Et ascendit vniuersa multitudo post
F eum, & populus canentium tibijs, & lætantium gaudio magno, & insonuit terra a cla-
41 more eorum. * Audiuit autem Adonias, & omnes, qui inuitati fuerant ab eo, iamq. conuiuium finitum erat: sed & Ioab audita voce tubæ, ait: Quid sibi vult clamor ciuitatis
42 tumultuantis? * Adhuc illo loquente, Ionathas filius Abiathar sacerdotis venit: cui dixit Adonias: Ingredere, quia vir fortis es, & bo-
43 na nuncians. * Responditq. Ionathas Adoniæ: Nequaquam: Dñs enim noster rex Dauid
44 regem constituit Salomonē: * misitq. cum eo Sadoc sacerdotem, & Nathan prophetam,

& Banaiam filiũ Ioiadæ, & Cerethi, & Phele-
lethi, & imposuerunt eũ super mulam regis.
45 * Vnxeruntque eum Sadoc sacerdos, & Na-
than propheta regem in Gihon: & ascende-
runt inde lætantes, & insonuit ciuitas: hæc
46 est vox, quam audistis. * Sed & Salomon se-
47 det super solium regni. * Et ingressi serui re-
G gis benedixerunt domino nostro regi Dauid,
dicentes: Amplificet Deus nomen Salomo-
nis super nomen tuum, & magnificet thronũ
eius super thronum tuum. Et adorauit rex in
48 lectulo suo: * & locutus est: Benedictus Do-
minus Deus Israel, qui dedit hodie sedentẽ
49 in solio meo, videntibus oculis meis. * Ter-
riti sunt ergo, & surrexerunt omnes, qui in
uitati fuerant ab Adonia, & iuit vnusquisque
50 in uiam suam. * Adonias autem timens Salo
monem, surrexit, & abijt, tenuitque cornu
51 altaris. * Et nunciauerunt Salomoni, dicen-
tes: Ecce Adonias timens regem Salomonẽ,
tenuit cornu altaris, dicens: Iuret mihi rex Sa
lomon hodie, quòd non interficiat seruum
52 suum gladio. * Dixitque Salomon: Si fuerit
vir bonus, non cadet ne vnus quidem capil-
lus eius in terram: sin autem malum inuen-
53 tum fuerit in eo, morietur. * Misit ergo rex
Salomon, & eduxit eum ab altari: & ingres-
sus adorauit regem Salomonem: di-
xitque ei Salomon: Vade in domum
tuam.

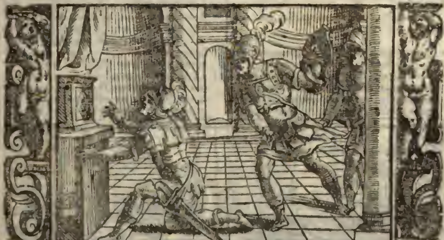

CAP. II.

1 APpropinquauerunt autem dies Dauid vt
A moreretur, præcepitque Salomoni filio
2 suo, dicens: * Ego ingredior uiam vniuersæ
3 terræ: confortare, & esto uir. * Et obserua
custodias Domini Dei tui, vt ambules in vijs
eius, vt custodias ceremonias eius, & præce
pta eius, & iudicia, & testimonia, ‖ sicut scri-
ptum est in lege Moysi: vt intelligas vniuer-
4 sa quæ facis, & quocunque te uerteris: * vt
confirmet Dominus sermones suos, quos lo-
cutus est de me, dicens: Si custodierint filij
tui vias suas, & ambulauerint coram me in ue-
ritate, in omni corde suo, & in omni anima
5 sua, non auferetur tibi uir de solio Israel. * Tu
quoque nosti quæ fecerit mihi Ioab filius Sar
uiæ, quæ fecerit duobus principibus exercitus
Israel, ‖ Abner filio Ner, & ‖ Amasæ filio
B Iether: quos occidit, & effudit sanguinẽ belli
in pace, & posuit cruorẽ prælij in balteo suo,
qui erat circa lumbos eius, & in calceamento
6 suo, quod erat in pedibus eius. * Facies ergo
iuxta sapientiam tuam, & non deduces cani-
7 tiem eius pacifice ad inferos. * Sed & filijs
Berzellai Galaaditis reddes gratiam, eruntq.
comedẽtes in mensa tua: ‖ occurrerunt enim ‖ 2. Reg. 19.f.31
mihi quando fugiebam a facie Absalom fra-
8 tris tui. * ‖ Habes quoque apud te Semei fi- ‖ 2. Reg. 16.b.5. & 19.d.19.
lium Gera filij Iemini de Bahurim, qui ma-
ledixit mihi maledictione pessima, quando
ibam ad Castra: sed quia descendit mihi in
occursum cum transirem Iordanem, & iura-
ui ei per Dominum, dicens: Non te interfi-
9 ciam gladio: * tu noli pati eum esse innoxiũ.
Vir autem sapiẽs es, vt scias quæ facies ei, de-
ducesq. canos eius cum sanguine ad inferos.
10 * ‖ Dormiuit igitur Dauid cũ patribus suis, ‖ Act.2.e.29
11 & sepultus est in ciuitate Dauid. * Dies au- 1. Par. 29.f.23
tẽ, quibus regnauit Dauid super Israel, qua-
draginta anni sunt: in Hebron regnauit septẽ
12 annis: in Ierusalem, triginta tribus. * Salo-
mon autem sedit super thronũ Dauid patris
13 sui, & firmatum est regnũ eius nimis. * Et
C ingressus est Adonias filius Haggith ad Beth-
sabee matrem Salomonis. Quæ dixit ei: Pa-
cificusne est ingressus tuus? Qui respondit:
14 Pacificus. * Addiditque: Sermo mihi est ad

te.

15 te. Cui ait. Loquere. Et ille: * Tu, inquit,
nosti, quia meum erat regnum, & me præ-
posuerat omnis Israel sibi in regem: sed trã-
latum est regnum, & factum est fratris mei:
16 a Domino enim constitutum est ei. * Nunc
ergo petitionem vnam precor a te; ne con-
fundas faciem meam. Quæ dixit ad eum:
17 Loquere. * Et ille ait: Precor vt dicas Salo-
monis regi (neq; enim negare tibi quidquam
potest) vt det mihi Abisag Sunamitidem vxo
18 rem. * Et ait Bethsabee: Bene, ego loquar
19 pro te regi. * Venit ergo Bethsabee ad regem
Salomonem, vt loqueretur ei pro Adonia: &
surrexit rex in occursum eius, adorauitq. eã,
& sedit super thronum suum: positusq. est
D thronus matri regis, quæ sedit ad dexteram
20 eius. * Dixitq. ei: Petitionem vnam paruu-
lam ego deprecor a te, ne confundas faciem
meam. Et dixit ei rex: Pete mater mea: ne-
que enim fas est vt auertam faciem tuam.
21 * Quæ ait: Detur Abisag Sunamitis Adoniæ
22 fratri tuo vxor. * Responditq. rex Salomon,
& dixit matri suæ: Quare postulas Abisag
Sunamitidem Adoniæ? postula ei & regnum:
ipse est enim frater meus maior me, & habet
Abiathar sacerdotem, & Ioab filium Saruiæ.
23 * Iurauit itaque rex Salomon per Dominũ,
dicens: Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat,
quia contra animam suam locutus est Ado-
24 nias verbum hoc. * Et nunc viuit Dominus,
qui firmauit me, & collocauit me super so-
lium Dauid patris mei, & qui fecit mihi do-
mum, sicut locutus est, quia hodie occidetur
25 Adonias. * Misitq. rex Salomon per manum
Banaiæ filij Ioiadæ, qui interfecit eũ, & mor
26 tuus est. * Abiathar quoque sacerdoti dixit
rex: Vade in Anathoth ad agrum tuum, equi-
dem vir mortis es: sed hodie te non interfi-
E ciam, quia portasti arcam Domini Dei co-
ram Dauid patre meo, & sustinuisti laborem
in omnibus, in quibus laborauit pater meus.
27 * Eiecit ergo Salomon Abiathar, vt non esset
sacerdos Domini, ‖ vt impleretur sermo Do ‖ 1.Reg.2
mini, quem locutus est super domum Heli in c.31
28 Silo. * Venit autem nuncius ad Ioab, quòd
Ioab declinasset post Adoniam, & post Salo-
monem non declinasset: fugit ergo Ioab in
tabernaculum Domini, & apprehendit cor-
29 nu altaris. * Nunciatumq. est regi Salomoni
quòd fugisset Ioab in tabernaculum Domi-
ni, & esset iuxta altare: misitq. Salomon
Banaiam filium Ioiadæ, dicens: Vade, inter-
30 fice eum. * Et venit Banaias ad tabernacu-
lum Domini, & dixit ei: Hæc dicit rex: Egre-

dere. Qui ait: Non egrediar, sed hic mo-
riar. Renunciauit Banaias regi sermonem,
dicens: Hæc locutus est Ioab, & hæc respon-
31 dit mihi. * Dixitq. ei rex: Fac sicut locutus
est: & interfice eum, & sepeli, & amouebis
sanguinem innocentẽ, qui effusus est a Ioab,
32 a me, & a domo patris mei. * Et reddet Do-
minus sanguinem eius super caput eius, quia
‖ 2.Reg.3 c.27 interfecit duos viros iustos, melioresq. se: &
F occidit eos gladio, patre meo Dauid ignoran-
‖ 2.Reg.20.c.9 te, ‖ Abner filium Ner principem militiæ
Israel, & ‖ Amasam filium Iether principem
33 exercitus Iuda: * & reuertetur sanguis illo-
rum in caput Ioab, & in caput seminis eius
in sempiternũ. Dauid autem & semini eius,
& domui, & throno illius sit pax vsq; in æter-
34 num a Domino. * Ascendit itaque Banaias fi-
lius Ioiadæ, & aggressus eum interfecit: se-
35 pultusq. est in domo sua in deserto. * Et con-
stituit rex Banaiam filium Ioiadæ pro eo su-
per exercitum, & Sadoc sacerdotem posuit
36 pro Abiathar. * Misit quoque rex, & vocauit
Semei, dixitq. ei: Aedifica tibi domum in
Ierusalem, & habita ibi: & non egredieris

37 inde huc atque illuc. * Quacumque autē die
egressus fueris, & transieris Torrentem Ce-
dron, scito te interficiendū: sanguis tuus erit
38 super caput tuum. * Dixitque Semei regi: Bo
G nus sermo. sicut locutus est dñs meus rex, sic
faciet seruus tuus. Habitauit itaq. Semei in
39 Ierusalem diebus multis. * Factum est autē
post annos tres vt fugerent serui Semei ad
Achis filium Maacha regem Geth: nunciatū-
que est Semei quòd serui eius issent in Geth.
40 * Et surrexit Semei, & strauit asinum suum
iuitq. ad Achis in Geth ad requirendum ser-
41 uos suos, & adduxit eos de Geth. * Nunciatū
est autē Salomoni quòd isset Semei in Geth
42 de Ierusalem, & redijsset. * Et mittens voca
uit eum, dixitq. illi: Nonne testificatus sum
tibi per Dominum, & prædixi tibi; Quacum-
que die egressus, ieris huc & illuc, scito te es-
se moriturum? Et respondisti mihi: Bonus
43 sermo, quem audiui. * Quare ergo non cu-
stodisti iusiurandum Domini, & præceptum
44 quod præceperam tibi? * Dixitq. rex ad Se-
mei: Tu nosti omne malum, cuius tibi con-
scium est cor tuum, quod fecisti Dauid pa-
tri meo: reddidit Dominus malitiā tuam in
45 caput tuum. * Et rex Salomon benedictus,
& thronus Dauid erit stabilis coram Domi-
46 no vsque in sempiternum. * Iussit itaque rex
Banaiæ filio Ioiadæ: qui egressus, percussit
eum, & mortuus est.

CAP. III.

1 Confirmatum est igitur regnum in manu
A Salomonis, & affinitate coniunctus est
Pharaoni regi Aegypti: accepit namque fi-
liam eius, & adduxit in ciuitatē Dauid, do-
nec compleret ædificās domum suam, & do-
mum Domini, & murum Ierusalē per circui-
2 tū. * Attamen populus immolabat in excel-
sis: non enim ædificatum erat templum no-
3 mini Domini vsque in diem illum. * Dilexit
autē Salomon Dominum, ambulans in præ-
ceptis Dauid patris sui, excepto quòd in ex-
celsis immolabat, & accendebat thymiama.
4 * Abijt itaque in Gabaon, vt immolaret ibi:
illud quippe erat excelsum maximum: mille
hostias in holocaustum obtulit Salomon su-
5 per altare illud in Gabaon. * Apparuit autē
Dominus Salomoni per somnium nocte, di-
6 cens: Postula quod vis ut dem tibi. * Et
ait Salomon: Tu fecisti cum seruo tuo Da-
uid patre meo misericordiam magnam, sicut
ambulauit in cōspectu tuo in veritate, & iusti-
tia, & recto corde tecum: custodisti ei miseri-
cordiā tuam grandem, & dedisti ei filium se-
7 dentē super thronū eius, sicut est hodie. * Et
B nunc Dñe Deus, tu regnare fecisti seruū tuū
pro Dauid patre meo: ego autem sum puer
paruulus, & ignorās egressum, & introitū meū.
8 * Et seruus tuus in medio est populi, quē ele-
gisti, populi infiniti, qui numerari & suppu-
9 tari nō potest præ multitudine. * Dabis er- 2.Par.1. c.10
go seruo tuo cor docile, vt populum tuū iu-
dicare possit, & discernere inter bonū & ma-
lum. quis enim poterit iudicare populū istū,
10 populum tuum hunc multum? * Placuit ergo
sermo coram Dño, quòd Salomon postulas-
11 set huiuscemodi rem. * Et dixit Dñs Salomo-
ni: Quia postulasti verbū hoc, & nō petisti ti-
bi dies multos, nec diuitias, aut animas inimi-
corum tuorū, sed postulasti tibi sapientiam
12 ad discernendum iudiciū: * ecce feci tibi se-
cundū sermones tuos, & dedi tibi cor sapiens
& intelligens, in tantum vt nullus ante te si-
milis tui fuerit, nec post te surrecturus sit.

Sap. 7.b 1. 13 Sed & hæc, quæ non postulasti, dedi tibi: di-
C uitias scilicet, & gloriā, vt nemo fuerit similis
14 tui in regibus cunctis retro diebus. * Si autē
ambulaueris in vijs meis, & custodieris præ- Mat.6.d. 29

2.Par.1.a

cepta

præcepta mea, & mandata mea, sicut am-
bulauit pater tuus, longos faciam dies
15 tuos. * Igitur euigilauit Salomon, &
intellexit quòd esset somnium: cumque
venisset Ierusalem, stetit coram arcam fœ-
deris Domini, & obtulit holocausta, &
fecit victimas pacificas, & grande conui-
16 uium vniuersis famulis suis. * Tunc ve-
nerunt duæ mulieres meretrices ad regem,
17 steteruntque coram eo, * quarum vna
ait: Obsecro, mi Domine: ego & mulier
hæc habitabamus in domo vna, & pepe-
18 ri apud eam in cubiculo. * Tertia autem
die postquam ego peperi, peperit & hæc:
& eramus simul, nullusque alius nobi-
scum in domo, exceptis nobis duabus.
19 * Mortuus est autem filius mulieris huius
nocte. dormiens quippe oppressit eum.
20 * Et consurgens intempestæ noctis silen-
tio, tulit filium meum de latere meo an-
cillæ tuæ dormientis, & collocauit in si-
nu suo: suum autem filium, qui erat mor-
21 tuus, posuit in sinu meo. * Cumque sur-
rexissem mane vt darem lac filio meo, ap-
D paruit mortuus: quem diligentius intuens
clara luce, deprehendi non esse meum
22 quem genueram. * Responditque altera
mulier: Non est ita ut dicis, sed filius
tuus mortuus est, meus autem viuit.
Econtrario illa dicebat: Mentiris: filius
quippe meus viuit, & filius tuus mortuus
est. Atque in hunc modum contendebant
23 coram rege. * Tunc rex ait: Hæc dicit,
Filius meus viuit, & filius tuus mortuus
est. Et ita respondit, Non, sed filius
tuus mortuus est, meus autem viuit.
24 * Dixit ergo rex: Afferte mihi gladium.
Cumque attulissent gladium coram rege.
25 * Diuidite, inquit, infantem viuum
in duas partes, & date dimidiam partem
26 vni, & dimidiam partem alteri. * Dixit
autem mulier, cuius filius erat viuus, ad
regem: (commota sunt quippe viscera
eius super filio suo) Obsecro domine,
date illi infantem viuum, & nolite in-
terficere eum. Econtrario illa dicebat:
Nec mihi, nec tibi sit, sed diuidatur.
27 * Respondit rex, & ait: Date huic infan-
tem viuum, & non occidatur: hæc est
28 enim mater eius. * Audiuit itaque om-
nis Israel iudicium quod iudicasset rex,
& timuerunt regem, videntes sapien-
tiam Dei esse in eo ad faciendum iu-
dicium.

C A P. IIII.

1 ERat autem rex Salomon regnans su-
2 per omnem Israel: * & hi principes
A quos habebat: Azarias filius Sadoc sacer-
3 dotis: * Elihoreph, & Ahia filij Sisa
scribæ: Iosaphat filius Ahilud a commen-
4 tarijs: * Banaias filius Ioiadæ super exer-
citum: Sadoc autem, & Abiathar sacer-
5 dotes. * Azarias filius Nathan super eos
qui assistebant regi: Zabud filius Nathan
6 sacerdos, amicus regis: * & Ahisar præ-
positus domus: & Adoniram filius Ab-
7 da super tributa. * Habebat autem Salo-
mon duodecim præfectus super omnem
Israel, qui præbebant annonam regi &
domui eius: per singulos enim menses in
anno, singuli necessaria ministrabant.
8 * Et hæc nomina eorum: Benhur, in
9 monte Ephraim. * Bendecar, in Mac-
ces, & in Salebim, & in Bethsames, &
10 in Elon, & in Bethanan. * Benhesed in
Aruboth: ipsius erat Socho, & omnis
11 terra Epher. * Benabinadab, cuius om-
B nis Nephathdor, Tapheth filiam Salo-
12 monis habebat vxorem. * Bana filius Ahi-
lud regebat Thanac & Mageddo, & vni-
uersam Bethsan, quæ est iuxta Sarthana
subter Iezrael, a Bethsan vsque Abelme-
13 hula e regione Iecmaan. * Bengaber in
Ramoth Galaad: habebat Auothiair filij
Manasse in Galaad, ipse præerat in om-
ni regione Argob, quæ est in Basan, sexa-
ginta ciuitatibus magnis atque muratis,
14 quæ habebant seras æreas. * Ahinadab fi-
15 lius Addo præerat in Manaim. * Achi-
maas in Nephthali: sed & ipse habebat
Basemath filiam Salomonis in coniugio.
16 * Baana filius Husi, in Aser, & in Baloth.
17 * Iosaphat filius Pharue, in Issachar.
18 * Semei filius Ela, in Beniamin. * Ga-
19 ber filius Vri, in terra Galaad, in terra
Sehon regis Amorrhæi & Og regis Basan,
super omnia quæ erant in illa terra.
20 * Iuda & Israel innumerabiles, sicut are-
C na maris in multitudine. comedentes,
21 & bibentes, atque lætantes. * ‖ Salo- ‖ Eccl.47 c.16
mon autem erat in ditione sua, habens
omnia regna a flumine terræ Philisthijm
vsque ad terminum Aegypti: offerentium
sibi munera, & seruientium ei cunctis die-
22 bus vitæ eius. * Erat autem cibus Salo-
monis per dies singulos triginta cori simi-
23 læ, & sexaginta cori farinæ, * decem bo-
ues pingues, & viginti boues pascuales,
& centum arietes, excepta venatione cer-
uorum, caprearum, atque bubalorum,
24 & auium altilium. * Ipse enim obtine-
bat omnem regionem, quæ erat trans flu-
men, a Thaphsa vsque ad Gazan, & cun-
ctos reges illarum regionum: & habebat
25 pacem ex omni parte in circuitu. * Habi-
tabatque Iuda, & Israel absque timore
vllo, vnusquisque sub vite sua, & sub fi-
cu sua, a Dan vsque Bersabee cunctis die-
26 bus Salomonis. * ‖ Et habebat Salomon ‖ 2. Para
quadraginta millia præsepia equorum 9.c.25

currilium, & duodecim millia equestrium.
27 * Nutriebantque eos supradicti regis præ-
D fecti: sed & necessaria mensæ regis Sa-
lomonis cum ingenti cura præbebant in
28 tempore suo. * Hordeumquoque, & pa-
leas equorum, & iumentorum defere-
bant in locum ubi erat rex, iuxta consti-
29 tutum sibi. * Dedit quoque Deus sapien-
tiam Salomoni & prudentiam multam
nimis, & latitudinem cordis quasi arenam,
30 quæ est in littore maris. * Et præcedebat
sapientia Salomonis sapientiam omnium
31 Orientalium & Aegyptiorum, * ‖ & erat
sapientior cunctis hominibus: sapientior
Ethan Ezrahita, & Heman, & Chalcol,
& Dorda filijs Mahol: & erat nominatus
in vniuersis gentibus per circuitum.
32 * Locutus est quoque Salomon tria millia
parabolas: & fuerunt carmina eius quin-
33 que & mille. * Et disputauit super lignis
a cedro, quæ est in Libano, vsque ad
hyssopum, quæ egreditur de pariete: &
disseruit de iumentis, & volucribus, &
34 reptilibus, & piscibus. * Et veniebant
de cunctis populis ad audiendam sa-
pientiam Salomonis, & ab vniuersis
regibus terræ, qui audiebant sapientiam
eius.

CAP. V.

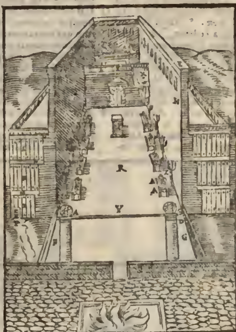
1 MIsit quoque Hiram rex Tyri seruos
A suos ad Salomonem: audiuit enim
quòd ipsum vnxissent regem pro patre
eius: quia amicus fuerat Hiram Dauid
2 omni tempore. * Misit autem Salomon
3 ad Hiram, dicens: * Tu scis voluntatem
Dauid patris mei, & quia non potuerit
ædificare domum nomini Domini Dei
sui propter bella imminentia per circui-
tum, donec daret Dominus eos sub ve-
4 stigio pedum eius. * Nunc autem requiem
dedit Dominus Deus meus mihi per cir-
cuitum: & non est satan, neque occur-
5 sus malus. * ‖ Quamobrem cogito ædi-
ficare templum nomini Domini Dei mei,
sicut locutus est Dominus Dauid patri 1·Par.22.
meo, dicens: Filius tuus, quem dabo c.10
B pro te super solium tuum, ipse ædifica-
6 bit domum nomini meo. * Præcipe igi-
tur vt præcidant mihi serui tui cedros
de Libano, & serui mei sint cum seruis
tuis: mercedem autem seruorum tuo-
rum dabo tibi quamcumque petieris: scis
enim quomodo non est in populo meo
vir qui nouerit ligna cædere sicut Sido-
7 nij. * Cum ergo audisset Hiram verba
Salomonis, lætatus est valde, & ait: Be-
nedictus Dominus Deus hodie, qui de-
dit Dauid filium sapientissimum super
8 populum hunc plurimum. * Et misit Hi-
ram ad Salomonem, dicens: Audiui quæ
cumque mandasti mihi: ego faciam om-
nem voluntatem tuam in lignis cedri-

9 nis & abiegnis. * Serui mei deponent ea de
Libano ad mare: & ego componam ea in
ratibus in mari vsque ad locum, quem si-
gnificaueris mihi; & applicabo ea ibi, & tu
tolles ea: præbebisque necessaria mihi, ut
10 detur cibus domui meæ. * Itaque Hiram
dabat Salomoni ligna cedrina, & ligna
abiegna, iuxta omnem voluntatem eius.
11 * Salomon autem præbebat Hiram coros
tritici, viginti millia, in cibum domui
eius, & uiginti coros purissimi olei: hæc
tribuebat Salomon Hiram per singulos an-
‖ Sup. 3. b.12 12 nos. * ‖ Dedit quoque Dominus sapientiam
Salomoni, sicut locutus est ei: & erat pax
inter Hiram & Salomonem, & percusse-
13 runt ambo fœdus. * Elegitque rex Salo-
D mon operarios de omni Israel, & erat in-
14 dictio triginta millia virorum. * Mitte-
batque eos in Libanum, decem millia per
menses singulos vicissim, ita ut duobus men-
sibus essent in domibus suis: & Adoniram
15 erat super huiuscemodi indictione. * Fue-
runtque Salomoni septuaginta millia eo-
rum qui onera portabant, & octoginta mil-
16 lia latomorum in monte: * absque præpo-
sitis qui præerant singulis operibus, nume-
ro trium millium, & trecentorum præci-
pientium populo & his qui faciebant opus.
17 * Præcepitque rex, ut tollerent lapides gran-
des, lapides pretiosos in fundamentum tem-
18 pli, & quadrarent eos: * quos dolauerunt cæ-
mentarij Salomonis, & cæmentarij Hiram:
porro Giblij præparauerunt ligna & lapides
ad ædificandam domum.

TEMPLVM SINE TECTO, CVM PORTICVS SVA,

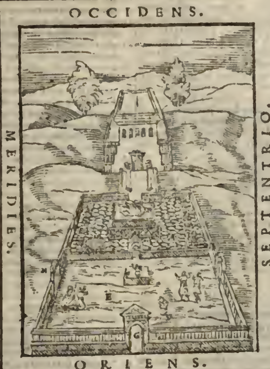
OCCIDENS.

ORIENS.

b Longitudo L X. cubitorum.
c Latitudo X X. cubitorum.
e Altitudo X X X. cubitorum.
g Porticus ante templum, xx. cubitorum longitudinis, & x. cubitorum latitudinis.
i Fenestræ obliquę, siue laxiores intrinsecus, & extrinsecus arctæ.
k Tabulata per gyrum tria, siue appendices; quarum vna quinque cubitos latitudinis habebat: media, sex: suprema, septem, singulæ altitudinis quinque cubitorum.
m n o Retractationes, siue reductiones in muro templi, quibus innitebantur capita trabium. Vocamus Gallice retraiectis. Pro quibus trabes vertit Interpres.
p Cochlea.
q Sanctum sanctorũ, siue oraculũ, cuius lõgitudo, & latitudo erant xx. cubitorum: altitudo autem cubitorum xx. quod dum dicimus, eam partem altitudinis intelligimus, quę solo auro erat tecta: nam alij decem cubiti erant tecti lapillis pretiosis, & auro.
r Templum, siue sanctum, pro foribus oraculi, XL. cubitorum longitudinis.
ſ Arca fœderis.
t Cherubim duo, x. cubitorũ altitudinis
u Ostiola, siue valuę i introitu oraculi.
x Velum quo distinguebatur Sanctũ a Sancto sanctorum. 2. Par. 3. Matt. 27.
y Locus ostij templi: quod ideo non expressit pictor, ne reliquæ picturæ officeret.
z Candelabra decẽ, quinque ad dexteram, & quinque ad sinistrã. 2. Paral. 4.
a a Mensæ decem.
b b Altare thymiamatis.

TEMPLVM TECTVM CVM PORTICVS SVA, atrio Sacerdotum, & atrio Populi.

a Atrium interius, quod & atrium ſacerdotum dicitur.

b Altare holocauſti, longitudinis, & latitudinis viginti cubitorum, & decem altitudinis.

c Labra, ſiue luteres. 2. Paralip. 4.

d Mare. 2. Paralip. 4.

e Atrium populi, quod baſilica, ſiue baſilica grandis. 1. Paralip. 4 & 6. dicitur: & Act. 3. Porticus Salomonis. Hoc atrium nomine templi ſæpe intelligitur in Nouo teſtamento, ut Matth. 21. Act. 3. In hoc atrio concionabatur CHRISTVS, & exec vendentes & ementes eiecit.

f Baſis ęnea, ſiue ſuggeſtum, longitudinis, & latitudinis quinque cubitorum, & altitudinis trium. 2. Paral 6.

g Porta Orientalis, quæ porta Sur, 4. Reg. 11. & Porta fundamenti. 2. Parali. 23 dicitur. Hanc nonnulli putant eſſe, quę Actorum tertio dicitur Porta ſpecioſa: quòd omnium portarum Orientalis eſſet pulcherrima.

h Porta Meridionalis.

i Porta Septentrionalis.

CAP. VI.

1 FActum est ergò quadringentesimo & o-
A ctogesimo anno egressionis filiorũ Israel
de Terra Aegypti, in anno quarto, mense
Zio, (ipse est mensis secundus) regni Salo-
monis super Israel, ædificari cœpit domus
2 Domino. * Domus autẽ, quã ædificabat rex
Salomõ Domino, habebat sexaginta cubitos
in longitudine, & viginti cubitos in latitudi-
3 ne. & triginta cubitos in altitudine. * Et por
ticus erat ante templum viginti cubitorum
longitudinis, iuxta mensurã latitudinis tẽpli:
& habebat decem cubitos latitudis ante fa-
4 ciẽ templi. * Fecitq. in templo fenestras ob-
5 liquas. * Et ædificauit super parietem templi
tabulata per gyrum, in parietibus domus per
circuitum templi & oraculi, & fecit latera in
6 circuitu. * Tabulatũ, quod subter erat quin-
que cubitos habebat latitudinis, & medium
tabulatum sex cubitorum latitudinis, & ter-
tium tabulatũ septem habens cubitos latitu-
nis. Trabes autem posuit in domo per circui-
tũ forinsecus, vt non hærerent muris templi.
7 * Domus autem cũ ædificaretur, de lapidibus
dolatis atque perfectis ædificata est: & mal-
leus, & securis, & omne ferramentũ non sunt
8 audita in domo cum ædificaretur. * Ostium
B lateris medij in parte erat domus dextræ: &
per cocleam ascendebant in medium cœna-
9 culũ, & a medio in tertium. * Et ædificauit
domum, & consummauit eam: texit quoq. do-
10 mum laquearibus cedrinis. * Et ædificauit ta-
bulatum super omnem domum quinque cu-
bitis altitudinis, & operuit domum lignis ce-
11 drinis. * Et factus est sermo Domini ad Sa-
12 lomonem, dicens: * Domus hæc, quam æ-
dificas, si ambulaueris in præceptis meis, &
iudicia mea feceris, & custodieris omnia mã-
data mea, gradiens per ea: firmabo sermonẽ
meum tibi, ‖ quem locutus sum ad Dauid
13 patrem tuum. * ‖ Et habitabo in medio fi-
liorum Israel, & non derelinquam populum
14 meũ Israel. * Igitur ædificauit Salomon do-
15 mum, & consummauit eam. * Et ædifica-
cauit parietes domus intrinsecus, tabulatis
cedrinis, a pauimento domus vsque ad sum-
mitatem parietum, & vsque ad laquearia, o-
peruit lignis cedrinis intrinsecus: & texit pa-
16 uimentum domus tabulis abiegnis. * Aedifi-
cauitq. viginti cubitorum ad posteriorẽ par-
tem tẽpli tabulata cedrina, a pauimento vsq.
ad superiora: & fecit interiorẽ domum ora-
17 culi in sanctum Sanctorum. * Porro quadra
ginta cubitorum erat ipsum templũ pro fori-
18 bus oraculi. * Et cedro omnis domus intrin
C secus vestiebatur, habens tornaturas, & iun-
cturas suas fabrefactas & cælaturas eminen-
tes: omnia cedrinis tabulis vestiebantur: nec
omnino lapis apparere poterat in pariete.
19 * Oraculum autem in medio domus, in inte-
riori parte fecerat, vt poneret ibi arcam fœ-
20 deris Domini. * Porro oraculũ habebat vi-
ginti cubitos longitudinis, & uiginti cubitos
latitudinis, & uiginti cubitos altitudinis: &
operuit illud atque vestiuit auro purissimo.
21 sed & altare vestiuit cedro. * Domũ quoque
ante oraculũ operuit auro purissimo, & affixit
22 laminas clauis aureis. * Nihilq. erat in tem-
plo quod non auro tegeretur: sed & totum
23 altare oraculi texit auro. * Et fecit in oracu-
lo duos cherubim de lignis oliuarum, decem
24 cubitorum altitudinis. * Quinque cubitorũ
ala cherub vna, & quinque cubitorũ ala che-
rub altera: id est, decem cubitos habentes, a
summitate alæ vnius vsque ad alæ alterius
25 summitatẽ. * Decẽ quoq. cubitorũ erat che-
rub secundus: in mensura pari, & opus vnũ
26 erat in duobus cherubim, * id est, altitudinẽ
habebat vnus cherub decem cubitorum. & si-
27 militer cherub secũdus. * Posuitq. cherubim
D in medio templi interioris: extendebant au-
tẽ alas suas cherubim, & tangebat ala vna pa-
rietẽ, & ala cherub secundi tangebat parietẽ
alterum: alæ autem alteræ in media parte tẽ-
28 pli se inuicẽ cõtingebant. * Texit quoque che-
29 rubim auro. * Et omnes parietes templi per
circuitum sculpsit varijs cælaturis & torno: &
fecit in eis cherubim, & palmas, & picturas
varias, quasi prominentes de pariete, & egre-
30 dientes. * Sed & pauimẽtũ domus texit au-
31 ro intrinsecus & extrinsecus. * Et ingressu
oraculi fecit ostiola de lignis oliuarum, po-
32 stesq. angulorũ quinque. * Et duo ostia de li-
gnis oliuarum: & sculpsit in eis picturam che-
rubim, & palmarum species, & anaglypha
valde prominẽtia: & texit ea auro: & operuit
tam cherubim quàm palmas, & cetera, auro.
33 * Fecitq. in introitu tẽpli postes de lignis oli
34 uarũ quadrangulatos: * & duo ostia de lignis
abiegnis altrinsecus: & vtrumque ostiũ du-
plex erat, & se inuicem tenens aperiebatur. Et
35 * sculpsit cherubim, & palmas, & cælaturas
valde eminẽtes: operuitq. omnia laminis au-
36 reis opere quadro ad regulam. * Et ædifica-
uit atrium interius tribus ordinibus lapidũ
37 politorũ, & vno ordine lignorũ cedri. * Anno
quarto fundata est domus Domini in mense
38 Zio: * & in anno vndecimo, mense Bul (ipse
est mẽsis octauus) perfecta est domus in om-
ni opere suo, & in vniuersis vtensilibus suis:
ædificauitq. eam annis septem.

CAP. VII.

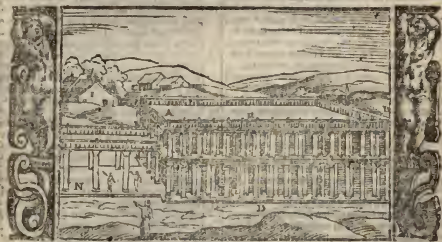
1 DOmum autem suã ædificauit Salomon
A ‖ tredecim annis, & ad perfectũ vsque
2 perduxit. * Aedificauit quoque domum sal-
tus Libani centum cubitorum longitudinis,
& quinquaginta cubitorum latitudis, & tri-
ginta cubitorum altitudinis: & quattuor
deambulacra inter columnas cedrinas: ligna
3 quippe cedrina exciderat in columnas. * Et

‖ Infr. 9. b. 10

tabulatis cedrinis vestiuit totam cameram,
quæ quadraginta quinque columnis sustenta-
batur. Vnus autem ordo habebat columnas
4 quindecim. * contra se inuicẽ positas, * & e
5 regione se respicientes, æquali spacio inter
columnas, & super columnas quadrangulata
6 ligna in cunctis æqualia. * Et porticum co-
lumnarum fecit quinquaginta cubitorum lõ-
gitudinis, & triginta cubitorũ latitudinis: &
alteram porticum in facie maioris porticus:
& columnas, & epistylia super columnas.
7 * Porticum quoque solij, in qua tribunal est,
fecit: & texit lignis cedrinis a pauimento vs-
8 que ad summitatẽ. * & domuncula, in qua se-
debatur ad iudicandum, erat in media porti-
ǀ Sup. 3. a. 3. cus simili opere. Domum quoque fecit filiæ
Pharaonis (ǀ quam vxorem duxerat Salo-
mon) tali opere, quali & hanc porticum.
9 * Omnia lapidibus pretiosis, qui ad normam
B quandam atque mensuram tam intrinsecus
quam extrinsecus serrati erant: a fundamento
vsque ad summitatẽ parietum, & extrinsecus
10 vsque ad atrium maius. * Fundamenta autẽ
de lapidibus pretiosis, lapidibus magnis decẽ
11 siue octo cubitorũ. * Et desuper lapides pre-
tiosi æqualis mensuræ secti erant, similiterq.
12 de cedro. * Et atrium maius rotundum triũ
ordinum de lapidibus sectis, & vnius ordinis
de dolata cedro: necnõ & in atrio domus Do-
13 mini interiori, & in porticu domus. * Misit
quoque rex Salomon, & tulit Hiram de Ty-
14 ro, * filium mulieris viduæ de tribu Neph-
thali, patre Tyrio, artificem ærarium, & plē-
num sapientia, et intelligentia, & doctrina ad
faciendũ omne opus ex ære. Qui cum uenisset
ad regem Salomonẽ, fecit omne opus eius.
15 * Et finxit duas columnas æreas, decem & o-
ǀ Ier. 52. a. 1 cto cubitorum altitudinis columnam vnam:
C ǀ & linea duodecim cubitorum ambiebat co-
16 lumnam vtramque. * Duo quoque capitel-
la fecit, quæ ponerentur super capita colum-
narum, fusilia ex ære: quinque cubitorum
altitudinis capitellum vnum, & quinque cu-
17 bitorum altitudinis capitellum alterum: * &
quasi in modum retis, & catenarum sibi in-
uicem miro opere contextarum. Vtrumque
capitellum columnarum fusile erat: septena
versuum retiacula in capitello vno, & septe-
18 na retiacula in capitello altero. * Et per-
fecit columnas, & duos ordines per circuitum
retiaculorum singulorum, vt tegerent capi-
tella, quæ erant super summitatem, malogra-
natorum: eodem modo fecit & capitello se-
19 cundo. * Capitella autem, quæ erant super
capita columnarum, quasi opere lilij fabri-
cata erant in porticu quattuor cubitorum.
20 Et rursum alia capitella in summitate colũ-
narum desuper iuxta mẽsuram columnę con-
tra retiacula: malogranatorum autem du-
centi ordines erant in circuitu capitelli secundi.
21 * & statuit duas colũnas in porticu templi:
cumq. statuisset columnam dexteram, vo-
cauit eam nomine Iachin: similiter erexit
columnam secundam: & vocauit nomẽ eius
22 Booz. * Et super capita columnarum opus in
D modum lilij posuit: perfectumq. est opus co- ǀ 2. Par. 4.
23 lumnarum. * ǀ Fecit quoque mare fusile de- a. 2.
cem cubitorum a labio vsque ad labium, ro-
tundum in circuitu: quinque cubitorum al-
titudo eius, & resticula triginta cubitorum
24 cingebat illud per circuitum. * Et sculptura
subter labium circuibat illud decem cubitis
ambiens mare: duo ordines sculturarũ stria-
25 tarum erant fusiles. * Et stabat super duode-
cim boues, e quibus tres respiciebãt ad Aqui-
lonẽ, & tres ad Occidentem, & tres ad Meri-
diem, & tres ad Orientem, & mare super eos
desuper erat: quorũ posteriora vniuersa intrin
26 secus latitabant. * Grossitudo autem luteris,
trium vnciarũ erat: labiumq. eius, quasi labiũ
calicis, & foliũ repãdi lilij: duo millia batos
27 capiebat. * Et fecit decem bases æneas, quat-
tuor cubitorum longitudinis bases singulas,
& quattuor cubitorum latitudinis, & trium
28 cubitorum altitudinis. * Et ipsum opus ba-
sium, interrasile erat: & sculpturæ inter iun-
29 cturas. * Et inter coronulas & plectas, leones
& boues & cherubim: & in iuncturis simili-
ter desuper: & subter leones, & boues quasi
30 lora ex ære dependentia. * Et quattuor rotæ
per bases singulas, & axes ærei: & p quattuor
partes quasi humeruli subter luterem fusiles,
31 contra se inuicem respectantes. * Os quoque
E luteris intrinsecus erat in capitis summitate:
& quod forinsecus apparebat, vnius cubiti e-
rat totũ rotundũ, pariterq. habebat vnũ cubi
tum & dimidium: in angulis autem colum-
narũ variæ cęlaturæ erant: & media interco-
32 lumnia, quadrata non rotunda. * Quattuor
quoque rotæ, quæ per quattuor angulos basis
erant, cohærebant sibi subter basim: vna rota
33 habebat altitudinis cubitũ & semis. * Tales
autem rotæ erant quales solent in curru fieri:
& axes earum, & radij, & canthi, & modioli,
34 omnia fusilia. * Nã & humeruli illi quattuor
per singulos angulos basis vnius, ex ipsa basi
35 fusiles, & coniuncti erant. * In summitate au-
tẽ basis erat quædã rotunditas dimidii cubiti,
ita fabrefacta, vt luter desuper posset imponi,
habens cælaturas suas, variasq. sculpturas ex
36 semetipsa. * Sculpsit quoq: in tabulatis illis,
F quæ erant ex ære, & in angulis, cherubim, &
leones, & palmas, quasi in similitudinẽ ho-
minis stantis; vt non cælata, sed apposita per
37 circuitum uiderentur. * In hunc modum fe-
cit decẽ bases, fusura vna, & mẽsura, sculptu-
38 raq; cõsimili. * Fecit quoque decẽ luteres æ-
neos: quadraginta batos capiebat luter vnus,
eratque quattuor cubitorum: singulos quo-
que luteres per singulas, id est, decem bases.
39 posuit. * Et constituit decem bases, quinque
ad dexterã partẽ templi, & quinque ad sini-

ſtram : mare autem poſuit ad dexteram partem templi contra Orientem ad Meridiem.
40 * Fecit ergo Hiram lebetes, & ſcutras, & hamulas, & perfecit omne opus regis Salomo-
41 nis in templo Domini, * Columnas duas, & funiculos capitellorum ſuper capitella columnarum duos : & retiacula duo, vt operirent duos funiculos, qui erant ſuper capita colū-
42 narum. * Et malogranata quadringenta in duobus retiaculis : duos uerſus malogranatorum in retiaculis ſingulis, ad operiendos funiculos capitellorum, qui erant ſuper capita
43 columnarū. * Et baſes decem, & luteres decē
44 ſuper baſes. * Et mare vnum, & boues duo-
45 decim ſubter mare. * Et lebetes, & ſcutras,
G & hamulas, omnia vaſa, quæ fecit Hiram regi Salomoni in domo Domini, de aurichalco
46 erant. * In campeſtri regione Iordanis fudit ea rex in argilloſa terra, inter Sochoth &
47 Sarthan. * Et poſuit Salomon omnia vaſa : propter multitudinem autem nimiam non
48 erat pondus æris. * Fecitq. Salomon omnia vaſa in domo Domini : altare aureum, & menſam, ſuper quam ponerentur panes pro-
49 poſitionis, auream : * & candelabra aurea, quinque ad dexteram, & quinque ad ſiniſtrā contra oraculum ex auro puro : & quaſi lilij flores, & lucernas deſuper aureas : & forcipes
50 aureos, * & hydrias, & fuſcinulas, & phialas, & mortariola, & thuribula, de auro puriſſimo : & cardines oſtiorū domus interioris Sancti ſanctorū, & oſtiorum domus tēpli ex auro
51 erāt. * ‖ Et perfecit omne opus quod faciebat Salomon in domo Dñi, & intulit quæ ſanctificauerat Dauid pater ſuus, argētū & aurū, & vaſa, repoſuitq. in theſauris domus Domini. ‖ 2 Par. 5. a. 1

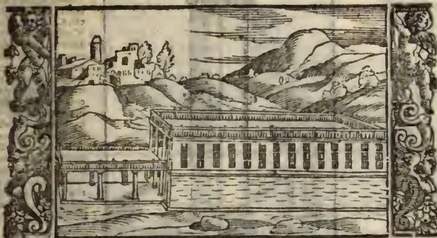
DVO SCHEMATA DOMVS SALTVS LIBANI, ſiue domus columnarum, ſiue regię ruſticæ. Primum ſchema domus ſaltus Libani, in quo ſublato pariete, oculis tuis ſubiecimus LX. illas cedrinas columnas manſionis inferioris, & XLV. manſionis ſuperioris.

a b Longitudo centum cubitorum.
a c Latitudo L. cubitorum.
d e Altitudo XXX. cubitorum.
f g h i. Quatuor deambulatoria ſiue potius, quatuor ordines columnarum cedrinarum, in inferiori parte domus, numero ſexaginta.
k l m. Tres ordines columnarum in ſuperiori parte, numero XLV.
n Porticus columnarum, ſiue Porticus domus columnarum, aut Porticus, ſeu ueſtibulum domus ſaltus Libani, L. cubitorum longitudinis, & latitudinis, XXX. Porticus hæc obiecta & coniuncta fronti domus columnarum, habebat contignationem vnam deambulationis cauſa : neque certo numero columnarum conſtabat, quamuis illi ſex adiecerimus in vtroque ſchemate : quod fecimus, vt intelligat eam quoque ſuum columnarum numerum habuiſſe, incertum tamen, quòd illum ſcriptura non exprimat.

SECVN-

SECVNDVM SCHEMA DOMVS saltus Libani, in quo & alterum parietem regiæ ipsius, & alteros fenestrarum superioris mansionis terniones, tibi expressimus. Erant enim in vtroque latere superiora mansionis regiæ huius rusticæ, multiplices fenestrarum terniones.

Absoluto templo, ædificauit Salomon regiam in saltu Libani, in qua per æstatem ageret. Constabat hęc regia duabus mansionibus: inferior habebat L X. columnas cedrinas, vt maius onus sustineret, quam superior, quæ X L V. columnis tantùm constabat. Superior mansio sortita est tam copiosum fenestrarum numerum, vt illa esset opportunior ventis hinc inde excipiendis. Saltus Libani in quo ædificata fuit regia hęc rustica, erat propè Ierusalem. Sic autem appellatus est, quòd amœnitate, pulchritudine, & cędrorum copia cum ipso Libano certare videtur.

Totum ædificium regię saltus Libani oculis tuis non subiecimus: sed tantùm illius partes, quę maiorem obscuritatem videbantur habere.

Porticus solij seu tribunalis, id est, porticus in qua ius reddebat populo Salomon, pertinebat ad regiam vrbanam, non ad rusticam. Absurdum enim esset dicere, Salomonem habuisse tribunal ruri, & non in vrbe. Hanc autem porticum, & domum filiæ Pharaonis, quę erat Salomonis vxor, non expressimus pictura, quòd earum metrum, & formam scriptura non tradat.

ALTERA COLVMNARVM æncarum vestibuli templi.

a b Altitudo, XVIII. cubitorum.
c Linea, siue filum ambiens, aut rotunditas, XII. cubitorum.
d Capitellum altitudinis quinque cubitorum, factū ex duobus hemisperijs contectum retiaculo, in singuli emisphęrijs erant singuli ordines malogranatorū sculptorum in ipsis maculis, & interuallis retiaculi, reliqua verò hemisphæriorum portio erat sparsa lilijs. A vertice autem capitelli depēdebant septem funiculi.

DESCRIPTIO MARIS, IDEST VASIS continentis aquæ vim maximam.

a b Latitudo X. cubitorum.
c d Altitudo V. cubitorum.
e f Rotunditas X X X. cubitorum.
g Cincturæ ornatæ tuberculis trecentis, instar cucurbitarij, in quibus deformata erant capita boum. 2. Para. 4. In capitibus autem illis boum erant salientes ad educendam aquam.

LVTERIVS SIVE CONCHAE
vnius è decem forma.

a b	Longitudo ba is, I I I I. cubitorum.	g	Rotę quattuor, altitudin's cubiti,& semis.
a c	Latitudo, I I I I. cubitorum.	h	Columella in formā capitelli,latitudinis cubiti,& dimidij,& dimidii altitudinis, ‖ qua cælaturæ Cherub.m,leonum,& palmarum.
a d	Altitudo, I I I. cubitorum.	i	Humeruli,siue sustentacula.
e	Pręm nentiæ.	K	I uter, I I I I. cubitorum.
f	Cinctura, in qua imagines leonum,boum,& Cherul im.		

CAP. VIII.

‖ 1.Par.5 a.2 1 A TVnc ‖ congregati sunt omnes maiores
natu Israel cum principibus tribuum,&
duces familiarum filiorum Israel ad regem
Salomonem in Ierusalem:vt deferent arcam
fęderis Domini, de ciuitate Dauid, id est,de
2 Sion. * Conuenitq. ad regem Salomonem
vniuersus Israel in mense Ethanim, in sollē-
3 ni die,ipse est mensis septimus.* Veneruntq.
cuncti senes de Israel,& tulerūt arcam sacer-
4 dotes,& * portauerūt arcā Domini,& taber-
naculum fœderis,& omnia uasa Sanctuarij,
quæ erant in tabernaculo: & ferebant ea sa-
5 cerdotes & Leuitæ. * Rex autem Salomon,
& omnis multitudo Israel, quæ conuenerat
ad eum,gradiebatur cum illo ante arcam, &
immolabāt oues & boues absque æstimatio-
6 ne & numero. * Et intulerunt sacerdotes ar-
cam fœderis Domini in locum suum, in ora-
culum templi, in Sanctum sanctorum subter
7 alas cherubim. * Siquidem cherubim expā-
debant alas super locum arcæ, & protegebāt
8 arcam,& vectes eius desuper. * Cumque e-
minerent vectes, & apparerent summitates
eorum foris Sanctuarium ante oraculum, nō
‖ Exo.34. d. 27 apparebant vltra extrinsecus, qui & fuerunt
9 ibi vsque in præsentem diem. * In arca autē
Heb. 9. a. 4 non erat aliud ‖ nisi duæ tabulę lapideæ,quas
posuerat in ea Moyses in Horeb, quando pe-
pigit Dominus fœdus cum filijs Israel, cum
10 egrederentur de Terra Aegypti. * Factum
B est autem, cum exissent sacerdotes de San-
ctuario, nebula impleuit domum Domini,
11 * & nō poterant sacerdotes stare & ministra-
re propter nebulam: impleuerat enim gloria
12 Domini domum Domini. * Tunc ait Salo-
mon: ‖ Dominus dixit vt habitaret in nebu- ‖ 2.Par.6.
13 la. * Aedificans ædificaui domū in habitacu a.2
lū tuum,firmissimum soliū tuum in sempi-
14 ternum. * Conuertitq. rex faciem suā, & be-
nedixit omni ecclesiæ Israel:omnis enim ec-
15 clesia Israel stabat. * Et ait Salomon: Bene-
dictus Dominus Deus Israel, qui locutus est
ore suo ad Dauid patrem meum, & in ma-
16 nibus eius perfecit,dicens: * A die, qua edu
xi populum meum Israel de Aegypto, nō
elegi ciuitatem de vniuersis tribubus Israel,
vt ædificaretur domus, & esset nomen
meū ibi: sed elegi Dauid ut esset super po-
17 pulum meum Israel. * ‖ Voluitque Da ‖ 2.Reg.7
uid pater meus ædificare domum nomini a.5
18 Domini Dei Israel: * & ait Dominus ad Da
uid patrem meum. Quod cogitasti in corde
tuo ædificare domum nomini meo, bene fe-
19 cisti, hoc ipsum mente tractans. * Verumta-
men tu non ædificabis mihi domum, sed fi-
lius tuus, qui egredietur de renibus tuis, ipse
20 ædificabit domum nomini meo. * Confir-
mauit Dominus sermonem suum, quem lo-

cutus est: stetiq. pro Dauid patre meo, & sedi
super thronum Israel, sicut locutus est Do-
minus: & ædificaui domum nomini Dei If-
21 rael.* Et constitui ibi locum arcæ, in qua
fœdeus Domini est, quod percussit cum pa
tribus nostris, quando egressi sunt de Terra
22 Aegypti.* Stetit autem Salomon ante alta-
C re Domini in cōspectu ecclesiæ Israel, & ex-
23 pandit manus suas in cælum, * & ait: Domi-
ne Deus Israel, non est similis tui Deus in cę-
lo desuper, & super terram deorsum; qui cu-
stodis pactū & misericordiam seruis tuis, qui
24 ambulabāt coram te in toto corde suo. * Qui
custodisti seruo tuo Dauid patri meo quæ lo
cutus es ei: ore locutus es, & manibus perfe-
25 cisti, vt hęc dies probat. * Nunc igitur Do-
mine Deus Israel, conserua famulo tuo Da-
uid patri meo quæ locutus es ei, dicens: ‖ Nō
auferetur de te vir corā me, qui sedeat super
thronum Israel: ita tamen si custodierint fi-
lij tui viam suam, vt ambulent coram me si-
26 cut tu ambulasti in conspectu meo. * Et nūc
Domine Deus Israel firmētur verba tua, quæ
27 locutus es seruo tuo Dauid patri meo. * Er-
gone putandum est quòd vere Deus habitet
super terram? si enim cælum, & cæli cælorū
te capere non possunt, quanto magis domus
28 hæc, quam ædificaui? * Sed respice ad oratio
nem serui tui, & ad preces eius Domine Deus
meus: audi hymnū & orationē, quam seruus
29 tuus orat coram te hodie: * vt sint oculi tui
aperti super domum hanc nocte ac die super
domum, de qua dixisti: ‖ Erit nomen meū
ibi: vt exaudias orationem, quam orat in lo-
30 co isto ad te seruus tuus. * Vt exaudias de-
precationem serui tui & populi tui Israel,
quodcūque orauerint in loco isto, et exaudies
in loco habitaculi tui in cælo, & cū exaudie-
31 ris, propitius eris. * Si peccauerit homo in
D proximum suum, & habuerit aliquod iura-
mentum, quo teneatur astrictus; & venerit
propter iuramētum corā altari tuo in domū
32 tuam, * tu exaudies in cælo: & facies, & iudi-
cabis seruos tuos, condemnans impiū, & red-
dēs viā suā sup caput eius, iustificansq. iustū,
& retribuens ei secundum iustitiam suam.
33 * Si fugerit popul⁹ tuus Israel inimicos suos
(quia peccaturus est tibi) & agentes pœni-
tentiam, & confitētes nomini tuo, venerint,
& orauerint, & deprecati te fuerint in domo
34 hac; * exaudi in cælo, & dimitte peccatum
populi tui Israel, & reduces eos in terrā, quā
35 dedisti patribus eorum. * Si clausum fuerit
cælum, & non pluerit propter peccata eorū,
& orantes in loco isto, pœnitētiā egerint no-
mini tuo, & a peccatis suis conuersi fuerint
36 propter afflictionem suam: * exaudi eos in cæ-
lo, & dimitte peccata seruorum tuorū, & po-
puli tui Israel: & ostende eis viā bonam per
quā ambulent, & da pluuiam super terram
tuam, quam dedisti populo tuo in possessio-
37 nē. * Fames si oborta fuerit in terra, aut pe-
stilentia, aut corruptus aer, aut ærugo, aut
locusta, vel rubigo, & afflixerit eum inimicus
eius portas obsidēs, omnis plaga, vniuersa in-
38 firmitas, * cuncta deuoratio, & imprecatio,
quæ acciderit omni homini de populo tuo Is-
rael: si quis cognouerit plagam cordis sui, &
39 expanderit manus suas in domo hac, * tu e-
xaudies in cælo in loco habitationis tuæ, &
repropitiaberis, & facies vt des vnicuique se-
E cundū omnes vias suas, sicut videris cor eius
(quia tu nosti solus cor omnium filiorum ho
40 minum) * vt timeant te cunctis diebus, qui-
bus viuunt super faciem terræ, quam dedisti
41 patribus nostris. * Insuper & alienigena, qui
non est de populo tuo Israel, cum venerit de
terra longinqua propter nomen tuum (audie-
tur enim nomen tuū magnum, & manus tua
42 fortis, & brachium tuum * extentum vbiq.)
43 cum venerit ergo, & orauerit in hoc loco, * tu
exaudies in cælo, in firmamento habitaculi
tui, & facies omnia, pro quibus inuocauerit
te alienigena: vt discant vniuersi populi ter-
rarum nomen tuū timere, sicut populus tuus
Israel, & probent quia nomen tuum inuocatū
44 est super domum hanc, quam ædificaui. * Si
egressus fuerit populus tuus ad bellum cōtra
inimicos suos, per viam, quocumque miseris
eos, orabunt te contra viam ciuitatis, quam
elegisti, & contra domū, quam ædificaui no-
45 mini tuo, * & exaudies in cælo orationes eo-
rum, & preces eorum, & facies iudicium eo-
46 rum. * Quòd si peccauerint tibi (‖ non est ‖2.Par.6.
enim homo qui non pecet) & iratus tradi- g.36
deris eos inimicis suis, & captiui ducti fue- 1.Ioan.1.
rint in terram inimicorum longe vel prope, d.8
47 * & egerint pœnitentiā in corde suo in loco Eccles. 7.
captiuitatis, & conuersi deprecati te fuerint c.21
in captiuitate sua, dicētes: Peccauimus, inique
48 egimus, impie gessimus: * & reuersi fuerint
ad te in vniuerso corde suo, & tota ani-
ma sua in terra inimicorum suorum, ad quā
F captiui ducti fuerint: & orauerint te contra
viā terræ suæ, quam dedisti patribus eorum,
& ciuitatis quam elegisti, & templi quod æ-
49 dificaui nomini tuo: * exaudies in cælo, in
firmamento solij tui orationes eorum, & pre
50 ces eorum, & facies iudicium eorum: * & pro
pitiaberis populo tuo qui peccauit tibi, et om
nibus iniquitatibus eorum, quibus preuari-
cati sunt in te: & dabis misericordiam corā
eis, qui eos captiuos habuerint, vt misereantur
51 eis. * Populus enim tuus est, & hereditas tua,
quos eduxisti de Terra Aegypti, de medio for
52 nacis ferreæ. * Vt sint oculi tui aperti ad de-
precationem serui tui, & populi tui Israel, &
exaudias eos in vniuersis pro quibus inuoca-
53 uerint te. * Tu enim separasti eos tibi in he-
reditatem de vniuersis populis terrę, sicut lo-
cutus es per Moysen seruum tuum, quando
eduxisti patres nostros de Aegypto Domine

54 Deus. * Factum eſt autem, cum compleſſet
Salomon orãs Dominum omnem orationẽ,
& deprecationem hanc, ſurrexit de conſpectu
altaris Domini: verumque enim genu in ter-
ram fixerat, & manus expanderat in cælum.
55 * Stetit ergo, & benedixit omni eccleſiæ Iſ-
56 rael voce magna, dicens: * Benedictus Domi
nus, qui dedit requiẽ populo ſuo Iſrael, iuxta
omnia quæ locutus eſt: nõ cecidit ne vnus qui
dem ſermo ex omnibus bonis, quæ locutus
57 eſt per Moyſen ſeruum ſuũ. * Sit Dominus
Deus noſter nobiſcum, ſicut fuit cum patri-
bus noſtris, nõ derelinquens nos, neq. proij-
58 ciens. * Sed inclinet corda noſtra ad ſe, vt
ambulemus in vniuerſis vijs eius, & cuſto-
diamus mandata eius, & ceremonias eius, &
iudicia quæcumq. mãdauit patribus noſtris.
59 * Et ſint ſermones mei iſti, quibus depreca-
G tus ſum corã Domino, appropinquantes Do
mino Deo noſtro die ac nocte, vt faciat iudi-
ciũ ſeruo ſuo, & populo ſuo Iſrael per ſingu-
60 los dies: * vt ſciant oẽs populi terræ, quia Do
minus ipſe eſt Deus, & non eſt vltra abſque
61 eo. * Sit quoque cor noſtrum perfectũ cum
Dño, Deo noſtro, vt ambulemus in decretis
eius, & cuſtodiamus mandata eius, ſicut &
62 hodie. * Igitur rex, & omnis Iſrael cum eo,
63 immulabāt victimas coram Domino. * Ma-
ctauitq. Salomon hoſtias pacificas, quas im-
molauit Domino, boum viginti duo millia,
& ouium centum viginti milia: & dedicaue-
64 runt templum Domini rex, & filij Iſrael. * In
die illa ſanctificauit rex medium atrii, quod
erat ante domum Domini: fecit quippe ho-
locauſtum ibi, & ſacrificium, & adipem pa-
cificorum: quoniam altare æreum, quod erat
coram Domino, minus erat, & capere nõ po-
terat holocauſtum, & ſacrificium, & adipem
65 pacificorum. * Fecit ergo Salomon in tem-
pore illo feſtiuitatem celebrem, & omnis Iſ-
rael cum eo, multitudo magna ab introitu
Emath vſque ad Riuum Aegypti, coram Do
mino Deo noſtro, ſeptem diebus, id eſt, quat-
66 tuordecim diebus. * Et in die octaua dimi-
ſit populos: qui benedicẽtes regi, profecti ſunt
in tabernacula ſua lætãtes, & alacri corde ſu-
per omnibus bonis, quæ fecerat Dominus
Dauid ſeruo ſuo, & Iſrael populo ſuo.

CAP. IX.

1 FActum eſt autem cum perfeciſſet Salo-
A mon ædificium domus Domini, & ædifi
cium regis, & omne quod optauerat & volue
2 rat facere, * apparuit ei Dominus ſecundo
3 ſ ſicut apparuerat ei in Gabaon. * Dixitque ſ 2. Par. 7 c. 11 Sup. 3. a. 5
Dominus ad eum: Exaudiui orationem tuã
& deprecationem tuam, quam deprecatus es
coram me: ſanctificaui domum hanc, quam
ædificaſti, vt ponerem nomen meum ibi in
ſempiternum, & erunt oculi mei & cor meũ
4 ibi cunctis diebus. * Tu quoque ſi ambulaue-
ris coram me, ſicut ambulauit pater tuus, in
ſimplicitate cordis, & in æquitate: & feceris
omnia, quæ præcepi tibi, & legitima mea, &
5 iudicia mea ſeruaueris, * ſ ponam thronum ſ 2. Reg. 7 b. 12. c. 16
regni tui ſuper Iſrael in ſempiternum, ſicut
locutus ſum Dauid patri tuo, dicens: Nõ au-
6 feretur vir de genere tuo de ſolio Iſrael. * Si
autem auerſione auerſi fueritis vos & filii ve
ſtri, non ſequentes me, nec cuſtodientes man
data mea, & ceremonias meas, quas propo-
ſui uobis, ſed abieritis & colueritis deos alie-
7 nos, & adoraueritis eos: * auferam Iſrael de
ſuperficie terræ, quam dedi eis: & templum,
B quod ſanctificaui nomini meo, proijciam a
conſpectu meo, eritq. Iſrael in prouerbium,
8 & in fabulam cunctis populis. * Et domus
hæc erit in exemplum: omnis, qui tranſierit
per eam, ſtupebit, & ſibilabit, & dicet: ſ Qua- ſ Deu. 29 d. 24
re fecit Dñs ſic terræ huic, & domui huic?
9 * Et reſpondebunt: Quia dereliquerunt Do- Ier. 22. c. 8
minum Deum ſuum, qui eduxit patres eorũ
de Terra Aegypti, et ſecuti ſunt deos alienos,
& adorauerunt eos, & coluerunt eos: idcirco
induxit Dominus ſuper eos omne malũ hoc.
10 * ſ Expletis autem annis viginti poſtquam ſ 2. Par. 8. a. 1
ædificauerat Salomon duas domos, id eſt do
11 mum Domini, & domum regis, * (Hiram
rege Tyri præbente Salomoni ligna cedrina
& abiegna, & aurum iuxta omne quod opus
habuerat) tunc dedit Salomon Hiram vigin
12 ti oppida in Terra Galilææ. * Et egreſſus
eſt Hiram de Tyro, vt uideret oppida, quæ
dederat ei Salomon, & non placuerunt ei,
13 * & ait: Hæcine ſunt ciuitates, quas dediſti
C mihi, frater? Et appellauit eas Terram cha-
14 bul, vſque in diem hanc. * Miſit quoque Hi-
ram ad regem Salomonem centum viginti
15 talenta auri. * Hæc eſt ſumma expenſarum,
quam obtulit rex Salomon ad ædificandam
domum Domini & domum ſuam, & Mello,
& murũ Ieruſalem, & Heſer, & Mageddo, &
16 Gazer, * Pharao rex Aegypti aſcendit, & ce-
pit Gazer, ſuccenditq. eã igni: & Chananæũ,
qui habitabat in ciuitate, interfecit, & dedit
17 eã in dotẽ filiæ ſuæ uxori Salomonis. * Aedi
ficauit ergo Salomon Gazer, & Bethoron in-
18 feriorẽ, * & Baalath, & Palmirã in Terra ſoli-
19 tudinis. * Et omnes vicos, qui ad ſe pertine-
bant, & erant abſque muro, muniuit, & ciui-
tates curruum & ciuitates equitum, & quod-
cumque ei placuit vt ædificaret in Ieruſalem,
& in Libano, & in omni terra poteſtatis ſuæ.
20 * Vniuerſum populum, qui remanſerat de
Amorrhæis, & Hethæis, & Pherezæis, & He-
uæis, & Iebuſæis, qui non ſunt de filijs Iſrael:
21 * horum filios, qui remanſerant in terra, quos
ſcilicet non potuerant filij Iſrael extermina-
re: fecit Salomon tributarios: vſque in diem
22 hanc. * De filiis autem Iſrael non conſti-
tuit Salomon ſeruire quemquam, ſed e-
rãt viri bellatores, & miniſtri eius, & princi-

pes, & duces, & præfecti curruum & equo-
23 rum. * Erant autem principes super omnia
opera Salomonis præpositi quingēti quinqua-
‖2.Par.8. ginta.qui habebāt subiectū populū, & statu-
.11 24 tis operibus imperabant. * ‖ Filia autē Pha-
raonis ascendit de ciuitate Dauid in domum
suam.quā ædificauerat ei Salomon: tunc æ-
25 dificauit Mello. * Offerebat quoq. Salomon
tribus vicibus per annos singulos holocausta,
& pacificas victimas super altare, quod ędi-
ficauerat Domino, & adolebat thymiama co-
ram Domino: perfectumque est templum.
26 * Classem quoq. fecit rex Salomō in Asion-
gaber, quæ est iuxta Ailath in littore Maris
27 rubri, ī Terra Idumææ.* Misitq. Hirā ī clas-
se illa seruos suos viros nauticos et gnaros ma
28 ris, cum seruis Salomonis. * Qui cū venissent
in Ophir, sumptum inde aurum quadringen
torum viginti talentorum, detulerunt ad re-
gem Salomonem.

CAP. X.

‖2.Par.9. 1 SEd ‖ & regina Saba audita fama Salomo
a.1. A nis in nomine Domini, venit tentare eū
Mat.12.d 2 in ænigmatibus. * Et ingressa Ierusalē mul-
42 to cum comitatu, & diuitijs, camelis portan-
Luc.11.d. tibus aromata, & aurum infinitum nimis, &
31 gemmas pretiosas, venit ad regem Salomo-
nem, & locuta est ei vniuersa quæ habebat in
3 corde suo. * Et docuit eam Salomon omnia
verba, quæ proposuerat: non fuit sermo, qui
regem posset latere, & non responderet ei.
4 * Videns autem regina Saba omnem sapien-
tiam Salomonis, & domum, quam ædifica-
5 uerat, * & cibos mensæ eius, & habitacula
seruorum, & ordines ministrantium, vestesq.
eorum, & pincernas, & holocausta, quæ offe-
rebat in domo Domini: non habebat vltra
6 spiritum. * dixitq. ad regem: Verus est ser-
7 mo, quem audiui in terra mea * super sermo
nibus tuis, & super sapientia tua: & non cre-
debam narrantibus mihi, donec ipsa veni,
B & uidi oculis meis, & probaui: quòd media
pars mihi nunciata non fuerit: maior est sa-
pientia & opera tua, quàm rumor, quē au
8 diui. * Beati viri tui, & beati serui tui, qui
stant coram te semper, & audiunt sapientiā
9 tuam. * Sit Dominus Deus tuus benedictus,
cui complacuisti, & posuit te super thronum
Israel, eo quòd dilexerit Dominus Israel in
sempiternum, & constituit te regem, vt fa-
10 ceres iudicium & iustitiam.* Dedit ergo re-
gi centum uiginti talenta auri, & aromata
multa nimis, & gemmas pretiosas: nō sunt
allata vltra aromata tā multa, quàm ea quæ
11 dedit regina Saba regi Salomoni. (* Sed &
‖ classis Hirā, quæ portabat aurū de Ophir, ‖2.Par.9.
attulit ex Ophir ligna thyina multa nimis, & c.10
12 gēmas pretiosas. * Fecitq. rex de lignis thy-
inis fulcra domus Domini, & domus regiæ,
& citharas lyrasq. cantoribus: non sunt al-
lata huiuscemodi ligna thyina, neque visa vs-
13 que in præsentem diem.) * Rex autē Salo-
mon dedit reginæ Saba omnia quæ voluit, &
petiuit ab eo: exceptis his, quę vltro obtu-
lerat ei munere regio. Quæ reuersa est, & abijt
14 in terram suam cum seruis suis. * Erat autē
pōdus auri, quod afferebatur Salomoni per
C annos singulos, sexcētorū sexaginta sex talēto
15 rū auri: * excepto eo, quod afferebāt viri, qui
super vectigalia erant, & negotiatores, vniuer
sique scruta vendentes, & omnes reges Ara-
16 biæ, ducesq. terræ. * Fecit quoque rex Salo-
mon ducenta scuta de auro purissimo, sexcen
tos auri siclos dedit in laminas scuti vnius:
17 * Et trecētas peltas ex auro probato: trecētæ
minæ auri vnam peltam vestiebāt: posuitque
18 eas rex in domo saltus Libani. * Fecit etiam

rex Salomon thronum de ebore grandem: &
19 vestiuit eum auro fuluo nimis, * qui habebat
sex gradus: & summitas throni rotunda erat
in parte posteriori: & duæ manus hinc atque
inde tenentes sedile: & duo leones stabant
20 iuxta manus singulas. * Et duodecim leun-
culi stantes super sex gradus hinc atque inde:
non est factum tale opus in vniuersis regnis
1 * Sed & omnia vasa, quibus potabat rex Sa-
mon, erãt aurea: & vniuersa supellex domus
saltus Libani de auro purissimo: non erat ar-
gentũ, nec alicuius pretij putabatur in die-
22 bus Salomonis, * quia classis regis per ma-
D re cum classe Hirã semel per tres annos ibat
in Tharsis, deferens inde aurum, & argẽtum,
& dentes elephantorum, & simias, & pauos.
23 * Magnificatus est ergo rex Salomon super
24 omnes reges terræ diuitiis, & sapientia. * Et
vniuersa terra desiderabat vultum Salomo-
nis, vt audiret sapientiam eius, quam dede-
25 rat Deus in corde eius. * Et singuli deferebãt
ei munera, vasa argẽtea & aurea, vestes & ar-
ma bellica, aromata quoque, & equos & mu
26 los per annos singulos. * ¶ Congregauitque
Salomon currus & equites, & facti sunt ei
mille quadringenti currus, & duodecim mil-
lia equitũ: & disposuit eos per ciuitates mu-
27 nitas, & cum rege in Ierusalem. * Fecitq. vt
tanta esset abundantia argenti in Ierusalem,
quanta & lapidum: & cedrorũ præbuit mul-
titudinem quasi sycomoros, quæ nascuntur
28 in campestribus. * Et educebantur equi Sa-
lomoni de Aegypto, & de Coa. Negotiatores
enim regis emebant de Coa, & statuto pretio

perdu-

29 perducebāt.* Egrediebatur autē quadriga ex
Aegypto sexcētis siclis argēti,& equus cētum
quinquaginta. Atq.in hunc modū cuncti re-
ges Hethæorum & Syriæ equos venundabāt.

CAP. XI.

| Deut.17 d.17 Eccl.47.c 21 1 REx autem Salomon | adamauit mulie
A res alienigenas multas,filiam quoque
Pharaonis , & Moabitidas , & Ammoniti-
2 das,Idumæas,& Sidonias, & Hethæas: * de
gentibus , super quibus dixit Dominus filijs
| Exo. 34. b.16 Israel : | Non ingrediemini ad eas , neque
de illis ingredientur ad uestras : certissime
enim auertēt corda vestra vt sequamini deos
eorum. His itaque copulatus est Salomon ar-
3 dētissimo amore. * Fueruntq. ei vxores quasi
reginæ septingentæ,& concubinæ trecētæ : &
4 auerterunt mulieres cor eius. * Cumque iam
esset senex,deprauatum est cor eius per mu-
lieres,vt sequeretur deos alienos: nec erat cor
eius perfectum cum Domino Deo suo , sicut
5 cor Dauid patris eius . * Sed colebat Salomō
Astarthen deam Sidoniorum,& Moloch ido
6 lum Ammonitarū. * Fecitq. Salomon quod
non placuerat coram Domino, & non adim-
B pleuit vt sequeretur Dominum, sicut Dauid
7 pater eius. * Tunc ędificauit Salomon fanū
Chamos , idolo Moab, in monte qui est con-
tra Ierusalem , & Moloch idolo filiorū Am-
8 mon.* Atque in hunc modum fecit vniuersis
vxoribus suis alienigenis,quæ adolebant thu-
9 ra,& immolabant dijs suis.* Igitur iratus est
| Sup.9. a.6 Dominus Salomoni , quòd auersa esset mens
eius a Domino Deo Israel,qui | apparuerat
10 ei secundo, * & præceperat de verbo hoc ne
sequeretur deos alienos,& nō custodiuit quæ
11 mandauit ei Dominus. * Dixit itaque Domi
nus Salomoni : Quia habuisti hoc apud te,&
nō custodisti pactū meum, & precepta mea,
| Infr.12 d.15 quæ mandaui tibi, disrumpens,scindā regnū
12 tuum,& dabo illud seruo tuo. * | Verumta-
C men in diebus tuis non faciam propter Da-
uid patrem tuum : de manu filij tui scindam
13 illud, * nec totum regnum auferam,sed tri
bum vnā dabo filio tuo propter Dauid seruū
14 meum, & Ierusalem quam elegi. * Suscitauit
autem Dn̄s aduersarium Salomoni Adad I-
dumęum de semine regio,qui erat in Edom.
15 * | Cum enim esset Dauid in Idumæa , & as- | Reg.8.d
cendisset Ioab princeps militiæ ad sepeliendū 14
eos , qui fuerant interfecti,& occidisset omne
16 masculinum in Idumæa (* sex enim mensi-
bus ibi moratus est Ioab,& omnis Israel, do-
nec interimeret omne masculinum in Idu-
17 mæa) * fugit Adad ipse , & viri Idumæi de
seruis patris eius cū eo,vt ingrederetur Aegy
18 ptum: erat autē Adad puer paruulus.* Cum-
que surrexissent de Madian,venerunt in Pha-
ran,tuleruntq. secum viros de Pharan, & in-
troierunt Aegyptum ad Pharaonem regem
Aegypti : qui dedit ei domum , & cibos con-
19 stituit, & terrā delegauit. * Et inuenit Adad
D gratiam coram Pharaone valde , in tantū vt
daret ei vxorem,sororem vxoris suę germanā
20 Taphnes reginæ . * Genuitq. ei soror Taph-
nes Genubath filium,& nutriuit eū Taphnes
in domo Pharaonis : eratq. Genubath habi-
21 tans apud Pharaonem cum filijs eius. * Cū-
que audisset Adad in Aegypto,dormisse Da-
uid cum patribus suis,& mortuum esse Ioab
principem militiæ, dixit Pharaoni : Dimitte
22 me,vt vadam in terram meam. * Dixitq. ei
Pharao : Qua enim re apud me indiges , vt
quæras ire ad terram tuam? At ille respōdit :
23 Nulla: sed obsecro te vt dimittas me. * Susci-
tauit quoq. ei Deus aduersarium Razon fi-
lium Eliada , qui fugerat Adarezer regē So-
E ba dominum suum : * & congregauit contra

eum viros, & factus est princeps latronum
cum interficeret eos Dauid: abieruntq. Da-
mascum, & habitauerunt ibi, & cõstituerunt
25 eum regem in Damasco, * eratque aduersa-
rius Israeli cunctis diebus Salomonis: & hoc
est malum Adad,& odium contra Israel, re-
‖ 2.Par.13 a.6 26 gnauitq. in Syria. * ‖ Ieroboam quoq. filius
Nabath, Ephrathæus, de Sareda, seruus Salo-
monis, cuius mater erat nomine Sarua, mu-
lier vidua: leuauit manum contra regem.

27 * Et hæc est causa rebellionis aduersus eum,
quia Salomon ædificauit Mello, & coæqua-
uit voraginem ciuitatis Dauid patris sui.
28 * Erat autem Ieroboam vir fortis & potens:
uidensq. Salomon adolescentem bonæ indo-
lis & industrium, constituerat eũ præfectum
29 super tributa uniuersæ domus Ioseph. * ‖ Fa- ‖ 2 Par.10 a.15
ctum est igitur in tempore illo, ut Ieroboam
egrederetur de Ierusalem, & inueniret eum
Ahias Silonites propheta in via, opertus

pallio nouo: erant autem duo tãtum in agro.
30 * Apprehendensq. Ahias pallium suum no-
uum, quo coopertus erat, scidit in duodecim
31 partes. * Et ait ad Ieroboam: Tolle tibi decẽ
F scissuras: hæc enim dicit Dominus Deus Is-
rael: Ecce ego scindam regnum de manu Sa-
32 lomonis, & dabo tibi decem tribus. * Porro
vna tribus remanebit ei propter seruũ meum
Dauid, & Ierusalem ciuitatem, quam elegi
33 ex omnibus tribubus Israel: * eo quòd dere-
liquerit me, & adorauerit Astarthen deam Si
doniorum, & Chamos deum Moab, & Mo-
loc deum filiorum Ammon: & non ambula-
uerit in vijs meis, vt faceret iustitiam coram
me, & præcepta mea, & iudicia sicut Dauid
34 pater eius. * Nec auferam omne regnum de
manu eius, sed ducem ponam eum cunctis
diebus vitæ suæ, propter Dauid seruũ meum,
quem elegi, qui custodiuit mandata mea &
35 præcepta mea. * Auferam autem regnum
de manu filij eius, & dabo tibi decem tribus:
36 * filio autem eius dabo tribum vnam, vt re-
maneat lucerna Dauid seruo meo cunctis die
G bus coram me in Ierusalem ciuitate, quam
37 elegi vt esset nomen meum ibi. * Te autem
assumam, & regnabis super omnia, quæ desi-
38 derat anima tua, erisq. rex super Israel. * Si
igitur audieris omnia, quæ præcepero tibi, &
ambulaueris in vijs meis, & feceris quod re-
ctum est coram me, custodiens mandata mea
& præcepta mea, sicut fecit Dauid seruus
meus: ero tecum, & ædificabo tibi domum fi
delem, quomodo ædificaui Dauid domum,
39 & tradam tibi Israel: * & affligam semen Da
uid super hoc, verumtamen non cunctis die-
40 bus. * Voluit ergo Salomon interficere Iero
boam: qui surrexit, & aufugit in Aegyptum
ad Sesac regem Aegypti, & fuit in Aegypto
41 vsque ad mortem Salomonis. * Reliquum
autem verborum Salomonis, & omnia quæ
fecit, & sapientia eius: ecce uniuersa scripta
4 sunt in Libro verborum dierum Salomonis.
2 * Dies autem, quos regnauit Salomon in Ie-
rusalem super omnem Israel, quadraginta an
43 ni sunt. * Dormiuitq. Salomon cum patri-
bus suis, & sepultus est in Ciuitate Dauid pa-
tris sui, regnauitque Roboam filius eius
pro eo.

CAP. XII.

1 VEnit autem Roboam in Sichem: illuc ‖ 2.Par.10
A enim congregatus erat omnis Israel ad a.1
2 constituendum eum regem. * At vero Iero-
boam filius Nabat, cum adhuc esset in Aegy-
pto profugus a facie regis Salomonis, audita
3 morte eius, reuersus est de Aegypto. * Mise-
runtq. & vocauerunt eũ: venit ergo Ieroboã, &
oĩs multitudo Israel, & locuti sũt ad Roboã,

4 dicentes: * Pater tuus durissimum iugum im-
posuit nobis:tu itaque nunc imminue paulu-
lum de imperio patris tui durissimo, & de iu
go grauissimo,quod imposuit nobis,& serui-
5 mus tibi. * Qui ait eis: Ite vsque ad tertium
B diem,& reuertimini ad me. Cumq. abijsset
6 populus, * iniit consilium rex Roboam cum
senioribus, qui assistebant coram Salomone
patre eius,cum adhuc viueret,& ait:Quod da
tis mihi consilium, vt respondeam populo
7 huic? * Qui dixerunt ei: Si hodie obedieris
populo huic, & seruieris, & petitioni eorum
cesseris, locutusque fueris ad eos verba lenia,
8 erunt tibi serui cunctis diebus. * Qui dereli-
quit consilium senum, quod dederant ei, &
adhibuit adolescentes, qui nutriti fuerant cũ
9 eo, & assistebant illi, * dixitq. ad eos: Quod
mihi datis consilium, vt respondeam populo
huic, qui dixerunt mihi: Leuius fac iugum
10 quod imposuit pater tuus super nos? * Et di-
C xerunt ei iuuenes qui nutriti fuerant cũ eo:
sic loqueris populo huic, qui locuti sunt ad
te,dicentes: Pater tuus aggrauauit iugum no-
strum,tu releua nos. Sic loqueris ad eos: Mi-
nimus digitus meus grossior est dorso patris
11 mei. * Et nunc pater meus posuit super vos
iugum graue, ego autem addam super iugũ
vestrum: pater meus cecidit vos flagellis,ego
12 autem cędam vos scorpionibus. * Venit ergo
Ieroboam,& omnis populus ad Roboam die
tertia,sicut locutus fuerat rex, dicens: Reuer-
13 timini ad me die tertia. * Responditq. rex
populo dura,derelicto consilio seniorũ, quod
14 ei dederant, * & locutus est eis secundum cõ-
silium iuuenum,dicens:Pater meus aggraua-
uit iugum vestrum, ego autem addam iugo
D vestro: pater meus cecidit vos flagellis, ego
15 autem cædam uos scorpionibus. * Et non
acquieuit rex populo:quoniam auersatus fue-
rat eum Dominus, ut suscitaret verbũ suum,
‖ Sup. 11. ‖ quod locutus fuerat in manu Ahiæ Siloni-
.31 16 tæ,ad Ieroboam filium Nabat. * Videns ita-
que populus quòd noluisset eos audire rex,re-
spondit ei dicens: Quę nobis pars in Dauid?
vel quæ hereditas in filio Isai? Vade in taber-
nacula tua Israel, nunc vide domum tuam
Dauid. Et abijt Israel in tabernacula sua.
17 * Super filios autẽ Israel, quicumque habita-
bant in ciuitatibus Iuda, regnauit Roboam.
18 * Misit ergo rex Roboam Aduram, qui erat
super tributa:& lapidauit eum omnis Israel,
E & mortuus est. Porro rex Roboam festinus
19 ascendit currum, & fugit in Ierusalem: * re-
cessitq. Israel a domo Dauid,vsque in præsen-
20 tem diem. * Factum est autem cum audisset
omnes Israel, quòd reuersus esset Ieroboam,
miserunt,& vocauerunt eum congregato cœ-
tu, & constituerunt eum regem super omnẽ
Israel,nec secutus est quisquam domum Da-
21 uid præter tribum Iuda solam. * Venit au-
tem Roboam Ierusalem, & congregauit
vniuersam domum Iuda, & tribum Benia-
min, centum octoginta millia electorum vi-
rorum bellatorum, ut pugnarent contra do-
mum Israel, & reducerent regnum Roboam
22 filio Salomonis. * ‖ Factus est autem sermo ‖ 2.Par.11
23 Domini ad Semeiam virũ Dei dicens: * Lo- a.2
F quere ad Roboam filium Salomonis regem
Iuda, & ad omnem domum Iuda, & Benia-
24 min, & reliquos de populo, dicens: * Hæc di-
cit Dominus: Non ascendetis,neque bellabi-
tis contra fratres vestros filios Israel:reuerta-
tur uir in domum suam, a me enim factum
est verbum hoc. Audierunt sermonem Do-
mini, & reuersi sunt de itinere sicut eis præ-
25 ceperat Dominus. * Aedificauit autem Iero-
boam Sichem in monte Ephraim,& habita-
uit ibi: & egressus inde ædificauit Phanuel.
25 * Dixitq. Ieroboam in corde suo: Nunc re-
27 uertetur regnum ad domũ Dauid, * si ascen-
derit populus iste ut faciat sacrificia in domo
Domini in Ierusalem: & conuertetur cor po-
puli huius ad dominum suum Roboam re-
gem Iuda,interficientque me, & reuertentur
28 ad eum.* ‖ Et excogitato consilio fecit duos ‖ Tob.1.a.
vitulos aureos,& dixit eis: Nolite ultra ascen- 5
G dere in Ierusalem: ‖ Ecce dij tui Israel, qui ‖ Exo.32.
29 te eduxerunt de Terra Aegypti. * Posuitque b.8
30 vnum in Bethel, & alterum in Dan: * & fa-
ctum est verbum hoc in peccatum: ibat enim
populus ad adorandum vitulum vsque in
31 Dan. * Et fecit fana in excelsis,& ‖ sacerdo- ‖ 2.Paral.
tes de extremis populi,qui non erant de filijs 11.c.15
32 Leui. * Constituitque diem sollemnem in
mense octauo, quintadecima die mensis, in
similitudinem sollemnitatis, quæ celebraba-
tur in Iuda. Et ascendens altare,similiter fe-
cit in Bethel, vt immolaret vitulis, quos fa-
bricatus fuerat: constituitq. in Bethel sacer-
33 dotes excelsorum,quæ fecerat. * Et ascendit
super altare quod extruxerat in Bethel, quin-
tadecima die mensis octaui, quem finxerat
de corde suo: & fecit sollemnitatem filijs
Israel, & ascendit super altare, ut adoleret
incensum.

CAP. XIII.

1 ET ecce vir Dei venit de Iuda in sermo-
A ne Domini in Bethel, Ieroboam stante
2 super altare, & thus iaciente. * Et exclama-
uit contra altare in sermone Domini, & ait:
Altare, altare, hęc dicit Dominus: ‖ Ecce fi- ‖ 4. Reg.
lius nascetur domui Dauid, Iosias nomine, 23.d.17
& immolabit super te sacerdotes excelsorũ,
qui nunc in te thura succendunt, & ossa ho-
3 minum super te incendet. * Deditq. in illa
die signum,dicens: Hoc erit signum quod lo-
cutus est Dominus: Ecce altare scindetur,&
4 effundetur cinis qui in eo est. * Cumque au-
disset rex sermonem hominis Dei, quem in-
clamauerat contra altare in Bethel, extendit

B manum suam de altari, dicens: Apprehēdite
eum. Et exaruit manus eius, quam extēderat
contra eum: nec valuit retrahere eam ad se.
5 * Altare quoque scissum est, & effusus est ci-
nis de altari, iuxta signum quod prædixerat
6 vir Dei in sermone Domini. * Et ait rex ad
virum Dei: Deprecare faciem Domini Dei
tui, & ora pro me, vt restituatur manus mea
mihi. Orauitq. uir Dei faciem Domini, & re
uersa est manus regis ad eum, & facta est si-
7 cut prius fuerat. * Locutus est autem rex ad
virum Dei: Veni mecum domum ut pran-
8 deas, & dabo tibi munera. * Responditque
vir Dei ad regem: Si dederis mihi mediam
partem domus tuæ, non veniam tecum, nec
comedam panem, neque bibam aquam in lo
9 co isto: * sic enim mandatum est mihi in ser
C mone Domini præcipientis: Non comedes
panem, neq. bibes aquam, nec reuerteris per
10 viam qua venisti. * Abijt ergo per aliā viam,
& non est reuersus per iter, quo venerat in
11 Bethel. * Prophetes autem quidam senex ha
bitabat in Bethel, ad quem uenerunt filij sui,
& narrauerunt ei omnia opera, quæ fecerat
vir Dei illa die in Bethel: & verba quæ locu-
tus fuerat ad regem, narrauerunt patri suo.
12 * Et dixit eis pater eorum: Per quam viam
abijt? Ostenderunt ei filij sui viam, per quam
13 abierat uir Dei, qui uenerat de Iuda. * Et
ait filijs suis: sternite mihi asinum. Qui cum
14 strauissent, ascendit, * & abijt post virū Dei,
& inuenit eum sedentem subtus terebinthū:
D & ait illi: Tu ne es uir Dei qui venisti de Iu
15 da? Respondit ille: Ego sum. * Dixitque ad
eum: Veni mecum domum, ut comedas pa-
16 nem. * Qui ait: Non possum reuerti, neque
venire tecum, nec comedam panem, neque bi
17 bam aquam in loco isto: * quia locutus est
Dominus ad me in sermone Domini, dicens:
Non comedes panem, & non bibes aquam
18 ibi, nec reuerteris per uiam, qua ieris. * Qui
ait illi: Et ego propheta sum similis tui: & an-
gelus locutus est michi in sermone Domini
dicens: Reduc eum tecum in domum tuam,
ut comedat panem, & bibat aquam. Fefellit
19 eum, * & reduxit secum: comedit ergo panē
20 in domo eius, & bibit aquam. * Cumq. sede
E rent ad mensam, factus est sermo Domini ad
21 prophetam, qui reduxerat eum. * Et clama-
uit ad virū Dei, qui uenerat de Iuda, dicens:
Hæc dicit Dominus. Quia non obediens fui-
sti ori Domini, & non custodisti mandatum,
22 quod præcepit tibi Dominus Deus tuus, * &
reuersus es, & comedisti panem, & bibisti
aquam in loco in quo præcepit tibi ne come
deres panem, neque biberes aquam, non infe-
retur cadauer tuum in sepulchrum patrum
23 tuorum. * Cumq. comedisset & bibisset, stra
uit asinum suum prophetæ, quem reduxerat.
24 * Qui cum abijsset, inuenit eum leo in via, &

occidit, & erat cadauer eius proiectum in iti-
nere: asinus autem stabat iuxta illum, & leo
25 stabat iuxta cadauer. * Et ecce, uiri transeun
tes uiderunt cadauer proiectum in via, & leo-
nem stantem iuxta cadauer. Et uenerunt &
diuulgauerunt in ciuitate, in qua prophetes
26 ille senex habitabat. * Quod cum audisset
F propheta ille, qui reduxerat eum de uia, ait:
Vir Dei est, qui inobediens fuit ori Domini,
& tradidit eum Dominus leoni, & confregit
eum, & occidit iuxta uerbum Domini, quod
27 locutus est ei. * Dixitq. ad filios suos: Sterni
28 te mihi asinum. Qui cum strauissent, * & ille
abijsset, inuenit cadauer eius proiectum in
via, & asinum & leonem stantes iuxta cada-
uer: non comedit leo de cadauere, nec læsit

29 asinum. * Tulit ergo prophetes cadauer viri
Dei, & posuit illud super asinum, & reuersus
intulit in ciuitatem prophetæ senis vt plange-
30 ret eum. * Et posuit cadauer eius in sepul-
chro suo: & planxerunt eum: Heu heu mi fra
31 ter. * Cumq. planxissent eum, dixit ad filios
G suos: Cum mortuus fuero, sepelite me in se-
pulchro, in quo vir Dei sepultus est: iuxta os-
32 sa eius ponite ossa mea. * Profectò n. veniet ser
mo, quem prædixit in sermone Domini cõtra
altare quod est in Bethel, & contra omnia
fana excelsorum, quæ sunt in vrbibus Sa-
33 mariæ. * Post verba hæc non est reuersus
Ieroboam de via sua pessima, sed econtra-
rio fecit de nouissimis populi sacerdotes ex-
celsorum: quicumque volebat, implebat
manum suam, & fiebat sacerdos excelso-
34 rum. * Et propter hanc causam peccauit do-
mus Ieroboam, & euersa est, & deleta de
superficie terræ.

C A P. XIIII.

1 IN tempore illo ægrotauit Abia filius Ie-
2 roboam. * Dixitq. Ieroboam vxori suæ:
A Surge, & commuta habitum, ne cognoscaris
quòd sis vxor Ieroboam: & vade in Silo, vbi
est Ahias propheta, ‖ qui locutus est mihi,
quòd regnaturus essem super populum hũc.
3 * Tolle quoque in manu tua decem panes, &
crustulam, & vas mellis, & vade ad illum: ip-
se enim indicabit tibi quid euenturum sit
4 puero huic. * Fecit ut dixerat, vxor Ieroboã:
& consurgens abijt in Silo, & venit in do-
mum Ahiæ: at ille non poterat videre, quia
5 caligauerant oculi eius prę senectute. * Dixit
B autem Dominus ad Ahiam: Ecce uxor Iero-
boam ingreditur ut cõsulat te super filio suo
qui ægrotat. hæc & hęc loqueris ei. Cum er-
go illa intraret, & dissimularet se esse quę
6 erat, * audiuit Ahias sonitum pedum eius
introeuntis per ostium, & ait: Ingredere vxor
Ieroboam: quare aliam te esse simulas? ego
7 autem missus sum ad te durus nuncius. * Va-
de, & dic Ieroboã: Hęc dicit Dominus Deus
Israel: Quia exaltauit te de medio populi, &
dedit te ducem super populum meum Is-
8 rael: * & scidi regnum domus Dauid, & dedi
illud tibi, & non fuisti sicut seruus meus Da-
uid, qui custodiuit mandata mea, & secutus
C est me in toto corde suo, faciens quod placi-
9 tum esset in conspectu meo: * sed operatus
es mala super omnes, qui fuerunt ante te, &
fecisti tibi deos alienos & conflatiles, vt me
ad iracundiam prouocares, me autem pro-
10 iecisti post corpus tuum: * idcirco ecce ego
inducam mala super domum Ieroboam, &
‖ percutiam de Ieroboam mingentem ad pa- ‖ Inf. 15. f.29
rietem, & clausum, & nouissimum in Israel:
& mũdabo reliquias domus Ieroboam, sicut
11 mundari solet fimus vsque ad purum. * Qui
mortui fuerint de Ieroboam in ciuitate, co-
medent eos canes: qui autem mortui fuerint
in agro, uorabunt eos aues cæli: quia Domi-
12 nus locutus est. * Tu igitur surge, & uade in
domum tuam: & in ipso introitu pedum
13 tuorum in urbem, morietur puer, * &
D planget eum omnis Israel, & sepeliet: iste
enim solus inferetur de Ieroboam in sepul-
chrum, quia inuentus est super eo sermo bo-
nus a Domino Deo Israel, in domo Iero-
14 boam. * Constituet autem sibi Dominus re-
gem super Israel, qui percutiet domum Iero-
15 boam in hac die, & in hoc tempore: * & per-
cutiet Dominus Deus Israel, sicut moueri so-
let arundo in aqua: & euellet Israel de terra
bona hac, quam dedit patribus eorũ, & venti-
labit eos trans Flumen: quia fecerunt sibi lu-
16 cos, ut irritarẽt Dñm. * Et tradet Dñs Israel
propter peccata Ieroboam qui peccauit,

17 & peccare fecit Israel. * Surrexit itaque
vxor Ieroboam, & abijt, & venit in Thersa:
cumq. illa ingrederetur limen domus, puer
18 mortuus est, * & sepelierunt eum. Et planxit
eum omnis Israel iuxta sermonem Domini,
quem locutus est in manu serui sui Ahiæ pro-
19 phetæ. * Reliqua autem verborũ Ieroboam,
E quomodo pugnauerit, & quomodo regnaue
rit, ecce scripta sunt in Libro verborum die-
20 rum regum Israel. * Dies autem, quibus re-
gnauit Ieroboam, viginti duo anni sunt: &
dormiuit cum patribus suis: regnauitq. Na-
§ 2. Par. 12.c.13 21 dab filius eius pro eo. * § Porro Roboam fi-
lius Salomonis regnauit in Iuda. Quadragin
ta & vnius anni erat Roboam, cum regnare
cœpisset: decem & septem annos regnauit in
Ierusalem ciuitate, quam elegit Dominus vt
poneret nomen suum ibi, ex omnibus tribu-
F bus Israel. Nomen autem matris eius Naa-
22 ma Ammanitis. * Et fecit Iudas malum co-
ram Domino, & irritauerunt eum super om
nibus, quæ fecerant patres eorum in peccatis
23 suis, quæ peccauerũt. * Aedificauerunt enim
& ipsi sibi aras, & statuas, & lucos super om-
nem collem excelsum, & subter omnem ar-
24 borem frondosam: * sed & effeminati fue-
runt in terra, feceruntque omnes abomina-
tiones gentium, quas attriuit Dominus ante
25 faciem filiorum Israel. * In quinto autem
anno regni Roboam, ascẽdit Sesac rex Aegy-
26 pti in Ierusalem, * & tulit thesauros domus
Domini, & thesauros regios, & vniuersa diri
puit: scuta quoque aurea, quæ fecerat Salo-
27 mon: * § pro quibus fecit rex Roboam scuta § Sup. 10. c.16.
G ęręa, & tradidit ea in manum ducum scuta-
riorum, & eorum qui excubabant ante ostiũ
28 domus regis. * Cumq. ingrederetur rex in do
mum Domini, portabant ea qui pręeundi ha
bebant officium: & postea reportabant ad ar-
29 mentarium scutariorum. * Reliqua autem
sermonum Roboam, & omnia quę fecit, ec-
ce scripta sunt in Libro sermonum dierum
30 regum Iuda. * Fuitq. bellum inter Roboam
31 Ieroboam cunctis diebus. * Dormiuitq. Ro
boam cum patribus suis, & sepultus est cum
eis in ciuitate Dauid: nomen autem matris
eius Naama Ammanitis: & regnauit Abiam
filius eius pro eo.

CAP. XV.

1 IGitur in octauo decimo anno regni Iero-
A boam filij Nabat, regnauit Abiam super
2 Iudam. * Tribus annis regnauit in Ierusalẽ:
§ 2. Par. 13 a.2 § nomen matris eius Maacha filia Abessa-
3 lom. * Ambulauitq. in omnibus peccatis pa
tris sui, quæ fecerat ante eũ: nec erat cor eius
perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor
4 Dauid patris eius. * Sed propter Dauid de-
dit ei Dominus Deus suus lucernam in Ieru-
salem, vt suscitaret filium eius post eum, &
5 statueret Ierusalem: * eo quòd fecisset Da-
B uid rectum in oculis Domini, & non decli-
nasset ab omnibus, quæ præceperat ei cunctis
diebus vitæ suæ, § excepto sermone Vriæ He § 2. Reg. 11.a.4
6 thæi. * Attamen bellum fuit inter Roboam,
7 & Ieroboam omni tempore vitæ eius. * Re-
liqua autem sermonum Abiam, & omnia
quæ fecit, nonne hæc § scripta sunt in Libro § 2. Par. 13 a.1
verborum dierum regum Iuda? Fuitq. præ-
8 lium inter Abiam & inter Ieroboam. * Et
dormiuit Abiam cum patribus suis, & sepelie
runt eũ in ciuitate Dauid: § regnauitq. Asa fi § 2. Par. 14 a.1.
9 lius eius pro eo. * In anno ergo vigesimo Iero
10 boam regis Israel regnauit Asa rex Iuda, * &
quadraginta & vno anno regnauit in Ierusa-
lẽ. Nomẽ matris eius Maacha, filia Abessalõ.
11 * Et fecit Asa rectũ ante conspectũ Dñi, sicut
12 Dauid pater eius. * & abstulit effeminato-

C de terra, purgauitq. vniuersas sordes idolorũ
13 quæ fecerant patres eius. * Insuper & Maa-
cham matrẽ suam amouit, ne esset princeps
in sacris Priapi, & in luco eius, quem conse-
crauerat: subuertitq. specum eius, & cõfregit
simulachrum turpissimum, & combussit in
14 Torrente Cedron: * excelsa autem non abstu
lit. Veruntamẽ cor Asa perfectum erat cum
15 Domino cunctis diebus suis: * & intulit ea,
quæ sanctificauerat pater suus, & vouerat, in
domum Domini, argentum & aurum, & va-
16 sa. * Bellum autem erat inter Asa, & Baasa
17 regem Israel cunctis diebus eorum. * ¶ Ascẽ
dit quoque Baasa rex Israel in Iudam, & ædi
ficauit Rama, ut non posset quispiam egredi
18 vel ingredi de parte Asa regis Iuda. * Tol-
lens itaque Asa omne argentum, & aurum,
quod remanserat in thesauris domus Domi
ni, & in thesauris domus regiæ, & dedit illud
D in manus seruorum suorum: & misit ad Be-
nadad filium Tabremon filij Hezion, regem
19 Syriæ, qui habitabat in Damasco, dicens: * Fœ
dus est inter me & te, & inter patrem meum
& patrem tuum: ideo misi tibi munera, ar-
gentum & aurum: & peto ut uenias, & irritũ
facias fœdus, quod habes cum Baasa rege Is-
20 rael, & recedat a me. * Acquiescens Benadad
regi Asa, misit principes exercitus sui in ciuita
tes Israel, & percusserunt Ahion, & Dan, &
Abeldomum Maacha, & vniuersam Cenne-
21 roth, omnẽ scilicet terrã Nephthali. * Quod
cum audisset Baasa, intermisit ædificare Ra-
22 ma, & reuersus est in Thersa. * Rex autẽ Asa
E nuncium misit in omnem Iudam dicens: Ne
mo sit excusatus. & tulerunt lapides de Ra-
ma, & ligna eius quibus ædificauerat Baasa,
& extruxit de eis rex Asa Gabaa Beniamin,
23 & Maspha. * Reliqua autẽ omnium sermonũ
Asa, & vniuersæ fortitudines eius, & cuncta
quæ fecit, & ciuitates, quas extruxit, nõne hæ
scripta sunt in Libro verborũ dierum regum
Iuda? Veruntamen in tempore senectutis suę
24 doluit pedes. * Et dormiuit cũ patribus suis,
& sepultus est cum eis in Ciuitate Dauid pa
tris sui. ¶ Regnauitq. Iosaphat filius eius pro ¶ 2.Par.17
25 eo. * Nadab vero filius Ieroboam regnauit a.1
F super Israel anno secundo Asa regis Iuda: re
26 gnauitq. super Israel duobus annis. * Et fecit
quod malum est in conspectu Domini, & am
bulauit in vijs patris sui, & in peccatis eius,
27 quibus peccare fecit Israel. * Insidiatus est
autem ei Baasa filius Ahiæ de domo Issachar,
& percussit eum in Gebbethon, quæ est vrbs
Philisthinorum. siquidem Nadab & omnis
28 Israel obsidebant Gebbethon. * Interfecit er
go illum Baasa in anno tertio Asa regis Iuda,
29 & regnauit pro eo. * Cumq. regnasset, ¶ per- ¶ Inf. 22.
cussit omnem domum Ieroboam: non dimi- f.21
sit ne vnam quidem animam de semine eius,
donec deleret eum iuxta verbum Domini, ¶ ¶ Sup.14.
quod locutus fuerat in manu serui sui Ahiæ c.10
30 Salonitis, * propter peccata Ieroboã, quæ pec
G cauerat, & quibus peccare fecerat Israel: &
propter delictum, quo irritauerat Dominum
31 Deum Israel. * Reliqua autem sermonũ Na
dab, & omnia quæ operatus est, nonne hæc
scripta sunt in Libro verborum dierum regũ
32 Israel? * Fuitq. bellum inter Asa, & Baasa re
33 gem Israel cunctis diebus eorum. * Anno ter
tio Asa regis Iuda regnauit Baasa filius Ahiæ,
super omnem Israel in Thersa vigintiquat-
34 tuor annis. * Et fecit malum coram Domi-
no, ambulauitq. in via Ieroboam, & in pecca
tis eius, quibus peccare fecit Israel.

CAP. XVI.

1 FActus est autem sermo Domini ad Iehu
A filium Hanani contra Baasa, dicens: * Pro eo
2 quod exaltaui te de puluere, & posui te ducẽ

super

super populum meum Israel, tu autem ambu
lasti in via Ieroboam, & peccare fecisti popu
lum meum Israel, vt me irritares in peccatis
3 eorum: * ecce, ego demetam posteriora Baa
sa, & posteriora domus eius: & faciam domũ
tuam sicut domum Ieroboam: filij Nabat.
4 * ‖ Qui mortuus fuerit de Baasa in ciuitate,
comedent eũ canes: & qui mortuus fuerit ex
5 eo in regione, comedent eũ volucres cæli. * ‖
B Reliqua autẽ sermonũ Baasa, & quęcũq. fecit,
& prælia eius, nonne hæc scripta sunt in Libro
6 verborũ dierũ regum Israel? * Dormiuit er-
go Baasa cum patribus suis, sepultusq. est in
7 Thersa: & regnauit Ela filius eius pro eo. * Cũ
autem in manu Iehu filij Hanani prophetæ
verbum Domini factum esset contra Baasa,
& contra domum eius, & contra omne ma-
lum, quod fecerat coram Domino, ad irritan
dum eum in operibus manuum suarum, vt
fieret sicut domus Ieroboam: ob hãc causam
occidit eum, hoc est, Iehu filium Hanani, pro
8 phetam. * Anno vigesimo sexto Asa regis Iu
da, regnauit Ela filius Baasa super Israel in
9 Thersa duobus annis. * Et rebellauit contra
eum seruus suus Zambri, dux mediæ partis
equitum: erat autem Ela in Thersa bibens, &
temulentus in domo Arsa præfecti Thersa.
10 * ‖ Irruens ergo Zambri, percussit, & occidit
C eum anno vigesimo septimo Asa regis Iuda,
11 & regnauit pro eo. * Cumq. regnasset, & se-
disset super solium eius, percussit omnem do
mum Baasa, & non dereliquit ex ea mingen-
tem ad parietem, & propinquos & amicos
12 eius. * Deleuitque Zambri omnem domum
Baasa, iuxta verbum Domini, quod locutus
fuerat ad Baasa in manu Iehu prophetæ,
13 * propter vniuersa peccata Baasa, & peccata
Ela filij eius, qui peccauerunt, & peccare fe-
cerunt Israel prouocantes Dominum Deum
14 Israel in vanitatibus suis. * Reliqua autem
D sermonum Ela, & omnia quæ fecit, nonne
hæc scripta sunt in Libro verborum dierum
15 regum Israel? * Anno vigesimo septimo Asa
regis Iuda, regnauit Zambri septem diebus
in Thersa: porro exercitus obsidebat Gebbe-
16 thon vrbem Philisthinorum. * Cumq. au-
disset rebellasse Zambri, & occidisset regem,
fecit sibi regem omnis Israel Amri, qui erat
princeps militiæ super Israel in die illa in ca
17 stris. * Ascendit ergo Amri, & omnis Israel
cum eo de Gebbethon, & obsidebant Thersa.
18 * Videns autẽ Zambri quòd expugnanda es-
set ciuitas, ingressus est palatium, & succendit
19 se cum domo regia: & mortuus est * in pecca
tis suis, quæ peccauerat faciens malũ coram
Domino, & ambulans in via Ieroboam, & in
20 peccato eius, quo fecit peccare Israel. * Reli-
E qua autem sermonum Zambri, & insidiarũ
eius, & tyrannidis, nonne hæc scripta sunt in
Libro verborum dierum regum Israel?
21 * Tũc diuisus est populus Israel in duas par-

‖ Sup. 15. g. 29
‖ 2. Par. 16. a. 2
‖ 4. Reg. 9. f. 31.

tes: media pars populi sequebatur Thebni
filium Gineth, vt constitueret eum regem: &
22 media pars Amri. * Præualuit autem popu-
lus, qui erat cum Amri, populo qui sequeba-
tur Thebni filium Gineth: mortuusque est
23 Thebni, & regnauit Amri. * Anno trigesimo
primo Asa regis Iuda regnauit Amri super
Israel, duodecim annis: in Thersa regnauit
24 sex annis. * Emitque montem Samariæ a
Somer duobus talentis argenti: & ędificauit
eum, & uocauit nomen ciuitatis, quam ex-
truxerat, nomine Semer Domini montis Sa-
25 mariam. * Fecit autem Amri malum in con
F spectu Domini, & operatus est nequiter su-
26 per omnes, qui fuerunt ante eum. * Ambula-
uitq. in omni uia Ieroboã filij Nabath, & in
peccatis eius quibus peccare fecerat Israel: vt
irritaret Dominum Deum Israel in vanita-
27 tibus suis. * Reliqua autem sermonum Am-
ri, & prælia eius, quæ gessit, nonne hæc scripta
sunt in Libro verborum dierum regum Is-
28 rael? * Dormiuitq. Amri cum patribus suis,
& sepultus est in Samaria: regnauitq. Achab
vero filius Amri regnauit super Israel anno
trigesimo octauo Asa regis Iuda. Et regnauit
Achab filius Amri super Israel in Samaria vi
29 ginti & duobus annis. * Et fecit Achab filius
G Amri malum in conspectu Domini super
30 omnes, qui fuerunt ante eum. * Nec suffecit
ei vt ambularet in peccatis Ieroboam filij
Nabat: insuper duxit vxorem Iezabel filiam
Ethbaal regis Sidoniorum. Et abijt, & serui-
31 uit Baal, & adorauit eum. * Et posuit aram
Baal in templo Baal, quod ædificauerat in
32 Samaria, * & plantauit lucum: & addidit
Achab in opere suo, irritans Dominũ Deum
Israel super omnes reges Israel, qui fuerunt
34 ante eum. * ‖ In diebus eius ædificauit Hiel ‖ Iosu. 6. d. 26
de Bethel, Iericho: in Abiram primitiuo suo
fundauit eam, & in Segub nouissimo suo po-
suit portas eius: iuxta verbum Domini, quod
locutus fuerat in manu Iosue filij Nun.

CAP. XVII.

1 ET dixit Elias Thesbites de habitatoribus Eccl. 48. a. 1
A Galaad ad Achab: Viuit Dominus Deus
Israel, in cuius conspectu sto, si erit annis his Iac. 5. d. 17
ros & pluuia, nisi iuxta oris mei verba.
2 * Et factum est verbum Domini ad eum,
3 dicens: * Recede hinc, & vade contra Orien-
tem, & abscondere in Torrente carith, qui
4 est contra Iordanem, * & ibi de torrente bi-
5 bes: coruisq. præcepi ut pascant te ibi. * Abijt
ergo, & fecit iuxta verbum Domini: cumque
abijsset, sedit in Torrente carith, qui est con-
6 tra Iordanem. * Corui quoque deferebant
ei panem & carnes mane, similiter panem
& carnes uesperi, & bibebat de torrente.
7 * Post dies autẽ siccatus est torrens: non enim
8 pluerat super terram. * Factus est ergo ser-
B mo Domini ad eũ, dicens: * Surge, & vade

9 in Sarephta Sidoniorum, & manebis ibi: præcepi enim ibi mulieri viduæ ut pascat te.
10 * ‖ Surrexit, & abiit in Sarephta. Cumque venisset ad portam ciuitatis, apparuit ei mulier ‖ Luc.4.d.26

vidua colligens ligna, & vocauit eam, dixitq.
ei: Da mihi paululum aquę in vase, vt bibam.
11 * Cumq. illa pergeret ut afferret, clamauit
post tergum eius, dicens: Affer mihi, obsecro,
12 & buccellam panis in manu tua. * Quæ respondit: Viuit Dominus Deus tuus, quia non
habeo panem, nisi quantum pugillus capere
potest farinæ in hydria, & paululum olei in
lecytho: en colligo duo ligna ut ingrediar &
faciam illum mihi & filio meo, ut comedamus, & moriamur. * Ad quam Elias ait: No-
13 C li timere, sed uade, & fac sicut dixisti: verumtamē mihi primum fac de ipsa farinula subcinericium panem paruulum, & affer ad me:
14 tibi autem & filio tuo facies postea. * Hæc
autem dicit Dominus Deus Israel: Hydria
farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur vsque ad diem, in qua Dominus daturus
15 est pluuiam super faciem terræ. * Quæ abiit.
& fecit iuxta verbum Eliæ: & comedit ipse,
16 & illa, & domus eius: & ex illa die * hydria
farinæ non defecit, & lecythus olei non est
imminutus, iuxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu Eliæ. * Factum est au-
17 tem post hæc, ægrotauit filius mulieris matris familias, & erat languor fortissimus ita
18 vt non remaneret in eo halitus. * Dixit ergo
ad Eliam: Quid mihi & tibi vir Dei? ingres-
D sus es ad me, ut rememorarentur iniquita-
19 tes meæ, & interficeres filium meum? * Et
ait ad eam Elias: Da mihi filium tuum.
Tulitque eum de sinu eius, & portauit in

cænaculum vbi ipse manebat,& posuit super
20 lectulum suum.* Et clamauit ad Dominum,
& dixit: Domine Deus meus, etiam ne vi-
duam, apud quam ego vtcumque sustentor,
21 afflixisti vt interficeres filium eius? * Et ex-
pandit se, atque mensus est super puerum tri
bus vicibus,& clamauit ad Dominum,& ait:
Domine Deus meus, reuertatur obsecro ani
22 ma pueri huius in viscera eius. * Et exaudi-
uit Dominus vocem Eliæ: & reuersa est ani-
23 ma pueri intra eum,& reuixit. * Tulitque
Elias puerum, & deposuit eum de cœnaculo
in inferiorem domum,& tradidit matri suæ,
24 & ait illi: En viuit filius tuus. * Dixitq. mu-
lier ad Eliã: Nunc in isto cognoui quoniã vir
Dei es tu,& verbũ Domini i ore tuo verũ est.

CAP. XVIII.

1 POst dies multos factum est verbum Do-
A mini ad Eliam, in anno tertio dicens:
Vade,& ostẽde te Achab,vt dem pluuiam su-
2 per faciem terræ.* Iuit ergo Elias, vt osten-
deret se Achab: erat autem fames vehemens
3 in Samaria. * Vocauitq. Achab Abdiam di-
spensatorem domus suæ: Abdias autem ti-
4 mebat Dominum valde. * Nam cum in-
terficeret Iezabel prophetas Domini tulit il-
le centum prophetas, & abscondit eos quin-
quagenos & quinquagenos in speluncis,& pa
5 uit eos pane & aqua. * Dixit ergo Achab ad
Abdiam: Vade in terram ad vniuersos fon-
tes aquarum,& in cunctas valles,si forte pos-
simus inuenire herbam, & saluare equos &
mulos, & non penitus iumenta intereant.
6 * Diuiseruntque sibi regiones, vt circuirent
B eas: Achab ibat per viam vnam, & Abdias
7 per viam alteram seorsum. * Cumque esset
Abdias in via, Elias occurrit ei: qui cũ cogno
uisset eum, cecidit super faciem suam, & ait:
8 Num tu es, domine mi, Elias? * Cui ille re-
spondit: Ego. Vade,& dic domino tuo: Adest
9 Elias. * Et ille, quid peccaui, inquit, quoniã
tradis me seruum tuum in manu Achab, vt in-
10 terficiat me? * Viuit Dominus Deus tuus,
quia non est gens aut regnum, quò non mise-
rit dominus meus te requirens: & responden
tibus cunctis: Non est hic: adiurauit regna
singula & gentes, eo quòd minime reperire-
11 ris. * Et nunc tu dicis mihi: Vade, & dic do-
12 mino tuo: Adest Elias. * Cumque recessero
a te, Spiritus Domini asportabit te in locũ,
quem ego ignoro: & ingressus nunciabo A-
chab, & non inueniens te, interficiet me:
seruus autem tuus timet Dominum ab in-
13 fantia sua. * Numquid non indicatum
est tibi domino meo, quid fecerim cum
C interficeret Iezabel prophetas Domini,
quòd absconderim de prophetis Domini cen
tum viros, quinquagenos & quinquagenos in
14 speluncis,& pauerim eos pane & aqua? * Et
nunc tu dicis: Vade, & dic domino
15 tuo: Adest Elias: vt interficiat me? * Et
dixit Elias: Viuit Dominus exercituum, an-
te cuius vultum sto, quia hodie apparebo ei.
16 * Abiit ergo Abdias in occursum Achab, &
indicauit ei: venitque Achab in occursum
17 Eliæ. * Et cum vidisset eum, ait: Tunc es ille,
18 qui conturbas Israel? * Et ille ait. Non ego
turbaui Israel, sed tu, & domus patris tui,
qui dereliquistis mandata Domini, & secuti
19 estis Baalim. * Verumtamen nunc mitte, &
congrega ad me vniuersum Israel in monte
Carmeli, & prophetas Baal quadringentos
quinquaginta, prophetasque lucorum qua-
dringentos, qui comedunt de mensa Iezabel.

Mitit

20 * Misit Achab ad omnes filios Israel, & con-
21 gregauit prophetas in monte Carmeli.* Ac-
D cedens autem Elias ad omnem populum, ait:
Vsquequo claudicatis in duas partes? si Do-
minus est Deus, sequimini eum: si autẽ Baal,
sequimini illũ. Et non respondit ei populus
22 verbum. * Et ait rursus Elias ad populum:
Ego remansi propheta Domini solus: prophe
tæ autem Baal quadringenti & quinquagin-
23. ta uiri sunt. * Dentur nobis duo boues, & il-
li eligant sibi bouem vnum, & in frustra cæ-
dentes ponant super ligna, ignem autem non
supponant: & ego faciam bouem alterum, &
imponam super ligna, ignem autem non sup-
24. ponam. * Inuocate nomina deorum vestro-
rum, & ego inuocabo nomen Domini mei: &
Deus qui exaudierit per ignem, ipse sit Deus.
Respondens omnis populus ait: Optima pro-
25. positio. * Dixit ergo Elias prophetis Baal:
Eligite vobis bouem vnum, & facite primi,
E quia vos plures estis: & inuocate nomina
deorum vestrorum, ignemq. non supponа-
26 tis. * Qui cum tulissent bouem, quem dede-
rat eis, fecerunt: & inuocabant nomen Baal
de mane vsque ad meridiem, dicentes: Baal
exaudi nos. Et non erat vox, nec qui respon-
deret: transiliebantq. altare quod fecerant.
27 * Cumque esset iam meridies, illudebat illis
Elias, dicens: Clamate voce maiore: Deus e-
nim est, & forsitan loquitur, aut in diuersorio
est, aut in itinere, aut certe dormit, vt excite-
28 tur. * Clamabant ergo voce magna, & inci-
debant se iuxta ritum suum cultris, & lanceo-
29. lis, donec perfunderetur sanguine. * Postquã
autem transijt meridies, & illis prophetanti-
bus venerat tempus, quo sacrificium offer-
ri solet, nec audiebatur nox, nec aliquis respõ-
30. debat, nec attẽdebat orãtes: * dixit Elias om-
ni populo: Venite ad me. Et accedente ad se
populo, curauit altare Domini, quod destru-
31. ctum fuerat. * Et tulit duodecim lapides iux-
ta numerum tribuum filiorum Iacob, ad quẽ
factus est sermo Domini, dicens: | Israel erit | Gen. 32. f. 28
32 nomen tuum. * Et ædificauit de lapidibus al
F tare in nomine Domini: fecitque aquæductũ,
quasi per duas aratiunculas in circuitu alta-
33. ris, * & composuit ligna: diuisitq. per mem
34. bra bouem, & posuit super ligna, * & ait: Im-
plete quattuor hydrias aqua, & fundite super
holocaustum, & super ligna. Rursumq. dixit:
Etiam secundò hoc facite. Qui cum fecissent
secundò, ait: Etiam tertiò idipsum facite. Fe-
35 ceruntq. tertiò, * & currebant aquæ circum
36. altare, & fossa aquæductus repleta est. * Cũ-
que iam tempus esset vt offerretur holocau-
stum, accedens Elias propheta, ait: Domine
Deus Abraham, & Isaac, & Israel, ostẽde ho-
die quia tu es Deus Israel, & ego seruus tuus,
& iuxta præceptum tuum feci omnia uerba
37 hæc. * Exaudi me Domine, exaudi me: vt di-
scat populus iste, quia tu es Dominus Deus,
38. & tu cõuertisti cor eorum iterum. * Cecidit
autem ignis Dñi, & vorauit holocaustũ, &
ligna, & lapides, puluerem quoque, & aquã,
39. quæ erat in aquæductu lambens. * Quod cum
uidisset omnis populus, cecidit in faciẽ suam,
& ait: Dominus ipse est Deus, Dominus ip-
40 se est Deus. * Dixitq. Elias ad eos: Apprehẽ-
G dite prophetas Baal, & ne vnus quidem effu-
giat ex eis. Quos cum apprehendissent, duxit
eos Elias ad Torrentẽ Cison, & interfecit eos
41 ibi. * Et ait Elias ad Achab: Ascende, come-
42. de, & bibe: quia sonus multæ pluuiæ est. * Ascẽ
dit Achab vt comederet & biberet: Elias aũt

ascendit in verticẽ Carmeli, & pronus in ter-
43. ram posuit faciem suam inter genua sua, * &
dixit ad puerum suum: Ascende, & prospice
contra mare. Qui cum ascendisset, & contem-
platus

platus esset, ait: Non est quidquam. Et rur-
44 sum ait illi: Reuertere septem uicibus. * In
septima autē vice, Ecce nubecula parua quasi
vestigium hominis ascendebat de mari. Qui
ait: Ascende, & dic Achab: Iunge currum
45 tuum & descēde, ne occupet te pluuia. * Cūque
se verteret hucatque illuc, ecce cæli con
tenebrati sunt, & nubes, & ventus, & facta est
pluuia grandis. Ascendens itaq. Achab abiit
46 in Iezrahel: * & manus Domini facta est super
Eliā, accinctisq. lumbis currebat ante Achab,
donec veniret in Iezrahel.

CAP. XIX.

1 NVnciauit autem Achab Iezabel omnia
A quæ fecerat Elias, & quo modo occidis-
2 set vniuersos prophetas gladio. * Misitq. Iezabel
nuncium ad Eliā, dicens: Hæc mihi faciant
dii, & hæc addant, nisi hac hora cras po
suero animam tuam sicut animam vnius ex
3 illis. * Timuit ergo Elias, & surgēs abiit quòcumque
eum ferebat voluntas: eritq. in Ber
4 sabee Iuda, & dimisit ibi puerum suum, * &
perrexit in desertum, viam vnius diei. Cumq.
venisset, & sederet subter vnam iuniperum,
petiuit animæ suæ vt moreretur, & ait: Sufficit
mihi Domine, tolle animam meam: neq.
5 enim melior sum, quàm partes mei. * Proiecitque
se, & obdormiuit in vmbra iuniperi: &
ecce Angelus Domini tetigit eum, & dixit il
6 li: Surge, & comede. * Respexit, & ecce ad
B caput suum subcinericius panis, & uas aquæ:
comedit ergo, & bibit, & rursum obdormi-
7 uit. * Reuersusq. est Angelus Domini secundò,
& tetigit eum, dixitq. illi: Surge, come-
8 de: grandis enim tibi restat via. * Qui cum
surrexisset, comedit & bibit, & ambulauit in
fortitudine cibi illius quadraginta diebus, &
quadraginta noctibus, vsque ad montem Dei
9 Horeb. * Cumq. venisset illuc, mansit in spelunca:
& ecce sermo Domini ad eum, dixitq.
10 illi: Quid hic agis Elia? * At ille respondit:
Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum,
quia dereliquerunt pactum tuum filij
Israel: altaria tua destruxerunt, prophetas
tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego
solus, & quærunt animam meam vt auferant
11 eam. * Et ait: Egredere, & sta in monte co-
C ram Domino: & ecce Dominus transit, &
spiritus grandis & fortis subuertens montes,
& conterens petras ante Dominum: non in
spiritu Dominus, & post spiritum cōmotio:
12 non in commotione Dominus, * & post commotionem
ignis: non in igne Dominus, &
13 post ignem sibilus auræ tenuis. * Quod cum
audisset Elias, operuit vultum suum pallio,
& egressus stetit in ostio speluncæ, & ecce uox
14 ad eum dicens: Quid hic agis Elia? * Et ille
respōd it: Zelo zelatus sum pro Domino Deo
exercituum: ‖ quia dereliquerunt pactū tuū
filij Israel: altaria tua destruxerunt, prophe-

‖Rom.11 a.3

tas tuos occiderūt gladio, derelictus sum ego
solus, & quærunt animam meam vt auferant
15 eam. * Et ait Dominus ad eum. Vade, & re
uertere in uiam tuam per desertum in Damascum:
cumq. perueneris illuc, vnges Hazael
16 regem super Syriam, & Iehu filium Namsi
vnges regem super Israel: Eliseum autem filiū
D Saphat, qui est de Abelmeula, vnges pro-
17 phetam pro te. * ‖ Et erit, quicumque fugerit
gladium Hazael, occidet eum Iehu: & quicumque
fugerit gladium Iehu, interficiet eū
18 Eliseus. * ‖ Et derelinquā mihi in Israel septem
millia virorum, quorum genua nō sunt
incuruata ante Baal, & omne os, quod nō adorauit
19 eum osculans manus. * Profectus ergo
inde Elias, reperit Eliseum filium Saphat,
arantem in duodecim iugis boum. & ipse in
duodecim iugis boū arantibus vnus erat: cūque
venisset Elias ad eum, misit pallium suū
20 super illum. * Qui statim relictis bobus cucurrit
post Eliam, & ait: Osculer, oro, patrem
meum, & matrem meam, & sic sequar te.
Dixitque ei: Vade, & reuertere: quod enim
21 meum erat, feci tibi. * Reuersus autem ab eo,
tulit par boum, & mactauit illud, & in aratro
boum coxit carnes, & dedit populo, & comederunt:
consurgensq. abijt, et secutus est Eliā,
& ministrabat ei.

CAP. XX.

1 POrro Benadad rex Syriæ, congregauit
A omnem exercitum suum, & triginta duos
reges secum, & equos, & currus: & ascendens
pugnabat contra Samariam, & obsidebat eā.
2 * Mittensq. nuncios ad Achab regem Israel
3 in ciuitatem, * ait: Hæc dicit Benadad: Argētum
tuum, & aurum tuum meū est: & vxo-
4 res tuæ, & filii tui optimi, mei sunt. * Respō
ditq. rex Israel: Iuxta verbum tuum, domine
5 mi rex, tuus sum ego, & omnia mea. * Reuertentesq.
nuncij, dixerūt: Hæc dicit Benadad,
qui misit nos ad te: Argentum tuum, & aurū
tuum, & vxores tuas, & filios tuos dabis mi-
6 hi. * Cras igitur hac eadem hora mittam ser
uos meos ad te. & scrutabuntur domum tuā,
& domum seruorum tuorum: & omne, quod
eis placuerit, ponent in manibus suis, & aufe-
7 rent. * Vocauit autē rex Israel omnes seniores
terræ, & ait: Animaduertite, & videte
quoniam insidietur nobis. misit enim ad me
B pro vxoribus meis, & filijs, & pro argento &
8 auro: & non abnui. * Dixeruntq. omnes maiores
natu, & vniuersus populus ad eum: Nō
9 audias, neque acquiescas illi. * Respondit itaque
nuncijs Benadad: Dicite Domino meo
regi: Omnia propter quæ misisti ad me seruū
tuum in initio, faciam: hanc autem rem face
10 re non possum. * Reuersiq. nuncij retulerunt
ei. Qui remisit, & ait: Hæc faciant mihi dij,
& hæc addant, si suffecerit puluis Samariæ pu
11 gillis omnis populi, qui sequitur me. * Et re-

spondens

spōdens rex Iſrael, ait: Dicite ei: Ne glorietur
12 accinctus ęque vt diſcinctus. * Factum eſt
autem, cum audiſſet Benadad verbū iſtud, bi-
bebat ipſe & reges in vmbraculis, & ait ſeruis
ſuis: Circumdate ciuitatem. Et circumdede-
13 runt eam. * Et ecce propheta vnus accedens
ad Achab regem Iſrael, ait ei: Hęc dicit Domi
nus: Certe vidiſti omnem multitudinem hāc
nimiam? ecce, ego tradam eam in manu tua
14 hodie: vt ſcias, quia ego ſum Dominus. * Et
ait Achab: Per quem? Dixitq. ei: Hęc dicit
C Dominus: Per pediſſequos principum pro-
uinciarum. Et ait: Quis incipiet præliari? Et
15 ille dixit: Tu. * Recenſuit ergo pueros prin-
cipium prouinciarum, & reperit numerum
ducentorū triginta duorum: & recenſuit poſt
eos populū, omnes filios Iſrael, ſeptem mil-
16 lia. * & egreſſi ſunt meridie. Benadad autem
bibebat temulentus in vmbraculo ſuo, & re-
ges triginta duo cū eo, qui ad auxilium eius
17 venerant. * Egreſſi ſunt autem pueri prin-
cipum prouinciarum in prima fronte. Miſit
itaque Benadad. Qui nunciauerunt ei, dicen-
18 tes: Viri egreſſi ſunt de Samaria. * Et
ille ait: Siue pro pace veniunt, apprehendi-
te eos viuos: ſiue vt pręlientur, viuos eos capi
19 te. * Egreſſi ſunt ergo pueri principum
prouinciarum, ac reliquus exercitus ſeque-
20 batur: * & percuſſit vnuſquiſque virum, qui
contra ſe veniebat: fugeruntq. Syri, & perſe-
cutus eſt eos Iſrael. Fugit quoq. Benadad rex
21 Syrię in equo cū equitibus ſuis. * Necnon e-
greſſus rex Iſrael percuſſit equos & currus, &
22 percuſſit Syriā plaga magna. * (Accedens autē
propheta ad regē Iſrael, dixit ei: Vade, & con
fortare, & ſcito, & vide quid facias: ſequenti
23 enim anno rex Syriæ aſcēdet contra te.) * Ser
ui vero regis Syrię dixerunt ei: Dij mōtium
ſunt dij eorum, ideo ſuperauerūt nos: ſed me-
lius eſt vt pugnemus contra eos in campeſtri
24 bus, & obtinebimus eos. * Tu ergo verbum
hoc fac: Amoue reges ſingulos ab exercitu
25 tuo, & pone principes pro eis: * & inſtaura
numerum militum, qui ceciderunt de tuis,
& equos ſecundum equos priſtinos, & currus
ſecūdum currus, quos ante habuiſti: & pugna
bimus contra eos in campeſtribus, & uidebis
quòd obtinebimus eos. Credidit conſilio eo-
26 rum, & fecit ita. * Igitur poſtquā annus tran-
E ſierat, recenſuit Benadad Syros, & aſcendit
27 in Aphec vt pugnaret contra Iſrael. * Porro
filij Iſrael recenſiti ſunt, & acceptis cibarijs
profecti ex aduerſo, caſtraq. metati ſunt cōtra
eos, quaſi duo parui greges caprarum: Syri
28 autem repleuerunt terram. (* Et accedens
vnus vir Dei, dixit ad regem Iſrael: Hęc dicit
Dominus: Quia dixerunt Syri: Deus montiū
eſt dominus, & non eſt Deus Vallium: dabo
omnem multitudinem hanc grandem in ma-
nu tua, & ſcietis quia ego ſum Dominus.)
29 * Dirigebantq. ſeptem diebus ex aduerſo hi,
atque illi acies, ſeptima autem die commiſ-
ſum eſt bellum: percuſſeruntq. filij Iſrael de
30 Syris cētum millia peditum in die vna. * Fu
gerunt autem qui remanſerant in Aphec, in
ciuitatem: & cecidit muros ſuper uiginti ſe-
ptem millia hominum, qui remanſerant. Por-
ro Benadad fugiens ingreſſus eſt ciuitatem,
31 in cubiculū quod erat intra cubiculum. * di-
xeruntq. ei ſerui ſui: Ecce, audiuimus quòd
reges domus Iſrael clementes ſint: ponamus
itaque ſaccos in lumbis noſtris, & funiculos
F in capitibus noſtris, & egrediamur ad regem
32 Iſrael: forſitan ſaluabit animas noſtras. * Ac-
cinxerunt ſaccis lumbos ſuos, & poſuerunt fu
niculos in capitibus ſuis, veneruntq. ad regem
Iſrael, & dixerunt ei: Seruus tuus Benadad
dicit: Viuat, oro te, anima mea. Et ille ait: Si
33 adhuc viuit, frater meus eſt. * Quod accepe-
runt viri pro omine: & feſtinantes rapuerunt
verbū ex ore eius, atque dixerunt: Frater tuus
Benadad. Et dixit eis: Ite, & adducite eum ad
me. Egreſſus eſt ergo ad eum Benadad, &
34 leuauit eum in currum ſuum. * Qui dixit ei:
Ciuitates, quas tulit pater meus a patre tuo,
reddam: & plateas fac tibi in Damaſco, ſicut
fecit pater meus in Samaria, & ego fœderatus
recedam a te. Pepigit ergo fœdus, & dimiſit
35 eum. * Tunc vir quidam de filijs prophetarū
dixit ad ſocium ſuum in ſermone Domini:
36 Percute me. At ille noluit percutere. * Cui
ait: Quia noluiſti audire vocem Domini, ecce
recedes a me, & percutiet te leo. Cumq. pau-
lulū receſſiſſet ab eo, inuenit eum leo, atque
37 percuſſit. * Sed & alterum inueniens virum,
G dixit ad eum: Percute me. Qui percuſsit eum.
38 & vulnerauit. * Abiit ergo propheta, & oc-
currit regi in via, & mutauit aſperſione pul
39 ueris os & oculos ſuos. * Cumque rex tranſiſ-
ſet, clamauit ad regem, & ait: Seruus tuus e-
greſſus eſt ad pręliandum cominus. cumque
fugiſſet vir vnus, adduxit eū quidam ad me,
& ait: Cuſtodi virum iſtum: qui ſi lapſus
fuerit, erit anima tua pro anima eius, aut ta-
40 lentum argenti appendens. * Dum autē ego
turbatus huc illucq. me verterem, ſubito nō
comparauit. Et ait rex Iſrael ad eum: Hoc eſt
41 iudicium tuum, quod ipſe decreuiſti. * At
ille ſtatim abſterſit puluerem de facie ſua, &
cognouit eum rex Iſrael, quòd eſſet de pro-
42 phetis. * Qui ait ad eum: Hęc dicit Domi-
nus: † Quia dimiſiſti virum dignum morte † Inf. 22. f. 38
de manu tua, erit anima tua pro anima eius,
43 & populus tuus pro populo eius. * Reuerſus
eſt igitur rex Iſrael in domum ſuam, audire
contemnens, & furibundus uenit in Sama-
riam.

CAP. XXI.

1 POſt verba autem hęc, tempore illo vinea
A erat Naboth Iezrahelitæ, qui erat in Iez
rahel, iuxta palatium Achab regis Samariæ

2 * Locutus est ergo Achab ad Naboth, dicés:
Da mihi uineam tuam, ut faciam mihi hor-
tum olerum, quia vicina est, & prope domũ
meam, daboq. tibi pro ea vineã meliorẽ: aut
si commodius tibi putas, argenti pretium,
3 quanto digna est. * Cui respondit Naboth:
Propitius sit mihi Dominus, ne de heredi-
4 tatem patrum meorum tibi. * Venit ergo
Achab in domum suam indignans, & fren-
dens super uerbo, quod locutus fuerat ad eũ
Naboth Iezrahelites, dicens: Non dabo tibi
B hereditatem patrum meorum. Et proijciens
se in lectulum suum, auertit faciem suam
5 ad parietem, & non comedit panem. * In-
gressa est autem ad eum Iezabel vxor sua,
dixitque ei: Quid est hoc, vnde anima tua
contristata est? & quare non comedis panẽ?
6 * Qui respõdit ei: Locutus sum Naboth Iez-
rahelitæ, & dixi ei: Da mihi uineam tuam,
accepta pecunia: aut, si tibi placet, dabo tibi
uineam meliorem pro ea. Et ille ait: Non da-
7 bo tibi uineam meam. * Dixit ergo ad eum
Iezabel uxor eius. Grandis auctoritatis es, &
bene regis regnum Israel. Surge, & comede
C panem, & æquo animo esto, ego dabo tibi ui-
8 neam Naboth Iezrahelitæ. * Scripsit itaque
litteras ex nomine Achab, & signauit eas an-
nulo eius, & misit ad maiores natu, & optima
tes, qui erant in ciuitate eius, & habitabãt cũ
9 Naboth. * Litterarum autem hęc erat sentẽ-
tia: Prædicate ieiunium, & sedere facite Na-
10 both inter primos populi, * & submittite
duos uiros filios Belial contra eum, & falsum
testimonium dicant: Benedixit Deum & re-
gẽ: & educite eũ, & lapidate, sicq. moriatur.
11 * Fecerũt ergo ciues eius maiores natu et opti
mates, qui habitabãt cũ eo in vrbe, sicut præ-
ceperat eis Iezabel, & sicut scriptum erat in
12 litteris quas miserat ad eos: * prędicauerunt
D ieiunium, & sedere fecerunt Naboth inter pri
13 mos populi. * Et adductis duobus uiris filiis
diaboli, fecerunt eos sedere contra eum: at il-
li, scilicet ut uiri diabolici, dixerunt contra
eũ testimonium coram multitudine: Benedi-
xit Naboth Deũ & regẽ: quam ob rem edu-
xerunt eum extra ciuitatem, & lapidibus in-
14 terfecerunt. * Miseruntque ad Iezabel, dicẽ-
tes: Lapidatus est Naboth, & mortuus est.
15 * Factum est autem, cum audisset Iezabel la
pidatũ Naboth, & mortuum, locuta est ad
Achab: Surge, & posside uineã Naboth Iezra-
helitę, qui noluit tibi acquiescere, & dare eam
accepta pecunia: non enim uiuit Naboth,
16 sed mortuus est. * Quod cũ audisset Achab,
mortuum uidelicet Naboth, surrexit, & descẽ
debat in vineã Naboth Iezrahelitę, ut possi-
17 deret eam. * Factus est igitur sermo Domi-
18 ni ad Eliam Thesbiten, dicens: * Surge, &
E descẽde in occursum Achab regis Israel, qui
est in Samariam: ecce ad uineam Naboth
19 descendit, ut possideat eam: * & loqueris ad
eum, dicens: Hæc dicit Dominus: Occidisti,
insuper & possedisti. Et post hæc addes: Hęc
dicit Dominus: ‖ In loco hoc, in quo lin- ‖ Inf. 22.
xerunt canes sanguinem Naboth, lambent f. 38
20 quoque sanguinem tuum. * Et ait Achab
ad Eliam: Num inuenisti me inimicum ti-
bi? Qui dixit: Inueni, eo quòd uenundatus
sis, ut faceres malum in conspectu Domini.
21 * ‖ Ecce ego inducam super te malum, & de- ‖ 4. Reg. 9.
metam posteriora tua, & interficiam de A- b. 8
chab mingentem ad parietem, & clausum &
22 vltimum in Israel. * Et dabo domum tuam ‖ Sup. 15.
F sicut ‖ domum Ieroboam filij Nabat, et sicut f. 29.
domum ‖ Baasa filij Abia: quia egisti, ut me ‖ Sup. 16.
ad iracundiam prouocares, & peccare feci- a. 3
23 sti Israel. * ‖ Sed & de Iezabel locutus est ‖ 4 Reg. 9.
Dominus, dicens: Canes comedent Iezabel in g. 36

24 agro Iezrahel. * Si mortuus fuerit Achab
in ciuitate, comedent eum canes: si autem
mortuus fuerit in agro, comedēt eū volucres
25 cæli. * Igitur nō fuit alter talis sicut Achab,
qui uenundatus est vt faceret malum in con
spectu Domini: concitauit enim eum Ieza-
26 bel vxor sua, * & abominabilis fact⁹ est, in tā-
G tum ut sequeretur idola, quę fecerant Amor-
rhei, quos consumpsit Dominus a facie fi-
27 liorum Israel. * Itaque cum audisset Achab
sermones istos, scidit vestimenta sua, & ope-
ruit cilicio carnē suam, ieiunauitq. & dormi-
28 uit in sacco, & ambulauit demisso capite. * Et
factus est sermo Domini ad Eliam Thesbitē,
29 dicens: * Nonne uidisti humiliatum Achab
coram me? quia igitur humiliatus est mei
causa, nō inducā malū in diebus eius, sed in 4.Reg.9.
diebus filij sui inferam malum domui eius. f.26

CAP. XXII.

1 TRansierunt igitur tres anni absque bello
2 inter Syriam & Israel. * In anno autem 2.Par.18.a.1
A tertio, descendit Iosaphat rex Iuda ad regem
3 Israel. (* Dixitq. rex Israel ad seruos suos:
Ignoratis quòd nostra sit Ramoth Galaad,
& negligimus tollere eam de manu regis Sy-
4 riæ?) * Et ait ad Iosaphat: Veniesne mecū
5 ad præliādum in Ramoth Galaad? * Dixit-
que Iosaphat ad regem Israel: Sicut ego sum,
ita & tu: populus meus, & populus tuus vnū
sunt: & equites mei, equites tui. Dixitq. Io-
saphat ad regem Israel: Quęre, oro te, hodie
6 sermonem Domini. * Congregauit er-
go rex Israel prophetas, quadringentos cir-
citer uiros, & ait ad eos: Ire debeo in Ramoth
Galaad ad bellandum, an quiescere? Qui re-
sponderunt: Ascende, & dabit eam Dominus
7 in manu regis. * Dixit autem Iosaphat: Non
est hic propheta Domini quispiam, ut interro
8 gemus per eum? * Et ait rex Israel ad Iosa-
B phat: Remansit uir vnus, per quem possumus
interrogare Dominum: sed ego odi eū, quia
non prophetat mihi bonū, sed malū, Michęas
filius Iemla. Cui Iosaphat ait: Ne loquaris
9 ita rex. * Vocauit ergo rex Israel eunuchum
quendā, & dixit ei: Festina adducere Michæā
10 filium Iemla. * Rex autē Israel, & Iosaphat
rex Iuda sedebāt vnusquisq. in solio suo ue-
stiti cultu regio, in area iuxta ostium portæ
Samarię, & vniuersi prophetæ prophetabant
11 in conspectu eorum. * Fecit quoque sibi Se-
decias filius Chanaana cornua ferrea, & ait:
Hæc dicit Dominus: His uentilabis Syriam,
12 donec deleas eam. * Omnesq. prophetæ simi
liter prophetabant, dicentes: Ascende in Ra-
moth Galaad, & uade prospere, & tradet Do-
13 minus in manus regis. * Nuncius vero, qui
ierat ut uocaret Michæam, locutus est ad eū,
dicens: Ecce sermones prophetarum ore vno
regi bona prædicant: sit ergo sermo tuus si-
14 milis eorum, & loquere bona. * cui
Michæas ait: viuit Dominus, quia quod
cumque dixerit mihi Dominus, hoc loquar.
15 Venit itaque ad regē, & ait illi rex: Michęa,
ire debemus in Ramoth Galaad ad prelian
C dum, an cessare? Cui ille respondit: Ascende,
& uade prospere, & tradet eum Dominus in
16 manus regis. * Dixit autem rex ad eum: Ite-
rum atque iterum adiuro te, ut non loquaris
mihi nisi quod uerum est, in nomine Domi-
17 ni. * Et ille ait: Vidi cunctum Israel disper-
sum in montibus, quasi oues non habentes pa
storem. & ait Dominus: Non habent isti do-
minum: reuertatur vnusquisque in domum
18 suam in pace. (* Dixit ergo rex Israel ad Io-
saphat: Numquid non dixi tibi, quia nō pro-
19 phetat mihi bonū, sed semper malum?) * Il
le uero addens, ait: Propterea audi sermonē
Domini: Vidi Dominum sedentem super so-

lium

lium suum, & omnem exercitum cæli assi-
20 stentem ei a dextris & a sinistris: * & ait Do
minus: Quis decipiet Achab regem Israel, vt
ascendat, & cadat in Ramoth Galaad? Et di-
xit vnus verba huiuscemodi, & alius aliter.
21 * Egressus est autem spiritus, & stetit coram
Domino, & ait: Ego decipiam illum. Cui lo-
22 cutus est Dominus: In quo? * Et ille ait: E-
D gredíar, & ero spiritus mendax in ore omniũ
prophetarum eius. Et dixit Dominus: Deci-
23 pies, & prævalebis: egredere, & fac ita.* Nũc
igitur ecce dedit Dominus spiritum menda-
cij in ore omnium prophetarũ tuorum, qui
hic sunt, & Dominus locutus est cõtra te ma
24 lum.* Accessit autem Sedecias filius Chana-
ana, & percussit Michæam in maxillam, &
dixit: Me ne ergo dimisit Spiritus Domini,
25 & locutus est tibi? * Et ait Michæas: Visurus
es in die illa, quando ingredieris cubiculũ,
26 intra cubiculum vt abscondaris. * Et ait rex
Israel: Tollite Michæam, & maneat Apud
A non principem ciuitatis, & apud Ioas fi-
27 lium Amelech, * & dicite eis: Hæc dicit rex:
Mittite virum istum in carcerem, & susten-
tate eum pane tribulationis, & aqua angu-
28 stiæ, donec reuertar in pace. * Dixitque Mi-
cheæas: Si reuersus fueris in pace, non est lo-
cutus in me Dominus. Et ait: Audite popu-
29 li omnes. * Ascendit itaque rex Israel, & Io-
30 saphat rex Iuda in Ramoth Galaad. * Dixit
itaque rex Israel ad Iosaphat: Sume arma, &
ingredere prælium, & induere vestibus tuis.
porro rex Israel mutauit habitum suum, &
31 ingressus est bellum. * Rex autem Syriæ præ
E ceperat principibus curruum triginta duo-
bus, dicens: Non pugnabitis contra minorẽ,
& maiorem quempiam, nisi contra regẽ Is-
32 rael, solum. * Cum ergo uidissent principes
curruum Iosaphat, suspicati sunt quòd ipse
esset rex Israel, & impetu facto pugnabant cõ
33 tra eum: & exclamauit Iosaphat. * Intellexe-
runtq. principes curruum quòd nõ esset rex
34 Israel, & cessauerunt ab eo. * Vir autem qui-
dam tetendit arcum, in incertum saggittam
dirigens, & casu percussit regem Israel inter
pulmonem & stomachum. At ille dixit auri-
gæ suo: Verte manum tuam, & eijce me de
35 exercitu, quia grauiter vulneratus sum. * Cõ-
missum est ergo prælium in die illa, & rex Is-
rael stabat in curru suo contra Syros, & mor
tuus est vespere: fluebat autem sanguis plagæ
36 in sinũ currus, * & præco insonuit in vniuer-
so exercitu antequam sol occumberet, dicens:
Vnusquisq. reuertatur in ciuitatem, & in terrã
37 suam.* Mortuus est autem rex, & perlatus est
in Samariam: sepelieruntq. regem in Sama
38 ria, * & † lauerunt currum eius in piscina Sa | † Sup. 21 c. 19
F mariæ, & linxerunt canes sanguinem eius, &
habenas lauerunt, iuxta verbũ Dñi quod lo-
39 cutus fuerat. * Reliqua autẽ sermonũ Achab,
& vniuersa quæ fecit, & domus eburnea, quã
ædificauit, cunctarumq. vrbium, quas extru-
xit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermo-
40 num dierum regum Israel? * Dormiuit er-
go Achab cum patribus suis, & regnauit O-
41 chozias filius eius pro eo. * Iosaphat vero
filius Asa regnare cœperat super Iudam an-
42 no quarto Achab regis Israel.* Triginta quin
que annorum erat cum regnare cœpisset, &
vigintiquinque annis regnauit in Ierusalem:
43 nomen matris eius Azuba filia Salai. * Et
ambulauit in omni via Asa patris sui, & non
declinauit ea: fecitq. quod rectum erat in cõ-
44 spectu Domini. * Veruntamen excelsa non
abstulit: adhuc enim populus sacrificabat, &
45 adolebat incensum in excelsis. * Pacemq. ha-
46 buit Iosaphat cum rege Israel.* Reliqua au-
tem verborum Iosaphat, & opera eius, quæ
gessit, & prælia, nonne hæc scripta sunt in Li-
47 bro verborum dierum regum Iuda? * Sed &
reliquias effeminatorum, qui remanserant in
48 diebus Asa patris eius, abstulit de terra.* Nec
49 erat tunc rex constitutus in edom. * Rex ve-
ro Iosaphat fecerat classes in mari, quæ naui-
garent in Ophir propter aurum: & ire non po
tuerunt, quia confractæ sunt in Asiongaber.
50 * Tunc ait Ochozias filius Achab ad Iosa-
phat: Vadant serui mei cum seruis tuis in na-
51 uibus. Et noluit Iosaphat. * Dormiuitq. Io-
saphat cum patribus suis, & sepultus est cum
eis in Ciuitate Dauid patris sui: regnauit-
52 que Ioram filius eius pro eo. * Ochozias au-
tem filius Achab regnare cœperat super Is-
rael in Samaria, anno septimodecimo Iosa-
phat regis Iuda, regnauitq. super Israel duo-
53 bus annis. * Et fecit malum in conspectu Do
mini, & ambulauit in via patris sui & matris
suæ, & in uia Ieroboam filij Nabat, qui pecca
54 re fecit Israel. * Seruiuit quoq. Baal, & ado-
rauit eum, & irritauit Dominum Deum Is-
rael, iuxta omnia quæ fecerat pater eius.

LIBER REGVM QVARTVS, Secundum Hebræos Malachim Secundus.

CAPVT PRIMVM.

1 PRAEVARICATVS est autem Moab in Israel, post-
A quam mortuus est Achab.
2 Ceciditq. Ochozias per cā-
cellos cœnaculi sui, quod ha
bebat in Samaria, & ęgrota
uit: misitq. nuncios, dicens
ad eos: Ite, consulite Beelzebub deum Acca-
ron, vtrum viuere queā de infirmitate mea
3 hac. * Angelus autem Domini locutus est ad
Eliam Thesbiten, dicens: Surge, & ascende
in occursum nunciorum regis Samarię, & di-
cēs ad eos: Numquid non est Deus in Israel,
vt eatis ad consulendum Beelzebub deū Ac-
4 caron? * Quam ob rem hæc dicit Dominus:
De lectulo, super quem ascendisti, non de-
scendes, sed morte morieris. Et abijt Elias.
5 * Reuersique sunt nuncij ad Ochoziam. Qui
6 dixit eis: Quare reuersi estis? * At illi respōde-
B rūt ei: Vir occurrit nobis, & dixit ad nos: Ite,
& reuertimini ad regem, qui misit uos, & di-
cetis ei: Hæc dicit Dominus: Numquid, quia
non erat Deus in Israel, mittis ut consulatur
Beelzebub deus Accaron? Idcirco de lectulo,
super quē ascendisti, non descendes, sed mor-
7 te morieris. * Qui dixit eis: Cuius figuræ &
habitus est uir ille, qui occurrit uobis, & lo-
8 cutus est uerba hæc? * At illi dixerunt: Vir pi
losus, & zona pellicea accinctus renibus.
9 Qui ait: Elias Thesbites est. * Misitque ad eū
quinquagenarium principē, & quinquaginta
qui erant sub eo. Qui ascendit ad eum sedenti-
tique in vertice montis. ait: Homo Dei, rex
10 præcepit vt descendas. * Respondēsq. Elias,
C dixit quinquagenario: Si homo Dei sum, de-
scendat ignis de cælo, & deuoret te, & quin-
quaginta tuos. Descendit itaque ignis de cæ-
lo, & deuorauit eum, & quinquaginta qui e-
11 rant cum eo. * Rursumque misit ad eum
principem quinquagenarium alterū, & quin-
quaginta cum eo. Qui locutus est illi: Ho-
mo Dei, hæc dicit rex: Festina, descende.
12 * Respondens Elias ait: Si homo Dei ego
sum, descendat ignis de cælo, & deuoret te,
& quinquaginta tuos. Descendit ergo ignis
de cęlo, & deuorauit illum, & quinquaginta
13 eius. * Iterum misit principem quinquage-
narium tertium, & quinquaginta qui erant
cum eo Qui cū uenisset, curuauit genua cōtra
Eliam, et precatus est eum, & ait: Homo Dei,
noli despicere animam meam, & animas ser-
14 uorum tuorum qui mecum sunt. * Ecce de-
scendit ignis de cęlo, & deuorauit duos prin-
cipes quinquagenenarios primos, & quinqua
D genos, qui cum eis erant: sed nunc obsecro
15 ut miserearis animæ meę. * Locutus est au-
tem Angelus Domini ad Eliam, dicens, De-
scende cum eo, ne timeas. Surrexit igitur, &
16 descendit cum eo, ad regem, * & locutus est
ei: Hæc dicit Dominus: Quia misisti nuncios
ad consulendum Beelzebub deum Accaron,
quasi non esset Deus in Israel, a quo posses

interro-

interrogare sermonē, ideo de lectulo, sup quē
ascēdisti, nō descendes, sed morte morieris.
17 * Mortuus est ergo iuxta sermonē Dñi, quem
locutus est Elias, & regnauit Iorā frater eius
pro eo, anno secūdo Iorā filij Iosaphat regis
18 Iudæ: nō enim habebat filiū. * Reliqua autē
verborū Ochoziæ, quæ opatus est, nonne hæc
scripta sūt i Libro sermonū dierū regū Israel?

CAP. II.

1 FActum est autem, cum leuare vellet Do-
A minus Eliam per turbinem in cælū, ibāt
2 Elias & Eliseus de Galgalis. * Dixitq. Elias
ad Eliseū: Sede hic, quia Dominus misit me
vsque in Bethel. Cui ait Eliseus: Viuit Domi-
nus, & viuit anima tua, quia non derelinquā
3 te. Cumq. descēdissent Bethel, * egressi sunt
filij prophetarū, qui erant in Bethel, ad Eli-
seum, & dixerunt ei: Numquid nosti, quia ho-
die Dominus tollet dominum tuum a te?
4 Qui respondit: Et ego noui: silete. * Dixit
autem Elias ad Eliseum: Sede hic, quia Do-
minus misit me in Iericho. Et ille ait: Viuit
Dominus, & viuit anima tua, quia non de-
5 relinquam te. Cumque uenissent Ierico, * ac-
cesserūt filij prophetarū, qui erāt in Iericho,
ad Eliseum, & dixerunt ei: Numquid nosti
quia Dominus hodie tollet dominū tuum a
6 te? Et ait: Et ego noui: silete. * Dixit autē
B ei Elias: Sede hic, quia Dominus misit me
vsque ad Iordanem. Qui ait: Viuit Dominus,
& viuit anima tua, quia non derelinquā te.
7 Ierunt igitur ambo pariter, * & quinquagin
ta viri de filijs prophetarum secuti sunt eos,
qui & steterunt econtra, longe: illi autē am-
8 bo stabant super Iordanem. * Tulitq. Elias
pallium suum, & inuoluit illud, & percussit
aquas, quæ diuisæ sunt in vtramque partē, &
9 transierunt am[illegible]per siccum. * Cumq. tran-
sissent, Elias [illegible]t ad Eliseum: Postula quod
vis vt faciam [illegible], antequam tollar a te. Di-
xitque Eli[illegible] Obsecro vt fiat in me duplex
10 spiritus [illegible] Qui respondit: Rem diffici-
lem postu[illegible]i: attamen si videris me, quan-
do tollar a te, erit tibi quod petisti: si autem
11 non videris, non erit. * Cumque pergerent,
& incedentes sermocinarentur, ecce currus
igneus, & equi ignei diuiserunt vtrumq.: &
12 ¶ ascēdit Elias per turbinem in cælum, * E- ¶ 1. Mach. 2. e. 58
C liseus autem uidebat, & clamabat: Pater mi, Eccl. 48. b. 13
pater mi, currus Israel, & auriga eius. Et non
vidit eū amplius: apprehēditq. uestimēta sua,
13 & scidit illa in duas partes. * Et leuauit pal-
liū Eliæ, quod ceciderat ei: reuersusq. stetit su
14 per ripā Iordanis, * & pallio Eliæ, quod ceci-
derat ei, percussit aquas, & nō sunt diuisæ. &
dixit: Vbi est Deus Eliæ etiā nūc? Percussitq.
aquas, & diuisæ sunt huc, atq. illuc, & trāsijt
15 Eliseus. * Vidētes autē filij prophetarū, qui
erāt in Iericho ecōtra, dixerūt: Requieuit spi-
ritus Eliæ super Eliseū. Et ueniētes i occursū
16 ei⁹, adorauerūt eū proni in terrā, * dixerūtq.
illi: Ecce, cū seruis tuis sunt quinquaginta viri
fortes, qui possunt ire, & quærere dñm tuū,
ne forte tulerit eū Spūs Dñi, & proiecerit eū
in vnū montiū, aut in vnā ualliū. Qui ait: No-
17 lite mittere. * Coegerūtq. eū, donec acquie-
sceret, et diceret: Mittite. Et miserūt quinqua-
ginta viros: qui cū quæsissent tribus dieb⁹, nō
18 inuenerūt. * Et reuersi sunt ad eū: at ille habi-
D tabat in Iericho, & dixit eis: Nūquid nō dixi
19 uobis: Nolite mittere? * Dixerunt quoq. viri
ciuitatis ad Eliseum: Ecce habitatio ciuitatis
huius optima est, sicut tu ipse dñe pspicis: sed
20 aquæ pessimæ sunt, & terra sterilis. * At il-
le ait: Afferte mihi vas nouum, & mittite
21 in illud sal. Quod cum attulissent, * egres-
sus ad fontem aquarum, misit in illum
sal, & ait: Hæc dicit Dominus: Sanaui aquas

has, & non erit vltra in eis mors, neque ste-
22 rilitas. * Sanatæ sunt ergo aquæ vsque in diē
hanc, iuxta verbum Elisei, quod locutus est.
23 * Ascendit antē inde in Bethel: cūque ascen-
deret per viam, pueri parui egressi sunt de ci-
uitate, & illudebant ei, dicentes: Ascende
24 calue, ascende calue. * Qui cum respexisset,
vidit eos, & maledixit eis in nomine Domi-
ni: egressiq. sunt duo vrsi de saltu, & lacera-
25 uerunt ex eis quadraginta duos pueros. * A-
bijt autem inde in montem Carmeli, & inde
reuersus est in Samariam.

CAP. III.

1 IOram vero filius Achab regnauit super
A Israel in Samaria anno decimo octauo Io-
saphat regis Iudæ. Regnauitq. duodecim an-
2 nis. * Et fecit malum corā Domino, sed non
sicut pater suus & mater: tulit enim statuas
3 Baal, quas fecerat pater eius. * Veruntamen
in peccatis Ierobóam filij Nabat, qui peccare
4 fecit Israel, adhæsit, nec recessit ab eis. * Por-
ro Mesa rex Moab nutriebat pecora multa, et
soluebat regi Israel centum millia agnorum,
& centum millia arietum cū velleribus suis.
5 * Cumque mortuus fuisset Achab, præuarica-
tus est fœdus, quod habebat cum rege Israel.
6 * Egressus est igitur rex Ioram in die illa de
Samaria, & recensuit vniuersum Israel.
7 * Misitque ad Iosaphat regem Iuda, dicens:
Rex Moab recessit a me, veni mecum contra
eum ad prælium. Qui respondit: Ascendam:
qui meus est, tuus est: populus meus, populus
8 tuus: & equi mei, equi tui. * Dixitque: Per
quam uiam ascendemus? At ille respondit:
9 Per desertum Idumææ. * Perrexerunt igitur
B rex Israel, & rex Iuda, & rex Edom, & cir-
cuierunt per viam septem dierum, nec erat
aqua exercitui, & iumentis, quæ sequebantur
10 eos. * Dixitque rex Israel: Heu heu heu, con-
gregauit nos Dominus tres reges, vt traderet
11 in manus Moab. * Et ait Iosaphat: Est ne
hic propheta Domini, vt deprecemur Domi-
num per eum? Et respondit vnus de seruis
regis Israel: Est hic Eliseus filius Saphat, qui
12 fundebat aquam super manus Eliæ. * Et ait
Iosaphat: Est apud eum sermo Domini. De-
scenditque ad eum rex Israel, & Iosaphat
13 rex Iuda, & rex Edom. * Dixit autē Eliseus
ad regem Israel: Quid mihi & tibi est? vade
ad prophetas patris tui, & matris tuæ. Et ait
illi rex Israel: Quare congregauit Dominus
tres reges hos, vt traderet eos in manus Mo-
14 ab? * Dixitque ad eum Eliseus: Viuit Domi-
nus exercituum, in cuius conspectu sto, quòd
si non vultum Iosaphat regis Iudæ erubesce-
rem, non attendissem quidem te, nec respe-
15 xissem. * Nunc autem adducite mihi psaltē.
C Cumque caneret psaltes, facta est super eum
16 manus Domini, & ait: * Hæc dicit Domi-
nus: Facite alueum torrentis huius fossas, &
17 fossas. * Hæc enim dicit Dominus: Non vi-
debitis ventum, neque pluuiam: & alueus
iste replebitur aquis, & bibetis vos, & fami-
18 liæ vestræ, & iumenta vestra. * Parumque
est hoc in conspectu Domini: insuper tradet
19 etiam Moab in manus vestras. * Et percutie-
tis omnē ciuitatē munitam, & omnem vrbē
electam, & vniuersum lignum fructiferum
succidetis, cunctosq. fontes aquarum obtura-
bitis, & omnē agrum egregium operietis la-
20 pidibus. * Factum est igitur mane, quādo sa-
crificium offerri solet, & ecce, aquæ veniebāt
21 per viā Edō, & repleta est terra aquis. * Vni-
uersi autem Moabitæ audientes quòd ascen-
dissent reges vt pugnarent aduersum eos, cō-
uocauerunt omnes qui accincti erant balteo
22 desuper, & steterunt in terminis. * Primoq.

mane ſurgentes , & orto iam ſole ex aduerſo
aquarum , viderunt Moabitæ econtra aquas
23 rubras quaſi ſanguinem, * dixeruntque: San-
D guis gladij eſt : pugnauerunt reges contra ſe,
& cæſi ſunt mutuo : nunc perge ad prædam
24 Moab. * Perrexeruntq. in caſtra Iſrael : por-
ro conſurgẽs Iſrael, percuſſit Moab:at illi fu-
gerunt coram eis . Venerunt igitur qui uice-
25 rant,& percuſſerunt Moab, * & ciuitates de-
ſtruxerunt : & omnem agrum optimũ , mit-
tentes ſinguli lapides,repleuerunt: & vniuer-
ſos fontes aquarum obturauerunt : & omnia
ligna fructifera ſucciderunt , ita vt muri tan-
tum fictiles remanerent : & circumdata eſt
ciuitas a fundibularijs,& magna ex parte per
26 cuſſa. * Quod cum vidiſſet rex Moab,præua-
luiſſe ſcilicet hoſtes, tulit ſecum ſeptingen-
tos viros educentes gladium , vt irrumpe-
27 rent ad regẽ Edom : & non potuerunt. * Ar-
ripiẽſq. filium ſuum primogenitum, qui re-
gnaturus erat pro eo , obtulit holocauſtũ ſu-
per murum : & facta eſt indignatio magna in
Iſrael , ſtatimque receſſerunt ab eo,& reuerſi
ſunt in terram ſuam .

CAP. IIII.

1 MVlier autem quædam de vxoribus pro-
A phetarum clamabat ad Eliſeum,dicẽs:
Seruus tuus vir meus mortuus eſt, & tu noſti
quia ſeruus tuus fuit timens Dominum : &
ecce creditor venit vt tollat duos filios meos
2 ad ſeruiendum ſibi. * Cui dixit Eliſeus:Quid
vis vt faciam tibi ? Dic mihi , quid habes in
domo tua ? At illa reſpondit : Non habeo
ancilla tua quidquam in domo mea , niſi
3 parum olei, quo vnguar. * Cui ait: Vade,pe-
te mutuo ab omnibus vicinis tuis vaſa vacua
4 non pauca. * Et ingredere , & claude oſtium
tuum , cum intrinſecus fueris tu , & filij tui :
& mitte inde in omnia vaſa hæc : & cum
5 plena fuerint , tolles. * Iuit itaque mulier,
& clauſit oſtium ſuper ſe , & ſuper filios
ſuos : illi offerebant vaſa , & illa infunde-
6 bat. * Cumque plena fuiſſent vaſa , dixit ad
filium ſuum : Affer mihi adhuc uas . Et ille
7 reſpondit : Non habeo. Stetitq. oleum. * Ve
B nit autem illa , & indicauit homini Dei. Et
ille, Vade,inquit,vende oleum,& redde credi
tori tuo : tu autem , & filij tui uiuite de reli-
8 quo.* Facta eſt autem quædam dies, & tran-
ſibat Eliſeus per Sunam: erat autem ibi mu-
lier magna,quæ tenuit eum vt comederet pa-
nem : cumq. frequenter inde tranſiret,diuer-
9 tebat ad eam vt comederet panem. *Quæ di-
xit ad uirum ſuum : Animaduerto quòd uir
Dei ſanctus eſt iſte , qui tranſit per nos fre-
10 quenter. * Faciamus ergo ei cœnaculum
paruum , & ponamus ei in eo lectulũ, & mẽ-
ſam,& ſellã,& candelabrum, vt cum venerit
11 ad nos,maneat ibi.* Facta eſt ergo dies quæ-
dam,& veniens diuertit in cœnaculum,& re-
12 quieuit ibi. * Dixitq. ad Giezi puerum ſuũ :
Voca Sunamitidem iſtam.Qui cum vocaſſet
13 eam,& illa ſtetiſſet coram eo,* dixit ad pue-
rum ſuum : Loquere ad eam:Ecce , ſedule in
omnibus miniſtraſti nobis , quid vis vt faciã
tibi ? numquid habes negotium, & vis vt lo-
C quar regi, ſiue principi militiæ?Quæ reſpon-
14 dit : In medio populi mei habito . * Et ait :
Quid ergo vult vt faciam ei ? Dixitque Gie-
zi : Ne quæras: filium enim non habet,& vir
15 eius ſenex eſt . * Præcepit itaque vt uocaret
eam : quæ cum uocata fuiſſet , & ſtetiſſet
16 ante oſtium,* dixit ad eam: In tempore iſto,
& in hac eadem hora,ſi uita comes fuerit,ha-
bebis in vtero filium. At illa reſpondit: Noli
quęſo domine mi , vir Dei, noli mentiri an-
17 cillę tuæ.* Et cõcepit mulier, & peperit filiũ

in tépore,& in hora eadé,qua dixerat Eliseus,
18 *Creuit autẽ puer. Et cũ esset quædã dies,& e-
19 gressus isset ad patrẽ suum,ad messores, * ait
patri suo. Caput meum doleo,caput meum
doleo. At ille dixit puero: Tolle,& duc eum
20 ad matrem suam.* Qui cum tulisset, & du-
D xisset eum ad matrem suam, posuit eum il-
la super genua sua vsque ad meridiem, &
21 mortuus est. * Ascendit autem, & colloca-
uit eum super lectulum hominis Dei,& clau-
22 sit ostium: & egressa, * vocauit virum suum,
& ait: Mitte mecum, obsecro, vnum de
pueris, & asinam, vt excurram vsque ad
23 hominem Dei, & reuertar. * Qui ait il-
li: Quam ob causam vadis ad eum? ho-
die non sunt Calendæ, neque Sabbatum.
24 Quæ respondit: Vadam: * Strauitque asi-
nam, & præcepit puero: Mina, & propera,
ne mihi moram facias in eundo: & hoc age
25 quod præcipio tibi. * Profecta est igitur, &
uenit ad uirum Dei in montem Carmeli:
cumque uidisset eam vir Dei econtra, ait
ad Giezi puerum suum: Ecce Sunamitis il-
26 la. * Vade ergo in occursum eius, & dic ei:
Recte ne agitur circa te, & circa virum tuũ,
27 & circa filium? Quæ respondit: Recte. * Cũ-
que uenisset ad virum Dei in montem, appre-
E hendit pedes eius: & accessit Giezi vt a-
moueret eam. Et ait homo Dei: Dimit-
te illam: anima enim eius in amaritudine
est, & Dominus celauit a me, & non in-
28 dicauit mihi. * Quæ dixit illi: Numquid
petiui filium a Domino meo? numquid
29 non dixi tibi: Ne illudas me? * Et ille ait
ad Giezi: Accinge lumbos tuos, & tolle
baculum meum in manu tua,& vade. Si oc-
currerit tibi homo, non salutes eum: & si
salutauerit te quispiam, non respondeas il-
li: & pones baculum meum super faciem
30 pueri. * Porro mater pueri ait: Viuit do-
minus, & uiuit anima tua, non dimit-
tam te. Surrexit ergo, & secutus est eam.
31 * Giezi autem præcesserat ante eos, & po-
suerat baculum super faciem pueri, & non
erat vox, neque sensus: reuersusque est in
occursum eius, nunciauit ei, dicens: Non
32 surrexit puer. * Ingressus est ergo Eliseus
domum, & eccce puer mortuus iacebat in
33 lectulo eius: * Ingressusque clausit ostium
super se, & super puerum: & orauit ad Do-
34 minum. * Et ascendit, & incubuit super
F puerum: posuitque os suum super os eius,
& oculos suos super oculos eius, & manus
suas super manus eius: & incuruauit se
super eum, & calefacta est caro pueri.
35 *At ille reuersus, deambulauit,in domo, se-
mel huc atque illuc: & ascendit, & incu-
buit super eum: & oscitauit puer septies, a-
36 peruitque oculos. * At ille vocauit Giezi,&
dixit ei: Voca Sunamitidem hanc. Quæ voca-
ta, ingressa est ad eum. Qui ait: Tolle filium
37 tuum. * Venit illa, & corruit ad pedes eius,
& adorauit super terram: tulitque filium
38 suum, & egressa est, * & Eliseus reuersus est
in Galgala. Erat autem fames in terra, &
filij prophetarum habitabant coram eo.
dixitque vni de pueris suis: Pone ollam
grandem, & coque pulmentum filijs pro-
39 phetarum. * Et egressus est vnus in a-
G grum vt colligeret herbas agrestes: inue-
nitque quasi vitem siluestrem, & colle-
git ex ea colocynthidas agri, & imple-
uit pallium suum, & reuersus concidit
in ollam pulmenti: nesciebat enim quid
40 esset. * Infuderunt ergo socijs, vt come-
derent: cumque gustassent de coctione,
clamauerunt, dicentes: Mors in olla vir
41 Dei. Et non potuerunt comedere. * At
ille, Afferte, inquit, farinam. Cumque
tulissent, misit in ollam, & ait: Infunde
turbæ, vt comedant. Et non fuit am-
plius quidquam amaritudinis in olla.
42 * Vir autem quidam venit de Baalsalisa
deferens viro Dei panes primitiarum,
uiginti panes hordeaceos, & frumentum
nouum in pera sua. At ille dixit: Da
43 populo, vt comedat. * Respondítque ei
minister eius: quantum est hoc, vt ap-
ponam centum uiris? Rursum ille ait:
Da populo, vt comedat: hæc enim dicit
44 Dominus: Comedent, & supererit. * Po-
suit itaque coram eis: qui comederunt, &
superfuit iuxta verbum Domini

CAP. V.

1 NAaman princeps militiæ regis Sy-
A riæ, erat vir magnus apud dominum
suum, & honoratus: per illum enim de-
dit Dominus salutem Syriæ: erat autem
2 vir fortis & diues, sed leprosus. * Por-
ro de Sy a egressi fuerant latrunculi, &
captiuam duxerant de Terram Israel puel-
lam paruulam, quæ erat in obsequio vxo-
3 ris Naaman, * quæ ait ad dominam suam:
Vtinam fuisset dominus meus ad prophetã,
qui est in Samaria: profecto curasset eum a
4 lepra, quam habet. * Ingressus est itaque Na-
aman ad dominum suum,& nunciauit ei, di-
cens: Sic & sic locuta est puella de Terra If-
5 rael. * Dixitque ei rex Syriæ: Vade, & mit-
B tam litteras ad Regem Israel: Qui cum pro-
fectus esset, & tulisset secum decem talen-
ta argenti, & sex millia aureos, & decem
6 mutatoria vestimentorum, * detulit lit-
teras ad regem Israel, in hæc uerba: Cum
acceperis epistolam hanc, scito quòd mise-
rim ad te Naaman seruum meum, vt cures
7 eũ a lepra sua. * Cumq. legisset rex Israel lit-
teras, scidit uestimenta sua, & ait: Numquid
Deus ego sum, vt occidere possim, & viuifica-
re, quia iste misit ad me, vt curem hominem
a lepra sua? animaduertite, & videte quòd

8 occaſiones quærat aduerſum me. * Quod
cum audiſſet Eliſeus vir Dei, ſcidiſſe uide-
C licet regem Iſrael veſtimenta ſua, miſit ad
eum, dicens: Quare ſcidiſti veſtimenta tua?
veniat ad me, & ſciat eſſe prophetam in Iſ-
9 rael. * Venit ergo Naaman cum equis, & cur
ribus, & ſtetit ad oſtium domus Eliſei:
10 * miſitque ad eum Eliſeus nuncium, dicens:
Vade, & lauare ſepties in Iordane, & recipiet
11 ſanitatem caro tua, atque mundaberis. * Ira-
tus Naaman recedebat, dicens: Putabam
quòd egrederetur ad me, & ſtans inuocaret
nomen Domini Dei ſui, & tangeret manu
12 ſua locum lepræ, & curaret me. * Nunquid
non meliores ſunt Abana, & Pharphar flu-
uij Damaſci omnibus aquis Iſrael, vt lauer
D in eis, & munder? Cum ergo vertiſſet ſe, &
13 abiret indignans, * acceſſerunt ad eum ſer-
ui ſui, & locuti ſunt ei: Pater, & ſi rem gran-
dem dixiſſet tibi propheta, certe facere de-
bueras: quanto magis quia nunc dixit tibi:
14 Lauare, & mundaberis? * ‖ Deſcendit, & la- Luc.4.c. 27
uit in Iordane ſepties iuxta ſermonem viri
Dei, & reſtituta eſt caro eius, ſicut caro pue-
15 ri paruuli, & mundatus eſt. * Reuerſuſq. ad
virum Dei cum vniuerſo comitatu ſuo, ve-
nit, & ſtetit coram eo, & ait: Vere ſcio quòd
non ſit alius Deus in vniuerſa terra, niſi tan-
tum in Iſrael. Obſecro itaque ut accipias be-
16 nedictionem a ſeruo tuo. * At ille reſpon-
dit: Viuit Dominus, ante quem ſto, quia non
accipiam. Cumq. vim faceret, penitus non
17 acquieuit. * Dixitq. Naaman: Vt vis: ſed, ob-
ſecro, concede mihi ſeruo tuo ut tollam onus
duorum burdonum de terra: non enim faciet
vltra ſeruus tuus holocauſtũ, aut victimam
18 dijs alienis, niſi domino. * Hoc autem ſo-
lum eſt, de quo depreceris Dominum pro
ſeruo tuo, quãdo ingredietur dominus meus
templum Remmon, vt adoret: & illo inni-
tente ſuper manum meam, ſi adorauero in
templo Remmon, adorante eo in eodem lo-
co, vt ignoſcat mihi Dominus ſeruo tuo pro
19 hac re. * Qui dixit ei: Vade in pace. Abijt er-
20 go ab eo electo terræ tẽpe. * Dixitq. Giezi puer
F viri Dei: Pepercit dñs meus Naaman Syro
iſti, vt non acciperet ab eo quæ attulit: viuit
Dominus, quia curram poſt eũ, & accipiam
21 ab eo aliquid. * Et ſecutus eſt Giezi poſt
tergum Naaman: quem cum vidiſſet ille
currentem ad ſe, deſilijt de curru in occur-
22 ſum eius, & ait: Rectẽ ne ſunt omnia? * Et
ille ait: Recte. dominus meus miſit me ad te,
dicens: Modo venerunt ad me duo adoleſcen
tes de monte Ephraim, ex filijs prophetarũ:
da eis talentum argenti, & veſtes mutato-
23 rias duplices. * Dixitq. Naaman: Melius eſt
ut accipias duo talenta. Et coegit eum, liga-
uitq. duo talenta argenti in duobus ſaccis, &
duplicia veſtimenta, & impoſuit duobus pue
24 ris ſuis; qui & portauerunt corã eo. * Cum-
G que veniſſet iam veſperi, tulit de manu eo-
rum, & repoſuit in domo, dimiſitq. viros, &
25 abierunt. * ipſe autem ingreſſus, ſtetit coram
domino ſuo. Et dixit Eliſeus: Vnde venis Gie
zi? Qui reſpondit: Non iuit ſeruus tuus quo-
26 quam. * At ille ait: Nonne cor meum in præ-
ſenti erat, quando reuerſus eſt homo de cur-
ru ſuo in occurſum tui? Nunc igitur acce-
piſti argentum, & accepiſti veſtes ut emas
olіueta, & vineas, & oues, & boues, & ſer-
27 uos, & ancillas. * Sed & lepra Naaman ad-
hærebit tibi, & ſemini tuo, vſque in ſem-
piternum. Et egreſſus eſt ab eo leproſus
quaſi nix.

CAP. VI.

1 DIxerunt autem filij prophetarum ad
A Eliseũ: Ecce locus, in quo habitamus
2 corã te, angustus est nobis. * Eamus vsq. ad
Iordanẽ, & tollant singuli de silua materias
singulas, vt ædificemus nobis ibi locũ ad ha-
3 bitandũ. Qui dixit: Ite. * Et ait vnus ex illis:
Veni ergo & tu cum seruis tuis. Respõdit: E-
4 go veniã. * Et abijt cũ eis. Cumq. venissent
5 ad Iordanẽ, cædebant ligna. * Accidit autẽ,
vt cum vnus materiã succidisset, caderet fer-
rũ securis in aquam: exclamauitq. ille, & ait:
Heu heu heu domine mi, & hoc ipsum mutuo
6 acceperam. * Dixit autem homo Dei: Vbi
B cecidit? At ille monstrauit ei locum. præci-
dit ergo lignum, & misit illuc: natauitq. fer-
7 rum, * & ait: Tolle. Qui extendit manum,
8 & tulit illud. * Rex autem Syriæ pugnabat
contra Israel, consiliumq. iniecũ seruis suis,
dicens: In loco illo, & illo ponamus insidias,
9 * Misit itaque vir Dei ad regẽ Israel, dicens.
Caue ne transeas in locũ illũ: quia ibi Syri in
10 insidijs sunt. * Misit itaque rex Israel ad lo-
cũ, quem dixerat ei vir Dei, & præoccupauit
eum, & obseruauit se ibi non semel neq. bis.
11 * Conturbatumq. est cor regis Syriæ pro hac
re: & conuocatis seruis suis, ait: Quare nõ in-
dicatis mihi quis proditor mei sit apud regẽ
12 Israel? * Dixitq. vnus seruorum eius: Ne-
C quaquã domine mi rex, sed Eliseus prophe-
ta, qui est in Israel, indicat regi Israel omnia
verba quæcumque locutus fueris in conclaui
13 tuo. * Dixitque eis: Ite, & videte vbi sit: vt
mittam, & capiam eũ. Annunciaueruntq. ei,
14 dicentes: Ecce in Dothan. * Misit ergo illuc
equos & currus, & robur exercitus: qui cum
venissent nocte, circumdederunt ciuitatem.
15 * Consurgens autem diluculo minister viri
Dei, egressus, vidit exercitum in circuitu ci-
uitatis, & equos & currus: nunciauitq. ei, di-
cens: Heu heu heu domine mi, quid facie-
16 mus? * At ille respondit: Noli timere: plu-
17 res enim nobiscum sunt, quàm cũ illis. * Cũ-
que orasset Eliseus, ait: Domine, aperi ocu-
los huius, vt videat. Et aperuit Dominus
oculos pueri, & vidit: & ecce mons plenus
equorum, & curruum igneorum, in circui-
18 tu Elisei. * Hostes vero descenderunt ad eũ:
porro Eliseus orauit ad Dominũ, dicens: Per-
cute, obsecro, gentem hanc cæcitate. Percus-
sitq. eos Dominus, ne viderẽt, iuxta verbum
19 Elisei. * Dixit autem ad eos Eliseus: Non est
hæc via, neque ista est ciuitas: sequimini me,
& ostẽdam vobis virum, quem quæritis. Du-
20 xit ergo eos in Samariam: * cumque ingressi
fuissent in Samariam, dixit Eliseus. Domine
aperi oculos istorũ, vt videãt. Aperuitq. Dñs
oculos eorũ, & viderunt se esse in medio Sa-
21 mariæ. * Dixitq. rex Israel ad Eliseum, cum
vidisset eos: Numquid percutiam eos, pater
22 mi? * At ille ait: Non percuties: neque enim
E cepisti eos gladio, & arcu tuo, vt percutias:
sed pone panem, & aquam corã eis, vt come-
dant, & bibant, & vadant ad dominum suũ.
23 * Apposita q. est eis ciborũ magna præpara-
tio, & comederũt, & biberunt, & dimisit eos,
abieruntq. ad dominum suũ, & vltra nõ ve-
24 nerunt latrones Syriæ in Terram Israel. * Fa-
ctum est autẽ post hæc, congregauit Benadad
rex Syriæ vniuersum exercitum suum, & as-
25 cendit, & obsidebat Samariam. * Factaq. est
fames magna in Samaria: & tãdiu obsessa est,
donec venũdaretur caput asini octoginta ar-
genteis, & quarta pars cabi stercoris colum-
26 barũ quinque argenteis. * Cumq. rex Israel
trãsiret per murũ, mulier quædam exclama-
uit ad eũ, dicens: Salua me domine mi rex.

27 * Qui ait: Non te saluat Dominus: vnde te
possum saluare? de area, vel de torculari?
Dixitq. ad eam rex: Quid tibi vis? Quæ re-
28 spondit: * Mulier ista dixit mihi: Da filium
tuum, vt comedamus eũ hodie, & filiũ meũ
29 comedemus cras. * Coximus ergo filium
meum, & comedimus. Dixique ei die altera:
Da filium tuum, vt comedamus eum. Quæ
30 abscondit filium suum. * Quod cum audisset
rex, scidit vestimẽta sua, et trãsibat per murũ.
Viditq. omnis populus cilicium, quo vesti-
31 tus erat ad carnem intrinsecus. * Et ait rex:
Hæc mihi faciat Deus, & hæc addat, si stete-
rit caput Elisei filij Saphat super ipsum ho-
32 die. * Eliseus autem sedebat in domo sua, &
senes sedebant cum eo. Præmisit itaque uirũ:
& antequã ueniret nũcius ille, dixit ad senes:
Numquid scitis quòd miserit filius homici-
dæ hic, vt præcidatur caput meũ? videte er-
go, cum venerit nuncius, claudite ostiũ, & nõ
sinatis eum introire: ecce enim sonitus pedũ
33 domini eius post eum est. * Adhuc illo lo-
quente eis, apparuit nuncius, qui veniebat ad
eum. Et ait: Ecce, tantum malum a Domino
est: quid amplius expectabo a Domino?

C A P. VII.

1 DIxit autem Eliseus: Audite verbum Do-
A mini: Hæc dicit Dominus: In tempore
hoc cras modius similæ vno statere erit, &
duo modij hordei statere vno, in porta Sa-
2 mariæ. * Respondens vnus de ducibus, super
cuius manum rex incumbebat, homini Dei,
ait: Si Dominus fecerit etiam cataractas in
cælo, nũquid poterit esse quod loqueris? Qui
ait: Videbis oculis tuis, & inde non comedes.
3 * Quattuor ergo viri erãt leprosi iuxta introi-
tum portæ: qui dixerunt ad inuicem: Quid
4 hic esse volumus donec moriamur? * siue in-
gredi uoluerimus ciuitatẽ, fame moriemur:
B siue manserimus hic, moriendum nobis est:
venite ergo, & transfugiamus ad castra Sy-
riæ. si pepercerint nobis, viuemus: si autem
occidere voluerint, nihilominus moriemur.
5 * Surrexerunt ergo vesperi, vt uenirent ad ca-
stra Syriæ. Cumque venissent ad principium
castrorum Syriæ, nullum ibidem repererũt.
6 * Si quidem Dominus sonitum audiri fece-
rat in castris Syriæ, curruum, & equorum,
& exercitus plurimi: dixeruntque ad inui-
cem: Ecce mercede conduxit aduersum nos
rex Israel reges Hethæorum, & Aegyptiorũ,
7 & venerunt super nos. * Surrexerunt ergo
& fugerunt in tenebris, & dereliquerunt ten-
toria sua, & equos & asinos in castris, fuge-
runtque animas tantum suas saluare cupien-
8 tes. * Igitur cũ venissent leprosi illi ad prin-
cipium castrorum, ingressi sunt vnum taber-
culum, & comederunt & biberunt: tulerunt-
que inde argentum, & aurum, & uestes, &
abierunt, & absconderunt: & rursum reuersi
sunt ad aliud tabernaculum, & inde simili-
9 ter auferentes abscõderunt. * Dixeruntq. ad
C inuicem: Non recte facimus: hæc enim dies
boni nuncij est. Si tacuerimus, & noluerimus
nunciare vsque mane, sceleris arguemur: ve-
nite, eamus, & nunciemus in aula regis.
10 * Cumque venissent ad portã ciuitatis, nar-
rauerunt eis, dicentes: Iuimus ad castra Sy-
riæ, & nullum ibidem reperimus hominem,
nisi equos, & asinos alligatos, & fixa tẽtoria.
11 * Ierunt ergo portarij, & nunciauerunt in
12 palatio regis intrinsecus. * Qui surrexit no-
cte, & ait ad seruos suos: Dico uobis quid
fecerint nobis Syri: Sciunt quia fame labora-
mus, & idcirco egressi sunt de castris, & lati-
tãt in agris, dicentes: Cum egressi fuerint de
ciuitate, capiemus eos viuos, & tunc ciuitatẽ

13 ingredi poterimus. * Respondit autem vnus
suorum eius: Tollamus quinque equos, qui
remanserunt in vrbe (quia ipsi tantum sunt
in vniuersa multitudine Israel, alij enim con
sumpti sunt) & mittentes, explorare poteri-
14 mus. * Adduxerunt ergo duos equos, misitq.
rex in castra Syrorum, dicens. Ite, & videte.
15 * Qui abierunt post eos vsque ad Iordanem:
D ecce autem omnis uia plena erat vestibus, &
vasis, quæ proiecerant Syri cum turbarentur:
16 reuersiq; nuncij indicauerūt regi. * Et egres
sus populus diripuit castra Syriæ: factusq; est
modius similæ statere vno, & duo modij hor
17 dei statere vno, iuxta verbū Domini. * Por-
ro rex ducem illum in cuius manu incum-
bebat, constituit ad portam: quem conculca
uit turba in introitu portæ, & mortuus est,
iuxta quod locutus fuerat vir Dei, quādo de-
18 scenderat rex ad eum. * Factumq. est secun-
dum sermonem viri Dei, quem dixerat regi,
quando ait: Duo modij hordei statere vno
erunt, & modius similæ statere vno, hoc eodē
19 tempore cras in porta Samariæ: * quando
responderat dux ille viro Dei, & dixerat: E-
tiamsi Dominus fecerit cataractas in cælo,
numquid poterit fieri quod loqueris? Et di-
xit ei: Videbis oculis tuis, & inde non come-
20 des. * Euenit ergo ei sicut prædictum fue-
rat, & conculcauit eum populus in porta, &
mortuus est.

CAP. VIII.

1 Eliseus autem locutus est ad mulierem,
A cuius uiuere fecerat filium, dicens: Sur
ge, vade tu & domus tua, & peregrinare
vbicumq. repereris: uocauit enim Dominus
famem, & ueniet super terram septem annis.
2 * Quæ surrexit, & fecit iuxta verbū hominis
Dei: & uadens cum domo sua, peregrinata
3 est in Terra Philisthiim diebus multis. * Cū-
que finiti essent anni septem, reuersa est mu-
lier de Terra Philisthijm: & egressa est vt in-
terpellaret regem pro domo sua, & pro agris
4 suis. * Rex autem loquebatur cū Giezi puero
uiri Dei, dicens. Narra mihi omnia magna-
5 lia quæ fecit Eliseus. * Cumque ille narraret
B regi quo modo mortuum suscitasset, appa-
ruit mulier, cuius uiuificauerat filiū, clamās
ad regem pro domo sua: & pro agris suis.
Dixitq. Giezi: Domine mi rex, hæc est mu-
lier, & hic est filius eius, quem suscitauit Eli-
6 seus. * Et interrogauit rex mulierem: quæ
narrauit ei. Deditque ei rex eunuchum vnū,
dicens: Restitue ei omnia quæ sua sunt, &
vniuersos reditus agrorum a die, qua reliquit
7 terram vsque ad præsens. * Venit quoque E-
liseus Damascum, & Benadad rex Syriæ æ-
grotabat: nunciaueruntq. ei, dicentes: Venit
8 vir Dei huc. * Et ait rex ad Hazael: Tolle te-
C cum munera, & vade in occursum uiri Dei, &
consule Dominum per eum, dicens: Si eua-
9 dere potero de infirmitate mea hac? * Iuit
igitur Hazael in occursum eius, habens secū
munera, & omnia bona Damasci, onera qua-
draginta camelorum. Cumque stetisset corā
eo, ait: Filius tuus Benadad rex Syriæ misit
me ad te, dicens: Si sanari potero de infirmi-
10 tate mea hac? * Dixitque ei Eliseus: Vade,
dic ei: Sanaberis: porro ostendit mihi Domi-
11 nus quia morte morietur. * Stetitque cum
eo, & conturbatus est vsque ad suffusionem
12 vultus: fleuitque vir Dei. * Cui Hazael ait:
D Quare dominus meus flet? At ille dixit: Quia
scio quæ facturus sis filiis Israel mala. Ciuita-
tes eorum munitas igne succendes, & iuuenes
eorum interficies gladio, & paruulos eorum
elides, & prægnantes diuides. * Dixitq. Ha-
13 zael: Quid enim sum seruus tuus canis, vt fa-

ciam

ciam rem iſtam magnam ? Et ait Eliſeus:
Oſtendit mihi Dominus te regem Syriæ fo-
14 re. * Qui cum receſſiſſet ab Eliſeo, venit ad
dominum ſuum. Qui ait ei: Quid dixit tibi
Eliſeus? At ille reſpondit: Dixit mihi: Re-
15 cipies ſanitatem. * Cumque ueniſſet dies al
tera, tulit ſtragulum, & infudit aquam,& ex-
pandit ſuper faciem eius: quo mortuo,regna
16 uit Hazael pro eo. * Anno quinto Ioram fi-
lii Achab regis Iſrael, & Ioſaphat regis Iu-
da,regnauit Ioram filius Ioſaphat rex Iuda.
‖2.Par.21 b.5 17 * ‖ Triginta duorum annorum erat cum re-
gnare cœpiſſet, & octo annis regnauit in Ieru
18 ſalem. * Ambulauitque in uijs regum Iſrael,
E ſicut ambulauerat domus Achab: filia enim
Achab erat vxor eius: & fecit quod malum
‖2.Reg.7. c.16 19 eſt in conſpectu Domini. * ‖ Noluit autem
Dominus diſperdere Iudam, propter Dauid
ſeruum ſuum,ſicut promiſerat ei,vt daret illi
‖2.Par.21 b.8 20 lucernam,& filijs eius cunctis diebus. * ‖ In
diebus eius receſſit Edom, ne eſſet ſub Iuda,
21 & conſtituit ſibi regem. * Venitque Ioram
F Seira, & omnes currus cum eo: & ſurrexit
nocte, percuſſitque Idumæos, qui eum cir-
cumdederant,& principes curruum,populus
22 autem fugit in tabernacula ſua. * Receſſit er-
go Edom ne eſſet ſub Iuda,vſque ad diē hāc.
23 Tunc receſſit & Lobna in tempore illo. * Re
liqua autem ſermonum Ioram, & vniuerſa,
quæ fecit, nōne hæc ſcripta ſunt in Libro uer
24 borū dierum regum Iuda? * Et dormiuit
Ioram cum patribus ſuis, ſepultusque eſt cū
eis in Ciuitate Dauid, & regnauit Ochozias
‖2.Par.22 a.1 25 filius eius pro eo. * ‖ Anno duodecimo Iorā
filij Achab regis Iſrael regnauit Ochozias fi-
26 lius Ioram regis Iudæ. * Viginti duorum
G annorum erat Ochozias cum regnare cœpiſ-
ſet,& vno anno regnauit in Ieruſalem: nomē
matris eius Athalia filia Amri regis Iſrael.
27 * Et ambulauit in uijs domus Achab:& fecit
quod malum eſt corā Domino, ſicut domus
28 Achab: gener enim domus Achab fuit. * A-
bijt quoque cum Ioram filio Achab, ad præ-
liandum contra Hazael regem Syriæ in Ra-
moth Galaad, vulnerauerunt Syri Ioram:
29 * qui reuerſus eſt vt curaretur, in Iezrahel:
quia vulnerauerant eum Syri in Ramoth prę
liantem contra Hazael regem Syriæ. Porrò
Ochozias filius Ioram rex Iuda, deſcēdit in-
uiſere Ioram filium Achab in Iezrahel, quia
ęgrotabat ibi.

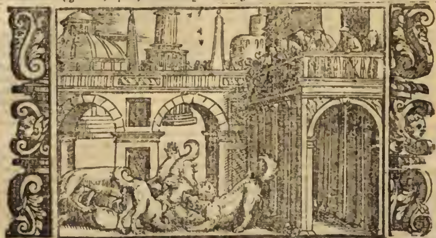
C A P. IX.

1 ELiſeus autem propheres uocauit vnum
A de filijs prophetarum,& ait illi: Accin-
ge lumbos tuos, & tolle lenticulam olei hanc
in manu tua, & uade in Ramoth Galaad.
‖3.Reg. 19 d.16. 2 * ‖ Cumq. ueneris illuc, uidebis Iehu filium
Ioſaphat filij Namſi: & ingreſſus ſuſcitabis
eum de medio fratrum ſuorum, & introdu-
3 ces in interius cubiculum. * Tenensque lenti
culam olei, fundes ſuper caput eius,& dices:
Hæc dicit Dominus: Vnxi te regem ſuper Iſ-
rael. Aperiesq. oſtium,& fugies,& nō ibi ſub
4 ſiſtes. * Abiit ergo adoleſcens puer prophetæ
5 in Ramoth Galaad, * & ingreſſus eſt illuc:
ecce autem principes exercitus ſedebant, &
ait: Verbum mihi ad te o princeps. Di-
xitque Iehu: Ad quem ex omnibus nobis?
6 At ille dixit: Ad te o princeps. * Et ſurrexit
& ingreſſus eſt cubiculum: at ille fudit oleū
B ſuper caput eius, & ait: Hæc dicit Dominus
Deus Iſrael: Vnxi te regem ſuper populum
7 * Domini Iſrael,& percuties domum Achab
domini tui, & vlciſcar ſanguinem ſeruorum
meorum prophetarum, & ſanguinem omniū
8 ſeruorum Domini de manu Iezabel. * ‖ Per ‖3.Reg.
damque omnem domum Achab: & interfi- 21.c.20
ciam de Achab mingentē ad parietē,& clau-
9 ſum,& nouiſſimum in Iſrael. * & dabo domū
Achab,ſicut ‖ domum Ieroboam filii Nabat, ‖3. Reg.
10 & ſicut domum ‖ Baaſa filij Ahia. * Iezabel 15.f.29
quoque comedent canes in agro Iezrahel,nec ‖3.Reg.
erit qui ſepeliat eam. Aperuitque oſtium, & 16.a
11 fugit. * Iehu autem egreſſus eſt ad ſer-
uos domini ſui: qui dixerunt ei: Recte ne
ſunt omnia? quid venit inſanus iſte ad te?
Qui ait eis: Noſtis hominem, & quid locu-
12 tus ſit. * At illi reſponderunt: Falſum eſt,
C ſed magis narra nobis. Qui ait eis: Hæc & hęc
locutus eſt mihi,& ait: Hæc dicit Dñs: Vnxi
13 te regem ſuper Iſrael. * Feſtinauerūt itaque,
vnuſquiſque tollens pallium ſuum poſue-
runt ſub pedibus eius, in ſimilitudinem
tribunalis, & cecinerunt tuba, atque di-
14 xerunt: Regnauit Iehu. * Coniurauit ergo
Iehu filius Ioſaphat filij Namſi contra Iorā: ‖ ‖ Sup.8.g
porro Ioram obſederat Ramoth Galaad, ipſe, 28
15 & oīs Iſrael contra Hazael regem Syriæ: * &
reuerſus fuerat vt curaretur in Iezrahel pro-
pter vulnera, quia percuſſerant eum Sy-
ri, præliantem contra Hazael regem
Syriæ: Dixitque Iehu: Si placet vobis, ne-
mo egrediatur profugus de ciuitate, ne ua-
16 dat, & nunciet in Iezrael. * Et aſcendit,
& profectus eſt in Iezrahel: Ioram enim æ-
grotabat ibi,& Ochozias rex Iuda deſcende-
17 rat ad viſitandum Ioram. * Igitur ſpecu-
D lator, qui ſtabat ſuper turrim Iezrahel, vi-
dit globū Iehu venientis,& ait: Video ego glo-
bū. Dixitq. Iorā: Tolle currum,& mitte in oc-
curſum eorū,& dicat uadēs: Recte ne ſunt om
18 nia? * Abiit ergo,qui aſcenderat currū, in oc-
curſū eius,& ait: Hæc dicit rex: Pacata ne ſūt
omnia? Dixitq. Iehu: Quid tibi & paci? tran-
ſi,& ſequere me. Nūciauit quoq. ſpeculator,
dicens: Venit nuncius ad eos, & non reuerti-
19 tur. * Miſit etiam currum equorū ſecundū:
uenitque ad eos, & ait: Hæc dicit rex Num-
quid pax eſt? Et ait Iehu: Quid tibi &
20 paci? tranſi, & ſequere me. * Nunciauit autē
E ſpeculator, dicens: Venit vſq. ad eos, & non

reuertitur

B reuertitur: est autem incessus quasi incessus
21 Iehu filij Namsi, præceps enim graditur.* Et
ait Ioram Iunge currum. Iunxeruntq. currū
eius, & egressus est Ioram rex Israel, & Ocho-
zias rex Iuda, singuli in curribus suis, egressi-
que sunt in occursum Iehu, & inuenerunt eū
22 in agro Naboth Iezrahelitæ. * Cumq. vidis-
set Ioram Iehu, dixit: Pax est Iehu? At ille
respondit: Quæ pax? adhuc fornicationes Ie-
zabel matris tuæ, & veneficia eius multa vi-
23 gent. * Conuertit autem Ioram manum suā,
& fugiens ait ad Ochoziam: Insidiæ Ocho-
24 zia. * Porro Iehu tetēdit arcū manu, & per-
cussit Iorā inter scapulas: & egressa est sagit-
ta per cor eius, statimq. corruit in curru suo.
25 * Dixitq. Iehu ad Badacer ducē: Tolle, proij-
ce eum in agro Naboth Iezrahelitæ: memini
enim quando ego & tu sedentes in curru se-
quebamur Achab patrem huius, quòd Domi
nus onus hoc leuauerit super eum, dicens:
26 * † Si non pro sanguine Naboth, & pro san-
F guine filiorum eius, quem vidi heri, ait Do-
minus, reddam tibi in agro isto, dicit Domi
nus. Nunc ergo tolle, & proijce eum in agrum

27 iuxta uerbum Domini. * Ochozias autē rex
Iuda uidens hoc, fugit per viam domus hor-
ti: persecutusque est eum Iehu, & ait: Etiam
hunc percutite in curru suo. Et percusserunt
eum in ascensu Gauer, qui est iuxta Ieblaā:
qui fugit in Mageddo, & mortuus est ibi.
28 * Et imposuerunt eum serui eius super currū
suum, & tulerunt in Ierusalem: sepelierunt-
que eum in sepulchro cum patribus suis in
29 Ciuitate Dauid. * Anno vndecimo Ioram
filij Achab, regnauit Ochozias super Iudam,
30 * venitque Iehu in Iezrahel. Porro Iezabel
introitu eius audito, depinxit oculos suos
stibio, & ornauit caput suum, & respexit per
31 fenestram * ingredientem Iehu per portam,
& ait: † Numquid pax potest esse Zambri, qui † 3.Reg. 16.c.10
32 interfecit dominum suum? * Leuauitq. Iehu
G faciem suam ad fenestram, & ait: Quæ est ista?
& inclinauerunt se ad eum duo, vel tres eu-
33 nuchi. * At ille dixit eis: Præcipitate eam
deorsum, & præcipitauerunt eam, asper-
susque est sanguine paries, & equorum
34 vngulæ conculcauerunt eam.* Cumq. intro-
gressus esset, vt comederet, biberetq. ait: Ite,

& videte maledictam illam, & sepelite eam:
35 quia filia regis est. * Cumq. issent vt sepelirēt
eam, non inuenerunt nisi caluariam, & pe-
36 des, & summas manus. * Reuersiq. nuncia-
uerunt ei. Et ait Iehu: † Sermo Domini est,
quem locutus est per seruū suū Eliam Thes-
biten, dicens: In agro Iezrahel comedent
37 canes carnes Iezabel, * & erūt carnes Iezabel
sicut stercus super faciē terræ in agro Iezra-
hel, ita vt prætereuntes dicant: Hæccine est
illa Iezabel?

C A P. X.

1 ERant autem Achab septuaginta filij in
A Samaria: scripsit ergo Iehu litteras, &
misit in Samariam, ad optimates ciuitatis,

& ad maiores natu, & ad nutritios Achab,
2 dicēs: * Statim vt acceperitis litteras has, qui
habetis filios domini vestri, & currus, & e-
3 quos, & ciuitates firmas, & arma, * eligite
meliorem, & eū qui uobis placuerit de filijs
domini uestri, & eum ponite super soliū pa-
tris sui, & pugnate pro domo domini uestri.
4 * Timuerunt illi vehementer, & dixerunt:
Ecce duo reges non potuerunt stare coram
eo, & quo modo nos valebimus resistere?
5 * Miserunt ergo præpositi domus, & præfecti
ciuitatis, & maiores natu, & nutritij, ad Ie-
hu, dicentes: Serui tui sumus, quæcumque
iusseris faciemus, nec constituemus nobis re-
6 gem: quæcumque tibi placent, fac. * Rescri-

B psit autem eis litteras secundò, dicens: Si
mei estis, & obeditis mihi, tollite capita fi-
liorũ domini vestri, & venite ad me hac eadẽ
hora cras in Iezrahel. Porro filij regis, septua
ginta viri apud optimates ciuitatis nutrieba-
7 tur. * Cumq. venissent litterę ad eos, tulerũt
filios regis, & occiderunt septuaginta uiros,
& posuerunt capita eorum in cophinis, et mi-
8 serunt ad eum in Iezrahel. * Venit autẽ nun-
cius, & indicauit ei, dicens: Attulerunt capi-
ta filiorum regis. Qui respondit: Ponite ea ad
duos aceruos iuxta introitum portæ vsq. ma
9 ne. * Cumque diluxisset, egressus est, & stans
dixit ad omnem populum: Iusti estis: si ego
coniuraui contra dominum meum, & interfe
‖ 3.Reg. 21.g.29. 10 ci eum, quis percussit omnes hos? * ‖ Videte
ergo nunc quoniam non cecidit de sermoni-
bus Domini in terram, quos locutus est Do-
C minus super domum Achab, & Dominus fe-
cit quod locutus est in manu serui sui Elię.
11 * Percussit igitur Iehu omnes, qui reliqui e-
rant de domo Achab in Iezrahel, & vniuer-
sos optimates eius, & notos, & sacerdotes,
12 donec non remanerent ex eo reliquiæ. * Et
surrexit. & uenit in Samariam: cumque ue-
13 nisset ad Cameram pastorum in uia, * inue-
nit fratres Ochozię regis Iuda, dixitq. ad eos:
Quinam estis vos? Qui responderunt: Fratres
Ochozię sumus, & descendimus ad salutan-
14 dos filios regis, & filios reginæ. * Qui ait: Cõ-
prehendite eos uiuos. Quos cum comprehen-
dissent viuos, iugulauerunt eos in cisterna
iuxta Cameram, quadraginta duos viros, &
15 non reliquit ex eis quemquam. * Cumque
abijsset inde, inuenit Ionadab filium Rechab
in occursum sibi, & benedixit ei. Et ait ad eũ:
Numquid est cor tuum rectum, sicut cor meũ
cum corde tuo? Et ait Ionadab: Est. Si est,
inquit, da manum tuam. Qui dedit ei manũ
16 suam. At ille leuauit eum ad se in currũ: * di
D xitque ad eum: Veni mecum, & vide zelum
meum pro Domino. Et impositum in curru
17 suo * duxit in Samariam. Et percussit omnes
qui reliqui fuerant de Achab in Samaria vsq.
ad vnum, iuxta verbum Domini, quod locu-
18 tus est per Eliam. * Congregauit ergo Iehu
‖ 3. Reg. 16.g.31 omnem populum, & dixit ad eos: ‖ Achab
coluit Baal parum, ego autem colam eũ am-
19 plius. * Nunc igitur omnes prophetas Baal,
& vniuersos seruos eius, & cunctos sacerdotes
ipsius uocate ad me: nullus sit qui nõ ueniat,
sacrificium enim grande est mihi Baal: quicũ
E que defuerit, non viuet. Porro Iehu faciebat
hoc insidiose, vt disperderet cultores Baal.
20 * Et dixit: Sãctificate diẽ sollẽnẽ Baal. Vocauit
21 que * & misit in vniuersos terminos Israel, & ve
nerunt cuncti serui Baal: non fuit residuus ne
vnus quidem qui nõ veniret. Et ingressi sunt
templum Baal: & repleta est domus Baal, a
22 summo vsque ad summum. * Dixitque his,
qui erant super vestes: Proferte vestimenta
vniuersis seruis Baal. Et protulerunt eis ve-
23 stes. * Ingressusque Iehu, & Ionadab filius
Rechab templum Baal, ait cultoribus Baal:
Perquirite, & videte, ne quis forte vobiscum
sit de seruis Domini, sed vt sint serui Baal so-
24 li. * Ingressi sunt igitur vt facerent victimas
& holocausta: Iehu autem præparauerat sibi
foris octoginta uiros, & dixerat eis: Quicum-
que fugerit de hominibus his, quos ego addu-
xero in manus vestras, anima eius erit pro a-
25 nima illius. * Factum est autem, cum comple
F pletum esset holocaustum, præcepit Iehu mi-
litibus & ducibus suis: Ingredimini, & per-
cutite eos, nullus euadat. Percusseruntque eos
in ore gladij, & proiecerũt milites & duces:
26 & ierunt in ciuitatem templi Baal, * & pro-
tulerunt statuam de fano Baal, & combusse-
27 runt, * & comminuerunt eam. Destruxerunt
quoque ædem Baal, & fecerunt pro ea latri-
28 nas vsque in diem hanc. * Deleuit itaq.
29 Iehu Baal de Israel: * verumtamen a pecca-
tis Ieroboam filii Nabat, qui peccare fecit
Israel, non recessit, nec dereliquit vitulos
30 aureos, qui erant in Bethel, & in Dan. * Di-
xit autem Dominus ad Iehu: Quia studiose
egisti quod rectum erat, & placebat in ocu-
lis meis, & omnia quæ erant in corde meo fe-
cisti contra domum Achab: ‖ filii tui vsque ‖ Inf.15.c.
ad quartam generationẽ sedebunt super thro 12
31 num Israel. * Porro Iehu non custodiuit vt
G ambularet in lege Domini Dei Israel in toto
corde suo: non enim recessit a peccatis Iero-
32 boam, qui peccare fecerat Israel. * In diebus
illis cœpit Dominus tædere super Israel: per-
cussitque eos Hazael in vniuersis finibus Is-
33 rael, * a Iordane contra Orientalem plagam,
omnem Terram Galaad, & Gad, & Ruben,
& Manasse, ab Aroer, quæ est super Torren-
34 tem Arnon, & Galaad, & Basan. * Reliqua
autem verborum Iehu, & vniuersa quæ fecit,
& fortitudo eius, nonne hæc scripta sunt in
35 Libro verborum dierum regum Israel? * Et
dormiuit Iehu cum patribus suis, sepelierũt-
que eum in Samaria: & regnauit Ioachaz fi-
36 lius eius pro eo. * Dies autem, quos regnauit
Iehu super Israel, viginti & octo anni sunt,
in Samaria.

CAP. XI.

1 Athalia uero mater Ochoziæ, vidẽs mor 2.Par.22. d.10
A tuum filium suum, surrexit, & interfe-
2 cit omne semen regium. * Tollens autẽ Io-
saba filia regis Ioram, soror Ochoziæ, Ioas
filium Ochoziæ, furata est eum de medio fi-
liorum regis, qui interficiebantur, & nutri-
cem eius de triclinio: & abscondit eum a fa
3 cie Athaliæ vt non interficeretur. * Eratque
cum ea sex annis clam in domo Domini: por
4 ro Athalia regnauit super terram. * ‖ Anno ‖ 2.Par.23 a.1.
autem septimo misit Ioiada, & assumens cen
turiones, & milites introduxit ad se in tem-

plum Domini, pepigitque cum eis fœdus: &
adiurans eos in domo Domini, ostendit eis
5 filium regis: * & præcepit illis, dicens: Iste
6 est sermo, quem facere debetis: * Tertia pars
B vestrum introeat sabbato, & obseruet excu-
bias domus regis. Tertia autem pars sit ad
portam Sur: & tertia pars sit ad portam, quæ
est post habitaculum scutariorum: & custo-
7 dietis excubias domus Messa. * Duæ vero par
tes e vobis, omnes egredientes sabbato, custo
diant excubias domus Domini circa regem.
8 * Et vallabitis eum, habentes arma in mani
bus vestris: si quis autem ingressus fuerit se-
ptum templi, interficiatur: eritisq. cum rege
9 introeunte & egrediente. * Et fecerunt cen-
turiones iuxta omnia, quæ præceperat eis Io-
iada sacerdos: & assumentes singuli viros
suos, qui ingrediebantur sabbatum, cum his
qui egrediebantur sabbato, venerunt ad Io-
10 iadam sacerdotem. * Qui dedit eis hastas, &
arma regis Dauid, quæ erant in domo Do-
11 mini. * Et steterunt singuli habentes arma
C in manu sua a parte templi dextera, usque ad
partem sinistram altaris, & ædis, circum re-
12 gem. * Produxitq. filium regis, & posuit su-
per eum diadema, & testimonium: fecerunt-
que eum regem, & vnxerunt: & plaudentes
13 manu, dixerunt: Viuat rex. * Audiuit autem
Athalia vocem populi currentis: & ingressa
14 ad turbas in templum Domini, * vidit re-
gem stantem super tribunal iuxta morem,
& cantores, & tubas prope eum, omnemque
populum terræ lætantem, & canentem tubis:
& scidit vestimenta sua, clamauitque: Coniu
15 ratio, coniuratio. * Præcepit autẽ Ioiada cen
turionibus, qui erant super exercitum, & ait
eis: Educite eam extra septa templi, & qui-
cũque eã secutus fuerit, feriatur gladio. Dixe-
rat enim sacerdos: Non occidatur in templo
16 Domini. * Imposueruntq. ei manus, & im-
pegerunt eam per viam introitus equorum,
17 iuxta palatium, & interfecta est ibi. * Pepi-
D git ergo Ioiada fœdus inter Dominum, &
inter regem, & inter populum, ut esset popu-
18 lus Domini, & inter regem & populũ. * In-
gressusq. est omnis populus terræ templum
Baal, & destruxerunt aras eius, & imagines
contriuerunt valide: Mathan quoque sacer-
dotem Baal occiderunt coram altari. Et po-
suit sacerdos custodias in domo Domini.
19 * Tulitq. centuriones, & Cerethi & Phelethi
legiones, & omnem populum terræ, deduxe-
runtq. regem de domo Domini: & venerunt
per viam portæ scutariorum in palatium, &
20 sedit super thronũ regũ. * Lætatusq. est om
nis populus terræ, & ciuitas conquieuit: Atha
21 lia autẽ occisa est gladio in domo regis. * Se
ptẽq. annorũ erat Ioas, cũ regnare cœpisset.

C A P. XII.

1 Anno septimo Iehu regnauit Ioas: & qua
A draginta annis regnauit in Ierusalem.
2 nomen matris eius Sebia de Bersabee. * Fe-
citq. Ioas rectum coram Domino cunctis die
bus, quibus docuit eum Ioiada sacerdos.
3 * Veruntamen excelsa non abstulit: adhuc
enim populus immolabat, & adolebat in ex
4 celsis incensum. * Dixitq. Ioas ad sacerdo-
tes: Omnem pecuniam sanctorum, quæ illata
fuerit in templum Domini a prætereunti-
bus, quæ offertur pro pretio animæ, & quam
sponte & arbitrio cordis sui inferunt in tem
5 plum Domini: * accipiant illam sacerdotes
iuxta ordinem suum, & instaurent sartatecta
domus, siquid necessarium viderint instaura
6 tione. * Igitur usque ad uigesimum tertium
annum regis Ioas, non instaurauerunt sacer-
7 dotes sartatecta templi. * Vocauitq. rex Ioas
B Ioiadam pontificem & sacerdotes, dicens
eis: Quare sartatecta non instauratis templi?
nolite ergo amplius accipere pecuniam iux-
ta ordinem vestrum, sed ad instaurationem
8 templi reddite eam. * Prohibitique sunt sa-
cerdotes vltra accipere pecuniam a populo,
9 & instaurare sartatecta domus. * Et tulit Io
iada pontifex gazophylacium unum, ape-
ruitq. foramen desuper, & posuit illud iuxta
altare ad dexteram ingredientium domum
Domini, mittebantq. in eo sacerdotes, qui
custodiebant ostia, omnem pecuniam, quæ
10 deferebatur ad templum Domini. * Cumq.
viderent nimiam pecuniam esse in gazophy
lacio, ascendebat scriba regis, & pontifex, ef-
fundebantq. & numerabant pecuniam, quæ
11 inueniebatur in domo Domini: * & dabant
C eam iuxta numerum atque mensuram in
manu eorum, qui præerant cæmentarijs do-
mus Domini: qui impendebant eam in fa-
bris lignorum, & in cæmentarijs ijs, qui ope-
12 rabantur in domo Domini, * & sartatecta fa
ciebant: & in ijs, qui cædebant saxa, & ut eme
rent ligna, & lapides, qui excidebantur, ita ut
impleretur instauratio domus Domini in
vniuersis, quæ indigebant expensa ad munien
13 dam domum. * Verumtamen non fiebant
ex eadem pecunia hydriæ templi Domini, &
fuscinulæ, & thuribula, & tubæ, & omne vas
aureum & argenteum de pecunia, quæ infe-
14 rebatur in templum Domini. * ijs enim, qui
faciebant opus, dabatur ut instauraretur tem
15 plum Domini: * & non fiebat ratio ijs homi
nibus, qui accipiebant pecuniam ut distri-
buerent eam artificibus, sed in fide tractabãt
16 eam. * Pecuniam uero pro delicto, & pecu-
niam pro peccatis non inferebant in templũ
17 Domini, quia sacerdotum erat. * Tunc ascen
D dit Hazael rex Syriæ, & pugnabat contra
Geth, cepitq. eam: & direxit faciem suam ut
18 ascenderet in Ierusalem. * Quam ob rem tu
lit Ioas rex Iuda omnia sanctificata, quæ cõ-
secrauerant Iosaphat, & Ioram, & Ochozias
patres eius reges Iuda, & quæ ipse obtulerat
& uniuersum argentũ, quod inueniri potuit

in thesauris tēpli Domini. & in palatio regis:
misitq. Hazaeli regi Syriæ, & recessit ab Ie-
19 rusalem. * Reliqua autem sermonum Ioas,
et vniuersa quæ fecit, nōne hęc scripta sunt in
20 Libro verborum dierum regum Iuda * Sur-
rexerunt autem serui eius, & coniurauerunt
inter se, percusseruntque Ioas in Domo Mel-
21 lo in descensu Sella. * Iosachar namq. filius
Semaath, & Iozabad filius Somer serui eius,
percusserunt eum, & mortuus est: & sepelie-
runt eum cum patribus suis in Ciuitate Da-
uid, regnauitque Amasias filius eius pro eo.

C A P. XIII.

1 ANno vigesimo tertio Ioas filij Ochoziæ
A regis Iuda, regnauit Ioachaz filius Ie-
hu super Israel in Samaria decem & septem
2 annis. * Et fecit malum coram Domino, se-
cutusque est peccata Ieroboam filij Nabat,
qui peccare fecit Israel, & non declinauit ab
3 eis. * Iratusque est furor Domini contra Is-
rael, & tradidit eos in manu Hazael regis Sy
riæ, & in manu Benadad filij Hazael cunctis
4 diebus. * Deprecatus est autem Ioachaz fa-
ciem Domini, & audiuit eū Dominus: uidit
enim angustiam Israel, quia attriuerat eos
5 rex Syriæ: * & dedit Dominus saluatorē Is-
raeli, & liberatus est de manu regis Syriæ:
habitaueruntque filiis Israel in tabernaculis
6 suis sicut heri & nudiustertius. * Verumtamē
B nō recesserūt a pecatis domus Ieroboam, qui
peccare fecit Israel, sed in ipsis ambulauerūt:
7 siquidem & lucus permansit in Samaria. * Et
nō sont derelicti Ioachaz de populo nisi quin
quaginta equites, & decem currus, & decem
millia peditum: interfecerat enim eos rex
Syriæ, & redegerat quasi puluerem in tri-
8 tura areæ. * Reliqua autem sermonum Ioa-
chaz, & vniuersa quæ fecit, & fortitudo eius,
nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum
9 dierum regum Israel? * Dormiuitque Ioa-
chaz cum patribos suis, & sepelierunt eum
in Samaria: regnauitque Ioas filius eius pro
10 eo. * Anno trigesimo septimo Ioas regis Iu-
da regnauit Ioas filius Ioachaz super Israel in
11 Samaria sedecim annis, * & fecit quod
malum est in conspectu Domini: non de-
clinauit ab omnibus peccatis Ieroboam filij
Nabat, qui peccare fecit Israel, sed in ipsis
12 ambulauit. * Reliqua autem sermonū Ioas,
& Vniuersa quæ fecit, & fortitudo eius, quo
modo pugnauerit cōtra Amasiam regem Iu-
da, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonū
13 dierum regum Israel? * Et dormiuit Ioas cū
patribus suis: Ieroboam autem sedit super
solium eius. Porro Ioas sepultus est in Sama-
14 ria cum regibus Israel. * Eliseus autem ægro-
C tabat infirmitate, qua & mortuus est: descē-
ditq. ad eum Ioas rex Israel, flebat coram eo,
dicebatque: Pater mi, pater mi, currus Is-
15 rael & auriga eius. * Et ait illi Eliseus: Affer
arcum, & sagittas. Cumq. attulisset ad eum
16 arcum, & saggittas, * dixit ad regem Israel:
Pone manum tuam super arcum. Et cum po-
suisset ille manum suam, superposuit Eliseus
17 manus suas manibus regis, * & ait: Aperi fe-
nestram orientalem. Cumque aperuisset,
dixit Eliseus: Iace sagittam. Et iecit. Et ait
Eliseus: Sagitta salutis Domini, & sagitta sa-
lutis contra Syriam: percutiesque Syriam in
18 Aphec, donec consumas eam. * Et ait: Tol-
le sagittas. Qui cum tulisset, rursum dixit
ei: Percute iaculo terram. Et cum percus-
19 sisset tribus vicibus, & stetisset, * iratus est

vir Dei contra eum, & ait: Si percus-
sisses quinquies, aut sexies, siue septies,
percussisses Syriam vsq. ad consumptionem:
nunc autem tribus vicibus percuties eam.

Mortuus

20 * Mortuus eſt ergo Eliſeus,&ſepelierunt eũ.
D Latrunculi autem de Moab uenerunt in ter-
21 ram in ipſo anno. * ‖ Quidam autem ſepe-
lientes hominem, uiderunt latrunculos, &
proiecerũt cadauer in ſepulchro Eliſei. Quod
cũ tetigiſſet oſſa Eliſei,reuixit homo,& ſtetit
22 ſuper pedes ſuos. * Igitur Hazael rex Syriæ
23 afflixit Iſrael cunctis diebus Ioachaz:* & mi
ſertus eſt Dominus eorum, & reuerſus eſt ad
eos propter pactum ſuum, quod habebat cũ
Abraham,& Iſaac,& Iacob: & noluit diſper
dere eos,neque proijcere penitus vſq. in præ-
24 ſens tempus. * Mortuus eſt autem Hazael
rex Syriæ,& regnauit Benadad filius eius pro
25 eo. * Porro Ioas filius Ioachaz tulit vrbes de
manu Benadad filij Hazael, quas tulerat de
manu Ioachaz patris ſui iure prælij, tribus
vicibus percuſſit eum Ioas,& reddidit ciuita-
tes Iſrael.

CAP. XIIII.

1 IN anno ſecundo Ioas filij Ioachaz regis
A Iſrael regnauit Amaſias filius Ioas regis
2 Iuda. * ‖ Viginti quinque annorum erat cũ
regnare cœpiſſet: viginti autem & nouẽ an-
nis regnauit in Ieruſalem,nomen matris eius
3 Ioadan de Ieruſalem. * Et fecit rectum corã
Domino, verumtamen non vt Dauid pater
eius. Iuxta omnia, quæ fecit Ioas pater ſuus,
4 fecit: * niſi hoc tantum quòd excelſa nõ ab-
ſtulit: adhuc enim populus immolabat, &
5 adolebat incenſum in excelſis. * Cumq. ob-
B tinuiſſet regnum,percuſſit ſeruos ſuos,qui in-
6 terfecerant regem patrem ſuum: * filios au-
tem eorum, qui occiderant,non occidit iux-
ta quod ſcriptum eſt in libro legis Moyſi, ſi-
cut præcepit Dominus,dicens: ‖ Non moriẽ-
tur patres pro filijs, neque filij moriẽtur pro
patribus:ſed vnuſquiſque in peccato ſuo mo-
7 rietur. * Ipſe percuſſit Edom in Valle Sali-
narum decem millia,& apprehendit petram
in prælio,uocauitq. nomen eius Iectehel vſq.
8 in præſentem diem. * Tũc miſit Amaſias nũ-
cios ad Ioas filium Ioachaz, filij Iehu regis
9 Iſrael,dicens: Veni, & uideamus nos. * Re-
C miſitque Ioas rex Iſrael ad Amaſiam regem
Iuda,dicens: Carduus Libani miſit ad ce-
drum, quæ eſt in Libano, dicens: Da filiam
tuam filio meo vxorem. Tranſieruntq. beſtiæ
ſaltus, quæ ſunt in Libano, & conculcaue-
10 runt carduum. * Percutiens inualuiſti ſuper
Edom, & ſubleuauit te cor tuum: conten-
tus eſto gloria, & ſede in domo tua: quare
prouocas malum, vt cadas tu & Iudas tecũ?
11 * Et nõ acquieuit Amaſias: Aſcenditque Ioas
rex Iſrael,& uiderunt ſe, ipſe & Amaſias rex
12 Iuda in Bethſames oppido Iudæ. * Percuſ-
ſusque eſt Iuda coram Iſrael, & fugerunt
13 vnuſquiſque in tabernacula ſua. * Amaſiam
D uero regem Iuda filium Ioas filii Ochoziæ
cepit Ioas rex Iſrael in Bethſames,& adduxit
eum in Ieruſalem: & interrupit murum Ie-
ruſalem, a porta Ephraim vſque ad portam
14 anguli, quadringentis cubitis. * Tulitq. om-
ne aurum,& argentum,& vniuerſa vaſa, quæ
inuenta ſunt in domo Domini, & in theſau-
ris regis,& obſides, & reuerſus eſt in Sama-
15 riam. * Reliqua autem uerborum Ioas quæ
fecit, & fortitudo eius qua pugnauit contra
Amaſiam regẽ Iuda, nonne hæc ſcripta ſunt
in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?
16 * Dormiuitque Ioas cum patribus ſuis,& ſe-
E pultus eſt in Samaria cum regibus Iſrael: &
17 regnauit Ieroboã filius eius pro eo. * Vixit
autem Amaſias,filius Ioas, rex Iuda,poſtquã
mortuus eſt Ioas filius Ioachaz regis Iſrael
18 quindecim annis. * Reliqua autem ſermonũ
Amaſiæ, nõne hæc ſcripta ſunt in Libro ſer-
19 monem dierum regum Iuda? * Factaque eſt
contra eum coniuratio in Ieruſalem: at ille
fugit in Lachis. Miſeruntq. poſt eum in La-
20 chis,& interfecerunt eum ibi. * Et aſporta-
uerunt in equis, ſepultusque eſt in Ieruſalem
21 cum patribus ſuis in Ciuitate Dauid.* ‖ Tu- ‖ 2.Par.26
F lit autem vniuerſus populus Iudæ Azariam 2.1
annos natum ſedecim, & conſtituerunt eum
22 regem pro patre eius Amaſia. * Ipſe ædifica-
uit Aelath, & reſtituit eam Iudæ, poſtquam
23 dormiuit rex cum patribus ſuis. * Anno quin
todecimo Amaſiæ filii Ioas regis Iuda,regna-
uit Ieroboã filius Ioas regis Iſrael in Sama-
24 ria,quadraginta & vno anno: * & fecit quod
malum eſt coram Domino. Non receſſit ab
omnibus peccatis Ieroboam filii Nabat, qui
25 peccare fecit Iſrael. * Ipſe reſtituit terminos
Iſrael ab introitu Emath, vſque ad Mare ſo-
G litudinis, iuxta ſermonem Domini Dei Iſ-
rael, quem locutus eſt per ſeruũ ſuum ‖ Io- ‖ Ion. 1.
nã filiũ Amathi prophetã,qui erat de Geth, 2.1
26 quæ eſt in Opher. * Vidit enim Dominus af-
flictionem Iſrael amaram nimis,& quòd cõ-
ſumpti eſſent uſque ad clauſos carcere,& ex-
tremos, & non eſſet qui auxiliaretur Iſraeli.
27 * Nec locutus eſt Dominus vt deleret nomẽ
Iſrael de ſub cælo, ſed ſaluauit eos in manu
28 Ieroboam filij Ioas. * Reliqua autẽ ſermo-
num Ierobam,& vniuerſa quæ fecit, & forti-
tudo eius, qua præliatus eſt, & quomodo re-
ſtituit Damaſcum, & Emath Iudæ in Iſrael,
nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum
29 dierum regum Iſrael? * Dormiuitque Iero
boam cum patribus ſuis regibus Iſrael, & re-
gnauit Zacharias filius eius pro eo.

CAP. XV.

1 ANno vigeſimo ſeptimo Ieroboam regis
A Iſrael regnauit Azarias filius Amaſiæ re-
2 gis Iuda. * Sedecim annorum erat cum re-
gnare cœpiſſet, & quinquaginta duobus an
nis regnauit in Ieruſalem: nomen matris eius
3 Iechelia de Ieruſalem. * Fecitque quod erat
placitum coram Domino, iuxta omnia quæ

fecit

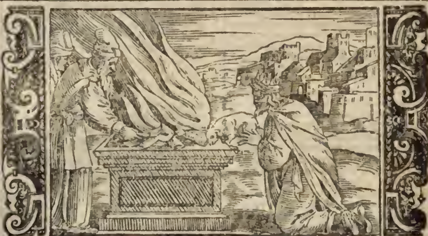
4 ſecit Amaſias pater eius. * Verumtamen ex-
celſa non eſt demolitus:adhuc populus ſacri-
ficabat, & adolebat incenſum in excelſis.
ſ2.par.26. 5 * ſ Percuſſit autem Dominus regem, & fuit
d.21 leproſus vſque in diem mortis ſuæ,& habita-
bat in domo libera ſeorſum: Ioathan vero
filius regis gubernabat palatium, & iudica
6 bat populum terræ. * Reliqua autem ſermo-
B num Azariæ, & vniuerſa quæ fecit, nonne
hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum
7 regum Iuda? * Et dormiuit Azarias cum
patribus ſuis: ſepelieruntque eum cum ma-
ioribus ſuis in ciuitate Dauid,& regnauit Io-
8 athan filius eius pro eo. * Anno trigeſimo
octauo Azariæ regis Iuda, regnauit Zacha-
rias filius Ieroboam ſuper Iſrael in Samaria
9 ſex menſibus: * & fecit quod malum eſt co-
ram Domino, ſicut fecerant patres eius:
non receſſit a peccatis Ieroboam filij Nabat,
10 qui peccare fecit Iſrael. * Coniurauit autem
contra eum Sellum filius Iabes:percuſſitque
eum palam,& interfecit,regnauitque pro eo.
11 * Reliqua autem verbũ Zachariæ, nonne hæc
ſ Sup.10. ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum re-
30 12 gũ Iſrael? * ſ Iſte eſt ſermo Domini, quem
C locutus eſt ad Iehu,dicens: Filii tui vſque ad
quartam generationem ſedebunt ſuper thro
13 num Iſrael. Factumq. eſt ita. * Sellum filius
Iabes regnauit trigeſimo nono anno Azariæ
regis Iuda: regnauit autem vno menſe in Sa-
14 maria. * Et aſcendit Manahẽ filius Gadi de
Therſa: uenitque in Samariam, & percuſſit
Sellum filium Iabes in Samaria,& interfecit
15 eum, regnauitque pro eo. * Reliqua autem
verborum Sellũ, & coniuratio eius, per quã
tetendit inſidias, nonne hæc ſcripta ſunt in
16 Libro ſermonum dierum regũ Iſrael? * Tũc
percuſſit Manahem Thapſam, & omnes qui
erant in ea,& terminos eius de Therſa. nolue
rant enim aperire ei:& interfecit omnes præ-
17 gnantes eius,& ſcidit eas. * Anno trigeſimo
D nono Azariæ regis Iuda regnauit Manahem
filius Gadi ſuper Iſrael decẽ annis in Sama-
18 ria. * Fecitq. quod erat malum coram Do-
mino: non receſſit a peccatis Ieroboam filij
Nabat,qui peccare fecit Iſrael cunctis diebus
19 eius. * Veniebat Phul rex Aſſyriorum in ter-
ram, & dabat Manahem Phul mille talenta
argenti, vt eſſet ei in auxilium, & firmaret
20 regnum eius. * Indixitque Manahem argen-
tum ſuper Iſrael cunctis potentibus & diuiti-
bus, vt daret reg Aſſyriorum quinquaginta
ſiclos argenti per ſingulos: reuerſuſq. eſt rex
21 Aſſyriorũ, & non eſt moratus in terra. * Re-
liqua autem ſermonum Manahem, & vniuer
ſa quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro
22 ſermonum dierum regum Iſrael? * Et dor-
E miuit Manahem cum patribus ſuis: regna-
23 uitq. Phaceia filius eius pro eo. * Anno quin-
quageſimo Azariæ regis Iuda regnauit Pha-
ceia filius Manahem ſuper Iſrael in Samaria
24 biennio: * & fecit quod erat malum coram
Domino: non receſſit a peccatis Ieroboam
25 filij Nabat, qui peccare fecit Iſrael. * Con-
iurauit autem aduerſus eum Phacee filius Ro
meliæ, dux eius, & percuſſit eum in Sama-
ria in turre domus regiæ iuxta Argob,& iux-
ta Arie, & cum eo quinquaginta viros de fi-
liis Galaaditarum, & interfecit eum, regna-
26 uitq. pro eo.* Reliqua autem ſermonũ Pha-
ceia, & vniuerſa quę fecit, nonne hæc ſcripta
ſunt in Libro ſermonum dierũ regũ Iſrael?
27 * Anno quinquageſimo ſecundo Azarię re-
gis Iuda regnauit Phacee filius Romeliæ ſu-
28 per Iſrael in Samaria viginti annis. * Et fe-
cit quod erat malum coram Domino: nõ re-
ceſſit a peccatis Ieroboã filii Nabat, qui pec-
29 care fecit Iſrael. * In diebus Phacee regis Iſ-
rael uenit Theglathphalaſar rex Aſſur,& ce-
pit Aion,& Abel Domũ,Maacha & Ianoe,&
Cedes, & Aſor, & Galaad, & Galilęam,
& vniuerſam Terram Nephthali: & tranſtu-
30 lit eos in Aſſyrios. * Coniurauit autem, &
tetendit inſidias Oſee filius Ela contra Pha-
cee filium Romelię, & percuſſit eum, & in
terfecit: regnauitque pro eo uigeſimo anno
31 Ioatham filii Oziæ. * Reliqua autem ſermo-
num Phacee,& vniuerſa quæ fecit,nonne hæc
ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum re-
32 gum Iſrael? * ſ Anno ſecundo Phacee, filii ſ2.Par.27
Romelię regis Iſrael,regnauit Ioatham filius a.1
33 Oziæ regis Iuda.* Viginti quinque annorum
G erat cum regnare cœpiſſet, & ſedecim annis
regnauit in Ieruſalem:nomen matris eius Ie-
34 ruſa,filia Sadoc. * Fecitque quod erat placi-
citum coram Domino: iuxta omnia,quæ fe-
35 cerat Ozias pater ſuus, operatus eſt. * Verũ-
tamen excelſa non abſtulit: adhuc populus
immolabat, & adolebat incẽſum in excelſis:
ipſe ędificauit portam domus Domini ſubli-
36 miſſimam. * reliqua autem ſermonũ Ioathã,
& vniuerſa quæ fecit, nonne hęc ſcripta ſunt
37 in Libro uerborum dierũ regum Iuda? * In
diebus illis cœpit Dominus mittere in Iudã
Raſin regem Syriæ, & Phacee filium Rome-
38 liæ. * Et dormiuit Ioathã cum patribus ſuis,
ſepultuſq. eſt cum eis in Ciuitate Dauid pa-
tris ſui, & regnauit Achaz filius eius pro eo.

CAP. XVI.

1 ANno decimo ſeptimo Phacee filii Rome
A lię regnauit Achaz filius Ioatham regis
2 Iuda. * ſ Viginti annorum erat Achaz cum ſ2.Par.28
regnare cœpiſſet,et ſedecim annis regnauit in a.1
Ieruſalem: non fecit quod erat placitum in
conſpectu Domini Dei ſui, ſicut Dauid pa-
3 ter eius.* ſed ambulauit in uia regum Iſrael:
inſuper & filium ſuum cõſecrauit, transferẽs
per ignem ſecundũ idola Gentium: quæ diſſi-
4 pauit Dominus coram filiis Iſrael. * Immo-
labat quoque victimas,& adolebat incenſum
in excelſis, & in collibus, & ſub omni ligno

frondoſo.

‡ Isa.7.a.1. 5 frondoso. * ‡ Tunc ascendit Rasin rex Syriæ,
& Phacee filius Romeliæ rex Israel in Ierusalem
salem ad præliãdũ: cumq. obsiderent Achaz,
6 non valuerunt superare eum. * In tempore
B illo restituit Rasin rex Syriæ, Ailam Syriæ, &
eiecit Iudæos de Aila: & Idumæi venerunt in
Ailam, & habitauerunt ibi vsque in diẽ hanc.
7 * Misit autem Achaz nuncios ad Theglath-
phalasar regem Assyriorum, dicens: Seruus
tuus, & filius tuus ego sum: ascende, et saluum
me fac de manu regis Syriæ, & de manu re-
gis Israel, qui consurrexerunt aduersum me.
8 * Et cum collegisset argentum & aurũ, quod
inueniri potuit in domo Domini, & in the-
9 sauris regis Assyriorum munera. * Qui & ac-
quieuit voluntati eius: ascendit enim rex As-
syriorum in Damascum, & vastauit eam: &
trãstulit habitatores eius Cyrenen, Rasin au-
10 tem interfecit. * Perrexitque rex Achaz in
occursum Theglathphalasar regi Assyriorũ
in Damascum. cumq. vidisset altare Dama-
sci, misit rex Achaz ad Vriam sacerdotem
exemplar eius, & similitudinem iuxta omne
11 opus eius. * Extruxitque Vrias sacerdos alta-
C re iuxta omnia, quæ præceperat rex Achaz, de
Damasco, ita fecit sacerdos Vrias, donec ue-

12 niret rex Achaz de Damasco. * Cumq. venis-
set rex de Damasco, vidit altare, & venera-
tus est illud: ascenditque & immolauit holo-
13 causta, & sacrificium suum, * & libauit liba-
mina, & fudit sanguinẽ pacificorum, quæ ob-
14 tulerat super altare. * Porro altare æreũ, quod
erat coram Domino, transtulit de facie tem-
pli, & de loco altaris, & de loco templi Do-
mini: posuitque illud ex latere altaris ad A-
15 quilonẽ. * Præcepit quoque rex Achaz Vriæ
sacerdoti, dicens: Super altare maius offer
holocaustum matutinum, & sacrificium ve-
D spertinum, & holocaustum regis, & sacrificiũ
eius, & holocaustum vniuersi populi terræ, &
sacrificia eorum, & libamina eorum: & om-
nem sanguinem holocausti, & vniuersum san
guinem victimæ super illud effundes: altare
vero æreum erit paratum ad voluntatẽ meã.
16 * Fecit igitur Vrias sacerdos iuxta omnia,
17 quæ præceperat rex Achaz. * Tulit autẽ rex
Achaz cælatas bases, & luterem, qui erat de-
sup: & mare deposuit de bobus æreis, qui su-
stentabant illud, & posuit super pauimentũ
18 stratum lapide. * Musach quoque sabbati,
quod ædificauerat in templo: & ingressum
regis exterius conuertit in templum Domini
19 propter regẽ Assyriorum. * Reliqua autem
verborum Achaz, quæ fecit, nonne hæc scri-
pta sunt in Libro sermonum dierum regum
20 Iuda? * Dormiuitque Achaz cum patribus
suis, & sepultus est cum eis in Ciuitate Da-
uid, & regnauit Ezechias filius eius pro eo.

CAP. XVII.

1 ANno duodecimo Achaz regis Iuda, re-
A gnauit Osee filius Ela in Samaria super
2 Israel nouem annis. * Fecitque malum corã
Domino: sed non sicut reges Israel, qui ante ‡ Inf.18.
3 eum fuerant. * ‡ Contra hunc ascendit Sal- b.9
manasar rex Assyriorum, & factus est ei Osee Tob.1.a.2
4 seruus, reddebatq. illi tributa. * Cumq. de-
prehendisset rex Assyriorum Osee, quòd re-
bellare nitens misisset nuncios ad Sua regem
Aegypti, ne præstaret tributa regi Assyriorũ
sicut singulis annis solitus erat, obsedit eum,
5 & vinctum misit in carcerem. * Peruagatus-
que est omnem terram: & ascendens Sama-
6 riam, obsedit eam tribus annis. * ‡ Anno au-
tem nono Osee, cepit rex Assyriorum Sama- ‡ Inf.11.
riam, & transtulit Israel in Assyrios: posuitq. .10
eos in Hala, & in Habor iuxta fluuiũ Gozã,
7 in ciuitatibus Medorum. * Factum est enim,

B cum peccassent filij Israel Domino Deo suo,
qui eduxerat eos de Terra Aegypti, de manu
Pharaonis regis Aegypti, coluerũt deos alie-
8 nos. * Et ambulauerunt iuxta ritum Gentiũ,
quas consumpserat Dominus in conspectu fi-
liorum Israel, & regum Israel: quia simili-
9 ter fecerant. * Et offenderunt filij Israel ver-
bis nõ rectis Dominum Deum suum: & ædi-
ficauerunt sibi excelsa in cunctis vrbibus suis
a Turre custodum vsque ad Ciuitatem mu-
10 nitam. * Feceruntque sibi statuas, & lucos in
omni colle sublimi, & subter omne lignum
11 nemorosum: * & adolebant ibi incensum su-
per aras in morem Gentium, quas transtu-
lerat Dominus a facie eorum: feceruntq. ver-
12 ba pessima irritantes Dominum. * & colue-
runt immunditias, de quibus præcepit eis Do
13 minus ne facerent verbum hoc. * Et testifica-
tus est Dominus in Israel & in Iuda per ma-
num omnium Prophetarum & Videntium,
Ier. 25. a 5 C dicens: Reuertimini a uijs uestris pessimis,
& custodite præcepta mea, & ceremonias iux-
ta omnem legem, quam præcepi patribus ve-
stris. & sicut misi ad uos in manu seruorum
14 meorũ Prophetarum. * Qui non audierũt, sed
indurauerunt ceruicem suam iuxta ceruicem
patrum suorum, qui noluerunt obedire Do-
15 mino Deo suo. * Et abiecerũt legitima eius,
& pactũ, qđ pepigit cum patribus eorum, &
testificationes, quibus contestatus est eos: se
cutique sunt vanitates, & uane egerunt: & se
cuti sunt Gẽtes, quæ erant per circuitum eo-
rum, super quibus præceperat Dominus eis
16 vt non facerẽt sicut & illi faciebant. * Et de-
reliquerũt omnia præcepta Domini Dei sui:
feceruntq. sibi conflatiles duos vitulos, & lu-
cos, & adorauerunt vniuersam militiam cæ-
17 li: seruieruntque Baal, * & consecrauerunt
filios suos, & filias suas per ignem: & diui-
nationibus inseruiebant, & auguriis: & tradi-
derunt se vt facerẽt malum coram Domino,
18 vt irritarent eum. * Iratusque est Dominus
vehementer Israeli, & abstulit eos a conspe-
ctu suo, & non remansit nisi tribus Iuda tan-
19 tummodo. * Sed nec ipse Iuda custodiuit mã-
data Domini Dei sui: uerum ambulauit in
20 erroribus Israel, quos operatus fuerat. * Pro-
D iecitq. Dñs omne semen Israel, & afflixit eos,
& tradidit eos in manu diripientium, donec
21 proijceret eos a facie sua: * ex eo iam tem- 13. Reg. 12. c. 15
pore, quo scissus est Israel a domo Dauid, &
constituerunt sibi regem Ieroboam filiũ Na-
bat: separauit enim Ieroboam Israel a Do-
mino, & peccare eos fecit peccatum magnũ.
22 * Et ambulauerunt filii Israel in vniuersis
peccatis Ieroboam quæ fecerat: & non reces-
23 serunt ab eis, * vsque quo Dominus aufer- Ier. 25 b. 9
ret Israel a facie sua, sicut locutus fuerat in
manu omniũ seruorum suorum Prophetarũ:
trãslatusq. est Israel de terra sua in Assyrios,
24 vsque in diem hãc. * Adduxit autem rex As-
syriorum de Babylone, & de Cutha, & de
Auah, & de Emath, & de Sepharuaim: & col
locauit eos in ciuitatibus Samariæ pro filijs
Israel: qui possederunt Samariam, & habi-
25 tauerunt in vrbibus eius. * Cumq. ibi habi-

tare cœpissent, non timebant Dominum: &
immisit in eos Dominus leones, qui interfi-
26 ciebant eos. * Nunciatumque est regi Assy-
E riorum, & dictum: Gentes, quas transtulisti,
& habitare fecisti in ciuitatibus Samariæ,
ignorant legitima Dei terræ: & immisit in
eos Dominus leones, & ecce interficiũt eos,
27 eo quòd ignorent ritum Dei terræ. * Præce-
pit autẽ rex Assyriorũ, dicens: Ducite illuc vnũ
de sacerdotibus, quos inde captiuos adduxi-
stis, & vadat, & habitet cũ eis: & doceat eos
28 legitima Dei terræ. * Igitur cum venisset

vnus de ſacerdotibus his,qui captiui ducti fue
rant de Samaria, habitauit in Bethel, & do-
29 cebat eos quomodo colerent Dominum.* Et
vnaquæque Gens fabricata eſt deum ſuum:
poſueruntque eos in fanis excelſis, quæ fece-
rant Samaritæ, Gens & Gens in vrbibus ſuis,
30 in quibus habitabat. * Viri enim Babylonij
fecerunt Sochothbenoth: uiri autem Chutæi
fecerunt Nergel: & viri de Emath fecerunt
31 Aſima.* Porro Heuæi fecerunt Nebahaz &
F Tharthac. Hi autem,qui erant de Sepharua-
im, comburebant filios ſuos igni, Adrame-
32 lech,& Anamelech dijs Sepharuaim, * & ni-
hilominus colebant Dominum. Fecerunt au-
tem ſibi de nouiſſimis ſacerdotes excelſorũ,
33 & ponebant eos in fanis ſublimibus. * Et cũ
Dominum colerẽt,dijs quoque ſuis ſeruiebãt
iuxta conſuetudinem Gentium, de quibus
34 tranſlati fuerant Samariam: * vſque in præ-
ſentem diem morem ſequuntur antiquum:
non timent Dominum, neque cuſtodiunt ce-
remonias eius, iudicia, & legem, & manda-
datum, quod præceperat Dominus filijs Ia-
35 cob, ‖ quem cognominauit Iſrael: * & per- ‖ Gen.33.f.21
G cuſſerat cum eis pactum, & mandauerat eis,
dicẽs. Nolite timere deos alienos, & nõ ado-
retis eos, neque colatis eos, & non immoletis
36 eis: * Sed Dominum Deum veſtrũ,qui edu-
xit nos de Terra Aegypti in fortitudine ma-
gna,& in brachio extento, ipſum timete, &
37 illum adorate, & ipſi immolate. * Ceremo-
nias quoque,& iudicia,& legẽ, & mandatũ,
quod ſcripſit vobis, cuſtodite vt faciatis cun-
38 ctis diebus: & non timeatis deos alienos.* Et
pactũ, quod percuſſit uobiſcũ, nolite obliui-
39 ſci: nec colatis deos alienos, * ſed Dominũ
Deũ veſtrũ timete, & ipſe eruet vos de manu
40 omnium inimicorum veſtrorum. * Illi vero
non audierunt, ſed iuxta conſuetudinẽ ſuam
41 priſtinã perpetrabant. * Fuerunt igitur Gen-
tes iſtæ timentes quidẽ Dominum, ſed nihi-
lominus & idolis ſuis ſeruientes: nam & fi-
lij eorũ,& nepotes, ſicut fecerunt patres ſui,
ita faciunt vſque in præſentem diem.

CAP. XVIII.

1 ANno ‖ tertio Oſee filij Ela regis Iſrael,
A regnauit Ezechias filius Achaz regis Iu-
2 da. * Vigintiquinque annorum erat, cum re-
gnare cœpiſſet: & vigintinouem annis regna
uit in Ieruſalem: nomen matris eius Abi filia
3 Zachariæ. * Fecitq. quod erat bonum coram
Domino, iuxta omnia quæ fecerat Dauid pa-
4 ter eius. * Ipſe diſſipauit excelſa, & contriuit
ſtatuas, & ſuccidit lucos, confregitq. ſerpen-
tem æneum, ‖ quem fecerat Moyſes: ſiquidẽ
vſque ad illud tẽpus filij Iſrael adolebant ei
incenſum: vocauitq. nomẽ eius Nohestan.
5 * In Domino Deo Iſrael ſperauit: itaque poſt
eum non fuit ſimilis ei de cunctis regibus Iu-
6 da, ſed neque in his,qui ante eum fuerunt: * &
B adhæſit Domino, & non receſſit a ueſtigijs
eius, fecitq. mãdata eius, quæ præceperat Do-
7 minus Moyſi.* Vnde & erat Dominus cũ eo,
& in cunctis, ad quæ procedebat, ſapienter
ſe agebat. Rebellauit quoque contra regẽ Aſ-
8 ſyriorum, & non ſeruiuit ei. * Ipſe percuſſit
Philiſthæos vſque ad Gazam, & omnes ter-
minos eorum, a Turre cuſtodum vſque ad ‖ Sup.17.a 6
9 Ciuitatem munitam. * ‖ Anno quarto regis Tob.1.a.1
Ezechiæ qui erat annus ſeptimus Oſee filij
Ela regis Iſrael, aſcendit Salmanaſar rex Aſ-
ſyriorum in Samariam, & oppugnauit eam,
10 * & cepit. Nam poſt annos tres, anno ſexto
Ezechiæ, id eſt nono anno Oſee regis Iſrael,
11 capta eſt Samaria: * & tranſtulit rex Aſſy-
riorum Iſrael in Aſſyrios, collocauitq. eos
in Hala, & in Habor fluuijs Gozan in ciuita-

tibus

12 tibus Medorum: * quia non audierunt uocē
C Domini Dei sui, sed prætergressi sunt pactū
eius: omnia, quæ præceperat Moyses seruus
Domini, non audierunt, neque fecerunt.
2.Par.32. a.1 13 * ¶ Anno quartodecimo regis Ezechiæ, ascē-
dit Sennacherib rex Assyriorum ad uniuersas
Isa.36. a.1 14 ciuitates Iuda munitas: & cepit eas. * Tunc
Eccl. 48. c.20. misit Ezechias rex Iuda nuncios ad regem
Assyriorum in Lachis, dicens: Peccaui, rece-
de a me: & omne, quod imposueris mihi, fe-
ram. Indixit itaque rex Assyriorum Ezechiæ
regi Iuda trecenta talenta argenti, & trigin-
15 ta talenta auri. * Deditque Ezechias omne
argentum quod repertum fuerat in domo Do-
16 mini, & in thesauris regis. * In tempore il-
lo confregit Ezechias ualuas templi Domi-
ni, & laminas auri, quas ipse affixerat, & de-
17 dit eas regi Assyriorum. * Misit autem rex
Assyriorum Tharthan, & Rabsaris, & Rab-
sacen de Lachis ad regem Ezechiam cum ma-
nu ualida Ierusalem: qui cum ascendissent,
D uenerunt Ierusalem, & steterunt iuxta aquæ-
ductum piscinæ superioris, quæ est in via
18 Agri fullonis. * Vocaueruntque regem: egres-
sus est autem ad eos Eliacim filius Helciæ
præpositus domus, & Sobna scriba, & Ioahe
19 filius Asaph a commentarijs. * Dixitque ad
eos Rabsaces: Loquimini Ezechiæ: Hæc di-
cit rex magnus, rex Assyriorum: Quæ est
20 ista fiducia, qua niteris? * Forsitan inisti con-
silium, ut præparares te ad prælium. In quo
21 confidis, ut audeas rebellare? * an speras in
baculo arundineo atque confracto Aegypto,
super quem, si incubuerit homo, comminu-
tus ingredietur manū eius, & perforabit eā?
sic est Pharao rex Aegypti omnibus, qui con
22 fidunt in se. * Quod si dixeritis mihi: In Do
E mino Deo nostro habemus fiduciam: non-
ne iste est, cuius abstulit Ezechias excelsa
& altaria: & præcepit Iudæ & Ierusalem: An-
23 te altare hoc adorabitis in Ierusalem? * Nūc
igitur transite ad dominum meum regē As-
syriorum, & dabo uobis duo millia equorum,
& uidete an habere ualeatis ascensores eorū.
24 * Et quomodo potestis resistere ante unum
satrapam de seruis domini mei minimis? An
fiduciam habes in Aegypto propter currus
25 & equites? * Numquid sine Domini uolunta-
te ascendi ad locum istum, ut demolirer eū?
Dominus dixit mihi: Ascende ad terrā hanc,
26 & demolire eam. * Dixerunt autem Eliacim
filius Helciæ, & Sobna, & Ioahe Rabsaci: Pre
camur ut loquaris nobis seruis tuis Syriace:
siquidem intelligimus hanc linguam: & non
loquaris nobis Iudaice, audiente populo, qui
27 est super murum. * Responditque eis Rabsa-
F ces, dicens: Numquid ad dominum tuum, &
ad te misit me dominus meus, vt loquerer ser
mones hos, & non potius ad uiros, qui sedent
super murum, vt comedant stercora sua, &
28 bibant urinam suam uobiscum? * Stetit ita-
que Rabsaces, & exclamauit uoce magna
Iudaice, & ait: Audite uerba regis magni, re-
29 gis Assyriorum. * Hæc dicit rex: Non uos se-
ducat Ezechias: non enim poterit eruere vos
30 de manu mea. * Neque fiduciam uobis tri
buat super Dominum, dicens: Eruens libera-
bit nos Dominus, & non tradetur ciuitas hæc
31 in manu regis Assyriorum. * Nolite audire
Ezechiam. Hæc enim dicit rex Assyriorum:
Facite mecum quod uobis est utile, & egre-
dimini ad me: & comedet vnusquisque de vi-
nea sua, & de ficu sua: & bibetis aquas de ci-
32 sternis uestris, * donec ueniam, & transferam
uos in terram, quæ similis est terræ vestræ, in
G terram fructiferam, & fertilem uini, terram
panis & uinearum, terram oliuarum, & olei
ac mellis, & uiuetis, & non moriemini. No-
lite audire Ezechiam, qui uos decipit, dicēs:
33 Dominus liberabit nos. * Numquid libera-
uerunt dij Gentium terram suam de manu
34 regis Assyriorum? * Vbi est Deus Emath, &
& Arphad? vbi est Deus Sepharuaim, Ana,
& Aua? numquid liberauerunt Samariam
35 de manu mea. * Quinam illi sunt in vniuer-
sis dijs terrarum, qui eruerunt regionem suā
de manu mea, vt possit eruere Dominus Ieru
36 salem de manu mea? * Tacuit itaque popu-
lus, & non respondit ei quidquam: siquidē
præceptum regis acceperant vt non respōde-
37 rent ei. * Venitq. Eliacim filius Helciæ, præ-
positus domus, & Sobna scriba, & Ioahe
filius Asaph a commentarijs ad Ezechiam
scissis uestibus, & nunciauerunt ei uerba Rab-
sacis.

CAP. XIX.

1 QVæ cum audisset Ezechias rex, scidit ue- Isa.37. a.1
A stimenta sua, & opertus est sacco, ingres-
2 susque est domum Domini. * Et
misit Eliacim præpositum domus, & Sobnā
scribam, & senes de sacerdotibus opertos sac-
3 cis, ad Isaiam prophetam filiū Amos. * Qui
dixerunt: Hæc dicit Ezechias: Dies tribula-
tionis, & increpationis, & blasphemię dies
iste: uenerunt filij vsque ad partum, & uires
4 non habet parturiens. * Si forte audiat Do-
minus Deus tuus vniuersa verba Rabsacis,
quem misit rex Assyriorum dominus suus, vt
exprobraret Deum uiuentem, & argueret uer-
bis, quæ audiuit Dominus Deus tuus: & fac
orationem pro reliquijs, quæ repertæ sunt.
5 * Venerūt ergo serui regis Ezechiæ ad Isaiā.
6 * Dixitq. eis Isaias: Hęc dicetis domino ue-
B stro: Hæc dicit Dominus: Noli timere a fa-
cie sermonum, quos audisti, quibus blasphe-
7 mauerunt pueri regis Assyriorum me. * Ecce,
ego immittam ei spiritum, & audiet nuncium,
& reuertetur in terram suam, & deijciam eū
8 gladio in terra sua. * Reuersus est ergo Rab-
saces, & inuenit regem Assyriorum expugnā-
tē Lobnā: Audierat enim quòd recessisset de

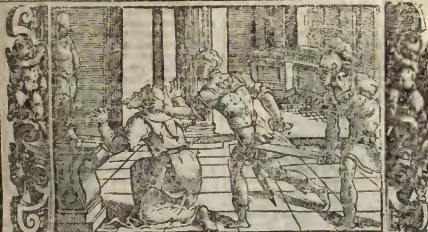
9 Lachis. * Cumque audisset de Tharaca rege
Aethiopiæ, dicentes: Ecce, egressus est vt pu-
gnet aduersum te: & iret contra eum, misit
10 nuncios ad Ezechiam, dicens: * Hæc dicite
Ezechiæ regi Iuda: Nō te seducat Deus tuus,
in quo habes fiduciam: neque dicas: Nō tra-
detur Ierusalem in manus regis Assyriorum.
11 * Tu enim ipse audisti quæ fecerunt reges As-
syriorum vniuersis terris, quo modo uasta-
uerunt eas: num ergo solus poteris liberari?
12 * Numquid liberauerunt dij Gentium singu-
los, quos vastauerunt patres mei, Gozan vi-
delicet, & Haram, & Reseph, & filios Eden,
13 qui erāt in Thelassar? * Vbi est rex Emath,
& rex Arphad, & rex ciuitatis Sepharuaim,
14 Ana, & Aua? * Itaque cum accepisset Eze-
chias litteras de manu nunciorum, & legis-
set eas, ascendit in domum Domini, & expā-
15 dit eas coram Domino, * & orauit in conspe
ctu eius, dicens: Domine Deus Israel, qui se-
des super cherubim, tu es Deus solus regum
omnium terræ: tu fecisti cælum & terram.
16 * Inclina aurem tuam, & audi: aperi Domine
D oculos tuos, & uide: audi omnia uerba Sen-
nacherib, qui misit vt exprobraret nobis Deū
17 uiuentem. * Vere Domine dissipauerunt Re-
ges Assyriorum Gentes, & terras omnium.
18 * Et miserunt deos eorum in ignem: nō enim
erant dii, sed opera manuum hominum ex
19 ligno & lapide, & perdiderunt eos. * Nunc
igitur Domine Deus noster, saluos nos fac
de manu eius, vt sciant omnia regna terræ,
20 quia tu es Dominus Deus solus. * Misit autē
Isaias filius Amos ad Ezechiam, dicens: Hæc
dicit Dominus Deus Israel: Quę deprecatus
es me super Sennacherib rege Assyriorum,
21 audiui. * Iste est sermo, quem locutus est Do
minus de eo: Spreuit te, & subsannauit te vir-
go filia Sion: post tergum tuum caput mo-
22 uit, filia Ierusalem. * Cui exprobrasti, & quē
E blasphemasti? contra quem exaltasti uocem
tuam, & eleuasti in excelsum oculos tuos?
23 contra sanctum Israel. * Per manum seruo-
rum tuorum exprobrasti Domino, & dixisti:
In multitudine curruum meorum ascēdi ex-
celsa montium in summitate Libani, & succi
di sublimes cedros eius, & electas abietes il-
lius. Et ingressus sum vsq. ad terminos eius,
24 & saltum carmeli eius * ego succidi. Et bibi
aquas alienas, & siccaui uestigiis pedū meo-
25 rum omnes aquas clausas. * Numquid non
audisti quid ab initio fecerim? Ex diebus an-
tiquis plasmaui illud, & nunc adduxi: erūt-
que in ruinam collium pugnantium ciuita-
26 tes munitę. * Et qui sedent in eis, humiles
manu, contremuerunt & confusi sunt, facti
sunt uelut fœnum agri, & uirens herba tecto-
rum, quę arefacta est antequam ueniret ad
27 maturitatem. * Habitaculum tuum, & egres-
F sum tuum, & introitum tuum, & uiam tuam
ego præsciui, & furorem tuum contra me.
28 * Insanisti in me, & superbia tua ascendit in
aures meas: ponam itaque circulum in nari-
bus tuis, & camum in labiis tuis, & reducam
29 te in uiam, per quam uenisti. * Tibi autem
Ezechia hoc erit signum: Comede hoc anno
quę reperreris: in secundo autē anno, quę spon
te nascuntur: porro in tertio anno seminate
& metite: plantate uineas, & comedite fru-
30 ctum earum. * Et quodcumque reliquū fue-
rit de domo Iuda, mittet radicem deorsum,
31 & faciet fructum sursum. * De Ierusalē quip-

pe egredientur reliquię, & quod saluetur de
mōte Sion: zelus Dñi exercituum faciet hoc.
32 * Quā ob rē hæc dicit Dominus de rege Assy-
riorum: Non ingredietur vrbem hanc, nec

mittet

mittet in eam sagittam, nec occupabit eam
33 clypeus, nec circũdabit eam munitio. * Per
viam, qua venit, reuertetur: & ciuitatem
34 hanc non ingredietur, dicit Dominus. * Pro-

tegamque vrbem hanc, & saluabo eam pro-
pter me, & propter Dauid seruum meum.
Tob.1. d.21. Eccl.48. d.28 Is.37.g. 36 1.Mach.7 f.41 2.Mach.8 d.19
35 * Factum est igitur in nocte illa, venit An-
gelus Domini, & percussit in castris Assyrio-
rum centum octogintaquinque millia. Cum-
que diluculo surrexisset, vidit omnia corpora
36 mortuorum: & recedens abiit, * & reuersus
est Sennacherib rex Assyriorum, & mansit in

Tob.1.d. 24
37 Niniue. * Cumq. adoraret in templo Nes-
roch deum suum, Adramelech & Sarasar fi-
lij eius percusserũt eum gladio, fugeruntque
in terram Armeniorum, et regnauit Asarhad-
don filius eius pro eo:

CAP. XX.

2.Par.32 f.29 Isa.38.a.1
1 IN diebus illis ægrotauit Ezechias vsque
A ad mortem: & venit ad eum Isaias filius
Amos, propheta, dixitque ei: Hæc dicit Do-
minus Deus: Præcipe domui tuæ: morieris
2 enim tu, & non uiues. * Qui conuertit faciẽ
suam ad parietem, & orauit Dominum, di-
3 cens: * Obsecro Domine, memento quæso
quomodo ambulauerim coram te in ve-
ritate, & in corde perfecto, & quod pla-
citum est coram te, fecerim. Fleuit itaque
4 Ezechias fletu magno. * Et antequam egre-
deretur Isaias mediam partem atrij, factus
5 est sermo Domini ad eum, dicẽs*: Reuertere,
& dic Ezechiæ duci populi mei: Hæc dicit
Dominus Deus Dauid patris tui: Audiui ora-
tionẽ tuam, & uidi lacrimas tuas: & ecce sa-
naui te, die tertio ascẽdes templum Domini.

6 *Et addam diebus tuis quindecim annos: ſed
B. & de manu regis Aſſyriorum liberabo te, &
ciuitatem hanc, & protegam vrbem iſtam
propter me, & propter Dauid ſeruum meū.
7 *Dixitque Iſaias: Afferte maſſam ficorum.
Quam cum attuliſſent, & poſuiſſent ſu-
8 per ulcus eius, curatus eſt. * Dixerat
autem Ezechias ad Iſaiam: Quod erit ſi-
gnum, quia Dominus me ſanabit, & quia
aſcenſurus ſum die tertia templum Domini?
9 * Cui ait Iſaias: Hoc erit ſignum a Domino,
quòd facturus ſit Dominus ſermonem, quem
locutus eſt: Vis vt aſcendat vmbra decē li-
10 neis, an vt reuertatur totidem gradibus?* Et
ait Ezechias: Facile eſt, vmbram creſcere de-
cem lineis: nec hoc volo vt fiat, ſed vt reuer-
11 tatur retrorſum decem gradibus.* Inuocauit
itaque Iſaias propheta Dominum, & redu-
C xit vmbram per lineas, quibus iam deſcen-
derat in horologio Achaz, retrorſum decē
12 gradibus.* ǁ In tēpore illo miſit Berodach
Baladàn, filius Baladan, rex Babyloniorum
litteras & munera ad Ezechiam: audierat e-
13. nim quòd ægrotaſſet Ezechias. * Lætatus eſt
autem in aduentu eorum Ezechias, & o-
ſtendit eis domū aromatum, & aurū & argen-
tum, & pigmenta varia, vnguenta quoque, &
domum vaſorum ſuorum, & omnia quæ ha-
bere poterat in theſauris ſuis. Non fuit quod
non monſtraret eis Ezechias in domo ſua, &
14. in omni poteſtate ſua.* Venit autem Iſaias
propheta ad regem Ezechiam, dixitque ei:
Quid dixerunt uiri iſti? aut vnde uenerunt ad
te? Cui ait Ezechias: De terra longinqua ve-
15 nerunt ad me de Babylone. * At ille reſpon-
dit: Quid viderunt in domo tua? Ait Eze-
chias: Omnia quæcumq. ſunt in domo mea,
D viderunt: nihil eſt quod non monſtrauerim
16 eis in theſauris meis. * Dixit itaque Iſaias
17 Ezechiæ: Audi ſermonem Domini: * Ecce
dies venient, & auferentur omnia, quæ ſunt
in domo tua, & quæ condiderunt patres tui
vſque in diem hanc, in Babylonem nō rema-
18. nebit quidquam, ait Dominus. * Sed & de
filijs tuis qui egredientur ex te, quos genera-
bis, tollentur, & erunt eunuchi in palatio re-
19. gis Babylonis. * Dixit Ezechias ad Iſaiam:
Bonus ſermo Domini, quem locutus es: ſit
20 pax & ueritas in diebus meis. * Reliqua au-
tem ſermonum Ezechiæ, & omnis fortitudo
eius, & quomodo fecerit piſcinam, & aquæ-
ductum, & introduxerit aquas in ciuitatem,
nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum
21 dierum regum Iuda? * Dormiuitque Eze-
chias cum patribus ſuis, & regnauit Manaſſes
filius eius pro eo.

CAP. XXI.

1 A DVodecim annorum erat Manaſſes cum
regnare cœpiſſet, & quinquaginta quin-
que annis regnauit in Ieruſalem: nomen ma-
2 tris eius Haphſiba. * Fecitq. malum in con-
ſpectu Domini, iuxta idola Gentium, quas
deleuit Dominus a facie filiorum Iſrael.
3 * ǁ Conuerſusque eſt, & ædificauit excelſa, ǁ2.Par.
quæ diſſipauerat Ezechias pater eius: & ere- a.3
xit aras Baal, & fecit lucos ſicut fecerat A-
chab rex Iſrael, & adorauit omnem militiā
4 cæli, & coluit eam. * Extruxitque aras in do-
mo Domini, de qua dixit Dominus: ǁ In Ie- ǁ2.Reg.
5 ruſalem ponam nomen meum. * Et extruxit b.10
altaria vniuerſæ militiæ cęli in duobus atriis
6. templi Domini. * Et traduxit filium ſuum
per ignem: & ariolatus eſt, & obſeruauit au-
guria, & fecit pythones, & aruſpices multipli-
cauit, vt faceret malum coram Domino, &
7 irritaret eum. * Poſuit quoque idolum luci,
B quem fecerat in tēplo Domini, ǁ ſuper quod ǁ2.Reg.
locutus eſt Dominus ad Dauid, ǁ & ad Sa- d.10
lomonem filium eius: In templo hoc, & in ǁ3.Reg.
Ieruſalem, quam elegi de cunctis tribubus b.16.&
Iſrael, ponam nomen meum in ſempiternū a.2
8 * Et vltra nō faciam commoueri pedem Iſrael
de terra, quam dedi patribus eorum: ſi ta-
men cuſtodierint opere omnia quæ præcepi
eis, & vniuerſam legem, quam mandauit eis
9 ſeruus meus Moyſes. * Illi vero nō audierūt:
ſed ſeducti ſunt a Manaſſe, vt facerent malū
ſuper Gentes, quas contriuit Dominus a fa-
10 cie filiorum Iſrael. * Locutusque eſt Domi-
nus in manu ſeruorum ſuorum Prophetarū,
11 dicens:* ǁ Quia fecit Manaſſes rex Iuda abo- ǁ Ier.15.
minationes iſtas peſſimas, ſuper omnia quæ a.4
fecerunt Amorrhæi ante eum, & peccare fecit
12 etiam Iudam in immunditijs ſuis: * propte-
C rea hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Ecce ego
inducam mala ſuper Ieruſalem & Iudam: vt
quicumq. audierit, tinniant ambæ aures eius.
13 * Et extendam ſuper Ieruſalem funiculum
Samariæ, & pondus domus Achab: & delebo
Ieruſalem, ſicut deleri ſolent tabulæ: & delēs
vertam, & ducam crebrius ſtylum ſuper fa-
14 ciem eius. * Dimittam vero reliquias here-
ditatis meæ, & tradam eas in manus inimi-
corum eius: eruntque in vaſtitatem, & in ra-
15 pinam cunctis aduerſarijs ſuis: * eo quòd fe-
cerint malum coram me, & perſeuerauerint
irritantes me, ex die qua egreſſi ſunt patres
eorum ex Aegypto, vſque ad hanc diem.
16 * Inſuper & ſanguinem innoxium fudit Ma-
naſſes multum nimis, donec impleret Ieru-
ſalem vſque ad os: abſque peccatis ſuis, qui-
bus peccare fecit Iudam, vt faceret malū co-
17 ram Domino. * Reliqua autem ſermonum
Manaſſe, & vniuerſa quæ fecit, & peccatum
eius, quod peccauit, nonne hæc ſcripta ſunt
in Libro ſermonum dierum regum Iuda?
18 * Dormiuitq. Manaſſes cum patribus ſuis, &
ſepultus eſt in horto domus ſuæ, in horto O-
19 za: & regnauit Amon filius eius pro eo. * Vi-
D ginti duorum annorum erat Amon cum re-

gi are cœpisset : duobus quoque annis regna- 23 * Tetenderúntq. ei insidias serui sui, & interfe-
uit in Ierusalem. nomen matris eius Messa- 24 cerunt regem in domo sua. * Percussit autem
20 lemeth filia Harus de Ieteba. * Fecitque ma- populus terræ omnes, qui coniurauerant con-
lum in conspectu Dñi, sicut fecerat Manasses tra regem Amon : & constituerunt sibi regẽ
21 pater eius. * Et ambulauit in omni via, per 25 Iosiam filium eius pro eo. * Reliqua autem
quam ambulauerat pater eius : seruiuitque sermonũ Amon quæ fecit, nonne hæc scripta
immunditijs, quibus seruierat pater eius, & sunt in Libro sermonum dierum regũ Iuda?
22 adorauit eas, * & dereliquit Dñm Deum pa- 26 * Sepelierũtq. eum in sepulchro suo, in hor-
trum suorũ, & non ambulauit in via Domini to Oza : & regnauit Iosias filius eius pro eo.

CAP. XXII.

4. Par. 34 a. 1
1 OCto annorum erat Iosias cum regnare
A cœpisset, triginta & vno anno regnauit
in Ierusalem : nomen matris eius Idida, filia
2 Hadaia de Besecath. * Fecit quod placitum
erat coram Domino, & ambulauit per om-
nes uias Dauid patris sui : non declinauit ad
3 dexteram, siue ad sinistram. * Anno autem
octauo decimo regis Iosiæ, misit rex Saphan
filium Aslia, filij Messulam scribam tem-
4 pli Domini, dicens ei : * Vade ad Helciam
sacerdotem magnum, vt confletur pecunia,
quæ illata est in templum Domini, quã col-
5 legerunt ianitores templi a populo, * detúrq.
fabris per præpositos domus Domini : qui &
distribuant eam his qui operantur in templo
Domini, ad instauranda sartatecta templi:
6 * tignarijs videlicet & cæmentarijs, & ijs, qui
B interrupta componunt: & vt emantur ligna,
& lapides de lapicidinis ad instaurandũ tem-
7 plum Domini. * Verumtamen non supputé-
tur eis argentum quod accipiunt, sed in po-
8 testate habeant, & in fide. * Dixit autẽ Hel-
cias pontifex ad Saphan scribam : Librum
Legis reperi in domo Domini : deditq. Hel-
9 cias volumen Saphan, qui & legit illud.* Ve-
nit quoque Saphan scriba ad regem, & renũ-
ciauit ei quod præceperat, & ait : Conflaue-
runt serui tui pecuniam, quæ reperta est in
domo Domini: & dederunt ut distribueretur
fabris a præfectis operum templi Domini.
10 * Narrauit quoq. Saphan scriba regi, dicens:
Librum dedit mihi Helcias sacerdos. Quem
11 cum legisset Saphan coram rege, * & audis-
set rex uerba Libri Legis Domini, scidit ve-
12 stimenta sua. * Et præcepit Helciæ sacerdo-
ti, & Ahicam filio Saphan, & Achobor filio
Micha, & Saphan scribæ, & Asaiæ seruo re-
13 gis, dicens: * Ite & consulite Dominum su-
C per me, & super populo, & super omni Iu-
da, de uerbis uoluminis istius, quod inuentũ
est : magna enim ira Domini succensa est cõ-
tra nos: quia non audierunt patres nostri ver-
ba Libri huius, vt facerent omne quod scri-
14 ptum est nobis. * Ierunt itaque Helcias sacer
dos, & Ahicam, & Achobor, & Saphan, &
Asaia ad Holdam prophetidem vxorem Sel-
lum filij Thecuæ, filij Araas custodis uestiũ,
quæ habitabat in Ierusalem in Secunda : lo-
15 cutique sunt ad eam. * Et illa respondit eis :
Hæc dicit Dominus Deus Israel : Dicite vi-
16 ro, qui misit uos ad me : * Hæc dicit Domi-
nus : Ecce, ego adduceã mala super locũ istũ,
D & super habitatores eius, omnia uerba Legis
17 quæ legit rex Iuda: * quia dereliquerunt me,
& sacrificauerũt dijs alienis, irritantes me in
cunctis operibus manuũ suarũ: & succendetur
indignatio mea i loco hoc, et nõ extinguetur.

18 * Regi autem Iuda, qui misit vos ut consule-
retis Dominum, sic dicetis: Hęc dicit Domi-
nus Deus Israel: Pro eo quòd audisti verba
19 voluminis, * & perterritum est cor tuum, &
humiliatus es coram Domino, auditis sermo
nibus contra locum istũ, & habitatores eius,
quòd uidelicet fierent in stuporem & in ma-
ledictum: & scidisti vestimenta tua, & fleuisti
20 coram me, & ego audiui, ait Dominus: * id-
circo colligam te ad patres tuos, & collige-
ris ad sepulchrum tuum in pace, ut non ui-
deant oculi tui omnia mala quę inducturus
sum super locum istum.

CAP. XXIII.

1 ET renunciauerunt regi quod dixerat.
A Qui misit: & congregati sunt ad eum om
2 nes senes Iuda & Ierusalem.* Ascenditq. rex
templũ Domini, & omnes uiri Iuda, vniuer-
siq. qui habitabant in Ierusalem cum eo sa-
cerdotes & prophetæ, & omnis populus a par
uo vsque ad magnum: legitq. cunctis audien
tibus omnia uerba libri fœderis, qui inuentus
3 est in domo Domini.* Stetitq. rex super gra
dum: & fœdus percussit coram Domino, ut
ambularent post Dominum, & custodirent
pręcepta eius, & testimonia, & ceremonias in
omni corde, & in tota anima, & suscitarent
verba fœderis huius, quę scripta erant in li-
4 bro illo: acquieuitq. populus pacto. * Et præ
cepit rex Helcię pontifici, & sacerdotibus se-
B cundi ordinis, & ianitoribus, ‖ vt proijce-
rent de templo Domini omnia vasa, quę fa-
cta fuerant Baal, & in luco, & uniuersę mili-
tię cæli: & combussit ea foris Ierusalem in
Conuallem cedron, & tulit puluerem eorum
5 in Bethel. * Et deleuit aruspices, quos posue
rant reges Iuda ad sacrificandum in excelsis
per ciuitates Iuda, & in circuitu Ierusalem:
& eos, qui adolebant incensum Baal, & Soli,
& Lunę, & duodecim signis, & omni militię
6 cœli. * Et efferri fecit lucum de domo Do-
mini foras Ierusalem in Conualle cedron, &
combussit eum ibi, & redegit in puluerem, &
7 proiecit super sepulchra vulgi. * Destruxit
quoque ędiculas effeminatorum, quę erant
in domo Domini, pro quibus mulieres texe-
8 bant quasi domunculas luci. * Congregauit-
que omnes sacerdotes de ciuitatibus Iuda: &
contaminauit excelsa, ubi sacrificabant sacer
C dotes de Gabaa usque Bersabee: & destruxit
aras portarum in introitu ostij Iosue princi-
pis ciuitatis, quod erat ad sinistram portę ci-
9 uitatis. * Verumtamen non ascendebant sa-
cerdotes excelsorum ad altare Domini in Ie-
rusalem: sed tantum comedebant azyma in
10 medio fratrũ suorum. * Contaminauit quo-
que Topheth, quod est in Conualle filij En-
nom: ut nemo consecraret filium suum aut
11 filiam per ignem, Moloch. * Abstulit quo-
que equos, quos dederant reges Iuda, Soli, in
introitu templi Domini iuxta exedram Na-
thanmelech eunuchi, qui erat in Pharurim:
12 currus autem Solis combussit igni. * Altaria
quoque, quæ erant super tecta cœnaculi A-
chaz, quæ fecerant reges Iuda, & altaria quæ
fecerat Manasses in duobus atrijs templi Do
mini, destruxit rex: & cucurrit inde, & disper
sit cinerem eorum in Torrentem cedron.
13 * Excelsa quoque, quæ erant in Ierusalem ad
dexteram partem Montis offensionis, ‖ quæ ‖ 3. Reg
ędificauerat Salomon rex Israel Astaroth 11.b.7
idolo Sidoniorum, & Chamos offensioni
Moab, & Melchom abominationi filiorum
14 Ammon, polluit rex. * Et contriuit statuas,
& succidit lucos: repleuitq. loca eorum ossi-
15 bus mortuorum. * ‖ Insuper & altare, quod ‖ 3. Reg
erat in Bethel, & excelsum, quod fecerat Ie- 13.g.32
D reboam filius Nabat, qui peccare fecit Is-
raël: & altare illud, & excelsum destruxit, at-
que combussit, & comminuit in puluerem,
16 succenditq. etiam lucum. * Et conuersus Io-
sias, uidit ibi sepulchra, quæ erant in monte:
misitq. & tulit ossa de sepulchris, & combus-
sit ea super altare, & polluit illud iuxta uerbũ
Domini, quod locutus est uir Dei, qui prædi-
17 xerat uerba hæc. * ‖ Et ait: Quis est titulus il- ‖ 2.Par.35
le, quem uideo? Responderuntq. ei ciues vr- a.1
bis illius: Sepulchrum est hominis Dei, qui ve
nit de Iuda, & prędixit uerba hęc, quę fecisti
18 super altare Bethel. * Et ait: Dimittite eum,
nemo commoueat ossa eius. Et intacta man-
serunt ossa illius cum ossibus prophetę, qui
19 venerat de Samaria. * Insuper & omnia fa-
na excelsorum, quę erant in ciuitatibus Sa-
marię, quæ fecerant reges Israel ad irritandũ
Dominum, abstulit Iosias: & fecit eis secun-
dum omnia opera, quæ fecerat in Bethel.
20 * Et occidit uniuersos sacerdotes excelsorũ,
qui erant ibi super altaria: & combussit ossa
humana super ea: reuersusque est Ierusalem.
21 * ‖ Et præcepit omni populo, dicens: Facite ‖ 3. Reg.
E Phase Domino Deo uestro, secundum quod 13.a.1
22 scriptũ est in libro fœderis huius.* Nec enim
factum est Phase tale a diebus iudicum, qui
iudicauerunt Israel, & omniũ dierum regum
23 Israel, & regum Iuda,* sicut in octauo deci-
mo anno regis Iosię factum est Phase istud
24 Domino in Ierusalem.* Sed & pythones, &
ariolos, & figuras idolorum, & immundi-
tias, & abominationes, quę fuerant in terra
Iuda & Ierusalem, abstulit Iosias: ut statue-
ret uerba legis, quæ scripta sunt in Libro, quẽ
inuenit Helcias sacerdos in templo Domini.
25 * Similis illi non fuit ante eum rex, qui re-
uerteretur ad Dominum in omni corde suo,
& in tota anima sua, & in uniuersa uirtute
F sua iuxta omnem legem Moysi: neque post
26 eum surrexit similis illi. * Verumtamen non
est auersus Dominus ab ira furoris sui ma-
gni, quo iratus est furor eius contra Iudam:

propter irritationes, quibus prouocauerat
| Inf. 24. 27 eum Manasses. * | Dixit itaque Domi-
a.2 nus: Etiam Iudam auferam a facie mea, sicut
abstuli Israel: & projciam ciuitatem hanc,
quam elegi Ierusalem, & domum, de qua di-
28 xi: Erit nomen meum ibi. * Reliqua autem
sermonum Iosiæ, & uniuersa quæ fecit, non-
ne hæc scripta sunt in Libro verborũ dierum
| 2. Para. 29 regum Iuda? * | In diebus eius ascendit Pha
35.c rao Nechao rex Aegypti, contra regem Assy-
riorum ad flumen Euphratẽ: & abijt Iosias
rex in occursum eius: & occisus est in Maged-
30 do, cum uidisset eum. * Et portauerunt eum
serui sui mortuum de Mageddo: & pertule-
runt in Ierusalem, & sepelierunt eum in se-
pulchro suo. Tulitq. populus terræ Ioachaz
filium Iosiæ: & vnxerunt eum, & constitue-
| 2. Paral. 31 runt eum regem pro patre suo. * | Viginti
36.a.1 trium annorum erat Ioachaz cum regnare
cœpisset, & tribus mensibus regnauit in Ieru-
salem: nomen matris eius Amital, filia Iere-
32 miæ, de Lobna. * Et fecit malum coram Do
G mino, iuxta omnia quę fecerant patres eius.
33 * Vinxitque eum Pharao Nechao in Rebla,
quæ est in terra Emath, ne regnaret in Ieru-
salem: & imposuit mulctam terræ, centum ta
34 lentis argenti, & talento auri. * Regemque
constituit Pharao Nechao Eliacim filium Io
siæ pro Iosia patre eius: vertitq. nomen eius
IoaKim. porro Ioachaz tulit, & duxit in Ae
35 gyptum, & mortuus est ibi. * Argentum au-
tem, & aurum dedit IoaKim Pharaoni cum
indixisset terræ per singulos, ut conferretur
iuxta præceptum Pharaonis: & vnumquem-
que iuxta uires suas exegit, tam argentum
quàm aurum de populo terræ: ut daret Pha-
36 raoni Nechao. * Vigintiquinque annorum
erat IoaKim cum regnare cœpisset: & unde-
cim annis regnauit in Ierusalem: nomen ma-
37 tris eius Zebida filia Phadaia de Ruma. * Et
fecit malum coram Domino iuxta omnia,
quæ fecerant patres eius.

CAP. XXIIII.

1 IN diebus eius ascendit Nabuchodonosor
A rex Babylonis, & factus est ei IoaKim ser-
uus tribus annis: & rursum rebellauit contra
2 eum. * Immisitque ei Dominus latrunculos
Chaldæorum, & latrunculos Syriç, & latrun
culos Moab, & latrunculos filiorũ Ammon:
& immisit eos in Iudam, ut disperderent eũ,
| Sup. 23. | iuxta uerbum Domini, quod locutus fue-
f.17 3 rat per seruos suos prophetas. * Factum est
autem hoc per uerbum Domini contra Iu-
dam, ut auferret eum coram se propter pec-
4 cata Manasse uniuersa quæ fecit, * & propter
sanguinem innoxium, quem effudit, & im-
pleuit Ierusalem cruore innocentium: & ob
5 hanc rem noluit Dominus propitiari. * Re-
B liqua autem sermonum IoaKim, & uniuersa
quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro ser
monum dierum regum Iuda? Et dormiuit
6 IoaKim cum patribus suis: * & regnauit Ioa
7 chin filius eius pro eo. * Et ultra non addidit
rex Aegypti, ut egrederetur de terra sua: tule-
rat enim rex Babylonis a riuo Aegypti usque
ad fluuium Euphraten, omnia quæ fuerant
8 regis Aegypti. * Decem & octo annorũ erat
Ioachin cum regnare cœpisset, & tribus men-
sibus regnauit in Ierusalem: nomen matris
eius Nohesta filia Elnathan de Ierusalem.
9 * Et fecit malum coram Domino, iuxta om-
10 nia quæ fecerat pater eius. * | In tempore il | Deut. 1.
lo ascenderunt serui Nabuchodonosor regis a.1
Babylonis in Ierusalem, & circũdata est vrbs
11 munitionibus. * Venitque Nabuchodonosor
C rex Babylonis ad ciuitatem cum seruis suis
12 ut oppugnarent eam. * Egressusque est Ioa-
chin rex Iuda ad regẽ Babylonis, ipse & mater
eius, & serui eius, & principes eius, & eunu-
chi eius: & suscepit eum rex Babylonis anno
13 octauo regni sui. * Et protulit inde omnes
thesauros domus Dñi, & thesauros domus re
giç: & concidit uniuersa uasa aurea, quę fece-
cerat Salomon rex Israel in templo Domini
14 iuxta uerbum Domini. * Et transtulit om-
nem Ierusalem, & uniuersos principes, & om
nes fortes exercitus, decem millia, in captiui-
tatem: & omnem artificem & clusorem: ni-
hilq. relictum est, exceptis pauperibus popu-
15 li terræ. * | Transtulit quoque Ioachin in Ba | 2. Paral.
D bylonem, & matrem regis, & uxores regis, & 36.b.10
eunuchos eius: & iudices terræ duxit in capti Ezech. 2.
16 uitatem de Ierusalem in Babylonẽ. * Et om a. 6. & 11:
nes uiros robustos, septem millia, & artifices, b.4
& clusores mille, omnes uiros fortes & bella-
tores: duxitq. eos rex Babylonis captiuos in
17 Babylonem. * | Et constituit Matthaniam | Ier. 37.
patruũ eius pro eo: imposuitq. nomen ei Se a.1. & 52.
18 deciam. * Vigesimum & primum annum a.1
ætatis habebat Sedecias cum regnare cœpis-
set, & vndecim annis regnauit in Ierusalem:
nomen matris eius erat Amital, filia Ieremię
19 de Lobna. * Et fecit malum coram Domi-
20 no, iuxta omnia quæ fecerat IoaKim. * Ira-
scebatur enim Dominus contra Ierusalem &
contra Iudam, donec proijceret eos a facie
sua: recessitq. Sedecias a rege Babylonis.

CAP. XXV.

1 FActum est autem anno nono regni eius, Ier. 39. a.
A mense decimo, decima die mensis, venit 4. & 52. a.
Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse & om- 4
nis exercitus eius in Ierusalem, & circumde-
derunt eam: & extruxerunt in circuitu eius
2 munitiones. * Et clausa est ciuitas atque val
lata usq. ad vndecimũ annum regis Sedecię,
3 * nona die mensis: præualuitque fames in ci-
4 uitate, nec erat panis populo terræ. * Et in-
terrupta est ciuitas: & omnes uiri bella-
tores nocte fugerunt per uiam portę, quæ

B est inter duplicem murum ad hortum regis
(porro Chaldæi obsidebant in circuitu ciui-
tatem) fugit itaque Sedecias per viam, quæ
5 ducit ad campestria solitudinis. * Et perse-
cutus est exercitus Chaldæorũ regem, com-
prehenditq. eum in planitie Iericho: & om-
nes bellatores, qui erant cũ eo, dispersi sunt,
6 & reliquerunt eum. * Apprehensum ergo re
gem duxerunt ad regem Babylonis in Reb-
latha: qui locutus est cum eo iudicium.
7 * Filios autem Sedeciæ occidit coram eo, &
oculos eius effodit, vinxitq. eum catenis, &
8 adduxit in Babylonem. * Mense quinto, se-
ptima die mensis, ipse est annus nonus deci-
mus regis Babylonis: venit Nabuzardan prin
ceps exercitus, seruus regis Babylonis, in Ie-
9 rusalem. * ‖ Et succendit domum Domini,
& domum regis: & domos Ierusalem, om-
10 nemq. domum combussit igni. * Et muros
C Ierusalem in circuitu destruxit omnis exer-
citus Chaldæorum, qui erat cum principe mi
11 litum. * Reliquam autem populi partem,
quæ remanserat in ciuitate, & perfugas, qui
transfugerant ad regem Babylonis, & reli-
quum vulgus transtulit Nabuzardan prin-
12 ceps militiæ. * Et de pauperibus terræ reli-
13 quit vinitores & agricolas. * ‖ Columnas au
tem æreas, quæ erant in templo Domini, &
bases, & mare æreum quod erat in domo Do
mini, confregerunt Chaldæi, & transtulerunt
14 æs omne in Babyloné. * Ollas quoque æreas,
& trullas, & tridentes, & scyphos, & morta-
riola, & omnia vasa ærea, in quibus ministra
15 bant, tulerunt. * Necnon & thuribula, &
D phialas: quæ aurea, aurea: & quæ argentea, ar
16 gentea, tulit princeps militiæ, * id est, colum-
nas duas, mare vnum, & bases quas fecerat Sa
lomon in templo Domini: non erat pondus
17 æris omnium vasorum. * ‖ Decem & octo
cubitos altitudinis habebat columna vna: & Ier. 52. c.
capitellum æreum super se altitudinis trium
cubitorum: & retiaculum, & malogranata 17
super capitellum columnæ, omnia ærea: simi 2. Par. 3. d.
lem & columna secunda habebat ornatum. 15
18 * Tulit quoque princeps militiæ Saraiam sa
cerdotem primum, & Sophoniam sacerdo-
19 tem secundum, & tres ianitores. * Et de ci
uitate eunuchum vnum, qui erat præfectus su
per bellatores uiros: & quinque uiros de his,
qui steterant coram rege, quos reperit in ciui
tate: & Sopher principem exercitus, qui pro-
E babat tyrones de populo terræ: & sexaginta
viros e vulgo, qui inuenti fuerant in ciuitate.
20 * Quos tollens Nabuzardan princeps militũ,
duxit ad regem Babylonis in Reblatha.
21 * Percussitq. eos rex Babylonis, & interfecit
eos in Reblatha in terra Emath: & translatus
22 est Iuda de terra sua. * Populo autem, qui re
lictus erat in Terra Iuda, quem dimiserat Na
buchodonosor rex Babylonis, præfecit Godo
23 liam filium Ahicam filij Saphan. * Quod
cũ audissent omnes duces militũ, ipsi & uiri
qui erant cũ eis, uidelicet ꝙ constituisset rex
F Babylonis Godoliã: venerunt ad Godoliã in
Maspha, Ismahel filius Nathaniæ, & Iohanan
filius Caree, & Saraia filius Thaneumeth Ne
tophathites, & Iezonias filius Maachathi, ipsi
24 & socij eorum. * Iurauitq. Godolias ipsis &
socijs eorum, dicens: Nolite timere seruire
Chaldæis: manete in terra, & seruite regi Ba-
25 bylonis, & bene erit vobis. * Factum est au-
tem in mense septimo, venit Ismahel filius
Nathaniæ, filij Elisama de semine regio, &
decem uiri cũ eo: percusseruntq. Godoliam,
qui & mortuus est: sed & Iudæos & Chal-
26 dæos, qui erant cum eo in Maspha. * Con-
surgensq. omnis populus a paruo usque ad
magnum, & principes militum venerunt in

27 Aegyptum timentes Chaldæos. * Factum
est vero in anno trigesimo septimo transmi-
grationis Ioachin regis Iuda, mense duode-
cimo, vigesimaseptima die mensis: subleuauit
Euilmerodach rex Babylonis, anno, quo re-
gnare cœperat, caput Ioachin regis Iuda de
28 carcere. * Et locutus est ei benigne: & posuit
thronũ eius super thronum regum, qui erant
29 cũ eo in Babylone. * Et mutauit uestes eius,
quas habuerat in carcere, & comedebat panẽ
semper in consp ectu eius cunctis diebus uitæ
30 suæ. * Annonam quoq. constituit ei sine in-
termissione, quæ & dabatur ei a rege per sin-
gulos dies omnibus diebus vitæ suæ.

LIBER PRIMVS
PARALIPOMENON,
Hebraice Dibre Haiamim.

CAPVT PRIMVM.

Gen. 5. b. 1 DAM, Seth, Enos, * Cai-
15. 4. d. 23 2 nan, Malaleel, Iared, * He-
5. b. 10 3 noch, Mathusale, Lamech,
A * Noe, Sem, Cham, & Ia-
4 pheth. * Filij Iapheth: Go-
5 mer, & Magog, & Madai, &
Iauan, Thubal, Mosoch, Thi
6 ras. * Porro filij Gomer: Ascenez, & Riphath,
7 & Thogorma. * Filij autem Iauan: Elisa &
8 Tharsis, Cethim & Dodanim. * Filij Cham:
9 Chus, & Mesraim, & Phut, & Chanaan. * Fi-
lij autem Chus: Saba, & Heuila, Sabatha, &
Regma, & Sabathacha. Porro filij Regma: Sa
Gen. 10. b. 8 10 ba, & Dadan. * Chus autem genuit Nem-
11 rod: iste cępit esse potens in terra. * Mesraim
vero genuit Ludim, & Anamim, & Laabim,
12 & Nephtuim, * Phetrusim quoque, & Cas-
luim: de quibus egressi sunt Philisthijm, &
13 Caphtorim. * Chanaan vero genuit Sidonẽ
B primogenitum suum, Hethæum quoque,
14 * & Iebusæum, & Amorrhæum, & Gerge-
15 sæum, * Heuæumq. & Aracæũ, & Sineum.
16 * Aradiũ quoque, & Samaræum, & Hama-
17 thæum. * Filij ‖ Sem: Aelam, & Assur, & Ar- ‖ Gen. 10.
phaxad, & Lud, & Aram, & Hus, & Hul, & d. 22. 11. b
18 Gether, & Mosoch. * Arphaxad autẽ genuit 10
19 Sale, qui & ipse genuit Heber. * Porro He-
ber nati sunt duo filij, nomen vni Phaleg,
quia in diebus eius diuisa est terra; & nomen
20 fratris eius Iectan. * Iectan autem genuit El
21 modad, & Saleph, & Asarmoth, & Iare, * A-
22 doram quoque, & Huzal, & Decla, * Hebal
23 etiã, & Abimael, & Saba, necnon * & Ophir,
& Heuila, & Iobab. omnes isti filij Iectan:
24 * Sem, Arphaxad, Sale, * Heber, Phaleg, Ra
25 gau, * Serug, Nachor, Thare, * Abram, iste
26 est Abraham. * Filij ‖ autem Abrahã, Isaac ‖ Gen. 21.
27 & Ismahel. * Et hæ generationes eorum. Pri d. 26
28 mogenitus ‖ Ismahelis, Nabaioth, & Cedar, ‖ Gen. 25.
29 & Adbeel, & Mabsam, & Masma, & Duma, b. 12
30 Massa, Hadad, & Thema, * Ietur, Naphis,
31 Cedma. hi sunt filij Ismaelis. * Filij autem
C Ceturę concubinę Abraham, quos genuit:
32 Zamran, Iecsan, Madan, Madian, Iesboc, &

Sue.

Sue. Porro filij Iecsan: Saba, & Dadan. Filij
autem Dadam: Assurim, & Latussim, & Lao-
33 mim.* Filij ‖ autem Madian: Epha, & Epher,
& Henoch, & Abida, & Eldaa. omnes hi,
34 filij Ceturæ. * Genuit ‖ autem Abraham
35 Isaac: cuius fuerunt filij Esau, & Israel. * Fi-
lij ‖ Esau: Eliphaz, Rahuel, Iehus, Ihelom, &
36 Core.* Filij Eliphaz: Theman, Omar, Sephi,
37 Gathan, Cenez, Thamna, Amalec * Filij Ra-
38 huel: Nahath, Zara, Samna, Meza. * Filij
Seir: Lotan, Sobal, Sebeon, Ana Dison, Eser,
39 Disan. * Filij Lotan: Hori, Homam. Soror
40 autem Lotan fuit Thamna.* Filij Sobal: A-
lian, & Manahath, & Ebal, Sephi & Onam.
Filij Sebeon: Aia & Ana. Filij Ana: Di-
41 son.* Filij Dison: Hamram, & Eseban & Ie-
42 thran, & Charan. * Filij Eser: Balaan, & Za-
43 uan, & Iacan. Filij Disan: Hus & Aran.* Isti
D sunt reges, qui imperauerunt in Terra Edom
antequam esset rex super filios Israel: Bale
filius Beor: & nomen ciuitatis eius, Denaba.
44 * Mortuus est autem Bale, & regnauit pro eo
45 Iobab filius Zare de Bosra. * Cumque & Io-
bab fuisset mortuus, regnauit pro eo Husam
46 de Terra Themanorum. * Obijt quoque &
Husam, & regnauit pro eo Adad filius Ba-
dad, qui percussit Madiam in Terra Moab: &
47 nomen ciuitatis eius Auith.* Cumq. & Adad
fuisset mortuus, regnauit pro eo Semla de
48 Masreca.* Sed & Semla mortuus est, & re-
gnauit pro eo Saul de Rohoboth, quæ iuxta
49 amnem sita est.* Mortuo quoque Saul, re-
50 gnauit pro eo Balanan filius Achobor. * Sed
& hic mortuus est, & regnauit pro eo Adad:
cuius vrbis nomen fuit Phau, & appellata est
vxor eius Meetabel filia Matred filiæ Me-
51 zaab. *Adad autem mortuo; duces pro regi-
bus in Edom esse cœperunt: dux Thamna,
52 dux Alua; dux Ietheth, * dux Oolibama, dux
53 Ela, dux Phinon, * dux Cenez, dux Theman,
54 dux Mabsar, * dux Magdiel, dux Hiram. hi
duces Edom.

CAP. II.

1 Filij autem Israel: Ruben, Simeon, Leui,
A Iuda, Issachar, & Zabulon, * Dan, Io-
2 seph, Beniamin, Nephthali, Gad & Aser.*Fi-
3 lij ‖ Iuda: Her, Onan, & Sela: hi tres nati sunt
ei de filia Sue Chananitide. Fuit autem Her
primogenitus Iuda, malus coram Domino,
4 & occidit eum. * Thamar autem nurus eius
peperit ei Phares & Zara. omnes ergo filij
5 Iuda, quinque. * Filij autem Phares: Hesron
6 & Hamul. * Filij quoque Zaræ: Zamri, &
Ethan, & Eman, Chalchal quoque, & Dara,
7 simul quinque. * Filij ‖ Charmi: Achar, qui
turbauit Israel, & peccauit in furto anathe-
8 matis. * Filij Ethan: Azarias. * Filij ‖ autem
9 Hesron qui nati sunt ei: Ierameel, & Ram,
10 & Calubi. * Porro Ram genuit Aminadab.
E Aminadab autem genuit Nahasson, princi-
11 pem filiorum Iuda. * Nahasson quoque ge-
12 nuit Salma, de quo ortus est Booz. * Booz
vero genuit Obed, qui & ipse genuit Isai.
13 * ‖ Isai autem genuit primogenitum, Eliab,
secundum Abinadab, tertium Simmaa,
14 * quartum Nathanael, quintum Raddai,
15 * sextum Asom, septimum Dauid.* quorum
16 sorores fuerunt Saruia, & Abigail. Filij Sar-
C uiæ: Abisai, Ioab, & Asael, tres.* Abigail au-
17 tem genuit Amasa, cuius pater fuit Iether
18 Ismahelites.* Caleb vero filius Hesron acce-
pit vxorem nomine Azuba, de qua genuit Ie-
rioth: fueruntque filij eius Iaser, & Sobab, &
19 Ardon. * Cumque mortua fuisset Azuba, ac-
cepit vxorem Caleb, Ephrata: quæ peperit ei
20 Hur. * Porro Hur genuit Vri: & Vri genuit
21 Bezeleel. * Post hæc ingressus est Hesron ad
filiam Machir patris Galaad, & accepit eam
cum esset annorum sexaginta: quæ peperit ei
22 Segub. *Sed & Segub genuit Iair, & possedit
23 viginti tres ciuitates in Terra Galaad.* Ce-
pitque Gessur, & Aram oppida Iair, & Ca-
nath, & viculos eius sexaginta ciuitatum. om-
24 nes isti; filij Machir patris Galaad.* Cum au-
D tem mortuus esset Hesron, ingressus est Ca-
leb ad Ephratha. Habuit quoque Hesron vxo-
rem Abia; quæ peperit ei Ashur patrem The-
25 cuæ. * Nati sunt autem filij Ierameel primo-
geniti Hesron, Ram primogenitus eius, & Bu-
26 na, & Aram, & Asom, & Athia. * Duxit quo-
que vxorem alteram Ierameel, nomine Ata-
27 ra quæ fuit mater Onam. * Sed & filij Ram
primogeniti Ierameel, fuerunt Moos, Iamin,
28 & Achar.*Onam autem habuit filios Semei,
& Iada. Filij autem Semei: Nadab, & Abi-
29 sur. * Nomen vero vxoris Abisur, Abihail,
30 quæ peperit ei Ahobban, & Molid.* Filij au-
tem Nadab fuerunt Saled, & Apphaim. Mor-
31 tuus est autem Saled absque liberis. * Filius
vero Apphaim, Iesi: qui Iesi genuit Sesan.
32 Porro Sesan genuit Oholai. *Filij autem Ia-
E da fratris Semei: Iether, & Ionathan. Sed &
33 Iether mortuus est absque liberis.*Porro Io-
nathan genuit Phaleth, & Ziza. Isti fuerunt
34 filij Ierameel. * Sesan autem non habuit fi-
lios, sed filias: & seruum Aegyptium nomine
35 Ieraa. * Deditque ei filiam suam vxorem:
36 quæ peperit ei Ethei. * Ethei autem genuit
37 Nathan, & Nathan genuit Zabad. * Zabad
quoque genuit Ophlal, & Ophlal genuit O-
38 bed, * Obed, genuit Iehu, Iehu genuit Aza-
39 riam, * Azarias genuit Helles, & Helles ge-
40 nuit Elasa, * Elasa genuit Sisamoi, Sisamoi
41 genuit Sellum, * Sellum genuit Icamiam,
42 Icamia autem genuit Elisama. * Filij autem
Caleb fratris Ierameel: Mesa primogenitus
eius, ipse est pater Ziph: & filij Maresa patris
43 Hebron. * Porro filij Hebron, Core, & Ta-
44 phua, & Recem, & Samma. * Samma autem
genuit Raham, patrem Iercaam, & Recem
45 genuit Sammai. * Filius Sammai, Maon: &

1.Reg.1
10.1
12

Maon.

46 Maon pater Bethsur. * Epha autem concubi-
na Caleb peperit Haran, & Mosa, & Gezez.
47 Porro Haran genuit Gezez.* Filij autem Ja
haddai, Regom, & Ioathan, & Gesan, & Pha-
48 let, & Epha, & Saaph. * Concubina Caleb
49 Maach, peperit Saber, & Tharana. * Genuit
autem Saaph pater Madmena, Sue patrem
Machbena, & patrem Gabaa. Filia vero Ca-
50 leb, fuit Achsa. * Hi erant filij Caleb, filij
G Hur primogeniti Ephratha, Sobal pater Ca-
51 riathiarim.* Salma pater Bethlehem, Hariph
52 pater Bethgader.* Fuerunt autem filij Sobal
patris Cariathiarim Qui videbat dimidium
53 requiet onum. * Et de cognatione Cariathia-
rim, Iethrei, & Aphuthei, & Semathei, & Ma
serei. Ex his egressi sunt Saraitæ, & Esthaoli-
54 tæ.* Filij Salma, Bethlehem, & Netophathi.
Coronæ domus Ioab, & Dimidium requie-
55 tionis Sarai. * Cognationes quoque scriba
rum habitantium in Iabes, Canentes atque
Resonantes, & in tabernaculis commorantes.
Hi sunt Cinæi, qui venerunt de Calore patris
domus Rechab.

CAP. III.

1. Reg. 3. a. 2 — 1 DAuid vero hos habuit filios, qui ei nati
A sunt in Hebron; primogenitum Amnon
ex Achinoam Iezrahelitide, secundum Da
2 niel de Abigail Carmelitide, * tertium Absa-
lom filium Maacha filiæ Tholmai regis Ges
3 sur, quartum Adoniam filium Aggith, * quin
tum Saphatiam ex Abital, sextum Iethra
4 ham de Egla vxore sua.* Sex ergo nati sunt ei
in Hebron, vbi regnauit septem annis & sex
mensibus. Triginta autem & tribus annis re-
2. Reg. 5. c. 14 — 5 gnauit in Ierusalem. * ‖ Porro in Ierusalem
B nati sunt ei filij Simmaa, & Sobab, & Na-
than, & Salomon, quattuor de Bethsabee fi-
6 lia Ammiel, * Iebaar quoque & Elisama,
7 * & Eliphaleth, & Noge, & Nepheg, & Ia-
8 phia, * necnon Elisama, & Eliada, & Eliphe-
9 leth, nouem: * omnes hi, filij Dauid absque
filijs concubinarum: habueruntque sororem
10 Thamar.* Filius autem Salomonis, Roboam:
cuius Abia filius genuit Asa. De hoc quoque
11 natus est Iosaphat, * pater Ioram: qui Ioram
12 genuit Ochoziam, ex quo ortus est Ioas: * &
huius Amasias filius genuit Azariam. Porro
13 Azariæ filius Ioathan * procreauit Achaz pa-
C trem Ezechiæ, de quo natus est Manasses.
14 * Sed & Manasses genuit Amõ patrem Iosiæ.
15 * Filij autem Iosiæ fuerunt, primogenitus
Iohanan, secundus IoaKim, tertius Sedecias,
Matt. 1. b 11 — 16 quartus Sellum. * ‖ De IoaKim natus est Ie-
17 chonias, & Sedecias.* Filij Iechoniæ fuerunt,
18 Asir, Salathiel, * Melchiram, Phadaia, Sen-
19 neser & Iecemia, Sama, & Nadabia.* De Pha
daia orti sunt Zorobabel & Semei. Zoroba-
bel genuit Mosallam, Hananiam, & Salo-
10 mith sororem eorum: * Hasaban quoque, &
Ohol, & Barachian, & Hasadian, Iosabhesed,
21 quinque. * Filius autem Hananiæ, Phaltias
D pater Ieseiæ, cuius filius Raphaia. huius quo-
que filius, Arnan, de quo natus est Obdia,
22 cuius filius fuit Sechenias. * Filius Secheniæ,
Semeia: cuius filij Hattus, & Iegaal, & Baria,
23 & Naaria, & Saphat, sex numero. * Filius
Naariæ, Elioenai, & Ezechias, & Ezricam,
24 tres.* Filij Elioenai, Oduia, & Eliasub, & Phe
leia, & Accub, & Iohanan, & Dalaia, & Ana
ni, septem.

CAP. IIII.

1 FIlij Iuda: Phares, Hesron, & Charmi, & — Sup. 2. a. 4
2 Hur, & Sobal. * Raia vero filius Sobal — Ge. 38. a. 3
A genuit Iahath, de quo nati sunt Ahumai, & — 46. b. 12
3 Laad. hæ cognationes Sarathi. * Ista quoque
stirps Etam: Iezrahel, & Iesema, & Iedebos.
Nomen quoque sororis eorum, Asalelphuni.
4 * Phanuel autem pater Gedor, & Ezer pater
Hosa. isti sunt filij Hur primogeniti Ephra-
5 tha patris Bethlehem.* Assur vero patri The-
6 cuæ erant duæ vxores, Halaa, & Naara. * Pe-
perit autem ei Naara, Oozam, & Hepher, &
Themani, & Ahasthari. isti sunt filij Naara.
7 * Porro filij Halaa, Sereth, Isaar, & Ethnan.
B * Cos autem genuit Anob, & Soboba, & co-
8 gnationem Aharehel filij Arum. * Fuit au-
9 tem Iabes inclytus præ fratribus suis, & ma-
ter eius vocauit nomen illius Iabes, dicens:
10 Quia peperi eum in dolore. * Inuocauit vero
Iabes Deum Israel, dicens: Si benedicens be-
nedixeris mihi, & dilataueris terminos meos,
& fuerit manus tua mecum, & feceris me a
malitia non opprimi: Et præstitit Deus quæ
11 precatus est. * Caleb autem frater Sua genuit
12 Mahir, qui fuit pater Esthon. * Porro Esthon
genuit Bethrapha, & Phesse, & Tehinna pa-
13 trem vrbis Naas: hi sunt viri Recha. * Filij
autem Cenez, Othoniel, & Saraia. Porro filij
C Othoniel, Hathath, & Maonathi. * Maonathi
14 genuit Ophra, Saraia autem genuit Ioab pa-
trem Vallis artificium: ibi quippe artifices
15 erant.* Filij vero Caleb filij Iephone, Hir, &
16 Ela, & Naham. Filij quoque Ela: Cenez. * Fi
lij quoque Ialelecl: Ziph, & Zipha, Thiria, &
17 Asrael. * Et filij Ezra, Iether, & Mered, &
Epher, & Ialon, genuitque Mariam, & Sam
18 mai, & Iesba patrem Esthamo. * Vxor quo-
que eius Iudaia, peperit Iared patrem Ge-
dor, & Heber patrem Socho, & Ieuthiel pa-
trem Zanoe. hi autem filij Bethiæ filiæ Pha-
19 raonis, quam accepit Mered. * Et filij vxoris
D Odaiæ sororis Naham patris Ceila, Garmi, &
20 Esthamo, qui fuit de Machathi. * Filij quo-
que Simon, Amnon, & Rinna filius Hanan,
& Thilon. Et filij Iesi, Zoheth, & Benzoheth.
21 * Filij ‖ Sela, filij Iuda: Her pater Lecha, & — ‖ Gen. 38
Laada pater Maresa, & cognationes domus — a. 5
operantium byssum in Domo iuramenti.
22 * Et qui stare fecit Solem, virique Mendacij,

& Secarus, & Incendens, qui principes fue-
runt in Moab, & qui reuersi sunt in Lahem.
23 hæc autem uerba uetera. * Hi sunt figuli ha
bitantes in Plantationibus, & in Sepibus,
apud regem in operibus eius, commoratique
24 sunt ibi. * Filij Simeon: Namuel & Ia
25 min, Iarib, Zara, Saul. * Sellum filius eius,
26 Mapsam filius eius, Masma filius eius. * Filij
E Masma: Hamuel filius eius, Zachur filius
27 eius, Semei filius eius. * Filij Semei sede
cim, & filiæ sex: fratres autem eius non habue
runt filios multos, & vniuersa cognatio non
potuit adæquare summam filiorum Iuda.
28 * Habitauerunt autem in Bersabee, & Mola
29 da, & Hasarsuhal, * & in Bala, & in Asom,
30 & in Tholad, * & in Bathuel, & in Horma,
31 & in Siceleg, * & in Bethmarchaboth, & in
Hasarsusim, & in Bethberai, & in Saarim. hæ
ciuitates eorum usque ad regem Dauid.
32 * Villæ quoque eorum: Etam, & Aen, Rem-
mon, & Thochen, & Asan, ciuitates quinque.
33 * Et uniuersi uiculi eorum per circuitum ci-
F uitatum istarum usque ad Baal. hæc est ha
34 bitatio eorum, & sedium distributio. * Mo
sobab quoque & Iemlech, & Iosa filius Ama
35 siæ, * & Ioel, & Iehu filius Iosabiæ filij Saraiæ
36 filij Asiel, * & Elioenai, & Iacoba, & Isuhaia,
37 & Asaia, & Adiel, & Ismiel, & Banaia, * Zi-
za quoque filius Sephei filij Allon filij Idaia
38 filij Semri filij Samaia. * Isti sunt nomina-
ti principes in cognationibus suis, & in domo
affinitatum suarum multiplicati sunt vehe-
39 menter. * Et profecti sunt ut ingrederentur
in Gador vsque ad Orienté vallis, & ut quæ-
40 rerent pascua gregibus suis. * Inueneruntq.
G pascuas vberes, & ualde bonas, & terram la-
tissimam & quietam & fertilem, in qua ante
41 habitauerant de stirpe Cham. * Hi ergo ue-
nerunt, quos supra descripsimus nominatim,
in diebus Ezechiæ regis Iuda: & percusserunt
tabernacula eorum, & habitatores qui inuen-
ti fuerant ibi, & deleuerunt eos vsque in præ-
sentem diem: habitaueruntq. pro eis, quoniã
42 vberrimas pascuas ibidem repererunt. * De
filijs quoque Simeon abierunt in montem
Seir uiri quingenti, habentes principes Phal-
thiam & Naariam & Raphaiam & Oziel fi
43 lios Iesi: * & percusserunt reliquias, quæ eua
dere potuerant, Amalecitarum, & habitaue-
runt ibi pro eis usque ad diem hanc.

CAP. V.

1 Filij quoque Ruben primogeniti Israel
A (Ipse quippe fuit primogenitus eius: sed
cum uiolasset thorum patris sui, data sunt
primogenita eius filijs Ioseph filij Israel, &
non est ille reputatus in primogenitum.
2 * Porro Iudas, qui erat fortissimus inter fra-
tres suos, de stirpe eius principes germinati
sunt: primogenita autem reputata sunt Io
3 seph.) * Filij ergo Ruben primogeniti Is
4 rael: Enoch, & Phallu, Esron, & Carmi. * Fi- Exod. 6. 14
lij Ioel: Samia filius eius, Gog filius eius, Se-
5 mei filius eius, * Micha filius eius, Reia filius Num. 26. 5
6 eius, Baal filius eius, * Beera filius eius, quem
captiuum duxit Thelgathphalnasar rex Assy-
riorum, & fuit princeps in tribu Ruben.
7 * Fratres autem eius, & uniuersa cognatio
eius, quãdo numerabantur per familias suas,
habuerunt principes Iehiel, & Zachariam.
8 * Porro Bala filius Azaz, filij Samma, filij
B Ioel, ipse habitauit in Aroer usque ad Nebo,
9 & Beelmeon. * Contra orientalem quoque
plagam habitauit usque ad introitum eremi,
& flumen Euphraten. Multũ quippe iumen-
torum numerum possidebant in Terra Ga-
10 laad. * In diebus autem Saul præliati sunt
contra Agareos, & interfecerunt illos, habita
ueruntq. pro eis in tabernaculis eorum, in
omni plaga, quæ respicit ad Orientem Ga-
11 laad. * Filij uero Gad e regione eorum ha-
bitauerunt in Terra Basan usque Selcha:
12 * Ioel in capite, & Saphan secundus: Ianai au
13 tem, & Saphat in Basan. * Fratres uero eorũ
secundum domos cognationum suarum, Mi-
chael, & Mosollam, & Sebe, & Iorai, & Ia-
14 chan, & Zie, & Heber, septem. * Hi filij Abi-
hail, filij Huri, filij Iara, filij Galaad, filij Mi
15 chael, filij Iesesi, filij Ieddo, filij Buz. * Fra-
tres quoque filij Abdiel, filij Guni, princeps
16 domus in familijs suis. * Et habitauerunt in
Galaad, & in Basan, & in uiculis eius, & in cũ
ctis suburbanis Saron, vsque ad terminos.
17 * Omnes hi, numerati sunt in diebus Ioa-
C than regis Iuda, & in diebus Ieroboam re-
18 gis Israel. * Filij Ruben, & Gad, & dimidiæ
tribus Manasse viri bellatores, scuta portan-
tes, & gladios, & tendentes arcum, eruditique
ad prælia quadragintaquattuor millia, & se-
ptingenti sexaginta procedentes ad pugnam.
19 * Dimicauerunt contra Agareos: Ituræi uero,
20 & Naphis, & Nodab * præbuerunt eis auxi-
lium. Traditique sunt in manus eorum Aga-
rei, & uniuersi, qui fuerant cum eis, quia Deũ
inuocauerunt cum præliarentur: & exaudiuit
21 eos, eo quòd credidissent in eum. * Cepe-
runtque omnia quæ possederant, camelo-
rum quinquaginta millia, & ouium du-
centa quinquaginta millia, & asinos duo
millia, & animas hominum centum
22 millia. * Vulnerati autem multi corruerunt:
D fuit enim bellum Domini. Habitaueruntq.
23 pro eis usque ad transmigrationem. * Filij
quoque dimidiæ tribus Manasse possederunt
terram a finibus Basan usque Baal, Hermon,
& Sanir, & montem Hermon, ingens quippe
24 numerus erat. * Et hi fuerunt principes do-
mus cognationis eorum, Epher, & Iesi, &
Eliel, & Ezriel, & Ieremia, & Odoia, & Ie-
diel viri fortissimi & potentes, & nominati
25 duces in familijs suis. * Reliquerunt autem
Deum patrum suorum, & fornicati sunt post

deos populorum terræ, quos abstulit Deus co-
26 ram eis. * & suscitauit Deus Israel spiritum
Phul regis Assyriorum, & spiritum Thelgat-
phalnasar regis Assur: & transtulit Ruben, &
Gad, & dimidiam tribum Manasse, & addu-
xit eos in Lahela, & in Habor, & Ara, & flu-
uium Gozan, vsque ad diem hanc.

CAP. VI.

† Gen. 46. b.11 Inf. 23. b. 6

1 Filij Leui: Gerson, Caath, & Merari. * Fi-
2 lij Caath: Amram, Isaar, Hebron, & O-
3 ziel. * Filij Amram: Aaron, Moyses, & Ma-
A ria. Filij Aaron: Nadab & Abiu, Eleazar, &
4 Ithamar. * Eleazar genuit Phinees, & Phi-
5 nees genuit Abisue, * Abisue uero genuit
6 Bocci, & Bocci genuit Ozi. * Ozi genuit Za-
7 raiam, & Zaraias genuit Meraioth. * Porro
Meraioth genuit Amariam, & Amarias ge-
8 nuit Achitob. * Achitob genuit Sadoc, & Sa
9 doc genuit Achimaas, * Achimaas genuit
10 Azariam, Azarias genuit Iohanan, * Ioha-
nan genuit Azariam. ipse est qui sacerdotio
functus est in domo, quam ædificauit Salo-
11 mon in Ierusalem. * Genuit autem Azarias
12 Amariam, & Amarias genuit Achitob, * A-
chitob genuit Sadoc, & Sadoc genuit Sellũ,
13 * Sellum genuit Helciam, & Helcias ge
14 nuit Azariam, * Azarias genuit Sara-
B iam, & Saraias genuit Iosedec. * Por-
15 ro Iosedec egressus est, quando transtulit
Dominus Iudam, & Ierusalem, per ma
16 nus Nabuchodonosor. * Filij † ergo Leui:
17 Gerson, Caath, & Merari. * Et hæc nomina
18 filiorum Gerson: Lobni, & Semei. * Filij
Caath: Amram, & Isaar, & Hebron, & Oziel.
19 * Filij Merari: Moholi & Musi. Hæ autem co
gnationes Leui secundum familias eorum.
20 * Gerson, Lobni filius eius, Iahath filius
21 eius, Zamma filius eius. * Ioah filius eius,
Addo filius eius, Zara filius eius, Iethrai fi-
22 lius eius. * Filij Caath, Aminadab fi-
lius eius, Core filius eius, Asir filius
23 eius, * Elcana filius eius, Abiasaph filius
24 eius, Asir filius eius. * Thahath filius eius,
Vriel filius eius, Ozias filius eius, Saul
25 filius eius. * Filij Elcana, Amasai &
26 Achimoth * & Elcana. Filij Elcana: Sapha
27 filius eius, Nahath filius eius, * Eliab filius
eius, Ieroham filius eius, Elcana filius eius.
28 * Filij Samuel primogenitus Vasseni, & A-
29 bia. * Filij autem Merari, Moholi: Lobni fi-
C lius eius, Semei filius eius, Oza filius eius.
30 * Sammaa filius eius, Haggia filius eius, Asa
31 ia filius eius. * Isti sunt, quos constituit Da-
uid super cantores domus Domini, ex quo
32 collocata est arca: * & ministrabant coram
tabernaculo testimonij, canentes donec ædi-
ficaret Salomon domum Domini in Ierusa-
lem: stabant autem iuxta ordinem suum in
33 ministerio. * Hi uero sunt, qui adstabant cum
filijs suis, de filijs Caath, Heman cantor

† Exo. 6. c.17

34 filius Iohel, filij Samuel, * filij Elcana, filij
35 Ieroham, filij Eliel, filij Thohu, * filij Suph,
36 filij Elcana, filij Mahath, filij Amasai, * filij
Elcana, filij Iohel, filij Azariæ, filij Sopho-
37 niæ, * filij Thahat, filij Asir, filij Abiasaph,
38 filij Core, * filij Isaar, filij Caath, filij Leui,
39 filij Israel. * Et frater eius Asaph, qui stabat
a dextris eius, Asaph filius Barachiæ, filij Sa-
40 maa, * filij Michael, filij Basaiæ, filij Mel-
41 chiæ, * filij Athanai, filij Zara, filij Adaia,
42 * filij Ethan, filij Zamma, filij Semei, * filij
43 Ieth, filij Gersom, filij Leui. * Filij autem
44 Merari fratres eorum, ad sinistram, Ethan fi-
D lius Cusi, filij Abdi, filij Maloch, * filij Ha-
45 sabiæ, filij Amasiæ, filij Helciæ, * filij Ama-
46 sai, filij Boni, filij Somer, * filij Moholi, filij
47 Musi, filij Merari, filij Leui. * Fratres quo-
48 que eorum Leuitæ, qui ordinati sunt in cun-
ctum ministerium tabernaculi domus Domi
49 ni. * Aaron uero, & filij eius adolebant incen
sũ super altare holocausti, & super altare thy
miamatis, in omne opus Sancti sanctorũ: & ut
precarentur pro Israel iuxta omnia, quæ præ-
50 ceperat Moyses seruus Dei. * Hi sunt autẽ filij
Aaron: Eleazar filius eius, Phinees filius eius,
51 Abisue filius eius, * Bocci filius eius, Ozi fi-
52 lius eius, Zarahia filius eius, * Meraioth fi-
lius eius, Amarias filius eius, Achitob filius
53 eius, * Sadoc filius eius, Achimaas filius eius.
54 * Et hæc habitacula eorum per uicos atque
confinia, filiorum scilicet Aaron, iuxta cogna
tiones Caathitarum: ipsis enim sorte contige
55 rant. * Dederunt igitur eis Hebron in terra
E Iuda, & suburbana eius per circuitum:
56 * † agros autem ciuitatis, & villas, Caleb fi- † Iof. 21. b 10
57 lio Iephone. * Porro filijs Aaron dederunt
ciuitates ad confugiendum Hebron, & Lob-
58 na, & suburbana eius, * Iether quoque, &
Esthemo cum suburbanis suis, sed & Helon,
59 & Dabir cum suburbanis suis, * Asan quo-
que, & Bethsemes & suburbana earum.
60 * De tribu autem Beniamin, Gabee & subur
bana eius, & Almath cum suburbanis suis,
Anathoth quoque cum suburbanis suis. om
nes ciuitates tredecim, per cognationes suas.
61 * Filijs autem Caath residuis de cognatione
sua dederunt ex dimidia tribu Manasse in
62 possessionem urbes decem. * Porro filijs Ger
son per cognationes suas de tribu Issachar,
& de tribu Aser, & de tribu Nephthali, & de
tribu Manasse in Basan, urbes tredecim.
63 * Filijs autem Merari per cognationes suas
de tribu Ruben, & de tribu Gad, & de tribu
Zabulon dederunt sorte ciuitates duodecim
64 * Dederunt quoque filij Israel Leuitis ciui
F tates, & suburbana earum: * dederuntq. per
65 sortem, ex tribu filiorum Iuda & ex tribu fi-
liorum Simeon, & ex tribu filiorum Benia-
min urbes has, quas uocauerunt nominibus
66 suis, * & his, qui erant de cognatione fi- † Iof. 21. b.10
liorum Caath, † Fueruntq. ciuitates in ter-

minis

67 minis eorum de tribu Ephraim. * Dederunt
ergo eis urbes ad confugiendum, Sichem cũ
suburbanis suis in monte Ephraim,& Gazer
68 cũ suburbanis suis, * Iecmaam quoque cum
69 suburbanis suis,& Bethoron similiter, * nec-
non & Helon cum suburbanis suis, & Geth-
70 remmon in eundem modum. * Porro ex di-
midia tribu Manasse, Aner,& suburbana eius,
Balaam & suburbana eius: his videlicet, qui
de cognatione filiorum Caath reliqui erant.
71 * Filij autem Gersom de cognatione dimi-
diæ tribus Manasse Gaulon in Basan,& sub-
urbana eius, & Astharoth cum suburbanis
72 suis. * De tribu Issachar, Cedes & suburba-
G na eius, & Dabereth cum suburbanis suis,
73 * Ramoth quoque & suburbana eius, & A-
74 nem cum suburbanis suis. * De tribu vero
Aser: Masal cum suburbanis suis, & Abdon
75 similiter,* Hucac quoque & suburbana eius,
76 & Rohob cum suburbanis suis. * Porro de
tribu Nephthali, Cedes in Galilæa & subur-
bana eius, Hamon cũ suburbanis suis, & Ca-
77 riathaim, & suburbana eius.* Filijs autem
Merari residuis: de tribu Zabulon, Remmo-
no & suburbana eius, & Thabor cum subur-
78 banis suis: * trans Iordanem quoque ex ad-
uerso Iericho contra Orientem Iordanis, de
tribu Ruben, Bosor in solitudine cum subur-
79 banis suis,& Iassa cum suburbanis suis, * Ca
demoth quoque & suburbana eius, & Me-
80 phaat cum suburbanis suis.* Nec non de tri
bu Gad, Ramoth in Galaad & suburbana
81 eius, & Manaim cum suburbanis suis, * sed
& Hesebon cũ suburbanis suis, & Iazer cum
suburbanis suis.

CAP. VII.

1 POrro filij Issachar Thola,& Phua,Iasub,
2 & Simeron,quatuor.* Filij Thola:Ozi
A & Raphaia,& Ieriel,& Iemai,& Iebsem, &
Samuel, principes per domos cognationum
suarum. De stirpe Thola viri fortissimi nume-
rati sunt in diebus Dauid,viginti duo millia
3 sexcenti.* Filij Ozi: Izrahia, de quo nati sunt
Michael,& Obadia,& Ioel,& Iesia, quinque
4 omnes principes. * Cumq; eis per familias,
& populos suos,accincti ad prælium, viri for
tissimi, triginta sex millia : multas enim ha-
5 buerunt vxores, & filios.* Fratres quoque
B eorum per omnem cognationem Issachar ro
bustissimi ad pugnandum,octoginta septem
6 millia numerati sunt. * Filij † Beniamin:
7 Bela, & Bechor, & Iadiel, tres. * Filij Bela.
Esbon,& Ozi,& Oziel,& Ierimoth,& Vrai,
quinque principes familiarum,& ad pugnan
dum robustissimi:numerus autem eorum, vi-
8 ginti duo millia & triginta quattuor. * Por-
ro filij Bechor: Zamira,& Ioas,& Eliezer,&
Elioenai,& Amri,& Ierimoth,& Abia,& A-
nathoth, & Almath : omnes hi, filii Bechor.
9 * Numerati sunt autem per familias suas
principes cognationum suarum ad bella for-
10 tissimi,viginti millia & ducenti.* Porro filii
C Iadihel: Balan. Filii autem Balan: Iehus, &
Beniamin,& Aod,& Chanana,& Zethan,&
11 Tharsis,& Ahisahar.* omnes hi filii Iadihel,
principes cognationum suarum, uiri fortissi-
mi,decem & septem millia,& ducẽti ad præ-
12 lium procedentes. * Sepham quoque, & Ha
13 pham filii Hir: & Hasim filii Aher. * Filii
autem Nephthali: Iasiel,& Guni, & Ieser,&
14 Sellum,filii Bala. * Porro filius Manasse, Es-
riel: concubinaque eius Syra peperit Machir
15 patrem Galaad.* Machir autem accepit uxo
res filiis suis Happhim,& Saphan: & habuit
sororem nomine Maacha : nomen autem se-
cundi,Salphaad, natæq. sunt Salphaad filiæ.
16 * & peperit Maacha vxor Machir filium,uo
D cauitq. nomen eius Phares:porro nomen fra
tris eius, Sares: & filii eius, Vlam, & Recen.
17 * Filius autem Vlam,Badan.hi sunt filii Ga
18 laad,filii Machir, filii Manasse. * Soror autẽ
eius Regina peperit Virumdecorum,& Abie
19 zer,& Mohola. * Erant autem filii Semida,
20 Ahin, & Sechem, & Leci, & Aniam. * Filii
autem Ephraim : Suthala, Bared filius eius,
Thahath filius eius, Elada filius eius, Tha
21 hath filius eius, huius filius Zabad, * & hu-
E ius filius Suthala, & huius filius Ezer et E-
lad : occiderunt autem eos uiri Geth indige-
næ, quia descenderant ut inuaderent posses-
22 siones eorum. * Luxit igitur Ephraim pater
eorum multis diebus,et uenerunt fratres eius
23 ut consolarentur eum. * Ingressusque est ad
vxorẽ suam: quæ concepit,et peperit filium,
et vocauit nomen eius Beria,eo quod in ma-
24 lis domus eius ortus esset: * filia autem eius
fuit Sara, quæ ædificauit Bethoron inferiorẽ
25 et superiorem, et Ozensara. * Porro filius
eius Rapha,et Reseph,et Thale,de quo natus
26 est Thaan, * qui genuit Laadan : huius quo-
27 que filius Ammiud,qui genuit Elisama, * de
quo ortus est Nun, qui habuit filium Iosue.
28 * Possessio autem eorum et habitatio,Bethel
F cum filiabus suis, et contra orientem Noran
ac Occidentalem plagam Gazer et filiæ eius,
Sichem quoque cum filiabus suis, usque ad
29 Aza cum filiabus eius. * Iuxta filios quoque
Manasse Bethsan et filias eius,Thanach et fi-
lias eius,Mageddo et filias eius: Dor et filias
eius:in his habitauerunt filii Ioseph, filii Is-
30 rael. * Filii † Aser: Iemna,et Iessua, et Iessui, † Gen.46.b.17
31 et Baria, et Sara sororeorũ.* Filii autẽ Bariæ:
32 Heber, et Melchiel: ipse est pater Barsaith. *
Heber autẽ genuit Iephlat, et Somer,et Ho-
33 tham, et Suaa sororem eorum. * Filii Ieph-
G lat : Phosech, et Chamaal, et Asoth : hi filii
34 Iephlat. * Porro filii Somer: Ahi,et Roaga,
35 et Haba , et Aram. * Filii autem Helem fra-
tris eius:Supha,et Iemna,et Selles, et Amal.
36 * Filii Supha. Sue,Harnapher,et Sual,et Be-
37 ri, et Iamra , * Bosor , et Hod , et Samma,

& Salusa,

38 & Salusa, & Iethran, & Bera. * Filij Iether:
39 Iephone, & Phaspha, & Ara. * Filij autem
40 Olla: Aree, & Haniel, & Resia. * Omnes hi
filij Aser, principes cognationum, electi at-
que fortissimi duces ducum: numerus autem
eorum ætatis, quæ apta esset ad bellum, vigin-
tisex millia.

CAP. VIII.

1 BEniamin autem genuit Bale primogeni-
Gen.46.c.21. A tum suum, Asbel secundum, Ahara ter-
2 tium, * Nohaa quartum, & Rapha quintum.
Sup.7.b.6 3 * Fueruntq. filij Bale: Addar, & Gera, & Ab-
4 iud, * Abisue quoq; & Naaman, & Ahoe, * sed
5 & Gera, & Sephuphan, & Huram. * Hi sunt
6 filij Ahod, principes cognationum habitan-
tium in Gabaa, qui translati sunt in Mana-
7 hath. * Naaman autem, & Achia, & Gera ipse
8 transtulit eos, & genuit Oza, & Ahiud. * Por-
ro Saharaim genuit in regione Moab, post-
9 quam dimisit Husim & Bara vxores suas. *
Genuit autem de Hodes vxore sua Iobab, &
10 Sebia, & Mosa, & Molchom, * Iehus quoq;,
& Sechia, & Marma. hi sunt filij eius princi-
11 pes in familijs suis. * Mehusim vero genuit
12 Abitob, & Elphaal. * Porro filij Elphaal: He-
ber, & Misaam, & Samad: hic ædificauit Ono,
13 & Lod, & filias eius. * Baria autem, & Sama
principes cognationum habitantium in Aia-
14 lon: hi fugauerunt habitatores Geth. * Et A-
15 hio, & Sesac, & Ierimoth, * & Zabadia, &
16 Arod, & Heder, * Michael quoque, & Iespha,
17 & Ioha filij Baria. * Et Zabadia, & Mosol-
18 lam, & Hezeci, & Heber, * & Iesamari, & Iez
19 lia, & Iobab filij Elphaal, * & Iacim, & Ze
20 chri, & Zabdi, * & Elioenai, & Selethai, & E-
21 liel, * & Adaia, & Baraia, & Samarath filij Se
22 mei. * Et Iespham, & Heber, & Eliel, * & Ab-
23 don, & Zechri, & Hanan, * & Hanania, & Ae
24 lam, & Anathothia, * & Iephdaia, & Phanuel
25 filij Sesac. * & Samsari, & Sohoria, & Otho-
26 lia, * & Iersia, & Elia, & Zechri, filij Ierohã.
Inf.9.f.35 27 * hi patriarchæ, & cognationum principes,
28 qui habitauerunt in Ierusalem. * in Gabaon
C autem habitauerunt Abigabaon, & nomen
29 vxoris eius Maacha: * filiusque eius primo-
30 genitus Abdon, & Sur, & Cis, & Baal, & Na-
31 dab. * Gedor quoque, & Ahio, & Zacher, &
32 Macelloth: * & Macelloth genuit Samaa: ha-
bitaueruntque ex aduerso fratrum suorum in
33 Ierusalem cum fratribus suis. * Ner autem
genuit Cis, & Cis genuit Saul. Porro Saul ge-
nuit Ionathan, & Melchisua, & Abinadab, et
34 Esbaal. * Filius autem Ionathan, Meribbaal:
1. Reg.24 g.51 35 & Meribbaal genuit Micha. * Filij Micha,
36 Phithon, & Meloch, & Tharaa, et Ahaz. * et
Inf.9.g.39. D Ahaz genuit Ioada: et Ioada genuit Alamath,
& Azmoth, & Zamri: porro Zamri genuit
37 Mosa, * & Mosa genuit Banaa, cuius filius fuit
Rapha, de quo ortus est Elasa, qui genuit A-
38 sel. * Porro Asel sex filij fuerunt his nomini-
bus, Ezricã, Bocru, Ismahel, Saria, Obdia, &
39 Hanan. omnes hi filij Asel. * Filij autem Esec
fratris eius, Vlam primogenitus, & Iehus se-
40 cundus, & Eliphalet tertius. * Fueruntque fi-
lij Vlam viri robustissimi, & magno robore
tendentes arcum: et multos habentes filios ac
nepotes, vsque ad centum quinquaginta. Om-
nes hi, filij Beniamin.

CAP. IX.

1 VNiuersus ergo Israel dinumeratus est: et
A summa eorum scripta est in Libro regũ
Israel, & Iuda: translatique sunt in Babylonẽ
2 propter delictum suum. * Qui autem habita-
uerunt primi in possessionibus, et in vrbibus
suis: Israel, et Sacerdotes, et Leuitæ, et Nathi
3 næi. * Commorati sunt in Ierusalem de filijs
Iuda, et de filijs Beniamin, de filijs quoque
4 Ephraim, et Manasse. * Othei filius Ammiud,
filij Amri, filij Omrai, filij Bonni, de filijs
5 Phares filij Iuda. * Et de Siloni: Asaia primo-
6 genitus, et filij eius. * De filijs autem Zara:
Iehuel, et fratres eorum, sexcenti nonaginta.
7 * Porro de filiis Beniamin: Salo filius Mosol
8 lam, filii Oduia, filii Asana: * et Iobania filius
Ieroham: et Ela filius Ozi, filii Mochori: et
Mosollam filius Saphatiæ, filii Rahuel, filii
9 Iebaniæ, * et fratres eorum per familias suas,
nongenti quinquaginta sex. Omnes hi, princi-
pes cognationum per domos patrum suorũ.
10 * De sacerdotibus autem: Iedaia, Ioiarib, et Ia
11 chin: * Azarias quoque filius Helciæ, filii Mo
sollam, filii Sadoc, filii Maraioth, filii Achi-
12 tob, põtifex domus Dei. * Porro Adaias filius
Ieroham, filii Phassur, filii Melchiæ: et Maa-
sai filius Adiel, filii Iezra, filii Mosollam, filii
13 Mosollamith, filii Emmer. * fratres quoque
C eorum principes per familias suas, mille sep-
tingenti sexaginta, fortissimi robore ad facien
14 dum opus ministerii in domo Dei. * De Leui-
ris autem: Semeia filius Hassub filii Ezricã,
15 filii Hasebia de filiis Merari. * Bacbacar quo
que carpentarius, et Galal, et Mathania filius
16 Micha, filii Zechri, filii Asaph: * et Obdia fi-
lius Semeiæ, filii Galal, filii Idithun: et Bara-
chia filius Asa, filii Elcana, qui habitauit in
17 atriis Netophati. * Ianitores autem: Sellum,
et Accub, et Telmon, et Ahimam: et frater eo
18 rum Sellum princeps, * vsque ad illud tem
pus, in porta regis ad orientem, obseruabant
19 per vices suas de filiis Leui. * Sellum vero fi-
lius Core filii Abiasaph, filii Core, cum fratri-
D bus suis, et domo patris sui, hi sunt Coritæ su
per opera ministerii, custodes vestibulorũ ta-
bernaculi: et familiæ eorum per vices castro-
20 rum Domini custodientes introitum. * Phi-
nees autem filius Eleazari, erat dux eorum
21 coram Domino. * Porro Zacharias filius Mo
sollamia, ianitor portæ tabernaculi testimo-

22 nij. * Omnes hi electi in ostiarios per por-
tas, ducenti duodecim: & descripti in villis
proprijs: quos constituerunt Dauid, & Sa-
23 muel Videns, in fide sua * tam ipsos, quàm
filios eorum in ostijs domus Domini, & in
24 tabernaculo vicibus suis. * Per quattuor ven
tos erant ostiarij. id est ad Orientem, & ad
Occidentem, & ad Aquilonem, & ad Austrũ.
25 * Fratres autem eorum in viculis moraban-
tur, & veniebant in sabbatis suis de tempore
26 vsque ad tempus. * His quattuor Leuitis
E creditus erat omnis numerus ianitorum, &
erant super exedras, & thesauros domus Do
27 mini. * Per gyrum quoque templi Domini
morabantur in custodijs suis: vt cum tem-
28 pus fuisset, ipsi mane aperirent fores. * De
horum genere erant & super vasa ministerij:
ad numerum enim & inferebantur vasa, &
29 efferebantur. * De ipsis & qui credita habe-
bant vtensilia sanctuarij, præerant similæ, &
30 vino, & oleo, & thuri, & aromatibus. * Filij
autem sacerdotum vnguenta ex aromatibus
31 conficiebant. * Et Mathathias Leuites pri-
mogenitus Sellum Coritæ, præfectus erat eo
32 rum, quæ in sartagine frigebantur. * Porro
F de filijs Caath fratribus eorum, super panes
erant propositionis, vt semper nouos per sin-
33 gula sabbata præpararent. * Hi sunt princi-
pes cantorum per familias Leuitarum, qui in
exedris morabantur, vt die ac nocte iugiter
34 suo ministerio deseruirent. * Capita Leuita-
rum, per familias suas principes, manserunt
35 in Ierusalem. * In ‖ Gabaon autem commo
rati sunt pater Gabaon Iehiel, & nomen vxo ‖ Sup. 8 c. 29.
36 ris eius Maacha. * Filius primogenitus eius
Abdon, & Sur, & Cis, & Baal, & Ner, & Na-
37 dab, * Gedor quoque, & Ahio, & Zacharias,
38 & Macelloth. * Porro Macelloth genuit Sa-
G maan: isti habitauerunt e regione fratrum
39 suorum in Ierusalem, cum fratribus suis. *
‖ Ner autem genuit Cis: & Cis genuit Saul: ‖ Sup. 8
& Saul genuit Ionathan, & Melchisua, & A- c. 33.
40 binadab, & Esbaal. * Filius autẽ Ionathan,
Meribbaal: & Meribbaal genuit Micha.
41 * Porro filij Micha, Phithon, & Melech, &
42 Tharaa, & Ahaz. * Ahaz autem genuit Iara,
& Iara genuit Alamath, & Azmoth, & Zam-
43 ri. Zamri autem genuit Mosa. * Mosa vero
genuit Banaa: cuius filius Raphaia, genuit
44 Elasa: de quo ortus est Asel. * Porro Asel sex
filios habuit his nominibus, Ezricam, Bo-
cru, Ismahel, Saria, Obdia, Hanan. hi sunt
filij Asel.

C A P. X.

1 Philisthijm autẽ pugnabant contra Israel,
A fugeruntq. viri Israel Palæsthinos, & ce-
2 ciderunt vulnerati in monte Gelboe. * Cum-
que appropinquassent Philisthæi persequen-
tes Saul, & filios eius, percusserunt Ionathan,
3 & Abinadab, & Melchisua filios Saul. * Et
aggrauatum est prælium contra Saul, inue-
neruntque eum sagittarij, & vulnerauerunt ia-
4 culis. * Et dixit Saul ad armigerum suum:
B Euagina gladium tuum, & interfice me: ne
forte veniant incircumcisi isti, & illudant mi
hi. Noluit autem armiger eius hoc facere,
timore perterritus: arripuit ergo Saul ensem,
5 & irruit in eum. * Quod cum vidisset armi-
ger eius, videlicet mortuum esse Saul, irruit
etiam ipse in gladium suum, & mortuus est.
6 * Interijt ergo Saul, & tres filij eius, & omnis
7 domus illius pariter concidit. * Quod cum
vidissent viri Israel, qui habitabant in cam-
C pestribus, fugerunt: & Saul ac filijs eius mor
tuis, dereliquerunt vrbes suas, & huc illucq.

dispersi sunt: veneruntque Philisthijm, &
8 habitauerunt in eis. * Die igitur altero detra-
hentes Philisthijm spolia cæsorum, inuene-
runt Saul, & filios eius iacentes in monte Gel
9 boe. * Cumque spoliassent eum, & amputas-
sent caput, armisque nudassent, miserunt in
terram suam, vt circumferretur, & ostende-
10 retur idolorum templis, & populis: * arma
autem eius consecrauerunt in fano dei sui, &
11 caput affixerũt in templo Dagon. * Hoc cum
audissent viri Iabes Galaad, omnia scilicet,
12 quæ Philisthijm fecerant super Saul, * con-
D surrexerunt singuli virorum fortium, & tu-
lerunt cadauera Saul, & filiorum eius: attu-
leruntque ea in Iabes, & sepelierunt ossa eo-
rum subter quercum, quæ erat in Iabes, & ie-
13 iunauerunt septem diebus. * Mortuus est er- 1. Reg. 15.a.3.
go Saul propter iniquitates suas, eo quòd
præuaricatus sit mandatum Domini quod Exo. 17.d.14.
præceperat, & non custodierit illud: sed in-
14 super etiam pythonissam consuluerit, * nec 1. Reg. 28.b.8.
sperauerit in Domino: propter quod interfe-
cit eum, & transtulit regnum eius ad Dauid
filium Isai.

CAP. XI.

1 Congregatus est igitur omnis Israel ad 2. Reg. 5. a. 1.
A Dauid in Hebron, dicens: Os tuum su-
2 mus, & caro tua. * Heri quoque, & nudius-
tertius cum adhuc regnaret Saul, tu eras qui
educebas, & introducebas Israel: tibi enim
dixit Dominus Deus tuus: Tu pasces popu-
lum meum Israel, & tu eris princeps super
3 eum. * Venerunt ergo omnes maiores natu
Israel ad regem in Hebron, & iniit Dauid
cum eis fœdus coram Domino: vnxeruntq.
B eum regem super Israel, iuxta sermonem Do
mini, quem locutus est in manu Samuel.
4 * Abijt quoque Dauid, & omnis Israel in Ie-
rusalem. hæc est Iebus, vbi erant Iebusæi ha-
5 bitatores terræ. * Dixeruntque qui habita
bant in Iebus ad Dauid: Nõ ingredieris huc.
Porro Dauid cepit arcem Sion, quæ est Ciui-
6 tas Dauid, * dixitque: Omnis qui percusse-
rit Iebusæum in primis, erit princeps & dux.
Ascendit igitur primus Ioab filius Saruiæ, &
7 factus est princeps. * Habitauit autem Dauid
in arce, & idcirco appellata est Ciuitas Da-
8 uid. * Aedificauitque vrbem in circuitu a
Mello vsque ad gyrum, Ioab autem reliqua
9 vrbis extruxit. * Proficiebatq. Dauid vadens
& crescens, & Dominus exercituum erat cũ
10 eo. * Hi principes virorum fortium Dauid, 2. Reg. 23. a. 8.
C qui adiuuerunt eum, vt rex fieret super om-
nem Israel iuxta verbum Domini, quod lo-
11 cutus est ad Israel. * Et iste numerus robu-
storum Dauid: Iesbaam filius Hachamoni
princeps inter triginta: iste leuauit hastam
suam super trecentos vulneratos vna vice.
12 * Et post eũ Eleazar filius patrui eius Aho-
13 hites, qui erat inter tres potentes. * Ille fuit
cum Dauid in Phesdomim, quando Phili-
sthijm congregati sunt ad locũ illum in præ-
lium: & erat ager regionis illius plenus hor-
deo, fugeratq; populus à facie Philisthinorũ.
14 * Hi steterunt in medio agri, & defenderunt
eum: cumq; percussissent Philisthæos, dedit
15 Dñs salutem magnam populo suo. * Descen-
derunt autem tres de triginta principibus ad
D petram, in qua erat Dauid, ad speluncam O-
dollam, quando Philisthijm fuerant castra-
16 metati in Valle raphaim. * Porro Dauid 1. Reg. 23. b. 14.
erat in præsidio, & statio Philisthinorum in
17 Bethlehem. * Desiderauit igitur Dauid, &
dixit: O si quis daret mihi aquam de cisterna
18 Bethlehem, quæ est in porta. * Tres ergo isti
per media castra Philisthinorum perrexerũt,
& hauserunt aquam de cisterna Bethlehem,
quæ erat in porta, & attulerunt ad Dauid vt
biberet: qui noluit, sed magis libauit illam
19 Domino, * dicens: Absit vt in conspectu Dei
mei hoc faciam, & sanguinem istorum viro-
E rum bibam: quia in periculo animarum sua-
rum attulerunt mihi aquam. Et ob hanc cau
sam noluit bibere. hæc fecerunt tres robustis-
20 simi. * Abisai quoq; frater Ioab ipse erat prin
ceps trium, & ipse leuauit hastam suam con-
tra trecẽtos vulneratos, & ipse erat inter tres
21 nominatissimus, * & inter tres secundos in-
clytus, & princeps eorum: veruntamen vsque
22 ad tres primos non peruenerat. * Banaias fi-
lius Ioiadæ viri robustissimi, qui multa ope-
ra perpetrarat, de Cabseel: ipse percussit duos
ariel Moab: & ipse descendit, & interfecit leo-
23 nem in media cisterna tempore niuis. * Et
ipse percussit virum Aegyptium, cuius statu-
ra erat quinque cubitorum, & habebat lanceã
vt liciatorium texentium: descendit igitur ad
eum cum virga, & rapuit hastam, quam tene
24 bat manu, & interfecit eum hasta sua. * Hæc
F fecit Banaias filius Ioiadæ, qui erat inter tres
25 robustos nominatissimus, * inter triginta pri
mus, veruntamen ad tres vsque non perue-
nerat: posuit autem eum Dauid ad auriculã
26 suam. * Porro fortissimi viri in exercitu, Asa-
hel frater Ioab, & Elchanan filius patrui eius
27 de Bethlehem, * Sammoth Arorites, Helles
28 Phalonites, * Ira filius Acces Thecuites, Abie
29 zer Anathothites, * Sobbochai Husathites,
30 Ilai Ahohites, * Maharai Netophathites, He-
31 led filius Baana Netophathites, * Ethai filius
Ribai de Gabaath filiorum Beniamin, Ba-
32 naia Pharatonites, * Hurai de Torrente
Gaas, Abiel Arbathites, Azmoth Baurami-
33 tes, Eliaba Salabonites. * Filij Assem Gezo-
G nites, Ionathan filius Sage Ararites, * A-
34 hiam filius Sachar Ararites, * Eliphal filius
35 Vr, * Hepher Mecherathites, Ahia Pheloni-
36 tes, * Hesro Carmelites, Naarai filius Asbai,
37 * Ioel frater Nathan, Mibahar filius Agarai.
38 * Selec Ammonites, Naarai Berothites ar-

39 miger Ioab filij Saruiæ. * Ira Iethræus, Ga-
40 reb Iethræus, * Vrias Hethæus, Zabad, filius
41 Oholi, * Adina filius Siza Rubenites princeps
42 Rubenitarum, & cum eo triginta: * Hanan fi-
43 lius Maacha, & Iosaphat Mathanites, * Ozia
44 Astarothites, Samma, & Iehiel filij Hotham
45 Arorites, * Iedihel filius Samri, & Ioha frater
46 eius Thosaites, * Eliel Mahumites, & Ieri-
bai, & Iosaia filij Elnaem, & Iethma Moa-
bites, Eliel, & Obed, & Iasiel de Masobia.

CAP. XII.

1 HI quoque venerunt ad Dauid in Sice-
A leg, cum adhuc fugeret Saul filium Cis,
qui erant fortissimi & egregij pugnatores,
2 * tendentes arcum, & vtraque manu fundis
saxa iacientes, & dirigentes sagittas: de fratri-
3 bus Saul ex Beniamin. * Princeps Abiezer, &
Ioas filij Samaa Gabaathites, & Iaziel, &
Phallet filij Azmoth, & Baracha, & Iehu A-
4 nathotites. * Samaias quoque Gabaonites for
tissimus inter triginta & super triginta. Iere-
mias, & Iehezziel, & Iohanan, & Iezabad Ga-
5 derothites. * & Eluzai & Ierimuth, & Baalia,
6 & Samaria, & Saphatia Haruphites. * Elca-
B na, & Iesia, & Azareel, & Ioezer, & Iesbaam
7 de Carehim: * Ioela quoque, & Zabadia filij
8 Ieroham de Gedor. * Sed & de Gaddi trans-
fugerunt ad Dauid, cum lateret in deserto,
viri robustissimi, & pugnatores optimi, tenen-
tes clypeum & hastam: facies eorum quasi fa-
cies leonis, & veloces quasi capreæ in monti-
9 bus: * Ezer princeps, Obdias secundus, Eliab
10 tertius, * Masmana quartus, Ieremias quin-
11 tus. * Ethi sextus, Eliel septimus, * Iohanan
12 octauus, Elzebad nonus, * Ieremias decimus,
13 Machbanai vndecimus. * hi de filijs Gad prin
14 cipes exercitus: nouissimus centum militibus
15 præerat, & maximus, mille. * Isti sunt qui trā-
sierunt Iordanem mense primo, quando inun
dare consueuit super ripas suas: & omnes fu-
gauerunt qui morabantur in vallibus ad oriē-
16 talem plagam & occidentalem. * Venerunt
C autem & de Beniamin, & de Iuda ad præsi-
17 dium, in quo morabatur Dauid. * Egressusq.
est Dauid obuiam eis, & ait: Si pacifice veni-
stis ad me vt auxiliemini mihi, cor meum iun
gatur vobis: si āt insidiamini mihi pro aduersa
rijs meis, cum ego iniquitatem in manibus
nō habeam, videat Deus patrum nostrorum,
18 & iudicet. * Spiritus vero induit Amasai prin
cipem inter triginta, & ait: Tui sumus o Da-
uid, & tecum fili Isai: pax, pax tibi, & pax a-
diutoribus tuis: te enim adiuuat Deus tuus.
Suscepit ergo eos Dauid, & constituit princi-
19 pes turmæ. * Porro de Manasse transfugerunt
ad Dauid, quando veniebat cum Philisthijm
aduersus Saul, vt pugnaret: & non dimicauit
cum eis: quia inito consilio remiserunt eum
D principes Philisthiuorum, dicentes: Periculo
capitis nostri reuertetur ad dominum suum
20 Saul. * Quando igitur reuersus est in Siceleg,
transfugerunt ad eum de Manasse, Ednas, &
Iozabad, & Iedihel, & Michael, & Ednas, &
Iozabad, & Eliu, & Salathi, principes mil-
21 lium in Manasse. * hi præbuerunt auxilium
Dauid aduersus latrunculos: omnes enim e-
rant viri fortissimi, & facti sunt principes in
22 exercitu. * Sed & per singulos dies veniebant
ad Dauid ad auxiliandum ei, vsque dum fie-
23 ret grādis numerus, quasi exercitus Dei. * Iste
quoque est numerus principum exercitus,
qui venerunt ad Dauid, cum esset in Hebron,
vt transferrent regnum Saul ad eum, iuxta
24 verbum Domini. * Filij Iuda portantes cly-
peum & hastam, sex millia octingenti expe-
25 diti ad prælium. * De filijs Simeon virorum
fortissimorum ad pugnandum, septem millia
26 centum. * De filijs Leui, quattuor millia sex-
27 centi. * Ioiada quoque princeps de stirpe Aa-
E ron, & cum eo tria millia septingenti. * Sa-
28 doc etiam puer egregiæ indolis, & domus pa-
29 tris eius, principes viginti duo. * De filijs au-
tem Beniamin fratribus Saul, tria millia: ma-
gna enim pars eorum adhuc sequebatur do-
30 mum Saul. * porro de filijs Ephraim viginti
millia octingenti, fortissimi robore, viri no-
31 minati in cognationibus suis. * Et ex dimidia
tribu Manasse, decem & octo millia, singuli
per nomina sua venerunt vt constituerent re-
32 gem Dauid. * De filijs quoque Issachar viri e-
F ruditi, qui nouerant singula tempora ad præ-
cipiendum quid facere deberet Israel, princi-
pes ducenti: omnis autem reliqua tribus eo-
33 rum consilium sequebatur. * Porro de Zabu-
lon qui egrediebantur ad prælium, & stabant
in acie instructi armis bellicis, quinquaginta
millia venerunt in auxilium, non in corde du-
34 plici. * Et de Nephthali, principes mille: &
cum eis instructi clypeo & hasta, triginta &
35 septem millia. * De Dan etiam præparati ad
36 prælium, viginti octo millia sexcenti. * Et de
Aser egredientes ad pugnam, & in acie pro-
37 uocantes, quadraginta millia. * Trans Iorda-
nem autem de filijs Ruben, & de Gad, & di-
midia parte tribus Manasse instructi armis
38 bellicis, centum viginti millia. * Omnes isti
G viri bellatores expediti ad pugnandum, cor-
de perfecto venerunt in Hebron, vt constitue-
rent regem Dauid super vniuersum Israel: sed
& omnes reliqui ex Israel, vno corde erant, vt
39 rex fieret Dauid. * Fueruntq. ibi apud Dauid
tribus diebus comedentes & bibentes. præpa-
40 rauerant enim eis fratres sui. * Sed & qui iux-
ta eos erant, vsque ad Issachar, & Zabulon, &
Nephthali, afferebant panes in asinis, & ca-
melis, & mulis, & bobus ad vescendum: fari-
nam, palathas, vuam passam, vinum, oleum,
boues, arietes ad omnem copiam. gaudium
quippe erat in Israel.

CAP. XIII.

1 INijt autem consilium Dauid cum tribu-
A nis, & centurionibus, & vniuersis principi-
2 bus, * & ait ad omnem cœtum Israel: Si pla-
cet vobis: & a Domino Deo nostro egreditur
sermo, quem loquor, mittamus ad fratres no-
stros reliquos in vniuersas regiones Israel, &
ad Sacerdotes, & Leuitas, qui habitant in su-
3 burbanis vrbium, vt congregentur ad nos,* &
reducamus arcam Dei nostri ad nos: non e-
4 nim requisiuimus eam in diebus Saul.* Et re-
B spondit vniuersa multitudo vt ita fieret; pla-
5 cuerat enim sermo omni populo.* Congrega
uit ergo Dauid cunctum Israel a Sior Aegy-
pti, vsque dum ingrediaris Emath, ‖ vt addu | Is. Reg. 6. a. 2
6 ceret arcam Dei de Cariathiarim.* Et ascen-
dit Dauid, & omnis vir Israel ad collem Ca-
riathiarim, qui est in Iuda, vt afferret inde ar
cam Domini Dei sedentis super cherubim,
7 vbi inuocatum est nomen eius.* Imposue-
runtque arcam Dei super plaustrum nouum,
C de domo Abinadab: Oza autem, & frater eius
8 minabant plaustrum.* Porro Dauid, & vni-
uersus Israel ludebant coram Deo omni vir-
tute in canticis, & in citharis, & psalterijs, &
9 tympanis, & cymbalis, & tubis.* Cum autem
peruenissent ad Aream Chidon, tetendit Oza
manum suam, vt sustentaret arcam: bos quip
pe lasciuiens paululum inclinauerat eam.
10 * Iratus est itaque Dominus contra Ozam,
& percussit eum, eo quòd tetigisset arcam: &
11 mortuus est ibi coram Domino.* Contrista-
D tusq; est Dauid, eo quòd diuisisset Dominus
Ozam: vocauitq. locum illum: Diuisio Ozæ
12 vsque in præsentem diem.* Et timuit Deum
tunc temporis, dicens: Quo modo possum ad
13 me introducere arcam Dei?* Et ob hanc cau-
sam non adduxit eam ad se, hoc est, in Ciuita-
tem Dauid, sed auertit in domũ Obededom
14 Gethæi.* Mansit ergo arca Dei in domo Obe
dedom tribus mensibus: & benedixit Domi-
nus domui eius, & omnibus quæ habebat.

CAP. XIIII.

1 MIsit quoque Hiram rex Tyri nuncios | 2. Reg. 5. b. 11
A ad Dauid, & ligna cedrina, & artifices
parietum, lignorumque: vt ædificarent ei do-
2 mum.* Cognouitq. Dauid quòd confirmasset
eum Dominus in regem super Israel, & suble
uatum esset regnum suum super populum
3 eius Israel.* ‖ Accepit quoque Dauid alias v- | 2. Reg. 5. c. 13
xores in Ierusalem: genuitque filios, & filias.
4 * Et hæc nomina eorum, qui nati sunt ei in
B Ierusalem: Samua, & Sobad, Nathan, & Sa-
5 lomon,* Iebahar, & Elisua, & Eliphalet,* No
6 ga quoque, & Napheg, & Iaphia,* Elisama,
7 & Baaliada, & Eliphalet.* ‖ Audientes autem | 2. Reg. 5. d
8 Philisthijm eo quòd vnctus esset Dauid in re-
gem super vniuersum Israel, ascenderunt om
nes vt quærerent eum: quod cum audisset Da
9 uid, egressus est obuiam eis.* Porro Philisthijm
uenientes, diffusi sunt in Valle Raphaim.
10 * Consuluitq. Dauid Dominum, dicens: Si a-
C scendam ad Philisthæos, & si trades eos in
manum meam? Et dixit ei Dominus: Ascende, &
11 tradam eos in manu tua.* Cumq. illi ascen-
dissent in Baalpharasim, percussit eos ibi Da-
uid, & dixit: Diuisit Deus inimicos meos per
manum meam, sicut diuiduntur aquæ: & id-
circo vocatum est nomen illius loci Baalpha-
12 rasim.* Dereliqueruntq. ibi deos suos, quos
13 Dauid iussit exuri.* Alia etiam vice Phili-
14 sthijm irruerunt, & diffusi sunt in valle.* Cõ-
D suluitque rursum Dauid Deum, & dixit ei
Deus: Non ascendas post eos, recede ab eis, &
15 venies contra illos ex aduerso pyrorum.* Cũ-
que audieris sonitum gradientis in cacumine
pyrorum, tunc egredieris ad bellum. Egressus
est enim Deus ante te, vt percutiat castra Phi-
16 listhijm.* Fecit ergo Dauid sicut præceperat
ei Deus, & percussit castra Philisthinorum, de
17 Gabaon vsque Gazera.* Diuulgatumque est
nomen Dauid in vniuersis regionibus, &
Dominus dedit pauorem eius super omnes
gentes.

CAP. XV.

1 FEcit quoque sibi domos in Ciuitate Da-
A uid: & ædificauit locum arcæ Dei, teten-
2 ditq. ei tabernaculum.* Tunc dixit Dauid: Il-
licitum est vt a quocumq. portetur arca Dei
nisi a Leuitis, quos elegit Dominus ad portan
dum eam, & ad ministrandũ sibi vsq. in æter-
3 nũ.* Congregauitq. vniuersum Israel in Ieru
salem, vt afferretur arca Dei in locum suum,
4 quem præparauerat ei.* Necnon & filios Aa-
5 ron, & Leuitas.* de filijs Caath, Vriel prin-
6 ceps fuit, & fratres eius centum viginti.* De
filijs Merari, Asaia princeps: & fratres eius du
7 centi viginti.* De filijs Gersom, Ioel prin-
8 ceps; & fratres eius centum triginta.* De filijs
Elisaphan, Semeias princeps, & fratres eius
9 ducenti.* De filijs Hebron, Eliel princeps; &
10 fratres eius octoginta.* De filijs Oziel, Ami-
nadab princeps; & fratres eius centum duo-
11 decim.* Vocauitq. Dauid & Sadoc, & Abia-
B thar Sacerdotes, & Leuitas, Vriel, Asaiam,
12 Ioel, Semeiam, Eliel, & Aminadab:* & dixit
ad eos: Vos qui estis principes familiarum Le
uiticarum, sanctificamini cum fratribus ve-
stris, & afferte arcam Domini Dei Israel ad
13 locum, qui ei præparatus est:* ‖ ne vt a princi- | Sup. 13. d. 10
pio, quia nõ eratis præsentes, percussit nos Do
minus; sic & nunc fiat, illicitum quid nobis
14 agentibus.* Sanctificati sunt ergo Sacerdotes,
& Leuitæ, ut portarent arcam Domini Dei
15 Israel.* ‖ Et tulerunt filij Leui arcam Dei, si- | Num. 4. c. 15
cut præceperat Moyses iuxta verbum Do-

16 mini humeris suis in vectibus.* Dixitq; Da-
uid principibus Leuitarum, ut constituerent
de fratribus suis cantores in organis musicó-
rum, nablis uidelicet, & lyris, & cymbalis, ut
17 resonaret in excelsis sonitus lætitiæ. * Consti-
tueruntq. Leuitas: Hemam filium Ioel, & de
fratribus eius Asaph filium Barachiæ de filijs
uero Merari, fratribus eorum: Ethan filium
18 Casaiæ.* Et cum eis fratres eorum: in secun-
do ordine, Zachariam, & Ben, & Iaziel, & Se-
miramoth, & Iahiel, & Ani, Eliab, & Ba-
naiam, & Maasiam, & Mathathiam, & Eli-
C phalu, & Maceniam, & Obededom, & Iehiel,
19 ianitores.* Porro cantores, Heman, Asaph, &
20 Ethan, in cymbalis æneis concrepantes.* Za-
charias autem, & Oziel, & Semiramoth, &
Iahiel, & Ani, & Eliab, & Maasias, & Banaias
21 in nablis arcana cantabant. * Porro Matha-
thias, & Eliphalu, & Macenias, & Obede-
dom, & Iehiel, & Ozazius in citharis pro octa-
22 ua canebant epinicion. * Chonenias autem
princeps Leuitarum, prophetiæ præerat, ad
præcinendam melodiam: erat quippe ualde
23 sapiens.* Et Barachias, & Elcana: ianitores
24 arcæ.* Porro Sebenias, & Iosaphat, & Natha-
nael, & Amasai, & Zacharias, & Banaias, &
Eliezer sacerdotes, clangebant tubis coram
‖ arca Dei: & Obededom, & Iehias erant ianl-
25 tores arcæ.* ‖ Igitur Dauid & omnes maiores ‖2.Reg.
D natu Israel, & tribuni ierunt ad deportan- c.15
dam arcam fœderis Domini de domo Obe-
26 dedom cum lætitia.* Cumq. adiuuisset Deus
Leuitas, qui portabant arcam fœderis Domi-
ni, immolabantur septem tauri, & septem
27 arietes.* Porro Dauid erat indutus stola bys-
syna, & uniuersi Leuitæ qui portabant ar-
cam, cantoresq. & Chonenias princeps pro-
phetiæ inter cantores: Dauid autem etiam in-
28 dutus erat ephod lineo. * Vniuersusq. Israel
deducebant arcam fœderis Domini in iubi-
lo, & sonitu buccinæ, & tubis, & cymbalis, &
29 nablis, & citharis concrepantes.* Cumq. per-
uenisset arca fœderis Domini usque ad Ci-
uitatem Dauid, Michol filia Saul prospiciens
per fenestram, uidit regem Dauid saltantem
atque ludentem, & despexit eum in corde
suo.

C A P. XVI.

1 ATtulerunt igitur arcam Dei, & constitue-
A runt eam in medio tabernaculi, quod te-
tenderat ei Dauid: & obtulerunt holocausta,
2 & pacifica coram Deo.* Cumq. complesset
Dauid offerens holocausta, & pacifica, benedi-
3 xit populo in nomine Domini.* Et diuisit u-
niuersis per singulos, a uiro usque ad mulierē
tortam panis, & partem assæ carnis bubalæ, &
4 frixam oleo similam.* Constituitque coram
arca Domini de Leuitis, qui ministrarent, &
recordarentur operum eius, & glorificarent,
atque laudarent Dominum Deum Israel
5 *Asaph principem, & secundum eius Zacha-
riam: Porro Iahiel, & Semiramoth, & Iehiel,
& Mathathiam, & Eliab, & Banaiam, & Obe-
dedom: Iehiel super organa psalterij, & lyras:
6 Asaph autem ut cymbalis personaret; * Ba-
naiam uero, & Iaziel sacerdotes, canere tuba
7 iugiter coram arca fœderis Domini. * In illo
die fecit Dauid principem ad confitendum
Domino Asaph, & fratres eius.
8 *‖ Confitemini Domino, & inuocate no- ‖Psal.104.
men eius: notas facite in populis adinuentio- a.1
nes eius. Esa.12.b.
9 *Cantate ei, & psallite ei: & narrate omnia
mirabilia eius.

10 * Laudate nomen sanctum eius: lætetur cor quærentium Dominum.
11 * Quærite Dominum, & uirtutē eius: quærite faciem eius semper.
12 * Recordamini mirabilium eius quæ fecit: signorum illius, & iudiciorum oris eius.
13 * Semen Israel serui eius: filij Iacob electi eius.
14 * Ipse Dominus Deus noster: in uniuersa terra iudicia eius.
15 * Recordamini in sempiternum pacti eius: sermonis, quem præcepit in mille generationes.
16 * Quem pepigit cum Abrahā: & iuramenti illius cum Isaac.
17 * Et cōstituit illud Iacob in præceptum: & Israel in pactum sempiternum,
18 * Dicens: Tibi dabo Terram Chanaan, funiculum hereditatis uestræ.
19 * Cum essent pauci numero, parui & coloni eius.
20 * Et transierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum.
21 * Non dimisit quemquam calumniari eos, sed increpauit pro eis reges.
22 * Nolite tangere christos meos: & in prophetis meis nolite malignari.
Psal. 95. a 23 * Cantate Domino omnis terra, annunciate ex die in diem salutare eius.
24 * Narrate in gentibus gloriam eius: in cunctis populis mirabilia eius.
25 Quia magnus Dominus, & laudabilis nimis: & horribilis super omnes deos.
26 * Omnes enim dij populorum, idola: Dominus autem cælos fecit.
27 * Confessio & magnificentia coram eo: fortitudo & gaudium in loco eius.
28 Afferte Domino familiæ populorum: afferte Domino gloriam & imperium.
29 * Date Domino gloriam, nomini eius, leuate sacrificium, & uenite in conspectu eius: & adorate Dominum in decore sancto.
30 * Commoueatur a facie eius omnis terra: ipse enim fundauit orbem immobilem.
31 * Lætentur cæli, & exultet terra: & dicant in nationibus, Dominus regnauit.
32 * Tonet mare, & plenitudo eius: exultent agri, & omnia quæ in eis sunt.
33 * Tunc laudabunt ligna saltus coram Domino: quia venit iudicare terram.
34 * Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in æternum misericordia eius.
35 * Et dicite: Salua nos Deus saluator noster; & congrega nos, & erue de gentibus, vt confiteamur nomini sancto tuo, & exultemus in carminibus tuis.
36 * Benedictus Dominus Deus Israel ab æterno usque in æternum: & dicat omnis populus: Amen, & hymnum Domino.
37 * Reliquit itaque ibi coram arca fœderis
Domini Asaph, & fratres eius ut ministrarent in conspectu arcæ iugiter per singulos dies, &
38 uices suas. * Porro Obededom, & fratres eius sexaginta octo; & Obededom filium Idithun,
39 & Hosa constituit ianitores. * Sadoc autem sacerdotem, & fratres eius sacerdotes, coram tabernaculo Domini in excelso, quod erat in
40 Gabaon, * ut offerrent holocausta Domino super altare holocautomatis iugiter, mane & uespere, iuxta omnia quæ scripta sunt in lege
41 Domini, quam præcepit Israeli. * Et post eum Heman, & Idithun, & reliquos electos, vnumquemque uocabulo suo ad cōfitendum Domino. Quoniam in æternum misericordia
42 eius. * Heman quoque, & Idithun canentes tuba, & quatientes cymbala, & omnia musicorum organa ad canendum Deo; filios autē
43 Idithun fecit esse portarios. * Reuersusq; est omnis populus in domum suā: & Dauid, vt benediceret etiam domui suæ.

CAP. XVII.

1 A CVm autē habitaret Dauid in domo sua, dixit ad Nathan prophetam: Ecce ego habito in domo cedrina: arca autem fœderis 2. Reg. 7. a 1.
2 Domini sub pellibus est. * Et ait Nathan ad Dauid: Omnia, quæ in corde tuo sunt, fac:
3 Deus enim tecum est. * Igitur nocte illa fa-
4 ctus est sermo Dei ad Nathan, dicens: * Vade, & loquere Dauid seruo meo: Hæc dicit Dominus: Non ædificabis tu mihi domum ad ha-
5 bitandum. * Neque enim mansi in domo ex eo tempore, quo eduxi Israel, usque ad diem hanc: sed fui semper mutans loca tabernacu-
6 li, & in tentorio * manens cum omni Israel. Numquid locutus sum saltem uni Iudicum Israel, quibus præceperam, ut pascerent populum meum, & dixi: Quare non ædificastis mi-
7 hi domum cedrinam? * Nunc itaque sic loqueris ad seruum meum Dauid: Hæc dicit Dominus exercituum: Ego tuli te cum in pascuis sequereris gregem, ut esses dux populi mei
8 Israel. * Et fui tecum quocumque perrexisti:
B & interfeci omnes inimicos tuos coram te, feciq; tibi nomen quasi unius magnorum, qui
9 celebrantur in terra. * Et dedi locum populo meo Israel: plantabitur, & habitabit in eo, & ultra non commouebitur: nec filij iniquitatis
10 atterent eos, sicut à principio, * ex diebus quibus dedi iudices populo meo Israel, & humiliaui uniuersos inimicos tuos. Annuncio ergo tibi, quòd ædificaturus sit tibi Dominus do-
11 mum. * Cumq; impleueris dies tuos ut uadas ad patres tuos, suscitabo semen tuum post te, quod erit de filijs tuis: & stabiliam regnum
12 eius. * Ipse ædificabit mihi domum, & firmabo solium eius usq; in æternum. * Ego ero ei
13 in patrem, & ipse erit mihi in filium: & misericordiam meam non auferam ab eo, sicut ab-
14 stuli ab eo, qui ante te fuit. * Et statuam eum

in domo mea, & in regno meo usque in sem-
C piternum: & thronus eius erit firmissimus in
15 perpetuum. * Iuxta omnia uerba hæc, &
iuxta uniuersam uisionem istam, sic locutus
16 est Nathan ad Dauid. * Cumque uenisset
rex Dauid, & sedisset coram Domino, dixit:
Quis ego sum Domine Deus, & quæ domus
17 mea, ut præstares mihi talia? * Sed & hoc
parum uisum est in conspectu tuo, ideoque
locutus es super domum serui tui etiam in
futurum: & fecisti me spectabilem super om-
18 nes homines Domine Deus. * Quid ultra
addere potest Dauid, cum ita glorificaueris
19 seruum tuum, & cognoueris eum? * Domi-
ne propter famulum tuum iuxta cor tuū
fecisti omnem magnificentiam hanc, & no-
20 ta esse uoluisti vniuersa magnalia. * Domi-
ne, non est similis tui: & non est alius Deus
absque te, ex omnibus, quos audiuimus
21 auribus nostris. * Quis enim est alius, ut po-
D pulus tuus Israel, gens vna in terra, ad quam
perrexit Deus, ut liberaret, & faceret popu-
lum sibi, & magnitudine sua atque terrori-
bus eijceret nationes à facie eius, quem de
22 Aegypto liberaret? * Et posuisti populum
tuum Israel tibi in populum vsque in æter-
23 num, & tu Domine factus es Deus eius. * Nūc
igitur Domine, sermo, quem locutus es famu
lo tuo, & super domum eius confirmetur in
24 perpetuum, & fac sicut locutus es. * Perma-
neatque & magnificetur nomen tuum usque
in sempiternum: & dicatur: Dominus exer-
cituum Deus Israel, & domus Dauid serui
25 eius permanens coram eo. * Tu enim Do-
mine Deus meus reuelasti auriculam serui
tui, vt ædificares ei domum: & idcirco inuenit
seruus tuus fiduciam, ut oret coram te.
26 * Nunc ergo Domine tu es Deus: & locutus
27 es ad seruum tuum tanta beneficia. * Et cœ-
pisti benedicere domui serui tui, vt sit semper
coram te: te enim Domine benedicente, bene-
dicta erit in perpetuum.

CAP. XVIII.

2.Re.8.a 1 Factum est autem post hæc, ut percuteret
A Dauid Philisthijm, & humiliaret eos, &
tolleret Geth, & filias eius de manu Phili-
2 sthijm, * percuteretque Moab, & fierent
Moabitæ serui Dauid, offerentes ei munera.
3 * Eo tempore percussit Dauid etiam Adare-
zer regem Soba regionis Hemath, quando
perrexit vt dilataret imperium suum vsque
4 ad flumen Euphraten. * Cepit ergo Dauid
mille quadrigas eius, & septem millia equi-
tum, ac uiginti millia uirorum peditum, sub-
neruauitque omnes equos curruum, exceptis
5 centum quadrigis, quas reseruauit sibi. * Su-
B peruenit autem & Syrus Damascenus, ut au-
xilium præberet Adarezer regi Soba: sed &
huius percussit Dauid uigintiduo millia vi-
6 rorum. * Et posuit milites in Damasco, ut
Syria quoque seruiret sibi, & offerret mune-
ra. Adiuuitque eum Dominus in cunctis, ad
7 quæ perrexerat. * Tulit quoque Dauid phare-
tras aureas, quas habuerant serui Adarezer, &
8 attulit eas in Ierusalem. * Necnō de Thebath,
& Chun urbibus Adarezer æris plurimum, de
quo fecit Salomon mare æneum, & colum-
9 nas, & ua sa ænea. * Quod cum audisset Thou
C rex Hemath, percussisse uidelicet Dauid om-
10 nem exercitum Adarezer regis Soba, * misit
Adoram filium suum ad regem Dauid, ut po-
stularet ab eo pacem, & congratularetur ei
quòd percussisset, & expugnasset Adarezer:
aduersarius quippe erat Thou Adarezer.
11 * Sed & omnia uasa aurea, & argētea, & ænea
consecrauit Dauid rex Domino, cum argento
& auro, quod tulerat ex uniuersis gentibus,
tam de Idumæa, & Moab, & filijs Ammon,
12 quàm de Philisthijm & Amalec. * Abisai ue-
D ro filius Saruiæ percussit Edom in Valle Sa-
13 linarum, decem & octo millia: * & constituit
in Edom præsidium, ut seruiret Idumæa Da-
uid: saluauitque Dominus Dauid in cunctis,
14 ad quæ perrexerat. * Regnauit ergo Dauid
super vniuersum Israel, & faciebat iudicium
15 atque iustitiam cuncto populo suo. * Porro
Ioab filius Saruiæ erat super exercitum, &
16 Iosaphat filius Ahilud à commentarijs. * Sa-
doc autem filius Achitob, & Ahimelec, filius
17 Abiathar, sacerdotes: & Susa scriba. * Banaias
quoque filius Ioiadæ super legiones Cerethi,
& Phelethi: porro filij Dauid, primi ad ma-
num regis.

CAP. XIX.

1 Accidit autem ut moreretur Naas rex fi- 2.Reg.10.
A liorum Ammon, & regnaret filius eius a.1
2 pro eo. * Dixitque Dauid: Faciam misericor-
diam cum Hanon filio Naas: præstitit enim
mihi pater eius gratiam. Misitque Dauid nun
cios ad consolandum eum super morte patris
sui. Qui cum peruenissent in terram filiorum
3 Ammon, ut consolarentur Hanon, * dixerunt
principes filiorum Ammon ad Hanon: Tu
forsitan putas, quòd Dauid honoris causa in
patrem tuum miserit qui consolentur te: nec
animaduertis quòd ut explorent, & inuesti-
gent, & scrutentur terram tuam, uenerint ad
4 te serui eius. * Igitur Hanon pueros Dauid
B decaluauit, & rasit, & præcidit tunicas eorum
à natibus usque ad pedes, & dimisit eos.
5 * Qui cum abijssent, & hoc mandassent Da-
uid, misit in occursum eorum (grande enim
contumeliam sustinuerant) & præcepit ut ma
nerent in Iericho, donec cresceret barba eorū,
6 & tunc reuerterentur. * Videntes autem filij
Ammon, quòd iniuriam fecissent Dauid, tam
Hanon, quàm reliquus populus, miserunt mil
le talenta argenti, ut conducerent sibi de Me
sopotamia, & de Syria Maacha quā de Soba

currus

7 currus & equites.* Conduxeruntque triginta
duo millia curruum, & regem Maacha cum
populo eius. Qui cum venissent castrametati
ti sunt e regione Medaba. Filij quoque Am-
C mon congregati de vrbibus suis, venerunt ad
8 bellum. * Quod cum audisset Dauid, misit
Ioab, & omnem exercitum virorum fortiū:
9 * egressiq; filij Ammon, direxerunt aciem iux
ta portam ciuitatis: reges autem, qui ad auxi-
lium eius venerāt, separatim in agro steterūt.
10 * Igitur Ioab intelligens bellum ex aduerso,
& post tergum contra se fieri, elegit viros for
tissimos de vniuerso Israel, & perrexit contra
11 Syrum: * Reliquam autem partem populi
dedit sub manu Abisai fratris sui; & perrexe-
12 runt contra filios Ammon.* Dixitque: Si vice
rit me Syrus, auxilio eris mihi: si autem su-
perauerint te filij Ammon, ero tibi in præsi-
13 dium. Confortare, & agamus viriliter pro po-
pulo nostro, & pro vrbibus Dei nostri: Domi
nus autem quod in conspectu suo bonū est, fa
14 ciet.* Perrexit ergo Ioab, & populus qui cum
D eo erat, contra Syrum ad prælium: & fugauit
15 eos. * Porro filij Ammon videntes quòd fu-
gisset Syrus ipsi quoque fugerunt Abisai fra-
trem eius: & ingressi sunt ciuitatem: reuersus-
16 que est etiam Ioab in Ierusalem.* Videns au- ‖ Sap. 2. b. 5
tem Syrus quòd cecidisset coram Israel, misit
nuncios, & adduxit Syrum, qui erat trans
fluuium: Sophach autem princeps militiæ
17 Adarezer, erat dux eorum. * Quod cum nun-
ciatum esset Dauid, congregauit vniuersum
Israel, & transiuit Iordanem, irruitque in eos,
& direxit ex aduerso aciem, illis contra pu-
18 gnantibus.* Fugit autem Syrus Israel: & in-
terfecit Dauid de Syris septem millia cur-
ruum, & quadraginta millia peditum, & So-
19 phach exercitus principem.* Videntes autem
serui Adarezer se ab Israel esse superatos, trā-
fugerunt ad Dauid, & seruierunt ei: noluitque
vltra Syria auxilium præbere filijs Am-
mon.

CAP. XX.

2. Reg. 10. b. 7. & 11. a. 1
1 Factum est autem post anni circulum, eo
A tempore, quo solent reges ad bella proce
dere, congregauit Ioab exercitum, & robur
militiæ, & vastauit terram filiorum Ammon;
perrexitque & obsedit Rabba: porro Dauid
manebat in Ierusalem, quando Ioab percussit
2 Rabba, & destruxit eam. * Tulit autem Da-
B uid coronam Melchom de capite eius, & inue
nit in ea auri pondo talentum, & pretiosissi-
mas gemmas, fecitque sibi inde diadema: ma
3 nubias quoque vrbis plurimas tulit:* populū
autem, qui erat in ea, eduxit: & fecit super eos
tribulas, & trahas, & ferrata carpenta transi-
re, ita vt dissecarentur, & contererentur: sic fe-
cit Dauid cunctis vrbibus filiorum Ammon:
& reuersus est cum omni populo suo in Ieru-
4 salem. * ‖ Post hæc initum est bellum in Ga- ‖ 2. Re. 21. d. 18.
C zer aduersus Philisthæos: in quo percussit
Sobochai Husathites, Saphai de genere Ra-
5 phaim, & humiliauit eos. * Aliud quoque
bellum gestum est aduersus Philisthæos, in
quo percussit Adeodatus filius Saltus Bethle-
hemites fratrem Goliath Gethæi, cuius hastæ
lignum erat quasi liciatorium texentium.
6 * Sed & aliud bellum accidit in Geth, in quo
fuit homo longissimus, senos habens digitos,
D idest, simul viginti quattuor: qui & ipse de Ra
7 pha fuerat stirpe generatus. * Hic blasphema
nit Israel: & percussit eum Ionathan filius Sa
maa fratris Dauid. Hi sunt filij Rapha in
Geth, qui ceciderunt in manu Dauid & ser-
uorum eius.

CAP. XXI.

1 Consurrexit autem Satan cōtra Israel: & 2. Reg. 24. a. 1.
A concitauit Dauid vt numeraret Israel.
2 Dixitque Dauid ad Ioab, & ad principes po- Inf. 27. c. 24
puli: Ite, & numerate Israel a Bersabee vsque
Dan: & afferte mihi numerum vt sciam.
3 Responditque Ioab: Augeat dominus populū
suum centuplum, quam sunt. nonne domine
mi rex, omnes serui tui sunt? quare hocquæ-
rit dominus meus, quod in peccatum repute-
4 tur Israeli? * Sed sermo regis magis præua-
luit: egressusque est Ioab, & circuiuit vniuer-
5 sum Israel, & reuersus est Ierusalem.* Dedit-
que Dauidi numerum eorum, quos circuie-
rat: & inuentus est omnis numerus Israel, mil
le millia & centum millia virorum educen-
tium gladium: de Iuda autem quadraginta
6 septuaginta millia bellatorum. * Nam Leui,
& Beniamin non numerauit: eo quòd Ioab
7 inuitus exequeretur regis imperium.* Displi
cuit autem Deo quod iussum erat; & percussit
8 Israel. * Dixitque Dauid ad Deum: Peccaui
nimis vt hoc facerem: obsecro aufer iniquita-
tem serui tui, quia insipienter egi. * Et locu-
9 tus est dominus ad Gad. Videntem Dauidis,
10 dicens: * Vade, & loquere ad Dauid, & dic ei:
B Hæc dicit dominus: Trium tibi optionem do;
vnum quod volueris, elige, & faciam tibi.
11 * Cumque venisset Gad ad Dauid, dixit ei:
12 Hæc dicit dominus: Elige quod volueris: * aut
tribus annis famem: aut tribus mensibus te
fugere hostes tuos, & gladium eorum nō pos
euadere: aut tribus diebus gladium domini.
& pestilentiam versari in terra, & angelum
domini interficere in vniuersis finibus Israel:
nunc igitur vide quid respondeam ei, qui mi
13 sit me.* Et dixit Dauid ad Gad: Ex omni
parte me angustiæ premunt: sed melius mihi
est, vt incidam in manus domini, quia multæ
sunt miserationes eius, quàm in manu
14 hominum. * Misit ergo dominus pesti-
lentiam in Israel: & ceciderunt de Is-
15 rael septuaginta millia virorum. * Misit

quoque

quoque angelum in Ierusalem, ut percuteret
eam: cumque percuteretur, uidit Dominus, &
misertus est super magnitudine mali: & impe
rauit angelo, qui percutiebat: Sufficit, iam
C cesset manus tua. Porro angelus Domini sta-
16. bat iuxta aream Ornan Iebusæi.* Leuansque
Dauid oculos suos, uidit angelum Domini
stantem inter cælum & terram, & euaginatū
gladium in manu eius, & uersum contra Ieru
salem: & ceciderunt tam ipse, quàm maiores
17 natu uestiti cilicijs, proni in terrā.* Dixitque
Dauid ad Deum: Nonne ego sum, qui iussi
ut numeraretur populus? Ego qui peccaui:
ego, qui malum feci: iste grex quid commeruit?
Domine Deus meus uertatur obsecro
manus tua in me, & in domum patris mei:
18 populus autem tuus non percutiatur. * An-
gelus autem Domini præcepit Gad ut diceret
Dauidi ut ascenderet, extrueretque altare Do
19 mino Deo in area Ornan Iebusæi. * Ascendit
ergo Dauid iuxta sermonem Gad, quem locu
20 tus ei fuerat ex nomine Domini. * Porro Or-
nan cum suspexisset, & uidisset angelum, quat
tuorque filij eius cum eo, absconderunt se:
nam eo tempore terebat in area triticum.
21 *Igitur cum ueniret Dauid ad Ornan, conspe
xit eum Ornan, & processit ei obuiā de area,
22 & adorauit eum pronus in terram.* Dixitque
ei Dauid: Da mihi locum areæ tuæ, ut ædifi-
cem in ea altare Domino: ita ut quantum ua
let argenti accipias, & cesset plaga à populo.
23 Dixit autem Ornan ad Dauid: Tolle, & faciat
D dominus meus rex quodcumque ei placet:
sed & boues do in holocaustum, & tribulas
in ligna, & triticum in sacrificium: Omnia
24 libens præbebo. * Dixitque ei rex Dauid:
Nequaquam ita fiet, sed argentum dabo quan
tum ualet: neque enim tibi auferre debeo, &
25 sic offerre Domino holocausta gratuita.* De-
dit ergo Dauid Ornan pro loco siclos auri iu-
26 stissimi ponderis sexcentos. * ‖ Et ædificauit
‖ 2.Par.3. a.1. ibi altare Domino: obtulitque holocausta, &
pacifica, & inuocauit Dominum, & exaudiuit
eum in igne de cælo super altare holocausti.
27 * Præcepitque Dominus Angelo: & conuertit
28 gladium suum in uaginam. * Protinus ergo
Dauid uidens quòd exaudisset eum Dominus
in area Ornan Iebusæi, immolauit ibi uicti-
29 mas. * Tabernaculum autem Domini, ‖ quod
‖ Exod.36. a.2. fecerat Moyses in deserto, & altare holocau-
storū, ea tempestate erat in excelso Gabaon.
30 *Et non præualuit Dauid ire ad altare ut ibi
obsecraret Deum: nimio enim fuerat in ti-
more perterritus, uidens gladium Angeli Do
mini.

CAP. XXII.

1 A Dixitque Dauid: Hæc est domus Dei, &
hoc altare in holocaustum Israel.
2 * Et præcepit ut congregarentur omnes pro-
selyti de Terra Israel, & constituit ex eis la-
tomos ad cædendos lapides, & poliendos, ut
3 ædificaretur domus Dei. * Ferrum quoque
plurimum ad clauos ianuarum, & ad commis
suras, atque iuncturas præparauit Dauid: &
4 æris innumerabile. * Ligna quoque cedrina
non poterant æstimari; quæ Sidonij, & Tyrij
5. deportauerunt ad Dauid. * Et dixit Dauid:
Salomon filius meus puer paruulus est & de-
licatus; domus autem, quam ædificari uolo
Domino, talis esse debet ut in cunctis regio-
nibus nominetur: præparabo ergo ei necessa-
ria. Et ob hanc causam ante mortem suam
6 omnes præparauit impensas. * Vocauitque
B Salomonem filium suum: & præcepit ei ut æ-
7 dificaret domum Domino Deo Israel. * Di-
xitque Dauid ad Salomonem: Fili mi, uolun
tatis meæ fuit ut ædificarem domum nomini
8 Domini Dei mei, * sed factus est sermo domi-
ni ad me, dicēs: Multum sanguinem effudisti,
& plurima bella bellasti: non poteris ædifica
re domum nomini meo, tanto effuso sangui-
9 ne coram me: * filius, qui nascetur tibi, erit
uir quietissimus: faciam enim eum requiesce-
re ab omnibus inimicis suis per circuitum: &
ob hanc causam Pacificus uocabitur: & pacem
& otium dabo in Israel: cunctis diebus eius.
10 * ‖ Ipse ædificabit domum nomini meo, & ‖ 2.Reg.7. b.13.
ipse erit mihi in filium, & ego ero illi in pa-
C trem: firmaboque solium regni eius super If- Heb.1.a.5.
11 rael in æternum. * Nunc ergo fili mi, sit Do 3.Reg.5.
minus tecum, & prosperare, & ædifica domū a.5.
domino Deo tuo, sicut locutus est de te.
12 * Det quoque tibi Dominus prudentiam &
sensum, ut regere possis Israel, & custodire le-
13 gem domini Dei tui. * Tunc enim proficere
poteris, si custodieris mandata, & iudicia,
quę præcepit dominus Moysi ut doceret Is-
rael: confortare & uiriliter age, ne timeas, ne-
14 que paueas. * Ecce ego in paupertate mea
præparaui impensas domus Domini, auri ta-
lenta centum millia, & argenti mille millia
talentorum: æris uero, & ferri non est pondus,
uincitur enim numerus magnitudine: ligna
& lapides præparaui ad uniuersa impendia.
15 * Habes quoque plurimos artifices, latomos,
D & cæmentarios, artificesque lignorum, & om-
nium artium ad faciendum opus prudentissi-
16 mos, * in auro & argento & ære et ferro, cu-
ius non est numerus. Surge igitur, & fac, &
17 erit dominus tecum. * Præcepit quoque Da-
uid cunctis principibus Israel, ut adiuuarent
18 Salomonem filium suum. * Cernitis, inquiēs,
quòd dominus Deus uester uobiscum sit, &
dederit uobis requiem per circuitum, & tra-
diderit omnes inimicos uestros in manus ue-
stras, & subiecta sit terra coram Domino, &
19 coram populo eius. * Præbete igitur corda
uestra & animas uestras, ut quæratis dominū
Deum uestrum: & consurgite, & ædificate
sanctuarium domino Deo, ut introducatur

arca

arca fœderis domini, & uasa domino consecrata, in domum, quæ ędificatur nomini domini.

CAP. XXIII.

1 IGitur David senex & plenus dierum, re-
A gem constituit Salomonem filium suum
2 super Israel. ¶ Et congregauit omnes princi-
3 pes Israel, & Sacerdotes atque Leuitas. * Nu-
meratique sunt Leuitę à triginta annis, & su-
pra: & inuenta sunt triginta octo millia viro-
4 rum.* Ex his electi sunt, & distributi in mi-
nisterium domus domini uiginti quatuor
millia: pręposirorum autem & iudicum sex
5 millia.* Porro quattuor millia ianitores: &
totidem psaltę canentes domino in organis,
¶Su.6.a.1 6 quæ fecerat ad canendum. * ¶Et distribuit eos
David per vices filiorum Leui. Gerson uide-
7 licet, & Caath, & Merari. * Filij Gerson: Le-
8 dan, & Semei.* Filij Leedan: princeps Iahiel,
9 & Zethã, & Ioel, tres.* Filij Semei: Salomith,
B & Hosiel, & Aran, tres: isti principes familia-
10 rum Leedan. * Porro filij Semei, Leheth, &
Ziza, & Iaus, & Baria: isti filij Semei, quat-
11 tuor.* Erat autem Leheth prior, Ziza secun-
dus: porro Iaus & Baria non habuerunt plu-
rimos filios, & idcirco in una familia, unaque
12 domo computati sunt. * Filij Caath: Amrã,
¶Su.6.a.2 13 & Isaar, Hebron, & Oziel, quattuor. * ¶ Filij
Heb.5.b.6 Amram, Aaron, & Moyses. ¶Separatusque est
Aaron ut ministraret in Sancto sanctorum, ip
se & filij eius in sempiternum, & adoleret in
censum domino secundum ritum suum, ac
benediceret nomini eius in perpetuum.
14 Moysi quoque hominis Dei filij annumerati
¶Exo.2.d 15 sunt in tribu Leui.* Filij Moysi: Gersom, &
22.& 18.a 16 Eliezer. * Filij Gersom: Subuel primus.
17 * Fuerunt autem filij Eliezer: Rohobia pri-
mus: & non erant Eliezer filij alij. Porro fi-
18 lij Rohobia multiplicati sunt nimis. * Filij
19 Isaar: Salomith primus.* Filij Hebron: Ieriau
primus, Amarias secundus, Iahaziel tertius,
20 Iecmaam quartus. * Filij Oziel: Micha pri-
21 mus, Iesia secundus. * Filij Merari: Moholi,
22 & Musi. Filij Moholi: Eleazar, & Cis.* mor-
tuus est autem Eleazar, & non habuit fi-
lios, sed filias: acceperuntque eas filij Cis fra-
23 tres earum. * Filij Musi: Moholi, & Eder,
24 & Ierimoth, tres.* Hi filij Leui in cognatio-
nibus, & familijs suis, principes per uices, &
numerum capitum singulorum, qui faciebant
opera ministerij domus domini à uiginti an
25 nis, & supra. * Dixit enim David: Requiem
dedit dominus Deus Israel populo suo, &
habitationem Ierusalem usque in æternum.
26 * Nec erit officij Leuitarum vt ultra portent
tabernaculum, & omnia uasa eius ad ministran
27 dum. * Iuxta pręcepta quoque David nouissi
ma supputabitur numerus filiorum Leui à ui
28 ginti annis & supra. * Et erunt sub manu fi-
liorum Aaron in cultum domus domini, in
D uestibulis, & in exedris, & in loco purifica-
tionis, & in sanctuario, & in vniuersis operi-
29 bus ministerij templi domini. * Sacerdotes
autem, super panes propositionis, & ad simi-
lię sacrificium, & ad lagana azyma, & sartagi
nem, & ad torrendum. & super omne pondus
30 atque mensuram.* Leuitæ vero vt stent mane
ad confitendum, & canẽdum domino: simili-
31 terque ad vesperam * tam in oblatione holo-
caustorum domini, quàm in sabbatis & Ca-
lendis & sollemnitatibus reliquis iuxta nume
rum, & ceremonias vniuscuiusque rei, iugiter
32 coram domino. * Et custodiant obseruatio-
nes tabernaculi fœderis, & ritum sanctuarij,
& obseruationem filiorum Aaron fratrũ suo-
rum, vt ministrent in domo domini.

CAP. XXIIII.

1 POrro filiis Aaron hę partitiones erant: Fi Leu.10.a.1
A lij Aaron: Nadab, & Abiu, & Eleazar, &
2 Ithamar. * ¶ Mortui sunt autem Nadab, & ¶Nu.3.a.4
Abiu ante patrem suum absque liberis: sacer-
dotioque functus est Eleazar, & Ithamar.
3 * Et diuisit eos David, id est Sadoc de filijs
Eleazari, & Abimelech de filijs Itha-
mar, secundum vices suas & ministerium:
4 Inuentique sunt multo plures filij Eleazar:
in principibus viris, quàm filij Ithamar.
Diuisit autem eis, hoc est filijs Eleazar prin-
cipes per familias sedecim: & filijs Ithamar
5 per familias & domos suas octo. * Porro di-
E uisit vtrasque inter se familias sortibus: erant
enim principes sanctuarij, & principes Dei, tã
de filijs Eleazar, quam de filijs Ithamar.
6 Descripsitque eos Semeias filius Nathanael
scriba Leuites, coram rege & principibus, &
Sadoc sacerdote, & Ahimelech filio Abiathar,
principibus quoque familiarum sacerdotaliũ
& Leuiticarum: vnam domum, quæ ceteris
præerat, Eleazar: & alteram domum, quæ
7 sub se habebat ceteros, Ithamar. * Exiuit au-
8 tem sors prima Ioiarib, secunda Iedei,* tertia
9 Harim, quarta Seorim,* quinta Melchia, sex
10 ta Maiman, * septima Accos, octaua Abia,
11 * nona Iesua, decima Sechenia, * vndecima
12 Eliasib, duodecima Iacim, * tertiadecima,
13 Hoppha, decimaquarta Isbaab, * decimaquin
14 ta Belga, * decimasexta Emmer, * decimase-
15 ptima Hezir, decimaoctaua Apses, * decima-
16 nona Pheteia, vigesima Hezechiel, * vigesima-
17 prima Iachin, vigesimasecunda Gamul, * vi-
C gesimatertia Dalaiau, vigesimaquarta Maa-
18 ziau. * Hæ vices eorum secundum ministe-
19 ria sua, vt ingrediantur domum domini, &
iuxta ritũ suum sub manu Aaron patris eo-
rum: sicut pręceperat dominus Deus Israel.
20 * Porro filiorum Leui, qui reliqui fuerant, de
filijs Amram erat Subael, & de filijs Subael,
21 Iedeia.* De filijs quoque Rohobiæ princeps
22 Iesias. Isaari vero filius Salemoth, filiusque

23 Salemoth Iahath:* filiusque eius Ieriau pri
mus, Amarias secundus, Iahaziel tertius, Iec
24 maan quartus. * Filius Oziel, Micha: filius
25 Micha, Samir. * Frater Micha, Iesia: filius-
26 que Iesiæ, Zacharias.* Filij Merari: Moholi
D & Musi. Filius Oziau:* Benno. Filius quoque
27 Merari: Oziau & Soam & Zachur & Hebri.
28 * Porro Moholi filius: Eleazar, qui non habe
29 bat liberos. * Filius vero Cis, Ierameel.* Fi-
30 lij Musi: Moholi, Eder, & Ierimoth. isti filij
Lc:ai secundum domos familiarum suarum.
31 *Miserûtque & ipsi sortes contra fratres suos
filios Aaron coram Dauid rege, & Sadoc, &
Ahimelech,;& principibus familiarum Sacer
cerdotalium & Leuiticarum, tam maiores,
quàm minores. omnes sors æqualiter diuide-
bat.

CAP. XXV.

1 IGitur Dauid, & magistratus exercitus se-
A gregauerunt in ministerium filios, Asaph,
& Heman, & Idithun: qui prophetarent, in
citharis, & psalterijs, & cymbalis secundum
numerum suum dedicato sibi officio seruien
2 tes. * De filijs Asaph: Zacchur, & Ioseph, &
Nathania, & Asarela, filij Asaph: sub manu
3 Asaph prophetantis iuxta regem. * Porro
Idithum: filij Iditũ, Godolias, Sori, Iesejas,
& Hasabias, & Mathathias, sex, sub manu pa
tris sui Idithun, qui in cithara prophetabat
super confitentes & laudantes Dominum.
4 *Heman quoque: filij Heman, Bocciau,
Mathaniau, Oziel, Subuel, & Ierimoth, Ha-
nanias, Hanani, Eliatha, Geddelthi, & Ro-
memthiezer, & Iesbacassa, Mellothi, Othir,
5 Mahazioth: * omnes isti filij Heman Vi-
dentis regis in sermonibus Dei, ut exaltaret
cornu: deditque Deus Heman filios quat-
6 tuordecim, & filias tres. * Vniuersi sub ma-
nu patris sui ad cantandum in templo Do-
mini distributi erant, in cymbalis, & psalte-
rijs, & citharis, in ministeria domus Domini
iuxta regem: Asaph videlicet, & Idithun, &
7 Heman.* Fuit autem numerus eorum cum
fratribus suis, qui erudiebant canticum Do-
mini, cuncti doctores, d icenti octogintaocto.
8 * Miseruntque sortes per vices suas, ex æquo
tam maior quam minor, doctus pariter & in
9 doctus. * Egressaque est sors prima Io-
C seph, qui erat de Asaph. Secunda Godoliæ, ip
si & filijs eius, & fratribus eius duodecim.
10 *Tertia Zachur, filijs & fratribus eius duode
11 cim. * Quarta Isari, filijs & fratribus eius
12 duodecim. * Quinta Nathaniæ, filijs & fra-
13 tribus eius duodecim.* Sexta Bocciau, filiis
14 & fratribus eius duodecim.* Septima Isreela,
15 filjis & fratribus eius duodecim. * Octa-
16 ua Iesaiæ, filiis & fratribus eius duodecim.*
Nona Mathaniæ, filijs & fratribus eius duo-
17 decim.* Decima Semeiæ, filijs & fratribus
18 eius duodecim. * Vndecima Azareel, filijs
D & fratribus eius duodecim. * Duodecima
19 Hasabiæ, filijs & fratribus eius duodecim.
20 * Tertiadecima Subael, filijs & fratribus
21 eius duodecim. * Quartadecima Matha-
22 thiæ, filijs & fratribus eius duodecim.*Quin-
tadecima Ierimoth, filijs & fratribus eius
23 duodecim. * Sextadecima Hananiæ, filijs
24 & fratribus eius duodecim. * Septimadeci-
ma Iesbacassæ, filijs & fratribus eius duo-
25 decim. * Octauadecima Hanani, filijs &
26 & fratribus eius duodecim. Nonadecima
Mellothi, filijs & fratribus eius duodecim.
27 * Vigesima Eliatha, filijs & fratribus eius
28 duodecim. * Vigesimaprima Othir, filiis
29 & fratribus eius duodecim. * Vigesimase-
cunda Geddelthi, filijs & fratribus eius duo-
30 decim. * Vigesimatertia Mahazioth, filijs &
fratribus eius duodecini. * Vigesimaquarta
Romemthiezer, filijs & fratribus eius duo-
decim.

CAP. XXVI.

1 DIuisiones autem ianitorum: de Coritis
A Meselemia, filius Gore, de filijs Asa-
2 ph. * Filij Meselemiæ: Zacharias primo-
genitus, Iadihel secundus, Zabadias ter-
3 tius, Iathanael quartus, * Aelam quintus,
4 Iohanan sextus, Elioenai septimus. * Fi-
lij autem Obededom: Semeias primogeni-
tus, Iozabad secundus, Ioaha tertius, Sachar
5 quartus, Nathanael quintus, * Ammiel
sextus, Issachar septimus, Phollathi octauus:
6 quia benedixit illi Dominus. * Semei au
tem filio eius nati sunt filij, præfecti familia-
7 rum suarum: erant enim viri fortissimi. *
filij ergo Semeiæ: Othni, & Raphael, &
Obed, Elzabad, fratres eius viri fortissimi:
8 Eliu quoque, & Samachias. * Omnes hi,
de filiis Obededom: ipsi, & filij, & fratres
eorum fortissimi administrandum, sexagin-
9 ta duo de Obededom. * Porro Meselemiæ
filij, & fratres eorum robustissimi, decem
10 & octo. * De Hosa autem, id est de filiis
B Merari: Semri princeps (non enim ha-
buerat primogenitum, & idcirco osuerat
11 eum pater eius in principem) * Helcias
secundus, Tabelias tertius, Zacharias quar-
tus. omnes hi filij, & fratres Hosa, tredecim.
12 * Hi diuisi sunt in ianitores, vt semper prin-
cipes custodiarum, sicut & fratres eorum mi
13 nistrarent in domo Domini. * Missæ sunt
ergo sortes ex æquo, & paruis, & magnis, per
14 familias suas in unamquamque portarum.*
Cecidit ergo sors Orientalis, Selemiæ. Porro
Zachariæ filio eius, uiro prudẽtissimo, & eru-
15 dito, sortitò obtigit plaga Septentrionalis. *
Obededom uero & filijs eius ad Austrum: in
16 qua parte domus erat seniorum conciliũ.* Se
phim, & Hosa ad Occidentẽ, iuxta portã, quæ

ducit ad viam ascensionis: custodia contra
17 custodiam. * Ad Orientem vero Leuitæ sex:
& ad Aquilonem quattuor per diem: atque
ad Meridiem similiter in die quattuor: & v-
18 bi erat concilium bini & bini. * In cellulis
C quoque ianitorum ad Occidentem quatuor
19 in via, binique per cellulas.* Hæ sunt diuisio
nes ianitorum filiorum Core, & Merari.
20 * Porro Achias erat super thesauros domus
21 Dei, & vasa sanctorum. * Filii Ledan, filii
Gersonni: de Ledan principes familiarum,
22 Ledan, & Gersonni, Iehieli. * Filii Iehieli:
Zathan, & Ioel fratres eius super thesauros
23 domus Domini, * Amramitis, & Isaaritis,
24 & Hebronitis, & Ozihelitis. * Subael autem
filius Gersom, filii Moysi, præpositus thesau
25 ris.* Fratres quoque eius Eliezer, cuius filius
Rahabia, & huius filius Isaias, & huius filius
Ioram, huius quoque filius Zechri. & huius
26 filius Selemith. * Ipse Selemith, & fratres
eius super thesauros sanctorum, quæ sanctifi-
cauit Dauid rex, & principes familiarum, &
tribuni, & centuriones, & duces exercitus
27 * de bellis, & manubijs præliorum, quæ con-
D secrauerant ad instaurationem, & supelle-
28 ctilem templi Domini.* Hæc autem vniuer-
sa sanctificauit Samuel Videns, & Saul filius
Cis, & Abner filius Ner, & Ioab filius Sar-
uiæ: omnes, qui sanctificauerant ea per ma-
29 num Selemith, & fratrum eius. * Isaaritis
vero præerat Chonenias, & filij eius ad opera
forinsecus super Israel ad docendum & iudi-
30 candum eos. * Porro de Hebronitis Hasa-
bias, & fratres eius viri fortissimi, mille se-
ptingenti præerant Israeli trans Iordanē con
tra Occidentem, in cunctis operibus Domi-
31 ni, & in ministerium regis. * Hebronitarum
autem princeps fuit Ieria secundum familias
& cognationes eorum. Quadragesimo anno
regni Dauid recensiti sunt, & inuenti sunt
32 viri fortissimi in Iazer Galaad, * fratresque
eius robustioris ætatis, duo millia septingen-
ti principes familiarum. Præposuit autem
eos Dauid rex Rubenitis, & Gadditis, & di-
midiæ tribui Manasse, in omne ministerium
Dei, & regis.

CAP. XXVII.

1 Filij autem Israel secundum numerum
A suum, principes familiarum, tribuni, &
centuriones, & præfecti, qui ministrabant re
gi iuxta turmas suas, ingredientes & egre-
dientes per singulos menses in anno, viginti-
2 quattuor millibus singuli præerant. * Primæ
turmæ in primo mense Iesboam præerat fi-
lius Zabdiel, & sub eo vigintiquattuor mil-
3 lia. * De filijs Phares, princeps cunctorum
4 principum in exercitu mense primo. * Secun
di mensis habebat turmam Dudia Ahohites,
& post se alter nomine Macelloth, qui rege-
bat partem exercitus viginti quattuor mil-
5 lium. * Dux quoque turmæ tertiæ in mense
tertio, erat Banaias filius Ioiadæ sacerdos: &
6 in diuisione sua viginti quattuor millia.* Ip
se est Banaias fortissimus inter triginta, & su-
B per triginta. præerat autem turmę ipsius Ami
7 zabad filius eius. * Quartus, mense quarto,
Asahel frater Ioab, & Zabadias filius eius
post eum: & in turma eius vigintiquattuor
8 millia. * Quintus, mense quinto, princeps Sa
maoth Iezerites: & in turma eius viginti-
9 quattuor millia. * Sextus, mense sexto, Hira
filius Acces Thecuites: & in turma eius vi-
10 gintiquattuor millia. * Septimus, mense se-
ptimo, Helles Phallonites de filijs Ephraim:
11 & in turma eius vigintiquattuor millia. * O-
ctauus, mense octauo, Sabochai Husathites
de stirpe Zarahi: & in turma eius vigintiquat
12 tuor millia. * Nonus, mense nono, Abiezer
Anathothites de filijs Iemini: & in turma
13 eius vigintiquattuor millia. * Decimus, men
se decimo, Marai, & ipse Netophathites de
stirpe Zarai: & in turma eius vigintiquat-
14 tuor millia. * Vndecimus, mense vndecimo,
Banaias Pharathonites de filijs Ephraim: &
15 in turma eius vigintiquattuor millia. * Duo-
decimus, mēse duodecimo, Holdai Netopha-
thites, de stirpe Gothoniel: & in turma eius
16 vigintiquattuor millia.* Porro tribubus præe
C rant Israel, Rubenitis, dux Eliezer filius Ze-
chri: Simeonitis, dux Saphatias filius Maa-
17 cha: Leuitis, Hasabias filius Camuel: Aaro-
18 nitis, Sadoc: * Iuda, Eliu, frater Dauid: Issa-
19 char, Amri filius Michael.* Zabulonitis, Ies-
maias filius Abdiæ: Nephthalitibus, Ieri-
20 moth filius Ozriel: * filiis Ephraim, Osee
filius Ozaziu: dimidiæ tribui Manasse, Ioel
21 filius Phadaiæ: * & dimidiæ tribui Manasse
in Galaad, Iaddo filius Zachariæ: Beniamin
22 autem, Iasiel filius Abner.* Dan vero, Ezri-
hel filius Ieroham: hi principes filiorum Is-
23 rael. * Noluit autem Dauid numerare eos à
viginti annis inferius: quia dixerat Dominus
vt multiplicaret Israel quasi stellas cæli.
24 * ‖ Ioab filius Saruiæ cœperat numerare, nec ‖ Sup. 21. a. 2.
compleuit: quia super hoc ira irruerat in Is-
rael: & idcirco numerus eorū, qui fuerant re-
censiti, non est relatus in fastos regis Dauid.
25 * Super thesauros autem regis fuit Azmoth
D filius Adiel. his autem thesauris, qui erant in
vrbibus, & in vicis, & in turribus, præsidebat
26 Ionathan filius Oziæ.* Operi autem rustico,
& agricolis, qui exercebant terram, præerat
27 Ezri filius Chelub: * vinearumque cultori-
bus, Semeias Romathites: cellis autem vina-
28 rijs, Zabdias Aphonites. * Nam super oliue-
ta & ficeta, quæ erant in campestribus, Ba-
lanam Gederites: super apothecas autem o-
29 lei, Ioas. * Porro armentis, quæ pascebantur
in Saron, præpositus fuit Setrai Saronites: &
30 super boues in uallib. Saphat filius Adli.* su-

per ca-

per camelos vero, Vbil Ismahelites: & super
31 asinos, Iadias Meronathites. *super oues quoque Iaziz Agareus. omnes hi, principes sub-
32 stantiæ regis Dauid. * Ionathan autem patruus Dauid, consiliarius, vir prudens & litteratus: Ipse & Iahiel filius Hachamoni erat
33 cum filijs regis. *Achitophel etiam consiliarius regis, & Chusai Arachites amicus regis.
34 * Post Achitophel fuit Ioiada filius Banaiæ, & Abiathar. Princeps autem exercitus regis erat Ioab.

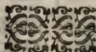
CAP. XXVIII.

1 Conuocauit igitur Dauid omnes princi-
A pes Israel, duces tribuum, & præpositos
turmarum, qui ministrabant regi: tribunos
quoque & centuriones, & qui præerant sub-
stantiæ & possessionibus regis, filiosque suos
cum eunuchis, & potentes, & robustissimos
2 quosque in exercitu Ierusalem. *Cumq. sur-
rexisset rex, & stetisset, ait: Audite me fratres
mei, & populus meus: Cogitaui vt ædifica-
rem domum, in qua requiesceret arca fœde-
ris Domini, & scabellum pedum Dei nostri.
3 & ad ædificandum, omnia præparaui. * Deus
2. Reg. 7. b. 13 autem dixit mihi: ‖ Non ædificabis domum
nomini meo, eo quòd sis vir bellator, & san-
4 guinem fuderis. * Sed elegit Dominus Deus
Israel me de vniuersa domo patris mei, vt es-
sem rex super Israel in sempiternum: de Iu-
da enim elegit principes: porro de domo Iu-
da, domum patris mei: & de filijs patris mei,
placuit ei vt me eligeret regem super cun-
Sap. 9. 7 5 ctum Israel. * ‖ Sed & de filiis meis (filios e-
B nim mihi multos dedit Dominus) elegit Sa-
lomonem filium meum, vt sederet in throno
6 regni Domini super Israel, *dixitq. mihi: Sa-
lomon filius tuus ædificabit domum meam
& atria mea: ipsum enim elegi mihi in filiū,
7 & ego ero ei in patrem. *Et firmabo regnum
eius vsque in æternum, si perseuerauerit face-
re præcepta mea, & iudicia, sicut & hodie.
8 *Nunc ergo coram vniuerso cœtu Israel au-
diente Deo nostro, custodite, & perquirite
cuncta mandata Domini Dei nostri: ut pos-
sideatis Terram bonam, & relinquatis eam
filiis uestris post uos usque in sempiternum.
9 *Tu autem Salomō fili mi, scito Deum patris
tui, & seruito ei corde perfecto, & animo uo-
Psal. 7. b. 10 luntario: ‖ omnia enim corda scrutatur Do-
minus, & uniuersas mentium cogitationes in-
telligit. Si quæsieris eum, inuenies: si autem
dereliqueris eum, proijciet te in æternum.
10 * Nunc ergo quia elegit te Dominus ut ædi-
ficares domum Sanctuarii, confortare, & per-
11 fice. *Dedit autem Dauid Salomoni filio suo
C descriptionem porticus, & templi, & cellario-
rum, & cœnaculi, & cubiculorum in adytis,
12 & domus propitiationis, *necnon & omnium
quæ cogitauerat atriorum, & exedrarum per
circuitum in thesauros domus Domini, & in
13 thesauros sanctorum, *diuisionumq. Sacerdo
talium & Leuiticarum, in omnia opera do-
mus Domini, & in uniuersa uasa ministerii
14 templi Domini.* Aurum in pondere per sin-
gula uasa ministerii. Argenti quoque pondus
15 pro uasorum, & operum diuersitate.* Sed &
in candelabra aurea, & ad lucernas eorum,
aurum pro mensura uniuscuiusque candela-
bri & lucernarum. Similiter, & in candelabra
argentea, & in lucernas eorum, pro diuersitate
16 mensuræ, pondus argenti tradidit. * Aurum
quoque dedit in mensas propositionis pro di-
uersitate mensarum: similiter & argentum in
17 alias mensas argenteas. * Ad fuscinulas quo-
D que, & phialas, & thuribula ex auro purissi-
mo, & leunculos aureos pro qualitate mensu-
ræ pondus distribuit in leunculum, & leuncu-
lum. Similiter & in leones argenteos diuer-
18 sum argēti pondus separauit. * Altari autem,
in quo adoletur incēsum, aurum purissimum
dedit: ut ex ipso fieret similitudo quadrigæ
cherubim extendentium alas, & uelantium
19 arcam fœderis Domini. * Omnia, inquit, ue-
nerunt scripta manu Domini ad me, ut intel-
20 ligerem uniuersa opera exemplaris. * Dixit
quoque Dauid Salomoni filio suo: Viriliter
age, & confortare, & fac: ne timeas, & ne pa-
ueas: Dominus enim Deus meus tecum erit,
& non dimittet te, nec derelinquet donec per-
ficias omne opus ministerij domus Domini.
21 * Ecce diuisiones Sacerdotum & Leuitarum,
in omne ministerium domus Domini assi-
stunt tibi, & parati sunt, & nouerunt tam prin
cipes quàm populus facere omnia præcepta
tua.

CAP. XXIX.

1 Locutusq. est Dauid rex ad omnem eccle-
A siam: Salomonem filium meum vnum
elegit Deus, adhuc puerum & tenellum: opus
namque grande est, neque enim homini præ-
2 paratur habitatio, sed Deo. * Ego autem totis
uiribus meis præparaui impensas domus Dei
mei. Aurum ad uasa aurea, & argentum in ar-
gentea, æs in ænea, ferrum in ferrea, ligna ad
lignea: & lapides onychinos, & quasi stibinos,
& diuersorum colorum, omnemq. pretiosum
lapidem, & marmor Parium abundantissime:
3 *& super hæc, quæ obtuli in domum Dei mei
de peculio meo aurum & argentum, do in
templum Dei mei, exceptis his, quæ præpara-
4 ui in ædem sanctam. * Tria millia talenta au-
ri de auro Ophir: & septem millia talētorum
B argenti probatissimi ad deaurandos parietes
5 templi. * Et, ubicumque opus est aurum de
auro, & ubicumque opus est argentum de ar-
gento, opera fiant per manus artificum: & si
quis sponte offert, impleat manum suam ho-
6 die, & offerat quod uoluerit Domino. *Polli-
citi sunt itaque principes familiarum, & pro-
ceres tribuum Israel, tribuni quoque, & cen-

turiones, & principes possessionum regis.
7 *Dederuntque in opera domus Dei auri talen-
ta quinque millia, & solidos decem millia,
argenti talenta decem millia, & æris talen-
ta decem, & octo millia: ferri quoque cen-
8 tum millia talentorum. *Et apud quem-
C cumque inuenti sunt lapides, dederunt in
thesauros domus Domini, per manum Ja-
9 hiel Gersonitis. *Lætatusque est populus, cum
vota sponte promitterent: quia corde toto
offerebant ea Domino: sed & Dauid rex læta-
10 tus est gaudio magno. *Et benedixit Domi-
no coram vniuersa multitudine, & ait: Bene-
dictus es Domine Deus Israel patris nostri ab
11 æterno in æternum. *Tua est Domine magni-
ficentia, & potentia, & gloria, atque victoria:
& tibi laus: cuncta enim quæ in cælo sunt, &
in terra, tua sunt: tuum Domine regnum, &
12 tu es super omnes principes. *Tuæ diuitiæ, &
tua est gloria: tu dominaris omnium, in ma-
nu tua virtus & potentia: in manu tua ma-
13 gnitudo, & imperium omnium. *Nunc igi-
D tur Deus noster confitemur tibi, & laudamus
14 nomen tuum inclytum. *Quis ego, & quis
populus meus, vt possimus hæc tibi vniuersa
promittere? tua sunt omnia: & quæ de manu
15 tua accepimus dedimus tibi. *Peregrini enim
sumus coram te, & aduenæ, sicut omnes pa- Sap.2.b. 5
tres nostri. Dies nostri quasi vmbra super
16 terram, & nulla est mora. *Domine Deus no-
ster, omnis hæc copia, quam parauimus vt æ-
dificaretur domus nomini sancto tuo, de ma-
17 nu tua est, & tua sunt omnia. *Scio Deus meus
quod probes corda, & simplicitatem diligas,
vnde & ego in simplicitate cordis mei lætus
obtuli vniuersa hæc: & populum tuum, qui
E hic repertus est, vidi cum ingenti gaudio tibi
18 offerre donaria. *Domine Deus Abraham, &
Isaac, & Israel patrum nostrorum, custodi in
æternum hanc voluntatem cordis eorum, &
semper in venerationem tui mens ista, per-
19 maneat. *Salomoni quoque filio meo da cor
perfectum, vt custodiat mandata tua, testimo-
nia tua, & ceremonias tuas, & faciat vniuer-
sa: & ædificet ædem, cuius impensas paraui.
20 Præcepit autem Dauid vniuersæ ecclesiæ:
Benedicite Domino Deo nostro. Et benedixit
omnis ecclesia Domino Deo patrum suo-
rum: & inclinauerunt se, & adorauerunt Deũ,
21 & deinde regem. *Immolaueruntque victimas
F Domino: & obtulerunt holocausta die sequẽ-
ti, tauros mille, arietes mille, agnos mille cũ
libaminibus suis, & vniuerso ritu abundan-
22 tissime in omnem Israel. *Et comederunt, &
biberunt coram Domino in die illo cum 3.Reg.2.
grandi lætitia. Et vnxerunt secundò Salomo c.34
nem filium Dauid. Vnxerunt autem eum
Domino in principem, & Sadoc in pontifi-
23 cem. *Seditque Salomon super solium Domi-
ni in regem pro Dauid patre suo, & cunctis
24 placuit: & paruit illi omnis Israel. *Sed & v-
niuersi principes, & potentes, & cuncti filij re-
gis Dauid dederunt manum, & subiecti fue-
25 runt Salomoni regi. *Magnificauit ergo Do-
G minus Salomonem super omnem Israel: &
dedit illi gloriam regni, qualem nullus ha-
26 buit ante eum rex Israel. *Igitur Dauid fi-
27 lius Isai regnauit super vniuersum Israel. *Et
dies, quibus regnauit super Israel, fuerunt qua-
draginta anni: in Hebron regnauit septem an-
28 nis, & in Ierusalem annis triginta tribus. *Et
mortuus est in senectute bona, plenus dierũ,
& diuitijs, & gloria. & regnauit Salomon fi- 3.Reg.2.
29 lius eius pro eo. *Gesta autem Dauid regis c.11
priora, & nouissima scripta sunt in Libro Sa-
muelis Videntis, & in Libro Nathan prophe-
30 tæ, atque in volumine Gad Videntis: *Vni-
uersique regni eius, & fortitudinis, & tempo-
rum, quæ transierunt sub eo, siue in Israel, si-
ue in cunctis regnis terrarum.

LIBER SECVNDVS PARALIPOMENON

Hebraice Dibre Haiamim.

CAPVT PRIMVM.

3.Reg.33. a.1
1 CONFORTATVS, eſt
A ergo Salomon filius Dauid
in regno ſuo, & Dominus
Deus eius erat cum eo, &
magnificauit eum in excel-
2 ſum. * Præcepitq. Salomon
vniuerſo Iſraeli, tribunis, &
centurionibus, & ducibus, & iudicibus omnis
3 Iſrael, & principibus familiarum: * & abijt
cum vniuerſa multitudine in Excelſum Ga-
baon, vbi erat tabernaculum fœderis Dei,
quod fecit Moyſes famulus Dei in ſolitudine.
4 * Arcam autem Dei adduxerat David de Ca-
B riathiarim in locum, quem præparauerat ei,
& vbi fixerat illi tabernaculum, hoc eſt, in Ie-
‡Exod.38 a.8
5 ruſalem. * Altare quoque æneum, ‡ quod fa-
bri atus fuerat Beſeleel filius Vri filij Hur,
ibi erat coram tabernaculo Domini: quod &
6 requiſiuit Salomon & omnis eccleſia. * Aſcen
ditq. Salomon ad altare æneum, coram ta
bernaculo fœderis Domini, & obtulit in eo
7 mille hoſtias. * Ecce autem in ipſa nocte ap-
paruit ei Deus, dicens: Poſtula quod vis, vt
8 dem tibi. * Dixitq. Salomon Deo: Tu feciſti
cum Dauid patre meo miſericordiam ma-
9 gnam: & conſtituiſti me regem pro eo. * Nunc
C ergo Domine Deus impleatur ſermo tuus,
quem pollicitus es Dauid patri meo: tu enim
me feciſti regem ſuper populum tuum mul-
tum, qui tam innumerabilis eſt, quàm puluis
10 terræ. * ‡ Da mihi ſapientiam & intelligen- ‡Sap.9.b.10
tiam, vt ingrediar & egrediar coram populo
tuo: quis enim poteſt hunc populum tuum
11 digne, qui tam grandis eſt, iudicare? * Dixit
autem Deus ad Salomonem: Quia hoc magis
placuit cordi tuo, & non poſtulaſti diuitias,
& ſubſtantiam, & gloriam, neque animas eo-
rum qui te oderant, ſed nec dies vitæ plurimos:
petiſti autem ſapientiam & ſcientiam, vt iu-
dicare poſſis populum meum, ſuper quem
12 conſtitui te regem. * Sapientia & ſcientia data
D ſunt tibi: diuitias autem & ſubſtantiam &
gloriam dabo tibi, ita vt nullus in regibus nec
13 ante te, nec poſt te fuerit ſimilis tui. * ‡ Venit ‡3.Reg.10.d.26
ergo Salomon ab Excelſo Gabaon in Ieruſa-
lem coram tabernaculo fœderis, & regnauit
14 ſuper Iſrael. * Congregauitq. ſibi currus &
equites, & facti ſunt ei mille quadringenti

currus, & duodecim millia equitum: & fecit
eos esse in urbibus quadrigatum, & cum re-
15 ge in Ierusalem. *Præbuitq. rex argentum &
aurum in Ierusalem quasi lapides, & cedros
quasi sycomoros, quæ nascuntur in campe-
16 stribus multitudine magna. *Adducebantur
autẽ ei equi de Aegypto, & de Coa a negotia
toribus regis, qui ibant, & emebant pretio,
17 *quadrigam equorum sexcentis argenteis, &
equum centum quinquaginta, similiter de
uniuersis regnis Hethæorum, & a regibus Sy
riæ emptio celebrabatur.

CAP. II.

1 Decreuit autem Salomon ædificare do-
A mum nomini Domini, & palatium sibi.
2 *Et numerauit septuaginta millia uirorum
portantium humeris, & octoginta millia qui
cæderent lapides in montibus, præpositosque
3 eorum tria millia sexcentos. *Misit quoque 3.Reg. 5.a.2.
ad Hiram regem Tyri, dicens: Sicut egisti cũ
David patre meo, & misisti ei ligna cedrina,
vt ædificaret sibi domum, in qua & habita-
4 uit: *sic fac mecum vt ædificem domum no-
mini Domini Dei mei, vt consecrem eam ad
adolendum incensum coram illo, & fumigã-
da aromata, & ad propositionem panum sẽ-
piternam, & ad holocautomata mane, & ue-
spere, sabbatis quoque, & neomenijs, & sol-
lemnitatibus Domini Dei nostri in sempiter
5 num, quæ mandata sunt Israeli. *Domus e-
nim, quam ædificare cupio, magna est, ma-
B gnus est enim Deus noster super oẽs deos.*
6 Quis ergo poterit præualere, ut ædificet ei di
gnam domum? si cælum, & cæli cælorum ca-
pere eum nequeunt, quantus ego sum, ut pos
sim ædificare ei domum? sed ad hoc tantum,
7 vt adoleatur incensum coram illo. *Mitte
ergo mihi uirum eruditum, qui nouerit ope
rari in auro, & argento, ære, & ferro, purpura,
coccino, & hyacintho, & qui sciat sculpere
cælaturas cum his artificibus, quos mecum
habeo in Iudæa, & Ierusalem, quos præpara-
8 uit David pater meus. *Sed & ligna cedrina
mitte mihi, & arceuthina, & pinea de Libano,
scio enim quòd serui tui nouerint cædere li-
gna de Libano, & erunt serui mei cum seruis
9 tuis, *ut parentur mihi ligna plurima. Do-
C mus enim, quam cupio ædificare, magna est
10 nimis, & inclyta. *Præterea operarijs, qui cæ-
suri sunt ligna, seruis tuis dabo in cibaria tri
tici coros viginti millia, & hordei coros toti
dem, & vini viginti millia metretas, olei quo
11 que sata viginti millia. *Dixit autem Hiram
rex Tyri per litteras, quas miserat Salomo-
ni: Quia dilexit Dominus populum suum,
12 idcirco te regnare fecit super eum. *Et addi-
dit, dicens: Benedictus Dominus Deus Israel
qui fecit cælum & terram, qui dedit David
regi filium sapientem & eruditum & sensa-
tum atque prudentem, ut ædificaret domum
13 Domino, & palatium sibi. *Misi ergo tibi vi-
rum prudentem & scientissimum Hiram, pa
14 trem meum, *filium mulieris de filiabus
Dan, cuius pater fuit Tyrius, qui nouit ope-
rari in auro, & argento, ære, & ferro, & mar-
more, & lignis, in purpura quoque, & hyacin
tho, & bysso, & coccino: & qui scit cælare om
D nem sculpturam, & adinuenire prudenter
quodcumque in opere necessarium est cum
artificibus tuis, & cum artificibus domini
15 mei David patris tui. *Triticum ergo, & hor
deum, & oleum, & uinum, quæ pollicitus es
16 domine mi, mitte seruis tuis. *Nos autem cæ
demus ligna de Libano, quot necessaria ha-
bueris, & applicabimus ea ratibus per mare
in Ioppe, tuum autem erit transferre ea in
17 Ierusalem. *Numerauit igitur Salomon om
nes uiros proselytos, qui erant in terra Israel,
post dinumerationem, quam dinumerauit
David pater eius, & inuenti sunt centũ quin
18 quaginta millia, & tria millia sexcenti. *Fe-
citque ex eis septuaginta millia, qui hume-
ris onera portarent & octoginta millia, qui la
pides in montibus cæderent, tria autem mil-
lia & sexcentos præpositos operum populi.

CAP. III.

1 ET cœpit Salomon ædificare domum Do- 3.Reg. 6.a.
A mini in Ierusalem in monte Moria, qui 1.
demonstratus fuerat David patri eius, in lo-
co, quem parauerat David in area Ornan Ie
2 busæi. *Cœpit autem ædificare mense se-
3 cundo, anno quarto regni sui. *Et hæc sunt 2. Reg.
fundamenta, quæ iecit Salomon, vt ædifica- 24 d. 25.
ret domum Dei, longitudinis cubitos in mẽ 1. Par. 21.
sura prima sexaginta, latitudinis cubitos ui- d. 26.
4 ginti. *Porticum uero ante frontem, quæ ten
debatur in longum iuxta mensuram latitudi
nis domus, cubitorum uiginti, porro altitu-
do centum uiginti cubitorum erat, & deaura
5 uit eam intrinsecus auro mundissimo. *Do-
mum quoque maiorem texit tabulis ligneis
abiegnis, & laminas auri obrizi affixit per to
tum, sculpsitque in ea palmas, & quasi cate-
nulas se inuicem complectentes.
6 *Strauit quoque pauimentum templi pretio
sissimo marmore, decore multo.
7 *Porro aurum erat probatissimum, de
cuius laminis texit domum, & trabes eius,
& postes, & parietes, & ostia: & cælauit cheru
8 bim in parietibus. *Fecit quoque domum
Sancti sanctorum, longitudinem iuxta lati-
tudinem domus cubitorum uiginti, & latitu
dinem similiter viginti, cubitorum: & la-
minis aureis texit eam, quasi talentis sexcẽtis

9 * Sed & clauos fecit aureos, ita vt singuli
C claui siclos quinquagenos appe-derent: cæ-
10 nacula quoque texit auro. * Fecit etiam in
domo Sancti sanctorum cherubim duos, ope
re statuario: & texit eos auro.
11 * Alæ cherubim viginti cubitis extendeban
tur, ita vt vna ala haberet cubitos quinque,
& tangeret parietem domus: & altera quin-
que cubitos habens, alam tangeret alterius
cherub.
12 * Similiter cherub alterius ala, quinque ha
bebat cubitos, & tangebat parietem: & ala
eius altera quinque cubitorum, alam cherub
13 alterius contingebat. * Igitur alæ vtriusque
D cherubim expansæ erant, & extendebantur
per cubitos viginti: ipsi autem stabant ere-
ctis pedibus, & facies eorum erant versæ ad
exteriorem domum.
† Mat. 27. f. 51 14 * † Fecit quoque velum ex hyacintho, pur-
pura, cocco, & bysso: & intexuit ei cherubim.
† Ier. 52. f. 20 15 * † Ante fores etiam templi duas columnas,
quæ triginta & quinque cubitos habebant al
titudinis: porro capita earum, quinque cubi-
torum.
16 * Necnon & quasi catenulas in oraculo, &
superposuit eas capitibus columnarum: ma-
logranata etiam centum, quæ catenulis in-
terposuit.
17 * Ipsas quoque columnas posuit in vesti-
bulo templi, vnam a dextris, & alteram a si-
nistris: eam, quæ a dextris erat, vocauit Ia-
chin: & quæ ad læuam, Booz.

CAP. IIII.

1 Fecit quoque altare æneum viginti cubi-
A torum longitudinis, & viginti cubito-
rum latitudinis, & decem cubitorum altitu-
dinis.
† 3. Reg. 7. d. 23 2 * † Mare etiam fusile decem cubitis a la-
bio vsque ad labium, rotundum per circui-
tum: quinque cubitos habebat altitudinis, &
funiculus triginta cubitorum ambiebat gy-
rum eius.
3 * Similitudo quoque boum erat subter il-
lud, & decem cubitis quædam extrinsecus
cælaturæ, quasi duobus versibus aluum ma-
ris circuibant. Boues autem erant fusiles:
4 * & ipsum Mare super duodecim boues im-
positum erat, quorum tres respiciebant ad
Aquilonem, & alij tres ad Occidentem: por-
ro tres alij Meridiem, & tres qui reliqui e-
B rant, Orientem, habentes mare superpositũ:
posteriora autem boum erant intrinsecus sub
mari.
5 * Porro vastitas eius habebat mensuram
palmi, & labium illius erat quasi labium ca-
licis, vel repandi lilij: capiebatque tria millia
metretas.
6 * Fecit quoque conchas decem: & posuit
quinque a dextris, & quinque a sinistris, vt
lauarent in eis omnia, quæ in holocaustum
oblaturi erant: porro in mari sacerdotes la-
uabantur.
7 * Fecit autem, & candelabra aurea decem
secundum speciem, qua iussa erant fieri: &
posuit ea in templo, quinque a dextris, &
quinque a sinistris.
8 * Necnon & mensas decem: & posuit eas in
templo, quinque a dextris, & quinque a sini-
stris: phialas quoque aureas centum. * Fecit
C etiam atrium sacerdotum, & basilicam gran
dem: & ostia in basilica, quæ texit ære.
10 * Porro mare posuit in latere dextro cõn-
tra Orientem ad Meridiem.
11 * Fecit autem Hiram lebetes, & creagras, &
phialas: & compleuit omne opus regis in do-
12 mo Dei: * hoc est, columnas duas, & episty-
lia, & capita, & quasi quædam retiacula, quæ
capita tegerent super epistylia.
13 * Malogranata quoque quadringenta, & re
tiacula duo ita vt bini ordines malograna-
torum singulis retiaculis iungerentur, quæ
protegerẽt epistylia, & capita columnarum.
14 * Bases etiam fecit, & conchas, quas superpo-
15 suit basibus: * mare vnum, boues quoque duo-
decim sub mari.
16 * Et lebetes, & creagras, & phialas. Omnia
vasa fecit Salomoni Hiram pater eius in do-
17 mo domini ex ære mundissimo. * In regione
D Iordanis fudit ea rex in argillosa terra inter
18 Sochot, & Saredatha. * Erat autem multitu-
do vasorum innumerabilis, ita vt ignoraretur
pondus æris.
19 * Fecitque Salomon omnia vasa domus
Dei, & altare aureum, & mensas, & super eas
20 panes propositionis: * candelabra quoque
cum lucernis suis vt lucerent ante oraculum
21 iuxta ritum ex auro purissimo: * & florentia
quędam, & lucernas, & forcipes aureos: om-
nia de auro mundissimo facta sunt.
22 * Thymiateria quoque, & thuribula, &
phialas, & mortariola ex auro purissimo. Et
ostia cælauit templi interioris, id est, in San-
cta sanctorum: & ostia templi forinsecus au-
rea. Sicque completum est omne opus, quod
fecit Salomon in domo domini.

C A P. V.

1 Intulit igitur Salomon omnia, quę voue- † Reg. 7. g. 51. & c. 8. a. 1
A rat Dauid pater suus, argentum, & aurum
& vniuersa vasa posuit in thesauris domus
Dei.
2 Post quę congregauit maiores natu Israel,
& cunctos principes tribuum, & capita fami-
liarum de filijs Israel in Ierusalem, vt addu-
cerent arcam fœderis domini de Ciuitate Da
uid, quę est Sion.
3 * Venerunt itaque ad regem omnes uiri I-
4 srael in die sollemni mensis septimi. * Cum-
que uenissent cuncti seniorum Israel, porta-
uerunt

5 uerunt Leuitę arcam, * & intulerunt eam, &
omnem paraturam tabernaculi. Porro uasa
sanctuarij, quę erant in tabernaculo, porta-
B uerunt Sacerdotes cum Leuitis. * Rex au-
6 tem Salomon, & uniuersus cœtus Israel, &
omnes, qui fuerunt congregati ante arcam,
immolabant arietes, & boues absq; ullo nu-
mero: tanta enim erat multitudo uictima-
rum.
7 Et intulerunt Sacerdotes arcam fœderis do
mini in locum suum, id est, ad oraculum tē-
pli, in Sancta sanctorum subter alas cheru-
8 bim: *ita ut cherubim expanderent alas suas
super locum, in quo posita erat arca, & ip-
sam arcam tegerent cum uectibus suis.
9 * Vectium autem, quibus portabatur arca,
quia paululum longiores erant, capita pare-
C bant ante oraculum: si vero quis paululum
fuisset extrinsecus, eos videre non poterat.
Fuit itaque arca ibi vsque in præsentem diē.
10 * Nihilque erat aliud in arca, nisi duæ tabu-
læ, quas posuerat Moyses in Horeb, quando
legem dedit dominus filijs Israel egredien-
tibus Aegypto.

11 * Egressis autem Sacerdotibus de sanctua-
rio (omnes enim Sacerdotes, qui ibi potue-
rant inueniri, sanctificati sunt: nec adhuc in
illo tempore vices, & ministeriorum ordo in
12 ter eos diuisus erat) * tam Leuitæ quàm can
tores, id est, & qui sub Asaph erant, & qui
sub Eman, & qui sub Idithun, filij, & fratres
D eorum vestiti byssinis, cymbalis, & psalterijs
& citharis concrepabant, stantes ad Orien-
talem plagam altaris; & cum eis Sacerdotes
centum uiginti canentes tubis.
13 * Igitur cunctis pariter, & tubis, & voce, &
cymbalis, & organis, & diuersi generis musi-
corum concinentibus, & vocem in sublime
tollentibus; longe sonitus audiebatur, ita ut
cum dominum laudare cœpissent, & dicere:
Confitemini domino quoniam bonus, quo-
niam in æternum misericordia eius; imple-
14 retur domus Dei nube, * nec possent Sacer-
dotes stare, & ministrare propter caliginem.
Compleuerat enim gloria domini domum
Dei.

CAP. VI.

1.Reg.8.b 12
1 TVnc Salemon ait: Dominus pollicitus
A est ut habitaret in caligine:* ego autem
2 ędificaui domum nomini eius, ut habitaret
3 ibi in perpetuum. * Et conuertit rex faciem
suā, & benedixit uniuersę multitudini Israel,
(nam omnis turba stabat intenta) & ait:
4 * Benedictus dominus Deus Israel, qui quod
locutus est Dauid patri meo, opere comple-
5 uit, dicens: * A die, qua eduxi populum meū
de Terra Aegypti, non elegi ciuitatem de cū
B ctis tribubus Israel, ut ędificaretur in ea do-
mus nomini meo: neque elegi quemquam
alium virum, ut esset dux in populo meo I-
6 srael,* sed elegi Ierusalem, ut sit nomen meū
in ea, & elegi Dauid, ut constituerem eum
super populum meum Israel.
7 * Cumque fuisset uoluntatis Dauid patris
mei, ut ędificaret domum nomini domi-
8 ni Dei Israel, * dixit Dominus ad eum:
Quia hęc fuit uoluntas tua, ut ædificares do-
mum nomini meo, bene quidem fecisti hu-
9 iuscemodi habere uoluntatem: * sed non tu
ędificabis domum, uerum filius tuus, qui e-
gredietur de lumbis tuis, ipse ędificabit do-

10 mum nomini meo.* Compleuit ergo domi-
nus sermonem suum, quem locutus fuerat:
& ego surrexi pro Dauid patre meo, & sedi
super thronum Israel, sicut locutus est domi-
nus: & ædificaui domũ nomini domini Dei
11 Israel. * Et posui in ea arcam, in qua est pa-
ctum domini, quod pepigit cum filijs Israel.
12 * Stetit ergo coram altari domini ex aduer-
so uniuersæ multitudinis Israel, & extendit
13 manus suas.* Siquidem fecerat Salomon ba-
sim æneam, & posuerat eam in medio basili-
cæ, habentem quinq; cubitos longitudinis, &
& quinq; cubitos latitudinis, & tres cubitos
altitudinis: stetitq. super eam: & deinceps fle-
C xis genibus contra vniuersam multitudinẽ
14 Israel, & palmis in cœlum leuatis,* ait: ‖ Do- 2. Mach. .b.8
mine Deus Israel, non est similis tui Deus in
cœlo, & in terra: qui custodis pactum, & mise
ricordiam cum seruis tuis, qui ambulant co
15 ram te in toto corde suo:* Qui præstitisti ser
uo tuo Dauid patri meo quęcumque locutus
fueras ei: & quæ ore promiseras, opere cõple-
16 sti, sicut & præsens tempus probat. * Nunc
ergo domine Deus Israel, imple seruo tuo
patri meo Dauid quæcumque locutus es, di-
cens: Non deficiet ex te vir coram me, qui se-
deat super thronum Israel: ita tamen si custo
dierint filij tui vias suas, & ambulauerint in
17 lege mea, sicut & tu ambulasti corã me.* Et
nunc Domine Deus Israel, firmetur sermo
18 tuus, quem locutus es seruo tuo Dauid. * Er-
gone credibile est ut habitet Deus cum ho-
minibus super terram? Si cœlum, & cæli cæ-
lorum non te capiunt, quanto magis domus
19 ista, quam ædificaui?* Sed ad hoc tantum fa
cta est, vt respicias orationem serui tui, & ob
secrationem eius domine Deus meus: & au-
dias preces, quas fundit famulus tuus coram
20 te:* vt aperias oculos tuos super domum istã
D diebus ac noctibus, super locum, in quo pol-
21 licitus es vt inuocaretur nomen tuum, * &
exaudires orationem, quam seruus tuus orat
in eo: & exaudias preces famuli tui, & populi
tui Israel. Quicũq; orauerit in loco isto, exau
di de habitaculo tuo, id est, de cælis, & propi-
22 tiare.* Si peccauerit quispiam in proximum
suum, & iurare contra eum paratus venerit,
seq. maledicto constrinxerit coram altari in
23 domo ista: * tu audies de cælo, & facies iudi-
cium seruorum tuorum, ita ut reddas iniquo
viam suam in caput proprium, & vlciscaris
iustum, retribuens ei secundum iustitiam
24 suam. * Si superatus fuerit populus tuus I-
srael ab inimicis (peccabũt enim tibi) & con-
uersi egerint pœnitentiam, & obsecrauerint
nomẽ tuum, & fuerint deprecari in loco isto,
25 * tu exaudies de cælo, & propitiare peccato
populi tui Israel, & reduc eos in terram, quã
26 dedisti eis, & patribus eorum.* Si clauso cæ-
E lo pluuia non fluxerit propter peccata popu
li, & deprecati te fuerint in loco isto, & con-
& confessi nomini tuo, & conuersi a peccatis
27 suis, cum eos afflixeris, * exaudi de cælo do-
mine, & dimitte peccata seruis tuis, & popu-
li tui Israel, & doce eos uiã bonam, per quã
ingrediantur: & da pluuiam terræ, quam de-
28 disti populo tuo ad possidendum.* ‖ Fames ‖ Inf. 2.b. 8
si orta fuerit in terra & pestilentia, ærugo, &
aurugo, & locustæ, & bruchus, & hostes, va-
statis regionibus, portas obsederint ciuitatis,
29 omnisq; plaga & infirmitas presserit: *si quis
de populo tuo Israel fuerit deprecatus, cogno
scens plagam, & infirmitatem suam, & expã-
30 derit manus suas in domo hac, * tu exaudies
de cœlo, de sublimi scilicet habitaculo tuo, &
propitiare, & redde vnicuiq; secundum vias
suas, quas nosti eum habere in corde suo: (tu
enim solus nosti corda filiorum hominum.)
31 * vt timeant te, & ambulent in vijs tuis cun-
F ctis diebus, quibus viuunt super faciem terræ
32 quam dedisti patribus nostris. * Externum
quoque, qui non est de populo tuo Israel, si
venerit de terra longinqua, propter nomen
tuum magnum, & propter manum tuam ro-
bustam, & brachium tuum extentum, & ado
33 rauerit in loco isto,* tu exaudies de cælo fir-
missimo habitaculo tuo, & facies cuncta, pro
quibus inuocauerit te ille peregrinus: vt sciãt
omnes populi terræ nomen tuum, & timeãt
te sicut populus tuus Israel, & cognoscant,
quia nomen tuum inuocatum est super do-
34 mum hanc, quam ædificaui. * Si egressus fue
rit populus ad bellum contra aduersarios
suos per uiam in qua miseris eos, adorabunt
te contra uiam, in qua ciuitas hæc est, quam
elegisti, & domus, quam ædificaui nomini
35 tuo,* tu exaudies de cælo preces eorum, &
36 obsecrationem, & vlciscaris. * Si autem pec-
cauerint tibi, ‖ neque enim est homo, qui ‖ 3.Reg. 8 c.46.
non peccet, & iratus fueris eis, & tradideris Eccl. 7.c.
hostibus, & captiuos duxerint eos in terram
37 longinquam, vel certe quæ iuxta est, * & con 21
G uersi in corde suo in terra, ad quam captiui 1. Io.1.d.
ducti fuerant, egerint pœnitentiam, & de- 8
precati te fuerint in terra captiuitatis suæ, di-
centes: Peccauimus, inique fecimus, iniuste
38 egimus:* & reuersi fuerint ad te ĩ toto corde
suo, & in tota anima sua, in terra captiuita-
tis suæ, ad quam ducti sunt, adorabunt te con
tra uiam terræ suæ, quam dedisti patribus
eorum, & urbis, quam elegisti, & domus,
39 quam ædificaui nomini tuo, * tu exaudies de
cælo, hoc est, de firmo habitaculo tuo pre- ‖ Psal. 131.c. 8
ces eorum, & facias iudicium, & dimittas
40 populo tuo, quamuis peccatori: * tu es e-
nim Deus meus, ‖ aperiantur, quæso, oculi
tui, & aures tuæ intentæ sint ad orationem,
41 quæ fit in loco isto. * Nunc igitur consurge
Domine Deus in requiem tuam, tu & arca
fortitudinis tuę: Sacerdotes tui Domine Deus
induantur salutem, & sancti tui lætentur in
bonis.

*Domine

42 Domine Deus ne auerteris faciem christi
tui: memento misericordiarum David ser-
ui tui.

CAP. VII.

1 CVmque complesset Salomon fundens
A preces, ignis descendit de cœlo, & de-
uorauit holocausta, & victimas: & maiestas
domini impleuit domum.
2.Mac.2 c.10. 2 * Nec poterant sacerdotes ingredi tem-
plum domini, eo quod implesset maiestas
domini templum domini.
3. * Sed & omnes filij Israel videbant de-
scendentem ignem, & gloriam domini su-
per domum: & corruentes proni in terram
super pauimentum stratum lapide, adorauerunt,
& laudauerunt dominum: Quoniam
bonus, quoniã in sæculum misericordia eius.
4 Rex autem, & omnis populus immo-
labant victimas coram domino.
3.Re.8 g.15 5 * Mactauit igitur rex Salomon hostias,
boum viginti duo millia, arietum centum
viginti millia, & dedicauit domum Dei rex,
& vniuersus populus.
6 * Sacerdotes autem stabant in officijs suis:
B & Leuitæ in organis carminum domini,
quæ fecit David rex ad laudandum domi-
num: Quoniam in æternum misericordia
eius, hymnos David canentes per manus
suas: porro Sacerdotes canebant tubis ante
eos, cunctusque Israel stabat.
7 * Sanctificauit quoque Salomon medium
atrij ante templum domini. obtulerat enim
ibi holocausta, & adipes pacificorum: quia
altare æneum, quod fecerat, non poterat su-
stinere holocausta & sacrificia & adipes.
8 * Fecit ergo Salomon solemnitatem in tẽ-
pore illo septem diebus, & omnis Israel cum
eo, ecclesia magna valde, ab introitu Emath
vsque ad Torrentem Aegypti.
9 Fecitque die octauo collectam, eo quod de
dicasset altare septem diebus, & solemni-
tatem celebrasset diebus septem.
10 * Igitur in die vigesimotertio mensis septi
mi dimisit populos ad tabernacula sua, læ-
tantes atque gaudentes super bono, quod
fecerat dominus David, & Salomoni, & Is
rael populo suo.
3.Re.9.a 2.2. 11 * Compleuitque Salomon domum do-
mini, & domum regis, & omnia quæ dispo-
suerat in corde suo, ut faceret in domo do-
mini, & in domo sua, & prosperatus est.
12 * Apparuit autem ei dominus nocte, & ait:
C Audiui orationem tuam, & elegi locum istũ
mihi in domum sacrificij.
13 * Si clausero cœlum, & pluuia non fluxe-
rit, & mandauero & præcepero locustæ, ut
deuoret terram, & misero pestilentiam in
14 populum meum: * conuersus autem popu-
lus meus, super quos inuocatum est nomen
meum, deprecatus me fuerit, & exquisie-
rit faciem meam, & egerit pœnitentiam a
vijs suis pessimis: & ego exaudiam de cœlo,
& propitius ero peccatis eorũ, & sanabo ter-
15 ram eorum. * Oculi quoque mei erunt aper
ti, & aures meæ erectæ ad orationem eius,
qui in loco isto orauerit.
16 Elegi enim, & sanctificaui locum istum, vt
sit nomen meum ibi in sempiternum, & per
maneant oculi mei, & cor meum ibi cũctis
17 diebus. * Tu quoq; si ambulaueris corã me
sicut ambulauit David pater tuus, & feceris
iuxta omnia, quæ præcepi tibi, & iustitias
18 meas iudiciaque seruaueris: * suscitabo thro
num regni tui, sicut pollicitus sum David
patri tuo, dicens: Non auferetur de stirpe
tua vir, qui sit princeps in Israel.
19 Si autem auersi fueritis, & dereliqueritis
iustitias meas, & præcepta mea, quæ propo-
sui vobis, & abeuntes seruieritis dijs alienis,
20 & adoraueritis eos, * euellam vos de terra
mea, quam dedi vobis: & domum hanc,
quam sanctificaui nomini meo, proijciam a
a facie mea, & tradam eam in parabolam,
& in exemplum cunctis populis.
21 * Et domus ista erit in prouerbium vniuer-
sis transeuntibus, & dicent stupentes: Quare
fecit dominus sic terræ huic, & domui huic?
22 * Respondebuntque: Quia dereliquerunt
dominum Deum patrum suorum, qui edu-
xit eos de terra Aegypti, & apprehenderunt
deos alienos, & adorauerunt eos, & coluerũt:
idcirco venerunt super eos vniuersa hæc
mala.

CAP. VIII.

1 EXpletis autem viginti annis postquam 3.Re.9.b.10
A ædificauit Salomon domum domini &
2 domum suam; * ciuitates, quas dederat Hi-
ram Salomoni, ędificauit, & habitare ibi
3 fecit filios Israel. * Abijt quoque in Emath
4 Suba, & obtinuit eam. * Et ædificauit Pal-
miram in deserto, & alias ciuitates muni-
5 tissimas ædificauit in Emath. * Extruxit-
que Bethoron superiorem, & Bethoron in-
feriorem, ciuitates muratas habentes portas
6 & vectes & seras: * Balaath etiam & om-
nes vrbes firmissimas, quæ fuerunt Salo-
monis, cunctasque urbes quadrigarum,
& urbes equitum. omnia quęcumque vo-
luit Salomon atque disposuit, ædificauit in
B Ierusalem, & in Libano, & in vniuersa ter-
7 ra potestatis suę. * Omnem populum, qui
derelictus fuerat de Hethæis, & Amorrhęis,
& Pherezęis, & Heuęis, & Iebusęis, qui
8 non erant de stirpe Israel, * de filijs eo-
rum: & de posteris, quos non interfecerant
filij Israel, subiugauit Salomon in tributa-
9 rios, usque in diem hanc. * Porro de filijs
Israel non posuit ut seruirẽt operibus regis:

ipsi enim erant viri bellatores, & duces pri
mi, & principes quadrigarũ & equitum eius.
10 * Omnes autem principes exercitus regis
Salomonis fuerunt ducẽti quinquaginta, qui
11 erudiebant populum. * Filiam vero Pha
raonis transtulit de Ciuitate Dauid in do-
mum, quam ædificauerat ei. Dixit enim
rex: Non habitabit vxor mea in Domo Da-
uid regis Israel, eo quòd sanctificata sit: quia
12 ingressa est in eam arca Domini. * Tunc obtu
C lit Salomon holocausta Domino super altare
13 Domini, quod extruxerat ante porticum, *
vt per singulos dies offeretur in eo iuxta præ
ceptum Moysi in sabbatis & in calendis, &
in festis diebus ter per annum, id est, in solem
nitate azymorum, & in solẽnitate hebdoma-
darum, & in solemnitate tabernaculorum.
14 * Et constituit iuxta dispositionẽ Dauid pa-
tris sui officia Sacerdotũ in ministerijs suis:
& Leuitas in ordine suo, vt laudarent, & mi
nistrarent coram Sacerdotibus iuxta ritum
vniuscuiusque diei: & ianitores in diuisioni-
bus suis per portam & portam: sic enim præ-
15 ceperat Dauid homo Dei. * Nec prætergres-
D si sunt de mandatis regis tam Sacerdotes, quã
Leuitæ ex omnibus, quæ præceperat, & in cu-
16 stodijs thesaurorum. * Omnes impensas præ
paratas habuit Salomon ex eo die, quo fun-
dauit domum domini, vsque in diem, quo
17 perfecit eam. * Tunc abijt Salomon in Asion
gaber, & in Ailath ad oram Maris rubri, quæ
18 est in Terra Edom. * Misit autem ei Hiram
per manus seruorum suorum naues, & nau-
tas gnaros maris, & abierunt cum seruis Sa-
lomonis in Ophir, tuleruntque inde quadrin
genta quinquaginta talenta auri, & attulerũt
ad regem Salomonem.

CAP. IX.

3.Reg.10. a.1. Matt. 12. d.42. Luc. 11. d. 31.

1 REgina quoque Saba, cum audisset famã
A Salomonis, venit ut tentaret eum in æni
gmatibus in Ierusalem, cum magnis opibus
& camelis, qui portabãt aromata, & auri plu
rimum, gemmasq; pretiosas. Cumque uenis-
set ad Salomonem, locuta est ei quæcumque
2 erant in corde suo. * Et exposuit ei Salomon
omnia quæ proposuerat: nec quidquam fuit,
3 quod non perspicuum ei fecerit. * Quæ post-
quam vidit, sapientiam scilicet Salomonis,
4 & domum quam ędificauerat, * necnon &
cibaria mensæ eius, & habitacula seruorum,
& officia ministrorum eius, & vestimenta eo-
rum, pincernas quoque & uestes eorum, &
victimas quas immolabat in domo Domini:
5 non erat præ stupore ultra in ea spiritus. *
Dixitque ad regem: Verus est sermo, quem
B audieram in terra mea de virtutibus & sapiẽ
6 tia tua. * Non credebam narrantibus donec
ipsa venissem, & vidissent oculi mei, & pro-
bassem vix medietatem sapientiæ tuæ mihi
fuisse narratam: vicisti famam virtutib. tuis.
7 * Beati viri tui, & beati serui tui, qui assistunt
coram te omni tempore, & audiunt sapien-
8 tiam tuam. * Sit Dominus Deus tuus benedi
ctus, qui voluit te ordinare super thronum
suum, regem Domini Dei tui. Quia diligit
Deus Israel, & vult seruare eum in æternum,
idcirco posuit te super eum regem vt facias
9 iudicia atque iustitiam. * Dedit autem regi
centum viginti talenta auri, & aromata mul
ta nimis, & gemmas pretiosissimas: non fue-
C runt aromata talia ut hæc, quæ dedit regina
10 Saba regi Salomoni. * Sed & serui Hiram cũ
seruis Salomonis attulerũt aurum de Ophir,
11 & ligna thyina, & gemmas pretiosissimas: *
de quibus fecit rex, de lignis scilicet thyinis,
gradus in domo Domini, & in domo regia,
citharas quoque, & psalteria cantoribus: num
12 quam visa sunt in Terra Iuda ligna talia. *
Rex autem Salomon dedit reginæ Saba cun-
cta quæ voluit, & quæ postulauit, & multo
plura quam attulerat ad eum, quæ reuersa,
13 abijt in terram suam cum seruis suis. * Erat
autem pondus auri, quod afferebatur Salo-
moni per singulos annos, sexcenta sexaginta
14 sex talenta auri: * excepta ea summa, quam
D legati diuersarum gentium, & negotiatores
afferre consueuerant, omnesque reges Ara-
biæ, & satrapæ terrarum, qui comportabant
15 aurum, & argentum Salomoni. * Fecit igi-
tur rex Salomon ducentas hastas aureas de
summa sexcentorum aureorum, qui in singu
16 lis hastis expẽdebantur: * trecenta quoq; scu
ta aurea trecentorũ aureorũ quib. tegebantur
singula scuta: posuitq; ea rex in armamenta-
17 rio, quod erat consitum nemore. * Fecit quo
que rex solium eburneum grande, & vestiuit
18 illud auro mundissimo. * Sex quoque gradus
E quibus ascendebatur ad solium, & scabellum
aureum, & brachiola duo altrinsecus, & duos
19 leones stantes iuxta brachiola, * sed & alios
duodecim leunculos stantes super sex gradus
ex utraque parte, non fuit tale solium in uni
20 uersis regnis. * Omnia quoque vasa conuiuii
regis erant aurea, & vasa domus saltus Liba-
ni ex auro purissimo. Argentum enim in dieb.
21 illis pro nihilo reputabatur. * Siquidem na-
ues regis ibant in Tharsis cum seruis Hiram,
semel in annis tribus, & deferebant inde au-
rum & argentum, & ebur, & simias, & pauos.
22 * Magnificatus est igitur Salomon super om
23 nes reges terræ præ diuitijs & gloria. * Om-
F nesque reges terrarum desiderabant videre fa-
ciem Salomonis, vt audirent sapientiam, quã
24 dederat Deus in corde eius: * & deferebant
ei munera, vasa argentea, & aurea, & vestes,
& arma, & aromata, equos, & mulos, per sin-
25 gulos annos. * Habuit quoque Salomon qua
draginta millia equorum in stabulis, & cur-
ruum, equitumque duodecim millia, consti-
tuitque eos in vrbibus quadrigarum, & ubi

26 erat rex in Ierusalem. * Exercuit etiam po-
testatem super cunctos reges a flumine Eu-
phrate vsque ad terram Philisthinorum, &
27 vsque ad terminos Aegypti. * Tantamque
G copiam præbuit argenti in Ierusalem quasi la
pidum: & cedrorum tantam multitudinem
velut sycomororum, quæ gignuntur in cam-
28 pestribus. * Adducebantur autem ei equi de
29 Aegypto, cunctisque regionibus. * Reliqua
autem operum Salomonis priorum & nouis-
simorum scripta sunt in uerbis Nathan Pro-
phetæ, & in libris Ahiæ Silonitis, in visione
quoque Addo Videntis, contra Ieroboam fi-
30 lium Nabat. * Regnauit autem Salomon in
3. Reg. 12. 11. Ierusalem super omnem Israel quadraginta
31 annis. * Dormiuitque cum patribus suis, &
sepelierunt eum in Ciuitate Dauid: regnauit
que Roboam filius eius pro eo.

CAP. X.

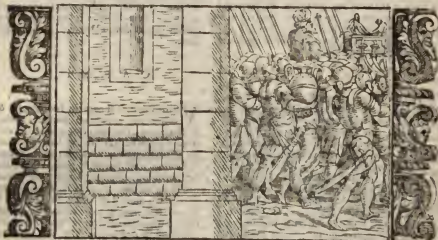
1 PRofectus est autem Roboam in Sichem:
A illuc enim cunctus Israel conuenerat ut
2 constituerent eum regem. * Quod cum audis-
set Ieroboam filius Nabat, qui erat in Aegy-
pto (fugerat quippe illuc ante Salomonem)
3 statim reuersus est. * Vocaueruntq. eum, &
venit cum uniuerso Israel, & locuti sunt ad
4 Roboam, dicentes: * Pater tuus durissimo iu-
go nos pressit, tu leuiora impera patre tuo,
qui nobis imposuit grauem seruitutem, &
paululum de onere subleua, vt seruiamus ti-
5 bi. * Qui ait: Post tres dies reuertimini ad me
6 Cumque abijsset populus, * inijt consilium
cum senibus, qui steterant coram patre eius
B Salomone dum adhuc viueret, dicens: Quid
7 datis consilij ut respondeam populo? * Qui
dixerunt ei: Si placueris populo huic, & leni
ueris eos uerbis clementibus, seruient tibi om-
8 ni tempore. * At ille reliquit consilium se-
num, & cum iuuenibus tractare cœpit, qui cũ
eo nutriti fuerant, & erant in comitatu illius.
9 * Dixitque ad eos: Quid uobis uidetur? uel re
spondere quid debeo populo huic, qui dixit
mihi: Subleua iugum quod imposuit nobis
10 pater tuus? * At illi responderunt ut iuuenes,
& nutriti cum eo in delicijs, atque dixerunt:
Sic loqueris populo, qui dixit tibi: Pater tuus
C aggrauauit iugum nostrum, tu subleua, & sic
respondebis ei: Minimus digitus meus gros-
11 sior est lumbis patris mei. * Pater meus im-
posuit uobis graue iugum, & ego maius pon-
dus apponam: pater meus cecidit vos flagellis
12 ego vero cædam uos scorpionibus. * Venit
ergo Ieroboam, & vniuersus populus ad Ro-
13 boam die tertio, sicut præceperat eis. * Respon
ditque rex dura, derelicto consilio seniorum:
14 * locutusque est iuxta iuuenum uoluntatem:
Pater meus graue uobis imposuit iugum,
quod ego grauius faciam, pater meus cecidit
uos flagellis, ego uero cædam uos scorpioni

15 bus. * Et non acquieuit populi precibus, erat
D enim uoluntatis Dei ut compleretur sermo
eius, quem locutus fuerat per manum Ahiæ 3. Reg.
16 Silonitis ad Ieroboam filium Nabat. * Popu 11. c. 29.
lus autem vniuersus rege duriora dicente, sic
locutus est ad eum: Non est nobis pars in
Dauid, neque hereditas in filio Isai. Reuertere
in tabernacula tua Israel; tu autem pasce do-
mum tuam Dauid. Et abiit Israel in taberna
17 cula sua. * Super filios autem Israel, qui habi
tabant in ciuitatibus Iuda, regnauit Roboã.
18 * Misitque Rex Roboam Aduram, qui præe-
rat tributis, & lapidauerũt eum filii Israel, &
mortuus est: porro rex Roboam currum festi
19 nauit ascendere, & fugit in Ierusalem. * Re-
cessitq. Israel a domo Dauid, usque ad diem
hanc.

CAP. XI.

1 VEnit autem Roboam in Ierusalem, & 3. Reg.
A conuocauit vniuersam domum Iuda, 12. c. 22.
& Beniamin, centum octoginta millia ele-
ctorum atque bellantium, vt dimicaret con-
tra Israel, & conuerteret ad se regnum suum.
2 * Factusque est sermo domini ad Semeiam
3 hominem Dei, dicens: * Loquere ad Roboã
filium Salomonis regem Iuda, & ad uniuer-
4 sum Israel, qui est in Iuda & Beniamin: *
Hæc dicit dominus: Non ascendetis, neque
pugnabitis contra fratres vestros: reuertatur
unusquisque in domum suam, quia mea hoc
gestum est uoluntate. Qui cum audissent ser-
B mone domini, reuersi sunt, nec perrexerunt cõ
5 tra Ieroboam. * Habitauit autem Roboam in
Ierusalem, & ædificauit ciuitates muratas in
6 Iuda. * Extruxitque Bethlehem, & Etam, &
7 Thecue, * Bethsur quoque, & Socho, & Odol
8 lam, * necnon & Geth, & Maresa, & Ziph, *
9 sed & Aduram, & Lachis, & Azeca, * Saraa
10 quoque, & Aialon, & Hebron, quæ erãt in Iu
11 da & Beniamin, ciuitates munitissimas. * Cũ-
que clausisset eas muris, posuit in eis princi-
pes, ciborumque horrea, hoc est, olei & uini.
12 * Sed & in singulis vrbibus fecit armamenta
rium scutorum & hastarũ, firmauitq; eas sũ
ma diligẽtia, & imperauit sup Iudã, & Beniamin
13 * Sacerdotes autem & Leuitæ, qui erant in
C vniuerso Israel, venerunt ad eum de cunctis se
14 dibus suis, * relinquentes suburbana, & posses
sessiones suas, & transeuntes ad Iudam, & Ie-
rusalem, eo quod abiecisset eos Ieroboam,
& posteri eius, ne sacerdotio domini funger-
15 tur. * Qui constituit sibi sacerdotes excelso-
rum, & dæmoniorum, vitulorumque quos fe
16 cerat. * Sed & de cunctis tribubus Israel, qui-
cumque dederant cor suum ut quærerent do-
minum Deum Israel, uenerunt in Ierusalem
ad immolandum victimas suas coram domi-

17 no Deo patrum suorum.* Et roborauerunt
D regnum Iuda,& confirmauerunt Roboam filium Salomonis per tres annos: ambulauerunt enim in vijs Dauid & Salomonis, an-
18 nis tantum tribus. * Duxit autem Roboam vxorem Mahalath, filiam Ierimoth, filij Dauid: Abihail quoque filiam Eliab filij
19 Isai, * quæ peperit ei filios Iehus, & Somo-
20 riam,& Zoom. * Post hanc quoque accepit Maacha filiam Absalom,quæ peperit ei Abia
21 & Ethai,& Ziza,& Salomith. * Amauit autem Roboam Maacha filiam Absalom super omnes vxores suas, & concubinas: nam vxores decem & octo duxerat, cõcubinas autem sexaginta:& genuit viginti octo filios, & se-
22 xaginta filias. * Constituit vero in capite, Abiam filium Maacha ducem super omnes fratres suos:ipsum enim regem facere cogitabat
23 * quia sapientior fuit,& potentior super omnes filios eius,& in cunctis finib. Iuda,& Beniamin,& in vniuersis ciuitatib. muratis:prebuitq; eis escas plurimas,& multas petiuit vxores.

CAP. XII.

1 CVmque roboratum fuisset regnum Ro-
A boam & confortatum, dereliquit le-
2 gem Domini,& omnis Israel cum eo. * Anno autem quinto regni Roboam, ascendit Sesac rex Aegypti in Ierusalem (quia pec-
3 cauerant Domino) * cum mille ducentis curribus,& sexaginta millibus equitum, nec erat numerus vulgi quod venerat cum eo ex Aegypto,Libyes scilicet, & Troglodytæ, & Aetiopes.
4 *Cepitque ciuitates munitissimas in Iuda,& venit vsque in Ierusalem.
5 * Semeias autem propheta ingressus est ad Roboam, & principes Iuda, qui congregati fuerant in Ierusalem,fugientes Sesac, dixitque ad eos: Hæc dicit Dominus: Vos reliquistis me, & ego reliqui vos in manu Se-
B sac.
6 *Consternatique principes Israel & rex dixerunt. Iustus est Dominus.
7 *Cumque vidisset Dominus,quòd humiliati essent, factus est sermo Domini ad Semeiam,dicens: Quia humiliati sunt,non disperdam eos, daboque eis pauxillum auxilij, & non stillabit furor meus super Ierusalem per manum Sesac.
8 *Verumtamen seruient ei,vt sciant distantiam seruitutis meæ, & seruitutis regni terrarum.
9 *Recessit itaque Sesac rex Aegypti ab Ierusalem, sublatis thesauris domus Domini, & domus regis, omniaque secum tulit, & cly-
10 peos aureos,quos fecerat Salomon, * pro qui-
C bus fecit rex æneos, & tradidit illos principibus scutariorum, qui custodiebant vestibulum palatij.
11 * Cumque introiret rex domum Domini, veniebant scutarij, & tollebant eos, iterumque referebant eos ad armamentarium suum.
12 *Verumtamen quia humiliati sunt, auersa est ab eis ira Domini,nec deleti sunt penitus: si quidem & in Iuda inuenta sunt opera bona. 3. Reg. 15. f. 21.
13 * Confortatus est ergo rex Roboam in

Ierusalem

Ierusalem, atque regnauit: quadraginta autē
& unius anni erat cum regnare cępisset, & de
cem & septem annis regnauit in Ierusalem,
vrbe, quam elegit Dominus, vt confirmaret
nomen suum ibi, de cunctis tribubus Israel,
nomen autem matris eius Naama Ammanitis.
14 * Fecit autem malum, & non præparauit
cor suum ut quęreret Dominum.
15 * Opera uero Roboam prima & nouissima
scripta sunt in Libris Semeiæ prophetæ, &
Addo Videntis, & diligenter exposita: pugna
ueruntq; aduersum se Roboam, & Ieroboam
cunctis diebus.
16 * Et dormiuit Roboam cum patribus suis,
sepultusque est in Ciuitate David. Et regna
uit Abia filius eius pro eo.

CAP. XIII.

3.Reg.13.a. 1 ANno octauodecimo regis Ieroboam, re-
2 gnauit Abia super Iudam.
A * Tribus annis regnauit in Ierusalem, no-
menque matris eius Michaia, filia Vriel de
Gabaa: & erat bellum inter Abiam & Iero-
‖ 3.Reg.15.a.7. boam.
3 * ‖ Cumque iniisset Abia certamen, & ha-
beret bellicosissimos viros, & electorum qua-
dringenta millia: Ieroboam instruxit ecōtra
aciem octingenta millia virorum, qui & ipsi
electi erant, & ad bella fortissimi.
4 * Stetit ergo Abia super montem Semeron,
qui erat in Ephraim, & ait: Audi Ieroboam,
& omnis Israel.
5 * Num ignoratis quòd Dominus Deus Israel
dederit regnum Dauid super Israel in sempi
ternum, ipsi & filijs eius, in pactum salis?
‖ 3.Reg.11.e.26. 6 * Et surrexit Ieroboam filius Nabat, seruus
Salomonis filij Dauid: ‖ & rebellauit contra
dominum suum.
7 * Congregatique sunt ad eum uiri uanissi-
mi, & filii Belial: & præualuerunt contra Ro-
boam filium Salomonis, porro Roboam erat
rudis, & corde pauido, nec potuit resistere
eis.
8 * Nunc ergo uos dicitis quòd resistere possi-
tis regno Domini, quod possidet per filios
Dauid, habetisque grandem populi multitu-
dinem, atque uitulos aureos, quos fecit uobis,
‖ 3.Reg.12.g.31. Ieroboam in deos.
9 * ‖ Et eiecistis Sacerdotes Domini, filios
Aaron, atque Leuitas: & fecistis uobis Sacer-
dotes sicut omnes populi terrarum, quicunq.
venerit, & initiauerit manum suam in tauro
de bobus, & in arietibus septem, fit sacerdos
eorum, qui non sunt dij.
10 * Noster autem Dominus, Deus est, quem
non relinquimus, Sacerdotesque ministrant
Domino de filijs Aaron, & Leuitæ sunt in or
11 dine suo: * Holocausta quoque offerunt Do
mino per singulos dies mane & vespere, &
thymiama iuxta legis præcepta confectum,
& proponuntur panes in mensa mundissima,
estq. apud nos candelabrum aureum, & lu-
cernæ eius, vt accendantur semper ad ve-
speram: nos quippe custodimus præcepta do
mini Dei nostri, quem uos reliquistis:
12 * Ergo in exercitu nostro dux Deus est, &
Sacerdotes eius, qui clangunt tubis, & reso-
nant contra vos: filii Israel nolite pugnare cō
tra Dominum Deū patrum vestrorum, quia
non uobis expedit.
13 * Hæc illo loquente, Ieroboam retro molie-
batur insidias. Cumque ex aduerso hostium
staret, ignorantem Iudam suo ambiebat exer
citu.
14 * Respiciensq. Iudas vidit instare bellum ex
aduerso & post tergum, & clamauit ad Do-
minum: ac Sacerdotes tubis canere cœperūt.
15 * Omnesq; uiri Iuda vociferati sunt: & ecce il
lis clamantibus, perterruit Deus Ieroboam,
& omnem Israel qui stabat ex aduerso Abia
& Iudæ.
16 * Fugeruntque filii Israel Iudam, & tradidit
eos Deus in manu eorum.
17 * Percussit ergo eos Abia, & populus eius pla
D ga magna, & corruerunt vulnerati ex Israel
quingenta millia virorum fortium.
18 * Humiliatique sunt filij Israel in tempore il
lo, & vehementissime confortati filii Iuda eo
quòd sperassent in domino Deo patrū suorū.
19 * Persecutus est autem Abia fugientem Iero
boam, & cepit ciuitates eius, Bethel & filias
eius, & Iesana cum filiabus suis, Ephrō quo-
20 que & filias eius: * nec ualuit vltra resistere
Ieroboam in diebus Abia, quem percussit do-
minus, & mortuus est.
21 * Igitur Abia confortato imperio suo, acce-
pit uxores quatuordecim, procreauitque vi
ginti duos filios, & sedecim filias.
22 * Reliqua autem sermonum Abiæ, uiarumq.
& operum eius, scripta sunt diligentissime in
Libro Addo Prophetæ.

CAP. XIIII.

1 DOrmiuit autem Abia cum patribus suis, 3.Reg.
A & sepelierunt eum in Ciuitate Dauid: 15.b.8.
regnauitque Asa filius eius pro eo, in cuius
2 diebus quieuit terra annis decem. * Fecit au-
tem Asa quod bonum & placitum erat in
conspectu Dei sui, & subuertit altaria peregri-
3 ni cultus, & excelsa, * & confregit statuas, lu-
4 cosq. succedit. * & præcepit Iudæ ut quæreret
Dominum Deum patrum suorum, & faceret
5 legem, & vniuersa mandata: * & abstulit de
cunctis urbibus Iuda aras, & fana, & regna-
6 uit in pace. * Aedificauit quoque urbes mu-
nitas in Iuda, quia quietus erat, & nulla tem
poribus eius bella surrexerant, pacē domino

lar-

7 largiente. * Dixit autem Iudæ: Aedifice-
B mus ciuitates istas, & vallemus muris, & ro-
boremus turribus, & portis, & seris, donec a
bellis quieta sunt omnia, eo quòd quæsieri-
mus Dominum Deum patrum nostrorum, &
dederit nobis pacem per gyrum. Aedifica-
uerunt igitur, & nullum in extruendo impe-
8 dimentum fuit. * Habuit autem Asa in exer-
citu suo portantium scuta & hastas de Iuda
trecenta millia, de Beniamin vero scutario-
rum & sagittariorũ ducenta octoginta millia,
9 omnes isti uiri fortissimi. * Egressus est autẽ
contra eos Zara Aethiops cum exercitu suo,
C decies centena millia, & curribus trecentis:
10 & uenit usque Maresa: * Porro Asa perrexit
obuiam ei, & instruxit aciem ad bellum in
Valle Sephata, quę est iuxta Maresa: * & in-
11 uocauit Dominum Deum, & ait: Domine
non est apud te ulla distantia utrum in pau-
cis auxilieris, an in pluribus: adiuua nos Do-
D mine Deus noster: in te enim, & in tuo no-
mine habentes fiduciam uenimus contra hãc
multitudinem. Domine, Deus noster tu es,
12 non preualeat contra te homo. * Exterruit
itaque Dominus Aethiopes corã Asa & Iu-
13 da; fugeruntq. Aethiopes. * Et persecutus est
eos Asa, & populus, qui cum eo erat, usque
Gerara: & ruerunt Aethiopes usque ad inter
necionem, quia Domino cędente contriti
sunt, & exercitu illius prœliante. Tulerunt
14 ergo spolia multa, * & percusserunt ciuita-
tes omnes per circuitũ Geraræ: grandis quip-
pe cunctos terror inuaserat: & diripuerunt
urbes, & multam prędam asportauerunt.
15 * Sed & caulas ouium destruentes, tulerunt
pecorum infinitam multitudinem, & came-
lorum: reuersiq; sunt in Ierusalem.

.Reg.12. .6.

CAP. XV.

1 AZarias autem filius Oded, facto in se spi
2 ritu Dei, * egressus est in occursum A-
sa, & dixit ei: Audite me Asa, & omnis Iu-
A da, & Beniamin: Dominus vobiscum, quia
fuistis cum eo. Si quæsieritis eum, inuenie-
tis: si autem dereliqueritis eum, derelinquet
3 vos. * Transibunt autem multi dies in Israel
absque Deo vero, & absque sacerdote docto-
4 re, & absque lege. * Cumq; reuersi fuerint
in angustia sua ad dominum Deum Israel,
5 & quæsierint eum, reperient eum. * In tem-
pore illo non erit pax egredienti, & ingre-
dienti, sed terrores vndique in cunctis habi-
6 tatoribus terrarum: * pugnabit enim gens
B contra gentem, & ciuitas contra ciuitatem,
quia dominus conturbabit eos in omni an-
7 gustia. * Vos ergo confortamini, & non dissol-
uantur manus uestræ: erit enim merces ope-
8 ri vestro. * Quod cum audisset Asa uerba sci
licet, & prophetiam Azariæ filij Oded pro-
phetæ, confortatus est, & abstulit idola de
omni terra Iuda, & de Beniamin, & ex urbi-
bus, quas ceperat, montis Ephraim, & dedi-
cauit altare Domini quod erat ante porticũ
9 Domini. * Congregauitque uniuersum Iu-
dam, & Beniamin, & aduenas cum eis de E-
phraim, & de Manasse, & de Simeon: plures
C enim ad eum confugerant ex Israel, viden-
tes quòd dominus Deus illius esset cum eo.
10 * Cumque uenissent in Ierusalem mense ter
11 tio, anno decimoquinto regni Asa, * immo-
lauerunt domino in die illa de manubijs, &
præda, quam adduxerant, boues septingen-
12 tos, & arietes septem millia. * Et intrauit ex
more ad corroborandum fœdus ut quære-
rent dominum Deum patrum suorum in to
13 to corde, & in tota anima sua. * Si quis au-
tem, inquit, non quæsierit dominum Deum
Israel, moriatur, a minimo usque ad maxi-
14 mum, a uiro usque ad mulierem. * Iuraue-
runtque domino uoce magna in iubilo, & in
15 clangore tubę, & in sonitu buccinarum * om-
nes qui erant in Iuda cum execratione: in
D omni enim corde suo iurauerunt, & in to-
ta uoluntate quæsierunt eum, & inuenerunt:
pręstititque eis dominus requiem per circui
16 tum. * Sed & Maacham matrem Asa regis
ex augusto deposuit imperio, eo quòd fecis-
set in luco simulacrum Priapi: quod omne
contriuit, et in frusta comminuens combus-
17 sit in Torrente cedron: * Excelsa autem de-
relicta sunt in Israel: attamen cor Asa erat
18 perfectum cunctis diebus eius. * Eaque quæ
vouerat pater suus, & ipse, intulit in domum
domini, argentum, & aurum, vasorumque
19 diuersam supellectilem. * Bellum vero non
fuit vsque ad trigesimum quintum annum
regni Asa.

CAP. XVI.

1 ANno autem trigesimo sexto regni eius,
A ascendit Baasa rex Israel in Iudam, &
muro circumdabat Rama, vt nullus tute pos-
2 set egredi, & ingredi de regno Asa. * Protu-
lit ergo Asa argentum, & aurum de thesau-
ris domus domini, & de thesauris regis, mi-
sitque ad Benadad regem Syriæ, qui habita-
3 bat in Damasco, dicens: * Fœdus inter me,
& te est, pater quoque meus & pater tuus ha
buere concordiam: quam ob rem misi tibi
argentum, & aurum, vt rupto fœdere, quod
habes cũ Baasa rege Israel, facias eum a me
4 recedere. * Quo comperto, Benadad misit
principes exercituum suorum ad vrbes Isra-
el: qui percusserunt Ahion, & Dan, & Abel-
maim, & vniuersas vrbes Nephthali mura-
5 tas. * Quod cum audisset Baasa desijt ædifi-
6 care Rama, & intermisit opus suum. * Por-
ro Asa rex assumpsit vniuersum Iudam, &
tulerunt lapides de Rama, & ligna quæ ædi-

ficationi

ficationi præparauerat Baasa, ædificauitque
7 ex eis Gabaa, & Maspha. * In tempore illo
venit Hanani propheta ad Asa regem Iuda,
& dixit ei: Quia habuisti fiduciam in rege
C Syriæ, & non in domino Deo tuo, idcirco
a Sup. 14. c. 9. euasit Syriæ regis exercitus de manu tua.
8 * a Nonne Aethiopes, & Libyes multo plu-
res erant quadrigis, & equitibus, & multitu
dine nimia? quos, cum domino credidisses,
9 tradidit in manu tua? * Oculi enim domini
contemplantur vniuersam terram, & præ-
bent fortitudinem his, qui corde perfecto
credunt in eum. Stulte igitur egisti, & pro
pter hoc ex præsenti tempore aduersum te
10 bella consurgent. * Iratusque Asa aduersus
Videntem, iussit eum mitti in neruum: valde
quippe super hoc fuerat indignatus: & inter-
fecit de populo in tempore illo plurimos.
11 * Opera autem Asa prima & nouissima scri-
pta sunt in Libro regum Iuda, & Israel.
12 * Aegrotauit etiam Asa anno trigesimonono
regni sui, dolore pedum vehementissimo, &
D nec in infirmitate sua quæsiuit Dominum,
sed magis in medicorum arte confisus est.
13 * Dormiuitque cum patribus suis: & mor-
tuus est anno quadragesimoprimo regni sui.
14 * Et sepelierunt eum in sepulchro suo quod
foderat sibi in Ciuitate Dauid: posueruntq;
eum super lectum suum plenum aromati-
bus, et vnguentis meretricijs, quæ erant pig-
mentariorum arte confecta, & combusserunt
super eum ambitione nimia.

CAP. XVII.

1 REgnauit autem Iosaphat filius eius pro
A eo, & inualuit contra Israel. * Consti-
2 tuitque militum numeros in cunctis vrbibus
Iuda, quæ erant vallatæ muris. Præsidiaque
disposuit in terra Iuda, & in ciuitatibus E-
3 phraim, quas ceperat Asa pater eius. * Et fuit
dominus cum Iosaphath, quia ambulauit in
vijs Dauid patris sui primis: & non sperauit
4 in Baalim, * sed in Deo patris sui, & perre-
xit in præceptis illius, & non iuxta peccata
5 Israel. * Confirmauitque Dominus regnum
in manu eius, & dedit omnis Iuda munera
Iosaphat: factæque sunt ei infinitæ diuitiæ, &
6 multa gloria. * Cumque sumpsisset cor eius
B audaciam propter vias domini, etiam excel
7 sa, & lucos de Iuda abstulit. * Tertio autem
anno regni sui misit de principibus suis Be-
nhail, & Obdiam, & Zachariam, & Natha-
nael, & Michæam ut docerent in ciuitatibus
8 Iuda; * & cum eis Leuitas Semeiam, et Na-
thaniam, et Zabadiam, Asael quoque, et Se-
miramoth, et Ionathan, Adoniamque, et
Thobiam, et Thobadoniam Leuitas, et cum
9 eis Elisama, et Ioram Sacerdotes, * docebant-
que populum in Iuda, habentes librum le-
gis Domini, & circuibant cunctas vrbes Iu-
10 da, atque erudiebant populum. * Itaque fa-
C ctus est pauor Domini super omnia regna ter
rarum, quæ erant per gyrum Iuda, nec aude-
11 bant bellare contra Iosaphat. * Sed & Phili-
sthæi Iosaphat munera deferebant, & vectigal
argenti, Arabes quoque adducebant pecora,
arietum septem millia septingenta, & hirco-
12 rum totidem. * Creuit ergo Iosaphat, & ma-
gnificatus est usque in sublime: atque ædifica
uit in Iuda domos ad instar turrium, vrbes-
13 que muratas. * Et multa opera parauit in ur-
bibus Iuda, viri quoque bellatores, & robusti
14 erant in Ierusalem, * quorum iste numerus
per domos atque familias singulorum. In Iu
da principes exercitus, Ednas dux, & cum eo
D robustissimi viri trecenta millia. * Post hunc
15 Iohanan princeps, & cum eo ducenta octo-
16 ginta millia. * Post istum quoque Amasias fi-
lius Zechri, consecratus Domino, & cum eo
17 ducenta millia virorum fortium. * Hunc se
quebatur robustus ad prælia Eliada, & cum
eo tenentium arcum & clypeum ducenta mil-
18 lia. * Post istum etiam Iozabad, & cum eo cen-
tum octoginta millia expeditorum militum.
19 Hi omnes erant ad manum regis, exceptis a-
lijs, quos posuerat in urbibus muratis, in uni
uerso Iuda.

CAP. XVIII.

1 FVit ergo Iosaphat diues & inclytus mul-
A tum, & affinitate coniunctus est Achab.
2 Descenditque post annos ad eum in Sama-
riam, ad cuius aduentum mactauit Achab
Arietes, & boues plurimos ipsi, et populo qui
venerat cum eo: persuasitque illi ut ascende-
3 ret in Ramoth Galaad. * Dixitq. Achab rex
Israel ad Iosaphat regem Iuda: Veni me-
cum in Ramoth Galaad: Cui ille respondit:
Vt ego, & tu sicut populus tuus, sic & popu
4 lus meus, tecumq. erimus in bello. * Dixitq.
Iosaphat ad regem Israel: Consule obsecro
5 impræsentiarum sermonem Domini. * Con-
gregauit igitur rex Israel prophetarum qua-
B dringentos uiros, & dixit ad eos: In Ramoth
Galaad ad bellandum ire debemus an quie-
scere? At illi, Ascende, inquiunt, & tradet Deus
6 in manu regis. Dixitque Iosaphat: Nunquid
non est hic propheta Domini, vt ab illo etiã
7 requiramus? * Et ait rex Israel ad Iosaphat:
Est uir unus, a quo possimus quærere Domi-
ni uoluntatem: sed ego odi eum, quia non
prophetat mihi bonum, sed malum om-
ni tempore, est autem Michæas filius Ie
mla. Dixitque Iosaphat: Ne loquaris rex hoc
8 modo. * Vocauit ergo rex Israel unum de eu-
nuchis, & dixit ei: Voca cito Michæam filiũ
9 Iemla. * Porro rex Israel, & Iosaphat rex Iu-
da vterque sedebant in solio suo, uestiti cultu
C regio, sedebãt autem in area iuxta portam Sa
mariæ, omnesque prophetæ vaticinabantur co

ram

10 ram eis. * Sedecias vero filius Chanaana fe-
cit sibi cornua ferrea, & ait: Hæc dicit domi-
nus: His ventilabis Syriam, donec conteras
11 eam. * Omnesque prophetæ similiter pro-
phetabant, atque dicebant: Ascende in Ra-
moth Galaad, & prosperaberis, & tradet eos
12 dominus in manu regis. * Nuncius autem,
qui ierat ad vocandum Michæam, ait illi: En
verba omnium prophetarum vno ore bona
regi annunciant: quæso ergo te vt & sermo
tuus ab eis non dissentiant, loquarisque pro-
13 spera. * Cui respondit Michæas: Viuit do-
minus, quia quodcumque dixerit mihi Deus
14 meus, hoc loquar. * Venit ergo ad regem.
D Cui rex ait: Michæa, ire debemus in Ramoth
Galaad ad bellandum, an quiescere? Cui ille
respondit: Ascendite; cuncta enim prospera
euenient, & tradentur hostes in manus ve-
15 stras. * Dixitque rex: Iterum, atque iterum
te adiuro, vt mihi non loquaris, nisi quod ve-
16 rum est in nomine Domini. * At ille ait: Vi-
di vniuersum Israel dispersum in montibus,
sicut oues absque pastore: & dixit dominus:
Non habent isti dominos: reuertatur vnus-
17 quisque in domum suam in pace. * Et ait
rex Israel ad Iosaphat: Nonne dixi tibi, quòd
non prophetaret iste mihi quidquam boni,
18 sed ea, quæ mala sunt? * At ille, Idcirco, ait,
audite verbum domini: Vidi dominum se-
dentem in solio suo, & omnem exercitum cæ-
19 li assistentem ei a dextris, & a sinistris. * Et
dixit dominus: Quis decipiet Achab regem
B Israel, vt ascendat, & corruat in Ramoth Ga-
laad? Cumque diceret vnus hoc modo, & al-
20 ter alio: * processit spiritus, & stetit coram
domino, & ait: Ego decipiam eum. Cui do-
21 minus, In quo, inquit, decipies? * At ille re-
spondit: Egrediar, & ero spiritus mendax in
ore omnium prophetarum eius. Dixitque do-
minus: Decipies, & praualebis: egredere, & fac
22 ita. * Nunc igitur, ecce dominus dedit spiri-
tum mendacij in ore omnium prophetarum
tuorum, & dominus locutus est de te mala.
23 * Accessit autem Sedecias filius Chanaana,
& percussit Michææ maxillam, & ait: Per
quam viam transiuit Spiritus domini a me,
24 vt loqueretur tibi? * Dixitque Michæas: Tu
ipse videbis in die illo, quando ingressus fue-
ris cubiculum de cubiculo vt abscondaris.
25 * Præcepit autem rex Israel, dicens: Tollite
E Michæam, & ducite eum ad Amon princi-
pem ciuitatis, & ad Ioas filium Amelech.
26 * Et dicetis: Hæc dicit rex: Mittite hunc in
carcerem, & date ei panis modicum, & aquæ
27 pauxillum, donec reuertar in pace. * Dixit-
que Michæas: Si reuersus fueris in pace, non
est locutus dominus in me. Et ait: Audite om-
28 nes populi. * Igitur ascenderunt rex Israel,
& Iosaphat rex Iuda in Ramoth Galaad.
29 * Dixitque rex Israel ad Iosaphat: Mutabo
habitum, & sic ad pugnam vadam, tu autem
induere vestibus tuis. Mutatoque rex Israel
30 habitu, venit ad bellum. * Rex autem Syriæ
G præceperat ducibus equitatus sui, dicens: Ne
pugnetis contra minimum, aut contra ma-
ximum, nisi contra solum regem Israel.
31 * Itaque cum vidissent principes equitatus
Iosaphat, dixerunt: Rex Israel est iste. Et cir-
cumdederunt eum dimicantes: at ille clama-
uit ad dominum, & auxiliatus est ei, atque
32 auertit eos ab illo. * Cum enim vidissent du-
ces equitatus, quòd non esset rex Israel, reli-
33 querunt eum. * Accidit autem vt vnus e po-
pulo sagittam in incertum iaceret, & percu-
teret regem Israel inter ceruicem, & scapu-
las, at ille aurigæ suo ait: Conuerte manum
tuam, & educ me de acie, quia vulneratus
34 sum. * Et finita est pugna in die illo: porro
rex Israel stabat in curru suo contra Syros
vsque ad vesperam, & mortuus est occidente
sole.

CAP. XIX.

1 Reuersus est autem Iosaphat rex Iuda in
A domum suam pacifice in Ierusalem.
2 * Cui occurrit Iehu filius Hanani Videns, &
ait ad eum: Impio præbes auxilium, & his
qui oderunt dominum amicitia iungeris, &
idcirco iram quidem domini merebaris:
3 sed bona opera inuenta sunt in te, eo quòd
abstuleris lucos de terra Iuda, & præparaue-
ris cor tuum, vt requireres dominum Deum
4 patrum tuorum. * Habitauit ergo Iosaphat
in Ierusalem: rursumque egressus est ad po-
B pulum de Bersabee vsque ad montem E-
phraim, & reuocauit eos ad dominum Deum
5 patrum suorum. * Constituitque iudices ter-
ræ in cunctis ciuitatibus Iuda munitis per
6 singula loca. * Et præcipiens iudicibus, Vide-
te, ait, quid faciatis: non enim hominis exer-
cetis iudicium, sed domini: & quodcumque
7 iudicaueritis, in vos redundabit. * Sit timor
domini vobiscum, & cum diligentia cuncta
facite: non est enim apud dominum Deum | Deu. 10. d. 17.
nostrum iniquitas, nec personarum acce- Rom. 2. b. 12.
8 ptio, nec cupido munerum. * In Ierusalem
C quoque constituit Iosaphat Leuitas, & Sacer- Gal. 2. b. 6
dotes, & Principes familiarum ex Israel, vt Eph. 6. b. 9
iudicium & causam Domini iudicarent ha-
9 bitatoribus eius. * Præcepitque eis, dicens: Coloss. 3. d. 25.
Sic agetis in timore Domini fideliter, & cor-
10 de perfecto. * Omnem causam, quæ venerit Act. 10. d. 34
ad vos fratrum vestrorum, qui habitant in vr-
bibus suis inter cognationem & cognatio- 1. Petr. 1. c. 17
nem, vbicumque quæstio est de lege, de man-
dato, de ceremonijs, de iustificationibus: o- Sap. 6. b. 8
D stendite eis, vt non peccent in dominum, & Eccles. 35. b. 16
ne veniat ira super vos, & super fratres ve-
stros: sic ergo agentes non peccabitis.
11 * Amarias autem sacerdos & pontifex ve-
ster, in his, quæ ad Deum pertinent, præside-

bit: porro Zabadias filius Ismahel, qui est dux in domo Iuda, super ea opera erit, quæ ad regis officium pertinent: habetisque magistros Leuitas coram vobis, confortamini, & agite diligenter, & erit dominus vobiscum in bonis.

CAP. XX.

1 POst hæc congregati sunt filij Moab, &
A filij Ammon, & cum eis de Ammonitis
2 ad Iosaphat vt pugnarent contra eum. * Veneruntque nuncij, & indicauerunt Iosaphat, dicentes: Venit contra te multitudo magna de his locis, quæ trans mare sunt, & de Syria, & ecce consistunt in Asasonthamar, quæ
3 est Engaddi. * Iosaphat autem timore perterritus, totum se contulit ad rogandum dominum, & prædicauit ieiunium vniuerso Iu-
4 da. * Congregatusque est Iudas ad deprecandum dominum: sed & omnes de vrbibus suis
5 venerunt ad obsecrandum eum. * Cumque stetisset Iosaphat in medio cœtu Iuda, & Ierusalem, in domo domini ante atrium no-
6 uum, * ait: Domine Deus patrum nostrorũ, tu es Deus in cælo, & dominaris cunctis re-
B guis Gentium, in manu tua est fortitudo, & potentia, nec quisquam tibi potest resistere.
7 * Nonne tu Deus noster interfecisti omnes habitatores terræ huius coram populo tuo Israel, & dedisti eam semini Abraham amici
8 tui in sempiternum? * Habitaueruntque in ea, & extruxerunt in illa sanctuarium nomi-
9 ni tuo, dicentes: * Si irruerint super nos mala, gladius iudicij, pestilentia, & fames, stabimus coram domo hac in conspectu tuo, in qua inuocatum est nomen tuum: & clamabimus ad te in tribulationibus nostris, &
10 exaudies, saluosque facies. * Nunc igitur ecce filij Ammon, & Moab, & mons Seir, per quos non concessisti Israel vt transirent quando egrediebantur de Aegypto, sed declina-
11 uerunt ab eis, & non interfecerunt illos: * e contrario agunt, & nituntur eijcere nos de
12 possessione, quam tradidisti nobis. * Deus noster, ergo non iudicabis eos? In nobis quidem non est tanta fortitudo, vt possimus huic multitudini resistere, quæ irruit super nos. Sed cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solũ habemus residui, vt oculos nostros
13 dirigamus ad te. * Omnis vero Iuda stabat
C coram domino cum paruulis, & uxoribus, &
14 liberis suis. * Erat autem Iahaziel filius Zachariæ, filij Banaiæ, filij Iehiel, filij Mathaniæ, Leuites de filijs Asaph, super quem fa-
15 ctus est Spiritus domini in medio turbæ, * & ait: Attendite omnis Iuda, & qui habitatis Ierusalem, & tu rex Iosaphat: hæc dicit dominus vobis: Nolite timere, nec paueatis hanc multitudinem: non est enim vestra pugna,
16 Dei. * Cras descendetis contra eos: ascensuri enim sunt per cliuum nomine Sis, & inuenietis illos in summitate torrentis, qui est con-
17 tra solitudinem Ieruel. * Non eritis vos qui dimicabitis, sed tantummodo confidenter state, & videbitis auxilium Domini super vos, o Iuda, & Ierusalẽ: nolite timere, nec pa-
D ueatis: cras egrediemini contra eos, & domi-
18 nus erit vobiscum. * Iosaphat ergo, & Iuda, & omnes habitatores Ierusalem ceciderunt proni in terram coram domino, & adorauer-
19 runt eum. * Porro Leuitæ de filijs Caath, & de filijs Core laudabant dominum Deum I-
20 srael uoce magna, in excelsum. * Cumq; mane surrexissent, egressi sunt per desertum Thecue: profectisque eis, stans Iosaphat in medio eorum, dixit. Audite me viri Iuda, & om-

| Deu.2.a.1

nes

nes habitatores Ierusalem : credite in Domi-
no Deo vestro, & securi eritis: credite propho-
21 tis eius, & cuncta euenient prospera.* Dedit-
que consilium populo, & statuit cantores Do
mini, vt laudarent eum in turmis suis, & ante
cederent exercitum, ac voce consona dicerent
Ps.135.a.1 dicerent: Cofitemini Domino, quoniam in
22 misericordia eius.* Cumq. cœpissent laudes
E canere, vertit Dominus insidias eorum in se-
metipsos, filiorum scilicet Ammõ, & Moab,
& montis Seir, qui egressi fuerant vt pugna
23 rent contra Iudam, & percussi sunt. * Nam-
que filij Ammõ, & Moab consurrexerunt ad
uersum habitatores montis Seir, ut interfice
rẽt & delerent eos: cumque hoc opere perpe-
trassen, etiam in semetipsos versi, mutuis cõ-
24 cidere vulneribus.* Porro Iuda cum venisset
ad speculam, quæ respicit solitudinem, vidit
procul omnem late regionem plenam cada-
ueribus, nec superesse quemquam, qui necem
25 potuisset euadere: * Venit ergo Iosaphat, &
omnis populus cum eo ad detrahenda spolia
mortuorum, inueneruntque inter cadauera ua
riam supellectilem, uestes quoque, & uasa pre
tiosissima, & diripuerunt ita ut omnia porta
re non possent, nec per tres dies spolia aufer-
26 re præ prædę magnitudine.* Die autem quar
F to congregati sunt in Valle benedictionis: et-
enim quoniam ibi benedixerant Domino,
uocauerunt locum illum Vallis benedictio
27 nis vsque in præsentem diem. * Reuersusque
est omnis vir Iudæ, & habitatores Ierusalem.
& Iosaphat ante eos in Ierusalem cum lætitia
magna, eo quòd dedisset eis Dominus gau-
28 dium de inimicis suis. * Ingressiq. sunt in Ie-
rusalem cum psalterijs, & citharis, & tubis in
29 domum Domini.* Irruit autem pauor Domi
ni super uniuersa regna terrarum cum audis-
sent quòd pugnasset Dominus contra inimi-
30 cos Israel.* Quieuitque regnum Iosaphat, &
31 præbuit ei Deus pacem per circuitum.* Re-
H gnauit igitur Iosaphat super Iudam, & erat
triginta quinque annorum cum regnare cœ-
pisset, uiginti autem & quinque annis regna-
uit in Ierusalem, & nomen matris eius Azu-
32 ba filia Selahi. * Et ambulauit in uia patris
sui Asa, nec declinauit ab ea, faciens quæ pla-
33 cita erant coram Domino * Verumtamen ex
celsa non abstulit, & adhuc populus non dire
xerat cor suum ad Dominum Deum patrum
34 suorum.* Reliqua autem gestorum Iosaphat
priorum & nouissimorũ scripta sunt in uer-
bis Iehu filij Hanani, quæ digessit in Libros
35 regum Israel.* Post hæc inijt amicitias Iosa-
phat rex Iuda cum Ochozia rege Israel, cuius
36 opera fuerunt impijssima.* Et particeps fuit
vt facerent naues, quæ irent in Tharsis; fece-
37 runtque classem in Asiongaber. * Propheta-
uit autem Eliezer filius Dodau de Maresa ad
Iosaphat, dicens: Quia habuisti fœdus cum
Ochozia, percusiit Dominus opera tua, con-
tritæque sunt, naues nec potuerunt ire in
Tharsis.

C A P. X X I.

1 DOrmiuit autem Iosaphat cum patribus
A suis, & sepultus est cum eis in Ciuitate § 3.Re.22
Dauid: regnauitq. Ioram filius eius pro eo. 5.51
2 Qui habuit fratres filios Iosaphat, * Azariam.
& Iahiel, & Zachariam, & Azariam, & Mi-
chael, & Saphatiã, omnes hi, filij Iosaphat re
3 gis Iuda. * Deditq. eis pater suus multa mu
nera argenti, & auri, & pensitationes, cũ ciuita
tibus munitissimis in Iuda: regnũ autem tra
4 didit Ioram, eo ꝙ esset primogenitus. * Sur-
rexit ergo Ioram super regnum patris sui:
cumque se cõfirmasset, occidit omnes fratres
suos gladio, & quosdam de principib. Israel.
5 * Triginta duorum annorum erat Ioram cum
B regnare cœpisset: & octo annis regnauit in Ie-
6 rusalem: * Ambulauitque in vijs regum Is-
rael, sicut egerat domus Achab: filia quippe
Achab erat vxor eius, & fecit malum in con-
7 spectu Domini. * Noluit autem Dominus di-
sperdere domum Dauid propter pactũ, quod
inierat cum eo: & quia promiserat vt daret ei
lucernam, & filijs eius omni tempore.
8 * In diebus illis rebellauit Edom, ne esset sub
tus Iudæ, & constituit sibi regem.
9 * Cumque transisset Ioram cum principibus
suis, & cuncto equitatu, qui erat secum, surre
xit nocte, & percussit Edom qui se circumde-
derat, & omnes duces equitatus eius.
10 * Attamen rebellauit Edom, ne esset subditio-
ne Iuda vsq. ad hanc diem: eo tempore & Lob
na recessit ne esset sub manu illius. Dereliqu-
erat enim Dominum Deum patrum suorum:
11 * insuper & excelsa fabricatus est in vrbibus
C Iuda, & fornicari fecit habitatores Ierusalẽ,
& præuaricari Iudam.
12 * Allatæ sunt autem ei litteræ ab Elia prophe
ta, in quibus scriptum erat: Hæc dicit dominus
Deus Dauid patris tui: Quoniam non ambu-
lasti in vijs Iosaphat patris tui, & in vijs Asa
13 regis Iuda, * sed incessisti per iter regum Is-
rael, & fornicari fecisti Iudam, & habitatores
Ierusalem, imitatus fornicationem domus A-
chab, & insuper & fratres tuos domum patris
14 tui, meliores te occidisti: * ecce dñs percutiet
te plaga magna cum populo tuo, & filijs, &
15 vxoribus tuis vniuersaque substantia tua. * tu
autem ægrotabis pessimo languore vteri tui,
donec egrediatur vitalia tua paulatim per sin-
16 gulos dies. * Suscitauit ergo dominus contra
Ioram spiritum Philistinorum, et Arabũ, qui
17 confines sunt Aethiopibus. * & ascenderunt
D in terram Iuda, & uastauerunt eam, diripue-
runtque cunctam substantiam, quę inuenta est
in domo regis, insuper & filios eius, & vxores;
nec remansit ei filius, nisi Ioachaz, qui mini-
18 mus natu erat. * Et super hæc omnia percus-
sit eum Dominus alui languore insanabili.

* Cum-

19 * Cumque diei succederet dies, & temporum
spatia uoluerētur, duorum annorum expletus
est circulus: & sic longa consumptus tabe, ita
ut egereret etiam uiscera sua, līguore pariter,
& uita caruit. Mortuusque est in infirmitate
pessima, & non fecit ei populus secundum morem
combustionis, exequias, sicut fecerat ma-
20 ioribus eius. * Trigintaduorum annorum fuit,
cum regnare cœpisset, & octo annis regnauit
in Ierusalem. Ambulauitque non recte, & se-
pelierunt eum in ciuitate Dauid: uerumtamē
non in sepulchro regum.

CAP. XXII.

1 CONstituerunt autem habitatores Ierusalē 4.Reg.8 24
A Ochoziam filium eius minimum, regem
pro eo: omnes enim maiores natu, qui ante eū
fuerant, interfecerant latrones Arabum, qui irruerant
in castra: regnauitque Ochozias filius
2 Ioram regis Iuda. * Quadragintaduorum an-
norum erat Ochozias cum regnare cœpisset,
& uno anno regnauit in Ierusalem, & nomē
3 matris eius Athalia filia Amri. * Sed & ipse
B ingressus est per uias domus Achab: mater e-
nim eius impulit eum ut impie ageret.
4 * Fecit igitur malum in conspectu Domini, si-
cut domus Achab: ipsi enim fuerunt ei consi-
liarij post mortem patris sui, in interitū eius.
5 * Ambulauitque in cōsilijs eorum. Et perrexit
cum Ioram filio Achab rege Israel, in bellum
contra Hazael regem Syriæ in Ramoth Ga-
laad: vulneraueruntque Syri Ioram.
6 * Qui reuersus est ut curaretur ī Iezrahel: mul
C tas enim plagas acceperat in supradicto certa-
mine. Igitur Ochozias filius Ioram rex Iuda,
descendit vt inuiseret Ioram filium Achab in
7 Iezrahel ægrotantem. * Voluntatis quippe
fuit Dei aduersus Ochoziam, vt ueniret ad Io
ram: & cum uenisset, & egrederetur cum eo
aduersum Iehu filium Namsi, quem unxit do
8 minus ut deleret domum Achab. * Cum ergo
euerteret Iehu domum Achab, inuenit princi-
pes Iuda, & filios fratrum Ochoziæ, qui mini
9 strabant ei, & interfecit illos. * Ipsum quoque
perquirens Ochoziam, comprehendit latitan-
tem in Samaria: adductumque ad se, occidit, &
D sepelierūt eū: eo quod esset filius Iosaphat, qui
quęsierat dñm in toto corde suo, nec erat ultra
spes aliqua ut de stirpe qs regnaret Ochoziæ. 4.Reg.11. 1.
10 * I siquidem Athalia mater eius uidēs quòd
mortuus esset filius suus, surrexit, & interfe-
cit omnem stirpem regiam domus Ioram.
11 * Porrò Iosabeth filia regis tulit Ioas filium
Ochoziæ, & furata est eum de medio filio-
rum regis, cum interficerentur: abscondit que
eum cum nutrice sua in cubiculo lectulorū:
Iosabeth autem, quæ absconderat eum, erat
filia regis Ioram, vxor Ioiadæ pontificis, so-
ror Ochoziæ, & idcirco Athalia non interfe-
12 cit eum. * Fuit ergo cum eis in domo Dei
absconditus sex annis, quibus regnauit Atha-
lia super terram.

CAP. XXIII.

1 ANno autem septimo confortatus Ioia- 4.Reg.11.
A da, assumpsit centuriones, Azariam ui- 2.4.
delicet filium Ieroham, & Ismahel filium
Iohanan, Azariam quoque filium Obed, &
Maasiam filium Adaię, & Elisaphat filium
2 Zechri: & inijt cum eis fœdus. * Qui circum-
euntes Iudam, congregauerunt Leuitas de
cunctis urbibus Iuda, & principes familiarū
3 Israel, veneruntque in Ierusalem. * Inijt er-
go omnis multitudo pactum in domo Dei
cum rege: dixitque ad eos Ioiada: Ecce filius
regis regnabit, sicut locutus est Dominus su
4 per filios Dauid.
5 Iste est ergo sermo quem facietis. * Tertia
pars uestrum qui ueniunt ad Sabbatum, Sa
dotum, & Leuitarum, & ianitorū erit in por-
tis, tertia uero pars ad domum regis: & tertia
portam, quæ appellatur Fundamenti, omne
vero reliquum vulgus sit in atriis domus Do-
6 mini. * Nec quispiam alius ingrediatur domū
B Domini, nisi Sacerdotes, & qui ministrant de
Leuitis: ipsi tantummodo ingrediantur, quia
sanctificati sunt, & omne reliquum vulgus
7 obseruet custodias Domini. * Leuitæ autem
circumdent regem, habentes singuli arma sua
(& si quis alius ingressus fuerit templum, in-
terficiatur) intque cum rege & intrāte & egre
8 diente. * Fecerunt ergo Leuitæ, & uniuersus
Iuda iuxta omnia, quæ præceperat Ioiada pō-
tifex: & assumpserunt singuli uiros qui sub se
erant uenie bant per ordinem sabbati, cum his
qui impleuerant sabbatum, & egressuri erant:
siquidem Ioiada pontifex non dimiserat abi-
re turmas, quæ sibi per singulas hebdomadas
9 succedere consueuerant. * Deditque Ioiada sa
cerdos centurionibus lanceas, clypeosque, &
peltas regis Dauid, quas consecrauerat in do-
10 mini. * Constituitque omnem populum tenen
tium pugiones a parte templi dextra vsque
ad partem templi sinistram, coram altari,
11 & templo, per circuitum regis. * Et eduxerūt
C filium regis, & imposuerunt ei diadema, & te
stimonium, dederuntque in manu eius tenen-
dam legem, & constituerunt eum regem, un-
xit quoque illum Ioiada pontifex, & filij eius
imprecatique sunt ei, atque dixerunt: Viuat
12 rex. * Quod cum audisset Athalia, uocem scili-
cet currentium atque laudantium regem, in-
gressa est ad populum in templum Domini.
13 * Cumque uidisset regem stantem super gra-
dum in introitu, & principes, turmasque circa
eum, omnemque populum terræ gaudentem,
atque clāgentem tubis, & diuersi generis orga
nis concinentem, uocemque laudantium, sci-
dit uestimenta sua, & ait: Insidiæ, insidiæ.
14 Egressus autem Ioiada pontifex ad centurio-
nes, & principes exercitus, dixit eis: Educite il

lam extra fepta templi, & interficiatur foris
gladio. Præcepitque facerdos ne occideretur
15 in domo Domini, * Et impofuerunt ceruicib.
eius manus, cumque intraffent portam equo-
16 rum domus regis, interfecerunt eam ibi. *Pe-
pigit autem Ioiada fœdus inter fe, uniuerfum-
que populum, & regem, ut effet populus Do-
17 mini.* Itaque ingreffus eft omnis populus
D domum Baal, & deftruxerunt eam, & altaria
ac fimulacra illius confregerunt: Nathan quo-
que facerdotem Baal interfecerunt ante aras.
18 * Conftituit autem Ioiada præpofitos in do-
mo Domini, fub manibus Sacerdotum, & Le-
uitarum, quos diftribuit Dauid in domo Do-
mini, ut offerrent holocaufta Domino, ficut
fcriptum eft in lege Moyfi, in gaudio & canti-
19 cis, iuxta difpofitionem Dauid: * Conftituit
quoque ianitores in portis domus Domini, ut
non ingrederetur eam immundus in omni re.
20 Affumpfitq. centuriones, & fortiffimos uiros
ac principes populi, & omne vulgus terræ, &
fecerunt defcendere regem de domo Dñi, &
introire per medium portæ fuperioris in do-
mum regis, & collocauerunt eum in folio re-
21 gali.* Lætatusq. eft oĩs populus terræ, & vrbs
quieuit, porro Athalia interfecta eft gladio.

C A P. XXIIII.

1 SEptem annorum erat Ioas cum regnare
A cœpiffet; & quadraginta annis regnauit in
Ierufalem, nomen matris eius Sebia de Berfa-
2 bee.* Fecitque quod bonum eft coram Domi-
3 no cunctis diebus Ioiadæ facerdotis.* Accepit
autem ei Ioiada uxores duas, e quibus genuit
4 filios & filias. * Poft quę placuit Ioas ut in-
5 ftauraret domum Domini.* Congregauitque
Sacerdotes, & Leuitas, & dixit eis: Egredimi-
ni ad ciuitates Iuda, & colligite de vniuerfo
Ifrael pecuniam ad farta tecta templi Dei ve-
E ftri, per fingulos annos, feftinatoque hoc fa-
6 cite, porro Leuitæ egere negligentius.* Voca-
uitque rex Ioiadam principem, & dixit ei:
Quare tibi non fuit curæ, vt cogeres Leuitas in-
ferre de Iuda, & de Ierufalem pecuniam, quæ
conftituta eft a Moyfe feruo Domini, ut infer-
ret eam omnis multitudo Ifrael in tabernacu-
7 lum teftimonij?* Athalia enim impijffima,
& filij eius deftruxerunt domum Dei, & de
vniuerfis, quæ fanctificata fuerant in templo
8 Domini, ornauerunt fanum Baalim.* Præce-
pit ergo rex, & fecerunt arcam, pofueruntque
eam iuxta portam domus Domini forinfe-
9 cus.* Et prædicatum eft in Iuda & Ierufalẽ,
vt deferrent finguli pretium Domino, ‡quod | ‡Exod.30.b.12.
C conftituit Moyfes feruus Dei fuper omnem
10 Ifrael in deferto.* Lætatique funt cuncti prin-
cipes, & omnis populus: & ingreffi contulerũt
in arcam Domini, atq. miferunt ita ut imple-
11 retur.* Cumque tempus effet ut deferrent ar-
cam coram rege per manus Leuitarum (vide-
bant enim multam pecuniam) ingrediebatur
fcriba regis, & quem primus facerdos conftitu-
erat, effundebantque pecuniam quæ erat in
arca; porro arcam reportabant ad locum fuũ,
ficque faciebant per fingulos dies, & congre-
12 gata eft infinita pecunia. * Quam dedebant
rex & Ioiada his, qui præerant operibus do-
mus Domini: at illi conducebant ex ea cæfo-
D res lapidum, & artifices operum fingulorum
vt inftaurarent domum Domini: fabros quo-
que ferri, & æris, vt quod cadere cœperat, ful-
13 ciretur.* Egeruntq. hi qui operabantur indu-
ftriè, & obducebatur parietum cicatrix per
manus eorum, ac fufcitauerunt domum Do-
mini in ftatum priftinum, & firmiter eam fta-
14 re fecerũt.* Cumque compleffent omnia ope-

4.Reg.11.d.21.& c.12.a.1.

ta, detulerunt coram rege, & Ioiada reliquã
partem pecuniæ: de qua facta sunt vasa tem-
pli in ministerium, & ad holocausta, phialæ
quoque, & cetera vasa aurea, & argentea: &
offerebantur holocausta in domo domini iu-
15 giter cunctis diebus Ioiadæ. * Senuit autem
E Ioiada plenus dierum, & mortuus est cum
16 esset centum triginta annorum. * Sepelie-
runtq; eum in ciuitate Dauid cum regibus,
eo quòd fecisset bonum cum Israel, & cum
17 domo eius.* Postquam autem obijt Ioiada,
ingressi sunt principes Iuda, & adorauerunt
regem, qui delinitus obsequijs eorum, ac-
18 quieuit eis. * Et dereliquerunt templum do
mini Dei patrum suorum, seruieruntque lu-
cis & sculptilibus, & facta est ira contra Iu-
dam, & Ierusalem propter hoc peccatum.
19 * Mittebatque eis prophetas vt reuerterentur
ad dominum, quos protestantes, illi audire
20 nolebant. * Spiritus itaque Dei induit Za-
chariam filium Ioiadæ sacerdotem, & stetit
F in conspectu populi, & dixit eis: Hæc dicit
dominus Deus: Quare transgredimini præce-
ptum domini, quod uobis non proderit, &
dereliquistis dominum ut derelinqueret uos.
21 * Qui congregati aduersus eum, miserunt la-
pides iuxta regis imperium in atrio domus
22 domini.* Et non est recordatus Ioas rex mi-
sericordiæ, quam fecerat Ioiada pater illius
secum, ‖ sed interfecit filium eius. Qui cum ‖ Matt.23 d.35.
moreretur, ait: Videat dominus, & requirat.
23 * Cumq; euolutus esset annus, ascendit con-
tra eum exercitus Syriæ: ueneruntque in Iudam
& Ierusalem, & interfecit cunctos principes
populi, atque uniuersam prædam miserunt
24 regi in Damascum.* Et certe cum permodi-
cus uenisset numerus Syrorum, tradidit do-
G minus in manibus eorum infinitam multi-
tudinem, eo quòd dereliquissent dominum
Deum patrum suorum: in Ioas quoque igno
25 miniosa exercuere iudicia. * Et abeuntes di-
miserunt eum in languoribus magnis: surre-
xerunt autem contra eum serui sui in ultio-
nem sanguinis filii Ioiadæ sacerdotis, & occi
derunt eum in lectulo suo, & mortuus est:
sepelieruntque eum in Ciuitate Dauid, sed
26 non in sepulchris regum. * Insidiati uero
sunt ei Zabad filius Semmaath Ammaniti-
dis, & Iozabad filius Semarith Moabitidis.
27 * Porro filii eius, ac summa pecuniæ, quæ a-
dunata fuerat sub eo, & instauratio domus
Dei scripta sunt diligentius in Libro regũ:
regnauit autem Amasias filius eius pro eo.

CAP. XXV.

4-Reg.14. a.2
1 A Vigintiquinque annorum erat Amasias
cum regnare cœpisset, & uigintinouem
annis regnauit in Ierusalem, nomen matris
2 eius Ioaden de Ierusalem.* Fecitque bonum
in conspectu Domini: uerumtamen non in
3 corde perfecto. * Cumque roboratum sibi
uideret imperium, iugulauit seruos, qui oc-
4 ciderant regem patrem suum, * sed filios eo-
rum non interfecit sicut scriptum est in Li-
bro legis Moysi, ubi præcepit Dominus, di-
cens: ‖ Non occidentur patres pro filiis, nec
filii pro patribus suis, sed unusquisq; in suo ‖ Deut.24 c.16
5 peccato morietur.* Congregauit igitur Ama 4-Reg.14. b.6
sias Iudam, & constituit eos per familias, tri-
B bunosq; & centuriones in uniuerso Iuda, & Ezec.18.c 20
Beniamin: & recensuit a uiginti annis supra,
inuenitq; trecenta millia iuuenum, qui egre
derentur ad pugnam, & tenerent hastam, &
6 clypeũ; * Mercede quoq; conduxit de Israel
centum millia robustorũ, centum talentis ar
7 genti. * Venit aũt homo Dei ad illũ, & ait:

O rex, ne egrediatur tecum exercitus Iſrael:
non eſt enim Dominus cum Iſrael, & cunctis
8 filijs Ephraim; * quòd ſi putas in robore e-
xercitus bella conſiſtere, ſuperari te faciet
Deus ab hoſtibus: Dei quippe eſt & adiuua-
9 re, & in fugam conuertere. * Dixitque A-
C maſias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de
centum talentis, quæ dedi militibus Iſrael?
Et reſpondit ei homo Dei: Habet Dominus
10 vnde tibi dare poſſit multo his plura. * Sepa
rauit itaque Amaſias exercitum, qui venerat
ad eũ ex Ephraim, vt reuerteretur in locum
ſuum: at illi contra Iudam vehementer ira-
11 ti, reuerſi ſunt in regionem ſuam. * Porro
Amaſias cõfidenter eduxit populum ſuum,
& abijt in Vallem ſalinarum, percuſſitque
12 filios Seir decem millia. * Et alia decem
millia virorum ceperunt filij Iuda, & ad-
duxerunt ad præruptum cuiuſdam petræ,
præcipitaueruntque eos de ſummo in præ-
13 ceps, qui vniuerſi crepuerunt. * At ille exer-
D citus, quem remiſerat Amaſias ne ſecum iret
ad prælium, diffuſus eſt in ciuitatibus Iuda a
Samaria vſque ad Bethoron, & interfectis
tribus millibus, diripuit prędam magnam.
14 * Amaſias vero poſt cędem Idumęorum, &
allatos deos filiorum Seir, ſtatuit illos in
deos ſibi, & adorabat eos, & illis adolebat in-
15 cenſum. * Quam ob rem iratus dominus con
tra Amaſiam miſit ad illum prophetam, qui
diceret ei: Cur adoraſti deos, qui non libera-
E uerunt populum ſuum de manu tua?
16 * Cumque hæc ille loqueretur, reſpondit ei:
Num conſiliarius regis es? quieſce ne inter-
ficiam te. Diſcedenſque propheta, Scio, in-
quit, quòd cogitauerit Deus occidere te, quia
feciſti hoc malum, & inſuper non acquieuiſti
17 conſilio meo. * Igitur Amaſias rex Iuda ini-
to peſſimo conſilio, miſit ad Ioas filium Ioa-
chaz filij Iehu, regem Iſrael, dicens: Veni, ui-
18 deamus nos mutuo. * At ille remiſit nun-
cios, dicens: Carduus, qui eſt in Libano, miſit
ad cedrum Libani, dicens: Da filiam tuam
filio meo uxorem: & ecce beſtię, quę erant in
ſilua Libani, tranſierunt, & conculcauerunt
19 carduum. * Dixiſti: Percuſſi Edom, & idcir-
F co erigitur cor tuum in ſuperbiam: ſede in
domo tua, cur malum aduerſum te prouo-
20 cas, ut cadas & tu, & Iuda tecum? * Noluit
audire Amaſias, eo quòd domini eſſet uolun
tas, ut traderetur in manus hoſtium propter
21 Deos Edom. * Aſcendit igitur Ioas rex Iſ
rael, & mutuos ſibi prębuere conſpectus:
Amaſias autem rex Iuda erat in Bethſames
22 Iudæ. * Corruitque Iuda coram Iſrael, & fu
23 git in tabernacula ſua. * Porro Amaſiam re
gem Iuda, filiũ Ioas filij Ioachaz, cepit Ioas
rex Iſrael in Bethſames, & adduxit in Ieruſa-
lem: deſtruxitq; murũ eius a porta Ephraim
G uſque ad portam anguli quadringentis cubi-
24 tis. * Omne quoque aurum, & argentum, &
uniuerſa uaſa, quę repererat in domo Dei, &
apud Obededom in theſauris etiam domus
regię, necnon & filios obſiduum reduxit in
25 Samariam. * Vixit autẽ Amaſias filius Ioas
rex Iuda, poſtquam mortuus eſt Ioas filius
26 Ioachaz rex Iſrael, quindecim annis. * Reli-
qua autem ſermonum Amaſię priorum & no
uiſſimorum ſcripta ſunt in Libro regum Iu-
27 da, & Iſrael. * Qui poſtquam receſſit a domi-
no, tetenderunt ei inſidias in Ieruſalem. Cũ-
que fugiſſet in Lachis, miſerunt, & interfece-
28 runt eum ibi. * Reportanteſque ſuper equos,
ſepelierunt eum cum patribus ſuis in Ciui-
tate Dauid.

CAP. XXVI.

1 OMnis autem populus Iuda filium eius 4.Reg.14.
A Oziam annorum ſedecim, conſtituit re c.21
2 gem pro Amaſia patre ſuo. * Ipſe ędificauit
Ailath, & reſtituit eam ditioni Iuda, poſtquã
3 dormiuit rex cum patribus ſuis. * Sedecim
annorum erat Ozias cum regnare cœpiſſet,
& quinquaginta duobus annis regnauit in
Ieruſalem, nomen matris eius Iechelia de Ie
4 ruſalem. * Fecitque quod erat rectum in ocu
lis domini iuxta omnia, quę fecerat Amaſias
5 pater eius. * Et exquiſiuit dominum in die-
bus Zacharię intelligentis, & uidentis Deũ:
cumque requireret dominum, direxit eum
6 in omnibus. * Denique egreſſus eſt, & pu-
gnauit contra Philiſthijm, & deſtruxit mu-
rum Geth, & murum Iabnię, murumq. Azo
ti: ędificauit quoque oppida in Azoto, & in
7 Philiſthijm. * Et adiuuit eum Deus contra
Philiſthijm, & contra Arabes, qui habitabãt
8 in Gurbaal, & contra Ammonitas. * Appen-
B debantque Ammonitę munera Ozię: & di-
uulgatum eſt nomen eius uſque ad introitũ
9 Aegypti propter crebras uictorias. * Aedifi
cauitq. Ozias turres in Ieruſalem ſuper por-
tam vallis, & reliquas in eodem muri latere,
10 firmauitque eas. * Extruxit etiam turres in
ſolitudine, & effodit ciſternas plurimas, eo
quòd haberet multa pecora tam in campe-
ſtribus, quam in eremi uaſtitate, uineas quo
que habuit & uinitores in mõtibus, & in car
melo: erat quippe homo agriculturę deditus.
11 * Fuit autem exercitus bellatorum eius, qui
procedebant ad prelia ſub manu Iehiel ſcri-
bę, Maaſięque doctoris, & ſub manu Hana-
12 nię, qui erat de ducibus regis. * Omniſq; nu-
merus principum per familias uirorum for-
13 tium, duorum millium ſexcentorum. * Et
ſub eis uniuerſus exercitus trecentorum, & ſe
ptem millium quingentorum, qui erant apti
ad bella, & pro rege contra aduerſarios dimi
14 cabant. * Pręparauit quoque eis Ozias, id
C eſt, cuncto exercitui, clypeos, & haſtas, & ga
leas, & loricas, arcuſque & fundas ad iacien-

dos

15 dos lapides. * Et fecit in Ierusalem diuersi
generis machinas, quas in turribus colloca-
uit, & in angulis murorum ut mitterent sa-
gittas, & saxa grandia: egressumque est no-
men eius procul, eo quòd auxiliaretur ei do-
16 minus, & corroborasset illum. * Sed cùm ro-
boratus esset, eleuatum est cor eius in interi-
tum suum, & neglexit dominum Deū suum:
ingressusque templum domini, adolere uo-
luit incensum super altare thymiamatis.
17 * Statimque ingressus post eum Azarias sa-
cerdos, & cum eo Sacerdotes domini octo-
18 ginta, uiri fortissimi, * restiterunt regi, atque
dixerunt: Non est tui officij Ozia ut adoleas
incensum domino, sed Sacerdotum, hoc est,
filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad huiu-
scemodi ministerium: egredere de sanctuario
ne contempseris: quia non reputabitur ti-
19 bi in gloriam hoc a domino Deo. * Iratus-
D que Ozias, tenens in manu thuribulum, ut
adoleret incensum, minabatur Sacerdoti-
bus. Statimque orta est lepra in fronte e-
ius coram Sacerdotibus, in domo domini
20 super altare thymiamatis. * Cumque re-
spexisset eum Azarias pontifex, & omnes
reliqui Sacerdotes, uiderunt lepram in fron-
te eius, & festinatò expulerunt eum. Sed &
ipse perterritus, accelerauit egredi, eo quòd
21 sensisset illico plagam domini. * Fuit igi-
tur Ozias rex leprosus usque ad diem mortis 4.Reg.15.
suæ, & habitauit in domo separata plenus le- a.5.
pra, ob quam eiectus fuerat de domo domi-
ni. Porro Ioatham filius eius rexit domum
22 regis, & iudicabat populum terræ. * Reliqua
autem sermonum Oziæ priorum, & nouissi-
morum scripsit Isaias filius Amos, propheta.
23 * Dormiuitque Ozias cum patribus suis, &
sepelierunt eum in agro regalium sepulchro-
rum, eo quòd esset leprosus: regnauitque Ioa-
tham filius eius pro eo.

C A P. XXVII.

1 Vigintiquinque annorum erat Ioatham
A cum regnare cœpisset, & sedecim an-
nis regnauit in Ierusalem: nomē matris eius
2 Ierusa filia Sadoc. * Fecitque quod rectum 4.Reg.15.
erat coram domino iuxta omnia quæ fecerat g.32
Ozias pater suus, excepto quòd non est in-
gressus templum domini, & adhuc populus
3 delinquebat. * Ipse ædificauit portam do-
B mus domini excelsam, & in muro Ophel
4 multa construxit. * Vrbes quoque ædificauit
in montibus Iuda, & in saltibus castella, &
5 turres. * Ipse pugnauit contra regem filio-
rum Ammon, & uicit eos, dederuntq. ei filij
Ammon in tempore illo centum talenta ar-
C genti, & decem millia coros tritici, ac toti-
dē coros hordei: hæc ei præbuerunt filij Am-
6 mon in anno secundo & tertio. * Corrobo-
ratusq. est Ioatham eo quòd direxisset vias
7 suas coram Domino Deo suo. * Reliqua au-
tem sermonum Ioatham, & omnes pugnæ
eius, & opera, scripta sunt in Libro regum
8 Israel & Iuda. * Vigintiquinque annorum
D erat cum regnare cœpisset, & sedecim annis
9 regnauit in Ierusalem. * Dormiuitque Io-
atham cum patribus suis, & sepelierunt eum
in Ciuitate Dauid: & regnauit Achaz filius
eius pro eo.

C A P. XXVIII.

1 Viginti annorum erat Achaz cum regna-
A re cœpisset: & sedecim annis regnauit in
Ierusalem: non fecit rectum in conspectu do-
2 mini sicut Dauid pater eius: * sed ambulauit
in vijs regum Israel, insuper & statuas fudit 4.Reg.16.
3 Baalim. * Ipse est, qui adoleuit incensum in a.2.
Valle Benennō, & lustrauit filios suos in igne
iuxta ritum gentium, quas interfecit domi-
4 nus in aduentu filiorum Israel. * Sacrifica-
bat quoque, & thymiama succendebat in ex-
celsis, & in collibus, & sub omni ligno fron-
5 doso. * Tradiditque eum dominus Deus eius
in manu regis Syriæ, qui percussit eum, ma-
gnamque prædam cepit de eius imperio, &
in Damascum: manibus quoque regis Israel
6 traditus est, & percussus plaga grandi. * Oc-
cidítque Phacee, filius Romeliæ, de Iuda cen-
tum viginti millia in die vno, omnes viros
bellatores: eo quòd reliquissent Dominum
7 Deum patrum suorum. * Eodem tempore
occidit Zechri, uir potens ex Ephraim, Maa-
sam filium regis, & Ezricam ducem domus
eius, Elcanam quoque secundum a rege.
8 * Ceperuntque filij Israel de fratribus suis
ducenta millia mulierum, puerorum, & puel-
larum, & infinitam prædam: pertuleruntque
9 eam in Samariam. * Ea tempestate erat ibi
E propheta domini, nomine Oded: qui egres-
sus obuiam exercitui uenienti in Samariā,
dixit eis: Ecce iratus dominus Deus patrum
uestrorum contra Iuda, tradidit eos in mani-
bus uestris, & occidistis eos atrociter, ita ut
10 ad cælum pertingeret uestra crudelitas. * In-
super filios Iuda, & Ierusalem vultis uobis
subijcere in seruos & ancillas, quod nequa-
quā facto opus est: peccastis enim super hoc
11 domino Deo uestro. * Sed audite consilium
meum, & reducite captiuos, quos adduxistis
de fratribus vestris, quia magnus furor Do-
12 mini imminet uobis. * Steterunt itaque uiri
de principibus filiorum Ephraim, Azarias
filius Iohanan, Barachias filius Mosolla-
moth, Ezechias filius Sellum, & Amasa filius
Adali, contra eos, qui ueniebant de præ-
13 lio, * & dixerunt eis: Non introducetis huc
captiuos, ne peccemus domino. Quare vul-
tis adijcere super peccata nostra, & vetera
cumulare delicta? grande quippe peccatum

erit, & ira furoris domini imminet super Is-
4 rael. *Dimiseruntq; viri bellatores prędam,
& vniuersa quæ ceperant coram principi-
5 bus, & omni multitudine. *Steteruntque vi-
ri, quos supra memorauimus, & apprehen-
dentes captiuos, omnesque qui nudi erant,
vestierunt de spolijs: cumque vestissent eos,
& calceassent, & refecissent cibo ac potu, vn-
xissentque propter laborem, & adhibuissent
eis curam: quicumque ambulare non poterāt
& erant imbecillo corpore, imposuerunt
eos iumentis, & adduxerunt Iericho Ciui-
tatem palmarum ad fratres eorum, ipsiq. re-
6 uersi sunt in Samariam. *Tempore illo misit
rex Achaz ad regem Assyriorum, postulans
7 auxilium. *Veneruntq. Idumæi, & percusse-
runt multos ex Iuda, & ceperunt prædam
8 magnam. *Philisthijm quoque diffusi sunt
per vrbes campestres, & ad Meridiem Iu-
da: ceperuntque Bethsames, & Aialon, & Ga-
deroth, Soco quoque, & Thamnan, & Gam-
zo, cum viculis suis, & habitauerunt in eis.
19 *Humiliauerat enim dominus Iudam pro-
pter Achaz regem Iuda, eo quod nudasset
eum auxilio, & contemptui habuisset domi-
20 num. * Adduxitque contra eum Thelgath-
phalnasar regem Assyriorum, qui & afflixit
21 eum, & nullo resistente vastauit. *Igitur A-
chaz spoliata domo domini, & domo regum
ac principum, dedit regi Assyriorum mune-
22 ra, & tamen nihil ei profuit. *Insuper & tem
pore angustiæ suæ auxit contemptū in domi-
23 num, ipse per se rex Achaz, *immolauit dijs
Damasci victimas percussoribus suis, &
dixit: Dij regum Syriæ auxiliantur eis, quos
ego placabo hostijs, & aderunt mihi, cum
econtrario ipsi fuerint ruinæ ei, & vniuerso
24 Israel. * Direptis itaque Achaz omnibus va-
sis domus Dei, atq; confractis, clausit ianuas
templi Dei, & fecit sibi altaria in vniuersis
25 angulis Ierusalem. * In omnibus quoque vr
bibus Iuda extruxit aras ad cremandū thus,
atque ad iracundiam prouocauit dominum
26 Deum patrum suorum. * Reliqua autem ser
monum eius, & omnium operum suorum
priorum, & nouissimorum scripta sunt in Li
27 bro regum Iuda, & Israel. * Dormiuitque
Achaz cum patribus suis, & sepelierunt eum
in ciuitate Ierusalem: neq; enim receperunt
eum in sepulchra regum Israel. Regnauitq.
Ezechias filius eius pro eo.

CAP. XXIX.

1 IGitur Ezechias regnare cœpit, cum uigin
A tiquinque esset annorum, & vigintino-
uem annis regnauit in Ierusalem: nomē ma-
2 tris eius Abia, filia Zachariæ. * Fecitq. quod
erat placitum in conspectu Domini, iuxta
3 omnia quæ fecerat Dauid pater eius. * Ipse
anno, & mense primo regni sui aperuit val-
4 uas domus domini, & instaurauit eas. * Ad-
duxitque Sacerdotes atque Leuitas, & con-
5 gregauit eos in plateam Orientalem. * Di-
xitque ad eos: Audite me Leuitæ, & sanctifi-
camini, mundate domum domini Dei pa-
trum vestrorum, & auferte omnem immun-
6 ditiam de sanctuario. * Peccauerunt patres
nostri, & fecerunt malum in conspectu Do-
mini Dei nostri, derelinquentes eum: auer-
terunt facies suas a tabernaculo domini, &
7 præbuerunt dorsum. * Clauserunt ostia, quæ
B quæ erant in porticu, & extinxerunt lucer-
nas, incensumque non adoleuerunt, & holo-
causta non obtulerunt in sanctuario Deo Is-
8 rael. * Concitatus est itaque furor domini
super Iudam, & Ierusalem, tradiditque eos
in commotionem, & in interitum, & in sibi-
9 lum, sicut ipsi cernitis oculis vestris. * En, cor
ruerunt patres nostri gladijs, filij nostri, &
filiæ nostræ, & coniuges captiuæ ductæ sunt
10 propter hoc scelus. * Nunc ergo placet mihi
vt ineamus fœdus cum domino Deo Israel,
11 & auertet a nobis furorem iræ suæ. * Filij
mei nolite negligere: vos elegit dominus vt
stetis coram eo, & ministretis illi, colatisque
12 eum, & cremetis ei incensum. * Surrexerunt
ergo Leuitæ: Mahath filius Amasai, & Ioel
filius Azariæ de filijs Caath: Porro de filijs
C Merari, Cis filius Abdi, & Azarias filius Ia-
laleel. De filijs aūt Gersom, Ioah filius Zem
13 ma, & Eden filius Ioah. * At vero de filijs
Elisaphan, Samri, & Iahiel. De filij quoque
14 Asaph, & Zacharias, & Mathanias; * Necnon
de filijs Heman, Iahiel, & Semei: Sed & de
15 filiis Idithun, Semeias, & Oziel. * Congrega-
ueruntq. fratres suos, & sanctificati sunt, &
ingressi sunt iuxta mandatum regis & impe-
16 rium domini, vt expiarent domum Dei. * Sa
cerdotes quoq, ingressi templum domini, vt
sanctificarent illud, extulerunt omnem im-
munditiam, quam intro repererant in vesti-
bulo domus domini, quam tulerunt Leuitæ,
&; asportauerunt ad Torrentē cedron foras.
17 * Ceperunt autem prima die mensis primi
D mundare, & in die octauo eiusdem mensis
ingressi sunt porticum templi domini, expia-
ueruntq. templum diebus octo, & in die sex-
tadecima mensis eiusdem, quod ceperant im
18 pleuerunt. * Ingressi quoq; sunt ad Ezechiā
regem, & dixerunt ei: Sanctificauimus oēm
domum domini, & altare holocausti, vasaq.
eius, necnon & mēsam propositionis cū oīb.
19 vasis suis, * cūctamq. tēpli supellectilē, quam
polluerat rex Achaz in regno suo, postquam
præuaricatus est: & ecce exposita sunt omnia
20 coram altare domini. * Consurgensq. dilucu
lo Ezechias rex, adunauit omnes principes
21 ciuitatis, & ascendit in domum dñi: *obtule-
runtq; simul tauros septem, & arietes septē,
agnos septem, & hircos septem pro peccato,
pro regno, pro sanctuario, pro Iuda, dixitque

facer-

sacerdotibus filijs Aaron vt offerrent super
22 altare dñi.* Mactauerunt igitur tauros,& su
E sceperunt sanguinem Sacerdotes,& fuderunt
illum super altare, mactauerunt etiam arie-
tes, & illorum sanguinem super altare fude-
runt,immolaueruntq.agnos, & fuderunt su-
23 per altare sanguinem. *Applicuerunt hircos
pro peccato coram rege,& vniuersa multitu-
dine, imposueruntq.manus suas super eos:
24 *& immolauerunt illos Sacerdotes, & asper
serunt sanguinē eorum coram altare pro pia
culo vniuersi Israelis: pro omni quippe Is-
rael præceperat rex vt holocaustum fieret &
25 pro peccato. * Constituit quoque Leuitas in
domo Domini cum cymbalis,& psalterijs,&
F citharis secundum dispositionem Dauid re-
gis,& Gad Videntis,& Nathan prophetæ: si
quidem domini præceptum fuit per manum
26 prophetarum eius.* Steteruntq. Leuitæ tenē
27 tes organa Dauid,& Sacerdotes tubas. *Et
iussit Ezechias vt offerrent holocausta super
altare:cumq.offerrentur holocausta,cœperut
laudes canere Domino,& clangere tubis, atq.
in diuersis organis, quæ Dauid rex Israel
28 præparauerat,concrepare.*Omni autem tur
ba adorante, cantores, & ij, qui tenebant
tubas,erant in officio suo donec compleretur
29 holocaustum. *Cumque finita esset oblatio,
incuruatus est rex, & omnes qui erant cum
30 eo,& adorauerunt.*Præcepitq. Ezechias, &
principes Leuitis vt laudarent Dominum
sermonibus Dauid, & Asaph Videntis: qui
laudauerunt eum magna lætitia,& incurua-
31 to genu adorauerunt. *Ezechias autem etiā
G hæc addidit:Implestis manus vestras domi-
no,accedite, & offerte victimas, & laudes in
domo Domini. Obtulit ergo vniuersa multi
tudo hostias, & laudes, & holocausta mente
32 deuota. * Porro numerus holocaustorum,
quæ obtulit multitudo, hic fuit, Tauros se-
ptuaginta, arietes centum, agnos ducentos.
33 *Sanctificaueruntq. domino boues sexcētos,
34 & oues tria millia. *Sacerdotes vero pauci
erant,nec poterant sufficere vt pelles holocau
storum detraherent: vnde & Leuitæ fratres
eorū adiuuerunt eos,donec impleretur opus,
& sanctificarentur antistites: leuitæ quippe
faciliori ritu sanctificantur, quā Sacerdotes.
35 *Fuerunt ergo holocausta plurima, adipes
pacificorum, & libamina holocaustorum: &
36 completus est cultus domus domini. *Læta-
tusq.est Ezechias,& omnis populus eo quod
ministerium domini esset expletum. De re-
pente quippe hoc fieri placuerat.

CAP. XXX.

1 Misit quoque Ezechias ad omnem Is-
A rael & Iudam:scripsitque epistolas ad
Ephraim & Manassen vt venirent ad domū
domini in Ierusalem, & facerent Phase do-
2 mino Deo Israel. *Inito ergo cōsilio regis &
principum, & vniuersi cœtus Ierusalem, de-
3. creuerunt vt facerent Phase mense secūdo.*
Non enim potuerant facere in tempore suo,
quia sacerdotes,qui possent sufficere,sanctifi
cati non fuerant,& populus nondum congre
4 gatus fuerat in Ierusalem. * Placuitq. sermo
5 regi, & omni multitudini. * Et decreuerunt
vt mitterent nuncios in vniuersum Israel de
Bersabee vsque Dan vt venirent, & facerent
Phase Domino Deo Israel in Ierusalē: mul-
ti enim non fecerant sicut lege præscriptum
6 est. *Perrexeruntque cursores cum epistolis
ex regis imperio, & principum eius,in vni-
uersum Israel & Iudam iuxta id, quod rex
iusserat,prædicantes:Filij Israel reuertimini
ad Dominum Deum Abraham, & Isaac,
& Israel: & reuertetur ad reliquias, quæ
B effugerunt manum regis Assyriorum.
7 * Nolite fieri sicut patres vestri, & fratres
qui recesserunt a Domino Deo patrum suo-
rum,qui tradidit eos in interitum,vt ipsi cer
8 nitis. *Nolite indurare ceruices vestras,sicut
patres vestri:tradite manus Domino, & veni
te ad sanctuarium eius, quod sanctificauit
in æternum: seruite Domino Deo patrum
vestrorum, & auertetur a vobis ira furoris
9 eius. *Si enim vos reuersi fueritis ad Domi-
num fratres vestri, & filii habebunt miseri-
cordiam coram dominis suis, qui illos duxe-
runt captiuos,& reuertentur in terram hanc:
pius enim & clemens est Dominus Deus ve-
ster,& non auertet faciem suam a vobis, si re
10 uersi fueritis ad eum. * Igitur cursores
pergebant velociter de ciuitate in ciuitatem
per terram Ephraim, & Manasse vsque ad
Zebulon,illis irridentibus & subsannantibus
11 eos.*Attamē quidam viri ex Aser,& Manas-
se,& Zabulon, acquiescentes consilio,vene-
12 runt Ierusalem. * In Iuda vero facta est ma-
nus domini vt daret eis cor vnum, vt facerēt
iuxta præceptum regis, & principum verbū
13 Domini.* Congregatiq.sunt in Ierusalem po
puli multi vt facerent sollemnitatem azymo
14 rum, in mense secundo. * & surgentes de-
C struxerunt altaria quæ erant in Ierusalem, at
que vniuersa, in quibus, idolis adolebatur
incensum,subuertentes, proiecerunt in Tor-
15 rentem cedron. *Immolauerunt autem Pha
se quartadecima die mensis secundi. Sacer-
dotes quoque,atq.Leuitæ tandem sanctifica-
ti obtulerunt holocausta in domo domini:
16 *Steteruntq.in ordine suo iuxta dispositionē
& legem Moysi hominis Dei: Sacerdotes ve
ro suscipiebant effundendū sanguinē de ma
17 nib. Leuitarum,* eo quòd multa turba san-
ctificata non esset: & idcirco immolarent Le
uitæ Phase his,qui non occurrerant sanctifica
18 ri Domino. * Magna etiam pars populi de
Ephraim,& Manasse,& Issachar, & Zabulō,
quæ sanctificata non fuerat,comedit Phase,
nō iuxta quod scriptum est: & orauit pro eis
Ezechias, dicens: Dñs bonus propitiabitur

19 *cunctis, qui in toto corde requirunt Domi-
num Deum patrum suorum: & non imputa-
20 bit eis quòd minus sanctificati sunt. * Quem
exaudiuit Dominus, & placatus est populo.
21 * Feceruntque filij Israel, qui inuenti sunt in
Ierusalem, sollemnitatem azymorum septē
diebus in lætitia magna, laudantes Dominū
per singulos dies: Leuitæ quoque & Sacerdo
tes per organa, quæ suo officio congruebant.
22 * Et locutus est Ezechias ad cor omnium Le
uitarum, qui habebant intelligentiam bonā
super Domino, & comederunt septem dieb.
sollemnitatis, immolantes victimas pacifi-
corum, & laudantes Dominum Deum pa-
23 trum suorum. * Placuitque vniuersæ multitu
dini ut celebrarent etiam alios dies septem,
24 quod & fecerunt cum ingenti gaudio. * Eze-
chias enim rex Iuda præbuerat multitudini
mille tauros, & septem millia ouium, prin-
cipes uero dederant populo tauros mille,
& oues decem millia, sanctificata est ergo
25 sacerdotum plurima multitudo. * Et hilari-
tate perfusa omnis turba Iuda tam Sacerdo
tum & Leuitarum, quàm vniuersæ frequen-
tia, quæ venerat ex Israel, proselytorum quo
que de Terra Israel, & habitantium in Iuda.
26 * Factaque est grandis celebritas in Ierusalē,
qualis a diebus Salomonis filij David regis
27 Israel in ea urbe non fuerat. * Surrexerunt au
tem Sacerdotes atque Leuitæ benedicentes
populo, & exaudita est uox eorum, peruenit-
que oratio in habitaculum sanctum cæli.

CAP. XXXI.

1 A CVmque hæc fuissent rite celebrata, egres
sus est omnis Israel, qui inuentus fuerat
in urbibus Iuda, & fregerunt simulacra, suc-
ciderunt que lucos, demoliti sunt excelsa, &
altaria destruxerunt, non solum de uniuerso
Iuda & Beniamin, sed & de Ephraim quoq;
& Manasse, donec penitus euerterent, reuersi
que sunt omnes filij Israel in possessiones &
2 ciuitates suas. * Ezechias autem constituit
turmas Sacerdotales, & Leuiticas per diui-
siones suas, vnumquemq. in officio proprio
tam Sacerdotum videlicet quàm Leuitarum
ad holocausta, & pacifica ut ministrarent &
confiterentur, canerentque in portis castro-
3 rum Domini. * Pars autem regis erat, ut de
propria eius substantia offerretur holocau-
stū, mane semper & vespere. Sabbatis quoq;
& Calendis, & sollemnitatibus ceteris, sicut
4 scriptum est in lege Moysi. * Præcepit etiam
populo habitantium Ierusalem ut darēt par
tes Sacerdotibus, & Leuitis, vt possent vaca-
5 re legi Domini. * Quod cum percrebuisset in
B auribus multitudinis, plurimas obtulere pri
mitias filij Israel frumenti, vini, & olei, mel-
lis quoque, & omnium, quę gignit humus, de
6 cimas obtulerunt. * Sed & filij Israel & Iuda
qui habitabant in urbibus Iuda, obtulerunt
decimas boum & ouium, decimasq. sancto-
rum, quæ vouerant domino Deo suo: atque
vniuersa portantes, fecerunt aceruos pluri-
7 mos. * Mense tertio cœperunt aceruorum ia
cere fundamenta, & mense septimo comple-
8 uerunt eos. * Cumq. ingressi fuissent Eze-
chias, & principes eius, viderunt aceruos, &
9 benedixerunt domino ac populo Israel. * In
terrogauitq. Ezechias Sacerdotes, & Leui-
10 tas cur ita iacerent aceruí. * Respondit illi
Azarias Sacerdos primus de stirpe Sadoc,
dicens: Ex quo cœperunt offerri primitiæ in
domo domini, comedimus, & saturati sumus
& remanserunt plurima, eo quòd benedixe-
C rit dominus populo suo: reliquiarum autem
11 copia est ista, quam cernis. * Precepit igitur
Ezechias vt præpararent horrea in domo do
12 mini. Quod cum fecissent, * intulerunt tam
primitias, quàm decimas, & quęcumque vo
uerant, fideliter. Fuit autem præfectus eorū
Chonenias Leuites, & Semei frater eius, se-
13 cundus, * post quem Iahiel, & Azarias, & Na
A hath, & Asael, & Ierimoth, Iozabad, quoque,
& Eliel, & Iesmachias, & Mahath, & Bana-
ias, præpositi sub manib. Choneniæ, & Semei
fratris eius, ex imperio Ezechię regis & Aza
riæ pontificis domus Dei, ad quos omnia per
14 tinebant. * Core vero filius Iemna Leuites &
ianitor Orientalis portæ, præpositus erat ijs,
quæ sponte offerebantur domino, primitijsq.
15 & consecratis in Sancta sanctorum. * Et sub
cura eius Eden, & Beniamin, Iesue, & Seme-
ias, Amarias quoque, & Sechenias in ciuitati
bus Sacerdotum vt fideliter distribuerent fra
tribus suis partes, minorib. atque maioribus:
16 * exceptis marib. ab annis tribus & supra,
D cunctis qui ingrediebantur tēplum domini,
& quidquid per singulos dies conducebat in
ministerio, atque obseruationibus iuxta diui
17 siones suas, * Sacerdotibus per familias, &
Leuitis a vigesimo anno & supra, per ordines
18 & turmas suas, * vniuersæq. multitudini
tam vxoribus, quàm liberis eorum vtriusf-
que sexus, fideliter cibi de his, quæ sancti-
19 ficata fuerant, præbebantur. * Sed & filio-
rum Aaron per agros, & suburbana vrbium
singularum dispositi erant viri, qui partes di
stribuerent vniuerso sexui masculino de Sa-
20 cerdotibus, & Leuitis. * Fecit ergo Ezechias
vniuersa quæ diximus in omni Iuda: opera-
tusque est bonum & rectum, & verum co-
21 ram domino Deo suo * in vniuersa cultura
ministerij domus domini, iuxta legem & ce
remonias, volens requirere Deum suum in
toto corde suo: fecitque & prosperatus
est.

CAP. XXXII.

4.Re.18.c. 1 POst quæ & huiuscemodi veritatem, venit
13. A Sennacherib rex Assyriorum, & ingres-
Isa.36.a.1. sus Iudam, obsedit ciuitates munitas, volens
Ecc.48.c. 2 eas capere. * Quod cum vidisset Ezechias,
20. venisse scilicet Sennacherib, & totum belli
3 impetum verti contra Ierusalem, * inito
cum principibus consilio, virisq. fortissimis
vt obturarent capita fontium, qui erant ex-
tra vrbem: & hoc omnium decernente sen-
4 tentia, * congregauit plurimam multitudi-
nem, & obturauerunt cunctos fontes, & ri-
uum, qui fluebat in medio terræ, dicentes: Ne
veniant reges Assyriorum, & inueniant aqua
5 rum abundantiam. * Aedificauit quoque,
agens industriè, omnem murum, qui fuerat
dissipatus, & extruxit turres desuper, & forin
secus alterum murum: instaurauitq. Mello
in ciuitate Dauid, & fecit vniuersi generis ar
6 maturam & clypeos: * constituitq. principes
B bellatorum in exercitu: & conuocauit vniuer
sos in platea portæ ciuitatis, ac locutus est ad
7 cor eorum dicens: * Viriliter agite, & confor-
tamini: nolite timere, nec paueatis regem
Assyriorum, & vniuersam multitudinem,
quæ est cum eo: multo enim plures nobiscũ
8 sunt, quàm cum illo. * Cum illo enim est bra
chium carneum: nobiscum dominus Deus
noster, qui auxiliator est noster, pugnatq. pro
nobis. Confortatusq. est populus huiuscemo-
9 di verbis Ezechiæ regis Iuda. * Quæ postquã
gesta sunt, misit Sennacherib rex Assyriorũ
seruos suos in Ierusalem (ipse enim cum vni-
uerso exercitu obsidebat Lachis) ad Ezechiã
C regem Iuda, & ad omnem populum, qui erat
10 in vrbe, dicens: * Hæc dicit Sennacherib rex
Assyriorum: In quo habentes fiduciam sede-
11 tis obsessi in Ierusalem? * Num Ezechias de-
cipit vos, vt tradat morti in fame & siti, affir-
mãs quòd Dominus Deus vester liberet vos
12 de manu regis Assyriorum? * Numquid non
iste est Ezechias, qui destruxit excelsa illius,
& altaria, & præcipit Iudæ & Ierusalem, di-
cens: Coram altari vno adorabitis, & in ipso
13 comburetis incensum? * An ignoratis quæ
ego fecerim, & patres mei cunctis terrarum
populis? numquid præualuerunt dij gentium,
omniumq. terrarum liberare regionem suã
14 de manu mea? * Quis est de vniuersis dijs gẽ
tium, quas vastauerunt patres mei, qui potue
rit eruere populum suum de manu mea, vt
possit etiam Deus vester eruere vos de hac
15 manu? * Nõ vos ergo decipiat Ezechias, nec
D vana persuasione deludat, neque credatis ei.
Si enim nullus potuit deus cũctarũ gentium
atque regnorum liberare populum suum de
manu mea, & de manu patrum meorum, cõ
sequenter nec Deus vester poterit eruere vos
16 de manu mea. * Sed & alia multa locuti sunt
serui eius contra Dominum Deum, & contra
17 Ezechiam seruum eius. * epistolas quoque
scripsit plenas blasphemiæ in dominum Deũ
Israel, & locutus est aduersus eum: Sicut dij
gentium cæterarum non potuerunt liberare
populum suum de manu mea, sic & Deus
Ezechiæ eruere non poterit populum suum
18 de manu ista. * Insuper & clamore magno,
lingua Iudaica contra populum, qui sedebat
in muris Ierusalem, personabat, vt terreret
19 eos, & caperet ciuitatem. * Locutusque est
E contra Deum Ierusalem, sicut aduersum
deos populorum terræ, opera manuum homi-
20 num. * Orauerunt igitur Ezechias rex, &
Isaias filius Amos prophetes, aduersum hãc
blasphemiam, ac vociferati sunt vsque in cæ-
21 lum. * ‖ Et misit Dominus angelum, qui ‖Tob.1.d.
percussit omnem virum robustum, & bella- 21.
torum, & principem exercitus regis Assyrio-
rum: Reuersusque est cum ignominia in ter-
ram suam. Cumque ingressus esset domum
Dei sui, filij qui egressi fuerant de vtero eius,
22 interfecerunt eum gladio. * Saluauitque
Dominus Ezechiam, & habitatores Ierusa-
lem de manu Sennacherib regis Assyriorũ,
& de manu omnium, & præstitit eis quie-
23 tem per circuitum. * Multi etiam defere-
bant hostias, & sacrificia Domino in Ierusa-
lem, & munera Ezechiæ regi Iuda: qui exal-
b tatus est post hæc coram cunctis gentibus.
24 * ‖ In diebus illis ægrotauit Ezechias vsque ‖4.Re.20.
ad mortem, & orauit dominum, exaudiuitq. a.1.
25 eum, & dedit ei signum. * Sed non iuxta Is.38.a.1.
beneficia, quæ acceperat, retribuit, quia ele-
uatum est cor eius: & facta est contra eum
26 ira, & contra Iudam & Ierusalem. * Humi-
liatusq. est postea eo quòd exaltatum fuisset
cor eius, tam ipse, quàm habitatores Ierusa-
lem: & idcirco non venit super eos ira Domi
27 ni in diebus Ezechiæ. * Fuit autem Ezechias
diues, & inclytus valde, & thesauros sibi plu-
rimos congregauit argenti & auri & lapidis
preciosi, aromatum, & armorum vniuersi ge
28 neris, & vasorum magni pretij. * Apothecas
quoque frumenti, vini, & olei, & præse-
pia omnium iumentorum, caulasq. pecorũ,
29 * & vrbes ædificauit sibi: habebat quippe gre
ges ouium, & armentorum innumerabiles,
eo quod dedisset ei dominus substantiam
30 multam nimis. * Ipse est Ezechias, qui obtu-
rauit superiorem fontem aquarum Gihon,
& auertit eas subter ad Occidentem Vrbis
Dauid: in omnibus operibus suis fecit pro-
31 spere quę voluit. * Attamen in legatione prin
cipum Babylonis, qui missi fuerant ad eum,
vt interrogarent de portento, quod acci-
derat super terram, dereliquit eum Deus
vt tentaretur, & nota fierent omnia, quæ
32 erant in corde eius. * Reliqua autem sermo-
num Ezechiæ, & misericordiarum eius scrip
ta, sunt in visione Isaiæ filii Amos prophe-

33 tæ,& in libro regum Iuda, & Israel. * Dor-
miuitque Ezechias cum patribus suis, & se-
pelierunt eum super sepulchra filiorum Da-
uid:& celebrauit eius exequias vniuersus Iu-
da, & omnes habitatores Ierusalem : regna-
uitque Manasses filius eius pro eo.

CAP. XXXIII.

1 DVodecim annorum erat Massanes cum
A regnare cœpisset,& quinquaginta quin
2 que annis regnauit in Ierusalem. * Fecit au-
tem malum coram domino iuxta abomina
tiones gentium, quas subuertit dominus co-
3 ram filijs Israel : * & conuersus instaurauit
excelsa, quæ demolitus fuerat Ezechias pa-
ter eius:construxitq. aras Baalim, & fecit lu
cos,& adorauit omnem militiam cęli,& co-
4 luit eam. * Aedificauit quoque altaria in do-
mo domini,de qua dixerat Dominus : ‖ In
5 Ierusalem erit nomen meum in æternum .*
Aedificauit autem ea cuncto exercitiui cœli
6 in duobus atrijs domus domini.* Transireq.
fecit filios suos per ignem in Vallebenennō:
obseruabat somnia , sectabatur auguria ,
maleficis artibus inseruiebat, habebat se-
cum magos, & incantatores: multaq. mala
operatus est coram domino vt irritaret eum.
7 * Sculptile quoque , & conflatile signum po-
B suit in domo Dei, ‖ de qua locutus est Deus
ad Dauid , & ad Salomonem filium eius ,
dicens : In domo hac & in Ierusalem ,
quam elegi de cunctis tribubus Israel, po-
8 nam nomen meum in sempiternum . * Et
moueri non faciam pedem Israel‖ de terra,
quam tradidi patribus eorum : ita dumta-
xat si custodierint facere quæ pręcipi eis,cun
ctamque legem , & ceremonias,atque iudi-
8 cia per manum Moysi. *Igitur Massanes se-
duxit; Iudam , & habitatores Ierusalem vt
facerent malum super omnes gentes, quas
subuerterat Dominus a facie filiorum Israel.
10 * Locutusque est Dominus ad eum,& ad po-
pulum illius , & attendere noluerunt .
11 *Idcirco superinduxit eis principes exercitus
regis Assyriorum : ceperunque Manassen ,
& vinctum catenis , atque compedibus
12 duxerunt in Babylonem . * Qui postquam
coangustatus est , orauit Dominum Deum
suum: & egit pœnitentiam valde coram
13 Deo patrum suorum. * Deprecatusque est
eum, & obsecrauit intente & exaudiuit ora-
tionem eius, reduxitque eum Ierusalem in
regnum suum, & cognouit Manasses quod
14 Dominus ipse esset Deus. * Post hæc ædifi-
cauit murum extra ciuitatem Dauid ad Oc-
cidentem Gihon in conualle , ab introitu
portæ piscium‖ per circuitum ‖vsque ad Op-
hel,& exaltauit illum vehementer:constituit
que principes exercitus in cunctis ciuitatibus
15 Iuda munitis: * & abstulit deos alienos , &
simulacrum de domo: domini aras quoque,
quas fecerat in monte domus domini, & in
Ierusalem , & proiecit omnia extra vr-
16 bem: *Porro instaurauit altare domini , &
immolauit super illud victimas , & pacifica,
& laudem : præcepitque Iudæ vt seruiret do-
17 mino deo Israel.* Attamē adhuc populus im
18 molabat in excelsis Domino Deo suo. *Reli
qua autem gestorum Manasse: & obsecratio
eius ad deum suum . Verba quoque Viden-
tium , qui loquebantur ad eum in nomine
domini Dei Israel , continentur in sermoni-
19 bus regum Israel.*Oratio quoq. eius & exau
D ditio,& cuncta peccata,atque contemptus,lo
ca etiam,in quibus ędificauit excelsa,& fecit
lucos , & statuas antequam ageret pœniten-
tiam , scripta sunt in sermonibus Hozai.
20 Dormiuit ergo Manasses cum patribus suis,
& sepelierunt eum in domo sua:regnauitque
21 pro eo filius eius Amon . * Vigintiduorum
annorum erat Amon cum regnare cœpis-
set, & duobus annis regnauit in Ierusalem.
22 *‖Fecitque malum in conspectu Domini , si-
cut fecerat Manasses pater eius: & cunctis
idolis,quæ Manasses fuerat fabricatus,immo
23 lauit atque seruiuit.* Et non est reueritus fa-
ciem domini, sicut reueritus est Manasses pa
24 ter eius:& multo maiora deliquit. *Cumq.
coniurassent aduersus eum serui sui,interfece
25 runt eum in domo sua.*Porro reliqua popu
li multitudo,cæsis ijs,qui Amon percusserāt
constituit regem Iosiam filium eius pro
eo.

CAP. XXXIIII.

1 OCto annorum erat Iosias cum regnare 4.Reg.22.a.1.
A cœpisset,& triginta & vno anno regna
2 uit in Ierusalem. *Fecitque quod erat rectū
in conspectu domini , & ambulauit in vijs
Dauid patris sui: non declinauit neque ad
3 dextram , neque ad sinistram. *Octauo au-
tem anno regni sui,cum adhuc esset puer, cę
pit quærere Deum patris sui Dauid : & duo-
decimo anno postquam regnare cœperat,
mundauit Iudam & Ierusalem ab excelsis,
4 & lucis,simulacrisq.& sculptilibus.* Destru-
xeruntq.coram eo aras Baalim: & simulacra
quæ superposita fuerant, demoliti sunt:lucos
etiam, & sculptilia succidit atque cōminuit:
& super tumulos eorum , qui eis immolare
5 consueuerant , fragmenta dispersit. * Ossa
B præterea sacerdotum combussit in altaribus
idolorum,mundauitq. Iudam & Ierusalem.
6 *Sed & in vrbibus Manasse, & Ephraim,&
Simeon,vsque Nephthali cuncta subuertit.
7 * Cumque altaria dissipasset, & lucos, &

scul-

sculptilia contriuisset in frustra, cunctaque
delubra demolitus esset de vniuersa terra If-
8 rael, reuersus est in Ierusalem. * Igitur anno
octauodecimo regni sui, mundata iam terra,
& templo domini, misit Saphan filium Ese-
liæ, & Maasiam principem ciuitatis, & Ioha
filium Ioachaz a commentarijs, vt instaura-
9 rent domum domini Dei sui. * Qui venerunt
ad Helciam Sacerdotem magnum: acceptã-
que ab eo pecuniam, quæ illata fuerat in do-
C mum domini, & quam congregauerant Le-
uitæ, & ianitores de Manasse, & Ephraim, &
& vniuersis reliquijs Israel, ab omni quoque
Iuda, & Beniamin, & habitatoribus Ierusa-
10 lem, * tradiderunt in manibus eorũ, qui præ-
erant operarijs in domo domini vt instaura-
11 rent tẽplum, & infirma queq; sarcirent. * At
illi dederunt eam artificibus, & cæmentarijs
vt emerent lapides de lapicidinis, & ligna ad
commissuras ædificij, & ad contignationem
12 domorũ, quas destruxerant reges Iuda. * Qui
fideliter cuncta faciebant. Erant autem præ-
positi operantium, Iahath & Abdias de filijs
Merari, Zacharias, & Mosollam de filijs Ca-
ath, qui vrgebant opus: omnes Leuitæ scien-
13 tes organis canere. * Super eos vero, qui
ad diuersos vsus onera portabant, erant scri-
bæ, & magistri de Leuitis ianitores.
14 * Cumque efferrent pecuniam, quæ illata
D fuerat in templum Domini, reperit Helcias
Sacerdos Librum legis Dñi, per manum Moy
15 si. * Et ait ad Saphan scribam: Librum legis
inueni in domo Domini: Et tradidit ei.
16 * At ille intulit volumen ad regem, & nun-
ciauit ei dicens: Omnia, quæ dedisti in ma-
nu seruorum tuorum, ecce complentur.
17 * Argentum, quod repertum est in domo
Domini, conflauerunt, datũq. est præfectis ar
18 tificũ, & diuersa opera fabricantiũ. * Prӕterea
tradidit mihi Helcias sacerdos hunc librum.
19 Quem cum rege præsente recitasset, * audis-
20 set ille verba legis, scidit vestimenta sua: * &
præcepit Helciæ, & Ahicam filio Saphan, &
Abdon filio Micha, Saphan quoque scribæ,
21 & Asaç seruo regis, dicens: * Ite, & orate do-
minum pro me, & pro reliquijs Israel, & Iu-
da, super vniuersis sermonibus Libri istius,
qui repertus est: magnus enim furor Domi-
ni stillauit super nos, eo quod non custodie-
rint patres nostri verba Domini vt facerent
omnia, quæ scripta sunt in isto volumine.
22 * Abijt ergo Helcias, & hi qui simul à rege
missi fuerant, ad Oldam prophetidem, vxo-
rem Sellum filij Thecuath, filij Hasra cu-
stodis vestium: quæ habitabat in Ierusalem
in secunda: & locuti sunt ei verba, quæ su-
pra narrauimus.
23 * At illa respondit eis: Hęc dicit Dominus
Deus Israel: Dicite viro, qui misit vos ad
24 me: * Hęc dicit Dominus: Ecce ego indu-
cam mala super locum istum, & super habi-
tatores eius, cunctaque maledicta, quę scri-
pta sunt in Libro hoc, quem legerunt coram
rege Iuda.
25 * Quia dereliquerunt me, & sacrificaue-
runt dijs alienis, vt me ad iracundiam pro-
uocarent in cunctis operibus manuum sua-
rum, idcirco stillabit furor meus super locum
26 istum, & non extinguetur. * Ad regem au-
tem Iuda, qui misit vos pro Domino depre-
cando, sic loquimini: Hęc dicit Dominus
Deus Israel: Quoniam audisti verba volu-
27 minis, * atque emollitum est cor tuum, &
humiliatus es in conspectu Dei super his, quę
sunt contra locum hunc, & habitatores Ieru-
salem, reueritusque faciem meam, scidisti
vestimenta tua, & fleuisti coram me: ego
quoque exaudiui te, dicit Dominus.
28 * Iam enim colligam te ad patres tuos, &
inferẽris in sepulchrum tuum in pace: nec
videbunt oculi tui omne malum, quod ego
inducturus sum super locum istum, & super
habitatores eius. † Retulerunt itaque regi
29 cuncta quæ dixerat. * At ille conuocatis vni- | 4. Reg.
30 uersis maioribus natu Iuda & Ierusalem, * a- 23. a.
scendit in domum Domini, vnàque omnes
G uiri Iuda, & habitatores Ierusalem, Sa-
cerdotes, & Leuitę, & cunctus populus a
minimo vsque ad maximum. Quibus au-
dientibus in domo Domini, legit rex om-
31 nia verba voluminis: * & stans in tribunali
suo, percussit fœdus coram Domino ut am-
bularet post eum, & custodiret pręcepta,
& testimonia, & iustificationes eius in toto
corde suo, & in tota anima sua, faceretque
quæ scripta sunt in volumine illo, quod le-
32 gerat. * Adiurauit quoque super hoc om-
nes, qui reperti fuerant in Ierusalem, & Be-
niamin: & fecerunt habitatores Ierusalem
iuxta pactum Domini Dei patrum suorum.
33 * Abstulit ergo Iosias cunctas abominatio-
nes de vniuersis regionibus filiorum Israel:
& fecit omnes, qui residui erant in Israel,
seruire Domino Deo suo. Cunctis diebus
eius non recesserunt a Domino Deo patrum
suorum.

CAP. XXXV.

1 Fecit autem Iosias in Ierusalem Phase
A Domino, quod immolatum est quar- 4. Reg. 23.
2 tadecima die mensis primi: * & constituit c. 21
Sacerdotes in officijs suis, hortatusque est
eos vt ministrarent in domo Domini.
3 * Leuitis quoque, ad quorum eruditionem
omnis Israel sanctificabatur Domino, locu-
tus est: Ponite arcam in sanctuario templi,
quod ædificauit Salomon filius Dauid rex
Israel, nequaquam enim eam vltra portabi
tis: nunc autem ministrate domino Deo ve-

stro,

populo eius Israel.
4 * Et præparate vos p domos, & cognationes ve-
stras in diuisionibus singulorum, sicut præce-
pit Dauid rex Israel, & descripsit Salomon
5 filius eius. * Et ministrate in sanctuario per
6 familias turmasque Leuiticas, * & sanctifica-
ti immolate Phase: fratres etiam vestros, vt
possint iuxta verba, quæ locutus est dominus
7 in manu Moysi facere, præparate. * Dedit
præterea Iosias omni populo, qui ibi fuerat
inuentus in solemnitate Phase, agnos & hæ-
dos de gregibus, & reliqui pecoris triginta
millia, boum quoque tria millia. hæc de re-
8 gis vniuersa substantia. * Duces quoq; eius,
sponte quod vouerant, obtulerunt, tam po-
pulo, quàm Sacerdotibus, & Leuitis. Porro
B Helcias, & Zacharias, & Iahiel principes do
mus domini, dederunt sacerdotibus ad faciē-
dum Phase pecora commixtim duo millia
9 sexcenta, & boues trecentos. * Chonenias au-
tem, & Semeias, etiā Nathanael fratres eius,
necnon Hasabias, & Iehiel, & Iozabad prin-
cipes Leuitarum, dederunt ceteris Leuitis ad
celebrandum Phase quinque millia pecorū,
10 & boues quingentos. * Præparatumque est
ministerium, & steterunt Sacerdotes in offi-
cio suo: Leuitæ quoque in turmis, iuxta regis
11 imperium. * Et immolatum est Phase: asper
seruntque Sacerdotes manu sua sanguinem,
& Leuitæ detraxerunt pelles holocaustorū:
12 & separauerunt ea vt darent per domos, &
familias singulorum, & offerrentur domino,
sicut scriptum est in Libro Moysi: de bobus
13 quoque fecerunt similiter. * Et assauerunt
Phase super ignem, iuxta quod in lege scri-
ptum est: pacificas vero hostias coxerunt in
lebetibus, & cacabis, & ollis, & festinatò di-
14 stribuerunt vniuersæ plebi: * sibi autem, &
& Sacerdotibus postea parauerunt: nam in
oblatione holocaustorum & adipum vsq; ad
noctem Sacerdotes fuerunt occupati: vnde
C Leuitæ sibi, & Sacerdotibus filijs Aaron pa-
15 rauerunt nouissimis. * Porro cantores filij
Asaph stabant in ordine suo, iuxta præceptū
Dauid, & Asaph, & Heman, & Idithun pro-
phetarum regis: Ianitores vero per portas
singulas obseruabant, ita ut nec puncto qui-
dem discederent a ministerio: quam ob rem
& fratres eorum Leuitæ parauerūt eis cibos.
16 * Omnis igitur cultura domini rite comple-
ta est in die illa vt facerent Phase, & offer-
rent holocausta super altare Domini, iuxta
17 præceptum regis Iosiæ. * Feceruntque filij
Israel, qui reperti fuerant ibi, Phase in tem-
pore illo, & sollemnitatem azymorum se-
18 ptem diebus. * Non fuit Phase simile huic in
Israel a diebus Samuelis prophetæ: sed nec
quisquam de cunctis regibus Israel fecit Pha
se, sicut Iosias, Sacerdotibus, & Leuitis, & om
ni Iudæ, & Israel qui repertus fuerat, & ha-
19 bitantibus in Ierusalem. * Octauodecimo an
no regni Iosiæ hoc Phase celebratum est.
20 * ‖ Postquam instaurauerat Iosias templū,
ascendit Nechao rex Aegypti ad pugnandum
in Charcamis iuxta Euphraten: & processit ‖ 4. Reg.
21 in occursum eius Iosias. * At ille, missis ad 23. f.29.
eum nuncij, ait: Quid mihi, & tibi est rex Iu
D da? non aduersum te hodie venio, sed contra
aliam pugno domum, ad quam me Deus fe-
stinatò ire præcepit: desine aduersum Deum
22 facere, qui mecum est, ne interficiat te. * No-
luit Iosias reuerti, sed præparauit contra eū
bellum, nec acquieuit sermonibus Nechao ex
ore Dei: ‖ verum perrexit vt dimicaret in
23 campo Mageddo. * Ibique vulneratus a sa-
gittarijs, dixit pueris suis: Educite me de præ ‖ Zac. 12.
24 lio, quia oppido vulneratus sum. * Qui tran- d.11.
stulerunt eum de curru in alterum currum,
qui sequebatur eum more regio, & asporta-
uerunt eum in Ierusalem, mortuusque est, &
sepultus in mausoleo patrum suorum: & vni
25 uersus Iuda & Ierusalem luxerunt eum. * Ie
remias maxime: cuius omnes cantores atque
cantatrices, vsque in præsentem diem lamen
tationes super Iosiam replicant, & quasi lex
obtinuit in Israel: Ecce scriptum fertur in la-
26 mentationibus. * Reliqua autem sermonum
Iosiæ & misericordiarum eius: quæ lege præ-
27 cepta sunt Domini: * opera quoque illius pri
ma & nouissima, scripta sunt in Libro regum
Iuda, & Israel.

CAP. XXXVI.

1 TVlit ergo populus terræ Ioachaz filium
A Iosiæ, & constituit regem pro patre suo 4. Reg. 23
2 in Ierusalem. * Vigintitrium annorum erat f.30
Ioachaz, cum regnare cœpisset, & tribus men
3 bus regnauit in Ierusalem. * Amouit autem
eum rex Aegypti cum venisset in Ierusalem,
& condemnauit terram centum talentis ar-
4 genti, & talento auri. * Constituitque pro eo
regem, ‖ EliaKim fratrem eius, super Iudam
& Ierusalem: & vertit nomen eius IoaKim: ‖ Matt. 1.
ipsum vero Ioachaz tulit secum, & abduxit b.14.
5 in Aegyptum. * Vigintiquinque annorum
erat IoaKim cum regnare cœpisset, & vnde-
cim annis regnauit in Ierusalem: fecitq. ma-
6 lum coram domino Deo suo. * Contra hunc
B ascendit Nabuchodonosor rex Caldæorum,
& vinctum catenis duxit in Babylonem.
7 * Ad quam & vasa domini transtulit, & po-
8 suit ea in templo suo. * Reliqua autem ver-
borum IoaKim, & abominationū eius, quas
operatus est, & quæ inuenta sunt in eo, conti-
nentur in Libro regum Iuda, & Israel. Re-
gnauit autem Ioachin filius eius pro eo.
9 * Octo annorum erat Ioachin cum regnare
cœpisset, & tribus mensibus, ac decem die-
bus regnauit in Ierusalem; fecitque malum

10 in conspectu Domini. * Cumq. anni circu-
lus volueretur, misit Nabuchodonosor rex,
qui adduxerunt eum in Babylonem, asporta-
ti simul pretiosissimis vasis domus Domi-
ni: ‖ Regem vero constituit Sedeciam patru-
‖ 4. Reg. 24.d.15 Ier.37.a.1 — 11 um eius super Iudam & Ierusalem. * Vi-
ginti & vnius anni erat Sedecias cum regna-
re cœpisset, & vndecim annis regnauit in Ie-
12 rusalem. * Fecitque malum in oculis domini
Dei sui, nec erubuit faciem Ieremiæ prophe-
13 te, loquentis ad se ex ore domini. A rege quo-
que Nabuchodonosor recessit, qui adiurave-
rat eum per Deum: & indurauit ceruicem
suam, & cor vt non reuerteretur ad dominũ
14 Deum Israel. * Sed & vniuersi principes sa-
cerdotum, & populus, præuaricati sunt iniq.
iuxta vniuersas abominationes Gentium, &
polluerunt domum domini, quam sanctifi-
15 cauerat sibi in Ierusalem. * Mittebat autem
dominus Deus patrum suorum ad illos per
manum nunciorum suorum de nocte consur-
gens, & quotidie commonens: eo quòd par-
16 ceret populo & habitaculo suo. * At illi sub-
sannabant nuncios Dei, & paruipendebant ser-
mones eius, illudebantque prophetis, donec
ascenderet furor Domini in populum eius, &
17 esset nulla curatio. * Adduxit enim super eos
reges regem Chaldæorum, & interfecit iuue-
nes eorum gladio in domo sanctuarij sui, nõ
est misertus adolescentis, & virginis, & senis,
nec decrepiti quidem, sed omnes tradidit in
18 manibus eius. * Vniuersaque uasa domus
D domini tam maiora, quàm minora, & thesau-
ros templi, & regis, & principum transtulit
19 in Babylonem. * Incenderunt hostes domũ
Dei, destruxeruntque murum Ierusalem, v-
niuersas turres combusserunt, & quidquid
20 pretiosum fuerat, demoliti sunt. * Siquis
euaserat gladium, ductus in Babylonem ser-
uiuit regi & filijs eius, donec imperaret rex
21 Persarum, * & compleretur sermo Domini
ex ore Ieremiæ, & celebraret terra sabbata
sua: cunctis enim diebus desolationis egit sab-
batum usque dum complerentur septuagin-
22 ta anni. * ‖ Anno autem primo Cyri regis — ‖ Ier.25.c
Persarum ad explendum sermonem Domi- — 12.& 29.c
ni, quem locutus fuerat per os Ieremiæ, su- — 11
scitauit dominus spiritum Cyri regis Persa- — 1. Esd.1.a.
rum; qui iussit prædicari in vniuerso regno — 1. & 6.a.3.
23 suo, etiam per scripturam, dicens: * Hæc di-
cit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terræ
dedit mihi dominus Deus cœli, & ipse præce-
pit mihi ut ædificarem ei domum in Ierusa-
lem, quæ est in Iudæa: quis ex vobis est in
omni populo eius? sit Dominus Deus suus
cum eo, & ascendat.

LIBER PRIMVS ESDRAE.

CAPVT PRIMVM.

1 IN anno primo Cyri re
A gis Persarum vt com-
pleretur verbum do-
mini ex ore Ieremiæ,
suscitauit dominus spi
ritum Cyri regis Per-
sarum: & traduxit vo-
cẽ in omni regno suo,
etiam per scripturam
2 dicens:* Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Om
B nia regna terræ dedit mihi dominus Deus
cęli, & ipse pręcepit mihi vt ædificarem ei do
3 mum in Ierusalem, quæ est in Iudæa.* Quis
est i vobis de vniuerso populo eius? Sit Deus
illius cum ipso. Ascendat in Ierusalem, quæ
est in Iudæa, & ædificet domum domini Dei
4 Israel, ipse est Deus qui est in Ierusalem.* Et
omnes reliqui in cunctis locis vbicumq; ha-
bitant, adiuuent eum viri de loco suo argen-
to & auro, & substantia, & pecoribus, exce-
pto quod voluntarie offerunt templo Dei,
5 quod est in Ierusalem.* Et surrexerunt prin
C cipes patrum de Iuda, & Beniamin, & Sa-
cerdotes, & Leuitæ, & omnis, cuius Deus su-
scitauit spiritum, vt ascenderent ad ædifican
dum templum domini, quod erat in Ierusa-
6 lem.* Vniuersique qui erant in circuitu, ad-
iuuerunt manus eorum in vasis argenteis &
aureis, in substantia & iumentis, in supelle-
ctili, exceptis his, quæ sponte obtulerant.
7 *Rex quoque Cyrus protulit vasa templi do
mini, quæ tulerat Nabuchodonosor de Ieru-
8 salem, & posuerat ea in templo Dei sui.* Pro
D tulit autem ea Cyrus rex Persarum per ma-
num Mithridatis filij Gazabar, & annume-
9 rauit ea Sassabasar principi Iuda.* Et hic est
numerus eorum eorum: Phialæ aureæ trigin-
ta, phialæ argenteæ mille, cultri vigintinoué,
10 scyphi aurei triginta,* scyphi argentei secun
10 di quadringenti decem: vasa alia mille.* Om
nia vasa aurea, & argentea quinque millia
quadringenta: vniuersa tulit Sassabasar cum
his, qui ascendebant de transmigratione Ba-
bylonis in Ierusalem.

CAP. II.

1 HI sunt autem prouinciæ filij, qui ascen 2. Esdr.7.
A derunt de captiuitate, quam transtule- b.6
rat Nabuchodonosor rex Babylonis in Baby
lonem, & reuersi sunt in Ierusalem, & Iudã,
2 vnusquisque in ciuitatem suam.* Qui vene-

runtcũ Zorobabel, Iosue, Nehemia, Saraia,
Rahelaia, Mardochai, Belsan, Mesphar, Be-
guai, Rehum, Baana. Numerus uirorum po-
3 puli Israel:* Filij Pharos duo millia centum
4 septuagintaduo. * Filij Sephatia, trecenti se
5 ptuagintaduo. * Filij Area, septingenti se-
6 ptuagintaquinque.* Filij Phahath Moab, fi-
liorum Iosue: Ioab duo millia octingenti
7 duodecim. * Filij Aelam mille ducenti quin
8 quagintaquattuor. * Filij Zethua, nongenti
9 quadragintaquinque. * Filij Zachai, septin-
10 genti sexaginta. * Filij Bani, sexcenti quadra
11 gintaduo. * Filij Bebai, sexcenti uigintitres.
12 * Filij Azgad, mille ducenti uigintiduo.
13 * Filij Adonicam, sexcenti sexagintasex.
14 * Filij Beguai, duo millia quinquagintasex.
15 * Filij Adin, quadringenti quinquaginta-
16 quattuor.* Filij Ather, qui erant ex Eze-
17 chia, nonagintaocto. * Filij Besai, trecenti
18 uigintitres. * Filij Iora, centum duodecim.
B * Filij Hasum, ducenti uigintitres.* Filij Geb
19 bar, nonagintaquinq. * Filij Bethlehem, cen-
20 tum uigintitres. * Viri Netupha, quinqua-
21 gintasex. * Viri Anathoth, centum uiginti-
22 octo. * Filij Azmaueth, quadraginta duo.
23 * Filij Cariathiarim, Cephira, & Beroth, se-
24 ptingenti quadragintatres. * Filij Rama &
25 Gabaa, sexcẽti uigintiunus.* Viri Machmas,
26 centum uigintiduo. * Viri Bethel, & Hai, du
27 centi uigintitres. * Filij Nebo, quinquagin-
28 taduo. * Filij Megbis, centum quinquagin-
29 tasex. * Filij Aelam alterius, mille ducenti
30 quinquagintaquattuor.* Filij Harim, trecen
31 ti uiginti.* Filij Lod Hadid, & Ono, septin-
32 genti uigintiquinque.* Filij Iericho, trecen-
33 ti quadragintaquinque. * Filij Senaa, tria
34 millia sexcenti triginta. * Sacerdotes: Filij
35 Iadaia in domo Iosue, nongenti septuaginta
36 tres.* Filij Emmer, mille quinquagintaduo.
37 * Filij Pheshur, mille ducenti quadraginta se
38 ptem. * Filii Harim, mille decem & se-
39 ptem. * Leuitæ: Filij Iosue & Cedmihel fi-
40 liorum Odouiæ septuagintaquattuor.* Can-
41 tores: Filij Asaph, centum uigintiocto. * Fi-
42 lij Ianitorum: filij Sellum, filij Ater, filij Tel
43 mon, filij Accub, filij Hatita, filij Sobai: u-
C niuersi centum trigintanouem. * Nathinæi:
44 filij Siha, filij Hasupha, filij Tabbaoth,* filij
45 Ceros, filij Siaa, filij Phadon, * filij Lebana,
46 filij Hagaba, filij Accub, * filij Hagab, filij
47 Semlai, filij Hanam,* filij Gaddel, filij Ga-
48 her, filij Raaia, * filij Rasin, filij Necoda, fi-
49 lij Gazam, * filij Aza, filij Phasea, filij Be-
50 see,* filiii Asena, filii Munim, filii Nephusim
51 filii Bacbuc, filii Hacupha, filii Harhur,* fi-
52 lii Besluth, filii Mahida, filii Harsa,* filii Ber
53 cos, filii Sisara, filii Thema, * filii Nasia, filii
54 Hatipha,* filii seruorum Salomonis, filii So
55 tai, filii Sophereth, filii Phatuda,* filii Iala,
56 filii Dercon, filii Geddel,* filii Saphatia, filii
57 Hatil, filii Phochereth, qui erãt de Asebaim,
58 filii Ami. * omnes Nathinæi, & filii seruorum
59 Salomonis, trecẽti nonagintaduo.* Et hi qui
ascenderũt de Thelmala, Thelharsa, Cherub,
& Adon, & Emer: & non potuerunt indicare
domum patrum suorũ & semen suum, utrũ
60 ex Israel essent.* Filij Dalaia, filii Tobia, fi-
61 lii Necoda, sexcenti quinquagintaduo. * Et
de filiis Sacerdotũ: Filij Hobia, filii Accos,
D filii Berzellai, qui accepit de filiabus Berzel
lai Galaaditis, uxorem, & uocatus est nomi-
62 ne eorum: * hi quæsierunt scripturam ge-
nealogiæ suæ, & nõ inuenerunt, & eiecti sunt
63 de sacerdotio. * Et dixit Athersatha eis ut
non comederẽt de Sancto sanctorum, donec
64 surgeret sacerdos doctus atq; perfectus.* Om
nis multitudo quasi unus, quadraginta duo
65 millia trecẽti sexaginta: * exceptis seruis eo-
rum, & ancillis, qui erant septem millia tre-
66 centi triginta septem: & in ipsis cantores, at-
que cantatrices ducenti.* Equi eorum septin
genti trigintasex, muli eorum, ducenti qua-
67 dragintaquinque, * cameli eorum, quadrin-
genti trigintaquinque, asini eorum, sex mil-
68 lia septingenti uiginti.* Et de principib. pa-
trum, cum ingrederentur templum Domini,
quod est in Ierusalem, sponte obtulerunt in
domum Dei ad extruẽdam eam in loco suo.
69 * Secundum uires suas dederunt impensas
operis, auri solidos sexaginta millia & mille
argenti mnas quinque millia, & uestes sacer
70 dotales centum:* Habitauerunt ergo Sacer-
dotes, & Leuitæ, & de populo, & cantores, &
ianitores, & Nathinæi in urbibus suis, uni-
uersiq. Israel in ciuitatibus suis.

CAP. III.

1 IAmque uenerat mensis septimus, & e-
A rant filii Israel in ciuitatibus suis: con-
gregatus est ergo populus quasi uir unus in
2 Ierusalem. * Et surrexit Iosue filius Iose-
dec, & fratres eius sacerdotes, & Zorobabel
filius Salathiel, & fratres eius, & ædificaue-
runt altare Dei Israel ut offerrent in eo ho-
locautomata, sicut scriptum est in lege Moy
3 si uiri Dei: * Collocauerunt autem altare
Dei super bases suas deterrentibus eos per
circuitum populis terrarum, & obtulerunt
super illud holocaustum Domino mane &
4 uespere: * Feceruntque sollemnitatem ta-
bernaculorum, sicut scriptum est, & ho-
locaustum diebus singulis per ordinem se-
B cundum præceptum opus diei in die suo.
5 * Et post hæc holocaustum iuge, tam in
Calendis, quàm in uniuersis sollemnitati-
bus Domini, quæ erant consecratæ, & in
omnibus in quibus ultro offerebatur mu-
6 nus Domino. * A primo die mensis se-
ptimi cœperunt offerre holocaustum Dño:
porro templum Dei nondum fundatũ erat.

7 * Dederunt

mentarijs : cibum quoque, & potum, & o-
leum Sidonijs, Tyrijsque vt deferrent ligna
cedrina de Libano ad mare Ioppe, iuxta qđ
8 præceperat Cyrus rex Persarum eis. * Anno
autem secundo aduentus eorum ad templū
C Dei in Ierusalem mense secundo, cœperunt
Zorobabel filius Salathiel, & Iosue filius Io
sedec, & reliqui de fratribus eorum Sacerdo
tes, & Leuitæ, & omnes qui venerant de ca-
ptiuitate in Ierusalem, & constituerunt Le-
uitas a viginti annis & supra, vt vrgerent o-
9 pus Domini. * Stetitque Iosue & filij eius,
& fratres eius, Cedmihel, & filij eius, & fi-
lij Iuda, quasi vir vnus, vt instarent super
eos qui faciebant opus in templo Dei : filij
Henadad, & filij eorum, & fratres eorum
10 Leuitæ. * Fundato igitur a cæmentarijs tem
plo Domini, steterunt sacerdotes in ornatu
suo cum tubis: & Leuitæ filij Asaph in cym
balis, vt laudarent Deum per manus Dauid
11 regis Israel. * Et concinebant in hymnis, &
confessione Domino : Quoniam bonus, quo-
D niam in æternum misericordia eius super Is-
rael. Omnis quoque populus vociferabatur
clamore magno in laudando Dominum, eo
quòd fundatum esset templum Domini.
12 * plurimi etiam de Sacerdotibus & Leuitis,
& principes patrum, & seniores, qui viderāt
templum prius cum fundatum esset, & hoc
templum in oculis eorum, flebant voce ma-
gna : & multi vociferantes in lætitia, eleua-
13 bant vocem. * Nec poterat quisquam agno-
scere vocem clamoris lætantium, & vocem
fletus populi : commixtim enim populus vo
ciferabatur clamore magno, & vox audieba-
tur procul.

CAP. IIII.

1 AVdierunt autem hostes Iudæ, & Benia-
A min, quia filij captiuitatis ædificarent
2 templum domino Deo Israel:* & acceden-
tes ad Zorobabel, & ad principes patrum di
xerunt eis : Aedificemus vobiscum, quia ita
vt vos, quærimus Deum vestrum : ecce nos
immolauimus victimas a diebus Asor Had-
3 dan regis Assur, qui adduxit nos huc. * Et
dixit eis Zorobabel, & Iosue, & reliqui prin-
cipes patrum Israel ; Non est uobis & nobis,
vt ædificemus domum Deo nostro, sed nos
ipsi soli ædificabimus domino Deo nostro,
sicut præcepit nobis Cyrus rex Persarum.
4 * Factum est igitur ut populus terræ impe-
diret manus populi Iudæ, & turbaret eos in
5 ædificando. * Conduxerunt autem aduersus
eos consiliatores, ut destruerent cōsilium eo-
rum omnibus diebus Cyri regis Persarum, &
6 usque ad regnum Darij regis Persarū. * In re
gno autē Assueri, in principio regni eius, scri-
pserunt accusationē aduersus habitatores Iu-

B scripsit Beselam Mithridates, & Thabeel, &
reliqui, qui erant in consilio eorum, ad Arta-
xerxem regem Persarum: epistola autem ac-
cusationis scripta erat Syriace, & legebatur
8 sermone Syro. * Reum Beelteem, & Samsai
scriba scripserunt epistolam unam de Ierusa-
9 lem Artaxerxi regi, huiuscemodi : * Reum
Beelteem, & Samsai scriba, & reliqui cōsilia-
tores eorum, Dinæi, & Apharsathachæi, Ter-
phalęi, Apharsęi, Erchnęi, Babylonij, Susa-
10 nechęi, Dieui, & Aelamitę, * & ceteri de Gen
tibus, quas transtulit Asenaphar magnus &
gloriosus : & habitare eas fecit in ciuitatibus
Samariæ, & in reliquis regionibus trans Flu
11 men in pace : (* Hoc est exemplar epistolę,
quam miserunt ad eum) Artaxerxi regi, ser-
ui tui, uiri qui sunt trans Fluuium, salutem
12 dicūt. * Notum sit regi, quia Iudęi, qui ascen
derunt a te ad nos, uenerunt in Ierusalem ci-
uitatem rebellem & pessimam, quam ędifi-
cant extruentes muros eius, & parietes com-
13 ponentes. * Nunc igitur notum sit regi, quia
C si ciuitas illa ędificata fuerit, & muri eius in-
staurati, tributum, & uectigal, & annuos re-
ditus non dabunt, & usque ad reges hęc noxa
14 perueniet.* Nos autem memores salis, quod
in palatio comedimus, & quia lęsiones regis
uidere nefas ducimus, idcirco misimus & nū
15 ciauimus regi, * ut recenseas in libris histo-
riarum patrum tuorum, & inuenies scriptū
in commentarijs: & scies quoniam urbs illa,
urbs rebellis est, & nocens regibus & prouin-
cijs, & bella concitantur in ea ex diebus anti-
quis : quam ob rem & ciuitas ipsa destructa
16 est. * Nunciamus nos regi, quoniam si ciui-
tas illa ędificata fuerit, & muri ipsius instau-
rati, possessionem trans Fluuium non habe-
17 bis.* Verbum misit rex ad Reum Beelteem, &
Samsai scribam, & ad reliquos, qui erant in
consilio eorum habitatores Samariæ, & cete
ris trans Fluuium, salutem dicens & pacem.
18 * Accusatio, quam misistis ad nos, manife-
19 ste lecta est coram me. * & a me pręceptum
D est : & recensuerunt, inueneruntq. quoniam
ciuitas illa a diebus antiquis aduersum reges
rebellat, & seditiones, & pręlia concitantur
20 in ea: * nam & reges fortissimi fuerunt in Ie-
rusalem, qui & dominati sunt omni regioni,
quę trans Fluuium est : tributum quoque &
21 uectigal, & reditus accipiebant.* Nunc ergo
audite sententiam: Prohibeatis uiros illos ut
urbs illa non ędificetur, donec si forte a me
22 iussum fuerit.* Videte ne negligenter hoc im
pleatis, & paulatim crescat malum contra re-
23 ges.* Itaque exemplum edicti Artaxerxis rę-
gis lectum est corā Reum Beelteem, & Sam-
sai scriba, & consiliarijs eorum : & abierunt
festini in Ierusalem ad Iudęos, & prohibue-
24 runt eos in brachio & robore. * Tunc inter-
missum est opus domus Domini in Ierusalē,

& non fiebat vſque ad annum ſecundum re-
gni Darij regis Perſarum.

CAP. V.

1 PRophetauerũt autem Aggæus Propheta,
A & Zacharias filius Addo prophetãtes ad
Iudæos, qui erant in Iudæa & Ieruſalem, in
2 nomine Dei Iſrael. * Tunc ſurrexerunt Zo-
robabel filius Salathiel, & Ioſue filius Ioſe-
dec, & cœperunt ædificare templum Dei in
Ieruſalem, & cum eis prophetæ Dei adiuuan-
3 tes eos. * In ipſo autem tempore venit ad eos
Thathanai, qui erat dux trans Flumen, &
Stharbuzanai, & conſiliarij eorum: ſicq; di-
xerunt eis: Quis dedit vobis conſilium vt do
mum hanc ædificaretis, & muros eius inſtau
4 raretis? * Ad quod reſpondimus eis, quæ eſ-
ſent nomina hominum auctorum ædificatio-
5 nis illius. * Oculus autem Dei eorum factus
eſt ſuper ſenes Iudæorum, & non potuerunt
inhibere eos. Placuitq; vt res ad Darium re-
B ferretur, & tunc ſatiſfacerent aduerſus accu-
6 ſationem illam. * Exemplar epiſtolę, quam
miſit Tharhanai dux regionis trans Flumen,
& Stharbuzanai, & conſiliarores eius Arpha
ſachęi, qui erant trans Flumen, ad Darium
7 regem. * Sermo, quem miſerant ei, ſic ſcri-
8 ptus erat: Dario regi pax omnis. * Notum
ſit regi, iſſe nos ad Iudęam prouinciam, ad
domum Dei magni, quę ędificatur lapide im
polito, & ligna ponũtur in parietibus: opuſ-
que illud diligẽter extruitur, & creſcit in ma
9 nibus eorum. * Interrogauimus ergo ſenes il
los, & ita diximus eis: Quis dedit vobis po-
teſtatem vt domum hanc ędificaretis, & mu
10 ros hos inſtauraretis? * Sed & nomina eorũ
C quęſiuimus ab eis, vt nunciaremus tibi: ſcri-
pſimusq; nomina eorum virorum, qui ſunt
11 principes in eis. * Huiuſcemodi autem ſer-
monem reſponderunt nobis, dicentes: Nos ſu
mus ſerui Dei cęli & terrę, & ędificamus tẽ-
plum, quod erat extructum ante hos annos
multos, quodq; rex Iſrael magnus ędificaue
12 rat, & extruxerat. * Poſtquam autem ad ira
cundiam prouocauerunt patres noſtri Deum
cœli, tradidit eos in manus Nabuchodonoſor
regis Babylonis Chaldęi, domum quoq; hãc
deſtruxit, & populum eius tranſtulit in Baby
13 lonem. * Anno autem primo Cyri regis Ba-
bylonis, Cyrus rex propoſuit edictum vt do-
14 mus Dei hęc ędificaretur. * Nam & vaſa tẽ-
D pli Dei aurea & argentea, quę Nabuchodono
ſor tulerat de templo, quod erat in Ieruſalẽ,
& aſportauerat ea in tẽplum Babylonis, pro
tulit Cyrus rex de templo Babylonis, & data
ſunt Saſſabaſar vocabulo, quem & principẽ
15 conſtituit, * dixitq; ei: Hęc vaſa tolle, & va-
de, & pone ea in templo, quod eſt in Ieruſa-
lem, & domus Dei ędificetur in loco ſuo:
16 * Tunc itaq; Saſſabar ille venit & poſuit fun
damenta tẽpli Dei in Ieruſalem, & ex eo tẽ-
pore vſq; nunc ędificatur, & necdum cõpletũ
17 eſt. * Nunc ergo, ſi videtur regi bonũ, recen-
ſeat in bibliotheca regis, quę eſt in Babylo-
ne, vtrum nam a Cyro rege iuſſum fuerit vt
ędificaretur domus Dei in Ieruſalem, & vo-
luntatem regis ſuper hac re mittat ad nos.

CAP. VI.

1 TVnc Darius rex pręcepit: & recenſuerũt
A in bibliotheca librorum, qui erant repo
2 ſiti in Babylone, * & inuentum eſt in Ecba-
tanis, quod eſt caſtrum in Medena prouincia
volumen vnũ, taliſq; ſcriptus erat in eo com
3 mentarius: * Anno primo Cyri regis: Cyrus
rex decreuit ut domus Dei ędificaretur, quę
eſt in Ieruſalem, in loco ubi immolẽt hoſtias,
& ut ponant fundamenta ſupportantia alti-
tudinem cubitorum ſexaginta, & latitudinẽ
4 cubitorum ſexaginta, * ordines de lapidibus
impolitis tres, & ſic ordines de lignis nouis:
ſumptus autem de domo regis dabuntur.
5 * Sed & uaſa templi Dei aurea & argentea,
quę Nabuchodonoſor tulerat de tẽplo Ieruſa
lem, & attulerat ea in Babylonem, reddãtur,
& referantur in templum in Ieruſalem in lo
cum ſuum, quę & poſita ſunt in templo Dei.
6 * Nunc ergo Thathanai dux regionis, quę eſt
trans Flumen, Stharbuzanai, & cõſiliarij ue-
ſtri Apharſachęi, qui eſtis trans Flumen, pro
7 cul recedite ab illis, * & dimittite fieri tem-
B plum Dei illud a duce Iudęorum, & a ſenio
ribus eorum, ut domum Dei illam ędificent
8 in loco ſuo. * Sed & a me pręceptum eſt quid
oporteat fieri a presbyteris Iudęorũ illis, ut
ędificetur domus Dei, ſcilicet ut de arca re-
gis, id eſt, de tributis, quę dantur de regione
trans Flumen, ſtudioſe ſumptus dentur uiris
9 illis ne impediatur opus. * Quod ſi neceſſe
fuerit, & uitulos, & agnos, & hœdos in holo-
cauſtum Deo cęli, frumentum, ſal, uinum, &
oleum, ſecundum ritum Sacerdotum, qui
ſunt in Ieruſalem, detur eis per ſingulos dies
10 ne ſit in aliquo querimonia. * Et offerant o-
blationes Deo cœli, orentq; pro uita regis, &
11 filiorum eius. * A me ergo poſitum eſt decre
tum: Vt omnis homo, qui hanc mutauerit
iuſſionem, tollatur lignum de domo ipſius,
& erigatur, & configatur in eo, domus autem
12 eius publicetur. * Deus autem, qui habitare
C fecit nomen ſuum ibi, diſſipet omnia regna,
& populum qui extenderit manum ſuam ut
repugnet, & diſſipet domũ Dei illam, quę eſt
in Ieruſalem. Ego Darius ſtatui decretum,
13 quod ſtudioſe impleri volo. * Igitur Thatha
nai dux regionis trans Flumen, & Stharbu-
zanai, & conſiliarij eius, ſecũdum quod pręce-
perat Darius rex, ſic diligẽter executi ſunt.
14 * Seniores autem Iudęorum ędificabant, &
proſperabatur iuxta prophetiam Aggęi pro-

phetæ,

phetæ, & Zachariæ filij Addo: & ædificaue-
runt & construxerunt iubente Deo Israel, &
iubente Cyro, & Dario, & Artaxerxe regibus
15 Persarum: * & compleuerunt domum Dei
istam, vsque ad diem tertium mensis Adar,
16 qui est annus sextus regni Darij regis. * Fe-
cerunt autem filij Israel Sacerdotes & Leui-
tæ, & reliqui filiorum transmigrationis, dedi
17 cationem Domus Dei in gaudio. * Et obtu-
D lerunt in dedicationem domus Dei, vitulos
centum, arietes ducentos, agnos quadringen-
tos, hircos caprarũ pro peccato totius Israel
duodecim, iuxta numerum tribuum Israel.
18 * Et statuerunt Sacerdotes in ordinibus suis.
& Leuitas in vicibus suis super opera Dei in
Ierusalem, sicut scriptũ est in libro Moysi.
19 * Fecerunt autem filij Israel transmigratio-
nis, Pascha, quartadecima die mensis primi.
20 * Purificati enim fuerant Sacerdotes & Leui
tæ quasi vnus: omnes mundi ad immolandũ
pascha vniuersis filijs trãsmigrationis, & fra
21 tribus suis Sacerdotibus, & sibi * Et comede-
runt filij Israel, qui reuersi fuerant de trans
migratione, & omnes qui se separauerant a
coinquinatione Gentium terræ ad eos, vt quę-
22 rerent Dominum Deum Israel. * Et fecerũt
solemnitatem azymorum septem diebus in
lætitia, quoniam lætificauerat eos Dominus,
& conuerterat cor regis Assur ad eos, vt adiu
uaret manus eorum in opere domus Domi-
ni Dei Israel.

CAP. VII.

1 POst hęc autem verba in regno Artaxerxis
A regis Persarum, Esdras filius Saraiæ, fi-
2 lij Azariæ, filij Helciæ, * filij Sellum, filij Sa
3 doc, filij Achitob, * filij Amariæ, filij Aza-
4 riæ, filij Maraioth, * filij Zarahiæ, filij Ozi,
5 filij Bocci, * filij Abisue, filij Phinees, filij
6 Eleazar, filij Aaron sacerdotis ab initio. * Ip-
se Esdras ascendit de Babylone, & ipse scriba
velox in lege Moysi, quam Dominus Deus
dedit Israel: & dedit ei rex secundum ma-
num domini Dei eius super eum, omnem pe
7 titionem eius. * Et ascenderunt de filijs Is
rael, & de filijs Sacerdotum, & de filijs Leui
tarum, & de cantoribus, & de ianitoribus, &
de Nathinæis in Ierusalem anno septimo Ar
8 taxerxis regis. * Et venerunt in Ierusalem
mense quinto, ipse est annus septimus regis.
9 * Quia in primo die mẽsis primi cępit ascen
dere de Babylone, & in primo die mẽsis quin
ti venit in Ierusalem, iuxta manũ Dei sui bo-
10 nã super se. * Esdras enim parauit cor suum,
vt inuestigaret legem Domini, & faceret &
11 doceret in Israel præceptũ & iudiciũ. * Hoc
B est autem exemplar epistolæ edicti, quod de-
dit rex Artaxerxes Esdræ sacerdoti, scribæ e-
rudito in sermonibus & præceptis Domini,
12 & ceremonijs eius in Israel. * Artaxerxes rex
regum Esdræ sacerdoti, scribæ legis Dei cęli
13 doctissimo, salutem. * A me decretum est, vt
cuicumque placuerit in regno meo de popu-
lo Israel, & de Sacerdotibus eius, & de Leui-
14 tis ire in Ierusalem, tecum vadat. * A facie
enim regis, & septem cõsiliatorum eius mis-
sus es, vt visites Iudęam & Ierusalem in lege
15 Dei tui, quæ est in manu tua: * & vt feras ar
gentum & aurum quod rex, & consiliatores
eius sponte obtulerunt Deo Israel, cuius in
16 Ierusalem tabernaculum est. * Et omne ar-
gentum & aurum quodcunque inueneris in
vniuersa prouincia Babylonis, & populus of-
ferre voluerit, & de Sacerdotibus quæ sponte
obtulerint domui Dei sui, quæ est in Ierusa-
17 lem, * libere accipe, & studiose eme de hac
C pecunia vitulos, arietes, agnos & sacrificia &
libamina eorum, & offer ea super altare tem
18 pli Dei vestri, quod est in Ierusalem. * Sed
& si quid tibi, & fratribus tuis placuerit de
reliquo argento & auro ut faciatis, iuxta uo-
19 luntatem Dei uestri facite. * Vasa quoque,
quæ dantur tibi in ministerium domus Dei
tui, trade in conspectu Dei in Ierusalem.
20 * Sed & cetera, quibus opus fuerit in domum
Dei tui, quantumcũque necesse est ut expen-
21 das, dabitur de thesauro, & de fisco regis, * &
a me. Ego Artaxerxes rex, statui atque decre
ui omnibus custodibus arcę publicæ, qui sunt
trans Flumen, ut quodcumque petierit a uo-
bis Esdras sacerdos, scriba legis Dei cęli, abs-
22 que mora detis * usq; ad argenti talenta cen
tum, & usque ad frumenti coros centum, &
usque ad uini batos centũ, & usque ad batos
23 olei centum, sal uero absque mensura. * Om-
D ne, quod ad ritum Dei cæli pertinẽt, tribua-
tur diligenter in domo Dei cæli: ne forte ira
scatur contra regnum regis, & filiorum eius.
24 * Vobis quoque notum facimus de uniuersis
Sacerdotibus, & Leuitis, & cantoribus, & ia-
nitoribus, Nathinęis, & ministris domus Dei
huius, ut uectigal, & tributum, & annonas nõ
habeatis potestatem imponendi super eos.
25 * Tu autem Esdra secundum sapientiam Dei
tui, quæ est in manu tua, constitue iudices &
præsides ut iudicẽt omni populo, qui est trãs
Flumẽ, his uidelicet qui nouerunt legem Dei
26 tui, sed & imperitos docete libere. * Et om-
nis qui nõ fecerit legem Dei tui, & legem re
gis diligenter, iudiciũ erit de eo siue in mor-
tem, siue in exilium, siue in condemnationẽ
27 substantiæ eius, uel certe in carcerem. * Bene
dictus Dominus Deus patrum nostrorũ, qui
dedit hoc in corde regis ut glorificaret do-
28 mum Domini, quæ est in Ierusalem, * & in
me inclinauit misericordiam suam coram
rege & consiliatoribus eius, & uniuersis prin
cipibus regis potentibus: & ego confortа-
tus manu Domini Dei mei, quæ erat in me,
congregaui de Israel principes qui ascende-
rant mecum.

CAP. VIII.

1 HI sunt ergo principes familiarum, &
A genealogia eorum, qui ascenderunt
mecum in regno Artaxerxis regis de Babylo
2 ne. * De filijs Phinees, Gersom. De filijs I-
thamar, Daniel. De filijs Dauid, Hattus,
3 * De filijs Secheniæ, filijs Pharos, Zacha-
rias: & cum eo numerati sunt viri centum
4 quinquaginta. * De filijs Phahath Moab, E-
lioenai filius Zarehe, & cum eo ducenti viri.
5 * De filijs Secheniæ, filius Ezechiel, & cũ eo
6 trecenti viri. * De filijs Adan, Abed filius Io-
7 nathan, & cum eo quinquaginta viri. * De fi-
lijs Alam, Isaias filius Athaliæ, & cum eo se-
8 ptuaginta viri. * De filijs Saphatiæ, Zebedia
9 filius Michael, & cũ eo octoginta viri. * De
B filijs Ioab, Obedia filius Iahiel, & cũ eo du-
10 cẽti decem & octo viri. * De filijs Selomith,
filius Iosphiæ, & cum eo centũ sexaginta viri.
11 * De filijs Bebai, Zacharias filius Bebai, & cũ
12 eo viginti octo viri. * De filijs Azgad, Ioha-
nan filius Eccetan, & cum eo centum & de-
13 cem viri. * De filijs Adonicam, qui erant no
uissimi: & hæc nomina eorum. Elipheleth, &
Iehiel, & Samaias, & cum eis sexaginta viri.
14 * De filijs Begui, Vthai & Zachur, & cũ eis
15 septuaginta viri. * Congregaui autem eos ad
fluuium, qui decurrit ad Ahaua, & mãsimus
ibi tribus diebus: quæsiuiq. in populo & in
sacerdotibus de filijs Leui, & non inueni ibi.
16 * Itaq. misi Eliezer, & Ariel, & Semeiam,
C & Elnathan, & Iarib, & alterum Elnathan,
& Nathan, & Zachariam, & Mosollam prin-
17 cipes: & Ioiarib, & Elnathan sapientes. * Et
misi eos ad Eddo, qui est princeps in Chas-
phiæ loco, & posui in ore eorum verba, quæ
loquerentur ad Eddo, & fratres eius Nathi-
næos in loco Chasphiæ ut adducerent nobis
18 ministros domus Dei nostri. * Et adduxerũt
nobis per manum Dei nostri bonam super
nos, virum doctissimum de filijs Moholi filij
Leui filij Israel, & Sarabiam & filios eius &
19 fratres eius decem & octo, * & Hasabiam, &
D cum eo Isaiam de filijs Merari, fratresque
20 eius, & filios eius viginti: * & de Nathinæis,
quos dederat Dauid & principes ad ministe-
ria Leuitarum, Nathinæos ducentos viginti:
21 omnes hi suis nominibus vocabantur. * Et
prædicaui ibi ieiunium iuxta fluuium Ahaua
vt affligeremur coram Domino Deo nostro,
& peteremus ab eo viam rectam nobis & fi-
22 lijs nostris, vniuersæq. substãtiæ nostræ. * E-
rubui enim petere a rege auxilium & equi-
tes, qui defenderent nos ab inimico in via:
quia dixeramus regi: Manus Dei nostri est su
per omnes, qui quærunt eum in bonitate: &
imperium eius & fortitudo eius, & furor su-
23 per omnes, qui derelinquunt eum. * Ieiuna-
E uimus autem, & rogauimus Deum nostrum
24 per hoc: & euenit nobis prospere. * Et sepa-
raui de principibus Sacerdotum duodecim,
Sarabiam, & Hasabiam, & cum eis de fratri-
25 bus eorum decem. * appendiq. eis argentum
& aurum, & vasa consecrata domus Dei no-
stri, quæ obtulerat rex & consiliatores eius,
& principes eius, vniuersusq. Israel eorum,
26 qui inuenti fuerant: * & appendi in manibus
eorum argenti talenta sexcenta quinquagin-
ta, & vasa argentea centum, auri centum ta-
27 lenta: * & crateres aureos viginti, qui habe-
F bant solidos milienos, & vasa æris fulgentis
28 optimi duo, pulchra, vt aurum. * Et dixi
eis: Vos sancti Domini, & vasa sancta, & ar-
gentum & aurum, quod sponte oblatum est
29 Domino Deo patrum nostrorum: * vigilate
custodite, donec appendatis coram principi-
bus Sacerdotum, & Leuitarum, & ducibus fa
miliarum Israel in Ierusalem, in thesaurum
30 domus Domini. * Susceperunt autem Sacer
dotes & Leuitæ pondus argenti, & auri, & va
sorum vt deferrẽt Ierusalem in domum Dei
31 nostri. * Promouimus ergo a flumine Ahaua
duodecimo die mensis primi vt pergeremus
Ierusalẽ: & manus Dei nostri fuit super nos,
& liberauit nos de manu inimici & insidia-
32 toris in via. * Et venimus Ierusalem, & man
33 simus ibi tribus diebus. * Die autem quarta
G appensum est argentum, & aurum, & vasa in
domo Dei nostri per manum Meremoth filij
Vriæ Sacerdotis, & cũ eo Eleazar filius Phi-
nees, cumque eis Iozabed filius Iosue, &
34 Noadaia filius Bennoi Leuitæ, * iuxta nume
rum & pondus omnium: descriptumque est
35 omne pondus in tempore illo. * Sed & qui
venerant de captiuitate filii trãsmigrationis,
obtulerunt holocautomata Deo Israel, vitu-
los duodecim pro omni populo Israel arie-
tes nonaginta sex, agnos septuaginta septem,
hircos pro peccato, duodecim: omnia in ho-
36 locaustum Domino. * Dederunt autem edi-
cta regis satrapis, qui erant de conspectu re-
gis & ducibus trans Flumen, & eleuauerunt
populum & domum Dei.

CAP. IX.

1 POstquam autem hæc completa sunt, ac-
A cesserunt ad me principes, dicentes: Non
est separatus populus Israel, Sacerdotes &
Leuitæ a populis terrarum, & abominationi-
bus eorum Chananæi videlicet, & Hethæi, &
Pherezæi, & Iebusæi, & Ammonitarum, &
Moabitarum, & Aegyptiorum, & Amor-
2 rhæorum: * tulerunt enim de filiabus eo-
rum sibi & filijs suis, & commiscuerunt se-
men sanctum cum populis terrarum; manus
etiam principum & magistratuum fuit in
3 transgressione hac prima. * Cumq. audissem
sermonẽ istũ, scidi pallium meũ & tunicam,

& euelli capillos capitis mei & barbæ, &
sedi mœrens. * Conuenerunt autem ad me
omnes, qui timebant verbum Dei Israel, pro
transgressione eorum, qui de captiuitate ve-
nerant, & ego sedebam tristis vsque ad sa-
crificium vespertinum. * & in sacrificio ve-
spertino surrexi de afflictione mea, & scisso
pallio & tunica, curuaui genua mea, & ex-
pandi manus meas ad Dominum Deum
meum, * & dixi: Deus meus confundor &
erubesco leuare faciem meam ad te: quoniã
iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super ca
put nostrum, & delicta nostra creuerunt vs-
7 que ad cælum * a diebus patrum nostrorum:
sed & nos ipsi peccauimus grauiter vsque ad
diem hanc, & in iniquitatibus nostris tradi-
ti sumus ipsi, & reges nostri, & Sacerdotes
nostri in manum regum terrarum, & in gla-
dium, & in captiuitatem, & in rapinam, &
8 in confusionem vultus, sicut & die hac. * Et
nunc quasi paruum & ad momentum facta est
C deprecatio nostra apud Dominũ Deum no-
strum, vt dimitterentur nobis reliquiæ, &
daretur nobis paxillus in loco sancto eius, &
illuminaret oculos nostros Deus noster, &
daret nobis vitam modicam in seruitute no-
9. stra, * quia serui sumus, & in seruitute nostra
nõ dereliquit nos Deus noster, sed inclinauit
super nos misericordiam corã rege Persarum,
vt daret nobis vitam, & sublimaret domum
Dei nostri, & extrueret solitudines eius, &
10 daret nobis sepẽ in Iuda & Ierusalẽ. * Et nũc
quid dicemus Deus noster post hæc? quia
11 dereliquimus mandata tua, * quæ præcepisti
in manu seruorum tuorum prophetarum, di-
cens: Terra, ad quam vos ingredimini vt
possideatis eam, terra immunda est iuxta im
mũditiam populorum, ceterarumq; terrarũ,
abominationibus eorum qui repleuerũt eam
ab ore vsque ad os in coinquinatione sua.
12. * Nunc ergo filias vestras ne detis filijs eorũ,
D & filias eorum ne accipiatis filijs vestris, &
nõ quæratis pacem eorum, & prosperitatem
eorum vsque in æternum: vt confortemini, &
comedatis quæ bona sunt terræ, & hæredes ha
13 beatis filios vestros vsque in sæculum. * Et
post omnia quæ venerunt super nos in operi-
bus nostris pessimis, & in delicto nostro ma-
gno, quia tu Deus noster liberasti nos de ini-
quitate nostra, & dedisti nobis salutem sicut
14 est hodie, * vt non conuerteremur, & irrita
faceremus mandata tua, neque matrimonia
iungeremus cum populis abominationum
istarum. Numquid iratus es nobis vsque ad
consummationem, ne dimitteres nobis reli-
15 quias ad salutem? * Domine Deus Israel iu-
stus es tu: quoniam derelicti sumus, qui sal-
uaremur sicut die hac. Ecce coram te sumus
in delicto nostro, non enim stari potest co-
ram te super hoc.

CAP. X.

1 SIc ergo orante Esdra, & implorante eo,
A & flente, & iacente ante templum Dei,
collectus est ad eum de Israel cœtus grandis
nimis uirorum & mulierum & puerorum, &
2. fleuit populus fletu multo. * Et respondit Se
chenias filius Iehiel de filijs Aelam, & dixit
Esdræ: Nos præuaricati sumus in Deum
nostrum, & duximus uxores alienigenas de
populis terræ: & nunc, si est pœnitentia in
3. Israel super hoc, * percutiamus fœdus cum
Domino Deo nostro, ut proijciamus uniuer-
sas uxores, & eos qui de his nati sunt, iuxta
uoluntatem Domini, & eorum qui timent
præceptum Domini Dei nostri: secundum
4 legem fiat. * Surge, tuum est decernere,
5 nosq; erimus tecum: confortare, et fac. * Sur
rexit ergo Esdras, et adiurauit principes Sa-
cerdotum et Leuitarum, et omnem Israel ut
facerent secundum uerbum hoc, et iuraue-
6 runt. * Et surrexit Esdras ante domũ Dei, et
abijt ad cubiculum Iohanan filij Eliasib, et
ingressus est illuc, panem non comedit, et
aquam non bibit: lugebat enim transgressio-
7 nem eorum, qui uenerant de captiuitate. * et
B missa est vox in Iuda et in Ierusalem omni-
bus filijs transmigrationis, ut congregarẽtur
8 in Ierusalem: * et omnis qui non uenerit in
tribus diebus iuxta consilium principum et
seniorum, auferetur uniuersa substantia eius,
et ipse abijcietur de cœtu transmigrationis.
9. * Conuenerunt igitur omnes uiri Iuda, et Be
niamin in Ierusalem tribus diebus, ipse est
mensis nonus, uigesimo die mensis: et sedit
omnis populus in platea domus Dei, trementes
10 tes pro peccato, et pluuijs. * Et surrexit Es-
dras sacerdos, et dixit ad eos: Vos transgressi
estis, et duxistis uxores alienigenas ut adde-
11 retis super delictũ Israel. * Et nunc date con-
fessionem Domino Deo patrum vestrorũ, et
facite placitum eius, et separamini a popu-
12 lis terræ, et ab uxoribus alienigenis. * Et re-
spondit uniuersa multitudo, dixitq; uoce ma
13 gna: Iuxta uerbũ tuum ad nos, sic fiat. * Ve-
rumtamen quia populus multus est, et tẽpus
pluuiæ, et non sustinemus stare foris, et opus
non est diei unius uel duorum (uehementer
14 quippe peccauimus in sermone isto) * con-
stituantur principes in uniuersa multitudine:
et omnes in ciuitatibus nostris qui duxerunt
C uxores alienigenas ueniant in temporib. sta-
tutis, et cum his seniores per ciuitatem et ci-
uitatem, et iudices eius donec auertatur ira
15 Dei nostri a nobis super peccato hoc. * Igitur
Ionathan filius Azahel, et Iaasia filius The-
cue steterunt super hoc, et Mesollam et Se-
16 bethai Leuites adiuuerunt eos. * Feceruntq;
sic filij transmigrationis. Et abierunt Esdras
Sacerdos, et uiri principes familiarum in do-

mos patrum suorum, & omnes per nomina
sua, & sederunt in die primo mensis decimi,
17 vt quærerent rem.* Et consummati sunt om-
nes viri, qui duxerant vxores alienigenas, vs-
18 que ad diem primam mensis primi. * Et in-
uenti sunt de filijs sacerdotum qui duxerant
vxores alienigenas. De filijs Iosue filij Iose-
dec, & fratres eius, Maasia, & Eliezer, & Ia-
19 rib, & Godolia.* Et dederunt manus suas vt
eijcerent vxores suas, & pro delicto suo arie-
20 tem de ouibus offerrent. * Et de filijs Em-
21 mer, Harani, & Zebedia. * Et de filijs Ha-
rim, Maasia, & Elia, & Semeia, & Ichiel, &
22 Ozias.* Et de filijs Pheshur, Elioenai, Maa-
sa, Ismael, Nathanael, Iozabed, & Elasa.
23 * Et de filijs Leuitarum, Iozabed, & Semei,
D & Celaia, ipse est Calita, Phataia, Iuda, &
24 Eliezer.* Et de cantoribus, Eliasib. Et de ia-
25 nitoribus, Sellum, & Telem, & Vri. * Et ex
Israel, de filijs Pharos, Remeia, & Iezia, &
Melchia, & Miamin, & Eliezer, & Melchia,
26 & Banea.* Et de filijs Aelam, Mathania, Za-
charias, & Iehiel, & Abdi, et Ierimoth, et E-
27 lia. * Et de filijs Zethua, Elioenai, Eliasib,
Mathania, et Ierimuth, & Zabad, et Aziza.
28 * Et de filijs Bebai, Iohanan, Hanania, Zab
29 bai, Athalai.* Et de filijs Bani, Mosollam, et
Melluch, et Adaia. Iasub, et Saal. et Ramoth.
30 * Et de filijs Phahath Moab, Edna, et Cha-
lal, Banaias, et Maasias, Mathanias, Beseleel,
31 Bennui, et Manasse.* Et de filijs Herem, E-
liezer, Iosue, Melchias, Semeias, Simeon.
32 * Beniamin, Maloch, Samarias.* Et de filijs
33 Hasom Mathanai, Mathatha, Zabad, Elipha-
34 let, Iermai, Manasse, Semei.* De filijs Bani,
35 Maaddi, Amram, et Vel,* Baneas, et Bada-
36 daias, Cheliau,* Vania, Marimuth, et Elia-
37 sib,* Mathanias, Mathanai, et Iasi, * et Ba-
38 ni, et Bennui, Semei, * et Salmias, et Nathã,
39 et Adaias, * et Mechnedebai, Sisai, Sarai.
40 * Ezrel, et Selemiau, Semeria, * Sellum, A-
41 maria, Ioseph. * De filijs Nebo, Iehiel, Ma-
42 thathias, Zabed, Zabina, Ieddu, et Ioel, et Ba-
43 naia. * Omnes hi acceperant vxores alieni-
44 genas, et fuerunt ex eis mulieres, quæ peper-
erant filios.

LIBER NEHEMIAE,
Qui &
ESDRAE SECVNDVS DICITVR.

CAPVT PRIMVM.

1 VErba Nehemiæ filij Hel-
A chiæ. Et factum est in men
se Casleu, anno vigesimo,
& ego erã in Susis castro.
2 * Et venit Hanani vnus de
fratribus meis, ipse & viri
ex Iuda: & interrogaui eos
de Iudæis, qui remanserant, & supererant de
3 captiuitate, & Ierusalem. * Et dixerunt mi-
B hi: Qui remanserunt, & relicti sunt de capti-
uitate ibi in prouincia, in afflictione magna
sunt, & in opprobrio: & murus Ierusalem
dissipatus est, & portæ eius combustæ sunt
4 igni. * Cumque audissem verba huiuscemo-
di, sedi, & fleui, & luxi diebus multis: ieiuna-
5 bam, & orabam ante faciem Dei cœli. * Et
dixi: ¶ Quæso domine Deus cęli fortis, ma-
gne atque terribilis, qui custodis pactum, &
misericordiam cum his qui te diligunt, &
6 custodiunt mandata tua: * fiant aures tuæ au-
scultantes, & oculi tui aperti, vt audias ora-
C tionem serui tui, quam ego oro coram te ho-
die nocte & die pro filijs Israel seruis tuis:
& confiteor pro peccatis filiorum Israel, qui-
bus peccauerunt tibi: ego, & domus patris
7 mei peccauimus, * vanitate seducti sumus,
& non custodiuimus mandatum tuum, &
& ceremonias, & iudicia quę pręcepisti Moy
8 si famulo tuo. * Memento verbi, quod man-
dasti Moysi seruo tuo, dicens: Cum trans-
gressi fueritis, ego dispergam vos in popu-
9 los: * & si reuertamini ad me, & custodia-
D tis præcepta mea, & faciatis ea; etiamsi ab-
ducti fueritis ad extrema cœli, inde congre-
gabo vos, & reducam in locum, quem ele-
10 gi vt habitaret nomen meum ibi. * Et ip-
si serui tui, & populus tuus: quos rede-
misti in fortitudine tua magna, & in manu
11 tua valida. * Obsecro Domine, sit auris
tua attendens ad orationem serui tui, & ad

orationem seruorum tuorum, qui volunt
timere nomen tuum: & dirige seruum tuũ
hodie, & da ei misericordiam ante virum
hunc. ego enim eram pincerna regis.

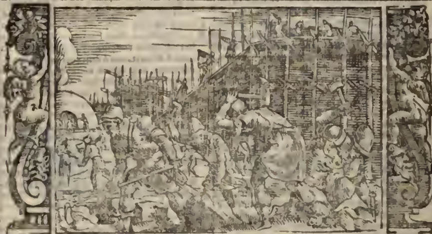
CAP. II.

1 FActum est autem in mense Nisan, anno
A vigesimo Artaxerxis regis: & vinum e-
rat ante eum, & leuaui vinum, & dedi regi:
& eram quasi languidus ante faciem eius.
2 * Dixitq. mihi rex: Quare vultus tuus tristis
est, cum te ægrotum non videam? non est
hoc frustra, sed malum nescio-quod in cor-
3 de tuo est. Et timui valde, ac nimis: * &
dixi regi: Rex in æternum viue: quare non
mœreat vultus meus, quia ciuitas domus se-
pulchrorum patris mei deserta est, & portæ
4 eius combustæ sunt igni? * Et ait mihi rex:
Pro qua re postulas? Et oraui Deum cæli,
5 * & dixi ad regem: Si videtur regi bonum,
& si placet seruus tuus ante faciem tuam, vt
mittas me in Iudæam ad ciuitatem sepul-
6 chri patris mei, & ædificabo eam. * Dixitq.
B mihi rex, & regina quæ sedebat iuxta eum:
Vsque ad quod tempus erit iter tuum, &
quando reuerteris? Et placuit ante vultum
regis, & misit me: & constitui ei tempus.
7 * Et dixi regi: Si regi videtur bonum, epi-
stolas det mihi ad duces regionis trans Flu-
men, vt traducant me, donec veniam in Iu-
8 dæam: * & epistolã ad Asaph custodem sal-
tus regis, vt det mihi ligna, vt tegere possim
portas turris domus, & muros ciuitatis, & do
mum, quam ingressus fuero. Et dedit mihi
rex iuxta manum Dei mei bonam mecum.
9 * Et veni an duces regionis trans Flumen,
dediq. eis epistolas regis. Miserat autem rex
10 mecum principes militum, & equites. * Et
audierunt Sanaballat Horonites, & Tobias
seruus Ammanites: & contristati sunt affli-
C ctione magna, quòd venisset homo, qui quæ-
11 reret prosperitatem filiorum Israel. * Et ve-
12 ni Ierusalem, & eram ibi tribus diebus, * &
surrexi nocte ego, & viri pauci mecum, & nõ
indicaui cuiquam quid Deus dedisset in cor-
de meo, vt facerem in Ierusalem, & iumentũ
non erat mecum, nisi animal, cui sedebam.
13 * Et egressus sum per portam vallis nocte, &
ante fontem draconis, & ad portam sterco-
ris, & considerabam murum Ierusalem dissi-
14 patum, & portas eius consumptas igni. * Et
transiui ad portam fontis, & ad aquæductũ
regis, & non erat locus iumento, cui sedebã,
15 vt transiret. * Et ascendi per torrentem no-
cte, & considerabam murum, & reuersus ve-
16 ni ad portam vallis, & redij. * Magistratus
autem nesciebant quò abijssem, aut quid ego
facerem: sed & Iudæis & sacerdotibus, & op-
timatibus, & magistratibus, & reliquis qui
faciebant opus, vsque ad id loci nihil indi-
17 caueram. * Et dixi eis: Vos nostis afflictio-
nem in qua sumus; quia Ierusalem deserta
est, & portæ eius consumptæ sunt igni; veni-
te, & ædificemus muros Ierusalem, & non
18 simus vltra opprobrium. * Et indicaui eis
D manum Dei mei, quòd esset bona mecum, &
verba regis, quæ locutus esset mihi, & aio:
Surgamus, & ædificemus. Et confortatæ
19 sunt manus eorum in bono. * Audierunt
autem Sanaballat Horonites, & Tobias ser-
uus Ammanites, & Gosem Arabs, & subsan-
nauerunt nos, & despexerunt, dixeruntque:
Quæ est hæc res, quam facitis? numquid cõ-
20 tra regem vos rebellatis? * Et reddidi eis ser
monem, dixiq. ad eos: Deus cæli ipse nos
iuuat, & nos serui eius sumus: surgamus &
ædificemus: vobis autem non est pars, & iu-
stitia, & memoria in Ierusalem.

CAP. III.

1 ET surrexit Eliasib sacerdos magnus, &
A fratres eius sacerdotes, & ædificauerunt
portam gregis: ipsi sanctificauerunt eam, &
statuerunt valuas eius, & vsque ad turrim
centum cubitorum sanctificauerunt eam, vs-
2 que ad turrim Hananeel. * Et iuxta eum æ-
dificauerunt viri Iericho: & iuxta eum ædi-
3 ficauit Zachur filius Amri. * Portam autem
piscium ędificauerũt filij Asnaa: ipsi texerũt
eam, & statuerunt valuas eius, & seras, & ve-
ctes. Et iuxta eos ædificauit Marimuth fi-
4 lius Vriæ, filij Accus. * Et iuxta eum ædifica-
B uit Mosollam filius Barachiæ, filij Meseze-
bel: & iuxta eos ędificauit Sadoc filius Ba-
5 naa: * Et iuxta eos ædificauerunt Thecueni:
optimates autẽ eorum nõ supposuerunt colla
6 sua in opere Domini sui. * Et portam veterẽ
ędificauerunt Ioiada filius Phasea, & Mosol-
lam filius Besodia: ipsi texerunt eam, & sta-
7 tuerunt valuas eius, & seras, & vectes: * Et
iuxta eos ædificauerunt Meltias Gabaonites
& Iadon Meronathites, viri de Gabaon, &
Maspha, pro duce qui erat in regione tran
8 Flumen. * Et iuxta eum ædificauit Eziel fi-
lius Araia aurifex: & iuxta eũ ædificauit An-
nias filius pigmentarii: & dimiserunt Ierusa-
9 lem vsque ad murum plateç latioris. * Et iu-
C xta eum ædificauit Raphaia filius Hur, prin
10 ceps vici Ierusalem. * Et iuxta eum ædifica-
uit Iedaia filius Haromaph contra domum
suã: & iuxta eum ędificauit Hattus filius Ha-
11 seboniæ. * Mediam partẽ vici ædificauit Me-
chias filius Herem, & Hasub filius Phahath
12 Moab, & turrim furnorum. * Et iuxta eũ ædi-
ficauit Sellũ filius Alohes prĩceps mediæ par
13 tis vici Ierusalẽ, ipse & filię eius. * Et port
vallis ędificauit Hanũ, & habitatores Zano
ipsi ædificauerunt eam, & statuerunt va
nas eius, & seras, & vectes, & mille cubito
in muro vsque ad portam sterquilinij.

14 * Et portam sterquilinij ædificauit Melchias
D filius Rechab, princeps vici Bethacharam: ip-
se ædificauit eam, & statuit valuas eius, & se-
15 ras, & vectes. * Et portam fontis ædificauit
Sellun filius Cholhoza, princeps pagi Ma-
sphat: ipse ædificauit eam, & texit, & statuit
valuas eius, & seras, & vectes, & muros pisci-
næ Siloe in hortum regis, & vsque ad gra-
16 dus, qui descendunt de Ciuitate David. * Post
eum ædificauit Nehemias filius Azboc prin-
ceps dimidiæ partis vici Bethsur vsque con-
tra sepulchrum Dauid, & vsque ad piscinã,
quæ grandi opere constructa est, & vsque ad
17 domum fortium. * Post eum ædificauerunt
Leuitæ, Rehum filius Benni: post eum ædifi-
cauit Hasebias princeps dimidiæ partis vici
18 Ceilæ in vico suo. * Post eum ædificauerunt
fratres eorum Bauai filius Enadad, princeps
19 dimidiæ partis Ceilæ. * Et ædificauit iuxta
E eum Azer filius Iosue, princeps Maspha mẽ-
suram secundam, contra ascensum firmissi-
20 mi anguli. * Post eum in monte ædificauit
Baruch filius Zachai mensuram secundam,
ab angulo vsque ad portam domus Eliasib
21 sacerdotis magni. * Post eum ædificauit Me-
rimuth filius Vriæ filij Haccus, mensuram se-
cundam, a porta domus Eliasib, donec exten-
22 deretur domus Eliasib. * Et post eum ædifi-
cauerunt sacerdotes viri de campestribus Ior-
23 danis. * Post eum ædificauit Beniamin, &
Hasub contra domum suam: & post eum æ-
dificauit Azarias filius Maasiæ filij Ananiæ
24 contra domum suam. * Post eum ædificauit
F Bennui filius Henadad mensuram secundã,
a domo Azariæ vsque ad flexuram, & vsque
25 ad angulum. * Phalel filius Ozi contra flexu-
ram, & turrim, quæ eminet de domo regis
excelsa, id est, in atrio carceris: post eum Pha-
26 daia filius Pharos. * Nathinæi autem habita-
bant in Ophel vsque contra portam aquarũ
ad Orientem, & turrim, quæ prominebat.
27 * Post eum ædificauerunt Thecueni mensu-
ram secundam e regione, a turre magna, &
28 eminente vsque ad murum templi. * Sur-
sum autem a porta equorum ædificauerunt
sacerdotes, vnusquisque contra domum suã.
29 * Post eos ædificauit Sadoc filius Emmer cõ-
tra domum suam. Et post eum ædificauit Se-
G maia filius Secheniæ, custos portæ Orienta-
30 lis. * Post eum ædificauit Hanania filius Se-
lemiæ, & Hanun filius Seleph sextus, mensu-
ram secundam: post eum ædificauit Mosol-
lam filius Barachiæ, contra gazophylacium
suum. Post eum ædificauit Melchias filius au-
rificis vsque ad domum Nathinæorum, &
scruta vendentium contra portam iudicia-
31 lem, & vsque ad cœnaculum anguli. * Et in-
ter cœnaculum anguli in porta gregis ędifi-
cauerunt aurifices, & negotiatores.

CAP. IIII.

1 FActum est autem, cum audisset Sanaballat quòd ædificaremus murum, iratus
A est valde: & motus nimis subsannauit Iu-
2 dæos, * & dixit coram fratribus suis, & fre-
quentia Samaritanorum: Quid Iudęi faciunt
imbecilles? Num dimittent eos gentes? Nũ
sacrificabunt, & complebunt in vna die? Nũ-
quid ædificare poterunt lapides de aceruis
3 pulueris, qui combusti sunt? * Sed & Tobias
Ammanites proximus eius, ait: Aedificent: si
ascenderit vulpes, transiliet murum eorum
4 lapideum. * Audi Deus noster, quia facti su-
mus despectui: conuerte opprobrium super
caput eorum, & da eos in defectionem in
5 terra captiuitatis. * Ne operias iniquitatem
eorum.

eorum, & peccatum eorum coram facie tua
non deleatur, quia irriserunt ædificantes.
6 * Itaque ædificauimus murum, & coniunxi-
B mus totum vsque ad partem dimidiam: &
prouocatum est cor populi ad operandum.
7 * Factum est autem, cum audisset Sanabal-
lat, & Tobias, & Arabes, & Ammanitæ, &
Azotij, quòd obducta esset cicatrix muri Ie-
rusalem, & quòd cœpissent interrupta conclu
8 di, irati sunt nimis.* Et congregati sunt om-
nes pariter vt venirent, & pugnarent contra
9 Ierusalem, & molirentur insidias. * Et ora-
uimus Deum nostrum, & posuimus custodes
10 super murum die ac nocte contra eos. * Di-
xit autem Iudas: Debilitata est fortitudo por
tantis, & humus nimia est, & nos non poteri-
11 mus ædificare murum. * Et dixerunt hostes
C nostri: Nesciant, & ignorent donec veniamus
in medium eorum, & interficiamus eos, &
12 cessare faciamus opus. * Factum est autem
venientibus Iudæis, qui habitabant iuxta eos
& dicentibus nobis per decem vices ex om-
13 nibus locis quibus veniebant ad nos, * statui
in loco post murum per circuitum populum
in ordinem cum gladijs suis, & lanceis, & ar-
14 cubus. * Et perspexi atque surrexi: & aio ad
optimates, & magistratus, & ad reliquā partē
vulgi: Nolite timere a facie eorū. Domini ma
gni & terribilis mementote, & pugnate pro
fratribus vestris, filijs vestris, & filiabus ve-
stris, & vxoribus vestris, & domibus vestris.
15 * Factum est autem, cum audissent inimici
nostri nunciatum esse nobis, dissipauit Deus
consilium eorum. Et reuersi sumus omnes
16 ad muros, vnusquisque ad opus suum. * Et
factum est a die illa, media pars iuuenum eo
rum faciebat opus, & media parata erat ad
bellum, & lanceæ, & scuta, & arcus, & loricæ,
17 & principes post eos in omni domo Iuda * æ-
dificantium in muro & portantium onera,
D & imponentium: vna manu sua faciebat o-
18 pus, & altera tenebat gladium: * ædificantiū
enim vnusquisque gladio erat accinctus re-
nes. Et ædificabant, & clangebant buccina
19 iuxta me.* Et dixi ad optimates, & ad ma-
gistratus, & ad reliquam partem vulgi: Opus
grande est & latum, & nos separati sumus in
20 muro procul alter ab altero: in loco quocum
que audieritis clangorem tubæ, illuc concur-
rite ad nos: Deus noster pugnabit pro nobis.
21 * Et nosipsi faciamus opus: & media pars
nostrum teneat lanceas ab ascensu auroræ
22 donec egrediantur astra. * In tempore quo-
que illo dixi populo: Vnusquisque cum pue-
ro suo maneat in medio Ierusalem, & sint no
bis vices per noctem, & diem, ad operandū.
23 * Ego autem & fratres mei, & pueri mei, &
custodes, qui erant post me, non deponeba-
mus vestimenta nostra: vnusquisque tantum
nudabatur ad baptismum.

CAP. V.

1 ET factus est clamor populi, & uxorum
A eius magnus aduersus fratres suos Iuda
2 os. * Et erant qui dicerent: Filij nostri, &
filiæ nostræ multæ sunt nimis: accipiamus pro
pretio eorum frumentum, & comedamus, &
3 viuamus.* Et erant qui dicerent: Agros no-
stros, & vineas, & domos nostras oppona-
4 mus, & accipiamus frumentum in fame.* Et
alij dicebant: Mutuo sumamus pecunias in
tributā regis, demusque agros nostros, & ui-
5 neas: * & nunc sicut carnes fratrum nostro-
rum, sic carnes nostræ sunt: & sicut filii eo-
rum, ita & filii nostri. Ecce nos subiugamus
filios nostros, & filias nostras in seruitutem,
& de filiabus nostris sunt famulæ, nec habe-
mus vnde possint redimi, & agros nostros &
6 uineas nostras alij possident. * Et iratus
B sum nimis cum audissem clamorem eorum
7 secundum uerba hæc: * cogitauitq. cor meū
mecum: & increpaui optimates, & magistra-
tus, & dixi eis: Vsuras ne singuli a fratribus
uestris exigitis? Et congregaui aduersum eos
8 concionem magnam, * & dixi eis: Nos, ut
scitis, redemimus fratres nostros Iudæos, qui
uenditi fuerant gentibus secundum possibi-
litatem nostram: & nos igitur uendetis fra-
tres uestros, & redimemus eos? Et siluerunt,
9 nec inuenerunt quid responderent. * Dixiq.
ad eos: Non est bona res, quam facitis: quare
non in timore Dei nostri ambulatis, ne ex-
probretur nobis a gentibus inimicis nostris?
10 * Et ego, & fratres mei, & pueri mei com-
modauimus plurimis pecuniam & frumen-
tum: non repetamus in commune istud, æs
alienum concedamus, quod debetur nobis.
11 * Reddite eis hodie agros suos, & uineas suas
& olineta sua, & domos suas: quin potius &
centesimam pecuniæ, frumenti, uini & olei,
12 q̄ exigere soletis ab eis, date pro illis. * Et di-
C xerunt: Reddemus, & ab eis nihil quæremus:
sicque faciemus ut loqueris. Et uocaui Sacer
dotes, & adiuraui eos, ut facerent iuxta quod
13 dixeram. * Insuper excussi sinum meum, &
dixi: Sic excutiat Deus omnem uirum, qui
nō compleuerit uerbum istud, de domo sua,
& de laboribus suis: sic excutiatur, & uacuus
fiat. Et dixit uniuersa multitudo: Amen. Et
laudauerunt Deum. Fecit ergo populus sicut
14 erat dictum. * A die autem illa, qua præce-
perat rex mihi ut essem dux in terra Iuda,
anno uigesimo usque ad annum trigesimum
secundum Artaxerxis regis per annos duo-
decim, ego & fratres mei annonas, quæ duci-
15 bus debebantur, non comedimus. * Duces au
tem primi, qui fuerant ante me, grauauerunt
populum, & acceperunt ab eis in pane, & ui-
no, & pecunia quotidie siclos quadraginta:
sed & ministri eorum depresserunt populū.

Ego autem non feci ita propter timorē Dei:
16 * quin potius in opere muri ædificaui, & a-
D grum non emi, & omnes pueri mei congre-
17 gati ad opus erant. * Iudæi quoque & magi-
ſtratus centum quinquaginta viri, & qui ve-
niebant ad nos de gentibus, quæ in circuitu
18 noſtro ſunt, in menſa mea erant. * Parabatur
autem mihi per dies ſingulos bos vnus, arie-
tes ſex electi, exceptis volatilibus, & inter dies
decem vina diuerſa, & alia multa tribuebā:
inſuper, & annonas ducatus mei non quæſi-
19 ui; valde enim attenuatus erat populus. * Me
mento mei Deus meus in bonum ſecundum
omnia, quę feci populo huic.

CAP. VI.

1 FActum eſt autem, cum audiſſet Sanabal-
A lat, & Tobias, & Goſſem Arabs, & cete-
ri inimici noſtri, quòd ædificaſſem ego mu-
rum, & non eſſet in ipſo reſidua interruptio,
(vſque ad tempus autem illud valuas non
2 poſueram in portis) * miſerunt Sanaballat,
& Goſſem ad me, dicentes: Veni, & percu-
tiamus fœdus pariter in viculis in Campo
Ono. Ipſi autem cogitabant vt facerent mihi
3 malum. * Miſi ergo ad eos nuncios, dicens:
Opus grande ego facio, & nō poſſum deſcen
dere: ne forte negligatur cum venero, et de-
4 ſcendero ad vos. * Miſerunt autem ad me
ſecundum verbum hoc per quattuor vices:
5 & reſpōdi eis iuxta ſermonem priorem. * Et
miſit ad me Sanaballat iuxta verbum prius
B quinta vice puerum ſuum, et epiſtolam ha-
bebat in manu ſua ſcriptam hoc modo:
6 * IN GENTIBVS auditum eſt, & Goſ-
ſem dixit, quòd tu & Iudæi cogitetis rebel-
lare, & propterea ædifices murum, & leuare
te velis ſuper eos regem: propter quam cau-
7 ſam * & prophetas poſueris, qui prædicent
de te in Ieruſalem, dicentes: Rex in Iudæa
eſt. Auditurus eſt rex verba hæc: idcirco nūc
8 veni, vt ineamus cōſilium pariter. * Et miſi
ad eos, dicens: Non eſt factum ſecūdum ver
ba hæc, quæ tu loqueris: de corde enim tuo
9 tu componis hæc. * Omnes enim hi terrebāt
nos, cogitantes quòd ceſſarent manus noſtrę
ab opere, & quieſceremus. Quam ob cauſam
10 magis confortaui manus meas: * & ingreſ-
C ſus ſum domum Semaiæ filij Dalaię filij Me
tabeel ſecretò. Qui ait: Tractemus nobiſcum
in domo Dei in medio templi, & claudamus
portas ædis: quia venturi ſunt vt interficiāt
te, & nocte venturi ſunt ad occidendum te.
11 * Et dixi: Num quiſquam ſimilis mei fu-
git? & quis vt ego ingredietur templum,
12 & viuet? non ingrediar. * Et intellexi,
quòd Deus non miſiſſet eum, ſed quaſi va-
ticinans locutus eſſet ad me, & Tobias, &
13 Sanaballat conduxiſſent eum. * acceperat
enim pretium, vt territus facerem, & pec-
carem, & haberent malum, quod expro-
14 brarent mihi. * Memento mei Domine
pro Tobia et Sanaballat, iuxta opera eo-
rum talia: ſed & Noadiæ prophetæ, et cæ-
terorum prophetarum, qui terrebant me.
15 * Completus eſt autem murus vigeſimo-
D quinto die menſis Elul, quinquaginta duo-
16 bus diebus. * Factum eſt ergo cum audiſſent
omnes inimici noſtri, vt timerent vniuerſæ
gentes, quæ erant in circuitu noſtro, et con-
ciderent intra ſemetipſos, et ſcirent quòd a
17 Deo factum eſſet opus hoc. * Sed et in die-
bus illis multæ optimatum Iudæorum epi-
ſtolæ mittebantur ad Tobiam, et a Tobia
18 veniebant ad eos. * Multi enim erant in
Iudæa habentes iuramentum eius, quia
gener erat Secheniæ filij Area, & Iohanan
filius eius acceperat filiam Moſollam filij
19 Barachiæ: * ſed & laudabant eum coram
me, & verba mea nunciabant ei: & Tobias
mittebat epiſtolas vt terreret me.

CAP. VII.

1 POſtquam autem ædificatus eſt murus, Eccl. 45 d
A & poſui valuas, & recenſui ianitores, 15.
2 & cantores, & Leuitas: * præcepi Hanani
fratri meo, & Hananiæ principi domus de
Ieruſalem (ipſe enim quaſi vir verax & ti-
3 mens Deum plus ceteris videbatur) * & di-
xi eis: Non aperiantur portæ Ieruſalem uſ-
que ad calorem ſolis. Cumq. adhuc aſſiſte-
rent, clauſę portæ ſunt, & oppilatæ: et po-
ſui cuſtodes de habitatoribus Ieruſalem, ſin-
gulos per vices ſuas, et vnumquemque con-
4 tra domum ſuam. * Ciuitas autem erat la-
ta nimis et grandis, et populus paruus in me
5 dio eius, et nō erant domus ædificatæ. * Deus
autem dedit in corde meo, et congregaui o-
ptimates, et magiſtratus, et vulgus, vt recen-
B ſerem eos: et inueni librum cenſus eorum,
qui aſcenderant primū, et inuentum eſt ſcri-
6 ptum in eo. * ¶ Iſti filij prouinciæ, qui aſcen-
derunt de captiuitate migrantiū, quos tran- 1. Eſd. 2
ſtulerat Nabuchodonoſor rex Babylonis, et a. 1.
reuerſi ſunt in Ieruſalem, et in Iudæam, v-
7 nuſquiſque in ciuitatem ſuam, * Qui vene-
runt cum Zorobabel, Ioſue, Nehemias, Aza-
rias, Raamias, Nahamani, Mardochæus, Bel-
ſam, Meſpharath, Begoai, Nahum, Baana. Nu
8 merus virorum populi Iſrael: * Filij Pha-
9 ros, duo millia centum ſeptuaginta duo: * Fi-
10 lij Saphatia, trecenti ſeptuaginta duo: * Fi-
11 lij Area, ſexcenti quinquaginta duo: * Filij
Phahathmoab filiorum Ioſue & Ioab, duo
12 millia octingenti decem & octo: * Filij Ae-
C lam, mille ducenti quinquagintaquattuor:
13 * Filij Zethua, octingenti quadragintaquin-
14 que: * Filij Zachai, ſeptingenti ſexaginta:
15 * Filij Bannui, ſexcenti quadragintaocto:
16 * Filij Bebai, ſexcenti vigintiocto:

17 * Filii Azgad, duo millia trecẽti vigintiduo:
18 * Filii Adonicam, sexcenti sexagintaseptem.
19 * Filii Beguai, duo millia sexagintaseptem :
20 * Filii Adin, sexcenti quinquagintaquinque:
21 * Filij Ater, filij Hezeciæ, nonagintaocto:
22 * Filij Hasem, trecenti vigintiocto :
23 * Filij Besai, trecenti vigintiquattuor: * Fi-
24 lij Hareph, centum duodecim : * Filij Ga-
25 baon, nonagintaquinque:* Filij Bethlehem,
26 & Netupha, centum octogintaocto. * Viri
27 Anathoth; centum vigintiocto. * Viri Be-
28 tharmoth, quadragintaduo. * Viri Caria-
29 thiarim, Cephira, & Beroth, septingenti
30 quadragintatres.* Viri Rama & Geba, sexcẽ-
31 ti vigintiunus.*Viri Machmas, centum vigin
D tiduo.*Viri Bethel & Hai; centũ vigintitres.
32 * Viri Nebo alterius, quinquagintaduo.* Vi-
33 ri Aelam alterius, milleducenti quinquagin-
34 taquattuor. * Filij Harem, trecenti viginti.
35 * Filij Iericho, trecenti quadragintaquinq;.
36 * Filij Lod Hadid & Ono, septingenti vigin
37 tiunus.* Filii Senaa, tria millia nongenti tri-
38 ginta.* Sacerdotes: Filij Idaia in domo Io-
39 sue, nongenti septuagintatres. * Filij Em-
40 mer, millequinquagintaduo. * Filij Pha-
41 shur, mille ducenti quadragintaseptem. * Fi
42 lii Arem; mille decem, & septem. Leuitæ:* Fi
43 lij Iosue & Cedmihel filiorum. * Oduiæ, se-
44 ptuagintaquattuor. Cantores:* Filij Asaph
45 centum quadragintaocto. * Ianitores: filii
46 Sellum, filii Ater, filii Telemon, filii Accub,
E filij Hatita, filii Sobai: centum trigintaocto.
47 * Nathinæi: filij Soba, filii Hasupha, filii Tel-
48 baoth,* filii Ceros, filii Siaa, filij Phadon,
49 filii Lebana, filii Hagaba, filii Selmai, * filii
50 Hanan, filii Geddel, filii Gaher,* filii Raaia,
51 filij Rasin, filii Necoda, * filii Gezem, filii
52 Aza, filii Phasea,* filii Besai, filii Munim, fi-
53 lii Nephussim, * filii Bacbuc, filii Hacupha,
54 filii Harhur, * filii Besloth, filii Mahida, filii
55 Harsa, * filii Bercos, filii Sisara, filii Thema,
56 * filii Nasia, filii Hatipha,* filij seruorum Sa
57 lomonis, filii Sothai, filii Sophereth, filii Pha
58 rida, * filii Iahala, filii Darcon, filii Ieddel,
56 * filii Saphatia, filii Hatil, filii Phochereth,
60 qui erat ortus ex Sabaim, filio Amon.* Om-
nes Nathinæi, & filii seruorum Salomonis,
61 trecenti nonagintaduo. * Hi sunt autem, qui
ascenderunt de Thelmela, Thelharsa, Che-
rub, Addon, & Emmer: & non potuerunt iu-
dicare domum patrum suorum, & semen
62 suum, utrum ex Israel essent. * Filii Dalaia,
filii Tobia, filii Necoda, sexcenti quadragin-
63 taduo.* Et de Sacerdotibus, filii Habia, filii
F Accos, filii Berzellai, qui accepit de filiabus
Berzellai Galaaditis vxorem : & uocatus est
64 nomine eorum. * Hi quæsierunt scripturam
suam in censu, & nõ inuenerunt: & eiecti sunt
65 de sacerdotio. * Dixitque Athersatha eis, vt
non manducarent de Sanctis sanctorum, do-
66 nec staret Sacerdos doctus & eruditus.* Om
nis multitudo quasi vir vnus quadraginta-
67 duo millia trecenti sexaginta, * absque ser-
uis & ancillis eorum, qui erant septem mil-
lia trecenti trigintaseptem, & inter eos can-
tores, & cantatrices, ducẽti quadragintaquin
68 que.* Equi eorum, septingenti trigintasex :
muli eorum, ducenti quadragintaquinque :
69 cameli eorum, quadringenti trigintaquinq;:
asini, sex millia septingenti viginti.

Hucusque refertur quid in commen-tario scriptum fuerit, ex in Nehe-mia historia texitur.

70 * Nonnulli autem de principibus familiarũ
G dederunt in opus. Athersatha dedit in the-
saurum auri drachmas mille, phialas quin-
quaginta, tunitas sacerdotales quingentas
71 triginta. * Et de principibus familiarum
dederunt in thesaurum operis auri drach-
mas viginti millia, & argenti mnas duo mil-
72 lia ducentas. * Et quod dedit reliquus po-
pulus, auri drachmas viginti millia, & argen
ti mnas duo millia, & tunicas sacerdotales se
73 xaginta septem. * Habitauerunt autem Sa-
cerdotes, & Leuitæ, & ianitores, & cantores,
& reliquum vulgus, & Nathinæi, & omnis
Israel in ciuitatibus suis.

C A P. VIII.

1 ET venerat mensis septimus: filii autem
A Israel erant in ciuitatibus suis. Congre-
gatusque est omnis populus quasi uir unus
ad plateam, quæ est ante portam aquarum :
& dixerunt Esdræ scribæ ut afferret Librum
legis Moysi, quam præceperat dominus Israe
2 li. * Attulit ergo Esdras sacerdos legem co-
ram multitudine uirorum & mulierum, cun
ctisque qui poterant intelligere, in die prima
3 mensis septimi.* Et legit in eo aperte in pla
tea quæ erat ante portam aquarum, de mane
vsque ad mediam diem, in conspectu uiro-
rum, & mulierum; & sapiẽtium: & aures om-
4 nis populi erant erectæ ad Librum. * Stetit
autem Esdras scriba super gradum ligneum,
quem fecerat ad loquendum: & steterunt iux
B ta eum Mathathias; & Simeia, & Auia, & V-
ria, & Helcia, & Maasia, ad dexteram eius :
& ad sinistram, Phadaia, Misael, & Mel-
chia, & Hasum, & Hasbadana, Zacharia, &
5 Mosollam. * Et aperuit Esdras Librum
coram omni populo: super vniuersum quip-
pe populum eminebat: & cum aperuisset eũ,
6 stetit omnis populus. * Et benedixit Esdras
domino Deo magno: et respondit omnis po-
pulus: Amen, Amen: eleuans manus suas, et
incuruati sunt, et adorauerunt Deum proni
7 in terram.* Porro Iosue, et Bani, et Serebia,
Iamin, Accub, Sephtai, Odia, Maasia, Celita,
Azarias, Iozabed, Hanan, Phalaia, Leuitæ, si-
lentium faciebant in populo ad audiendam
legem; populus autem stabat in gradu suo.
8 * Et legerunt in Libro legis Dei distincte,

& aper-

& aperte ad intelligendum: & intellexerunt
9 cum legeretur.* Dixit autem Nehemias (ip-
C se est Athersatha) & Esdras sacerdos & scri-
ba, & Leuitæ interpretantes vniuerso popu-
lo: Dies sanctificatus est Domino Deo no-
stro, nolite lugere, & nolite flere. Flebat e-
nim omnis populus cum audiret verba le-
10 gis.* Et dixit eis: Ite, comedite pinguia, &
bibite mulsum, & mittite partes his, qui non
præparauerunt sibi: quia sanctus dies Domi-
ni est, & nolite contristari: gaudium etenim
11 Domini est fortitudo nostra.* Leuitæ autem
silentium faciebant in omni populo, dicen-
tes: Tacete, quia dies sanctus est, & nolite do
12 lere.* Abijt itaque omnis populus vt come
deret & biberet, & mitteret partes, & face-
ret lætitiam magnam: quia intellexerant ver
13 ba, quæ docuerat eos.* Et in die secūdo con
gregati sunt principes familiarum vniuersi
populi, Sacerdotes & Leuitæ ad Esdram scri
14 bam, vt interpretaretur eis verba Legis.* Et
inuenerunt scriptum in Lege præcepisse Do-
minum in manu Moysi vt habitent filij Is-
rael in tabernaculis, in die sollemni, mense
15 septimo: * & vt prædicent, & diuulgent vo-
D cem in vniuersis vrbibus suis, & in Ierusalē,
dicentes: Egredimini in montem, & afferte
frondes oliuæ, & frondes ligni pulcherrimi,
frondes myrti, & ramos palmarum, & fron-
des ligni nemorosi vt fiant tabernacula, sicut
16 scriptum est. * Et egressus est populus, &
attulerunt. Feceruntq. sibi tabernacula vnus-
quisque in domate suo, & in atrijs suis, & in
atrijs domus Dei, & in platea portæ aquarū.
17 & in platea portæ Ephraim. * Fecit ergo v-
niuersa ecclesia eorum, qui redierant de ca-
ptiuitate, tabernacula, & habitauerunt in ta-
bernaculis: non enim fecerant a diebus Iosue
filij Nun taliter filij Israel vsque ad diem il-
18 lum. Et fuit lætitia magna nimis.* Legit au
tē in Libro legis Dei per dies singulos, a die
primo vsque ad diem nouissimum, & fecerūt
sollemnitatem septem diebus, & in die octa-
uo collectam iuxta ritum.

C A P. IX.

1 IN die autem vigesimoquarto mensis hu-
A ius conuenerunt filij Israel in ieiunio &
2 in saccis, & humus super eos.* Et separatum
est semen filiorum Israel ab omni filio alie-
nigena: & steterunt, & confitebantur pecca-
3 ta sua, & iniquitates patrū suorum.* Et con-
surrexerunt ad standum: & legerunt in vo-
lumine Legis Domini Dei sui, quater in die,
& quater confitebantur, & adorabant Do-
4 minum Deum suum.* Surrexerunt autem
per gradum Leuitarū Iosue, & Bani, & Ced-
mihel, Sabania, Bonni, Sarebias, Bani, &
Chanani: & clamauerunt voce magna ad
5 Dominum Deum suum. * Et dixerunt Le-
uitæ Iosue, & Cedmihel, Bonni, Hasebnia,
Serebia, Odaia, Sebnia, Phathahia: Surgite,
benedicite Domino Deo vestro ab æterno v-
sque in æternum. & benedicant nomini glo-
riæ tuæ excelso in omni benedictione & lau-
6 de.* Tu ipse, Domine, solus, tu fecisti cælum,
B & cælum cælorum, & omnem exercitum eo-
rum: terram, & vniuersa quæ in ea sunt; ma
ria, & omnia quæ in eis sunt: & tu viuificas
7 omnia hæc, & exercitus cæli te adorat. * Tu
ipse, Domine Deus, qui elegisti Abram, &
‡ eduxisti eum de igne Chaldæorum, & po- ‡ Gen. 11.
8 suisti nomen eius Abrahā. * Et inuenisti cor d. 31.
eius fidele coram te: & percussisti cum eo fœ-
dus vt dares ei Terram Chananæi, Hethæi, &
Amorrhæi, & Pherezæi, & Iebusæi, & Gerge-
sæi, vt dares semini eius: & implesti verba
9 tua, quoniam iustus es. * Et vidisti afflictio-
nem patrum nostrorum in Aegypto: clamo-
10 remq. eorum audisti super Mare rubrū.* Et
dedisti signa atque portenta in Pharaone, &
in vniuersis seruis eius, & in omni populo ter
ræ illius: cognouisti enim quia superbe ege-
rant contra eos: & fecisti tibi nomen, sicut &
11 in hac die.* Et mare diuisisti ante eos, & trā-
sierunt per medium maris in sicco: persecu-
tores autem eorum proiecisti in profundum,
12 quasi lapidē in aquas validas.* Et in colum-
C na nubis ductor eorum fuisti per diem, & in
columna ignis per noctem, vt appareret eis
13 via, per quam ingrediebantur.* Ad montem
quoque Sinai descendisti, & locutus es cum
eis de cælo, & dedisti eis iudicia recta, & legē
14 veritatis, ceremonias, & præcepta bona: * &
sabbatum sanctificatum tuum ostendisti eis,
& mandata, & ceremonias, & legem præce-
15 pisti eis in manu Moysi serui tui. * Panem
quoque de cælo dedisti eis in fame eorum, &
aquam de petra eduxisti eis sitientibus, & di-
xisti eis ut ingrederentur & possiderent ter-
ram, super quam leuasti manū tuam vt tra-
16 deres eis.* Ipsi vero & patres nostri superbe
egerunt, & indurauerunt ceruices suas, & nō
17 audierunt mandata tua. * Et noluerunt au-
dire, & non sunt recordati mirabilium tuo-
rum quæ feceras eis. Et indurauerunt ceruí-
ces suas, & dederunt caput vt conuerterētur
ad seruitutem suam, quasi per contentionē.
D Tu autem Deus propitius, clemens, & mise-
ricors, longanimis, & multæ miserationis nō
18 dereliquisti eos,* & quidem cum fecissent
sibi vitulum conflatilem, & dixissent: Iste
est Deus tuus, qui eduxit te de Aegypto: fe-
19 ceruntq. blasphemias magnas. * Tu autem
in misericordijs tuis multis non dimisisti eos
in deserto: columna nubis non recessit ab eis
per diem vt duceret eos in viam, & columna
ignis per noctem vt ostenderet eis iter per
20 quod ingrederentur.* Et spiritum tuum bo-
num dedisti qui doceret eos, & manna tua
non prohibuisti ab ore eorum, & aquam de-

21 disti eis in siti. * Quadraginta annis pauisti
eos in deserto, nihilq. eis defuit: vestimenta
eorum non inueterauerunt, & pedes eorum
22 non sunt attriti. * Et dedisti eis regna, & po-
pulos, & partitus es eis sortes: & possederũt
terram Sehon, & terram regis Hesebon, &
23 terram Og regis Basan. * Et multiplicasti fi-
lios eorum sicut stellas cæli, & adduxisti eos
ad terram, de qua dixeras patribus eorum, vt
24 ingrederentur & possiderent. * Et venerunt
E filij, & possederunt terram, & humiliasti co-
ram eis habitatores terræ Chananaos, & de-
disti eos in manu eorũ & reges eorum & po-
pulos terræ vt facerẽt eis sicut placebat illis.
15 * Ceperunt itaque vrbes munitas & humum
pinguem, & possederunt domos plenas cun-
ctis bonis: cisternas ab alijs fabricatas, vineas,
& oliueta, & ligna pomifera multa: & come
derunt, & saturati sunt, & impingnati sunt,
& abundauerunt delicijs in bonitate tua ma
26 gna. * Prouocauerũt autem te ad iracundiã,
& recesserunt a te, & proiecerunt legem tuã
post terga sua. & prophetas tuos occiderunt,
qui contestabantur eos vt reuerterẽtur ad te:
27 feceruntq. blasphemias grandes. * Et dedisti
eos in manu hostium suorum, & afflixerunt
eos. Et in tempore tribulationis suæ clama-
uerunt ad te, & tu de cælo audisti, & secun-
dum miserationes tuas multas dedisti eis sal
uatores, qui saluarent eos de manu hostium
28 suorum. * Cumq. requieuissent, reuersi sunt
F vt facerent malum in conspectu tuo; & de-
reliquisti eos in manu inimicorum suorum,
& possederunt eos. Conuersiq. sunt, & clama
uerunt ad te: tu autem de cælo exaudisti, &
liberasti eos in misericordijs tuis, multis tem
29 poribus. * Et contestatus es eos vt reuerteren
tur ad Legem tuam. Ipsi vero superbe ege-
runt, & non audierunt mandata tua, & in iu
dicijs tuis peccauerunt, quæ faciet homo, &
viuet in eis: & dederunt humerum receden-
tem, & ceruicem suam indurauerunt, nec au
30 dierunt. * Et protraxisti super eos annos mul
tos, & cõtestatus es eos in spiritu tuo per ma
num prophetarum tuorum, & non audierũt,
& tradidisti eos in manu populorum terra-
31 rum. * In misericordijs autem tuis plurimis
non fecisti eos in consumptionem, nec dereli-
quisti eos: quoniam Deus miserationum, &
32 clemens es tu. * Nunc itaque Deus noster ma
gne, fortis, & terribilis, custodiens pactum &
misericordiam, ne auertas a facie tua omnẽ
laborem, qui inuenit nos, reges nostros, &
principes nostros, & sacerdotes nostros, &
G prophetas nostros, & patres nostros, & om-
nem populum tuum a diebus regis Assur vs-
33 que in diem hanc. * Et tu iustus es in omni-
bus, quæ venerunt super nos: quia veritatem
34 fecisti, nos autem impie egimus. * Reges no
stri, principes nostri, sacerdotes nostri, & pa
tres nostri non fecerunt legem tuam, & non
attenderunt mandata tua, & testimonia tua
35 quæ testificatus es in eis. * Et ipsi in regnis
suis, & in bonitate tua multa, quam dederas
eis, & in terra latissima & pingui, quam tra-
dideras in conspectu eorum, non seruierunt
tibi, nec reuersi sunt a studijs suis pessimis.
36 * Ecce nosipsi hodie serui sumus: & terra,
quam dedisti patribus nostris vt comederẽt
panem eius, & quæ bona sunt eius, & nosipsi
37 serui sumus in ea. * Et fruges eius multipli-
cantur regibus, quos posuisti super nos pro-
pter peccata nostra, & corporibus nostris do
minantur, & iumentis nostris secundum vo-
luntatem suam, & in tribulatione magna su-
38 mus. * Super omnibus ergo his nosipsi per-
cutimus fœdus, & scribimus, & signant prin
cipes nostri, Leuitæ nostri, & Sacerdotes
nostri.

CAP. X.

1 Signatores autẽ fuerunt, Nehemias, Ather-
A satha filius Hachelai, & Sedecias, * Sa-
2 raias, Azarias, Ieremias, * Pheshur, Ama-
3 rias, Melchias, * Hattus, Sebenia, Melluch,
4 * Harem, Merimuth, Obdias, * Daniel, Gẽ-
5 thon, Baruch, * Mosollam, Abia, Miamin,
6 * Maazia, Belgai, Semeia: hi sacerdotes.
7 * Porro Leuitæ, Iosue filius Azaniæ, Ben-
8 nui de filijs Henadad, Cedmihel, * & fratres
9 eorum, Sebenia, Odaia, Celita, Phalaia, Ha-
10 nan, * Micha, Rohob, Hasebia, * Zachur, Se-
11 rebia, Sabania, * Odaia, Bani, Baninu. * Ca-
12 pita populi, Pharos, Phahathmoab, Aelam,
13 Zethu, Bani, * Bonni, Azgad, Bebai, * Ado-
14 nia, Begoai, Adin, * Ater, Hezecia, Azur,
15 * Odaia, Hasum, Besai, * Hareph, Anathoth,
16 Nebai, * Megphias, Mosollam, Hazir, * Mesi-
17 zabel, Sadoc, Ieddua, * Pheltia, Harã, Anaia,
18 * Osee, Hanania, Hasub, * Alohes, Phalea, So
19 bec, * Rehum, Hasebna, Maasia, * Echaia,
20 Hanan, Anan, * Melluch, Haran, Baana:
21 * & reliqui de populo, Sacerdotes, Leuitæ,
22 ianitores, & cantores, Nethinæi, & omnes
B qui se separauerunt de populis terrarum ad
23 legem Dei, vxores eorum, filij eorum, & fi-
24 liæ eorum, * omnes qui poterant sapere spon
25 dentes pro fratribus suis, optimates eorum,
26 & qui veniebant ad pollicendum, & iurandũ
27 vt ambularent in lege Dei, quam dederat in
28 manu Moysi serui Dei, vt facerent & custo-
29 dirent vniuersa mãdata Domini Dei nostri,
30 & iudicia eius & ceremonias eius, * & vt nõ
daremus filias nostras populo terræ, & filias
31 eorum non acciperemus filijs nostris. * Po-
puli quoque terræ, qui important uenalia, &
omnia ad vsum, per diem sabbati vt vendãt,
non accipiemus ab eis in sabbato & in die
sanctificato. Et dimittemus annum septi-
32 mum, & exactionem vniuersæ manus. * Et
C statuemus super nos præcepta, vt demus ter-

tiam

tiam partem ſicli per annum ad opus domus
33. Dei noſtri,* ad panes propoſitionis, & ad ſa-
crificium ſempiternum, & in holocauſtum
ſempiternum in ſabbatis, in calendis, in ſol-
lemnitatibus, & in ſanctificatis, & pro pec-
cato: vt exoretur pro Iſrael, & in omnem
34 vſum domus Dei noſtri. * Sortes ergo miſi-
mus ſuper oblationem lignorum inter Sacer-
dotes, & Leuitas, & populum, vt inferrentur
in domum Dei noſtri per domos patrum no-
ſtrorum, per tempora, a temporibus anni vſ-
que ad annum: vt arderent ſuper altare Do-
mini Dei noſtri, ſicut ſcriptum eſt in lege
35 Moyſi:* & vt afferremus primogenita terræ
noſtræ, & primicia vniuerſi fructus omnis
ligni, ab anno in annum, in domo Domini.
36 * & primicia filiorum noſtrorum, & peco-
D rum noſtrorum, ſicut ſcriptum eſt in lege, &
primicia boum noſtrorum, & ouium no-
ſtrarum, vt offerrentur in domo Dei noſtri,
Sacerdotibus qui miniſtrant in domo Dei
37 noſtri: * primitias ciborum noſtrorum, & li
baminum noſtrorum, & poma omnis ligni,
vindemiæ quoque & olei afferemus Sacerdo
tibus ad gazophylacium Dei noſtri, & deci-
mam partem terræ noſtræ Leuitis. Ipſi Leui
tæ decimas accipient ex omnibus ciuitatib.
38 operum noſtrorum. * Erit autem Sacerdos
filius Aaron cum Leuitis in decimis Leuita-
rum, & Leuitę offerent decimam partem de
cimę ſuæ in domo Dei noſtri, ad gazophyla
39 cium in domum theſauri. * Ad gazophyla-
cium enim deportabũt filij Iſrael, & filij Le
ui primitias frumenti, vini, & olei; et ibi e-
runt vaſa ſanctificata, et Sacerdotes, et canto
res, et ianitores, et miniſtri, et non dimitte-
mus domum Dei noſtri.

CAP. XI.

1. HAbitauerunt autem principes populi in
A Ieruſalē: reliqua vero plebs miſit ſor-
tem, vt tollerēt vnam partem de decem qui
habitaturi eſſent in Ieruſalē ciuitate ſancta,
2 nouem vero partes in ciuitatibus.* Benedixit
autem populus omnibus viris qui ſe ſponte
3 obtulerant ut habitarent in Ieruſalem. * Hi
ſunt itaque principes prouinciæ qui habita-
uerunt in Ieruſalem, et in ciuitatibus Iuda.
Habitauit autem unuſquiſque in poſſeſſione
ſua, in urbibus ſuis, Iſrael, Sacerdotes, Leui-
tę, Nathinęi, et filij ſeruorum Salomonis.
4 * Et in Ieruſalem habitauerũt de filijs Iuda,
et de filijs Beniamin: de filijs Iuda, Athaias
filius Aziam, filii Zacharię, filii Amarię, filii
Saphatię, filii Malaleel: de filiis Phares,
5 * Maaſia filius Baruch, filius Cholhoza, fi-
lius Hazia, filius Adaia, filius Ioiarib, filius
6 Zacharię, filius Silonitis: * omnes hi filii
Phares, qui habitauerunt in Ieruſalem, qua-
7 dringenti ſexaginta octo uiri fortes.* Hi ſunt
B autem filij Beniamin: Sellum filius Moſol-
lam, filius Ioed, filius Phadaia, filius Colaia,
8 filius Maſia, filius Etheel, filius Iſaia,* & poſt
eum Gebbai, Sellai, nongenti uiginti octo,
9 * & Ioel filius Zechri præpoſitus eorum. &
Iudas filius Senua ſuper ciuitatem ſecundus.
10 * Et de ſacerdotibus, Idaia filius Ioarib, Ia-
11 chin,* Saraia filius Helcię, filius Moſollam,
filius Sadoc, filius Meraioth, filius Achitob
12 princeps domus Dei, * & fratres eorum fa-
cientes opera templi: octingenti uiginti duo.
Et Adaia filius Ieroham, filius Phelelia, fi-
lius Amſi, filius Zacharię, filius Pheshur, fi-
13 lius Melchię, * & fratres eius principes pa-
trum: ducenti quadraginta duo. Et Amaſſai
filius Azreel, filius Ahazi, filius Moſolla-
14 moth, filius Emmer, & *fratres eorum poten
tes nimis: centum uiginti octo, & prępoſitus
15 eorum Zabdiel filius potentium.* Et de Le-
uitis Semeia filius Haſub, filius Azaricam,
16 filius Haſabia, filius Boni, * & Sabathai &
C Iozabed, ſuper omnia opera, quæ erant fo-
rinſecus in domo Dei, a principibus Leuita-
17 rum. * Et Mathania filius Micha, filius Ze-
bedei, filius Aſaph princeps ad laudandum,
& ad confitendum in oratione, & Becbecia
ſecundus de fratribus eius, & Abda filius Sa-
18 mua, filius Galal, filius Idithum: * omnes
Leuitæ in ciuitate ſancta ducenti octoginta-
19 quattuor. * Et ianitores, Accub, Telmon, &
fratres eorum, qui cuſtodiebant oſtia: cētum
20 ſeptuaginta duo. * Et reliqui ex Iſrael Sacer
dotes & Leuitæ in vniuerſis ciuitatibus Iu-
21 dæ, vnuſquiſque in poſſeſſione ſua. * Et Na-
thinæi, qui habitabant in Ophel, & Siaha, &
22 Gaſpha de Nathinæis. * Et epiſcopus Leuita
rum in Ieruſalem, Azzi filius Bani, filius
Haſabiæ, filius Mathaniæ, filius Michę. De
filijs Aſaph, cantores in miniſterio domus
23 Dei. * Præceptum quippe regis ſuper eos e-
rat, & ordo in cantoribus per dies ſingulos,
24 * & Phathahia filius Meſezebel, de filijs Za-
D ra filij Iuda in manu regis, iuxta omne ver-
25 bum populi, * & in domibus per omnes re-
giones eorum. De filijs Iuda habitauerunt
in Cariatharbe & in filiabus eius: & in Di-
bon, & in filiabus eius: & in Gabſeel, & in
26 viculis eius; * & in Ieſue, & in Molada, & in
27 Bethphaleth, * & in Haſerſual, & in Berſa-
28 bee, & in filiabus eius, * & in Siceleg, & in
29 Mochona, & in filiabus eius, * & in Rem-
30 mon, & in Saraa, & in Ierimuth, * Zanoa,
Odollam, & in villis earum, Lachis & regio-
nibus eius, & Azeca, & filiabus eius. Et man
ſerunt in Berſabee vſque ad vallem Ennom.
31 * Filij autem Beniamin, a Geba, Mechmas,
32 & Hai, & Bethel & filiab. eius: * Anathoth,
33 Nob, Anania,* Aſor, Rama, Gethaim,* Hal-
34 did, Seboim, & Neballat, Lod * & Ono va-
35 le artificum. * Et de Leuitis portiones Iudæ
36 & Beniamin.

CAP.

CAP. XII.

1 HI sunt autem Sacerdotes & Leuitæ, qui
A ascenderunt cum Zorobabel filio Sa-
2 lathiel, & Iosue; Saraia, Ieremias, Esdras,
3 * Amaria, Melluch, Hattus, * Sebenias, Rheū
4 Merimuth, * Addo, Genthon, Abia, * Mia-
5 min, Madia, Belga, * Semeia, & Ioiarib, I-
6 daia, Sellum, Amoc, Helcias, * Idaia. Isti
7 principes Sacerdotum, & fratres eorum in
8 diebus Iosue. * Porro Leuitæ, Iesua, Bennui,
Cedmihel, Sarebia, Iuda, Mathanias, super
9 hymnos ipsi & fratres eorum: * & Becbecia
atque Hanni, & fratres eorum vnusquisque
10 in officio suo. * Iosue autem genuit Ioacim,
& Ioacim genuit Eliasib, & Eliasib genuit
11 Ioiada, * & Ioiada genuit Ionathan, & Iona
12 than genuit Ieddoa. * In diebus autem Ioa-
cim erant Sacerdotes & principes familiarū:
13 Saraiæ, Maraia: Ieremiæ, Hanania; * Esdræ,
14 Mosollam: Amariæ, Iohanan; * Milicho, Io-
15 nathan, Sebeniæ, Ioseph: * Haram, Edna: Ma
16 raioth, Helci: * Adaiæ, Zacharia, Genthon,
17 Mosollam: * Abiæ, Zechri, Miamin & Moa-
18 diæ, Phelti: * Belgæ, Sammua: Semaiæ, Io-
19 nathan, * Ioiarib, Mathanai: Iodaiæ, Azzi:
20 * Sellai, Celai: Amoc, Heber: * Helciæ, Ha-
21 sebia: Idaiæ, Nathanael. * Leuitæ in diebus
22 Eliasib, & Ioiada, & Iohanan, & Ieddoa scri-
B pti principes familiarum, & Sacerdotes in
23 regno Darij Persæ. * Filij Leui principes fa-
miliarum, scripti in Libro verborum die-
rum, & vsque ad dies Ionathan, filij Eliasib.
24 * Et principes Leuitarum, Hasebia, Serebia,
& Iosue filius Cedmihel: & fratres eorū per
vices suas, vt laudarent & confiterentur, iux-
ta præceptum Dauid viri Dei, & obseruarent
25 æque per ordinem. * Mathania, & Becbecia,
Obedia, Mosollam, Telmon, Accub custodes
26 portarum & vestibulorum ante portas. * Hi
in diebus Ioacim filij Iosue, filij Iosedec, &
in diebus Nehemiæ ducis, & Esdræ sacerdo-
27 tis scribæque. * In dedicatione autem muri Ie-
rusalem requisierunt Leuitas de omnibus lo
cis suis vt adducerent eos in Ierusalem, & fa-
cerent dedicationem & lætitiam in actione
gratiarum, & cantico, & in cymbalis, psalte
28 rijs, & citharis. * Congregati sunt autem fi-
lij cantorum de campestribus circa Ierusalē,
29 & de villis Nethuphati, * & de domo Cal-
gal, & de regionib. Geba & Azmaueth: quo-
niam villas ædificauerunt sibi cantores in cir
30 cuitu Ierusalem. * Et mundati sunt Sacer-
C dotes & Leuitæ, & mundauerunt populum,
31 & portas, & murum. * Ascendere autem feci
principes Iuda super murum, & statui duos
magnos choros laudantiū. Et ierunt ad dex-
teram super murum ad portam sterquilinij.
32 * Et iuit post eos Osaias, & media pars prin
33 cipū Iuda, * & Azarias, Esdras, & Mosollā,
Iudas, & Beniamin, & Semeia, & Ieremias.
34 * Et de filijs sacerdotum in tubis, Zacharias
filius Ionathan, filius Semeiæ, filius Matha-
niæ, filius Michaiæ, filius Zechur, filius A-
35 saph, * & fratres eius Semeia, & Azareel, Ma
lalai, Galalai, Maai, Nathanael, & Iudas, &
Hanani, in vasis cantici Dauid viri Dei: &
36 Esdras scriba ante eos in porta Fontis. * Et
contra eos ascenderunt in gradibus ciuitatis
Dauid in ascēsu muri super domum Dauid,
& vsque ad portam Aquarum ad Orientem.
37 * Et chorus secundus gratias referentiū ibat
ex aduerso, & ego post eum, & media pars
populi super murum & super turrim furno-
38 rum, & vsque ad murum latissimum, * & su-
per portā Ephraim, & super portā antiquā,
& super portam pisciū & turrim Hananeel,
& turrim Emath, & vsque ad portā gregis:
39 & steterunt in porta custodiæ, * steteruntq. duo
chori laudantium in domo Dei, & ego, & di-
40 midia pars magistratuum mecū. * Et Sacer-
D dotes, Eliachim, Maasia, Miamin, Michea,
41 Elioenai, Zacharia, Hanania in tubis, * &
Maasia, & Semeia, & Eleazar, & Azzi, & Io-
hanan, & Melchia, & Aelam, & Ezer. Et
clare cecinerunt cantores, & Iezraia præpo-
42 situs: * & immolauerunt in die illa victimas
magnas, & lætati sunt: Deus enim lętificaue-
rat eos lętitia magna: sed & vxores eorum &
liberi gauisi sunt, & audita est lętitia Ierusa-
43 lem procul. * Recensuerunt quoque in die il
la viros super gazophylacia thesauri ad liba-
mina, & ad primitias, & ad decimas, vt intro
ferrent per eos principes ciuitatis in decore
gratiarū actionis, Sacerdotes & Leuitas: quia
lętificatus est Iuda in Sacerdotibus & Leui-
44 tis astantibus. * Et custodierunt obseruatio-
nem Dei sui, & obseruationem expiationis,
& cantores, & ianitores iuxta pręceptum Da
45 uid, & Salomonis filij eius, * quia in diebus
Dauid & Asaph ab exordio erant principes
constituti cātorum in carmine laudantium,
46 & confitentium Deo. * Et omnis Israel, in
diebus Zorobabel, & in diebus Nehemię da-
bant partes cātoribus et ianitoribus per dies
singulos, & sanctificabant Leuitas, & Leuitę
sanctificabant filios Aaron.

CAP. XIII.

1 IN die autem illo lectum est in volumi- Deut. 23. a. 3.
A ne Moysi audiente populo: & inuen-
tum est scriptum in eo, quòd non debeant
introire Ammonites & Moabites in eccle-
2 siam Dei vsque in ęternum: * eo quòd non
occurrerint filijs Israel cum pane et aqua:
et conduxerint aduersum eos Balaam, ad
maledicendum eis: et conuertit Deus no-
3 ster maledictionem in benedictionem. * Fa-
ctum est autem, cum audissent legem, se-
parauerunt omnem alienigenam ab Israel.

4 * Et super hoc erat Eliasib sacerdos, qui fue-
rat præpositus in gazophylacio domus Dei
5 nostri, & proximus Tobiæ. * Fecit ergo sibi
gazophylacium grande, & ibi erant ante eũ
reponentes munera, & thus, & uasa, & deci-
mam frumenti, vini, & olei, partes Leuitarũ,
& cantorum, & janitorum, & primitias sacer
6 dotales. * In omnibus autem his non fui in Ie
rusalem, quia anno trigesimo secundo Arta-
xerxis regis Babylonis veni ad regem, & in
7 fine dierum rogaui regem. * Et ueni in Ieru
salem, & intellexi malum, quod fecerat Elia-
sib Tobiæ ut faceret ei thesaurum in uestibu
8 lis domus Dei. * Et malum mihi visum est
B valde. Et proieci uasa domus Tobiæ foras de
9 gazophylacio: * præcepitque & emundaue-
runt gazophylacia: & retuli ibi uasa domus
10 Dei, sacrificium, & thus. * Et cognoui quòd
partes Leuitarum non fuissent datæ: & fugis-
set vnusquisque in regionem suam de Leui-
tis, & cantoribus, & de his, qui ministrabant:
11 * & egi causam aduersus magistratus, & di-
xi: Quare dereliquimus domum Dei? Et con
gregaui eos, & feci stare in stationibus suis.
12 * Et omnis Iuda apportabat decimam fru-
13 menti, vini, & olei in horrea. * Et constitui-
mus super horrea Selemiam Sacerdotem, &
Sadoc scribam, & Phadaiam de Leuitis, &
iuxta eos Hanan filium Zachur, filium Ma-
thaniæ: quoniam fideles comprobati sunt, &
ipsis creditæ sunt partes fratrum suorum.
14 * Memento mei Deus meus pro hoc, & ne
deleas miserationes meas, quas feci in domo
15 Dei mei, & in ceremoniis eius. * In diebus il-
lis vidi in Iuda calcantes torcularia in sab-
bato, portantes aceruos, & onerantes super
asinos vinum, & vuas, & ficus, & omne o-
nus, & inferentes in Ierusalem die sabbati.
Et contestatus sum ut in die qua uendere li-
16 ceret, venderent. * Et Tyrij habitauerunt in
C ea inferentes pisces, & omnia venalia: & ven
debant in sabbatis filiis Iuda in Ierusalem:
17 * & obiurgaui optimates Iuda, & dixi eis:
Quæ est hæc res mala, quam vos facitis, &
18 profanatis diem Sabbati? Numquid non
hæc fecerunt patres nostri, & adduxit Deus
noster super nos omne malum hoc, & super
ciuitatem hanc? Et vos additis iracundiam
19 super Israel violando Sabbatum. * Factum
est autem, cum quieuissent portæ Ierusalem
in die Sabbati, dixi: & clauserunt ianuas, &
præcepi vt non aperirent eas vsque post Sab-
batum: et de pueris meis constitui super por-
tas ut nullus inferret onus in die Sabbati.
20 * Et manserunt negotiatores, et vendentes
vniuersa venalia foris Ierusalem semel et
21 bis. * Et contestatus sum eos, et dixi eis: Qua
re manetis ex aduerso muri? si secundò hoc
feceritis, manum mittam in uos. Itaque ex
22 tempore illo non uenerunt in Sabbato. * Di-
xi quoque Leuitis ut mundarentur, et ueni-
rent ad custodiendas portas, et sanctifican-
D dam diem Sabbati: et pro hoc ergo memen
to mei Deus meus, et parce mihi secundum
23 multitudinem miserationum tuarum. * Sed
et in diebus illis uidi Iudæos ducentes vxo-
res Azotidas, Ammonitidas, et Moabitidas.
24 * Et filii eorum ex media parte loquebantur
Azotice, et nesciebant loqui Iudaice, et lo-
quebantur iuxta linguam populi, et populi.
25 * Et obiurgaui eos, et maledixi. Et cecidi ex
eis uiros, et decaluaui eos, et adiuraui in Deo
ut non darent filias suas filijs eorum, et non
acciperent de filiabus eorum filijs suis, et si-
26 bimetipsis, dicens: * § Numquid non in huiu-
scemodi re peccauit Salomon rex Israel? et § 3.Reg.3
certe in gentibus multis non erat rex similis b.7
ei, et dilectus Deo suo erat, et posuit eũ Deus
regem super omnem Israël: § et ipsum ergo
duxerunt ad peccatum mulieres alienigenæ. § 3.Reg.
27 mulieres alienigenæ. * Numquid et nos in- 11.a.1
obedientes faciemus omne malum grande
hoc ut præuaricemur in Deo nostro, et du-
28 camus uxores peregrinas? * De filiis autem
Ioiada filij Eliasib sacerdotis magni, gener
erat Sanaballat Horonites, quem fugaui a
29 me. * Recordare domine Deus meus aduer-
sum eos, qui polluunt sacerdotium, iusque
30 Sacerdotale, et Leuiticum. * Igitur munda-
ui eos ab omnibus alienigenis, et constitui or
dines Sacerdotum, et Leuitarum, unumquẽ-
31 que in ministerio suo: et in oblatione ligno-
rum in temporibus constitutis, et in primi-
tiis: memento mei Deus meus in bonum.
Amen.

LIBER TOBIAE.

CAPVT PRIMVM.

1 TObias ex tribu, & ciuitate
A Nephthali (quæ est in su-
perioribus Galilææ supra
Naasson, post uiam, quæ
ducit ad Occidentem, in
sinistro habens ciuitatem
2 Sephet)* ‖ cum captus es-
set in diebus Salmanasar regis Assyriorum,
in captiuitate tamen positus, uiam ueritatis
3 non deseruit,* ita ut omnia, quæ habere po-
terat, quotidie concaptiuis fratribus, qui erãt
4 ex eius genere, impertiret.* Cumque esset iu-
nior omnibus in tribu Nephthali, nihil tamẽ
5 puerile gessit in opere. * Denique cum irent
omnes ad uitulos aureos, ‖ quos Ieroboam
fecerat rex Israel, hic solus fugiebat consor-
6 tia omnium. * sed pergebat in Ierusalem ad
B templum domini, & ibi adorabat dominum
Deum Israel, omnia primitiua sua, & deci-
7 mas suas fideliter offerens,* ita ut in tertio
anno proselytis, & aduenis ministraret om-
8 nem decimationem. * Hæc & his similia se-
cundum legem Dei puerulus obseruabat.
9 * Cum uero factus esset uir, accepit vxorem
Annam de tribu sua, genuitque ex ea filiũ,
10 nomen suum imponens ei, * quem ab infan-
tia timere Deum docuit, & abstinere ab om-
11 ni peccato. * Igitur, cum per captiuitatem
deuenisset cum vxore sua, & filio in ciuitatẽ
12 Niniuen cum omni tribu sua, (* cum omnes
ederent ex cibis Gentilium) iste custodiuit
animam suam, & numquam contaminatus
13 est in escis eorum.* Et quoniam memor fuit
C domini in toto corde suo, dedit illi Deus gra-
14 tiam in conspectu Salmanasar regis,* & de-
dit illi potestatem quocumque uellet ire, ha-
bens libertatem quæcumque facere uoluis-
15 set. * Pergebat ergo ad omnes, qui erant in
16 captiuitate, & monita salutis dabat eis. * Cũ
autem uenisset in Rages ciuitatem Medorũ,
& ex his, quibus honoratus fuerat a rege, ha-
17 buisset decem talenta argẽti:* & cum in mul-
ta turba generis sui Gabelum egentem uide-
ret, qui erat ex tribu eius, sub chirographo
dedit illi memoratum pondus argenti.
18 * Post multum uero temporis, mortuo Sal-
manasar, rege, cum regnaret Sennacherib fi-
lius eius pro eo, & filios Israel exosos habe-
19 ret in conspectu suo: * Tobias quotidie per-
gebat per omnem cognationem suam, & cõ-
solabatur eos, diuidebat vnicuique, prout po-
20 terat, de facultatibus suis:* esurientes alebat,
D nudisque uestimenta præbebat, & mortuis
atq; occisis sepulturam solicitus exhibebat.
21 * ‖ Denique cum reuersus esset rex Senna-
cherib fugiens a Iudæa plagam, quam circa
eum fecerat Deus propter blasphemiam suã
& iratus multos occideret ex filijs Israel, To-
22 bias sepeliebat corpora eorum.* At ubi nun-
23 ciatum est regi, iussit eum occidi, & tulit om-
nem substantiam eius.* Tobias uero cum fi-
lio suo, & cum vxore fugiens, nudus latuit.

‖ 4.Reg. 17.a.3. & 18.b.9.

‖ 3.Reg. 12.f.28

| Esa. 37. 24 quia multi diligebant eum. * | Post dies ve-
g.38. to quadraginta quinque occiderunt regem fi-
2. Mac.8. 25 lij ipsius, & reuersus est Tobias in domum
e.19. suam, omnisq. facultas eius restituta est ei.
2. Par.32.
c.21.

CAP. II.

1 POsthac vero, cum esset dies festus Domi-
A ni, & factum esset prandium bonum in
2 domo Tobiæ, * dixit filio suo: Vade, & ad-
duc aliquos de tribu nostra, timentes Deū,
3 ut epulentur nobiscum. * Cumq. abijsset, re-
uersus nunciauit ei, unum ex filijs Israel iu-
gulatum iacere in platea. * Statimq. exiliens
de accubitu suo, relinquens prandium, ieiu-
4 nus peruenit ad corpus: * tollensque illud
portauit ad domum suam occulte, ut dum
5 sol occubuisset, caute sepeliret eum. * Cum-
que occultasset corpus, manducauit panem
6 cum luctu & tremore, * memorans illum ser-
| Amos 8. B monem, quem dixit Dominus | per Amos
c.10. prophetam: Dies festi vestri conuertentur in
1. Mach. 1 7 lamentationem & luctum. * Cum vero sol
d.14. 8 occubuisset, abijt, & sepeliuit eum. * Argue-
bant autem eum omnes proximi eius, dicen-
tes: Iam huius rei causa interfici iussus es, &
uix effugisti mortis imperium, & iterum se-
| Sup.1.d 9 pelis mortuos? * | Sed Tobias plus timens
23. Deum, quàm regem, rapiebat corpora occiso-
rum, & occultabat in domo sua, & medijs no-
10 ctibus sepeliebat ea. * Contigit autem ut qua-
dam die fatigatus a sepultura, ueniens in do-
mum suam, iactasset se iuxta parietem, & ob-
11 dormisset, * & ex nido hirundinum dormien-
ti illi calida stercora inciderent super oculos
12 eius, fieretque cæcus. * Hanc autem tentatio-
nem ideo permisit Dominus euenire illi, ut
posteris daretur exemplum patientiæ eius,
13 sicut & sancti Iob. * Nam cū ab infantia sua
C semper Deum timuerit, & mandata eius cu-
stodierit, non est contristatus contra Deum,
14 quòd plaga cæcitatis euenerit ei, * sed immo-
bilis in Dei timore permansit, agens gratias
15 Deo omnibus diebus uitæ suæ. * Nam sicut
beato Iob insultabant reges, ita isti parentes
& cognati eius irridebant uitam eius, dicen-
16 tes: * Vbi est spes tua, pro qua eleemosynas,
17 & sepulturas faciebas? * Tobias uero incre-
18 pabat eos, dicens: Nolite ita loqui: * quoniā
filij sanctorum sumus, & uitam illam expe-
ctamus, quam Deus daturus est his, qui fidē
19 suam numquam mutant ab eo. * Anna uero
D uxor eius ibat ad opus textrinum quotidie,
& de labore manuum suarum uictum, quem
20 consequi poterat, deferebat. * Vnde factum
est, ut hœdum caprarum accipiens detulisset
21 domi: * Cuius cum uocem balantis uir eius
| Deut. 22 audisset, dixit: | Videte, ne forte furtiuus
a.1. sit, reddite eum dominis suis, quia non licet
| Iob. 2.c. nobis aut edere ex furto aliquid, aut contin-
22 gere. * | Ad hæc uxor eius irata respondit:
Manifeste uana facta est spes tua, & eleemo-
23 synæ tuæ modo apparuerunt. * Atque his, &
alijs huiuscemodi uerbis exprobrabat ei.

CAP. III.

1 TVnc Tobias ingemuit, & cœpit orare cū
2 lacrymis, * dicens: Iustus es Domine,
A & omnia iudicia tua iusta sunt, & omnes uiæ
3 tuæ, misericordia, & ueritas, & iudiciū. * Et
nunc Domine memor esto mei, & ne uindi-
ctam sumas de peccatis meis, neque remini-
scaris delicta mea, uel parentum meorum.
4 * | Quoniam nō obediuimus præceptis tuis, | Deut.28
ideo traditi sumus in direptionem, & capti- c.15.
uitatem, & mortem, & in fabulam, & in im-
properium omnibus nationibus, in quibus di-
5 spersisti nos. * Et nunc Domine magna iu-
dicia tua, quia non egimus secundum præ-
cepta tua, & non ambulauimus syncerìter co-
6 ram te. * Et nunc Domine secundum uolun-
tatem tuam fac mecum, & præcipe in pace
B recipi spiritum meum: expedit enim mihi
7 mori magis quàm uiuere. * Eadem itaque
die contigit ut Sara filia Raguelis in Rages
ciuitate Medorum, & ipsa audiret imprope-
8 rium ab una ex ancillis patris sui, * quoniam
tradita fuerat septem uiris, & dæmoniū no-
mine Asmodæus occiderat eos, mox ut in-
9 gressi fuissent ad eam. * Ergo cum pro culpa
sua increparet puellam, respondit ei, dicens:
Amplius ex te non uideamus filium, aut filiā
super terram, interfectrix uirorum tuorum.
10 * Numquid & occidere me uis, sicut iam oc-
cidisti septem uiros? Ad hanc uocem perre-
xit in superius cubiculum domus suæ: & tri-
bus diebus, & tribus noctibus non manduca-
11 uit, neque bibit: * sed in oratione persistens
cum lacrymis deprecabatur Deum, ut ab isto
12 improperio liberaret eam. * Factum est au-
tem die tertia, dum compleret orationem, be-
13 nedicens Dominum, * dixit: Benedictum est
C nomen tuum Deus patrum nostrorum: qui
cum iratus fueris, misericordiam facies, & in
tempore tribulationis peccata dimittis his,
14 qui inuocant te. * Ad te Domine faciem meā
15 conuerto, ad te oculos meos dirigo. * Peto
Domine ut de uinculo improperij huius ab-
soluas me, aut certe desuper terram eripias
16 me. * Tu scis Domine, quia numquam con-
cupiui uirum, & mundam seruaui animam
17 meam ab omni concupiscentia. * Numquam
cum ludentibus miscui me: neque cum his,
qui in leuitate ambulant, participem me præ-
18 bui. * Virum autem cum timore tuo, non cū
19 libidine mea consensi suscipere. * Et aut ego
indigna fui illis, aut illi forsitan me non fue-
runt digni: quia forsitan uiro alij conseruasti
20 me. * Non est enim in hominis potestate con
21 silium tuum. * Hoc autem pro certo habet
D omnis, qui te colit, quòd uita eius, si in pro-

batione fuerit, coronabitur: si autem in tribu
latione fuerit, liberabitur: & si in correptio-
ne fuerit, ad misericordiam tuam venire lice
22 bit.* Non enim delectaris in perditionibus
nostris: quia post tempestatem, tranquillum
facis: & post lachrymationem & fletum, exul-
23 tationem infundis. * Sit nomen tuum Deus
24 Israel benedictum in sæcula. * In illo tempo
re exauditæ sunt preces amborum in conspe-
25 ctu gloriæ summi Dei: * & missus est Ange-
lus Domini sanctus Raphael, vt curaret eos
ambos, quorum vno tempore sunt orationes
in conspectu Domini recitatæ.

CAP. IIII.

1 IGitur cum Tobias putaret orationem suã
A exaudiri vt mori potuisset, vocauit ad se
‖Eccl.7.c.29. 2 Tobiam filium suum,* dixitq. ei: ‖ Audi fi-
li mi verba oris mei, & ea in corde tuo, quasi
3 fundamentũ construe.* Cum acceperit Deus
‖Exo.20.b.12. animam meam, corpus meum sepeli: ‖ & ho
norem habebis matri tuæ omnibus diebus
4 vitæ eius: * memor enim esse debes, quæ &
quanta pericula passa sit propter te in vtero
5 suo. * Cum autem & ipsa compleuerit tem-
B pus vitæ suæ, sepelias eam circa me. * Om-
6 nibus autem diebus vitæ tuæ in mente habe-
to Deum: & caue ne aliquando peccato con-
sentias, & prætermittas præcepta Domini
‖Luc.14.c.13. 7 Dei nostri.* ‖ Ex substantia tua fac eleemo-
synam; & noli auertere faciem tuam ab vllo
Prou.3.b.9. paupere: ita enim fiet vt nec a te auertatur
8 facies Domini.* Quo modo potueris, ita e-
Eccle.4.a.1: & 14.b.13. 9 sto misericors.* Si multum tibi fuerit, abun
danter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam
10 exiguum libenter impertiri stude. * Præmiũ
Eccl.35.a.4. enim bonum tibi thesaurizas in die necessita
11 tis. * ‖ quoniam eleemosyna ab omni pecca-
‖Eccl.29.c.13. to, & a morte liberat, & non patietur animã
12 ire in tenebras. * Fiducia magna erit coram
C summo Deo eleemosyna omnibus facienti-
‖1.Thes.4.a.3. 13 bus eam.* ‖ Attende tibi fili mi ab omni
fornicatione, & præter vxorẽ tuam nũquam
14 patiaris crimen scire.* Superbiam nunquam
in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari per-
‖Genes.3.a.5. mittas: ‖ in ipsa enim initium sumpsit om-
15 nis perditio.* ‖ Quicumque tibi aliquid ope
‖Leu.19.c.13. ratus fuerit, statim ei mercedem restitue; &
merces mercenarii tui apud te omnino non
Deut.24.c.14. 16 remaneat. * ‖ Quod ab alio oderis fieri tibi,
17 vide ne tu aliquando alteri facies.* ‖ Panem
Matt.7.b.12. tuum cum esurientibus & egenis comede, &
18 de vestimentis tuis nudos tege.* Panem tuũ,
‖Luc.6.d.31. & vinum tuum super sepulturam iusti con-
D stitue, & noli ex eo manducare, & bibere
‖Luc.14.c.24. 19 cum peccatoribus. * consilium semper a sa-
20 piente perquire. * Omni tempore benedic
Deum: & pete ab eo, vt vias tuas dirigat, &
omnia consilia tua in ipso permaneant.
21 * Indico etiam tibi fili mi dedisse me decem
talenta argenti, dum adhuc infantulus es-
ses, Gabelo, in Rages ciuitate Medorum, &
22 chirographum eius apud me habeo:* & ideo
perquire quo modo ad eum peruenias, & re-
cipias ab eo supra memoratum pondus ar-
genti, & restituas ei chirographum suum.
23 * Noli timere fili mi: pauperem quidem vi-
tam gerimus, sed ‖ multa bona habebimus ‖Rom.8.d.17.
si timuerimus Deum, & recesserimus ab om
ni peccato, & fecerimus bene.

CAP. V.

1 TVnc respondit Tobias patri suo, & dixit:
A Omnia quæcumque præcepisti mihi fa
2 ciam pater. * Quo modo autem pecuniam
hanc requiram, ignoro. ille me nescit, & ego
eum ignoro: quod signum dabo ei? Sed ne-
que viam, per quam pergatur illuc, aliquan-
3 do cognoui. * Tunc pater suus respondit il-
li, & dixit: Chirographum quidem illius pe
nes me habeo: quod dum illi ostenderis, sta-
4 tim restituet. * Sed perge nunc, & inquire ti
bi aliquem fidelem virum, qui eat tecum sal
ua mercede sua: vt, dum adhuc viuo, recipias
5 eam. * Tunc egressus Tobias, inuenit iuuenẽ
splendidum, stantem præcinctum, & quasi
6 paratum ad ambulandum. * Et ignorans
B quòd Angelus Dei esset, salutauit eum, & di
7 xit: Vnde te habemus bone iuuenis? * At il-
le respondit: Ex filijs Israel. Et Tobias dixit
ei: Nosti viam, quæ ducit in regionem Me-
8 dorum? * Cui respondit; Noui: & omnia
itinera eius frequenter ambulaui, & mansi
apud Gabelum fratrem nostrum: qui mora-
tur in Rages ciuitate Medorum, quæ posita
9 est in monte Ecbatanis.* Cui Tobias ait: Su-
stine me obsecro, donec hæc ipsa nunciem pa
10 tri meo. * Tunc ingressus Tobias, indicauit
vniuersa hæc patri suo. Super quæ admira-
11 tus pater, rogauit vt introiret ad eum. * In-
gressus itaque salutauit eum, & dixit: Gau-
12 dium tibi sit semper.* Et ait Tobias: Quale
gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, &
13 lumen cæli non video? * Cui ait iuuenis:
Forti animo esto, in proximo est vt a Deo
14 curéris. * Dixit itaque illi Tobias: Nũquid
C poteris perducere filium meum ad Gabelum
in Rages ciuitatẽ Medorum? & cum redie-
15 ris, restituam tibi mercedem tuam.* Et dixit
ei Angelus: Ego ducam, & reducam eum ad
16 te. * Cui Tobias respondit: Rogo te, indica
mihi, de qua domo, aut de qua tribu es tu?
17 * Cui Raphael angelus dixit: Genus quæris
mercenarij, an ipsum mercenarium, qui cum
18 filio tuo eat? * Sed ne forte solicitum te
reddam, ego sum Azarias Ananiæ magni
19 filius. * Et Tobias respondit: Ex magno
genere es tu. Sed peto ne irascaris quòd vo-
luerim cognoscere genus tuum.

20 * Dixit autem illi Angelus: Ego sanum du-
cam, & sanum tibi reducam filium tuum.
21 * Respondens autem Tobias, ait: Bene am-
D buletis, & sit Deus in itinere vestro, & Ange-
22 lus eius comitetur vobiscum. * Tunc paratis
omnibus, quæ erant in via portanda, fecit To-
bias vale patri suo, & matri suæ, & ambula-
23 uerunt ambo simul. * Cumque profecti es-
sent, cœpit mater eius flere, & dicere: Bacu-
lum senectutis nostræ tulisti, & transmisisti a
24 nobis. * Numquam fuisset ipsa pecunia, pro
25 qua misisti eum. * Sufficiebat enim nobis
paupertas nostra, ut diuitias computaremus
hoc, quòd videbamus filium nostrum.
26 * Dixitque ei Tobias: Noli flere, saluus per-
ueniet filius noster, & saluus reuertetur ad
27 nos, & oculi tui videbunt illum. * Credo e-
nim quòd Angelus Dei bonus comitetur ei,
& bene disponat omnia, quæ circa eum ge-
runtur, ita vt cum gaudio reuertatur ad nos.
28 * Ad hanc uocem cessauit mater eius flere,
& tacuit.

CAP. VI.

1 PRofectus est autem Tobias, & canis se-
A quutus est eum, & mansit prima man-
2 sione iuxta fluuium Tigris. * Et exiuit ut la-
uaret pedes suos, & ecce piscis immanis exi-
3 uit ad deuorandum eum. * Quem expaue-
scens Tobias clamauit voce magna, dicens:
4 Domine, inuadit me. * Et dixit ei Angelus:
Apprehende branchiam eius, & trahe eum
ad te. Quod cum fecisset, attraxit eum in sic-
cum, & palpitare cœpit ante pedes eius.
5 * Tunc dixit ei Angelus: Exentera hunc pi-
scem, & cor eius, & fel, & iecur eius pone tibi:
sunt enim hæc necessaria ad medicamenta
6 vtiliter. * Quod cum fecisset, assauit carnes
eius, & secum tulerunt in via: cætera salie-
runt, quæ sufficerent eis, quousque peruени-
7 rent in Rages ciuitatem Medorum. * Tunc
B interrogauit Tobias Angelum, & dixit ei:
Obsecro te Azaria frater, vt dicas mihi quod
remedium habebunt ista quæ de pisce serua-
8 re iussisti? * Et respondens Angelus, dixit ei:
Cordis eius particulam si super carbones po-
nas, fumus eius extricat omne genus dæmo-
niorum siue a uiro, siue a muliere, ita ut ul-
9 tra non accedat ad eos. * Et fel ualet ad un-
gendos oculos, in quibus fuerit albugo, & sa-
10 nabuntur. * Et dixit ei Tobias: Vbi uis ut ma-
11 neamus? * Respondensque Angelus, ait: Est
hic Raguel nomine, vir propinquus de tribu
tua, & hic habet filiam nomine Saram, sed
neque masculum, neque feminam ullam ha-
12 bet aliam præter eam. * | Tibi debetur om- | Nu. 27. a. 8. et 36. a. 8.
nis substantia eius, & oportet eam te accipe-
13 re coniugem. * Pete ergo eam a patre eius,
14 & dabit tibi eam in uxorem. * Tunc respon-
C dit Tobias, & dixit: Audio quia tradita est se-
ptem uiris, & mortui sunt: sed & hoc audiui,
15 quia dæmonium occidit illos. * Timeo er-
go, ne forte & mihi hæc eueniant: & cum sim
unicus parentibus meis, deponam senectutē
16 illorum cum tristitia ad inferos. * Tunc an-
gelus Raphael dixit ei: Audi me, & ostendā
tibi qui sunt, quibus præualere potest dæmo-
17 nium. * Hi namque qui coniugium ita susci-
piunt, vt Deum a se, & a sua mente excludāt,
& suæ libidini ita vacent, sicut equus & mu-
lus, quibus non est intellectus: habet potesta-
18 tem dæmonium super eos. * Tu autem cum
D acceperis eam, ingressus cubiculum, per tres
dies continens esto ab ea, & nihil aliud, nisi
19 orationibus vacabis cum ea. * Ipsa autem no-
cte, incenso iecore piscis, fugabitur dæmo-
20 nium. * Secunda vero nocte in copulatione

21 sanctorum patriarcharum admitteris. * Ter-
tia autem nocte, benedictionem consequeris,
vt filij ex vobis procreentur incolumes.
22 * Transacta autem tertia nocte, accipies vir-
ginem cum timore domini, amore filiorum
magis quàm libidine ductus, vt in semine
Abrahæ benedictionem in filijs consequaris.

C A P. V I I.

1 INgressi sunt autem ad Raguelem, & susce-
A pit eos Raguel cum gaudio. * Intuensq;
2 Tobiam Raguel, dixit Annæ vxori suæ: Q. ã
3 similis est iuuenis iste consobrino meo. * Et
cum hæc dixisset, ait: Vnde estis iuuenes fra-
tres nostri? At illi dixerunt: Ex tribu Neph-
4 thali sumus, ex captiuitate Niniue. * Dixit-
que illis Raguel: Nostis Tobiam fratrem
5 meum? Qui dixerunt: Nouimus. * Cumque
multa bona loqueretur de eo, dixit Angelus
ad Raguelem: Tobias, de quo interrogas, pa-
6 ter istius est. * Et misit se Raguel, & cum la-
B crymis osculatus est eum, & plorans supra
7 collum eius, * dixit: Benedictio sit tibi fili
8 mi, quia boni & optimi viri filius es. * Et
Anna vxor eius, & Sara ipsorum filia lacry-
9 matæ sunt. * Postquam autem locuti sunt,
præcepit Raguel occidi arietem, & parari
conuiuium. Cumq. hortaretur eos discum-
10 bere ad prandium, * Tobias dixit: Hic ego
hodie non manducabo neque bibam, nisi
prius petitionem meam confirmes, & pro-
11 mittas mihi dare Saram filiam tuam. * Quo
audito verbo Raguel, expauit, sciens quid
euenerit illis septem viris, qui ingressi sunt
ad eam: & timere cœpit ne forte & huic si-
C militer contingeret: & cum nutaret, & non
12 daret petenti vllum responsum, * dixit ei
Angelus: Noli timere dare eam isti, quo-
niam huic timenti Deum debetur coniux fi-
lia tua: propterea alius non potuit habere
13 illam. * Tunc dixit Raguel: Non dubito
quòd Deus preces & lacrymas meas in con-
14 spectu suo admiserit. * Et credo quoniam
ideò fecit vos venire ad me, vt ista coniun-
geretur cognationi suæ secundũ legem Moy-
si: & nunc noli dubium gerere quòd tibi eã
15 tradam. * Et apprehendens dexteram filiæ
suæ, dextræ Tobiæ tradidit, dicens: Deus
D Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob vo-
biscum sit, & ipse coniungat vos, impleatq;
16 que benedictionem suam in vobis. * Et ac-
cepta charta, fecerunt conscriptionem con-
17 iugij. * Et post hæc epulati sunt benedicen-
18 tes Deum. * Vocauitque Raguel ad se An-
nam vxorem suam, & præcepit ei vt præpa-
19 raret alterum cubiculum. * Et introduxit
20 illuc Saram filiam suam, & lacrymata est. *
Dixitque ei: Forti animo esto filia mea:
Dominus cæli det tibi gaudium pro tædio
quod perpessa es.

Num. 3 b.c

C A P. V I I I.

1 POstquam vero cœnauerunt, introduxe-
2 runt iuuenem ad eam. * Recordatus
A itaque Tobias sermonum Angeli, protulit de
cassidili suo partem iecoris, posuitque eam
3 super carbones viuos. * Tunc Raphael An-
gelus apprehendit dæmonium, & religauit
4 illud in deserto superioris Aegypti. * Tunc
hortatus est virginem Tobias, dixitque ei:
Sara, exurge, & deprecemur Deum hodie, &
cras, & secundum cras: quia his tribus no-
ctibus Deo iungimur: tertia autem transacta
B nocte, in nostro erimus coniugio. * Filij quip-
5 pe sanctorum sumus, & non possumus ita cõ-

6 iungi sicut gentes, quæ ignorāt Deum.* Sur-
gentes autem pariter, instanter orabant am-
7 bo simul, vt sanitas daretur eis. * Dixitque
Tobias: Domine Deus patrum nostrorum,
benedicant te cæli & terræ, mareq. & fontes,
& flumina & omnes creaturæ tuæ, quæ in eis
8 sunt. * Tu fecisti Adam de limo terræ, de-
9 distiq. ei adiutorium Heuam. * Et nūc Do-
mine tu scis, quia non luxuriæ causa accipio
sororem meam coniugem, sed sola posterita-
tis dilectione, in qua benedicatur nomen tuū
10 in sæcula sæculorum. * Dixit quoque Sara:
Miserere nobis Domine, miserere nobis, &
11 consenescamus ambo pariter sani. * Et factū
est circa pullorum cātum, accersiri iussit Ra-
guel seruos suos; & abierunt cum eo pariter
12 vt foderent sepulchrum.* Dicebat enim: Ne
C forte simili modo euenerit ei, quē & ceteris
illis septem viris, qui sunt ingressi ad eam.
13 Cumq. parassent fossam, reuersus Raguel ad
14 vxorem suam, dixit ei: * Mitte vnam ex an-
cillis tuis, & videat si mortuus est, vt sepeliā
15 eum antequam illucescat dies.* At illa misit
vnam ex ancillis suis. Quæ ingressa cubiculū,
reperit eos saluos & incolumes, secum pari-
16 ter dormientes.* Et reuersa, nunciauit bonū
nuncium: & benedixerūt Dominum, Raguel
17 videlicet & Anna vxor eius, & dixerunt: Be-
nedicimus te Domine Deus Israel, quia non
18 contigit quemadmodum putabamus. * Fe-
cisti enim nobiscum misericordiam tuam, &
exclusisti a nobis inimicum persequentem
19 nos. * Misertus es autem duobus vnicis. Fac
D eos Domine plenius benedicere te: & sacri-
ficium tibi laudis tuæ & suæ sanitatis offer-
re, vt cognoscat vniuersitas gentium, quia tu
20 es Deus solus in vniuersa terra. * Statimque
præcepit seruis suis Raguel, vt replerent fos-
sam, quam fecerant priusquam elucesceret.
21 * Vxori aūt suæ dixit vt instrueret conuiuiū,
& præpararet omnia, quæ in cibos erant iter
22 agentibus necessaria.* Duas quoque pingues
vaccas, & quattuor arietes occidi fecit, & pa-
rari epulas omnibus vicinis suis, cunctisque
23 amicis.* Et adiurauit Raguel Tobiam, vt
24 duas hebdomadas moraretur apud se.* De
omnibus autem, quæ possidebat Raguel, di-
midiam partem dedit Tobiæ, & fecit scriptu
ram, vt pars dimidia, quæ supererat post obi-
tum eorum, Tobiæ dominio deueniret.

CAP. IX.

1 TVnc vocauit Tobias Angelum ad se, quē
A quidem hominem existimabat, dixitq.
ei: Azaria frater, peto vt ausculres verba
2 mea. * Si meipsum tradam tibi seruum, nō
3 ero condignus prouidentiæ tuæ.* Tamen ob-
secro te vt assumas tibi animalia siue serui-
tia, & vadas ad Gabelum in Rages ciuitatem
Medorum: reddasque ei chirographū suum,
& recipias ab eo pecuniam, & roges eum ve-
4 nire ad nuptias meas. * Scis enim ipse quo-
B niam numerat pater meus dies: & si tarda-
uero vna die plus, contristatur anima eius.
5 * Et certe vides quo modo adiurauit me Ra
guel, cuius adiuramentum spernere nō pos-
6 sum. * Tunc Raphael assumens quattuor ex
seruis Raguelis, & duos camelos, in Rages ci
uitatem Medorum perrexit: & inueniens Ga
belum, reddidit ei chirographum suum, &
7 recepit ab eo omnem pecuniam. * Indica-
C uitque ei de Tobia filio Tobiæ, omnia quæ
gesta sunt: fecitq. eum secum venire ad nu-
8 ptias. * Cumq. ingressus esset domum Ra-
guelis, inuenit Tobiam discumbentem: & exi
liens, osculati sunt se inuicem: & fleuit Gabe-
9 lus, benedixitq. Deū, * & dixit: Benedicat te
Deus Israel, quia filius es optimi viri, & iusti
& timentis Deum, & eleemosynas facientis:
10 * & dicatur benedictio super vxorem tuam,
D & super parentes vestros: * & videatis filios
11 vestros, & filios filiorum vestrorum, vsque
in tertiam & quartam generationem: & sit
semen vestrum benedictum a Deo Israel, qui
12 regnat in sæcula sæculorum.* Cumq. omnes
dixissent, Amen, accesserunt ad conuiuium:
sed & cum timore Domini nuptiarum con-
uiuium exercebant.

CAP. X.

1 CVm vero moras faceret Tobias, causa nu
A ptiarum, solicitus erat pater eius To-
bias dicēs: Putas quare moratur filius meus,
2 aut quare detentus est ibi? * Putasne Gabe-
lus mortuus est, & nemo reddet illi pecuniā?
3 * Cœpit autem contristari nimis ipse & An-
na vxor eius cum eo: & cœperunt ambo si-
mul flere: eo quòd die statuto minime reuer
4 teretur filius eorū ad eos.* Flebat igitur ma-
ter eius irremediabilib. lacrymis, atq; dice-
bat: Heu heu me fili mi, vt quid te misimus
peregrinari, lumen oculorū nostrorū, baculū
B senectutis nostræ, solatiū vitæ nostræ, spē po-
5 steritatis nostræ?* Omnia simul in te vno ha
bentes, te non debuimus dimittere a nobis:
6 * Cui dicebat Tobias: Tace, & noli turbari, sa
nus est filius noster: satis fidelis est vir ille, cū
7 quo misimus eum.* Illa aūt nullo modo cō-
solari poterat, sed quotidie exiliens circūspi-
ciebat, & circuibat vias omnes, per quas spes
remeandi videbatur, ut procul uideret eum,
8 si fieri posset, uenientem.* At uero Raguel
C dicebat ad generum suum: Mane hic, & e-
go mittam nuncium salutis de te ad Tobiam
9 patrem tuum. * Cui Tobias ait: Ego noui
quia pater meus & mater mea modo dies
computant, & cruciatur spiritus eorum in
10 ipsis. * Cumque uerbis multis rogaret Ra-
guel Tobiā, & ille eū nulla ratione uellet au-
dire, tradidit ei Saram, & dimidiam partem

omnis

omis substantiæ suæ in pueris, in puellis, in
pecudibus, in camelis, & in vaccis, & in pe-
cunia multa: & saluum atque gaudentem
11 dimisit eum a se, * dicens: Angelus Domi-
D ni sanctus sit in itinere vestro, perducatque
vos incolumes, & inueniatis omnia recte
circa parentes vestros, & videant oculi mei
12 filios vestros priusquam moriar. * Et ap-
prehendentes parentes filiam suam, oscula-
13 ti sunt eam, & dimiserunt ire: * monentes eam
honorare soceros, diligere maritum, regere
familiam, gubernare domum, & seipsam ir-
reprehensibilem exhibere.

C A P. XI.

1 CVmque reuerterentur, peruenerunt ad
A Charan, quæ est in medio itinere con-
2 tra Niniuen vndecimo die. * Dixitque An-
gelus: Tobia frater, scis quemadmodum re-
3 liquisti patrem tuum. * Si placet itaque ti-
bi, præcedamus, & lento gradu sequantur iter
nostrum familiæ, simul cum coniuge tua, &
4 cum animalibus. * Cumque hoc placuisset
ut irent, dixit Raphael ad Tobiam: Tolle te-
cum ex felle piscis: erit enim necessarium.
Tulit itaque Tobias ex felle illo & abierunt.
5 * Anna autem sedebat secus viam, quotidie in
supercilio montis, vnde respicere poterat de
6 longinquo. * Et dum ex eodem loco specu-
B laretur aduentum eius, vidit a longe, & illico
agnouit venientem filium suum: currensque
nunciauit viro suo, dicens: Ecce venit fi-
7 lius tuus. * Dixitque Raphael ad Tobiam:
At vbi introieris domum tuam, statim ado-
ra Dominum Deum tuum: & gratias agens
ei, accede ad patrem tuum, & osculare eum:
8 * Statimque lini super oculos eius ex felle
isto piscis, quod portas tecum, scias enim
quoniam mox aperientur oculi eius, & vide-
bit pater tuus lumen cæli, & in aspectu tuo
9 gaudebit. * Tunc præcucurrit canis, qui si-
C mul fuerat in via: & quasi nuncius adueniēs,
10 blandimento suæ caudæ gaudebat. * Et con-
surgens cæcus pater eius, cœpit offendens
pedibus currere: & data manu puero, occur-
11 rit obuiam filio suo. * Et suscipiens oscula-
tus est eum cum vxore sua, & cœperunt am-
12 bo flere præ gaudio. * Cumque adorassent
Deum, & gratias egissent, consederunt. * Tūc
13 sumens Tobias de felle piscis, liniuit oculos
14 patris sui. * Et sustinuit quasi dimidiam fe-
re horam: & cœpit albugo ex oculis eius,
15 quasi membrana oui, egredi. * quam appre-
hendens Tobias traxit ab oculis eius, statim-
16 que visum recepit. * Et glorificabant Deum.
ipse videlicet, & vxor eius, & omnes qui scie-
17 bant eum. * Dicebatque Tobias: Benedico te dñe
D Deus Israel quia tu castigasti me, & tu salua-
sti me: & ecce ego video Tobiā filium meū.
18 * Ingressa est etiam post septem dies Sara
vxor filij eius, & omnis familia sana, & pe-
cora, & cameli, & pecunia multa vxoris:
sed & illa pecunia, quam receperat a Gabe-
19 lo: * & narrauit parentibus suis omnia be-
neficia Dei, quæ fecisset circa eum per homi-
20 nem, qui eum duxerat. * Veneruntque A-
chior & Nabath consobrini Tobiæ, gauden-
tes ad Tobiam, & congratulantes ei de om-
nibus bonis, quæ circa illum ostenderat Deus.
21 * Et per septem dies epulantes, omnes cum
gaudio magno gauisi sunt.

CAP. XII.

1 TVnc vocauit ad se Tobias filium suum,
A dixitq; ei: Quid possumus dare viro isti
2 sancto, qui venit tecum? * Respondens To-
bias, dixit patri suo: Pater, quam mercedem
dabimus ei? aut quid dignum poterit esse
3 beneficijs eius? * Me duxit & reduxit sanum,
pecuniam a Gabelo ipse recepit, vxorem ip-
se me habere fecit, & dæmonium ab ea ipse
compescuit, gaudium parentibus eius fecit,
meipsum a deuoratione piscis eripuit, te quo-
que videre fecit lumen cæli, & bonis omnib.
per eum repleti sumus. Quid illi ad hæc po-
4 terimus dignum dare? * Sed peto te pater
B mi, vt roges eum, si forte dignabitur medie-
tatem de omnibus, quæ allata sunt, sibi assu-
5 mere. * Et vocantes eum, pater scilicet, &
filius, tulerunt eum in partem: & rogare cœ-
perunt vt dignaretur dimidiam partem om-
6 nium, quæ attulerant, acceptã habere. * Tunc
dixit eis occulte: Benedicite Deum cæli, &
coram omnibus viuentibus confitemini ei,
quia fecit vobiscum misericordiam suam.
7 * Etenim sacramentum regis abscondere bo-
num est: opera autem Dei reuelare & confi-
8 teri honorificum est. * Bona est oratio cum
ieiunio, & eleemosyna magis quàm thesau-
9 ros auri recondere: * quoniam eleemosyna a
morte liberat, & ipsa est, quæ purgat pecca-
ta, & facit inuenire misericordiam & vitam
10 æternam. * Qui autem faciunt peccatum, &
C iniquitatem, hostes sunt animæ suæ. * Mani-
11 festo ergo vobis veritatem, & non abscondã
12 a vobis occultum sermonem. * Quando ora-
bas cum lacrymis, & sepeliebas mortuos, &
derelinquebas prandium tuum, & mortuos
abscondebas per diem in domo tua, & nocte
sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam
13 Domino. * Et quia acceptus eras Deo, ne-
14 cesse fuit vt tentatio probaret te. * Et nunc
misit me Dominus vt curarem te, & Saram
15 vxorem filij tui a dæmonio liberarem. * Ego
enim sum Raphael Angelus, vnus ex septem,
16 qui astamus ante Dominum. * Cumque hæc
audissent, turbati sunt, & trementes cecide-
17 runt super terram in faciem suam. * Dixitq;
18 eis Angelus: Pax vobis, nolite timere. * Ete-
D nim cũ essem vobiscum, per voluntatẽ Dei
19 eram: ipsum benedicite, & cantate illi. * Vi-
debar quidem vobiscum manducare, & bibe-
re: sed ego cibo inuisibili, & potu, qui ab ho-
20 minibus videri non possunt, vtor. * Tempus est
ergo ut reuertar ad eũ, qui me misit: vos aũt
benedicite Deum, & narrate omnia mirabi-
21 lia eius. * Et cum hæc dixisset, ab aspectu eo-
rum ablatus est, & vltra eum videre non po-
22 tuerunt. * Tunc prostrati per horas tres in fa-
ciem, benedixerunt Deũ: & exurgentes nar-
rauerunt omnia mirabilia eius.

CAP. XIII.

1 APeriens autem Tobias senior os suum,
A benedixit Dominum, & dixit: Magnus
es Domine in æternum, & in omnia sæcula
2 regnum tuum: * quoniam tu flagellas, & | Deu.32:
saluas: deducis ad inferos, & reducis: & non f.39.
3 est qui effugiat manum tuam. * Confitemini 1.Reg.2.a
Domino filij Israel, & in conspectu gentium 6.
4 laudate eum: * quoniam ideo dispersit vos Sap.16.a.
inter gentes, quæ ignorant eum, ut vos enar- 13.
retis mirabilia eius, & faciatis scire eos, quia
non est alius Deus omnipotens præter eum.
5 * Ipse castigauit nos propter iniquitates no-
stras: & ipse saluabit nos propter misericor-
6 diam suam. * Aspicite ergo, quæ fecit nobis-
B cum, & cum timore & tremore confitemini
illi: regemque sæculorum exaltate in operib.
7 vestris. * Ego autẽ in terra captiuitatis meæ
confitebor illi: quoniam ostẽdit maiestatem
8 suam in gentem peccatricem. * Conuertimi-
ni itaque peccatores, & facite iustitiam co-
ram Deo, credentes quòd faciat vobiscum
9 misericordiam suam. * Ego autem, & ani-
10 ma mea in eo lætabimur. * Benedicite Do-
minum omnes electi eius: agite dies lætitiæ,
11 & confitemini illi. * Ierusalem ciuitas Dei,
castigauit te Dominus in operibus manuum
12 tuarum. * Confitere Domino in bonis tuis,
C & benedic Deum sæculorum ut reædificet in
te tabernaculum suum, & reuocet ad te om-
nes captiuos, & gaudeas in omnia sæcula sæ-
13 culorum. * Luce splendida fulgebis: & om-
14 nes fines terræ adorabunt te. * | Nationes | Isa.60.a.
ex longinquo ad te venient: & munera defe- 5.
rentes, adorabunt in te Dominum, & terram
15 tuam in sanctificationem habebunt. * No-
men enim magnum inuocabunt in te.
16 * Maledicti erunt qui contempserint te: &
condemnati erunt omnes qui blasphemaue-
rint te: benedictique erunt qui ædificaue-
17 rint te. * Tu autem lætaberis in filijs tuis,
D quoniam omnes benedicentur, & congrega-
18 buntur ad Dominum. * Beati omnes qui
diligunt te, & qui gaudent super pace tua.
19 * Anima mea benedic Dominum, quoniam
liberauit Ierusalem ciuitatem suam a cun-
ctis tribulationibus eius, Dominus Deus no-
20 ster. * Beatus ero si fuerint reliquiæ seminis
mei ad videndam claritatem Ierusalem.
21 * | Portæ Ierusalem ex sapphiro & smarag- | Apo.21.
do ædificabuntur: & ex lapide pretioso c.18.
22 omnis circuitus murorum eius. * Ex la-
pide candido & mundo omnes plateæ eius
sternentur: & per vicos eius alleluia canta-
23 bitur. * Benedictus Dominus, qui exalta-
uit eam, & sit regnum eius in sæcula sæculo-
rum super eam. Amen.

CAP. XIIII.

1 A ET consummati sunt sermones Tobiæ. Et
postquam illuminatus est Tobias, vixit
annis quadraginta duobus, & vidit filios ne-
2 potum suorum. * Completis itaque annis
centum duobus, sepultus est honorifice in
3 Niniue. * Quinquaginta namque & sex an-
norum lumen oculorum amisit, sexagena-
4 rius vero recepit. * Reliquum vero vitæ suæ
in gaudio fuit, & cum bono profectu timoris
5 Dei perrexit in pace. * In hora autem mor-
tis suæ vocauit ad se Tobiam filium suum,
& septem iuuenes filios eius nepotes suos, di-
6 xitque eis: * Prope erit interitus Niniue:
B non enim excidit verbum Domini: & fra-
tres nostri, qui dispersi sunt a terra Israel, re-
7 uertentur ad eam. * Omnis autem deserta
terra eius replebitur, & domus Dei quæ in ea
incensa est, iterum reædificabitur: ibique re-
8 uertentur omnes timentes Deum. * Et re-
linquent gentes idola sua, & venient in Ieru-
9 salem, & inhabitabunt in ea. * Et gaudebunt
in ea omnes reges terræ, adorantes regem
10 Israel. * Audite ergo filij mei patrem ve-
strum: Seruite Domino in veritate, & in-
11 quirite vt faciatis quæ placita sunt illi: * &
filijs vestris mandate vt faciant iustitias, &
C eleemosynas, vt sint memores Dei, & bene-
dicant eum in omni tempore in veritate, &
12 in tota virtute sua. * Nunc ergo filij audite
me, & nolite manere hic: sed quacumque
die sepelieritis matrem vestram circa me in
vno sepulchro, ex eo dirigite gressus vestros
13 vt exeatis hinc: * video enim quia iniquitas
14 eius finem dabit ei. * Factum est autem post
D obitum matris suæ, Tobias abscessit ex Ni-
niue cum vxore sua, & filijs, & filiorum fi-
15 lijs, & reuersus est ad soceros suos. * inuenit-
que eos incolumes in senectute bona: & cu-
ram eorum gessit, & ipse clausit oculos eo-
rum: & omnem hereditatem domus Rague-
lis ipse percepit: viditque quintam genera-
16 tionem, filios filiorum suorum. * Et com-
pletis annis nonaginta nouem in timore Do-
17 mini cum gaudio sepelierunt eum. * Om-
nis autem cognatio eius, & omnis generatio
eius in bona vita, & in sancta conuersatione
permansit, ita vt accepti essent tam Deo,
quam hominibus, & cunctis habitantibus
in Terra.

LIBER IVDITH.

CAPVT PRIMVM.

1 A ARphaxad itaque, rex Me-
dorum, subiugauerat mul-
tas gentes imperio suo, &
ipse ædificauit ciuitatem
potentissimam, quam ap-
2 pellauit Ecbatanis, * ex lapi-
dibus quadratis & sectis:
fecit muros eius in latitudinem cubitorum
septuaginta, & in altitudinem cubitorum
triginta, turres vero eius posuit in altitudi-
3 nem cubitorum centum. * Per quadrum ve-
ro earum latus vtrumque vicenorum pedum
B spatio tendebatur, posuitque portas eius in
4 altitudinem turrium: * & gloriabatur qua-
si potens in potentia exercitus sui, & in glo-
5 ria quadrigarum suarum. * Anno igitur
duodecimo regni sui Nabuchodonosor rex
Assyriorum, qui regnabat in Niniue ciuita-
te magna, pugnauit contra Arphaxad, & ob-
6 tinuit eum * in campo magno, qui appella-
C tur Ragau, circa Euphraten, & Tigrim, & Ia-
7 dason in campo Erioch regis Elicorum. *
Tunc exaltatum est regnum Nabuchodonosor,
& cor eius eleuatum est: & misit ad omnes,
qui habitabant in Cilicia, & Damasco, & Li-
8 bano, * & ad gentes quæ sunt in Carmelo,
& Cedar, & inhabitantes Galilæam in cam-
9 po magno Esdrelon, * & ad omnes qui e-
rant in Samaria, & trans flumen Iordanem
vsque ad Ierusalem, & omnem terram Ies-
10 se quousque perueniatur ad terminos Aethio-
pia. * Ad hos omnes misit nuncios Nabu-
11 chodonosor rex Assyriorum: * qui omnes
vno animo contradixerunt, & remiserunt eos
12 vacuos, & sine honore abiecerunt. * Tunc
indignatus Nabuchodonosor rex aduersus
omnem terram illam, iurauit per thronum
& regnum suum quòd defenderet se de om-
nibus regionibus his.

CAP. II.

1 A ANno tertiodecimo Nabuchodonosor re-
gis, vigesima & secunda die mensis pri-
mi, factum est verbum in domo Nabucho-
donosor regis Assyriorum vt defenderet se.
2 * Vocauitque omnes maiores natu, omnes-
que duces, & bellatores suos, & habuit cum
3 eis mysterium consilij sui: * dixitque cogi-
tationem suam in eo esse, vt omnem terram

4 * Et super hoc erat Eliasib sacerdos, qui fue-
rat præpositus in gazophylacio domus Dei
5 nostri, & proximus Tobię. * Fecit ergo sibi
gazophylacium grande, & ibi erant ante eũ
reponentes munera, & thus, & uasa, & deci-
mam frumenti, vini, & olei, partes Leuitarũ,
& cantorum, & janitorum, & primitias sacer
6 dotales. * In omnibus autem his non fui in Ie
rusalem, quia anno trigesimo secundo Arta-
xerxis regis Babylonis veni ad regem, & in
7 fine dierum rogaui regem. * Et ueni in Ieru
salem, & intellexi malum, quod fecerat Elia-
sib Tobiæ ut faceret ei thesaurum in uestibu
8 lis domus Dei. * Et malum mihi visum est
B valde. Et proieci uasa domus Tobiæ foras de
9 gazophylacio: * præcepitque & emundaue-
runt gazophylacia: & retuli ibi uasa domus
10 Dei, sacrificium, & thus. * Et cognoui quòd
partes Leuitarum non fuissent datæ: & fugis-
set vnusquisque in regionem suam de Leui-
tis, & cantoribus, & de his, qui ministrabant:
11 * & egi causam aduersus magistratus, & di-
xi: Quare dereliquimus domum Dei? Et con
gregaui eos, & feci stare in stationibus suis.
12 * Et omnis Iuda apportabat decimam fru-
13 menti, vini, & olei in horrea. * Et constitui-
mus super horrea Selemiam Sacerdotem, &
Sadoc scribam, & Phadaiam de Leuitis, &
iuxta eos Hanan filium Zachur, filium Ma-
thaniæ: quoniam fideles comprobati sunt, &
ipsis creditæ sunt partes fratrum suorum.
14 * Memento mei Deus meus pro hoc, & ne
deleas miserationes meas, quas feci in domo
15 Dei mei, & in ceremoniis eius. * In diebus il-
lis vidi in Iuda calcantes torcularia in sab-
bato, portantes aceruos, & onerantes super
asinos vinum, & vuas, & ficus, & omne o-
nus, & inferentes in Ierusalem die sabbati.
Et contestatus sum ut in die qua uendere li-
16 ceret, venderent. * Et Tyrij habitauerunt in
C ea inferentes pisces, & omnia venalia: & ven
debant in sabbatis filiis Iuda in Ierusalem:
17 * & obiurgaui optimates Iuda, & dixi eis:
Quæ est hæc res mala, quam vos facitis, &
18 profanatis diem Sabbati? Numquid non
hæc fecerunt patres nostri, & adduxit Deus
noster super nos omne malum hoc, & super
ciuitatem hanc? Et vos additis iracundiam
19 super Israel violando Sabbatum. * Factum
est autem, cum quieuissent portę Ierusalem
in die Sabbati, dixi: & clauserunt ianuas, &
præcepi vt non aperirent eas vsque post Sab-
batum: et de pueris meis constitui super por-
tas ut nullus inferret onus in die Sabbati.
20 * Et manserunt negotiatores, et vendentes
vniuersa venalia foris Ierusalem semel et
21 bis. * Et contestatus sum eos, et dixi eis: Qua
re manetis ex aduerso muri? si secundò hoc
feceritis, manum mittam in uos. Itaque ex
22 tempore illo non uenerunt in Sabbato. * Di-
xi quoque Leuitis ut mundarentur, et ueni-
rent ad custodiendas portas, et sanctifican-
D dam diem Sabbati: et pro hoc ergo memen
to mei Deus meus, et parce mihi secundum
23 multitudinem miserationum tuarum. * Sed
et in diebus illis uidi Iudæos ducentes vxo-
res Azotidas, Ammonitidas, et Moabitidas.
24 * Et filii eorum ex media parte loquebantur
Azotice, et nesciebant loqui Iudaice, et lo-
quebantur iuxta linguam populi, et populi.
25 * Et obiurgaui eos, et maledixi. Et cecidi ex
eis uiros, et decaluaui eos, et adiuraui in Deo
ut non darent filias suas filijs eorum, et non
acciperent de filiabus eorum filijs suis, et si-
26 bimetipsis, dicens: * ‖ Nunquid non in huiu-
scemodi re peccauit Salomon rex Israel? et ‖ 3. Reg. 3. b. 7
certe in gentibus multis non erat rex similis
ei, et dilectus Deo suo erat, et posuit eũ Deus
regem super omnem Israel: ‖ et ipsum ergo
duxerunt ad peccatum mulieres alienigenę. ‖ 3. Reg. 11. a. 1
27 mulieres alienigenæ. * Numquid et nos in-
obedientes faciemus omne malum grande
hoc ut præuaricemur in Deo nostro, et du-
28 camus uxores peregrinas? * De filiis autem
Ioiada filij Eliasib sacerdotis magni, gener
erat Sanaballat Horonites, quem fugaui a
29 me. * Recordare domine Deus meus aduer-
sum eos, qui polluunt sacerdotium, iusque
30 Sacerdotale, et Leuiticum. * Igitur munda-
ui eos ab omnibus alienigenis, et constitui or
dines Sacerdotum, et Leuitarum, unumque-
31 que in ministerio suo: et in oblatione ligno-
rum in temporibus constitutis, et in primi-
tiuis: memento mei Deus meus in bonum.
Amen.

LIBER TOBIAE.

CAPVT PRIMVM.

1 TObias ex tribu, & ciuitate
A Nephthali (quæ est in su-
perioribus Galileæ supra
Naasson, post uiam, quæ
ducit ad Occidentem, in
sinistro habens ciuitatem
2 Sephet)* ‖ cum captus es-
set in diebus Salmanasar regis Assyriorum,
in captiuitate tamen positus, uiam veritatis
3 non deseruit,* ita ut omnia, quæ habere po-
terat, quotidie concaptiuis fratribus, qui erāt
4 ex eius genere, impertiret.* Cumque esset iu-
nior omnibus in tribu Nephthali, nihil tamē
5 puerile gessit in opere. * Denique cum irent
omnes ad vitulos aureos, ‖ quos Ierobeam
fecerat rex Israel, hic solus fugiebat consor-
6 tia omnium, * sed pergebat in Ierusalem ad
B templum domini, & ibi adorabat dominum
Deum Israel, omnia primitiua sua, & deci-
7 mas suas fideliter offerens,* ita ut in tertio
anno proselytis, & aduenis ministraret om-
8 nem decimationem. * Hæc & his similia se-
cundum legem Dei puerulus obseruabat.
9 * Cum vero factus esset vir, accepit vxorem
Annam de tribu sua, genuitque ex ea filiū,
10 nomen suum imponens ei, * quem ab infan-
tia timere Deum docuit, & abstinere ab om-
11 ni peccato. * Igitur, cum per captiuitatem
deuenisset cum vxore sua, & filio in ciuitatē
12 Niniuen cum omni tribu sua, (* cum omnes
ederent ex cibis Gentilium) iste custodiuit
animam suam, & numquam contaminatu
13 est in escis eorum.* Et quoniam memor fui
C domini in toto corde suo, dedit illi Deus gra
14 tiam in conspectu Salmanasar regis,* & de
dit illi potestatem quocumque vellet ire, ha
bens libertatem quæcumque facere voluis
15 set. * Pergebat ergo ad omnes, qui erāt i
16 captiuitate, & monita salutis dabat eis. * C
autem venisset in Rages ciuitatem Medorū
& ex his, quibus honoratus fuerat a rege, ha
17 buisset decem talenta argēti:* & cum in mu
ta turba generis sui Gabelum egentem vid
ret, qui erat ex tribu eius, sub chirographo
dedit illi memoratum pondus argenti.
18 * Post multum vero temporis, mortuo Sal
manasar, rege, cum regnaret Sennacherib fi
lius eius pro eo, & filios Israel exosos habe
19 ret in conspectu suo: * Tobias quotidie per
gebat per omnem cognationem suam, & cō
solabatur eos, diuidebatque vnicuique, prout p
20 terat, de facultatibus suis:* esurientes alebat
D nudisque vestimenta præbebat, & mortui
atq; occisis sepulturam solicitus exhibebat
21 * ‖ Denique cum reuersus esset rex Senna
cherib fugiens a Iudæa plagam, quam circa
eum fecerat Deus propter blasphemiam su
& iratus multos occideret ex filijs Israel, T
22 bias sepeliebat corpora eorum.* At vbi nu
ciatum est regi, iussit eum occidi, & tulit om
23 nem substantiam eius.* Tobias vero cum f
lio suo, & cum vxore fugiens, nudus latuit

14.Reg. 17.a.3. & 18.b.9.

3.Reg. 12.f.38

Esa. 37. g.38. 2. Mac.8. e.19. 2. Par.32. c.21.

24 quia multi diligebant eum. * Post dies ve-
ro quadraginta quinque occiderunt regem fi
25 lij ipsius, * & reuersus est Tobias in domum
suam, omnisq; facultas eius restituta est ei.

CAP. II.

1 POsthac vero, cum esset dies festus Domi-
A ni, & factum esset prandium bonum in
2 domo Tobiæ, * dixit filio suo: Vade, & ad-
duc aliquos de tribu nostra, timentes Deũ,
3 ut epulentur nobiscum. * Cumq; abijsset, re-
uersus nunciauit ei, vnum ex filijs Israel iu-
gulatum iacere in platea. Statimq; exiliens
de accubitu suo, relinquens prandium, ieiu-
4 nus peruenit ad corpus: * tollensque illud
portauit ad domum suam occulte, ut dum
5 sol occubuisset, caute sepeliret eum. * Cum-
que occultasset corpus, manducauit panem
6 cum luctu & tremore, * memorans illum ser-
Amos 8. c.10. 1. Mach.1 d.14. B monem, quem dixit Dominus per Amos
prophetam: Dies festi vestri conuertentur in
7 lamentationem & luctum. * Cum vero sol
8 occubuisset, abijt, & sepeliuit eum. * Argue-
bant autem eum omnes proximi eius, dicen-
tes: Iam huius rei causa interfici iussus es, &
uix effugisti mortis imperium, & iterum se-
Sup.1.d 23. 9 pelis mortuos? * Sed Tobias plus timens
Deum, quàm regem, rapiebat corpora occiso-
rum, & occultabat in domo sua, & medijs no-
10 ctibus sepeliebat ea. * Contigit autem, ut qua-
dam die fatigatus a sepultura, ueniens in do-
mum suam, iactasset se iuxta parietem, & ob-
11 dormisset, * & ex nido hirundinum dormien-
ti illi calida stercora inciderent super oculos
12 eius, fieretque cæcus. * Hanc autem tentatio-
nem ideo permisit Dominus euenire illi, ut
posteris daretur exemplum patientiæ eius,
13 sicut & sancti Iob. * Nam cum ab infantia sua
C semper Deum timuerit, & mandata eius cu-
stodierit, non est contristatus contra Deum,
14 quòd plaga cæcitatis euenerit ei, * sed immo-
bilis in Dei timore permansit, agens gratias
15 Deo omnibus diebus uitæ suæ. * Nam sicut
beato Iob insultabant reges, ita isti parentes
& cognati eius irridebant uitam eius, dicen-
16 tes: * Vbi est spes tua, pro qua eleemosynas,
17 & sepulturas faciebas? * Tobias uero incre-
18 pabat eos, dicens: Nolite ita loqui: * quoniã
filij sanctorum sumus, & uitam illam expe-
ctamus, quam Deus daturus est his, qui fidẽ
19 suam numquam mutant ab eo. * Anna uero
D uxor eius ibat ad opus textrinum quotidie,
& de labore manuum suarum uictum, quem
20 consequi poterat, deferebat. * Vnde factum
est, ut hœdum caprarum accipiens detulisset
Deut.22 a.1. 21 domi: * Cuius cum uocem balantis uir eius
audisset, dixit: Videte, ne forte furtiuus
sit, reddite eum dominis suis, quia non licet
Iob. 2.c. nobis aut edere ex furto aliquid, aut contin-
22 gere. * Ad hæc uxor eius irata respondit:
Manifeste uana facta est spes tua, & eleemo-
23 synæ tuæ modo apparuerunt. * Atque his, &
alijs huiuscemodi uerbis exprobrabat ei.

CAP. III.

1 TVnc Tobias ingemuit, & cœpit orare cũ
2 lacrymis, * dicens: Iustus es Domine,
A & omnia iudicia tua iusta sunt, & omnes uię
3 tuæ, misericordia, & ueritas, & iudiciũ. * Et
nunc Domine memor esto mei, & ne uindi-
ctam sumas de peccatis meis, neque remini-
scaris delicta mea, uel parentum meorum.
4 * Quoniam nõ obediuimus præceptis tuis, Deut.28 c.15.
ideo traditi sumus in direptionem, & capti-
uitatem, & mortem, & in fabulam, & in im-
properium omnibus nationibus, in quibus di-
5 spersisti nos. * Et nunc Domine magna iu-
dicia tua, quia non egimus secundum præ-
cepta tua, & non ambulauimus synceriter co-
6 ram te. * Et nunc Domine secundum volun-
tatem tuam fac mecum, & præcipe in pace
B recipi spiritum meum: expedit enim mihi
7 mori magis quàm uiuere. * Eadem itaque
die contigit ut Sara filia Raguelis in Rages
ciuitate Medorum, & ipsa audiret impropе-
8 rium ab una ex ancillis patris sui, * quoniam
tradita fuerat septem uiris, & dæmoniũ no-
mine Asmodæus occiderat eos, mox ut in-
9 gressi fuissent ad eam. * Ergo cum pro culpa
sua increparet puellam, respondit ei, dicens:
Amplius ex te non uideamus filium, aut filiã
super terram, interfectrix uirorum tuorum.
10 * Numquid & occidere me uis, sicut iam oc-
cidisti septem uiros? Ad hanc uocem perre-
xit in superius cubiculum domus suæ: & tri-
bus diebus, & tribus noctibus non manduca-
11 uit, neque bibit: * sed in oratione persistens
cum lacrymis deprecabatur Deum, ut ab isto
12 improperio liberaret eam. * Factum est au-
tem die tertia, dum compleret orationem, be-
13 nedicens Dominum, * dixit: Benedictum est
C nomen tuum Deus patrum nostrorum: qui
cum iratus fueris, misericordiam facies, & in
tempore tribulationis peccata dimittis his,
14 qui inuocant te. * Ad te Domine faciem meã
15 conuerto, ad te oculos meos dirigo. * Peto
Domine ut de uinculo improperij huius ab-
soluas me, aut certe desuper terram eripias
16 me. * Tu scis Domine, quia numquam con-
cupiui uirum, & mundam seruaui animam
17 meam ab omni concupiscentia. * Numquam
cum ludentibus miscui me: neque cum his,
qui in leuitate ambulant, participem me præ-
18 bui. * Virum autem cum timore tuo, non cũ
19 libidine mea consensi suscipere. * Et, aut ego
indigna fui illis, aut illi forsitan me non fue-
runt digni: quia forsitan uiro alij conseruasti
20 me. * Non est enim in hominis potestate con-
21 silium tuum. * Hoc autem pro certo habet
D omnis, qui te colit, quòd uita eius, si in pro-

bati..

batione fuerit, coronabitur: si autem in tribu
latione fuerit, liberabitur: & si in correptio-
re fuerit, ad misericordiam tuam venire lice
22 bit.* Non enim delectaris in perditionibus
nostris: quia post tempestatem, tranquillum
facis: & post lachrymationem & fletum, exul-
23 tationem infundis. * Sit nomen tuum Deus
24 Israel benedictum in sæcula. * In illo tempo
re exauditæ sunt preces amborum in conspe-
25 ctu gloriæ summi Dei:.* & missus est Ange-
lus Domini sanctus Raphael, vt curaret eos
ambos, quorum vno tempore sunt orationes
in conspectu Domini recitatæ.

CAP. IIII.

1 IGitur cum Tobias putaret orationem sui
A exaudiri vt mori potuisset, vocauit ad se
Eccl.7.c.9. 2 Tobiam filium suum,* dixitq. ei: | Audi fi-
li mi verba oris mei, & ea in corde tuo, quasi
3 fundamentũ construe. * Cum acceperit Deus
| Exo.20.c.12. animam meam, corpus meum sepeli: | & ho-
norem habebis matri tuæ omnibus diebus
4 vitæ eius: * memor enim esse debes, quæ &
quanta pericula passa sit propter te in vtero
5 suo. * Cum autem & ipsa compleuerit tem-
B pus vitæ suæ, sepelias eam circa me. * Om-
6 nibus autem diebus vitæ tuæ in mente habe-
to Deum: & caue ne aliquando peccato con-
sentias, & prætermittas præcepta Domini
| Luc.14.c.13. 7 Dei nostri. * | Ex substantia tua fac eleemo-
synam, & noli auertere faciem tuam ab vllo
Prou.3.b.9. paupere: ita enim fiet vt nec a te auertatur
8 facies Domini. * Quo modo potueris, ita e-
Eccle.4.a.1: & 14.b.13. 9 sto misericors. * Si multum tibi fuerit, abun
danter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam
10 exiguum libenter impertiri stude. * Præmiũ
Eccl.35.a.4. enim bonum tibi thesaurizas in die necessita
11 tis. * | quoniam eleemosyna ab omni pecca-
| Eccl.29.c.13. to, & a morte liberat, & non patietur animã
12 ire in tenebras. * Fiducia magna erit coram
C summo Deo eleemosyna omnibus facienti-
| 1.Thes.4.a.3. 13 bus eam. * | Attendite tibi fili mi ab omni
fornicatione, & præter vxorẽ tuam nũquam
14 patiaris crimen scire. * Superbiam nunquam
in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari per-
| Genes.3.a.5. mittas: | in ipsa enim initium sumpsit om-
15 nis perditio. * | Quicumque tibi aliquid ope
| Leu.19.c.13. ratus fuerit, statim ei mercedem restitue, &
merces mercenarii tui apud te omnino non
Deut.24.c.14. 16 remaneat. * | Quod ab alio oderis fieri tibi,
17 vide ne tu aliquando alteri facies. * | Panem
Matt.7.b.12. tuum cum esurientibus & egenis comede, &
18 de vestimentis tuis nudos tege. * Panem tuũ,
| Luc.6.d.31. & vinum tuum super sepulturam iusti con-
D stitue, & noli ex eo manducare, & bibere
| Luc.14.c.24. 19 cum peccatoribus. * consilium semper a sa-
20 piente perquire. * Omni tempore benedic
Deum: & pete ab eo, vt vias tuas dirigat, &
omnia consilia tua in ipso permaneant.
21 * Indico etiam tibi fili mi dedisse me decem
talenta argenti, dum adhuc infantulus es-
ses, Gabelo, in Rages ciuitate Medorum, &
22 chirographum eius apud me habeo: * & ideo
perquire quo modo ad eum peruenias, & re-
cipias ab eo supra memoratum pondus ar-
genti, & restituas ei chirographum suum.
23 * Noli timere fili mi: pauperem quidem vi-
tam gerimus, sed | multa bona habebimus | Rom.8.d.17.
si timuerimus Deum, & recesserimus ab om
ni peccato, & fecerimus bene.

CAP. V.

1 TVnc respondit Tobias patri suo, & dixit:
A Omnia quæcumque præcepisti mihi fa
2 ciam pater. * Quo modo autem pecuniam
hanc requiram, ignoro. ille me nescit, & ego
eum ignoro: quod signum dabo ei? Sed ne-
que viam, per quam pergatur illuc, aliquan-
3 do cognoui. * Tunc pater suus respondit il-
li, & dixit: Chirographum quidem illius pe-
nes me habeo: quod dum illi ostenderis, sta-
4 tim restituet. * Sed perge nunc, & inquire ti
bi aliquem fidelem virum, qui eat tecum sal
ua mercede sua: vt, dum adhuc viuo, recipias
5 eam. * Tunc egressus Tobias, inuenit iuuenẽ
splendidum, stantem præcinctum, & quasi
6 paratum ad ambulandum. * Et ignorans
B quòd Angelus Dei esset, salutauit eum, & di
7 xit: Vnde te habemus bone iuuenis? * At il-
le respondit: Ex filijs Israel. Et Tobias dixit
ei: Nosti viam, quæ ducit in regionem Me-
8 dorum? * Cui respondit: Noui: & omnia
itinera eius frequenter ambulaui, & mansi
apud Gabelum fratrem nostrum: qui mora-
tur in Rages ciuitate Medorum, quæ posita
9 est in monte Ecbatanis. * Cui Tobias ait: Su-
stine me obsecro, donec hæc ipsa nunciem pa
10 tri meo. * Tunc ingressus Tobias, indicauit
vniuersa hæc patri suo. Super quæ admira-
11 tus pater, rogauit vt introiret ad eum. * In-
gressus itaque salutauit eum, & dixit: Gau-
12 dium tibi sit semper. * Et ait Tobias: Quale
gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, &
13 lumen cæli non video? * Cui ait iuuenis:
Forti[illegible] o esto, in proximo est vt a Deo
14 curer[illegible] Dixit itaque illi Tobias: Nũquid
C poteris perducere filium meum ad Gabelum
in Rages ciuitatẽ Medorum? & cum redie-
15 ris, restituam tibi mercedem tuam. * Et dixit
ei Angelus: Ego ducam, & reducam eum ad
16 te. * Cui Tobias respondit: Rogo te, indica
mihi, de qua domo, aut de qua tribu es tu?
17 * Cui Raphael angelus dixit: Genus quæris
mercenarij, an ipsum mercenarium, qui cum
18 filio tuo eat? * Sed ne forte solicitum te
reddam, ego sum Azarias Ananiæ magni
19 filius. * Et Tobias respondit: Ex magno
genere es tu. Sed peto ne irascaris quòd vo-
luerim cognoscere genus tuum.

20 * Dixit autem illi Angelus: Ego sanum du-
cam, & sanum tibi reducam filium tuum.
21 * Respondens autem Tobias, ait: Bene am-
D bulétis, & sit Deus in itinere vestro, & Ange-
22 lus eius comitetur vobiscum. * Tunc paratis
omnibus, quæ erant in via portanda, fecit To
bias vale patri suo, & matri suæ, & ambula-
23 uerunt ambo simul. * Cumque profecti es-
sent, cœpit mater eius flere, & dicere: Bacu-
lum senectutis nostræ tulisti, & transmisisti a
24 nobis. * Numquam fuisset ipsa pecunia, pro
25 qua misisti eum. * Sufficiebat enim nobis
paupertas nostra, ut diuitias computaremus
hoc, quòd videbamus filium nostrum.
26. * Dixitque ei Tobias: Noli flere, saluus per-
ueniet filius noster, & saluus reuertetur ad
27 nos, & oculi tui videbunt illum. * Credo e-
nim quòd Angelus Dei bonus comitetur ei,
& bene disponat omnia, quæ circa eum ge-
runtur, ita ut cum gaudio reuertatur ad nos.
28. * Ad hanc uocem cessauit mater eius flere,
& tacuit.

C A P. VI.

1 PRofectus est autem Tobias, & canis se-
A quutus est eum, & mansit prima man-
2 sione iuxta fluuium Tigris. * Et exiuit ut la-
uaret pedes suos, & ecce piscis immanis exi-
3 uit ad deuorandum eum. * Quem expaue-
scens Tobias clamauit voce magna, dicens
4 Domine, inuadit me. * Et dixit ei Angelus:
Apprehende branchiam eius, & trahe eum
ad te. Quod cum fecisset, attraxit eum in sic-
cum, & palpitare cœpit ante pedes eius.
5 * Tunc dixit ei Angelus: Exentera hunc pi-
scem, & cor eius, & fel, & iecur repone tibi:
sunt enim hæc necessaria ad medicamenta
6 vtiliter. * Quod cum fecisset, assauit carnes
eius, & secum tulerunt in via: cetera salie-
runt, quæ sufficerent eis, quousque peruení-
7 rent in Rages ciuitatem Medorum. * Tunc
B interrogauit Tobias Angelum, & dixit ei:
Obsecro te Azaria frater, vt dicas mihi quod
remedium habebunt ista, quæ de pisce serua-
8 re iussisti? * Et respondens Angelus, dixit ei:
Cordis eius particulam si super carbones po
nas, fumus eius extricat omne genus dæmo-
niorum siue a uiro, siue a muliere, ita ut ul-
9 tra non accedat ad eos. * Et fel ualet ad un-
gendos oculos, in quibus fuerit albugo, & sa-
10 nabuntur. * Et dixit ei Tobias: Vbi uis ut ma
11 neamus? * Respondensque Angelus, ait: Est
hic Raguel nomine, vir propinquus de tribu
tua, & hic habet filiam nomine Saram, sed
neque masculum, neque feminam ullam ha-
12 bet aliam præter eam. * | Tibi debetur om- | Nu. 27. a. 8. et 36. a. 8.
nis substantia eius, & oportet eam te accipe-
13 re coniugem. * Pete ergo eam a patre eius,
14 & dabit tibi eam in uxorem. * Tunc respon-
C dit Tobias, & dixit: Audio quia tradita est se-
ptem uiris, & mortui sunt: sed & hoc audiui,
15 quia dæmonium occidit illos. * Timeo er-
go, ne forte & mihi hæc eueniant: & cũ sim
unicus parentibus meis, deponam senectutẽ
16 illorum cum tristitia ad inferos. * Tunc an-
gelus Raphael dixit ei: Audi me, & ostendã
tibi qui sunt, quibus præualere potest dæmo-
17 nium. * Hi namque qui coniugium ita susci-
piunt, vt Deum a se, & a sua mente excludãt,
& suæ libidini ita vacent, sicut equus & mu-
lus, quibus non est intellectus: habet potesta-
18 tem dæmonium super eos. * Tu autem cum
D acceperis eam, ingressus cubiculum, per tres
dies continens esto ab ea, & nihil aliud, nisi
19 orationibus vacabis cum ea. * Ipsa autem no-
cte, incenso iecore piscis, fugabitur dæmo-
20 nium. * Secunda vero nocte in copulatione

21 sanctorum patriarcharum admitteris. * Ter-
tia autem nocte, benedictionem consequeris,
vt filij ex vobis procreentur incolumes.
22 * Transacta autem tertia nocte, accipies vir-
ginem cum timore domini, amore filiorum
magis quàm libidine ductus, vt in semine
Abrahæ benedictionem in filijs consequaris.

CAP. VII.

1 INgressi sunt autem ad Raguelem, & susce-
A pit eos Raguel cum gaudio: * Intuensq;
2 Tobiam Raguel, dixit Annæ vxori suæ: Quàm
3 similis est iuuenis iste consobrino meo. * Et
cum hæc dixisset, ait: Vnde estis iuuenes fra-
tres nostri? At illi dixerunt: Ex tribu Neph-
4 thali sumus, ex captiuitate Niniue. * Dixit-
que illis Raguel: Nostis Tobiam fratrem
5 meum? Qui dixerunt: Nouimus. * Cumque
multa bona loqueretur de eo, dixit Angelus
ad Raguelem: Tobias, de quo interrogas, pa-
6 ter istius est. * Et misit se Raguel, & cum la-
B crymis osculatus est eum, & plorans supra
7 collum eius, * dixit: Benedictio sit tibi fili
8 mi, quia boni & optimi viri filius es. * Et
Anna vxor eius, & Sara ipsorum filia lacry-
9 matæ sunt. * Postquam autem locuti sunt,
præcepit Raguel occidi arietem, & parari
conuiuium. Cumq. hortaretur eos discum-
10 bere ad prandium, * Tobias dixit: Hic ego
hodie non manducabo neque bibam, nisi
prius petitionem meam confirmes, & pro-
11 mittas mihi dare Saram filiam tuam. * Quo
audito verbo Raguel, expauit, sciens quid
euenerit illis septem viris, qui ingressi sunt
ad eam: & timere cœpit ne forte & huic si-
C militer contingeret: & cum nutaret, & non
12 daret petenti vllum responsum, * dixit ei
Angelus: Noli timere dare eam isti, quo-
niam huic timenti Deum debetur coniux fi-
lia tua: propterea alius non potuit habere
13 illam. * Tunc dixit Raguel: Non dubito
quòd Deus preces & lacrymas meas in con-
14 spectu suo admiserit. * Et credo quoniam
ideo fecit vos venire ad me, vt ista coniun-
geretur cognationi suæ secundùm legem Moy- ‖Num. 36. b.c
si: & nunc noli dubium gerere quòd tibi eã
15 tradam. * Et apprehendens dexteram filiæ
suæ, dextræ Tobiæ tradidit, dicens: Deus
D Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob vo-
biscum sit, & ipse coniungat vos, impleatq.
16 que benedictionem suam in vobis. * Et ac-
cepta charta, fecerunt conscriptionem con-
17 iugij. * Et post hæc epulati sunt benedicen-
18 tes Deum. * Vocauitque Raguel ad se An-
nam vxorem suam, & præcepit ei vt præpa-
19 raret alterum cubiculum. * Et introduxit
20 illuc Saram filiam suam, & lacrymata est. *
Dixitque ei: Forti animo esto filia mea:
Dominus cæli det tibi gaudium pro tædio
21 quod perpessa es.

CAP. VIII.

1 POstquam vero cœnauerunt, introduxe-
2 runt iuuenem ad eam. * Recordatus
A itaque Tobias sermonum Angeli, protulit de
cassidili suo partem iecoris, posuitque eam
3 super carbones viuos. * Tunc Raphael An-
gelus apprehendit dæmonium, & religauit
4 illud in deserto superioris Aegypti. * Tunc
hortatus est virginem Tobias, dixitque ei:
Sara, exurge, & deprecemur Deum hodie, &
cras, & secundum cras: quia his tribus no-
ctibus Deo iungimur: tertia autem transacta
B nocte, in nostro erimus coniugio. * Filij quip-
5 pe sanctorum sumus, & non possumus ita cõ-

6 iungi sicut gentes, quæ ignorant Deum.* Sur-
gentes autem pariter, instanter orabant am-
7 bo simul, vt sanitas daretur eis. * Dixitque
Tobias: Domine Deus patrum nostrorum,
benedicant te cæli & terræ, mareq. & fontes,
& flumina & omnes creaturæ tuæ, quæ in eis
8 sunt. * | Tu fecisti Adam de limo terræ, de- | Gen.2.b 7.
9 distiq. ei adiutorium Heuam. * Et nunc Do-
mine tu scis, quia non luxuriæ causa accipio
sororem meam coniugem, sed sola posterita-
tis dilectione, in qua benedicatur nomen tuū
10 in sæcula sæculorum. * Dixit quoque Sara:
11 Miserere nobis Domine, miserere nobis, &
12 consenescamus ambo pariter sani. * Et factū
est circa pullorum cãtum, accersiri iussit Ra-
guel seruos suos, & abierunt cum eo pariter
12 vt foderent sepulchrum.* Dicebat enim: Ne
C forte simili modo euenerit ei, quo & ceteris
illis septem viris, qui sunt ingressi ad eam.
13 Cumq. parassent fossam, reuersus Raguel ad
14 vxorem suam, dixit ei: * Mitte vnam ex an-
cillis tuis, & videat si mortuus est, vt sepeliā
15 eum antequam illucescat dies.* At illa misit
vnam ex ancillis suis. Quæ ingressa cubiculū,
reperit eos saluos & incolumes, secum pari-
16 ter dormientes.* Et reuersa, nunciauit bonū
nuncium: & benedixerūt Dominum, Raguel
17 videlicet & Anna vxor eius, & dixerunt: Be-
nedicimus te Domine Deus Israel, quia non
18 contigit quemadmodum putabamus. * Fe-
cisti enim nobiscum misericordiam tuam, &
exclusisti a nobis inimicum persequentem
19 nos. * Misertus es autem duobus vnicis. Fac
D eos Domine plenius benedicere te: & sacri-
ficium tibi laudis tuæ & suæ sanitatis offer-
re, vt cognoscat vniuersitas gentium, quia tu
20 es Deus solus in vniuersa terra. * Statimque
præcepit seruis suis Raguel, vt replerent fos-
sam, quam fecerant priusquam elucesceret.
21 * Vxori aūt suæ dixit vt instrueret conuiuiū,
& prepararet omnia, quæ in cibos erant iter
22 agentibus necessaria.* Duas quoque pingues
vaccas, & quattuor arietes occidi fecit, & pa-
rari epulas omnibus vicinis suis, cunctisque
23 amicis.* Et adiurauit Raguel Tobiam, vt
24 duas hebdomadas moraretur apud se. * De
omnibus autem, quæ possidebat Raguel, di-
midiam partem dedit Tobiæ, & fecit scriptu
ram, vt pars dimidia, quæ supererat post obi-
tum eorum, Tobiæ dominio deueniret.

CAP. IX.

1 TVnc vocauit Tobias Angelum ad se, quē
A quidem hominem existimabat, dixitq.
ei: Azaria frater, peto vt auscultes verba
2 mea. * Si meipsum tradam tibi seruum, nō
3 ero condignus prouidentiæ tuæ.* Tamen ob-
secro te vt assumas tibi animalia siue serui-
tia, & vadas ad Gabelum in Rages ciuitatem
Medorum: reddasque ei chirographū suum,
& recipias ab eo pecuniam, & roges eum ve-
4 nire ad nuptias meas. * Scis enim ipse quo-
B niam numerat pater meus dies: & si tarda-
uero vna die plus, contristatur anima eius.
5 * Et certe vides quomodo adiurauit me Ra
guel, cuius adiuramentum spernere nō pos-
6 sum. * Tunc Raphael assumens quattuor ex
seruis Raguelis, & duos camelos, in Rages ci
uitatem Medorum perrexit: & inueniens Ga
belum, reddidit ei chirographum suum, &
7 recepit ab eo omnem pecuniam. * Indica-
C uitque ei de Tobia filio Tobiæ, omnia quæ
gesta sunt: fecitq. eum secum venire ad nu-
8 ptias. * Cumq. ingressus esset domum Ra-
guelis, inuenit Tobiam discumbentem: & exi
liens, osculati sunt se inuicem: & fleuit Gabe-
9 lus, benedixitq. Deū, * & dixit: Benedicat te
Deus Israel, quia filius es optimi viri, & iusti
& timentis Deum, & eleemosynas facientis:
10 * & dicatur benedictio super vxorem tuam,
D & super parentes vestros: * & videatis filios
11 vestros, & filios filiorum vestrorum, vsque
in tertiam & quartam generationem: & sit
semen vestrum benedictum a Deo Israel, qui
12 regnat in sæcula sæculorum.* Cumq. omnes
dixissent, Amen, accesserunt ad conuiuium:
sed & cum timore Domini nuptiarum con-
uiuium exercebant.

CAP. X.

1 CVm vero moras faceret Tobias, causa nu
A ptiarum, solicitus erat pater eius To-
bias dicēs: Putas quare moratur filius meus,
2 aut quare detentus est ibi? * Putasne Gabe-
lus mortuus est, & nemo reddet illi pecuniā?
3 * Cœpit autem contristari nimis ipse & An-
na vxor eius cum eo: & cœperunt ambo si-
mul flere: eo quòd die statuto minime reuer
4 teretur filius eorū ad eos.* Flebat igitur ma-
ter eius irremediabilib. lacrymis, atq; dice-
bat: Heu heu me fili mi, vt quid te misimus
peregrinari, lumen oculorū nostrorū, baculū
B senectutis nostræ, solatiū vitæ nostræ, spē po-
5 steritatis nostræ?* Omnia simul in te vno ha
bentes, te non debuimus dimittere a nobis:
6 * Cui dicebat Tobias: Tace, & noli turbari, sa
nus est filius noster: satis fidelis est vir ille, cū
7 quo misimus eum.* Illa aūt nullo modo cō-
solari poterat, sed quotidie exiliens circūspi-
ciebat, & circuibat vias omnes, per quas spes
remeandi videbatur, ut procul uideret eum,
8 si fieri posset, uenientem.* At uero Raguel
C dicebat ad generum suum: Mane hic, & e-
go mittam nuncium salutis de te ad Tobiam
9 patrem tuum. * Cui Tobias ait: Ego noui
quia pater meus & mater mea modo dies
computant, & cruciatur spiritus eorum in
10 ipsis. * Cumque uerbis multis rogaret Ra-
guel Tobiā, & ille eū nulla ratione uellet au-
dire, tradidit ei Saram, & dimidiam partem

omnis substantiæ suæ in pueris, in puellis, in
pecudibus, in camelis, & in vaccis, & in pe-
cunia multa: & saluum atque gaudentem
11 dimisit eum a se, * dicens: Angelus Domi-
D ni sanctus sit in itinere vestro, perducatque
vos incolumes, & inueniatis omnia rectè
circa parentes vestros; & videant oculi mei
12 filios vestros priusquam moriar. * Et ap-
prehendentes parentes filiam suam, oscula-
13 ti sunt eam, & dimiserunt ire: * monentes eam
honorare soceros, diligere maritum, regere
familiam, gubernare domum; & seipsam ir-
reprehensibilem exhibere.

CAP. XI.

1 CVmque reuerterentur, peruenerunt ad
A Charan, quæ est in medio itinere con-
2 tra Niniuem, vndecimo die. * Dixitque An-
gelus: Tobia frater, scis quemadmodum re-
3 liquisti patrem tuum. * Si placet itaque ti-
bi, præcedamus, & lento gradu sequantur iter
nostrum familiæ, simul cum coniuge tua, &
4 cum animalibus. * Cumque hoc placuisset
vt irent, dixit Raphael ad Tobiam: Tolle te-
cum ex felle piscis: erit enim necessarium.
Tulit itaque Tobias ex felle illo, & abierunt.
5 * Anna autem sedebat secus viam quotidie in
supercilio montis, vnde respicere poterat de
6 longinquo. * Et dum ex eodem loco specu-
B laretur aduentum eius, vidit a longe, & illico
agnouit venientem filium suum: currensque
nunciauit viro suo, dicens: Ecce venit fi-
7 lius tuus. * Dixitque Raphael ad Tobiam:
At vbi introieris domum tuam, statim ado-
ra Dominum Deum tuum: & gratias agens
ei, accede ad patrem tuum, & osculare eum.
8 * Statimque lini super oculos eius ex felle
isto piscis, quod portas tecum, scias enim
quoniam mox aperientur oculi eius, & vide-
bit pater tuus lumen cæli, & in aspectu tuo
9 gaudebit. * Tunc præcucurrit canis, qui si-
C mul fuerat in via: & quasi nuncius adueniēs,
10 blandimento suæ caudæ gaudebat. * Et con-
surgens cæcus pater eius, cœpit offendens
pedibus currere: & data manu puero, occur-
11 rit obuiam filio suo. * Et suscipiens oscula-
tus est eum cum vxore sua, & cœperunt am-
12 bo flere præ gaudio. * Cumque adorassent
13 Deum, & gratias egissent, consederunt. * Tūc
sumens Tobias de felle piscis, liniuit oculos
14 patris sui. * Et sustinuit quasi dimidiam fe-
re horam: & cœpit albugo ex oculis eius,
15 quasi membrana oui, egredi. * quam appre-
hendens Tobias traxit ab oculis eius, statim-
16 que visum recepit. * Et glorificabant Deum,
ipse videlicet, & vxor eius, & omnes qui scie-
17 bant eum. * Dicebatque Tobias: Benedico te Dn̄e
D Deus Israël quia tu castigasti me, & tu salua-
sti me: & ecce ego video Tobiā filium meū.
18 * Ingressa est etiam post septem dies Sara
vxor filij eius, & omnis familia sana, & pe-
cora, & cameli, & pecunia multa vxoris:
sed & illa pecunia, quam receperat a Gabe-
19 lo: * & narrauit parentibus suis omnia be-
neficia Dei, quæ fecisset circa eum per homi-
20 nem, qui eum duxerat. * Veneruntque A-
chior & Nabath consobrini Tobiæ, gauden-
tes ad Tobiam, & congratulantes ei de om-
nibus bonis, quæ circa illum ostenderat Deus.
21 * Et per septem dies epulantes, omnes cum
gaudio magno gauisi sunt.

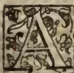
CAP. XIIII.

1 ET consummati sunt sermones Tobiæ. Et
A postquam illuminatus est Tobias, vixit
annis quadraginta duobus, & vidit filios ne-
2 potum suorum. * Completis itaque annis
centum duobus, sepultus est honorifice in
3 Niniue. * Quinquaginta namque & sex an-
norum lumen oculorum amisit, sexagena-
4 rius vero recepit. * Reliquum vero vitæ suæ
in gaudio fuit, & cum bono profectu timoris
5 Dei perrexit in pace. * In hora autem mor-
tis suæ vocauit ad se Tobiam filium suum,
& septem iuuenes filios eius nepotes suos, di-
6 xitque eis: * Prope erit interitus Niniuæ:
B non enim excidit verbum Domini: & † fra-
tres nostri, qui dispersi sunt a terra Israel, re-
7 uertentur ad eam. * Omnis autem deserta
terra eius replebitur, & domus Dei quæ in ea
incensa est, iterum reædificabitur: ibi
8 reuertentur omnes timentes Deum, & re-
linquent gentes idola sua, & [illegible] Ieru-
9 salem, & inhabitabunt in ea, [illegible] gaudebunt
in ea omnes reges terræ, ad[illegible]s regem
10 Israel. * Audite ergo filij m[illegible] patrem ve-
strum: Seruite Domino in veritate, & in-
11 quirite vt faciatis quæ placita sunt illi: * &
filijs vestris mandate vt faciant iustitias, &
C eleemosynas, vt sint memores Dei, & bene-
dicant eum in omni tempore in veritate, &
12 in tota virtute sua. * Nunc ergo filij audite
me, & nolite manere hic: sed quacumque
die sepelieritis matrem vestram circa me in
vno sepulchro, ex eo dirigite gressus vestros
13 vt exeatis hinc: * video enim quia iniquitas
14 eius finem dabit ei. * Factum est autem post
D obitum matris suæ, Tobias abscessit ex Ni-
niue cum vxore sua, & filijs, & filiorum fi-
15 lijs, & reuersus est ad soceros suos. * inuenit-
que eos incolumes in senectute bona: & cu-
ram eorum gessit, & ipse clausit oculos eo-
rum: & omnem hereditatem domus Rague-
lis ipse percepit: viditque quintam genera-
16 tionem, filios filiorum suorum. * Et com-
pletis annis nonaginta nouem in timore Do-
17 mini cum gaudio sepelierunt eum. * Om-
nis autem cognatio eius, & omnis generatio
eius in bona vita, & in sancta conuersatione
permansit, ita ut accepti essent tam Deo,
quam hominibus, & cunctis habitantibus
in terra.

† 1. Esd. 3. b. 8

LIBER IVDITH.

CAPVT PRIMVM.

1 ARphaxad itaque, rex Me-
A dorum, subiugauerat mul-
tas gentes imperio suo, &
ipse ædificauit ciuitatem
potentissimam, quam ap-
2 pellauit Ecbatanis, * ex lapi-
dibus quadratis & sectis:
fecit muros eius in latitudinem cubitorum
septuaginta, & in altitudinem cubitorum
triginta, turres vero eius posuit in altitudi-
3 nem cubitorum centum. * Per quadrum ve-
ro earum latus vtrumque vicenorum pedum
B spatio tendebatur, posuitque portas eius in
4 altitudinem turrium: * & gloriabatur quasi
potens in potentia exercitus sui, & in glo-
5 ria quadrigarum suarum. * Anno igitur
duodecimo regni sui Nabuchodonosor rex
Assyriorum, qui regnabat in Niniue ciuita-
te magna, pugnauit contra Arphaxad, & ob-
6 tinuit eum * in campo magno, qui appella-
C tur Ragau, circa Euphratem & Tigrin, & Ia-
7 dason in campo Erioch regis Elicorum. *
Tunc exaltatum est regnum Nabuchodonosor,
& cor eius eleuatum est: & misit ad omnes,
qui habitabant in Cilicia, & Damasco, & Li-
8 bano, * & ad gentes quæ sunt in Carmelo,
& Cedar, & inhabitantes Galilæam in cam-
9 po magno Esdrelon, * & ad omnes qui e-
rant in Samaria, & trans flumen Iordanem
vsque ad Ierusalem, & omnem terram Ies-
se quousque perueniatur ad terminos Aethio-
10 piæ. * Ad hos omnes misit nuncios Nabu-
11 chodonosor rex Assyriorum: * qui omnes
vno animo contradixerunt, & remiserunt eos
12 vacuos, & sine honore abiecerunt. * Tunc
indignatus Nabuchodonosor rex aduersus
omnem terram illam, iurauit per thronum
& regnum suum quod defenderet se de om-
nibus regionibus his.

CAP. II.

1 ANno tertiodecimo Nabuchodonosor re-
A gis, vigesima & secunda die mensis pri-
mi factum est verbum in domo Nabucho-
donosor regis Assyriorum vt defenderet se.
2 * Vocauitque omnes maiores natu, omnes-
que duces, & bellatores suos, & habuit cum
3 eis mysterium consilij sui: * dixitque cogi-
tationem suam in eo esse, vt omnem terram

4 suo subiugaret imperio. * Quod dictum cum
placuisset omnibus, vocauit Nabuchodono-
sor rex Holofernem principem militiæ suæ,
5 * & dixit ei : Egredere aduersus omne regnũ
Occidentis, & contra eos præcipue, qui con-
6 tempserunt imperiu meum. * Non parcet
B oculus tuus ulli regno, omnemq. vrbem mu
7 nitam subiugabis mihi. * Tunc Holofernes
vocauit duces, & magistratus virtutis Assy-
riorum : & dinumerauit viros in expeditio-
nem, sicut præcepit ei rex, cẽtum viginti mil-
lia peditum pugnatorum, & equitum sagit-
8 tariorum duodecim millia. * Omnemq. ex-
peditionem suam fecit præire in multitudi
ne innumerabiliũ camelorum, cum his quæ
exercitibus sufficerent copiose, boum quo-
que armenta, gregesq. ouium, quorum non
9 erat numerus. * Frumentum ex omni Syria
10 in transitu suo parari constituit. * Aurum ve
C ro, & argẽtum de domo regis assumpsit mul
11 tum nimis. * Et profectus est ipse, & omnis
exercitus cum quadrigis, & equitibus, & sa-
gittarijs, qui cooperuerunt faciem terræ, sicut
12 locustæ. * Cumq. pertransisset fines Assyrio-
rum, venit ad magnos mõtes Ange, qui sunt
a sinistro Ciliciæ, ascenditq. omnia castella
eorum, & obtinuit omnem munitionem.
13 * Effregit autem ciuitatem opinatissimã Me
lothi, prædauitque omnes filios Tharsis, &
filios Ismahel, qui erant contra faciem deser
14 ti, & ad austrum terræ Cellon. * Et transiuit
D Euphraten, & uenit in Mesopotamiam: & fre
git omnes ciuitates excelsas, quæ erant ibi, a
torrente Mambre usquequo perueniatur ad
15 mare : * & occupauit terminos eius, a Cili-
cia usque ad fines Iapheth, qui sunt ad au-
16 strum. * Abduxitq. omnes filios Madian, &
prædauit omnem locupletationem eorum,
omnesq. resistentes sibi occidit in ore gladij.
17 * Et post hæc descendit in campos Damasci
in diebus messis, & succendit omnia sata, om
18 nesq. arbores, & uineas fecit incidi: * & ceci-
dit timor illius super omnes inhabitantes ter
ram.

CAP. III.

1 TVnc miserunt legatos suos uniuersarum
A urbium, ac prouinciarum reges ac prin
cipes, Syriæ, scilicet Mesopotamiæ, & Syriæ
Sobal, & Libyæ, atque Ciliciæ, qui uenientes
2 ad Holofernem, dixerunt: * Desinat indigna
tio tua circa nos: Melius est enim ut uiuen-
tes seruiamus Nabuchodonosor regi magno
& subditi simus tibi, quàm morientes cum
interitu nostro ipsi seruitutis nostræ damna
3 patiamur. * Omnis ciuitas nostra, omnisq.
B possessio, omnes montes, & colles, & campi,
& armenta boum, gregesq. ouium, & capra-
rum, equorumq. & camelorum, & uniuersæ
C facultates nostræ, atque familię in conspectu
4 tuo sunt : * sint omnia nostra sub lege tua.
5 * Nos, & filij nostri, serui tui sumus. * Veni
6 nobis pacificus dominus, & utere seruitio no
7 stro, sicut placuerit tibi. * Tunc descendit de
montibus cum equitibus in uirtute magna,
& obtinuit omnem ciuitatem, & omnem in
8 habitantem terram. * De uniuersis aũt urbi-
bus assumpsit sibi auxiliarios uiros fortes, &
9 electos ad bellum. * Tantusq metus prouin-
cijs illis incubuit, ut uniuersarum urbium ha
bitatores principes, & honorati simul cũ po-
10 pulis exirent obuiam uenienti, * excipientes
eum cum coronis, & lampadibus, ducentes
11 choros in tympanis, & tibijs. * Nec ista ta-
men facientes, ferocitatem eius pectoris miti
12 gare potuerunt: * nam & ciuitates eorũ de-
13 struxit, & lucos eorum excidit. * præceperat
D enim illi Nabuchodonosor rex, ut oẽs deos
terræ exterminaret, uidelicet ut ipse solus di-
ceretur Deus ab his nationibus, quæ potuis-
14 sent Holofernis potentia subiugari. * Pertran
siens autem Syriam Sobal, & omnem Apa-
meam, omnemq. Mesopotamiam, uenit ad
15 Idumæos in terram Gabaa, * accepitq. ciui-
tates eorum, & sedit ibi per triginta dies, in
quibus diebus adunari præcepit uniuersum
exercitum uirtutis suæ.

CAP. IIII.

1 TVnc audientes hæc filij Israel, qui habi-
A tabant in Terra Iuda, timuerunt ualde
2 a facie eius. * Tremor, & horror inuasit sen-
sus eorum, ne hoc faceret Ierusalem & tẽplo
Domini, quod fecerat ceteris ciuitatibus &
3 templis earum. * Et miserunt in omnem Sa-
mariam per circuitũ usque Iericho, & præoc-
4 cupauerunt omnes uertices mõtium: * & mu
ris circumdederunt uicos suos, & congrega-
uerunt frumenta in præparationem pugnæ.
5 * Sacerdos etiam Eliachim scripsit ad uni-
B uersos, qui erant contra Esdrelon, quæ est cõ-
tra faciem campi magni iuxta Dothain, &
uniuersos, per quos uiæ trãsitus esse poterat,
6 * ut obtinerent ascensus montium, per quos
uia esse poterat ad Ierusalem, & illic custodi-
rent ubi angustum iter esse poterat inter mõ
7 tes. * Et fecerunt filij Israel secundum quod
constituerat eis sacerdos Domini Eliachim.
8 * Et clamauit omnis populus ad Dominum
instantia magna, & humiliauerunt animas
suas in ieiunijs, & orationibus, ipsi & muliẽ-
9 res eorum. * Et induerunt se Sacerdotes cili-
cijs, & infantes prostrauerunt contra faciem
templi Domini, & altare Domini operuerũt
10 cilicio: * & clamauerunt ad Dominum Deũ
C Israel unanimiter ne darẽtur in prædã infan
tes eorũ, & uxores eorum in diuisionẽ, & ciui
tates eorum in exterminium, & sancta eo-
rum in pollutionem, & fierent opprobrium
11 Gentibus. * Tunc Eliachim, sacerdos Do-

mini magnus, circuiuit omnem Israel, allo-
12 cutusque est eos, * dicens : Scitote quoniam
exaudiet Dominus preces vestras, si manen-
Exod. 17 d. 12. tes permanseritis in ieiuniis, & orationibus
13 in conspectu Domini. * Memores estote
Moysi serui Domini, qui Amalec confiden-
tem in virtute sua, & in potentia sua, & in
exercitu suo, & in clypeis suis, & in curribus
D suis, & in equitibus suis, non ferro pugnan-
14 do, sed precibus sanctis orando deiecit : * sic
erunt vniuersi hostes Israel : si perseuerave-
15 ritis in hoc opere, quod cœpistis. * Ad hanc
igitur exhortationem eius deprecantes Do-
minum, permanebant in conspectu Domi-
16 ni, * ita vt etiam hi, qui offerebant Domi-
no holocausta, præcincti ciliciis offerrent sa-
crificia Domino, & erat cinis super capita
17 eorum. * Et ex toto corde suo omnes ora-
bant Deum, vt visitaret populum suum Israel.

CAP. V.

1 A NVnciatumque est Holoferni principi mi-
litiæ Assyriorum, quòd filii Israel præ-
pararent se ad resistendum, ac montium
2 itinera conclusissent, * & furore nimio exar-
sit in iracundia magna, vocauitque omnes
3 principes Moab & duces Ammon, * & di-
xit eis : Dicite mihi quis sit populus iste, qui
montana obsidet : aut quæ, & quales, & quan-
tæ sint ciuitates eorum : quæ etiam sit virtus
eorum, aut quæ sit multitudo eorum : vel
4 quis rex militiæ illorum : * & quare præ om-
nibus, qui habitant in Oriente, isti contem-
pserunt nos, & non exierunt obuiam nobis vt
5 susciperent nos cum pace? * Tunc Achior
dux omnium filiorum Ammon respondens,
ait : Si digneris audire domine mi, dicam ve-
ritatem in conspectu tuo de populo isto, qui
in montanis habitat, & non egredietur ver-
6 bum falsum ex ore meo. * Populus iste ex
Gen. 11. d. 31. 7 progenie Chaldæorum est. * hic primum
in Mesopotamia habitauit, quoniam nolue-
runt sequi deos patrum suorum, qui erant in
8 Terra Chaldæorum. * Deserentes itaque cæ-
remonias patrum suorum, quæ in multitudi-
Gen. 12. a. 1. 9 ne deorum erant, * vnum Deum cæli colue-
runt, qui & præcepit eis vt exirent inde, &
Gen. 46. a. c habitarent in Charan. Cumque operuisset
omnem terram fames, descenderunt in
Aegyptum, illicque per quadringentos an-
nos sic multiplicati sunt, vt dinumerari eo-
10 rum non posset exercitus. * Cumque grauа-
ret eos rex Aegypti, atque in ædificationi-
bus vrbium suarum in luto & latere subiu-
gasset eos, clamauerunt ad Dominum suum
& percussit totam Terram Aegypti plagis va-
Exo. 14. a. 1 11 riis. * Cumque eiecissent eos Aegyptii a
se, & cessasset plaga ab eis, & iterum eos vel-
Exo. 14. g. 29. lent capere, & ad suum seruitium reuocare,
12 * fugientibus his Deus cæli mare aperuit,
ita vt hinc inde aquæ quasi murus solidaren-
tur, & isti pede sicco fundum maris perambu-
13 lando transirent. * In quo loco dum in-
numerabilis exercitus Aegyptiorum eos per-
sequeretur, ita aquis coopertus est, vt non re-
maneret vel vnus, qui factum posteris nun-
14 ciaret. * Egressi vero mare rubrum, deserta
Sina montis occupauerunt, in quibus num-
quam homo habitare potuit, vel filius homi-
15 nis requieuit. * Illic fontes amari obdulca-
C ti sunt eis ad bibendum, & per annos qua-
draginta annonam de cælo consecuti sunt.
16 * Vbicumque ingressi sunt sine arcu & sagit-
ta, & absque scuto & gladio, Deus eorum pu-
17 gnauit pro eis, & vicit. * Et non fuit qui in-
sultaret populo isti, nisi quando recessit a cul-
18 tu Domini Dei sui. * Quotiescumque autem
præter ipsum Deum suum, alterum coluerint,
dati sunt in prædam, & in gladium, & in op-
19 probrium. * Quotiescumque autem pœni-
tuerunt se recessisse a cultura Dei sui, dedit
20 eis Deus cæli virtutem resistendi. * Denique
Chananæum regem, & Iebusæum, & Phere-
zæum, & Hethæum, & Heuæum, & Amor-
rhæum, & omnes potentes in Hesebon pro-
strauerunt, & terras eorum, & ciuitates eorum
21 ipsi possederunt : * & vsque dum non pecca-
rent in conspectu Dei sui, erant cum illis bo-
na : Deus enim illorum odit iniquitatem.
22 * Nam & ante hos annos cum recessissent a
via, quam dederat illis Deus, vt ambularent
in ea, exterminati sunt præliis a multis na-
tionibus, & plurimi eorum captiui abducti
23 sunt in terram non suam. * Nuper autem re-
D uersi ad Dominum Deum suum, ex disper-
sione qua dispersi fuerant, adunati sunt, &
ascenderunt montana hæc omnia, & iterum
possident Ierusalem, vbi sunt sancta eorum.
24 * Nunc ergo mi domine, perquire si est ali-
qua iniquitas eorum in conspectu Dei eo-
rum : ascendamus ad illos, quoniam tradens
tradet illos Deus eorum tibi, & subiugati e-
25 runt sub iugo potentiæ tuæ. * Si vero non
est offensio populi huius coram Deo suo, non
poterimus resistere illis : quoniam Deus eo-
rum defendet illos : & erimus in oppro-
26 brium vniuersæ terræ. * Et factum est, cum
cessasset loqui Achior verba hæc, irati sunt
omnes magnates Holofernis, & cogitabant
interficere eum, dicentes ad alterutrum :
27 * Quis est iste, qui filios Israel posse dicat resi-
stere regi Nabuchodonosor, & exercitibus
eius, homines inermes, & sine virtute, & si-
28 ne peritia artis pugnæ? * Vt ergo agnoscat
Achior quoniam fallit nos, ascendamus in
montana : & cum capti fuerint potentes eo-
rum, tunc cum eisdem gladio transuerberа-
29 bitur : * vt sciat omnis gens quoniam Nabu-
chodonosor deus terræ est, & præter ipsum a-
lius non est.

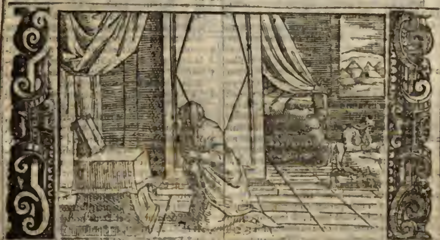
CAP.

11 * Cumque ista custodia per dies viginti fuis-
C set expleta, defecerunt cisternæ, & collectio-
nes aquarum omnibus habitantibus Bethu-
liam, ita ut non esset intra ciuitatem vnde sa
tiarentur vel vna die, quoniam ad mensură
12 dabatur populis aqua quotidie. * Tunc ad
Oziam congregati omnes viri, feminæque,
iuuenes, & paruuli, omnes simul vna voce
13 * dixerunt: ‖ Iudicet Deus inter nos & te,
quoniam fecisti in nos mala, nolens loqui pa
cificè cum Assyrijs, & propter hoc vendidit
14 nos Deus in manibus eorum. * Et ideo non
est qui adiuuet, cum prosternamur ante ocu-
15 los eorum in siti, & perditione magna. * Et
nunc congregate vniuersos, qui in ciuitate
sunt, vt sponte tradamus nos omnes populo
16 Holofernis. * Melius est enim vt captiui be-
nedicamus dominum, viuentes, quàm mo-
riamur, & simus opprobrium omni carni,
cum viderimus vxores nostras, & infantes no
17 stros mori ante oculos nostros. * Contesta-
D mur hodie cælum, & terram, & Deum pa-
trum nostrorum, qui vlciscitur nos secundū

‖ Exod. 5. d. 21

peccata nostra, vt iam tradatis ciuitatem in
manu militiæ Holofernis, & sit finis noster
breuis in ore gladij, qui longior efficitur in
18 ariditate sitis. * Et cum hæc dixissent, factus
est fletus & vlulatus magnus in ecclesia à
omnibus, & per multas horas vna voce cla-
19 clamauerunt ad Deum, dicentes: * ‖ Pecca-
uimus cum patribus nostris, iniuste egimus,
20 iniquitatem fecimus. * Tu quia pius es, mi-
serere nostri, aut in tuo flagello vindica ini-
quitates nostras, & noli tradere confitentes
21 te populo, qui ignorat te, * vt non dicant
22 inter Gentes: Vbi est Deus eorum? * Et
cum fatigati his clamoribus, & his fletibus
23 lassati siluissent, * exurgens Ozias infusus la
crymis, dixit: Aequo animo estote fratres, &
& hos quinque dies expectemus à Domino
24 misericordiam. * Forsitan enim indignatio-
nem suam abscindet, & dabit gloriam nomi
25 ni suo. * Si autem transactis quinque diebus
non venerit adiutorium, faciemus hæc ver-
ba, quæ locuti estis.

‖ Ps. 105. a. 6

CAP. VIII.

1 ET factum est, cum audisset hæc verba Iu
A dith vidua, quæ erat filia Merari, filij I-
dox, filij Ioseph, filij Oziæ, filij Elai, filij Iā-
nor, filij Gedeon, filij Raphaim, filij Achi-
tob, filij Melchiæ, filij Enan, filij Nathā-
niæ, filij Salathiel, filij Simeon, filij Ruben:
2 * & vir eius fuit Manasses, qui mortuus est
3 in diebus messis hordeaceæ: * instabat enim
super alligantes manipulos in campo, & ve-
nit æstus super caput eius, & mortuus est in
Bethulia ciuitate sua, & sepultus est illic cū
4 patribus suis. * Erat autem Iudith relicta
eius vidua iam annis tribus, & mensibus sex.
5 * Et in superioribus domus suæ fecit sibi se-
cretum cubiculum, in quo cum puellis suis
6 clausa morabatur, * & habens super lumbos
suos cilicium, ieiunabat omnibus diebus vi-
tæ suæ, præter sabbata, & neomenias, & festa
7 domus Israel. * Erat autem eleganti aspectu
nimis, cui vir suus reliquerat diuitias mul-
tas, & familiam copiosam, ac possessiones ar-
8 mentis boum, & gregibus ouium plenas. * Et
erat hæc in omnibus famosissima, quoniam
timebat dominum valde, nec erat qui loque-
9 retur de illa verbum malum. * Hæc itaque
cum audisset quoniam Ozias promisisset quod
transacto quinto die traderet ciuitatem, mi-
10 sit ad presbyteros Chabri, & Charmi. * Et
B venerunt ad illam, & dixit illis: Quod est
hoc verbum, in quo consensit Ozias, vt tra-

dat ciuitatem Assyrijs si intra quinque dies
11 non venerit vobis adiutorium? * Et qui estis
12 vos, qui tentatis dominum? * Non est iste ser
mo, qui misericordiam prouocet, sed potius
13 qui iram excitet, & furorem accendat. * Po-
suistis vos tempus miserationis domini, & in
arbitrium vestrum, diem constituistis ei.
14 * Sed quia patiens dominus est, in hoc ipso
pœniteamus, & indulgentiam eius fusis lacry
15 mis postulemus. * non enim quasi homo, sic
Deus comminabitur, neque sicut filius homi
16 nis ad iracundiam inflammabitur. * Et ideo
humiliemus illi animas nostras, & in spiritu
17 constituti humiliato, seruientes illi, * dica-
mus flentes domino, ut secundum volunta-
tem suam sic faciat nobiscum misericordiã
suam: ut sicut conturbatum est cor nostrum
in superbia eorum, ita etiam de nostra humi
18 litate gloriemur: * quoniam non sumus se-
cuti peccata patrum nostrorum, qui dereli-
querunt Deum suum, & adorauerunt Deos
19 alienos, * pro quo scelere dati sunt in gla-
dium, & in rapinam, & in confusionem ini-
micis suis: nos autem alterum Deum nesci-
20 mus præter ipsum. * Expectemus humiles
C consolationem eius, & exquiret sanguinem
nostrum de afflictionibus inimicorum no-
strorum, & humiliabit omnes Gentes, quæ-
cumque insurgunt contra nos, & faciet illas
21 sine honore dominus Deus noster. * Et nunc
fratres, quoniam vos estis presbyteri in popu
lo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad
eloquium uestrum corda eorum erigite, ut
memores sint, quia tentati sunt patres nostri
ut probarentur, si uere colerent Deum suum.
22 * † Memores esse debent, quomodo pater no
ster Abraam tentatus est, & per multas tribu
lationes probatus, Dei amicus effectus est.
23 * Sic Isaac, sic Iacob, sic Moyses, & omnes
qui placuerunt Deo, per multas tribulatio-
24 nes transierunt fideles. * Illi autem, qui ten-
tationes non susceperunt cum timore domi-
ni, & impatientiam suam, & improperium
murmurationis suæ contra dominum protu
25 lerunt, * † exterminati sunt ab exterminato-
26 re, & a serpentibus perierunt. * Et nos ergo
D non vlciscamur nos pro his, quæ patimur,
27 * sed reputantes peccatis nostris hæc ipsa sup
plicia minora esse flagella domini, quibus
quasi serui corripimur ad emendationem,
& non ad perditionem nostram euenisse cre-
28 damus. * Et dixerunt illi Ozias, & presbyte-
ri: Omnia, quæ locuta es, vera sunt, & non est
29 in sermonibus tuis vlla reprehensio. * Nunc
ergo ora pro nobis, quoniam mulier sancta
30 es, & timens Deum. * Et dixit illis Iudith:
Sicut quod potui loqui, Dei esse cognosci-
31 tis: * ita quod facere disposui, probate si ex
Deo est, & orate vt firmum faciat Deus con-
32 silium meum. * Stabitis vos ad portam no-
cte ista, & ego exeam cum abra mea: & ora-
te, ut sicut dixistis, in diebus quinque respi-
33 ciat dominus populum suum Israel. * Vos
autem nolo ut scrutemini actum meum, &
vsque dum renunciem vobis, nihil aliud fiat,
nisi oratio pro me ad dominum Deum no-
34 strum. * Et dixit ad eam Ozias princeps Iu-
da: Vade in pace, & dominus sit tecum in ul-
tionem inimicorum nostrorum. Et reuerten
tes abierunt.

CAP. IX.

1 QVibus abscedentibus, Iudith ingressa est
A oratorium suum: & induens se cili-
cio, posuit cinerem super caput suũ:
& prosternens se domino, clamabat ad Do-
2 minum, dicens: * Domine Deus patris mei † Gen. 34.
Simeon, † qui dedisti illi gladium in defen- d. 29
sionem alienigenarum, qui uiolatores extite
runt in coinquinatione sua, & denudauerunt
3 femur virginis in confusionẽ: * & dedisti mu
lieres illorum in prædam, & filias illorum in
captiuitatem: & omnem prædam in diuisio-
nem seruis tuis, qui zelauerunt zelum tuum:
subueni quæso te domine Deus meus mihi
4 viduæ. * Tu enim fecisti priora, & illa post il-
B la cogitasti: & hoc factum est quod ipse vo-
5 luisti. * Omnes enim uiæ tuæ paratæ sunt,
& tua iudicia in tua prouidentia posuisti:
6 * † Respice castra Assyriorum nunc, sicut † Exo. 14.
tunc castra Aegyptiorum uidere dignatus es, b. 9
quando post seruos tuos armati currebant,
confidentes in quadrigis, & in equitatu suo,
7 & in multitudine bellatorum. * Sed aspexi-
sti super castra eorum, & tenebræ fatigaue-
8 runt eos. * Tenuit pedes eorum abyssus, &
9 aquæ operuerunt eos. * Sic fiant & isti, domi
C ne, qui confidunt in multitudine sua, & in
curribus suis, & in contis, & in scutis, & in
10 sagittis suis, & in lanceis gloriantur, * & ne-
sciunt quia tu ipse es Deus noster, qui conte-
ris bella ab initio, & dominus nomen est ti-
11 bi. * Erige brachium tuum sicut ab initio, &
allide uirtutem illorum in uirtute tua: cadat
virtus eorum in iracundia tua, qui promit-
tunt se uiolare sancta tua, & polluere taberna
culum nominis tui, & deijcere gladio suo cor
12 nu altaris tui. * Fac domine, ut gladio pro-
13 prio eius superbia amputetur: * capiatur la-
queo oculorum suorum in me, & percuties
14 eum ex labijs charitatis meæ. * Da mihi in
animo constantiam, ut contemnam illum: &
15 virtutem, vt euertã illum. * † Erit enim hoc
D memoriale nominis tui, cum manus feminæ † Iud. 4. d.
16 deiecerit eum. * Nõ enim in multitudine est 21. & 5. d.
virtus tua domine, neq; in equorum viribus 26
voluntas tua est, nec superbi ab initio placue
runt tibi: sed humiliũ & mansuetorũ semper
17 tibi placuit deprecatio. * Deus cœlorũ, crea-

tor

tor aquarũ, & Dominus totius creaturæ, exau
di me miseram deprecantem, & de tua mise-
18 ricordia præsumentem.* Memento domine
testamenti tui, & da verbum in ore meo, &
in corde meo consilium corrobora, vt do-
mus tua in sanctificatione tua permaneat:
19 *& omnes Gẽtes agnoscant quia tu es Deus,
& non est alius præter te.

CAP. X.

1 FActum est autem, cum cessasset clamare
A ad dominum, surrexit de loco, in quo ia-
2 cuerat prostrata ad dominum.* Vocauitque
abram suam, & descendens in domum suã,
abstulit a se cilicium, & exuit se vestimentis
3 viduitatis suæ,* & lauit corpus suum, & vn-
xit se myro optimo, & discriminauit crinem
capitis sui, & imposuit mitram super caput
suum, & induit se vestimentis iucunditatis
suæ, induitque sandalia pedibus suis, assum-
psitque dextraliola, & lilia, & inaures, & an-
nulos, & omnibus ornamentis suis ornauit
4 se. * Cui etiam dominus contulit splendo-
rem: quoniam omnis ista compositio non ex
libidine, sed ex virtute pendebat: & ideo domi
nus hanc in illam pulchritudinem amplia-
uit, vt incomparabili decore omnium oculis
5 appareret.* Imposuit itaque abræ suæ asco-
B peram vini, & vas olei, & polentam, & pala-
thas, & panes, & caseum, & profecta est.
6 * Cumque venissent ad portam ciuitatis, in-
uenerunt expectantem Oziam, & presbyte-
7 ros ciuitatis.* Qui cum vidissent eam, stu-
pentes mirati sunt nimis pulchritudinem e-
8 ius.* Nihil tamen interrogantes eam, dimi-
serunt transire, dicentes: Deus patrum no-
strorum det tibi gratiam, & omne consilium
tui cordis sua virtute corroboret, vt glorie-
tur super te Ierusalem, & sit nomen tuum
9 in numero sanctorum & iustorum.* Et dixe
runt hi qui illic erant, omnes vna voce: Fiat,
10 fiat.* Iudith vero orans dominum, transiuit
11 per portas ipsa & abra eius. * Factum est au
tem, cum descenderet montem, circa ortum
diei, occurrerunt ei exploratores Assyriorũ,
C & tenuerunt eam, dicentes: Vnde venis? aut
12 quo vadis?* Quæ respondit: Filia sum He-
bræorum, ideo ego fugi a facie eorum, quo-
niam futurum agnoui, quod dentur vobis in
deprædationem, pro eo quòd contemnentes
vos, noluerunt vltro tradere seipsos ut inue-
nirent misericordiam in conspectu vestro.
13 * Hac de causa cogitaui mecum, dicens: Va-
dam ad faciem principis Holofernis, ut in-
dicem illi secreta illorum, & ostendam illi
quo aditu possit obtinere eos, ita ut non ca-
14 dat vir unus de exercitu eius. * Et cum au-
dissent uiri illi uerba eius, considerabant fa-
ciem eius, & erat in oculis eorum stupor, quo-
niam pulchritudinem eius mirabantur ni-
15 mis.* Et dixerunt ad eam: Conseruasti ani-
mam tuam eo quòd tale reperisti consiliũ,
16 ut descenderes ad dominum nostrũ. * Hoc
D autem scias, quoniam cum steteris in conspe
ctu eius, bene tibi faciet, & eris gratissima in
corde eius. Duxeruntque illam ad tabernacu
17 lum Holofernis, annunciantes eam.* Cumq;
intrasset ante faciẽ eius, statim captus est in
18 suis oculis Holofernes. * Dixeruntq; ad eũ
satellites eius. Quis contemnat populũ He-
bræorum, qui tam decoras mulieres habent,
vt non pro his merito pugnare contra eos
19 debeamus? * Videns itaque Iudith Ho-
lofernem sedentem in conopeo, quod erat
ex purpura, & auro, & smaragdo, & la-
pidibus pretiosis intextum: & cum in fa-

cicm ejus intendiſſet, adorauit eum, proſter-
nens ſe ſuper terram. Et eleuauerunt eam ſer
ui Holofernis, iubente domino ſuo.

C A P. XI.

1 TVnc Holoferne dixit ei: Aequo animo
A eſto, & noli pauere in corde tuo: quoniã
ego numquam nocui viro, qui voluit ſeruire
2 Nabuchodonoſor regi.* Populus autẽ tuus, ſi
non contempſiſſet me, nõ leuaſſem lanceam
3 meam ſuper eum. * Nunc autem dic mihi,
qua ex cauſa receſſiſti ab illis, & placuit tibi
4 vt venires ad nos? * Et dixit illi Iudith: Su-
me verba ancillæ tuæ, quoniam ſi ſecutus fue-
ris verba ancillæ tuæ, perfectam rem faciet
5 Dominus tecum. * Viuit enim Nabuchodo-
noſor rex terræ, & viuit virtus eius, quæ eſt
in te ad correptionem omnium animarum
errantium: quoniam non ſolum homines ſer
uiunt illi per te, ſed & beſtiæ agri obtempe-
6 rant illi. * Nunciatur enim animi tui indu-
B ſtria vniuerſis gentibus, & indicatum eſt om
ni ſæculo, quoniam tu ſolus bonus, & potẽs
es in omni regno eius, & diſciplina tua om-
7 nibus prouincijs prædicatur. * Nec hoc la-
tet, quod locutus eſt Achior, nec illud igno-
8 ratur, quod ei iuſſeris euenire. * Conſtat e-
nim, Deum noſtrum ſic peccatis offenſum,
vt mandauerit per prophetas ſuos ad popu-
9 lum, quòd tradat eum pro peccatis ſuis. * Et
quoniam ſciunt ſe offendiſſe Deum ſuum fi-
10 lij Iſrael, tremor tuus ſuper ipſos eſt. * Inſu-
per etiam fames inuaſit eos, & ab ariditate
11 aquæ iam inter mortuos computantur. * De-
nique hoc ordinant, vt interficiãt pecora ſua,
12 & bibant ſanguinem eorum: * & ſancta Do-
C mini Dei ſui, quæ præcepit Deus non contin
gi, in frumento, vino, & oleo, hæc cogitaue-
runt impendere, & volũt conſumere quæ nec
manibus deberent contingere: ergo quoniam
hæc faciunt, certum eſt quòd in perditionem
13 dabuntur. * Quod ego ancilla tua cogno-
ſcens, fugi ab illis, & miſit me Dominus hæc
14 ipſa nunciare tibi. * Ego enim ancilla tua
Deum colo, etiam nunc apud te: & exiet an
15 cilla tua, & orabo Deum, * & dicet mihi
quando eis reddat peccatum ſuum, & veniẽs
nunciabo tibi, ita vt ego adducam te per me-
diam Ieruſalem, & habebis omnem populũ
D Iſrael, ſicut oues, quibus non eſt paſtor, &
16 non latrabit vel vnus canis contra te: * quo-
niam hæc mihi dicta ſunt per prouidentiam
17 Dei. * Et quoniam iratus eſt illis Deus, hæc
18 ipſa miſſa ſum nunciare tibi. * Placuerunt
autem omnia verba hæc corã Holoferne, &
coram pueris eius; & mirabantur ſapientiam
19 eius, & dicebant alter ad alterum: * Non eſt
talis mulier ſuper terram in aſpectu, in pul-
20 chritudine, & in ſenſu verborum. * Et dixit
ad illã Holofernes: Benefecit Deus, qui miſit
te ante populum, vt des illum tu in manibus
21 noſtris: * & quoniam bona eſt promiſſio tua,
ſi fecerit mihi hoc Deus tuus, erit & Deus
meus, & tu in domo Nabuchodonoſor ma-
gna eris, & nomen tuum nominabitur in v-
niuerſa terra.

C A P. XII.

1 TVnc iuſſit eam introire ubi repoſiti erant
A theſauri eius, & iuſſit illic manere eam,
& cõſtituit quid daretur illi de conuiuio ſuo.
2 Cui reſpondit Iudith, & dixit: Nunc non po
tero manducare ex his, quæ mihi præcipis tri
bui, ne veniat ſuper me offenſio: ex his autẽ,
3 quæ mihi detuli, manducabo. * Cui Holofer
nes ait: Si defecerint tibi iſta, quæ tecũ detu-
4 liſti, quid faciemus tibi? * Et dixit Iudith:
Viuit anima tua domine meus, quoniam nõ
expendet omnia hæc ancilla tua; donec faciat
Deus in manu mea hæc, quæ cogitaui. Et in-
B duxerunt illam ſerui eius in tabernaculum
5 quod præceperat. * Et petijt dum introiret,
ut daretur ei copia nocte & ante lucem egre
diendi foras ad orationem, & deprecãdi Do
6 minũ. * Et præcepit cubicularijs ſuis ut ſicut
placeret illi, exiret & introiret ad adorãdum
7 Deum ſuum per triduum: * & exibat nocti-
bus in uallẽ Bethuliæ, & baptizabat ſe in fon-
8 te aquæ. * Et ut aſcendebat, orabat Dominũ
Deum Iſrael, ut dirigeret uiam eius ad libe-
9 rationem populi ſui. * Et introiens, munda
C manebat in tabernaculo uſque dũ acciperet
10 eſcam ſuã in veſpere. * Et factũ eſt, in quarto
die Holofernes fecit cœnã ſeruis ſuis, & dixit
ad Vagao eunuchũ ſuum: Vade, & ſuade He-
bræam illã ut ſponte conſentiat habitare me
11 cum. * Fœdum eſt enim apud Aſſyrios, ſi fe-
mina irrideat uirum, agendo ut immunis ab
12 eo trãſeat. * Tũc introiuit Vagao ad Iudith,
& dixit: Non uereatur bona puella introire
ad dominum meum, ut honorificetur ante fa
D ciem eius, ut manducet cum eo, & bibat ui-
13 num in iucunditate. * Cui Iudith reſpondit:
Quæ ego ſum, ut contradicam domino meo?
14 * Omne quod erit ante oculos eius bonũ &
optimũ faciam. Quidquid aũt illi placuerit,
hoc mihi erit optimum omnibus dieb. uitæ
15 meæ. * Et ſurrexit, & ornauit ſe ueſtimento
16 ſuo, & ingreſſa ſtetit ante faciem eius. * Cor
autem Holofernis concuſſum eſt: erat enim
17 ardens in concupiſcentia eius. * Et dixit ad
eam Holofernes: Bibe nunc, & accumbe in
iucunditate, quoniam inueniſti gratiam corã
18 me. * Et dixit Iudith: Bibam domine, quo-
niam magnificata eſt anima mea hodie præ
19 omnibus diebus meis. * Et accepit, & mandu
cauit, & bibit coram ipſo ea, quæ parauerat
20 illi ancilla eius. * Et iucundus factus eſt Ho-
lofernes ad eam, bibitque uinũ multum nimis,
quantum numquam biberat in uita ſua.

CAP. XIII.

1 VT autem sero factum est, festinauerunt
A serui illius ad hospitia sua, & conclusit
2 Vagao ostia cubiculi, & abiit. * erant autem
3 omnes fatigati a vino: * eratque Iudith sola
4 in cubiculo. * Porro Holofernes iacebat in le
5 cto, nimia ebrietate sopitus. * Dixitque Iu-
dith puellæ suæ vt staret foris ante cubicu-
6 lum, & obseruaret. * Stetitque Iudith ante le
ctum, orans cum lachrymis, & labiorum mo
7 tu in silentio, * dicens: Confirma me domi-
ne Deus Israel, & respice in hac hora ad ope
ra manuum mearum, vt, sicut promisisti, Ie-
rusalem ciuitatem tuam erigas: & hoc quod
credens per te posse fieri cogitaui, perficiam.
8 * Et cum hæc dixisset, accessit ad columnã,
quæ erat ad caput lectuli eius, & pugionem
eius, qui in ea ligatus pendebat, exoluit.
9 * Cumque euaginasset illum, apprehendit
comam capitis eius, & ait: Confirma me do-
10 mine Deus in hac hora. * & percussit bis in
ceruicem eius, & abscidit caput eius, & abstu
lit conopeum eius a columnis, & euoluit cor-
11 pus eius truncum. * Et post pusillum exiuit,
& tradidit caput Holofernis ancillæ suæ, &
12 iussit vt mitteret illud in peram suam. * Et
B exierunt duæ, secundum consuetudinem suã,
quasi ad orationem, & transierunt castra, &
gyrantes vallem, venerunt ad portam ciuita
13 tis. * Et dixit Iudith a longe custodibus mu
rorum: Aperite portas, quoniam nobiscum
14 est Deus, qui fecit virtutem in Israel. * Et fa-
ctum est, cum audissent viri vocem eius, vo-
15 cauerunt presbyteros ciuitatis. * Et concur-
rerunt ad eam omnes, a minimo vsq; ad ma
ximum: quoniam sperabant eam iam non
16 esse venturam. * Et accendentes luminaria
congyrauerunt circa eam vniuersi: illa autem
ascendens in eminentiorem locum, iussit fie-
17 ri silentium. Cumque omnes tacuissent, * di-
xit Iudith: Laudate dominum Deum nostrũ
18 qui non deseruit sperantes in se: * & in me
ancilla sua adimpleuit misericordiam suam,
quam promisit domui Israel: & interfecit in
manu mea hostem populi sui hac nocte.
19 * Et proferens de pera caput Holofernis, o-
stendit illis, dicens: Ecce caput Holofernis
principis militiæ Assyriorum, & ecce cono-
pœum illius, in quo recumbebat in ebrietate
sua, vbi per manum fœminæ percussit illum
20 dominus Deus noster. * Viuit autem ipse do
C minus, quoniam custodiuit me Angelus eius
& hinc euntem, & ibi commorantem, & in-
de huc reuertentem, & non permisit me Do-
minus ancillam suam coinquinari, sed sine
pollutione peccati reuocauit me vobis gau-
dentem in victoria sua, in euasione mea, & in
21 liberatione vestra. * † Confitemini illi om- † Ps. 105.
nes, quoniam bonus, quoniam in sæculum a. 1. & 106.
22 misericordia eius. * Vniuersi autem adoran- a. 1
tes dominum, dixerunt ad eam: Benedixit te
dominus in virtute sua, quia per te ad nihi-
23 lum redegit inimicos nostros. * Porro Ozias
princeps populi Israel, dixit ad eam: Benedi-
cta es tu filia a Domino Deo excelso præ om
24 nibus mulieribus super terram. * Benedictus
dominus, qui creauit cælum, & terram, qui
te direxit in vulnera capitis principis ini-
25 micorum nostrorum: * quia hodie nomen tuũ
D ita magnificauit, vt non recedat laus tua de
ore hominum, qui memores fuerint virtutis
domini in æternum, pro quibus non peper-
cisti animæ tuæ propter angustias & tribula-
tionem generis tui, sed subuenisti ruinæ ante
26 conspectum Dei nostri. * Et dixit omnis po-
27 pulus: Fiat, fiat. * Porro Achior vocatus ve-

nit, & dixit ei Iudith: Deus Israel, cui tu testi-
monium dedisti quòd vlciscatur se de inimi-
cis suis, ipse caput omnium incredulorum
8 incidit hac nocte in manu mea. * Et ut pro-
bes quia ita est, ecce caput Holofernis, qui in
contemptu superbiæ suæ Deum Israel con-
tempsit, & tibi interitum minabatur, dicens:
Cũ captus fuerit populus Israel, gladio perfo-
9 rari præcipiam latera tua. * Videns autem
Achior caput Holofernis, angustiatus præ pa-
uore, cecidit in faciem suam super terram, &
10 æstuauit anima eius. * Postea vero quam re-
sumpto spiritu recreatus est, procidit ad pe-
11 des eius, & adorauit eam, & dixit: * Benedi-
cta tu a Deo tuo in omni tabernaculo Iacob
quoniam in omni gente, quæ audierit nomẽ
tuum, magnificabitur super te Deus Israel.

CAP. XIIII.

1 DIxit autem Iudit ad omnem populum:
A Audite me fratres, suspendite caput hoc
2 super muros nostros: * Et erit, cũ exierit Sol,
accipiat vnusquisq; arma sua, & exite cũ im-
petu, non vt descendatis deorsum, sed quasi
3 impetum facientes. * Tunc exploratores ne-
cesse erit ut fugiant, ad principem suum exci-
4 tandum ad pugnam. * Cumq; duces eorum
cucurrerint ad tabernaculum Holofernis, &
inuenerint eum truncum in suo sanguine vo-
5 lutatum, decidet super eos timor. * Cumq;
B cognoueritis fugere eos, ite post illos securi,
quoniam dominus conteret eos sub pedibus
6 vestris. * Tunc Achior videns virtutẽ, quam
fecit Deus Israel, relicto gentilitatis ritu, cre-
didit Deo, & circumcidit carnẽ præputij sui,
& appositus est ad populum Israel, & om-
nis successio generis eius vsq; in hodiernum
7 diem. * Mox autem vt ortus est dies, suspen-
derunt super muros caput Holofernis, acce-
pitq; vnusquisq; suir arma sua, & egressi sunt
8 cum grandi strepitu & vlulatu. * Quod vidẽ-
tes exploratores, ad tabernaculũ Holofernis
9 cucurrerunt. * Porro hi, qui in tabernaculo
erant, venientes, & ante ingressum cubiculi
perstrepentes, excitandi gratia, inquietudinẽ
C arte moliebantur, vt non ab excitãtibus, sed
10 a sonantibus Holofernes euigilaret. * Nullus
enim audebat cubiculum virtutis Assyriorũ
11 pulsando aut intrando aperire. * Sed cũ ue-
nissent eius duces ac tribuni, & vniuersi ma-
iores exercitus regis Assyriorum, dixerunt cu-
te bicularijs: * Intrate, & excitate illum, quo-
12 niã egressi mures de cauernis suis, ausi sunt
13 prouocare nos ad prælium. * Tunc ingressus
Vagao cubiculum eius, stetit ante cortinam,
& plausum fecit manibus suis: suspicabatur
14 enim illum cum Iudith dormire. * Sed cum
D nullum motum iacentis sensu aurium cape-
ret, accessit proximans ad cortinã, & eleuans
eam, vidensq; cadauer absq; capite Holofer-
nis in suo sanguine tabefactum iacere super
terram, exclamauit voce magna cum fletu, et
15 scidit vestimenta sua. * Et ingressus taberna-
culum Iudith, non inuenit eam, & exilijt fo-
16 ras ad populũ, * & dixit: Vna mulier Hebræa
fecit confusionem in domo regis Nabucho-
donosor; ecce enim Holofernes iacet in terra,
17 & caput eius non est in illo. * Quod cum au-
dissent principes virtutis Assyriorum, scide-
runt omnes vestimenta sua, & intolerabilis ti-
mor, & tremor cecidit super eos, & turbati
18 sunt animi eorũ valde. * Et factus est clamor
incomparabilis in medio castrorum eorum.

CAP. XV.

1 CVmq. omnis exercitus decollatum Ho-
A lofernem audisset, fugit mens & consi-
lium ab eis, & solo tremore, & metu agita-
2 ti, fugæ præsidium sumunt, * ita ut nullus lo-
queretur cum proximo suo, sed inclinato ca-

pite,

pite, relictis omnibus, euadere festinabāt He
bræus, quos armatos super se venire audie-
bant, fugientes per vias camporum & semi-
3 tas collium.* Videntes itaque filij Israel fu-
gientes, sicuti sunt illos. Descenderuntq; clan
4 gentes tubis, & vlulantes post ipsos.* Et quo
B niam Assyrij nō adunati, in fugam ibant præ
cipites, filij autem Israel uno agmine perse-
quentes, debilitabant omnes, quos inuenire
5 potuissent.* Misit itaque Ozias nuncios per
6 omnes ciuitates & regiones Israel.* Omnis
itaque regio, omnisque urbs electam iuuen-
tutem armatam misit post eos, & persecuti
sunt eos in ore gladij, quousque peruenirent
7 ad extremitatem finium suorum. *Reliqui
autem, qui erant in Bethulia, ingressi sunt ca
stra Assyriorum, & prædam, quam fugien-
tes Assyrij reliquerant, abstulerunt, & onu-
8 stati sunt valde. * Hi vero, qui victores re-
C uersi sunt ad Bethuliam, omnia quæ erant
illorum attulerunt secum, ita vt non esset nu
merus in pecoribus, & iumentis, & vniuer-
sis mobilibus eorum, vt a minimo vsque ad
maximum omnes diuites fierent de præda-
9 tionibus eorum. * Ioachim autem summus
Pontifex de Ierusalem venit in Bethuliam
cum vniuersis presbyteris suis vt videret Iu-
10 dith.* Quæ cum exisset ad illum, benedixe-
runt eam omnes una uoce, dicentes: Tu glo-
ria Ierusalem, tu lætitia Israel, tu honorifi-
11 centia populi nostri.* quia fecisti uiriliter,
& confortatum est cor tuum, eo quòd casti-
tatem amaueris, & post uirum tuum, alte-
rum nescieris: ideo & manus Domini con-
D fortauit te, & ideo eris benedicta in æternū.
12 * Et dixit omnis populus: Fiat, fiat.
13 * Per dies autem triginta, vix collecta sunt
14 spolia Assyriorum a populo Israel. * Por-
ro autem vniuersa, quæ Holofernis pecu-
liaria fuisse probata sunt, dederunt Iudith
in auro, & argento, & vestibus, & gemmis,
& omni supellectili, & tradita sunt omnia
illi a populo.
15 * Et omnes populi gaudebant cum mulie
ribus, & virginibus, & iuuenibus, in organis,
& citharis.

CAP. XVI.

1 TVnc cantauit canticum hoc Domino Iu
A dith, dicens: * Incipite Domino in tym
2 panis, cantate Domino in cymbalis, modu-
lamini illi psalmum nouum, exaltate, & in-
3 uocate nomen eius. * Dominus conterens
4 bella, dominus nomen est illi. * Qui posuit
castra sua in medio populi sui, vt eriperet
nos de manu omnium inimicorum nostro-
rum.
5 * Venit Assur ex montibus ab Aquilo-
ne in multitudine fortitudinis suæ: cuius
multitudo obturauit torrentes, & equi eo-
6 rum cooperuerunt valles. * Dixit se incen-
surum fines meos, & iuuenes meos occisu-
rum gladio, infantes meos dare in prædam,
7 & uirgines in captiuitatem. * Dominus au-
tem omnipotens nocuit eum, & tradidit
eum in manus feminæ, & confodit eum.
8 *Non enim cecidit potens eorum a iuueni-
B bus, nec filij Titan percusserunt eum, nec ex
celsi gigantes opposuerunt se illi, sed Iudith
filia Merari in specie faciei suæ dissoluit eū.
9 *Exuit enim se vestimento viduitatis, & in-
duit se vestimento lætitiæ in exultatione fi-
10 liorum Israel. * Vnxit faciem suam vnguen
to, & colligauit cincinnos suos mitra, acce-
pit stolam nouam ad decipiendum illum.
11 *Sādalia eius rapuerūt oculos eius, pulchri-
tudo eius captiuam fecit animam eius, am-
12 putauit pugione ceruicem eius. * Horrue-
runt Persæ constantiam eius, & Medi auda-
13 ciam eius. * Tunc vlulauerunt castra Assy-
riorum, quando apparuerunt humiles mei,
14 arescentes in siti. * Filij puellarum compun
xerunt eos, & sicut pueros fugientes occide-
runt eos: & perierunt in prælio a facie domi
15 ni Dei mei.* Hymnum cantemus domino, | Gen.1.
hymnum nouum cantemus Deo nostro. Ps.32.b.9
16 * Adonai domine magnus es tu, & præcla-
C rus in virtute tua, & quem superare nemo
17 potest. * Tibi seruiat omnis creatura tua:
| quia dixisti, & facta sunt: misisti spiritum
tuum, & creata sunt, & non est qui resistat
18 voci tuæ.* Montes a fundamentis mouebun
tur cum aquis: petræ, sicut cera, liquescent an
19 te faciem tuam. * Qui autem timent te, ma-
gni erunt apud te per omnia.
20 *Væ genti insurgenti super genus meum:
dominus enim omnipotens vindicabit in
eis, in die iudicij visitabit illos.
21 * Dabit enim ignem, & vermes in carnes
eorum, vt vrantur, & sentiant vsque in sem-
22 piternum. Et factum est post hæc, omnis
populus post victoriam venit in Ierusalem
adorare dominum: & mox vt purificati sunt,
obtulerunt omnes holocausta, & uota, &
23 repromissiones suas. * Porro Iudith vniuer-
sa vasa bellica Holofernis, quæ dedit illi
populus, & conopœum, quod ipsa sustule-
D rat de cubili ipsius, obtulit in anathema
24 obliuionis. * Erat autem populus iucundus
secundum faciem sanctorum, & per tres men
ses gaudium huius victoriæ celebratum est
25 cum Iudith. * Post dies autem illos vnus-
quisque rediit in domum suam, & Iudith
magna facta est in Bethulia, & præclarior
26 erat vniuersæ terræ Israel. * Erat etiam uir-
tuti castitas adiuncta, ita vt non cognosceret
virum omnibus diebus uitæ suæ, ex quo de-
functus est Manasses vir eius.

7 * Erat autem diebus festis procedens cum
8. magna gloria. * Mansit autem in domo viri
sui annos centum quinque, & dimisit Abrã
suam liberam, & defuncta est ac sepulta cum
9 viro suo in Bethulia. * Luxitque illam om-
10 nis populus diebus septem. * In omni autem

spatio vitę eius non fuit qui perturbaret Is-
rael, & post mortem eius annis multis.
31. * Dies autem victoriæ huius festiuitatis, ab
Hebræis in numero sanctorum dierum acci-
pitur, & colitur a Iudæis ex illo tempore vs-
que in præsentem diem.

LIBER ESTHER.

CAPVT PRIMVM.

1. IN diebus Assueri, qui re-
A. gnauit ab India usq; ad
Aethiopiam super cen-
tum viginti septé pro-
2 uincias: * quando sedit
in solio regni sui, Susan
ciuitas regni eius exor-
3 dium fuit. * Tertio igi-
tur anno imperij sui fecit grande cõuiuium
cunctis principibus, & pueris suis, fortissimis
Persarum, & Medorum inclytis, & præfectis
4 prouinciarum coram se, * vt ostenderet di-
uitias gloriæ regni sui, ac magnitudinem, at-
que iactantiam potentiæ suæ, multo tempo-
re, centum videlicet & octoginta diebus.
5 * Cumque implerentur dies conuiuij, inuita-
uit omnem populum, qui inuentus est in Su-
san, a maximo usque ad minimum: & iussit
septem diebus conuiuium præparari in ve-
stibulo horti, & nemoris, quod regio cultu,
6 & manu consitum erat. * Et pendebant ex
B omni parte tentoria aerij coloris, & carbasi-
ni ac hyacinthini, sustentata funibus byssi-
nis, atq; purpureis, qui eburneis circulis in-
serti erant, & columnis marmoreis fulcieban-
tur. Lectuli quoque aurei & argentei, super
pauimentum smaragdino, & pario stratum
lapide, dispositi erant: quod mira uarietate
7 pictura decorabat. * Bibebant autem qui in-
uitati erant, aureis poculis, & alijs atq; alijs
vasis cibi inferebantur. Vinum quoque, vt
magnificentia regia dignum erat, abundans
8 & præcipuum ponebatur. * Nec erat qui no-
lentes cogeret ad bibendum, sed sicut rex sta-
tuerat, præponens mensis singulos de princi-
pibus suis vt sumeret vnusquisque quod vel-
9 let. * Vasthi quoque regina fecit conuiuium
fœminarum in palatio, ubi rex Assuerus ma-
10 nere consueuerat. * Itaque die septimo, cum
rex esset hilarior, & post nimiam potationẽ
incaluisset mero, præcepit Maumam, & Ba-
C zatha, & Harbona, & Bagatha, & Abgatha,
& Zethar, & Charchas, septem eunuchis, qui
11 in conspectu eius ministrabant, * vt introdu-
cerent reginam Vasthi coram rege, posito su-
per caput eius diademate, ut ostenderet cun-
ctis populis, & principibus pulchritudinem
12 illius: erat enim pulchra ualde. * Quæ renuit,
& ad regis imperiũ, quod per eunuchos man-
dauerat, venire contempsit. Vnde iratus rex,
13. & nimio furore succensus, * interrogauit sa-
pientes, qui ex more regio semper ei aderãt,
& illorum faciebat cuncta consilio, scientiũ
14. leges, ac iura maiorum: (* erant autem pri-
mi, & proximi, Charsena, & Sethar, & Ad-
matha, & Tharsis, & Mares, & Marsana, &
Mamuchan, septem duces Persarum, atque
Medorum, qui uidebant faciem regis, & pri-
15. mi post eum residere soliti erant) * cui sen-
tentiæ Vasthi regina subiaceret, quæ Assueri
regis imperium, quod per eunucho manda-
16 uerat, facere noluisset. * Responditque Ma-
muchan, audiente rege, atque principibus,
Non solum regem læsit regina Vasthi, sed &
omnes populos, & principes, qui sunt in cun-
17 ctis prouincij regis Assueri. * Egredietur e-
D nim sermo reginæ ad omnes mulieres, vt con
tẽnant viros suos, & dicant: Rex Assuerus ius-
sit vt regina Vasthi intraret ad eum, & illa
18. noluit. * Atque hoc exemplo omnes princi-
pum coniuges Persarum atque Medorum,
paruipendent imperia maritorum: vnde re-
19. gis iusta est indignatio. * Si tibi placet, egre-
diatur edictum a facie tua, & scribatur iuxta
legem Persarum atque Medorum, quam prę-
teriri illicitum est, vt nequaquam vltra Va-
sthi ingrediatur ad regem, sed regnũ illius,
20. altera, quæ melior est illa, accipiat. * Et hoc
in omne (quod latissimum est) prouinciarũ
tuarum diuulgetur imperium, & cunctæ vxo
res tam maiorum, quam minorum deferant
21 maritis suis honorem. * placuit consilium
eius regi, & principibus: fecitque rex iuxta
22: consilium Mamuchan, * & misit epistolas ad
vniuersas prouincias regni sui, ut quæq; gens
audire & legere poterat, diuersis linguis, &
litteris, esse viros principes ac maiores in do-
mibus suis: & hoc per cunctos populos diuul-
gari.

CAP. II.

1. HIs ita gestis, postquam regis Assueri
A indignatio deferbuerat, recordatus
est Vasthi, & quæ fecisset, vel quæ pas-
2. sa esset: * Dixeruntque pueri regis, ac mi-
ministri eius: Quærantur regi puellæ vir-

gines

3 gines ac speciosæ, * & mittantur qui consi-de-
rent per uniuersas prouincias puellas specio-
sas & uirgines: & adducant eas ad ciuitatem
Susan, & tradant eas in domum feminarum
sub manu Egei eunuchi, qui est præpositus &
custos mulierum regiarum: & accipiant mun
dum muliebrem, & cetera ad vsus necessaria.
4 Et quæcunque inter omnes oculis regis pla-
cuerit, ipsa regnet pro Vasthi. Placuit sermo
5 regi: & ita, ut suggesserant, iussit fieri. * Erat
vir Iudæus in Susan ciuitate, uocabulo Mar-
dochæus filius Iair, filij Semei, filij Cis, de
6 stirpe Iemini, * † qui translatus fuerat de Ie-
rusalem eo tempore, quo Iechoniam regem
Iuda Nabuchodonosor rex Babylonis tran-
7 stulerat, * qui fuit nutritius filiæ fratris sui
Edissæ, quæ altero nomine uocabatur Esther
& utrumque parentem amiserat, pulchra ni-
mis, & decora facie. Mortuisque patre eius ac
matre, Mardochæus sibi eam adoptauit in fi
8 liam. * Cumque percrebuisset regis imperiũ,
B & iuxta mandatum illius multæ pulchræ uir-
gines adducerentur Susan, & Egeo traderen-
tur Eunucho; Esther quoque inter ceteras
puellas ei tradita est, ut seruaretur in numero
9 feminarum. * Quæ placuit ei, & inuenit gra-
tiam in cõspectu illius. Et præcepit eunucho,
vt accelerarct mundum muliebrem, & trade
ret ei partes suas, & septem puellas speciosis-
simas de domo regis, & tam ipsam, quam pe
10 dissequas eius ornaret atque excoleret. * Quæ
noluit indicare ei populum & patriam suam:
Mardochæus enim præceperat ei, ut de hac
11 re omnino reticeret: * qui deambulabat quo-
tidie ante uestibulum domus, in qua electæ
uirgines seruabantur, curam agẽs salutis Est-
12 her, & scire uolens quid ei accideret. * Cum
autem uenisset tempus singularum per ordi-
nem puellarum, ut intrarent ad regem, exple
tis omnibus, quæ ad cultum muliebrem per-
tinebant, mensis duodecimus uertebatur, ita
dumtaxat, ut sex mensibus oleo vngerentur
myrrhino, & alijs sex quibusdam pigmentis
13 & aromatibus uterentur. * Ingredientesque
C ad regem, quidquid postulassent ad ornatum
pertinens, accipiebant, & ut eis placuerat, cõ-
positæ de triclinio feminarum ad regis cubi-
14 culum transibant. * Et quæ intrauerat uespe-
re, egrediebatur mane, atque inde in secũdas
ædes deducebatur, quæ sub manu Susagazi
eunuchi erant, qui concubinis regis præside-
bat, nec habebat potestatem ad regem ultra re-
deundi, nisi uoluisset rex, & eam uenire ius-
15 sisset ex nomine. * Euoluto autem tempore
per ordinem, instabat dies, quo Esther filia
Abihail fratris Mardochæi, quam sibi ado-
ptauerat in filiam, deberet intrare ad regẽ.
Quæ non quæsiuit muliebrem cultum, sed
quæcumq; uoluit Egeus eunuchus custos uir
ginum, hæc ei ad ornatum dedit. Erat enim
formosa ualde, & incredibili pulchritudine,

† 4. Reg. 24. d. 15. Inf. 11. b

omnium oculis gratiosa & amabilis uideba-
16 tur. * Ducta est itaque ad cubiculum regis As
sueri mẽse decimo, qui uocatur Tebeth, septi
17 mo anno regni eius. * Et adamauit eam rex
plus quam omnes mulieres, habuitque gra-
tiam & misericordiam coram eo super om-
nes mulieres, & posuit diadema regni in capi
te eius, fecitq; eam regnare in loco Vasthi.
18 Et iussit conuiuium præparari permagnificũ
D cunctis principibus, & seruis suis pro coniun-
ctione, & nuptijs Esther. Et dedit requiem
vniuersis prouincijs, ac dona largitus est iux-
19 ta magnificentiam principalem. * Cumq; se-
cundo quærerentur virgines & congregarẽtur
20 Mardochæus manebat ad ianuam regis: * nec
dum prodiderat Esther patriam, & populum
suum, iuxta mandatum eius. Quidquid enim
ille præcipiebat, obseruabat Esther, & ita cun
cta faciebat vt eo tempore solita erat, quo eã
21 paruulam nutriebat. * Eo igitur tempore, quo
Mardochæus ad regis ianuam morabatur, ira
ti sunt Bagathan, & Thares duo eunuchi re-
gis, qui ianitores erant, & in primo palatij li-
mine præsidebant; volueruntq; insurgere in re
22 gem, & occidere eum. * Quod Mardochæum
non latuit, statimq; nunciauit reginę Esther:
& illa regi ex nomine Mardochæi, qui ad se
23 rem detulerat. * Quęsitum est, & inuentum: &
appensus est vterque eorum in patibulo. Mã
datumq; est historijs, & annalibus traditum
coram rege.

CAP. III.

1 POst hæc rex Assuerus exaltauit Aman fi-
A lium Amadathi, qui erat de stirpe Agag:
& posuit soliũ eius super oẽs principes, quos
2 habebat. * Cunctiq; serui regis, qui in forib. pa
latij uersabantur, flectebant genua, & adora-
bant Aman: sic enim præceperat eis impera-
tor. solus Mardochæus non flectebat genu, ne
3 que adorabat eum. * Cui dixerunt pueri regis
qui ad fores palatij præsidebant: Cur præter
ceteros non obseruas mandatum regis?
4 * Cumq; hoc crebrius dicerent, & ille nollet
audire, nunciauerunt Aman, scire cupientes
vtrum perseueraret in sententia: dixerat enim
5 eis se esse Iudæum. * Quod cum audisset Amã
& experimento probasset quòd Mardochæus
non flecteret sibi genu, nec se adoraret, iratus
6 est valde, * & pro nihilo duxit in vnum Mar-
B dochæum mittere manus suas: audierat enim
quòd esset gentis Iudææ. magisq; voluit om-
nem Iudæorum, qui erant in regno Assueri,
7 perdere nationem. * Mense primo (cuius uo-
cabulum est Nisan) anno duodecimo regni
Assueri, missa est sors in vrnam, quæ Hebrai
ce dicitur phur, coram Amã, quo die, & quo
mẽse gens Iudæorũ deberet interfici: & exijt

8 mensis duodecimus, qui uocatur Adar.* Di-
xitque Aman regi Assuero: Est populus per
omnes prouincias regni tui dispersus, & a se
mutuo separatus, nouis vtens legibus & cere
C monijs, insuper & regis scita contemnens.
Et optime nosti quòd nō expediat regno tuo
9 vt insolescat per licentiam.* si tibi placet, de
cerne, vt pereat, & decem millia talentorum
10 appendam arcarijs gazæ tuæ. * Tulit ergo
rex annulum, quo vtebatur, de manu sua, &
dedit eum Aman filio Amadathi de proge-
11 nie Agag, hosti Iudæorum, * dixitq. ad eū:
Argentum, quod tu polliceris, tuū sit. de po-
12 pulo age quod tibi placet. * Vocatiq. sunt
scribæ regis mense primo Nisan, tertiadeci-
ma die eiusdem mensis: & scriptum est, vt
iusserat Aman, ad omnes satrapas regis, &
iudices prouinciarum, diuersarumq. gētium,
D vt quæque gens legere poterat, & audire pro
varietate linguarum ex nomine regis Assue-
13 ri: & litteræ signatæ ipsius annulo, * missæ
sunt per cursores regis ad vniuersas prouin-
cias vt occiderent atque delerent omnes Iu
dæos, a puero vsque ad senem, paruulos, &
mulieres, vno die, hoc est tertiodecimo men
sis duodecimi, qui vocatur Adar, & bona eo-
14 rum diriperent. * Summa autem epistola-
rum hæc fuit, vt omnes prouinciæ scirent, &
15 pararent se ad prædictam diem.* Festinabāt
cursores, qui missi erant, regis imperium ex-
plere. Statimque in Susan pependit edictū,
rege & Aman celebrante conuiuium, & cun-
ctis Iudæis, qui in vrbe erant, flentibus.

CAP. IIII.

1 QVæ cum audisset Mardochæus, scidit ve
A stimenta sua, & indutus est sacco, spar
gens cinerem capiti: & in platea mediæ ci-
uitatis voce magna clamabat, ostendens ama
2 ritudinem animi sui, * & hoc eiulatu vsque
ad fores palatij gradiens. Non enim erat li-
citum indutum sacco aulam regis intrare.
3 * In omnibus quoque prouincijs, oppidis, ac
locis, ad quæ crudele regis dogma peruene-
rat, planctus ingens erat apud Iudæos, ieiu-
nium, vlulatus, & fletus sacco & cinere mul-
4 tis pro strato vtentibus. * Ingressæ autem
sunt puellæ Esther & eunuchi, nunciaue-
runtque ei. Quod audiens consternata est:
& vestem misit, vt ablato sacco induerent
5 eum: quam accipere noluit. * Accitoque
B Athach eunucho, quem rex ministrum ei
dederat, præcepit ei vt iret ad Mardochęum,
6 & disceret ab eo cur hoc faceret. * Egres-
susque Athach, iuit ad Mardochæum stan-
tem in platea ciuitatis, ante ostium palatij:
7 * qui indicauit ei omnia, quæ acciderant, quo
modo Aman promisisset, vt in thesauros re-
gis pro Iudæorum nece inferret argentum.
8 * exemplar quoque edicti, quod pendebat
in Susan, dedit ei, vt reginæ ostenderet, &
C moneret eam, vt intraret ad regem, & de-
9 precaretur eum pro populo suo. * Regres-
sus Athach, nunciauit Esther omnia, quæ
10 Mardochæus dixerat. * Quæ respondit ei,
11 & iussit vt diceret Mardochęo: * Omnes ser
ui regis, & cunctæ, quæ sub ditione eius sunt,
norunt prouinciæ, quod siue vir, siue mulier
non vocatus, interius atrium regis intraue-
rit, absque vlla cunctatione statim interfi-
ciatur: nisi forte rex auream uirgam ad eū
tetenderit pro signo clemētiæ, atque ita pos-
sit viuere. Ego igitur quo modo ad regem
intrare potero, quæ triginta iam diebus non
12 sum vocata ad eum? * Quod cum audisset
13 Mardochæus, * rursum mandauit Esther,
D dicens: Ne putes quòd animam tuam tan-
tum liberes, quia in domo regis es præ cun-
14 ctis Iudæis: * si enim nunc silueris, per aliam
occasionem liberabuntur Iudæi: & tu, & do-
mus patris tui peribitis. Et quis nouit utrū
idcirco ad regnum ueneris, ut in tali tempo-
15 re parareris? * Rursumque Esther hęc Mar
dochæo verba mandauit: * Vade & congrega
omnes Iudæos, quos in Susan repereris, &
orate pro me. Non comedatis, & non biba-
tis tribus diebus, & tribus noctibus: & ego
cum ancillis meis similiter ieiunabo, & tunc
ingrediar ad regem contra legem faciens,
non vocata, tradensque me morti & pericu-
17 lo.* Iuit itaque Mardochæus, & fecit omnia,
quę ei Esther pręceperat.

CAP. V.

1 DIe autem tertio induta est Esther re-
A galibus vestimentis, & stetit in atrio
domus regię, quod erat interius, contra basi-
licam regis: at ille sedebat super solium
suum in concistorio palatij contra ostium
2 domus. * Cumque vidisset Esther regi-
nam, placuit oculis eius, & extendit contra
eam uirgam auream, quam tenebat manu.
Quę accedens, osculata est summitatē uirgę
3 eius. * Dixitque ad eam rex: Quid uis E-
sther regina? quæ est petitio tua? etiam si
dimidiam partem regni petieris, dabitur ti-
4 bi. * At illa respondit: Si regi placet, ob-
B secro vt uenias ad me hodie, & Aman tecum
5 ad conuiuium, quod paraui. * Statimque
rex, Vocate, inquit, cito Aman, vt Esther obe
diat uoluntati. Venerunt itaque Rex & Amā
ad conuiuium, quod eis regina parauerat.
6 * Dixitque ei rex, postquam vinum biberat
abundanter: Quid petis ut detur tibi? & pro
qua re postulas? etiam si dimidiam partē re-
7 gni mei petieris, impetrabis. * Cui respōdit
8 Esther: Petitio mea, & preces sunt istæ: * Si
inueni in conspectu regis gratiā, & si regi pla
cet vt det mihi quod postulo, & meā impleat
petitionē: ueniat rex & Amā ad conuiuiū qđ

paraui eis, & cras aperiam regi voluntatem
9 meam.* Egressus est itaq; illo die Aman læ-
tus, & alacer. Cumq. vidisset Mardochæum
sedentem ante fores palatij, & non solum nō
assurrexisse sibi, sed nec motum quidem de
10 loco sessionis suæ, indignatus est valde: * &
dissimulata ira, reuersus in domum suam,
conuocauit ad se amicos suo, & Zares vxo-
11 rem suam: * & exposuit illis magnitudinem
diuitiarum suarum, filiorumque turbam, &
quanta eum gloria super omnes principes,
12 & seruos suos rex eleuasset. * Et post hæc ait:
D Regina quoque Esther nullum alium voca
uit ad conuiuium cum rege, præter me. apud
quam etiam cras cum rege pransurus sum.
13 * Et cum hæc omnia habeam, nihil me ha-
bere puto, quamdiu videro Mardochæum Iu
14 dæum sedentem ante fores regias. * Respon
deruntque ei Zares vxor eius, & ceteri ami-
ci: Iube parari excelsam trabem, habentem
altitudinis quinquaginta cubitos, & dic ma-
ne regi vt appēdatur super eam Mardochęus
& sic ibis cum rege lætus ad conuiuium. Pla
cuit ei cōsiliū, & iussit excelsam parari crucē.

CAP. VI.

1 NOctem illam duxit rex insomnem, ius-
A sitque sibi afferri historias, & annales
priorum temporum. Quæ cum illo præsente
2 legerentur, * ventum est ad illum locum vbi
scriptum erat quo modo nunciasset Mardo-
chæus insidias Bagathan, & Thares eunucho
rum, regem Assuerum iugulare cupientium.
3 Quod cum audisset rex, ait: Quid pro hac
fide honoris ac præmij Mardochæus conse-
cutus est? Dixerunt ei serui illius ac mini-
4 stri: Nihil omnino mercedis accepit. * Sta-
B timque rex: Quis est, inquit, in atrio? Aman
quippe interius atrium domus regiæ intra-
uerat, ut suggereret regi, & iuberet Mardo-
chæum affigi patibulo, quod ei fuerat præpa
5 ratum.* Responderunt pueri: Aman stat in
6 atrio. Dixitque rex: Ingrediatur. * Cumque
esset ingressus, ait illi: Quid debet fieri viro,
quem rex honorare desiderat? Cogitans au-
tem in corde suo Aman, & reputans quòd
nullum alium rex, nisi se, vellet honorare,
7 * respondit: Homo, quem rex honorare cu-
8 pit, * debet indui vestibus regijs, & imponi
C super equum, qui de sella regis est, & accipe
9 re regium diadema super caput suum, * &
primus de regijs principibus, ac tyrannis te-
neat equum eius, & per plateam ciuitatis in-
cedens clamet, & dicat: Sic honorabitur, quē-
10 cumque voluerit rex honorare. * Dixitq. ei
rex: Festina, & sumpta stola, & equo, fac, vt lo
cutus es, Mardochęo Iudęo, qui sedet ante fo
res palatij. Caue ne quidquam de his, quę lo
11 cutus es, prætermittas.* Tulit itaq; Amā sto
lam & equum, indutumq. Mardochæum in
platea ciuitatis, & impositum equo præcede
bat, atq; clamabat: Hoc honore cōdignus est
12 quemcunq; rex voluerit honorare. * Reuer-
D susq. est Mardochæus ad ianuam palatij: &
Aman festinauit ire in domum suam, lugens
13 & operto capite: * narrauitq. Zares vxori suę
& amicis omnia quæ euenissent sibi. Cui re-
sponderunt sapientes, quos habebat in consi
lio, & vxor eius: Si de semine Iudæorum est
Mardochæus, ante quem cadere cœpisti, non
poteris ei resistere, sed cades in conspectu
14 eius.* Adhuc illis loquentibus, venerunt eu-
nuchi regis, & cito eum ad conuiuiū, quod
regina parauerat, pergere compulerunt.

CAP. VII.

1 INtrauit itaque rex, & Aman, ut biberent
2 cum regina. * Dixitque ei rex etiam se-
A cunda die, postquam uino incaluerat: Quæ

est petitio tua Esther vt detur tibi? & quid
vis fieri? etiam si dimidiam partem regni
3 mei petieritis, impetrabis. * Ad quem illa
respondit: Si inueni gratiam in oculis tuis o
rex, & si tibi placet, dona mihi animam meā
pro qua rogo, & populum meum pro quo
4 obsecro. * Traditi enim sumus ego, & popu-
B lus meus, vt conteramur, iugulemur, & per-
eamus. Atque vtinam in seruos, & famulas
venderemur: esset tolerabile malum, & ge-
mens tacerem: nunc autem hostis noster est,
5 cuius crudelitas redundat in regem. * Respō
densque rex Assuerus ait: Quis est iste, & cu-
6 ius potentiæ, ut hæc audeat facere? * Dixit
que Esther: Hostis, & inimicus noster pessi
mus iste est Aman. Quod ille audiens, illico
obstupuit, vultum regis ac reginæ ferre non
7 sustinens. * Rex autem iratus surrexit, & de
C loco conuiuii intrauit in hortum arboribus
consitum. Aman quoque surrexit ut rogaret
Esther reginam pro anima sua, intellexit e-
8 nim a rege sibi paratum malum. * Qui cum
reuersus esset de horto nemoribus consito
& intrasset conuiuij locum, reperit Aman su
per lectulum corruisse, in quo iacebat Esther
& ait: Etiam reginam vult opprimere, me
D præsente, in domo mea. Necdum uerbum de
ore regis exierat, & statim operuerunt faciē
9 eius. * Dixitque Harbona, vnus de eunuchis,
qui stabant in ministerio regis: En lignum,
quod parauerat Mardochæo, qui locutus est
pro rege, stat in domo Aman, habens altitu-
dinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex:
10 Appendite eum in eo. * Suspensus est itaque
Aman in patibulo quod parauerat Mardo-
chæo: & regis ira quieuit.

CAP. VIII.

1 Die illo dedit rex Assuerus Esther regi-
A næ domum Aman aduersarij Iudæo-
rum, & Mardochæus ingressus est ante faciē
regis. Confessa est enim ei Esther quod esset
2 patruus suus. * Tulitque rex annulum, quem
ab Aman recipi iusserat, & tradidit Mardo-
chæo. Esther autem constituit Mardochæum
3 super domum suam. * Nec his contenta, pro
cidit ad pedes regis, fleuitque, & locuta ad eū
orauit ut malitiam Aman Agagitæ, & machi
nationes eius pessimas, quas excogitauerat
4 contra Iudæos, iuberet irritas fieri. * At ille
ex more sceptrum aureum protendit manu,
quo signum clementiæ monstrabatur: illaq.
5 consurgens stetit ante eum. * & ait: Si placet
regi, & si inueni gratiam in oculis eius, & de-
precatio mea non ei videtur esse contraria,
B obsecro, vt nouis epistolis, veteres Aman lit
teræ, insidiatoris & hostis Iudæorum, quibus
eos in cunctis regis prouincijs perire præce
6 perat, corrigantur. * Quo modo enim potero
sustinere necem, & interfectionem populi
7 mei? * Responditque rex Assuerus Esther re
ginæ, & Mardochæo Iudæo: Domum Aman
concessi Esther, & ipsum iussi affigi cruci,
quia ausus est manum mittere in Iudæos.
8 * Scribite ergo Iudæis, sicut vobis placet, re
gis nomine, signantes litteras annulo meo.
Hæc enim consuetudo erat, vt epistolis, quæ
ex regis nomine mittebantur, & illius annu-
lo signatæ erant, nemo auderet contradicere.
9 * Accitisque scribis, & librarijs regis (erat
autem tempus tertij mensis, qui appellatur
Siban) vigesima, & tertia die illius scriptæ
sunt epistolæ, vt Mardochæus voluerat, ad
Iudæos, & ad principes, procuratoresque, &
iudices, qui centum vigintiseptem prouincijs

C ab India vsque ad Aethiopiam præsidebant,
prouinciæ atque prouinciæ, populo & popu-
lo iuxta linguas & litteras suas, & Iudæis,
10 prout legere poterant, & audire. * Ipsęq; epi-
stolę, quę regis nomine mittebantur, annu-
lo ipsius obsignatę sunt, & missę per vereda-
rios: qui per omnes prouincias discurrentes,
veteres literas nouis nuncijs preuenirent.
11 * Quibus imperauit rex, vt conuenirent Iu-
dęos per singulas ciuitates, & in vnum præ-
ciperent congregari ut starent pro animabus
suis, & omnes inimicos suos cum coniugibus
ac liberis & vniuersis domibus, interficerent
atque delerent, & spolia eorum diriperent.
12 * Et constituta est per omnes prouincias vna
ultionis dies, id est tertiadecima mensis duo-
13 decimi Adar. * Summaq. epistolæ hæc fuit,
ut in omnibus terris ac populis, qui regis As-
sueri subiacebant imperio, notum fieret, pa-
ratos esse Iudæos ad capiendam uindictam
14 de hostibus suis. * Egressique sunt veredarij
D celeres nuncia perferentes, & edictum regis
15 pependit in Susan. * Mardochæus autem de
palatio, & de conspectu regis egrediens, ful-
gebat vestibus regijs, hyacinthinis videlicet
& aerijs, coronam auream portans in capite,
& amictus serico pallio atque purpureo. Om
nisque ciuitas exultauit, atque læta est.
16 * Iudæis autem noua lux oriri visa est, gau-
17 dium, honor, & tripudium. * Apud omnes
populos, vrbes, atque prouincias, quocumq;
regis iussa veniebant, mira exultatio, epulæ
atque conuiuia, & festus dies: in tantum vt
plures alterius gentis & sectæ eorum religio-
ni & ceremonijs iungerentur. Grandis enim
cunctos Iudaici nominis terror inuaserat.

CAP. IX.

1 IGitur duodecimi mensis, quem Adar vo-
A cari ante iam diximus, tertiadecima die,
quando cunctis Iudęis interfectio parabatur,
& hostes eorum inhiabant sanguini, versa
vice Iudæi superiores esse cœperunt, & se de
2 aduersarijs vindicare. * Congregatique sunt
per singulas ciuitates, oppida, & loca vt ex-
tenderent manum contra inimicos, & perse-
cutores suos. Nullusque ausus est resistere, eo
quòd omnes populos magnitudinis eorũ for
3 mido penetrarat. * Nam & prouinciarum iu-
dices, & duces, & procuratores, omnisq. di-
gnitas, quæ singulis locis ac operibus præe-
rat, extollebant Iudæos timore Mardochæi:
4 * quem principem esse palatij, & plurimum
B posse cognouerant: fama quoque nominis
eius crescebat quotidie, & per cunctorum ora
5 volitabat. * Itaque percusserunt Iudæi ini-
micos suos plaga magna, & occiderunt eos,
reddentes eis quod sibi parauerant facere:
6 * in tantum vt etiam in Susan quingentos vi-
ros interficerent, extra decem filios Aman
Agagitæ hostis Iudæorum: quorum illa sunt
7 nomina: * Pharsandatha, & Delphon, &
8 Esphatha, * & Phoratha, & Adalia, & Ari-
9 datha, * & Phermesta & Arisai, & Aridai, &
10 Iezatha. * Quos cum occidissent, prædas de
11 substantijs eorum tangere noluerunt. * Sta-
timque numerus eorum, qui occisi erant in
12 Susan, ad regem relatus est. * Qui dixit re-
ginæ: In vrbe Susan interfecerunt Iudæi quin
gentos viros, & alios decem filios Aman:
quantam putas eos exercere cędem in vniuer
sis prouincijs? Quid vltra postulas, & quid
13 vis vt fieri iubeam? * Cui illa respondit:
C Si regi placet, detur potestas Iudæis, vt si-
cut fecerunt hodie in Susan, sic & cras fa-
ciant, & decem filij Aman in patibulis su-
14 spendantur. * Præcepitque rex ut ita fieret.
Statimque in Susan pependit edictum, &
15 decem filij Aman suspensi sunt. * Congre-
gatis Iudæis quartadecima die mensis Adar,
interfecti sunt in Susan trecenti uiri: nec eo-
16 rum ab illis direpta substantia est. * Sed &
per omnes prouincias, quæ ditioni regis su-
biacebant, pro animabus suis steterunt Iu-
dæi, interfectis hostibus ac persecutoribus
suis: in tantum vt septuagintaquinque mil-
lia occisorum implerentur, & nullus de sub-
17 stantijs eorum quidquam contingeret. * Dies
autem tertiusdecimus mensis Adar primus
apud omnes interfectionis fuit, & quartade-
D cima die cædere desierunt. Quem constitue-
runt esse sollemnem, ut in eo omni tempo-
re deinceps vacarent epulis, gaudio atque
18 conuiuijs. * At hi, qui in urbe Susan cæ-
dem exercuerant, tertiodecimo & quartode
cimo die eiusdem mẽsis in cæde uersati sunt:
quintodecimo autem die percutere desierũt.
Et idcirco eundem diem constituerunt sol-
19 lemnem epularum atque lætitiæ. * Hi uero
Iudæi, qui in oppidis non muratis ac villis
morabantur, quartumdecimum diem men-
sis Adar conuiuiorum & gaudij decreuerunt,
ita ut exultent in eo, & mittant sibi mutuo
20 partes epularum & ciborum. * Scripsit ita-
que Mardochæus omnia hęc, & litteris com-
prehensa misit ad Iudęos, qui in omnibus
regis prouincijs morabantur, tam in uicino
21 positis, quàm procul, * ut quartamdecimam
& quintamdecimam diem mensis Adar pro
E festis susciperent, & reuertente semper anno
22 sollemni celebrarent honore: * quia in ipsis
diebus se ulti sunt Iudęi de inimicis suis, &
luctus atque tristitia in hilaritatem gau-
diumque conuersa sunt, essentque dies isti
epularum atque lętitię, & mitterent sibi in-
uicem ciborum partes, & pauperibus munu-
23 scula largirentur. * Susceperuntque Iudęi
in sollemnem ritum cuncta quę eo tempore
facere cęperant, & quę Mardochæus litteris
24 facienda mandauerat. * Aman enim, filius A-
madathi stirpis Agag, hostis & aduersarius

Iudæorum, cogitauit contra eos malum, vt
occideret illos, atque deleret : & misit phur,
25 quod nostra lingua vertitur in sortem. * Et
postea ingressa est Esther ad regem, obsecrãs
F vt conatus eius, litteris regis irriti fierent:
& malum, quod contra Iudæos cogitauerat,
reuerteretur in caput eius. Denique & ipsum
26 & filios eius affixerunt cruci, * atque ex illo
tempore dies isti appellati sunt phurim, id
est sortium: eo quòd phur, id est sors, in vr-
nam missa fuerit. Et cuncta, quæ gesta sunt,
epistolæ, id est libri huius volumine continẽ-
27 tur: * quæq. sustinuerfit, & quæ deinceps im-
mutata sunt, susceperunt Iudæi super se & se
men suum, & super cunctos, qui religioni eo-
rum voluerunt copulari, vt nulli liceat duos
hos dies absque sollemnitate trãsigere: quos
scriptura testatur, & certa expetunt tempo-
28 ra, annis sibi iugiter succedentibus.* Isti sunt
dies, quos nulla vmquam delebit obliuio: &
per singulas generationes cunctæ in toto or-
be prouinciæ celebrabunt : nec est vlla ciui-
G tas, in qua dies phurim, id est sortium, non
obseruentur a Iudæis, & ab eorum progenie,
29 quæ his ceremonijs obligata est. * Scripse-
runtque Esther regina filia Abihail, & Mar-
dochæus Iudæus etiam secundam epistolam,
vt omni studio dies ista sollemnis sanciretur
30 in posterum. * & miserunt ad omnes Iudęos,
qui in centum viginti septem prouincijs re-
gis Assueri versabantur, ut haberent pacem,
31 & susciperent veritatem, * obseruantes Dies
sortium, & suo tempore cum gaudio celebra
rent: sicut constituerant Mardochæus & Es-
ther, & illi obseruanda susceperunt a se, & a
semine suo ieiunia, & clamores, & Sortium
32 dies, * & omnia, quæ libri huius, qui voca-
tur Esther, historia continentur.

CAP. X.

1 REx uero Assuerus omnem terram, &
A cunctas maris insulas fecit tributarias;
2 * cuius fortitudo & imperium, & dignitas
atque sublimitas, qua exaltauit Mardochæũ,
scripta sunt in libris Medorum, atque Persa-
3 rum: * & quomodo Mardochæus Iudaici ge
neris secundus a rege Assuero fuerit : & ma-
gnus apud Iudæos & acceptabilis plebi fra-
trum suorum, quærens bona populo suo, &
loquens ea, quæ ad pacem seminis sui per-
tinerent.

Quæ habentur in Hebræo, plena fide expressi. Hæc autem, quæ sequuntur, scripta reperi in editione vulgata, quæ Græcorum lingua & litteris continentur: & interim post finem libri hoc capitulum ferebatur: quod iuxta consuetudinem nostram obelo, id est veru prænotauimus.

4 * Dixitq. Mardochæus: A Deo facta sunt ista.
5 * Recordatus sum somnij, quod uiderã, hæc
eadem significantis: nec eorum quidquam
6 irritum fuit. * Paruus fons, qui creuit in flu-
uium, & in lucem, solemque conuersus est,
& in aquas plurimas redundauit: Esther est,
quam rex accepit uxorem, & uoluit esse re-
7 ginam. * Duo autem dracones : ego sum, &
8 Aman. * Gentes, quæ conuenerant: hi sunt,
C qui conati sunt delere nomen Iudæorum.
9 * Gens autem mea: Israel est, quæ clamauit
ad Dominum, & saluum fecit Dominus popu
lum suum : liberauitq. nos ab omnibus ma-
lis, & fecit signa magna atque portenta inter
10 Gentes: * & duas sortes esse pręcepit, unam
Populi Dei, & alteram cũctarum Gentium.
11 * Venitque utraque sors in statutum ex illo
D iam tempore diem coram Deo uniuersis gẽ
12 tibus: * & recordatus est Dominus populi
13 sui, ac misertus est hęreditatis suę. * Et obser
uabuntur dies isti in mense Adar quartade-
cima, & quintadecima die eiusdem mensis,
cum omni studio, & gaudio in unum cętum
populi congregati, in cunctas deinceps gene-
rationes populi Israel.

CAP. XI.

1 ANno quarto regnantibus Ptolemęo, &
A Cleopatra, attulerunt Dositheus, qui
se Sacerdotem, & Leuitici generis ferebat,
& Ptolemęus filius eius hanc epistolam phu
rim, quam dixerunt interpretatum esse Ly-
simachum Ptolemęi filium in Ierusalem.

Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod nec in Hebræo, nec apud vllum fertur interpretum.

2 * Anno secundo, regnante Artaxerxe maxi-
B mo, prima die mensis Nisan, vidit somniũ
Mardochæus filius Iairi, filij Semei, filij Cis,
3 de tribu Beniamin: * homo Iudæus, qui ha-
bitabat in vrbe Susis, vir magnus, & inter pri
4 mos aulæ regiæ.* § Erat autem de eo nume- § 4. Reg.
ro captiuorum, quos transtulerat Nabucho- 24. d. 15.
donosor rex Babylonis de Ierusalem cum Ie Sup. 2. a. 6
5 conia rege Iuda: * & hoc eius somnium fuit:
Apparuerunt voces, & tumultus, & tonitrua,
C & terræmotus, & conturbatio super terram :
6 * & ecce duo dracones magni, paratiq. con-
7 tra se in prælium. * Ad quorum clamorem
cunctæ concitatæ sunt nationes, vt pugnarẽt
8 contra gentem iustorum. * Fuitque dies illa
tenebrarũ & discriminis, tribulationis & an-
gustiæ, & ingens formido super terram.
9 * Conturbataque est gens iustorum timen-
tium mala sua, & præparata ad mortem.
10 * Clamaueruntque ad Deum: & illis vocife-
D rantibus, fons paruus creuit in fluuium ma-
ximum, & in aquas plurimas redundauit.

11 * Lux & sol ortus est, & humiles exaltati sũt,
12 & deuorauerunt inclytos. * Quod cum vidisset Mardochæus, & surrexisset de strato, cogitabat quid Deus facere vellet, & fixum habebat in animo scire cupiens quid significaret somnium.

CAP. XII.

1 MOrabatur autem eo tempore in aula re-
A gis cum Bagatha & Thara eunuchis re- Sup. 2. d. 21. & 6. a 2
2 gis, qui ianitores erant palatij. * Cumque in-
B tellexisset cogitationes eorum, & curas diligẽ-
tius peruidisset, didicit quòd conarentur in
regem Artaxerxem manus mittere, & nuncia-
3 uit super eo regi. * Qui de utroque, habita quę-
4 stione, confessos iussit duci ad mortem. * Rex
C autem quod gestum erat, scripsit in commen-
tarijs: sed & Mardochæus rei memoriam li-
5 teris tradidit. * Præcepitque ei rex, ut in aula
palatij moraretur, datis ei pro delatione mu-
6 neribus. * Aman uero filius Amadathi bugęus
D erat gloriosissimus coram rege, & voluit no-
12 cere Mardochæo, & populo eius pro duobus
eunuchis regis, qui fuerant interfecti.

Hucusque proœmium.

Quæ sequuntur, in eo loco posita erant, ubi scriptum est in volumine,

Et diripuerunt bona, uel substantias eorum.

Quæ in sola vulgata editione reperimus.

Epistolæ autem hoc exemplar fuit.

CAP. XIII.

1 REx maximus Artaxerxes ab India usque
A Aethiopiam centum uigintiseptem pro-
uinciarum principibus, & ducibus, qui eius
2 imperio subiecti sunt, salutem. * Cum pluri-
mis gentibus imperarem, & uniuersum orbẽ
meæ ditioni subiugassem, volui nequaquam
abuti potentiæ magnitudine, sed clementia et
lenitate gubernare subiectos, ut absque ullo
terrore uitam silentio transigentes, optata cũ-
3 ctis mortalibus pace fruerentur. * Quærente
autem mea consiliarijs meis quomodo pos-
set hoc impleri, unus qui sapientia & fide ce-
teros præcellebat, & erat post regem secun-
4 dus, Aman nomine, * indicauit mihi in toto
orbe terrarũ populũ esse dispersum, qui nouis
vteretur legibus, & contra omnium Gentium
consuetudinem faciens, Regum iussa contem-
neret, & uniuersarum concordiam nationum
5 sua dissensione uiolaret. * Quod cum didicisse-
mus, uidentes unam gentem rebellem aduer-
sus omne hominum genus peruersis uti legi-
bus, nostrisque iussionibus contraire, & turba-
re subiectarum nobis prouinciarum pacem
6 atque concordiam, * iussimus ut quoscunque
Aman, qui omnibus prouincijs præpositus
est, & secundus a rege, & quem patris loco
colimus, monstrauerit, cum coniugibus ac li-
beris deleantur ab inimicis suis, nullusque eo-
rum misereatur quartadecima die duodeci-
7 mi mensis Adar anni præsentis: * ut nefarij
homines uno die ad inferos descendentes, red-
dant imperio nostro pacem, quam turbaue-
rant.

Hucusque exemplar epistolæ.

Quæ sequuntur, post eum locum scripta reperi, ubi legitur,

Pergensq. Mardochæus, fecit omnia, quæ ei mandauerat Esther.

Nec tamen habentur in Hebraico, & apud nullum penitus feruntur interpretum.

8 * Mardochæus autem deprecatus est Domi-
9 num, memor omnium operum eius, * & di-
xit: Domine Domine rex omnipotens, in di-
tione enim tua cuncta sunt posita, & non est
qui possit tuæ resistere voluntati, si decreueris
10 saluare Israel. * Tu fecisti cælum & ter-
ram, & quidquid cæli ambitu continetur.
11 * Dominus omnium es, nec est qui resistat
12 maiestati tuæ. * Cuncta nosti, & scis quia non
D pro superbia & contumelia, & aliqua gloriæ
cupiditate fecerim hoc, ut non adorarem A-
13 man superbissimum, * (Libenter enim pro sa-
lute Israel etiam uestigia pedum eius deoscu-
14 lari paratus essem,) * sed timui ne honorem
Dei mei trãsferrem ad hominem, & ne quem-
15 quam adorarem, excepto Deo meo. * Et nũc
Domine rex Deus Abraham miserere popu-
li tui, quia uolunt nos inimici nostri perdere,
16 & hæreditatem tuam delere. * Ne despicias
partem tuam, quam redemisti tibi de Aegy-
17 pto. * Exaudi deprecationem meam, & propi-
tius esto sorti & funiculo tuo, & conuerte lu-
ctum nostrum in gaudium, ut uiuentes laude-
mus nomen tuum Domine, & ne claudas ora
18 te canentium. * Omnis quoque Israel pari mẽ-
te & obsecratione clamauit ad Dominum, eo
quòd eis certa mors impenderet.

CAP. XIIII.

1 ESther quoque regina confugit ad Do-
A minum, pauens periculum, quod im-
2 minebat. * Cumque deposuisset uestes re-
gias, fletibus & luctui apta indumenta susce-
pit, & pro unguentis uarijs, cinere & sterco-
re impleuit caput, & corpus suum humiliauit

ieiunijs:

ieiunijs : omniaque loca, in quibus antea læ-
tari cōsueuerat, crinium laceratione comple-
3 uit. * Et deprecabatur Dominum Deum Is-
rael, dicens : Domine mi, qui rex noster es
solus, adiuua me solitariam, & cuius præter
4 te nullus est auxiliator alius. * Periculum
5 meum in manibus meis est. * ‖ Audiui a pa-
tre meo ꝙ tu Domine tulisses Israel de cun-
B ctis Gentibus, & patres nostros ex omnib. re-
tro maioribus suis, vt possideres hęreditatem
6 sempiternā, fecistiq. eis sicut locutus es. * Pec
cauimus in conspectu tuo, & idcirco tradidi-
7 sti nos in manus inimicorū nostrorū : * co
luimus enim deos eorum. Iustus es Domi-
8 ne : * & nunc non eis sufficit, quòd durissima
nos opprimunt seruitute, sed robur manuum
9 suarum, idolorum potentiæ deputantes, * vo
lunt tua mutare promissa, & delere hæredita
tem tuam, & claudere ora laudantium te, at-
que extinguere gloriam templi & altaris tui,
10 * vt aperiant ora Gentium, & laudent idolo-
rum fortitudinem, & prædicent carnalem re
11 gem in sempiternum. * Ne tradas Domine
sceptrum tuum his, qui non sunt, ne rideant
ad ruinam nostram : sed conuerte consilium
C eorum super eos, & eum, qui in nos cępit sæ-
12 uire, disperde. * Memento Domine, & ostē-
de te nobis in tempore tribulationis nostræ,
& da mihi fiduciam Domine rex deorum, &
13 vniuersæ potestatis : * tribue sermonem com
positum in ore meo in conspectu leonis, &
transfer cor illius in odium hostis nostri, vt
& ipse pereat, & ceteri, qui ei consentiunt.
14 * Nos autem libera manu tua, & adiuua me,
nullum aliud auxilium habentem, nisi te,
15 Domine, qui habes omnium scientiā, * & no
sti quia oderim gloriam iniquorum, & dete-
ster cubile incircumcisorum, & omnis alieni-
16 genæ. * Tu scis necessitatem meam, ꝙ abomi
D ner signum superbiæ & gloriæ meæ, quod est
super caput meū in diebus ostētationis meæ,
& detester illud quasi pannū menstruatæ, &
17 non portem in diebus silentij mei, * & quòd
non comederim in mensa Aman, nec mihi
placuerit conuiuium regis, & nō biberim vi-
18 num libaminum : * & numquam læta ta sit
ancilla tua, ex quo huc translata sum vsque
in præsentem diem, nisi in te Domine Deus
19 Abraham. * Deus fortis super omnes, exau-
di vocem eorum, qui nullam aliam spem ha
bent, & libera nos de manu iniquorum, &
erue me a timore meo.

C A P. XV.

*Hæc quoque addita reperi in edi-
tione vulgata.*

1 ET mandauit ei (haud dubium quin es-
A set Mardochæus) vt ingrederetur ad
regem, & rogaret pro populo suo & pro pa-
2 tria sua. * Memorare (inquit) dierum hu-
militatis tuæ, quomodo nutrita sis in manu
mea, quia Aman secundus a rege locutus est
3 contra nos in mortem : * & tu inuoca Domi-
num, & loquere regi pro nobis, & libera nos
de morte.

Necnon & ista quæ subdita sunt.

4 * Die autem tertio deposuit vestimenta or-
5 natus sui, & circumdata est gloria sua. * Cum-
que regio fulgeret habitu, & inuocasset om-
B nium rectorem & saluatorem Deum, assum-
6 psit duas famulas, * & super vnam quidē in-
nitebatur, quasi præ delicijs & nimia teneri-
7 tudine corpus suum ferre non sustinens : * al-
tera autem famularum sequebatur dominā,
defluentia in humum indumenta sustentans.
8 * Ipsa autem roseo colore vultum perfusa, &
gratis ac nitētibus oculis tristem celabat ani-
9 mum, & nimio timore contractum. * In-
gressa igitur cuncta per ordinem ostia, stetit
contra regem, vbi ille residebat super solium
regni sui, indutus vestibus regijs, auroque ful
gens, & pretiosis lapidibus, eratque terribi-
10 lis aspectu. * Cumque eleuasset faciem, & ar
C dentibus oculis furorem pectoris indicasset,
regina corruit, & in pallorem colore muta-
to, lassum super ancillulam reclinauit ca-
11 put. * Conuertitque Deus spiritum regis in
mansuetudinem, & festinus ac metuens exi-
liuit de solio, & sustentans eam vlnis suis, do
nec rediret ad se, his verbis blandiebatur :
12 Quid habes Esther? Ego sum frater tuus, no
13 li metuere. * Non morieris : non enim pro
te, sed pro omnibus hæc lex constituta est.
14 * Accede igitur, & tange sceptrum. * Cum-
15 que illa reticeret, tulit auream virgam, & po
D suit super collum eius, & osculatus est eam,
16 & ait : Cur mihi non loqueris? * Quæ respō-
dit : Vidi te domine quasi Angelum Dei, &
conturbatum est cor meum præ timore glo-
17 riæ tuæ. * Valde enim mirabilis es domine,
18 & facies tua plena est gratiarum. * Cumque
loqueretur, rursus corruit, & pene exanima-
19 ta est. * Rex autem turbabatur, & omnes mi
nistri eius consolabantur eam.

C A P. XVI.

*Exemplar epistolæ regis Artaxer
sis, quam pro Iudæis ad totas regni sui
prouincias misit : quod & ipsum in
Hebraico volumine non habetur.*

1 REx magnus Artaxerxes ab India vs- ‖ Sup. 11. a. 2.
A que Aethiopiam centum vigintise-
ptem prouinciarum ducibus ac principibus,
qui nostræ iussioni obediunt, salutem dicit.
2 * Multi bonitate principum & honore, qui

in eos

in eos collatus est, abusi sunt in superbiam:
3 & non solum subiectos regibus nituntur op-
primere, sed datam sibi gloriam non ferentes
in ipsos, qui dederunt, moliuntur insidias.
4 Nec contenti sunt gratias non agere benefi-
cijs, & humanitatis in se iura uiolare, sed Dei
quoque cuncta cernentis arbitrantur se pos-
5 se fugere sententiam. * Et in tantum vesa-
niæ proruperunt, vt eos, qui credita sibi offi-
cia diligenter obseruant, & ita cuncta agunt
vt omnium laude digni sint, mendaciorum
6 cuniculis conentur subuertere, * dum aures
B principum simplices, & ex sua natura alios
7 æstimantes, callida fraude decipiunt. * Quæ
res & ex veteribus probatur historijs, & ex
his, quæ geruntur quotidie, quo modo malis
quorundam suggestionibus regum studia
8 deprauentur. * Vnde prouidendum est paci
9 omnium prouinciarum. * Nec putare debe-
tis, si diuersa iubeamus, ex animi nostri ve-
nire leuitate, sed pro qualitate, & necessitate
temporum, vt reipublicæ poscit vtilitas, ferre
Sup. 3. a 10 sententiam. * Et vt manifestius quod dici-
mus, intelligatis, † Aman filius Amadathi, &
animo & gente Macedo, alienusque a Persa-
rum sanguine, & pietatem nostram sua cru-
delitate commaculans, peregrinus a nobis su
11 sceptus est: * & tantam in se expertus huma-
nitatem, ut pater noster vocaretur, & ado
raretur ab omnibus post regem secundus:
12 * qui in tantum arrogantiæ tumorem subla
tus est, vt regno priuare nos niteretur, & spi-
13 ritu. * Nam Mardochæum, cuius fide, & be-
C neficijs viuimus, & consortem regni nostri
Esther cum omni gente sua nouis quibusdā
atque inauditis machinis expetiuit in mor
14 tem: * hoc cogitans ut illis interfectis, insi
diaretur nostræ solitudini, & regnum Persa
15 rum transferret in Macedonas. * Nos autem
a pessimo mortalium Iudæos neci destina
tos, in nulla penitus culpa reperimus, sed e
16 contrario iustis utentes legibus, * & filios al
tissimi, & maximi, semperque uiuentis Dei
cuius beneficio, & patribus nostris, & nobi
regnum est traditum, & usque hodie custo
17 ditur. * Vnde eas literas, quas sub nomin
18 nostro ille direxerat, sciatis esse irritas. * Pr
quo scelere ante portas huius urbis, id est
Susan, & ipse qui machinatus est, & omni
cognatio eius pendet in patibulis: non nobis
19 sed Deo reddente ei quod meruit. * Hoc au
D tem edictum, quod nunc mittimus, in cun
ctis vrbibus proponatur, ut liceat Iudæis vt
20 legibus suis. * Quibus debetis esse adminic
lo, ut eos, qui se ad necem eorum parauerat
possint interficere tertiadecima die mensi
21 duodecim, qui vocatur Adar, * hanc enim
diem, Deus omnipotens, mœroris, & luctus
22 eis vertit in gaudium. * Vnde & vos inter c
teros festos dies, hanc habetote diem, & cel
brate eam cum omni lætitia, vt & in poste
23 rum cognoscatur, * omnes, qui fideliter Per
sis obediunt, dignam pro fide recipere mer
cedem: qui autem insidiantur regno eorum
24 perire pro scelere. * Omnis autem prouinci
& ciuitas, quæ noluerit solemnitatis huiu
esse particeps, gladio & igne pereat, & sic de
leatur, vt non solum hominibus, sed etiam
bestijs inuia sit in sempiternum, pro exem
plo contemptus, & inobedientiæ.

CAPVT PRIMVM.

1 VIr erat in terra Hus, nomi
A ne Iob, & erat vir ille sim
plex, & rectus, ac timens
Deum, & recedens a ma-
2 lo: * Natique sunt ei se-
ptem filij, & tres filiæ.
3 * Et fuit possessio eius se
ptem millia ouium, & tria millia camelo-
rum, quingenta quoque iuga boum, & quin-
gentæ asinæ, ac familia multa nimis: eratque
uir ille magnus inter omnes Orientales.
4 * Et ibant filij eius, & faciebant conuiuium
per domos, vnusquisque in die suo. Et mit-
tentes vocabant tres sorores suas ut comede
5 rent & biberent cum eis. * Cumque in orbē
transissent dies cōuiuij, mittebat ad eos Iob,
& sanctificabat illos, consurgensque dilucu-
lo offerebat holocausta pro singulis. Dicebat
enim: Ne forte peccauerint filij mei, & bene
dixerint Deo in cordibus suis. Sic faciebat
6 Iob cunctis diebus. * Quadam autem die cū
B venissent filij Dei vt assisterent coram Do-
7 mino, affuit inter eos etiam Satan. * Cui di-
xit Dominus: Vnde venis? Qui respondens,
ait: Circuiui terram, & perambulaui eam.
8 * Dixitque dominus ad eum: Numquid con
siderasti seruum meum Iob, quòd non sit ei
similis in terra, homo simplex, & rectus, ac ti
9 mens Deum, & recedens a malo? * Cui re-
spondens Satan, ait: Numquid Iob frustra ti
10 met Deum? * nonne tu vallasti eum, ac do-
mum eius, vniuersamq. substantiam per cir
cuitum, operibus manuum eius benedixisti,
11 possessio eius creuit in terra? * Sed extende
paululum manum tuam, & tange cūcta quæ
12 possidet nisi in faciem benedixerit tibi. * Di-
C xit ergo dominus ad Satan: Ecce, vniuersa
quæ habet, in manu tua sunt: tantum in eum
ne extendas manum tuam. Egressusque est
13 Satan a facie domini. * Cum autem quadam
die filij & filiæ eius comederent & biberent
14 vinum in domo fratris sui primogeniti, * nū-
cius uenit ad Iob, qui diceret: Boues arabāt,
15 & asinæ pascebantur iuxta eos, * & irruerunt
Sabæi, tuleruntque omnia, & pueros percus-
serunt gladio, & euasi ego solus ut nunciarē
16 tibi. * Cumque adhuc ille loqueretur, venit
alter, & dixit: Ignis Dei cecidit e cęlo, & ta-
ctas oues puerosq. consumpsit, & effugi ego
17 solus, vt nunciarem tibi. * Sed & illo adhuc
loquente, venit alius, & dixit: Chaldęi fece-
runt tres turmas, & inuaserunt camelos, & tu
D lerunt eos, necnō & pueros percusserunt gla
dio, & ego fugi solus ut nunciarem tibi.
18 * Adhuc loquebatur ille, & ecce alius intra-
uit, & dixit: Filijs tuis & filiabus vescenti-
bus, & bibentibus vinum in domo fratris sui
19 primogeniti, * repente ventus vehemens ir-
ruit a regione deserti, & concussit quat-

tuor angulos domus, quæ corruens oppressit
liberos tuos, & mortui sunt, & effugi ego so-
20 lus ut nunciarem tibi. * Tunc surrexit Iob,
& scidit uestimenta sua, & tonso capite cor-
21 ruens in terram, adorauit, * & dixit: Nudus
egressus sum de vtero matris meæ, & nudus
reuertar illuc: Dominus dedit, dominus ab-
stulit: sicut domino placuit, ita factum est: sit
22 nomen domini benedictum. * ¶ In omni-
bus his non peccauit Iob labijs suis, neq; stul
tum quid contra Deum locutus est.

¶ Eccli. 5. c. 14.
1. Tim. 6. b. 7.

CAP. II.

1 FActum est autem cum quadam die ve-
A nissent filij Dei, & starent coram Domi
no, uenisset quoque Satan inter eos, & staret
2 in conspectu eius, * vt diceret dominus ad
Satan: Vnde venis? Qui respondens ait:
3 Circuiui terram, & perambulaui eam. * Et
dixit dominus ad Satan: Numquid conside-
rasti seruum meum Iob, quòd non sit ei si-
milis in terra, vir simplex & rectus, ac timēs
Deum, & recedens a malo, & adhuc retinens
innocentiam? Tu autem commouisti me
aduersus eum, vt affligerem eum frustra.
4 * Cui respondens Satan, ait: Pellem pro pel-
B le, & cuncta quæ habet homo, dabit pro ani-
5 ma sua: * alioquin mitte manum tuam, &
tange os eius & carnem, & tunc uidebis quòd
6 in faciem benedicat tibi. * Dixit ergo Do-
minus ad Satan: Ecce in manu tua est, ve-
7 rumtamen animam illius serua. * Egressus
igitur Satan a facie Domini, percussit Iob vl
cere pessimo, a planta pedis usque ad uerti-
8 cem eius: * qui testa saniem radebat, sedens
9 in sterquilinio. * Dixit autem illi uxor sua:
C Adhuc tu permanes in simplicitate tua?
10 Benedic Deo, & morere. * Qui ait ad illam:
Quasi una de stultis mulieribus locuta es, si
bona suscepimus de manu Dei, mala quare
non suscipiamus? in omnibus his non pec-
11 uit Iob labijs suis. * Igitur audientes tres á-
mici Iob omne malum, quod accidisset ei,
venerunt singuli de loco suo, Eliphaz The-
manites, & Baldad Suhites, & Sophar Naá-
mathites. Condixerant enim, ut pariter ve-
nientes uisitarent eum, & consolarentur.
12 * Cumque eleuassent procul oculos suos,
D non cognouerunt eum, & exclamantes plo-
rauerunt, scissisque vestibus sparserunt pulue
13 rem super caput suum in cęlum. * Et sede-
runt cum eo in terra septem diebus, & se-
ptem noctibus, & nemo loquebatur ei ver-
bum: videbant enim dolorem esse vehe-
mentem.

CAP. III.

1 POst hæc aperuit Iob os suum, & maledi-
A xit diei suo, * & locutus est.
2 * ¶ Pereat dies in qua natus sum, & nox in
3 qua dictum est: Conceptus est homo.
4 Dies ille vertatur in tenebras, non requirat
eum Deus desuper, & non illustretur lumi-
ne.
5 * Obscurent eum tenebræ, & vmbra mor-
tis, occupet eum caligo, & inuoluatur ama-
ritudine.
6 * Noctem illam tenebrosus turbo possideat
non computetur in diebus anni, nec nume-
retur in mensibus.
7 * Sit nox illa solitaria, nec laude digna:
8 * Maledicant ei qui maledicunt diei, qui
parati sunt suscitare Leuiathan:
9 * Obtenebrentur stellæ caligine eius: expe-
ctet lucem, & non videat, nec ortum surgen-
tis auroræ:
10 * Quia non conclusit ostia ventris, qui por-
tauit me, nec abstulit mala ab oculis meis.
11 * Quare non in vulua mortuus sum, egres-
sus ex vtero non statim perij?
12 * Quare exceptus genibus? cur lactatus v-
beribus?
13 * Nunc enim dormiens silerem, & somno
meo requiescerem
14 * Cum regibus & consulibus terræ, qui ædi
C cant sibi solitudines:
15 * Aut cum principibus, qui possident au-
rum, & replent domos suas argento:
16 * Aut sicut abortiuum absconditum non
subsisterem, vel qui concepti non uiderunt
lucem.
17 * Ibi impij cessauerunt a tumultu, & ibi re
quieuerunt fessi robore.
18 * Et quondam uincti pariter sine molestia,
non audierunt vocem exactoris.
19 * Paruus & magnus ibi sunt, & seruus liber
20 a domino suo. * Quare misero data est lux,
D & vita his, qui in amaritudine animę sunt?
21 * Qui expectant mortem, & non uenit, quasi
effodientes thesaurum:
22 * Gaudentque uehementer cum inuenerint
sepulchrum.
23 * Viro cuius abscondita est uia, & circum-
dedit eum Deus tenebris?
24 * Antequam comedam suspiro: & tanquam
inundantes aquæ, sic rugitus meus:
25 * Quia timor, quem timebam, euenit mihi:
& quod verebar accidit.
26 * Nonne dissimulaui? nonne silui? nonne
quieui? & venit super me indignatio.

CAP. IIII.

1 REspondens autem Eliphaz Themani-
A tes, dixit:

2 * Si cœperimus loqui tibi, forsitan moleste
accipies, sed conceptum sermonem tenere
quis poterit?
3 * Ecce docuisti multos, & manus lassas ro-
borasti:
4 * Vacillantes confirmauerunt sermones tui:
& genua trementia confortasti:
5 * Nunc autem venit super te plaga, & de-
B fecisti: tetigit te, & conturbatus es.
6 * Vbi est timor tuus, fortitudo tua, patien-
tia tua, & perfectio viarum tuarum?
7 * Recordare obsecro te, quis vmquam in-
nocens perijt? aut quando recti deleti sunt?
8 * Quin potius vidi eos, qui operantur ini-
quitatem, & seminãt dolores, & metunt eos,
9 * Flante Deo perisse, & spiritu iræ eius esse
consumptos.
10 * Rugitus leonis, & vox leænæ, & dentes ca-
tulorum leonum contriti sunt.
11 * Tigris perijt, eo quòd non haberet præ-
C dam, & catuli leonis dissipati sunt.
12 * Porro ad me dictum est verbum abscon-
ditum, & quasi furtiue suscepit auris mea ve-
nas susurri eius.
13 * In horrore visionis nocturnæ, quando so-
let sopor occupare homines,
14 * Pauor tenuit me, & tremor, & omnia os-
sa mea perterrita sunt:
15 * Et cum spiritus me præsente transiret, in-
horruerunt pili carnis meæ.
16 * Stetit quidam, cuius nõ agnoscebam vul-
tum, imago coram oculis meis, & vocem
quasi auræ lenis audiui.
Inf. 25.4 17 * Numquid homo, Dei comparatione iu-
D stificabitur, aut factore suo purior erit vir?
Inf. 15.b 18 * Ecce qui seruiunt ei, non sunt stabiles,
15. & in angelis suis reperit prauitatem:
2. Pet. 2. a. 19 * Quanto magis hi qui habitant domos lu-
4. teas, qui terrenum habent fundamentũ, con-
sumentur velut a tinea?
20 * De mane vsque ad vesperam succidẽtur:
& quia nullus intelligit, in æternũ peribunt.
21 * Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex
eis: morientur, & non in sapientia.

CAP. V.

1 VOca ergo, si est qui tibi respondeat, &
A ad aliquem sanctorum conuertere.
2 * Vere stultum interficit iracundia, & par-
uulum occidit inuidia.
3 * Ego vidi stultum firma radice, & maledi-
xi pulchritudini eius statim.
4 * Longe fient filij eius a salute, & conteren-
tur in porta, & non erit qui eruat.
5 * Cuius messem famelicus comedet, & ip-
sum rapiet armatus, & bibent sitientes diui-
6 tias eius. * Nihil in terra sine causa fit, & de
humo non oritur dolor.
7 * Homo nascitur ad laborem, & auis ad
B volatum.
8 * Quam ob rem ego deprecabor Dominũ,
& ad Deum ponam eloquium meum:
9 * Qui facit magna & inscrutabilia & mira-
bilia absque numero:
10 * Qui dat pluuiam super faciem terræ, & ir-
rigat aquis vniuersa:
11 * Qui ponit humiles in sublime, & mœren-
12 tes erigit sospitate: * Qui dissipat cogitatio-
nes malignorum, ne possint implere manus
eorum quod cœperant:
13 * Qui apprehendit sapiẽtes in astutia eo- 1. Cor. 3.
C rum, & consilium prauorum dissipat: d. 19.
14 * Per diem incurrent tenebras, & quasi in
nocte sic palpabunt in meridie.
15 * Porro saluum faciet egenum a gladio oris
eorum, & de manu violenti pauperem.
16 * Et erit egeno spes, iniquitas autem con-
trahet os suum.
17 * Beatus homo, qui corripitur a Deo: incre-
pationem ergo Domini ne reprobes:
18 * Quia ipse vulnerat, & medetur: percutit,
& manus eius sanabunt.
19 * In sex tribulationibus liberabit te, & in
septima non tanget te malum.
20 * In fame eruet te de morte, & in bello de
manu gladij.
21 * A flagello linguæ absconderis, & non ti-
D mebis calamitatem cum venerit.
22 * In vastitate, & fame ridebis, & bestias ter-
ræ non formidabis.
23 * Sed cum lapidibus regionum pactum
tuum, & bestiæ terræ pacificæ erunt tibi.
24 * Et scies quòd pacem habeat tabernaculũ
tuum, & visitans speciem tuam, nõ peccabis.
25 * Scies quoque quoniam multiplex erit se-
men tuũ, & progenies tua quasi herba terræ.
26 * Ingredieris in abundantia sepulchrũ, sicut
infertur aceruus tritici in tempore suo.
27 * Ecce, hoc, vt inuestigauimus, ita est: quod
auditum, mente pertracta.

CAP. VI.

1 REspondens autem Iob, dixit:
2 * Vtinam appenderentur peccata mea,
A quibus iram merui: & calamitas, quam pa-
tior, in statera.
3 * Quasi arena maris hæc grauior appareret:
vnde & verba mea dolore sunt plena:
4 * Quia sagittæ Domini in me sunt, quarum
indignatio ebibit spiritum meum, & terro-
res Domini militant contra me.
5 * Numquid rugiet onager cum habuerit
herbam? aut mugiet bos cum ante præsepe
plenum steterit?
6 * Aut poterit comedi insulsum, quod non
B est sale conditum? aut potest aliquis gusta-
re, quod gustatum affert mortem?
7 * Quæ prius nolebat tangere anima mea,
nunc præ angustia, cibi mei sunt.
8 * Quis det vt veniat petitio mea: & quod

expecto,

expecto, tribuat mihi Deus?
9 * Et qui cœpit, ipse me conterat; soluat ma-
num suam, & succidat me?
10 * Et hæc mihi sit consolatio ut affligens
me dolore, non parcat, nec contradicam ser-
monibus Sancti.
11 * Quæ est enim fortitudo mea ut sustineã?
aut quis finis meus, ut patienter agam?
12 Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec
caro mea ænea est.
13 * Ecce, non est auxilium mihi in me, & ne-
C cessarij quoque mei recesserunt a me.
14 * Qui tollit ab amico suo misericordiam
timorem domini derelinquit.
15 * Fratres mei præterierunt me, sicut tor-
rens qui raptim transit in conuallibus.
16 * Qui timent pruinam, irruet super eos
nix.
17 * Tempore, quo fuerint dissipati, peribunt:
& ut incaluerit, soluentur de loco suo.
18 * Inuolutæ sunt semitę gressuum eorum:
ambulabunt in uacuum, & peribunt.
19 * Considerate semitas Thema, itinera Sa-
ba, & expectate paulisper.
20 * Confusi sunt, quia speraui: venerunt quo-
que usque ad me, & pudore cooperti sunt.
21 * Nunc venistis: & modo videntes plagam
meam timetis.
22 * Numquid dixi: Afferte mihi, & de sub-
stantia vestra donate mihi?
23 * Vel, Liberate me de manu hostis, & de
D manu robustorum eruite me.
24 * Docete me, & ego tacebo: & siquid forte
ignoraui, instruite me.
25 * Quare detraxistis sermonibus veritatis,
cum e uobis nullus sit qui possit arguere me?
26 * Ad increpandum tantum eloquia con-
cinnatis, & in uentum uerba profertis.
27 * Super pupillum irruitis, & subuertere ni-
timini amicum uestrum.
28 * Verumtamen quod cœpistis explete: prę-
bete aurem, & uidete an mentiar.
29 * Respondete obsecro absque contentione:
& loquentes id quod iustum est, iudicate.
30 * Et non inuenietis in lingua mea iniquita-
tem, nec in faucibus meis stultitia perso-
nabit.

C A P. V I I.

1 Militia est uita hominis super terram; &
A sicut dies mercenarij dies eius.
2 * Sicut seruus desiderat umbram, & sicut
mercenarius prestolatur finem operis sui:
3 * Sic & ego habui menses uacuos, & noctes
laboriosas enumeraui mihi.
4 * Si dormiero, dicam: Quando consurgã?
& rursum expectabo uesperam, & replebor
doloribus usque ad tenebras.
5 * Induta est caro mea putredine & sordib.
pulueris, cutis mea aruit, & contracta est.
6 * Dies mei velocius transierunt quam a te-
B xente tela succiditur, & consumpti sunt abs-
que ulla spe.
7 * Memento quia ventus est vita mea, & nõ
reuertetur oculus meus ut uideat bona.
8 * Nec aspiciet me uisus hominis: oculi tui
in me, & non subsistam.
9 * Sicut consumitur nubes, & pertransit: sic
qui descenderit ad inferos, non ascendet.
10 * Nec reuertetur ultra in domum suam, ne-
que cognoscet eum amplius locus eius.
11 * Quapropter & ego non parcam ori meo,
C loquar in tribulatione spiritus mei: confabu-
labor cum amaritudine animę meę.
12 * Numquid mare ego sum, aut cetus, quia
circumdedisti me carcere.
13 * Si dixero: Consolabitur me lectulus
meus, & releuabor loquens mecum in strato
meo.
24 * Terrebis me per somnia, & per visiones
horrores concuties.
15 * Quam ob rem elegit suspendium anima
mea, & mortem ossa mea.
16 * Desperaui, nequaquam vltra iam viuam:
D parce mihi, nihil enim sunt dies mei.
17 * Quid est homo, quia magnificas eũ? aut
quid apponis erga eum cor tuum?
18 * Visitas eum diluculo, & subito probas
illum.
19 * Vsquequo non parcis mihi, nec dimittis
me ut glutiam saliuam meam?
20 * Peccaui, quid faciam tibi o custos homi-
num? quare posuisti me contrarium tibi, &
factus sum mihimetipsi grauis?
21 * Cur non tollis peccatum meum, & qua-
re non aufers iniquitatem meam? ecce, nunc
in puluere dormiam: & si mane me quęsie-
ris, non subsistam.

C A P. V I I I.

1 Respondens autem Baldad Suhites,
A dixit:
2 * Vsquequo loqueris talia, & spiritus mul-
tiplex sermones oris tui?
3 * Numquid Deus supplantat iudicium?
aut Omnipotens subuertit quod iustum est?
4 * Etiam si filij tui peccauerunt ei, & dimi-
sit eos in manu iniquitatis suę:
5 * Tu tamen si diluculo consurrexeris ad
Deum, & Omnipotentem fueris depre-
catus:
6 * Si mundus & rectus incesseris, statim eui-
B gilabit ad te, & pacatũ reddet habitaculum
iustitię tuę:
7 * In tantum, ut si priora tua fuerint parua,
& nouissima tua multiplicentur nimis.
8 * Interroga enim generationem pristinam,
& diligenter inuestiga patrum memoriam:
9 * (Hesterni quippe sumus, & ignoramus

quoniam sicut vmbra dies nostri sunt super
terram.
10 *Et ipsi docebunt te: loquentur tibi, & de
corde suo proferent eloquia.
11 * Nunquid uiuere potest scirpus absque hu-
more? aut crescere carectum sine aqua?
11 *Cum adhuc sit in flore, nec carpatur ma-
nu, ante omnes herbas arescit:
13 *Sic uiæ omnium, qui obliuiscuntur Deum
& spes hypocritæ peribit:
14 *Non ei placebit uecordia sua, & sicut tela
aranearum fiducia eius.
14 *Innitetur super domum suam, & non sta-
bit: fulciet eam, & non consurget:
16 *Humectus uidetur antequam ueniat Sol,
& in ortu suo germen eius egredietur.
17 * Super aceruum petrarum radices eius
densabuntur, & inter lapides commorabi-
tur.
18 *Si absorbuerit eum de loco suo, negabit
eum, & dicet: Non noui te.
19 * Hæc est enim lætitia uiæ eius, vt rursum
de terra alij germinentur.
20 *Deus non proijciet simplicem, nec porri-
get manum malignis:
21 *Donec impleatur risu os tuum, & labia
tua iubilo.
22 *Qui oderunt te, induentur confusione: &
tabernaculum impiorum non subsistet.

CAP. IX.

1 ET respondens Iob, ait:
2 *Vere scio quòd ita sit, & quòd non
A iustificetur homo compositus Deo.
3 *Si voluerit contendere cum eo, non pote
rit ei respondere unum pro mille.
4 Sapiens corde est, & fortis robore, quis resti
tit ei, & pacem habuit?
5 * Qui transtulit montes, & nescierunt hi
quos subuertit in furore suo.
6 *Qui commouet terram de loco suo, & co-
lumnæ eius concutiuntur.
7 *Qui præcipit Soli, & non oritur, & stellas
claudit quasi sub signaculo.
8 *Qui extendit cælos solus, & graditur super
fluctus maris.
9 Qui facit Arcturum, & Oriona, & Hyadas,
& interiora austri.
10 Qui facit magna, & incomprehensibilia, &
B mirabilia, quorum non est numerus.
11 *Si uenerit ad me, non uidebo eum, si abie-
rit, non intelligam.
12 Si repente interroget, quis respondebit ei?
vel quis dicere potest. Cur ita facis?
13 *Deus, cuius iræ nemo resistere potest, &
sub quo curuantur qui portant orbem.
14 *Quantus ergo sum ego, ut respondeam ei,
& loquar uerbis meis cum eo?
15 *Qui etiam si habuero quippiam iustum,
non respondebo, sed meum iudicem de-
precabor:
16 *Et cum inuocantem exaudierit me, non
credo quod audierit uocem meam.
17 In turbine enim conteret me, & multiplica
bit vulnera mea etiam sine causa.
18 *Non concedit requiescere spiritum meū,
& implet me amaritudinibus.
19 *Si fortitudo quæritur, robustissimus est, si
æquitas iudicij, nemo audet pro me testimo
nium dicere.
20 *Si iustificare me voluero, os meum con-
demnabit me, si innocētē ostendero, prauum
me comprobabit.
21 *Etiam si simplex fuero, hoc ipsum igno-
rabit anima mea; & tædebit me vitæ meæ.
22 *Vnum est quod locutus sum, & innocen-
tem & impium ipse consumit.
23 *Si flagellat, occidat semel, & non de pœ-
nis innocentum rideat.
24 *Terra data est in manus impij, vultum iu-
dicum eius operit. quòd si non ille est, quis
ergo est?
25 *Dies mei uelociores fuerunt cursore, fuge-
runt, & non uiderunt bonum.
26 *Pertransierunt quasi naues poma portan-
tes, sicut aquila uolans ad escam.
27 * Cum dixero: Nequaquam ita loquar:
commuto faciem meam, & dolore tor-
queor.
28 *Verebar omnia opera mea, sciens quòd
non parceres delinquenti.
29 Si autem & sic impius sum, quare frustrà
laboraui?
30 *Si lotus fuero quasi aquis niuis, & fulse-
rint uelut mundissimæ manus meæ:
31 *Tamen sordibus intinges me, & abomina
buntur me uestimenta mea.
32 *Neque enim uiro qui similis mei est, re-
spondebo, nec qui mecum in iudicio ex æquo
possit audiri.
33 *Non est qui utrumque ualeat arguere, &
ponere manum suam in ambobus.
34 *Auferat a me uirgam suam, & pauor eius
non me terreat.
35 *Loquar, & non timebo eum: neque enim
possum metuens respondere.

CAP. X.

1 TAedet animam meam uitæ meæ, dimit
A tam aduersum me eloquium meum,
loquar in amaritudine animæ meæ.
2 *Dicam Deo: Noli me condemnare, indica
mihi cur me ita iudices.
3 * Numquid bonum tibi uidetur, si calum-
nieris me, & opprimas me opus manuū tua-
rum, & consilium impiorum adiuues?
4 Numquid oculi carnei tibi sunt, aut sicut ui
det homo, & tu uidebis?
5 *Nunquid sicut dies hominis dies tui, & an

B ni tui ſicut humana ſunt tempora,
6 *Vt quæras iniquitatem meam, & peccatū
meum ſcruteris?
7 *Et ſcias quia nihil impium fecerim, cum
ſit nemo qui de manu tua poſſit eruere.
8 *Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauerunt
me totum in circuitu: & ſic repente præcipi-
9 tas me? * Memento quæſo quòd ſicut lutum
10 feceris me, & in puluerem reduces me. * Non
ne ſicut lac mulſiſti me, & ſicut caſeum me
11 coagulaſti? *Pelle & carnibus veſtiſti me: oſſi
bus & neruis compegiſti me:
12 *Vitam & miſericordiam tribuiſti mihi, &
C & viſitatio tua cuſtodiuit ſpiritum meum.
13 *Licet hæc celes in corde tuo, tamen ſcio
quia uniuesſorum memineris.
14 * Si peccaui, & ad horam pepercisti mihi:
cur ab iniquitate mea mundum me eſſe non
15 pateris? Et ſi impius fuero, uæ mihi eſt: & ſi
iuſtus, non leuabo caput, ſaturatus afflictione
& miſeria.
16 *Et propter ſuperbiam quaſi leænam capies
me, reuerſuſque mirabiliter me crucias.
17 *Inſtauras teſtes tuos contra me, & multi-
plicas iram tuam aduerſum me, & pœnæ mi-
litant in me.
18 *Quare de vulua eduxiſti me? qui utinam
D conſumptus eſſem ne oculus me uideret.
19 *Fuiſſem quaſi non eſſem, de utero transla-
tus ad tumulum.
20 *Numquid non paucitas dierum meorum
finietur breui? dimitte ergo me, ut plangam
paululum dolorem meum:
21 *Antequam uadam & non reuertar, ad ter-
ram tenebroſam, & opertam mortis caligi-
ne:
22 *Terram miſeriæ & tenebrarum, vbi vm-
bra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus
horror inhabitat.

CAP. XI.

1 RESpondens autem Sophar Naamathi-
A tes, dixit:
2 *Numquid qui multa loquitur, non & au-
diet? aut vir verboſus iuſtificabitur?
3 *Tibi ſoli tacebunt homines? & cum ceteros
irriſeris, a nullo confutaberis?
4 Dixiſti enim: Purus eſt ſermo meus, & mun
dus ſum in conſpectu tuo.
5 *Atque vtinam Deus loqueretur tecum, &
aperiret labia ſua tibi,
6 *Vt oſtenderet tibi ſecreta ſapiētiæ, & quòd
B multiplex eſſet lex eius, & intelligeres quòd
multo minora exigaris ab eo, quam meretur
iniquitas tua.
7 Forſitan ueſtigia Dei comprehendes, & vſq;
ad perfectum Omnipotentem reperies?
8 Excelſior cœlo eſt, & quid facies? profundior
inferno, & vnde cognoſces?
9 *Longior terra menſura eius, & latior ma
10 ri. * Si ſubuerterit omnia, uel in unum coarcta
uerit, quis contradicet ei?
11 *Ipſe enim nouit hominum uanitatem, &
C videns iniquitatem, nonne conſiderat?
12 *Vir vanus in ſuperbiam erigitur, & tam-
quam pullum onagri ſe liberum natum pu-
tat.
13 *Tu autem firmaſti cor tuum, & expandiſti
ad eum manus tuas.
14 *Si iniquitatem, quæ eſt in manu tua, abſtu
leris a te, & non manſerit in tabernaculo tuo
iniuſtitia:
15 *Tunc leuare poteris faciem tuam abſque
macula, & eris ſtabilis, & non timebis.
16 *Miſeriæ quoque obliuiſceris, & quaſi aqua
D rum quæ præterierunt recordaberis.
17 *Et quaſi meridianus fulgor conſurget tibi
ad ueſperam, & cum te conſumptum putaue
ris, orieris ut lucifer.
18 *Et habebis fiduciam, propoſita tibi ſpe, &
& defoſſus ſecurus dormies.
19 *Requieſces, & non erit qui te exterreat, &
deprecabuntur faciem tuam plurimi.
20 *Oculi autem impiorum deficient, & effu-
gium peribit ab eis, & ſpes illorum abomina-
tio animæ.

CAP. XII.

1 RESpondens autem Iob, dixit:
2 *Ergo uos eſtis ſoli homines, & uobi-
A ſcum morietur ſapientia?
3 * ‖ Et mihi eſt cor ſicut & uobis, nec inferior
veſtri ſum; quis enim hæc, quæ noſtis igno-
rat?
4 * ‖ Qui deridetur ab amico ſuo ſicut ego, in
uocabit Deum & exaudiet eum, deridetur
enim iuſti ſimplicitas.
5 *Lampas contempta apud cogitationes diui
tum, parata ad tempus ſtatutum.
6 *Abundant tabernacula prædonum, & auda
ctet prouocant Deum, cum ipſe dederit om-
nia in manus eorum.
7 *Nimirum interroga iumenta, & docebunt
B te: & volatilia cœli, & indicabunt tibi.
8 *Loquere terræ, & reſpondebit tibi: & narra
bunt piſces maris.
9 *Quis ignorat quòd omnia hæc manus Do-
mini fecerit?
10 *In cuius manu anima omnis uiuentis, &
ſpiritus uniuerſæ carnis hominis.
11 * ‖ Nonne auris uerba dijudicat, & fauces co
medentis, ſaporem?
12 *In antiquis eſt ſapientia, & in multo tem-
pore prudentia.
13 * Apud ipſum eſt ſapientia & fortitu-
do, ipſe habet conſilium & intelligen-
tiam.

4 * ‖ Si destruxerit, nemo est qui ædificet:
si incluserit hominem, nullus est qui aperiat.
5 * Si continuerit aquas, omnia siccabuntur:
& si emiserit eas, subuertent terram.
6 * Apud ipsum est fortitudo, & sapientia:
ipse nouit & decipientem, & eum qui decipitur.
7 * Adducit consiliarios in stultum finem, &
iudices in stuporem.
8 * Balteum regum dissoluit, & præcingit fune renes eorum.
9 * Ducit sacerdotes inglorios, & optimates
supplantat.
10 * Commutans labium veracium, & doctri-
D nam senum auferens.
11 * Effundit despectionem super principes,
eos, qui oppressi fuerant, releuans.
12 * Qui reuelat profunda de tenebris, & producit in lucem vmbram mortis.
13 * Qui multiplicat gentes & perdit eas, &
subuersas in integrum restituit.
14 * Qui immutat cor principum populi terræ, & decipit eos vt frustra incedant per inuium:
15 * Palpabunt quasi in tenebris, & non in luce, & errare eos faciet quasi ebrios.

CAP. XIII.

1 Ecce omnia hæc vidit oculus meus, & au
A diuit auris mea, & intellexi singula.
2 * Secundum scientiam vestram, & ego nouimet inferior vestri sum.
3 * Sed tamen ad Omnipotentem loquar, &
disputare cum Deo cupio:
4 * Prius vos ostendens fabricatores mendacij, & cultores peruersorum dogmatum.
5 * Atque vtinam taceretis, vt putaremini esse sapientes.
6 * Audite ergo correptionem meam, & iu-
B dicium labiorum meorum attendite.
7 * Numquid Deus indiget vestro mendacio,
vt pro illo loquamini dolos?
8 * Numquid faciem eius accipitis, & pro
9 Deo iudicare nitimini? * Aut placebit ei quẽ
celare nihil potest? aut decipietur at homo,
vestris fraudulentijs?
10 * Ipse vos arguet, quoniam in abscondito
faciem eius accipitis.
11 * Statim vt se commouerit, turbabit vos,
& terror eius irruet super vos.
12 * Memoria vestra comparabitur cineri, &
redigentur in lutum ceruices vestræ.
13 * Tacete paulisper vt loquar quodcumque
14 mihi mens suggesserit. * Quare lacero car-
C nes meas dentibus meis, & animam meam
porto in manibus meis?
15 * Etiam si occiderit me, in ipso sperabo: verumtamen vias meas in conspectu eius ar-
16 guam, * Et ipse erit saluator meus: non enim
veniet in conspectu eius omnis hypocrita.
17 * Audite sermonem meum, & ænigmata per-
cipite auribus vestris.
18 * Si fuero iudicatus, scio quòd iustus inueniar.
19 * Quis est qui iudicetur mecum? veniat:
quare tacens consumor?
20 * Duo tantum ne facias mihi, & tunc a facie tua non abscondar:
21 * Manum tuam longe fac a me, & formido
tua non me terreat.
22 * Voca me, & ego respondebo tibi: aut certe loquar, & tu responde mihi.
23 * Quantas habeo iniquitates, & peccata, sce-
D lera mea, & delicta ostende mihi.
24 * Cur faciem tuam abscondis, & arbitraris
me inimicum tuum?
25 * Contra folium, quod vento rapitur, osten-
dis potentiam tuam, & stipulam siccam persequeris:
26 * Scribis enim contra me amaritudines, &
consumere me vis peccatis adolescentiæ meæ.
27 * Posuisti in neruo pedem meum, & obseruasti omnes semitas meas, & vestigia pedum
meorum considerasti:
28 * Qui quasi putredo consumendus sum, &
quasi vestimentum, quod comeditur a tinea.

CAP. XIIII.

1 Homo natus de muliere, breui viuens
A tempore, repletur multis miserijs.
2 * ‖ Qui quasi flos egreditur & conteritur, ‖ Sup. 8. b
& fugit velut vmbra, & numquam in eodem 9
statu permanet. Ps. 143. a.
3 * Et dignum ducis super huiuscemodi ape- 4
rire oculos tuos, & adducere eum tecum in
iudicium?
4 * ‖ Quis potest facere mundum de immun- ‖ Psal. 50.
do conceptum semine? nonne tu qui solus es? a. 4
5 * Breues dies hominis sunt, numerus mensium eius apud te est: constituisti terminos
eius, qui præteriri non poterunt.
6 Recede paululum ab eo, vt quiescat, donec
optata veniat, sicut mercenarij dies eius.
7 * Lignum habet spem: si præcisum fuerit,
rursum virescit, & rami eius pullulant.
8 * Si senuerit in terra radix eius, & in puluere emortuus fuerit truncus illius,
9 * Ad odorem aquæ germinabit, & faciet
comam quasi cum primum plantatum est:
10 * Homo vero cum mortuus fuerit, & nudatus atque consumptus, vbi quæso est?
11 * Quomodo si recedant aquæ de mari, &
fluuius vacuefactus arescat:
12 * Sic homo cum dormierit, non resurget,
C donec atteratur cælum, non euigilabit, nec
consurget de somno suo.
13 * Quis mihi hoc tribuat, vt in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat

furor tuus,& constituas mihi tempus,in quo
recorderis mei?
14 * Putasne mortuus homo rursum viuat?
cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto
donec veniat immutatio mea.
15 * Vocabis me,& ego respondebo tibi: operi
manuum tuarum porriges dexteram.
| Prou. 5. d.21
16 * | Tu quidem gressus meos dinumerasti,
sed parce peccatis meis.
17 * Signasti quasi in sacculo delicta mea, sed
curasti iniquitatem.
18 * Mons cadens defluit, & saxum transfer-
tur de loco suo.
19 * Lapides excauant aquæ,& alluuione pau
latim terra consumitur:& hominem ergo si-
militer perdes.
20 * Roborasti eum paululum vt in perpetuũ
transiret:immutabis faciem eius, & emittes
eum.
21 * Siue nobiles fuerint filij eius,siue ignobi
les,non intelliget.
22 * Attamen caro eius dum viuet dolebit, &
anima illius super semetipso lugebit.

CAP. XV.

1 A RESpondens autem Eliphaz Themani-
tes,dixit:
2 * Numquid sapiens respondebit quasi in
ventum loquens, & implebit ardore stoma-
chum suum?
3 * Arguis verbis eum, qui non est æqualis ti
bi,& loqueris quod tibi non expedit.
4 * Quantum in te est,euacuasti timorem, &
tulisti preces coram Deo.
5 * Docuit enim iniquitas tua os tuum, &
imitaris linguam blasphemantium.
6 * Condemnabit te os tuum,& non ego: &
labia tua respondebunt tibi.
7 * Nunquid primus homo tu natus es,& an-
te colles formatus?
8 * Numquid consilium Dei audisti,& infe-
rior te erit eius sapientia?
9 * Quid nosti quod ignoremus? quid intelli
gis quod nesciamus?
| Eccl.18. b.8
10 * | Et senes,& antiqui sunt in nobis multo
B vetustiores quàm patres tui.
11 * Numquid grande est vt consoletur te
Deus? sed verba tua praua hoc prohibent.
12 * Quid te eleuat cor tuum, & quasi ma-
gna cogitans attonitos habes oculos?
13 * Quid tumet contra Deum spiritus tuus,
vt proferas de ore tuo huiuscemodi sermo-
nes?
14 * Quid est homo,ut immaculatus sit, & vt
iustus appareat natus de muliere?
15 * | Ecce inter sanctos eius nemo immuta-
bilis, & cæli non sunt mundi in conspectu
eius.
16 * Quanto magis abominabilis, & inutilis
homo,qui bibit quasi aquam iniquitatem?
17 * Ostendam tibi,audi me: quod vidi narra-
C bo tibi.
18 * Sapientes confitentur,& non abscondunt
patres suos.
19 * Quibus solis data est terra, & non transi-
uit alienus per eos.
20 * Cunctis diebus suis impius superbit, &
numerus annorum incertus est tyrannidis
eius.
21 * Sonitus terroris semper in auribus illius:
& cum pax sit, ille semper insidias suspica-
tur.
22 * Non credit quòd reuerti possit de tene-

bris ad lucem, circumspectans vndique gla-
dium.
3 * Cum se mouerit ad quærendum panem,
nouit quòd paratus sit in manu eius tenebra
rum dies.
4 * Terrebit eum tribulatio,& angustia val-
labit eum, sicut regem, qui præparatur ad
prælium.
5 * Tetendit enim aduersus Deum manum
suam, & contra Omnipotentem roboratus
est.
6 * Cucurrit aduersus eum erecto collo, &
pingui ceruice armatus est.
7 * Operuit faciem eius crassitudo,& de late-
D ribus eius aruina dependet.
8 * Habitauit in ciuitatibus desolatis, & in
domibus desertis, quæ in tumulos sunt re-
dactæ.
29 * Non ditabitur, nec perseuerabit substan-
tia eius,nec mittet in terra radicem suam.
30 * Non recedet de tenebris: ramos eius are-
faciet flamma, & auferetur spiritu oris sui.
31 * Non credet frustra errore deceptus,quòd
aliquo pretio redimendus sit.
32 * Antequam dies eius impleantur, peribit:
& manus eius arescent.
33 * Lædetur quasi vinea in primo flore bo-
trus eius, & quasi oliua proijciens florem
suum.
34 * Congregatio enim hypocritæ sterilis, &
ignis deuorabit tabernacula eorum,qui mu-
nera libenter accipiunt.
35 * ¶ Concepit dolorem,& peperit iniquita-
tem,& vterus eius præparat dolos.

CAP. XVI.

1 Respondens autem Iob,dixit:
2 * Audiui frequenter talia, consolatores
A onerosi omnes vos estis.
3 * Numquid habebunt finem verba vento-
sa? aut aliquid tibi molestum est si loquaris?
4 * Poteram & ego similia vestri loqui: atq;
vtinam esset anima vestra pro anima mea:
5 * Consolarer & ego vos sermonibus, & mo
uerem caput meum super vos:
6 * Roborarem vos ore meo:& mouerem la-
bia mea,quasi parcens vobis.
7 * Sed quid agam? Si locutus fuero, non
B quiescet dolor meus:& si tacuero, non rece-
det a me.
8 * Nunc autem oppressit me dolor meus, &
in nihilum redacti sunt omnes artus mei.
9 * Rugæ meæ testimonium dicunt contra
me,& suscitatur falsiloquus aduersus faciem
meam contradicens mihi.
10 * Collegit furorem suum in me,& commi-
nans mihi,infremuit cōtra me dentibus suis:
hostis meus terribilibus oculis me intuitus
est.
11 * Aperuerunt super me ora sua, & expro-
C brantes percusserunt maxillam meam, sa-
tiati sunt pœnis meis.
12 * Conclusit me Deus apud iniquum,& ma
nibus impiorum me tradidit.
13 * Ego ille quondam opulentus repente con
tritus sum: tenuit ceruicem meam, confre-
git me,& posuit me sibi quasi in signum.
14 *Circumdedit me lanceis suis,conuulnera-
uit lumbos meos,non pepercit, & effudit in
terra viscera mea.
15 * Concidit me vulnere super vulnus; irruit
in me quasi gigas.
16 * Saccum consui super cutem meam, &
operui cinere carnem meam.
17 * Facies mea intumuit a fletu, & palpebræ
meæ caligauerunt.
18 * Hæc passus sum absque iniquitate manus
D meæ, cum haberem mundas ad Deum pre-
ces.
19 * Terra ne operias sanguinem meum, ne-
que inueniat in te locum latendi clamor
meus.
20 * Ecce enim in cęlo testis meus,& conscius
meus in excelsis.
21 * Verbosi amici mei: ad Deum stillat ocu-
lus meus.
22 * Atque vtinam sic iudicaretur vir cum
Deo, quomodo iudicatur filius hominis cū
collega suo.
23 * Ecce enim breues anni transeunt,& semi-
tam,per quam non reuertar,ambulo.

CAP. XVII.

1 Spiritus meus attenuabitur, dies mei bre-
A uiabuntur, & solum mihi superest sepul-
chrum.
2 * Non peccaui,& in amaritudinibus mora-
tur oculus meus.
3 * Libera me domine, & pone me iuxta te,
& cuiusuis manus pugnet contra me.
4 * Cor eorum longe fecisti a disciplina,pro-
pterea non exaltabuntur.
5 * Prædam pollicetur socijs, & oculi filio-
B rum eius deficient.
6 * Posuit me quasi in prouerbium vulgi, &
& exemplum sum coram eis.
7 * Caligauit ab indignatione oculus meus,
& membra mea quasi in nihilum redacta
sunt.
8 * Stupebunt iusti super hoc, & innocens
C contra hypocritam suscitabitur.
9 * Et tenebit iustus viam suam, & mundis
manibus addet fortitudinem.
10 * Igitur omnes vos conuertimini, & veni-
te, & non inueniam in uobis vllum sapien-
tem.
11 * Dies mei transierunt, cogitationes meæ
dissipatæ sunt, torquentes cor meum:

12 * Noctem verterunt in diem,& rursum post tenebras spero lucem.
13 * Si sustinuero,infernus domus mea est,&
D in tenebris straui lectulum meum.
14 * Putredini dixi:Pater meus es,mater mea,
& soror mea vermibus.
15 * Vbi est ergo nunc præstolatio mea, & patientiam meam quis considerat?
16 * In profundissimum infernum descendent omnia mea: putasne saltem ibi erit requies mihi?

C A P. X V I I I.

1 R Espondens autem Baldad Suhites, di-
A xit:
2 Vsque ad quem finem verba iactabitis? intelligite prius,& sic loquamur.
3 Quare reputati sumus, vt iumenta,& sordimus coram vobis?
4 * Qui perdis animam tuam in furore tuo, numquid propter te derelinquetur terra,& transferentur rupes de loco suo?
5 * Nonne lux impij extinguetur, nec splendebit flamma ignis eius?
6 * Lux obtenebrescet in tabernaculo illius,
B & lucerna,quæ super eum est, extinguetur.
7 * Arctabuntur gressus virtutis eius,& præcipitabit eum consilium suum.
8 * Immisit enim in rete pedes suos,& in maculis eius ambulat.
9 * Tenebitur planta illius laqueo, & exardescet contra eum sitis.
10 * Abscondita est in terra pedica eius,& decipula illius super semitam.
11 * Vndeque terrebunt eum formidines, &
C inuoluent pedes eius.
12 * Attenuetur fame robur eius,& inedia inuadat costas illius.
13 * Deuoret pulchritudinem cutis eius,consumat brachia illius primogenita mors.
14 * Auellatur de tabernaculo suo fiducia eius, & calcet super eum,quasi rex, interitus.
15 * Habitent in tabernaculo illius socij eius, qui non est,aspergatur in tabernaculo eius sulphur.
16 * Deorsum radices eius siccentur: sursum
D autem atteratur messis eius.
Pro.2.d. 17 * † Memoria illius pereat de terra, & non
12 celebretur nomen eius in plateis.
18 * Expellet eum de luce in tenebras, & de
19 orbe transferet eum. * Non erit semen eius, neque progenies in populo suo, nec vllæ reliquiæ in regionibus eius.
20 In die eius stupebunt nouissimi, & primos inuadet horror.
21 * Hæc sunt ergo tabernacula iniqui,& iste locus eius,qui ignorat Deum.

C A P. X I X.

1 R Espondens autem Iob, dixit:
2 * Vsquequo affligitis animam meam,
A & atteritis me sermonibus?
3 * En,decies confunditis me, & non erubescitis opprimentes me.
4 Nempe,& si ignoraui,mecum erit ignorantia mea.
5 * At vos contra me erigimini, & arguitis me opprobrijs meis.
6 * Saltem nunc intelligite quia Deus non æquo iudicio afflixerit me, & flagellis suis me cinxerit.
7 * Ecce clamabo vim patiens, & nemo audiet:vociferabor, & non est qui iudicet.
8 * Semitam meam circumsepsit, & transire
B non possum,& in calle meo tenebras posuit.
9 * Spoliauit me gloria mea,& abstulit coronam de capite meo.
10 * Destruxit me vndique, & pereo, & quasi euulsæ arbori abstulit spem meam.
11 * Iratus est contra me furor eius, & sic me habuit quasi hostem suum.
12 * Simul venerunt latrones eius,& fecerunt sibi viam per me, & obsederunt in gyro tabernaculum meum.
13 * Fratres meos lõge fecit a me, & noti mei quasi alieni recesserunt a me.
14 * Dereliquerunt me propinqui mei: & qui me nouerant,obliti sunt mei.
15 * Inquilini domus meæ,& ancillæ meæ sicut alienum habuerunt me,& quasi peregrinus fui in oculis eorum.
16 Seruum meum vocaui, & non respondit, ore proprio deprecabar illum.
17 * Halitum meum exhorruit vxor mea, & orabam filios vteri mei.
18 Stulti quoque despiciebant me, & cum ab eis recessissem,detrahebant mihi.
19 *Abominati sunt me quõdã cõsiliarii mei, mei,& quẽ maxime diligebã auersat⁹ est me.
20 Pelli meæ,consumptis carnibus, adhæsit os meum, & derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos.
21 * Miseremini mei,miseremini mei, saltem vos amici mei;quia manus Dñi tetigit me.
22 Quare persequimini me sicut Deus, & carnibus meis saturamini?
23 Quis mihi tribuat vt scribantur sermones
D mei?quis mihi det vt exarentur in libro * sty-
24 lo ferreo,& plumbi lamina,vel celte sculpantur in silice?
25 * Scio enim quod Redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum.
26 Et rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum.
27 * Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei cõspecturi sunt,& non alius:reposita est hæc spes mea in sinu meo.

8 * Quare ergo nunc dicitis : Persequamur
eum, & radicem uerbi inueniamus contra
eum ?
9 * Fugite ergo a facie gladij, quoniam ul-
tor iniquitatum gladius est: & scitote esse
iudicium.

CAP. XX.

1 RESpondens autem Sophar Naamathi-
A tes, dixit:
2 * Idcirco cogitationes meæ uariæ succedūt
sibi, & mens in diuersa rapitur.
3 * Doctrinam, qua me arguis, audiam, & spi-
ritus intelligentiæ meæ respondebit mihi.
4 * Hoc scio a principio, ex quo positus est
homo super terram.
5 * Quòd laus impiorum breuis sit, & gau-
dium hypocritæ ad instar puncti.
6 * Si ascenderit usque ad cælum superbia
eius, & caput eius nubes tetigerit:
7 * Quasi sterquilinium in fine perdetur: &
qui eum viderant, dicent: Vbi est?
8 * Velut somnium auolans non inuenietur,
B transiet sicut visio nocturna.
9 * Oculus, qui eum uiderat, non videbit, ne
que vltra intuebitur eum locus suus.
10 * Filij eius atterentur egestate, & manus il
lius reddent ei dolorem suum.
11 * Ossa eius implebuntur uitijs adolescentiæ
eius, & cum eo in puluere dormient.
12 * Cum enim dulce fuerit in ore eius malū,
abscondet illud sub lingua sua.
13 * Parcet illi, & non derelinquet illud, & ce-
labit in gutture suo.
14 * Panis eius in utero illius uertetur in fel
aspidum intrinsecus.
15 * Diuitias, quas deuorauit, euomet, & de
ventre illius extrahet eas Deus.
16 * Caput aspidum suget, & occidet eum lin
gua viperæ.
17 * (Non uideat riuulos fluminis, torrentes
C mellis, & butyri.)
18 * Luet quæ fecit omnia, nec tamen consu-
metur: iuxta multitudinem adinuentionum
suarum, sic & sustinebit.
19 * Quoniam confringens nudauit pauperes:
domum rapuit, & non ædificauit eam.
20 * ‖ Nec est satiatus uenter eius: & cum ha-
buerit quæ concupierat, possidere non po-
terit.
21 * Non remansit de cibo eius, & propterea
nihil permanebit de bonis eius.
22 * Cum satiatus fuerit, arctabitur, æstuabit,
& omnis dolor irruet super eum.
23 * Vtinam impleatur uenter eius, ut emit-
tat in eum iram furoris sui, & pluat super il-
lum bellum suum.
24 * Fugiet arma ferrea, & irruet in arcum æ-
D reum.
25 * Eductus, & egrediens de uagina sua, &
fulgurans in amaritudine sua: vadent, & ve-
nient super eum horribiles.
26 * Omnes tenebræ absconditę sunt in occul
tis eius: deuorabit eum ignis, qui non suc-
cenditur, affligetur relictus in tabernaculo
suo.
27 * Reuelabunt cęli iniquitatem eius, & ter-
ra consurget aduersus eum.
28 * Apertum erit germen domus illius, detra
hetur in die furoris Dei.
29 * Hęc est pars hominis impij a Deo, & he-
reditas verborum eius a Domino.

CAP. XXI.

1 RESpondens autem Iob, dixit:
2 * Audite quæso sermones meos, & agi
A te pænitentiam.
3 * Sustinete me, & ego loquar, & post mea,
si videbitur, verba ridete.
4 Numquid cōtra hominem disputatio mea
est, vt meritò non debeam contristari?
5 * Attendite me, & obstupescite, & superpo-
nite digitum ori vestro:
6 Et ego quando recordatus fuero, pertime-
sco, & concutit carnem meam memor.
7 * ‖ Quare ergo impij viuūt, subleuati sunt, ‖ Ier. 12. a.
confortatique diuitijs? 1
8 * Semen eorum permanet coram eis, pro- Abac. 1. a.
pinquorum turba, & nepotum in conspectu 3
eorum.
9 * Domus eorum securæ sunt, & pacatæ, &
B non est virga Dei super illos.
10 * Bos eorum concepit, & non abortiuit: vac
ca peperit, & non est priuata fœtu suo.
11 * Egrediuntur quasi greges paruuli eorum,
& infantes eorum exultant lusibus.
12 * Tenent tympanum, & citharam, & gau-
dent ad sonitum organi.
13 * Ducunt in bonis dies suos, & in puncto
ad inferna descendunt.
14 * Qui dixerunt Deo: Recede a nobis, & sciē
tiam uiarum tuarum nolumus.
15 * ‖ Quis est Omnipotens, vt seruiamus ei? ‖ Malac. 3
& quid nobis prodest si orauerimus illum? d. 14
16 * Verumtamen quia non sunt in manu eo-
rum bona sua, consilium impiorum longe
sit a me.
17 * Quoties lucerna impiorum extinguetur,
C & superueniet eis inundatio, & dolores diui-
det furoris sui?
18 * Erunt sicut paleæ ante faciem venti, & si-
cut fauilla, quam turbo dispergit.
19 * Deus seruabit filijs illius dolorem patris:
& cum reddiderit, tunc sciet.
20 * Videbunt oculi eius interfectionem suā,
& de furore Omnipotentis bibet.
21 * Quid enim ad eum pertinet de domo sua
post se? & si numerus mensium eius dimi-
dietur?

* Num-

22 * Numquid Deum docebit quispiam scien
tiam, qui excelsos iudicat?
23 * Iste moritur robustus & sanus, diues & fe
lix.
24 * Viscera eius plena sunt adipe, & medul-
lis ossa illius irrigantur.
25 * Alius vero moritur in amaritudine animę
absque vllis opibus:
26 * Et tamen simul in puluere dormient, &
D vermes operient eos.
27 * Certe noui cogitationes vestras, & senten
tias contra me iniquas.
28 * Dicitis enim: Vbi est domus principis? &
vbi tabernacula impiorum?
29 * Interrogate quemlibet de viatoribus, &
hæc eadem illum intelligere cognoscetis.
30 * Quia in diem perditionis seruatur malus,
& ad diem furoris ducetur.
31 * Quis arguet coram eo uiam eius? & quæ
fecit, quis reddet illi?
32 * Ipse ad sepulchra ducetur, & in congerie
mortuorum vigilabit.
33 * Dulcis fuit glareis Cocyti, & post se om-
nem hominem trahet, & ante se innumera-
biles.
34 * Quomodo igitur consolamini me frustra
cum responsio vestra repugnare ostensa sit
veritati?

CAP. XXII.

1 RESpondens autem Eliphaz Themani-
A tes, dixit:
2 * Numquid Deo potest comparari homo,
etiam cum perfectæ fuerit scientiæ?
3 * Quid prodest Deo si iustus fueris? Aut
quid ei confers si immaculata fuerit via tua?
4 * Numquid timens arguet te, & veniet te-
cum in iudicium,
5 * Et non propter malitiam tuam plurimā,
& infinitas iniquitates tuas?
6 * Abstulisti enim pignus fratrum tuorum
sine causa, & nudos spoliasti vestibus.
7 * Aquam lasso non dedisti, & esurienti sub-
traxisti panem.
8 * In fortitudine brachij tui possidebas ter-
B ram, & potentissimus obtinebas eam.
9 * Viduas dimisisti vacuas, & lacertos pupil
lorum comminuisti.
10 * Propterea circumdatus es laqueis, & con
turbat te formido subita.
11 * Et putabas te tenebras non visurum, &
impetu aquarum inundantium non oppres-
sum iri?
12 * An non cogitas quòd Deus excelsior cę-
lo sit, & super stellarum verticem sublime-
tur?
13 * Et dicis: Quid enim nouit Deus? & quasi
per caliginem iudicat.
14 * Nubes latibulum eius, nec nostra conside
rat, & circa cardines cęli perambulat.
15 * Numquid semitam sæculorum custodire
cupis, quam calcauerunt viri iniqui?
16 * Qui sublati sunt ante tempus suum, &
fluuius subuertit fundamentum eorum:
17 * Qui dicebant Deo: Recede a nobis: & qua-
si nihil posset facere Omnipotens, æstimabāt
eum:
18 * Cum ille impleßet domos eorum bonis,
quorum sententia procul sit a me.
19 * § Videbunt iusti, & lætabuntur, & innocēs
subsannabit eos.
20 * Nonne succisa est erectio eorum, & reli-
quias eorum deuorauit ignis?
21 * Acquiesce igitur ei, & habeto pacem, &
per hæc habebis fructus optimos.
22 * Suscipe ex ore illius legem, & pone sermo
nes eius in corde tuo.
23 * Si reuersus fueris ad Omnipotentem, ædi-
ficaberis, & longe facies iniquitatem a taber-
D naculo tuo.
24 * Dabit pro terra silicem, & pro silice tor-
rentes aureos.
25 * Eritque Omnipotens contra hostes tuos,
& argentum coaceruabitur tibi.
26 * Tunc super Omnipotentem delicijs af-
flues, & eleuabis ad Deum faciem tuam.
27 * Rogabis eum, & exaudiet te, & uota tua
reddes.
28 * Decernens rem, & ueniet tibi, & in vijs
tuis splendebit lumen.
29 * § Qui enim humiliatus fuerit, erit in glo
ria: & qui inclinauerit oculos, ipse salua-
bitur.
30 * Saluabitur innocens, saluabitur autem in
munditia manuum suarum.

CAP. XXIII.

1 RESpondens autem Iob, ait:
2 * Nunc quoque in amaritudine est ser-
A mo meus, & manus plagę meæ aggrauata est
super gemitum meum.
3 * Quis mihi tribuat ut cognoscam, & in-
ueniam illum, & ueniam usque ad solium
eius?
4 * Ponam coram eo indicium, & os meum
replebo increpationibus.
5 * Vt sciam uerba, quæ mihi respondeat, &
B intelligam quid loquatur mihi.
6 * Nolo multa fortitudine contendat me
cum, nec magnitudinis suæ mole premat.
7 * Proponat æquitatem contra me, & perue
niat ad uictoriam iudicium meum.
8 * Si ad Orientem iero, non apparet: si ad
Occidentem, non intelligam eum.
9 * Si ad sinistram, quid agam? non apprehē
C dam eum: si me vertam ad dexteram, non
videbo illum.
10 * Ipse uero scit uiam meam, & probauit
me quasi aurum, quod per ignem transit:

11 * Vestigia eius secutus est pes meus, viam
eius custodiui, & non declinaui ex ea:
12 * A mandatis labiorum eius non recessi, &
in sinu meo abscondi verba oris eius.
13 * Ipse enim solus est, & nemo auertere po-
D test cogitationem eius: & anima eius quod-
cumque voluit, hoc fecit.
14 * Cum expleuerit in me uoluntatem suam,
& alia similia praesto sunt ei.
15 Et idcirco a facie eius turbatus sum, & con
siderans eum, timore solicitor.
16 * Deus molliuit cor meum, & Omnipotēs
conturbauit me.
17 * Non enim perij propter imminentes te-
nebras, nec faciem meam operuit caligo.

CAP. XXIIII.

1 AB Omnipotente non sunt abscondita
A tempora: qui autem nouerunt eum,
ignorant dies illius.
2 * Alij terminos transtulerunt, diripuerunt
greges, & pauerunt eos.
3 * Asinum pupillorum abegerunt, & abstu-
lerunt pro pignore bouem viduae.
4 * Subuerterunt pauperum viam, & oppres-
serunt pariter mansuetos terrae.
5 * Alij quasi onagri in deserto egrediuntur
ad opus suum: vigilantes ad praedam, praepa-
rant panem liberis.
6 * Agrum non suum demetunt: & uineam
E eius, quem ui oppresserint, vindemiant.
7 * Nudos dimittunt homines, indumenta
tollentes, quibus non est operimentum in
frigore:
8 * Quos imbres montium rigant: & non ha
bentes velamen amplexantur lapides.
9 * Vim fecerunt depraedantes pupillos, &
vulgum pauperum spoliauerunt.
10 Nudis & incedentibus absque vestitu, &
esurientibus tulerunt spicas.
11 * Inter aceruos eorum meridiati sunt, qui
calcatis torcularibus sitiunt.
12 * De ciuitatibus fecerunt viros gemere, &
anima vulneratorum clamauit, & Deus inul
tum abire non patitur.
13 * Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt
vias eius, nec reuersi sunt per semitas e-
ius.
14 * Mane primo consurgit homicida, inter-
ficit egenum, & pauperem: per noctem vero
erit quasi fur.
15 * Oculus adulteri obseruat caliginem, di-
cens: Non me uidebit oculus: & operiet vul
tum suum.
16 * Perfodit in tenebris domos, sicut in
die condixerant sibi, & ignorauerunt lu-
cem.
17 * Si subito apparuerit aurora, arbitrantur
vmbra mortis: & sic in tenebris quasi in luce
ambulant.
18 * Leuis est super faciem aquae: maledicta sit
pars eius in terra, nec ambulet per uiam
uinearum.
19 * Ad nimium calorem transeat ab aquis ni
uium, & usque ad inferos peccatum il-
D lius:
20 * Obliuiscatur eius misericordia: dulcedo
illius uermes: non sit in recordatione,
sed conteratur [quasi lignum infructuo-
sum.
21 Pauit enim sterilem, quae non parit, & ui-
duae bene non fecit.]
22 * Detraxit fortes in fortitudine sua: & cum
steterit non credet uitae suae.
23 * Dedit ei Deus locum poenitentiae, & il-
le abutitur eo in superbiam: oculi autem e- Ap.2.c.21
ius sunt in uijs illius.
24 * Eleuati sunt ad modicum, & non subsi-
stent, & humiliabuntur sicut omnia, & aufe-
rentur, & sicut summitates spicarum conte-
rentur.
25 * Quod si non est ita, quis me potest argue
re esse mentitum, & ponere ante Deum ver-
ba mea?

CAP. XXV.

1 RESpondens autem Baldad Suhites, di-
xit:
2 * Potestas & terror apud eum est, qui facit
concordiam in sublimibus suis.
3 * Numquid est numerus militum eius? &
super quem non surget lumen illius?
4 Numquid iustificari potest homo compa-
ratus Deo, aut apparere mundus natus de
muliere?
5 * Ecce luna etiam non splendet, & stellae
non sunt mundae in conspectu eius:
6 * Quanto magis homo putredo, & filius
hominis vermis?

CAP. XXVI.

1 RESpondens autem Iob, dixit:
A * Cuius adiutor es? numquid imbecil-
2 lis? & sustentas brachium eius, qui non est
fortis?
3 * Cui dedisti consilium? forsitan illi, qui
B non habet sapientiam, & prudentiam tuam
ostendisti plurimam.
4 * Quem docere uoluisti? nonne eum, qui
fecit spiramentum?
5 * Ecce gigantes gemunt sub aquis, & qui
habitant cum eis.
6 * Nudus est infernus coram illo, & nullum
est operimentum perditioni.
7 * Qui extendit Aquilonem super vacuum,
C & appendit terram super nihilum.

* Qui

9 * Qui ligat aquas in nubibus suis, vt non erumpant pariter deorsum.
9 *Qui tenet vultum solij sui, & expandit super illud nebulam suam.
10 *Terminum circumdedit aquis, usq. dum finiantur lux, & tenebræ.
11 * Columnæ cæli contremiscunt, & pauent
D ad nutum eius.
12 * In fortitudine illius repente maria congregata sunt, & prudentia eius percussit superbum.
13 Spiritus eius ornauit cælos, & obstetricante manu eius, eductus est coluber tortuosus.
14 *Ecce, hæc ex parte dicta sunt viarum eius: & cum vix parua stilam sermonis eius audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri.

CAP. XXVII.

1 ADdidit quoque Iob, assumens parabolam suam, & dixit:
A
2 * Viuit Deus, qui abstulit iudicium meũ, & Omnipotens, qui ad amaritudinem adduxit animam meam.
3 Quia donec superest halitus in me, & spiritus Dei in naribus meis.
4 * Non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium.
5 * Absit a me vt iustos vos esse iudicem: donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.
6 Iustificationem meam, quam cœpi tenere,
B non deseram: neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea.
7 * Sit vt impius, inimicus meus: & aduersarius meus, quasi iniquus.
8 * Quæ est enim spes hypocritæ si auare rapiat, & non liberet Deus animam eius?
9 * Numquid Deus audiet clamorem eius cum venerit super eum angustia?
10 * Aut poterit in Omnipotente delectari, & inuocare Deum omni tempore?
11 * Docebo vos per manum Dei quæ Omnipotens habeat, nec abscondam.
12 * Ecce, vos omnes nostis, & quid sine cau-
C sa vana loquimini?
13 * Hæc est pars hominis impij apud Deũ, & hereditas violentorum, quam ab Omnipotente suscipient.
14 * Si multiplicati fuerint filij eius, in gladio erunt, & nepotes eius non saturabuntur pane.
15 * Qui reliqui fuerint ex eo, sepelientur in interitu, & viduæ illius non plorabunt.
16 * Si comportauerit quasi terram argẽtum, & sicut lutum præparauerit vestimenta,
17 * Præparabit quidem, sed iustus uestietur illis: & argentum innocens diuidet.
18 * Aedificauit sicut tinea domum suam, & sicut custos fecit umbraculum.
19 * Diues cum dormierit, nihil secum auferet: aperiet oculos suos, & nihil inueniet.
20 * Apprehendet eum quasi aqua inopia, nocte opprimet eum tempestas.
21 * Tollet eum ventus vrens, & auferet, & uelut turbo rapiet eum de loco suo.
22 * Et mittet super eum, & non parcet: de manu eius fugiens fugiet.
23 * Stringet super eum manus suas, & sibilabit super illum, intuens locum eius.

CAP. XXVIII.

1 HAbet argentum, venarum suarum principia: & auro locus est, in quo conflatur.
A
2 * Ferrum de terra tollitur: & lapis solutus calore, in æs uertitur.
3 * Tempus posuit tenebris, & vniuersorum finem ipse considerat, lapidem quoque caliginis, & vmbræ mortis
4 * Diuidit torrens a populo peregrinante, eos, quos oblitus est pes egentis hominis, & inuios.
5 * Terra, de qua oriebatur panis in loco suo, igni subuersa est.
Locus sapphiri lapides eius, & glebæ illius aurum.
6 * Semitam ignorauit auis, nec intuitus est eam oculus vulturis.
7 * Non calcauerunt eam filij institorũ, nec pertransiuit per eam læna.
8 * Ad silicem extendit manum suam, sub-
B uertit a radicibus montes.
9 In petris riuos excidit, & omne pretiosum uidit oculus eius.
10 Profunda quoque fluuiorum scrutatus est, & abscondita in lucem produxit.
11 * Sapientia uero ubi inuenitur? & quis est locus intelligentiæ?
12 * Nescit homo pretium eius, nec inuenitur in terra suauiter viuentium.
13 Abyssus dicit: Non est in me: & mare loquitur: Non est mecum.
14 * Nõ dabitur aurum obrizum pro ea, nec appendetur argentum in commutatione eius:
16 * Non conferetur tinctis Indiæ coloribus, nec lapidi sardonycho pretiosissimo, uel sapphiro.
17 * Non adæquabitur ei aurum, uel uitrum, nec commutabuntur pro ea uasa auri:
18 * Excelsa & eminentia non memorabuntur comparatione eius: trahitur autem a sapientia de occultis.

* Non

19 * Non adæquabitur ei topazius de Aethiopia, nec tincturæ mundissimæ componetur.
20 * Vnde ergo sapientia venit? & quis est locus intelligentiæ?
21 * Abscondita est ab oculis omnium viuen-
D tium, volucres quoque cæli latet.
22 * Perditio & mors dixerunt: Auribus nostris audiuimus famam eius.
23 * Deus intelligit viam eius, & ipse nouit locum illius.
24 * Ipse enim fines mundi intuetur: & omnia, quæ sub cælo sunt, respicit.
25 * Qui fecit ventis pondus, & aquas appendit in mensura.
26 * Quando ponebat pluuijs legem, & viam procellis sonantibus:
27 * Tunc vidit illam, & enarrauit, & præparauit, & inuestigauit.
28 * Et dixit homini: Ecce timor Domini, ipsa est sapientia: & recedere a malo, intelligentia.

CAP. XXIX.

1 ADdidit quoque Iob, assumens parabo-
A lam suam, & dixit:
2 * Quis mihi tribuat, vt sim iuxta menses pristinos secundum dies, quibus Deus custodiebat me?
3 * Quando splendebat lucerna eius super caput meum, & ad lumen eius ambulabam in tenebris?
4 * Sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, quando secreto Deus erat in tabernaculo meo?
5 Quando erat Omnipotens mecum: & in circuitu meo pueri mei?
6 * Quando lauabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi riuos olei?
7 * Quando procedebam ad portam ciuita-
B tis, & in platea parabant cathedram mihi?
8 * Videbant me iuuenes, & abscondebantur, & senes assurgentes stabant.
9 * Principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo.
10 * Vocem suam cohibebant duces, & lingua eorum gutturi suo adhærebat.
11 * Auris audiens beatificabat me, & oculus videns testimonium reddebat mihi.
12 * Eo quod liberassem pauperem vociferantem, & pupillum, cui non esset adiutor.
13 * Benedictio perituri super me veniebat, &
C cor viduæ consolatus sum.
14 * Iustitia indutus sum: & vestiui me, sicut vestimento & diademate, iudicio meo.
15 * Oculus fui cæco, & pes claudo.
16 * Pater eram pauperum: & causam quam nesciebam, diligentissime inuestigabam.
17 * Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam.
18 * Dicebamque: In nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies.
19 * Radix mea aperta est secus aquas, & ros morabitur in messione mea.
20 * Gloria mea semper innouabitur, & arcus
D meus in manu mea instaurabitur.
21 * Qui me audiebant, expectabant sententiam, & intenti tacebant ad consilium meum.
22 * Verbis meis addere nihil audebant, & super illos stillabat eloquium meum.
23 * Expectabant me sicut pluuiam, & os suum aperiebant quasi ad imbrem serotinum.
24 * Si quando ridebam ad eos, non credebant, & lux vultus mei non cadebat in terram.
25 * Si voluissem ire ad eos, sedebam primus: cumque sederem quasi rex, circumstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator.

CAP. XXX.

1 NVnc autem derident me iuniores tem-
A pore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei:
2 * Quorum virtus manuum mihi erat pro nihilo, & vita ipsa putabantur indigni.
3 * Egestate & fame steriles, qui rodebant in solitudine, squallentes calamitate, & miseria.
4 * Et mandebant herbas, & arborum cortices, & radix iuniperorum erat cibus eorum.
5 * Qui de conuallibus ista rapientes, cum singula repperissent, ad ea cum clamore currebant.
6 * In desertis habitabant torrentium, & in cauernis terræ, vel super glaream.
7 * Qui inter huiuscemodi lætabantur, & esse
B sub sentibus delicias computabant.
8 * Filij stultorum & ignobilium, & in terra penitus non parentes.
9 * Nunc in eorum canticum versus sum, & factus sum eis in prouerbium.
10 * Abominantur me, & longe fugiunt a me, & faciem meam conspuere non verentur.
11 * Pharetram enim suam aperuit, & afflixit me, & frenum posuit in os meum.
12 * Ad dexteram orientis calamitates meæ illico surrexerunt: pedes meos subuerterunt, & oppresserunt quasi fluctibus semitis suis.
13 * Dissipauerunt itinera mea, insidiati sunt mihi, & præualuerunt, & non fuit qui ferret auxilium.
14 * Quasi rupto muro, & aperta ianua ir-
C ruerunt super me, & ad meas miserias deuoluti sunt.
15 * Redactus sum in nihilum: abstulisti quasi ventus desiderium meum: & velut nubes pertransijt salus mea.

16 * Nunc autem in memetipso marcescit anima mea, & possident me dies afflictionis.
17 * Nocte os meum perforatur doloribus: & qui me comedunt, non dormiunt.
18 * In multitudine eorum consumitur vestimentum meum, & quasi capitio tunicæ succinxerunt me.
19 Comparatus sum luto, & assimilatus sum fauillæ & cineri.
20 * Clamo ad te, & non exaudis me: sto, & non respicis me.
21 * Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ aduersaris mihi.
22 Eleuasti me & quasi super ventum ponēs elisisti me valide.
23 Scio quia morti trades me, vbi constituta
D est domus omni viuenti.
24 * Verumtamen non ad consumptionem eorum emittis manum tuam: & si corruerint, ipse saluabis.
25 * Flebam quondam super eo, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi.
26 * Expectabam bona, & venerunt mihi mala: præstolabor lucem, & eruperunt tenebræ.
27 * Interiora mea efferbuerunt absque vlla requie, præuenerunt me dies afflictionis.
28 * Mœrens incedebam, sine furore, consurgens, in turba clamabam.
29 * Frater fui draconum, & socius struthionum.
30 * Cutis mea denigrata est super me, & ossa mea aruerunt præ caumate.
31 * Versa est in luctum cithara mea, & organum meum in vocem flentium.

CAP. XXXI.

1 Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne co-
A gitarem quidem de uirgine.
2 * Quam enim partē haberet in me Deus desuper, & hereditatem Omnipotens de excelsis?
3 * Numquid non perditio est iniquo, & alienatio operantibus iniustitiam?
4 * Nonne ipse considerat vias meas, & cunctos gressus meos dinumerat?
5 * Si ambulaui in vanitate, & festinauit in dolo pes meus.
6 * Appendat me in statera iusta, & sciat Deus simplicitatem meam.
7 * Si declinauit gressus meus de via, & si secutum est oculos meos cor meum, & si manibus meis adhæsit macula.
8 * Seram, & alius comedat: & progenies mea eradicetur.
9 * Si deceptum est cor meum super muliere, & si ad ostium amici mei insidiatus sum:
10 * Scortum alterius sit vxor mea, & super
B illam incuruentur alij.
11 * Hoc enim nefas est, & iniquitas maxima.
12 * Ignis est vsque ad perditionem deuorans, & omnia eradicans genimina.
13 * Si contempsi subire iudicium cum seruo meo, & ancilla mea cum disceptarent aduersum me.
14 * Quid enim faciam cum surrexerit ad iudicandum Deus? & cum quæsierit, quid respondebo illi?
15 * Numquid non in vtero fecit me qui & illum operatus est: & formauit mea in vulua unus?
16 * Si negaui, quod volebant, pauperibus, & oculos viduæ expectare feci:
17 * Si comedi buccellam meam solus, & nō comedit pupillus ex ea:
18 * (Quia ab infantia mea creuit mecum miseratio: & de utero matris meæ egressa est mecum.)
19 Si despexi pereuntem, eo quòd non habuerit indumentum, & absque opertimento pauperem:
20 * Si nō benedixerunt mihi latera eius, & de velleribus ouium mearum calefactus est:
21 * Si leuaui super pupillum manum meam, etiam cum viderem me in porta superiorem:
22 * Humerus meus a iunctura sua cadat, & brachium meum cum suis ossibus confringatur.
23 * Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui.
24 * Si putaui aurum robur meum, & obrizo dixi: Fiducia mea.
25 * Si lætatus sum super multis diuitijs meis, & quia plurima reperit manus mea.
26 * Si vidi solem cum fulgeret, & lunam incedentem clare:
27 * Et lætatum est in abscondito cor meum, & osculatus sum manum meam ore meo.
28 * Quæ est iniquitas maxima, & negatio contra Deum altissimum.
29 * Si gauisus sum ad ruinā eius, qui me oderat, & exultaui quòd inuenisset eum malum.
30 * Non enim dedi ad peccandum guttur meum, vt expeterem maledicens animam eius.
31 * Si non dixerūt viri tabernaculi mei: Quis det carnibus eius vt saturemur?
32 * Foris nō mansit peregrinus, ostium meū viatori patuit.
33 * Si abscōdi quasi homo peccatum meum, & celaui in sinu meo iniquitatem meam.
34 * Si expaui ad multitudinē nimiam, & despectio propinquorum terruit me, & non magis tacui, nec egressus sum ostium.

35 * Quis mihi tribuat auditorem, vt deside-
rium meum audiat Omnipotens: & librum
scribat ipse qui iudicat.
36 * Vt in humero meo portem illum, & cir-
cumdem illum quasi coronam mihi?
37 * Per singulos gradus meos pronunciabo
illum, & quasi principi offeram eum.
38 * Si aduersum me terra mea clamat, & cũ
ipsa sulci eius deflent:
39 * Si fructus eius comedi absque pecunia, &
animam agricolarum eius afflixi:
40 * Pro frumento oriatur mihi tribulus, &
pro hordeo spina.

Finita sunt verba Iob.

CAP. XXXII.

1 OMiserunt autem tres viri isti responde-
A re Iob, eo quòd iustus sibi videretur.
2 * Et iratus, indignatusque est Eliu filius Ba-
rachel Buzites, de cognatione Ram: iratus
est autem aduersum Iob, eo quòd iustum se
esse diceret coram Deo.
3 * Porro aduersum amicos eius indignatus
est, eo quòd non inuenissent responsionem
rationabilem, sed tantummodo condem-
nassent Iob.
4 * Igitur Eliu expectauit Iob loquentem:
eo quòd seniores essent qui loquebantur.
5 * Cum autem vidisset quòd tres responde-
B re non potuissent, iratus est vehementer.
6 * Respondensque Eliu filius Barachel Bu-
zites, dixit:
Iunior sum tempore, vos autem antiquio-
res, idcirco demisso capite, veritus sum vo-
bis indicare meam sententiam.
7 Sperabam enim quòd ætas prolixior loque-
retur, & annorum multitudo doceret sa-
pientiam.
8 * Sed, vt video, Spiritus est in hominibus,
& inspiratio Omnipotentis dat intelligen-
tiam.
9 * Non sunt longæui sapientes, nec senes in-
telligunt iudicium.
10 * Ideo dicam: Audite me, ostendam vobis
C etiam ego meam sapientiam.
11 * Expectaui enim sermones vestros, audiui
prudentiam vestram, donec disceptaremini
sermonibus:
12 * Et donec putabam vos aliquid dicere,
considerabam: sed, vt video, non est qui
possit arguere Iob, & respondere ex vobis
sermonibus eius.
13 * Ne forte dicatis: Inuenimus sapientiam,
Deus proiecit eum, non homo.
14 * Nihil locutus est mihi, & ego non secun-
dum sermones vestros respondebo illi.
15 * Extimuerunt, nec responderunt vltra, ab-
stuleruntque a se eloquia.
16 * Quoniam igitur expectaui, & non sunt lo-
D cuti: steterunt, nec vltra responderunt:
17 * Respondebo & ego partem meam, & o-
stendam scientiam meam.
18 * Plenus sum enim sermonibus, & coarctat
me spiritus vteri mei.
19 * En venter meus quasi mustum absque spi-
raculo, quod lagunculas nouas dirumpit.
20 * Loquar, & respirabo paululum: aperiam
labia mea, & respondebo.
21 * Non accipiam personam viri, & Deum
homini non æquabo.
22 * Nescio enim quamdiu subsistam, etsi post
modicum tollat me Factor meus.

CAP. XXXIII.

1 AVdi igitur Iob eloquia mea, & omnes
A sermones meos ausculta:
2 * Ecce aperui os meum, loquatur lingua
mea in faucibus meis.
3 * Simplici corde meo sermones mei, & sen-
tentiam puram labia mea loquentur.
4 * Spiritus Dei fecit me, & spiraculum Om-
nipotentis viuificauit me.
5 * Si potes, responde mihi, & aduersus fa-
ciem meam consiste.
6 * Ecce, & me sicut & te fecit Deus, & de eo-
dem luto ego quoque formatus sum.
7 * Verumtamen miraculum meum non te
terreat, & eloquentia mea non sit tibi gra-
uis.
8 * Dixisti ergo in auribus meis, & vocem
verborum tuorum audiui:
9 * Mundus sum ego, & absque delicto: im-
B maculatus, & non est iniquitas in me.
10 * Quia querelas in me reperit, ideo arbitra-
tus est me inimicum sibi.
11 * Posuit in neruo pedes meos, custodiuit
omnes semitas meas.
12 * Hoc est ergo, in quo non es iustificatus:
respõdebo tibi, quia maior sit Deus homine.
13 * Aduersus eum contendis quòd nõ ad om-
nia verba responderit tibi?
14 * Semel loquitur Deus, & secundo id ip-
sum non repetit.
15 * Per somnium in visione nocturna, quan-
do irruit sopor super homines, & dormiunt
in lectulo:
16 * Tunc aperit aures virorum, & erudiens
D eos instruit disciplina,
17 * Vt auertat hominem ab his, quæ facit, &
liberet eum de superbia:
18 * Eruens animam eius a corruptione: &
vitam illius, vt non transeat in gladium.
19 * Increpat quoque per dolorem in lectulo,
& omnia ossa eius marcescere facit.

* Abomi-

20 * Abominabilis ei fit in vita sua panis, & animæ illius cibus ante desiderabilis.
21 * Tabescet caro eius, & ossa, quæ tecta fuerant, nudabuntur.
22 * Appropinquauit corruptioni anima eius, & vita illius mortiferis.
23 * Si fuerit pro eo Angelus loquens, vnus de millibus, vt annunciet hominis æquitatem:
24 * Miserebitur eius, & dicet: Libera eum, vt non descendat in corruptionem: inueni in quo ei propitier.
25 * Consumpta est caro eius a supplicijs, reuertatur ad dies adolescentiæ suæ.
26 * Deprecabitur Deum, & placabilis ei erit:
D & videbit faciem eius in iubilo, & reddet homini iustitiam suam.
27 * Respiciet homines, & dicet: Peccaui, & vere deliqui, & vt eram dignus, non recepi.
28 * Liberauit animam suam ne pergeret in interitum, sed viuens lucem uideret.
29 * Ecce, hæc omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos.
30 * Vt reuocet animas eorum a corruptione & illuminet luce viuentium.
31 * Attende Iob, & audi me: & tace, dum ego loquor.
32 * Si autem habes quod loquaris, responde mihi loquere: volo enim, te apparere iustū.
33 * Quòd si non habes, audi me: tace, & docebo te sapientiam.

CAP. XXXIIII.

1 PRonuncians itaque Eliu, etiam hæc locutus est:
A
2 * Audite sapientes verba mea, & eruditi auscultate me:
3 * | Auris enim verba probat, & guttur escas gustu dijudicat. | Sup. 12. b. 11.
4 * Iudicium eligamus nobis, & inter nos videamus quid sit melius.
5 * Quia dixit Iob: Iustus sum, & Deus subuertit iudicium meum.
6 * In iudicando enim me, mendacium est: violenta sagitta mea absque vllo peccato.
7 * Quis est vir ut est Iob, qui bibit subsannationem quasi aquam:
8 * Qui graditur cum operantibus iniquitatem, & ambulat cum viris impijs?
9 * Dixit enim: Non placebit uir Deo, etiā si cucurrerit cum eo.
10 * Ideo uiri cordati audite me, absit a Deo impietas, & ab Omnipotente iniquitas.
11 * Opus enim hominis reddet ei, & iuxta
B uias singulorum restituet eis.
12 * Vere enim Deus non condemnabit frustra, nec Omnipotens subuertet iudicium.
13 * Quem constituit alium super terram? aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est?
14 * Si direxerit ad eum cor suum, spiritum illius & flatum ad se trahet.
15 * Deficiet omnis caro simul, & homo in cinerem reuertetur.
16 * Si habes ergo intellectum, audi quod dicitur, & ausculta uocem eloquij mei.
17 * Numquid qui non amat iudicium, sanari potest? & quomodo tum eum, qui iustus est, in tantum condemnas?
18 * Qui dicit regi, apostata: qui uocat duces impios:
19 * | Qui non accipit personas principū: nec cognouit tyrannum, cum disceptaret contra pauperem: opus enim manuum eius sunt vniuersi.
20 * Subito morientur, & in media nocte turbabuntur populi, & pertransibunt, & auferent violentum absque manu.
21 * Oculi enim eius super uias hominum, &
C omnes gressus eorum considerat.
22 * Non sunt tenebræ, & non est vmbra mortis, vt abscondantur ibi qui operantur iniquitatem.
23 * Neque enim ultra in hominis potestate est, vt ueniat ad Deum in iudicium.
24 * Conteret multos, & innumerabiles, & stare faciet alios pro eis.
25 * Nouit enim opera eorum: & idcirco inducet noctem, & conterentur.
26 * Quasi impios percussit eos in loco uidentium.
27 * Qui quasi de industria recesserunt ab eo, & omnes uias eius intelligere noluerunt:
28 * Vt peruenire facerent ad eum clamorem egeni, & audiret uocem pauperum.
29 * Ipso enim concedente pacem, quis est qui condemnet? ex quo absconderit vultum,
D quis est qui contempletur eum & super gentes & super omnes homines?
30 * Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi.
31 * Quia ergo ego locutus sum ad Deum, te quoque non prohibebo.
32 * Si erraui, tu doce me: si iniquitatem locutus sum, vltra non addam.
33 * Numquid a te Deus expetit eam, quia displicuit tibi? tu enim cœpisti loqui, & non ego: quòd si quid nosti melius, loquere.
34 * Viri intelligentes loquantur mihi, & uir sapiens audiat me.
35 * Iob autem stulte locutus est, & verba illius non sonant disciplinam.
36 * Pater mi, probetur Iob usque ad finem: ne desinas ab homine iniquitatis.
37 * Quia addit super peccata sua blasphemiam, inter nos interim constringatur: & tunc ad iudicium prouocet sermonibus suis Deum.

CAP. XXXV.

1 IGitur Eliu hæc rursum locutus est:
2 * Numquid æqua tibi videtur tua cogi-
A tatio, vt diceres: Iustior sum Deo?
3 * Dixisti enim: Non tibi placet quod rectū
est: vel quid tibi proderit, si ego peccauero?
4 * Itaque ego respondebo sermonibus tuis,
& amicis tuis tecum.
5 * Suscipe cælum & intuere, & contemplare
æthera quòd altior te sit.
6 * Si peccaueris, quid ei nocebis? & si mul-
tiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies
contra eum?
7 * Porro si iuste egeris, quid donabis ei, aut
quid de manu tua accipiet?
8 Homini, qui similis tui est, nocebit impie-
tas tua: & filium hominis adiuuabit iustitia
tua.
9 * Propter multitudinem calumniatorum
clamabunt: & eiulabunt propter vim bra-
chij tyrannorum.
10 * Et non dixit: Vbi est Deus, qui fecit me,
qui dedit carmina in nocte?
11 * Qui docet nos super iumenta terræ, & su-
per volucres cæli erudit nos.
12 * Ibi clamabunt, & non exaudiet, propter
superbiam malorum.
13 * Non ergo frustra audiet Deus, & Omni-
potens causas singulorum intuebitur.
14 * Etiam cum dixeris: Non considerat: iudi-
care coram illo, & expecta eum.
15 * Nunc enim non infert furorem suum, nec
vlciscitur scelus valde.
16 * Ergo Iob frustra aperit os suum, & absq;
scientia verba multiplicat.

CAP. XXXVI.

1 ADdens quoque Eliu, hæc locutus est:
2 * Sustine me paululum, & indicabo ti-
A bi: adhuc enim habeo quod pro Deo loquar.
3 * Repetam scientiam meam à principio, &
operatorem meum probabo iustum.
4 * Vere enim absque mendacio sermones
mei, & perfecta scientia probabitur tibi.
5 * Deus potentes non abijcit, cum & ipse
sit potens.
6 * Sed non saluat impios, & iudicium pau-
peribus tribuit.
7 * Non auferet à iusto oculos suos, & reges
in solio collocat in perpetuum, & illi eri-
guntur.
8 * Et si fuerint in catenis, & vinciantur fu-
B nibus paupertatis,
9 * Indicabit eis opera eorum, & scelera eo-
rum, quia violenti fuerunt.
10 * Reuelabit quoque aurem eorum, vt cor-
ripiat: & loquetur, vt reuertantur ab ini-
quitate.
11 * Si audierint & obseruauerint, complebunt
dies suos in bono, & annos suos in gloria.
12 * Si autem non audierint, transibunt per
gladium, & consumentur in stultitia.
13 * Simulatores & callidi prouocant irā Dei,
neque clamabunt cum vincti fuerint.
14 * Morietur in tempestate anima eorum, &
vita eorum inter effeminatos.
15 * Eripiet de angustia sua pauperem, &
reuelabit in tribulatione aurem eius.
16 * Igitur saluabit te de ore angusto latissi-
C mo, & non habente fundamentum subter se:
requies autem mensæ tuæ erit plena pin-
guedine.
17 * Causa tua quasi impij iudicata est, cau-
sam iudiciumque recipies.
18 * Non te ergo superet ira, vt aliquem oppri-
mas: nec multitudo donorum inclinet te.
19 * Depone magnitudinem tuam absque tri-
bulatione, & omnes robustos fortitudine.
20 * Ne protrahas noctem, vt ascendant popu-
li pro eis.
21 * Caue ne declines ad iniquitatem: hanc
enim cœpisti sequi post miseriam.
22 * Ecce, Deus excelsus in fortitudine sua, &
nullus ei similis in legislatoribus.
23 * Quis poterit scrutari vias eius? aut quis
potest ei dicere: Operatus es iniquitatem?
24 * Memento quòd ignores opus eius, de quo
D cecinerunt viri.
25 * Omnes homines vident eum, vnusquisque
intuetur procul.
26 * Ecce, Deus magnus vincens scientiam no-
stram: numerus annorū eius inæstimabilis.
27 * Qui aufert stillas pluuiæ, & effundit im-
bres ad instar gurgitum,
28 * Qui de nubibus fluunt, quæ prætexunt
cuncta desuper.
29 * Si voluerit extendere nubes quasi tento-
rium suum.
30 * Et fulgurare lumine suo desuper, cardines
quoque maris operiet.
31 * Per hæc enim iudicat populos, & dat escas
multis mortalibus.
32 * In manibus abscondit lucem, & præcipit
ei vt rursus adueniat.
33 * Annunciat de ea amico suo, quòd posses-
sio eius sit, & ad eam possit ascendere.

CAP. XXXVII.

1 SVper hoc expauit cor meum, & emotum
A est de loco suo.
2 * Audite auditionem in terrore vocis eius,
& sonum de ore illius procedentem.
3 * Subter omnes cælos ipse considerat, & lu-
men illius super terminos terræ.
4 * Post eum rugiet sonitus, tonabit voce ma-
gnitudinis suæ, & non inuestigabitur, cum
audita fuerit vox eius.
5 * Tonabit Deus in voce sua mirabiliter,

qui

qui facit magna & inſcrutabilia.
6 * Qui præcipit niui vt deſcendat in terram,
B & hiemis pluuijs, & imbri fortitudinis ſuæ.
7 * Qui in manu omnium hominum ſignat,
vt nouerint ſinguli opera ſua.
8 * Ingredietur beſtia latibulum, & in antro
ſuo morabitur.
9 * Ab interioribus egredietur tempeſtas, &
ab Arcturo frigus.
10 * Flante Deo concreſcit gelu, & rurſum la-
tiſſimæ funduntur aquæ.
11 * Frumentum deſiderat nubes, & nubes
ſpargunt lumen ſuum.
12 * Quæ luſtrant per circuitum, quocunque
eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne
quod præceperit illis ſuper faciem orbis ter-
rarum.
13 * Siue in vna tribu, ſiue in terra ſua, ſiue in
C quocumque loco miſericordiæ ſuæ eas iuſſe
rit inueniri.
14 * Auſculta hæc Iob: ſta, & conſidera mira-
bilia Dei.
15 * Numquid ſcis quando præceperit Deus
pluuijs, vt oſtenderent lucem nubium eius?
16 * Numquid noſti ſemitas nubium magnas
& perfectas ſcientias?
17 * Nonne veſtimenta tua calida ſunt, cum
perflata fuerit terra Auſtro?
18 * Tu forſitan cum eo fabricatus es cælos, qui
ſolidiſſimi quaſi ære fuſi ſunt.
19 * Oſtende nobis quid dicamus illi; nos quip
D pe inuoluimur tenebris.
20 * Quis narrabit ei quæ loquor? etiam ſi lo-
cutus fuerit homo, deuorabitur.
21 * At nunc non vident lucem: ſubito aer
cogetur in nubes, & ventus tranſiens fugabit eas.
22 * Ab Aquilone aurum venit, & ad Deum
formidoloſa laudatio.
23 * Digne eum inuenire non poſſumus: ma-
gnus fortitudine, & iudicio, & iuſtitia & e-
narrari non poteſt.
24 * Ideo timebunt eum viri, & non audebũt
contemplari omnes, qui ſibi uidentur eſſe
ſapientes.

CAP. XXXVIII.

1 RESpondens autem Dominus Iob de
A turbine, dixit.
2 * Quis eſt iſte inuoluens ſententias ſermo-
nibus imperitis?
3 * Accinge ſicut vir lumbos tuos: interro-
gabo te, & reſponde mihi.
4 * Vbi eras quando ponebam fundamenta
terræ? indica mihi ſi habes intelligentiam.
5 * Quis poſuit menſuras eius, ſi noſti? vel
quis tetendit ſuper eam lineam?
6 * Super quo baſes illius ſolidatæ ſunt? aut
quis demiſit lapidem angularem eius.
7 * Cum me laudarent ſimul aſtra matuti-
na, & iubilarent omnes filij Dei?
8 * Quis concluſit oſtijs mare, quando erum
pebat quaſi de uulua procedens:
9 * Cum ponerem nubem veſtimentum eius
& caligine illud quaſi pannis infantiæ obuol
uerem?
10 * Circumdedi illud terminis meis, & poſui
uectem, & oſtia;
11 * Et dixi: Vſque huc uenies, & non procee
B des amplius, & hic confringes tumentes flu-
ctus tuos.
12 * Numquid poſt ortum tuum præcepiſti di-
luculo, & oſtendiſti auroræ locum ſuum?
13 * Et tenuiſti concutiens extrema terræ, &
excuſſiſti impios ex ea?
14 * Reſtituetur ut lutum ſignaculum, & ſta-
bit ſicut ueſtimentum:
15 * Auferetur ab impijs lux ſua, & brachium

excelsum confringetur.
16 * Numquid ingressus es profunda maris
& in nouissimis abyssi deambulasti?
17 * Numquid apertæ sunt tibi portæ mortis,
& ostia tenebrosa vidisti?
18 * Numquid cõsiderasti latitudinem terræ?
indica mihi, si nosti, omnia,
19 * In qua via lux habitet, & tenebrarũ quis
locus sit:
20 * Vt ducas vnũquodque ad terminos suos,
& intelligas semitas domus eius.
21 * Sciebas tunc quòd nasciturus esses? & nu
C merum dierum tuorum noueras?
22 * Numquid ingressus es thesauros niuis,
aut thesauros grandinis aspexisti?
23 * Quæ præparaui in tempus hostis, in diem
pugnæ & belli?
24 * Per quam viam spargitur lux, diuiditur
æstus super terram?
25 * Quis dedit vehementissimo imbri cursum,
& viam sonantis tonitrui,
26 * Vt plueret super terram absque homine
in deserto, vbi nullus mortalium commo-
ratur.
27 * Vt impleret inuiam & desolatam, & pro-
duceret herbas virentes?
28 * Quis est pluuiæ pater? vel quis genuit
stillas roris?
29 * De cuius vtero egressa est glacies? & ge-
lu de cælo quis genuit?
30 * In similitudinem lapidis aquæ durantur,
D & superficies abyssi constringitur.
31 * Numquid coniungere valebis micantes
stellas Pleiadas, aut gyrum Arcturi poteris
dissipare?
32 * Numquid producis Luciferum in tempo
re suo, & Vesperum super filios terræ con-
surgere facis?
33 * Numquid nosti ordinem cæli, & pones
rationem eius in terra?
34 * Numquid eleuabis in nebula vocem tuã,
& impetus aquarum operiet te?
35 * Numquid mittes fulgura, & ibunt, & re-
uertentia dicent tibi: Adsumus?
36 * Quis posuit in visceribus hominis sapien-
tiam? vel quis dedit gallo intelligentiam?
37 * Quis enarrabit cælorum rationem, & con
centum cæli quis dormire faciet?
38 * Quando fundebatur puluis in terra, & gle
bæ compingebantur?
39 * Numquid capies leænæ prædam, & animã
catulorum eius implebis,
40 * Quando cubant in antris, & in specubus
insidiantur?
41 * Quis præparat coruo escam suam, quã-
do pulli eius clamant ad Deum, vagantes, eo
quòd non habeant cibos?

C A P. X X X I X.

1 NVmquid nosti tẽpus partus ibicum in
A petris, vel parturiẽtes ceruas obseruasti?
2 * Dinumerasti menses conceptus earum, &
scisti tempus partus earum?
3 * Incuruantur ad fœtum, & pariunt, & ru-
gitus emittunt.
4 * Separantur filij earum, & pergunt ad pa-
stum: egrediuntur, & non reuertuntur ad
eas.
5 * Quis dimisit onagrum liberum, & vincula
eius quis soluit?
6 * Cui dedi in solitudine domum, & taber-
nacula eius in terra salsuginis.
7 * Contemnit multitudinem ciuitatis, cla-
B morem exactoris non audit.
8 * Circumspicit montes pascuæ suæ, & vire-
tia quæque perquirit.
9 * Numquid volet rhinoceros seruire tibi,
aut morabitur ad præsepe tuum?
10 * Numquid alligabis rhinocerota ad aran-
dum loro tuo? aut confringet glebas valliũ
post te?
11 * Numquid fiduciam habebis in magna for
titudine eius, & derelinques ei labores tuos?
12 * Numquid credes illi, quòd sementem red
dat tibi, & aream tuam congreget?
13 * Penna struthionis similis est pennis hero-
dij, & accipitris.
14 * Quando derelinquit oua sua in terra, tu
forsitan in puluere calefacies ea?
15 * Obliuiscitur quòd pes conculcet ea, aut
bestia agri conterat.
16 * Duratur ad filios suos quasi non sint sui,
C frustra laborauit nullo timore cogente.
17 * Priuauit enim eam Deus sapientia, nec
dedit illi intelligentiam.
18 * Cum tempus fuerit, in altum alas erigit:
deridet equum & ascensorem eius.
19 * Numquid præbebis equo fortitudinem,
aut circumdabis collo eius hinnitum?
20 * Numquid suscitabis eum quasi locustas,
gloria narium eius terror.
21 * Terram vngula fodit, exultat audacter:
in occursum pergit armatis.
22 * Contemnit pauorem, nec cedit gladio.
23 * Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit
hasta & clypeus.
24 * Feruens & fremens sorbet terram, nec re-
putat tubæ sonare clangorem.
25 * Vbi audierit buccinam, dicit: Vah, pro-
cul odoratur bellum, exhortationem ducũ,
& vlulatum exercitus.
26 * Numquid per sapiẽtiam tuam plumescit
D accipiter, expandens alas suas ad Austrum?
27 * Numquid ad præceptũ tuum eleuabitur
aquila, & in arduis ponet nidum suum?
28 * In petris manet, & in præruptis silicibus
commoratur, atque inaccessis rupibus.
29 * Inde contemplatur escam, & de longe o-
culi eius prospiciunt.
30 * Pulli eius lambent sanguinem: & vbicum
que cadauer fuerit, statim adest.
31 * Et adiecit Dominus, & locutus est ad Iob:

* Num-

32 * Numquid qui contendit cum Deo, tam facile conquiescit? vtique qui arguit Deum, debet respondere ei.

33 * Respondens autem Iob Domino, dixit:

34 * Qui leuiter locutus sum, respondere quid possum? manum meam ponam super os meum.

35 * Vnum locutus sum, quod vtinam non dixissem: & alterum, quibus vltra non addam.

CAP. XL.

1 A RESpondens autem Dominus Iob de turbine, dixit:

2 * Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te: & indica mihi.

3 * Numquid irritum facies iudicium meum: & condemnabis me, vt tu iustificeris?

4 * Et si habes brachium sicut Deus, & si voce simili tonas?

5 * Circumda tibi decorem, & in sublime erigere, & esto gloriosus, & speciosis induere vestibus.

6 * Disperge superbos in furore tuo: & respiciens omnem arrogantem humilia.

7 * Respice cunctos superbos, & confunde eos: & contere impios in loco suo.

B 8 * Absconde eos in puluere simul, & facies eorum demerge in foueam:

9 * Et ego confitebor quòd saluare te possit dextera tua.

10 * Ecce, Behemoth, quem feci tecum, fœnū quasi bos comedet:

11 * Fortitudo eius in lumbis eius, & virtus illius in vmbilico ventris eius.

12 * Stringit cuadam suam quasi cedrum, nerui testiculorum eius perplexi sunt.

13 * Ossa eius velut fistulæ æris, cartilago illius quasi laminæ ferreæ.

14 * Ipse est principium viarum Dei, qui fe-
C cit eum, applicabit gladium eius.

15 * Huic montes herbas ferunt: omnes bestiæ agri ludent ibi.

16 * Sub vmbra dormit in secreto calami, & in locis humentibus.

17 * Protegunt vmbræ vmbram eius, circumdabunt eum salices torrentis.

18 * Ecce absorbebit fluuium, & non mirabitur: & habet fiduciam, quòd influat, Iordanis in os eius.

19 * In oculis eius quasi hamo capiet eum, & in sudibus perforabit nares eius.

20 * An extrahere poteris leuiathan hamo, & fune ligabis linguam eius?

21 * Numquid pones circulum in naribus
D eius: aut armilla perforabis maxillam eius?

22 * Numquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia?

23 * Numquid feriet tecum pactum, & accipies eum seruum sempiternum?

24 * Numquid illudes ei quasi aui, aut ligabis eum ancillis tuis?

25 * Concident eum amici, diuident illum negotiatores?

26 * Numquid implebis sagenas pelle eius, & gurgustium piscium capite illius?

27 * Pone super eum manum tuam: memento belli, nec vltra addas loqui.

28 * Ecce, spes eius frustrabitur eum, & videntibus cunctis præcipitabitur.

CAP. XLI.

1 A NOn quasi crudelis suscitabo eum: quis enim resistere potest vultui meo?

2 * Quis ante dedit mihi, vt reddam ei? omnia quæ sub cælo sunt, mea sunt.

3 * Non parcam ei, & verbis potentibus, & ad deprecandum compositis.

4 * Quis reuelabit faciem indumenti eius? & in medium oris eius quis intrabit?

5 * Portas vultus eius quis aperiet? per gyrum dentium eius formido.

6 * Corpus illius quasi scuta fusilia, compactum squamis se prementibus.

7 * Vna vni coniungitur, & ne spiraculum
B quidem incedit per eas:

8 * Vna alteri adhærebit, & tenentes se nequaquam separabuntur.

9 * Sternutatio eius splendor ignis, & ocul eius, ut palpebræ diluculi.

10 * De ore eius lampades procedunt, sicut tedæ ignis accensæ.

11 * De naribus eius procedit fumus, sicut tolæ succensæ atque feruientis.

12 * Halitus eius prunas ardere facit, & flamma de ore eius egreditur.

13 * In collo eius morabitur fortitudo, & faciem eius præcedit egestas.

14 * Membra carnium eius cohærentia sibi
C mittit contra eum fulmina, & ad locum alium non ferentur.

15 * Cor eius indurabitur tamquam lapis, stringetur quasi malleatoris incus.

16 * Cum sublatus fuerit, timebunt angeli, territi purgabuntur.

17 * Cum apprehenderit eum gladius, subsistere non poterit neque hasta, neque thorax:

18 * Reputabit enim quasi paleas ferrum, quasi lignum putridum, æs.

19 * Non fugabit eum vir sagittarius, in stipulam versi sunt ei lapides fundæ.

20 * Quasi stipulam æstimabit malleum,
D deridebit vibrantem hastam.

21 * Sub ipso erunt radij solis, & sternet sibi aurum quasi lutum.

22 * Feruescere faciet quasi ollam profundum mare, & ponet quasi cum vnguenta bulliunt.
23. * Post eum lucebit semita, æstimabit abyssum quasi senescentem.
24. * Non est super terram potestas, quæ comparetur ei, qui factus est vt nullum timeret.
25 * Omne sublime videt, ipse est rex super vniuersos filios superbiæ.

CAP. XLII.

1 Respondens autem Iob Domino, dixit:
2 * Scio quia omnia potes, & nulla te
A latet cogitatio.
3 * Quis est iste, qui celat consilium absque scientia? ideo insipienter locutus sum, & quæ vltra modum excederent scientiam meam.
4 * Audi, & ego loquar: interrogabo te, & responde mihi.
5 * Auditu auris audiui te, nunc autem oculus meus videt te.
6 * Idcirco ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere.
7. * Postquam autem locutus est dominus
B verba hæc ad Iob, dixit ad Eliphaz Themanitem: Iratus est furor meus in te, & in duos amicos tuos: quoniam non estis locuti coram me rectum, sicut seruus meus Iob.
8 * Sumite ergo vobis septem tauros, & septem arietes, & ite ad seruum meum Iob, & offerte holocaustum pro vobis: Iob autem seruus meus orabit pro vobis: faciem eius suscipiam vt non vobis imputetur stultitia: neque enim locuti estis ad me recta, sicut seruus meus Iob.
9 * Abierunt ergo. Eliphaz Themanites, & Baldad Suhites, & Sophar Naamathites, & fecerunt sicut locutus fuerat dominus ad eos, & suscepit dominus faciem Iob.
10. * Dominus quoque conuersus est ad pœni-
C tentiam Iob, cum oraret ille pro amicis suis. Et addidit dominus omnia quæcumq. fuerant Iob, duplicia.
11. * Venerunt autem ad eum omnes fratres sui, & vniuersæ sorores suæ, & cuncti qui nouerant eum prius, & comederunt cum eo panem in domo eius: & mouerunt super eum caput, & consolati sunt eum super omni malo quod intulerat Dominus super eũ: Et dederunt ei vnusquisque ouem vnam, & inaurem auream vnam.
12 * Dominus autem benedixit nouissimis
D Iob magis quàm principio eius. Et facta sunt ei quattuordecim millia ouium, & sex millia camelorum, & mille iuga boum, & mille asinæ.
13 * Et fuerunt ei septem filij, & tres filiæ.
14. * Et vocauit nomẽ vnius Diem, & nomen secundæ Casiam, & nomen tertiæ Cornustibij.
15. * Non sunt autem inuentæ mulieres speciosæ sicut filiæ Iob in vniuersa terra: deditque eis pater suus hereditatem inter fratres earum.
16. * Vixit autem Iob post hæc, centum quadraginta annis, & vidit filios suos, & filios filiorum suorum vsque ad quartam generationem, & mortuus est senex, & plenus dierum.

LIBER PSALMORVM.

PSALMVS PRIMVS.

1 BEATVS vir, qui nō abijt
in consilio impiorum, &
& in via peccatorum non
stetit, & in cathedra pesti-
lentiæ non sedit.
I.Co.1.b.8 2 * Sed in lege Domini
voluntas eius, & in lege
Ier.17.b.8 eius meditabitur die ac nocte.
3 * Et erit tamquam lignum, quod planta-
tum est secus decursus aquarum, quod fru-
ctum suum dabit in tempore suo:
Et folium eius non defluet: & omnia quæ-
cumque faciet, prosperabuntur.
4 * Non sic impij, non sic: sed tamquam pul
uis, quem proijcit ventus a facie terræ.
5 * Ideo non resurgent impij in iudicio: ne-
que peccatores in concilio iustorum.
6 *Quoniam nouit dominus viam iustorum:
& iter impiorum peribit.

Psalmus II.

Ac.4.c.25 1 QVare fremuerunt Gentes, & populi me-
A ditati sunt inania?
2 * Astiterunt reges terræ, & principes con-
uenerunt in vnum aduersus dominum, &
aduersus Christum eius.
3 * Dirumpamus vincula eorum: & proijcia-
mus a nobis iugum ipsorum.
4 * Qui habitat in cælis irridebit eos: & do-
B minus subsannabit eos.
5 * Tunc loquetur ad eos in ira sua, & in furo-
re suo conturbabit eos.
6 * Ego autem constitutus sum rex ab eo su-
per Sion montem sanctum eius, prædicans
præceptum eius.
7 * Dominus dixit ad me: Filius meus es
tu, ego hodie genui te.
8 * Postula a me, & dabo tibi Gentes here-
ditatem tuam, & possessionem tuam termi-
nos terræ.
9 * Reges eos in virga ferrea, & tamquam
vas figuli confringes eos.
10 * Et nunc reges intelligite: erudimini qui
iudicatis terram.
11 * Seruite domino in timore: & exultate ei
cum tremore.
12 * Apprehendite disciplinam, nequando
irascatur dominus, & pereatis de via iusta.
13 * Cum exarserit in breui ira eius, beati om-
nes, qui confidunt in eo.

Psalmus Dauid, Cum fugeret a facie Absa
1 lom filij sui. 2.Reg.15.14. III.

2 DOmine quid multiplicati sunt qui tri-
A bulant me? multi insurgunt aduersum
me.

3 * Multi dicunt animæ meæ: Non est salus ipsi in Deo eius.
4 * Tu autem domine susceptor meus es, gloria mea, & exaltans caput meum.
5 * Voce mea ad dominum clamaui: & exaudiuit me de monte sancto suo.
6 * Ego dormiui, & soporatus sum: & exurrexi, quia dominus suscepit me.
7 * Non timebo millia populi circumdantis me: exurge domine, saluum me fac Deus meus.
8 * Quoniam tu percussisti omnes aduersantes mihi sine causa: dentes peccatorum contriuisti.
9 * Domini est salus: & super populum tuū benedictio tua.

1 In finem in carminibus, Psalmus David. IIII.

2 CVm inuocarem exaudiuit me. Deus iu-
A stitiæ meæ: in tribulatione dilatasti mi
hi.
Miserere mei, & exaudi orationem meam.
3 * Filij hominum vsquequo graui corde? vt quid diligitis uanitatem, & quæritis mendacium?
4 * Et scitote quoniam mirificauit dominus sanctum suum: dominus exaudiet me cum clamauero ad eum.
5 ‖ * Irascimini, & nolite peccare: quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini.
6 * Sacrificate sacrificium iustitiæ, & sperate in domino. multi dicunt: Quis ostendit nobis bona?
7 * Signatum est super nos lumen vultus
B tui domine: dedisti lætitiam in corde meo.
8 * A fructu frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt.
9 * In pace in idipsum dormiam, & requiescam;
10 * Quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me.

1 In finem pro ea, quæ hereditatem cōsequitur, Psalmus David. V.

2 VErba mea auribus percipe Domine, in-
A tellige clamorem meum.
3 * Intende voci orationis meæ, rex meus & Deus meus.
4 * Quoniam ad te orabo: Domine mane exaudies vocem meam.
5 * Mane astabo tibi & uidebo: quoniam nō Deus volens iniquitatem tu es.
6 * Neque habitabit iuxta te malignus: neq. permanebunt iniusti ante oculos tuos.
7 * Odisti omnes, qui operantur iniquitatē:
B perdes omnes, qui loquuntur mendacium.
Vultum sanguinum & dolosum abomina-
8 bitur Dominus: * ego autem in multitudine misericordiæ tuæ.
Introibo in domum tuam: adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.
9 * Domine deduc me in iustitia tua: propter inimicos meos dirige in conspectu tuo viam meam.
10 * Quoniam non est in ore eorum veritas: cor eorum vanum est.
11 * ‖ Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant, iudica illos Deus. ‖Inf. 13. a. 5. Ro. 3. b. 13
Decidant a cogitationibus suis, secundum multitudinem ‖ impietatum eorum expelle eos, quoniam irritauerunt te Domine.
12 * Et lætentur omnes, qui sperant in te, in æternum exultabunt: & habitabis in eis.
Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt
13 nomen tuum, * quoniam tu benedices iusto.
Domine, vt scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos.

1 In finem in carminibus, Psalmus David, pro octaua. VI.

2 DOmine, ne in furore tuo arguas me, ne-
A que in ira tua corripias me,
3 * Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum: sana me Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea.
4 * Et anima mea turbata est valde: sed tu Domine usquequo?
5 * Conuertere Domine, & eripe animam
B meam: saluum me fac propter misericordiam tuam,
6 * Quoniam nō est in morte qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?
7 * Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum: lacrymis meis stratum meum rigabo.
8 * Turbatus est a furore oculus meus: inueteraui inter omnes inimicos meos.
9 * ‖ Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem: quoniam exaudiuit Dominus vocem fletus mei. ‖Mat. 7. d. 23. & 25. d. 41 Luc. 13. f. 27
10 * Exaudiuit Dominus deprecationem meam, Dominus orationem meā suscepit.
11 * Erubescant, & conturbentur vehementer omnes inimici mei: conuertantur & erubescant valde velociter.

1 Psalmus David, quem cantauit Domino pro verbis Chusi filij Iemini. (2. Reg. 16.) VII.

2 DOmine Deus meus in te speraui: saluū
A me fac ex omnibus persequentibus me, & libera me.

* Ne-

3 * Nequando rapiat vt leo animam meam, dum non est qui redimat, neq; qui salutem faciat.
4 * Domine Deus meus si feci istud, si est iniquitas in manibus meis:
5 * Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis.
6 * Persequatur inimicus animam meam, & comprehendat, & conculcet in terra vitam meam, & gloriam meam in puluerem deducat.
7 * Exurge Domine in ira tua: & exaltare in finibus inimicorum meorum.
8 *Et exurge Domine Deus meus in præcepto quod mandasti: * & synagoga populorum circumdabit te.
9 Et propter hanc in altum regredere:* Dominus iudicat populos.
B Iudica me Domine secundum iustitiam meam, & secundum innocentiam meam super me.
10 * Consumetur nequitia peccatorum,& diriges iustum, ‖ scrutans corda & renes Deus.
11 Iustum * adiutorium meum a Domino, qui saluos facit rectos corde.
12 * Deus iudex iustus,fortis,& patiens: numquid irascitur per singulos dies?
13 * Nisi conuersi fueritis, gladium suum vibrabit arcum suum tetendit, & parauit illum.
14 *Et in eo parauit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit.
15 * ‖ Ecce parturijt iniustitiam: concepit dolorem,& peperit iniquitatem.
16 * Lacum aperuit,& effodit eum:& incidit in foueam,quam fecit.
17 * Conuertetur dolor eius in caput eius: & in verticem ipsius iniquitas eius descendet.
18 * Confitebor Domino secundum iustitiā eius:& psallam nomini Domini Altissimi.

1.Par.28.9. Ier.11.d.20.&17.b.10.&20.c.12. Ies.59.a.4. Iob 15.d.35 Hebr.2.a.7

1 In finem pro torcularibus, Psalmus David. VIII.

2 A Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in vniuersa terra.
Quoniam eleuata est magnificentia tua, super cælos.
3 * Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem propter inimicos tuos, vt destruas inimicum & vltorem.
4 * Quoniam videbo cælos tuos, opera digitorum tuorum:lunam & stellas quæ tu fundasti.
5 * Quid est homo,quòd memor es eius?aut filius hominis,quoniam visitas eum?
6 * ‖ Minuisti eum paulominus ab angelis,
7 gloria & honore coronasti eum: & constituisti eum super opera manuum tuarum.
B
8 * ‖ Omnia subiecisti sub pedibus eius,oues & boues vniuersas: insuper & pecora campi.
9 * Volucres cæli,& pisces maris, qui perambulant semitas maris.
10 * Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in vniuersa terra.

1 In finem pro occultis filij,Psalmus David. IX.

2 A Confitebor tibi Domine in toto corde meo:narrabo omnia mirabilia tua.
3 * Lætabor & exultabo in te: psallam nomini tuo Altissime,
4 * In conuertendo inimicum meum retrorsum: infirmabuntur,& peribunt a facie tua.
5 * Quoniam fecisti iudicium meum & causam meam: sedisti super thronum qui iudicas iustitiam.
6 * Increpasti Gentes, & perijt impius: nomen eorum delesti in æternum & in sæculum sæculi.
7 * Inimici defecerunt frameæ in finem:& ciuitates eorum destruxisti.
8 Perijt memoria eorum cum sonitu:& * Dominus in æternum permanet.
9 Parauit in iudicio thronum suū: * & ipse iudicabit orbem terræ in æquitate,iudicabit
B populos in iustitia.
10 * Et factus est Dominus refugium pauperi: adiutor in opportunitatibus,in tribulatione.
11 * Et sperent in te qui nouerunt nomen tuum:quoniam non dereliquisti quærentes te Domine.
12 * Psallite Domino, qui habitat in Sion: annunciate inter Gentes studia eius:
13 *Quoniam requirens sanguinem eorum recordatus est:non est oblitus clamorem pauperum.
14 * Miserere mei Domine: vide humilitatem meam de inimicis meis.
15 * Qui exaltas me de portis mortis, vt annunciem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion.
16 *Exultabo in salutari tuo:infixæ sunt Gentes in interitu,quem fecerunt.
In laqueo isto, quem absconderunt, comprensus est pes eorum.
17 * Cognoscetur Dominus iudicia faciens: in operibus manuum suarum comprehensus est peccator.
18 * Conuertantur peccatores in infernum, omnes Gentes quæ obliuiscuntur Deum.
19 * Quoniam non in finē obliuio erit pauperis: patientia pauperum nōn peribit in finē.
20 Exurge Domine, non confortetur homo: iudicentur Gentes in conspectu tuo;

11 * Constitue Domine legislatorem super eos: vt sciant gentes quoniam homines sunt.

Psal. X. secundum Hebr.

1 * Vtquid Domine recessisti longe, despicis
A in opportunitatibus, in tribulatione?
2 * Dum superbit impius, incenditur pauper: comprehenduntur in consilijs quibus cogitant.
3 * Quoniam laudatur peccator in desiderijs animæ suæ: & iniquus benedicitur.
4 * Exacerbauit Dominum peccator, secundum multitudinem iræ suæ non quæret.
5 * Non est Deus in conspectu eius: inquinatæ
B sunt viæ illius omni tempore.
Auferuntur iudicia tua a facie eius: omnium inimicorum suorum dominabitur.
6 Dixit enim in corde suo: Non mouebor a generatione in generationem, sine malo.
7 ‖ * Cuius maledictione os plenum est, & amaritudine, & dolo: sub lingua eius labor dolor. ‖In.c.3.a. Ro.3.b.14
8 * Sedet in insidijs cum diuitibus in occultis, vt interficiat innocentem.
9 * Oculi eius in pauperem respiciunt: insi-
C diatur in abscondito, quasi leo in spelunca sua.
Insidiatur vt rapiat pauperem: rapere pauperem dum attrahit eum.
10 * In laqueo suo humiliabit eum, inclinabit se, & cadet cum dominatus fuerit pauperum.
11 * Dixit enim in corde suo: Oblitus est Deus, auertit faciem suam, ne videat in finem.
12 * Exurge Domine Deus, exaltetur manus nus tua: ne obliuiscaris pauperum.
13 * Propter quid irritauit impius Deum? di-
D xit enim in corde suo: Non requiret.
14 * Vides, quoniam tu laborem & dolorem consideras: vt tradat eos in manus tuas.
Tibi derelictus est pauper: orphano tu eris adiutor.
15 * Contere brachium peccatoris & maligni: quæretur peccatum illius, & non inuenietur.
16 * Dominus regnabit in æternum, & in sæculum sæculi: peribitis Gentes de terra illius.
17 * Desiderium pauperum exaudiuit Dominus: præparationem cordis eorum audiuit auris tua.
18 * Iudicare pupillo & humili, vt non apponat vltra magnificare se homo super terram.

1 In finem, Psalmus Dauid. X.

2 IN Domino confido: quomodo dicitis ani-
A mæ meæ: Transmigra in montem sicut passer?
3 * Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, parauerunt sagittas suas in pharetra, vt sagittent in obscuro rectos corde.
4 * Quoniam quæ perfecisti, destruxerunt: iustus autem quid fecit?
5 ‖ Dominus in templo sancto suo, Dominus ‖Aba.2.d. 20
B in cælo sedes eius:
* Oculi eius in pauperem respiciunt: palpebræ eius interrogant filios hominum.
6 * Dominus interrogat iustum & impium: qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam.
7 * Pluet super peccatores laqueos: ignis, & sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum.
8 * Quoniam iustus Dominus, & iustitias dilexit: æquitatem vidit vultus eius.

1 In finem pro octaua, Psalmus Dauid. XI.

2 SAluum me fac Domine, quoniam defe-
A cit sanctus: quoniam diminutæ sunt veritates a filijs hominum.
3 * Vana locuti sunt vnusquisque ad proximum suum: labia dolosa, in corde & corde locuti sunt.
4 * Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam.
5 * Qui dixerunt: Linguam nostram magnificabimus, labia nostra a nobis sunt, quis noster Dominus est?
6 * Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus.
Ponam in salutari: fiducialiter agam in eo.
7 ‖ * Eloquia Domini, eloquia casta: argentum igne examinatum, probatum terræ purgatum septuplum. ‖Prou. 30 a.5.
8 * Tu Domine seruabis nos: & custodies nos a generatione hoc in æternum.
9 * In circuitu impij ambulant: secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.

1 In finem, Psalmus Dauid. XII.

A VSquequo Domine obliuisceris me in finem? Vsquequo auertis faciem tuam a me?
2 * Quamdiu ponam consilia in anima mea, dolorem in corde meo per diem?
3 * Vsquequo exaltabitur inimicus meus super
4 me? * respice, & exaudi me Dñe Deus meus.

Illumina oculos meos ne vmquam obdor
3 miam in morte:* ne quando dicat inimicus
meus: Præualui aduersus eum.
Qui tribulant me, exultabunt si motus fue-
6 ro: * ego autem in misericordia tua speraui.
Exultabit cor meum in salutari tuo: canta-
bo Domino qui bona tribuit mihi: & psal-
lam nomini Domini altissimi.

1 In finem Psalmus Dauid. XIII.

A Dixit insipiens in corde suo: Non est
Deus.
Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt
in studijs suis: non est qui faciat bonum, non
est vsque ad vnum.
2 * Dominus de cælo prospexit super filios
hominum, vt videat si est intelligens, aut re
quirens Deum.
3 * Omnes declinauerunt, simul inutiles fa-
cti sunt: non est qui faciat bonum, non est vs
que ad vnum.
Sepulchrum patens est guttur eorum: lin-
guis suis dolose agebant, venenum aspidum
sub labijs eorum.
Quorum os maledictione & amaritudine
plenum est: veloces pedes eorum ad effun-
dendum sanguinem.
Contritio & infelicitas in vijs eorum, &
viā pacis non cognouerunt: non est timor
Dei ante oculos eorum.
4 * Nonne cognoscent omnes qui operantur
iniquitatem, qui deuorant plebem meam si-
cut escam panis.
5 * Dominum non inuocauerunt, illic trepidaue
runt timore, vbi non erat timor.
6 * Quoniam Dominus in generatione iusta
est, consilium inopis confudistis: quoniam
Dominus spes eius est.
7 * Quis dabit ex Sion salutare Israel? cum
auerterit Dominus captiuitatem plebis suæ,
exultabit Iacob, & lætabitur Israel.

1 Psalmus Dauid. XIIII.

A Domine quis habitabit in tabernacu-
lo tuo? aut quis requiescet in monte
sancto tuo?
2 * Qui ingreditur sine macula, & operatur
iustitiam.
3 * Qui loquitur veritatem in corde suo, qui
non egit dolum in lingua sua:
Nec fecit proximo suo malum, & oppro-
brium non accepit aduersus proximos
suos.
4 * Ad nihilum deductus est in conspectu eius
malignus: timentes autem Dominum glori-
ficat.
5 Qui iurat proximo suo, & non decipit, * qui
pecuniam suam non dedit ad vsuram, & mu
nera super innocentem non accepit:

Qui facit hæc, non mouebitur in æter-
num.

1 Tituli inscriptio ipsi Dauid. XV.

A Conserua me Domine, quoniam spera
2 ui in te:* Dixit Domino Deus meus es
tu, quoniam bonorum meorum non e-
ges.
3 * Sanctis, qui sunt in terra eius, mirifica-
uit omnes voluntates meas in eis.
4 * Multiplicatæ sunt infirmitates eorum: po
stea accelerauerunt.
Non congregabo conuenticula eorum de
sanguinibus: nec memor ero nominum eo-
rum per labia mea.
5 * Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis
mei: tu es, qui restitues hereditatem meam
mihi.
6 * Funes ceciderunt mihi in præclaris: ete-
nim hereditas mea præclara est mihi.
7 * Benedicam Dominum, qui tribuit mihi
intellectum: insuper & vsque ad noctem in-
B crepauerunt me renes mei.
8 * Prouidebam Dominum in conspectu
meo semper: quoniam a dextris est mihi,
ne commouear.
9 * Propter hoc lætatum est cor meum, &
exultauit lingua mea: insuper & caro mea re
quiescet in spe.
10 * Quoniam non derelinques animam in
inferno: nec dabis sanctum tuum videre cor
ruptionem.
Notas mihi fecisti vias vitę, adimplebis me
lætitia cum vultu tuo: delectationes in
dextera tua vsque in finem.

1 Oratio Dauid. XVI.

A Exaudi Domine iustitiam meam: in-
tende deprecationem meam.
Auribus percipe orationem meam, non in
labijs dolosis.
2 * De vultu tuo iudicium meum prodeat:
oculi tui uideant æquitates.
3 * Probasti cor meum, & visitasti nocte:
igne me examinasti, & non est inuenta in me
iniquitas.
4 * Vt non loquatur os meum opera homi-
num: propter verba labiorum tuorum ego
custodiui vias duras.
5 * Perfice gressus meos in semitis tuis: vt
non moueantur vestigia mea.
6 * Ego clamaui, quoniam exaudisti me
Deus: inclina aurem tuam mihi, & exaudi
verba mea.
7 * Mirifica misericordias tuas, qui saluos fa
cis sperantes in te.
8 * A resistentibus dexteræ tuæ custodi me, vt
pupillam oculi.

Sub vmbra alarum tuarum protege me:
9 * a facie impiorum qui me afflixerunt.
C Inimici mei animam meam circumdede-
10 runt, *adipem ſuum concluſerunt:os eorum
locutum eſt ſuperbiam.
11 * Proiicientes me nunc circumdederunt
me: oculos ſuos ſtatuerunt declinare in ter-
ram.
12 * Suſceperunt me ſicut leo paratus ad præ-
dam: & ſicut catulus leonis habitãs in abdi-
tis.
13 * Exurge Domine, præueni eum, & ſupplan
ta eum: eripe animam meam ab impio, fra
14 meam tuam * ab inimicis manus tuæ.
Domine a paucis de terra diuide eos in ui-
tas eorum: de abſconditis tuis adimpletus eſt
venter eorum.
Saturati ſunt filijs: & dimiſerunt reliquias
ſuas paruulis ſuis.
15 * Ego autem in iuſtitia apparebo conſpe-
ctui tuo: ſatiabor cum apparuerit gloria
tua.

1 *In finem puero Domini Dauid, qui*
locutus eſt Domino verba cantici
huius, in die, qua eripuit eum Do-
minus de manu omnium inimico-
rum eius, & de manu Saul & di-
xit: (2. Reg. 22. 2.) XVII.

2 DIligam te Domine fortitudo mea:
3 * Dominus firmamentum meum, &
A refugium meum, & liberator meus.
† Deus meus adiutor meus, & ſperabo in
eum.
Protector meus, & cornu ſalutis meæ, & ſu
ſceptor meus.
4 * Laudãs inuocabo Dominum: & ab inimi
cis meis ſaluus ero.
5 * Circumdederũt me dolores mortis: & tor
rentes iniquitatis conturbauerunt me.
6 * Dolores inferni circumdederunt me: præ-
occupauerunt me laquei mortis.
7 * In tribulatione mea inuocaui Dominũ,
& ad Deum meum clamaui:
Et exaudiuit de templo ſancto ſuo vocem
meam: & clamor meus in conſpectu eius, in-
troiuit in aures eius.
8 * Commota eſt, & contremuit terra: funda
menta montium conturbata ſunt, & com-
mota ſunt, quoniam iratus eſt eis.
9 * Aſcendit fumus in ira eius: & ignis a fa-
cie eius exarſit: carbones ſuccenſi ſunt ab
eo.
10 * Inclinauit cælos, & deſcendit: & caligo
ſub pedibus eius.
11 * Et aſcendit ſuper cherubim, & volauit:
volauit ſuper pennas ventorum.
12 * Et poſuit tenebras latibulum ſuum, in
B circuitu eius tabernaculum eius: tenebroſa
aqua in nubibus aeris.
13 * Præfulgore in conſpectu eius nubes tran-
ſierunt, grando & carbones ignis.
14 * Et intonuit de cælo Dominus, & Altiſſi-
mus dedit vocem ſuam: grando & carbones
ignis.
15 * Et miſit ſagittas ſuas, & diſſipauit eos:
fulgura multiplicauit, & conturbauit eos.
16 * Et apparuerunt fontes aquarum, & reue-
lata ſunt fundamenta orbis terrarum:
Ab increpatione tua Domine, ab inſpira-
tione ſpiritus iræ tuæ.
17 * Miſit de ſummo, & accepit me: & aſſum
pſit me de aquis multis.
18 * Eripuit me de inimicis meis fortiſſimis,
& ab his qui oderunt me: quoniam confor-
tati ſunt ſuper me.
19 * Præuenerunt me in die afflictionis meæ:
& factus eſt Dominus protector meus.
20 * Et eduxit me in latitudinem: ſaluum me
fecit, quoniam voluit me.
21 * Et retribuet mihi Dominus ſecundum iu
ſtitiam meam, & ſecundum puritatem ma-
nuum mearum retribuet mihi:
22 * Quia cuſtodiui vias Domini, nec impie
geſſi a Deo meo.
23 * Quoniam omnia iudicia eius in conſpe-
ctu meo: & iuſtitias eius non repuli a me.
24 * Et ero immaculatus cum eo: & obſerua-
C bo me ab iniquitate mea.
25 * Et retribuet mihi Dominus ſecundum
iuſtitiam meam: & ſecundum puritatem
manuum mearum in conſpectu oculorum
eius.
26 * Cum ſancto ſanctus eris, & cum viro in-
nocente innocens eris:
27 * Et cum electo electus eris: & cum peruer
ſo peruerteris.
28 * Quoniam tu populum humilem ſaluum
facies: & oculos ſuperborum humiliabis.
29 * Quoniam tu illuminas lucernam meam
Domine: Deus meus illumina tenebras
meas.
30 * Quoniam in te eripiar a tentatione, & in
Deo meo tranſgrediar murum.
31 * Deus meus impolluta via eius: eloquia
Domini igne examinata: protector eſt om-
nium ſperantium in ſe.
32 * Quoniam quis Deus præter Dominum?
aut quis Deus præter Deum noſtrum?
33 * Deus qui præcinxit me virtute: & poſuit
immaculatam viam meam.
34 * †Qui perfecit pedes meos tamquam cer- † 2. Re. 22
uorum, & ſuper excelſa ſtatuens me. c. 34
35 * Qui docet manus meas ad prælium: & po
ſuiſti, vt arcum æreum, brachia mea.
36 * Et dediſti mihi protectionem ſalutis tuæ:
& dextera tua ſuſcepit me.

Et

Et disciplina tua correxit me in finem, &
disciplina tua ipsa me docebit.
37 *Dilatasti gressus meos subtus me: & non
sunt infirmata uestigia mea:
38 *Persequar inimicos meos, & comprehen-
dam illos: & non conuertar donec defi-
ciant.
39 *Confringam illos, nec poterunt stare, ca-
dent subtus pedes meos.
40 *Et præcinxisti me uirtute ad bellum: &
supplantasti insurgentes in me subtus me.
41 *Et inimicos meos dedisti mihi dorsum,
& odientes me disperdidisti.
42 *Clamauerunt, nec erat qui saluos faceret,
ad Dominum, nec exaudiuit eos.
43 *Et comminuam eos, ut puluerem an-
te faciem uenti, ut lutum platearum delebo
eos.
44 *Eripies me de contradictionibus populi,
constitues me in caput Gentium.
45 *Populus, quem non cognoui, seruiuit mi-
hi, in auditu auris obediuit mihi.
46 *Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni
inueterati sunt, & claudicauerunt a semitis
suis.
47 *Viuit Dominus, & benedictus Deus
meus, & exaltetur Deus salutis meæ.
48 *Deus qui das vindictas mihi, & subdis
populos sub me, liberator meus de inimi-
cis meis iracundis.
49 *Et ab insurgentibus in me exaltabis me:
a viro iniquo eripies me.
2.Re.22 d 50 50 *‖ Propterea confitebor tibi in nationibus
Domine: & nomini tuo psalmum dicam.
Ro.15.b 9 51 *Magnificans salutes regis eius, & faciens
misericordiam Christo suo Dauid, & semi-
ni eius vsque in sæculum.

1 *In finem; Psalmus Dauid XVIII.*

2 CAeli enarrant gloriam Dei, & opera
manuum eius annunciat firmamen-
tum.
3 *Dies diei eructat verbum, & nox nocti
indicat scientiam.
4 *Non sunt loquelæ, neque sermones,
quorum non audiantur voces eorum.
Ro.10.d. 18 5 *‖ In omnem terram exiuit sonus eorum:
& in fines orbis terræ verba eorum.
Luc.24.g 46 6 *In sole posuit tabernaculum suum: & ip-
se tanquam sponsus procedens de thalamo
suo:
B Exultauit vt gigas ad currendam viam,
7 *a summo cælo egressio eius.
Et occursus eius vsque ad summum eius:
nec est qui se abscondat a calore eius.
8 *Lex Domini immaculata conuertens ani-
mas: testimonium Domini fidele, sapien-
tiam præstans paruulis.
9 *Iustitiæ Domini rectæ, lætificantes cor-
da: præceptum Domini lucidum; illum
nans oculos.
10 *Timor Domini sanctus, permanens
sæculum sæculi: iudicia Domini vera, iust
ficata in semetipsa.
11 *Desiderabilia ‖ per aurum, & lapide
pretiosum multum: & dulciora super mel
& fauum.
12 *Etenim seruus tuus custodit ea, in custo
C diendis illis retributio multa.
13 *Delicta quis intelligit? ab occultis me
14 munda me: * & ab alienis parce seru
tuo.
Si mei non fuerint dominati, tunc imma
culatus ero, & emundabor a delicto max
mo.
15 *Et erunt vt complaceant eloquia o
mei: & meditatio cordis mei in conspect
tuo semper.
Domine adiutor meus, & redemptor meus

1 *In finem, Psalmus Dauid. XIX.*

2 EXaudiat te Dominus in die tribulati
A nis: protegat te nomen Dei Iacob
3 *Mittat tibi auxilium de sancto: &
Sion tueatur te.
4 *Memor sit omnis sacrificij tui: & hol
caustum tuum pingue fiat.
5 *Tribuat tibi secundum cor tuum: & or
ne consilium tuum confirmet.
6 *Lætabimur in salutari tuo: & in nomi
B Dei nostri magnificabimur.
7 *Impleat Dominus omnes petitiones tua
nunc cognoui quoniam saluum fecit Dom
nus CHRISTVM suum.
Exaudiet illum de cælo sancto suo: in p
tentatibus salus dexteræ eius.
8 *Hi in curribus, & hi in equis: nos aute
in nomine Domini Dei nostri inuocab
mus.
9 *Ipsi obligati sunt, & ceciderunt: nos a
tem surreximus & erecti sumus.
10 *Domine saluum fac regem: & exaudi n
in die, qua inuocauerimus te.

1 *In finem, Psalmus Dauid. XX.*

2 DOmine in virtute tua lætabitur rex
A super salutare tuum exultabit ve
menter.
3 *Desiderium cordis eius tribuisti ei: &
luntate labiorum eius non fraudasti eum
4 *Quoniam præuenisti eum in benedict
nibus dulcedinis: posuisti in capite eius
ronam de lapide pretioso.
5 *Vitā petijt a te: & tribuisti ei longitu
nem dierum in sæculum, & in sæculū sæcul
6 *Magna est gloria eius in salutari tuo:
riam & magnum decorem impones
per eum.

7 * Quoniam dabis eum in benedictionem
in sæculum sæculi: lætificabis eum in gaudio
cum vultu tuo.
8 * Quoniam rex sperat in Domino: & in mi
sericordia Altissimi non commouebitur.
9 * Inueniatur manus tua omnibus inimicis
tuis: dextera tua inueniat omnes, qui te o-
derunt.
10 * Pones eos vt clibanum ignis in tempore
C vultus tui: Dominus in ira sua conturbabit
eos, & deuorabit eos ignis.
11 * Fructum eorum de terra perdes: & se-
men eorum a filijs hominum.
12 * Quoniam declinauerunt in te mala; cogi-
tauerunt consilia, quæ non potuerunt stabi-
lire.
13 * Quoniam pones eos dorsum: in reliquijs
tuis præparabis vultum eorum.
14 * Exaltare Domine in virtute tua cantabi-
mus, & psallemus virtutes tuas.

1 In finem pro susceptione matutina,
Psalmus Dauid. XXI.

Matt. 27. e. 45 Mar. 15. d 34
2 DEus Deus meus respice in me: quare
A me dereliquisti? longe a salute mea
verba delictorum meorum.
3 * Deus meus clamabo per diem, & non e-
xaudies: & nocte, & non ad insipientiam mi
hi.
4 Tu autem in sancto habitas, laus Israel.
5 * In te sperauerunt patres nostri: speraue-
runt, & liberasti eos.
6 * Ad te clamauerunt, & salui facti sunt:
in te sperauerunt, & non sunt confusi.
7 * Ego autem sum vermis, & non homo
opprobrium hominum, & abiectio plebis.
Mat. 27. d 39 Mar. 15 c. 29
8 * Omnes videntes me, deriserunt me: locu
ti sunt labijs, & mouerunt caput.
Mat. 27. e. 43
9 * Sperauit in Domino, eripiat eum: saluū
faciat eum, quoniam vult eum.
10 * Quoniam tu es, qui extraxisti me de ven
B tre: spes mea ab vberibus matris meæ.
11 * In te proiectus sum ex vtero: de ventre
12 matris meæ Deus meus es tu, * ne discesse-
ris a me:
Quoniam tribulatio proxima est: quoniam
non est qui adiuuet.
13 * Circumdederunt me vituli multi: tauri
pingues obsederunt me.
14 * Aperuerunt super me os suum, sicut leo
rapiens & rugiens.
15 * Sicut aqua effusus sum: & dispersa sunt
omnia ossa mea.
Factum est cor meum tamquam cera lique
scens in medio ventris mei.
16 * Aruit tamquam testa virtus mea, & lin-
gua mea adhæsit faucibus meis: & in puluerē
mortis deduxisti me.
17 * Quoniam circumdederunt me canes mul
C ti: concilium malignantium obsedit me.
Foderunt manus meas & pedes meos: Mat. 27 d. 35
18 * dinumerauerunt omnia ossa mea.
Ipsi vero considerauerunt & inspexerunt
19 me: * diuiserunt sibi vestimenta mea, & Io. 19. c
super vestem meam miserunt sortem. 23
20 * Tu autem Domine, ne elongaueris au-
xilium tuum a me: ad defensionem meam
conspice.
21 * Erue a framea Deus animam meam: &
de manu canis vnicam meam:
22 * Salua me ex ore leonis: & a cornibus
vnicornium humilitatem meam.
23 * Narrabo nomen tuum fratribus meis Heb. 2.
in medio ecclesiæ laudabo te. c 12
24 * Qui timetis Dominum laudate eum:
vniuersum semen Iacob glorificate eum:
25 * Timeat eum omne semen Israel; quo-
niam non spreuit, neque despexit depreca-
tionem pauperis:
Nec auertit faciem suam a me: & cum cla-
marem ad eum exaudiuit me.
26 * Apud te laus mea in ecclesia magna:
D vota mea reddam in conspectu timentium
eum.
27 * Edent pauperes, & saturabuntur: & lau-
dabunt Dominum qui requirunt eum: vi-
uent corda eorum in sæculum sæculi.
28 * Reminiscentur & conuertentur ad Do-
minum vniuersi fines terræ:
Et adorabunt in conspectu eius vniuersæ fa
miliæ Gentium.
29 * Quoniam Domini est regnum: & ipse do
minabitur Gentium.
30 * Manducauerunt, & adorauerunt omnes
pingues terræ: in conspectu eius cadent om-
nes qui descendunt in terram.
31 * Et anima mea illi viuet: & semen meum
seruiet ipsi.
32 * Annunciabitur Domino generatio ven-
tura: & annunciabunt cæli iustitiam eius po-
pulo qui nascetur, quem fecit Dominus.

1 Psalmus Dauid, XXII.

2 DOminus regit me, & nihil mihi dee- Isa 40. b
A rit: * in loco pascuæ ibi me collo- 11.
cauit. Ier. 23. a
3 Super aquam refectionis educauit me: * a- 5.
nimam meam conuertit. Ezech. 34
Deduxit me super semitas iustitiæ, propter c.11.e.23
nomen suum. 1. Pet. 2. d
4 * Nam, & si ambulauero in medio vm- 25. & 5. a
B bræ mortis, non timebo mala: quoniam tu 3.
mecum es.
Virga tua, & baculus tuus: ipsa me conso-
lata sunt.
5 * Parasti in conspectu meo mensam, aduer
sus eos, qui tribulant me.
Impinguasti in oleo caput meum: & calix
meus inebrians quam præclarus est.

* Et

6 * Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ.
Et vt inhabitem in domo Domini, in longitudinem dierum.

1 Prima sabbati, Psalmus Dauid.
XXIII.

1.Cor.10. 26 Psal.49.b. 12
A Domini est terra, & plenitudo eius: orbis terrarum, & vniuersi, qui habitant in eo.
2 * Quia ipse super maria fundauit eum: & super flumina præparauit eum.
3 * Quis ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto eius?
4 Innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec iurauit in dolo proximo suo.
5 Hic accipiet benedictionem a Domino; &
B misericordiam a Deo salutari suo.
6 * Hæc est generatio quærentium eum, quærentium faciem Dei Iacob.
7 * Attollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales: & introibit rex gloriæ:
8 * Quis est iste rex gloriæ? Dominus fortis & potens: Dominus potens in prælio.
9 Attollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales: & introibit rex gloriæ.
10 Quis est iste rex gloriæ? Dominus virtutum ipse est rex gloriæ.

1 In finem, Psalmus Dauid.
XXIIII.

A Ad te Domine leuaui animam meam:
2 * Deus meus in te confido, non erubescam:
3 * Neque irrideant me inimici mei: etenim vniuersi, qui sustinent te, non confundentur.
4 * Confundantur omnes iniqua agentes superuacue.
Vias tuas Domine demonstra mihi: & semitas tuas edoce me.
5 * Dirige me in veritate tua, & doce me: quia tu es Deus saluator meus, & te sustinui tota die.
6 * Reminiscere miserationum tuarum Domine, & misericordiarum tuarum, quæ a sæculo sunt.
7 * Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias
B meas ne memineris.
Secundum misericordiam tuam memento mei tu: propter bonitatem tuam Domine.
8 * Dulcis & rectus Dominus: propter hoc legem dabit delinquentibus in via.
9 * Diriget mansuetos in iudicio: docebit mites vias suas.
10 * Vniuersæ viæ Domini, misericordia, & veritas, requirentibus testamentum eius & testimonia eius.
11 * Propter nomen tuum Domine propitia-
C beris peccato meo: multum est enim.
12 * Quis est homo qui timet Dominum? legem statuit ei in via, quam elegit.
13 * Anima eius in bonis demorabitur: & semen eius hereditabit terram.
14 * Firmamentum est Dominus timentibus eum: & testamentum ipsius ut manifestetur illis.
15 *Oculi mei semper ad Dominum: quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos.
16 * Respice in me, & miserere mei: quia vnicus & pauper sum ego.
17 * Tribulationes cordis mei multiplicatæ
D sunt: de necessitatibus meis erue me.
18 * Vide humilitatem meam, & laborem meum: & dimitte vniuersa delicta mea.
19 * Respice inimicos meos quoniam multiplicati sunt, & odio iniquo oderunt me.
20 * Custodi animam meam, & erue me: non erubescam quoniam speraui in te.
21 * Innocentes, & recti adhæserunt mihi: quia sustinui te.
22 * Libera Deus Israel, ex omnibus tribulationibus suis.

1 In finem, Psalmus Dauid.
XXV.

A Iudica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum: & in Domino sperans non infirmabor.
2 * Proba me Domine, & tenta me: vre renes meos & cor meum.
3 * Quoniam misericordia tua ante oculos meos est: & complacui in veritate tua.
4 * Non sedi cum concilio vanitatis: & cum
B iniqua gerentibus non introibo.
5 * Odiui ecclesiam malignantium: & cum impijs non sedebo.
6 Lauabo inter innocentes manus meas: & circumdabo altare tuum Domine:
7 Vt audiam uocem laudis, & enarrem vniuersa mirabilia tua.
8 * Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ.
9 * Ne perdas cum impijs Deus animam
C meam, & cum viris sanguinum vitam meam:
10 * In quorum manibus iniquitates sunt: dextera eorum repleta est muneribus.
11 * Ego autem in innocentia mea ingressus sum: redime me, & miserere mei.
12 * Pes meus stetit in directo: in ecclesijs benedicam te Domine.

1 Psalmus Dauid priusquam liniretur.
XXVI.

A DOminus illuminatio mea, & salus mea
quem timebo?
Dominus protector vitæ meæ, a quo tre-
pidabo?
2 * Dum appropiant super me nocentes, vt
edant carnes meas:
Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirma-
ti sunt & ceciderunt.
3 * Si consistant aduersum me castra, non
timebit cor meum.
B Si exurgat aduersum me prælium, in hoc
ego sperabo.
4 * Vnam petij a Domino, hanc requiram,
vt inhabitem in domo Domini omnib. die-
bus vitæ meæ:
Vt videam voluptatem Domini, & visitem
templum eius.
5 * Quoniam abscondit me in tabernaculo
suo: in die malorum protexit me in abscon-
dito tabernaculi sui.
6 * In petra exaltauit me: & nunc exaltauit
caput meum super inimicos meos.
C Circuiui, & immolaui in tabernaculo eius
hostiam vociferationis: cantabo, & psalmum
dicam Domino.
7 * Exaudi Domine vocem meam, qua cla-
maui ad te: miserere mei, & exaudi me.
8 * Tibi dixit cor meum exquisiuit te facies
mea: faciem tuam Domine requiram.
9 * Ne auertas faciem tuam a me: ne decli-
nes in ira a seruo tuo.
Adiutor meus esto: ne derelinquas me, ne-
que despicias me Deus salutaris meus.
10 * Quoniam pater meus, & mater mea de-
reliquerunt me: Dominus autem assumpsit
me.
11 * Legem pone mihi Domine in via tua: &
dirige me in semitam rectam propter ini-
micos meos.
12 * Ne tradideris me in animas tribulantiũ
me: quoniam insurrexerunt in me testes ini
qui, & mentita est iniquitas sibi.
13 * Credo videre bona Domini in terra vi-
uentium.
14 * Expecta Dominum, viriliter age: & con-
fortetur cor tuum, & sustine Dominum.

Psalmus ipsi Dauid. XXVII.

1 AD te Domine clamabo, Deus meus ne
A sileas a me: ne quando taceas a me, &
assimilabor descendentibus in lacum.
2 * Exaudi Domine vocẽ deprecationis meæ
dum oro ad te: dum extollo manus meas
ad templum sanctum tuum.
3 * Ne simul trahas me cum peccatoribus:
& cum operantibus iniquitatẽ, ne perdas me:
Qui loquuntur pacem cum proximo suo,
mala autem in cordibus eorum.
4 * Da illis secundum opera eorum, & secun-
dum nequitiam adinuentionum ipsorum.
Secundum opera manuum eorum tribue
illis: redde retributionem eorum ipsis.
5 * Quoniam non intellexerunt opera Domi
ni, & in opera manuum eius destrues illos, &
non ædificabis eos.
6 * Benedictus Dominus: quoniam exaudi-
uit vocem deprecationis meæ.
d7 * Dominus adiutor meus, & protector meus:
in ipso sperauit cor meum, & adiutus sum.
Et refloruit caro mea: & ex voluntate mea
confitebor ei.
8 * Dominus fortitudo plebis suæ: & prote-
ctor saluationum christi sui est.
9 * Saluum fac populum tuum Domine, &
benedic hæreditati tuæ: & rege eos, & extol-
le illos vsque in æternum.

Psalmus Dauid,
1 In consummatione tabernaculi.
XXVIII.

A AFferte Domino filij Dei: afferte Do-
mino filios arietum:
2 * Afferte Domino gloriam & honorem, af-
ferte Domino gloriam nomini eius: adorate
Dominum in atrio sancto eius.
3 * Vox Domini super aquas, Deus maiestatis
B intonuit: Dominus super aquas multas.
4 * Vox Domini in virtute: vox Domini in
magnificentia.
5 * Vox Domini confringentis cedros: & con
fringet Dominus cedros Libani:
6 * Et comminuet eas tanquam vitulum Li-
bani: & dilectus quemadmodum filius vni-
cornium.
7 * Vox Domini intercidentis flammam i-
8 gnis: * Vox Domini concutientis desertum:
& commouebit Dominus desertum Cades.
9 * Vox Domini præparantis ceruos, & reue-
C labit condensa: & in templo eius omnes di-
cent gloriam.
10 * Dominus diluuium inhabitare facit: &
sedebit Dominus rex in æternum.
11 * Dominus virtutem populo suo dabit: Do
minus benedicet populo suo in pace.

Psalmus Cantici
1 In dedicatione domus Dauid.
XXIX.

2 EXaltabo te Domine, quoniam suscε-
A pisti me: nec delectasti inimicos meos
super me.
3 * Domine Deus meus clamaui ad te, & sa-
nasti me.
4 * Domine eduxisti ab inferno animam

meam: saluasti me a descendentibus in lacum.
5 * Psallite Domino sancti eius: & confitemini memoriæ sanctitatis eius.
6 * Quoniam ira in indignatione eius: & vi-
B ta in voluntate eius.
Ad vesperum demorabitur fletus: & ad matutinum lætitia.
7 * Ego autem dixi in abundantia mea: Non mouebor in æternum.
8 * Domine in voluntate tua, præstitisti decori meo virtutem.
C Auertisti faciem tuam a me, & factus sum conturbatus.
9 * Ad te Domine clamabo: & ad Deum meum deprecabor.
10 * Quæ vtilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem?
Numquid confitebitur tibi puluis, aut annunciabit veritatem tuam?
11 * Audiuit Dominus, & misertus est mei: Dominus factus est adiutor meus.
12 * Conuertisti planctum meum in gaudium mihi: conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitia:
13 * Vt cantet tibi gloria mea, & non compungar: domine Deus meus in æternum confitebor tibi.

1 In finem, Psalmus Dauid, pro extasi.

XXX.

2 In te Domine speraui non confundar
A in æternum: in iustitia tua libera me.
3 * Inclina ad me aurem tuam, accelera vt eruas me.
Esto mihi in Deum protectorem: & in domum refugij, vt saluum me facias.
4 * Quoniam fortitudo mea, & refugium meum es tu: & propter nomen tuum deduces me, & enutries me.
5 * Educes me de laqueo hoc, quem absconderunt mihi: quoniam tu es protector meus.
6 * † In manus tuas commendo spiritum meum: redemisti me domine Deus veritatis.

† Luc.23. 46.

7 * Odisti obseruantes vanitates, superuacue.
8 Ego autem in domino speraui: * exultabo, & lætabor in misericordia tua.
Quoniam respexisti humilitatem meam, saluasti de necessitatibus animam meam.
9 * Nec conclusisti me in manibus inimici: statuisti in loco spatioso pedes meos.
10 * Miserere mei Domine quoniã tribulor: conturbatus est in ira oculus meus, anima mea, & venter meus:
11 * Quoniam defecit in dolore vita mea: & anni mei in gemitibus.
Infirmata est in paupertate virtus mea: & ossa mea conturbata sunt.
12 * Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium & vicinis meis.
C Qui videbant me, foras fugerunt a me:
13 * obliuioni datus sum, tamquam mortuus a corde.
14 Factus sum tamquam vas perditum: * quoniam audiui vituperationem multorum commorantium in circuitu.
In eo dum conuenirent simul aduersum me, accipere animam meam consiliati sunt.
15 * Ego autem in te speraui Domine, dixi:
16 Deus meus es tu: * in manibus tuis sortes meæ.
Eripe me de manu inimicorum meorum, & a persequentibus me.
17 * Illustra faciem tuam super seruum tuũ,
18 saluum me fac in misericordia tua: * Domine non confundar, quoniam inuocaui te.
Erubescant impij, & deducantur in infernum:
19 * muta fiant labia dolosa.
Quæ loquuntur aduersus iustum iniquitatem, in superbia, & in abusione.
20 * Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te.
Perfecisti eis, qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum.
21 * Abscondes eos in abscondito faciei tuæ a conturbatione hominum.
Proteges eos in tabernaculo tuo, a contradictione linguarum.
22 * Benedictus Dominus: quoniam mirificauit misericordiam suam mihi in ciuitate munita.
23 * Ego autem dixi in excessu mentis meæ: Proiectus sum a facie oculorum tuorum.
Ideo exaudisti vocem orationis meæ, dum clamarem ad te.
24 * Diligite Dominum omnes sancti eius: quoniam veritatem requiret dominus, & retribuet abundanter facientibus superbiam.
25 * Viriliter agite, & confortetur cor vestrũ, omnes qui speratis in domino.

Ipsi Dauid intellectus.

XXXI.

1 Beati, quorum remissæ sunt iniquita- Rom.4.a. 7.
A tes: & quorum tecta sunt peccata.
2 * Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum, nec est in spiritu eius dolus.
3 * Quoniam tacui, inueterauerunt ossa mea, dum clamarem tota die.
4 * Quoniam die ac nocte grauata est super me manus tua: conuersus sum in ærumna mea, dum configitur spina.
5 * Delictum meum cognitum tibi feci: &
B iniustitiam meam non abscondi.

† Dixi:

¶ Dixi: Confitebor aduersum me iniusti-
tiam meam Domino: & tu remisisti impie-
tatem peccati mei.
6 * Pro hac orabit ad te omnis sanctus, in tē-
pore opportuno.
Verumtamen in diluuio aquarum multa-
rum, ad eum non approximabunt.
7 * Tu es refugium meum a tribulatione, quę
C circumdedit me: exultatio mea erue me a
circumdantibus me.
8 * Intellectum tibi dabo, & instruam te in
via hac, qua gradieris: firmabo super te o-
culos meos.
9 * Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus
D non est intellectus.
In camo & freno maxillas eorum constrin
ge, qui non approximant ad te.
10 * Multa flagella peccatoris, sperantem autē
in Domino misericordia circumdabit.
11 * Lætamini in Domino & exultate iusti, &
gloriamini omnes recti corde.

Psalmus Dauid. XXXII.

1 EXultate iusti in Domino: rectos decet
A collaudatio.
2 * Confitemini Domino in cithara: in psalte-
rio decem chordarum psallite illi.
3 * Cantate ei canticum nouum: bene psalli-
te ei in vociferatione.
4 * Quia rectum est verbum Domini, & om-
nia opera eius in fide.
5 * Diligit misericordiam & iudicium: miseri-
cordia Domini plena est terra.
6 * Verbo domini cæli firmati sunt: & spiritu
B oris eius omnis virtus eorum.
7 * Congregans sicut in vtre aquas maris: po-
nens in thesauris abyssos.
8 * Timeat Dominum omnis terra: ab eo au-
tem commoueantur omnes inhabitantes or-
bem.
9 * ¶ Quoniam ipse dixit, & facta sunt: ipse
mandauit, & creata sunt.
10 * Dominus dissipat consilia gentium: re-
probat autem cogitationes populorum, &
reprobat consilia principum.
11 * Consilium autem Domini in æternum
C manet: cogitationes cordis eius in genera-
tione, & generationem.
12 * Beata gens, cuius est Dominus, Deus e-
ius: populus, quem elegit in hæreditatem sibi.
13 * De cælo respexit Dominus: vidit omnes
filios hominum.
14 * De præparato habitaculo suo respexit su-
per omnes, qui habitant terram.
15 * Qui finxit sigillatim corda eorum: qui
intelligit omnia opera eorum.
16 * Non saluatur rex per multam virtutem:
& gigas non saluabitur in multitudine virtu-
tis suæ.
17 * Fallax equus ad salutem: in abundantia
D autem virtutis suæ non saluabitur.
18 * Ecce oculi Domini super metuentes eū:
& in eis, qui sperant super misericordia eius.
19 * Vt eruat a morte animas eorum: & alat
eos in fame.
20 * Anima nostra sustinet Dominum: quoniā
adiutor & protector noster est.
21 * Quia in eo lætabitur cor nostrum: & in
nomine sancto eius sperauimus.
22 * Fiat misericordia tua domine super nos:
quemadmodum sperauimus in te.

1 Dauidi, cum immutauit vultum suum co-
ram Achimelech, & dimisit eum, &
abijt. (1. Reg. 21.)
XXXIII.

2 BEnedicam Dominum in omni tempo-
A re: semper laus eius in ore meo:
3 * In Domino laudabitur anima mea: au-
diant mansueti, & lætentur.
4 * Magnificate Dominum mecum: & exal-
temus nomen eius in idipsum.
5 * Exquisiui Dominum, & exaudiuit me:
& ex omnibus tribulationibus meis eripuit
me.
6 * Accedite ad eum, & illuminamini: & fa
cies vestræ non confundentur.
7 * Iste pauper clamauit, & Dominus exau-
B diuit eū: & de omnibus tribulationibus eius
saluauit eum.
8 * Immittet angelus Domini in circuitu ti-
mentium eum: & eripiet eos.
9 * Gustate, & videte quoniam suauis est do-
minus: beatus vir, qui sperat in eo.
10 * Timete Dominum omnes sancti eius:
quoniam non est inopia timentibus eum.
11 * ¶ Diuites eguerunt, & esurierunt: inqui- ¶ Luc. 1. f. 53.
C rentes autem dominum non minuentur om
ni bono.
12 * Venite filij, audite me: timorem Domi-
ni docebo vos.
13 * ¶ Quis est homo qui vult vitam: diligit ¶ 1. Pet. 3. b. 10.
dies videre bonos?
14 * Prohibe linguam tuam a malo: & labia
tua ne loquantur dolum.
15 * Diuerte a malo, & fac bonum: inquire pa
cem, & persequere eam.
16 * Oculi domini super iustos: & aures eius
in preces eorum.
17 * ¶ Vultus autem domini super facientes ¶ Eccli. 15. d. 21. Heb. 4. c. 13.
mala: vt perdat de terra memoriam eorū.
18 * Clamauerunt iusti, & dominus exaudi-
D uit eos: & ex omnibus tribulationibus eo-
rum liberauit eos.
19 * Iuxta est Dominus ijs, qui tribulato sunt
corde: & humiles spiritu saluabit.
20 * Multæ tribulationes iustorum: & de om
nibus his liberabit eos dominus.

* Custodit

21 * Custodit Dominus omnia ossa eorum vnum ex his non conteretur.
22 * Mors peccatorum pessima : & qui oderunt iustum delinquent.
23 * Redimet dominus animas seruorum suorum : & non delinquent omnes qui sperant in eo.

1 Ipsi Dauid. XXXIIII.

A IVdica domine nocentes me, expugna impugnantes me :
2 * Apprehende arma & scutum : & exurge in adiutorium mihi.
3 * Effunde frameam, & conclude aduersus eos, qui persequuntur me : dic animæ meæ : Salus tua ego sum.
4 * Confundantur & reuereantur, quærentes animam meam.
Auertantur retrorsum, & confundantur cogitantes mihi mala.
5 * Fiant tamquam puluis ante faciem venti : & angelus domini coarctans eos.
6 * Fiat via illorum tenebræ & lubricum : &
B angelus domini persequens eos.
7 * Quoniam gratis absconderunt mihi interitum laquei sui : superuacue exprobrauerũt animam meam.
8 * Veniat illi laqueus, quem ignorat : & captio, quam abscondit, apprehendat eum : & in laqueum cadat in ipsum.
9 * Anima autem mea exultabit in domino : & delectabitur super salutari suo.
10 * Omnia ossa mea dicent : Domine, quis similis tibi ?
Eripiens inopem de manu fortiorum eius : egenum & pauperem a diripientibus eum.
11 * Surgentes testes iniqui, quæ ignorabam interrogabant me.
12 * Retribuebant mihi mala pro bonis : sterilitatem animæ meæ.
13 * Ego autem cum mihi molesti essent, induebar cilicio.
Humiliabam in ieiunio animam meam ; & oratio mea in sinu meo conuertetur.
14 * Quasi proximum, & quasi fratrem nostrum, sic complacebam : quasi lugens & contristatus sic humiliabar.
15 * Et aduersum me lætati sunt, & conuenerunt : congregata sunt super me flagella, & ignoraui.
16 * Dissipati sunt, nec compuncti, tentauerũt me, subsannauerunt me subsannatione : frenduerunt super me dentibus suis.
17 * Domine quando respicies ? restitue animam meam a malignitate eorum, a leonibus vnicam meam.
18 * Confitebor tibi in ecclesia magna, in populo graui laudabo te.
19 * Non supergaudeant mihi qui aduersantur mihi inique : † qui oderunt me gratis, & annuunt oculis. † Ioan. 15 d. 23.
20 * Quoniam mihi quidem pacifice loquebantur : & in iracundia terræ loquentes, dolos cogitabant.
21 * Et dilatauerunt super me os suum : dixerunt : Euge, euge, viderunt oculi nostri.
22 * Vidisti domine, ne sileas : domine ne discedas a me.
23 * Exurge & intende iudicio meo : Deus
D meus, & dominus meus in causam meam.
24 * Iudica me secundum iustitiam tuam domine Deus, & non supergaudeant mihi.
25 * Non dicant in cordibus suis : Euge, euge, animæ nostræ : nec dicant : Deuorauimus eum.
26 * Erubescant & reuereantur simul, qui gratulantur malis meis.
Induantur confusione & reuerentia qui magna loquuntur super me.
27 * Exultent, & lætentur qui volunt iustitiã meam : & dicant semper : Magnificetur dominus, qui volunt pacem serui eius.
28 * Et lingua mea meditabitur iustitiam tuã, tota die laudem tuam.

1 In finem, seruo domini ipsi Dauid. XXXV.

2 DIxit iniustus vt delinquat in semet
A ipso : non est timor Dei ante oculos eius.
3 * † Quoniam dolose egit in conspectu eius vt inueniatur iniquitas eius ad odium. † Sup. 13 a. 3.
4 * Verba oris eius iniquitas, & dolus : noluit intelligere vt bene ageret.
5 * Iniquitatem meditatus est in cubili suo : astitit omni viæ non bonæ, malitiam autem non odiuit.
6 * Domine in cælo misericordia tua : & veritas tua vsque ad nubes.
7 * Iustitia tua sicut montes Dei : iudicia tua abyssus multa.
Homines, & iumenta saluabis domine :
8 * quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam Deus.
Filij autem hominum, in tegmine alarum
B tuarum sperabunt.
9 * Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ : & torrente voluptatis tuæ potabis eos.
10 * Quoniam apud te est fons vitæ : & in lumine tuo videbimus lumen.
11 * Prætende misericordiam tuam scientibus te, & iustitiam tuam his, qui recto sunt corde.
12 * Non veniat mihi pes superbiæ : & manus peccatoris non moueat me.
13 * Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem : expulsi sunt, nec potuerunt stare.

1 Psalmus ipsi Dauid. XXXVI.

A NOli æmulari in malignantibus: neque
zelaueris facientes iniquitatem.
2 * Quoniam tamquam fœnum velociter a-
rescent: & quemadmodum olera herbarum
cito decident.
3 * Spera in Domino, & fac bonitatem: &
inhabita terram, & pasceris in diuitijs eius.
4 * Delectare in domino: & dabit tibi peti-
tiones cordis tui.
5 * Reuela domino viam tuam, & spera in
eo, & ipse faciet.
6 * Et educet quasi lumen iustitiam tuam: &
7 iudicium tuum tamquam meridiem: * sub-
ditus esto domino, & ora eum.
Noli æmulari in eo, qui prosperatur in via
sua; in homine faciente iniustitias.
8 * Desine ab ira, & derelinque furorem: no-
li æmulari vt maligneris.
9 * Quoniam qui malignantur, extermina-
buntur: sustinentes autem dominum, ipsi hæ-
reditabunt terram.
10 * Et adhuc pusillum, & non erit peccator:
& quæres locum eius, & non inuenies.
‖ Matt. 5. a.4. 11 * ‖ Mansueti autem hereditabunt terram,
B & delectabuntur in multitudine pacis.
12 * Obseruabit peccator iustum; & stridebit
super eum dentibus suis.
13 * Dominus autem irridebit eum: quoniam
prospicit quòd ueniet dies eius.
14 * Gladium euaginauerunt peccatores: in-
tenderunt arcum suum.
Vt deijciant pauperem & inopem: vt truci-
dent rectos corde.
15 * Gladius eorum intret in corda ipsorum:
& arcus eorum confringatur.
16 * Melius est modicum iusto, super diuitias
peccatorum multas.
17 * Quoniam brachia peccatorum conteren-
tur: confirmat autem iustos dominus.
18 * Nouit dominus dies immaculatorum:
& hereditas eorum in æternum erit.
19 * Non confundentur in tempore malo, &
20 in diebus famis saturabuntur: * quia pecca-
C tores peribunt.
Inimici vero Domini mox vt honorificati
fuerint & exaltati: deficientes, quemadmodũ
fumus deficient.
21 * Mutuabitur peccator, & non soluet: iu-
stus autem miseretur & tribuet.
22 * Quia benedicentes ei hæreditabunt terrã:
maledicentes autem ei disperibunt.
23 * Apud dominum gressus hominis dirigen-
tur: & viam eius volet.
24 * Cum ceciderit, non collidetur: quia do-
minus supponit manum suam.
25 * Iunior fui, etenim senui: & non uidi iu-
stum derelictũ, nec semen eius quærens panẽ.
26 * Tota die miseretur & commodat: & se-
men illius in benedictione erit.
27 * Declina a malo, & fac bonum: & inhabi-
ta in sæculum sæculi.
28 * Quia dominus amat iudicium, & non de-
relinquet sanctos suos: in æternum conserua-
buntur.
Iniusti punientur: & semen impiorum pe-
ribit.
29 * Iusti autem hereditabunt terram: & inha
D bitabunt in sæculum sæculi super eam.
30 * ‖ Os iusti meditabitur sapientiam, & lin- ‖ Pro. 31. d.26.
gua eius loquetur iudicium.
31 * ‖ Lex Dei eius in corde ipsius: & non sup- ‖ Isa.51.c.7
plantabuntur gressus eius.
32 * Considerat peccator iustum: & quærit
mortificare eum.
33 * Dominus autem non derelinquet eum in
manibus eius: nec damnabit eum cum iudi-
cabitur illi.
34 * Expecta dominum, & custodi viam eius:
& exaltabit te ut hereditate capias terram:
cum perierint peccatores videbis.
35 * Vidi impium superexaltatum, & eleua-
tum sicut cedros Libani.
36 * Et transiui, & ecce non erat: & quæsiui
eum, & non est inuentus locus eius.
37 * Custodi innocentiam, & vide æquitatẽ:
quoniam sunt reliquiæ homini pacifico.
38 * Iniusti autem disperibunt simul: reliquiæ
impiorum interibunt.
39 * Salus autem iustorum a domino: & pro-
tector eorum in tempore tribulationis.
40 * Et adiuuabit eos dominus, & liberabit
eos: & eruet eos a peccatoribus, & saluabit
eos: quia sperauerunt in eo.

1 Psalmus Dauid, in rememorationem
de sabbato. XXXVII.

2 DOmine ne in furore tuo arguas me: ne- ‖ Psal.6.a.1.
A que in ira tua corripias me.
3 * Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi:
& confirmasti super me manum tuam.
4 * Non est sanitas in carne mea a facie iræ
tuæ: non est pax ossibus meis a facie peccato-
rum meorum.
5 * Quoniam iniquitates meæ supergressæ
sunt caput meum: & sicut onus graue gra-
uatæ sunt super me.
6 * Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices
meæ, a facie insipientiæ meæ.
7 * Miser factus sum, & curuatus sum usque
in finem: tota die contristatus ingrediebar.
8 * Quoniam lumbi mei impleti sunt illusio-
B nibus: & non est sanitas in carne mea.
9 * Afflictus sum, & humiliatus sum nimis:
rugiebam a gemitu cordis mei.
10 * Domine, ante te omne desiderium meũ:
& gemitus meus a te non est absconditus.

* Cor

11 * Cor meum conturbatum est, dereliquit me virtus mea: & lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum.
12 * Amici mei, & proximi mei aduersum me
C appropinquauerunt, & steterunt.
Et qui iuxta me erant, de longe steterunt:
13 * & vim faciebant qui quærebant animam meam.
Et qui inquirebant mala mihi, locuti sunt vanitates: & dolos tota die meditabantur.
14 * Ego autem tamquam surdus non audiebam: & sicut mutus non aperiens os suum.
15 * Et factus sum sicut homo non audiens: & non habens in ore suo redargutiones.
16 * Quoniam in te Domine speraui: tu exaudies me Domine Deus meus.
17 * Quia dixi: Nequando supergaudeant mihi inimici mei: & dum commouentur pedes mei, super me magna locuti sunt.
18 * Quoniam ego in flagella paratus sum: &
D dolor meus in conspectu meo semper.
19 * Quoniam iniquitatem meam annũtiabo: & cogitabo pro peccato meo.
20 * Inimici autem mei viuunt, & confirmati sunt super me: & multiplicati sunt qui oderunt me inique.
21 * Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi: quoniam sequebar bonitatem.
22 * Ne derelinquas me Domine Deus meus: ne discesseris a me.
23 * Intende in adiutorium meum, Domine Deus salutis meæ.

1 In finem, ipsi Idithun, Canticum Dauid.
XXXVIII.

2 Dixi: Custodiam vias meas: vt non delin-
A quam in lingua mea.
Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator aduersum me.
3 * Obmutui, & humiliatus sum, & silui a bonis: & dolor meus renouatus est.
4 * Concaluit cor meum intra me: & in meditatione mea exardescit ignis.
5 * Locutus sum in lingua mea: Notum fac mihi Domine finem meum,
B Et numerum dierum meorum quis est: vt sciam quid desit mihi.
6 * Ecce mensurabiles posuisti dies meos: & substantia mea tamquam nihilum ante te.
Verumtamen vniuersa vanitas, omnis homo viuens.
7 * Verumtamen in imagine pertransit homo: sed & frustra conturbatur.
Thesaurizat: & ignorat cui congregabit ea.
8 * Et nunc quæ est exspectatio mea? nonne Dominus? & substantia mea apud te est.
9 * Ab omnibus iniquitatibus meis erue me: opprobrium insipienti dedisti me.
10 * Obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu fecisti: * amoue a me plagas tuas.
11
12 * A fortitudine manus tuæ ego defeci in increpationibus: propter iniquitatem corri-
C puisti hominem.
Et tabescere fecisti sicut araneam animam eius: verumtamen vane conturbatur omnis homo.
13 * Exaudi orationem meam Domine, & deprecationem meam: auribus percipe lacrymas meas.
Ne sileas: quoniam aduena ego sum apud te, & peregrinus, sicut omnes patres mei.
14 * Remitte mihi, vt refrigerer priusquam abeam, & amplius non ero.

1 In finem, Psalmus ipsi Dauid.
XXXIX.

2 Exspectans exspectaui Dominum, & inten-
R dit mihi.
3 * Et exaudiuit preces meas: & eduxit me de lacu miseriæ, & de luto fæcis.
Et statuit super petram pedes meos: & direxit gressus meos.
4 * Et immisit in os meum canticum nouũ, carmen Deo nostro.
Videbunt multi & timebunt: & sperabunt in Domino.
5 * Beatus vir, cuius est nomen Domini spes eius: & non respexit in vanitates & insanias falsas.
6 * Multa fecisti tu Domine Deus mirabilia tua: & cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi.
Annunciaui & locutus sum: multiplicati sũt super numerum.
7 †* Sacrificium & oblationem noluisti: au- †He.10.b
B rem perfecisti mihi. 5.
Holocaustum & pro peccato non postula-
8 sti: tunc dixi: Ecce venio.
9 * In capite libri scriptum est de me * vt facerem voluntatem tuam: Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei.
10 * Annunciaui iustitiam tuam in ecclesia magna, ecce labia mea non prohibebo: Domine tu scisti.
11 * Iustitiam tuam non abscondi in corde meo: veritatem tuam & salutare tuum dixi.
C Non abscondi misericordiam tuam, & veritatem tuam a concilio multo.
12 * Tu autem Domine ne longe facias miserationes tuas a me: misericordia tua & veritas tua semper susceperunt me.
13 * Quoniam circumdederunt me mala, quorum non est numerus: comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui vt viderem.

Multiplicati sunt super capillos capitis mei: & cor meum dereliquit me.
14 * Complaceat tibi Domine vt eruas me: ‖ Domine, ad adiuuandum me respice.
15 * Confundantur & reuereantur simul, qui D quærunt animam meam, vt auferant eam. Conuertantur retrorsum, & reuereantur qui volunt mihi mala.
16 * Ferant confestim confusionem suam, qui dicunt mihi: Euge, euge.
17 * Exultent & lætentur super te omnes quærentes te: & dicant semper: Magnificetur Dominus: qui diligunt salutare tuum.
18 * Ego autem mendicus sum, & pauper. Dominus sollicitus est mei.
Adiutor meus, & protector meus tu es: Deus meus ne tardaueris.

Inf. 69.a
Sup. 34. 4.

1 In finem, Psalmus ipsi Dauid. XL.

2 A Beatus qui intelligit super egenum, & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus.
3 * Dominus conseruet eum, & viuificet eum, & beatum faciat eum in terra: & non tradat eum in animam inimicorum eius.
4 * Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius: vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius.
5 * Ego dixi: Domine miserere mei: sana animam meam, quia peccaui tibi.
6 * Inimici mei dixerunt mala mihi: Quando morietur, & peribit nomen eius?
7 * Et si ingrediebatur vt videret, vana loque B batur, cor eius congregauit iniquitatem sibi.
8 Egrediebatur foras, & loquebatur* in idipsum.
Aduersum me susurrabant omnes inimici mei: aduersum me cogitabant mala mihi.
9 * Verbum iniquum cõstituerunt aduersum me: Numquid qui dormit, non adijciet vt resurgat?
10 * Etenim homo pacis meæ, in quo speraui: qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationem.
11 * Tu autem Domine miserere mei, & resu C scita me: & retribuam eis.
12 * ‖ In hoc cognoui quoniam voluisti me: quoniam non gaudebit inimicus meus super me.
13 * Me autem propter innocentiam suscepisti: & confirmasti me in conspectu tuo in æternum.
14 * Benedictus Dominus Deus Israel a seculo, & vsque in seculum: fiat, fiat.

‖ Act. 1. c. 16

1 In finem, Intellectus filijs Core. XLI.

2 A Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te Deus.
3 * Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei?
4 * Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte: dum dicitur mihi quotidie: Vbi est Deus tuus?
5 * Hæc recordatus sum, & effudi in me animam meam: quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis, vsque ad domum Dei:
In voce exultationis, & confessionis: sonus epulantis.
6 * Quare tristis es anima mea? & quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor
7 illi: salutari vultus mei,* & Deus meus.
Ad meipsum anima mea conturbata est: propterea memor ero tui de terra Iordanis, & Hermonijm a monte modico.
8 * Abyssus abyssum inuocat, in uoce cataractarum tuarum.
Omnia excelsa tua, & fluctus tui super me transierunt.
9 * In die mãdauit Dominus misericordiam suam: & nocte canticum eius.
10 Apud me oratio Deo vitæ meæ, * dicam Deo: Susceptor meus es.
Quare oblitus es mei? & quare contristatus incedo, dum affligit me inimicus?
11 * Dum confringuntur ossa mea, exprobrauerunt mihi qui tribulant me inimici mei:
Dum dicunt mihi per singulos dies: Vbi est
12 Deus tuus? * quare tristis es anima mea? & quare conturbas me?
Spera in Deo quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, & Deus meus.

1 Psalmus Dauid. XLII.

A Iudica me Deus, & discerne causam meam de gente non sancta, ab homine iniquo, & doloso erue me.
2 * Quia tu es Deus fortitudo mea: quare me repulisti? & quare tristis incedo, dum affligit me inimicus?
3 * Emitte lucem tuam & ueritatem tuam: ipsa me deduxerunt, & adduxerunt in montẽ sanctum tuum, & in tabernacula tua.
4 * Et introibo ad altare Dei: ad Deum, qui B lætificat iuuentutem meam.
Confitebor tibi in cithara Deus Deus meus:
5 * quare tristis es anima mea? & quare conturbas me?

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor il
li ſalutare vultus mei, & Deus meus.

1 In finem, Filijs Core ad intellectum.
XLIII.

2 DEus auribus noſtris audiuimus: patres
A noſtri annunciauerunt nobis.
Opus, quod operatus es in diebus eorum: &
in diebus antiquis.
3 * Manus tua gentes diſperdidit, & plan-
taſti eos: afflixiſti populos, & expuliſti
eos:
4 a Nec enim in gladio ſuo poſſederunt terrã,
& brachium eorum non ſaluauit eos:
Sed dextera tua, & brachium tuum, & illu-
minatio vultus tui: quoniam complacuiſti
in eis.
5 * Tu es ipſe rex meus & Deus meus: qui
mandas ſalutes Iacob.
6 * In te inimicos noſtros ventilabimus cor-
B nu, & in nomine tuo ſpernemus inſurgentes
in nobis.
7 * Non enim in arcu meo ſperabo: & gladius
meus non ſaluabit me.
8 * Saluaſti enim nos de affligentibus nos: &
odientes nos confudiſti.
9 * In Deo laudabimur tota die: & in nomine
tuo confitebimur in ſæculum.
10 * Nunc autem repuliſti, & confudiſti nos:
& non egredieris Deus in virtutibus no-
ſtris.
11 * Auertiſti nos retrorſum poſt inimicos no
ſtros: & qui oderunt nos, diripiebant ſibi.
12 * Dediſti nos tamquam oues eſcarum: & in
gentibus diſperſiſti nos.
13 * Vendidiſti populum tuum ſine pretio: &
non fuit multitudo in commutationibus eo-
rum.
14 * Poſuiſti nos opprobrium vicinis noſtris,
ſubſannationem & deriſum his, qui ſunt in
circuitu noſtro.
15 * Poſuiſti nos in ſimilitudinem Gentibus:
C commotionem capitis in populis.
16 * Tota die verecundia mea contra me eſt,
& confuſio faciei meæ cooperuit me.
17 * A voce exprobrantis, & obloquentis: a fa-
cie inimici, & perſequentis.
18 * Hæc omnia venerunt ſuper nos, nec obli-
ti ſumus te: & inique non egimus in teſtamen
to tuo.
19 * Et non receſſit retro cor noſtrum: & decli
naſti ſemitas noſtras a via tua.
20 * Quoniam humiliaſti nos in loco afflictio-
nis, & cooperuit nos vmbra mortis.
21 * Si obliti ſumus nomen Dei noſtri, & ſi
D expandimus manus noſtras ad deum alie-
num:
22 * Nonne Deus requiret iſta? ipſe enim no-
uit abſcondita cordis.
Ro.8.g.36 b Quoniam propter te mortificamur to-
ta die: æſtimati ſumus ſicut oues occiſio-
nis.
23 * Exurge, quare obdormis Domine? exur-
ge, & ne repellas in finem.
24 * Quare faciem tuam auertis obliuiſceris in
opiæ noſtræ & tribulationis noſtræ?
25 * Quoniam humiliata eſt in puluere ani-
ma noſtra: conglutinatus eſt in terra venter
noſter.
26 * Exurge Domine, adiuua nos: & redime
nos propter nomen tuum.

1 In finem, pro ijs, qui commutabuntur, filijs
Core, ad intellectum, Canticum pro
dilecto. XLIIII.

2 ERuctauit cor meum verbum bonum: di-
A co ego opera mea regi.
Lingua mea calamus ſcribæ, velociter ſcri-
bentis.
3 * Speciosus forma præ filijs hominum, dif-
fuſa eſt gratia in labijs tuis: propterea benedi
xit te Deus in æternum.
4 * Accingere gladio tuo ſuper femur tuum,
potentiſſime,
5 * Specie tua & pulchritudine tua intende,
proſpere procede, & regna,
B Propter veritatem, & manſuetudinem, & iu
ſtitiam: deducet te mirabiliter dextera tua.
6 * Sagittæ tuæ acutæ, populi ſub te cadent, in
corda inimicorum regis.
7 * Sedes tua Deus in ſæculum ſæculi: virga
directionis virga regni tui.
8 * Dilexiſti iuſtitiam, & odiſti iniquitatem:
propterea vnxit te Deus Deus tuus oleo læ-
titiæ præ conſortibus tuis.
9 * Myrrha, & gutta, & caſia a veſtimentis
C tuis, a domibus eburneis: ex quibus delecta-
10 uerunt te * filiæ regum in honore tuo.
Aſtitit regina a dextris tuis in veſtitu deau-
rato: circumdata varietate.
11 * Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam:
& obliuiſcere populum tuum, & domum pa
tris tui.
12 * Et concupiſcet rex decorem tuum: quo-
niam ipſe eſt Dominus Deus tuus, & adora-
bunt eum.
13 * Et filiæ Tyri in muneribus vultum
tuum deprecabuntur: omnes diuites ple
bis.
14 * Omnis gloria eius filiæ regis ab intus,
15 in fimbrijs aureis * circumamicta varietati-
bus.
Adducentur regi virgines poſt eam: proxi-
mæ eius afferentur tibi.
16 * Afferentur in lætitia & exultatione: addu
centur in templum regis.
17 * Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij: conſti
tues eos principes ſuper omnem terram.
18 * Memores erunt nominis tui in omni ge-
neratione & generationem.

Propterea populi confitebuntur tibi in æter
num: & in sæculum sæculi.

1 In finem, filijs Core pro arcanis,
Psalmus. XLV.

2 DEus noster refugium, & virtus: adiutor
A in tribulationibus, quæ inuenerunt nos
nimis.
3 * Propterea non timebimus dum turbabi-
tur terra: & transferentur montes in cor ma-
ris.
4 * Sonuerunt, & turbatæ sunt aquæ eorum:
conturbati sunt montes in fortitudine eius.
5 * Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei:
sanctificauit tabernaculum suum Altissimus.
6 * Deus in medio eius, non commouebitur:
B adiuuabit eam Deus mane diluculo.
7 * Conturbatæ sunt gentes, & inclinata sunt
regna: dedit vocem suam, mota est terra.
8 * Dominus virtutum nobiscum: susceptor
noster Deus Iacob.
9 * Venite, & uidete opera Domini, quæ po-
10 suit prodigia super terram: * auferens bella
C vsque ad finem terræ.
Arcum conteret, & confringet arma: & scu-
ta comburet igni.
11 * Vacate, & videte quoniam ego sum Deus:
exaltabor in gentibus, & exaltabor in ter-
ra.
12 * Dominus virtutum nobiscum: susceptor
noster Deus Iacob.

1 In finem, pro filijs Core Psalmus
XLVI.

2 OMnes gentes plaudite manibus: iubilate
A Deo in voce exultationis.
3 * Quoniam Dominus excelsus, terribilis:
Rex magnus super omnem terram.
4 * Subiecit populos nobis: & gentes sub pedi
bus nostris.
5 * Elegit nobis hereditatem suam: speciem
Iacob, quam dilexit.
6 ‖* Ascendit Deus in iubilo: & Dominus in
voce tubæ.
2. Reg. 6. c 15
7 * Psallite Deo nostro, psallite: psallite Regi
B nostro, psallite.
8 * Quoniam Rex omnis terræ Deus: psalli-
te sapienter.
9 * Regnabit Deus super gentes: Deus sedet su
per sedem sanctam suam.
10 * Principes populorum congregati sunt
cum Deo Abraham: quoniam dij fortes ter-
ræ, vehementer eleuati sunt.

1 Psalmus Cantici filijs Core secunda
sabbati. XLVII.

2 MAgnus Dominus, & laudabilis nimis
A in ciuitate Dei nostri, in monte sancto
eius.
3 * Fundatur exultatione vniuersæ terræ
mons Sion, latera Aquilonis, ciuitas Regis
magni.
4 * Deus in domibus eius cognoscetur, cum
suscipiet eam.
5 * Quoniam ecce reges terræ congregati
sunt: conuenerunt in unum.
6 * Ipsi videntes sic admirati sunt, conturba
7 ti sunt, commoti sunt: * tremor apprehen-
dit eos.
8 Ibi dolores vt parturientes, * in spiritu
vehementi conteres naues Tharsis.
9 * Sicut audiuimus, sic vidimus in ciuitate
Domini virtutum, in ciuitate Dei nostri:
B Deus fundauit eam in æternum.
10 * Suscepimus Deus misericordiam tuam,
in medio templi tui.
11 * Secundum nomen tuum Deus, sic & laus
tua in fines terræ: iustitia plena est dextera
tua.
12 * Lætetur mons Sion, & exultent filiæ
Iudæ, propter iudicia tua Domine.
13 * Circundate Sion, & complectimini
eam: narrate in turribus eius.
14 * Ponite corda vestra in uirtute eius: &
distribuite domos eius, vt enarretis in proge-
nie altera.
15 * Quoniam hic est Deus, Deus noster in
æternum, & in sæculum sæculi, ipse reget nos
in sæcula.

1 In finem, filijs Core Psalmus
XLVIII.

2 AVdite hæc omnes Gentes: auribus per-
A cipite omnes, qui habitatis orbem:
3 * Quique terrigenæ, & filij hominum: simul
in vnum diues & pauper.
4 * Os meum loquetur sapientiam: & medita
tio cordis mei prudentiam.
5 * ‖Inclinabo in parabolam aurem meam: Ps. 77. a. 2. Matt. 13. c 35
aperiam in psalterio propositionem meam.
6 * Cur timebo in die mala? iniquitas calca-
nei mei circumdabit me:
7 * Qui confidunt in virtute sua: & in multi-
tudine diuitiarum suarum gloriantur.
8 * Frater non redimit, redimet homo: non
dabit placationem suam.
9 * Et pretium redemptionis animæ suæ: &
10 laborabit in æternum, * & viuet adhuc in fi-
B nem.
11 * Non videbit interitum, cum viderit sapien
tes morientes: simul insipiens, & stultus peri-
bunt.
12 Et relinquent alienis diuitias suas: * &
sepulchra eorum domus illorum in æter-
num.
Tabernacula eorum in progenie, & pro-
genie: vocauerunt nomina sua in terris
suis.

13 * Et homo,cum in honore esset,non intel-
C lexit:comparatus est iumentis insipientibus,
& similis factus est illis.
14 * Hæc via illorum scandalum ipsis: & po-
stea in ore suo complacebunt.
15 * Sicut oues in inferno positi sunt: mors
depascet eos.
Et dominabuntur eorum iusti in matutino:
& auxilium eorum veterascet in inferno a
gloria eorum.
16 *Verumtamen Deus redimet animam meã
de manu inferi,cum acceperit me.
17 * Ne timueris cum diues factus fuerit ho-
D mo:& cum multiplicata fuerit gloria domus
eius.
18 * Quoniam cum interierit, non sumet om-
nia:neque descendet cum eo gloria eius.
19 * Quia anima eius in vita ipsius benedi-
cetur: confitebitur tibi cum benefeceris
ei.
20 * Introibit vsque in progenies patrum suo-
rum: & vsque in æternum non videbit lu-
men.
21 * Homo,cum honore esset, non intellexit:
comparatus est iumentis insipientibus, & si-
milis factus est illis.

1 Psalmus Asaph. XLIX.

A DEus deorum Dominus locutus est: &
uocauit terram,
2 A solis ortu vsque ad occasum: * Ex Sion
species decoris eius.
3 * Deus manifeste veniet: Deus noster & nõ
silebit.
Ignis in conspectu eius exardescet:& in cir-
cuitu eius tempestas valida.
4 * Aduocabit cælum desursum:& terram di-
scernere populum suum.
5 * Congregate illi sanctos eius:qui ordinant
B testamentum eius super sacrificia.
6 * Et annunciabunt cæli iustitiam eius: quo-
niam Deus iudex est.
7 * Audi populus meus,& loquar: Israel, &
testificabor tibi: Deus Deus tuus ego sum.
8 * Non in sacrificijs tuis arguam te:holocau-
sta autem tua in conspectu meo sunt sem-
per.
9 * Non accipiam de domo tua vitulos: neq.
de gregibus tuis hircos.
10 * Quoniam meæ sunt omnes feræ siluarum,
iumenta in montibus & boues.
11 * Cognoui omnia volatilia cæli: & pulchri-
tudo agri mecum est.
12 * Si esuriero, non dicam tibi:meus est enim
C orbis terræ,& plenitudo eius.
13 * Numquid manducabo carnes taurorum?
aut sanguinem hircorum potabo?
14 * Immola Deo sacrificium laudis: & redde
Altissimo vota tua.

15 * Et inuoca me in die tribulationis: eruam
te,& honorificabis me.
16 * Peccatori autem dixit Deus,Quare tu enar
ras iustitias meas, & assumis testamentum
meum per os tuum?
17 * Tu vero odisti disciplinam: & proiecisti
sermones meos retrorsum:
18 * Si videbas furem,currebas cum eo:& cum
D adulteris portionem tuam ponebas.
19 * Os tuum abundauit malitia: & lingua tua
concinnabat dolos.
20 * Sedens aduersus fratrem tuum loqueba-
ris, & aduersus filium matris tuæ poneba-
21 scandalum:* hæc fecisti, & tacui.
Existimasti inique quòd ero tui similis: ar-
guam te,& statuam contra faciem tuam.
22 * Intelligite hæc qui obliuiscimini Deum:
nequando rapiat,& non sit qui eripiat.
23 * Sacrificium laudis honorificabit me: & il-
lic iter,quo ostendam illi salutare Dei.

1 In finem, Psalmus Dauid.
2 * Cum venit ad eum Nathan Propheta,
quando intrauit ad Bethsabee.
(2. Reg. 12.) L.

3 MIserere mei Deus, secundum magnam
A misericordiam tuam.
Et secundum multitudinem miserationum
tuarum,dele iniquitatem meam.
4 * Amplius laua me ab iniquitate mea: & a
peccato meo munda me.
5 Quoniam iniquitatem meam ego cogno-
sco:& peccatum meum contra me est semper.
6 * Tibi soli peccaui,& malum coram te feci:
‖ vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas ‖ Ro.3.a.4
cum iudicaris.
7 * Ecce enim in iniquitatibus conceptus sũ:
B & in peccatis concepit me mater mea.
8 * Ecce enim veritatem dilexisti: incerta &
occulta sapientiæ tuæ manifestasti mi-
hi.
9 * ‖ Asperges me hyssopo, & munda- ‖ Leu.14.
bor: lauabis me, & super niuem dealba- Num.19.
bor.
10 * Auditui meo dabis gaudium & lætitiam:
& exultabunt ossa humiliata.
11 * Auerte faciem tuam a peccatis meis: &
12 omnes iniquitates meas dele.
C * Cor mundum crea in me Deus:& spiritũ
rectum innoua in visceribus meis.
13 * Ne proijcias me a facie tua: & spiritum
sanctum tuum ne auferas a me.
14 * Redde mihi lætitiam salutaris tui:& spiri
tu principali confirma me.
15 * Docebo iniquos vias tuas: & impij ad te
conuertentur.
16 * Libera me de sanguinibus Deus,Deus sa-
lutis meæ:& exultabit lingua mea iustitiam
tuam.

17 * Domine, labia mea aperies: & os meum
D annunciabit laudem tuam.
18 * Quoniam si voluisses sacrificium dedissem
utique: holocaustis non delectaberis.
19 * Sacrificium Deo spiritus contribulatus:
cor contritum, & humiliatum Deus non despicies.
20 * Benigne fac Domine in bona voluntate
tua Sion: vt ædificentur muri Ierusalem.
21 * Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ, oblationes,
& holocausta: tunc imponent super altare
tuum vitulos.

1 In finem, Intellectus Dauid,
2 * Cum venit Doeg Idumæus, & nunciauit
Sauli: Venit Dauid in domum
Achimelech.
(1.Reg. 22.9.) LI.

3 QVid gloriaris in malitia, qui potens es
A in iniquitate?
4 Tota die iniustitiam cogitauit lingua tua:
sicut nouacula acuta fecisti dolum.
5 * Dilexisti malitiam super benignitatem:
iniquitatem magis quàm loqui æquitatem.
6 * Dilexisti omnia verba præcipitationis, lingua
dolosa.
7 * Propterea Deus destruet te in finem, euel-
B let te, & emigrabit te de tabernaculo tuo: &
radicem tuam de terra viuentium.
8 * Videbunt iusti, & timebunt, & super eum
9 ridebunt, & dicent: * ecce homo, qui non po-
suit Deum adiutorem suum:
Sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum:
& præualuit in vanitate sua.
10 * Ego autem, sicut oliua fructifera in domo
Dei, speraui in misericordia Dei in æternum:
& in sæculum sæculi.
11 * Confitebor tibi in sæculum quia fecisti: &
expectabo nomen tuum, quoniam bonum
est in conspectu sanctorum tuorum.

In finem,
1 Pro Maeleth intelligentiæ Dauid.
LII.

A DIxit insipiens in corde suo: Non est
Deus.
2 * Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt
in iniquitatibus: non est qui faciat bonum.
Psal. 13.a 3 * Deus de cælo prospexit super filios hominum:
vt videat si est intelligens, aut requirens
Deum.
Ro. 3.b.1 4 * Omnes declinauerunt, simul inutiles fa-
cti sunt: non est qui faciat bonum, non est vsque
ad vnum.
5 * Nonne scient omnes qui operantur iniqui-
B tatem, qui deuorant plebem meam vt cibum
panis?
6 * Deum non inuocauerunt: illic trepidauerunt
timore, vbi non erat timor.
Quoniam Deus dissipauit ossa eorum qui
hominibus placent: confusi sunt, quoniam
Deus spreuit eos.
7 * Quis dabit ex Sion salutare Israel? cum
conuerterit Deus captiuitatem plebis suæ,
exultabit Iacob, & lætabitur Israel.

In finem,

1 In carminibus intellectus Dauid,

2 *Cum venissent Ziphæi,& dixissent ad Saul: Nonne Dauid absconditus est apud nos?

(1. Reg. 23.19. & 26. 1.)

L I I I.

3 DEus in nomine tuo saluum me fac:& in
A virtute tua iudica me:
4 * Deus exaudi orationem meam : auribus percipe verba oris mei.
5 * Quoniam alieni insurrexerunt aduersum me, & fortes quæsierunt animam meam : & non proposuerunt Deum ante conspectum suum.
6 * Ecce enim Deus adiuuat me:& Dominus
B susceptor est animæ meæ.
7 * Auerte mala inimicis meis : & in veritate tua disperde illos.
8 * Voluntarie sacrificabo tibi & confitebor nomini tuo Domine:quoniam bonum est:
9 * Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me:& super inimicos meos despexit oculus meus.

1 In finem,In carminibus intellectus Dauid. L I I I I.

2 EXaudi Deus orationem meam, & ne de-
A spexeris deprecationem meam:*intende
3 mihi,& exaudi me.
Contristatus sum in exercitatione mea: & con
4 turbatus sum * a voce inimici, & a tribulatione peccatoris.
Quoniam declinauerunt in me iniquitates: & in ira molesti erant mihi.
5 * Cor meum conturbatum est in me: & formido mortis cecidit super me.
6 * Timor & tremor venerunt super me:& contexerunt me tenebræ:
7 * Et dixi : Quis dabit mihi pennas sicut co-
B lumbæ,& volabo, & requiescam?
8 * Ecce elongaui fugiens: & mansi in solitudine.
9 * Expectabam eum, qui saluum me fecit a pusillanimitate spiritus, & tempestate.
10 * Præcipita Domine,diuide linguas eorum quoniam vidi iniquitatem, & contradictionem in ciuitate.
11 * Die ac nocte circumdabit eam super muros eius iniquitas : & labor in medio eius,
12 * & iniustitia.
Et nō defecit de plateis eius vsura,& dolus.
13 * Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtique.
C Et si is,qui oderat me,super me magna locutus fuisset:abscondissem me forsitā ab eo.
14 * Tu vero homo vnanimis:dux meus,& notus meus.
15 * Qui simul mecum dulces capiebas cibos: in domo Dei ambulauimus cum consensu.
16 * Veniat mors super illos: & descendant in infernum viuentes:
Quoniam nequitiæ in habitaculis eorum : in medio eorum.
17 * Ego autem ad Deum clamaui: & Dominus saluabit me.
18 * Vespere, & mane, & meridie narrabo & annunciabo: & exaudiet vocem meam.
19 * Redimet in pace animam meam ab his, qui appropinquant mihi: quoniam inter multos erant mecum.
20 * Exaudiet Deus,& humiliabit illos,qui est
D ante secula.
Non enim est illis commutatio, & non ti-
21 muerunt Deum: * extendit manum suam in retribuendo.
22 Contaminauerunt testamentum eius,* diuisi sunt ab ira vultus eius:& appropinquauit cor illius.
Molliti sunt sermones eius super oleum : & ipsi sunt iacula.
23 * † Iacta super Dominum curam tuam, & †Mat.6.d.
ipse te enutriet:non dabit in æternum fluctua- 25
tionem iusto. Luc.12.c.
24 * Tu vero Deus deduces eos,in puteum in- 22
teritus. 1.Pet.5.b.
Viri sanguinum,& dolosi non dimidiabunt 7
dies suos : ego autem sperabo in te Domine.

In finem,

1 Pro populo,qui a Sanctis longe factus est, Dauid in tituli inscriptionem,cum tenuerunt eum Allophyli in Geth.

(1.Reg.21.12.) L V.

2 MIserere mei Deus, quoniam conculca-
A uit me homo: tota die impugnans tribulauit me.
3 * Conculcauerunt me inimici mei tota die: quoniam multi bellantes aduersum me.
4 * Ab altitudine diei timebo: ego vero in te sperabo.
5 * In Deo laudabo sermones meos, in Deo speraui: non timebo quid faciat mihi caro.
6 * Tota die verba mea execrabantur: aduersum me omnes cogitationes eorum, in malum.
7 * Inhabitabunt & abscondent:ipsi calcaneū
B meum obseruabunt.
8 Sicut sustinuerunt animam meam,*pro nihilo saluos facies illos : in ira populos confringes

9 Deus,* vitam meam annunciaui tibi: posui
sti lacrymas meas in conspectu tuo,
10 Sicut & in promissione tua: * tunc conuer-
tentur inimici mei retrorsum.
In quacumque die inuocauero te: ecce co-
gnoui quoniam Deus meus es.
11 * In Deo laudabo verbum, in Domino lau-
dabo sermonem: in Deo speraui, non timebo
quid faciat mihi homo.
12 * In me sunt Deus vota tua, quæ reddam,
laudationes tibi.
13 * Quoniam eripuisti animā meam de mor-
te, & pedes meos de lapsu: vt placeam coram
Deo in lumine viuentium.

In finem,
1 Ne disperdas, Dauid in tituli inscriptionem,
cum fugeret a facie Saul in speluncam.
(1.Reg.22.1.& 24.4.) LVI.

2 Miserere mei Deus, miserere mei: quoniā
A in te confidit anima mea:
Et in vmbra alarum tuarum sperabo, do-
nec transeat iniquitas.
3 * Clamabo ad Deum altissimum: Deum
qui benefecit mihi.
4 * Misit de cælo, & liberauit me: dedit in op-
probrium conculcantes me.
Misit Deus misericordiam suam, & verita-
5 tem suam, * & eripuit animam meam de me
dio catulorum leonum: dormiui conturba-
tus.
Filij hominum dentes eorum arma & sagit
tæ: & lingua eorum gladius acutus.
6 * Exaltare super cælos Deus: & in omnem
B terram gloria tua.
7 * Laqueum parauerunt pedibus meis: & in-
curuauerunt animam meam.
Foderunt ante faciem meam foueam: & in-
ciderunt in eam.
8 * Paratum cor meum Deus, paratum cor
meum: cantabo, & psalmum dicam.
9 * Exurge gloria mea, exurge psalterium, &
cithara: exurgam diluculo.
10 * Confitebor tibi in populis Domine: &
psalmum dicam tibi in gentibus:
11 * Quoniam magnificata est usque ad cælos
misericordia tua, & vsque ad nubes veritas
tua.
12 * Exaltare super cælos Deus: & super om-
nem terram gloria tua.

In finem,
1 Ne disperdas, Dauid in tituli inscriptio-
nem. LVII.

2 Si vere utique iustitiam loquimini: recta
A iudicate filij hominum.
3 * Etenim in corde iniquitates operamini: in
terra iniustitias manus vestræ concinnant.
4 * Alienati sunt peccatores a vulua, errauerunt ab vtero: locuti sunt falsa.
5 * Furor illis secundum similitudinem ser-
pentis: sicut aspidis surdæ, & obturantis aures
suas,
6 * Quæ non exaudiet vocem incantantium:
& venefici incantantis sapienter.
7 * Deus conteret dentes eorum in ore ipsorū;
molas leonum confringet Dominus.
8 * Ad nihilum deuenient tamquam aqua de
currens: intendit arcum suum donec infir-
mentur.
9 * Sicut cera, quæ fluit, auferentur: superceci-
dit ignis, & non viderunt solem.
10 * Priusquam intelligerent spinæ vestræ rhā-
num: sicut viuentes, sic in ira absorbet eos.
11 * Lætabitur iustus cum viderit vindictam:
manus suas lauabit in sanguine peccatoris.
12 * Et dicet homo: si vtique est fructus iusto:
vtique est Deus iudicans eos in terra.

In finem,
1 Ne disperdas, Dauid in tituli inscriptionem,
quando misit Saul, & custodiuit domum
eius, vt eum interficeret.
(1.Reg.19.11.) LVIII.

2 Eripe me de inimicis meis Deus meus: &
A ab insurgentibus in me libera me.
3 * Eripe me de operantibus iniquitatem: &
de viris sanguinum salua me.
4 * Quia ecce ceperunt animam meam: irrue
runt in me fortes.
5 * Neque iniquitas mea, neque peccatum
meum Domine: sine iniquitate cucurri, & di
rexi.
6 * Exurge in occursum meum, & vide: & tu
B Domine Deus virtutum, Deus Israel,
Intende ad visitandas omnes gentes: nō mi-
serearis omnibus, qui operantur iniquita-
tem.
7 * Conuertentur ad vesperam: & famem
patientur vt canes, & circuibunt ciuita-
tem.
8 * Ecce loquentur in ore suo, & gla-
dius in labijs eorum: quoniam quis audi-
uit?
9 * Et tu Domine deridebis eos: ad nihilum
deduces omnes gentes.
10 * Fortitudinem meam ad te custodiam,
11 quia Deus susceptor meus es: * Deus meus
misericordia eius præueniet me.
12 * Deus ostendet mihi super inimicos meos,
C ne occidas eos: nequando obliuiscantur popu
li mei.
Disperge illos in virtute tua: & depone eos
protector meus Domine:
13 * Delictum oris eorum, sermonem labio-
rum ipsorum: & comprehendantur in super-
bia sua.

Et

Et de execratione & mendacio annuncia-
14 buntur * in consummatione: in ira consum-
mationis, & non erunt.
Et scient quia Deus dominabitur Iacob: &
finium terræ.
15 * Conuertentur ad vesperam, & famem pa
tientur vt canes: & circuibunt ciuitatem.
16 * Ipsi dispergentur ad manducandum: si
vero non fuerint saturati, & murmurabunt.
17 * Ego autem cantabo fortitudinem tuam:
& exultabo mane misericordiam tuam.
Quia factus es susceptor meus, & refugium
meum, in die tribulationis meæ.
18 * Adiutor meus tibi psallam, quia Deus
susceptor meus es: Deus meus misericor-
dia mea.

In finem,
1 Pro his, qui immutabuntur, in tituli inscri-
2 ptionem ipsi Dauid in doctrinam, * cum
succendit Mesopotamiam Syriæ, & Sobal,
& conuertit Ioab, & percussit Idumæam
in valle Salinarum duodecim millia.
(2. Reg. 8. 1. & 10. 7. & 1. Par. 18. 1.) L I X.

3 Deus repulisti nos, & destruxisti nos:
A iratus es, & misertus es nobis.
4 * Commouisti terram, & conturbasti eã:
sana contritiones eius, quia commota est.
5 * Ostendisti populo tuo dura: potasti nos
B vino compunctionis.
6 * Dedisti metuentibus te significationem:
vt fugiant a facie arcus:
7 Vt liberentur dilecti tui: * saluum fac dex-
tera tua, & exaudi me.
8 * Deus locutus est in sancto suo: Lætabor,
& partibor Sichimam: & conuallem taber-
naculorum metibor.
9 * Meus est Galaad, & meus est Manasses:
& Ephraim fortitudo capitis mei.
10 Iuda rex meus: * Moab olla spei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum
meum: mihi alienigenæ subditi sunt.
11 * Quis deducet me in ciuitatem munitã?
C quis deducet me vsque in Idumæam?
12 * Nonne tu Deus, qui repulisti nos: & non
egredieris Deus in virtutibus nostris?
13 * Da nobis auxilium de tribulatione: quia
vana salus hominis:
14 * In Deo faciemus virtutem: & ipse ad ni-
hilum deducet tribulantes nos.

In finem,
1 In hymnis Dauid. L X.

2 Exaudi Deus deprecationem meam:
A intende orationi meæ.
3 * A finibus terræ ad te clamaui: dum an-
xiaretur cor meum, in petra exaltasti me.
4 Deduxisti me, * quia factus es spes mea:
turris fortitudinis a facie inimici.
5 * Inhabitabo in tabernaculo tuo in sæcula:
protegar in velamento alarum tuarum.
6 * Quoniam tu Deus meus exaudisti ora-
B tionem meam: dedisti hæreditatem timen-
tibus nomen tuum.
7 * Dies super dies regis adijcies: annos
eius vsque in diem generationis & genera-
tionis.
8 * Permanet in æternum in conspectu Dei:
misericordiam & veritatem eius quis re-
quiret?
9 * Sic psalmum dicam nomini tuo in sæ-
culum sæculi: vt reddam vota mea de die
in diem.

In finem,
1 Pro Idithun, Psalmus Dauid. L X I.

2 Nonne Deo subiecta erit anima mea?
A ab ipso enim salutare meum.
3 * Nã & ipse Deus meus, & salutaris meus:
susceptor meus, non mouebor amplius.
4 * Quousq; irruitis in hominem? interficitis
vniuersi vos: tamquam parieti inclinato, &
maceriæ depulsæ?
5 Verumtamen pretium meum cogitauerũt
repellere, cucurri in siti: ore suo benedicebãt
& corde suo maledicebant.
6 * Verumtamẽ Deo subiecta esto anima mea:
quoniam ab ipso patientia mea.
7 * Quia ipse Deus meus, & saluator meus:
B adiutor meus non emigrabo.
8 * In Deo salutare meum, & gloria mea:
Deus auxilij mei, & spes mea in Deo est.
9 * Sperate in eo omnis congregatio populi,
effundite coram illo corda vestra: Deus a-
diutor noster in æternum.
10 * Verumtamen vani filij hominum, men-
daces filij hominum in stateris: vt decipiãt
ipsi de vanitate in idipsum.
11 * Nolite sperare in iniquitate, & rapinas no
lite concupiscere: diuitiæ si affluant, nolite
cor apponere.
12 * Semel locutus est Deus, duo hæc audiui,
13 quia potestas Dei est, * & tibi domine mise-
ricordia: ‖ quia tu reddes vnicuique iuxta o- ‖ Mat. 16. d. 27. Rom. 2. b. 6. 1. Cor. 3. b. 8. Gal. 6. b. 5
pera sua.

Psalmus Dauid,
1 Cum esset in deserto Idumææ. (1. Reg.
23. 5.) L X I I.

2 Deus Deus meus ad te de luce vigilo.
A Sitiuit in te anima mea, quam multi-
pliciter tibi caro mea.
3 * In terra deserta, & inuia, & inaquosa: sic
in sancto apparui tibi, vt viderem virtutem
tuam, & gloriam tuam.

* Quoniam

4 * Quoniam melior est misericordia tua su-
per vitas. labia mea laudabunt te.
5 * Sic benedicam te in vita mea: & in nomi
B ne tuo leuabo manus meas
6 * Sicut adipe & pinguedine repleatur ani-
ma mea : & labij exultationis laudabit os
meum .
7 * Si memor fui tui super stratum meum in
8 matutinis meditabor in te:* quia fuisti adiu
C tor meus.
Et in velamento alarum tuarum exultabo
9 * adhæsit anima mea post te : me suscepit
dextera tua.
10 * Ipsi vero in vanum quæsierunt animam
11 meam, introibunt in inferiora terræ : * tra-
dentur in manus gladij partes vulpium e-
runt.
12 * Rex vero lætabitur in Deo, laudabuntur
omnes qui iurant in eo quia obstructum est
os loquentium iniqua.

In finem,
1 Psalmus Dauid. LXIII.

2 EXaudi Deus orationem meam cum
A deprecor : a timore inimici eripe ani-
mam meam.
3 *Protexisti me a conuentu malignantium
a multitudine operantium iniquitatem :
4 * Quia exacuerunt ut gladium linguas suas:
5 intenderunt arcum rem amaram,* ut sagit-
tent in occultis immaculatum.
6 * Subito sagittabunt eum, & non timebũt
firmauerunt sibi sermonem nequam.
Narrauerunt vt absconderent laqueos : di-
xerunt: Quis videbit eos ?
7 * Scrutati sunt iniquitates: defecerunt scru-
B tantes scrutinio.
8 Accedet homo ad cor altum : * & exalta-
bitur Deus.
Sagittæ paruulorum factæ sunt plagæ eo-
9 rum: * & infirmatæ sunt contra eos linguæ
eorum.
Conturbati sunt omnes qui videbant eos :
10 * & timuit omnis homo.
Et annunciauerunt opera Dei: & facta eius
intellexerunt.
11 * Lætabitur iustus in Domino, & sperabit
in eo, & laudabuntur omnes recti corde.

In finem, Psalmus Dauid.
1 Canticum Hieremiæ, & Ezechielis po-
pulo transmigrationis, cum inci-
perent exire. LXIIII.

2 TE decet hymnus Deus in Sion : & tibi
A reddetur votum in Ierusalem :
3 * Exaudi orationem meam: ad te omnis ca-
ro veniet.
4 *Verba iniquorum prævaluerũt super nos.
& impietatibus nostris tu propitiaberis.
5 * Beatus, quem elegisti, & assumpsisti : in-
habitabit in atrijs tuis.
Replebimur in bonis domus tuæ : sanctum
6 est templum tuum,* mirabile in æquitate.
B Exaudi nos Deus salutaris noster, spes om-
nium finium terræ, & in mari longe.
7 * Præparans montes in virtute tua, accin-
8 ctus potentia : * qui conturbas profundum
maris sonum fluctuum eius.
9 Turbabuntur gentes,* & timebunt qui ha-
bitant terminos a signis tuis : exitus matuti-
ni & vespere delectabis.
10 * Visitasti terram & inebriasti eam : mul-
tiplicasti locupletare eam.
Flumen Dei repletum est aquis, parasti ci-
bum illorum : quoniam ita est præparatio
eius.
11 * Riuos eius inebria, multiplica genimi-
na eius: in stillicidijs eius lætabitur germi-
nans.
12 * Benedices coronæ anni benignitatis tuæ
& campi tui replebuntur vbertate.
13 * Pinguescent speciosa deserti: & exultatio
ne colles accingentur.
14 * Induti sunt arietes ouium, & valles abun
dabunt frumento: clamabunt, etenim hymn-
num dicent.

In finem,
1 Canticum Psalmi resurrectionis.
LXV.

2 IVbilate Deo omnis terra. * psalmum di
A cite nomini eius : date gloriam laudi
eius.
3 * Dicite Deo quàm terribilia sunt opera
tua Domine : in multitudine virtutis tuæ
mentientur tibi inimici tui.
4 Omnis terra adoret te, & psallat tibi : psal-
mum dicat nomini tuo.
5 * Venite, & videte opera Dei : terribilis in
consilijs super filios hominum.
6 * Qui conuertit mare in aridam, in flumi-
ne pertransibunt pede: ibi lætabimur in ip-
so.
7 * Qui dominatur in virtute sua in æternũ,
B oculi eius super gentes respiciunt : qui exa-
sperant non exaltentur in semetipsis.
8 * Benedicite gentes Deum nostrum: & au-
ditam facite vocem laudis eius.
9 * Qui posuit animam meam ad uitam : &
non dedit in commotionem pedes meos.
10 * Quoniam probasti nos Deus : igne nos
examinasti, sicut examinatur argentum.
11 * Induxisti nos in laqueum, posuisti tribu-
12 lationes in dorso nostro : * imposuisti homi
nes super capita nostra.
Transiuimus per ignem & aquam : & edu-
xisti nos in refrigerium.

13 * Introibo in domum tuam in holocaustis:
14 reddam tibi vota mea, * quæ distinxerunt la
bia mea.
Et locutum est os meum, in tribulatione
mea.
15 * Holocausta medullata offeram tibi cum
incenso arietum: offeram tibi boues cum
hircis.
16 * Venite, audite, & narrabo, omnes qui ti-
D metis Deum, quanta fecit animæ meæ.
17 * Ad ipsum ore meo clamaui, & exaltaui
sub lingua mea.
18 * Iniquitatem si aspexi in corde meo, non
exaudiet Dominus.
19 * Propterea exaudiuit Deus, & attendit vo-
ci deprecationis meæ.
20 * Benedictus Deus, qui non amouit ora
tionem meam, & misericordiam suam a
me.

In finem,
1 In hymnis, Psalmus Cantici David.
LXVI.

2 DEus misereatur nostri, & benedicat
A nobis: illuminet vultum suum super
nos, & misereatur nostri.
3 * Vt cognoscamus in terra viam tuam: in
omnibus gentibus salutare tuum.
4 * Confiteantur tibi populi Deus: confitean
tur tibi populi omnes.
5 * Lætentur & exultent gentes: quoniam
iudicas populos in æquitate, & gentes in ter-
ra dirigis.
6 * Confiteantur tibi populi Deus: confitean
7 tur tibi populi omnes: * terra dedit fructum
suum.
8 Benedicat nos Deus, Deus noster, * benedi-
cat nos Deus: & metuant eum omnes fines
terræ.

In finem,
1 Psalmus Cantici ipsi David.
LXVII.

2 EXurgat Deus, & dissipentur inimici
A eius, & fugiant qui oderunt eum, a fa-
cie eius.
3 * Sicut deficit fumus, deficiant: sicut fluit
cera a facie ignis, sic pereant peccatores a fa
cie Dei.
4 * Et iusti epulentur, & exultent in conspe-
ctu Dei: & delectentur in lætitia.
5 * Cantate Deo, psalmum dicite nomini e-
ius: iter facite ei, qui ascendit super occa-
sum: Dominus nomen illi.
Exultate in conspectu eius, turbabuntur a
6 facie eius, * patris orphanorum, & iudicis vi-
duarum.
7 Deus in loco sancto suo: * Deus qui inha-
bitare facit vnius moris in domo:
Qui educit vinctos in fortitudine, similiter
eos, qui exasperant, qui habitant in sepul-
chris.
8 * Deus cum egredereris in conspectu popu
li tui, cum pertransires in deserto:
9 * Terra mota est, etenim cæli distillauerũt
a facie Dei Sinai, a facie Dei Israel.
10 * Pluuiam voluntariam segregabis Deus
B hereditati tuæ: & infirmata est, tu vero per-
fecisti eam.
11 * Animalia tua habitabunt in ea: parasti
in dulcedine tua pauperi, Deus.
12 * Dominus dabit verbum euãgelizantibus
virtute multa.
13 * Rex virtutum dilecti dilecti: & speciei do
mus diuidere spolia.
14 * Si dormiatis inter medios cleros, pennæ
columbæ deargẽtatæ, & posteriora dorsi eius
in pallore auri.
15 * Dum discernit cælestis reges super eam
16 niue dealbabuntur in Selmon: * mons Dei,
mons pinguis.
17 Mons coagulatus, mons pinguis: * vt quid
suspicamini montes coagulatos?
Mons, in quo beneplacitum est Deo habi-
tare in eo: etenim Dominus habitabit in fi
nem.
18 * Currus Dei decem millibus multiplex,
millia lætantium: Dominus in eis in Sina in
sancto.
19 * Ascendisti in altum, cepisti captiuitatem:
C accepisti dona in hominibus:
Etenim non credentes, inhabitare Domi-
num Deum.
20 * Benedictus Dominus die quotidie: pro-
sperum iter faciet nobis Deus salutarium
nostrorum.
21 * Deus noster, Deus saluos faciendi: & Do
mini Domini exitus mortis.
22 * Verumtamen Deus confringet capita ini
micorum suorum: verticem capilli peram-
bulantium in delictis suis.
23 * Dixit Dominus: Ex Basan conuertam
conuertam in profundum maris:
24 * Vt intingatur pes tuus in sanguine: lin-
gua canum tuorum ex inimicis, ab ipso.
25 * Viderunt ingressus tuos Deus, ingressus
Dei mei: regis mei qui est in sancto.
26 * Præuenerunt principes coniuncti psallen-
tibus, in medio iuuencularum tympanistria
rum.
27 * In ecclesiis benedicite Deo Domino, de
fontibus Israel.
28 * Ibi Beniamin adolescentulus, in mentis
D excessu.
Principes Iuda, duces eorum: principes Za
bulon, principes Nephthali.
29 * Manda Deus virtuti tuæ: confirma hoc
Deus, quod operatus es in nobis.
30 * A templo tuo in Ierusalem, tibi offerent

reges

reges munera.
31 * Increpa feras arundinis, congregatio taurorum in vaccis populorum: vt excludant eos, qui probati sunt argento.
32 Dissipa gentes, quæ bella volunt: * venient legati ex Aegypto: Aethiopia præueniet manus eius Deo.
33 * Regna terræ, cantate Deo: psallite do-
34 mino, psallite Deo, * qui ascendit super cælum cæli, ad Orientem.
35 Ecce dabit voci suæ vocem virtutis, * date gloriam Deo super Israel, magnificentia eius, & virtus eius in nubibus.
36 * Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Israel ipse dabit virtutem, & fortitudinem plebi suæ, benedictus Deus.

In finem,
Pro ijs, qui commutabuntur, Dauid.
LXVIII.

2 Saluum me fac Deus: quoniam intraue-
A runt aquæ vsque ad animam meam.
3 Infixus sum in limo profundi: & nō est substancia.
Veni in altitudinem maris: & tempestas demersit me.
4 Laboraui clamans, raucæ factæ sunt fauces meæ: defecerunt oculi mei, dum spero in Deū meum.
5 * Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis.
Confortati sunt qui persecuti sunt me inimici mei iniuste: quæ non rapui, tunc exoluebam.
6 * Deus tu scis insipientiam meam: & delicta mea a te non sunt abscondita.
7 * Non erubescant in me qui expectant te domine, domine virtutum.
Non confundantur super me qui quærunt te, Deus Israel.
8 * Quoniam propter te sustinui opprobriū:
B operuit confusio faciem meam.
9 * Extraneus factus sum fratribus meis, & peregrinus filijs matris meæ.
10 * Quoniam zelus domus tuæ comedit me: & ‖ opprobria exprobrantium tibi, ceciderunt super me.
11 * Et operui in ieiunio animam meam: & factum est in opprobrium mihi.
12 * Et posui vestimentum meum cilicium: & factus sum illis in parabolam.
13 * Aduersum me loquebantur qui sedebant in porta: & in me psallebant qui bibebant vinum.
14 * Ego vero orationem meam ad te Domine: tempus beneplaciti Deus.
In multitudine misericordiæ tuæ exaudi me, in veritate salutis tuæ:
15 * Eripe me de luto, vt non infigar: libera me ab ijs, qui oderunt me, & de profundis aquarum.
16 * Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum: neque vrgeat super me puteus os suum.
17 * Exaudi me Domine, quoniam benigna est misericordia tua: secundum multitudinem miserationum tuarum respice in me.
18 * Et ne auertas faciem tuam a puero tuo: quoniam tribulor, velociter exaudi me.
19 * Intende animæ meæ, & libera eam: pro-
C pter inimicos meos eripe me.
20 * Tu scis improperium meum, & confusionem meam, & reuerentiam meam.
21 * In conspectu tuo sunt omnes qui tribulant me, improperium expectauit cor meū, & miseriam.
Et sustinui qui simul contristaretur, & nō fuit: & qui consolaretur, & non inueni.
22 * ‖ Et dederunt in escam meam fel: & in siti mea potauerunt me aceto. ‖ Mat. 27. f. 48.
23 * Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueū, & in retributiones, & in scandalum.
24 * Obscurentur oculi eorum ne videant: & dorsum eorum semper incurua.
25 * Effunde super eos iram tuam: & furor iræ tuæ comprehendat eos.
26 * ‖ Fiat habitatio eorum deserta: & in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet. ‖ Act. 1. d 20.
27 * Quoniam quem tu percussisti, persecuti sunt: & super dolorem vulnerum meorum addiderunt.
28 * Appone iniquitatem super iniquitatem
D eorum: & non intrent in iustitiam tuam.
29 * Deleantur de Libro viuentium: & cum iustis non scribantur.
30 * Ego sum pauper, & dolens: salus tua Deus suscepit me.
31 * Laudabo nomen Dei cum cantico: & magnificabo eum in laude.
32 * Et placebit Deo super vitulum nouellū: cornua producentem & vngulas.
33 * Videant pauperes, & lætentur: quærite Deum, & viuet anima vestra:
34 * Quoniam exaudiuit pauperes Dominus: & vinctos suos non despexit.
35 * Laudent illum cæli & terra, mare, & omnia reptilia in eis.
36 * Quoniam Deus saluam faciet Sion: & ædificabuntur ciuitates Iuda.
Et inhabitabunt ibi, & hereditate acquirent eam.
37 * Et semen seruorum eius possidebit eam, & qui diligunt nomen eius, habitabunt in ea.

In finem, Psalmus Dauid,
1 In rememorationem, quòd saluum fecerit eum dominus. LXIX.

2 Deus in adiutorium meum intende:
A domine ad adiuuandum me festina.

*Con-

3 * Confundantur, & reuereantur, qui quærunt animam meam:
4 * Auertantur retrorsum, & erubescant, qui volunt mihi mala:
Auertantur statim erubescentes, qui dicunt mihi: Euge, euge.
5 * Exultent & lætentur in te omnes qui quærunt te, & dicant semper: Magnificetur dominus: qui diligunt salutare tuum.
6 * Ego vero egenus, & pauper sum: Deus adiuua me.
Adiutor meus, & liberator meus es tu: domine ne moreris.

1 Psalmus Dauid,
Filiorum Ionadab, & priorum captiuorum. LXX.

A IN te domine speraui, non confundar in
2 æternum: * in iustitia tua libera me, & eripe me.
Inclina ad me aurem tuam, & salua me.
3 * Esto mihi in Deum protectorem, & in locum munitum: vt saluum me facias,
Quoniam firmamentum meum, & refugium meus es tu.
4 * Deus meus eripe me de manu peccatoris, & de manu contra legem agentis, & iniqui:
5 * Quoniam tu es patientia mea domine: domine spes mea a iuuentute mea.
6 * In te confirmatus sum ex vtero: de ven-
B tre matris meæ tu es protector meus:
7 In te cantatio mea semper: * tanquam prodigium factus sum multis: & tu adiutor fortis.
8 * Repleatur os meum laude, vt cantem gloriam tuam: tota die magnitudinem tuam.
9 * Ne proijcias me in tempore senectutis: cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me.
10 * Quia dixerũt inimici mei mihi: & qui custodiebant animam meam, consilium fecerunt in unum.
11 * Dicentes: Deus dereliquit eum, persequimini, & comprehendite eum: quia non est qui eripiat.
12 * Deus ne elongeris a me: Deus meus in auxilium meum respice.
13 * Confundantur, & deficiant detrahentes
C animæ meæ: operiantur confusione, & pudore qui quærunt mala mihi.
14 * Ego autem semper sperabo: & adijciam super omnem laudem tuam.
15 * Os meum annunciabit iustitiam tuam: tota die salutare tuum.
16 Quoniam non cognoui litteraturam, * introibo in potentias domini: Domine memorabor iustitiæ tuæ solius.
17 * Deus docuisti me a iuuentute mea: & vsque nunc pronunciabo mirabilia tua.
18 * Et vsque in senectam & senium: Deus ne derelinquas me.
Donec annunciem brachium tuum generationi omni, quæ ventura est:
19 Potentiam tuam, * & iustitiã tuam Deus
D vsque in altissima, quæ fecisti magnalia Deus quis similis tibi?
20 * Quantas ostendidisti mihi tribulationes multas, & malas: & conuersus viuificasti me: & de abyssis terræ iterum reduxisti me:
21 * Multiplicasti magnificentiam tuam: & conuersus consolatus es me.
22 * Nam & ego confitebor tibi in vasis psalmi veritatem tuam: Deus psallam tibi in cithara, sanctus Israel.
23 * Exultabunt labia mea cum cantauero tibi: & anima mea, quam redemisti.
24 * Sed, & lingua mea tota die meditabitur iustitiam tuam: cum confusi & reueriti fuerint qui quærunt mala mihi.

Psalmus,
1 In Salomonem. LXXI.

2 DEus iudicium tuum regi da: & iustitiã
A tuam filio regis:
Iudicare populum tuum in iustitia, & pauperes tuos in iudicio.
3 * Suscipiant montes pacem populo: & colles iustitiam.
4 * Iudicabit pauperes populi, & saluos faciet filios pauperum: & humiliabit calumniatorem.
5 * Et permanebit cum Sole, & ante Lunã, in generatione, & generationem.
6 * Descendet sicut pluuia in vellus: & sicut
B stillicidia stillantia super terram.
7 * Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis: donec auferatur luna.
8 Et dominabitur a mari vsque ad mare: & a flumine vsque ad terminos orbis terrarum.
9 * Coram illo procident Aethiopes: & inimici eius terram lingent.
10 * Reges Tharsis, & insulæ munera offerent: reges Arabum, & Saba dona adducent:
11 * Et adorabunt eum omnes reges terræ:
C omnes gentes seruient ei:
12 * Quia liberabit pauperem a potente: & pauperem, cui non erat adiutor.
13 * Parcet pauperi & inopi: & animas pauperum saluas faciet.
14 * Ex vsuris, & iniquitate redimet animas eorum: & honorabile nomen eorum coram illo.
15 * Et viuet, & dabitur ei de auro Arabiæ, & adorabunt de ipso semper: tota die benedicent ei.
16 * Et erit firmamentum in terra in summis
D montium, superextolletur super Libanum

fructus eius: & florebunt de ciuitate sicut fœ-
num terræ.
7 * Sit nomen eius benedictum in sæcula:
ante Solem permanet nomen eius.
Et benedicentur in ipso omnes tribus ter-
ræ. omnes gentes magnificabunt eum.
8 * Benedictus Dominus Deus Israel, qui fa-
cit mirabilia solus.
19 * Et benedictum nomen maiestatis eius in
æternum: & replebitur maiestate eius omnis
terra fiat, fiat.
20 * Defecerunt laudes Dauid filij Iesse.

1 Psalmus Asaph. LXXII.

A QVàm bonus Israel Deus his, qui recto
sunt corde.
2 * Mei autem pene moti sunt pedes: pene ef-
fusi sunt gressus mei.
3 * Quia zelaui super iniquos, pacem pecca-
torum videns.
4 * Quia non est respectus morti eorum: &
firmamentum in plaga eorum.
5 * In labore hominum non sunt, & cum ho
minibus non flagellabuntur:
6 * Ideo tenuit eos superbia, operti sunt ini-
B quitate & impietate sua.
7 * Prodijt quasi ex adipe iniquitas eorum:
transierunt in affectum cordis.
8 * Cogitauerunt, & locuti sunt nequitiam:
iniquitatem in excelso locuti sunt.
9 * Posuerunt in cælum os suum: & lingua
eorum transiuit in terra.
10 * Ideo conuertetur populus meus hic: &
dies pleni inuenientur in eis.
11 * Et dixerunt: Quomodo scit Deus, & si
est scientia in excelso?
12 * Ecce ipsi peccatores, & abundantes in sæ-
culo, obtinuerunt diuitias.
13 * Et dixi: Ergo sine causa iustificaui cor
meum, & laui inter innocentes manus meas:
14 * Et fui flagellatus tota die, & castigatio
mea in matutinis.
15 * Si dicebam: Narrabo sic: ecce nationem
C filiorum tuorum reprobaui.
16 * Existimabam ut cognoscerem hoc, labor
est ante me:
17 * Donec intrem in Sanctuarium Dei: & in-
telligam in nouissimis eorum.
18 * Verumtamen propter dolos posuisti eis:
deiecisti eos dum alleuarentur.
19 * Quomodo facti sunt in desolationem, su-
bito defecerunt: perierunt propter iniquita-
tem suam.
20 * Velut somnium surgentium Domine, in
ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum
rediges.
21 * Quia inflammatum est cor meum, & re-
22 nes mei commutati sunt: * & ego ad nihi
lum redactus sum, & nesciui.
23 * Vt iumentum factus sum apud te: & ego
semper tecum.
24 * Tenuisti manum dexteram meam: & in
D voluntate tua deduxisti me, & cum gloria
suscepisti me.
25 * Quid enim mihi est in cælo? & a te quid
volui super terram?
26 * Defecit caro mea, & cor meum: Deus
cordis mei, & pars mea Deus in æternum.
27 * Quia ecce, qui elongant se a te, peribunt:
perdidisti omnes, qui fornicantur abs te.
28 * Mihi autem adhærere Deo bonum est:
ponere in domino Deo spem meam:
Vt annunciem omnes prædicationes tuas,
in portis filiæ Sion.

1 Intellectus Asaph. LXXIII.

A VT quid Deus repulisti in finem: iratus
est furor tuus super oues pascuæ tuæ?
2 * Memor esto congregationis tuæ, quam
possedisti ab initio.
Redemisti virgam hæreditatis tuæ: mons
Sion, in quo habitasti in eo.
3 * Leua manus tuas in superbias eorum in
finem: quanta malignatus est inimicus in
sancto.
4 * Et gloriati sunt qui oderunt te: in medio
sollemnitatis tuæ.
5 Posuerunt signa sua, signa: * & non cogno-
uerunt sicut in exitu super summum.
6 Quasi in silua lignorum securibus * excide
runt ianuas eius in idipsum: in securi, & ascia
deiecerunt eam.
7 * † Incenderunt igni Sanctuarium tuum: † 4. Reg.
in terra polluerunt tabernaculum nominis 25.c.9.
tui.
8 * Dixerunt in corde suo cognatio eorum si-
B mul: quiescere faciamus omnes dies festos
Dei a terra.
9 * Signa nostra non vidimus, iam non est
propheta: & nos non cognoscet amplius.
10 * Vsquequo Deus improperabit inimicus:
irritat aduersarius nomen tuum in finem?
11 * Vt quid auertis manum tuam, & dexte-
ram tuam, de medio sinu tuo in finem?
12 * † Deus autem rex noster ante sæcula: ope † Luc.1.g
ratus est salutem in medio terræ. 70.
13 * Tu confirmasti in virtute tua mare: con-
C tribulasti capita draconum in aquis.
14 * Tu confregisti capita draconis: dedisti eu
escam populis Aethiopum.
15 * Tu dirupisti fontes, & torrentes: tu sicca-
sti fluuios Ethan.
16 * Tuus est dies, & tua est nox: tu fabricatus
es auroram, & solem.
17 * Tu fecisti omnes terminos terræ: æstatem,
& ver tu plasmasti ea.
18 * Memor esto huius, inimicus impropera-
uit domino: & populus insipiens incitauit no
men tuum.
19 * Ne tradas bestijs animas confitentes ti-

D bi, & animas pauperum tuorum ne obliui-
ſcaris in finem.
20 * Reſpice in teſtamentum tuum: quia re-
pleti ſunt, qui obſcurati ſunt terræ domibus
iniquitatum.
21 * Ne auertatur humilis factus confuſus:
pauper & inops laudabunt nomen tuum.
22 * Exurge Deus, iudica cauſam: memor eſto
improperiorum tuorum, eorum quæ ab inſi-
piente ſunt tota die.
23 * Ne obliuiſcaris voces inimicorum tuo-
rum: ſuperbia eorum, qui te oderunt, aſcen-
dit ſemper.

1 In finem, Ne corrumpas,
Pſalmus Cantici Aſaph.
LXXIIII.

2 Confitebimur tibi Deus: confitebimur,
A & inuocabimus nomen tuum.
3 Narrabimus mirabilia tua:* cum accepero
tempus, ego iuſtitias iudicabo.
4 * Liquefacta eſt terra, & omnes qui habi-
tant in ea: ego confirmaui columnas eius.
5 * Dixi iniquis: Nolite inique agere: & de-
linquentibus: Nolite exaltare cornu:
6 * Nolite extollere in altum cornu veſtrũ:
nolite loqui aduerſus Deum iniquitatem.
7 * Quia neque ab Oriente, neque ab Occi
B dente, neque a deſertis montibus:* quoniam
8 Deus iudex eſt.
9 Hunc humiliat, & hunc exaltat: * quia ca-
lix in manu Domini vini meri plenus mi-
ſto.
Et inclinauit ex hoc in hoc: verumtamen
fæx eius non eſt exinanita: bibent omnes
peccatores terræ.
10 * Ego autem annunciabo in ſæculum: can-
tabo Deo Iacob.
11 * Et omnia cornua peccatorum confrin-
gam: & exaltabuntur cornua iuſti.

1 In finem, in Laudibus,
Pſalmus Aſaph,
Canticum ad Aſſyrios. LXXV.

2 Notus in Iudæa Deus: in Iſrael magnũ
A nomen eius.
3 * Et factus eſt in pace locus eius: & habita-
tio eius in Sion.
4 * Ibi confregit potentias arcuum, ſcutum,
gladium, & bellum.
5 * Illuminans tu mirabiliter a montibus
6 æternis.* turbati ſunt omnes inſipientes cor
B de.
Dormierunt ſomnum ſuum: & nihil inue-
nerunt omnes viri diuitiarum in manibus
ſuis.
7 * Ab increpatione tua Deus Iacob dormi-
tauerunt qui aſcenderunt equos.
8 * Tu terribiliter es, & quis reſiſtet tibi? ex
tunc ira tua.
9 * De cælo auditum feciſti iudicium: terra
tremuit & quieuit.
10 * Cum exurgeret in iudicium Deus, vt ſal-
uos faceret omnes manſuetos terræ.
11 * Quoniam cogitatio hominis confitebitur
tibi: & reliquiæ cogitationis diem feſtum a-
gent tibi.
12 * Vouete, & reddite domino Deo veſtro:
omnes qui in circuitu eius affertis munera.
13 Terribili * & ei qui aufert ſpiritum princi-
pum, terribili apud reges terræ.

1 In finem, pro Idithun,
Pſalmus Aſaph. LXXVI.

2 Voce mea ad Dominum clamaui: voce
A mea ad Deum, & intendit mihi.
3 * In die tribulationis meæ Deum exquiſi-
ui, manibus meis nocte contra eum: & non
ſum deceptus.
4 Renui: conſolari anima mea, * memor fui
Dei, & delectatus ſum, & exercitatus ſum: &
defecit ſpiritus meus.
5 * Anticipauerunt vigilias oculi mei: turba
tus ſum, & non ſum locutus.
6 * Cogitaui dies antiquos: & annos æternos
in mente habui.
7 * Et meditatus ſum nocte cum corde meo,
B & exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meũ.
8 * Numquid in æternum proijciet Deus:
aut non apponet vt complacitior ſit adhuc?
9 * Aut in finem miſericordiam ſuam abſcin
det, a generatione in generationem?
10 * Aut obliuiſcetur miſerere Deus? aut con-
tinebit in ira ſua miſericordias ſuas?
11 * Et dixi nunc cœpi: hæc mutatio dexteræ
Excelſi.
12 * Memor fui operum domini: quia memor
C ero ab initio mirabilium tuorum.
13 * Et meditabor in omnibus operibus tuis
& in adinuentionibus tuis exercebor.
14 * Deus in ſãcto via tua: quis Deus magnu
15 ſicut Deus noſter?* tu es Deus qui facis mi
rabilia.
Notam feciſti in populis virtutem tuam
16 * redemiſti in brachio tuo populum tuum
filios Iacob, & Ioſeph.
17 * Viderunt te aquæ Deus, viderunt te aquę
D & timuerunt, & turbatæ ſunt abyſſi.
18 * Multitudo ſonitus aquarum: vocem de
derunt nubes.
19 Etenim ſagittæ tuæ tranſeunt: * vox toni
trui tui in rota.
Illuxerunt coruſcationes tuæ orbi terræ
commota eſt & contremuit terra.
20 * In mari via tua, & ſemitæ tuę in aqui
multis: & veſtigia tua non cognoſcentur.
21 * ‖ Deduxiſti ſicut oues populum tuum, i
manu Moyſi, & Aaron.

1 Intellectus Asaph. LXXVII.

A ATtendite popule meus legem meam: inclinate aurem vestram in verba oris mei.
2 * Aperiam in parabolis os meum: loquar propositiones ab initio.
3 * Quanta audiuimus & cognouimus ea: & patres nostri narrauerunt nobis.
4 * Non sunt occultata a filijs eorum, in generatione altera.
Narrantes laudes Domini, & virtutes eius, & mirabilia eius quæ fecit.
5 * Et suscitauit testimonium in Iacob: & legem posuit in Israel.
Quanta mandauit patribus nostris nota fa-
6 cere ea filijs suis: * vt cognoscat generatio altera.
Filij qui nascentur, & exurgent, & narrabunt filijs suis.
7 * Vt ponant in Deo spem suam, & non obliuiscantur operum Dei: & mandata eius exquirant.
8 * Ne fiant sicut patres eorum: generatio praua & exasperans.
Generatio, quæ non direxit cor suum: & non est creditus cum Deo spiritus eius.
9 * Filij Ephrem intendentes & mittentes ar-
B cum: conuersi sunt in die belli.
10 * Non custodierunt testamentum Dei: & in lege eius noluerunt ambulare.
11 * Et obliti sunt benefactorum eius, & mirabilium eius quæ ostendit eis.
12 * Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra Aegypti, in campo Taneos.
ǁ Exo.14. c.21. 13 * ǁ Interrupit mare, & perduxit eos: & statuit aquas quasi in vtre.
14 * Et deduxit eos in nube diei: & tota nocte in illuminatione ignis.
ǁ Exo.17. b.6. 15 * ǁ Interrupit petram in eremo: & adaquauit eos velut in abysso multa.
Psal. 104. d.38. 16 * Et eduxit aquam de petra: & deduxit tanquam flumina aquas.
17 * Et apposuerunt adhuc peccare ei: in iram excitauerunt Excelsum in inaquoso.
18 * Et tentauerunt Deum in cordibus suis: vt peterent escas animabus suis.
19 * Et male locuti sunt de Deo: dixerunt:
C Numquid poterit Deus parare mensam in deserto?
20 * Quoniam percussit petram, & fluxerunt aquæ, & torrentes inundauerunt.
Numquid & panem poterit dare, aut parare mensam populo suo?
ǁ Num.11. a.2. 21 * ǁ Ideo audiuit Dominus, & distulit: & ignis accensus est in Iacob, & ira ascendit in Israel:
22 * Quia non crediderunt in Deo, nec sperauerunt in salutari eius:
23 * Et mandauit nubibus desuper, & ianuas cæli aperuit.
24 * ǁ Et pluit illis manna ad manducandum, & panem cæli dedit eis. ǁ Exo.16. a.4. ǁ Num.11 b.7. Ioan.6.d. 31. 1.Cor.10. a.3.
25 * ǁ Panem angelorum manducauit homo: cibaria misit eis in abundantia.
26 * ǁ Transtulit Austrum de cælo: & induxit in virtute sua Africum.
27 * Et pluit super eos sicut puluerem carnes: & sicut arenam maris volatilia pennata.
28 * Et ceciderunt in medio castrorum eorũ: circa tabernacula eorum. ǁ Nu.11.g 31.
29 * Et manducauerunt & saturati sunt nimis
D & desiderium eorum attulit eis: * non sunt
30 fraudati a desiderio suo.
ǁ Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum, ǁ Nu.11.g 33.
31 * & ira Dei ascendit super eos.
Et occidit pingues eorum, & electos Israel impediuit.
32 * In omnibus his peccauerunt adhuc: & non crediderunt in mirabilibus eius.
33 * Et defecerunt in vanitate dies eorum: & anni eorum cum festinatione.
34 * Cum occideret eos, quærebant eum: & reuertebantur, & diluculo veniebant ad eum.
35 * Et rememorati sunt quia Deus adiutor est eorum: & Deus excelsus redemptor eorum est.
36 * Et dilexerunt eum in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei:
37 * Cor autem eorum non erat rectum cum eo: nec fideles habiti sunt in testamento eius.
38 * Ipse autem est misericors, & propitius fiet peccatis eorum: & non disperdet eos.
Et abundauit vt auerteret iram suam: & nõ accendit omnem iram suam:
39 * Et recordatus est quia caro sunt: spiritus vadens, & non rediens.
40 * Quoties exacerbauerunt eum in deserto, in iram concitauerunt eum in inaquoso?
41 * Et conuersi sunt, & tentauerunt Deum: & sanctum Israel exacerbauerunt.
42 * Non sunt recordati manus eius, die qua redemit eos de manu tribulantis,
43 * Sicut posuit in Aegypto signa sua, & pro-
E digia sua in campo Taneos.
44 * ǁ Et conuertit in sanguinem flumina eorum, & imbres eorum, ne biberent. ǁ Exo.7.d 20.
45 * ǁ Misit in eos cœnomyiam, & comedit eos: & ranam, & disperdidit eos. ǁ Exo.8.a 6. f.24.
46 * ǁ Et dedit ærugini fructus eorum: & labores eorum locustæ. ǁ Exo.10. c.15.
47 * ǁ Et occidit in grandine vineas eorum: & moros eorum in pruina. ǁ Exod.9. f.25.
48 * Et tradidit grandini iumenta eorum: & possessionem eorum igni.
49 * Misit in eos iram indignationis suæ: indignationem, & iram, & tribulationem: immissiones per angelos malos.
50 * Viam fecit semitæ iræ suæ, non pepercit a
F morte animabus eorum: & iumenta eorum in morte conclusit.

* ǁ Et

Exo.11.d.19 51 * ‖ Et percussit omne primogenitum in ter-
ra Aegypti: primitias omnis laboris eorum
in tabernaculis Cham.
52 * Et abstulit sicut oues populum suum: &
perduxit eos tamquam gregem in deserto.
Exo.14.c.27 53 * ‖ Et deduxit eos in spe, & non timuerunt:
& inimicos eorum operuit mare.
54 * Et induxit eos in montem sanctificatio-
nis suæ, montem, quem acquisiuit dextera
eius.
Iosue.13.b.8 ‖ Et eiecit a facie eorum Gentes: & sorte di-
uisit eis terram in funiculo distributionis.
55 * Et habitare fecit in tabernaculis eorum
tribus Israel.
56 * Et tentauerunt, & exacerbauerunt Deum
excelsum: & testimonia eius non custodie-
runt.
57 * Et auerterunt se, & non seruauerunt pa-
ctum: quemadmodum patres eorum, conuer-
si sunt in arcum prauum.
58 * In iram concitauerunt eum in collibus
suis: & in sculptilibus suis ad æmulationem
eum prouocauerunt.
59 * Audiuit Deus, & spreuit: & ad nihilum re-
G degit ualde Israel.
1.Reg.4.a.3 60 * ‖ Et repulit tabernaculum Silo, taberna-
culum suum, vbi habitauit in hominibus.
Ier.7.b.12 61 * Et tradidit in captiuitatem virtutem eo-
rum: & pulchritudinem eorum in manus ini-
mici.
62 * Et conclusit in gladio populum suum: &
hereditatem suam spreuit.
63 * Iuuenes eorum comedit ignis: & virgines
eorum non sunt lamentatæ.
64 * Sacerdotes eorum in gladio occiderunt:
& viduæ eorum non plorabantur.
65 * Et excitatus est tamquam dormiens do-
minus, tamquam potens crapulatus a vino.
66 * Et percussit inimicos suos in posteriora:
opprobrium sempiternum dedit illis.
67 * Et repulit tabernaculum Ioseph: & tribũ
Ephraim non elegit:
68 * Sed elegit tribum Iuda, montem Sion
quem dilexit.
69 * Et ædificauit sicut vnicornium sanctifi-
cium suum in terra, quam fundauit in sæcu-
la.
70 * Et elegit Dauid seruum suum, & sustulit
eum de gregibus ouium: de post fœtantes ac-
cepit eum,
71 * Pascere Iacob seruum suum, & Israel he-
reditatem suam:
72 * Et pauit eos in innocentia cordis sui: & in
intellectibus manuum suarum deduxit eos.

1 Psalmus Asaph. LXXVIII.

A Deus venerunt Gentes in hereditatem
tuam, polluerunt templum sanctum
tuum: posuerunt Ierusalem in pomorum
custodiam.
2 * Posuerunt morticina seruorum tuorum,
escas volatilibus cæli: carnes sanctorum tuo-
rum bestijs terræ.
3 * Effuderunt sanguinem eorum tamquam
aquam in circuitu Ierusalem: & non erat qui
sepeliret.
4 * Facti sumus opprobrium vicinis nostris:
subsannatio & illusio his, qui in circuitu no-
stro sunt.
5 * Vsquequo domine irasceris in finem: ac-
cendetur velut ignis zelus tuus?
6 * ‖ Effunde iram tuam in Gentes, quæ te
non nouerunt: & in regna, quæ nomen tuum
non inuocauerunt:
7 * Quia comederunt Iacob: & locum eius
desolauerunt.
8 * ‖ Ne memineris iniquitatum nostrarum
C antiquarum, cito anticipent nos misericor-
diæ tuæ: quia pauperes facti sumus nimis.
9 * Adiuua nos Deus salutaris noster: & pro-
pter gloriam nominis tui domine libera nos:
& propitius esto peccatis nostris, propter no-
men tuum:
10 * Ne forte dicant in Gentibus: vbi est Deus
eorum? & innotescat in nationibus coram o-
culis nostris.
Vltio sanguinis seruorum tuorum, qui effu-
11 sus est: * introeat in cõspectu tuo gemitus cõ-
D peditorum.
Secundum magnitudinem brachij tui, pos-
side filios mortificatorum.
12 * Et redde vicinis nostris septuplum in sinu
eorum: improperium ipsorum, quod expro-
brauerunt tibi domine.
13 * Nos autem populus tuus, & oues pascuæ
tuæ, confitebimur tibi in sæculum:
In generationem, & generationem annun-
ciabimus laudem tuam.

In finem,
Pro ijs, qui commutabuntur, testi-
monium Asaph, Psalmus.
LXXIX.

2 Qui regis Israel, intende: qui deducis ve-
A lut ouem Ioseph.
Qui sedes super cherubim, mani-
3 festare * coram Ephraim, Beniamin, & Ma-
nasse.
Excita potentiam tuam, & veni, vt saluos
facias nos.
4 * Deus conuerte nos: & ostende faciẽ tuam,
& salui erimus.
5 * Domine Deus virtutum, quousque irasce-
ris super orationem serui tui?
6 * Cibabis nos pane lacrymarum: & potum
dabis nobis in lacrymis in mensura?
7 * Posuisti nos in contradictionem vicinis
nostris: & inimici nostri subsannauerunt
nos.

8. * Deus virtutum conuerte nos:& ostende fa
ciem tuam; & salui erimus.
9. * Vineam de Aegypto transtulisti: eiecisti
Gentes,& plantasti eam.
10 * Dux itineris fuisti in conspectu eius:plan
C tasti radices eius,& impleuit terram.
11 * Operuit montes vmbra eius: & arbusta
eius cedros Dei.
12 * Extendit palmites suos vsque ad mare:&
vsque ad flumen propagines eius.
13 * Vt quid destruxisti maceriam eius:& vin-
demiant eam omnes, qui prætergrediuntur
viam?
14 * Exterminauit eam aper de silua: & singu
laris ferus depastus est eam.
15 * Deus virtutum conuertere: respice de cæ
lo,& vide,& visita vineam istam.
16 * Et perfice eam, quam plantauit dextera
D tua: & super filium hominis,quem confirmasti
sti tibi.
17 * Incensa igni, & suffossa ab increpatione
vultus tui peribunt.
18 * Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ
& super filium hominis, quem confirmasti
tibi.
19 * Et non discedimus a te, viuificabis nos:&
& nomen tuum inuocabimus.
20 * Domine Deus virtutum conuertes nos:&
ostende faciem tuam,& salui erimus.

In finem,
1 Pro torcularibus, Psalmus ipsi Asaph.
L X X X.

2 EXultate Deo adiutori nostro: iubilate
A Deo Iacob.
3 * Sumite psalmum, & date tympanum:
psalterium iucundum cum cithara.
4 * Buccinate in Neomenia tuba, in insi
gni die solemnitatis vestræ:
5 * Quia præceptum in Israel: & iudicium
Deo Iacob.
6. * ‖ Testimonium in Ioseph posuit illud,
cum exiret de terra Aegypti:linguam, quam
nouerat, audiuit.
7. * Diuertit ab oneribus dorsum eius: manus
B eius in cophino seruierunt.
8. * In tribulatione inuocasti me, & liberaui
te, exaudiui te in abscondito tempestatis:
‖ probaui te apud aquam contradictio-
nis.
9 * ‖ Audi populus meus, & contestabor te:
10 Israel si audieris me, * non erit in te deus
recens,neque adorabis deum alienum.
11 * Ego enim sum Dominus Deus tuus, qui
eduxi te de terra Aegypti:dilata os tuum, &
implebo illud.
12 * Et non audiuit populus meus vocem meam:
& Israel non intendit mihi.
13 * ‖ Et dimisi eos secundum desideria cor-
dis eorum, ibunt in adinuentionibus suis.
14 * ‖ Si populus meus audisset me: Israel si Bar.3.b.1
in viis meis ambulasset.
15 * Pro nihilo forsitan inimicos eorum humi
D liassem: & super tribulantes eos misissem ma
num meam.
16 * Inimici Domini mentiti sunt ei: & erit
tempus eorum in sæcula.
17 * Et cibauit eos ex adipe frumenti: & de
petra melle saturauit eos.

1 Psalmus Asaph. L X X X I.

A DEus stetit in synagoga deorum: in me-
dio autem deos diiudicat.
2 * Vsquequo iudicatis iniquitatem: & facies
peccatorum sumitis?
3 * Iudicate egeno,& pupillo: humilem, &
pauperem iustificate.
4 ‖ * Eripite pauperem: & egenum de manu Prou.24.a.
peccatoris liberate. 11.
5 * Nescierunt, neque intellexerunt, in tene-
B bris ambulant: mouebuntur omnia funda-
menta terræ.
6 * ‖ Ego dixi: Dij estis, & filij excelsi om- Io.10.g.34
nes.
7 * Vos autem sicut homines moriemini: &
sicut vnus de principibus cadetis.
8 * Surge Deus, iudica terram: quoniam tu
hereditabis in omnibus Gentibus.

1 Canticum Psalmi Asaph.
L X X X I I.

2 DEus,quis similis erit tibi? ne taceas, ne-
A que compescaris Deus.
3. * Quoniam ecce inimici tui sonuerunt: &
qui oderunt te,extulerunt caput.
4. * Super populum tuum malignauerunt
consilium: & cogitauerunt aduersus sanctos
tuos.
5 *Dixerunt: Venite, & disperdamus eos de
gente: & non memoretur nomen Israel
vltra.
6 * Quoniam cogitauerunt vnanimiter simul
B aduersum te testamentum disposuerunt, * ta
7 bernacula Idumæorum & Ismahelitæ:
8 Moab,& Agareni,* Gebal, & Ammon, &
Amalec: alienigenæ cum habitantibus Ty-
rum.
9 * Etenim Assur venit cum illis: facti sunt in
adiutorium filijs Lot.
10 * Fac illis sicut Median, ‖ & Sisaræ, sicut Iud.7.f.24
Iabin in torrente Cisson. Iud.4.d.15
11 * Disperierunt in Endor: facti sunt vt ster-
cus terræ.
12 ‖ * Pone principes eorum sicut Oreb, & Zeb, Iu.7.g.25.
& Zebee,& Salmana:
13 Omnes principes eorum: * qui dixerunt: He
reditate possideamus Sanctuarium Dei.
14 * Deus meus pone illos vt rotam: & sicut sti
pulam ante faciem venti.

15 * Sicut ignis, qui comburit siluam: & sicut
flamma comburens montes:
16 * Ita persequeris illos in tempestate tua: &
ira tua turbabis eos.
17 * Imple facies eorum ignominia: & quærent
D nomen tuum, Domine.
18 * Erubescant, & conturbentur in sæculum
sæculi: & confundantur, & pereant.
19 * Et cognoscant quia nomen tibi Dominus:
tu solus Altissimus in omni terra.

In finem,
1 Pro torcularibus filijs Core, Psalmus.
LXXXIII.

2 QVam dilecta tabernacula tua Domine
3 virtutum: * concupiscit, & deficit ani-
A ma mea in atria Domini.
Cor meum, & caro mea exultauerunt in
Deum viuum.
4 * Etenim passer inuenit sibi domum: & tur
tur nidum sibi, vbi ponat pullos suos.
B Altaria tua Domine virtutum: rex meus, &
Deus meus.
5 * Beati, qui habitant in domo tua Domine:
in sæcula sæculorum laudabunt te.
6 * Beatus vir, cuius est auxilium abs te: ascen
7 siones in corde suo disposuit, * in valle lacry
marum in loco, quem posuit.
8 * Etenim benedictionem dabit legislator,
C ibunt de virtute in virtutem: videbitur Deus
deorum in Sion.
9 * Domine Deus virtutum exaudi orationē
meam: auribus percipe Deus Iacob.
10 * Protector noster aspice Deus: & respice in
faciem Christi tui.
11 * Quia melior est dies una in atrijs tuis su-
D per millia.
Elegi abiectus esse in domo Dei mei: ma-
gis quam habitare in tabernaculis peccato-
rum.
12 * Quia misericordiam, & veritatem diligit
Deus: gratiam, & gloriam dabit Domi-
nus.
13 * Non priuabit bonis eos, qui ambulant in
innocentia: Domine virtutum, beatus homo,
qui sperat in te.

1 In finem, Filijs Core, Psalmus.
LXXXIIII.

2 BEnedixisti Domine terram tuam: auer-
A tisti captiuitatem Iacob.
3 * Remisisti iniquitatem plebis tuæ: operui-
sti omnia peccata eorum.
4 * Mitigasti omnem iram tuam: auertisti ab
ira indignationis tuæ.
5 * Conuerte nos Deus salutaris noster: & auer
te iram tuam a nobis.
6 * Numquid in æternum irasceris nobis? aut
B extendes iram tuam a generatione in gene-
rationem?
7 * Deus tu conuersus viuificabis nos: & plebs
tua lætabitur in te.
8 * Ostende nobis Domine misericordiam
tuam: & salutare tuum da nobis.
9 * Audiam quid loquatur in me Dominus
C Deus: quoniam loquetur pacem in plebem
suam.
Et super sanctos suos: & in eos, qui conuer-
tuntur ad cor.
10 * Verumtamen prope timentes eum saluta
re ipsius: vt inhabitet gloria in terra no-
stra.
11 * Misericordia, & veritas obuiauerunt sibi:
iustitia, & pax osculatæ sunt.
12 * Veritas de terra orta est: & iustitia de cæ-
lo prospexit.
13 * Etenim Dominus dabit benignitatem: &
D terra nostra dabit fructum suum.
14 * Iustitia ante eum ambulabit: & ponet in
via gressus suos.

Oratio ipsi Dauid. LXXXV.

1 INclina Domine aurem tuam, & exaudi
me: quoniam inops, & pauper sum ego.
2 * Custodi animam meam, quoniam san-
ctus sum: saluum fac seruum tuum, Deus
meus sperantem in te.
3 * Miserere mei Domine, quoniam ad te cla
4 maui tota die: * lætifica animam serui tui,
quoniam ad te Domine animam meam le-
uaui.
5 * Quoniam tu Domine suauis, & mitis:
& multæ misericordiæ omnibus inuocanti-
bus te.
6 * Auribus percipe Domine orationem
B meam: intende voci deprecationis meæ.
7 * In die tribulationis meæ clamaui ad te:
quia exaudisti me.
8 * Non est similis tui in dijs Domine: & nō
est secundum opera tua.
9 * Omnes gentes quascumque fecisti, veniēt,
& adorabunt coram te Domine: & glorifica-
bunt nomen tuum.
10 * Quoniam magnus es tu, & faciens mirabi
C lia: tu es Deus solus.
11 * Deduc me Domine in via tua, & ingrediar
in veritate tua: lætetur cor meum vt timeat
nomen tuum.
12 * Confitebor tibi Domine Deus in toto cor-
de meo, & glorificabo nomen tuum in æter-
num:
13 * Quia misericordia tua magna est su-
per me: & eruisti animam meam ex inferno
inferiori.
14 * Deus, iniqui insurrexerunt super me, &
D synagoga potentium quæsierunt animam
meam: & non proposuerunt te in conspectu
suo.

15 * Et tu Domine Deus miserator & miseri-
cors, patiens, & multæ misericordiæ, & ve-
rax,
16 * Respice in me, & miserere mei, da impe-
rium tuum puero tuo: & saluum fac filium
ancillæ tuæ.
17 * Fac mecum signum in bonum, vt videant
qui oderunt me, & confundantur: quoniam
tu Domine adiuuisti me, & consolatus es
me.

1 Filijs Core, Psalmus Cantici.
LXXXVI.

A FVndamenta eius in montibus sanctis:* di-
2 ligit Dominus portas Sion super omnia
tabernacula Iacob.
3 * Gloriosa dicta sunt de te, ciuitas Dei.
4 * Memor ero Rahab, & Babylonis scien-
tium me.
B Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus Ae-
thiopum, hi fuerunt illic.
5 * Numquid Sion dicet: Homo, & homo na
tus est in ea: & ipse fundauit eam Altissi-
mus?
6 * Dominus narrabit in scripturis populo-
rum, & principum: horum, qui fuerunt in
ea.
7 * Sicut lætantium omnium habitatio est
in te.

Canticum Psalmi,
1 Filijs Core, in finem, pro Maheleth ad re
spondendum, intellectus Eman
Ezrahitæ. LXXXVII.

2 DOmine Deus salutis meæ: in die clama
A ui, & nocte coram te.
3 * Intret in conspectu tuo oratio mea: incli
na aurem tuam ad precem meam.
4 * Quia repleta est malis anima mea: & uita
mea inferno appropinquauit.
5 * Aestimatus sum cum descendentibus in la
cum: factus sum sicut homo sine adiutorio,
6 * inter mortuos liber,
Sicut vulnerati dormientes in sepulchris,
quorum non es memor amplius: & ipsi de
manu tua repulsi sunt.
7 * Posuerunt me in lacu inferiori: in tenebro-
B sis, & in vmbra mortis.
8 * Super me confirmatus est furor tuus: &
omnes fluctus tuos induxisti super me.
9 * Longe fecisti notos meos a me: posuerunt
me abominationem sibi.
10 * Traditus sum, & non egrediebar: * oculi
mei languerunt præ inopia.
Clamaui ad te Domine tota die: expandi ad
te manus meas.
11 * Numquid mortuis facies mirabilia: aut
C medici suscitabunt, & confitebuntur ti-
bi?
12 * Numquid narrabit aliquis in sepulchro
misericordiam tuam, & veritatem in perdi-
tione?
13 * Numquid cognoscentur in tenebris mi-
rabilia tua: & iustitia tua in terra obliuio-
nis?
14 * Et ego ad te Domine clamaui: & mane
oratio mea præueniet te.
15 * Vt quid Domine repellis orationem meã:
auertis faciem tuam a me?
16 * Pauper sum ego, & in laboribus a iuuentu
D te mea: exaltatus autem, humiliatus sum &
conturbatus.
17 * In me transierunt iræ tuæ: & terrores tui
conturbauerunt me.
18 * Circumdederunt me sicut aqua tota die:
circumdederunt me simul.
19 * Elongasti a me amicum, & proximum: &
notos meos a miseria.

1 Intellectus Ethan Ezrahitæ.
LXXXVIII.

2 MIsericordias Domini in æternum can-
A tabo.
In generationem & generationem annun-
ciabo veritatem tuam in ore meo.
3 * Quoniam dixisti: In æternum misericor-
dia ædificabitur in cælis: præparabitur veri-
tas tua in eis.
4 * Disposuisti testamentum electis meis, ‖ iu 2. Reg 7.c
5 raui Dauid seruo meo: * usque in æternum 12
præparabo semen tuum.
Et ædificabo in generationem, & generatio
nem sedem tuam.
6 * Confitebuntur cæli mirabilia tua Domi-
ne: etenim veritatem tuam in ecclesia san-
ctorum.
7 * Quoniam quis in nubibus æquabitur Do
B mino: similis erit Deo in filijs Dei?
8 * Deus, qui glorificatur in consilio sancto-
rum: magnus & terribilis super omnes qui
in circuitu eius sunt.
9 * Domine Deus virtutum quis similis tibi?
potens es Domine, & veritas tua in circuitu
tuo.
10 * Tu dominaris potestati maris: motum
autem fluctuum eius tu mitigas.
11 * Tu humiliasti sicut vulneratum, superbũ:
in brachio virtutis tuæ dispersisti inimicos
tuos.
12 * ‖ Tui sunt cæli, & tua est terra, orbem ter- Ge.1.a.1
13 ræ & plenitudinem eius tu fundasti: * aquilo
nem, & mare tu creasti.
C Thabor & Hermon in nomine tuo exulta-
14 bunt: * tuum brachium cum potentia.
Firmetur manus tua, & exultetur dextera
15 tua: * iustitia & iudicium præparatio sedis
tuæ.
Misericordia & veritas præcedent faciem
16 tuam: * beatus populus, qui scit iubilationẽ.

Domi-

Domine,in lumine vultus tui ambulabunt,
17 * & in nomine tuo exultabunt tota die. & in
iustitia tua exultabuntur.
18 * Quoniam gloria virtus eorum tu es: &
in beneplacito tuo exultabitur cornu no-
strum.
19 * Quia Domini est assumptio nostra:& san-
cti Israel regis nostri.
20 * Tunc locutus es in visione sanctis tuis,&
dixisti:Posuisti adiutorium in potēte: & exal
taui electum de plebe mea.
21 * | Inueni Dauid seruum meum: oleo san- | Re.16.a s.c.12 Act.13.d 22
cto meo vnxi eum.
22 * Manus enim mea auxiliabitur ei: & bra-
D chium meum confortabit eum.
23 * Nihil proficiet inimicus in eo,& filius ini
quitatis non apponet nocere ei.
23 * Et concidam a facie ipsius inimicos eius:
& odientes eum in fugam conuertam.
25 * Et veritas mea, & misericordia mea cum
ipso: & in nomine meo exaltabitur cornu
eius.
26 * Et ponam in mari manum eius: & in flu-
minibus dexteram eius.
27 * Ipse inuocabit me:Pater meus es tu:Deus
meus,& susceptor salutis meæ:
28 * Et ego primogenitum ponam illum excel-
sum præ regibus terræ.
29 * In æternum seruabo illi misericordiam
meam: & testamentum meum fidele ipsi:
30 * Et ponam in sæculum sæculi semen eius:
E & thronum eius sicut dies cæli.
31 * Si autem dereliquerint filij eius legem
meam: & in iudicijs meis non ambulaue-
rint.
32 * Si iustitias meas profanauerint:& manda
ta mea non custodierint:
33 * Visitabo in virga iniquitates eorum: & in
verberibus peccata eorum.
34 * Misericordiam autem meam non disper-
gam ab eo: neque nocebo in veritate
mea:
35 * Neque profanabo testamentum meum:
& quæ procedunt de labijs meis non faciam
irrita.
36 * Semel iuraui in sancto meo,si Dauid men
37 tiar: * semen eius in æternum manebit.
38 * Et thronus eius sicut Sol in conspectu
F meo,| & sicut Luna perfecta in æternum: &
2.Reg.7. 1.16. testis in cælo fidelis.
39 * Tu vero repulisti & despexisti: distulisti
Christum tuum.
40 * Euertisti testamentum serui tui:profana-
sti in terra Sanctuarium eius.
41 * Destruxisti omnes sepes eius: posuisti fir-
mamentum eius formidinem.
42 * Diripuerunt eum omnes transeuntes viā;
factus est opprobrium vicinis suis.
43 * Exaltasti dexteram deprimentium eum:
lætificasti omnes inimicos eius.
44 * Auertisti adiutorium gladij eius: & non
G es auxiliatus ei in bello.
45 * Destruxisti eum ab emundatione: & se-
dem eius in terram collisisti.
46 * Minorasti dies temporis eius: perfudisti
eum confusione,
47 * Vsquequo Domine auertis in finem:exar
descet sicut ignis ira tua?
48 * Memorare quæ mea substantia: numquid
enim vane constituisti omnes filios homi-
num?
49 * Quis est homo, qui viuet, & non vide-
bit mortem: eruet animam suam de manu
inferi?
50 * Vbi sunt misericordiæ tuæ antiquæ Do-
mine, | sicut iurasti Dauid in veritate | 2.Re.7.c 11
tua?
51 * Memor esto Domine opprobrij seruo-
rum tuorum (quod continui in sinu meo)
multarum gentium.
52 * Quod exprobrauerunt inimici tui Domi-
ne, quod exprobrauerunt commutationem
Christi tui.
53 * Benedictus Dominus in æternum: fiat,
fiat.

1 Oratio Moysi hominis Dei.
LXXXIX.

A DOmine,refugium factus es nobis: a ge-
neratione in generationem.
2 * Priusquam montes fierent, aut formare-
tur terra, & orbis: a sæculo & vsque in sæcu-
lum tu es Deus.
3 * Ne auertas hominem in humilitatem: &
dixisti:Conuertimini filij hominum.
4 * Quoniam mille anni ante oculos tuos,tam
quam dies hesterna,quæ præterijt,
5 Et custodia in nocte,* quæ pro nihilo haben
tur,eorum anni erunt.
6 * Mane sicut herba transeat, mane floreat,
B & transeat: vespere decidat,induret, & are-
scat.
7 * Quia defecimus in ira tua,& in furore tuo
turbati sumus.
8 * Posuisti iniquitates nostras in conspectu
tuo: sæculum nostrum in illuminatione vul-
tus tui.
9 * Quoniam omnes dies nostri defecerunt:&
in ira tua defecimus.
Anni nostri sicut aranea meditabuntur:
10 |* dies annorum nostrorum in ipsis,septua- | Eccli.18 22
ginta anni.
C Si autem in potentatibus octoginta anni:
& amplius eorum,labor & dolor.
Quoniam superuenit mansuetudo: & corri-
piemur.
11 * Quis nouit potestatem iræ tuæ: & præ ti-
12 more tuo iram tuam * dinumerare?
Dexteram tuam sic notam fac: & eruditos
corde in sapientia.
13 * Conuertere Domine vsquequo? &

reges munera.
31 * Increpa feras arundinis, congregatio tau-
torum in vaccis populorum: vt excludant
eos, qui probari sunt argento.
32 Dissipa gentes, quæ bella volunt: * venient
legati ex Aegypto: Aethiopia præueniet ma
nus eius Deo.
33 * Regna terræ, cantate Deo: psallite do-
34 mino, psallite Deo, * qui ascendit super cæ-
lum cæli, ad Orientem.
35 Ecce dabit voci suæ vocem virtutis, * date
gloriam Deo super Israel, magnificentia e-
ius, & virtus eius in nubibus.
36 * Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Israel
ipse dabit virtutem, & fortitudinem plebi
suæ, benedictus Deus.

In finem,
Pro ijs, qui commutabuntur, Dauid.
LXVIII.

2 Saluum me fac Deus: quoniam intraue-
A runt aquæ vsque ad animam meam.
3 Infixus sum in limo profundi: & nō est sub-
stantia.
Veni in altitudinem maris: & tempestas de
mersit me.
4 Laboraui clamans, raucæ factæ sunt fauces
meæ: defecerunt oculi mei, dum spero in Deū
meum.
5 * Multiplicati sunt super capillos capitis
mei, qui oderunt me gratis.
Confortati sunt qui persecuti sunt me ini-
mici mei iniuste: quæ non rapui, tunc exol-
uebam.
6 * Deus tu scis insipientiam meam: & deli-
cta mea a te non sunt abscondita.
7 * Non erubescant in me qui expectant te
domine, domine virtutum.
Non confundantur super me qui quærunt
te, Deus Israel.
8 * Quoniam propter te sustinui opprobriū:
B operuit confusio faciem meam.
9 * Extraneus factus sum fratribus meis, &
peregrinus filijs matris meæ.
10 * Quoniam zelus domus tuæ comedit me:
& ‖ opprobria exprobrantium tibi, ceci de-
runt super me.
11 * Et operui in ieiunio animam meam: &
factum est in opprobrium mihi.
12 * Et posui vestimentum meum cilicium:
& factus sum illis in parabolam.
13 * Aduersum me loquebantur qui sedebant
in porta: & in me psallebant qui bibebant vi
num.
14 * Ego vero orationem meam ad te Domi
ne: tempus beneplaciti Deus.
In multitudine misericordiæ tuæ exaudi
me, in veritate salutis tuæ:
15 * Eripe me de luto, vt non infigar: libera
me ab ijs, qui oderunt me, & de profundis
aquarum.
16 * Non me demergat tempestas aquæ, neq;
absorbeat me profundum: neque vrgeat su-
per me puteus os suum.
17 * Exaudi me Domine, quoniam benigna
est misericordia tua: secundum multitudi-
nem miserationum tuarum respice in me.
18 * Et ne auertas faciem tuam a puero tuo:
quoniam tribulor, velociter exaudi me.
19 * Intende animæ meæ, & libera eam: pro-
C pter inimicos meos eripe me.
20 * Tu scis improperium meum, & confusio
nem meam, & reuerentiam meam.
21 * In conspectu tuo sunt omnes qui tribu-
lant me, improperium expectauit cor meū,
& miseriam.
Et sustinui qui simul contristaretur, & nō
fuit: & qui consolaretur, & non inueni.
22 * ‖ Et dederunt in escam meam fel: & in si- ‖ Mat.27. f.48.
ti mea potauerunt me aceto.
23 * Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueū,
& in retributiones, & in scandalum.
24 * Obscurentur oculi eorum ne videant: &
dorsum eorum semper incurua.
25 * Effunde super eos iram tuam: & furor
iræ tuæ comprehendat eos.
26 * ‖ Fiat habitatio eorum deserta: & in ta- ‖ Act.1. d 20.
bernaculis eorum non sit qui inhabitet.
27 * Quoniam quem tu percussisti, persecuti
sunt: & super dolorem vulnerum meorum
addiderunt.
28 * Appone iniquitatem super iniquitatem
D eorum: & non intrent in iustitiam tuam.
29 * Deleantur de Libro viuentium: & cum
iustis non scribantur.
30 * Ego sum pauper, & dolens: salus tua
Deus suscepit me.
31 * Laudabo nomen Dei cum cantico: & ma
gnificabo eum in laude.
32 * Et placebit Deo super vitulum nouellū:
cornua producentem & vngulas.
33 * Videant pauperes, & lætentur: quærite
Deum, & viuet anima vestra:
34 * Quoniam exaudiuit pauperes Dominus:
& vinctos suos non despexit.
35 * Laudent illum cæli & terra, mare, & om-
nia reptilia in eis.
36 * Quoniam Deus saluam faciet Sion: &
ædificabuntur ciuitates Iuda.
Et inhabitabunt ibi, & hereditate acqui-
rent eam.
37 * Et semen seruorum eius possidebit eam,
& qui diligunt nomen eius, habitabunt in
ea.

In finem, Psalmus Dauid,
1 In rememorationem, quòd saluum fe
cerit eum dominus. LXIX.

2 Deus in adiutorium meum intende:
A domine ad adiuuandum me festina.

*Con-

3 * Confundantur, & reuereantur, qui quærunt animam meam:
4 * Auertantur retrorsum, & erubescant, qui volunt mihi mala:
Auertantur statim erubescentes, qui dicunt mihi: Euge, euge.
5 * Exultent & lætentur in te omnes qui quærunt te, & dicant semper: Magnificetur dominus: qui diligunt salutare tuum.
6 * Ego vero egenus, & pauper sum: Deus adiuua me.
Adiutor meus, & liberator meus es tu, domine ne moreris.

1 Psalmus Dauid,
Filiorum Ionadab, & priorum captiuorum. LXX.

A IN te domine speraui, non confundar in
2 æternum: * in iustitia tua libera me, & eripe me.
Inclina ad me aurem tuam, & salua me.
3 * Esto mihi in Deum protectorem, & in locum munitum: vt saluum me facias,
Quoniam firmamentum meum, & refugium meus es tu.
4 * Deus meus eripe me de manu peccatoris, & de manu contra legem agentis, & iniqui:
5 * Quoniam tu es patientia mea domine: domine spes mea a iuuentute mea.
6 * In te confirmatus sum ex vtero: de ven-
B tre matris meæ tu es protector meus:
7 In te cantatio mea semper: * tanquam prodigium factus sum multis: & tu adiutor fortis.
8 * Repleatur os meum laude, vt cantem gloriam tuam: tota die magnitudinem tuam.
9 * Ne proijcias me in tempore senectutis: cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me.
10 * Quia dixerũt inimici mei mihi: & qui custodiebant animam meam, consilium fecerunt in unum.
11 * Dicentes: Deus dereliquit eum, persequimini, & comprehendite eum: quia non est qui eripiat.
12 * Deus ne elongeris a me: Deus meus in auxilium meum respice.
13 * Confundantur, & deficiant detrahentes
C animæ meæ: operiantur confusione, & pudore qui quærunt mala mihi.
14 * Ego autem semper sperabo: & adijciam super omnem laudem tuam.
15 * Os meum annunciabit iustitiam tuam: tota die salutare tuum.
16 Quoniam non cognoui litteraturam, * introibo in potentias domini: Domine memorabor iustitiæ tuæ solius.
17 * Deus docuisti me a iuuentute mea: & vsque nunc pronunciabo mirabilia tua.
18 * Et vsque in senectam & senium: Deus ne derelinquas me.
Donec annunciem brachium tuum generationi omni, quæ uentura est:
19 Potentiam tuam, * & iustitiã tuam Deus
D vsque in altissima, quæ fecisti magnalia Deus quis similis tibi?
20 * Quantas ostendidisti mihi tribulationes multas, & malas: & conuersus viuificasti me: & de abyssis terræ iterum reduxisti me:
21 * Multiplicasti magnificentiam tuam: & conuersus consolatus es me.
22 * Nam & ego confitebor tibi in vasis psalmi veritatem tuam: Deus psallam tibi in cithara, sanctus Israel.
23 * Exultabunt labia mea cum cantauero tibi: & anima mea, quam redemisti.
24 * Sed, & lingua mea tota die meditabitur iustitiam tuam: cum confusi & reueriti fuerint qui quærunt mala mihi.

1 Psalmus,
In Salomonem. LXXI.

2 DEus iudicium tuum regi da: & iustitiã
A tuam filio regis:
Iudicare populum tuum in iustitia, & pauperes tuos in iudicio.
3 * Suscipiant montes pacem populo: & colles iustitiam.
4 * Iudicabit pauperes populi, & saluos faciet filios pauperum: & humiliabit calumniatorem.
5 * Et permanebit cum Sole, & ante Lunã, in generatione, & generationem.
6 * Descendet sicut pluuia in vellus: & sicut
B stillicidia stillantia super terram.
7 * Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis: donec auferatur luna.
8 Et dominabitur a mari vsque ad mare: & a flumine vsque ad terminos orbis terrarum.
9 * Coram illo procident Aethiopes: & inimici eius terram lingent.
10 * Reges Tharsis, & insulæ munera offerent: reges Arabum, & Saba dona adducent:
11 * Et adorabunt eum omnes reges terræ:
C omnes gentes seruient ei:
12 * Quia liberabit pauperem a potente: & pauperem, cui non erat adiutor.
13 * Parcet pauperi & inopi: & animas pauperum saluas faciet.
14 * Ex vsuris, & iniquitate redimet animas eorum: & honorabile nomen eorum coram illo.
15 * Et viuet, & dabitur ei de auro Arabiæ, & adorabunt de ipso semper: tota die benedicent ei.
16 * Et erit firmamentum in terra in summis
D montium, superextolletur super Libanum

fructus eius: & florebunt de ciuitate sicut fœnum terræ.
17 * Sit nomen eius benedictum in sæcula: ante Solem permanet nomen eius.
Et benedicentur in ipso omnes tribus terræ: omnes gentes magnificabunt eum.
18 * Benedictus Dominus Deus Israel, qui facit mirabilia solus.
19 * Et benedictum nomen maiestatis eius in æternum: & replebitur maiestate eius omnis terra: fiat, fiat.
20 * Defecerunt laudes Dauid filij Iesse.

1 Psalmus Asaph. LXXII.

A QVàm bonus Israel Deus his, qui recto sunt corde.
2 * Mei autem pene moti sunt pedes: pene effusi sunt gressus mei.
3 * Quia zelaui super iniquos, pacem peccatorum videns.
4 * Quia non est respectus morti eorum: & firmamentum in plaga eorum.
5 * In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur:
6 * Ideo tenuit eos superbia, operti sunt iniB quitate & impietate sua.
7 * Prodijt quasi ex adipe iniquitas eorum: transierunt in affectum cordis.
8 * Cogitauerunt, & locuti sunt nequitiam: iniquitatem in excelso locuti sunt.
9 * Posuerunt in cælum os suum: & lingua eorum transiuit in terra.
10 * Ideo conuertetur populus meus hic: & dies pleni inuenientur in eis.
11 * Et dixerunt: Quomodo scit Deus, & si est scientia in excelso?
12 * Ecce ipsi peccatores, & abundantes in sæculo, obtinuerunt diuitias.
13 * Et dixi: Ergo sine causa iustificaui cor meum, & laui inter innocentes manus meas:
14 * Et fui flagellatus tota die, & castigatio mea in matutinis.
15 * Si dicebam: Narrabo sic: ecce nationem
C filiorum tuorum reprobaui.
16 * Existimabam ut cognoscerem hoc, labor est ante me:
17 * Donec intrem in Sanctuarium Dei: & intelligam in nouissimis eorum.
18 * Verumtamen propter dolos posuisti eis: deiecisti eos dum alleuarentur.
19 * Quomodo facti sunt in desolationem, subito defecerunt: perierunt propter iniquitatem suam.
20 * Velut somnium surgentium Domine, in ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.
21 * Quia inflammatum est cor meum, & re-
22 nes mei commutati sunt: * & ego ad nihilum redactus sum, & nesciui.
23 * Vt iumentum factus sum apud te: & ego semper tecum.
24 * Tenuisti manum dexteram meam: & in
D voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me.
25 * Quid enim mihi est in cælo? & a te quid volui super terram?
26 * Defecit caro mea, & cor meum: Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.
27 * Quia ecce, qui elongant se a te, peribunt: perdidisti omnes, qui fornicantur abs te.
28 * Mihi autem adhærere Deo bonum est: ponere in domino Deo spem meam:
Vt annunciem omnes prædicationes tuas, in portis filiæ Sion.

1 Intellectus Asaph. LXXIII.

A VT quid Deus repulisti in finem: iratus est furor tuus super oues pascuæ tuæ?
2 * Memor esto congregationis tuæ, quam possedisti ab initio.
Redemisti virgam hæreditatis tuæ: mons Sion, in quo habitasti in eo.
3 * Leua manus tuas in superbias eorum in finem: quanta malignatus est inimicus in sancto.
4 * Et gloriati sunt qui oderunt te: in medio sollemnitatis tuæ.
5 Posuerunt signa sua, signa: * & non cognouerunt sicut in exitu super summum.
6 Quasi in silua lignorum securibus * exciderunt ianuas eius in idipsum: in securi, & ascia deiecerunt eam.
7 * † Incenderunt igni Sanctuarium tuum: in terra polluerunt tabernaculum nominis tui. † 4. Reg. 25.c.9.
8 * Dixerunt in corde suo cognatio eorum si-
B mul: quiescere faciamus omnes dies festos Dei a terra.
9 * Signa nostra non vidimus, iam non est propheta: & nos non cognoscet amplius.
10 * Vsquequo Deus improperabit inimicus: irritat aduersarius nomen tuum in finem?
11 * Vt quid auertis manum tuam, & dexteram tuam, de medio sinu tuo in finem?
12 * † Deus autem rex noster ante sæcula: operatus est salutem in medio terræ. † Luc. 1. 8 70.
13 * Tu confirmasti in virtute tua mare: con-
C tribulasti capita draconum in aquis.
14 * Tu confregisti capita draconis: dedisti eum escam populis Æthiopum.
15 * Tu dirupisti fontes, & torrentes: tu siccasti fluuios Ethan.
16 * Tuus est dies, & tua est nox: tu fabricatus es auroram, & solem.
17 * Tu fecisti omnes terminos terræ: æstatem, & ver tu plasmasti ea.
18 * Memor esto huius, inimicus improperauit domino: & populus insipiens incitauit nomen tuum.
19 * Ne tradas bestijs animas confitentes ti-

D bi, & animas pauperum tuorum ne obliui-
ſcaris in finem.
20 * Reſpice in teſtamentum tuum: quia re-
pleti ſunt, qui obſcurati ſunt terræ domibus
iniquitatum.
21 * Ne auertatur humilis factus confuſus:
pauper & inops laudabunt nomen tuum.
22 * Exurge Deus, iudica cauſam: memor eſto
improperiorum tuorum, eorum quæ ab inſi-
piente ſunt tota die.
23 * Ne obliuiſcaris voces inimicorum tuo-
rum: ſuperbia eorum, qui te oderunt, aſcen-
dit ſemper.

1 In finem, Ne corrumpas,
Pſalmus Cantici Aſaph.
LXXIIII.

2 C Onfitebimur tibi Deus: confitebimur,
A & inuocabimus nomen tuum.
3 Narrabimus mirabilia tua:* cum accepero
tempus, ego iuſtitias iudicabo.
4 * Liquefacta eſt terra, & omnes qui habi-
tant in ea: ego confirmaui columnas eius.
5 * Dixi iniquis: Nolite inique agere: & de-
linquentibus: Nolite exaltare cornu:
6 * Nolite extollere in altum cornu veſtrũ:
nolite loqui aduerſus Deum iniquitatem.
7 * Quia neque ab Oriente, neque ab Occi
B dente, neque a deſertis montibus:* quoniam
8 Deus iudex eſt.
9 Hunc humiliat, & hunc exaltat: * quia ca-
lix in manu Domini vini meri plenus mi-
ſto.
Et inclinauit ex hoc in hoc: verumtamen
fæx eius non eſt exinanita: bibent omnes
peccatores terræ.
10 * Ego autem annunciabo in ſæculum: can-
tabo Deo Iacob.
11 * Et omnia cornua peccatorum confrin-
gam: & exaltabuntur cornua iuſti.

1 In finem, in Laudibus,
Pſalmus Aſaph,
Canticum ad Aſſyrios. LXXV.

2 N Otus in Iudæa Deus: in Iſrael magnũ
A nomen eius.
3 * Et factus eſt in pace locus eius: & habita-
tio eius in Sion.
4 * Ibi confregit potentias arcuum, ſcutum,
gladium, & bellum.
5 * Illuminans tu mirabiliter a montibus
6 æternis.* turbati ſunt omnes inſipientes cor
B de.
Dormierunt ſomnum ſuum: & nihil inue-
nerunt omnes viri diuitiarum in manibus
ſuis.
7 * Ab increpatione tua Deus Iacob dormi-
tauerunt qui aſcenderunt equos.
8 * Tu terribiliter es, & quis reſiſtet tibi? ex
tunc ira tua.
9 * De cælo auditum feciſti iudicium: terra
tremuit & quieuit.
10 * Cum exurgeret in iudicium Deus, vt ſal-
uos faceret omnes manſuetos terræ.
11 * Quoniam cogitatio hominis confitebitur
tibi: & reliquiæ cogitationis diem feſtum a-
gent tibi.
12 * Vouete, & reddite domino Deo veſtro:
omnes qui in circuitu eius affertis munera.
13 Terribili * & ei qui aufert ſpiritum princi-
pum, terribili apud reges terræ.

1 In finem, pro Idithun,
Pſalmus Aſaph. LXXVI.

2 V Oce mea ad Dominum clamaui: voce
A mea ad Deum, & intendit mihi.
3 * In die tribulationis meæ Deum exquiſi-
ui, manibus meis nocte contra eum: & non
ſum deceptus.
4 Renui: conſolari anima mea, * memor fui
Dei, & delectatus ſum, & exercitatus ſum: &
defecit ſpiritus meus.
5 * Anticipauerunt vigilias oculi mei: turba
tus ſum, & non ſum locutus.
6 * Cogitaui dies antiquos: & annos æternos
in mente habui.
7 * Et meditatus ſum nocte cum corde meo,
B & exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meũ.
8 * Numquid in æternum proiiciet Deus:
aut non apponet vt complacitior ſit adhuc?
9 * Aut in finem miſericordiam ſuam abſcin
det, a generatione in generationem?
10 * Aut obliuiſcetur miſerere Deus? aut con-
tinebit in ira ſua miſericordias ſuas?
11 * Et dixi nunc cœpi: hæc mutatio dexteræ
Excelſi.
12 *Memor fui operum domini: quia memor
C ero ab initio mirabilium tuorum.
13 * Et meditabor in omnibus operibus tuis
& in adinuentionibus tuis exercebor.
14 * Deus in ſãcto via tua: quis Deus magnus
15 ſicut Deus noſter?* tu es Deus qui facis mi-
rabilia.
Notam feciſti in populis virtutem tuam
16 * redemiſti in brachio tuo populum tuum
filios Iacob, & Ioſeph.
17 * Viderunt te aquæ Deus, viderunt te aquę
D & timuerunt, & turbatæ ſunt abyſſi.
18 * Multitudo ſonitus aquarum: vocem de
derunt nubes.
19 Etenim ſagittæ tuæ tranſeunt: * vox toni-
trui tui in rota.
Illuxerunt coruſcationes tuæ orbi terræ
commota eſt & contremuit terra.
20 * In mari via tua, & ſemitæ tuę in aquis
multis: & veſtigia tua non cognoſcentur.
21 * Deduxiſti ſicut oues populum tuum, in
manu Moyſi, & Aaron.

1 Intellectus Asaph. LXXVII.

A ATtendite popule meus legem meam: inclinate aurem vestram in verba oris mei.
2 * Aperiam in parabolis os meum: loquar
propositiones ab initio.
3 * Quanta audiuimus & cognouimus ea: &
patres nostri narrauerunt nobis.
4 * Non sunt occultata a filijs eorum, in ge-
neratione altera.
Narrantes laudes Domini, & virtutes eius,
& mirabilia eius quæ fecit.
5 * Et suscitauit testimonium in Iacob: & le
gem posuit in Israel.
Quanta mandauit patribus nostris nota fa-
6 cere ea filijs suis: * vt cognoscat generatio
altera.
Filij qui nascentur, & exurgent, & narra-
bunt filijs suis.
7 * Vt ponant in Deo spem suam, & non obli-
uiscantur operum Dei: & mandata eius ex-
quirant.
8 * Ne fiant sicut patres eorum: generatio
praua & exasperans.
Generatio, quæ non direxit cor suum: &
non est creditus cum Deo spiritus eius.
9 * Filij Ephrem intendentes & mittentes ar
B cum: conuersi sunt in die belli.
10 * Non custodierunt testamentum Dei: &
in lege eius noluerunt ambulare.
11 * Et obliti sunt benefactorum eius, & mira-
bilium eius quæ ostendit eis.
12 * Coram patribus eorum fecit mirabilia in
terra Aegypti, in campo Taneos.
13 * ‖ Interrupit mare, & perduxit eos: & sta-
tuit aquas quasi in vtre.
14 * Et deduxit eos in nube diei: & tota nocte
in illuminatione ignis.
15 * ‖ Interrupit petram in eremo: & adaqua-
bit eos velut in abysso multa.
16 * Et eduxit aquam de petra: & deduxit
tanquam flumina aquas.
17 * Et apposuerunt adhuc peccare ei: in iram
excitauerunt Excelsum in inaquoso.
18 * Et tentauerunt Deum in cordibus suis:
vt peterent escas animabus suis.
19 * Et male locuti sunt de Deo: dixerunt:
C Numquid poterit Deus parare mensam in
deserto?
20 * Quoniam percussit petram, & fluxerunt
aquæ, & torrentes inundauerunt.
Numquid & panem poterit dare, aut para-
re mensam populo suo?
21 * ‖ Ideo audiuit Dominus, & distulit: & i-
gnis accensus est in Iacob, & ira ascendit in
Israel:
22 * Quia non crediderunt in Deo, nec spera-
uerunt in salutari eius:
23 * Et mandauit nubibus desuper, & ianuas
cæli aperuit.

24 * ‖ Et pluit illis manna ad manducandum, ‖ Exo.16
& panem cæli dedit eis. a.4.
25 * ‖ Panem angelorum manducauit homo: ‖ Num.11
cibaria misit eis in abundantia. b.7.
26 * ‖ Transtulit Austrum de cælo: & induxit Ioan. 6.d
in virtute sua Africum. 31.
27 * Et pluit super eos sicut puluerem carnes: 1.Cor.10
& sicut arenam maris volatilia pennata. a.3.
28 * Et ceciderunt in medio castrorum eorũ: ‖ Nu.11.g
circa tabernacula eorum. 31.
29 * Et manducauerunt & saturati sunt nimis
D & desiderium eorum attulit eis: * non sunt
30 fraudati a desiderio suo.
‖ Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum, ‖ Nu.11.g
31 * & ira Dei ascendit super eos. 33.
Et occidit pingues eorum, & electos Israel
impediuit.
32 * In omnibus his peccauerunt adhuc: &
non crediderunt in mirabilibus eius.
33 * Et defecerunt in vanitate dies eorum: &
anni eorum cum festinatione.
34 * Cum occideret eos, quærebant eum: & re-
uertebantur, & diluculo veniebant ad eum.
35 * Et rememorati sunt quia Deus adiutor
est eorum: & Deus excelsus redemptor eo-
rum est.
36 * Et dilexerunt eum in ore suo, & lingua
sua mentiti sunt ei:
37 * Cor autem eorum non erat rectum cum
eo: nec fideles habiti sunt in testamento
eius.
38 * Ipse autem est misericors, & propitius fiet
peccatis eorum: & non disperdet eos.
Et abundauit vt auerteret iram suam: & nõ
accendit omnem iram suam:
39 * Et recordatus est quia caro sunt: spiritus
vadens, & non rediens.
40 * Quoties exacerbauerunt eum in deserto,
in iram concitauerunt eum in inaquoso?
41 * Et conuersi sunt, & tentauerunt Deum:
& sanctum Israel exacerbauerunt.
42 * Non sunt recordati manus eius, die qua
redemit eos de manu tribulantis,
43 * Sicut posuit in Aegypto signa sua, & pro-
E digia sua in campo Taneos.
44 * ‖ Et conuertit in sanguinem flumina eo- ‖ Exo.7.d
rum, & imbres eorum, ne biberent. 20.
45 * ‖ Misit in eos cœnomyiam, & comedit ‖ Exo.8.a
eos: & ranam, & disperdidit eos. 6. f.24.
46 * ‖ Et dedit ærugini fructus eorum: & la- ‖ Exo.10
bores eorum locustæ. c.15.
47 * ‖ Et occidit in grandine vineas eorum: & ‖ Exod.9
moros eorum in pruina. f.25.
48 * Et tradidit grandini iumenta eorum: &
possessionem eorum igni.
49 * Misit in eos iram indignationis suæ: indi-
gnationem, & iram, & tribulationem: im-
missiones per angelos malos.
50 * Viam fecit semitæ iræ suæ, non pepercit a
F morte animabus eorum: & iumenta eorum
in morte conclusit.

* ‖ Et

Exo.12.d.29 51 * ‖ Et percuſſit omne primogenitum in ter
ra Aegypti : primitias omnis laboris eorum
in tabernaculis Cham.
52 * Et abſtulit ſicut oues populum ſuum : &
perduxit eos tamquam gregem in deſerto.
53 * ‖ Et deduxit eos in ſpe, & non timuerunt:
Exo.14.c.27 & inimicos eorum operuit mare.
54 * Et induxit eos in montem ſanctificatio-
nis ſuæ, montem, quem acquiſiuit dextera
eius.
Ioſ.13.b.8 ‖ Et eiecit a facie eorum Gentes: & ſorte di-
uiſit eis terram in funiculo diſtributionis.
55 * Et habitare fecit in tabernaculis eorum
tribus Iſrael.
56 * Et tentauerunt, & exacerbauerunt Deum
excelſum : & teſtimonia eius non cuſtodie-
runt.
57 * Et auerterunt ſe, & non ſeruauerunt pa-
ctum: quemadmodum patres eorum, conuer
ſi ſunt in arcum prauum.
58 * In iram concitauerunt eum in collibus
ſuis : & in ſculptilibus ſuis ad æmulationem
eum prouocauerunt.
59 * Audiuit Deus, & ſpreuit: & ad nihilum re
G degit ualde Iſrael.
60 * ‖ Et repulit tabernaculum Silo, tabernacu-
1.Reg.4.a 2 culum ſuum, vbi habitauit in hominibus.
Ier.7.b.12 61 * Et tradidit in captiuitatem virtutem eo-
rum: & pulchritudinem eorum in manus ini
mici.
62 * Et concluſit in gladio populum ſuum : &
hereditatem ſuam ſpreuit.
63 * Iuuenes eorum comedit ignis: & virgines
eorum non ſunt lamentatæ.
64 * Sacerdotes eorum in gladio ciderunt :
& viduæ eorum non plorabantur.
65 * Et excitatus eſt tamquam dormiens do
minus, tamquam potens crapulatus a vino.
66 * Et percuſſit inimicos ſuos in poſteriora :
opprobrium ſempiternum dedit illis.
67 * Et repulit tabernaculum Ioſeph: & tribũ
Ephraim non elegit :
68 * Sed elegit tribum Iuda, montem Sion
quem dilexit.
69 * Et ædificauit ſicut vnicornium ſanctifi-
cium ſuum in terra, quam fundauit in ſecu-
la.
70 * Et elegit Dauid ſeruum ſuum, & ſuſtulit
eum de gregibus ouium: de poſt fœtantes ac-
cepit eum,
71 * Paſcere Iacob ſeruum ſuum, & Iſrael he-
reditatem ſuam :
72 * Et pauit eos in innocentia cordis ſui: & in
intellectibus manuum ſuarum deduxit eos.

1 Pſalmus Aſaph. LXXVIII.

A DEus venerunt Gentes in hereditatem
tuam, polluerunt templum ſanctum
tuum : poſuerunt Ieruſalem in pomorum
cuſtodiam.
2 * Poſuerunt morticina ſeruorum tuorum,
eſcas volatilibus cæli : carnes ſanctorum tuo-
rum beſtijs terræ.
3 * Effuderunt ſanguinem eorum tamquam
aquam in circuitu Ieruſalem: & non erat qui
ſepeliret.
4 * Facti ſumus opprobrium vicinis noſtris :
ſubſannatio & illuſio his, qui in circuitu no-
ſtro ſunt.
5 * Vſquequo domine iraſceris in finem: ac-
cendetur velut ignis zelus tuus?
6 * ‖ Effunde iram tuam in Gentes, quæ te
non nouerunt: & in regna, quæ nomen tuum
non inuocauerunt :
7 * Quia comederunt Iacob : & locum eius
deſolauerunt.
8 * ‖ Ne memineris iniquitatum noſtrarum
C antiquarum, cito anticipent nos miſericor
diæ tuæ : quia pauperes facti ſumus nimis.
9 * Adiuua nos Deus ſalutaris noſter: & pro-
pter gloriam nominis tui domine libera nos:
& propitius eſto peccatis noſtris, propter no-
men tuum :
10 * Ne forte dicant in Gentibus: vbi eſt Deus
eorum? & innoteſcat in nationibus coram o-
culis noſtris.
Vltio ſanguinis ſeruorum tuorum, qui effu
11 ſus eſt: * introeat in conſpectu tuo gemitus cõ-
D peditorum.
Secundum magnitudinem brachij tui, poſ-
ſide filios mortificatorum.
12 * Et redde vicinis noſtris ſeptuplum in ſinu
eorum: improperium ipſorum, quod expro-
brauerunt tibi domine.
13 * Nos autem populus tuus, & oues paſcuæ
tuæ, confitebimur tibi in ſeculum :
In generationem, & generationem annun-
ciabimus laudem tuam.

In finem.
Pro ijs, qui commutabuntur, teſti-
monium Aſaph. Pſalmus.
LXXIX.

2 QVi regis Iſrael intende : qui deducis ve-
A lut ouem Ioſeph.
Qui ſedes ſuper cherubim, mani-
3 feſtare * coram Ephraim, Beniamin, & Ma
naſſe.
Excita potentiam tuam, & veni, vt ſaluos
facias nos.
4 * Deus conuerte nos: & oſtende faciẽ tuam,
& ſalui erimus.
5 * Domine Deus virtutum, quouſque iraſce
ris ſuper orationem ſerui tui?
6 * Cibabis nos pane lacrymarum: & potum
dabis nobis in lacrymis in menſura?
7 * Poſuiſti nos in contradictionem vicinis
noſtris: & inimici noſtri ſubſannauerunt
nos.

8. * Deus virtutum conuerte nos: & ostende faciem tuam; & salui erimus.
9. * Vineam de Aegypto transtulisti: eiecisti Gentes, & plantasti eam.
10 * Dux itineris fuisti in conspectu eius: plan
C tasti radices eius, & impleuit terram.
11 * Operuit montes vmbra eius: & arbusta eius cedros Dei.
12 * Extendit palmites suos vsque ad mare: & vsque ad flumen propagines eius.
13 * Vt quid destruxisti maceriam eius: & vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam?
14 * Exterminauit eam aper de silua: & singularis ferus depastus est eam.
15 * Deus virtutum conuertere: respice de cælo, & vide, & visita vineam istam.
16 * Et perfice eam, quam plantauit dextera
D tua: & super filium hominis, quem confirmasti tibi.
17. * Incensa igni, & suffossa ab increpatione vultus tui peribunt.
18. * Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ & super filium hominis, quem confirmasti tibi.
19. * Et non discedimus a te, viuificabis nos: & & nomen tuum inuocabimus.
20 * Domine Deus virtutum conuertes nos: & ostende faciem tuam, & salui erimus.

In finem,
1 Pro torcularibus, Psalmus ipsi Asaph.
LXXX.

2 EXultate Deo adiutori nostro: iubilate
A Deo Iacob.
3 * Sumite psalmum, & date tympanum: psalterium iucundum cum cithara.
4 * Buccinate in Neomenia tuba, in insigni die solemnitatis vestræ:
5 * Quia præceptum in Israel: & iudicium Deo Iacob.
6. * ‖ Testimonium in Ioseph posuit illud, cum exiret de terra Aegypti: linguam, quam non nouerat, audiuit.
7. * Diuertit ab oneribus dorsum eius: manus
B eius in cophino seruierunt.
8. * In tribulatione inuocasti me, & liberaui te, exaudiui te in abscondito tempestatis: ‖ probaui te apud aquam contradictionis.
9 * ‖ Audi populus meus, & contestabor te:
10 Israel si audieris me, * non erit in te deus recens, neque adorabis deum alienum.
11 * Ego enim sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti: dilata os tuum, & implebo illud.
12 * Et non audiuit populus meus vocem meam: & Israel non intendit mihi.
13 * ‖ Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum: ibunt in adinuentionibus suis.

14 * ‖ Si populus meus audisset me: Israel si in viis meis ambulasset. Bar.3.b.13.
15 * Pro nihilo forsitan inimicos eorum humi
D liassem: & super tribulantes eos misissem manum meam.
16 * Inimici Domini mentiti sunt ei: & erit tempus eorum in sæcula.
17. * Et cibauit eos ex adipe frumenti: & de petra melle saturauit eos.

1. Psalmus Asaph. LXXXI.

A DEus stetit in synagoga deorum: in medio autem deos diiudicat.
2 * Vsquequo iudicatis iniquitatem: & facies peccatorum sumitis?
3 * Iudicate egeno, & pupillo: humilem, & pauperem iustificate.
4. ‖ * Eripite pauperem: & egenum de manu peccatoris liberate. Prou.24.a.11.
5 * Nescierunt, neque intellexerunt, in tene-
B bris ambulant: mouebuntur omnia fundamenta terræ.
6 * ‖ Ego dixi: Dij estis, & filij excelsi omnes. Io.10.g.34.
7. * Vos autem sicut homines moriemini: & sicut vnus de principibus cadetis.
8. * Surge Deus, iudica terram: quoniam tu hereditabis in omnibus Gentibus.

1. Canticum Psalmi Asaph.
LXXXII.

2 DEus, quis similis erit tibi? ne taceas, ne-
A que compescaris Deus.
3 * Quoniam ecce inimici tui sonuerunt: & qui oderunt te, extulerunt caput.
4. * Super populum tuum malignauerunt consilium: & cogitauerunt aduersus sanctos tuos.
5. *Dixerunt: Venite, & disperdamus eos de gente: & non memoretur nomen Israel vltra.
6 * Quoniam cogitauerunt vnanimiter: simul
B aduersum te testamentum disposuerunt,* ta-
7. bernacula Idumæorum & Ismaelitæ:
8 Moab, & Agareni,* Gebal, & Ammon, & Amalec: alienigenæ cum habitantibus Tyrum.
9 * Etenim Assur venit cum illis: facti sunt in adiutorium filijs Lot.
10 * Fac illis sicut Madian, ‖ & Sisaræ: sicut Iabin in torrente Cisson. Iud.7.f.24. Iud.4.d.15.
11. * Disperierunt in Endor: facti sunt vt stercus terræ.
12 ‖ * Pone principes eorum sicut Oreb, & Zeb, & Zebee, & Salmana: Iu.7.g.25.
13. Omnes principes eorum:* qui dixerunt: Hereditate possideamus Sanctuarium Dei.
14. * Deus meus pone illos vt rotam: & sicut stipulam ante faciem venti.

* Sicut

15 * Sicut ignis, qui comburit siluam: & sicut
flamma comburens montes:
16 * Ita persequeris illos in tempestate tua: &
ira tua turbabis eos.
17 * Imple facies eorum ignominia: & quærent
D nomen tuum, Domine.
18 * Erubescant, & conturbentur in sæculum
sæculi: & confundantur, & pereant.
19 * Et cognoscant quia nomen tibi Dominus:
tu solus Altissimus in omni terra.

In finem,
1 Pro torcularibus filijs Core, Psalmus.
LXXXIII.

2 QVam dilecta tabernacula tua Domine
3 virtutum: * concupiscit, & deficit ani-
A ma mea in atria Domini.
Cor meum, & caro mea exultauerunt in
Deum viuum.
4 * Etenim passer inuenit sibi domum: & tur
tur nidum sibi, vbi ponat pullos suos.
B Altaria tua Domine virtutum: rex meus, &
Deus meus.
5 * Beati, qui habitant in domo tua Domine:
in sæcula sæculorum laudabunt te.
6 * Beatus vir, cuius est auxilium abs te: ascen
7 siones in corde suo disposuit, * in valle lacry
marum in loco, quem posuit.
8 * Etenim benedictionem dabit legislator,
C ibunt de virtute in virtutem: videbitur Deus
deorum in Sion.
9 * Domine Deus virtutum exaudi orationẽ
meam: auribus percipe Deus Iacob.
10 * Protector noster aspice Deus: & respice in
faciem Christi tui.
11 * Quia melior est dies vna in atrijs tuis su-
D per millia.
Elegi abiectus esse in domo Dei mei: ma-
gis quam habitare in tabernaculis peccato-
rum.
12 * Quia misericordiam, & veritatem diligit
Deus: gratiam, & gloriam dabit Domi-
nus.
13 * Non priuabit bonis eos, qui ambulant in
innocentia: Domine virtutum, beatus homo,
qui sperat in te.

1 In finem, Filijs Core, Psalmus.
LXXXIIII.

2 BEnedixisti Domine terram tuam: auer-
A tisti captiuitatem Iacob.
3 * Remisisti iniquitatem plebis tuæ: operui-
sti omnia peccata eorum.
4 * Mitigasti omnem iram tuam: auertisti ab
ira indignationis tuæ.
5 * Conuerte nos Deus salutaris noster: & auer
te iram tuam a nobis.
6 * Numquid in æternum irasceris nobis? aut
B extendes iram tuam a generatione in gene-
rationem?
7 * Deus tu conuersus viuificabis nos: & plebs
tua lætabitur in te.
8 * Ostende nobis Domine misericordiam
tuam: & salutare tuum da nobis.
9 * Audiam quid loquatur in me Dominus
C Deus: quoniam loquetur pacem in plebem
suam.
Et super sanctos suos: & in eos, qui conuer-
tuntur ad cor.
10 * Verumtamen prope timentes eum saluta
re ipsius: vt inhabitet gloria in terra no-
stra.
11 * Misericordia, & veritas obuiauerunt sibi:
iustitia, & pax osculatæ sunt.
12 * Veritas de terra orta est: & iustitia de cæ-
lo prospexit.
13 * Etenim Dominus dabit benignitatem: &
D terra nostra dabit fructum suum.
14 * Iustitia ante eum ambulabit: & ponet in
via gressus suos.

Oratio ipsi Dauid. LXXXV.

1 INclina Domine aurem tuam, & exaudi
me: quoniam inops, & pauper sum ego.
2 * Custodi animam meam, quoniam san-
ctus sum: saluum fac seruum tuum, Deus
meus sperantem in te.
3 * Miserere mei Domine, quoniam ad te cla
4 maui tota die: * lætifica animam serui tui,
quoniam ad te Domine animam meam le-
uaui.
5 * Quoniam tu Domine suauis, & mitis:
& multæ misericordiæ omnibus inuocanti-
bus te.
6 * Auribus percipe Domine orationem
B meam: intende voci deprecationis meæ.
7 * In die tribulationis meæ clamaui ad te:
quia exaudisti me.
8 * Non est similis tui in dijs Domine: & nõ
est secundum opera tua.
9 * Omnes gentes quascumque fecisti, veniẽt,
& adorabunt coram te Domine: & glorifica-
bunt nomen tuum.
10 * Quoniam magnus es tu, & faciens mirabi
C lia: tu es Deus solus.
11 * Deduc me Domine in via tua, & ingrediar
in veritate tua: lætetur cor meum vt timeat
nomen tuum.
12 * Confitebor tibi Domine Deus in toto cor-
de meo, & glorificabo nomen tuum in æter-
num:
13 * Quia misericordia tua magna est su-
per me: & eruisti animam meam ex inferno
inferiori.
14 * Deus, iniqui insurrexerunt super me, &
D synagoga potentium quæsierunt animam
meam: & non proposuerunt te in conspectu
suo.

Domine, in lumine vultus tui ambulabunt,
17 * & in nomine tuo exultabunt tota die. & in iustitia tua exultabuntur.
18 * Quoniam gloria virtus eorum tu es: & in beneplacito tuo exultabitur cornu nostrum.
19 * Quia Domini est assumptio nostra: & sancti Israel regis nostri.
20 * Tunc locutus es in visione sanctis tuis, & dixisti: Posuisti adiutorium in potēte: & exaltaui electum de plebe mea.
| Re.16.a 1.c.13 Act.13.d 22 21 * | Inueni Dauid seruum meum: oleo sancto meo vnxi eum.
22 * Manus enim mea auxiliabitur ei: & bra-
D chium meum confortabit eum.
23 * Nihil proficiet inimicus in eo, & filius iniquitatis non apponet nocere ei.
24 * Et concidam a facie ipsius inimicos eius: & odientes eum in fugam conuertam.
25 * Et veritas mea, & misericordia mea cum ipso: & in nomine meo exaltabitur cornu eius.
26 * Et ponam in mari manum eius: & in fluminibus dexteram eius.
27 * Ipse inuocabit me: Pater meus es tu: Deus meus, & susceptor salutis meæ:
28 * Et ego primogenitum ponam illum excelsum præ regibus terræ.
29 * In æternum seruabo illi misericordiam meam: & testamentum meum fidele ipsi:
30 * Et ponam in sæculum sæculi semen eius:
E & thronum eius sicut dies cæli.
31 * Si autem dereliquerint filij eius legem meam: & in iudicijs meis non ambulauerint.
32 * Si iustitias meas profanauerint: & mandata mea non custodierint:
33 * Visitabo in virga iniquitates eorum: & in verberibus peccata eorum.
34 * Misericordiam autem meam non dispergam ab eo: neque nocebo in veritate mea:
35 * Neque profanabo testamentum meum: & quæ procedunt de labijs meis non faciam irrita.
36 * Semel iuraui in sancto meo, si Dauid men-
37 tiar: * semen eius in æternum manebit.
38 * Et thronus eius sicut Sol in conspectu
F meo, | & sicut Luna perfecta in æternum: & h.Reg.7.d.16. testis in cælo fidelis.
39 * Tu vero repulisti & despexisti: distulisti Christum tuum.
40 * Euertisti testamentum serui tui: profanasti in terra Sanctuarium eius.
41 * Destruxisti omnes sepes eius: posuisti firmamentum eius formidinem.
42 * Diripuerunt eum omnes transeuntes viā; factus est opprobrium vicinis suis.
43 * Exaltasti dexteram deprimentium eum: lætificasti omnes inimicos eius.
44 * Auertisti adiutorium gladij eius: & non G es auxiliatus ei in bello.
45 * Destruxisti eum ab emundatione: & sedem eius in terram collisisti.
46 * Minorasti dies temporis eius: perfudisti eum confusione.
47 * Vsquequo Domine auertis in finem: exardescet sicut ignis ira tua?
48 * Memorare quæ mea substantia: numquid enim vane constituisti omnes filios hominum?
49 * Quis est homo, qui viuet, & non videbit mortem: eruet animam suam de manu inferi?
50 * Vbi sunt misericordiæ tuæ antiquæ Domine, | sicut iurasti Dauid in veritate tua? | 2.Re.7.c 11
51 * Memor esto Domine opprobrij seruorum tuorum (quod continui in sinu meo) multarum gentium.
52 * Quod exprobrauerunt inimici tui Domine, quod exprobrauerunt commutationem Christi tui.
53 * Benedictus Dominus in æternum: fiat, fiat.

1 Oratio Moysi hominis Dei.
LXXXIX.

A Domine, refugium factus est nobis: a generatione in generationem.
2 * Priusquam montes fierent, aut formaretur terra, & orbis: a sæculo & vsque in sæculum tu es Deus.
3 * Ne auertas hominem in humilitatem: & dixisti: Conuertimini filij hominum.
4 * Quoniam mille anni ante oculos tuos, tamquam dies hesterna, quæ præterijt,
5 Et custodia in nocte, * quæ pro nihilo habentur, eorum anni erunt.
6 * Mane sicut herba transeat, mane floreat,
B & transeat: vespere decidat, induret, & arescat.
7 * Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo turbati sumus.
8 * Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo: sæculum nostrum in illuminatione vultus tui.
9 * Quoniam omnes dies nostri defecerunt: & in ira tua defecimus.
Anni nostri sicut aranea meditabuntur:
10 | * dies annorum nostrorum in ipsis, septuaginta anni. | Eccli.18 22
C Si autem in potentatibus octoginta anni: & amplius eorum, labor & dolor.
Quoniam superuenit mansuetudo: & corripiemur.
11 * Quis nouit potestatem iræ tuæ: & præ ti-
12 more tuo iram tuam * dinumerare?
Dexteram tuam sic notam fac: & eruditos corde in sapientia.
13 * Conuertere Domine vsquequo? &

deprecabilis esto super seruos tuos.
14 * Repleti sumus mane misericordia tua: &
D. exultauimus, & delectati sumus omnibus die-
bus nostris.
15 * Lætati sumus pro diebus, quibus nos hu-
miliasti: annis, quibus vidimus mala.
16 * Respice in seruos tuos, & in opera tua: &
dirige filios eorum.
17 * Et sit splendor Domini Dei nostri super
nos, & opera manuum nostrarum dirige su-
per nos: & opus manuum nostrarum diri-
ge.

Laus Cantici David.
X C.

1. QVi habitat in adiutorio Altissimi, in pro-
A. tectione Dei cæli commorabitur.
2 * Dicet Domino: susceptor meus es tu, & re-
fugium meum: Deus meus sperabo in
eum.
3 * Quoniam ipse liberauit me de laqueo ve-
nantium, & a verbo aspero.
4 * Scapulis suis obumbrabit tibi: & sub pen-
nis eius sperabis.
5 * Scuto circumdabit te veritas eius: non ti-
B mebis a timore nocturno,
6 * A sagitta volante in die, a negotio peram-
bulante in tenebris: ab incursu, & dæmonio
meridiano.
7 * Cadent a latere tuo mille, & decem mil-
lia a dextris tuis: ad te autem non appropin-
quabit.
8 * Verumtamen oculis tuis considerabis: &
retributionem peccatorum videbis.
9 * Quoniam tu es Domine spes mea: Altissi-
C mum posuisti refugium tuum.
10 * Non accedet ad te malum: & flagellum
non appropinquabit tabernaculo tuo.
11 ‖ * Quoniam angelis suis mandauit de te:
vt custodiant te in omnibus vijs tuis.
‖Mat.4.a.6 Lu.4.b.10 12 * In manibus portabunt te: ne forte offen-
das ad lapidem pedem tuum.
13 * Super aspidem, & basiliscum ambulabis:
D & conculcabis leonem & draconem.
14 * Quoniam in me sperauit, liberabo eum:
protegam eum, quoniam cognouit nomen
meum.
15 * Clamabit ad me, & ego exaudiam eum:
cum ipso sum in tribulatione: eripiam eum
& glorificabo eum.
16 * Longitudine dierum replebo eum: & osten-
dam illi salutare meum.

Psalmus Cantici,
1 In die sabbati. X C I.

2 BOnum est confiteri Domino: & psallere
A nomini tuo Altissime.
3 * Ad annunciandum mane misericordiam
tuam: & veritatem tuam per noctem.
4 * In decachordo, psalterio cum cantico, in
cithara.
5 * Quia delectasti me Domine in factura
tua: & in operibus manuum tuarum exulta-
bo.
6 * Quàm magnificata sunt opera tua Domi-
B ne: nimis profundæ factæ sunt cogitationes
tuæ:
7 * Vir insipiens non cognoscet: & stultus non
intelliget hæc.
8 * Cum exorti fuerint peccatores sicut fœ-
num: & apparuerint omnes, qui operantur ini-
quitatem:
9 Vt intereant in sæculum sæculi: * tu autem
Altissimus in æternum Domine.
10 * Quoniam ecce inimici tui Domine, quo-
niam ecce inimici tui peribunt: & dispergen-
tur omnes, qui operantur iniquitatem.
11 * Et exaltabitur sicut vnicornis cornu meum:
C & senectus mea in misericordia vberi.
12 * Et despexit oculus meus inimicos: & in
insurgentibus in me malignantibus audiet
auris mea.
13 * Iustus, vt palma florebit: sicut cedrus Li-
bani multiplicabitur.
14 * Plantati in domo Domini, in atrijs domus
Dei nostri florebunt.
15 * Adhuc multiplicabuntur in senecta vbe-
16 ri: & bene patientes erunt, * vt annun-
cient:
Quoniam rectus Dominus Deus noster: & nõ
est iniquitas in eo.

Laus Cantici Ipsi David in die ante sabba-
tum, quando fundata est terra.
X C I I.

1 DOminus regnauit, decorem indutus est:
A. indutus est Dominus fortitudinem, &
præcinxit se.
Etenim firmauit orbem terræ, qui non com-
mouebitur.
2 Parata sedes tua ex tunc: a sæculo tu es.
3 * Eleuauerunt flumina Domine: eleuaue-
runt flumina vocem suam.
4 Eleuauerunt flumina fluctus suos, * a voci-
B bus aquarum multarum.
Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis
Dominus.
5 * Testimonia tua credibilia facta sunt nimis:
domum tuam decet sanctitudo Domine in
longitudinem dierum.

Psalmus ipsi David,
Quarta sabbati. X C I I I.

1 DEus vltionum Dominus: Deus vltio-
A num libere egit.
2 * Exaltare qui iudicas terram: redde retri-
butionem superbis.
3 * Vsquequo peccatores Domine: vsquequo

peccatores gloriabuntur:
4 * Effabuntur, & loquentur iniquitatem:lo-
quentur omnes qui operantur iniustitiam?
5 * Populum tuum Domine humiliauerunt:
& hereditatem tuam vexauerunt.
6 * Viduam, & aduenam interfecerunt: & pu-
pillos occiderunt.
7 * Et dixerunt: Non videbit Dominus, nec
B intelliget Deus Iacob.
8 * Intelligite insipientes in populo: & stulti
aliquando sapite.
9 * Qui plantauit aurem, non audiet? aut qui
finxit oculum, non considerat?
10 * Qui corripit gentes, non arguet: qui docet
hominem scientiam?
11 * Dominus scit cogitationes hominum, quo
niam vanæ sunt.
12 * Beatus homo, quem tu erudieris Domi-
ne: & de lege tua docueris eum.
13 * Vt mitiges ei a diebus malis: donec fodia
C tur peccatori fouea.
14 * Quia non repellet Dominus plebem suã:
& hereditatem suam non derelinquet.
15 * Quoadusque iustitia conuertatur iudi-
cium: & qui iuxta illam omnes qui recto sunt
corde.
16 * Quis consurget mihi aduersus malignan-
tes? aut quis stabit mecum aduersus operan-
tes iniquitatem?
17 * Nisi quia Dominus adiuuet me: paulomi-
nus habitasset in inferno anima mea.
18 * Si dicebam: Motus est pes meus: misericor
D dia tua Domine adiuuabat me.
19 * Secundum multitudinem dolorum meo-
rum in corde meo: consolationes tuæ lætifica
uerunt animam meam.
20 * Numquid adhæret tibi sedes iniquitatis:
qui fingis laborem in præcepto?
21 * Captabunt in animam iusti: & sanguinem
innocentem condemnabunt.
22 * Et factus est mihi Dominus in refugium:
& Deus meus in adiutorium spei meæ.
23 * Et reddet illis iniquitatem ipsorum: & in
malitia eorum disperdet eos: disperdet illos
Dominus Deus noster.

Laus Cantici ipsi Dauid.
XCIIII.

1 VEnite, exultemus Domino: iubilemus
A Deo salutari nostro:
2 * Præoccupemus faciem eius in confessio-
ne: & in psalmis iubilemus ei.
3 * Quoniam Deus magnus Dominus: & rex
magnus super omnes deos.
4 * Quia in manu eius sunt omnes fines terræ:
& altitudines montium ipsius sunt.
5 * Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit il
lud: & siccam manus eius formauerunt:
6 * Venite adoremus, & procidamus: & plore
mus ante Dominum, qui fecit nos.
7 * Quia ipse est Dominus Deus noster: &
nos populus pascuæ eius, & oues manus
eius.
8 † * Hodie si vocem eius audieritis, nolite | †He.3.b 7
obdurare corda vestra;
9 * Sicut in irritatione secundum diem tenta
tionis in deserto: vbi tentauerunt me patres
vestri, probauerunt me, & viderunt opera
mea.
10 * Quadraginta annis offensus fui generatio | †Nu.14.f.34
ni illi, & dixi: Semper hi errant corde.
11 * Et isti non cognouerunt vias meas: †vt iu | †He.4.a.3
raui in ira mea: Si introibunt in requiem
meam.

Canticum ipsi Dauid,
Quando domus ædificabatur post captiuita
tem. (1.Par.15.) XCV.

A CAntate Domino canticum nouum: can-
tate Domino omnis terra.
2 Cantate Domino, & benedicite nomini e-
ius: annunciate de die in diem salutare
eius.
3 * Annunciate inter Gentes gloriam eius, in
omnibus populis mirabilia eius.
4 * Quoniam magnus Dominus: & laudabilia
nimis: terribilis est super omnes deos.
5 * Quoniam omnes dij Gentium dæmonia:
Dominus autem cælos fecit.
6 * Confessio, & pulchritudo in cõspectu eius:
sanctimonia, & magnificentia in sanctifica-
B tione eius.
7 * Afferte Domino patriæ gentium, afferte
8 Domino gloriam & honorem: afferte Domi-
no gloriam nomini eius.
Tollite hostias, & introite in atria eius:
9 * adorate Dominum in atrio sancto eius.
Commoueatur a facie eius vniuersa terra:
10 * dicite in Gentibus quia Dominus regna-
C uit.
Etenim correxit orbem terræ qui non
commouebitur: iudicabit populos in æqui-
tate.
11 * Lætentur cæli, & exultet terra, commouea
tur mare, & plenitudo eius: * gaudebunt cam
pi, & omnia, quæ in eis sunt.
* Tunc exultabunt omnia ligna siluarum * a
facie Domini, quia venit: quoniam venit iudi
care terram.
Iudicabit orbem terræ in æquitate, & popu-
los in veritate sua.

Huic Dauid,
Quando terra eius restituta est.
XCVI.

A DOminus regnauit, exultet terra: lætentur
insulæ multæ:
2 * Nubes, & caligo in circuitu eius: iustitia,
& iudicium correctio sedis eius.

* Ignis ante ipsum præcedet,& inflammabit in circuitu inimicos eius.
* Illuxerunt fulgura eius orbi terræ: vidit,& commota est terra.
* Montes, sicut cera fluxerunt a facie Domini: a facie Domini omnis terra.
* Annunciauerunt cæli iustitiam eius:& uiderunt omnes populi gloriam eius.
* Confundantur omnes,qui adorant sculptilia:& qui gloriantur in simulacris suis.
Adorate eum omnes angeli eius:* audiuit, & læta est Sion.
Et exultauerunt filiæ Iudę, propter iudicia tua Domine.
* Quoniam tu Dominus altissimus super omnem terram: nimis exaltatus es super omnes deos.
* Qui diligitis Dominum,odite malum: custodit Dominus animas sanctorum suorum, de manu peccatoris liberabit eos.
* Lux orta est iusto, & rectis corde lætitia.
* Lætamini iusti in Domino: & confitemini memoriæ sanctificationis eius.

Psalmus ipsi Dauid. XCVII.

A Cantate Domino canticum nouum: quia mirabilia fecit.
Saluauit sibi dextera eius: & brachium sanctum eius.
2 * Notum fecit Dominus salutare suum: in conspectu gentium reuelauit iustitiam suam.
3 * Recordatus est misericordiæ suæ, & veritatis suæ domui Israel.
Viderunt omnes termini terræ salutare Dei nostri.
4 * Iubilate Deo omnis terra: cantate, & exul
tate,& psallite.
5 * Psallite Domino in cithara, in cithara &
6 voce psalmi: * in tubis ductilibus, & voce tubæ corneæ.
7 Iubilate in conspectu regis Domini: * moueatur mare,& plenitudo eius: orbis terrarum,& qui habitant in eo.
8 * Flumina plaudent manu simul montes
9 exultabunt * a conspectu Domini: quoniam uenit iudicare terram.
Iudicabit orbem terrarum in iustitia,& populos in æquitate.

Psalmus ipsi Dauid. XCVIII.

A Dominus regnauit,irascantur populi: qui sedet super cherubim, moueatur terra.
2 Dominus in Sion magnus:& excelsus super omnes populos.
3 * Confiteantur nomini tuo magno: quoniã
4 terribile,& sanctum est: * & honor regis iudicium diligit.
Tu parasti directiones: iudicium & iustitiam Iacob tu fecisti.
5 * Exaltate Dominum Deum nostrum, & adorate scabellum pedum eius: quoniam sanctum est.
6 * Moyses,& Aaron in sacerdotibus eius: &
B Samuel inter eos, qui inuocant nomen eius.
Inuocabant Dominum, & ipse exaudiebat
7 eos: * in columna nubis loquebatur ad eos.
Custodiebant testimonia eius, & præceptum quod dedit illis.
8 * Domine Deus noster tu exaudiebas eos: Deus tu propitius fuisti eis, & vlciscens in omnes adinuentiones eorum.
9 * Exaltate Dominum Deum nostrum, & adorate in monte sancto eius: quoniam sanctus Dominus Deus noster.

1 Psalmus in confessione. XCIX.

2 Iubilate Deo omnis terra: seruite Domino
A in lætitia.
Introite in conspectu eius, in exultatione.
3 * Scitote quoniam Dominus,ipse est Deus: ipse fecit nos,& non ipsi nos.
4 Populus eius,& oues pascuæ eius: * introite portas eius in confessione, atria eius in hymnis: confitemini illi.
5 Laudate nomen eius: * quoniam suauis est
B Dominus in æternum misericordia eius, & vsque in generationem & generationem ueritas eius.

1 Psalmus ipsi Dauid. C.

A Misericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine:
2 Psallam,* & intelligam in uia immaculata, quando uenies ad me.
Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ.
3 * Non proponebam ante oculos meos rem iniustam: facientes præuaricationes odiui.
4 Non adhæsit mihi * cor prauum: declinantem a me malignum non cognoscebam.
5 * Detrahentem secreto proximo suo,hunc
B persequebar.
Superbo oculo, & insatiabili corde, cum hoc non edebam.
6 *Oculi mei ad fideles terræ vt sedeant mecum: ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat.
7 * Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam: qui loquitur iniqua, non direxit in conspectu oculorum meorum.
8 * In matutino interficiebam omnes peccatores terræ: vt disperderem de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem.

Oratio

1 Oratio pauperis,
Cum anxius fuerit, & in conspectu domini effuderit precem suam. C I.

2 A DOmine exaudi orationem meam : & clamor meus ad te veniat.
3 * Non auertas faciem tuam a me : in quacumque die tribulor, inclina ad me aurem tuam.
In quacumque die inuocauero te, velociter exaudi me.
4 * Quia defecerunt sicut fumus dies mei : & ossa mea sicut cremium aruerunt.
5 * Percussus sum vt fœnum, & aruit cor meum : quia oblitus sum comedere panem meum.
6 * A uoce gemitus mei adhæsit os meum carni meæ.
7 * Similis factus sum pellicano solitudinis : factus sum sicut nycticorax in domicilio.
8 * Vigilaui, & factus sum sicut passer solita-
B rius in tecto.
9 * Tota die exprobrabant mihi inimici mei. & qui laudabant me aduersum me iurabant.
10 * Quia cinerem tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miscebam.
11 * A facie iræ & indignationis tuæ: quia eleuans allisisti me.
12 * Dies mei sicut vmbra declinauerunt : & ego sicut fœnum arui.
13 * Tu autem domine in æternum permanes: & memoriale tuum in generationem, & generationem.
14 * Tu exurgens misereberis Sion: quia tem-
C pus miserendi eius, quia venit tempus.
15 * Quoniam placuerunt seruis tuis lapides eius: & terræ eius miserebuntur.
16 * Et timebunt Gentes nomen tuum domine, & omnes reges terræ gloriam tuam.
17 * Quia ædificauit dominus Sion: & videbitur in gloria sua.
18 * Respexit in orationem humilium: & non spreuit precem eorum.
19 * Scribantur hæc in generatione altera : & populus, qui creabitur, laudabit dominum :
20 * Quia prospexit de excelso sancto suo : dominus de cælo in terram aspexit :
21 * Vt audiret gemitus compeditorum: vt solueret filios interemptorum:
22 * Vt annuncient in Sion nomen domini: &
D laudem eius in Ierusalem.
23 * In conueniendo populos in vnum, & reges vt seruiant domino.
24 * Respondit ei in via virtutis suæ: Paucitatem dierum meorum nuncia mihi.
25 * Ne reuoces me in dimidio dierum meorum: in generationem & generationem anni tui.
26 * Initio tu domine terram fundasti: & opera manuum tuarum sunt cæli.
27 * Ipsi peribunt, tu autem permanes: & omnes sicut vestimentum veterascent.
Et sicut opertorium mutabis eos, & muta-
28 buntur: * tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.
29 * Filij seruorum tuorum habitabunt: & semen eorum in sæculum dirigetur.

1 Ipsi Dauid. C I I.

A BEnedic anima mea Domino : & omnia, quæ intra me sunt, nomini sancto eius.
2 * Benedic anima mea domino: & noli obliuisci omnes retributiones eius:
3 * Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis: qui sanat omnes infirmitates tuas.
4 * Qui redimit de interitu vitam tuam : qui coronat te in misericordia, & miserationibus.
5 * Qui replet in bonis desiderium tuum: renouabitur ve aquilæ iuuentus tua:
6 * Faciens misericordias dominus : & iudi-
B cium omnibus iniuriam patientibus.
7 * Notas fecit vias suas Moysi, filijs Israel voluntates suas.
8 * ‖ Miserator, & misericors dominus : longanimis, & multum misericors. ‖ Nu. 14. c 18
9 * Non in perpetuum irascetur: neque in æternum comminabitur.
10 * Non secundum peccata nostra fecit nobis: neq; secundum iniquitates nostras retribuit nobis.
11 * Quoniam secundum altitudinem cæli a terra: corroborauit misericordiam suam super timentes se.
12 * Quantum distat Ortus ab occidente: lon-
C ge fecit a nobis iniquitates nostras.
13 * Quomodo miseretur pater filiorum, mi-
14 seretus est dominus timentibus se:* quoniam ipse cognouit figmentum nostrum.
15 Recordatus est quoniam puluis sumus:* homo, sicut fœnum dies eius, tamquam flos agri sic efflorebit.
16 * Quoniam spiritus pertransibit in illo, & & non subsistet: & non cognoscet amplius locum suum.
17 * Misericordia autem domini ab æterno, & usque in æternum super timentes eum.
18 Et iustitia illius in filios filiorum, * his qui seruant testamentum eius:
D Et memores sunt mandatorum ipsius, ad faciendum ea.
19 * Dominus in cælo parauit sedem suam : & regnum ipsius omnibus dominabitur.
20 * Benedicite Domino omnes Angeli eius : potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum eius.

21 * Benedicite Domino omnes virtutes eius: ministri eius, qui facitis voluntatem eius.
22 * Benedicite Domino omnia opera eius: in omni loco dominationis eius, benedic anima mea Domino.

1 Ipsi Dauid. CIII.

A BEnedic anima mea Domino: Domine Deus meus magnificatus es vehementer.
2 Confessionem, & decorem induisti: * amictus lumine sicut vestimento:
3 Extendens cælum sicut pellem: * qui tegis aquis superiora eius.
Qui ponis nubem ascensum tuum: qui ambulas super pennas ventorum.
4 * ‖ Qui facis angelos tuos, spiritus: & ministros tuos ignem vrentem. ‖ Heb.1.c 7.
5 * Qui fundasti terram super stabilitatem suam: non inclinabitur in sæculum sæculi.
6 * Abyssus, sicut vestimentum, amictus eius: super montes stabunt aquæ.
7 * Ab increpatione tua fugient: a voce tonitrui tui formidabunt.
8 * Ascendunt montes: & descendunt campi in locum, quem fundasti eis.
9 * Terminum posuisti, quem non transgredientur: neque conuertentur operire terram.
B
10 * Qui emittis fontes in conuallibus: inter medium montium pertransibunt aquæ.
11 * Potabunt omnes bestiæ agri: expectabunt onagri in siti sua.
12 * Super ea volucres cæli habitabunt: de medio petrarum dabunt voces.
13 * Rigans montes de superioribus suis: de fructu operum tuorum satiabitur terra:
14 * Producens fœnum iumentis, & herbam seruituti hominum:
Vt educas panem de terra: * & vinum lætificet cor hominis:
Vt exhilaret faciem in oleo: & panis cor hominis confirmet.
16 * Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantauit: * illic passeres nidificabunt.
17
18 Herodij domus dux est eorum: * montes excelsi ceruis: petra refugium herinaciis.
19 * Fecit lunam in tempora: sol cognouit occasum suum.
C
20 * Posuisti tenebras, & facta est nox: in ipsa pertransibunt omnes bestiæ siluæ.
21 * Catuli leonum rugientes, vt rapiant, & quærant a Deo escam sibi.
22 * Ortus est sol, & congregati sunt: & in cubilibus suis collocabuntur.
23 * Exibit homo ad opus suum: & ad operationem suam vsque ad vesperum.
24 * Quam magnificata sunt opera tua Domine omnia in sapientia fecisti: impleta est terra possessione tua.
25 * Hoc mare magnum, & spatiosum manibus: illic reptilia, quorum non est numerus.
26 Animalia pusilla cum magnis: * illic naues pertransibunt.
Draco iste, quem formasti ad illudendum
27 ei: * omnia a te expectant vt des illis escam
D in tempore.
28 * Dante te illis, colligent: aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate.
29 * Auertente autem te faciem, turbabuntur: auferes spiritum eorum, & deficient, & in puluerem suum reuertentur.
30 * Emittes spiritum tuum, & creabuntur: & renouabis faciem terræ.
31 * Sit gloria Domini in sæculum: lætabitur Dominus in operibus suis:
32 * Qui respicit terram, & facit eam tremere: qui tangit montes, & fumigant.
33 * ‖ Cantabo Domino in vita mea: psallam Deo meo quamdiu sum. ‖ Inf.145.a.2.
34 * Iucundum sit ei eloquium meum: ego vero delectabor in Domino.
35 * Deficiant peccatores a terra, & iniqui ita vt non sint: benedic anima mea Domino.

Alleluia (1. Par.16.8.) CIIII.

1 COnfitemini Domino, & inuocate nomen eius: annunciate inter Gentes ‖ 1. Par.16.a.8.
A opera eius. ‖ Isa.12.a.4
2 * Cantate ei, & psallite ei: narrate omnia mirabilia eius.
3 * Laudamini in nomine sancto eius: lætetur cor quærentium Dominum.
4 * Quærite Dominum, & confirmamini: quærite faciem eius semper.
5 * Mementote mirabilium eius, quæ fecit, prodigia eius, & iudicia oris eius.
6 * Semen Abraham, serui eius: filij Iacob electi eius.
7 * Ipse Dominus Deus noster: in vniuersa terra iudicia eius.
8 * Memor fuit in sæculum testamenti sui: verbi, quod mandauit in mille generationes: ‖ Gen.22.c.16.
9 * ‖ Quod disposuit ad Abraham: & iuramenti sui ad Isaac:
10 * Et statuit illud Iacob in præceptum: & Israel in testamentum æternum:
11 * Dicens: Tibi dabo Terram Chanaan, funiculum hereditatis vestræ.
12 * Cum essent numero breui, paucissimi, & incolæ eius:
13 * Et pertransierunt de gente in gentem, &
E de regno ad populum alterum.
14 * Non reliquit hominem nocere eis: & corripuit pro eis reges.

1. Par.16. d.22 | 15 * | Nolite tangere christos meos: & in prophetis meis nolite malignari.
2. Reg. 1. e.14 | 16 * Et vocauit famem super terram: & omne firmamentum panis contriuit.
Gen.37. f. 36 | 17 * Misit ante eos | virum: in seruum venundatus est Ioseph.
Gen.36. d. 20 | 18 * | Humiliauerunt in compedibus pedes
19 eius, ferrum pertransijt animam eius, * donec veniret verbum eius.
Gen. 41.c. 14 | 20 Eloquium domini inflammauit eum: * | misit rex, & soluit eum; princeps populorum, & dimisit eum.
21 * Constituit eum dominum domus suæ: & principem omnis possessionis suæ:
22 * Vt erudiret principes eius sicut semetipsum: & senes eius prudentiam doceret.
Gen.46.a. 6 | 23 * | Et intrauit Israel in Aegyptum: & Ia-
C cob accola fuit in Terra Cham.
Exo.1.b.7 Act.7.b.17 | 24 * | Et auxit populum suum vehementer: & firmauit eum super inimicos eius.
25 * Conuertit cor eorum ut odirent populū eius: & dolum facerent in seruos eius.
Exod.3.b. 10.& 4. d. 29 | 26 * | Misit Moysen seruum suum: Aaron, quem elegit ipsum.
27 * | Posuit in eis verba signorum suorum, & prodigiorum in Terra Cham.
Exod.7.a. 10 | 28 * | Misit tenebras, & obscurauit: & non exacerbauit sermones suos.
Exo.10. f. 21 | 29 * | Conuertit aquas eorum in sanguinem: & occidit pisces eorum.
Exod.7.d. 20 | 30 * | Edidit terra eorum ranas in penetralibus regum ipsorum.
Exo.8.b.6 Exod.c.8. & 9. | 31 * | Dixit, & venit cœnomyia: & cinifes in omnibus finibus eorum.
32 * Posuit pluuias eorum grandinem, ignem comburentem in terra ipsorum.
33 * Et percussit vineas eorum, & ficulneas eorum: & contriuit lignum finium eorum.
Exo.10.c. 12 | 34 * | Dixit, & venit locusta, & bruchus, cuius
D cuius non erat numerus:
35 * Et comedit omne fœnum in terra eorum: & comedit omnem fructum terræ eorum.
Exo.12.d. 19 | 36 * | Et percussit omne primogenitum in terra eorum: primitias omnis laboris eorum.
Exo.13.d. 20 | 37 * | Et eduxit eos cum argento, & auro: & non erat in tribubus eorum infirmus.
38 * Læta est Aegyptus in profectione eorum: quia incubuit timor eorum super eos.
Ps.77.b.14 1. Cor.10. a.1 | 39 * | Expandit nubem in protectionem eorū, & ignem vt luceret eis per noctem.
Exo. 16.c. 13 | 40 * | Petierunt, & venit coturnix: & pane cęli saturauit eos.
Num.20.c 11 | 41 * | Dirupit petram, & fluxerunt aquæ: abierunt in sicco flumina:
Gen.17.a. 7 | 42 * Quoniā memor fuit verbi sancti sui, quod habuit ad Abraham puerum suum.
43 * Et eduxit populum suum in exultatione, & electos suos in lætitia.
44 * Et dedit illis regiones Gentium: & labores populorum possederunt:
45 * Vt custodiant iustificationes eius, & legē eius requirant.

Alleluia (Iudith 13.21.) CV.

1 A Confitemini domino quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia eius.
2 * | Quis loquetur potentias domini, auditas faciet omnes laudes eius? | Iudith 13 c.21
3 * Beati, qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore. | Eccli.43.d 35
4 * Memento nostri domine in beneplacito populi tui: visita nos in salutari tuo:
5 Ad uidendum in bonitate electorum tuorum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ: vt lauderis cum hereditate tua.
6 * | Peccauimus cum patribus nostris: iniuste egimus, iniquitatem fecimus. | Iudith 7.d 19
7 * Patres nostri in Aegypto non intellexerunt mirabilia tua: non fuerūt memores multitudinis misericordiæ tuæ.
B Et irritauerunt ascendentes in mare, Mare rubrum.
8 * Et saluauit eos propter nomen suum: vt notam faceret potentiam suam.
9 * | Et increpuit Mare rubrum, & exiccatū est: & deduxit eos in abyssis sicut in deserto. | Exo. 14. e 22
10 * Et saluauit eos de manu odientium: & redemit eos de manu inimici.
11 * | Et operuit aqua tribulantes eos: vnus ex eis non remansit. | Exo.14.g. 27
12 * Et crediderunt verbis eius: & laudauerunt laudem eius.
13 * Cito fecerunt, obliti sunt operum eius: & non sustinuerunt consilium eius.
14 * | Et concupierunt concupiscentiam in | Exo. 17.a 2
C deserto: & tentauerunt Deum in inaquoso.
15 * | Et dedit eis petitionem ipsorum: & misit saturitatem in animas eorum. | Nu. 11. g. 31
16 * Et irritauerunt Moysen in castris: Aaron sanctum domini.
17 * | Aperta est terra, & deglutiuit Dathan: & operuit super congregationem Abiron. | Nu. 16.e. 32
18 * Et exarsit ignis in synagoga eorum: flamma combussit peccatores.
19 * | Et fecerunt vitulum in Horeb: & adorauerunt sculptile. | Exo.32.a. 4
20 * Et mutauerunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum.
21 * Obliti sunt Deum, qui saluauit eos, qui fe-
22 cit magnalia in Aegypto, * mirabilia in Terra Cham: terribilia in mari rubro.
23 * | Et dixit ut disperderet eos: si non Moy- | Exo.32.c. 10
D ses electus eius stetisset in confractione in cōspectu eius:
Vt auerteret iram eius ne disperderet eos.
24 * & pro nihilo habuerunt terram desiderabilem:
25 Non crediderunt uerbo eius, * & murmurauerunt

rauerunt

rauerunt in tabernaculis suis : non exaudie-
runt vocem Domini.
26 * ‖ Et eleuauit manum suam super eos : vt
prosterneret eos in deserto :
27 * Et vt deijceret semen eorum in Nationi-
bus : & dispergeret eos in regionibus.
28 * Et initiati sunt Beelphegor : & comede-
runt sacrificia mortuorum.
29 * Et irritauerunt eum in adinuentionibus
E suis : & multiplicata est in eis ruina.
30 * ‖ Et stetit Phinees, & placauit : & cessauit
quassatio.
31 * Et reputatum est ei in iustitiam, in ge-
nerationem & generationem vsque in sempi
ternum.
32 * ‖ Et irritauerunt eum ad Aquas contra-
dictionis : & vexatus est Moyses propter eos :
33 * quia exacerbauerunt spiritum eius.
34 Et distinxit in labijs suis : * non disperdide-
runt gentes, quas dixit Dominus illis.
35 * Et commisti sunt inter gentes, & didice-
36 runt opera eorum : * & seruierunt sculptilibus
eorum : & factum est illis in scandalum.
37 * Et immolauerunt filios suos, & filias suas
dæmonijs.
38 * Et effuderunt sanguinem innocentem.
F sanguinem filiorum suorum, & filiarum
suarum, quas sacrificauerunt sculptilibus
Chanaan.
39 Et infecta est terra in sanguinibus, * & con-
taminata est in operibus eorum : & fornica-
ti sunt in adinuentionibus suis.
40 * Et iratus est furore Dominus in popu-
lum suum : & abominatus est hereditatem
suam.
41 * Et tradidit eos in manus gentium : & do-
minati sunt eorum qui oderunt eos.
42 * Et tribulauerunt eos inimici eorum, &
43 humiliati sunt sub manibus eorum : * sæpe
liberauit eos.
Ipsi autem exacerbauerunt eum in consi-
lio suo : & humiliati sunt in iniquitatibus
suis.
44 * Et vidit cum tribularentur : & audiuit o-
rationem eorum.
45 * ‖ Et memor fuit testamenti sui : & pœni-
G tuit eum secundum multitudinem misericor
diæ suæ.
46 * Et dedit eos in misericordias in conspe-
ctu omnium qui ceperant eos.
47 * Saluos nos fac Domine Deus noster : &
congrega nos de Nationibus :
Vt confiteamur nomini sancto tuo : & glo-
riemur in laude tua.
48 * Benedictus Dominus Deus Israel a sæcu-
lo & vsque in sæculum : & dicet omnis popu
lus : Fiat, fiat.

Alleluia. (Iudith 13. 21.)

CVI.

1 CONfitemini Domino quoniam bonus :
A quoniam in sæculum misericordia
eius.
2 * Dicat qui redempti sunt a Domino, quos
redemit de manu inimici : & de regionibus
congregauit eos :
3 * A solis ortu, & occasu : ab aquilone, &
mari.
4 * Errauerunt in solitudine in inaquoso :
viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt,
5 * Esurientes, & sitientes : anima eorum in
ipsis defecit.
6 * Et clamauerunt ad Dominum cum tri-
bularentur : & de necessitatibus eorum eri-
puit eos.
7 * Et deduxit eos in viam rectam : vt irent
in ciuitatem habitationis.
8 * Confiteantur Domino misericordiæ eius :
& mirabilia eius filijs hominum.
9 * Quia satiauit animam inanem : & animã
esurientem satiauit bonis.
10 * Sedentes in tenebris, & vmbra mortis :
vinctos in mendicitate, & ferro.
11 * Quia exacerbauerunt eloquia Dei : & con
silium Altissimi irritauerunt.
12 * Et humiliatum est in laboribus cor eorũ :
infirmati sunt, nec fuit qui adiuuaret.
13 * Et clamauerunt ad Dominum cum tri-
bularentur : & de necessitatibus eorum libe-
rauit eos.
14 * Et eduxit eos de tenebris, & vmbra mor-
tis : & vincula eorum dirupit.
15 * Confiteantur Domino misericordiæ eius :
& mirabilia eius filijs hominum.
16 * Quia contriuit portas æreas : & vectes fer-
reos confregit.
17 * Suscepit eos de via iniquitatis eorum : pro
pter iniustitias enim suas humiliati sunt.
18 * Omnem escam abominata est anima eo-
rum : & appropinquauerunt vsque ad por-
tas mortis.
19 * Et clamauerunt ad Dominum cum tribu
larentur : & de necessitatibus eorum libera-
uit eos.
20 * Misit verbum suum, & sanauit eos : & e-
ripuit eos de interitionibus eorum.
21 * Confiteantur Domino misericordiæ eius :
C & mirabilia eius filijs hominum.
22 * Et sacrificent sacrificium laudis : & an-
nuncient opera eius in exultatione.
23 * Qui descendunt mare in nauibus, facien-
tes operationem in aquis multis.
24 * Ipsi viderunt opera Domini, & mirabilia
eius in profundo.
25 * Dixit, & stetit spiritus procellæ : & exalta-
ti sunt fluctus eius.
26 * Ascendunt vsque ad cælos, & descendunt

vsque ad abyssos: anima eorum in malis tabescebat.
27 * Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius: & omnis sapientia eorum deuorata est.
28 * Et clamauerunt ad dominum cum tribularentur, & de necessitatibus eorum eduxit eos.
29 * Et statuit procellam eius in auram: & siluerunt fluctus eius.
30 * Et lætati sunt quia siluerunt: & deduxit eos in portum voluntatis eorum.
31 * Confiteantur domino misericordiæ eius: & mirabilia eius filijs hominum:
32 * Et exaltent eum in ecclesia plebis: & in cathedra seniorum laudent eum.
33 * Posuit flumina in desertum: & exitus aquarum in sitim.
34 * Terram fructiferam in salsuginem, a malitia inhabitantium in ea.
D
35 * Posuit desertum in stagna aquarum: & terram sine aqua in exitus aquarum.
36 * Et collocauit illic esurientes: & constituerunt ciuitatem habitationis.
37 * Et seminauerunt agros, & plantauerunt vineas: & fecerunt fructum natiuitatis.
38 * Et benedixit eis, & multiplicati sunt nimis: & iumenta eorum non minorauit.
39 * Et pauci facti sunt: & vexati sunt a tribulatione malorum, & dolore.
40 * Effusa est contemptio super principes: & errare fecit eos in inuio, & non in via.
41 * Et adiuuit pauperem de inopia: & posuit sicut oues familias.
Iob.22.c 19 42 * ‖ Videbunt recti, & lætabuntur: & omnis iniquitas oppilabit os suum.
43 * Quis sapiens & custodiet hæc? & intelliget misericordias domini?

1 Canticum Psalmi ipsi Dauid.
(Sup.56.8.) CVII.

2 PAratum cor meum Deus, paratum cor
A meum: cantabo, & psallam in gloria mea.
3 * Exurge gloria mea, exurge psalterium, & cithara: exurgam diluculo.
4 * Confitebor tibi in populis domine: & psallam tibi in nationibus.
5 * Quia magna est super cælos misericordia tua: & vsque ad nubes veritas tua:
6 * Exaltare super cælos Deus, & super om-
7 nem terram gloria tua: * ut liberentur dilecti tui.
Saluum fac dextera tua, & exaudi me:
8 * Deus locutus est in sancto suo:
B Exultabo, & diuidam Sichimam, & conuallem tabernaculorum dimetiar.
9 * Meus est Galaad, & meus est Manasses: & Ephraim susceptio capitis mei.
10 Iuda rex meus: * Moab lebes spei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum meum: mihi alienigenæ amici facti sunt.
11 * Quis deducet me in ciuitatem munitam? quis deducet me vsque in Idumæam?
12 * Nonne tu Deus, qui repulisti nos, & non exibis Deus in virtutibus nostris?
13 * Da nobis auxilium de tribulatione: quia vana salus hominis.
14 * In Deo faciemus virtutem: & ipse ad nihilum deducet inimicos nostros.

In finem,
Psalmus Dauid. CVIII.

2 DEus laudem meam ne tacueris: quia os
A peccatoris, & os dolosi super me apertum est.
3 * Locuti sunt aduersum me lingua dolosa, & sermonibus odij circumdederunt me: & expugnauerunt me gratis.
4 * Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi: ego autem orabam.
5 * Et posuerunt aduersum me mala pro bonis: & odium pro dilectione mea.
6 * Constitue super eum peccatorem: & diabolus stet a dextris eius.
7 * Cum iudicatur, exeat condemnatus, & oratio eius fiat in peccatum.
8 * Fiant dies eius pauci: & episcopatum eius accipiat alter.
9 * Fiant filij eius orphani: & vxor eius uidua.
10 * Nutantes transferantur filij eius, & men-
B dicent: & eijciantur de habitationibus suis.
11 * Scrutetur fœnerator omnem substantiam eius: & diripiant alieni labores eius.
12 * Non sit illi adiutor: nec sit qui misereatur pupillis eius.
13 * Fiant nati eius in interitum: in generatione vna deleatur nomen eius.
14 * In memoriam redeat iniquitas patrum eius in conspectu domini: & peccatum matris eius non deleatur.
15 * Fiant contra dominum semper, & dispe-
16 reat de terra memoria eorum: * pro eo quòd non est recordatus facere misericordiam.
17 * Et persecutus est hominem inopem, & mendicum, & compunctum corde mortificare.
18 * Et dilexit maledictionem, & veniet ei: &
C noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.
Et induit maledictionem sicut vestimentũ, & intrauit sicut aqua in interiora eius, & sicut oleum in ossibus eius.
19 * Fiat ei sicut vestimentum, quo operitur: & sicut zona, qua semper præcingitur.
20 * Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi apud Dominum: & qui loquuntur mala aduersus animam meam.
21 * Et tu Domine, Domine, fac mecum propter nomen tuum: quia suauis est misericordia tua.

2 Libera me * quia egenus, & pauper ego
sum: & cor meum conturbatum est intra
me.
3 * Sicut vmbra cum declinat, ablatus sum:
& excussus sum sicut locustæ.
4 * Genua mea infirmata sunt a ieiunio: &
caro mea immutata est propter oleum.
5 * Et ego factus sum opprobrium illis: vide
D runt me, & mouerunt capita sua.
6 * Adiuua me domine Deus meus: saluum
me fac secundum misericordiam tuam.
7 * Et sciant quia manus tua hec: & tu do
mine fecisti eam.
8 * Maledicent illi, & tu benedices: qui insur
gunt in me, confundantur: seruus autem tuus
lætabitur.
19 * Induantur qui detrahunt mihi, pudore:
& operiantur sicut diploide confusione sua.
30 * Confitebor domino nimis in ore meo: &
in medio multorum laudabo eum.
31 * Quia astitit a dextris pauperis, vt saluam
faceret a persequentibus animam meam.

1 Psalmus Dauid. C I X.

A Dixit dominus domino meo: sede a dex-
tris meis:
‖ Donec ponam inimicos tuos, scabellum
pedum tuorum.
2 * Virgam uirtutis tuæ emittet dominus ex
Sion: dominare in medio inimicorum tuo-
rum.
3 * Tecum principium in die virtutis tuæ in
splendoribus sanctorum: ex vtero ante lucife
rum genui te.
4 * ‖ Iurauit dominus, & non pænitebit eũ:
tu es sacerdos in æternum secundum ordinē
Melchisedech.
5 * Dominus a dextris tuis, confregit in die
iræ suæ reges.
6 * Iudicabit in nationibus, implebit ruinas:
conquassabit capita in terra multorum.
7 * De torrente in uia bibit: propterea exalta-
bit caput.

Alleluia. C X.

1 Confitebor tibi domine in toto corde
meo: in consilio iustorum, & congrega-
tione.
2 * Magna opera domini: exquisita in omnes
voluntates eius.
3 * Confessio & magnificentia opus eius: &
iustitia eius manet in sæculum sæculi.
4 * Memoriam fecit mirabilium suorum, mi
5 sericors, & miserator dominus: * escam dedit
timentibus se.
Memor erit in sæculum testamenti sui:
6 virtutem operum suorum annunciabit po-
pulo suo:
7 * Vt det illis hereditatem gentium: opera
B manuum eius veritas, & iudicium.
8 * Fidelia omnia mandata eius: confirma-
ta in sæculum sæculi, facta in veritate & æ-
quitate.
9 * Redemptionem misit populo suo: man-
dauit in æternum testamentum suum.
10 Sanctum, & terribile nomen eius: * ‖ ini- ‖ Prou.1.
tium sapientiæ timor Domini. a 7. & 9.
Intellectus bonus omnibus facientibus eũ: 17
laudatio eius manet in sæculum sæculi. Eccli.1.b
c.16.

Alleluia, Reuersionis Aggæi, & Zachariæ. C X I.

1 Beatus vir, qui timet Dominum: in mã-
A datis eius volet nimis.
2 * Potens in terra erit semen eius: generatio
rectorum benedicetur.
3 * Gloria, & diuitiæ in domo eius: & iusti-
tia eius manet in sæculum sæculi.
4 * Exortum est in tenebris lumen rectis: mi-
sericors, & miserator, & iustus.
5 * Iucundus homo qui miseretur & commo
B dat, disponet sermones suos in iudicio:
6 * quia in æternum non commouebitur.
7 * In memoria æterna erit iustus: ab audi-
tione mala non timebit.
8 Paratum cor eius sperare in Domino, * con-
firmatum est cor eius: non commouebitur
donec despiciat inimicos suos.
9 * Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius
manet in sæculum sæculi, cornu eius exalta-
bitur in gloria.
10 * Peccator videbit, & irascetur, dentibus
suis fremet & tabescet: desiderium peccato-
rum peribit.

Alleluia. C X I I.

1 Laudate pueri Dominum: laudate no-
A men Domini.
2 * Sit nomen Domini benedictum, ex hoc
nunc, & vsque in sæculum.
3 * A solis ortu vsque ad occasum, laudabile
nomen Domini.
4 * ‖ Excelsus super omnes gentes Dominus, ‖ Mal.1.c
& super cælos gloria eius. 11
5 * Quis sicut Dominus Deus noster, qui in
6 altis habitat, * & humilia respicit in cælo &
in terra?
7 * Suscitans a terra inopem, & de stercore e-
B rigens pauperem:
8 * Vt collocet eum cum principibus, cum
principibus populi sui.
9 * Qui habitare facit sterilem in domo, ma-
trem filiorum lætantem.

Alleluia. C X I I I.

1 In exitu Israel de Aegypto, domus Ia- Exo.12.
A cob de populo barbaro: 3

2 * Facta est Iudæa sanctificatio eius, Israel potestas eius.
3 * Mare vidit, & fugit: Iordanis conuersus est retrorsum.
4 * Montes exultauerunt vt arietes: & colles sicut agni ouium.
5 * Quid est tibi mare quòd fugisti: & tu Iordanis, quia conuersus es retrorsum?
6 * Montes exultastis sicut arietes, & colles sicut agni ouium.
7 * A facie Domini mota est terra, a facie Dei Iacob.
8 * Qui conuertit petram in stagna aquarū, & rupem in fontes aquarum.
1 * NON NOBIS DOMINE, NON
B NOBIS: sed nomini tuo da gloriam.
2 * Super misericordia tua, & veritate tua: nequando dicant Gentes: Vbi est Deus eorum?
3 * Deus autem noster in cælo: omnia quæcumque voluit, fecit.
4 * ‖ Simulachra gentium argentum, & aurum, opera manuum hominum. ‖ Inf. 134. 15.
5 * ‖ Os habent, & non loquentur: oculos habent, & non videbunt. ‖ Sap. 15. d 15.
6 * Aures habent, & non audient: nares habent, & non odorabunt.
7 * Manus habent, & non palpabunt: pedes habent, & non ambulabunt: non clamabūt in gutture suo.
8 * Similes illis fiant qui faciunt ea: & omnes qui confidunt in eis.
9 * Domus Israel sperauit in Domino: adiu-
C tor eorum & protector eorum est.
10 * Domus Aaron sperauit in Domino: adiutor eorum & protector eorum est.
11 * Qui timent Dominum, sperauerunt in Domino: adiutor eorum & protector eorum est.
12 * Dominus memor fuit nostri: & benedixit nobis.
Benedixit domui Israel: benedixit domui Aaron.
13 * Benedixit omnibus, qui timent Dominum, pusillis cum maioribus.
14 * Adijciat Dominus super vos: super vos, & super filios vestros.
15 * Benedicti vos a Domino, qui fecit cælum,
D & terram.
16 * Cælum cæli Domino: terram autem dedit filijs hominum.
17 * ‖ Non mortui laudabunt te Domine: neque omnes, qui descendunt in infernum. ‖ Baruc. 2. 17.
18 * Sed nos qui viuimus, benedicimus domino, ex hoc nunc & vsque in sæculum.

Alleluia. CXIIII.

1 DIlexi, quoniam exaudiet Dominus vo-
A cem orationis meæ.
2 * Quia inclinauit aurem suam mihi: & in diebus meis inuocabo.
3 * Circumdederunt me dolores mortis: & pericula inferni inuenerunt me.
4 Tribulationem & dolorem inueni: * & nomen domini inuocaui.
5 O Domine libera animam meam: * mise-
B ricors dominus, & iustus, & Deus noster miseretur.
6 * Custodiens paruulos Dominus: humiliatus sum, & liberauit me.
7 * Conuertere anima mea in requiem tuā: quia dominus benefecit tibi.
8 * Quia eripuit animam meam de morte: oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapsu.
9 * Placebo Domino in regione viuorum.

Alleluia. CXV.

10 CRedidi, propter quod locutus sum: ego
A autem humiliatus sum nimis. ‖ 1. Cor. 4. c 13
11 * Ego dixi in excessu meo: Omnis homo mendax. Rom. 3 a. 4
12 * Quid retribuam Domino, pro omnibus, quæ retribuit mihi?
13 * Calicem salutaris accipiam: & nomen Domini inuocabo.
14 * Vota mea Domino reddām coram omni
15 populo eius: * pretiosa in conspectu domini mors Sanctorum eius.
16 * O Domine quia ego seruus tuus: ego ser-
B uus tuus, & filius ancillæ tuæ.
17 * Dirupisti vincula mea: * tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen domini inuocabo.
18 * Vota mea Domino reddam in conspectu omnis populi eius: * in atrijs domus domini, in medio tui Ierusalem.

Alleluia. CXVI.

1 LAudate Dominum omnes Gentes: laudate eum omnes populi.
2 * Quoniam confirmata est super nos misericordia eius: ‖ & veritas domini manet in æternum. ‖ Rom. 15. c 11 ‖ Ioan. 12. c. 34.

Alleluia. CXVII.

1 COnfitemini Domino quoniam bonus:
A quoniam in sæculū misericordia eius.
2 * Dicat nunc Israel quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia eius.
3 * Dicat nunc domus Aaron: quoniam in sæculum misericordia eius.
4 * Dicant nunc qui timent Dominum: quoniam in sæculum misericordia eius.
5 * De tribulatione inuocaui Dominum: & exaudiuit me in latitudine Dominus.
6 * Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo.
7 * ‖ Dominus mihi adiutor: & ego despiciam inimicos meos. ‖ Heb. 13. a. 6.

* Bonum

8 * Bonum est confidere in Domino, quàm
B confidere in homine:
9. * Bonum est sperare in Domino, quàm spe
rare in principibus.
10 * Omnes gentes circuierunt me: & in nomi
ne Domini quia vltus sum in eos.
11 * Circumdantes circumdederunt me: & in
nomine Domini quia vltus sum in eos.
12 * Circumdederunt me sicut apes, & exarse-
runt sicut ignis in spinis: & in nomine Do-
mini quia vltus sum in eos.
13 * Impulsus euersus sum vt caderem: & Do
minus suscepit me.
14 * Fortitudo mea, & laus mea Dominus:
C & factus est mihi in salutem.
15 * Vox exultationis, & salutis in tabernacu-
lis iustorum.
16 * Dextera Domini fecit virtutem: dextera
Domini exaltauit me, dextera Domini fecit
virtutem.
17 * Non moriar, sed viuam: & narrabo ope-
ra Domini.
18 * Castigans castigauit me Dominus: & mor-
ti non tradidit me.
19 * Aperite mihi portas iustitiæ, ingressus in
20 eas confitebor Domino: * hæc porta Domi
ni, iusti intrabunt in eam.
21 * Confitebor tibi quoniam exaudisti me: &
factus es mihi in salutem.
22 * Lapidem, quem reprobauerunt ædifi-
cantes: hic factus est in caput anguli:
23 * A Domino factum est istud: & est mira-
bile in oculis nostris.
24 * Hæc est dies, quam fecit Dominus: exul-
D temus, & lætemur in ea.
25 * O Domine saluum me fac, o Domine be-
26 ne prosperare: * benedictus qui venit in no-
mine Domini.
Benediximus vobis de domo Domini:
27 * Deus dominus, & illuxit nobis.
Constituite diem sollemnem in condensis,
vsque ad cornu altaris.
28 * Deus meus es tu, & confitebor tibi: Deus
meus es tu, & exaltabo te.
Confitebor tibi quoniam exaudisti me: &
factus es mihi in salutem.
29 * Confitemini Domino quoniam bonus:
quoniam in sæculum misericordia eius.

Alleluia. CXVIII.

ALEPH.

1 BEati immaculati in via: qui ambulant
A in lege Domini.
2 * Beati, qui scrutantur testimonia eius: in
toto corde exquirunt eum.
3 * Non enim qui operantur iniquitatem, in
vijs eius ambulauerunt.
4 * Tu mandasti mandata tua custodiri ni-
mis.
5 * Vtinam dirigantur viæ meæ ad custodien
das iustificationes tuas.
6 * Tunc non confundar, cum perspexero in
omnibus mandatis tuis.
7 * Confitebor tibi in directione cordis: in
eo quod didici iudicia iustitiæ tuæ.
8 * Iustificationes tuas custodiam: non me
derelinquas vsquequaque.

BETH.

9 * In quo corrigit adolescentior viam suã?
B in custodiendo sermones tuos.
10 * In toto corde meo exquisiui te: ne repel-
las me a mandatis tuis.
11 * In corde meo abscondi eloquia tua: vt
non peccem tibi.
12 * Benedictus es Domine: doce me iustifica-
tiones tuas.
13 * In labijs meis, pronunciaui omnia iudi-
cia oris tui.
14 * In via testimoniorum tuorum delectatus
sum, sicut in omnibus diuitijs.
15 * In mandatis tuis exercebor: & conside-
rabo vias tuas.
16 * In iustificationibus tuis meditabor: non
obliuiscar sermones tuos.

GIMEL.

17 * Retribue seruo tuo, viuifica me: & custo-
C diam sermones tuos.
18 * Reuela oculos meos: & considerabo mi-
rabilia de lege tua.
19 * Incola ego sum in terra: non abscondas
a me mandata tua.
20 * Concupiuit anima mea desiderare iusti-
ficationes tuas, in omni tempore.
21 * Increpasti superbos: maledicti qui decli-
nant a mandatis tuis.
22 * Aufer a me opprobrium, & contemptũ:
quia testimonia tua exquisiui.
23 * Etenim sederunt principes, & aduersum
me loquebantur: seruus autem tuus exerce-
batur in iustificationibus tuis.
24 * Nam & testimonia tua meditatio mea
est: & consilium meum iustificationes tuæ.

DALETH.

25 * Adhæsit pauimento anima mea: viuifica
D me secundum verbum tuum.
26 * Vias meas enunciaui, & exaudisti me: do-
ce me iustificationes tuas.
27 * Viam iustificationum tuarũ instrue me:
& exercebor in mirabilibus tuis.
28 * Dormitauit anima mea præ tædio: con-
firma me in verbis tuis.
29 * Viam iniquitatis amoue a me: & de lege
tua miserere mei.
30 * Viam veritatis elegi: iudicia tua nõ sum
oblitus.
31 * Adhæsi testimonijs tuis Domine: noli me
confundere.
32 * Viam mandatorum tuorum cucurri, cum
dilatasti cor meum.

HE.

33 * Legem pone mihi Domine viam iustifi

B iustificationum tuarum : & exquiram eam semper.
34 * Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam : & custodiam illam in toto corde meo.
35 * Deduc me in semitam mandatorum tuorum: quia ipsam volui.
36 * Inclina cor meum in testimonia tua : & non in auaritiam.
37 * Auerte oculos meos ne videant vanitatem: in via tua uiuifica me.
38 * Statue seruo tuo eloquium tuum, in timore tuo.
39 * Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum: quia iudicia tua iucunda.
40 * Ecce concupiui mandata tua: in æquitate tua viuifica me.

V A V.

41 * Et ueniat super me misericordia tua Do-
F mine: salutare tuum secundum eloquium tuum.
42 * Et respondebo exprobrantibus mihi verbum: quia speraui in sermonibus tuis.
43 * Et ne auferas de ore meo verbum veritatis vsquequaque : quia in iudicijs tuis supersperaui.
44 * Et custodiam legem tuam semper: in sæculum & in sæculum sæculi.
45 * Et ambulabam in latitudine: quia mandata tua exquisiui.
46 * Et loquebar de testimonijs tuis in conspectum regum: & non confundebar.
47 * Et meditabar in mādatis tuis, quæ dilexi.
48 * Et leuaui manus meas ad mandata tua, quæ dilexi: & exercebar in iustificationibus tuis.

Z A I N.

49 * Memor esto verbi tui seruo tuo, in quo
G mihi spem dedisti.
50 * Hæc me consolata est in humilitate mea: quia eloquium tuum viuificauit me.
51 * Superbi inique agebant vsquequaque : a lege autem tua non declinaui.
52 * Memor fui iudiciorum tuorum a sæculo Domine: & consolatus sum.
53 * Defectio tenuit me, pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.
54 * Cantabiles mihi erant iustificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ.
55 * Memor fui nocte nominis tui Domine: & custodiui legem tuam.
56 * Hæc facta est mihi: quia iustificationes tuas exquisiui.

H E T H.

57 * Portio mea Domine dixi custodire le-
H gem tuam.
58 * Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo: miserere mei secundum eloquium tuum.
59 * Cogitaui vias meas: & cōuerti pedes meos in testimonia tua.
60 * Paratus sum, & non sum turbatus: vt custodiam mandata tua.
61 * Funes peccatorum circumplexi sunt me: & legem tuam non sum oblitus.
62 * Media nocte surgebam ad confitendum tibi, super iudicia iustificationis tuæ.
63 * Particeps ego sum omnium timentium te: & custodientium mandata tua.
64 * Misericordia tua Domine plenam est terra: iustificationes tuas doce me.

T E T H.

65 * Bonitatem fecisti cum seruo tuo Domi-
I ne, secundum verbum tuum.
66 * Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me: quia mandatis tuis credidi.
67 * Priusquam humiliarer ego deliqui : propterea eloquium tuum custodiui.
68 * Bonus es tu : & in bonitate tua doce me iustificationes tuas.
69 * Multiplicata est super me iniquitas superborum: ego autem in toto corde meo scrutabor mandata tua.
70 * Coagulatum est sicut lac cor eorum: ego vero legem tuam meditatus sum.
71 * Bonum mihi quia humiliasti me: vt discam iustificationes tuas.
72 * Bonum mihi lex oris tui, super milia auri, & argenti.

I O D.

73 * Manus tuæ fecerunt me, & plasmauerunt
K me: da mihi intellectum, & discam mandata tua.
74 * Qui timent te videbunt me, & lætabuntur: quia in verba tua supersperaui.
75 * Cognoui Domine quia æquitas iudicia tua: & in veritate tua humilasti me.
76 * Fiat misericordia tua vt consoletur me, secundum eloquium tuum seruo tuo.
77 * Veniāt mihi miserationes tuæ, & viuam: quia lex tua meditatio mea est.
78 * Confundantur superbi, quia iniuste iniquitatem fecerunt in me: ego autem exercebor in mandatis tuis.
79 * Conuertantur mihi timentes te: & qui nouerunt testimonia tua.
80 * Fiat cor meum immaculatum in iustificationibus tuis, vt non confundar.

C A P H.

81 * Defecit in salutare tuum anima mea: & in uerbum tuum supersperaui.
82 * Defecerunt oculi mei in eloquium tuū, dicentes: Quando consolaberis me?
83 * Quia factus sum sicut vter in pruina: iustificationes tuas non sum oblitus.
84 * Quot sunt dies serui tui: quando facies de persequentibus me iudicium?
85 * Narrauerunt mihi iniqui fabulationes: sed non vt lex tua.
86 * Omnia mandata tua veritas: inique persecuti sunt, me adiuua me.

87 * Paulominus conſummauerunt me in ter-
ra: ego autem non dereliqui mandata tua.
88 * Secundum miſericordiam tuam viuifica
me: & cuſtodiam teſtimonia oris tui.

LAMED.

89 * In æternum Domine, verbum tuum per-
M manet in cælo.
90 * In generationem & generationem veri-
tas tua: fundaſti terram, & permanet.
91 * Ordinatione tua perſeuerat dies: quoniã
omnia ſeruiunt tibi.
92 * Niſi quod lex tua meditatio mea eſt:
tunc forte perijſſem in humilitate mea.
93 * In æternum non obliuiſcar iuſtificatio-
nes tuas: quia in ipſis viuificaſti me.
94 * Tuus ſum ego, ſaluum me fac: quoniam
iuſtificationes tuas exquiſiui.
95 * Me expectauerunt peccatores vt perde-
rent me: teſtimonia tua intellexi.
96 * Omnis conſummationis vidi finem: la-
tum mandatum tuum nimis.

MEM.

97 * Quomodo dilexi legẽ tuam Domine? to-
ta die meditatio mea eſt.
98 * Super inimicos meos prudentem me fe-
ciſti mandato tuo: quia in æternum mihi eſt.
99 * Super omnes docentes me intellexi: quia
teſtimonia tua meditatio mea eſt.
100 * Super ſenes intellexi quia mandata tua
quæſiui.
101 * Ab omni via mala prohibui pedes meos:
vt cuſtodiam verba tua.
102 * A iudicis tuis non declinaui: quia tu le-
gem poſuiſti mihi.
103 * Quam dulcia faucibus meis eloquia tua,
ſuper mel ori meo.
104 * A mandatis tuis intellexi: propterea odiui
omnem viam iniquitatis.

NVN.

105 * Lucerna pedibus meis verbum tuum &
O lumen ſemitis meis.
106 * Iuraui, & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ
tuæ.
107 * Humiliatus ſum vſquequaque Domine:
viuifica me ſecundum verbum tuum.
108 * Voluntaria oris mei beneplacita fac Do-
mine: & iudicia tua doce me.
109 * Anima mea in manibus meis ſemper: &
legem tuam non ſum oblitus.
110 * Poſuerunt peccatores laqueum mihi: &
de mandatis tuis non erraui.
111 * Hereditate acquiſiui teſtimonia tua in
æternum: quia exultatio cordis mei ſunt.
112 * Inclinaui cor meum ad faciendas iuſtifi-
cationes tuas, in æternum, propter retri-
butionem.

SAMECH.

113 * Iniquos odio habui: & legem tuam di-
P lexi.
114 * Adiutor & ſuſceptor meus es tu: & in ver
bum tuum ſuperſperaui.
115 * Declinate a me maligni: & ſcrutabor
mandata Dei mei.
116 * Suſcipe me ſecundum eloquium tuum,
& viuam: & non confundas me ab expecta-
tione mea.
117 * Adiuua me, & ſaluus ero: & meditabor
in iuſtificationibus tuis ſemper.
118 * Spreuiſti omnes diſcendentes a iudicijs
tuis: quia iniuſta cogitatio eorum.
119 * Præuaricantes reputaui omnes peccato-
res terræ: ideo dilexi teſtimonia tua.
120 * Confige timore tuo carnes meas: a iudi-
cijs enim tuis timui.

AIN.

121 * Feci iudicium & iuſtitiam: non tradas
Q me calumniantibus me.
122 * Suſcipe ſeruum tuum in bonum: non ca-
lumnientur me ſuperbi.
123 * Oculi mei defecerunt in ſalutare tuum: &
in eloquium iuſtitiæ tuæ.
124 * Fac cum ſeruo tuo ſecundum miſericor-
diam tuam: & iuſtificationes tuas doce me.
125 * Seruus tuus ſum ego: da mihi intelle-
ctum, vt ſciam teſtimonia tua.
126 * Tempus faciendi Domine: diſſipauerunt
legem tuam.
127 * Ideo dilexi mandata tua, ſuper aurum &
topazion.
128 * Propterea ad omnia mandata tua diri-
gebar: omnem viam iniquam odio habui.

PHE.

129 * Mirabilia teſtimonia tua: ideo ſcrutata
R eſt ea anima mea.
130 * Declaratio ſermonum tuorum illuminat:
& intellectum dat paruulis.
131 * Os meum aperui, & attraxi ſpiritum:
quia mandata tua deſiderabam.
132 * Aſpice in me, & miſerere mei, ſecundum
iudicium diligentium nomen tuum.
133 * Greſſus meos dirige ſecundum eloqui-
um tuum: & non dominetur mei omnis
iniuſtitia.
134 * Redime me a calumnijs hominum: vt
cuſtodiam mandata tua.
135 * Faciem tuam illumina ſuper ſeruum tu-
um: & doce me iuſtificationes tuas.
136 * Exitus aquarum deduxerunt oculi mei:
quia non cuſtodierunt legẽ tuam.

SADE.

137 * Iuſtus es Domine: & rectum iudicium
S tuum.
138 * Mandaſti iuſtitiam teſtimonia tua: &
veritatem tuam nimis.
139 * Tabeſcere me fecit zelus meus: quia obli-
ti ſunt verba tua inimici mei.
140 * Ignitum eloquium tuum vehementer: &
ſeruus tuus dilexit illud.
141 * Adoleſcentulus ſum ego, & contemptus:
iuſtificationes tuas non ſum oblitus.
142 * Iuſtitia tua, iuſtitia in æternum: & lex tua
veritas.

143 * Tribulatio, & angustia inuenerunt me:
mandata tua meditatio mea est.
144 * Aequitas testimonia tua in æternum: in-
tellectum da mihi, & viuam.
COPH.
145 * Clamaui in toto corde meo, exaudi me
T Domine: iustificationes tuas requiram.
146 * Clamaui ad te, saluum me fac: vt custo-
diam mandata tua.
147 * Preueni in maturitate, & clamaui: quia in
verba tua supersperaui.
148 * Preuenerunt oculi mei ad te diluculo: vt
meditarer eloquia tua.
149 * Vocem meam audi secundum misericor-
diam tuam Domine: & secundum iudicium
tuum viuifica me.
150 * Appropinquauerunt persequentes me
iniquitati: a lege autem tuam longe facti
sunt.
151 * Prope es tu Domine: & omnes viæ tuæ
veritas.
152 * Initio cognoui de testimonijs tuis: quia
in æternum fundasti ea.
RES.
153 * Vide humilitatem meam, & eripe me:
V quia legem tuam non sum oblitus.
154 * Iudica iudicium meum, & redime me:
propter eloquium tuum viuifica me.
155 * Longe a peccatoribus salus: quia iustifica-
tiones tuas non exquisierunt.
156 * Misericordiæ tuæ multæ Domine: secun-
dum iudicium tuum viuifica me.
157 * Multi qui persequuntur me, & tribulant
me: a testimonijs tuis non declinaui.
158 * Vidi præuaricantes, & tabescebam: quia
eloquia tua non custodierunt.
159 * Vide quoniam mandata tua dilexi Do-
mine: in misericordia tua viuifica me.
160 * Principium verborum tuorum, veritas: in
æternum omnia iudicia iustitiæ tuæ.
SIN.
161 * Principes persecuti sunt me gratis: & a
X verbis tuis formidauit cor meum.
162 * Lætabor ego super eloquia tua: sicut qui
inuenit spolia multa.
163 * Iniquitatem odio habui, & abominatus
sum: legem autem tuam dilexi.
164 * Septies in die laudem dixi tibi, super iu-
dicia iustitiæ tuæ.
165 * Pax multa diligentibus legem tuam: &
non est illis scandalum.
166 * Expectabam salutare tuum Domine: &
mandata tua dilexi.
167 * Custodiuit anima mea testimonia tua: &
dilexit ea vehementer.
168 * Seruaui mandata tua, & testimonia tua:
quia omnes viæ meæ in conspectu tuo.
TAV.
169 * Appropinquet deprecatio mea in con-
Y spectu tuo Domine: iuxta eloquium tuum
da mihi intellectum.
170 * Intret postulatio mea in conspectu tuo:
secundum eloquium tuum eripe me.
171 * Eructabunt labia mea hymnum, cum do-
cueris me iustificationes tuas.
172 * Pronunciabit lingua mea eloquium tuum:
quia omnia mandata tua æquitas.
173 * Fiat manus tua vt saluet me: quoniam
mandata tua elegi.
174 * Concupiui salutare tuum Domine: & lex
tua meditatio mea est.
175 * Viuet anima mea, & laudabit te: & iudi-
cia tua adiuuabunt me.
176 * Erraui, sicut ouis, quæ perijt: quære ser-
uum tuum, quia mandata tua non sum obli-
tus.

1 Canticum graduum. CXIX.

A A D Dominum cum tribularer clamaui:
& exaudiuit me.
2 * Domine libera animam meam a labijs
iniquis, & a lingua dolosa.
3 * Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi
ad linguam dolosam?
4 * Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus
desolatorijs.
5 * Heu mihi, quia incolatus meus prolonga-
tus est: habitaui cum habitantibus Cedar:
multum incola fuit anima mea.
6 * Cum his, qui oderunt pacem, eram paci-
ficus: cum loquebar illis, impugnabant me
gratis.

Canticum graduum. CXX.

1 L Euaui oculos meos in montes, vnde ve- 2. Par. 20. c. 71
A niet auxilium mihi.
2 * Auxilium meum a Domino, qui fecit cæ-
lum & terram.
3 * Non det in commotionem pedem tuum:
neque dormitet qui custodit te.
4 * Ecce non dormitabit neque dormiet, qui
custodit Israel.
5 * Dominus custodit te, Dominus prote-
ctio tua, super manum dexteram tuam.
6 * Per diem sol non vret te: neque luna per
noctem.
7 * Dominus custodit te ab omni malo: custo-
diat animam tuam Dominus.
8 * Dominus custodiat introitum tuum, &
exitum tuum: ex hoc nunc, & vsque in sæcu-
lum.

1 Canticum graduum. CXXI.

A L Aetatus sum in his, quæ dicta sunt mi-
hi: In domum domini ibimus.
2 * Stantes erant pedes nostri, in atrijs tuis
Ierusalem.
3 * Ierusalem, quę ædificatur vt ciuitas: cu-
ius participatio eius in idipsum.

4 * Illuc enim ascenderunt tribus, tribus Do
mini : testimonium Israel ad confitendum
nomini Domini.
5 * Quia illic sederunt sedes in iudicio, sedes
super domum Dauid.
6 * Rogate quæ ad pacem sunt Ierusalem: &
B abundantia diligentibus te.
7 * Fiat pax in virtute tua: & abundantia in
turribus tuis.
8 * Propter fratres meos, & proximos meos,
loquebar pacem de te:
9 * Propter domum Domini Dei nostri, quæ
sivi bona tibi.

Canticum graduum. CXXII.

A AD te leuaui oculos meos, qui habitas
1 in cælis.
2 * Ecce sicut oculi seruorum, in manibus do
minorum suorum,
Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ
suæ: ita oculi nostri ad Dominum Deum
nostrum donec misereatur nostri.
3 * Miserere nostri Domine, miserere nostri:
quia multum repleti sumus despectione:
4 * Quia multum repleta est anima nostra:
opprobrium abundantibus, & despectio su-
perbis.

1 Canticum graduum. CXXIII.

A NIsi quia Dominus erat in nobis, dicat
2 nunc Israel: * nisi quia Dominus erat
in nobis,
Cum exurgerent homines in nos, forte
3 * forte viuos deglutissent nos.
Cum irasceretur furor eorum in nos,
4 * forsitan aqua absorbuisset nos.
5 * Torrentem pertransiuit anima nostra:
forsitan pertransisset anima nostra aquam
intolerabilem.
6 * Benedictus Dominus qui non dedit nos,
B in captionem dentibus eorum.
7 * Anima nostra sicut passer erepta est de la
queo venantium: Laqueus contritus est, &
nos liberati sumus.
8 * Adiutorium nostrum in nomine Domi-
ni, qui fecit cælum & terram.

1 Canticum graduum. CXXIIII.

A QVi confidunt in Domino, sicut mons
Sion: non commouebitur in æter-
2 num, qui habitat * in Ierusalem.
Montes in circuitu eius: & Dominus in
circuitu populi sui, ex hoc nunc & vsque in
sæculum.
3 * Quia non relinquet Dominus virgam pec
catorum super sortem iustorum: vt non ex-
tendant iusti ad iniquitatem manus suas.
4 * Benefac Domine bonis, & rectis corde.
5 * Declinantes autem in obligationes, addu-
cet Dominus cum operantibus iniquitatem:
pax super Israel.

1 Canticum graduum. CXXV.

A IN conuertendo Dominus captiuitatem
Sion: facti sumus sicut consolati:
2 * Tunc repletum est gaudio os nostrum: &
lingua nostra exultatione.
* Tunc dicent inter gentes: Magnificauit Do-
minus facere cum eis.
3 * Magnificauit Dominus facere nobiscum:
facti sumus lætantes.
4 * Conuerte Domine captiuitatem no-
stram, sicut torrens in Austro.
5 * Qui seminant in lacrimis, in exultatio-
ne metent.
6 * Euntes ibant & flebant, mittentes semina
sua.
Venientes autem venient cum exultatione,
portantes manipulos suos.

1 Canticum graduum Salomonis.
CXXVI.

A NIsi Dominus ædificauerit domum, in
vanum laborauerunt qui ædificant eam.
Nisi Dominus custodierit ciuitatem, frus-
tra vigilat qui custodit eam.
2 * Vanum est vobis ante lucem surgere: sur-
gite postquam sederitis, qui manducatis pa-
nem doloris.
Cum dederit dilectis suis somnum:
3 * Ecce hereditas Domini filij: merces, fru-
ctus ventris.
4 * Sicut sagittæ in manu potentis: ita filij
excussorum.
5 * Beatus vir qui impleuit desiderium suum
ex ipsis: non confundetur cum loquetur
inimicis suis in porta.

1 Canticum graduum. CXXVII.

A BEati omnes, qui timent Dominum, qui
1 ambulant in vijs eius.
2 * Labores manuum tuarum quia mandu-
cabis: beatus es, & bene tibi erit.
3 * Vxor tua sicut vitis abundans, in lateri-
B bus domus tuæ.
Filij tui sicut nouellæ oliuarum, in circuitus
mensæ tuæ.
4 * Ecce sic benedicetur homo, qui timet
Dominum.
5 * Benedicat tibi Dominus ex Sion: & vi-
deas bona Ierusalem omnibus diebus vitæ
tuæ.
6 * Et videas filios filiorum tuorum, pa-
cem super Israel.

1 Canticum graduum. C X X V I I I.

A Saepe expugnauerunt me a iuuentute mea,
dicat nunc Israel.
2 * Saepe expugnauerunt me a iuuentute mea:
etenim non potuerunt mihi.
3 * Supra dorsum meum fabricauerunt pec-
catores: prolongauerunt iniquitatem suam.
4 * Dominus iustus concidit ceruices pecca-
5 torum: * confundantur & conuertantur re-
trorsum omnes, qui oderunt Sion.
6 * Fiant sicut foenum tectorum: quod priusq;
B quam euellatur, exaruit:
7 * De quo non impleuit manum suam qui
metit, & sinum suum qui manipulos colligit.
8 * Et non dixerunt qui praeteribant, Bene-
dictio Domini super vos: benediximus vobis
in nomine Domini.

1 Canticum graduum. C X X I X.

A De profundis clamaui ad te Domine:
2 * Domine exaudi vocem meam:
Fiant aures tuae intendentes, in vocem de-
precationis meae.
3 * Si iniquitates obseruaueris Domine: Do-
mine quis sustinebit?
4 * Quia apud te propitiatio est: & propter
legem tuam sustinui te Domine.
5 Sustinuit anima mea in verbo eius: * spera-
uit anima mea in Domino.
6 * A custodia matutina vsque ad noctem:
speret Israel in Domino.
7 * Quia apud Dominum misericordia: & co-
piosa apud eum redemptio.
8 * Et ipse redimet Israel, ex omnibus iniqui-
tatibus eius.

1 Canticum graduum David. C X X X.

Domine non exaltatum cor meum: ne-
que elati sunt oculi mei.
Neque ambulaui in magnis: neque in mi-
rabilibus super me.
2 * Si non humiliter sentiebam: sed exalta-
ui animam meam:
Sicut ablactatus est super matre sua, ita
retributio in anima mea.
3 * Speret Israel in domino, ex hoc nunc, &
vsque in saeculum.

1 Canticum graduum. C X X X I.

2.Reg.7. A Memento Domine David, & omnis
mansuetudinis eius:
2 * Sicut iurauit Domino, votum vouit Deo
Iacob:
3 * Si introiero in tabernaculum domus
meae, si ascendero in lectum strati mei:
4 * Si dedero somnum oculis meis, & palpe-
bris meis dormitationem:
5 * Et requiem temporibus meis: donec inue-
niam locum Domino, tabernaculum Deo
Iacob.
6 Ecce audiuimus eam in Ephrata: inueni-
mus eam in campis siluae.
7 * Introibimus in tabernaculum eius: adora-
B bimus in loco, vbi steterunt pedes eius.
8 * Surge Domine in requiem tuam, tu & 2.Par.6.g.
arca sanctificationis tuae. 41
9 * Sacerdotes tui induantur iustitiam: & san-
cti tui exultent.
10 * Propter David seruum tuum, non auertas
C faciem Christi tui.
11 * Iurauit Dominus David veritatem, & non
frustrabitur eam: de fructu ventris tui po- 2.Reg.7.c
nam super sedem tuam. 12
12 * Si custodierint filij tui testamentum meum, Luc.1.e.
& testimonia mea haec, quae docebo eos: 55
Et filij eorum vsque in saeculum, sedebunt Act.2.e.
super sedem tuam. 30
13 * Quoniam elegit Dominus Sion: elegit eã
D in habitationem sibi.
14 * Haec requies mea in saeculum saeculi: hic
habitabo quoniam elegi eam.
15 * Viduam eius benedicens benedicam: pau-
peres eius saturabo panibus.
16 * Sacerdotes eius induam salutari: & sancti
eius exultatione exultabunt.
17 * Illuc producam cornu David, paraui lu- Luc.1.g.
cernam Christo meo. 69
18 * Inimicos eius induam confusione: super Mala.3.a.
ipsum autem efflorebit sanctificatio mea. 1

1 Canticum graduum David.
C X X X I I.

Ecce quam bonum, & quam iucundum
habitare fratres in vnum:
2 Sicut vnguentum in capite, quod descendit
in barbam, barbam Aaron,
Quod descendit in oram vestimenti eius:
3 * sicut ros Hermon, qui descendit in mon-
tem Sion.
Quoniam illic mandauit Dominus benedi-
ctionem, & vitam vsque in saeculum.

1 Canticum graduum. C X X X I I I.

Ecce nunc benedicite Dominum, omnes
serui Domini:
Qui statis in domo Domini, in atrijs do-
mus Dei nostri,
2 * In noctibus extollite manus vestras in
sancta, & benedicite Dominum.
3 * Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit
caelum, & terram.

1 Alleluia. CXXXIIII.

A Laudate nomen domini, laudate serui dominum.
2 * Qui statis in domo domini, in atrijs domus Dei nostri.
3 * Laudate dominum, quia bonus dominus: psallite nomini eius, quoniam suaue.
4 * Quoniam Iacob elegit sibi dominus Israel in possessionem sibi.
5 * Quia ego cognoui quòd magnus est dominus, & Deus noster præ omnibus dijs.
6 * Omnia quæcumque voluit, dominus fecit
B in cælo, in terra, in mari, & in omnibus abyssis.
7 * ‖ Educens nubes ab extremo terræ: fulgura in pluuiam fecit.
8 Qui producit ventos de thesauris suis: * ‖ qui percussit primogenita Aegypti ab homine vsque ad pecus.
9 * Et misit signa, & prodigia in medio tui Aegypte: in Pharaonem, & in omnes seruos eius.
10 * ‖ Qui percussit gentes multas: & occidit reges fortes:
11 * ‖ Sehon regem Amorrhæorum, & Og regem Basan, & omnia regna Chanaan.
12 * Et dedit terram eorum hereditatem, hereditatem Israel populo suo.
13 * Domine nomen tuum in æternum: domine memoriale tuum in generationem, & generationem.
14 * Quia iudicabit dominus populum suum & in seruis suis deprecabitur.
15 * ‖ Simulachra Gentium argentum, & aurum, opera manuum hominum.
16 * ‖ Os habent, & non loquentur: oculos habent, & non videbunt.
17 * Aures habent, & non audient: neque enim est spiritus in ore ipsorum.
18 * Similes illis fiant qui faciunt ea: & omnes, qui confidunt in eis.
19 * Domus Israel benedicite domino: domus Aaron benedicite domino.
20 * Domus Leui benedicite domino: qui timetis dominum, benedicite domino.
21 * Benedictus dominus ex Sion, qui habitat in Ierusalem.

Alleluia. CXXXV.

A Confitemini domino quoniam bonus: quoniam in æternum misericordia eius.
2 * Confitemini Deo deorum: quoniam in æternum misericordia eius.
3 * Confitemini domino dominorum: quoniam in æternum misericordia eius.
4 * Qui facit mirabilia magna solus: quoniam in æternum misericordia eius.
5 * ‖ Qui fecit cælos in intellectu: quoniam in æternum misericordia eius.
6 * Qui firmauit terram super aquas: quoniam in æternum misericordia eius.
7 * Qui fecit luminaria magna: quoniam in æternum misericordia eius.
8 * Solem in potestatem diei: quoniam in æ-
B ternum misericordia eius.
9 * Lunam, & stellas in potestatem noctis quoniam in æternum misericordia eius.
10 * ‖ Qui percussit Aegyptum cum primogenitis eorum: quoniam in æternum misericordia eius. ‖ Exo.12.d.29
11 * ‖ Qui eduxit Israel de medio eorum: quoniam in æternum misericordia eius. ‖ Exo.13.d.17
12 * In manu potenti, & brachio excelso: quoniam in æternum misericordia eius.
13 * Qui diuisit Mare rubrum in diuisiones: quoniam in æternum misericordia eius.
14 * Et eduxit Israel per medium eius: quoniam in æternum misericordia eius.
15 * ‖ Et excussit Pharaonem, & virtutem eius Exo.14.g.28
C in Mari rubro: quoniam in æternum misericordia eius.
16 * Qui traduxit populum suum per desertum: quoniam in æternum misericordia eius.
17 * Qui percussit reges magnos: quoniam in æternum misericordia eius.
18 * ‖ Et occidit reges fortes: quoniam in æternum misericordia eius. Nu.21.e.24
19 * Sehon regem Amorrhæorum: quoniam in æternum misericordia eius.
20 * ‖ Et Og regem Basan: quoniam in æternum misericordia eius. Nu.21.g.33
21 * ‖ Et dedit terram eorum hereditatem: quoniam in æternum misericordia eius. Iosu.13.a.7
22 * Hereditatem Israel seruo suo: quoniam in
D æternum misericordia eius.
23 * Quia in humilitate nostra memor fuit nostri: quoniam in æternum misericordia eius.
24 * Et redemit nos ab inimicis nostris: quoniam in æternum misericordia eius.
25 * Qui dat escam omni carni: quoniam in æternum misericordia eius.
26 * Confitemini Deo cæli: quoniam in æternum misericordia eius.
Confitemini domino dominorum: quoniam in æternum misericordia eius.

Psalmus Dauid, Hieremiæ. CXXXVI.

1 Super flumina Babylonis, illic sedimus &
A fleuimus: cum recordaremur Sion:
2 * In salicibus in medio eius, suspendimus organa nostra.
3 * Quia illic interrogauerunt nos, qui captiuos duxerunt nos, verba cantionum:
Et qui abduxerunt nos: Hymnum cantate nobis de canticis Sion.
4 * Quomodo cantabimus canticum domini in terra aliena?
5 * Si oblitus fuero tui Ierusalem, obliuioni

detur

detur dextera mea.
6 * Adhæreat lingua mea faucibus meis, si
B non meminero tui:
Si non proposuero Ierusalem, in principio
lætitiæ meæ.
7 * Memor esto domine filiorum Edom, in
in die Ierusalem.
Qui dicunt: Exinanite, exinanite vsque ad
fundamentum in ea.
8 * Filia Babylonis misera: beatus, qui retri-
bues tibi retributionem tuam, quam retribui
sti nobis.
9 * Beatus, qui tenebit, & allidet paruulos
tuos ad petram.

1 Ipsi Dauid. CXXXVII.

A CONfitebor tibi Domine in toto corde
meo: quoniam audisti verba oris mei.
2 In conspectu angelorum psallam tibi: * ado-
rabo ad templum sanctum tuum, & confite-
bor nomini tuo.
Super misericordia tua, & veritate tua: quo-
niam magnificasti super omne, nomen san-
ctum tuum.
3 * In quacumque die innocauero te, exaudi
me: multiplicabis in anima mea virtutem.
4 * Confiteantur tibi domine omnes reges ter-
ræ: quia audierunt omnia uerba oris tui:
5 * Et cantent in vijs Domini: quoniam ma-
B gna est gloria Domini.
6 * Quoniam excelsus Dominus, & humilia
7 respicit: & alta a longe cognoscit. * Si am-
bulauero in medio tribulationis, viuifica-
bis me: & super iram inimicorum meorum
extendisti manum tuam, & saluum me fecit
dextera tua.
8 * Dominus retribuet pro me: Domine mise
ricordia tua in sæculum: opera manuum tua
rum ne despicias.

1 In finem, Psalmus Dauid.
CXXXVIII.

A DOmine probasti me, & cognouisti
2 me: * tu cognouisti sessionem meam,
& resurrectionem meam.
3 * Intellexisti cogitationes meas de longe:
semitam meam, & funiculum meum inue-
stigasti.
4 * Et omnes uias meas præuidisti: quia non
est sermo in lingua mea.
5 * Ecce domine tu cognouisti omnia nouis-
sima, & antiqua: tu formasti me, & posuisti
super me manum tuam.
6 * Mirabilis facta est scientia tua ex me: con
fortata est, & non potero ad eam.
7 * Quo ibo a spiritu tuo? & quo a facie tua
fugiam?
8 * | Si ascendero in cælum, tu illic es: si de- | Amos 9. a.3
B scendero in infernum, ades.
9 Si sumpsero pennas meas diluculo, & habi-
tauero in extremis maris:
10 * Etenim illuc manus tua deducet me: &
tenebit me dextera tua.
11 * Et dixi: Forsitan tenebræ conculcabunt
me: & nox illuminatio mea in delicijs meis.
12 * Quia tenebræ non obscurabuntur a te, &
nox sicut dies illuminabitur: sicut tenebræ
eius, ita & lumen eius.
13 * Quia tu possedisti renes meos: suscepisti me
C de vtero matris meæ.
14 * Confitebor tibi, quia terribiliter magnifi-
catus es: mirabilia opera tua, & anima mea
cognoscit nimis.
15 * Non est occultatum os meum a te, quod
fecisti in occulto: & substantia mea in inferio
ribus terræ.
16 * Imperfectum meum viderunt oculi tui, &
in libro tuo omnes scribentur: dies formabun
tur, & nemo in eis.
17 * Mihi autem nimis honorificati sunt ami-
ci tui, Deus: nimis confortatus est principa-
tus eorum.
18 * Dinumerabo eos, & super arenam multi-
plicabuntur: exurrexi, & adhuc sum tecum.
19 * Si occideris Deus peccatores: viri sangui-
D num declinate a me:
20 * Quia dicitis in cogitatione: accipient in
vanitate ciuitates tuas.
21 * Nonne qui oderunt te domine, oderam:
& super inimicos tuos tabescebam?
22 * Perfecto odio oderam illos: & inimici fa-
cti sunt mihi.
23 * Proba me Deus, & scito cor meum: inter-
roga me, & cognosce semitas meas.
24 * Et uide, si uia iniquitatis in me est: & de-
duc me in uia æterna.

1 In finem, Psalmus Dauid.
CXXXIX.

2 ERipe me domine ab homine malo: a ui-
A ro iniquo eripe me.
3 * Qui cogitauerunt iniquitates in corde: to-
ta die constituebant prælia.
4 * | Acuerunt linguas suas sicut serpentis: ve | Sup.5 c.55
nenum aspidum sub labijs eorum.
5 * Custodi me domine de manu peccatoris: | Rom.3.b.13
& ab hominibus iniquis eripe me.
Qui cogitauerunt supplantare gressus meos:
6 * absconderunt superbi laqueum mihi:
Et funes extenderunt in laqueum: iuxta iter
scandalum posuerunt mihi.
7 * Dixi domino: Deus meus es tu: exaudi do-
mine vocem deprecationis meæ.
8 * Domine, domine virtus salutis meæ: obū-
E brasti super caput meum in die belli:
9 * Ne tradas me domine a desiderio meo pec
catori: cogitauerunt contra me, ne derelin-
quas me, ne forte exaltentur.
10 * Caput circuitus eorum: labor labiorum
ipsorum operiet eos.
11 * Cadent super eos carbones, in ignem deij-

cies eos: in miſerijs non ſubſiſtent.
12 * Vir linguoſus non dirigetur in terra: vi-
rum iniuſtum mala capient in interitu.
13 * Cognoui quia faciet Dominus iudicium
inopis: & vindictam pauperum.
14 * Veruntamen iuſti confitebuntur nomini
tuo: & habitabunt recti cum vultu tuo.

1 Pſalmus Dauid. CXL.

A DOmine clamaui ad te, exaudi me: in-
tende voci meæ, cum clamauero ad te.
2 * Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in
conſpectu tuo: eleuatio manuum mearum
ſacrificium veſpertinum:
3 * Pone Domine cuſtodiam ori meo: & o-
ſtium circumſtantiæ labijs meis.
4 * Non declines cor meum in verba mali-
tiæ, ad excuſandas excuſationes in peccatis.
Cum hominibus operantibus iniquitatem:
& non communicabo cum electis eorum.
5 * Corripiet me iuſtus in miſericordia, &
increpabit me: oleum autem peccatoris non
impinguet caput meum.
B Quoniam adhuc & oratio mea in benepla-
6 citis eorum: * abſorpti ſunt iuncti petræ iu-
dices eorum.
Audient verba mea quoniam potuerunt:
7 * ſicut craſſitudo terræ erupta eſt ſuper ter-
ram.
Diſſipata ſunt oſſa noſtra ſecus infernum:
8 * quia ad te Domine, Domine oculi mei: in
te ſperaui, non auferas animam meam.
9 * Cuſtodi me a laqueo, quem ſtatuerunt
mihi: & a ſcādalis operantium iniquitatem.
10 * Cadent in retiaculo eius peccatores: ſin-
gulariter ſum ego donec tranſeam.

1 Intellectus Dauid,
Cum eſſet in ſpelunca, oratio,
(1.Reg.24.). CXLI.

2 VOce mea ad Dominum clamaui: voce
A mea ad Dominum deprecatus ſum:
3 * Effundo in conſpectu eius orationem
meam, & tribulationem meam ante ipſum
pronuncio.
4 * In deficiendo ex me ſpiritum meum,
& tu cognouiſti ſemitas meas.
In via hac, qua ambulabam, abſconderunt
laqueum mihi.
5 * Conſiderabam ad dexteram, & videbam:
& non erat qui cognoſceret me.
B Perijt fuga a me, & non eſt qui requirat ani
mam meam.
6 * Clamaui ad te Domine, dixi: Tu es ſpes
mea, portio mea in terra viuentium:
7 * Intende ad deprecationem meam: quia
humiliatus ſum nimis.
Libera me a perſequentibus me: quia con-
fortati ſunt ſuper me.
8 * Educ de cuſtodia animam meam ad con
fitendum nomini tuo: me expectant iuſti, do
nec retribuas mihi.

Pſalmus Dauid,
1 Quando perſequebatur eum Abſa-
lom filius eius. (2.Reg.17.)
CXLII.

A DOmine exaudi orationem meam: auri
bus percipe obſecrationem meā in ve
ritate tua: exaudi me in tua iuſtitia.
2 * Et non intres in iudicium cum ſeruo tuo:
quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo
omnis viuens.
3 * Quia perſecutus eſt inimicus animam
meam: humiliauit in terra vitam meam.
Collocauit me in obſcuris ſicut mortuos ſæ-
4 culi: * & anxiatus eſt ſuper me ſpiritus meus,
in me turbatum eſt cor meum.
5 * Memor fui dierum antiquorum, medita-
tus ſum in omnibus operibus tuis: in fa-
ctis manuum tuarum meditabar.
6 * Expandi manus meas ad te: anima mea
ſicut terra ſine aqua tibi:
7 * Velociter exaudi me Domine: defecit ſpi
ritus meus.
Nō auertas faciem tuam a me: & ſimilis ero
deſcendentibus in lacum:
8 * Auditam fac mihi mane miſericordiam
tuam: quia in te ſperaui.
C Notam fac mihi viam, in qua ambulem:
quia ad te leuaui animam meam.
9 * Eripe me de inimicis meis Domine, ad
10 te confugi: * doce me facere voluntatem
tuam, quia Deus meus es tu.
Spiritus tuus bonus deducet me in terram
rectam propter nomen tuum Domine viui-
11 ficabis me, in æquitate tua.
Educes de tribulatione animam meam:
12 * & in miſericordia tua diſperdes inimicos
meos.
Et perdes omnes, qui tribulant animam
meam: quoniam ego ſeruus tuus ſum.

1 Pſalmus Dauid,
Aduerſus Goliath. CXLIII.

A BEnedictus Dominus Deus meus, qui
docet manus meas ad prælium, & di-
gitos meos ad bellum.
2 * Miſericordia mea, & refugium meum:
ſuſceptor meus, & liberator meus:
Protector meus, & in ipſo ſperaui: qui ſub-
dit populum meum ſub me.
3 * Domine quid eſt homo, quia innotuiſti
ei? aut filius hominis, quia reputas eum?
4 * Homo vanitati ſimilis factus eſt: dies Iob.8. & 14.a.1
eius ſicut vmbra prætereunt.
5 * Domine inclina cælos tuos, & deſcende:
tange montes, & fumigabunt.
6 * Fulgura coruſcationem, & diſſipabis eos:
emitte ſagittas tuas, & conturbabis eos:

* Emitte

7 * Emitte manum tuam de alto, eripe me, &
libera me de aquis multis: de manu filiorũ
alienorum.
8 *Quorum os locutum est vanitatem:& dex
C tera eorum, dextera iniquitatis.
9 * Deus canticum nouum cantabo tibi: in
psalterio, decachordo psallam tibi.
10 * Qui das salutem regibus: qui redemisti
Dauid seruum tuum de gladio maligno:
11 * eripe me.
Et erue me de manu filiorum alienorum,
quorum os locutum est vanitatem:& dextera eorum, dextera iniquitatis:
12 * Quorum filij, sicut nouellę plantationem
in iuuentute sua.
Filiæ eorum compositę: circumornatæ vt
similitudo templi.
13 * Promptuaria eorum plena, eructantia ex
D hoc in illud.
Oues eorum fœtosæ, abundantes in egressi-
14 bus suis: * boues eorum crassæ.
Non est ruina maceriæ, neque transitus: neque clamor in plateis eorum.
15 * Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt:
beatus populus, cuius Dominus Deus eius.

1 Laudatio ipsi Dauid.
CXLIIII.

A Exaltabo te Deus meus rex: & benedicam nomini tuo in sæculum, & in sæculum sæculi.
2 * Per singulos dies benedicam tibi: & laudabo nomen tuum in sæculum, & in sæculũ sæculi.
3 * Magnus Dominus, & laudabilis nimis:
& magnitudinis eius non est finis.
4 * Generatio & generatio laudabit opera
tua:& potentiam tuam pronunciabunt.
5 * Magnificentiam gloriæ sanctitatis tuæ
loquentur:& mirabilia tua narrabunt.
6 * Et virtutem terribilium tuorum dicent:
B & magnitudinem tuam narrabunt.
7 * Memoriam abundantiæ suauitatis tuæ eructabunt:& iustitia tua exultabunt.
8 * Miserator & misericors Dominus: patiens, & multum misericors.
9 * Suauis Dominus vniuersis: & miserationes eius super omnia opera eius.
10 * Confiteantur tibi Domine omnia opera
tua: & sancti tui benedicant tibi.
11 * Gloriam regni tui dicent: & potentiam
tuam loquentur:
12 * Vt notam faciant filijs hominum poten-
C tiam tuam: & gloriam magnificentiæ regni
tui.
13 * Regnum tuum regnum omnium sæculorum: & dominatio tua in omni generatione, & generationem.
Fidelis Dominus in omnibus verbis suis:
& sanctus in omnibus operibus suis.

14 * Alleuat Dominus omnes, qui corruunt:
& erigit omnes elisos.
15 * Oculi omnium in te sperant Domine: &
tu das escam illorũ in tempore opportuno.
16 * Aperis tu manum tuam:& imples omne
animal benedictione.
17 * Iustus Dominus in omnibus vijs suis: &
D sanctus in omnibus operibus suis.
18 * Prope est Dominus omnibus inuocantibus eum: omnibus inuocantibus eum in veritate.
19 * Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet: & saluos faciet eos.
20 * Custodit Dominus omnes diligentes se:
& omnes peccatores disperdet.
21 * Laudationem domini loquetur os meũ:
& benedicat omnis caro nomini sancto eius
in sæculum, & in sæculum sæculi.

1 Alleluia, Aggæi, & Zachariæ. CXLV.

2 Lauda anima mea Dominum, laudabo
A Dominum in vita mea: psallam Deo
meo quamdiu fuero.
3 Nolite confidere in principibus: * in filijs
hominum, in quibus non est salus.
4 * Exibit spiritus eius, & reuertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.
5 * Beatus, cuius Deus Iacob adiutor eius,
6 spes eius in domino Deo ipsius:* qui fecit cę
lum, & terrã, mare, & omnia, quæ in eis sunt.
7 * Qui custodit veritatem in sæculum, facit
B iudicium iniuriam patientibus: dat escam
esurientibus.
8 Dominus soluit compeditos:*Dominus illuminat cæcos.
Dominus erigit elisos, Dominus diligit
iustos.
9 * Dominus custodit aduenas, pupillum, &
viduã suscipiet:& vias peccatorũ disperdet.
10 * Regnabit Dominus in sæcula Deus tuus
Sion, in generationem & generationem.

1 Alleluia. CXLVI.

A Laudate Dominum quoniam bonus est
psalmus: Deo nostro sit iucunda, decoraque laudatio.
2 * Aedificans Ierusalem Dominus: dispersiones Israelis congregabit.
3 * Qui sanat contritos corde:& alligat contritiones eorum.
4 * Qui numerat multitudinem stellarum:
& omnibus eis nomina vocat.
5 * Magnus Dominus noster, & magna virtus eius:& sapientiæ eius non est numerus.
6 * Suscipiens mansuetos Dominus: humilians autem peccatores vsque ad terram.
7 * Præcinite Domino in confessione: psallite
B Deo nostro in cithara.

8 * Qui operit cælum nubibus:& pacem terræ
pluuiam.
Qui producit in montibus fœnum: & herbā
seruituti hominum.
9 * Qui dat iumentis escam ipsorum: & pul-
lis coruorum inuocantibus eum.
0 * Non in fortitudine equi voluntatem ha-
bebit:nec in tibijs viri beneplacitum erit ei.
1 * Beneplacitum est domino super timentes
eum:& in eis, qui sperant super misericordia
eius.

Alleluia. CXLVII.

2 LAuda Ierusalem dominum :lauda Deū
A tuum Sion.
3 * Quoniam confortauit seras portarum tua
rum:benedixit filijs tuis in te.
4 * Qui posuit fines tuos pacem: & adipe fru-
menti satiat te.
5 * Qui emittit eloquium suum terræ:veloci-
ter currit sermo eius.
6 * Qui dat niuem sicut lanam : nebulam si-
B cut cinerem spargit,
7 * Mittit crystallum suam sicut buccellas:
ante faciem frigoris eius quis sustinebit?
8 * Emittet verbum suum, & liquefaciet ea:
flabit spiritus eius,& fluent aquæ.
9 * Qui annunciat verbum suum Iacob: iusti-
tias,& iudicia sua Irael.
0 * Non fecit taliter omni nationi : & iudicia
sua non manifestauit eis. Alleluia.

1 Alleluia. CXLVIII.

A LAudate dominum de cælis: laudate eum
in excelsis,
2 * Laudate eum omnes angeli eius: laudate
eum omnes virtutes eius.
3 * Laudate eum sol & luna:laudate eum om
nes stellæ, & lumen.
4 * (Laudate eum cęli cælorum:& aquæ om
5 nes, quæ super cælos sunt, * laudent nomen
domini.
Quia ipse dixit,& facta sunt.ipse mandauit,
& creata sunt.
6 * Statuit ea in æternum,& in sæculum sæcu
B li:præceptum posuit, & non præteribit.
7 * Laudate dominum de terra,dracones, &
omnes abyssi.
8 * Ignis, grando,nix,glacies,spiritus procel-
larum: quæ faciunt verbum eius:
9 * Montes,& omnes colles:ligna fructifera,
& omnes cedri.
10 * Bestiæ,& vniuersa pecora:serpentes,& vo-
lucres pennatæ:
11 * Reges terræ, & omnes populi: principes,
& omnes iudices terræ.
12 * Iuuenes,& uirgines:senes cum iunioribus
13 laudent nomen domini:* quia exaltatum est
nomen eius solius.
14 * Confessio eius super cælum, & terram: &
exaltauit cornu populi sui.
Hymnus omnibus sanctis eius:filijs Israel,
populo appropinquanti sibi. Alleluia.

1 Alleluia. CXLIX.

A CAntate domino canticum nouum :laus
eius in ecclesia sanctorum.
2 * Lætetur Israel in eo,qui fecit eum: & filij
Sion exultent in rege suo.
3 * Laudent nomen eius in choro : in tympa-
no,& psalterio psallant ei:
4 * Quia beneplacitum est domino in populo
suo:& exaltabit mansuetos in salutem.
5 * Exaltabunt sancti in gloria:lætabuntur in
cubilibus suis.
6 * Exaltationes Dei in gutture eorum:& gla
B dij ancipites in manibus eorum:
7 * Ad faciendam vindictam in nationibus:
increpationes in populis.
8 * Ad alligandos reges eorum in compedi-
bus: & nobiles eorum in manicis ferreis.
9 * Vt faciant in eis iudicium conscriptum:
gloria hæc est omnibus sanctis eius. Alleluia.

1 Alleluia. CL.

A LAudate dominum in sanctis eius:lauda-
te eum in firmamento uirtutis eius.
2 * Laudate eum in virtutibus eius: laudate
eum secundum multitudinem magnitudinis
eius.
4 * Laudate eum in sono tubæ: laudate eum
B in psalterio, & cithara.
4 * Laudate eum in tympano, & choro: lau-
date eum in chordis,& organo.
5 * (Laudate eum in cymbalis benesonanti-
bus: laudate eum in cymbalis iubilationis:
6 * omnis spiritus laudet dominum. Alleluia.

LIBER PROVERBIORVM, Quem HEBRAEI MISLE APPELLANT.

CAPVT PRIMVM.

1 PARABOLAE Salomo-
A nis, filij Dauid, regis Isra-
2 el. * Ad sciendam sapien-
3 tiam, & disciplinam : * ad
intelligenda verba pruden
tiæ: & suscipiendam erudi
tionem doctrinæ, iustitiã,
4 & iudicium, & æquitatem : * vt detur paruu
lis astutia, adolescenti scientia, & intellectus.
5 * Audiens sapiens, sapientior erit: & intelli-
6 gens, gubernacula possidebit. * Animaduer-
tet parabolam, & interpretationem, verba sa-
Ps. 110. d.10 Eccl. 1. b. 16 7 pientum, & ænigmata eorum. * Timor do-
mini principium sapientiæ. Sapientiam, atq;
8 doctrinam stulti despiciunt. * Audi, fili mi.
disciplinam patris tui, & ne dimittas legem
9 matris tuæ:* ut addatur gratia capiti tuo, &
10 torques collo tuo. * Fili mi, si te lactauerint
11 peccatores, ne acquiescas eis. * Si dixerint :
Veni nobiscum, insidiemur sanguini, abscon
damus tendiculas contra insontem frustra :
12 * deglutiamus eum sicut infernus viuentem
B & integrum quasi descendentem in lacum.
13 * Omnem pretiosam substantiam reperie-
mus, implebimus domos nostras spolijs.
14 * Sortem mitte nobiscum, marsupium vnũ
15 sit omnium nostrum. * Fili mi, ne ambules
cum eis, prohibe pedem tuum a semitis eo-
Isa. 59. b. 7 16 rum.* Pedes enim illorum ad malum cur-
runt, & festinant ut effundant sanguinem.
17 * Frustra autem iacitur rete ante oculos pen
18 natorum. * Ipsi quoque contra sanguinem
suum insidiantur, & moliuntur fraudes con-
19 tra aias suas. * Sic semitæ omnis auari, aias
20 possidentium rapiunt. * Sapientia foris præ-
C dicat, in plateis dat uocem suam : * in capite
21 turbarum clamitat, in foribus portarum vr-
22 bis profert verba sua, dicens:* Vsquequo par-
uuli diligitis infantiam, & stulti ea, quæ sibi
sunt noxia, cupient, & imprudentes odibunt
Is. 65. b. 12 & 64 a. 4 Ier. 7. c. 13 23 scientiam? * Conuertimini ad correptionẽ
meam : en proferam uobis spiritum meum,
24 & ostendam vobis verba mea.* Quia uocaui
& renuistis: extendi manum meam, & nõ fuit
25 qui aspiceret. * Despexistis omne consilium
meum, & increpationes meas neglexistis.
26 * Ego quoque in interitu vestro ridebo, &
subsannabo, cum vobis id, quod timebatis,
27 aduenerit.* Cum irruerit repentina calami-
D tas, & interitus quasi tempestas ingruerit :
quando venerit super uos tribulatio, & angu
28 stia:* Tunc inuocabunt me, & non exaudiã :
29 mane consurgent, & non inuenient me : * eo
quòd exosam habuerint disciplinam, & ti-
30 morem domini non susceperint,* nec acquie
uerint consilio meo, & detraxerint vniuersæ
31 correptioni meæ. * Comedent igitur fructus
32 uiæ suæ, suisq. consilijs saturabuntur.* Auer-
sio paruulorum interficiet eos, & prosperitas
33 stultorum perdet illos ; * Qui autem me au-
dierit, absque terrore requiescet, & abundan-
tia perfruetur, timore malorum sublato.

CAP. II.

1 FIli mi, si susceperis sermones meos, &
A mandata mea absconderis penes te, * vt
2 audiat sapientiam auris tua: inclina cor tuũ
3 ad cognoscendam prudentiam. * Si enim sa
pientiam inuocaueris, & inclinaueris cor tuũ
4 prudentiæ: * si quæsieris eam quasi pecuniã,
5 & sicut thesauros effoderis illam : * tunc in-
telliges timorem domini, & scientiam Dei
6 inuenies:* quia dominus dat sapientiam : &
7 ex ore eius prudentia, & scientia. * Custo-
diet rectorum salutem, & proteget gradien-
8 tes simpliciter, * seruans semitas iustitiæ, &
B uias sanctorum custodiens.* Tunc intelliges
9 iustitiam, & iudicium, & æquitatem, & om-
10 nem semitam bonam.* Si intrauerit sapien-
tia cor tuum, & scientia animæ tuæ placue-
11 rit:* consilium custodiet te, & prudentia ser
12 uabit te,* vt eruaris a uia mala, & ab homi-
C ne, qui peruersa loquitur : * qui relinquunt
13 iter rectum, & ambulant per uias tenebro-

14 sas:* qui lætantur cum malefecerint, & exul
5 tant in rebus pessimis: * quorum uiæ per-
6 uersæ sunt, & infames gressus eorum. * Vt
eruaris a muliere aliena, & ab extranea, quæ
7. mollit sermones suos, * & relinquit ducem
8 pubertatis suæ, * & pacti Dei sui oblita est,
D inclinata est enim ad mortem domus eius,
9 & ad inferos semitæ ipsius, * omnes, qui in-
grediuntur ad eam, non reuertentur, nec ap-
20. prehendent semitas vitæ.* Vt ambules in via
21 bona; & calles iustorum custodias. * Qui e-
nim recti sunt, habitabunt in terra, & sim-
22 plices permanebunt in ea. * ‖ Impij vero de
terra perdentur: & qui inique agunt, auferen
tur ex ea.

C A P. I I I.

1. Fili mi, ne obliuiscaris legis meæ, & præce-
A pta mea cor tuum custodiat. * longitu-
2 dinem enim dierum, & annos vitæ, & pacē
3. apponent tibi. * Misericordia, & veritas te
non deserant, circumda eas gutturi tuo, &
4. describe in tabulis cordis tui: * & inuenies
gratiam, & disciplinam bonam coram Deo
5. & hominibus. * Habe fiduciam in Dño ex
toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ.
6. * In omnibus viis tuis cogita illum, & ip-
7. se diriget gressus tuos. * ‖ Ne sis sapiens a-
pud temetipsum: time Deum, & recede a
8 malo: * sanitas quippe erit vmbilico tuo, &
B irrigatio ossium tuorum. * ‖ Honora Do-
9 minum de tua substātia, & de primitijs om-
10 nium frugum tuarum da ei: * & implebun-
tur horrea tua saturitate, & vino torcularia
11 tua redundabunt. * ‖ Disciplinam Domini,
fili mi, ne abijcias: nec deficias cum ab eo
12 corriperis: * quem enim diligit Dominus,
corripit: & quasi pater in filio complacet si-
13 bi. * Beatus homo, qui inuenit sapientiam,
14 & qui affluit prudentia: * melior est acquisi
tio eius negotiatione argenti, & auri primi,
15 & purissimi fructus eius: * pretiosior est cun
ctis opibus: & omnia, quæ desiderantur, huic
16 non ualent comparari. * Longitudo dierum
in dextera eius, & in sinistra illius diuitiæ, &
17 gloria: * Viæ eius viæ pulchræ, & omnes se-
18 mitæ illius pacificæ. * Lignum vitæ est his,
C qui apprehenderint eam: & qui tenuerit eā,
19 beatus. * Dominus sapientia fundauit terrā,
20 stabiliuit cælos prudentia. * Sapientia illius
eruperunt abyssi, & nubes rore concrescunt.
21 * Fili mi, ne effluant hæc ab oculis tuis: Cu-
22 stodi legem atque consilium: * & erit vita
23 animæ tuæ, & gratia faucibus tuis, * tunc am
bulabis fiducialiter in via tua, & pes tuus nō
24 impinget: * si dormieris, non timebis: quie-
25 sces, & suauis erit somnus tuus. * ne paueas
repentino terrore, & irruentes tibi potentias
26 impiorum. * Dominus enim erit in latere
D tuo, & custodiet pedem tuum, ne capiaris.

27 * Noli prohibere benefacere eum, qui po-
28 test, si uales, & ipse benefac: * Ne dicas ami-
co tuo: Vade, & reuertere: cras dabo tibi: cū
29 statim possis dare. * Ne moliaris amico tuo
30 malum, cum ille in te habeat fiduciam. * Ne
contendas aduersus hominem frustra, cum
31 ipse tibi nihil mali fecerit. * ‖ Ne æmuleris ‖ Ps.36.a
hominem iniustum, nec imiteris vias eius:
32 * quia abominatio Domini est omnis illu-
sor, & cum simplicibus sermocinatio eius.
33 * Egestas a Domino in domo impij: habita-
34. cula autem iustorum benedicentur. * Ipse
deludet illusores, & mansuetis dabit gratiā.
35 * Gloriam sapientes possidebunt: stultorum
exaltatio, ignominia.

C A P. I I I I.

1 Audite filij disciplinam patris, & atten-
A dite, vt sciatis prudentiam. * Donum
2. bonum tribuam vobis, legem meam ne de-
3 relinquatis. * Nam & ego filius fui patris
mei, tenellus, & unigenitus coram matre
4 mea. * & docebat me, atque dicebat: Susci-
piat verba mea cor tuum, custodi præcepta
5 mea, & viues. * Posside sapientiam, posside
prudentiam: ne obliuiscaris, neque declines a
6 uerbis oris mei. * Ne dimittas eam, & cu-
stodiet te: dilige eam, & conseruabit te.
7 * Principium sapientiæ, posside sapientiam,
B & in omni possessione tua acquire pruden-
8 tiam. * arripe illam, & exaltabit te: glorifica
9 beris ab ea, cum eam fueris amplexatus. * da-
bit capiti tuo augmenta gratiarum, & coro-
10 na inclyta proteget te. * Audi fili mi, & susci
pe uerba mea, vt multiplicentur tibi anni
11 uitæ. * Viam sapientiæ monstrabo tibi, du-
12 cam te per semitas æquitatis: * quas cum
ingressus fueris, non arctabuntur gressus
tui, & currens non habebis offendiculum:
13 * Tene disciplinam, ne dimittas eam: custo-
14 di illam, quia ipsa est vita tua. * Ne delecte-
ris in semitis impiorum, nec tibi placeat ma
15 lorum via. * Fuge ab ea, nec transeas per il-
C lam: declina, & desere eam. * non enim dor
16 miunt nisi malefecerint: & rapitur somnus
17 ab eis nisi supplantauerint. * comedunt pa-
nem impietatis, & uinum iniquitatis bibū.
18 * Iustorum autem semita, quasi lux splen-
dens, procedit & crescit vsque ad perfectam
19 diem. * Via impiorum tenebrosa: nesciunt
20 vbi corruant. * Fili mi, ausculta sermones
meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuā.
21 * ne recedant ab oculis tuis, custodi ea in
22 medio cordis tui: * vita enim sunt inuenien-
23 tibus ea, & uniuersæ carni sanitas. * Omni cu
D stodia serua cor tuum, quia ex ipso uita pro
24 cedit. * Remoue a te os prauum, & detrahen
25 tia labia sint procul a te. * Oculi tui recta vi
deāt, & palpebræ tuæ præcedāt gressus tuos.
26 * Dirige semitam pedibus tuis, & omnes viæ

27 tuæ stabilientur. * Ne declines ad dexterã,
neq; ad sinistram: auerte pedem tuum a ma-
lo. vias enim, quæ a dextris sunt, nouit domi
nus: peruersæ vero sunt quæ a sinistris sunt.
Ipse autem rectos faciet cursus tuos, itinera
autem tua in pace producet.

CAP. V.

1 FIli mi, attende ad sapientiam meam, &
A prudentiæ meæ inclina aurem tuam,
2 *ut custodias cogitationes, & disciplinam la
bia tua conseruent. Ne attendas fallaciæ mu
3 lieris. * fauus enim distillans labia meretri-
4 cis, & nitidius oleo guttur eius. * nouissima
autem illius amara quasi absynthium, &
5 acuta quasi gladius biceps. * Pedes eius de-
B scendunt in mortem, & ad inferos gressus
6 illius penetrant. * Per semitam uitæ non
ambulant; vagi sunt gressus eius, & inuesti-
7 gabiles. * Nunc ergo fili mi audi me, & ne
8 recedas a verbis oris mei. * Longe fac ab ea
viam tuam, & ne appropinques foribus do-
9 mus eius. * Ne des alienis honorem tuum,
10 & annos tuos crudeli: * ne forte impleantur
extranei viribus tuis, & labores tui sint in do
11 mo aliena, * & gemas in nouissimis, quando
C consumpseris carnes tuas, & corpus tuum,
12 & dicas: * Cur detestatus sum disciplinam,
& increpationibus non acquieuit cor meũ,
13 * nec audiui uocem docentium me, & magi
14 stris non inclinaui aurem meam? * Pene fui
in omni malo, in medio ecclesiæ, & synago-
15 gæ. * Bibe aquam de cisterna tua, & fluenta
16 putei tui: * Deriuentur fontes tui foras, & in
17 plateis aquas tuas diuide. * Habeto eas so-
18 lus, nec sint alieni participes tui. * Sit vena
D tua benedicta, & lætare cum muliere adole
19 scentiæ tuæ: * cerua charissima, & gratissimus
hinnulus. vbera eius inebrient te in omni tẽ
20 pore, in amore eius delectare iugiter. * Qua-
re seduceris fili mi ab aliena, & foueris in si-
Iob 31. a. 4 21 nu alterius? * ¶ Respicit dominus uias ho-
minis, & omnes gressus eius considerat.
Iob 34. c. 21 22 * ¶ Iniquitates suæ capiunt impium, & funi
23 bus peccatorum suorum constringitur. * Ip
se morietur, quia non habuit disciplinam, &
in multitudine stultitiæ suæ decipietur.

CAP. VI.

1 FIli mi, si spoponderis pro amico tuo, de-
A fixisti apud extraneum manum tuam,
2 * illaqueatus es verbis oris tui, & captus pro
3 priis sermonibus. * Fac ergo quod dico fili
mi, & temetipsum libera: quia incidisti in
manum proximi tui. Discurre, festina, susci-
4 ta amicum tuum: * ne dederis somnum ocu
5 lis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ. * Erue-
re quasi damula de manu, & quasi auis de
6 de manu aucupis. * Vade ad formicam o pi-
ger, & considera uias eius, & disce sapientiã:
7 * quæ cum non habeat ducem, nec præce-
8 ptorem, nec principem, * parat in æstate ci-
bum sibi, & congregat in messe quod come-
9 dat. * ¶ Vsquequo piger dormies? quãdo con-
10 surges e somno tuo? * Paululum dormies, Inf. 24. d. 33
B paululum dormitabis, paululum conseres
11 manus ut dormias: * & veniet tibi quasi via-
tor, egestas, & pauperies quasi uir armatus.
Si uero impiger fueris, veniet ut fons messis
12 tua, & egestas longe fugiet a te. * Homo apo
13 stata, uir inutilis, graditur ore peruerso, * an
14 nuit oculis, terit pede, digito loquitur, * pra-
uo corde machinatur malum, & omni tem-
15 pore iurgia seminat. * huic ex templo ueniet
perditio sua, & subito conteretur, nec habe-
16 bit ultra medicinam. * Sex sunt, quæ odit
dominus, & septimum detestatur anima e-
17 ius: * Oculos sublimes, linguam mendacem,
manus effundentes innoxium sanguinem,
18 * cor machinans cogitationes pessimas, pe-
C des veloces ad currendum in malum, * pro-
19 ferentem mendacia testem fallacem, & eũ,
20 qui seminat inter fratres discordias. * Con-
serua fili mi præcepta patris tui, & ne dimit-
21 tas legem matris tuæ. * Liga ea in corde tuo
22 iugiter, & circunda gutturi tuo. * Cum am-
bulaueris, gradiantur tecum: cum dormie-
ris, custodiant te, & euigilans loquere cum
23 eis. * quia mandatum lucerna est, & lex lux,
24 & uia uitæ increpatio disciplinæ: * ut custo-
diant te a muliere mala, & a blanda lingua
25 extraneæ. * Non concupiscat pulchritudinẽ
eius cor tuum, nec capiaris nutibus illius:
26 * pretium enim scorti uix est unius panis:
mulier autem uiri pretiosam animam capit.
27 * Numquid potest homo abscondere ignem
D in sinu suo, ut uestimenta illius non ardeant?
28 * aut ambulare super prunas, ut non com-
29 burantur plantæ eius? * sic qui ingreditur ad
mulierem proximi sui, non erit mundus cũ
30 tetigerit eam. * Non grandis est culpa, cum
qui furatus fuerit: furatur enim ut esurien-
31 tem impleat animam: * deprehensus quoq;
reddet septuplum, & omnem substantiam
32 domus suæ tradet. * Qui autem adulter est,
propter cordis inopiam perdet animã suam:
33 * turpitudinem, & ignominiam congregat
34 sibi, & opprobrium illius non delebitur. * quia
zelus & furor uiri non parcet in die uindi-
35 ctæ, * nec acquiescet cuiusquam precibus, nec
suscipiet pro redemptione dona plurima.

CAP. VII.

1 FIli mi, custodi sermones meos, & præce-
2 pta mea reconde tibi. Fili * serua mãda-
A ta mea, & uiues: & legem meam quasi pupil
3 lam oculi tui: * liga eam in digitis tuis, scri-
4 be illam in tabulis cordis tui. * Dic sapientiæ,
soror mea es: & prudentiam uoca amicam

tuam,

5 tuam, * vt custodiat te a muliere extranea,
6 & ab aliena, quæ verba sua dulcia facit. * De
fenestra enim domus meæ per cancellos pro
7 spexi, * & video paruulos, considero vecor-
8 dem iuuenem, * qui transit per plateam iux
B ta angulum, & prope viam domus illius,
9 graditur * in obscuro, aduesperascente die,
10 in noctis tenebris, & caligine. * Et ecce oc-
currit illi mulier ornatu meretricio, præpa-
rata ad capiendas animas: garrula & vaga,
11 * quietis impatiens, nec valens in domo con
12 sistere pedibus suis, * nunc foris, nunc in pla
13 teis, nunc iuxta angulos insidians. * Appre-
hensumque deosculatur iuuenem, & procaci
14 vultu blanditur, dicens: * Victimas pro salu-
C te vou, hodie reddidi vota mea. * idcirco
15 egressa sum in occursum tuum, desiderans
16 te videre, & reperi. * Intexui funibus lectu-
lum meum, straui tapetibus pictis ex Aegy-
17 pto * aspersi cubile meum myrrha, & aloe,
18 & cinnamomo. * Veni, inebriemur uberi-
bus & fruamur cupitis amplexibus, donec
19 illucescat dies. * non est enim vir in domo
20 sua, abijt uia longissima. * sacculum pecuniæ
secum tulit: in die plenæ lunæ reuersurus est
21 in domum suam. * Irretiuit eum multis ser-
monibus, & blandicijs labiorum protraxit
22 illum. * Statim eam sequitur quasi bos du-
ctus ad victimam, & quasi agnus lasciuiens,
& ignorans quod ad vincula stultus traha-
23 tur, * donec transfigat sagitta iecur eius: ve-
lut si auis festinet ad laqueũ, & nescit quòd
24 de periculo animæ illius agitur. * Nunc ergo
fili mi, audi me, & attende verbis oris mei.
25 * Ne abstrahatur in uijs illius mens tua: ne-
26 que decipiaris semitis eius, * multos enim
vulneratos deiecit, & fortissimi quique in-
27 terfecti sunt ab ea. * Viæ inferi domus eius,
penetrantes in interiora mortis.

CAP. VIII.

1 NVmquid non sapientia clamitat, & pru
2 dentia dat vocem suam? * In summis,
A excelsisq; verticibus supra viam, in medijs
3 semitis stans, * iuxta portas ciuitatis in ip-
4 sis foribus loquitur, dicens: * O uiri, ad uos
5 clamito, & vox mea ad filios hominum. * In
telligite paruuli astutiam, & insipientes ani-
6 maduertite. * Audite, quoniam de rebus ma-
gnis locutura sum: & aperientur labia mea,
7 vt recta prædicent. * Veritatem meditabi-
tur guttur meum, & labia mea detestabun-
8 tur impium. * Iusti sunt omnes sermones
mei, non est in eis prauum quid, neque per-
9 uersum. * recti sunt intelligentibus, & æqui
10 inuenientibus scientiam. * Accipite discipli-
B nam meam, & non pecuniam: doctrinam ma-
11 gis, quàm aurum eligite. * Melior est enim
sapientia cunctis pretiosissimis: & omne de-
12 siderabile ei non potest comparari. * Ego sa-
pientia habito in consilio, & eruditis inter-
13 sum cogitationibus. * Timor domini odit
malum: arrogantiam, & superbiam, & viam
14 prauam, & os bilingue detestor. * Meum est
consilium, & æquitas, mea est prudẽtia, mea
15 est fortitudo. * Per me reges regnant, & le-
16 gum conditores iusta decernunt: * Per me
principes imperant. & potentes decernunt
17 iustitiam. * Ego diligentes me diligo: & qui
18 mane uigilant ad me, inuenient me. * Mecũ
sunt diuitiæ, & gloria, opes superbæ, & iusti-
19 tia. * Melior est enim fructus meus auro, &
C lapide pretioso, & genimina mea argento
20 electo. * In uijs iustitiæ ambulo, in medio
21 semitarum iudicij, * ut ditem diligentes me,
22 & thesauros eorum repleam. * Dominus
possedit me in initio uiarum suarum, ante
23 quam quidquam faceret a principio. * Ab
æterno ordinata sum, & ex antiquis antequã
24 terra fieret. * Nondum erant abyssi, & ego
iam concepta eram: necdum fontes aquarũ
25 eruperant: * necdum montes graui mole cõ-
26 stiterant: ante colles ego parturiebar: * adhuc
terram non fecerat, & flumina, & cardines
27 orbis terræ. * Quando præparabat cælos, ad-
D eram: quando certa lege, & gyro uallabat
28 abyssos: * quando æthera firmabat sursum,
29 & librabat fontes aquarum: * quando cir-
cumdabat mari terminum suum, & legem
ponebat aquis, ne transirent fines suos: quan
30 do appendebat fundamenta terræ. * Cum eo
eram cuncta componens: & delectabar per
singulos dies, ludens coram eo omni tempo-
31 re. * ludens in orbe terrarum: & deliciæ meæ
32 esse cum filijs hominum. * Nunc ergo filij
audite me: Beati, qui custodiunt uias meas.
33 * Audite disciplinam, & estote sapientes, &
34 nolite abijcere eam. * Beatus homo qui au-
dit me, & qui vigilat ad fores meas quotidie
35 & obseruat ad postes ostij mei. * Qui me
inuenerit, inueniet uitam, & hauriet salutẽ
36 a Domino: * qui autem in me peccauerit, læ-
det animam suam. Omnes, qui me oderunt,
diligunt mortem.

CAP. IX.

1 SApientia ædificauit sibi domum, excidit
2 columnas septem. * Immolauit uictimas
A suas, miscuit uinum, & proposuit mensam
3 suam. * Misit ancillas suas ut uocarent ad
4 arcem, & ad mœnia ciuitatis: * Si quis est
paruulus, veniat ad me. Et insipientibus
5 locuta est: * Venite, comedite panem meũ,
B & bibite uinum quod miscui uobis. * Re-
6 linquite infantiam, & viuite, & ambulate
7 per uias prudentiæ. * Qui erudit derisorem,
ipse iniuriam sibi facit: & qui arguit impiũ,
8 sibi maculam generat. * Noli arguere deri-

sorem,

forem, ne oderit te. Argue sapientem, & di-
9 liget te. * Da sapienti occasionem, & adde-
C tur ei sapientia. Doce iustum, & festinabit
10 accipere. * Principium sapientiæ timor do-
| Sup. 1. a 7 — 11 mini: & scientia sanctorum, prudentia. * Per
me enim multiplicabuntur dies tui, & ad-
Ps. 110. d. 10 — 12 dentur tibi anni uitæ. * Si Sapiens fueris,
tibimetipsi eris: si autem illusor, solus porta-
Eccl. 1. b. 16. c — 13 bis malum. * Mulier stulta & clamosa, ple-
D naque illecebris, & nihil omnino sciens, * se-
14 dit in foribus domus suæ super sellam in ex-
15 celso urbis loco, * ut uocaret transeuntes per
16 uiam, & pergentes itinere suo: * Qui est par-
uulus, declinet ad me. Et uecordi locuta est:
17 * Aquæ furtiuæ dulciores sunt, & panis ab-
18 sconditus suauior. * Et ignorauit quòd ibi
sint gigantes, & in profundis inferni conui-
uiæ eius.

Parabolæ Salomonis.

CAP. X.

1 Filius sapiens lætificat patrem: filius ve-
A ro stultus mœstitia est matris suæ.
2 Nil proderunt thesauri impietatis: iustitia
vero liberabit a morte.
3 * Non affliget Dominus fame animam iu-
sti, & insidias impiorum subuertet.
4 * Egestatem operata est manus remissa:
manus autem fortium diuitias parat:
Qui nititur mendacijs, hic pascit uentos:
idem autem ipse sequitur aues uolantes.
5 * Qui congregat in messe, filius sapiens est:
qui autem stertit æstate, filius confusionis.
6 Benedictio domini super caput iusti: os au-
tem impiorum operit iniquitas.
7 * Memoria iusti cum laudibus: & nomen
B impiorum putrescet.
8 * Sapiens corde præcepta suscipit: stultus
cæditur labijs.
9 * Qui ambulat simpliciter, ambulat confi-
denter: qui autem deprauat uias suas, mani-
festus erit.
Eccl. 27. c. 25 — 10 * | Qui annuit oculo, dabit dolorem: &
stultus labijs verberabitur.
11 * Vena uitæ, os iusti: & os impiorum ope-
rit iniquitatem.
1. Pet. 4. b. 8 — 12 * Odium suscitat rixas: | & uniuersa deli-
cta operit charitas.
1. Cor. 13. b. 4 — 13 * In labijs sapientis inuenitur sapientia: &
uirga in dorso eius qui indiget corde.
14 * Sapientes abscondunt scientiam: os autē
stulti confusioni proximum est.
15 * Substantia diuitis, vrbs fortitudinis eius:
C pauor pauperum, egestas eorum.
16 * Opus iusti ad uitam: fructus autem im-
pij ad peccatum.
17 * Via uitæ, custodienti disciplinam: qui au-
tem increpationes relinquit, errat.
18 * Abscondunt odium labia mendacia: qui
profert contumeliam, insipiens est.
19 * In multiloquio non deerit peccatum: qui
autem moderatur labia sua prudentissimus
est.
20 * Argentum electum, lingua iusti: cor au-
tem impiorum pro nihilo.
21 * Labia iusti erudiunt plurimos: qui autem
indocti sunt, in cordis egestate morientur.
22 * Benedictio domini diuites facit, nec so-
ciabitur eis afflictio.
23 * Quasi per risum stultus operatur scelus:
D sapientia autem est uiro prudentia.
24 * Quod timet impius, ueniet super eum:
desiderium suum iustis dabitur.
25 * Quasi tempestas transiens non erit im-
pius: iustus autem quasi fundamentum sem-
piternum.
26 * Sicut acetum dentibus, & fumus oculis,
sic piger his, qui miserunt eum.
27 * Timor domini apponet dies: & anni im-
piorum breuiabuntur.
28 * Expectatio iustorum lætitia: spes autem
impiorum peribit.
29 * Fortitudo simplicis uia domini: & pauor
his, qui operantur malum.
30 * Iustus in æternum non commouebitur:
impij autem non habitabunt super terram.
31 * Os iusti parturiet sapientiam: lingua pra-
uorum peribit.
32 * Labia iusti considerant placita: & os im-
piorum peruersa.

CAP. XI.

1 Statera dolosa, abominatio est apud do-
A minum: & pondus æquum, uoluntas
eius.
2 * Vbi fuerit superbia, ibi erit & contume-
lia: ubi autem est humilitas, ibi & sapientia.
3 * Simplicitas iustorum diriget eos: & sup-
plantatio peruersorum uastabit illos.
4 * Non proderunt diuitiæ in die ultionis: iu-
stitia autem liberabit a morte.
5 * Iustitia simplicis diriget uiam eius: & in
impietate sua corruet impius.
6 * Iustitia rectorum liberabit eos: & in insi-
dijs suis capientur iniqui.
7 * Mortuo homine impio, nulla erit ultra
spes: & expectatio solicitorum peribit.
8 * Iustus de angustia liberatus est: & trade-
tur impius pro eo.
9 * Simulator ore decipit amicum suum: iu-
B sti autem liberabuntur scientia.
10 * In bonis iustorum exultabit ciuitas: & in
perditione impiorum erit laudatio.
11 * Benedictione iustorum exaltabitur ciui-
tas: & ore impiorum subuertetur.
12 * Qui despicit amicum suum, indigens cor-
de est: vir autem prudens tacebit.
13 * Qui ambulat fraudulenter, reuelat arca-

na: qui autem fidelis est animi, celat amici commissum.
14 *Vbi non est gubernator, populus corruet: salus autem, vbi multa consilia.
15 * Affligetur malo, qui fidem facit pro extraneo: qui autem cauet laqueos, securus erit.
16 * Mulier gratiosa inueniet gloriam: & robusti habebunt diuitias.
17 * Benefacit animæ suæ uir misericors: qui
C autem crudelis est, etiam propinquos abijcit.
18 * Impius facit opus instabile: seminanti autem iustitiam merces fidelis.
19 *Clementia præparat uitam: & sectatio malorum mortem.
20 * Abominabile domino cor prauum: & vo
D luntas eius in ijs, qui simpliciter ambulant.
21 * Manus in manu non erit innocens malus: semen autem iustorum saluabitur.
22 * Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra & fatua.
23 * Desiderium iustorum omne bonum est: præstolatio impiorum furor.
24 * Alij diuidunt propria, & ditiores fiunt: alij rapiunt non sua, & semper in egestate sunt.
25 * Anima, quæ benedicit, impinguabitur: & qui inebriat, ipse quoque inebriabitur.
26 * Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis: benedictio autem super caput uendentium.
27 * Bene consurgit diluculo qui quærit bona: qui autem inuestigator malorum est, opprimetur ab eis.
28 * Qui confidit in diuitijs suis, corruet: iusti autem quasi uirens folium germinabunt.
29 * Qui conturbat domum suam, possidebit ventos: & qui stultus est, seruiet sapienti.
30 * Fructus iusti lignum vitæ: & qui suscipit animas, sapiens est.
31 * Si iustus in terra recipit, quanto magis impius & peccator?

CAP. XII.

1 QVi diligit disciplinam, diligit scientiã:
A qui autem odit increpationes, insipiens est.
2 * Qui bonus est, hauriet gratiam a domino: qui autem cõfidit in cogitationibus suis, impie agit.
3 * Non roborabitur homo ex impietate: & radix iustorum non commouebitur.
4 *Mulier diligens, corona est viro suo: & putredo in ossibus eius, quæ confusione res dignas gerit.
5 * Cogitationes iustorum iudicia: & consilia impiorum fraudulenta.
6 * Verba impiorum insidiantur sanguini: os iustorum liberabit eos.
7 * Verte impios, & non erunt: domus autem iustorum permanebit.
B
8 * Doctrina sua noscetur vir: qui autem vanus & excors est, patebit contemptui.
9 * ‡ Melior est pauper & sufficiens sibi, quã gloriosus & indigens pane. Eccli. 10.d 30
10 * Nouit iustus iumentorum suorum animas: uiscera autem impiorum crudelia.
11 * ‡ Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otium, stultissimus est. Eccli. 20.d 30
Qui suauis est in vini demorationibus, in suis munitionibus relinquit contumeliam.
12 *Desiderium impij munimentum est pessimorum: radix autem iustorum proficiet.
13 * Propter peccata labiorum ruina proximat malo: effugiet autem iustus de angustia.
14 *De fructu oris sui vnusquisque replebitur
C bonis, & iuxta opera manuum suarum retribuetur ei.
15 * Via stulti recta in oculis eius: qui autem sapiens est, audit consilia.
16 * Fatuus statim indicat iram suam: qui autem dissimulat iniuriam, callidus est.
17 * Qui quod nouit loquitur index iustitiæ est: qui autem mentitur, testis est fraudulentus.
18 * Est qui promittit, & quasi gladio pungitur conscientiæ: lingua autem sapientium sanitas est.
19 * Labium veritatis firmum erit in perpetuum: qui autem testis est repentinus, concinnat linguam mendacij.
20 * Dolus in corde cogitantium mala: qui autem pacis ineunt consilia, sequitur eos gaudium.
21 * Non contristabit iustum quidquid ei acciderit: impij autem replebuntur malo.
22 * Abominatio est Domino labia menda-
D cia: qui autem fideliter agunt, placent ei.
23 *Homo uersutus celat scientiam: & cor insipientium prouocat stultitiam.
24 * Manus fortium dominabitur: quæ autem remissa est, tributis seruiet.
25 * Mœror in corde uiri humiliabit illum, & sermone bono lætificabitur.
26 * Qui negligit damnum propter amicum, iustus est: iter autem impiorum decipiet eos.
27 * Non inuenient fraudulentus lucrum: & substantia hominis erit auri pretium.
28 * In semita iustitiæ, vita: iter autem deuium ducit ad mortem.

CAP. XIII.

1 FIlius sapiens, doctrina patris: qui autem
A illusor est, non audit cum arguitur.
2 * De fructu oris sui homo satiabitur bonis: anima autem præuaricatorum iniqua.
3 * Qui custodit os suum, custodit animam suam:

suam: qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala.
4 * Vult & non vult piger: anima autem operantium impinguabitur.
5 * Verbum mendax iustus detestabitur: impius autem confundit, & confundetur.
6 * Iustitia custodit innocentis viam: impietas autem peccatorem supplantat.
7 * Est quasi diues cum nihil habeat: & est
B quasi pauper, cum in multis diuitijs sit.
8 * Redemptio animæ viri, diuitiæ suæ: qui autem pauper est, increpationem non sustinet.
9 * Lux iustorum lætificat: lucerna autem impiorum extinguetur.
10 * Inter superbos semper iurgia sunt: qui autem agunt omnia cum consilio, reguntur sapientia.
11 * Substantia festinata minuetur: quæ autẽ paulatim colligitur manu, multiplicabitur.
12 * Spes, quæ differtur, affligit animam: lignum vitæ desiderium veniens.
13 * Qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum
C obligat: qui autem timet præceptum, in pace versabitur.
Animæ dolosæ errant in peccatis: iusti autem misericordes sunt, & miserantur.
14 * Lex sapientis fons vitæ, vt declinet a ruina mortis:
15 * Doctrina bona dabit gratiam: in itinere contemptorum vorago.
16 * Astutus omnia agit cum consilio: qui autem fatuus est, aperit stultitiam.
17 * Nuncius impij cadet in malum: legatus autem fidelis, sanitas.
18 * Egestas, & ignominia ei, qui deserit disciplinam: qui autem acquiescit arguenti, glo-
D rificabitur.
* Desiderium si compleatur, delectat animam: detestantur stulti eos, qui fugiũt mala.
19 mam: detestantur stulti eos, qui fugiũt mala.
20 * Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum similis efficientur.
21 * Peccatores persequitur malum: & iustis retribuentur bona.
22 * Bonus relinquit heredes filios, & nepotes: & custoditur iusto substantia peccatoris.
23 * Multi cibi in noualibus patrum: & alijs congregantur absque iudicio.
24 * Qui parcit virgæ, odit filium suum: qui autem diligit illum, instanter erudit.
25 * Iustus comedit, & replet animam suam: venter autem impiorum insaturabilis.

CAP. XIIII.

Iob 12. a. 4
1 Sapiens mulier ædificat domum suam: in-
A sipiens extructam quoque manibus destruet.
2 * Ambulans recto itinere, & timens Deũ, despicitur ab eo, qui infami graditur via.
3 * In ore stulti virga superbiæ: labia autem sapientium custodiunt eos.
4 * Vbi non sunt boues, præsepe vacuum est: vbi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bouis.
5 * Testis fidelis non mentitur: profert autem mendacium dolosus testis.
6 * Quærit derisor sapientiam, & non inuenit: doctrina prudentium facilis.
7 * Vade contra virum stultum, & nescit labia prudentiæ.
8 * Sapientia callidi est intelligere viam suam: & imprudentia stultorum errans.
9 * Stultus illudet peccatorum, & inter iustos morabitur gratia.
10 * Cor quod nouit amaritudinem animæ
B suæ, in gaudio eius nõ miscebitur extraneus.
11 * Domus impiorum delebitur: tabernacula vero iustorum germinabunt.
12 * Est via, quæ videtur homini iusta: nouissima autem eius deducunt ad mortem.
13 * Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat.
14 * Vijs suis replebitur stultus, & super eum erit vir bonus.
15 * Innocens credit omni verbo: astutus considerat gressus suos.
Filio doloso nihil erit boni: seruo autem sapienti prosperi erunt actus, & dirigetur via eius.
16 * Sapiens timet, & declinat a malo: stultus transilit, & confidit.
17 * Impatiens operabitur stultitiam: & vir
C uersutus odiosus est.
18 * Possidebunt paruuli stultitiam, & expectabunt astuti scientiam.
19 * Iacebunt mali ante bonos: & impij ante portas iustorum.
20 * Etiam proximo suo pauper odiosus erit: amici vero diuitum multi.
21 * Qui despicit proximum suum, peccat: qui autem miseretur pauperis, beatus erit.
Qui credit in Domino, misericordiam diligit.
22 * Errant qui operantur malum: misericordia & veritas præparant bona.
23 * In omni opere erit abundantia: vbi autẽ verba sunt plurima, ibi frequenter egestas.
24 * Corona sapientium, diuitiæ eorum: fatuitas stultorum, imprudentia.
25 * Liberat animas testis fidelis: & profert mendacia versipellis.
26 * In timore Domini fiducia fortitudinis, & filijs eius erit spes.
27 * Timor domini fons uitæ, ut declinent a ruina mortis:
28 * In multitudine populi dignitas regis: & in paucitate plebis ignominia principis.
29 * Qui patiens est, multa gubernatur prudentia: qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam.
30 * Vita carnium, sanitas cordis: putredo ossium, inuidia:

31 * ‖Qui calumniatur egentem, exprobrat factori eius: honorat autem eum, qui miseretur pauperis.
32 * In malitia sua expelletur impius: sperat autem iustus in morte sua.
33 * In corde prudentis requiescit sapientia, & indoctos quosque erudiet.
34 * Iustitia eleuat gentem: miseros autem facit populos peccatum.
35 * Acceptus est regi minister intelligens: iracundiam eius inutilis sustinebit.

CAP. XV.

1 A RESponsio mollis frangit iram: sermo durus suscitat furorem.
2 * Lingua sapientium ornat scientiam: os fatuorum ebullit stultitiam.
3 * In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos.
4 * Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ autem immoderata est, conteret spiritum.
5 * Stultus irridet disciplinam patris sui: qui autem custodit increpationis, astutior fiet. In abundanti iustitia virtus maxima est: cogitationes autem impiorum eradicabuntur.
6 * Dominus iusti plurima fortitudo: & in fructibus impij conturbatio.
7 * Labia sapientium disseminabunt scientiam: B cor stultorum dissimile erit.
8 * ‖ Victimæ impiorum abominabilis Domino: vota iustorum placabilia.
9 * Abominatio est domino via impij: qui sequitur iustitiam, diligitur ab eo.
10 * Doctrina mala deserenti viam vitæ: qui increpationes odit, morietur.
11 * Infernus, & perditio coram Domino: quanto magis corda filiorum hominum?
12 * Non amat pestilens eum, qui se corripit: nec ad sapientes graditur.
13 * ‖Cor gaudens exhilarat faciem: in mœrore animi deijcitur spiritus.
14 * Cor sapientis quærit doctrinam: & os stultorum pascitur imperitia.
15 * Omnes dies pauperis, mali: secura mens quasi iuge conuiuium.
16 * Melius est parum cum timore Domini, quam thesauri magni & insatiabiles.
17 * Melius est uocari ad olera cum charitate: C quam ad vitulum saginatum cum odio.
18 * Vir iracundus prouocat rixas: qui patiens est, mitigat suscitatas.
19 * Iter pigrorum quasi sepes spinarum: vias iustorum absque offendiculo.
20 * Filius sapiens lætificat patrem: & stultus homo despicit matrem suam.
21 * Stultitia gaudium stulto: & vir prudens dirigit gressus suos.
22 * Dissipantur cogitationes vbi non est consilium: vbi vero sunt plures consiliarij, confirmantur.
23 * Lætatur homo in sententia oris sui: & sermo opportunus est optimus.
24 * Semita vitæ super eruditum, vt declinet de inferno nouissimo.
25 * Domum superborum demolietur Dominus: & firmos faciet terminos viduæ.
26 * Abominatio Domini cogitationes malæ: & purus sermo pulcherrimus firmabitur ab eo.
27 * Conturbat domum suam qui sectatur auaritiam: qui autem odit munera, viuet.
‖ Per misericordiam & fidem purgantur peccata: per timorem autem Domini declinat omnis a malo. Inf.16.a.6
28 * Mens iusti meditatur obedientiam: os impiorum redundat malis.
29 * Longe est Dominus ab impijs: & orationes iustorum exaudiet.
30 * Lux oculorum lætificat animam: fama bona impinguat ossa.
31 * Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientium commorabitur.
32 * Qui abijcit disciplinam, despicit animam suam: qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis.
33 * Timor Domini, disciplina sapientiæ: & gloriam præcedit humilitas.

CAP. XVI.

1 A HOminis est animam præparare: & Domini gubernare linguam.
2 * Omnes viæ hominis patent oculis eius: spirituum ponderator est Dominus.
3 * Reuela Domino opera tua, & dirigentur cogitatione tuæ.
4 * Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus: impium quoque ad diem malum.
5 * Abominatio Domini est omnis arrogans: etiam si manus ad manum fuerit, non est innocens.
Initium viæ bonæ, facere iustitiam: & accepta est autem apud Deum magis, quam immolare hostias.
6 * ‖Misericordia & veritate redimitur iniquitas: & in timore Domini declinatur a malo. Sup.15.d.27
7 * Cum placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque eius conuertet ad pacem.
8 * Melius est parum cum iustitia, quam B multi fructus cum iniquitatem.
9 * Cor hominis disponit viam suam: sed Domini est dirigere gressus eius.
10 * Diuinatio in labijs regis, in iudicio non errabit os eius.
11 * Pondus & statera iudicia Domini sunt: & opera eius omnes lapides sacculi.
12 * Abominabiles regi qui agunt impie: quoniam iustitia firmatur solium.

* Vo-

13 * Voluntas regum labia iusta: qui recta lo-
quitur, diligetur.
14 * Indignatio regis, nuncij mortis: & vir sa-
piens placabit eam.
15 * In hilaritate vultus regis, vita: & clemen-
tia eius quasi imber serotinus.
16 * Possidе sapientiam, quia auro melior est:
C & acquire prudentiam, quia pretiosior est
argento.
17 * Semita iustorum declinat mala: custos
animæ suæ seruat uiam suam.
18 * Contritionem præcedit superbia: & ante
ruinam exaltatur spiritus.
19 * Melius est humiliari cum mitibus, quam
diuidere spolia cum superbis.
20 * Eruditus in uerbo reperiet bona: & qui
sperat in Domino, beatus est.
21 * Qui sapiens est corde, appellabitur pru-
dens, & qui dulcis eloquio, maiora percipiet.
22 * Fons uitæ eruditio possidentis: doctrina
stultorum, fatuitas.
23 * Cor sapientis erudiet os eius: & labijs
eius addet gratiam.
24 * Fauus mellis, composita verba: dulcedo
animæ, sanitas ossium.
25 * Est uia quæ uidetur homini recta: & no-
D uissima eius ducunt ad mortem.
26 * Anima laborantis laborat sibi, quia com-
pulit eum os suum.
27 * Vir impius fodit malum, & in labijs eius
ignis ardescit.
28 * Homo peruersus suscitat lites, & uerbo-
sus separat principes.
29 * Vir iniquus lactat amicum suum: & du-
cit eum per uiam non bonam.
30 * Qui attonitis oculis cogitat praua, mor-
dens labia sua perficit malum.
31 * Corona dignitatis senectus, quæ in uijs iu-
stitiæ reperietur.
32 * Melior est patiens uiro forti: & qui do-
minatur animo suo, expugnatore urbium.
33 Sortes mittuntur in sinum, sed a Domino
temperantur.

CAP. XVII.

1 MElior est buccella sicca cum gaudio:
A quam domus plena uictimis cum
iurgio.
2 * † Seruus sapiens dominabitur filijs stul- Eccli. 10. d.28
tis, & inter fratres hereditatem diuidet.
3 * Sicut igne probatur argentum, & aurum
camino: ita corda probat Dominus.
4 * Malus obedit linguæ iniquæ & fallax
obtemperat labijs mendacibus.
5 * †Qui despicit pauperem, exprobat factori Sup.14.d. 31
eius: & qui ruina lætatur alterius, non erit im
punitus.
6 * Corona senum filij filiorum: & gloria
filiorum patres eorum.
7 * Non decent stultum uerba composita:
nec principem labium mentiens.
8 * Gemma gratissima, expectatio præstolan
B tis: quocunque se uertit, prudenter intel-
ligit.
9 * Qui celat delictum, quærit amicitias: qui
altero sermone repetit, separat fœderatos.
10 * Plus proficit correptio apud prudentem,
quam centum plagæ apud stultum.
11 * Semper iurgia quærit malus: angelus au-
tem crudelis mittetur contra eum.
12 * Expedit magis ursæ occurrere raptis fœ-
tibus, quam fatuo confidenti in stultitia
sua.
13 * †Qui reddit mala pro bonis, non recedet Rom. 12.
malum de domo eius. d.17
14 * Qui dimittit aquam, caput est iurgio- 1.Pet.3.b.
rum: & antequam patiatur contumeliam, iu 9
dicium deserit. 1. Thes.5.
15 * † Qui iustificat impium, & qui con- d.15
C demnat iustum, abominabilis est uterque Isa.5.e.25
apud Deum.
16 * Quid prodest stulto habere diuitias, cum
sapientiam emere non possit?
Qui alta facit domum suam, quærit rui-
nam: & qui euitat discere, incidet in mala.
17 * Omni tempore diligit qui amicus est: &
frater in angustijs comprobatur.
18 * Stultus homo plaudet manibus cum spo
ponderit pro amico suo.
19 * Qui meditatur discordias, diligit rixas:
& qui exaltat ostium, quærit ruinam.
20 * Qui peruersi cordis est, non inueniet bo-
num: & qui uertit linguam, incidet in ma-
lum.
21 * Natus est stultus in ignominiam suam:
sed nec pater in fatuo lætabitur.
22 * † Animus gaudens ætatem floridam fa- Sup.15.b.
cit: spiritus tristis exiccat ossa. 13
23 * Munera de sinu impius accipit: ut per-
uertat semitas iudicij.
24 * †In facie prudentis lucet sapientia: oculi Eccl. 2. c.
stultorum in finibus terræ. 14. & 8.a.
25 * Ira patris, filius stultus: & dolor matris 1
quæ genuit eum.
26 * Non est bonum, damnum inferre iustos:
nec percutere principem, qui recta iudicat.
27 * †Qui moderatur sermones suos, doctus & Iac.1.a.19
prudens est: & pretiosi spiritus uir eruditus.
28 * Stultus quoque si tacuerit, sapiens repu-
tabitur: & si compresserit labia sua, intelli-
gens.

CAP. XVIII.

1 OCcasiones quærit qui uult recedere ab
A amico: omni tempore erit exprobrabi-
lis.
2 * Non recipit stultus uerba prudentiæ: nisi
ea dixeris quæ uersantur in corde eius.
3 * Impius, cum in profundum uenerit pec-
catorum, contemnit: sed sequitur eum igno-
minia & opprobrium.

4 * Aqua profunda uerba ex ore uiri: & tor-
rens redundans fons sapientiæ.
5 * Accipere personam impij non est bo-
num, ut declines a ueritate iudicij.
6 * Labia stulti miscent se rixis: & os eius
B iurgia prouocat.
7 * Os stulti contritio eius: & labia ipsius, rui
na animæ eius.
8 * Verba bilinguis, quasi simplicia: & ipsa
perueniunt usque ad interiora uentris.
Pigrum deijcit timor: animæ autem effe-
minatorum esurient.
9 * Qui mollis & dissolutus est in opere suo,
frater est sua opera dissipantis.
10 * Turris fortissima, nomen Domini: ad
ipsum currit iustus, & exaltabitur.
11 * Substantia diuitis urbs roboris eius, &
quasi murus ualidus circundans eum.
12 * Antequam conteratur, exaltatur cor ho-
minis: & antequam glorificetur, humilia-
tur.
13 * Qui prius respondet quam audiat, stul-
tum se esse demonstrat, & confusione di-
gnum.
14 * Spiritus uiri sustentat imbecillitatem
C suam: spiritum uero ad irascendum facilem
quis poterit sustinere?
15 * Cor prudens possidebit scientiam: & au-
ris sapientium quærit doctrinam.
16 * Donum hominis dilatat uiam eius, &
ante principes spatium ei facit.
17 * Iustus, prior est accusator sui: uenit ami-
cus eius, & inuestigabit eum.
18 * Contradictiones comprimit sors, & inter
potens quoque diiudicat.
19 * Frater, qui adiuuatur a fratre, quasi ciui-
tas firma: & iudicia quasi uectes urbium.
20 * De fructu oris replebitur uenter eius: &
genimina labiorum ipsius saturabunt eum.
21 * Mors, & uita in manu linguæ: qui dili-
gunt eam, comedent fructus eius.
22 * Qui inuenit mulierem bonam, inuenit bo
num: & hauriet iucunditatem a Domi-
no.
Qui expellit mulierem bonam, expellit bo-
num: qui autem tenet adulteram, stultus est
& impius.
23 * Cum obsecrationibus loquetur pauper: &
diues effabitur rigide.
24 * Vir amabilis ad societatem, magis ami-
cus erit, quam frater.

C A P. XIX.

1 MElior est pauper, qui ambulat in sim-
A plicitate sua, quam diues torquens la-
bia sua, & insipiens.
2 * Vbi non est scientia animæ, non est
bonum: & qui festinus est pedibus, offen-
det.
3 * Stultitia hominis supplantat gressus eius:
& contra Deum feruet animo suo.
4 * Diuitiæ addunt amicos plurimos: a pau-
per autem & hi, quos habuit, separantur.
5 * | Testis falsus non erit impunitus: & qui Dan. 3. g.
mendacia loquitur, non effugiet. 61
6 * Multi colunt personam potentis, & ami-
ci sunt dona tribuentis.
7 * Fratres hominis pauperis oderunt eum:
insuper & amici procul recesserunt ab
eo.
B Qui tantum uerba sectatur, nihil habebit:
8 * qui autem possessor est mentis, diligit ani-
mam suam, & custos prudentiæ inueniet
bona.
9 * Falsus testis non erit impunitus: & qui
loquitur mendacia, peribit.
10 * Non decent stultum delitiæ: nec seruum
dominari principibus.
11 * Doctrina uiri per patientiam noscitur:
& gloria eius est iniqua prætergredi.
12 * Sicut fremitus leonis, ita & regis ira: &
sicut ros super herbam, ita & hilaritas eius.
13 * Dolor patris, filius stultus: & tecta iugi-
ter perstillantia, litigiosa mulier.
14 * Domus, & diuitiæ dantur a parentibus, a
Domino autem proprie uxor prudens.
15 * Pigredo immittit soporem, & anima dis-
C soluta esuriet.
16 * Qui custodit mandatum, custodit ani-
mam suam: qui autem negligit uiam suam,
mortificabitur.
17 * Fœneratur Domino qui miseretur pau-
peris: & uicissitudinem suam reddet
ei.
18 * Erudi filium tuum, ne desperes: ad inter-
fectionem autem eius ne ponas animam
tuam.
19 * Qui impatiens est, sustinebit damnum: &
cum rapuerit, aliud apponet.
20 * Audi consilium, & suscipe disciplinam,
ut sis sapiens in nouissimis tuis.
21 * Multæ cogitationes in corde uiri: uolun-
D tas autem Domini permanebit.
22 * Homo indigens misericors est: & melior
est pauper quam uir mendax.
23 * Timor domini ad uitam: & in plenitudi-
ne commorabitur, absque uisitatione pes-
sima.
24 * Abscondit piger manum suam sub
ascella, nec ad os suum applicat eam.
25 * | Pestilente flagellato stultus sapientior Inf. 21. b.
erit: si autem corripueris sapientem intelli- 11
get disciplinam.
26 * Qui affligit patrem, & fugat matrem,
ignominiosus est & infelix.
27 * Non cesset fili audire doctrinam, nec
ignorens sermones scientiæ.
28 * Testis iniquus deridet iudicium: & os
impiorum deuorat iniquitatem.
29 * Parata sunt derisoribus iudicia: & mallei
percutientes stultorum corporibus.

C A P.

CAP. XX.

1 LVxuriosa res, vinum, & tumultuosa
A ebrietas: quicunque his delectatur, nō
erit sapiens.
2 * Sicut rugitus leonis, ita & terror regis:
qui prouocat eum, peccat in animam suam.
3 * Honor est homini, qui separat se a con-
tentionibus: omnes autem stulti miscentur
contumelijs.
4 * Propter frigus piger arare noluit: men-
dicabit ergo æstate, & non dabitur illi.
5 * Sicut aqua profunda, sic consilium in cor
de viri: sed homo sapiens exauriet illud.
6 * Multi homines misericordes vocantur:
virum autem fidelem quis inueniet?
7 * Iustus, qui ambulat in simplicitate sua,
beatos post se filios derelinquet.
8 * Rex, qui sedet in solio iudicij, dissipat
B omne malum intuitu suo.
2.To.1.a.8 9 * ‖Quis potest dicere: Mundum est cor me
3.Reg.8.e um, purus sum a peccato?
46
2.Par.6.g. 10 * ‖ Pondus & pondus, mensura & mensu-
36 ra: vtrumque abominabile est apud Deum.
11 * Ex studijs suis intelligitur puer, si mun-
da & recta sint opera eius.
12 * Aurem audientem, & oculum videntem,
Dominus fecit utrunque.
13 * Noli diligere somnū, ne te egestas oppri-
mat: aperi oculos tuos, & saturare pani-
bus.
14 * Malum est, malum est, dicit omnis em-
C ptor: & cum recesserit, tunc gloriabitur.
15 * Est aurum, & multitudo gemmarum: &
uas pretiosum labia scientiæ.
‖Inf.27.c. 16 * ‖Tolle uestimentum eius, qui fideiussor
13 extit alieni, & pro extraneis aufer pignus ab
eo.
17 * Suauis est homini panis mendacij: &
postea implebitur os eius calculo.
18 * Cogitationes consilijs roborantur: &
gubernaculis tractanda sunt bella.
19 * Ei, qui reuelat mysteria, & ambulat frau
dulenter, & dilatat labia sua, ne commiscea-
ris.
Exo.21.c. 20 * ‖Qui maledicit patri suo, & matri, extin-
16 guetur lucerna eius in medijs tenebris.
Leu.20.b. 21 * Hereditas ad quam festinatur in princi-
9 pio, in nouissimo benedictione carebit.
Matt.15.a 22 * ‖Ne dicas: Reddam malum: expectā Do-
4 D minum, & liberabit te.
‖Rom.12 23 * Abominatio est apud Dominum pondus
d.17 & pondus: statera dolosa non est bona.
1.Pet.3.b. 24 * A Domino diriguntur gressus uiri: quis
9 autem hominum intelligere potest uiam
1.Thess.5. suam?
15 25 * Ruina est homini deuorare sanctos, &
post uota retractare.
26 * Dissipat impios rex sapiens, & incuruat
super eos fornicem.
27 * Lucerna Domini spiraculum hominis,
quæ inuestigat omnia secreta uentris.
28. * Misericordia, & ueritas custodiunt re
gem, & roboratur clementia thronus eius
29 * Exultatio iuuenum, fortitudo eorum: &
dignitas senum canities.
30 * Liuor uulneris absterget mala: & plaga
in secretioribus uentris.

CAP. XXI.

1 SIcut diuisiones aquarum, ita cor regis
A in manu Domini: quocumque uoluerit,
inclinabit illud.
2 * Omnis uia uiri recta sibi uidetur: appen-
dit autem corda Dominus.
3 * Facere misericordiam & iudicium, ma-
gis placet Domino, quam uictimæ.
4 * Exaltatio oculorum est dilatatio cordis:
lucerna impiorum peccatum.
5 * Cogitationes ‖ robusti semper in abun-
dantia: omnis autem piger semper in egesta
te est.
6 * Qui congregat thesauros lingua mēda-
cij, uanus & excors est, & impingetur ad la-
queos mortis.
7 * Rapinæ impiorum detrahent eos, quia
noluerunt facere iudicium.
8 * Peruersa uia uiri, aliena est: qui autem
mundus est, rectum opus eius.
9 * Melius est sedere in angulo domatis,
B quam cum muliere litigiosa, & in domo
communi.
10 * Anima impij desiderat malum, non mi-
serebitur proximo suo.
11 * Mulctato pestilente sapientior erit par-
uulus: & si sectetur sapientem, sumet scien-
tiam.
12 * Excogitat iustus de domo impij, ut de
trahat impios a malo.
13 * Qui obturat aurem suam ad clamorem
pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur
14 * Munus absconditum extinguit iras: &
donum in sinu indignationem maximam
15 * Gaudium iusto est facere iudicium: &
C pauor operantibus iniquitatem.
16 * Vir, qui errauerit a via doctrinæ, in cœ-
tu gigantum commorabitur.
17 * Qui diligit epulas, in egestate erit: qui
amat uinum, & pinguia, non ditabitur.
18 * Pro iusto datur impius: & pro rectis ini
quus.
19 * ‖Melius est habitare in terra deserta
quam cum muliere rixosa & iracunda.
20 * Thesaurus desiderabilis, & oleum in ha
bitaculo iusti: & imprudens homo dissipabi
illud.
21 Qui sequitur iustitiam & misericordiam
inueniet uitam, iustitiam, & gloriam.
22 * Ciuitatem fortium ascendit sapiens, &
destruxit robur fiduciæ eius.

23 * Qui cu lodit os suum,& linguam suam,
D custodit ab angustijs animam suam.
24 * Superbus & arrogans vocatur indoctus,
qui in ira operatur superbiam.
25 * Desideria occidunt pigrum: noluerunt
enim quidquam manus eius operari:
26 * Tota die concupiscit & desiderat: qui autem
iustus est, tribuet,& non cessabit.
27 * Hostiæ impiorum abominabiles, quis offeruntur
ex scelere.
28 * Testis mendax peribit: vir obediens loquetur
victoriam.
29 * Vir impius procaciter obfirmam vultum
suum: qui autem rectus est, corrigit viam
suam.
30 * Non est sapientia, non est prudentia, non
est consilium contra Dominum.
31 * Equus paratur ad diem belli: Dominus
autem salutem tribuit.

CAP. XXII.

A MElius est nomen bonum, quam diui-
1 tiæ multæ: super argentum & aurum,
gratia bona.
2 * Diues,& pauper obuiauerunt sibi: vtriusque
operator est Dominus.
3 * Callidus vidit malum, & abscondit se: innocens
pertransijt,& afflictus est damno.
4 * Finis modestiæ timor Domini, diuitie &
gloria & vita.
5 * arma & gladij in via peruersi: custos autem
animæ sue longe recedit ab eis.
6 * Prouerbium est: Adolescens iuxta viam
suam, etiam cum senuerit, non recedet ab
ea.
7 * Diues pauperibus imperat: & qui accipit
mutuum, seruus est fœnerantis.
8 * Qui seminat iniquitatem, metet mala,&
virga iræ suæ consumabitur.
9 * ‖ Qui pronus est ad misericordiam, bene
B dicetur: de panibus enim suis dedit pauperi.
Victoriam & honorem acquiret qui dat munera:
animam autem aufert accipientium.
10 * Eijce derisorem, & exibit cum eo iurgium,
cessabuntq. causæ & contumeliæ.
11 * Qui diligit cordis munditiam, propter
gratia labiorum suorum habebit amicum
regem.
12 * Oculi Domini custodiunt scientiam: &
supplantantur verba iniqui.
13 * Dicit piger: Leo est foris, in medio platearum
occidendus sum.
14 * Fouea profunda, os alienæ: cui ira tua est
Dominus, incidet in eam.
15 * Stultitia colligata est in corde pueri, &
C virga disciplinæ fugabit eam.
16 * Qui calumniatur pauperem, vt augeat
diuitias suas, dabit ipse ditiori, & egebit.
17 * Inclina aurem tuam, & audi verba sapientium:
appone autem cor ad doctrinam
18 meam: * quæ pulchra erit tibi, cum seruaueris
eam in ventre tuo, & redundabit in labijs
tuis:
19 * Vt sit in Domino fiducia tua, vnde &
ostendi eam tibi hodie.
20 * Ecce descripsi eam tibi tripliciter, in co-
21 gitationibus & scientia: * vt ostenderem
tibi firmitatem,& eloquia veritatis, respondere
ex his illis, qui miserunt te.
22 * Non facias violentiam pauperi, quia pau
D per est: neque conteras egenum in porta:
23 * quia iudicabit Dominus causam eius, &
configet eos, qui confixerunt animam eius,
24 * Noli esse amicus homini iracundo, neque
25 ambules cum viro furioso: * ne forte discas
semitas eius, & sumas scandalum animæ
tuæ.
26 * Noli esse cum his, qui defigunt manus
suas, & qui vades se offerunt pro debitis:
27 * si enim non habes vnde restituas, quid causæ
est vt tollat operimentum de cubili tuo?
28 * Ne transgrediaris terminus antiquos,
quos posuerunt patres tui.
29 * Vidisti virum velocem in opere suo? coram
regibus stabit, nec erit ante ignobiles.

CAP. XXIII.

1 QVando sederis vt comedes cum princi
A pe, diligenter attende quæ apposita
2 sunt ante faciem tuam: * & statue cultrum
gutture tuo, si tamen habes in potestate ani-
3 mam tuam, * ne desideres de cibis eius, in
quo est panis mendacij.
4 * Noli laborare vt diteris: sed prudentiæ
tuæ pone modum.
5 * Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non
potes habere: quia facient sibi pennas quasi
aquilæ,& uolabunt in cælum.
6 * Ne comedas cum homine inuido, & ne
7 desideres cibos eius: * quoniam in similitudinem
arioli, & coniectoris, æstimat quod
ignorat.
Comede & bibe, dicet tibi: & mens eius nō
est tecum.
8 * Cibos, quos comederas, euomes: & perdes
pulchros sermones tuos.
9 * In auribus insipientium ne loquaris: quia
despicient doctrinam eloquij tui.
10 * Ne attingas paruulorum terminos: &
B agrum pupillorum ne introeas:
11 * Propinquus enim illorum fortis est: &
ipse iudicabit contra te causam illorum.
12 * Ingrediatur ad doctrinam cor tuum: &
aures tuæ ad verba scientiæ.
13 * ‖ Noli subtrahere a puero disciplinam: Sap.13.d
si enim percusseris eum uirga, non morietur. 24
Eccl. 30.a 1
14 * Tu uirga percuties eum: & animam eius
de inferno liberabis.
15 * Fili mi, si sapiens fuerit animus tuus, gau-
16 debit tecum cor meum: * & exultabunt

renes

Inf.24.a.1 tenes mei, cum locuta fuerint rectum labia
tua.
17 * ‖ Non æmuletur cor tuum peccatores: sed
18 in timore Domini esto tota die: * quia ha-
bebis spem in nouissimo, & præstolatio tua
non auferetur.
19 * Audi fili mi, & esto sapiens: & dirige in
uia animum tuum.
20 Noli esse in conuiuijs potatorum, nec in co-
C messationibus eorum, qui carnes ad uescen-
21 dum conferunt: * quia uacantes potibus, &
dantes symbola consumentur, & uestietur
pannis dormitatio.
22 * Audi patrem tuum, qui genuit te: & ne
contemnas cum senuerit mater tua.
23 * Veritatem eme, & noli uendere sapien-
tiam, & doctrinam, & intelligentiam.
24 * Exultat gaudio pater iusti: qui sapientem
genuit, lætabitur in eo.
25 * Gaudeat pater tuus, & mater tua, & exul-
tet quæ genuit te.
26 * Præbe fili mi cor tuum mihi: & oculi tui
uias meas custodiant.
27 * Fouea enim profunda est meretrix: & pu-
teus angustus, aliena.
28 * Insidiatur in uia quasi latro, & quos in-
cautos uiderit, interficiet.
29 * Cui uæ? cuius patri uæ? cui rixæ? cui fo-
D uæ? cui sine causa uulnera? cui suffusio ocu-
lorum?
30 * Nonne his, qui commorantur in uino, &
student calicibus epotandis?
31 * Ne intuearis uinum quando flauescit,
cum splenduerit in uitro color eius: ingredi-
32 tur blande, * sed in nouissimo mordebit ut
coluber, & sicut regulus uenena diffundet.
33 * Oculi tui uidebunt extraneas, & cor tuum
loquetur peruersa.
34 * Et eris sicut dormiens in medio mari,
& quasi sopitus gubernator, amisso clauo:
35 * & dices: Verberauerunt me, sed non
dolui: traxerunt me, & ego non sensi:
quando euigilabo, & rursus uina repe-
riam.

CAP. XXIIII.

1 NE æmuleris uiros malos, nec desideres
Sup.23.d.17 2 esse cum eis: * quia rapinas meditatur
A mens eorum, & fraudes labia eorum loqu-
untur.
3 * Sapientia ædificabitur domus, & pruden
tia roborabitur.
4 * In doctrina replebuntur cellaria, uniuersa
substantia pretiosa & pulcherrima.
5 * Vir sapiens, fortis est: & uir doctus, robu-
stus & ualidus.
6 * Quia cum dispositione initur bellum: &
erit salus ubi multa consilia sunt.
7 * Excelsa stulto sapientia, in porta non
aperiet os suum.
8 * Qui cogitat mala facere, stultus uocabi
tur.
9 * Cogitatio stulti peccatum est: & abomi-
natio hominum detractor.
10 * Si desperaueris lassus in die angustiæ:
imminuetur fortitudo tua.
11 * ‖ Erue eos, qui ducuntur ad mortem: &
qui trahuntur ad interitū liberare ne cesses.
12 * Si dixeris: Vires non suppetunt: qui in-
B spector est cordis, ipse intelligit, & seruatorē
animæ tuæ nihil fallit, reddetq. homini iuxta
opera sua.
13 * Comede, filij mi, mel, quia bonum est,
& fauum dulcissimum gutturi tuo:
14 * Sic & doctrina sapientiæ animæ tuæ:
quam cum inueneris, habebis in nouissimis
spem, & spes tua non peribit.
15 * Ne insidieris, & quæras impietatem in
domo iusti, neque uastes requiem eius.
16 * Septies enim cadet iustus, & resurget:
impij autem corruent in malum.
17 * Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas,
18 & in ruina eius ne exultet cor tuum: * ne for-
te uideat Dominus, & displiceat ei, & aufe-
C rat ab eo iram suam.
19 * Ne contendas cum pessimis, nec æmule-
20 ris impios: * quoniam non habent futuro-
rum spem mali, & lucerna impiorum extin-
guetur.
21 * Time Dominum, fili mi, & regem: &
cum detractoribus non commiscearis:
22 * quoniam repente consurget perditio eo-
rum: & ruinam utriusque quis nouit?
23 * Hæc quoque sapientibus: ‖ Cognoscere
personam in iudicio non est bonum.
24 * Qui dicunt impio: Iustus es: maledicent
eis populi, & detestabuntur eos tribus.
25 * Qui arguunt eum, laudabuntur: & super
ipsos ueniet benedictio.
26 * Labia deosculabitur, qui recta uerba re-
spondet.
27 * Præpara foris opus tuum, & diligenter
exerce agrum tuum: ut postea ædifices do-
mum tuam.
28 * Ne sis testis frustra contra proximum
D tuum: nec lactes quemquam labijs tuis.
29 * ‖ Ne dicas: Quomodo fecit mihi, sic fa-
ciam ei: reddam unicuique secundum opus
suum.
30 * Per agrum hominis pigri transiui, & per
31 uineam uiri stulti: * & ecce totum reple-
uerant urticæ, & operuerant superficiem eius
spinæ, & maceria lapidum destructa erat.
32 * Quod cum uidissem, posui in corde meo,
& exemplo didici disciplinam.
33 * Parum, inquam, dormies, modicum dor-
mitabis, pauxillum manus conseres, ut quie
34 scas: * & ueniet tibi quasi cursor egestas, &
mendicitas quasi uir armatus.

CAP. XXV.

1 HAec quoque parabolæ Salomonis,quas
A transtulerunt viri Ezechiæ regis Iuda:
2 * Gloria Dei est celare verbum, & gloria
regum inuestigare sermonem.
3 * Cælum sursum, & terra deorsum,& cor
regum inscrutabile.
4 * Aufer rubiginem de argento, & egredie-
tur vas purissimum:
5 * Aufer impietatem de vultu regis, & fir-
mabitur iustitia thronus eius.
6 * Ne gloriosus appareas coram rege, & in
loco magnorum ne steteris.
7 * Melius est enim vt dicatur tibi: Ascende
huc;quam vt humilieris coram principe.
8 * Quæ viderunt oculi tui,ne proferas in iur
B gio cito:ne postea emendare non possis, cũ
dehonestaueris amicum tuum.
9 * Causam tuam tracta cum amico tuo, &
10 secretum extraneo ne reueles: *ne forte in-
sultet tibi cum audierit, & exprobrare non
cesset.
Gratia & amicitia liberant:quas tibi serua,
ne exprobrabilis fias.
11 * Mala aurea in lectis argentis, qui loqui-
tur verbum in tempore suo.
12 * Inauris aurea, & margaritum fulgens,
qui arguit sapientem, & aurem obedientẽ.
13 * Sicut frigus niuis in die messis, ita lega-
tus fidelis ei,qui misit eum,animam ipsius
requiescere facit.
14 * Nubes,& ventus, & pluuiæ non sequen-
tes, vir gloriosus, & promissa non com-
plens.
15 * Patientia lenietur princeps, & lingua
C mollis confringet duriciam.
16 * Mel inuenisti, comede quod sufficit tibi,
ne forte satiatus euomas illud.
17 * Subtrahe pedem tuum de domo proxi-
mi tui, nequando satiatus oderit te.
18 * Iaculum & gladius,& sagitta acuta,homo
qui loquitur contra proximum suum fal-
sum testimonium.
19 * Dent putridus, & pes lassus, qui sperat
20 super infideli in die angustiæ, * & amittit
pallium in die frigoris.
Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi
pessimo.
Sicut tinea vestimento, & vermis ligno:
ita tristitia viri nocet cordi.
21 * ‡ Si esurierit inimicus tuus ciba illum:si si-
22 tierit: da ei aquam bibere: * prunas enim
congregabis super caput eius, & Dominus
reddet tibi.
23 * Ventus aquilo dissipat pluuias, & facies
D tristis linguam detrahentem.
24 * ‡ Melius est sedere in angulo domatis,
quam cum muliere litigiosa,&in domo com
muni:
25 * Aqua frigida animæ sitienti, & nuncius
bonus de terra longinqua.
26 * Fons turbatus pede,& vena corrupta, Iu-
stus cadens coram impio.
27 * Sicut,qui mel multum comedit, non est
ei bonum:‡sic,qui scrutator est maiestatis, Eccli.3.c.
opprimetur a gloria. 22
28 * Sicut urbs patens & absque murorum
ambitu,ita vir,qui non potest in loquendo
cohibere spiritum suum.

CAP. XXVI.

1 QVomodo nix in æstate, & pluuiæ in
A messe: sic indecens est stulto gloria:
2 * Sicut auis ad alia transuolans, & passer
quò libet vadens:sic maledictum frustra pro
latum in quempiam superueniet.
3 * Flagellum equo,& camus asino, & virga
in dorso imprudentium.
4 * Ne respondeas stulto iuxta stultitiam
suam,ne efficiaris ei similis.
5 * Responde stulto iuxta stultitiam suam,
nè sibi sapiens esse videatur.
6 * Claudus pedibus, & iniquitatem bi-
bens, qui mittit verba per nuncium stul-
tum.
7 * Quomodo pulchras frustra habet clau-
B dus tibias:sic indecens est in ore stultorum
parabola.
8 * Sicut, qui mittit lapidem in aceruum
Mercurij:ita, qui tribuit insipienti honorẽ.
9 * Quomodo si spina nascatur in manu te-
mulenti:sic parabola in ore stultorum.
10 * Iudicium determinat causas, & qui im-
ponit stulto silentium iras mitigat.
11 * ‡Sicut canis,qui reuertitur ad uomitum 1. Pet.2.d
suum,sic imprudens, qui iterat stultitiam 22
suam.
12 * Vidisti hominem sapientem sibi uideri?
magis illo spem habebit insipiens.
13 * Dicit piger: Leo est in uia,& leæna in iti-
14 neribus, * sicut ostium uertitur in cardine
suo, ita piger in lectulo suo.
15 * ‡Abscondit piger manus sub ascella sua, Sup.19.d
& laborat si ad os suum eam conuerterit. 24
16 * Sapientior sibi piger uidetur septem ui-
D ris loquentibus sententias.
17 * Sicut qui apprehendit auribus canem,sic
qui transit impatiens, & commiscetur rixæ
alterius.
18 * Sicut noxius est qui mittit sagittas, &
19 lanceas in mortem: * ita uir,qui fraudulen-
ter nocet amico suo:& cum fuerit deprehen-
sus,dicit:Ludens feci.
20 * Cũ defecerint ligna, extinguetur ignis:&
susurrone subtracto, iurgia conquiescent.
21 * Sicut carbones ad prunas, & ligna ad
ignem,‡sic homo iracundus suscitat rixas. Sup.15.c
22 * Verba susurronis quasi simplicia, & ipsa 18
D perueniunt ad intima uentris.

23 * Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile, sic labia tumentia cum pessimo corde sociata.
24 * Labijs suis intelligitur inimicus, cum in corde tractauerit dolos.
25 * Quando submiserit vocem suam, ne credideris ei: quoniam septem nequitiæ sunt in corde illius.
26 * Qui operit odium fraudulenter, reuelabitur malitia eius in concilio.
27 * Qui fodit foueam, incidet in eam: & qui voluit lapidem, reuertetur ad eum.
28 * Lingua fallax non amat veritatem: & os lubricum operatur ruinas.

CAP. XXVII.

1 A NE glorieris in crastinum, ignorans quid superuentura pariat dies.
2 * Laudet te alienus, & non os tuum: extraneus, & non labia tua.
3 * ¶ Graue est saxum, & onerosa arena: sed ira stulti vtroque grauior. Eccl. 22. b 17
4 * Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor: & impetum concitati ferre quis poterit?
5 * Melior est manifesta correptio, quàm amor absconditus.
6 * Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis.
7 * ¶ Anima saturata calcabit fauum: & anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet. Iob. 6. b. 7
8 * Sicut auis transmigrans de nido suo, sic
B vir qui derelinquit locum suum.
9 * Vnguento & varijs odoribus delectatur cor: & bonis amici consilijs anima dulcoratur.
10 * Amicum tuum, & amicum patris tui ne dimiseris: & domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuæ.
Melior est uicinus iuxta, quàm frater procul.
11 * Stude sapientiæ fili mi, & lætifica cor meum, vt possis exprobranti respondere sermonem.
12 * Astutus videns malum, absconditus est:
C paruuli transeuntes sustinuerunt dispendia.
13 * ¶ Tolle vestimentum eius, qui spopondit pro extraneo: & pro alienis, aufer ei pignus. Sup. 20. c. 16
14 * Qui benedicit proximo suo uoce grandi, de nocte consurgens maledicenti similis erit.
15 * ¶ Tecta perstillantia in die frigoris, & li- Sup. 19. b. 13
16 tigiosa mulier comparantur: * qui retinet eam, quasi qui ventum teneat, & oleum dexteræ suæ uocabit.
17 * Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciem amici sui.
18 * Qui seruat ficum, comedet fructus eius: & qui custos est domini sui, glorificabitur.
19 * Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus.
20 * ¶ Infernus & perditio numquam implentur: similiter & oculi hominum insatiabiles: Eccl. 14. b 10
21 * ¶ Quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum: sic probatur homo ore laudantis. Sup. 17. a. 3
D Cor iniqui inquirit mala, cor autem rectum inquirit scientiam.
22 * Si contuderis stultum in pila quasi ptisanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia eius.
23 * Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera:
24 * Non enim habebis iugiter potestatem: sed corona tribuetur in generationem, & generationem.
25 * Aperta sunt prata, & apparuerunt herbæ uirentes, & collecta sunt fœna de montibus.
26 * ¶ Agni ad uestimentum tuum: & hœdi, ad agri pretium. 1. Tim. 6. b. 8
27 * Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, & in necessaria domus tuæ: & ad victum ancillis tuis.

CAP. XXVIII.

1 A FVgit impius, nemine persequente: iustus autem quasi leo confidens, absque terrore erit.
2 * Propter peccata terræ multi principes eius: & propter hominis sapientiam, & horum scientiam quæ dicuntur, vita ducis longior erit.
3 * Vir pauper calumnians pauperes, similis est imbri vehementi, in quo paratur fames.
4 * Qui derelinquunt legem, laudant impium: qui custodiunt, succenduntur contra eum.
5 * Viri mali non cogitant iudicium: qui autem inquirunt Dominum, animaduertunt omnia.
6 * ¶ Melior est pauper ambulans in simplicitate sua, quàm diues in prauis itineribus. Sup. 19. a. 1
7 * Qui custodit legem, filius sapiens est: qui
B autem comessatores pascit, confundit patrem suum.
8 * Qui coaceruat diuitias vsuris & fœnore, liberali in pauperes congregat eas.
9 * Qui declinat aures suas ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.
10 * Qui decipit iustos in via mala, in interitu suo corruet: & simplices possidebunt bona eius.
11 * Sapiens sibi uidetur uir diues: pauper autem prudens scrutabitur eum.

* In

12 * In exultatione iustorum multa gloria est: regnantibus impijs ruinæ hominum.
13 * Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur.
14 * Beatus homo, qui semper est pauidus: qui vero mentis est duræ, corruet in malum.
15 * Leo rugiens, & vrsus esuriens, princeps impius super populum pauperem.
16 * Dux indigens prudentia, multos opprimet per calumniam: qui autem odit auaritiam, longi fient dies eius.
C
17 * Hominem, qui calumniatur animæ sanguinem, si usque ad lacum fugerit, nemo sustinet.
18 * Qui ambulat simpliciter, saluus erit: qui peruersis graditur vijs, concidet semel.
Sup.12.b.11 19 * ‖ Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otium, replebitur egestate.
Eccli. 20.d.30 Sup 13.b.11.& 20.c.21 20 * Vir fidelis multum laudabitur: ‖ qui autem festinat ditari, non erit innocens.
21 * Qui cognoscit in iudicio faciem, non benefacit: iste & pro buccella panis deserit veritatem.
22 * Vir, qui festinat ditari, & alijs inuidet, ignorat quòd egestas superueniet ei.
D
23 * Qui corripit hominem, gratiam postea inueniet apud eum magis quàm ille, qui per linguæ blandimenta decipit.
24 * Qui subtrahit aliquid a patre suo, & à matre: & dicit hoc non esse peccatum, particeps homicidæ est.
25 * Qui se iactat, & dilatat, iurgia concitat: qui uero sperat in domino, sanabitur.
26 * Qui confidit in corde suo, stultus est: qui autem graditur sapienter, ipse saluabitur.
27 * Qui dat pauperi, non indigebit: qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam.
28 * Cum surrexerint impij, abscondentur homines: cum illi perierint, multiplicabuntur iusti.

CAP. XXIX.

1 A Viro, qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei superueniet interitus: & eum sanitas non sequetur.
2 In multiplicatione iustorum lætabitur vulgus: cum impij sumpserint principatum, gemet populus.
Luc.15.c.13 3 * Vir, qui amat sapientiam, lætificat patrē suum: ‖ qui autem nutrit scorta, perdet substantiam.
4 * Rex iustus erigit terram, vir auarus destruet eam.
5 * Homo, qui blandis, fictisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus eius.
6 * Peccantem virum iniquum inuoluet laqueus: & iustus laudabit atque gaudebit.
7 * Nouit iustus causam pauperum: impius ignorat scientiam.
B
8 * Homines pestilentes dissipant ciuitatem: sapientes vero auertunt furorem.
9 * Vir sapiens, si cum stulto contenderit, siue irascatur, siue rideat, non inueniet requiē.
10 * Viri sanguinum oderunt simplicem: iusti autem quærunt animam eius.
11 * Totum spiritum suum profert stultus: sapiens differt, & reseruat in posterum.
12 * Princeps, qui libenter audit uerba mendacij, omnes ministros habet impios.
13 * Pauper, & creditor obuiauerunt sibi: vtriusque illuminator est dominus.
14 * Rex, qui iudicat in ueritate pauperes, thronus eius in æternum firmabitur.
15 * Virga atque correptio tribuit sapientiā: puer autem, qui dimittitur voluntati suæ, confundit matrem suam.
C
16 * In multiplicatione impiorum multiplicabuntur scelera: & iusti ruinas eorum uidebunt.
17 * Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabit delicias animæ tuæ.
18 * Cum prophetia defecerit, dissipabitur populus: qui uero custodit legem, beatus est.
19 * Seruus uerbis non potest erudiri: quia quod dicis intelligit, & respondere contemnit.
20 * Vidisti hominem velocem ad loquendū? stultitia magis speranda est, quam illius correptio.
21 * Qui delicate à pueritia nutrit seruum suum, postea sentiet eum contumacem.
22 * Vir iracundus prouocat rixas: & qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum procliuior.
D
23 * ‖ Superbum sequitur humilitas: & humilem spiritu suscipiet gloria. Iob.22.d.29
24 * Qui cum fure participat, odit animam suam: adiurantem audit, & non indicat.
25 * Qui timet hominem, cito corruet: qui sperat in domino, sublevabitur.
26 * Multi requirunt faciem principis: & iudicium a domino egreditur singulorum.
27 * Abominantur iusti uirum impium: & abominantur impij eos, qui in recta sunt via.
Verbum custodiens filius, extra perditionem erit.

CAP. XXX.

1 A Verba Congregantis filij Vomentis. Visio, quam locutus est uir, cum quo est Deus, & qui Deo secum morante confortatus, ait:
2 * Stultissimus sum uirorum, & sapientia hominum non est mecum.
3 * Non didici sapientiam, & non noui scientiam sanctorum.

* Quis

4 * Quis ascendit in cælum atque descendit?
quis cõtinuit spiritum in manibus suis? qui
colligauit aquas quasi in uestimento? quis
suscitauit omnes terminos terræ? quod no-
men est eius, & quod nomen filij eius, si no-
sti?
Psal.18.c.31 5 * | Omnis sermo Dei ignitus, clypeus est
6 sperantibus in se: * | ne addas quidquam
Deu.4.a.2 & 12.d.32 verbis illius, & arguaris, inueniarisq. men-
dax.
7 * Duo rogaui te, ne deneges mihi antequã
B moriar.
8 * Vanitatem, & verba mendacia longe fac
a me.
Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi:
9 tribue tantum victui meo necessaria: * ne
forte satiatus illiciar ad negandum, & di-
cam: Quis est dominus? aut egestate compul
sus furer, & periurem nomen Dei mei.
10 * Ne accuses seruum ad dominum suum,
ne forte maledicat tibi, & corruas.
11 * Generatio, quæ patri suo maledicit, &
quæ matri suæ non benedicit.
12 * Generatio, quæ sibi munda uidetur, & ta
men non est lota a sordibus suis.
13 * Generatio, cuius excelsi sunt oculi, & pal-
pebræ eius in alta surrectæ.
14 * Generatio, quæ pro dentibus gladios ha-
bet, & commandit molaribus suis, ut come
dat inopes de terra, & pauperes ex homi-
nibus.
15 * Sanguisugæ duæ sunt filiæ, dicentes: Af-
fer, Affer.
C Tria sunt insaturabilia, & quartum quod
numquam dicit: Sufficit.
16 * Infernus, & os uuluæ, & terra, quæ non
satiatur aqua: ignis uero numquam dicit:
Sufficit.
17 * Oculum, qui subsannat patrem, & qui de-
spicit partum matris suę, effodiant eum cor-
ui de torrentibus, & comedant eum filij a-
quilæ.
18 * Tria sunt difficilia mihi, & quartum pe-
nitus ignoro:
19 * Viam aquilæ in cælo, viam colubri super
petram, uiam nauis in medio mari, & uiam
uiri in adolescentia.
20 * Talis est & uia mulieris adulteræ, quæ co
medit, & tergens os suum dicit: Non sum o-
perata malum.
21 * Per tria mouetur terra, & quartum non
potest sustinere.
22 * Per seruum cum regnauerit: per stultum
23 cum saturatus fuerit cibo: * per odiosam mu
lierem cum in matrimonio fuerit assum-
pta: & per ancillam cum fuerit heres domi-
næ suæ.
24 * Quattuor sunt minima terræ, & ipsa sunt
D sapientiora sapientibus.
25 * Formicæ, populus infirmus, qui præparat
26 in messe cibum sibi: * lepusculus, plebs inua
27 lida, qui collocat in petra cubile suum: * re-
gem locusta non habet, & egreditur uniuersa
28 per turmas suas: * stellio manibus nititur,
& moratur in ædibus regis.
29 * Tria sunt, quæ bene gradiuntur, & quar-
tum, quod incedit feliciter:
30 * Leo fortissimus bestiarum, ad nullius pa
31 uebit occursum: * gallus succinctus lumbos:
& aries: nec est rex, qui resistat ei.
32 * Est qui stultus apparuit postquam eleua-
tus est in sublime: si enim intellexisset, ori
suo imposuisset manum.
33 * Qui autem fortiter premit ubera ad eli-
ciendum lac, exprimit butyrum: & qui ue-
hementer emungit, elicit sanguinem: & qui
prouocat iras, producit discordias.

CAP. XXXI.

1 VErba Lamuelis regis. Visio, qua erudi-
A uit eum mater sua.
2 * Quid dilecte mi, quid dilecte uteri mei,
quid dilecte votorum meorum?
3 * Ne dederis mulieribus substantiam tuã,
& diuitias tuas ad delendos reges.
4 * Noli regibus, o Lamuel, noli regibus da-
re uinum: quia nullum secretum est ubi re-
5 gnat ebrietas, * & ne forte bibant, & obliui-
scantur iudiciorum, & mutent causam filio-
rum pauperis.
6 * Date siceram mœrentibus, & uinum his,
7 qui amaro sunt animo: * bibant, & obliui-
scantur egestatis suæ, & doloris sui non re-
cordentur amplius.
8 * Aperi os tuum muto, & causis omnium
9 filiorum qui pertranseunt: * aperi os tuum,
decerne quod iustum est, & iudica inopem,
& pauperem.
10 * Mulierem fortem quis inueniet? procul,
B & de ultimis finibus pretium eius.
11 * Confidit in ea cor uiri sui, & spolijs non
indigebit.
12 * Reddet ei bonum, & non malum, omni-
bus diebus uitæ suæ.
13 * Quæsiuit lanam, & linum, & operata est
consilio manuum suarum.
14 * Facta est quasi nauis institoris, de longe
portans panem suum.
15 * Et de nocte surrexit, deditq; prædam do-
mesticis suis, & cibaria ancillis suis.
16 * Considerauit agrum, & emit eum: de fru-
ctu manuum suarum plantauit uineam.
17 * Accinxit fortitudine lumbos suos, & ro-
borauit brachium suum.
18 * Gustauit, & uidit quia bona est negotia-
tio eius: non extinguetur in nocte lucerna
eius.
19 * Manum suam misit ad fortia, & digiti
eius apprehenderunt fusum.
20 * Manum suam aperuit inopi, & palmas
suas extendit ad pauperem.

21 * Non timebis domui suæ a frigoribus ni-
uis: omnes enim domestici eius uestiti sunt
duplicibus.
22 * Stragulatam uestem fecit sibi: byssus, &
purpura indumentum eius.
23 * Nobilis in portis uir eius, quando sederit
cum senatoribus terræ.
24 * Sindonem fecit, & vendidit, & cingulum
D tradidit Chananæo,
25 * Fortitudo, & decor indumentum eius,
& ridebit in die nouissimo.
26 * Os suum aperuit sapientiæ, & lex clemen-
tiæ in lingua eius.
27 * Considerauit semitas domus suæ, & pa-
nem otiosa non comedit.
28 * Surrexerunt filij eius, & beatissimā præ-
dicauerunt: vir eius, & laudauit eam.
29 * Multæ filiæ congregauerunt diuitias: tu
supergressa es vniuersas.
30 * Fallax gratia, & vana est pulchritudo:
mulier timens Dominum ipsa laudabitur.
31 * Date ei de fructu manuum suarum: & lau-
dent eam in portis opera eius.

ECCLESIASTES,

Qui ab Hebræis

COHELETH APPELLATVR.

CAPVT PRIMVM.

1 Erba Ecclesiastæ, filij Da-
A uid, regis Ierusalem. * Va-
2 nitas vanitatum, dixit Ec-
clesiastes: vanitas vanita-
tum, & omnia uanitas.
3 * Quid habet amplius ho-
mo de vniuerso labore suo
4 quo laborat sub sole? * Generatio præterit,
& generatio aduenit: terra autem in æternū
5 stat. * Oritur sol, & occidit, & ad locum suū
B reuertitur: ibique renascens, * gyrat per Me-
6 ridiem, & flectitur ad Aquilonem: lustrans
vniuersa in circuitu pergit spiritus, & in cir-
7 culos suos reuertitur. * Omnia flumina in-
trant in mare, & mare non redundat: ad lo-
cum, vnde exeunt flumina, reuertuntur ut i-
8 terum fluant. * Cunctæ res difficiles: non po-
test eas homo explicare sermone. Non satu-
ratur oculus visu, nec auris auditu impletur.
9 * Quid est quod fuit? ipsum quod futurum
est. Quid est quod factum est? ipsum quod
10 faciendum est. * Nihil sub sole nouum, nec
C valet quisquam dicere: Ecce hoc recens est:
iam enim præcessit in sæculis, quæ fuerunt
11 ante nos. * Non est priorum memoria: sed
nec eorum quidem, quæ postea futura sunt,
erit recordatio apud eos, qui futuri sunt in
12 nouissimo. * Ego Ecclesiastes fui rex Israel
13 in Ierusalem, * & proposui in animo meo
quærere, & inuestigare sapienter de omni-
bus, quę fiunt sub sole. Hanc occupationem
pessimam dedit Deus filijs hominum, ut oc-
14 cuparentur in ea. * Vidi cuncta, quæ fiunt
D sub sole, & ecce uniuersa uanitas, & afflictio
15 spiritus. * Peruersi difficile corriguntur, &
16 stultorum infinitus est numerus. * Locutu
sum in corde meo, dicens: Ecce magnus effe-
ctus sum, & præcessi omnes sapiētia, qui fue-
runt ante me in Ierusalem: & mens mea con
17 templata est multa sapienter, & didici. * De-
dique cor meum ut scirem prudentiam, atq;
doctrinam, erroresque & stultitiam: & agno
ui quòd in his quoque esset labor, & afflictio
18 spiritus, * eo quòd in multa sapientia multa
sit indignatio; & qui addit scientiam, addit
& laborem.

CAP. II.

1 Dixi ego in corde meo: Vadam, & af-
A fluam delicijs, & fruar bonis. Et uidi
2 quòd hoc quoque esset uanitas. * Risum re-
putaui errorem & gaudio dixi: Quid frustra
3 deciperis? * Cogitaui in corde meo abstra-
here a uino carnem meam, ut animū meū
transferrem ad sapientiam, deuitaremque
stultitiam, donec uiderem quid esset utile fi-
lijs hominum: quo facto opus est sub sole nu
4 mero dierum uitæ suæ. * Magnificaui ope-
ra mea, ædificaui mihi domos, & plantaui vi-
5 neas, * feci hortos, & pomaria, & conseui ea
6 cuncti generis arboribus, * & extruxi mihi
piscinas aquarum, ut irrigarem siluam li-
7 gnorum germinantium, * possedi seruos &
B ancillas, multamque familiam habui: ar-
menta quoque, & magnos ouium greges ul-
tra omnes qui fuerunt ante me in Ierusalē:
8 * coaceruaui mihi argentum, & aurum, &
substantias regum, ac prouinciarum: feci mi
hi cantores, & cantatrices, & delicias filiorū

hominum

hominum, scyphos, & vrceos in ministerio
9 ad uina fundenda: & * supergressus sum opi-
bus omnes, qui ante me fuerunt in Ierusa-
lem: sapientia quoque perseuerauit mecum.
10 * Et omnia, quæ desiderauerunt oculi mei,
non negaui eis: nec prohibui cor meum quin
A omni voluptate frueretur, & oblectaret se in
his, quæ præparaueram: & hanc ratus sum
11 partem meam, si vterer labore meo.* Cum-
que me conuertissem ad uniuersa opera, quę
C fecerant manus meę, & ad labores, in quibus
frustra sudaueram, uidi in omnibus uanita-
tem & afflictionem animi, & nihil permane-
12 re sub sole. * Transiui ad contemplandam
sapientiam, erroresque & stultitiam (quid
est, inquam, homo, ut sequi possit regem Fa-
13 ctorem suum?) * & vidi quòd tantum præ-
cederet sapientia stultitiam, quantum differt
14 lux a tenebris. * Sapientis oculi in capite
eius: stultus in tenebris ambulat: & didici
15 quòd unus utriusque esset interitus. * Et di-
xi in corde meo: Si unus & stulti & meus
occasus erit, quid mihi prodest quòd maio-
rem sapientiæ dedi operam? Locutusq; cum
B mente mea, animaduerti quòd hoc quoque
16 esset uanitas. * Non enim erit memoria sa-
pientis similiter ut stulti in perpetuum, &
futura tempora obliuione cuncta pariter o-
perient: moritur doctus similiter ut indoctus.
17 * Et idcirco taduit me uitæ meę videntem
D mala uniuersa esse sub sole, & cuncta uani-
18 tatem & afflictionem spiritus. * Rursus de-
testatus sum omnem industriam meam, qua
sub sole studiosissime laboraui, habiturus hę-
19 redem post me, * quem ignoro, vtrum sa-
piens an stultus futurus sit, & dominabitur
in laboribus meis, quibus desudaui & solici-
20 tus fui, & est quidquam tam uanum? * Vnde
cessaui, renunciauitque cor meum ultra la-
21 borare sub sole. * Nam cùm alius laboret in
sapientia, & doctrina, & solicitudine, homi-
ni otioso quęsita dimittit: & hoc ergo, uani-
22 tas, & magnum malum. * Quid enim pro-
derit homini de uniuerso labore suo, & af-
flictione spiritus, qua sub sole cruciatus est?
23 * Cuncti dies eius doloribus, & ærumnis ple-
ni sunt, nec per noctem mente requiescit: &
24 hoc nonne uanitas est? * Nonne melius est
comedere & bibere, & ostendere animę suę
bona de laboribus suis? & hoc de manu Dei
25 est. * Quis ita deuorabit, & delicijs affluet ut
26 ego? * Homini bono in conspectu suo dedit
Deus sapientiam, & scientiam, & lætitiam:
peccatori autem dedit afflictionem, & curā
superfluam, ut addat, & congreget, & tradat
ei qui placuit Deo: sed & hoc uanitas est, &
cassa solicitudo mentis.

Iosu.8.a.1. Prou.17.d.24

CAP. III.

1 OMnia tempus habent, & suis spatijs trā-
A seunt vniuersa sub cęlo.
2 * Tempus nascendi, & tempus moriendi.
Tempus plantandi, & tempus euellendi
quod plantatum est.
3 * Tempus occidendi, & tempus sanandi:
Tempus destruendi, & tempus ędificandi.
4 * Tempus flendi, & tempus ridendi.
Tempus plangendi, & tempus saltandi.
5 * Tempus spargendi lapides, & tempus col-
ligendi.
Tempus amplexandi, & tempus longo fie-
ri ab amplexibus.
6 * Tempus acquirendi, & tempus perdendi.
B Tempus custodiendi, & tempus abijciēdi.
7 * Tempus scindendi, & tempus consuendi.
Tempus tacendi, & tempus loquendi.
8 Tempus dilectionis, & tempus odij.
Tempus belli, & tempus pacis.
9 * Quid habet amplius homo de labore suo?
10 * Vidi afflictionem, quam dedit Deus filijs
11 hominum, ut distendantur in ea.* Cuncta fe-
cit bona in tempore suo, & mundum tradi-
dit disputationi eorum, ut non inueniat ho-
mo opus, quod operatus est Deus ab initio
12 usque ad finem. * Et cognoui quòd non es-
set melius nisi lætari, & facere bene in uita
13 sua.* Omnis enim homo, qui comedit & bi-
C bit, & uidet bonum de labore suo, hoc do-
14 num Dei est. Didici quòd omnia opera, quę
fecit Deus, perseuerent in perpetuum: non
possumus eis quidquam addere, nec auferre,
15 quæ fecit Deus ut timeatur. * Quod factum
est, ipsum permanet: quæ futura sunt, iam
16 fuerunt: & Deus instaurat quod abijt.* Vidi
sub sole in loco iudicij impietatem, & in lo-
17 co iustitię iniquitatem. * Et dixi in corde
meo: Iustum, & impium iudicabit Deus, &
18 tempus omnis rei tunc erit. * Dixi in corde
18 filijs hominum, ut probaret eos Deus, & o-
19 stenderet similes esse bestijs. * Idcirco vnus
D interitus est hominis, & iumentorum, &
ęqua utriusque conditio: sicut moritur ho-
mo, sic & illa moriuntur: similiter spirant
omnia, & nihil habet homo iumento am-
20 plius: cuncta subiacent uanitati, * & omnia
pergūt ad unum locum: de terra facta sunt,
21 & in terram pariter reuertuntur. * Quis
nouit si spiritus filiorum Adam ascendat sur-
sum, & si spiritus iumentorum descendat
22 deorsum? * Et deprehendi nihil esse melius
quàm lętari hominem in opere suo, & hanc
esse partem illius. Quis enim eum adducet,
ut post se futura cognoscat?

CAP. IIII.

1 VErti me ad alia, & uidi calumnias, quę
A sub sole geruntur, & lacrymas inno-
centium, & neminē consolatorem: nec posse
resistere eorum uiolentię, cunctorū auxilio
2 destitutos. * Et laudaui magis mortuos,
3 quàm uiuentes: * & feliciorē vtroq; iudicaui,

qui necdũ natus est, nec vidit mala quę sub
4 sole fiunt. * Rursum contemplatus sum om
nes labores hominum, & industrias animad
uerti patere inuidiæ proximi: & in hoc ergo
5 vanitas, & cura superflua est. * Stultus com-
plicat manus suas, & comedit carnes suas,
6 dicens: * Melior est pugillus cum requie,
B quàm plena vtraque manus cum labore, &
7 afflictione animi. * Considerans reperi, &
8 aliam vanitatem sub sole: * unus est, & se-
cundum non habet, non filium, non fratrem
& tamen laborare non cessat, nec satiantur
oculi eius diuitijs: nec recogitat, dicens: Cui
laboro, & fraudo animam meam bonis? in
hoc quoque uanitas est, & afflictio pessima.
9 * Melius est ergo duos esse simul, quàm v-
num: habent enim emolumentum societatis
10 suæ: * si unus ceciderit, ab altero fulcietur. vę
soli: quia cum ceciderit, non habet subleuan-
11 tem se. * Et si dormierint duo, fouebuntur
12 mutuo: vnus quomodo calefiet? * Et si quis-
piam præualuerit contra vnum, duo resistũt
13 ei: funiculus triplex difficile rumpitur. * Me-
lior est puer pauper, & sapiens, rege sene &
stulto, qui nescit præuidere in posterum.
14 * Quòd de carcere, catenisque interdũ quis
egrediatur ad regnum: & alius natus in re-
15 gno, inopia consumatur. * Vidi cunctos ui-
D uentes, qui ambulant sub sole cum adole-
16 scente secundo, qui consurget pro eo. * Infi-
nitus numerus est populi omnium, qui fue-
runt ante eum: & qui postea futuri sunt, non
lætabuntur in eo. sed & hoc, vanitas & affli-
17 ctio spiritus. * Custodi pedem tuum ingre-
diens domum Dei, & appropinqua ut au-
1. Reg. 15. dias. † Multo enim melior est obedientia,
e. 22. quàm stultorum victimæ, qui nesciunt quid
Osee 6. c. faciunt mali.

CAP. V.

1 NE temere quid loquaris, neque cor tuũ
A sit velox ad proferendum sermonem
coram Deo. Deus enim in cælo, & tu super
terram: idcirco sint pauci sermones tui.
2 * Multas curas sequuntur somnia, & in mul
3 tis sermonibus inuenietur stultitia. * Si quid
vouisti Deo, ne moreris reddere: displicet e-
nim ei ĩfidelis, & stulta promissio. sed quod-
4 cumque voueris, redde: * multoque melius
B est non vouere, quàm post uotum promissa
5 non reddere. * Ne dederis os tuum ut pecca-
re facias carnem tuam: neque dicas coram
angelo: Non est prouidentia: ne forte iratus
Deus contra sermones tuos, dissipet cuncta
6 opera manuum tuarum. * Vbi multa sunt
somnia, plurimæ sunt uanitates, & sermones
7 innumeri: tu vero Deum time. * Si videris
calumnias egenorum, & uiolenta iudicia, &
subuerti iustitiam in prouincia, non mireris
super hoc negotio: quia excelso excelsior est
alius, & super hos quoque eminentiores sunt
8 alij, & insuper uniuersæ terræ rex imperat
9 seruienti. * Auarus non implebitur pecunia:
C & qui amat diuitias, fructum non capiet ex
10 eis: & hoc ergo uanitas. * Vbi multæ sunt
opes, multi & qui comedunt eas. Et quid
prodest possessori, nisi quòd cernit diuitias
11 oculis suis? * Dulcis est somnus operanti, si-
ue parum, siue multum comedat: saturitas
12 autem diuitis non sinit eum dormire. * † Est Iob 20. c. 20
& alia infirmitas pessima, quam uidi sub so
le: diuitiæ conseruatæ in malum domini sui.
13 * Pereunt enim in afflictione pessima: gene-
14 rauit filiũ, qui in summa egestate erit. * † Si- Iob 1. d. 21
cut egressus est nudus de utero matris suæ, 1. Tim. 6.
sic reuertetur, & nihil auferet secum de labo b. 7
15 re suo. * Miserabilis prorsus infirmitas: quo
modo venit, sic reuertetur. Quid ergo pro-
D dest ei quòd laborauit in uentum? * Cun-
16 ctis diebus uitæ suæ comedit in tenebris, &
in curis multis, & in ærumna atq; tristitia.
17 * Hoc itaque uisum est mihi bonum ut co-
medat quis, & bibat, & fruatur lætitia ex la-
bore suo, quo laborauit ipse sub sole nume-
ro dierum uitæ suæ, quos dedit ei Deus, &
18 hæc est pars illius. * Et omni homini, cui
dedit Deus diuitias, atque substantiam, po-
testatemque ei tribuit ut comedat ex eis,
& fruatur parte sua, & lætetur de labore suo:
19 hoc est donum Dei. * Non enim satis recor
dabitur dierum uitæ suæ, eo quòd Deus oc-
cupet delicijs cor eius.

CAP. VI.

1 EST & aliud malum, quod uidi sub sole,
A & quidem frequens apud homines:
2 * Vir, cui dedit Deus diuitias, & substantiã,
& honorem, & nihil deest animæ suæ ex om
nibus, quæ desiderat: nec tribuit ei potesta-
tem Deus ut comedat ex eo, sed homo ex-
traneus uorabit illud: hoc uanitas, & miseria
3 magna est. * Si genuerit quispiam centum
B liberos, & uixerit multos annos, & plures
dies ætatis habuerit, & anima illius non uta-
tur bonis substantiæ suæ; sepulturaq; careat:
de hoc ego pronuncio quòd melior illo sit
4 abortiuus. * Frustra enim uenit, & pergit ad
tenebras, & obliuione delebitur nomẽ eius.
5 * Non uidit solem, neque cognouit distan-
C tiam boni, & mali: * etiam si duobus mil-
6 libus annis vixerit, & non fuerit perfruitus
bonis: nonne ad unum locum properant om
7 nia? Omnis labor hominis in ore eius: sed
8 anima eius non implebitur. * Quid habet
amplius sapiens a stulto? & quid pauper nisi
9 ut pergat illuc, ubi est uita? * Melius est ui-
D dere quod cupias, quàm desiderare quod ne-
scias. sed & hoc uanitas est, & præsumptio
10 spiritus. * Qui futurus est, iam uocatum est
nomen eius: & scitur quòd homo sit, & non

possit

possit contra fortiorem se in iudicio conten
15 dere. * Verba sunt plurima, multamque in
disputando habentia uanitatem.

CAP. VII.

1 QVid necesse est homini maiora se quæ-
A rere, cum ignoret quid conducat sibi
in vita sua numero dierum peregrina-
tionis suæ, & tẽpore, quod velut vmbra præ-
terit? Aut quis ei poterit indicare quid post
Prou.22.a.1 2 eum futurum sub sole sit? * Melius est no-
men bonum, quàm unguenta pretiosa: &
3 dies mortis die natiuitatis. * Melius est ire
ad domum luctus, quàm ad domum conui-
uij: in illa enim finis cunctorum admonetur
hominum, & uiuens cogitat quid futurum
4 sit. * Melior est ira risu: quia per tristitiam
vultus, corrigitur animus delinquentis.
5 * Cor sapientium ubi tristitia est, & cor stul
6 torum ubi lætitia. * Melius est a sapiente
corripi, quàm stultorum adulatione decipi.
7 * quia sicut sonitus spinarum ardentiũ sub
8 olla, sic risus stulti: sed & hoc uanitas. * Ca-
lumnia conturbat sapientem, & perdet ro-
9 bur cordis illius. * Melior est finis oratio-
B nis, quàm principium. Melior est patiens ar
10 rogante. * Ne sis uelox ad irascendum: quia
11 ira in sinu stulti requiescit. * Ne dicas: Quid
putas causæ est quòd priora tempora melio
ra fuere quàm nunc sunt? stulta enim est hu
12 iuscemodi interrogatio. * Vtilior est sapien-
tia cum diuitijs, & magis prodest uidenti-
13 bus solem. * Sicut enim protegit sapientia,
sic protegit pecunia. hoc autem plus habet
eruditio & sapientia, quòd uitam tribuunt
14 possessori suo. * Considera opera Dei, quòd
nemo possit corrigere quem ille despexerit.
15 * In die bona fruere bonis, & malam diem
præcaue. sicut enim hanc, sic & illam fecit
Deus, ut non inueniat homo contra eum iu-
16 stas querimonias. * Hæc quoque uidi in die-
bus uanitatis meæ: Iustus perit in iustitia
sua, & impius multo uiuit tempore in mali-
17 tia sua. * Noli esse iustus multum: neq; plus
18 sapias quàm necesse est, ne obstupescas. * Ne
C impie agas multum: & noli esse stultus, ne
19 moriaris in tempore non tuo. * Bonum est
te sustentare iustum, sed & ab illo ne subtra-
has manum tuam: quia qui timet Deum,
20 nihil negligit. * Sapientia confortauit sa-
pientem super decem principes ciuitatis.
21 * Non est enim homo iustus in terra, qui
3. Reg.8.e.46 2. Par.6.g.36 Prou.20.b.9 1.Io.1.c.8 22 faciat bonum, & non peccet. * Sed & cun-
ctis sermonibus, qui dicuntur, ne accommo-
des cor tuum: ne forte audias seruum tuum
23 maledicentem tibi. * scit enim conscientia
24 tua, quia & tu crebro maledixisti alijs. * Cun
cta tentaui in sapientia. Dixi: Sapiens effi-
25 ciar: & ipsa longius recessit a me * multo
magis quàm erat: & alta profunditas, quis
26 inueniet eam? * Lustraui uniuersa animo
D meo, ut scirem, & considerarem, & quære-
rem sapientiam, & rationem: & ut cognosce-
rem impietatem stulti, & errorem impru-
27 dentium: & inueni amariorem morte mu
lierem, quæ laqueus uenatorum est, & sage-
na cor eius, uincula sunt manus illius. qui
placet Deo, effugiet illam: qui autem pecca-
28 tor est, capietur ab illa: * Ecce hoc inueni,
dixit Ecclesiastes, unum & alterum, ut inue-
29 nirem rationem, * quam adhuc quærit ani-
ma mea, & non inueni. Virum de mille unũ
reperi, mulierem ex omnibus non inueni.
30 * Solúmodo hoc inueni, quòd fecerit Deu
hominem rectum, & ipse se infinitis miscue-
rit quæstionibus. Quis talis ut sapiens est? &
quis cognouit solutionem uerbi?

CAP. VIII.

1 SApientia hominis lucet in vultu eius, &
A potentissimus faciem illius commutabit
2 * Ego os regis obseruo, & præcepta iura-
3 menti Dei. * Ne festines recedere a facie eius
neque permaneas in opere malo: quia om-
4 ne, quod uoluerit, faciet: * & sermo illius po
testate plenus est: nec dicere ei quisquam po
5 test: Quare ita facis? Qui custodit præceptũ
non experietur quidquam mali. Tempus &
6 responsionem cor sapientis intelligit. * Om
ni negotio tempus est, & opportunitas, &
7 multa hominis afflictio: * quia ignorat præ-
B terita, & futura nullo scire potest nuncio
8 * Non est in hominis potestate prohiber
spiritum, nec habet potestatem in die mor
tis, nec sinitur quiescere ingruente bello, ne
9 que saluabit impietas impium. * Omnia hæ
consideraui, & dedi cor meum in cuncti
operibus, quæ fiunt sub sole. Interdum dom
10 natur homo homini in malum suum. * Vid
impios sepultos: qui etiam cum adhuc uiue
rent, in loco sancto erant, & laudabantur i
ciuitate quasi iustorum operum. sed & ho
11 uanitas est. * Etenim quia non profertur cit
C cõtra malos sentẽtia, absque timore ullo fil.
12 hominum perpetrãt mala. * Attamen pecca
tor ex eo quod centies facit malum, & pe
patientiam sustentatur, ego cognoui quo
erit bonum timentibus Deum, qui uerentu
13 faciẽ eius. * Non sit bonum impio, nec pro
longentur dies eius, sed quasi umbra tran
14 seant qui non timent faciem Domini. * E
& alia uanitas, quæ fit super terram. sunt iu
sti, quibus mala proueniunt, quasi opera eg
rint impiorum: & sunt, impij, qui ita secu
D sunt, quasi iustorum facta habeant. sed
15 hoc uanissimũ iudico. * Laudaui igitur læ
titiam quod non esset homini bonum sub
le, nisi quod comederet, & biberet, atq
gauderet: & hoc solum secum auferet de la
bore suo ĩ diebus uitæ suæ, quos dedit ei De

sub

16 ſub ſole. * Et appoſui cor meum ut ſcirem
ſapientiam, & intelligerem diſtentionem,
quæ verſatur in terra: eſt homo, qui diebus
17 & noctibus ſomnum non capit oculis. * Et
intellexi quòd omnium operum Dei nul-
lam poſſit homo inuenire rationem eorum,
quæ fiunt ſub ſole: & quanto plus laborauc-
rit ad quærendum, tanto minus inueniat:
etiam ſi dixerit ſapiens ſe noſſe, non poterit
reperire.

CAP. IX.

1 OMnia hæc tractaui in corde meo, ut cu
A rioſe intelligerem: Sunt iuſti atque ſa-
pientes, & opera eorum in manu Dei: & ta-
men neſcit homo utrum amore, an odio di-
2 gnus ſit: * ſed omnia in futurum ſeruantur
incerta, eo quòd vniuerſa æque eueniant iu-
ſto, & impio, bono & malo, mundo & im-
mundo, immolanti victimas, & ſacrificia cõ
temnenti. ſicut bonus, ſic & peccator: ut per-
3 iurus, ita & ille qui verum deierat. * Hoc eſt
peſſimum inter omnia, quæ ſub ſole fiunt,
quia eadem cunctis eueniunt. vnde & corda
filiorum hominum implentur malitia, &
B & contemptu in uita ſua, & poſt hæc ad in-
4 feros deducentur. * Nemo eſt qui ſemper vi
uat, & qui huius rei habeat fiduciam: melior
5 eſt canis viuus leone mortuo. * Viuentes e-
nim ſciunt ſe eſſe morituros, mortui vero ni
hil nouerunt amplius, nec habent vltra mer
cedem: quia obliuioni tradita eſt memoria
6 eorum. * Amor quoque, & odium, & inuidię
ſimul perierunt, nec habent partem in hoc
ſæculo, & in opere, quod ſub ſole geritur.
7 * Vade ergo, & comede in lætitia panem
C tuum, & bibe cum gaudio vinum tuũ: quia
8 Deo placent opera tua. * Omni tempore ſint
ueſtimenta tua candida, & oleum de capite
9 tuo non deficiat. * Perfruere vita cum vxo-
re, quam diligis, cunctis diebus vitæ inſtabi-
litatis tuæ, qui dati ſunt tibi ſub ſole omni
tempore vanitatis tuæ: hæc eſt enim pars in
uita, & in labore tuo, quo laboras ſub ſole.
10 * Quodcumque facere poteſt manus tua, in-
ſtanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec
ſapientia, nec ſcientia erũt apud inferos, quo
11 tu properas. * Verti me ad aliud, & uidi ſub
ſole, nec uelocium eſſe curſum, nec fortium
bellum, nec ſapientium panem, nec doctorũ
diuitias, nec artificum gratiam: ſed tempus,
12 caſumque in omnibus. * Neſcit homo finem
ſuum: ſed ſicut piſces capiuntur hamo, & ſi-
cut aues laqueo comprehenduntur, ſic capiũ
tur homines in tempore malo, cum eis ex-
13 tempło ſuperuenerit. * Hanc quoque ſub ſo
le uidi ſapientiam, & probaui maximam.
14 * Ciuitas parua, & pauci in ea uiri: venit con
D tra eam rex magnus, & uallauit eam, extru-
xitque munitiones per gyrum, & perfecta
15 eſt obſidio. * Inuentuſque eſt in ea uir pau-
per & ſapiens, & liberauit urbem per ſapien-
tiam ſuam, & nullus deinceps recordatus eſt
16 hominis illius pauperis. * Et dicebam ego,
meliorem eſſe ſapientiam fortitudine: quo-
modo ergo ſapientia pauperis cõtempta eſt,
17 & uerba eius non ſunt audita? * Verba ſa-
pientium audiuntur in ſilentio plus quàm
18 clamor principis inter ſtultos. * Melior eſt
ſapientia, quàm arma bellica: & qui in uno
peccauerint, multa bona perdet.

CAP. X.

1 MVſcæ morientes perdunt ſuauitatẽ un-
A guenti. Pretioſior eſt ſapientia & glo-
2 ria, parua & ad tempus ſtultitia. * Cor ſa-
pientis in dextera eius, & cor ſtulti in ſini-
3 ſtra illius. * Sed & in uia ſtultus ambulans,
cum ipſe inſipiẽs ſit, omnes ſtultos æſtimat.
4 * Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit
ſuper te, locum tuum ne dimiſeris: quia cu-
5 ratio faciet ceſſare peccata maxima. * Eſt
malum quod vidi ſub ſole, quaſi per errorẽ
6 egrediens a facie principis: poſitum ſtultum
in dignitate ſublimi, & diuites ſedere deor-
7 ſum. * Vidi ſeruos in equis: & principes am-
B bulantes ſuper terram quaſi ſeruos. * Qui
8 fodit foueam, incidet in eam: & qui diſſipat Pro. 26. d
9 ſepem, mordebit eum coluber. * Qui trans- 27
fert lapides, affligetur in eis: & qui ſcindit li Eccli. 27. d
10 gna, vulnerabitur ab eis. * Si retuſum fuerit 29
ferrum, & hoc non ut prius, ſed hebetatum
C fuerit, multo labore exacuetur, & poſt indu
11 ſtriam ſequetur ſapientia. * Si mordeat ſer-
pens in ſilentio, nihil eo minus habet qui oc
12 culte detrahit. * Verba oris ſapientis gratia:
& labia inſipientis præcipitabunt eum:
13 * Initium uerborum eius ſtultitia, & nouiſ-
14 ſimorum oris illius error peſſimus. * Stultus
verba multiplicat. Ignorat homo quid ante
ſe fuerit: & quid poſt ſe futurum ſit, quis ei
15 poterit indicare? * Labor ſtultorum affliget
16 eos, qui neſciunt in urbem pergere. * Væ ti-
bi terra, cuius rex puer eſt, & cuius principes
17 mane comedunt. * Beata terra, cuius rex no
D bilis eſt, & cuius principes ueſcuntur in tem
pore ſuo ad reficiendum, & non ad luxuriã.
18 * In pigritijs humiliabitur contignatio, &
in infirmitate manuum perſtillabit domus.
19 * In riſum faciunt panem, & uinum ut epu-
lentur uiuentes: & pecuniæ obediunt omnia.
20 * In cogitatione tua regi ne detrahas, & in
ſecreto cubiculi tui ne maledixeris diuiti:
quia & aues cæli portabunt uocem tuam,
& qui habet pennas annunciabit ſenten-
tiam.

CAP.

CAP. XI.

1 MItte panem tuum ſuper tranſeuntes a-
A quas: quia poſt tempora multa inue-
2 nies illum. * Da partem ſeptem, necnon &
octo: quia ignoras quid futurum ſit mali ſu-
3 per terram. * Si repletæ fuerint nubes, im-
brem ſuper terram effundent. Si ceciderit li-
gnum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in
4 quocumque loco ceciderit, ibi erit. * Qui ob-
ſeruat uentum, non ſeminat: & qui conſide-
5 rat nubes, numquam metet. * Quomodo i-
B gnoras quæ ſit uia ſpiritus, & qua ratione
compingantur oſſa in ventre prægnantis; ſic
neſcis opera Dei, qui fabricator eſt omniũ.
6 * Mane ſemina ſemen tuum, & ueſpere ne
ceſſet manus tua; quia neſcis quid magis o-
riatur, hoc aut illud: & ſi vtrumque ſimul,
7 melius erit. * Dulce lumen, & delectabile eſt
8 oculis uidere ſolem. * Si annis multis uixe-
C rit homo, & in his omnibus lætatus fuerit,
meminiſſe debet tenebroſi temporis, & die-
rum multorum: qui cum venerint, vanitatis
9 arguentur præterita. * Lætare ergo iuuenis
D in adoleſcentia tua, & in bono ſit cor tuum
in diebus iuuentutis tuæ, & ambula in uijs
cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum:
& ſcito quòd pro omnibus his adducet te
10 Deus in iudicium. * Aufer iram a corde tuo,
& amoue malitiam a carne tua. Adoleſcen-
tia enim & uoluptas uana ſunt.

CAP. XII.

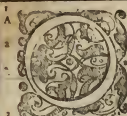
1 MEmento Creatoris tui in diebus iuuen
A tutis tuæ, antequam ueniat tempus
afflictionis, & appropinquent anni, de qui-
2 bus dicas: Non mihi placent, * antequam te
nebreſcat ſol, & lumen, & luna, & ſtellæ, &
3 reuertantur nubes poſt pluuiam: * quando
commouebuntur cuſtodes domus, & nuta-
B bunt uiri fortiſſimi, & otioſæ erunt molen-
tes in minuto numero, & tenebreſcent uiden
4 tes per foramina: & claudent oſtia in platea,
in humilitate uocis molentis, & conſurgent
ad uocem uolucris, & obſurdeſcent omnes
5 filiæ carminis. * Excelſa quoque timebunt,
& formidabunt in uia, florebit amygdalus,
impinguabitur locuſta, & diſſipabitur cap-
paris: quoniam ibit homo in domum æter-
nitatis ſuæ, & circuibunt in platea plangen-
6 tes. * Antequam rumpatur funiculus argen-
teus, & recurrat vitta aurea, & conteratur hy
dria ſuper fontem, & confringatur rota ſu-
7 per ciſternam, * & reuertatur puluis in ter-
C ram ſuam unde erat, & ſpiritus redeat ad
8 Deum, qui dedit illum. * Vanitas uanitatũ,
9 dixit Eccleſiaſtes, & omnia uanitas. * Cumq;
que eſſet ſapientiſſimus Eccleſiaſtes, docuit
populum, & enarrauit quæ fecerat: & inue-
10 ſtigans compoſuit parabolas multas. * Quæ-
D ſiuit uerba utilia, & conſcripſit ſermones re
11 ctiſſimos, ac veritate plenos. * Verba ſapien-
tium ſicut ſtimuli, & quaſi claui in altum
defixi, quæ per magiſtrorum conſilium data
12 ſunt a paſtore uno. * His amplius fili mi ne
requiras. Faciendi plures libros nullus eſt fi-
nis: frequenſque meditatio, carnis afflictio
13 eſt. * Finem loquendi pariter omnes audia-
mus. Deum time, & mandata eius obſerua:
14 hoc eſt enim omnis homo: * & cuncta, quæ
fiunt, adducet Deus in iudicium pro omni
errato, ſiue bonum, ſiue malum illud ſit.

CANTICVM CANTICORVM SALOMONIS,

Quod Hebraice dicitur Sir Hasirim.

CAPVT PRIMVM.

1 Sculetur me oscu-
A lo oris sui : quia
meliora sunt vbe-
2 ra tua vino, * fra-
grantia vnguen-
tis optimis. Oleū
effusum nomen
tuum: ideo adole-
scentulæ dilexe-
3 runt te. * Trahe
me: post te curremus in odorem vnguento-
rum tuorum. Introduxit me rex in cellaria
sua: exultabimus & lætabimur in te, memo-
B res vberum tuorum super vinum: recti dili-
4 gunt te. * Nigra sum, sed formosa, filiæ Ie-
rusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pel-
5 les Salomonis. * Nolite me considerare
quòd fusca sim, quia decolorauit me sol: fi-
lij matris meæ pugnauerunt contra me, po-
suerunt me custodem in uineis: vineam meā
6 non custodiui. * Indica mihi, quem diligit
anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie,
ne vagari incipiam post greges sodalium tuo-
7 rum. * Si ignoras te o pulcherrima inter mu-
lieres, egredere, & abi post uestigia gregum,
& pasce hœdos tuos iuxta tabernacula pa-
8 storum. * Equitatui meo in curribus Pha-
C raonis assimilaui te amica mea. * Pulchræ
sunt genæ tuę sicut turturis: collum tuum si-
10 cut monilia. * Murenulas aureas faciemus
11 tibi, vermiculatas argento. * Dum esset rex
in accubitu suo, nardus mea dedit odorem
12 suum. * Fasciculus myrrhæ dilectus meus
13 mihi, inter ubera mea commorabitur. * Bo-
trus cypri dilectus meus mihi, in uineis En-
14 gaddi. * Ecce tu pulchra es amica mea, eccé
D tu pulchra es, oculi tui columbarum. * Ecce
15 tu pulcher es dilecte mi, & decorus. Lectulus
16 noster floridus: * tigna domorum nostra-
rum cedrina, laquearia nostra cypressina.

CAP. II.

1 EGo flos campi, & lilium conuallium.
2 * Sicut lilium inter spinas, sic amica
3 mea inter filias. * Sicut malus inter ligna

siluarum,

A siluarum,sic dilectus meus inter filios. Sub
vmbra illius,quem desideraueram, sedi: &
4 fructus eius dulcis gutturi meo. * Introdu-
xit me in cellam vinariam, ordinauit in me
5 charitatem.* Fulcite me floribus,stipate me
6 malis:quia amore langueo. * Læua eius sub
B capite meo, & dextera illius amplexabitur
7 me. * Adiuro vos filiæ Ierusalem per ca
preas, ceruosque camporum,ne suscitetis,ne
que euigilare faciatis dilectam,quoadusque
8 ipsa velit. * Vox dilecti mei,ecce iste uenit
9 saliens in montibus,transiliens colles:* simi
lis est dilectus meus capreæ, hinnuloq; cer-
uorum. en ipse stat post parietem nostrum
respiciens per fenestras, prospiciens per can
10 cellos. * En dilectus meus loquitur mihi:
C Surge,propera amica mea, columba mea,
11 formosa mea, & veni. * Iam enim hiems
12 transijt,imber abijt,& recessit. * Flores ap-
paruerunt in terra nostra.tempus putationis
aduenit: vox turturis audita est in terra no-
13 stra: * ficus protulit grossos suos: vineæ flo-
rentes dederunt odorem suum. Surge,ami-
14 ca mea,speciosa mea, & veni:*columba mea
D in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ,
ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in
auribus mis: vox enim tua dulcis, & facies
15 tua decora. * Capite nobis vulpes paruulas,
que demoliuntur vineas:nam vinea nostra
16 floruit.* Dilectus meus mihi,& ego illi,qui
17 pascitur inter lilia * donec aspiret dies, &
inclinentur vmbræ. Reuertere: similis esto,
dilecte mi,capræ,hinnuloq. ceruorum super
montes Bether.

CAP. III.

1 IN lectulo meo per noctes quæsiui quem
A diligit anima mea.quæsiui illum,& non
2 inueni.* Surgam,& circuibo ciuitatem: per
vicos & plateas quæram quem diligit ani-
3 ma mea: quæsiui illum, & non inueni.* In-
B uenerunt me vigiles, qui custodiunt ciuita-
tem: Num quem diligit anima mea, vidi-
4 stis? * Paululum cum pertransissem eos,in-
ueni quem diligit anima mea: tenui eum:
nec dimittam donec introducam illum in
domum matris meæ, & in cubiculum geni-
5 tricis meæ. * Adiuro vos filiæ Ierusalem per
capreas, ceruosq. camporum, ne suscitetis,
C neque euigilare faciatis dilectam donec
6 ipsa velit.* Quæ est ista,quæ ascendit per de-
sertum sicut uirgula fumi ex aromatibus
myrrhæ, & thuris, & uniuersi pulueris pig-
7 mentarij? * En lectulum Salomonis sexa
ginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel:
8 * omnes tenentes gladios, & ad bella doctis-
simi: vniuscuiusque ensis super femur suum
9 propter timores nocturnos. * Ferculum fe-
D cit sibi rex Salomon de lignis Libani: * co-
10 lumnas eius fecit argenteas, reclinatorium
aureum,ascensum purpureum:media chari-
11 tate constrauit propter filias Ierusalem:* E-
gredimini & uidete filiæ Sion regem Salo-
monem in diademate, quo coronauit illum
mater sua in die desponsationis illius, & in
die lætitiæ cordis eius.

CAP. IIII.

1 QVàm pulchra es amica mea,quàm pul-
A chra es? Oculi tui columbarum,abs-
que eo,quod intrinsecus latet. Ca-
pilli tui sicut greges caprarum, quæ ascen-
2 derunt de monte Galaad. * Dentes tui si-
cut greges tonsarum,quæ ascenderunt de la-
uacro,omnes gemellis fœtibus, & sterilis nō
3 est inter eas. * Sicut uitta coccinea, labia
B tua:& eloquium tuum, dulce. Sicut frag-
mēn mali punici, ita genæ tuæ, absque eo,
4 quod intrinsecus latet. * Sicut turris Dauid
collum tuum,quæ ædificata est cum propu-
gnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis
5 armatura fortium. * Duo ubera tua, sicut
duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur
6 in lilijs, * donec aspiret dies, & inclinentur
vmbræ, vadam ad montem myrrhæ, & ad
7 collem thuris.* Tota pulchra es amica mea,
8 & macula non est in te. * Veni de Libano
C sponsa mea,ueni de Libano,ueni:coronabe-
ris de capite Amana, de uertice Sanir, &
Hermon,de cubilibus leonum,de montibus
9 pardorum. * Vulnerasti cor meum soror
mea sponsa? vulnerasti cor meum in uno o-
culorum tuorum, & in uno crine colli tui.
10 * Quàm pulchræ sunt mammæ tuæ soror
mea sponsa: pulchriora sunt ubera tua ui-
no, & odor unguentorum tuorum super
11 super omnia aromata. * Fauus distillans la-
bia tua sponsa, mel & lac sub lingua tua:
& odor vestimentorum tuorum sicut odor
12 thuris. * Hortus conclusus soror mea spon-
13 sa,hortus conclusus,fons signatus. * Emis-
D siones tuæ paradisus malorum punicorum
cum pomorum fructibus. Cypri cum nar-
14 do, * nardus & crocus, fistula & cinnamo-
mum cum uniuersis lignis Libani, myrrha
& aloe cum omnibus primis unguentis.
15 * Fons hortorum: puteus aquarum viuen-
16 tium,quæ fluunt impetu de Libano.* Surge
Aquilo,& veni Auster, perfla hortum meū,
& fluant aromata illius.

CAP. V.

1 VEniat dilectus meus in hortum suum,
A & comedat fructum pomorum suorū.
Veni in hortum meum soror mea sponsa,
messui myrrham meam cum aromatibus
meis:comedi fauum cum melle meo. bibi vi
num meum cum lacte meo: comedite ami-
2 ci,& bibite,& inebriamini charissimi:* Ego

B dormio, & cor meum uigilat: vox dilecti
mei pulsantis: Aperi mihi soror mea, amica
mea, columba mea, immaculata mea: quia
caput meum plenum est rore, & cincinni
3 mei guttis noctium. * Expoliaui me tunica
mea, quomodo induar illa? laui pedes meus,
4 quomodo inquinabo illos? * Dilectus meus
misit manum suam per foramen, & venter
5 meus intremuit ad tactum eius. * Surrexi,
ut aperirem dilecto meo: manus meæ stil-
lauerunt myrrham, & digiti mei pleni myr-
6 rha probatissima. * Pessulum ostij mei ape-
rui dilecto meo: at ille declinauerat, atque
transierat. Anima mea liquefacta est, ut lo-
cutus est. quæsiui, & non inueni illum: uoca-
7 ui, & non respondit mihi. * Inuenerunt me
C custodes qui circumeunt ciuitatem: percus-
serunt me, & vulnerauerunt me: tulerunt pal
lium meum mihi custodes murorum.
8 * Adiuro vos filiæ Ierusalem, si inueneritis
dilectum meum, vt nuncietis ei quia amore
9 langueo. * Qualis est dilectus tuus ex dilecto,
o pulcherrima mulierum? qualis est dilectus
10 tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos? * Dile
ctus meus candidus & rubicundus, electus
11 ex millibus. * Caput eius aurum optimus: Co-
mæ eius sicut elatæ palmarum, nigræ quasi
12 coruus. * Oculi eius sicut columbæ super riuu-
los aquarum, quæ lacte sunt lotæ. & resident
13 iuxta fluenta plenissima. * Genæ illius sicut
areolæ aromatum consitæ à pigmentarijs.
Labea eius lilia distillantia myrrham pri-
14 mam. * Manus illius tornatiles aureæ, plenæ
D hyacinthis. Venter eius eburneus, distinctus
15 sapphiris. * Crura illius columnæ marmo-
reæ, quæ fundatæ sunt super bases aureas. Spe
16 cies eius ut libani, electus ut cedri. * Guttur
illius suauissimum, & totus desiderabilis: ta-
lis est dilectus meus, & ipse est amicus meus
17 filiæ Ierusalem. * Quo abijt dilectus tuus o
pulcherrima mulierum? quo declinauit di-
lectus tuus, & quæremus eum tecum?

1 CAP. VI.

1 Dilectus meus descendit in hortum suũ
A ad areolam aromatum, ut pascatur in
2 hortis, & lilia colligat. * Ego dilecto meo, &
dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia.
3 * Pulchra es amica mea, suauis, & decora si-
cut Ierusalẽ: terribilis vt castrorum acies or-
4 dinata. * Auerte oculos tuos a me, quia ipsi
B me auolare fecerunt. * Capilli tui sicut grex
caprarum, quæ apparuerunt de Galaad.
5 * Dentes tui sicut grex ouium, quæ ascende-
runt de lauacro, omnes gemellis fœtibus, &
6 sterilis non est in eis. * Sicut cortex mali pu-
7 nici, sic genæ tuæ absque occultis tuis. * Se-
xaginta sunt reginæ, & octoginta concubinæ,
8 & adolescentularum non est numerus. * Vna
C est columba mea, perfecta mea, una est ma-
tris suæ, electa genitrici suæ. Viderunt eam
filiæ, & beatissimam prædicauerunt: reginæ &
9 concubinæ, & laudauerunt eam. * Quæ est
ista, quæ progreditur quasi aurora consur-
gens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribi-
10 lis ut castrorum acies ordinata? * Descen-
D di in hortum nucum, ut uiderem poma
conuallium, & inspicerem si floruisset uinea,
11 & germinassent mala punica. * Nesciui: ani-
ma mea conturbauit me propter quadrigas
12 Aminadab. * Reuertere, reuertere Sulamitis:
reuertere reuertere, ut intueamur te.

CAP. VII.

1 Quid uidebis in Sulamite, nisi choros ca-
A castrorum? Quam pulchri sunt gressus
tui in calceamentis, filia principis! Iuncturæ
femorum tuorum, sicut monilia, quæ fabrica-
2 ta sunt manu artificis. * Vmbilicus tuus crá
ter tornatilis, numquam indigens poculis.
B Venter tuus sicut aceruus tritici, uallatus li-
3 lijs. * Duo ubera tua, sicut duo hinnuli ge-
4 melli capreæ. * Collum tuum sicut turris
eburnea. Oculi tui sicut piscinæ in Hesebon,
quæ sunt in porta filiæ multitudinis. Nasus
tuus sicut turris Libani, quæ respicit contra
5 Damascum. * Caput tuum vt Carmelus: &
comæ capitis tui, sicut purpura regis vin-
6 cta canalibus. * Quam pulchra es, & quam
7 decora charissima, in delicijs. * Statura tua
8 assimilata est palmæ: & ubera tua botris. * Di
C xi: Ascendam in palmam, & apprehendam
fructus eius: & erunt ubera tua sicut botri
9 uineæ: & odor oris tui sicut malorum. * Gut-
tur tuum sicut uinum optimum, dignum di-
D lecto meo ad potandum, labijsq. & denti-
10 bus illius ad ruminandũ. Ego dilecto meo,
11 & ad me conuersio eius. * Veni dilecte mi,
egrediamur in agrum, commoremur in uil-
12 lis. * Mane surgamus ad uineas, uideamus si
floruit uinea, si flores fructus parturiunt, si flo
ruerũt mala punica: ibi dabo tibi ubera mea.
13 * Mandragoræ dederunt odorem. In portis
nostris omnia poma: noua & uetera, dilecte
mi, seruaui tibi.

CAP. VIII.

1 Qvis mihi det te fratrem meum sugen-
A tem ubera matris meæ, ut inueniam
te foris, & deosculer te, & iam me nemo de-
2 spiciat? * Apprehendam te, & ducam in do-
mum matris meæ: ibi me docebis, & dabo
tibi poculum ex uino condito, & mustum
3 malorum granatorum meorum. * Læua
eius sub capite meo, & dextera illius ample-
4 xabitur me. * Adiuro uos filiæ Ierusalem, ne
suscitetis, neque euigilare faciatis dilectam
5 donec ipsa uelit. * Quæ est ista, quæ ascendit
de deserto, delicijs affluens, innixa super di-

B lectum ſuum? Sub arbore malo ſuſcitaui
te:ibi corrupta eſt mater tua, ibi uiolata eſt
6 genitrix tua.* Pone me ut ſignaculum ſuper
cor tuum, ut ſignaculum ſuper brachium
tuum: quia fortis eſt ut mors dilectio. dura
ſicut infernus æmulatio, lampades eius lam-
7 pades ignis atque flammarum.* Aquæ mul
tæ non potuerunt extinguere charitatem,
C nec flumina obruent illam: ſi dederit homo
omnem ſubſtantiam domus ſuæ pro dile-
8 ctione, quaſi nihil deſpiciet eam.* Soror no-
ſtra parua, & ubera nō habet. quid faciemus
ſorori noſtræ in die quando alloquenda eſt?
9 * Si murus eſt, ædificemus ſuper eum pro-
pugnacula argentea: ſi oſtium eſt, compin-
10 gamus illud tabulis cedrinis.* Ego murus:
D & vbera mea ſicut turris, ex quo facta ſum
11 coram eo quaſi pacem reperiens.* Vinea
fuit pacifico in ea, quæ habet populos: tradi-
dit eam cuſtodibus, vir affert pro fructu eius
12 mille argenteos.* Vinea mea coram me
eſt. Mille tui pacifici, & ducenti his, qui cu
13 ſtodierunt fructus eius.* Quæ habitas in
hortis, amici auſcultant: fac me audire vo-
14 cem tuam.* Fuge dilecte mi, & aſſimilare
capreæ, hinnuloque ceruorum ſuper montes
aromatum.

LIBER SAPIENTIAE.

CAPVT PRIMVM.

3. Reg. 3. a 9 1 DIligite iuſtitiam,
qui iudicatis terrã.
Isa. 56. a. 1 A Sentite de Domino
in bonitate, & in
ſimplicitate cordis
2 quærite illũ: *quo
niam inuenitur ab
2. Par. 15. a. 2 his, qui non tentant
illum: apparet au-
tem eis, qui fidem
3 habent in illum:* peruerſæ enim cogitatio-
nes ſeparant a Deo: probata autem uirtus
4 corripit inſipientes.* quoniam in maleuo-
B lam animam non introibit ſapientia, nec
habitabit in corpore ſubdito peccatis.
5 * Spiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet
fictum, & auferet ſe a cogitationibus, quæ
ſunt ſine intellectu, & corripietur a ſuperue-
Galat. 5. c. 22 6 niente iniquitate.* Benignus eſt enim ſpi-
ritus ſapientiæ, & non liberabit maledicum
Ier. 17. b. 10 a labijs ſuis: quoniam renum illius teſtis
eſt Deus, & cordis illius ſcrutator eſt verus,
Isa. 6. a. 3 7 & linguæ eius auditor.* quoniam ſpiritus
Domini repleuit orbem terrarum: & hoc
quod continet omnia, ſcientiam habet vo-
8 cis.* Propter hoc qui loquitur iniqua, non
poteſt latere, nec præteriet illum corripiens
9 iudicium.* In cogitationibus enim impij
interrogatio erit: ſermonum autem illius au
ditio ad Deum veniet, ad correptionem ini-
10 quitatum illius.* Quoniam auris zeli audit
C omnia, & tumultus murmurationum non
11 abſcondetur.* Cuſtodite ergo uos a murmu
ratione, quæ nihil prodeſt, & a detractione
parcite linguæ, quoniam ſermo obſcurus in
uacuum non ibit: os autem, quod menti-
12 tur, occidit animam.* Nolite zelare mortẽ
in errore vitæ veſtræ, neque acquiratis perdi
tionem in operibus manuum veſtrarum.
13 * Quoniam Deus mortem non fecit, nec Ezec. 18. g 32. & 33. c 11
14 lætatur in perditione viuorum.* Creauit
D enim, ut eſſent omnia: & ſanabiles fecit na-
tiones orbis terrarum: & non eſt in illis me-
dicamentum exterminij, nec inferorum re-
15 gnum in terra.* Iuſtitia enim perpetua eſt,
16 & immortalis.* Impij autem manibus, &
verbis accerſierunt illam: & æſtimantes illã
amicam, defluxerunt, & ſponſiones poſuerũt
ad illam: quoniam digni ſunt qui ſint ex par
te illius.

CAP. II.

1 DIxerunt enim cogitantes apud ſe non
recte: Exiguum, & cum tædio eſt tẽ- Iob 7. a. 1. & 14. a. 1
A pus uitæ noſtræ, & non eſt refrigerium in fi 1. Cor. 15. d. 32
ne hominis, & non eſt qui agnitus ſit reuer-
2 ſus ab inferis:* quia ex nihilo nati ſumus, &
poſt hoc erimus tãquam non fuerimus: quo-
niam fumus flatus eſt in naribus noſtris: &
ſermo ſcintilla ad commouendum cor no
3 ſtrum:* qua extincta, cinis erit corpus no-
ſtrum, & ſpiritus diffundetur tamquã mollis
aer, & tranſibit uita noſtra tamquam ueſti-
gium nubis, & ſicut nebula diſſoluetur, quæ
fugata eſt a radijs ſolis, & a calore illius
4 aggrauata:* & nomen noſtrum obliuionem
accipiet per tempus, & nemo memoriam ha
5 bebit operum noſtrorum.* Vmbræ enim 1. Par. 19. d. 15
B tranſitus eſt tempus noſtrum, & non eſt re-

uersio finis nostri: quoniam consignata est,
Isa. 22. b. 13. & 56. d.12 — 6 & nemo reuertitur. * Venite ergo,& fruamur bonis quæ sunt, & vtamur creatura tā-
7 quam in iuuentute celeriter. * Vino pretioso,& vnguentis nos impleamus: & non præ-
8 tereat nos flos temporis. * Coronemus nos rosis,antequam marcescant:nullum pratum
9 sit,quod non pertranseat luxuria nostra.* Nemo nostrum exors sit luxuriæ nostræ:vbique relinquamus signa lætitiæ:quoniam hæc est
10 pars nostra,& hæc est sors. * Opprimamus pauperem iustum, & non parcamus viduæ, nec veterani reuereamur canos multi tem-
11 poris. * Sit autem fortitudo nostra lex iustitiæ:quod enim infirmum est,inutile inueni-
12 tur. * Circumueniamus ergo iustum,quoniā
C inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris,& improperat nobis peccata legis,& diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ.
Matt.27.e. 43 — 13 * Promittit se scientiam Dei habere, & fi-
14 lium Dei se nominat.* Factus est nobis in
Io.7.a.7. — 15 traductionem cogitationum nostrarū * Grauis est nobis etiam ad uidendum, quoniam dissimilis est alijs uita illius, & immutatæ
16 viæ eius. * Tanquam nugaces æstimati sumus ab illo,& abstinet se a uijs nostris tamquam ab immunditijs, & præfert nouissima iustorum, & gloriatur patrē se habere Deū.
17 * Videamus ergo si sermones illius veri sint
D & tentemus quæ uentura sunt illi,& sciemus
Psal.21.a.9. Iere.11.d. 19 — 18 quæ erunt nouissima illius.* Si enim est verus filius Dei, suscipiet illum, & liberabit eū
19 de manibus contrariorum.* Contumelia & tormento interrogemus eum, ut sciamus reuerentiam eius, & probemus patientiam il-
20 lius.* Morte turpissima condemnemus eū: erit enim ei respectus ex sermonibus illius.
21 *Hæc cogitauerunt,& errauerunt:excæcauit
22 enim illos malitia eorum.* Et nescierunt sacramenta Dei, neq; mercedem sperauerunt iustitiæ,nec iudicauerunt honorem animarū
Gen. 1. d. 27. 2. b.7. 5.a.1 — 23 sanctarum.* Quoniam Deus creauit hominem inexterminabilem,& ad imaginē simi-
24 litudinis suæ fecit illum.* Inuidia autē dia
Eccl.17.a.1 — 25 boli mors introiuit in orbem terrarū:* imi-
Gen.3.a.1 — tantur autem illum qui sunt ex parte illius.

CAP. III.

Deu.33.a.3 — 1 IVstorū autem animæ in manu Dei sunt,
A & non tanget illos tormentum mortis.
Inf.5.a.4 — 2 * Visi sunt oculis insipientium mori:& æsti-
3 mata est afflictio exitus illorum:* & quod a nobis est iter,exterminiū:illi autē sunt in
4 pace. * Et si corā hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est.
5 * In paucis vexati,in multis bene disponentur: quoniam Deus tentauit eos, & inuenit
6 illos dignos se.* Tamquam aurum in fornace probauit illos, & quasi holocausti hostiā accepit illos, & in tempore erit respectus il-
7 lorum.* Fulgebunt iusti,& tamquā scintillæ
B in arundineto discurrent.* Iudicabunt na- — Matt.13.f. 43
8 tiones,& dominabuntur populis,& regnabit
9 dominus illorum in perpetuum.* Qui confi- — 1.Cor.6.a.2.
dunt in illo,intelligent veritatem: & fideles in dilectione acquiescent illi:quoniam donū
10 & pax est electis eius. * Impij autem secundum quæ cogitauerunt, correptionem habebunt: qui neglexerunt iustum, & a domino
11 recesserunt.* Sapientiam enim, & disciplinam qui abijcit,infelix est: & uacua est spes illorum, & labores sine fructu, & inutilia o-
12 pera eorum. * Mulieres eorū insensatæ sunt,
C & nequissimi filij eorum.* Maledicta creatu-
13 ra eorum,quoniam felix est sterilis: & incoinquinata, quæ nescivit thorum in delicto, habebit fructum in respectione animarū san-
14 ctarum:* & spado,qui non operatus est per — Isa.56.a.4
D manus suas iniquitatē, nec cogitauit aduersus Deum nequissima:dabitur enim illi fidei donum electum,& sors in templo Dei acce-
15 ptissima. * Bonorum enim laborum gloriosus est fructus,& quæ non concidat radix sa-
16 pientiæ. * Filij autem adulterorum in inconsummatione erunt, & ab iniquo thoro
17 semen exterminabitur.* Et si quidem longæ uitæ erunt,in nihilum computabuntur,& sine honore erit nouissima senectus illorum.
18 * Et si celerius defuncti fuerint,non habebūt spem, nec in die agnitionis allocutionem.
19 * Nationis enim iniquæ diræ sunt consummationes.

CAP. IIII.

1 O Quam pulchra est casta generatio cum
A claritate:immortalis est enim memoria illius:quoniam & apud Deum nota est,&
2 apud homines. * Cum præsens est,imitantur illam: & desiderant eam cum se eduxerit,& in perpetuum coronata triumphat incoinquinatorum certaminum præmiū uincens.
3 *Multigena autem impiorum multitudo nō erit utilis, & spuria uitulamina non dabunt radices altas,nec stabile firmamentum collo-
4 cabunt.* Et si in ramis in tempore germi- — Ier.17.b.4
B nauerint,infirmiter posita,a uento commo- — Matt.7.c. 27
uebuntur, & a nimietate uentorum eradica-
5 buntur. * Confringentur enim rami inconsummati,& fructus illorum inutiles, & acer-
6 bi ad manducandum,& ad nihilū apti.* Ex iniquis enim somnis filij,qui nascuntur,testes sunt nequitiæ aduersus parentes in interroga-
7 tione sua.* Iustus autem si morte præoccupa-
8 tus fuerit,in refrigerio erit. * Senectus enim venerabilis est non diuturna, neq; annorum numero computata: cani autem sunt sensus
9 hominis,* & ætas senectutis uita immacula- — Heb.11.a.5
10 ta.* Placens Deo factus est dilectus, & uiuēs
C inter peccatores translatus est.* raptus est ne
11 malitia mutaret intellectū eius, aut ne fictio
12 deciperet animam illius.* Fascinatio enim

nugacitatis

12 nugacitatis obscurat bona, & inconstantia
concupiscentiæ transuertit sensum sine ma-
13 litia.* Consummatus in breui expleuit tem
14 pora multa: * placita enim erat Deo anima
illius: propter hoc properauit educere illum
de medio iniquitatum: populi autem uiden-
tes, & non intelligentes, nec ponentes in præ-
15 cordijs alia:* quoniam gratia Dei, & mise-
D ricordia est in sanctos eius, & respectus in e-
16 lectos illius.* Condemnat autem iustus mor
tuus viuos impios, & iuuentus celerius con-
17 summata, longam uitam iniusti.* Videbunt
enim finem sapientis, & non intelligẽt quid
cogitauerit de illo Deus, & quare munierit
18 illum dominus. * Videbunt & contemnent
19 eum: illos autem dominus irridebit,* & erũt
post hæc decidentes sine honore, & in contu
melia inter mortuos in perpetuum: quoniã
disrumpet illos inflatos sine uoce, & commo
uebit illos a fundamentis & usque ad supre-
mum desolabuntur: & erunt gemẽtes, & me-
20 moria illorum peribit. * Venient in cogita-
tione peccatorum suorum timidi, & tradu-
cent illos ex aduerso iniquitates ipsorum.

C A P. V.

1 TVnc stabunt iusti in magna constantia
A aduersus eos, qui se angustiauerunt, &
2 qui abstulerunt labores eorum. * Videntes
turbabuntur timore horribili, & mirabũtur
3 in subitatione insperatæ salutis, * dicentes
intra se, pęnitentiam agentes, & prę angustia
spiritus gementes. Hi sunt, quos habuimus
aliquando in derisum, & in similitudinem
Sup.3.a.c 4 improperij.* ‖ Nos insensati uitam illorum
æstimabamus insaniam, & finem illorum si-
5 ne honore: * ecce quomodo computati sunt
inter filios Dei, & iter sanctos sors illorũ est.
6 * Ergo errauimus a uia ueritatis, & iustitiæ
lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ
7 non est ortus nobis.* Lassati sumus in uia ini
quitatis & perditionis, & ambulauimus uias
difficiles, uiam autem domini ignorauimus.
8 * Quid nobis profuit superbia? aut diuitiarũ
1. Par.29. 9 iactantia quid contulit nobis?* ‖ Transierũt
c.15 omnia illa tamquam umbra, & tamquã nun
Sup.2.a.5 10 cius percurrens, * ‖ & tamquam nauis, quæ
Prou.30.c pertransit fluctuantem aquam: cuius, cũ præ
19 terierit, non est uestigium inuenire, neq; se-
11 mitam carinæ illius in fluctibus: * aut tam-
B quam auis, quæ transuolat in aere, cuius nul
lum inuenitur argumentum itineris, sed tan
tum sonitus alarum uerberans leuem uentũ:
& scindens per uim itineris aerem: commo-
tis alis transuolauit, & post hoc nullum signũ
12 inuenitur itineris illius: * aut tamquam sa-
gitta emissa in locum destinatũ, diuisus aer
continuo in se reclusus est, ut ignoretur tran
13 situs illius: * sic & nos nati continuo desiui-
mus esse: & virtutis quidem nullum signum

ualuimus ostendere: in malignitate autem
14 nostra consumpti sumus. * Talia dixerunt
15 in inferno hi, qui peccauerunt:* ‖ quoniam
spes impij tamquam lanugo est, quæ a uento Prou.10.d
C tollitur: & tamquam spuma gracilis, quæ a 28. & 11.a
procela dispergitur: & tamquam fumus, qui 7
a vento diffusus est: & tamquam memoria Ps.1.b.5
16 hospitis vnius diei prætereuntis.* Iusti autem
in perpetuum viuent, & apud Dominum est
merces eorum, & cogitatio illorum apud
17 Altissimum.* Ideo accipient regnum deco-
ris, & diadem speciei de manum Domini:
quoniam dextera sua teget eos, & brachio
18 sancto suo defendet illos. * ‖ Accipiet arma- Psal.17
turam zelus illius, & armabit creaturam ad Eph.6.b.
19 ultionem inimicorum.* Induet pro thorace 13
iustitiam, & accipiet pro galea iudiciũ cer-
20 tum, * sumet scutum inexpugnabile æquita
21 tem.* acuet autem duram iram in lanceam,
D & pugnabit cum illo orbis terrarum contra
22 insensatos. * Ibunt directe emissiones fulgu-
rum, & tamquam a bene curuato arcu nubiũ
exterminabuntur, & ad certum locum insi-
23 lient.* Et a petrosa ira plenæ mittentur grã-
dines, excandescet in illos aqua maris, & flu-
24 mina concurrent duriter. * Contra illos sta-
bit spiritus uirtutis, & tamquam turbo uenti
diuidet illos: & ad eremum perducet omnẽ
terram iniquitas illorum, & malignitas euer
tet sedes potentium.

C A P. VI.

1 MElior est sapientia quàm uires: & uir Eccl.9.d
2 prudens quàm fortis. * Audite ergo 18
A reges, & intelligite, discite iudices finium
3 terræ.* Præbete aures uos, qui continetis mul
titudines, & placetis uobis in turbis nationũ:
4 * ‖ quoniam data est a domino potestas uo- Rom.13.
bis, & uirtus ab Altissimo, qui interrogabit a.1
opera uestra, & cogitationes scrutabitur:
5 * quoniam cum essetis ministri regni illius,
nõ recte iudicastis * nec custodistis legem iu
stitiæ, neq; secundum uolumtatem Dei am
6 bulastis.* Horrende & cito apparebit uobis:
quoniam iudicium durissimum his, qui præ ‖ Deu.10.d
7 sunt, fiet. * Exiguo enim conceditur miseri- 17
B cordia: potentes autem potenter tormenta 2.Para.19.
8 patientur.* ‖ Non enim subtrahet personam 7
cuiusquam Deus, nec uerebitur magnitudi- Eccl.35.b
nem cuiusquam: quoniam pusillum, & ma- 16
gnum ipse fecit, & æqualiter cura est illi de Rom.2.b.
9 omnibus.* Fortioribus autem fortior instat 11
10 cruciatio. * Ad uos ergo reges sunt hi ser- Gal.2.b.6
mones mei, ut discatis sapientiam, & non Eph.6.b.9
11 excidatis. * Qui enim custodierint iusta Colo.3.d.
iuste, iustificabuntur: & qui didicerint ista, 25
12 inuenient quid respondeant. * Concupi- Act.10.e.
scite ergo sermones meos, diligite illos, & 34
13 habebitis disciplinam. * Clara est, & quæ 1. Pet.1.c.
C numquam marcescit sapientia, & facile 27

videtur ab his qui diligunt eam, & inueni-
14 tur ab his qui quęrunt illam.* Præoccupat
qui ſe concupiſcunt, vt illis ſe prior oſtendat.
15 * Qui de luce vigilauerit ad illam, non la-
borabit: aſſidentem enim illam foribus ſuis
16 inueniet. * Cogitare ergo de illa, ſenſus eſt
conſummatus: & qui vigilauerit propter il-
17 lam, cito ſecurus erit. * Quoniam dignos ſe
ipſa circuit quærens, & in vijs oſtendit ſe il-
lis hilariter, & in omni prouidentia occur-
18 rit illis. * Initium enim illius veriſſima eſt
19 diſciplinæ concupiſcentia.* Cura ergo diſci-
plinæ, dilectio eſt, & dilectio, cuſtodia le-
gum illius eſt: cuſtoditio autem legum, con-
20 ſummatio incorruptionis eſt: * incorruptio
21 autem facit eſſe proximum Deo.* Concupi-
C ſcentia itaque ſapientiæ deducit ad regnū
22 perpetuum. * Si ergo delectamini ſedibus,
& ſceptris o reges populi, diligite ſapien-
23 tiam, vt in perpetuum regnetis.* diligite lu-
men ſapientiæ omnes qui præeſtis populis.
24 * quid eſt autem ſapientia, & quemadmo-
dum facta ſit referam: & non abſcondam a
vobis ſacramēta Dei, ſed ab initio natiuitatis
inueſtigabo, & ponam in lucem ſcientiam il
25 lius, & non præteribo veritatem: * neque
cum inuidia tabeſcente iter habebo: quo-
niam talis homo non erit particeps ſapien-
26 tiæ. * Multitudo autem ſapientium ſanitas
eſt orbis terrarum: & rex ſapiens ſtabilimen-
27 tum populi eſt. * Ergo accipite diſciplinam
per ſermones meos, & proderit vobis.

CAP. VII.

1 SVm quidem & ego mortalis homo, ſimi
A lis omnibus, & ex genere terreni illius,
qui prior factus eſt, & in ventre matris figu-
Iob 10.a. 10 — 2 ratus ſum caro, * decem menſium tempore
coagulatus ſum in ſanguine, ex ſemine ho-
minis, & delectamento ſomni conuenien-
3 te. * Et ego natus accepi communem aerē,
& in ſimiliter factam decidi terram, & pri-
mam vocem ſimilem omnibus emiſi plo-
4 rans. * in inuolumentis nutritus ſum, & cu-
5 ris magnis. * Nemo enim ex regibus aliud
Iob 1.c.21 2. Tim. 6. — 6 habuit natiuitatis initium.* ‖ Vnus ergo in-
troitus eſt omnibus ad uitam, & ſimilis exi-
7 tus. * Propter hoc optaui, & datus eſt mihi
ſenſus: & inuocaui, & venit in me ſpiritus ſa-
8 pientię:* & præpoſui illam regnis & ſedibus,
& diuitias nihil eſſe duxi in comparatione
Iob 28.c. 15 — 9 illius. * ‖ nec comparaui illi lapidem pre-
tioſum: quoniam omne aurum in compara-
Prou. 8. b. 11 — tione illius, arena eſt exigua, & tamquam lu-
tum æſtimabitur argentum in conſpectu il-
10 lius. * Super ſalutem & ſpeciem dilexi il-
3. Reg. 3. b. 13 — B lam, & propoſui pro luce habere illam: quo-
11 niam inextinguibile eſt lumen illius.* ‖ Ve-
Via.t.6.d. 3 — nerunt autem mihi omnia bona pariter
cum illa, & innumerabilis honeſtas per ma-
12 nus illius, * & lætatus ſum in omnibus: a
quoniam antecedebat me iſta ſapientia, &
ignorabam quoniam horum omnium ma-
13 ter eſt. * Quam ſine fictione didici, & ſine
inuidia communico, & honeſtatem illius
14 non abſcondo. * Infinitus enim theſau-
rus eſt hominibus: quo qui vſi ſunt, partici-
pes facti ſunt amicitię Dei, propter diſci-
15 plinæ dona commendati. * Mihi autem de-
dit Deus dicere ex ſententia, & præſumere
digna horum, quæ mihi dantur: quoniam
ipſe ſapientię dux eſt & ſapientium emenda-
16 tor:* in manu enim illius & nos, & ſermo-
nes noſtri, & omnis ſapientia, & operum ſci-
17 entia & diſciplina. * Ipſe enim dedit mi-
hi horum, quæ ſunt, ſcientiam veram: vt
ſciam diſpoſitionem orbis terrarum, & vir-
18 tutes elementorum, * initium, & conſumma-
C tionem, & medietatem temporum, viciſ-
ſitudinum permutationes, & commutationes
19 temporum, * anni curſus, & ſtellarum di-
20 ſpoſitiones, * naturas animalium, & iras be-
ſtiarum, vim ventorum, & cogitationes ho-
minum, differētias virgultorum, & virtutes
21 radicum, * & quæcunque ſunt abſconſa &
improuiſa, didici: omnium enim artifex do-
22 cuit me ſapientia. * eſt enim in illa ſpiritus
intelligentiæ, ſanctus, vnicus, multiplex,
ſubtilis, diſertus, mobilis, incoinquinatus, cer-
tus, ſuauis, amans bonum, acutus, quē nihil
23 uetat, benefaciens, * humanus, benignus, ſta-
bilis, certus, ſecurus, omnē habens uirtutem,
omnia proſpiciens, & qui capiat omnes ſpi-
24 ritus: intelligibilis, mundus, ſubtilis. * Omni-
bus enim mobilibus mobilior eſt ſapientia:
attingit autem ubique propter ſuam mun-
25 ditiam. * Vapor eſt enim virtutis Dei, &
D emanatio quædam eſt claritatis omnipoten
tis Dei ſincera: & ideo nihil inquinatum in
26 eam incurrit. * ‖ candor eſt enim lucis æter- — Heb. 1. a. 3
næ, & ſpeculum ſine macula Dei maieſtatis:
27 & imago bonitatis illius: * Et cum ſit vnā,
omnia poteſt, & in ſe permanens omnia in-
nouat, & per nationes in animas ſanctas ſe
transfert, amicos Dei & prophetas conſti-
28 tuit. * Neminem enim diligit Deus, niſi
29 eum, qui cum ſapientia inhabitat. * Eſt e-
nim hæc ſpecioſior ſole, & ſuper om-
nem diſpoſitionem ſtellarum, luci compara-
30 ta inuenitur prior. * Illi enim ſuccedit nox,
ſapientiam autem non uincit malitia.

CAP. VIII.

1 ATtingit ergo a fine uſque ad finem for-
A titer, & diſponit omnia ſuauiter.
2 * Hanc amaui, & exquiſiui a iuuentute
mea, & quæſiui ſponſam mihi eam aſſume-
3 re, & amator factus ſum formæ illius.* Ge-
neroſitatē illius glorificat, contubernium ha-
bens Dei: ſed & omnium Dominus dilexit

illam.

4 illam.* doctrix enim est disciplinæ Dei, &
5 electrix operum illius: * Et si diuitiæ appe-
tuntur in vita quid sapientia locupletius,
6 quę operatur omnia?* Si autem sensus ope-
ratur: quis horum, quæ sunt, magis quam
7 illa est artifex? * Et si iustitiam quis diligit:
labores huius magnas habent virtutes: so-
B brietatem enim, & prudentiam docet, & iu-
stitiam, & uirtutem quibus utilius nihil est
8 in uita hominibus.* Et si multitudinē scien-
tiæ desiderat quis, scit prçterita, & de futu-
ris æstimat: scit uersutias sermonum, & dis-
solutiones argumentorum: signa & monstra
scit antequam fiant, & euentus temporum &
9 sæculorum.* Proposui ergo hanc adducere
mihi ad conuiuendum: sciens quoniam me-
cum cōmunicabit de bonis, & erit allocutio
10 cogitationis & tedij mei, * Habebo propter
hanc claritatem ad turbas, & honorem apud
11 seniores iuuenis: * & acutus inueniar in iu-
dicio, & in conspectu potentium admirabi-
lis ero, & facies principum mirabuntur me:
12 * tacentem me sustinebunt, & loquentem
me respicient, & sermocinantem me plura,
13 manus ori suo imponent.* Prçterea habe-
bo per hanc, immortalitatem: & memoriam
æternam his, qui post me futuri sunt, relin-
14 quam:* Disponam populos: & nationes mi
15 hi erunt subditę.* Timebunt me audientes
reges horrendi: in multitudine uidebor bo-
16 nus, & in bello fortis.* Intrans in domum
meam, conquiescam cum illa: non enim ha-
bet amaritudinem conuersatio illius, nec tę-
dium conuictus illius, sed lętitiam & gau-
17 dium.* Hęc cogitans apud me, & cōmemo-
C rans in corde meo: quoniam immortalitas
18 est in cognatione sapientiæ, * & in amicitia
illius delectatio bona, & in operibus manuū
illius honestas sine defectione, & in cer-
tamine loquelæ illius sapientia, & preclari-
tas in communicatione sermonum ipsius:
circuibam quærens, ut mihi illam assume-
19 rem.* Puer autem eram ingeniosus, & sor-
20 titus sum animam bonam.* Et cum essem
magis bonus, ueni ad corpus incoinquinatū.
21 * Et ut sciui quoniam aliter non possem esse
continēs, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sa-
pientiæ, scire cuius esset hoc donum: adij
Dominum, & deprecatus sum illum, & dixi
ex totis precordijs meis.

CAP. IX.

1 DEus patrum meorum, & Domine mi-
A sericordię, qui fecisti omnia uerbo tuo, ...Reg.3.b
2 * & sapientia tua constituisti hominem, ut
3 dominaretur creaturę, quę a te facta est.* ut
disponat orbem terrarū in æquitate & iusti
tia, & in directione cordis iudicium iudicet:
4 * da mihi sedium tuarum assistricem sapien
5 tiam, & noli me reprobare a pueris tuis: * s.115.b.16
quoniam seruus tuus sum ego, & filius an-
B cillę tuę, homo infirmus, & exigui tēporis, &
6 minor ad intellectum iudicij & legum.* Nā
& si quis erit consummatus inter filios homi
num, si ab illo abfuerit sapientia tua, in nihi
7 lum computabitur.* Tu elegisti me regem 1. Par.28.
populo tuo, & iudicem filiorum tuorum, & b.4.5
8 filiarum: * & dixisti me ędificare templum 2. Par.1.b
in monte sancto tuo, & in ciuitatem habita- 9
tionis tuę altare, similitudinem tabernaculi
9 sancti tui, quod præparasti ab initio: * & te Prou. 8.c.
cum sapientia tua, quę nouit opera tua, quę 22.d.27
& affuit tunc cum orbem terrarum face- Io.1.a.1
C res, & sciebat quid esset placitū oculis tuis,
10 & quid directū in prçceptis tuis.* Mitte il-
lam de cęlis sanctis tuis, & a sede magnitudi
nis tuę, ut mecum sit & mecum laboret, ut
11 sciam quid acceptum sit apud te: * scit enim
illa omnia, & intelligit, & deducet me in ope
ribus meis sobrie, & custodiet me in sua po-
12 tentia.* Et erunt accepta opera mea, & di-
sponam populum tuum iuste, & ero dignus se- Isa. 40. d.
13 dium patris mei.* Quis enim hominum 13
poterit scire consilium Dei? aut quis poterit Rom. 11.
14 cogitare quid uelit Deus?* Cogitationes e- d.14
D nim mortalium timidę, & incertę prouidē- 1. Cor. 2.
15 tię nostrę.* Corpus enim, quod corrūpitur, d.16
aggrauat animam, & terrena inhabitatio
16 deprimit sensum multa cogitantem.* Et diffi
cile ęstimamus quę in terra sunt: & quę in
prospectu sunt, inuenimus cum labore.
Quę autem in cęlis sunt quis inuestigabit?
17 * Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu de-
deris sapientiam, & miseris spiritum sanctū
18 tuum de altissimis: * & sic correctę sint semi
tę eorum, qui sunt in terris, & quę tibi pla-
19 cent didicerint homines?* Nam per sapien-
tiam sanati sunt quicunque placuerunt tibi
Domine a principio.

CAP. X.

1 HAec illum, qui primus formatus est a Gen. 1. d.
A Deo pater orbis terrarum, cum solus 27
2 esset creatus, custodiuit, * & eduxit illum Gen.2.b.7
a delicto suo, & dedit illi uirtutem continen
3 di omnia.* Ab hac ut recessit iniustus in Gen.4.b.8
ira sua, per iram homicidij fraternitatis deperijt.
4 * Propter quem, cum aqua deleret terram, Gen.7.b.6
sanauit iterum sapientia, per contemptibile
5 lignum iustum gubernans.* Hęc & in con Ge.11.a.2
sensu nequitię cum se nationes contulissent,
sciuit iustum, & conseruauit sine querela
Deo, & in filij misericordia fortem custodi-
6 uit.* Hęc iustum a pereuntibus impijs li- Gen.19.c.
B berauit fugientem, descendente igne in pen 17
7 tapolim, * quibus in testimonium nequitię
fumigabunda constat deserta terra, & incer-
to tempore fructus habentes arbores, & in-
credibilis animę memoria stans figmentum
8 salis.* Sapientiam enim prætereuntes non

tantum in hoc laesi sunt ut ignorarent bo-
na, sed & insipientiae suae reliquerunt homi-
nibus memoriam, ut in his, quae peccauerunt,
9 nec latere potuissent.* Sapientia autem hos,
qui se obseruant, a doloribus liberauit.
Ge 28.a.5 9.10 10 * Haec profugum irae fratris iustum dedu-
xit per uias rectas, & ostendit illi regnum
Dei, & dedit illi scientiam sanctorum: hone-
stauit illum in laboribus, & compleuit labo-
11 res illius. * In fraude circumuenientium il-
12 lum affuit illi, & honestum fecit illum.* Cu
C stodiuit illum ab inimicis, & a seductori-
bus tutauit illum, & certamen forte dedit il
li ut uinceret, & sciret quoniam omnium po
Gen.37.f. 26 13 tentior est sapientia. * Haec venditum iu-
stum non dereliquit, sed a peccatoribus
Act.7.b.9 liberauit eum: descenditq. cum illo in fouc-
Gen.41.f. 40 14 ucam, * ¶ in vinculis non dereliquit illum,
donec afferret illi sceptrum regni, & poten-
tiam aduersus eos, qui eum deprimebant: &
mendaces ostendit, qui maculauerunt illum,
15 & dedit illi claritatem aeternam.* ¶ Haec po-
pulum iustum, & semen sine querela libera-
uit a nationibus, quae illum deprimebant.
Exo.1.b. 11 16 * Intrauit in animam serui Dei & stetit cō-
tra reges horrendos in portentis & signis.
17 * Et reddidit iustis mercedem laborum suo
rum, & deduxit illos in via mirabili: & fuit
illis in velamento diei, & in luce stellarum
Exo.14.c. 22 18 per noctem. * ¶ transtulit illos per Mare ru-
brum, & transuexit illos per aquam nimi-
Psal.77.b. 14 19 am, * Inimicos autem illorum demersit in
mare, & ab altitudine inferorum eduxit il-
Exo.12.e. los. ¶ Ideo iusti tulerunt spolia impiorum,
20 * ¶ & decantauerunt Domine nomen sanctū
Exo.15.a. tuum, & victricem manum tuam laudaue-
21 runt pariter: * quoniam sapientia aperuit os
mutorū, & linguam infantium fecit disertas.

CAP. XI.

Exo.16.a. 7 1 Direxit opera eorum in manibus pro-
2 phetae sancti.* Iter fecerunt per deser
A ta, quae non habitabantur: & in locis desertis
Exo.17.c. 3 fixerunt casas.* ¶ Steterunt contra hostes, &
12 4 de inimicis se vindicauerunt. * ¶ Sitierunt,
Nu 20. b. 11 & inuocauerunt te, & data est illis aqua de
petra altissima, & requies sitis de lapide du-
5 ro: * Per quae enim poenas passi sunt inimici
illorum, a defectione potus sui, & in eis, cum
6 abundarent filii Israel, laetati sunt; * per
haec, cum illis deessent, bene cum illis actum
7 est. * Nam pro fonte quidem sempiterni
fluminis, humanum sanguinem dedisti iniu-
8 stis. * Qui cum minuerentur in traductio-
ne infantium occisorum, dedisti illis abun-
9 dantem aquam insperatè, * ostendens per
sitim, quae tunc fuit, quemadmodum tuos
exaltares, & aduersarios illorum necares.
10 * Cum enim tentati sunt, & quidem cum
B misericordia disciplinam accipientes, scie-
runt quemadmodum cum ira iudicati im-
11 pij tormenta paterentur. * Hos quidem
tamquam pater monens probasti: illos au
tem tamquam durus rex interrogans con-
12 demnasti.* Absentes enim & praesentes simi
13 liter torquebantur. * Duplex enim illos ac-
ceperat taedium, & gemitus cum memo-
14 ria praeteritorum. * Cum enim audirent
per sua tormenta bene secum agi, comme-
morati sunt Dominum, admirantes in fi-
15 nem exitus. * Quem enim in expositione
praua proiectum deriserunt, in finem euen-
tus mirati sunt: non similiter iusti sitientes.
16 * Pro cogitationibus autem insensatis ini-
C quitatis illorum, ¶ quod quidam errantes Inf. 12.e.
colebant mutos serpentes, & bestias superua 24
cuas; immisisti illis multitudinem mutorum
17 animalium in vindictam: * vt scirent quia
per quae peccat quis, per hoc & torquetur.
18 * ¶ Non enim impossibilis erat omnipotens Leu.26.d.
manus tua, quae creauit orbem terrarum ex 22
materia inuisa, immittere illis multitudi- Inf.16.a.1
19 nem vrsorum, aut audaces leones, * aut no- Ier.8.c.17
ui generis ira plenas ignotas bestias, aut va-
porem ignium spirantes, aut fumi odorem
proferentes, aut horrendas ab oculis scin-
20 tillas emittētes. * quarum non solum laesu-
ra poterat illos exterminare, sed & aspe-
21 ctus per timorem occidere. * Sed & sine
his vno spiritu poterant occidi persecutio
nem passi ab ipsis factis suis, & dispersi per
D spiritum virtutis tuae: sed omnia in mensu-
22 ra, & numero, & pondere disposuisti. * Mul
tum enim valere, tibi soli supererat semper:
23 & virtuti brachij tui quis resistet. * Quoniam
tamquam momentum staterae, sic est ante te
orbis terrarum, & tamquam gutta roris an-
24 telucani, quae descendit in terram. * Sed mi-
sereris omnium, quia omnia potes, & dissi-
mulas peccata hominum propter poeniten-
25 tiam. * Diligis enim omnia quae sunt, & ni-
hil odisti eorum quae fecisti: nec enim odiens
26 aliquid constituisti, aut fecisti. * Quomodo
autem posset aliquid permanere, nisi tu vo-
luisses? aut quod a te vocatum non esset, con
27 seruaretur? * Parcis autem omnibus: quoniā
tua sunt Domine, qui amas animas.

CAP. XII.

1 O Quam bonus, & suauis est Domine spi
2 ritus tuus in omnibus * Ideoq. eos qui
A exerrant, partibus corripis: & de quibus pec
cant, admones & alloqueris: vt relicta mali- Deu.9.a.3
3 tia, credant in te Domine. * ¶ Illos enim an- 12.d.29
tiquos inhabitatores terrae sanctae tuae, quos 18.b.12
4 exhorruisti, * quoniam odibiles opera tibi
faciebant per medicamina, & sacrificia iniu-
5 sta, * & filiorū suorum necatores sine miseri
cordia, & comestores viscerum hominum, &
deuoratores sanguinis a medio sacramento
tuo,

6 suo,* & auctores parentes animarum mau-
xiliatarum perdere voluisti per manus pa-
7 rentum nostrorum. * Vt dignam perciperent peregrinationem puerorum Dei, quæ
8 tibi omnium charior est terra. * Sed & his
tamquam hominibus pepercisti, & misisti
antecessores exercitus tui vespas, vt illos pau
9 latim exterminarent. * Non quia impotens
B eras in bello subijcere impios iustis, aut bestijs sæuis, aut verbo duro simul exterminare: * sed partibus iudicans dabas locum pœ
Exo.23.d 30 Deut.7.d. 22
10 re: * sed partibus iudicans dabas locum pœ
nitentiæ, non ignorans, quoniam nequam est
11 natio eorum, & naturalis malitia ipsorum,
& quoniam non poterat mutari cogitatio
11 illorum in perpetuum. * Semen enim erat
maledictum ab initio: nec timens aliquem,
12 veniam dabas peccatis illorum.* Quis enim
dicet tibi: Quid fecisti? aut quis stabit contra iudicium tuum? aut quis in conspectum
tuo veniet vindex iniquorum hominum?
aut quis tibi imputabit, si perierint nationes
13 quas tu fecisti? * Non enim est alius Deus
1.Pet.5.b. 7
quam tu, cui cura est de omnibus, vt ostendas quoniam non iniuste iudicas iudicium.
14 * Neque rex, neque tyrannus in conspectu
15 tuo inquirent de his, quos perdidisti. * Cum
ergo sis iustus, iuste omnia disponis: ipsum
quoque, qui non debet puniri, condemnare,
16 exterű æstimas a tua virtute. * Virtus enim
C tua iustitiæ initium est: & ob hoc quod
omnium dominus es, omnibus te parcere facis.
17 cis.* Virtutem enim ostendis tu, qui non
crederis esse in virtute consummatus, & horum, qui te nesciunt, audaciam traducis.
18 * Tu autem dominator virtutis, cum tranquillitate iudicas: & cum magna reuerentia
disponis nos: subest enim tibi, cum volueris,
19 posse. * Docuisti autem populum tuum per
talia opera, quoniam oportet iustum esse & humanum, & bonæ spei fecisti filios tuos:
quoniam iudicans das locum in peccatis
20 pœnitentiæ. * Si enim inimicos seruorum
tuorum, & debitos morti, cum tanta cruciasti attentione, dans tempus & locum, per
21 quæ possent mutari a malitia; * cum quanta
diligentia iudicasti filios tuos, quorum parentibus iuramenta & conuentiones dedisti
22 bonarum promissionem? * Cum ergo das
D nobis disciplinam, inimicos nostros multipliciter flagellas, vt bonitatem tuam cogitemus iudicantes: & cum de nobis iudicatur,
23 speremus misericordiam tuam. * Vnde & illis, qui in vita sua insensate & iniuste vixerunt, per hæc, quæ coluerunt, dedisti summa
Sup.11.c. 24
24 tormenta. * Etenim in erroris via diutius
Rom.1.c. 23
errauerunt, deos æstimantes hæc, quæ in animalibus sunt superuacua, infantium in-
25 sensatorum more viuentes. * Propter hoc
tamquam pueris insensatis iudicium in derisű
26 dedisti. * Qui autem ludibrijs & increpationibus non sunt correcti, dignum Dei iu-
27 dicium experti sunt. * In quibus enim patiebantur indignabantur, per hæc quos putabant deos, in ipsis cum exterminarentur videntes,
illum, quem olim negabant se nosse, verum
Deum agnouerunt: propter quod & finis condemnationis eorum venit super illos.

CAP. XIII.

1 Vani autem sunt omnes homines, in Rom.1.b. 18
A quibus non subest scientia Dei: &
de his, quæ videntur bona, non potuerunt
intelligere eum, qui est neque operibus attendentes agnouerunt quis esset artifex:
2 * sed aut ignem, aut spiritum, aut citatum Deut.4.c
aerem, aut gyrum stellarum, aut nimiam a- 13.17.a.3
quam, aut solem & lunam, rectores orbis ter-
3 rarum deos putauerunt. * Quorum si specie
delectati, deos putauerunt: sciant quanto his
dominator eorum speciosior est. speciei e-
4 nim generator hæc omnia constituit. * Aut si
virtutem, & opera eorum mirati sunt, intelligant ab illis, quoniam qui hæc fecit, forti-
5 or est illis: * a magnitudine enim speciei,
& creaturæ cognoscibiliter poterit creator
6 horum videri. * sed tamen adhuc in his mi-
C nor est querela. Et hi enim fortasse errant,
Deum quærentes, & volentes inuenire.
7 * Etenim cum in operibus illius conuersentur, inquirunt: & persuasum habent quo- Rom.1.c. 25
8 niam bona sunt quæ videntur.* Iterum au-
9 tem nec his debet ignosci.* Si enim tantum
potuerunt scire, vt possent æstimare sæculum
quomodo huius Dominum non facilius in-
10 uenerunt? * Infelices autem sunt, & inter
mortuos spes illorum est, qui appellauerunt
deos, opera manuum hominum, aurum &
argentum, artis inuentionem, & similitudines animalium, aut lapidem inutilem opus
11 manus antiquæ. * Aut si quis artifex faber Isa.44.b.9 Iere.10.a.3
D de silua lignum rectum secuerit, & huius docte eradat oém corticem, & arte sua usus, diligenter fabricet uas utile in conuersatio-
12 nem uitæ, * reliquijs autem eius operis, ad
13 præparationem escæ abutatur: * & reliquű
horum, quod ad nullos usus facit, lignum
curuum, & uorticibus plenum, sculpat diligenter per uacuitatem suam, & per scientiam suæ artis figuret illud, & assimilet illud
14 imagini hominis, * aut alicui ex animalibus illud comparet, perliniens rubrica & rubicundű faciens fuco colorem illius, & omnem maculam, quæ in illo est, perliniens:
15 * & faciat ei dignam habitationem, & in
D pariete ponens illud, & confirmans ferro,
16 * ne forte cadat, prospiciens illi, sciens quoniam non potest adiuuare se: imago enim
17 est, & opus est illi adiutorium. * Et de substantia sua, & de filijs suis, & de nuptijs votum faciens inquirit. Non erubescit loqui
18 cű illo, qui sine anima est: * & pro sanitate
quidé infirmű deprecatur, & pro vita rogat

mor-

mortuum,& in adiutorium inutilem inuo-
9 cat:* & pro itinere petit ab eo,qui ambulare
non poteſt:& de acquirendo,& de operando
& de omnium rerum euentu petit ab eo,qui
in omnibus eſt inutilis.

CAP. XIIII.

1 I Terum alius nauigare cogitans,& per fe-
A ros fluctus iter facere incipiens , ligno
2 portante ſe,fragilius lignum inuocat. * Il-
lud enim cupiditas acquirendi excogitauit,
3 & artifex ſapientia fabricauit ſua. * Tua au-
tem, Pater,prouidentia gubernat : ‖ quoniā
dediſti & in mari uiam,& inter fluctus ſemi
4 tam firmiſſimam, * oſtendens quoniam po-
tens es ex omnibus ſaluare, etiam ſi ſine ar-
5 te aliquis adeat mare. * Sed ut non eſſent
uacua ſapientiæ tuæ opera : propter hoc etiā
& exiguo ligno credunt homines animas
ſuas, & tranſeuntes mare per ratem liberati
6 ſunt:* ‖ ſed & ab initio cum perirent ſuper-
bi gigantes, ſpes orbis terrarum ad ratē con
fugiens , remiſit ſęculo ſemen natiuitatis ,
7 quę manu tua erat gubernata.* Benedictum
8 eſt enim lignum,per quod fit iuſtitia. * ‖Per
manus autem quod fit idolum,maledictum
eſt & ipſum,& qui fecit illud : quia ille qui-
dem operatus eſt : illud autem cum eſſet fra
9 gile,deus cognominatus eſt.* Similiter au-
tem odio ſunt Deo impius,& impietas eius.
10 * Etenim quod factum eſt, cum illo , qui fe-
11 cit, tormenta patietur . * Propter hoc & in
B idolis nationum non erit reſpectus : quoniā
creaturę Dei in odium factę ſunt,& in tenta-
tionem animabus hominum,& in muſcipu-
12 lam pedibus inſipientium . * Initium enim
fornicationis eſt exquiſitio idolorum: & ad-
13 inuentio illorum corruptio uitę eſt. * neque
enim erant ab initio, neque erunt in perpe-
14 tuum. * Superuacuitas enim hominum hęc
aduenit in orbem terrarum : & ideo breuis
15 illorum finis eſt inuentus . * Acerbo enim
luctu dolens pater , cito ſibi rapti filij fecit
imaginem:& illū,qui tunc quaſi homo mor
tuus fuerat,nunc tamquam deum colere cę-
pit,& conſtituit inter ſeruos ſuos ſacra & ſa-
16 crificia.* Deinde interueniente tempore, cō
ualeſcente iniqua conſuetudine,hic error tā-
quam lex cuſtoditus eſt, & tyrannorum im-
17 perio colebantur figmenta.* Et hos,quos in
palam homines honorare non poterant pro
pter hoc quòd longè eſſent , e longinquo fi-
gura eorum allata,euidentem imaginem re
gis,quem honorare uolebant,fecerunt: ut il-
lum, qui aberat , tamquam præſentem cole-
18 rent ſua ſolicitudine . * Prouexit autem ad
horum culturam,& hos,qui ignorabant, ar-
19 tificis eximia diligentia . * Ille enim uolens
placere illi,qui ſe aſſumpſit, elaborauit arte
ſua, ut ſimilitudinem in melius figuraret.

20 * Multitudo autem hominum adducta per
C ſpeciem operis,eum, qui antè tempus tam-
quam homo honoratus fuerat, nunc deum
21 æſtimauerunt.* Et hęc fuit uitę humanę de-
ceptio:quoniam aut affectui,aut regibus de-
ſeruiētes homines, incommunicabile nomē
22 lapidibus & lignis impoſuerunt. * Et non
ſuffecerat erraſſe eos circa Dei ſcientiam ,
ſed & in magno uiuentes inſcientiæ bello ,
tot & tam magna mala pacem appellant . Deu.18.b.
23 * ‖ Aut enim filios ſuos ſacrificantes,aut ob- 10
ſcura ſacrificia facientes, aut inſanię plenas Ier.7.a.8
24 vigilias habentes , * neque uitam, neque nu-
ptias mundas iā cuſtodiunt,ſed et alius aliū
per inuidiam occidit, aut adulteranus contri-
25 ſtat:* & omnia commiſta ſunt,ſanguis, ho-
D micidium, furtum & fictio corruptio & in-
fidelitas,turbatio periurium , tumultus bo-
26 norum, * Dei immemoratio,animarum in-
quinatio,natiuitatis immutatio, nuptiarum
inconſtantia, inordinatio mœchię & impu-
27 dicitię . * Infandorum enim idolorum cul-
tura , omnis mali cauſa eſt, & initium & fi-
28 nis.* Aut enim dum lętantur,inſaniunt:aut
certè uaticinantur falſa,aut uiuūt iniuſtè,aut
29 peierant cito.* Dum enim confidunt in ido-
lis,quę ſine anima ſunt,male iurantes noce-
30 ri ſe non ſperant .* Vtraque ergo illis eue-
nient digne,quoniam male ſenſerūt de Deo,
attendentes idolis, & iurauerunt iniuſte , in
31 dolo contemnētes iuſtitiam.* Non enim iu-
ratorum uirtus , ſed peccantium pœna pe-
rambulat ſemper iniuſtorum præuaricatio-
nem .

CAP. XV.

1 T V autem Deus noſter, ſuauis, & ve-
A rus es , patiens , & in miſericordia di-
2 ſponēs omnia. * Etenim ſi peccauerimus,tui
ſumus , ſcientes magnitudinem tuam : & ſi
non peccauerimus,ſcimus quoniam apud te
3 ſumus computati. * Noſſe enim te,conſum-
mata iuſtitia eſt: & ſcire iuſtitiam, & virtu-
4 tem tuam , radix eſt immortalitatis.* Non
enim in errorem induxit nos hominum ma
lę artis excogitatio,nec vmbra picturę labor
ſine fructu,effigies ſculpta per varios colores,
5 * cuius aſpectus inſenſato dat concupiſcen-
tiam, & diligit mortuę imaginis effigiē ſine
6 anima. * Malorum amatores,digni ſunt qui
ſpem habeant in talibus, & qui faciunt illos,
7 & qui diligunt, & qui colunt.* ‖Sed & figu- Ro.9.d.21
B lus mollem terram premens laborioſe fin-
git ad vſus noſtros vnum quodque vas,& de
eodem luto fingit quæ munda ſunt in vſum
vaſa , & ſimiliter quæ his ſunt contraria. :
horum autem vaſorum quis ſit vſus, iudex
8 eſt figulus . * Et cum labore vano Deum
fingit de eodem luto : ille qui paulo an-

te de

te de terra factus fuerat, & post pusillum re-
ducit se unde acceptus est, repetitus animæ
9 debitum quam habebat. * Sed cura est illi,
non quia laboraturus est, nec quoniam bre
uis illi vita est, sed concertatur aurificibus
& argentarijs: & sed & ærarios imitatur, &
gloriam præfert, quoniam res superuacuas
10 fingit. * Cinis est enim cor eius, & terra su-
C peruacua spes illius, & luto vilior vita eius:
11 * quoniam ignorauit qui se finxit, & qui in-
spirauit illi animam, quæ operatur, & qui
12 sufflauit ei spiritum vitalem. * Sed & æsti-
mauerunt lusum esse vitam nostram, & con-
uersationem vitæ compositam ad lucrum,
& oportere vndecunque etiam ex malo
13 acquirere. * Hic enim scit se super om-
nes delinquere, qui ex terræ materia fragi-
14 lia vasa, & sculptilia fingit. * Omnes enim
insipientes, & infelices supra modum ani-
mæ superbi, sunt inimici populi tui, & im-
15 perantes illis: * Quoniam omnia idola na-
tionum deos æstimauerunt, ‖ quibus neque
Ps.113.b. oculorum vsus est ad uidendum, neque na-
4. & 134. res ad percipiendum spiritum, neque aures ad
c.15 audiendum, neque digiti manuum ad tran-
D ctandum, sed & pedes eorum pigri ad am-
16 bulandum: * homo enim fecit illos: & qui
spiritum mutuatus est, is finxit illos. Nemo
enim sibi similem homo poterit Deum fin-
17 gere. * Cum enim sit mortalis, mortuum
fingit manibus iniquis. Melior enim est ipse
his, quos colit, quia ipse quidem uixit, cum
18 esset mortalis, illi autem numquam. * Sed &
animalia miserrima colunt: insensata enim
19 comparata his, illis sunt deteriora. * Sed nec
aspectus aliquis ex his animalibus bona po-
test conspicere. Effugerunt autem Dei lau-
dem, & benedictionem eius.

CAP. XVI.

1 PRopter hæc, & per his similia passi sunt
A digne tormenta, & per multitudinem
2 bestiarum exterminati sunt. * Pro quibus
Nu.11.g. tormentis bene disposuisti populum tuum, ‖
31 quibus dedisti concupiscentiam delectamen
ti sui nouum saporem, escam parans eis or-
3 tygometram: * vt illi quidem concupiscen-
tes escam propter ea, quæ illis ostensa & mis-
sa sunt etiam a necessaria concupiscentia a-
uerterentur. Hi autem in breui inopes facti,
4 nouam gustauerunt escam. * Oportebat e-
nim illis sine excusatione quidem superue-
nire interitum exercentibus tyrannidem:
his autem tantum ostendere quemadmodū
Num.21. 5 inimici eorum exterminabantur. * ‖ Etenim
b.6. cum illis superuenit sæua bestiarum ira, mor
sibus peruersorum colubrorū exterminaban-
6 tur. * Sed non in perpetuum ira tua permā-
sit, sed ad correptionem in breui turbati
sunt, signum habentes salutis ad commemo-

7 rationem mandati legis tuæ. * Qui enim con
B uersus est, non per hoc, quod videbat, sana-
8 batur, sed per te omnium saluatorem. * in
hoc autem ostendisti inimicis nostris, quia
9 tu es, qui liberas ab omni malo. * ‖ Illos enim Exo.10.a.
locustarum, & muscarum occiderunt mor- & 8.f.24.
sus, & non est inuenta sanitas animæ illo- Apoc.9.b.
rum: quia digni erant ab huiusmodi exter- 7
10 minari. * Filios autem tuos, nec draconum
uenenatorum vicerunt dentes: misericordia
11 enim tua adueniens sanabat illos. * In me-
moria enim sermonum tuorum examina-
bantur, & velociter saluabantur, ne in altam
incidentes obliuionem, non possent tuo vti
12 adiutorio. * Etenim neque herba, neque
malagma sanauit eos, sed tuus, Domine, ser-
13 mo, qui sanat omnia. * ‖ Tu es enim, Domi- Deu.32.f.
ne, qui vitæ & mortis habes potestatem, & 39
14 deducis ad portas mortis, & reducis: * ho- 1.Reg.2.a.
mo autem occidit quidem per malitiam, 6
& cum exierit spiritus, non reuertetur, Tob.13.a.
nec reuocabit animam quæ recepta est: 2
15 * sed tuam manum effugere impossibile est.
16 * ‖ Negantes enim te nosse impij, per forti- Exo.9.c.
tudinem brachij tui flagellati sunt: nouis 23
aquis, & grandinibus, & pluuijs persecutio-
17 nem passi, & per ignem consumpti. * Quod
enim mirabile erat, in aqua, quæ omnia ex-
tinguit, plus ignis valebat: vindex est enim
18 orbis iustorum. * Quodam enim tempore
mansuetabatur ignis, ne comburerentur quæ
ad impios missa erant animalia: sed vt ipsi
uidentes scirent, quoniam Dei iudicio pati-
19 untur persecutionem. * Et quodam tempo-
re in aqua super virtutem ignis, exardesce-
bat vndique, vt iniquæ terræ nationem exter
20 minaret. * ‖ Pro quibus angelorum esca nutri Exo.16.c.
uisti populum tuum, & paratum panem de 14
cælo præstitisti illis sine labore, omne dele- Nu.11.b.
ctamentum in se habentem, & omnis saporis 7
21 suauitatem. * Substantia enim tua dulcedi- Psal.77.c.
nem tuam, quam in filios habes ostendebat: 25
& deseruiens vniuscuiusque uoluntati, ad Io.6.d.31
22 quod quisque uolebat, conuertebatur. * ‖ Nix Exo.9.e.
D autem & glacies sustinebant uim ignis, & 13
non tabescebant: ut scirent quoniam fructus
inimicorum exterminabat ignis ardens in
23 grandine & pluuia coruscans. * Hic autem
iterum vt nutrirentur iusti, etiam suæ uirtu-
24 tis oblitus est. * Creatura enim tibi Factori
deseruiens, exardescit in tormentum aduer-
sus iniustos: & lenior fit ad benefaciendum
25 pro his, qui in te confidunt. * Propter hoc &
tunc in omnia trāsfigurata omnium nutrici
gratiæ tuæ deseruiebat, ad uoluntatem eorū,
26 qui a te desiderabant: * ut scirēt filij tui, quos
dilexisti Domine, ‖ quoniam nō natiuitatis Deu.8.a.3
fructus pascunt homines, sed sermo tuus hos, Matt.4.a.
27 qui in te crediderint, conseruat. * Quod e- 4
nim ab igne non poterat exterminari, sta-
tim ab exiguo radio solis calefactum tabe-

scebat:

28 ſcebat: ut notum omnibus eſſet, quoniam
oportet præuenire ſolem ad benedictionem
29 tuam, & ad ortum lucis te adorare.* Ingra-
ti enim ſpes tam quam hybernalis glacies tā
beſcet, & diſperiet tamquam aqua ſuper-
uacua.

CAP. XVII.

1 MAgna ſunt enim iudicia tua Domine,
A & ineuarrabilia verba tua: propter
Exo.10.f. 23 2 hoc indiſciplinatæ animæ errauerunt,* Dū
enim perſuaſum habent iniqui poſſe domi-
nari nationi ſanctæ: vinculis tenebrarum &
longæ noctis cōpediti, incluſi ſub tectis, fugi-
3 tiui perpetuæ prouidentiæ iacuerunt. * Et
dum putant ſe latere in obſcuris peccatis, te-
nebroſo obliuionis velamanto diſperſi ſunt,
pauentes horrende, & cum admiratione ni-
4 mia perturbati.* Neque enim quæ contine-
bat illos ſpelunca, ſine timore cuſtodiebat:
quoniam ſonitus deſcendens perturbabat il-
los, & perſonæ triſtes illis apparentes pauo-
5 rem illis præſtabant.* Et ignis quidem nul-
la vis poterat illis lumen præbere, nec ſide-
rum limpidæ flammæ illuminare poterant
Exo.7.d. 22.& 8.b. 7 6 illam noctem horrendam. * Apparebat au-
tem illis ſubitaneus ignis, timore plenus: &
B timore perculſi illius, quæ non videbatur, fa-
ciei, æſtimabant deteriora eſſe quæ videban-
7 tur:* & magicæ artis appoſiti erant deriſus,
& ſapientiæ gloriæ correptio cum contume-
8 lia.* Illi enim qui promittebant timores &
perturbationes expellere ſe ab anima lan-
guente, hi cum deriſu pleni timore langue-
9 bant.* Nam etſi nihil illos ex monſtris per-
turbabat: tranſitu animalium & ſerpentium
ſibilatione commoti, tremebundi peribant:
& aerem, quem nulla ratione quis effugere
10 poſſet, negantes ſe uidere. * Cum ſit enim
C timida nequitia, dat teſtimonium condem-
nationis: ſemper enim præſumit ſæua, pertur
11 bata conſcientia. * Nihil enim eſt timor ni-
12 ſi proditio cogitationis auxiliorum. * Et dū
ab intus minor eſt expectatio, maiorem com
putat inſcientiam eius cauſæ, de qua tor-
13 mentum præſtat. * Illi autem qui impoten-
tem vere noctem, & ab infimis, & ab altiſſi-
mis inferis ſuperuenientem, eundem ſomnū
14 dormientes, * aliquando monſtrorum exa-
gitabantur timore, aliquando animæ defi-
ciebant traditione: ſubitaneus enim illis &
15 inſperatus timor ſuperuenerat: * Deinde ſi
quiſquam ex illis decidiſſet, cuſtodiebatur
16 in carcere ſine ferro recluſus. * Si enim ru-
D ſticus quis erat, aut paſtor, aut agri labo-
rum operarius præoccupatus eſſet, ineffugibi-
17 lem ſuſtinebat neceſſitatem:* Vna enim ca-
tena tenebrarum omnes erant colligati. Si-
ue ſpiritus ſibilans, aut inter ſpiſſos arborum
ramos auium ſonus ſuauis, aut vis aquæ de-
18 currentis nimium,* aut ſonus validus præci
pitatarum petrarum, aut ludentium anima-
lium curſus inuiſus, aut mugientium valida
beſtiarum vox, aut reſonans de altiſſimi mō-
tibus Echo: deficientes faciebant illos præ ti-
19 more.* Omnis enim orbis terrarum limpi-
do illuminabatur lumine, & non impeditis
20 operibus continebatur. * Solis autem illis
ſuperpoſita erat grauis nox, imago tenebra-
rum, quæ ſuperuentura illis erat. Ipſi ergo ſi-
bi erant grauiores tenebris.

CAP. XVIII.

1 SAnctis autem tuis maxima erat lux, & Exo.10.f. 23
A horum quidem vocem audiebant, ſed fi
guram non uidebant. Et quia non & ipſi ea-
2 dem paſſi erant, magnificabant te: * & qui
ante læſerant, quia non lædebantur, gratias
agebant: & vt eſſet differentia, donum pete-
3 bant.* Propter quod ignis ardentem colu- Exo.14.e. 24
mnam ducem habuerunt ignotæ viæ, & ſo-
4 lem ſine læſura boni hoſpitij præſtitiſti.* Di- Pſal.77.b. 14.& 104. d.39
gni quidem illi carere luce, & pati carcerem
tenebrarum, qui incluſos cuſtodiebant filios
tuos, per quos incipiebant incorruptum le
5 gis lumen ſæculo dari. * Cum cogitarent Exo.1.c. 16.& 2.a. 3
iuſtorum occidere infantes: & vno expoſito
filio, & liberato, in traductionem illorum,
multitudinem filiorum abſtuliſti, & pariter Exo.14.f. 27
6 illos perdidiſti in aqua valida. * Illa enim
B nox ante cognita eſt a patribus noſtris, vt ue
re ſcientes quibus iuramentis crediderunt,
7 animæquiores eſſent.* Suſcepta eſt autem a
populo tuo ſanitas quidem iuſtorum, iniu-
8 ſtorum autem exterminatio. * Sicut enim
læſiſti aduerſarios: ſic & nos prouocans ma-
9 gnificaſti.* Abſconſe enim ſacrificabant iu-
ſti pueri bonorum, & iuſtitiæ legem in con-
cordia diſpoſuerunt: ſimiliter & bona & ma
la recepturos iuſtos, patrum iam decantan-
10 tes laudes. * Reſonabant autem inconue-
niens inimicorum vox, & flebilis audieba-
11 tur planctus ploratorum infantium.* Simi- Exo.12.d. 30
li autem pœna ſeruus cum domino afflictus
eſt, & popularis homo regi ſimilia paſſus.
12 * Similiter ergo omnes vno nomine mortis
mortuos habebant innumerabiles. Nec e-
nim ad ſepeliendum viui ſufficiebant: quo-
niam vno momento, quæ erat præclarior na-
13 tio illorum, exterminata eſt. * De omnibus
enim non credentes propter veneficia, tunc
vero primum cum fuit exterminium pri-
mogenitorum, ſpoponderunt populum Dei
14 eſſe. * Cum enim quietum ſilentium conti-
C neret omnia, & nox in ſuo curſu medium
15 iter haberet. * omnipotens ſermo tuus de cæ
lo a regalibus ſedibus, durus debellator in
16 mediam exterminij terram proſiliuit,* gla-
dius acutus inſimulatum imperium tuum
portans, & ſtans repleuit omnia morte, & vſ-
que ad cælum attingebat ſtans in terra.

* Tunc

17 * Tunc continuo visus somniorum malori.
turbauerunt illos, & timores superuenerunt
18 *insperati. * Et alius alibi proiectus semi-
uiuus, propter quam moriebatur, causam de
19 mõstrabat mortis.* Visiones enim, quæ illos
turbauerunt, hæc præmonebant, ne inscij,
20 quare mala patiebantur, perirent. * Tetigit
autem tunc & iustos tentatio mortis, & com
motio in eremo facta est multitudinis: sed
Num. 16. 21 non diu permansit ira tua. * Properans e-
D nim homo sine querela deprecari pro popu
lis, proferens seruitutis suæ scutum oratio-
nem & per incensum deprecationem alle-
gans, restitit iræ, & finem imposuit necessita
22 ti, ostendés quoniam tuus est famulus.* Vi-
cit autem turbas, non in virtute corporis,
nec armaturæ potentia, sed verbo illum, qui
se vexabat, subiecit, iuramenta parentum, &
23 testamentum commemorans. * Cum enim
iam aceruatim cecidissent super alterutrum
mortui, interstitit, & amputauit impetu, &
diuisit illam, quæ ad viuos ducebat viam.
Exo. 28. b. 6. 24 * In veste enim poderis, quam habebat, to-
tus erat orbis terrarum: & parentum magna
lia in quattuor ordinibus lapidum erant scul
pta, & magnificentia tua in diademate capi-
25 tis illius sculpta erat. * His autem cessit qui
exterminabat, & hæc extimuit, erat enim so
la tentatio iræ sufficiens.

CAP. XIX.

1 IMpijs autem vsque in nouissimum sine
A misericordia ira superuenit. Præsciebat
2 enim & futura illorum:* quoniam cum ipsi
permisissent ut se educerent, & cum magna
solicitudine præmisissent illos, consequeban
Exo. 14. a. 5 3 tur illos pœnitentia acti.* Adhuc enim in-
ter manus habentes luctum, & deplorantes
ad monumenta mortuorum, aliam sibi as-
sumpserũt cogitatione inscientiæ: & quos ro-
gantes proiecerant, hos tamquam fugitiuos
4 persequebantur: * ducebat enim illos ad
hunc finem digna necessitas: & horum, quæ
acciderant, *commemorationem amitte-
bant, ut quæ deerant tormentis, repleret pu-
5 nitio: et *populus quidẽ tuus mirabiliter trã
siret, illi autem nouam mortem inuenirent.
6 * Omnis enim creatura ad suum genus ab
B initio refigurabatur, deseruiens tuis præce-
7 ptis, ut pueri tui custodirentur illæsi. * Nã
nubes castra eorum obumbrabat, & ex a-
qua, quæ ante erat, terra arida apparuit, & in
mari rubro uia sine impedimento, & cam-
8 pus germinans de profundo nimio: * per
quem omnis natio transiuit, quæ tegebatur
tua manu, uidentes tua mirabilia & mon-
9 stra. * Tanquam enim equi depauerunt e-
scam, & tamquam agni exultauerunt, magni
10 ficantes te Domine qui liberasti illos.* Me-
mores enim erant adhuc eorum, quæ in in-
colatu illorum facta fuerant, quemadmodũ
pro natione animalium eduxit terra mu-
scas, & pro piscibus eructauit fluuius multi-
11 tudinem ranarum. * Nouissime autem ui- Exo. 16. 13
derunt nouam creaturam auium, cum addu
cti concupiscentia postulauerunt escas epula Nu. 11. 31
12 tionis.* In allocutione enim desiderij, ascen
C dit illis de mari ortygometra: & vexationes sup. 16. 2
peccatoribus superuenerunt, non sine illis,
quæ ante facta erant, argumentis per uim ful
minum: iuste enim patiebantur secundum
13 suas nequitias.* Etenim detestabiliorem in-
hospitalitatẽ instituerunt: alij quidem igno-
tos non recipiebant aduenas, alij autem bo-
14 nos hospites in seruitutem redigebant. * Et
non solum hæc, sed & alius quidam respe-
ctus illorum erat: quoniam inuiti recipie-
15 bant extraneos.* Qui autem cum lætitia re-
ceperunt hos, qui eisdem usi erant iustitijs,
16 sæuissimis afflixerunt doloribus. * Percussi
sunt autem cæcitate: sicut illi in foribus iu-
D sti, cum subitaneis cooperti essent tenebris,
uniusquisque transitum ostij sui quærebat.
17 * In se enim elementa dum conuertuntur, si
cut in organo qualitatis sonus immutatur,
& omnia suum sonum custodiunt: unde æsti
18 mari ex ipso uisu certo põt.* agrestia enim in
aquatica conuertebantur: & quęcunque erant
19 natatilia, in terram transibant.* Ignis in aqua
ualebat supra suam uirtutem, & aqua extin-
20 guentis naturæ obliuiscebatur. * Flammæ
econtrario, corruptibilium animalium non
uexauerunt carnes coambulantium, nec dis-
soluebant illam, quæ facile dissoluebatur si-
cut glacies, bonam escam. In omnibus enim
magnificasti populum tuum Domine, & hono
rasti, & non despexisti, in omni tempore, &
in omni loco assistens eis.

IN ECCLESIASTICVM IESV FILII SIRACH.

PROLOGVS.

Vltorum nobis, & magnorum per legem, & prophetas, aliosque qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est: in quibus oportet laudare Israel doctrinæ, & sapientiæ causa: quia non solum ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse & dicentes & scribentes doctissimos fieri. Auus meus Iesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis a parentibus nostris traditi sunt: voluit & ipse scribere aliquid horū, quę ad doctrinam & sapientiam pertinent; ut desiderantes discere, & illorum periti facti, magis magisq; attendant animo, & confirmentur ad legitimam uitam. Hortor itaque uenire uos cum beneuolentia, & attentiori studio lectionem facere, & ueniam habere in illis, in quibus uidemur sequentes imaginem sapientiæ deficere in uerborum compositione. Nam deficiunt uerba Hebraica, quando fuerint translata ad alteram linguam. Non autem solum hęc, sed & ipsa lex, & prophetæ, ceteraque aliorum librorū, non paruam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam in octauo & trigesimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis, postquam perueni in Aegyptum: & cum multum temporis ibi fuissem, inueni ibi libros relictos, non paruę, neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum & necessarium putaui & ipse aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librum istū: & multa uigilia attuli doctrinam in spatio temporis ad illa, quæ ad finem ducunt, librum istum dare, & illis qui uolunt animū intendere, & discere quemadmodum oporteat instituere mores, qui secundum legem Domini proposuerint uitam agere.

ECCLESIASTICVS.

CAPVT PRIMVM.

3.Reg.3.b 9. & 4.c. 29

1 Mnis sapientia a Domino
A Deo est, & cum illo fuit
semper, & est ante æuum.
2 * Arenam maris, & pluuię
guttas, & dies seculi quis
dinumerauit? Altitudinem
cęli, & latitudinem terrę,
3 & profundum abyssi quis dimensus est? * Sa
pientiam Dei præcedentem omnia quis in-
4 uestigauit? * Prior omnium creata est sapiē
5 tia, & intellectus prudentiæ ab æuo. * Fons
sapientię uerbum Dei in excelsis, & ingres-
6 sus illius mandata ęterna. * Radix sapientię
cui reuelata est, & astutias illius quis agno-
7 uit? * Disciplina sapientię cui reuelata est,
& manifestata? & multiplicationem ingres-
8 sus illius quis intellexit? * Unus est altissimus
Creator omnipotens, & Rex potens, & me-
tuendus nimis, sedens super thronum illius
9 & dominans Deus. * Ipse creauit illam in
B Spiritu sancto, & uidit, & dinumerauit, &
10 mensus est. * Et effudit illam super omnia
opera sua, & super omnem carnem secundū
datum suum, & præbuit illam diligentibus
11 se. * Timor Domini gloria, & gloriatio, &
12 lętitia, & corona exultationis. * Timor Do-
mini delectabit cor, & dabit lętitiam, & gau
13 dium, & longitudine dierum. * Timenti do-
minum bene erit in extremis, & in die defun
14 ctionis suę benedicetur. * Dilectio Dei ho-
15 norabilis sapientia. * Quibus autem appa-
ruerit in uisu, diligunt eam in uisione, & in Prou.1.
16 agnitione magnalium suorum. * | Initium 7
C sapientię, timor domini, & cum fidelibus in Psal.10.d

vulua

vulua cōcreatus est, cum electis feminis gra
ditur, & cum iustis & fidelibus agnoscitur.
17 * Timor domini, scientiæ religiositas. * Re-
18 ligiositas custodiet & iustificabit cor, iucun-
19 ditatem atque gaudium dabit. * Timenti do
minum bene erit, & in diebus consummatio
20 nis illius benedicetur. * Plenitudo sapientiæ
est timere Deum, & plenitudo a fructibus il-
21 lius. * Omnem domum illius implebit a ge-
nerationibus, & receptacula a thesauris il-
22 lius. * Corona sapientiæ, timor domini, re-
23 plens pacem, & salutis fructum: * & uidit, &
dinumerauit eam: utraque autem sunt dona
24 Dei. * Scientiam, & intellectum prudentiæ
sapientia compartietur: & gloriam tenentiū
25 se, exaltat. * Radix sapientiæ est timere do-
26 minum: & rami illius longæui. * In thesau-
ris sapientiæ intellectus, & scientiæ religiosi-
tas: execratio autem peccatoribus sapientia.
27 * Timor domini expellit peccatum: * nam
28 qui sine timore est, non poterit iustificari.
iracundia enim animositatis illius, subuersio
29 illius est. * Vsque in tempus sustinebit pa
30 tiens, & postea redditio iucunditatis. * Bo-
D nus sensus usque in tempus abscondet uer-
ba illius, & labia multorum enarrabunt sen
31 sum illius. * In thesauris sapientiæ significa-
32 tio disciplinæ: * execratio autem peccatori,
33 cultura Dei. * Fili concupiscens sapientiam
conserua iustitiam, & Deus præbebit illam
34 tibi. * Sapientia enim & disciplina timor
35 domini: & quod beneplacitum est illi, * fi-
des, & mansuetudo, & adimplebit thesauros
36 illius. * Ne sis incredibilis timori domini:
37 & ne accesseris ad illum duplici corde. * Ne
fueris hypocrita in conspectu hominum; &
38 & non scandalizeris in labijs tuis. * Attende
in illis, ne forte cadas, & adducas animæ tuæ
39 inhonorationem, * & reuelet Deus absconsa
40 tua, & in medio synagogæ elidat te: * quo-
niam accessisti maligne ad dominum, & cor
tuum plenum est dolo & fallacia.

CAP. II.

Mat.4.a.1 1 FIli accedens ad seruitutem Dei, sta in iu-
2. Tim.3. A stitia, & timore, & præpara animam tuā
c.12 2 ad tentationem. * Deprime cor tuum, & su-
stine: inclina aurem tuam, & suscipe uerba
intellectus: & ne festines in tempore obdu-
3 ctionis. * Sustine sustentationes Dei: coniun-
gere Deo, & sustine, ut crescat in nouissimo
4 uita tua. * Omne, quod tibi applicitum fue-
rit, accipe: & in dolore sustine, & in humili-
Sap.3.a.6 5 tate tua patientiam habe: * ‖ quoniam in i-
gne probatur aurum, & argentum, homines
uero receptibiles in camino humiliationis.
6 * Crede Deo, & recuperabit te, & dirige uiā
B tuam, & spera in illum. Serua timorem il-
7 lius, & in illo ueterasce. * Metuentes Domi-
num sustinete misericordiam eius: & nō de-
8 flectatis ab illo ne cadatis. * Qui timetis do-
minum, credite illi: & non euacuabitur mer-
9 ces uestra. * Qui timetis dominum, sperate
in illum: & in oblectationem ueniet uobis
10 misericordia. * Qui timetis dominum dili-
gite illum, & illuminabuntur corda uestra.
11 * Respicite filij nationes hominum: & scito
te quia nullus sperauit in domino, & con-
12 fusus est. * ‖ Quis enim permansit in man- Ps.30.a
datis eius, & derelictus est? aut quis inuoca-
13 uit eum, & despexit illum? * Quoniam pius
C & misericors est Deus, & remittet in die tri-
bulationis peccata: & protector est omnibus
14 exquirentibus se in ueritate. * Væ duplici
corde, & labijs scelestis, & manibus male-
facientibus, & peccatori ‖ terram ingredien 3. Reg.1
15 ti duabus uijs. * Væ dissolutis corde, qui
non credunt Deo: & ideo non protegentur
16 ab eo. * Væ his, qui perdiderunt sustinentiā
& qui dereliquerunt uias rectas, & diuerte-
17 runt in uias prauas. * Et quid facient, cum
18 inspicere cœperit dominus? * Qui timent do
minum, non erunt incredibiles uerbo illius:
& ‖ qui diligunt illum, conseruabunt uiam Io. 14.
19 illius. * Qui timēt dominum, inquirent quæ 23
D beneplacita sunt ei: & qui diligunt eum, re-
20 plebuntur lege ipsius. * Qui timent Domi-
num, præparabunt corda sua, & in conspe-
21 ctu illius sanctificabunt animas suas. * Qui
timent dominum, custodiunt mandata il-
lius, & patientiam habebunt usque ad inspe
22 ctionem illius, * dicentes: Si pœnitentiam
non egerimus, incidemus in manus domini,
23 & non in manus hominum. * Secundum
enim magnitudinem ipsius, sic & misericor
dia illius cum ipso est.

CAP. III.

1 FIlij sapientiæ, ecclesia iustorum: & natio
A illorum, obedientia & dilectio. * Iudi-
2 cium patris audite filij, & sic facite ut salui
3 sitis. * Deus enim honorauit patrem in fi-
lijs: & iudicium matris exquirens, firmauit
4 in filios. * Qui diligit Deum, exorabit pro
peccatis, & continebit se ab illis, & in ora-
5 tione dierum exaudietur. * Et sicut qui the- ‖ Exo.2
saurizat, ita & qui honorificat matrē suam. c.12
6 * Qui honorat patrem suum, iucundabitur Deut.5.
in filijs, & in die orationis suæ exaudietur. 16
7 * Qui honorat patrem suum, uita uiuet Mat.15
B longiore: & qui obedit patri, refrigerabit 4
8 matrem suam. * Qui timet Dominum hono- Mar.7.
rat parentes, & quasi Dominis seruiet his, 10
9 qui se genuerunt. * ‖ In opere & sermo- Eph.6.
ne, & omni patientia honora patrem tuū, 2
10 * ut superueniat tibi benedictio ab eo, & be- Gen.27
11 nedictio illius in nouissimo maneat. * Benedi 27. &
ctio patris firmat domos filiorū: maledictio a.2.

12 autem matris eradicat fundamenta. * Ne
glorieris in contumelia patris tui: nõ enim
13 est tibi gloria, eius confusio. * gloria enim
hominis ex honore patris sui, & dedecus fi-
14 lij pater sine honore. * Fili suscipe senectã
patris tui, & non contristes eum in vita il-
15 lius: * & si defecerit sensu, veniam da, & ne
spernas eũ in virtute tua: eleemosyna enim
16 patris non erit in obliuione.* Nam pro pec
17 cato matris restituetur tibi bonum, * & in
iustitia ædificabitur tibi, & in die tribula-
tionis commemorabitur tui: & sicut in sere
18 no glacies soluentur peccata tua. * Quàm
malæ famæ est, qui derelinquit patrem: &
est maledictus a Deo, qui exasperat matrẽ.
19 * Fili in mãsuetudine opera tua perfice, & su
❡Phil.2.a.3 C per hominum gloriam diligeris. * ❡ Quan-
20 to magnus es, humilia te in omnibus, & co-
21 ram Deo inuenies gratiam: * quoniam ma
gna potentia Dei solius, & ab humilibus
Pro.25.d.28 22 honoratur. * ❡ Altiora te ne quæsieris, &
fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præ-
cepit tibi Deus, illa cogita semper, & in plu
23 ribus operibus eius ne fueris curiosus.* Nõ
est enim tibi necessarium ea, quæ abscon-
24 dita sunt, videre oculis tuis. * In superua-
cuis rebus noli scrutari multipliciter, & in
pluribus operibus eius non eris curiosus.
25 * Plurima enim super sensum hominũ ostẽ
26 sa sunt tibi. * Multos quoque supplantauit
suspicio illorum, & in vanitate detinuit sen
27 sus illorum. * Cor durum habebit male in
D nouissimo: & qui amat periculum, in illo pe
28 ribit. * Cor ingrediens duas vias, non habe-
bit successus, & prauus corde in illis scanda-
29 lizabitur. * Cor nequam grauabitur in do-
loribus, & peccator adiiciet ad peccandũ.
30 * Synagogæ superborum nõ erit sanitas: fru
tex enim peccati radicabitur in illis, & non
31 intelligetur. * Cor sapientis intelligitur in
sapientia, & auris bona audiet cum omni
32 concupiscentia sapientiam. * Sapiens cor,
& intelligibile abstinebit se a peccatis, & in
Dan.4.e.24 33 operibus iustitiæ successus habebit.* ❡ Ignẽ
ardentem extinguit aqua, & eleemosyna
34 resistit peccatis: * & Deus prospector est
eius qui reddit gratiam: meminit eius in
posterum, & in tempore casus sui inueniet
firmamentum.

CAP. IIII.

Tob.4.b.7 1 FIli eleemosynam pauperis ne defraudes,
A & oculos tuos ne transuertas a paupe
2 re.* Animam esurientem ne despexeris: &
non exasperes pauperem in inopia sua.
3 * Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas
4 datum angustianti. * Rogationem contri-
bulati ne abiicias: & nõ auertas faciem tuã
5 ab egeno.* Ab inope ne auertas oculos pro
pter iram: & non relinquas quærentibus ti-
6 bi retro maledicere: * maledicentis enim
tibi in amaritudine animæ exaudietur de-
precatio illius: exaudiet autem eum, qui fe-
7 cit illum. * Congregationi pauperum affa-
bilem te facito, & presbytero humilia ani-
mam tuã, & magnato humilia caput tuũ.
8 * Declina pauperi sine tristitia aurem tuam,
& redde debitum tuum, & responde illi pa-
9 cifica in mansuetudine. * Libera eum, qui
iniuriam patitur de manu superbi: & non
10 acide feras in anima tua. * In iudicando e-
sto pupillis misericors vt pater, & pro viro
11 matri illorum: * & eris tu velut filius Altis-
simi obediens, & miserebitur tui magis quã
12 mater. * Sapientia filijs suis vitam inspirat,
& suscipit inquirentes se, & præibit in via
13 iustitiæ. * & qui illam diligit, diligit vitam:
& qui vigilauerint ad illam, complectentur
14 placorem eius.* Qui tenuerint illam, vitam
hæreditabunt: & quo introibit, benedicet
15 Deus. * Qui seruiunt ei, obsequentes erunt
sancto: & eos, qui diligunt illam, diligit
16 Deus.* Qui audit illam, iudicabit Gentes:
& qui intuetur illã, permanebit confidens.
17 * Si crediderit ei, hæreditabit illam, & erũt
18 in confirmatione creaturę illius. * quoniam
C in tentatione ambulat cum eo, & in primis
19 eligit eum.* Timorem, & metum, & proba
tionem inducet super illum: & cruciabit il
lum in tribulatione doctrinæ suæ, donec tẽ-
tet eum in cogitationibus suis, & credat ani
20 mæ illius.* Et firmabit illum, & iter addu-
21 cet directum ad illum, & lętificabit illum,*
& denudabit absconsa sua illi, & thesauri-
zabit super illum scientiam, & intellectum
22 iustitiæ. * Si autẽ oberrauerit, derelinquet
eum, & tradet eum in manus inimici sui.
23 * Fili conserua tempus, & deuita a malo.
24 * Pro anima tua ne confundaris dicere ve-
25 rum. * Est enim confusio adducens pecca-
tum, & est confusio adducẽs gloriam, & gra
26 tiam. * Ne accipias faciem aduersus faciem
tuam, nec aduersus animam tuam menda-
27 cium. * Ne reuerearis proximum tuum in
28 casu suo: * Nec retineas verbum in tem-
D pore salutis. Non abscondas sapientiam tuã
29 in decore suo. * In lingua enim sapientia
dignoscitur: & sensus, & scientia, & doctri-
na in verbo sensati, & firmamentum in ope
30 ribus iustitiæ. * Non contradicas verbo ve-
ritatis vllo modo, & de mendacio inerudi-
31 tionis tuæ confundere. * Non confundaris
confiteri peccata tua, & ne subijciaste om-
32 ni homini pro peccato.* Noli resistere con
tra faciem potentis, nec coneris contra ictũ
33 fluuij. * Pro iustitia agonizare pro anima
tua, & vsq; ad mortem certa pro iustitia, &
34 Deus expugnabit pro te inimicos tuos.* No
li citatus esse in lingua tua: & inutilis, & re-
missus in operibus tuis. * Noli esse sicut leo
in domo tua, euertens domesticos tuos, &

opprimens.

36 opprimens ſubiectos tibi. * Non ſit porrecta
manus tua ad accipiendum, & ad dandum
collecta.

CAP. V.

1 NOli attendere ad poſſeſſiones iniquas,
A & ne dixeris: Eſt mihi ſufficiens uita:
nihil enim proderit in tempore vindictæ, &
2 obductionis.* Ne ſequaris in fortitudine tua
3 concupiſcentiam cordis tui: & ne dixeris:
Quomodo potui? aut quis me ſubijciet pro-
pter facta mea? Deus enim uindicans uindi-
4 cabit.* Ne dixeris: Peccaui, & quid mihi ac-
B cidit triſte? Altiſſimus enim eſt patiens red-
5 ditor. * De propitiato peccato noli eſſe ſine
metu, neque adijcias peccatum ſuper pecca-
6 tum. * Et ne dicas: Miſeratio domini ma-
gna eſt, multitudinis peccatorum meorum
Prou.10.a 7 miſerebitur. * | Miſericordia enim, & ira ab
4 illo cito proximant, & in peccatores reſpicit
8 ira illius. * Non tardes conuerti ad dominũ,
9 & ne differas de die in diem. * ſubito enim
veniet ira illius, & in tempore uindictæ di-
Prou.11.d 10 ſperdet te.* | Noli anxius eſſe in diuitijs in-
28 C iuſtis: non enim proderunt tibi in die obdu
11 ctionis, & uindictæ.* Non uentiles te in om-
nem uentum, & non eas in omnem uiam.
ſic enim omnis peccator probatur in duplici
12 lingua.* Eſto firmus in uia domini, & in ve
ritate ſenſus tui, & ſcientia, & proſequatur
13 te verbum pacis & iuſtitiæ. * Eſto manſue-
tus ad audiendum uerbum, ut intelligas: &
cum ſapientia proferas reſponſum uerum.
14 * Si eſt tibi intellectus, reſponde proximo:
D ſin autem, ſit manus tua ſuper os tuum, ne
capiaris in uerbo indiſciplinato, & confun-
15 daris.* Honor & gloria in ſermone ſenſati,
lingua uero imprudentis ſubuerſio eſt ip-
16 ſius.* Non appelleris ſuſurro, & lingua tua
17 ne capiaris, & confundaris. * Super furem
enim eſt confuſio & pœnitentia, & denota-
tio peſſima ſuper bilinguem: ſuſurratori au-
18 tem odium, & inimicitia, & contumelia.* Iu
ſtifica puſillum, & magnum ſimiliter.

CAP. VI.

1 NOli fieri pro amico inimicus proximo:
A improperium enim, & contumeliam
malus hereditabit, & omnis peccator inui-
Ro.12.c. 2 dus & bilinguis.* | Non te extollas in cogita
16 tione animæ tuæ velut taurus: ne forte elida
Phil.2.a.3 3 tur uirtus tua per ſtultitiam,* & folia tua co
medat, & fructus tuos perdat, & relinquaris
4 velut lignum aridum in eremo. * Anima
enim nequam diſperdet qui ſe habet, & in
gaudium inimicis dat illum, & deducet in
5 ſortem impiorum. * Verbum dulce multi-
plicat amicos, & mitigat inimicos: & lingua
6 eucharis in bono homine abundat. * Multi
pacifici ſint tibi, & conſiliarius ſit tibi unus
7 de mille.* Si poſſides amicum, in tentatione
8 poſſide eum, & ne facile credas ei.* Eſt enim
B amicus ſecundum tempus ſuum, & nõ per-
9 manebit in die tribulationis.* Et eſt amicus
qui conuertitur ad inimicitiam: & eſt ami-
cus qui odium & rixam, & conuitia denuda
10 bit. * Eſt autem amicus ſocius menſæ, & nõ
11 permanebit in die neceſſitatis. * Amicus ſi
permanſerit fixus, erit tibi quaſi coæqualis,
12 & in domeſticis tuis fiducialiter aget: * ſi hu
miliauerit ſe contra te, & a facie tua abſcon-
derit ſe, unanimem habebis amicitiam bo-
13 nam.* Ab inimicis tuis ſeparare, & ab ami-
14 cis tuis attende. * Amicus fidelis, protectio
fortis: qui autem inuenit illum, inuenit the-
15 ſaurum. * Amico fideli nulla eſt compara-
tio, & non eſt digna ponderatio auri, & ar-
16 genti contra bonitatem fidei illius. * Ami-
cus fidelis, medicamentum uitæ & immor-
talitatis: & qui metuunt dominum, inueniẽt
17 illum.* Qui timet Deum, æque habebit amĩ
citiam bonam: quoniam ſecundum illũ erit
18 amicus illius. * Fili a iuuentute tua excipe
doctrinam, & uſque ad canos inuenies ſa-
19 pientiam.* Quaſi is qui arat, & ſeminat, ac-
cede ad eam, & ſuſtine bonos fructus illius,
20 * in opere enim ipſius exiguum laborabis, &
C cito edes de generationibus illius. * Quam
21 aſpera eſt nimium ſapientia indoctis homi-
nibus, & non permanebit in illa excors.
22 * Quaſi lapidis uirtus probatio erit in illis,
23 & non demorabuntur proijcere illam.* Sa-
pientia enim doctrinæ ſecundum nomen eſt
eius, & non eſt multis manifeſta: quibus au-
tem cognita eſt, permanet uſque ad conſpe-
24 ctum Dei.* Audi fili, & accipe conſilium in-
tellectus, & ne abijcias conſilium meum.
25 * Inijce pedem tuum in compedes illius, &
26 in torques illius collum tuum: * ſubijce hu-
merum tuum, & porta illam, & ne acedieris
27 vinculis eius. * In omni animo tuo accede
ad illam, & in omni uirtute tua cõſerua uias
28 eius.* Inueſtiga illam, & manifeſtabitur ti-
bi, & continens factus ne derelinquas eam:
29 * in nouiſſimis enim inuenies requiem in
ea, & conuertetur tibi in oblectationem.
30 * Et erunt tibi compedes eius in protectio-
D nem fortitudinis, & baſes uirtutis, & tor-
31 ques illius in ſtolam gloriæ: * decor enim ui-
tæ eſt in illa, & vincula illius alligatura ſalu
32 taris.* Stolam gloriæ indues eam, & coronã
33 gratulationis ſuperpones tibi.* Fili, ſi atten
deris mihi, diſces: & ſi accommodaueris
34 animum tuum, ſapiens eris.* Si inclinaueris
aurem tuam, excipies doctrinam: & ſi dilexe
35 ris audire, ſapiens eris. * | In multitudine Inf.8.a.9.
presbyterorum prudentium ſta, & ſapientiæ
illorum ex corde coniungere, vt omnem nar
rationem Dei poſſis audire, & prouerbia lau
36 dis non effugiant a te. * Et ſi uideris ſenſa-

tum, euigila ad eum, & gradus ostiorum il-
Psal.1.a.2. 37 lius exterat pes tuus. * Cogitatum tuum
habe in præceptis Dei, & in mandatis illius
maxime assiduus esto: & ipse dabit tibi cor,
& concupiscentia sapientiæ dabitur tibi.

CAP. VII.

1 NOli facere mala, & non te apprehen-
2 dent.* Discede ab iniquo, & deficient
3 mala abs te. * Fili, non semines mala in sul-
A cis iniustitiæ, & non metes ea in septuplū.
4 * Noli quærere a domino ducatum, neque a
Psal.142.a.2 5 rege cathedram honoris. * Non te iustifi-
Eccle.7.c. ces ante Deum, quoniam agnitor cordis ip-
17 se est: & penes regē noli uelle uideri sapiens.
Iob 9. a.1 6 * Noli quærere fieri iudex, nisi ualeas uirtu-
c.10 te irrūpere iniquitates: ne forte extimescas
Luc.18.b. faciem potentis, & ponas scandalum in æqui
11 7 tate tua. * Non pecces in multitudinem ci-
Inf.12.a.2 8 uitatis, nec te immittas in populum, * ne-
que alliges duplicia peccata: nec enim in v-
9 no eris immunis.* Noli esse pusillanimis in
10 animo tuo:* exorare, & facere eleemosynā
11 ne despicias.* Ne dicas: In multitudine mu-
B nerum meorum respiciet Deus, & offeren-
te me Deo altissimo, munera mea suscipiet.
1.Reg.2.b 12 * Non irrideas hominem in amaritudine a-
7 nimæ: est enim qui humiliat & exaltat,
13 circumspector Deus. * Noli arare menda-
cium aduersus fratrem tuum: neque in ami-
14 cum similiter facias. * Noli uelle mentiri
omne mendacium: assiduitas enim illius nō
15 est bona.* Noli uerbosus esse in multitudine
presbyterorum, & non iteres uerbum in ora
16 tione tua. * Non oderis laboriosa opera, &
17 rusticationem creatam ab Altissimo. * Non
te repute in multitudine indisciplinatorū.
18 * Memento iræ, quoniam non tardabit.
19 * Humilia ualde spiritum tuum: quoniam
50 uindicta carnis impij, ignis & uermis.* No-
li præuaricari in amicum pecuniam diffe-
rentem, neq; fratrem charissimum auro spre
25 ueris. * Noli discedere a muliere sensata &
C bona, quam sortitus es in timore domini:
gratia enim uerecundiæ illius super aurum.
Leu.19 c. 12 * Non lædas seruum in ueritate operan-
13 tem, neque mercenarium dantem animam
23 suam.* Seruus sensatus sit tibi dilectus qua
si anima tua, non defraudes illum liberta-
24 te, neque inopem derelinquas illum. * Pe-
cora tibi sunt? attende illis: & si sunt utilia,
25 perseuerent apud te. * Filij tibi sunt? erudi
26 illos, & curua illos a pueritia illorum. * Fi-
liæ tibi sunt? serua corpus illarum, & non o-
27 stendas hilarem faciem tuam ad illas.* Tra-
de filiam, & grande opus feceris, & homini
28 sensato da illam. * Mulier si est tibi secun-
dum animam tuam, non proijcias illam: &
odibili non credas te. In toto corde tuo
Tob. 4.a.3 29 * honora patrem tuum, & gemitus matris
30 tuæ ne obliuiscaris: * memento quoniam
D nisi per illos natus non fuisses: & retribue il-
31 lis, quomodo & illi tibi.* In tota anima tua
time Dominum, & sacerdotes illius sanctifi-
32 ca. * In omni virtute tua dilige eum qui te
33 fecit: & ministros eius ne derelinquas. * Ho Deut. 12.
nora Deum ex tota anima tua, & honorifica c.18
sacerdotes, & propurga te cum brachijs. Leuit. 2.a
34 * Da illis partem, sicut mandatum est ti- 5
bi, primitiarum & purgationis: & de negli Num.18.
35 gentia tua purga te cum paucis. * Datum b.55
brachiorum tuorum & sacrificium sanctifi-
cationis offeres Domino, & initia sancto-
36 rum: * & pauperi porrige manum tuam, vt
perficiatur propitiatio, & benedictio tua.
37 *Gratia dati in conspectu omnis viuentis, &
38 mortuo non prohibeas gratiam.* Non desis
plorantibus in consolatione, & cum lugenti-
39 bus ambula.* Non te pigeat visitare infir- Ro.12. c.
mum: ex his enim in dilectione firmaberis. 15
40 * In omnibus operibus tuis memorare no- Mat.25.d
uissima tua, & in æternum non peccabis. 36

CAP. VIII.

1 NOn litiges cum homine potēte, ne forte
A incidas in manus illius.* Non conten Mat.15.e.
2 das cum uiro locuplete, ne forte contra te 25
3 constituat litem tibi.* multos enim perdi- Inf.31.a.
dit aurum & argentum, & vsque ad cor re- 6
4 gum extendit, & conuertit. * Non litiges cū
homine linguato, & non strues in ignem il-
5 lius ligna. * Non communices homini indo
6 cto, ne male de progenie tua loquatur. * Ne
despicias hominem auertentem se a pecca-
to, neque improperes ei. memento quoniā Gal.6.a.1
7 omnes in correptione sumus. * Ne spernas 2.Cor.2.b
B hominem in sua senectute: etenim ex nobis 6
8 senescunt.* Noli de mortuo inimico tuo gau Leu.19.g.
dere: sciens quoniam omnes morimur, & in 36
9 gaudium nolumus uenire. * Ne despicias Sup.6.d.
narrationem presbyterorum sapientium, & 34
10 in prouerbijs eorum conuersare. * ab ipsis
enim disces sapientiam, & doctrinam intel-
11 lectus, & seruire magnatis sine querela. * Nō
te prætereat narratio seniorum: ipsi enim
12 didicerunt a patribus suis: * quoniam ab ip-
sis disces intellectum, & in tempore necessita
13 tis dare responsum.* Non incendas carbones
peccatorum arguens eos, & ne incendaris flā
14 ma ignis peccatorum illorum. * Ne contra
C faciem stes contumeliosi, ne sedeat quasi in-
15 sidiator ori tuo. * Noli fœnerari homini Inf.29.a.4
fortiori te: quòd si fœneraueris, quasi perditū
16 habe. * Non spondeas super virtutem tuam:
quòd si spoponderis, quasi restituens cogita.
17 * Non iudices contra iudicem: quoniā secun
18 dum quod iustum est iudicat. * Cum auda- Ge.4. b.8
ce non eas in uia, ne forte grauet mala sua in
te: ipse enim secundum uoluntatem suam va
19 dit, & simul cum stultitia illius peries.* Cū Prou. 22.
D iracundo non facies rixam, & cum audace d.24
non eas in desertum: quoniam quasi nihil

est ante

est ante illum sanguis, & ubi non est adiuto
10 rium, elidet te. * Cum fatuis consilium non
habeas: non enim poterunt diligere nisi quæ
21 eis placent. * Coram extraneo ne facias con-
22 silium: nescis enim quid pariet. * Non omni
homini cor tuum manifestes: ne forte infe-
rat tibi gratiam falsam, & conuitietur tibi.

CAP. IX.

1 NOn zeles mulierem sinus tui, ne osten-
A dat super te malitiam doctrinæ ne-
2 quam. * Non des mulieri potestatem animæ
tuæ, ne ingrediatur in uirtutem tuam, & con
3 fundaris. * Ne respicias mulierem multiuo-
4 lam: ne forte incidas in laqueos illius. * Cum
saltatrice ne assiduus sis: nec audias illam, ne
Gen.6.a.2 5 forte pereas in efficacia illius. * ‖ Virginem
ne conspicias, ne forte scandalizeris in deco-
Prou.5.a. 6 re illius. * ‖ Ne des fornicarijs animam tuã
2 in ullo: ne perdas te, & hereditatem tuam.
Mat. 5. e. 7 * Noli circumspicere in vicis ciuitatis, nec
28 8 oberraueris in plateis illius. * ‖ Auerte fa-
ciem tuam a muliere compta, & ne circum-
Gen. 34.c 9 spicias speciem alienam. * propter speciem
2 B mulieris multi perierunt: & ex hoc concu-
2.Reg.11. 10 piscentia quasi ignis exardescit. * Omnis mu
a.4 & 13. lier, quæ est fornicaria, quasi stercus in uia
a.1 11 conculcabitur. * Speciem mulieris alienæ
multi admirati, reprobi facti sunt. colloquiũ
12 enim illius quasi ignis exardescit. * Cum
aliena muliere ne sedeas omnino, nec accũ-
13 bas cum ea super cubitum: * & non alterce-
ris cum illa in uino, ne forte declinet cor tuũ
in illam, & sanguine tuo labaris in perditio
14 nem. * Ne derelinquas amicum antiquum:
C nouus enim non erit similis illi. * Vinum no
15 uum, amicus nouus: veterascet, & cum suaui
Iud.9. a.4 16 tate bibes illud. * ‖ Non zeles gloriam, & o-
1.Reg.15. pes peccatoris: non enim scis quæ futura sit
a.10 17 illius subuersio. * Nõ placeat tibi iniuria in-
iustorum, sciens quoniam usque ad inferos
18 non placebit impius. * Longe abesto ab ho-
mine potestatem habente occidendi, & non
19 suspicaberis timorem mortis. * & si accesse-
ris ad illum, noli aliquid committere, ne for-
20 te auferat vitam tuam. * Communionem
D mortis scito: quoniam in medio laqueorum
ingredieris, & super dolentium arma ambu-
21 labis. * Secundum virtutem tuam caue te a
proximo tuo, & cum sapientibus & pruden-
22 tibus tracta. * Viri iusti sint tibi conuiuæ, &
23 in timore Dei sit tibi gloriatio, * & in sensu
sit tibi cogitatus Dei, & omnis enarratio tua
24 in præceptis Altissimi. * In manu artificum
opera laudabuntur, & princeps populi in sa-
pientia sermonis sui, in sensu uero seniorum
25 verbum. * Terribilis est in ciuitate sua homo
linguosus; & temerarius in uerbo suo odibi-
lis erit.

CAP. X.

1 IVdex sapiens iudicabit populum suum, Prou.29.b
A & principatus sensati stabilis erit. * ‖ Se- 12
2 cundum iudicem populi, sic & ministri eius: 3. Reg.12.
& qualis rector est ciuitatis, tales & inhabitã b.13.
3 tes in ea. * ‖ Rex insipiens perdet populum
suum: & ciuitates inhabitabuntur per sensum
4 potentium. * In manu Dei potestas terræ:
& vtilem rectorem suscitabit in tempus su-
5 per illam: * In manu Dei prosperitas homi-
nis, & super faciem scribæ imponet honorẽ
6 suum. * Omnis iniuriæ proximi ne memi-
neris, ‖ & nihil agas in operibus iniuriæ. Leu.19. c.
7 * Odibilis coram Deo est & hominibus su- 17
perbia: & execrabilis omnis iniquitas gen-
8 tium. * ‖ Regnum a gente in gentem trans- Dan.4. c.
fertur propter iniustitia, & iniurias, & contu 14
9 melias, & diuersos dolos. * Auaro autem ni-
hil est scelestius. Quid superbit terra, & ci-
10 nis? * Nihil est iniquius quam amare pecu-
B niam. hic enim & animam suam venalem
habet: quoniam in vita sua proiecit intima
11 sua. * Omnis potentatus breuis vita. Lan-
12 guor prolixior grauat medicum. * Breuem
languorem præcidit medicus: sic & rex ho-
13 die est, & cras morietur. * Cum enim mo-
rietur homo, hereditabit serpentes, & be-
14 stias, & vermes. * Initium superbiæ homi-
15 nis, apostatare a Deo: * quoniam ab eo, qui
fecit illum, recessit cor eius. quoniam initiũ
omnis peccati est superbia: qui tenuerit illã,
adimplebitur maledictis, & subuertet eum
16 in finem. * Propterea exhonorauit Dominus
C conuentus malorum, & destruxit eos usque
17 in finem. * Sedes ducum superborum de-
struxit Deus, & sedere fecit mites pro eis.
18 * Radices gentium superbarũ arefecit Deus,
19 & plantauit humiles ex ipsis gentibus. * Ter
ras gentium euertit dominus, & perdidit eas
20 vsque ad fundamentum. * arefecit ex ipsis,
& disperdidit eos, & cessare fecit memoriam
21 eorum a terra. * Memoriam superborum
perdidit Deus, & reliquit memoriam humi-
22 lium sensu. * Non est creata hominibus su-
perbia: neque iracundia nationi mulierum.
23 * Semen hominum honorabitur hoc, quod
timet Deum: semen autem hoc exhonorabi-
24 tur, quod præterit mandata domini. * In me
dio fratrum rector illorum in honore: & qui
timent dominum, erunt in oculis illius.
25 * Gloria diuitum, honoratorum & paupe-
26 rum, timor Dei est: * noli despicere hominẽ
iustum pauperem, & noli magnificare uirũ
27 peccatorem diuitem. * Magnus, & iudex, &
D potens est in honore: & non est maior illo,
28 qui timet Deum. * ‖ Seruo sensato liberi ser- Prou.17.a
uient: & vir prudens & disciplinatus non 2
murmurabit correptus, & inscius non hono 2.Reg.12.
29 rabitur. * Noli extollere te in faciẽdo opere 13

mortuum, & in adiutorium inutilem inuo-
19 cat: * & pro itinere petit ab eo, qui ambulare
non potest: & de acquirendo, & de operando
& de omnium rerum euentu petit ab eo, qui
in omnibus est inutilis.

CAP. XIIII.

1 ITerum alius nauigare cogitans, & per fe-
A ros fluctus iter facere incipiens, ligno
2 portante se, fragilius lignum inuocat. * Il-
lud enim cupiditas acquirendi excogitauit,
3 & artifex sapientia fabricauit sua. * Tua au-
Exo. 14. d. 22 tem, Pater, prouidentia gubernat: | quoniã
dedisti & in mari uiam, & inter fluctus semi
4 tam firmissimam, * ostendens quoniam po-
tens es ex omnibus saluare, etiam si sine ar-
5 te aliquis adeat mare. * Sed ut non essent
uacua sapientiæ tuæ opera: propter hoc etiã
& exiguo ligno credunt homines animas
suas, & transeuntes mare per ratem liberati
Ge. 6. b. 4. 7. b. 7 6 sunt: * | sed & ab initio cum perirent super-
bi gigantes, spes orbis terrarum ad ratẽ con
fugiens, remisit sęculo semen natiuitatis,
7 quę manu tua erat gubernata. * Benedictum
Psal. 113. Baruc 6. a 3 8 est enim lignum, per quod fit iustitia. * | Per
manus autem quod fit idolum, maledictum
est & ipsum, & qui fecit illud: quia ille qui-
dem operatus est: illud autem cum esset fra
9 gile, deus cognominatus est. * Similiter au-
tem odio sunt Deo impius, & impietas eius.
10 * Etenim quod factum est, cum illo, qui fe-
11 cit, tormenta patietur. * Propter hoc & in
B idolis nationum non erit respectus: quoniã
creaturę Dei in odium factę sunt, & in tenta-
tionem animabus hominum, & in muscipu-
12 lam pedibus insipientium. * Initium enim
fornicationis est exquisitio idolorum: & ad-
13 inuentio illorum corruptio uitę est. * neque
enim erant ab initio, neque erunt in perpe-
14 tuum. * Superuacuitas enim hominum hęc
aduenit in orbem terrarum: & ideo breuis
15 illorum finis est inuentus. * Acerbo enim
luctu dolens pater, cito sibi rapti filij fecit
imaginem: & illũ, qui tunc quasi homo mor
tuus fuerat, nunc tamquam deum colere cę-
pit, & constituit inter seruos suos sacra & sa-
16 crificia. * Deinde interueniente tempore, cõ
ualescente iniqua consuetudine, hic error tã-
quam lex custoditus est, & tyrannorum im-
17 perio colebantur figmenta. * Et hos, quos in
palam homines honorare non poterant pro
pter hoc quòd longe essent, e longinquo fi-
gura eorum allata, euidentem imaginem re
gis, quem honorare uolebant, fecerunt: ut il-
lum, qui aberat, tamquam pręsentem cole-
18 rent sua solicitudine. * Prouexit autem ad
horum culturam, & hos, qui ignorabant, ar-
19 tificis eximia diligentia. * Ille enim uolens
placere illi, qui se assumpsit, elaborauit arte
sua, ut similitudinem in melius figuraret.
20 * Multitudo autem hominum adducta per
C speciem operis, eum, qui ante tempus tam-
quam homo honoratus fuerat, nunc deum
21 ęstimauerunt. * Et hęc fuit uitę humanę de-
ceptio: quoniam aut affectui, aut regibus de-
seruiẽtes homines, incommunicabile nomẽ
22 lapidibus & lignis imposuerunt. * Et non
suffecerat errasse eos circa Dei scientiam,
sed & in magno uiuentes inscientiæ bello,
tot & tam magna mala pacem appellant. Deu. 18. b. 10
23 * | Aut enim filios suos sacrificantes, aut ob- Ier. 7. a. 6
scura sacrificia facientes, aut insanię plenas
24 vigilas habentes, * neque uitam, neque nu-
ptias mundas iã custodiunt, sed et alius aliũ
per inuidiam occidit, aut adulterans contri-
25 stat: * & omnia commista sunt, sanguis, ho-
D micidium, furtum & fictio, corruptio & in-
fidelitas, turbatio, periurium, tumultus bo-
26 norum, * Dei immemoratio, animarum in-
quinatio, natiuitatis immutatio, nuptiarum
inconstantia, inordinatio mœchię & impu-
27 dicitię. * Infandorum enim idolorum cul-
tura, omnis mali causa est, & initium & fi-
28 nis. * Aut enim dum lętantur, insaniunt: aut
certè vaticinantur falsa, aut viuũt iniustè, aut
29 peierant cito. * Dum enim confidunt in ido-
lis, quę sine anima sunt, male iurantes noce-
30 ri se non sperant. * Vtraque ergo illis eue-
nient digne, quoniam male senserũt de Deo,
attendentes idolis, & iurauerunt iniuste, in
31 dolo contemnẽtes iustitiam. * Non enim iu-
ratorum virtus, sed peccantium pœna pe-
rambulat semper iniustorum preuaricatio-
nem.

CAP. XV.

1 TV autem Deus noster, suauis, & ve-
A rus es, patiens, & in misericordia di-
2 sponẽs omnia. * Etenim si peccauerimus, tui
sumus, scientes magnitudinem tuam: & si
non peccauerimus, scimus quoniam apud te
3 sumus computati. * Nosse enim te, consum-
mata iustitia est: & scire iustitiam, & virtu-
4 tem tuam, radix est immortalitatis. * Non
enim in errorem induxit nos hominum ma
lę artis excogitatio, nec vmbra picturę labor
sine fructu, effigies sculpta per varios colores,
5 * cuius aspectus insensato dato concupiscen-
tiam, & diligit mortuę imaginis effigiẽ sine
6 anima. * Malorum amatores, digni sunt qui
spem habeant in talibus, & qui faciunt illos,
7 & qui diligunt, & qui colunt. * | Sed & figu- Ro. 9. d. 21
B lus mollem terram pręmens laboriose fin-
git ad vsus nostros vnum quodque vas, & de
eodem luto fingit quæ munda sunt in vsum
vasa, & similiter quæ his sunt contraria:
horum autem vasorum quis sit vsus, iudex
8 est figulus. * Et cum labore vano Deum
fingit de eodem luto: ille qui paulo an-

te de terra factus fuerat, & post pusillum re-
ducit se unde acceptus est, repetitus animæ
9 debitum quam habebat. * Sed cura est illi,
non quia laboraturus est, nec quoniam bre-
uis illi vita est, sed concertatur aurificibus
& argentarijs: & sed & ærarios imitatur, &
gloriam præfert, quoniam res superuacuas
10 fingit. * Cinis est enim cor eius, & terra su-
C peruacua spes illius, & luto vilior vita eius:
11 * quoniam ignorauit qui se finxit, & qui in-
spirauit illi animam, quæ operatur, & qui
12 sufflauit ei spiritum vitalem. * Sed & æsti-
mauerunt lusum esse vitam nostram, & con-
uersationem vitæ compositam ad lucrum,
& oportere vndecunque etiam ex malo
13 acquirere. * Hic enim scit se super om-
nes delinquere, qui ex terræ materia fragi-
14 lia vasa, & sculptilia fingit. * Omnes enim
insipientes, & infelices supra modum ani-
mæ superbi, sunt inimici populi tui, & im-
15 perantes illis: * Quoniam omnia idola na-
tionum deos æstimauerunt, quibus neque — Ps.113.b. 4. & 134. c.15
oculorum visus est ad uidendum, neque na-
res ad percipiendum spiritum, neque aures ad
audiendum, neque digiti manuum ad tra-
D ctandum, sed & pedes eorum pigri ad am-
16 bulandum: * homo enim fecit illos: & qui
spiritum mutuatus est, is finxit illos. Nemo
enim sibi similem homo poterit Deum fin-
17 gere. * Cum enim sit mortalis, mortuum
fingit manibus iniquis. Melior enim est ipse
his, quos colit, quia ipse quidem vixit, cum
18 esset mortalis, illi autem nunquam. * Sed &
animalia miserrima colunt: insensata enim
19 comparata his, illis sunt deteriora. * Sed nec
aspectus aliquis ex his animalibus bona po-
test conspicere. Effugerunt autem Dei lau-
dem, & benedictionem eius.

CAP. XVI.

1 PRopter hæc, & per his similia passi sunt
A digne tormenta, & per multitudinem
2 bestiarum exterminati sunt. * Pro quibus — Nu.11. g. 31
tormentis bene disposuisti populum tuum,
quibus dedisti concupiscentiam delectamen-
ti sui nouum saporem, escam parans eis or-
3 tygometram: * vt illi quidem concupiscen-
tes escam propter ea, quæ illis ostensa & mis-
sa sunt etiam a necessaria concupiscentia a-
uerterentur. Hi autem in breui inopes facti,
4 nouam gustauerunt escam. * Oportebat e-
nim illis sine excusatione quidem superue-
nire interitum exercentibus tyrannidem:
his autem tantum ostendere quemadmodum
5 inimici eorum exterminabantur. * Etenim — Num. 21. 6.
cum illis superuenit sæua bestiarum ira, mor
sibus peruersorum colubrorum exterminaban-
6 tur. * Sed non in perpetuum ira tua perman-
sit, sed ad correptionem in breui turbati
sunt, signum habentes salutis ad commemo-
7 rationem mandati legis tuæ. * Qui enim con
B uersus est, non per hoc, quod videbat, sana-
8 batur, sed per te omnium saluatorem: * in
hoc autem ostendisti inimicis nostris, quia
9 tu es, qui liberas ab omni malo. * Illos enim — Exo.10.a. & 8.f.24
locustarum, & muscarum occiderunt mor- — Apoc.9.b. 7
sus, & non est inuenta sanitas animæ illo-
rum: quia digni erant ab huiusmodi exter-
10 minari. * Filios autem tuos, nec draconum
uenenatorum vicerunt dentes: misericordia
11 enim tua adueniens sanabat illos. * In me-
moria enim sermonum tuorum examina-
bantur, & velociter saluabantur, ne in altam
incidentes obliuionem, non possent tuo vti
12 adiutorio. * Etenim neque herba, neque
malagma sanauit eos, sed tuus, Domine, ser-
13 mo, qui sanat omnia. * Tu es enim, Domi- — Deu.32.f. 39
ne, qui vitæ & mortis habes potestatem, &
14 deducis ad portas mortis, & reducis: * ho- — 1.Reg.2.a 6
mo autem occidit quidem per malitiam,
& cum exierit spiritus, non reuertetur, — Tob.13.a. 2
nec reuocabit animam quæ recepta est:
15 * sed tuam manum effugere impossibile est.
16 * Negantes enim te nosse impij, per forti- — Exo.9. e. 23
tudinem brachij tui flagellati sunt: nouis
aquis, & grandinibus, & pluuijs persecutio-
17 nem passi, & per ignem consumpti. * Quod
enim mirabile erat, in aqua, quæ omnia ex-
tinguit, plus ignis valebat: vindex est enim
18 orbis iustorum. * Quodam enim tempore,
mansuetabatur ignis, ne comburerentur quæ
ad impios missa erant animalia: sed vt ipsi
videntes scirent, quoniam Dei iudicio pati-
19 untur persecutionem. * Et quodam tempo-
re in aqua super virtutem ignis, exardesce-
bat vndique, vt iniquæ terræ nationem exter-
20 minaret. * Pro quibus angelorum esca nutri- — Exo.16.c. 14
uisti populum tuum, & paratum panem de
cælo præstitisti illis sine labore, omne dele- — Nu.11. b. 7
ctamentum in se habentem, & omnis saporis
21 suauitatem. * Substantia enim tua dulcedi- — Psal.77.c. 25
nem tuam, quam in filios habes ostendebat:
& deseruiens vniuscuiusque uoluntati, ad — Io.6.d.31
22 quod quisque uolebat, conuertebatur. * Nix — Exo. 9. e. 23
D autem & glacies sustinebant uim ignis, &
non tabescebant: ut scirent quoniam fructus
inimicorum exterminabat ignis ardens in
23 grandine & pluuia coruscans. * Hic autem
iterum vt nutrirentur iusti, etiam suæ uirtu-
24 tis oblitus est. * Creatura enim tibi Factori
deseruiens, exardescit in tormentum aduer-
sus iniustos: & lenior fit ad benefaciendum
25 pro his, qui in te confidunt. * Propter hoc &
tunc in omnia trãsfigurata omnium nutrici
gratiæ tuæ deseruiebat, ad uoluntatem eorũ,
26 qui a te desiderabant: ut scirent filij tui, quos
dilexisti Domine, quoniam nõ natiuitatis — Deu.8.a.3
fructus pascunt homines, sed sermo tuus hos, — Matt.4.a. 4
27 qui in te crediderint, conseruat. * Quod e-
nim ab igne non poterat exterminari, sta-
tim ab exiguo radio solis calefactum tabe-

scebat:

28 scebat: ut notum omnibus esset, quoniam
oportet præuenire solem ad benedictionem
29 tuam, & ad ortum lucis te adorare.* Ingra-
ti enim spes tam quam hybernalis glacies ta-
bescet, & disperiet tamquam aqua super-
uacua.

C A P. X V I I.

1 MAgna sunt enim iudicia tua Domine,
A & inenarrabilia verba tua: propter
Exo.10.f. 23 2 hoc indisciplinatæ animæ errauerunt,* Dū
enim persuasum habent iniqui posse domi-
nari nationi sanctæ: vinculis tenebrarum &
longæ noctis cōpediti, inclusi sub tectis, fugi-
3 tiui perpetuæ prouidentiæ iacuerunt. * Et
dum putant se latere in obscuris peccatis, te-
nebroso obliuionis velamento dispersi sunt,
pauentes horrende, & cum admiratione ni-
4 mia perturbati.* Neque enim quæ contine-
bat illos spelunca, sine timore custodiebat:
quoniam sonitus descendens perturbabat il-
los, & personæ tristes illis apparentes pauo-
5 rem illis prestabant.* Et ignis quidem nul-
la vis poterat illis lumen præbere, nec side-
rum limpidæ flammæ illuminare poterant
Exo.7.d. 22.& 8.b. 7 6 illam noctem horrendam. * Apparebat au-
tem illis subitaneus ignis, timore plenus: &
B timore perculsi illius, quæ non videbatur, fa-
ciei, æstimabant deteriora esse quæ videban-
7 tur:* & magicæ artis appositi erant derisus,
& sapientiæ gloriæ correptio cum contume-
8 lia.* Illi enim qui promittebant timores &
perturbationes expellere se ab anima lan-
guente, hi cum derisu pleni timore langue-
9 bant.* Nam etsi nihil illos ex monstris per-
turbabat: transitu animalium & serpentium
sibilatione commoti, tremebundi peribant:
& aerem, quem nulla ratione quis effugere
10 posset, negantes se uidere. * Cum sit enim
C timida nequitia, dat testimonium condem-
nationis: semper enim præsumit sæua, pertur
11 bata conscientia. * Nihil enim est timor ni-
12 si proditio cogitationis auxiliorum. * Et dū
ab intus minor est expectatio, maiorem com
putat inscientiam eius causæ, de qua tor-
13 mentum prestat. * Illi autem qui impoten-
tem vere noctem, & ab infimis, & ab altissi-
mis inferis superuenientem, eundem somnū
14 dormientes, * aliquando monstrorum exa-
gitabantur timore, aliquando animæ defi-
ciebant traditione: subitaneus enim illis &
15 insperatus timor superuenerat: * Deinde si
quisquam ex illis decidisset, custodiebatur
16 in carcere sine ferro reclusus. * Si enim ru-
D sticus quis erat, aut pastor, aut agri labo-
rum operarius præoccupatus esset, ineffugibi-
17 lem sustinebat necessitatem:* Vna enim ca-
tena tenebrarum omnes erant colligati. Si-
ue spiritus sibilans, aut inter spissos arborum
ramos auium sonus suauis, aut vis aquæ de-
18 currentis nimium,* aut sonus validus præci

pitatarum petrarum, aut ludentium anima-
lium cursus inuisus, aut mugientium valida
bestiarum vox, aut resonans de altissimi mō-
tibus Echo: deficientes faciebant illos præ ti-
19 more.* Omnis enim orbis terrarum limpi-
do illuminabatur lumine, & non impeditis
20 operibus continebatur. * Solis autem illis
superposita erat grauis nox, imago tenebra-
rum, quæ superuentura illis erat. Ipsi ergo si-
bi erant grauiores tenebris.

C A P. X V I I I.

1 SAnctis autem tuis maxima erat lux, & Exo.10.f.
A horum quidem vocem audiebant, sed fi 23
guram non uidebant. Et quia non & ipsi ea-
2 dem passi erant, magnificabant te: * & qui
ante læserant, quia non lædebantur, gratias
agebant: & vt esset differentia, donum pete-
3 bant.* Propter quod ignis ardentem colu- Exo.14.e.
mnam ducem habuerunt ignotæ viæ, & so- 24
4 lem sine læsura boni hospitij prestitisti.* Di- Psal.77.b.
gni quidem illi carere luce, & pati carcerem 14.& 104.
tenebrarum, qui inclusos custodiebant filios d.39
tuos, per quos incipiebant incorruptum le
5 gis lumen sæculo dari. * Cum cogitarent Exo.1.c.
iustorum occidere infantes: & vno exposito 16.& 2.a.
filio, & liberato, in traductionem illorum, 3
multitudinem filiorum abstulisti, & pariter Exo.14.f.
6 illos perdidisti in aqua valida. * Illa enim 27
B nox ante cognita est a patribus nostris, vt ue
re scientes quibus iuramentis crediderunt,
7 animæquiores essent.* Suscepta est autem a
populo tuo sanitas quidem iustorum, iniu-
8 storum autem exterminatio. * Sicut enim
læsisti aduersarios: sic & nos prouocans ma-
9 gnificasti.* Absconse enim sacrificabant iu-
sti pueri bonorum, & iustitiæ legem in con-
cordia disposuerunt: similiter & bona & ma
la recepturos iustos, patrum iam decantan-
10 tes laudes. * Resonabant autem inconue-
niens inimicorum vox, & flebilis audieba-
11 tur planctus ploratorum infantium.* Simi- Exo.12.d.
li autem pœna seruus cum domino afflictus 30
est, & popularis homo regi similia passus.
12 * Similiter ergo omnes vno nomine mortis
mortuos habebant innumerabiles. Nec e-
nim ad sepeliendum viui sufficiebant: quo-
niam vno momento, quæ erat præclarior na-
13 tio illorum, exterminata est. * De omnibus
enim non credentes propter veneficia, tunc
vero primum cum fuit exterminium pri-
mogenitorum, spoponderunt populum Dei
14 esse.* Cum enim quietum silentium conti-
C neret omnia, & nox in suo cursu medium
15 iter haberet.* omnipotens sermo tuus de cæ
lo a regalibus sedibus, durus debellator in
16 mediam exterminij terram prosiliuit,* gla-
dius acutus insimulatum imperium tuum
portans, & stans repleuit omnia morte, & vs-
que ad cælum attingebat stans in terra.

* Tunc

17 * Tunc continuo visus somniorum malorū
turbauerunt illos, & timores superuenerunt
18 *insperati . * Et alius alibi proiectus semi-
uiuus, propter quam moriebatur, causam de
19 mōstrabat mortis.* Visiones enim, quæ illos
turbauerunt, hæc præmonebant, ne inscij,
20 quare mala patiebantur, perirent. * Tetigit
autem tunc & iustos tentatio mortis, & com
motio in eremo facta est multitudinis: sed
Num. 16. 21 non diu permansit ira tua. * Properans e-
D nim homo sine querela deprecari pro popu
lis, proferens seruitutis suæ scutum oratio-
nem & per incensum deprecationem alle-
gans, restitit iræ, & finem imposuit necessita
22 ti, ostendēs quoniam tuus est famulus. * Vi-
cit autem turbas, non in virtute corporis,
nec armaturæ potentia, sed verbo illum, qui
se vexabat, subiecit, iuramenta parentum, &
23 testamentum commemorans. * Cum enim
iam aceruatim cecidissent super alterutrum
mortui, interstitit, & amputauit impetū, &
diuisit illam, quæ ad viuos ducebat viam.
Exo.28.b. 6. 24 * In veste enim poderis, quam habebat, to-
tus erat orbis terrarum: & parentum magna
lia in quattuor ordinibus lapidum erant scul
pta, & magnificentia tua in diademate capi-
25 tis illius sculpta erat. * His autem cessit qui
exterminabat, & hæc extimuit, erat enim so
la tentatio iræ sufficiens.

CAP. XIX.

1 IMpijs autem vsque in nouissimum sine
A misericordia ira superuenit. Præsciebat
2 enim & futura illorum: * quoniam cum ipsi
permisissent ut se educerent, & cum magna
solicitudine præmisissent illos, consequeban
Exo.14.a. 6 3 tur illos pœnitentia acti. * Adhuc enim in-
ter manus habentes luctum, & deplorantes
ad monumenta mortuorum, aliam sibi as-
sumpserūt cogitationem inscientiæ: & quos ro-
gantes proiecerant, hos tamquam fugitiuos
4 persequebantur: * ducebat enim illos ad
hunc finem digna necessitas: & horum, quæ
acciderant, commemorationem amitte-
bant, ut quæ deerant tormentis, repleret pu-
5 nitio: et populus quidē tuus mirabiliter trā
siret, illi autem nouam mortem inuenirent.
6 * Omnis enim creatura ad suum genus ab
B initio refigurabatur, deseruiens tuis præce-
7 ptis, ut pueri tui custodierentur illæsi. * Nā
nubes castra eorum obumbrabat, & ex a-
qua, quæ ante erat, terra arida apparuit, & in
mari rubro uia sine impedimento, & cam-
8 pus germinans de profundo nimio: * per
quem omnis natio transiuit, quæ tegebatur
tua manu, uidentes tua mirabilia & mon-
9 stra. * Tanquam enim equi depauerunt e-
scam, & tamquam agni exultauerunt, magni
10 ficantes te Domine qui liberasti illos. * Me-
mores enim erant adhuc eorum, quæ in in-
colatu illorum facta fuerant, quemadmodū
pro natione animalium eduxit terra mu-
scas, & pro piscibus eructauit fluuius multi-
11 tudinem ranarum. * Nouissime autem ui- Exo.16.c 13
derunt nouam creaturam auium, cum addu
cti concupiscentia postulauerunt escas epula Nu.11.g 31
12 tionis. * In allocutione enim desiderij, ascen
C dit illis de mari ortygometra: & vexationes Sup.16.a 2
peccatoribus superuenerunt, non sine illis,
quæ ante facta erant, argumentis per uim ful
minum: iuste enim patiebantur secundum
13 suas nequitias. * Etenim detestabiliorem in-
hospitalitatē instituerunt: alij quidem igno-
tos non recipiebant aduenas, alij autem bo-
14 nos hospites in seruitutem redigebant. * Et
non solum hæc, sed & alius quidam respe-
ctus illorum erat: quoniam inuiti recipie-
15 bant extraneos. * Qui autem cum lætitia re-
ceperunt hos, qui eisdem usi erant iustitijs,
16 sæuissimis afflixerunt doloribus. * Percussi
sunt autem cæcitate: sicut illi in foribus iu-
D sti, cum subitaneis cooperti essent tenebris,
uniusquisque transitum ostij sui quærebat.
17 * In se enim elementa dum conuertuntur, si
cut in organo qualitatis sonus immutatur,
& omnia suum sonum custodiunt: unde æsti
18 mari ex ipso uisu certo pōt. * agrestia enim in
aquatica conuertebantur: & quæcunque erant
19 natatilia, in terram transibant. * Ignis in aqua
ualet at supra suam uirtutem, & aqua extin-
20 guentis naturæ obliuiscebatur. * Flammæ
econtrario, corruptibilium animalium non
uexauerunt carnes coambulantium, nec dis-
soluebant illam, quæ facile dissoluebatur si-
cut glacies, bonam escam. In omnibus enim
magnificasti populum tuū Domine, & hono
rasti, & non despexisti, in omni tempore, &
in omni loco assistens eis.

IN ECCLESIASTICVM IESV FILII SIRACH.

PROLOGVS.

Vltorum nobis, & magnorum per legem, & prophetas, aliosque qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est: in quibus oportet laudare Israel doctrinæ, & sapientiæ causa: quia non solum ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse & dicentes & scribentes doctissimos fieri. Auus meus Iesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis a parentibus nostris traditi sunt: voluit & ipse scribere aliquid horũ, quę ad doctrinam & sapientiam pertinent: ut desiderantes discere, & illorum periti facti, magis magisq; attendant animo, & confirmentur ad legitimam uitam. Hortor itaque uenire uos cum beneuolentia, & attentiori studio lectionem facere, & ueniam habere in illis, in quibus uidemur sequentes imaginem sapientiæ deficere in uerborum compositione. Nam deficiunt uerba Hebraica, quando fuerint translata ad alteram linguam. Non autem solum hęc, sed & ipsa lex, & prophetæ, ceteraque aliorum librorũ, non paruam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam in octauo & trigesimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis, postquam perueni in Aegyptum: & cum multum temporis ibi fuissem, inueni ibi libros relictos, non paruę, neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum & necessarium putaui & ipse aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librum istũ: & multa uigilia attuli doctrinam in spatio temporis ad illa, quæ ad finem ducunt, librum istum dare, & illis qui uolunt animũ intendere, & discere quemadmodum oporteat instituere mores, qui secundum legem Domini proposuerint uitam agere,

ECCLESIASTICVS.

CAPVT PRIMVM.

3.Reg.3.b 1 Mnis sapientia a Domino
9. & 4.c. A Deo est, & cum illo fuit
29 semper, & est ante æuum.
2 * Arenam maris, & pluuię
guttas, & dies sęculi quis
dinumerauit? Altitudinem
cęli, & latitudinem terrę,
3 & profundum abyssi quis dimensus est? * Sa
pientiam Dei præcedentem omnia quis in-
4 uestigauit? * Prior omnium creata est sapiẽ
5 tia, & intellectus prudentiæ ab æuo. * Fons
sapientię uerbum Dei in excelsis, & ingres-
6 sus illius mandata ęterna. * Radix sapientię
cui reuelata est, & astutias illius quis agno-
7 uit? * Disciplina sapientię cui reuelata est,
& manifestata? & multiplicationem ingres-
8 sus illius quis intellexit? * Vnus est altissimus.
Creator omnipotens, & Rex potens, & me-
tuendus nimis, sedens super thronum illius
9 & dominans Deus. * Ipse creauit illam in
B Spiritu sancto, & uidit, & dinumerauit: &
10 mensus est. * Et effudit illam super omnia
opera sua, & super omnem carnem secundũ
datum suum, & prębuit illam diligentibus
11 se. * Timor Domini gloria, & gloriatio, &
12 lętitia, & corona exultationis. * Timor Do-
mini delectabit cor, & dabit lętitiam, & gau
13 dium, & longitudine dierum. * Timenti do-
minum bene erit in extremis, & in die defun
14 ctionis suę benedicetur. * Dilectio Dei ho-
15 norabilis sapientia. * Quibus autem appa-
ruerit in uisu, diligunt eam in uisione, & in Prou.1.a
16 agnitione magnalium suorum. * Initium 7
C sapientię, timor domini, & cum fidelibus in Ps.10.d

vulua cócreatus est, cum electis feminis graditur, & cum iustis & fidelibus agnoscitur.
17 * Timor domini, scientiæ religiositas. * Re-
18 ligiositas custodiet & iustificabit cor, iucun-
19 ditatem atque gaudium dabit. * Timenti do
minum bene erit, & in diebus consummatio
20 nis illius benedicetur. * Plenitudo sapientiæ
est timere Deum, & plenitudo a fructibus il-
21 lius. * Omnem domum illius implebit a ge-
nerationibus, & receptacula a thesauris il-
22 lius. * Corona sapientiæ, timor domini, re-
23 plens pacem, & salutis fructum: * & uidit, &
dinumerauit eam: utraque autem sunt dona
24 Dei. * Scientiam, & intellectum prudentiæ
sapientia compartietur: & gloriam tenentiũ
25 se, exaltat. * Radix sapientiæ est timere do-
26 minum: & rami illius longæui. * In thesau-
ris sapientiæ intellectus, & scientiæ religiosi-
tas: execratio autem peccatoribus sapientia.
27 * Timor domini expellit peccatum: * nam
28 qui sine timore est, non poterit iustificari.
iracundia enim animositatis illius, subuersio
29 illius est. * Vsque in tempus sustinebit pa
30 tiens, & postea redditio iucunditatis. * Bo-
D nus sensus usque in tempus abscondet uer-
ba illius; & labia multorum enarrabunt sen
31 sum illius. * In thesauris sapientiæ significa-
32 tio disciplinæ: * execratio autem peccatori,
33 cultura Dei. * Fili concupiscens sapientiam
conserua iustitiam, & Deus præbebit illam
34 tibi. * Sapientia enim & disciplina timor
35 domini: & quod beneplacitum est illi, * fi-
des, & mansuetudo, & adimplebit thesauros
36 illius. * Ne sis incredibilis timori domini:
37 & ne accesseris ad illum duplici corde. * Ne
fueris hypocrita in conspectu hominum; &
38 & non scandalizeris in labijs tuis. * Attende
in illis, ne forte cadas, & adducas animæ tuæ
39 inhonorationem, * & reuelet Deus absconsa
40 tua, & in medio synagogæ elidat te: * quo-
niam accessisti maligne ad dominum, & cor
tuum plenum est dolo & fallacia.

CAP. II.

1 FIli accedens ad seruitutem Dei, sta in iu-
Mat. 4. a. 1 A stitia, & timore, & præpara animã tuã
2. Tim. 3. c. 12 2 ad tentationem. * Deprime cor tuum, & su-
stine: inclina aurem tuam, & suscipe verba
intellectus: & ne festines in tempore obdu-
3 ctionis. * Sustine sustentationes Dei: coniun-
gere Deo, & sustine, ut crescat in nouissimo
4 vita tua. * Omne, quod tibi applicitum fue-
rit, accipe: & in dolore sustine, & in humili-
5 tate tua patientiam habe: * ‖ quoniam in i-
ap. 3. a. 6 gne probatur aurum, & argentum, homines
uero receptibiles in camino humiliationis.
6 * Crede Deo, & recuperabit te, & dirige viã
B tuam, & spera in illum. Serua timorem il-
7 lius, & in illo ueterasce. * Metuentes Domi-
num sustinete misericordiam eius: & no de-
8 flectatis ab illo ne cadatis. * Qui timetis do-
minum, credite illi: & non euacuabitur mer-
9 ces vestra. * Qui timetis dominum, sperate
in illum: & in oblectationem ueniet nobis
10 misericordia. * Qui timetis dominum dili-
gite illum, & illuminabuntur corda uestra.
11 * Respicite filij nationes hominum: & scito
te quia nullus sperauit in domino, & con-
12 fusus est. * ‖ Quis enim permansit in man- Ps. 30. a. 1
datis eius, & derelictus est? aut quis inuoca-
13 uit eum, & despexit illum? * Quoniam pius
C & misericors est Deus, & remittet in die tri-
bulationis peccata: & protector est omnibus
14 exquirentibus se in veritate. * Væ duplici
corde, & labijs scelestis, & manibus male-
facientibus, & peccatori ‖ terram ingredien 3. Reg. 18
15 ti duabus uijs. * Væ dissolutis corde, qui
non credunt Deo: & ideo non protegentur
16 ab eo. * Væ his, qui perdiderunt sustinentiã
& qui dereliquerunt uias rectas, & diuerte-
17 runt in uias prauas. * Et quid facient, cum
18 inspicere cœperit dominus? * Qui timent do
minum, non erunt incredibiles uerbo illius:
& ‖ qui diligunt illum, conseruabunt uiam Io. 14. c.
19 illius. * Qui timẽt dominum, inquirent quæ 23
D beneplacita sunt ei: & qui diligunt eum, re-
20 plebuntur lege ipsius. * Qui timent Domi-
num, præparabunt corda sua, & in conspe-
21 ctu illius sanctificabunt animas suas. * Qui
timent dominum, custodiunt mandata il-
lius, & patientiam habebunt usque ad inspe
22 ctionem illius, * dicentes: Si pœnitentiam
non egerimus, incidemus in manus domini,
23 & non in manus hominum. * Secundum
enim magnitudinem ipsius, sic & misericor
dia illius cum ipso est.

CAP. III.

1 FIlij sapientiæ, ecclesia iustorum: & natio
A illorum, obedientia & dilectio. * Iudi-
2 cium patris audite filij, & sic facite ut salui
3 sitis. * Deus enim honorauit patrem in fi-
lijs: & iudicium matris exquirens, firmauit
4 in filios. * Qui diligit Deum, exorabit pro
peccatis, & continebit se ab illis, & in ora-
5 tione dierum exaudietur. * Et sicut qui the- ‖ Exo. 20.
saurizat, ita & qui honorificat matrẽ suam. c. 12
6 * Qui honorat patrem suum, iucundabitur Deut. 5. b.
in filijs, & in die orationis suæ exaudietur. 16
7 * Qui honorat patrem suum, vita viuet Mat. 15. a
B longiore: & qui obedit patri, refrigerabit 4
8 matrem. * Qui timet Dominum hono- Mar. 7. b.
rat parentes, & quasi Dominis seruiet his, 10
9 qui se genuerunt. * ‖ In opere & sermo- Eph. 6. a.
ne, & omni patientia honora patrem tuũ, 2
10 * ut superueniat tibi benedictio ab eo, & be- Gen. 27. d
11 nedictio illius in nouissimo maneat. * Benedi 27. & 49.
ctio patris firmat domos filiorũ: maledictio a. 2.

12 autem matris eradicat fundamenta. * Ne
glorieris in contumelia patris tui: nō enim
13 est tibi gloria, eius confusio. * gloria enim
hominis ex honore patris sui, & dedecus fi-
14 lij pater sine honore. * Fili suscipe senectā
patris tui, & non contristes eum in vita il-
15 lius: * & si defecerit sensu, veniam da, & ne
spernas eū in virtute tua: eleemosyna enim
16 patris non erit in obliuione.* Nam pro pec
17 cato matris restituetur tibi bonum, * & in
iustitia ædificabitur tibi, & in die tribula-
tionis commemorabitur tui: & sicut in sere
18 no glacies soluentur peccata tua. * Quàm
malæ famæ est, qui derelinquit patrem: &
est maledictus a Deo, qui exasperat matrē.
19 *Fili in māsuetudine opera tua perfice, & su
Phil.2.a.3 C per hominum gloriam diligetis. * ‖ Quan-
20 to magnus es, humilia te in omnibus, & co-
21 ram Deo inuenies gratiam: * quoniam ma
gna potentia Dei solius, & ab humilibus
Pro.25.d.28 22 honoratur. * ‖ Altiora te ne quæsieris, &
fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præ-
cepit tibi Deus, illa cogita semper, & in plu
23 ribus operibus eius ne fueris curiosus.* Nō
est enim tibi necessarium ea, quæ abscon-
24 dita sunt, videre oculis tuis. * In superua-
cuis rebus noli scrutari multipliciter, & in
pluribus operibus eius non eris curiosus.
25 * Plurima enim super sensum hominū ostē
26 sa sunt tibi. * Multos quoque supplantauit
suspicio illorum, & in vanitate detinuit sen
27 sus illorum. * Cor durum habebit male in
D nouissimo: & qui amat periculum, in illo pe
28 ribit. * Cor ingrediens duas vias, non habe-
bit successus, & prauus corde in illis scanda-
29 lizabitur. * Cor nequam grauabitur in do-
loribus, & peccator adijciet ad peccandū.
30 *Synagogæ superborum nō erit sanitas: fru
tex enim peccati radicabitur in illis, & non
31 intelligetur. * Cor sapientis intelligitur in
sapientia, & auris bona audiet cum omni
32 concupiscentia sapientiam. * Sapiens cor,
& intelligibile abstinebit se a peccatis, & in
Dan.4.e.24 33 operibus iustitiæ successus habebit.* ‖ Ignē
ardentem extinguit aqua, & eleemosyna
34 resistit peccatis: * & Deus prospector est
eius qui reddit gratiam: meminit eius in
posterum, & in tempore casus sui inueniet
firmamentum.

CAP. IIII.

Tob.4.b.7 1 Fili eleemosynam pauperis ne defraudes,
A & oculos tuos ne transuertas a paupe
2 re.* Animam esurientem ne despexeris: &
non exasperes pauperem in inopia sua.
3 *Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas
4 datum angustianti. * Rogationem contri-
bulati ne abijcias: & nō auertas faciem tuā
5 ab egeno. * Ab inope ne auertas oculos pro
pter iram: & non relinquas quærentibus ti-
6 bi retro maledicere: * maledicentis enim
tibi in amaritudine animæ exaudietur de-
precatio illius: exaudiet autem eum, qui fe-
7 cit illum. * Congregationi pauperum affa-
bilem te facito, & presbytero humilia ani-
mam tuā, & magnato humilia caput tuū.
8 *Declina pauperi sine tristitia aurem tuam,
& redde debitum tuum, & responde illi pa-
9 cifica in mansuetudine. * Libera eum, qui
iniuriam patitur de manu superbi: & non
10 acide feras in anima tua. * In iudicando e-
sto pupillis misericors vt pater, & pro viro
11 matri illorum: * & eris tu velut filius Altis-
simi obediens, & miserebitur tui magis quā
12 mater.* Sapientia filijs suis vitam inspirat,
& suscipit inquirentes se, & præibit in via
13 iustitiæ.* & qui illam diligit, diligit vitam:
& qui vigilauerint ad illam, complectentur
14 placorem eius.* Qui tenuerint illam, vitam
hæreditabunt: & quo introibit, benedicet
15 Deus. * Qui seruiunt ei, obsequentes erunt
sancto: & eos, qui diligunt illam, diligit
16 Deus.* Qui audit illam, iudicabit Gentes:
& qui intuetur illā, permanebit confidens.
17 *Si crediderit ei, hæreditabit illam, & erūt
18 in confirmatione creaturę illius. *quoniam
C in tentatione ambulat cum eo, & in primis
19 eligit eum.* Timorem, & metum, & proba
tionem inducet super illum: & cruciabit il
lum in tribulatione doctrinæ suæ, donec tē-
tet eum in cogitationibus suis, & credat ani
20 mæ illius.* Et firmabit illum, & iter addu-
21 cet directum ad illum, & lætificabit illum,*
& denudabit absconsa sua illi, & thesauri-
zabit super illum scientiam, & intellectum
22 iustitiæ. * Si autē oberrauerit, derelinquet
eum, & tradet eum in manus inimici sui.
23 *Fili conserua tempus, & deuita a malo.
24 * Pro anima tua ne confundaris dicere ve-
25 rum. * Est enim confusio adducens pecca-
tum, & est confusio adducēs gloriam, & gra
26 tiam. * Ne accipias faciem aduersus faciem
tuam, nec aduersus animam tuam menda-
27 cium. * Ne reuerearis proximum tuum in
28 casu suo: * Nec retineas verbum in tem-
D pore salutis. Non abscondas sapientiam tuā
29 in decore suo. * In lingua enim sapientia
dignoscitur: & sensus, & scientia, & doctri-
na in verbo sensati, & firmamentum in ope
30 ribus iustitiæ. * Non contradicas verbo ve-
ritatis vllo modo, & de mendacio ineru di-
31 tionis tuæ confundere. * Non confundaris
confiteri peccata tua, & ne subijcias te om-
32 ni homini pro peccato. * Noli resistere con
tra faciem potentis, nec coneris contra ictū
33 fluuij. * Pro iustitia agonizare pro anima
tua, & vsq; ad mortem certa pro iustitia, &
34 Deus expugnabit pro te inimicos tuos.* No
li citatus esse in lingua tua: & inutilis, & re-
missus in operibus tuis. * Noli esse sicut leo
in domo tua, euertens domesticos tuos, &

opprimens

36 opprimens ſubiectos tibi. * Non ſit porrecta
manus tua ad aceipiendum, & ad dandum
collecta.

CAP. V.

1 NOli attendere ad poſſeſſiones iniquas,
A & ne dixeris: Eſt mihi ſufficiens uita:
nihil enim proderit in tempore vindictæ, &
2 obductionis.* Ne ſequaris in fortitudine tua
3 concupiſcentiam cordis tui: & ne dixeris:
Quomodo potui? aut quis me ſubijciet pro-
pter facta mea? Deus enim uindicans uindi-
4 cabit.* Ne dixeris: Peccaui, & quid mihi ac-
B cidit triſte? Altiſſimus enim eſt patiens red-
5 ditor. * De propitiato peccato noli eſſe ſine
metu, neque adijcias peccatum ſuper pecca-
6 tum. * Et ne dicas: Miſeratio domini ma-
gna eſt, multitudinis peccatorum meorum
Prou.10.a 4 7 miſerebitur. * ‖ Miſericordia enim, & ira ab
illo cito proximant, & in peccatores reſpicit
8 ira illius. * Non tardes conuerti ad dominũ,
9 & ne differas de die in diem. * ſubito enim
veniet ira illius, & in tempore uindictæ di-
Prou.11.d 28 10 ſperdet te.* ‖ Noli anxius eſſe in diuitijs in-
C iuſtis: non enim proderunt tibi in die obdu
11 ctionis, & uindictæ.* Non uentiles te in om-
nem uentum, & non eas in omnem uiam.
ſic enim omnis peccator probatur in duplici
12 lingua.* Eſto firmus in uia domini, & in ve
ritate ſenſus tui, & ſcientia, & proſequatur
13 te verbum pacis & iuſtitiæ. * Eſto manſue-
tus ad audiendum uerbum, ut intelligas: &
cum ſapientia proferas reſponſum uerum.
14 * Si eſt tibi intellectus, reſponde proximo:
D ſin autem, ſit manus tua ſuper os tuum, ne
capiaris in uerbo indiſciplinato, & confun-
15 daris.* Honor & gloria in ſermone ſenſati,
lingua uero imprudentis ſubuerſio eſt ip-
16 ſius.* Non appelleris ſuſurro, & lingua tua
17 ne capiaris, & confundaris. * Super furem
enim eſt confuſio & pœnitentia, & denota-
tio peſſima ſuper bilinguem: ſuſurratori au-
18 tem odium, & inimicitia, & contumelia.* Iu
ſtifica puſillum, & magnum ſimiliter.

CAP. VI.

1 NOli fieri pro amico inimicus proximo:
A improperium enim, & contumeliam
malus hereditabit, & omnis peccator inui-
Ro.12.c.16 2 dus & bilinguis.* ‖ Non te extollas in cogita
Phil.2.a.3 tione animæ tuæ velut taurus: ne forte elida
3 tur uirtus tua per ſtultitiam,* & folia tua co
medat, & fructus tuos perdat, & relinquaris
4 velut lignum aridum in eremo. * Anima
enim nequam diſperdet qui ſe habet, & in
gaudium inimicis dat illum, & deducet in
5 ſortem impiorum. * Verbum dulce multi-
plicat amicos, & mitigat inimicos: & lingua
6 eucharis in bono homine abundat. * Multi
pacifici ſint tibi, & conſiliarius ſit tibi unus
7 de mille.* Si poſſides amicum, in tentatione
8 poſſide eum, & ne facile credas ei.* Eſt enim
B amicus ſecundum tempus ſuum, & nõ per-
9 manebit in die tribulationis.* Et eſt amicus
qui conuertitur ad inimicitiam: & eſt ami-
cus qui odium & rixam, & conuitia denuda
10 bit. * Eſt autem amicus ſocius menſæ, & nõ
11 permanebit in die neceſſitatis. * Amicus ſi
permanſerit fixus, erit tibi quaſi coæqualis,
12 & in domeſticis tuis fiducialiter aget:* ſi hu
miliauerit ſe contra te, & a facie tua abſcon-
derit ſe, unanimem habebis amicitiam bo-
13 nam.* Ab inimicis tuis ſeparare, & ab ami-
14 cis tuis attende. * Amicus fidelis, protectio
fortis: qui autem inuenit illum, inuenit the-
15 ſaurum. * Amico fideli nulla eſt compara-
tio, & non eſt digna ponderatio auri, & ar-
16 genti contra bonitatem fidei illius. * Ami-
cus fidelis, medicamentum uitæ & immor-
talitatis: & qui metuunt dominum, inuenient
17 illum.* Qui timet Deum, æque habebit amĩ
citiam bonam: quoniam ſecundum illũ erit
18 amicus illius. * Fili a iuuentute tua excipe
doctrinam, & uſque ad canos inuenies ſa-
19 pientiam.* Quaſi is qui arat, & ſeminat, ac-
cede ad eam, & ſuſtine bonos fructus illius,
20 * in opere enim ipſius exiguum laborabis, &
C cito edes de generationibus illius. * Quàm
21 aſpera eſt nimium ſapientia indoctis homi-
nibus, & non permanebit in illa excors.
22 * Quaſi lapidis uirtus probatio erit in illis,
23 & non demorabuntur proijcere illam. * Sa-
pientia enim doctrinæ ſecundum nomen eſt
eius, & non eſt multis manifeſta: quibus au-
tem cognita eſt, permanet uſque ad conſpe-
24 ctum Dei.* Audi fili, & accipe conſilium in-
tellectus, & ne abijcias conſilium meum.
25 * Inijce pedem tuum in compedes illius, &
26 in torques illius collum tuum: * ſubijce hu-
merum tuum, & porta illam, & ne acedieris
27 vinculis eius. * In omni animo tuo accede
ad illam, & in omni uirtute tua cõſerua uias
28 eius.* Inueſtiga illam, & manifeſtabitur ti-
bi, & continens factus ne derelinquas eam:
29 * in nouiſſimis enim inuenies requiem in
ea, & conuertetur tibi in oblectationem.
30 * Et erunt tibi compedes eius in protectio-
D nem fortitudinis, & baſes uirtutis, & tor-
31 ques illius in ſtolam gloriæ: * decor enim ui-
tæ eſt in illa, & vincula illius alligatura ſalu
32 taris.* Stolam gloriæ indues eam, & coronã
33 gratulationis ſuperpones tibi.* Fili, ſi atten
deris mihi, diſces: & ſi accommodaueris
34 animum tuum, ſapiens eris.* Si inclinaueris
aurem tuam, excipies doctrinam: & ſi dilexe
35 ris audire, ſapiens eris. * ‖ In multitudine Inf.8.a.9.
presbyterorum prudentium ſta, & ſapientiæ
illorum ex corde coniungere, vt omnem nar
rationem Dei poſſis audire, & prouerbia lau
36 dis non effugiant a te. * Et ſi uideris ſenſa-

tantum in hoc lapsi sunt vt ignorarent bo-
na, sed & insipientiæ suæ reliquerunt homi-
nibus memoriam, vt in his, quę peccauerunt,
9 nec latere potuissent.* Sapientia autem hos,
qui se obseruant, a doloribus liberauit.
10 * Hæc profugum iræ fratris iustum dedu- Ge 28.2.5 b.10
xit per vias rectas, & ostendit illi regnum
Dei, & dedit illi scientiam sanctorum: hone-
stauit illum in laboribus, & compleuit labo-
11 res illius. * In fraude circumuenientium il-
12 lum affuit illi, & honestum fecit illum.* Cu-
C stodiuit illum ab inimicis, & a seductori-
bus tutauit illum, & certamen forte dedit il
li vt vinceret, & sciret quoniam omnium po
13 tentior est sapientia. * Hæc venditum iu- Gen.37.f.26
stum non dereliquit, sed a peccatoribus
liberauit eum: descenditq. cum illo in foue- Act.7.b.9
14 uam, * in vinculis non dereliquit illum, Gen.41.f.40
donec afferret illi sceptrum regni, & poten-
tiam aduersus eos, qui eum deprimebant: &
mendaces ostēdit, qui maculauerunt illum,
15 & dedit illi claritatem æternam.* Hęc po-
pulum iustum, & semen sine querela libera-
uit a nationibus, quæ illum deprimebant.
16 * Intrauit in animam serui Dei & stetit cō- Exo.11.b.11
tra reges horrendos in portentis & signis.
17 * Et reddidit iustis mercedem laborum suo-
rum, & deduxit illos in via mirabili: & fuit
illis in velamento diei, & in luce stellarum
18 per noctem. * transtulit illos per Mare ru- Exo.14.c.22
brum, & transuexit illos per aquam nimi-
19 am, * Inimicos autem illorum demersit in Psal.77.b.14
mare, & ab altitudine inferorum eduxit il-
los. Ideo iusti tulerunt spolia impiorum,
20 * & decantauerunt Domine nomen sanctū Exo.12.e.
tuum, & victricem manum tuam laudaue- Exo.15.a.
21 runt pariter: * quoniam sapientia aperuit os
mutorū, & linguam infantium fecit disertas.

CAP. XI.

1 DIrexit opera eorum in manibus pro-
2 phetæ sancti.* Iter fecerunt per deser- Exo.16.a.1
A ta, quæ non habitabantur: & in locis desertis
3 fixerunt casas.* Steterunt contra hostes, &
4 de inimicis se vindicauerunt. * Sitierunt, Exo.17.c.12
& inuocauerunt te, & data est illis aqua de Nu.20.b.11
petra altissima, & requies sitis de lapide du-
5 ro: * Per quæ enim pœnas passi sunt inimici
illorum, a defectione potus sui, & in eis, cum
6 abundarent filii Israel, lætati sunt; * per
hæc, cum illis deessent, bene cum illis actum
7 est. * Nam pro fonte quidem sempiterni
fluminis, humanum sanguinem dedisti iniu-
8 stis. * Qui cum minuerentur in traductio-
ne infantium occisorum, dedisti illis abun-
9 dantem aquam insperatè, * ostendens per
sitim, quæ tunc fuit, quemadmodum tuos
exaltares, & aduersarios illorum necares.
10 * Cum enim tentati sunt, & quidem cum
B misericordia disciplinam accipientes, scie-
runt quemadmodum cum ira iudicati im-
11 pij tormenta paterentur. * Hos quidem
tamquam pater monens probasti: illos au-
tem tamquam durus rex interrogans con-
12 demnasti.* Absentes enim & pręsentes simi
13 liter torquebantur. * Duplex enim illos ac-
ceperat tædium, & gemitus cum memo-
14 ria præteritorum. * Cum enim audirent
per sua tormenta bene secum agi, comme-
morati sunt Dominum, admirantes in fi-
15 nem exitus. * Quem enim in expositione
praua proiectum deriserunt, in finem euen-
tus mirati sunt: non similiter iusti sitientes.
16 * Pro cogitationibus autem insensatis ini-
C quitatis illorum, quod quidam errantes Inf.12.e.24
colebant mutos serpentes, & bestias superua-
cuas, immisisti illis multitudinem mutorum
17 animalium in vindictam: * vt scirent quia
per quæ peccat quis, per hoc & torquetur.
18 * Non enim impossibilis erat omnipotens Leu.26.d.22
manus tua, quæ creauit orbem terrarum ex
materia inuisa, immittere illis multitudi- Inf.16.a.1
19 nem vrsorum, aut audaces leones,* aut no- Ier.8.c.17
ui generis ira plenas ignotas bestias, aut va-
porem ignium spirantes, aut fumi odorem
proferentes, aut horrendas ab oculis scin-
20 tillas emittētes: * quarum non solum læsu-
ra poterat illos exterminare, sed & aspe-
21 ctus per timorem occidere. * Sed & sine
his vno spiritu poterant occidi persecutio
nem passi ab ipsis factis suis, & dispersi per
D spiritum virtutis tuæ: sed omnia in mensu-
22 ra, & numero, & pondere disposuisti. * Mul-
tum enim valere, tibi soli supererat semper:
23 & virtuti brachij tui quis resistet. * Quoniam
tamquam momentum stateræ, sic est ante te
orbis terrarum, & tamquam gutta roris an-
24 telucani, quæ descendit in terram. * Sed mi-
sereris omnium, quia omnia potes, & dissi-
mulas peccata hominum propter pœniten-
25 tiam. * Diligis enim omnia quæ sunt, & ni-
hil odisti eorum quę fecisti: nec enim odiens
26 aliquid constituisti, aut fecisti. * Quomodo
autem posset aliquid permanere, nisi tu vo-
luisses? aut quod a te vocatum non esset, con
27 seruaretur? * Parcis autem omnibus: quoniā
tua sunt Domine, qui amas animas.

CAP. XII.

1 O Quam bonus, & suauis est Domine spi
2 ritus tuus in omnibus * Ideoq. eos qui
A exerrant, partibus corripis: & de quibus pec
cant, admones & alloqueris: vt relicta mali-
3 tia, credant in te Domine.* Illos enim an- Deu.9.a.3
tiquos inhabitatores terræ sanctæ tuæ, quos 12.d.29
4 exhorruisti, * quoniam odibilia opera tibi 18.b.12
faciebant per medicamina, & sacrificia iniu-
5 sta, * & filiorū suorum necatores sine miseri
cordia, & comestores viscerum hominum, &
deuoratores sanguinis a medio sacramento

tuo,

6 suo,* & auctores parentes animarum inauxiliatarum perdere voluisti per manus pa-
7 rentum nostrorum. * Vt dignam percipe-
rent peregrinationem puerorum Dei, quæ
8 tibi omnium charior est terra. * Sed & his
tamquam hominibus pepercisti, & misisti
antecessores exercitus tui vespas, vt illos pau-
9 latim exterminarent. * Non quia impotens
B eras in bello subijcere impios iustis, aut be-
stijs sæuis, aut verbo duro simul extermina-
Exo.23.d 30 Deut.7.d. 22 10 re: * sed partibus iudicans dabas locum pœ-
nitentiæ, non ignorans, quoniam nequam est
natio eorum, & naturalis malitia ipsorum,
& quoniam non poterat mutari cogitatio
11 illorum in perpetuum. * Semen enim erat
maledictum ab initio: nec timens aliquem,
12 veniam dabas peccatis illorum. * Quis enim
dicet tibi: Quid fecisti? aut quis stabit con-
tra iudicium tuum? aut quis in conspectum
tuo veniet vindex iniquorum hominum?
aut quis tibi imputabit, si perierint nationes
13 quas tu fecisti? * Non enim est alius Deus
1.Pet.5.b. 7 quam tu, cui cura est de omnibus, vt osten-
das quoniam non iniuste iudicas iudicium.
14 * Neque rex, neque tyrannus in conspectu
15 tuo inquirent de his, quos perdidisti. * Cum
ergo sis iustus, iuste omnia disponis: ipsum
quoque, qui non debet puniri, condemnare,
16 exterum æstimas a tua uirtute. * Virtus enim
C tua iustitiæ initium est: & ob hoc quod
omnium dominus es, omnibus te parcere fa-
17 cis. * Virtutem enim ostendis tu, qui non
crederis esse in uirtute consummatus, & ho-
rum, qui te nesciunt, audaciam traducis.
18 * Tu autem dominator virtutis, cum tran-
quillitate iudicas: & cum magna reuerentia
disponis nos: subest enim tibi, cum volueris,
19 posse. * Docuisti autem populum tuum per
talia opera, quoniam oportet iustum esse &
humanum, & bonæ spei fecisti filios tuos:
quoniam iudicans das locum in peccatis
20 pœnitentiæ. * Si enim inimicos seruorum
tuorum, & debitos morti, cum tanta crucia-
sti attentione, dans tempus & locum, per
21 quæ possent mutari a malitia; * cum quanta
diligentia iudicasti filios tuos, quorum pa-
rentibus iuramenta & conuentiones dedisti
22 bonarum promissionem? * Cum ergo das
D nobis disciplinam, inimicos nostros multi-
pliciter flagellas, vt bonitatem tuam cogita-
mus iudicantes: & cum de nobis iudicatur,
23 speremus misericordiam tuam. * Vnde & il-
lis, qui in vita sua insensate & iniuste vixe-
runt, per hæc, quæ coluerunt, dedisti summa
Sup.11.c. 24 24 tormenta. * Etenim in erroris via diutius
errauerunt, deos æstimantes hæc, quæ in
Rom.1.c. 23 animalibus sunt superuacua, infantium in-
25 sensatorum more viuentes. * Propter hoc
tamquam pueris insensatis iudicium in derisum
26 dedisti. * Qui autem ludibrijs & increpa-
tionibus non sunt correcti, dignum Dei iu-
27 dicium experti sunt. * In quibus enim patien-
tes indignabantur, per hæc quos putabant
deos, in ipsis cum exterminarentur vidente,
illum, quem olim negabant se nosse, verum
Deum agnouerunt: propter quod & finis con-
demnationis eorum venit super illos.

CAP. XIII.

1 Vani autem sunt omnes homines, in Rom.1.b 18
A quibus non subest scientia Dei: &
de his, quæ uidentur bona, non potuerunt
intelligere eum, qui est neque operibus at-
tendentes agnouerunt quis esset artifex:
2 * sed aut ignem, aut spiritum, aut citatum Deut.4.c
aerem, aut gyrum stellarum, aut nimiam a- 13.17.a.
quam, aut solem & lunam, rectores orbis ter-
3 rarum deos putauerunt. * Quorum si specie
delectati, deos putauerunt: sciant quanto his
dominator eorum speciosior est. speciei e-
4 nim generator hæc omnia constituit. * Aut si
virtutem, & opera eorum mirati sunt, intel-
ligant ab illis, quoniam qui hæc fecit, forti-
5 or est illis: * a magnitudine enim speciei,
& creaturæ cognoscibiliter poterit creator
6 horum uideri. * sed tamen adhuc in his mi-
C nor est querela. Et hi enim fortasse errant,
Deum quærentes, & uolentes inuenire.
7 * Etenim cum in operibus illius conuer- Rom.1.c 21
santur, inquirunt: & persuasum habent quo-
8 niam bona sunt quæ uidentur. * Iterum au-
9 tem nec his debet ignosci. * Si enim tantum
potuerunt scire, ut possent æstimare sæculum
quomodo huius Dominum non facilius in-
10 uenerunt? * Infelices autem sunt, & inter
mortuos spes illorum est, qui appellauerunt
deos, opera manuum hominum, aurum &
argentum, artis inuentionem, & similitu di-
nes animalium, aut lapidem inutilem opus
11 manus antiquæ. * Aut si quis artifex faber Isa.44.b.
D de silua lignum rectum secuerit, & huius do- Ier.10.a.
cte eradat oem corticem, & arte sua usus, di-
ligenter fabricet uas utile in conuersatio-
12 nem uitæ, * reliquijs autem eius operis, ad
13 præparationem escæ abutatur: * & reliquum
horum, quod ad nullos usus facit, lignum
curuum, & uerticibus plenum, sculpat dili-
genter per uacuitatem suam, & per scien-
tiam suæ artis figuret illud, & assimilet illud
14 imagini hominis, * aut alicui ex animali
bus illud comparet, perliniens rubrica, & ru-
bicundum faciens fuco colorem illius, & om-
nem maculam, quæ in illo est, perliniens:
15 * & faciat ei dignam habitationem, & in
D pariete ponens illud, & confirmans ferro,
16 * ne forte cadat, prospiciens illi, sciens quo-
niam non potest adiuuare se: imago enim
17 est, & opus est illi adiutorium. * Et de sub-
stantia sua, & de filijs suis, & de nuptijs vo-
tum faciens inquirit. Non erubescit loqui
18 cum illo, qui sine anima est: * & pro sanitate
quidem infirmum deprecatur, & pro vita rogat

mortuum,& in adiutorium inutilem inuo-
19 cat:* & pro itinere petit ab eo,qui ambulare
non poteſt:& de acquirendo,& de operando
& de omnium rerum euentu petit ab eo,qui
in omnibus eſt inutilis.

CAP. XIIII.

1 ITerum alius nauigare cogitans,& per fe-
A ros fluctus iter facere incipiens, ligno
2 portante ſe,fragilius lignum inuocat. * Il-
lud enim cupiditas acquirendi excogitauit,
3 & artifex ſapientia fabricauit ſua. * Tua au-
Exo.14.d.22 tem. Pater prouidentia gubernat: ‖ quoniā
dediſti & in mari uiam,& inter fluctus ſemi
4 tam firmiſſimam, * oſtendens quoniam po-
tens es ex omnibus ſaluare, etiam ſi ſine ar-
5 te aliquis adeat mare. * Sed ut non eſſent
uacua ſapientiæ tuæ opera: propter hoc etiā
& exiguo ligno credunt homines animas
ſuas, & tranſeuntes mare per ratem liberati
Ge.6.b.4. 7.b.7 6 ſunt:* ‖ ſed & ab initio cum perirent ſuper-
bi gigantes, ſpes orbis terrarum ad ratē con
fugiens, remiſit ſęculo ſemen natiuitatis,
7 quę manu tua erat gubernata.* Benedictum
Pſal.113. Barue 6.a 3 8 eſt enim lignum,per quod fit iuſtitia. * ‖ Per
manus autem quod fit idolum,maledictum
eſt & ipſum,& qui fecit illud: quia ille qui-
dem operatus eſt: illud autem cum eſſet fra
9 gile,deus cognominatus eſt.* Similiter au-
tem odio ſunt Deo impius,& impietas eius.
10 * Etenim quod factum eſt, cum illo, qui fe-
11 cit, tormenta patietur. * Propter hoc & in
B idolis nationum non erit reſpectus: quoniā
creaturę Dei in odium factę ſunt,& in tenta-
tionem animabus hominum,& in muſcipu-
12 lam pedibus inſipientium. * Initium enim
fornicationis eſt exquiſitio idolorum: & ad-
13 inuentio illorum corruptio uitę eſt.* neque
enim erant ab initio, neque erunt in perpe-
14 tuum. * Superuacuitas enim hominum hęc
aduenit in orbem terrarum: & ideo breuis
15 illorum finis eſt inuentus. * Acerbo enim
luctu dolens pater, cito ſibi rapti filij fecit
imaginem:& illū,qui tunc quaſi homo mor
tuus fuerat,nunc tamquam deum colere cę-
pit,& conſtituit inter ſeruos ſuos ſacra & ſa-
16 crificia.* Deinde interueniente tempore, cō
ualeſcente iniqua conſuetudine,hic error tā-
quam lex cuſtoditus eſt, & tyrannorum im-
17 perio colebantur figmenta.* Et hos,quos in
palam homines honorare non poterant pro
pter hoc quòd longe eſſent, e longinquo fi-
gura eorum allata,euidentem imaginem re
gis,quem honorare uolebant,fecerunt:ut il-
lum, qui aberat, tamquam pręſentem cole-
18 rent ſua ſolicitudine. * Prouexit autem ad
horum culturam,& hos,qui ignorabant, ar-
19 tificis eximia diligentia. * Ille enim uolens
placere illi,qui ſe aſſumpſit, elaborauit arte
ſua, ut ſimilitudinem in melius figuraret.
20 * Multitudo autem hominum adducta per
C ſpeciem operis,eum, qui antè tempus tam-
quam homo honoratus fuerat, nunc deum
21 ęſtimauerunt.* Et hęc fuit uitę humanę de-
ceptio:quoniam aut affectui,aut regibus de-
ſeruiētes homines, incommunicabile nomē
22 lapidibus & lignis impoſuerunt.* Et non
ſuffecerat erraſſe eos circa Dei ſcientiam,
ſed & in magno uiuentes inſcientiæ bello,
tot & tam magna mala pacem appellant.
23 * ‖ Aut enim filios ſuos ſacrificantes,aut ob- Deu.18.b.10 Ier.7.a.6
ſcura ſacrificia facientes, aut inſanię plenas
24 vigilas habentes, * neque uitam, neque nu-
ptias mundas iā cuſtodiunt,ſed et alius aliū
per inuidiam occidit, aut adulterans contri-
25 ſtat:* & omnia commiſta ſunt,ſanguis, ho-
D micidium, furtum & fictio corruptio & in-
fidelitas,turbatio periurium, tumultus bo-
26 norum, * Dei immemoratio,animarum in-
quinatio,natiuitatis immutatio, nuptiarum
inconſtantia, inordinatio mœchię & impu-
27 dicitię. * Infandorum enim idolorum cul-
tura, omnis mali cauſa eſt, & initium & fi-
28 nis.* Aut enim dum lętantur,inſaniunt aut
certè vaticinantur falſa,aut viuūt iniuſtè,aut
29 peierant cito.* Dum enim confidunt in ido-
lis,quę ſine anima ſunt,male iurantes noce-
30 ri ſe non ſperant.* Vtraque ergo illis eue-
nient digne,quoniam male ſenſerūt de Deo,
attendentes idolis, & iurauerunt iniuſte, in
31 dolo contemnētes iuſtitiam.* Non enim iu-
ratorum virtus, ſed peccantium pœna pe-
rambulat ſemper iniuſtorum preuaricatio-
nem.

CAP. XV.

1 TV autem Deus noſter, ſuauis, & ve-
A rus es, patiens, & in miſericordia di-
2 ſponēs omnia.* Etenim ſi peccauerimus,tui
ſumus, ſcientes magnitudinem tuam: & ſi
non peccauerimus,ſcimus quoniam apud te
3 ſumus computati. * Noſſe enim te,conſum-
mata iuſtitia eſt: & ſcire iuſtitiam, & virtu-
4 tem tuam, radix eſt immortalitatis.* Non
enim in errorem induxit nos hominum ma
lę artis excogitatio,nec vmbra picturę labor
ſine fructu,effigies ſculpta per varios colores,
5 * cuius aſpectus inſenſato dato concupiſcen-
tiam, & diligit mortuę imaginis effigiē ſine
6 anima.* Malorum amatores,digni ſunt qui
ſpem habeant in talibus, & qui faciunt illos,
7 & qui diligunt, & qui colunt.* ‖ Sed & figu- Ro.9.d.21
B lus mollem terram premens laborioſe fin-
git ad vſus noſtros vnum quodque vas,& de
eodem luto fingit quæ munda ſunt in vſum
vaſa, & ſimiliter quæ his ſunt contraria:
horum autem vaſorum quis ſit vſus, iudex
8 eſt figulus. * Et cum labore vano Deum
fingit de eodem luto: ille qui paulo an-

te de terra factus fuerat, & post pusillum re-
ducit se unde acceptus est, repetitus animæ
9 debitum quam habebat. * Sed cura est illi,
non quia laboraturus est, nec quoniam bre-
uis illi vita est, sed concertatur aurificibus
& argentarijs: & sed & ærarios imitatur, &
gloriam præfert, quoniam res superuacuas
10 fingit. * Cinis est enim cor eius, & terra su-
C peruacua spes illius, & luto vilior vita eius:
11 * quoniam ignorauit qui se finxit, & qui in-
spirauit illi animam, quæ operatur, & qui
12 insufflauit ei spiritum vitalem. * Sed & æsti-
mauerunt lusum esse vitam nostram, & con-
uersationem vitæ compositam ad lucrum,
& oportere vndecunque etiam ex malo
13 acquirere. * Hic enim scit se super om-
nes delinquere, qui ex terræ materia fragi-
14 lia vasa, & sculptilia fingit. * Omnes enim
insipientes, & infelices supra modum ani-
mæ superbi, sunt inimici populi tui, & im-
15 perantes illis: * Quoniam omnia idola na-
tionum deos æstimauerunt, quibus neque
oculorum visus est ad uidendum, neque na- Psl.113.b. 4. & 134. c.15
res ad percipiendum spiritum, neque aures ad
audiendum, neque digiti manuum ad tra-
D ctandum, sed & pedes eorum pigri ad am-
16 bulandum: * homo enim fecit illos: & qui
spiritum mutuatus est, is finxit illos. Nemo
enim sibi similem homo poterit Deum fin-
17 gere. * Cum enim sit mortalis, mortuum
fingit manibus iniquis. Melior enim est ipse
his, quos colit, quia ipse quidem vixit, cum
18 esset mortalis, illi autem numquam. * Sed &
animalia miserrima colunt: insensata enim
19 comparata his, illis sunt deteriora. * Sed nec
aspectus aliquis ex his animalibus bona po-
test conspicere. Effugerunt autem Dei lau-
dem, & benedictionem eius.

CAP. XVI.

1 PRopter hæc, & per his similia passi sunt
A digne tormenta, & per multitudinem
2 bestiarum exterminati sunt. * Pro quibus
tormentis bene disposuisti populum tuum, Nu.11.g. 31
quibus dedisti concupiscentiam delectamen-
ti sui nouum saporem, escam parans eis or-
3 tygometram: * vt illi quidem concupiscen-
tes escam propter ea, quæ illis ostensa & mis-
sa sunt etiam a necessaria concupiscentia a-
uerterentur. Hi autem in breui inopes facti,
4 nouam gustauerunt escam. * Oportebat e-
nim illis sine excusatione quidem superue-
nire interitum exercentibus tyrannidem:
his autem tantum ostendere quemadmodũ
5 inimici eorum exterminabantur. * Etenim Num.21. 6.
cum illis superuenit sæua bestiarum ira, mor
sibus peruersorum colubrorũ exterminaban-
6 tur. * Sed non in perpetuum ira tua perman-
sit, sed ad correptionem in breui turbati
sunt, signum habentes salutis ad commemo-
7 rationem mandati legis tuæ. * Qui enim con
B uersus est, non per hoc, quod videbat, sana-
8 batur, sed per te omnium saluatorem: * in
hoc autem ostendisti inimicis nostris, quia
9 tu es, qui liberas ab omni malo. * Illos enim Exo.10.a. & 8.f.24
locustarum, & muscarum occiderunt mor- Apoc.9.b. 7
sus, & non est inuenta sanitas animæ illo-
rum: quia digni erant ab huiusmodi exter-
10 minari. * Filios autem tuos, nec draconum
uenenatorum vicerunt dentes: misericordia
11 enim tua adueniens sanabat illos. * In me-
moria enim sermonum tuorum examina-
bantur, & velociter saluabantur, ne in altam
incidentes obliuionem, non possent tuo vti
12 adiutorio. * Etenim neque herba, neque
malagma sanauit eos, sed tuus, Domine, ser-
13 mo, qui sanat omnia. * Tu es enim, Domi- Deu.32.f. 39
ne, qui vitæ & mortis habes potestatem, & 1.Reg.2.a 6
14 deducis ad portas mortis, & reducis: * ho- Tob.13.a. 2
mo autem occidit quidem per malitiam,
& cum exierit spiritus, non reuertetur,
nec reuocabit animam quæ recepta est:
15 * sed tuam manum effugere impossibile est.
16 * Negantes enim te nosse impij, per forti- Exo.9.e 23
tudinem brachij tui flagellati sunt: nouis
aquis, & grandinibus, & pluuijs persecutio-
17 nem passi, & per ignem consumpti. * Quod
enim mirabile erat, in aqua, quæ omnia ex-
tinguit, plus ignis valebat: vindex est enim
18 orbis iustorum. * Quodam enim tempore,
mansuetabatur ignis, ne comburerentur quæ
ad impios missa erant animalia: sed vt ipsi
uidentes scirent, quoniam Dei iudicio pati-
19 untur persecutionem. * Et quodam tempo-
re in aqua super virtutem ignis, exardesce-
bat vndique, vt iniquæ terræ nationem exter
20 minaret. * Pro quibus angelorum esca nutri- Exo.16.c. 14
uisti populum tuum, & paratum panem de
cælo præstitisti illis sine labore, omne dele- Nu.11.b. 7
ctamentum in se habentem, & omnis saporis
21 suauitatem. * Substantia enim tua dulcedi- Psal.77.c 25
nem tuam, quam in filios habes ostendebat: Io.6.d.31
& deseruiens vniuscuiusque uoluntati, ad
22 quod quisque uolebat, conuertebatur. * Nix Exo.9.e. 13
D autem & glacies sustinebant uim ignis, &
non tabescebant: ut scirent quoniam fructus
inimicorum exterminabat ignis ardens in
23 grandine & pluuia coruscans. * Hic autem
iterum vt nutrirentur iusti, etiam suæ uirtu-
24 tis oblitus est. * Creatura enim tibi Factori
deseruiens, exardescit in tormentum aduer-
sus iniustos: & lenior fit ad benefaciendum
25 pro his, qui in te confidunt. * Propter hoc &
tunc in omnia trãsfigurata omnium nutrici
gratiæ tuæ deseruiebat, ad uoluntatem eorũ,
26 qui a te desiderabant: * ut scirẽt filij tui, quos
dilexisti Domine, quoniam nõ natiuitatis Deu.8.a.3
fructus pascunt homines, sed sermo tuus hos, Matt.4. a. 4
27 qui in te crediderint, conseruat. * Quod e-
nim ab igne non poterat exterminari, sta-
tim ab exiguo radio solis calefactum tabe-
scebat:

28 ſcebat: ut notum omnibus eſſet, quoniam
oportet præuenire ſolem ad benedictionem
29 tuam, & ad ortum lucis te adorare.* Ingrati
enim ſpes tam quam hybernalis glacies tā
beſcet, & diſperiet tamquam aqua ſuper-
uacua.

CAP. XVII.

1 MAgna ſunt enim iudicia tua Domine,
A & inenarrabilia verba tua: propter
Exo.10.f.23 2 hoc indiſciplinatæ animæ errauerunt,* Dū
enim perſuaſum habent iniqui poſſe domi-
nari nationi ſanctæ: vinculis tenebrarum &
longæ noctis cōpediti, incluſi ſub tectis, fugi-
3 tiui perpetuæ prouidentiæ iacuerunt. * Et
dum putant ſe latere in obſcuris peccatis, te-
nebroſo obliuionis velamento diſperſi ſunt,
pauentes horrende, & cum admiratione ni-
4 mia perturbati.* Neque enim quæ contine-
bat illos ſpelunca, ſine timore cuſtodiebat:
quoniam ſonitus deſcendens perturbabat il-
los, & perſonæ triſtes illis apparentes pauo-
5 rem illis preſtabant.* Et ignis quidem nul-
la vis poterat illis lumen præbere, nec ſide-
rum limpidæ flammæ illuminare poterant
Exo.7.d.22.& 8.b.7 6 illam noctem horrendam. * Apparebat au-
tem illis ſubitaneus ignis, timore plenus: &
B timore perculſi illius, quæ non videbatur, fa
ciei, æſtimabant deteriora eſſe quæ videban-
7 tur:* & magicæ artis appoſiti erant deriſus,
& ſapientiæ gloriæ correptio cum contume-
8 lia.* Illi enim qui promittebant timores &
perturbationes expellere ſe ab anima lan-
guente, hi cum deriſu pleni timore langue-
9 bant.* Nam etſi nihil illos ex monſtris per-
turbabat: tranſitu animalium & ſerpentium
ſibilatione commoti, tremebundi peribant:
& aerem, quem nulla ratione quis effugere
10 poſſet, negantes ſe uidere. * Cum ſit enim
C timida nequitia, dat teſtimonium condem-
nationis: ſemper enim præſumit ſæua, pertur
11 bata conſcientia. * Nihil enim eſt timor ni-
12 ſi proditio cogitationis auxiliorum. * Et dū
ab intus minor eſt expectatio, maiorem com
putat inſcientiam eius cauſæ, de qua tor-
13 mentum preſtat. * Illi autem qui impoten-
tem vere noctem, & ab infimis, & ab altiſſi-
mis inferis superuenientem, eundem ſomnū
14 dormientes, * aliquando monſtrorum exa-
gitabantur timore, aliquando animæ defi-
ciebant traditione: ſubitaneus enim illis &
15 inſperatus timor ſuperuenerat: * Deinde ſi
quiſquam ex illis decidiſſet, cuſtodiebatur
16 in carcere ſine ferro recluſus. * Si enim ru-
D ſticus quis erat, aut paſtor, aut agri labo-
rum operarius præoccupatus eſſet, ineffugibi-
17 lem ſuſtinebat neceſſitatem:* Vna enim ca-
tena tenebrarum omnes erant colligati. Si-
ue ſpiritus ſibilans, aut inter ſpiſſos arborum
ramos auium ſonus ſuauis, aut vis aquæ de-
18 currentis nimium,* aut ſonus validus præci
pitatarum petrarum, aut ludentium anima-
lium curſus inuiſus, aut mugientium valida
beſtiarum vox, aut reſonans de altiſſimi mō-
tibus Echo: deficientes faciebant illos præ ti-
19 more.* Omnis enim orbis terrarum limpi-
do illuminabatur lumine, & non impeditis
20 operibus continebatur. * Solis autem illis
ſuperpoſita erat grauis nox, imago tenebra-
rum, quæ superuentura illis erat. Ipſi ergo ſi-
bi erant grauiores tenebris.

CAP. XVIII.

1 SAnctis autem tuis maxima erat lux, & Exo.10.f.
A horum quidem vocem audiebant, ſed fi 23
guram non uidebant. Et quia non & ipſi ea-
2 dem paſſi erant, magnificabant te: * & qui
ante læſerant, quia non lædebantur, gratias
agebant: & vt eſſet differentia, donum pete-
3 bant.* Propter quod ignis ardentem colu- Exo.14.e.
mnam ducem habuerunt ignotæ viæ, & ſo- 24
4 lem ſine læſura boni hoſpitij preſtitiſti.* Di- Pſal.77.b.
gni quidem illi carere luce, & pati carcerem 14.& 104.
tenebrarum, qui incluſos cuſtodiebant filios d.39
tuos, per quos incipiebant incorruptum le
5 gis lumen ſæculo dari. * Cum cogitarent Exo.1.c.
iuſtorum occidere infantes: & vno expoſito 16.& 2.a.
filio, & liberato, in traductionem illorum, 3
multitudinem filiorum abſtuliſti, & pariter Exo.14.f.
6 illos perdidiſti in aqua valida. * Illa enim 27
B nox ante cognita eſt a patribus noſtris, vt ue
re ſcientes quibus iuramentis crediderunt,
7 animæquiores eſſent.* Suſcepta eſt autem a
populo tuo ſanitas quidem iuſtorum, iniu-
8 ſtorum autem exterminatio. * Sicut enim
læſiſti aduerſarios: ſic & nos prouocans ma-
9 gnificaſti.* Abſconſe enim ſacrificabant iu-
ſti pueri bonorum, & iuſtitiæ legem in con-
cordia diſpoſuerunt: ſimiliter & bona & ma
la recepturos iuſtos, patrum iam decantan-
10 tes laudes. * Reſonabant autem inconue-
niens inimicorum vox, & flebilis audieba-
11 tur planctus ploratorum infantium.* Simi- Exo.12.d.
li autem pœna ſeruus cum domino afflictus 30
eſt, & popularis homo regi ſimilia paſſus.
12 * Similiter ergo omnes vno nomine mortis
mortuos habebant innumerabiles. Nec e-
nim ad ſepeliendum viui ſufficiebant: quo-
niam vno momento, quæ erat præclarior na-
13 tio illorum, exterminata eſt. * De omnibus
enim non credentes propter veneficia, tunc
vero primum cum fuit exterminium pri-
mogenitorum, ſpoponderunt populum Dei
14 eſſe.* Cum enim quietum ſilentium conti-
C neret omnia, & nox in ſuo curſu medium
15 iter haberet.* omnipotens ſermo tuus de cæ
lo a regalibus ſedibus, durus debellator in
16 mediam exterminij terram proſiliuit,* gla-
dius acutus inſimulatum imperium tuum
portans, & ſtans repleuit omnia morte, & vſ-
que ad cælum attingebat ſtans in terra.

* Tunc

17 * Tunc continuo visus somniorum malorũ
turbauerunt illos,& timores superuenerunt
18 *insperati. * Et alius alibi proiectus semi-
uiuus,propter quam moriebatur,causam de
19 mõstrabat mortis.* Visiones enim,quæ illos
turbauerunt, hæc præmonebant, ne inscij,
20 quare mala patiebantur,perirent. * Tetigit
autem tunc & iustos tentatio mortis,& com
motio in eremo facta est multitudinis: sed
Num. 16. 21 non diu permansit ira tua. * Properans e-
D nim homo sine querela deprecari pro popu
lis,proferens seruitutis suæ scutum oratio-
nem & per incensum deprecationem alle-
gans,restitit iræ,& finem imposuit necessita
22 ti, ostendes quoniam tuus est famulus.* Vi-
cit autem turbas, non in virtute corporis,
nec armaturæ potentia,sed verbo illum,qui
se vexabat,subiecit,iuramenta parentum, &
23 testamentum commemorans. * Cum enim
iam aceruatim cecidissent super alterutrum
mortui,interstitit,& amputauit impetũ, &
diuisit illam,quæ ad viuos ducebat viam.
Exo.28.b.6. 24 * In veste enim poderis,quam habebat,to-
tus erat orbis terrarum: & parentum magna
lia in quattuor ordinibus lapidum erant scul
pta,& magnificentia tua in diademate capi-
25 tis illius sculpta erat. * His autem cessit qui
exterminabat,& hæc extimuit, erat enim so
la tentatio iræ sufficiens.

CAP. XIX.

1 IMpijs autem vsque in nouissimum sine
A misericordia ira superuenit. Præsciebat
2 enim & futura illorum:* quoniam cum ipsi
permisissent ut se educerent,& cum magna
solicitudine præmisissent illos,consequeban
Exo.14.a.5 3 tur illos pœnitentia acti.* Adhuc enim in-
ter manus habentes luctum, & deplorantes
ad monumenta mortuorum, aliam sibi as-
sumpserũt cogitationem insicientiæ:& quos ro-
gantes proiecerant, hos tamquam fugitiuos
4 persequebantur:* ducebat enim illos ad
hunc finem digna necessitas:& horum, quæ
acciderant, commemorationem amitte-
bant,ut quæ deerant tormentis,repleret pu-
5 nitio:et populus quidẽ tuus mirabiliter trã
siret, illi autem nouam mortem inuenirent.
6 * Omnis enim creatura ad suum genus ab
B initio refigurabatur, deseruiens tuis præce-
7 ptis, ut pueri tui custodirentur illæsi. * Nã
nubes castra eorum obumbrabat, & ex a-
qua,quæ ante erat,terra arida apparuit,& in
mari rubro uia sine impedimento, & cam-
8 pus germinans de profundo nimio: * per
quem omnis natio transiuit, quæ tegebatur
tua manu, uidentes tua mirabilia & mon-
9 stra. * Tanquam enim equi depauerunt e-
scam,& tamquam agni exultauerunt,magni
10 ficantes te Domine qui liberasti illos.* Me-
mores enim erant adhuc eorum, quæ in in-
colatu illorum facta fuerant, quemadmodũ
pro natione animalium eduxit terra mu-
scas,& pro piscibus eructauit fluuius multi-
11 tudinem ranarum. * Nouissime autem ui- Exo.16.13
derunt nouam creaturam auium, cum addu
cti concupiscentia postulauerunt escas epula Nu.11.31
12 tionis.* In allocutione enim desiderij,ascen
C dit illis de mari ortygometra:& vexationes Sup.16.2
peccatoribus superuenerunt, non sine illis,
quæ ante facta erant,argumentis per uim ful
minum: iuste enim patiebantur secundum
13 suas nequicias.* Etenim detestabiliorem in-
hospitalitatẽ instituerunt:alij quidem igno-
tos non recipiebant aduenas,alij autem bo-
14 nos hospites in seruitutem redigebant. * Et
non solum hæc, sed & alius quidam respe-
ctus illorum erat: quoniam inuiti recipie-
15 bant extraneos.* Qui autem cum lætitia re-
ceperunt hos, qui eisdem usi erant iustitijs,
16 sæuissimis afflixerunt doloribus. * Percussi
sunt autem cæcitate:sicut illi in foribus iu-
D sti,cum subitaneis cooperti essent tenebris,
uniusquisque transitum ostij sui quærebat.
17 * In se enim elementa dum conuertuntur, si
cut in organo qualitatis sonus immutatur,
& omnia suum sonum custodiunt:unde æsti
18 mari ex ipso uisu certo põt.* agrestia enim in
aquatica conuertebantur:& quæcunque erant
19 natatilia,in terram transibant.* Ignis in aqua
ualebat supra suam uirtutem,& aqua extin-
20 guentis naturæ obliuiscebatur. * Flammæ
econtrario, corruptibilium animalium non
uexauerunt carnes coambulantium,nec dis-
soluebant illam,quæ facile dissoluebatur si-
cut glacies,bonam escam. In omnibus enim
magnificasti populum tuũ Domine,& hono
rasti,& non despexisti,in omni tempore, &
in omni loco assistens eis.

IN ECCLESIASTICVM IESV FILII SIRACH

PROLOGVS.

Vltorum nobis, & magnorum per legem, & prophetas, aliosque qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est: in quibus oportet laudare Israel doctrinæ, & sapientiæ causa: quia non solum ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse & dicentes & scribentes doctissimos fieri. Auus meus Iesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis a parentibus nostris traditi sunt: voluit & ipse scribere aliquid horũ, quę ad doctrinam & sapientiam pertinent; ut desiderantes discere, & illorum periti facti, magis magisq; attendant animo, & confirmentur ad legitimam uitam. Hortor itaque uenire uos cum beneuolentia, & attentiori studio lectionem facere, & ueniam habere in illis, in quibus uidemur sequentes imaginem sapientiæ deficere in uerborum compositione. Nam deficiunt uerba Hebraica, quando fuerint translata ad alteram linguam. Non autem solum hęc, sed & ipsa lex, & prophetæ, ceteraque aliorum librorũ, non paruam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam in octauo & trigesimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis, postquam perueni in Aegyptum: & cum multum temporis ibi fuissem, inueni ibi libros relictos, non paruę, neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum & necessarium putaui & ipse aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librum istũ: & multa uigilia attuli doctrinam in spatio temporis ad illa, quæ ad finem ducunt, librum istum dare, & illis qui uolunt animũ intendere, & discere quemadmodum oporteat instituere mores, qui secundum legem Domini proposuerint uitam agere.

ECCLESIASTICVS.

CAPVT PRIMVM.

3.Reg.3.b. 9. & 4.c. 29
1 Mnis sapientia a Domino
A Deo est, & cum illo fuit
semper, & est ante æuum.
2 * Arenam maris, & pluuię
guttas, & dies sęculi quis
dinumerauit? Altitudinem
cęli, & latitudinem terrę,
3 & profundum abyssi quis dimensus est? * Sa-
pientiam Dei præcedentem omnia quis in-
4 uestigauit? * Prior omnium creata est sapiē-
5 tia, & intellectus prudentiæ ab æuo. * Fons
sapientię uerbum Dei in excelsis, & ingres-
6 sus illius mandata ęterna. * Radix sapientię
cui reuelata est, & astutias illius quis agno-
7 uit? * Disciplina sapientię cui reuelata est,
& manifestata? & multiplicationem ingres-
8 sus illius quis intellexit? * Vnus est altissimus
Creator omnipotens, & Rex potens, & me-
tuendus nimis, sedens super thronum illius
9 & dominans Deus. * Ipse creauit illam in
B Spiritu sancto, & uidit, & dinumerauit, &
10 mensus est. * Et effudit illam super omnia
opera sua, & super omnem carnem secundũ
datum suum, & prębuit illam diligentibus
11 se. * Timor Domini gloria, & gloriatio, &
12 lętitia, & corona exultationis. * Timor Do-
mini delectabit cor, & dabit lętitiam, & gau-
13 dium, & longitudine dierum. * Timenti do-
minum bene erit in extremis, & in die defun-
14 ctionis suę benedicetur. * Dilectio Dei ho-
15 norabilis sapientia. * Quibus autem appa-
ruerit in uisu, diligunt eam in uisione, & in Prou.1.
16 agnitione magnalium suorum. * † Initium 7
C sapientię, timor domini, & cum fidelibus in Ps.10.

vulua cõcreatus eſt,cum electis feminis gra-
ditur, & cum iuſtis & fidelibus agnoſcitur.
17 * Timor domini,ſcientiæ religioſitas. * Re-
18 ligioſitas cuſtodiet & iuſtificabit cor, iucun-
19 ditatem atque gaudium dabit.* Timenti do
minum bene erit,& in diebus conſummatio
20 nis illius benedicetur. * Plenitudo ſapientiæ
eſt timere Deum,& plenitudo a fructibus il-
21 lius.* Omnem domum illius implebit a ge-
nerationibus, & receptacula a theſauris il-
22 lius.* Corona ſapientiæ, timor domini, re-
23 plens pacem,& ſalutis fructum:* & uidit,&
dinumerauit eam:utraque autem ſunt dona
24 Dei. * Scientiam, & intellectum prudentiæ
ſapientia compartietur: & gloriam tenentiũ
25 ſe,exaltat. * Radix ſapientiæ eſt timere do-
26 minum: & rami illius longæui. * In theſau-
ris ſapientiæ intellectus,& ſcientiæ religioſi-
tas:execratio autem peccatoribus ſapientia.
27 * Timor domini expellit peccatum: * nam
28 qui ſine timore eſt, non poterit iuſtificari:
iracundia enim animoſitatis illius,ſubuerſio
29 illius eſt. * Vſque in tempus ſuſtinebit pa
30 tiens,& poſtea redditio iucunditatis. * Bo-
D nus ſenſus uſque in tempus abſcondet uer-
ba illius, & labia multorum enarrabunt ſen
31 ſum illius.* In theſauris ſapientiæ ſignifica-
32 tio diſciplinæ: * execratio autem peccatori,
33 cultura Dei.* Fili concupiſcens ſapientiam
conſerua iuſtitiam, & Deus præbebit illam
34 tibi. * Sapientia enim & diſciplina timor
35 domini: & quod beneplacitum eſt illi, * fi-
des,& manſuetudo,& adimplebit theſauros
36 illius. * Ne ſis incredibilis timori domini:
37 & ne acceſſeris ad illum duplici corde.* Ne
fueris hypocrita in conſpectu hominum; &
38 & non ſcandalizeris in labijs tuis.* Attende
in illis,ne forte cadas,& adducas animæ tuæ
39 inhonorationem,* & reuelet Deus abſconſa
40 tua, & in medio ſynagogæ elidat te: * quo-
niam acceſſiſti maligne ad dominum,& cor
tuum plenum eſt dolo & fallacia.

CAP. II.

1 FIli accedens ad ſeruitutem Dei,ſta in iu-
A ſtitia, & timore, & præpara animã tuã
2 ad tentationem.* Deprime cor tuum,& ſu- Mat.4.a.1 2. Tim.3. c.12
ſtine: inclina aurem tuam, & ſuſcipe verba
intellectus: & ne feſtines in tempore obdu-
3 ctionis.* Suſtine ſuſtentationes Dei:coniun-
gere Deo, & ſuſtine, ut creſcat in nouiſſimo
4 vita tua. * Omne, quod tibi applicitum fue-
rit,accipe: & in dolore ſuſtine,& in humili-
5 tate tua patientiam habe: * quoniam in i-
gne probatur aurum,& argentum, homines ...ap.3.a.6
uero receptibiles in camino humiliationis.
6 * Crede Deo,& recuperabit te, & dirige viã
B tuam,& ſpera in illum. Serua timorem il-
7 lius,& in illo ueteraſce. * Metuentes Domi-
num ſuſtinete miſericordiam eius: & non de-
8 flectatis ab illo ne cadatis. * Qui timetis do-
minum,credite illi: & non euacuabitur mer-
9 ces veſtra.* Qui timetis dominum, ſperate
in illum: & in oblectationem ueniet uobis
10 miſericordia. * Qui timetis dominum dili-
gite illum, & illuminabuntur corda ueſtra.
11 * Reſpicite filij nationes hominum: & ſcito
te quia nullus ſperauit in domino, & con-
12 fuſus eſt. * Quis enim permanſit in man- Pſ.30. a.1
datis eius,& derelictus eſt? aut quis inuoca-
13 uit eum,& deſpexit illum? * Quoniam pius
C & miſericors eſt Deus,& remittet in die tri-
bulationis peccata:& protector eſt omnibus
14 exquirentibus ſe in veritate. * Væ duplici
corde, & labijs ſceleſtis, & manibus male-
facientibus, & peccatori terram ingredien 3. Reg.18
15 ti duabus uijs. * Væ diſſolutis corde, qui
non credunt Deo: & ideo non protegentur
16 ab eo.* Væ his, qui perdiderunt ſuſtinentiã
& qui dereliquerunt uias rectas, & diuerte-
17 runt in uias prauas. * Et quid facient, cum
18 Inſpicere cœperit dominus? * Qui timent do
minum,non erunt incredibiles uerbo illius:
& qui diligunt illum, conſeruabunt uiam Io. 14. c. 23
19 illius.* Qui timẽt dominum,inquirent quæ
D beneplacita ſunt ei:& qui diligunt eum,re-
20 plebuntur lege ipſius. * Qui timent Domi-
num, præparabunt corda ſua, & in conſpe-
21 ctu illius ſanctificabunt animas ſuas. * Qui
timent dominum, cuſtodiunt mandata il-
lius, & patientiam habebunt uſque ad Inſpe
22 ctionem illius, * dicentes: Si pœnitentiam
non egerimus, incidemus in manus domini,
23 & non in manus hominum. * Secundum
enim magnitudinem ipſius, ſic & miſericor
dia illius cum ipſo eſt.

CAP. III.

1 FIlij ſapientiæ,eccleſia iuſtorum:& natio
A illorum,obedientia & dilectio. * Iudi-
2 cium patris audite filij, & ſic facite ut ſalui
3 ſitis. * Deus enim honorauit patrem in fi-
lijs: & iudicium matris exquirens,firmauit
4 in filios. * Qui diligit Deum, exorabit pro
peccatis, & continebit ſe ab illis, & in ora-
5 tione dierum exaudietur. * Et ſicut qui the Exo.20.
ſaurizat, ita & qui honorificat matrẽ ſuam. c.12
6 * Qui honorat patrem ſuum, iucundabitur Deut.5.b.
in filijs, & in die orationis ſuæ exaudietur. 16
7 * Qui honorat patrem ſuum, vita viuet Mat.15.a
B longiore: & qui obedit patri, refrigerabit 4
8 matrem. * Qui timet Dominum hono- Mar. 7.b.
rat parentes, & quaſi Dominis ſeruiet his, 10
9 qui ſe genuerunt. * In opere & ſermo- Eph.6. a.
ne, & omni patientia honora patrem tuũ, 2
10 * ut ſuperueniat tibi benedictio ab eo,& be- Gen.27. d
11 nedictio illius in nouiſſimo maneat.* Benedi 27. & 49
ctio patris firmat domos filiorũ:maledictio a.2.

36 opprimens subiectos tibi. * Non sit porrecta
manus tua ad accipiendum, & ad dandum
collecta.

CAP. V.

1 NOli attendere ad possessiones iniquas,
A & ne dixeris: Est mihi sufficiens uita:
nihil enim proderit in tempore vindictæ, &
2 obductionis.* Ne sequaris in fortitudine tua
3 concupiscentiam cordis tui: & ne dixeris:
Quomodo potui? aut quis me subijciet pro-
pter facta mea? Deus enim uindicans uindi-
4 cabit.* Ne dixeris: Peccaui, & quid mihi ac-
B cidit triste? Altissimus enim est patiens red-
5 ditor. * De propitiato peccato noli esse sine
metu, neque adijcias peccatum super pecca-
6 tum. * Et ne dicas: Miseratio domini ma-
gna est, multitudinis peccatorum meorum
Prou.10.a.4 7 miserebitur.* | Misericordia enim, & ira ab
illo cito proximant, & in peccatores respicit
8 ira illius. * Non tardes conuerti ad dominū,
9 & ne differas de die in diem. * subito enim
veniet ira illius, & in tempore uindictæ di-
Prou.11.d.28 10 sperdet te.* | Noli anxius esse in diuitijs in-
C iustis: non enim proderunt tibi in die obdu
11 ctionis, & uindictæ.* Non uentiles te in om-
nem uentum, & non eas in omnem uiam.
sic enim omnis peccator probatur in duplici
12 lingua.* Esto firmus in uia domini, & in ve
ritate sensus tui, & scientia, & prosequatur
13 te verbum pacis & iustitiæ. * Esto mansue-
tus ad audiendum uerbum, ut intelligas: &
cum sapientia proferas responsum uerum.
14 * Si est tibi intellectus, responde proximo:
D sin autem, sit manus tua super os tuum, ne
capiaris in uerbo indisciplinato, & confun-
15 daris.* Honor & gloria in sermone sensati,
lingua uero imprudentis subuersio est ip-
16 sius.* Non appelleris susurro, & lingua tua
17 ne capiaris, & confundaris. * Super furem
enim est confusio & pœnitentia, & denota-
tio pessima super bilinguem: susurratori au-
18 tem odium, & inimicitia, & contumelia.* Iu
stifica pusillum, & magnum similiter.

CAP. VI.

1 NOli fieri pro amico inimicus proximo:
A improperium enim, & contumeliam
malus hereditabit, & omnis peccator inui-
Ro.12.c.16 Phil.2.a.3 2 dus & bilinguis.* | Non te extollas in cogita
tione animæ tuæ velut taurus: ne forte elida
3 tur virtus tua per stultitiam,* & folia tua co
medat, & fructus tuos perdat, & relinquaris
4 velut lignum aridum in eremo. * Anima
enim nequam disperdet qui se habet, & in
gaudium inimicis dat illum, & deducet in
5 sortem impiorum. * Verbum dulce multi-
plicat amicos, & mitigat inimicos: & lingua
6 eucharis in bono homine abundat. * Multi
pacifici sint tibi, & consiliarius sit tibi unus
7 de mille.* Si possides amicum, in tentatione
8 posside eum, & ne facile credas ei.* Est enim
B amicus secundum tempus suum, & nō per-
9 manebit in die tribulationis.* Et est amicus
qui conuertitur ad inimicitiam: & est ami-
cus qui odium & rixam, & conuitia denuda
10 bit. * Est autem amicus socius mensæ, & nō
11 permanebit in die necessitatis. * Amicus si
permanserit fixus, erit tibi quasi coæqualis,
12 & in domesticis tuis fiducialiter aget:* si hu
miliauerit se contra te, & a facie tua abscon-
derit se, unanimem habebis amicitiam bo-
13 nam.* Ab inimicis tuis separare, & ab ami-
14 cis tuis attende. * Amicus fidelis, protectio
fortis: qui autem inuenit illum, inuenit the-
15 saurum. * Amico fideli nulla est compara-
tio, & non est digna ponderatio auri, & ar-
16 genti contra bonitatem fidei illius. * Ami-
cus fidelis, medicamentum uitæ & immor-
talitatis: & qui metuunt dominum, inuenient
17 illum.* Qui timet Deum, æque habebit ami
citiam bonam: quoniam secundum illū erit
18 amicus illius. * Fili a iuuentute tua excipe
doctrinam, & usque ad canos inuenies sa-
19 pientiam.* Quasi is qui arat, & seminat, ac-
cede ad eam, & sustine bonos fructus illius,
20 * in opere enim ipsius exiguum laborabis, &
C cito edes de generationibus illius. * Quàm
21 aspera est nimium sapientia indoctis homi-
nibus, & non permanebit in illa excors.
22 * Quasi lapidis uirtus probatio erit in illis,
23 & non demorabuntur proijcere illam. * Sa-
pientia enim doctrinæ secundum nomen est
eius, & non est multis manifesta: quibus au-
tem cognita est, permanet usque ad conspe-
24 ctum Dei.* Audi fili, & accipe consilium in-
tellectus, & ne abijcias consilium meum.
25 * Inijce pedem tuum in compedes illius, &
26 in torques illius collum tuum: * subijce hu-
merum tuum, & porta illam, & ne acedieris
27 vinculis eius. * In omni animo tuo accede
ad illam, & in omni uirtute tua cōserua uias
28 eius.* Inuestiga illam, & manifestabitur ti-
bi, & continens factus ne derelinquas eam:
29 * in nouissimis enim inuenies requiem in
ea, & conuertetur tibi in oblectationem.
30 * Et erunt tibi compedes eius in protectio-
D nem fortitudinis, & bases uirtutis, & tor-
31 ques illius in stolam gloriæ: * decor enim ui-
tæ est in illa, & vincula illius alligatura salu
32 taris.* Stolam gloriæ indues eam, & coronā
33 gratulationis superpones tibi.* Fili, si atten
deris mihi, disces: & si accommodaueris
34 animum tuum, sapiens eris.* Si inclinaueris
aurem tuam, excipies doctrinam: & si dilexe
35 ris audire, sapiens eris. * | In multitudine Inf.8.a.9
presbyterorum prudentium sta, & sapientiæ
illorum ex corde coniungere, vt omnem nar
rationem Dei possis audire, & prouerbia lau
36 dis non effugiant a te. * Et si uideris sensa-

est ante illum sanguis, & ubi non est adiuto
20 rium, elidet te. * Cum fatuis consilium non
habeas: non enim poterunt diligere nisi quæ
21 eis placent. * Coram extraneo ne facias con-
22 silium: nescis enim quid pariet. * Non omni
homini cor tuum manifestes: ne forte infe-
rat tibi gratiam falsam, & conuitietur tibi.

CAP. IX.

1 NOn zeles mulierem sinus tui, ne ostē-
A dat super te malitiam doctrinæ ne-
2 quam. * Non des mulieri potestatem animæ
tuæ, ne ingrediatur in uirtutem tuam, & con
3 fundaris. * Ne respicias mulierem multiuo-
4 lam: ne forte incidas in laqueos illius. * Cum
saltatrice ne assiduus sis: nec audias illam, ne
Gen. 6. a. 2 5 forte pereas in efficacia illius. * Virginem
ne conspicias, ne forte scandalizeris in deco-
Prou. 5. a. 2 6 re illius. * Ne des fornicarijs animam tuā
in ullo: ne perdas te, & hereditatem tuam.
7 * Noli circumspicere in vicis ciuitatis, nec
Mat. 5. e. 28 8 oberraueris in plateis illius. * Auerte fa-
ciem tuam a muliere compta, & ne circum-
Gen. 34. a. 2 9 spicias speciem alienam. * propter speciem
B mulieris multi perierunt: & ex hoc concu-
2. Reg. 11. a. 4 & 13. a. 1 10 piscentia quasi ignis exardescit. * Omnis mu
lier, quæ est fornicaria, quasi stercus in uia
11 conculcabitur. * Speciem mulieris alienæ
multi admirati, reprobi facti sunt. colloquiū
12 enim illius quasi ignis exardescit. * Cum
aliena muliere ne sedeas omnino, nec accū-
13 bas cum ea super cubitum: * & non alterce-
ris cum illa in uino, ne forte declinet cor tuū
in illam, & sanguine tuo labaris in perditio
14 nem. * Ne derelinquas amicum antiquum:
C nouus enim non erit similis illi. * Vinum no
15 uum, amicus nouus: veterascet, & cum suaui
Iud. 9. a. 4 3. Reg. 15. a. 10 16 tate bibes illud. * Non zeles gloriam, & o-
pes peccatoris: non enim scis quæ futura sit
17 illius subuersio. * Nō placeat tibi iniuria in-
iustorum, sciens quoniam usque ad inferos
18 non placebit impius. * Longe abesto ab ho-
mine potestatem habente occidendi, & non
19 suspicaberis timorem mortis. * & si accesse-
ris ad illum, noli aliquid committere, ne for-
20 te auferat vitam tuam. * Communionem
D mortis scito: quoniam in medio laqueorum
ingredieris, & super dolentium arma ambu-
21 labis. * Secundum virtutem tuam caue te a
proximo tuo, & cum sapientibus & pruden-
22 tibus tracta. * Viri iusti sint tibi conuiuæ, &
23 in timore Dei sit tibi gloriatio, * & in sensu
sit tibi cogitatus Dei, & omnis enarratio tua
24 in præceptis Altissimi. * In manu artificum
opera laudabuntur, & princeps populi in sa-
pientia sermonis sui, in sensu vero seniorum
25 verbum. * Terribilis est in ciuitate sua homo
linguosus; & temerarius in uerbo suo odibi-
lis erit.

CAP. X.

1 IVdex sapiens iudicabit populum suum, Prou. 29. b. 12
A & principatus sensati stabilis erit. * Se-
2 cundum iudicem populi, sic & ministri eius: 3. Reg. 12. b. 13.
& qualis rector est ciuitatis, tales & inhabitā
3 tes in ea. * Rex insipiens perdet populum
suum: & ciuitates inhabitabūtur per sensum
4 potentium. * In manu Dei potestas terræ:
& vtilem rectorem suscitabit in tempus su-
5 per illam: * In manu Dei prosperitas homi-
nis, & super faciem scribæ imponet honorē
6 suum. * Omnis iniuriæ proximi ne memi-
neris, & nihil agas in operibus iniuriæ. Leu. 19. c. 17
7 * Odibilis coram Deo est & hominibus su-
perbia: & execrabilis omnis iniquitas gen-
8 tium. * Regnum a gente in gentem trans- Dan. 4. c. 14
fertur propter iniustitias, & iniurias, & contu
9 melias, & diuersos dolos. * Auaro autem ni-
hil est scelestius. Quid superbit terra, & ci-
10 nis? * Nihil est iniquius quam amare pecu-
B niam. hic enim & animam suam venalem
habet: quoniam in vita sua proiecit intima
11 sua. * Omnis potentatus breuis vita. Lan-
12 guor prolixior grauat medicum. * Breuem
languorem præcidit medicus: sic & rex ho-
13 die est, & cras morietur. * Cum enim mo-
rietur homo, hereditabit serpentes, & be-
14 stias, & vermes. * Initium superbiæ homi-
15 nis, apostatare a Deo: * quoniam ab eo, qui
fecit illum, recessit cor eius. quoniam initiū
omnis peccati est superbia: qui tenuerit illā,
adimplebitur maledictis, & subuertet eum
16 in finem. * Propterea exhonorauit Dominus
C conuentus malorum, & destruxit eos usque
17 in finem. * Sedes ducum superborum de-
struxit Deus, & sedere fecit mites pro eis.
18 * Radices gentium superbarū arefecit Deus,
19 & plantauit humiles ex ipsis gentibus. * Ter
ras gentium euertit dominus, & perdidit eas
20 vsque ad fundamentum. * arefecit ex ipsis,
& disperdidit eos, & cessare fecit memoriam
21 eorum a terra. * Memoriam superborum
perdidit Deus, & reliquit memoriam humi-
22 lium sensu. * Non est creata hominibus su-
perbia: neque iracundia nationi mulierum.
23 * Semen hominum honorabitur hoc, quod
timet Deum: semen autem hoc exhonorabi-
24 tur, quod præterit mandata domini. * In me
dio fratrum rector illorum in honore: & qui
timent dominum, erunt in oculis illius.
25 * Gloria diuitum, honoratorum & paupe-
26 rum, timor Dei est: * noli despicere hominē
iustum pauperem, & noli magnificare uirū
27 peccatorem diuitem. * Magnus, & iudex, &
D potens est in honore: & non est maior illo,
28 qui timet Deum. * Seruo sensato liberi ser- Prou. 17. a. 2
uient: & vir prudens & disciplinatus non
murmurabit correptus, & inscius non hono 2. Reg. 12. a. 13
29 rabitur. * Noli extollere te in faciēdo opere

tuo, & noli cuncta i in temp e angustiæ.
Prou.11. b 30 * | Melior est qui operatur, & abundat in
9 omnibus, quam qui gloriatur, & eget pane.
31 * Fili in mansuetudine serua animam tuam
& da illi honorem secundum meritum suũ
32 * Peccantem in animam suam quis iustifica
bit? & quis honorificabit exhonorantem ani
33 mam suam? * Pauper gloriatur per discipli-
nam & timorem suum. & est homo qui ho-
34 norificatur propter substantiam suam. * Qui
autem gloriatur in paupertate, quanto ma-
gis in substantia? & qui gloriatur in substan
tia, paupertatem vereatur.

CAP. XI.

Gen.41.a. 1 SApientia humiliati exaltabit caput illius
4 A & in medio magnatorum consedere il-
Dan.6.a.1 2 lum faciet. * Non laudes uirum in specie sua
Io.7. c.18 3 neque spernas hominem in uisu suo. * breuis
in uolatilibus est apis, & initium dulcoris
Act.12. d. 4 habet fructus illius. * | In uestitu ne glorie-
21.22 ris vnquam; nec in die honoris tui extolla-
ris: quoniam mirabilia opera Altissimi so-
lius, & gloriosa, & absconsa, & inuisa opera
5 illius. * Multi tyranni sederunt in throno, &
1.Reg.15. 6 insuspicabilis portauit diadema. * | Multi po
f.28 tentes oppressi sunt ualide, & gloriosi tradi-
Esth.6.b. 7 ti sunt in manus alterorum. * Priusquam in-
7 terroges, ne uituperes quemquam: & cum
Prou.18.c 8 interrogaueris, corripe iuste. * Priusquam au
13 dias, ne respondeas uerbum: & in medio ser-
9 monum ne adijcias loqui. * De ea re, quæ te
B non molestat, ne certeris: & in iudicio pec
10 cantium ne consistas. * Fili ne in multis sint
1. Tim.6. actus tui: & | si diues fueris, non eris immu-
b.9 nis a delicto. si enim secutus fueris, non ap-
prehendes: & non effugies, si præcucurreris.
Prou.10.c 11 * | Est homo laborans, & festinans, & dolēs
23 12 impius, & tanto magis non abundabit. * Est
Iob 42.c. homo marcidus egens recuperatione, plus
10 deficiens uirtute, & abundans paupertate:
13 * & oculus Dei respexit illum in bono, &
erexit eum ab humilitate ipsius, & exaltauit
caput eius: & mirati sunt in illo multi, & ho-
Iob 1.c.21 14 norauerunt Deum. * | Bona & mala, uita &
15 mors, paupertas & honestas a Deo sunt. * Sa
pientia & disciplina, & scientia legis apud
Deum. Dilectio, & uiæ bonorum apud ip-
16 sum. * Error & tenebræ peccatoribus cōcrea
ta sunt: qui autem exultant in malis, conse-
17 nescunt in malo. * Datio Dei permanet iu-
stis, & profectus illius successus habebit in
18 æternum. * Est qui locupletatur parce agen-
C do, & hæc est pars mercedis illius * in eo qđ
Luc.12.c. 19 dicit: | Inueni requiem mihi, & nunc man-
19 20 ducabo de bonis meis solus: * & nescit quod
tempus præteriet, & mors appropinquet, &
21 relinquat omnia alijs, & morietur. * Sta in
testamento tuo, & in illo colloquere, & in o-
22 pere mandatorum tuorum ueterasce. * Ne
mansetis in operibus peccatorum. Confide
23 autem in Deo, & mane in loco tuo. * Facile
est enim in oculis Dei subito honestare pau
24 perem. * Benedictio Dei in mercedem iusti
festinat, & in hora veloci processus illius fru
25 ctifica. * Ne dicas: Quid est mihi opus, &
26 quæ erunt mihi ex hoc bona? * Ne dicas: Suf
ficiens mihi sum: & quid ex hoc pessimabor?
27 * | In die bonorum ne immemor sis malo- Inf. 18. d
rum: & in die malorum ne immemor sis bo 25
28 norum: * quoniam facile est coram Deo in
die obitus retribuere unicuiq; secundū uias
29 suas. * Malitia horæ obliuionem facit luxu-
D riæ magnæ, & in fine hominis denudatio
30 operum illius. * Ante mortem ne laudes ho
minem quemquam, quoniam in filijs suis
31 agnoscitur uir. * Non omnem hominem in-
ducas in domum tuam: multæ enim sunt in-
32 sidiæ dolosi. * Sicut enim eructant præcordia
fœtentium, & sicut perdix inducitur in ca-
ueam, & ut caprea in laqueū: sic & cor su-
borum, & sicut prospector uidens casum pro
33 ximi sui. * Bona enim in mala conuertens
insidiatur, & in electis imponet maculam.
34 * A scintilla vna augetur ignis, & ab uno do
loso augetur sanguis: homo uero peccator
35 sanguini insidiatur. * Attende tibi a pestife-
ro, fabricat enim mala: ne forte inducat su-
36 per te subsannationem in perpetuum. * Ad-
mitte ad te alienigenam, & subuertet te in
turbine, & abalienabit te a tuis proprijs.

CAP. XII.

1 SI benefeceris, scito cui feceris, & erit gra
A tia in bonis tuis multa. * Benefac iusto,
2 & inuenies retributionem magnam: & si nō
3 ab ipso certe a domino. * Non est enim ei
bene qui assiduus est in malis, & eleemosy-
nas non danti: quoniam & Altissimus odio
habet peccatores, & misertus est pœnitenti-
4 bus. * | Da misericordi, & ne suscipias pec-
catorē: & impijs & peccatoribus reddet uin-
5 dictam, custodiens eos in diem uindictę. * Da Gal. 6. b.
6 bono, & non receperis peccatorem. * Bene 10
fac humili, & non dederis impio: prohibe pa
7 nes illi dari, ne in ipsis potentior te sit: * nam
B duplicia mala inuenies in omnibus bonis,
quæcumque feceris illi: quoniam & Altissi-
mus odio habet peccatores, & impijs reddet
8 vindictam. * Non agnoscetur in bonis ami-
cus, & non abscondetur in malis inimicus.
9 * In bonis uiri, inimici illius in tristitia:
& in malitia illius, amicus agnitus est:
10 * Non credas inimico tuo in æternum: sicut
enim æramentum, æruginat nequitia illius:
11 * & si humiliatus uadat curuus, adijce ani-
12 mum tuum, & custodi te ab illo. * Non sta-
C tuas illum penes te, nec sedeat ad dexteram
tuam, ne forte conuersus in locum tuum, in-
quirat cathedram tuam: & in nouissimo a-
gnoscas uerba mea, & in sermonibus meis
13 stimuleris. * Quis miserebitur incantatori a

serpente percusso, & omnibus, qui appropiãt
bestijs? & sic qui comitatur cum uiro iniquo
14 & obuolutus est in peccatis eius. * Vna hora
tecum permanebit: si autem declinaueris, nõ
Ier. 41. b. 6 15 supportabit.* ‖ In labijs suis indulcat inimi
D cus, & in corde suo insidiatur ut subuertat
16 te in foueam. In oculis suis lacrymatur ini-
micus: & si inuenerit tempus, non satiabitur
17 sanguine:* & si incurrerint tibi mala, inue-
18 nies eum illic priorem.* In oculis suis lacry
matur inimicus, & quasi adiuuans suffodiet
19 plantas tuas.* Caput suum mouebit, & plau
det manu, & multa susurrans commutabit
vultum suum.

CAP. XIII.

Deut. 7. 2. 2 1 QVi tetigerit picem, inquinabitur ab ea: ‖
A & qui communicauerit superbo in-
2 duet superbiam. * Pondus super se
tollet qui honestiori se communicat. Et di-
3 tiori te ne socius fueris.* Quid communica-
bit cacabus ad ollam? quando enim se col
4 liserint, confringetur. * Diues iniuste egit,
5 & fremet: pauper autem læsus tacebit. * Si
largitus fueris, assumet te: & si non habueris,
6 derelinquet te. * Si habes, conuiuet tecum, &
euacuabit te, & ipse non dolebit super te.
7 * Si necessarius illi fueris, supplantabit te, &
subridens spem dabit, narrans tibi bona, &
8 dicet: Quid opus est tibi? * Et confundet te
in cibis suis, donec te exinaniat bis, & ter: &
in nouissimo deridebit te: & postea uidens
derelinquet te, & caput suum mouebit ad
9 te.* Humiliare Deo, & expecta manus eius.
10 * Attende ne seductus in stultitiã humilieris.
B * Noli esse humilis in sapientia tua, ne hu
11 miliatus in stultitiam seducaris. * Aduoca-
12 tus a potentiore discede: ex hoc enim magis
13 te aduocabit. * Ne improbus sis, ne impin-
garis: & ne longe sis ab eo, ne eas in obliuio-
14 nem.* Ne retineas ex æquo loqui cum illo:
nec credas multis uerbis illius, ex multa e-
nim loquela tentabit te, & subridens, inter-
15 rogabit te de absconditis tuis. * Immitis a-
nimus illius conseruabit uerba tua: & nõ par
16 cet de malitia, & de uinculis. * Caue tibi, &
attende diligenter auditui tuo: quoniam cũ
17 subuersione tua ambulas * Audiens uero il-
18 la quasi in somnis uide, & uigilabis.* Omni
uita tua dilige Deum, & inuoca illum in sa-
19 lute tua.* Omne animal diligit simile sibi:
C sic & omnis homo proximum sibi.* Omnis
20 caro ad similem sibi coniungetur, & omnis
2. Cor. 6. c 14 21 homo simili sui sociabitur. * ‖ Si commu-
nicabit lupus agno aliquando, sic peccator
22 iusto. * Quæ communicatio sancto homini
ad canem? aut quæ pars diuiti ad pauperem?
23 * Venatio leonis onager in eremo: sic & pa
24 scua diuitum, sunt pauperes. * Et sicut abo
minatio est superbo humilitas: sic & execra-
25 tio diuitis pauper. * Diues commotus
confirmatur ab amicis suis: humilis autem
26 cum ceciderit expelletur & a notis. * Diuiti
D decepto multi recuperatores: locutus est su
27 perba, & iustificauerunt illum.* humilis de-
ceptus est, insuper & arguitur: locutus est sen
28 sate, & non est datus ei locus. * Diues locu-
tus est, & omnes tacuerunt, & uerbum illius
29 vsque ad nubes perducent.* Pauper locutus
est, & dicunt: Quis est hic? & si offenderit,
30 subuertent illum. * Bona est substantia, cui
non est peccatum in conscientia: & nequissi-
31 ma paupertas in ore impij. * Cor hominis
immutat faciem illius, siue in bona, siue in
32 mala.* Vestigium cordis boni, & faciem bo-
nam difficile inuenies, & cum labore.

CAP. XIIII.

1 BEatus uir, qui non est lapsus uerbo ex o- Inf. 19. c
A re suo, & non est stimulatus in tristitia 16
2 delicti.* Felix, qui non habuit animi sui tri
3 stitiam, & non excidit a spe sua. * Viro cupido
& tenaci sine ratione est substantia, & homi
4 ni liuido ad quid aurum? * Qui aceruat ex
animo suo iniuste, alijs congregat, & in bo-
5 nis illius alius luxuriabitur. * Qui sibi ne-
quam est, cui alij bonus erit? & non iucunda
6 bitur in bonis suis. * Qui sibi inuidet, nihil
est illo nequius, & hæc redditio est malitiæ
7 illius:* & si bene fecerit, ignoranter, & non
uolens facit: & in nouissimo manifestat ma-
8 litiam suam: * Nequam est oculus liuidi,
B & auertens faciem suam, & despiciens ani-
9 mam suam. * Insatiabilis oculus cupidi in
parte iniquitatis: non satiabitur donec con-
10 sumat arefaciens animam suam. * Oculus
malus ad mala: & non satiabitur pane, sed
indigens & in tristitia erit super mensam
11 suam.* Fili si habes, benefac tecum, & Deo
12 dignas oblationes offer.* Memor esto quo-
niam mors non tardat, & testamentum in-
ferorum, quia demonstratum est tibi: testa-
mentum enim huius mundi morte morie-
13 tur.* ‖ Ante mortem benefac amico tuo, & Sup. 4. a. 1
secundum uires tuas exporrigens da paupe- Tob. 4. b. 7
14 ri.* Non defrauderis a die bono, & particu- Luc. 16. b.
15 la boni doni non te prætereat.* Nonne alijs 9
C relinques dolores, & labores tuos in diuisio-
16 ne sortis? * Da, & accipe, & iustifica animam
17 tuam.* Ante obitum tuum operare iustitiã:
quoniam non est apud inferos inuenire ci-
18 bum. * ‖ Omnis caro sicut fœnum uetera- Isa. 40. b. 7
scet, & sicut folium fructificans in arbore ui Iac. 1. b. 10
19 ridi. * Alia generantur, & alia deijciuntur: 1. Pet. 1. d.
sic generatio carnis & sanguinis, alia finitur 24
20 & alia nascitur. * Omne opus corruptibile
in fine deficiet: & qui illud operatur, ibit cũ
21 illo. * Et omne opus electum iustificabitur:
& qui operatur illud, honorabitur in illo.
22 * ‖ Beatus uir, qui in sapientia morabitur, Ps. 1. a. 2

& qui in iustitia sua meditabitur, & in sensu
23 cogitabit circumspectionem Dei.* Qui exco
D gitat uias illius in corde suo, & in absconditis suis intelligens, uadens post illam quasi
24 inuestigator, & in uijs illius consistens:* qui
respicit per fenestras illius, & in ianuis illius
25 audiens: * qui requiescit iuxta domū illius,
& in parietibus illius figens palum statuet
casulam suam ad manus illius, & requiescet
26 in casula illius bona per æuum : * statuet filios suos sub tegmine illius, & sub ramis eius
27 morabitur, * protegetur sub tegmine illius
a feruore, & in gloria eius requiescet.

CAP. XV.

1 QVi timet Deum, faciet bona: & qui con
A tinens est iustitię, apprehendet illam,
2 *& obuiabit illi quasi mater honorificata, & quasi mulier a uirginitate susci-
Io.4.b.10 3 piet illum. * Cibabit illum pane uitæ & intellectus, & aqua sapientiæ salutaris potabit illum: & firmabitur in illo, & non flecte-
4 tur: * & continebit illum, & non confundetur: & exaltabit illum apud proximos suos,
5 * & in medio Ecclesiæ aperiet os eius, & adimplebit illum spiritu sapientiæ, & intelle-
6 ctus, & stola gloriæ uestiet illum.* Iucundi-
B tatem & exultationem thesaurizabit super
illum, & nomine æterno hæreditabit illum.
7 * Homines stulti non apprehendent illam,
& homines sensati obuiabunt illi, homines
stulti non uidebunt eam: longe enim abest a
8 superbia & dolo. * uiri mendaces non erunt
illius memores : & viri ueraces inuenientur
in illa, & successum habebunt vsque ad in-
9 spectionem Dei. * Non est speciosa laus in
C ore peccatoris: * quoniam a Deo profecta
10 est sapientia, sapiétiæ enim Dei astabit laus,
& in ore fideli abundabit, & dominator da-
11 bit eam illi.* Non dixeris : Per Deum abest:
12 quæ enim odit ne feceris. * Non dicas: Ille
me implanauit : non enim necessarij sunt ei
13 homines impii. * Omne execramentum erroris odit dominus, & non erit amabile ti-
14 mentibus eum. * Deus ab initio constituit
hominem, & reliquit illum in manu consi-
15 lij sui. * Adiecit mandata & præcepta sua.
Mat. 19.c. 16 * Si volueris mandata seruare, conseruabunt
17 te, & in perpetuum fidem placitam facere,
17 * Apposuit tibi aquam & ignem ad quod vo
D lueris, porrige manum tuam. * Ante ho-
Ier.21.b.7 18 minem vita & mors, bonum & malū : quod
19 placuerit ei, dabitur illi:* quoniam multa sa
7 pientia Dei, & fortis in potentia, uidens om-
Psál.33.c. 20 nes sine intermissione. * Oculi domini ad
10 timentes eum, & ipse agnoscit omnem ope-
Hebr.4.c. 21 ram hominis. * Nemini mandauit impie
10 22 agere, & nemini dedit spatiū peccandi:* non
enim concupiscit multitudinem filiorum
infidelium, & inutilium.

CAP. XVI.

1 NE iucunderis in filijs impijs, si multi-
A plicentur: nec oblecteris super ipsos, si
2 non est timor Dei in illis. * Non credas vitæ illorum, & ne respexeris in labores eorū.
3 * Melior est enim unus timens Deum, quā
4 mille filij impij. * Et utile est mori sine fi-
5 lijs, quam relinquere filios impios.* Ab uno
sensato inhabitabitur patria, tribus impiorū
6 deseretur. * Multa talia uidit oculus meus,
7 & fortiora horum audiuit auris mea. * In Inf. 21.b.
synagoga peccantium exardebit ignis, & in 10
8 gente incredibili exardescet ira. * Non exorauerunt pro peccatis suis antiqui gigátes, Gen.6.a.4
qui destructi sunt confidentes suæ uirtuti :
9 * & non pepercit peregrinationi Loth, & execratus est eos præ superbia uerbi illorum.
10 * Non misertus est illis, gentem totam per-
E dens, & extollentem se in peccatis suis.* Et Num. 14.
11 sicut sexcenta millia peditum, qui congrega c.20.& 26
ti sunt in duritia cordis sui : & si vnus fuisset f 51
12 ceruicatus, mirum si fuisset immunis. * misericordia enim & ira est cum illo. Potens exo
13 ratio, & effundens iram:* secundum misericordiam suam, sic correptio illius hominem
14 secundum opera sua iudicat. * Non effugiet
in rapina peccator, & non retardabit suffe-
15 rentia misericordiam facientis. * Omnis mi
sericordia faciet locum vnicuique secun- Rom.2.a.
dum meritum operum suorum, & secundū 6
16 intellectum peregrinationis ipsius.* Non di-
C cas: A Deo abscōdar, & ex summo quis mei
17 memorabitur? * In populo magno non agnoscar: quæ est enim anima mea in tam immē-
18 sa creatura? * Ecce cęlum, & cęli cęlorum,
abyssus, & uniuersa terra, & quæ in eis sunt,
19 in conspectu illius commouebuntur, * montes simul, & colles, & fundamenta terræ : cū
conspexerit illa Deus, tremore cōcutientur.
20 * Et in omnibus his insensatum est cor : &
21 omne cor intelligitur ab illo: * & uias illius
quis intelligit, & procellam, quam nec ocu-
22 lus videbit hominis? * Nam plurima illius
opera sunt in absconsis: sed opera iustitiæ eius quis enunciabit? aut quis sustinebit? Longe enim est testamentum a quibusdam, &
interrogatio omnium in cōsummatione est.
23 * Qui minoratur corde, cogitat inania: & vir
D imprudens, & errans cogitat stulta. * Audi
24 me fili, & disce disciplinam sensus, & in uer
25 bis meis attende in corde tuo, * & dicam in
æquitate disciplinam: & scrutabor enarrare
sapientiam: & in verbis meis attende in corde tuo, & dico in æquitate spiritus uirtutes,
quas posuit Deus in opera sua ab initio, &
26 in veritate enuncio scientiam eius. * In iudicio Dei opera eius ab initio, & ab institutione ipsorum distinxit partes illorum, &
initia eorum in gentibus suis.

* Ornauit

27 * Ornauit in æternum opera illorum, nec
esurierunt, nec laborauerunt, & non destite-
28 runt ab operibus suis. * Vnusquisque pro-
ximum sibi non angustiabit vsque in æter-
29 num. * Nō sis incredibilis verbo illius. * Post
30 hæc Deus in terram respexit, & impleuit il-
31 lam bonis suis. * Animam omnis vitalis de-
nunciauit ante faciem ipsius, & in ipsam ite-
rum reuersio illorum.

CAP. XVII.

1 DEus creauit de terra hominem, & se-
Ge.1.d.27 A cundum imaginem suam fecit illum.
2 * Et iterum conuertit illum in ipsam, & se-
3 cundum se uestiuit illum virtute. * Nume-
rum dierum, & tempus dedit illi & dedit il-
li potestatem eorum, quæ sunt super terram.
4 * Posuit timorem illius super omnem car-
nem, & dominatus est bestiarum & volati-
Gen.2.b.7 & 5.a.1 5 lium. * ¶ Creauit ex ipso adiutorium simile
sibi: consilium, & linguam, & oculos, & au-
res, & cor dedit illis excogitandi: & discipli-
6 na intellectus repleuit illos. * Creauit illis
scientiam spiritus, sensu impleuit cor illorū,
7 & mala & bona ostendit illis. * Posuit ocu-
lum suū super corda illorum ostendere illis
8 magnalia operum suorum, * vt nomen san-
B ctificationis collaudent: & gloriari in mira-
bilibus illius, vt magnalia enarrent operum
9 eius. * Addidit illis disciplinam, & legem vi
10 tæ hereditauit illos. * Testamentum æternū
cōstituit cum illis, & iustitiam & iudicia sua
11 ostendit illis. * Et magnalia honoris eius vi-
dit oculus illorum, & honorem vocis audie-
runt aures illorum, & dixit illis: Attendite
12 ab omni iniquo. * Et mandauit illis vnicui-
13 que de proximo suo. * Via illorum coram
Rom.13.a.1 ipso sunt semper, non sunt absconsæ ab ocu-
14 lis ipsius. * ¶ In vnamquamque gentem præ-
15 posuit rectorem: * & pars Dei, Israel facta est
16 manifesta. * Et omnia opera illorum velut
C sol in conspectu Dei: & oculi eius sine inter-
17 missione inspicientes in vijs eorum. * Non
sunt absconsa testamenta per iniquitatem
illorum, & omnes iniquitates eorum in con
18 spectu Dei. * ¶ Eleemosyna viri quasi signacu-
Inf. 29. b. 16 lum cum ipso, & gratiam hominis quasi pu-
19 pillam conseruabit. * ¶ & postea resurget, &
Mat.25.c.35 retribuet illis retributionem, vnicuique in ca
put ipsorum, & conuertet in interiores par-
20 tes terræ. * Pœnitentibus autem dedit viam
iustitiæ, & confirmauit deficientes sustinere,
21 & destinauit illis sortem veritatis. * Conuer
tere ad Dominum, & relinque peccata tua:
22 * precare ante faciē Domini, & minue offen-
23 dicula. * Reuertere ad Dominum, & auerte-
re ab iniustitia tua, & nimis odito execra-
24 tionē: * & cognosce iustitias & iudicia Dei,
& sta in sorte propositionis, & orationis altis
25 simi Dei. * In partes vade sæculi sancti
D ¶ cum viuis & dantibus confessionem Deo. Psal.6.a.6
26 * Non demoreris in errore impiorum, ante Is.38.d.19
mortem confitere. A mortuo quasi nihil, pe-
27 rit confessio. * Confiteberis viuens, viuus &
sanus confiteberis, & laudabis Deum, & glo-
28 riaberis in miserationibus illius. * Quam ma
gna misericordia Domini, & propitiatio il-
29 lius conuertentibus ad se? * Nec enim omnia
possunt esse in hominibus, quoniam non est
immortalis filius hominis, & in uanitate ma
30 litiæ placuerunt. * Quid lucidius sole? & hic
deficiet. Aut quid nequius quam quod exco
gitauit caro & sanguis? & hoc arguetur.
31 * Virtutem altitudinis cæli ipse conspicit: &
omnes homines terra & cinis.

CAP. XVIII.

1 QVi viuit in æternum, creauit omnia si- Gen.1.a.1
A mul. Deus solus iustificabitur, &
manet inuictus rex in æternum.
2 * Quis sufficit enarrare opera illius?
3 * Quis enim inuestigabit magnalia eius?
4 * Virtutem autem magnitudinis eius quis
enunciabit? aut quis adijciet enarrare miseri
5 cordiam eius? * Non est minuere, neque
6 adijcere, nec est inuenire magnalia Dei. * Cū
consummauerit homo, tunc incipiet: & cum
7 quieuerit, aporiabitur. * Quid est homo, &
quæ est gratia illius? & quid est bonum, aut
8 quid nequam illius? * ¶ Numerus dierum Ps.89.c.10
hominum vt multū centum anni: quasi gut-
ta aquæ maris deputati sunt: & sicut calcu-
9 lus arenæ, sic exigui anni in die æui. * Propter
B hoc patiens est Deus in illis, & effundit su-
10 per eos misericordiam suam. * Vidit præsum
ptionē cordis eorum quoniam mala est, &
cognouit subuersionem illorum quoniam
11 nequā est. * Ideo adimpleuit propitiationem
suam in illis, & ostendit eis viam æquitatis.
12 * Miseratio hominis circa proximum suum:
misericordia autē Dei super omnem carnē.
13 * Qui misericordiam habet, docet, & erudit
14 quasi pastor gregem suum. * Miseretur ex-
cipientis doctrinam miserationis, & qui festi-
15 nat in iudicijs eius. * Fili in bonis non des
querelam, & in omni dato non des tristitiā
16 verbi mali. * Nonne ardorem refrigerabit
ros? sic & uerbum melius quam datum.
17 * Nonne ecce uerbum super datum bonum?
18 sed utraque cum homine iustificato. * Stul-
tus acriter improperabit. & datus indiscipli-
19 nati tabescere facit oculos. * Ante iudicium
para iustitiam tibi, & antequam loquaris di-
20 sce. * Ante languorem adhibe medicinam, ¶ 1.Cor.11.
& ante iudicium interroga teipsum, & in cō d.28
21 spectu Dei inuenies propitiationem. * Ante
languorem humilia te, & in tēpore infirmita ¶ Luc.18.a.1
22 tis ostende cōuersationem tuam. * ¶ Non im
pediaris orare semper, & ne uerearis usque 1.Th.5.d.
ad mortem iustificari: quoniam merces 17

Dei

23 Dei manet in æternum. * Ante orationem
præpara animam taam: & noli esse quasi ho
Sup. 7. b. 8 24 mo qui tentat Deum.* Memento iræ in die
consumationis, & tempus retributionis in
Sup. 11. c. 7 25 conuersatione faciei.* Memento paupertatis
in tempore abundantiæ, & necessitatum pau
26 pertatis in die diuitiarum. * A mane usque
D ad uespera immutabitur tempus, & hæc
27 omnia citata in oculis Dei.* Homo sapiens
in omnibus metuet, & in diebus delictorum
28 attendet ab inertia. * Omnis astutus agno
scit sapientiam, & inuenienti eam dabit con-
29 fessionem. * Sensati in verbis & ipsi sapien-
ter egerunt: & intellexerunt veritatem & iu-
stitiam, & impluerunt prouerbia & iudicia.
Rom. 6. b. 13. & 13. d. 14 30 * Post concupiscentia tuas non eas, & a vo-
31 luntate tua auertere. * Si præstes animæ tuæ
concupiscentia eius, faciet te in gaudium
32 inimicis tuis. * Ne oblecteris in turbis nec
in modicis: assidua enim est commissio illo-
33 rum. * Ne fueris mediocris in contentione
ex fœnore, & est tibi nihil in sacculo: eris
enim inuidus vitæ tuæ.

CAP. XIX.

1 OPerarius ebriosus non locupletabitur:
Gen 19 g. 33 A & qui spernit modica, paulatim deci-
3. Reg. 11. 1 2 det. * Vinum & mulieres apostatare fa-
3 ciunt sapientes, & arguent sensatos:* & qui
Ios 22. c. 3 se iungit fornicarijs, erit nequam: putredo &
vermes hereditabunt illum, & extolletur in
exemplum maius, & tolletur de numero ani
4 ma eius.* Qui credit cito, leuis corde est, &
minorabitur: & qui delinquit in animam
5 suam, insuper habebitur. * Qui gaudet
iniquitate, denotabitur: & qui odit correptio
nem, minuetur vita: & qui odit loquacitatē,
6 extinguit malitiam. * Qui peccat in ani-
B mam suam, pœnitebit: & qui iucundatur in
7 malitia, denotabitur.* Ne iteres verbum ne-
8 quam & durum, & non minoraberis. * Ami
co & inimico noli narrare sensum tuum: &
9 si est tibi delictum, noli denudare. * audiet
enim te, & custodiet te, & quasi defendens
peccatum odiet te, & sic aderit tibi semper.
10 * Audisti verbum aduersus proximum tu-
um? commoriatur in te, fidens quoniam
11 non te dirumpet.* A facie verbi parturit fa-
tuus, tamquam gemitus partus infantis.
12 * Sagitta infixa femori carnis, sic verbum in
Leu. 19. d. 17 13 corde stulti. * Corripe amicum, ne forte
non intellexerit, & dicat: Non feci: aut si fe-
Matt. 18. b. 15 14 cerit, ne iterum addat facere.* Corripe pro-
ximum, ne forte non dixerit: & si dixerit, ne
Luc. 17. a. 3 15 forte iteret. * Corripe amicum: sæpe enim
16 fit commissio.* Et non omni verbo credas.
C est qui labitur lingua, sed non ex animo:
Iac. 3. a. 3. 17 * Quis est enim qui non deliquerit in lin-
gua sua? Corripe proximum antequam cō-

18 mineris.* Et da locum timori Altissimi:
quia omnis sapientia timor Dei, & in illa ti
mere Deum, & in omni sapientia dispositio
19 legis. * Et non est sapientia nequitiæ disci-
plina: & non est cogitatus peccatorum pru-
20 dentia.* Est nequitia, & in ipsa execratio: &
21 est insipiens qui minuitur sapientia, * me-
lior est homo, qui minuitur sapientia, & defi
ciens sensu in timore, quam qui abundat
22 sensu, & transgreditur legem Altissimi.* Est
23 solertia certa, & ipsa iniqua. * Et est qui
D emittit verbum certum enarrans verita-
tem. Est qui nequiter humiliat se, & interio-
24 ra eius plena sunt dolo: & est qui se nimium
submittit a multa humilitate: & est qui in-
clinat faciem suam, & fingit se non videre
25 quod ignoratum est: * & si ab imbecillitate
virium vetetur peccare, si inuenerit tempus
26 malefaciendi, malefaciet.* Ex visu cognosci-
tur vir, & ab occursu faciei cognoscitur
27 sensatus. * Amictus corporis, & risus den-
tium, & ingressus hominis enunciant de illo.
28 * Est correptio mendax in ira contumeliosi:
& est indicium, quod non probatur esse bo-
num: & est tacens, & ipse est prudens.

CAP. XX.

1 QVam bonum est arguere, quam irasci,
A & confitentem in oratione non prohi
2 bere?* Concupiscentia spadonis deuirgina-
3 bit iuuenculam: * sic qui facit per viam iu-
4 dicium iniquum. * Quam bonum est corre-
ptum manifestare pœnitentiam? sic enim effu
5 giens voluntarium peccatum. * Est tacens,
qui inuenitur sapiens: & est odibilis, qui
9 procax est ad loquendum. * Est tacens non
habens sensum loquelæ: & est tacens sciens
7 tempus aptum. * Homo sapiens tacebit v-
sque ad tempus: lasciuus autem, & impru-
8 dens nō seruabunt tempus. * Qui multis vti-
B tur verbis lædet animam suā: & qui potesta
9 tem sibi sumit iniuste, odietur.* Est proces-
sio in malis viro indisciplinato, & est inuen-
10 tio in detrimentum.* Est datum, quod non
est vtile: & est datum, cuius retributio du-
11 plex.* Est propter gloriam minoratio: & est
12 qui ab humilitate leuabit caput, * Est qui
multa redimat modico pretio, & restituens
13 ea in septuplum.* Sapiens in verbis seipsum
amabilem facit: gratiæ autem fatuorum ef-
14 fundentur. * Datum insipientis non erit vti-
lis tibi: oculi enim illius septemplices sunt.
15 * exigua dabit, & multa improperabit: &
16 apertio oris illius inflammatio est. * Hodie
fœneratur quis, & cras expetit: odibilis est
17 homo huiusmodi.* Fatuo non erit amicus,
18 & non erit gratia bonis illius: * qui enim
C edunt panem illius: falsæ linguæ sunt. Quo-
16 ties, & quanti irridebunt eum? * Neque
enim quod habendum erat, directo sensu di-

stribuit: similiter & quod non erat habendũ.
20 * Lapsus falsæ linguæ, quasi qui in pauimẽto
cadens: sic casus malorum festinanter veniet.
21 * Homo acharis quasi fabula vana, in ore in
22 disciplinatorum assidua erit. * Ex ore fatui
reprobabitur parabola: non enim dicit illam
23 in tempore suo. * Est qui vetatur peccare
præ inopia, & in requie sua stimulabitur.
24 * Est qui perdet animam suam præ confu-
sione, & ab imprudenti persona perdet eam:
25 personæ autem acceptione perdet se. * Est
qui præ confusione promittit amico, & lu-
26 cratus est eum inimicum gratis. * Oppro-
brium nequam in homine mendacium, &
27 in ore indisciplinatorum assidue erit. * Po-
tior fur quam assiduitas viri mendacis: per-
D ditionem autem ambo hereditabunt.
28 * Mores hominum mendacium sine hono-
re: & confusio illorum cum ipsis sine inter-
29 missione. * Sapiens in verbis producet se-
ipsum, & homo prudens placebit magnatis.
30 * Qui operatur terram suam, inaltabit ace-
ruum frugum: & qui operatur iustitiam,
ipse exaltabitur: qui vero placet magnatis, ef-
Exo.23.a. 8 31 fugiet iniquitatem. * ¶ Xenia & dona excæ-
cant oculos iudicum, & quasi mutus in ore
Deut. 16. d.19 32 auertit correptiones eorum. * Sapientia ab-
scondita & thesaurus inuisus: quæ vtilitas in
Inf. 41. c. 18 33 vtrisque? * Melior est qui celat insipientiam
suam, quam homo qui abscondit sapien-
tiam suam.

CAP. XXI.

1 FIli peccasti? non adijcias iterum: sed &
A de pristinis deprecare vt tibi dimit-
2 tantur. * Quasi a facie colubri fuge peccata:
3 & si accesseris ad illa, suscipient te. * Dentes
leonis, dentes eius, interficientes animas ho-
4 minum. * Quasi romphæa bis acuta omnis
5 iniquitas, plagæ illius non est sanitas. * Ob-
iurgatio & iniuriæ annullabũt substantiam:
& domus quæ nimis locuples est, annullabi-
tur superbia: sic substantia superbi eradica-
6 bitur. * Deprecatio pauperis ex ore vsque
ad aures eius perueniet, & iudicium festinatò
7 adueniet illi. * Qui odit correptionem, ue-
stigium est peccatoris: & qui timet Deum,
8 conuertetur ad cor suum. * Notus a longe po-
tens lingua audaci: & sensatus scit labi se ab
9 ipso. * Qui ædificat domum suam impendijs
B alienis, quasi qui colligit lapides suos in hyẽ
Sap.16. a. 7 10 me. * ¶ Stuppa collecta synagoga peccantiũ,
11 & consummatio illorum flamma ignis. * Via
peccantium complanata lapidibus, & in fine
12 illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ. * Qui cu-
stodit iustitiam, continebit sensum eius.
13 * Consummatio timoris Dei, sapientia & sen
sus. * Non erudietur qui non est sapiens
14 in bono. * Est autem sapientia, quæ abundat
in malo: & non est sensus ubi est amaritudo.

16 * Scientia sapientis tamquam inundatio
abundabit, & consilium illius sicut fons vi
17 tæ permanet. * Cor fatui quasi vas confra-
17 ctum, & omnem sapientiam non tenebit.
18 * Verbum sapiens quodcumque audierit
C scius laudabit, & ad se adijciet: audiuit luxu
riosus, & displicebit illi, & proijciet illud
19 post dorsum suum. * Narratio fatui quasi
sarcina in uia: nam in labijs sensati inuenie-
20 tur gratia. * Os prudentis quæritur in eccle-
sia, & uerba illius cogitabunt in cordibus
21 suis. * Tamquam domus exterminata, sic fa
tuo sapientia: & scientia insensati inenarra-
22 bilia uerba. * Compedes in pedibus, stulto
doctrina, & quasi uincula manuum super
23 manum dexteram. * Fatuus in risu exaltat
D uocem suam: uir autem sapiens vix tacite ri
24 debit. * Ornamentum aureum prudenti do-
ctrina, & quasi brachiale in brachio dextro.
25 * Pes fatui facilis in domum proximi: & ho-
mo peritus confundetur a persona potentis.
25 * Stultus a fenestra respiciet in domum: uir
27 autem eruditus foris stabit. * Stultitia ho-
minis auscultare per ostium: & prudens gra-
28 uabitur contumelia. * Labia imprudentium
stulta narrabunt: uerba autem prudentium
29 statera ponderabuntur. * In ore fatuorũ cor
illorum: & in corde sapientium os illorum.
30 * Dum maledicit impius diabolum, male-
31 dicit ipse animam suam. * Susurro coinqui-
nabit animam suam, & in omnibus odie-
tur: & qui cum eo manserit, odiosus erit: taci
tus & sensatus honorabitur.

CAP. XXII.

1 IN lapide luteo lapidatus est piger, & om-
A nes loquentur super aspernatione il-
2 lius. * De stercore boum lapidatus est piger:
& omnis, qui tetigerit eum, excutiet manus.
3 * Confusio patris est de filio indisciplinato:
4 filia autẽ in deminoratione fiet. * Filia pru
dens hereditas uiro suo: nam quæ confundit,
5 in contumeliã fit genitoris. * Patrem & ui-
rum confundit audax, & ab impijs non mi-
norabitur: ab utrisque autem inhonorabi-
6 tur. * Musica in luctu importuna narratio:
flagella & doctrina in omni tempore sapiẽ-
7 tia. * Qui docet fatuum, quasi qui congluti-
8 nat testam. * Qui narrat uerbum non audi-
enti, quasi qui excitat dormientem de graui
9 somno. * Cum dormiente loquitur qui
enarrat stulto sapientiã: & in fine narratio-
10 nis dicit: Quis est hic? * ¶ Supra mortuum Inf. 38. b. 16
plora, defecit enim lux eius: & supra fatuum
11 plora, deficit enim sensus. * Modicum plo-
ra supra mortuũ, quoniam requieuit. * Ne-
quissimi enim nequissima uita super mor-
13 tem fatui. * ¶ Luctus mortui septem dies: Gen. 50. b. 10
fatui autem & impij omnes dies uitæ illorũ.
14 * Cum stulto ne multum loquaris, & cum

insen-

15 insensato ne abieris.* Serua te ab illo, ut non
molestiam habeas, & non coinquinaberis
16 peccato illius. * Deflecte ab illo, & inuenies
requiem, & non acediaberis in stultitia il-
17 lius.* Super plumbum quid grauabitur? &
Prou.27.a 18 quod illi aliud nomen quàm fatuus? * ǁ A-
3 renam, & salem, & massam ferri facilius est
ferre quàm hominem imprudentem, & fa-
19 tuum, & impium. * Loramentum ligneum
colligatum in fundamento ædificij non dis-
soluetur: sic & cor confirmatum in cogitatio
20 ne consilij.* Cogitatus sensati in omni tem-
21 pore, metu non deprauabitur.* Sicut pali in
C excelsis, & cæmenta sine impensa posita con
22 tra faciem uenti non permanebunt: * sic &
cor timidum in cogitatione stulti contra im
23 petũ timoris non resistet. * Sicut cor trepi-
dum in cogitatione fatui, omni tempore
non metuet, sic & qui in præceptis Dei per-
24 manet semper. * Pungens oculum deducit
lacrymas: & qui pungit cor, profert sensum.
25 * Mittens lapidem in uolatilia, deijciet illa:
sic & qui conuitiatur amico, dissoluit amici-
26 tia. * Ad amicum etsi produxeris gladium,
non desperes: est enim regressus. Ad amicum
27 * si aperueris os triste, non timeas: est enim
concordatio: excepto conuitio, & impropè-
rio, & superbia, & mysterij reuelatione, &
plaga dolosa: in his omnibus effugiet ami-
28 cus.* Fidem posside cum amico in pauper-
D tate illius, ut & in bonis illius læteris.
29. * In tempore tribulationis illius permane
illi fidelis, ut & in hereditate illius coheres
30 sis.* Ante ignẽ camini uapor, & fumus ignis
inaltatur: sic & ante sanguinem maledicta, &
31 contumeliæ, & minæ.* Amicum salutare nõ
confundar, a facie illius non me abscondam:
& si mala mihi euenerint per illum, sustine-
32 bo. * Omnis qui audiet, cauebit se ab eo.
Ps.140.a.3. 33 * ǁ Quis dabit ori meo custodiam, & super la
bia mea signaculum certum, ut non cadam
ab ipsis, & lingua mea perdat me?

CAP. XXIII.

1 DOmine pater, & dominator uitæ meæ
A ne derelinquas me in consilio eorum:
2 nec sinas me cadere in illis. * Qui superpo-
net in cogitatu meo flagella, & in corde meo
doctrinã sapientiæ, ut ignorationibus eorum
non parcant mihi, & non appareant delicta
3 eorum, * & ne adincrescant ignorantiæ
meæ, & multiplicentur delicta mea, & pecca
ta mea abundent, & incidã in conspectu ad-
uersariorum meorum, & gaudeat super me
4 inimicus meus? * Domine pater, & Deus
uitæ meæ, ne derelinquas me in cogitatu il-
5 lorum. * Extollentiam oculorum meorum
ne dederis mihi, & omne desiderium auerte
6 a me. * Aufer a me uentris concupiscentias,
& concubitus concupiscentiæ ne apprehen-
dant me, & animæ irreuerenti & infrunitæ
7 ne tradas me.* Doctrinam oris audite filij:
& qui custodierit illam, nõ periet labijs, nec
8 scãdalizabitur in operibus nequissimis. * In
uanitate sua apprehenditur peccator, & ma- Exo.20.b
9 ledicus scandalizabitur in illis. * ǁ Iurationi 7
B non assuescat os tuum, multi enim casus in
10 illa.* Nominatio uero Dei non sit assidua in Matt.5.d
ore tuo, & nominibus Sanctorum non ad- 33
misceraris: quoniam non eris immunis ab
11 eis. * Sicut enim seruus interrogatus assi-
due, a liuore non minuitur: sic omnis iurans,
& nominans, in toto a peccato non purgabi-
12 tur. * Vir multũ iurans implebitur iniquita
13 te, & non discendet a domo illius plaga.* Et
si frustrauerit, delictum illius super ipsum
erit: & si dissimulauerit, delinquit dupliciter:
14 * & si in uacuum iurauerit, non iustificabi-
tur: replebitur enim retributione domus il-
15 lius.* Est & alia loquela contraria morti, nõ
16 inueniatur in hereditate Iacob. * Etenim a
misericordibus omnia hæc auferentur, & in
17 delictis non uolutabuntur. * Indisciplinatæ
loquelæ non assuescat os tuum: est enim in il
18 la uerbum peccati. * Memento patris &
matris tuæ, in medio enim magnatorum
19 consistis: * ne forte obliuiscatur te Deus in
conspectu illorum, & assiduitate tua infatua-
tus, improperium patiaris, & maluisses nõn
nasci, & diem natiuitatis tuæ maledicas.
20 * ǁ Homo assuetus in uerbis improperij, in 2.Reg.16.
C omnibus diebus suis non erudietur. b.7
21 * Duo genera abundant in peccatis, & ter-
22 tium adducit iram, & perditionem: * Ani-
ma calida quasi ignis ardens non extinguे-
23 tur donec aliquid glutiat: * & homo nequã
in ore carnis suæ non desinet donec incendat
24 ignem. * Homini fornicario omnis panis
dulcis, non fatigabitur transgrediens usque
25 ad finem.* ǁ Omnis homo qui trãsgreditur Isa.29.c
lectum suum, contemnens in animam suam, 15
26 & dicens: Quis me uidet? * tenebræ circum-
dant me, & parietes cooperiunt me, & ne-
mo circumspicit me: quem uereor? delicto-
rum meorum non memorabitur Altissimus.
27 * Et non intelligit quoniam omnia uidet
oculus illius, quoniam expellit a se timorem
Dei huiusmodi hominis timor, & oculi ho-
28 minum timentes illum: * non cognouit quo
niam oculi Domini multo plus lucidiores
sunt super solem, circumspicientes omnes
uias hominum, & profundum abyssi, & ho-
minum corda intuentes in absconditas par-
29 tes. * Domino enim Deo antequam crea-
D rentur, omnia sunt agnita: sic & post perfe-
30 ctum respicit omnia. * Hic in plateis ciui-
tatis uindicabitur, & quasi pullus equinus fu-
gabitur: & ubi non sperauit, apprehendetur. ǁ Leu.20.b
31 Et eris dedecus omnibus, eo quod non intel 10
32 lexerit timorem Domini. * ǁ Sic & mulier Deut.22.d
omnis relinquens uirum suum, & statuens 22

33 hereditatem ex alieno matrimonio:* primo
enim in lege Altissimi incredibilis fuit: se-
cundo in virum suum deliquit: tertio in
adulterio fornicata est, & ex alio viro filios
34 statuit sibi.* Hæc in ecclesiam adducetur,
35 & in filios eius respicietur.* Non tradent
filij eius radices, & rami eius non dabunt
36 fructum.* derelinquet in maledictum me-
moriam eius, & dedecus illius nõ delebitur.
37 * Et agnoscent qui derelicti sunt, quoniam
nihil melius est quàm timor Dei: & nihil
dulcius, quàm respicere in mandatis Domini.
38 * Gloria magna est sequi Dominum: longi-
tudo enim dierum assumetur ab eo.

CAP. XXIIII.

1 SApientia laudabit animam suam, & in
A Deo honorabitur, & in medio populi sui
2 gloriabitur.* & in ecclesijs Altissimi aperiet
os suum, & in conspectu virtutis illius glo-
3 riabitur,* & in medio populi sui exaltabi-
tur, & in plenitudine sancta admirabitur,
4 * & in multitudine electorum habebit lau-
dem, & inter benedictos benedicetur, dicens:
5 * Ego ex ore Altissimi prodiui primogenita
6 ante omnẽ creaturam:* Ego feci in celis vt
oriretur lumen indeficiens, & sicut nebula
7 texi omnem terram:* Ego in altissimis habi-
taui, & thronus meus in columna nubis.
8 * Gyrum cæli circuiui sola, & profundum
abyssi penetraui, in fluctibus maris ambula-
9 ui,* & in omni terra steti: & in omni popu-
10 lo,* & in omni gente primatum habui:
11 * & omnium excellentium & humilium
corda virtute calcaui: & in his omnibus re-
quiem quæsiui, & in hereditate Domini mo
12 rabor.* Tunc præcepit, & dixit mihi Creator
omnium: & qui creauit me, requieuit in ta-
13 bernaculo meo,* & dixit mihi: In Iacob in-
habita, & in Israel hereditare, & in electis
14 meis mitte radices.* † Ab initio, & ante sæ- Prou. 8. c.
B cula creata sum, & vsque ad futurum secu- 2
lum non desinam, & in habitatione sancta
15 corã ipso ministraui.* Et sic in Sion firmata
sum, & in ciuitate sanctificata similiter re-
16 quieui, & in Ierusalem potestas mea.* Et ra
dicaui in populo honorificato, & in parte Dei
mei hereditas illius, & in plenitudine sancto
17 rum detentio mea.* Quasi cedrus exaltata
sum in Libano, & quasi cypressus in monte
18 Sion:* quasi palma exaltata sum in Ca
des, & quasi plantatio rosæ in Iericho:
19 * Quasi oliua speciosa in campis, & quasi pla
20 tanus exaltata sum iuxta aquã in plateis.* Si
cut cinnamomũ, & balsamum aromatizans
odorem dedi: quasi myrrha electa dedi sua
21 uitatem odoris:* & quasi storax, & galba-
nus, & vngula, & gutta, & quasi Libanus
non incisus vaporaui habitationem meam,
& quasi balsamum non mistum odor meus.
22 * Ego quasi terebinthus extẽdi ramos meos,
23 & rami mei honoris & gratiæ.* Ego quasi
C vitis fructificaui suauitatem odoris: & flores
24 mei fructus honoris & honestatis.* Ego ma-
ter pulchræ dilectionis, & timoris, & agni-
25 tionis, & sanctæ spei.* In me gratia omnis
viæ & veritatis, in me omnis spes vitæ & vir
26 tutis.* Transite ad me omnes qui cõcupisci-
tis me, & a generationibus meis implemi-
27 ni:* Spiritus enim meus super mel dulcis,
28 & hereditas mea super mel & fauum:* Me-
29 moria mea in generationes sæculorum.* Qui
edunt me, adhuc esurient: & qui bibunt me,
30 adhuc sitient.* Qui audit me, non confunde-
tur: & qui operantur in me, non peccabunt.
31 * Qui elucidant me, vitam æternam habe-
32 bunt.* Hæc omnia liber vitæ, & testamen-
33 tum Altissimi, & agnitio veritatis.* Legem
mandauit Moyses in præceptis iustitiarum,
& hereditatem domui Iacob, & Israel pro-
34 missiones.* Posuit Dauid puero suo excitare
regem ex ipso fortissimum, & in throno
35 honoris sedentem in sempiternum.* † Qui Gen. 2. b.
implet quasi Phison sapientiam, & sicut 11
36 Tigris in diebus nouorum.* Qui adimplet
quasi Euphrates sensum: † qui multipli- Ios. 3. d. 15
37 cat quasi Iordanis in tempore messis.* Qui
mittit disciplinam sicut lucem, & assistens
38 quasi Gehon in die vindemiæ.* Qui per-
ficit primus scire ipsam, & infirmior non
39 inuestigabit eam.* A mari enim abunda-
D uit cogitatio eius, & consilium illius ab
40 abysso magna.* Ego sapientia effudi flu-
41 mina.* Ego quasi trames aquæ immensæ
de fluuio, ego quasi fluuij diorix, & sicut
42 aquæductus exiui de paradiso.* dixi: Ri-
gabo hortum meum plantationum, & ine-
43 briabo prati mei fructum.* Et ecce factus
est mihi trames abundans, & fluuius meus
44 appropinquauit ad mare:* quoniam doctri-
nam quasi antelucanum illumino omnibus,
& enarrabo illam vsque ad longinquum.
45 * Penetrabo omnes inferiores partes terræ,
& inspiciã omnes dormientes, & illuminabo
46 omnes sperantes in Domino.* Adhuc do-
ctrinam quasi prophetiam effundam, & re-
linquã illam quærentibus sapientiam, & non
desinam in progenies illorum vsque in æuũ
47 sanctum.* † Videte quoniam non soli mihi Inf. 33. c.
laboraui, sed omnibus exquirentibus veri- 18
tatem.

CAP. XXV.

1 IN tribus placitum est spiritui meo, quæ
A sunt probata coram Deo, & hominibus:
2 * Concordia fratrum, & amor proximorũ,
3 & vir & mulier bene sibi cõsentientes.* Tres
species odiuit anima mea, & aggrauor valde
4 animæ illorum:* Pauperem superbum: di-
uitem mendacem: senem fatuum & in-

5 sensatum. * Quæ in iuuentute tua non con-
gregasti, quomodo in senectute tua inue-
6 nies? * Quàm speciosum canitiei iudicium, &
7 presbyteris cognoscere consilium. * Quàm
speciosa ueteranis sapientia, & gloriosis in-
8 tellectus, & consilium. * Corona senum mul
9 ta peritia, & gloria illorum timor Dei. * No
B uem insuspicabilia cordis magnificaui, &
10 decimum dicam in lingua hominibus: * Ho
mo, qui iucundatur in filijs, viuens & vi-
dens subuersionem inimicorum suorum.
Inf. 26. a. 1. 11 * ‖ Beatus qui habitat cum muliere sensata ‖
Sup. 14. a. & qui lingua sua non est lapsus, & qui non
19. c. 16 12 seruiuit indignis se. * Beatus, qui inuenit ami
Iac. 3. a. 2. cum uerũ, & qui enarrat iustitiã auri audien
13 ti. * Quàm magnus, qui inuenit sapientiam
& scientiam? sed non est super timentem
14 Dominum. * timor Dei super omnia se su-
15 perposuit: * beatus homo, cui donatum est
habere timorem Dei: qui tenet illum, cui as-
16 similabitur? * Timor Dei initium dilectionis
eius: fidei autem initium agglutinandum est
17 ei. * Omnis plaga tristitia cordis est: & om-
C nis malitia, nequitia mulieris. * Et omnem
18 plagam, & non plagam videbit cordis: * &
19 omnem nequitiam, & non nequitiam mulie
20 ris: * & omnem obductum, & non obductum
21 odientium: * & omnem vindictam, & non
22 vindictam inimicorum. * Non est caput ne-
23 quius super caput colubri. * & non est ira su
per iram mulieris. ‖ Commorari leoni &
Prou. 21. c. 9 draconi placebit, quàm habitare cum mulie-
24 re nequam. * Nequitia mulieris immutat
faciem eius: & obcæcat vultum suum tam-
quam vrsus: & quasi saccum ostendit. In me
25 dio proximorum eius * ingemuit vir eius, &
26 audiens suspirauit modicum. * Breuis omnis
malitia super malitiam mulieris, sors pec-
27 catorum cadat super illam. * Sicut ascensus
D arenosus in pedibus veterani, sic mulier lin-
Inf. 42. b. 2 28 guata homini quieto. * ‖ Ne respicias in mu
lieris speciem, & non concupiscas mulierem
29 in specie. * Mulieris ira, & irreuerentia, &
30 confusio magna. ‖ * Mulier si primatum ha-
31 beat, contraria est viro suo. * Cor humile, &
facies tristis, & plaga cordis, mulier nequã.
32 * Manus debiles, & genua dissoluta, mulier
33 quæ non beatificat virum suum. * ‖ A mu-
Gen. 3. b. 6 liere initium factum est peccati, & per illam
34 omnes morimur. * Non des aquæ tuæ exi-
tum nec modicum: nec mulieri nequam ve-
35 niam prodeundi. * Si non ambulauerit ad
manum tuam, confundet te in conspectu ini
36 micorum. * A carnibus tuis abscinde illam,
ne semper te abutatur.

CAP. XXVI.

1 MVlieris bonæ beatus uir: numerus enim
2 annorum illius duplex. * Mulier for-
A tis oblectat virum suum, & annos vitæ il-
3 lius in pace implebit. * Pars bona, mulier bo
na, in parte timentium Deum dabitur viro
4 pro factis bonis: * diuitis autẽ, & pauperis
cor bonum, in omni tempore vultus illo-
5 rum hilaris. * A tribus timuit cor meum,
6 & in quarto facies mea metuit. * Delaturam
7 ciuitatis, & collectionem populi: * calum-
niam mendacem, super mortem, omnia gra-
8 uia. * dolor cordis & luctus, mulier zeloty-
9 pa. * In muliere zelotypa flagellum linguæ,
10 omnibus communicans. * Sicut boum iu-
B gum, quod mouetur, ira & mulier nequam:
qui tenet illam, quasi qui apprehendit scor-
11 pionem. * Mulier ebriosa ira magna: & con-
tumelia, & turpitudo illius non tegetur.
12 * Fornicatio mulieris in extollentia oculo-
13 rum, & in palpebris illius agnoscetur. * ‖ In Inf. 42. b. 11
filia non auertente se, firma custodiam: ne
14 inuenta occasione vtatur se. * Ab omni ir-
reuerentia oculorum eius caue, & ne mire-
15 ris si te neglexerit. * sicut viator sitiens, ad
fontem os aperiet, & ab omni aque proxima
bibet, & contra omnem palum sedebit, & cõ
tra omnem sagittam aperiet pharetram do-
16 nec deficiat. * Gratia mulieris sedulæ dele-
C ctabit virum suum, & ossa illius impingua-
17 bit. * Disciplina illius datum Dei est. * Mu-
18 lier sensata & tacita, non est immutatio eru-
19 ditæ animæ. * Gratia super gratiam mulier
20 sancta, & pudorata. * Omnis autem ponde-
21 ratio non est digna continentis animę. * Si-
cut sol oriens mundo in altissimis Dei, sic
mulieris bonæ species in ornamentum do-
22 mus eius. * lucerna splendens super cande-
labrum sanctum, & species faciei super æta-
23 tem stabilem. * Columnæ aureæ super bases
D argenteas, & pedes firmi super plantas sta-
24 bilis mulieris. * Fundamenta æterna supra
petram solidam, & mandata Dei in corde
25 mulieris sanctæ. * In duobus contristatum
est cor meum, & in tertio iracundia mihi
26 aduenit: * Vir bellator deficiens per ino-
27 piam: & vir sensatus contemptus: * & qui
transgreditur a iustitia ad peccatum, Deus
28 parauit eum ad rompheam. * Duæ species
difficiles & periculosæ mihi apparuerunt,
difficile exuitur negotians a negligentia:
& non iustificabitur caupo a peccatis labio-
rum.

CAP. XXVII.

1 PRopter inopiam multi deliquerunt: &
A qui quærit locupletari, auertit oculum
2 suum. * Sicut in medio compaginis lapidum
palus figitur, sic & inter medium venditio-
nis & emptionis angustiabitur peccatum.
3 * Conteretur cum delinquente delictum.
4 * Si non in timore Domini tenueris te in-
5 stanter, cito subuertetur domus tua. * Sicut
in percussura cribri remanebit puluis, sic

6 aporia hominis in cogitatu illius.* Vasa fi-
guli probat fornax,& homines iustos tenta-
7 tio tribulationis.* Sicut rusticatio de ligno
ostendit fructum illius, sic verbum ex cogi-
8 tatu cordis hominis.* Ante sermonem non
laudes virum : hæc enim tentatio est homi-
9 num.* Si sequaris iustitiam, apprehendes
illam:& indues quasi poderem honoris, &
inhabitabis cum ea, & proteget te in sempi-
ternum, & in die agnitionis inuenies fir-
10 mamentum.* Volatilia ad sibi similia con-
B ueniunt: & veritas ad eos,qui operantur il-
11 lam, reuertetur.* Leo venationi insidiatur
semper: sic peccata operantibus iniquitates.
12 * Homo sanctu in sapientia manet sicut sol:
13 nam stultus sicut luna mutatur.* In medio
insensatorum serua uerbum tempori: in me
14 dio autem cogitantium assiduus esto.* Nar
ratio peccantium odiosa,& risus illorum in
15 delicijs peccati.* Loquela multum iurans,
horripilationem capitis statuet: & irreueren-
16 tia ipsius obturatio aurium.* Effusio san-
guinis in rixa superborum: & maledictio il-
17 lorum auditus grauis.* Qui denudat arcana
C amici, fidem perdit, & non inueniet amicũ
18 ad animum suum.* Dilige proximum, &
19 coniungere fide cum illo.* Quòd si denuda-
ueris absconsa illius, non persequeris post eũ.
20 * Sicut enim homo,qui perdit amicum suũ,
21 sic & qui perdit amicitiam proximi sui.* Et
sicut qui dimittit auem de manu sua, sic de-
reliquisti proximum tuum, & non eum ca-
22 pies.* non illum sequaris, quoniam longe
abest: effugit enim quasi caprea de laqueo:
23 quoniam vulnerata est anima eius.* Vltra
eum non poteris colligare: & maledicti est
24 concordatio:* denudare autem amici myste
25 ria, desperatio est animæ infelicis.* Annuens
oculo fabricat iniqua,& nemo eum abijciet
26 * in conspectu oculorum tuorum condulca-
D bit os suum, & super sermones tuos admi-
rabitur:nouissime autem peruertet os suum,
27 & in verbis tuis dabit scandalum.* Multa
odiui,& non coæquaui ei,& dominus odiet
28 illum.* Qui in altum mittit lapidem, super
caput eius cadet:& plaga dolosa dolosi diui-
29 det vulnera.* Et qui foueam fodit, incidet
in eam:& qui statuit lapidem proximo, of-
fendet in eo:& qui laqueum alij ponit, peri-
30 bit in illo.* Facienti nequissimum consiliũ,
super ipsum deuoluetur,& non agnoscet vn-
31 de adueniat illi.* Illusio,& improperium
superborum, & uindicta sicut leo insidiabi-
32 tur illi.* Laqueo peribunt qui oblectantur
casu iustorum : dolor autem consumet illos
33 antequam moriantur.* Ira & furor, utra-
que execrabilia sunt, & uir pe[illegible]cator conti-
nens erit illorum.

CAP. XXVIII.

1 QVI uindicari vult, a domino inueniet | Deu.32.e.
A vindictam, & peccata illius seruans | 35
2 seruabit.* Relinque proximo tuo | Matt.6.d.
nocenti te: & tunc deprecanti tibi peccata | 14
3 soluentur.* Homo homini reseruat iram,& | Marc.11.
4 quærit medelam?* In hominem similem | c.25
sibi non habet misericordiam, & de pecca- | Rom.12.
5 tis suis deprecatur?* Ipse cum caro sit, re- | d.19
seruat iram,& propitiationem petit a Deo?
6 quis exorabit pro delictis illius?* Memento
7 nouissimorum,& desine inimicari:* tabitu-
do enim & mors imminent in mandatis e-
8 ius.* Memorare timorem Dei,& non irasca
9 ris proximo.* Memorare testamentum Al-
10 tissimi,& despice ignorantiam proximi.* Ab
11 stine te a lite, & minues peccata:* homo e-
nim iracundus incendit litem, & uir pecca-
B tor turbabit amicos,& in medio pacem ha-
12 bentium immittet inimicitiam.* Secundũ
enim ligna siluæ sic ignis exardescit: & se-
cundum uirtutem hominis, sic iracundia il-
lius erit,& secundum substantiam suam ex-
13 altabit iram suam.* Certamen festinatum
incendit ignem: & lis festinans effundit san-
guinem: & lingua testificans adducit mor-
14 tem.* Si sufflaueris in scintillã, quasi ignis
exardebit: & si expueris super illam, extin-
15 guetur: utraque ex ore proficiscuntur:* Su-
surro & bilinguis maledictus: multos enim
16 turbabit pacem habentes.* Lingua tertia
C multos commouit,& dispersit illos de gen-
17 te in gentem.* ciuitates muratas diuitum
destruxit, & domos magnatorum effodit.
18 * Virtutes populorum concidit, & gentes
19 fortes dissoluit.* Lingua tertia mulieres ui-
ratas eiecit, & priuauit illas laboribus suis.
20 * qui respicit illam, non habebit requiem,
21 nec habebit amicũ,in quo requiescat.* Fla-
gelli plaga liuorem facit: plaga autem lin-
22 guæ comminuet ossa.* Multi ceciderunt in
ore gladij, sed non sic quasi qui interierunt
23 per linguam suam.* Beatus qui tectus est a
lingua nequam, qui in iracundiam illius nõ
transiuit,& qui non attraxit iugum illius,&
24 in uinculis eius non est ligatus:* iugũ enim
illius, iugum ferreum est:& uinculum illius,
25 uinculum æreum est:* Mors illius, mors ne-
quissima:& utilis potius infernus quam illa.
26 * Perseuerantia illius non permanebit, sed
D obtinebit uias iniustorum:& in flamma sua
27 non comburet iustos.* Qui relinquunt Deũ,
incident in illam,& exardabit in illis, & nõ
extinguetur,& immittetur in illos quasi leo,
28 & quasi pardus lædet illos.* Sepi aures tuas
spinis, linguam nequam noli audire, & ori
29 tuo facito ostia, & seras.* Aurum tuum &
argentum tuum consla, & uerbis tuis facito
30 stateram, & frenos ori tuo rectos:* & atten-

de ne forte labaris in lingua, & cadas in con
spectu inimicorum insidiantium tibi, & sit
casus tuus insanabilis in mortem.

CAP. XXIX.

1 QVi facit misericordiã, fœneratur proxi-
A mo suo: & qui prævalet manu, man-
2 data seruat. * Fœnerare proximo
tuo in tempore necessitatis illius, & iterum
3 redde proximo in tempore suo. * Confirma
verbum, & fideliter age cum illo: & in omni
tempore inuenies quod tibi necessarium est.
4 * Multi quasi inuentionem æstimauerunt
fœnus, & præstiterunt molestiam his, qui se
5 adiuuerunt. * Donec accipiant, osculantur
manus dantis, & in promissionibus humi-
6 liant vocem suam: * & in tempore reddi-
tionis postulabit tempus, & loquetur verba
tædij & murmurationum, & tempus causa-
7 bitur. * si autẽ potuerit reddere, aduersabitur,
solidi vix reddet dimidium, & computabit il-
8 lud quasi inuentionem: * sin autem fraudа-
B bit eum pecunia sua, & possidebit illum
9 inimicum gratis: * & conuitia & maledi
cta reddet illi: & pro honore & beneficio red
10 det illi contumeliam. * Multi non causa ne-
quitiæ non fœnerati sunt, sed fraudari gratis
11 timuerunt. * Verum tamen super humile
animo fortior esto, & pro eleemosyna non
12 trahas illum. * Propter mandatum assume
pauperem: & propter inopiam eius ne di-
13 mittas eum vacuum. * Perde pecuniam pro-
pter fratrem & amicum tuum: & non ab-
scondas illam sub lapide in perditionem.
14 * ‖ Pone thesaurum tuum in præceptis Al- Tob. 4. b. 10
tissimi, & proderit tibi magis quàm aurum.
15 * ‖ Conclude eleemosynam in corde paupe- Sup. 17. c. 18.
16 ris, & hæc pro te exorabit ab omni malo.
17 * Super scutum potentis, & super lanceam
18 aduersus inimicum tuum pugnabit. * Vir
19 bonus fidem facit pro proximo suo: & qui
C perdiderit confusionem, derelinquet sibi.
20 * Gratiam fideiussoris ne obliuiscaris: dedit
21 enim pro te animam suam. * Repromisso-
22 rem fugit peccator & immundus. * Bona re-
promissoris sibi ascribit peccator: & ingra-
23 tus sensu derelinquet liberantem se. * Vir re-
promittit de proximo suo: & cum perdide-
rit reuerentiam, derelinquetur ab eo. * Re-
24 promissio nequissima multos perdidit diri-
gentes, & commouit illos quasi fluctus ma-
25 ris. * Viros potentes gyrans migrare fecit, &
26 uagati sunt in gentibus alienis. * Peccator
transgrediens mandatum Domini, incidet
in promissionem nequam: & qui conatur,
27 multa agere, incidet in iudicium. * Re-
cupera proximum secundum virtutem tuã,
28 & attende tibi ne incidas. * ‖ Initium vitæ Inf. 39. c. 31
D hominis aqua & panis, & vestimentum, &
29 domus protegens turpitudinem. * Melior
est victus pauperis sub tegmine asserum,
quam epulæ splendidæ in peregre sine do-
30 micilio. * Minimum pro magno placeat ti-
bi, & improperium peregrinationis nõn au-
31 dies. * Vita nequam hospitandi de domo in
domum: & vbi hospitabitur, non fiducialiter
32 aget, nec aperiet os. * Hospitabitur, & pascet
& potabit ingratos, & ad hæc amara audiet.
33 * Transi hospes, & orna mensam: & quę in
34 manu habes, ciba ceteros. * Exi a facie hono
ris amicorum meorum: necessitudine do-
mus meæ hospitio mihi factus est frater.
35 * Grauia hæc homini habenti sensum: Cor-
reptio domus, & improperiũ fœneratoris.

CAP. XXX.

1 QVi diligit filium suũ, assiduat illi flagel- Prou. 13.
A la, vt lætetur in nouissimo suo, & non d. 24: & 23
2 palpet proximorum ostia. * Qui do- b. 13
cet filium suum, laudabitur in illo, & in me
dio domesticorum in illo gloriabitur.
3 * ‖ Qui docet filium suum, in zelum mittit Deut 6. a. 7
inimicũ, & in medio amicorum gloriabitur
4 in illo. * Mortuus est pater eius, & quasi non
est mortuus: similẽ enim reliquit sibi post se.
5 * In vita sua vidit, & lætatus est in illo: in
obitu suo non est contristatus, nec confusus
6 est coram inimicis. * Reliquit enim de-
fensorem domus contra inimicos, & amicis
7 reddentem gratiam. * Pro animabus filio-
rum colligabit vulnera sua, & super omnem
8 vocem turbabuntur viscera eius. * Equus
B indomitus euadit durus, & filius remis-
9 sus euadet præceps. * Lacta filium, &
pauentem te faciet: lude cum eo, & contrista
10 bit te. * Non corrideas illi, ne doleas, & in
11 nouissimo obstupescent dentes tui. * Non
des illi potestatem in iuuentute, & ne despi-
12 cias cogitatus illius. * ‖ Curua ceruicem eius Sup. 7. c. 25
in iuuentute, & tunde latera eius dum in-
fans est, ne forte induret, & non credat tibi,
13 & erit tibi dolor animæ. * Doce filium tuũ,
& operare in illo, ne in turpitudinem illius
14 offendas. * Melior est pauper sanus, & fortis
viribus, quam diues imbecillis & flagellatus
15 malitia. * Salus animæ in sanctitate iustitiæ:
C melior est omni auro & argento: & corpus
16 validum quam census immensus. * Non est
census super sensum salutis corporis: & non
est oblectamentum super cordis gaudium.
17 * Melior est mors quam vita amara: & re-
quies æterna quam languor perseuerans.
18 * Bona abscondita in ore clauso, quasi ap-
positiones epularum circumpositæ sepulcro.
19 * ‖ Quid proderit libatio idolo? nec enim Dan. 14. 6
20 manducabit, nec odorabit: * sic qui effuga-
tur a Domino, portans mercedes iniquita- Pro. 12.
21 tis: * videns oculis, & ingemiscens, sicut spa- 25. & 1
22 do complectens virginem, & suspirans. * ‖ Tri b. 13. &
D stitiam non des animæ tuæ, & non affligas d. 22

temetip-

23. temetipsum in consilio tuo. * Iucundiras
cordis hæc est uita hominis, & thesaurus si-
ne defectione sanctitatis: & exultatio uiri est
24 longeuitas. * Miserere animæ tuæ placens
Deo, & contine: congrega cor tuum in san-
ctitate eius, & tristitiam longe repelle a te.
2. Cor.7.C 25 * | Multos enim occidit tristitia, & non est
10 26. utilitas in illa. * Zelus & iracundia minuunt
dies, & ante tempus senectam adducet cogi-
27 tatus. * Splendidum cor, & bonum in epu-
lis est: epulæ enim illius diligenter fiunt.

CAP. XXXI.

1 Vigilia honestatis tabefaciet carnes, &
A cogitatus illius auferet somnum.
2 * Cogitatus præscientiæ auertit sensum, &
infirmitas grauis sobriam facit animam.
3 * Laborauit diues in congregatione substan-
tiæ, & in requie sua replebitur bonis suis.
4. * Laborauit pauper in diminutione uictus,
5 & | in fine inops fit. * Qui aurum diligit, non
iustificabitur: & qui insequitur consumptio-
6 nem, replebitur ex ea. * | Multi dati sunt in
auri casus, & facta est in specie ipsius perdi-
Sup.8.a.3 7 tio illorum. * Lignum offensionis est aurum
sacrificantium: væ illius, qui sectantur illud,
8 & omni imprudens deperiet in illo. * Beatus
diues, qui inuentus est sine macula: & qui
post aurum non abijt, nec sperauit in pecu-
9. nia, & thesauris. * Quis est hic, & laudabi-
mus eum? fecit enim mirabilia in vita sua.
10 * Qui probatus est in illo, & perfectus est,
erit illo gloria æterna: qui potuit transgre-
di, & non est transgressus: facere mala, & nō
11 fecit: * ideo stabilita sunt bona illius in Do-
B mino, & eleemosynas illius ennarrabit
12. omnis Ecclesia sanctorum. * Supra mensam
magnam sedisti? non aperias super illam fau
13 cem tuam prior. * Non dicas sic: Multa sunt
14. quæ super illam sunt: * memento quoniam,
15 malus est oculus nequam. * Nequius oculo
quid creatum est? ideo ab omni facie sua la-
16 crymabitur cum viderit, * ne extendas manū
tuā prior, & inuidia contaminatus erubescas.
17 * Ne cōprimaris in conuiuio. * Intellige quæ
18 sunt proximo tui ex teipso: * Vtere quasi ho-
19. mo frugi his, quæ tibi apponuntur: ne, cum
20 manducas multum, odio habearis. * Cessa
prior causa disciplinæ: & noli nimius esse, ne
21 forte offendas. * Et si in medio multorum
C sedisti, prior illis ne extendas manus tuam,
22 nec prior poscas bibere. * Quam sufficiens
est homini erudito vinum exiguum, & in
dormiendo non laborabis ab illo, & non
23 senties dolorem. * Vigilia, cholera, & tor-
24, tura viro infrunito: * somnus sanitatis in ho
mine parco: dormiet usque mane, & anima
25 illius cum ipso delectabitur. * Et si coactus
fueris in edendo multum, surge e medio,
euome: & refrigerabit te, & non adduces cor
26 pori tuo infirmitatem. * Audi me fili, & ne
spernas me: & in nouissimo inuenies uerba
27 mea. * In omnibus operibus tuis esto ue-
lox, & omnis infirmitas non occurret ti-
28 bi. * Splendidum in panibus benedicent la-
bia multorum, & testimonium ueritatis
29 illius fidele. * Nequissimo in pane murmu-
rabit ciuitas, & testimonium nequitię illius
30 uerum est. * Diligentes in uino noli prouo-
D care: | multos enim exterminauit uinum. Iudith 3
31 * Ignis probat ferrum durum: sic uinum
corda superborum arguet in ebrietate pota-
32. tum. * Aequa uita hominibus uinum in so-
brietate: si bibas illud moderate, eris so-
33. brius. * Quæ uita est ei, qui minuitur uino?
34. * Quid defraudat uitam? Mors. * | Vinum Ps. 103. b
35. in iucunditatem creatum est, & non in ebrie 15
36 tatem ab initio. * Exultatio animæ & cordis Prou. 31. a
37 uinum, moderate potatum. * Sanitas est ani- 4
38 mæ & corpori sobrius potus. * Vinum mul-
tum potatum irritationem, & iram, & rui-
39 nas multas facit. * Amaritudo animæ uinū
40 multum potatum. * Ebrietatis animositas,
imprudentis offensio, minorans uirtutem, &
41 faciens uulnera. * In conuiuio uini non ar-
guas proximum: & non despicias eum in iu
42 cunditate illius: * uerba improperij non di-
cas illi: & non premas illum in repetendo.

CAP. XXXII.

1 Rectorem te posuerunt? noli extolli: esto
A in illis quasi unus ex ipsis. * Curam illo-
2 rū habe, & sic conside, & omni cura tua ex-
3. plicita recumbe: * ut læteris propter illos, &
ornamentum gratiæ accipias coronam, &
dignationem consequaris corrogationis.
4 * Loquere maior natu: decet enim te * pri-
5 mum uerbum diligenti scientia, & non im-
6. pedias musicam. * Vbi auditus non est, non
effundas sermonem, & importune noli ex-
7 tolli in sapientia tua. * Gemmula carbuncu
li in ornamento auri, & comparatio musico-
8 rum in conuiuio uini. * Sicut in fabricatione
B auri signum est smaragdi, sic numerus mu-
9. sicorum in iucundo & moderato uino. * Au
di tacens, & pro reuerentia accedet tibi bona
10 gratia. * Adolescens loquere in tua causa uix.
11 * Si bis interrogatus fueris, habeat caput
12. responsum tuum. * In multis esto quasi in-
13 scius, & audi tacens simul & quærens. * In
medio magnatorum non præsumas: & ubi
14 sunt senes, non multum loquaris. * Ante
grandinem præibit coruscatio: & ante uere-
cundiam præibit gratia, & pro reuerentia ac-
15 cedet tibi bona gratia. * Et hora surgendi
C non te trices: præcurre autem prior in do-
mum tuam, & illic auocare, & illic lude,
16. * & age conceptiones tuas, & non in delictis
17 & uerbo superbo. * Et super his omnibus be
nedicito Dominum, qui facit te, & inebrian
18 tem te ab omnibus bonis suis. * Qui ti-

met dominum, excipiet doctrinam eius: &
qui vigilauerint ad illum, inuenient benedi-
19 ctionem.* Qui quærit legem, replebitur ab
ea: & qui insidiose agit, scandalizabitur in
20 ea.* Qui timent Dominum, inuenient indi-
cium iustum, & iustitias quasi lumen accen-
21 dent. * Peccator homo vitabit correptio-
D nem, & secundum uoluntatem suam inue-
22 niet comparationem. * Vir consilij non di-
sperdet intelligentiam, alienus & superbus
23 non pertimescet timorem: * etiam postquam
fecit cum eo sine consilio, & suis insecta-
24 tionibus arguetur. * Fili sine consilio ni-
25 hil facias, & post factum non pœnitebis.* In
uia ruinæ non eas, & nō offendes in lapides:
nec credas te uiæ laboriosæ, ne ponas animæ
26 tuæ scandalum: * & a filijs tuis caue, & a do
27 mesticis tuis attende. * In omni opere tuo
crede ex fide animæ tuæ: hoc est enim conser
28 uatio mandatorum. * Qui credit Deo, atten
dit mandatis: & qui confidit in illo, non mi-
norabitur.

CAP. XXXIII.

1 Timenti dominum non occurrent mala,
A sed in tentatione Deus illum conser-
2 uabit, & liberabit a malis. * Sapiens non o-
dit mandata & iustitias, & nō illidetur quasi
3 in procella nauis.* Homo sensatus credit le-
4 gi Dei, & lex illi fidelis. * Qui interrogatio-
nem manifestat, parabit verbum, & sic depre-
catus exaudietur, & conseruabit disciplinā,
Sup. 21. b. 7. 5 & tunc respondebit.* Præcordia fatui quasi
rota carri: & quasi axis versatilis cogitatus
6 illius.* Equus emissarius, sic & amicus sub-
sannator, sub omni supersedente hinnit.
7 * Quare dies diem superat, & iterum lux lu-
8 cem, & annus annum a sole? * A Domini
scientia separati sunt, facto sole, & præceptū
9 custodiente.* Et immutauit tempora, & dies
B festos ipsorum, & in illis dies festos celebra-
10 uerunt ad horam.* Ex ipsis exaltauit & ma-
gnificauit Deus, & ex ipsis posuit in numerū
dierum. Et omnes homines de solo, & ex
Gen. 2. 11 terra, unde creatus est Adam. * In multitudi
ne disciplinæ dominus separauit eos, & im-
12 mutauit uias eorum. * Ex ipsis benedixit, &
exaltauit: & ex ipsis sanctificauit, & ad se ap-
plicauit: & ex ipsis maledixit, & humiliauit,
& conuertit illos a separatione ipsorum.
13 * Quasi lutum figuli in manu ipsius, pla-
Rom. 9. c. 1 14 smare illud & disponere. * Omnes uiæ eius
secundum dispositionem eius: sic homo in
manu illius, qui se fecit, & reddet illi secun-
15 dum iudicium suum. * Contra malū bonū
est, & contra mortem uita: sic & contra uirū
iustum peccator. Et sic intuere in omnia ope
ra Altissimi. Duo & duo, & unum contra u-
16 num. * Et ego nouissimus euigilaui, & quasi
17 qui colligit acinos post uindemiatores. * In

C benedictione Dei & ipse spe speraui: & quasi
18 qui vindemiat, repleui torcular. * Respici- Sup. 24. d. 47
te quoniam non mihi soli laboraui, sed om-
19 nibus exquirentibus disciplinam. * Audite
me magnates, & omnes populi, & rectores
20 Ecclesiæ auribus percipite.* Filio & mulie-
ri, fratri & amico non des potestatem super
te in uita tua: & non dederis alij possessionē
tuam: ne forte pœniteat te, & depreceris pro
21 illis. * Dum adhuc superes & aspiras, non
22 immutabit te omnis caro.* Melius est enim
ut filij tui te rogent, quā te respicere in ma-
23 nus filiorum tuorum.* In omnibus operibus
24 tuis præcellens esto. * Ne dederis maculam
in gloria tua. In die consummationis dierū
uitæ tuæ, & in tempore exitus tui distribue
25 hereditatem tuam. * Cibaria, & uirga, & o-
nus asino: panis, & disciplina, & opus seruo.
26 * Operatur in disciplina, & quærit requiesce
D re: laxa manus illi, & quærit libertatem:
27 * Iugum & lorum curuant collum durum,
& seruum inclinant operationes assiduæ.
28 * Seruo maleuolo tortura & compedes, mitte
29 te illum in operationem, ne uacet: * multam
30 enim malitiam docuit otiositas. * In opera
constitue eum: sic enim condecet illum.
Quòd si non obaudierit, curua illum compe-
dibus, & non amplifices super omnem car-
nem: uerum sine iudicio nihil facias graue.
31 * Si est tibi seruus fidelis, sit tibi quasi ani-
ma tua: quasi fratrem sic eum tracta: quo- Sup. 7. c.
niam in sanguine animæ comparasti illum. 23
32 * Si læseris eum iniuste, in fugam conuer-
33 tetur. & si extollens discesserit: quem quæ-
ras, & in qua uia quæras illum, nescis.

CAP. XXXIIII.

1 Vana spes, & mendacium viro insensa-
A to: & somnia extollunt imprudentes.
2 * Quasi qui apprehendit umbram, & perse-
quitur uentum: sic & qui attendit ad uisa
3 mendacia. * hoc secundum hoc visio som-
niorum: ante faciem hominis similitudo ho-
4 minis.* Ab immundo quid mundabitur? &
5 a mendace quid uerum dicetur?* Diuinatio
erroris, & auguria mendacia, & somnia ma-
6 lefacientium, uanitas est.* Et sicut parturien-
tis, cor tuum phantasias patitur: nisi ab Al-
tissimo fuerit emissa uisitatio, ne dederis in
7 in illis cor tuum: * multos enim errare fece-
runt somnia, & exciderunt sperantes in illis.
8 * Sine mendacio consummabitur uerbum
legis, & sapientia in ore fidelis complanabi-
9 tur.* Qui non est tentatus, quid scit? Vir in
B multis expertus, cogitabit multa: & qui mul
10 ta didicit, enarrabit intellectum. * Qui non
est expertus, pauca recognoscit: qui autem in
11 multis factus est, multiplicat malitiā. * Qui
tentatus non est, qualia scit? qui implanatus
12 est, abundabit nequitia. * Multa uidi erran-

do, & plurimas uerborum consuetudines.
13 * Aliquoties usque ad mortem periclitatus
sum horum causa, & liberatus sum gratia
14 Dei. * Spiritus timentium Deum quæritur,
15 & in respectu illius benedicetur. * Spes enim
illorum in saluantem illos, & oculi Dei in di
16 ligentes se. * Qui timet Dominum nihil tre
C pidabit, & non pauebit: quoniam ipse est
17 spes eius. * Timentis Dominum beata est a-
18 nima eius. * Ad quem respicit, & quis est for
Ps. 33. d. 18 19 titudo eius? * ‖ Oculi domini super timen-
tes eum, protector potentiæ, firmamentum
virtutis, tegimen ardoris, & umbraculum me-
20 ridiani, * deprecatio offensionis, & adiuto-
rium casus, exaltans animam, & illuminans
oculos, dans sanitatem, & uitam & benedi-
Prou. 21. d. 27 21 ctionem. * ‖ Immolantis ex iniquo oblatio
est maculata, & non sunt beneplacitæ subsan
22 nationes iniustorum. * Dominus solus susti-
Prou. 15. b. 8 23 nentibus se in uia ueritatis, & iustitiæ. * ‖ Do
na iniquorum non probat Altissimus nec re-
spicit in oblationes iniquorum: nec in mul
titudine sacrificiorum eorum propitiabitur
24 peccatis. * Qui offert sacrificium ex substan-
D tia pauperum, quasi qui uictimat filium in
25 conspectu patris sui. * Panis egentium uita
pauperum est: qui defraudat illum, homo
26 sanguinis est. * Qui aufert in sudore panem,
Deu. 24. c. 14 27 quasi qui occidit proximum suum. * Qui ef-
fundit sanguinem, ‖ & qui fraudem facit
Sup. 7. e. 22 28 mercenario, fratres sunt. * Vnus ædificans, &
vnus destruens: quid prodest illis nisi labor?
29 * Vnus orans, & unus maledicens: cuius uo-
30 cem exaudiet Deus? * Qui baptizatur a mor
tuo, & iterum tangit eum, quid proficit laua
2. Pet. 2. d. 21 31 tio illius? * ‖ Sic homo qui ieiunat in peccatis
suis: & iterum eadem faciens, quid proficit
humiliando se? orationem illius quis exau-
diet?

CAP. XXXV.

1 QVi conseruat legem, multiplicat obla-
Ier. 7. a. 3 2 tionem. * ‖ Sacrificium salutare est at
A tendere mandatis, & discedere ab
3 ab omni iniquitate. * Et propitiationem li-
tare sacrificij super iniustitias, & deprecatio
4 pro peccatis, recedere ab iniustitia. * Retri-
buet gratiam qui offert similaginem: & qui
5 facit misericordiam, offert sacrificium. * Be-
neplacitum est domino recedere ab iniqui-
tate: & deprecatio pro peccatis recedere ab
Exo. 13. b. 15. & 34. c. 21 6 iniustitia. * ‖ Non apparebis ante conspe-
7 ctum domini uacuus. * Hæc enim omnia
D. u. 16. d. 16 8 propter mandatum Dei fiunt. * Oblatio iu
sti impinguat altare, & odor suauitatis est
9 in conspectu Altissimi. * Sacrificium iusti ac
B ceptum est, & memoriam eius non obliui-
10 scetur dominus. * Bono animo gloriam red
de Deo: & non minues primitias manuum
tuarum.
11 * ‖ In omni dato hilarem fac vultum tuum, 2. Cor. 9. b. 7
& in exultatione sanctifica decimas tuas.
12 * ‖ Da Altissimo secundum datum eius, & Tob. 4. b. 9
in bono oculo adinuentionem facito ma- Leu. 22. c. 28
13 nuum tuarum: * quoniam dominus retri-
14 buens est, & septies tantum reddet tibi. * ‖ No Deu. 15. d. 11
li offerre munera praua, non enim suscipiet
15 illa. * Et noli inspicere sacrificium iniustum, Deu. 10. d. 17
quoniam dominus iudex est, & ‖ non est a-
16 pud illum gloria personæ. * Non accipiet 2. Par. 19. c. 7
C dominus personam in pauperem, & depre
17 cationem læsi exaudiet. * Non despiciet pre Iob 34. b. 19
ces pupilli: nec uiduam, si effundat loquelā
18 gemitus. * Nonne lacrymæ uiduæ ad maxil- Sap. 6. b.
lam descendunt, & exclamatio eius super de- Ro. 2. b. 11
19 ducentem eas? * A maxilla enim ascendunt Gal. 2. b. 6
usque ad cælum, & dominus exauditor non Col. 3. d. 25
20 delectabitur in illis. * Qui adorat Deum in
oblectatione, suscipietur, & deprecatio illius Act. 10. e. 34
21 usque ad nubes propinquabit. * Oratio hu- 1. Pet. 1. e. 17
miliantis se, nubes penetrabit: & donec pro-
pinquet non consolabitur: & non discedet
22 donec Altissimus aspiciat. * Et dominus non
D elongabit, sed iudicabit iustos, & faciet iu-
dicium: & Fortissimus non habebit in illis
patientiam, ut contribulet dorsum ipsorum:
23 * & Gentibus reddet vindictam donec tollat
plenitudinem superborum: & sceptra iniquo
24 rum contribulet: * donec reddat hominibus
secundum actus suos, & secundum opera A-
25 dæ, & secundum præsumptionem illius, * do
nec iudicet iudicium plebis suæ, & oblectabit
26 iustos misericordia sua. * Speciosa miseri-
cordia Dei, in tempore tribulationis, quasi
nubes pluuiæ in tempore siccitatis.

CAP. XXXVI.

1 MIserere nostri Deus omnium, & respi-
A ce nos, & ostende nobis lucem mise-
2 rationum tuarum: * & immitte timorem
tuum super Gentes, quæ non exquisierunt te,
ut cognoscant quia non est Deus nisi tu, &
3 enarrent magnalia tua. * Alleua manum tuā
super Gentes alienas, vt uideant potentiam
4 tuam. * Sicut enim in conspectu eorum san-
ctificatus es in nobis, sic in conspectu nostro
5 magnificaberis in eis, * ut cognoscant te, si-
cut & nos cognouimus quoniam non est
6 Deus præter te Domine. * Innoua signa, &
7 immuta mirabilia. * Glorifica manum, &
8 brachium dextrum. * Excita furorem, & effun
9 de iram. * Tolle aduersarium, & afflige ini-
10 micū. * Festina tempus, & memento finis, vt
11 enarrent mirabilia tua. * In ira flammæ de-
B uoretur qui saluatur: & qui pessimant plebē
12 tuam, inueniant perditionem. * Contere ca-
put principum inimicorum, dicentium: Nō
13 est alius præter nos. * Congrega omnes
tribus Iacob: ut cognoscant quia non
est Deus nisi tu, & enarrent magnalia
tua: & hæreditabis eos, sicut ab initio.

xod.4.f. 14 * Miserere plebi tuæ, super quam inuoca-
tum est nomen tuum:& Israel, ‡ quem coæ-
2 15 quasti primogenito tuo. * Miserere ciuitati
sanctificationis tuæ Ierusalem, ciuitati re-
16 quiei tuæ.* Reple Sion inenarrabilibus ver-
17 bis tuis, & gloria tua populum tuum.* Da
testimonium his, qui ab initio creaturæ tuæ
C sunt, & suscita predicationes, quas locu-
ti sunt in nomine tuo prophetæ priores.
18 * Da mercedem sustinentibus te, vt prophe-
tæ tui fideles inueniantur,& exaudi orationes
Num 6 d. 19 seruorum tuorum.* ‡ secundum benedictio-
4 nem Aaron de populo tuo, & dirige nos in
viam iustitiæ, & sciant omnes qui habitant
terram, quia tu es Deus conspector secu-
20 lorum. * Omnem escam manducabit ven-
21 ter,& est cibus cibo melior. * Fauces contin-
gunt cibum feræ,& cor sensatum verba men
22 dacia.* Cor prauum dabit tristitiam, & ho-
23 mo peritus resistet illi. * Omnem mascu-
D lum excipiet mulier:& est filia melior filia.
24 * Species mulieris exhilarat faciem viri sui,
& super omnem concupiscentiam hominis
25 superducit desiderium.* Si est lingua cura-
tionis. est & mitigationis, & misericordiæ:
non est uir illius secundum filios hominum.
26 * Qui possidet mulierem bonam, inchoat
possessionem: adiutorium secundum illum
27 est, & columna vt requies. * Vbi non est
sepes, diripietur possessio, & vbi non est
28 mulier, ingemiscit egens. * Quis credit ei,
qui non habet nidum,& deflectens vbicum-
que obscurauerit,quasi succinctus latro exi-
liens de ciuitate in ciuitatem?

CAP. XXXVII.

1 OMnis amicus dicet: Et ego amicitiã co-
A pulaui: sed est amicus solo nomine
amicus. Nonne tristitia inest vsque ad mor-
2 tem?* Sodalis autem & amicus ad inimici-
3 tiam conuertetur. *O præsumptio nequis-
sima, vnde creata es cooperire aridam ma-
4 litia, & dolositate illius? * Sodalis amico
cõiucundatur in oblectationibus,& in tem-
5 pore tribulationis aduersarius erit.* Soda-
lis amico condolet causa ventris, & contra
6 hostem accipiet scutum. * Non obliuiscaris
amici tui in animo tuo,& non immemor sis
7 illius in opibus tuis. * Noli consiliari cum
eo,qui tibi insidiatur,& a zelantibus te ab-
8 sconde consilium. * Omnis consiliarius pro-
dit consilium, sed est consiliarius in seme-
9 tipso.* A consiliario serua animam tuam.
C prius scito quæ sit illius necessitas: & ip-
10 enim animo suo cogitabit: * ne forte mittat
11 sudem in terra, & dicat tibi. * Bona est via
tua; & stet econtrario videre quid tibi eue-
12 niat.* Cum viro irreligioso tracta de sancti
tate,& cum iniusto de iustitia,& cum mulie
re de ea, quæ æmulatur: cum timido de bel-
lo: cum negotiatore de traiectione, cum
emptore de venditione, cum viro liuido de
13 gratijs agendis.*cum impio de pietate,cum
inhonesto de honestate,cum operario agra-
14 rio de omni opere,* cum operario annuali
de consummatione anni, cum seruo pigro
de multa operatione: non attendas his in
15 omni consilio. * Sed cum viro sancto assi-
duus esto,quemcumq; cognoueris obseruan
16 tem timorem Dei, * cuius anima est secun-
C dum animam tuam:& qui,cum titubaueris
in tenebris, condolebit tibi. Cor boni con-
silij statue tecum: non est enim tibi aliud
28 pluris illo.* Anima uiri sancti enunciat ali-
quando vera,quam septem circumspectores
19 sedentes in excelso ad speculandum. * Et in
his omnibus deprecare Altissimum vt diri-
20 gat in veritate viam tuam. * Ante omnia
opera verbum uerax præcedat te, & ante om
21 nem actum consilium stabile.* Verbum ne-
quam immutabit cor: ex quo partes quat-
tuor oriuntur, bonum & malum, vita &
mors:& dominatrix illorum est assidua lin-
gua. Est vir astutus multorum eruditor,&
22 animæ suæ inutilis est. * Vir peritus multos
23 erudiuit, & animæ suæ suauis est.* Qui so-
phistice loquitur, odibilis est: in omni re de-
24 fraudabitur, * non est illi data a Domino
D gratia: omni enim sapientia defraudatus
25 est.* Est sapiens animæ suæ sapiens: & fru
26 ctus sensus illius laudabilis. * Vir sapiens
plebem suam erudit,& fructus sensus illius fi
27 deles sunt. * Vir sapiens implebitur benedi-
28 ctionibus,& uidentes illum laudabũt:* Vita
viri in numero dierum: dies autem Israel in-
29 numerabiles sunt.* Sapiens in populo here-
ditabit honorem, & nomen illius erit viuens
30 in æternum.* Fili in vita tua tenta animam
tuam:& si fuerit nequam, non des illi pote-
31 statem:* non enim omnia omnibus expediũt,&
32 non omni animæ omne genus placet.* Noli
auidus esse in omni epulatione,& non te ef-
33 fundas super omnẽ escam. * in multis enim
escis erit infirmitas,& auiditas appropinqua
34 bit usque ad choleram.* Propter crapulam
multi obierunt: qui autem abstinens est, adij
ciet uitam.

CAP. XXXVIII.

1 HOnora medicum propter necessitatem:
A etenim illum creauit Altissimus.
2 * A Deo est enim omnis medela, & a rege
3 accipiet donationem. * Disciplina medici
exaltabit caput illius, & in conspectu ma-
4 gnatorum collaudabitur.* Altissimus crea-
uit de terra medicamenta,& uir prudens nõ
5 abhorrebit illa.* ‡ Nonne a ligno indulcata Exo.15
6 est aqua amara?* Ad agnitionem hominum 25
virtus illorum, & dedit hominibus scientiã
7 Altissimus, honorari in mirabilibus suis.* In

his curans mitigabit dolorem, & vnguenta-
rius faciet pigmenta suauitatis, & unctiones
conficiet sanitatis, & non consummabuntur
8 opera eius. * Pax enim Dei super faciẽ ter-
Esa.38.a.3 9 ræ. * ‖ Fili in tua infirmitate ne despicias te
ipsum, sed ora Dominum, & ipse curabit te.
10 *Auerte a delicto, & dirige manus, & ab om
11 ni delicto munda cor tuum. * Da suauita-
tem & memoriam similaginis, & impingua
12 oblationem, & da locum medico: * etenim
B illum dominus creauit: & non discedat a te,
13 quia opera eius sunt necessaria. * Est enim
tempus quando in manus illorum incurras:
14 * ipsi uero dominum deprecabuntur, ut di-
rigat requiem eorum, & sanitatem, propter
15 conuersationem illorum. * Qui delinquit in
conspectu eius, qui fecit eum, incidet in ma-
16 nus medici. * Fili in mortuum produc la-
crymas, & quasi dira passus incipe plorare,
& secũdum iudicium contege corpus illius,
17 & non despicias sepulturam illius. * Propter
delaturam autem amarè fer luctum illius v-
18 no die, & consolare propter tristitiam, * &
fac luctum secũdum meritum eius vno die,
Prou.15.b 19 vel duobus propter detractionem. * ‖ A tri-
13.& 17.d stitia enim festinat mors, & cooperit virtu-
22 20 tem, & tristitia cordis flectit ceruicem. * In
abductione permanet tristitia: & substantia
21 inopis secundum cor eius. * Ne dederis in
tristitia cor tuum, sed repelle eam a te: & me
22 mento nouissimorum, * noli obliuisci: neq;
enim est conuersio, & huic nihil proderis, &
23 te ipsum pessimabis. * Memor esto iudicij
mei: sic enim erit & tuum: mihi heri, & tibi
2.Reg.12. 24 hodie. * ‖ In requie mortui requiescere fac
e.23 C memoriam eius, & consolare illum in exitu
25 spiritus sui. * Sapientia scribæ in tempore
uacuitatis: & qui minoratur actu, sapientiã
26 percipiet: qua sapientia replebitur * qui te-
net aratrum, & qui gloriatur in iaculo, sti-
mulo boues agitat, & conuersatur in operi-
bus eorum, & enarratio eius in filijs tauro-
27 rum. * Cor suum dabit aduersandos sulcos,
28 & uigilia eius in sagina uaccarum. * Sic om
nis faber & architectus, qui noctem tamquã
diem transigit, qui sculpit signacula sculpti
lia, & assiduitas eius uariat picturam; cor suũ
dabit in similitudinem picturę, & uigilia sua
29 perficiet opus. * Sic faber ferrarius sedens
iuxta incudem, & considerans opus ferri:
Vapor ignis uret carnes eius, & in calore fur
30 nacis concertatur: * Vox mallei innouat aurẽ
D eius, & contra similitudinem uasis oculus
31 eius: * Cor suum dabit in consummationem
operum, & uigilia sua ornabit in perfectio-
32 nem. * Sic figulus sedens ad opus suum, con-
uertens pedibus suis rotam, qui in solicitudi
ne positus est semper propter opus suum, &
33 in numero est omnis operatio eius. * In bra-
chio suo formabit lutum, & ante pedes suos
34 curuabit uirtutem suam. * Cor suum dabit
vt consummet linitionem, & uigilia sua mũ
35 dabit fornacem. * Omnes hi in manibus suis
sperauerunt, & unusquisq; in arte sua sapiẽs
36 est. * sine his omnibus non ædificatur ciui-
37 tas. * Et non inhabitabunt, nec inambula-
38 bunt, & in ecclesiam non transilient. * Su-
per sellam iudicis non sedebunt, & testamẽ-
tum iudicij non intelligent, neq. palam fa-
cient disciplinam & iudicium, & in parabo-
39 lis non inuenientur: * sed creaturam æui con
firmabunt, & deprecatio illorum in opera-
tione artis, accommodantes animam suam,
& conquirentes in lege Altissimi.

CAP. XXXIX.

1 SApientiam omnium antiquorum exqui-
A ret sapiens, & in prophetis uacabit.
2 * Narrationem uirorum nominatorum con
seruabit, & in versutias parabolarum simul
3 introibit. * Occulta prouerbiorum exquiret,
& in absconditis parabolarum conuersabi-
4 tur. * In medio magnatorum ministrabit, &
5 in conspectu præsidis apparebit. * In terram
alienigenarum gentium pertransiet: bona
6 enim & mala in hominibus tentabit. * Cor
suum tradet ad uigilandum diluculo ad do-
minum, qui fecit illum, & in conspectu Al-
7 tissimi deprecabitur. * Aperiet os suum in
oratione, & pro delictis suis deprecabitur.
8 * Si enim Dominus magnus uoluerit, spiri-
9 tu intelligentiæ replebit illum: * & ipse tã-
quam imbres mittet eloquia sapientiæ suæ,
10 & in oratione confitebitur dño: * & ipse di-
B riget consilium eius, & disciplinam, & in ab-
11 sconditis suis consiliabitur. * Ipse palam
faciet disciplinam doctrinæ suæ, & in lege te
12 stamenti Domini gloriabitur. * Collauda-
bunt multi sapientiam eius, & vsque in secu
13 lum non delebitur. * Non recedet memoria
eius, & nomen eius requiretur a generatio-
14 ne in generationem. * Sapientiam eius
enarrabunt gentes, & laudem eius enuncia-
15 bit ecclesia. * Si permanserit, nomen derelin
quit plus quàm mille: & si requieuerit, pro-
16 derit illi. * Adhuc consiliabor, vt enarrem:
17 vt furore enim repletus sum. * In uoce dicit:
Obaudite me diuini fructus, & quasi rosa plã
18 tata super riuos aquarum fructificate. * Qua
19 si Libanus odorem suauitatis habete. * Flore
te flores, quasi lilium, & date odorem, & fron
dete in gratiam, & collaudate canticum, &
20 benedicite Dominum in operibus suis. * Da
te nomini eius magnificentiam, & confitemi
ni illi in voce labiorum vestrorum, & in can
ticis labiorũ, & citharis, & sic dicetis in con
21 fessione: * ‖ Opera Domini vniuersa bona val
22 de. * ‖ In verbo eius stetit aqua sicut conge-
C ries: & in sermone oris illius sicut excepto-
23 ria aquarũ: * quoniã in præcepto ipsius pla-
cor fit, & non est minoratio in salute ipsius.

24 * Opera omnis carnis coram illo, & non eſt
25 quidquam abſconditum ab oculis eius. * A
ſæculo uſque in ſæculum reſpicit, & nihil eſt
26 mirabile in conſpectu eius. * Non eſt dice-
re: Quid eſt hoc, aut quid eſt iſtud? omnia
27 enim in tempore ſuo quærentur. * Benedi-
28 ctio illius quaſi fluuius innudauit: * | quo-
modo cataclyſmus aridam inebriauit, ſic ira
ipſius gentes, quæ non exquiſierunt eum, he-
29 reditabit. * | Quomodo conuertit aquas in
ſiccitatem, & ſiccata eſt terra: & viæ illius
vijs illorum directæ ſunt: ſic peccatoribus of-
30 fenſiones in ira eius. * Bona bonis creata ſunt
31 ab initio, ſic nequiſſimis bona & mala. * | Ini-
tium neceſſariæ rei uitæ hominum, aqua,
ignis, & ferrum, ſal, lac, & panis ſimilagineus
& mel, & botrus vuæ, & oleum, & ueſtimen-
32 tum. * Hæc omnia ſanctis in bona, ſic & im-
D pijs peccatoribus in mala conuertentur.
33 * Sunt ſpiritus, qui ad uindictam creati ſunt,
& in furore ſuo confirmauerunt tormen-
34 ta ſua: * in tempore conſummationis ef-
fundent uirtutem: & furorem eius, qui fe-
35 cit illos, placabunt. * Ignis, grando, fames,
& mors, omnia hæc ad vindictam creata ſũt:
36 * beſtiarum dentes, & ſcorpij, & ſerpentes, &
romphæa uindicans in exterminiũ impios.
37 * In mandatis eius epulabuntur, & ſuper ter-
ram in neceſſitatem præparabuntur, & in
temporibus ſuis non præterient uerbum.
38 * Propterea ab initio confirmatus ſum, &
conſiliatus ſum, & cogitaui, & ſcripta dimiſi.
39 * | Omnia opera domini bona, & omne opus
40 hora ſua ſubminiſtrabit. * Non eſt dicere:
Hoc illo nequius eſt: omnia enim in tẽpore
41 ſuo comprobabuntur. * Et nunc in omni
corde & ore collaudate, & benedicite nomẽ
Domini.

CAP. XL.

1 OCcupatio magna creata eſt omnibus
A hominibus, & iugum graue ſuper filios
Adam, a die exitus de uentre matris eorum,
vſque in die ſepulturæ in matrem omnium.
2 * Cogitationes eorum, & timores cordis,
adinuentio expectationis, & dies finitionis:
3 * a reſidente ſuper ſedem glorioſam, vſque
4 ad humiliatum in terra & cinere: * ab eo,
qui utitur hyacintho, & portat coronam, v-
ſque ad eum, qui operitur lino crudo: furor,
zelus, tumultus, fluctuatio, & timor mortis,
5 iracundia perſeuerans, & contentio, * & in
tẽpore refectionis in cubili ſomnus noctis im
6 mutat ſcientiam eius. * Modicum tamquã
nihil in requie, & ab eo in ſomnis, quaſi in
7 die reſpectus. * Conturbatus eſt in uiſu cor-
B dis ſui, tamquam qui euaſerit in die belli. In
tempore ſalutis ſuæ exurrexit, & admirans
8 ad nullum timorẽ: * cum omni carne, ab ho-
mine vſque ad pecus, & ſuper peccatores ſe-
9 ptuplum. * | Ad hæc mors, ſanguis, conten- Sup. 39. d.
tio, & romphæa, oppreſſiones, fames, & con- 34
10 tritio, & flagella: * ſuper iniquos creata ſunt
hæc omnia, | & propter illos factus eſt ca- Gen. 7. b
11 taclyſmus. * Omnia, quæ de terra ſunt, in 10
terram conuertentur, | & omnes aquæ in Eccleſ. 1.
12 mare reuertentur. * Omne munus, & iniqui- b. 7
13 tas delebitur, & fides in ſæculũ ſtabit. * Sub-
ſtantiæ iniuſtorum ſicut fluuius ſiccabuntur,
& ſicut tonnitrum magnũ in pluuia perſona
14 bunt. * In aperiendo manus ſuas lætabitur: ſic
præuaricatores in conſummatione tabeſcẽt.
15 * Nepotes impiorum non multiplicabunt ra
mos, & radices immũdæ ſuper cacumẽ petræ
16 ſonant. * Super omnem aquã viriditas, &
ad oram fluminis ante omne fœnum euelle-
17 tur. * Gratia ſicut paradiſus in benedictioni-
bus, & miſericordia in ſæculum permanet.
18 * Vita ſibi ſufficientis operarij cõdulcabitur,
19 & in ea inuenies theſaurum. * Filij, & ædifi-
catio ciuitatis confirmabit nomen, & ſuper
20 hæc mulier immaculata computabitur. * Vi
num & muſica lætificãt cor: & ſuper vtraque
21 dilectio ſapientiæ. * Tibiæ, & pſalterium ſua
uem faciunt melodiam, & ſuper utraque lin
22 gua ſuauis. * Gratiam, & ſpeciem deſidera-
bit oculus tuus, & ſuper hæc uirides ſationes.
23 * Amicus & ſodalis in tempore conuenien-
D tes, & ſuper vtroſque mulier cum uiro.
24 * Fratres in adiutorium in tempore tribula
tionis, & ſuper eos miſericordia liberabit.
25 * Aurum & argentum eſt conſtitutio pedum:
& ſuper vtrumque conſilium beneplacitum.
26 * Facultates & uirtutes exaltant cor, & ſu-
27 per hæc timor Domini. * Non eſt in timore
Domini minoratio, et non eſt in eo inquirere
28 adiutorium. * Timor Domini ſicut paradi-
ſus benedictionis, et ſuper omnem gloriam
29 operuerunt illum. * Fili in tempore uitæ
tuæ ne indigeas: melius eſt enim mori, quàm
30 indigere. * Vir reſpiciens in menſam alienã,
non eſt uita eius in cogitatione victus. alit
31 enim animam ſuam cibis alienis. * Vir autẽ
32 diſciplinatus, et eruditus cuſtodiet ſe. * In ore
imprudentis condulcabitur inopia, et in ven
tre eius ignis ardebit.

CAP. XLI.

1 O Mors quam amara eſt memoria tua ho-
A mini pacem habenti in ſubſtantijs ſuis:
2 * viro quieto, et cuius viæ directæ ſunt in
omnibus, et adhuc valenti accipere cibum.
3 * O mors, bonum eſt iudicium tuum homini
4 indigenti, et qui minoratur viribus, * defe-
cto ætate, et cui de omnibus cura eſt, et incre
5 dibili, qui perdit patientiam. * Noli me-
tuere iudicium mortis. Memento quæ ante
te fuerunt, et quæ ſuperuentura ſunt tibi: hoc
iudiciũ a Domino omni carni: et quid ſuper-

ueniet tibi in beneplacito Altissimi? siue de-
7 cem, siue centum, siue mille anni: * Non est
8 enim in inferno accusatio vitæ. * Filij abo-
B minationum fiunt filij peccatorum, & qui
9 conuersantur secus domos impiorum. * Fi-
liorum peccatorum periet hereditas, & cum
10 semine illorũ assiduitas opprobrij. * De patre
impio queruntur filij, quoniam propter il-
11 lũ sunt in opprobrio. * Væ vobis viri impij,
qui dereliquistis legem Domini Altissimi.
12 * Et si nati fueritis, in maledictione nascemi
ni: & si mortui fueritis, in maledictione erit
Sup.40.b. 11 13 pars vestra. * ‖ Omnia, quæ de terra sunt, in
terrã conuertentur: sic impij a maledicto in
14 perditionem. * Luctus hominum in corpore
ipsorum, nomen autem impiorum delebi-
15 tur. * Curam habe de bono nomine: hoc
B enim magis permanebit tibi, quam mille
16 thesauri pretiosi & magni. * Bonæ vitæ nu
merus dierum: bonum autem nomen per-
17 manebit in æuum. * Disciplinam in pace
Sup.20.d. 32 conseruate filij. ‖ sapientia enim abscondita,
& thesaurus inuisus, quæ vtilitas in vtrisq;?
18 * Melior est homo, qui abscondit stultitiam
suam, quàm homo, qui abscondit sapientiã
19 suam. * Verumtamen reueremini in his,
20 quæ procedunt de ore meo. * Non est enim
bonum omnem reuerentiam obseruare: &
non omnia omnibus bene placent in fide.
21 * Erubescite a patre & a matre de fornicatio
D ne: & a presidente & a potẽte de mendacio:
22 * a principe & a iudice de delicto: a synago-
23 ga & plebe de iniquitate: * a socio & amico
24 de iniustitia: & de loco, in quo habitas, * de
furto, de veritate Dei, & testamento: de di-
scubitu in panibus, & ab obfuscatione dati
25 & accepti: * a salutantibus de silentio: a re
spectu mulieris fornicariæ: & ab auersione
26 vultus cognati. * Ne auertas faciem a proxi-
mo tuo, & ab auferendo partem & non re-
Matt.5.c. 28 27 stituendo. * ‖ Ne respicias mulierem alieni
uiri, & ne scruteris ancillam eius, neque
28 steteris ad lectum eius. * Ab amicis de ser-
monibus improperij: & cum dederis, ne im
properes.

CAP. XLII.

1 NOn duplices sermonem auditus de re-
A ueratione sermonis absconditi, & eris
vere sine confusione, & inuenies gratiam in
conspectu omnium hominum: ne pro his
Leu.19.c. 15 omnibus confundaris, ‖ & ne accipias per-
2 sonã vt delinquas. * de lege Altissimi, & testa
Deut.1.c. 17. & 16. d.19 3 mento, & de iudicio iustificare impium, * de
verbo sociorum & viatorum, & de datione
4 hereditatis amicorum, * de æqualitate sta-
Prou.24.c 23 teræ & ponderum, de acquisitione multorũ
5 & paucorum, * de corruptione emptionis,
Iac.2.a.2. & negotiatorum, & de multa disciplina
filiorum, & seruo pessimo latus sanguinare.
6 * Super mulierem nequam bonum est si-
7 gnum. * Vbi manus multæ sunt, claude, &
quodcumque trades, numera, & appende:
datum vero, & acceptum omne describe.
8 * De disciplina insensati & fatui, & de senio
ribus, qui iudicantur ab adolescentibus: &
eris eruditus in omnibus, & probabilis in
9 conspectu omnium viuorum. * Filia patris
abscondita est uigilia, & solicitudo eius au
fert somnum, ne forte in adolescentia sua
adulta efficiatur, & cum uiro commorata
10 odibilis fiat: ne quando polluatur in uirgini-
tate sua, & in paternis suis grauida inue-
niatur: ne forte cum viro commorata tran-
11 grediatur, aut certe sterilis efficiatur. * Super
C filiam luxuriosam confirma custodiam: ne
quando faciat te in opprobrium venire ini-
micis, a detractione in ciuitate, & obiectione
plebis, & confundat te in multitudine po-
12 puli: * Omni homini noli intendere in spe-
cie: & in medio mulierum noli commorari:
13 * de vestimentis enim procedit tinea, &
14 a muliere iniquitas viri. * Melior est enim
iniquitas uiri, quàm mulier benefaciens, &
15 mulier confundens in opprobriũ. * Memor
ero igitur operum Domini, & quæ vidi an-
nunciabo. In sermonibus Domini opera eius.
16 * Sol illuminans per omnia respexit, & glo-
17 ria Domini plenum est opus eius. * Nonne
Dominus fecit sanctos enarrare omnia mira
bilia sua, quæ confirmauit Dominus omni-
18 potens stabiliri in gloria sua? * Abyssum, &
D cor hominum inuestigauit: & in astutia eo
19 rum excogitauit. * Cognouit enim Domi-
nus omnem scientiam, & inspexit in signum
æui, annuncians quæ preterierunt, & quæ su-
peruentura sunt, reuelans vestigia occulto-
20 rum. * Non præterit illum omnis cogitatus,
21 & non abscondit se ab eo vllus sermo. * Ma
gnalia sapientiæ suæ decorauit: qui est ante
sæculum & vsque in seculum, neque adie-
22 ctus est, * neque minuitur, & non eget alicu-
23 ius consilio. * Quàm desiderabilia omnia
opera eius, & tamquam scintilla, quæ est con
24 siderare. * Omnia hæc viuunt, & manent
in sæculum, & in omni necessitate omnia
25 obaudiunt ei. * Omnia duplicia, vnum con
tra vnum, & non fecit quidquam deesse.
26 * Vniuscuiusque confirmauit bona. Et quis
satiabitur uidens gloriam eius.

CAP. XLIII.

1 ALtitudinis firmamentum pulchritudo
A eius est, species cæli in visione gloriæ.
2 * Sol in aspectu annuncians in exitu, uas ad-
3 mirabile opus excelsi. * In meridiano exu-
rit terram, & in conspectu ardoris eius quis
poterit sustinere? Fornacem custodiens in
4 operibus: * tripliciter sol exuriens montes,
radios igneos exufflans, & refulgens radijs

5 suis obcæcat oculos.* Magnus Dominus qui
fecit illum, & in sermonibus eius festinauit
6 iter.* Et luna in omnibus in tempore suo,
7 ostensio temporis, & signum æui. * A luna
signum diei festi, luminare quod minuitur
8 in consummatione. * Mensis secundum no-
men eius est, crescens mirabiliter in consum
9 matione.* Vas castrorum in excelsis, in fir-
10 mamento cæli resplendẽs gloriose.* Species
B cæli gloria stellarum, mundum illuminans
11 in excelsis Dominus. * In verbis sanctis sta-
bunt ad iudicium, & non deficient in vigilijs
12 suis.* Vide arcum, & benedic eum, ‖ qui fe-
cit illum: valde speciosus est in splendore
13 suo. * Gyrauit cælum in circuitu gloriæ
14 suæ, manus Excelsi aperuerunt illum.* Im
perio suo accelerauit niuem, & accelerat co-
15 ruscationes emittere iudicij sui.* Propterea
aperti sunt thesauri, & euolauerunt nebulæ
16 sicut aues. * In magnitudine sua posuit nu
17 bes, & confracti sunt lapides grandinis.* In
conspectu eius cõmouebuntur montes, & in
18 uoluntate eius aspirauit Notus.* Vox tonitrui
eius verberabit terram, tempestas aquilonis,
19 & congregatio spiritus:* & sicut auis depo-
20 nens ad sedendum, aspergit niuem, & sicut
20 locusta demergens descensus eius. * Pul-
C chritudinem candoris eius admirabitur ocu
lus, & super imbrem eius expauescet cor.
21 * Gelu sicut salem effundet super terram:
& dum gelauerit, fiet tamquam cacumina
22 tribuli. * Frigidus ventus aquilo flauit, &
gelauit crystallus ab aqua, super omnem cõ-
gregationem aquarum requiescet, & sicut
23 lorica induet se aquis.* Et deuorabit mõtes,
& exuret desertum, & extinguet uiride, si-
24 cut igne.* Medicina omnium in festinatio-
ne nebulæ: & ros obuians ab ardore uenienti
25 humilem efficiet eum.* In sermone eius si-
luit uentus, & cogitatione sua placauit abys
sum, & plantauit in illa Dominus insulas.
26 * Qui nauigant mare, enarrẽt pericula eius:
& audientes auribus nostris admirabimur.
27 * Illic præclara opera, & mirabilia: varia be
stiarum genera, & omnium pecorum, &
28 creatura belluarum.* Propter ipsum confir-
D matus est itineris finis, & in sermones eius
29 composita sunt omnia.* Multa dicemus, &
deficiemus in uerbis, consummatio autem
30 sermonum, ipse est in omnibus.* Gloriantes
ad quid valebimus? ipse enim omnipotens
31 super omnia opera sua.* Terribilis Domi-
nus, & magnus uehementer, & mirabilis po
32 tentia ipsius.* Glorificantes Dominum quã
tumcumque potueritis, superualebit enim
adhuc, & admirabilis magnificentia eius.
33 * Benedicentes Dominum, exaltate illum
quantum potestis: maior enim est omni lau-
34 de. * Exaltantes eum replemini uirtute. ne
35 laboretis; non enim comprehẽdetis.* ‖ Quis
uidebit eum, & enarrabit? & quis magnifica
36 bit eum sicut est ab initio? * Multa abscon-
dita sunt maiora his: pauca enim vidimus
37 operum eius. * Omnia autem Dominus fe-
cit, & pie agentibus dedit sapientiam.

CAP. XLIIII.

1 LAudemus uiros gloriosos, & parentes
2 nostros in generatione sua. * Multam
A gloriam fecit Dominus magnificentia sua
3 a sæculo.* Dominantes in potestatibus suis,
homines magni uirtute, & prudentia sua
præditi nunciantes in prophetis dignitatem
4 prophetarum, * & imperantes in præsenti po
pulo, & uirtute prudentiæ populis sanctissi-
5 ma uerba. * In peritia sua requirentes mo-
dos musicos, & narrantes carmina scriptu-
6 rarum. * Homines diuites in uirtute, pul-
chritudinis studium habentes: pacificantes
7 in domibus suis.* Omnes isti in generatio-
nibus gentis suæ gloriam adepti sunt, & in
8 diebus suis habentur in laudibus. * Qui de
illis nati sunt, reliquerunt nomen narran-
9 di laudes eorum: * & sunt quorum non est
B memoria: perierunt quasi qui non fuerint:
& nati sunt, quasi non nati, & filij ipsorum
10 cum ipsis.* Sed illi uiri misericordiæ sunt,
11 quorum pietates non defuerunt: * cum se-
12 mine eorum permanent bona, * hereditas
sancta nepotes eorum, & in testamentis
13 stetit semen eorum: * filij eorum propter
illos usque in æternum manent: semen eo-
rum & gloria eorum non derelinquetur.
14 * Corpora ipsorum in pace sepulta sunt, &
nomen eorum uiuit in generationem & ge-
15 nerationem. * Sapientiam ipsorum narrent
populi, & laudem eorum nunciet ecclesia.
16 * ‖ Henoch placuit Deo, & translatus est in Ge.5.c.22
D paradisum, ut det gentibus pænitentiam. Heb.11.b
17 * Noe inuentus est perfectus, iustus, & in tem 5
18 pore iracũdiæ factus est reconciliatio.* Ideo
dimissum est reliquum terræ, cum factum
19 est diluuium. * ‖ Testamenta sæculi posita Ge.6.b.9.
sunt apud illum, ne deleri possit diluuio om- & 7.a.1
20 nis caro. * ‖ Abraham magnus pater mul- Hebr.11.
titudinis gentium, & non est inuentus si- b.7
milis illi in gloria: qui conseruauit legem
Excelsi, & fuit in testamento cum illo.
21 * ‖ In carne eius stare fecit testamentum, Ge 9.b.9.
22 & ‖ in tentatione inuentus est fidelis.* Ideo Ge.12.a.2
D iureiurando dedit illi gloriam in gente sua, & 15.a.5
23 crescere illum quasi terræ cumulum, * & vt Gen.17.c.
stellas exaltare semen eius, & hereditare il- 10
los a mari usque ad mare, & a flumine vs- Gen.22.a
24 que ad terminos terræ.* Et in Isaac eodem 1
modo fecit propter Abraham patrem eius. Gal.3.b.6
25 * Benedictionem omnium Gentium dedit
illi Dominus, & testamentum confirmauit
26 super caput Iacob. * Agnouit eum in bene-
dictionibus suis, & dedit illi hereditatem, &
diuisit illi partem in tribubus duodecim.

* Ilc

27 * Et conſeruauit illi homines miſericordiæ,
inuenientes gratiam in oculis omnis carnis.

CAP. XLV.

Exo.11.2.3 1 Dilectus Deo, & hominibus Moyſes: cu-
A ius memoria in benedictione eſt.
2 * Similem illum fecit in gloria ſanctorum,
& magnificauit eum in timore inimicorũ,
Exo.6.7.8 3 & in verbis ſuis monſtra placauit. * ‖ Glori-
ficauit illum in conſpectu regum, & iuſſit
illi coram populo ſuo, & oſtendit illi glo-
4 riam ſuam. * In fide & lenitate ipſius ſan-
ctum fecit illum, & elegit eum ex omni car-
5 ne. * Audiuit enim eum, & vocem ipſius, &
6 induxit illum in nubem. * Et dedit illi co-
ram præcepta, & legem vitæ & diſciplinæ,
docere Iacob teſtamentum ſuum, & iudicia
Nu.12.2.3 7 ſua Iſrael. * ‖ Excelſum fecit Aaron fratrem
7 8 eius, & ſimilem ſibi de tribus Leui: * ſtatuit
ei teſtamentũ æternum, & dedit illi ſacerdo-
9 tiũ gentis: & beatificauit illum in gloria, * &
circumcinxit eum zona gloriæ, & induit eũ
ſtolam gloriæ, & coronauit eum in vaſis
Exo.28. 10 virtutis. * ‖ Circumpedes, & femoralia, &
B humerale poſuit ei, & cinxit illum tintinna-
11 bulis aureis plurimis in gyro, * dare ſonitũ
in inceſſu ſuo, auditum facere ſonitum in
12 templo in memoriam filijs gentis ſuæ. * Sto
lam ſanctam, auro, & hyacintho, & purpura,
opus textile, viri ſapientis, iudicio & verita-
13 te præditi: * torto cocco opus artificis, gẽmis
pretioſis figuratis in ligatura auri, & opere
lapidarij ſculptis in memoriam ſecundum
14 numerum tribuum Iſrael. * Corona aurea
ſuper mitram eius expreſſa ſigno ſanctitatis,
& gloria honoris: opus virtutis, & deſideria
15 oculorum ornata. * Sic pulchra ante ipſum
16 non fuerunt talia vſque ad originem. * Non
eſt indutus illa alienigena aliquis, ſed tantũ
filij ipſius ſoli, & nepotes eius per omne
17 tempus. * Sacrificia ipſius conſumpta ſunt
C igne quotidie. * ‖ Compleuit Moyſes manus
Leu. 8. b. 18 eius, & vnxit illum oleo ſancto. * Factum eſt
12 19 illi in teſtamentum æternum, & ſemini eius
ſicut dies cæli, fungi ſacerdotio, & habere lau
dẽ, & glorificare populum ſuum in noĩe eius.
20 * Ipſum elegit ab omni viuente, offerre ſa-
crificiũ Deo, incenſum, & bonum odorem,
in memoriam placare pro populo ſuo:
21 * & dedit illi in præceptis ſuis poteſtatem,
in teſtamentis iudiciorum, docere Iacob te-
ſtimonia, & in lege ſua lucem dare Iſrael.
Nu.16.2.3 22 * ‖ Quia contra illum ſteterunt alieni, & pro
pter inuidiam circumdederunt illum homi-
nes in deſerto, qui erant cum Dathan & Abi
23 ron, & congregatio Core in iracundia. * Vi-
dit Dominus Deus, & non placuit illi, &
conſumpti ſunt in impetu iracundiæ.
24 * Fecit illis monſtra, & conſumpſit illos in
25 flamma ignis. * Et addidit Aaron gloriam,
& dedit illi hereditatem, & primitias frugũ
26 terræ diuiſit illi. * Panem ipſis in primis
D parauit in ſatietatem: nam & ſacrificia Do-
mini edent, quæ dedit illi, & ſemini eius.
27 * Ceterum in terra gentes non hereditabit,
& pars non eſt illi in gente: ipſe eſt enim
28 pars eius, & hereditas. * ‖ Phinees filius Nu.25.b
Eleazari tertius in gloria eſt, imitando eum 7
29 in timore Domini: * & ſtare in reuerentia 1. Mac.2.
gentis: in bonitate & alacritate animæ ſuæ 54
30 placuit Deo pro Iſrael. * Ideo ſtatuit illi
teſtamentum pacis, principem ſanctorum &
gentis ſuæ, vt ſit illi & ſemini eius ſacer-
31 dotij dignitas in æternum. * Et teſtamen-
tum Dauid regi filio Ieſſæ de tribu Iuda,
hereditas ipſi & ſemini eius, vt daret ſapien-
tiam in cor noſtrum iudicare gentem ſuam
in iuſtitia, ne abolerentur bona ipſorum, &
gloriam ipſorum in gentem eorum æter-
nam fecit.

CAP. XLVI.

1 Fortis in bello Ieſus Naue ſucceſſor Moy
A ſi in prophetis, qui fuit magnus ſecun-
2 dum nomen ſuum, * maximus in ſalutem
electorum Dei, expugnare inſurgentes ho-
ſtes, vt conſequeretur hereditatem Iſrael.
3 * Quam gloriam adeptus eſt in tollendo ma
nus ſuas, & iactando contra ciuitates rõphæ-
4 as? * Quis ante illum ſic reſtitit? Nam ho-
5 ſtes ipſe Dominus perduxit. * ‖ An non in Ioſ. 10. c.
iracundia eius impeditus eſt ſol, & vna dies 14
6 facta eſt quaſi duo? * Inuocauit Altiſſimum
potentem in oppugnando inimicos vndique
& audiuit illum magnus & ſanctus Deus in
7 ſaxis grandinis virtutis valde fortis. * Impe-
tum fecit contra gentem hoſtilem, & in
8 deſcenſu perdidit contrarios, * vt cognoſcãt
B Gentes potentiam eius, quia contra Deum
pugnare non eſt facile. Et ſecutus eſt a tergo
9 potentis: * ‖ & in diebus Moyſi miſericordiã Nu. 14. a.
fecit ipſe, & Caleb filius Iephone, ſtare con- 6
tra hoſtem, & prohibere gentem a peccatis,
10 & perfringere murmur malitiæ. * Et ipſi duo
conſtituti, a periculo liberati ſunt a numero
ſexcentorum millium peditũ, inducere illos
in hereditatem, in terram, quæ manat lac &
11 mel. * Et dedit Dominus ipſi Caleb for-
titudinem, & vſque in ſenectutem perman-
ſit illi virtus, vt aſcenderet in excelſum terræ
locum, & ſemen ipſius obtinuit heredita-
12 tem: * vt viderent omnes filij Iſrael quia bo
13 num eſt obſequi ſancto Deo. * Et iudices
C ſinguli ſuo nomine, quorum non eſt corru-
14 ptum cor: qui non auerſi ſunt a Domino, * ut
ſit memoria illorum in benedictione, & oſſa
eorum pullulent de loco ſuo, & nomen eo-
rum permaneat in æternum, permanens ad

filios

filios illorum, sanctorum uirorum gloria,
6 * Dilectus a domino Deo suo Samuel pro-
pheta domini, renouauit imperium, & vnxit
7 principes in gente sua.* In lege Domini cō-
gregationem iudicauit, & uidit Deus Iacob,
8 & in fide sua probatus est propheta.* Et co-
gnitus est in uerbis suis fidelis, quia uidit
9 Deum lucis: * & inuocauit Dominum om-
D nipotentem, in oppugnando hostes circum
stantes vndique in oblatione agni inuiolati.
10 * Et intonuit de cælo dominus, & in sonitu
11 magno auditam fecit uocem suam,* & con-
triuit principes Tyriorum, & omnes duces
12 Philisthijm: * & ante tempus finis uitæ suæ
& sæculi, testimonium præbuit in conspectu
Domini, & Christi, pecunias & usque ad cal-
ceamenta ab omni carne non accepit, & non
13 accusauit illum homo.* Et post hoc dormi-
uit, & notum fecit regi, & ostendit illi finē
uitæ suę, & exaltauit uocem suam de terra in
prophetia delere impietatem gentis.

CAP. XLVII.

1 POst hæc surrexit Nathā propheta in die-
2 bus Dauid. * Et quasi adeps separatus
A a carne, sic Dauid a filijs Israel.* Cum leo-
3 nibus lusit quasi cum agnis: & in vrsis simi-
liter fecit sicut in agnis ouium in iuuentute
4 sua. * Numquid non occidit gigantem, &
5 abstulit opprobrium de gente?* In tollendo
manum, saxo fundæ deiecit exultationem
6 Goliæ: * nam inuocauit dominum omnipo-
tentem, & dedit in dextera eius tollere ho-
minem fortem in bello, * & exaltare cornu
7 gentis suæ. * Sic in decem millibus glorifi-
cauit eum, & laudauit eum in benedictioni-
bus domini in offerendo illi coronam glo-
8 riæ: * contriuit enim inimicos undique, &
extirpauit Philisthijm contrarios usque in
hodiernum diem: contriuit cornu ipsorum
9 vsque in æternum. * In omni opere de-
B dit confessionem Sancto, & Excelso in
10 verbo gloriæ. * De omni corde suo laudauit
Dominum, & dilexit Deum, qui fecit illum:
11 & dedit illi contra inimicos potentiam:* &
stare fecit cantores contra altare. & in sono
12 eorum dulces fecit modos.* Et dedit in ce
lebrationibus decus, & ornauit tempora vs-
que ad consummationem uitæ, ut laudarent
nomen sanctum Domini, & amplificarent
13 mane Dei sanctitatem. * Dominus purga-
uit peccata ipsius, & exaltauit in æternum
cornu eius: & dedit illi testamentum regni,
14 & sedem gloriæ in Israel. * Post ipsum sur-
rexit filius sensatus, & propter illum deiecit
15 omnem potentiam inimicorum. * Salomō
imperauit in diebus pacis, cui subiecit Deus
omnes hostes, vt conderet domum in nomi-
ne suo, & pararet sanctitatem in sempiter-
num: quemadmodum eruditus es in iuuen-

16 tute tua, * & impletus es, quasi flumen, sapiē 3.Reg.4.d
17 tia, & terram retexit anima tua.* Et replesti 31
C in comparationibus ænigmata: ad insulas
longe diuulgatum est nomen tuum, & dile-
18 ctus es in pace tua * In cantilenis, & prouer
bijs, & comparationibus, & interpretationi-
19 bus miratæ sunt terræ, * & in nomine Do-
mini Dei, cui est cognomen, Deus Israel.
20 * Collegisti quasi aurichalcum aurum, & 3.Reg.10.
21 ut plumbum complesti argentum, * & incli c.27
nasti femora tua mulieribus: potestatem ha-
22 buisti in corpore tuo, * dedisti maculam in
gloria tua, & profanasti semen tuum induce
re iracundiam ad liberos tuos, & incitari stul
23 titiam tuam, * ut faceres imperium biparti-
tum, & ex Ephraim imperare imperium 3.Reg.12.
24 durum. * Deus autem non derelinquet mi- c.16
D sericordiam suam, & non corrumpet, nec de-
lebit opera sua, neque perdet a stirpe ne-
potes electi sui: & semen eius, qui diligit do-
25 minum, non corrumpet. * Dedit autem re-
26 liquum Iacob, & Dauid de ipsa stirpe. * Et
finem habuit Salomon cum patribus suis.
27 * Et dereliquit post se de semine suo, gentis
28 stultitiam, * & imminutum a prudentia, 3.Reg.12
Roboam, qui auertit gentem consilio suo: d.28
29 * & Ieroboam filium Nabat, qui peccare fe-
cit Israel, & dedit uiam peccandi Ephraim,
& plurima redundauerunt peccata ipsorum.
30 * Valde auerterunt illos a terra sua. * Et
31 quæsiuit omnes nequitias usque dum perue
niret ad illos defensio, & ab omnibus pecca-
tis liberauit eos.

CAP. XLVIII.

1 ET surrexit Elias propheta, quasi ignis, 3.Reg.17.
A & verbum ipsius quasi facula ardebat. 2.1
2 * Qui induxit in illos famem, & irritantes il
lum inuidia sua pauci facti sunt. non enim
3 poterant sustinere præcepta domini. * Ver- 3. Reg.18
bo domini continuit cęlum, & deiecit de cę- 4.Reg.1
4 lo ignenter.* sic amplificatus est Elias in mi
rabilibus suis. Et quis potest similiter sic glo
5 riari tibi? * Qui sustulisti mortuum ab infe- 3.Reg.17.
ris de sorte mortis in uerbo Domini Dei. c.22
6 * Qui deiecisti reges ad perniciem, & confre
gisti facile potentiam ipsorum, & gloriosos
7 de lecto suo. * Qui audis in Sina iudicium,
8 & in Horeb iudicia defensionis. * Qui vngis
reges ad pœnitentiam, & prophetas facis suc-
9 cessores post te. * Qui receptus es in turbi- 4.Reg.2.b
B ne ignis, in curru equorum igneorum. 11
10 * Qui scriptus es in iudicijs temporū lenire Mal.4.a.6
iracundiam Domini: conciliare cor patris
11 ad filium, & restituere tribus Iacob. * Beati
sunt, qui te viderunt, & in amicitia tua deco-
12 rati sunt. * nam nos vita uiuimus tantum,
post mortem autem non erit tale nomen no
13 strū. * Elias quidem in turbine tectus est, & 4.Reg.c.13
in Eliseo cōpletus est spiritus eius: in diebus

suis nõ pertimuit principẽ, & potentia nemo
4.Reg.13. 14 vicit illũ.* nec superauit illũ uerbũ aliquod:
d.11. 15 & mortuum prophetauit corpus eius. * In
uita sua fecit monstra,& in morte mirabilia
16 operatus est. * In omnibus istis non pœni-
C tuit populus,& non recesserũt a peccatis suis
usque dum eiecti sunt de terra sua,& disper
17 si sunt in omnem terram: * & relicta est gẽs
18 per pauca,& princeps in domo Dauid.* Qui
dam ipsorum fecerunt quod placeret Deo:
alij autem multa commiserunt peccata.
19 * Ezechias muniuit ciuitatem suã,& induxit
4.Reg.18. in medium ipsius aquam, & fodit ferro ru-
d.13. 20 pem,& ædificauit ad aquam puteum.* ¶ In
diebus ipsius ascendit Senacherib, & misit
Rabsacen, & sustulit manum suam contra
illos,& extulit manum suam in Sion,& su
21 perbus factus est potentia sua.* Tunc motà
sunt corda,& manus ipsorum:& doluerunt
22 quasi parturientes mulieres.* Et inuocaue-
runt Dominum misericordem,& expanden
D tes manus suas,extulerunt ad celum:& san
ctus Dominus Deus audiuit cito uocem ip
4.Reg.19. 23 sorum.* Non est commemoratus peccatorũ
g.35 illorum, neque dedit illos inimicis suis, sed
Tob.1.d. purgauit eos in manu Isaiæ sancti prophetæ.
21 24 * ¶ Deiecit castra Assiriorum, & contriuit il-
Isa.37.g. 25 los Angelus Domini. * nam fecit Ezechias
36 quod placuit Deo,& fortiter iuit in uia Da-
1.Mac.7.f uid patris sui,quam mandauit illi Isaias pro
41 pheta magnus,& fidelis in conspectu Dei.
2.Mac.8.c 26 * ¶ In diebus ipsius retro rediit Sol,& addi
19 27 dit regi uitam. * Spiritu magno uidit vlti-
4.Reg.20. ma,& consolatus est lugentes in Sion. Vsque
a.1 28 in sempiternum * ostendit futura & abscon-
Isa.38.a.1 dita antequam euenirent.

CAP. XLIX.

4.Reg.22. 1 MEmoria Iosiæ in compositionem odo-
a.1 A ris facta opus pigmentarij.* In omni
2 o re quasi mel indulcabitur eius memoria,
3 & ut musica in conuiuio uini.* Ipse est dire
ctus diuinitus in pœnitentiam gentis, & tu-
4 lit abominationes impietatis.* Et guberna
uit ad Dominum cor ipsius,& in diebus pec
5 catorum corroborauit pietatem. * Præter
Dauid,& Ezechiam,& Iosiam, omnes pec-
6 catum commiserunt. * Nam reliquerunt
legem Altissimi reges Iuda,& contempserũt
7 timorem Dei. * Dederunt enim regnum
4.Reg.25 B suum alijs,& gloriam suam alienigenæ gẽ-
b.9 8 ti.* ¶ Incenderunt electam sanctitatis ciuita
tem,& desertis fecerunt uias ipsius in manu
9 Ieremię.* Nam male tractauerũt illum,qui
a uentre matris consecratus est propheta,
euertere,& eruere,& perdere,et iterũ ædifica
Ezechi.1. 10 re,et renouare.* Ezechiel qui uidit cõspectũ
a.4 gloriæ,quã ostendit illi in curru Cherubim.
11 * Nam commemoratus est inimicorum in
imbre, benefacere illis,qui ostenderunt re-
12 ctas uias. * Et duodecim prophetarum os-
sa pullulent de loco suo:nam corroboraue-
runt Iacob,et redemerunt se in fide uirtutis.
13 * ¶ Quomodo amplificemus Zorobabel? nã 1.Esd.3.a.
et ipse quasi signum in dexteram manu. 2
14 * sic et Iesum filium Iosedec? qui in die- Agg.1.&
bus suis ædificauerunt domum, et exal- 2
tauerunt templum sanctum Domino, pa-
15 ratum in gloriam sempiternam. * ¶ Et Ne- Zach.3.a.
D hemias in memoria multi temporis, qui 1
erexit nobis muros euersos,& stare fecit por
16 tas & seras,qui erexit domos nostris. * Ne-
mo natus est in terra qualis Henoch:nam &
17 ipse receptus est a terra.* ¶ Neque vt Ioseph, Gen.41.f.
qui natus est homo,princeps fratrum,firma 40.42.a.3.
mentum gentis,rector fratrum, stabilimen- 45 a.5.50.
18 tum populi: * & ossa ipsius visitata sunt, & d.20
19 post mortem prophetauerũt.* ¶ Seth,& Sem Gen.4.
apud homines gloriam adepti sunt:& super Ge.5.d.32
omnem animam in origine Adam.

CAP. L.

1 SImon Oniæ filius,sacerdos magnus, qui 1.Mac.12
A in vita sua suffulsit domum,& in diebus a.6
2 suis corroborauit templum.* Templi etiam 2.Mach.3
altitudo ab ipso fundata est, duplex ædifica- & 4.
3 tio & excelsi parietes templi. * In diebus
ipsius emanauerunt putei aquarum,& quasi
4 mare adimpleti sunt supra modum.* Qui cu
rauit gentem suam,& liberauit eam a perdi
5 tione. * Qui præualuit amplificare ciuita-
tem,qui adeptus est gloriam in conuersatio
ne gentis:& ingressum domus,& atrij ampli
6 ficauit.* Quasi stella matutina in medio nebu
læ,& quasi luna plena in diebus suis lucet.
7 * Et quasi Sol refulgens, sic ille effulsit in
8 templo Dei.* Quasi arcus refulgens inter ne
bulas gloriæ, & quasi flos rosarum in diebu
vernis,& quasi lilia quæ sunt in trãsitu aquæ,
& quasi thus redolens in diebus æstatis.
9 * Quasi ignis effulgẽs,& thus ardens in igne.
10 * Quasi vas auri solidum, ornatum omni la
11 pide pretioso.* Quasi oliua pullulans, & cy
B pressus in altitudinem se extollens, in acci-
piendo ipsum stolam gloriæ, & uestiri eum
12 in cõsummationem uirtutis.* In ascensu al-
taris sancti, gloriam dedit sanctitatis ami-
13 ctum.* In accipiendo autem partes de ma-
nus sacerdotum,& ipse stans iuxta aram. Et
circa illum corona fratrum: quasi plantatio
14 cedri in monte Libano,* sic circa illum ste
terunt quasi rami palmæ,& omnes filij Aa-
15 ron in gloria sua.* Oblatio autem Domini
in manibus ipsorum,coram omni syna go-
ga Israel:& consummatione fungens in ara,
16 amplificare oblationem excelsi regis * por
rexit manum suam in libatione, & libauit
17 de sanguine vuæ.* Effudit in fundamento
C altaris odorem diuinum excelso principi.
18 * Tunc exclamauerunt filij Aron, in tubis

produ-

productilibus sonuerunt,& auditam fecerũt
vocem magnam in memoriam coram Deo.
* Tunc omnis populus simul properauerũt,
& ceciderunt in faciem super terram,adora-
re Dominum Deum suũ,& dare preces om-
nipotenti Deo excelso.* Et amplificauerunt
psallentes in uocibus suis, & in magna do-
mo auctus est sonus suauitatis plenus.* Et
rogauit populus Dominum excelsum in pre
ce,vsquedum perfectus est bonor domini,&
2 munus suum perfecerunt. * Tunc descen-
dens, manus suas extulit in omnem congre-
gationem filiorum Israel dare gloriam Deo
a labijs suis, & in nomine ipsius gloriari
3 * & iterauit orationem suam, volens osten-
4 dere uirtutem Dei. * Et nunc orate Deum
D omnium, qui magna fecit in omni terra,
qui auxit dies nostros a ventre matris no-
stræ, & fecit nobiscum secundum suam mi-
5 sericordiam: * det nobis iucunditatem cor-
dis,& fieri pacem in diebus nostris in Israel
6 per dies sempiternos:* credere Israel nobis-
cum esse Dei misericordiam, ut liberet nos
27 in diebus suis. * Duas gentes odit anima
mea: tertia autem non est gens, quam ode-
28 rim:* qui sedent in monte Seir,& Philisthi-
jm, & stultus populus, qui habitat in Sichi-
29 mis. * Doctrinam sapientiæ, & disciplinæ
scripsit in codice isto Iesus filius Sirach Ie-
rosolymita,qui renouauit sapientiam de cor
30 de suo. * Beatus,qui in istis versatur bonis:
qui ponit illa in corde suo,sapiens erit sem-
31 per.* Si enim hæc fecerit,ad omnia ualebit:
quia lux Dei, vestigium eius est.

CAP. LI.

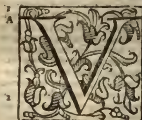
1 ORatio Iesu filij Sirach. Confitebor tibi
A Domine rex, & collaudabo te Deum
2 saluatorem meum. * Cõfitebor nomini tuo:
quoniam adiutor & protector factus es mi
3 hi,* & liberasti corpus meum a perditione,
a laqueo linguæ iniquæ, & a labijs operan-
tium mendacium,& in conspectu astantium
4 factus es mihi adiutor. * Et liberasti me se-
cundum multitudinem misericordiæ nomi
nis tui a rugientibus, præparatis ad escam,
5 * de manibus quærentium animam meam,
& de portis tribulationum quæ circumdede
6 runt me: * a pressura flammæ, quæ circum-
dedit me,& in medio ignis non sum æstua-
7 tus:* de altitudine uentris inferi, & a lingua
coinquinata,& a uerbo mendaci,a rege ini-
8 quo,& a lingua iniusta: * laudabit usque ad
9 mortem anima mea Dominum, * & uita
mea appropinquans erat in inferno deorsũ.

10 * Circumdederunt me vndique, & non erat
B qui adiuuaret. Respiciens eram ad adiuto-
11 rium hominum,& non erat. * Memoratus
sum misericordiæ tuæ domine, & operatio-
12 nis tuæ,quæ a sæculo sunt. * quoniam eruis
sustinentes te Domine, & liberas eos de ma-
13 nibus gentium. * Exaltasti super terram ha-
bitationem meam, & pro morte defluente
14 deprecatus sum. * Inuocaui Dominum pa-
trem domini mei,ut non derelinquat me in
die tribulationis meæ,& in tempore super-
15 borum sine adiutorio. * Laudabo nomen
tuum assidue, & collaudabo illud in confes-
16 sione,& exaudita est oratio mea.* Et libera-
sti me de perditione,& eripuisti me de tem-
17 pore iniquo.* Propterea confitebor, & lau-
dem dicam tibi, & benedicam nomini Do-
18 mini.* Cum adhuc iunior essem, priusquam
C oberrarem, quæsiui sapientiam palam in o-
19 ratione mea. * Ante templum postulabam
pro illa,& usque in nouissimis inquiram eã.
20 Et efflorebit tamquam præcox vua,* lætatum
est cor meũ in ea. Ambulauit pes meus iter
rectum,a iuuentute mea inuestigabam eam.
21 * Inclinaui modice aurem meam, & excepi
22 illam. * Multam inueni in meipso sapien-
23 tiam,& multum profeci in ea. * Danti mihi
24 sapientiam, dabo gloriam. * Consiliatus
sum enim ut facerem illam: zelatus sum bo-
25 num,& non confundar.* Colluctata est ani-
ma mea in illa, & in faciendo eam confirma
26 tus sum. * Manus meas extendi in altum,&
27 insipientiam eius luxi. * Animam meam di
rexi ad illam, & in agnitione inueni eam.
28 * Possedi cum ipsa cor ab initio:propter hoc
29 non derelinquar. * Venter meus conturba-
D tus est quærendo illam: propterea bonam
30 possidebo possessionem.* Dedit mihi Domi
nus linguam mercedem meam:& in ipsa lau
31 dabo eum. * Appropiate ad me indocti, &
32 congregate uos in domum disciplinæ,* quid
adhuc retardatis?& quid dicitis in his? ani-
33 mæ vestræ sitiunt vehementer. * Aperui os
meum,& locutus sum: Comparate vobis si-
34 ne argento,* & collum uestrum subijcite iu
go,& suscipiat anima uestra disciplinam: in
35 proximo est enim inuenire eam. * Videte o-
culis uestris quia modicum laboraui, & in-
36 ueni mihi multam requiem. * Assumite di-
sciplinam in multo numero argenti, & co-
37 piosum aurum possidete in ea.* Lætetur ani
ma uestra in misericordia eius,& non con-
38 fundemini in laude ipsius. * Operamini o-
pus uestrum ante tẽpus, & dabit uobis mer-
cedem vestram in tempore suo.

PROPHETIA ISAIAE.

CAPVT PRIMVM.

1 Iſio Iſaiæ filij
A Amos, quam
vidit ſuper Iu-
dam & Ieruſa
lem in diebus
Oziæ, Ioathā,
Achaz, & Eze
chiæ regum Iu
2 da.* Audite cę
li, & auribus
percipe terra,
quoniam dominus locutus eſt. Filios enutri-
ui, & exaltaui: ipſi autem ſpreuerunt me.
3 * Cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus
præſepe domini ſui: Iſrael autem me cogno-
4 uit, & populus meus non intellexit.* Væ gen
B ti peccatrici, populo graui iniquitate, ſemini
nequam, filijs ſceleratis: dereliquerunt Do-
minum, blaſphemauerunt ſanctum Iſrael,
5 abalienati ſunt retrorſum. * Super quo per-
cutiam uos vltra, addentes præuaricationē?
omne caput languidū, & omne cor mœrens.
6 * A planta pedis uſque ad uerticem non eſt
in eo ſanitas: vulnus, & liuor, & plaga tu-
mens, non eſt circumligata, nec curata me-
Inf.5.b.6. 7 dicamine; neque fota oleo. * ‖ Terra ueſtra
deſ.ritateiuitates ueſtræ ſuccenſæ igni: regio-
nem veſtram coram vobis alieni deuorant,
8 & deſolabitur ſicut in vaſtitate hoſtili. * Et
C derelinquetur filia Sion ut vmbraculum in
vinea, & ſicut tugurium in cucumerario, &
ſicut ciuitas, quæ uaſtatur.

9 * ‖ Niſi dominus exercituum reliquiſſet no- Rom.9. f
bis ſemen, ‖ quaſi Sodoma fuiſſemus, & qua- 29
10 ſi Gomorrha ſimiles eſſemus. * Audite uer- Gen.19. c.
bum Domini principes Sodomorum, perci- 24
pite auribus legem Dei noſtri populus Go-
11 morrhæ.* ‖ Quo mihi multitudinem victi- Ier.6.e.29
marum veſtrarum, dicit dominus? plenus Amos 5.f.
ſum holocauſta arietum, & adipem pinguiū 22
& ſanguinem uitulorum, & agnorum, & hir
12 corum nolui. * Cum veniretis ante conſpe-
ctum meum, quis quæſiuit hæc de manibus
13 veſtris, ut ambularetis in atrijs meis? * ne of-
D feratis ultra ſacrificium fruſtra: incenſum
abominatio eſt mihi. Neomeniam, & ſabba-
tum, & feſtiuitates alias non feram, iniqui
14 ſunt cœtus veſtri: * calendas veſtras, & ſol-
lemnitates veſtras odiuit anima mea: facta
15 ſunt mihi moleſta, laboraui ſuſtinens. * Et
cum extenderitis manus ueſtras, auertam o-
culos meos a vobis: & cum multiplicaueritis
orationem, non exaudiam: ‖ manus enim ve Inf.59.a.1
16 ſtræ ſanguine plenæ ſunt.* ‖ Lauamini, mun 1.Pet.3.d.
di eſtote, auferte malum cogitationum ue- 11
ſtrarum ab oculis meis: quieſcite agere per-
17 uerſe,* diſcite benefacere: quærite iudicium,
E ſubuenite oppreſſo, iudicate pupillo, defen-
18 dite uiduam.* Et uenite, & arguite me, dicit
Dominus: ſi fuerint peccata veſtra ut cocci-
num, quaſi nix dealbabuntur: & ſi fuerint ru
bra quaſi vermiculus, uelut lana alba erunt.
19 * Si uolueritis, & audieritis me, bona terræ
20 comedetis.* Quòd ſi nolueritis, & me ad ira-

cunctam prouocaueritis : gladius deuorabit
21 vos , quia os Domini locutum est . * Quo-
modo facta est meretrix ciuitas fidelis , ple-
na iudicij ? iustitia habitauit in ea, nunc au
22 tem homicidæ. * Argentum tuum versum est
F in scoriam:vinum tuum mistum est aqua .
23 * Principes tui infideles , socij furum : om-
nes diligunt munera, sequuntur retributio-
nes . ¶ Pupillo non iudicant: & causa uiduæ
24 non ingreditur ad illos . * Propter hoc ait
Dominus Deus exercituū fortis Israel: Heu,
consolabor super hostibus meis, & vindica-
25 bor de inimicis meis.* Et conuertam manū
meam ad te , & excoquam ad purum sco-
riam tuam, & auferam omne stannum tuum.
26 * Et restituam iudices tuos vt fuerunt prius,
& consiliarios tuos sicut antiquitus:post hęc
27 uocaberis ciuitas iusti, vrbs fidelis.* Sion in
iudicio redimetur, & reducent eam in iusti-
28 tia : * & conteret sceleſtos , & peccatores si-
mul:& qui dereliquerunt Dominum, consu-
29 mentur.* Confundentur enim ab idolis, qui
bus sacrificauerunt:& erubescetis super hor-
30 tis, quos elegeratis.* cum fueritis velus quer
cus defluentibus folijs, & uelut hortus absq;
31 aqua . * Et erit fortitudo uestra , ut fauilla
stuppæ, & opus uestrum quasi scintilla:& suc
cendetur utrumque simul, & non erit qui
extinguat .

CAP. II.

1 VErbum, quod uidit Isaias, filius Amos,
2 super Iuda & Ierusalem . * Et erit in
A nouissimis diebus præparatus mons domus
Domini in vertice montium, & eleuabitur
super colles, & fluent ad eum omnes gentes.
3 * Et ibunt populi multi, & dicent: Venite &
ascendamus ad montem Domini, & ad do-
mum Dei Iacob, & docebit nos vias suas, &
ambulabimus in semitis eius : quia de Sion
exibit lex, & uerbum Domini de Ierusalem.
4 * Et iudicabit Gentes, & arguet populos
multos : & conflabunt gladios suos in uo-
meres , & lanceas suas in falces non leuabit
B gens contra gentem gladium , nec exerce-
5 buntur ultra ad prælium . * Domus Iacob
uenite, & ambulemus in lumine Domini .
6 * Proiecisti enim populum tuum , domum
Iacob : quia repleti sunt vt olim, & augures
habuerunt ut Philisthijm , & pueris alienis
7 adhæserunt . * Repleta est terra argento &
8 auro & nō est finis thesaurorum eius:*& re-
pleta est terra eius equis : & innumerabiles
quadrigæ eius. Et repleta est terra eius ido-
lis:opus manuum suarum adorauerūt, quod
9 fecerunt digiti eorum.* Et incuruauit se ho-
mo , & humiliatus est uir: ne ergo dimittas
10 eis. * Ingredere in petram, & abscondere in
C fossa humo a facie timoris Domini, & a glo
11 ria maiestatis eius. * Oculi sublimes homi
nis humiliati sunt, & incuruabitur altitudo
virorum: exaltabitur autem Dominus solus
12 in die illa . * Quia dies Domini exercituum
super omnem superbum, & excelsum, & su-
per omnem arrogantem : & humiliabitur.
13 * Et super omnes cedros Libani sublimes, &
14 erectas, & super omnes quercus Basan.* Et
super omnes montes excelsos & super omnes
15 colles eleuatos : * Et super omnem turrim
D excelsam, & super omnem murū munitum,
16 * & super omnes naues Tharsis , & super
17 omne , quod uisu pulchrum est . * Et incu-
ruabitur sublimitas hominum, & humilia-
bitur altitudo uirorum, & eleuabitur Domi
18 nus solus in die illa: * & idola penitus conte-
19 rentur: * ¶ & introibunt in speluncas petrarū , Osee 10.b
& in uoragines terræ a facie formidinis Do- 8
mini, & a gloria maiestatis eius, cum surrexe Luc.23.d
20 rit percutere terram . * In die illa proijcet 30
homo idola argenti sui , & simulachra auri Apoc.9.d
sui, quæ fecerat sibi ut adoraret, talpas & ve- 17
21 spertiliones. * Et ingredietur scissuras petra
rum, & in cauernas saxorum a facie formidi
nis Domini & a gloria maiestatis eius, cum
22 surrexerit percutere terram . * Quiescite er-
go ab homine, cuius spiritus in naribus eius
est , quia excelsus reputatus est ipse.

CAP. III.

1 ECce enim dominator Dominus exerci-
A tuum auferet a Ierusalem , & a Iuda
ualidum & fortem, omnem robur panis, &
2 omne robur aquæ: * fortem, & uirum bellatorem,
iudicem, & prophetam, & ariolū, & senem :
3 * Principem super quinquaginta, & honora-
bilem uultu, & consiliarium, & sapientem
de architectis, & prudentem eloquij mysti-
4 ci. * Et dabo pueros principes eorum, & ef-
5 feminati dominabuntur eis. * Et irruet popu-
lus, uir ad uirum , & unusquisque ad proxi-
mum suum : tumultuabitur puer contra se-
6 nem, & ignobilis contra nobilem. * Appre-
B hendet enim uir fratrem suum domesticum
patris sui: Vestimentum tibi est, princeps est
7 noster, ruina autem hæc sub manu tua.* Re
spondebit in die illa , dicens : Non sum me-
dicus, & in domo mea non est panis, neque
uestimentum: nolite constituere me princi-
8 pem populi.* Ruit enim Ierusalem, & Iudas
concidit: quia lingua eorum & adinuentio
nes eorum contra Dominum, ut prouocarēt
9 oculos maiestatis eius. * Agnitio uultus eo-
rum respondit eis: & peccatum suum quasi
Sodoma prædicauerunt, nec abscōderunt: uæ
animæ eorum quoniam reddita sunt eis ma
10 la . * Dicite iusto quoniam bene , quoniam
fructus adinuentionum suarum comedet .
11 * Væ impio in malum : retributio enim ma
12 num eius fiet ei . * populum meum exacto-
C res sui spoliauerunt, & mulieres domina-

tæ sunt

tæ sunt eis. Popule meus, qui te beatum di-
cunt ipsi te decipiunt, & uiam gressuum tuo-
13 rum dissipant.* Stat ad iudicandum Domi-
14 nus, & stat ad iudicandos populos. * Domi-
nus ad iudicium ueniet cum senibus populi
sui, & principibus eius: uos enim depasti estis
uineam, & rapina pauperis in domo uestra.
15 * Quare atteritis populum meum, & facies
pauperum commolitis, dicit Dominus Deus
16 exercituū? Et dixit Dominus: Pro eo quòd
eleuatæ sunt filiæ Sion, & ambulauerunt ex-
tento collo, & nutibus oculorum ibant, &
plaudebant ambulabant pedibus suis, & com
17 posito gradu incedebant: * Decaluabit Do-
D minus uerticem filiarum Sion, & Domi-
18 nus crinem earum nudabit. * In die illa au-
feret Dominus ornamentum calceamento-
19 rum, & lunulas, * & torques, & monilia, &
20 armillas, & mitras, * & discrimina-
lia, & periscelidas, & murenulas, & olfacto-
21 riola, & inaures, * & annulos, & gemmas in
22 fronte pendentes, * & mutatoria, & palliola,
23 & linteamina, & acus, * & specula, & sindo
24 nes, & uittas, & theristra. * Et erit pro suaui
odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro
crispanti crine caluitium, & pro fascia pe
25 ctorali cilicium. * Pulcherrimi quoque ui-
ri tui gladio cadent, & fortes tui in prælio.
26 * Et mœrebunt atque lugebunt portæ eius,
& desolata in terra sedebit.

CAP. IIII.

1 ET apprehendent septem mulieres uirū
A unum in die illa, dicentes: Panem no-
strum comedemus, & uestimentis nostris
operiemur: tantummodo inuocetur nomen
tuum super nos, aufer opprobrium nostrum.
2 * In die illa erit germen Domini in magni-
ficentia, & gloria, & fructus terræ sublimis,
& exultatio his, qui saluati fuerint de Israel.
3 * Et erit: Omnis qui relictus fuerit in Sion,
& residuus in Ierusalem, sanctus uocabitur,
omnis qui scriptus est in uita in Ierusalem.
4 * Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion
& sanguinem Ierusalem lauerit de medio
5 eius in spiritu iudicij, & spiritu ardoris.* Et
creabit Dominus super omnem locum mon-
tis Sion & ubi inuocatus est, nubem per
diem, & fumum & splendorem ignis flam-
mantis in nocte: super omnem enim glo-
6 riam protectio. * Et tabernaculum erit in
umbraculum diei ab æstu, & in securi-
tatem, & absconsionem a turbine, & a
pluuia.

CAP. V.

Ier. 2. d. 21 Mat. 21. d. 33
1 CAntabo dilecto meo canticū patruelis
A mei uineæ suæ. Vinea facta est dilecto
2 meo in cornu filio olei. * Et sepiuit eam, &
lapides elegit ex illa, & plantauit eam ele-
ctam, & ædificauit turrim in medio eius, &
torcular extruxit in ea: & expectauit ut fa-
3 ceret uuas, & fecit labruscas. * Nunc ergo
habitatores Ierusalem, & uiri Iuda, iudicate
4 inter me & uineam meam. * Quid est quod
debui ultra facere uineæ meæ, & non feci ei?
an quod expectaui ut faceret uuas, & fecit
5 labruscas? Et nunc ostendā uobis quid ego
faciam uineæ meæ, auferam sepem eius, &
erit in direptionem: diruam maceriam
6 eius, & erit in conculcationem. * Et ponam
eam desertam: non putabitur, & non fodie-
tur: & ascendent uepres & spinæ: & nubibus
7 mandabo ne pluant super eā imbrem.* Vi-
nea enim Domini exercituū domus Israel
est: & uir Iuda germen eius delectabile: &
expectaui ut faceret iudicium, & ecce iniqui-
8 tas: & iustitiam, & ecce clamor. * Væ qui
coniungitis domum ad domum, & agrum
agro copulatis usque ad terminum loci: nū-
9 quid habitabitis uos soli in medio terræ? In
C auribus meis sunt hæc, dicit Dominus exer-
cituum. Nisi domus multæ desertæ fuerint
grandes, & pulchræ absque habitatore.
10 * Decem enim iugera uinearum facient la-
gunculam unam, & triginta modij semen-
11 tis facient modios tres. * Væ qui consurgi-
tis mane ad ebrietatem sectandam, & potan
dum usque ad uesperam, ut uino æstuetis.
12 * Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, &
uinum in conuiuijs uestris: & opus Dñi non
respicitis, nec opera manuum eius cōsidera
13 tis.* Propterea captiuus ductus est populus
meus, quia non habuit scientiam, & nobiles
eius interierunt fame, & multitudo eius siti
14 exaruit. * Propterea dilatauit infernus ani-
D mam suam, & aperuit os suum absque ul-
lo termino: & descendent fortes eius, & po-
pulus eius, & sublimes, gloriosiq; eius ad
15 eum. * Et incuruabitur homo, & humilia-
bitur uir, & oculi sublimium deprimentur.
16 * Et exaltabitur Dominus exercituum in iu
dicio, & Deus sanctus sanctificabitur in iusti
17 tia. * Et pascentur agni iuxta ordinem
suum, & deserta in ubertatem uersa aduenæ
18 comedent. * Væ qui trahitis iniquita-
tem in funiculis uanitatis, & quasi uincu-
19 lum plaustri peccatum. * Qui dicitis: Festi-
E net, & cito ueniat opus eius, ut uideamus:
& appropiet, & ueniat, cōsilium sancti Isra
20 el; & sciemus illud.* Væ qui dicitis malum
bonum, & bonū malum: ponentes tenebras
lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum
21 in dulce, & dulce in amarum. * Væ qui sa-
pientes estis in oculis uestris, & coram uo-
22 bismetipsis prudētes.* Væ qui potentes estis
ad bibendum uinum, & uiri fortes ad miscē
23 dam ebrietatem.* Qui iustificatis impium pro
muneribus, & iustitiam iusti aufertis ab eo.

Prou. 3. a. 7 Rom. 12. d. 16

24 *Propter hoc, sicut deuorat stipulam lingua
F ignis, & calor flammæ exurit; sic radix eorũ
quasi fauilla erit, & germen eorum ut pul-
uis ascendet, Abiecerunt enim legem Domi-
ni exercituum, & eloquium sancti Israel bla
25 phemauerunt.* Ideo iratus est furor Domi-
ni in populum suum, & extendit manum
suam super eum, & percussit eum: & contur-
bati sunt montes, & facta sunt morticina eo-
rum quasi stercus in medio platearum. In
his omnibus non est auersus furor eius, sed
26 adhuc manus eius extenta. * Et eleuabit si-
gnum in nationibus procul, & sibilabit ad
eum de finibus terræ: & ecce festinus veloci-
27 ter ueniet. * Non est deficiens, neq; laborans
G in eo: non dormitabit, neque dormiet, ne-
que soluetur cingulum renum eius, nec rum
28 petur corigia calceamenti eius. * Sagit-
tæ eius acutæ, & omnes arcus eius ex-
tenti. Vngulæ equorum eius ut silex, & ro-
29 tæ eius quasi impetus tempestatis. * Ru-
gitus eius ut leonis, rugiet ut catuli leonum:
& frendet, & tenebit prædam: & amplexabi-
30 tur, & non erit qui eruat. * Et sonabit super
eum in die illa sicut sonitus maris: aspicie-
mus in terram, & ecce tenebræ tribulatio-
nis, & lux obtenebrata est in caligine eius.

CAP. VI.

1 IN anno, quo mortuus est rex Ozias, ui-
A di Dominum sedentem super solium
excelsum, & eleuatum: & ea, quæ sub ipso e-
2 rant, replebant templum: * Seraphim sta-
bant super illud: sex alæ vni, & sex alæ alte-
ri: duabus uelabant faciem eius, & duabus ve
3 labant pedes eius, & duabus uolabant. * Et
Apoc.4.b. B clamabant alter ad alterum, & dicebant:
8 Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus e-
xercituũ, plena est omnis terra gloria eius.
4 * Et commota sunt superliminaria cardinũ
a uoce clamantis, & domus repleta est fumo.
5 * Et dixi: Væ mihi, quia tacui, quia vir pollu-
tus labijs ego sum, & in medio populi pol-
luta labia habentis ego habito, & regem do-
6 minum exercituum uidi oculis meis. * Et
C uolauit ad me vnus de Seraphim, & in ma-
nu eius calculus, quem forcipe tulerat de al-
7 tari.* Et tetigit os meum, & dixit: Ecce te-
tigit hoc labia tua, & auferetur iniquitas
8 tua, & peccatum tuum mundabitur. * Et au
diui uocem Domini dicentis: Quem mittã?
Mat.13.b & quis ibit nobis? Et dixi: Ecce ego, mitte
14 9 me.* Et dixit: Vade, & dices populo huic:
Mar.4.b. Audite audientes, & nolite intelligere: & ui-
20 10 dete uisionem, & nolite cognoscere. * Exce-
Io.12.f.40 D ca cor populi huius, & aures eius aggraua: &
Act.28.f. oculos eius claude: ne forte uideat oculis suis
26 & auribus suis audiat, & corde suo intelli-
Rom.11. 11 gat, & conuertatur, & sanem eum. * Et dixi:
b.8. Vsquequo domine? Et dixit: Donec desolen-
tur ciuitates absque habitatore, & domus si-
12 ne homine, & terra relinquetur deserta. * Et
longe faciet dominus homines, & multipli-
cabitur quæ derelicta fuerat in medio terræ.
13 * Et adhuc in ea decimatio, & conuertetur,
& erit in ostensionem sicut terebinthus, &
sicut quercus, quæ expandit ramos suos: se-
men sanctum erit id, quod steterit in ea.

CAP. VII.

1 ET factum est in diebus Achaz filij Ioa-
A than, filij Oziæ regis Iuda, ascendit Ra 4.Reg.16.
sin rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ a.5
rex Israel, in Ierusalem, ad præliandum con-
tra eam: & non potuerunt debellare eam.
2 * Et nunciauerunt domui Dauid, dicentes:
Requieuit Syria super Ephraim, & commo-
tum est cor eius, & cor populi eius, sicut mo
3 uentur ligna siluarum a facie uenti.* Et dixit
Dominus ad Isaiam: Egredere in occursum
Achaz tu, & qui derelictus est Iasub filius
tuus, ad extremum aquæductus piscinæ sup-
4 rioris in uia Agri fullonis. * Et dices ad eũ:
Vide ut sileas: noli timere, & cor tuum ne
formidet a duabus caudis titionum fumigã-
tium istorum in ira furoris Rasin regis Sy-
5 riæ, & filij Romeliæ: * eo quòd consilium
B inierit contra te Syria in malum Ephraim,
6 & filius Romeliæ, dicentes:* Ascendamus ad
Iudam, & suscitemus eum, & auellamus eũ
ad nos, & ponamus regem in medio eius fi-
7 lium Tabeel: * Hæc dicit Dominus Deus:
8 Non stabit, & non erit istud: * sed caput Sy-
riæ Damascus, & caput Damasci Rasin: &
adhuc sexaginta & quinque anni, & desinet
9 Ephraim esse populus: * & caput Ephraim
Samaria, & caput Samariæ filius Romeliæ.
10 Si non credideritis, non permanebitis. * Et
adiecit Dominus loqui ad Achaz, dicens:
11 * Pete tibi signum a Domino Deo tuo in
profundum inferni, siue in excelsum supra.
12 * Et dixit Achaz: Non petam, & non tenta-
13 bo dominum.* Et dixit: Audite ergo domus
Dauid: Numquid parum uobis est, molestos
esse hominibus, quia molesti estis & Deo
14 meo? * Propter hoc dabit dominus ipse uo-
C bis signum. Ecce uirgo concipiet, & pariet Mat.1.d.
filium, & uocabitur nomen eius Emmanuel. 23
15 * Butyrum & mel comedet, ut sciat reproba Luc.1.c.
16 re malum, & eligere bonum.* Quia antequã 31
sciat puer reprobare malum, & eligere bo-
num, derelinquetur terra, quam tu detestaris
17 a facie duorum regum suorum. * Adducet
dominus super te, & super populum tuum,
& super domum patris tui dies, qui non ue-
nerunt a diebus separationis Ephraim a Iu-
18 da cum rege Assyriorum. * Et erit in die illa:
Sibilabit dominus muscæ, quæ est in extre-
mo fluminum Aegypti, & api, quæ est in ter-
19 ra Assur, * & uenient, & requiescent omnes

in tor-

in torrentibus vallium,& in cauernis petra-
rũ,& in omnibus frutetis, & in vniuersis fo
19 raminibus. * In die illa radet Dominus in
D nouacula conducta in his,qui trans flumen
sunt, in rege Assyriorum, caput & pilos pe-
20 dum,& barbam vniuersam. * Et erit in die
21 illa: Nutriet homo vaccam boum, & duas
22 oues, * & præ vbertate lactis comedet buty
rum: butyrum enim & mel manducabit om
23 nis qui relictus fuerit in medio terræ. * Et
erit in die illa: Omnis locus vbi fuerint mil-
le vites, mille argenteis, in spinas & in ve-
24 pres erunt. * Cum sagittis & arcu ingredien
tur illuc: vepres enim & spinæ erunt in vni
25 uersa terra. * Et omnes montes, qui in sarcu
lo sarrientur, non veniet illuc terror spinarũ,
& veprium,& erit in pascua bouis,& in cõ-
culcationem pecoris.

CAP. VIII.

1 ET dixit Dominus ad me: Sume tibi li-
A brum grandem,& scribe in eo stylo ho
minis: Velociter spolia detrahe, cito præda-
2 re. * Et adhibui mihi testes fideles, Vriam
sacerdotem,& Zachariam filium Barachię:
3 * & accessi ad prophetissam,& concepit & pe
perit filium. Et dixit Dominus ad me: Voca
nomen eius, Accelera spolia detrahere: Festi
4 na prædari. * Quia antequam sciat puer vo-
care patrem suum & matrem suam, auferé-
tur fortitudo Damasci, & spolia Samarię
5 coram rege Assyriorum. * Et adiecit Do-
6 minus loqui ad me adhuc, dicens: * Pro eo
B quod abiecit populus iste aquas Siloe, quę
vadunt cum silentio,& assumpsit magis Ra
7 sin, & filium Romelię: * propter hoc ecce
Dominus adducet super eos aquas fluminis
fortes & multas, regem Assyriorum,& om-
nem gloriam eius: & ascendet super omnes
riuos eius,& fluet super vniuersas ripas eius,
8 * & ibit per Iudam, inundans,& transiens vs-
que ad collum veniet. Et erit extensio alarũ
eius, implens latitudinem terræ tuæ o Em-
9 manuel. * Congregamini populi, & vinci-
mini, & audite vniuersæ procul terræ: con-
fortamini & vincimini, accingite vos & vin
10 cimini: * inite consilium,& dissipabitur: lo-
quimini verbum, & non fiet: quia nobiscũ
11 Deus. * Hæc enim ait Dominus ad me: Si-
C cut in manu forti erudiuit me, ne irem in
12 via populi huius, dicens: * Non dicatis, con-
iuratio: omnia enim quæ loquitur populus
iste, coniuratio est: & timorem eius ne ti-
13 meatis, neque paueatis. * Dominum exer-
cituum ipsum sanctificate: ipse pauor vester,
14 & ipse terror vester. * Et erit vobis in san-
ctificationem. ‖ In lapidem autem offensio
nis, & in petram scandali duabus domibus
Israel, in laqueum & in ruinam habitanti-
15 bus Ierusalẽ. * Et offendent ex eis plurimi,

‖ Luc. 2.c.34 Ro.9.g.32 1.Pe.2.b.6

& cadent,& conterentur,& irretientur,& ca
16 pientur. * Liga testimonium, signa legem
17 in discipulis meis. * Et expectabo Dominũ,
D qui abscondit faciem suam a domo Iacob,
18 & præstolabor eũ. * Ecce ego & pueri mei,
quos dedit mihi Dominus in signum, & in
portentum Israel a Domino exercituũ, qui
19 habitat in monte Sion. * Et cum dixerint
ad vos: Quærite a pythonibus, & a diuinis,
qui strident in incantationibus suis: Nunquid
non populus a Deo suo requiret pro viuis a
20 mortuis? * Ad legem magis,& ad testimo-
nium. Quòd si nõ dixerint iuxta verbũ hoc,
21 non erit eis matutina lux. * Et transibit per
eam, corruet,& esuriet: & cum esurierit, ira-
scetur,& maledicet regi suo, & Deo suo, &
22 suspiciet sursum. * Et ad terram intuebitur,
& ecce tribulatio & tenebræ, dissolutio &
angustia, & caligo persequens, & non pote-
rit auolare de angustia sua.

CAP. IX.

1 PRimo tempore alleuiata est Terra Zabu
A lon,& Terra Nephthali: & nouissimo ag
grauata est via maris trans Iordanem Gali-
2 lææ Gentium. * Populus, qui ambulabat in
tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus
in regione vmbræ mortis, lux orta est eis.
3 * Multiplicasti gentem,& non magnificasti
lætitiam. Lætabuntur coram te, sicut qui læ
tantur in messe, sicut exultant victores capta
4 præda, quando diuidunt spolia. * Iugũ enim
oneris eius, & virgã humeri eius, & sceptrũ
exactoris eius superasti ‖ sicut in die Madiã. ‖ Iud.7.f.22.
5 * Quia omnis violenta prędatio cum tumul
tu,& vestimentum mistum sanguine, erit in
6 combustionem, & cibus ignis. * PARVV
B LVS enim NATVS est nobis, & filius
datus est nobis, & factus est principatus su-
per humerum eius: & vocabitur nomẽ eius,
Admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, pater
7 futuri seculi, princeps pacis. * Multiplica-
bitur eius imperium,& pacis non erit finis:
super solium Dauid,& super regnum eius se
debit: vt confirmet illud,& corroboret in iu
dicio & iustitia, amodo & vsque in sempiter
num: zelus Domini exercituum faciet hoc.
8 * Verbum misit Dominus in Iacob,& ceci-
9 dit in Israel. * Et sciet omnis populus E-
phraim, & habitantes Samariam in super-
10 bia & magnitudine cordis dicentes. * Late-
res ceciderunt, sed quadris lapidibus ædifica
bimus: sycomoros succiderũt, sed cedros im
11 mutabimus. * Et eleuabit Dñs hostes Rasin
super eũ,& inimicos eius in tumultũ vertet
12 * Syriam ab oriente, & Philisthijm ab Oc-
C cidente: & deuorabunt Israel toto ore. In
omnibus his non est auersus furor eius, sed
13 adhuc manus eius extenta: * & populus non
est reuersus ad percutientẽ se, & Dominum

14 exercituum non inquisierunt.* Et disperdet
Dominus ab Israel caput & caudam, incur-
15 uantem, & refrenantem die vna. * Lon-
geuus, & honorabilis, ipse est caput: & pro-
pheta docens mendacium, ipse est cauda.
16 * Et erunt, qui beatificant populum istum,
seducentes: & qui beatificantur, præcipitati.
17 * propter hoc super adolescentulis eius non
lætabitur Dominus: & pupillorum eius,
D & viduarum non miserebitur: quia omnis
hypocrita est & nequam, & vniuersum os
locutum est stultitiam. In omnibus his non
est auersus furor eius, sed adhuc manus eius
18 extenta. * Succensa est enim quasi ignis im-
pietas, veprem & spinam vorabit: & succen-
detur in densitate saltus, & conuoluetur su-
19 perbia fumi. * In ira Domini exercituum
conturbata est terra. & erit populus quasi
20 esca ignis: vir fratri suo non parcet. * Et de-
clinabit ad dexteram, & esuriet: & comedet
ad sinistram, & nō saturabitur; vnusquisque
carnem brachij sui uorabit: Manasses E-
phraim, & Ephraim Manassen, simul ipsi cō-
21 tra Iudā. * In omnibus his non est auersus
furor eius, sed adhuc manus eius extenta.

CAP. X.

1 VAe qui condunt leges iniquas: & scribē-
2 tes, iniustitiam scripserunt: * vt oppri-
A merent in iudicio pauperes, & vim facerent
causæ humilium populi mei: ut essent viduę
3 præda eorum, & pupillos diriperent. * Quid
facietis in die visitationis, & calamitatis de
longe uenientis? ad cuius confugietis auxi-
lium, & ubi derelinquetis gloriam vestram,
4 * ne incuruemini sub vinculo, & cū interfe-
ctis cadatis? Super omnibus his nō est auer-
sus furor eius, sed adhuc manus eius extēta.
5 * Væ Assur, virga furoris mei & baculus ip-
6 se est, in manu eorum indignatio mea. * Ad
B gentem fallacem mittam eum, & contra po
pulum furoris mei mandabo illi, ut auferat
spolia, & diripiat prædam, & ponat illum in
conculcationem quasi lutum platearum.
7 * Ipse autē non sic arbitrabitur, & cor eius
non ita existimabit: sed ad conterendū erit
cor eius, & ad internecionem gentium non
8 paucarum. * Dicet enim: * Numquid non
9 principes mei simul reges sunt? numquid
non ut Charcamis, sic Calano: & vt Arphad,
sic Emath? numquid non vt Damascus, sic
10 Samaria? * Quomodo inuenit manus mea
regna idoli, & simulachra eorum de Ieru
11 salem, & de Samaria: * Numquid non sicut
C feci Samariæ & idolis eius, sic faciam Ieru-
12 salem, & simulachris eius? * Et erit cū im-
pleuerit Dominus cuncta opera sua in mon
te Sion, & in Ierusalem, visitabo super fru-
ctum magnifici cordis regis † Assur, & super
13 gloriam altitudinis oculorum eius. * Dixit
enim: In fortitudine manus meæ feci, & in
sapientia mea intellexi: & abstuli terminos
populorum, & principes eorum deprædatus
sum, & detraxi quasi potens in sublimi resi-
14 dētes. * Et inuenit quasi nidum manus mea
fortitudinem populorum: & sicut collign-
D tur oua, quæ derelicta sunt, sic vniuersam
terram ego congregaui: & non fuit qui mo-
ueret pennam, & aperiret os, & gannirct.
15 * Nunquid gloriabitur securis contra eum,
qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra
eū, a quo trahitur? quō si eleuetur virga con
tra eleuantem se, & exaltetur baculus, qui
16 vtique lignum est. * Propter hoc mittet do
minator Dn̄s exercituum in pinguibus eius
tenuitatem: & subtus gloriam eius succensa
17 ardebit quasi combustio ignis. * Et erit lu-
men Israel in igne, & Sanctus eius in flam-
ma: & succēdetur, & deuorabitur spina eius,
18 & vepres in die vna. * Et gloria saltus eius,
E & carmeli eius ab anima vsque ad carnem
19 consumetur, & erit terrore profugus. * Et
reliquiæ ligni saltus eius præ paucitate nu-
20 merabuntur, & puer scribet eos. * Et erit
in die illa: non adijciet residuum Israel, &
hi, qui fugerint de domo Iacob, inniti super
eo, qui percutit eos: sed innitetur super Do-
21 minū sanctum Israel in veritate. * Reliquię
conuertentur, reliquiæ, inquā, Iacob ad Deū
22 fortem. * † Si enim fuerit populus tuus Is- † Rom. 9. f. 27
rael quasi arena maris, reliquiæ conuerten- Inf. 11. c. 11
tur ex eo, consummatio abbreuiata inunda-
23 bit iustitiam. * Consummationem enim &
F abbreuiationem Dominus Deus exercituū
24 faciet in medio omnis terræ. * Propter hoc,
hæc dicit Dn̄s Deus exercituum: Noli time-
re populus meus habitator Sion ab Assur:
in virga percutiet te, & baculum suum leua-
25 bit super te in via Aegypti. * Adhuc enim
paululum modicumq. & consumabitur in-
dignatio & furor meus super scelus eorum.
26 * † Et suscitabit super eum Dominus exer- † Inf. 37. g. 36
cituum flagellum: † iuxta plagam Madian
in Petra Oreb, & virgam suam super mare, † Iud. 7. g. 25
27 & leuabit eam in via Aegypti. * Et erit in
G die illa: Auferetur onus eius de humero tuo,
& iugum eius de collo tuo, & computrescet
28 iugum a faciē olei. * Veniet in Aiath, transi
bit in Magron, apud Machmas commendā-
29 bit vasa sua. * Transierunt cursim Gaba se-
des nostra: obstupuit Rama, Gabaath Saulis
30 fugit. * Hinni voce tua filia Gallim, attende
31 Laisa, paupercula Anathoth. * Migrauit Me
demena: habitatores Gabim confortamini.
32 * Adhuc dies est, ut in Nobe stetur: agitabit
manū suam super montem filiæ Sion, collē
33 Ierusalem. * Ecce dominator Dn̄s exerci-
tuum confringet lagunculam in terrore, &
excelsi statura succidentur, & sublimes hu-
34 miliabuntur. * Et subuertentur condensa
saltus ferro: & Libanus cum excelsis cadet.

CAP.

CAP. XI.

1 ET egredietur virga de radice Iesse, &
Act.13.d. 2 flos de radice eius ascendet. * Et requie
23 A scet super eum spiritus Domini: spiritus sa-
pientiæ,& intellectus,spiritus consilij,& for
3 titudinis,spiritus scientiæ,& pietatis, * & re
plebit eum spiritus timoris Domini: non se
cundum visionem oculorum iudicabit, ne-
4 que secundum auditum auriū arguet: * sed
iudicabit in iustitia pauperes, & arguet in
I1. Thes. æquitate pro mansuetis terræ: ‖ & percutiet
2.c.8 terram virga oris sui,& spiritu labiorum suo
5 rum interficiet impium. * Et erit iustitia
cingulum lumborum eius: & fides cinctorū
‖ Ins. 65. 6 renus eius.* ‖ Habitabit lupus cum agno: &
d.25 B pardus cum hœdo accubabit:vitulus & leo,
& ouis simul morabuntur, & puer paruulus
7 minabit eos.* Vitulus,& vrsus pascentur:si-
mul requiescent catuli eorum: & leo quasi
8 bos comedet paleas.* Et delectabitur infans
ab vbere super foramine aspidis:& in cauer-
na reguli, qui ablactatus fuerit, manum suā
9 mittet.* Non nocebunt, & non occident in
vniuerso monte sancto meo:quia repleta est
terra scientia Domini,sicut aquæ maris ope
‖ Ro.15.c. 10 rientes.* ‖ In die illa radix Iesse,qui stat in
12 C signum populorum,ipsum gentes depreca-
buntur, & erit sepulcrum eius gloriosum.
11 * Et erit in die illa: Adijciet Dominus secun
dò manum suam ad possidendum residuum
populi sui quod relinquetur ab Assyrijs,&ab
Aegipto,& a Phetros,& ab Aethiopia,& ab
Aelam,& a Sennaar,& ab Emath, & ab in-
12 sulis maris.* Et leuabit signum in nationes,
& congregabit profugos Israel, & dispersos
13 Iuda colliget a quattuor plagis terræ. * Et
auferetur zelus Ephraim,& hostes Iuda pe-
D ribunt: Ephraim non æmulabitur Iudam,
& Iudas non pugnabit contra Ephraim.
14 * Et volabunt in humeros Philisthim per
mare,simul prædabuntur filios Orientis: Idu
mæa & Moab præceptum manus eorum, &
15 filij Ammon obedientes erunt. * Et desola-
bit Dominus linguam maris Aegypti, & le-
uabit manum suam super flumen in fortitu-
dine spiritu sui:& percutiet eum in septem
16 riuis, ita vt transeant per eum calceati. * Et
erit via residuo populo meo,qui relinquetur
ab Assyrijs: sicut fuit Israeli in die illa, qua
ascendit de Terra Aegypti.

CAP. XII.

1 ET dices in die illa: Confitebor tibi Do-
A mine,quoniam iratus es mihi:conuer-
‖ Exo.15. 2 sus est furor tuus,& consolatus es me,* Ecce
a.2 Deus saluator meus fiducialiter agam, &
Psal. 117. non timebo: ‖ quia fortitudo mea, & lau-
c.14 mea Dominus,& factus est mihi in salutem.
3 * Haurientis aquas in gaudio de fontibus sal
B uatoris:* & dicentis in die illa:Confitemini
4 Domino, & inuocate nomen eius:notas fa-
cite in populis adinuentiones eius:memento
5 te quoniam excelsum est nomen eius.* Can
tate Domino quoniam magnifice fecit: an
6 nnuciate hoc in vniuersa terra.* Exulta, &
lauda habitatio Sion:quia magnus in medio
tui sanctus Israel.

CAP. XIII.

1 ONus Babylonis, quod vidit Isaias filius
2 Amos. * Super montem caliginosum
A leuate signum,exaltate vocem,leuate manū,
3 & ingrediantur portas duces.* Ego manda-
ui sanctificatis meis, & vocaui fortes meos
4 in ira mea,exultantes in gloria mea. * Vox
multitudinis in montibus,quasi populorum
frequentium. vox sonitus regum, gentium
congregatarum: Dominus exercitum præce-
5 pit militiæ belli,* venientibus de terra pro-
cul,a summitate cæli: Dominus, & vasa fu-
6 roris eius,vt disperdat omnē terram. * Vlu-
late,quia prope est dies Domini: quasi va-
7 stitas a Domino veniet.* Propter hoc,omnes
manus dissoluentur, & omne cor hominis cō-
8 tabescet,* & conteretur. Torsiones & dolores
B tenebunt,quasi parturiens,dolebunt: vnus-
quisque ad proximum suum stupebit, facies
9 combustæ vultus eorum. * Ecce dies Domi-
ni veniet,crudelis,& indignationis plenus,&
iræ,furorisq. ad ponendam terram in solitu
dinem, & peccatores eius conterendos de
10 ea.* ‖ Quoniam stellæ cæli, & splendor eorū ‖ Ezec.32
nō expandent lumen suum: obtenebratus est b.7
sol in ortu suo,& luna non splendeuit in lu- Ioel 3.c.
11 mine suo.* Et visitabo super orbis mala, & 15
contra impios iniquitatem eorum, & quie- Matt. 24.
scere faciam superbiam infidelium,& arro- c.25
12 gantiam fortium humilabo.* Preciosior erit Mar.13.c.
13 uir auro,& homo mundo obrizo. * Super 24
C hoc cælum turbabo; & mouebitur terra de Luc.21.e.
loco suo propter indignationem Domini 25
exercituum,& propter diem iræ furoris eius.
14 * Et erit quasi damula fugiens,& quasi ouis
& non erit qui congreget:vnusquisque ad po
pulum suum conuertetur, & singuli ad ter-
15 ram suam fugient. * Omnis, qui inuentus
fuerit,occidetur:& omnis,qui superuenerit,
16 cadet in gladio.* ‖ Infantes eorum alliden- ‖ Psal.136
tur in oculis eorum: diripientur domus eo- b.9
17 rum, & uxores eorum violabuntur. * Ecce
ego suscitabo super eos Medos, qui argentū
18 non quærant,nec aurem uelint:* sed sagittis
paruulos interficient,& lactantibus vteris nō
D miserebuntur,& super filios non parcet ocu
19 lus eorum.* Et erit Babylon illa gloriosa in
regi., inclyta superbia Chaldæorum: ‖ sicut ‖ Gen.19.
subuertit Dominus Sodomam & Gomor e.24
20 rham. * Non habitabitur vsque in finem,

& non fundabitur vsque ad generationem,
& generationem: nec ponet ibi tentorias A-
21 rabs, nec pastores requiescent ibi. * Sed re-
quiescent ibi bestiæ, & replebuntur domus
eorum draconibus: & habitabunt ibi stru-
22 thiones, & pilosi saltabunt ibi: * & respon-
debunt ibi vlulæ in ædibus eius, & sirenes in
delubris voluptatis.

CAP. XIIII.

1 PRope est vt veniat tempus eius, & dies
A eius non elongabuntur. Miserebitur
enim Dominus Iacob, & eliget adhuc de Is-
rael, & requiescere eos faciet super humum
suam: adiungetur aduena ad eos, & adhære-
2 bit domui Iacob. * Et tenebunt eos populi,
& adducent eos in locum suum: & posside-
bit eos domus Israel super terram Domini
in seruos & ancillas: & erunt capientes eos,
qui se ceperant, & subijcient exactores suos.
3 * Et erit in die illa: cum requiem dederit ti-
bi Deus a labore tuo, & a concussione tua,
4 & a seruitute dura, qua ante seruisti: * sumes
parabolam istam contra regem Babylonis,
& dices: Quomodo cessauit exactor, quieuit
5 tributum? * Contriuit Dominus baculum
6 impiorum, virgam dominantium, * cæden-
B tem populos in indignatione, plaga insana-
bili, subijcientem in furore gentes, persequē-
7 tem crudeliter. * Conquieuit & siluit om-
8 nis terra, gauisa est & exultauit: * abietes
quoque lætatę sunt super te, & cedri Libani:
ex quo dormisti, non ascendet qui succidat
9 nos. * Infernus subter conturbatus est in oc
cursum aduentus tui, suscitauit tibi gigātes.
Omnes principes terræ surrexerunt de solijs
10 suis, omnes principes nationum. * Vniuersi
respondebunt, & dicent tibi: Et tu vulnera-
tus es sicut & nos, nostri similis effectus es.
11 * Detracta est ad inferos superbia tua, con-
C cidit cadauer tuum: subter te sternetur ti-
nea, & operimentum tuum erunt vermes.
12 * Quomodo cecidisti de cęlo lucifer, qui ma
ne oriebaris? corruisti in terram, qui vulne-
13 rabas gentes? * qui dicebas in corde tuo: In
cælum conscendam, super astra Dei exalta
bo solium meum, sedebo in monte testamē-
14 ti, in lateribus Aquilonis. * Ascendam super
altitudinem nubium, similis ero Altissimo.
15 * Verumtamen ad infernum detraheris in
16 profundum laci: * qui te viderint, ad te in-
D clinabuntur, teq́. prospicient: Numquid iste
est vir, qui conturbauit terram, qui concus-
17 sit regna, * qui posuit orbem desertum, &
vrbes eius destruxit, vinctis eius non aperuit
18 carcerem? * Omnes reges gentium vniuersi
19 dormierunt in gloria, vir in domo sua. * Tu
autem proiectus es de sepulchro tuo, quasi
stirps inutilis pollutus, & obuolutus cū his,
qui interfecti sunt gladio, & descēderunt ad
fundamenta laci, quasi cadauer putridum.
20 * Non habebis cōsortium, neque cum eis in
E sepultura: tu enim terram tuam disperdidi-
sti, tu populum tuum occidisti: non vocabi-
21 tur in æternum semen pessimorum. * Præpa
rate filios eius occisioni in iniquitate patrū
suorum: non consurgent, nec hereditabunt
terram, neque implebunt faciem orbis ciui-
22 tatum. * Et consurgam super eos, dicit Do
minus exercituum: & perdam Babylonis no
men, & reliquias, & germen, & progeniem,
23 dicit Dominus. * Et ponam eam in posses-
F sionem ericij, & in paludes aquarum, & sco
pabo eā in scopa terens, dicit Dñs exercituū.
24 * Iurauit Dñs exercituū, dicens: Si non, vt pu
25 taui, ita erit: & quō mente tractaui, * sic eue
niet: Vt conterā Assyrium in terra mea, & in
mōtibus meis conculcē eum: & auferetur ab
eis iugum eius, & onus illius ab humero eo-
26 rum tolletur. * Hoc consilium, quod cogi-
taui super omnem terram, & hæc est manus
27 extenta super vniuersas gentes. * Dominus
enim exercituum decreuit: & quis poterit in
firmare? & manus eius extenta: & quis auer
28 tet eam? * In anno, quo mortuus est rex A-
29 chaz, factum est onus istud: * ne læteris Phi
G listhæa omnis tu, quoniam comminuta est
virga percussoris tui: de radice enim colubri
egredietur regulus, & semen eius absorbens
30 volucrem. * Et pascentur primogeniti pau-
perū, & pauperes fiducialiter requiescent: &
interire faciam in fame radicem tuam, &
31 reliquias tuas interficiam. * Vlula porta, cla-
ma ciuitas: prostrata est Philisthæa omnis:
ab Aquilone enim fumus veniet, & non est
32 qui effugiet agmen eius. * Et quid respon-
debitur nuncijs gentis? Quia Dominus fun-
dauit Sion, & in ipso sperabunt pauperes po-
puli eius.

CAP. XV.

1 ONus Moab. Quia nocte vastata est Ar
A Moab, conticuit: quia nocte vastatus
2 est murus Moab, conticuit. * Ascendit do-
mus, & Dibon ad excelsa in planctum super
Nabo, & super Medaba, Moab vlulauit, ‖ in ‖ Ier. 48. b
cunctis capitibus eius caluitium, & omnis 37
3 barba radetur. * In triuijs eius accincti sunt Ezec. 7. e
B sacco super tecta eius, & in plateis eius om- 18
4 nis vlulatus descendit in fletum. * Clama-
bit Hesebon, & Eleale, vsque Iasa audita est
vox eorum: super hoc expediti Moab vlula
5 būt, anima eius vlulabit sibi. * Cor meum
C ad moab clamabit, vectes eius vsque ad Se-
gor vitulam cōternantē: per ascensum enim
Luith flens ascendet, & in via Orónaim cla
6 morē contritionis leuabunt. * Aquę enim
Nemrim desertę erūt, quia aruit herba, defe-
7 cit germē, viror oīs interijt. * Secūdū magni
D tudinē operis & visitatio eorū: ad torrentē

8 salicum ducent eos.* Quoniam circuiuit cla
mor terminum Moab: usque ad Gallim ulu
latus eius, & usque ad Puteum Elim clamor
9 eius. * Quia aquæ Dibon repletæ sunt san-
guine: ponam enim super Dibon additamen
ta: his, qui fugerint de Moab leonem, & reli-
quijs terræ.

C A P. XVI.

1 EMitte agnum Domine dominatorem
A terræ, de Petra deserti ad montem filiæ
2 Sion.* Et erit: Sicut auis fugiens, & pulli de
nido auolantes, sic erunt filiæ Moab in trā-
3 scensu Arnon.* Ini consilium, coge conciliū:
pone quasi noctem umbram tuam in meri-
die: absconde fugientes, & uagos ne prodas.
4 * Habitabūt apud te profugi mei: Moab esto
latibulum eorum a facie uastatoris: finitus
est enim puluis, consummatus est miser: de-
5 fecit qui conculcabat terram. * Et præpara-
bitur in misericordia solium, & sedebit su-
per illud in ueritate in tabernaculo Dauid,
iudicans & quærens iudicium, & uelociter
6 reddens quod iustum est.* Audiuimus super-
biā Moab, superbus est ualde: superbia eius
& arrogantia eius & indignatio eius plusquā
7 fortitudo eius. * Idcirco ululabit: Moab ad
Moab, uniuersus ululabit: his, qui lętātur sup
muros coċti lateris, loquimini plagas suas.
8 * Quoniam suburbana Hesebon deserta sunt, &
C uineam Sabama domini Gentium excide-
runt: flagella eius usque ad Iazer peruene-
runt. errauerunt in deserto, propagines eius
9 relictæ sunt, transierunt mare. * Super hoc
plorabo in fletu Iazer uineam Sabama: in e-
briabo te lacrima mea Hesebon, & Eleale:
quoniam super uindemiam tuam, & super
10 messem tuam uox calcantium irruit. * Et
auferetur lætitia & exultatio de Carmelo, &
in uineis non exultabit neque iubilabit. uinū
in torculari non calcabit qui calcare consue-
11 uerat: uocem calcātium abstuli.* Super hoc
D uenter meus ad Moab quasi cithara sona-
bit, & uiscera mea ad murum coċti lateris.
12 * Et erit: cum apparuerit quod laborauit
Moab super excelsis suis, ingredietur ad san
13 cta sua ut obsecret, & nō ualebit.* Hoc uer
bum, quod locutus est Dominus ad Moab
14 ex tunc:* & nunc locutus est Dominus, di-
cens: In tribus annis quasi anni mercenarij
auferetur gloria Moab super omni populo
multo, & relinquetur paruus & modicus, ne-
quaquam multus.

Iere. 48. c. 29

C A P. XVII.

1 ONus Damasci: Ecce Damascus desinet
A esse ciuitas, & erit sicut aceruus lapidū
2 in ruina.* Derelictæ ciuitates Aroer gregi-
bus erunt, & requiescent ibi, & non erit qui
3 exterreat. * Et cessabit adiutorium ab E-
phraim, & regnum a Damasco: & reliquiæ
Syriæ sicut gloria filiorum Israel erunt: di-
4 cit Dominus exercituum.* Et erit in die il-
la: attenuabitur gloria Iacob, & pinguedo
5 carnis eius marcescet. * Et erit sicut con-
gregans in messe quod restiterit, & brachiū
B eius spicas leget: & erit sicut quærens spicas
6 in ualle Raphaim.* Et relinquetur in eo si-
cut racemus, & sicut excussio oleæ duarum
uel trium oliuarum in summitate rami, si-
ne quattuor aut quinque in cacuminibus
eius fructus eius: dicit Dominus Deus Is-
7 rael.* In die illa inclinabitur homo ad Factō
rem suum, & oculi eius ad sanctum Israel re
8 spicient: * & non inclinabitur ad altaria,
quæ fecerūt manus eius: & quæ operati sunt
digiti eius non respiciet, lucos & delubra.
9 * In die illa erunt ciuitatis fortitudinis eius
C derelictæ sicut aratra, & segetes quæ dereli-
ctæ sunt a facie filiorum Israel, & eris deserta
10 * Quia oblita es Dei saluatoris tui, & fortis
adiutoris tui non es recordata: propterea plan
tabis plantationem fidelem, & germen alie-
11 num seminabis. * In die plantationis tuæ
labrusca, & mane semen tuum florebit: abla
ta est messis in die hereditatis, & dolebit gra
12 uiter. * Væ multitudini populorum mul-
D torum, ut multitudo maris sonantis: & tu-
multus turbarum, sicut sonitus aquarum
13 multarum. * Sonabunt populi sicut sonitus
aquarum inundantium, & increpabit eum,
& fugiet procul: & rapietur sicut puluis mō-
tium a facie uenti, & sicut turbo coram tem-
14 pestate.* In tempore uespere, & ecce turba-
tio: in matutino, & nō subsistet. hæc est pars
eorum, qui uastauerunt nos, & sors diripien-
tium nos.

C A P. XVIII.

1 VÆ terræ cymbalo alarum, quæ est trās
2 flumina Aethiopiæ,* qui mittit in ma
A re legatos, & in uasis papyri super aquas.
Ite angeli ueloces ad gentem conuulsam, &
dilaceratam: ad populum terribilem, post
quem non est alius: ad gentem expectantem
& conculcatā, cuius diripuerunt flumina ter
3 ram eius: * omnes habitatores orbis, qui
B moramini in terra, cum eleuatum fuerit si-
gnum in montibus, uidebitis, & clangorem
4 tubæ audietis:* quia hæc dicit Dominus ad
me; Quiescam, & considerabo in loco meo si
cut meridiana lux clara est, & sicut nubes ro
5 ris in die messis.* Ante messem enim totus ef
floruit, & immatura perfectio germinabit,
& præcidentur ramusculi eius falcibus: &
quæ derelicta fuerint, abscindentur, & excu-
6 tientur.* Et relinquentur simul auibus mō-
tium, & bestijs terræ: & æstate perpetua erūt
super eum uolucres, & omnes bestiæ terræ
7 super illum hiemabunt. * In tempore il-
lo deferetur munus Domino exercituum a

D populo dinulso & dilacerato: a populo ter-
ribili, post quem non fuit alius, a gente ex-
pectante, expectante & conculcata, cuius di-
ripuerunt flumina terram eius, ad locum
nominis domini exercituum montem Sion.

CAP. XIX.

1 ONus Aegypti. Ecce dominus ascendet
A super nubem leuem, & ingredietur Ae-
gyptum, & commouebuntur simulachra Ae
gypti a facie eius, & cor Aegypti tabescet in
2 medio eius. * Et concurrere faciam Aegy-
ptios aduersus Aegyptios: & pugnabit uir
contra fratrem suum, & uir contra amicum
suum, ciuitas aduersus ciuitatem, regnum
3 aduersus regnum. * Et dirumpetur spiritus
Aegypti in visceribus eius, & consiliū eius
praecipitabo: & interrogabunt simulachra
sua, & diuinos suos, & pythones, & ariolos.
4 * Et tradam Aegyptum in manu dominorum
rum crudelium, & rex fortis dominabitur
5 eorum, ait dominus Deus exercituum. * Et
arescet aqua de mari, & fluuius desolabitur,
6 atque siccabitur. * Et deficient flumina: at-
B tenuabuntur, & siccabuntur riui aggerum.
7 Calamus & iuncus marcescet: * nudabitur
alueus riui a fonte suo, & omnis sementis ir-
8 rigua siccabitur, arescet, & non erit. * Et moe-
rebunt piscatores, & lugebunt omnes mittē-
tes in flumen hamum, & expandentes rete
9 super faciem aquarum emarcescent. * Con-
fundentur qui operabantur linum, pectentes
10 & texentes subtilia. * Et erunt irrigua eius
flaccentia: omnes qui faciebāt lacunas ad ca-
11 piendos pisces. * Stulti principes Taneos, sa-
pientes consiliarij Pharaonis dederunt con-
silium insipiens: quomodo dicetis Pharao-
ni: Filius sapientium ego, filius regum anti-
12 quorum? * Vbi nunc sunt sapientes tui? an-
nuncient tibi, & indicent quid cogitauerit do
13 minus exercituum super Aegytum. * Stulti
facti sunt principes Taneos, emarcuerunt
principes Mempheos, deceperunt Aegyptū,
14 angulum populorum eius. * Dominus mi-
C scuit in medio eius spiritum uertiginis: &
errare fecerunt Aegyptum in omni opere
15 suo, sicut errat ebrius & uomens. * Et non
erit Aegypto opus, quod faciat caput & cau
16 dam incuruantem, & refrenantem. * In die
illa erit Aegyptus quasi mulieres, & stupe-
bunt, & timebunt a facie commotionis ma-
nus Domini exercituum, quam ipse moue-
17 bit super eam. * Et erit Terra Iuda Aegypto
in pauorem: omnis, qui illius fuerit recorda-
tus, pauebit a facie consilij Domini exerci-
18 tuum, quod ipse cogitauit super eam. * In
die illa erunt quinque ciuitates in terra Ae-
gypti, loquentes lingua Chanaan, & iuran-
tes per Dominum exercituum: Ciuitas solis
19 uocabitur una. * In die illa erit altare Do-
mini in medio terrae Aegypti, & titulus do-
20 mini iuxta terminum eius * erit in signum,
& in testimonium Domino exercituum in
D terra Aegypti. Clamabunt enim ad dominū
a facie tribulantis, & mittet eis saluatorem
21 & propugnatorem, qui liberet eos. * Et co-
gnoscetur dominus ab Aegypto, & cogno-
scent Aegyptij dominum in die illa, & co-
lent eum in hostijs, & in muneribus: & uota
22 uouebunt Domino, & soluent. * Et percu-
tiet dominus Aegyptum plaga, & sanabit
eam, & reuertentur ad dominum, & placa-
23 bitur eis, & sanabit eos. * In die illa erit uia
de Aegypto in Assyrios, & intrabit Assyrius
Aegyptum, & Aegyptius in Assyrios, & ser-
24 uient Aegyptij Assur. * In die illa erit Israel
tertius Aegyptio & Assyrio: benedictio in
25 medio terrae, * cui benedixit Dominus exer
cituum, dicens: Benedictus populus meus Ae
gypti, & opus manuum mearum Assyrio:
hereditas autem mea Israel.

CAP. XX.

1 IN anno, quo ingressus est Tharthan in
A Azotum, cum misisset eum Sargon rex
Assyriorum, & pugnasset contra Azotum,
2 & cepisset eam: * in tempore illo locutus est
Dominus in manu Isaiae filij Amos, dicens:
Vade, & solue saccum de lumbis tuis, & cal-
ceamenta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit
3 sic uadens nudus, & discalceatus. * Et dixit
Dominus: Sicut ambulauit seruus meus Isa-
ias nudus, & discalceatus trium annorum si-
B gnum & portentum erit super Aegyptum,
4 & super Aethiopiam, * sic minabit rex Assy
riorum captiuitatem Aegypti, & transmi-
grationem Aethiopiae, iuuenum & senum,
nudam & discalceatam, discoopertis nati-
5 bus ad ignominiam Aegypti. * Et timebūt,
& confundentur ab Aethiopia spe sua, & ab
6 Aegypto gloria sua. * Et dicet habitator in-
sulae huius in die illa: Ecce haec erat spes no-
stra, ad quos confugimus in auxilium, ut li-
berarēt nos a facie regis Assyriorum: & quo
modo effugere poterimus nos?

CAP. XXI.

1 ONus deserti maris. Sicut turbines ab A-
A phrico ueniunt, de deserto uenit, de ter
2 ra horribili. * Visio dura nunciata est mihi:
qui incredulus est, infideliter agit: & qui de-
populator est, uastat. Ascende Aelam, obside
Mede: omnem gemitum eius cessare feci.
3 * Propterea repleti sunt lumbi mei dolore,
angustia possedit me sicut angustia parturiē
tis: corrui cum audirem; conturbatus sum cū
4 uiderem. * Emarcuit cor meum; tenebrae stu
B pefecerunt me: Babylon dilecta mea posita
5 est mihi in miraculū. * Pone mensam, contē-

plare

plare in specula comedentes & bibentes: sur
6 gite principes, arripite clypeũ. * Hæc enim
dixit mihi Dominus: Vade, & pone specula-
7 torem: & quodcumq; viderit, annunciet. * Et
vidit currum duorum equitum, ascensorem
asini, & ascensorem cameli: & contemplatus
8 est diligenter multo intuitu. * Et clamauit
leo: Super speculam domini ego sum, stans
Hab.2.a.1 iugiter per diem: & † super custodiam meã
9 ego sum, stans totis noctibus. * Ecce iste ve-
C nit ascensor uir bigæ equitum, & respondit,
Ier.51.a.1 & dixit: † Cecidit, cecidit Babylon, & omnia
Apoc.14.b.8 sculptilia deorum eius contrita sunt in ter-
10 ram. * Tritura mea, & filij areæ meæ, quæ
audiui a domino exercituum Deo Israel, an
11 nunciaui uobis. * Onus Duma ad me clamat
ex Seir: Custos quid de nocte? custos quid de
12 nocte? * Dixit custos: Venit mane & nox: si
13 quæritis, quærite: conuertimini, uenite. * O-
nus in Arabia. In saltu ad vesperam dormie
14 tis, in semitis Dedanim. * Occurrentes sitien
ti ferte aquam, qui inhabitatis terram Au-
15 stri, cum panibus occurrite fugienti. * A fa-
D cie enim gladiorum fugerunt, a facie gladij
imminentis, a facie arcus extenti, a facie gra
16 uis prælij: * quoniam hæc dicit Dominus ad
me: Adhuc in uno anno, quasi in anno mer-
cenarij, & auferetur omnis gloria Cedar.
17 * Et reliquiæ numeri sagittariorum fortiũ
de filijs Cedar imminuentur: Dominus enim
Deus Israel locutus est.

CAP. XXII.

1 ONus uallis visionis. Quidnam quoq; ti-
A bi est, quia ascendisti & tu omnis in te
2 cta? * clamoris plena, vrbs frequens, ciuitas
exultans: interfecti tui, non interfecti gladio,
3 nec mortui in bello. * Cuncti principes tui
fugerunt simul, dureque ligati sunt: omnes,
qui inuenti sunt, uincti sunt pariter, procul
4 fugerunt. * Propterea dixi: Recedite a me,
B amare flebo: nolite incumbere ut console-
mini me super uastitate filiæ populi mei.
5 * Dies enim interfectionis, & conculcatio-
nis, & fletuum Domino Deo exercituum in
ualle uisionis scrutans murum, & magnifi-
6 cus super montem. * Et Aelam sumpsit pha
retram, currum hominis equitis, & parietẽ
7 nudauit clypeus. * Et erunt electæ ualles tuę
plenæ quadrigarum, & equites ponent sedes
8 sua in porta. * Et reuelabitur operimentũ
Iudæ, & uidebis in die illa armamentarium
9 domus saltus. * Et scissuras ciuitatis Dauid
C videbitis, quia multiplicatæ sunt: & congre-
10 gastis aquas piscinæ inferioris, * & do-
mos Ierusalem numerastis, & destruxisti
11 domos ad muniendum murum. * Et lacum
fecistis inter duos muros ad quam piscinæ
veteris: & non suspexistis ad eum, qui fecerat
eam, & operatorem eius de longe non vidi-
12 stis. * Et uocabit Dominus Deus exercituũ
in die illa ad fletum, & ad planctum, ad cal-
13 uitium, & ad cingulum sacci: & ecce gau-
D dium & lætitia, occidere vitulos, & iugula-
re arietes, comedere carnes, & bibere uinũ: † Sap.6.b.6
Comedamus, & bibamus: cras enim morie 1.Cor.15.
14 mur. * Et reuelata est in auribus meis uox d.32
domini exercituum. Si dimittetur iniquitas
hæc uobis donec moriamini, dicit dominus
15 Deus exercituũ. * Hæc dicit dominus Deus
exercituum: Vade, ingredere ad eum, qui ha
bitat in tabernaculo, ad Sobnam præpositũ
16 templi, & dices ad eum: * Quid tu hic, aut
E quasi quis hic? quia excidisti tibi hic sepul-
chrum, excidisti in excelso memoriale dili-
17 genter, in petra tabernaculum tibi. * Ecce
dominus asportari te faciet, sicut asportatur
gallus gallinaceus, & quasi amictum sic sub-
18 leuabit te. * Coronans coronabit te tribula-
tione, quasi pilam mittet te in terram latam
& spatiosam: ibi morieris, & ibi erit currus
19 gloriæ tuę, ignominia domus dñi tui. * Et ex
pellã te de statione tua, & de ministerio tuo
20 deponam te. * Et erit in die illa: Vocabo ser
F uum meum Eliacim filium Helcię. * & in-
21 duam illum tunica tua, & cingulo tuo con-
fortabo eum, & potestatem tuam dabo in
manu eius: & erit quasi pater habitantibus
22 Ierusalem, & domui Iuda. * † Et dabo cla-
uem domus Dauid super humerum eius: & Apoc.3.b.
aperiet, & non erit qui claudat: & claudet, & 7
23 non erit qui aperiat. * Et figam illum paxil Iob 12.b.
lum in loco fideli, & erit in solium gloriæ do 14
24 mui patris eius. * Et suspendent super eum
G omnem gloriam domus patris eius, vaso-
rum diuersa genera, omne uas paruulum a
uasis craterarũ usque ad omne uas musico-
25 rũ. * In die illa dicit Dominus exercituum;
Auferetur paxillus, qui fixus fuerat in loco fi
deli: & frãgetur, & cadet, & peribit quod pe-
penderat in eo, quia Dominus locutus est.

CAP. XXIII.

1 ONus Tyri. Vlulate naues maris: quia ua
A stata est domus, unde uenire consueue-
rant: de Terra Cethim reuelatum est eis.
2 * Tacete qui habitatis in insula: negotiato-
res Sidonis transfretantes mare, repleuerũt
3 te. * In aquis multis semen Nili, messis flu-
minis fruges eius: & facta est negotiatio gen
4 tium. * Erubesce Sidon: ait enim mare: for-
titudo maris dicens: Non parturiui, & non
peperit, & non enutriui iuuenes, nec ad incre
5 mentum perduxi uirgines. * Cum auditum
fuerit in Aegypto, dolebunt cũ audierint de
6 Tyro: * Transite maria, ululate qui habita-
7 tis in Insula: * Numquid non vestra hæc est,
B quæ gloriabatur a diebus pristinis in anti-
quitate sua? ducent eam pedes sui longe ad
8 peregrinandum. * Quis cogitauit hoc super

Tyrum quondam coronatam, cuius nego-
tiatores principes, institores eius inclyti ter-
9 ræ? * Dominus exercituum cogitauit hoc,
ut detraheret superbiam omnis gloriæ & ad
ignominiam deduceret vniuersos inclytos
10 terræ. * Transi terram tuam quasi flumen fi
11 lia maris, non est cingulum ultra tibi. * Ma
C num suam extendit super mare, conturba-
uit regna: Dominus mādauit aduersus Cha-
12 naan, vt contereret fortes eius, * & dixit: Nō
adijcies vltra vt glorieris, calumniam susti-
nens virgo filia Sidonis: in Cethim consur-
gens transfreta, ibi quoque non erit requies
13 tibi. * Ecce terra Chaldæorum talis popu-
lus non fuit, Assur fundauit eam: in captiui-
tatem traduxerunt robustos eius, suffoderūt
14 domos eius, posuerunt eam in ruinam. * Vlu
late naues maris, quia deuastata est fortitu-
15 do vestra. * Et erit in die illa: In obliuione
eris o Tyre septuaginta annis, sicut dies re-
gis vnius: post septuaginta autem annos erit
16 Tyro quasi canticum meretricis. * Sume ci
D tharam, circui ciuitatem meretrix obliuio-
ni tradita: bene cane, frequenta canticum, ut
17 memoria tui sit. * Et erit post septuaginta
annos: Visitabit Dominus Tyrum, & redu-
cet eam ad mercedes suas: & rursum fornica
bitur cum vniuersis regnis terræ super faciē
18 terræ. * Et erunt negotiationes eius, & mer
cedes eius sanctificatæ Domino: non conden
tur, neque reponentur: quia his, qui habitaue
rint coram Domino, erit negotiatio eius, ut
manducent in saturitatem, & vestiantur vs-
que ad vetustatem.

CAP. XXIIII.

1 ECce Dominus dissipabit terram, & nu-
A dabit eam, & affliget faciem eius, & di-
2 sperget habitatores eius. * ‖ Et erit sicut po
pulus, sic sacerdos: & sicut seruus, sic domi
nus eius: sicut ancilla, sic domina eius: sicut
emens, sic ille qui uendit: sicut fœnerator, sic
is qui mutuū accipit: sicut qui repetit, sic qui
3 dēt. * Dissipatione dissipabitur terra, & dire-
ptione prædabitur. Dominus enim locutus
4 est verbum hoc. * Luxit, & defluxit terra,
& infirmata est: defluxit orbis, infirmata
5 est altitudo populi terræ. * Et terra infe-
cta est ab habitatoribus suis: quia trans-
gressi sunt leges, mutauerunt ius, dissipaue-
6 runt fœdus sempiternum. * Propter hoc ma
ledictio uorabit terram, & peccabunt habita
tores eius: ideoque insanient cultores eius,
7 & relinquētur homines pauci. * Luxit vin-
demia, infirmata est vitis, ingemuerunt om
8 nes qui lætabantur corde. * Cessauit gaudiū
tympanorum, quieuit sonitus lætantiū, con-
9 ticuit dulcedo citharæ. * Cum cantico non
bibent vinum: amara erit potio bibentibus
10 illam. * Attrita est ciuitas vanitatis, clausa
11 est omnis domus nullo introeūte. * Clamor
erit super vino in plateis: deserta est omnis
12 lætitia: translatū est gaudium terræ: * Reli-
cta est in vrbe solitudo, & calamitas oppri-
13 met portas. * Quia hæc erunt in medio ter-
ræ, in medio populorū: quō si paucę oliuę, q
remanserunt, excutiantur ex olea: & racemi,
14 cū fuerit finita vindemia. * Hi leuabunt uo
C cē suam, atq. laudabunt: cū glorificatus fue-
15 rit Dñs, hinnient de mari. * Propter hoc in
doctrinis glorificate Dñm: in insulis maris
16 nomen Dñi Dei Israel. * A finibus terræ lau
des audiuimus, gloriam iusti. Et dixi: Secre-
tum meum mihi, secretum meum mihi, væ
mihi præuaricantes præuaricati sunt, & præ-
uaricatione trāsgressorum præuaricati sunt.
17 * Formido, & fouea, & laqueus super te, qui
18 habitatores terræ. * Et erit: ‖ Qui fugerit ‖ Iere.48. g.44
a uoce formidinis, cadet in foueam: & qui se
explicauerit de fouea, tenebitur laqueo: quia
cataractæ de excelsis apertæ sunt, & concu-
19 tientur fundamenta terræ. * Confractione
D confringetur terra, contritione cōteretur ter
20 ra, commotione commouebitur terra, * agi-
tatione agitabitur terra sicut ebrius, & aufe-
retur quasi tabernaculū unius noctis: & gra
uabit eam iniquitas sua, & corruet, & non
21 adijciet ut resurgat. * Et erit: In die illa visi
tabit Dñs super militiam cæli in excelso: &
22 super reges terræ, qui sunt super terrā. * Et
congregabuntur in congregatione unius fa-
scis in lacum, & claudentur ibi in carcere: &
23 post multos dies uisitabūtur. * Et erubescet
luna, & confundetur sol, cum regnauerit Do
minus exercituum in monte Sion, & in Ieru
salem, & in conspectu senum suorum fuerit
glorificatus.

CAP. XXV.

1 DOmine Deus meus es tu, exaltabo te, &
A confitebor nomini tuo: quoniam feci-
sti mirabilia, cogitationes antiquas fideles,
2 amen. * Quia posuisti ciuitatem in tumulū,
vrbem fortem in ruinam, domum alienorū:
vt non sit ciuitas, & in sempiternum non ędi
3 ficetur. * Super hoc laudabit te populus for
tis, ciuitas gentium robustarum timebit te.
4 * Quia factus es fortitudo pauperi, fortitu-
do egeno in tribulatione sua: spes a turbine,
vmbraculum ab æstu. spiritus enim robusto
5 rum quasi turbo impellens parietem. * Si-
B cut æstus in siti, tumultum alienorū humi-
liabis: & quasi calore sub nube torrente pro
6 paginem fortium marcescere facies. * Et fa
ciet Dominus exercituum omnibus populis
in monte hoc conuiuium pinguium, conui-
uium vindemiæ, pinguium medullatorum,
7 vindemię defæcatæ. * Et præcipitabit in mō
C te isto faciem vinculi colligati super omnes
populos, & telam quā orditus est super om- ‖ Apoc.7.
8 nes nationes. * Præcipitabit mortem in sem d.27.&21
piternum: ‖ & auferet Dñs Deus lacrymam b.4

ab omni facie, & opprobrium populi sui auferet de vniuersa terra: quia Dominus locu-
9 tus est. * Et dicet in die illa: Ecce Deus noster iste, expectauimus eum, & saluabit nos: iste Dñs, sustinuimus eũ, exultabimus, & lę-
10 tabimur in salutari eius. * Quia requiescet ma
D nus Dñi in monte isto: & triturabitur Moab
11 sub eo, sicuti teruntur paleę in plaustro. * Et extendet manus suas sub eo, sicut extendit natans ad natandum: & humiliabit gloriã
12 eius cum allisione manuum eius. * Et munimenta sublimium murorum tuorum concident, & humiliabuntur, & detrahentur in terram vsque ad puluerem.

CAP. XXVI.

1 IN die illa cantabitur canticum istud in
A terra Iuda:

Vrbs fortitudinis nostrę Sion saluator, ponetur in ea murus, & antemurale.

2 * Aperite portas, & ingrediatur gens iusta, custodiens veritatem.

3 * Vetus error abijt: seruabis pacem: pacẽ: quia in te sperauimus.

4 * Sperastis in Domino in sęculis ęternis, in Domino Deo forti in perpetuum.

5 * Quia incuruabit habitantes in excelso, ciuitatem sublimem humiliabit.

Humiliabit eam vsque ad terram, detrahet eam vsque ad puluerem.

6 * Conculcabit eam pes, pedes pauperis, gressus egenorum.

7 * Semita iusti recta est, rectus callis iusti ad
B ambulandum.

8 * Et in semita iudiciorum tuorum Domine sustinuimus te: nomen tuum, & memoriale tuum in desiderio animę.

9 * Anima mea desiderauit te in nocte: sed & spiritu meo in pręcordijs meis de mane vigilabo ad te.

Cum feceris iudicia tua in terra, iustitiã discent habitatores orbis.

10 * Misereamur impio, & non discet iustitiã: in terra sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam Domini.

11 * Domine exaltetur manus tua, & non videant: videant, & confundantur zelantes populi: & ignis hostes tuos deuoret.

12 * Domine dabis pacem nobis: omnia enim
C opera nostra operatus es nobis.

13 * Domine Deus noster, possederunt nos domini absque te, tantum in te recordemur nominis tui.

14 * Morientes non viuant, gigantes non resurgant: propterea visitasti & contriuisti eos, & perdidisti omnem memoriam eorum.

15 * Indulsisti genti Domine, indulsisti genti: numquid glorificatus es? elongasti omnes terminos terrę.

16 * Domine in angustia requisierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis.

17 * Sicut quę concipit, & cum appropinquauerit ad partum, dolens clamat in doloribus suis: sic facti sumus a facie tua Domine.

18 * Concepimus, & quasi parturiuimus, & peperimus spiritum: salutes non fecimus in terra, ideo non ceciderunt habitatores terrę.

19 * Viuent mortui tui, interfecti mei resurgent: expergiscimini, & laudate qui habitatis in puluere: quia ros lucis ros tuus, & terram gigantum detrahes in ruinam.

20 * Vade populus meus, intra in cubicula tua, claude ostia tua super te, abscondere modicum ad momentum, donec pertranseat indignatio.

21 * Ecce enim Dñs egredietur de loco suo, Mic. 1. a. 3
vt visitet iniquitatem habitatoris terrę contra eum: & reuelabit terra sanguinem suũ, & non operiet vltra interfectos suos.

CAP. XXVII.

1 IN die illa visitabit Dominus in gladio
A suo duro, & grandi, & forti, super Leuiathan serpentem vectem, & super Leuiathan serpẽtem tortuosum, & occidet cetũ, qui in
2 mari est. * In die illa vinea meri cantabit ei.
3 * Ego Dominus, qui seruo eam, repente propinabo ei: ne forte visitetur contra eam, no-
4 cte & die seruo eam. * Indignatio non est
B mihi: quis dabit me spinã & veprem in prę-
lio: gradiar super eam, succendam eam pari-
5 ter? * An potius tenebit fortitudinem meã,
6 faciet pacem mihi, pacẽ faciet mihi? * Qui ingrediuntur impetu ad Iacob, florebit & germinabit Israel, & implebunt faciem orbis
7 semine. * Numquid iuxta plagã percutientis se percussit eum? aut sicut occidit interfe-
8 ctos eius, sic occisus est? * In mensura contra mensuram, cum abiecta fuerit, iudicabis eam: meditatus est in spiritu suo duro per
9 diem ęstus. * Idcirco super hoc dimittetur
C iniquitas domui Iacob: & iste omnis fructus vt auferatur peccatum eius, cũ posuerit omnes lapides altaris sicut lapides cineris alli-
10 sos, non stabunt luci, & delubra. * Ciuitas enim munita desolata erit, speciosa relinquetur, & dimittetur quasi desertum: ibi pascetur vitulus, & ibi accubabit, & consumet
11 summitates eius. * In siccitate messes illius
D conterentur, mulieres venientes, & docẽtes eam: non est enim populus sapiens, propterea non miserebitur eius, qui fecit eum: & qui
12 formauit eum, non parcet ei. * Et erit: In die illa percutiet Dominus ab alueo fluminis vsque ad torrentem Aegypti, & vos con-
13 gregabimini vnus & vnus filij Israel. * Et erit: In die illa clangetur in tuba magna, & venient qui perditi fuerant de terra Assyriorum, & qui eiecti erant in terra Aegypti, & adorabunt Dominum in monte sancto in Ierusalem.

CAP. XXVIII.

1 VAe coronæ superbiæ, ebrijs Ephraim, &
A flori decidéti, gloriæ exultationis eius;
qui erant in vertice vallis pinguissimæ, er-
2 rantes a vino. * Ecce validus & fortis Do-
minus sicut impetus grandinis: turbo con-
fringens, sicut impetus aquarum multarum
inundãtium, & emissarum super terram spa
3 tiosam. * Pedibus conculcabitur corona su-
4 perbiæ ebriorum Ephraim. * Et erit flos de-
B cidens gloriæ exultationis eius, qui est super
verticem vallis pinguium, quasi tempora-
neum ante maturitatem autumni: quod cũ
aspexerit videns statim vt manu tenuerit, de
5 uorabit illud.* In die illa erit Dominus exer
cituum corona gloriæ, & sertum exultationis
6 residuo populi sui:* & spiritus iudicij sedéti
super iudicium, & fortitudo reuertentibus
7 de bello ad portam.* Verum hi quoque prę
vino nescierunt, & præ ebrietate errauerunt:
sacerdos & propheta nescierunt præ ebrieta-
te, absorpti sunt a vino, errauerunt in ebrie-
tate, nescierunt videntem, ignorauerunt iu-
8 dicium. * Omnes enim mensæ repletæ sunt
vomitu sordiumque, ita vt non esset vltra lo
9 cus.* Quem docebit scientiam? & quem in-
C telligere faciet auditum? ablactatos a lacte,
10 auulsos ab vberibus.* Quia manda remanda,
manda remanda, expecta reexpecta, expecta
reexpecta, modicum ibi, modicum ibi.
11 * In loquela enim labij, & lingua altera lo-
12 quetur ad populum istum.* Cui dixit: Hęc
est requies mea, reficite lassum, & hoc est
13 meum refrigerium: & noluerunt audire.* Et
erit eis verbum Domini: Manda, remanda,
manda remanda, expecta reexpecta, expecta
reexpecta, modicum ibi, modicum ibi: Vt
vadant, & cadant retrorsum, & conterantur,
14 & illaqueentur, & capiantur.* Propter hoc
D audite verbum Domini viri illusores, qui do
minamini super populum meum, qui est in
15 Ierusalem: * Dixistis enim: Percussimus fœ-
dus cum morte, & cum inferno fecimus pa-
ctum. Flagellum inundans cum transierit,
non veniet super nos: quia posuimus menda-
cium spem nostram, & mendacio protecti
16 sumus. * Idcirco hæc Dicit Dñs Deus: Ecce
ego mittam in fundamentis Sion lapidẽ, la-
pidem probatum, angularem, pretiosum in
fundamento fundatum: qui crediderit, non
17 festinet. * Et ponam in pondere iudicium,
& iustitiam in mensura: & subuertet gran-
do spem mendacij: & protectionem aquæ
18 inundabunt. * Et delebitur fœdus vestrum
E cum morte, & pactum vestrum cum inferno
non stabit: flagellum inũdans cum transierit,
19 eritis ei in conculcationem. * Quandocum-
que pertransierit, tollet vos: quoniam mane
diluculo pertransibit in die & in nocte, &
tantummodo sola vexatio intellectum dabit
20 auditui.* Coangustatum est enim stratũ, ita
vt alter decidat: & pallium breue utrumque
21 operire non potest. * Sicut enim in monte 2. Reg. 5. d
F diuisionum stabit Dominus: sicut in val- 20
le, quę est in Gabaon, irascetur: ut faciat 1. Par. 14.
opus suum, alienum opus eius: vt operetur a. 11
opus suum, peregrinum est opus eius ab eo. Ios. 10. c.
22 * Et nunc nolite illudere, ne forte constrin- 10
gantur vincula vestra. consummationem
enim & abbreuiationem audiui a Domino
Deo exercituum super vniuersam terram.
23 * Auribus percipite, & audite vocem meã,
24 attendite, & audite eloquium meum.* Nũ-
quid tota die arabit arãs vt serat, proscindet
25 & sariet humum suam? Nonne cum adæ-
quauerit faciem eius, seret gith, & cyminum
sparget, & ponet triticum per ordinem, &
hordeum, & milium, & viciam in finibus
26 suis?* Et erudiet illum in iudicio: Deus suus
27 docebit illum.* Non enim in serris tritura-
G bitur gith, nec rota plaustri super cyminum
circuibit: sed in uirga excutietur gith & cy-
28 minum in baculo.* Panis autem comminue
tur: verum non in perpetuum triturans tri-
turabit illum, neque vexabit eum rota plau-
29 stri, nec vngulis suis comminuet eum.* Et
hoc a Domino Deo exercituũ, exiuit, vt mi-
rabile faceret consilium, & magnificaret iu-
stitiam.

CAP. XXIX.

1 VAe Ariel, Ariel ciuitas, quam expugna
A uit Dauid: additus est annus ad annum:
2 sollemnitates euolutæ sunt. * Et circũualla-
bo Ariel, & erit tristis & mœrens, & erit mi-
3 hi quasi Ariel. * Et circumdabo quasi sphæ-
ram in circuitu tuo, & iaciam contra te ag-
gerem, & munimenta ponam in obsidionem
4 tuam:* Humiliaberis, de terra loqueris, &
de humo audietur eloquium tuum: & erit
quasi pythonis de terra vox tua, & de humo
5 eloquium tuum mussitabit. * Et erit sicut
B puluis tenuis multitudo ventilantium te: &
sicut fauilla pertransiens multitudo eorum,
6 qui contra te preualuerunt: * eritq; repente
confestim. A Domino exercituũ visitabitur
in tonitruo, & cõmotione terræ, & voce ma-
gna turbinis & tempestatis, & flammæ ignis
7 deuorantis. * Et erit sicut somnium visio-
nis nocturnæ multitudo omnium Gentium,
quæ dimicauerunt contra Ariel, & omnes
qui militauerunt, & obsederunt, & præualue
8 runt aduersus eã.* Et sicut somniat esuriens,
C & comedit, cum autem fuerit expergefa-
ctus, vacua est anima eius: & sicut somniat si
tiens, & bibit, & postquam fuerit expergefa
ctus, lassus ad huc sitit, & anima eius vacua
est: sic erit multitudo omnium Gentium,
9 quæ dimicauerunt contra montẽ Sion.* Ob-

ftupefcite,& admiramini,fluctuate,& vacilla
te:inebriamini,& non a uino: mouemini , &
10 non ab ebrietate: * Quoniam mifcuit vobis
E Dominus fpiritum foporis,claudet oculos ve
ftros,prophetas & principes veftros,qui vidēt
11 uifiones,operiet. * Et erit vobis vifio oīum
ficut verba libri fignati, quem cum dederint
fcienti litteras,dicent: Lege iftum: & refpon-
12 debit: Non poffum,fignatus eft enim. * Et
dabitur liber nefcienti litteras,diceturque ei:
13 Lege:& refpondebit: Nefcio litteras.* Et di
Mat.15.a.8. xit Dominus: ‖ Eo quòd appropinquat po-
pulus ifte ore fuo , & labijs fuis glorificat
Mar.7.b.6. me,cor autem eius longe eft a me,& timue-
runt me mandato hominum , & doctrinis :
14 * Ideo ecce ego addam vt admirationem
B faciem populo huic miraculo grandi & ftu-
1.Cor.1.c.19. pendo: ‖ peribit enim fapiētia a fapientibus
eius,& intellectus prudentium eius abfcon-
Abd.1.c.8. 15 detur. * ‖ Væ qui profundi eftis corde , vt a
Domino abfcondatis cōfilium:quorum funt
in tenebris opera;& dicunt: Quis videt nos ,
16 & quis nouit nos ? * Peruerfa eft hæc ve-
ftra cogitatio:quafi fi lutum contra figulum
cogitet , & dicat opus factori fuo : Non
fecifti me : & figmentum dicat fictori fuo :
17 Non intelligis. * Nonne adhuc in modi-
F co & in breui conuertetur libanus in char
mel , & charmel in faltum reputabitur ?
18 * Et audient in die illa furdi verba libri ,
& de tenebris , & caligine oculi cæcorum
19 videbunt. * Et addent mittes in Domi-
no lætitiam , & pauperes homines in fan-
20 cto Ifrael exultabunt:* quoniam defecit qui
preualebat,confummatus eft illufor, & fuc-
cifi funt omnes qui vigilabant fuper iniqui-
21 tatem:* qui peccare faciebant homines in
G uerbo,& arguētem in porta fupplantabant,
22 & declinauerūt fruftra a iufto.* Propter hoc,
hæc dicit Dominus ad domum Iacob , qui
redemit Abraham: Non modo confundetur
23 Iacob,nec modo vultus eius erubefcet.* fed
cum viderit filios fuos,opera manum mearū
in medio fui fanctificantes nomen meum ,
& fanctificabunt fanctum Iacob , & Deum
24 Ifrael prædicabunt , * & fcient errantes fpi-
ritu intellectum , & muffitatores dicent le-
gem.

CAP. XXX.

1 VAe filii defertores , dicit Dominus , vt
A faceretis confilium, & non ex me : &
ordiremini telam , & non per fpiritum meū,
2 vt adderetis peccatū fuper peccatum : * qui
ambulatis vt defcendatis in Aegyptum , &
os meum non interrogaftis , fperantes auxi-
lium in fortitudine Pharaonis , & haben-
3 tes fiduciam in vmbra Aegypti. * Et erit
vobis fortitudo Pharaonis in confufionem ,
& fiduciam vmbræ Aegypti in ignominiā.
4 * Erant enim in Tani principes tui, & nun-
5 cij tui vfque ad Hanes peruenerunt.* Om-
nes confufi funt fuper populo , qui eis pro-
deffe non potuit:non fuerunt in auxilium &
in aliquam utilitatem , fed in confufionem
6 & in opprobrium.* Onus iumentorum Au-
ftri. In terra tribulationis & anguftiæ leæna,
& leo ex eis,vipera & regulus volās portātes
fuper humero iumentorum diuitias fuas, &
fuper gibbum camelorum thefauros fuos ad
populum , qui eis prodeffe non poterit .
7 * Aegyptus enim fruftra & vane auxiliabi-
tur:ideo clamaui fuper hoc: Superbia tantū
8 eft quiefce.* Nunc ergo ingreffus fcribe ei fu
per buxum , & in libro diligenter exara il-
lud, & erit in die nouiffimo in teftimonium
9 vfque in æternum.* populus enim ad iracū-
diam prouocans eft , & filij mendaces, filij
10 nolentes audire legem Dei.* Qui dicunt vi-
dentibus: Nolite videre:& afpicientibus: Noli
te afpicere nobis ea,quę recta funt:loquimini
11 nobis placētia,uidete nobis errores.* Auferte
C a me viam, declinate a me femitam,ceffet a
12 facie noftra fanctus Ifrael. * Propterea hæc
dicit fanctus Ifrael:Pro eo quòd reprobaftis
verbum hoc,& fperaftis in calumnia & in tu
13 multu,& innixi eftis fuper eo:*propterea erit
vobis iniquitas hæc ficut interruptio cadēs,&
requifita in muro excelfo; quoniam fubito ,
14 dum non fperatur,ueniet contritio eius.* Et
comminuetur ficut conteritur lagena figuli
contritione perualida : & non inuenietur de
fragmentis eius tefta , in qua portetur igni-
culus de incēdio,aut hauriatur parum aquæ
15 de fouea. * Quia hæc dicit Dominus Deus
fanctus Ifrael : Si reuertamini & quiefcatis,
falui eritis: in filentio , & in fpe erit fortitu-
16 do ueftra. Et noluiftis:* & dixiftis: Nequa
D quam, fed ad equos fugiemus: ideo fugietis.
Et fuper ueloces afcendemus: ideo uelocio-
17 res erunt,qui perfequentur uos. * Mille ho-
mines a facie terroris unius: & a facie terro-
ris quinque fugietis , donec relinquamini
quafi malus nauis in uertice montis,& quafi
18 fignum fuper collem. * Propterea expectat
Dominus vt mifereatur ueftri: & ideo exal-
tabitur parcens uobis:quia Deus iudicij Do
19 minus beati omnes qui expectant eum.* Po
pulus enim Sion habitabit in Ierufalem :
plorans nequaquam plorabis , miferans mi-
ferebitur tui : ad uocem clamoris tui ftatim
20 ut audierit , refpondebit tibi. * Et dabit uo
bis Dominus panem arctum,& aquam bre-
E uem: & non faciet auolare a te ultra docto-
rem tuum:& erunt oculi tui uidentes præce-
21 ptorem tuum. * Et aures tuæ audient uer-
bum poft tergum monentis: Hæc eft uia,am
bulate in ea : & non declinetis neque ad dex
22 teram , neque ad finiftram. * Et contami-
nabis laminas fculptilium argenti tui,& ve-
ftimentum conflatilis auri tui , & difperges

ea ſicut immunditiam menſtruatæ: Egrede-
23 re, dices ei. * Et dabitur pluuia ſemini tuo,
vbicumque ſeminaueris in terra: & panis
frugum terræ erit vberrimus, & pinguis. pa-
ſcetur in poſſeſſione tua in die illo agnus
24 ſpacioſe: * & tauri tui, & pulli aſinorum, qui
operantur terram, commiſtum migma co-
25 medent ſicut in area ventilatum eſt. * Et
F erunt ſuper omnem montem excelſum, &
ſuper omnem collem eleuatum riui curren-
tium aquarum, in die interfectionis multo-
26 rum cum ceciderint turres. * Et erit lux
lunæ ſicut lux ſolis, & lux ſolis erit ſeptem-
pliciter ſicut lux ſeptem dierum in die, qua
alligauerit Dominus vulnus populi ſui, &
27 percuſſuram plagæ eius ſanauerit. * Ecce no-
men Domini uenit de longinquo, ardens fu-
ror eius, & grauis ad portandum: labia eius
repleta ſunt indignatione, & lingua eius qua-
28 quaſi ignis deuorans. * Spiritus eius velut
torrens inundans vſque ad medium colli ad
perdendas gentes in nihilum, & frenum er-
roris, quod erat in maxillis populorum.
29 * Canticum erit vobis ſicut nox ſanctificatæ
G ſollemnitatis, & lætitia cordis ſicut qui per-
git cum tibia, ut intret in montem Domini
30 ad fortem Iſrael. * Et auditam faciet Do-
minus gloriam vocis ſuæ, & terrorem bra-
chij ſui oſtendet in comminatione furoris, &
flamma ignis deuorantis: allidet in turbine,
31 & in lapide grandinis. * A uoce enim Domi-
32 ni pauebit Aſſur virga percuſſus. * Et erit
tranſitus uirgæ fundatus, quam requieſcere
faciet Dominus ſuper eum in tympanis &
citharis: & in bellis præcipuis expugnabit
33 eos * Pręparata eſt enim ab heri Topheth, a
rege præparata, profunda, & dilatata. Nutri-
menta eius, ignis & ligna multa: flatus
Domini ſicut torrens ſulphuris ſuccendens
eam.

CAP. XXXI.

1 VAe qui deſcedunt in Aegyptum ad auxi-
A lium, in equis ſperantes, & habentes fi-
duciam ſuper quadrigis, quia multæ ſunt: &
ſuper equitibus, quia præualidi nimis: & non
ſunt confiſi ſuper ſanctum Iſrael, & Domi-
2 num non requiſierunt. * Ipſe autem ſapiens
B adduxit malum, & uerba ſua non abſtulit:
& conſurget contra domum peſſimorum, &
contra auxilium operantium iniquitatem.
3 * Aegyptus, homo, & non Deus, & equi eo-
rum, caro, & non ſpiritus: & Dominus in-
clinabit manum ſuam, & corruet auxiliator,
& cadet cui præſtatur auxilium, ſimulq; om-
4 nes conſumentur. * Quia hæc dicit Dominus
G ad me: Quomodo ſi rugiat leo, & catulus
leonis ſuper prędam ſuam, & cum occurrerit
ei multitudo paſtorum, a voce eorum non
formidabit, & a multitudine eorum non pa-
uebit: ſic deſcendet Dominus exercituum
vt prælietur ſuper montem Sion, & ſuper
5 collem eius. * Sicut aues volantes, ſic prote-
get Dominus exercituum Ieruſalem, prote-
6 gens & liberans, tranſiens & ſaluans. * Con-
uertimini ſicut in profundum receſſeratis
7 filij Iſrael. * In die enim illa abijciet vir ido-
D la argenti ſui, & idola auri ſui, quæ fecerunt
8 vobis manus veſtræ in peccatum. * Et cadet
Aſſur in gladio non viri, & gladius non ho-
minis vorabit eum; & fugiet non a facie gla-
9 dij: & iuuenes eius vectigales erunt: * & for-
titudo eius a terrore tranſibit, & pauebunt
fugientes principes eius, dixit Dominus: cu-
ius ignis eſt in Sion, & caminus eius in Ie-
ruſalem.

CAP. XXXII.

1 ECce in iuſtitia regnabit rex, & principes
2 in iudicio præerunt. * Et erit vir ſicut
A qui abſconditur a uento, & celat ſe a tempe-
ſtate, ſicut riui aquarum in ſiti, & vmbra pe-
3 træ prominentis in terra deſerta. * Non ca-
ligabunt oculi videntium, & aures audien-
4 tium, & diligenter auſcultabunt. * Et
cor ſtultorum intelliget ſcientiam, & lin-
gua balborum velociter loquetur, & pla-
5 ne. * Non uocabitur vltra is, qui inſi-
piens eſt, princeps: neque fraudulentus
6 appellabitur maior. * ſtultus enim fatua lo-
quetur, & cor eius faciet iniquitatem, ut per-
B ficiat ſimulationem, & loquatur ad Domi-
num fraudulenter, & vacuam faciat animā
7 eſurientis, & potum ſitienti auferat. * Frau-
dulenti uaſa peſſima ſunt: ipſe enim cogita-
tiones concinnauit ad perdendos mites in ſer-
mone mendaci, cum loqueretur pauper iudi-
8 cium. * Princeps uero ea, quæ digna ſunt
principe, cogitabit, & ipſe ſuper duces ſtabit.
9 * Mulieres opulentæ ſurgite, & audite uo-
cem meam: filiæ confidentes, percipite auri-
10 bus eloquium meum. * Poſt dies enim, & an-
C num uos conturbabimini confidentes: con-
ſummata eſt enim uindemia, collectio ultra
11 non ueniet. * Obſtupeſcite opulentæ; con-
turbamini confidentes: exuite uos, & con-
12 fundimini, accingite lumbos veſtros. * Super
ubera plangite, ſuper regione deſiderabili, ſu-
13 per uinea fertili. * Super humum populi mei
ſpinæ & uepres aſcendent: quanto magis
ſuper omnes domos gaudij ciuitatis exultan-
14 tis? * Domus enim dimiſſa eſt, multitudo
urbis relicta eſt, tenebræ & palpatio factæ
ſunt ſuper ſpeluncas uſque in æternum. Gau-
15 dium onagrorum paſcua gregum, * donec
effundatur ſuper nos ſpiritus de excelſo: &
D erit deſertum in charmel, & charmel in ſal-
16 tum reputabitur. * Et habitabit in ſolitudi-
ne iudicium, & iuſtitia in charmel ſedebit.
17 * Et erit opus iuſtitiæ pax, & cultus iuſtitiæ

ſilentium,

silentium, & securitas vsque in sempiternũ.
18 * Et sedebit populus meus in pulchritudine
pacis, & in tabernaculis fiducię, & in requie
19 opulenta.* Grãdo autem in descensione sal
20 tus, & humilitate humiliabitur ciuitas.* Bea
ti, qui seminatis super omnes aquas, immit-
tentes pedem bouis & asini.

CAP. XXXIII.

1 VAe qui prædaris nonne & ipse præda-
A beris? & qui spernis nonne & ipse spe
neris? cum consummaueris deprædationem,
deprædaberis: cum fatigatus desieris con-
2 temnere, contemneris.* Domine miserere
nostri: te enim expectauimus: esto brachium
nostrum in mane, & salus nostra in tempo-
3 re tribulationis.* A voce angeli fugerunt po
puli, & ab exaltatione tua dispersæ sunt gen-
4 tes.* Et congregabuntur spolia vestra sicut
colligitur bruchus, velut cũ fossę plenę fue-
5 rint de eo.* Magnificatus est Dominus,
quoniam habitauit in excelso: impleuit Sion
6 judicio & iustitia.* Et erit fides in tempori-
bus tuis: diuitię salutis sapientia & scientia:
7 timor Domini ipse est thesaurus eius.* Ecce
B uidentes clamabunt foris, angeli pacis ama-
8 re flebunt.* Dissipatę sunt vię, cessauit tran-
siens per semitam, irritum factum est pa
ctum, proiecit ciuitates, non reputauit ho-
9 mines.* Luxit, & elanguit terra: confusus est
Libanus, & obsorduit, & factus est Saron si-
cut desertum: & concussa est Basan, & Car-
10 melus.* Nunc consurgam, dicit Dominus:
11 nunc exaltabor, nunc subleuabor.* Conci-
pietis ardorem, parietis stipulam: spiritus
12 vester vt ignis vorabit vos.* Et erunt popu
li quasi de incendio cinis, spinę congregatę
13 igni comburentur.* Audite qui longe estis,
quę fecerim, & cognoscite uicini fortitudinẽ
14 meam.* Contriti sunt in Sion peccatores,
possedit tremor hypocritas. quis poterit ha-
bitare de vobis cum igne deuorante? quis ha
bitabit ex vobis cum ardoribus sempiter-
15 nis? † Qui ambulat in iustitijs, & loquitur (†Psal. 14. 2.2)
C veritatem, qui proijcit auaritiam ex calũ-
nia & excutit manus suas ab omni munere, q
obturat aures suas ne audiat sanguinẽ, & clau
16 dit oculos suos ne videat malum.* Iste in
excelsis habitabit, munimẽta saxorum subli
mitas eius: panis ei datus est, aquæ eius fide-
17 les sunt.* Regem in decore suo videbunt ocu-
18 li eius, cernent terram de longe.* Cor tuum
meditabitur timorem: † vbi est litteratus? vbi (†1. Cor. 1. c. 10)
legis verba ponderans? vbi doctor paruulorũ?
19 * Populum impudentem non videbis populũ
alti sermonis: ita vt non possis intelligere di-
sertitudinẽ linguæ eius, in quo nulla est sapiẽ
20 tia.* Respice Sion ciuitatem sollemnitatis
D nostre: oculi tui videbunt Ierusalẽ, habitatio
nem opulentam, tabernaculum, quod nequa
quam transferri poterit: nec auferentur claui
eius in sempiternum, & omnes funiculi eius
21 non rumpentur:* quia solummodo ibi ma-
gnificus est Dominus noster: locus fluuiorũ
riui latissimi & patentes: non transibit per
eum nauis remigum, neque trieris magna
22 transgredietur eum.* Dñs enim iudex noster,
Dñs legifer noster: Dñs rex noster: ipse salua
23 bit nos.* Laxati sunt funiculi tui, & nõ præua
lebunt: sic erit malus tuus vt dilatare signum
non queas: Tunc diuidentur spolia prædarũ
24 multarum; claudi diripient rapinam.* Nec
dicet vicinus, Elangui: populus qui habitat
in ea, auferetur ab eo iniquitas.

CAP. XXXIIII.

1 ACcedite Gentes, & audite, & populi at-
A tẽdite: audiat terra, & plenitudo eius, or
bis, & omne germen eius.* Quia indignatio
Dñi super omnes Gentes, & furor super vni
uersam militiam eorum: interfecit eos, & de
3 dit eos in occisionem.* Interfecti eorum
proijcientur, & de cadaueribus eorum ascen
det fœtor: tabescent montes a sanguine eo-
4 rum.* Et tabescet omnis militia cælorum,
& complicabuntur sicut liber cæli: & omnis
militia eorum defluet sicut defluit folium de
5 vinea & de ficu.* Quoniam inebriatus est
in cælo gladius meus: ecce super Idumæam
descendet, & super populum interfectio-
6 nis meæ ad iudicium.* Gladius Domini re-
pletus est sanguine, incrassatus est adipe,
de sanguine agnorum, & hircorum, de
sanguine medullatorum arietum: victima
enim Domini in Bosra, & interfectio ma-
7 gna in Terra Edom.* Et descendent vnicor-
nes cum eis, & tauri cum potentibus: inebria
bitur terra eorum sanguine, & humus eorũ
8 adipe pinguium:* quia dies vltionis Domi-
9 ni, annus retributionum iudicij Sion.* Et
conuertentur torrentes eius in picem, & hu-
mus eius in sulphur: & erit terra eius in pi-
10 cem ardentem.* Nocte & die non extingue-
C tur, in sempiternũ ascendet fumus eius: a ge
neratione in generationẽ desolabitur, in sęcu
11 la seculorũ non erit transiens per eam.* Et
possidebunt illã onocrotalus, & ericius, ibis,
& coruus habitabunt in ea: & extendetur su
per eam mensura, vt redigatur ad nihilum,
12 & perpendiculum in desolationem.* Nobi-
les eius non erunt ibi: regem potius inuoca-
bunt, & omnes principes eius erunt nihil
13 lum.* Et orientur in domibus eius spinæ, &
vrticæ, & paliurus in munitionibus eius: &
erit cubile draconum, & pascua struthionũ
14 * Et occurrent dæmonia onocentauris, &
pilosus clamabit alter ad alterũ: ibi cubauit
15 lamia, & inuenit sibi requiem.* Ibi ha-
buit foueam ericius, & enutriuit catulos, &

circum-

circumfodit, & fouit in umbra eius illuc con
16 gregati sunt milui, alter ad alterum. * Requi
rite diligenter in libro Domini, & legite: unum
ex eis non defuit, alter alterum non quæsiuit:
quia quod ex ore meo procedit, ille manda-
17 uit, & spiritus eius ipse congregauit ea. * Et
ipse misit eis sortem, & manus eius diuisit
eam illis in mensuram: usque in æternum pos
sidebunt eam, in generationem & generatio-
nem habitabunt in ea.

CAP. XXXV.

1 LAetabitur deserta & inuia, & exulta-
A bit solitudo, & florebit quasi lilium.
2 * Germinans germinabit, & exultabit læta-
bunda & laudans: gloria Libani data est ei:
decor Carmeli, & Saron, ipsi uidebunt glo-
3 riam Domini, & decorem Dei nostri. * Con
B fortate manus dissolutas, & genua debilia
4 roborate. * Dicite pusillanimis: Confortami
ni, & nolite timere: ecce Deus uester ultio-
nem adducet retributionis: Deus ipse ueniet,
5 & saluabit uos. * Tunc aperientur oculi cæ-
6 corum, & aures surdorum patebunt. * Tunc
saliet sicut ceruus claudus, & aperta erit lin-
C gua mutorum: quia scissæ sunt in deserto
7 aquæ, & torrentes in solitudine. * Et quæ
erat arida, erit in stagnum, & sitiens in fontes
aquarum. In cubilibus, in quibus prius dra-
cones habitabant, orietur uiror calami &
8 iunci. * Et erit ibi semita & uia, & uia san-
cta uocabitur: non transibit per eam pollutus:
& hæc erit uobis directa uia, ita ut stulti non
9 errent per eam. * Non erit ibi leo, & mala
D bestia non ascendet per eam, nec inuenietur
10 ibi: & ambulabunt qui liberati fuerint. * Et
redempti a Domino conuertentur, & uenient
in Sion cum laude: & lætitia sempiterna su-
per caput eorum: gaudium & lætitiam obti-
nebunt, & fugiet dolor & gemitus.

CAP. XXXVI.

4.Reg.18 c.13 2.Par.32 a.1

1 ET factum est in quartodecimo anno re-
A gis Ezechiæ, ascendit Sennacherib rex
Assyriorum super omnes ciuitates Iuda mu
2 nitas, & cepit eas. * Et misit rex Assyriorum
Rabsacen de Lachis in Ierusalem, ad regem
Ezechiam in manu graui, & stetit in aquæ-
ductu piscinæ superioris in uia Agri fullo-
3 nis. * Et egressus est ad eum Eliacim filius Hel
ciæ, qui erat super domum, & Sobna scriba,
4 & Ioahe filius Asaph a commentariis. * Et
dixit ad eos Rabsaces: Dicite Ezechiæ: Hæc
dicit rex magnus, rex Assyriorum: Quæ est
5 ista fiducia, qua confidis? * aut quo consilio
uel fortitudine rebellare disponis? super
quem habes fiduciam, quia recessisti a me?
6 * Ecce confidis super baculum arundineum
B confractum istum, super Aegyptum: cui si in-
nixus fuerit homo, intrabit in manum eius,
& perforabit eam: sic Pharao rex Aegypti om-
7 nibus, qui confidunt in eo. * Quod si respon-
deris mihi: In Domino Deo nostro confi-
dimus: nonne ipse est, cuius abstulit Eze-
chias excelsa & altaria, & dixit Iudæ & Ieru
8 salem: Coram altari isto adorabitis? * Et
nunc trade te domino meo, regi Assyriorum,
& dabo tibi duo millia equorum, nec pote-
9 ris ex te præbere ascensores eorum. * Et quo
modo sustinebis faciem iudicis unius loci ex
seruis domini mei minoribus? Quod si con-
fidis in Aegypto in quadrigis, & in equiti-
10 bus. * & nunc numquid sine Domino ascen-
di ad terram istam ut disperderem eam?
C Dominus dixit ad me: ascende super terram
11 istã, & disperde eam. * Et dixit Eliacim, &
Sobna, & Ioahe ad Rabsacen: Loquere ad ser
uos tuos Syra lingua: intelligimus enim:
ne loquaris ad nos Iudaice in auribus popu-
12 li, qui est super murum. * Et dixit ad eos Ra
bsaces: Numquid ad dominum tuum & ad
te misit me dominus meus, ut loquerer omnia
uerba ista; & non potius ad uiros, qui sedent
in muro, ut comedant stercora sua, & bibant
13 urinam pedum suorum uobiscum? * Et ste-
tit Rabsaces, & clamauit uoce magna Iu-
daice, & dixit: Audite uerba regis magni, re-
14 gis Assyriorũ. * Hæc dicit rex: Non seducat
uos Ezechias, quia non poterit eruere uos.
15 * Et non uobis tribuat fiduciam Ezechias
super Domino, dicens: Eruens liberabit nos
Dominus, non dabitur ciuitas ista in manu
16 regis Assyriorum. * Nolite audire Ezechiã:
hæc enim dicit rex Assyriorum: Facite mecũ
benedictionem, & egredimini ad me, & come
dite unusquisque uineam suam, & unusquis-
que ficum suam: & bibite unusquisque aquã
17 cisternæ suæ, * donec ueniam, & tollam uos
ad terram, quæ est ut terra uestra, terram fru
menti & uini, terram panum & uinearum.
18 * Nec conturbet uos Ezechias, dicens: Domi
nus liberabit nos. Numquid liberauerunt
dii gentium unusquisque terram suam de ma
19 nu regis Assyriorum? * Vbi est deus Emath,
& Arphad? ubi est deus Sepharuaim? num-
quid liberauerũt Samariam de manu mea?
20 * Quis est ex omnibus diis terrarum istarũ,
qui eruerit terram suam de manu mea, ut
eruat Dominus Ierusalem de manu mea?
21 * Et siluerunt, & non responderunt ei uerbũ.
Mandauerat enim rex, dicens: Ne responde-
22 tis ei. * Et ingressus est Eliacim filius Hel-
ciæ, qui erat super domum, & Sobna scriba,
& Ioahe filius Asaph a commentariis ad Eze
chiam scissis uestibus, & nunciauerunt ei uer
ba Rabsacis.

CAP. XXXVII.

1 ET factum est, cum audisset rex Ezechias, 4. Reg.19
A scidit uestimenta sua, & obuolutus est a.1

sacco,

2 facco,& intrauit in domum Domini. * Et
misit Eliacim,qui erat super domum,& So-
bnam scribam , & seniores de sacerdotibus
opertos saccis ad Isaiam filium Amos pro-
3 phetam,* & dixerũt ad eum. Hæc dicit Eze
chias: Dies tribulationis,& correptionis , &
blasphemiæ dies hæc : quia uenerunt filij us
que ad partum,& uirtus non est pariendi.
4 * Si quomodo audiat Dominus Deus tuus
uerba Rabsacis,quem misit rex Assyriorum
dominus suus ad blaspemandum Deum ui
uentem,& exprobrandum sermonibus,quos
audiuit Dominus Deus tuus : leua ergo ora-
B tionem pro reliquijs, quæ repertæ sunt.
5 * Et venerunt serui regis Ezechiæ ad Isaiam.
6 * & dixit ad eos Isaias: Hæc dicetis domino
uestro: Hæc dicit Dominus: Ne timeas a fa-
cie verborum, quę audisti, quibus blasphe-
7 mauerunt pueri regis Assyriorum me. * Ec-
ce ego dabo ei spiritum,& audiet nuncium,
& reuertetur ad terram suam , & corruere
8 eum faciam gladio in terra sua. * Reuersus
est autem Rabsaces, & inuenit regem As-
syriorum præliantem aduersus Lobnam,
Audierat enim quia profectus esset de La-
9 chis, * & audiuit de Tharaca rege Aethio-
piæ, dicentes: Egressus est vt pugnet contra
te. Quod cum audisset , misit nuncios ad
10 Ezechiam , dicens: * Hæc dicetis Ezechiæ
regi Iudæ,loquentes: Non te decipiat Deus
tuus,in quo tu confidis,dicens: Non dabitur
11 Ierusalem in manu regis Assyriorum. * Ec
C ce tu audisti omnia,quæ fecerunt reges As-
syriorum omnibus terris, quas subuerterũt,
12 & tu poteris liberari? * Numquid eruerunt
eos dij Gentium , quos subuerterunt patres
mei Gozam, & Haram, & Reseph, & filios
13 Eden,qui erant in Thalassar? * Vbi est rex
Emath,& rex Arphad, & rex vrbis Sephar-
14 uaim, Ana, & Aua ? * Et tulit Ezechias li-
bros de manu nunciorũ,& legit eos,& ascen
dit in domum Domini,& expandit eos Eze
15 chias coram Domino. * Et orauit Ezechias
16 ad Dominum , dicens: * Domine exercituũ
Deus Israel,qui sedes super cherubim: tu es
Deus solus omnium regnorum terræ, tu fe-
17 cisti cælum & terram. * Inclina Domine au
D rem tuam , & audi : aperi Domine oculos
tuos,& uide,& audi omnia verba Sennache
rib,quæ misit ad blasphemandum Deum vi
18 uentem. * Vere enim Domine desertas fe-
cerunt reges Assyriorum terras, & regiones
19 earum. * Et dederunt deos earum igni: non
enim erant dij , sed opera manuum homi-
num,lignum & lapis: & comminuerũt eos.
20 * Et nunc Domine Deus noster salua nos
de manu eius : & cognoscant omnia regna
21 terræ,quia tu es Dominus solus. * Et misit
Isaias filius Amos ad Ezechiam,dicens: Hęc
dicit Dominus Deus Israel: Pro quibus ro-
gasti me de Sennacherib rege Assyriorum:
22 * hoc est verbum , quod locutus est Domi-
nus super eum. Despexit te,& subsannauit te
virgo filia Sion: post te caput mouit filia Ie
23 rusalem. * Cui exprobrasti,& quem blasphe
masti, & super quem exaltasti uocem, & le-
uasti altitudinem oculorum tuorũ? Ad san-
24 ctum Israel. * In manu seruorum tuorum
B exprobrasti Domino: & dixisti: In multitu
dine quadrigarum mearum ego ascendi al-
titudinem montium, iuga Libani : & succi-
dam excelsa cedrorum eius , & electas abie-
tes illius, & introibo altitudinem summita-
25 tis eius,saltum Carmeli eius. * Ego fodi , &
bibi aquam,& exiccaui vestigio pedis mei
26 omnes riuos agerum. * Numquid non audi
sti,quæ olim fecerim ei ? ex diebus antiquis
ego plasmaui illud: & nunc adduxi: & factũ
est in eradicationem collium compugantiũ,
27 & ciuitatũ munitarum. * Habitatores earum
breuiata manu contremuerũt,& confusi sunt:
facti sunt sicut fœnum agri , & gramen pa
scuæ , & herba tectorum, quæ exaruit ante-
28 quam maturesceret. * Habitationẽ tuam,&
F egressum tuum , & introitum tuum cogno
29 ui,& insaniam tuam contra me. * Cum fu-
reres aduersum me,superbia tua ascendit in
aures meas. ponam ergo circulum in nari-
bus tuis,& frenum in labijs tuis,& reducam
30 te in viam , per quam uenisti. * Tibi autem
hoc erit signum : Comede hoc anno quæ
sponte nascuntur,& in anno secundo pomis
vescere: in anno autem tertio seminate,& me
tite,& plantate vineas,& comedite fructum
31 earum. * Et mittet id,quod saluatum fuerit
de domo Iuda,& quod reliquum est , radi-
32 cẽ deorsum,& faciet fructum sursum: * quia
de Ierusalem exibunt reliquiæ, & saluatio
de monte Sion : zelus Domini exercituum
33 faciet istud. * Propterea hæc dicit Dominus
G de rege Assyriorum : Non intrabit ciuitatẽ
hãc,& non iaciet ibi sagittam, & non occu-
pabit eam clypeus,& non mittet in circuitu
34 eius aggerem. * In via,qua venit, per eam
reuertetur, & ciuitatem hanc non ingredie-
35 tur, dicit Dominus : * & protegam ciuita-
tem istam,vt saluem eam propter me , &
36 propter Dauid seruum meum . * ‖ Egressus ‖ 4. Reg.
est autem Angelus Domini , & percussit in 19.g.35
castris Assyriorum centum octoginta quin Tob.1.d.
que millia. Et surrexerunt mane,& ecce om 21
37 nes,cadauera mortuorum. * Et egressus est, Eccle48.
& abijt,& reuersus est Sennacherib rex As- d.24
38 syriorum , & habitauit in Niniue. * Et fa- 1. Mac.7.
ctum est , cum adoraret in templo Nesroch f.4
deum suum , Adramelech , & Sarasar filij 2. Mac. 8.
eius percusserunt eum gladio : fugeruntque e.19
in Terram Ararat, & regnauit Asarhaddon
filius eius pro eo. 4.Reg.20

CAP. XXXVIII. a.1

1 IN diebus illis ægrotauit Ezechias vsque 2.Par.32.
A ad mortem : & introiuit ad eum Isaias f.49

1 filius Amos propheta, & dixit ei: Hæc dicit
Dominus: Dispone domui tuæ, quia morie-
2 ris tu, & non viues. * Et conuertit Ezechias
faciem suam ad parietem, & orauit ad Do-
3 minum, * & dixit: Obsecro Domine, memen
to quæso quomodo ambulauerim coram te
in veritate, & in corde perfecto, & quod bo-
num est in oculis tuis fecerim. Et fleuit Eze-
4 chias fletu magno. * Et factū est verbū Domi
5 ni ad Isaiam, dicens: * Vade, & dic Ezechiæ:
Hæc dicit Dominus Deus Dauid patris tui:
Audiui orationē tuā, & vidi lacrymas tuas:
ecce ego adijciam super dies tuos quindecim
6 annos: * & de manu regis Assyriorum eruā
te, & ciuitatem istam, & protegam eam.
7 * Hoc autem tibi erit signum a Domino,
B quia faciet Dominus verbum hoc, quod lo-
8 cutus est: * Ecce ego reuerti faciam vmbrā
linearum, per quas descenderat in horologio
Achaz in sole, retrorsum decem lineis. Et
reuersus est sol decē lineis per gradus, quos
8 descenderat. * Scriptura Ezechiæ regis Iu-
da cum ægrotasset, & conualuisset de infir-
mitate sua.
10 * Ego dixi: In dimidio dierum meorum
vadam ad portas inferi.
Quæsiui residuum annorum meorum.
11 * dixi: Non videbo Dominum Deum in ter
ra viuentium.
Non aspiciam hominem vltra, & habitato
rem quietis.
12 * Generatio mea ablata est; & conuoluta est
C a me, quasi tabernaculum pastorum.
Præcisa est uelut a texente, vita mea: dum
adhuc ordirer, succidit me: de mane usque
ad vesperam finies me.
13 * Sperabam vsque ad mane, quasi leo sic cō
triuit omnia ossa mea.
De mane usque ad vesperam finies me.
14 * sicut pullus hirundinis sic clamabo, medita-
bor vt columba:
Attenuati sunt oculi mei, suspicientes in ex-
celsum.
Domine vim patior, responde pro me.
15 * Quid dicam, aut quid respondebit mihi,
cum ipse fecerit?
Recogitabo tibi omnes annos meos in ama
ritudine animæ meæ.
16 *Domine si sic uiuitur, & in talibus vita spi
ritus mei, corripies me, & viuificabis me.
17 * Ecce in pace amaritudo mea amarissi-
ma:
Tu autem eruisti, animam meam vt non
periret, proiecisti post tergum tuum omnia
peccata mea.
18 * Quia non infernus confitebitur tibi neque
mors laudabit te: non expectabunt qui de-
scendunt in lacum, veritatem tuam.
19 * Viuens viuens ipse confitebitur tibi, sicut
& ego hodie: pater filijs notam faciet ve-
ritatem tuam.

20 * Domine saluum me fac, & psalmos no-
stros cantabimus cunctis diebus vitæ nostræ
in domo Domini.
21 * Et iussit Isaias vt tollerent massā de ficis,
& cataplasmarent super vulnus, & sana-
retur.
22 * Et dixit Ezechias: Quod erit signum quia
ascendam in domum Domini?

CAP. XXXIX.

1 IN tempore illo misit Merodach Baladan
A filius Baladan rex Babylonis, libros & 4.Reg.20 c.12
munera ad Ezechiam: audierat enim quod
2 ægrotasset, & conualuisset. * Lætatus est au-
tem super eis Ezechias, & ostendit eis cel-
lam aromatum, & argenti, & auri, & odora-
mentorum, & vnguenti optimi, & omnes
B apothecas supellectilis suæ, & vniuersa quæ
inuenta sunt in thesauris eius. Non fuit ver-
bum, quod non ostenderet eis Ezechias in
3 domo sua, & in omni potestate sua. * Introi
uit autē Isaias propheta ad Ezechiam regē,
& dixit ei: Quid dixerunt viri isti, & vnde ue
nerunt ad te? Et dixit Ezechias: De terra lon
4 ginqua venerunt ad me, de Babylone. * Et
C dixit: Quid viderunt in domo tua? Et di-
xit Ezechias: Omnia, quæ in domo mea
sunt, viderunt: non fuit res, quam non osten-
5 derim eis in thesauris meis. * Et dixit Isaias
ad Ezechiam: Audi verbum Domini exerci
6 tuum. * Ecce dies venient, & auferentur om
nia, quæ in domo tua sunt, & quæ thesauri-
zauerunt patres tui vsque ad diem hanc, in
D Babylonem: non relinquetur quidquam, di-
7 cit Dñs. * Et de filijs tuis, qui exibunt de
te, quos genueris, tollent, & erunt eunuchi in
8 palatio regis Babylonis. * Et dixit Ezechias
ad Isaiam: Bonum uerbum Domini quod lo
cutus est. Et dixit: Fiat tantum pax, & veri-
tas in diebus meis.

CAP. XL.

1 COnsolamini, consolamini popule meus,
2 dicit Deus vester. * Loquimini ad cor
A Ierusalem, & aduocate eam: quoniam com-
pleta est malitia eius, dimissa est iniquitas il-
lius: suscepit de manu Dñi duplicia pro om-
3 nibus peccatis suis. * § Vox clamantis in dese § Matt.3
to. Parate viā Domini, rectas facite in solitu a.3
4 dine semitas Dei nostri. * Omnis uallis exal Mar.1.a.3
tabitur, & omnis mons & collis humiliabi- Luc.3.a
tur, & erunt praua in directa, & aspera in Io.1.c.23
5 uias planas. * Et reuelabitur gloria Domini,
& uidebit omnis caro pariter quod os Do- § Ec
6 mini locutum est. * Vox dicentis: Clama. Et c.1 8cl.14
dixit: Quid clamabo? § Omnis caro fœnū, & Iaco
7 omnis gloria eius quasi flos agri. * Exiccatū ro.1.b
est fœnum, & cecidit flos, quia spiritus Do- 1.P
mini sufflauit in eo. Vere fœnum est popu- 24et.1.d
lus.

8 lus: * exiccatum est fœnum, & cecidit flos:
Verbum autem Domini nostri manet in
9 æternum. * Super montẽ excelsum ascende
tu, qui euangelizas Sion: exalta in fortitu-
dine vocem tuam, qui euangelizas Ierusa-
lem: exalta, noli timere. Dic ciuitatibus Iu
10 da: Ecce Deus vester: * ecce Dominus Deus
C in fortitudine veniet, & brachium eius do-
minabitur: ecce merces eius cum eo, & opus
| Io. 10. b. 11
11 illius coram illo. * | Sicut pastor gregem
suum pascet: in brachio suo congregabit
Eze. 34. f.
agnos, & in sinu suo leuabit fœtas ipse porta
25. & 37. f. 24
12 bit. * Quis mensus est pugillo aquas, & cæ-
los palmo ponderauit? quis appendit tribus
digitis molem terræ, & librauit in pondere
13 montes, & colles in statera? * | Quis adiuuit
| Rom. 11. d. 34
spiritum domini? aut quis consiliarius eius
14 fuit, & ostendit illi? * Cum quo iniit con
1. Cor. 2. d. 16
silium, & instruxit eum, & docuit eum se
mitam iustitiæ, & erudiuit eum scientiam, &
Sa. 9. c. 13
15 viam prudentiæ ostendit illi? * Ecce Gen-
D tes quasi stilla situlæ, & quasi momentum
stateræ reputatæ sunt: ecce insulæ quasi pul-
16 uis exiguus: * Et Libanus non sufficiet ad
succendendum, & animalia eius non suffi
17 cient ad holocaustum. * Omnes gentes quasi
non sint, sic sunt coram eo, & quasi nihilum
| Act. 17. f. 29
18 & inane reputatæ sunt ei. * | Cui ergo simi-
lem fecistis Deum? aut quam imaginem po
19 netis ei? * Numquid sculptile conflauit
faber? aut aurifex auro figurauit illud, & la-
20 minis argẽteis argentarius? * Forte lignũ, &
imputribile elegit: artifex sapiens quærit quo
modo statuat simulachrũ, quod non mouea-
21 tur. * Numquid non scitis? numquid non
audistis? numquid non annunciatũ est vobis
ab initio? numquid non intellexistis funda-
22 menta terræ? * Qui sedet super gyrum terræ,
& habitatores eius sunt quasi locustæ: qui
extendit velut nihilum cælos, & expandit
eos sicut tabernaculum ad inhabitandum.
23 * Qui dat secretorum scrutatores quasi non
24 sint, indices terræ velut inane fecit: * &
quidem neque plantatus, neque satus, ne-
F que radicatus in terra truncus eorum: re-
pente flauit in eos, & aruerunt, & turbo
25 quasi stipulam auferet eos. * Et cui assi-
miliastis me, & adæquastis, dicit sanctus?
26 * Leuate in excelsum oculos vestros, & vi-
dete quis creauit hæc: qui educit in numero
militiam eorum, & omnes ex nomine vo-
cat: præ multitudine fortitudinis & roboris,
virtutisque eius, neque vnum reliquum
27 fuit. * Quare dicis Iacob, & loqueris Israel:
G Abscondita est via mea a Domino, & a
28 Deo meo iudicium meum transiuit? * Nũ-
quid nescis, aut non audisti? Deus sem-
piternus Dominus, qui creauit terminos
terræ: non deficiet, neque laborabit,
29 nec est inuestigatio sapientiæ eius. * Qui
dat lasso virtutem: & his, qui non sunt,
30 fortitudinem, & robur multiplicat. * De-
ficient pueri, & laborabunt, & iuuenes in
31 infirmitate cadent. * Qui autem sperant in
Domino, mutabunt fortitudinem, assu-
ment pennas sicut aquilæ, current & non
laborabunt, ambulabunt, & non defi-
cient.

CAP. XLI.

1 Taceant ad me insulę, & Gentes mutent
A fortitudinem: accedant, & tunc lo-
quantur, simul ad iudicium propinquemus.
2 * Quis suscitauit ab Oriente iustum, vocauit
eum vt sequeretur se? dabit in conspectu eius
Gentes, & reges obtinebit: dabit quasi pul-
uerem gladio eius, sicut stipulam vento
3 raptam arcui eius. * Persequetur eos, tran-
sibit in pace, semita in pedibus eius non ap-
4 parebit. * Quis hæc operatus est, & fecit,
uocans generationes ab exordio? Ego Do-
minus, | primus & nouissimus ego sum. * Vi
5 derunt insulæ, & timuerunt, extrema terræ
B obstupuerunt, appropinquauerunt & acces-
6 serunt. * Vnusquisque proximo suo auxi-
liabitur, & fratri suo dicet: Confortare.
7 * Confortauit faber ærarius percutiens mal-
leo eum, qui cudebat tunc temporis, dicens:
Glutino bonum est: & confortauit eum cla-
8 uis, vt non moueretur. * Et tu Israel ser-
ue meus, Iacob quem elegi, semen Abra-
9 ham amici mei: * in quo apprehendi te ab
extremis terræ, & a lõginquis eius vocaui te,
& dixi tibi: Seruus meus es tu, elegi te, &
10 non abieci te. * Ne timeas, quia ego tecum
C sum: ne declines, quia ego Deus tuus: con-
fortaui te, & auxiliatus sum tibi, & susce-
11 pit te dextera iusti mei. * Ecce confunden-
tur & erubescent omnes, qui pugnant aduer-
sum te: erunt quasi non sint, & peribunt vi-
12 ri, qui contradicunt tibi. * Quæres eos, &
non inuenies, viros rebelles tuos: erunt qua
si non sint: & veluti consumptio homines
13 bellantes aduersum te. * Quia ego Dominus
Deus tuus apprehendens manum tuam, di
censque tibi: Ne timeas, ego adiuui te.
14 * Noli timere vermis Iacob, qui mortui
D estis ex Israel: ego auxiliatus sum tibi, di-
cit Dominus: & redemptor tuus sanctus
15 Israel. * Ego posui te quasi plaustrum tritu
rans nouum, habens rostra serrantia: tritu-
rabis montes, & comminues: & colles quasi
16 puluerem pones. * Ventilabis eos, & ven-
tus tollet, & turbo disperget eos. & tu exul-
tabis in Domino, & in sancto Israel lætabe-
17 ris. * Egeni, & pauperes quærunt aquas, &
non sunt: lingua eorum siti aruit. Ego Do
minus exaudiam eos, Deus Israel non dere-
18 linquam eos. * Aperiam in supinis collibus
flumina, & in medio camporũ fontes: ponã
desertũ in stagna aquarũ, & terram inuiã in

19 riuos aquarum. * Dabo in solitudinem ce-
drum, & spinam, & myrtum, & lignum oli-
uæ: ponam in deserto abietem, vlmum, &
20 buxum simul: * Vt videant, & sciant, & reco-
gitent, & intelligant pariter, quia manus Do
mini fecit hoc, & sanctus Israel creauit illud.
21 * Prope facite iudicium vestrum, dicit Domi
nus: afferte, si quid forte habetis, dixit rex Ia-
22 cob. * Accedant, & nuncient nobis quæcum-
F que ventura sunt: priora quæ fuerunt nuncia
te: & ponemus cor nostrum, & sciemus nouis-
sima eorũ, & quæ vẽtura sunt indicate nobis.
23 * Annunciate quæ uentura sunt in futurum,
& sciemus quia dij estis vos. bene quoque
aut male, si potestis, facite: & loquamur, &
24 videamus simul. * Ecce vos estis ex nihilo,
& opus vestrum ex eo, quod non est: abomi
25 natio est qui elegit vos. * Suscitaui ab Aquilo
ne, & veniet ab Ortu solis: vocabit nomen
meum, & adducet magistratus quasi lutum,
26 & velut plastes conculcans humum. * Quis
G annunciauit ab exordio vt sciamus: & a prin
cipio vt dicamus: Iustus es? non est neque an
nuncians, neque prædicens, neque audiens
27 sermones vestros. * Primus ad Sion dicet:
Ecce adsunt, & Ierusalem euangelistam da-
28 bo. * Et vidi, & non erat neque ex istis quis-
quam qui iniret consilium, & interrogatus
29 responderet uerbum. * Ecce omnes iniusti,
& vana opera eorum: ventus & inane simu-
lachra eorum.

CAP. XLII.

Mat. 12. b. 18 1 ECce seruus meus, suscipiam eum: electus
A meus, cõplacuit sibi in illo anima mea:
dedi spiritum meum super eum, iudicium
2 Gentibus proferet. * Non clamabit, neque ac
cipiet personam, nec audietur vox eius foris.
3 * Calamum quassatum non conteret, & linũ
fumigans non extinguet: in ueritate educet
4 iudicium. * Non erit tristis, neque tur-
bulentus, donec ponat in terra iudicium:
5 & legem eius insulæ expectabunt. * Hæc di-
cit Dominus Deus creans cælos, & exten-
dens eos: firmans terram: & quæ germinant
ex ea: dans flatum populo, qui est super eam,
6 & spiritum calcantibus eam. * Ego Domi-
B nus vocaui te in iustitia, & apprehendi ma-
Inf. 49. b. 6 num tuam, & seruaui te. ‖ Et dedi te in fœ-
7 dus populi, in lucem Gentium: * Vt ape-
rires oculos cæcorum, & educeres de conclu
sione vinctum, de domo carceris sedentes
Inf. 48. b. 11 8 in tenebris. * ‖ Ego dominus, hoc est nomen
meum: gloriam meam alteri non dabo,
9 & laudem meam sculptilibus. * Quæ prima
fuerunt, ecce venerunt: noua quoque ego
annuncio: antequam oriantur, audita vo-
10 bis faciam. * Cantate Domino canticum
nouum, laus eius ab extremis terræ: qui de-
scenditis in mare, & plenitudo eius, insulæ,
11 & habitatores earum. * Subleuetur deser-
tum, & ciuitates eius: in domibus habita-
bit Cedar: laudate habitatores Petræ, de ver-
12 tice montium clamabunt. * Ponent Domi-
no gloriam, & laudem eius in insulis nuncia
13 bunt. * Dominus sicut fortis egredietur, sicut
vir præliator suscitabit zelum: vociferabitur,
& clamabit: super inimicos suos confortabi-
14 tur. * Tacui semper, silui, patiens fui, sicut
C parturiens loquar: dissipabo, & absorbe-
15 bo simul. * Desertos faciam montes, & col-
les, & omne gramen eorum exiccabo: &
ponam flumina in insulas, & stagna arefa-
16 ciam. * Et ducam cæcos in viam, quam
nesciunt, & in semitis, quas ignorauerunt,
ambulare eos faciam; ponam tenebras corã
eis in lucem, & praua in recta: hæc uerba
17 feci eis, & non dereliqui eos. * Conuersi sunt
retrorsum: confundantur confusione qui
confidunt in sculptili, qui dicunt confla-
18 tili: Vos dij nostri. * Surdi audite, &
19 cæci intuemini ad videndum. * Quis cæ-
cus, nisi seruus meus? & surdus, nisi ad quẽ
nuncios meus misi? quis cæcus, nisi qui ue-
nundatus est? & quis cæcus, nisi seruus Do-
20 mini? * Qui vides multa, nonne custodies?
qui apertas habes aures, nonne audies?
21 * Et Dominus voluit vt sanctificaret eum, &
22 magnificaret legem, & extolleret. * Ipse au-
tem populus direptus, & uastatus: laqueus
iuuenum omnes, & in domibus carcerum
absconditi sunt: facti sunt in rapinam, nec
est qui eruat: in direptionem, nec est qui
23 dicat: Redde. * Quis est in vobis qui audiat
24 hoc, attendat & auscultet futura? * Quis de-
dit in direptionem Iacob, & Israel vastanti-
bus? nonne Dominus ipse, cui peccauimus?
Et noluerunt in vijs eius ambulare, & non
25 audierunt legem eius. * Et effudit super eum
indignationem furoris sui, & forte bellum,
& combussit eum in circuitu, & non co-
gnouit: & succendit eum, & non intel-
lexit.

CAP. XLIII.

1 ET nunc hæc dicit Dominus creans te Ia
A cob, & formans te Israel: Noli time-
re, quia redemi te, & vocaui te nomine
2 tuo: meus es tu. * Cum transieris per aquas,
tecum ero, & flumina non operient te: cum
ambulaueris in igne, nõ combureris, & flam
3 ma non ardebit in te: * Quia ego Dominus
Deus tuus sanctus Israel saluator tuus, dedi
propitiationem tuam Aegyptum, Aethio-
4 piam, & Saba pro te. * Ex quo honorabilis
factus es in oculis meis, & gloriosus: ego dile-
xi te, & dabo homines pro te, & populos pro
5 animam tuam. * Noli timere, quia ego te-
cum sum: ab Oriente adducam semen tuũ,
6 & ab Occidente congregabo te. * Dicam

Aquiloni:

Aquiloni: Da: & Austro: Noli prohibere: af-
fer filios meos de longinquo, & filias meas
7 ab extremis terræ. * Et omnem, qui inuocat
nomẽ meum, in gloriam meam creaui eũ, for
8 maui eũ, & feci eum. * Educ foras populũ cæ-
cum, & oculos habentem: surdum, & aures
9 ei sunt. * Omnes gentes congregatæ sunt si-
B mul, & collectæ sunt tribus: quis in vobis an-
nunciet istud, & quæ prima sunt audire nos
faciet? dent testes eorum, iustificentur, &
10 audiant, & dicant: Vere. * Vos testes mei,
dicit Dominus, & seruus meus, quem ele-
gi: vt sciatis, & credatis mihi, & intelliga-
tis quia ego ipse sum. Ante me non est for-
¶ Ose. 13. b.4 — 11 matus Deus, & post me non erit. * ¶ Ego
sum, ego sum Dominus, & non est absque
12 me saluator. * Ego annunciaui, & saluaui: au
ditum feci, & non fuit in vobis alienus: vos
testes mei, dicit Dominus, & ego Deus.
13 * Et ab initio ego ipse, & non est qui de ma-
nu mea eruat: operabor, & quis auertet
14 illud? * Hæc dicit Dominus redemptor ve-
ster, sanctus Israel. Propter vos misi in Baby-
lonem, & detraxi vectes vniuersos, & Chal-
15 dæos in nauibus suis gloriantes. * Ego Domi
nus sanctus vester, creans Israel rex vester.
16 * Hæc dicit Dñs, qui dedit in mari viam, &
17 in aquis torrentibus semitam. * Qui eduxit
C quadrigam & equum: agmen & robustum
simul obdormierunt, nec resurgent: contriti
18 sunt quasi linum, & extincti sunt. * Ne
memineritis priorum, & antiqua ne intuea-
¶ 2.Cor.5. d.17 — 19 mini. * ¶ Ecce ego facio noua, & nunc orien-
tur, vtique cognoscetis ea: ponam in deser-
Apoc. 21. b.5 — 20 to viam, & in inuio flumina. * Glorificabit
me bestia agri, dracones & struthiones: quia
dedi in deserto aquas, flumina in inuio, vt
21 darem potum populo meo, electo meo. * Po
pulum istum formaui mihi, laudem meam
22 narrabit. * Non me inuocasti Iacob, nec labo-
23 rasti in me Israel. * Non obtulisti mihi arie-
tem holocausti tui, & victimis tuis non glo-
D rificasti me: non te seruire feci in oblatione,
24 nec laborem tibi præbui in thure. * Non emi
sti mihi argento calamum, & adipe victima-
rum tuarum non inebriasti me. Verumtamẽ
seruire me fecisti in peccatis tuis, præbuisti
25 mihi laborem in iniquitatibus tuis. * Ego
sum, ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas
propter me, & peccatorum tuorum non re-
26 cordabor. * Reduc me in memoriam, & iu-
dicemur simul: narra si quid habes vt iusti-
27 ficeris. * Pater tuus primus peccauit, & inter
28 pretes tui præuaricati sunt in me. * Et conta
minaui principes sanctos, dedi ad internecio-
nem Iacob, & Israel in blasphemiam.

CAP. XLIIII.

¶ Iere.30.b. 10. & 46. g.27 — 1 ET nunc audi Iacob serue meus, & Israel
2 quam elegi: * Hæc dicit Dñs faciens
A & formans te, ab vtero auxiliator tuus: noli
timere serue meus Iacob, & rectissime, quem
3 elegi. * Effundam enim aquas super sitien-
tem, & fluenta super aridam: effundam
spiritum meum super semen tuum, & be-
4 nedictionem meam super stirpem tuam. * Et
germinabunt inter herbas quasi salices iux-
5 ta præter fluentes aquas. * Iste dicet: Do-
mini ego sum: & ille vocabit in nomine Ia-
cob, & hic scribet manu sua: Domino: &
6 in nomine Israel assimilabitur. * ¶ Hæc di- ¶ Sup.41. b.4
cit Dominus rex Israel, & redemptor eius Inf. 48. b. 12
Dominus exercituum: Ego primus, & ego Apoc.1.d.
7 nouissimus, & absque me nõ est Deus. * Quis 18. & 22. c.13
similis mei? vocet, & annunciet: & ordinem
exponat mihi, ex quo constitui populum
antiquum: ventura & quæ futura sunt annun
8 cient eis. * Nolite timere, neque conturbemi
ni: ex tunc audire te feci, & annunciaui: vos
estis testes mei. numquid est Deus absque
me, & formator, quem ego non nouerim?
9 * Plastæ idoli omnes nihil sunt, amantissima
B eorum non proderunt eis. Ipsi sunt testes eo-
rum, quia non vident, neque intelligunt,
10 vt confundantur. * Quis formauit Deum,
11 & sculptile conflauit ad nihil vtile? * Ecce
omnes participes eius confundentur: Fabri
enim sunt ex hominibus conuenient omnes,
stabunt & pauebunt, & confundentur simul.
12 * ¶ Faber ferrarius lima operatus est: in pru- ¶ Sap.13. c.11
nis, & in malleis formauit illud, & operatus
est in brachio fortitudinis suæ: esuriet & defi
13 ciet, non bibet aquam, & lassescet. * Arti-
fex lignarius extendit normam, formauit
illud in runcina: fecit illud in angularibus,
& in circino tornauit illud: & fecit imaginẽ
viri quasi speciosum hominem habitantem
14 in domo. * Succidit cedros, tulit ilicem,
& quercum, quæ steterat inter ligna sal-
tus: plantauit pinum, quam pluuia nu-
15 triuit. * Et facta est hominibus in focum:
C sumpsit ex eis, & calefactus est: & succendit,
& coxit panes: de reliquo autem operatus
est deum, & adorauit: fecit sculptile, & cur-
16 uatus est ante illud. * Medium eius com-
bussit igni, & de medio eius carnes come-
dit: coxit pulmentum, & saturatus est, &
calefactus est, & dixit: Vah, calefactus
17 sum, vidi focum. * Reliquum autem eius
deum fecit & sculptile sibi: curuatur ante il-
lud, & adorat illud, & obsecrat, dicens:
18 Libera me, quia Deus meus es tu. * Nescie-
runt, neque intellexerunt: obliti enim sunt
ne videant oculi eorum, & ne intelligant
19 corde suo. * Non recogitant in mente
sua, neque cognoscunt, neque sentiunt,
vt dicant: Medietatem eius combussi igni,
& coxi super carbones eius panes: coxi car-
nes & comedi, & de reliquo eius idolum
faciam? ante truncũ ligni procidam? * Pars
eius cinis est: cor insipiens adorauit illud,

D & non liberabit animam suam, neque di-
cet: Forte mendacium est in dextera mea.
21 * Memento horum Iacob, & Israel, quo-
niam seruus meus es tu. formaui te, seruus
22 meus es tu Israel, ne obliuiscaris mei. * De-
leui vt nubem iniquitates tuas, & quasi
nebulam peccata tua: reuertere ad me, quo-
23 niam redemi te. * Laudate cæli, quoniam
misericordiã fecit Dominus: iubilate extre-
ma terræ, resonate montes laudationẽ, saltus
& omne lignum eius: quoniã redemit Domi
24 nus Iacob, & Israel gloriabitur. * Hæc dicit
Dñs redemptor tuus, & formator tuus ex ute
ro: Ego sum Dñs, faciens omnia, extẽdens cę
los solus, stabiliens terram, & nullus me-
25 cum: * Irrita faciens signa diuinorum, &
ariolos in furorem vertens. Cõuertens sapien
tes retrorsum: & scientiam eorum stultam
26 faciens. * Suscitans verbum serui sui, &
consilium nunciorum suorum complens.
Qui dico Ierusalem: Habitaberis: & ciuitati-
bus Iuda: Aedificabimini, & deserta eius su-
27 scitabo. * Qui dico profundo: Desolare, & flu
28 mina tua arefaciam. * Qui dico Cyro: Pastor
meus es, & omnem voluntatem meam com
plebis. Qui dico Ierusalem: Aedificaberis; &
templo: Fundaberis.

CAP. XLV.

1 HAec dicit Dominus christo meo Cyro,
A cuius apprehendi dexteram, ut subij-
ciam ante faciem eius Gentes, & dorsa re-
gum vertam, & aperiam coram eo ianuas, &
2 portæ non claudentur. * Ego ante te ibo: &
gloriosos terræ humiliabo: portas æreas con-
3 teram, & vectes ferreos confringam. * Et da
bo tibi thesauros absconditos, & arcana se-
cretorum: vt scias quia ego Dominus, qui vo
4 co nomen tuum, Deus Israel. * Propter ser-
uum meum Iacob, & Israel electum meum,
& vocaui te nomine tuo: assimilaui te, & non
5 cognouisti me. * Ego Dominus, & non est
amplius: extra me non est Deus: accinxi te
6 & non cognouisti me: * Vt sciant, hi qui
ab ortu solis, qui ab occidente, quoniam
absque me non est: Ego Dominus, &
7 non est alter, * formans lucem, & creans te-
nebras, faciens pacem, & creans malum:
8 ego Dominus faciens omnia hæc. * Rorate
cæli desuper, & nubes pluant iustum: ape-
B riatur terra, & germinet saluatorem: & iu-
stitia oriatur simul: ego Dominus creaui eũ.
9 * Væ qui contradicit fictori suo, testa de sa-
mijs terræ: numquid dicet lutum figulo
suo: Quid facis, & opus tuum absque mani-
10 bus est? * Væ qui dicit patri: Quid gene-
11 ras? & mulieri: Quid parturis? * Hæc dicit
Dominus sanctus Israel plastes eius: Ven-
tura interrogate me, super filios meos, & su
per opus manuum mearum mandate mihi.
12 * Ego feci terram, & hominem super eam
creaui ego: manus meæ tetenderunt cælos,
13 & omni militiæ eorum mandaui. * Ego su-
C scitaui eum ad iustitiam, & omnes vias eius
dirigam: ipse ędificabit ciuitatem meam,
& captiuitatem meam dimittet, non in pre
tio, neque in muneribus, dicit Dominus
14 Deus exercituum. * Hęc dicit Dominus: La
bor Aegypti, & negotiatio Aethiopiæ, & Sa
baim viri sublimes ad te transibunt, & tui
erunt: Post te ambulabunt, vincti manicis
pergent: & te adorabunt, teq. deprecabuntur:
Tantum in te est Deus, & non est absque te
15 Deus. * Vere tu es Deus absconditus, Deus
16 Israel saluator. * Confusi sunt, & erubue-
runt omnes: simul abierunt in confusio-
17 nem fabricatores errorum. * Israel saluatus
est in Domino salute æterna: non confun-
demini, & non erubescetis vsque in sęcu-
18 lum sęculi. * Quia hęc dicit Dominus creans
cælos, ipse Deus formans terram, & fa
ciens eam, ipse plastes eius: non in va-
num creauit eam: vt habitaretur, formauit
19 eam. ego Dñs, & non est alius. * Non in
abscõdito locutus sum in loco terræ tene-
broso: non dixi semini Iacob: Frustra quæ-
rite me. ego Dominus loquens iustitiam,
20 annuncians recta. * Congregamini, & veni-
te, & accedite simul qui saluati estis ex Gen-
tibus: nescierunt qui leuant lignum sculptu-
21 ræ suæ, & rogant Deũ non saluantem. * An-
nunciate, & venite, & consiliamini simul:
D quis auditum fecit hoc ab initio, ex tunc
prędixit illud? numquid non ego Dominus,
& non est vltra Deus absque me? Deus iu-
22 stus, & saluans non est præter me. * Con-
uertimini ad me, & salui eritis omnes fines
23 terræ: quia ego Deus, & non est alius. * In
memetipso iuraui, egredietur de ore meo
24 iustitię verbum, & non reuertetur: * quia
mihi curuabitur omne genu, & iurabit om- Ro. 14. b 11
25 nis lingua. * Ergo in Domino, dicet, meæ Phil. 2. b 10
sunt iustitiæ & imperium: ad eum venient,
& confundentur omnes qui repugnant ei.
26 * In Domino iustificabitur, & laudabitur
omne semen Israel.

CAP. XLVI.

1 COnfractus est Bel, contritus est Nabo:
A facta sunt simulachra eorum bestijs &
iumentis, onera vestra graui pondere vsque
2 ad lassitudinem. * Cõtabuerunt, & contrita
sunt simul: non potuerunt saluare portan-
tem, & anima eorum in captiuitatem ibit.
3 * Audite me domus Iacob, & omne resi-
duum domus Israel, qui portamini a meo
4 utero, qui gestamini a mea vulua. * Vsque
ad senectam ego ipse, & vsque ad canos ego
portabo: ego feci, & ego feram: ego portabo,

& sal-

5 & saluabo. * Cui assimilastis me, & adęquastis, & comparastis me, & fecistis similem?
6 * Qui confertis aurum de sacculo, & argentum statera ponderatis: conducentes aurificem, vt faciat deum: & procidũt, & adorant.
‖ Par.6.b. 25 7 * ‖ Portant illum in humeris gestantes, &
C ponentes in loco suo: & stabit, ac de loco suo non mouebitur. sed & cum clamauerint ad eum, non audiet: de tribulatione non sal
8 uabit eos. * Momentote istud, & confunda-
9 mini: redite præuaricatores ad cor. * Recordamini prioris sęculi, quoniã ego sum Deus, & non est ultra Deus, nec est similis mei:
10 * Annuncians ab exordio nouissimum, & ab
D initio quæ necdum facta sunt, dicens: Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea
11 fiet: * Vocans ab Oriente auem, & de terra longinqua virum uoluntatis meæ. & locutus sum, & adducam illud: creaui, & faciam il-
12 lud. * Audite me duro corde, qui longe estis
13 a iustitia. * Prope feci iustitiam meam, non elongabitur, & salus mea non morabitur. Dabo in Sion salutem, & in Israel gloriam meam.

CAP. XLVII.

1 DEscende, sede in puluere virgo filia Ba
A bylon, sede in terra: non est solium filiæ Chaldæorum, quia ultra non vocaberis
2 mollis & tenera. * Tolle molam, & mole farinam: denuda turpitudinem tuam, discooperi humerum, reuela crura, transi flumina.
‖ Nah. 3. b.5 3 * ‖ Reuelabitur ignominia tua, & videbitur opprobrium tuum: vltionem capiam, & non
4 resistet mihi homo. * Redemptor noster, Dominus exercituum nomen illius, sanctus Israel.
5 * Sede tacens, & intra in tenebras filia Chaldæorum: quia non vocaberis vltra domina
6 regnorum. * Iratus sum super populum
B meum, contaminaui hereditatem meam, & dedi eos in manu tua: non posuisti eis misericordias: super senem aggrauasti iugum
7 tuum ualde. * Et dixisti. In sempiternum ero domina: non posuisti hæc super cor tuũ,
8 neque recordata es nouissimi tui. * Et nunc audi hæc delicata, & habitans confidenter,
‖ Apoc.18 b.7 quæ dicis in corde tuo: ‖ Ego sum, & non
C est præter me amplius: non sedebo vidua, &
‖ Inf.51.f. 19 9 ignorabo sterilitatem. * ‖ Venient tibi duo hæc subito in die vna, sterilitas & viduitas. vniuersa uenerunt super te, propter multitudinem maleficiorum tuorum, & propter duritiam incantatorum tuorum uehementem.
10 * Et fiduciam habuisti in malitia tua, & dixisti: Non est qui uideat me. sapientia tua & scientia tua hæc decepit te. Et dixisti in corde tuo: Ego sum, & præter me non est altera.
11 * Veniet super te malum, & nescies ortum
D eius: & irruet super te calamitas, quam non poteris expiare: veniet super te repente
12 miseria, quam nescies. * Sta cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorũ tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si forte quid prosit tibi, aut si possis fie-
13 ri fortior. * Defecisti in multitudine consiliorum tuorum: stent, & saluent te augures cæli, qui contemplabantur sidera, & supputabant menses, ut ex eis annunciarent uentu
14 ra tibi. * Ecce facti sunt quasi stipula ignis combussit eos: non liberabunt animã suam de manu flammæ: non sunt prunæ, quibus ca
15 lefiant, nec focus, ut sedeant ad eum. * Sic facta sunt tibi in quibuscumque laboraueras: negotiatores tui ab adolescentia tua, vnusquisque in uia sua errauerunt: non est qui saluet te.

CAP. XLVIII.

1 AVdite hæc domus Iacob, qui uocamini
A nomine Israel, & de aquis Iuda existis, qui iuratis in nomine Dñi, & Dei Israel recordamini non in veritate, neque in iustitia.
2 * De ciuitate enim sancta uocati sunt, & super Deum Israel constabiliti sunt: Dominus
3 exercituum nomen eius. * Priora ex tunc annunciaui, & ex ore meo exierunt, & audita feci ea: repente operatus sum, & venerunt.
4 * Sciui enim quia durus es tu, & neruus fer
5 reus ceruix tua, & frons tua ærea. * Prædixi tibi ex tunc: antequam uenirent indicaui tibi, ne forte diceres: Idola mea fecerunt hæc, & sculptilia mea, & conflatilia mandauerũt
6 ista. * Quæ audisti, uide omnia: vos autem
B num annunciastis? Audita feci tibi noua ex
7 tunc, & conseruata sunt quæ nescis: * nunc creata sunt, & non ex tunc: & ante diem, & non audisti ea, ne forte dicas: Ecce ego co-
8 gnoui ea. * Neque audisti, neque cognouisti, neque ex tunc aperta est auris tua: scio enim quia præuaricans præuaricaberis, &
9 transgressorem ex utero uocaui te. * Propter nomen meum longe faciam furorem meũ: & laude mea infrenabo te, ne intereas.
10 * Ecce excoxi te, sed non quasi argentum,
11 elegi te in camino paupertatis. * Propter me, propter me faciam, ut non blasphemer: ‖
12 & gloriam meam alteri non dabo. * Audi ‖ Sup.42. b.8
me Iacob, & Israel quem ego voco: ‖ ego ip
13 se, ego primus, & ego nouissimus. * Manus ‖ Sup.41. b.4. & 44. a.6
C quoque mea fundauit terram, & dextera mea mensa est cælos: ego uocabo eos, & sta-
14 bunt simul. * Congregamini omnes uos, & audite: quis de eis annunciauit hæc? Dominus dilexit eum, faciet uoluntatem suam in Babylone, & brachium suum in Chaldæis.
15 * Ego ego locutus sum, & uocaui eum: ad-
16 duxi eum, & directa est uia eius. * Accedite ad me, & audite hoc: non a principio in abscondito locutus sum: ex tempore antequam fieret, ibi eram: & nunc

Dominus Deus misit me, & spiritus eius.
17 * Hæc dicit Dominus redemptor tuus san-
ctus Israel: Ego Dominus Deus tuus docens
te utilia, gubernans te in via, qua ambulas.
18 * Utinam attendisses mandata mea: facta
D fuisset sicut flumen pax tua, & iustitia tua
19 sicut gurgites maris. * & fuisset quasi arena
semẽ tuum, & stirps uteri tui ut lapilli eius:
non interiisset. & non fuisset attritum nomẽ
‖ Ier.51.a.6 20 eius a facie mea. * ‖ Egredimini de Babylo
ne fugite a Chaldæis, in voce exultationis an-
nunciate: auditum facite hoc, & efferte illud
vsque ad extrema terræ. Dicite: ‖ Redemit
‖ Exo. 17. 21. Dominus seruum suum Iacob. * Non sitie-
runt in deserto, cum educeret eos: ‖ aquam
Num.20.b.11 de petra produxit eis, & scidit petram, & flu
22. xerunt aquæ. * Non est pax impijs, dicit
‖ Inf. 57.d.21 Dominus.

CAP. XLIX.

1 AVdite insulæ & attendite populi de lon
A ge: Dominus ab vtero vocauit me, de
ventre matris meæ recordatus est nominis
‖ Inf.51.c.16. 2 mei. * ‖ Et posuit os meum quasi gladium
acutum: in vmbra manus suæ protexit me,
& posuit me sicut sagittam electam: in pha-
3 retra sua abscondit me. * Et dixit mihi: Ser-
4 uus meus es tu Israel, quia in te gloriabor. * Et
ego dixi: In uacuum laboraui, sine causa, &
vane fortitudinem meam consumpsi: ergo
iudicium meum cum Dño, & opus meum
5 cum Deo meo. * Et nunc dicit Dominus,
formans me ex utero seruum sibi, vt reducã
Iacob ad eum, & Israel non congregabitur:
B & glorificatus sum in oculis Domini, &
6 Deus meus factus est fortitudo mea. * Et
dixit: Parum est vt sis mihi seruus ad susci-
tandas tribus Iacob, & fæces Israel conuertẽ
‖ Sup.42.b.6 Act.13.g.47 dãs. ‖ Ecce dedi te in lucem Gentium, ut sis
7 salus mea vsque ad extremum terræ. * Hæc
dicit Dominus redemptor Israel, sanctus
eius, ad contemptibilem animam, ad abo-
minatam gentem, ad seruum dominorum:
Reges videbunt, & consurgent principes, &
adorabunt propter Dominum, quia fidelis
‖ 2.Cor.6.a.2 8 est, & sanctum Israel qui elegit te. * ‖ Hæc
C dicit Dominus. In tempore placito exaudi-
ui te, & in die salutis auxiliatus sum tui: &
seruaui te, & dedi te in fœdus populi, vt su-
scitares terram, & possideres hereditates dis-
9 sipatas: * vt diceres his, qui uincti sunt: Exi-
te: & his, qui in tenebris: Reuelamini: Super
‖ Apoc.7.d.16. uias pascentur, & in omnibus planis pascua
10 eorum. * ‖ Non esurient, neque sitient, &
non percutiet eos æstus & sol: quia misera-
tor eorum reget eos, & ad fontes aquarum
11 potabit eos. * Et ponam omnes montes meos
12 in viam, & semitæ meæ exaltabuntur. * Ecce
D isti de longe venient, & ecce illi ab Aquilo-
13 ne & mari, & isti de terra australi. * Lau-
date cęli, & exulta terra, iubilate montes lau
dem: quia consolatus est Dominus populũ
14 suum, & pauperum suorũ miserebitur. * Et
dixit Sion: Dereliquit me Dominus, & Do-
15 minus oblitus est mei. * Numquid obliui-
sci potest mulier infantem suum, vt non mi
sereatur filio uteri sui? & si illa oblita fuerit,
16 ego tamen non obliuiscar tui. * Ecce in ma
nibus meis descripsi te: muri tui corã ocu-
17 lis meis semper. * Venerunt structores tui:
destruentes te, & dissipantes a te exibunt.
18. * ‖ Leua in circuitu oculos tuos, & vide, om ‖ Inf 60.a.4
E nes isti congregati sunt, venerunt tibi: viuo
ego, dicit Dominus, quia omnibus his velut
ornamento vestieris, & circumdabis tibi
19 eos quasi sponsa. * Quia deserta tua, & soli-
tudines tuæ, & terra ruinæ tuæ nunc angu-
sta erunt præ habitatoribus, & longe fuga-
20 buntur qui absorbebant te. * Adhuc dicent
in auribus tuis filij sterilitatis tuæ: Angu-
stus est mihi locus, fac spatium mihi ut ha-
21 bitem. * Et dices in corde tuo: Quis genuit
F mihi istos? ego sterilis, & non pariens, trans-
migrata, & captiua: & istos quis enutriuit?
22 ego destituta & sola: & isti vbi erant? * Hæc
dicit Dominus Deus: Ecce leuabo ad Gen-
tes manum meam, & ad populos exaltabo si
gnum meum. Et afferent filios tuos in ul-
nis, & filias tuas super humeros portabunt.
23. * Et erunt reges nutritij tui, & reginæ nu-
trices tuæ: vultu in terram demisso adora-
G bunt te, & puluerem pedũ tuorum lingent.
Et scies quia ego Dominus, super quo non
24 confundentur qui expectant eum. * Num-
quid tolletur a forti præda? aut quod captũ
25 fuerit a robusto, saluum esse poterit? * Quia
hæc dicit Dominus: Equidem, & captiuitas
a forti tolletur: & quod ablatum fuerit a ro-
busto, saluabitur. Eos uero, qui iudicauerunt
te, ego iudicabo, & filios tuos ego saluabo.
26 * Et cibabo hostes tuos carnibus suis: & qua
si musto, sanguine suo inebriabuntur: & sciet
omnis caro, quia ego Dominus saluans te,
& redemptor tuus fortis Iacob.

CAP. L.

1 HAec dicit Dominus: Quis est hic liber
A repudij matris vestræ, quo dimisi eã?
aut quis est creditor meus, cui uendidi vos?
ecce in iniquitatibus uestris uendit estis, &
in sceleribus uestris dimisi matrem uestrã.
2 * Quia ueni, & non erat vir: uocaui, & non
erat qui audiret. ‖ nunquid abbreuiata, & ‖ Inf.59.a.1
paruula facta est manus mea, ut non possim
B redimere? aut non est in me uirtus ad libe-
randum? Ecce in increpatione mea desertũ
faciam mare, ponam flumina in siccum:
computrescent pisces sine aqua, & morien-
3 tur in siti. * Induam cælos tenebris, & saccũ

ponam.

4 ponam operimentum eorum. * Dominus
dedit mihi linguam eruditam ut sciam su-
stentare eum, qui lassus est verbo: erigit ma-
ne, mane erigit mihi aurem, ut audiam qua-
5 si magistrum. * Dominus Deus aperuit mi-
‖ Mat. 26. g. 67 hi aurem, ego autem non contradico: retror-
6 sum non abiji. * ‖ Corpus meum dedi per-
C cutientibus, & genas meas uellentibus: faciē
meam non auerti ab increpantibus, & con-
7 spuentibus in me. * Dominus Deus auxi-
liator meus, ideo non sum confusus: ideo po
sui faciem meam, ut petram durissimam, &
‖ Rom. 8. f. 33 8 scio quoniam non confundar. * ‖ Iuxta est
qui iustificat me, quis contradicet mihi? ste
mus simul, quis est aduersarius meus? acce-
9 dat ad me. * Ecce Dominus Deus auxiliator
meus: quis est qui condemnet me? Ecce om
nes quasi uestimentum conterentur, tinea
10 comedet eos. * Quis ex uobis timens Do
D minum, audiens uocem serui sui? qui am-
bulauit in tenebris, & non est lumen ei, spe-
ret in nomine Domini, & innitatur super
11 Deum suum. * Ecce uos omnes accenden
tes ignem accincti flammis, ambulate in lu
mine ignis uestri, & in flammis, quas succē-
distis: de manu mea factum est hoc uobis, in
doloribus dormietis.

CAP. LI.

1 AVdite me qui sequimini quod iustum
A est, & quæritis Dominum: attendite ad
petram unde excisi estis, & ad cauernam la-
2 ci, de qua præcisi estis. * Attendite ad Abra
ham patrem vestrum, & ad Saram, quæ pe-
perit vos: quia vnum vocaui eum, & bene-
3 dixi ei, & multiplicaui eum. * Consolabitur
ergo Dominus Sion, & consolabitur omnes
B ruinas eius: & ponet desertum eius quasi de-
licias, & solitudinem eius quasi hortum Do-
mini. Gaudium & lætitia inuenietur in ea,
4 gratiarum actio, & vox laudis. * Attendite ad
me popule meus, & tribus me audite: quia
lex a me exiet, & iudicium meum in lucem
5 populorum requiescet. * Prope est iustus
meus, egressus est saluator meus, & brachia
mea populos iudicabunt: me insulæ expe-
ctabunt, & brachium meum sustinebunt.
6 * Leuate in cælum oculos vestros, & videte
sub terra deorsum: quia cæli sicut fumus li-
quescent, & terra sicut vestimentum attere-
tur, & habitatores eius sicut hæc interibunt:
‖ Psal. 36. c. 39 C ‖ Salus autem mea in sempiternum erit, &
7 iustitia mea non deficiet. * Audite me qui
scitis iustum, populus meus lex mea in cor-
de eorum: nolite timere opprobrium ho-
minum, & blasphemias eorum ne metuatis.
8 * Sicut enim vestimentum, sic comedet eos
vermis: & sicut lanam, sic deuorabit eos
tinea: Salus autem mea in sempiternū erit,
& iustitia mea in generationes generationū.

9 * Consurge, consurge, induere fortitudi-
nem brachium Domini: consurge sicut in die
bus antiquis, in generationibus sæculorum.
Numquid non tu percussisti superbum, vul-
nerasti draconem?
10 * ‖ Numquid non tu siccasti mare, aquam ‖ Exo. 14. c. 21
D abyssi vehementis: qui posuisti profundum
maris viam, vt transirent liberati?
11 * Et nunc qui redempti sunt a Domino, re
uertentur, & uenient in Sion laudantes, &
lætitia sempiterna super capita eorū, gaudiū
& lætitiam tenebunt, fugiet dolor & gemi-
12 tus. * Ego, ego ipse consolabor vos: quis tu
vt timeres ab homine mortali, & a filio ho-
13 minis, qui quasi fœnum ita arescet? * Et
E oblitus es Domini factoris tui, qui tetendit
cælos, & fundauit terram: & formidasti iugi
ter tota die a facie furoris eius, & qui te tri-
bulabat, & parauerat ad perdēdum: ubi nūc
14 est furor tribulantis? * Cito ueniet gradiens
ad aperiendum, & non interficiet usque ad
15 internecionem, nec deficiet panis eius. * Ego
autem sum Dominus Deus tuus, qui con-
turbo mare, & intumescunt fluctus eius: Do
16 minus exercituum nomen meum. * ‖ Po- ‖ Sup. 49. a. 2
F sui uerba mea in ore tuo, & in umbra ma-
nus meæ protexi te, ut plantes cælos, & fun
des terram: & dicas ad Sion: Populus meus
17 es tu. * Eleuare, eleuare, cōsurge Ierusalem,
quæ bibisti de manu Domini calicem iræ
eius: usque ad fundum calicis soporis bibisti,
18 & potasti usque ad fæces. * Non est qui su-
stentet eam ex omnibus filiis, quos genuit:
& non est qui apprehendat manum eius ex ‖ Sup. 47. b. 9
19 omnibus filijs, quos enutriuit. * ‖ Duo
sunt quæ occurrerunt tibi: quis contristabi-
tur super te? vastitas, & contritio, & fames,
20 & gladius, quis consolabitur te? * Filij tui
G proiecti sunt, dormierunt in capite omniū
viarum, sicut oryx illaqueatus: pleni indigna
21 tione Domini, increpatione Dei tui. * Idcirco
audi hoc paupercula, & ebria non a uino.
22 * Hæc dicit dominator tuus Dñs, & Deus
tuus, qui pugnabit pro populo suo: Ecce
tuli de manu tua calicem soporis, fundum
calicis indignationis meæ, non adijciet vt bi
23 bas illum vltra. * Et ponam illum in manu
eorum, qui te humiliauerunt, & dixerunt ani
mæ tuæ: Incuruare, vt transeamus: & posuisti
ut terram corpus tuum, & quasi viam tran-
seuntibus.

CAP. LII.

1 COnsurge, consurge, induere fortitudine
A tua Sion, induere vestimentis gloriæ
tuæ Ierusalem ciuitas sancti: quia non adij-
ciet ultra vt pertranseat per te incircumci-
2 sus & immundus. * Excutere de puluere,
consurge, sede Ierusalem: solue vincula colli
3 tui captiua filia Sion. * Quia hæc dicit Do-

minus: Gratis uenundati estis, & sine ar-
4 gento redimemini.* Quia hæc dicit Domi-
B nus Deus: ‖ In Aegyptum descendit popu-
lus meus in principio ut colonus esset ibi: &
Assur absque ulla causa calumniatus est eũ:
5 * Et numquid mihi est hic, dicit Dominus
quomniam ablatus est populus meus gratis?
Dominatores eius inique agunt, dicit Do-
minus, ‖ & iugiter tota die nomen meum
6 blasphematur. * Propter hoc sciet populus
meus nomen meum in die illa: quia ego ip-
7 se qui loquebar, ecce adsum. * ‖ Quam pul-
chri super montes pedes annunciantis & præ
dicantis pacem: annunciantis bonum, præ-
dicantis salutem, dicententis Sion: Regna-
8 bit Deus tuus * Vox speculatorum tuorum.
C leuauerunt uocem, simul laudabunt: quia
oculo ad oculum uidebunt cum conuerte-
9 rit Dominus Sion. * Gaudete, & laudate
simul deserta Ierusalem, quia consolatus est
Dominus populum suum, redemit Ierusa-
10 lem. * Parauit Dominus brachium sanctum
suum in oculis omnium Gentium: ‖ & ui-
debunt omnes fines terræ salutare Dei no-
11 stri. * Recedite, recedite, exite inde, ‖ pol-
lutum nolite tãgere: exite de medio eius, mũ
12 damini qui fertis vasa Dñi. * Qm non in tu-
D multu exibitis, nec in fuga properabitis:
præcedet enim uos Dominus, & congrega-
13 bit nos Deus Israel. * Ecce intelliget seruus
meus, exaltabitur, & eleuabitur, & sublimis
14 erit ualde. * Sicut obstupuerunt super te
multi, sic inglorius erit inter uiros aspectus
15 eius, & forma eius inter filios hominũ.* Iste
asperget gentes multas, super ipsum conti-
nebunt reges os suum: ‖ quia quibus non est
narratum de eo, uiderunt: & qui non audie-
runt, contemplati sunt.

CAP. LIII.

1 Quis credidi auditui nostro? & bra-
A chiũ Domini cui reuelatum est? * Et
2 ascendet sicut uirgultum coram eo,
& sicut radix de terra sitienti: non est species
ei, neque decor: & uidimus eum, & non erat
3 aspectus, & desiderauimus eum: * ‖ Despe-
ctum, & nouissimum uirorum, uirum dolo-
rum, & scientem infirmitatem: & quasi ab-
sconditus uultus eius & despectus, unde nec
4 reputauimus eum. * ‖ Vere lãguores nostros
B ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit: &
nos putauimus eum quasi leprosum, & per-
5 cussum a Deo & humiliatum. * ‖ Ipse autem
uulneratus est propter iniquitates nostras, at
tritus est propter scelera nostra: disciplina
pacis nostræ super eum, & liuore eius sanati
6 sumus.* Omnes nos quasi oues errauimus,
unusquisque in uiam suam declinauit: &
posuit Dominus in eo iniquitatem omnium
7 nostrum. * Oblatus est quia ipse uoluit,
C & non aperuit os suum: sicut ouis ad occisio
nem ducetur, & quasi agnus coram tonden-
te se obmutescet, ‖ & non aperiet os suum. ‖ Mar.26.f.63
8 * De angustia, & de iudicio sublatus est: ge- Act.8.f.32
nerationem eius quis enarrabit? quia abscis-
sus est de terra uiuentium: propter scelus po-
9 puli mei percussi eum.* Et dabit impios pro
sepultura, & diuité pro morte sua: ‖ eo quòd ‖ 1.Pet.2.
iniquitatem non fecerit: neque dolus fuerit d.22
10 in ore eius. * Et Dominus uoluit conterere 1.10.j.a.5
eum in infirmitate: si posuerit pro peccato
animam suam, uidebit semen longæuum, &
uoluntas Domini in manu eius dirigetur.
11 * Pro eo quòd laborauit anima eius, uide
D bit & saturabitur: in scientia sua iustificabit
ipse iustus seruus meus multos, & iniquita-
12 tes eorum ipse portabit. * Ideo dispertiam
ei plurimos: & fortium diuidet spolia, pro
eo quod tradidit in mortem animam suam,
‖ & cũ sceleratis reputatus est: & ipse pecca- ‖ Mar.15.
ta multorum tulit, & pro transgressoribus c.28
rogauit.

CAP. LIIII.

1 Lauda sterilis quæ non paris: decanta lau Luc.23.d.
A dem, & hinni quæ non pariebas: quo- 29
niam multi filij desertæ magis quàm eius, Gala.4.d.
2 quæ habet uirum, dicit Dominus. * Dilata 27
locum tentorij tui, & pelles tabernaculorum
tuorum extende, ne parcas: longos fac funi-
3 culos tuos, & clauos tuos consolida. * Ad
B dexteram enim, & ad læuam penetrabis: &
semen tuum Gentes hereditabit, & ciuitates
4 desertas inhabitabit.* Noli timere quia nõ cõ
funderis, neq. erubescẽs: nõ.n. te pudebit, q̃a
cõfusionis adolescẽtiæ tuæ obliuisceris, & op-
probrij uiduitatis tuæ non recordaberis am
5 plius. * Quia dominabitur tui qui fecit te, ‖ Luc.1.c.
C ‖ Dominus exercituum nomen eius: & redẽ- 33
ptor tuus sanctus Israel, Deus omnis terræ
6 uocabitur. * Quia ut mulierem derelictam
& mœrentem spiritu uocauit te Dominus.
& uxorem ab adolescentia abiectam, dixit
7 Deus tuus. * Ad punctum in modico dereli-
qui te, & in miserationibus magnis congre-
8 gabo te.* In momento indignationis abscon
D di faciem meam parumper a te, & in mise-
ricordia sempiterna misertus sum tui: dixit
9 redẽptor tuus Dominus.* ‖ Sicut in diebus ‖ Gen.9.
Noe istud mihi est, cui iuraui ne inducerem b.15
aquas Noe ultra supra terrã: sic iuraui ut nõ
10 irascar tibi, & non increpem te. * Montes
E enim cõmouebũtur, & colles contremiscent:
misericordia autem mea non recedet a te, &
fœdus pacis meæ non mouebitur: dixit mise
11 rator tuus Dominus.* Paupercula tẽpestate
conuulsa, absque ulla consolatione: Ecce ego
sternam per ordinem lapides tuos, & funda-
12 bo te in sapphiris, * & ponam iaspidem

propu-

F propugnacula tua:& portas tuas in lapides
sculptos, & omnes terminos tuos in lapides
‖ Io. 6. e. 45 13 desiderabiles.* ‖ Vniuersos filios tuos doctos
a Domino: & multitudinē pacis filijs tuis
14 * Et in iustitia fundaberis: recede procul a
calumnia, quia non timebis:& a pauore, quia
15 non appropinquabit tibi. * Ecce accola ve-
niet, qui non erat mecum, aduena quondam
16 tuus adiungetur tibi. * Ecce ego creaui fa-
G brum sufflantem in igne prunas, & pro-
ferentem vas in opus suum, & ego creaui in-
17 terfectorem ad disperdendum. * Omne vas,
quod fictum est contra te, non dirigetur: &
omnem linguam resistentem tibi in iudicio,
iudicabit. Hæc est hereditas seruorum Do-
mini: & iustitia eorum apud me, dicit Do-
minus.

CAP. LV.

Eccle. 51. d. 33 1 OMnes sitientes uenite ad aquas: & qui
A non habetis argentum, properate, emi-
te, & comedite: venite, emite absque argen-
to, & absque vlla commutatione vinum &
2 lac.* Quare appenditis argentum non in pa-
nibus, & laborem vestrum non in saturitate?
Audite audientes me, & comedite bonum, &
delectabitur in crassitudine anima vestra.
3 * Inclinate aurem vestram, & venite ad me:
‖ Act. 13. e. 34 B audite, & viuet anima vestra, & feriam vo-
biscum pactum sempiternum, ‖ misericor-
4 dias Dauid fideles.* Ecce testem populis de-
di eum, ducem ac præceptorem Gentibus.
5 * Ecce gentem, quam nesciebans, vocabis: &
Gentes, quæ te non cognouerunt, ad te cur-
rent propter Dominum Deum tuum, & san-
6 ctum Israel, quia glorificauit te. * Quærite
Dominum, dum inueniri potest: inuocate
7 eum, dum prope est. * Derelinquat impius
uiam suam, & vir iniquus cogitationes suas,
& reuertatur ad Dominum, & miserebitur
C eius, & ad Deum nostrum quoniam multus
8 est ad ignoscendum.* Non enim cogitatio-
nes meæ, cogitations uestræ: neq. viæ vestræ,
9 viæ meæ, dicit Dñs.* Quia sicut exaltātur cæ
li a terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ a uijs ue-
stris, & cogitationes meæ a cogitationibus
10 vestris, * Et quō descendit imber, & nix de
cælo, & illuc vltra nō reuertitur, sed inebriat
D terram, & infundit eam, & germinare eam
facit, & dat semen serenti, & panem come-
11 denti:* Sic erit verbum meum, & quod egre
dietur de ore meo: non reuertetur ad me va
cuum, sed faciet quæcumqne uolui, & prospe
12 rabitur in his, ad quæ misi illud.* Quia in
lætitia egrediemini, & in pace deducemi-
ni: montes & colles cantabunt coram uobis
laudem, & omnia ligna regionis plandent
13 manu.* Pro saliunca ascendet abies, & pro
urtica crescet myrtus & erit Dominus no-
minatus in signū æternū, quod nō auferetur.

CAP. LVI.

1 HAec dicit Dominus: Custodite iudiciū,
A & facite iustitiam: quia iuxta est salus
mea ut ueniat, & iustitia mea ut reueletur.
2 * Beatus uir, qui facit hoc, & filius hominis,
qui apprehendet istud: custodiens sabbatum
ne polluat illud, custodiens manus suas ne
3 faciat omne malum. * Et non dicat filius
B aduenæ, qui adhæret Domino, dicens: Sepa-
ratione diuidet me Dominus a populo suo:
Et non dicat Eunuchus: Ecce ego lignum
4 aridū.* Quia hæc dicit Dominus Eununchis:
Quia custodierint sabbata mea, & elegerint
quæ ego uolui, & tenuerint fœdus meum:
5 * Dabo eius in domo mea, & in muris meis
locum, & nomen melius a filijs & filiabus:
nomen sempiternum dabo eis, quod non pe-
6 ribit.* Et filios aduenæ, qui adhærent Domi
no, ut colant eum, & diligant nomen eius, ut
sint ei in seruos: omnem custodientem sab-
C batum ne polluat illud, & tenentem fœ-
7 dus meum: * Adducam eos in montem
sanctum meum, & lætificabo eos in do-
mo orationis meæ: holocausta eorum, & ui-
ctimæ eorum, placebunt mihi super altari
meo: ‖ quia domus mea domus orationis uo
8 cabitur cūctis populis.* Ait Dominus Deus,
qui congregat dispersos Israel: Adhuc con-
9 gregabo ad eum congregatos eius. * Om-
nes bestiæ agri uenite ad deuorandum, vni-
10 uersę bestiæ saltus. * Speculatores eius cæci
D omnes, nescierunt uniuersi: canes muti
non ualentes latrare, uidentes uana, dor-
11 mientes, & amantes somnia. * Et canes
impudentissimi nescierunt saturitatem: ipsi
pastores ignorauerunt intelligentiā: omnes
in uiam suam declinauerūt, unusquisque ad
auaritiam suam a summo usque ad nouissi-
12 mum.* Venite, sumamus uinum, & implea-
mur ebrietate: & erit sicut hodie, sic & cras,
& multo amplius.

CAP. LVII.

1 IVstus perit, & non est qui recogitet in
A corde suo: & uiri misericordiæ colligun
tur, quia non est qui intelligat, a facie enim
2 malitiæ collectus est iustus. * Veniat pax,
requiescat in cubili suo qui ambulauit in
3 directione sua. * Vos autem accedite huc
filij auguratricis: semen adulteri, & fornica-
4 riæ.* Super quē lusistis? super quem dilata-
stis os, & eiecistis linguam? numquid non
5 vos filij scelesti, semen mendax? * qui con-
solamini in dijs subter omne lignū frondo-
sum, immolantes paruulos in torrentibus,
6 subter eminētes petras?* In partibus torrē
tis pars tua, hæc est sors tua: & ipsis effudisti
libamen, obtulisti sacrificiū, numquid super

his non

7 his non indignabor?* Super montem excel-
B sum & sublimem posuisti cubile tuum, &
8 illuc ascendisti ut immolares hostias. * Et
post ostium, & retro postem posuisti memo
riale tuum; quia iuxta me discooperuisti, &
suscepisti adulterum: dilatasti cubile tuum,
& pepigisti cum eis fœdus: dilexisti stratum
9 eorum manu aperta.* Et ornasti te regi vn-
guento, & multiplicasti pigmenta tua. Mi-
sisti legatos tuos procul, & humiliata es vs-
10 que ad inferos:* In multitudine viæ tuæ la
borasti: non dixisti: Quiescam: vitam manus
11 tuæ inuenisti, propterea non rogasti. * Pro
quo solicita timuisti, quia mentita es, & mei
C non es recordata, neque cogitasti in corde
tuo? quia ego tacens, & quasi non uidens, &
12 mei oblita es. * Ego annunciabo iustitiam
13 tuam, & opera tua non proderunt tibi.* Cũ
clamaueris, liberent te congregati tui, &
omnes eos auferet ventus, tollet aura: Qui au
tem fiduciam habet mei, hereditabit terram,
14 & possidebit monte sanctum meum. * Et
Inf.62.1.10 dicam: Viam facite. præbete iter, declinate
de semita, auferte offendicula de uia populi
15 mei. * Quia hæc dicit Excelsus, & sublimis
habitans æternitatem: & sanctum nomen
eius in excelso & in sancto habitans, & cum
contrito & humili spiritu: vt viuificet spiri-
tum humilium, & viuificet cor contrito
16 rum.* Non enim in sempiternum litigabo,
D neque usque ad finem irascar: quia spiritus
a facie mea egredietur, & flatus ego faciam.
17 * Propter iniquitatem auaritiæ eius iratus
sum, & percussi eum: abscondi a te faciem
meam, & indignatus sum: & abijt vagus in
18 via cordis sui.* Vias eius vidi, & sanaui eũ,
& reduxi eum, & reddidi consolationes ipsi,
19 & lugentibus eius.* Creaui fructum labio-
rum pacem, pacem ei, qui longe est, & qui
20 prope, dixit Dominus, & sanaui eum. * Im-
pij autẽ quasi mare feruens, quod quiescere
non potest, & redũdãt fluctus eius in concul-
Sup.48.d.22 21 cationem, & lutum. * Non est pax impijs,
dicit Dominus Deus.

CAP. LVIII.

1 CLama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem
A tuam, & annuncia populo meo sce-
lera eorum, & domui Iacob peccata eorum.
2 * Me etenim de die in diem quærunt, &
scire vias meas volunt: quasi gens, quæ iusti-
tiam fecerit, & iudicium Dei sui non dereli-
querit: rogant me iudicia iustitię: appropin-
3 quare Deo volunt.* Quare ieiunauimus, &
non aspexisti: humiliauimus animas nostras
& nescisti? Ecce in die ieiunij vestri inueni-
tur voluntas vestra, & omnes debitores ve-
4 stros repetitis.* Ecce ad lites & contentio-
B nes ieiunatis, & percutitis pugno impie. No
lite ieiunare sicut vsque ad hanc diem, vt
5 audiatur in excelso clamor vester.* Num-
quid tale est ieiunium, quod elegi, per diem Zach.7.b.5
affligere hominem animam suam? num-
quid contorquere quasi circulum caput suũ,
& saccum & cinerem sternere? numquid
istud vocabis ieiunium, & diem acceptabi-
6 lem Domino?* Nonne hoc est magis ieiu-
niũ, quod elegi? dissolue colligationes im-
pietatis, solue fasciculus deprimentes, dimit
te eos, qui confracti sunt, liberos, & omne
7 onus dirumpe. * Frange esurienti panem Ezec.18.b.16
C tuum, & egenos, vagosq; induc in domum
tuam: cum videris nudum, operi eum, & Mat.25.c.35
8 carnem tuam ne despexeris. * Tunc erum-
pet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua
citius orietur, & anteibit faciem tuam iusti-
9 tia tua, & gloria Domini colliget te.* Tunc
inuocabis, & Dominus exaudiet: clamabis,
& dicet: Ecce adsum. si abstuleris de medio
tui catenam, & desieris extendere digitum,
10 & loqui quod non prodest. * Cum effuderis
esurienti animam tuam, & animam afflictam
repleueris, orietur in tenebris lux tua, & tene
11 bræ tuæ erunt sicut meridies.* Et requiem ti
bi dabit Dominus semper, & implebit splen
doribus animam tuam, & ossa tua liberabit,
& eris quasi hortus irriguus, & sicut fons
12 aquarum, cuius non deficient aquæ.* Et Inf.61.a.4
ædificabuntur in te deserta sæculorum: fun
damenta generationis & generationis susci-
tabis: & uocaberis ædificator sepiũ, auertens
13 semitas in quietem.* Si auerteris a sabbato
pedem tuum facere uoluntatem tuam in die
sancto meo, & uocaueris sabbatum delica-
tum, & sanctum Domini gloriosum, & glori
ficaueris eum dum non facis uias tuas, &
non inuenitur voluntas tua, vt loquaris ser-
14 monem:* Tunc delectaberis super Domino.
& sustollam te super altitudines terræ, & ci-
babo te hereditate Iacob patris tui. os enim
Domini locutum est.

CAP. LIX.

1 ECce non est abbreuiata manus Domini Nu.11.b.23
A vt saluare nequeat, neque aggrauata est
2 auris eius vt non exaudiat:* Sed iniquitates Sup.50.a.2
vestræ diuiserunt inter vos & Deum uestrũ,
& peccata vestra absconderunt faciem eius a
3 vobis ne exaudiret. * Manus enim vestræ Sup.a.d.15
pollutæ sunt sanguine, & digiti vestri iniqui
tate: labia vestra locuta sunt mendacium, &
4 lingua vestra iniquitatem fatur.* Nõ est qui
inuocet iustitiam, neque est qui iudicet vere:
sed confidunt in nihilo, & loquuntur vani-
tates: conceperunt laborem, & pepererunt Iob 15.d.35
5 iniquitatem. * Oua aspidum ruperunt, &
telas araneæ texuerũt: qui comederit de ouis
eorum, morietur: & quod confotum est, e-
6 rumpet in regulum.* Telæ eorum non erunt
in vestimentum, neque operientur operibus

suis:

suis: opera eorum opera inutilia; & opus
| Prou. 1. b.16 Rom. 3.c. 15 — 7 iniquitatis in manibus eorum:* | Pedes eo-
rum ad malum currunt,& festinant ut effun
dant sanguinem innocentem:cogitationes eo
rum cogitationes inutiles:vastitas & contri-
8 tio in uijs eorum. * Viam pacis nescierunt,
& non est iudicium in gressibus eorum: semi
tæ eorum incuruatæ sunt eis: omnis qui cal
9 cat in eis ignorat pacem.* Propter hoc elon
gatum est iudicium a nobis,& non apprehē
det nos iustitia: expectauimus lucem, & ecce
tenebræ: splendorem,& in tenebris ambula-
10 uimus.* Palpauimus sicut cæci parietem,&
quasi absque oculis attrectauimus: impegi-
mus meridie quasi in tenebris,in caliginosis
11 quasi mortui.* Rugiemus quasi ursi omnes,
C & quasi columbæ meditantes gememus.
expectauimus iudicium, & non est: salutem
12 & elongata est a nobis. * Multiplicatæ sunt
enim iniquitates nostræ coram te,& peccata
nostra responderunt nobis. quia scelera no-
stra nobiscum, & iniquitates nostras cogno-
13 uimus, * peccare & mentiri contra Domi-
num:& auersi sumus ne iremus post tergum
Dei nostri, ut loqueremur calumniam &
transgressionem:concepimus,& locuti sumus
14 de corde uerba mendacij.* Et conuersum est
retrorsū iudiciū,& iustitia longe stetit: quia
corruit in platea ueritas,& æquitas nō potuit
15 ingredi.* Et facta est ueritas in obliuionem:
& qui recessit a malo, prædæ patuit:& uidit
Dominus,& malum apparuit in oculis eius,
16 quia non est iudicium. * & uidit quia non
D est uir;& aporiatus est, quia non est qui oc-
curat:& saluauit sibi brachium suum, & iu-
|Eph.6.c. 17 — 17 stitia eius ipsa confirmauit eum. * | Indu-
1.Thes.5. b.8. — tus est iustitia ut lorica, & galea salutis in
capite eius:indutus est uestimentis ultionis,
18 & opertus est quasi pallio zeli.* Sicut ad vin
dictam quasi ad retributionem indignatio-
nis hostibus suis, & uicissitudinem inimicis
19 suis:insulis uicem reddet.* Et timebunt qui
ab Occidente,nomen Domini:& qui ab ortu
solis,gloriam eius:cum uenerit quasi fluuius,
| Ro. 11. d.26 — 20 uiolentus,quem spiritus Domini cogit:* |&
uenerit Sion redemptor, & eis, qui redeunt
21 ab iniquitate in Iacob,dicit Dominus.*Hoc
fœdus meum cum eis , dicit Dominus: Spi-
ritus meus,qui est in te , & uerba mea, quæ
posui in ore tuo, non recedent de ore tuo,
& de ore seminis tui , & de ore seminis se
minis tui , dicit Dominus, amodo & usque
in sempiternum.

CAP. LX.

1 SVrge illuminare Ierusalem:quia uenit lu
A men tuum, & gloria Domini super te
2 orta est, * Quia ecce tenebræ operient ter-
ram,& caligo populos:super te autem orie-
tur Dominus,& gloria eius in te uidebitur.
3 * Et ambulabunt Gentes in lumine tuo, &,
4 reges in splendore ortus tui. * | Leua in — | Sup.49. c.23
circuitu oculos tuos, & uide omnes isti con-
gregati sunt, uenerunt tibi: filij tui de lon-
ge uenient, & filiæ tuæ de latere surgent:
5 * Tunc uidebis,& afflues,mirabitur& dilata
bitur cor tuum quando conuersa fuerit ad
te multitudo maris, fortitudo Gentium ue-
6 nerit tibi: * Inundatio camelorum operiet
te, dromedarij Madian & Epha: omnes de
Saba uenient, aurum & thus deferentes, &
7 laudem Domino annunciantes.* Omne pe-
B cus Cedar congregabitur tibi, arietes Nabai-
oth ministrabunt tibi: offerentur super pla-
cabili altari meo,& domum maiestatis meæ
8 glorificabo.* Qui sunt isti, qui ut nubes uo-
lant,& quasi columbæ ad fenestras suas ?
9 * Me enim insulæ expectant, & naues ma-
ris in principio ut adducan filios tuos de lon
ge:argentum eorum, & aurum eorum cum
eis nomini Domini Dei tui,& sancto Israel,
10 quia glorificauit te.*Et ædificabunt filij pe-
regrinorum muros tuos,& reges eorum mi-
nistrabunt tibi : in indignatione enim mea
percussi te,& in reconciliatione mea miser-
11 tus sum tui.*| Et aperientur portæ tuæ iu- — |Apoc.21. g.25.
giter:die ac nocte nō claudentur,ut afferatur
ad te fortitudo Gentium,& reges earum ad
12 ducantur.* Gens enim & regnum,quod non
seruierit tibi, peribit: & Gentes solitudine
13 uastabuntur.* Gloria Libani ad te ueniet,
C abies & buxus, & pinus simul ad orna-
dum locum sanctificationis meæ, & locum
14 pedum meorum glorificabo.* Et uenient ad
te curui filij eorum,qui humiliauerunt te ,
& adorabunt uestigia pedū tuorum omnes,
qui detrahebant tibi, & uocabunt te Ciui-
15 tatem Domini,Sion sancti Israel: * Pro eo
quod fuisti derelicta: & odio habita, & non
erat qui per te transiret, ponam te in super-
biam sæculorum,gaudium in generationem
16 & generationem: & * suges lac Gentium,&
mamilla regum lactaberis: & scies quia ego
Dñs saluans te,& redēptor tuus fortis Iacob:
17 * Pro ære afferam aurum, & pro ferro affe-
ram argentū: & pro lignis æs,& pro lapidi-
bus ferrum: & ponam uisitationem tuam
18 pacem,& præpositos tuos iustitiam.* Non au
dietur ultra iniquitas in terra tua,uastitas &
contritio in terminis tuis,& occupabit salus
muros tuos, & portas tuas laudatio: * | — | Apo.21 g.23.& 22 a.5
19 Non erit tibi amplius sol ad lucendum per
diem, nec splendor lunæ illuminabit te:
sed erit tibi Dominus in lucem sempiter-
20 nam, & Deus tuus in gloriam tuam. * Non
occidet ultra sol tuus,& luna tua non minue
tur: quia erit tibi Dominus in lucem sempi-
ternam, & complebuntur dies luctus tui.
21 * Populus autem tuus omnes iusti, in perpe-
tuum hereditabunt terram, germen planta-
tionis meæ, opus manus meæ ad glorifi-

candum.

22 candum. * Minimus erit in mille, & paruu-
lus in gentem fortissimam: ego Dominus in
tempore eius subito faciam istud.

CAP. LXI.

Luc. 4. c. 18 1 SPiritus Domini super me, eo quòd vnxe-
A rit Dominus me: ad annunciandum mã-
suetis misit me, ut mederer contritis corde,
& prædicarem captiuis indulgentiã, & clau-
2 sis apertionem: * Vt prædicarem annum pla
cabilem Domino, & diem vltionis Deo no-
¶ Matt. 5. 1.5 3 stro: ¶ vt consolaret omnes lugentes: * vt po
nerem lugentibus Sion: & darem eis coronã
pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium
B laudis pro spiritu mœroris: & uocabuntur in
ea fortes iustitiæ, plantatio Domini ad glori
¶ Sup. 58. d. 12. 4 ficandum. * ¶ Et ædificabunt deserta a sæ-
culo, & ruinas antiquas erigent, & instaura-
bunt ciuitates desertas, dissipatas in genera-
5 tionem & generationem. * Et stabunt alie-
ni, & pascent pecora uestra: & filij peregri-
norum agricolæ & vinitores uestri erunt.
6 * Vos autem Sacerdotes Domini uocabimi
ni: Ministri Dei nostri, dicetur uobis: Forti-
tudinem Gentium comedetis, & in gloria
7 earum superbietis. * Pro confusione uestra
C duplici, & rubore laudabunt partem suam:
propter hoc in terra sua duplicia possidebũt,
8 lætitia sempiterna erit eis. * Quia ego Domi
nus diligens iudicium, & odio habens rapi
nam in holocausto: & dabo opus eorum in
ueritate, & fœdus perpetuum feriam eis.
9 * Et scient in Gentibus semen eorũ, & ger-
men eorum in medio populorum: omnes,
qui uiderint eos, cognoscent illos, quia isti
10 sunt semen, cui benedixit Dominus. * Gau-
D dens gaudebo in Domino, & exultabit
anima mea in Deo meo: quia induit me
uestimentis salutis: & indumento iusti-
tiæ circumdedit me, quasi sponsum decora-
tum corona, & quasi sponsam ornatam mo-
11 nilibus suis. * Sicut enim terra profert ger-
men suum, & sicut hortus semen suum ger-
minat, sic Dominus Deus germinabit iusti-
tiam, & laudem coram uniuersis Gentibus.

CAP. LXII.

1 PRopter Sion non tacebo, & propter Ieru
A salem non quiescam donec egrediatur
vt splendor iustus eius, & saluator eius ut lã-
2 pas accendatur. * Et videbunt Gentes iustum
tuũ, & cuncti reges inclytum tuum: & voca
bitur tibi nomen nouum, quod os Domini
3 nominabit. * Et eris corona gloriæ in ma-
nu Domini, & diadema regni in manu Dei
4 tui. * Non vocaberis vltra Derelicta: & ter-
ra tua non vocabitur amplius Desolata: sed
B vocaberis Voluntas mea in ea, & terra tua
inhabitata quia cõplacuit Domino in te: &
5 terra tua inhabitabitur. * Habitabit enim iu-
uenis cum virgine, & habitabunt in te filij
tui. Et gaudebit sponsus super sponsam, &
6 gaudebit super te Deus tuus. * Super muros
C tuos Ierusalem constitui custodes, tota die,
& tota nocte in perpetuum non tacebunt.
7 Qui reminiscimini Domini, ne taceatis, * &
ne detis silentium ei, donec stabiliat, & do-
8 nec ponat Ierusalem laudem in terra. * Iu-
rauit Dominus in dextera sua, & in brachio
fortitudinis suæ: Si dedero triticum tuum
ultra cibum inimicis tuis: & si biberint filij
9 alieni vinum tuum, in quo laborasti. * Quia
qui congregant illud, comedent, & lauda-
bunt Dominum: & qui conportant illud bi-
10 bent in atrijs sanctis meis. * Transite, transite
per portas, ¶ præparate viam populo, planũ ¶ Sup. 57. d. 15
facite iter, eligite lapides, & eleuate signum
11 ad Populos. * ¶ Ecce Dominus auditum fecit ¶ Mat. 21. a 5
in extremis terræ, dicite filiæ Sion: Ecce salua Zach. 9. b. 9
tor tuus venit: ecce merces eius cum eo, &
12 opus eius coram illo. * Et vocabunt eos, Po-
pulus sanctus, redempti a Domino. Tu au-
tem vocaberis: Quæsita ciuitas, & non De-e-
licta.

CAP. LXIII.

1 QVis est iste, qui venit de Edom, tinctis
A vestibus de Bosra? iste formosus in
stola sua, gradiens in multitudi-
ne fortitudinis suæ. Ego, qui loquor iusti-
tiam, & propugnator sum ad saluandum.
2 * Quare ergo rubrum est indumentum tuũ,
& vestimenta tua sicut calcantium in torcu
3 lari? * Torcular calcaui solus, & de Gen-
tibus non est uir mecum: calcaui eos in furo
re meo, & conculcaui eos in ira mea: & asper
sus est sanguis eorũ super uestimẽta mea, &
4 omnia indumẽta mea inquinaui. * ¶ Dies n. ¶ Apo. 19. c. 15
ultionis i corde meo annus redẽptionis meę
5 uenit. * Circũspexi, & non erat auxiliator: q̃
siui & nõ fuit qui adiuuaret: & saluauit mihi
brachiũ meum, & indignatio mea ipsa auxi-
6 liata est mihi. * Et conculcaui populos in
B furore meo, & inebriaui eos in indignatione
mea, & detraxi in terram virtutem eorum.
7 * Miserationum Domini recordabor, laudẽ
Domini super omnibus, quæ reddidit nobis
Dominus, & super multitudinem bonorum
domui Israel, quæ largitus est eis secundum
indulgentiam suam, & secundum multitudi
8 nem misericordiarum suarum. * Et dixit:
Verumtamen populus meus est, filij non ne
9 gantes: & factus est eis saluator. * In omni
tribulatione eorum non est tribulatus, & an
C gelus faciei eius saluauit eos: in dilectione
sua, & in indulgentia sua ipse redemit eos, &
portauit eos, & eleuauit eos cunctis diebus
10 sæculi. * Ipsi autem ad iracundiam prouoca
uerunt, & afflixerunt spiritum sancti eius: &

conuersus est eis in inimicum, & ipse debel-
11 lauit eos. * Et recordatus est dierum sæculi
| Exo.14. c.29 Moysi, & populi sui: | Vbi est qui eduxit eos
de mari cum pastoribus gregis sui? vbi est
qui posuit in medio eius spiritum sancti sui?
12 * Qui eduxit ad dexteram Moysen brachio
maiestatis suæ, qui scidit aquas ante eos, ut
13 faceret sibi nomen sempiternũ: * Qui edu-
xit eos per abyssos, quasi equum in deserto
14 non impingentem. * Quasi animal in cam-
po descendens, spiritus Domini ductor eius
fuit: sic adduxisti populum tuum, ut faceres
| Deu.26. d.15 15 tibi nomen gloriæ. * | Attende de cælo, &
Baru.2. d.16 D vide de habitaculo sancto tuo, & gloriæ
tuæ: vbi est zelus tuus, & fortitudo tua, mul
titudo uiscerum tuorum, & miserationum
16 tuarũ? super me continuerunt se. * Tu enim
pater noster, & Abraham nesciuit nos, & Is-
rael ignorauit nos: tu Domine pater noster,
redemptor noster, a sæculo nomen tuum.
17 * Quare errare nos fecisti Domine de vijs
tuis: indurasti cor nostrum ne timeremus
te? conuertere propter seruos tuos, tribus he
18 reditatis tuæ. * Quasi nihil possederunt po-
pulum sanctum tuum: hostes nostri concul-
19 cauerunt sanctificationem tuam. * Facti su
mus quasi in principio, cum non dominare-
ris nostri, neque inuocaretur nomen tuum
super nos.

CAP. LXIIII.

1 VTinam dirumperes cælos, & descende-
2 res: a facie tua montes defluerent. * Si-
A cut exustio ignis tabescerent, aquæ arderent
igni, ut notum fieret nomen tuum inimicis
3 tuis: a facie tua gentes turbarentur. * Cum
feceris mirabilia, non sustinebimus: descen-
4 disti, & a facie tua montes defluxerunt. * |
| 1.Cor.2. b.9 B A sæculo non audierunt, neque auribus per-
ceperunt: oculus non vidit, Deus absque te,
5 quæ præparasti expectantibus te. * Occur-
risti lætanti, & facienti iustitiam: in vijs tuis
recordabuntur tui: ecce tu iratus es, & pecca-
uimus: in ipsis fuimus semper, & saluabi-
6 mur. * Et facti sumus ut immundus omnes
nos, & quasi pannus menstruatæ uniuersæ iu
stitiæ nostræ: & cecidimus quasi folium uni
C uersi, & iniquitates nostræ quasi ventus ab-
7 stulerunt nos. * Non est qui inuocet nomen
tuum: qui consurgat, & teneat te: abscondisti
faciem tuam a nobis, & allisisti nos in manu
8 iniquitatis nostræ. * Et nunc Domine, pater
noster es tu, nos uero lutum: & fictor noster
tu, & opera manuum tuarum omnes nos.
| Psal.78. b.9 9 * | Ne irascaris Domine satis, & ne vltra me
mineris iniquitatis nostræ: ecce respice, po-
10 pulus tuus omnes nos. * Ciuitas sancti tui
D facta est deserta, Sion deserta facta est, Ieru-
11 salem desolata est. * Domus sanctificatio-
nis nostræ, & gloriæ nostræ, vbi laudauerunt
te patres nostri, facta est in exustionẽ ignis,
& omnia desiderabilia nostra versa sunt in
12 ruinas. * Numquid super his continebis
te Domine, tacebis, & affliges nos vehe-
menter?

CAP. LXV.

1 QVæsierunt me qui ante non interroga-
A bant, inuenerunt qui non quæsierunt Roma.10. d.20
me. dixi: Ecce ego, ecce ego ad Gen-
tem, quæ non inuocabat nomen meum.
2 * Expandi manus meas tota die ad populũ
incredulum, qui graditur in via non bona
3 post cogitationes suas. * Populus qui iracũ-
diam prouocat me ante faciem meam sem-
per: qui immolant in hortis, & sacrificant su
4 per lateres: * qui habitant in sepulchris, & in
delubris idolorum dormiũt: qui comedunt
carnem suillam, & ius profanum in vasis eo
5 rum. * Qui dicunt: Recede a me, non appro-
pinques mihi, quia immundus es: isti fumus
erunt in furore meo, ignis ardens tota die.
6 * Ecce scriptum est coram me: non tacebo,
sed reddam, & retribuam in sinum eorum
7 * iniquitates vestras, & iniquitates patrum
vestrorum simul, dicit Dominus, qui sacrifi
cauerunt super mõtes, & super colles expro-
brauerunt mihi, & remetiar opus eorum pri
8 mum in sinu eorũ. * Hæc dicit Dominus:
B Quomodo si inueniatur granum in botro,
& dicatur: Ne dissipes illud, quoniam bene-
dictio est: sic faciam propter seruos meos, ut
9 non disperdam totum. * Et educam de Ia-
cob semen, & de Iuda possidentem montes
meos: & hereditabunt eam electi mei, & ser
10 ui mei habitabunt ibi. * Et erũt campestria
in caulas gregum, & vallis Achor in cubile
armentorum populo meo qui requisierunt
11 me. * Et uos, qui dereliquistis Dominũ, qui
obliti estis montem sanctum meũ, qui po-
nitis Fortunæ mensam, & libatis super eam.
12 * Numerabo uos in gladio, & omnes in cæ-
de corruetis: | pro eo quòd vocaui, & non | Prou.1. c.24
respondistis: locutus sum, & non audistis: & Ier.7.c.23
faciebatis malum in oculis meis, & quæ no-
13 lui, elegistis. * Propter hoc hæc dicit Domi Inf.66.b.4
nus Deus: Ecce serui mei comedent, & vos
esurietis: ecce serui mei bibent, & vos sitie-
14 tis: * Ecce serui mei lætabuntur, & vos con-
C fundemini: Ecce serui mei laudabunt præ
exultatione cordis, & vos clamabitis præ do
lore cordis, & præ contritione spiritus ulu-
15 labitis. * Et dimittetis nomen uestrum in iu
ramentum electis meis: & interficiet te Do-
minus Deus, & seruos suos uocabit nomine
16 alio. * In quo qui benedictus est super terrã,
benedicetur in Deo amen: & qui iurat in ter | Inf.66.g.22
ra, iurabit in Deo amen: quia obliuioni tradi
tæ sunt angustiæ priores, & quia absconditæ Apoc.21.
17 sunt ab oculis meis. * | Ecce enim ego creo a.1

cælos

cælos nouos, & terram nouam: & non erunt
in memoria priora, & non ascendent super
18 cor. * Sed gaudebitis & exultabitis vsque in
sempiternum in his, quæ ego creo: quia ecce
ego creo Ierusalem exultationem, & populũ
19 eius gaudium. * Et exultabo in Ierusalem,
D & gaudebo in populo meo: & non audietur
20 in eo ultra uox fletus & vox clamoris. * Nõ
erit ibi amplius infans dierum, & senex qui
non impleat dies suos: quoniam puer centũ
annorum morietur, & peccator centum an-
21 norum maledictus erit. * Et ædificabunt do
mos, & habitabunt: & plantabunt vineas, &
22 comedent fructus earum. * Non ædificabũt,
& alius habitabit: non plantabunt, & alius
comedet: secundum enim dies ligni, erunt
dies populi mei, & opera manuum eorum
23 inueterabunt: * electi mei non laborabunt
frustra, neque generabunt in conturbatione:
quia semen benedictorum Domini est, & ne
24 potes eorum cum eis. * ‖ Eritque antequã (‖ Psal. 31. b. 5)
clament, ego exaudiam: adhuc illis loquen-
25 tibus, ego audiam. * Lupus & agnus pascen- (Sap. 14. a. b)
tur simul, leo & bos comedent paleas: & ser
penti pulluis panis eius: non nocebunt, neque
occident in omni monte sancto meo, dicit
Dominus.

CAP. LXVI.

1 HAec dicit Dominus: Cælum sedes mea, (Act. 7. f. 49)
A terra autem scabellum pedum meorũ:
quæ est ista Domus, quam ædificabitis mi-
2 hi? & quis est iste locus quietis meæ? * Om
nia hæc manus mea fecit, & facta sunt uni-
uersa ista, dicit Dominus: ad quem autem re
spiciam, nisi ad pauperculum, & contritum
3 spiritu, & trementem sermones meos? * Qui
immolat bouem, quasi qui interficiat uirũ:
qui mactat pecus, quasi excerebret canem:
qui offert oblationem, quasi qui sanguinem
B suillum offerat: qui recordatur thuris, quasi
qui benedicat idolo. Hæc omnia elegerunt
in vijs suis, & in abominationibus suis ani-
4 ma eorum delectata est. * Vnde & ego eligã
illusiones eorum: & quæ timebant, adducam
eis: ‖ quia vocaui, & non erat qui responde- (‖ Prou. 1. c. 24)
ret: locutus sum, & non audierunt: feceruntq; (Ier. 7. c. 13)
malum in oculis meis, & quæ nolui elege- (Sup. 65. b. 12)
5 runt. * Audite uerbum Domini, qui tremi-
tis ad verbum eius: dixerunt fratres uestri
odientes uos, & abijcientes propter nomen
meum glorificetur Dominus, & uidebimus
in lætitia uestra: ipsi autem confundentur.
6 * Vox populi de ciuitate, uox de templo, vox
C Domini reddentis retributionem inimicis
7 suis. * Antequam parturiret, peperit: ante-
quam veniret partus eius, peperit masculũ.
8 * Quis audiuit vmquam tale? & quis uidit
huic simile? numquid parturiet terra in die
vna? aut parietur gens simul, quia parturi-
9 uit & peperit Sion filios suos? * Numquid
ego, qui alios parere facio, ipse non pariam,
dicit Dominus? si ego, qui generationem ce
teris tribuo, sterilis ero, ait Dominus Deus
10 tuus? * Lætamini cum Ierusalem, & exulta
te in ea omnes qui diligitis eam: gaudete cũ
ea gaudio uniuersi, qui lugetis super eam,
11 * vt sugatis, & repleamini ab vbere consola-
D tionis eius: ut mulgeatis, & delicijs affluatis
12 ab omnimoda gloria eius. * Quia hæc dicit
Dñs: Ecce ego declinabo super eam quasi
fluuium pacis, & quasi torrentem inundan-
tem gloriam Gentium, quam sugetis: ad vbe
ra portabimini, & super genua blandientur
13 vobis. * Quomodo si cui mater blandiatur,
ita ego consolabor uos, & in Ierusalem con-
14 solabimini. * Videbitis, & gaudebit cor ue-
strum, & ossa uestra quasi herba germina-
bunt, & cognoscetur manus Domini seruis
15 eius, & indignabitur inimicis suis. * Quia ec
E ce Dominus in igne veniet, & quasi turbo
quadrigæ eius: reddere in indignatione furo
rem suum, & increpationem suam in flam-
16 ma ignis: * quia in igne Dominus dijudica
bit, & in gladio suo ad omnem carnem, &
17 multiplicabuntur interfecti a Domino, * qui
sanctificabantur, & mundos se putabant in
hortis post ianuam intrinsecus, qui comede
bant carnem suillam, & abominationem &
murem: simul consumentur, dicit Dominus.
18 * Ego autem opera eorum, & cogitationes
eorum: venio ut congregem cum omnibus
gentibus & linguis: & uenient & uidebunt
19 gloriam meam. * Et ponam in eis signum,
& mittam ex eis, qui saluati fuerint, ad Gen
tes in mare, in Africam, & Lydiam tenden-
tes sagittam in Italiam, & Græciam,
ad insulas longe, ad eos, qui non audierunt
de me, & non uiderunt gloriam meam. Et
20 annunciabunt gloriam meã Gentibus, * &
adducent omnes fratres uestros de cunctis
Gentibus donũ Domino in equis, & in qua-
drigis, & in lecticis, & in mulis, & in carru-
cis, ad montem sanctum meum Ierusalem,
dicit Dominus, quomodo si inferant filij Is-
G rael munus in vase mundo in domum Do
21 mini. * Et assumam ex eis in sacerdotes, &
22 leuitas, dicit Dominus. * ‖ Quia sicut cæli (‖ Apo. 21. a. 1)
noui, & terra noua, quæ ego facio stare corã
me, dicit Dominus: sic stabit semen vestrũ,
23 & nomen vestrum. * Et erit mensis ex men
se, & sabbatum ex sabbato: veniet omnis ca-
ro ut adoret coram facie mea, dicit Domi-
24 nus. * Et egredientur, & videbunt cadauera
virorum, qui præuaricati sunt in me: ‖ ver-
mis eorum non morietur, & ignis eorum (‖ Mar. 9. g. 44)
non extinguetur: & erunt vsque ad satieta-
tem visionis omni carni.

PROPHETIA IEREMIAE.

CAPVT PRIMVM.

1 A VERBA Ieremiæ filij Hel-
ciæ, de sacerdotibus, qui fue-
runt in Anathoth, in Ter-
2 ra Beniamin. * Quod factũ
est verbũ Domini ad eum
in diebus Iosiæ filij Amon
regis Iuda, in tertiodecimo
3 anno regni eius. * Et factum est in diebus
Ioakim filij Iosiæ regis Iuda, usque ad con-
summationem undecimi anni Sedeciæ filij
Iosiæ regis Iuda, usque ad transmigrationẽ
4 Ierusalem, in mense quinto. * Et factum est
5 verbum Domini ad me, dicens: * Priusquã
B te formarem in vtero, noui te: & antequam
exires de vulua, sanctificaui te, & prophetã
6 in Gentibus dedi te. * Et dixi, A a a, Do-
mine Deus: ecce nescio loqui, quia puer ego
7 sum. * Et dixit Dominus ad me: Noli dice-
re: Puer sum: quoniam ad omnia, quæ mittã
te ibis: & uniuersa, quæcumque mandauero
8 tibi, loqueris. * Ne timeas a facie eorũ: quia
tecum ego sum ut eruam te, dicit Dominus.
9 * Et misit Dominus manum suam, & teti-
git os meum: & dixit Dominus ad me: Ecce
10 dedi verba mea in ore tuo: * ecce constitui ‖Inf.18.a.7
C te hodie super Gentes, & super regna ‖ vt
euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes,
11 & ædifices, & plantes. * Et factum est verbũ
Domini ad me, dicens: Quid tu uideas Iere-
miã? Et dixi: Virgam vigilantem ego uideo.
12 * Et dixit Dominus ad me: Bene uidisti, quia
uigilabo ego super uerbo meo ut faciam il-
13 lud. * Et factum est uerbum Domini secun-
do ad me dicens: Quid tu uides? Et dixi: Ol-
lam succensam ego uideo, & faciẽ eius a fa- ‖Inf.4.b.6
14 cie Aquilonis. * Et dixit Dominus ad me: ‖
Ab Aquilone pandetur malum super om-
15 nes habitatores terræ. * quia ecce ego con-
uocabo omnes cognationes regnorum Aqui-
lonis, ait Dominus: & uenient, & ponent
unusquisque solium suum in introitu porta-
rum Ierusalem, & super omnes muros eius
D in circuitu, & super uniuersas vrbes Iuda.
16 * Et loquar iudicia mea cum eis super om-
nem malitiã eorum, qui dereliquerunt me,
& libauerunt dijs alienis, & adorauerunt
17 opus manuum suarum. * Tu ergo accinge
lumbos tuos, & surge, & loquere ad eos om-
nia quæ ego præcipio tibi. Ne formides a fa-
cie eorum: nec enim timere te faciam vultũ
18 eorum. * Ego quippe dedi te hodie in ci-
uitatem munitam, & in columnam ferreã,
& in murum æreum, super omnem terram,
regibus Iuda, principibus eius, & sacerdoti-
19 bus, & populo terræ. * Et bellabunt aduer-
sum te, & non præualebunt: quia ego tecum
sum, ait Dominus, vt liberem te.

CAP. II.

1 ET factum est uerbum Domini ad me,
2 dicens: * Vade, & clama in auribus Ie-
A rusalem, dicens: Hæc dicit Dominus: Re-
cordatus sum tui, miserans adolescentiam
tuam, & charitatem desponsationis tuæ, qua
do secuta es me in deserto, in terra, quæ non
3 seminatur. * Sanctus Israel Domino, primi
tiæ frugum eius: omnes, qui deuorant eum,
delinquunt: mala uenient super eos, dicit Do
4 minus. * Audite verbum Domini domus Ia
cob, & omnes cognationes domus Israel:
5 * hæc dicit Dominus: ‖ Quid inuenerunt pa
tres uestri in me iniquitatis, quia elongaue-
runt a me, & ambulauerũt post uanitatem,
6 & uani facti sunt? * Et non dixerunt: Vbi est
B Dominus, qui ascendere nos fecit de Terra
Aegypti: qui traduxit nos per desertum, per
terram inhabitabilem & inuiam, per terram
sitis, & imaginem mortis, per terram, in qua
non ambulauit uir, neque habitauit homo?
7 * Et induxi uos in terram Carmeli, ut co-
mederetis fructum eius, & optima illius: &
ingressi contaminastis terram meam, & he-
reditatem meam posuistis in abominatio-
8 nem. * Sacerdotes non dixerunt: Vbi est Do
minus? & tenentes legem nescierunt me, &
pastores præuaricati sunt in me: & prophetæ
prophetauerũt in Baal, & idola secuti sunt.
9 * Propterea adhuc iudicio contendam uo-
biscum, ait Dominus, & cum filijs uestris di
10 sceptabo. * Transite ad insulas Cethim, &
C uidete: & in Cedar mittite, & considerate
vehementer: & uidete si factum est huiusce
11 modi. * Si mutauit gens deos suos, & certe
ipsi non sunt dij: populus uero meus muta-
12 uit gloriam suam in idolum. * Obstupesci-
te cæli super hoc, & portæ eius desolamini
13 vehemẽter, dicit Dominus. * Duo enim ma
la fecit populus meus: Me dereliquerunt fon
tem aquæ uiuæ, & foderunt sibi cisternas, ci
sternas dissipatas, quæ continere non ualent
14 aquas. * Numquid seruus est Israel, aut uer-
naculus? quare ergo factus est in prædam?
15 * Super eum rugierunt leones, & dederunt
uocem suam: posuerunt terram eius in soli-
tudinem: ciuitates eius exustæ sunt, & non
16 est qui habitet in eis. * Filij quoque Mem-
D phieos & Taphnes cõstuprauerunt te usque
17 ad uerticem. * Numquid non istud factum
est tibi, quia dereliquisti Dominum Deum
tuum eo tempore, quo ducebat te per uiam?
18 * Et nunc quid tibi vis in via Aegypti, vt bi-
bas aquam turbidam? & quid tibi cum uia
19 Assyriorum, ut bibas aquam fluminis? * Ar-
guet te malitia tua, & auersio tua increpa-
bit te. Scito, & uide quia malum & amarum
est reliquisse te Dominum Deum tuum, &
non esse timorem mei apud te, dicit Domi-
20 nus Deus exercituum. * A sæculo confregi-
sti iugum meum, rupisti uincula mea, & di
xisti: Non seruiam. ‖ In omni enim colle su ‖ Inf. 3. b.
blimi, & sub omni ligno frondoso tuproster Isa. 5. a. 1
21 nebaris meretrix. * ‖ Ego autem plantaui te Mat. 21. d
vineam electam, omne semen uerum: quo- 33
E modo ergo conuersa es mihi in prauum vi-
22 nea aliena? * Si laueris te nitro, & multi-
plicaueris tibi herbã borith maculata es in
iniquitate tua corã me, dicit Dominus Deus.
23 * ‖ Quomodo dicis: Non sum polluta, post
Baalim non ambulaui? vide vias tuas in con
ualle, scito quid feceris: cursor leuis explicãs
24 vias suas. * Onager assuetus in solitudine, in
desiderio animæ suæ attraxit ventũ amoris sui:
nullus auertet eam: omnes, qui quærunt eam,
non deficient: in menstruis eius inuenient eã.
25 * Prohibe pedem tuum a nuditate, & guttur
tuum a siti. Et dixisti: Desperaui, nequa-
quam faciam: adamaui quippe alienos, &
26 post eos ambulabo. * Quomodo cõfunditur
F fur quando deprehenditur, sic confusi sunt
domus Israel ipsi & reges eorum, principes,
27 & sacerdotes, & prophetæ eorũ, * dicentes li-
gno: Pater meus es tu: & lapidi: Tu me ge-
nuisti ‖ verterunt ad me tergum, & non fa- ‖ Inf. 31.
ciem, & in tempore afflictionis suæ dicent: 33
28 Surge, & libera nos. * Vbi sunt dij tui, quos
fecisti tibi? surgant & liberent te in tempo-
re afflictionis tuæ: ‖ secundum numerum ‖ Inf. 11. c
quippe ciuitatum tuarum erant dij tui Iuda. 13
29 * Quid vultis mecum iudicio contendere?
30 omnes dereliquistis me, dicit Dñs. * Fru-
stra percussi filios vestros, disciplinam non
receperunt: deuorauit gladius vester prophe
31 tas vestros, quasi leo vastator * generatio
vestra. Videte verbum Domini: Numquid
solitudo factus sum Israeli, aut terra sero
tina? quare ergo dixit populus meus: Recessi-
32 mus, non veniemus vltra ad te. * Num-
quid obliuiscetur virgo ornamenti sui, aut
G sponsa fasciæ pectoralis suæ? populus vero
33 meus oblitus est mei diebus innumeris. *
Quid niteris bonã ostendere viã tuã ad quæ
rendam dilectionem, quæ insuper & mali-
34 tias tuas docuisti vias tuas, * & in alis tuis in
uentus est sanguis animarum pauperum &
innocentum? non in fossis inueni eos: sed in
35 omnibus, quæ supra memoraui. * Et dixisti:
Absque peccato & innocens ego sum: & pro-
pterea auertatur furor tuus a me. Ecce, ego
iudicio contendam tecum, eo quòd dixeris:
36 Non peccaui. * Quàm uilis facta es nimis,
iterans vias tuas & ab Aegypto confunderis,
37 sicut confusa es ab Assur. * Nam & ab ista
egredieris, & manus tuæ erunt super caput
tuum: quoniam obtriuit Dominus confi-
dentiam tuam, & nihil habebis prosperum
in ea.

CAP. III.

1 VVlgo dicitur: Si dimiserit vir vxorē
A suam, & recedens ab eo, duxerit vi-
rum alterum: numquid reuertetur ad eam
vltra? numquid non polluta, & contami-
nata erit mulier illa? tu autem fornicata es
cum amatoribus multis: tamen reuertere ad
me, dicit Dominus, & ego suscipiam te.
2 * Leua oculos tuos in directum, & vide vbi
non prostrata sis: in vijs sedebas, expectans
eos quasi latro in solitudine: & polluisti ter-
ra in fornicationibus tuis, & in malitijs tuis.
3 * Quam ob rem prohibitæ sunt stillæ plu-
uiarum, & serotinus imber non fuit: frons
mulieris meretricis facta est tibi, noluisti
4 erubescere. * Ergo saltem amodo voca
B me: Pater meus, dux virginitatis meæ tu
5 es: * Numquid irasceris in perpetuum, aut
perseuerabis in finem? Ecce locuta es, & fe-
‡ Sup. 2. d. 20
6 cisti mala, & potuisti. * Et dixit Dominus
ad me in diebus Iosiæ regis: ‡ Numquid
vidisti quæ fecerit auersatrix Israel? abijt si-
bimet super omnem montem excelsum, &
sub omni ligno frondoso, & fornicata est
7 ibi. * Et dixi, cum fecisset hæc omnia: Ad
me reuertere: & non est reuersa. Et vidit
8 præuaricatrix soror eius Iuda, * quia pro
eo, quòd mœchata esset auersatrix Israel,
dimisissem eam, & dedissem ei libellum re-
pudij: & non timuit præuaricatrix Iuda so-
C ror eius, sed abijt, & fornicata est etiam ip-
9 sa. * Et facilitate fornicationis suæ conta-
minauit terram, & mœchata est cum lapi-
10 de & ligno: * Et in omnibus his non est re-
uersa ad me præuaricatrix soror eius Iuda in
toto corde suo, sed in mendacio, ait Domi-
11 nus. * Et dixit Dominus ad me: Iustifica-
uit animam suam auersatrix Israel, compa-
12 ratione præuaricatricis Iudæ. * Vade, & cla-
ma sermones istos contra Aquilonem, & di-
D ces: Reuertere auersatrix Israel, ait Domi-
nus, & non auertam faciem meam a vobis:
quia sanctus ego sum, dicit Dominus, &
13 non irascar in perpetuum. * Verumtamen
scito iniquitatem tuam, quia in Dominum
Deum tuum præuaricata es: & dispersisti
vias tuas alienis sub omni ligno frondoso,
& vocem meam non audisti, ait Dominus.
14 * Conuertimini filij reuertentes, dicit Do-
minus: quia ego vir vester: & assumam vos
vnũ de ciuitate, & duos de cognatione, & in-
15 troducam vos in Sion. * Et dabo vobis pa-
stores iuxta cor meum, & pascent vos scien-
16 tia & doctrina. * Cumq; multiplicati fueri-
B tis, & creueritis, in terra in diebus illis,
ait Dominus: non dicent vltra: Arca testa-
menti Domini, neque ascendet super cor,
neque recordabuntur illius: nec uisita-
17 bitur, nec fiet vltra. * In tempore illo vo-
cabunt Ierusalem Solium Domini: & con-
gregabuntur ad eã omnes Gentes in nomi-
ne Domini in Ierusalem, & non ambula-
18 būt post prauitatē cordis sui pessimi. * In die-
bus illis ibit domus Iuda ad domũ Israel, &
uenient simul de terra Aquilonis ad terram,
19 quã dedi patribus vestris. * Ego autem dixi:
Quomodo ponam te in filios, & tribuam ti-
bi terram desiderabilem, hereditatem præ-
clarã exercituum Gentium? Et dixi: Patrem
F vocabis me, & post me ingredi non cessabis.
20 * Sed quomodo si contemnat mulier ama-
torem suum, sic contempsit me domus Is-
21 rael: dicit Dominus. * Vox in vijs audita
est ploratus & vlulatus filiorum Israel: quo-
niam iniquam fecerunt viam suam, obliti
22 sunt Domini Dei sui. * Conuertimini filij
reuertentes, & sanabo auersiones vestras. Ec-
ce nos venimus ad te: tu enim es Dominus
23 Deus noster. * Vere mendaces erant colles,
G & multitudo montium: vere in Domino
24 Deo nostro salus Israel. * Confusio come-
dit laborem patrum nostrorũ ab adolescen-
tia nostra, greges eorum, & armenta eo-
25 rum, filios eorũ, & filias eorũ. * Dormiemus
in confusione nostra, & operiet nos ignomi-
nia nostra: quoniam Domino Deo nostro
peccauimus nos, & patres nostri ab adole-
scentia nostra vsque ad diem hanc: & non
audiuimus vocem Domini Dei nostri.

CAP. IIII.

1 SI reuerteris Israel, ait Dominus, ad me
A conuertere: si abstuleris offendicula tua a
2 facie mea, non commoueberis. * Et iurabis:
Viuit Dominus in veritate, & in iudicio, & in
iustitia: & benedicent eum Gentes, ipsum-
que laudabunt. * Hæc enim dicit Dñs viro
3 Iuda & Ierusalē: ‡ Nouate vobis nouale, & no-
‡ Osee 10. d. 12
4 lite serere super spinas: * circumcidimini
Domino, & auferte præputia cordium vestro-
rum viri Iuda, & habitatores Ierusalem: ne
forte egrediatur vt ignis indignatio mea, &
B succendatur, & nõ sit qui extinguat, propter
5 malitiam cogitationum vestrarum. * Annun-
ciate in Iuda, & in Ierusalem auditum faci-
te: loquimini, & canite tuba in terra: clama-
te fortiter, & dicite: congregamini, & ingre-
6 diamur ciuitates munitas, * leuate signum
in Sion. Confortamini, nolite stare, † quia ma-
lum ego adduco ab Aquilone, & contritio-
† Sup. 1. c. 14
7 nem magnam. * Ascendit leo de cubili
suo, & prædo Gentium se leuauit: egressus
est de loco suo vt ponat terram tuam
in solitudinem: ciuitates tuæ vastabuntur
8 remanentes absque habitatore. * Super hoc
C accingite vos cilicijs, plangite & vlulate: quia
non est auersa ira furoris Domini a nobis.

9 * Et erit in die illa, dicit Dominus: Peribit
cor regis, & cor principum: & obstupescent
sacerdotes, & prophetæ consternabuntur.
10 * Et dixi: Heu, heu, heu Domine Deus, ergo
ne decepisti populum istũ & Ierusalem, di-
cens: Pax erit vobis: & ecce peruenit gladius
11 vsque ad animam? * In tempore illo dicetur
populo huic & Ierusalem: Ventus vrens in
vijs, quæ sunt in deserto viæ filiæ populi mei
non ad ventilandum, & ad purgandum.
12 * Spiritus plenus ex his veniet mihi: & nunc
13 ego loquar iudicia mea cum eis. * Ecce
quasi nubes ascendet, & quasi tempestas
currus eius: velociores aquilis equi illius:
14 væ nobis quoniã vastati sumus. * Laua a ma
litia cor tuum Ierusalem, vt salua fias: vsque
quo morabuntur in te cogitationes noxiæ?
15 * Vox enim annunciãtis a Dan, & notum fa
16 cientis idolũ de monte Ephraim. * Dicite gen
tibus: Ecce auditum est in Ierusalem custo
des venire de terra longinqua, & dare super
17 ciuitates Iuda vocem suam: * Quasi custo
des agrorum facti sunt super eam in gyro:
quia me ad iracundiam prouocauit, dicit Do
Sap.5.b. 19 minus: * Viæ tuæ, & cogitationes tuæ fecerũt
hæc tibi: ista malitia tua, quia amara, quia
19 tetigit cor tuum: * Ventrem meum, ventrem
meum doleo, sensus cordis mei turbati sunt
in me: non tacebo, quoniam vocem buccinæ
20 audiuit anima mea, clamorẽ prælij. * Con-
tritio super contritionem vocata est, & va-
stata est omnis terra: repente vastata sunt ta-
21 bernacula mea, subito pelles meæ. * Vsque-
quo videbo fugientem, audiã uocem bucci-
22 næ? * Quia stultus populus meus me non co-
gnouit: filij insipientes sunt, & uecordes: sa-
pientes sunt ut faciant mala, bene autem fa-
23 cere nescierunt. * Aspexi terram, & ecce ua-
cua erat, & nihili: & cælos, & non erat lux in
24 eis. * Vidi montes, & ecce mouebantur:
25 & omnes colles conturbati sunt. * Intui
F tus sum, & non erat homo: & omne uo-
26 latile cæli recessit. * Aspexi, & ecce Carme-
lus desertus: & omnes urbes eius destructæ
sunt a facie Domini, & a facie iræ furoris
27 eius. * Hæc enim dicit Dominus: Deserta
erit omnis terra, sed tamen consummationẽ
28 non faciam. * Lugebit terra, & mœrebunt cæ
li desuper: eo quòd locutus sum, cogitaui,
& non pœnituit me, nec auersus sum ab eo.
29 * A voce equitis, & mittentis sagittam fu
H git omnis ciuitas: ingressi sunt ardua, & ascen
derunt rupes: uniuersæ urbes derelictæ
30 sunt, & non habitat in eis homo. * Tu au-
tem uastata quid facies? cum uestieris te coc
cino, cum ornata fueris monili aureo, & pin
xeris stibio oculos tuos, frustra cõponeris:
contempserunt te amatores tui, animam
31 tuam quærent. * Vocem enim quasi par-
turientis audiui angustias ut puerperæ: Vox
filiæ Sion intermorientis, expandentisq. ma-
nus suas: uæ mihi, quia defecit anima mea
propter interfectos.

CAP. V.

1 Circuite uias Ierusalem, & aspicite, &
A considerate, & quærite in plateis eius,
an inueniatis uirum facientem iudicium, &
2 quærentem fidẽ: & propitius ero ei. * Quòd
si etiam Viuit Dominus, dixerint: & hoc
3 falso iurabunt. * Domine oculi tui respi-
ciunt fidem. percussisti eos, & non dolue-
runt: attriuisti eos, & renuerunt accipere di-
sciplinam: indurauerunt facies suas supra
4 petram, & noluerunt reuerti. * Ego autem
dixi: Forsitan pauperes sunt & stulti, igno-
5 rantes uiam Domini, iudicium Dei sui. * Ibo
igitur ad optimates, & loquar eis: ipsi enim
B cognouerunt viam Domini, iudicium Dei
sui. & ecce magis hi simul confregerunt iu-
6 gum, ruperunt uincula. * Idcirco percussit
eos leo de silua, lupus ad uesperam uastauit
eos, pardus uigilans super ciuitates eorum:
omnis, qui egressus fuerit ex eis, capietur:
quia multiplicatæ sunt præuaricationes eo-
rum, confortatæ sunt auersiones eorum.
7 * Super quo propitius tibi esse potero? filij
tui dereliquerunt me, & iurant in his, qui
non sunt dij: a[illegible] saui eos, & mœchati sunt,
8 & in domo meretricis luxuriabantur. * Equi
amatores, & emissarij facti sunt: Vnusquis- Eze.22.
9 que ad uxorem proximi sui hinniebat. * Nũ c.11
quid super his non uisitabo, dicit Dominus?
C & in gente tali non ulciscetur anima mea?
10 * Ascendite muros eius, & dissipate,
consummationẽ autem nolite facere: aufer-
te propagines eius, quia non sunt Domini.
11 * Præuaricatione enim præuaricata est in
me domus Israel, & domus Iuda, ait Do-
12 minus. * Negauerunt Dominum, & dixe-
runt: Non est ipse: neque ueniet super nos
malum: gladium & famem non uidebimus:
13 * Prophetæ fuerunt in uentum locuti, & re-
sponsum non fuit in eis: hæc ergo euenient
14 illis. * Hæc dicit Dominus Deus exercituũ:
Quia locuti estis uerbum istud: ecce ego do
uerba mea in ore tuo in ignem, & populum
15 istum in ligna & uorabit eos. * Ecce ego ad
ducam super uos gentem de longinquo do-
D mus Israel, ait Dominus: gentem robustã,
gentem antiquam, gentem, cuius ignorabis
16 linguam, nec intelliges quid loquatur. * Pha
retra eius quasi sepulchrum patens, uniuersi
17 fortes. * Et comedet segetes tuas, & panem
tuum: deuorabit filios tuos, & filias tuas:
comedet gregem tuum, & armenta tua: &
comedet vineam tuam, & ficum tuam:
conteret urbes munitas tuas, in quibus tu ha-
18 bes fiduciam, gladio. * Veruntamen in die-
bus illis, ait Dominus, non faciam uos in Inf.1
19 consummationem. * Quòd si dixeritis: b.10

E Quare fecit nobis Dominus Deus noster hæc
omnia? dices ad eos: Sicut dereliquistis me,
& seruistis Deo alieno in terra vestra, sic ser-
20 uietis alienis in terra nō vestra.* Annunciate
hoc domui Iacob, & auditum facite in Iuda,
21 dicentes: * Audi popule stulte, qui non ha-
bes cor: qui habentes oculos non videtis: &
22 aures, & non auditis.* Me ergo non timebi-
tis, ait Dominus: & a facie mea non dole-
bitis? Qui posui arenā terminum mari, præ-
ceptum sempiternum, quòd non præteribit:
& commouebuntur, & non poterunt: & intume-
23 scent fluctus eius, & nō transibunt illud: * po-
F pulo autem huic factū est cor incredulum &
24 exasperans, recesserunt & abierunt. * Et non
dixerunt in corde suo: Metuamus Domi-
num Deum nostrum, qui dat nobis plu-
uiam temporaneam & serotinam in tem-
pore suo: plenitudinem annuæ messis custo-
25 dientē nobis.* Iniquitates vestræ declinaue-
runt hæc: & peccata vestra prohibuerunt bo-
26 num a vobis: * Quia inuenti sunt in populo
meo impij insidiantes quasi aucupes, laqueos
27 ponētes, & pedicas ad capiendos uiros.* Sicut
decipula plena auibus, sic domus eorum ple
na dolo: ideo magnificati sunt & ditati.
28 * Incrassati sunt & impinguati: & prӕterie-
§ Isa. 1. f. 23 G runt sermones meos pessime. § Causam ui-
duæ non iudicauerunt, causam pupilli non
Zacha. 7. 10 direxerunt, & iudicium pauperum non iudi-
29 cauerunt.* Numquid super his nō visitabo,
dicit Dominus? aut super gentem huiusce-
30 modi non vlciscetur anima mea? * Stupor
31 & mirabilia facta sunt in terra: * prophetæ
prophetabant mēdaciū, & sacerdotes applau
debant manibus suis: & populus meus dilexit
talia: quid igitur fiet in nouissimo eius?

CAP. VI.

1 CONfortamini filij Beniamin in medio
A Ierusalem, & in Thecua clangite buc-
cina, & super Bethacarē leuate vexillum: quia
malū uisum est ab Aquilone, & contritio ma
2 gna. * Speciosæ & delicatæ assimilaui filiam
3 Sion. * Ad eam venient pastores, & greges
eorum: fixerunt in ea tentoria in circuitu:
pascet vnusquisque eos, qui sub manu sua
4 sunt.* Sanctificate super eā bellum: consur-
gite, & ascendamus in meridie: væ nobis, quia
declinauit dies, quia longiores factæ sunt vm
5 bræ vesperi.* Surgite, & ascendamus in no
6 cte, & dissipemus domos eius.* Quia hæc di-
B cit Dominus exercituum: Cædite lignum
eius, & fundite circa Ierusalem aggerem:
hæc est ciuitas visitationis, omnis calumi-
7 nia in medio eius.* Sicut frigidam fecit ci-
sterna aquam suam, sic frigidam fecit ma-
litiam suam: iniquitas & vastitas audietur in
ea, coram me semper infirmitas, & pla-
8 ga: * Erudire Ierusalem, ne forte recedat
anima mea a te, ne forte ponam te desertam
9 terram inhabitabilem.* Hæc dicit Dominus
exercituum: Vsque ad racemum colligent
quasi in vinea reliquias Israel: conuerte ma
num tuam quasi vindemiator ad cartallū.
10 * Cui loquar? & quē contestabor ut audiat?
ecce incircumcisæ aures eorum, & audire nō
C possunt: ecce uerbum Domini factum est
eis in opprobrium: & non suscipient illud.
11 * Idcirco furore Domini plenus sum, labo-
raui sustinens: effunde super paruulū foris,
& super consilium iuuenum simul: vir enim
cum muliere capietur, senex cum pleno die-
12 rum.* Et transibunt domus eorum ad alte-
ros, agri & uxores pariter: quia extendā ma-
num meam super habitantes terram, dicit
13 Dominus. * § A minore quippe usque ad § Isa. 56. d. 11
maiorem omnes auaritiæ student: & a pro-
pheta usque ad sacerdotē cuncti faciunt do- Inf. 8. d. 10
14 lum. * Et curabant contritionem filiæ po-
D puli mei cum ignominia, dicētes: Pax, pax:
15 & non erat pax. * Confusi sunt, quia abomi
nationem fecerunt: quin potius confusione
non sunt confusi, & erubescere nescierunt:
quam ob rem cadent inter ruentes: in tempo
re uisitationis suæ corruent, dicit Dominus.
16 * Hæc dicit Dominus: State super uias, & ui
dete, & interrogate de semitis antiquis, quæ
sit via bona, & ambulate in ea: § & inuenie-
tis refrigeriū animabus uestris. Et dixerunt: § Mat. 11. d. 29
17 Non ambulabimus. * Et cōstitui super uos
speculatores. Audite uocē tubæ. Et dixerunt:
18 Non audiemus. * Ideo audite Gentes, & co
E gnosce congregatio, quanta ego faciam eis.
19 * Audi terra: Ecce ego adducam mala super
populum istum, fructum cogitationū eius:
quia uerba mea non audierunt, & legem
20 meam proiecerunt. * § Vt quid mihi thus § Isai. 1. d. 11
de Saba affertis, & calamum suaue olentem
de terra longinqua? holocautomata uestra
non sunt accepta, & victimæ uestræ non pla
21 cuerunt mihi. * Propterea hæc dicit Domi-
F nus: Ecce ego dabo in populum istum rui-
nas, & ruent in eis patres & filij simul, uici-
22 nus, & proximus peribunt. * Hæc dicit Do
minus: Ecce populus venit de terra Aquilo-
nis, & gens magna consurget a finibus terræ.
23 * Sagittam & scutum arripiet: crudelis est,
& non miserebitur. vox eius quasi mare so-
nabit: & super equos ascendent, præparati
quasi vir ad prælиū, aduersum te filia Sion.
24 * Audiuimus famam eius, dissolutæ sunt ma
nus nostræ: tribulatio apprehendit nos, do-
25 lores ut parturientem. * Nolite exire ad
agros, & in uia ne ambuletis: quoniam gla-
26 dius inimici pauor in circuitu. * Filia popu
G li mei accingere cilicio, & cōspergere cine-
re: luctum unigeniti fac tibi, planctum ama-
rum, quia repente ueniet uastator super nos.
27 * Probatorem dedi te in populo meo ro-bu-

stium : & scies , & probabis viam eorum .
28 * Omnes isti principes declinantes ambulan
tes fraudulenter, æs & ferrum : vniuersi cor-
29 rupti sunt.* Defecit sufflatorum, in igne cō-
sumptum est plumbum, frustra conflauit cō-
flator : malitiæ enim eorum non sunt con-
30 sumptę. * Argentum reprobum vocate eos,
quia Dominum proiecit illos.

CAP. VII.

1 VErbum quod factum est ad Ieremiā a
2 Domino, dicens : * Sta in porta do-
A mus Domini, & prædica ibi verbum istud,
& dic : Audite verbum Domini omnis Iu-
da, qui ingredimini per portas has, vt ado-
3 retis Dominum.* Hæc dicit Dominus exer-
cituum Deus Israel: ‖ Bonas facite vias ve-
stras, & studia vestra: & habitabo vobiscum
4 in loco isto. * Nolite confidere in verbis
mendacij, dicentes: Templum Domini, tem-
5 plum Domini, templum Domini est.* Quo
niam si bene direxeritis uias vestras, & stu-
dia vestra : si feceritis iudicium inter virum
6 & proximum eius, * aduenæ, & pupillo, &
viduæ non feceritis calumniam, nec sangui-
nem innocentem effuderitis in loco hoc , &
post deos alienos non ambulaueritis in ma-
7 lum vobismetipsis. * habitabo vobiscum in
loco isto : in terra , quam dedi patribus ve-
8 stris a sæculo & vsque in sæculum . * Ecce
uos confiditis vobis in sermonibus menda-
9 cij , qui non proderunt vobis : * furari, oc-
cidere , adulterari , iurare mendaciter, li-
bare Baalim , & ire post deos alienos, quos
10 ignoratis.* Et venistis, & stetistis coram me
in domo hac, in qua inuocatum est nomen
meum, & dixistis : Liberati sumus eo quòd
11 fecerimus oēs abominationes istas.* ‖ Nū-
quid ergo spelunca latronum facta est do-
mus ista , in qua inuocatum est nomen
meum in oculis vestris? ego, ego sum: ego
12 vidi , dicit Dominus .* Ite ad locum meum
in Silo , vbi habitauit nomen meum a prin-
cipio : & videte quæ fecerim ei propter ma-
13 litiā populi mei Israel: * & nunc , quia feci-
C stis omnia opera hæc, dicit Dominus: & lo
cutus sum ad uos mane consurgens , & lo-
quens , & non audistis : ‖ & uocaui uos, &
14 non respondistis :* ‖ Faciam domui huic ,
in qua inuocatum est nomen meum , & in
qua uos habetis fiduciam: & loco, quem dedi
15 uobis & patribus uestris, sicut feci Silo .* Et
proijciā uos a facie mea, sicut proieci omnes
fratres uestros, uniuersum semen Ephraim.
16 * ‖ Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec as
sumas pro eis laudem & orationem , & non
17 obsistas mihi : quia non exaudiam te. * Non
D ne uides quid isti faciunt in ciuitatibus Iu-
18 da, & in plateis Ierusalem? * Filij colligunt
ligna , & patres succendunt ignem , & mu-
lieres conspergunt adipem , ut faciant pla-
centas reginæ cæli , & libent dijs alienis , &
19 me ad iracundiam prouocent. * Numquid
me ad iracundiam prouocant , dicit Domi-
nus? nonne semetipsos in confusionem vul-
20 tus sui?* Ideo hęc dicit Dominus Deus: Ecce
furor meus, & indignatio mea conflatur su-
per locum istum, super uiros, & super iumē-
ta , & super lignum regionis, & super fruges
terræ , & succendetur , & non extinguetur .
21 * Hæc dicit Dominus exercituum Deus Is
E rael: Holocautomata vestra addite victimis
22 vestris, & comedite carnes.* Quia non sum
locutus cum patribus vestris, & non præ-
cepi eis in die, qua eduxi eos de Terra Aegy-
pti , de uerbo holocautomatum, & victima-
23 rum. * Sed hoc verbum præcepi eis, dicens:
Audite vocem meam , & ero vobis Deus, &
vos eritis mihi populus & ambulate in om-
ni via, quam mandaui vobis , vt bene sit vo-
24 bis. * Et non audierunt , nec inclinauerunt
aurem suam : sed abierunt in voluntatibus ,
& in prauitate cordis sui mali : factiq. sunt
25 retrorsum & non in ante , * a die qua egres-
F si sunt patres eorum de terra Aegypti, vsque
ad diem hanc. Et misi ad vos omnes ser-
uos meos prophetas per diem , consurgens
26 diluculo , & mittens . * Et non audierunt
me , nec inclinauerunt aurem suam : sed in-
durauerunt ceruicem suam: ‖ & peius ope- ‖ Infra 16.c. 12
27 rati sunt , quam patres eorum . * Et loque-
ris ad eos omnia uerba hæc, & non audient
te : & vocabis eos & non respondebunt tibi.
28 * Et dices ad eos : Hæc est gens , quæ non
audiuit uocem Domini Dei sui , nec rece-
pit disciplinam : periit fides , & ablata est
29 de ore eorum . * Tonde capillum tuum, &
proijce, & sume in directum planctum: quia
proiecit Dominus, & reliquit generationem
30 furoris sui,* quia fecerunt filij Iuda malum
in oculis meis , dicit Dominus . Posuerunt
offendicula sua in domo , in qua inuocatum
31 est nomen meum , ut polluerent eam.* &
ædificauerunt excelsa Topheth , quæ est in
G valle filij Ennom:* vt incenderent filios
suos, & filias suas igni quæ non præcepi, nec
32 cogitaui in corde meo. * Ideo ecce dies ve-
nient , dicit Dominus, & non dicetur am-
plius, Topheth , & Vallis filij Ennom : sed
Vallis interfectionis & sepelient in Topheth,
eo quòd non sit locus . Et erit morticinum
populi huius in cibos volucribus cæli, & be-
34 stiis terræ, & nō erit qui abigat.* ‖ Et quiescere ‖ Eze. 26. c. 13
te faciam de vrbibus Iuda , & de plateis Ie-
rusalem vocem gaudij, & uocem lætitiæ, vo-
cem sponsi , & vocem sponsæ: in desolatio-
nem enim erit terra .

CAP. VIII.

1 IN illo tempore, ait Dominus: Eijcient os-
A sa regū Iuda, & ossa principū eius, & ossa

Margin (left): ‖ Isai. 26. a. 15 — ‖ Matth. 21. b. 13 Mar. 11. c. 17 Luc. 19. g. 46 — ‖ Pro. 1. c. 24 Isai. 65. b. 11 — ‖ 1. Reg. 4. a. 2. b. 10 — ‖ Inf. 14. b. 11

sacerdotum, & ossa prophetarum, & ossa eo-
rum, qui habitauerunt Ierusalem, de sepul-
2 chris suis: * & expandent ea ad solem, & lu
nam, & omnem militiam cæli, quæ dilexe-
runt, & quibus seruierunt, & post quæ ambu
lauerunt, & quæ quæsierunt, & adorauerunt:
non colligentur, & non sepelientur: in ster-
3 quilinium super faciem terræ erunt. * Et eli
gent magis mortem quàm vitam omnes
qui residui fuerint de cognatione hac pessi-
ma in uniuersis locis, quæ derelicta sunt, ad
quæ eieci eos, dicit Dominus exercituum.
4 * Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Nū-
B quid qui cadit, non resurget? & qui auersus
5 est, non reuertetur? * Quare ergo auersus est
populus iste in Ierusalem auersione conten-
tiosa? Apprehenderunt mendacium, & no-
6 luerunt reuerti. * Attendi, & auscultaui: ne-
mo quod bonum est loquitur, nullus est qui
agat pœnitentiam super peccato suo, dicens:
C Quid feci? Omnes conuersi sunt ad cursum
suum, quasi equus impetu vadens ad præliū.
7 * Miluus in cælo cognouit tempus suum:
turtur, & hirundo, & ciconia custodierunt
tempus aduentus sui: populus autem meus
8 non cognouit iudicium Domini. * Quomo-
do dicitis: Sapientes nos sumus, & lex Domi
ni nobiscum est? vere mendacium operatus
9 est stylus mendax Scribarum. * Confusi
sunt sapientes, perterriti & capti sunt: verbū
enim Domini proiecerunt, & sapientia nul-
Isa.56.d.11 10 la est in eis. * ‖ Propterea dabo mulieres eo-
D rum exteris, agros eorum heredibus: quia a
Su.6.c.13 minimo vsque ad maximum omnes auari-
tiam sequuntur: a propheta usque ad sacer-
11 dotem cuncti faciunt mendacium. * Et sa-
nabant contritionē filiæ populi mei ad igno
miniam, dicentes: Pax, pax: cum non esset
12 pax. * Confusi sunt quia abominationem fe
cerunt: quinimo confusione nō sunt confusi,
& erubescere nescierunt: idcirco cadent in-
ter corruentes, in tempore visitationis suæ
13 corruent, dicit Dominus. * Congregans cō-
E gregabo eos, ait Dominus: non est vua in vi
tibus, & non sunt ficus in ficulnea, folium
defluxit: & dedi eis quæ prætergressa sunt.
14 * Quare sedemus? cōuenite, & ingrediamur
ciuitatem munitam, & sileamus ibi: quia
Dominus Deus noster silere nos fecit, &
potum dedit nobis aquam fellis: peccaui-
Inf.14.d.19 15 mus enim Domino. * ‖ Expectauimus pa-
cem, & non erat bonum: tempus medelæ, &
16 ecce formido. * A Dan auditus est fremitus
F equorum eius, a voce hinnituum pugnato-
rum eius commota est omnis terra: & vene-
runt, & deuorauerunt terram, & plenitudi-
nem eius: vrbem & habitatores eius.
17 * Quia ecce ego mittam uobis serpentes re-
gulos, quibus non est incantatio: & morde-
18 bunt vos, ait Dominus. * dolor meus super
dolorem, in me cor meum mœrens.
19 * Ecce vox clamoris filiæ populi mei de ter-
G ra longinqua: Numquid Dominus nō est in
Sion, aut rex eius non est in ea? Quare ergo
me ad iracundiam concitauerunt in sculpti-
20 libus suis, & in vanitatibus alienis? * Tran-
siit messis, finita est æstas, & nos saluati non
21 sumus. * Super contritione filiæ populi mei
contritus sum, & contristatus, stupor obti-
22 nuit me. * Numquid resina non est in Ga-
laad? aut medicus non est ibi? quare
igitur non est obducta cicatrix filiæ popu-
li mei?

CAP. IX.

1 QVis dabit capiti meo aquam, & oculis
A meis fontem lacrymarum? & plora-
bo die ac nocte interfectos filiæ po-
2 puli mei. * Quis dabit me in solitudine di-
uersorium uiatorum, & derelinquam popu-
lum meum, & recedam ab eis? quia omnes
3 adulteri sunt, cœtus præuaricatorum. * Et
extenderunt linguam suam quasi arcū men-
dacij & non ueritatis: confortati sunt in
terra, quia de malo ad malum egressi sunt,
& me non cognouerunt, dicit Dominus.
4 * Vnusquisque se a proximo suo custodiat,
& in omni fratre suo non habeat fiduciam:
B quia omnis frater supplantans supplanta-
bit, & omnis amicus fraudulenter incedet.
5 * Et vir fratrem suum deridebit, & verita-
tem non loquentur: docuerunt enim linguā
suam loqui mendacium: vt inique agerent,
6 laborauerunt. * Habitatio tua in medio do-
li: in dolo renuerunt scire me, dicit Domi-
7 nus. * Propterea hæc dicit Dominus exerci-
tuum: Ecce ego conflabo, & probabo eos: quid
enim aliud faciam a facie filiæ populi mei?
8 * ‖ Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum
C locuta est: in ore suo pacem cum amico suo
9 loquitur, & occulte ponit ei insidias. * Nū-
quid super his nō uisitabo, dicit Dominus?
aut in gente huiusmodi nō ulciscetur anima
10 mea? * Super montes assumam fletum ac
lamentum, & super speciosa deserti plan-
ctum, quoniam incensa sunt, eo quòd non
sit uir pertransiens: & non audierunt uocem
possidentis: a uolucre cæli usque ad pecora
11 transmigrauerunt & recesserunt. * Et dabo
Ierusalem in acervos arenæ, & cubilia dra-
conum: & ciuitates Iuda dabo in desolatio-
12 nem, eo quòd non sit habitator. * Quis est
D vir sapiens, qui intelligat hoc, & ad quem
verbū oris Domini fiat vt annunciet istud,
quare perierit terra, & exusta sit quasi de-
13 sertum, eo quòd non sit qui pertranseat? * Et
dixit Dominus: Quia dereliquerunt legem
meam, quam dedi eis, & non audierunt uo-
cem meam, & non ambulauerunt in ea:
14 * & abierunt post prauitatem cordis sui, &
post Baalim: quæ didicerunt a patribus suis.

15 * Idcirco hæc dicit Dominus exercituum
Deus Israel: ¶ Ecce ego cibabo populũ istũ
E absinthio, & potum dabo eis aquam fellis.
16 * Et dispergam eos in Gentibus, quas non
nouerunt ipsi & patres eorũ: & mittam post
17 eos gladium, donec consumantur. * Hæc di-
cit Dominus exercituum Deus Israel: Con-
templamini, & uocate lamentatrices & ve-
niant: & ad eas, quæ sapientes sunt, mittite,
18 & properent: * festinent, & assumant super
nos lamentum deducant oculi nostri lacry-
mas, & palpebræ nostræ defluant aquis.
19 * Quia vox lamẽtationis audita est de Sion:
Quomodo vastati sumus & confusi vehemẽ
F ter? quia dereliquimus terram, quoniã deie-
20 cta sunt tabernacula nostra. * Audite ergo
mulieres verbum Domini: & assumant au-
res vestræ sermonem oris ejus: & docete fi-
lias uestras lamentum: & vnaquæque proxi-
21 mam suam planctum. * quia ascendit mors
per fenestras nostras, ingressa est domos no-
stras, disperdere paruulos deforis, iuuenes de
22 plateis. * Loquere: Hæc dicit Dominus: Et
cadet morticinum hominis quasi stercus su-
per faciem regionis, & quasi fœnum post
23 tergũ metentis, & non est qui colligat. * Hęc
G dicit Dominus: ¶ Non glorietur sapiens in
sapientia sua, & non glorietur fortis in forti-
tudine sua, & non glorietur diues in diuitijs
24 suis: * sed in hoc glorietur, qui gloriatur, sci-
re & nosse me, quia ego sum Dominus, qui
facio misericordiam, & iudicium, & iustitiã
in terra: hæc enim placent mihi, ait Domi-
25 nus. * Ecce dies ueniunt, dicit Dominus: &
visitabo super omnem, qui circumcisum ha
26 bet præputium, * super Aegyptum, & su-
per Iuda, & super Edom, & super filios Am-
mon, & super Moab, & super omnes qui at-
tonsi sunt in comam, habitantes in deserto:
quia omnes gentes habent præputium, om-
nis autem domus Israel incircumcisi sunt
corde.

¶ Inf. 23. c. 15
¶ 1. Cor. 1. d. 31
2. Cor. 10. d. 17

CAP. X.

1 AVdite verbum, quod locutus est Domi-
2 nus super vos domus Israel. * Hæc di-
A cit Dominus: Iuxta vias Gentium nolite di-
scere: & a signis cæli nolite metuere, quæ ti-
3 ment Gentes: * quia leges populorum vanę
sunt: quia lignum de saltu præcidit opus ma-
4 nus artificis in ascia. * ¶ Argento, & auro de-
corauit illud: clauis & malleis compegit, ut
5 non dissoluatur. * In similitudinem palmæ
fabricata sunt, & non loquentur: portata tol
lentur, quia incedere non valent. nolite ergo
timere ea, quia nec male possunt facere, nec
6 bene. * ¶ Non est similis tui Domine: ma-
gnus es tu, & magnum nomen tuum in for-
7 titudine. * ¶ Quis non timebit te o rex Gẽ-
tium? tuum est enim decus: inter cunctos sa-
pientes Gentium, & in vniuersis regnis eorũ
8 nullus est similis tui. * Pariter insipientes &
fatui probabũtur: doctrina uanitatis eorum
9 lignum est. * Argentum inuolutũ de Thar-
B sis affertur, & aurum de Ophaz: opus artifi-
cis, & manus ærarij: hyacinthus & purpura
indumentum eorum: opus artificum uniuer-
10 sa hæc. * Dominus autem Deus uerus est: ip
se Deus uiuens, & rex sempiternus. ab indi-
gnatione eius commouebitur terra: & non
sustinebunt Gentes comminationem eius.
11 * Sic ergo dicetis eis: Dij, qui cælos & terrã
non fecerunt, pereant de terra, & de his, quæ
12 sub cælo sunt. * ¶ Qui facit terram in forti-
tudine sua, preparat orbem in sapientia sua,
13 & prudentia sua extendit cælos. * Ad uocẽ
suam dat multitudinẽ aquarum in cælo, &
eleuat nebulas ab extremitatibus terræ: ¶ ful
gura in pluuiam facit, & educit ventum de
14 thesauris suis. * Stultus factus est omnis ho
C mo a scientia, confusus est artifex omnis in
sculptili: quoniam falsum est quod cõflauit,
15 & nõ est spiritus in eis. * Vana sunt, & opus
risu dignum: in tempore visitationis suæ pe
16 ribunt. * Non est his similis pars Iacob:
qui enim formauit omnia, ipse est: & Israel
virga hereditatis eius: Dominus exercituum
17 nomen illi. * Congrega de terra confusionẽ
18 tuam, quæ habitas in obsidione. * quia hæc
dicit Dominus: Ecce ego longe projiciam
habitatores terræ in hac uice: & tribulabo
19 eos ita vt inueniantur. * Væ mihi super cõ-
tritione mea: pessima plaga mea. Ego autem
dixi: Plane hæc infirmitas mea est, & porta-
20 bo illam. * Tabernaculum meum vastatum
D est, omnes funiculi mei dirupti sunt, filij
mei exierunt a me, & non subsistunt: non est
qui extendat ultra tentorium meum, & eri-
21 gat pelles meas. * Quia stulte egerunt pa-
stores, & Dominum non quæsierunt: propte
rea non intellexerunt, & omnis grex eorum
22 dispersus est. * Vox auditionis ecce uenit, &
commotio magna de terra Aquilonis: ut po
nat ciuitates Iuda solitudinem, & habitacu-
23 lum draconum. * Scio Domine quia nõ est
hominis uia eius: nec uiri est ut ambulet, &
24 dirigat gressus suos. * ¶ Corripe me Domi-
ne, verumtamen in iudicio: & non in furore
25 tuo, ne forte ad nihilum redigas me. * ¶ Ef-
funde indignationem tuam super Gentes,
quæ nõ cognouerunt te, & super prouincias,
quæ nomen tuum non inuocauerunt: quia
comederunt Iacob, & deuorauerunt eum, &
consumpserunt illum, & decus eius dissi-
pauerunt.

¶ Sup. 13. c. 11. & 14. a. 8.
¶ Mic. 7. d. 18
¶ Apo. 15. b. 4
¶ Gen. 1. a. 1
Inf. 51. d. 15
¶ Psal. 134. b. 7
Inf. 51. b. 16
¶ Psal. 6. a. 1
¶ Psal. 78. b. 6

CAP. XI.

1 VErbum, quod factum est a Dño ad Iere
2 miam, dicens: * Audite uerba pacti hu-
A ius, & loquimini ad viros Iuda, & habitato-

3 res Ierusalem, * & dices ad eos: Hæc dicit
Dominus Deus Israel: Maledictus uir, qui
4 non audierit uerba pacti huius, * quod præ-
cepi patribus uestris in die, qua eduxi eos de
Terra Aegypti, de fornace ferrea, dicens: Au-
dite uocem meam, & facite omnia, quæ præ-
cipio uobis, & eritis mihi in populũ, & ego
5 ero uobis in Deum: * Vt suscitem iuramen-
tum, quod iuraui patribus uestris daturum
me eis terram fluentem lacte, & melle, sicut
est dies hæc. Et respondi, & dixi: Amen Do-
6 mine. * Et dixit Dominus ad me: Vocifera-
re omnia verba hæc in ciuitatibus Iuda, &
foris Ierusalem, dicens: Audite uerba pacti
7 huius, & facite illa: * quia contestans conte-
B status sum patres uestros in die, qua eduxi
eos de Terra Aegypti usque ad diẽ hanc: ma-
ne consurgens contestatus sum, & dixi: Au-
8 dite uocẽ meam: * & non audierunt, nec in-
clinauerunt aurem suam: sed abierunt unus-
quisque in prauitate cordis sui mali: & in-
duxi super eos omnia verba pacti huius,
quod præcepi ut facerent, & non fecerunt.
9 * Et dixit Dominus ad me: Inuenta est con-
iuratio in uiris Iuda, & in habitatoribus Ie-
10 rusalem. * Reuersi sunt ad iniquitates pa-
trum suorum priores, qui noluerunt audire
uerba mea: & hi ergo abierũt post deos alie-
nos, ut seruirent eis: irritum fecerunt domus
Israel, & domus Iuda pactum meum, quod
11 pepigi cum patribus eorum. * Quam ob rẽ
hæc dicit Dominus: Ecce ego inducam su-
per eos mala, de quibus exire non poterunt:
& clamabunt ad me, & non exaudiam eos.
12 * Et ibunt ciuitates Iuda, & habitatores Ie-
rusalẽ, & clamabunt ad deos, quibus libant,
& non saluabunt eos in tempore afflictionis
13 eorum. * ‖ Secundum numerum enim ci-
uitatum tuarum erant dij tui Iuda; & secun
C dum numerum uiarum Ierusalem posuistis
aras confusionis, aras ad libandum Baalim.
14 * ‖ Tu ergo noli orare pro populo hoc, &
ne assumas pro eis laudẽ & orationem: quia
non exaudiam in tempore clamoris eorum
15 ad me, in tempore afflictionis eorũ. * Quid
est, quòd dilectus meus in domo mea fecit
scelera multa? numquid carnes sanctæ aufe-
rẽt a te malitias tuas in quibus gloriata es?
16 * Oliuam uberem, pulchram, fructiferam,
speciosam uocauit Dominus nomen tuum:
ad uocem loquelæ, grandis exarsit ignis in
17 ea, & combusta sunt fruteta eius. * Et Do-
minus exercituum qui plantauit te, locutus
est super te malum pro malis domus Israel
& domus Iuda, quæ fecerunt sibi ad irritan-
18 dum me, libantes Baalim. * Tu autem Do-
D mine demonstrasti mihi, & cognoui: tunc
19 ostendisti mihi studia eorum. * Et ego qua
si agnus mansuetus, qui portatur ad uictimã:
& non cognoui quia cogitauerunt super me
consilia, dicẽtes: Mittamus lignum in panẽ

‖ Sup.2.f.28
‖ Sup.7.c.16
Inf.14.b.11

eius, & eradamus eum de terra uiuẽtium, &
20 nomen eius non memoretur amplius. * ‖ Tu
autem Domine Sabaoth, qui iudicas iuste,
& probas renes & corda, videam vltionem
tuam ex eis: tibi enim reuelaui causam meã:
21 * Propterea hæc dicit Dominus ad viros Ana
thoth, qui quærunt animam tuam, & dicunt:
Non prophetabis in nomine Domini, & non
22 morieris in manibus nostris. * Propterea hæc
dicit Dominus exercituum: Ecce ego visita-
bo super eos: iuuenes morientur in gladio,
filij eorum, & filiæ eorum morientur in fame:
23 * Et reliquiæ non erunt ex eis: inducã enim
malum super viros Anathoth, annum visita
tionis eorum.

‖ Inf.17.c.10. & 20.c.12

CAP. XII.

1 IVstus quidem tu es Domine, si disputem
A tecum: veruntamen iusta loquar ad te:
‖ Quare via impiorum prosperatur: bene est
omnibus, qui præuaricantur, & inique
2 agunt? * Plantasti eos, & radicem miserunt:
proficiunt & faciunt fructũm: prope es tu
3 ori eorum, & longe a renibus eorum. * Et
tu Domine nosti me, vidisti me, & proba-
sti cor meum tecum: congrega eos quasi
gregem ad victimam, & sanctifica eos in die
4 occisionis. * Vsquequo lugebit terra, & her-
ba omnis regionis siccabitur propter mali-
tiam habitantium in ea? consumptum est
animal, & volucre, quoniam dixerunt: Non
5 videbit nouissima nostra. * Si cum peditibus
currens laborasti: quomodo contendere pote-
ris cum equis? cum autem in terra pacis se-
curus fueris, quid facies in superbia Iordanis?
6 * Nam & fratres tui, & domus patris tui, etiã
ipsi pugnauerunt aduersum te, & clamaue-
runt post te plena voce: ne credas eis cum lo
7 cuti fuerint tibi bona. * Reliqui domũ meã,
dimisi hereditatem meam: dedi dilectam ani
8 mam meam in manu inimicorum eius. * Fa
cta est mihi hereditas mea quasi leo in silua:
9 dedi contra me vocem, ideo odiui eam. * Nũ
quid auis discolor hereditas mea mihi? num
quid auis tincta per totum? venite, congre-
gamini omnes bestiæ terræ, properate ad
10 deuorandum. * Pastores multi demoliti
sunt vineam meam, conculcauerunt partem
meam: dederunt portionem meam deside-
11 rabilem in desertum solitudinis. * Posuerunt
eã in dissipationem, luxitq. super me: desola-
tione desolata est omnis terra: quia nullus est
12 qui recogitet corde. * Super omnes vias de-
serti venerunt vastatores, quia gladius Domi
ni deuorabit ab extremo terræ vsque ad ex-
tremum eius: non est pax vniuersæ carni.
13 * Seminauerunt triticum, & spinas messue-
runt: hereditatem acceperunt, & non eis
D proderit: confundemini a fructibus vestris,
14 propter iram furoris Domini. * Hæc dicit

‖ Job 21.a.7
Hab.1.a.13

Dominus aduerſum omnes uicinos meos peſ
ſimos, qui tangunt hereditatem, quam di-
ſtribui populo meo Iſrael: Ecce ego euellam
eos de terra ſua, & domum Iuda euellam
15 de medio eorum. * Et cum euulſero eos,
conuertar, & miſerebor eorum: & reducam
eos, virum ad hereditatem ſuam, & virum in
16 terram ſuam. * Et erit: ſi eruditi didicerint
vias populi mei, vt iurent in nomine meo:
Viuit Dominus, ſicut docuerunt populum
meum iurare in Baal: ædificabuntur in medio
17 populi mei. * Quod ſi non audierint euellā
gentem illam euulſione & perditione, ait
Dominus.

CAP. XIII.

1 HAec dicit Dominus ad me: Vade, & poſ-
A ſide tibi lumbare lineum, & pones il-
lud ſuper lumbos tuos, & in aquam non in-
2 feres illud. * Et poſſedi lumbare iuxta ver-
bum Domini, & poſui circa lumbos meos.
3 * Et factus eſt ſermo Domini ad me, ſecun-
4 do, dicens: * Tolle lumbare, quod poſſedi-
ſti; quod eſt circa lumbos tuos, & ſurgens
vade ad Euphraten, & abſconde ibi illud
5 in foramine petræ. * Et abij, & abſcondi
illud in Euphrate, ſicut præceperat mihi Do
6 minus. * Et factum eſt poſt dies plurimos,
dixit Dominus ad me: Surge, vade ad Eu-
phraten, & tolle inde lumbare, quod præce-
7 pi tibi vt abſconderes illud ibi. * Et abij ad
Euphraten, & fodi, & tuli lumbare de loco,
vbi abſconderam illud: & ecce computruerat
8 lumbare, ita vt nulli vſui aptum eſſet. * Et fa
9 ctum eſt verbũ Domini ad me, dicens: * Hæc
B dicit Dominus: Sic putreſcere faciam ſuper-
biam Iuda, & ſuperbiam Ieruſalem multam
10 * Populum iſtum peſſimum, qui nolunt audi
re verba mea, & ambulant in prauitate cor-
dis ſui: abieruntque poſt deos alienos vt ſer-
uirent eis, & adorarent eos: & erunt ſicut
11 lũbare iſtud, quod nulli vſui aptum eſt. * Si-
cut enim adhæret lumbare ad lũbos viri, ſic
agglutinaui mihi omnem domum Iſrael, &
omnem domũ Iuda, dicit Dominus: vt eſſent
mihi in populum, & in nomen, & in laudem,
12 & in gloriam: & non audierunt. * Dices ergo
ad eos ſermonem iſtum: Hæc dicit Domi-
nus Deus Iſrael: Omnis laguncula implebi-
tur uino. Et dicent ad te: Numquid ignora-
mus quia omnis laguncula implebitur vino?
13 * Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Ec-
ce ego implebo omnes habitatores terræ hu-
ius, & reges, qui ſedent de ſtirpe Dauid ſuper
thronum eius, & ſacerdotes, & prophetas, &
14 omnes habitatores Ieruſalem, ebrietate: * &
diſpergam eos virum a fratre ſuo, & patres
C & filios pariter, ait Dominus: non parcam,
& non concedam: neque miſerebor vt non
15 diſperdã eos. * Audite, & auribus percipite.
Nolite eleuari, quia Dominus locuto eſt.
16 * Date Domino Deo veſtro gloriam ante-
quam contenebreſcat, & antequam offen-
dant pedes veſtri ad montes caliginoſos: ex-
pectabitis lucem, & ponet eam in vmbram
17 mortis, & in caliginem. * Quod ſi hoc non
audieritis, in abſcondito plorabit anima mea
a facie ſuperbiæ: | plorans plorabit, & dedu- | Thren.1.
cet oculus meus lacrymam, quia captus eſt a.2
18 grex Domini. * Dic regi, & dominatrici: Hu
miliamini, ſedete: quoniam deſcendit de ca-
19 pite veſtro corona gloriæ veſtræ. * Ciuitates
Auſtri clauſæ ſunt, & nõ eſt qui aperiat: tranſ
lata eſt omnis Iuda tranſmigratione perfe-
20 cta. * Leuate oculos veſtros, & videte qui ve-
nitis ab Aquilone: vbi eſt grex, qui datus eſt
21 tibi, pecus inclytum tuum? * Quid dices
D cum viſitauerit te? tu enim docuiſti eos aduer
ſum te, & erudiſti in caput tuum: numquid
non dolores apprehendent te, quaſi mulie-
22 rem parturientem? * Quòd ſi dixeris in cor-
de tuo: Quare venerunt mihi hæc? | Propter | Inf.30.c.
multitudinem iniquitatis tuæ reuelata ſunt 14
verecundiora tua, pollutæ ſunt plantæ tuæ.
23 * Si mutare poteſt æthiops pellem ſuam,
aut pardus varietates ſuas: & vos poteritis be
24 nefacere, cum didiceritis malum. * Et diſ-
ſeminabo eos quaſi ſtipulam, quæ vento ra-
25 ptatur in deſerto. * Hæc ſors tua, parſq; men
ſuræ tuæ a me, dicit Dominus, quia oblita es
26 mei, & confiſa es in mendacio. * vnde & ego
nudaui femora tua contra faciem tuam, &
27 apparuit ignominia tua, * adulteria tua, &
hinnitus tuus ſcelus fornicationis tuæ: ſuper
colles in agro vidi abominationes tuas. Væ
tibi Ieruſalem, non mundaberis poſt me: vſ-
quequo adhuc?

CAP. XIIII.

1 QVod factum eſt uerbum Domini ad Ie-
A remiam de ſermonibus ſiccitatis.
2 * Luxit Iudæa, & portæ eius corrue
runt, & obſcuratæ ſunt in terra, & clamor Ie
3 ruſalem aſcendit. * Maiores miſerunt mino-
res ſuos ad aquam: uenerunt ad hauriendũ,
non inuenerunt aquam, reportauerunt uaſa
ſua uacua: confuſi ſunt & afflicti, & operue-
4 rũt capita ſua. * Propter terræ uaſtitatem,
quia nõ uenit pluuia in terram, confuſi ſunt
5 agricolæ, operuerunt capita ſua. * Nam & cer
ua in agro peperit, & reliquit: quia non erat
6 herba. * Et onagri ſteterunt in rupibus, tra-
xerunt vẽtũ quaſi dracones, defecerunt oculi
7 eorũ, quia nõ erat herba. * Si iniquitates no-
ſtræ reſponderint nobis; Dñe fac propter no-
mẽ tuum, quia multæ ſunt auerſiones noſtræ,
8 tibi peccauimus. * Expectatio Iſrael, ſaluator
B eius in tempore tribulationis: quare quaſi
colonus futurus es in terra, & quaſi uiator

9 declinans ad manendum?* Quare futurus es
uelut uir uagus, ut fortis qui non potest sal-
uare? tu autem in nobis es Domine, & no-
men tuum inuocatum est super nos, ne dere-
10 linquas nos. * Hæc dicit Dominus populo
huic, qui dilexit mouere pedes suos, & non
quieuit, & Domino non placuit. Nunc recor-
dabitur iniquitatum eorum, & uisitabit pec-
† Sup.7.c.16 11 cata eorum.* Et dixit Dominus ad me. † No
12 li orare pro populo isto in bonum. * Cum
ieiunauerint, non exaudiam preces eorum:
& si obtulerint holocautomata, & uictimas
non suscipiam ea; quoniam gladio, & fame,
13 & peste consumam eos. * Et dixi, A a a, Do
† Inf. 23.d.17 mine Deus: Prophetæ dicunt eis. † Non uide
bitis gladium, & fames non erit in uobis, sed
14 pacem ueram dabit uobis in loco isto. * Et
dixit Dominus ad me: Falso prophetæ uatici-
C nantur in nomine meo: non misi eos, & non
præcepi eis, neque locutus sum ad eos: uisio-
nem mendacē, & diuinationem, & fraudu-
lentiam, & seductionem cordis sui prophe-
15 tant vobis. * Idcirco hæc dicit Dominus de
prophetis, qui prophetant in nomine meo,
quos ego non misi, dicentes: Gladius, & fa-
mes non erit, in terra hac: In gladio & fa-
16 me consumentur prophetæ illi. * Et po-
puli, quibus prophetant, erunt proiecti in
uijs Ierusalem præ fame & gladio, & non
erit qui sepeliat eos; ipsi & uxores eorum,
filij & filiæ eorum, & effundam super eos
† Thre.1.f.16. & 2.f.18 17 malū suum.* Et dices ad eos uerbum istud:
† Deducant oculi mei lacrymam per noctē
& diem, & non taceant: quoniam contritio-
ne magna contrita est uirgo filia populi
18 mei, plaga pessima vehementer.* Si egressus
C fuero ad agros, ecce occisi gladio: & si in-
troiero in ciuitatē, ecce attenuati fame. Pro
pheta quoque & sacerdos abierunt in terrā,
19 quam ignorabant. * Numquid proijciens
abiecisti Iudam? aut Sion abominata est ani
ma tua? quare ergo percussisti nos, ita ut nul
† Sup.8.c.15 la sit sanitas? † expectauimus pacem, & non
est bonum: & tempus curationis, & ecce
20 turbatio. * Cognouimus Domine impieta-
tes nostras, iniquitates patrum nostrorum,
21 quia peccauimus tibi. * Ne des nos in op-
probrium propter nomen tuum, neque fa-
cias nobis contumeliam solij gloriæ tuæ: re-
cordare, ne irritum facias fœdus tuum no-
22 biscū.* Numquid sunt in sculptilibus Gen-
tium qui pluant? aut cæli possunt dare im-
bres? nonne tu es Dominus Deus noster, quē
expectauimus? tu enim fecisti omnia hæc.

CAP. XV.

1 ET dixit Dominus ad me: Si steterit Moy
A ses, & Samuel coram me, non est ani-
ma mea ad populum istum: eijce illos a fa-
2 cie mea, & egrediantur. * Quod si dixe-
rint ad te: Quo egrediemur? dices ad eos:
Hæc dicit Dominus: † Qui ad mortem, ad † Zach.11.b.9
mortem: & qui ad gladium, ad gladium: &
qui ad famem, ad famem: & qui ad captiui-
3 tatem, ad captiuitatem.* Et uisitabo super
eos quattuor species, dicit Dominus: Gladiū
ad occisionem, & canes ad lacerandum, & uo
latilia cæli & bestias terræ ad deuorandum
4 & dissipandum. * & dabo eos in feruorem
uniuersis regnis terræ: † propter Manassem † 4.Reg.21.a.12
filium Ezechiæ regis Iuda, super omnibus
5 quæ fecit in Ierusalem. * Quis enim misere-
bitur tui Ierusalem? aut quis contristabitur
pro te? aut quis ibit ad rogandum pro pace
6 tua? * Tu reliquisti me, dicit Dominus, re-
trorsum abijsti: & extendam manum meam
super te, & interficiam te: laboraui rogans.
7 * Et dispergam eos ventilabro in portis ter-
B ræ: interfeci & disperdidi populum meum,
8 & tamen a uijs suis non sunt reuersi.* Mul-
tiplicatæ sunt mihi uiduæ eius super are-
nam maris: induxi eis super matrem ado-
lescentis uastatorem meridie: misi super ciui
9 tates repente terrorem.* † Infirmata est quę † 1.Reg.2.b.5
peperit septem, defecit anima eius: † occi- † Amos 8.c.9
dit ei sol, cum adhuc esset dies: confusa est,
& erubuit: & residuos eius in gladium dabo
in conspectu inimicorum eorum, ait Domi
10 nus.* Væ mihi mater mea: quare genuisti
me uirum rixæ, uirum discordiæ in uniuer-
sa terra? nō fœnerauinec fœnerauit mihi quis-
11 quā: omnes maledicunt mihi.* Dicit Dns: Si
C non reliquiæ tuæ in bonum, si non occurri ti
bi in tempore afflictionis, & in tempre tribu
12 lationis aduersus inimicum.* Numquid fœ
derabitur ferrum ferro ab Aquilone, & æs?
13 * Diuitias tuas & thesauros tuos in direptio
nem dabo gratis in omnibus peccatis tuis, &
14 in omnibus terminis tuis. * Et adducam inī
micos tuos de terra quam nescis: quia ignis
succensus est in furore meo, super uos arde
15 bit. * Tu scis Domine, recordare mei, & ui-
sita me, & tuere me ab his, qui persequuntur
me, noli in patientia tua suscipere me: scito
quoniam sustinui propter te opprobrium.
16 * Inuenti sunt sermones tui, & comedi eos,
D & factum est mihi uerbum tuum in gau-
dium & in lætitiam cordis mei: quoniam
inuocatum est nomen tuum super me Do-
17 mine Deus exercituum.* † Non sedi in con † Psal.1.a.1. & 25.a.4
cilio ludentium, & gloriatus sum a facie ma-
nus tuæ: solus sedebam, quoniam commi-
18 natione replesti me.* † Quare factus est do-
lor meus perpetuus, & plaga mea despera- † Inf.30.c.15
bilis renuit curari? facta est mihi quasi men
19 dacium aquarum infidelium. * Propter hoc
hæc dicit Dominus: Si conuerteris, conuer-
tam te, & ante faciem meam stabis: & si se
paraueris pretiosum a uili, quasi os meum
eris: conuertentur ipsi ad te, & tu non con
20 uerteris ad eos. * Et dabo te populo huic in

mutum

murum æreum, fortem: & bellabunt aduer-
sum te, & non præualebunt: quia ego tecum
sum vt saluem te, & eruam te, dicit Domi-
21 nus.* Et liberabo te de manu pessimorum, &
redimam te de manu fortium.

CAP. XVI.

1 ET factum est verbum Domini ad me, di
2 cens: * Non accipies vxorem, & non
A erunt tibi filij, & filiæ in loco isto. * Quia
3 hæc dicit Dominus super filios & filias, qui
generantur in loco isto, & super matres eo-
rum, quæ genuerunt eos: & super patres eo-
rum, de quorum stirpe sunt nati in terra
4 hac: * Mortibus ægrotationum morientur:
non plangentur, & non sepelientur, in ster-
quilinium super faciem terræ erunt: & gla-
dio, & fame consumentur: & erit cadauer eo-
rum in escam volatilibus cæli, & bestijs ter-
5 ræ. * Hæc enim dicit Dominus: Ne ingre-
diaris domum conuiuij, neque vadas ad plā-
gendum, neque consoleris eos: quia abstu-
li pacem meam à populo isto, dicit Domi-
6 nus; misericordiam & miserationes. * Et
morientur grandes, & parui in terra ista: nō
sepelientur neque plangentur, & non se in-
7 cident, neque caluitium fiet pro eis. * Et non
B frangent inter eos lugenti panem ad cōsolan
dum super mortuo: & non dabunt eis potum
calicis ad consolandum super patre suo &
8 matre. * Et domum conuiuij non ingredia-
ris, vt sedeas cum eis, & comedas, & bibas:
9 * quia hæc dicit Dominus exercituum Deus
Israel. Ecce ego auferam de loco isto in ocu-
lis vestris, & in diebus vestris vocem gaudij,
& uocem lætitiæ, vocem sponsi, & vocem spō
10 sæ. * Et cum annunciaueris populo huic
omnia verba hæc, & dixerint tibi: Quare
locutus est Dominus super nos omne malū
grande istud: quæ iniquitas nostra? & quod
peccatum nostrum, quod peccauimus Domi
11 no Deo nostro? * Dices ad eos: Quia dereli-
querunt me patres vestri, ait Dominus: &
abierunt post deos alienos, & seruierunt eis,
& adorauerunt eos: & me dereliquerunt, &
12 legem meam non custodierunt. * Sed & vos
peius operati estis, quam patres vestri: ecce
enim ambulat vnusquisque post prauitatem
13 cordis sui mali, vt me non audiat. * Et eij-
ciam vos de terra hac in terram, quam igno-
ratis vos, & patres vestri: & seruietis ibi dijs
alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis re
14 quiē. * Propterea ecce dies veniunt dicit Do
minus, & non dicetur vltra: Viuit Dominus,
qui eduxit filios Israel de Terra Aegypti;
15 * sed, Viuit Dominus, qui eduxit filios Israel
de Terra Aquilonis, & de vniuersis terris,
ad quas eieci eos: & reducam eos in terram
16 suam, quam dedi patribus eorum. * Ecce
ego mittam piscatores multos dicit Domi-
D nus, & piscabuntur eos: & post hæc mittam
eis multos uenatores, & uenabuntur eos de
omni monte, & de omni colle, & de cauer-
17 nis petrarum. * Quia oculi mei super omnes
uias eorum: non sunt abscondita à facie mea,
& non fuit occultata iniquitas eorum ab ocu-
18 lis meis. * Et reddam primum duplices iniqui-
tates, & peccata eorum: quia contaminaue-
runt terram meam in morticinis idolorum
suorum, & abominationibus suis implene-
19 runt hereditatem meam. * Domine fortitudo mea, & robur meum, & refugium meū
in die tribulationis: ad te Gentes venient
ab extremis terræ, & dicent: Vere menda-
cium possederunt patres nostri, vanitatem,
20 quæ eis non profuit. * Numquid faciet si-
21 bi homo deos, & ipsi non sunt dij? * Idcirco
ecce ego ostendam eis per vicem hanc, osten
dam eis manū meam, & uirtutem meam: &
scient quia nomen mihi Dominus.

CAP. XVII.

1 PEccatum Iuda scriptum est stylo ferreo
A in vngue adamantino, exaratum super
latitudinem cordis eorum, & in cornibus
2 ararum eorum. * Cum recordati fuerint filij
eorum ararum suarum, & lucorum suorum,
lignorumq; frondentium in montibus excel
3 sis, * sacrificantes in agro: fortitudinem tuā,
& omnes thesauros tuos in direptionem da-
bo, excelsa tua propter peccata in uniuersis
4 finibus tuis. * Et relinqueris sola ab heredita
te tua, quam dedi tibi: & seruire te faciam
inimicis tuis in terra, quam ignoras: quo-
niam ignem succendisti in furore meo, vs-
5 que in æternum ardebit. * Hæc dicit Do-
minus: † Maledictus homo, qui confidit Isa.30.a.
in homine, & ponit carnem brachium 2
6 suum, & a Domino recedit cor eius. * † Erit Isa.31.a.
enim quasi myricæ in deserto, & non uide- 1
bit cum uenerit bonum: sed habitabit in sic-
citate in deserto, in terra salsuginis, & inha
7 bitabili. * Benedictus uir, qui confidit in Do
8 mino, & erit Dominus fiducia eius. * † Et erit Psal.1.a.
quasi lignū quod transplātatur super aquas, 3
B quod ad humorem mittit radices suas: &
non timebit cum uenerit æstus. Et erit foliū
eius uiride, & in tempore siccitatis non erit
sollicitum, nec aliquando desinet facere fru-
9 ctum. * Prauum est cor omnium, & inscruta
10 bile: quis cognoscet illud? * Ego Dominus
scrutans cor, & probans renes: qui do uni-
cuique iuxta uiam suam, & iuxta fructum
11 adinuentionum suarum. * † Perdix fouit Apo.2.f.
quæ non peperit: fecit diuitias, & non in 23
iudicio: in dimidio dierum suorum derelin ...7.c.10
quet eas, & in nouissimo suo erit insipiens. 1.Reg.16.
12 * Solium gloriæ altitudinis à principio, lo- b.7
13 cus sanctificationis nostræ: * Expectatio Is-
rael Domine: omnes, qui te derelinquunt,

confundentur: recedentes a te, in terra scri-
bentur: quoniam dereliquerunt uenam aqua-
14 rum uiuentium Dominum. * Sana me Do-
C mine & sanabor: saluum me fac, & saluus
15 ero: quoniam laus mea tu es. * Ecce ipsi di-
cunt ad me: Vbi est uerbum Domini? ueniat.
16 * Et ego non sum turbatus, te pastorem se-
quens: & diem hominis non desideraui, tu
scis. Quod egressum sta de labijs meis, rectum
17 in conspectu tuo fuit. * Non sis tu mihi for-
18 midini, spes mea tu in die afflictionis. * Cō
fundantur qui me persequuntur, & non con-
fundar ego: paueant illi, & non pauean ego:
induc super eos diem afflictionis, & duplici
19 contritione contere eos. * Hæc dicit Domi-
nus ad me: Vade, & sta in porta filiorum po-
puli, per quam ingrediuntur reges Iuda, &
egrediuntur, & in cunctis portis Ierusalem:
20 * & dices ad eos: Audite uerbum Domini re-
ges Iuda, & omnis Iuda, cunctique habi-
tores Ierusalem, qui ingredimini per portas
21 istas. * Hæc dicit Dominus: Custodite ani-
mas uestras, & nolite portare pondera in
die sabbati: nec inferatis per portas Ierusalē.
22 * Et nolite ejicere onera de domibus uestris
D in die sabbati, & omne opus non facie-
tis: sanctificate diē sabbati, sicut præcepi pa-
23 tribus uestris. * Et non audierunt, nec incli-
nauerunt aurem suam: sed indurauerunt cer-
uicem suā ne audirent me, & ne acciperent
24 disciplinam. * Et erit: Si audieritis me, di-
cit Dominus, ut non inferatis onera per por-
tas ciuitatis huius in die sabbati: & si sancti-
ficaueritis diem sabbati, ne faciatis in eo om
25 ne opus: * Ingredientur per portas ciuitatis
huius reges & principes, sedentes super so-
liū Dauid, & ascēdētes in curribus & equis,
ipsi: & principes eorum, uiri Iuda, & habi-
tatores Ierusalem: & habitabitur ciuitas hæc
26 in sempiternum. * Et uenient de ciuitatibus
Iuda, & de circuitu Ierusalem, & de terra Be-
niamin, & de cāpestribus, & de montuosis,
& ab Austro, portantes holocaustum, & ui-
ctimam, & sacrificium, & thus, & inferent
27 oblationem in domum Domini. * Si au-
tem non audieritis me ut sanctificetis diem
sabbati, & ne portetis onus, & ne inferatis
per portas Ierusalē in die sabbati: succendam
ignē in portis eius, & deuorabit domos Ieru-
salem, & non extinguetur.

CAP. XVIII.

1 VErbum, quod factum est ad Ieremiam
2 a Domino, dicens: * Surge, & descen-
A de in domum figuli, & ibi audies uerba
3 mea. * Et descendi in domum figuli, & ecce
4 ipse faciebat opus super rotam. * Et dissipa-
tum est uas, quod ipse faciebat luto mani-
bus suis: conuersusq; fecit illud uas alterum,
5 sicut placuerat in oculis eius ut faceret. * Et
factum est uerbum Domini ad me, dicens:
6 * Numquid sicut figulus iste, non potero Isa. 45.b.
uobis facere, domus Israel, ait Dominus? ec- 9
ce sicut lutū in manu figuli, sic uos in manu Rom. 9.d.
7 mea, domus Israel. * Repente loquar aduersum 20
gentem & aduersus regnum, ut eradi- Sup. 1.b.
8 cem, & destruam, & disperdam illud. * Si 10
pœnitentiā egerit gens illa a malo suo, quod
locutus sum aduersus eam: agam & ego pœ
nitentiam super malo, quod cogitaui ut face
9 rem ei. * Et subito loquar de gente & de re-
10 gno, ut ædificem & plantem illud. * Si fece
B rit malum in oculis meis, ut non audiat uo-
cem meam: pœnitentia agam super bono,
11 quod locutus sum ut facerem ei. * Nunc ergo
dic uiro Iuda, & habitatoribus Ierusalem,
dicens: Hæc dicit Dominus: Ecce ego fingo Inf. 25.
contra uos malum, & cogito contra uos co- b. 5. & 35.
gitationem: reuertatur unusquisque a uia c. 12
sua mala, & dirigite uias uestras & studia ue 4. Reg. 17.c.13
12 stra. Qui dixerunt: Desperauimus: post co-
gitationes enim nostras ibimus, & unusquisq;
que prauitatem cordis sui mali faciemus.
13 * Ideo hæc dicit Dominus: Interrogate Gē-
tes: Quis audiuit talia horribilia, quæ fecit ni
14 mis uirgo Israel? * Nūquid deficiet de petra
C agri nix Libani? aut euelli possunt aquæ
15 erumpentes frigidæ, & defluentes? * Quia
oblitus est mei populus meus, frustra libātes,
& impingentes in uijs suis, in semitis secu-
li, ut ambularent per eas in itinere non
16 trito: * ut fieret terra eorum in desolatio- Inf. 19. c.
nem, & in sibilum sempiternum: omnis qui 8. & 49. c.
præterierit per eam, obstupescet, & moue- 13. & 50.
17 bit caput suum. * Sicut uentus urens disper- c. 13.
gam eos coram inimico: dorsum, & non
faciem ostendam eis in die perditionis eorū.
18 * Et dixerunt: Venite, & cogitemus contra
Ieremiam cogitationes: non enim peribit
lex a sacerdote, neque consilium a sapiente,
nec sermo a propheta: uenite, & percutia-
mus eum lingua, & non attendamus ad uni
19 uersos sermones eius. * Attende Domine ad
me, & audi uocem aduersariorum meorum.
20 * Numquid redditur pro bono malum, quia
foderunt foueam animæ meæ? Recordare
quòd steterim in conspectu tuo, ut loquerer
pro eis bonum, & auerterem indignationē
21 tuam ab eis. * Propterea da filios eorum in
famem, & deduc eos in manus gladij: fiant
uxores eorum absque liberis, & uiduæ: &
uiri earum interficiantur morte: iuuenes eo-
22 rum confodiantur gladio in prælio. * Audia-
tur clamor de domibus eorū: adduces enim
super eos latronem repente: quia foderunt fo
ueam ut caperent me, & laqueos absconde-
23 runt pedibus meis. * Tu autem Domine scis
omne consilium eorū aduersum me in mor-
tem: ne propitieris iniquitati eorum, & pec-
catum eorum a facie tua non deleatur: fiant
corruentes in conspectu tuo, in tempore fu-
roris tui abutere eis.

CAP.

9 * Et erit in die illa, dicit Dominus: Peribit
cor regis, & cor principum: & obstupescent
sacerdotes, & prophetæ consternabuntur.
10 * Et dixi: Heu, heu, heu Domine Deus, ergo
ne decepisti populum istũ & Ierusalem, di-
cens: Pax erit vobis: & ecce peruenit gladius
11 vsque ad animam? * In tempore illo dicetur
populo huic & Ierusalem: Ventus vrens in
v js, quæ sunt in deserto viæ filiæ populi mei
non ad ventilandum, & ad purgandum.
12 * Spiritus plenus ex his veniet mihi: & nunc
13 ego loquar iudicia mea cum eis. * Ecce
quasi nubes ascendet, & quasi tempestas
currus eius: velociores aquilis equi illius:
14 væ nobis quoniã vastati sumus. * Laua a ma
litia cor tuum Ierusalem, vt salua fias: vsque
quo morabuntur in te cogitationes noxiæ?
15 * Vox enim annunciãtis a Dan, & notum fa
16 cientis idolũ de monte Ephraim. * Dicite gen
tibus: Ecce auditum est in Ierusalem custo
des venire de terra longinqua, & dare super
17 ciuitates Iuda vocem suam: * Quasi custo
des agrorum facti sunt super eam in gyro:
quia me ad iracundiam prouocauit, dicit Do
18 minus: * | Viæ tuę, & cogitationes tuę fecerũt
hæc tibi: ista malitia tua, quia amara, quia
19 tetigit cor tuum: * Ventrem meum, ventrem
meum doleo, sensus cordis mei turbati sunt
in me: non tacebo, quoniam vocem buccinæ
20 audiuit anima mea, clamorẽ prælij. * Con-
tritio super contritionem vocata est, & va-
stata est omnis terra: repente vastata sunt ta-
21 bernacula mea, subito pelles meæ. * Vsque-
quo videbo fugientem, audiã uocem bucci-
22 næ? * Quia stultus populus meus me non co-
gnouit: filij insipientes sunt, & uecordes: sa-
pientes sunt ut faciant mala, bene autem fa-
23 cere nescierunt. * Aspexi terram, & ecce ua-
cua erat, & nihili: & cælos, & non erat lux in
24 eis. * Vidi montes, & ecce mouebantur:
25 & omnes colles conturbati sunt. * Intui
F tus sum, & non erat homo: & omne uo-
26 latile cęli recessit. * Aspexi, & ecce Carmel
fus desertus: & omnes urbes eius destructę
sunt a facie Domini, & a facie irę furoris
27 eius. * Hæc enim dicit Dominus: Deserta
erit omnis terra, sed tamen consummationẽ
28 non faciam. * Lugebit terra, & mœrebunt cæ
li desuper: eo quòd locutus sum, cogitaui,
& non pœnituit me, nec auersus sum eb eo.
29 * A voce equitis, & mittentis sagittam fu
H git omnis ciuitas: ingressi sunt ardua, & ascen
derunt rupes: uniuersæ urbes derelictæ
30 sunt, & non habitat in eis homo. * Tu au-
tem uastata quid facies? cum uestieris te coc
cino, cum ornata fueris monili aureo, & pin
xeris stibio oculos tuos, frustra cõponeris:
contempserunt te amatores tui, animam
31 tuam quærent. * Vocem enim quasi par-
turientis audiui, angustias ut puerperæ: Vox
filiæ Sion intermorientis, expandentisq. ma-
nus suas: uæ mihi, quia defecit anima mea
propter interfectos.

CAP. V.

1 CIrcuite uias Ierusalem, & aspicite, &
A considerate, & quærite in plateis eius,
an inueniatis uirum facientem iudicium, &
2 quærentem fidẽ: & propitius ero ei. * Quòd
si etiam Viuit Dominus, dixerint: & hoc
3 falso iurabunt. * Domine oculi tui respi-
ciunt fidem. percussisti eos, & non dolue-
runt: attriuisti eos, & renuerunt accipere di-
sciplinam: indurauerunt facies suas supra
4 petram, & noluerunt reuerti. * Ego autem
dixi: Forsitan pauperes sunt & stulti, igno-
5 rantes uiam Domini, iudicium Dei sui. * Ibo
igitur ad optimates, & loquar eis: ipsi enim
B cognouerunt uiam Domini, iudicium Dei
sui. & ecce magis hi simul confregerunt iu-
6 gum, ruperunt uincula. * Idcirco percussit
eos leo de silua, lupus ad uesperam uastauit
eos, pardus uigilans super ciuitates eorum:
omnis, qui egressus fuerit ex eis, capietur:
quia multiplicatæ sunt præuaricationes eo-
rum, confortatæ sunt auersiones eorum.
7 * Super quo propitius tibi esse potero? filij
tui dereliquerunt me, & iurant in his, qui
non sunt dij: saturaui eos, & mœchati sunt,
8 & in domo meretricis luxuriabantur. * Equi
amatores, & emissarij facti sunt: | Vnusquis- | Eze.22.
9 que ad uxorem proximi sui hinniebat. * Nũ c.11
quid super his non uisitabo, dicit Dominus?
C & in gente tali non ulciscetur anima mea?
10 * Ascendite muros eius, & dissipate,
consummationẽ autem nolite facere: aufer-
te propagines eius, quia non sunt Domini.
11 * Præuaricatione enim præuaricata est in
me domus Israel, & domus Iudæ, ait Do-
12 minus. * Negauerunt Dominum, & dixe-
runt: Non est ipse: neque ueniet super nos
malum: gladium & famem non uidebimus:
13 * Prophetæ fuerunt in uentum locuti, & re-
sponsum non fuit in eis: hæc ergo euenient
14 illis. * Hęc dicit Dominus Deus exercituũ:
Quia locuti estis uerbum istud: ecce ego do
uerba mea in ore tuo in ignem, & populum
15 istum in ligna & uorabit eos. * Ecce ego ad
ducam super uos gentem de longinquo do-
D mus Israel, ait Dominus: gentem robustã,
gentem antiquam, gentem, cuius ignorabi-
16 linguam, nec intelliges quid loquatur. * Pha
retra eius quasi sepulchrum patens, uniuersi
17 fortes. * Et comedet segetes tuas, & panem
tuum: deuorabit filios tuos, & filias tuas:
comedet gregem tuum, & armenta tua: &
comedet vineam tuam, & ficum tuam:
conteret urbes munitas tuas, in quibus tu ha-
18 bes fiduciam, gladio. * Veruntamen in die-
bus illis, ait Dominus, non faciam uos in | Inf. 16.
19 consummationem. * | Quòd si dixeritis: b.10.

Quare

E Quare fecit nobis Dominus Deus noster hęc
omnia? dices ad eos: Sicut dereliquistis me,
& seruistis Deo alieno in terra vestra, sic ser-
20 uietis alienis in terra nō vestra.* Annunciate
hoc domui Iacob, & auditum facite in Iuda,
21 dicentes: * Audi popule stulte, qui non ha-
bes cor: qui habentes oculos non videtis: &
22 aures, & non auditis.* Me ergo non timebi-
tis, ait Dominus: & a facie mea non dole-
bitis? Qui posui arenā terminum mari, præ-
ceptum sempiternum, quod non præteribit:
& commouebuntur, & non poterunt: & intume
23 scent fluctus eius, & nō transibunt illud: * po-
F pulo autem huic factū est cor incredulum &
24 exasperans, recesserunt & abierunt. * Et non
dixerunt in corde suo: Metuamus Domi-
num Deum nostrum, qui dat nobis plu-
uiam temporaneam & serotinam in tem-
pore suo: plenitudinem annuæ messis custo-
25 dientē nobis.* Iniquitates vestræ declinaue-
runt hæc: & peccata vestra prohibuerunt bo-
26 num a vobis: * Quia inuenti sunt in populo
meo impij insidiantes quasi aucupes, laqueos
27 ponētes, & pedicas ad capiendos uiros.* Sicut
decipula plena auibus, sic domus eorum ple
na dolo: ideo magnificati sunt & ditati.
28 * Incrassati sunt & impinguati: & præteri-
G runt sermones meos pessime. ‖ Causam ui- ‖ Iſa. 1. f. 23 Zacha. 7. 10
duæ non iudicauerunt, causam pupilli non
direxerunt, & iudicium pauperum non iudi-
29 cauerunt.* Numquid super his nō visitabo,
dicit Dominus? aut super gentem huiusce-
30 modi non vlciscetur anima mea? * Stupor
31 & mirabilia facta sunt in terra: * prophetæ
prophetabant mēdaciū, & sacerdotes applau
debant manibus suis: & populus meus dilexit
talia: quid igitur fiet in nouissimo eius?

CAP. VI.

1 CONfortamini filij Beniamin in medio
A Ierusalem, & in Thecua clangite buc-
cina, & super Bethacarē leuate vexillum: quia
malū uisum est ab Aquilone, & contritio ma
2 gna.* Speciosæ & delicatæ assimilaui filiam
3 Sion.* Ad eam venient pastores, & greges
eorum: fixerunt in ea tentoria in circuitu:
pascet vnusquisque eos, qui sub manu sua
4 sunt.* Sanctificate super eā bellum: consur-
gite, & ascendamus in meridie: væ nobis, quia
declinauit dies, quia longiores factæ sunt vm
5 bræ vesperi.* Surgite, & ascendamus in no
6 cte, & dissipemus domos eius.* Quia hæc di-
B cit Dominus exercituum: Cædite lignum
eius, & fundite circa Ierusalem aggerem:
hæc est ciuitas visitationis, omnis calumi-
7 nia in medio eius.* Sicut frigidam fecit ci-
sterna aquam suam, sic frigidam fecit ma-
litiam suam: iniquitas & vastitas audietur in
ea, coram me semper infirmitas, & pla-
8 ga: * Erudire Ierusalem, ne forte recedat
anima mea a te, ne forte ponam te desertam
9 terram inhabitabilem.* Hęc dicit Dominus
exercituum: Vsque ad racemum colligent
quasi in vinea reliquias Israel: conuerte ma
num tuam quasi vindemiator ad cartallū.
10 * Cui loquar? & quē contestabor ut audiat?
ecce incircumcisæ aures eorum, & audire nō
C possunt: ecce uerbum Domini factum est
eis in opprobrium: & non suscipient illud.
11 * Idcirco furore Domini plenus sum, labo-
raui sustinens: effunde super paruulū foris,
& super consilium iuuenum simul: vir enim
cum muliere capietur, senex cum pleno die-
12 rum.* Et transibunt domus eorum ad alte-
ros, agri & uxores pariter: quia extendā ma-
num meam super habitantes terram, dicit
13 Dominus. * ‖ A minore quippe usque ad ‖ Iſa. 56. d. 11
maiorem omnes auaritiæ student: & a pro-
pheta usque ad sacerdotē cuncti faciunt do- Inf. 8. d. 10
14 lum.* Et curabant contritionem filiæ po-
D puli mei cum ignominia, dicētes: Pax, pax:
15 & non erat pax.* Confusi sunt, quia abomi
nationem fecerunt: quin potius confusione
non sunt confusi, & erubescere nescierunt.
quam ob rem cadent inter ruentes: in tempo
re uisitationis suæ corruent, dicit Dominus.
16 * Hæc dicit Dominus: State super uias, & ui
dete, & interrogate de semitis antiquis, quæ
sit via bona, & ambulate in ea: ‖ & inuenie-
tis refrigeriū animabus uestris. Et dixerunt: ‖ Mat. 11. d. 29
17 Non ambulabimus.* Et cōstitui super uos
speculatores. Audite uocē tubæ. Et dixerunt:
18 Non audiemus.* Ideo audite Gentes, & co
E gnosce congregatio, quanta ego faciam eis.
19 * Audi terra: Ecce ego adducam mala super
populum istum, fructum cogitationū eius:
quia uerba mea non audierunt, & legem
20 meam proiecerunt.* ‖ Vt quid mihi thus ‖ Iſai. 1. d. 11
de Saba affertis, & calamum suaue olentem
de terra longinqua? holocautomata uestra
non sunt accepta, & victimæ uestræ non pla
21 cuerunt mihi.* Propterea hæc dicit Domi-
F nus: Ecce ego dabo in populum istum rui-
nas, & ruent in eis patres & filij simul, uici-
22 nus, & proximus peribunt.* Hæc dicit Do
minus: Ecce populus venit de terra Aquilo-
nis, & gens magna consurget a finibus terrę.
23 * Sagittam & scutum arripiet: crudelis est,
& non miserebitur. vox eius quasi mare so-
nabit: & super equos ascendent, præparati
quasi vir ad prælium, aduersum te filia Sion.
24 * Audiuimus famam eius, dissolutæ sunt ma
nus nostræ: tribulatio apprehendit nos, do-
25 lores ut parturientem.* Nolite exire ad
agros, & in uia ne ambuletis: quoniam gla-
26 dius inimici pauor in circuitu.* Filia popu
G li mei accingere cilicio, & cōspergere cine-
re: luctum unigeniti fac tibi, planctum ama-
rum, quia repente ueniet uastator super nos.
27 * Probatorem dedi te in populo meo robu-

ibum & scies, & probabis viam eorum.
28 Omnes isti principes declinantes, ambulan
tes fraudulenter, æs & ferrum: vniuersi cor-
29 rupti sunt.* Defecit sufflatorum, in igne cō-
sumptum est plumbum, frustra conflauit cō-
flator: malitiæ enim eorum non sunt con-
30 sumptę. * Argentum reprobum vocate eos,
quia Dominus proiecit illos.

CAP. VII.

1 VErbum quod factum est ad Ieremiā a
2 Domino, dicens: * Sta in porta do-
A mus Domini, & prædica ibi verbum istud,
& dic, Audite verbum Domini omnis Iu-
da, qui ingredimini per portas has, vt ado-
3 retis Dominum.* Hæc dicit Dominus exer-
cituum Deus Israel: ‖ Bonas facite vias ve- ‖ Infr. 26. b. 13
stras, & studia vestra: & habitabo vobiscum
4 in loco isto. * Nolite confidere in verbis
mendacij, dicentes: Templum Domini, tem-
5 plum Domini, templum Domini est.* Quo
niam si bene direxeritis uias vestras, & stu-
dia vestra: si feceritis iudicium inter virum
6 & proximum eius, * aduenæ, & pupillo, &
viduæ non feceritis calumniam, nec sangui-
nem innocentem effuderitis in loco hoc, &
post deos alienos non ambulaueritis in ma-
7 lum vobismetipsis. * habitabo vobiscum in
loco isto: in terra, quam dedi patribus ve-
8 stris a sæculo & vsque in sæculum. * Ecce
uos confiditis vobis in sermonibus menda-
9 cij, qui non proderunt vobis: * furari, oc-
cidere, adulterari, iurare mendaciter, li-
bare Baalim, & ire post deos alienos, quos
10 ignoratis.* Et venistis, & stetistis coram me
in domo hac, in qua inuocatum est nomen
meum, & dixistis: Liberati sumus eo quòd
11 fecerimus oēs abominationes istas.* ‖ Nū- ‖ Matth. 21. b. 13 Mar. 11. c. 17 Luc. 19. g. 46
quid ergo spelunca latronum facta est do-
mus ista, in qua inuocatum est nomen
meum in oculis vestris? ego, ego sum: ego
12 vidi, dicit Dominus. * Ite ad locum meum
in Silo, vbi habitauit nomen meum a prin-
cipio: & videte quæ fecerim ei propter ma-
13 litiā populi mei Israel:* & nunc, quia feci-
C stis omnia opera hæc, dicit Dominus: & lo
cutus sum ad uos mane consurgens, & lo-
quens, & non audistis: ‖ & uocaui uos, & ‖ Pro. 1. c. 24 Isai. 65. b. 12
14 non respondistis: * ‖ Faciam domui huic,
in qua inuocatum est nomen meum, & in
qua uos habetis fiduciam: & loco, quem dedi
15 uobis & patribus uestris, sicut feci Silo.* Et ‖ 1. Reg. 4. a. 2. b. 10
proijciā uos a facie mea, sicut proieci omnes
fratres uestros, uniuersum semen Ephraim.
16 * ‖ Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec as ‖ Inf. 14. b. 11
sumas pro eis laudem & orationem, & non
17 obsistas mihi: quia non exaudiam te. * Non
D ne uides quid isti faciunt in ciuitatibus Iu-
18 da, & in plateis Ierusalem? * Filij colligunt
ligna, & patres succendunt ignem, & mu-
lieres conspergunt adipem, ut faciant pla-
centas reginæ cæli, & libent dijs alienis, &
19 me ad iracundiam prouocent. * Numquid
me ad iracundiam prouocant, dicit Domi-
nus? nonne semetipsos in confusionem vul-
20 tus sui? * Ideo hęc dicit Dominus Deus: Ecce
furor meus, & indignatio mea conflatur su-
per locum istum, super uiros, & super iumē-
ta, & super lignum regionis, & super fruges
terræ, & succendetur, & non extinguetur.
21 * Hæc dicit Dominus exercituum Deus If-
E rael: Holocautomata vestra addite victimis
22 vestris, & comedite carnes.* Quia non sum
locutus cum patribus vestris, & non præ-
cepi eis in die, qua eduxi eos de Terra Aegy-
pti, de uerbo holocautomatum, & victima-
23 rum. * Sed hoc verbum præcepi eis, dicens:
Audite vocem meam, & ero vobis Deus, &
vos eritis mihi populus & ambulate in om-
ni via, quam mandaui vobis, vt bene sit vo-
24 bis. * Et non audierunt, nec inclinauerunt
aurem suam: sed abierunt in voluntatibus,
& in prauitate cordis sui mali: factiq. sunt
25 retrorsum & non in ante, * a die qua egres-
F si sunt patres eorum de terra Aegypti, vsque
ad diem hanc. Et misi ad vos omnes ser-
uos meos prophetas per diem, consurgens
26 diluculo, & mittens. * Et non audierunt
me, nec inclinauerunt aurem suam: sed in-
durauerunt ceruicem suam: ‖ & peius ope- ‖ Infr. 16. c. 12
27 rati sunt, quam patres eorum. * Et loque-
ris ad eos omnia uerba hæc, & non audient
te: & vocabis eos, & non respondebunt tibi.
28 * Et dices ad eos: Hæc est gens, quæ non
audiuit uocem Domini Dei sui, nec rece-
pit disciplinam: periit fides, & ablata est
29 de ore eorum. * Tonde capillum tuum, &
proijce, & sume in directum planctum: quia
proiecit Dominus, & reliquit generationem
30 furoris sui, * quia fecerunt filij Iuda malum
in oculis meis, dicit Dominus. Posuerunt
offendicula sua in domo, in qua inuocatum
31 est nomen meum, ut polluerent eam. * &
ædificauerunt excelsa Topheth, quæ est in
G valle filij Ennom: vt incenderent filios
suos, & filias suas igni: quæ non præcepi, nec
32 cogitaui in corde meo. * Ideo ecce dies ve-
niunt, dicit Dominus, & non dicetur am-
plius, Topheth, & Vallis filij Ennom: sed
Vallis interfectionis: & sepelient in Topheth,
eo quòd non sit locus. Et erit morticinum
populi huius in cibos volucribus cæli, & be-
34 stiis terræ, & nō erit qui abigat. * ‖ Et quiescere ‖ Eze. 26. c. 13
re faciam de urbibus Iuda, & de plateis Ie-
rusalem vocem gaudij, & uocem lætitiæ, vo-
cem sponsi, & vocem sponsæ: in desolatio-
nem enim erit terra.

CAP. VIII.

1 IN illo tempore, ait Dominus: Eijcient os-
A sa regū Iuda, & ossa principū eius, & ossa

sacerdotum,& ossa prophetarum,& ossa eo-
rum, qui habitauerunt Ierusalem, de sepul-
2 chris suis: * & expandent ea ad solem,& lu
nam, & omnem militiam cæli, quæ dilexe-
runt, & quibus seruierunt,& post quæ ambu
lauerunt,& quæ quæsierunt, & adorauerunt:
non colligentur, & non sepelientur : in ster-
3 quilinium super faciem terræ erunt. * Et eli
gent magis mortem quàm vitam omnes
qui residui fuerint de cognatione hac pessi-
ma in uniuersis locis, quæ derelicta sunt, ad
quæ eieci eos, dicit Dominus exercituum.
4 * Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus : Nũ-
B quid qui cadit, non resurget? & qui auersus
5 est,non reuertetur? * Quare ergo auersus est
populus iste in Ierusalem auersione conten-
tiosa ? Apprehenderunt mendacium, & no-
6 luerunt reuerti. * Attendi,& auscultaui: ne-
mo quod bonum est loquitur,nullus est qui
agat pœnitentiam super peccato suo,dicens:
C Quid feci ? Omnes conuersi sunt ad cursum
suum,quasi equus impetu vadens ad præliũ.
7 * Miluus in cælo cognouit tempus suum
: turtur, & hirundo , & ciconia custodierunt
tempus aduentus sui : populus autem meus
8 non cognouit iudicium Domini. * Quomo-
do dicitis:Sapientes nos sumus,& lex Domi
ni nobiscum est? vere mendacium operatus
9 est stylus mendax Scribarum. * Confusi
sunt sapientes,perterriti & capti sunt:verbũ
enim Domini proiecerunt, & sapientia nul-
Isa.56.d. 11 10 la est in eis.* ¶ Propterea dabo mulieres eo-
D rum exteris,agros eorum heredibus:quia a
Ier.6.c.13 minimo vsque ad maximum omnes auari-
tiam sequuntur : a propheta usque ad sacer-
11 dotem cuncti faciunt mendacium. * Et sa-
nabant contritionẽ filiæ populi mei ad igno
miniam, dicentes: Pax, pax : cum non esset
12 pax. * Confusi sunt quia abominationem fe
cerunt:quinimo confusione nõ sunt confusi,
& erubescere nescierunt : idcirco cadent in-
ter corruentes, in tempore visitationis suæ
13 corruent,dicit Dominus. * Congregans cõ-
E gregabo eos,ait Dominus: non est vua in vi
tibus, & non sunt ficus in ficulnea, folium
defluxit: & dedi eis quæ prætergressa sunt.
14 * Quare sedemus? cõuenite,& ingrediamur
ciuitatem munitam , & sileamus ibi : quia
Dominus Deus noster silere nos fecit, &
potum dedit nobis aquam fellis: peccaui-
Inf. 4 d. 19 15 mus enim Domino. * ¶ Expectauimus pa-
cem,& non erat bonum: tempus medelæ,&
16 ecce formido. * A Dan auditus est fremitus
F equorum eius, a voce hinnituum pugnato-
rum eius commota est omnis terra.& vene-
runt, & deuorauerunt terram, & plenitudi-
nem eius : vrbem & habitatores eius.
17 * Quia ecce ego mittam uobis serpentes re-
gulos,quibus non est incantatio: & morde-
18 bunt uos, ait Dominus. * dolor meus super
dolorem, in me cor meum mœrens.

19 * Ecce vox clamoris filiæ populi mei de ter-
G ra longinqua:Numquid Dominus nõ est in
Sion, aut rex eius non est in ea? Quare ergo
me ad iracundiam concitauerunt in sculpti-
20 libus suis,& in vanitatibus alienis? * Tran-
siit messis,finita est æstas,& nos saluati non
21 sumus. * Super contritione filiæ populi mei
contritus sum, & contristatus, stupor obti-
22 nuit me. * Numquid resina non est in Ga-
laad ? aut medicus non est ibi ? quare
igitur non est obducta cicatrix filiæ popu-
li mei ?

CAP. IX.

1 Quis dabit capiti meo aquam, & oculis
A meis fontem lacrymarum? & plora-
bo die ac nocte interfectos filiæ po-
2 puli mei. * Quis dabit me in solitudine di-
uersorium uiatorum,& derelinquam popu-
lum meum, & recedam ab eis? quia omnes
3 adulteri sunt, cœtus præuaricatorum. * Et
extenderunt linguam suam quasi arcũ men-
dacij & non ueritatis : confortati sunt in
terra , quia de malo ad malum egressi sunt,
& me non cognouerunt, dicit Dominus.
4 * Vnusquisque se a proximo suo custodiat,
& in omni fratre suo non habeat fiduciam :
B quia omnis frater supplantans supplanta-
bit, & omnis amicus fraudulenter incedet.
5 * Et vir fratrem suum deridebit, & verita-
tem non loquentur: docuerunt enim linguã
suam loqui mendacium : vt inique agerent,
6 laborauerunt. * Habitatio tua in medio do
li: in dolo renuerunt scire me, dicit Domi-
7 nus. * Propterea hæc dicit Dominus exerci-
tuũ: Ecce ego conflabo,& probabo eos: quid
enim aliud faciam a facie filiæ populi mei ?
8 * ¶ Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum
C locuta est:in ore suo pacem cum amico suo
9 loquitur, & occulte ponit ei insidias. * Nũ-
quid super his nõ uisitabo, dicit Dominus?
aut in gente huiusmodi nõ ulciscetur anima
10 mea ? * Super montes assumam fletum ac
lamentum , & super speciosa deserti plan-
ctum, quoniam incensa sunt, eo quòd non
sit uir pertransiens:& non audierunt uocem
possidentis : a uolucre cæli usque ad pecora
11 transmigrauerunt & recesserunt. * Et dabo
Ierusalem in aceruos arenæ, & cubilia dra-
conum : & ciuitates Iuda dabo in desolatio-
12 nem , eo quòd non sit habitator. * Quis est
D vir sapiens, qui intelligat hoc , & ad quem
verbũ oris Domini fiat vt annunciet istud ,
quare perierit terra , & exusta sit quasi de-
13 sertum,eo quòd non sit qui pertranseat?* Et
dixit Dominus : Quia dereliquerunt legem
meam, quam dedi eis , & non audierunt uo-
cem meam, & non ambulauerunt in ea :
14 * & abierunt post prauitatem cordis sui,&
post Baalim : quæ didicerunt a patribus suis.

15 * Idcirco hæc dicit Dominus exercituum
‖ Inf. 23. c. 15 Deus Israel: ‖ Ecce ego cibabo populũ istũ
E absinthio, & potum dabo eis aquam fellis.
16 * Et dispergam eos in Gentibus, quas non
nouerunt ipsi & patres eorũ: & mittam post
17 eos gladium, donec consumantur. * Hæc di-
cit Dominus exercituum Deus Israel: Con-
templamini, & uocate lamentatrices & ve-
niant: & ad eas, quæ sapientes sunt, mittite,
18 & properent: * festinent, & assumant super
nos lamentum deducant oculi nostri lacry-
mas, & palpebræ nostræ defluant aquis.
19 * Quia vox lamẽtationis audita est de Sion:
Quomodo vastati sumus & confusi vehemẽ
F ter? quia dereliquimus terram, quoniã deie-
20 cta sunt tabernacula nostra. * Audite ergo
mulieres verbum Domini: & assumant au-
res vestræ sermonem oris ejus: & docete fi-
lias uestras lamentum: & vnaquæque proxi-
21 mam suam planctum. * quia ascendit mors
per fenestras nostras, ingressa est domos no-
stras, disperdere paruulos deforis, iuuenes de
22 plateis. * Loquere: Hæc dicit Dominus: Et
cadet morticinum hominis quasi stercus su-
per faciem regionis, & quasi fœnum post
23 tergũ metentis, & non est qui colligat. * Hæc
‖ 1. Cor. 1. d. 31 G dicit Dominus: ‖ Non glorietur sapiens in
sapientia sua, & non glorietur fortis in forti-
2. Cor. 10. d. 17 tudine sua, & non glorietur diues in diuitijs
24 suis: * sed in hoc glorietur, qui gloriatur, sci-
re & nosse me, quia ego sum Dominus, qui
facio misericordiam, & iudicium, & iustitiã
in terra: hæc enim placent mihi, ait Domi-
25 nus. * Ecce dies ueniunt, dicit Dominus: &
visitabo super omnem, qui circumcisum ha
26 bet præputium, * super Aegyptum, & su-
per Iuda, & super Edom, & super filios Am-
mon, & super Moab, & super omnes qui at-
tonsi sunt in comam, habitantes in deserto:
quia omnes gentes habent præputium, om-
nis autem domus Israel incircumcisi sunt
corde.

CAP. X.

1 AVdite verbum, quod locutus est Domi-
2 nus super vos domus Israel. * Hæc di-
A cit Dominus: Iuxta vias Gentium nolite di-
scere: & a signis cæli nolite metuere, quæ ti-
3 ment Gentes: * quia leges populorum vanæ
sunt: quia lignum de saltu præcidit opus ma
‖ Sup. 13. c. 11. & 14. a. 8 4 nus artificis in ascia. * ‖ Argento, & auro de-
corauit illud: clauis & malleis compegit, ut
5 non dissoluatur. * In similitudinem palmæ
fabricata sunt, & non loquentur: portata tol
lentur, quia incedere non valent. nolite ergo
timere ea, quia nec male possunt facere; nec
‖ Mic. 7. d. 18 6 bene. * ‖ Non est similis tui Domine: ma-
gnus es tu, & magnum nomen tuum in for-
‖ Apo. 15. b. 4 7 titudine. * ‖ Quis non timebit te o rex Gẽ-
tium? tuum est enim decus: inter cunctos sa-
pientes Gentium, & in vniuersis regnis eorũ
8 nullus est similis tui. * Pariter insipientes &
fatui probabũtur: doctrina uanitatis eorum
9 lignum est. * Argentum inuolutũ de Thar-
B sis affertur, & aurum de Ophaz: opus artifi-
cis, & manus ærarij: hyacinthus & purpura
indumentum eorum: opus artificum uniuer-
10 sa hæc. * Dominus autem Deus uerus est: ip
se Deus uiuens, & rex sempiternus: ab indi-
gnatione eius commouebitur terra: & non
sustinebunt Gentes comminationem eius.
11 * Sic ergo dicetis eis: Dij, qui cælos & terrã
non fecerunt, pereant de terra, & de his, quæ
12 sub cælo sunt. * ‖ Qui facit terram in forti- ‖ Gen. 1. a. 1
tudine sua, preparat orbem in sapientia sua,
13 & prudentia sua extendit cælos. * Ad uocẽ Inf. 51. d. 15
suam dat multitudinẽ aquarum in cælo, &
eleuat nebulas ab extremitatibus terræ: ‖ ful ‖ Psal. 134. b. 7
gura in pluuiam facit, & educit ventum de
14 thesauris suis. * Stultus factus est omnis ho Inf. 51. b. 16
C mo a scientia, confusus est artifex omnis in
sculptili: quoniam falsum est quod cõflauit,
15 & nõ est spiritus in eis. * Vana sunt, & opus
risu dignum: in tempore visitationis suæ pe
16 ribunt. * Non est his similis pars Iacob:
qui enim formauit omnia, ipse est: & Israel
virga hereditatis eius: Dominus exercituum
17 nomen illi. * Congrega de terra confusionẽ
18 tuam, quæ habitas in obsidione. * quia hæc
dicit Dominus: Ecce ego longe proijciam
habitatores terræ in hac uice: & tribulabo
19 eos ita vt inueniantur. * Væ mihi super cõ-
tritione mea, pessima plaga mea. Ego autem
dixi: Plane hæc infirmitas mea est, & porta-
20 bo illam. * Tabernaculum meum vastatum
D est, omnes funiculi mei dirupti sunt, filij
mei exierunt a me, & non subsistunt: non est
qui extendat ultra tentorium meum, & eri-
21 gat pelles meas. * Quia stulte egerunt pa-
stores, & Dominum non quæsierunt: propte
rea non intellexerunt, & omnis grex eorum
22 dispersus est. * Vox auditionis ecce uenit, &
commotio magna de terra Aquilonis: ut po
nat ciuitates Iuda solitudinem, & habitacu-
23 lum draconum. * Scio Domine quia nõ est
hominis uia eius: nec uiri est ut ambulet, &
24 dirigat gressus suos. * ‖ Corripe me Domi-
ne, veruntamen in iudicio: & non in furore ‖ Psal. 6. a. 1
25 tuo, ne forte ad nihilum redigas me. * ‖ Ef-
funde indignationem tuam super Gentes, ‖ Psal. 78. b. 6
quæ nõ cognouerunt te, & super prouincias,
quæ nomen tuum non inuocauerunt: quia
comederunt Iacob, & deuorauerunt eum, &
consumpserunt illum, & decus eius dissi-
pauerunt.

CAP. XI.

1 VErbum, quod factum est a Dño ad Iere
2 miam, dicens: * Audite verba pacti hu-
A jus, & loquimini ad viros Iuda, & habitato-

3 res Ierusalem, * & dices ad eos: Hæc dicit
Dominus Deus Israel: Maledictus uir, qui
4 non audierit uerba pacti huius, * quod præ-
cepi patribus uestris in die, qua eduxi eos de
Terra Aegypti, de fornace ferrea, dicens: Au-
dite uocem meam, & facite omnia, quæ præ-
cipio uobis, & eritis mihi in populũ, & ego
5 ero uobis in Deum: * Vt suscitem iuramen-
tum, quod iuraui patribus uestris daturum
me eis terram fluentem lacte, & melle, sicut
est dies hæc. Et respondi, & dixi: Amen Do-
6 mine. * Et dixit Dominus ad me: Vocifera-
re omnia verba hæc in ciuitatibus Iuda, &
foris Ierusalem, dicens: Audite uerba pacti
7 huius, & facite illa: * quia contestans conte-
B status sum patres uestros in die, qua eduxi
eos de Terra Aegypti usque ad diẽ hanc: ma
ne consurgens contestatus sum, & dixi: Au-
8 dite uocẽ meam: * & non audierunt, nec in-
clinauerunt aurem suam: sed abierunt unus-
quisque in prauitate cordis sui mali: & in-
duxi super eos omnia verba pacti huius,
quod præcepi ut facerent, & non fecerunt.
9 * Et dixit Dominus ad me: Inuenta est con-
iuratio in uiris Iuda, & in habitatoribus Ie-
10 rusalem. * Reuersi sunt ad iniquitates pa-
trum suorum priores, qui noluerunt audire
uerba mea: & hi ergo abierũt post deos alie-
nos, ut seruirent eis: irritum fecerunt domus
Israel, & domus Iuda pactum meum, quod
11 pepigi cum patribus eorum. * Quam ob rẽ
hæc dicit Dominus: Ecce ego inducam su-
per eos mala, de quibus exire non poterunt:
& clamabunt ad me, & non exaudiam eos.
12 * Et ibunt ciuitates Iuda, & habitatores Ie
rusalẽ, & clamabunt ad deos, quibus libant,
& non saluabunt eos in tempore afflictionis
13 eorum. * ‖ Secundum numerum enim ci- ‖ Sup.2.f.28
uitatum tuarum erant dij tui Iuda; & secun
C dum numerum uiarum Ierusalem posuistis
aras confusionis, aras ad libandum Baalim.
14 * ‖ Tu ergo noli orare pro populo hoc, & ‖ Sup.7.c.16 Inf.14.b.11
ne assumas pro eis laudẽ & orationem: quia
non exaudiam in tempore clamoris eorum
15 ad me, in tempore afflictionis eorũ. * Quid
est, quòd dilectus meus in domo mea fecit
scelera multa? numquid carnes sanctæ aufe-
rent a te malitias tuas in quibus gloriatus es?
16 * Oliuam uberem, pulchram, fructiferam,
speciosam uocauit Dominus nomen tuum:
ad uocem loquelæ, grandis exarsit ignis in
17 ea, & combusta sunt fruteta eius. * Et Do-
minus exercituum qui plantauit te, locutus
est super te malum pro malis domus Israel
& domus Iuda, quæ fecerunt sibi ad irritan-
18 dum me, libantes Baalim. * Tu autem Do-
D mine demonstrasti mihi, & cognoui: tunc
19 ostendisti mihi studia eorum. * Et ego qua
si agnus mansuetus, qui portatur ad uictimã:
& non cognoui quia cogitauerunt super me
consilia; dicẽtes: Mittamus lignum in panẽ
eius, & eradamus eum de terra uiuẽtium, &
20 nomen eius non memoretur amplius. * ‖ Tu ‖ Inf.17.b.10. & 20.c.12
autem Domine Sabaoth, qui iudicas iuste,
& probas renes & corda, videam vltionem
tuam ex eis: tibi enim reuelaui causam meã:
21 * Propterea hæc dicit Dominus ad viros Ana
thoth, qui quærunt animam tuam, & dicunt:
Non prophetabis in nomine Domini, & non
22 morieris in manibus nostris. * Propterea hęc
dicit Dominus exercituum: Ecce ego visita-
bo super eos: iuuenes morientur in gladio,
filij eorum, & filiæ eorum morientur in fame:
23 * Et reliquiæ non erunt ex eis: inducã enim
malum super viros Anathoth, annum visita
tionis eorum.

CAP. XII.

1 IVstus quidem tu es Domine, si disputem
A tecum: veruntamen iusta loquar ad te:
‖ Quare via impiorum prosperatur: bene est ‖ Iob 21.a.7
omnibus, qui præuaricantur, & inique
2 agunt? * Plantasti eos, & radicem miserunt: Hab.1.a.13
proficiunt & faciunt fructum: prope es tu
3 ori eorum, & longe a renibus eorum. * Et
tu Domine nosti me, vidisti me, & proba-
sti cor meum tecum: congrega eos quasi
gregem ad victimam, & sanctifica eos in die
4 occisionis. * Vsquequo lugebit terra, & her-
ba omnis regionis siccabitur propter mali-
tiam habitantium in ea? consumptum est
animal, & volucre, quoniam dixerunt: Non
5 videbit nouissima nostra. * Si cum peditibus
currens laborasti: quomodo contendere pote-
ris cum equis? cum autem in terra pacis se-
curus fueris, quid facies in superbia Iordanis?
6 * Nam & fratres tui, & domus patris tui, etiã
ipsi pugnauerunt aduersum te, & clamaue-
runt post te plena voce: ne credas eis cum lo
7 cuti fuerint tibi bona. * Reliqui domũ meã,
dimisi hereditatem meam: dedi dilectam ani-
8 mam meam in manu inimicorum eius. * Fa
cta est mihi hereditas mea quasi leo in silua:
9 dedi contra me vocem, ideo odiui eam. * Nũ
quid auis discolor hereditas mea mihi? num
quid auis tincta per totum? venite, congre-
gamini omnes bestiæ terræ, properate ad
10 deuorandum. * Pastores multi demoliti
sunt vineam meam, conculcauerunt partem
meam: dederunt portionem meam deside-
11 rabilem in desertum solitudinis. * Posuerunt
eã in dissipationem, luxitq; super me: desola-
tione desolata est omnis terra: quia nullus est
12 qui recogitet corde. * Super omnes vias de-
serti venerunt vastatores, quia gladius Domi
ni deuorabit ab extremo terræ vsque ad ex-
tremum eius: non est pax vniuersæ carni.
13 * Seminauerunt triticum, & spinas messue-
runt: hereditatem acceperunt, & non eis
D proderit: confundemini a fructibus vestris,
14 propter iram furoris Domini. * Hæc dicit

Dominus aduersum omnes uicinos meos pes
simos, qui tangunt hereditatem, quam di-
stribui populo meo Israel: Ecce ego euellam
eos de terra sua, & domum Iuda euellam
15 de medio eorum. * Et cum euulsero eos,
conuertar, & miserebor eorum: & reducam
eos, virum ad hereditatem suam, & virum in
16 terram suam.* Et erit: si eruditi didicerint
vias populi mei, vt iurent in nomine meo:
Viuit Dominus, sicut docuerunt populum
meum iurare in Baal: ædificabuntur in medio
17 populi mei. * Quod si non audierint euellã
gentem illam euulsione & perditione, ait
Dominus.

CAP. XIII.

1 HAec dicit Dominus ad me: Vade, & pos-
A side tibi lumbare lineum, & pones il-
lud super lumbos tuos, & in aquam non in-
2 feres illud. * Et possedi lumbare iuxta ver-
bum Domini, & posui circa lumbos meos.
3 * Et factus est sermo Domini ad me, secun-
4 do, dicens: * Tolle lumbare, quod possedi-
sti, quod est circa lumbos tuos, & surgens
vade ad Euphraten, & absconde ibi illud
5 in foramine petræ. * Et abij, & abscondi
illud in Euphrate, sicut præceperat mihi Do
6 minus. * Et factum est post dies plurimos,
dixit Dominus ad me: Surge, vade ad Eu-
phratem: & tolle inde lumbare, quod præce-
7 pi tibi vt absconderes illud ibi. * Et abij ad
Euphraten, & fodi, & tuli lumbare de loco,
vbi absconderam illud: & ecce computruerat
8 lumbare, ita vt nulli vsui aptum esset.* Et fa
9 ctum est verbũ Domini ad me, dicens:* Hæc
B dicit Dominus: Sic putrescere faciam super-
biam Iuda, & superbiam Ierusalem multam
10 * Populum istum pessimum, qui nolunt audi
re verba mea, & ambulant in prauitate cor-
dis sui: abieruntque post deos alienos vt ser-
uirent eis, & adorarent eos: & erunt sicut
11 lũbare istud, quod nulli vsui aptum est. * Si-
cut enim adhæret lumbare ad lũbos viri, sic
agglutinaui mihi omnem domum Israel, &
omnem domũ Iuda, dicit Dominus: vt essent
mihi in populum, & in nomen, & in laudem,
12 & in gloriam: & non audierunt. * Dices ergo
ad eos sermonem istum: Hæc dicit Domi-
nus Deus Israel: Omnis laguncula implebi-
tur uino. Et dicent ad te: Numquid ignora-
mus quia omnis laguncula implebitur vino?
13 * Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Ec-
ce ego implebo omnes habitatores terræ hu-
ius, & reges, qui sedent de stirpe Dauid super
thronum eius, & sacerdotes, & prophetas, &
14 omnes habitatoris Ierusalem, ebrietate: * &
dispergam eos virum a fratre suo, & patres
C & filios pariter, ait Dominus: non parcam,
& non concedam: neque miserebor vt non
15 disperdã eos. * Audite, & auribus percipite.
Nolite eleuari, quia Dominus locuto est.
16 * Date Domino Deo vestro gloriam ante-
quam contenebrescat, & antequam offen-
dant pedes vestri ad montes caliginosos: ex-
pectabitis lucem, & ponet eam in vmbram
17 mortis, & in caliginem. * Quod si hoc non
audieritis, in abscondito plorabit anima mea
a facie superbiæ: | plorans plorabit, & dedu- | Thren.1.
cet oculus meus lacrymam, quia captus est a.2
18 grex Domini.* Dic regi, & dominatrici: Hu
miliamini, sedete: quoniam descendit de ca-
19 pite vestro corona gloriæ vestræ. * Ciuitates
Austri clausæ sunt, & nõ est qui aperiat: trans
lata est omnis Iuda transmigratione perfe-
20 cta.* Leuate oculos vestros, & videte qui ve-
nitis ab Aquilone: vbi est grex, qui datus est
21 tibi, pecus inclytum tuum? * Quid dices
D cum visitauerit te? tu enim docuisti eos aduer
sum te, & erudisti in caput tuum: numquid
non dolores apprehendent te, quasi mulie-
22 rem parturientem?* Quòd si dixeris in cor-
de tuo: Quare venerunt mihi hæc? | Propter | Inf.30.c.
multitudinem iniquitatis tuæ reuelata sunt 14
verecundiora tua, pollutæ sunt plantæ tuæ.
23 * Si mutare potest æthiops pellem suam,
aut pardus varietates suas: & vos poteritis be
24 nefacere, cum didiceritis malum. * Et dis-
seminabo eos quasi stipulam, quæ vento ra-
25 ptatur in deserto.* Hæc sors tua, parsq; men
suræ tuæ a me, dicit Dominus, quia oblita es
26 mei, & confisa es in mendacio.* vnde & ego
nudaui femora tua contra faciem tuam, &
27 apparuit ignominia tua, * adulteria tua, &
hinnitus tuus scelus fornicationis tuæ: super
colles in agro vidi abominationes tuas. Væ
tibi Ierusalem, non mundaberis post me: vs-
quequo adhuc?

CAP. XIIII.

1 QVod factum est uerbum Domini ad Ie-
A remiam de sermonibus siccitatis.
2 * Luxit Iudæa, & portæ eius corrue
runt, & obscuratæ sunt in terra, & clamor Ie
3 rusalem ascendit.* Maiores miserunt mino-
res suos ad aquam: uenerunt ad hauriendũ,
non inuenerunt aquam, reportauerunt uasa
sua uacua: confusi sunt & afflicti, & operue-
4 rũt capita sua. * Propter terræ uastitatem,
quia nõ uenit pluuia in terram, confusi sunt
5 agricolæ, operuerunt capita sua.* Nam & cer
ua in agro peperit, & reliquit: quia non erat
6 herba. * Et onagri steterunt in rupibus, tra-
xerunt vẽtũ quasi dracones, defecerunt oculi
7 eorũ, quia nõ erat herba.* Si iniquitates no-
stræ responderint nobis; Dñe fac propter no-
mẽ tuum, quia multæ sunt auersiones nostræ,
8 tibi peccauimus.* Expectatio Israel, saluator
B eius in tempore tribulationis: quare quasi
colonus futurus es in terra, & quasi uiator

9 declinans ad manendum?* Quare futurus es
uelut uir uagus, ut fortis qui non potest sal-
uare? tu autem in nobis es Domine, & no-
men tuum innocatum est super nos, ne dere-
10 linquas nos. * Hæc dicit Dominus populo
huic, qui dilexit mouere pedes suos, & non
quieuit, & Domino non placuit: Nunc recor-
dabitur iniquitatum eorum, & uisitabit pec-
(Sup.7.c.16) 11 cata eorum.* Et dixit Dominus ad me:No
12 le orare pro populo isto in bonum. * Cum
ieiunauerint, non exaudiam preces eorum:
& si obtulerint holocautomata, & uictimas
non suscipiam ea; quoniam gladio, & fame,
13 & peste consumam eos. * Et dixi, A a a, Do
(Inf.23.d.17) mine Deus: Prophetæ dicunt eis: Non uide
bitis gladium, & fames non erit in uobis, sed
14 pacem ueram dabit uobis in loco isto. * Et
dixi Dominus ad me: Falso prophetæ uatici-
C nantur in nomine meo: non misi eos, & non
præcepi eis, neque locutus sum ad eos: uisio-
nem mendacē, & diuinationem, & fraudu-
lentiam, & seductionem cordis sui prophe-
15 tant vobis. * Idcirco hæc dicit Dominus de
prophetis, qui prophetant in nomine meo,
quos ego non misi, dicentes: Gladius, & fa-
mes non erit in terra hac: In gladio & fa-
16 me consumentur prophetæ illi. * Et po-
puli, quibus prophetant, erunt proiecti in
uijs Ierusalem præ fame & gladio, & non
erit qui sepeliat eos; ipsi & uxores eorum,
filij & filiæ eorum, & effundam super eos
(Thre.1.f.16. & 2.f.18) 17 malū suum.* Et dices ad eos uerbum istud:
Deducant oculi mei lacrymam per noctē
& diem, & non taceant: quoniam contritio-
ne magna contrita est uirgo filia populi
18 mei, plaga pessima vehementer.* Si egressus
C fuero ad agros, ecce occisi gladio: & si in-
troiero in ciuitatē, ecce attenuati fame. Pro
pheta quoque & sacerdos abierunt in terrā,
19 quam ignorabant. * Numquid proijciens
abiecisti Iudam? aut Sion abominata est ani
ma tua? quare ergo percussisti nos, ita ut nul
(Sup.8.c.15) la sit sanitas? expectauimus pacem, & non
est bonum: & tempus curationis, & ecce
20 turbatio. * Cognouimus Domine impieta-
tes nostras, iniquitates patrum nostrorum,
21 quia peccauimus tibi. * Ne des nos in op-
probrium propter nomen tuum, neque fa-
cias nobis contumeliam solij gloriæ tuæ: re-
cordare, ne irritum facias fœdus tuum no-
22 biscū.* Numquid sunt in sculptilibus Gen-
tium qui pluant? aut cæli possunt dare im-
bres? nonne tu es Dominus Deus noster, quē
expectauimus? tu enim fecisti omnia hæc.

CAP. XV.

1 ET dixit Dominus ad me: Si steterit Moy
A ses, & Samuel coram me, non est ani-
ma mea ad populum istum: eijce illos a fa-
2 cie mea, & egrediantur. * Quod si dixe-
rint ad te: Quo egrediemur? dices ad eos:
Hæc dicit Dominus: Qui ad mortem, ad
mortem: & qui ad gladium, ad gladium: &
qui ad famem, ad famem: & qui ad captiui-
3 tatem, ad captiuitatem. * Et uisitabo super
eos quattuor species, dicit Dominus: Gladiū
ad occisionem, & canes ad lacerandum, & uo
latilia cæli & bestias terræ ad deuorandum
4 & dissipandum. * & dabo eos in feruorem
uniuersis regnis terræ: propter Manassem
filium Ezechiæ regis Iuda, super omnibus
5 quæ fecit in Ierusalem. * Quis enim misere-
bitur tui Ierusalem? aut quis contristabitur
pro te? aut quis ibit ad rogandum pro pace
6 tua? * Tu reliquisti me, dicit Dominus, re-
trorsum abijsti: & extendam manum meam
super te, & interficiam te: laboraui rogans.
7 * Et dispergam eos ventilabro in portis ter-
B ræ: interfeci & disperdidi populum meum,
8 & tamen a uijs suis non sunt reuersi.* Mul-
tiplicatæ sunt mihi uiduæ eius super are-
nam maris: induxi eis super matrem ado-
lescentis uastatorem meridie: misi super ciui
9 tates repente terrorem.* Infirmata est quę
peperit septem, defecit anima eius: occi-
dit ei sol, cum adhuc esset dies: confusa est,
& erubuit: & residuos eius in gladium dabo
in conspectu inimicorum eorum, ait Domi-
10 nus.* Væ mihi mater mea: quare genuisti
me uirum rixæ, uirum discordiæ in uniuer-
sa terra? nō fœneraui, nec fœnerauit mihi quis-
11 quā: omnes maledicunt mihi.* Dicit Dñs: Si
C non reliquiæ tuæ in bonum, si non occurri ti
bi in tempore afflictionis, & in tempē tribu
12 lationis aduersus inimicum.* Numquid fœ
derabitur ferrum ferro ab Aquilone, & æs?
13 * Diuitias tuas & thesauros tuos in direptio
nem dabo gratis in omnibus peccatis tuis, &
14 in omnibus terminis tuis. * Et adducam ini
micos tuos de terra quam nescis: quia ignis
succensus est in furore meo, super uos arde
15 bit. * Tu scis Domine, recordare mei, & ui-
sita me, & tuere me ab his, qui persequuntur
me, noli in patientia tua suscipere me: scito
quoniam sustinui propter te opprobrium.
16 * Inuenti sunt sermones tui, & comedi eos,
D & factum est mihi uerbum tuum in gau-
dium & in lætitiam cordis mei: quoniam
inuocatum est nomen tuum super me Do-
17 mine Deus exercituum.* Non sedi in con
cilio ludentium, & gloriatus sum a facie ma-
nus tuæ: solus sedebam, quoniam commi-
18 natione replesti me.* Quare factus est do-
lor meus perpetuus, & plaga mea despera-
bilis renuit curari? facta est mihi quasi men
19 dacium aquarum infidelium. * Propter hoc
hæc dicit Dominus: Si conuerteris: conuer-
tam te, & ante faciem meam stabis: & si se
paraueris pretiosum a uili, quasi os meum
eris: conuertentur ipsi ad te, & tu non con
20 uerteris ad eos. * Et dabo te populo huic in

murum æreum, fortem : & bellabunt aduer-
sum te, & non præualebunt: quia ego tecum
sum vt saluem te, & eruam te, dicit Domi-
1 nus.* Et liberabo te de manu pessimorum, &
redimam te de manu fortium.

CAP. XVI.

1 ET factum est verbum Domini ad me, di-
2 cens : * Non accipies vxorem, & non
A erunt tibi filij, & filiæ in loco isto. * Quia
3 hæc dicit Dominus super filios & filias, qui
generantur in loco isto, & super matres eo-
rum, quæ genuerunt eos : & super patres eo-
rum, de quorum stirpe sunt nati in terra
4 hac : * Mortibus ægrotationum morientur :
non plangentur, & non sepelientur, in ster-
quilinium super faciem terræ erunt : & gla-
dio, & fame consumentur: & erit cadauer eo-
rum in escam volatilibus cæli, & bestijs ter-
5 ræ. * Hæc enim dicit Dominus : Ne ingre-
diaris domum conuiuij, neque vadas ad plā-
gendum, neque consoleris eos : quia abstu-
li pacem meam a populo isto, dicit Domi-
6 nus; misericordiam & miserationes. * Et
morientur grandes, & parui in terra ista: nō
sepelientur neque plangentur, & non se in-
7 cident, neque caluitium fiet pro eis. * Et non
B frangent inter eos lugenti panem ad cōsolan
dum super mortuo: & non dabunt eis potum
calicis ad consolandum super patre suo &
8 matre. * Et domum conuiuij non ingredia-
ris, vt sedeas cum eis, & comedas, & bibas :
9 * quia hæc dicit Dominus exercituum Deus
Israel: Ecce ego auferam de loco isto in ocu-
lis vestris, & in diebus vestris vocem gaudij,
& vocem lætitiæ, vocem sponsi, & vocem spō
10 sæ. * Et cum annunciaueris populo huic
omnia verba hæc, & dixerint tibi : Quare
locutus est Dominus super nos omne malū
grande istud? quæ iniquitas nostra? & quod
peccatum nostrum, quod peccauimus Domi-
11 no Deo nostro? * Dices ad eos: Quia dereli-
querunt me patres vestri, ait Dominus : &
abierunt post deos alienos, & seruierunt eis,
& adorauerunt eos: & me dereliquerunt, &
12 legem meam non custodierunt. * Sed & vos
peius operati estis, quam patres vestri: ecce
enim ambulat vnusquisque post prauitatem
13 cordis sui mali, vt me non audiat. * Et eij-
ciam vos de terra hac in terram, quam igno-
ratis vos, & patres vestri: & seruietis ibi dijs
alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis re
14 quiem. * Propterea ecce dies veniunt dicit Do
minus, & non dicetur vltra: Viuit Dominus,
qui eduxit filios Israel de Terra Aegypti;
15 * sed, Viuit Dominus, qui eduxit filios Israel
de Terra Aquilonis, & de vniuersis terris,
ad quas ieci eos: & reducam eos in terram
16 suam, quam dedi patribus eorum. * Ecce
ego mittam piscatores multos dicit Domi-
D nus, & piscabuntur eos: & post hæc mittam
eis multos uenatores, & uenabuntur eos de
omni monte, & de omni colle, & de cauer-
17 nis petrarum. * Quia oculi mei super omnes
uias eorum: non sunt absconditæ a facie mea,
& non fuit occultata iniquitas eorum ab ocu-
18 lis meis. * Et reddam primum duplices iniqui-
tates, & peccata eorum : quia contaminaue-
runt terram meam in morticinis idolorum
suorum, & abominationibus suis impleue-
19 runt hereditatem meam. * Domino fortitudo
tudo mea, & robur meum, & refugium meū
in die tribulationis : ad te Gentes venient
ab extremis terræ, & dicent : Vere menda-
cium possederunt patres nostri, vanitatem,
20 quæ eis non profuit. * Numquid faciet si-
21 bi homo deos, & ipsi non sunt dij? * Idcirco
ecce ego ostendam eis per vicem hanc, osten
dam eis manū meam, & uirtutem meam: &
scient quia nomen mihi Dominus.

CAP. XVII.

1 PEccatum Iuda scriptum est stylo ferreo
A in vngue adamantino, exaratum super
latitudinem cordis eorum, & in cornibus
2 ararum eorum. * Cum recordati fuerint filij
eorum ararum suarum, & lucorum suorum,
lignorumq; frondentium in montibus excel
3 sis, * sacrificantes in agro: fortitudinem tuā,
& omnes thesauros tuos in direptionem da-
bo, excelsa tua propter peccata in uniuersis
4 finibus tuis. * Et relinqueris sola ab heredita
te tua, quam dedi tibi : & seruire te faciam
inimicis tuis in terra, quam ignoras : quo-
niam ignem succendisti in furore meo, vs-
5 que in æternum ardebit. * Hæc dicit Do-
minus : ‡ Maledictus homo, qui confidit ‡Isa.30.a.
in homine, & ponit carnem brachium 2
6 suum, & a Domino recedit cor eius. * ‡ Erit ‡Isa.31.a.
enim quasi myrica in deserto, & non uide- 1
bit cum uenerit bonum: sed habitabit in sic-
citate in deserto, in terra salsuginis, & inha
7 bitabili. * Benedictus uir, qui confidit in Do
8 mino, & erit Dñs fiducia eius. * ‡ Et erit ‡Psal.1.a.
quasi lignū quod transplātatur super aquas, 3
B quod ad humorem mittit radices suas : &
non timebit cum uenerit æstus. Et erit foliū
eius uiride, & in tempore siccitatis non erit
solicitum, nec aliquando desinet facere fru-
9 ctum. * Prauum est cor omnium, & inscruta
10 bile : quis cognoscet illud? * Ego Dominus
scrutans cor, & probans renes : qui do uni-
cuique iuxta uiam suam, & iuxta fructum
11 adinuentionum suarum. * ‡ Perdix fouit ‡ Apo.2.d.
quæ non peperit: fecit diuitias, & non in 23
iudicio : in dimidio dierum suorum dereliu Ps.7.c.10
quet eas, & in nouissimo suo erit insipiens. 1.Reg.16
12 * Solium gloriæ altitudinis a principio, lo- b.7
13 cus sanctificationis nostræ : * Expectatio If-
rael Domine : omnes, qui te derelinquunt

confundentur: recedentes a te, in terra scri-
bentur: quoniam dereliquerunt uenam aqua-
14 rum uiuentium Dominum: * Sana me Do-
C mine & sanabor: saluum me fac, & saluus
15 ero: quoniam laus mea tu es. * Ecce ipsi di-
cunt ad me: Vbi est uerbum Domini? ueniat.
16 * Et ego non sum turbatus, te pastorem se-
quens: & diem hominis non desideraui, tu
scis. Quod egressum fuit de labijs meis, rectum
17 in conspectu tuo fuit. * Non sis tu mihi for-
18 midini, spes mea tu in die afflictionis. * Cō-
fundantur qui me persequuntur, & non con-
fundar ego: paueant illi, & non paueam ego:
induc super eos diem afflictionis, & duplici
19 contritione contere eos. * Hæc dicit Domi-
nus ad me: Vade, & sta in porta filiorum po-
puli, per quam ingrediuntur reges Iuda, &
egrediuntur, & in cunctis portis Ierusalem:
20 * & dices ad eos: Audite uerbum Domini re-
ges Iuda, & omnis Iuda, cunctique habi-
tores Ierusalem, qui ingredimini per portas
21 istas. * Hæc dicit Dominus: Custodite ani-
mas uestras, & nolite portare pondera in
die sabbati: nec inferatis per portas Ierusalē.
22 * Et nolite eijcere onera de domibus uestris
D in die sabbati, & omne opus non facie-
tis: sanctificate diē sabbati, sicut præcepi pa-
23 tribus uestris. * Et non audierunt, nec incli-
nauerunt aurem suam: sed indurauerunt cer-
uicem suā ne audirent me, & ne acciperent
24 disciplinam. * Et erit: Si audieritis me, di-
cit Dominus, ut non inferatis onera per por-
tas ciuitatis huius in die sabbati: & si sancti-
ficaueritis diem sabbati, ne faciatis in eo om-
25 ne opus: * Ingredientur per portas ciuitatis
huius reges & principes, sedentes super so-
liū Dauid, & ascēdētes in curribus & equis,
ipsi & principes eorum, uiri Iuda, & habi-
tatores Ierusalem: & habitabitur ciuitas hæc
26 in sempiternum. * Et uenient de ciuitatibus
Iuda, & de circuitu Ierusalem, & de terra Be-
niamin, & de cāpestribus, & de montuosis,
& ab Austro, portantes holocaustum, & ui-
ctimam, & sacrificium, & thus, & inferent
27 oblationem in domum Domini. * Si au-
tem non audieritis me ut sanctificetis diem
sabbati, & ne portetis onus, & ne inferatis
per portas Ierusalē in die sabbati: succēdam
ignē in portis eius, & deuorabit domos Ieru-
salem, & non extinguetur.

CAP. XVIII.

1 Verbum, quod factum est ad Ieremiam
2 a Domino, dicens: * Surge, & descen-
A de in domum figuli, & ibi audies uerba
3 mea. * Et descendi in domum figuli, & ecce
4 ipse faciebat opus super rotam. * Et dissipa-
tum est uas, quod ipse faciebat luto mani-
bus suis: conuersusq; fecit illud uas alterum,
5 sicut placuerat in oculis eius ut faceret. * Et
factum est uerbum Domini ad me, dicens:
6 * Numquid sicut figulus iste, non potero
uobis facere, domus Israel, ait Dominus? ec-
ce sicut lutū in manu figuli, sic uos in manu
7 mea, domus Israel. * Repente loquar aduer-
sum gentem & aduersus regnum, ut eradi-
8 cem, & destruam, & disperdam illud. * Si
pœnitentiā egerit gens illa a malo suo, quod
locutus sum aduersus eam: agam & ego pœ-
nitentiam super malo, quod cogitaui ut face-
9 rem ei. * Et subito loquar de gente & de re-
10 gno, ut ædificem & plantem illud. * Si fece-
B rit malum in oculis meis, ut non audiat uo-
cem meam: pœnitentia agam super bono,
11 quod locutus sum ut facerem ei. * Nunc ergo
dic uiro Iuda, & habitatoribus Ierusalem,
dicens: Hæc dicit Dominus: Ecce ego fingo
contra uos malum, & cogito contra uos co-
gitationem: reuertatur unusquisque a uia
sua mala, & dirigite uias uestras & studia ue-
12 stra. Qui dixerunt: Desperauimus: post co-
gitationes enim nostras ibimus, & unusquis-
que prauitatem cordis sui mali faciemus.
13 * Ideo hæc dicit Dominus: Interrogate Gē-
tes: Quis audiuit talia horribilia, quæ fecit ni-
14 mis uirgo Israel? * Nūquid deficiet de petra
C agri nix Libani? aut euelli possunt aquæ
15 erumpentes frigidæ, & defluentes? * Quia
oblitus est mei populus meus, frustra libātes,
& impingentes in uijs suis, in semitis sæcu-
li, ut ambularent per eas in itinere non
16 trito: * ut fieret terra eorum in desolatio-
nem, & in sibilum sempiternum: omnis qui
præterierit per eam obstupescet, & moue-
17 bit caput suum. * Sicut uentus urens disper-
gam eos coram inimico: dorsum, & non
faciem ostendam eis in die perditionis eorū.
18 * Et dixerunt: Venite, & cogitemus contra
Ieremiam cogitationes: non enim peribit
lex a sacerdote, neque consilium a sapiente,
nec sermo a propheta: uenite, & percutia-
mus eum lingua, & non attendamus ad uni-
19 uersos sermones eius. * Attende Domine ad
me, & audi uocem aduersariorum meorum.
20 * Numquid redditur pro bono malum, quia
foderunt foueam animæ meæ? Recordare
quòd steterim in conspectu tuo, ut loquerer
pro eis bonum, & auerterem indignationē
21 tuam ab eis. * Propterea da filios eorum in
famem, & deduc eos in manus gladij: fiant
uxores eorum absque liberis, & uiduæ: &
uiri earum interficiantur morte: iuuenes eo-
22 rum confodiātur gladio in prælio: * Audia-
tur clamor de domibus eorū: adduces enim
super eos latronem repente: quia foderunt fo-
ueam ut caperent me, & laqueos absconde-
23 runt pedibus meis. * Tu autem Domine scis
omne consilium eorū aduersum me in mor-
tem: ne propitieris iniquitati eorum, & pec-
catum eorum a facie tua non deleatur: fiant
corruentes in conspectu tuo, in tempore fu-
roris tui abutere eis.

CAP.

CAP. XIX.

1 HAec dicit Dominus: Vade, & accipe la-
A guinculam figuli testeam a senioribus
2 populi, & a senioribus sacerdotū: * Et egre-
dere ad uallem filij Ennom, quæ est iuxta
introitum portæ fictilis: & prædicabis ibi
3 verba, que ego loquar ad te. * Et dices: Au-
dite uerbum Domini reges Iuda, & habita-
tores Ierusalem: hæc dicit Dominus exerci-
tuum Deus Israel: Ecce ego inducam affli-
ctionem super locum istum, ita ut omnis,
4 qui audierit illam, tinniant aures eius: * Eo
quòd dereliquerint me, & alienum fecerint
locum istum: & libauerint in eo dijs alienis,
quos nescierunt ipsi, & patres eorum, & re-
ges Iuda: & repleuerunt locum istum san-
5 guine innocentum. * Et ædificauerunt ex-
B celsa Baalim ad cōburendos filios suos igni
in holocaustum Baalim: quæ non præcepi,
nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meū.
6 * Propterea ecce dies ueniunt, dicit Domi-
nus: & non uocabitur amplius locus iste, To
pheth, & Vallis filij Ennom: sed Vallis occi
7 sionis. * Et dissipabo consilium Iuda & Ie-
rusalem in loco isto: & subuertam eos gla-
dio in conspectu inimicorum suorum, & in
manu quærentium animas eorum: & dabo
cadauera eorum escam uolatilibus cæli, &
8 bestijs terræ. * | Et ponam ciuitatem hanc
in stuporem, & in sibilum: omnis, qui præte
rierit per eam, obstupescet, & sibilabit super
9 vniuersa plaga eius. * Et cibabo eos carni
C bus filiorum suorum, & carnibus filia-
rum suarum: & vnusquisque carnem ami-
ci sui comedet in obsidione, & in angustia, in
qua concludent eos inimici eorum, & qui
10 quærunt animas eorū. * Et conteres lagun
culam in oculis virorum, qui ibunt tecum.
11 * Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exer-
cituum: Sic conteram populum istum & ci-
uitatem istam, sicut conteritur vas figuli,
quod non potest ultra instaurari: & in To-
pheth sepelientur, eo quòd non sit alius lo-
12 cus ad sepeliendum. * Sic faciam loco huic,
ait Dominus, & habitatoribus eius: & ponā
13 ciuitatem istam sicut Topheth. * Et erunt
D domus Ierusalem, & domus regum Iuda si-
cut locus Topheth, immūdæ: omnes domus,
in quarum domatibus sacrificauerunt omni
militiæ celi, & libauerunt libamina dijs
14 alienis. * Venit autē Ieremias de Topheth,
quo miserat eum Dominus ad prophetan-
dum, & stetit in atrio domus Dñi, & dixit
15 ad omnem populum: * Hęc dicit Dominus
exercituum Deus Israel: Ecce ego inducam
super ciuitatem hanc, & super omnes vrbes
eius uniuersa mala, quę locutus sum aduer-
sum eam: quoniam indurauerunt ceruicem
suam ut non audirent sermones meos.

CAP. XX.

1 ET audiuit Phassur filius Emmer sacer-
A dos, qui constitutus erat princeps in
domo Domini, Ieremiam prophetantem
2 sermones istos. * Et percussit Phassur Iere-
miam prophetam, & misit eum in neruum,
quod erat in porta Beniamin superiori, in do
3 mo Domini. * Cumq; illuxisset in crastinū,
eduxit Phassur Ieremiam de neruo. & dixit
ad eum Ieremias: Non Phassur vocauit Do-
minus nomen tuum, sed pauorem vndique.
4 * Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo
te in pauorem, te & omnes amicos tuos:
& corruent gladio inimicorum suorum, &
oculi tui videbunt: & omnem Iudam dabo
in manū regis Babylonis: & traducet eos in
5 Babylonem, & percutiet eos gladio. * Et da-
B bo vniuersam substantiam ciuitatis huius,
& omnem laborem eius, omnemq. pretium,
& cunctos thesauros regum Iuda dabo in
manu inimicorum eorum: & diripient eos,
6 & tollent, & ducent in Babylonem. * Tu au-
tem Phassur, & omnes habitatores domus
tuæ ibitis in captiuitatem: & in Babilonem
venies, & ibi morieris, ibiq. sepelieris tu, &
omnes amici tui, quibus prophetasti men-
7 dacium. * Seduxisti me Domine, & seductus
sum: fortior me fuisti, & inualuisti: factus
sum in derisum tota die, omnes subsanant
8 me. * Quia iam olim loquor, vociferans ini
quitatem, & vastitatem clamito: & factus
est mihi sermo Domini in opprobrium, &
9 in derisum tota die. * Et dixi: Non recorda-
bor eius, neque loquar vltra in nomine il-
lius: & factus est in corde meo quasi ignis
exæstuans, claususq; in ossibus meis: & defeci,
10 ferre non sustinens. * Audiui enim contume
C lias multorum, & terrorem in circuitu: Per-
sequimini, & persequamur eum: ab omnibus
viris, qui erant pacifici mei, & custodientes
latus meum: si quo modo decipiatur, &
præualeamus aduersus eum, & consequamur
11 vltionem ex eo. * Dominus autem mecum
est quasi bellator fortis: idcirco qui perse-
quuntur me, cadent, & infirmi erunt: con-
fundentur vehementer, | quia non intellexe | Inf. 23. g.
runt opprobrium sempiternum, quod num 40
12 quam delebitur. * Et tu Domine exerci-
tuum | probator iusti, qui uides renes & cor, | Sup. 11.
videam quæso vltionem tuam ex eis: tibi d. 20. & 17
13 enim reuelaui causam meam. * Cantate Do b. 10
mino, laudate Dominum: quia liberauit ani-
14 mam pauperis de manu malorum. * | Ma- | Iob 3. 3.
ledicta dies, in qua natus sum: dies, in qua
D peperit me mater mea, non sit benedicta.
15 * Maledictus vir, qui annūciauit patri meo,
dicens: Natus est tibi puer masculus: & qua-
16 si gaudio lætificauit eum. * Sit homo ille vt
sunt ciuitates, quas subuertit Dominus, &

non pœnituit eum: audiat clamorem mane,
17 & ululatum in tempore meridiano.* qui
non me interfecit à uulua; ut fieret mihi
mater mea sepulchrum, & uulua eius conce
18 ptus æternus.* Quare de uulua egressus sum,
ut uiderem laborem & dolorem, & consu-
merentur in confusione dies mei?

CAP. XXI.

1 VErbum, quod factum est ad Ieremiam
A a Domino, quando misit ad eum rex
Sedecias Phassur filium Melchiæ, & Sopho
niam filium Maasiæ sacerdotem, dicens:
2 * Interroga pro nobis Dominum, quia Na-
buchodonosor rex Babylonis præliatur ad-
uersum nos si forte faciat Dominus nobiscũ
secundum omnia mirabilia sua, & recedat
3 a nobis.* Et dixit Ieremias ad eos: Sic dice
4 tis Sedeciæ: * Hæc dicit Dñs Deus Israel:
Ecce ego conuertam uasa belli, quæ in ma
nibus uestris sunt, & quibus uos pugnatis
aduersum regem Babylonis, & Chaldæos,
qui obsident uos in circuitu murorum: &
5 congregabo ea in medio ciuitatis huius.* Et
B debellabo ego uos in manu extẽta, & in bra
chio forti, & in furore, & in indignatione, &
6 in ira grandi.* Et percutiam habitatores
ciuitatis huius, homines & bestiæ pestilen-
7 tia magna morientur.* Et post hæc ait Dñs:
dabo Sedeciã regẽ Iuda, & seruos eius, & po
pulũ eius, & qui derelicti sunt in ciuitate hac
a peste, & gladio, & fame, in manu Nabucho
donosor regis Babylonis, & in manu inimi-
corum eorum, & in manu quærentium ani-
mam eorum, & percutiet eos in ore gladij,
& non flectetur, neque parcet, nec miserebi-
8 tur.* Et ad populum hunc dices: Hæc dicit
C Dominus: Ecce ego do coram uobis uiam
† Inf.38.a. 9 uitæ, & uiam mortis.* † Qui habitauerit in
urbe hac, morietur gladio, & fame, & peste.
qui autem egressus fuerit, & transfugerit ad
Chaldæos, qui obsident uos, uiuet, & erit ei
10 anima sua, quasi spolium.* Posui enim faciẽ
meam super ciuitatem hanc in malum, &
non in bonum, ait Dominus: in manu regis
11 Babylonis dabitur, & exuret eã igni.* Et do-
mui regis Iuda: Audite uerbum Domini,
† Inf.22.a. 12 domus Dauid, hæc dicit Dominus: † Iudica
D mane iudicium, & eruite ui oppressum de
manu calumniantis: ne forte egrediatur ut
ignis indignatio mea, & succendatur, &
non sit qui extinguat propter malitiam stu-
13 diorum uestrorum.* Ecce ego ad te habita-
tricem uallis solidæ atque campestris, ait Do
minus, qui dicitis: Quis percutiet nos? & quis
14 ingredietur domos nostras?* Et uisitabo su-
per uos iuxta fructum studiorum uestrorum
dicit Dominus: & succendam ignem in saltu
eius: & deuorabit omnia in circuitu eius.

CAP. XXII.

1 HAec dicit Dominus: Descende in do-
A mum regis Iuda, & loqueris ibi uerbũ
2 hoc,* & dices: Audi uerbum Domini rex Iu
da, qui sedes super solium Dauid, tu & serui
tui, & populus tuus, qui ingredimini per por
3 tas istas.* Hæc dicit Dominus: † Facite iudi † Sup.21.
cium & iustitiam, & liberate ui oppressum d.12
de manu calumniatoris: & aduenam, &
pupillum, & uiduam nolite contristare, ne-
que opprimatis inique: & sanguinem innocẽ
4 tem ne effundatis in loco isto.* Si enim fa-
B cientes feceritis uerbum istud, ingredientur
per portas domus huius reges sedẽtes de ge
nere Dauid super thronũ eius, & ascendẽtes
currus & equos, & ipsi & serui, & populus eo-
5 rum.* Quod si non audieritis uerba hæc: in
memetipso iuraui, dicit Dominus, quia in so
6 litudinem erit domus hæc.* Quia hæc dicit
Dominus super domum regis Iuda: Galaad
tu mihi caput Libani: si non posuero te soli-
7 tudinem, urbes inhabitabiles.* Et sanctificabo
super te interficientem uirum & arma eius:
& succident electas cedros tuas, & præcipita
8 bunt in ignem.* Et pertransibunt gentes mul
C tæ per ciuitatem hanc: & dicet unusquisque
proximo suo, † Quare fecit Dominus sic ciui † Deu.29.
9 tati huic grandi?* Et respõdebunt: Eo quod d.24
dereliquerint pactum Domini Dei sui, & 3.Reg.9.b
adorauerint deos alienos, & seruierint eis. 8
10 * Nolite flere mortuũ, neque lugeatis super
eum fletu: plangite eum, qui egreditur, quia
non reuertetur ultra, nec uidebit terram nati
11 uitatis suæ.* Quia hæc dicit Dominus ad
Sellum filium Iosiæ regem Iuda, qui regna-
uit pro Iosia patre suo, qui egressus est de lo
12 co isto: Non reuertetur huc amplius.* sed in
loco, ad quem transtuli eum, ibi morietur, &
13 terram istam non uidebit amplius.* Væ qui
D ædificat domum suam in iniustitia, & cœna-
cula sua non in iudicio, amicum suum oppri
met frustra, & mercedem eius non reddet ei
14 * Qui dicit: Ædificabo mihi domum latam
& cœnacula spatiosa: qui aperiat sibi fenestras
& facit laquearia cedrina, pingitque sinopide.
15 * Numquid regnabis, quoniam confers te ce-
dro? pater tuus numquid non comedit &
& bibit, & fecit iudicium & iustitiam tunc
16 cum bene erat ei?* Iudicauit causam paupe-
ris & egeni in bonum suum: numquid non
ideo quia cognouit me, dicit Dominus?
17 * Tui uero oculi, & cor ad auaritiam, & ad
calumniã, & ad sanguinem innocentem fun-
18 dendũ, & ad cursum mali operis.* Propte-
E rea hæc dicit Dominus ad Ioakim filium
Iosiæ regem Iuda, Non plangent eum: Væ
frater & væ soror: non concrepabunt ei: Væ

19 Domine,& væ inclyte. * Sepultura asini se-
pelietur, putrefactus & proiectus extra por-
20 tas Ierusalem. * Ascende Libanum, & cla-
ma: & in Basan da vocem tuã, & clama ad
transeuntes, quia contriti sunt omnes ama-
21 tores tui. * Locutus sum ad te in abundan-
tia tua; & dixisti: Non audiam: hæc est uia
tua ab adolescentia tua, quia non audisti uo
22 cem meam: * Omnes pastores tuos pascet
F ventus,& amatores tui in captiuitatẽ ibunt:
& tunc cõfunderis,& erubesces ab omni ma
23 litia tua. * Quæ sedes in Libano,& nidificas
in cedris, quomodo cõgemuisti cum uenis-
sent tibi dolores, quasi dolores parturientis?
24 * Viuo ego, dicit Dominus: quia si fuerit Ie
chonias filius IoaKim regis Iuda, annulus
in manu dextera mea, inde euellam eum.
25 * Et dabo te in manu quærentium animam
tuam, & in manu quorum tu formidas fa-
ciem,& in manu Nabuchodonosor regis Ba
26 bylonis,& in manu Chaldæorũ. * Et mittã
te, & matrem tuam, quæ genuit te, in terrã
G alienam, in qua nati non estis, ibique mo-
27 riemini: * & in terram, ad quam ipsi leuant
animam suam vt reuertantur illuc: non re-
28 uertentur. * Numquid vas fictile atque con
tritum uir iste Iechonias? nunquid uas abs-
que omni voluptate? quare abiecti sunt ipse
& semen eius, & proiecti in terram, quam
29 ignorauerunt? * Terra, terra, terra, audi ser-
30 monẽ Domini. * Hæc dicit Dominus: Scri-
be uirum istum sterilem, virum, qui in die-
bus suis non prosperabitur: nec enim erit de
semine eius vir, qui sedeat super solium
Dauid, & potestatem habeat vltra in Iuda.

CAP. XXIII.

1 VAe pastoribus, qui disperdunt & dilace-
A rant gregem pascuæ meæ, dicit Domi-
2 nus. * Ideo hæc dicit Dominus Deus Israel
ad pastores, qui pascunt populum meum:
Vos dispersistis gregem meum, & eiecistis
eos,& non uisitastis eos: ecce ego uisitabo su
per uos malitiam studiorum uestrorum, ait
3 Dñs. * Et ego congregabo reliquias gregis
mei de omnibus terris, ad quas eiecero eos
illuc: & conuertam eos ad rura sua: & cre-
4 scent & multiplicabuntur. * Et suscitabo su
per eos pastores,& pascent eos: non formida-
bunt ultra,& non pauebunt: & nullus quæ-
5 retur ex numero, dicit Dominus. * ǂ Ecce
dies ueniunt, dicit Dominus: & suscitabo
Dauid germen iustum: & regnabit rex,& sa
piens erit: & faciet iudicium & iustitiam in
6 terra. * In diebus illis saluabitur Iuda,& Is-
rael habitabit confidenter: & hoc est nomẽ,
quod uocabunt eum, Dominus iustus no-
7 ster. * Propter hoc ecce dies ueniunt, dicit
B Dominus,& non dicent ultra: Viuit Domi-
nus, qui eduxit filios Israel de Terra Aegy-
8 pti: * Sed: ǂ Viuit Dominus, qui eduxit &
adduxit semen domus Israel de Terra Aqui c.14
lonis, & de cunctis terris, ad quas eieceram Deut. 33
9 eos illuc: & habitabũt in terra sua. * Ad pro- d.28
phetas: Contritum est cor meum in medio
mei, contremuerunt omnia ossa mea: factus
sum quasi vir ebrius, & quasi homo madi-
dus a uino a facie Domini, & a facie uerbo-
10 rum sanctorum eius. * Quia adulteris reple
ta est terra, quia a facie maledictionis luxit
terra, arefacta sunt arua deserti: factus est
cursus eorum malus,& fortitudo eorũ dissi-
11 milis. * Propheta namque & sacerdos pol-
C luti sunt: & in domo mea inueni malũ eo-
12 rum, ait Dominus. * Idcirco uia eorum erit
quasi lubricũ in tenebris: impellentur enim,
& corruent in ea: afferam enim super eos
mala, annum uisitationis eorum, ait Domi-
13 nus. * Et in prophetis Samariæ vidi fatuita
tem: prophetabant in Baal, & decipiebant
14 populum meum Israel. * Et in prophetis Ie
rusalem uidi similitudinem adulterantium,
& iter mendacij: & confortauerunt manus
pessimorum vt non conuerteretur unusquis-
que a malitia sua: facti sunt mihi omnes ut
Sodoma, & habitatores eius quasi Gomor-
15 rha. * Propterea hæc dicit Dominus exerci-
D tuum ad prophetas: ǂ Ecce ego cibabo eos ǂ Sup. 9.
absinthio, & potabo eos felle: a prophetis 15
enim Ierusalem egressa est pollutio super
16 omnem terram. * Hæc dicit Dominus exer
cituum: ǂ Nolite audire uerba prophetarũ, ǂ Inf. 17.b
qui prophetant uobis, & decipiunt uos: vi- 9.& 29.b
sionem cordis sui loquuntur, non de ore Do 8
17 mini. * Dicunt his, qui blasphemant me: Lo
cutus est Dominus: ǂ Pax erit uobis,& om ǂ Sup. 5.
ni, qui ambulat in prauitate cordis sui, dixe- 12. & 14
18 runt: Non ueniet super uos malum. * Quis b.13
enim affuit in consilio Domini, & uidit &
audiuit sermonem eius? quis considerauit
19 verbum illius & audiuit? ǂ * Ecce turbo Do ǂ L. f. 30.
minicæ indignationis egredietur, & tempe- 14
stas erumpens: super caput impiorũ ueniet.
20 * Non reuertetur furor Domini usque dum
E faciat,& usquedum compleat cogitationem
cordis sui: in nouissimis diebus intelligetis
21 consilium eius. * Non mittebã prophetas,
& ipsi currebant: non loquebar ad eos,& ip
22 si prophetabant. * Si stetissent in consilio
meo,& nota fecissẽt uerba mea populo meo,
auertissem utique eos a uia sua mala,& a co
23 gitationibus suis pessimis. * Putasne Deus e
uicino ego sum, dicit Dominus? & nõ Deus
24 de longe? * Si occultabitur vir in abscondi
tis: & ego non uidebo eum, dicit Dominus?
numquid non cęlum & terram ego impleo,
25 dicit Dominus? * Audiui quæ dixerunt pro
phetæ, prophetantes in nomine meo men-
daciũ, atque dicentes: Somniaui, somniaui.
26 * Vsquequo istud est in corde prophetarum
F uaticinantium mendacium, & prophetan-
27 tium seductiones cordis sui? * Qui uolunt

facere

facere ut obliuiscatur populus meus nomi-
nis mei propter somnia eorum, quæ narrat
vnusquisque ad proximum suum: sicut obli
ti sunt patres eorum nominis mei propter
28 Baal.* Propheta, qui habet somniũ, narret
somnium: & qui habet sermonem meum, lo
quatur sermonem meum uere: quid paleis
29 ad triticum, dicit Dominus?* Numquid nõ
uerba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus:
30 & quasi malleus conterens petram? * Pro-
pterea ecce ego ad prophetas, ait Dominus:
qui furantur uerba mea unusquisque a pro-
31 ximo suo.* Ecce ego ad prophetas, ait Do-
minus: qui assumunt linguas suas, & aiunt:
32 Dicit Dominus.* Ecce ego ad prophetas sõ
niantes mendacium, ait Dominus: qui narra
uerunt ea, & seduxerunt populum meum in
mendacio suo, & in miraculis suis: cum ego
non misissem eos, nec mandassem eis, qui ni
hil profuerunt populo huic, dicit Dominus.
33 * Si igitur interrogauerit te populus iste, uel
G propheta, aut sacerdos, dicẽs: Quod est onus
Domini? dices ad eos. Vos estis onus. proij-
34 ciam quippe uos, dicit Dominus:* Et prophe
ta, & sacerdos, & populus qui dicit: Onus Do
mini: uisitabo super uirum illum, & super do
35 mum eius.* Hæc dicetis unusquisque ad
proximum, & ad fratrem suum: Quid respõ
dit Dominus? & quid locutus est Dominus?
36 * Et onus Domini ultra non memorabitur.
quia onus erit unicuique sermo suus: & per-
uertistis uerba Dei uiuentis, Domini exerci-
37 tuum Dei nostri.* Hæc dices ad prophetam:
Quid respondit tibi Dominus? & quid locu
38 tus est Dominus? * Si autem onus Domini
dixeritis: propter hoc hæc dicit Dominus:
Quia dixistis sermonem istum: Onus Domi
ni: & misi ad uos, dicens: Nolite dicere: Onus
39 Domini:* Propterea ecce ego tollam uos, &
ciuitatem, quam dedi uobis, & patribus
40 uestris a facie mea.* ‖ Et dabo uos in oppro-
brium sempiternum, & in ignominiam æter
nam, quæ numquam obliuione delebitur.

‖ Sup. 20. c. 11

CAP. XXIIII.

1 OStendit mihi Dominus: & ecce duo ca-
A lathi pleni ficis, positi ante templum
Domini, postquam trãstulit Nabuchodono
sor rex Babylonis Iechoniam filiũ IoaKim
regem Iuda, & principes eius, & fabrum, &
inclusorem de Ierusalem, & adduxit eos in
2 Babylonem. * Calathus unus ficus bonas
habebat nimis, ut solent ficus esse primi tẽ-
poris: & calathus unus ficus habebat malas
nimis, quæ comedi non poterant, eo quod es
3 sent malæ.* Et dixit dominus ad me: Quid
B tu uides Ieremia? Et dixi: Ficus, ficus bonas,
bonas ualde: & malas, malas ualde. quæ co-
4 medi non possunt, eo quod sint malæ* Et fa
ctum est uerbum Domini ad me, dicens.
5 * Hæc dicit Dominus Deus Israel: sicut fi-
cus hæ bonæ: sic cognoscam transmigratio-
nem Iuda, quam emisi de loco isto in Terr.
6 Chaldæorum, in bonum.* Et ponam ocu-
C los meos super eos ad placandum, & redu-
cam eos in terram hanc: & ædificabo eos, ‖ &
non destruam. & plantabo eos, & non euel-
7 lam.* Et dabo eis cor ut sciant me, quia ego
sum Dominus: ‖ & erunt mihi in populum
& ego ero eis in Deum: quia reuertentur ad
8 me in toto corde suo.* ‖ Et sicut ficus pessi-
D mæ, quæ comedi non possunt, eo quod sint
malæ: hęc dicit Dominus, sic dabo Sedeciã
regem Iuda, & principes eius, & reliquos de
Ierusalem, qui remanserunt in vrbe hac, &
9 qui habitãt in Terra Aegypti.* Et dabo eos
in uexationẽ, afflictionemq. omnibus regnis
terræ: in opprobrium, & in parabolam, & in
prouerbium, & in maledictionem in uniuer
10 sis locis, ad quæ eieci eos.* Et mittam in eis
gladium, & famem, & pestem: donec consu-
mantur de terra, quam dedi eis, & patribus
eorum.

CAP. XXV.

1 VErbum, quod factum est ad Ieremiam
A de omni populo Iuda in anno quarto
IoaKim filij Iosiæ regis Iuda, (ipse est annus
primus Nabuchodonosor regis Babylonis.)
2 * Quod locutus est Ieremias propheta ad
omnem populum Iuda, & ad uniuersos ha-
3 bitatores Ierusalem, dicens: * A tertiodeci-
mo anno Iosiæ filij Ammon regis Iuda us-
que ad diem hanc; iste tertius & uigesimus
annus, factum est uerbum Domini ad me,
& locutus sum ad uos de nocte consurgens
4 & loquens: & non audistis.* Et misit Domi
nus ad uos omnes seruos suos prophetas, cõ
surgens diluculo, mittensque & non audi-
stis, neque inclinastis aures uestras ut audi-
5 retis* cum diceret. ‖ Reuertimini unusquis-
que a uia sua mala, & a pessimis cogitationi
bus uestris: & habitabitis in terra, quam de-
dit Dominus uobis, & patribus uestris a sę-
6 culo & usque in seculũ.* Et nolite ire post
B deos alienos ut seruiatis eis, adoretisq. eos.
neque me ad iracundiam prouocetis in ope-
ribus manuum uestrarum, & non affligam
7 uos.* Et non audistis me, dicit Dominus, ut
me ad iracundiam prouocaretis in operibus
manuum uestrarum in malum uestrum.
8 * Propterea hæc dicit Dominus exercituum.
9 Pro eo quod non audistis uerba mea: * ecce
ego mittam, & assumam uniuersas cogna-
tiones Aquilonis, ait Dominus, & Nabucho
donosor regem Babylonis seruum meum: &
adducam eos super terram istam, & super
habitatores eius, & super omnes nationes,
quæ in circuitu illius sunt: & interficiam
eos, & ponam eos in stuporem & in sibilum

10 & in solitudines sempiternas.* Perdamque
ex eis uocem gaudii & uocem lætitiæ, uocem
sponsi, & uocem sponsæ, uocem molæ, & lu-
11 men lucernæ.* ‡ Et erit uniuersa terra hæc in
solitudinem, & in stuporem: & seruient om-
nes gentes istæ regi Babylonis septuaginta
12 annis.* Cumque impleti fuerint septuaginta
anni, uisitabo super regem Babylonis, & su-
per gentem illam, dicit Dominus, iniquita-
tem eorum, & super terram Chaldæorum.
& ponam illam in solitudines sempiternas.
13 * Et adducam super terram illam, omnia
uerba mea quæ locutus sum contra eam, om
ne quod scriptum est in libro isto, quæcunq.
prophetauit Ieremias aduersum omnes gen
14 tes:* Quia seruierunt eis cum essent gentes
multæ, & reges magni: & reddam eis secun-
dum opera eorum, & secundum facta manuũ
15 suarum.* Quia sic dicit Dominus exercituũ
D Deus Israel: Sume calicem uini furoris hu-
ius de manu mea: & propinabis de illo cũ-
16 ctis gentibus, ad quas ego mittam te.* Et bi
bent, & turbabuntur, & insanient a facie gla
17 dii, quem ego mittam inter eos.* Et accepi
calicem de manu Domini, & propinaui cũ-
ctis gentibus, ad quas misit me Dominus.
18 * Ierusalem, & ciuitatibus Iuda, & regibus
eius, & principibus eius: ut darem eos in soli
tudinem, & in stuporem, & in sibilum, & in
19 maledictionem, sicut est dies ista.* Pharaoni
regi Aegypti, & seruis eius, & principibus
20 eius, & omni populo eius.* & uniuersis ge-
neraliter: cunctis regibus terræ Ausitidis: &
cunctis regibus terræ Philisthiim, & Ascalo-
ni, & Gazæ, & Accaron, & reliquiis Azoti,
21 * & Idumææ, & Moab: & filiis Ammon:* Et
22 cũctis regibus Tyri, & uniuersis regibus Sido
nis: & regibus terræ insularũ, qui sunt trans
23 mare.* Et Dedan & Thema, & Buz, & uni
24 uersis qui attonsi sunt in comã.* Et cũctis re-
gibus Arabiæ, & cunctis regibus Occidentis,
25 qui habitant in deserto.* Et cunctis regi-
E bus Zambri, & cunctis regibus Elam, & cũ-
26 ctis regibus Medorum:* cunctis quoque re-
gibus Aquilonis de prope & de longe: uni-
cuique contra fratrem suum, & omnibus re-
gnis terræ, quæ super faciem eius sunt: & rex
27 Sesach bibet post eos.* Et dices ad eos: Hæc
dicit Dominus exercituum Deus Israel: Bi
bite, & inebriamini, & uomite: & cadite, ne-
que surgatis a facie gladii, quem ego mittã
28 inter uos.* Cumque noluerint accipere cali
F cẽ de manu tua ut bibant, dices ad eos: Hæc
dicit Dominus exercituum: Bibentes bibe-
29 tis.* ‡ quia ecce in ciuitate, in qua inuoca-
tum est nomen meum, ego incipiam afflige
re, & uos quasi innocentes & immunes eri-
tis? non eritis immunes: gladium enim ego
uoco super omnes habitatores terræ, dicit
30 Dominus exercituum.* Et tu prophetabis
ad eos omnia uerba hæc, & dices ad illos:

‡ Dan. 9. a. 2
Inf. 26. b. 6
2. Par. 36. d. 22
2. Esd. 1. a. 1

‡ 1. Pet. 4. d. 17

‡ Dominus de excelso rugiet, & de habitacu | ‡ Ioel. 3. d. 16
lo sancto suo dabit uocem suam: rugiens ru-
giet super decorem suum: celeuma quasi cal | Amos 1. a. 2
cantium concinnetur aduersus omnes habi-
31 tatores terræ.* Peruenit sonitus usque ad ex
trema terræ: quia iudicium Domino cũ gẽ-
tibus: iudicatur ipse cum omni carne. im-
32 pios tradidi gladio, dicit Dominus.* Hæc di
cit Dominus exercituum: Ecce afflictio egre
dietur de gente in gentem: & turbo magnus
33 egredietur a summitatibus terræ.* Et erũt
interfecti Domini in die illa a summo terræ
G usque ad summum eius: non plangentur, &
non colligentur, neque sepelientur: in sterqui
34 linium super faciem terræ iacebunt.* Vlula-
te pastores, & clamate: & aspergite uos cine
re optimates gregis: quia completi sunt dies
uestri ut interficiamini: & dissipationes ue-
35 stræ, & cadetis quasi uasa pretiosa.* Et peri
bit fuga a pastoribus, & saluatio ab optima-
36 tibus gregis.* Vox clamoris pastorum, &
ululatus optimatũ gregis: quia uastauit Do
37 minus pascua eorũ.* Et conticuerunt arua
38 pacis a facie iræ furoris Domini.* Dereliquit
quasi leo umbraculum suũ, quia facta est ter
ra eorũ in desolationem a facie iræ colum-
bæ, & a facie iræ furoris Domini.

CAP. XXVI.

1 IN principio regni Ioakim filii Iosiæ re-
A gis Iuda, factum est uerbum istud a Do
2 mino, dicens:* Hæc dicit Dominus: Sta in
atrio domus Domini, & loqueris ad omnes
ciuitates Iuda, de quibus ueniunt ut adorẽt
in domo Domini, uniuersos sermones, quos
ego mandaui tibi ut loquaris ad eos: noli sub
3 trahere uerbum:* si forte audiant & conuer
tantur unusquisque a uia sua mala: & pœni-
teat me mali quod cogito facere eis propter
4 malitiam studiorum eorum.* Et dices ad
B eos: Hæc dicit Dominus: Si nõ audieritis me
ut ambuletis in lege mea, quam dedi uobis,
5 * ut audiatis sermones seruorum meorum
Prophetarum, quos ego misi ad uos de no-
cte consurgens, & dirigens, & non audistis:
6 * ‡ Dabo domum istam sicut Silo, & urbẽ | ‡ 1. Reg. 4. a. 2 b. 10
hanc dabo in maledictionem cunctis genti-
7 bus terræ.* Et audierunt sacerdotes, & pro-
phetæ, & omnis populus Ieremiam loquen-
8 tem uerba hæc in domo Domini.* Cumq.
complesset Ieremias loquens omnia, quæ
præceperat ei Dominus ut loqueretur ad uni
uersum populum, apprehenderunt eum sa-
cerdotes, & prophetæ, & omnis populus, di-
9 cens: Morte moriatur.* Quare prophetauit
C in nomine Domini, dicens: Sicut Silo erit do
mus hæc, & urbs ista desolabitur, eo quod
non sit habitator? Et congregatus est omnis
populus aduersus Ieremiam in domo Do
10 mini.* Et audierunt principes Iuda uerba

hæc: &

hæc: & ascenderunt de domo regis in domũ
Domini, & sederunt in introitu portæ do-
11 mus Domini nouę. * Et locuti sunt sacerdo
tes & prophetæ ad principes, & ad omnem
populum, dicentes: Iudicium mortis est ui-
ro huic: quia prophetauit aduersum ciuita-
tatem istam, sicut audistis auribus uestris.
12 * Et ait Ieremias ad omnis principes, & ‖ Sup. 25. c. 13
D ad uniuersum populum, dicens: ‖ Dominus
misit me ut prophetarem ad domum istam,
& ad ciuitatem hanc omnia uerba quæ au-
13 distis. * ‖ Nunc ergo bonas facite uias ue- ‖ Sup. 7. a. 3
stras, & studia vestra, & audite vocem Do-
mini Dei vestri: & penitebit Dominum ma
14 li, quod locutus est aduersum vos.* Ego au-
tem ecce in manibus uestris sum: facite mi-
mi quod bonum & rectum est in oculi ve-
15 stris: * Verumtamen scitote & cognoscite
quòd si occideritis me, sanguinem innocen
tem tradetis contra uosmetipsos, & contra
B ciuitatem istam, & habitatores eius. in
ueritatem m. misit me Dñs ad vos, vt loque-
16 rer in auribus vestris omnia verba hæc. * Et
dixerunt principes, & omnis populus ad sa-
cerdotes & ad prophetas: Non est viro huic
iudicium mortis: quia in nomine Do-
17 mini Dei nostri locutus est ad nos. * Sur-
rexerunt ergo uiri de senioribus terræ: &
dixerunt ad omnem cœtum populi, loquen-
18 tes: * Michæas de Morasthi fuit propheta in
diebus Ezechię regis Iuda, & ait ad omnẽ
F populum Iuda, dicens: Hęc dicit Dominus
exercituum: ‖ Sion quasi ager arabitur: & ‖ Mich. 3. d. 18
Ierusalem in aceruũ lapidum erit: & mons
16 domus in excelsa siluarum. * Numquid mor
te condemnauit eum Ezechias rex Iuda, &
omnis Iuda? numquid nõ timuerunt Domi-
num, & deprecati sunt faciem Domini: &
pœnituit Dominum mali, quod locutus
fuerat aduersum eos? Itaque nos facium ma
20 lum grande contra animas nostras. * Fuit
quoque uir prophetans in nomine Domini,
Vrias filius Semei de Cariathiarim: & pro-
phetauit aduersus ciuitatem istam, & aduer-
sus terram hãc iuxta omnia uerba Ieremę.
21 * Et audiuit rex IoaKim, & omnes potentes,
G & principes eius verba hæc: & quęsiuit rex
interficere eum. Et audiuit Vrias, & timuit
22 fugitq. ingressus est Aegyptum. * Et misit
rex IoaKim viros in Aegyptum, Elnathan
filium Achobor, & viros cum eo in Aegy-
23 ptum. * Et eduxerunt Vriam de Aegypto: &
adduxerunt eum ad regem IoaKim, & per-
cussit eum gladio: & proiecit cadauer eius in
24 sepulchris vulgi ignobilis. * Igitur manus
Ahicã filij Saphã fuit cũ Ieremia, vt nõ trade
retur in manus populi, & interficerent eum.

CAP. XXVII.

1 IN principio regni IoaKim filij Iosiæ re-
A gis Iuda, factum est verbum istud ad Ie-
2 remiam a Domino, dicens: * Hæc dicit Do-
minus ad me: Fac tibi vincula, & catenas:
3 & pones eas in collo tuo. * Et mittes eas ad
regem Edom, & ad regem Moab, & ad regẽ
filiorum Ammon, & ad regem Tyri, & ad re
gem Sidonis: in manu nunciorum, qui ve-
nerunt Ierusalem ad Sedeciam regem Iuda.
4 * Et præcipies eis ut ad dominos suos lo-
quantur: Hæc dicit Dominus exercituum
Deus Israel: Hæc dicetis ad dominos ve-
5 stros: * Ego feci terram, & homines, & iu-
menta, quæ sunt super faciem terræ, in for-
titudine mea magna, & in brachio meo ex-
tento: & dedi eam ei, qui placuit in oculis
6 meis. * Et nunc itaque ego dedi omnes terras
B istas in manu Nabuchodonosor regis Baby-
lonis serui mei: in super & bestias agri dedi
7 ei vt seruiant illi. * Et seruient ei omnes gen
tes, & filio eius, & filio filij eius: donec veniat
tempus terræ eius & ipsius: & seruient ei gen
8 tes multæ, & reges magni. * Gens autem &
regnum, quòd non seruierit Nabuchodono-
sor regi Babylonis, & quicũque non curua-
uerit collum suum sub iugo regis Babylo-
nis: in gladio, & in fame, & in peste uisitabo
super gentem illam, ait Dominus: donec
9 consumã eos in manu eius. * ‖ Vos ergo noli- ‖ Sup. 23.
te audite prophetas vestros, & diuinos, & som d. 16
niatores, & augures, & maleficos, qui dicunt Inf. 29. b.
10 vobis: Non seruietis regi Babylonis. * Quia 8
mendaciũ prophetant vobis: vt longe vos fa-
ciant de terra vestra, & eijciant vos, & pe-
11 reatis. * Porro gens, quæ subiecerit ceruicem
suam sub iugo regis Babylonis, & seruierit
ei: dimittam eam in terra sua, dicit Domi-
12 nus: & colet eam, & habitabit in ea. * Et ad
Sedeciam regẽ Iuda locutus sum secundum
C omnia verba hæc, dicens: Subijcite colla
vestra sub iugo regis Babylonis, & seruite
13 ei, & populo eius, & viuetis. * Quare mo-
riemini tu & populus tuus gladio, & fame,
& peste, sicut locutus est Dominus ad gen-
tem, quæ seruire noluerit regi Babylonis?
14 * Nolite audire verba prophetarum dicen-
tium vobis: Non seruietis regi Babylonis:
15 quia mendaciũ ipsi loquuntur vobis. * ‖ Quia ‖ Sup. 14.
non misi eos, ait Dominus: & ipsi prophe- c. 14. & 23
tant in nomine meo mendaciter: vt eij- d. 21
ciant vos, & pereatis tam vos, quàm prophe- Inf. 29. b.
16 tæ, qui vaticinantur vobis. * Et ad sacerdo- 9
tes, & ad populũ istum locutus sum, dicens:
Hæc dicit Dominus: Nolite audire verba
prophetarum vestrorum, qui prophetant uo
bis, dicentes: Ecce vasa Domini reuertentur
de Babylone nunc cito, mendacium enim
17 prophetant vobis. * Nolite ergo audire eos,
sed seruite regi Babylonis, vt viuatis. quare da
18 tur hæc ciuitas in solitudinem? * Et si pro-
D phetæ sunt, & est verbum Domini in eis:
occurrant Dño exercituum, ut non ueniant
vasa, quæ derelicta fuerant in domo Dñi,

& in domo regis Iuda, & in Ierusalem, in
9 Babylonem. * Quia hæc dicit Dominus exer
cituum ‖ ad columnas, & ad mare, & ad ba
ses, & ad reliqua vasorum, quæ remanserunt
o in ciuitate hac:* quæ non tulit Nabuchodo
nosor rex Babylonis, cum transferret Iecho
niam filium IoaKim regem Iuda de Ierusa-
lem in Babylonem, & omnes optimates Iu-
1 da & Ierusalem. * Quia hæc dicit Dominus
exercituum Deus Israel ad vasa, quæ dereli-
cta sunt in domo Domini, & in domo regis
2 Iuda & Ierusalem: * In Babilonem transfe-
rentur, & ibi erunt usque ad diem visitatio-
nis suæ, dicit Dominus, & afferri faciem ea,
& restitui in loco isto.

CAP. XXVIII.

1 ET factum est in anno illo, in principio
A regni Sedeciæ regis Iuda, in anno quar
to, in mense quinto, dixit ad me Hananias
filius Azur propheta de Gabaon, in domo
Domini coram sacerdotibus & omni popu-
2 lo, dicens:* Hæc dicit Dominus exercituum
Deus Israel: Contriui iugum regis Babylo-
3 nis: * Adhuc duo anni dierum, & ego refer-
ri faciam ad locum istum omnia vasa do-
mus Domini, quæ tulit Nabuchodonosor
rex Babylonis de loco isto, & transtulit ea in
4 Babylonem.* Et Iechoniam filium IoaKim
regem Iuda, & omnem transmigrationem
Iuda, qui ingressi sunt in Babylonem, ego cō
uertam ad locum istum, ait Dominus: cōterā
5 enim iugum regis Babylonis.* Et dixit Iere
B mias propheta ad Hananiam prophetam in
oculis sacerdotum, & in oculis omnis popu-
6 li, qui stabat in domo Domini.* & ait Iere-
mias propheta: Amen, sic faciat Dominus:
suscitet Dominus verba tua, quæ propheta-
sti: vt referantur vasa in domum Domini, &
omnis transmigratio de Babylone ad locum
6 istum. * Verumtamen audi verbum hoc,
quòd ego loquor in auribus tuis, & in auri-
8 bus uniuersi populi. * Prophetæ, qui fuerunt
ante me & ante te ab initio, & prophetaue-
runt super terras multas, & super regna ma-
gna de prælio, & de afflictione, & de fame.
9 * Propheta, qui vaticinatus est pacem: cum
C uenerit verbum eius, scietur propheta, quem
misit Dominus in veritate. Et tulit Hana-
nias propheta catenam de collo Ieremiæ pro
10 phetæ, & confregit eam.* Et ait Hananias in
conspectu omnis populi, dicens: Hæc dicit
Dominus: Sic confringam iugum Nabucho-
donosor regis Babylonis post duos annos die
11 rum de collo omnium gentium: * Et abijt
Ieremias propheta in viam suam. Et factum
est verbum Domini ad Ieremiam, postquā
confregit Hananias propheta catenam de
12 collo Ieremiæ prophetæ, dicens: * Vade, &
dices Hananiæ: Hæc dicit Dominus: Catenas
ligneas contriuisti: & facies pro eis catenas
13 ferreas. * Quia hæc dicit Dominus exerci-
tuū Deus Israel: Iugum ferreum posui super
collum cunctarum Gentium istarum, vt ser-
uiant Nabuchodonosor regi Babylonis, &
seruient ei: insuper & bestias terræ dedi ei.
14 * Et dixit Ieremias propheta ad Hananiam
D prophetam: Audi Hanania: non misit te Do
minus, & tu confidere fecisti populum istum
15 in mendacio.* Idcirco hæc dicit Dominus:
Ecce ego mittam te a facie terræ: hoc anno
morieris: aduersum enim Dominum locutus
16 es.* Et mortuus est Hananias propheta in
anno illo, mense septimo.

CAP. XXIX.

1 ET hæc sunt verba libri, quem misit Iere
A mias propheta de Ierusalem ad reli-
quias seniorum transmigrationis, & ad sa-
cerdotes, & ad prophetas, & ad omnem po-
pulum, quem traduxerat Nabuchodonosor
2 de Ierusalem in Babylonem: * postquam
egressus est Iechonias rex, & domina, & eu-
nuchi, & principes Iuda, & Ierusalem, & fa
3 ber, & inclusor de Ierusalem: * in manu
Elasa filij Saphan, & Gamariæ filij Hel-
ciæ, quos misit Sedecias rex Iuda ad Na-
buchodonosor regem Babylonis in Baby-
4 lonem, dicens: * Hæc dicit Dominus exer-
cituum Deus Israel transmigrationi, quam
transtuli de Ierusalem in Babylonem.
5 * Aedificate domos, & habitate: & planta-
te hortos, & comedite fructum eorum.
6 * Accipite uxores, & generate filios & filias:
B & date filijs vestris uxores, & filias vestras
date viris, & pariant filios & filias: & multi-
plicamini ibi, & nolite esse pauci numero.
7 * Et quærite pacem ciuitatis, ad quam trans-
migrare vos feci: & orate pro ea ad Domi-
num: quia in pace illius erit pax vobis.
8 * Hæc enim dicit Dominus exercituū Deus
Israel: ‖ Non vos seducant prophetæ vestri. ‖ Sup. 14. c. 13. & 23
qui sunt in medio vestrum, & diuini vestri: d. 16
& ne attendatis ad somnia vestra, quæ
9 vos somniatis: * quia falso ipsi prophetant
vobis in nomine meo: & non misi eos, dicit
10 Dominus. * ‖ Quia hæc dicit Dominus: ‖ Sup. 25.
C Cum cœperint impleri in Babylone septua- c. 12
ginta anni, uisitabo vos: & suscitabo super 2. Par. 36
vos verbum meum bonum, vt reducam vos d. 21
11 ad locum istum. * Ego enim scio cogitatio- 1. Esd. 1
nes, quas ego cogito super vos, ait Dominus.
cogitationes pacis, & non afflictionis, vt dem Dan. 9.
12 vobis finem & patientiam. * Et inuocabitis
me, & ibitis: & orabitis me, & ego exaudiā
13 vos. * Quæretis me, & inuenietis: cum quæ-
14 sieritis me in toto corde uestro.* Et inueniar
a vobis, ait Dominus: & reducam captiuita-
tem vestram, & congregabo vos de vniuersis
gentibus, & de cunctis locis, ad quæ expuli

vos,

vos, dicit Dominus: & reuerti vos faciam de
15 loco, ad quem transmigrare uos feci. * Quia
dixistis: Suscitauit nobis Dominus Prophetas
16 in Babylone. * Quia hæc dicit Dominus ad
regem, qui sedet super solium Dauid, & ad
omnem populum habitatorem vrbis huius,
ad fratres vestros, qui non sunt egressi vobi-
17 scum in transmigrationem. * Hæc dicit Do-
‖ Sup. 24. c. 10 minus exercituum: ‖ Ecce mittam in eos
gladium, & famem, & pestem: & ponam
eos quasi ficus malas, quæ comedi non pos-
18 sunt, eo quòd pessimæ sint. * Et persequar
eos in gladio, & in famæ, & in pestilentia:
& dabo eos in vexationem uniuersis regnis
terræ: in maledictionem, & in stuporem, &
E in sibilum, & in opprobrium cunctis Genti-
19 bus, ad quas ego eieci eos: * eo quòd non au-
dierint uerba mea, dicit Dominus: quæ misi
ad eos per seruos meos prophetas de nocte
consurgens, & mittens: & non audistis, di-
20 cit Dominus. * Vos ergo audite verbum Do
mini omnis transmigratio, quam emisi de
21 Ierusalem in Babylonem. * Hæc dicit Do-
minus exercituum Deus Israel ad Achab fi-
lium Coliæ, & ad Sedeciam filium Maa-
siæ, qui prophetant vobis in nomine meo
mendaciter: Ecce ego tradam eos in manus
Nabuchodonosor regis Babylonis: & per
22 cutiet eos in oculis vestris. * Et assumetur
ex eis maledictio omni transmigrationi Iu
da, quæ est in Babylone, dicentium: Ponat
te Dominus sicut Sedeciam, & sicut Achab,
23 quos frixit rex Babylones in igne: * pro eo
F quòd fecerint stultitiam in Israel, & mœ-
chati sunt in vxores amicorum suorum, &
locuti sunt verbum in nomine meo men-
daciter, quòd non mandaui eis: ego sum
24 iudex & testis, dicit Dominus. * Et ad Se-
25 meian Nehelamitem dices: * Hæc dicit Do
minus exercituum, Deus Israel: Pro eo quòd
misisti in nomine tuo libros ad omnem po-
pulum, qui est in Ierusalem, & ad Sopho-
niam filium Maasiæ sacerdotem, & ad uni-
26 uersos sacerdotes, dicens: * Dominus dedit
te sacerdotem pro Ioiade sacerdote, vt
sis dux in domo Domini super omnem vi-
rum arreptitium & prophetantem, vt mit-
27 tas eum in neruum & in carcerem: * Et
nūc quare non increpasti Ieremiam Anatho
28 thiten, qui prophetat vobis? * Quia super
hoc misit in Babylonem ad nos, dicens: Lon-
G gum est: ædificate domos, & habitate: &
plantate hortos: & comedite fructus eorum.
29 * Legit ergo Sophonias sacerdos librum
30 istum in auribus Ieremiæ prophetæ. * Et
factum est uerbum Domini ad Ieremiam,
31 dicens. * Mitte ad omnem transmigratio-
nem, dicens: Hæc dicit Dominus ad Seme-
ian Nehelamiten: Pro eo quòd prophetauit
vobis Semeias, & ego non misi eum: & fe-
32 cit vos confidere in mendacio: * idcirco
hæc dicit Dominus: Ecce ego uisitabo super
Semeian Nehelamiten, & super semen eius:
non erit ei uir sedens in medio populi huius,
& non videbit bonum, quod ego faciam
populo meo, ait Dominus: quia præuarica-
tionem locutus est aduersus Dominum.

CAP. XXX.

1 HOc uerbum, quòd factum est ad Iere-
A miam a Domino, dicens: * Hæc dicit
2 Dominus Deus Israel, dicens: Scribe tibi om
nia uerba, quæ locutus sum ad te, in libro.
3 * Ecce enim dies ueniunt, dicit Dominus: &
conuertam conuersionem populi mei Israel
& Iuda, ait Dominus: & conuertam eos
ad terram, quam dedi patribus eorum: &
4 possidebunt eā. * Et hæc verba, quæ locutus
5 est Dominus ad Israel & ad Iudam: * Quo-
niam hæc dicit Dominus: Vocem terroris
6 audiuimus: formido, & non est pax, * Inter-
rogate, & videte si generat masculus:
quare ergo vidi omnis viri manū super lum-
bum suum, quasi parturientis, & conuer-
7 sæ sunt uniuersæ facies in auruginem? * ‖ Væ, ‖ Ioel 2. a.
quia magna dies illa, nec est similis eius: 2. c. 11
tempusque tribulationis est Iacob, & ex ip- Amos 5. e.
8 so saluabitur. * Et erit in die illa, ait Domi- 18
B nus exercituum: conteram iugum eius de col Soph. 1. d.
lo tuo, & vincula eius dirumpam, & non do- 15
9 minabuntur ei amplius alieni: * sed seruient
Domino Deo suo, & Dauid regi suo, quem
10 suscitabo eis. * ‖ Tu ergo ne timeas ser- ‖ Isa. 43. a.
ue meus Iacob, ait Dominus, neque 1. & 44. a. 2
paueas Israel: quia ecce ego saluabo Luc. 1. g.
te de terra longinqua, & semen 70
tuum de terra captiuitatis eorum: & reuerte-
tur Iacob, & quiescet, & cunctis affluet bo-
11 nis, & non erit quem formidet: * quoniam
tecum ego sum, ait Dominus, vt saluem te:
faciam enim cōsummationem in cunctis Gen
tibus, in quibus dispersi te: te autem non
faciam in consummationem: sed castigabo
te in iudicio, vt non videaris tibi innoxius.
12 * Quia hæc dicit Dominus: Insanabilis fra-
13 ctura tua, pessima plaga tua. * Non est qui
C iudicet iudicium tuum ad alligandum: cura
14 tionum vtilitas non est tibi. * Omnes ama-
tores tui obliti sunt tui, teque non quærent:
‖ plaga enim inimici percussi te castigatione ‖ Sup. 23. d. 19
crudeli: propter multitudinem iniquitatis
15 tuæ dura facta sunt peccata tua. * Quid cla-
mas super contritione tua? insanabilis est do
lor tuus: propter multitudinem iniquitatis
tuæ, & propter dura peccata tua feci hæc ti-
16 bi. * Propterea omnes, qui comedunt te,
deuorabuntur: & uniuersi hostes tui in ca-
ptiuitatem ducentur: & qui te uastant, vasta-
buntur, cunctosq. prædatores tuos dabo in
17 in prædam. * Obducam enim cicatricem
tibi, & a vulneribus tuis sanabo te, dicit Dñs.

Quia eiectam vocauerunt te Sion: Hæc est,
18 quæ non habebat requirentem. * Hæc dicit
D Dominus: Ecce ego conuertam conuersio-
nem tabernaculorũ Iacob, & tectis eius mise
rebor, & ædificabitur ciuitas in excelso suo,
& templũ iuxta ordinem suum fundabitur.
19 *Et egredietur de eis laus, uoxq. ludentium:
& multiplicabo eos, & non minuentur: &
20 glorificabo eos, & non attenuabuntur.* Et
erunt filij eius sicut a principio, & cœtus
eius coram me permanebit: & uisitabo ad-
21 uersum omnes qui tribulant eum. * Et erit
dux eius ex eo: & princeps de medio eius
producetur: & applicabo eum, & accedet
ad me. quis enim iste est, quia applicet cor
suum vt appropinquet mihi, ait Dominus?
22 * Et eritis mihi in populum, & ego ero vo-
23 bis in Deum. * Ecce turbo Domini, furor
egrediens, procella ruens, in capite impiorũ
24 conquiescet. * Non auertet iram indignatio
nis Dominus, donec faciat & compleat co-
gitationem cordis sui: in nouissimo dierum
intelligetis ea.

CAP. XXXI.

1 IN tẽpore illo, dicit Dominus: Ero Deus
A vniuersis cognationibus Israel, & ipsi
2 erunt mihi in populum.* Hæc dicit Domi-
nus: Inuenit gratiam in deserto populus, qui
remanserat a gladio: uadet ad requiem suã
3 Israel. * Longe Dominus apparuit mihi.
Et in charitate perpetua dilexi te, ideo at-
4 traxi te, miserans. * Rursumq. ædificabo te,
& ædificaberis virgo Israel: adhuc ornaberis
tympanis tuis, & egredieris in choro luden-
5 tium. * Adhuc plantabis vineas in monti-
bus Samariæ: plantabunt plantantes, & do-
nec tempus veniat, non vindeminabunt:
6 * quia erit dies, in qua clamabunt custodes
in mõte Ephraim: ‖ Surgite & ascendamus
7 in Sion ad Dominũ Deum nostrum.* Quia
hæc dicit Dominus: Exultate in lætitia Ia-
cob, & hinnite contra caput Gentium: per-
sonate, & canite, & dicite: Salua Domine
8 populum tuum reliquias Israel. * Ecce
ego adducam eos de terra Aquilonis, &
B congregabo eos ab extremis terræ: inter quos
erunt cæcus & claudus, prægnans & pariens
simul, cœtus magnus reuertentium huc.
9 * In fletu venient: & in misericordia redu-
cam eos: & adducam eos per torrentes
aquarum in via recta, & non impingent in
ea: quia factus sum Israeli pater, & E-
10 phraim primogenitus meus est. * Audite
verbum Domini Gentes, & annunciate in
insulis, quæ procul sunt, & dicite: Qui di-
spersit Israel, congregabit eum: & custodiet
11 eum sicut pastor gregem suum. * Redemit
enim Dominus Iacob, & liberauit eum
12 de manu potentioris. * Et venient, & lau-
dabunt in monte Sion: & confluent ad bo-
na Domini super frumento, & vino & oleo,
& fœtu pecorum & armentorum: eritq. ani
ma eorum quasi hortus irriguus, & vltra
13 non esurient.* Tunc lætabitur virgo in cho-
ro, iuuenes & senes simul: & conuertam
luctum eorum in gaudium, & consolabor
14 eos, & lætificabo a dolore suo. * Et inebria-
bo animam sacerdotum pinguedine: & popu
lus meus bonis meis adimplebitur, ait Do-
15 minus. * Hæc dicit Dominus: ‖ Vox in ex- ‖Mat.2.d.
celso audita est lamentationis, luctus, & fle- 18
tus Rachel plorantis filios suos, & nolentis
16 consolari super eis, quia non sunt. * Hęc di-
cit Dominus: Quiescat vox tua a ploratu,
& oculi tui a lacrymis: quia est merces operi
tui, ait Dñs: & reuertentur de terra inimi-
17 ci.* Et est spes nouissimis tuis, ait Dominus:
18 & reuertentur filij ad terminos suos. * Au-
diens audiui Ephraim transmigrantem: Ca-
stigasti me, & eruditus sum quasi iuuencu-
lus indomitus: conuerte me, & conuertar
19 quia tu Dominus Deus meus: * Postquam
D enim cõuertisti me, egi pœnitentiam: & post-
quam ostendisti mihi, percussi femur meũ.
Confusus sum, & erubui, quoniam sustinui
20 opprobrium adolescentiæ meæ. * Si filius
honorabilis mihi Ephraim, si puer delica-
tus: quia ex quo locutum sum de eo, adhuc
recordabor eius. Idcirco conturbata sunt ui-
scera mea super eũ: miserans miserebor eius,
21 ait Dominus. * Statue tibi speculam, pone
tibi amaritudines: dirige cor tuum in uiam
rectam, in qua ambulasti: reuertere virgo Is-
22 rael, reuertere ad ciuitates tuas istas.* Vsque
quo delicijs dissolueris filia uaga? quia crea-
uit Dominus nouũ super terram: FEMI-
NA CIRCVMDABIT VIRVM.
23 * Hæc dicit Dominus exercituum Deus Is-
rael: Adhuc dicent verbum istud in terra Iu
E da, & in urbibus eius cum conuertero capti
uitatẽ eorum: Benedicat tibi Dominus pul-
24 chritudo iustitiæ, mons sanctus: * & habita
bunt in eo Iudas, & omnes ciuitates eius si-
25 mul: agricolæ & minantes greges.* Quia ine
briaui animã lassam, & omnem animam esu
26 rientem saturaui. * Ideo quasi de somno su-
scitatus sũ: & uidi, & somnus meus dulcis mi
27 hi.* Ecce dies veniunt, dicit Dñs: & semina-
bo domum Israel & domũ Iuda semine ho-
28 minum, & semine iumentorum:* Et sicut ui
gilaui super eos ut euellerem, & demolirer,
& dissiparem, & disperderem, & affligerem:
sic uigilabo super eos ut ædificem, & plan-
29 tem, ait Dominus. * In diebus illis non
dicent vltra: ‖ Patres comederunt vuam ‖Ezec.18
acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt. a.2
30 * Sed unusquisque in iniquitate sua morie-
F tur: omnis homo, qui comederit vuam acer
31 bam, obstupescent dẽtes eius.* ‖ Ecce dies ‖Heb.3-
uenient, dicit Dñs: & feriam domui Israel & 8

32 domui Iuda fœdus nouum:* non secundũ pa
ctũ,quod pepigi cũ patribus eorũ in die,qua
apprehendi manum eorum,ut educerem eos
de Terra Aegypti: pactum, quod irritum fe-
cerunt, & ego dominatus sum eorum, dicit
33 Dominus.* Sed hoc erit pactum,quod feriã
cum domo Israel:post dies illos dicit Domi
nus: ‖ Dabo legem meam in visceribus eo-
rum, & in corde eorum scribam eam: & ero
eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum.

‖ Heb. 10. c. 16

34 * Et non docebit ultra vir proximũ suum,
& vir fratrem suum,dicens:Cognosce Domi
num:omnes enim cognoscent me a minimo
eorum vsque ad maximum, ait Dominus:
‖ quia propitiabor iniquitati eorum, & pec-
35 cati eorum non memorabor amplius.* Hęc
G dicit Dominus, qui dat solẽ in lumine diei,
ordinem lunæ & stellarum in lumine noctis:
qui turbat mare,& sonant fluctus eius,Domi
36 nus exercituum nomen illi. * Si defecerint
leges istæ coram me,dicit Dominus: tunc &
semen Israel deficiet, ut non sit gens coram
37 me cunctis diebus. * Hæc dicit Dominus: Si
mensurari potuerint cæli sursum, & inuesti-
gari fundamẽta terræ deorsum: & ego abij-
ciam uniuersum semen Israel propter om-
38 nia,quæ fecerunt,dicit Dominus.* Ecce dies
veniunt,dicit Dominus:& ædificabitur ciui
tas Domino a turre Hananeel vsque ad por
39 tam anguli.* Et exibit ultra norma mensu
ræ in conspectu eius super collem Gareb: &
40 circuibit Goatha,* & omnem vallem cada-
uerum, & cineris, & vniuersam regionem
mortis, vsque ad torrẽtem Cedron, & vsque
ad angulum portæ equorum Orientalis,San
ctum Domini:non euelletur,& non destrue-
tur ultra in perpetuum.

‖ Act. 10. g. 43

CAP. XXXII.

1 VErbum, quod factum est ad Ieremiam
A a Domino in anno decimo Sedeciæ re-
gis Iuda: ipse est annus decimus octauus Na
2 buchodonosor.* Tunc exercitus regis Baby-
lonis obsidebat Ierusalem: & Ieremias pro-
pheta erat clausus in atrio carceris, qui erat
3 in domo regis Iuda. * Clauserat enim eum
Sedecias rex Iuda,dicens:Quare uaticinaris,
dicens: Hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo
ciuitatem istam in manus regis Babylonis,
4 & capiet eam? * Et Sedecias rex Iuda non
effugiet de manu Chaldæorum: sed tradetur
in manus regis Babylonis: & loquetur os
eius cum ore illius,& oculi eius oculos illius
5 videbunt. * Et in Babylonem ducet Sede-
ciam: & ibi erit donec visitem eum, ait Do-
minus. si autem dimicaueritis aduersum
6 Chaldæos, nihil prosperum habebitis. * Et
dixit Ieremias: Factum est verbum Domini
7 ad me,dicens:* Ecce Hanameel filius Sellũ
B patruelis tuus ueniet ad te, dicens: Eme tibi
agrum meũ, qui est in Anathoth: tibi enim
8 competit ex propinquitate vt emas. * Et ve
nit ad me Hanameel filius patrui mei secun
dum verbum Domini ad vestibulum carce-
ris, & ait ad me: Posside agrum meum, qui
est in Anathoth in terra Beniamin: quia tibi
competit hereditas, & tu propinquus es ut
possideas. Intellexi autem quòd verbum
9 Domini esset. * Et emi agrum ab Hana-
meel filio patrui mei, qui est in Anathoth:
& appendi ei argentum septem stateres, &
10 decem argenteos. * Et scripsi in libro, & si-
gnaui, & adhibui testes: & appendi argentũ
11 in statera. * Et accepi librum possessionis si-
gnatum,& stipulationes,& rata, & signa fo-
12 rinsecus. * Et dedi librum possessionis Ba-
ruch filio Neri filij Maasiæ in oculis Hana-
meel patruelis mei, in oculis testium, qui
scripti erant in libro emptionis, & in oculis
omnium Iudæorum, qui sedebant in atrio
13 carceris. * Et præcepi Baruch coram eis, di-
14 cens: * Hæc dicit Dominus exercituũ Deus
C Israel: Sume libros istos, librum emptionis
hunc signatum, & librum hunc, qui apertus
est: & pone illos in vase fictili, vt permanere
15 possint diebus multis.* Hæc enim dicit Do-
minus exercituum Deus Israel: Adhuc pos-
sidebuntur domus, & agri, & vineæ in terra
16 ista. * Et oraui ad Dominum, postquã tra-
didi librum possessionis Baruch filio Neri,
17 dicens: * Heu,heu, heu, Domine Deus: ecce
tu fecisti cælum & terram in fortitudine tua
magna,& in brachio tuo extento: non erit ti-
18 bi difficile omne uerbum: * ‖ Qui facis mi
sericordiam in millibus, & reddis iniquita
tem patrum in sinum filiorum eorum post
eos: Fortissime,magne, & potens, Dominus
19 exercituum nomen tibi: * Magnus consilio
& incomprehensibilis cogitatu: cuius ocul
aperti sunt super omnes uias filiorũ Adam
ut reddas vnicuique secundum vias suas, &
secundum fructum adinuentionem eius
20 * Qui posuisti signa & portenta in Terra
Aegypti usque ad diem hanc, & in Israel
& in hominibus, & fecisti tibi nomen sicu
21 est dies hæc. * Et eduxisti populum tuum
D Israel de Terra Aegypti,in signis,& in por
tentis, & in manu robusta; & in brachio ex
22 tento, & in terrore magno. * Et dedisti ei
terram hanc, quam iurasti patribus eorum
vt dares eis terram fluentem lacte & melle
23 * Et ingressi sunt, & possederunt eam: & n
obedierunt uoci tuæ, & in lege tua non am
bulauerunt: omnia quæ mandasti eis ut fa
cerent, non fecerunt: & euenerunt eis omni
24 mala hæc. * Ecce munitiones extructæ sun
aduersum ciuitatem ut capiatur: & vrbs d
ta est in manus Chaldæorum,qui prœliant
aduersus eã a facie gladij, & famis,& pesti
tiæ: & quæcũque locutus es acciderunt,vt

25 ipse cernis: * Et tu dicis mihi Domine Deus
Eme agrum argento, & adhibe testes: cum
26 vrbs data sit in manus Caldæorum? * Et
factum est verbum Domini ad Ieremiam,
27 dicens: * Ecce ego Dominus Deus vniuersæ
E carnis: nunquid mihi difficile erit omne
28. verbum? * Propterea hæc dicit Dominus:
Ecce ego tradam ciuitatem istam in manus
Chaldæorum, & in manus regis Babylonis,
29. & capient eam. * Et venient Chaldæi prælian-
tes aduersum vrbem hanc, & succendent
eam igni, & comburent eam, & domos, in
quarum domatibus sacrificabant Baal, &
libabant dijs alienis libamina ad irritan-
30 dum me. * Erant enim filij Israel, & filij
Iuda iugiter facientes malum in oculis meis
ab adolescentia sua: filij Israel qui vsque
nunc exacerbant me in opere manuum sua-
31 rum, dicit Dominus. * Quia in furore & in
indignatione mea facta est mihi ciuitas hæc
a die qua ædificauerunt eam, vsque ad diem
32 istam qua auferetur de conspectu meo. * Pro-
pter malitiam filiorum Israel, & filiorum Iuda,
quam fecerunt ad iracundiam me prouocan-
F tes, ipsi & reges eorum, principes eorum,
& sacerdotes eorum, & prophetæ eorum,
33 viri Iuda & habitatores Ierusalem. * Et ver-
terunt ad me terga & non facies: cum doce-
rem eos diluculo, & erudirem, & nollent
34 audire vt acciperent disciplinam. * Et po-
suerunt idola sua in domo, in qua inuoca-
tum est nomen meum, vt polluerent eam.
35 * Et ædificauerunt excelsa Baal, quæ sunt
in valle filii Ennom, vt initiarent filios
suos & filias suas Moloch: quod non man-
daui eis, nec ascendit in cor meum, vt
facerent abominationem hanc, & in pecca-
36 tum deducerent Iudam. * Et nunc propter
ista, hæc dicit Dominus Deus Israel ad ciui-
tatem hanc, de qua vos dicitis quòd tra-
detur in manus regis Babylonis in gladio, &
37 in fame, & in peste. * Ecce ego congre-
gabo eos de vniuersis terris, ad quas ieci
eos in furore meo, & in ira mea, & in indi-
gnatione grandi: & reducam eos ad locum
istum, & habitare eos faciam confidenter.
38. * Et erunt mihi in populum, & ego ero eis
39 in Deum. * Et dabo eis cor vnum, & viam
G vnam, vt timeant me vniuersis diebus: &
40 bene sit eis, & filijs eorum post eos. * Et fe-
riam eis pactum sempiternum, & non desi-
nam eis benefacere, & timorem meum dabo
41 in corde eorũ vt non recedant a me. * Et læ-
tabor super eis, cum bene eis fecero: & plan-
tabo eos in terra ista in veritate in toto corde
42 meo & in tota anima mea. * Quia hæc di-
cit Dominus: Sicut adduxi super populum
istum omne malum hoc grande: sic addu-
cam super eos omne bonum, quod ego lo-
43 quor ad eos. * Et possidebuntur agri in ter-
ra ista: de qua vos dicitis quòd deserta sit,
eo quòd non remanserit homo & iumen-
tum, & data sit in manus Chaldæorum.
44 * Agri ementur pecunia, & scribentur in li-
bro, & imprimetur signum, & testis adhibebi-
tur in terra Beniamin, & in circuitu Ierusalẽ,
in ciuitatibus Iuda, & in ciuitatibus monta-
nis, & in ciuitatibus campestribus, & in ciui-
tatibus quæ ad Austrum sunt: quia conuer-
tam captiuitatem eorum, ait Dominus.

CAP. XXXIII.

1 ET factum est verbum Domini ad Iere-
A miã secundo, cum adhuc clausus esset in
2 atrio carceris, dicens: * Hæc dicit Dominus
qui facturus est, & formaturus illud, & pa-
3 raturus, Dominus nomen eius. * Clama ad
me: & exaudiam te: & annunciabo tibi grã-
4 dia, & firma quæ nescis. * Quia hæc dicit
Dominus Deus Israel ad domos vrbis hu-
ius, & ad domos regis Iuda, quæ destructæ
5 sunt, & ad munitiones, & ad gladium * ve-
nientium vt dimicent cum Chaldæis, & im-
pleant eas cadaueribus hominum, quos per-
cussi in furore meo & in indignatione mea,
abscondens faciem meam a ciuitate hac pro-
6 pter omnem malitiam eorum. * Ecce ego
obducam eis cicatricẽ & sanitatẽ, & curabo
eos: & reuelabo illis deprecationem pacis &
7 veritatis. * Et conuertam conuersionẽ Iuda,
& conuersionem Ierusalem: & ædificabo eos
8 sicut a principio. * Et emundabo illos ab
omni iniquitate sua, in qua peccauerunt mi-
hi: & propitius ero cunctis iniquitatibus eo-
rum, in quibus deliquerunt mihi, & spre-
9 uerunt me. * Et erit mihi in nomẽ, & in gau-
dium, & in laudem, & in exultationem
cunctis gentibus terræ, quæ audierint om-
nia bona, quæ ego facturus sum eis: &
pauebunt, & turbabuntur in vniuersis bo-
nis, & in omni pace, quam ego faciam eis.
10. * Hæc dicit Dominus: Adhuc audietur in lo-
co isto (quem vos dicitis esse desertum, eo
quòd non sit homo nec iumentum: in ciui-
tatibus Iuda, & foris Ierusalẽ, quæ desolatæ
sũt absq. homine, & absq. habitatore, & abs-
11. que pecore) * vox gaudij & vox lætitiæ, vox
sponsi & vox sponsæ, vox dicentiũ: Confite-
mini Domino exercituum, quĩ bonus Do-
minus, quoniam in æternum misericordia
eius: & portantium vota in domum Domi-
ni: reducam enim conuersionem terræ sicut
12 a principio, dicit Dominus. * Hæc dicit Do-
minus exercituum: Adhuc erit in loco isto
deserto absque homine, & absque iumento,
& in cũctis ciuitatibus eius, habitaculũ pasto-
13 rum accubantium gregum. * In ciuitatibus
C montuosis, & in ciuitatibus campestribus,
& in ciuitatibus, quæ ad Austrum sunt: & in
terra Beniamin, & in circuitu Ierusalem, &
ciuitatibus Iuda adhuc transibunt greges

ad ma-

14 ad manum numerantis, ait Dominus.* Ecce
dies veniunt, dicit Dominus; & suscitabo ver-
bum bonum, quod locutus sum ad domum
15 Israel & ad domum Iuda.* In diebus illis,
& in tempore illo germinare faciam Da-
uid germen iustitiæ; & faciet iudicium &
16 iustitiam in terra.* In diebus illis saluabi-
tur Iuda, & Ierusalem habitabit confiden-
ter: & hoc est nomen, quod uocabunt eum,
17 Dominus iustus noster.* Quia hęc dicit Do-
minus: Non interibit de Dauid uir, qui se-
18 deat super thronum domus Israel.* Et de
Sacerdotibus & de Leuitis non interibit uir
a facie mea, qui offerat holocautomata,
& incendat sacrificium, & cædat uictimas
19 omnibus diebus.* Et factum est uerbum
20 Domini ad Ieremiam, dicens:* Hæc dicit
Dominus: Si irritum potest fieri pactū meū
cum die, & pactum meum cum nocte, ut
21 non sit dies & nox in tempore suo:* Et pa-
D ctum meum irritum esse poterit cum Dauid
seruo meo, vt non sit ex eo filius qui regnet
in throno eius, & Leuitæ & Sacerdotes mini-
22 stri mei.* Sicuti enumerari non possunt
stellæ cæli, & metiri arena maris: sic multi-
plicabo semen Dauid serui mei, & Leuitas
23 ministros meos.* Et factum est uerbum Do-
24 mini ad Ieremiam, dicens:* Numquid non
uidisti quid populus hic locutus sit, dicens:
Duæ cognationes, quas elegerat Dominus,
abiectæ sunt: & populum meum despexe-
runt, eo quòd non sit ultra gens coram eis?
25 * Hæc dicit Dominus: Si pactum meum
inter diem & noctem, & leges cælo & terræ
26 non posui:* equidem & semen Iacob &
Dauid serui mei proijciam, ut non assumam
de semine eius principes seminis Abraham,
Isaac, & Iacob: reducam enim conuersionem
eorum, & miserebor eis.

CAP. XXXIIII.

1 VErbum, quòd factum est ad Ieremiam a
A Domino, quando Nabuchodonosor
rex Babylonis, & omnis exercitus eius, uni-
uersaq. regna terræ, quæ erant sub potestate
manus eius, & omnes populi bellabant con-
tra Ierusalē, & contra oēs urbes eius, dicens.
2 * Hæc dicit Dñs Deus Israel: Vade, & loquere
ad Sedeciam regem Iuda: & dices ad eum:
Hęc dicit Dominus. Ecce ego tradam ciui-
tatem hanc in manus regis Babylonis, &
3 succendet eam igni.* Et tu non effugies de
manu eius: sed cōprehensione capieris, & in
manu eius traderis: & oculi tui oculos regis
Babylonis uidebunt, & os eius cū ore tuo lo-
4 quetur, & Babylonē introibis.* Attamen au-
di uerbum Domini Sedecia rex Iuda: Hæc
dicit Dominus ad te: Non morieris in gla-
5 dio.* sed in pace morieris, & secundum
combustiones patrum tuorum regum prio-
rum qui fuerunt ante te, sic comburent te:
& uæ Domine, plangent te: quia uerbum
6 ego locutus sum, dicit Dominus.* Et lo-
B cutus est Ieremias propheta ad Sedeciam
regem Iuda uniuersa uerba hæc in Ierusa-
7 lem.* Et exercitus regis Babylonis pugna-
bat contra Ierusalem, & contra omnes ciui-
tates Iuda, quæ reliquæ erant contra Lachis,
& contra Azecha: hæ enim superfuerant de ci-
8 uitatibus Iuda, urbes munitæ.* Verbum,
quòd factum est ad Ieremiam a Domino,
postquam percussit rex Sedecias fœdus cum
9 omni populo in Ierusalem, prædicans:* Vt
dimitteret unusquisque seruum suū, & unus-
quisque ancillā suam, Hebræū, & Hebræā li-
beros: & nequaquam dominarentur eis, id
10 est in Iudæo & fratre suo.* Audierunt er-
go omnes principes & uniuersus populus,
qui inierant pactum ut dimitteret unusquis-
que seruum suum, & unusquisque ancillam
suam liberos, & ultra non dominarentur
11 eis: audierunt igitur, & dimiserunt.* Et
C conuersi sunt deinceps: retraxerunt seruos
& ancillas suas, quos dimiserant liberos,
& subiugauerunt in famulos & famulas.
12 * Et factum est uerbum Domini ad Iere-
13 miam a Domino, dicens:* Hęc dicit Domi-
nus Deus Israel: Ego percussi fœdus cum
patribus uestris in die, qua eduxi eos de
Terra Aegypti de domo seruitutis, dicens:
14 * Cum completi fuerint septem anni, di-
mittat unusquisque fratrem suum Hebræ-
um, qui uenditus est ei, & seruiet tibi sex an-
nis: & dimittes eum a te liberum; & non
audierunt patres uestri me: nec inclinaue-
15 runt aurem suam.* Et conuersi estis uos ho-
die, & fecistis quod rectū est in oculis meis,
ut prædicaretis libertatem unusquisque ad
amicum suum: & inistis pactum in conspe-
ctu meo in domo, in qua inuocatum est no-
16 men meum super eam.* Et reuersi estis, &
commaculastis nomen meum: & reduxistis
unusquisque seruum suum, & unusquisque
ancillam suam, quos dimiseratis ut essent
liberi & suæ potestatis: & subiugastis eos ut
17 sint uobis serui & ancillæ:* Propterea hęc
D dicit Dominus: uos non audistis me: ut præ-
dicaretis libertatem unusquisque fratri suo
& unusquisque amico suo: ecce prædico uo-
bis libertatem, ait Dominus ad gladium, ad
pestem, & ad famem: & dabo uos in com-
18 motionem cunctis regnis terrę.* Et dabo
uiros, qui præuaricantur fœdus meum, &
non obseruauerunt uerba fœderis, quibus
assensi sunt in conspectu meo, uitulum quē
conciderunt in duas partes, & transierunt
19 inter diuisiones eius.* Principes Iuda &
principes Ierusalem, eunuchi & sacerdotes, &
omnis populus terrę, qui transierunt inter di-
20 uisiones uituli:* Et dabo eos in manu ini-
micorum suorum, & in manus quęrentium

animam eorum : & erit morticinum eorum
in escam volatilibus cæli, & bestijs terræ.
21 * Et Sedeciam regem Iuda, & principes eius
dabo in manus inimicorum suorum, & in
manus quærentium animas eorum, & in ma
nus exercituum regis Babylonis, qui recesse
22 runt a vobis. * Ecce ego præcipio, dicit Do-
minus, & reducam eos in ciuitatem hanc, &
præliabitur aduersus eam, & capient eam, &
incendent igni : & ciuitates Iuda dabo in
solitudinem, eo quòd non sit habitator.

CAP. XXXV.

1 VErbum, quòd factum est ad Iere-
A miam a Domino in diebus IoaKim filij
2 Iosiæ regis Iuda dicens : * Vade de domum
Rechabitarum: & loquere eis, & introduces
eos in domum Domini in vnam exedram
3 thesaurorum, & dabis eis bibere vinum.* Et
assumpsi Iezoniam filiũ Ieremiæ filij Hab-
sanię, & fratres eius, & oẽs filios eius, & vni-
4 uersam domũ Rechabitarũ : * Et introduxi
eos in domũ Domini ad gazophylacium fi
liorum Hanan, filij Iegedeliæ hominis Dei,
quòd erat iuxta gazophylacium principum,
super thesaurũ Maasię filij Sellum, qui erat
5 custos vestibuli.* Et posui corã filijs domus
Rechabitarum scyphos plenos vino, & cali-
6 ces : & dixi ad eos: Bibite vinum. * Qui re-
B sponderunt : Non bibemus vinum : quia
Ionadab filius Rechab, pater noster, præcepit
nobis, dicens : Non bibetis vinum vos, &
7 filij vestri vsque in sempiternum : * Et do-
mum non ædificabitis, & sementem non se-
retis, & vineas non plantabitis, nec habebi-
tis : sed in tabernaculis habitabitis cunctis
diebus vestris, vt uiuatis diebus multis
super faciem terrę, in qua vos peregrina-
8 mini. * Obediuimus ergo uoci Ionadab filij
Rechab, patris nostri, in omnibus, quæ
præcepit nobis, ita vt non biberemus
vinum cunctis diebus nostris nos, & mulie-
9 res nostræ, filij, & filiæ nostræ : * & non ædi-
ficaremus domos ad habitandum : & vineã,
& agrum, & sementem non habuimus :
10 * sed habitauimus in tabernaculis, & obe-
dientes fuimus iuxta omnia, quæ præce-
11 pit nobis Ionadab pater noster. * Cum au-
tem ascendisset Nabuchodonosor rex Ba-
bylonis ad terram nostram, diximus: Ve-
nite, & ingrediamur Ierusalem a facie exer-
citus Chaldæorum, & a facie exerci-
12 tus Syrię : & mansimus in Ierusalem. * Et
factum est uerbum Domini ad Ieremiam,
13 dicens : * Hæc dicit Dominus exercituum
C Deus Israel : Vade, & dic viris Iuda,
& habitatoribus Ierusalem : Numquid non
recipietis disciplinam vt obediatis verbis
14 meis, dicit Dominus?* Preualuerunt sermo-
nes Ionadab filij Rechab, quos pręcepit filijs
suis vt non biberent vinum : & non bibe-
runt vsque ad diem hanc, quia obedierunt
præcepto patris sui : ego autem locutus sum
ad vos, de mane consurgens & loquens, &
15 non obedistis mihi. * Misiq. ad uos omnes
seruos meos prophetas, consurgens diluculo,
mittensq; & dicens : | Conuertimini unus- | Sup. 18.
quisque a via sua pessima, & bona facite stu- b. 11. & 25
dia vestra: & nolite sequi deos alienos, neque b. 5
colatis eos : & habitabitis in terra, quã dedi
vobis & patribus vestris : & non inclinastis
16 aurem vestram, neque audistis me.* Firma-
D uerunt igitur filij Ionadab filij Rechab præ
ceptum patris sui quod præceperat eis: popu
17 lus autem iste non obediuit mihi. * Idcir-
co hæc dicit Dominus exercituum, Deus Is-
rael: Ecce ego adducam super Iuda, & super
omnes habitatores Ierusalem vniuersam af-
flictionem, quam locutus sum aduersum il-
los, eo quòd locutus sum ad illos, & non au-
dierunt : vocaui illos, & non responderunt
18 mihi. * Domui autem Rechabitarum dixit
Ieremias : Hæc dicit Dominus exercituum
Deus Israel: Pro eo quòd obedistis pręcepto
Ionadab patris vestri, & custodistis omnia
mandata eius, & fecistis vniuersa, quæ præ-
19 cepit vobis: * Proptérea hæc dicit Dominus
exercituum Deus Israel: Non deficiet uir de
stirpe Ionadab filij Rechab, stans in conspe-
ctu meo cunctis diebus.

CAP. XXXVI.

1 ET factum est in anno quarto IoaKim fi-
A lij Iosię regis Iuda : factum est uerbũ
2 hoc ad Ieremiam a Domino, dicens: * Tolle
volumen libri, & scribes in eo omnia uer-
ba, quæ locutus sum tibi aduersum Israel &
Iudam, & aduersum omnes gentes : a die,
qua locutus sum ad te ex diebus Iosiæ usque
3 ad diem hanc:* Si forte audiente domo Iu-
da vniuersa mala, quæ ego cogito facere
eis, reuertatur vnusquisque a uia sua pessi-
ma : & propitius ero iniquitati, & peccato
4 eorum. * Vocauit ergo Ieremias Baruh fi-
lium Neriæ : & scripsit Baruch ex ore Iere-
miæ omnes sermones Domini, quos locutus
5 est ad eum in uolumine libri :* & præcepit
Ieremias Baruch, dicens: Ego clausus sum,
6 nec valeo ingredi domum Domini.* Ingre-
dere ergo tu, & lege de volumine, in quo scri
psisti ex ore meo uerba Domini audiente po
B pulo in domo Domini in die ieiunij: insuper
& audiente vniuerso Iuda, qui ueniunt de ci
7 uitatibus suis, leges eis:* Si forte cadat ora-
tio eorum in conspectu Domini, & reuerta-
tur vnusquisque a via sua pessima: quoniam
magnus furor & indignatio est, quam locu-
tus est Dominus aduersus populum hunc.
8 * Et fecit Baruch filius Nerię iuxta omnia,
quæ præceperat ei Ieremias propheta, legens

ex volumine sermones Domini in domo Do-
9 mini. * Factum est autem in anno quinto
IoaKim filij Iosiæ regis Iuda, in mense no-
no: prædicauerunt ieiunium in cõspectu Do-
mini omni populo in Ierusalem, & vniuer-
sæ multitudini, quæ cõfluxerat de ciuitati-
10 bus Iuda in Ierusalem,* Legitq. Baruch ex
volumine sermones Ieremiæ in domo Do-
mini in gazophylatio Gamariæ filij Sa-
C phan scribæ, in vestibulo superiori, in introi-
tu portæ nouæ domus Domini audiēte omni
11 populo. * Cumq. audisset Michæas filius
Gamariæ filii Saphan omnes sermones Do-
12 mini ex libro, * descendit in domum regis
ad gazophylacium scribæ: & ecce ibi omnes
principes sedebant: Elisama scriba, & Dala-
ias filius Semeiæ, & Elnathan filius Acobor,
& Gamarias filius Saphan, & Sedecias filius
13 Hananiæ, & vniuersi principes.* Et nuncia-
uit eis Michæas omnia verba, quæ audiuit
legente Baruch ex volumine in auribus po-
14 puli. * Miserunt itaque omnes principes ad
Baruch, Iudi filium Nathaniæ filii Selemiæ,
filii Chusi, dicentes: Volumen, ex quo le-
gisti audiente populo, sume in manu tua, &
veni. Tulit ergo Baruch filius Neriæ volu-
15 men in manu sua, & uenit ad eos. * Et dixe-
D runt ad eum: Sede, & lege hæc in auribus
nostris. Et legit Baruch in auribus eorum.
16 * Igitur cum audissent omnia verba, ob-
stupuerunt vnusquisque ad proximum suũ
& dixerunt ad Baruch. Nunciare debemus
17 regi omnes sermones istos: * Et interroga-
uerunt eum, dicentes: Indica nobis quomo-
do scripsisti omnes sermones isto ex ore
18 eius. * Dixit autem eis Baruch: Ex ore suo
loquebatur quasi legens ad me omnes sermo-
nes istos. & ego scribebam in volumine
19 atramento. * Et dixerunt principes ad Ba-
ruch: Vade, & abscondere tu & Ieremias,
20 & nemo sciat vbi sitis. * Et ingressi sunt ad
regem in atrium: porro volumen com-
mendauerunt in gazophylacio Elisamę scri-
bæ: & nunciauerunt audiente rege omnes
21 sermones. * Misitque rex Iudi vt sumeret
volumen: qui tollens illud de gazophylacio
Elisamæ scribæ, legit audiente rege, &
uniuersis principibus, qui stabant circa re-
22 gem. * Rex autem sedebat in domo hiema-
li in mense nono: & posita erat arula coram
23 eo plena prunis. * Cumque legisset Iudi
tres pagellas vel quattuor, scidit illud scal-
pello scribæ, & proiecit in ignem, qui erat
super arulam donec consumeretur omne vo-
24 lumen igni, qui erat in arula.* Et nõ timue-
runt, neque sciderunt vestimenta sua rex, &
omnes serui eius, qui audierunt vniuersos
25 sermones istos. * Verumtamen Elnathan,
& Dalaias, & Gamarias contradixerunt re-
gi ne combureret librum: & non audiuit eos.
26 * Et præcepit rex Ieremiel filio Amelech,
F & Saraię filio Ezriel, & Selemię filio Abde-
el vt comprehenderent Baruch scribam, &
Ieremiam prophetam: abscondit autem eos
27 Dominus. * Et factum est verbum Domini
ad Ieremiam prophetam, postquam com-
busserat rex volumen & sermones, quos
scripserat Baruch ex ore Ieremiæ, dicens:
28 * Rursum tolle uolumen aliud: & scribe in
eo omnes sermones priores, qui erant in pri-
mo volumine, quod cõbussit IoaKim rex Iu-
29 da. * Et ad IoaKim regem Iuda, dices: Hęc
dicit Dominus: Tu combussisti uolumen illud,
dicens: Quare scripsisti in eo annuncians:
Festinus ueniet rex Babylonis, & uastabit
terram hanc, & cessare faciet ex illa homi-
30 nem, & iumentum? * Propterea hæc dicit
G Dominus contra IoaKim regem Iuda: Non
erit ex eo qui sedeat super solium Dauid: &
cadauer eius proiicietur ad æstum per diem,
31 & ad gelu per noctem. * Et uisitabo contra
eum, & contra semen eius, & contra seruos
eius iniquitates suas, & adducam super eos
& super habitatores Ierusalem, & super ui-
ros Iuda omne malum, quod locutus sum
32 ad eos, & non audierunt. * Ieremias autem
tulit uolumen aliud, & dedit illud Baruch fi-
lio Neriæ scribæ: qui scripsit in eo ex ore Ie-
remiæ omnes sermones libri, quem combus-
serat IoaKim rex Iuda igni: & insuper ad-
diti sunt sermones multo plures, quàm antea
fuerant.

CAP. XXXVII.

1 ET regnauit rex Sedecias filius Iosię pro
A Iechonia filio IoaKim: quem consti-
tuit regem Nabuchodonosor rex Babylonis
2 in Terra Iuda:* Et nõ obediuit ipse, & serui
eius, & populus terræ uerbis Domini, quę
3 locutus est in manu Ieremię prophetę. * Et
misit rex Sedecias Iuchal filium Selemię, &
Sophoniam filium Maasię sacerdotem ad
Ieremiam prophetam, dicens: Ora pro no-
4 bis Dominum Deum nostrum. * Ieremias
autē libere ambulabat in medio populi: non
enim miserant eum in custodiam carceris.
Igitur exercitus Pharaonis egressus est de
Aegypto: & audientes Chaldæi, qui obside-
bant Ierusalem, huiuscemodi nuncium, re-
5 cesserunt ab Ierusalem. * Et factum est uer-
bum Domini ad Ieremiam prophetam, di-
6 cens: * Hęc dicit Dominus Deus Israel: Si
B dicetis regi Iuda, qui misit uos ad me inter-
rogandum: Ecce exercitus Pharaonis, qu[i]
egressus est uobis in auxilium, reuertetur i[n]
7 terram suam in Aegyptum.* & redient Cha[l]-
dęi, & bellabunt contra ciuitatem hanc: &
capient eam, & succendent eam igni.
8 * Hęc dicit Dominus: Nolite decipere ani-
mas uestras, dicentes: Euntes abibunt, &
recedent a nobis Chaldęi, quia non abibunt.
9 * Sed, & si percusseritis omnem exercitum

Chaldæorum,

Chaldæorum, qui præliantur aduersum vos,
& derelicti fuerint ex eis aliqui vulnerati:
singuli de tentorio suo consurgent, & incen-
10 dent ciuitatem hanc igni. * Ergo cum recess-
sisset exercitus Chaldæorum ab Ierusalem
11 propter exercitum Pharaonis, * egressus est
Ieremias de Ierusalem ut iret in Terram Be
niamin, & diuideret ibi possessionem in con-
12 spectu ciuium.* Cumque peruenisset ad por
C tam Beniamin, erat ibi custos portæ per vi-
ces, nomine Ietias filius Selemiæ filij Hana-
niæ, & apprehendit Ieremiam prophetam,
13 dicens: Ad Chaldæos profugis.* Et respondit
Ieremias: Falsum est, nō fugio ad Chaldęos.
Et non audiuit eum: sed comprehendit Ie-
rias Ieremiam, & adduxit eum ad principes.
14 * Quam ob rem irati principes contra Iere-
miam, cæsum eum miserunt in carcerē, qui
erat in domo Ionathan scribæ: ipse enim pręe
15 positus erat super carcerē. * Itaque ingres-
sus est Ieremias in domum laci & in ergastu
lum: & sedit ibi Ieremias in diebus multis.
16 * Mittens autem Sedecias rex tulit eum: &
interrogauit eum in domo sua abscondite,
D & dixit: Putasne est sermo a Domino? Et
dixit Ieremias; Est. Et ait: In manus regis
17 Babylonis traderis. * Et dixit Ieremias ad
regem Sedeciam: Quid peccaui tibi, & ser-
uis tuis, & populo tuo, quia misisti me in do
18 mum carceris? * Vbi sunt prophetæ vestri,
qui prophetabant uobis, & dicebant: Non
ueniet rex Babylonis super uos, & super
19 terram hanc? * Nunc ergo audi obsecro
domine mi rex: Valeat deprecatio mea in
conspectu tuo: & ne me remittas in domum
20 Ionathan scribæ, ne moriar ibi. * Præcepit
ergo rex Sedecias ut traderetur Ieremias in
vestibulo carceris: & daretur ei torta panis
quotidie, excepto pulmento, donec consume
rentur omnes panes de ciuitate: & mansit
Ieremias in uestibulo carceris.

CAP. XXXVIII.

1 AVdiuit autem Saphatias filius Mathan,
A & Gedelias filius Phassur, & Iochal fi-
lius Selemiæ, & Phassur filius Melchiæ, ser-
mones, quos Ieremias loquebatur ad omnē
2 populum, dicens: * Hæc dicit Dominus:
Quicumque manserit in ciuitate hac, mo-
rietur gladio, & fame, & peste: qui autē pro-
fugerit ad Chaldęos, viuet, & erit anima eius
3 sospes & uiuens. * Hæc dicit Dominus: Tra-
dendo tradetur ciuitas hæc in manu exerci-
4 tus regis Babylonis, & capiet eam. * Et di-
xerunt principes regi: Rogamus ut occidatur
homo iste: de industria enim dissoluit ma-
B nus virorum bellantium, qui remanserunt
in ciuitate hac, & manus uniuersi populi, lo
quens ad eos iuxta verba hæc: siquidem ho-
mo iste non quærit pacem populo huic, sed
5 malum. * Et dixit rex Sedecias: Ecce ipse
in manibus uestris est: nec enim fas est regem
6 uobis quidquam negare.* Tulerunt ergo Ie
remiam, & proiecerunt eum in lacum Mel-
chiæ filij Amelech, qui erat in vestibulo car
ceris: & submiserunt Ieremiam funibus in
lacum, in quo non erat aqua, sed lutum: de-
7 scendit itaque Ieremias in cœnum. * Audi-
uit autem Abdemelech Aethiops, uir eunu-
chus, qui erat in domo regis quod misissent
Ieremiam in lacum: porro rex sedebat in por
8 ta Beniamin. * Et egressus est Abdemelech
de domo regis, & locutus est ad regem, di-
9 cens:* Domine mi rex, malefecerunt uiri isti
C omnia quæcumque perpetrarunt contra Ie
remiam prophetam, mittētes eum in lacum
moriatur ibi fame, non sunt enim panes vl-
10 tra in ciuitate. * Præcepit itaque rex Abde-
melech Aethiopi, dicens: Tolle tecum hinc
triginta viros, & leua Ieremiam prophetam
11 de lacu antequam moriatur. * Assumptis er
go Abdemelech secum uiris, ingressus est do
mum regis, quæ erat sub cellario: & tulit in-
de veteres pannos & antiqua, quæ compu-
truerant, & submisit ea ad Ieremiam in la-
12 cum per funiculos. * Dixitque Abdemelech
Aethiops ad Ieremiā: Pone ueteres pannos,
& hæc scissa & putrida sub cubito manuum
tuarum: & super funes. Fecit ergo Ieremias
13 sic: * Et extraxerunt Ieremiam funibus, &
D eduxerunt eum de lacu: mansit autem Iere
14 mias in uestibulo carceris. * Et misit rex Se-
decias, & tulit ad se Ieremiā prophetam ad
ostium tertiū, quod erat in domo Domini:
& dixit rex ad Ieremiam: Interrogo ego te
15 sermonem, ne abscondas a me aliquid. * Di
xit autem Ieremias ad Sedeciam: Si annun-
ciauero tibi, numquid non interficies me?
& si consilium dedero tibi, non mea audies.
16 * Iurauit ergo rex Sedecias Ieremiæ clam,
dicens: Viuit Dominus, qui fecit nobis ani-
mam hanc, si occidero te, & si tradidero te
in manus virorum istorum, qui quærunt ani
17 mam tuam. * Et dixit Ieremias ad Sedeciā:
Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel
E Si profectum exieris ad principes regis Baby
lonis, viuet anima tua, & ciuitas hæc non
succendetur igni: & saluus eris tu, & domus
18 tua. * Si autem non exieris ad principes re-
gis Babylonis, tradetur ciuitas hæc in manus
Chaldæorum, & succendent eam igni: & tu
19 non effugies de manu eorum. * Et dixit rex
Sedecias ad Ieremiam: Solicitus sum pro-
pter Iudæos, qui transfugerunt ad Chal-
deos: ne forte tradar in manus eorum, & il-
20 ludant mihi.* Respondit autē Ieremias: Non
te tradent. audi quæso vocem Domini, quā
ego loquor ad te, & bene tibi erit, & viuet
21 anima tua. * Quod si nolueris egredi: iste est
F sermo, quem ostendit mihi Dominus: * Ec-
22 ce omnes mulieres, quæ remāserunt in domo

regis

regis Iuda, educentur ad principes regis Ba-
bylonis: & ipsę dicent: Seduxerunt te, & pre-
ualuerunt aduersum te viri pacifici tui, de-
meserunt in cœno, & in lubrico pedes tuos,
23 & recesserunt a te. * Et omnes vxores tuæ, &
filij tui educentur ad Chaldæos: & non ef-
fugies manus eorum, sed in manu regis Ba-
bylonis capieris: & ciuitatem hanc combu-
24 ret igni. * Dixit ergo Sedecias ad Ieremiã.
25 Nullus sciat verba hæc, & non morieris. * Si
autem audierint principes quia locutus sum
tecum, & venerint ad te, & dixerint tibi:
G Indica nobis quid locutus sis cum rege, ne
celes nos, & non te interficiemus: & quid lo-
26 cutus est tecum rex: * Dices ad eos: Prostra-
ui ego preces meas coram rege, ne me re-
duci iuberet in domum Ionathan, & ibi mo
27 rerer. * Venerunt ergo omnes principes ad
Ieremiam, & interrogauerunt eum: & lo-
locutus est eis iuxta omnia verba, quæ præce-
perat ei rex, & cessauerunt ab eo: nihil enim
28 fuerat auditum. * Mansit uero Ieremias in
uestibulo carceris vsque ad diem, quo capta
est Ierusalem: & factum est ut caperetur Ie-
rusalem.

CAP. XXXIX.

4.Reg.25.1.1 Inf.52.a.4

1 ANno nono Sedeciç regis Iuda, mense
A decimo, uenit Nabuchodonosor rex Ba
bylonis, & omnis exercitus eius ad Ierusalẽ,
2 & obsidebant eã. * Vndecimo autẽ anno Sede
ciæ, mense quarto, quinta mensis aperta est
3 ciuitas. * Et ingressi sunt omnes principes re
gis Babylonis, & sederunt in porta media:
Neregel, Sereser, Semegarnabu, Sarsachim,
Rabsares, Neregel, Sereser, Rebmag, & om-
4 nes reliqui principes regis Babylonis. * Cũ-
que uidisset eos Sedecias rex Iuda, & omnes
uiri bellatores, fugerunt: & egressi sunt nocte
de ciuitate per uiam horti regis, & per por
tã, quæ erat inter duos muros, & egressi sunt
5 ad uiam deserti. * Persecutus est autem eos
exercitus Chaldęorum: & comprehenderunt
B Sedeciam in campo solitudinis Ierichonti-
næ, & captum adduxerunt ad Nabuchodo-
nosor regem Babylonis in Reblata, quæ est
in Terra Emath: & locutus est ad eum iudi-
6 cia. * Et occidit rex Babylonis filios Sede-
ciç in Reblatha, in oculis eius: & omnes no-
7 biles Iuda occidit rex Babylonis. * Oculos
quoque Sedeciç eruit: & uinxit eum compe-
8 dibus ut duceretur in Babylonem. * Domũ
quoque regis, & domum vulgi succẽderunt
Chaldęi igni, & murum Ierusalem subuer-
9 terunt. * Et reliquias populi, qui remãserant
in ciuitate, & perfugas, qui transfugerant ad
eum, & superfluos vulgi, qui remanserant,
transtulit Nabuzardan magister militum
10 in Babylonem. * Et de plebe pauperum, qui
C nihil penitus habebant, dimisit Nabuzardã
magister militum in Terra Iuda: & dedit
11 eis uineas, & cisternas in die illa. * Præcepe-
rat autem Nabuchodonosor rex Babylonis
de Ieremia Nabuzardan magistro militũ,
12 dicens: * Tolle illum, & pone super eum
oculos tuos, nihilque ei mali facias: sed, ut
14 uoluerit, sic facias ei. * Misit ergo Nabuzar
dan princeps militię, & Nabusezban, & Rab
sares, & Neregel, & Sereser, & Rebmag, &
14 omnes optimates regis Babylonis, * mise-
runt, & tulerunt Ieremiam de uestibulo car-
ceris, & tradiderunt eũ Godoliæ filio Ahicã
filij Saphan ut intraret in domum, & habi-
15 taret in populo. * Ad Ieremiam autem fa-
D ctus fuerat sermo Domino cum clausus es-
16 set in uestibulo carceris, dicens: * Vade, & dic
Abdemelech Aethiopi, dicens: Hæc dicit Do
minus exercituum Deus Israel: Ecce ego in-
ducam sermones meos super ciuitatem hanc
in malum, & non in bonum: & erunt in con-
17 spectu tuo in die illa. * Et liberabo te in die
illa ait Dñs: & non traderis in manus uiro-
18 rum, quos tu formidas: * Sed eruens libera-
bo te, & gladio non cades: sed erit tibi anima
tua in salutem, quia in me habuisti fidu-
ciam, ait Dominus.

CAP. XL.

1 SErmo, qui factus est ad Ieremiã a Domi-
A no. postquam dimissus est a Nabuzardan
magistro militiæ de Rama, quando tulit eũ
vinctum catenis in medio omnium, qui mi-
grabant de Ierusalem & Iuda, & ducebãtur
2 in Babylonem. * Tollens ergo princeps mili
tię Ieremiam, dixit ad eum: Dominus Deus
tuus locutus est malum hoc super locum
3 istum, * & adduxit: & fecit Dominus sicut lo
cutus est, quia peccastis Domino, & non au-
distis uocem eius, & factus est vobis sermo
4 hic. * Nunc ergo ecce solui te hodie de cate-
nis, quæ sunt in manibus tuis: si placet tibi
ut uenias mecum in Babylonem, ueni: & po-
nam oculos meos super te: si autem displicet
tibi uenire mecum in Babylonem, reside: ec-
ce omnis terra in conspectu tuo est: quod ele
geris, & quò placuerit tibi ut uadas, illuc
5 perge. * Et mecum noli uenire: sed habita
B apud Godoliam filiũ Ahicam filij Saphan,
quem prępostuit rex Babylonis ciuitatibus
Iuda habita ergo cum eo in medio populi
uel quocumque placuerit tibi ut uadas, ua-
de. Dedit quoque ei magister militiæ ciba-
6 ria, & munuscula, & dimisit eum. * Venit au
tem Ieremias ad Godoliam filium Ahicam
in Masphath, & habitauit cum eo in medio
7 populi, qui relictus fuerat in terra. * Cumq.
audissent omnes principes exercitus, qui di-
spersi fuerant per regiones, & ipsi socij eo-
rum, quòd prefecisset rex Babylonis Godo-
liam filium Ahicam terræ, & quòd commẽ-

dasset ei viros,& mulieres,& paruulos, & de
pauperibus terræ. qui non fuerant translati
8 in Babylonem. * Venerunt ad Godoliam in
C Masphath: & Ismael filius Nathaniæ,& Io-
hanan, & Ionathan filij Caree, & Sareas fi-
lius Thanehumeth,& filij Ophi,qui erant de
Netophathi,& Iezonias filius Maachathi,ip
9 si & uiri eorum. * Et iurauit eis Godolias
filius Ahicam filij Saphan,& comitibus eo-
rũ,dicens:Nolite timere seruire Chaldæis,ha
bitate in terra, & seruire regi Babylonis,& be
10 ne erit vobis. * Ecce ego habito in Masphath
ut respondeam præcepto Chaldæorum, qui
mittuntur ad nos:vos autem colligite uinde
miam,& messem,& oleum, & condite in ua
sis vestris,& manete in urbibus uestris,quas
11 tenetis. * Sed & omnes Iudæi, qui erant in
Moab,& in filiis Ammon, & in Idumæa, &
in uniuersis regionibus,audito quòd dedisset
rex Babylonis reliquias in Iudæa, & quòd
præposuisse super eos Godoliam filium
12 Ahicam filij Saphan: * reuersi sunt, inquã,
D omnes Iudæi de uniuersis locis,ad quæ pro-
fugerant,& uenerunt in Terram Iuda ad Go
doliam in Masphath: & collegerunt vinum,
13 & messem multam nimis. * Iohanan autem
filius Caree, & omnes principes exercitus,
qui dispersi fuerant in regionibus, uenerunt
14 ad Godoliam in Masphath.* Et dixerunt ei:
Scito quòd Baalis rex filiorum Ammon mi-
sit Ismahel filium Nathaniæ percutere ani-
mam tuam. Et non credidit eis Godolias fi-
15 lius Ahicam. * Iohanan autem filius Caree
dixit ad Godoliam seorsum in Masphath,
loquens: Ibo, & percutiam Ismahel filium
Nathaniæ nullo sciente,ne interficiat animã
tuam, & dissipentur omnes Iudæi, qui con-
gregati sunt ad te,& peribunt reliquiæ Iuda.
16 * Et ait Godolias filius Ahicam ad Ioha-
nan filium Caree: Noli facere uerbum hoc:
falsum enim tu loqueris de Ismahel.

CAP. XLI.

1 ET factum est in mense septimo, uenit
A Ismahel filius Nathaniæ, filij Elisama
de semine regali, & optimates regis, & decẽ
viri cum eo,ad Godoliam filium Ahicam in
Masphath: & comederunt ibi panes simul in
2 Masphath. * Surrexit autẽ Ismael filius Na
thaniæ, & decem uiri, qui cum eo erant, &
percusserunt Godoliam filium Ahicam filij
Saphan gladio, & interfecerunt eum, quem
3 præfecerat rex Babylonis terræ. * Omnes
quoque Iudæos, qui erant cum Godolia in
Masphath,& Chaldæos,qui reperti sunt ibi,
4 & viros bellatores percussit Ismahel. * Secũ
do autem die postquam occiderat Godoliã,
5 nullo adhuc sciente, * venerunt viri de Si-
chem,& de Silo, & de Samaria octoginta vi
ri: rasi barba, & scissi vestibus, & squallen-
tes:& munera,& thus habebant in manu,ut
6 offerrent in domo Domini. * Egressus ergo
B Ismahel filius Nathaniæ in occursum eorũ
de Masphath,incedens & plorans ibat: cum
autem occurrisset eis,dixit ad eos:Venite ad
7 Godoliam filium Ahicam.* Qui cum uenis-
sent ad medium ciuitatis,interfecit eos Isma
hel filius Nathaniæ circa medium laci, ipse
8 & uiri,qui erant cum eo. * Decem autem vi
ri reperti sunt inter eos, qui dixerunt ad Is-
mahel: Noli occidere nos:quia habemus the
sauros in agro,frumenti, & hordei,& olei,&
mellis. Et cessauit:& non interfecit eos cum
9 fratribus suis. * Lacus autem in quem pro-
iecerat Ismahel omnia cadauera virorum,
quos percussit propter Godoliam, ipse est,
quem fecit rex Asa propter Baasa regem Is-
rael: ipsum repleuit Ismahel filius Natha-
10 niæ occisis. * Et captiuas duxit Ismahel om-
G nes reliquias populi, qui erãt in Masphath:
filias regis,& vniuersum populum,qui remã
serat in Masphath: quos commendauerat
Nabuzardan princeps militiæ Godoliæ filio
Ahicam. Et cepit eos Ismahel filius Natha-
niæ, & abijt ut transiret ad filios Ammon.
11 * Audiuit autem Iohanan filius Caree, &
omnes principes bellatorum, qui erant cum
eo omne malũ, quod fecerat Ismahel filius
12 Nathaniæ. * Et assumptis uniuersis viris,
profecti sunt ut bellarent aduersum Ismahel
filium Nathaniæ, & inuenerunt eũ ad aquas
13 multas, quæ sunt in Gabaon. * Cumque vi-
disset omnis populus,qui erat cum Ismahel,
Iohanan filium Caree, & vniuersos princi-
pes bellatorum, qui erant cũ eo, læti sunt.
14 * Et reuersus est omnis populus, quem cepe-
D rat Ismahel, in Masphath: reuersusque abijt
15 ad Iohanan filium Caree. * Ismahel autem
filius Nathaniæ fugit cum octo viris a facie
16 Iohanan, & abiit ad filios Ammon. * Tulit
ergo Iohanan filius Caree, & omnes princi-
pes bellatorum,qui erant cum eo, vniuersas
reliquias vulgi, quas reduxerat ab Ismahel
filio Nathaniæ de Masphath, postquam per-
cussit Godoliam filium Ahicam: fortes vi-
ros ad prælium,& mulieres,& pueros, & eu-
17 nuchos,quos reduxerat de Gabaon.* Et abie
runt, & sederunt peregrinãtes in Chamaam,
quæ est iuxta Bethlehem,ut pergerent,& in-
18 troirent Aegyptum * a facie Chaldæorum:
timebant enim eos,quia percusserat Ismahel
filius Nathaniæ Godoliam filium Ahicam,
quem præposuerat rex Babylonis in Terra
Iuda.

CAP. XLII.

1 ET accesserunt omnes principes bellato-
A rum, & Iohanan filius Caree, & Iezo-
nias filius Osaiæ & reliquum vulgus a paruo
2 vsque ad magnũ: * Dixeruntq. ad Ieremiã

prophe-

prophetam: Cadat oratio nostra in conspe-
ctu tuo: & ora pro nobis ad Dominum Deû
tuum pro vniuersis reliquijs istis, quia dere-
licti sumus pauci de pluribus, sicut oculi tui
3 nos intuentur: * Et annunciet nobis Domi-
nus Deus tuus viam, per quam pergamus, &
4 verbum, quod faciamus. * Dixit autem ad
eos Ieremias propheta: Audiui: ecce ego oro
ad Dominum Deum uestrum secundû ver-
ba vestra. omne verbum, quodcumque re-
sponderit mihi, indicabo vobis: nec celabo
5 vos quidquam. * Et illi dixerunt ad Iere
miam: Sit Dominus inter nos testis verita
tis & fidei, si nô iuxta omne verbum, in quo
miserit te Dominus Deus tuus ad nos, sic fa
6 ciemus. * Siue bonum est, siue malum, vo-
ci Domini Dei nostri, ad quem mittimus te,
obediemus. vt bene sit nobis cum audieri-
7 mus uocem Domini Dei nostri. * Cum au-
B tem completi essent decem dies, factum est
8 verbum Domini ad Ieremiam. * Vocauitq.
Iohanan filium Caree, & omnes principes
bellatorum, qui erant cum eo, & uniuersum
9 populum a minimo vsque ad magnum. * Et
dixit ad eos: Hæc dicit Dominus Deus Is-
rael, ad quem misistis me, ut prosternerem
10 preces uestras in conspectu eius: * Si quie-
scentes mâseritis in terra hac, ædificabo vos,
& non destruam; plantabo, & non euellam:
iam enim placatus sum super malo quod fe-
11 ci vobis. * Nolite timere a facie regis Baby-
lonis, quem nos pauidi formidatis: nolite
metuere eum, dicit Dominus: quia uobiscû
sum ego, ut saluos uos faciam, & eruam de
12 manu eius. * Et dabo uobis misericordias,
& miserebor vestri, & habitare uos faciâ in
13 terra uestra: * Si autem dixeritis uos: Non
C habitabimus in terra ista, nec audiemus uo
14 cem Domini Dei nostri, * dicentes: Nequa-
quam, sed ad Terram Aegypti pergemus: vbi
non videbimus bellum, & clangorem tubæ
non audiemus, & famem non sustinebimus:
15 & ibi habitabimus. * Propter hoc nûc audite
verbû Domini reliquiæ Iuda: Hęc dicit Do-
minus exercituum, Deus Israel: Si posueritis
faciem vestram ut ingrediamini Aegyptum,
16 & intraueritis ut ibi habitetis: * gladius, quê
vos formidatis, ibi comprehendet uos in Ter
ra Aegypti: & fames, pro qua estis soliciti,
adhærebit vobis in Aegypto, & ibi morie-
17 mini. * Omnesq. uiri, qui posuerunt faciem
suam vt ingrediantur Aegyptum, ut habitent
ibi, morientur gladio, & fame, & peste: nul-
lus de eis remanebit, nec effugiet a facie mali
18 quod ego afferam super eos. * Quia hęc di-
cit Dominus exercituum, Deus Israel: Sicut
conflatus est furor meus, & indignatio mea
D super habitatores Ierusalem: sic conflabi-
tur indignatio mea super uos, cum ingressi
fueritis Aegyptum, & eritis in iusiurandum,
& in stuporem, & in maledictû, & in oppro-
brium: & nequaquam vltra videbitis locû
19 istum. * Verbû Dñi super vos reliquiæ Iuda:
Nolite intrare Aegyptû: scientes scietis quia
20 obtestatus sum uos hodie, * quia decepistis
animas uestras: vos enim misistis me ad Do-
minum Deum nostrum dicentes: Ora pro
nobis ad Dominum Deum nostrum, & iuxta
omnia quæcumque dixerit tibi Dñs Deus
noster, sic annuncia nobis, & faciemus.
21 * Et annunciaui vobis hodie, & non audistis
vocem Domini Dei vestri super vniuersis,
22 pro quibus misit me ad vos. * Nunc ergo sciê
tes scietis quia gladio, & fame, & peste mori-
emini in loco, ad quem voluistis intrare vt
habitaretis ibi.

CAP. XLIII.

1 FActum est autem, cum complesset Iere-
A mias loquens ad populum vniuersos ser
mones Domini Dei eorum, pro quibus mi-
serat eum Dominus Deus eorû ad illos, om-
2 nia verba hæc: * dixit Azarias filius Osaiæ,
& Iohanan filius Caree, & omnes viri super-
bi, dicentes ad Ieremiam; Mendacium tu lo-
queris: non misit te Dominus Deus noster,
dicens: Ne ingrediamini Aegyptum ut ha-
3 bitetis illic. * Sed Baruch filius Neriæ in-
B citat te aduersum nos, vt tradat nos in ma-
nus Chaldæorum, vt interficiat nos, & tra-
4 duci faciat in Babylonem. * Et non audiuit
Iohanan filius Caree, & omnes principes bel
latorum, & vniuersus populus uocem Domi
5 ni vt manerent in Terra Iuda. * Sed tollens
Iohanan filius Caree, & vniuersi principes
bellatorû vniuersos reliquarû Iuda, qui reuer
si fuerant de cunctis Gêtibus, ad quas fuerant
6 ante dispersi, vt habitarent in Terra Iuda: * vi
ros, & mulieres, & paruulos, & filias Regis, &
omnem animâ, quam reliquerat Nabuzar-
dan princeps militiæ cum Godolia filio Ahi
cam, filij Saphan, & Ieremiam prophe-
7 tam, & Baruch filium Neriæ. * Et ingressi
C sunt Terram Aegypti, quia non obedierunt
voci Domini: & venerunt usque ad Taphnis.
8 * Et factus est sermo Domini ad Ieremiâ
9 in Taphnis, dicens: * Sume lapides gran-
des in manu tua, & abscondes eos in crypta,
quæ est sub muro latericio in porta domus
Pharaonis in Taphnis, cernentibus viris Iu-
10 deis: * Et dices ad eos: Hæc dicit Domi-
nus exercituum Deus Israel: Ecce ego mit-
tam, & assumam Nabuchodonosor regem
Babylonis seruum meum: & ponam thro-
num eius super lapides istos, quos abscon-
11 di, & statuet solium suum super eos. * Ve-
D niensq; percutiet Terram Aegypti: quos in
mortem, in mortem: & quos in captiuitatê,
in captiuitatem: & quos in gladium, in gla-
12 dium. * Et succendet ignê in delubris deorû

Aegypti, & comburet ea, & captiuos ducet
illos: & amicietur Terra Aegypti, sicut amici-
citur pastor pallio suo: & egredietur inde in
13 pace. * Et conteret statuas domus Solis, quę
sunt in Terra Aegypti: & delubra deorum
Aegypti comburet igni.

CAP. XLIIII.

1 VErbum, quod factum est per Ieremiam
A ad omnes Iudęos, qui habitabāt in Terra
Aegypti, habitantes in Magdalo, & in Taph-
nis, & in Memphis, & in Terra Phatures, di-
2 cens: * Hęc dicit Dominus exercituū Deus
Israel: Vos vidistis omne malū istud, quod
adduxi super Ierusalem, & super omnes vr-
bes Iuda: & ecce desertę sunt hodie, & non
3 est in eis habitator: * Propter malitiam,
quam fecerunt ut me ad iracundiam prouo-
carent, & irent vt sacrificarent, & colerent
deos alienos, quos nesciebant & illi, & uos, &
4 patres vestri. * Et misi ad vos omnes seruos
meos prophetas de nocte consurgens, mit-
tentesque & dicens: Nolite facere verbum
abominationis huiuscemodi, quam odiui.
5 * Et non audierunt, nec inclinauerunt aurē
suam ut conuerterentur a malis suis, & non
6 sacrificarent dijs alienis. * Et conflata est
B indignatio mea & furor meus, & succensa
est in ciuitatibus Iuda, & in plateis Ierusa-
lem: & uersę sunt in solitudinem & vastita-
7 tem secundum diem hanc. * Et nunc hęc di-
cit Dominus exercituum Deus Israel: Quare
vos facitis malum grande hoc cōtra animas
vestras, ut intereat ex uobis vir & mulier,
paruulus & lactens de medio Iudę, nec relin-
8 quatur uobis quidquam residuum: * Prouo-
cantes me in operibus manuum uestrarum,
sacrificando diis alienis in Terra Aegypti,
in quam ingressi estis ut habitetis ibi: & di-
sperdatis, & sitis in maledictionem, & in op-
9 probrium cunctis gentibus terrę? * Nunquid
obliti estis mala patrum uestrorum, & ma-
la regum Iuda, & mala vxorum eius, & ma-
la uestra, & mala vxorum uestrarum, quę fe-
cerunt in Terra Iuda, & in regionibus Ieru-
10 salem? * Non sunt mundati usque ad diem
hanc: & non timuerunt, & non ambulaue-
runt in lege Domini, & in pręceptis meis,
quę dedi coram uobis & coram patribus ue-
11 stris. * Ideo hęc dicit Dominus exercituum
C Deus Israel: Ecce ego ponā faciem meam
in uobis in malum: & disperdam omnem Iu-
12 dam. * Et assumam reliquias Iudę, qui po-
suerunt facies suas ut ingrederentur Terram
Aegypti, & habitarent ibi: & consumentur
omnes in Terra Aegypti: cadent in gladio &
in fame, & consumentur a minimo usque ad
maximum in gladio, & in fame morientur:
& erunt in iusiurandum, & in miraculum,
& in maledictionem, & in opprobrium.
13 * Et uisitabo super habitatores Terrę Aegy-
pti, sicut visitaui super Ierusalem in gladio,
14 & fame, & peste. * Et non erit qui effugiat,
& sit residuus de reliquijs Iudęorum, qui ua-
dunt ut peregrinentur in Terra Aegypti: &
D reuertantur in Terram Iuda, ad quam ipsi
eleuant animas suas ut reuertantur, & habi-
tent ibi: non reuertentur nisi qui fugerint.
15 * Responderunt autem Ieremię omnes uiri
scientes quòd sacrificarent vxores eorū dijs
alienis: & uniuersę mulieres, quarum stabat
multitudo grandis, & omnis populus habitā-
tium in Terra Aegypti in Phatures, dicētes:
16 * Sermonem, quem locutus es ad nos in no-
17 mine Domini, non audiemus ex te: * sed fa-
cientes faciemus omne uerbum, quod egre-
dietur de ore nostro ut sacrificemus reginę
cęli, & libemus ei libamina, sicut fecimus
nos, & patres nostri, reges nostri, & principes
nostri in urbibus Iuda, & in plateis Ierusalē:
& saturati sumus panibus, & bene nobis
18 erat, malumque non uidimus. * Ex eo antē
tempore, quo cessauimus sacrificare reginę
cęli, & libare ei libamina, indigemus omni-
bus, & gladio, & fame consumpti sumus.
19 * Quòd si nos sacrificamus reginę cęli, &
E libamus ei libamina: numquid sine uiris no-
stris fecimus ei placentas ad colendum eam,
20 & libandum ei libamina? * Et dixit Iere-
mias ad omnem populum aduersum uiros,
& aduersum mulieres, & aduersum uniuer-
sam plebem, qui responderant ei uerbum, di-
21 cens: * Numquid non sacrificium, quod sa-
crificastis in ciuitatibus Iuda, & in plateis
Ierusalem uos & patres uestri, reges uestri,
& principes vestri, & populus terrę, horum
recordatus est Dominus, & ascendit super
22 cor eius? * Et non poterat Dominus vltra
portare propter malitiam studiorū uestro-
rum, & propter abominationes, quas feci-
stis, & facta est terra uestra in desolationem,
& in stuporem, & in maledictum, eo quòd
23 non sit habitator, sicut est dies hęc. * Pro-
pterea quòd sacrificaueritis idolis, & pecca-
ueritis Domino: & non audieritis uocem
Domini, & in lege, & in pręceptis, & in testi-
F monijs eius non ambulaueritis: idcirco eue-
nerunt nobis mala hęc, sicut est dies hęc.
24 * Dixit autem Ieremias ad omnem populū,
& ad uniuersas mulieres: Audite uerbum
Domini omnis Iuda, qui estis in Terra Aegy-
25 pti: * Hęc inquit Dominus exercituū Deus
Israel, dicens: Vos, & vxores vestrę locuti
estis ore vestro, & manibus uestris implestis,
dicentes: Faciamus uota nostra, quę voui-
mus, ut sacrificemus reginę cęli, & libemus
ei libamina. implestis uota uestra, & opere
26 perpetrastis ea. * Ideo audite uerbum Do-
mini omnis Iuda, qui habitatis in Terra Ae-
gypti: Ecce ego iuraui in nomine meo ma-
gno, ait Dominus: quia nequaquam ultra

vocabi-

vocabitur nomen meum ex ore omnis viri
Iudæi,dicentis: Viuit Dominus Deus in om
27 ni Terra Aegypti. * Ecce ego vigilabo super
G eos in malum, & non in bonum: & consu-
mentur omnes viri Iuda, qui sunt in Terra
Aegypti,gladio, & fame donec penitus con-
28 sumantur. * Et qui fugerint gladium,reuer-
tentur de Terra Aegypti in Terram Iuda ui
ri pauci: & scient omnes reliquiæ Iuda in-
gredientium Terram Aegypti, ut habitent
ibi,cuius sermo compleatur,meus,an illorũ.
29 * Et hoc uobis signum, ait Dominus, quòd
visitem ego super uos in loco isto: ut sciatis
quia vere complebuntur sermones mei con-
30 tra vos in malum. * Hæc dicit Dominus:
Ecce ego tradam Pharaonem Ephree regem
Aegypti in manu inimicorum eius,& in ma
nu quærentium animam illius: sicut tradi-
di Sedeciam regem Iuda in manu Nabucho
donosor regis Babylonis inimici sui,& quæ
rentis animam eius.

CAP. XLV.

1 VErbum,quod locutus est Ieremias pro-
A pheta ad Baruch filium Neriæ, cum
scripsisset uerba hæc in libro ex ore Iere
miæ, anno quarto IoaKim filij Iosiæ regis
2 Iuda, dicens: * Hæc dicit Dominus Deus Is
3 rael ad te Baruch: * Dixisti: Væ misero mihi,
quoniam addidit Dominus dolorem dolori
meo: laboraui in gemitu meo, & requiem
4 non inueni. * Hæc dicit Dominus: Sic dice
B ad eum. Ecce quos ædificaui,ego destruo: &
quos plantaui, ego euello, & uniuersam ter
5 ram hanc. * Et tu quæris tibi grandia? noli
quærere: quia ecce ego adducam malum su-
per omnem carnem, ait Dominus: & dabo
tibi animam tuam in salutem in omnibus
locis,ad quæcumque perrexeris.

CAP. XLVI.

1 QVod factum est verbum Domini ad Ie
A remiam prophetam contra Gentes
2 * ad Aegyptum aduersum exerci-
tum Pharaonis Nechao regis Aegypti, qui
erat iuxta fluuium Euphraten in Charca-
mis, quẽ percussit Nabuchodonosor rex Ba-
bylonis, in quarto anno IoaKim filij Iosiæ
3 regis Iuda.* Præparate scutum,& clypeum,
4 & procedite ad bellum. * Iungite equos, &
ascendite equites: state in galeis, polite lan-
5 ceas, induite uos loricis. * Quid igitur? vidi
ipsos pauidos,& terga uertentes, fortes eorũ
cæsos: fugerunt conciti, nec respexerunt: ter-
6 ror undique, ait Dominus. * Non fugiat ve-
B lox,nec saluari se putet fortis: Ad Aquilonẽ
iuxta flumen Euphraten victi sunt, & rue-
7 runt. * Quis est iste, qui quasi flumen ascen-
dit? & veluti fluuiorum, intumescunt gur-
8 gites eius?* Aegyptus,fluminis instar ascen-
dit, & uelut flumina mouebuntur fluctus
eius, & dicet: Ascendens operiam terram:
9 perdam ciuitatem,& habitatores eius.* Ascẽ
dite equos, & exultate in curribus, & pro-
cedant fortes. Aethiopia, & Libyes tenentes
scutum,& Lydij arripientes,& iacentes sagi
10 tas.* Dies autem ille Domini Dei exercituũ
dies ultionis,vt sumat vindictam de inimicis
suis: deuorabit gladius,& saturabitur,& ine-
C briabitur sanguine eorum: victima enim Do
mini Dei exercituum in Terra Aquilonis iu-
11 xta flumen Euphraten. * Ascende in Gala-
ad, & tolle resinam virgo filia Aegypti: fru-
stra multiplicas medicamina, sanitas non erit
12 tibi.* Audierunt Gentes ignominiam tuam,
& ululatus tuus repleuit terram: quia fortis
impegit in fortem,& ambo pariter concido-
13 runt. * Verbum quòd locutus est Dominus
ad Ieremiam prophetam,super eo quòd ven
turus est Nabuchodonosor rex Babylonis &
14 percussurus Terram Aegypti: * Annunciate
Aegypto, & auditum facite in Magdalo, &
resonet in Memphis,& in Taphnis,dicite: Sta
& præpara te:quia deuorabit gladius ea, quę
15 per circuitum tuũ sunt.* Quare computruit
fortis tuus? non stetit:quoniã Dominus sub-
16 uertit eum. * Multiplicauit ruentes, cecidit-
que vir ad proximum suum:& dicent: Surge,
& reuertamur ad populum nostrum & ad ter
ram natiuitatis nostræ,a facie gladij colum-
17 bæ. * Vocate nomen Pharaonis regis Aegy-
18 pti, tumultum adduxit tempus. * Viuo ego
E (inquit rex, Dominus exercituum nomen
eius) quoniã sicut Thabor in montibus,& si-
19 cut Carmelus in mari, veniet. * Vasa trans-
migrationis fac tibi habitatrix filia Aegy-
pti: quia Memphis in solitudinem erit,
20 & deseretur, & inhabitabilis erit. * Vitula
elegans atque formosa Aegyptus: stimula-
21 tor ab Aquilone veniet ei.* Mercenarij quo
que eius, qui versabantur in medio eius,qua-
si vituli saginati uersi sunt,& fugerunt simul,
nec stare potuerunt: quia dies interfectionis
eorum venit super eos, tempus visitationis
22 eorum. * Vox eius quasi æris sonabit: quoniã
F cum exercitu properabunt, & cum securi-
23 bus venient ei, quasi cædentes ligna. * Suc-
ciderunt saltum eius,ait Dominus, qui sup-
putari non potest: multiplicati sunt super lo-
24 custas, & non est eis numerus.* Confusa est
filia Aegypti, & tradita in manus populi
25 Aquilonis. * Dixit Dominus exercituum
Deus Israel: Ecce ego visitabo super tumul-
tum Alexandriæ, & super Pharaonem, &
super Aegyptum,& super deos eius, & super
reges eius, & super Pharaonem, & super
26 eos, qui confidunt in eo. * Et dabo eos in
manus quærentium animam eorum, & in
G manus Nabuchodonosor regis Babylonis,
& in manus seruorum eius:& post hæc habi-

tabitur

tabitur sicut diebus pristinis, ait Dominus.
27 * ‖ Et tu ne timeas serue meus Iacob, & ne
paueas Israel: quia ecce ego saluũ te faciam
de longinquo, & semen tuum de terra capti-
uitatis tuæ: & reuertetur Iacob, & requie-
scet, & prosperabitur: & non erit qui exter-
28 reat eum. * Et tu noli timere serue meus Ia
cob, ait Dominus: quia tecum ego sum, quia
ego consumam cunctas gentes, ad quas eieci
te: te uero non consumam, sed castigabo te
in iudicio, nec quasi innocenti parcam tibi.

CAP. XLVII.

1 QVod factum est uerbum Domini ad Ie
A remiam prophetam contra Palæsthi-
nos, antequam percuteret Pharao
2 Gazam: * Hæc dicit Dominus: Ecce aquæ
ascendunt ab Aquilone, & erunt quasi tor-
rens inundans, & operient terram, & pleni-
tudinem eius, vrbem & habitatores eius: cla
mabunt homines, & vlulabunt omnes habi-
3 tatores terræ * a strepitu pompæ armorum,
B & bellatorum eius, a commotione quadri-
garum eius, & multitudine rotarum illius.
Non respexerunt patres filios manibus dis-
4 solutis * pro aduentu diei, in quo vastabun-
C tur omnes Philisthijm, & dissipabitur Ty-
rus, & Sidon cum omnibus reliquis auxilijs
suis. depopulatus est enim Dominus Palæ-
5 sthinos, reliquias insulæ Cappadociæ. * Ve-
nit caluitium super Gazam: conticuit Asca-
lon, & reliquiæ vallis earum, vsquequo con-
6 cideris? * O mucro Domini vsquequo non
D quiesces? Ingredere in vaginam tuam, re-
7 frigerare, & sile. * Quomodo quiescet cum
Dominus præceperit ei aduersus Ascalonẽ,
& aduersus maritimas eius regiones, ibique
condixerit illi?

CAP. XLVIII.

1 AD Moab hæc dicit Dñs exercituũ Deus
A Israel: Væ super Nabo, quĩ vastata est, &
cõfusa: capta est Cariathaim: cõfusa est fortis
2 & tremuit. * Nõ est ultra exultatio in Moab
cõtra Hesebon: cogitauerunt malũ. Venite, &
disperdàmus eam de gente. ergo silens con-
3 ticesces, sequeturque te gladius. * Vox cla-
moris de Oronaim: vastitas, & contritio ma
4 gna. * Contrita est Moab: annunciate cla-
5 morem paruulis eius. * Per ascensum enim
Luith plorans ascendet in fletu: quoniam in
descensu Oronaim hostes vlulatum contri-
6 tionis audierunt: * Fugite, saluate animas ve
7 stras: & eritis quasi myricæ in deserto. * ‖
Pro eo enim quòd habuisti fiduciam in mu-
nitionibus tuis, & in thesauris tuis, tu quo-
que capieris: & ibit Chamos in transmigra-
tionem, sacerdotes eius, & principes eius si-
8 mul. * Et ueniet prædo ad omnem vrbem,
B & vrbs nulla saluabitur: & peribunt valles,
& dissipabuntur campestria: quoniam dixit
9 Dominus: * Date florem Moab, quia florens
egredietur: & ciuitates eius desertæ erunt, &
10 inhabitabiles. * Maledictus, qui facit opus
Domini fraudulenter: & maledictus, qui pro
11 hibet gladium suum a sanguine. * Fertilis
fuit Moab ab adolescentia sua, & requieuit
in fœcibus suis: nec transfusus est de vase
in vas, & in transmigrationem non abijt:
idcirco permansit gustus eius in eo, & odor
12 eius non est immutatus. * Propterea ec-
ce dies veniunt, dicit Dominus: & mit-
tam ei ordinatores, & stratores laguncu-
larum, & sternent eum, & vasa eius exau-
rient, & langunculas eorum collident.
13 * Et confundetur Moab a Chamos, ‖ sicut ‖4.Re.12.
confusa est domus Israel a Bethel, in qua ha- g.16
14 bebat fiduciam. * Quomodo dicitis: ‖ For- ‖ Isa.16.
tes sumus, & viri robusti ad præliandum? b.6
15 * Vastata est Moab, & ciuitates illius suc-
ciderunt: & electi iuuenes eius descẽderunt in
occisionem: ait rex, Dominus exercituum no
16 men eius. * Prope est interitus Moab vt ue-
niat: & malum eius velociter accurret nimis.
17 * Consolamini eum omnes, qui estis in cir-
cuitu eius, & vniuersi, qui scitis nomen eius,
dicite: Quomodo confracta est virga fortis, ba
18 culus gloriosus? * Descende de gloria, & se-
de in siti habitatio filiæ Dibon: quoniam ua-
stator Moab ascendet ad te, dissipabit muni-
19 tiones tuas. * In via sta, & prospice habita-
tio Aroer: interroga fugientem: & ei, qui eua
20 sit, dic: Quid accidit? * Confusus est Moab,
quoniam victus est: vlulate, & clamate, an-
nunciate in Arnon, quoniã vastata est Moab.
21 * Et iudicium venit ad terram campestrem
super Helon, & super Iasa, & super Mephaath,
22 * & super Dibon, & super Nabo, & super do-
23 mum Deblathaim, * & super Cariathaim, &
D super Bethgamul, & super Bethmaon, * &
24 super Carioth, & super Bosra: & super om-
nes ciuitates terræ Moab, quæ longe, &
25 quæ prope sunt. * Abscissum est cornu
Moab, & brachium eius contritum est,
26 ait Dominus. * Inebriate eum, quoniam con
tra Dominum erectus est: & allidet manum
Moab in vomitu suo, & erit in derisum etiã
27 ipse: * fuit enim in derisum tibi Israel: quasi
inter fures reperisses eum; propter verba
ergo tua, quæ aduersum illum locutus es,
28 captiuus duceris. * Relinquite ciuitates, &
habitate in petra habitatores Moab, & esto-
te quasi columba nidificans in summo ore
29 foraminis. * Audiuimus superbiam Moab,
superbus est ualde: sublimitatem eius, &
arrogantiam & superbiam, & altitudinem
30 cordis eius. * Ego scio, ait Dominus, iactan-
E tiam eius: & quòd non sit iuxta eam virtus
eius, nec iuxta quòd poterat conata sic face-
31 re. * Ideo super Moab eiulabo, & ad Moab

vniuersam clamabo, ad viros muri fictilis
32 lamentantes. * De planctu Iazer plorabo ti-
bi vinea Sabama: propagines tuæ transie-
runt mare, vsq; ad mare Iazer peruenerunt:
super messem tuam, & vindemiam tuã præ-
| Isai. 16. c.10 33 do irruit. * | Ablata est lætitia & exultatio
de Carmelo, & de Terra Moab, & vinum de
torcularibus sustuli: nequaquam calcator
34 vuæ solitum celeuma cantabit. * De clamo-
re Hesebon vsque Eleale, & Iasa, dederunt
vocem suam: à Segor vsq; ad Oronaim vi-
tula conternante: aquæ quoque Nemrim
35 pessimæ erunt. * Et auferam de Moab, ait
F Dominus, offerentem in excelsis, & sacrifi-
36 cantem dijs eius. * Propterea cor meum ad
Moab quasi tibiæ resonabit: & cor meum
ad viros muri fictilis dabit sonitum tibiarũ:
quia plus fecit quàm potuit, idcirco perie-
| Isai. 15. a.2 Ezech. 7. c.18 37 runt. * | Omne enim caput caluitiũ, & om-
nis barba rasa erit: in cunctis manibus col-
ligatio, & super omne dorsum cilicium.
38 * Super omnia tecta Moab, & in plateis eius
omnis planctus: quoniam contriui Moab
39 sicut vas inutile, ait Dominus. * Quomodo
victa est, & vlulauerunt? quomodo deiecit
ceruicẽ Moab, & confusus est? eritq; Moab
in derisum, & in exemplum omnibus in cir-
40 cuitu suo. * Hæc dicit Dominus: Ecce
quasi aquila volabit, & extendet alas suas
41 ad Moab. * Capta est Carioth, & muni-
G tiones comprehensæ sunt: & erit cor for-
tium Moab in die illa, sicut cor mulieris
42 parturientis. * Et cessabit Moab esse popu-
lus: quoniam contra Dominum gloriatus
43 est. * Pauor, & fouea, & laqueus super te
| Isai. 24. c.18 44 o habitator Moab, dicit Dominus. * Qui
fugerit à facie pauoris, cadet in foueam:
& qui conscenderit de fouea, capietur la-
queo: adducam enim super Moab annum
45 visitationis eorum, ait Dominus. * In vm-
bra Hesebon steterunt de laqueo fugientes:
quia ignis egressus est de Hesebon, & flam-
ma de medio Seon, & deuorabit partem
46 Moab, & verticem filiorum tumultus. * Væ
tibi Moab, perijsti popule Chamos: quia
comprehensi sunt filij tui, & filiæ tuæ in ca-
47 ptiuitatem. * Et conuertam captiuitatem
Moab in nouissimis diebus, ait Dominus.
Hucusque iudicia Moab.

CAP. XLIX.

1 AD filios Ammon. Hæc dicit Dominus:
A Numquid non filij sunt Israel? aut he-
res non est ei? Cur igitur hereditate posse-
dit Melchom Gad: & populus eius in vrbi-
2 bus eius habitauit? * Ideo ecce dies ve-
niunt, dicit Dominus: & auditum faciam
super Rabbath filiorum Ammon fremitum
prælij, & erit in tumultum dissipata, filiæq;
eius igni succendentur, & possidebit Israel
3 possessores suos, ait Dominus. * Vlula He-
sebon, quoniam vastata est Hai. clamate fi-
liæ Rabbath, accingite vos cilicijs: plangite
& circuite per sepes: quoniam Melchom in
transmigrationem ducetur, Sacerdotes eius,
4 & principes eius simul. * Quid gloriaris in
vallibus? defluxit vallis tua filia delicata,
quæ confidebas in thesauris tuis, & dicebas:
5 Quis veniet ad me? * Ecce ego inducam su
B per te terrorem, ait Dominus Deus exerci-
tuum, ab omnibus qui sunt in circuitu tuo:
& dispergemini singuli à conspectu vestro,
6 nec erit qui congreget fugientes. * Et post
hæc reuerti faciam captiuos filiorũ Ammõ,
7 ait Dominus. * Ad Idumæam. Hæc dicit
Dominus exercituum: Numquid non vltra
est sapientia in Theman? Perijt consilium
8 à filijs, inutilis facta est sapientia eorũ. * Fu-
gite & terga vertite, descendite in voraginẽ
habitatores Dedan: quoniam perditionem
Esau adduxi super eum, tempus visitationis
9 eius. * Si vindemiatores venissent super te,
non reliquissent racemum: si fures in nocte,
10 rapuissent quod sufficeret sibi. * Ego vero
discooperui Esau, reuelaui abscõdita eius, &
celari non poterit: vastatum est semen eius,
11 & fratres eius, & vicini eius, & nõ erit. * Re-
C linque pupillos tuos: ego faciam eos viue-
12 re: & viduæ tuæ in me sperabunt. * Quia
hæc dicit Dominus: Ecce quibus nõ erat iu-
dicium vt biberẽt calicem, bibentes bibent:
& tu quasi innocens relinqueris? nõ eris in-
13 nocens, sed bibẽs bibes. * Quia per memet-
ipsum iuraui, dicit Dominus, quod in solitudi-
nem, & in opprobrium, & in desertum, & in
maledictionem erit Bosra: & omnes ciuita-
tes eius erunt in solitudines sempiternas.
14 * | Auditũ audiui à Domino, & legatus ad | Abd. 1.
Gentes missus est: Congregamini, & venite a.1
15 contra eã, & consurgamus in prælium. * Ecce
enim paruulum dedi te in Gentibus cõtem-
16 ptibilẽ inter homines. * Arrogantia tua de-
cepit te, & superbia cordis tui: qui habitas
D in cauernis petræ, & apprehẽdere niteris al-
titudinẽ collis. | cũ exaltaueris quasi aqui- | Abd. 1.
la nidum tuum, inde detraham te, dicit Do- a.4
17 minus. * Et erit Idumæa deserta: omnis qui
transibit per eam, stupebit, & sibilabit super
18 omnes plagas eius. * | Sicut subuersa est | Gen. 19.
Sodoma, & Gomorrha, & vicinæ eius, ait c.20
Dñs: non habitabit ibi vir, & non incolet eã
19 filius hominis. * Ecce quasi leo ascendet de
superbia Iordanis ad pulchritudinem robu-
stam: quia subito currere faciam eũ ad illã:
& quis erit electus, quẽ præponam ei? quis
enim similis mei? & qs sustinebit me? | & | Iob. 41.
quis est iste pastor, qui resistat vultui meo? a.1.
20 * Propterea audite cõsilium Dñi, quod inijt
de Edom: & cogitationes eius, quas cogita-
uit de habitatoribus Theman: Si nõ deiece-
rint eos paruuli gregis, nisi dissipauerint cũ

21 eis habitaculum eorum. * A voce ruinæ eo-
rum commota est terra: clamor in Mari ru-
22 bro auditus est vocis eius. * Ecce quasi aqui-
E la ascēdet, & auolabit: & expandet alas suas
super Bosran: & erit cor fortium Idumææ in
23 die illa, quasi cor mulieris parturientis. * Ad
Damascum: Cōfusa est Emath, & Arphad.
quia auditum pessimum audierunt, turbati
sunt in mari: præ solicitudine quiescere nō
24 potuit. * Dissoluta est Damascus, versa est
in fugam, tremor apprehendit eam: angu-
stia & dolores tenuerunt eam quasi partu-
25 rientem. * Quomodo dereliquerunt ciuita-
26 tem laudabilem, vrbem lætitiæ? * Ideo ca-
dent iuuenes eius in plateis eius: & omnes
viri prælij conticescent in die illa, ait Domi-
27 nus exercituum. * Et succendam ignem in
muro Damasci, & deuorabit mœnia Bena-
28 dad. * Ad Cedar, & ad regna Asor, quæ per-
F cussit Nabuchodonosor Rex Babylonis. Hęc
dicit Dñs: Surgite, & ascendite ad Cedar, &
29 vastate filios Orientis. * Tabernacula eorũ,
& greges eorum capient: pelles eorũ, & om
nia vasa eorũ, & camelos eorum tollent sibi:
& vocabũt super eos formidinem in circui-
30 tu. * Fugite, abite vehementer, in voragini-
bus sedete, qui habitatis Asor, ait Dñs: inijt
enim contra uos Nabuchodonosor Rex Ba-
bylonis cōsilium, & cogitauit aduersum vos
31 cogitationes. * Consurgite, & ascendite ad
gentem quietam, & habitantem cōfidenter,
ait Dñs, non ostia, nec vectes eis: soli habi-
32 tant. * Et erũt cameli eorum in direptionẽ,
& multitudo iumentorum in prædam: & di-
spergam eos in omnem vẽtum, qui sunt at-
tonsi in comā: & ex omni confinio eorũ ad-
33 ducam interitũ super eos, ait Dñs. * Et erit
Asor in habitaculũ draconũ, deserta vsq; in
æternum: non manebit ibi vir, nec incolet
34 eam filius hominis. * Quod factum est ver
G bum Domini ad Ieremiam Prophetam ad-
uersus Aelam in principio regni Sedeciæ re-
35 gis Iuda, dicens: * Hæc dicit Dñs exercituũ:
Ecce ego cōfringam arcum Aelam, & sum-
36 mam fortitudinem eorum. * Et inducam su
per Aelam quattuor ventos à quattuor pla-
gis cæli: & ventilabo eos in omnes ventos
istos: & non erit gens, ad quam non perue-
37 niãt profugi Aelam. * Et pauere faciā Aelam
coram inimicis suis, & in conspectu quęren-
tium animam eorum: & adducam super eos
malum, iram furoris mei, dicit Dominus: &
mittam post eos gladium donec consumam
38 eos. * Et ponam solium meum in Aelam, &
perdam inde Reges & Principes, ait Domi-
39 nus. * In nouissimis autem diebus reuerti
faciam captiuos Aelam, dicit Dominus.

CAP. L.

1 VErbum, quod locutus est Dñs de Baby-
A lone, & de terra Chaldæorum in manu
2 Ieremiæ Prophetæ. * Annunciate in Genti-
bus, & auditum facite: leuate signum, præ-
dicate, & nolite celare: dicite: Capta est Ba-
bylon, cōfusus est Bel, victus est Merodach,
confusa sunt sculptilia eius, superata sunt
3 idola eorum. * Quoniam ascēdit cōtra eam
gens ab Aquilone, quæ ponet terram eius in
solitudinem: & non erit qui habitet in ea ab
homine vsq; ad pecus: & moti sunt, & abie-
4 runt. * In diebus illis, & in tempore illo, ait
Dominus: venient filij Israel, ipsi & filij Iu-
da simul: ambulantes & flentes properabũt,
5 & Dominum Deum suũ quærent. * In Sion
interrogabũt viam, huc facies eorum. * Ve-
nient, & apponentur ad Dñm fœdere sem-
piterno, quod nulla obliuione delebitur.
6 * Grex perditus factus est populus meus: pa-
stores eorum seduxerunt eos, feceruntq; va-
gari in montibus: de monte in collem tran-
7 sierunt, obliti sunt cubilis sui. * Omnes,
B qui inuenerunt, comederunt eos: & hostes
eorum dixerunt: Non peccauimus: pro eo
quòd peccauerunt Domino decori iustitiæ,
& expectationi patrum eorum Domino.
8 * Recedite de medio Babylonis, & de terra
Chaldęorum egredimini: & estote quasi hę-
9 di ante gregem. * Quoniam ecce ego susci-
to, & adducam in Babylonem congregatio-
nem Gentium magnarum de terra Aquilo-
nis: & præparabuntur aduersus eam, & in-
de capietur: sagitta eius quasi viri fortis in-
10 terfectoris, non reuertetur vacua. * Et erit
Chaldæa in prædam: omnes vastantes eam
11 replebuntur, ait Dominus. * Quoniam exul-
tatis, & magna loquimini, diripientes here-
ditatem meam: quoniam effusi estis sicut
vituli super herbam, & mugistis sicut tau-
12 ri. * Confusa est mater vestra nimis, &
adæquata pulueri, quæ genuit vos: ecce no-
uissima erit in Gentibus, deserta, inuia, &
13 arens. * Ab ira Domini non habitabitur, sed
redigetur tota in solitudinem: omnis, qui
transibit per Babylonem, stupebit, & sibi-
14 labit super vniuersis plagis eius. * Prępara-
mini contra Babylonem per circuitum om
C nes qui tenditis arcum; debellate eam, non
parcatis iaculis: quia Domino peccauit.
15 * Clamate aduersus eam, ubique dedit ma-
num, ceciderunt fundamenta eius, destru-
cti sunt muri eius, quoniam vltio Domini
est: vltionem accipite de ea, sicut fecit, fa-
16 cite ei. * Disperdite satorem de Babylone, &
tenentem falcem in tempore messis: à facie
gladij columbæ vnusquisque ad populum
suum cōuertetur, & singuli ad terram suam
17 fugient. * Grex dispersus Israel, leones eie-
cerunt eum: primus comedit eum Rex As-
sur: iste nouissimus exossauit eũ Nabucho-
18 donosor rex Babylonis. * Propterea hæc di-
D cit Dominus exercituum Deus Israel: Ec-
ce ego visitabo Regem Babylonis, & terram

eius,

19 eius, sicut visitaui regem Assur: * & reducam Israel ad habitaculum suum: & pascetur Carmelū, & Basan, & in monte Ephra-
20 im, & Galaad saturabitur anima eius. * In diebus illis, & in tempore illo, ait Dominus: quæretur iniquitas Israel, & non erit: & peccatum Iuda, & non inuenietur: quo-
21 niam propitius ero eis, quos reliquero. * Super terram dominantium ascende, & super habitatores eius visita, dissipa, & interfice quæ post eos sunt, ait Dominus: & fac iux-
22 ta omnia quæ præcepi tibi. * Vox belli in
23 terra, & contritio magna. * Quomodo confractus est, & contritus malleus vniuersę terræ? quomodo versa est in desertum Baby-
24 lon in Gentibus? * Illaqueaui te, & capta es Babylon, & nesciebas, inuenta es & appre-
25 hensa: quoniā Dominum prouocasti. * Aperuit Dominus thesaurum suum, & protulit vasa iræ suæ: quoniā opus est Domino Deo
26 exercituum in terra Chaldeorum. * Venite
B ad eam ab extremis finibus, aperite vt exeāt qui conculcent eam: tollite de via lapides, & redigite in aceruos, & interficite eam: nec
27 sit quidquam reliquum. * Dissipate vniuersos fortes eius, descendāt in occasionem: væ eis, quia venit dies eorum, tempus visitatio-
28 nis eorum. * Vox fugientium, & eorum, qui euaserunt de terra Babylonis, vt annuncient in Sion vltionem Domini Dei nostri,
29 vltionem templi eius. * Annunciate in Babylonem plurimis omnibus, qui tendunt arcum: consistite aduersus eum per gyrum, & nullus euadat: reddite ei secundum opus suum: iuxta omnia quæ fecit, facite illi: quia contra Dominum erecta est, aduersum san-
30 ctum Israel. * Idcirco cadent iuuenes eius in plateis eius: & omnes viri bellatores eius
31 conticescent in die illa, ait Dominus: * Ecce ego ad te superbe, dicit Dominus Deus exercituum: quia venit dies tuus, tempus vi-
32 sitationis tuæ. * Et cadet superbus, & corruet, & non erit qui suscitet eum: & succendam ignem in vrbibus eius, & deuorabit om
33 nia in circuitu eius. * Hæc dicit Domi-
F nus exercituum: Calumniam sustinent filij Israel, & filij Iuda simul: omnes, qui ceperunt eos, tenent, nolunt dimittere eos.
34 * Redemptor eorum fortis, Dominus exercitium nomen eius, iudicio defendet causam eorum, ut exterreat terram, & commo-
35 ueat habitatores Babylonis. * Gladius ad Chaldæos, ait Dominus, & ad habitatores Babylonis, & ad principes, & ad sapientes
36 eius. * Gladius ad diuinos eius, qui stulti erunt: gladius ad fortes illius, qui time-
37 bunt. * Gladius ad equos eius, & ad currus eius, & ad omne vulgus, quod est in medio eius: & erunt quasi mulieres: gladius ad the
38 sauros eius, qui diripientur. * Siccitas super aquas eius erit, & arescent: quia terra sculptilium est, & in portentis gloriantur.
39 * propterea habitabunt dracones cum faunis ficarijs: & habitabunt in ea struthiones: & non inhabitabitur vltra usque in sempiternum, nec extruetur usque ad generationē,
40 & generationem. * ‖ Sicut subuertit Dominus Sodomam & Gomorrham, & uicinas eius, ait Dominus: non habitabit ibi vir, & non incolet eam filius hominis. ‖ Gen. 19. c. 24
41 * Ecce populus uenit ab Aquilone, & gens magna, & reges multi consurgent a
42 finibus terræ. * Arcum & scutum apprehendent: crudeles sunt & misericordes: uox eorum quasi mare sonabit, & super equos ascendent: sicut uir paratus ad præ-
43 lium contra te filia Babylon. * Audiuit rex Babylonis famam eorum, & dissolutę sunt manus eius: angustia apprehendit eum, do-
44 lor quasi parturientem. * Ecce quasi leo ascendet de superbia Iordanis ad pulchritudinem robustam: quia subito currere faciam eum ad illam: & quis erit electus, quem præponam ei? quis est enim similis mei? & quis sustinebit me? ‖ & quis est iste ‖ Iob 41. a. 1
45 pastor, qui resistat vultui meo? * Propterea audite consilium Domini, quod mente concepit aduersum Babylonem: & cogitationes eius, quas cogitauit super terram Chaldæorum: Nisi detraxerint eos paruuli gregum, nisi dissipatum fuerit cum ipsis habitaculum
46 eorum.* A voce captiuitatis Babylonis commota est terra, & clamor inter Gentes auditus est.

CAP. LI.

1 Hæc dicit Dominus: Ecce ego suscita-
A bo super Babylonem & super habitatores eius, qui cor suū leuauerunt contra me,
2 quasi ventum pestilentem. * Et mittam in Babylonem ventilatores, & ventilabunt eā & demolientur terrā eius: qm̄ venerunt super
3 eā undique in die afflictionis eius.* Nō tendat qui tēdit arcū suum, & nō ascendat loricatus, nolite parcere iuuenibus eius, interficite om-
4 nē militiā eius.* Et cadent interfecti in terra Chaldæorū, & vulnerati in regionibus eius.
5 * Quoniam non fuit viduatus Israel & Iuda a Deo suo Domino exercituū; terra autem eo
6 rum repleta est delicto a sancto Israel. * Fugite de medio Babylonis, & saluet vnusquisque animam suam: nolite tacere super iniquitatē eius: quoniam tempus vltionis est a Do-
7 mino, vicissitudinem ipse retribuet ei. * Calix aureus Babylon in manu Domini, inebrians omnem terram: de vino eius biberunt ‖ Isa. 21. c. 9
8 Gentes, & ideo commotæ sunt.* ‖ Subito cecidit Babylon, & contrita est; vlulate super eam, tollite resinam ad dolorem eius, si forte Apo. 14. b. 8
9 sanetur. * Curauimus Babylonem, & non

est sanata: derelinquamus eam, & eamus
vnusquisque in terram suam: quoniam per-
uenit vsque ad cælos iudicium eius, & eleua-
10 tum est vsque ad nubes.* Protulit Dominus
iustitia nostras: venite, & narremus in Sion
11 opus Domini Dei nostri. * Acuite sagittas,
implete pharetras: suscitauit Dominus spi-
ritum regum Medorum, & contra Babylo-
nem mens eius est vt perdat eam, quoniam
12 vltio Domini est, vltio templi sui. * Super
muros Babylonis leuate signum, augete cu-
stodiam: leuate custodes, præparate in-
sidias: quia cogitauit Dominus, & fecit
quæcumque locutus est contra habitatores
13 Babylonis. * Quæ habitas super aquas mul-
tas, locuples in thesauris: venit finis tuus pe-
| Amos 6. c.7
14 dalis præcisionis tuæ. * | Iurauit Dominus
exercituum per animam suam: Quoniam
replebo te hominibus quasi brucho, & super
| Gen. 1. a.5
15 te celeuma cantabitur. * | Qui fecit ter-
rã in fortitudine sua, præparauit orbem in sa-
pientia sua, & prudentia sua extendit cælos.
16 * Dante eo vocem, multiplicantur aquæ in
cælo: qui leuat nubes ab extremo terræ,
fulgura in pluuiam fecit: & produxit ven-
17 tum de thesauris suis. * Stultus factus est
omnis homo a scientia: confusus est omnis
conflator in sculptili. quia mendax est con-
18 flatio eorum, nec est spiritus in eis. * Vana
sunt opera, & risu digna, in tempore visita-
19 tationis suæ peribunt. * Non sicut hæc pars
Iacob: quia qui fecit omnia ipse est, & Israel
sceptrum hereditatis eius: Dominus exerci-
20 tuum nomen eius. * Collidis tu mihi vasa
belli, & ego collidiam in te Gentes, & di-
21 sperdam in te regna: * & collidam in
te equum, & equitem eius: & collidam
22 in te currum, & ascensorem eius: * colli-
dam in te virum & mulierem: & colli-
dam in te senem & puerum: & collidam
23 in te iuuenem & virginem: * & colli-
dam in te pastorem & gregem eius: & col-
lidam in te agricolam & iugales eius: &
24 collidam in te duces & magistratus. * Et
reddam Babylonis, & cunctis habitatoribus
Chaldææ omnes malum suum, quòd fece-
runt in Sion, in oculis vestris, ait Dominus.
25 * Ecce ego ad te mons pestifer, ait Domi-
nus, qui corrumpis vniuersam terram: &
extendam manum meam super te, & euo-
luam te de petris, & dabo te in montem cõ-
26 bustionis. * Et non tollent de te lapidem in
augulum, & lapidem in fundamenta, sed
27 perditus in æternum eris, ait Dominus.* Le-
uate signum in terra: clangite buccina in
Gentibus, sanctificate super eam Gentes: an-
nunciate contra illam regibus Ararat, Men-
ni, & Ascenez: numerate cõtra eam Taphsar,
adducite equum quasi bruchum aculeatum.
28 * Sanctificate contra eam Gentes, reges Me-
diæ duces eius, & vniuersos magistratus eius
29 cunctamq. terram potestatis eius.* Et cõmo
uebitur terra, & conturbabitur: quia euigila
D bit contra Babylonem cogitatio Domini vt
ponat Terram Babylonis desertam & inha-
30 tabilem. * Cessauerunt fortes Babylonis a
prælio, habitauerunt in præsidijs: deuoratũ
est robur eorum, & facti sunt quasi mulie-
res: incensa sunt tabernacula eius, contriti
31 sunt vecte eius. * Currens obuiam currenti
veniet: & nuncius obuius nuncianti: vt an-
nunciet regi Babylonis quia capta est ciuitas
32 eius a summus vsque ad summum:* & vada
præoccupata sunt, & paludes incensæ sunt
33 igni, & viri bellatores cõturbati sunt:* Quia
hæc dicit Dominus exercituum, Deus Is-
rael: Filia Babylonis quasi area, tempus tri-
turæ eius: adhuc modicum, & veniet tem-
34 pus messionis eius. * Comedit me, deuorauit
me Nabuchodonosor rex Babylonis: reddi-
dit me quasi vas inane, absorbuit me qua-
si draco, repleuit ventrem suum teneritudi-
35 ne mea, & eiecit me: * Iniquitas aduersum
me, & caro mea super Babylonem, dicit
habitatio Sion: & sanguis meus super habita
36 tores Chaldææ, dicit Ierusalem. * Propte-
rea hæc dicit Dominus: Ecce ego iudicabo
causam tuã, & vlciscar vltionẽ tuã, & deser-
tum faciam mare eius, & siccabo venam eius
37 * Et erit Babylon in tumulos, habitatio dra-
conum, stupor, & sibilus, eo quòd non sit ha-
38 bitator. * Simul vt leones rugient, excutient
39 comas veluti catuli leonum. * In calore eo-
rum ponam potus eorum, & inebriabo eos,
vt sopiantur, & dormiant somnum sempi-
ternum, & non consurgant, dicit Dominus.
40 * Deducam eos quasi agnos ad victimam,
41 & quasi arientes cum hœdis. * Quomodo
capta est Sesach, & comprehensa est inclyta
vniuersæ terræ? quomodo facta est in stupo-
42 rem Babylon inter Gentes? * Ascendit su-
per Babylonem mare, multitudine fluctuum
43 eius operta est. * Factæ sunt ciuitates eius
in stuporem, terra inhabitabilis & deserta,
terra in qua nullus habitet, neç transeat per
44 eam filius hominis. * Et visitabo super Bel
in Babylone, & eijciam quòd absorbuerat de
ore eius, & non confluent ad eum vltra Gen
tes, siquidem & murus Babylonis cor-
45 ruet. * Egredimini de medio eius popu-
lus meus: vt saluet vnusquisque animam
46 suam ab ira furoris Domini: * Et ne for-
te mollescat cor vestrum, & timeatis au-
ditum, qui audietur in terra: & veniet in
anno auditio, & post hunc annum auditio:
& iniquitas in terra, & dominator super do-
47 minatorem. * Propterea ecce dies veniunt,
& visitabo super sculptilia Babylonis: & om
nis terra eius confundetur, & vniuersis inter-
48 fecti eius cadent in medio eius. * Et lauda-
bunt super Babylonem cæli & terra, & om-
nia quæ in eis sunt: quia ab Aquilone venient

ei præ-

49 ei prædones ait Dñs.* Et quomodo fecit Ba-
50 bylon vt caderent occisi in Israel : sic de Ba-
bylone cadent occisi in vniuersa terra. * Qui
F fugistis gladium, venite, nolite stare : recor-
damini procul Domini, & Ierusalem ascen-
51 dat super cor vestrum. * Confusi sumus, quo-
niam audiuimus opprobrium: operuit igno
minia facies nostras: quia venerunt alieni su-
52 per sanctificationem domus Domini. * Pro-
pterea ecce dies veniunt, ait Dominus: &
visitabo super sculptilia eius, & in omni ter-
53 ra eius mugiet vulneratus. * Si ascenderit
Babylon in cęlum, & firmauerit in excelso
robur suum : a me venient vastatores eius,
54 ait Dominus. * Vox clamoris de Babylone,
& contritio magna de Terra Chaldæorum:
55 * quoniam vastauit Dominus Babylonem,
& perdidit ex ea vocem magnam: & sona-
bunt fluctus eorum quasi aquæ multę: dedit
56 sonitum vox eorum:* Quia venit super eã,
id est super Babylonem prædo, & apprehen-
si sunt fortes eius, & emarcuit arcus eorum,
quia fortis vltor Dominus reddens retri-
57 buet.* Et inebriabo principes eius, & sapien-
tes eius, & duces eius, & magistratus eius, &
fortes eius: & dormient somnum sempiter-
num, & non expergiscentur, ait rex, Domi-
58 nus exercituum nomen eius.* Hæc dicit Do
G minus exercituum: Murus Babylonis ille la-
tissimus suffossione suffodietur, & portæ eius
excelsæ igni comburentur, & labores popu-
lorum ad nihilum, & gentium in ignem
59 erunt, & disperibunt. * Verbum, quòd præ-
cepit Ieremias propheta, Saraiæ filio Neriæ
filij Maasię cum pergeret cum Sedecia rege
in Babylonem, in anno quarto regni eius:
Saraias autem erat princeps prophetiæ.
60 * Et scripsit Ieremias omne malum, quòd
venturũ erat super Babylonem in libro vno
omnia verba hæc, quæ scripta sunt contra:
61 Babylonem.* Et dixit Ieremias ad Saraiã:
Cum veneris in Babylonem, & videris, & le-
62 geris omnia verba hæc,* dicens: Domine tu
locutus es contra locum istum vt disperde-
res eum: ne sit qui in eo habitet ab homine
vsque ad pecus, & vt sit perpetua solitudo.
63 * Cumq. compleueris legere librum istum,
ligabis ad eum lapidem, & proijcies illum in
64 medium Euphraten: * & dices: Sic submer-
getur Babylon, & non consurget a facie af-
flictionis, quam ego adduco super eam, &
dissoluetur. Hucusque verba Ieremiæ.

CAP. LII.

4.Reg.24 d.18 2.Par.36. b.11
1 FIlius viginti & vnius anni erat Sedecias
A cum regnare cœpisset: & vndecim an-
nis regnauit in Ierusalem. & nomen matris
2 eius Amital, filia Ieremiæ de Lobna. * Et fe-
cit malum in oculis Domini, iuxta omnia
3 quæ fecerat IoaKim. * Quoniam furor Do-
mini erat in Ierusalem & in Iuda vsque quo
proijceret eos a facie sua: & recessit Sede-
4 cias a rege Babylonis. * ¶ Factum est autem | Sup.39. a.1
in anno nono regni eius, in mense decimo,
decima mẽsis: Venit Nabuchodonosor rex Ba 4.Reg.25. a.1
bylonis ipse & omnis exercitus eius aduer-
sus Ierusalem, & obsederunt eam, & ædifi-
cauerunt contra eam munitiones in circui
5 tu. * Et fuit ciuitas obsessa vsque ad vnde-
6 cimum annum regis Sedeciæ. * Mense au-
B tem quarto, nona mensis obtinuit fames ci-
uitatẽ: & non erant alimenta populo terræ.
7 * Et dirupta est ciuitas, & omnes viri bel-
latores eius fugerunt, exieruntq. de ciuita-
te nocte per viam portæ, quę est inter duos
muros, & ducit ad hortum regis (Chaldæis
obsidentibus vrbem in gyro) & abierunt
8 per viam, quæ ducit in eremum. * Persecu-
tus est autem Chaldæorum exercitus regẽ:
& apprehenderunt Sedeciã in deserto, quòd
est iuxta Iericho: & omnis comitatus eius
9 diffugit ab eo. * Cumq; comprehendissent
regem, adduxerunt eum ad regem Babylo-
nis in Reblatha, quæ est in terra Emath: &
10 locutus est ad eũ iudicia. * Et iugulauit rex
Babylonis filios Sedeciæ in oculis eius: sed
& omnes principes Iuda occidit in Rebla-
11 tha.* Et oculos Sedeciæ eruit, & vinxit eum
C compedibus, & adduxit eum rex Babyloni-
s in Babylonem, & posuit eum in domo car-
12 ceris vsque ad diem mortis eius. * In mense
autem quinto, decima mensis, ipse est annus
nonusdecimus Nabuchodonosor regis Baby
lonis venit Nabuzardan princeps militiæ,
qui stabat coram rege Babylonis in Ierusa-
13 lem.* Et incendit domum Domini, & do-
mum regis, & omnes domos Ierusalem, &
omnem domum magnam igni combussit.
14 * Et totum murum Ierusalem per circui-
tum destruxit, cunctus exercitus Chaldæo-
15 rum, qui erat cum magistro militiæ. * De
pauperibus autem populi, & de reliquo vul-
go, quòd remanserat in ciuitate, & de per-
fugis, qui transfugerant ad regem Babylo-
nis, & ceteros de multitudine, transtulit Na-
16 buzardan princeps militiæ.* De pauperibus
vero terræ reliquit Nabuzardan princeps
17 militiæ vinitores, & agricolas.* Columnas
quoque æreas, quæ erant in domo Domini,
& bases, & mare æneum, quòd erat in domo
Dñi, cõfregerunt Caldæi, & tulerunt omne æs
18 eorũ in Babylonem.* Et lebetes, & creagras,
D & psalteria, & phialas, & mortariola, & om
nia vasa ærea, quæ in ministerio fuerant, tu-
19 lerunt: & * hydrias, & thymiamateria, & vr-
ceos, & pelues, & candelabra, & mortaria,
& cyathos: quotquot aurea, aurea: & quot-
quot argentea, argentea tulit magister
20 militiæ:* & columnas duas, & mare vnũ, &
vitulos duodecim æreos, qui erant sub basi-
bus, quas fecerat rex Salomon in domo Dñi:

non erat pondus æris omnium horum vasorum.
21 rum. * De columnis autem, & decem &
octo cubiti altitudinis erant in columna
vna, & funiculus duodecim cubitorum circuibat
eam: porro grossitudo eius quatuor
22 digitorum, & intrinsecus caua erat. * Et ca-
E pitella super vtranque ærea: altitudo capitel-
li unius quinque cubitorum: & retiacula, &
malogranata super coronam in circuitu, om-
nia ærea. Similiter columnæ secundæ, &
23. malogranata. * Et fuerunt malogranata no-
nagintasex dependentia: & omnia malogra-
nata centum, retiaculis circumdabantur.
24 * Et tulit magister militiæ Saraiam sacer-
dotem primum, & Sophoniam sacerdotem
25. secundum: & tres custodes vestibuli. * Et de
ciuitate tulit eunucum vnum, qui erat præ-
positus super viros bellatores: & septem vi-
ros de his, qui uidebant faciem regis, qui
inuenti sunt in ciuitate: & scribam princi-
pem militum, qui probabat tyrones: & sexa-
F ginta viros de populo terræ, qui inuenti sunt
26. in medio ciuitatis. * Tulit autem eos Nabu-
zardan magister militiæ, & duxit eos ad regē
27. Babylonis in Reblatha. * Et percussit eos rex
Babylonis, & interfecit eos in Reblata in ter
27 ra Emath: & translatus est Iuda de terra sua.
28. * Iste est populus, quem transtulit Nabucho
donosor In anno septimo Iudæos tria milia
29. & viginti tres, * In anno octauodecimo Na
buchodonosor de Ierusalem animas octin-
30. gentas triginta duas: * In anno vigesimoter
tio Nabuchodonosor, trāstulit Nabuzardā
magister militię animas Iudęorū septingētas
quadraginta quinque. omnes ergo animę,
31. quatuor millia sexcentę. * Et factum est in
G trigesimoseptimo anno transmigrationis
Ioachin regis Iuda, duodecimo mense, vigesi
maquinta mensis, eleuauit Euilmerodach
rex Babylonis ipso anno regni sui, caput Ioa
chin regis Iuda, & eduxit eum de domo car
32. ceris. * Et locutus est cum eo bona, & po-
suit thronū eius super thronos regū, qui erant
33. post se in Babylone. * Et mutauit vestimenta
carceris eius, & comedebat panem coram eo
34. semper cunctis diebus vitæ suæ: * & ci-
baria eius, cibaria perpetua dabantur ei a
rege Babylonis statuta per singulos dies,
vsque ad diem mortis suæ cunctis diebus vi-
tæ eius.

THRENI, idest LAMENTATIONES IEREMIAE PROPHETAE.

Et factum est, postquam in captiuitatem redactus est Israel, & Ierusalem deserta est, sedit Ieremias propheta flens, & planxit lamentatione hac in Ierusalem, & amaro animo suspirans, & eiulans dixit:

CAPVT PRIMVM.

ALEPH.

1 QVOMODO sedet sola
A ciuitas plena populo: facta
est quasi vidua domina
Gentium: princeps prouin-
ciarum facta est sub tri-
buto.

BETH.

2 * Plorans plorauit in nocte, & lacrymæ
eius in maxillis eius: non est qui consoletur
eā ex omnibus charis eius: omnes amici eius
spreuerunt eam, & facti sunt ei inimici.

GHIMEL.

3 * Migrauit Iudas propter afflictionē, &
multitudinem seruitutis habitauit inter gen
tes, nec inuenit requiem: omnes persecutores
eius apprehenderunt eam inter angustias.

DALETH.

4 * Viæ Sion lugent eo quòd non sint qui
veniant ad sollemnitatem: omnes portæ eius
destructæ: sacerdotes eius gementes: virgines
eius squalidæ, & ipsa oppressa amaritudine.

HE.

5 * Facti sunt hostes eius in capite, inimici
eius locupletati sunt: quia Dominus locutus
est super eam propter multitudinem iniqui
tatū eius: paruuli eius ducti sunt in captiuita-
tem ante faciem tribulantis.

VAV.

6 * Et egressus est a filia Sion omnis decor
eius: facti sunt principes eius velut arietes nō
inuenientes pascua: & abierunt absque forti-
tudine ante faciem subsequentis.

ZAIN.

7 * Recordata est Ierusalem dierum affli-
C ctionis suæ, & præuaricationis omnium desi-
derabilium suorum, quę habuerat a diebus
antiquis, cum caderet populus eius in manu
hostili, & non esset auxiliator: viderunt eam
hostes, & deriserunt sabbata eius.

HETH.

8 * Peccatum peccauit Ierusalem, propterea
instabilis facta est: omnes, qui glorificabant
eam, spreuerunt illam, quia viderunt ignomi-
niam eius: ipsa autem gemens conuersa est
retrorsum.

TETH.

9 * Sordes eius in pedibus eius, nec recorda-
ta est finis sui: deposita est vehementer, non
D habens consolatorem: vide Domine affli-
ctionem meam, quoniam erectus est ini-
micus.

IOD.

10 * Manum suam misit hostis ad omnia de-
siderabilia eius: quia vidit Gentes ingressas
sanctuarium suum, de quibus pręceperas ne
intrarent in ecclesiam tuam.

CAPH.

11 * Omnis populus eius gemens, & quærens
panē: dederunt pretiosa quęque pro cibo ad
refocillandam animā. vide Domine & consi-
dera, quoniam facta sum uilis.

LAMED.

12 * O vos omnes, qui transitis per uiam, at-
tēdite & videte si est dolor sicut dolor meus:
quoniam vindemiauit me vt locutus est Do-
minus in die iræ furoris sui.

MEM.

13 * De excelso misit ignē in ossibus meis, &
E erudiuit me: expandit rete pedibus meis, cō-
uertit me retrorsum: posuit me desolatam,
tota die mœrore confectam.

NVN.

14 * Vigilauit iugum iniquitatum mearum:
in manu eius conuolutæ sunt, & impositæ
collo meo: infirmata est virtus mea: dedit
me Dominus in manu, de qua non potero
surgere.

SAMECH.

15 * Abstulit omnes magnificos meos Domi
nus de medio mei: uocauit aduersum me tē
pus, vt contereret electos meos: torcular calca-
uit Dominus virgini filię Iuda.

AIN.

† Iere. 14. c. 17. 16 * † Idcirco ego plorans, & oculus meus de
F ducens aquas: quia longe factus est a me
consolator conuertens animam meam: facti
sunt filij mei perditi, quoniam inualuit ini-
micus.

PHE.

17 * Expandit Sion manus suas, non est qui
consoletur eam: mandauit Dominus aduer-
sum Iacob in circuitu eius hostes eius: facta
est Ierusalem quasi polluta menstruis in-
ter eos.

SADE.

18 * Iustus est Dominus, quia os eius ad ira-
cundiam prouocaui: audite obsecro vniuersi
populi, & videte dolorem meum: virgines
meæ, & iuuenes mei abierunt in captiui-
tatem.

COPH.

19 * Vocaui amicos meos, & ipsi deceperunt
G me: sacerdotes mei, & senes mei in vrbe con-
sumpti sunt: quia quæsierunt cibum sibi vt
refocillarent animam suam.

RES.

20 * Vide Domine quoniam tribulor, contur
batus est venter meus: subuersum est cor meū
in memetipsa, quoniam amaritudinem ple-
na sum: foris interficit gladius, & domi
mors similis est.

SIN.

21 * Audierunt quia, ingemisco ego, & non
est qui consoletur me: omnes inimici mei
audierūt, malum meum, lętati sunt, quoniā
tu fecisti: adduxisti diem consolationis, &
fient similes mei.

THAV.

22 * Ingrediatur omne malum eorum co-
ram te: & vindemia eos sicut vindemiasti me
propter omnes iniquitates meas: multi enim
gemitus mei, & cor meum mœrens.

CAP. II.

ALEPH.

1 QVomodo obtexit caligine in furore suo
A Dominus filiam Sion proiecit de cælo
in terram inclytam Israel, & non est re-
cordatus scabelli pedum suorum in die fu-
roris sui.

BETH.

2 * Pręcipitauit Dominus, nec pepercit, om
nia speciosa Iacob: destruxit in furore suo
munitiones virginis Iuda, & deiecit in terrā:
polluit regnum, & principes eius.

GHIMEL.

3 * Confregit in ira furoris sui omne cornu
Israel: auertit retrorsum dexteram suam a
facie inimici: & succendit in Iacob quasi
ignem flammæ deuorantis in gyro.

DALETH.

4 * Tetendit arcum suum quasi inimicus,
B firmauit dexteram suam quasi hostis: & occi
dit omne, quod pulcrum erat uisu in taber-
naculo filiæ Sion, effudit quasi ignem indi-
gnationem suam.

HE.

5 * Factus est Dominus velut inimicus: præ-

cipitauit Israel, præcipitauit omnia mœnia
eius: dissipauit munitiones eius, & repleuit
in filia Iuda humiliatum & humiliatam.

V A V.

6 * Et dissipauit quasi hortum tentorium
suum, demolitus est tabernaculum suum:
obliuioni tradidit Dominus in Sion festiui-
tatem, & sabbatum: & in opprobrium, & in
indignationem furoris sui regē, & sacerdotē.

Z A I N.

7 * Repulit Dominus altare suum, maledi-
C xit sanctificationi suæ: tradidit in manu ini
mici muros turrium eius: vocem dederunt
in domo Domini, sicut in die sollemni.

H E T H.

8 Cogitauit Dominus dissipare murum fi-
liæ Sion: tetendit funiculum suum, & non
auertit manum suam a perditione: luxitque
ante murale, & murus pariter dissipatus est.

T E T H.

9 * Defixæ sunt in terra portæ eius: perdi-
dit, & contriuit vectes eius: regem eius &
principes eius in Gentibus: non est lex, &
prophetæ eius non inuenerunt visionem a
Domino.

I O D.

10 * Sederunt in terra, conticuerunt senes fi
liæ Sion: consperserunt cinere capita sua, ac-
cincti sunt cilicijs, abiecerunt in terram ca-
pita sua virgines Ierusalem.

C A P H.

11 * Defecerunt præ lacrymis oculi mei, cō-
D turbata sunt viscera mea: effusum est in ter-
ra iecur meum super contritione filiæ popu
li mei, cum deficeret paruulus, & lactens in
plateis oppidi.

L A M E D.

12 * Matribus suis dixerunt: Vbi est triticum
& vinum? cum deficerent quasi vulnerati in
plateis ciuitatis: cum exhalarent animas suas
in sinu matrum suarum.

M E M.

13 * Cui comparabo te? vel cui assimilabo
te filia Ierusalem? cui exæquabo te, & conso
labor te virgo filia Sion? magna est enim
velut mare cōtritio tua: quis medebitur tui?

N V N.

14 * Prophetæ tui viderunt tibi falsa, & stul
E ta, nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad
pœnitentiam prouocarent: viderunt autem
tibi assumptiones falsas, & eiectiones.

S A M E C H.

15 * Plauserunt super te manibus omnes trā-
seuntes per viam: sibilauerunt, & mouerunt
caput suum super filiam Ierusalem: Hæccine
est vrbs, dicentes, perfecti decoris, gaudium
vniuersæ terræ?

P H E.

16 * Aperuerunt super te os suum omnes ini
mici tui: sibilauerunt, & fremuerunt denti-
F bus, & dixerunt: Deuorabimus: en ista est
dies, quā expectabamus: inuenimus, vidimus.

A I N.

17 * ‖ Fecit Dominus quæ cogitauit, comple ‖ Leu. 26
uit sermonem suum, quem præceperat a die- b.16
bus antiquis: destruxit, & non pepercit, & læ Deut. 28.
tificauit super te inimicum, & exaltauit cor- b.15
nu hostium tuorum. Iere.14.e

S A D E. 17

18 * Clamauit cor eorum ad Dominum su-
per muros filiæ Sion: ‖ Deduc quasi torren- ‖ Sup. 1.
tem lacrymas per diem, & noctem: non des f.16
requiem tibi neque taceat pupilla oculi tui.

C O P H.

19 * Consurge, lauda in nocte in principio vi
giliarum: effunde sicut aquam cor tuū ante
conspectum Domini: leua ad eū manus tuas
pro anima paruulorū tuorū, qui defecerunt
in fame in capite omnium compitorum.

R E S.

20 * Vide Domine, & considera quem vin-
G demiaueris ita: ergone comedent mulieres
fructum suum, paruulos ad mensuram pal-
mæ? si occiditur in sanctuario Domini sacer
dos, & propheta?

S I N.

21 * Iacuerunt in terra foris puer, & senex:
virgines meæ, & iuuenes mei ceciderunt in
gladio: interfecisti in die furoris tui: percus-
sisti, nec misertus es.

T H A V.

22 * Vocasti quasi ad diem sollemnem, qui
terrerent me de circuitu, & non fuit in die
furoris Domini qui effugeret, & relinquere-
tur: quos educaui, & enutriui, inimicus meus
consumpsit eos.

CAP. III.

ALEPH.

1 EGo uir uidens paupertatem meam
A in uirga indignationis eius.

A L E P H.

2 * Me minauit, & adduxit in tenebras, &
non in lucem.

A L E P H.

3 * Tantum in me uertit, & c onuertit ma-
num suam tota die.

B E T H.

4 * Vetustam fecit pellem meam, & car-
nem meam, contriuit ossa mea.

B E T H.

5 * Aedificauit in gyro meo, & circumde-
dit me felle, & labore.

B E T H.

6 * In tenebrosis collocauit me, quasi mor-
tuos sempiternos.

G H I M E L.

7 * Circumædificauit aduersum me, ut non
egrediar: aggrauauit compedem meum.

G H I M E L.

8 * Sed & cum clamauero, & rogauero, ex
clusit orationem meam.

GHIMEL.

9 * Conclusit uias meas lapidibus qua-
B dris, semitas meas subuertit.

DALETH.

10 * Vrsus insidians factus est mihi: leo in
absconditis.

DALETH.

11 * Semitas meas subuertit, & confregit
me: posuit me desolatam.

DALETH.

12 * Tetendit arcum suum, & posuit me
quasi signum ad sagittam.

HE.

13 * Misit in renibus meis filias pharetræ suę.

HE.

14 * Factus sum in derisum omni populo
meo, canticum eorum tota die.

HE.

15 * Repleuit me amaritudinibus, inebria-
uit me absynthio.

VAV.

16 * Et fregit ad numerum dentes meos, ci-
bauit me cinere.

VAV.

17 * Et repulsa est a pace anima mea, obli-
tus sum bonorum.

VAV.

18 * Et dixi: Perijt finis meus, & spes mea
C a Domino.

ZAIN.

19 * Recordare paupertatis, & transgressio-
nis meæ, absynthij, & fellis.

ZAIN.

20 * Memoria memor ero, & tabescet in me
anima mea.

ZAIN.

21 * Hæc recolens in corde meo, ideo spe-
rabo.

HETH.

22 * Misericordię Domini quia non sumus
consumpti: quia non defecerunt miseratio-
nes eius.

HETH.

23 * Noui diluculo, multa est fides tua.

HETH.

24 * Pars mea Dominus, dixit anima mea:
propterea expectabo eum.

TETH.

25 * Bonus est Dominus sperantibus in
eum, animæ quęrenti illum.

TETH.

26 * Bonum est præstolari cum silentio sa-
lutare *Dei*.

TETH.

27 * Bonum est uiro, cum portauerit iu-
D gum ab adolescentia sua.

IOD.

28 * Sedebit solitarius, & tacebit: quia le-
uauit super se.

IOD.

29 * Ponet in puluere os suũ, si forte sit spes.

IOD.

30 * Dabit percutienti se maxillam, satura-
bitur opprobrijs.

CAPH.

31 * Quia nõ repellet in sẽpiternũ Dominus.

CAPH.

32 * Quia si abiecit, & miserebitur secundũ
multitudinem misericordiarum suarum.

CAPH.

33 * Non enim humiliauit ex corde suo, &
abiecit filios hominum.

LAMED.

34 * Vt contereret sub pedibus suis omnes
uinctos terræ.

LAMED.

35 * Vt declinaret iudicium uiri in conspe-
ctu uultus Altissimi.

LAMED.

36 * Vt peruerteret hominem in iudicio
E suo, Dominus ignorauit.

MEM.

37 * ‖ Quis est iste, qui dixit ut fieret, Do- ‖ Amos 3. b. 6
mino non iubente?

MEM.

38 * Ex ore Altissimi non egredientur nec
mala nec bona?

MEM.

39 * Quid murmurauit homo uiuens, uir
pro peccatis suis?

NVN.

40 * Scrutemur uias nostras, & quæramus,
& reuertamur ad Dominum.

NVN.

41 * Leuemus corda nostra cum manibus
ad Dominum in cælos.

NVN.

42 * Nos inique egimus, & ad iracundiam
prouocauimus: idcirco tu inexorabilis es.

SAMECH.

43 * Operuisti in furore, & percussisti nos:
occidisti, nec pepercisti.

SAMECH.

44 * Opposuisti nubẽ tibi, ne trãseat oratio.

SAMECH.

45 * Eradicationem, & abiectionem posui-
F sti me in medio populorum.

PHE.

46 * Aperuerunt super nos os suum omnes
inimici.

PHE.

47 * Formido, & laqueus facta est nobis ua-
ticinatio, & contritio.

PHE.

48 * Diuisiones aquarum deduxit oculus
meus, in contritione filiæ populi mei.

AIN.

49 * Oculus meus afflictus est, nec tacuit, eo
quòd non esset requies.

AIN.

50 * Donec respiceret & uideret Dominus
de cælis.

AIN.

51 * Oculus meus deprædatus eſt animam meam in cunctis filiabis vrbis meæ.

SADE.

52 * Venatione ceperunt me quaſi auem inimici mei gratis.

SADE.

53 * Lapſa eſt lacum vita mea, & poſuerunt lapidem ſuper me.

SADE.

54 * Inundauerunt aquæ ſuper caput meum: dixi: Perij.

COPH.

55 * Inuocaui nomen tuum Domine de lacu nouiſſimo.

COPH.

56 * Vocem meam audiſti: ne auertas aurem
G tuam a ſingultu meo, & clamoribus.

COPH.

57 * Appropinquaſti in die, quando inuocaui te: dixiſti: Ne timeas.

RES.

58 * Iudicaſti Domine cauſam animæ meæ, redemptore vitæ meæ.

RES.

59 * Vid ſti Domine iniquitatem illorum ad uerſum me: iudica iudicium meum.

RES.

60 * Vidiſti omnem furorem, vniuerſas cogitationes eorum aduerſum me.

SIN.

61 * Audiſti opprobrium eorũ Dom ne, omnes cogitationes eorum aduerſum me:

SIN.

62 * Labia inſurgentium mihi; & meditationes eorum aduerſum me tota die.

SIN.

63 * Seſſionem eorum, & reſurrectionem eorũ vide. ego ſum pſalmus eorum.

THAV.

64 * Reddes eis vicem Domine iuxta opera manuum ſuarum.

THAV.

65 * Dabis eis ſcutum cordis laborem tuum.

THAV.

56 * Perſequeris in furore, & conteres eos ſub cælis Domine.

CAP. IIII.

ALEPH.

1 QVomodo obſcuratum eſt aurum, muta-
A tus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omnium platearum?

BETH.

2 * Filij Sion inclyti, & amicti auro primo: quomodo reputati ſunt in vaſa teſtea, opus manuum figuli?

GHIMEL.

3 * Sed & lamiæ nudauerunt mammã, lactauerunt catulos ſuos: filia populi mei crudelis, quaſi ſtruthio in deſerto.

DALETH.

4 * Adhæſit lingua lactentis ad palatũ eius in ſiti: paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.

HE.

5 * Qui veſcebantur voluptuoſe, interierunt in vijs: qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora.

VAV.

6 * Et maior effecta eſt iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum, *l* quæ ſub-
uerſa eſt in momento, & non ceperunt in ea manus. *l* Gen. 19. c. 24

ZAIN.

7 * Candidiores Nazaræi eius niue, nitidio-
B res lacte, rubicundiores ebore antiquo, ſapphiro.

HETH.

8 * Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum, & nõ ſunt cogniti in plateis: adhæſit cutis eorũ oſſibus aruit, & facta eſt quaſi lignũ.

TETH.

9 * Melius fuit occiſis gladio, quàm interfectis fame: quoniam iſti extabuerunt conſumpti a ſterilitate terræ:

IOD.

10 * Manus mulierum miſericordium coxerunt filios ſuos: facti ſunt cibus earum in contritione filiæ populi mei.

CAPH.

11 * Compleuit Dominus furorem ſuum, effudit iram indignationis ſuæ: & ſuccendit ignẽ in Sion, & deuorauit fundamenta eius.

LAMED.

12 * Non crediderunt reges terræ, & vniuerſi habitatores orbis, quoniam ingrederetur hoſtis & inimicus per portas Ieruſalem:

MEM.

13 * Propter peccata prophetarum eius, & iniquitates ſacerdotum eius, qui effuderunt in medio eius ſanguinem iuſtorum.

NVN.

14 * Errauerunt cæci in plateis, polluti ſunt in ſanguine: cumq; non poſſent, tenuerunt lacinias ſuas.

SAMECH.

15 * Recedite polluti, clamauerunt eis: recedite, abite, nolite tãgere: iurgati quippe ſunt, & commoti dixerunt inter Gentes: Non addet vltra vt habitet in eis.

PHE.

16 * Facies Domini diuiſit eos, non addet vt reſpiciat eos: facies ſacerdotum non erubuerunt, neque ſenum miſerti ſunt.

AIN.

17 * Cum adhuc ſubſiſteremus, & defecerunt oculi noſtri ad auxilium noſtrum vanum, cum reſpiceremus attenti ad gentem, quæ ſaluare non poterat.

SADE.

18 * Lubricauerunt vestigia nostra in itine-
D re platearũ nostrarum, appropinquauit finis
noster: completi sunt dies nostri, quia venit
finis noster.

COPH.

19 * Velociores fuerunt persecutores nostri
aquilis cæli: super mõtes persecuti sunt nos,
in deserto insidiati sunt nobis.

RES.

20 * Spiritus oris nostri Christus Dominus
captus est in peccatis nostris: cui diximus: In
vmbra tua uiuemus in Gentibus.

SIN.

21 * Gaude, & lætare filia Edom, quæ habi-
tas in Terra Hus: ad te quoque perueniet ca-
lix, inebriaberis.

THAV.

22 * Completa est iniquitas tua filia Sion,
non addet vltra vt transmigret te: visitauit
iniquitatem tuam filia Edom, discooperuit
peccata tua.

ORATIO IEREMIÆ PROPHETÆ.

CAPVT QVINTVM.

1 RECORDARE Domi-
A ne quid acciderit nobis:
intuere, & respice oppro-
2 brium nostrum. * Here-
ditas nostra versa est ad
alienos: domus nostræ ad
3 extraneos. * Pupilli facti
sumus absq; patre, matres nostræ quasi uiduæ.
4 * Aquã nostrã pecunia bibimus: ligna nostra
5 pretio cõparauimus. * Ceruicibus nr̃is mina
6 bamur lassis non dabatur requies. * Aegypto
B dedimus manum, & Assyrijs vt saturaremur
7 pane. * Patres nostri peccauerũt, & non sunt:
8 & nos iniquitates eorum portauimus. * Ser-
ui dominati sunt nostri: non fuit qui redime
9 re de manu eorũ. * In animabus nostris affe-
rebamus panẽ nobis, a facie gladij in deserto.
10 * Pellis nostra, quasi clibanus exusta est a fa-
11 cie tempestatum famis. * Mulieres in Sion hu
C miliauerunt, & uirgines in ciuitatibus Iuda.
12 * Principes manu suspensi sunt: facies senũ
13 non erubuerunt. * Adolescentibus impudi-
ce abusi sunt: & pueri in lignum corruerunt.
14 * Senes defecerunt de portis: iuuenes de cho
15 ro psallentium. * Defecit gaudium cordis no
16 stri: versus est in luctum chorus noster. * Ce-
cidit corona capitis nostri: væ nobis, quia pec
17 cauimus. * Propterea mœstũ factum est cor
nostrum, ideo contenebrati sunt oculi nostri.
18 * Propter montem Sion quia disperijt, vul-
19 pes ambulauerunt in eo. * Tu autem Domi-
ne in æternum permanebis, solium tuum in
20 generationem & generationem. * Quare in
perpetuum obliuisceris nostri? derelinques
21 nos in longitudine dierum? * Conuerte
nos Domine ad te, & conuertemur: in-
22 noua dies nostros, sicut a principio. * Sed
proijciens repulisti nos, iratus es contra nos
vehementer.

PROPHETIA BARVCH.

CAPVT PRIMVM.

1 ET hæc verba libri, quæ scri-
A psit Baruch filius Neriæ
filij Maasiæ, filij Sedeciæ,
filij Sedei, filij Helciæ in
2 Babylonia,* in anno quin
to, in septimo die mensis,
in tempore quo ceperunt
Chaldæi Ierusalem, & succenderunt eam igni.
3 * Et legit Baruch verba libri huius ad aures
Iechoniæ filij IoaKim regis Iuda, & ad au-
res vniuersi populi venientis ad librum,
4 * & ad aures potentium filiorum regum, &
ad aures presbyterorum, ad & aures populi
a minimo vsque ad maximum eorum om-
nium habitantium in Babylonia, ad flumen
5 Sodi. * Qui audientes plorabant, & ieiuna-
6 bant, & orabant in conspectu Domini. * Et
B collegerunt pecuniam secundum quòd po-
7 tuit vniuscuiusque manus, * & miserunt in
Ierusalem ad IoaKim filium Helciæ filij Sa
lom sacerdotem, & ad Sacerdotes, & ad om-
nem populum, qui inuenti sunt cum eo in
8 Ierusalem: * cum acciperet vasa templi Do-
mini, quæ ablata fuerant de templo, reuo-
care in Terram Iuda decima die mensis Si-
uan, vasa argentea, quæ fecit Sedecias filius
9 Iosiæ rex Iuda, * postcaquam cepisset Nabu-
chodonosor rex Babylonis Iechoniam, &
principes, & cunctos potentes, & populum
terræ ab Ierusalē, & duxit eos vinctos in Ba-
10 bylonem. * Et dixerunt: Ecce misimus ad
vos pecunias, de quibus emite holocautomata,
& thus, & facite manna, & offerte pro pec-
11 cato ad aram Domini Dei nostri: * & orate
pro vita Nabuchodonosor regis Babylonis,
& pro vita Balthasar filij eius vt sint dies eo-
12 rum sicut dies cæli super terram: * & vt det
C Dominus virtutem nobis, & illuminet ocu-
los nostros vt viuamus sub vmbra Nabucho
donosor regis Babylonis, & sub vmbra Bal-
thasar filij eius, & seruiamus eis multis die-
bus, & inueniamus gratiam in conspectu eo-
13 rum. * Et pro nobisipsis orate ad Dominum
Deum nostrum: quia peccauimus Domino
Deo nostro, & non est auersum furor eius a
14 nobis vsque in hunc diem. * Et legite librum
istum, quem misimus ad vos recitari in tem-
plo Domini, in die sollemni, & in die op-
15 portuno: * ‖ & dicetis: Domino Deo nostro ‖ Inf. 2. b 6
iustitia, nobis autem confusio faciei nostræ:
sicut est dies hæc omni Iuda, & habitanti-
16 bus in Ierusalem, * Regibus nostris, & prin-
cipibus nostris, & sacerdotibus nostris, &
17 prophetis nostris, & patribus nostris. * ‖ Pec- ‖ Dan. 9 a. 5
cauimus ante Dominum Deum nostrum, &
18 non credidimus, diffidentes in eum: * & non
fuimus subiectibiles illi, & non audiuimus
D vocem Domini Dei nostri vt ambularemus

19 in mandatis eius, quæ dedit nobis. * A die,
qua eduxit patres nostros de Terra Aegypti
vsque ad diem hanc, eramus incredibiles ad
Dominum Deum nostrum: & dissipati reces-
| Deu.28. b.13 20 simus, ne audiremus vocem ipsius. * | Et ad-
hæserunt nobis multa mala, & maledictio-
nes, quæ constituit Dominus Moysi seruo
suo: qui eduxit patres nostros de Terra Aegy
ti, dare nobis terram fluentem lac & mel,
21 sicut hodierna die. * Et non audiuimus vo-
cem Domini Dei nostri secundum omnia
verba prophetarum, quos misit ad nos:
22 * & abiuimus vnusquisque in sensum cordis
nostri maligni, operati dijs alienis, facientes
mala ante oculos Domini Dei nostri.

CAP. II.

1 PRopter quod statuit Dominus Deus no-
A ster verbum suum, quòd locutus est ad
nos, & ad iudices nostros, qui iudicauerunt
Israel, & ad reges nostros, & ad principes no
2 stros, & ad omnem Israel, & Iuda: * vt ad-
duceret Dominus super nos mala magna,
| Deu.28. f.53 quæ non sunt facta sub cælo, quemadmodum
facta sunt in Ierusalem, | secundum quæ scri
3 pta sunt in lege Moysi, * vt mãducaret homo
4 carnes filij sui, & carnes filiæ suæ: * Et de-
dit eos sub manu regum omnium, qui sunt in
circuitu nostro in improperium, & in desola
tionem in omnibus populis, in quibus nos
5 dispersit Dominus. * Et facti sumus subtus,
& non supra: quia peccauimus Domino
Deo nostro, non obaudiendo voci ipsius.
| Sup. 1. c.15 6 * | Domino Deò nostro iustitia: nobis au-
B tem, & patribus nostris confusio faciei, sicut
7 est dies hæc. * Quia locutus est Dominus su-
per nos omnia mala hæc, quę uenerunt su-
8 per nos: * & non sumus deprecati faciem
Domini Dei nostri, ut reuerteremur unus-
9 quisque nostrum a vijs nostris pessimis. * Et
uigilauit Dominus in malis, & adduxit ea
super nos: quia iustus est Dominus in om-
nibus operibus suis, quæ mandauit nobis:
10 * & non audiuimus vocem ipsius ut iremus
in præceptis Domini, quę dedit ante faciem
| Dan. 9. d.15 11 nostram. * | Et nunc Domine Deus Israel,
C qui eduxisti populum tuum de Terra Aegy
pti in manu ualida, & in signis, & in prodi-
gijs, & in uirtute tua magna, & in brachio
excelso, & fecisti tibi nomen sicut est dies
12 iste: * peccauimus, impie egimus, inique ges-
simus Domine Deus noster, in omnibus iu-
13 stitijs tuis. * Auertatur ira tua a uobis: quia
derelicti sumus pauci inter gentes, vbi disper
14 sisti nos. * Exaudi Domine preces nostras,
& orationes nostras, & educ nos propter te:
& da nobis inuenire gratiam ante faciem
15 eorum, qui nos abduxerunt: * vt sciat omnis
terra quia tu es Dominus Deus noster, &
quia nomen tuum inuocatum est super If
16 rael, & super genus ipsius. * | Respice Do- | Deu.26. d.15
mine de domo sancta tua in nos, & inclina
17 aurem tuam, & exaudi nos. * | Aperi ocu- Isa. 63. d. 15
D los tuos, & uide: | quia non mortui, qui
sunt in inferno, quorum spiritus acceptus est | Isa.64.c. 9
a uisceribus suis, dabunt honorem, & iusti-
18 ficationem Domino: * sed anima, quæ tri- | Ps. 113. d.17
stis est super magnitudine mali, & incedit
curua, & infirma, & oculi deficientes, & ani-
ma esuriens dat tibi gloriam & iustitiã Do-
19 mino. * Quia non secundum iustitias patrũ
nostrorum nos fundimus preces, & petimus
misericordiam ante conspectum tuum Do-
20 mine Deus noster: * sed quia misisti iram
tuam, & furorem tuum super nos, sicut locu-
tus es in manu puerorum tuorum prophe-
21 tarum, dicens: * Sic dicit Dominus: Incli-
E nate humerum uestrum, & ceruicem ue-
stram, & opera facite regi Babylonis: & se-
debitis in terra, quam dedi patribus uestris.
22 * Quòd si nõ audieritis uocem Domini Dei
uestri operari regi Babyloniæ: defectionem
uestram faciam de ciuitatibus Iuda, & a fo-
23 ris Ierusalem, * & auferam a uobis uocem
iucunditatis, & vocem gaudij, & uo-
cem sponsi, & uocem sponsæ, & erit
omnis terra sine uestigio ab inhabitan-
24 tibus eam. * & non audierunt uocem
tuam, ut operarentur regi Babylonis: & sta-
tuisti uerba tua, quæ locutus es in manibus
puerorum tuorum prophetarum, ut trans-
ferrentur ossa regum nostrorum, & ossa pa-
25 trum nostrorum de loco suo: * & ecce pro-
iecta sunt in calore solis, & in gelu noctis:
& mortui sunt in doloribus pessimis, in fa-
26 me & in gladio, & in emissione. * Et posui-
F sti templum, in quo inuocatum est nomen
tuum in ipso, sicut hæc dies, propter iniqui-
27 tatem domus Israel, & domus Iuda. * Et
fecisti in nobis Dominus Deus noster secun
dum omnem bonitatem tuam, & secundum
omnem miserationem tuam illam magnã:
28 * sicut locutus es in manu pueri tui Moysi
in die, qua præcepisti eis scribere legem tuã
29 coram filijs Israel, * dicens: | Si non au-
dieritis uocem meam, multitudo hæc ma- | Leu.26. b.14
gna conuertetur in minimam inter Gentes, Deut. 28. b.15
30 quò ego eos dispergam: * quia scio quòd
me non audiet populus. populus est enim
dura ceruice: & conuertetur ad cor suum
31 in terra captiuitatis suæ: * & scient quia
G ego sum Dominus Deus eorum, & dabo
eis cor, & intelligent: & aures, & audient.
32 * Et laudabunt me in terra captiuitatis suę,
& memores erunt nominis mei. * Et auer-
tent se a dorso suo duro, & a malignitati-
bus suis: quia reminiscentur uiam pa-
trum suorum qui peccauerunt in me.
33 * Et reuocabo illos in terram, quam iu-
raui patribus eorum Abraham, Isaac, &

Iacob,& dominabuntur eis: & multiplicabo
34 eos, & non minorabuntur. * Et statuam il-
lis testamentum alterum sempiternum, vt
sim illis in Deum, & ipsi erunt mihi in po-
pulum: & non mouebo amplius populum
meum, filios Israel a terra, quam dedi illis.

CAP. III.

1 ET nunc Domine omnipotens, Deus Is-
A rael, anima in angustijs, & spiritus an-
2 xius clamat ad te: * audi Domine, & misere-
re, quia Deus es misericors, & miserere no-
3 stri: quia peccauimus ante te. * Quia tu sedes
in sempiternum, & nos peribimus in æuum?
4 * Domine omnipotens, Deus Israel, audi
nunc orationem mortuorum Israel, & filio-
rum ipsorum, qui peccauerunt ante te, & non
audierunt vocem Domini Dei sui, & agglu-
5 tinata sunt nobis mala. * Noli meminisse ini
quitatum patrum nostrorum, sed memento
manus tuæ, & nominis tui in tempore isto:
6 * quia tu es Dominus Deus noster, & lauda-
7 bimus te Domine: * quia propter hoc dedi-
sti timorem tuum in cordibus nostris, & vt
inuocemus nomen tuum, & laudemus te in
captiuitate nostra, quia conuertimur ab ini-
quitate patrum nostrorũ, qui peccauerunt an
8 te te. * Et ecce nos in captiuitate nostra su-
mus hodie, qua nos dispersisti in imprope-
rium & in maledictum, & in peccatum, se-
B cundum omnes iniquitates patrum nostro-
rum, qui recesserunt a te Domine Deus
9 noster. * Audi Israel mandata vitæ: auribus
10 percipe, vt scias prudentiam. * Quid est Is-
11 rael quòd in terra inimicorum es? * inue-
terasti in terra aliena, coinquinatus es cum
mortuis: deputatus es cum descendentibus
12 in infernum. * Dereliquisti fontem sapien-
13 tiæ. * nam si in via Dei ambulasses, habita-
14 ses vtique in pace sempiterna. * Disce vbi sit
prudentia, vbi sit virtus, vbi sit intellectus:
vt scias simul vbi sit longiturnitas vitæ &
victus, vbi sit lumen oculorum, & pax.
15 * Quis inuenit locum eius? & quis intrauit
16 in thesauros eius? * Vbi sunt principes Gen-
tium, & qui dominantur super bestias,
17 quæ sunt super terram? * qui in auibus cæli
18 ludunt, * qui argentum thesaurizant, &
aurum, in quo confidunt homines, & non est
finis acquisitionis eorum? qui argentum
fabricant & soliciti sunt, nec est inuentio ope
19 rum illorum? * exterminati sunt, & ad infe-
ros descenderunt, & alij loco eorum surre-
20 xerunt. * Iuuenes viderunt lumen, & habi-
C tauerunt super terram: viam autem discipli-
21 næ ignorauerunt, * neque intellexerunt
semitas eius, neque filij eorum suscepe-
runt eam, a facie ipsorum longe facta est:
22 * non est audita in Terra Chanaan, neque
23 visa est in Theman. * Filij quoque Agar,
qui exquirunt prudentiam, quæ de terra est
negotiatores Merrhæ, & Theman, & fabula-
tores, & exquisitores prudentiæ & intelligen
tiæ: viam autem sapientiæ nescierunt, ne-
24 que commemorati sunt semitas eius. * O Is-
rael, quàm magna est domus Dei, & ingens
25 locus possessionis eius? * Magnus est, &
non habet finem: excelsus & immensus.
26 * Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab
initio fuerunt, statura magna, scientes bel-
27 lum. * Non hos elegit Dominus, neque
viam disciplinæ inuenerunt: propterea pe-
28 rierunt. * Et quoniam non habuerunt sa-
pientiam, interierunt propter suam insipien-
29 tiam. * Quis ascendit in cælum, & accepit
30 eam, & eduxit eam de nubibus? * Quis trãs-
fretauit mare, & inuenit illam? & attulit
31 illam super aurum electum? * Non est qui
possit scire vias eius, neque qui exquirat se-
32 mitas eius: * sed qui scit vniuersa, nouit
eam, & adinuenit eam prudentia sua: qui
præparauit terram in æterno tempore, & re-
pleuit eam pecudibus, & quadrupedibus:
33 * qui emittit lumen, & vadit: & vocauit il-
34 lud, & obedit illi in tremore. * Stellæ au-
tem dederunt lumen in custodijs suis, & læ-
35 tatæ sunt: * vocatæ sunt, & dixerunt: Ad-
sumus: & luxerunt ei cum iucunditate, qui
36 fecit illas. * Hic est Deus noster, & non æsti-
37 mabitur alius aduersus eum. * Hic adinuenit
omnem viam disciplinæ, & tradidit illam
38 Iacob puero suo, & Israel dilecto suo. * Post
hæc in terris visus est, & cum hominibus cõ-
uersatus est.

CAP. IIII.

1 HIc liber mandatorum Dei, & lex, quæ
A est in æternum: omnes, qui tenent
eam, peruenient ad vitam: qui autem de-
2 reliquerunt eam, in mortem. * Conuertere
Iacob, & apprehende eam, ambula per
viam ad splendorem eius contra lumen eius.
3 * Ne tradas alteri gloriã tuã, & de genti alie
4 næ. * Beati sumus Israel: quia quæ Deo
5 placent, manifesta sunt nobis. * Animæ-
quior esto populus Dei, memorabilis Is-
6 rael: * venundati estis Gentibus non in per-
ditionem: sed propter quòd in ira ad iracun
diam prouocastis Deum, traditi estis aduer-
7 sarijs. * Exacerbastis enim eum, qui fecit
vos, Deum æternum, immolantes dæmonijs,
8 & non Deo. * Obliti enim estis Deum,
qui nutriuit vos, & contristastis nutricem
9 vestram Ierusalem. * Vidit enim iracun-
diam a Deo venientem vobis, & dixit: Au-
dite confines Sion, adduxit enim mihi
10 Deus luctum magnum: * Vidi enim capti-
uitatem populi mei, filiorum meorum, & fi-
11 liarum, quam superduxit illis æternus. * Nu-
triui enim illos cũ iucunditate: dimisi autẽ

12 illos cum fletu & luctu. * Nemo gaudeat su
per me viduam, & desolatam: a multis dere-
licta sum propter peccata filiorum meorũ,
13 quia declinauerunt a lege Dei. * Iustitias au
tem ipsius nescierunt, nec ambulauerunt per
vias mandatorum Dei, neque per semitas ve
14 ritatis eius cum iustitia ingressi sunt. * Ve-
niant confines Sion, & memorentur captiui
tatem filiorum, & filiarum mearum, quam
15 superduxit illis æternus. * Adduxit enim su
per illos gentem de longinquo, gentem im-
16 probam, & alterius linguæ: * qui non sunt
reueriti senem, neque puerorũ miserti sunt,
& abduxerunt dilectos viduæ, & a filijs vni-
17 cam desolauerunt. * Ego autem quid pos-
18 sum adiuuare uos? * Qui enim adduxit su-
per vos mala, ipse uos eripiet de manibus
19 inimicorum vestrorum. * Ambulate filij,
20 ambulate: ego enim derelicta sũ sola. * Exui
D me stola pacis, indui autem me sacco obse-
crationis, & clamabo ad Altissimum in die-
21 bus meis. * Animæquiores estote filij, cla-
mate ad Dominum, & eripiet uos de manu
22 principum inimicorum. * Ego enim spera-
ui in æternum salutem vestram: & venit mi
hi gaudium a sancto super misericordia,
quæ veniet uobis ab æterno salutari nostro.
23 * Emisi enim uos cum luctu & ploratu: re-
ducet autem uos mihi Dominus cum gau-
24 dio & iucunditate in sempiternum. * Sicut
enim viderunt uicinæ Sion captiuitatem ue-
E stram a Deo, sic uidebunt & in celeritate sa
lutem uestram a Deo, quæ superueniet uo-
bis cum honore magno, & splendore æterno.
25 * Filij patienter sustinete iram, quę superue
nit uobis: persecutus est enim te inimicus
tuus, sed cito uidebis perditionem ipsius: &
26 super ceruices ipsius ascendes. * Delicati mei
ambulauerunt uias asperas: ducti sunt enim
27 ut grex direptus ab inimicis. * Animęquio-
res estote filij, & proclamate ad Dominum:
erit enim memoria uestra ab eo, qui duxit
28 vos. * Sicut enim fuit sensus uester ut erra-
retis a Deo: decies tantum iterum conuer-
29 tentes requiretis eum. * Qui enim induxit
uobis mala, ipse rursum adducet uobis sem-
piternam iucunditatem cum salute uestra.
30 * Animæquior esto Ierusalem, exhortatur
31 enim te, qui te nominauit. * Nocentes peri-
bunt, qui te uexauerunt: & qui gratulati sunt
32 in tua ruina, punientur. * ciuitates, quibus
seruierunt filij tui, punientur: & quæ accepit
33 filios tuos. * Sicut enim gauisa est in tua rui
na, & læta est in casu tuo, sic contristabitur
34 in sua desolatione. * Et amputabitur exulta
tio multitudinis eius, & gaudimonium eius
35 erit in luctum. * Ignis enim superueniet ei
G ab æterno in longiturnis diebus, & habita-
bitur a dæmonijs in multitudine temporis.
36 * Circumspice Ierusalem ad Orientem, &
vide iucunditatem a Deo tibi uenientem.
37 * Ecce enim ueniunt filij tui, quos dimisisti
dispersos, ueniunt collecti ab Oriente usque
ad Occidentem, in uerbo sancti gaudentes
in honorem Dei.

CAP. V.

1 Exue te Ierusalem stola luctus, & uexa-
A tionis tuæ: & indue te decore, & hono-
re eius, quæ a Deo tibi est sempiternæ glo
2 riæ. * Circumdabit te Deus diploide iusti-
tiæ, & imponet mitram capiti honoris æter-
3 ni. * Deus enim ostendet splendorem suum
4 in te omni, qui sub cælo est. * Nominabitur
B enim tibi nomen tuum a Deo in sempiter-
5 num: Pax iustitiæ, & honor pietatis. * Exur-
ge Ierusalem, & sta in excelso: ‖ & circum- ‖ Sup. 4.
spice ad Orientẽ, & uide collectos filios tuos g.36
ab Oriente sole vsque ad Occidentem, in ver
bo sancti gaudẽtes Dei memoria. * Exierunt
C enim abs te pedibus ducti ab inimicis: ad-
ducet autem illos Dominus ad te portatos in
7 honore sicut filios regni. * Constituit enim
Deus humiliare omnem montem excelsum,
& rupes perennes, & conualles replere in æ-
qualitatem terræ vt ambulet Israel diligen-
8 ter in honorem Dei. * Obumbrauerunt au-
D tem & siluæ, & omne lignum suauitatis Is-
9 rael ex mandato Dei. * Adducet enim Deus
Israel cum iucunditate in lumine maiesta-
tis suæ, cum misericordia, & iustitia, quæ est
ex ipso.

CAP. VI.

A Exemplar epistolæ, quam misit Ieremias
ad abducendos captiuos in Babyloniam
a rege Babyloniorum, ut annunciaret illis se-
1 cundum quòd præceptum est illi a Deo. * ‖ ‖ Iere.25.
PROPTER peccata, quæ peccastis ante b.9
Deum, abducemini in Babyloniam captiui
2 a Nabuchodonosor rege Babyloniorũ. * In-
gressi itaque in Babylonem, eritis ibi annis
plurimis, & temporibus longis vsque ad ge-
nerationes septem: post hoc autem educam
3 uos inde cum pace. * ‖ Nunc autem uidebi- ‖ Isa. 44.
tis in Babylonia deos aureos, & argenteos, & b.10
lapideos, & ligneos in humeris portari, ostẽ
4 tantes metum Gentibus. * Videte ergo ne &
uos similes efficiamini factis alienis, & me-
5 tuatis, & metus vos capiat in ipsis. * Visa
itaque turba de retro, & ab ante, adorantes,
dicite in cordibus uestris: Te oportet ado-
6 rari Domine. * Angelus enim meus uobiscũ
est: ipse autem exquiram animas uestras.
7 * Nam lingua ipsorum polita a fabro, ipsa
etiam inaurata, & inargentata falsa sunt, &
8 non possunt loqui. * Et sicut uirgini amanti
ornamenta: ita accepto auro fabricati sunt.
9 * Coronas certe aureas habent super capita
sua dij illorum: vnde subtrahunt sacerdotes

ab eis.

ab eis aurum, & argentum, & erogant illud
10 in semetipsos. * Dant autem & ex ipso pro-
stitutis,& meretrices ornant: & iterum cum
receperint illud à meretricibus, ornant deos
11 suos. * Hi autem non liberantur ab ærugi-
12 ne, & tinea. * Opertis autem illis veste pur-
B purea,extergunt faciem ipsorũ propter pul-
uerem domus, qui est plurimus inter eos.
13 * Sceptrum autem habet vt homo,sicut Iu-
dex regionis, qui in se peccantem non inter-
14 ficit. * Habet etiam in manu gladium, &
securim, se autem de bello, & à latronibus
non liberat. Vnde vobis notum sit quia non
15 sunt dij. * Non ergo timueritis eos. Sicut
enim vas hominis confractum inutile effici-
16 tur, tales sunt & dij illorum: * Constitutis
illis in domo,oculi eorum pleni sunt pulue-
17 re à pedibus introeuntium. * Et sicut ali-
cui,qui regem offendit,circumseptę sunt ia-
nuæ: aut sicut ad sepulchrũ adductum mor-
tuum, ita tutantur sacerdotes ostia clausu-
18 ris,& seris,ne à latronibus expolientur. * Lu-
cernas accendunt illis, & quidem multas,
ex quibus nullam videre possunt: sunt au-
19 tem sicut trabes in domo. * Corda vero
eorum dicunt elingere serpentes,qui de ter-
ra sunt, dum comedunt eos, & vestimen-
20 tum ipsorum, & non sentiunt. * Nigræ
fiunt facies eorum à fumo, qui in domo fit.
21 * Supra corpus eorum, & supra caput eorũ
volant noctuæ, & hirundines, & aues etiam
22 similiter & cattæ. * Vnde sciatis quia non
C sunt dij. Ne ergo timueritis eos. * Aurum
23 etiam,quod habent,ad speciem est. Nisi ali-
quis exterserit æruginem,non fulgebunt:ne-
que enim dum conflarentur, sentiebant.
† Isai. 46. b.6
24 * † Ex omni pretio empta sunt, in quibus
25 spiritus non inest ipsis. * Sine pedibus
in humeris portantur, ostentantes ignobi-
litatem suam hominibus. Cõfundantur etiã
26 qui colunt ea. * Propterea si ceciderint in
terram, à semetipsis non consurgunt: ne-
que si quis eum statuerit rectum,per semet-
ipsum stabit, sed sicut mortuis munera co-
27 ram illis apponentur. * Hostias illorum
vendunt sacerdotes ipsorum, & abutuntur:
similiter & mulieres eorum decerpentes,ne-
que infirmo, neque mendicanti aliquid im-
28 pertiunt, * de sacrificijs eorum fœtæ,& men
struatæ contingunt. Scientes itaque ex his
29 quia non sunt dij, ne timeatis eos. * Vnde
enim vocantur dij? Quia mulieres apponunt
30 dijs argenteis,& aureis,& ligneis: * & in do
mibus eorum sacerdotes sedent,habentes tu
nicas scissas,& capita, & barbam rasam,quo
31 rum capita nuda sunt. * Rugiunt autem cla
mantes contra deos suos, sicut in cœna mor
32 tui. * Vestimenta eorum auferunt sacer-
D dotes, & vestiunt vxores suas,& filios suos.
33 * Neque si quid mali patiuntur ab aliquo,
neque si quid boni, poterunt retribuere: ne-
que regem constituere possunt,neque aufer-
34 re. * Similiter neque dare diuitias possunt
neque malum retribuere. Si quis illis uo-
tum uouerit, & non reddiderit; neque hoc
35 requirunt. * Hominem a morte non libe-
rant, neque infirmum a potentiori eri-
36 piunt. * Hominem cæcum ad uisum non re-
stituunt, de necessitate hominem non libe-
37 rabunt. * Viduæ non miserebuntur, neque
38 orphanis benefacient. * Lapidibus de mon-
te similes sunt dij illorum, lignei, & lapi-
dei, & aurei, & argentei. Qui autem colunt
39 ea, confundentur. * Quomodo ergo æsti-
mandum est,aut dicendum, illos esse deos?
40 * Adhuc enim ipsis Chaldæis non honoran-
tibus ea: qui cum audierint mutum non
posse loqui, offerunt illud ad Bel, postulan-
41 tes ab eo loqui: * quasi possint sentire qui
non habent motum, & ipsi cum intellexe-
rint, relinquent ea: sensum enim non ha-
42 bent ipsi dij illorum. * Mulieres autem cir-
cundatæ funibus in uijs sedent, succendentes
43 ossa oliuarum. * Cum autem aliqua ex ip-
E sis attracta ab aliquo transeunte dormierit
cum eo,proximæ suæ exprobrat quod ea non
sit digna habita, sicut ipsa, neque funis eius
44 diruptus sit. * Omnia autem quæ illis fiunt,
falsa sunt. Quomodo æstimandum, aut di-
45 cendum est, illos esse deos? * A fabris au-
tem,& ab aurificibus facta sunt. Nihil aliud
erunt, nisi id quod uolunt esse sacerdotes.
46 * Artifices etiam ipsi, qui ea faciunt, non
sunt multi temporis. Numquid ergo pos-
sunt ea,quæ fabricata sunt ab ipsis, esse dij?
47 * Reliquerunt autem falsa, & opprobrium
48 post. a futuris. * Nam cum superuenerit il-
lis prælium, & mala; cogitant sacerdotes
49 apud se,ubi se abscondant cum illis. * Quo-
modo ergo sentiri debeant quoniam dij
sunt,qui nec de bello se liberant, neque de
50 malis se eripiunt? * Nam cum sint lignea,
inaurata, & inargentata, scietur postea quia
falsa sunt ab uniuersis Gentibus,& regibus:
quæ manifesta sunt, quia non sunt dij, sed
opera manuum hominum, & nullum Dei
51 opus cum illis. * Vnde ergo notum est,
quia non sunt dij,sed opera manuum homi-
52 num,& nullum Dei opus in ipsis est? * Re-
gem regioni non suscitant, neque pluuiam
53 hominibus dabunt. * Iudicium quoque non
F discernent, neque regiones liberabunt ab
iniuria: quia nihil possunt, sicut corniculæ
54 inter medium cæli, & terræ. * Etenim cum
inciderit ignis in domum deorum ligneo-
rum,argenteorum, & aureorum, sacerdotes
quidem ipsorum fugient, & liberabuntur:
ipsi uero sicut trabes in medio comburen-
55 tur. * Regi autem, & bello non resistent.
Quomodo ergo æstimandum est, aut reci-
56 piendum quia dij sunt? * Non a furibus,
neque a latronibus se liberabunt dij lignei,

& lapidei,& inaurati & inargentati, quibus
57 hi,qui fortiores sunt, * aurum,& argentum,
& vestimentum, quo operti sunt, auferent
illis, & abibunt, nec sibi auxilium ferent.
58 * Itaque melius est esse regem ostentantem
virtutem suam: aut vas in domo utile, in
quo gloriabitur qui possidet illud: vel ostiũ
in domo, quod custodit quæ in ipsa sunt,
59 quàm falsi dij. * Sol quidem, & luna, ac si-
dera cum sint splendida, & emissa ad vtili-
60 tates, obaudiunt. * Similiter & fulgur cum
apparuerit, perspicuum est: idipsum autem
61 & spiritus in omni regione spirat. * Et nu-
bes, quibus cum imperatum fuerit a Deo
perambulare uniuersum orbem, perficiunt
62 quod imperatum est eis. * Ignis etiam mis-
G sus desuper ut consumat montes, & siluas,
facit quod præceptum est ei. Hæc autem
neque speciebus, neque uirtutibus uni eorũ
63 similia sunt. * Vnde neque existimandum
est, neque dicendum, illos esse deos, quando
non possunt neque iudicium iudicare, neque
64 quidquam facere hominibus. * Scientes
itaque quia non sunt dij, ne ergo timueri
65 tis eos. * Neque enim regibus maledicent,
66 neque benedicent. * Signa etiam in cælo G
tibus non ostendunt, neque ut sol lucebunt
67 neque illuminabunt ut luna. * Bestiæ melio-
res sunt illis, quæ possunt fugere sub tectum,
68 prodesse sibi. * Nullo itaque modo nobis est
manifestum quia sunt dii: propter quod ne
69 timeas eos. * Nam sicut in cucumerario for
mido nihil custodit: ita sunt dii illorum li-
70 gnei, & argentei, & inaurati. * Eodem mo-
do & in horto spina alba, supra quam omnis
auis sedet. Similiter & mortuo proiecto in
tenebris simile sunt dii illorum lignei, &
71 inaurati, & inargentati. * A purpura quo-
que & murice, quæ supra illos tineant, scietis
itaque quia non sunt dii. Ipsi etiam postre-
mo comeduntur, & erunt opprobrium in re-
72 gione. * Melior est homo iustus, qui non
habet simulachra: nam erit longe ab op-
probrijs.

PROPHETIA EZECHIELIS.

CAPVT PRIMVM.

Infr. 3. f. 12. d.

1 A ET factum est in trigesimo anno,
in quarto, in quinta mensis,
cum essem in medio captiuorum
iuxta fluuium Chobar, aperti sunt cæli, & ui-
2 di uisiones Dei. * In quinta mẽsis, ipse est an
nus quintus transmigrationis regis Ioachin,
3 * Factũ est verbum Domini ad Ezechielem
filium Buzi sacerdotem in terra Chaldæorũ,

secus flumen Chobar: & facta est super eum
4 ibi manus Domini. * Et vidi, & ecce ventus
B turbinis veniebat ab Aquilone, & nubes ma-
gna, & ignis inuoluens, & splendor in circui-
tu eius: & de medio eius quasi species ele-
5 ctri, id est de medio ignis: * & in medio eius
similitudo quattuor animalium: & hic a-
spectus eorum, similitudo hominis in eis.
6 * Quattuor facies vni, & quattuor pennæ
7 vni. * Pedes eorum pedes recti, & planta
pedis eorum quasi planta pedis vituli, &
8 scintillæ quasi aspectus æris candentis. * Et
manus hominis sub pennis eorum in quat-
tuor partibus: & facies, & pennas per quat-
9 tuor partes habebant * iunctæque erant pen-
C næ eorum alterius ad alterum: non reuer-
tebantur cum incederent: sed vnumquodque
10 ante faciem suam gradiebatur. * Similitu-
do autem vultus eorum: facies hominis,
& facies leonis a dextris ipsorum quattuor:
facies autem bouis, a sinistris ipsorum quat-
tuor, & facies aquilæ desuper ipsorum quat-
11 tuor. * Facies eorum, & pennæ eorum exten-
tæ desuper: duæ pennæ singulorum iunge-
bantur, & duæ tegebant corpora eorum:
12 * & vnumquodque eorum coram facie sua
ambulabat: vbi erat impetus spiritus, illuc
gradiebantur, nec reuertebantur cum am-
13 bularent. * Et similitudo animalium, aspe-
D ctus eorum quasi carbonum ignis arden-
tium, & quasi aspectus lampadarum. Hæc
erat visio discurrens in medio animalium,
splendor ignis, & de igne fulgur egrediens.
14 * Et animalia ibant, & reuertebantur in
15 similitudinem fulguris coruscantis. * Cum-
que aspicerem animalia, apparuit rota
vna super terram iuxta animalia, habens
16 quattuor facies. * & aspectus rotarum, &
opus earum, quasi visio maris: & vna si-
militudo ipsarum quattuor: & aspectus ea-
rum & opera, quasi sit rota in medio rotæ.
17 * Per quattuor partes earum euntes ibant:
18 & non reuertebantur cum ambularent. * Sta-
E tura quoque erat rotis, & altitudo, & hor-
ribilis aspectus: & totum corpus oculis
plenum in circuitu ipsarum quattuor.
19 * Cumque ambularent animalia, ambula-
bant pariter & rotæ iuxta ea: & cum eleua-
rentur animalia de terra, eleuabantur simul
20 & rotæ. * Quocumque ibat spiritus, illuc
eunte spiritu, & rotæ pariter eleuabantur,
sequentes eum. Spiritus enim vitæ erat in
21 rotis. * Cum euntibus ibant, & cum stan-
tibus stabant: & cum eleuatis a terra, pari-
ter eleuabantur & rotæ, sequentes ea: quia
22 spiritus vitæ erat in rotis: * Et similitudo
F super capita animalium firmamenti, quasi
aspectus crystalli horribilis, & extenti su-
23 per capita eorum desuper. * Sub firmamen-
to autem pennæ eorum rectæ alterius ad al-
terum: vnumquodq. duabus alis velabat cor-
pus suum, & alterum similiter velabatur.
24 * Et audiebam sonum alarum, quasi so-
num aquarum multarum, quasi sonum su-
blimis Dei: cum ambularent quasi sonus erat
multitudinis ut sonus castrorum: cumque
25 starent, demittebantur pennæ eorum. * Nam
G cum fieret vox super firmamentum, quod
erat super caput eorum, stabant, & submit-
26 tebant alas suas. * Et super firmamentum,
quod erat imminens capiti eorum, quasi a-
spectus lapidis sapphiri similitudo throni:
& super similitudinem throni, similitudo
27 quasi aspectus hominis desuper. * Et vidi
quasi speciem electri, velut aspectum ignis,
intrinsecus eius per circuitum: a lumbis eius
& desuper, & a lumbis eius vsque deorsum,
vidi quasi speciem ignis splendentis in cir-
28 cuitu: * Velut aspectum arcus cum fuerit in nu
be in die pluuiæ: hic erat aspectus splendoris
per gyrum.

CAP. II.

1 HAec visio similitudinis gloriæ Domi-
A ni. & vidi, & cecidi in faciem meam,
& audiui vocem loquentis. Et dixit ad me:
Fili hominis sta super pedes tuos, & lo-
2 quar tecum. * Et ingressus est in me spiri-
tus postquam locutus est mihi, & statuit me
supra pedes meos: & audiui loquentem ad
3 me, * & dicentem: Fili hominis, mitto ego
B te ad filios Israël, ad Gentes apostatrices, quæ
recesserunt a me: ipsi & patres eorum præua-
ricati sunt pactum meum vsq. ad diem hanc.
4 * Et filij dura facie, & indomabili corde sunt,
ad quos ego mitto te: & dices ad eos: Hæc
5 dicit Dominus Deus: * Si forte vel ipsi au-
diant, & si forte quiescant, quoniam domus
exasperans est: & scient quia propheta fuerit
6 in medio eorum. * Tu ergo fili hominis ne
timeas eos, neque sermones eorum metuas:
C quoniam increduli, & subuersores sunt te-
cum, & cum scorpionibus habitas. verba
eorum ne timeas, & vultus eorum ne formi-
7 des, quia domus exasperans est. * Loqueris
ergo verba mea ad eos, si forte audiant, &
8 quiescant: quoniam irritatores sunt. * Tu au-
D tem fili hominis audi quecumque loquor ad
te: & noli esse exasperans sicut domus exaspe-
ratrix est: aperi os tuum & comede quæcum-
9 que ego do tibi. * Et vidi, & ecce manus mis-
sa ad me, in qua erat inuolutus liber: & expan-
dit illum coram me, † qui erat scriptus † Apoc. 5. a. 1
intus, & foris: & scriptæ erant in eo lamenta-
tiones, & carmen, & væ.

CAP. III.

1 ET dixit ad me: Fili hominis quodcumq.
A inueneris comede: comede volumen

istud,

2 istud, & uadens loquere ad filios Israel. * Et
aperui os meum, & cibauit me uolumine il-
3 lo: * & dixit ad me: Fili hominis uenter
tuus comedet, & uiscera tua complebuntur
‖ Apo.10. d.9.10 uolumine isto, quod ego do tibi. ‖ Et co-
medi illud: & factũ est in ore meo sicut mel
4 dulce. * Et dixit ad me: Fili hominis ua-
de ad domum Israel, & loqueris uerba mea
5 ad eos. * Non enim ad populum profundi
sermonis, & ignotæ linguæ tu mitteris ad do
6 mum Israel: * neque ad populos multos
profundi sermonis, & ignotæ linguæ, quorũ
non possis audire sermones: & si ad illos mit
7 tereris, ipsi audirent te. * Domus autem
B Israel nolunt audire te: quia nolunt audire
me. omnis quippe domus Israel attrita fron
8 te est, & duro corde. * Ecce dedi faciem
tuam ualentiorem faciebus eorum, & fron-
9 tem tuam duriorem frontibus eorum. * Vt
adamantem, & ut silicem dedi faciem tuam:
ne timeas eos, neque metuas a facie eorum:
10 quia domus exasperans est. * Et dixit ad
me: Fili hominis omnes sermones meos,
quos ego loquor ad te, assume in corde tuo,
11 & auribus tuis audi: * Et uade ingredere ad
transmigrationem, ad filios populi tui, &
C loqueris ad eos, & dices eis: Hæc dicit Do-
minus Deus: si forte audiant, & quiescant.
12 * Et assumpsit me spiritus, & audiui post
me uocem commotionis magnæ: Benedi-
13 cta gloria Domini de loco suo, * & uocem
alarum animalium percutientium alteram
ad alteram, & uocem rotarum sequentium
animalia, & uocem commotionis magnæ.
14 * Spiritus quoque leuauit me, & assum-
D psit me: & abij amarus in indignatione spi-
ritus mei: manus enim Domini erat me-
15 cum, confortans me. * Et ueni ad transmi-
grationem, ad aceruum nouarum frugum,
ad eos, qui habitabant iuxta flumen Cho-
bar, & sedi ubi illi sedebant: & mansi ibi
septem diebus mœrens in medio eorum.
16 * Cum autem pertransissent septem dies, fa-
ctum est uerbum Domini ad me, dicens:
‖ Inf. 33. b.7 17 * ‖ Fili hominis speculatorem dedi te do-
mui Israel: & audies de ore meo uerbum, &
18 annunciabis eis ex me. * Si dicente me ad
impium: Morte morieris: non annuncia-
ueris ei, neque locutus fueris ut auertatur a
E uia sua impia, & uiuat: ipse impius in ini-
quitate sua morietur, sanguinem autem eius
19 de manu tua requiram. * Si autem tu an-
nunciaueris impio, & ille non fuerit conuer
sus ab impietate sua, & a uia sua impia: ipse
quidem in iniquitate sua morietur, tu au-
20 tem animam tuam liberasti. * Sed & si con
uersus iustus a iustitia sua fuerit, & fecerit
iniquitatem: ponam offendiculum corã eo,
ipse morietur, quia non annunciasti ei: in
peccato suo morietur, & non erunt in me-
moria iustitiæ eius, quas fecit: sanguinem
21 uero eius de manu tua requiram. * Si autem
F tu annunciaueris iusto ut non peccet iustus,
& ille non peccauerit: uiuens uiuet, quia an-
nunciasti ei, & tu animam tuam liberasti.
22 * Et facta est super me manus Domini, &
dixit ad me: Surgens egredere in campum,
23 & ibi loquar tecum. * Et surgens egressus
sum in campum: & ecce ibi gloria Domini
stabat quasi gloria, quam uidi ‖ iuxta fluuiũ ‖ Sup.1.a.3
24 Chobar: & cecidi in faciem meam. * Et in-
gressus est in me spiritus, & statuit me super
pedes meos: & locutus est mihi, & dixit ad
G me: Ingredere, & includere in medio domus
25 tuæ. * Et tu fili hominis, ecce data sunt su-
per te uincula, & ligabunt te in eis: & non
26 egredieris de medio eorum. * Et linguam
tuam adhærere faciam palato tuo, & eris
mutus, nec quasi uir obiurgans: quia domus
27 exasperans est. * Cum autem locutus fue-
ro tibi, aperiam os tuum, & dices ad eos:
Hæc dicit Dominus Deus: Qui audit, audiat:
& qui quiescit, quiescat: quia domus exaspe
rans est.

CAP. IV.

1 ET tu fili hominis sume tibi laterem, &
A pones eum coram te: & describes in eo
2 ciuitatem Ierusalem. * Et ordinabis aduer-
sus eam obsidionem, & ædificabis munitio-
nes, & comportabis aggerem, & dabis con-
3 tra eam castra, & pones arietes in gyro. * Et
tu sume tibi sartaginem ferream, & pones
eam in murum ferreum inter te, & inter ci-
uitatem: & obfirmabis faciem tuam ad eã,
& erit in obsidionem, & circumdabis eam:
4 signum est domui Israel. * Et tu dormies
super latus tuum sinistrum, & pones iniqui-
tates domus Israel super eo numero dierũ,
quibus dormies super illud, & assumes ini-
5 quitatem eorum. * Ego autem dedi tibi an-
B nos iniquitatis eorum, numero dierum tre-
centos & nonaginta dies: & portabis iniqui-
6 tatem domus Israel. * Et cum compleueris
hæc, dormies super latus tuum dexterum
secundò: & ‖ assumes iniquitatem domus ‖ Nu. 14. f. 34.
Iuda quadraginta diebus: diem pro anno,
7 diem, inquam, pro anno dedi tibi. * Et ad
obsidionem Ierusalem cõuertes faciẽ tuam,
& brachium tuum erit extentum: & pro-
8 phetabis aduersus eam. * Ecce circumde-
di te uinculis: & non te conuertes à latere
tuo in latus aliud, donec compleas dies ob-
9 sidionis tuæ. * Et tu sume tibi frumentum,
& hordeum, & fabam, & lentem, & mi-
lium, & uiciam: & mittes ea in uas unum,
& facies tibi panes numero dierum, quibus
dormies super latus tuum: trecentis & no-
10 naginta diebus comedes illud. * Cibus au-
C tem tuus, quo uesceris, erit in pondere ui-
ginti stateres in die: a tempore usque ad

11 tempus comedes illud. * Et aquam in men-
sura bibes, sextam partem hin: a tempore
12 vsque ad tempus bibes illud. * Et quasi sub-
cinericium hordeaceum comedes illud: &
stercore, quod egreditur de homine, operies
13 illud in oculis eorum. * Et dixit Dominus:
Sic comedent filij Israel ‖ panem suum pol-
lutum inter Gentes, ad quas eijciam eos.
14 * Et dixi: A a a, Domine Deus, ecce ani-
ma mea non est polluta, & morticinum, &
laceratum a bestijs non comedi ab infantia
D mea vsque nunc, & non est ingressa in os
15 meum omnis caro immunda. * Et dixit ad
me: Ecce dedi tibi fimum boum pro ster-
coribus humanis: & facies panem tuum in
16 eo. * Et dixit ad me: Fili hominis: ‖ Ec-
ce ego conteram baculum panis in Ierusa-
lem: & comedent panem in pondere, & in
sollicitudine: & aquam in mensura, & in an-
17 gustia bibent: * Vt deficientibus pane &
aqua corruat vnusquisque ad fratrem suum:
& contabescant in iniquitatibus suis.

‖ Ose.9.a.3.

‖ Inf.5.d.16. & 14.d.13.

CAP. V.

1 ET tu fili hominis sume tibi gladiū acu-
A tum, radentem pilos: & assumes eum,
& duces per caput tuum, & per barbam tuā:
& assumes tibi stateram ponderis, & divi-
2 des eos. * Tertiam partem igni combures in
medio ciuitatis, iuxta completionem die-
rum obsidionis: & assumes tertiam partem,
& concides gladio in circuitu eius: tertiam
uero aliam disperges in ventum, & gla-
3 dium nudabo post eos. * Et sumes inde pa-
ruum numerum: & ligabis eos in summi-
4 tate pallij tui. * Et ex eis rursum tolles, &
proiicies eos in medio ignis, & combures
eos igni: & ex eo egredietur ignis in omnem
5 domum Israel. * Hæc dicit Dominus Deus:
Ista est Ierusalem, in medio Gentium po-
6 sui eam, & in circuitu eius terras. * Et
contempsit iudicia mea, vt plus esset im-
pia quàm Gentes: & præcepta mea vl-
B tra quàm terræ, quæ in circuitu eius sunt.
iudicia enim mea proiecerunt, & in præ-
7 ceptis meis non ambulauerunt. * Idcirco
hæc dicit Dominus Deus: Quia superastis
Gentes, quæ in circuitu vestro sunt, & in
præceptis meis non ambulastis, & iudicia
mea non fecistis, & iuxta iudicia Gentium,
quæ in circuitu vestro sunt, non estis opera-
8 ti, * Ideo hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
ad te, & ipse ego faciam in medio tui iudi-
9 cia in oculis Gentium. * & faciam in te
quod non feci, & quibus similia vltra non
faciam propter omnes abominationes tuas.
10 * Ideo patres comedent filios in medio tui,
& filij comedent patres suos, & faciam in
te iudicia, & ventilabo uniuersas reliquias
11 tuas in omnem uentum. * Idcirco uiuo ego,
C dicit Dominus Deus: Nisi pro eo quòd san-
ctum meum violasti in omnibus offensioni-
bus tuis, & in cunctis abominationibus tuis:
ego quoque confringam, & non parcet ocu-
12 lus meus, & non miserebor. * Tertia pars
tui peste morietur, & fame consumetur in
medio tui: & tertia pars tui in gladio cadet
in circuitu tuo: tertiam vero partem tuam
in omnem ventum dispergam, & gladium
13 euaginabo post eos. * Et complebo furorem
meum, & requiescere faciam indignationē
meam in eis, & consolabor: & scient quia
ego Dominus locutus sum in zelo meo, cum
14 impleuero indignationem meam in eis. * Et
dabo te in desertum, & in opprobrium Gen-
D tibus, quæ in circuitu tuo sunt, in conspectu
15 omnis prætereuntis. * Et eris opprobrium,
& blasphemia, exemplum, & stupor in Gen-
tibus, quæ in circuitu tuo sunt, cum fecero
in te iudicia in furore, & in indignatione, &
16 in increpationibus iræ. * Ego Dominus lo-
cutus sum: Quando misero sagittas famis
pessimas in eos: quæ erunt mortiferæ, &
quas mittam vt disperdam vos: & famem
congregabo super vos, & ‖ conteram in vo- ‖ Sup.4.d.16.Inf.14.d.13.
17 bis baculum panis. * Et immittam in vos
famem, & bestias pessimas vsque ad interne-
cionem: & pestilentia, & sanguis transibunt
per te, & gladium inducam super te. ego
Dominus locutus sum.

CAP. VI.

1 ET factus est sermo Domini ad me, di-
2 cens: * Fili hominis pone faciem tuam
3 ad montes Israel, & prophetabis ad eos, * &
A dices: ‖ Montes Israel audite verbum Domi- ‖ Inf.36.a.2.
ni Dei: Hæc dicit Dominus Deus montibus,
& collibus, rupibus, & vallibus: Ecce ego in-
ducam super vos gladium, & disperdam ex-
4 celsa vestra, * & demoliar aras uestras, & cō-
fringētur simulachra uestra: & deijciam in-
5 terfectos uestros ante idola uestra. * Et dabo
cadauera filiorum Israel ante faciem simula-
chrorum uestrorum: & dispergam ossa ue-
6 stra circum aras uestras * in omnibus habi-
B tationibus uestris. Vrbes desertæ erunt, &
excelsa demolientur, & dissipabuntur: &
interibunt aræ uestræ, & confringentur: &
cessabunt idola uestra, & conterentur delu-
7 bra uestra, & delebuntur opera uestra. * Et
cadet interfectus in medio uestri: & scietis
8 quia ego sum Dominus. * Et relinquam in
uobis eos, qui fugerint gladium in Gentibus,
9 cum dispersero uos in terris. * Et recorda-
buntur mei liberati uestri in Gentibus, ad
C quas captiui ducti sunt: quia contriui cor
eorum fornicans, & recedens a me: & ocu-
los eorum fornicantes post idola sua: & di-
splicebunt sibimet super malis quæ fecerunt

10 in vniuersis abominationibus suis.* Et sciet
quia ego Dominus non frustra locutus sum
11 vt facerem eis malum hoc. * Hæc dicit Do-
minus Deus: Percute manum tuam,& allide
pedem tuum, & dic, Heu, ad omnes abomi-
nationes malorũ domus Israel: quia gladio,
12 fame, & peste ruituri sunt. * Qui longe est,
peste morietur: qui autem prope, gladio cor-
ruet: & q. relictus fuerit,& obsessus,fame mo
rietur:& complebo indignationem meam in
13 eis. * Et scietis quia ego Dominus, cum
D fuerint interfecti vestri in medio idolorum
uestrorum in circuitu ararum vestrarum, in
omni colle excelso, & in cunctis summitati-
bus montium, & subtus omne lignum ne-
morosum, & subtus vniuersam quercum
frondosam,locum vbi accenderunt thura re-
14 dolentia uniuersis idolis suis.* Et extendam
manum meam super eos: & faciam terram
desolatam,& destitutam a deserto Deblatha
in omnibus habitationibus eorum: & scient
quia ego Dominus.

CAP. VII.

1 ET factum est sermo Domini ad me, di-
2 cens:* Et tu fili hominis,hæc dicit Do
A minus Deus terræ Israel: Finis uenit, uenit
3 finis super quatuor plagas terræ.* Nunc finis
super te, & immittam furorem meum in te:
& iudicabo te iuxta uias tuas: & ponam
4 contra te omnes abominationes tuas. * Et
non parcet oculus meus super te,& non mi-
serebor: sed uias tuas ponam super te, &
abominationes tuæ in medio tui erunt: &
5 scietis quia ego Dominus. * Hæc dicit Do-
B minus Deus: Afflictio una, afflictio ecce ue-
6 nit.* finis uenit,uenit finis,euigilauit aduer-
7 sum te:ecce uenit.* Venit contritio super te,
qui habitas in terra: uenit tempus, prope est
8 dies occisionis & nõ gloriæ montiũ. * Nunc
de propinquo effundam iram meam su-
per te, & complebo furorem meum in
te: & iudicabo te iuxta uias tuas, & im
9 ponam tibi omnia scelera tua: * Et non
C parcet oculus meus,nec miserebor, sed uias
tuas imponam tibi,& abominationes tuæ in
medio tui erunt: & scietis quia ego sum Do-
10 minus percutiens. * Ecce dies, ecce uenit:
egressa est contritio, floruit uirga, germi-
11 nauit superbia: * Iniquitas surrexit in uir-
ga impietatis: non ex eis,& non ex populo,
neque ex sonitu eorum: & non erit requies
12 in eis. * Venit tempus, appropinquauit
dies: qui emit, non lætetur: & qui uendit,
non lugeat: quia ira super omnem po-
13 pulum eius. * Quia qui uendit, ad id, quod
D uendidit, non reuertetur, & adhuc in ui-
uentibus uita eorum. uisio enim ad omnem
multitudinem eius non regredietur: & uir
in iniquitate uitæ suæ non confortabitur.

14 * Canite tuba, præparentur omnes, & non
est qui uadat ad prælium: ira enim mea su-
15 per uniuersum populum eius. * Gladius fo-
ris: & pestis, & fames intrinsecus: qui in
agro est, gladio morietur:& qui in ciuitate,
16 pestilentia,& fame deuorabuntur.* Et salua-
buntur qui fugerint ex eis, & erunt in mon-
tibus quasi columbæ couallium omnes trepi
17 di,unusquisque in iniquitate sua. * Omnes
manus dissoluentur, & omnia genua fluent
18 aquis.* | Et accinget se cilicijs,& operiet eos | Isa. 15.
E formido,& in omni facie confusio,& in uni- a.2
19 uersis capitibus eorum caluitium. * Argen- Ier.48.f.37
tum eorum foras proijcietur, & aurum eorũ Pro. 11. a.
in sterquilinium erit. Argentum eorum, & 4
aurum eorum non ualebit liberare eos in die Soph.1.d.
furoris Domini. Animam suam non satura- 18
bunt, & uentres eorum non implebuntur: Eccl. 5. c.
quia scandalum iniquitatis eorum factum 10.13
20 est.* Et ornamentum monilium suorum in
superbiam posuerunt,& imagines abomina-
tionum suarum, & simulachrorum fecerunt
ex eo: propter hoc dedi eis illud in immun-
21 ditiam: * & dabo illud in manus alienorum
ad diripiendum, & impijs terræ in prædam,
22 & contaminabunt illud. * Et auertam faciẽ
meam ab eis, & uiolabunt arcanum meum:
& introibunt in illud emissarij, & contami-
23 nabunt illud. * Fac conclusionem: quo-
niam terra plena est iudicio sanguinum, &
24 ciuitas plena iniquitate:* Et adducam pes-
G simos de Gentibus, & possidebunt domos
eorum, & quiescere faciam superbiam potẽ-
25 tium,& possidebunt sanctuaria eorum.* An-
gustia superueniente, requirent pacem, &
26 non erit. * Conturbatio super conturbatio-
nem ueniet,& auditus super auditum:& quę
rent uisionem de prophæta, & lex peribit a
27 sacerdote, & consilium a senioribus. * Rex
lugebit, & princeps induetur mœrore, &
manus populi terræ conturbabuntur. Secun-
dum uiam eorum faciam eis, & secundum
iudicia eorum iudicabo eos: & scient quia
ego Dominus.

CAP. VIII.

1 ET factum est in anno sexto, in sexto men
A se, in quinta mensis: ego sedebam in do
mo mea,& senes Iuda sedebant coram me,
& cecidit ibi super me manus Domini Dei.
2 * Et uidi, & ecce similitudo quasi aspectus
igni: ab aspectu lumborum eius, & deor-
sum, ignis: & a lumbis eius,& sursum,qua-
3 si aspectus splendoris, ut uisio electri. * | Et
emissa similitudo manus apprehendit me | Dan.14.
B in cincinno capitis mei: & eleuauit me Spi- f.35
ritus inter terram, & cælum: & addu-
xit me in Ierusalem in uisione Dei, iuxta
ostium interius,quod respiciebat ad Aqui-
lonem, ubi erat statutum idolum zeli ad

4 prouocandam æmulationem . * Et ecce ibi
gloria Dei Israel secundum visionem,quam
5 videram in cāpo. * Et dixit ad me : Fili ho-
C minis, leua oculos tuos ad viam Aquilonis.
Et leuaui oculos meos ad viam Aquilonis :
& ecce ab Aquilone portæ altaris idolum ze-
6 li in ipso introïtu . * Et dixit ad me: Fili ho-
minis,putasne,vides tu quid isti faciunt,abo
minationes magnas , quas domus Israel fa-
cite hic,vt procul recedam a sanctuario meo?
& adhuc conuersus videbis abominationes
7 maiores.* Et introduxit me ad ostium atrij :
& vidi , & ecce foramen vnum in pariete.
8 * Et dixit ad me : Fili hominis fode parie-
D tem . Et cum fodissem parietem , apparuit
9 ostium vnum.* Et dixit ad me : Ingredere,
& vide abominationes pessimas , quas isti
10 faciunt hic.* Et ingressus vidi , & ecce om-
nis similitudo reptilium,& animalium,abo-
minatio, & vniuersa idola domus Israel
depicta erant in pariete in circuitu per to-
11 tum. * Et septuaginta viri de senioribus do-
mus Israel , & Iezonias filius Saphan stabat
E in medio eorum, stantium ante picturas : &
vnusquisque habebat thuribulum in ma-
nu sua : & vapor nebulę de thure consurge-
12 bat . * Et dixit ad me : Certe vides filij ho-
minis quæ seniores domus Israel faciunt in
tenebris , vnusquisque in abscondito cu-
biculi sui: dicunt enim : Non videt Domi
13 nus nos,dereliquit Dominus terram.* Et di-
xit ad me : Adhuch conuersus videbis abo-
14 minationes maiores , quas isti faciunt . * Et
introduxit me per ostiū portę domus Do-
mini,quòd respiciet ad Aquilonem:& ecce
F ibi mulieres sedebant plangentes Adonidē .
15 * Et dixit ad me : Certe vidisti fili hominis:
adhuch cōuersus videbis abominationes ma
16 iores his.* Et introduxit me in atriū domus
Domini interius & ecce in ostio templi Do-
mini inter vestibulum & altare,quasi vigin
tiquinque viri dorsa habentes contra tem-
plum Domini,& facies ad Orientem:& ado
17 rabant ad ortum Solis . * Et dixit ad me :
G Certe vidisti fili hominis : numquid leue est
hoc domus Iuda vt facerent abominationes
istas,quas fecerunt hic : quia replentes ter-
ram iniquitate conuersi sunt ad irritandum
me:& ecce applicant ramum ad nares suas.
18 * Ergo & ego faciam in furore : non parcet
oculus meus, nec miserebor : & cum clama-
uerint ad aures meas voce magna,non exau-
diam eos .

CAP. IX.

1 ET clamauit in auribus meis voce ma-
A gna,dicēs: Appropinquauerunt visitatio
nes vrbis , & vnusquisque vas interfectionis
2 habet in manu sua. * Et ecce sex viri venie-
bant de via portæ superioris,quæ respicit ad
Aquilonē : & vniuscuiusque vas interitus in
manu eius : vir quoque vnus in medio eo-
rum vestitus erat lineis , & atramentarium
scriptoris ad renes eius : & ingressi sunt , &
3 steterunt iuxta altare æreum:* Et gloria Do
B mini Israel assumpta est de cherub, quæ erat
super eum ad limen domus : & vocauit vi-
rum , qui indutus erat lineis , & atramenta-
4 rium scriptoris habebat in lumbis suis. * Et
dixit Dominus ad eum . Transi per mediam
ciuitatem in medio Ierusalem : ‖ & signa ‖ Exo.12 c.7 Apo.7.a.3
thau super frontes virorum gementium , &
dolentium super cunctis abominationibus ,
5 quæ fiunt in medio eius . * Et illis dixit, au-
diente me: Transite per ciuitatem sequentes
eum, & percutite:non parcat oculus vester ,
6 neque misereamini . * Senem, adolescentu-
lum,& virginem,paruulum, & mulieres in-
C terficite vsque ad internecionem,omnem au
tem,super quem videritis thau,ne occidatis,
& a sanctuario meo incipite . Cœperunt er-
go a uiris senioribus , qui erant ante faciem
7 domus. * Et dixit ad eos : Contaminate do-
mum,& impleta atria interfectis: egredimi-
ni . Et egressi sunt, & percutiebant eos, qui
8 erant in ciuitate . * Et cæde completa ,
remansi ego : ruiq; super faciem meam , &
clamans aio: Heu, heu, heu Domine Deus :
ergone disperdes omnes reliquias Israel, ef-
9 fundens furorem tuū super Ierusalem ? * Et
dixit ad me . Iniquitas domus Israel, & Iu-
D da , magna est nimis valde, & repleta est
terra sanguinibus,& ciuitas repleta est auer-
sione: dixerunt enim : Dereliquit Dominus
10 terram, & Dominus non uidet . * Igitur &
meus non parcet oculus, neque miserebor:
uiam eorum super caput eorum reddam .
11 * Et ecce uir qui erat indutus lineis,qui habe
bat atramentarium in dorso suo , respondit
verbum , dicens: Feci sicut præcepisti mihi.

CAP. X,

1 ET uidi,& ecce in firmamento,quòd erat
A super caput cherubim , quasi lapis sap-
phirus , quasi species similitudinis solij , ap-
2 paruit super ea.* Et dixit ad uirum,qui in-
dutus erat lineis, & ait: Ingredere in medio
rotarum , quæ sunt subtus cherubim , & im-
ple manum tuam prunis ignis, quæ sunt in-
ter cherubim,& effunde super ciuitatem. In-
3 gressusq; est in conspectu meo : * cherubim
autē stabant a dextris domus cum ingredere
4 tur uir, & nubes impleuit atriū interius. * Et
eleuata est gloriam Domini desuper cherub
ad limen domus: & repleta est domus nube ,
& atrium repletum est splendore gloriæ Do
5 mini.* Et sonitus alarum cherubim audie-
batur vsque ad atrium exterius , quasi uox
6 Dei omnipotentis loquentis . * Cumque
præcepisset uiro, qui indutus erat lineis ,

dicens: Sume ignem de medio rotarum,
quæ sunt inter cherubim: ingressus ille ste-
7 tit iuxta rotam. * Et extendit cherub manũ
de medio cherubim ad ignem, qui erat in-
ter cherubim: & sumpsit, & dedit in manus
eius', qui indutus erat lineis: qui accipiens
8 egressus est. * Et apparuit in cherubim simi
litudo manus hominis subtus pennas eorũ.
9 * & uidi, & ecce quattuor rotę iuxta cheru
bim: rota una iuxta cherub unum, & rota
alia iuxta cherub unum: species autem rota-
10 rum erat quasi uisio lapidis crysolithi. * &
aspectus earum similitudo una quattuor:
11 quasi sit rota in medio rotæ. * Cumq. am-
bularent, in quattuor partes gradiebantur:
& non reuertebantur ambulantes, sed ad lo-
cũ, ad quem ire declinabat quæ prima erat,
sequebantur & ceteræ, nec conuertebantur.
12 * Et omne corpus earum, & colla, & manus,
C & pennæ, & circuli plena erant oculis, in cir
13 cuitu quattuor rotarum. * Et rotas istas uo-
14 cauit volubiles, audiente me. * Quattuor au-
tem facies habebat vnum: facies vna, facies
cherub: & facies secunda, facies hominis: &
in tertio facies leonis: & in quarto facies aqui
15 læ. * Et eleuata sunt cherubim: ipsum est
animal, quod uideram iuxta fluuium Cho-
16 bar. * Cumque ambularent cherubim, ibant
pariter & rotæ iuxta ea: & cum eleuarent
cherubim alas suas vt exaltarentur de terra,
non residebant rotæ, sed & ipsę iuxta erant.
17 * Stantibus illis, stabant: & cum eleuatis ele-
18 uabantur. spiritus enim vitæ erat in eis. * Et
D egressa est gloria Domini a limine templi:
19 & stetit super cherubim. * Et eleuantia che-
rubim alas suas', exaltata sunt a terra coram
me: & illis egredientibus, rotæ quoque sub-
secutæ sunt: & stetit in introitu portæ do-
mus Domini orientalis: & gloria Dei Israel
20 erat super ea. * Ipsum est animal, quod uidi
‖ Sup.1.a. 1.3 subter Deum Israel ‖iuxta fluuium Chobar:
21 & intellexi quia cherubim essent. * Quat-
tuor vultus vni, & quattuor alę vni: & simi-
22 litudo manus hominis sub alis eorum. * Et
similitudo vultum eorum, ipsi vultus quos
videram iuxta fluuium Chobar, & intuitus
eorum, & impetus singulorum ante faciem
suam ingredi.

CAP. XI.

1 ET eleuauit me spiritus, & introduxit
A me ad portam domus Domini orienta-
lem, quæ respicit ad solis ortum: & ecce in
introitu portæ uiginti quinque viri: & vidi
in medio eorum Iezoniam filium Azur, &
Pheltiam filium Banaię, principes populi.
2 * Dixitque ad me: Fili hominis, hi sunt ui-
ri, qui cogitant iniquitatem, & tractant con-
3 silium pessimum in vrbe ista, * dicentes:
Nonne dudum ędificatę sunt domus? hęc est
4 lebes, nos autem carnes. * Idcirco vaticina-
5 re de eis, uaticinare fili hominis. * Et irruit
in me spiritus Domini, & dixit ad me: Lo-
quere: Hæc dicit Dominus: Sic locuti estis
domus Israel, & cogitationes cordis vestri
6 ego noui. * Plurimos occidistis in vrbe hac,
7 & implestis uias eius interfectis. * Propterea
B hæc dicit Dominus Deus: Interfecti vestri,
quos posuistis in medio eius, hi sunt carnes,
& hæc est lebes: & educam uos de medio
8 eius. * Gladium metuistis, & gladium indu-
9 cam super vos, ait Dominus Deus. * Et eij-
ciam uos de medio eius, daboque uos in ma-
10 nu hostium, & faciã in vobis iudicia. * Gla-
dio cadetis: in finibus Israel iudicabo vos,
11 & scietis quia ego Dominus. * Hæc non erit
uobis in lebetem, & uos non eritis in medio
eius in carnes: in finibus Israel iudicabo vos:
12 * Et scietis quia ego Dominus: quia in præ-
ceptis meis non ambulastis, & iudicia mea
non fecistis, sed iuxta iudicia Gentium, quæ
13 in circuitu uestro sunt, estis operati. * Et fa-
ctum est, cum prophetarem, Pheltias filius
Banaiæ mortuus est: & cecidi in faciem meã
clamans uoce magna, & dixi: Heu, heu, heu
Domine Deus: consummationem tu facis re
14 liquiarum Israel? * Et factum est uerbum
15 Domini ad me, dicens: * Fili hominis, fra-
C tres tui, fratres tui, viri propinqui tui, & om
nis domus Israel, vniuersi, quibus dixerunt
habitatores Ierusalem: Longe recedite a Do-
mino, nobis data est terra in possessionem.
16 * Propterea hæc dicit Dominus Deus, quia
longe feci eos in Gentibus, & quia dispersi
eos in terris: ero eis in sanctificationem mo
17 dicam in terris, ad quas uenerunt. * Propte-
rea loquere: Hæc dicit Dominus Deus: Con-
gregabo uos de populis, & adunabo de ter-
ris, in quibus dispersi estis, daboque uobis
18 humum Israel. * Et ingredientur illuc, &
auferent omnes offensiones, cunctasque abo-
19 minationes eius de illa. * ‖ Et dabo eis cor
D vnum, & spiritum nouum tribuam in visce- ‖ Ier.31.f.
ribus eorum: & auferam cor lapideum de 33
20 carne eorum, & dabo eis cor carneum. * Vt Inf. 36.f.
in præceptis meis ambulent, & iudicia mea 26
custodiant, faciantque ea: & sint mihi in po-
21 pulum, & ego sim eis in Deum. * Quorum
cor post offendicula & abominationes suas
ambulat, horum viam in capite suo ponam,
22 dicit Dominus Deus. * Et eleuauerunt che-
rubim alas suas, & rotæ cum eis: & gloria
23 Dei Israel erat super ea. * Et ascendit glo-
ria Domini de medio ciuitatis, stetitque su-
24 per montem, qui est ad Orientem vrbis. * Et
spiritus leuauit me, adduxitq. in Chaldæam
ad transmigrationem, in visione in spiritu
Dei: & sublata est a me visio, quã uideram.
25 * Et locutus sum ad transmigrationem om-
nia verba Domini, quæ ostenderat mihi.

CAP. XII.

1 ET factus est sermo Domini ad me, di-
2 cens: * Fili hominis in medio domus
A exasperantis tu habitas: qui oculos habent ad
videndum, & non videt: & aures ad audien-
dum, & non audiunt: quia domus exaspe-
3 rans est.* Tu ergo fili hominis, fac tibi vasa
transmigrationis, & transmigrabis per diem
coram eis: transmigrabis autem de loco tuo
ad locum alterum in conspectu eorum, si
forte aspiciant: quia domus exasperans est.
4 * Et efferes foras vasa tua quasi vasa trans-
B migrantis per diem in conspectu eorum: tu
autem egredieris vespere coram eis, sicut
5 egreditur migrans.* Ante oculos eorum per
fode tibi parietem. & egredieris per eum.
6 * In conspectu eorum in humeris portaberis
in caligine effereris: faciem tuam velabis,
& non videbis terram. quia portentum dedi
7 te domui Israel. * Feci ergo sicut præcepe-
rat mihi Dominus: vasa mea protuli, quasi
vasa transmigrantis per diem: & vespere per
fodi mihi parietem manu: & in caligine egres
C sus sum, in humeris portatus in conspectu
8 eorum. * Et factus est sermo Domini mane
9 ad me, dicens: * Fili hominis, numquid non
dixerunt ad te domus Israel, domus exaspe-
10 rans: Quid tu facis? * Dic ad eos: Hæc
dicit Dominus Deus: Super ducem onus
istud, qui est in Ierusalem, & super omnem
domum Israel, quæ est in medio eorum.
11 * Dic: Ego portentum vestrum: quomodo
feci, sic fiet illis. in transmigrationem, & in
12 captiuitatem ibunt. * Et dux, qui est in me-
dio eorum, in humeris portabitur, in caligi-
ne egredietur: parietem perfodient vt edu-
D cant eum: facies eius operietur vt non vi-
‖ Inf. 17. c. 20 13 deat occulo terram. * ‖ Et extendam rete
meum super eum, & capietur in sagena mea:
& adducam eum in Babylonem in terram
Chaldæorum: & ipsam non videbit, ibique
14 morietur. * Et omnes, qui circa eum sunt,
præsidium eius, & agmina eius dispergam in
omnem ventum: & gladium euaginabo post
15 eos. * Et scient quia ego Dominus, quando
dispersero illos in Gentibus, & disseminaue-
16 ro eos in terris. * Et relinquam ex eis uiros
paucos a gladio, & fame, & pestilentia: vt
enarrent omnia scelera eorum in Gentibus,
E ad quas ingredientur: & scient quia ego Do
17 minus. * Et factus est sermo Domini ad me,
18 dicens: * Fili hominis, panem tuum in con-
turbatione comede: sed & aquam tuam in
19 festinatione, & mœrore bibe. * Et dices ad
populum terræ: Hæc dicit Dominus Deus
ad eos, qui habitant in Ierusalem in terra Is-
rael. Panem suum in solicitudine comedent,
& aquam suam in desolatione bibent: vt de-
soletur terra a multitudine sua, propter ini
20 quitatem omnium, qui habitant in ea. * Et
F ciuitates, quæ nunc habitantur, desolatæ
erunt, terraq. deserta: & scietis quia ego Do-
21 minus. * Et factus est sermo Domini ad me,
22 dicens: * Fili hominis, quod est prouerbiũ
istud vobis in terra Israel? dicentium: In
longum differentur dies, & peribit omnis ui
23 sio. * Ideo dic ad eos: Hæc dicit Dominus
Deus: Quiescere faciam prouerbium istud,
neque vulgo dicetur vltra in Israel: & lo-
quere ad eos quòd appropinquauerint dies,
24 & sermo omnis visionis. * Non enim erit vl
tra omnis visio cassa, neque diuinatio ambi-
25 gua in medio filiorũ Israel. * Quia ego Do-
G minus loquar: & quodcumque locutus fue-
ro verbum, fiet, & non prolongabitur am-
plius: sed in diebus uestris domus exaspe-
rans loquar uerbum, & faciam illud, dicit
26 Dominus Deus. * Et factus est sermo Do-
27 mini ad me, dicens: * Fili hominis, ecce do-
mus Israel dicentium: Visio, quam hic ui-
det, in dies multos: & in tempora longa iste
28 prophetat. * Propterea dic ad eos: Hæc di-
cit Dominus Deus: Non prolongabitur ul-
tra omnis sermo meus: verbum, quod locu-
tus fuero, cõplebitur, dicit Dominus Deus.

CAP. XIII.

1 ET factus est sermo Domini ad me, di-
2 cens: * Fili hominis, vaticinare ad pro-
A phetas Israel, qui prophetant: & dices pro-
phetantibus de corde suo: Audite verbum
3 Domini: * Hæc dicit Dominus Deus: ‖ Væ ‖ Iere. 31. a. 1
prophetis insipientibus, qui sequuntur spiri-
4 tum suum, & nihil uident. * Quasi vulpes in Inf. 14. c. 9
5 desertis, prophetæ tui Israel erant.* Non ascẽ & 34. a. 2
distis ex aduerso, neque opposuistis murum
pro domo Israel, ut staretis in prælio in die
6 Domini. * Vident uana, & diuinant menda-
cium, dicentes: Ait Dominus: cum Domi-
nus non miserit eos: & perseuerauerunt con
7 firmare sermonem. * Numquid non visio-
nem cassam uidistis, & diuinationem men-
dacem locuti estis? & dicitis, ait Dominus:
8 cum ego non sim locutus. * Propterea hæc
dicit Dominus Deus: Quia locuti estis va-
na, & vidistis mendacium: ideo ecce ego ad
9 vos, dicit Dominus Deus: * Et erit manus
B mea super prophetas, qui uident uana, & di-
uinant mendacium: in consilio populi mei
non erunt, & in scriptura domus Israel non
scribentur, nec in terram Israel ingredientur:
10 & scietis quia ego Dominus Deus: * Eo
quòd deceperint populum meum, dicentes:
Pax, & non est pax: & ipse ædificabat parie-
tem, illi autẽ liniebant eum luto absque pa-
11 leis. * Dic ad eos, qui liniunt absque tempe-
ratura, quòd casurus sit: erit enim imber
inundans, & dabo lapides prægrandes de-
super irruentes, & ventũ procellæ dissipantẽ.

Siquidem

12 * Siquidem ecce cecidit paries: numquid nõ
dicetur vobis: Vbi est litura, quam linistis?
13 * Propterea hæc dicit Dominus Deus: Et erũ-
pere faciam spiritum tempestatum in indi-
gnatione mea, & imber inundans in furore
meo erit: & lapides grandes in ira in con-
14 sumptionem. * Et destruam parietem, quẽ
C linistis absque temperamento: & adæquabo
eum terræ, & reuelabitur fundamentũ eius:
& cadet, & consumetur in medio eius: &
15 scietis quia ego sum Dominus. * Et comple-
bo indignationẽ meã in pariete, & in his, qui
liniunt eum absque temperamento, dicam-
que vobis: Non est paries, & non sunt qui li-
16 niunt eum. * Prophetæ Israel, qui prophe-
tant ad Ierusalem, & vident ei visionem pa-
17 cis: & non est pax, ait Dominus Deus. * Et
tu fili hominis, pone faciem tuam contra fi-
lias populi tui, quę prophetant de corde suo:
18 & vaticinare super eas, * & dic: Hæc dicit
Dominus Deus: Væ quę consuunt puluillos
sub omni cubito manus: & faciunt ceruica-
lia sub capite vniuersæ ætatis ad capiendas
animas: & cum caperẽt animas populi mei,
19 viuificabant animas eorum. * Et violabant
me ad populum meum propter pugillũ hor-
dei, & fragmen panis, vt interficerent ani-
mas, quæ non moriuntur, & viuificarent ani
mas, quæ non viuunt, mentientes populo
20 meo credenti mendacijs. * Propter hoc hęc
D dicit Dominus Deus: Ecce ego ad puluillos
vestros, quibus vos capitis animas volantes:
& dirumpã eos de brachijs vestris: & dimit-
tam animas, quas vos capitis, animas ad vo-
21 landum. * Et dirumpam ceruicalia vestra,
& liberabo populum meũ de manu vestra,
neque erunt vltra in manibus vestris ad prę-
22 dandum: & scietis quia ego Dominus. * Pro
eo quòd mœrere fecistis cor iusti mendaci-
ter, quem ego non contristaui: & conforta-
stis manus impij, vt non reuerteretur a via
23 sua mala, & viueret: * propterea uana non
uidebitis, & diuinationes non diuinabitis am
plius, & erigam populum meum de manu
uestra: & scietis quia ego Dominus.

CAP. XIIII.

1 ET uenerunt ad me uiri seniorum Israel,
2 & sederunt coram me. * Et factus est
3 sermo Domini ad me, dicens: * Fili homi-
A nis, uiri isti posuerunt immunditias suas in
cordibus suis, & scandalum iniquitatis suæ
statuerunt cõtra faciem suam: numquid in-
4 terrogatus respondebo eis? * Propter hoc
loquere eis, & dices ad eos: Hæc dicit Do-
B minus Deus: Homo homo de domo Israel,
qui posuerit immunditias suas in corde suo,
& scandalũ iniquitatis suæ statuerit contra
faciem suam, & uenerit ad Prophetã inter-
rogans per eum me: ego Dominus respon-
debo ei in multitudine immũditiarum sua-
5 rũ: * vt capiatur domus Israel in corde suo,
quo recesserunt a me in cunctis idolis suis.
6 * Propterea dic ad domum Israel: Hæc di-
cit Dominus Deus: Conuertimini, & rece-
dite ab idolis vestris, & ab vniuersis con-
taminationibus vestris auertite facies ve-
7 stras. * Quia homo homo de domo Israel,
& de proselytis quicumque aduena fuerit in
Israel, si alienatus fuerit a me, & posuerit
idola sua in corde suo, & scandalum ini-
quitatis suæ statuerit contra faciem suam, &
venerit ad prophetam vt interroget per eum
me: ego Dominus respondebo ei per me.
8 * Et ponam faciem meam super hominem
C illum, & faciam eum in exemplum, & in
prouerbium, & disperdam eum de medio
populi mei: & scietis quia ego Dominus.
9 * ‖ Et propheta cum errauerit, & locutus ‖ Sup. 13. a. 5
fuerit verbum: ego Dominus decepi pro-
phetam illum: & extendam manum meam
super illum, & delebo eum de medio populi
10 mei Israel. * Et portabunt iniquitatem suã:
iuxta iniquitatem interrogantis, sic iniqui-
11 tas prophetæ erit: * vt non erret vltra do-
mus Israel a me, neque polluatur in vniuer-
sis præuaricationibus suis: sed sint mihi in
populum, & ego sim eis in Deum, ait Domi-
12 nus exercituũ. * Et factus est sermo Domini
13 ad me, dicens: * Fili hominis, terra cũ pecca-
D uerit mihi, vt præuaricetur præuaricans, ex-
tendam manum meam super eam, & ‖ con- ‖ Sup. 4. d. 16. & 5. d. 16
teram virgam panis eius: & immittam in eã
famem, & interficiam de ea hominẽ, & iu-
14 mentum. * Et si fuerint tres viri isti in me-
dio eius, Noe, Daniel, & Iob: ipsi iustitia sua
liberabunt animas suas, ait Dominus exer-
15 cituum. * Quòd si & bestias pessimas indu-
E xero super terram vt vastem eã; & fuerit in-
uia, eo quòd non sit pertransiens propter be-
16 stias: * Tres viri isti si fuerint in ea, viuo ego,
dicit Dominus Deus, quia nec filios, nec fi-
lias liberabunt: sed ipsi soli liberabuntur, ter
17 ra autem desolabitur. * Vel si gladium indu
xero super terram illam, & dixero gladio:
Trãsi per terram: & interfecero de eo homi-
18 nem, & iumentum: * & tres viri isti fue-
rint in medio eius: viuo ego, dicit Dominus
Deus, non liberabunt filios, neque filias:
19 sed ipsi soli liberabuntur. * Si autem & pe-
F stilentiam immisero super terram illam, &
effudero indignationem meam super eam in
sanguine, vt auferam ex ea hominem, & iu-
20 mentum: * Et Noe, & Daniel, & Iob fuerint
in medio eius: viuo ego, dicit Dominus Deus
quia filium, & filiam non liberabunt: sed ip-
21 si iustitia sua liberabunt animas suas. * Quo
niam hæc dicit Dominus Deus: Quòd & si
quattuor iudicia mea pessima, gladiũ, & fa-
mẽ, ac bestias malas, & pestilentiã immisero

in Ierusalem vt interficiam de ea hominē,
22 & pecus: * tamen relinquetur in ea saluatio
G educentium filios, & filias: ecce ipsi ingre-
dientur ad vos, & videbitis viam eorum, &
adinuentiones eorum, & consolabimini su-
per malo, quod induxi in Ierusalem in om-
23 nibus, quæ importaui super eam. * Et con-
solabuntur vos, cum videritis viam eorum,
& adinuētiones eorum: & cognoscetis quòd
non frustra fecerim omnia, quæ feci in ea, ait
Dominus Deus.

CAP. XV.

1 ET factus est sermo Domini ad me, di-
2 cens: * Fili hominis, quid fiet de ligno
A vitis ex omnibus lignis nemorum, quę sunt
3 inter ligna siluarum? * Numquid tolletur
de ea lignum, vt fiat opus, aut fabricabitur
de ea paxillus, vt dependeat in eo quodcum
4 que vas? * Ecce igni datum est in escam:
vtramque partem eius consumpsit ignis, &
medietas eius redacta est in fauillam. num-
5 quid vtile erit ad opus? * Etiam cum esset
B integrum, non erat aptum ad opus: quanto
magis cum illud ignis deuorauerit, & com-
6 busserit, nihil ex eo fiet operis? * Propterea
hæc dicit Dominus Deus: Quomodo lignū
vitis inter ligna siluarum, quod dedi igni ad
deuorandum, sic tradam habitatores Ieru-
7 salem. * Et ponam faciem meam in eos: de
igne egredientur, & ignis consumet eos: &
scietis quia ego Dominus, cum posuero fa-
8 ciem meam in eos, * & dedero terram in-
uiam, & desolatam: eo quòd præuaricatores
extiterint, dicit Dominus Deus.

CAP. XVI.

1 ET factus est sermo Domini ad me, di-
2 cens: * Fili hominis notas fac Ierusa-
3 lem abominationes suas: * & dices: Hęc di-
A cit Dominus Deus Ierusalem: Radix tua,
& generatio tua de terra Chanaan: pater
4 tuus Amorrhæus, & mater tua Cethæa. * Et
quando nata es in die ortus tui non est præ-
cisus vmbilicus tuus, & aqua non es lota in
salutem, nec sale salita, nec inuoluta pannis.
5 * Non pepercit super te oculus vt faceret ti-
bi vnum de his, misertus tui: sed proiecta es
super faciem terræ in abiectione animæ tuæ,
6 in die qua nata es. * Transiens autem per te,
vidi te conculcari in sanguine tuo. & dixi
tibi cum esses in sanguine tuo: Viue. dixi,
7 inquam, tibi: In sanguine tuo viue. * Mul-
tiplicatam quasi germē agri dedi te: & mul-
tiplicata es, & grandis effecta, & ingressa es,
& peruenisti ad mundum muliebrem: vbe-
ra tua intumuerunt, & pilus tuus germina-
8 uit: & eras nuda, & confusione plena. * Et
trāsiui per te, & vidi te: & ecce tempus tuū
tempus amantium: & expandi amictum
meum super te, & operui ignominiam tuā.
Et iuraui tibi, & ingressus sum pactum te-
cum, ait Dominus Deus: & facta es mihi.
9 * Et laui te aqua, & emundaui sanguinem
10 tuum ex te: & vnxi te oleo. * Et vestiui te
discoloribus, & calceaui te ianthino: & cinxi
11 te bysso, & indui te subtilibus. * Et orna-
B ui te ornamento, & dedi armillas in mani-
12 bus tuis, & torquem circa collum tuū. * Et
dedi inaurem super os tuum, & circulos au-
ribus tuis, & coronam decoris in capite tuo.
13 * Et ornata es auro, & argento, & vestita es
bysso, & polymito, & multicoloribus: simi-
lam, & mel, & oleum comedisti, & decora
facta es vehementer nimis: & profecisti in
14 regnum. * Et egressum est nomen tuum in
Gentes propter speciem tuam: quia perfe-
cta eras in decore meo, quem posueram su-
15 per te, dicit Dominus Deus. * Et habens fi-
duciā pulchritudine tua fornicata es in no-
mine tuo: & exposuisti fornicationem tuam
16 omni transeunti vt eius fieres. * Et sumens
de vestimentis tuis fecisti tibi excelsa hinc
inde consuta: & fornicata es super eis, sicut
17 non est factum, neque futurum est. * Et tu-
listi vasa decoris tui de auro meo, atque ar-
gento meo, quæ dedi tibi: & fecisti tibi ima
18 gines masculinas, & fornicata es in eis. * Et
sumpsisti vestimenta tua multicoloria, &
operuisti illas: & oleum meum, & thymia-
19 ma meum posuisti coram eis. * Et panem
meum, quem dedi tibi, similam, & oleum,
& mel, quibus enutriui te, posuisti in conspe
ctu eorum in odorem suauitatis, & factum
20 est, ait Dominus Deus. * Et tulisti filios
C tuos, & filias tuas, quas generasti mihi: &
immolasti eis ad deuorandum. Numquid
21 parua est fornicatio tua? * Immolasti fi-
lios meos, & dedisti illos cōsecrans, eis. * Et
22 post omnes abominationes tuas, & fornica-
tiones, non es recordata dierum adolescen-
tiæ tuæ, quando eras nuda, & confusione ple
23 na, conculcata in sanguine tuo. * Et accidit
post omnem malitiam tuam (væ, væ tibi, ait
24 Dominus Deus) * & ædificasti tibi lupanar,
& fecisti tibi prostibulum in cunctis plateis.
25 * Ad omne caput viæ ædificasti signum pro-
stitutionis tuæ: & abominabilem fecisti de-
corem tuum: & diuisisti pedes tuos omni
transeunti, & multiplicasti fornicationes
26 tuas. * Et fornicata es cum filijs Aegypti
vicinis tuis magnarum carnium: & multi-
plicasti fornicationem tuam ad irritandum
27 me. * Ecce ego extendam manum meam
super te, & auferam iustificationem tuam:
& dabo te in animas odientium te filiarum
Palæstinarum, quæ erubescunt in via tua sce
28 lerata. * Et fornicata es in filijs Assyrio-
rum, eo quòd necdū fueris expleta: & post-
29 quam fornicata es, nec sic es satiata. * Et

multiplicasti fornicationem tuam in Terra
Chanaan cum Chaldæis: & nec sic satiata
30 es. * in quo mundabo cor tuum, ait Domi-
nus Deus; cum facias omnia hæc opera mu-
31 lieris meretricis, & procacis? * Quia fabri-
D casti lupanar tuum in capite omnis viæ, &
excelsum tuum fecisti in omni platea: nec
facta es quasi meretrix fastidio augens pre-
32 tium, * sed quasi mulier adultera, quæ su-
33 per virum suum inducit alienos. * Omni-
bus meretricibus dantur mercedes: tu au-
tem dedisti mercedes cunctis amatoribus
tuis, & dona donabas eis vt intrarent ad te
34 vndique ad fornicandum tecũ. * Factumq.
est in te contra cõsuetudinem mulierum in
fornicationibus tuis, & post te non erit for-
nicatio: in eo enim quòd dedisti mercedes,
& mercedes non accepisti, factum est in te
35 contrarium. * Propterea meretrix audi ver-
36 bum Domini. * Hæc dicit Dominus Deus:
Quia effusum est æs tuum, & reuelata est
ignominia tua in fornicationibus tuis super
amatores tuos, & super idola abominatio-
num tuarum in sanguine filiorum tuorum,
37 quos dedisti eis: * Ecce ego congregabo om
nes amatores tuos, quibus commista es, &
omnes, quos dilexisti cum vniuersis, quos
oderas: & congregabo eos super te vndique,
& nudabo ignominiam tuam coram eis, &
‖ Infr. 23. b.10 38 videbunt omnem turpitudinem tuam. * ‖ Et
E iudicabo te iudicijs adulterarum, & effun-
dentium sanguinem: & dabo te in sangui-
39 nẽ furoris & zeli. * Et dabo te in manus eo-
rum, & destruent lupanar tuum: & demo-
lientur prostibulum tuum: & denudabunt
te vestimentis tuis, & auferent vasa decoris
tui: & derelinquent te nudam, plenamque
40 ignominia: * & adducent super te multi-
tudinem, & lapidabunt te lapidibus, & tru-
‖ 4. Reg. 25.a.9 41 cidabunt te gladijs suis. * ‖ Et comburent
domos tuas igni, & facient in te iudicia in
oculis mulierum plurimarum: & desines
42 fornicari, & mercedes vltra non dabis. * Et
requiescet indignatio mea in te: & aufere-
tur zelus meus a te, & quiescam, nec irascar
43 amplius. * Eo quòd non fueris recordata
dierum adolescentiæ tuæ, & prouocasti me
in omnibus his: quapropter & ego vias tuas
in capite tuo dedi, ait Dominus Deus, & nõ
feci iuxta scelera tua in omnibus abomi-
44 nationibus tuis. * Ecce omnis, qui dicit vul
go prouerbium, in te assumet illud, dicens:
45 Sicut mater, ita & filia eius. * Filia matris
tuæ es tu, quæ proiecit virum suum, & fi-
lios suos: & soror sororum tuarum es tu,
quæ proiecerunt viros suos, & filios suos:
mater vestra Cethæa, & pater vester Amor
46 rhæus. * Et soror tua maior, Samaria, ip-
sa & filiæ eius, quæ habitant ad sinistram
tuam: soror autem tua minor te, quæ habi-
47 tat a dextris tuis, Sodoma, & filiæ eius. * Sed
F nec in vijs earum ambulasti, neq. secundũ
scelera earũ fecisti pauxillum minus: pene
sceleratiora fecisti illis in omnibus vijs tuis.
48 * Viuo ego, dicit Dominus Deus, quia non
fecit Sodoma soror tua ipsa, & filiæ eius, si-
49 cut fecisti tu, & filiæ tuæ. * ‖ Ecce hæc fuit ‖ Gen.19. c.24
iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia,
saturitas panis & abundantia, & otium
ipsius, & filiarum eius: & manum egeno,
50 & pauperi non porrigebant. * Et eleua-
tæ sunt, & fecerunt abominationes coram
51 me: & abstuli eas sicut vidisti. * Et Sama-
ria dimidium peccatorum tuorum non pec
cauit: sed vicisti eas sceleribus tuis, & iusti-
ficasti sorores tuas in omnibus abominatio-
52 nibus tuis, quas operata es. * Ergo & tu
porta confusionem tuam, quæ vicisti soro-
res tuas peccatis tuis, sceleratius agens ab
eis: iustificatæ sunt enim a te: ergo & tu
confundere, & porta ignominiam tuam,
53 quæ iustificasti sorores tuas. * Et cõuertam
restituens eas conuersione Sodomorum cũ
filiabus suis, & conuersione Samariæ, & fi-
liarum eius: & conuertam reuersionem tuã
54 in medio earum, * vt portes ignominiam
tuam, & confundaris in omnibus, quæ feci-
55 sti consolans eas. * Et soror tua Sodoma, &
G filiæ eius reuertentur ad antiquitatem suam
& Samaria, & filiæ eius reuertentur ad an-
tiquitatem suã: & tu, & filiæ tuæ reuertemini
56 ad antiquitatem vestram. * Non fuit autem
Sodoma soror tua audita in ore tuo, in die
57 superbiæ tuæ, * antequam reuelaretur mali-
tia tua: sicut hoc tempore in opprobrium fi-
liarum Syriæ, & cunctarum in circuitu tuo
filiarum Palæstinarum, quæ ambiunt te per
58 gyrum. * scelus tuum, & ignominiã tuam tu
59 portasti, ait Dominus Deus. * Quia hæc di-
cit Dominus Deus: Et faciam tibi sicut de-
spexisti iuramentum, vt irritum faceres pa-
60 ctum; * & recordabor ego pacti mei tecum
in diebus adolescentiæ tuæ: & suscitabo tibi
61 pactum sempiternum. * Et recordaberis via
rum tuarum, & confunderis: cum receperis
sorores tuas te maiores cum minoribus tuis:
& dabo eas tibi in filias, sed non ex pacto
62 tuo. * Et suscitabo ego pactum meum tecum
63 & scies quia ego Dominus, * vt recorderis,
& confundaris, & non sit tibi vltra aperire
os præ confusione tua, cum placatus tibi fue
ro in omnibus, quæ fecisti, ait Dominus
Deus.

CAP. XVII.

1 ET factum est verbum Domini ad me,
2 dicens: * Fili hominis propone ænig-
A ma, & narra parabolam ad domum Israel,
3 * & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Aquila
grandis magnarum alarum, longo membro-
rum ductu, plena plumis, & varietate, ve-

nit ad Libanum, & tulit medullam cedri.
4 * Summitatem frondium eius auulsit: &
transportauit eam in Terram Chanaan, in
5 vrbe negociatorum posuit illam. * Et tulit
de semine terræ, & posuit illud in terra pro
semine, vt firmaret radicē super aquas mul-
6 tas: in superficie posuit illud. * Cumq. ger-
B minasset, creuit in vineam latiorem humili
statura, respicientibus ramis eius ad eam:
& radices eius sub illa erant. facta est ergo
vinea, & fructificauit in palmites, & emisit
7 propagines. * Et facta est aquila altera gran
dis magnis alis, multisq. plumis: & ecce vi-
nea ista quasi mittens radices suas ad eam,
palmites suos extendit ad illam, vt irrigaret
8 eam de areolis germinis sui. * In terra bo-
na super aquas multas plantata est: vt faciat
frondes, & portet fructum, vt sit in vineam
9 grandem. * Dic: Hæc dicit Dominus Deus:
Ergone prosperabitur? nonne radices eius
euellet, & fructus eius distringet, & siccabit
omnes palmites germinis eius, & arescet: &
non in brachio grandi, neque in populo mul
10 to, vt euelleret eam radicitus? * Ecce plan-
tata est: ergone prosperabitur? nonne cum
tetigerit eam ventus vrens siccabitur, & in
11 areis germinis sui arescet? * Et factum est
12 verbum Domini ad me, dicens: * Dic ad
domum exasperantem: Nescitis quid ista
D significent? Dic: Ecce venit rex Babylonis
in Ierusalem: & assumet regem, & princi-
pes eius, & adducet eos ad semetipsum in
13 Babylonem. * Et tollet de semine regni, fe-
rietq. cum eo fœdus: & ab eo accipiet iusiu-
14 randum. sed & fortes terræ tollet, * vt sit
regnum humile, & non eleuetur, sed custo-
15 diat pactum eius, & seruet illud. * Qui rece-
dens ab eo misit nuncios ad Aegyptum vt
daret sibi equos, & populum multū. Num-
quid prosperabitur, vel cōsequetur salutem
qui fecit hæc? & qui dissoluit pactum, num-
16 quid effugiet? * Viuo ego, dicit Dominus
E Deus: quoniam in loco regis, qui constituit
eum regem, cuius fecit irritum iuramen-
tum, & soluit pactum, quod habebat cum
17 eo, in medio Babylonis morietur. * Et non
in exercitu grandi, neque in populo multo
faciet contra eum Pharao prælium: in iactu
aggeris, & in extructione vallorum ut inter-
18 ficiat animas multas. * Spreuerat enim iu
ramentum vt solueret fœdus, & ecce dedit
manum suam: & cum omnia hæc fecerit,
19 non effugiet. * Propterea hæc dicit Domi-
F nus Deus: Viuo ego, quoniam iuramētum,
quod spreuit, & fœdus, quod præuaricatus
20 est, ponam in caput eius. * † Et expandam
super eum rete meum, & comprehendetur
in sagena mea: & adducam eum in Babylo-
nem, & iudicabo eum ibi in præuaricatione,
21 qua despexit me. * Et omnes profugi eius
cum vniuerso agmine suo, gladio cadent: re-

† Sup. 12. d. 13 Inf. 32. a. 3

sidui autem in omnem ventum dispergen-
tur: & scietis quia ego Dominus locutus
22 sum. * Hæc dicit Dominus Deus: Et su-
mam ego de medulla cedri sublimis, & po-
nam: de vertice ramorum eius tenerum di-
stringam, & plantabo super montem excel-
23 sum & eminentem. * In monte sublimi Is-
G rael plantabo illud, & erumpet in germen,
& faciet fructum, & erit in cedrum magnā:
& habitabunt sub ea omnes volucres, & vni-
uersum volatile sub vmbra frondium eius
24 nidificabit. * Et scient omnia ligna regio-
nis, quia ego Dominus humiliaui lignum
sublime, & exaltaui lignum humile: & sic-
caui lignum viride, & frondere feci lignum
aridum. Ego Dominus locutus sum, & feci.

CAP. XVIII.

1 ET factus est sermo Domini ad me, di-
2 cens: * Quid est quod inter vos parabo
A lam vertitis in prouerbium istud in terra
Israel, dicentes: † Patres comederunt vuam
acerbam, & dentes filiorum obstupescunt?
3 * Viuo ego, dicit Dominus Deus, si erit vl-
tra vobis parabola hæc in prouerbium in Is-
4 rael. * Ecce omnes animæ, meæ sunt: vt ani-
ma patris, ita & anima filij mea est: anima,
5 quæ peccauerit, ipsa morietur. * Et vir si
fuerit iustus, & fecerit iudicium, & iustitiā,
6 * in montibus non comederit, & oculos suos
B non leuauerit ad idola domus Israel: & vxo
rem proximi sui non violauerit, & ad mu-
7 lierem menstruatam non accesserit: * & ho-
minem non contristauerit: pignus debitori
reddiderit, per vim nihil rapuerit: † panem
suum esurienti dederit, & nudum operuerit
8 vestimento: * ad vsuram non commodaue-
rit, & amplius non acceperit: ab iniquitate
auerterit manum suam, & iudicium verum
9 fecerit inter virum & virum: * in præceptis
meis ambulauerit, & iudicia mea custodie-
rit vt faciat veritatem: hic iustus est, vita vi-
10 uet, ait Dominus Deus. * Quòd si genuerit
C filium latronem effundentem sanguinem,
11 & fecerit vnum de istis: * & hæc quidem
omnia non facientem, sed in montibus co-
medentem, & vxorem proximi sui polluen-
12 tem: * egenum, & pauperem contristantem,
rapientem rapinas, pignus non reddentem,
& ad idola leuantem oculos suos, abomina-
13 tionem facientem: * ad vsuram dantem, &
amplius accipientem: numquid viuet? non
viuet. cum vniuersa hæc detestanda fecerit,
morte morietur, sanguis eius in ipso erit.
14 * Quòd si genuerit filium, qui videns omnia
peccata patris sui, quæ fecit, timuerit, & non
15 fecerit simile eis: * super montes non co-
mederit, & oculos suos nō leuauerit ad ido-
la domus Israel, & vxorem proximi sui non
16 violauerit: * & virum non contristauerit,

† Ier. 31. c. 29
† Isai. 58. b. 7
Mat. 25. c. 35

D pignus non retinuerit, & rapinam non ra-
puerit, panem suum esurienti dederit, & nu-
17 dum operiuerit vestimento: * a pauperis iniu
ria auerterit manum suam, vsuram & super-
abundantiam non acceperit, iudicia mea fe-
cerit, in præceptis meis ambulauerit: hic non
morietur in iniquitate patris sui, sed vita vi-
18 uet. * Pater eius quia calumniatus est, &
vim fecit fratri, & malum operatus est in
medio populi sui, ecce mortuus est in iniqui
19 tate sua. * Et dicitis: Quare non portauit fi-
lius iniquitatem patris? Videlicet, quia filius
iudicium, & iustitiam operatus est, omnia
præcepta mea custodiuit, & fecit illa, viuet
‖ Deu. 24. c. 16 20 vita. * ‖ Anima, quæ peccauerit, ipsa mo-
rietur: filius non portabit iniquitatẽ patris,
4. Reg. 14. b. 6 & pater non portabit iniquitatem filii: iusti
tia iusti super eum erit, & impietas impij
2. Par. 25. b. 4 21 erit super eum. * Si autem impius ege-
rit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis,
quæ operatus est, & custodierit omnia præ-
cepta mea, & fecerit iudicium, & iustitiam:
22 vita viuet, & non morietur. * Omnium ini-
quitatum eius, quas operatus est, non re-
cordabor: in iustitia sua, quam operatus est,
‖ Psal. 29. a. 4 23 est, viuet. * ‖ Numquid voluntatis meæ est
mors impij, dicit Dominus Deus, & non
Inf. 33. c. 11 24 vt conuertatur a vijs suis, & viuat? * Si au-
tem auerterit se iustus a iustitia sua, & fece-
F rit iniquitatem secundum omnes abomina-
tiones, quas operari solet impius, nũquid vi-
uet? omnes iustitiæ eius, quas fecerat, non
recordabuntur: in præuaricatione, qua præ-
uaricatus est, & in peccato suo, quod pec-
25 cauit, in ipsis morietur. * Et dixistis:
Non est æqua via Domini. Audite ergo
domus Israel: Numquid via mea non est
æqua, & non magis viæ vestræ prauæ sunt?
26 * Cum enim auerterit se iustus a iustitia
sua, & fecerit iniquitatem, morietur in eis: in
27 iniustitia, quam operatus est, morietur. * Et
cum auerterit se impius ab impietate sua,
quam operatus est, & fecerit iudicium, &
iustitiam: ipse animam suam viuificabit.
28 * Considerans enim, & auertens se ab om-
nibus iniquitatibus suis, quas operatus est,
29 vita viuet, & non morietur. * Et dicunt fi-
lij Israel: Non est æqua uia Domini. Num-
quid viæ meæ non sunt æquæ, domus Israel,
30 & non magis viæ vestræ prauæ? * Idcir-
co vnumquemque iuxta vias suas iudicabo
domus Israel, ait Dominus Deus. ‖ Con-
Mat. 3. a. 2 uertimini, & agite pœnitentiam ab om-
nibus iniquitatibus vestris: & non erit vo-
31 bis in ruinam iniquitas. * Proijcite a vobis
omnes præuaricationes vestras, in quibus
præuaricati estis, & facite vobis cor nouum,
‖ Sup. 23. & spiritũ nouum: & quare moriemini domus
Inf. 33. c. 11 32 Israel? * ‖ Quia nolo mortẽ morientis, dicit
Dominus Deus, reuertimini, & viuite.

CAP. XIX

1 ET tu assume planctum super principes
2 Israel, * & dices: Quare mater tua leæ-
A na inter leones cubauit, in medio leuncu-
3 lorum enutriuit catulos suos? * Et eduxit
vnum de leunculis suis, & leo factus est: &
didicit capere prædam, hominemque come-
4 dere. * Et audierunt de eo Gentes, & non
absque vulneribus suis ceperunt eum, & ad-
duxerunt eum in catenis in Terrã Aegypti.
5 * Quæ cum vidisset quoniam infirmata est,
B & perijt expectatio eius: tulit vnum de le-
6 unculis suis, leonem constituit eum. * Qui
incedebat inter leones, & factus est leo: &
didicit prædam capere, & homines deuora-
7 re. * Didicit viduas facere, & ciuitates eorũ
in desertum adducere: & desolata est terra, &
8 plenitudo eius a voce rugitus illius. * Et con
uenerunt aduersus eum Gentes vndique de
prouincijs, & expanderunt super eum rete
9 suum, in vulneribus earum captus est. * Et
C miserunt eum in caueam, in catenis addu-
xerunt eum ad regẽ Babylonis: miseruntque
eum in carcerẽ, ne audiretur vox eius vltra su
10 per montes Israel. * Mater tua quasi vinea
in sanguine tuo super aquam plantata est:
fructus eius, & frondes eius creuerunt ex
11 aquis multis. * Et factæ sunt ei virgæ solidæ
in sceptra dominantium, & exaltata est sta-
D tura eius inter frondes: & vidit altitu-
dinem suam in multitudine palmitum suo-
12 rum. * Et euulsa est in ira, in terramque
proiecta, ‖ & ventus vrens siccauit fructum ‖ Osee 13. d. 15
eius: marcuerunt, & arefactæ sunt virgæ
13 roboris eius: ignis comedit eam. * Et
nunc transplantata est in desertum, in ter-
14 ra in uia, & sitienti. * Et egressus est ignis
de virga ramorum eius, qui fructum eius
comedit: & non fuit in ea virga fortis, sce-
ptrum dominantium. Planctus est, & erit in
planctum.

CAP. XX.

1 ET factum est in anno septimo, in quin-
A to, in decima mensis: venerunt viri de
senioribus Israel vt interrogarent Domi-
2 num, & sederunt coram me. * Et factum est
3 sermo Domini ad me, dicens: * Fili hominis
loquere senioribus Israel, & dices ad eos. Hęc
dicit Dominus Deus: Numquid ad inter-
rogandum me vos venistis? viuo ego quia nõ
4 respondebo vobis, ait Dominus Deus. * Si
iudicas eos, si iudicas filij hominis, abomina
5 tiones patrum eorum ostende eis. * Et di-
ces ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: In die,
qua elegi Israel & leuaui manum meam pro
stirpe domus Iacob, & apparui eis in Ter-
ra Aegypti, & leuaui manum meam pro eis,
6 dicens: Ego Dominus Deus vester: * in die
illa leuaui manum meam pro eis, vt edu-
cerem eos de Terra Aegypti, in Terram

quaui prouideram ei, fluentem lacte, & mel-
7 le; quæ est egregia inter omnes terras. * Et
dixi ad eos: Vnusquisque offensiones ocu-
lorum suorum abijciat, & in idolis Aegy-
8 pti nolite pollui: ego Dñs Deus uester. * Et
B irritauerunt me, nolueruntq. me audire:
vnusquisque abominationes oculorum suo-
rum non proiecit, nec idola Aegypti reli-
querunt: & dixi vt effunderem indignatio-
nem meam super eos, & implerem iram
9 meam in eis, in medio Terræ Aegypti. * Et
feci propter nomen meum, vt non violare-
tur coram Gentibus, in quarum medio e-
rant, & inter quas apparui eis vt educerem
10 eos de Terra Aegypti. * Eieci ergo eos de
Terra Aegypti, & eduxi eos in desertum.
11 * ‖ Et dedi eis præcepta mea, & iudicia
mea ostendi eis, quæ faciens homo, viuet in
12 eis. * ‖ Insuper & sabbata mea dedi eis, vt
essent signum inter me & eos: & scirēt quia
13 ego Dominus sanctificans eos. * Et irrita-
uerunt me domus Israel in deserto, in præ-
ceptis meis non ambulauerunt, & iudicia
mea proiecerunt, quæ faciens homo viuet in
eis: & sabbata mea violauerunt vehemen
ter: dixi ergo vt effunderem furorem meum
super eos in deserto, & consumerem eos.
14 * Et feci propter nomen meum, ne violare-
tur coram Gentibus, de quibus eieci eos in
15 conspectu earum. * Ego igitur leuaui ma-
C num meam super eos in deserto, ne induce-
rem eos in Terram, quam dedi eis fluentem
lacte, & melle, præcipuam terrarum omniū:
16 * Quia iudicia mea proiecerunt, & in præce
ptis meis non ambulauerunt, & sabbata
mea violauerunt: post idola enim cor eo-
17 rum gradiebatur. * Et pepercit oculus meus
super eos vt non interficerem eos: nec con-
18 sumpsi eos in deserto. * Dixi autem ad fi-
lios eorum in solitudine: In præceptis pa-
trum vestrorum nolite incedere, nec iudicia
eorum custodiatis, nec in idolis eorum pol-
19 luamini: * Ego Dominus Deus vester: in
præceptis meis ambulate, iudicia mea custo
20 dite, & facite ea: * Et sabbata mea sancti-
ficate vt sint signum inter me & vos, & scia-
21 tis quia ego sum Dominus Deus vester. * Et
exacerbauerunt me filij, in præceptis meis
non ambulauerunt: & iudicia mea non cu-
stodierunt vt facerent ea: quæ cum fecerit
D homo, viuet in eis: & sabbata mea violaue-
runt: & comminatus sum ut effunderem fu
rorem meum super eos, & implerem iram
22 meam in eis in deserto. * Auerti autem ma
num meam, & feci propter nomen meum,
vt non violaretur coram Gentibus, de qui-
23 bus eieci eos in oculis earum. * Iterum le-
uaui manum meam in eos in solitudine, vt
dispergerem illos in nationes, & ventilarem
24 in terras: * eo quòd iudicia mea non fecis-
sent, & præcepta mea reprobassent, & sabba-
ta mea violassent, & post idola patrum suo-
25 rum fuissent oculi eorum. * Ergo & ego de-
di eis præcepta nón bona, & iudicia, in qui-
26 bus non viuent. * Et pollui eos in muneri-
bus suis cum offerrent omne, quod aperit
vuluam, propter delicta sua: & scient quia
27 ego Dominus. * Quamobrem loquere ad
domū Israel, Fili hominis: & dices ad eos:
Hæc dicit Dominus Deus: Adhuc & in hoc
blasphemauerunt me patres vestri, cum spre
28 uissent me contemnentes: * & induxissem
eos in Terram, super quam leuaui manum
meam vt darem eis: viderunt omnem col-
lem excelsum, & omne lignū nemorosum,
& immolauerunt ibi victimas suas: & dede-
runt ibi irritationem oblationis suæ, & po-
E suerunt ibi odorem suauitatis suæ, & libaue
29 runt libationes suas. * Et dixi ad eos: Quid
est excelsum, ad quod vos ingredimini? &
vocatum est nomen eius Excelsum vsque ad
30 hanc diem. * Propterea dic ad domum Is-
rael: Hæc dicit Dominus Deus: Certe in via
patrum vestrorum uos polluimini, & post
31 offendicula eorum vos fornicamini: * & in
oblatione donorum vestrorum, cum tradu-
citis filios vestros per ignem, vos polluimi-
ni in omnibus idolis vestris vsque hodie: &
ego respondebo vobis domus Israel? Viuo
ego, dicit Dominus Deus, quia non respon-
32 debo vobis. * Neque cogitatio mētis vestræ
fiet, dicētium: Erimus sicut Gentes, & sicut
cognationes terræ ut colamus ligna, & lapi-
33 des. * Viuo ego, dicit Dominus Deus, quo-
niam in manu forti, & in brachio extento,
34 & in furore effuso regnabo super vos. * Et
educam vos de populis: & congregabo vos
de terris, in quibus dispersi estis, in manu va
lida, & in brachio extento, & in furore effu-
35 so regnabo super vos. * Et adducam vos in
desertum populorum, & iudicabor uobis-
36 cum ibi facie ad faciem. * Sicut iudicio con
F tēdi aduersum patres vestros in deserto Ter-
ræ Aegypti, sic iudicabo uos, dicit Dominus
37 Deus. * Et subijciam uos sceptro meo, &
38 inducam uos in uinculis fœderis. * Et eli-
gam de uobis transgressores, & impios, &
de terra incolatus eorum educam eos, & in
terram Israel non ingredientur: & scietis
39 quia ego Dominus. * Et uos domus Israel,
Hæc dicit Dominus Deus: Singuli post ido
la uestra ambulate, & seruite eis. Quòd si &
in hoc non audieritis me, & nomen meum
sanctum pollueritis ultra in muneribus ue-
40 stris, & in idolis uestris: * in monte sancto
meo, in monte excelso Israel, aie Dominus
Deus, ibi seruiet mihi omnis domus Israel;
omnes, inquam, in terra, in qua placebunt
mihi, & ibi quæram primitias uestras, & ini
tium decimarum uestrarū in omnibus san-
41 ctificationibus vestris. * In odorem suaui-
tatis suscipiam uos, cum eduxero uos de po-

Leui.10. 5
Rom. 10. 5
Exo.20. 8 & 31. 13
Deut.5.b.

pulis,

pulis, & congregauero uos de terris, in quas
dispersi estis, & sanctificabor in vobis in ocu
42 lis nationum. * Et scietis quia ego Domi-
G nus, cum induxero vos ad terram Israel, in
Terram, pro qua leuaui manum meam, vt
43 darem eam patribus vestris. * Et recorda-
bimini ibi viarum vestrarum, & omnium
scelerum vestrorum, quibus polluti estis in
eis: & displicebitis vobis in conspectu vestro
in omnibus malitijs vestris, quas fecistis.
44 * Et scietis quia ego Dominus, cum bene-
fecero vobis propter nomen meum, & non
secundum vias vestras malas, neque secun-
dum scelera vestra pessima domus Israel, ait
45 Dominus Deus. * Et factus est sermo Domi
46 ni ad me, dicens: * Fili hominis, pone faciẽ
tuam contra viam Austri, & stilla ad Aphri-
cum, & propheta ad saltum agri meridiani.
47 * Et dices saltui meridiano: Audi verbum
Domini: hęc dicit Dominus Deus: Ecce ego
succendam in te ignem, & comburam in te
omne lignum viride, & omne lignum aridũ:
non extinguetur flamma succensionis: &
cõburetur in ea omnis facies ab Austro v-
48 que ad Aquilonem. * Et videbit vniuersa
caro quia ego Dominus succendi eam, nec
49 extinguetur. * Et dixi: A a a, Domine
Deus: ipsi dicunt de me: Numquid non per
parabolas loquitur iste?

CAP. XXI.

1 ET factus est sermo Domini ad me, di-
2 cens: * Fili hominis pone faciem tuam
A ad Ierusalem, & stilla ad sanctuaria, & pro-
3 pheta contra humum Israel: * Et dices ter-
ræ Israel: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego ad te, & eijciam gladium meum de va-
gina sua, & occidam in te iustum, & impiũ.
4 * Pro eo autem quòd occidi in te iustum, &
impium, idcirco egredietur gladius meus
de vagina sua ad omnem carnem ab Austro
5 vsque ad Aquilonem: * Vt sciat omnis caro
quia ego Dominus eduxi gladium meũ de
6 vagina sua irreuocabilem. * Et tu Fili ho-
minis ingemisce in contritione lumborum,
& in amaritudinibus ingemisce coram eis.
7 * Cumq. dixerint ad te: Quare tu gemis?
B dices: Pro auditu: quia venit, & tabescet
omne cor, & dissoluentur vniuersæ manus,
& infirmabitur omnis spiritus, & per cuncta
genua fluent aquæ: ecce venit, & fiet, ait Do
8 minus Deus. * Et factus est sermo Domini
9 ad me, dicens: * Fili hominis propheta &
dices: Hæc dicit Dominus Deus: Loquere:
Gladius, gladius exacutus est, & limatus.
10 * Vt cædat victimas, exacutus est: vt splen-
deat, limatus est: qui moues sceptrum filij
11 mei, succidisti omne lignum. * Et dedi eũ
ad leuigandum vt teneatur manu: iste exa-
cutus est gladius, & iste limatus est vt sit in
12 manu interficientis. * Clama, & vlula Fili
C hominis, quia hic factus est in populo meo,
hic in cunctis ducibus Israel, qui fuger[illegible]
gladio traditi sunt cum populo [illegible]t:
13 plaude super fœmur. * [illegible]eo, idcirco
[illegible], quia probatus est: &
hoc, cum sceptrum subuerterit, & non erit
14 dicit Dominus Deus. * Tu ergo Fili homi-
nis propheta, & percute manu ad manum,
& duplicetur gladius, ac triplicetur gladius
interfectorum: hic est gladius occisionis ma
15 gnæ, qui obstupescere eos facit, * & corde ta
D bescere, & multiplicat ruinas. In omnibus
portis eorum dedi conturbationem gladij
acuti, & limati ad fulgendum, amicti ad cæ-
16 dem. * Exacuere, vade ad dexteram, siue
ad sinistram, quocumque faciei tuę est appe-
17 titus. * Quin & ego plaudam manu ad ma-
num, & implebo indignationem meam ego
18 Dominus locutus sum. * Et factus est ser-
19 mo Domini ad me, dicens: * Et tu Fili ho-
minis pone tibi duas vias, ut ueniat gladius
regis Babylonis: de terra vna egredientur
ambæ: & manu capiet coniecturam, in capi-
20 te uiæ ciuitatis conijciet. * Viam pones vt
E veniat gladius ad Rabbath filiorum Am-
mon, & ad Iudam in Ierusalem munitissi-
21 mam. * Stetit enim rex Babylonis in biuio,
in capite duarum uiarum diuinationẽ quę-
rens, commiscens sagittas: interrogauit ido-
22 la, exta consuluit. * Ad dexteram eius facta
est diuinatio super Ierusalem ut ponat arie-
tes, ut aperiat os in cæde, ut eleuet uocem in
ululatu, ut ponat arietes contra portas, ut
comportet aggerem, ut ædificet munitio-
23 nes. * Eritq. quasi consulens frustra oracu-
lum in oculis eorum, & sabbatorum otium
imitans: ipse autem recordabitur iniquita-
24 tis ad capiendum. * Idcirco hæc dicit Do-
F minus Deus: Pro eo quòd recordati estis
iniquitatis uestræ, & reuelastis præuarica-
tiones uestras, & apparuerunt peccata uestra
in oĩbus cogitationib⁹ uestris: pro eo, inquã,
25 quod recordati estis, manu capiemini. * Tu
autem profane, impie dux Israel, cuius ve-
nit dies in tempore iniquitatis præfinita:
26 * Hæc dicit Dominus Deus: Aufer cidarim,
tolle coronam: nonne hæc est, quæ humi-
lem subleuauit, & sublimem humiliauit?
27 * Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem po
nam eam: & hoc non factum est donec ve-
28 niret cuius est iudicium, & tradam ei. * Et
G tu Fili hominis propheta, & dic: Hæc dicit
Dominus Deus ad filios Ammon, & ad op-
probrium eorum, & dices. Mucro, mucro
euaginate ad occidendum, limate ut interfi-
29 cias, & fulgeas, * cum tibi viderentur uana,
& diuinarentur mendacia: ut dareris super
colla vulneratorum impiorum, quorum ve-
nit dies in tempore iniquitatis præfinita.
30 * Reuertere ad vaginam tuam in loco, in
quo creatus es, in terra natiuitatis tuæ iudi-

cabo

31 cabo te, * & effundam ſuper te indignatio-
nem meam : in igne furoris mei ſufflabo in
te, daboq. te in manus hominum inſipien-
32 tium, & fabricantium interitum. * Igni eris
cibus, ſanguis tuus erit in medio terræ, obli-
uioni traderis : quia ego Dominus locutus
ſum.

CAP. XXII.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me,
2 dicens: * Et tu Fili hominis nonne iu-
A dica, nonne iudicas ciuitatem ſanguinũ?
3 * & oſtendes ei omnes abominationes ſuas,
& dices: Hæc dicit Dominus Deus : Ciui-
tas effundens ſanguinem in medio ſui ut ue
niat tempus eius : & quæ fecit idola contra
4 ſemetipſam ut pollueretur. * In ſanguine
tuo, qui a te effuſus eſt, deliquiſti : & in ido-
lis tuis, quæ feciſti, polluta es : & appropin-
quare feciſti dies tuos, & adduxiſti tempus
annorum tuorum: propterea dedi te oppro-
brium Gentibus, & irriſionem uniuerſis ter-
5 ris. * Quæ iuxta ſunt, & quæ procul a te,
triumphabunt de te : ſordida, nobilis, gran-
6 dis interitu. * Ecce principes Iſrael ſinguli
in brachio ſuo fuerunt in te ad effundẽdum
7 ſanguinem. * Patrem, & matrem contume-
B lijs affecerunt in te, aduenam calumniati
ſunt in medio tui, pupillum & uiduam con-
8 triſtauerunt apud te: * Sanctuaria mea ſpre
9 uiſti, & ſabbata mea polluiſti. * Viri detra-
ctores fuerunt in te ad effundendum ſangui
nem, & ſuper montes comederunt in te, ſce-
10 lus operati ſunt in medio tui. * Verecundio-
ra patris diſcooperuerunt in te, immundi-
Iere.5.c.8 11 tiam menſtruatæ humiliauerunt in te. * ‖Et
unuſquiſque in uxorem proximi ſui opera-
tus eſt abominationem, & ſocer nurum ſuã
polluit nefarie, frater ſororem ſuam filiam
12 patris ſui oppreſſit in te. * Munera accepe
runt apud te ad effundendum ſanguinem :
uſuram, & ſuperabundantiam accepiſti, &
C auare proximos tuos calumniabaris : meiq.
13 oblita es, ait Dominus Deus. * Ecce com-
ploſi manus meas ſuper auaritiam tuam,
quam feciſti, & ſuper ſanguinem, qui effu
14 ſus eſt in medio tui. * Numquid ſuſtinebit
cor tuum, aut præualebunt manus tuæ in
diebus, quos ego faciam tibi? ego Dominus
15 locutus ſum, & faciã. * Et diſpergam te in
nationes, & uentilabo te in terras, & deficere
16 faciam immunditiam tuam a te. * Et poſ-
ſidebo te in cõſpectu Gentium: & ſcies quia
17 ego Dominus. * Et factum eſt uerbum Do-
18 mini ad me, dicens: * Fili hominis, uerſa
D eſt mihi domus Iſrael in ſcoriam: omnes
iſti æs, & ſtannum, & ferrum & plumbum
in medio fornacis : ſcoria argenti facti ſunt.
19 * Propterea hæc dicit Dominus Deus : Eo
quòd verſi eſtis omnes in ſcoriam, propte-
rea ecce ego congregabo vos in medio Ieru-
20 ſalem, * congregatione argenti, & æris, &
ſtanni, & ferri, & plumbi in medio fornacis:
vt ſuccendam in ea ignem ad conflandum.
ſic congregabo in furore meo, & in ira mea,
21 & requieſcam : & conflabo uos. * Et con-
E gregabo uos, & ſuccendam uos in igne furo-
22 ris mei, & conflabimini in medio eius. * Vt
conflatur argentum in medio fornacis, ſic
eritis in medio eius : & ſcietis quia ego Do
minus, cum effunderim indignationem meã
23 ſuper uos. * Et factum eſt uerbum Domi-
24 ni ad me, dicẽs: * Fili hominis, dic ei: Tu es
terra immunda, & non compluta in die fu-
25 roris. * Coniuratio prophetarum in medio
eius, ſicut leo rugiens, rapiensq. prædam, ani
mas deuorauerunt, opes & pretium accepe-
runt, uiduas eius multiplicauerunt in medio
26 illius. * Sacerdotes eius contempſerunt le-
F gem meam, & polluerunt ſanctuaria mea :
inter ſanctum & profanum non habuerunt
diſtantiam : & inter pollutum & mundum
non intellexerunt : & a ſabbatis meis auer-
terunt oculos ſuos, & coinquinabar in me-
27 dio eorum. ‖ * Principes eius in medio il- ‖ Mich.3.d.11
lius, quaſi lupi rapientes prædam ad effun- Soph.3.a.3
dendum ſanguinem, & ad perdẽdas animas,
28 & auare ad ſectanda lucra. * Prophetæ au-
G tem eius liniebant eos abſque temperamen
to, uidentes uana, & diuinantes eis menda-
cium, dicentes : Hæc dicit Dominus Deus,
29 cum Dominus non ſit locutus. * Populi ter-
ræ calumniabantur calumniam, & rapiebãt
violenter: egenum, & pauperem affligebant,
& aduenam opprimebant calumnia abſque
30 iudicio. * Et quæſiui de eis virum, qui inter-
poneret ſepem, & ſtaret oppoſitus contra
me pro terra, ne diſſiparem eam : & non
31 inueni. * Et effudi ſuper eos indignatio-
nem meam, in igne iræ meæ conſumpſi eos:
viam eorum in caput eorum reddidi, ait Do
minus Deus.

CAP. XXIII.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, di-
2 cẽs: * Fili hominis, duæ mulieres filiæ
3 matris vnius fuerunt, * & fornicatæ ſunt in
A Aegypto, in adoleſcentia ſua fornicatæ ſunt:
ibi ſubacta ſunt vbera earum, & fractæ ſunt
4 mammæ pubertatis earum. * Nomina au-
tem earum Oolla maior, & Ooliba ſoror
eius minor : & habui eas, & pepererunt fi-
lios, & filias. Porro earum nomina Samaria
5 Oolla, & Ieruſalem Ooliba. * Fornicata eſt
igitur ſuper me Oolla, & inſaniuit in amato-
6 res ſuos, in Aſſyrios propinquantes, * veſti-
tos hyacintho, principes, & magiſtratus, iu-
uenes cupidinis, vniuerſos equites, aſcenſores
7 equorũ. * Et dedit fornicationes ſuas ſuper
eos electos, filios Aſſyriorum vniuerſos : &
in omnibus, in quos inſaniuit, in immũditijs

eorum:

8 eorum polluta est. * Insuper & fornicatio-
B nes suas, quas habuerat in Aegypto, non re-
liquit: nam & illi dormierunt cum ea in ado
lescentia eius, & illi confregerunt vbera pu
bertatis eius, & effuderunt fornicationem
9 suam super eam. * Propterea tradidi eam in
manus amatorum suorum, in manus filio-
rum Assur, super quorum insaniuit libidine.
10 * Ipsi discooperuerunt ignominiam eius,
filios, & filias eius tulerunt, & ipsam occide-
runt gladio: & factæ sunt famosæ mulieres,
11 & iudicia perpetrauerunt in ea. * Quod cum
vidisset soror eius Ooliba, plusquam illa in-
saniuit libidine: & fornicationem suã super
12 fornicationem sororis suæ * ad filios Assy-
riorum præbuit impudenter, ducibus, & ma
gistratibus ad se venientibus indutis veste va
ria, equitibus qui vectabantur equis, & ado-
13 lescentibus forma cunctis egregia. * Et vidi
14 quod polluta esset via vna ambarum. * Et au
C xit fornicationes suas: cumq. vidisset viros
depictos in pariete, imagines Chaldæorum
15 expressas coloribus, * & accinctos balteis re-
nes, & tiaras tinctas in capitibus eorum, for-
mam ducum omnium, similitudinem filio-
rum Babylonis, terræq. Chaldæorum, in qua
16 orti sunt, * insaniuit super eos concupiscẽtia
oculorum suorum, & misit nuncios ad eos
17 in Chaldæam. * Cumq. venissent ad eã filij
Babylonis ad cubile mammarum, polluerũt
eam stupris suis, & polluta est ab eis, & satu
18 rata est anima eius ab illis. * Denudauit
quoque fornicationes suas, & discooperuit
ignominiam suam: & recessit anima mea ab
ea, sicut recesserat anima mea a sorore eius.
19 * Multiplicauit enim fornicationes suas, re-
cordans dies adolescentiæ suæ, quibus forni-
20 cata est in Terra Aegypti. * Et insaniuit
D libidine super concubitum eorum, quorum
carnes sunt vt carnes asinorum: & sicut flu-
21 xus equorum fluxus eorum. * Et visitasti
scelus adolescentiæ tuæ, quando subacta sunt
in Aegypto vbera tua, & confracta sunt mã-
22 mæ pubertatis tuæ. * Propterea Ooliba, hæc
dicit Dominus Deus: Ecce ego suscitabo
omnes amatores tuos contra te, de quibus
satiata est anima tua: & congregabo eos ad-
23 uersum te in circuitu, * Filios Babylonis, &
vniuersos Chaldæos, nobiles, tyrannosq. &
principes, omnes filios Assyriorum, iuue-
nes forma egregia, duces, & magistratus vni
uersos, principes principum, & nominatos
24 ascensores equorum: * & venient super te
instructi curru, & rota, multitudo populo-
rum: lorica, & clypeo, & galea armabun-
tur contra te undique: & dabo coram eis
25 iudicium, & iudicabunt te iudicijs suis. * Et
ponam zelum meum in te, quem exercent
tecum in furore: nasum tuum, & aures tuas
præcident: & quæ remanserint, gladio con-
cident: ipsi filios tuos, & filias tuas capient,
26 & nouissimum tuum deuorabitur igni. * Et
denudabunt te vestimentis tuis, & tollent
27 vasa gloriæ tuæ. * Et requiescere faciam
scelus tuum de te, & fornicationem tuam
de terra Aegypti: nec leuabis oculos tuos
E ad eos, & Aegypti non recordaberis am-
28 plius. * Quia hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego tradam te in manus eorum, quos
odisti, in manus, de quibus satiata est ani-
29 ma tua. * Et agent tecum in odio, & tollent
omnes labores tuos, & dimittent te nudam,
& ignominia plenam, & reuelabitur igno-
minia fornicationum tuarum, scelus tuum,
30 & fornicationes tuę. * Fecerũt hæc tibi quia
fornicata es post Gentes, inter quas polluta
31 es in idolis earum. * In via sororis tuæ am-
bulasti, & dabo calicem eius in manu tua.
32 Hæc dicit Dominus Deus: * Calicẽ sororis
tuæ bibes profundum, & latum: eris in de-
risum, & in subsannationem, quæ est capa-
33 cissima. * Ebrietate, & dolore repleberis:
calice mæroris, & tristitiæ, calice sororis tuæ
34 Samariæ. * Et bibes illum, & epotabis vs-
que ad fæces, & fragmenta eius deuorabis,
& vbera tua lacerabis: quia ego locutus sum,
35 ait Dominus Deus. * Propterea hæc dicit
Dominus Deus: Quia oblita es mei, & pro-
iecisti me post corpus tuum, tu quoque por
36 ta scelus tuum, & fornicationes tuas. * Et
F ait Dominus ad me, dicens: Fili hominis
numquid iudicas Oollam, & Oolibam, &
37 annuncias eis scelera earum? * Quia adulte-
ratæ sunt, & sanguis in manibus earũ, & cũ
idolis suis fornicatæ sunt: insuper & filios
suos, quos genuerunt mihi, obtulerunt eis ad
38 deuorandũ. * Sed & hoc fecerunt mihi: Pol-
luerunt sanctuariũ meũ in die illa, & sabbata
39 mea profanauerunt. * Cũq. immolarent fi-
lios suos idolis suis, & ingrederẽtur sanctua-
riũ meum in die illa vt pollueret illud: etiã
40 hæc fecerũt in medio domus meæ. * Miserũt
ad viros venieñtes de longe, ad quos nuncium
miserant: itaque ecce venerunt: quibus te la-
uisti, & circũlinisti stibio oculos tuos, & o na
41 ta es mũdo muliebri. * Sedisti in lecto pul-
cherrimo, & mẽsa ornata est ante te: thym a-
ma meũ, & vnguentũ meũ posuisti super eã.
42 * Et vox multitudinis exultantis erat in ea:
& in viris, qui de multitudine hominum ad-
ducebãtur, & veniebant de deserto, posu rũt
armillas in manibus eorũ, & coronas spe io
43 sas in capitibus eorũ. * Et dixi ei, quæ attrita
G est in adulteriis: Nũc fornicabitur in forni-
44 catione sua etiã hæc. * Et ingressi sunt ad eã
quasi ad mulierem meretricem: sic ingredie
bantur ad Oollam, & Oolibam mulieres ne-
45 farias. * Viri ergo iusti sunt: hi iudicabunt
eas iudicio adulterarũ, & iudicio effunden-
tium sanguinem: quia adulteræ sunt, &
46 sanguis in manibus earum. * Hæc enim di-
cit Dominus Deus: Adduc ad eas multitu-

nem, & trade eas in tumultum, & in rapi-
47 nam. * Et lapidentur lapibus populorum,
& confodiantur gladijs eorum: filios, & fi
lias earum interficerent, & domos earum
48 igne succendent. * Et auferam scelus de ter-
ra, & discent omnes mulieres ne faciant se-
49 cundum scelus earum. * Et dabunt scelus
vestrum super vos, & peccata idolorum ve-
strorum portabitis: & scietis quia ego Do-
minus Deus.

CAP. XXIIII.

1 ET factum est verbum Domini ad me in
A anno nono, in mense decimo, decima
2 die mensis, dicens: * Fili hominis scribe ti-
bi nomen diei huius, in qua confirmatus est
rex Babylonis aduersum Ierusalem hodie.
3 * Et dices per prouerbium ad domum irri-
tatricem parabolam, & loqueris ad eos: Hęc
dicit Dominus Deus: Pone ollam: pone, in-
4 quam, & mitte in eam aquam. * Congere
frusta eius in eam, omnem partem bonam,
femur & armum, electa & ossibus plena.
5 * Pinguissimũ pecus assume, compone quo-
B que strues ossiũ sub ea: efferbuit coctio eius,
6 discocta sunt ossa illius in medio eius. * Pro-
pterea hæc dicit Dominus Deus: Væ ciui-
tati sanguinum, ollæ, cuius rubigo in ea est,
& rubigo eius non exiuit de ea: per partes
& per partes suas eijce eam, non cecidit su-
7 per eam sors. * Sanguis enim eius in medio
eius est, super limpidissimam petram effudit
illum: non effudit illum super terram vt
8 possit operiri puluere. * Vt superinducerem
indignationem meam, & vindicta vlcisce-
C rer: dedi sanguinem eius super petram lim-
9 pidissimam ne operiretur. * Propterea hæc
dicit Dominus Deus: ‖ Væ ciuitati sangui-
num, cuius ego grandem faciam pyram.
10 * Congere ossa, quæ igne succendam: con-
sumentur carnes, & coquetur vniuersa com-
11 positio, & ossa tabescent. * Pone quoque
eam super prunas vacuam, vt incalescat, &
liquefiat æs eius: & conflctur in medio eius
inquinamentum eius, & consumatur rubigo
12 eius: * multo labore sudatum est, & non
exiuit de ea nimia rubigo eius, neque per
13 ignem. * Immunditia tua execrabilis: quia
D mundare te volui, & non es mundata a sor-
dibus tuis: sed nec mundaberis prius, donec
quiescere faciam indignationem meam in
14 te. * Ego Dominus locutus sum: Veniet,
& faciam: non transeam, nec parcam, nec
placabor: iuxta vias tuas, iuxta adinuentio-
15 nes tuas iudicabo te, dicit Dominus. * Et
factum est verbum Domini ad me, dicens:
16 * Fili hominis, ecce ego tollo a te deside ra-
bile oculorum tuorum in plaga: & non plan-
ges, neque plorabis, neque fluent lacrymæ
17 tuæ. * Ingemisce tacens, mortuorum lu-

‖ Nah. 3. a. 1
Hab. 2. c. 12

ctum non facies: corona tua circumligata
E sit tibi, & calceamenta tua erunt in pedi-
bus tuis, nec amictu ora velabis, nec cibos
18 lugentium comedes. Locutus sum ergo ad
populum manè, & mortua est vxor mea ve-
spere: feciq. manè sicut præceperat mihi.
19 * Et dixit ad eos: Sermo Domini factus est
21 ad me, dicens: * Loquere domui Israel: Hęc
dicit Dominus Deus: Ecce ego polluam
sanctuarium meum, superbiam imperij ve-
stri, & desiderabile oculorum vestrorum, &
super quo pauet anima vestra: filij vestri,
& filiæ vestræ, quas reliquistis, gladio ca-
22 dent. * Et facietis sicut feci: Ora amictu
non velabitis, & cibos lugentium non co-
23 medetis. * Coronas habebitis in capitibus
vestris, & calceamenta in pedibus: non plan-
getis neque flebitis, sed tabescetis in iniqui-
tatibus vestris, & vnusquisque gemet ad fra-
24 trem suum. * Eritq. Ezechiel vobis in por-
G tentum: iuxta omnia, quę fecit, facietis cum
venerit istud: & scietis quia ego Dominus
25 Deus. * Et tu Fili hominis ecce in die, qua
tollam ab eis fortitudinem eorum, & gau-
dium dignitatis, & desiderium oculorum
eorum, super quo requiescunt animæ eo-
26 rum, filios, & filias eorum: * In die illa
cum venerit fugiens ad te, vt annunciet tibi:
27 * In die, inquã, illa aperietur os tuum cum
eo, qui fugit: & loqueris, & non silebis vl-
tra: erisq. eis in portentum, & scietis quia
ego Dominus.

CAP. XXV.

1 ET factus est sermo Domini ad me, di-
2 cens: * Fili hominis pone faciem tuam
A contra filios Ammon, & prophetabis de
3 eis. * Et dices filijs Ammon: Audite ver-
bũ Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus:
Pro eo quòd dixisti: Euge, euge super san-
ctuarium meum, quia pollutum est: & super
terram Israel, quoniam desolata est: & su-
per domum Iuda, quoniam ducti sunt in ca-
4 ptiuitatem: * Idcirco ego tradam te filijs
orientalibus in hereditatem, & collocabunt
caulas suas in te, & ponent in te tentoria
sua: ipsi comedent fruges tuas: & ipsi bi-
5 bent lac tuum. * Daboq. Rabbath in habi-
B taculum camelorum, & filios Ammon in
cubile pecorum: & scietis quia ego Domi-
6 nus. * Quia hæc dicit Dominus Deus: Pro
eo quòd plausisti manu, & percussisti pede,
& gauisa es ex toto affectu super terram Is-
7 rael: * idcirco ecce ego extendam manum
meam super te, & tradam te in direptionem
Gentium, & interficiã te de populis, & per-
dam de terris, & conteram: & scies quia ego
8 Dominus. * Hæc dicit Dominus Deus:
Pro eo quòd dixerunt Moab, & Seir: Ecce
9 sicut omnes Gentes, domus Iuda: * idcirco

ecce

ecce ego aperiam humerum Moab de ciui-
C tatibus, de ciuitatibus, inquam, eius, & de
finibus eius inclytas terræ Bethiesimoth, &
10 Beelmeon, & Cariathaim, * Filijs Orien-
tis cum filijs Ammon, & dabo eam in here-
ditatem: vt non sit ultra memoria filiorum
11 Ammon in Gentibus. * Et in Moab faciã
12 iudicia: & scient quia ego Dominus. * Hæc
dicit Dominus Deus: Pro eo quòd fecit Idu
mæa vltionẽ ut se vindicaret de filijs Iuda,
peccauitq. delinquens, & vindictam experi-
13 uit de eis; * idcirco hæc dicit Dñs Deus: Ex-
tendam manum meam super Idumæam, &
auferam de ea hominem, & iumentum, & fa
ciam eam desertam ab Austro: & qui sunt in
14 Dedan, gladio cadent. * Et dabo vltionem
meam super Idumæam per manum populi
mei Israel: & facient in Edom iuxta iram
D meam, & furorem meum: & scient vindi-
15 ctam meã, dicit Dominus Deus. * Hęc dicit
Dominus Deus: Pro eo quòd fecerunt Palę-
stini vindictam, & vlti se sunt toto animo,
interficientes, & implentes inimicitias vete-
16 res: * propterea hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego extendam manum meã super Pa-
læstinos, & interficiam interfectores, & per-
17 dam reliquias maritimæ regionis: * faciãq.
in eis vltiones magnas arguens in furore: &
scient quia ego Dominus, cum dedero vin-
dictam meam super eos.

CAP. XXVI.

1 ET factum est in vndecimo anno, prima
A mẽsis, factus est sermo Domini ad me,
2 dicens: * Fili hominis, pro eo quòd dixit Ty
rus de Ierusalem: Euge confractæ sunt por-
tæ populorum, conuersa est ad me: imple-
3 bor, deserta est. * Propterea hæc dicit Domi
nus Deus: Ecce ego super te Tyre, & ascen-
dere faciam ad te gentes multas, sicut ascen
4 dit mare fluctuans. * Et dissipabunt muros
Tyri, & destruent turres eius: & radam pul-
uerem eius de ea, & dabo eam in limpidissi-
5 mam petram. * Siccatio sagenarum erit in
medio maris, quia ego locutus sum, ait Do-
minus Deus: & erit in direptionẽ Gentibus.
6 * Filiæ quoque eius, quę sunt in agro, gladio
interficientur: & scient quia ego Dominus.
7 * Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
adducam ad Tyrum Nabuchodonosor re-
gem Babylonis ab Aquilone Regem re-
gum, cum equis, & curribus, & equitibus, &
8 cœtu, populoq. magno. * Filias tuas, quæ
sunt in agro, gladio interficiet: & circumda-
bit te munitionibus, & comportabit aggerẽ
9 in gyro: & eleuabit contra te clypeum. * Et
vineas, & arietes tẽperabit in muros tuos, &
10 turres tuas destruet in armatura sua. * Inun
datione equorum eius operiet te puluis eo-
rũ: a sonitu equitum, & rotarũ, & curruum
mouebuntur muri tui, cum ingressus fuerit
portas tuas quasi per introitum urbis dissipa
11 tæ. * Vngulis equorum suorum conculcabit
omnes plateas tuas: populum tuum gladio
cadet, & statuæ tuæ nobiles in terram cor-
12 ruent. * Vastabunt opes tuas, diripient nego
tiationes tuas: & destruent muros tuos, &
domos tuas præclaras subuertent: & lapides
tuos, & ligna tua, & puluerem tuum in me-
13 dio aquarum ponent. * Et quiescere fa-
ciam multitudinem canticorum tuorum, &
sonitus cithararum tuarum nõ audietur am
14 plius. * Et dabo te in limpidissimam pe-
tram, siccatio sagenarum eris, nec ædifica-
beris vltra: quia ego locutus sum, ait Domi-
15 nus Deus. * Hæc dicit Dominus Deus Ty-
ro: Numquid non a sonitu ruinæ tuæ, & ge-
mitu interfectorum tuorum cum occisi fue-
rint, in medio tui commouebuntur insulæ?
16 * Et descendent de sedibus suis omnes prin-
cipes maris: & auferent exuuias suas, & ue-
stimenta sua uaria abijcient, & induentur
stupore: in terra sedebunt, & attoniti super
17 repentino casu tuo admirabuntur. * Et as-
sumentes super te lamentum, dicent tibi:
Quomodo periisti, quæ habitas in mari, urbs
inclyta, quæ fuisti fortis in mari cum habita
toribus tuis, quos formidabant uniuersi?
18 * Nunc stupebunt naues in die pauoris tui:
& turbabuntur insulæ in mari, eo quòd nul-
19 lus egrediatur ex te. * Quia hæc dicit Do-
minus Deus: Cum dedero te urbem desola-
tam sicut ciuitates, quæ non habitantur: &
adduxero super te abyssum, & operuerint
20 te aquæ multæ: * Et detraxero te cum his,
qui descendunt in lacum ad populum sem-
piternum, & collocauero te in terra nouissi-
ma sicut solitudines ueteres cum his, qui de-
ducuntur in lacum, ut non habiteris: porro
cum dedero gloriam in terra uiuentium,
21 * in nihilum redigam te, & non eris, & re-
quisita non inuenieris ultra in sempiternum
dicit Dominus Deus.

CAP. XXVII.

1 ET factum est uerbum Domini ad me,
2 dicens: * Tu ergo fili hominis assume
3 super Tyrum lamentum: * Et dices Tyro,
A quæ habitat in introitu maris, negotiationi
populorum ad insulas multas: Hęc dicit Do
minus Deus: O Tyre, tu dixisti: Perfecti de-
4 coris ego sum, * & in corde maris sita. Fini-
timi tui, qui te ædificauerunt, impleuerunt
5 decorem tuũ: * abietibus de Sanir extruxe
runt te cum omnibus tabulatis maris: cedrũ
de Libano tulerunt ut facerent tibi malum.
6 * Quercus de Basã dolauerũt in remos tuos:
& transtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico,
7 & prætoriola de insulis Italiæ. * Byssus uaria
B de Aegypto texta est tibi in uelum ut pone-
retur in malo: hyacinthus, & purpura de in-

sulis Elisa facta sunt, operimentum tuum.
8 * Habitatores Sidonis, & Aradij fuerunt re-
miges tui: sapientes tui, Tyre, facti sunt gu-
9 bernatores tui. * Senes Giblij, & prudentes
eius habuerunt nautas ad ministerium variç
supellectilis tuæ: omnes naues maris, & nau
tæ earũ fuerunt in populo negotiationis tuç.
10 * Persæ, & Lydij, & Libyes erant in exercitu
tuo viri bellatores tui: clypeum, & galeam
11 suspenderunt in te pro ornatu tuo. * Filij
Aradij cum exercitu tuo erant super muros
tuos in circuitu: sed & Pigmæi, qui erant in
turribus tuis, pharetras suas suspenderunt in
muris tuis per gyrum: ipsi compleuerunt
12 pulchritudinem tuam. * Chartaginenses ne
C gotiatores tui, a multitudine cunctarum di-
uitiarum, argento, ferro, stanno, plumboque
13 repleuerunt nundinas tuas. * Græcia, Thu-
bal, & Mosoch, ipsi institores tui: mancipia,
14 & vasa ærea aduexerunt populo tuo. * De
domo Thogorma, equos, & equites, & mu-
15 los adduxerunt ad forum tuum. * Filij De-
dan negotiatores tui: insulæ multæ negotia-
tio manus tuæ: dentes eburneos, & hebeni-
16 nos commutauerunt in pretio tuo. * Syrus
negotiator tuus propter multitudinem ope-
rum tuorum, gemmam, & purpuram, & scu
tulata, & byssum, & sericum, & chodchod
17 proposuerũt in mercatu tuo. * Iuda & terra
D Israel ipsi institores tui in frumento primo,
balsamum, & mel, & oleum, & resinam pro-
18 posuerunt in nundinis tuis. * Damascenus
negotiator tuus in multitudine operis tuo-
rum, in multitudine diuersarum opum, in
19 vino pingui, in lanis coloris optimi. * Dan,
& Græcia, & Mosel in nundinis tuis propo-
suerunt ferrum fabrefactum: stacte, & cala-
20 mus in negotiatione tua. * Dedan institores
21 tui in tapetibus ad sedendum. * Arabia, &
vniuersi principes Cedar, ipsi negotiatores
manus tuæ: cum agnis, & arietibus, & hœ-
22 dis venerunt ad te negotiatores tui. * Ven-
ditores Saba, & Reema, ipsi negotiatores
E tui: cum vniuersis primis aromatibus, &
lapide pretioso, & auro, quod proposue-
23 runt in mercatu tuo. * Haran, & Chene,
& Eden negotiatores tui: Saba, Assur, &
24 Chelmad venditores tui. * Ipsi negotia-
tores tui multifariam inuolucris hyacinthi,
& polymitorum, gazarumq. pretiosarum,
quæ obuolutæ, & astrictæ erant funibus: ce-
dros quoque habebant in negotiationibus
25 tuis. * Naues maris, principes tui in nego-
tiatione tua: & repleta es, & glorificata ni-
26 mis in corde maris. * In aquis multis addu-
xerunt te remiges tui: ventus auster contri-
27 uit te in corde maris. * Diuitiæ tuæ, & the-
F sauri tui, & multiplex instrumentum tuum,
nautę tui & gubernatores tui, qui tenebant
supellectilem tuam, & populo tuo præe-
rant. viri quoque bellatores tui, qui erant in
te cum vniuersa multitudine tua, quæ est in
medio tui: cadent in corde maris in die rui-
28 næ tuæ. * A sonitu clamoris gubernato-
29 rum tuorum conturbabuntur classes: * Et
descendent de nauibus suis omnes, qui tene-
bant remum: nautæ, & vniuersi gubernato-
30 res maris in terra stabunt: * & eiulabunt su-
per te voce magna, & clamabunt amare: &
superiacient puluerem capitibus suis, & ci-
31 nere conspergentur. * Et radent super te cal
uitium, & accingentur cilicijs: & plorabunt
te in amaritudine animæ ploratu amarissi-
32 mo. * Et assument super te carmen lugu-
G bre, & plangent te: Quæ est vt Tyrus, quæ
33 obmutuit in medio maris? * Quæ in exi-
tu negotiationum tuarum de mari impleſti
populos multos: in multitudine diuitiarum
tuarum, & populorum tuorum ditasti reges
34 terræ. * Nunc contrita es a mari, in pro-
fundis aquarum opes tuæ, & omnis multi-
tudo tua, quæ erat in medio tui, ceciderunt.
35 * Vniuersi habitatores insularum obstupue
runt super te: & reges earum omnes tempe-
36 state perculsi mutauerunt vultus. * Nego-
tiatores populorum sibilauerunt super te:
ad nihilum deducta es, & non eris vsque in
perpetuum.

CAP. XXVIII.

1 ET factus est sermo Domini ad me, di-
2 cens: * Fili hominis, dic principi Ty-
A ri: Hæc dicit Dominus Deus: Eo quòd ele
uatum est cor tuum, & dixisti: Deus ego
sum, & in cathedra Dei sedi in corde maris:
cum sis homo, & non Deus, & dedisti cor
3 tuum quasi cor Dei. * Ecce sapientior es tu
Daniele: omne secretum non est abscondi-
4 tum a te. * In sapientia & prudentia tua fe-
cisti tibi fortitudinẽ: & acquisisti aurum, &
5 argentum in thesauris tuis. * In multitudi-
B ne sapientiæ tuæ, & in negotiatione tua mul
tiplicasti tibi fortitudinem: & eleuatum est
6 cor tuum in robore tuo. * Propterea hæc di-
cit Dominus Deus: Eo quòd eleuatum est
7 cor tuũ quasi cor Dei: * idcirco ecce ego ad-
ducam super te alienos robustissimos Gen-
tium: & nudabunt gladios suos super pul-
chritudinem sapientiæ tuæ, & polluent de-
8 corem tuũ. * Interficient, & detrahent te:
& morieris in interitu occisorum in corde
9 maris. * Numquid dicens loqueris: Deus
ego sum, coram interficientibus te: cum sis
homo, & non Deus, in manu occidentium
10 te? * Morte incircumcisorum morieris in
C manu alienorum: quia ego locutus sum,
11 ait Dominus Deus. * Et factus est sermo
Domini ad me, dicens: Fili hominis leua
12 planctum super regem Tyri: * & dices ei:
Hæc dicit Dominus Deus: Tu signaculum
similitudinis, plenus sapientia, & perfectus

13 decore, * in delicijs paradisi Dei fuisti: om-
nis lapis pretiosus operimentum tuum: sar-
dius, topatius, & iaspis, chrysolithus, &
D onyx, & berillus, sapphirus, & carbuncu-
lus, & smaragdus: aurum opus decoris tui:
& foramina tua in die, qua conditus es, præ-
14 parata sunt. * Tu cherub extentus, & prote-
gens, & posui te in monte sancto Dei, in
15 medio lapidum ignitorū ambulasti. * Per-
fectus in vijs tuis a die conditionis tuæ, do-
16 nec inuenta est iniquitas in te. * In multi-
tudine negotiationis tuæ repleta sunt inte-
riora tua iniquitate, & peccasti: & eieci te
de monte Dei, & perdidi te o cherub prote-
17 gens, de medio lapidum ignitorum. * Et ele
uatum est cor tuum in decore tuo: perdidi-
E sti sapientiam tuam in decore tuo, in ter-
ram proieci te: ante faciem regum dedi te
18 vt cernerent te. * In multitudine iniquita-
tum tuarum, & iniquitate negotiationis tuę
polluisti sanctificationem tuam: producam
ergo ignem de medio tui, qui comedat te,
& dabo te in cinerem super terram in con-
19 spectu omnium videntium te. * Omnes, qui
viderint te in Gentibus, obstupescent super
te: nihili factus es, & non eris in perpetuū.
20 * Et factus est sermo Domini ad me, dicēs:
21 * Fili hominis pone faciem tuam cōtra Si-
22 donem: & prophetabis de ea, * & dices: Hęc
F dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Sidon,
& glorificabor in medio tui: & scient quia
ego Dominus, cum fecero in ea iudicia, &
23 sanctificatus fuero in ea. * Et immittam
ei pestilentiam, & sanguinem in plateis
eius: & corruent interfecti in medio eius
gladio per circuitum: & scient quia ego
24 Dominus. * Et non erit vltra domui Is-
rael offendiculum amaritudinis, & spina do
lorem inferens vndique per circuitum eo-
rum, qui aduersantur eis: & scient quia ego
25 Dominus Deus. * Hæc dicit Dñs Deus:
G Quando congregauero domum Israel de
populis, in quibus dispersi sunt, sanctifica-
bor in eis coram Gentibus: & habitabunt
in terra sua, quam dedi seruo meo Iacob.
26 * Et habitabunt in ea securi: & ædificabunt
domos, & plantabunt vineas, & habitabunt
confidenter, cum fecero iudicia in omnibus,
qui aduersantur eis per circuitum: & scient
quia ego Dominus Deus eorum.

CAP. XXIX.

1 IN anno decimo, decimo mense, vndeci-
A ma die mensis, factum est verbum Domi
2 ad me, dicens: * Fili hominis pone faciem
tuam contra Pharaonem regem Aegypti, &
prophetabis de eo, & de Aegypto vniuersa:
3 * Loquere, & dices: Hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego ad te Pharao rex Aegypti,
draco magne, qui cubas in medio fluminum
tuorum, & dicis: Meus est fluuius, & ego fe-
4 ci memetipsum. * Et ponam frenum in ma
xillis tuis: & agglutinabo pisces fluminum
tuorum squamis tuis: & extrahā te de me-
dio fluminum tuorum, & vniuersi pisces tui
5 squamis tuis adhærebunt. * Et proijciam
B te in desertum, & omnes pisces fluminis tui:
super faciem terræ cades, non colligeris, ne-
que congregaberis: bestijs terræ, & volatili-
6 bus cœli dedi te ad deuorandum: * Et sciēt
omnes habitatores Aegypti quia ego Domi
nus: ‖ pro eo quòd fuisti baculus arundi- ‖ Isai. 36.
7 neus domui Israel. * Quando apprehende- a.6
runt te manu, & confractus es, & lacerasti
omnem humerum eorū: & innitentibus tis
super te, comminutus es, & dissoluisti om-
8 nes renes eorum. * Propterea hæc dicit Do-
minus Deus: Ecce ego adducam super te gla
dium: & interficiā te hominem, & iumentū.
9 * Et erit Terra Aegypti in desertum, & in so
litudinem: & scient quia ego Dominus: pro
eo quòd dixeris: Fluuius meus est, & ego fe-
10 ci eum. * Idcirco ego ad te, & ad flumina
tua: daboq. Terram Aegypti in solitudines,
gladio dissipatam, a turre Syenes, vsque ad
11 terminos Aethiopiæ. * Non pertransibit eā
C pes hominis, neque pes iumenti gradietur
in ea: & non habitabitur quadraginta an-
12 nis. * Daboq. Terram Aegypti desertam in
medio terrarum desertarū, & ciuitates eius
in medio vrbium subuersarum, & erunt de-
solatæ quadraginta annis: & dispergam Ae-
gyptios in nationes, & uentilabo eos in ter-
13 ras. * Quia hæc dicit Dominus Deus: Post
finem quadraginta annorū congregabo Ae-
gyptum de populis, in quibus dispersi fue-
14 rant. * Et reducam captiuitatem Aegypti,
& collocabo eos in terra Phathures, in terra
natiuitatis suæ: & erunt ibi in regnū humi-
15 le: * inter cetera regna erit humillima, &
non eleuabitur ultra super nationes, & im-
16 minuam eos ne imperent Gētibus. * Neque
D erunt vltra domui Israel in confidentia, do-
centes iniquitatem, ut fugiant, & sequantur
17 eos: & scient quia ego Dominus Deus. * Et
factum est in vigesimo & septimo anno, in
primo, in vna mensis: factum est verbū Do-
18 mini ad me, dicens: * Fili hominis Nabu-
chodonosor rex Babylonis seruire fecit exer
citum suum seruitute magna aduersus Ty-
rum: omne caput decaluatum, & omnis hu-
merus depilatus est: & merces non est red-
dita ei, neque exercitui eius de Tyro pro ser
19 uitute, qua seruiuit mihi aduersus eā. * Pro-
pterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
dabo Nabuchodonosor regem Babylonis in
Terra Aegypti: & accipiet multitudinē eius,
& deprædabitur manubias eius, & diripiet
spolia eius: & erit merces exercitui illius.
20 * & operi quo seruiuit aduersus eam: dedi
ei Terrā Aegypti, pro eo quòd laborauerit

21 mini, ait Dominus Deus. * In die illo pullu-
labit cornu domui Israel, & tibi dabo aper-
tum os in medio eorum: & scient quia ego
Dominus.

CAP. XXX.

1 ET factum est verbum Domini ad me,
2 dicens: * Fili hominis propheta, &
A dic: Hæc dicit Dominus Deus: Vlulate,
3 væ, væ diei: * quia iuxta est dies, & appro-
pinquat dies Domini: dies nubis, tempus
4 Gentium erit. * Et veniet gladius in Aegy-
ptum: & erit pauor in Aethiopia, cum ceci-
derint vulnerati in Aegypto, & ablata fue-
rit multitudo illius, & destructa fundamen-
5 ta eius. * Aethiopia, & Libya, & Lydi, &
omne reliquum vulgus, & Chub, & filij ter-
6 ræ fœderis, cum eis gladio cadent. * Hæc di-
cit Dominus Deus: Et corruent fulcientes
B Aegyptum, & destruetur superbia imperij
eius: a turre Syenes gladio cadent in ea, ait
7 Dominus Deus exercituũ. * & dissipabun-
tur in medio terrarum desolatarum, & vr-
bes eius in medio ciuitatum desertarũ erũt.
8 * Et scient quia ego Dominus: cum dedero
ignem in Aegypto, & attriti fuerint omnes
9 auxiliatores eius. * In die illa egredientur
nuncij a facie mea in trieribus ad conteren-
dam Aethiopiæ confidentiam, & erit pauor
in eis in die Aegypti, quia absque dubio ve-
10 niet. * Hæc dicit Dominus Deus: cessare fa-
C ciam multitudinem Aegypti in manu Na-
11 buchodonosor regis Babylonis. * Ipse & po-
pulus eius cum eo, fortissimi Gentium ad-
ducentur ad disperdendam terram: & eua-
ginabunt gladios suos super Aegyptum: &
12 implebunt terram interfectis. * Et faciam
alueos fluminum aridos, & tradam terram
in manus pessimorum: & dissipabo terram,
& plenitudinem eius manu alienorum, ego
13 Dominus locutus sum. * †Hæc dicit Domi-
D nus Deus: Et disperdam simulachra, & ces-
sare faciã idola de Memphis: & dux de Ter-
ra Aegypti non erit amplius: & dabo terro-
14 rem in Terra Aegypti. * Et disperdam ter-
ram Phatures, & dabo ignem in Taphnis, &
15 faciam iudicia in Alexandria. * Et effun-
dam indignationem meam super Pelusium
robur Aegypti, & interficiã multitudinem
16 Alexandriæ, * & dabo ignem in Aegypto:
quasi parturiens dolebit Pelusium, & Ale-
xandria erit dissipata, & in Memphis angu-
17 stiæ quotidianæ. * Iuuenes Heliopoleos, &
E Bubasti gladio cadent, & ipsæ captiuæ du-
18 centur. * Et in Taphnis nigrescet dies, cum
contriuero ibi sceptra Aegypti, & defecerit
in ea superbia potentiæ eius: ipsam nubes
operiet, filiæ autem eius in captiuitatem
19 ducentur. * Et iudicia faciam in Aegypto:
20 & scient quia ego Dominus. * Et factum
est in vndecimo anno, in primo mense, in

†Zach. 13. a. 2

septima mensis, factum est verbum Domi-
21 ni ad me, dicens: * Fili hominis brachium
F Pharaonis regis Aegypti confregi: & ecce
non est obuolutum vt restitueretur ei sani-
tas, vt ligaretur pannis, & fasciaretur lin-
teolis, vt recepto robore posset tenere gla-
22 diũ. * Propterea hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego ad Pharaonem regẽ Aegypti, &
comminuam brachium eius forte, sed con-
fractum: & deijciam gladium de manu eius:
23 * & dispergam Aegyptum in Gentibus, &
24 ventilabo eos in terris. * Et confortabo bra-
G chia regis Babylonis, daboq. gladium meũ
in manu eius: & confringam brachia Pha-
raonis, & gement gemitibus interfecti corã
25 facie eius. * Et confortabo brachia regis Ba-
bylonis, & brachia Pharaonis concident: &
scient quia ego Dominus, cum dedero gla-
dium meũ in manu regis Babylonis, & ex-
26 tenderit eum super Terram Aegypti. * Et
dispergam Aegyptum in nationes, & venti-
labo eos in terras, & scient quia ego Dñs.

CAP. XXXI.

1 ET factum est in anno vndecimo, tertio
A mense, vna mensis, factum est verbum
2 Domini ad me, dicens: * Fili hominis dic
Pharaoni regi Aegypti, & populo eius: Cui
3 similis factus es in magnitudine tua? * Ecce
Assur quasi cedrus in Libano, pulcher ra-
mis, & frondibus nemorosus, excelsusq. alti-
tudine, & inter condensas frondes eleuatũ
4 est cacumen eius. * Aquæ nutrierunt illum,
abyssus exaltauit illum: flumina eius mana-
bant in circuitu radicum eius, & riuos suos
5 emisit ad vniuersa ligna regionis. * Propte-
B rea eleuata est altitudo eius super omnia li-
gna regionis: & multiplicata sunt arbusta
eius, & eleuati sunt rami eius præ aquis mul-
6 tis. * Cumq. extendisset vmbram suam, in
ramis eius fecerũt nidos omnia volatilia cæ-
li, & sub frondibus eius genuerũt omnes be-
stiæ saltuũ, & sub vmbraculo illius habita-
7 bat cœtus Gẽtium plurimarũ. * Eratq. pul-
cherrimus in magnitudine sua, & in dilata-
tione arbustorum suorũ: erat enim radix il-
8 lius iuxta aquas multas. * Cedri non fuerũt
C altiores illo in paradiso Dei, abietes nõ adæ-
quauerunt summitatẽ eius, & platani nõ fue-
runt æquæ frõdibus illius: omne lignum pa-
radisi Dei nõ est assimilatũ illi, & pulchritu-
9 dini eius. * Quoniã speciosum feci eum, &
multis, condensisq. frondibus: & æmulata
sunt eum omnia ligna voluptatis, quæ erant
10 in paradiso Dei. * Propterea hæc dicit Do-
D minus Deus: Pro eo quod sublimatus est in al-
titudine, & dedit summitatem suam viren-
tem atque condensam, & eleuatum est cor
11 eius in altitudine sua: * Tradidi eum in ma-
nu fortissimi Gentium, faciẽs faciet ei: iuxta

12 impietatem eius eieci eum. * Et succident
eum alieni, & crudelissimi nationum, & pro
ijcient eum super montes, & in cunctis con-
uallibus corruent rami eius, & confringen-
tur arbusta eius in vniuersis rupibus terræ: &
recedent de vmbraculo eius omnes populi
13 terræ, & relinquent eum. * In ruina eius
E habitauerunt omnia volatilia cæli, & in ra-
mis eius fuerunt vniuersæ bestiæ regionis.
14 * Quam ob rem non eleuabuntur in altitu-
dine sua omnia ligna aquarum, nec ponent
sublimitatem suam inter nemorosa atque
frondosa, nec stabunt in sublimitate sua
omnia, quæ irrigantur aquis: quia omnes
traditi sunt in mortem ad terram vltimam
in medio filiorum hominum ad eos, qui
15 descendunt in lacum. * Hæc dicit Domi-
F nus Deus: In die quando descendit ad in-
feros, induxi luctum, operui eum abysso:
& prohibui flumina eius, & coercui aquas
multas: contristatus est super eum Libanus,
16 & omnia ligna agri concussa sunt. * A so-
nitu ruinæ eius commoui Gentes, cum de-
ducerem eum ad infernum cum his, qui de-
scendebant in lacum: & consolata sunt in ter
ra infima omnia ligna voluptatis egregia,
atque præclara in Libano, vniuersa quæ irri-
17 gabantur aquis. * Nam & ipsi cum eo de-
G scendent in infernum ad interfectos gladio:
& brachium uniuscuiusque sedebit sub um-
18 braculo eius in medio nationum. * Cui assi-
milatus es o inclyte atque sublimis inter li-
gna uoluptatis? Ecce deductus es cum li-
gnis uoluptatis ad terram ultimam: in me-
dio incircumcisorum dormies, cum eis, qui
interfecti sunt gladio, ipse est Pharao, &
omnis multitudo eius, dicit Dominus Deus.

CAP. XXXII.

1 ET factum est, duodecimo anno, in men
A se duodecimo, in una mensis, factum
2 est uerbum Domini ad me, dicens: * Fili
hominis assume lamentum super Pharaonē
regem Aegypti, & dices ad eum: Leoni
Gentium assimilatus es, & draconi, qui est
in mari: & uentilabas cornu in fluminibus
tuis, & conturbabas aquas pedibus tuis, &
3 conculcabas flumina earum. * Propterea
haec dicit Dominus Deus: ‖ Expandam su-
per te rete meum in multitudine populorū
multorum, & extraham te in sagena mea.
4 * Et proijciā te in terram, super faciem agri
abijciam te: & habitare faciam super te om
nia uolatilia cæli, & saturabo de te bestias
5 uniuersæ terræ. * Et dabo carnes tuas super
montes, & implebo colles tuos sanie tua.
6 * Et irrigabo terrā fœtore sanguinis tui su-
B per montes, & ualles implebuntur ex te.
7 * ‖ Et operiam, cum extinctus fueris, cælū,
& nigrescere faciam stellas eius: solem nu-

‖ Sup. 12. d. 13. & 17 f. 20

‖ Isai. 3. b. 10
Joel. 2. b. 10. & 3. c. 15
Matt. 24. c. 29

be tegam, & luna non dabit lumen suum.
8 * Omnia luminaria cæli mœrere faciam su-
per te: & dabo tenebras super terram tuam,
dicit Dominus Deus, cum ceciderint uulne-
rati tui in medio terræ, ait Dominus Deus.
9 * Et irritabo cor populorum multorum cū
induxero contritionem tuam in Gentibus
10 super terras, quas nescis. * Et stupescere
faciam super te populos multos: & reges
eorum horrore nimio formidabunt super te,
cū uolare cœperit gladius meus super facies
eorum: & obstupescent repente singuli pro
11 anima sua in die ruinæ tuæ. * Quia hæc di-
cit Dominus Deus: Gladius regis Babylo-
12 nis ueniet tibi, * in gladijs fortium deijciā
multitudinem tuam: inexpugnabiles om-
nes Gentes hæ: & uastabunt superbiā Aegy-
13 pti, & dissipabitur multitudo eius. * Et per-
dam omnia iumenta eius, quæ erant super
aquas plurimas: & non conturbabit eas pes
hominis ultra, neque ungula iumentorum
14 turbabit eas. * Tunc purissimas reddam
aquas eorum, & flumina eorum quasi oleū
15 adducam, ait Dominus Deus: * Cum dede-
ro Terram Aegypti desolatam: deseretur au
tem terra a plenitudine sua, quando percus-
sero omnes habitatores eius: & scient quia
16 ego Dominus. * Planctus est, & plangent
eum: filiæ Gētium plangent eū super Aegy-
ptum, & super multitudinem eius plangent
17 eum, ait Dominus Deus. * Et factum est
in duodecimo anno, in quintadecima men-
sis, factum est uerbum Domini ad me, di-
18 cens: * Fili hominis cane lugubre super mul
titudinem Aegypti: & detrahe eam ipsam,
& filias Gentium robustarum ad terram ul-
timam cum his, qui descendunt in lacum.
19 * Quo pulchrior es? descende, & dormi cum
20 incircūcisis. * In medio interfectorum gla-
dio cadent: gladius datus est, attraxerunt eā,
21 & omnes populos eius. * Loquentur ei po-
tentissimi robustorum de medio inferni, qui
cū auxiliatoribus eius descenderunt, & dor-
22 mierunt incircumcisi, interfecti gladio. * Ibi
B Assur, & omnis multitudo eius: in circuitu il
lius sepulchra eius: omnes interfecti, & qui
23 ceciderunt gladio. * Quorum data sunt se-
pulchra in nouissimis laci: & facta est mul-
titudo eius per gyrum sepulchri eius: uniuer
si interfecti, cadentesq. gladio, qui dederant
quondam formidinem in terra uiuentium.
24 * Ibi Aelam, & omnis multitudo eius per
gyrum sepulchri sui. omnes hi interfecti,
ruentesq. gladio: qui descenderunt incircū-
cisi ad terram ultimam: qui posuerunt ter-
rorem suum in terra uiuentium, & portaue-
rūt ignominiā suam cum his, qui descendūt
25 in lacum. * In medio interfectorū posuerunt
cubile eius in uniuersis populis eius: in cir-
F cuitu eius sepulchrum illius: omnes hi incir-
cumcisi, interfectiq. gladio. dederunt enim

terrorem suum in terra viuentium, & portauerunt ignominiam suam cum his, qui
descendunt in lacum: in medio interfecto-
26 rum positi sunt. * Ibi Mosoch, & Thubal,
& omnis multitudo eius: in circuitu eius
sepulchra illius. omnes hi incircumcisi, interfectiq. & cadentes gladio: quia dederunt formidinem suam in terra viuentium.
27 * Et non dormient cum fortibus, cadentibusq. & incircumcisis, qui descenderunt ad infernum cum armis suis, & posuerunt gladios suos sub capitibus suis, & fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum: quia terror fortium facti sunt in terra viuentium.
28 * Et tu ergo in medio incircumcisorum contereris, & dormies cum interfectis gladio.
29 * Ibi Idumæa, & reges eius, & omnes duces
G eius, qui dati sunt cum exercitu suo cum interfectis gladio: & qui cum incircumcisis dormierunt, & cum his, qui descendunt in
30 lacum. * Ibi principes Aquilonis omnes, & vniuersi venatores: qui deducti sunt cum interfectis, pauentes, & in sua fortitudine confusi: qui dormierunt incircumcisi cum interfectis gladio, & portauerunt confusionem suam cum his, qui descendunt in la-
31 cum. * Vidit eos Pharao, & consolatus est super vniuersa multitudine sua, quæ interfecta est gladio, Pharao, & omnis exercitus
32 eius, ait Dominus Deus: * quia dedi terrorem meum in terra viuentium, & dormiuit in medio incircumcisorum cum interfectis gladio: Pharao & omnis multitudo eius: ait Dominus Deus.

CAP. XXXIII.

1 ET factum est verbum Domini ad me,
2 dicens: * Fili hominis loquere ad filios
A populi tui, & dices ad eos: Terra cum induxero super eam gladium, & tulerit populus terræ virum vnum de nouissimis suis, &
3 constituerit eum super se speculatorem: * &
ille viderit gladium venientem super terrã, & cecinerit buccina, & annunciauerit po-
4 pulo: * Audiens autem, quisquis ille est, sonitum buccinæ, & non obseruauerit, veneritq. gladius, & tulerit eum: sanguis ip-
5 sius super caput eius erit. * Sonum buccinæ audiuit, & non se obseruauit, sanguis eius in ipso erit: si autem se custodierit, ani-
6 mam suam saluabit. * Quòd si speculator
B viderit gladium venientem, & non insonuerit buccina: & populus se non custodierit, veneritq. gladius, & tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem eius de manu speculatoris
7 requiram. * ‖ Et tu Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel: audiens ergo ex ore meo sermonem, annunciabis eis ex
8 me. * Si me dicente ad impium: Impie, morte morieris: non fueris locutus vt se custodiat impius a via sua: ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius
9 de manu tua requiram. * Si autem annunciante te ad impium vt a vijs suis conuertatur, non fuerit conuersus a via sua: ipse in iniquitate sua morietur: porro tu ani-
10 mam tuam liberasti. * Tu ergo Fili ho-
C minis dic ad domũ Israel: Sic locuti estis, dicentes: Iniquitates nostræ, & peccata nostra super nos sunt, & in ipsis nos tabescimus: quomodo ergo viuere poterimus?
11 * ‖ Dic ad eos: Viuo ego, dicit Dominus Deus: nolo mortem impij, sed vt conuertatur impius a via sua, & viuat. Conuertimini, conuertimini a vijs vestris pessimis: &
12 quare moriemini domus Israel? * Tu itaque Fili hominis dic ad filios populi tui: Iustitia iusti non liberabit eum in quacumque die peccauerit: & impietas impij non nocebit ei, in quacumque die conuersus fuerit ab impietate sua: & iustus non poterit viuere in iustitia sua, in quacumque die peccauerit.
13 * Etiam si dixero iusto quòd vita viuat, & confisus in iustitia sua fecerit iniquitatem: omnes iustitiæ eius obliuioni tradentur, & in iniquitate sua, quam operatus est, in ipsa
14 morietur. * Si autem dixero impio: Mor-
D te morieris: & egerit pœnitentiam a pec-
15 cato suo, feceritq. iudicium & iustitiam, * & pignus restituerit ille impius, rapinamq. reddiderit, in mandatis vitæ ambulauerit, nec fecerit quidquam iniustum: vita viuet,
16 & non morietur. * Omnia peccata eius, quæ peccauit, non imputabuntur ei: iudicium,
17 & iustitiam fecit, vita viuet. * Et dixerunt filij populi tui: Non est æqui ponderis via
18 Domini, & ipsorum via iniusta est. * Cum enim recesserit iustus a iustitia sua, feceritq.
19 iniquitates, morietur in eis. * Et cum recesserit impius ab impietate sua, feceritq.
20 iudicium, & iustitiam, viuet in eis. * ‖ Et dicitis: Non est recta via Domini. Vnumquemque iuxta vias suas iudicabo de vobis,
21 domus Israel. * Et factum est in duodeci-
F mo anno, in decimo mense, in quinta mensis transmigrationis nostræ, venit ad me qui fugerat de Ierusalem, dicens: Vastata est ci-
22 uitas. * Manus autem Domini facta fuerat ad me vespere, antequam veniret qui fugerat: aperuitq. os meum donec veniret ad me mane, & aperto ore meo non silui am-
23 plius. * Et factum est verbum Domini ad
24 me, dicens: * Fili hominis, qui habitant in ruinosis his super humum Israel, loquentes aiunt: Vnus erat Abraham, & hereditate possedit terram: nos autem multi sumus,
25 nobis data est terra in possessionem. * Idcir
F co dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Qui in sanguine comeditis, & oculos vestros leuatis ad immunditias vestras, & sanguinẽ

‖ Sup. 3. b. 17
‖ Sup. 18. g. 20
‖ Sup. 18. g. 25

fmdítis : numquid terram hereditate possi-
26 debitis ? * Stetistis in gladijs vestris, fecistis
abominationes, & vnusquisque vxorem pro-
ximi sui polluit : & terram hereditate possi-
27 debitis ? * Hæc dices ad eos : Sic dicit Do-
minus Deus : Viuo ego, quia qui in ruinosis
habitant, gladio cadent : & qui in agro est,
bestijs tradetur ad deuorandum : qui autem
in præsidijs, & speluncis sunt, peste morien-
28 tur . * Et dabo terram in solitudinem, &
in desertum, & deficiet superba fortitudo
eius: & desolabuntur montes Israel, eo quòd
29 nullus sit qui per eos transeat. * Et scient
quia ego Dominus, cum dedero terram eo-
rum desolatam, & desertam propter vniuer
sas abominationes suas, quas operati sunt.
30 * Et tu fili hominis: filij populi tui, qui lo-
quuntur de te iuxta muros, & in ostijs do-
morum, & dicunt vnus ad alterum, vir ad
proximum suum loquentes : Venite, & au-
diamus quis sit sermo egrediens a Domino.
31 * Et veniunt ad te, quasi si ingrediatur popu
lus, & sedent coram te populus meus: & au-
diunt sermones tuos, & non faciunt eos: quia
in canticum oris sui vertunt illos, & auari-
32 tiam suam sequitur cor eorum. * Et es eis
quasi carmen musicum, quod suaui, dulciq.
sono canitur : & audiunt verba tua, & non
33 faciunt ea. * Et cum venerit quod prædi-
ctum est (ecce enim venit) tunc scient quòd
prophetes fuerit inter eos.

CAP. XXXIV.

1 ET factum est verbum Domini ad me,
2 dicens : * Fili hominis propheta de pa-
A storibus Israel: propheta, & dices pastoribus,
Hæc dicit Dominus Deus : ‖ Væ pastoribus
Israel, qui pascebant semetipsos: nonne gre-
ges a pastoribus pascuntur? * Lac comede-
batis, & lanis operiebamini, & quod crassũ
erat occidebatis : gregem autem meum non
pascebatis. * Quod infirmum fuit non con-
solidastis, & quod ægrotum non sanastis,
quod confractum est non alligastis, & quod
abiectum est non reduxistis, & quod perie-
rat non quæsistis : sed cum austeritate im-
5 perabatis eis, & cum potentia. * Et disper-
sæ sunt oues meæ, eo quòd non esset pastor.
& factæ sunt in deuorationem omnium be-
6 stiarum agri, & dispersæ sunt. * Errauerunt
greges mei in cunctis montibus, & in vniuer
so colle excelso: & super omnem faciem ter-
ræ dispersi sunt greges mei, & non erat qui
requireret, non erat, inquam, qui requireret.
7 * Propterea pastores audite verbũ Domini:
8 * Viuo ego, dicit Dominus Deus : quia pro
eo quòd facti sunt greges mei in rapinam, &
oues meæ in deuorationem omnium bestia-
rum agri, eo quòd non esset pastor (neque
enim quæsierunt pastores mei gregem meũ:)

‖ Ier. 23. a.1
Sup. 13. a.3

sed pascebant pastores semetipsos, & greges
9 meos non pascebant : * propterea pastores
10 audite verbum Domini : * Hæc dicit Do-
minus Deus: Ecce ego ipse super pastores re
quiram gregem meum de manu eorum, &
cessare faciam eos vt vltra non pascant gre-
gẽ, nec pascant amplius pastores semetipsos:
& liberabo gregem meum de ore eorum : &
11 non erit vltra eis in escam. * Quia hæc dicit
Dominus Deus : Ecce ego ipse requirã oues
12 meas, & visitabo eas. * Sicut visitat pastor
gregem suum in die, quando fuerit in medio
ouium suarum dissipatarũ : sic visitabo oues
meas, & liberabo eas de omnibus locis, in
quibus dispersæ fuerant in die nubis, & cali-
13 ginis. * Et educam eas de populis, & con-
D gregabo eas de terris, & inducam eas in ter
ram suam: & pascam eas in mõtibus Israel,
14 in riuis, & in cunctis sedibus terræ. * In pa-
scuis vberrimis pascam eas, & in montibus
excelsis Israel erunt pascua earũ : ibi requie-
scent in herbis virentibus, & in pascuis pin-
15 guibus pascentur super montes Israel. * Ego
pascam oues meas : & ego eas accubare fa-
16 ciam, dicit Dominus Deus. * Quòd perierat
requiram, & quod abiectum erat reducã, &
quod cõfractum fuerat alligabo, & quod in-
firmum fuerat consolidabo, & quod pingue
& forte custodiam : & pascam illas in iudi-
17 cio. * Vos autem greges mei, hæc dicit Do-
minus Deus : Ecce ego iudico inter pecus &
18 pecus, arietum, & hircorum. * Nonne satis
vobis erat pascua bona depasci ? insuper &
E reliquias pascuarum vestrarum conculcastis
pedibus vestris : & cum purissimam aquam
biberitis, reliquã pedibus vestris turbabatis.
* Et oues meæ his, quæ conculcata pedibus
uestris fuerant, pascebantur : & quæ pedes
20 vestri turbauerant, hæc bibebant. * Propte-
rea hæc dicit Dominus Deus ad vos : Ecce
ego ipse iudico inter pecus pingue, & maci-
21 lentum: * pro eo quòd lateribus, & humeris
impingebatis, & cornibus vestris ventilaba-
tis omnia infirma pecora, donec dispergerẽ-
22 tur foras: * saluabo gregẽ meum, & non erit
vltra in rapinã, & iudicabo inter pecus & pe
23 cus. * ‖ ET SVSCITABO SVPER EAS ‖ Io. 1. g.
PASTOREM VNVM, qui pascat eas, ser- 45. & 10.
uum meum Dauid : ipse pascet eas, & ipse b. 11
24 erit eis in pastorem. * Ego autem Domi- Isai.40. c.
nus ero eis in Deum : & seruus meus Dauid 18
princeps in medio eorum: ergo Dominus lo Dan. 9. g.
25 cutus sum. * Et faciam cum eis pactum pa- 24
cis, & cessare faciam bestias pessimas de ter- Osee.3. b.
ra : & qui habitant in deserto, securi dor- 5
26 mient in saltibus. * Et ponam eos in cir-
cuitu collis mei benedictionem: & deducam
imbrem in tempore suo : pluuiæ benedictio-
27 nis erunt. * Et dabit lignum agri fructum
suum, & terra dabit germen suum, & erunt
in terra sua absque timore : & scient quia

ego

ego Dominus, cum contriuero catenas iugi
eorum, & eruero eos de manu imperantium
28 sibi. * Et non erunt vltra in rapinam in Gen
tibus, neque bestiæ terræ deuorabunt eos: sed
habitabunt confidenter absque ullo terrore.
29 * Et suscitabo eis germen nominatum: &
non erunt ultra imminuti fame in terra, ne
que portabunt ultra opprobrium Gentium.
30 * Et scient quia ego Dominus Deus eorum
cum eis, & ipsi populus meus domus Israel:
| Io.10.b. 11 31 ait Dominus Deus. * | Vos autem greges
mei, greges pascuæ meæ homines estis: & ego
Dominus Deus uester, dicit Dominus Deus.

CAP. XXXV.

1 ET factus est sermo Domini ad me, di-
2 cens: * Fili hominis pone faciem tuam
A aduersum montem Seir, & prophetabis de
3 eo, & dices illi: * Hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego ad te mons Seir, & extendam ma-
num meam super te, & dabo te desolatum
4 atque desertum. * Vrbes tuas demoliar, &
tu desertus eris: & scies quia ego Dominus.
5 * Eo quòd fueris inimicus sempiternus, &
concluseris filios Israel in manus gladij in
tempore afflictionis eorum, in tempore ini-
6 quitatis extremæ. * Propterea uiuo ego, di-
cit Dominus Deus: quoniam sanguini tradã
te, & sanguis te persequetur: & cum sangui-
7 nem oderis, sanguis persequetur te. * Et da-
bo montem Seir desolatum atque desertum:
& auferam de eo euntem, & redeuntem.
8 * Et implebo montes eius occisorũ suorum:
in collibus tuis, & in uallibus tuis, atque in
9 torrentibus interfecti gladio cadent. * In so
C litudines sempiternas tradam te, & ciuitates
tuæ non habitabuntur: & scietis quia ego
10 Dominus Deus. * Eo quod dixeris: Duæ
gentes, & duæ terræ meæ erunt, & heredita-
te possidebo eas: cum Dominus esset ibi:
11 * Propterea uiuo ego, dicit Dominus Deus,
quia faciam iuxta iram tuam, & secundum
zelum tuum, quem fecisti odio habens eos:
& notus efficiar per eos cum te iudicauero.
12 * Et scies quia ego Dominus audiui uniuer-
sa opprobria tua, quæ locutus es de monti-
bus Israel, dicens: Deserti, nobis ad deuoran
13 dum dati sunt. * Et insurrexistis super me
ore uestro, & derogastis aduersum me uerba
14 uestra: ego audiui. * Hæc dicit Dominus
Deus: Lætante uniuersa terra, in solitudinẽ
15 te redigam. * Sicuti gauisus es super here-
ditatem domus Israel, eo quòd fuerit dissi-
pata, sic faciam tibi: dissipatus eris mons
Seir, & Idumæa omnis: & scient quia ego
Dominus.

CAP. XXXVI.

1 TV autem fili hominis propheta super
A montes Israel, & dices: | Montes Israel | Sup.6.a.
2 audite uerbum Domini: * Hæc dicit Domi- 3
nus Deus: Eo quòd dixerit inimicus de uo-
bis: Euge, altitudines sempiternæ in heredi-
3 tatem datæ sunt nobis: * propterea uatici-
nare, & dic: Hæc dicit Dominus Deus: Pro
eo quòd desolati estis, & conculcati per cir-
cuitum, & facti in hereditatem reliquis Gen
tibus, & ascendistis super labium linguæ, &
4 opprobrium populi: * propterea montes
Israel audite uerbum Domini Dei: Hæc di-
cit Dominus Deus montibus, & collibus,
torrentibus, uallibusq. & desertis, parietinis,
& urbibus derelictis, quę depopulatę sunt, &
subsannatæ a reliquis Gentibus per circui-
5 tum. * Propterea hæc dicit Dominus Deus:
B Quoniam in igne zeli mei locutus sum de
reliquis Gentibus, & de Idumæa uniuersa,
quæ dederunt terram meam sibi in heredi-
tatem cum gaudio, & toto corde, & ex
6 animo: & eiecerunt eam ut uastarent: * Id-
circo uaticinare super humum Israel, & di-
ces montibus, & collibus, iugis, & uallibus:
Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego in zelo
meo, & in furore meo locutus sum, eo quòd
7 confusionem gentium sustinueritis. * Id-
circo hæc dicit Dominus Deus: Ego leuaui
manum meam ut Gentes, quæ in circuitu
uestro sunt, ipsæ confusionem suam por-
8 tent. * Vos autem montes Israel ramos ue-
stros germinetis, & fructum uestrum affe-
ratis populo meo Israel: prope enim est ut
9 ueniat. * Quia ecce ego ad uos, & conuer-
C tar ad uos, & arabimini, & accipietis semen-
10 tem. * Et multiplicabo in uobis homines,
omnemq. domum Israel: & habitabuntur ci
11 uitates, & ruinosa instaurabũtur. * Et reple-
bo uos hominibus, & iumentis: & multipli-
cabuntur, & crescent: & habitare uos fa-
ciam sicut a principio, bonisq. donabo ma-
ioribus, quàm habuistis ab initio: & scietis
12 quia ego Dominus. * Et adducã super uos
homines populum meum Israel, & heredita-
te possidebunt te: & eris eis in hereditatem,
13 & non addes ultra ut absque eis sis. * Hæc
dicit Dominus Deus: Pro eo quòd dicunt de
uobis: Deuoratrix hominum es, & suffocans
14 gentem tuam: * Propterea homines non cõ-
medes amplius, & gentem tuam non neca-
15 bis ultra, ait Dominus Deus: * Nec auditam
faciam in te amplius confusionem Gentiũ,
& opprobrium populorum nequaquam por
tabis, & gentem tuam nõ amittes amplius,
16 ait Dominus Deus. * Et factum est uerbum
17 Domini ad me, dicens: * Fili hominis do-
mus Israel habitauerunt in humo sua, &
polluerunt eam in uijs suis, & in studijs suis

iuxta immunditiam menstruatæ facta est
18 via eorum coram me:* Et effudi indignatio
nem meam super eos pro sanguine, quem fu
derunt super terram, & in idolis suis
19 polluerunt eam.* Et dispersi eos in Gen-
tes, & ventilati sunt in terras: iuxta vias eo-
rum, & adinuentiones eorum iudicaui eos.
20 * ‖ Et ingressi sunt ad Gentes, ad quas intro
ierunt, & polluerunt nomen sanctum meũ,
cum diceretur de eis: Populus Domini iste
21 est, & de terra eius egressi sunt.* Et peperci
B nomini sancto meo, quòd polluerat domus
22 Israel in Gentibus, ad quas ingressi sunt.* Id
circo dices domui Israel: Hæc dicit Domi-
nus Deus: Non propter vos ego faciam, do-
mus Israel, sed propter nomen sanctum meũ
quòd polluistis in Gentibus, ad quas intra-
23 stis.* Et sanctificabo nomen meum magnum, quòd
pollutum est inter Gentes, quòd polluistis
in medio earum: vt sciant Gentes quia ego
Dominus, ait Dominus exercituum, cũ san-
24 ctificatus fuero in vobis coram eis:* Tollam
quippe vos de Gentibus, & congregabo vos
de vniuersis terris, & adducam vos in ter-
25 ram vestram.* Et effundam super vos
aquam mundam, & mundabimini ab om-
nibus inquinamentis vestris, & ab vniuersis
26 idolis vestris mundabo vos.* ‖ Et dabo vo-
bis cor nouum, & spiritum nouum ponam
in medio vestri: & auferam cor lapideum de
carne vestra, & dabo vobis cor carneum.
27 * Et spiritum meum ponam in medio ve-
stri, & faciam vt in præceptis meis ambule
tis, & iudicia mea custodiatis & operemi-
28 ni.* Et habitabitis in terra, quam dedi patri
bus vestris: & eritis mihi in populũ, & ego
29 ero vobis in Deum.* Et saluabo vos ex vni-
uersis inquinamentis vestris: & vocabo fru-
mentum, & multiplicabo illud, & non impo-
30 nam vobis famẽ.* Et multiplicabo fructum
ligni, & genimina agri, vt non portetis vltra
31 opprobrium famis in Gentibus.* Et recor-
dabimini viarum vestrum pessimarum, stu-
diorumq; non bonorum: & displicebunt vo-
32 bis iniquitates vestræ, & scelera vestra.* Nõ
propter vos ego faciam, ait Dominus Deus,
notũ sit vobis: cõfundimini, & erubescite su
33 per vijs vestris, domus Israel.* Hæc dicit Do
minus Deus: In die qua mundauero vos
G ex omnibus iniquitatibus vestris, & inhabita-
34 ri fecero vrbes, & instaurauero ruinosa,* &
terra deserta fuerit exculta, quæ quõdã erat
35 desolata in oculis omnis viatoris,* dicent:
Terra illa inculta, facta est vt hortus voluptatis
& ciuitates desertæ, & destitutæ atque suffos
36 sæ, munitæ sederunt.* Et scient Gentes quæ
cumque derelictæ fuerint in circuitu vestro,
quia ego Dominus ædificaui dissipata, plan-
tauique inculta, ego Dominus locutus
37 sim, & fecerim.* Hæc dicit Dominus Deus:
Adhuc in hoc inuenient me domus Israel,
vt faciam eis. Multiplicabo eos sicut gregẽ
38 hominum,* vt gregem sanctum, vt gregem
Ierusalem in sollemnitatibus eius: Sic erunt
ciuitates desertæ, plenæ gregibus hominum:
& scient quia ego Dominus.

‖ Isai. 52. b.5 Rom.2.d.24

‖ Sup.11. d.19

CAP. XXXVII.

1 A Facta est super me manus Domini, & edu
xit me in spiritu Domini: & dimisit me
2 in medio campi, qui erat plenus ossibus.* Et
circumduxit me per ea in gyro: erant autem
multa valde super faciem campi, siccaq; vehe
3 menter.* Et dixit ad me: Fili hominis putas
ne viuent ossa ista? Et dixi: Domine Deus, tu

4 noſti. * Et dixit ad me : Vaticinare de oſſi-
bus iſtis : & dices eis : Oſſa arida audite ver-
5 bum Domini. * Hæc dicit Dominus Deus
oſſibus his, Ecce ego intromittam in vos ſpi
6 ritum, & viuetis. * Et dabo ſuper vos neruos,
B & ſuccreſcere faciam ſuper vos carnes, &
ſuperextendam in vobis cutem: & dabo vo-
bis ſpiritum, & viuetis, & ſcietis quia ego
7 Dominus. * Et prophetaui ſicut præcepe-
rat mihi: factus eſt autem ſonitus, pro-
phetante me, & ecce commotio: & acceſſerũt
oſſa ad oſſa, vnumquodque ad iuncturã ſuã.
8 * Et vidi, & ecce ſuper ea nerui, & carnes
aſcenderunt: & extenta eſt in eis cutis deſu-
9 per, & ſpiritum non habebant. * Et dixit ad
C me: Vaticinare ad ſpiritum, vaticinare fi-
li hominis, & dices ad ſpiritum: Hęc dicit
Dominus Deus: A quattuor ventis veni ſpi-
ritus, & inſuffla ſuper interfectos iſtos, & re-
10 uiuiſcant. * Et prophetaui ſicut præceperat
michi: & ingreſſus eſt in ea ſpiritus, & uixe-
runt: ſteteruntq; ſuper pedes ſuos exercitus
11 grandis nimis valde. * Et dixit ad me: Fili
hominis, oſſa hæc vniuerſa, domus Iſrael eſt:
ipſi dicunt: Aruerunt oſſa noſtra, & periit
12 ſpes noſtra, & abſciſſi ſumus. * Propterea va-
ticinare, & dices ad eos: Hæc dicit Domi-
nus Deus: Ecce ego aperiam tumulos veſtros
& educam vos de ſepulchris veſtris populus
13 meus: & inducam vos in terram Iſrael. * Et
D ſcietis quia ego Dominus, cum aperuero ſe-
pulchra veſtra, & eduxero vos de tumulis ve-
14 ſtris popule meus: * Et dedero ſpiritum meum
in vobis, & vixeritis, & requieſcere vos fa-
ciam ſuper humum veſtram: & ſcietis quia
ego Dominus locutus ſum, & feci ait Domi-
15 nus Deus. * Et factus eſt ſermo Domini ad
16 me, dicens: * Et tu fili hominis ſume tibi li-
gnum vnum: & ſcribe ſuper illud: Iudæ, &
filiorum Iſrael ſociorum eius: & tolle lignũ
alterum, & ſcribe ſuper illud: Ioſeph ligno
E Ephraim, & cunctæ domui Iſrael, ſocio-
17 rumq; eius. * Et adiunge illa, vnum ad alte-
rum tibi in lignum vnum: & erunt in vnio-
18 nem in manu tua. * Cum autem dixerint ad
te filij populi tui loquentes: Nonne indicas
19 nobis quid in his tibi velis? * loqueris ad eos:
Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego aſſumã
lignum Ioſeph, quod eſt in manu Ephraim,
& tribus Iſrael, quæ ſunt ei adiunctæ: & da-
bo eas pariter cum ligno Iuda, & faciam
eas in lignum vnum: & erunt vnum in manu
20 eius. * Erunt autem ligna, ſuper quæ ſcripſe-
21 ris in manu tua, in oculis eorum. * Et dices
ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
aſſumam filios Iſrael de medio nationum,
ad quas abierunt: & congregabo eos vndi-
Ioan.10. b.16 22 que, & adducam eos ad humum ſuam. * Et
faciam eos in gentem vnam in terra in mon
tibus Iſrael, & rex vnus erit omnibus impe-
rans: & non erunt vltra duæ gentes, nec
23 diuidentur amplius in duo regna. * Neq. pol
luentur vltra in idolis ſuis, & abominatio-
nibus ſuis, & cunctis iniquitatibus ſuis, &
ſaluos eos faciam de vniuerſis ſedibus, in qui
bus peccauerunt, & emundabo eos: & erunt
24 mihi populus, & ego ero eis Deus. * Et ſer- Sup. 34. f.23
G uus meus Dauid rex ſuper eos, & paſtor Ioan.1. g.45
vnus erit omnium eorum: in iudicijs meis Iſai. 40. c.11
ambulabunt, & mandata mea cuſtodient,
29 & facient ea. * Et habitabunt ſuper terram, Ier.23.a.5
quam dedi ſeruo meo Iacob, in qua habita Dan. 9. g.24
uerunt patres veſtri: & habitabunt ſuper eã
ipſi, & filij eorum, & fili filiorum eorum,
vſque in ſempiternũ: & Dauid ſeruus meus
26 princeps eorum in perpetuum. * Et percu- Ioã. 12. e.34
tiam illis fœdus pacis, pactum ſempiternum
erit eis: & fundabo eos, & multiplicabo, & Pſal. 109. b.4. & 106. a.2
dabo ſanctificationem meam in medio eorũ
27 in perpetuum. * Et erit tabernaculum meum
in eis, & ero eis Deus, & ipſi erunt michi po-
28 puls. * Et ſcient Gentes quia ego Domi-
nus ſanctificator Iſrael, cum fuerit ſan-
cti ficatio mea in medio eorum in perpetũ.

CAP. XXXVIII.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicẽs:
2 * Fili hominis pone faciem tuam con- Inf. 39. a.1
A tra Gog, terram Magog, principem capitis Apoc. 20. c.8
3 Moſoch, & Tubal: & vaticinare de eo, * & di-
ces ad eum: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego ad te Gog principem capitis Moſoch &
4 Thubal, * & circumagam te, & ponam fre-
num in maxillis tuis: & educam te, & om-
nem exercitum tuum, equos & equites ve-
ſtitos loricis vniuerſos, multitudinem ma-
gnam, haſtam & clypeum arripientium &
5 gladium. * Perſæ, Aethiopes, & Libyes cum
6 eis, omnes ſcutati & galeati. * Gomer, & vni
B uerſa agmina eius, domus Thogorma, latera
Aquilonis, & totum robur eius, populique
7 multi tecum. * Præpara: & inſtrue te, & om-
nem multitudinem tuam, quæ coaceruata eſt
ad te: & eſto eis in præceptum. * Poſt dies
multos viſitaberis: in nouiſſimo annorum ve
nies ad terram, quæ reuerſa eſt a gladio, & cõ
gregata eſt de populis multis ad montes Iſ-
rael, qui fuerunt deſerti iugiter: hæc de popu
lis educta eſt, & habitabunt in ea confidenter
9 vniuerſi. * Aſcendens autem quaſi tempe-
ſtas venies, & quaſi nubes, ut operias terram
C tu, & omnia agmina tua, & populi multi te-
10 cum. * Hæc dicit Dominus Deus: In die illa
aſcendent ſermones ſuper cor tuum, & cogi-
11 tabis cogitationem peſſimam: * & dices: A-
ſcẽdam ad terrã abſque muro: veniã ad quie
ſcentes, habitãteſque ſecure: hi omnes habi-
tant ſine muro, vectes, & portæ non ſunt eis
12 * Vt diripias ſpolia, & inuadas prædam, ut
D inferas manum tuam ſuper eos, qui deſerti
fuerant, & poſtea reſtituti, & ſuper populum

qui eſt

qui est congregatus ex Gentibus, qui possi-
dere cepit, & esse habitator umbilici terræ.
13 * Saba, & Dedan, & negotiatores Tharsis,
& omnes leonis eius dicent tibi: Numquid
ad sumenda spolia tu uenis? ecce ad diri-
piendam prædam cōgregasti multitudinem
tuam, ut tollas argentum, & aurum, & au-
feras supellectilem, atque substantiam, &
14 diripias manubias infinitas. * Propterea
E uaticinare fili hominis, & dices ad Gog:
Hæc dicit Dominus Deus: Numquid non
in die illo, cum habitauerit populus meus
15 Israel confidenter, scies? * Et uenies de lo-
co tuo a lateribus Aquilonis tu & populi
multi tecū ascensores equorum uniuersi, cę-
16 tus magnus, & exercitus uehemens. * Et
ascendes super populum meum Israel quasi
nubes, ut operias terram. In nouissimis die-
bus eris, & adducam te super terram meam:
ut sciant Gentes me, cum sanctificatus fue-
17 ro in te in oculis eorum, o Gog. * Hæc di-
cit Dominus Deus: Tu ergo ille es, de quo
locutus sum in diebus antiquis in manu ser-
uorum meorum prophetarum Israel, qui
prophetauerunt in diebus illorum tēporum,
18 ut adducerem te super eos. * Et erit in die il-
la, in die aduentus Gog super terram Israel,
ait Dominus Deus, ascendet indignatio mea
19 in furore meo. * Et in zelo meo, in igne iræ
meæ locutus sum. Quia in die illa erit com-
20 motio magna super terram Israel; * & † cō-
mouebuntur a facie mea pisces maris, & uo-
lucres cæli, & bestiæ agri, & omne reptile,
quod mouetur super humum, cunctiq. homi
nes, qui sunt super faciem terræ: & subuerten
tur montes, & cadent sepes, & omnis murus
21 corruet in terram. * Et conuocabo aduersus
G eum in cunctis montibus meis gladium,
ait Dominus Deus: gladius uniuscuiusque
22 in fratrem suum dirigetur. * Et iudicabo
eum peste, & sanguine, & imbre uehementi,
& lapidibus immensis: ignem, & sulphur
pluam super eum, & super exercitum eius,
& super populos multos, qui sunt cum eo.
23 * Et magnificabor, & sanctificabor: & no-
tus ero in oculis multarum gentium, &
scient quia ego Dominus.

† Mat. 24. c. 29 Luc. 23. c. 26

CAP. XXXIX.

1 TV autem fili hominis uaticinare aduer-
A sum Gog, & dices: Hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego super te Gog principem ca-
2 pitis Mosoch & Thubal: * & circumagam te,
& educam te, & ascendere te faciam de late-
ribus Aquilonis: & adducam te super mon-
3 tes Israel. * Et percutiam arcum tuum in
manu sinistra tua, & sagittas tuas de manu
4 dextera tua deijciam. * Super montes Israel
cades tu, & omnia agmina tua, & populi
tui, qui sunt tecum: feris, auibus, omniq.
volatili, & bestijs terræ dedi te ad deuoran-
5 dum. * Super faciem agri cades: quia ego
6 locutus sum, ait Dominus Deus. * Et im-
mittam ignem in Magog, & in his, qui habi
B tant in insulis confidenter: & scient quia ego
7 Dominus. * Et nomen sanctum meum no-
tum faciam in medio populi mei Israel, &
non polluam nomen sanctū meum amplius.
& scient Gentes, quia ego Dominus sanctus
8 Israel. * Ecce venit, & factum est, ait Domi-
nus Deus: hæc est dies, de qua locutus sum.
9 * Et egredientur habitatores de ciuitatibus
Israel, & succendent & comburent arma,
clypeum, & hastas, arcum, & sagittas, & ba-
culos manuum, & contos: & succendent ea
10 igni septem annis. * Et non portabūt ligna
de regionibus, neque succident de saltibus:
quoniam arma succendent igni, & deprædа-
buntur eos, quibus prædæ fuerant, & diripiēt
11 vastatores suos, ait Dominus Deus. * Et erit
in die illa: dabo Gog locum nominatum
sepulchrum in Israel: vallem viatorum ad
Orientē maris, quæ obstupescere faciet præ-
tereuntes: & sepelient ibi Gog, & omnem
multitudinem eius, & vocabitur vallis mul-
12 titudinis Gog. * Et sepelient eos domus
Israel, vt mundent terram septem mēsibus.
13 * Sepeliet autem eum omnis populus terræ,
& erit eis nominata dies, in qua glorificatus
14 sum, ait Dominus Deus. * Et viros iugi-
ter constituent lustrantes terram, qui sepe-
liant, & requirant eos, qui remanserant su-
per faciem terræ, vt emundent eā: post men-
15 ses autem septem quærere incipient. * Et
circuibunt peragrantes terram: cumq. vide-
rint os hominis, statuēt iuxta illud titulum,
donec sepeliant illud pollinctores in valle
16 multitudinis Gog. * Nomen autem ciui-
17 tatis Amona, & mundabunt terram. * Tu
ergo fili hominis, hęc dicit Dominus Deus:
Dic omni volucri, & vniuersis auibus, cun-
E ctisque bestijs agri: Conuenite, properate,
concurrite vndique ad victimam meam,
quam ego immolo vobis, victimam gran-
dem super montes Israel: vt comedatis car-
18 nem, & bibatis sanguinem. * Carnes for-
tium comedetis, & sanguinem principum
terræ bibetis: arietum, & agnorum, & hir-
corum, taurorumq. & altilium, & pinguiū
19 omnium. * Et comedetis adipem in satu-
ritatem, & bibetis sanguinem in ebrieta-
tem, de victima, quam ego immolabo vo-
20 bis: * & saturabimini super mensam meam
de equo, & equite forti, & de vniuersis
viris bellatoribus, ait Dominus Deus.
21 * Et ponam gloriam meam in Gentibus:
& videbunt omnes gentes judicium me-
um, quod fecerim, & manum meam,
22 quam posuerim super eos. * Et scient do-
F mus Israel quia ego Dominus Deus eorum
23 a die illa, & deinceps. * Et scient Gentes

quoniam

quoniam in iniquitate sua capta sit domus
Israel,eo quòd dereliquerint me, & abscon-
derim faciem meam ab eis : & tradiderim
eos in manus hostium, & ceciderint in gla-
24 dio vniuersi. * Iuxta immunditiam eorum,
& scelus feci eis , & abscondi faciem meam
25 ab illis . * Propterea hæc dicit Dominus
Deus : Nunc reducam captiuitatem Iacob
& miserebor omnis domus Israel : & assu
26 mam zelum pro nomine sancto meo . * Et
portabunt confusionem suam , & omnem
præuaricationem , qua preuaricati sunt in
me, cum habitauerint in terra sua confiden-
27 ter neminem formidantes : * & reduxero eos
de populis, & congregauero de terris inimi-
corum suorum, & sanctificatus fuero in eis ,
28 in oculis gentium plurimarum.* ¶ Et scient
quia ego Dominus Deus eorum , eo quòd
transtulerim eos in nationes ; & congrega-
uerim eos super terram suam , & non dere-
29 liquerim quemquam ex eis ibi . * Et non
abscondam vltra faciem meam ab eis , eo
quòd effuderim spiritum meum super om-
nem domum Israel, ait Dominus Deus.

CAP. XL.

1 IN vigesimo quinto anno transmigratio-
A nis nostræ,in exordio anni, decima men-
sis quartodecimo anno postquam percussa
est ciuitas : in ipsa hac die facta est super me
2 manus Domini , & adduxit me illuc . * In
visionibus Dei adduxit me in terram Israel,
& dimisit me super montem excelsum ni-
mis:super quem erat quasi ædificium ciuita-
3 tis vergentis ad Austrum . * Et introduxit
me illuc: & ecce vir, cuius erat species quasi
species æris, & funiculus lineus in manu ei⁹,
& calamus mensuræ in manu eius : stabat
4 autem in porta.* Et locutus est ad me idem
vir: Fili hominis vide oculis tuis, & auribus
tuis audi , & pone cor tuum in omnia , quæ
ego ostendam tibi : quia vt ostendantur tibi
adductus es huc : annuncia omnia , quæ tu
5 vides , domui Israel . * Et ecce murus fo-
rinsecus in circuitu domus vndique , & in
manu viri calamus mensuræ sex cubitorum,
& palmo : & mensus est latitudinem ædifi-
cij calamo vno,altitudinem quoque calamo
6 vno . * Et venit ad portam , quæ respiciebat
viam orientalē , & ascendit per gradus eius:
& mensus est limen portæ calamo vno latitu
dinem , id est , limen vnum calamo vno in
7 latitudine : * & thalamum vno calamo in
longum , & vno calamo in latum : & inter
8 thalamos, quinque cubitos : * & limen por-
tæ iuxta vestibulum portæ intrinsecus, cala-
9 mo vno . * Et mensus est vestibulum portæ
octo cubitorum, & frontem eius duobus cu-
bitis : vestibulum autem portæ erat intrin-
10 secus. * Porro thalami portæ ad viam Orien
talem , tres hinc & tres inde : mensura vna
trium, & mensura vna frontium ex vtraque
11 parte . * Et mensus est latitudinem liminis
portæ , decem cubitorum : & longitudinem
12 portæ , tredecim cubitorum : * Et marginē
ante thalamos cubiti vnius : & cubitus vnus
finis vtrinque : thalami autem , sex cubito-
13 rum erant hinc & inde . * Et mensus est
portam a tecto thalami , vsque ad tectū eius
latitudinem viginti quinque cubitorum .
14 ostium contra ostium . * Et fecit frontes
per sexaginta cubitos: & ad frontem atrium
15 portæ vndique per circuitum . * Et ante fa-
ciem portæ , quæ pertingebat vsque ad faciē
vestibuli portæ interioris, quinquaginta cu-
16 bitos . * Et fenestras obliquas in thalamis,
& in frontibus eorum , quæ erant intra por-
tam vndique per circuitum : similiter autem
erant & in vestibulis fenestræ per gyrum in-
trinsecus, & ante frontes pictura palmarum.
17 * Et eduxit me ad atrium exterius , & ecce
gazophylacia,& pauimentum stratum lapi-
de in atrio per circuitum: triginta gazophy-
18 lacia in circuitu pauimenti. * Et pauimen-
tum in fronte portarum secundum longitu-
19 dinem portarum erat inferius. * Et mensus
est latitudinem a facie portę inferioris vsque
ad frontem atrij interioris extrinsecus , cen-
tum cubitos ad Oriētem, & ad Aquilonem.
20 * Portam quoque,quæ respiciebat viā Aqui
lonis atrij exterioris, mensus est tam in lon-
21 gitudine,quàm in latitudine. * Et thalamos
eius tres hinc , & tres inde : & frontem eius,
& vestibulum eius secundum mensurā por-
tæ prioris, quinquaginta cubitorum longitu
dinem eius , & latitudinem viginti quinque
22 cubitorum. * Fenestræ autem eius, & vesti-
bulum , & sculpturæ secundum mensuram
D portæ, quæ respiciebat ad Orientem: & septē
graduum erat ascensus eius, & vestibulum
ante eam . Et porta atrij interioris contra
portam Aquilonis , & Orientalem : & men-
sus est a porta vsque ad portam centum cu-
24 bitos . * Et eduxit me ad viam australem,
& ecce porta , quæ respiciebat ad Austrum :
& mensus est frontem eius , & vestibulum
25 eius iuxta mensuras superiores . * Et fene-
stras eius , & uestibula in circuitu , sicut fe-
nestras ceteras : quinquaginta cubitorum
longitudine , & latitudine uiginti quinque
26 cubitorum . * Et in gradibus septem ascen-
debatur ad eam : & uestibulum ante fores
eius:& cælatæ palmæ erant,una hinc,& alte-
27 ra inde in fronte eius. * Et porta atrij inte-
rioris in uia australi : & mensus est a porta
usque ad portam in uia australi, centum cu-
28 bitos.* Et introduxit me in atrium interius
ad portā australem: & mēsus est portā iuxta
29 mensuras superiores.* Thalamū eius,& frō-

tem

tẽ eius,& vestibulum eius eisdẽ mensuris: &
fenestras eius, & vestibulum eius in circuitu
quinquaginta cubitos longitudinis,& latitu-
30 dinis vigintiquinque cubitos.* Et vestibu-
E lum per girum longitudine vigintiquinque
cubitorum,& latitudine quinque cubitorũ.
31 * Et vestibulum eius ad atrium exterius, &
palmas eius in fronte: & octo gradus erant
32 quibus ascendebatur per eam. * Et introdu-
xit me in atrium interius per viam orienta-
lem: & mensus est portam secundum men-
33 suras superiores.* Thalamum eius,& frontẽ
eius, & vestibulum eius sicut supra: & fene-
stra eius,& vestibula eius in circuitu,longitu
dine quinquaginta cubitorum,& latitudine
34 vigintiquinque cubitorum.* Et vestibulum
eius,id est atrij exterioris: & palmæ cælatæ
in fronte eius hinc & inde: & in octo gradi-
35 bus ascensus eius.* Et introduxit me ad por
tam,quæ respiciebat ad Aquilonem: & men-
36 sus est secundum mensuras superiores.* Tha-
lamum eius, & frontem eius, & vestibulum
eius,& fenestras eius per circuitum,longitu-
dine quinquaginta cubitorum, & latitudine
37 vigintiquinque cubitorum.* Et vestibulum
eius respiciebat ad atrium exterius: & cælatu
ra palmarum in fronte eius hinc & inde: &
38 in octo gradibus ascensus eius. * Et per sin-
F gula gazophylacia ostium in frontibus por-
39 tarum: ibi lauabant holocaustum.* Et in ve-
stibulo portæ,duæ mensæ hinc,& duæ mensę
inde: vt immoletur super eas holocaustum,
40 & pro peccato,& pro delicto.* Et ad latus ex
terius, quòd ascendit ad ostium portæ, quæ
pergit ad Aquilonẽ, duę mensæ: & ad latus
41 alterũ ante vestibulũ portę,duæ mẽsæ.*Quat
tuor mẽsæ hinc,& quattuor mẽsæ inde: per la
tera portæ octo mẽsę erant,super quas immo
42 labant.* Quattuor antẽ mẽsæ ad holocaustũ,
de lapidibus quadris extructæ: longitudine
cubiti vnius & dimidij, & latitudine cubiti
vnius & dimidij: & altitudine cubiti vnius:
super quas ponant vasa, in quibus immola-
43 tur holocaustum,& victima.* Et labia earũ
palmi vnius, reflexa intrinsecus per circui-
tum: super mensas autem carnes oblationis.
44 * Et extra portam interiorem gazophylacia
cantorum in atrio interiori, quòd erat in la-
tere portæ respicientis ad Aquilonem: & fa-
cies eorum contra viam Australem, vna ex
G latere portæ Orientalis, quæ respiciebat ad
45 uiam Aquilonis.* Et dixit ad me: Hoc est
gazophylacium, quòd respicit viam Meri-
dianam, sacerdotum erit, qui excubant in cu
46 stodijs templi.* Porro gazophylacium, quòd
respicit ad viam Aquilonis, sacerdotum erit
qui excubant ad ministerium altaris. isti
sunt filij Sadoc, qui accedunt de filijs Leui
47 ad Dominum vt ministrent ei. * Et mensus
est atrium longitudine centum cubitorum,
& latitudine centum cubitorum per quadrũ:
48 & altare ante faciem templi.* Et introduxit
me in vestibulum templi: & mensus est ve-
stibulum quinque cubitis hinc, & quinque
cubitis inde: & latitudinem portæ trium cu-
bitorum hinc, & trium cubitorum inde.
49 * Longitudinem autem vestibuli viginti cu-
bitorum, & latitudinem vndecim cubitorũ,
& octo gradibus ascendebatur ad eam. Et co
lumnæ erant in frontibus: vna hinc, & alte-
ra inde.

CAP. XLI

1 ET introduxit me in templum, & men-
A sus est frontes, sex cubitos latitudinis
hinc,& sex cubitos inde, latitudinem taber-
2 naculi.* Et latitudo portę, decem cubito-
rum erat: & latera portæ, quinque cubitis
hinc, & quinque cubitis inde: & mensus est
longitudinem eius quadraginta cubitorum,
3 & latitudinem viginti cubitorum.* Et in-
trogressus intrinsecus mensus est in fronte
portæ duos cubitos: & portam, sex cubito-
rum: & latitudinem portæ, septem cubito-
4 rum.* Et mensus est longitudinem eius vi-
ginti cubitorum, & latitudinem eius vi-
ginti cubitorum, ante faciem templi: & di-
5 xit ad me: Hoc est sanctum sanctorum.* Et
mensus est parietem domus sex cubitorum:
& latitudinem lateris quattuor cubitorum
6 vndique per circuitum domus.* Latera au-
tem, latus ad latus, bis triginta tria: & erant
eminentia, quæ ingrederentur per parietem
domus, in lateribus per circuitum, vt conti-
nerent, & non attingerent parietem templi.
7 * Et platea erat in rotundum, ascendens sur-
B sum per cochleam, & in cœnaculum templi
deferebat per gyrum: idcirco latius erat tem
plum in superioribus: & sic de inferioribus
8 ascendebatur ad superiora in medium.* Et
vidi in domo altitudinem per circuitum, fun
data latera ad mensuram calami sex cubito-
9 rum spatio: * & latitudinem per parietem
lateris forinsecus quinque cubitorũ: & erat
10 interior domus in lateribus domus.* Et in-
ter gazophylacia latitudinem viginti cubi-
11 torum in circuitu domus vndique, * & ostiũ
lateris ad orationem: ostium vnum ad uiam
Aquilonis,& ostium unum ad uiam Austra
lem: & latitudinem loci ad orationem, quin
12 que cubitorum in circuitu.* Et ædificium,
quod erat separatum, versumque ad viam re
spicientem ad mare, latitudinis septuaginta
cubitorum. paries autem ædificij, quinque
cubitorum latitudinis per circuitum: & lon-
13 gitudo eius nonaginta cubitorum.* Et men
C sus est domus longitudinem, centum cubi-
torum: & quod separatum erat ædificium,
& parietes eius, longitudinis centum cubi-
14 torum.* Latitudo autem ante faciem do-
mus: & eius, quòd erat separatum, contra

15 Orientem, centum cubitorum. * Et mensus
est longitudinem ædificij cõtra faciem eius
quòd erat separatum ad dorsum: ethecas ex
vtraque parte centum cubitorum: & templũ
16 interius, & vestibula atrij. * Limina, & fene-
stras obliquas, & ethecas in circuitu per tres
partes, contra vniuscuiusq; limẽ stratũ ligno
per gyrũ in circuitu: terra autẽ vsq; ad fene-
17 stras, & fenestræ clausæ super ostia. * Et vsque
ad domum interiorem, & forinsecus per om
nem parietem in circuitu intrinsecus, & fo-
18 rinsecus, ad mensuram. * Et fabrefacta cheru
bim & palmę: & palma inter cherub & che-
19 rub, duasque facies habebat cherub. * Fa-
ciem hominis iuxta palmam ex hac parte,
& faciem leonis iuxta palmam ex alia parte:
20 expressam per omnem domum in circuitu. *
De terra vsq; ad superiora portæ, cherubim,
D & palmæ cælatæ erant in pariete templi. *
21 Limen quadrangulum, & facies sanctuarij,
22 aspectus contra aspectum. * Altaris lignei
trium cubitorum altitudo: & longitudo eius
duorum cubitorum: & anguli eius, & longi-
tudo eius, & parietes eius lignei. Et locutus
est ad me: Hæc est mensa coram Domino.
23 * Et duo ostia erant in templo, & in sanctua-
24 rio. * Et in duobus ostijs ex vtraque parte
bina erant ostiola, quę in se inuicem plica-
bantur: bina enim ostia erant ex vtraq; parte
25 ostiorũ. * Et cęlata erant in ipsis ostijs tẽpli
cherubim, & sculpturę palmarum, sicut in
parietibus quoque expressæ erant: quam ob
rem & grossiora erant ligna in vestibuli fron
26 te forinsecus. * Super quæ fenestræ obliquæ,
& similitudo palmarum hinc atque inde in
humerulis vestibuli secundum latera domus
latitudinemq; parietum.

CAP. XLII.

1 ET eduxit me in atrium exterius per viã
A educentem ad Aquilonem, & introdu-
xit me in gazophylacium, quòd erat contra
separatum ædificium, & contra ędem ver-
2 gentem ad Aquilonem. * In facie longitu-
dinis, centum cubitos ostij Aquilonis: & la
3 titudinis quinquaginta cubitos cõtra viginti
cubitos atrij interioris, & cõtra pauimẽtũ stra
tũ lapide atrij exterioris, vbi erat porticus iũ
4 cta porticui triplici. * Et ante gazophylacia
deambulatio decẽ cubitorũ latitudinis, ad in
teriora respiciens viæ cubiti vnius. Et ostia
5 eorum ad Aquilonem: * Vbi erant gazophy
lacia in superioribus humiliora: quia suppor-
tabant porticus, quę ex illis eminebant de
6 inferioribus, & de medijs ædificij. * Tristega
enim erant, & non habebant columnas, si-
cut erant columnę atriorum: propterea emi-
nebant de inferioribus, & de me-
7 dijs a terra cubitis quinquaginta. * Et
peribolus exterior secundum gazophyla-
cia, quę erant in via atrij exterioris ante ga-
zophylacia: longitudo eius quinquaginta cu
8 bitorum. * Quia longitudo erat gazophy-
laciorum atrij exterioris, quinquaginta cu-
bitorum: & longitudo ante faciem templi,
9 centum cubitorum. * Et erat subter gazo-
phylacia hæc introitus ab Oriente ingrediẽ-
10 tium in eadem atrio exteriori. * In latitudi-
ne periboli atrij, quod erat contra uiã Orien
talem, in faciem ædificij separati, & erant
11 ante ædificium gazophylacia. * Et uia an-
te faciem eorum iuxta similitudinem gazo-
phylaciorum, quæ erant in uia Aquilonis: se-
C cundum longitudinem eorum, sic & latitu-
do eorum: & omnis introitus eorum, & si-
12 militudines, & ostia eorum. * secundum
ostia gazophylaciorum, quæ erant in uia re-
spiciente ad Notum: ostium in capite uiæ:
quæ uia erat ante uestibulum separatum
13 per uiam Orientalem ingredientibus. * Et
dixit ad me: Gazophylacia Aquilonis, &
gazophylacia Austri, quæ sunt ante ædifi-
cium separatum: hæc sunt gazophylacia
sancta: in quibus uescuntur sacerdotes, qui
appropiuquant ad Dominum in sancta san-
ctorum: ibi ponent sancta sanctorum, &
oblationem pro peccato, & pro delicto: lo-
14 cus enim sanctus est. * Cum autem ingressi
fuerint sacerdotes, non egredientur de san-
ctis in atrium exterius: & ibi reponent ue-
stimenta sua, in quibus ministrant, quia
sancta sunt: uestienturq; uestimentis alijs,
15 & sic procedent ad populum. * Cumq; com
D plesset mensuras domus interioris, edu
xit me per uiam portæ, quæ respiciebat ad
uiam Orientalem: & mensus est eam undi-
16 que per circuitum. * Mensus est autem
contra uentum Orientalem calamo mensu-
ræ, quingentos calamos in calamo mensuræ
17 per circuitum. * Et mensus est contra uen-
tum Aquilonis quingentos calamos in cala-
18 mo mensuræ per gyrum. * Et ad uentum
Australem mensus est quingentos calamos
19 in calamo mensuræ per circuitum. * Et ad
uentum Occidentalem mensus est quingen-
20 tos calamos in calamo mensuræ. * Per quat-
tuor uentos mensus est murum eius undi-
que per circuitum, longitudinem quingen-
torum cubitorum, & latitudinem quingen-
torum cubitorum diuidentem inter sanctua
rium & vulgi locum.

CAP. XLIII.

1 ET duxit me ad portã, quæ respiciebat ad
2 uiam Orientalem. * Et ecce gloria
A Dei Israel ingrediebatur per uiam Orienta-
lem: & uox erat ei quasi uox aquarum
multarum, & terra splendebat a maiestate
3 eius. * ‖ Et uidi uisionem secundum spe- ‖ Sup. c. 1
ciem, quam uideram, quando uenit ut di-
sperderet ciuitatem: & species secundum

aspe-

| Sup.1.a. 8.3

aspectum, | quem videram iuxta fluuium
4 Chobar: & cecidi super faciem meam. * Et
maiestas Domini ingressa est templum per
uiam portæ, quæ respiciebat ad Orientem.
5 * Et eleuauit me spiritus, & introduxit me in
atrium interius: & ecce repleta erat gloria
6 Domini domus: * Et audiui loquentem ad
me de domo, & vir qui stabat iuxta me,
7 * dixit ad me: Fili hominis, locus solij mei,
& locus vestigiorum pedum meorum, vbi
habito in medio filiorum Israel in æter-
num: & non polluent vltra domus Israel
nomen sanctum meum, ipsi, & reges eo-
rum in fornicationibus suis, & in ruinis re-
8 gum suorum, & in excelsis. * Qui fabricati
sunt limen suum iuxta limen meum, & po-
stes suos iuxta postes meos: & murus erat
inter me & eos; & polluerunt nomen san-
ctum meum in abominationibus, quas fe-
cerunt: propter quòd consumpsi eos in ira
9 mea. * Nunc ergo repellant procul fornica-
C tionem suam, & ruinas regum suorum a me:
& habitabo in medio eorum semper.
10 * Tu autem fili hominis ostende domui
Israel templum, & confundantur ab iniqui
11 tatibus suis, & metiantur fabricam: * &
erubescant ex omnibus, quæ fecerunt: Fi-
guram domus, & fabricæ eius exitus, & in-
troitus, & omnem descriptionem eius, &
vniuersa præcepta eius, cunctumque ordi-
nem eius, & omnes leges eius ostenda eis,
& scribes in oculis eorum: vt custodiant
omnes descriptiones eius, & præcepta illius,
12 & faciant ea. * Ista est lex domus in sum-
mitate montis: Omnis finis eius in circui-
tu, sanctum sanctorum est: hæc est ergo
13 lex domus. * Istæ autem mensuræ alta-
D ris in cubito verissimo, qui habebat cubi-
tum, & palmum: in sinu eius erat cubitus
& cubitus in latitudine, & definitio eius
vsque ad labium eius, & in circuitu, pal-
mus vnus. hæc quoque erat fossa altaris.
14 * Et de sinu terræ vsque ad crepidinem no-
uissimã duo cubiti, & latitudo cubiti vnius:
& a crepidine minore vsque ad crepidinem
maiorem quattuor cubiti, & latitudo cubi-
15 ti vnius. * Ipse autem Ariel quattuor cubi-
torum: & ab Ariel vsque ad sursum, cor-
16 nua quattuor. * Et Ariel duodecim cubito-
E rum in longitudine per duodecim cubitos
latitudinis: quadrangulatum æquis lateri-
17 bus. * Et crepido quattuordecim cubitorũ
longitudinis per quattuordecim cubitos la-
titudinis in quattuor angulis eius: & coro-
na in circuitu eius dimidii cubiti, & sinus
eius vnius cubiti per circuitum: gradus
18 autem eius versi ad Orientem. * Et di-
xit ad me: Fili hominis, hæc dicit Domi-
nus Deus: Hi sunt ritus altaris in quacum-
que die fuerit fabricatum: vt offeratur super
illud holocaustum, & effundatur sanguis.
19 * Et dabis Sacerdotibus, & Leuitis. qui
F sunt de semine Sadoc, qui accedunt ad me,
ait Dominus Deus, vt offerant mihi vitu-
20 lum de armento pro peccato. * Et assu-
mens de sãguine eius, pones super quattuor
cornua eius, & super quattuor angulos crepi
dinis, & super coronam in circuitu: & mun-
21 dabis illud, & expiabis. * Et tolles vitulum,
qui oblatus fuerit pro peccato: & combu-
res eum in separato loco domus extra san-
22 ctuarium. * Et in die secunda offeres hircũ
caprarum immaculatum pro peccato: & ex-
piabuntque altare, sicut expiauerunt in vitu-
23 lo. * Cumque compleueris expians illud,
G offeres vitulum de armento immaculatũ,
24 & arietem de grege immaculatum. * Et
offeres eos in conspectu Domini: & mittet
sacerdotes super eos sal, & offerent eos ho-
25 locaustum Domino. * Septem diebus facies
hircum pro peccato quotidie: & uitulum
de armento, & arietem de pecoribus im-
26 maculatos offerent. * Septem diebus expia-
bunt altare, & mundabunt illud: & imple-
27 bunt manum eius. * Expletis autem diebus,
in die octaua & vltra, facient sacerdotes su-
per altare holocausta vestra, & quę pro pa-
ce offerunt: & placatus ero vobis, ait Do-
minus Deus.

CAP. XLIIII.

1 ET conuertit me ad viam portæ sanctu-
A arij exterioris, quæ respiciebat ad O-
2 rientem: & erat clausa. * Et dixit Domi-
nus ad me: Porta hæc clausa erit: non ape-
rietur, & vir non transibit per eam: quo-
niam Dominus Deus Israel ingressus est per
3 eam, eritque clausa * principi. Princeps ip-
se sedebit in ea, vt comedat panem coram
Domino: per viam portæ vestibuli ingre-
4 dietur, & per viam eius egredietur. * Et ad-
B duxit me per viam portæ Aquilonis in
conspectu domus: & vidi, & ecce impleuit
gloria Domini domum Domini: & ceci-
5 di in faciem meam. * Et dixit ad me Do-
† minus: Fili hominis pone cor tuum, &
uide oculis tuis, & auribus tuis audi omnia,
quæ ego loquor ad te de vniuersis ceremo-
nijs domus Domini, & de cunctis legibus
eius: & pones cor tuum in vijs templi per
6 omnes exitus sanctuarii. * Et dices ad exa-
sperantẽ me domũ Israel: Hæc dixit Domi-
nus Deus: Sufficiant uobis omnia scelera ve
7 stra domus Israel: * eo quòd inducitis fi-
lios alienos incircũcisos corde, & incircum-
cisos carne, ut sint in sanctuario meo, & pol-
luant domum meam: & offertis panes meos,
adipem, & sanguinem: & dissoluitis pa-
ctum meum in omnibus sceleribus vestris.
8 * Et non seruastis pręcepta sanctuarii mei:
& posuistis custodes obseruationum

terrorem suum in terra viuentium, & portauerunt ignominiam suam cum his, qui
descendunt in lacum: in medio interfecto-
26 rum positi sunt. * Ibi Mosoch, & Thubal,
& omnis multitudo eius: in circuitu eius
sepulchra illius. omnes hi incircumcisi, in-
terfectiq. & cadentes gladio: quia dede-
runt formidinem suam in terra viuentium.
27 * Et non dormient cum fortibus, cadenti-
busq. & incircumcisis, qui descenderunt ad
infernum cum armis suis, & posuerunt gla-
dios suos sub capitibus suis, & fuerunt ini-
quitates eorum in ossibus eorum: quia ter-
ror fortium facti sunt in terra viuentium.
28 * Et tu ergo in medio incircumcisorum con
tereris, & dormies cum interfectis gladio.
29 * Ibi Idumæa, & reges eius, & omnes duces
G eius, qui dati sunt cum exercitu suo cum in-
terfectis gladio: & qui cum incircumcisis
dormierunt, & cum his, qui descendunt in
30 lacum. * Ibi principes Aquilonis omnes,
& vniuersi venatores: qui deducti sunt cum
interfectis, pauentes, & in sua fortitudine
confusi: qui dormierunt incircumcisi cum
interfectis gladio, & portauerunt confusio-
nem suam cum his, qui descendunt in la-
31 cum. * Vidit eos Pharao, & consolatus est
super vniuersa multitudine sua, quæ interfe-
cta est gladio, Pharao, & omnis exercitus
32 eius, ait Dominus Deus: * quia dedi terro-
rem meum in terra viuentium, & dormiuit
in medio incircumcisorum cum interfectis
gladio: Pharao & omnis multitudo eius: ait
Dominus Deus.

CAP. XXXIII.

1 ET factum est verbum Domini ad me,
2 dicens: * Fili hominis loquere ad filios
A populi tui, & dices ad eos: Terra cum in-
duxero super eam gladium, & tulerit popu-
lus terræ virum vnum de nouissimis suis, &
3 constituerit eum super se speculatorem: * &
ille viderit gladium venientem super terrã,
& cecinerit buccina, & annunciauerit po-
4 pulo: * Audiens autem, quisquis ille est,
sonitum buccinæ, & non se obseruauerit, ve-
neritq. gladius, & tulerit eum: sanguis ip-
5 sius super caput eius erit. * Sonum bucci-
næ audiuit, & non se obseruauit, sanguis
eius in ipso erit: si autem se custodierit, ani-
6 mam suam saluabit. * Quòd si speculator
B viderit gladium venientem, & non insonue-
rit buccina: & populus se non custodierit,
veneritq. gladius, & tulerit de eis animam:
ille quidem in iniquitate sua captus est, san-
guinem autem eius de manu speculatoris
7 requiram. * ‖ Et tu Fili hominis, specu-
latorem dedi te domui Israel: audiens ergo
ex ore meo sermonem, annunciabis eis ex
8 me. * Si me dicente ad impium: Impie,
morte morieris: non fueris locutus vt se cu-
stodiat impius a via sua: ipse impius in ini
quitate sua morietur, sanguinem autem eius
9 de manu tua requiram. * Si autem annun-
ciante te ad impium vt a vijs suis conuer-
tatur, non fuerit conuersus a via sua: ipse
in iniquitate sua morietur: porro tu ani-
10 mam tuam liberasti. * Tu ergo Fili ho-
C minis dic ad domũ Israel: Sic locuti estis,
dicentes: Iniquitates nostræ, & peccata no-
stra super nos sunt, & in ipsis nos tabesci-
mus: quomodo ergo viuere poterimus?
11 * ‖ Dic ad eos: Viuo ego, dicit Dominus ‖ Sup. 18. g. 20
Deus: nolo mortem impij, sed vt conuerta-
tur impius a via sua, & viuat. Conuertimi-
ni, conuertimini a vijs vestris pessimis: &
12 quare moriemini domus Israel? * Tu ita-
que Fili hominis dic ad filios populi tui: Iu
stitia iusti non liberabit eum in quacumque
die peccauerit: & impietas impij non noce-
bit ei, in quacumque die conuersus fuerit ab
impietate sua: & iustus non poterit viuere
in iustitia sua, in quacumque die peccauerit.
13 * Etiam si dixero iusto quòd vita viuat, &
confisus in iustitia sua fecerit iniquitatem:
omnes iustitiæ eius obliuioni tradentur, &
in iniquitate sua, quam operatus est, in ipsa
14 morietur. * Si autem dixero impio: Mor-
D te morieris: & egerit pœnitentiam a pec-
15 cato suo, feceritq. iudicium & iustitiam, * &
pignus restituerit ille impius, rapinamq.
reddiderit, in mandatis vitæ ambulauerit,
nec fecerit quidquam iniustum: vita viuet,
16 & non morietur. * Omnia peccata eius, quæ
peccauit, non imputabuntur ei: iudicium,
17 & iustitiam fecit, vita viuet. * Et dixerunt
filij populi tui: Non est æqui ponderis via
18 Domini, & ipsorum via iniusta est. * Cum
enim recesserit iustus a iustitia sua, feceritq.
19 iniquitates, morietur in eis. * Et cum re-
cesserit impius ab impietate sua, feceritq.
20 iudicium, & iustitiam, viuet in eis. * ‖ Et ‖ Sup. 18. g. 25
dicitis: Non est recta via Domini. Vnum-
quemque iuxta vias suas iudicabo de vobis,
21 domus Israel. * Et factum est in duodeci-
F mo anno, in decimo mense, in quinta men-
sis transmigrationis nostræ, venit ad me qui
fugerat de Ierusalem, dicens: Vastata est ci-
22 uitas. * Manus autem Domini facta fue-
rat ad me vespere, antequam veniret qui fu-
gerat: aperuitq. os meum donec veniret ad
me mane, & aperto ore meo non silui am-
23 plius. * Et factum est verbum Domini ad
24 me, dicens: * Fili hominis, qui habitant in
ruinosis his super humum Israel, loquentes
aiunt: Vnus erat Abraham, & hereditate
possedit terram: nos autem multi sumus,
25 nobis data est terra in possessionem. * Idcir
F co dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:
Qui in sanguine comeditis, & oculos vestros
leuatis ad immunditias vestras, & sanguinẽ

fundi tis:

funditis: numquid terram hereditate possi-
26 debitis? * Stetistis in gladijs vestris, fecistis
abominationes, & vnusquisque vxorem pro-
ximi sui polluit: & terram hereditate possi-
27 debitis? * Hæc dices ad eos: Sic dicit Do-
minus Deus: Viuo ego, quia qui in ruinosis
habitant, gladio cadent: & qui in agro est,
bestijs tradetur ad deuorandum: qui autem
in præsidijs, & speluncis sunt, peste morien-
28 tur. * Et dabo terram in solitudinem, &
in desertum, & deficiet superba fortitudo
eius: & desolabuntur montes Israel, eo quòd
29 nullus sit qui per eos transeat. * Et scient
quia ego Dominus, cum dedero terram eo-
rum desolatam, & desertam propter vniuer-
sas abominationes suas, quas operati sunt.
30 * Et tu fili hominis: filij populi tui, qui lo-
quuntur de te iuxta muros, & in ostijs do-
morum, & dicunt vnus ad alterum, vir ad
proximum suum loquentes: Venite, & au-
diamus quis sit sermo egrediens a Domino.
31 * Et veniunt ad te, quasi si ingrediatur popu-
lus, & sedent coram te populus meus: & au-
diunt sermones tuos, & non faciunt eos: quia
in canticum oris sui vertunt illos, & auari-
32 tiam suam sequitur cor eorum. * Et es eis
quasi carmen musicum, quod suaui, dulciq.
sono canitur: & audiunt verba tua, & non
33 faciunt ea. * Et cum venerit quod prædi-
ctum est (ecce enim venit) tunc scient quòd
prophetes fuerit inter eos.

CAP. XXXIV.

1 ET factum est verbum Domini ad me,
2 dicens: * Fili hominis propheta de pa-
A storibus Israel: propheta, & dices pastoribus,
Hæc dicit Dominus Deus: ‖ Væ pastoribus
Israel, qui pascebant semetipsos: nonne gre-
ges a pastoribus pascuntur? * Lac comede-
baris, & lanis operiebamini, & quod crassũ
erat occidebatis: gregem autem meum non
pascebatis. * Quod infirmum fuit non con-
solidastis, & quod ægrotũ non sanastis,
quod confractum est non alligastis, & quod
abiectum est non reduxistis, & quod perie-
rat non quæsistis: sed cum austeritate im-
5 perabatis eis, & cum potentia. * Et disper-
sæ sunt oues meæ, eo quòd non esset pastor.
& factæ sunt in deuorationem omnium be-
6 stiarum agri, & dispersæ sunt. * Errauerunt
greges mei in cunctis montibus, & in vniuer-
so colle excelso: & super omnem faciem ter-
ræ dispersi sunt greges mei, & non erat qui
requireret, non erat, inquam, qui requireret.
7 * Propterea pastores audite verbũ Domini:
8 * Viuo ego, dicit Dominus Deus: quia pro
eo quòd facti sunt greges mei in rapinam, &
oues meæ in deuorationem omnium bestia-
rum agri, eo quòd non esset pastor (neque
enim quæsierũt pastores mei gregem meũ:)

‖ Ier. 23. a. 1
Sup. 13. a. 3

sed pascebant pastores semetipsos, & greges
9 meos non pascebant: * propterea pastores
10 audite verbum Domini: * Hæc dicit Do-
minus Deus: Ecce ego ipse super pastores re-
quiram gregem meum de manu eorum, &
cessare faciam eos vt vltra non pascant gre-
gẽ, nec pascant amplius pastores semetipsos:
& liberabo gregem meum de ore eorum: &
11 non erit vltra eis in escam. * Quia hæc dicit
Dominus Deus: Ecce ego ipse requirã oues
12 meas, & visitabo eas. * Sicut visitat pastor
gregem suum in die, quando fuerit in medio
ouium suarum dissipatarũ: sic visitabo oues
meas, & liberabo eas de omnibus locis, in
quibus dispersæ fuerant in die nubis, & cali-
13 ginis. * Et educam eas de populis, & con-
D gregabo eas de terris, & inducam eas in ter
ram suam: & pascam eas in mõtibus Israel,
14 in riuis, & in cunctis sedibus terræ. * In pa-
scuis vberrimis pascam eas, & in montibus
excelsis Israel erunt pascua earũ: ibi requie-
scent in herbis virentibus, & in pascuis pin-
15 guibus pascentur super montes Israel. * Ego
pascam oues meas: & ego eas accubare fa-
16 ciam, dicit Dominus Deus. * Quod perierat
requiram, & quod abiectum erat reducã, &
quod cõfractum fuerat alligabo, & quod in-
firmum fuerat consolidabo, & quod pingue
& forte custodiam: & pascam illas in iudi-
17 cio. * Vos autem greges mei, hæc dicit Do-
minus Deus: Ecce ego iudico inter pecus &
18 pecus, arietum, & hircorum. * Nonne satis
vobis erat pascua bona depasci? insuper &
E reliquias pascuarum vestrarum conculcastis
pedibus vestris: & cum purissimam aquam
biberetis, reliquã pedibus vestris turbabatis.
19 * Et oues meæ his, quæ conculcata pedibus
uestris fuerant, pascebantur: & quæ pedes
20 vestri turbauerant, hæc bibebant. * Propte-
rea hæc dicit Dominus Deus ad vos: Ecce
ego ipse iudico inter pecus pingue, & maci-
21 lentum: * pro eo quòd lateribus, & humeris
impingebatis, & cornibus vestris ventilaba-
tis omnia infirma pecora, donec dispergerẽ-
22 tur foras: * saluabo gregẽ meum, & non erit
vltra in rapinã, & iudicabo inter pecus & pe
23 cus. * ‖ ET SVSCITABO SVPER EAS ‖ Io. 1. g. 45. & 10.
PASTOREM VNVM, qui pascat eas, ser- b. 11
uum meum Dauid: ipse pascet eas, & ipse Isai. 40. c.
24 erit eis in pastorem. * Ego autem Domi- 18
nus ero eis in Deum: & seruus meus Dauid Dan. 9. g.
princeps in medio eorum: ego Dominus lo- 24
25 cutus sum. * Et faciam cum eis pactum pa- Osee. 3. b.
cis, & cessare faciam bestias pessimas de ter- 5
ra: & qui habitant in deserto, securi dor-
26 mient in saltibus. * Et ponam eos in cir-
cuitu collis mei benedictionem: & deducam
imbrem in tempore suo: pluuiæ benedictio-
27 nis erunt. * Et dabit lignum agri fructum
suum, & terra dabit germen suum, & erunt
in terra sua absque timore: & scient quia

eorum, & eruero eos de manu imperantium
28 sibi. * Et non erunt vltra in rapinam in Gen
tibus, neque bestiæ terræ deuorabunt eos: sed
habitabunt confidenter absque ullo terrore.
29 * Et suscitabo eis germen nominatum: &
non erunt ultra imminuti fame in terra, ne-
que portabunt ultra opprobrium Gentium.
30 * Et scient quia ego Dominus Deus eorum
cum eis, & ipsi populus meus domus Israel:
31 ait Dominus Deus. * ‖ Vos autem greges
mei, greges pascuæ meæ homines estis: & ego
Dominus Deus uester, dicit Dominus Deus.

CAP. XXXV.

1 ET factus est sermo Domini ad me, di-
2 cens: * Fili hominis pone faciem tuam
A aduersum montem Seir, & prophetabis de
3 eo, & dices illi: * Hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego ad te mons Seir, & extendam ma-
num meam super te, & dabo te desolatum
4 atque desertum. * Vrbes tuas demoliar, &
tu desertus eris: & scies quia ego Dominus.
5 * Eo quòd fueris inimicus sempiternus, &
concluseris filios Israel in manus gladij in
tempore afflictionis eorum, in tempore ini-
6 quitatis extremæ. * Propterea uiuo ego, di-
cit Dominus Deus: quoniam sanguini tradã
te, & sanguis te persequetur: & cum sangui-
7 nem oderis, sanguis persequetur te. * Et da-
bo montem Seir desolatum atque desertum:
& auferam de eo euntem, & redeuntem.
8 * Et implebo montes eius occisorũ suorum:
in collibus tuis, & in uallibus tuis, atque in
9 torrentibus interfecti gladio cadent. * In so
C litudines sempiternas tradam te, & ciuitates
tuæ non habitabuntur: & scietis quia ego
10 Dominus Deus. * Eo quòd dixeris: Duæ
gentes, & duæ terræ meæ erunt, & heredita-
te possidebo eas: cum Dominus esset ibi:
11 * Propterea uiuo ego, dicit Dominus Deus,
quia faciam iuxta iram tuam, & secundum
zelum tuum, quem fecisti odio habens eos:
& notus efficiar per eos cum te iudicauero.
12 * Et scies quia ego Dominus audiui uniuer-
sa opprobria tua, quæ locutus es de monti-
bus Israel, dicens: Deserti, nobis ad deuoran
13 dum dati sunt. * Et insurrexistis super me
ore uestro, & derogastis aduersum me uerba
14 uestra: ego audiui. * Hæc dicit Dominus
Deus: Lætante uniuersa terra, in solitudinẽ
15 te redigam. * Sicuti gauisus es super here-
ditatem domus Israel, eo quòd fuerit dissi-
pata, sic faciam tibi: dissipatus eris mons
Seir, & Idumæa omnis: & scient quia ego
Dominus.

CAP. XXXVI.

1 TV autem fili hominis propheta super
A montes Israel, & dices: ‖ Montes Israel ‖ Sup.6.2.
2 audite uerbum Domini: * Hæc dicit Domi- 3
nus Deus: Eo quòd dixerit inimicus de uo-
bis: Euge, altitudines sempiternæ in heredi-
3 tatem datæ sunt nobis: * propterea uatici-
nare, & dic: Hæc dicit Dominus Deus: Pro
eo quòd desolati estis, & conculcati per cir-
cuitum, & facti in hereditatem reliquis Gen
tibus, & ascendistis super labium linguæ, &
4 opprobrium populi: * propterea montes
Israel audite uerbum Domini Dei: Hæc di-
cit Dominus Deus montibus, & collibus,
torrentibus, uallibusq. & desertis, parietinis,
& urbibus derelictis, quę depopulatę sunt, &
subsannatæ a reliquis Gentibus per circui-
5 tum. * Propterea hæc dicit Dominus Deus:
B Quoniam in igne zeli mei locutus sum de
reliquis Gentibus, & de Idumæa uniuersa,
quæ dederunt terram meam sibi in heredi-
tatem cum gaudio, & toto corde, & ex
6 animo: & eiecerunt eam ut uastarent: * Id-
circo uaticinare super humum Israel, & di-
ces montibus, & collibus, iugis, & uallibus:
Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego in zelo
meo, & in furore meo locutus sum, eo quòd
7 confusionem gentium sustinueritis. * Id-
circo hæc dicit Dominus Deus: Ego leuaui
manum meam ut Gentes, quæ in circuitu
uestro sunt, ipsæ confusionem suam por-
8 tent. * Vos autem montes Israel ramos ue-
stros germinetis, & fructum uestrum affe-
ratis populo meo Israel: prope enim est ut
9 ueniat *: Quia ecce ego ad uos, & conuer-
C tar ad uos, & arabimini, & accipietis semen-
10 tem. * Et multiplicabo in uobis homines,
omnemq. domum Israel: & habitabuntur ci
11 uitates, & ruinosa instaurabũtur. * Et reple-
bo uos hominibus, & iumentis: & multipli-
cabuntur, & crescent: & habitare uos fa-
ciam sicut a principio, bonisq. donabo ma-
ioribus, quàm habuistis ab initio: & scietis
12 quia ego Dominus. * Et adducã super uos
homines populum meum Israel, & heredita-
te possidebunt te: & eris eis in hereditatem,
13 & non addes ultra ut absque eis sis. * Hæc
dicit Dominus Deus: Pro eo quòd dicunt de
uobis: Deuoratrix hominum es, & suffocans
14 gentem tuam: * Propterea homines non co-
medes amplius, & gentem tuam non neca-
15 bis ultra, ait Dominus Deus: * Nec auditam
faciam in te amplius confusionem Gentiũ,
& opprobrium populorum nequaquam por
tabis, & gentem tuam nõ amittes amplius,
16 ait Dominus Deus. * Et factum est uerbum
17 Domini ad me, dicens: * Fili hominis do-
mus Israel habitauerunt in humo sua, &
polluerunt eam in uijs suis, & in studijs suis

iuxta immunditiam menstruatæ facta est
18 via eorum coram me.* Et effudi indignatio
nem meam super eos pro sanguine, quem fu
derunt super terram, & in idolis suis
19 polluerunt eam.* Et dispersi eos in Gen-
tes, & ventilati sunt in terras: iuxta vias eo-
rum, & adinuentiones eorum iudicaui eos.
‡ Isai.52.b.5 Rom.2.d.24 20 * ‡ Et ingressi sunt ad Gentes, ad quas intro
ierunt, & polluerunt nomen sanctum meũ,
cum diceretur de eis: Populus Domini iste
21 est, & de terra eius egressi sunt.* Et peperci
E nomini sancto meo, quòd polluerat domus
22 Israel in Gentibus, ad quas ingressi sunt.* Id
circo dices domui Israel: Hæc dicit Domi-
nus Deus: Non propter vos ego faciam, do-
mus Israel, sed propter nomen sanctum meũ
quòd polluistis in Gentibus, ad quas intra-
23 stis.* Et sanctificabo nomen meum magnum, quòd
pollutum est inter Gentes, quòd polluistis
in medio earum: vt sciant Gentes quia ego
Dominus, ait Dominus exercituum, cũ san-
24 ctificatus fuero in vobis coram eis.* Tollam
quippe vos de Gentibus, & congregabo vos
de vniuersis terris, & adducam vos in ter-
25 ram vestram.* Et effundam super vos
aquam mundam, & mundabimini ab om-
nibus inquinamentis vestris, & ab vniuersis
‡ Sup.11.d.19 26 idolis vestris mundabo vos.* ‡ Et dabo vo-
bis cor nouum, & spiritum nouum ponam
in medio vestri: & auferam cor lapideum de
carne vestra, & dabo vobis cor carneum.
27 * Et spiritum meum ponam in medio ve-
stri, & faciam vt in præceptis meis ambule
tis, & iudicia mea custodiatis & operemi-
28 ni.* Et habitabitis in terra, quam dedi patri
bus vestris: & eritis mihi in populũ, & ego
29 ero vobis in Deum.* Et saluabo vos ex vni-
uersis inquinamentis vestris: & vocabo fru-
mentum, & multiplicabo illud, & non impo-
30 nam vobis famẽ.* Et multiplicabo fructum
ligni, & genimina agri, vt non portetis vltra
31 opprobrium famis in Gentibus.* Et recor-
dabimini viarum vestrarum pessimarum, stu-
diorumq; non bonorum: & displicebunt vo-
32 bis iniquitates vestræ, & scelera vestra.* Nõ
propter vos ego faciam, ait Dominus Deus,
notũ sit vobis: cõfundimini, & erubescite su
33 per vijs vestris, domus Israel.* Hæc dicit Do
minus Deus: In die qua mundauero vos
G ex omnibus iniquitatibus vestris, & inhabita-
34 ri fecero vrbes, & instaurauero ruinosa,* &
terra deserta fuerit exculta, quæ quõdã erat
35 desolata in oculis omnis viatoris,* dicent:
Terra illa inculta, facta est vt hortus voluptis
& ciuitates desertæ, & destitutæ atque suffos
36 sæ, munitæ sederunt.* Et scient Gentes quæ-
cumque derelictæ fuerint in circuitu vestro,
quia ego Dominus ædificaui dissipata, plan-
tauique inculta, ego Dominus locutus
37 sim, & fecerim.* Hæc dicit Dominus Deus:
Adhuc in hoc inuenient me domus Israel,
vt faciam eis. Multiplicabo eos sicut gregẽ
38 hominum,* vt gregem sanctum, vt gregem
Ierusalem in sollemnitatibus eius: Sic erunt
ciuitates desertæ, plenæ gregibus hominum:
& scient quia ego Dominus.

CAP. XXXVII.

1 A FActa est super me manus Domini, & edu
xit me in spiritu Domini: & dimisit me
2 in medio campi, qui erat plenus ossibus.* Et
circumduxit me per ea in gyro: erant autem
multa valde super faciem campi, siccaq; vehe
3 menter.* Et dixit ad me: Fili hominis puta-
ne viuent ossa ista? Et dixi: Domine Deus, tu

nosti.

4 nollis.* Et dixit ad me: Vaticinare de om-
bus istis: & dices eis: Ossa arida audite ver-
5 bum Domini. * Hæc dicit Dominus Deus
ossibus his, Ecce ego intromittam in vos spi
6 ritum, & viuetis.* Et dabo super vos neruos,
B & succrescere faciam super vos carnes, &
superextendam in vobis cutem: & dabo vo-
bis spiritum, & viuetis, & scietis quia ego
7 Dominus. * Et prophetaui sicut præcepe-
rat mihi: factus est autem sonitus, pro-
phetante me, & ecce commotio: & accesserũt
ossa ad ossa, vnumquodque ad iuncturã suã.
8 * Et vidi, & ecce super ea nerui, & carnes
ascenderunt: & extenta est in eis cutis desu-
9 per, & spiritum non habebant.* Et dixit ad
C me: Vaticinare ad spiritum, vaticinare fi-
li hominis, & dices ad spiritum: Hęc dicit
Dominus Deus: A quattuor ventis veni spi-
ritus, & insuffla super interfectos istos, & re-
10 uiuiscant. * Et prophetaui sicut præceperat
michi: & ingressus est in ea spiritus, & uixe-
runt: steteruntq; super pedes suos exercitus
11 grandis nimis valde. * Et dixit ad me: Fili
hominis, ossa hæc vniuersa, domus Israel est:
ipsi dicunt: Aruerunt ossa nostra, & perijt
12 spes nostra, & abscissi sumus.* Propterea va-
ticinare, & dices ad eos: Hæc dicit Domi-
nus Deus: Ecce ego aperiam tumulos vestros
& educam vos de sepulchris vestris populus
13 meus: & inducam vos in terram Israel.* Et
D scietis quia ego Dominus, cum aperuero se-
pulchra vestra, & eduxero vos de tumulis ve-
14 stris popule meus:* Et dedero spiritum meum
in vobis, & vixeritis, & requiescere vos fa-
ciam super humum vestram: & scietis quia
ego Dominus locutus sum, & feci ait Domi-
15 nus Deus. * Et factus est sermo Domini ad
16 me, dicens:* Et tu fili hominis sume tibi li-
gnum vnum: & scribe super illud: Iudæ, &
filiorum Israel sociorum eius: & tolle lignũ
alterum, & scribe super illud: Ioseph ligno
E Ephraim, & cunctæ domui Israel, socio-
17 rumq; eius.* Et adiunge illa vnum ad alte-
rum tibi in lignum vnum: & erunt in vnio-
18 nem in manu tua. * Cum autem dixerint ad
te filij populi tui loquentes: Nonne indicas
19 nobis quid in his tibi velis?* loqueris ad eos:
Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego assumã
lignum Ioseph, quod est in manu Ephraim,
& tribus Israel, quæ sunt ei adiunctæ: & da-
bo eas pariter cum ligno Iuda, & faciam
eas in lignum vnum: & erunt vnum in manu
20 eius.* Erunt autem ligna, super quæ scripse-
21 ris in manu tua, in oculis eorum.* Et dices
ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
assumam filios Israel de medio nationum,
ad quas abierunt: & congregabo eos vndi-
22 que, & adducam eos ad humum suam. * Et
faciam eos in gentem vnam in terra in mon
tibus Israel, & rex vnus erit omnibus impe-
rans: & non erunt vltra duæ gentes, nec

ǁ Ioan. 10. b. 16

23 diuidentur amplius in duo regna.* Neq; pol-
luentur vltra in idolis suis, & abominatio-
nibus suis, & cunctis iniquitatibus suis, &
saluos eos faciam de vniuersis sedibus, in qui
bus peccauerunt, & emundabo eos: & erunt
24 mihi populus, & ego ero eis Deus.* ǁ Et ser-
G uus meus Dauid rex super eos, & pastor
vnus erit omnium eorum: in iudicijs meis
ambulabunt, & mandata mea custodient,
25 & facient ea.* Et habitabunt super terram,
quam dedi seruo meo Iacob, in qua habita
uerunt patres vestri: & habitabunt super eã
ipsi, & filij eorum, & filij filiorum eorum,
vsque in sempiternũ: & Dauid seruus meus
26 princeps eorum in perpetuum. * ǁ Et percu-
tiam illis fœdus pacis, pactum sempiternum
erit eis: & fundabo eos, & multiplicabo, &
dabo sanctificationem meam in medio eorũ
27 in perpetuum.* Et erit tabernaculum meum
in eis, & ero eis Deus, & ipsi erunt michi po-
28 puls, * Et scient Gentes quia ego Domi-
nus sanctificator Israel, cum fuerit san-
ctificatio mea in medio eorum in perpetũ.

ǁ Sup. 34. f. 23
Ioan. 1. g. 45
Isa. 40. c. 11
Ier. 23. a. 5
Dan. 9. g. 24
ǁ Ioã. 12. e. 34
Psal. 109. b. 4. & 106. a. 2

CAP. XXXVIII.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicẽs:
2 * Fili hominis pone faciem tuam con-
A tra Gog, terram Magog, principem capitis
3 Mosoch, & Tubal: & vaticinare de eo,* & di-
ces ad eum: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego ad te Gog principem capitis Mosoch &
4 Thubal, * & circumagam te, & ponam fre-
num in maxillis tuis: & educam te, & om-
nem exercitum tuum, equos & equites ve-
stitos loricis uniuersos, multitudinem ma-
gnam, hastam & clypeum arripientium &
5 gladium.* Persæ, Aethiopes, & Libyes cum
6 eis, omnes scutati & galeati.* Gomer, & vni
B uersa agmina eius, domus Thogorma, latera
Aquilonis, & totum robur eius, populique
7 multi tecum.* Præpara, & instrue te, & om-
nem multitudinem tuam, quæ coaceruata est
ad te: & esto eis in præceptum.* Post dies
multos visitaberis: in nouissimo annorum ve
nies ad terram, quæ reuersa est a gladio, & cõ
gregata est de populis multis ad montes Is-
rael, qui fuerunt deserti iugiter: hæc de popu
lis educta est, & habitabunt in ea confidenter
9 vniuersi. * Ascendens autem quasi tempe-
stas venies, & quasi nubes, ut operias terram
C tu, & omnia agmina tua, & populi multi te-
10 cum.* Hæc dicit Dominus Deus: In die illa
ascendent sermones super cor tuum, & cogi-
11 tabis cogitationem pessimam:* & dices: A-
scedam ad terrã absque muro: veniã ad quie
scentes, habitãtesque secure: hi omnes habi-
tant sine muro, vectes, & portæ non sunt eis:
12 * Vt diripias spolia, & inuadas prædam, ut
D inferas manum tuam super eos, qui deserti
fuerant, & postea restituti, & super populum

ǁ Inf. 39. a. 1
Apoc. 20. c. 8

qui est congregatus ex Gentibus, qui possi-
dere cępit, & esse habitator umbilici terræ.
13 * Sabæ, & Dedan, & negotiatores Tharsis,
& omnes leonis eius dicent tibi: Numquid
ad sumenda spolia tu uenis? ecce ad diri-
piendam prædam cõgregasti multitudinem
tuam, ut tolles argentum, & aurum, & au-
feras supellectilem, atque substantiam, &
14 diripias manubias infinitas. * Propterea
E uaticinare fili hominis, & dices ad Gog:
Hæc dicit Dominus Deus: Numquid non
in die illo, cum habitauerit populus meus
15 Israel confidenter, scies? * Et uenies de lo-
co tuo a lateribus Aquilonis tu & populi
multi tecũ ascensores equorum uniuersi, cę-
16 tus magnus, & exercitus uehemens. * Et
ascendes super populum meum Israel quasi
nubes, ut operias terram. In nouissimis die-
bus eris, & adducam te super terram meam:
ut sciant Gentes me, cum sanctificatus fue-
17 ro in te in oculis eorum, o Gog. * Hæc di-
cit Dominus Deus: Tu ergo ille es, de quo
locutus sum in diebus antiquis in manu ser-
uorum meorum prophetarum Israel, qui
prophetauerunt in diebus illorum tẽporum,
18 ut adducerem te super eos. * Et erit in die il-
la, in die aduentus Gog super terram Israel,
ait Dominus Deus, ascendet indignatio mea
19 in furore meo. * Et in zelo meo, in igne iræ
meæ locutus sum. Quia in die illa erit com-
20 motio magna super terram Israel: * & ‖ cõ-
mouebuntur a facie mea pisces maris, & uo-
lucres cæli, & bestiæ agri, & omne reptile,
quod mouetur super humum, cunctiq. homi
nes, qui sunt super faciem terræ: & subuerten
tur montes, & cadent sepes, & omnis murus
21 corruet in terram. * Et conuocabo aduersus
G eum in cunctis montibus meis gladium,
ait Dominus Deus: gladius uniuscuiusque
22 in fratrem suum dirigetur. * Et iudicabo
eum peste, & sanguine, & imbre uehementi,
& lapidibus immensis: ignem, & sulphur
pluam super eum, & super exercitum eius,
& super populos multos, qui sunt cum eo.
23 * Et magnificabor, & sanctificabor: & no-
tus ero in oculis multarum gentium, &
scient quia ego Dominus.

‖ Mat. 24. c. 29
Luc. 23. c. 26

CAP. XXXIX.

1 TV autem fili hominis uaticinare aduer-
A sum Gog, & dices: Hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego super te Gog principem ca-
2 pitis Mosoch & Thubal: * & circumagam te,
& educam te, & ascendere te faciam de late-
ribus Aquilonis: & adducam te super mon-
3 tes Israel. * Et percutiam arcum tuum in
manu sinistra tua, & sagittas tuas de manu
4 dextera tua deijciam. * Super montes Israel
cades tu, & omnia agmina tua, & populi
tui, qui sunt tecum: feris, auibus, omniq.
volatili, & bestijs terræ dedi te ad deuoran-
5 dum. * Super faciem agri cades: quia eg
6 locutus sum, ait Dominus Deus. * Et im
mittam ignem in Magog, & in his, qui hab
B tant in insulis confidenter: & scient quia eg
7 Dominus. * Et nomen sanctum meum no
tum faciam in medio populi mei Israel, &
non polluam nomen sanctũ meum amplius
& scient Gentes, quia ego Dominus sanctu
8 Israel. * Ecce venit, & factum est, ait Domi
nus Deus: hæc est dies, de qua locutus sum
9 * Et egredientur habitatores de ciuitatibu
Israel, & succendent & comburent arma
clypeum, & hastas, arcum, & sagittas, & ba
culos manuum, & contos: & succendent e
10 igni septem annis. * Et non portabũt lign
de regionibus, neque succident de saltibus
quoniam arma succendent igni, & deprædа
buntur eos, quibus prædæ fuerant, & diripiẽ
11 vastatores suos, ait Dominus Deus. * Et er
in die illa: dabo Gog locum nominatum
sepulchrum in Israel: vallem viatorum a
Orientẽ maris, quæ obstupescere faciet præ
tereuntes: & sepelient ibi Gog, & omnem
multitudinem eius, & vocabitur vallis mu
12 titudinis Gog. * Et sepelient eos domu
Israel, vt mundent terram septem mẽsibu
13 * Sepeliet autem eum omnis populus terra
& erit eis nominata dies, in qua glorificat
14 sum, ait Dominus Deus. * Et viros iug
ter constituent lustrantes terram, qui sep
liant, & requirant eos, qui remanserant s
per faciem terræ, vt emundent eã: post me
15 ses autem septem quærere incipient. * E
circuibunt peragrantes terram: cumq. vid
rint os hominis, statuẽt iuxta illud titulum
donec sepeliant illud pollinctores in valle
16 multitudinis Gog. * Nomen autem ciu
17 tatis Amona, & mundabunt terram. * T
ergo fili hominis, hęc dicit Dominus Deu
Dic omni volucri, & vniuersis auibus, cun
E ctisque bestijs agri: Conuenite, properate
concurrite vndique ad victimam meam,
quam ego immolo vobis, victimam gran
dem super montes Israel: vt comedatis ca
18 nem, & bibatis sanguinem. * Carnes for
tium comedetis, & sanguinem principum
terræ bibetis: arietum, & agnorum, & hi
corum, taurorumq. & altilium, & pingui
19 omnium. * Et comedetis adipem in satu
ritatem, & bibetis sanguinem in ebrieta
tem, de victima, quam ego immolabo vo
20 bis: * & saturabimini super mensam mean
de equo, & equite forti, & de vniuersi
viris bellatoribus, ait Dominus Deus.
21 * Et ponam gloriam meam in Gentibus
& videbunt omnes gentes iudicium me
um, quod fecerim, & manum meam
22 quam posuerim super eos. * Et scient do
F mus Israel quia ego Dominus Deus eorum
23 a die illa, & deinceps. * Et scient Gente

quoniam

quoniam in iniquitate sua capta sit domus
Israel, eo quòd dereliquerint me, & abscon-
derim faciem meam ab eis: & tradiderim
eos in manus hostium, & ceciderint in gla-
24 dio vniuersi. * Iuxta immunditiam eorum,
& scelus feci eis, & abscondi faciem meam
25 ab illis. * Propterea hæc dicit Dominus
Deus: Nunc reducam captiuitatem Iacob
& miserebor omnis domus Israel: & assu-
26 mam zelum pro nomine sancto meo. * Et
portabunt confusionem suam, & omnem
præuaricationem, qua præuaricati sunt in
me, cum habitauerint in terra sua confiden-
27 ter neminem formidantes: * & reduxero eos
de populis, & congregauero de terris inimi-
corum suorum, & sanctificatus fuero in eis,
28 in oculis gentium plurimarum. * ¶ Et scient
quia ego Dominus Deus eorum, eo quòd
transtulerim eos in nationes; & congrega-
uerim eos super terram suam, & non dere-
29 liquerim quemquam ex eis ibi. * Et non
abscondam vltra faciem meam ab eis, eo
quòd effuderim spiritum meum super om-
nem domum Israel, ait Dominus Deus.

CAP. XL.

1 IN vigesimo quinto anno transmigratio-
A nis nostræ, in exordio anni, decima men-
sis quartodecimo anno postquam percussa
est ciuitas: in ipsa hac die facta est super me
2 manus Domini, & adduxit me illuc. * In
visionibus Dei adduxit me in terram Israel,
& dimisit me super montem excelsum ni-
mis: super quem erat quasi ædificium ciuita-
3 tis vergentis ad Austrum. * Et introduxit
me illuc: & ecce vir, cuius erat species quasi
species æris, & funiculus lineus in manu eius,
& calamus mensuræ in manu eius: stabat
4 autem in porta. * Et locutus est ad me idem
vir: Fili hominis vide oculis tuis, & auribus
tuis audi, & pone cor tuum in omnia, quæ
ego ostendam tibi: quia vt ostendantur tibi
adductus es huc: annuncia omnia, quæ tu
5 vides, domui Israel. * Et ecce murus fo-
rinsecus in circuitu domus vndique, & in
manu viri calamus mensuræ sex cubitorum,
& palmo: & mensus est latitudinem ædifi-
cij calamo vno, altitudinem quoque calamo
6 vno. * Et venit ad portam, quæ respiciebat
viam orientalē, & ascendit per gradus eius:
& mensus est limen portæ calamo vno latitu
dinem, id est, limen vnum calamo vno in
7 latitudine: * & thalamum vno calamo in
longum, & vno calamo in latum: & inter
8 thalamos, quinque cubitos: * & limen por-
tæ iuxta vestibulum portæ intrinsecus, cala-
9 mo vno. * Et mensus est vestibulum portæ
octo cubitorum, & frontem eius duobus cu-
bitis: vestibulum autem portæ erat intrin-
10 secus. * Porro thalami portæ ad viam Orien
talem, tres hinc & tres inde: mensura vna
trium, & mensura vna frontium ex vtraque
11 parte. * Et mensus est latitudinem liminis
portæ, decem cubitorum: & longitudinem
12 portæ, tredecim cubitorum: * Et marginē
ante thalamos cubiti vnius: & cubitus vnus
finis vtrinque: thalami autem, sex cubito-
13 rum erant hinc & inde. * Et mensus est
portam a tecto thalami, vsque ad tectū eius
latitudinem vigintiquinque cubitorum:
14 ostium contra ostium. * Et fecit frontes
per sexaginta cubitos: & ad frontem atrium
15 portæ vndique per circuitum. * Et ante fa-
ciem portæ, quæ pertingebat vsque ad faciē
vestibuli portæ interioris, quinquaginta cu-
16 bitos. * Et fenestras obliquas in thalamis,
& in frontibus eorum, quæ erant intra por-
tam vndique per circuitum: similiter autem
erant & in vestibulis fenestræ per gyrum in-
trinsecus, & ante frontes pictura palmarum.
17 * Et eduxit me ad atrium exterius, & ecce
gazophylacia, & pauimentum stratum lapi-
de in atrio per circuitum: triginta gazophy-
18 lacia in circuitu pauimenti. * Et pauimen-
tum in fronte portarum secundum longitu-
19 dinem portarum erat inferius. * Et mensus
est latitudinem a facie portæ inferioris vsque
ad frontem atrij interioris extrinsecus, cen-
tum cubitos ad Orientem, & ad Aquilonem.
20 * Portam quoque, quæ respiciebat viā Aqui
lonis atrij exterioris, mensus est tam in lon-
21 gitudine, quàm in latitudine. * Et thalamos
eius tres hinc, & tres inde: & frontem eius,
& vestibulum eius secundum mensurā por-
tæ prioris, quinquaginta cubitorum longitu
dinem eius, & latitudinem viginti quinque
22 cubitorum. * Fenestræ autem eius, & vesti-
bulum, & sculpturæ secundum mensuram
D portæ, quæ respiciebat ad Orientem: & septē
graduum erat ascensus eius, & vestibulum
ante eam. Et porta atrij interioris contra
portam Aquilonis, & Orientalem: & men-
sus est a porta vsque ad portam centum cu-
24 bitos. * Et eduxit me ad viam australem,
& ecce porta, quæ respiciebat ad Austrum:
& mensus est frontem eius, & vestibulum
25 eius iuxta mensuras superiores. * Et fene-
stras eius, & uestibula in circuitu, sicut fe-
nestras ceteras: quinquaginta cubitorum
longitudine, & latitudine uiginti quinque
26 cubitorum. * Et in gradibus septem ascen-
debatur ad eam: & uestibulum ante fores
eius: & cælatæ palmæ erant, una hinc, & alte-
27 ra inde in fronte eius. * Et porta atrij inte-
rioris in uia australi: & mensus est a porta
usque ad portam in uia australi, centum cu-
28 bitos. * Et introduxit me in atrium interius
ad portā australem: & mēsus est portā iuxta
29 mensuras superiores. * Thalamū eius, & fron-

tem

tẽ eius,& veſtibulum eius eiſdẽ menſuris: &
feneſtras eius, & veſtibulum eius in circuitu
quinquaginta cubitos longitudinis,& latitu-
30 dinis vigintiquinque cubitos. * Et veſtibu-
E lum per girum longitudine vigintiquinque
cubitorum,& latitudine quinque cubitorũ.
31 * Et veſtibulum eius ad atrium exterius, &
palmas eius in fronte: & octo gradus erant
32 quibus aſcendebatur per eam. * Et introdu-
xit me in atrium interius per viam orienta-
lem: & menſus eſt portam ſecundum men-
33 ſuras ſuperiores.* Thalamum eius,& frontẽ
eius, & veſtibulum eius ſicut ſupra: & fene-
ſtra eius,& veſtibula eius in circuitu,longitu
dine quinquaginta cubitorum,& latitudine
34 vigintiquinque cubitorum.* Et veſtibulum
eius,id eſt atrij exterioris: & palmæ cælatæ
in fronte eius hinc & inde: & in octo gradi-
35 bus aſcenſus eius.* Et introduxit me ad por
tam,quæ reſpiciebat ad Aquilonem:& men-
36 ſus eſt ſecundum menſuras ſuperiores.* Tha
lamum eius, & frontem eius, & veſtibulum
eius,& feneſtras eius per circuitum,longitu-
dine quinquaginta cubitorum, & latitudine
37 vigintiquinque cubitorum. * Et veſtibulum
eius reſpiciebat ad atrium exterius:& cælatu
ra palmarum in fronte eius hinc & inde: &
38 in octo gradibus aſcenſus eius. * Et per ſin-
F gula gazophylacia oſtium in frontibus por-
39 tarum:ibi lauabant holocauſtum.* Et in ve-
ſtibulo portæ,duæ menſæ hinc,& duæ menſę
inde:vt immoletur ſuper eas holocauſtum,
40 & pro peccato,& pro delicto.* Et ad latus ex
terius, quòd aſcendit ad oſtium portæ, quæ
pergit ad Aquilonẽ, duę menſæ: & ad latus
41 alterũ ante veſtibulũ porte,duæ mẽſæ.*Quat
tuor mẽſæ hinc,& quattuor mẽſæ inde:per la
tera portæ octo mẽſę erant,ſuper quas immo
42 labant.* Quattuor autẽ mẽſæ ad holocauſtũ,
de lapidibus quadris extructæ: longitudine
cubiti vnius & dimidij, & latitudine cubiti
vnius & dimidij: & altitudine cubiti vnius:
ſuper quas ponant vaſa, in quibus immola-
43 tur holocauſtum,& victima.* Et labia earũ
palmi vnius, reflexa intrinſecus per circui-
tum:ſuper menſas autem carnes oblationis.
44 * Et extra portam interiorem gazophylacia
cantorum in atrio interiori, quòd erat in là-
tere portæ reſpicientis ad Aquilonem: & fa-
cies eorum contra viam Auſtralem, vna ex
G làtere portæ Orientalis, quæ reſpiciebat ad
45 uiam Aquilonis.* Et dixit ad me: Hoc eſt
gazophylacium, quòd reſpicit viam Meri-
dianam, ſacerdotum erit, qui excubant in cu
46 ſtodijs templi.*Porro gazophylacium,quòd
reſpicit ad viam Aquilonis, ſacerdotum erit
qui excubant ad miniſterium altaris. iſti
ſunt filij Sadoc, qui accedunt de filijs Leui
47 ad Dominum vt miniſtrent ei. * Et menſus
eſt atrium longitudine centum cubitorum,
& latitudine centum cubitorum per quadrũ:
48 & altare ante faciem templi.* Et introduxit
me in veſtibulum templi: & menſus eſt ve-
ſtibulum quinque cubitis hinc, & quinque
cubitis inde: & latitudinem portæ trium cu-
bitorum hinc, & trium cubitorum inde.
49 * Longitudinem autem veſtibuli viginti cu-
bitorum, & latitudinem vndecim cubitorũ,
& octo gradibus aſcendebatur ad eam. Et co
lumnæ erant in frontibus, vna hinc, & alte-
ra inde.

CAP. XLI

1 ET introduxit me in templum, & men-
A ſus eſt frontes, ſex cubitos latitudinis
hinc,& ſex cubitos inde, latitudinem taber-
2 naculi. * Et latitudo portę, decem cubito-
rum erat: & latera portæ, quinque cubitis
hinc, & quinque cubitis inde: & menſus eſt
longitudinem eius quadraginta cubitorum,
3 & latitudinem viginti cubitorum. * Et in-
tro greſſus intrinſecus menſus eſt in fronte
portæ duos cubitos: & portam, ſex cubito-
rum: & latitudinem portæ, ſeptem cubito-
4 rum. * Et menſus eſt longitudinem eius vi-
ginti cubitorum, & latitudinem eius ui-
ginti cubitorum, ante faciem templi: & di-
5 xit ad me: Hoc eſt ſanctum ſanctorum. * Et
menſus eſt parietem domus ſex cubitorum:
& latitudinem lateris quattuor cubitorum
6 vndique per circuitum domus. * Latera au-
tem, latus ad latus, bis triginta tria: & erant
eminentia, quæ ingrederentur per parietem
domus, in lateribus per circuitum, vt conti-
nerent, & non attingerent parietem templi.
7 * Et platea erat in rotundum, aſcendens ſur-
B ſum per cochleam, & in cœnaculum templi
deferebat per gyrum; idcirco latius erat tem
plum in ſuperioribus: & ſic de inferioribus
8 aſcendebatur ad ſuperiora in medium. * Et
uidi in domo altitudinem per circuitum, ſun
data latera ad menſuram calami ſex cubito-
9 rum ſpatio: * & latitudinem per parietem
lateris forinſecus quinque cubitorũ: & erat
10 interior domus in lateribus domus. * Et in-
ter gazophylacia latitudinem uiginti cubi-
11 torum in circuitu domus vndique, * & oſtiũ
lateris ad orationem: oſtium vnum ad uiam
Aquilonis,& oſtium unum ad uiam Auſtra
lem: & latitudinem loci ad orationem, quin
12 que cubitorum in circuitu. * Et ædificium,
quod erat ſeparatum, verſumque ad viam re
ſpicientem ad mare, latitudinis ſeptuaginta
cubitorum. paries autem ædificij, quinque
cubitorum latitudinis per circuitum: & lon-
13 gitudo eius nonaginta cubitorum. * Et men
C ſus eſt domus longitudinem, centum cubi-
torum: & quod ſeparatum erat ædificium,
& parietes eius, longitudinis centum cubi-
14 torum. * Latitudo autem ante faciem do-
mus: & eius, quòd erat ſeparatum, contra

| Sup.1.a. aspectum, | quem videram iuxta fluuium
1.3 4 Chobar: & cecidi super faciem meam. * Et
maiestas Domini ingressa est templum per
uiam portæ, quæ respiciebat ad Orientem.
5 * Et eleuauit me spiritus,& introduxit me in
atrium interius: & ecce repleta erat gloria
6 Domini domus: * Et audiui loquentem ad
me de domo, & vir qui stabat iuxta me,
7 * dixit ad me: Fili hominis,locus solij mei,
& locus vestigiorum pedum meorum, vbi
habito in medio filiorum Israel in æter-
num: & non polluent vltra domus Israel
nomen sanctum meum, ipsi, & reges eo-
rum in fornicationibus suis, & in ruinis re-
8 gum suorum, & in excelsis. * Qui fabricati
sunt limen suum iuxta limen meum, & po-
stes suos iuxta postes meos: & murus erat
inter me & eos; & polluerunt nomen san-
ctum meum in abominationibus, quas fe-
cerunt: propter quod consumpsi eos in ira
9 mea. * Nunc ergo repellant procul fornica-
C tionem suam,& ruinas regum suorum a me:
& habitabo in medio eorum semper.
10 * Tu autem fili hominis ostende domui
Israel templum, & confundantur ab iniqui
11 tatibus suis, & metiantur fabricam: * &
erubescant ex omnibus, quæ fecerunt: Fi-
guram domus, & fabricæ eius exitus, & in-
troitus, & omnem descriptionem eius, &
vniuersa præcepta eius, cunctumque ordi-
nem eius, & omnes leges eius ostende eis,
& scribes in oculis eorum: vt custodiant
omnes descriptiones eius,& præcepta illius,
12 & faciant ea. * Ista est lex domus in sum-
mitate montis: Omnis finis eius in circui-
tu, sanctum sanctorum est: hæc est ergo
13 lex domus. * Istæ autem mensuræ alta-
D ris in cubito verissimo, qui habebat cubi-
tum, & palmum: in sinu eius erat cubitus
& cubitus in latitudine, & definitio eius
vsque ad labium eius, & in circuitu, pal-
mus vnus. hæc quoque erat fossa altaris.
14 * Et de sinu terræ vsque ad crepidinem no-
uissimã duo cubiti,& latitudo cubiti vnius:
& a crepidine minore vsque ad crepidinem
maiorem quattuor cubiti, & latitudo cubi-
15 ti vnius. * Ipse autem Ariel quattuor cubi-
torum: & ab Ariel vsque ad sursum, cor-
16 nua quattuor. * Et Ariel duodecim cubito-
E rum in longitudine per duodecim cubitos
latitudinis: quadrangulatum æquis lateri-
17 bus. * Et crepido quattuordecim cubitorũ
longitudinis per quattuordecim cubitos la-
titudinis in quattuor angulis eius: & coro-
na in circuitu eius dimidii cubiti, & sinus
eius vnius cubiti per circuitum: gradus
18 autem eius versi ad Orientem. * Et di-
xit ad me: Fili hominis, hæc dicit Domi-
nus Deus: Hi sunt ritus altaris in quacum-
que die fuerit fabricatum: vt offeratur super
illud holocaustum, & effundatur sanguis.

19 * Et dabis Sacerdotibus, & Leuitis, qui
F sunt de semine Sadoc,qui accedunt ad me,
ait Dominus Deus, vt offerant mihi vitu-
20 lum de armento pro peccato. * Et assu-
mens de sãguine eius,pones super quattuor
cornua eius,& super quattuor angulos crepi
dinis, & super coronam in circuitu:& mun-
21 dabis illud, & expiabis. * Et tolles vitulum,
qui oblatus fuerit pro peccato: & combu-
res eum in separato loco domus extra san-
22 ctuarium. * Et in die secunda offeres hircũ
caprarum immaculatum pro peccato:& ex-
piabunt altare, sicut expiauerunt in vitu-
23 lo. * Cumque compleueris expians illud,
G offeres vitulum de armento immaculatũ,
24 & arietem de grege immaculatum. * Et
offeres eos in conspectu Domini: & mittet
sacerdotes super eos sal, & offerent eos ho-
25 locaustum Domino. * Septem diebus facies
hircum pro peccato quotidie: & vitulum
de armento, & arietem de pecoribus im-
26 maculatos offerent. * Septem diebus expia-
bunt altare,& mundabunt illud: & imple-
27 bunt manum eius. * Expletis autem diebus,
in die octaua & vltra, facient sacerdotes su-
per altare holocausta vestra, & quę pro pa-
ce offerunt: & placatus ero vobis, ait Do-
minus Deus.

CAP. XLIIII.

1 ET conuertit me ad viam portæ sanctu-
A arij exterioris, quæ respiciebat ad O-
2 rientem: & erat clausa. * Et dixit Domi-
nus ad me: Porta hæc clausa erit: non ape-
rietur,& vir non transibit per eam: quo-
niam Dominus Deus Israel ingressus est per
3 eam, eritque clausa * principi. Princeps ip-
se sedebit in ea, vt comedat panem coram
Domino: per viam portæ vestibuli ingre-
4 dietur,& per viam eius egredietur. * Et ad-
B duxit me per viam portæ Aquilonis in
conspectu domus: & vidi, & ecce impleuit
gloria Domini domum Domini: & ceci-
5 di in faciem meam. * Et dixit ad me Do-
minus: Fili hominis pone cor tuum, &
uide oculis tuis,& auribus tuis audi omnia,
quæ ego loquor ad te de vniuersis ceremo-
nijs domus Domini, & de cunctis legibus
eius: & pones cor tuum in vijs templi per
6 omnes exitus sanctuarii. * Et dices ad exa-
sperantẽ me domũ Israel: Hæc dicit Domi-
nus Deus: Sufficiant uobis omnia scelera ve
7 stra domus Israel: * eo quòd inducitis fi-
lios alienos incircũcisos corde, & incircum-
cisos carne,ut sint in sanctuario meo,& pol-
luant domum meam:& offertis panes meos,
adipem, & sanguinem: & dissoluitis pa-
ctum meum in omnibus sceleribus vestris.
8 * Et non seruastis pręcepta sanctuarii mei:
& posuistis custodes obseruationum

mearum in sanctuario meo vosmetipsis.
9 * Hæc dicit Dominus Deus: Omnis alienigena incircumcisus corde, & incircumcisus carne, non ingredietur sanctuarium meum, omnis filius alienus qui est in medio filio-
10 rum Israel. * Sed & Leuitæ, qui longe recesserunt a me in errore filiorum Israel, & errauerunt a me post idola sua, & portaue-
11 runt iniquitatem suam: * erunt in sanctuario meo æditui, & ianitores portarum domus, & ministri domus: ipsi mactabunt holocausta, & victimas populi: & ipsi stabunt
12 in conspectu eorum, vt ministrent eis. * Pro
D eo quòd ministrauerunt illis in conspectu idolorum suorum, & facti sunt domui Israel in offendiculum iniquitatis: idcirco leuaui manum meã super eos, ait Dominus Deus,
13 & portabunt iniquitatem suam: * & non appropinquabunt ad me vt sacerdotio fungantur mihi, neque accedent ad omnem sanctuarium meum iuxta sancta sanctorum: sed portabunt confusionem suam, & scelera sua
14 quæ fecerunt. * Et dabo eos ianitores domus in omni ministerio eius, & in vniuersis,
15 quæ fient in ea. * Sacerdotes autem & Leuitæ filij Sadoc, qui custodierũt ceremonias sanctuarij mei, cum errarent filij Israel a me, ipsi accedent ad me vt ministrent mi-
E hi: & stabunt in conspectu meo vt offerant mihi adipem, & sanguinem, ait Dominus
16 Deus. * Ipsi ingredientur sanctuarium meum, & ipsi accedent ad mensam meam vt ministrent mihi, & custodiant ceremo-
17 nias meas. * Cumque ingredientur portas atrij interioris, vestibus lineis induentur: nec ascendet super eos quidquam laneum, quando ministrant in portis atrij interioris
18 & intrinsecus. * Vittæ lineæ erunt in capitibus eorum, & feminalia linea erunt in lumbis eorum, & non accingentur in sudore.
19 * Cumq; egredientur atrium exterius ad populum, exuent se vestimentis suis, in quibus ministrauerant, & reponent ea in gazophy-
F lacio sanctuarij, & vestient se vestimentis alijs: & non sanctificabunt populum in ve-
20 stibus suis. * Caput autem suum non radent, neque comam nutrient: sed tondentes attondent capita sua. * Et vinum non bibet om-
21 nis sacerdos quando ingressurus est atrium
22 interius. * ‖ Et viduam, & repudiatam non accipient vxores, sed virgines de semine domus Israel: sed & viduam, quæ fuerit vidua
23 a sacerdote, accipient. * Et populum meũ docebunt quid sit inter sanctum & pollutum, & inter mundum & immundum ostẽ-
24 dent eis. * Et cum fuerit controuersia, stabunt in iudicijs meis, & iudicabunt: leges meas, & præcepta mea in omnibus sollemnitatibus meis custodient, & Sabbata mea
25 sanctificabunt. * Et ad mortuum hominem non ingredientur, ne polluantur, nisi ad pa-

‖ Leu. 21. c. 24

C trem & matrem, & filium & filiam, & fratrem & sororem, quæ alterum virum non
26 habuerit: in quibus contaminabuntur. * Et postquam fuerit emundatus, septem dies nu-
27 merabuntur ei. * Et in die introitus sui in sanctuarium ad atrium interius vt ministret mihi in sanctuario, offeret pro peccato suo,
28 ait Dominus Deus. * ‖ Non erit autem eis hereditas, ego hereditas eorum: & possessionem non dabitis eis in Israel, ego enim pos-
29 sessio eorum. * Victimam & pro peccato & pro delicto ipsi comedent: & omne votum
30 in Israel ipsorum erit. * ‖ Et primitiua omnium primogenitorum, & omnia libamenta ex omnibus, quæ offeruntur, sacerdotum erunt: & primitiua ciborum vestrorum dabitis sacerdoti, vt reponat benedictionem
31 domui tuæ. * ‖ Omne morticinum, & captum a bestia de auibus & de pecoribus non comedent Sacerdotes.

‖ Deut. 18. a. 5 Num. 18. c. 20

‖ Exo. 22. d. 29

‖ Leui. 22. b. 8

CAP. XLV.

1 Cumq; ceperitis terram diuidere sortitò,
A separate primitias Domino, sanctificatum de terra, longitudine viginti quinque millia, & latitudine decem millia: sanctificatum erit in omni termino eius per circui-
2 tum. * Et erit ex omni parte sanctificatum quingentos per quingentos, quadrifariã per circuitum: & quinquaginta cubitis in subur-
3 bana eius per gyrum. * Et a mensura ista mensurabis longitudinem viginti quinque millia, & latitudinem decem millium, & in ipso
4 erit templum, sanctumq; sanctorum. * San-
B ctificatum de terra erit sacerdotibus ministris sanctuarij, qui accedunt ad ministeriũ Domini & erit eis locus in domos, & in san-
5 ctuarium sanctitatis. * Viginti quinque autem millia longitudinis, & decem millia latitudinis erunt Leuitis, qui ministrant domui: ipsi possidebunt viginti gazophylacia.
6 * Et possessionem ciuitatis dabitis quinque millia latitudinis, & longitudinis viginti quinque millia secundum separationem san
7 ctuarij, omni domui Israel. * Principi quoque hinc & inde in separationem sanctuarij,
C & in possessionem ciuitatis, contra faciem separationis sanctuarij, & contra faciem possessionis vrbis: a latere Maris vsque ad Mare, & a latere Orientis vsque ad Orientem: Longitudinis autem iuxta vnamquamque partem a termino Occidentali vsque ad ter-
8 minum Orientalem. * De terra erit ei possessio in Israel: & non depopulabuntur vltra
D principes populum meum: sed terram dabunt domui Israel secundum tribus eorum.
9 * Hæc dicit Dominus Deus: Sufficiat vobis principes Israel: iniquitatem & rapinas intermittite, & iudicium & iustitiam facite, separate confinia vestra a populo meo,

10 ait Dominus Deus. * Statera iuſta, & ephi
11 iuſtum, & batus iuſtus erit vobis. * Ephi,
& batus æqualia, & vnius menſuræ erunt: vt
capiat decimam partem cori batus, & deci-
mam partem cori ephi: iuxta menſuram
12 cori erit æqua libratio eorum. * ‡ Siclus
autem viginti obolos habet. Porro viginti
ſicli, & vigintiquinque ſicli, & quindecim
13 ſicli, mnam faciunt. * Et hæ ſunt primitiæ,
quas tolletis: ſextam partem ephi de coro
frumenti, & ſextam partem ephi de coro or
14 dei. * Menſura quoque olei, batus olei, de-
cima pars cori eſt: & decem bati corum fa-
ciunt: quia decem bati implent corum.
15 * Et arietem vnum de grege ducentorum
de his, quæ nutriunt Iſrael in ſacrificium, &
in holocauſtum, & in pacifica, ad expian-
16 dum pro eis, ait Dominus Deus. * Omnis
populus terræ tenebitur primitijs his princi-
17 pi in Iſrael. * Et ſuper principem erunt
holocauſta, & ſacrificium, & libamina in
ſollemnitatibus, & in Calendis, & in Sab-
F batis, & in vniuerſis ſollemnitatibus domus
Iſrael: ipſe faciet pro peccato ſacrificium, &
holocauſtum, & pacifica ad expiandum pro
18 domo Iſrael. * Hæc dicit Dominus Deus:
In primo menſe, vna menſis ſumes vitulum
de armento immaculatum, & expiabis ſan-
19 ctuarium. * Et tollet ſacerdos de ſangui-
ne quod erit pro peccato: & ponet in po-
ſtibus domus, & in quattuor angulis cre-
pidinis altaris, & in poſtibus portæ atrij in-
20 terioris. * Et ſic facies in ſeptima menſis
pro vnoquoque, qui ignorauit, & errore de-
21 ceptus eſt, & expiabis pro domo. * In pri-
G mo menſe, quartadecima die menſis erit vo
bis Paſchæ ſollemnitas: ſeptem diebus azy-
22 ma comedentur. * Et faciet princeps in die
illa pro ſe, & pro vniuerſo populo terræ,
23 vitulum pro peccato. * Et in ſeptem die-
rum ſollemnitate faciet holocauſtum Domi
no ſeptem vitulos, & ſeptem arietes imma-
culatos quotidie ſeptem diebus: & pro pec-
24 cato hircum caprarum quotidie. * Et ſa-
crificium ephi per vitulum, & ephi per arie-
tem faciet: & olei hin per ſingula ephi.
25 * Septimo menſe, quintadecima die men-
ſis in ſollemnitate faciet ſicut ſupra dicta
ſunt per ſeptem dies: tam pro peccato, quàm
pro holocauſto, & in ſacrificio, & in oleo.

‡ Exo. 30. b. 13 Leuit. 27. c. 25 Num. 3. g. 47

CAP. XLVI.

1 HAec dicit Dominus Deus: Porta atrij
A interioris, quæ reſpicit ad Orientem,
erit clauſa ſex diebus, in quibus opus fit: die
autem Sabbati aperietur, ſed & in die Calen
2 darum aperietur. * Et intrabit princeps per
viam veſtibuli portæ deforis, & ſtabit in li-
mine portæ: & facient ſacerdotes holocau-
ſtum eius, & pacifica eius: & adorabit ſuper
limen portæ, & egredietur: porta autem non
3 claudetur vſque ad veſperam. * Et adora-
bit populus terræ ad oſtium portæ illius in
Sabbatis, & in Calendis coram Domino.
4 Holocauſtum autem hoc offeret princeps
B Domino: in die Sabbati ſex agnos imma-
5 culatos, & arietem immaculatum. * Et ſa-
crificium ephi per arietem: in agnis autem
crificium ephi per arietem: in agnis autem
ſacrificium quod dederit manus eius: & olei
6 hin per ſingula ephi. * In die autem Ca-
lendarum vitulum de armento immacula-
tum: & ſex agni, & arietes immaculati erũt.
7 * Et ephi per vitulũ, ephi quoque per arie-
tem faciet ſacrificium: de agnis autem, ſicut
inuenerit manus eius: & olei hin per ſingula
8 ephi. * Cumque ingreſſurus eſt princeps,
C per viam veſtibuli portæ ingrediatur, &
9 per eandem viam exeat. * Et cum in-
trabit populus terræ in conſpectu Domini
in ſollemnitatibus: qui ingreditur per por-
tam Aquilonis, vt adoret, egrediatur per
viam portæ Meridianæ: porro qui ingre-
ditur per viam portæ Meridianæ, egre-
diatur per viam portæ Aquilonis: non reuer
tetur per uiam portæ, per quã ingreſſus eſt,
10 ſed e regione illius egredietur. * Princeps
autem in medio eorum cum ingredientibus
ingredietur, & cum egredientibus egredie-
11 tur. * Et in nundinis, & in ſollemnitatibus
D erit ſacrificium ephi per vitulum, & ephi
per arietem: agnis autem erit ſacrificium ſi-
cut inuenerit manus eius: & olei hin per ſin
12 gula ephi. * Cum autem fecerit princeps
ſpontaneum holocauſtum, aut pacifica uo-
luntaria Domino: aperietur ei porta, quæ
reſpicit ad Orientem, & faciet holocauſtum
ſuum, & pacifica ſua, ſicut fieri ſolet in die
ſabbati: & egredietur, claudeturq. porta
13 poſtquam exierit. * Et agnum eiuſdem an-
ni immaculatum faciet holocauſtum quoti-
14 die Domino: ſemper mane faciet illud. * Et
E faciet ſacrificium ſuper eo cata mane mane
ſextam partem ephi, & de oleo tertiã partẽ
hin, ut miſceatur ſimilæ: ſacrificium Domi-
15 no legitimum, iuge atque perpetuum. * Fa-
ciet agnum, & ſacrificium, & oleum cata ma
16 ne mane: holocauſtum ſempiternum. * Hæc
dicit Dominus Deus: Si dederit princeps do
num alicui de filijs ſuis: hereditas eius, filio-
rum ſuorum erit, poſſidebunt eam heredita-
17 rie. * Si autem dederit legatum de heredi-
tate ſua uni ſeruorum ſuorum, erit illius uſ-
que ad annum remiſſionis, & reuertetur ad
principem: hereditas autem eius, filijs eius
18 erit. * Et non accipiet princeps de heredita-
te populi per violentiam, & de poſſeſſione
eorum: ſed de poſſeſſione ſua hereditatem
dabit filijs ſuis: vt non diſpergatur populus
meus unuſquiſque a poſſeſſione ſua. * Et

introduxit me per ingressum, qui erat ex la
tere portæ, in gazophylacia sanctuarij ad sa-
cerdotes, quæ respiciebant ad Aquilonem:
& erat ibi locus vergens ad Occidentem.
20 * Et dixit ad me: Iste est locus vbi coquent
G sacerdotes pro peccato, & pro delicto: vbi
coquent sacrificium, vt non efferant in atriū
21 exterius, & sanctificetur populus. * Et edu-
xit me in atrium exterius, & circumduxit
me per quattuor angulos atrij: & ecce atrio-
lum erat in angulo atrij, atriola singula per
22 angulos atrij. * In quattuor angulis atrij
atriola disposita, quadraginta cubitorū per
longum, & triginta per latū: mensuræ vnius
23 quattuor erant. * Et paries per circuitū am-
biens quattuor atriola: & culinæ fabricatæ
24 erant subter porticus per gyrum. * Et dixit
ad me: Hæc est domus culinarum, in qua
coquent ministri domus Domini victimas
populi.

CAP. XLVII.

1 ET conuertit me ad portam domus, &
A ecce aquæ egrediebantur subter limen
domus ad Orientem: facies enim domus re-
spiciebat ad Orientem: aquæ autem descen-
debant in latus templi dextrum ad Meridiē
2 altaris. * Et eduxit me per viā portæ Aqui
lonis, & conuertit me ad viam foras portam
exteriorem, viam quæ respiciebat ad Orien
tem: & ecce aquæ redundantes a latere dex-
3 tro. * Cum egrederetur vir ad Orientem,
qui habebat funiculum in manu sua, & men
sus est mille cubitos: & traduxit me per
4 aquam vsque ad talos. * Rursumq. mensus
est mille, & traduxit me per aquam vsque
5 ad genua: * & mensus est mille, & tradu-
xit me per aquam vsque ad renes. Et men-
sus est mille, torrentem, quem non potui
pertransire: quoniā intumuerant aquæ pro-
fundi torrentis, qui non potest transuadari.
6 * Et dixit ad me: Certe vidisti fili hominis.
B Et eduxit me, & conuertit ad ripam torren-
7 tis. * Cumque me conuertissem, ecce in ripa
torrentis ligna multa nimis ex vtraque par-
8 te. * Et ait ad me: Aquæ istæ, quæ egre-
diuntur ad tumulos sabuli Orientalis, & de-
scendunt ad plana deserti, intrabunt mare,
9 & exibunt, & sanabuntur aquæ. * Et omnis
anima viuens, quæ serpit, quocumque vene-
rit torrens, viuet: & erunt pisces multi satis
postquam venerint illuc aquæ istæ, & sana-
buntur & viuent omnia, ad quæ venerit tor-
10 rens. * Et stabunt super illas piscatores, ab
Engaddi vsque ad Engallim siccatio sagena
rum erit: plurimæ species erunt pisciū eius,
sicut pisces maris magni, multitudinis ni-
11 miæ: * in littoribus autem eius, & in pa-
lustribus non sanabuntur, quia in salinas
12 dabuntur. * Et super torrentem orietur in
C ripis eius ex vtraque parte omne lignum po
miferum: non defluet folium ex eo, & non
deficiet fructus eius: per singulos menses af-
feret primitiua, quia aquæ eius de sanctua-
rio egredientur: & erunt fructus eius in ci-
13 bum, & folia eius ad medicinam. * Hæc
dicit Dominus Deus: Hic est terminus, in
quo possidebitis terram in duodecim tribu-
bus Israel: quia Ioseph duplicem funicu-
14 lū habet. * Possidebitis autem eam singuli
æque vt frater suus: super quam leuaui ma-
num meam vt darem patribus vestris: & ca-
15 det terra hæc vobis in possessionem. * Hic
est autem terminus terræ: ad plagam Septē
trionalem a mari magno via Hethalon, ve-
16 nientibus Sedada, * Emath, Berotha, Saba-
rim, quæ est inter terminum Damasci & cō-
finium Emath, domus Tichon, quæ est iux-
17 ta terminum Auran. * Et erit terminus a
Mari vsque ad atrium Enon terminus Da-
masci, & ab Aquilone ad Aquilonem: ter-
18 minus Emath plaga Septentrionalis. * Por-
ro plaga Orientalis de medio Auran, & de
D medio Damasci, & de medio Galaad, &
de medio terræ Israel, Iordanis disterminās
ad mare Orientale, metiemini etiam plagā
19 Orientalem. * Plaga autem australis me-
ridiana a Thamar vsque ad aquas contradi-
ctionis Cades: & torrens vsque ad mare ma
gnum: & hæc est plaga ad Meridiem austra-
20 lis. * Et plaga Maris, mare magnum a con-
finio per directum, donec venias Emath:
21 hæc est plaga Maris. * Et diuidetis terram
22 istam vobis per tribus Israel: * & mittetis
eam in hereditatem vobis, & aduenis, qui
accesserint ad vos, qui genuerint filios in me
dio vestrum: & erunt vobis sicut indigenæ
inter filios Israel: vobiscum diuident pos-
23 sessionem in medio tribuum Israel. * In tri-
bu autem quacumque fuerit aduena, ibi da-
bitis possessionem illi, ait Dominus Deus.

CAP. XLVIII.

1 ET hæc nomina tribuum a finibus Aqui
A lonis iuxta viam Hethalon pergentibus
Emath, atrium Enan terminus Damasci ad
Aquilonē iuxta viā Emath. Et erit ei plaga
2 Orientalis Mare, Dan vna. * Et super termi
num Dan, a plaga Orientali vsque ad plagā
3 Maris, Aser vna: * & super terminum Aser,
a plaga Orientali vsque ad plagam Maris,
4 Nephtali vna. * Et super terminū Nephtha
li, a plaga Orientali vsque ad plagam Maris,
5 Manasse vna. * Et super terminum Manas-
se, a plaga Orientali vsque ad plagā Maris,
6 Ephraim vna. * Et super terminum Ephra-
im a plaga Orientali vsque ad plagam
7 Maris, Ruben vna. * Et super terminum
Ruben, a plaga Orientali vsque ad pla-
8 gam Maris, Iuda vna. * Et super terminum

Iuda, a plaga Orientali vſque ad plagam
Maris,erunt primitiæ ,quas ſeparabitis , vi-
gintiquinque millibus latitudinis & longi-
tudinis , ſicut ſingulæ partes a plaga Orien-
tali vſque ad plagam Maris: & erit ſanctua-
9 rium in medio eius . * Primitiæ, quas ſepa-
rabitis Domino: longitudo vigintiquinque
10 millibus, & latitudo decem millibus. * Hæ
B autem erunt primitiæ ſanctuarij ſacerdotũ:
ad Aquilonem longitudinis vigintiquinque
millia,& ad Mare latitudinis decem millia,
ſed & ad Orientem latitudinis decem mil-
lia,& ad Meridiẽ longitudinis vigintiquin-
que millia : & erit ſanctuarium Domini in
11 medio eius.* Sacerdotibus ſanctuarium erit
de filis Sadoc, qui cuſtodierunt ceremonias
meas , & non errauerunt cum errarent filij
12 Iſrael,ſicut errauerunt & Læuitæ.* Et erunt
eis primitię de primitiis terræ ſanctum ſan-
ctorum , juxta terminum Leuitarum .
13 * Sed & Leuitis ſimiliter iuxta fines ſacer-
dotum vigintiquinque millia longitudinis
& latitudinis decem millia,Omnis longitu-
do viginti & quinque millium , & latitudo
14 decem millium . * Et non venundabunt ex
eo, neque mutabunt , neque transferentur
primitiæ terræ,quia ſanctificatę ſunt Domi-
15 no.* Quinque millia autem quæ ſuperſunt
in latitudine per vigintiquinque millia pro-
fana erunt vrbis in habitaculum,& in ſubur-
16 bana : & erit ciuitas in medio eius . * Et hæ
menſuræ eius : ad plagam Septentrionalem
quingenta & quattuor millia:& ad plagam
Meridianam,quingenta & quattuor millia:
& ad plagam Orientalem,quingenta & quat
tuor millia:& ad plagam Occidentale,quin-
17 genta & quattuor millia.* Erunt autem ſu-
C burbana ciuitatis ad Aquilonem ducenta
quinquaginta,& ad Meridiem ducenta quin
quaginta , & ad Orientem ducenta quin-
quaginta , & ad Mare ducenta quinquagin-
18 ta.* Quòd autem reliquũ fuerit in longitudi
ne ſecundum primitias ſanctuarii , decem
millia in Orientem, & decem millia in Oc-
cidentem, erunt ſicut primitiæ ſanctuarii:&
erunt fruges eius in panes his , qui ſeruiunt
19 ciuitati. * Seruientes autem ciuitati, ope-
20 rabuntur ex omnibus tribubus Iſrael.* Om
nes primitię,vigintiquinque milium, per vi-
gintiquinque millia in quadrũ,ſeparabuntur
in primitias ſanctuarii,& in poſſeſſionem ci
21 uitatis.* Quòd autem reliquum fuerit,prin
cipis erit ex omni parte primitarum ſanctu-
arij,& poſſeſſionis ciuitatis e regione vigin
tiquinque millium primitiarum vſque ad
terminum Orientalem: ſed & ad Mare e re-
gione vigintiquinque millium vſque ad ter
minum maris , ſimiliter in partibus princi-
pis erit : & erunt primitiæ ſanctuarii , &
22 ſanctuarium templi in medio eius.* De poſ-
ſeſſione autem Leuitarum,& de poſſeſſione
ciuitatis in medio partium principis erit in-
ter terminum Iuda, & inter terminum Be-
23 niamin,& ad principem pertinebit.* Et reli
quis tribubus: A plaga Orientali vſque ad
24 plagam Occidentalem, Beniamin vna. * Et
D cõtra terminum Beniamin,a plaga Orienta-
li vſque ad plagam Occidentalem , Simeon
25 una . * Et ſuper terminum Simeonis , a
plaga Orientali , uſque ad plagam Orienta-
li uſque ad plagam Occidentalem , Iſſachar
26 una.* Et ſuper terminum Iſſachar,a plaga
Orientali uſque ad plagã Occidentalẽ , Za-
27 bulon vna.* Et ſuper terminum Zabulon, a
plaga Orientali vſque ad plagam Maris ,
28 Gad vna.* Et ſuper terminum Gad,ad pla-
gam Auſtri in Meridie, & erit finis de Tha-
mar vſque ad aquas contradictionis Cades ,
29 hereditas contra mare magnum . * Hęc eſt
terra,quam mittetis in ſortẽ tribubus Iſrael:
& hæ partitiones earum,ait Dominus Deus.
30 * Et hi egreſſus ciuitatis: A plaga Septentrio
nali quingentos & quattuor millia menſura
31 bis . * Et portæ ciuitatis ex nominibus tri-
buum Iſrael,portæ tres a Septentrione,por-
ta Ruben vna,porta Iuda una , porta Leui
32 una:* Et ad plagam Orientalem,quingentos
& quattuor millia: & portæ tres, porta Io-
ſeph una , porta Beniamin una , porta Dan
33 una . * Et ad plagam Meridianam,quingen-
tos & quattuor millia metieris : & portæ
tres,porta Simeonis una,porta Iſſachar una,
34 porta Zabulon una . * Et ad plagam Occi-
dentalem,quingentos & quattuor millia, &
portæ eorum tres,porta Gad una,porta Aſer
35 una,porta Nephthali una. * Per circuitum,
decem & octo millia : & nomen ciuitatis ex
illa die,Dominus ibidem .

PROPHETIA DANIELIS.

CAPVT PRIMVM.

1 ANNO tertio regni Ioa-
A Kim regis Iuda, venit Na-
buchodonosor rex Babylo-
nis in Ierusalem, & obsedit
2 eam,* & tradidit Dominus
in manu eius. IoaKim re-
gem Iuda, & partem vasorum domus Dei:
& asportauit ea in terram Sennaar in do-
mum dei sui, & vasa intulit in domum The-
3 sauri dei sui.* Et ait rex Asphenez praeposi-
to Eunuchorum vt introduceret de filij Is-
rael, & de semine regio & tyrannorum,
4 * pueros, in quibus nulla esset macula, deco-
ros forma, & eruditos omni sapientia, cau-
tos scientia, & doctos disciplina, & qui pos-
sent stare in palatio regis, vt doceret eos lit-
5 teras, & linguam Chaldaeorum.* Et consti-
tuit eis rex annonam per singulos dies de ci-
bis suis, & de vino vnde bibebat ipse, vt enu-
triti tribus annis, postea starent in conspectu
6 regis:* Fuerunt ergo inter eos de filijs Iuda
7 Daniel, Ananias, Misael, & Azarias.* Et im-
posuit eis praepositus eunuchorum, nomina:
Danieli, Baltassar: Ananiae, Sidrach: Misaeli,
8 Misach: & Azariae, Abdenago.* Proposuit
autem Daniel in corde suo, ne pollueretur
de mensa regis, neque de vino potus eius: &
rogauit eunuchorum praepositum ne conta-
9 minaretur.* Dedit autem Deus Danieli gra
tiam & misericordiam in conpectu princi-
10 pis eunuchorum.* Et ait princeps eunucho-
rum ad Danielem: Timeo ego dominū meū
regem, qui constituit vobis cibum & potū:
qui si viderit vultus vestros macilentiores
prae ceteris adolescentibus coaeuis vestris, cō-
11 demnabitis caput meum regi.* Et dixit Da-
niel ad Malasar, quem constituerat princeps
C eunuchorum super Danielem, Ananiam, Mi
12 saelem, & Azariam:* Tenta nos obsecro ser
uos tuos diebus decem, & dentur nobis legu-
mina ad vescendum, & aqua ad bibendum:
13 * & contemplare vultus nostros, & vultus
puerorum, qui vescuntur cibo regio: & sicut
14 videris, facies cum seruis tuis.* Qui, audi-
to sermone huiuscemodi, tentauit eos diebus
15 decem.* Post dies autem decem apparue-
runt vultus eorum meliores, & corpulentio-
res prae omnibus pueris, qui vescebantur cibo
16 regio.* Porro Malasar tollebat cibaria, & vi-
num potus eorum: dabatque eis legumina,
17 * Pueris autem his dedit Deus scientiam, &
D disciplinam in omni libro, & sapientia: Da-
nieli autem, intelligentiam omnium, vi-
18 sionum & somniorum.* Completis itaque
diebus, post quos dixerat rex vt introduce-
rentur: introduxit eos praepositus eunuchorū
19 in conspectu Nabchodonosor.* Cumq. eis lo-
cutus fuisse rex, non sunt inuenti tales de vni
uersis, vt Daniel, Ananias, Misael, & Azarias:
20 & steterunt in conspectu Regis.* Et om-
ne verbum, sapientiae & intellectus, quòd
sciscitatus est ab eis Rex, inuenti in eis decu-
plum super cunctos ariolos, & magos, qui erāt
21 in vniuerso regno eius.* ¶ Fuit autem Daniel ¶ Inf. 6. g. 29
vsque ad annum primum Cyri regis.

CAP. II.

1 IN anno secundo regni Nabuchodonosor
A vidit Nabuchodonosor somnium, & con-
territus est spiritus eius, & somnium eius fu-
2 git ab eo. * Præcepit autem rex, vt conuo-
carentur arioli, & magi, & malefici, & Chal
dæi: vt indicarent regi somnia sua: qui cum
3 venissent, steterunt coram rege. * Et
dixit ad eos rex: Vidi somnium: & men-
4 te confusus ignoro quid viderim. * Re-
sponderuntque Chaldæi regi Syriace: Rex
in sempiternum viue: dic somnium seruis
tuis, & interpretationem eius indicabimus.
5 * Et respondens rex ait Chaldæis: Sermo re-
cessit a me: nisi indicaueritis mihi somniū,
& coniecturam eius, peribitis vos, & domus
6 vestræ publicabuntur. * Si autem somniū,
& coniecturam eius narraueritis, præmia, &
dona, & honorem multum accipietis a me:
somnium igitur, & interpretationem eius
7 indicate mihi. * Responderunt secundò,
B atque dixerunt: Rex somnium dicat seruis
suis, & interpretationem illius indicabimus.
8 Respondit rex, & ait: Certe noui quòd tem
pus redimitis, scientes quòd recesserit a me
9 sermo. * Si ergo somnium non indicaue
ritis mihi, vna est de vobis sententia, quòd
interpretationem quoque fallacem, & dece-
ptione plenam composueritis, vt loquamini
mihi donec tempus pertranseat. Somnium
itaque dicite mihi, vt sciam quòd interpre
tationem quoque eius veram loquamini.
10 * Respondentes ergo Chaldæi coram rege,
dixerunt: Non est homo super terram, qui
sermonem tuum, rex, possit implere: sed
neque regum quisquam magnus & potens
verbum huiuscemodi sciscitatur ab omni
11 ariolo, & mago, & Chaldæo. * Sermo
enim, quem tu quæris, rex, grauis est: nec
reperietur quisquam, qui indicet illum in
conspectu regis: exceptis dijs, quorum non
12 est cum hominibus conuersatio. * Quo au-
dito, rex in furore, & in ira magna præcepit
13 vt perirent omnes sapientes Babylonis. * Et
egressa sententia, sapientes interficiebantur:
quærebanturq. Daniel, & socij eius, vt peri-
14 rent. * Tunc Daniel requisiuit de lege, at-
que sententia ab Arioch principe militiæ re-
gis, qui egressus fuerat ad interficiendos sa-
15 pientes Babylonis. * Et interrogauit eum,
qui a rege potestatem acceperat, quam ob
causam tam crudelis sententia a facie regis
esset egressa. Cū ergo rem indicasset Arioch
16 Danieli, * Daniel ingressus rogauit regem
vt tempus daret sibi ad solutionem indican-
17 dam regi. * Et ingressus est domum suam,
Ananiæq. & Misaeli, & Azariæ socijs suis
18 indicauit negotiū: * vt quærerent misericor-
diam a facie Dei cæli super sacramento isto,
& non perirent Daniel, & socij eius cum ce
19 teris sapientibus Babylonis. * Tunc Da-
nieli mysterium per visionem nocte reuela
tum est: & benedixit Daniel Deum cæli,
20 * & locutus ait: Sit nomen Domini bene-
dictum a sæculo & vsque in sæculum: quia sa-
21 pientia & fortitudo eius sunt. * Et ipse mu-
tat tempora, & ætates: transfert regna, atque
constituit: dat sapientiam sapientibus, & sciē
22 tiam intelligentibus disciplinam: * Ipse re-
uelat profunda, & abscondita, & nouit in te-
23 nebris constituta: & lux cum eo est. * Tibi
Deus patrum nostrorum confiteor, teque
laudo: quia sapientiam, & fortitudinem de-
disti mihi: & nunc ostendisti mihi quæ roga
uimus te, quia sermonem regis aperuisti no
24 bis. * Post hæc Daniel ingressus ad Arioch,
quem constituerat rex vt perderet sapientes
Babylonis, sic ei locutus est: Sapientes Baby-
lonis ne perdas: introduc me in conspectu re
25 gis, & solutionem regi narrabo. * Tunc
Arioch festinus introduxit Danielem ad re-
gem, & dixit ei: Inueni hominem de filijs
transmigrationis Iuda, qui solutionem regi
26 annunciet. * Respondit rex, & dixit Da-
nieli, cuius nomen erat Baltassar: Putasne
vere potes mihi indicare somnium, quod vi
27 di, & interpretationem eius? * Et respon-
dens Daniel coram rege, ait: Mysterium,
quod rex interrogat, sapientes, magi, arioli,
28 & aruspices nequeunt indicare regi. * Sed
E est Deus in cælo reuelans mysteria, qui in-
dicauit tibi rex Nabuchodonosor, quæ ven-
tura sunt in nouissimis temporibus. Somniū
tuum, & visiones capitis tui in cubili tuo hu
29 iuscemodi sunt: * Tu rex cogitare cœpisti in
strato tuo, quid esset futurum post hæc: &
qui reuelat mysteria, ostendit tibi quæ ven-
30 tura sunt. * Mihi quoque non in sapien-
tia, quæ est in me plus quàm in cunctis vi-
uentibus, sacramentum hoc reuelatum est:
sed vt interpretatio regi manifesta fieret, &
31 cogitationes mentis tuæ scires. * Tu rex vi-
debas, & ecce quasi statua vna grandis: sta-
tua illa magna, & statura sublimis stabat cō-
32 tra te, & intuitus eius erat terribilis. * Huius
statuæ caput ex auro optimo erat, pectus
autem & brachia de argento, porro venter,
33 & femora ex ære. * tibiæ autem ferreæ, pe-
dum quædam pars erat ferrea, quædam au-
34 tem fictilis. * Videbas ita, donec abscissus
est lapis de monte sine manibus: & percussit
statuam in pedibus eius ferreis, & fictilibus,
35 & comminuit eos. * Tunc contrita sunt
pariter ferrum, testa, æs, argentum, & au-
rū, & redacta quasi in fauillam æstiuæ areæ,
quæ rapta sunt vento: nullusq. locus inuen-
tus est eis: lapis autem, qui percusserat sta-
tuam, factus est mons magnus, & impleuit
36 vniuersam terram. * hoc est somnium: In-
F terpretationem quoque eius dicemus cor-

37 te, rex. * Tu rex regum es: & Deus cæli,
regnum, & fortitudinem, & imperium, &
38 gloriam dedit tibi: * & omnia, in quibus
habitant filij hominum, & bestiæ agri: volu-
cres quoque cæli dedit in manu tua, & sub
ditione tua vniuersa constituit: tu es ergo ca
39 put aureum. * Et post te consurget regnum
aliud minus te argenteum: & regnum tertiū
aliud æreum, quod imperabit vniuersæ ter-
40 ræ. * Et regnum quartum erit velut ferrū.
quomodo ferrum comminuit, & domat om
nia, sic comminuet, & conteret omnia hæc.
41 * Porro quia vidisti pedum, & digitorum
partem testæ figuli, & partem ferream: re-
gnum diuisum erit, quod tamen de plan a-
rio ferri orietur, secundum quod vidisti fer-
42 rum mistum testæ ex luto. * Et digitos pe-
dum ex parte ferreos, & ex parte fictiles: ex
parte regnum erit solidum, & ex parte con-
43 tritum. * Quod autem vidisti ferrum mi-
stum testæ ex luto, commiscebuntur quidem
humano semine, sed non adhærebunt sibi,
44 sicuti ferrum misceri non potest testæ. * In
G diebus autem regnorum illorum suscitabit
Deus cæli regnum, quod in æternum non
dissipabitur, & regnum eius alteri populo nō
tradetur: comminuet autem, & consumet
vniuersa regna hæc: & ipsum stabit in æter-
45 num. * Secundum quod vidisti, quòd de
monte abscissus est lapis sine manibus, &
comminuit testam, & ferrum, & æs, & ar-
gentum, & aurum, Deus magnus ostendit re
gi quæ ventura sunt postea. & verū est som-
46 nium, & fidelis interpretatio eius. * Tunc
rex Nabuchodonosor cecidit in faciem suā,
& Danielem adorauit, & hostias, & incen-
47 sum præcepit vt sacrificarent ei. * Loquens
ergo rex, ait Danieli: Vere Deus vester Deus
deorum est, & Dominus regum, & reuelans
mysteria: quoniam tu potuisti aperire hoc
48 sacramentum. * Tunc rex Danielem in sub-
lime extulit, & munera multa, & magna de-
dit ei: & constituit eum principem super
omnes prouincias Babylonis: & præfectum
magistratuum super cunctos sapientes Baby
49 lonis. * Daniel autem postulauit a rege: &
constituit super opera prouinciæ Babylonis,
Sidrach, Misach, & Abdenago: Ipse autem
Daniel erat in foribus regis.

CAP. III.

1 NAbuchodonosor rex fecit statuam au-
A ream altitudine cubitorum sexaginta,
latitudine cubitorum sex, & statuit eam in
2 campo Dura prouinciæ Babylonis. * Itaque
Nabuchodonosor rex misit ad congregan-
dos satrapas, magistratus, & iudices, duces,
& tyrannos, & præfectos, omnesq. principes
regionum, vt conuenirent ad dedicationem
statuę, quam erexerat Nabuchodonosor rex.
3 * Tunc congregati sunt satrapę, magistra-
tus, & iudices, duces, & tyranni, & optima-
tes, qui erant in potestatibus constituti, &
vniuersi principes regionum vt conuenirent
ad dedicationem statuæ, quam erexerat Na-
buchodonosor rex. stabant autem in con-
spectu statuæ, quam posuerat Nabuchodono
4 sor rex: * & pręco clamabat valenter: Vobis
5 dicitur populis, tribubus, & linguis: * In
hora, qua audieritis sonitum tubæ, & fistu-
lę, & citharę, sābucæ, & psalterij, & sympho-
niæ, & vniuersi generis musicorum, caden-
tes adorate statuam auream, quam cōstituit
6 Nabuchodonosor rex. * Si quis autem non
prostratus adorauerit, eadem hora mittetur
7 in fornacem ignis ardentis. * Post hæc igitur
statim vt audierunt omnes populi sonitum
tubæ, fistulæ, & citharę, sambucę, & psalte-

rij, & symphoniæ, & omnis generis musico-
rum: cadentes omnes populi, tribus, & lin-
guæ adorauerunt statuam auream, quã con-
8 stituerat Nabuchodonosor rex. * Statimq.
in ipso tempore accedentes viri Chaldæi ac-
9 cusauerunt Iudæos: * dixeruntq. Nabucho-
10 donosor regi: Rex in æternum viue: * tu rex
posuisti decretum, vt omnis homo, qui au-
dierit sonitũ tubæ, fistulæ, & citharæ, sambu-
cæ, & psalterij, & symphoniæ, & vniuersi ge-
neris musicorũ, prosternat se, & adoret sta-
11 tuam auream: * si quis autem nõ procidens
adorauerit, mittatur in fornacem ignis ar-
12 dentis. * Sunt ergo viri Iudæi, quos consti-
B tuisti super opera regionis Babylonis, Si-
drach, Misach, & Abdenago; viri isti cõtem-
pserunt, rex, decretum tuum: deos tuos non
colunt, & statuam aureã, quam erexisti, non
13 adorãt. * Tunc Nabuchodonosor in furore,
& in ira præcepit vt adducerentur Sidrach,
Misach, & Abdenago: qui confestim adducti
14 sunt in cõspectu regis. * Pronuncians[que] Na-
buchodonosor rex, ait eis: Verene Sidrach,
Misach, & Abdenago deos meos nõ colitis,
& statuam auream, quam constitui, nõ ado-
15 ratis? * Nunc ergo si estis parati, quacumq.
hora audieritis sonitũ tubæ, fistulæ, citharæ,
sambucæ, & psalterij, & symphoniæ, omnis-
que generis musicorum, prosternite vos, &
adorate statuam, quam feci: quòd si non
adorraueritis, eadem hora mittemini in for-
nacem ignis ardentis: & quis est Deus, qui
16 eripiet vos de manu mea? * Respondentes
Sidrach, Misach, & Abdenago, dixerunt regi
Nabuchodonosor: Non oportet nos de hac
17 re respõdere tibi. * Ecce enim Deus noster,
quem colimus, potest eripere nos de camino
ignis ardentis, & de manibus tuis, o rex, li-
18 berare. * Quòd si noluerit, notum sit tibi,
rex, quia deos tuos non colimus, & statuam
19 auream, quã erexisti, non adoramus. * Tunc
Nabuchodonosor repletus est furore: & aspe-
ctus faciei illius immutatus est super Si-
drach, Misach, & Abdenago, & præcepit vt
succenderetur fornax septuplum quàm suc-
20 cendi consueuerat. * Et viris fortissimis de
exercitu suo iussit vt ligatis pedib[us] Sidrach,
Misach, & Abdenago mitterent eos in for-
21 nacem ignis ardentis. * Et confestim viri
C illi vincti cum braccis suis, & tiaris, & cal-
ceamentis, & vestibus missi sunt in medium
22 fornacis ignis ardentis. * nam iussio regis
vrgebat: fornax autem succensa erat nimis.
Porro viros illos, qui miserant Sidrach, Mi-
sach, & Abdenago, interfecit flamma ignis.
23 * Viri autem hi tres, id est, Sidrach, Misach,
& Abdenago, ceciderunt in medio camino
ignis ardentis, colligati.

*Quæ sequuntur in Hebræis volu-
minibus non reperi.*

24 * Et ambulabant in medio flammæ laudan-
25 tes Deum, & benedicentes Domino. * Stans
autem Azarias orauit sic, aperiensque os
suum in medio ignis, ait:
26 * Benedictus es Domine Deus patrum no-
strorum, & laudabile, & gloriosum nomen
27 tuum in sæcula: * quia iustus es in omni-
bus, quæ fecisti nobis, & vniuersa opera tua
vera, & viæ tuæ rectæ, & omnia iudicia tua
28 vera. * Iudicia enim vera fecisti iuxta om-
nia, quæ induxisti super nos, & super ciuita-
tem sanctam patrum nostrorum Ierusalem:
quia in veritate, & in iudicio induxisti om-
29 nia hæc propter peccata nostra. * Peccaui-
mus enim, & inique egimus recedentes a te:
30 & deliquimus in omnibus: * & præcepta
tua non audiuimus, nec obseruauimus, nec
fecimus sicut præceperas nobis vt bene no-
31 bis esset. * omnia ergo, quæ induxisti super
nos, & vniuersa, quæ fecisti nobis, in vero iu-
32 dicio fecisti: & * tradidisti nos in manibus
inimicorum nostrorum iniquorum, & pessi-
morum, præuaricatorumq. & regi iniusto,
33 & pessimo vltra omnẽ terram. * Et nunc nõ
possumus aperire os: confusio, & opprobriũ
facti sumus seruis tuis, & his, qui colunt te.
34 * Ne, quæsumus, tradas nos in perpetuum
D propter nomen tuum, & ne dissipes testamẽ-
35 tum tuum. * neque auferas misericordiam
tuam a nobis propter Abraham dilectum
tuum, & Isaac seruum tuum, & Israel san-
36 ctum tuum: * quibus locutus es pollicens
quòd multiplicares semen eorum sicut stel-
las cæli, & sicut arenam, quæ est in littore
37 maris: * quia Domine imminuti sumus plus
quàm omnes gẽtes, sumusq. humiles in vni-
uersa terra hodie propter peccata nostra.
38 * Et non est in tẽpore hoc princeps, & dux,
& propheta, neque holocaustũ, neque sacrifi-
cium, neque oblatio, neque incensum, neque
39 locus primitiarum coram te, * vt possimus
inuenire misericordiam tuam: sed in animo
contrito, & spiritu humilitatis suscipiamur.
40 * Sicut in holocausto arietum, & taurorum,
& sicut in millibus agnorum pinguium: sic
fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo ho-
die, vt placeat tibi: quoniam non est confu-
41 sio confidentibus in te. * Et nunc sequimur
te in toto corde, & timemus te, & quæri-
42 mus facciem tuam. * Ne confundas nos: sed
fac nobiscum iuxta mansuetudinem tuam,
& secundum multitudinem misericordiæ
43 tuæ. * Et erue nos in mirabilibus tuis, &
44 da gloriam nomini tuo Domine: * & cõfun-
dantur oẽs, qui ostendunt seruis tuis mala,
cõfundantur in omni potentia tua, & robur
45 eorum conteratur: * & sciant quia tu es
Dominus Deus solus, & gloriosus super or-
46 bem terrarum. * Et non cessabant qui mise-
rant eos ministri regis succendere fornacem,
47 naphtha, & stuppa, & pice, & malleolis, * &

effundebatur flamma super fornacem cubitis quadraginta nouem: * & erupit, & incendit quos reperit iuxta fornacē de Chaldæis.
49 * Angelus autem Domini descendit cum
B Azaria, & socijs eius in fornacem: & excus-
50 sit flammam ignis de fornace, * & fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem, & non tetigit eos omnino ignis, neque contristauit, nec quidquam molestiæ intulit.
51 * Tunc hi tres quasi ex vno ore laudabant, & glorificabant, & benedicebant Deum in fornace, dicentes:
52 * Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum: & laudabilis, & gloriosus, & superexaltatus in sæcula. & benedictum nomen gloriæ tuæ sanctum: & laudabile, & superexaltatum in omnibus sæculis.
53 * Benedictus es in templo sancto gloriæ tuæ: & superlaudabilis, & supergloriosus in sæcula.
54 * Benedictus es in throno regni tui: & superlaudabilis, & superexaltatus in sæcula.
55 * Benedictus es, qui intueris abyssos, & sedes super cherubim: & laudabilis, & superexaltatus in sæcula.
56 * Benedictus es in firmamento cæli: & laudabilis & gloriosus in sæcula.
57 * Benedicite omnia opera Domini Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
58 * Benedicite Angeli Domini Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
59 * Benedicite cæli Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
60 * Benedicite aquæ omnes, quæ super cælos sunt, Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
61 * Benedicite omnes virtutes Domini Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
62 * Benedicite Sol, & Luna Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
63 * Benedicite Stellæ cæli Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
64 * Benedicite omnis imber, & ros Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
65 * Benedicite omnes spiritus Dei Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
66 * Benedicite ignis, & æstus Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
67 * Benedicite frigus, & æstus Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
68 * Benedicite rores, & pruina Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
69 * Benedicite gelu, & frigus Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
70 * Benedicite glacies, & niues Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
71 * Benedicite noctes, & dies Domino: lau-
F date & superexaltate eum in sæcula.
72 * Benedicite lux, & tenebræ Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
73 * Benedicite fulgura, & nubes Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
74 * Benedicat terra Dominum: laudet, & superexaltet eum in sæcula.
75 * Benedicite montes, & colles Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
76 * Benedicite vniuersa germinantia in terra Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
77 * Benedicite fontes Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
78 * Benedicite maria, & flumina Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
79 * Benedicite cete, & omnia, quæ mouentur in aquis, Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
80 * Benedicite omnes volucres cæli Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
81 * Benedicite omnes bestiæ, & pecora Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
82 * Benedicite filij hominum Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
83 * Benedicat Israel Dominum: laudet & superexaltet eum in sæcula.
84 * Benedicite Sacerdotes Domini Domino: laudate & superexaltate eum in sęcula.
85 * Benedicite serui Domini Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
86 * Benedicite spiritus, & animæ iustorum Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.
87 * Benedicite sancti, & humiles corde Domino: laudate & superexaltate eū in sęcula.
88 * Benedicite Anania, Azaria, Misael Domino: laudate & superexaltate eū in sæcula. Quia eruit nos de inferno, & saluos fecit de manu mortis, & liberauit nos de medio ardentis flāmæ, & de medio ignis eruit nos.
89 * Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia eius.
90 * Benedicite omnes Religiosi Domino Deo deorum: laudate & confitemini ei, quia in omnia sęcula misericordia eius.

Hucusque in Hebræo non habetur: & quæ posuimus, de Theodotionis editione trāslata sunt.

91 * Tunc Nabuchodonosor rex obstupuit,
G & surrexit propere, & ait optimatibus suis: Nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos? Qui respondentes regi, dixe-
92 runt: Vere rex. * Respondit, & ait: Ecce ego video quattuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis est, & species quarti similis filio Dei.
93 * Tunc accessit Nabuchodonosor ad ostium fornacis ignis ardentis, & ait: Sidrach, Misach, & Abdenago serui Dei excelsi, egredimini,

mini, & venite. Statimq. egressi sunt Sidrach
94 Misach, & Abdenago de medio ignis. * Et
congregati satrapæ, & magistratus, & iudi-
ces, & potentes regis contemplabantur vi-
ros illos, quoniam nihil potestatis habuisset
ignis in corporibus eorum, & capillus ca-
pitis eorum non esset adustus, & sarabala
eorum non fuissent immutata, & odor ignis
95 non transisset per eos. * Et erumpens Na-
buchodonosor, ait: Benedictus Deus eo-
rum, Sidrach videlicet, Misach, & Abdena-
go, qui misit angelum suum, & eruit seruos
suos, qui crediderunt in eum: & verbum re-
gis immutauerunt, & tradiderunt corpora
sua ne seruirent, & ne adorarent omnem
96 deum, excepto Deo suo. * A me ergo po-
situm est hoc decretum, vt omnis populus,
tribus, & lingua, quæcumque locuta fuerit
blasphemiam contra Deum Sidrach, Mi-
sach, & Abdenago, dispereat, & domus eius
vastetur: neq. enim est alius Deus, qui pos-
97 sit ita saluare. * Tunc rex promouit Si-
drach, Misach, & Abdenago in prouincia Ba-
98 bylonis. * NABVCHODONOSOR rex,
omnibus populis, gentibus, & linguis, qui
habitant in vniuersa terra, pax vobis mul-
99 tiplicetur. * Signa, & mirabilia fecit apud
me Deus excelsus. Placuit ergo mihi præ-
100 dicare * signa eius, quia magna sunt: &
mirabilia eius, quia fortia: & regnum eius
regnum sempiternum, & ‖ potestas eius in
generationem & generationem.

‖ Inf.4.g.
31. & 7.
d.14

CAP. IIII.

1 EGo Nabuchonosor quietus eram in do-
A mo mea, & florens in palatio meo:
2 * somnium vidi, quod perterruit me: & co-
gitationes meæ in strato meo, & visiones ca-
3 pitis mei conturbauerunt me. * Et per me
propositum est decretum vt introduceren-
tur in conspectu meo cuncti sapientes Ba-
bylonis, & vt solutionem somnij indicarent
4 mihi. * Tunc ingrediebantur arioli, magi,
Chaldæi, & aruspices, & somniũ narraui in
conspectu eorum: & solutionem eius nõ in-
5 dicauerunt mihi: * donec collega ingressus
est in conspectu meo Daniel, cui nomen Bal-
tassar secundum nomen Dei mei, qui habet
spiritum deorum sanctorum in semetipso:
6 & somnium coram ipso locutus sum. * Bal-
tassar princeps ariolorum, quoniã ego scio
quòd spiritum sanctorum deorum habeas in
te, & omne sacramentum non est impossibi-
le tibi: visiones somniorum meorum, quas
7 vidi, & solutionem earum narra. * Visio cã-
B pitis mei in cubili meo: Videbam, & ecce ar-
bor in medio terræ, & altitudo eius nimia.
8 * Magna arbor, & fortis: & proceritas eius
cõtingens cælũ: aspectus illius erat vsque ad
9 terminos vniuersæ terræ. * Folia eius pul-
cherrima, & fructus eius nimius: & esca vni-
uersorum in ea. subter eam habitabant ani-
malia, & bestiæ, & in ramis eius conuersa-
bantur volucres cæli: & ex ea vescebatur om-
10 nis caro. * Videbam in visione capitis mei
super stratum meum, & ecce vigil, & sanctus
11 de cælo descendit. * Clamauit fortiter, & sic
ait: Succidite arborem, & præcidite ramos
eius: excutite folia eius, & dispergite fructus
eius: fugiant bestiæ, quæ subter eam sunt, &
12 volucres de ramis eius. * Verumtamen ger-
men radicum eius in terra sinite, & allige-
tur vinculo ferreo & æreo in herbis, quæ fo-
ris sunt, & rore cæli tingatur, & cum feris
13 pars eius in herba terræ. * Cor eius ab huma-
C no commutetur, & cor feræ detur ei: & se-
14 ptem tempora mutentur super eum. * In
sententia vigilum decretum est, & sermo san-
ctorum, & petitio: donec cognoscant viuen-
tes quoniam dominatur Excelsus in regno
hominum: & cuicumque voluerit, dabit il-
lud, & humillimum hominem constituet su-
15 per eum. * Hoc somnium vidi ego Nabu-
chodonosor rex: tu ergo Baltassar interpre-
tationem narra festinus: quia omnes sapien-
tes regni mei non queunt solutionem edice-
re mihi: tu autem potes, quia spiritus deo-
16 rum sanctorum in te est. * Tunc Daniel, cu-
ius nomen Baltassar, cœpit intra semetipsum
tacitus cogitare quasi vna hora: & cogitatio-
nes eius conturbabant eum. Respondens au-
tem rex ait: Baltassar, somnium & interpre-
tatio eius non conturbent te. Respondit Bal-
tassar, & dixit: Domine mi, somnium his, qui
te oderũt, & interpretatio eius hostibus tuis
17 sit. * Arborem, quam vidisti sublimem, at-
D que robustã, cuius altitudo pertingit ad cæ-
lum, & aspectus illius in omnem terram:
18 * & rami eius pulcherrimi, & fructus eius ni-
mius, & esca omnium in ea, subter eam ha-
bitantes bestiæ agri, & in ramis eius commo-
19 rantes aues cęli: * Tu es rex, qui magnifica-
tus es, & inualuisti: & magnitudo tua creuit,
& peruenit vsque ad cælum, & potestas tua
20 in terminos vniuersæ terræ. * Quòd autem
vidit rex vigilem, & sanctum descendere de
cælo, & dicere: Succidite arborem, & dissi-
pate illam, attamen germen radicum eius in
terra dimittite, & vinciatur ferro & ære in
herbis foris, & rore cęli conspergatur, & cum
feris sit pabulum eius, donec septem tempo-
21 ra mutentur super eum: * Hęc est interpre-
tatio sententię Altissimi, quę peruenit super
22 dominum meum regem: * Eijcient te ab
hominibus, & cum bestijs ferisq. erit habi-
tatio tua, & ‖ fœnum vt bos comedes, & rore
cęli infunderis: septem quoque tempora mu-
tabuntur super te, donec scias quòd domine-
tur Excelsus super regnum hominũ, & cui-
cumque voluerit, det illud. * Quòd autem
præcepit vt relinqueretur germen radicum

‖ Inf.5.f.
21.

eius, id est arboris: regnum tuum manebit
postquam cognoueris potestatem esse cæle-
24 stem. * Quam ob rem rex consilium meum
placeat tibi, & peccata tua eleemosynis re-
dime, & iniquitates tuas misericordijs pau-
25 perum: forsitan ignoscet delictis tuis. * Om-
nia hæc venerũt super Nabuchodonosor re-
26 gem. * Post finem mensium duodecim, in
27 aula Babylonis deambulabat. * Respõditq.
F rex, & ait: Nonne hæc est Babylon magna,
quam ego ædificaui in domum regni, in ro-
bore fortitudinis meæ, & in gloria decoris
28 mei? * Cumq. sermo adhuc esset in ore re-
gis, vox de cælo ruit: Tibi dicitur Nabucho-
donosor rex: Regnum tuum transibit a te,
29 * & ab hominibus eijcient te, & cum bestijs
& feris erit habitatio tua: fœnum quasi bos
comedes, & septem tempora mutabuntur
super te, donec scias quòd dominetur Excel-
sus in regno hominum, & cuicumque vo-
30 luerit, det illud. * Eadem hora sermo com-
pletus est super Nabuchodonosor, & ex ho-
minibus abiectus est, & fœnũ vt bos come-
dit, & rore cæli corpus eius infectum est, do-
nec capilli eius in similitudinem aquilarum
crescerent, & vngues eius quasi auium.
31 * Igitur post finem dierum ego Nabuchodo-
G nosor oculos meos ad cælum leuaui, & sen-
sus meus redditus est mihi: & Altissimo be-
nedixi, & viuentem in sempiternum lau-
daui, & glorificaui: quia potestas eius po- | Sup. 3. g. 100
testas sempiterna, & regnum eius in genera-
32 tionem & generationem. * Et omnes habi-
tatores terræ apud eum in nihilum reputati
sunt: iuxta voluntatem enim suam facit tam
in virtutibus cæli, quàm in habitatoribus ter-
ræ: & nõ est qui resistat manui eius, & dicat
33 ei: Quare fecisti? * In ipso tempore sensus
meus reuersus est ad me, & ad honorem re-
gni mei, decoremque perueni: & figura mea
reuersa est ad me: & optimates mei, & magi-
stratus mei requisierũt me, & in regno meo
restitutus sum: & magnificẽtia amplior ad-
34 dita est mihi. * Nunc igitur ego Nabucho-
donosor laudo, & magnifico, & glorifico re-
gem cæli: quia omnia opera eius vera, &
viæ eius iudicia, & gradientes in superbia
potest humiliare.

CAP. V.

1 BAltassar rex fecit grande conuiuium
A optimatibus suis mille: & vnusquisque
2 secũdum suam bibebat ætatem. * Præcepit
ergo iam temulentus vt afferentur vasa au-
rea & argentea, quæ asportauerat Nabucho-
donosor pater eius de templo, quod fuit in
Ierusalem, vt biberent in eis rex, & optima-
3 tes eius, vxoresq. eius, & concubinæ. * Tunc
allata sunt vasa aurea, & argẽtea, quæ aspor-
tauerat de templo, quod fuerat in Ierusalẽ:
& biberunt in eis rex, & optimates eius, vxo-
4 res & concubinæ illius. * Bibebant vinum,
& laudabant deos suos aureos, & argenteos,
5 æreos, ferreos, ligneosq. & lapideos. * In
eadem hora apparuerunt digiti, quasi ma-
nus hominis scribentis contra candelabrum
B in superficie parietis aulæ regiæ: & rex aspi-
6 ciebat articulos manus scribentis. * Tunc
facies regis commutata est, & cogitationes
eius cõturbabant eum: & compages renum
eius soluebantur, & genua eius ad se inui-
7 cem collidebantur. * Exclamauit itaque
rex fortiter vt introducerent magos, Chal-
dæos, & aruspices. Et proloquens rex ait sa-
pientibus Babylonis: Quicumque legerit
scripturam hanc, & interpretationem eius
manifestam mihi fecerit, purpura vestietur,

& torquem auream habebit in collo, & ter-
8 tius in regno meo erit. * Tunc ingressi om-
nes sapientes regis non potuerũt nec scriptu
ram legere, nec interpretationem indicare
9 regi. * Vnde rex Baltassar satis conturbatus
est,& vultus illius immutatus est.sed & opti
10 mates eius turbabantur. * Regina autẽ pro
C re, quæ acciderat regi, & optimatibus eius,
domum conuiuij ingressa est: & proloquens
ait: Rex in æternum viue: non te conturbent
cogitationes tuæ, neque facies tua immute-
11 tur. * Est vir in regno tuo, qui spiritũ deo-
rum sanctorum habet in se: & in diebus pa-
tris tui scientia & sapientia inuentę sunt in
eo: nam & rex Nabuchodonosor pater tuus
principem magorum, incantatorum, Chal-
dæorum, & aruspicum constituit eum, pa-
12 ter,inquam,tuus, o rex: * quia spiritus am-
plior,& prudentia,intelligentiaq́. & interpre
tatio somniorum,& ostensio secretorum, ac
solutio ligatorum inuentæ sunt in eo,hoc est
in Daniele: cui rex posuit nomen Baltassar.
nunc itaque Daniel vocetur, & interpreta-
13 tionem narrabit. * Igitur introductus est
D Daniel coram rege. Ad quem præfatus rex
ait: Tu es Daniel de filijs captiuitatis Iudæ,
quem adduxit pater meus rex de Iudæa?
14 * Audiui de te quoniam spiritum deorum
habeas: & scientia,intelligentiaq́. ac sapien-
15 tia ampliores inuentæ sunt in te. * Et nunc
introgressi sunt in conspectu meo sapientes
magi, ut scripturam hanc legerent, & inter-
pretationem eius indicarent mihi: & nequi-
uerunt sensum huius sermonis edicere.
16 * Porro ego audiui de te,quòd possis obscu-
ra interpretari, & ligata dissoluere: si ergo
uales scripturam legere,& interpretationem
eius indicare mihi, purpura vestieris, & tor-
quem auream circa collum tuum habebis,&
17 tertius in regno meo princeps eris. * Ad
E quæ respondens Daniel, ait coram rege:
Munera tua sint tibi, & dona domus tuæ al-
teri da: scripturam autem legam tibi, rex,
18 & interpretationem eius ostendam tibi. * O
rex, Deus altissimus regnum, & magnificen
tiam, gloriam, & honorem dedit Nabucho-
19 donosor patri tuo. * Et propter magnificen-
tiam, quam dederat ei, vniuersi populi, tri-
bus, & linguæ tremebant, & metuebant eũ:
quos volebat, interficiebat: & quos vole-
bat, percutiebat: & quos volebat, exaltabat:
20 & quos volebat,humiliabat. * Quando au-
tem eleuatum est cor eius, & spiritus illius
obfirmatus est ad superbiam, depositus est
de solio regni sui, & gloria eius ablata est:
† Sup. 4. c.21
21 * † & a filiis hominum eiectus est,sed & cor
eius cum bestijs positum est, & cum ona-
F gris erat habitatio eius: fœnum quoque vt
bos comedebat,& rore cæli corpus eius infe-
ctum est, donec cognosceret quòd potesta-
tem haberet Altissimus in regno hominum:
& quemcumque voluerit, suscitabit super
22 illud. * Tu quoque filius eius Baltassar, nõ
humiliasti cor tuum,cum scires hæc omnia:
23 * sed aduersum Dominatorem cæli eleuatus
es: & vasa domus eius allata sunt coram te:
& tu,& optimates tui,& vxores tuæ,& con-
cubinæ tuæ vinum bibistis in eis: deos quo-
que argenteos,& aureos,& æreos, ferreos,li
gneosque & lapideos, qui non vident, neq;
audiunt,neque sentiũt,laudasti: porro Deũ,
qui habet flatum tuum in manu sua, & om-
24 nes vias tuas,non glorificasti. * Idcirco ab
eo missus est articulus manus, quæ scripsit
25 hoc, quod exaratum est. * Hæc est autem
G scriptura,quæ digesta est: MANE, THE-
26 CEL, PHARES. * Et hæc est interpreta-
tio sermonis. MANE: numerauit Deus re-
27 gnum tuum, & compleuit illud. * THE-
CEL: appensus es in statera, & inuentus es
28 minus habens. * PHARES: diuisum est re-
29 gnũ tuũ, & datum est Medis,& Persis. * Tunc
iubente rege indutus est Daniel purpura, &
circumdata est torques aurea collo eius: &
prædicatũ est de eo quòd haberet potestatẽ ter-
30 tius in regno suo. * Eadem nocte interfectus
31 est Baltassar rex Chaldæus. * Et Darius Me-
dus successit in regnum annos natus sexagin
taduos.

CAP. VI.

1 PLacuit Dario, & constituit super regnũ
A satrapas centum viginti vt essent in toto
2 regno suo. * Et super eos principes tres, ex
quibus Daniel vnus erat: vt satrapæ illis red
derent rationem, & rex non sustineret mo-
3 lestiam. * Igitur Daniel superabat omnes
principes, & satrapas: quia spiritus Dei am-
4 plior erat in illo. * Porro rex cogitabat
constituere eum super omne regnum: vnde
principes, & satrapæ quærebant occasionem
vt inuenirent Danieli ex latere regis: nul-
lamque causam,& suspicionem reperire po-
tuerunt, eo quòd fidelis esset, & omnis cul-
5 pa,& suspicio non inueniretur in eo. * Di-
xerunt ergo viri illi: Non inueniemus Da-
B nieli huic aliquam occasionem,nisi fortè
6 in lege Dei sui. * Tunc principes, & satra-
pæ surripuerunt regi, & sic locuti sunt ei:
7 Dari rex in æternum viue: * cõsilium inie-
runt omnes principes regni tui, magistra-
tus, & satrapæ,senatores,& iudices vt decre-
tum imperatorium exeat, & edictum: Vt
omnis, qui petierit aliquam petitionem a
quocumque deo,& homine vsque ad trigin-
ta dies,nisi a te rex, mittatur in lacum leo-
8 num. * Nunc itaque rex confirma senten-
tiam, & scribe decretum: vt non immute-
tur quod statutum est a Medis & Persis,nec
9 præuaricari cuiquam liceat. * Porro rex
10 Darius proposuit edictũ,& statuit. * Quod
C cum Daniel comperisset,id est,constituam

legem,

legem, ingressus est domum suam: & fene-
stris apertis in cœnaculo suo contra Ierusa-
lem tribus temporibus in die flectebat ge-
nua sua, & adorabat, confitebaturq; coram
Deo suo sicut & ante facere consu. uerat.
11 * Viri ergo illi curiosius inquirentes inuene-
runt Danielem orantem, & obsecrantem
12 Deum suum. * Et accedétes locuti sunt re-
gi super edicto: Rex numquid non consti-
tuisti, vt omnis homo, qui rogaret quem-
D quam de dijs, & hominibus vsq. ad dies tri-
ginta, nisi te, rex, mitteretur in lacũ leonũ?
Ad quos respondens rex, ait: verus est ser-
mo iuxta decretum Medorum, atque Persa-
13 rum, quod præuaricari non licet. * Tunc re-
spondentes dixerunt coram rege: Daniel de
filijs captiuitatis Iuda, non curauit de lege
tua, & de edicto, quod cõstituisti: sed tribus
temporibus per diem orat obsecratione sua.
14 * Quod verbum cum audisset rex, satis con-
tristatus est: & pro Daniele posuit cor vt li-
beraret eum, & vsque ad occasum solis la-
15 borabat vt erueret illum. * Viri autem illi
intelligentes regem dixerunt ei: Scito rex,
quia lex Medorum, atque Persarum est vt
omne decretum, quod constituerit rex, non
16 liceat immutari. * Tunc rex præcepit: & ad-
E duxerunt Danielem, & miserunt eum in la-
cum leonum. Dixitq; rex Danieli: Deus
tuus, quem colis semper, ipse liberabit te.
17 * Allatusque est lapis vnus, & positus est su-
per os laci: quem obsignauit rex annulo
suo, & annulo optimatum suorum, nequid
18 fieret contra Danielem. * Et abijt rex in
domum suam, & dormiuit incœnatus, cibiq;
non sunt allati coram eo, insuper & somnus
19 recessit ab eo. * Tunc rex primo diluculo
consurgens, festinus ad lacum leonum per-
20 rexit: * appropinquansq. lacui, Danielem
voce lacrimabili inclamauit, & affatus est
eum: Daniel serue Dei viuentis, Deus tuus,
cui tu seruis semper, putasne valuit te libe-
21 rare a leonibus? * Et Daniel regi respon-
F dens ait: Rex in æternum viue: * ‖ Deus ‖ 1. Mac. 2. f.60
22 meus misit angelum suum, & conclusit ora
leonum, & non nocuerunt mihi: quia co-
ram eo iustitia inuenta est in me: sed & co-
23 ram te, rex, delictum non feci. * Tunc vehe-
mẽter rex gauisus est super eo, & Danielem
præcepit educi de lacu: eductusq. est Daniel
de lacu, & nulla læsio inuenta est in eo, quia
24 credidit Deo suo. * Iubente autem rege,
adducti sunt viri illi, qui accusauerant Da-
nielem: & in lacum leonum missi sunt, ipsi,
& filij, & vxores eorum: & non peruenerunt
vsque ad pauimentum laci, donec arriperẽt
eos leones, & omnia ossa eorum comminue
25 runt. * Tunc Darius Rex scripsit vniuersis
G populis, tribubus, & linguis habitantibus in
vniuersa terra: PAX vobis multiplicetur.
26 * A me cõstitutum est decretum, vt in vni-
uerso imperio, & regno meo tremiscant, &
paueãt Deum Danielis. ipse est enim Deus
viuens, & æternus in secula: & regnum eius
non dissipabitur, & potestas eius vsque in
27 æternum. * Ipse liberator, atque saluator, fa
ciens signa, & mirabilia in cælo, & in terra:
qui liberauit Danielem de lacu leonum.
28 * ‖ Porro Daniel perseuerauit vsque ad re- ‖ Sup. 1. d. 21
gnum Darij, regnumque Cyri Persæ.

CAP. VII.

1 A Nno primo Baltassar regis Babylonis,
A Daniel somnium vidit: visio autem
capitis eius in cubili suo: & somnium scri-
bens, breui sermone comprehendit: summa-
2 timque perstringens, ait: * Videbam in vi-
sione mea nocte, & ecce quattuor venti cæli

pugna-

3 pugnabant in mari magno. * Et quattuor
bestiæ grandes ascendebant de mari diuersę
4 inter se. * Prima quasi leæna, & alas habe-
bat aquilæ: aspiciebam donec euulsæ sunt alæ
eius, & sublata est de terra, & super pedes
quasi homo stetit, & cor hominis datum est
5 ei. * Et ecce bestia alia similis vrso in parte
stetit: & tres ordines erant in ore eius, & in
dentibus eius, & sic dicebãt ei: Surge, come-
6 de carnes plurimas. * Post hæc aspiciebam,
& ecce alia quasi pardus, & alas hebebat
quasi auis, quattuor super se, & quattuor
capita erant in bestia, & potestas data est
7 ei. * Post hæc aspiciebam in visione no-
ctis, & ecce bestia quarta terribilis, atque
mirabilis, & fortis nimis, dentes ferreos ha-
bebat magnos, comedens atque cõminuens,
& reliqua pedibus suis conculcans: dissimi-
lis autem erat ceteris bestijs, quas videram
8 ante eam, & habebat cornua decem. * Con-
C siderabam cornua, & ecce cornu aliud par-
uulum ortum est de medio eorum & tria
de cornibus primis euulsa sunt a facie eius:
& ecce oculi, quasi oculi hominis erant in
9 cornu isto, & os loquens ingentia. * Aspi-
ciebam donec throni positi sunt, & antiquus
dierum sedit: vestimentum eius candidum
quasi nix, & capilli capitis eius quasi lana
munda: thronus eius flammæ ignis: rotæ
| Apoc. 5. d. 11 10 eius ignis accensus. * | Fluuius igneus, ra-
pidusque egrediebatur a facie eius. millia
millium ministrabant ei, & decies millies
centena millia assistebãt ei: iudicium sedit,
11 & libri aperti sunt. * Aspiciebam propter
D vocem sermonum grandium, quos cornu
illud loquebatur: & vidi quoniam interfe-
cta esset bestia, & perisset corpus eius, & tra-
12 ditum esset ad comburendum igni: * alia-
rum quoque bestiarũ ablata esset potestas,
& tempora vitæ constituta essent eis vsque
13 ad tempus, & tempus. * Aspiciebam ergo
in visione noctis, & ecce cum nubibus cæli
quasi filius hominis veniebat, & vsque ad
antiquum dierum peruenit: & in conspectu
14 eius obtulerunt eum. * Et dedit ei pote-
statem, & honorem, & regnum: & omnes
populi, tribus, & linguæ ipsi seruient:
| Luc. 1. c. 33 | potestas eius, potestas æterna, quæ non
auferetur: & regnum eius, quod nõ corrum-
Mich. 4. c. 7 15 petur. * Horruit spiritus meus, ego Daniel
E territus sum in his, & visiones capitis mei
| Sup. 3. g. 10 16 cõturbauerunt me. * Accessi ad vnũ de assi-
stẽtibus, & veritatẽ quærebam ab eo de om-
nibus his. Qui dixit mihi interpretationem
17 sermonum, & docuit me: * Hæ quattuor
bestiæ magnæ, quattuor sunt regna, quæ
18 consurgent de terra. * Suscipient autem
regnum sancti Dei altissimi: & obtinebunt
regnum vsque in sæculum, & sæculum sæcu-
19 lorum. * Post hoc volui diligenter disce-
re de bestia quarta, quæ erat dissimilis valde
ab omnibus, & terribilis nimis: dentes &
vngues eius ferrei: comedebat, & commi-
nuebat, & reliqua pedibus suis conculcabat:
20 * & de cornibus decem, quæ habebat in ca-
pite: & de alio, quod ortum fuerat, ante
quod ceciderant tria cornua: & de cornu il-
lo, quod habebat oculos, & os loquens gran-
21 dia, & maius erat ceteris. * Aspiciebam, &
F ecce cornu illud faciebat bellum aduersus
22 sanctos, & præualebat eis, * donec venit an-
tiquus dierũ, & iudicium dedit sanctis Ex-
celsi, & tempus aduenit, & regnum obtinue-
23 runt sancti. * Et sic ait: Bestia quarta, re-
gnum quartum erit in terra, quod maius
erit omnibus regnis, & deuorabit vniuersam
terram, & conculcabit, & comminuet eam.
24 * Porro cornua decem ipsius regni, decem
reges erunt: & alius consurget post eos, &
ipse potentior erit prioribus, & tres re-
25 ges humiliabit. * Et sermones contra Ex-
celsum loquetur, & sanctos Altissimi conte-
G ret: & putabit quòd possit mutare tempo-
ra, & leges, & tradentur in manu eius vsque
ad tempus, & tempora, & dimidium tem-
26 poris. * Et iudicium sedebit ut auferatur
potentia, & conteratur, & dispereat vsque in
27 finem. * Regnum autem, & potestas, &
magnitudo regni, quæ est subter omne cæ-
lum, detur populo sanctorum Altissimi: cu-
ius regnum, regnum sempiternum est, & om
28 nes reges seruient ei, & obedient. * Hucusq.
finis verbi. Ego Daniel multum cogitatio-
nibus meis conturbabar, & facies mea mu-
tata est in me: verbum autem in corde meo
conseruaui.

CAP. VIII.

1 ANno tertio regni Baltassar regis, visio
A apparuit mihi. Ego Daniel, post id,
2 quod videram in principio, * vidi in visione
mea, cum essem in Susis castro, quod est in
Aelam regione: vidi autem in visione esse
3 me super portam Vlai. * Et leuaui ocu-
los meos, & vidi: & ecce aries vnus stabat
ante paludem, habens cornua excelsa, & v-
num excelsius altero atque succrescens. Po-
4 stea * vidi arietem cornibus ventilantem
contra Occidentem, & contra Aquilonem,
& contra Meridiem, & omnes bestiæ non
poterant resistere ei, neque liberari de manu
eius: fecitque secundum voluntatem suam,
5 & magnificatus est. * Et ego intelligebam:
B ecce autem hircus caprarum veniebat ab
Occidente super faciem totius terræ, & non
tangebat terram: porro hircus habebat cor-
6 nu insigne inter oculos suos. * Et venit v-
que ad arietem illum cornutum, quem vi-
deram stantem ante portam, & cucurrit ad
7 eum in impetu fortitudinis suæ. * Cumq.
appropinquasset prope arietem, efferatus est

in

in eum, & percullit arietem: & comminuit
duo cornua eius, & non poterat aries resiste-
re ei: cumque eum mitisset in terram, con-
culcauit, & nemo quibat liberare arietem
8 de manu eius. * Hircus autem caprarum
magnus factus est nimis: cumque creuisset,
fractum est cornu magnū, & orta sunt quat-
tuor cornua subter illud per quattuor ven-
9 tos cæli. * De vno autem ex eis egressum
est cornu vnum modicū: & factum est gran-
de contra Meridiem, & contra Orientem,
10 & contra fortitudinem. * Et magnificatum
est vsque ad fortitudinem cæli: & deiecit de
fortitudine, & de stellis, & conculcauit eas.
11 * Et vsque ad principem fortitudinis ma-
D gnificatum est: & ab eo tulit iuge sacrificiū,
12 & deiecit locum sanctificationis eius. * Ro-
bur autem datum est ei contra iuge sacrifi-
cium propter peccata: & prosternetur veri-
13 tas in terra, & faciet, & prosperabitur. * Et
audiui vnum de sanctis loquentem: & dixit
vnus sanctus alteri nescio cui loquenti: Vs-
quequo visio, & iuge sacrificium, & pecca-
tum desolationis, quæ facta est: & sanctua-
14 rium, & fortitudo conculcabitur? * Et di-
xit ei: Vsque ad vesperam & mane, dies duo
millia trecenti: & mundabitur sanctuariū.
15 * Factum est autem cum viderem ego Da-
E niel visionem, & quærerem intelligentiam:
ecce stetit in cōspectu meo quasi species vi-
16 ri. * Et audiui vocem viri inter Vlai: &
clamauit, & ait: Gabriel fac intelligere istū
17 visionem. * Et venit, & stetit iuxta vbi ego
stabam: cumq. venisset, pauens corrui in fa
ciem meam, & ait ad me: Intellige Fili ho-
minis, quoniam in tempore finis complebi-
18 tur visio. * Cumque loqueretur ad me,
collapsus sum pronus in terram: & tetigit
19 me, & statuit me in gradu meo, * dixitq. mi
F hi: Ego ostēdam tibi quæ futura sunt in no-
uissimo maledictionis: quoniam habet tem-
20 pus finem suum. * Aries, quem vidisti ha-
bere cornua, rex Medorum est atque Persa-
21 rum. * Porro hircus caprarum, rex Græ-
corum est. & cornu grande, quod erat inter
22 oculos eius, ipse est rex primus. * Quòd au-
tem fracto illo surrexerunt quattuor pro eo:
quattuor reges de gente eius consurgent, sed
23 non in fortitudine eius. * Et post regnum
eorum, cum creuerint iniquitates consurget
rex impudens facie, & intelligens proposi-
24 nes. * & roborabitur fortitudo eius, sed nō
in viribus suis: & supra quàm credi potest,
vniuersa vastabit, & prosperabitur, & faciet.
Et interficiet robustos, & populum sancto-
25 rum * secundum voluntatem suam, & di-
G rigetur dolus in manu eius: & cor suum ma
gnificabit, & in copia rerum omnium occi-
det plurimos: & contra principem princi-
26 pum consurget, & sine manu cōteretur. * Et
visio vespere & mane, quæ dicta est, vera
est: tu ergo visionem signa, quia post mul-
27 tos dies erit. * Et ego Daniel langui, &
ægrotaui per dies: cumque surrexissem, fa-
ciebam opera regis, & stupebam ad visio-
nem, & non erat qui interpretaretur.

CAP. IX.

1 IN anno primo Darij filij Assueri de se-
A mine Medorum, qui imperauit super re-
2 gnum Chaldæorum: * Anno vno regni eius,
ego Daniel intellexi in libris ‖ numerū an- ‖ Ier. 25.
norum, de quo factus est sermo Domini ad 11. &
Ieremiam prophetam, vt complerentur de- c. 10
3 solationis Ierusalem septuaginta anni. * Et
posui faciem meam ad Dominum Deum
meum rogare & deprecari in ieiunijs, sacco,
4 & cinere. * Et oraui Dñm Deum meum, & ‖ 2. Es-
confessus sum, & dixi: ‖ Obsecro Domine b. 5

Deus magne & terribilis, custodiens pactum
& misericordiam diligentibus te, & custo-
| Baruc.1 c.17 5 dientibus mandata tua.* | Peccauimus, ini-
quitatem fecimus, impie egimus, & reces-
simus: & declinauimus a mandatis tuis, ac
6 iudicijs. * Non obediuimus seruis tuis pro-
B phetis, qui locuti sunt in nomine tuo regi-
bus nostris, principibus nostris, patribus no-
7 stris, omnique populo terræ. * Tibi Domine
iustitia: nobis autem confusio faciei, sicut est
hodie viro Iuda, & habitatoribus Ierusalem,
& omni Israel, his qui prope sunt, & his qui
procul in vniuersis terris, ad quas eiecisti eos
propter iniquitates eorum, in quibus pec-
8 cauerunt in te. * Domine nobis confusio fa-
ciei, regibus nostris, principibus nostris, &
9 patribus nostris, qui peccauerunt. * Tibi
autem Domino Deo nostro misericordia,
10 & propitiatio, quia recessimus a te: * non
audiuimus vocem Domini Dei nostri vt am
bularemus in lege eius, quam posuit nobis
11 per seruos suos prophetas.* Et omnis Israel
C præuaricati sunt legem tuam, & declinaue-
runt ne audirent vocem tuam, & stillauit su
per nos maledictio, & detestatio, quæ scripta
est in libro Moysi serui Dei; quia peccaui-
12 mus ei.* Et statuit sermones suos, quos lo-
cutus est super nos, & super principes no-
stros, qui iudicauerũt nos, vt superinduceret
in nos magnũ malũ, quale numqua fuit sub
omni cœlo, secundum quòd factum est in
| Deu.27. c.14 13 Ierusalẽ.* | Sicut scriptum est in lege Moy-
si, omne malum hoc venit super nos: & non
rogauimus faciem tuam Domine Deus no-
ster, vt reuerteremur ab iniquitatib⁹ nostris,
14 & cogitaremus veritatem tuam.* Et vigila-
D uit Dominus super malitiam, & adduxit eã
super nos: iustus Dominus Deus noster in
omnibus operibus suis, quæ fecit: non enim
15 audiuimus vocem eius. * | Et nunc Domi-
| Baruc.2. c.11 ne Deus noster, | qui eduxisti populum tuũ
| Exo.15. c.14 de Terra Aegypti in manu forti, & fecisti
tibi nomen secundum diem hanc: peccaui-
16 mus, iniquitatem fecimus.* Domine in om-
nem iustitiam tuam: auertatur obsecro ira
tua, & furor tuus a ciuitatem tua Ierusalem,
& monte sancto tuo.* Propter peccata enim
nostra, & iniquitates patrum nostrorum, Ie-
rusalem, & populus tuus in opprobrium
17 sunt omnibus per circuitũ nostrum. * Nunc
ergo exaudi Deus noster orationem serui tui
E & preces eius: & ostende faciem tuam super
sanctuarium tuum, quòd desertum est pro-
18 pter temetipsum: * Inclina Deus meus au-
rem tuam, & audi: aperi oculos tuos, &
vide desolationem nostram, & ciuitatem, su-
per quam inuocatum est nomen tuum: ne-
que enim in iustificationibus nostris proster
nimus preces ante faciem tuam, sed in mi-
19 serationibus tuis multis:* Exaudi Domine,
placare Domine: attende & fac: ne moreris
propter temetipsum Deus meus: quia nomen
D tuum inuocatum est super ciuitatem, & su-
20 per populum tuum. * Cumque adhuc lo-
querer, & orarem, & confiterer peccata mea,
F & peccata populi mei Israel, & prosterne-
rem preces meas in conspectu Dei mei, pro
21 monte sancto Dei mei:* Adhuc me loquen-
te in orationem, ecce vir Gabriel, quem vi-
deram in visione a principio, cito volans
tetigit me in tempore sacrificij vespertini.
22 * Et docuit me, & locutus est mihi, dixitque:
Daniel nunc egressus sum vt docerem te,
23 & intelligeres.* Ab exordio precum tuarum
egressus est sermo: ego autem veni vt in-
dicarem tibi, quia vir desideriorum es: tu
ergo animaduerte sermonem, & intellige vi-
24 sionem.* | Septuaginta hebdomades abbre-
uiatæ sunt super populum tuum, & super vr- | Mat.24. a.15
bem sanctam tuam vt consummetur præua-
ricatio, & finem accipiat peccatum, & de- Ioan.1. g.45
leatur iniquitas, & adducatur iustitia sempi-
terna, & impleatur visio, & prophetia, &
25 vngatur Sanctus sanctorum.* Scito ergo, &
G animaduerte: Ab exitu sermonis, vt iterum
ædificetur Ierusalem, vsque ad Christum
ducem, hebdomades septem, & hebdoma-
des sexaginta duæ erunt: & rursum ædifica-
bitur platea, & muri in angustia temporum.
26 * Et post hebdomades sexaginta duas occi-
detur Christus: & non erit eius populus, qui
eum negaturus est. Et ciuitatem, & san-
ctuarium dissipabit populus cum duce ven-
turo: & finis eius vastitas, & post finem belli
27 statuta desolatio. * Confirmabit autem pa-
ctum multis hebdomada vna: & in dimidio
hebdomadis deficiet hostia & sacrificium: &
erit in templo abominatio desolationis: &
vsque ad consummationem & finem perse-
uerabit desolatio.

CAP. X.

1 ANno tertio Cyri regis Persarum, ver-
A bum reuelatum est Danieli cognomen
to Baltassar, & verbum verum, & fortitudo
magna: intellexitque sermonem: intelligen-
2 tia enim est opus in visione. * In diebus il-
lis ego Daniel lugebam trium hebdomada-
3 rum diebus, * panem desiderabilem non
comedi, & caro & vinum non introierunt in
os meum, sed neque vnguento vnctus sum:
donec complerentur trium hebdomada-
4 rum dies. * Die autem vigesima & quarta
mensis primi eram iuxta fluuium magnum,
5 qui est Tigris.* Et leuaui oculos meos, & vi
di: & ecce vir vnus vestitus lineis, & renes
6 eius accincti auro obrizo: & corpus eius quasi
chrysolithus, & facies eius velut species
fulguris, & oculi eius vt lampas ardens:
& brachia eius, & quæ deorsum sunt vs-
que ad pedes, quasi species æris candentis: &

vox sermonum eius vt uox multitudinis.
7 * Vidi autem ego Daniel solus visioné: por-
B ro viri, qui erant mecum, non viderunt: sed
terror nimius irruit super eos, & fugerunt
8 in absconditum. * Ego autem relictus so-
lus vidi visionem grandem hanc: & non
remansit in me fortitudo, sed & species mea
immutata est in me, & emarcui, nec habui
9 quidquam virium. * Et audiui vocem ser-
monum eius: & audiens iacebã consternatus
super faciem meam, & vultus meus hęrebat
10 terræ. * Et ecce manus tetigit me, & erexit
me super genua mea, & super articulos ma-
11 nuum mearum. * Et dixit ad me: Daniel
vir desideriorum, intellige verba, quæ ego
loquor ad te, & sta in gradu tuo: nunc enim
sum missus ad te. Cumque dixisset mihi
12 sermonem istum, steti tremens. * Et ait ad
C me: Noli metuere Daniel: quia ex die pri-
mo, quo posuisti cor tuum ad intelligen-
dum vt te affligeres in conspectu Dei tui,
exaudita sunt verba tua: & ego veni propter
13 sermones tuos. * Princeps autem regni Per-
sarum restitit mihi viginti & vno diebus: &
ecce Michael vnus de principibus primis ve-
nit in adiutorium meum, & ego remansi ibi
14 iuxta regem Persarum. * Veni autem vt
docerem te quæ ventura sunt populo tuo in
nouissimis diebus, quoniam adhuc visio in
15 dies. * Cumque loqueretur mihi huiusce-
modi verbis, deieci vultum meum ad ter-
16 ram, & tacui. * Et ecce quasi similitudo filij
hominis tetigit labia mea: & aperiens os
meum locutus sum, & dixi ad eum, qui sta-
bat contra me: Domine mi, in visione tua
dissolutæ sunt compages meæ, & nihil in
17 me remansit virium. * Et quomodo pote-
D rit seruus Domini mei loqui cum Domino
meo? nihil enim in me remansit virium,
18 sed & halitus meus intercluditur. * Rursum
ergo tetigit me quasi visio hominis, & con-
19 fortauit me, * & dixit: Noli timere vir de-
sideriorum: pax tibi: confortare, & esto ro-
bustus. Cumque loqueretur mecum, conua-
lui, & dixi: Loquere Domine mi, quia con-
20 fortasti me. * Et ait: Numquid scis qua-
re venerim ad te? & nunc reuertar vt præ-
lier aduersum principem Persarum. cum
ego egrederer, apparuit princeps Gręcorum
21 veniens. * Verumtamen annunciabo tibi
quod expressum est in scriptura veritatis: &
nemo est adiutor meus in omnibus his, nisi
Michael princeps vester.

CAP. XI.

1 EGo autem ab anno primo Darij Medi
A stabam vt confortaretur, & roboraretur.
2 * Et nunc veritatem annunciabo tibi. Ecce
adhuc tres reges stabunt in Perside, & quar-
tus ditabitur opibus nimijs super omnes: &
cum inualuerit diuitijs suis, concitabit om-
3 nes aduersum regnum Gręciæ. * Surget ve-
ro rex fortis, & dominabitur potestate mul-
4 ta: & faciet quod placuerit ei. * Et cum ste-
terit, conteretur regnum eius, & diuidetur
in quattuor ventos cæli: sed non in posteros
eius, neque secundum potentiam illius, qua
dominatus est. lacerabitur enim regnũ eius
5 etiam in externos, exceptis his. * Et con-
fortabitur rex Austri: & de principibus eius
præualebit super eum, & dominabitur di-
6 tione: multa enim dominatio eius. * Et
post finem annorum fœderabuntur: filiaq.
regis Austri veniet ad regem Aquilonis fa-
cere amicitiam, & non obtinebit fortitudi-
nem brachij, nec stabit semen eius: & trade-
tur ipsa, & qui adduxerunt eam, adolescen-
tes eius, & qui confortabant eam in tempo-
7 ribus. * Et stabit de germine radicum eius
B plantatio: & veniet cum exercitu, & ingre-
dietur prouinciam regis Aquilonis: & abu-
8 tetur eis, & obtinebit. * Insuper & deos eo-
rum, & sculptilia, vasa quoque pretiosa ar-
genti, & auri captiua ducet in Aegyptũ: ipse
9 præualebit aduersus regem Aquilonis. * Et
intrabit in regnum rex Austri, & reuertetur
10 ad terram suam. * Filij autem eius prouo-
cabuntur, & congregabunt multitudinem
exercituum plurimorũ: & veniet properãs,
& inundans: & reuertetur, & concitabitur,
11 & congredietur cum robore eius. * Et pro-
uocatus rex Austri egredietur & pugnabit
aduersus regem Aquilonis, & præparabit
multitudinem nimiam, & dabitur multitu-
12 do in manu eius. * Et capiet multitudiné, &
C exaltabitur cor eius, & deijciet multa mil-
13 lia, sed non præualebit. * Conuertetur enim
rex Aquilonis, & præparabit multitudinem
multo maiorem quàm prius: & in fine tem-
porum, annorumque veniet properans cum
14 exercitu magno, & opibus nimijs. * † Et Isa.19.c.
in temporibus illis multi consurgent aduer- 16
sus regem Austri: filij quoque præuarica-
torum populi tui extollentur vt impleant
15 visionem, & corruent. * Et veniet rex Aqui-
lonis, & comportabit aggerem, & capiet vr-
bes munitissimas: & brachia Austri non su-
stinebunt, & consurgent electi eius ad resi-
16 stendum, & non erit fortitudo. * Et faciet
veniens super eum iuxta placitum suum, &
non erit qui stet contra faciem eius: & sta-
bit in terra inclyta, & consumetur in manu
17 eius. * Et ponet faciem suam vt veniat
ad tenendum vniuersum regnum eius, & re-
cta faciet cum eo: & filiam feminarum da-
bit ei, vt euertat illud: & non stabit, nec il-
18 lius erit. * Et conuertet faciem suam ad in-
sulas, & capiet multas: & cessare faciet prin-
cipem opprobrij sui, & opprobrium eius
19 conuertetur in eum. * Et conuertet faciem
D suam ad imperium terræ suæ, & impinget,

20 & corruet, & non inuenietur. * Et stabit
in loco eius vilissimus, & indignus decore
regio: & in paucis diebus conteretur, non in
21 furore, nec in prælio. * Et stabit in loco
eius despectus, & non tribuetur ei honor re-
gius: & veniet clam, & obtinebit regnum
22 in fraudulentia. * Et brachia pugnantis ex-
pugnabuntur a facie eius, & conterentur: in-
23 super & dux fœderis. * Et post amicitias,
cum eo faciet dolum: & ascendet, & supera-
24 bit in modico populo. * Et abundantes, &
vberes vrbes ingredietur: & faciet quæ non
fecerunt patres eius, & patres patrum eius:
rapinas, & prædam, & diuitias eorum dissi-
pabit, & cōtra firmissimas cogitationes ini-
25 bit: & hoc vsque ad tempus. * Et concita-
bitur fortitudo eius, & cor eius aduersum re-
gem Austri in exercitu magno: & rex Au-
stri prouocabitur ad bellum multis auxilijs,
& fortibus nimis: & non stabunt, quia ini-
26 bunt aduersus eum consilia. * Et come-
E dentes panem cum eo, cōterent illum, exer-
citusque eius opprimetur: & cadent interfe-
27 cti plurimi. * Duorum quoque regum cor
erit vt malefaciant, & ad mensam vnam
mendaciū loquentur, & non proficient: quia
28 adhuc finis in aliud tempus. * Et reuertetur
in terram suam cum opibus multis: & cor
eius aduersum testamentum sanctum, & fa-
29 ciet, & reuertetur in terram suam. * Statuto
tempore reuertetur, & veniet ad Austrum:
30 & non erit priori simile nouissimum. * Et
venient super eum Trieres, & Romani: &
percutietur, & reuertetur, & indignabitur
contra testamentum sanctuarij, & faciet: re-
uerteturque & cogitabit aduersum eos, qui
31 dereliquerunt testamentum sanctuarij. * Et
brachia ex eo stabunt, & polluent sanctua-
rium fortitudinis, & auferent iuge sacrifi-
cium: & dabunt abominationem in desola-
32 tionem. * Et impij in testamentum simula-
F bunt fraudulenter: populus autem sciens
33 Deum suum, obtinebit, & faciet. * Et do-
cti in populo docebunt plurimos: & ruent
in gladio, & in flāma, & in captiuitate, & in
34 rapina dierum. * Cumque corruerint, suble-
uabuntur auxilio paruulo: & applicabuntur
35 eis plurimi fraudulenter. * Et de eruditis
ruent, vt conflentur, & eligantur, & dealben-
tur vsq. ad tempus præfinitum: quia adhuc
36 aliud tempus erit. * Et faciet iuxta volunta-
tem suam rex, & eleuabitur, & magnificabi-
tur aduersus omnem deū: & aduersus Deum
deorū loquetur magnifica, & dirigetur, do-
nec compleatur iracundia: perpetrata quip-
37 pe est definitio. * Et Deum patrum suorum
non reputabit: & erit in concupiscentijs fe-
minarum, nec quemquā deorū curabit: quia
38 aduersum vniuersa consurget. * Deum autē
Maozim in loco suo venerabitur: & Deum,
quem ignorauerunt patres eius, colet auro,
& argēto, & lapide pretioso, rebusq. pretio-
39 sis. * Et faciet vt muniat Maozim cū Deo
G alieno, quem cognouit, & multiplicabit glo
riam, & dabit eis potestatē in multis, & ter-
40 ram diuidet gratuito. * Et in tempore præ-
finito præliabitur aduersus eum rex Austri,
& quasi tempestas veniet contra illum rex
Aquilonis in curribus, & in equitibus, & in
classe magna, & ingredietur terras, & conte-
41 ret, & pertransiet. * Et introibit in terram
gloriosam, & multæ corruēt: hæ autem solæ
saluabuntur de manu eius, Edom, & Moab,
42 & principium filiorum Ammon. * Et mit-
tet manum suā in terras: & Terra Aegypti
43 non effugiet. * Et dominabitur thesaurorū
auri, & argenti, & in omnibus pretiosis Ae-
gypti: per Libyam quoque, & Aethiopiam
44 transibit. * Et fama turbabit eum ab Orien
te & ab Aquilone: & veniet in multitudine
magna vt conterat & interficiat plurimos.
45 * Et figet tabernaculum suum Apadno in-
ter maria, super montem inclytum & san-
ctum: & veniet vsque ad summitatem eius,
& nemo auxiliabitur ei.

CAP. XII.

1 IN tempore autem illo consurget Mi-
A chael princeps magnus, qui stat pro filijs
populi tui: & veniet tempus quale non fuit
ab eo ex quo gentes esse cœperunt vsque ad
tēpus illud. Et in tēpore illo saluabitur po-
pulus tuus, omnis qui inuentus fuerit scri-
2 ptus in libro. * Et multi de his, qui dor-
miunt in terræ puluere, euigilabunt: alij Mat. 25.
in vitam æternam, & alij in opprobrium vt d. 46
3 videant semper. * Qui autem docti fuerint,
fulgebunt quasi splendor firmamenti: & Sap. 3. b.
qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stel- 7
4 læ in perpetuas æternitates. * Tu autē Da-
B niel claude sermones, & signa librum vsque
ad tempus statutum: plurimi pertransibūt,
5 & multiplex erit scientia. * Et vidi ego Da-
niel, & ecce quasi duo alij stabāt: vnus hinc
super ripam fluminis, & alius inde ex altera
6 ripa fluminis. * Et dixi viro, qui erat indu-
tus lineis, qui stabat super aquas fluminis:
7 Vsquequo finis horum mirabilium? * Et
C audiui virum, qui indutus erat lineis, qui
stabat super aquas fluminis, cum eleuasset Apoc. 10
dexteram & sinistram suam in cælum, & iu- a. 5
rasset per viuentem in æternum, quia in tem
pus, & tempora, & dimidium temporis. Et
cum completa fuerit dispersio manus popu-
8 li sancti complebuntur vniuersa hæc. * Et
ego audiui, & non intellexi. Et dixi: Do-
9 mine mi, quid erit post hæc? * Et ait: Va-
de Daniel, quia clausi sunt, signatique ser-
10 mones vsque ad præfinitum tempus. * Eli-
D gentur, & dealbabuntur, & quasi ignis pro-
babuntur multi: & impie agent impij, neq.

intelligent omnes imp:j, porro docti intelli-
11 gent. * Et a tempore cum ab atu n fuerit
iugo sacrificium & poli a fuerit abominatio
in desolation m, dies mille ducenti nona-
12 g nta. * Beatus, qui expectat, & perue-
nit vsque ad dies mille trecentos triginta-
13 quinque. * Tu autē va te ad præfinitū: & re
quiesces, & stab's in sorte tua in finē dierū.

Hucusque Danielem in Hebræo volumine legimus. Quæ sequuntur vsque ad finem libri, de Theodotionis editione translata sunt.

CAP. XIII.

1 ET erat vir habitans in Babylone, & no-
2 men eius IoaKim: * Et accepit vxorem
A nomine Susannam, filiam Helciæ pulchrā
3 nimis, & timentem Deum: * parentes enim
illius, cum essent iusti, erudierunt filiam suā
4 secundum legem Moysi. * Erat autem Ioa-
Kim diues valde, & erat ei pomarium vici-
num domui suæ: & ad ipsum confluebant
Iudæi, eo quòd esset honorabilior omnium.
5 * Et constituti sunt de populo duo senes iu-
dices in illo anno, de quibus locutus est Do
minus: Quia egressa est iniquitas de Baby-
lone a senioribus iudicibus, qui videbantur
6 regere populum. * Isti frequentabant do-
mum IoaKim, & ueniebant ad eos omnes,
7 qui habebant iudicia. * Cum autem popu-
lus reuertisset per meridiem, ingrediebatur
Susanna, & deambulabat in pomario viri
8 sui. * Et uidebant eam senes quotidie ingre-
dientem, & deambulantem: & exarserunt in
9 concupiscentiam eius: * & euerterunt sen-
sum suum, & declinauerunt oculos suos ut
non uiderent cælum, neque recordarentur
10 iudiciorum iustorum. * Erant ergo ambo
B vulnerati amore eius, nec indicauerunt sibi
11 vicissim dolorē suum: * erubescebant enim
indicare sibi concupiscentiam suam, volētes
12 concumbere cum ea: * & obseruabant quo-
tidie solicitius uidere eam. Dixitque alter
13 ad alterum: * Eamus domum, quia hora
14 prandij est. Et egressi recesserunt a se. * Cū-
que reuertissent, venerunt in unum: & sci-
scitantes ab inuicem causam, confessi sunt
concupiscentiam suam: & tunc in commu-
ni statuerunt tempus, quando eam possent
15 inuenire solam. * Factum est autem, cum
obseruarent diem aptum, ingressa est aliquā
do sicut heri & nudiustertius, cum duabus
solis puellis, voluitque lauari in pomario:
16 æstus quippe erat: * & non erat ibi quisquā,
præter duos senes absconditos, & contēplan-
17 tes eam. * Dixit ergo puellis: Afferte mihi
oleum, & smigmata, & ostia pomarij claudi-
18 te, ut lauer. * Et fecerunt sicut præceperat:
clauseruntque ostia pomarij, & egressæ sunt
per posticum ut afferrent quæ iusserat nescie
19 bantq; senes intus esse absconditos. * Cum
C autē egressæ essent puellę, surrexerunt duo se
20 nes, & accurrerunt ad eā, & dixerunt: * Ecce
ostia pomarij clausa sunt, & nemo nos uidet,
& nos in concupiscentia tui sumus: quā ob rē
assentire nobis, & cōmiscere nobiscū. * quòd
si nolueris, dicemus contra te testimoniū, q
fuerit tecū iuuenis, & ob hanc causā emiseris
22 puellas a te. * Ingemuit Susanna, & ait: An-
gustiæ sunt mihi vndique: si enim hoc egero,
mors mihi est: si autē nō egero, nō effugiā ma
23 nus uestras. * Sed melius est mihi absq; ope
re incidere in manus vestras, q̄ peccare in cō-
24 spectu Dñi. * Et exclamauit uoce magna Susā
25 na: exclamauerūt autē & senes aduersus eā. *
Et cucurrit vnus ad ostia pomarij, & aperuit.

Cum

26 * Cum ergo audissent clamorem famuli do
mus in pomario, irruerunt per posticum vt
27 viderent quidnam esset. * Postquam autem
senes locuti sunt, erubuerunt serui vehemen
ter: quia nunquam dictus fuerat sermo hu-
D iuscemodi de Susanna. Et facta est dies cra-
28 stina. * Cumque venisset populus ad Ioa-
Kim virum eius, venerunt & duo presbyteri
pleni iniqua cogitatione aduersus Susannā
29 vt interficerent eam. * Et dixerunt coram
populo: Mittite ad Susannam filiam Helciæ
30 vxorem IoaKim. Et statim miserunt. * Et
venit cum parentibus, & filijs, & vniuersis
31 cognatis suis. * Porro Susanna erat delicata
32 nimis, & pulchra specie. * At iniqui illi ius-
serūt vt discooperiretur (erat enim cooper-
33 ta) vt vel sic satiarentur decore eius. * Fle-
bant igitur sui, & omnes qui nouerant eam.
34 * Cōsurgentes autem duo presbyteri in me-
dio populi, posuerunt manus suas super ca-
35 put eius. * Quæ flens suspexit ad cælū: erat
enim cor eius fiduciam habens in Domino.
36 * Et dixerunt presbyteri: Cum deambula-
remus in pomario soli, ingressa est hæc cum
duabus puellis: & clausit ostia pomarij, &
37 dimisit a se puellas. * Venitq. ad eam ado-
lescens, qui erat absconditus, & concubuit
38 cum ea. * Porro nos cum essemus in angulo
pomarij, videntes iniquitatem, cucurrimus
ad eos, & vidimus eos pariter commisceri.
39 * Et illum quidem non quiuimus compre-
hendere, quia fortior nobis erat, & apertis
40 ostijs exiliuit: * hanc autem cum apprehen-
E dissemus, interrogauimus, quisnā esset ado-
lescēs, & noluit indicare nobis: huius rei te-
41 stes sumus. * Credidit eis multitudo quasi
senibus & iudicibus populi, & condemnaue
42 runt eam ad mortem. * Exclamauit autem
voce magna Susanna, & dixit: Deus æterne,
qui absconditorum es cognitor, qui nosti om
43 nia antequam fiant, * tu scis quoniam fal-
sum testimonium tulerunt contra me: & ec-
ce morior, cum nihil horum fecerim, quæ
isti malitiose composuerunt aduersum me.
44 * Exaudiuit autem Dominus vocem eius.
45 * Cumque duceretur ad mortem, suscitauit
Dominus spiritum sanctum pueri iunioris,
46 cuius nomen Daniel: * Et exclamauit voce
magna: Mundus ego sum a sanguine huius.
47 * Et conuersus omnis populus ad eū, dixit:
48 Quis est iste sermo, quē tu locutus es? * Qui
cum staret in medio eorum, ait: Sic fatui fi-
lij Israel, nō indicantes, neque quod verum
est cognoscentes, condemnastis filiam Is-
49 rael? * Reuertimini ad iudicium, quia fal-
sum testimonium locuti sunt aduersus eam.
50 * Reuersus est ergo populus cum festinatio-
F ne, & dixerunt ei senes: Veni, & sede in me-
dio nostrum, & indica nobis: quia tibi Deus
51 dedit honorem senectutis. * Et dixit ad
eos Daniel: Separate illos abinuicem pro-
52 cul, & dijudicabo eos. * Cum ergo diuisi
essent alter ab altero, vocauit vnum de eis,
& dixit ad eum: Inueterate dierum malo-
rū, nunc venerunt peccata tua, quæ operal a-
53 ris prius: * iudicans iudicia iniusta, innocen
tes opprimens, & dimittens noxios, dicente
Domino: Innocentem & iustum non in- | Exo.23 a.4
54 terficies. * Nunc ergo si vidisti eam, dic sub
qua arbore videris eos colloquentes sibi.
55 Qui ait: Sub schino. * Dixit autem Daniel:
Recte mentitus es in caput tuum: Ecce
enim Angelus Dei accepta sententia ab eo,
56 scindet te medium. * Et, amoto eo, iussit
venire alium, & dixit ei. Semen Chanaan,
& non Iuda, species decepit te, & concupi-
57 scentia subuertit cor tuum: * sic faciebatis
filiabus Israel, & illæ timentes loquebantur
vobis: sed filia Iuda non sustinuit iniquita-
58 tem vestram. * Nunc ergo dic mihi, sub
qua arbore comprehenderis eos loquentes
59 sibi. Qui ait: Sub prino. * Dixit autem ei
G Daniel: Recte mentitus es & tu in caput
tuum: manet enim Angelus Domini, gladiū
habēs, vt secet te medium, & interficiat vos.
60 * Exclamauit itaque omnis cœtus voce ma-
gna, & benedixerunt Deum, qui saluat spe-
61 rantes in se. * Et consurrexerunt aduersus
duos presbyteros (conuicerat enim eos Da-
niel ex ore suo falsum dixisse testimonium)
feceruntque eis sicut male egerant aduersus
62 proximum * vt facerent secundum legem | Deut.9. d.19
Moysi: & interfecerunt eos, & saluatus est
63 sanguis innoxius in die illa. * Helcias autē
& vxor eius laudauerunt Deum pro filia sua
Susanna cum IoaKim marito eius, & cogna
tis omnibus, quia non esset inuenta in ea res
64 turpis. * Daniel autem factus est magnus
in conspectu populi a die illa, & deinceps.
65 * Et rex Astyages appositus est ad patres
suos, & suscepit Cyrus Perses regnum eius.

CAP. XIIII.

1 Erat autem Daniel conuiua regis, & ho-
A noratus super omnes amicos eius. * Erat
2 quoque idolum apud Babylonios nomine
Bel: & impendebantur in eo per dies singu-
los similæ artabæ duodecim, & oues quadra
3 ginta, viniq. amphoræ sex. * Rex quoq. co-
lebat eum, & ibat per singulos dies adorare
eum: porro Daniel adorabat Deum suum.
4 Dixitq. ei rex: Quare nō adoras Bel? * Qui
respondens, ait ei: Quia non colo idola ma-
nufacta, sed viuentem Deum, qui creauit cæ-
lum, & terram, & habet potestatē omnis car
5 nis. * Et dixit rex ad eum: Non videtur tibi
esse Bel viuens Deus? An non vides quan-
6 ta comedat, & bibat quotidie? * Et ait
B Daniel arridens: Ne erres rex. iste enim in-
trinsecus luteus est, & forinsecus æreus, ne-
7 que comedit aliquando. * Et iratus rex

vocauit sacerdotes eius,& ait eis: Nisi dixe-
ritis mihi,quis est qui comedat impēsas has,
8 moriemini. * Si autem ostenderitis,quoniā
Bel comedat hæc, morietur Daniel, quia
blasphemauit in Bel. Et dixit Daniel regi:
9 Fiat iuxta verbum tuum. * Erant autem sa-
cerdotes Bel septuaginta,exceptis vxoribus,
& paruulis, & filijs. Et venit rex cum Da-
10 niele in templum Bel. * Et dixerunt sacer-
dotes Bel: Ecce nos egredimur foras: & tu
rex pone escas, & vinum misce, & claude
11 ostiū, & signa annulo tuo: * & cum ingres-
C sus fueris mane, nisi inueneris omnia come-
sta a Bel, morte moriemur, vel Daniel qui
12 mentitus est aduersum nos. * Contemnabāt
autem,quia fecerāt sub mensa absconditum
introitum,& per illum ingrediebantur sem-
13 per, & deuorabant ea. * Factum est igitur
postquam egressi sunt illi, rex posuit cibos
ante Bel: præcepit Daniel pueris suis,& at-
tulerūt cinerem, & cribrauit per totum tem
plum corā rege:& egressi clauserunt ostium:
14 & signantes annulo regis abierunt. * Sacer-
dotes autem ingressi sunt nocte iuxta con-
suetudinem suam,& vxores, & filij eorum:
15 & comederunt omnia, & biberunt. * Sur-
rexit autem rex primo diluculo, & Daniel
16 cum eo. * Et ait rex: Saluane sunt signacu-
17 la, Daniel? Qui respondit: Salua, rex. * Sta-
D timque cum aperuisset ostium,intuitus rex
mensam, exclamauit voce magna: Magnus
18 es Bel,& non est apud te dolus quisquā. * Et
risit Daniel: & tenuit regem ne ingredere-
tur intro: & dixit: Ecce pauimentum, ani-
19 maduerte cuius vestigia sint hæc. * Et dixit
rex: Video vestigia virorum, & mulierum,
20 & infantium. Et iratus est rex. * Tunc ap-
prehendit sacerdotes,& vxores, & filios eo-
rum: & ostenderunt ei abscōdita ostiola,per

quæ ingrediebantur,& consumebant quæ e-
21 rant super mēsam. * Occidit ergo illos rex,
& tradidit Bel in potestatem Danielis: qui
22 subuertit eum, & templum eius. * Et erat
draco magnus in loco illo, & colebant eum
23 Babylonij. * Et dixit rex Danieli: Ecce nūc
non potes dicere quia iste nō sit Deus viuēs:
24 adora ergo eum. * Dixitque Daniel: Domi-
E num Deum meū adoro: quia ipse est Deus
25 viuens: iste autem nō est Deus viuens. * Tu
autem rex da mihi potestatem, & interficiā
draconem absque gladio, & fuste. Et ait
26 rex: Do tibi. * Tulit ergo Daniel picem, &
adipem, & pilos,& coxit pariter: fecitque
massas, & dedit in os draconis, & diruptus
est draco. Et dixit: Ecce quem colebatis.
27 * Quod cum audissent Babylonij, indignati
sunt vehementer: & congregati aduersum
regem, dixerunt: Iudæus factus est rex: Bel
destruxit, draconem interfecit, & sacerdotes
28 occidit. * Et dixerunt cum venissent ad re-
gem: Trade nobis Danielē, alioquin interfi-
29 ciemus te, & domum tuā. * Vidit ergo rex
F quod irruerent in eum vehementer: & necessita-
30 te compulsus tradidit eis Danielem. * Qui
miserunt eum in lacum leonum, & erat ibi
31 diebus sex. * Porro in lacu erāt leones septē,
& dabantur eis duo corpora quotidie,& duæ
oues: & tunc non data sunt eis, vt deuorarēt
32 Danielē. * Erat autem Habacuc propheta
in Iudæa,& ipse coxerat pulmentum, & in-
triuerat panes in alueolo: & ibat in campū
33 vt ferret messoribus. * Dixitq. Angelus Do
mini ad Habacuc: Fer prandiū, quod habes,
in Babylonē Danieli, qui est in lacu leonum.
34 * Et dixit Habacuc: Domine, Babylonē non
35 vidi,& lacum nescio. * ‖ Et apprehendit eum ‖ Ezec.
Angelus Domini in vertice eius, & porta- a. 3
uit eum capillo capitis sui, posuitq. eum in

Babylone

G Babylone ſupra lacum in impetu ſpiritus
36 ſui. * Et clamauit Habacuc, dicens: Da-
niel ſerue Dei, tolle prandium, quod mi-
37 ſit tibi Deus. * Et ait Daniel: Recorda-
tus es mei Deus, & non dereliquiſti dili-
38 gentes te. * Surgenſque Daniel come-
dit. Porro Angelus Domini reſtituit Ha-
39 bacuc confeſtim in loco ſuo. * Venit er-
go rex die ſeptimo ut lugeret Danielem:
& venit ad lacum, & introſpexit, & ecce
40 Daniel ſedens in medio leonum. * Et ex-
clamauit voce magna rex, dicens: Magnus
es Domine Deus Danielis. Et extraxit eum
41 de lacu leonum. * Porro illos, qui perdi-
tionis eius cauſa fuerant, intromiſit in la-
cum, & deuorati ſunt in momento coram
42 eo. * Tunc rex ait: Paueant omnes habi-
tantes in vniuerſa terra Deum Danielis:
quia ipſe eſt Saluator faciens ſigna, & mi-
rabilia in terra: qui liberauit Danielem de
lacu leonum.

PROPHETIA OSEE.

CAPVT PRIMVM.

1 VERBVM Domini,quod
A factum eſt ad Oſee filium
Beeri , in diebus Oziæ ,
Ioathan, Achaz , Ezechiæ
regum Iuda , & in diebus
Ieroboam filij Ioas regis
2 Iſrael . * Principium lo-
quendi Domino in Oſee : & dixit Dominus
ad Oſee: Vade, ſume tibi vxorem fornicatio
B num , & fac tibi filios fornicationum : quia
3 fornicans fornicabitur terra a Domino. * Et
abijt,& accepit Gomer filiam Debelaim: &
4 concepit, & peperit ei filium. * Et dixit Do-
minus ad eum : Voca nomen eius Iezrahel :
quoniam adhuc modicũ, & viſitabo ſangui-
nem Iezrahel ſuper domum Iehu,& quieſce
5 re faciam regnum domus Iſrael. * Et in illa
die cõteram arcum Iſrael in valle Iezrahel .
6 * Et concepit adhuc, & peperit filiam . Et
dixit ei : Voca nomen eius Abſque miſericor
dia : quia non addam vltra miſereri domui
7 Iſrael, ſed obliuione obliuiſcar eorum. * Et
domui Iuda miſerebor , & ſaluabo eos in
C Domino Deo ſuo : & non ſaluabo eos in ar-
cu , & gladio , & in bello , & in equis , & in
8 equitibus . * Et ablactauit eam , quæ erat
Abſque miſericordia . Et concepit, & pepe-
9 rit filium. * Et dixit: Voca nomen eius: Non
D populus meus: quia vos non populus meus:
10 & ego non ero veſter.* Et erit numerus filio
rũ Iſrael quaſi arena maris,quæ ſine mẽſura
eſt,& non numerabitur. ‖ Et erit in loco vbi ‖ Rom.9. c.16
diceretur eis : Non populus meus vos : dicetur
11 eis: Filij Dei viuentis. * Et congregabuntur
filij Iuda, & filii Iſrael pariter: & ponent ſi-
bimet caput vnum , & aſcendent de terra :
quia magnus dies Iezrahel.

CAP. II.

1 DIcite fratribus veſtris : Populus meus :
A & ſorori veſtrę, Miſericordiam conſecu
2 ta . * Iudicate matrem veſtram , iudicate :
quoniam ipſa non vxor mea , & ego non vir
eius . auferat fornicationes ſuas a facie ſua ,
& adulteria ſua de medio vberum ſuorum .
3 * Ne forte expoliem eam nudam , & ſtatuã
eam ſecundum diem natiuitatis ſuæ : & po-
nam eam quaſi ſolitudinem , & ſtatuam eã
velut terram inuiam , & interficiam eam ſi-
4 ti. * Et filiorum illius non miſerebor: quo-
5 niam filij fornicationum ſunt . * quia forni-
cata eſt mater eorum , confuſa eſt quæ con-
cepit eos: quia dixit : Vadam poſt amatores
meos, qui dant panes mihi, & aquas meas,
lanam meam , & linum meum , oleum
6 meum , & potum meum . * Propter hoc
ecce ego ſepiam viam tuam ſpinis , & ſepiã
eam maceria , & ſemitas ſuas non inueniet.
7 * Et ſequetur amatores ſuos , & non appre-
B hendet eos : & quæret eos , & non inueniet,
& dicet: Vadam, & reuertar ad virum meum

priorem: quia bene mihi erat tunc magis
8 quàm nunc. * Et hæc nesciuit, quia ego
dedi ei frumentum, & uinum, & oleum, &
argentum multiplicaui ei, & aurum, quæ
9 fecerunt Baal. * Idcirco conuertar, & su-
mam frumentum meum in tempore suo,
& vinum meum in tempore suo, & liberabo
lanam meam & linum meum, quæ operie-
10 bant ignominiam eius. * Et nunc reuelabo
stultitiam eius in oculis amatorum eius: &
11 vir non eruet eam de manu mea: * & ces-
sare faciam omne gaudium eius, sollemni-
tatem eius, neomeniam eius, sabbatum eius,
12 & omnia festa tempora eius. * Et corrum-
pam uineam eius, & ficum eius: de quibus
C dixit: Mercedes hæ, meæ sunt, quas dederunt
mihi amatores mei: & ponā eam in saltū,
13 & comedet eam bestia agri. * Et visitabo
super eam dies Baalim, quibus accendebat
incensum, & ornabatur in aure sua, & monili
suo, & ibat post amatores suos, & mei obliui
14 scebatur, dicit Dominus. * Propter hoc, ecce
ego lactabo eam, & ducam eam in solitudi-
15 nem: & loquar ad cor eius. * Et dabo ei vi-
nitores eius ex eodem loco, & Vallem A-
chor ad aperiendam spem: & canet ibi iux-
ta dies iuuentutis suæ, & iuxta dies ascen-
16 sionis suæ de Terra Aegypti. * Et erit in
die illa, ait Dominus: uocabit me: Vir
17 meus: & non uocabit me ultra, Baali. * Et
auferam nomina Baalim de ore eius, &
non recordabitur ultra nominis eorum.
18 * Et percutiam cum eis fœdus in die illa,
D cum bestia agri, & cum uolucre cæli, &
cum reptili terræ: & arcum, & gladium, &
bellum conteram de terra: & dormire eos
19 faciam fiducialiter. * Et sponsabo te mihi
in sempiternum: & sponsabo te mihi in
iustitia, & iudicio, & in misericordia, & in
20 miserationibus. * Et sponsabo te mihi in
21 fide: & scies quia ego Dominus. * Et erit
in die illa: Exaudiam, dicit Dominus, exau-
22 diam cælos, & illi exaudient terram. * Et
terra exaudiet triticum, & uinum, & oleū:
23 & hæc exaudient Iezrahel. * Et seminabo
eam mihi in terra, & miserebor eius, quæ
24 fuit absque misericordia. * ‖ Et dicam non ‖ Rom. 9. c.25
populo meo: Populus meus es tu: & ipse 1.Pet, 2.b.
dicet: Deus meus es tu. 10

CAP. III.

1 ET dixit Dominus ad me: Adhuc ua-
A de, & dilige mulierem dilectam ami-
co & adulteram: sicut diligit Dominus fi-
lios Israel, & ipsi respiciunt ad deos alie-
2 nos, & diligunt uinacia vuarum. * Et fodi
eam mihi quindecim argenteis, & coro hor
3 dei, & dimidio coro hordei. * Et dixi ad eā:
Dies multos expectabis me: non fornicabe-
B ris, & non eris uiro: sed & ego expectabo te.
4 * quia dies multos sedebunt filij Israel sine
rege, & sine principe, & sine sacrificio, & si-
ne altari, & sine ephod, & sine theraphim.
5 * ‖ & post hæc reuertentur filij Israel, & ‖ Eze. 34.
quærent Dominum Deum suum, & Dauid c.23
regem suum: & pauebunt ad Dominum, &
ad bonum eius in nouissimo dierum.

CAP. IIII.

1 AVdite verbum Domini filij Israel, quia
A iudicium Domino cum habitatoribus
terræ: non est enim ueritas, & non est mise-
ricordia, & non est scientia Dei in terra.
2 * Maledictum, & mendacium, & homici-
dium, & furtum, & adulterium inundaue-
3 runt, & sanguis sanguinem tetigit. * Propter
hoc lugebit terra, & infirmabitur omnis,
qui habitat in ea, in bestia agri, & in uolucre
cæli: sed & pisces maris congregabuntur.
4 * Verumtamen vnusquisque non iudicet: &
non arguatur uir: populus enim tuus sicut
5 hi, qui contradicunt sacerdoti. * Et corrues
B hodie, & corruet etiam propheta tecum: no-
6 cte tacere feci matrem tuam. * Conticuit
populus meus, eo quòd non habuerit scien-
tiam: quia tu scientiam repulisti, repellā te,
ne sacerdotio fungaris mihi: & oblita es le-
gis Dei tui, obliuiscar filiorum tuorum &
7 ego. * Secundum multitudinem eorum sic
peccauerunt mihi: gloriam eorum in igno-
8 miniam cōmutabo. * Peccata populi mei
comedent, & ad iniquitatem eorū subleua-
9 bunt animas eorum. * Et erit sicut populus,
sic sacerdos: & uisitabo super eum uias eius,
10 & cogitationes eius reddam ei. * Et come-
C dent, & non saturabuntur: fornicati sunt, &
non cessauerunt: quoniam Dominum dere-
11 liquerunt in non custodiendo. * Fornicatio,
12 & uinum, & ebrietas auferunt cor. * Popu-
lus meus in ligno suo interrogauit, & bacu-
lus eius annunciauit ei: spiritus enim forni-
cationū decepit eos, & fornicati sunt a Deo
13 suo. * Super capita montium sacrificabant,
& super colles accendebant thymiama: sub-
tus quercum, & populum, & terebinthum,
quia bona erat umbra eius: ideo fornicabun
tur filiæ uestræ, & sponsæ uestræ adulteræ
14 erunt. * Non uisitabo super filias uestras cū
D fuerint fornicatę, & super sponsas uestras
cum adulterauerint: quoniam ipsi cū mere-
tricibus conuersabantur, & cum effeminatis
sacrificabant, & populus non intelligens
15 vapulabit. * Si fornicaris tu Israel, non de-
linquat saltem Iuda: & nolite ingredi in
Galgala, & ne ascenderitis in Bethauen, ne-
16 que iuraueritis: Viuit Dominus. * Quoniam
sicut vacca lasciuiens declinauit Israel:
nūc pascet eos Dominus, quasi agnum in la
17 titudine. * Particeps idolorum Ephraim,
18 dimitte eum. * Separatum est conui-
uium eorum, fornicatione fornicati sunt:

dilexerunt

dilexerimt afferre ignominiam protectores
9 eius. * Ligauiteum ſpiritus in alis ſuis, &
confundentur a ſacrificijs ſuis.

C A P. V.

1 AVdite hoc ſacerdotes, & attendite do-
A mus Iſrael, & domus regis auſcultate:
quia vobis iudicium eſt, quoniam laqueus
facti eſtis ſpeculationi, & rete expanſum ſu-
2 per Thabor: * Et victimas declinaſtis in
profundum: & ego eruditor omnium eo-
3 rum. * Ego ſcio Ephraim, & Iſrael non
eſt abſconditus a me: quia nunc fornicatus
4 eſt Ephraim, contaminatus eſt Iſrael. * Non
dabunt cogitationes ſuas vt reuertantur ad
B Deum ſuum: quia ſpiritus fornicationum in
medio eorum, & Dominum non cognoue-
5 runt. * Et reſpondebit arrogantia Iſrael in
facie eius: & Iſrael, & Ephraim ruent in ini-
6 quitate ſua, ruet etiam Iudas cum eis. * In
gregibus ſuis, & in armentis ſuis vadent ad
quærendum Dominũ, & non inuenient: abla
7 tus eſt ab eis. * In Dominum præuaricati
ſunt, quia filios alienos genuerunt: nunc de-
8 uorabit eos menſis cum partibus ſuis. * Clã-
C gite buccina in Gabaa, tuba in Rama: vlula-
te in Bethauen, poſt tergum tuũ Beniamin.
9 * Ephraim in deſolatione erit in die corre-
ptionis: in tribubus Iſrael oſtendi fidem.
10 * Facti ſunt principes Iuda quaſi aſſumen-
tes terminum: ſuper eos effundã quaſi aquã
11 iram meam. * Calumniam patiens eſt E-
phraim, fractus iudicio: quoniam cœpit abi-
12 re poſt ſordes. * Et ego quaſi tinea E-
13 phraim: & quaſi putredo domui Iuda. * Et
D vidit Ephraim languorem ſuum, & Iuda
vinculum ſuum: & abijt Ephraim ad Aſ-
ſur, & miſit ad regem Vltorem: & ipſe non
poterit ſanare vos, nec ſoluere poterit a vo-
14 bis vinculum. * Quoniam ego quaſi leæna
Ephraim, & quaſi catulus leonis domui Iuda:
ego ego capiã, & vadam: tollã, & non eſt qui
15 eruat. * Vadens reuertar ad locum meum:
donec deficiatis, & quæratis faciem meam.

C A P. V I.

1 IN tribulatione ſua mane conſurgent ad
A me: Venite, & reuertamur ad Dominũ:
2 * quia ipſe cepit, & ſanabit nos: percutiet,
3 & curabit nos. * ‖ Viuificabit nos poſt duos
dies: in die tertia ſuſcitabit nos, & viuemus
in conſpectu eius. Sciemus, ſequemurq. vt
B cognoſcamus Dominũ: quaſi diluculũ præ-
paratus eſt egreſſus eius, & veniet quaſi im-
ber nobis temporaneus, & ſerotinus terræ.
4 * Quid faciã tibi Ephraim? quid faciã tibi
Iuda? miſericordia veſtra quaſi nubes matu
5 tina, & quaſi ros mane pertranſiens. * Pro-
C pter hoc dolaui in prophetis, occidi eos in
verbis oris mei: & iudicia tua quaſi lux egre
6 dientur. * ‖ Quia miſericordiam volui, & ‖ 1.Reg.15
non ſacrificiũ, & ſcientiam Dei pluſquàm c. 22
7 holocauſta. * Ipſi autem ſicut Adam tranſ- Eccl. 4. d
greſſi ſunt pactũ, ibi præuaricati ſunt in me. 17
8 * Galaad ciuitas operantiũ idolũ, ſupplanta Matt.9. b.
D ta ſanguine. * Et quaſi fauces virorũ latro- 13. & 12
9 nũ, particeps ſacerdotum, in via interficien- a. 7
tium pergentes de Sichem: quia ſcelus ope-
10 rati ſunt. * In domo Iſrael vidi horrendũ:
ibi fornicationes Ephraim: contaminatus
11 eſt Iſrael. * Sed & Iuda pone meſſem tibi,
cum conuertero captiuitatem populi mei.

C A P. V I I.

1 CVm ſanare vellẽ Iſrael, reuelata eſt ini-
A quitas Ephraim, & malitia Samariæ,
quia operati ſunt mendaciũ: & fur ingreſſus
2 eſt ſpolians, latrunculus foris. * Et ne forte
dicant in cordibus ſuis omnẽ malitiã eorum
me recordatũ: nunc circumdederũt eos ad-
inuentiones ſuæ, coram facie mea factæ ſunt.
3 * In malitia ſua lætificauerũt regẽ: & in men
4 daciis ſuis principes. * Oẽs adulterãtes qua-
ſi clibanus ſuccenſus a coquẽte: quieuit pau-
lulũ ciuitas a cõmiſtione fermenti, donec fer
5 mentaretur totum. * Dies regis noſtri: cœpe-
B runt principes furere a vino: extendit manũ
6 ſuam cum illuſoribus. * Quia applicuerunt
quaſi clibanũ cor ſuum, cũ inſidiaretur eis:
tota nocte dormiuit coquens eos, mane ipſe
7 ſuccenſus quaſi ignis flammæ. * Omnes ca-
lefacti ſunt quaſi clibanus, & deuorauerunt
iudices ſuos: omnes reges eorum ceciderunt:
8 non eſt qui clamet in eis ad me. * Ephraim
in populis ipſe commiſcebatur: Ephraim fa-
ctus eſt ſubcineritius panis, qui non reuerſa-
9 tur. * Comederunt alieni robur eius, & ipſe
C neſciuit: ſed & cani effuſi ſunt in eo, & ipſe
10 ignorauit. * Et humiliabitur ſuperbia Iſrael
in facie eius; nec reuerſi ſunt ad Dominum
Deum ſuum, & non quæſierunt eũ in omni-
11 bus his. * Et factus eſt Ephraim quaſi colũ-
ba ſeducta non habens cor: Aegyptum inuo-
12 cabant, ad Aſſyrios abierunt. * Et cum pro-
fecti fuerint, expandã ſuper eos rete meum:
quaſi volucrem cæli detraham eos, cædam
13 eos ſecundum auditionem cœtus eorũ. * Væ
eis, quoniam receſſerunt a me: vaſtabuntur,
D quia præuaricati ſunt in me: & ego redemi
eos: & ipſi locuti ſunt contra me mendacia.
14 * Et non clamauerunt ad me in corde ſuo,
ſed vlulabant in cubilibus ſuis: ſuper triticũ
& vinum ruminabant, receſſerunt a me.
15 * Et ego erudiui eos, & confortaui brachia
eorum: & in me cogitauerunt malitiam.
16 * Reuerſi ſunt vt eſſent abſque iugo: facti
ſunt quaſi arcus doloſus: cadent in gladio
principes eorum, a furore linguæ ſuæ. Iſta
ſubſannatio eorum in Terra Aegypti.

CAP. VIII.

1 IN gutture tuo fit tuba quasi aquila super
A domum Domini:pro eo quòd trangressi
sunt fœdus meum, & legem meam præua-
2 ricati sunt. * Me inuocabunt: Deus meus
3 cognouimus te Israel. * Proiecit Israel bo-
4 num, inimicus persequetur eum.* Ipsi regna
uerunt, & non ex me: principes extiterunt, &
non cognoui: argentum suum, & aurum
5 suum fecerunt sibi idola, vt interirent.* pro-
B iectus est vitulus tuus Samaria, iratus est
furor meus in eos. vsquequo non poterunt
6 emundari? * Quia ex Israel & ipse est: arti-
fex fecit illum, & non est Deus? quoniam in
aranearum telas erit vitulus Samariæ.
7 * Quia ventum seminabunt, & turbinem
metent culmus stans non est in eo, germen
non faciet farinam: quòd & si fecerit, alieni
8 comedent eam.* Deuoratus est Israel: nunc
factus est in nationibus quasi vas immun-
9 dum.* Quia ipsi ascenderunt ad Assur, ona
C ger solitarius sibi: Ephraim munera dede
10 sunt amatoribus.* Sed & cum mercede con
duxerint nationes, nunc congregabo eos: &
quiescent paulisper ab onere regis, & princi-
11 pum.* Quia multiplicauit Ephraim altaria
ad peccandum: factæ sunt ei aræ in delictũ.
12 * scribam ei multiplices leges meas, quæ ve
13 lut alienæ computatæ sunt. * Hostias offe-
D rent, immolabunt carnes, & comedent, &
Dominus non suscipiet eas: nunc recordabi
tur iniquitatis eorum, & uisitabit peccata
14 eorum: ipsi in Aegyptum conuertentur.* Et
oblitus est Israel factoris sui, & ædificauit de
lubra: & Iudas multiplicauit vrbes munitas
: & mittam ignem in ciuitates eius, & deuo-
rabit ædes illius.

CAP. IX.

1 NOli lætari Israel, noli exultare sicut po-
A puli: quia fornicatus es a Deo tuo, dile
xisti mercedem super omnes areas tritici.
2 * Area & torcular non pascet eos, & vinum
3 mentietur eis. * Non habitabunt in terra
Domini: reuersus est Ephraim in Aegyptũ,
4 & in Assyriis pollutum comedit. * Non li-
babunt Domino vinum, & non placebũt ei:
sacrificia eorum quasi panis lugentium. om
nes, qui comedent eum, contaminabuntur:
quia panis eorum animæ ipsorum, non in-
5 trabit in domum Domini. * Quid facietis
B in die sollemni, in die festiuitatis Domini?
6 * Ecce enim profecti sunt a uastitate: Aegy
ptus: congregabit eos, Memphis sepeliet
eos: desiderabile argentum eorum vrtica
hereditabit, lappa in tabernaculis eorum.
7 * Venerunt dies visitationis, venerunt dies
retributionis: scitote Israel stultum pro-
phetam, insanum virum spiritualem, pro-
pter multitudinem iniquitatis tuæ, & mul-
8 titudinem amentiæ. * Speculator Ephraim
cum Deo meo: propheta laqueus ruinæ fa-
ctus est super omnes uias eius, insania in do-
9 mo Dei eius. * ‡ Profunde peccauerunt, si- ‡ Iud. 19
C cut in diebus Gabaa: recordabitur iniqui-
tatis eorum, & visitabit peccata eorum.
10 * Quasi vuas in deserto inueni Israel: quasi
prima poma ficulneæ in cacumine eius uidi
patres eorum: ipsi autem intrauerunt ad
Beelphegor, & abalienati sunt in confusio-
nem, & facti sunt abominabiles sicut ea, quę
11 dilexerunt. * Ephraim quasi auis auola-
uit, gloria eorum a partu, & ab utero, & a
12 conceptu. * Quod & si enutrierint filios
suos, absque liberis eos faciam in homini-
13 bus: sed & væ eis cum recessero ab eis. * E-
phraim, vt vidi, Tyrus erant fundata in pul-
D chritudine: & Ephraim educet ad interfecto
14 rem filios suos.* Da eis Domine. Quid da
bis eis? Da eis vuluam sine liberis, & vbera
15 arentia.* ‡ Omnes nequitiæ eorum in Gal- ‡ 1. Reg. 8
gal, quia ibi exosos habui eos: propter mali-
tiam adinuentionum eorum de domo mea
eijciam eos: nõ addã vt diligam eos, omnes
16 principes eorum recedentes. * Percussus est
Ephraim, radix eorum exsiccata est: fructum
nequaquã facient. Quòd & si genuerint, inter-
17 ficiam amantissima vteri eorum. * Abijciet
eos Deus meus, quia non audierunt eum: &
erunt vagi in nationibus.

CAP. X.

1 VItis frondosa Israel, fructus adæquatus
A est ei: secundum multitudinẽ fructus
sui multiplicauit altaria, iuxta vbertatem
2 terræ suæ exuberauit simulachris.* Diuisum
est cor eorum, nunc interibunt: ipse confrin-
get simulacra eorum, depopulabitur aras
3 eorum.* Quia nunc dicent: Nõ est rex nobis:
non enim timemus Dominum: & rex quid
4 faciet nobis? * Loquimini verba visionis
inutilis, & ferietis fœdus: & germinabit quasi
amaritudo iudicium super sulcos agri.
5 * Vaccas Bethauen coluerunt habitatores Sa
mariæ: quia luxit super eum populus eius, &
æditui eius, super eum exultauerunt in glo
6 ria eius, quia migrauit ab eo. * Siquidem
& ipse in Assur delatus est, munus regi Ia-
rob: confusio Ephraim capiet, & cõfundetur
7 Israel in voluntate sua. * Transire fecit Sama
ria regem suum quasi spumam super faciem
8 aquæ, * Et disperdentur excelsa idoli, pecca- ‡ Isa. 2. d.
C tum Israel: lappa, & tribulus ascendet super 19
aras eorum: & dicent montibus: ‡ Operite Apoc. 6. d.
9 nos; & collibus: Cadite super nos. * ‡ Ex die- 16
bus Gabaa, peccauit Israel, ibi steterunt: ‡ Luc. 23.
non comprehendet eos in Gabaa prælium d. 30
10 super filios iniquitatis. * Iuxta desiderium Iud. 20

meum corripiam eos:congregabuntur super
eos populi, cum corripientur propter duas
11 iniquitates suas.* Ephraim vitula docta dili
gere trituram,& ego transiui super pulchritu-
dinem colli eius: ascendam super Ephraim,
arabit Iudas,confringet sibi sulcos Iacob.
12 * | Seminate vobis in iustitia, & metite in
D ore misericordiæ, innouate vobis nouale:
tempus autem requirendi Dominum, cum
13 venerit qui docebit vos iustitiam. * Arastis
impietatem, iniquitatem messuistis, comedistis
frugem mendacij: quia confisus es in
14 vijs tuis,in multitudine fortium tuorú.* Cõ
surget tumultus in populo tuo:& omnes mu
nitiones tuæ vastabuntur, sicut vastatus est
Salmana a domo eius | qui iudicauit Baal
15 in die prælij, matre super filios allisa.* Sic
fecit vobis Bethel, a facie malitiæ nequitiarum
vestrarum.

CAP. XI.

1 SIcut mane transiit,pertransiit rex Israel.
A Quia puer Israel, & dilexi eum: & | ex
2 Aegypto vocaui filium meum: * Voca-
uerunt eos, sic abierunt a facie eorum: Baa-
lim immolabant, & simulachris sacrifica-
3 bant.* Et ego quasi nutricius Ephraim,
portabam eos in brachijs meis:& nescierunt
4 quòd curarem eos.* In funiculis Adam tra-
ham eos, in vinculis charitatis: & ero eis
B quasi exaltans iugum super maxillas eorũ:
5 & declinaui ad eum vt vesceretur.* Non re-
uertetur in Terram Aegypti, & Assur ipse
6 rex eius:quoniam noluerunt conuerti.* Cœ-
pit gladius in ciuitatibus eius, & consumet
7 electos eius, & comedet capita eorum.* Et
populus meus pendebit ad reditum meum:
iugum autem imponetur eis simul, quòd
8 auferetur.* Quomodo dabo te Ephraim,
C protegam te Israel? | quomodo dabo te si-
cut Adama, ponam te, vt Seboim? Conuer-
sum est in me cor meum, pariter contur-
9 bata est pœnitudo mea.* Non faciam furo-
rem iræ meæ: non conuertar vt disperdam
Ephraim:quoniam Deus ego,& non homo:
in medio tui sanctus, & non ingrediar ciui-
10 tatem.* Post Dominũ ambulabunt, quasi
D leo rugiet: quia ipse rugiet, & formidabunt
11 filij maris.* Et auolabunt quasi auis ex Ae-
gypto, & quasi columba de Terra Assyrio-
rum.& collocabo eos in domibus suis, dicit
12 Dominus.* Circumdedit me in negatione
Ephraim,& in dolo domus Israel:Iudas au-
tem testis descendit cum Deo, & cum san-
ctis fidelis.

CAP. XII.

1 EPhraim pascit ventum,& sequitur æstũ:
A tota die mendacium, & vastitatem mul-
tiplicat:& fœdus cum Assyrijs iniit, & oleũ
2 in Aegyptum ferebat.* Iudicium ergo Do-
mini cum Iuda, & visitatio super Iacob:
iuxta vias eius, & iuxta adinuentiones eius
3 reddet ei.* | In vtero supplantauit fratrem | Gen.25.
suum: & in fortitudine sua directus est cum e.15
4 angelo.* Et inualuit | ad angelum, & con- Gen.32.f.
B fortatus est, fleuit, & rogauit eum: in Bethel 36
5 inuenit eum,& ibi locutus est nobiscũ.* Et
Dominus Deus exercituum, Dominus me-
6 moriale eius.* Et tu ad Deum tuum conuer
teris: misericordiam & iudicium custodi,&
7 spera in Deo tuo semper.* Chanaan,in ma-
nu eius statera dolosa calumniam dilexit.
8 * Et dixit Ephraim: Veruntamen diues ef-
C fectus sum,inueni idolum mihi:omnes labo
res mei non inuenient mihi iniquitatem,
9 quam peccaui.* Et ego Dominus Deus tuus
ex Terra Aegypti,adhuc sedere te faciam in
10 tabernaculis,sicut in diebus festiuitatis.* Et
locutus sum super prophetas, & ego visionẽ
multiplicaui,& in manu prophetarum assi-
11 milatus sum.* Si Galaad idolum,ergo fru-
stra erant in Galgal bobus immolantes:nam
& altaria eorũ quasi aceruí super sulcos agri
12 * | Fugit Iacob in regionem Syriæ,& serui- | Gen.28.
nit Israel in vxorem, & in vxorem seruauit. a.5
13 * | In propheta autẽ eduxit Dominus Israel | Exo.14.
14 de Aegypto:& in propheta seruatus est.* Ad e.21.22
iracundiã me prouocauit Ephraim in ama-
ritudinibus suis, & sanguis eius super eum
veniet, & opprobrium eius restituet ei Do-
minus suus.

CAP. XIII.

1 LOquente Ephraim,horror inuasit Israel,
A & deliquit in Baal, & mortuus est.
2 * Et nunc addiderunt ad peccandum: fece-
runtque sibi conflatile de argento suo quasi
similitudinem idolorum, factura artificum
totum est: his ipsi dicunt: Immolate homi-
3 nes vitulos adorantes.* Idcirco erunt quasi
nubes matutina,& sicut ros matutinus præ-
teriens sicut puluis turbine raptus ex area,
4 & sicut fumus de fumario.* | Ego autem | Isa.43.
B Dominus Deus tuus ex Terra Aegypti: & b.10
Deum absque me nescies, & saluator non
5 est præter me.* Ego cognoui te in deserto,
6 in terra solitudinis.* Iuxta pascua sua adim
pleti sunt, & saturati sunt:& leuauerunt cor
7 suum, & obliti sunt mei.* Et ego ero eis qua-
si leæna,sicut pardus in via Assyriorum.
8 * Occurram eis quasi vrsa raptis catulis, &
dirumpam interiora iecoris eorum: & con-
sumam eos ibi quasi leo, bestia agri scindet
9 eos.* Perditio tua Israel: tantummodo in
10 me auxilium tuum.* Vbi est rex tuus? ma-
xime nunc saluet te in omnibus vrbibus
tuis: & iudices tui, de quibus dixisti: | Da | 1.Reg.8.
11 mihi regem,& principes.* Dabo tibi regem a.5

in furore meo, & auferam in indignatione
12 mea. * Colligata est iniquitas Ephraim, abs-
13 conditum peccatum eius. * Dolores partu-
D rientis venient ei: ipse filius non sapiens: nūc
14 enim non stabit in cōtritione filiorum. * De
manu mortis liberabo eos, de morte redi-
mā eos: I ero mors tua o mors, morsus tuus
ero inferne: consolatio abscondita est ab ocu
15 lis meis. x Quia ipse inter fratres diuidet:
I adducet urentem uentum Dominus de de-
serto ascendentem: & siccabit uenas eius, &
desolabit fontem eius, & ipse diripiet thesau
rum omnis uasis desiderabilis.

I1.Cor.15.g.54 Heb.2.d.12 I Eze.19.d.9

CAP. XIIII.

1 PEreat Samaria, quoniam ad amaritudi-
A nem concitauit Deum suum: in gladio
gladio pereant, paruuli eorum elidantur, &
2 fœtæ eius discindantur. * Conuertere Israel
ad Dominum Deum tuum: quoniam
3 corruisti in iniquitate tua. * Tollite uobis-
cum uerba, & conuertimini ad Dominum;
B & dicite ei: Omnem aufer iniquitatem, ac-
cipe bonum: & reddemus uitulos labiorum
4 nostrorum. * Assur non saluabit nos, super
equum non ascendemus, nec dicemus ultra:
Dij nostri opera manuum nostrarum: quia
5 eius, qui in te est, misereberis pupilli. * Sa-
nabo contritiones eorum, diligam eos spon-
C tanee: quia auersus est furor meus ab eis.
6 * Ero quasi ros, Israel germinabit sicut li-
lium, & erumpet radix eius ut Libani.
7 * Ibunt rami eius, & erit quasi oliua gloria
8 eius: & odor eius ut Libani. * Conuertentur
sedentes in umbra eius: uiuent tritico, & ger
minabunt quasi uinea: memoriale eius sicut
9 uinum Libani. * Ephraim quid mihi ultra
D idola? ego exaudiam, & dirigam eum ego
ut abietem uirentem: ex me fructus tuus in-
10 uentus est. * Quis sapiens, & intelliget ista?
intelligens, & sciet hæc? quia rectæ uiæ Do-
mini, & iusti ambulabunt in eis: præuarica-
tores uero corruent in eis.

PROPHETIA IOEL.

CAPUT PRIMUM.

1 VERBUM Domini, quod factum
A est ad Ioel filium Phatuel. * Au-
2 dite hoc senes, & auribus perci-
pite omnes habitatores terræ: si
factum est istud in diebus uestris, aut in diebus
3 patrū uestrorum? * Super hoc filijs uestris
narrate, & filij uestri filijs suis, & filij eorum
4 generōni alteræ. * Residuū erucæ comedit lo
custa, & residuū locustæ comedit bruchus, &
5 residuum bruchi comedit rubigo. * Exper-
giscimini ebrij, & flete, & ululate omnes,
qui bibitis uinū in dulcedine: quoniā periji
6 ab ore uestro. * Gēs enim ascendit super ter
ram meam, fortis & innumerabilis: dentes

eius vt dentes leonis: & molares eius vt catu
7 li leonis. * Posuit vineam meam in deser-
tum, & ficum meam decorticauit: nudans
spoliauit eam, & proiecit: albi facti sunt ra-
8 mi eius. * Plango quasi virgo accincta sac-
9 co super virum pubertatis suæ. * Perijt sacri
ficium, & libatio de domo Domini: luxe
10 runt sacerdotes ministri Domini. * Depo-
pulata est regio, luxit humus: quoniam de-
uastatum est triticum, confusum est vinum,
11 elanguit oleum. * Confusi sunt agricolæ,
C vlulauerunt vinitores super frumento, & hor
12 deo, quia perijt messis agri. * Vinea confu-
sa est, & ficus elanguit: malogranatum, &
palma, & malum, & omnia ligna agri arue-
runt: quia confusum est gaudium a filijs ho
13 minum. * Accingite vos, & plangite sacer-
dotes, vlulate ministri altaris: ingredimini,
cubate in sacco ministri Dei mei: quoniam
interijt de domo Dei vestri sacrificium, & li
14 batio. * | Sanctificate ieiunium, vocate cę-
tum, congregate senes omnes habitatores
D terræ in domum Dei vestri: & clamate ad
15 Dominum: * A a a, diei. quia prope est dies
Domini, & quasi vastitas a potente veniet.
16 * Numquid non coram oculis vestris ali-
menta perierunt de domo Dei nostri, læti-
17 tia, & exultatio? * Computruerunt iumen-
ta in stercore suo, demolita sunt horrea, dissi
patæ sunt apothecæ: quoniam confusum est
18 triticum. * Quid ingemuit animal, mugie-
runt greges armenti? Quia non est pascua
19 eis: sed & greges pecorum disperierunt. * Ad
te Domine clamabo: quia ignis comedit spe
ciosa deserti, & flamma succendit omnia li-
20 gna regionis. * Sed & bestiæ agri, quasi
area sitiens imbrem, suspexerunt ad te: quo-
niam exiccati sunt fontes aquarum, & ignis
deuorauit speciosa deserti.

CAP. II.

1 CAnite tuba in Sion, vlulate in monte
A sancto meo, conturbentur omnes habi-
tatores terræ: Quia venit dies Domini, quia
2 prope est * dies tenebrarum, & caliginis,
dies nubis, & turbinis: quasi mane expan-
sum super montes populus multus & fortis:
similis ei non fuit a principio, & post eum
non erit vsque in annos generationis & ge-
3 nerationis. * Ante faciem eius ignis vo-
rans, & post eum exurens flamma: quasi
hortus voluptatis terra coram eo, & post eū
solitudo deserti, neque est qui effugiat eum.
4 * Quasi aspectus equorum, aspectus eorum:
5 & quasi equites sic current. * Sicut sonitus
quadrigarum super capita montium exiliēt,
B sicut sonitus flammæ ignis deuorantis stipu
lam, velut populus fortis præparatus ad præ
6 lium. * A facie eius cruciabuntur populi:
7 omnes vultus redigentur in ollam. * Sicut
fortes current: quasi viri bellatores ascendent
murum: viri in vijs suis gradientur, & non
8 declinabunt a semitis suis. * Vnusquisque
fratrem suum non coarctabit, singuli in cal-
le suo ambulabunt: sed & per fenestras ca-
9 dent, & non demolientur. * Vrbem ingre-
dientur, in muro current: domos conscen-
10 dent, per fenestras intrabunt quasi fur. * A fa
cie eius contremuit terra, moti sunt cæli:
| sol & luna obtenebrati sunt & stellæ retra- | Inf.3.c.
11 xerunt splendorem suum. * Et Dominus de- 15
dit vocem suam ante faciem exercitus sui: Is.13.b.10
C quia multa sunt nimis castra eius, quia for- Ezech.32.
tia & facientia verbum eius: | magnus enim b. 7
dies Domini, & terribilis valde: & quis su Mar.13.e.
12 stinebit eum? * Nunc ergo dicit Dominus: 24
Conuertimini ad me in toto corde vestro in Luc.21.e.
13 ieiunio, & in fletu, & in planctu. * Et scin- 25
dite corda vestra, & non vestimenta vestra, | Ier.30.b.
& conuertimini ad Dominum Deum vestrū: 7
| quia benignus & misericors est, patiens & Amos 5.e.
multæ misericordiæ, & præstabilis super ma 18
14 litia. * Quis scit si conuertatur, & ignoscat, Soph.1.d.
& relinquat post se benedictionem, sacrifi- 15
15 ciū, & libamen Domino Deo vestro? * Ca- | Psal.85.
nite tuba in Sion, | sanctificate ieiunium, uo a.5
16 cate cętum, * congregate populum, sanctifi- Ion.3.c.9.
D cate ecclesiam, coadunate senes, congregate & 4.a.2
paruulos, & sugentes ubera: egrediatur spon | Sup.1.c.
sus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo. 14
17 * Inter uestibulum & altare plorabunt sacer
dotes ministri Domini: & dicent: Parce Do-
mine, parce populo tuo: & ne des hereditatē
tuam in opprobrium vt dominentur eis na-
tiones. quare dicunt in populis: Vbi est Deus
18 eorum? * Zelatus est Dominus terrā suam,
19 & pepercit populo suo: * Et respondit Do-
minus, & dixit populo suo: Ecce ego mittā
E uobis frumentum, & uinum, & oleum, &
replebimini eis: & non dabo uos ultra oppro
20 brium in Gentibus. * Et eum, qui ab Aqui-
lone est, procul faciam a uobis: & expellam
eum in terram inuiam, & desertam: faciem
eius contra mare Orientale, & extremum
eius ad mare nouissimum: & ascendet fętor
eius, & ascendet putredo eius, quia superbe
21 egit. * Noli timere terra, exulta & lætare:
quoniam magnificauit Dominus ut faceret.
22 * Nolite timere animalia regionis: quia ger
minauerunt speciosa deserti, quia lignū attu
lit fructū suum, ficus, & uinea dederunt uirtu
23 tē suam. * Et filij Sion exultate, & lætamini
in Domino Deo uestro: quia dedit uobis do-
ctorē iustitiæ, & descendere faciet ad uos im-
brem matutinum & serotinum sicut in prin
24 cipio. * Et implebuntur areæ frumento, &
25 redundabunt torcularia uino, & oleo. * Et
F reddam uobis annos, quos comedit locusta,
bruchus, & rubigo, & eruca: fortitudo mea
26 magna, quā misi in uos. * Et comedetis uescē
tes, & saturabimini: & laudabitis nomē Do-

mini Dei vestri, qui fecit mirabilia vobiscum:
& non confundetur populus meus in sem-
27 piternum.* Et scietis quia in medio Israel
ego sum: & ego Dominus Deus vester, &
non est amplius: & non confundetur popu-
28 lus meus in æternum.* Et erit post hæc ‖ Isa.44.a. 3
‖ effundam spiritum meũ super omnem car- Act.2.c.17
nem:& prophetabunt filij vestri,& filiæ ve-
stræ:senes vestri somnia somniabunt, & iu-
29 uenes vestri visiones videbunt.* Sed & su-
G per seruos meos, & ancillas in diebus illis
30 effundam spiritum meum.* Et dabo pro-
digia in cælo,& in terra,sanguinem,& ignẽ,
31 & vaporem fumi.* ‖ Sol conuertetur in ‖ Sup.2.b. 10
tenebras, & luna in sanguinem: antequam Mat.24. e. 29
veniat dies Domini magnus,& horribilis.
32 * Et erit: ‖ omnis qui inuocauerit nomen Luc.21. e. 25
Domini,saluus erit: quia in monte Sion, &
in Ierusalem erit saluatio sicut dixit Do- ‖ Ro. 10. c.13
minus, & in residuis, quos Dominus vo-
cauerit.

CAP. III.

1 QVia ecce in diebus illis, & in tempore
A illo cum conuertero captiuitatem
2 Iuda, & Ierusalem: * Congregabo
omnes Gentes, & deducam eas in vallem
Iosaphat:& disceptabo cum eis ibi super po
pulo meo,& hereditate mea Israel,quos di-
sperserunt in nationibus, & terram meam
3 diuiserunt.* Et super populum meum mi-
serunt sortem: & posuerunt puerum in pro-
stibulo,& puellam vendiderunt pro vino vt
4 biberent.* Verum quid mihi & vobis Ty-
rus,& Sidon,& omnis terminus Palæsthino-
rum? numquid vltionem vos reddetis mihi?
& si vlciscimini vos contra me,cito veloci-
ter reddam vicissitudinem vobis super ca-
5 put vestrũ.* Argentum enim meum, & au-
B rum tulistis:& desiderabilia mea,& pulcher
6 rima intulistis in delubra vestra.* Et filios Iu
da,& filios Ierusalem vendidistis filijs Oræ-
corum, vt longe faceretis eos de finibus suis.
7 * Ecce ego suscitabo eos de loco, in quo
vendidistis eos:& conuertam retributionẽ
8 vestram in caput vestrum.* Et vendam filios
uestros,& filias uestras in manibus filiorum
Iuda,& venundabunt eos Sabæis genti lon-
9 ginquæ,quia Dominus locutus est.* Clama-
te hoc in Gentibus, sanctificate bellum, su-
scitate robustos: accedant,ascendant omnes
10 viri bellatores.* Concidite aratra vestra in
C gladios, & ligones vestros in lanceas. Infir-
11 mus dicat: Quia fortis ego sum:* Erumpi-
te,& venite omnes gentes de circuitu,& con
gregamini:ibi occumbere faciet Dominus ro
12 bustos tuos.* Consurgant,& ascendant Gen-
tes in vallem Iosaphat:quia ibi sedebo vt iu
13 dicem omnes gentes in circuitu.* ‖ Mittite ‖ Apo.14. d.15
falces,quoniã maturauit messis: venite,& de
scendite, quia plenum est torcular: exube-
rant torcularia: quia multiplicata est mali-
14 tia eorum.* Populi populi in valle conci-
sionis: quia iuxta est dies Domini in valle
15 concisionis. ‖ Sol & luna obtenebrati sunt, ‖ Sup.2.b.
& stellæ retraxerunt splendorem suum. 10. & 3.g.
16 * Et Dominus de Sion rugiet,& de Ierusa- 31
lem dabit vocem suam:& mouebuntur cæli ‖ Ier.25.f.
& terra:& Dominus spes populi sui,& forti- 30
17 tudo filiorum Israel.* Et scietis quia ego Do Am.1.a.2
minus Deus vester habitans in Sion monte
sancto meo: & erit Ierusalem sancta, & alie-
18 ni nõ transibunt per eã amplius.* ‖ Et erit ‖ Am.9.d.
in die illa: stillabunt montes dulcedinem,& 13
colles fluent lacte: & per omnes riuos Iuda
ibunt aquæ:& fons de domo Domini egredie
19 tur, & irrigabit torrentem spinarum.* Æ-
gyptus in desolationem erit, & Idumæa in
desertum perditionis: pro eo quòd inique
egerint in filios Iuda,& effuderint sangui-
20 nem innocentem in terra sua.* Et Iudæa
in æternum habitabitur, & Ierusalem in
21 generationem & generationem.* Et mun-
dabo sanguinem eorum, quem non munda-
ueram: & Dominus commorabitur in
Sion.

PROPHETIA AMOS.

CAPVT PRIMVM.

1 VERBA Amos, qui fuit
A in pastoribus de Thecue:
quæ vidit super Israel
in diebus Oziæ regis Iu
da, & in diebus Ieroboã
filij Ioas regis Israel ‖
ante duos annos terræ-
2 motus. * Et dixit. ‖ Dominus de Sion ru-
giet, & de Ierusalem dabit vocem suam: &
luxerunt speciosa pastorum, & exiccatus est
3 vertex Carmeli. * Hæc dicit Dominus: Su-
per tribus sceleribus Damasci, & super quat
tuor non conuertam eum: eo quòd tritura-
4 uerint in plaustris ferreis Galaad, * Et mit
tam ignem in domum Azael, & deuorauit
5 domus Benadad. * Et conteram vectem Da
B masci: & disperdam habitatorem de campo
idoli, & tenentem sceptrum de domo volu-
ptatis: & transferetur populus Syriæ Cy-
6 renen, dicit Dominus. * Hæc dicit Domi-
nus: Super tribus sceleribus Gazæ, & super
quattuor non conuertam eum: eo quòd trã-
stulerunt captiuitatem perfectam, vt con-
7 cluderent eam in Idumæa. * Et mittã ignem
in murum Gazæ, & deuorabit ædes eius.
8 * Et disperdam habitatorem de Azoto, & te
C nentem sceptrum de Ascalone: & conuertam
manum meam super Accaron, & peribunt
reliqui Philistinorum, dicit Dominus Deus
9 * Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleri-
bus Tyri, & super quattuor non conuertam
eum: eo quòd concluserint captiuitatem per
fectam in Idumæa, & non sint recordati fœ-
10 deris fratrum. * Et mittam ignem in mu-
11 rum Tyri, & deuorabit ædes eius. * Hæc di-
cit Dominus: Super tribus sceleribus Edom,
D & super quattuor non conuertam eum: eo
quòd persecutus sit in gladio fratrem suum,
& violauerit misericordiam eius, & tenue-
rint vltra furorem suum, & indignationem
12 suam seruauerit vsque in finem. * Mittam
ignem in Theman: & deuorabit ædes Bo-
13 sræ. * Hæc dicit Dominus. Super tribus sce-
leribus filiorum Ammon, & super quattuor
non conuertam eum: eo quòd dissecuerit
prægnantes Galaad ad dilatandum termi-
14 num suum. * Et succendam ignem in mu-
ro Rabba: & deuorabit ædes eius in vlula-
tu in die belli, & in turbine in die com-
15 motionis. * Et ibit Melchom in captiuita-
tem, ipse, & principes eius simul, dicit
Dominus.

CAP. II.

1 HAec dicit Dominus: Super tribus scele-
A ribus Moab, & super quattuor non cõ
uertam eum: eo quòd incenderit ossa regis
2 Idumææ vsque ad cinerem. * Et mittam
ignem in Moab, & deuorabit ædes Carioth:
& morietur in sonitu Moab, in clangore
3 tubę: * & disperdam iudicem de medio eius,

& omnes principes eius interficiam cum
4 eo, dicit Dominus. * Hæc dicit Domi-
nus: Super tribus ſceleribus Iuda, & ſu-
per quattuor non conuertam eum: eo
quòd abiecerit legem Domini, & man-
data eius non cuſtodierit: deceperunt enim
B eos idola ſua, poſt quæ abierant patres eo-
5 rum. * Et mittam ignem in Iuda,
6 & deuorabit ædes Ieruſalem. * Hæc di-
cit Dominus: Super tribus ſceleribus Iſ-
rael, & ſuper quattuor non conuertam eum:
pro eo quòd vendiderit pro argento iuſtum,
7 & pauperem pro calceamentis.* Qui conte-
runt ſuper puluerem terræ capita paupe-
rum, & viam humilium declinant: & filius
ac pater eius ierunt ad puellam, vt vio-
8 larent nomen ſanctum meum.* Et ſuper ve
C ſtimentis pignoratis accubuerunt iuxta
omne altare: & vinum damnatorum
Nu. 21. c.24 Deut.2.f.24 9 bibebant in domo Dei ſui. * | Ego au-
tem exterminaui Amorrhæum a facie
eorum: cuius altitudo, cedrorum altitu-
do eius, & fortis ipſe quaſi quercus: & con-
triui fructum eius deſuper, & radices
Exo.14. c.21 Deut.8.a.2 10 eius ſubter. * | Ego ſum, qui aſcende-
re vos feci de Terra Aegypti, & duxi vos
in deſerto quadraginta annis vt poſſideretis
11 Terram Amorrhæi. * Et ſuſcitaui de filijs
veſtris in prophetas, & de iuuenibus veſtris
nazaræos: numquid non ita eſt filij Iſrael
12 dicit Dominus? * Et propinabitis nazaræis
D vinum: & prophetis mandabitis, dicentes:
13 Ne prophetetis. * Ecce ego ſtridebo ſub-
ter vos, ſicut ſtridet plauſtrum onuſtum
14 fœno. * Et peribit fuga a veloce, & for-
tis non obtinebit virtutem ſuam, & robu-
15 ſtus non ſaluabit animam ſuam: * & tenens
arcum non ſtabit, & velox pedibus ſuis
non ſaluabitur, & aſcenſor equi non ſal-
16 uabit animam ſuam: * & robuſtus corde
inter fortes nudus fugiet in illa die, dicit
Dominus.

CAP. III.

1 AVdite verbum, quòd locutus eſt Do-
A minus ſuper vos filij Iſrael: ſuper om-
nem cognationem, quam eduxi de Terra
2 Aegypti, dicens: * Tantummodo vos cognoui
ex omnibus cognationibus terræ: idcirco vi-
ſitabo ſuper uos omnes iniquitates veſtras.
3 * Numquid ambulabunt duo pariter, niſi
4 conuenerit eis? * Numquid rugiet leo in
ſaltu, niſi habuerit prædam? numquid da-
bit catulus leonis uocem de cubili ſuo, niſi
5 aliquid apprehenderit? numquid cadet auis
B in laqueum terræ abſque aucupe? num-
quid auferetur laqueus de terra antequam
6 quid ceperit? * Si clanget tuba in ciui-
tate, & populus non expaueſcet? ſi erit ma-
lum in ciuitate, quòd Dominus non fecerit?
7 * Quia non facit Dominus Deus uerbum,
niſi reuelauerit ſecretū ſuum ad ſeruos ſuos
8 prophetas. * Leo rugiet, quis non timebit?
Dominus Deus locutus eſt, quis non pro-
9 phetabit? * Auditum facite in ædibus Azoti,
C & in ædibus Terræ Aegypti: & dicite: Con-
gregamini ſuper montes Samariæ, & videte
inſanias multas in medio eius, & calumniā
10 patientes in penetralibus eius. * Et neſcie-
runt facere rectum, dicit Dominus, theſau-
rizantes iniquitatem, & rapinas in ædibus
11 ſuis. * Propterea hæc dicit Dominus Deus:
Tribulabitur, & circuietur terra: & detra-
hetur ex te fortitudo tua, & diripientur æ-
12 des tuæ. * Hæc dicit Dominus: Quomodo
ſi eruat paſtor de ore leonis duo crura, aut
D extremum auriculæ: ſic eruentur filij Iſrael,
qui habitant in Samaria in plaga lectuli,
13 & in Damaſci grabato. * Audite, & con-
teſtamini in domo Iacob, dicit Dominus
14 Deus exercituum: * quia in die cum viſitare
cœpero præuaricationes Iſrael, ſuper eum
viſitabo, & ſuper altaria Bethel: & ampu-
tabuntur cornua altaris, & cadent in terram.
15 * Et percutiam domum hiemalem cum do-
mo æſtiua: & peribunt domus eburneæ, &
diſſipabuntur ædes multe, dicit Dominus.

CAP. IIII.

1 AVdite uerbum hoc uaccæ pingues,
A quæ eſtis in monte Samariç: quç ca-
lumniam facitis egenis, & confringitis pau-
peres: quç dicitis dominis ueſtris: Afferte,
2 & bibemus. * Iurauit Dominus Deus in ſan-
cto ſuo: quia ecce dies uenient ſuper uos, &
leuabunt uos in contis, & reliquias ueſtras
3 in ollis feruentibus. * Et per aperturas exi-
bitis altera contra alteram, & proiiciemini
4 in Armon, dicit Dominus. * Venite ad
Bethel, & impie agite: ad Galgalam, &
multiplicate prçuaricationem: & afferte
mane victimas ueſtras, tribus diebus deci-
5 mas ueſtras. * Et ſacrificate de fermentato
laudem: & uocate uoluntarias oblationes,
& annunciate: ſic enim uoluiſtis filii Iſ-
6 rael, dicit Dominus Deus. * Vnde & ego
B dedi uobis ſtuporem dentium in cunctis
urbibus ueſtris, & indigentiam panum in
omnibus locis ueſtris: & non eſtis reuerſi
7 ad me, dicit Dominus. * Ego quoque pro-
hibui a uobis imbrem, cum adhuc tres men-
ſes ſupereſſent uſque ad meſſem: & plui
ſuper unam ciuitatem, & ſuper alteram ciui-
tatem non plui: pars una compluta eſt; &
8 pars, ſuper quam non plui, aruit. * Et ue-
nerunt duæ & tres ciuitates ad unā ciuitatē
ut biberent aquam, & non ſunt ſatiatç: & nō
9 rediſtis ad me, dicit Dominus. * | Percuſſi | Agge.2.
C uos in uento urente, & in aurugine, multitu- c.18
dinem hortorū ueſtrorū, & uinearū ueſtrarū:
oliueta ueſtra, & ficeta ueſtra comedit eruca

10 & non redistis ad me, dicit Dominus. * Misi
in vos mortem in via Aegypti, percussi in
gladio iuuenes vestros vsque ad captiuitatẽ
equorum vestrorum, & ascendere feci pu-
tredinem castrorum vestrorum in nares ve-
stras: & non redistis ad me, dicit Dominus.
ǁ Gen. 19. c. 24 11 * Subuerti vos, ǁ sicut subuertit Deus So-
D domam, & Gomorrham, & facti estis quasi
torris raptus ab incendio: & non redistis ad
12 me, dicit Dominus. * Quapropter hæc fa-
ciam tibi Israel: postquam autem hæc fe-
cero tibi præparare in occursum Dei tui Is-
13 rael. * Quia ecce formans montes, & creans
ventum, & annuncians homini eloquium
suum, & faciens matutinam nebulam, & gra
diens super excelsa terræ: Dominus Deus
exercituum nomen eius.

CAP. V.

1 AVdite verbum istud, quod ego leuo su-
A per vos planctum, Domus Israel ceci-
2 dit, & non adijciet vt resurgat. * Virgo Is-
rael proiecta est in terram suam, non est qui
3 suscitet eam. * Quia hæc dicit, Dominus
Deus: Vrbs, de qua egrediebantur mille, re-
linquentur in ea centum: & de qua egredie-
bantur centum, relinquentur in ea decem
4 in domo Israel. * Quia hæc dicit Dominus
5 domui Israel: Quærite me, & viuetis. * Et no
B lite quærere Bethel & in Galgalam nolite
intrare, & in Bersabee non transibitis: quia
Galgala captiua ducetur, & Bethel erit inuti
6 lis. * Quærite Dominum, & viuite: ne forte
comburatur vt ignis domus Ioseph, & de-
uorabit, & non erit qui extinguat Bethel.
7 * Qui conuertitis in absinthium iudicium,
8 & iustitiam in terra relinquitis. * Facientem
Arcturum, & Orionem & conuertentem in
mane tenebras, & diem in noctem mu-
ǁ Inf. 9. b. 6 tantem: ǁ qui vocat aquas maris, & effun-
dit eas super faciem terræ: Dominus nomẽ
9 est eius. * Qui subridet vastitatem super ro-
C bustum, & depopulationem super potentem
10 affert. * Odio habuerunt corripientem in
porta: & loquentem perfecte abominati
11 sunt. * Idcirco, pro eo quòd diripiebatis pau
perem, & prædam electam tollebatis ab
ǁ Soph. 1. c. 17 eo: ǁ domos quadro lapide ædificabitis, &
non habitabitis in eis: vineas plantabitis amã
12 tissimas, & non bibetis vinũ earum. * Quia co
gnoui multa scelera vestra, & fortia peccata
vestra: hostes iusti accipientes munus, & pau
13 peres deprimentes in porta. * Ideo prudens
D in tempore illo tacebit, quia tempus malũ
14 est. * Quærite bonum, & non malum,
vt viuatis: & erit Dominus Deus exercituũ
ǁ 3. Reg. 12. b. 9 Psal. 96. b. 10 15 vobiscum, sicut dixistis. * ǁ Odite malum,
& diligite bonum, & constituite in porta
iudicium: si forte misereatur Dominus Deus
16 exercituum reliquijs Ioseph. * Propterea
hæc dicit Dominus Deus exercituum domi
nator, in omnibus plateis planctus: & in
cunctis, quæ foris sunt, dicetur væ væ: & vo-
cabunt agricolam ad luctum, & ad planctũ
17 eos, qui sciunt plangere. * Et in omnibus
vineis erit plãctus: quia pertransibo in me-
18 dio tui, dicit Dominus. * ǁ Væ desideran- ǁ Iere. 30. b. 7
tibus diem Dñi: ad quid eam vobis? dies Ioel 2. a. 1. 11
19 Domini ista, tenebræ, & non lux. * Quo-
modo si fugiat vir a facie leonis, & oc- Soph. 1. c. 15
currat ei vrsus: & ingrediatur domum, &
innitatur manu sua super parietem, &
20 mordeat eum coluber. * Numquid non
tenebræ dies Domini, & non lux: & caligo,
21 & non splendor in ea? * ǁ Odi, & proieci ǁ Isa. 1. d. 11
F festiuitates vestras: & non capiam odorem Ier. 6. c. 20
22 cœtuum vestrorum. * Quòd si obtuleritis Mal. 2. c. 12
mihi holocautomata, & munera vestra,
non suscipiam: & vota pinguium vestrorum
23 non respiciam. * Aufer a me tumultũ car-
minum tuorum: & cantica lyræ tuæ non
24 audiam. * Et reuelabitur quasi aqua iudi-
25 cium, & iustitia quasi torrens fortis. * ǁ Num ǁ Act. 7. e. 42
quid hostias & sacrificium obtulistis mihi
in deserto quadraginta annis domus Israel?
26 * Et portastis tabernaculum Moloc vestro,
& imaginem idolorũ vestrorum, sidus Dei
27 vestri, quæ fecistis vobis. * Et migrare vos
faciã trans Damascum, dicit Dominus, Deus
exercituum nomen eius.

CAP. VI.

1 VAe qui opulenti estis in Sion, & confi- Luc. 6. d. 24
A ditis in monte Samariæ: optimates ca
pita populorum, ingredientes pompatice
2 domum Israel. * Transite in Chalane, & vi-
dete, & ite inde in Emath magnam, & de-
scendite in Geth Palæsthinorum, & ad opti
ma quæque regna horum: si latior termi-
3 nus eorum termino vestro est. * Qui separa-
ti estis in diem malum: & appropinquatis
4 solio iniquitatis. * Qui dormitis in lectis ebur
neis, & lasciuitis in stratis vestris: qui come-
ditis agnum de grege, & vitulos de medio
5 armenti. * Qui canitis ad vocem psalterij:
B sicut Dauid putauerunt se habere vasa cã-
6 tici. * Bibentes vinum in phialis, & optimo
vnguento delibuti: & nihil patiebantur su-
7 per contritione Ioseph. * Quapropter nunc
migrabunt in capite transmigrantium: &
8 auferetur factio lasciuientium. * ǁ Iurauit ǁ Ier. 51. b. 14
Dominus Deus in anima sua, dicit Domi-
nus Deus exercituum: Detestor ego super-
biam Iacob, & domos eius odi, & tradam
9 ciuitatem cum habitatoribus suis. * Quòd
C si reliqui fuerint decem viri in domo vna
10 & ipsi morientur. * Et tollet eum propin-
quus suus, & comburet eum, vt efferat os-
sa de domo: & dicet ei, qui in penetra
libus domus est: Numquid adhuc est penes

te?

11 te? * Et respondebit: Finis est. Et di-
cet ei: Tace, & non recorderis nominis Do
12 mini. * Quia ecce Dominus mandabit, &
percutiet domum maiorem ruinis, &
13 domum minorem scissionibus. * Num-
quid currere queunt in petris equi, aut ara-
ri potest in bubalis, quoniam conuertistis in
amaritudinem iudicium, & fructum iusti-
14 tiæ in absinthium? * Qui lætamini in nihi-
lo: qui dicitis: Numquid non in fortitudine
15 nostra assumpsimus nobis cornua? * Ecce
enim suscitabo super vos domus Israel, dicit
Dominus Deus exercituum, gentem: & cō-
teret vos ab introitu Emath, vsque ad torrē-
tem deserti.

CAP. VII.

1 Hæc ostendit mihi Dominus Deus: &
A ecce fictor locustæ in principio germi-
nantium serotini imbris, & ecce serotinus
2 post tonsionem regis. * Et factum est cum
consummasset comedere herbam terræ, dixi:
Domine Deus propitius esto, obsecro: quis
3 suscitabit Iacob, quia paruulus est? * Miser-
tus est Dominus super hoc: Non erit, dixit
4 Dominus. * Hæc ostendit mihi Dominus
Deus: & ecce vocabat iudicium ad ignē Do-
minus Deus: & deuorauit abyssum multam,
5 & comedit simul partem. * Et dixi: Domi-
ne Deus quiesce, obsecro: quis suscitabit
6 Iacob, quia paruulus est? * Misertus est Do-
B minus super hoc: sed & istud non erit, dixit
7 Dominus Deus. * Hæc ostendit mihi Do-
minus: & ecce Dominus stans super mu-
rum litum, & in manu eius trulla cæmen-
8 tarij. * Et dixit Dominus ad me: Quid tu vi-
des Amos? Et dixit: Trullam cæmentarij.
Et dixit Dominus: Ecce ego ponam trullā
in medio populi mei Israel: non adijciam
9 vltra superinducere eum. * Et demolien-
tur excelsa idoli, & sanctificationes Israel de-
solabuntur: & consurgam super domum Ie-
10 roboam in gladio. * Et misit Amasias sacer-
C dos Bethel ad Ieroboam regem Israel, dicens:
Rebellauit contra te Amos in medio do-
mus Israel: non poterit terra sustinere vni-
11 uersos sermones eius. * Hæc enim dicit A-
mos: In gladio morietur Ieroboam, & Is-
12 rael captiuus migrabit de terra sua. * Et di-
xit Amasias ad Amos: Qui vides, gradere, fu-
ge in terram Iuda: & comede ibi panem, &
13 prophetabis ibi. * Et in Bethel non adijcies
vltra vt prophetes: quia sanctificatio re-
14 gis est, & domus regni est. * Responditq. A-
mos, & dixit ad Amasiā: Nō sum propheta,
D & nō sum filius prophetæ: sed armentarius
15 ego sum vellicans sycomoros. * Et tulit me Do-
minus cū sequerer gregem: & dixit Domi-
nus ad me: Vade propheta ad populum meū
16 Israel. * Et nunc audi verbum Domini: Tu
dicis: Non prophetabis super Israel, & non
17 stillabis super domum idoli. * Propter hoc
hæc dicit Dominus: Vxor tua in ciuitate for-
nicabitur: & filij tui, & filiæ tuæ in gladio
cadent, & humus tua funiculo metietur: &
tu in terra polluta morieris, & Israel capti-
uus migrabit de terra sua.

CAP. VIII.

1 Hæc ostendit mihi Dominus Deus: &
2 ecce vncinus pomorum. * Et dixit:
A Quid tu vides Amos? Et dixi: Vncinum po-
morum. Et dixit Dominus ad me: Venit fi-
nis super populum meum Israel: non adij-
3 ciam vltra vt pertranseam eum. * Et stri-
debunt cardines templi in die illa, dicit Do-
minus Deus: multi morientur: in omni loco
4 proijcietur silentium. * Audite hoc qui cō-
teritis pauperem, & deficere facitis egenos
5 terræ, * dicentes: Quando transibit mensis,
B & venundabimus merces: & sabbatū, & ape-
riemus frumentum: vt imminuamus mēn-
surā, & augeamus siclum, & supponamus
6 stateras dolosas, * vt possideamus in argen-
to egenos & pauperes pro calceamentis, &
7 quisquilias frumenti vendamus? * Iurauit
Dominus in superbiam Iacob: Si oblitus
fuero usque ad finem omnia opera eorum.
8 * Numquid super isto non commouebitur
C terra, & lugebit omnis habitator eius: & ascē-
det quasi fluuius vniuersus, & eijcietur, &
9 defluet quasi riuus Aegypti? * Et erit in die
illa, dicit Dominus Deus: occidet sol in me-
ridie, & tenebrescere faciam terram in die | Tob. 2.
10 luminis: * | & conuertam festiuitates ue- b.6
stras in luctum, & omnia cantica uestra in 1. Mac. 1.
planctum: & inducam super omne dorsum c.41
uestrum saccum, & super omne caput cal-
uitium: & ponam eam quasi luctum vnigeni-
11 ti, & nouissima eius quasi diē amarum. * Ec-
D ce dies ueniunt, dicit Dominus: & mittam
famē in terram: non famem panis, neque si-
12 tim aquæ, sed audiendi uerbū Domini. * Et
commouebuntur a Mari usque ad mare, &
ab Aquilone usque ad Orientem: circui-
bunt quærentes uerbum Domini, & non in-
13 uenient. * In die illa deficient uirgines pul-
14 chræ, & adolescentes in siti. * Qui iurant in
delicto Samariæ, & dicunt: Viuit Deus tuus
Dan: & uiuit uia Bersabee, & cadent, & non
resurgent ultra.

CAP. IX.

1 Vidi Dominum stantem super altare, &
A dixit: Percute cardinem, & commo-
ueantur superliminaria: auaritia enim in ca-
pite omnium, & nouissimum eorum in gla-
dio interficiam: non erit fuga eis. Fugient, | Ps. 138.
2 & nō saluabitur ex eis qui fugerint. * | Si de- a.8

scenderint vsque ad infernum, inde manus
mea educet eos: & si ascenderint vsque in
3 cælum, inde detraham eos. * Et si abscon-
diti fuerint in uertice Carmeli, inde scrutans
auferam eos: & si celauerint se ab oculis
meis in profundo maris, ibi mãdabo serpen-
4 ti, & mordebit eos. * Et si abierint in captiui-
tatem coram inimicis suis, ibi mandabo gla
dio, & occidet eos: & ‖ ponam oculos meos
5 super eos in malũ, & non in bonũ. * Et Dñs
B Deus exercituum, qui tangit terram, & ta-
bescet: & lugebunt omnes habitantes in ea:
& ascendet sicut riuus omnis, & defluet sicut
6 fluuius Aegypti. * Qui ædificat in cælo ascẽ-
sionem suam, & fasciculum suum super ter-
ram fundauit: ‖ qui uocat aquas maris, &
effundit eas super faciem terræ, Dominus no
7 men eius. * Numquid non vt filij Aethiopũ
uos estis mihi, filij Israel, ait Dominus?
numquid non Israel ascendere feci de Terra
Aegypti: & Palæsthinos de Cappadocia, &
8 Syros de Cyrene? * Ecce oculi Domini Dei
super regnum peccans, & conteram illud a
C facie terræ: uerumtamen conterens non cõ-
9 teram domum Iacob, dicit Dominus. * Ec-
ce enim mandabo ego, & concutiam in om-
nibus gentibus domum Israel, sicut concu-
titur triticum in cribro: & non cadet lapil-
10 lus super terram. * In gladio morientur om
nes peccatores populi mei: qui dicunt. Non
appropinquabit, & non ueniet super nos ma
11 lum. * In die illa ‖ suscitabo tabernaculum ‖ Act. 15.
David, quod cecidit: & reædificabo apertu- c.16
ras murorum eius, & ea, quæ corruerant, in-
staurabo: & reædificabo illud sicut in diebus
12 antiquis. * Vt possideant reliquias Idumææ,
& omnes nationes, eo quòd inuocatum sit
nomen meum super eos: dicit Dominus fa-
13 ciens hæc. * Ecce dies ueniunt, dicit Domi-
D nus: & comprehendet arator messorem, &
calcator vuæ mittentem semen: ‖ & stilla- ‖ Ioel 3.
bunt montes dulcedinem, & omnes colles d.18
14 culti erunt. * Et conuertam captiuitatem
populi mei Israel: & ædificabunt ciuitates
desertas, & inhabitabunt: & plantabunt vi-
neas, & bibent uinum earum: & facient hor
15 tos, & comedent fructus eorum. * Et planta
bo eos super humum suam: & non euellam
eos ultra de terra sua, quam dedi eis, dicit
Dominus Deus tuus.

PROPHETIA ABDIÆ.

1 VISIO Abdiæ. Hæc dicit Do-
A minus Deus ad Edom: Auditum
audiuimus a Domino, & lega-
tum ad gentes misit: Surgite,
& consurgamus aduersus eum
2 prælium. * Ecce paruulum dedi te in Gentibus:
3 cõtemptibilis tu es ualde. * Superbia cordis
tui extulit te, habitantẽ in scissuris petrarum,
B exaltãtẽ soliũ tuũ: qui dicis in corde tuo: Quis
4 detrahet me in terram? * Si exaltatus fueris

vt aquila.

vt aquila, & si inter sidera posueris nidum
5 tuum: inde detraham te, dicit Dominus.* Si
fures introissent ad te, si latrones per noctem
quomodo conticuisses? nonne furati essent
sufficientia sibi? si vindemiatores introissent
ad te, numquid saltem racemum reliquis-
6 sent tibi? *Quomodo scrutati sunt Esau, in-
7 uestigauerunt abscondita eius? * Vsque ad
C terminum emiserunt te: omnes viri foederis
tui illuserunt tibi: inualuerunt aduersum
te viri pacis tuæ: qui comedunt tecum, po
nent insidias subter te: non est prudentia in
† Isa. 29. c.14 8 eo.* † Numquid non in die illa, dicit
Dominus, perdam sapientes de Idumæa, &
9 prudentiam de monte Esau? * Et timebunt
fortes tui a Meridie, vt intereat vir de mon-
† Gen.27. g.42 10 te Esau.* † Propter interfectionẽ, & propter
iniquitatẽ in fratrem tuũ Iacob, operiet te cõ
11 fusio, & peribis in æternũ.* In die cũ stares
D aduersus eum, quando capiebant alieni exer
citum eius, & extranei ingrediebantur por-
tas eius, & super Ierusalem mittebant sortẽ:
12 tu quoque eras quasi unus ex eis.* Et non
despicies in die fratris tui, in die peregrina-
tionis eius: & non lætaberis super filios Iu-
da in die perditionis eorum: & non magni-
13 ficabis os tuum in die angustiæ.* Neque
E ingredieris portam populi mei in die ruinæ
eorum: neque despicies & tu in malis eius
in die vastitatis illius: & non emitteris ad-
uersus exercitum eius in die vastitatis illius.
14 * Neque stabis in exitibus ut interficias eos
qui fugerint: & non concludes reliquos eius
15 in die tribulationis. * Quoniam iuxta est
dies Domini super omnes gentes: sicut feci-
sti, fiet tibi: retributionem tuam conuertet
16 in caput tuum. * Quomodo enim bibistis su
per montem sanctum meum, bibent omnes
F Gentes iugiter: & bibent, & absorbebunt, &
17 erunt quasi non sint. * Et in monte Sion
erit saluatio, & erit sanctus: & possidebit do
18 mus Iacob eos qui se possederant. * Et erit
domus Iacob ignis, & domus Ioseph flam-
ma, & domus Esau stipula: & succendentur
in eis, & deuorabunt eos: & non erunt reli-
19 quiæ domus Esau, quia Dñs locutus est.* Et
hereditabunt hi, qui ad Austrũ sunt, montẽ
G Esau, & qui in campestribus Philisthijm: &
possidebunt regionem Ephraim, & regionẽ
Samariæ: & Beniamin possidebit Galaad.
20 * Et transmigratio exercitus huius filiorum
Israel, omnia loca Chananæorum vsque ad
Sareptam: & transmigratio Ierusalem, quæ
in Bosphoro est, possidebit ciuitates Austri.
21 * Et ascendent saluatores in montem Sion
iudicare montem Esau: & erit Dño regnũ.

PROPHETIA IONÆ.

CAPVT PRIMVM.

1 ET factum est verbum Domini ad Ionã
A filium Amathi, dicens: * Surge, & vade
2 in Niniuen ciuitatem grandem, & prædica
in ea: quia ascendit malitia eius coram me.
3 * Et surrexit Ionas, ut fugeret in Tharsis a fa
cie Dñi, & descẽdit in Ioppen, & inuenit nauẽ

euntem in Tharsis: & dedit naulum eius, &
descendit in eam vt iret cum eis in Tharsis a
4 facie Domini. * Dominus autem misit uen-
B tum magnum in mare: & facta est tempe-
stas magna in mari, & nauis periclitabatur
5 conteri. * Et timuerunt nautæ, & clamaue-
runt viri ad deum suum: & miserunt vasa,
quæ erant in naui, in mare, vt alleuiaretur ab
eis: & Ionas descendit ad interiora nauis, &
6. dormiebat sopore graui. * Et accessit ad eũ
gubernator, & dixit ei: Quid tu sopore depri-
meris? surge, inuoca Deum tuũ, si forte re-
cogitet Deus de nobis, & non pereamus.
7 * Et dixit vir ad collegam suum: Venite, &
mittamus sortes, & sciamus quare hoc ma-
C lũm sit nobis. Et miserunt sortes: & ceci-
8 dit sors super Ionam. * Et dixerunt ad eum:
Indica nobis cuius causa malum istud sit no
bis: quod est opus tuum? quæ terra tua? &
9 quo vadis? vel ex quo populo es tu? * Et
dixit ad eos: Hebræus ego sum, & Domi-
num Deum cæli ego timeo qui fecit mare &
10 aridam. * Et timuerunt viri timore ma-
gno, & dixerunt ad eum: Quid hoc fecisti?
(Cognouerunt enim viri quòd a facie Domi
11 ni fugeret, quia indicauerat eis.) * Et dixe-
runt ad eum: Quid faciemus tibi, & cessabit
mare a nobis? quia mare ibat, & intume-
12 scebat. * Et dixit ad eos: Tollite me, &
D mittite in mare, & cessabit mare a uobis:
scio enim ego quoniã propter me tempestas
13 hæc grandis venit super vos. * Et remiga-
bant viri ut reuerterentur ad aridam, & non
ualebant: quia mare ibat, & intumescebat
14 super eos. * Et clamauerunt ad Dominum,
& dixerunt: Quæsumus Domine, ne perea-
mus in anima uiri istius, & ne des super nos
sanguinem innocentem: quia tu Domine,
15 sicut uoluisti, fecisti. * Et tulerunt Ionam,
& miserunt in mare: & stetit mare a feruo-
16 re suo. * Et timuerunt uiri timore magno
Dominum, & immolauerunt hostias Domi-
no, & vouerunt vota.

CAP. II.

1 ET præparauit Dominus piscem grandẽ
A ut deglutiret Ionam: ‖ & erat Ionas in
ventre piscis tribus diebus, & tribus nocti-
2 bus. * Et orauit Ionas ad Dominum Deũ
3 suum de uentre piscis. * Et dixit:
‖ Clamaui de tribulatione mea ad Domi
num, & exaudiuit me: de uentre inferi cla-
maui, & exaudisti vocem meam.
4 * Et proiecisti me in profundum in cor-
B de maris, & flumen circumdedit me: omnes
gurgites tui, & fluctus tui super me transie-
runt.
5 * Et ego dixi: Abiectus sum a conspectu
oculorum tuorum: uerumtamen rursus ui-
debo templum sanctum tuum.
6 * ‖ Circumdederunt me aquæ usque ad ani- ‖ Psal. 68 a. 1.
mam: abyssus vallauit me, pelagus operuit
caput meum.
7 * Ad extrema montiũ descendi: terræ ue-
ctes concluserunt me in æternum: & suble-
uabis de corruptione uitam meam, Domine
Deus meus.
8 * Cùm angustiaretur in me anima mea,
Domini recordatus sum: vt ueniat ad te ora-
tio mea ad templum sanctum tuum.
9 * Qui custodiunt uanitates frustra, miseri-
cordiam suam derelinquunt.
10 * Ego autẽ in uoce laudis immolabo tibi:
quæcumque uoui, reddam pro salute Dño.
11 * Et dixit Dominus pisci: & euomuit Io-
nam in aridam.

CAP. III.

1 ET factum est verbum Domini ad Ionam
2 secundò, dicens.* Surge,& vade in Ni-
A niuen ciuitatem magnam: & prædica in ea
3 prædicationem,quam ego loquor ad te.* Et
surrexit Ionas, & abijt in Niniuen iuxta ver-
bum Domini: & Niniue erat ciuitas magna
4 itinere trium dierum. * Et cœpit Ionas in-
B troire in ciuitatem itinere diei vnius: &
clamauit,& dixit: Adhuc quadraginta dies,
| Mat.12. 5 & Niniue subuertetur. * | Et crediderunt
c.41 viri Niniuitæ in Deum: & prædicauerunt ieiu
Luc.11. c. nium, & vestiti sunt saccis a maiore vsque
32 6 ad minorem. * Et peruenit verbum ad re-
gem Niniue: & surrexit de solio suo,& abie-
cit vestimentum suum a se, & indutus est
7 sacco,& sedit in cinere. * Et clamauit, & di-
xit in Niniue ex ore regis & principum
eius, dicens: Homines, & iumenta, & bo-
ues, & pecora non gustent quidquam: nec
8 pascantur,& aquã non bibant. * Et operian
C tur saccis homines,& iumenta,& clament ad
Dominum in fortitudine,& conuertatur vir
a via sua mala,& ab iniquitate, quæ est in
| Iere. 18. 9 manibus eorum. * | Quis scit si conuerta-
b.11 tur, & ignoscat Deus: & reuertatur a fu-
Io.2. c.14 10 rore iræ suæ,& non peribimus? * Et vidit
Deus opera eorum, quia conuersi sunt de
via sua mala:& misertus est Deus super ma-
litiam,quam locutus fuerat vt faceret eis, &
non fecit.

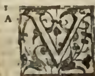
CAP. IIII.

1 ET afflictus est Ionas afflictione magna,&
2 iratus est:* & orauit ad Dominum, &
A dixit: Obsecro Domine, numquid non hoc
est verbum meum, cum adhuc essem in ter
ra mea? propter hoc præoccupaui vt fugerẽ
in Tharsis. | scio enim quia tu Deus cle-
B mens,& misericors es,patiens,& multæ mi- | Ps.85.a.
3 serationis, & ignoscens super malitia. * Et 5
nunc Domine tolle quæso animam meam Io.2. c.13
a me: quia melior est mihi mors quam vi-
4 ta. * Et dixit Dominus: Putasne bene irasce
5 ris tu?* Et egressus est Ionas de ciuitate, &
C sedit contra Orientem ciuitatis: & fecit sibi-
met vmbraculum ibi,& sedebat subter illud
in vmbra, donec videret quid accideret ci-
6 uitati. * Et præparauit Dominus Deus he-
deram, & ascendit super caput Ionæ, vt esset
vmbra super caput eius,& protegeret eum.
laborauerat enim: & lætatus est Ionas su-
7 per hedera,lætitia magna.* Et parauit Deus
vermẽ ascensu diluculi in crastinum:& per-
8 cussit hederam, & exaruit. * Et cum ortus
fuisset sol, præcepit Dominus vento calido,
& vrenti: & percussit sol super caput Ionæ,
& æstuabat: & petiuit animæ suæ vt more-
retur, & dixit: Melius est mihi mori, quàm
9 viuere. * Et dixit Dominus ad Ionam: Pu-
D tasne bene irasceris tu super hedera? Et di-
xit: Bene irascor ego vsque ad mortem.
10 * Et dixit Dominus: Tu doles super hede-
ram, in qua non laborasti, neque fecisti vt
cresceret. quæ sub una nocte nata est, & sub
11 una nocte perijt. * Et ego non parcam Nini
ue ciuitati magnæ,in qua sunt plusquam cẽ-
tum viginti millia hominum, qui nesciunt
quid sit inter dexteram & sinistram suam, &
iumenta multa?

PROPHETIA MICHAEAE.

CAPVT PRIMVM.

1 ERBVM Domini,
A quod factum est ad Mi-
chæam Morasthiten, in
diebus Ioathan, Achaz,
& Ezechiæ regum Iuda:
quod uidit super Sama-
riam, & Ierusalem.
‖ Isa.26.di 21
2 * ‖ Audite populi omnes, & attendat terra,
& plenitudo eius: & sit Dominus Deus uo-
bis in testem, Dominus de templo sancto
‖ Deut.32 Isa.1.a.2
3 suo. * ‖ Quia ecce Dominus egredietur de
loco suo: & descendet, & calcabit super ex-
4 celsa terræ. * Et consumentur montes sub-
B tus eum: & valles scindentur, sicut cera a fa-
cie ignis, & sicut aquæ, quæ decurrunt in præ-
5 ceps. * In scelere Iacob omne istud, & in
peccatis domus Israel. quod scelus Iacob?
nonne Samaria? & quæ excelsa Iudæ? non-
6 ne Ierusalem? * & ponam Samariam quasi
aceruum lapidum in agro cum plantatur ui-
nea: & detraham in vallem lapides eius, &
7 fundamenta eius reuelabo. * Et omnia scul-
ptilia eius concidentur, & omnes mercedes
eius comburentur igne, & omnia idola eius
ponam in perditionem: quia de mercedibus
meretricis congregata sunt, & vsque ad mer-
8 cedem meretricis reuertentur. * Super hoc
C plangam, & vlulabo: vadam spoliatus, &
nudus: faciam planctum velut draconum,
9 & luctum quasi struthionum. * Quia despe-
rata est plaga eius, quia uenit usque ad Iu-
dam, tetigit portam populi mei usque ad Ie-
10 rusalem. * In Geth nolite annunciare, la-
crymis ne ploretis, in domo Pulueris pulue-
11 re vos conspergite. * Et transite vobis habi-
tatio Pulchra, confusa ignominia: non est
egressa quæ habitat in exitu: planctum Do-
mus vicina accipiet ex vobis, quæ stetit sibi-
12 met. * Quia infirmata est in bonum, quæ ha-
bitat in amaritudinibus: quia descendit ma-
13 lum a Domino in portam Ierusalem. * Tu-
D multus quadrigæ stuporis habitanti La-
chis: principium peccati est filiæ Sion, quia
14 in te inuenta sunt scelera Israel. * Propterea
dabit emissarios super hereditatem Geth:
domus Mendacij in deceptionem regibus
15 Israel. * Adhuc heredem adducam tibi quæ
habitas in Maresa vsque ad Odollam veniet
16 gloria Israel. * Decaluare, & tondere super
filios deliciarum tuarum: dilata caluitium
tuum sicut aquila: quoniam captiui ducti
sunt ex te.

CAP. II.

1 VAe qui cogitatis inutile, & operamini
A malum in cubilibus vestris: in luce
matutina faciunt illud, quoniam contra Deũ
2 est manus eorum. * Et concupierunt agros
& violenter tulerunt, & rapuerunt domos
& calumniabantur virum, & domum eius,
3 virum, & hereditatem eius. * Idcirco
hæc dicit Dominus: Ecce ego cogito super

familiam istam malum: vnde non auferetis
colla vestra, & non ambulabitis superbi, quo
4 niam tempus pessimum est. * In die illa su
metur super vos parabola, & cantabitur
canticum cum suauitate, dicentium: De
B populatione vastati sumus: pars populi
mei commutata est: quomodo recedet a me,
cum reuertatur, qui regiones nostras diui
5 dat? * Propter hoc non erit tibi mittens funi
6 culum sortis in cœtu Domini. * Ne loqua
mini loquentes: Non stillabit super istos;
7 non comprehendet confusio. * Dicit domus
Iacob: numquid abbreuiatus est spiritus Do
mini, aut tales sunt cogitationes eius? Nonne
verba mea bona sunt cum eo, qui recte gra
8 ditur? * Econtrario populus meus in aduer
C sarium consurrexit: desuper tunica pallium
sustulistis: & eos, qui transibant simpliciter,
9 conuertistis in bellum. * Mulieres populi
mei eiecistis de domo deliciarum suarum: a
paruulis earum tulistis laudem meam in per
10 petuum. * Surgite, & ite, quia non habetis
hic requiem: propter immunditiam eius cor
11 rumpetur putredine pessima. * Vtinam non
essem vir habens spiritum, & mendacium
D potius loquerer: stillabo tibi in vinum, & in
ebrietatem; & erit super quem stillatur po
12 pulus iste. * Congregatione congregabo Ia
cob totum te: in vnum conducam reliquias
Israel, pariter ponam illum quasi gregem
in ouili, quasi pecus in medio caularum, tu
multuabuntur a multitudine hominum.
13 * Ascendet enim pandens iter ante eos: di
uident, & transibunt portam, & ingredientur
per eam: & transibit rex eorum coram eis,
& Dominus in capite eorum.

CAP. III.

1 ET dixi: Audite principes Iacob, & duces
A domus Israel: Numquid non vestrum
2 est scire iudicium, * qui odio habetis bo
num, & diligitis malum: qui violenter tol
litis pelles eorum desuper eis, & carnem eo
3 rum desuper ossibus eorum? * Qui comede
runt carnem populi mei, & pellem eorum
desuper excoriauerunt: & ossa eorum confre
gerunt, & conciderunt sicut in lebete, & quasi
4 carnem in medio ollæ. * Tunc clamabunt
B ad Dominum, & non exaudiet eos: & ab
scondet faciem suam ab eis in tempore illo,
sicut nequiter egerunt in adinuentionibus
5 suis. * Hæc dicit Dominus super prophetas,
qui seducunt populum meum: qui mordent
dentibus suis, & prædicant pacem: & si quis
non dederit in ore eorum quippiam, san
6 ctificant super eum prælium. * Propterea
nox vobis pro visione erit, & tenebræ vo
bis pro diuinatione: & occumbet sol super
prophetas, & obtenebrabitur super eos
7 dies. * Et confundentur qui vident visiones,
C & confundentur diuini: & operient omnes
vultus suos, quia non est responsum Dei.
8 * Verumtamen ego repletus sum fortitu
dine spiritus Domini, iudicio, & virtute: vt
annunciem Iacob scelus suum, & Israel pec
9 catum suum. * Audite hoc principes domus
Iacob, & iudices domus Israel: qui abo
minamini iudicium, & omnia recta per
10 uertitis. * Qui ædificatis Sion in sanguini
D bus, & Ierusalem in iniquitate: * Princi ‖ Exe. 22.
11 pes eius in muneribus iudicabant, & sacer ‖ 27
dotes eius in mercede docebant, & prophetæ ‖ Soph. 3. a.
eius in pecunia diuinabant: & super Dominum ‖ 3
requiescebant, dicentes: Numquid non Do
minus in medio nostrum? non veniet super
12 nos mala. * Propter hoc, causa vestri, Sion ‖ Iere. 26. d.
Sion quasi ager arabitur, & Ierusalem quasi ‖ 18
aceruus lapidum erit, & mons templi in excel
sa siluarum.

CAP. IIII.

1 ET erit: In nouissimo dierum erit mons
A domus Domini præparatus in vertice ‖ Isa. 2. a.
montium, & sublimis super colles: & fluent ‖ 2
2 ad eum populi. * Et properabunt gentes
multæ, & dicent: Venite, ascendamus ad
montem Domini, & ad domum Dei Iacob:
& docebit nos de vijs suis, & ibimus in semi
tis eius: quia de Sion egredietur lex, & ver
3 bum Domini de Ierusalem. * Et iudicabit
inter populos multos, & corripiet gentes
fortes vsque in longinquum: & concident gla
B dios suos in vomeres, & hastas suas in ligo
nes: non sumet gens aduersus gentem gla
4 dium: & non discent vltra belligerare. * Et
sedebit vir subtus vitem suam, & subtus fi
cum suam, & non erit qui deterreat: quia os
5 Domini exercituum locutum est. * Quia
omnes populi ambulabunt vnusquisque
in nomine Dei sui: nos autem ambu
labimus in nomine Domini Dei nostri in
6 æternum & vltra. * In die illa, dicit Do
minus, congregabo claudicantem: & eam
quam eieceram, colligam: & quam afflixe
7 ram: * Et ponam claudicantem in reli ‖ Soph. 3.
quias: & eam, quæ laborauerat, in gentem ‖ d. 19
robustam: & regnabit Dominus super eos ‖ Luc. 1. c.
in monte Sion, ex hoc nunc & vsque in ‖ 33
8 æternum. * Et tu turris gregis nebulosa fi ‖ Dan. 7.
liæ Sion vsque ad te veniet: & veniet pote ‖ d. 14
9 stas prima, regnum filiæ Ierusalem. * Nunc
quare mœrore contraheris? numquid rex
non est tibi, aut consiliarius tuus periit,
quia comprehendit te dolor sicut parturien
10 tem? * Dole, & satage filia Sion quasi par
turiens: quia nunc egredieris de ciuitate, &
habitabis in regione, & venies vsque ad Ba
bylonem, ibi liberaberis: ibi redimet te Do
11 minus de manu inimicorum tuorum. * Et nunc
congregatæ sunt super te gentes multæ.

quæ dicit: Lapidetur: & aspiciat in Sion ocu
lus noster.* Ipsi autem non cognouerunt co
gitationes Domini, & non intellexerunt cō-
silium eius: quia congregauit eos quasi fœ
num areæ.* Surge, & tritura filia Sion: quia
cornu tuum ponam ferreum, & vngulas tua
ponam æreas: & comminues populos mul
tos, & interficies Domino rapinas eorum, &
fortitudinem eorum Domino vniuersa
terræ.

CAP. V.

1 A NVnc vastaberis filia latronis: obsidio-
nem posuerunt super nos, in virga per-
2 cutient maxillā iudicis Israel.* † ET TV
BETHLEHEM Ephrata paruulus es
in millibus Iuda: ex te mihi egredietur qui
sit dominator in Israel, & egressus eius ab ini
3 tio, a diebus æternitatis.* Propter hoc dabit
eos vsque ad tēpus, in quo parturiens pariet:
& reliquiæ fratrum eius conuertentur ad fi-
4 lios Israel.* Et stabit, & pascet in fortitudi-
ne Domini, in sublimitate nominis Domini
Dei sui: & conuertentur, quia nunc magnifi-
5 cabitur vsque ad terminos terræ.* Et erit
iste pax: cū venerit Assyrius in terrā nostrā,
& quādo calcauerunt in domibus nostris: &
suscitabimus super eū septē pastores, & octo
6 primates homines.* Et pascēt terrā Assur in
gladio, & terrā Nemrod in lanceis eius: & li
berabit ab Assur cū venerit in terrā nostrā,
7 & cū calcauerit in finibus nostri.* Et erunt
reliquiæ Iacob in medio populorum multo-
C rum quasi ros a Domino, & quasi stillę super
herbam, quæ non expectat virum, & non præ
stolatur filios hominum.* Et erunt reliquiæ
Iacob in Gentibus in medio populorū mul-
torum, quasi leo in iumentis siluarum, & qua
si catulus leonis in gregibus pecorum: qui
cum transierit, & conculcauerit, & ceperit,
9 non est qui eruat.* Exaltabitur manus tua
super hostes tuos, & omnes inimici tui interi
10 bunt.* Et erit in die illa, dicit Dominus: Au-
feram equos tuos de medio tui, & disperdā
11 quadrigas tuas.* Et perdam ciuitates ter-
ræ tuæ, & destruam omnes munitiones tuas,
& auferam maleficia de manu tua, & diuina
12 tiones non erunt in te.* Et perire faciam
sculptilia tua, & statuas tuas de medio tui:
& non adorabis vltra opera manuum tuarū.
13 * Et euellam lucos tuos de medio tui: & con
14 teram ciuitates tuas.* Et faciam in furore &
in indignatione vltionem in omnibus genti
bus, quæ non audierunt.

CAP. VI.

1 A AVdite quæ Dominus loquitur: Surge,
contende iudicio aduersum montes, &
2 audiant colles vocem tuam.* Audiant mon-
tes iudicium Domini, & fortia fundamenta
terræ: quia iudicium Domini cū populo suo,
3 & cū Israel diiudicabitur.* † Popule meus † Iere.2.a
quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi? re- 4
4 sponde mihi.* Quia eduxi te de Terra Ae-
gypti, & de domo seruientium liberaui te:
& misit ante faciem tuam Moysen, & Aron,
5 & Mariā?* † Popule meus memento quæ † Nu. 22
B so quid cogitauerit Balach rex Moab, & quid & 23
responderit ei Balaam filius Beor, de Setim
vsque ad Galgalam, vt cognosceres iustitias
6 Domini.* Quid dignum offeram Domino?
curuabo genu Deo excelso? numquid offe-
ram ei holocautomata, & vitulos anniculos?
7 * Numquid placari potest Dominus in mil-
libus arietum, aut in multis millibus hirco
rum pinguium? numquid dabo primogeni-
tum meum pro scelere meo, fructum ventris
8 mei pro peccato animæ meæ?* Indica-
bo tibi o homo quid sit bonum, & quid
Dominus requirat a te: Vtique facere iudi
cium, & diligere misericordiam, & solici
9 tum ambulare cum Deo tuo.* Vox Do-
C mini ad ciuitatem clamat, & salus erit timē
tibus nomen tuum: Audite tribus, & quis
10 approbabit illud?* Adhuc ignis in domo
impij thesauri iniquitatis, & mensura
11 minor iræ plena.* Numquid iustificabo sta
teram impiam, & saccelli pondera dolosa?
12 * In quibus diuites eius repleti sunt iniqui-
tate, & habitantes in ea loquebantur menda
cium, & lingua eorum fraudulenta in ore
13 eorum.* Et ego ergo cœpi percutere te per
14 ditione super peccatis tuis.* Tu come-
D des, & non saturaberis: & humiliatio tua
in medio tui: & apprehendes, & non salua-
bis: & quos saluaueris, in gladium dabo.
15 * † Tu seminabis, & non metes: tu calcabis † Deut.28
oliuam, & non vngeris oleo: & mustum, & d.38
16 non bibes vinum.* Et custodisti precepta Agg.1.b.6
Amri, & omne opus domus Achab: & am
bulasti in voluntatibus eorum, vt darem te
in perditionem, & habitantes in ea in
sibilum, & opprobrium populi mei porta-
bitis.

CAP. VII.

1 A VAe mihi, quia factus sum sicut qui col
ligit in autumno racemos vindemiæ:
non est botrus ad comedendum, præcoquas
2 ficus desiderauit anima mea.* Periit san-
ctus de terra, & rectus in hominibus non est:
omnes in sanguine insidiātur, vir fratrem suū
3 ad mortem venatur.* Malum manuum sua-
rum dicunt bonum: princeps postulat, & iu-
dex in reddendo est: & magnus locutus
est desiderium animæ suæ, & conturbaue-
4 runt eam:* Qui optimus in eis est, quasi
paliurus: & qui rectus, quasi spina de sepe.
Dies speculationis tuæ, visitatio tua venit:

5 nunc erit vastitas eorum. * Nolite credere
B amico: & nolite confidere in duce: ab ea,
quæ dormit in sinu tuo, custodi claustra oris
6 tui. * ‡ Quia filius contumeliam facit pa- ‡ Mat. 10.
tri, & filia consurgit aduersus matrem suam, :1
nurus aduersus socrum suam: ‡ & inimici ‡ Mat. 10.
7 hominis domestici eius. * Ego autem ad .36
Dominum aspiciam, expectabo Deum sal-
8 uatorem meum: audiet me Deus meus. * Ne
læteris inimica mea super me, quia cecidi:
consurgam, cum sedero in tenebris, Domi-
9 nus lux mea est. * Iram Domini portabo,
quoniam peccaui ei, donec causam meam
iudicet, & faciat iudicium meum: educet me
10 in lucem, uidebo iustitiam eius. * Et aspi-
ciet inimica mea, & operietur confusione,
quæ dicit ad me: Vbi est Dominus Deus
tuus? Oculi mei uidebunt in eam: nunc erit
in conculcationem ut lutum platearum.
11 * Dies, ut ædificentur maceriæ tuæ: in die
12 illa longe fiet lex. * In die illa & usque ad
C te ueniet de Assur, & usque ad ciuitates mu-
nitas: & a ciuitatibus munitis usque ad flu-
men, & ad mare de mari, & ad montem de
13 monte. * Et terra erit in desolationem pro-
pter habitatores suos, & propter fructum co-
14 gitationum eorum. * Pasce populum tuum
in virga tua, gregem hereditatis tuæ habitan-
tes solos in saltu, in medio Carmeli: pascen-
tur Basan & Galaad iuxta dies antiquos.
15 * Secundum dies egressionis tuæ de Terra
16 Aegypti ostendam ei mirabilia. * Videbunt
gentes, & confundentur super omni fortitu-
dine sua: ponent manum super os, aures eo-
17 rum surdæ erunt. * Lingent puluerem si-
D cut serpentes, uelut reptilia terræ perturba-
buntur in ædibus suis: Dominum Deum
nostrum formidabunt, & timebunt te.
18 * ‡ Quis Deus similis tui, qui aufers iniqui- ‡ Ier. 10.
tatem, & transis peccatum reliquiarum he- a.6
reditatis tuæ? non inmittet ultra furorem Act. 10. g.
suum, quoniam uolens misericordiam est. 43
19 * Reuertetur, & miserebitur nostri: deponet
iniquitates nostras, & proijciet in profun-
20 dum maris omnia peccata nostra. * Dabis
ueritatem Iacob, misericordiam Abraham:
quæ iurasti patribus nostris a diebus anti-
quis.

PROPHETIA NAHVM.

CAPVT PRIMVM.

1 ONVS Niniue: liber visionis
A Nahum Elcesæi. * Deus æmu-
2 lator, & ulciscens Dominus: ul-
ciscens Dominus, & habens fu-
rorem: ulciscens Dominus in hostes suos, &
3 irascens ipse inimicis suis. * Dominus pa-
tiens, & magnus fortitudine, & mundans nõ
faciet innocentem. Dominus in tempestate,
& turbine uiæ eius, & nebulæ puluis pedum
4 eius. * Increpans mare, & exiccans illud:
& omnia flumina ad desertum deducens,
infirmatus est Basan, & Carmelus: & flos
5 Libani elanguit. * Montes commoti sunt
B ab eo, & colles desolati sunt: & contremuit
terra a facie eius, & orbis, & omnes habitan-
6 tes in eo. * Ante faciem indignationis eius

quis stabit? & qs resistet in ira furoris eius?
indignatio eius effusa est vt ignis: & petræ
7 dissolutæ sunt abeo. * Bonus Dominus, &
confortans in die tribulationis: & sciens spe-
8 rantes in se. * & in diluuio prætereunte, con
C summationem faciet loci eius: & inimicos
9 eius persequentur tenebræ. * Quid cogita-
tis contra Dominum? consummationem ip-
se faciet: non consurget duplex tribulatio.
10 * Quia sicut spinæ seinuicem complectũtur,
sic conuiuium eorum pariter potantium: cõ-
sumentur quasi stipula ariditate plena.
11 * Ex te exibit cogitans contra Dominum
malitia mente pertractãs præuaricationem.
12 * Hæc dicit Dominus: Si perfecti fuerint: &
D ita plures, sic quoque attondentur, & per-
transibit: afflixi te, & non affligam te vltra.
13 * Et nunc conteram virgam eius de dorso
14 tuo, & vincula tua disrumpam. * Et præ-
cipiet super te Dominus, non seminabitur
ex nomine tuo amplius: de domo Dei tui in
terficiam sculptile, & conflatile, ponam se-
15 pulchrum tuũ, quia inhonoratus es. * ‖ Ec-
ce super montes pedes euangelizantis, &
annunciantis pacem: celebra Iuda festiui-
tates tuas, & redde vota tua: quia non adij-
ciet vltra vt pertranseat in te Belial, vniuer-
sus interijt.

CAP. II.

1 ASCendit qui dispergat coram te, qui cu-
A stodiat obsidionem: contemplare viã,
conforta lumbos, robora virtutem valde:
2 * Quia reddidit Dominus superbiam Ia-
cob, sicut superbiam Israel: quia vastatores
dissipauerunt eos, & propagines eorum
3 corruperunt. * Clypeus fortium eius igni-
tus, viri exercitus in coccineis: igneæ habe-
næ currus in die præparationis eius, & agi-
4 tatores consopiti sunt. * In itineribus con-
B turbati sunt: quadrigæ collisæ sunt in pla-
teis: & aspectu eorum quasi lampades, quasi
5 fulgura discurrentia. * Recordabitur for-
tium suorum, ruent in itineribus suis: veloci
ter ascendent muros eius, & præparabitur
6 vmbraculũ. * Portæ fluuiorum apertæ sunt,
7 & templum ad solum dirutum. * Et miles
captiuus abductus est: & ancillæ eius mina-
bantur gementes vt columbæ, murmuran-
8 tes in cordibus suis. * Et Niniue quasi pi-
C scina aquarũ aquæ eius: ipsi vero fugerunt:
state, state, & non est qui reuertatur.
9 * Diripite argentum, diripite aurum: & non
est finis diuitiarum ex omnibus vasis desi-
10 derabilibus. * Dissipata est, & scissa, & dila-
cerata: & cor tabescens; & dissolutio geni-
culorum, & defectio in cunctis renibus: &
facies omnium eorum sicut nigredo ollæ.
11 * Vbi est habitaculum leonum, & pascua
catulorum leonum, ad quam iuit leo vt in-
D grederetur illuc, catulus leonis, & nõ est qui
12 exterreat? * Leo cepit suffi ciẽter catulis suis,
& necauit leænis suis: & impleuit præda spelũ
13 cas suas, & cubile suum rapina. * Ecce ego
ad te, dicit Dominus exercituum, & succen
dam vsque ad fumum quadrigas tuas, & le-
unculos tuos comedet gladius: & extermi-
nabo de terra prædam tuam, & non audie-
tur vltra vox nunciorum tuorum.

CAP. III.

1 VAe ciuitas sanguinum, vniuersa men- Eze. 24. b.
A dacij dilaceratione plena: non recedet 9
2 a te rapina. * Vox flagelli, & vox impetus Hab. 3. c.
rotæ, & equi frementis, & quadrigæ feruen- 11
3 tis, & equitis ascendentis: * & micantis gla-
dij, & fulgurantis hastæ, & multitudinis in-
terfectæ, & grauis ruinæ: nec est finis cada-
4 uerum, & corruent in corporibus suis. * Pro
pter multitudinem fornicationum mere-
tricis speciosæ, & gratæ, & habentis malefi-
cia, quæ vendidit gentes in fornicationibus
5 suis, & familias in maleficijs suis: * ‖ Ecce ‖ Isa. 47.
ego ad te, dicit Dominus exercituum, & re- a. 3
B uelabo pudenda tua in facie tua, & ostendã
Gentibus nuditatem tuam, & regnis igno-
6 miniam tuam. * Et proijciam super te abo-
minationes, & contumelijs te afficiam, & po
7 nam te in exemplũ. * Et erit: omnis, qui vi
derit te, resiliet a te, & dicet: Vastata est Nini
ue: quis cõmouebit super te caput? vnde quæ-
8 ram consolatorem tibi? * Numquid melior
es Alexandria populorum, quæ habitat in
fluminibus? aquæ in circuitu eius: cuius diui
9 tiæ, mare: aquæ muri eius. * Aethiophia forti
tudo eius, & Aegyptus, & nõ est finis: Aphri
10 ca, & Libye: fuerunt in auxilio tuo. * Sed
& ipsa in transmigrationem ducta est in
captiuitatẽ: paruuli eius elisi sunt in capite
omnium viarum, & super inclytos eius mi-
C serunt sortem, & omnes optimates eius con-
11 fixi sunt in compedibus. * Et tu ergo inebria
beris, & eris despecta: & tu quæres auxilium
12 ab inimico. * Omnes munitiones tuæ sicut
ficus cum grossis suis: si concussę fuerint,
13 cadent in os comedentis. * Ecce populus
tuus mulieres in medio tui: inimicis tuis
adapertione pandentur portę terrę tuę, de
14 uorabit ignis vectes tuos. * Aquam propter
obsidionem hauri tibi, extrue munitiones
tuas: intra in lutum, & calca, subigens tene
15 laterem. * Ibi comedet te ignis: peribis gla
dio, deuorabit te vt bruchus: congregare vt
16 bruchus: multiplicare vt locusta. * Plures
D fecisti negotiationes tuas quàm stellæ sunt
17 cæli bruchus expansus est, & auolauit. * Cu-
stodes tui quasi locustæ: & paruuli tui quasi
locustæ locustarum, quæ considunt in sepi-
bus in die frigoris: sol ortus est, & auolaue-
runt, & non est cognitus locus earum vbi
fuerint.

18 fuerint. * Dormitauerunt pastóres tui, rex
Assur: sepelientur principes tui: latitabit
populus tuus in montibus, & non est qui
19 congreget. * Non est obscura contritio tua,
pessima est plaga tua: omnes qui audierunt
auditionem tuam, compresserunt manum
super te: quia super quem non transijt malitia
tua semper?

PROPHETIA HABACVC.

CAPVT PRIMVM.

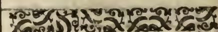
1 ONVS, quod uidit Haba-
A cuc propheta. * Vsquequo
2 Domine clamabo, & non
exaudies? vociferabor ad
te vim patiens, & non sal-
3 uabis? * Quare ostendisti
mihi iniquitatem, & labo-
rem, uidere prædam, & iniustitiam contra
me? & factum est iudicium, & contradictio
4 potentior. * Propter hoc lacerata est lex, &
non peruenit usque ad finem iudicium: quia
impius præualet aduersus iustum, propterea
5 egreditur iudicium peruersum. * † Aspicite
B in gentibus, & uidete: admiramini, & ob-
stupescite: quia opus factum est in diebus
uestris, quod nemo credet cum narrabitur.
6 * Quia ecce ego suscitabo Chaldæos, gentem
amaram, & uelocem, ambulantem super la-
titudinem terræ, ut possideat tabernacula nõ
7 sua. * Horribilis, & terribilis est: ex semet-
ipsa iudicium, & onus eius egredietur.
8 * Leuiores pardis equi eius; & velociores lu-
pis uespertinis; & diffundentur equites eius:
C equites namque eius de longe uenient, uo-
labunt quasi aquila festinans ad comeden-
9 dum. * Omnes ad prædam uenient, facies
eorum uentus urens: & congregabit quasi
10 arenam, captiuitatem. * Et ipse de regibus
triumphabit, & tyranni ridiculi eius erunt:
ipse super omnem munitionem ridebit, &
11 comportabit aggerem, & capiet eam. * Tũc
mutabitur spiritus, & pertransibit; & cor-
12 ruet: hæc est fortitudo eius dei sui. * Num-
quid nõ tu a principio Domine Deus meus,
sancte meus, & non moriemur? Domine in
D iudicium posuisti eum: & fortem ut corri-
13 peres, fundasti eum. * Mundi sunt oculi tui,
ne uideas malum, & respicere ad iniquitatẽ
non poteris. quare respicis super iniqua agẽ
tes, & taces deuorante impio iustiorem se.
14 * Et facies homines quasi pisces maris, &
15 quasi reptile non habens principem. * Totũ
in hamo subleuauit, traxit illud in sagena
sua, & congregauit in rete suum. Super hoc
16 lætabitur & exultabit. * propterea immola-
bit sagenæ suæ, & sacrificabit reti suo: quia
in ipsis incrassata est pars eius, & cibus eius
17 electus. * Propter hoc ergo expandit sage-
nam suam, & semper interficere Gentes
non parcet.

† Act. 13. f. 41

CAP.

CAP. II.

1 SVper custodiam meam stabo, & figam
A gradum super munitionem: & contem-
plabor, vt videā quid dicatur mihi, & quid
2 respondeam ad arguentem me. * Et respon
dit mihi Dominus, & dixit: Scribe visum,
& explana eum super tabulas: ut percurrat
3 qui legerit eum. * Quia adhuc visus procul,
& apparebit in finem, & non mentietur. si
moram fecerit, expecta illum: quia ueniens
4 ueniet, & non tardabit. * Ecce qui incredu-
lus est, non erit recta anima eius in semetip-
5 so: ‖ iustus autem in fide sua viuet. * Et
B quomodo vinum potantem decipit: sic erit
uir superbus, & non decorabitur: qui dilata-
uit quasi infernus animam suam: & ipse
quasi mors, & non adimpletur: & congre-
gabit ad se omnes gentes, & coaceruabit ad
6 se omnes populos. * Numquid non omnes
isti super eum parabolam sument, & loque-
lam ænigmatum eius: & dicetur: Væ ei,
qui multiplicat non sua? vsquequo & ag-
7 grauat contra se densum lutum? * Num-
quid uon repente consurgent qui mordeant
te: & suscitabuntur lacerantes te, & eris in
8 rapinam eis? * Quia tu spoliasti gentes mul
tas, spoliabunt te omnes, qui reliqui fuerint
de populis propter sanguinem hominis &
iniquitatem terræ ciuitatis, & omnium ha-
9 bitantium in ea. * Væ qui congregat auari-
tiam malam domui suæ, ut sit in excelso ni-
dus eius, & liberari se putat de manu mali.
10 * Cogitasti confusionem domui tuæ, conci-
C disti populos multos, & peccauit anima
11 tua. * Quia lapis de pariete clamabit: & li-
gnum, quod inter iuncturas ædificiorum est,
12 respondebit. * ‖ Væ qui ædificat ciuitatem
in sanguinibus, & præparat urbem in iniqui
13 tate. * Numquid non hæc sunt a Domino
exercituum? Laborabunt enim populi in
multo igne: & gentes in vacuum, & defi-
14 cient. * Quia replebitur terra, ut cognoscant
gloriam Domini, quasi aquæ operientes ma
15 re. * Væ qui potum dat amico suo mittens
fel suum, & inebrians vt aspiciat nuditatem
16 eius. * Repletus es ignominia pro gloria:
D bibe tu quoque, & consopire: circumda-
bit te calix dexteræ Domini, & vomitus
17 ignominiæ super gloriam tuam. * Quia ini-
quitas Libani operiet te, & vastitas anima-
lium deterrebit eos de sanguinibus hominū,
& iniquitate terræ, & ciuitatis, & omnium
18 habitantium in ea. * Quid prodest sculptile,
quia sculpsit illud fictor suus, conflatile, &
imaginem falsam? quia sperauit in figmen-
to fictor eius ut faceret simulachra muta.
19 * Væ qui dicit ligno: Expergiscere: Surge,
lapidi tacenti: numquid ipse docere poterit?
Ecce iste coopertus est auro, & argento: &
20 omnis spiritus non est in visceribus eius. * ‖
Dominus autem in templo sancto suo: si
leat a facie eius omnis terra. ‖ Psal. 10. b. 4

1 ORATIO
HABACVC PROPHETAE
PRO IGNORANTIIS.

CAP. III.

2 DOMINE audiui auditionem tuam,
A & timui.
Domine opus tuum in medio annorum
viuifica illud:
In medio annorum notum facies: cum
iratus fueris, misericordiæ recordaberis.
3 * Deus ab Austro ueniet, & sanctus de
monte Pharan:
Operuit cælos gloria eius: & laudis eius
plena est terra.
4 * Splendor eius ut lux erit: cornua in ma-
nibus eius:
5 Ibi abscondita est fortitudo eius: * ante
faciem eius ibit mors.
Et egredietur diabolus ante pedes eius.
6 * Stetit, & mensus est terram.
Aspexit, & dissoluit Gentes: & contriti
sunt montes sæculi.
Incuruati sunt colles mundi, ab itineribus
æternitatis eius.
7 * Pro iniquitate uidi tentoria Aethiopię,
B turbabuntur pelles terræ Madian.
8 * Numquid in fluminibus iratus es Do-
mine? aut in fluminibus furor tuus? vel in
mari indignatio tua?
Qui ascendes super equos tuos: & quadri-
gæ tuæ saluatio.
9 * Suscitans suscitabis arcum tuum: iura-
menta tribubus quæ locutus es.
10 * Fluuios scindes terræ. * viderunt te, &
doluerunt montes: gurges aquarum transijt.
Dedit abyssus uocem suam: altitudo ma-
nus suas leuauit.
11 * Sol, & luna steterunt in habitaculo suo,
C in luce sagittarum tuarum, ibunt in splen-
dore fulgurantis hastæ tuæ.
12 * In fremitu conculcabis terram: in fu-
rore obstupefacies Gentes.
13 * Egressus es in salutem populi tui: in sa-
lutem cum Christo tuo.
Percussisti caput de domo impij: denu-
dasti fundamentum eius vsque ad collum.
14 * Maledixisti sceptris eius, capiti bella-
torum eius, venientibus ut turbo ad disper-
gendum me.

Exultatio eorum sicut eius, qui deuorat
pauperem in abscondito.
15 * Viam fecisti in mari equis tuis, in luto
D aquarum multarum.
16 * Audiui, & conturbatus est venter meus:
a voce contremuerunt labia mea.
Ingrediatur putredo in ossibus meis, &
subter me scateat.
Vt requiescam in die tribulationis: vt
ascendam ad populum accinctum nostrum.
17 * Ficus enim non florebit: & non erit
germen in vineis.
Mentietur opus oliuæ: & arua non afferent cibum.
Abscondetur de ouili pecus: & non er[it]
armentum in præsepibus.
18 * Ego autem in Domino gaudebo: & exul-
tabo in Deo Iesu meo.
19 * Deus Dominus fortitudo mea: & po-
net pedes meos quasi ceruorum.
Et super excelsa mea deducet me uictor
in psalmis canentem.

PROPHETIA SOPHONIAE

CAPVT PRIMVM.

1 VErbum Domini, quod factū
A est ad Sophoniā, filiū Chu
si, filij Godoliæ, filij Ama-
riæ, filij Ezeciæ, in die-
bus Iosiæ filij Amon regis
2 Iudæ: * Congregans con-
gregabo omnia a facie ter-
3 ræ, dicit Dominus: * congregans hominē,
& pecus, congregans uolatilia cæli, & pi-
sces maris: & ruinæ impiorum erunt: & di-
sperdam homines a facie terræ, dicit Domi-
4 nus. * Et extendam manum meam super
Iudam, & super omnes habitantes Ierusalē:
& disperdam de loco hoc reliquias Baal, &
5 nomina æditorum cum sacerdotibus: * &
B eos, qui adorant super tecta militiam cæli,
& adorant, & iurant in Domino, & iurant in
6 Melchum. * Et qui auertuntur de post tergū
Domini, & qui non quæsierunt Dominum,
7 nec inuestigauerunt eum. * Silete a facie Do
mini Dei: quia iuxta est dies Domini, quia
præparauit Dominus hostiam, sanctificauit
8 vocatos suos. * Et erit in die hostiæ Domi-
ni uisitabo super principes, & super filios re
gis, & super omnes, qui induti sunt ueste pe-
9 regrina: * & uisitabo super omnem, qui ar-
roganter ingreditur super limen in die illa:
qui complent domum Domini Dei sui ini-
10 quitate, & dolo. * Et erit in die illa, dicit
C Dominus, vox clamoris a porta piscium, &
vlulatus a Secunda, & contritio magna a
11 collibus. * Vlulate habitatores Pilæ: conti-
cuit omnis populus Chanaan, disperierunt
12 omnes inuoluti argento. * Et erit in tem-
pore illo: scrutabor Ierusalem in lucernis:
& visitabo super uiros defixos in fæcibus
suis:

suis: qui dicunt in cordibus suis: Nō faciet be-
13 ne Dominus, & non faciet male. * Et erit
fortitudo eorum in direptionem, & domus
| Amos 5. c.18 eorum in desertum: & | ędificabunt do-
mos, & non habitabunt: & plantabunt vi-
14 neas, & non bibent uinum earum. * Iu-
D xta est dies Domini magnus, iuxta est & ue-
lox nimis: uox diei Domini amara, tribula-
| Ier. 30. a.7 15 bitur ibi fortis. * | Dies irę dies illa, dies
tribulationis & angustiæ, dies calamitatis &
Ioel 2. c. 31 miserię, dies tenebrarum & caliginis, dies
16 nebulę & turbinis, * dies tubę & clango-
Amos 5. e. 18 ris super ciuitates munitas, & super angulos
17 excelsos. * Et tribulabo homines, & ambu-
labunt ut cęci, quia Domino peccauerunt:
& effundetur sanguis eorum sicut humus, &
| Eze. 7. c. 18 18 corpora eorum sicut stercora. * | Sed &
argentum eorum, & aurum eorum non pote
| Iud. 3. b. 8 rit liberare eos in die irę Domini: | in igne
zeli eius deuorabitur omnis terra, quia con-
summationem cum festinatione faciet cūctis
habitantibus terram.

CAP. II.

1 Conuenite, congregamini gens non ama
2 bilis: * Priusquam pariat iussio quasi
A puluerem transeuntem diem, antequam ue-
niat super uos ira furoris Domini, antequam
ueniat super uos dies indignationis Domini.
3 * Quęrite Dominum omnes mansueti terrę
qui iudicium eius estis operati: quærite iu-
stum, quęrite mansuetum: si quomodo ab-
4 scondamini in die furoris Domini. * Quia
Gaza destructa erit, & Ascalon in desertum,
Azotum in meridie eiicient, & Accaron era-
5 dicabitur. * Vę qui habitatis funiculum ma-
B ris, gens perditorum: uerbum Domini su-
per uos Chanaan terra Philisthinorum, &
disperdam te, ita ut non sit inhabitator.
6 * Et erit funiculus maris requies pastorum,
7 & caulę pecorum: * & erit funiculus, eius,
qui remanserit de domo Iuda: ibi pascen-
tur, in domibus Ascalonis ad uesperam re-
quiescent: quia uisitabit eos Dominus Deus
8 eorum, & auertet captiuitatem eorum. * Au
diui opprobrium Moab, & blasphemias fi-
C liorum Ammon: quę exprobauerunt populo
meo, & magnificati sunt super terminos eo-
9 rum. * Propterea uiuo ego, dicit Dominus
exercituum Deus Israel, quia Moab ut So-
doma erit, & filii Am non quasi Gomorrha,
siccitas spinarum, & acerui salis, & desertū
usque in ęternum: reliquię populi mei diri-
pient eos, & residui gentis meę possidebunt il
10 los. * Hoc eis eueniet pro superbia sua: quia
blasphemauerunt, & magnificati sunt super
11 populum Dñi exercituum. * Horribilis Dñs
super eos, & attenuabit omnes deos terræ:
& adorabunt eum uiri de loco suo, omnes
12 insulæ Gentium. * Sed & uos Aethiopes in-
13 terfecti gladio meo eritis. * Et extendet
D manum suam super Aquilonem, & perdet
Assur: & ponet speciosam in solitudinem,
14 & in inuium, & quasi desertum. * | Et | Isa. 34. c. 11
accubabunt in medio eius greges, omnes
bestię Gentium: & onocrotalus, & ericius
in liminibus eius morabuntur: uox can-
tantis in fenestras, coruus in superliminari,
15 quoniam attenuabo robur eius. * Hęc est
ciuitas gloriosa habitans in confidentia: quę
dicebat in corde suo. Ego sum, & extra me
non est alia amplius: quomodo facta est in
desertum cubile bestiæ? omnis, qui tran-
sit per eam, sibilabit, & mouebit manum
suam.

CAP. III.

1 Vae prouocatrix, & redempta ciuitas,
2 columba. * Non audiuit vocem, & non
A suscepit disciplinam: in Domino non est con
fisa, ad Deum suum non appropinquauit.
3 * | Principes eius in medio eius quasi leo- | Eze. 22. f. 27
nes rugientes: iudices eius lupi uespere, non
4 relinquebant in mane. * Prophetę eius ue- Mich. 3. d. 12
sani, uiri infideles: sacerdotes eius pollue-
runt sanctum, iniuste egerunt contra legem.
5 * Dominus iustus in medio eius non faciet
iniquitatē: mane mane iudicium suum dabit
in lucem, & non abscondetur: nesciuit au-
6 tem iniquus confusionem. * Disperdidi Gē-
tes, & dissipati sunt anguli earum: desertas
feci uias eorum, dum non est qui transeat:
desolatę sunt ciuitates eorum, non remanen-
7 te uiro neque ullo habitatore. * Dixi: Atta-
B men timebis me, suscipies disciplinam: &
non peribit habitaculum eius propter om-
nia, in quibus uisitaui eam: uerumtamen
diluculo surgentes corruperunt omnes co-
8 gitationes suas. * Quapropter expecta me,
dicit Dominus, in die resurrectionis meę in
futurum, quia iudicium meum ut congregē
Gentes, & colligam regna: & effundam
super eos indignationem meam, omnem
iram furoris mei: | in igne enim zeli mei | Sup. 1. d. 18
9 deuorabitur omnis terra. * Quia tunc reddā
populis labium electum, vt inuocent omnes
in nomine Domini, & seruiant ei humero
10 uno. * Vltra flumina Aethiopiæ, inde sup
plices mei, filij dispersorum meorum de-
11 ferent munus mihi. * In die illa non con-
funderis super cunctis adinuentionibus tuis,
C quibus pręuaricata es in me: quia tunc aufe-
ram de medio tui magniloquos superbię
tuę, & non adiicies exaltari amplius in mon-
12 te sancto meo. * Et derelinquam in medio
tui populum pauperem, & egenum: & spe-
13 rabunt in nomine Domini. * Reliquiæ Israel
non facient iniquitatem, nec loquētur men
dacium, & non inuenietur in ore eorum lin-
gua dolosa: quoniam ipsi pascentur, & accu-

14 habent, & non erit qui exterreat. * Lauda
filia Sion : iubila Israel : lætare, & exulta in
15 omni corde filia Ierusalem. * Abstulit Do-
minus iudicium tuũ, auertit inimicos tuos :
rex Israel Dominus in medio tui, non time-
16 bis malum vltra. * In die illa dicetur Ieru-
salem : Noli timere : Sion, non dissoluan-
17 tur manus tuæ. * Dominus Deus tuus in
D medio tui fortis, ipse saluabit: gaudebit su-
per te in lætitia, silebit in dilectione sua, exul
18 tabit super te in laude. * Nugas, qui a lege
recesserant, congregabo, quia ex te erant : vt
non vltra habeas super eis opprobrium.
19 * Ecce ego interficiam omnes, qui afflixe-
runt te in tempore illo: & saluabo claudican
tem : & eam, quæ eiecta fuerat, congrega-
bo : & ponam eos in laudem, & in nomen,
20 in omni terra confusionis eorum. * In tem-
pore illo, quo adducam vos : & in tempore,
quo congregabo vos : dabo enim vos in no-
men, & in laudem omnibus populis ter-
ræ, cum conuertero captiuitatem vestram
coram oculis uestris, dicit Dominus.

PROPHETIA AGGAEI.

CAPVT PRIMVM.

1. Esd. 5. a.5

1 IN anno secundo Darij regis, in
A mense sexto, in die una mensis,
factum est uerbum Domini in
manu Aggæi prophetæ ad Zoro-
babel filium Salathiel, ducem Iuda, & ad
Iesum, filium Iosedec, sacerdotem ma-
2 gnum, dicens : * Hæc ait Dominus exerci-
tuum, dicens : Populus iste dicit : Nondum
venit tempus domus Domini ædificandæ.
3 * Et factum est verbum Domini in manu Ag
4 gæi prophetæ, dicens: * Nunquid tempus vo
bis est vt habitetis in domibus laqueatis, &
5 domus ista deserta? * Et nunc hæc dicit Do
B minus exercituum : Ponite corda vestra su-
6 per vias uestras. * ‖ Seminastis multum,
& intulistis parum: comedistis, & non estis
satiati : bibistis, & non estis inebriati : ope-
ruistis vos, & non estis calefacti : & qui mer
cedes congregauit, misit eas in sacculum
7 pertusum. * Hæc dicit Dominus exerci-
tuum : Ponite corda vestra super vias ve-
8 stras : * ascendite in montem, portate li-
gna, & ædificate domum : & acceptabilis
mihi erit, & glorificabor, dicit Dominus.
9 * Respexistis ad amplius, & ecce factum est
C minus : & intulistis in domum, & exuffla-
ui illud : quam ob causam, dicit Dominus
exercituum? quia domus mea deserta est,
& vos festinatis vnusquisque in domum suã.
10 * Propter hoc super vos prohibiti sunt cæli
ne darent rorem, & terra prohibita est ne da
11 ret germen suum: * & vocaui siccitatem su-
per terram, & super montes, & super triti-
cum, & super vinum, & super oleum, & quæ
cumq profert humus, & super homines, & su
per iumenta, & super omnem laborem
12 manuum. * Et audiuit Zorobabel filius
D Salathiel, & Iesus filius Iosedec sacerdos

‖ Deu. 28. d.38 Mich. 6. e.15

magnus, & omnes reliquię populi uocem
Domini Dei sui, & uerba Aggæi prophetę,
sicut misit eum Dominus Deus eorum ad
13 eos. & timuit populus a facie Domini. * Et
dixit Aggęus nuncius Domini de nuncijs Do-
mini, populo dicens: Ego uobiscum sum, di-
14 cit Dominus. * Et suscitauit Dominus spi-
ritum Zorobabel filij Salathiel, ducis Iuda,
& spiritum Iesu filij Iosedec sacerdotis ma-
gni, & spiritum reliquorum de omni populo: &
ingressi sunt, & faciebant opus in domo Do-
mini exercituum Dei sui.

C A P. II.

1 IN die uigesima & quarta mensis, in se-
A xto mense, in anno secundo Darii regis.
2 * In septimo mense, uigesima & prima mēsis
factum est verbum Domini in manu Aggęi
3 prophetę dicens: * Loquere ad Zoroba-
bel filium Salathiel, ducem Iuda, & ad Ie-
sum filium Iosedec sacerdotem magnum,
4 & ad reliquos populi, dicens: * Quis in uo-
bis est derelictus, qui uidit domum istam
in gloria sua prima? & quid uos uidetis
hanc nunc? numquid non ita est, quasi non
5 sit in oculis uestris? * Et nunc confortare
Zorobabel, dicit Dominus: & confortare Ie-
su filij Iosedec sacerdos magne, & conforta-
re omnis populus terrę, dicit Dominus exer-
cituum: & facite (quoniam ego vobiscum
6 sum, dicit Dominus exercituum) * uer-
bum quòd pepigi uobiscum cum egrede-
remini de Terra Aegypti: & spiritus meus
7 erit in medio uestrum, nolite timere. * Quia
B hæc dicit Dñs exercituum: ‡ Adhuc vnum
modicum est, & ego commouebo cęlum, &
8 terram, & mare, & aridam. * Et mouebo om
nes Gentes: E T V E N I E T D E S I D E-
R A T V S cunctis Gentibus: & implebo do-
mum istam gloria, dicit Dominus exercituū.
9 * Meum est argentum, & meum est aurum,
10 dicit Dominus exercituum. * Magna erit
gloria domus istius nouissimę plus quàm
primę, dicit Dominus exercituum: & in
loco isto dabo pacem, dicit Dominus exer-
11 cituum. * In vigesima & quarta noni men-
sis in anno secundo Darii regis, factum est
verbum Domini ad Aggęum prophetam, di-
12 cens: * Hęc dicit Dominus exercituū: Inter-
13 roga sacerdotes legem, dicens: * Si tulerit
homo carnem sanctificatam in ora uestimen
ti sui, & tetigerit de summitate eius panē,
aut pulmētum, aut uinū, aut oleum, aut om
nem cibum: numquid sanctificabitur? Re-
spondentes autem sacerdotes, dixerunt: Nō.
14 * Et dixit Aggæus: Si tetigerit pollutus in
C anima ex omnibus his, numquid contami-
nabitur? Et responderunt sacerdotes & di-
15 xerunt: Contaminabitur. * Et respondit
Aggęus, & dixit: Sic populus iste, & sic
gens ista ante faciem meam, dicit Dominus
& sic omne opus manuum eorum: & omnia
quę obtulerunt ibi, contaminata erunt.
16 Et * nunc ponite corda uestra a die hac &
supra, antequam poneretur lapis super la-
17 pidem in templo Domini. * Cum accedere-
tis ad aceruum uiginti modiorum, & fierent
decem: & intraretis ad torcular, ut expri-
meretis quinquaginta lagenas, & fiebant ui-
18 ginti. * ‡ Percussi uos uento urente, & au- ‡ Amos. 4. c. 9
rugine, & grandine omnia opera manuum
uestrarum: & non fuit in uobis, qui reuer-
19 teretur ad me, dicit Dominus. * Ponite cor-
D da uestra ex die ista, & in futurum, a die
uigesima & quarta noni mensis: a die, qua
fundamenta iacta sunt templi Domini, po-
20 nite super cor uestrum. * Numquid
iam semen in germine est: & adhuc uinea,
& ficus, & malogranatum, & lignum
oliuę non floruit? ex die ista benedicam.
21 * Et factum est uerbum Domini secundò
ad Aggæum in uigesima & quarta mensis,
22 dicens: * Loquere ad Zorobabel ducē Iuda,
dicens: Ego mouebo cęlum pariter & terrā.
23 * Et subuertam solium regnorum, & conte-
ram fortitudinem regni Gentium: & su-
buertam quadrigam, & ascensorem eius:
& descendent equi, & ascensores eorum:
24 uir in gladio fratris sui. * In die illa, dicit
Dominus exercituum, assumam te Zoroba- ‡ Eccl. 49. c. 13.
bel fili Salathiel serue meus, dicit Dominus:
& ponam te quasi signaculum, quia te ele-
gi, dicit Dominus exercituum.

‡ Hebr. 12. c. 26

PROPHETIA ZACHARIÆ.

CAPVT PRIMVM.

1 N mense octauo in an-
A no secundo Darij regis,
factum est verbum Do
mini ad Zachariam, fi-
lium Barachiæ filij Ad-
do, prophetam, dicens:
2 * Iratus est Dominus
super patres uestros ira-
3 cundia. * Et dices ad eos: Hæc dicit Domi-
Mal. 3. a. 7 nus exercituum: Conuertimini ad me, ait
Dominus exercituum: & conuertar ad vos,
4 dicit Dominus exercituum. * Ne sitis sicut
Isa. 21. c. 8. 32. c. 6. patres uestri, ad quo. clamabant prophetę
&45. d. 22 priores, dicentes: Hæc dicit Dominus exer-
Ier. 3. c. 12 cituum: Conuertimini de vijs vestris malis,
Eze. 18. g. & de cogitationibus uestris pessimis: & non
30. & 20. audierunt, neque attenderunt ad me, dicit
a. 7. & 33. 5 Dominus. * Patres vestri vbi sunt? & pro-
c. 11 phetæ numquid in sempiternum uiuent?
6 * Verumtamen verba mea, & legitima mea,
Osee 14. a. 2 B quæ mandaui seruis meis prophetis, num-
quid non comprehenderunt patres uestros,
Ioel 2. c. 12 & conuersi sunt, & dixerunt: Sicut cogita-
uit Dominus exercituum facere nobis secun-
dum uias nostras, & secundum adinuentio-
7 nes nostras fecit nobis. * In die vigesima &
quarta vndecimi mensis Sabath, in anno se-
cundo Darij, factum est uerbum Domini
ad Zachariam filium Barachiæ, filij Addo,
8 prophetam, dicens. * Vidi per noctem, &
ecce uir ascendens super equum rufum, &
ipse stabat inter myrteta, quæ erant in
profundo: & post eum equi rufi, varij, &
9 albi. * Et dixi: Quid sunt isti, Domine mi?
& dixit ad me Angelus, qui loquebatur in
10 me: Ego ostendam tibi quid sint hæc. * Et
respondit vir, qui stabat inter myrteta, &
dixit: Isti sunt, quos misit Dominus ut per-
11 ambulent terram. * Et responderunt Ange-
lo Domini, qui stabat inter myrteta, & dixe-
C runt. Perambulauimus terram, & ecce
12 omnis terra habitatur, & quiescit. * Et re-
spondit Angelus Domini, & dixit: Domi-
ne exercituum usquequo tu non miserebe-
ris Ierusalem, & vrbium Iuda, quibus iratus
13 es? iste iam septuagesimus annus est. * Et
respondit Dominus angelo, qui loquebatur
14 in me uerba bona, uerba consolatoria. * Et
dixit ad me angelus, qui loquebatur in me:
Clama, dicens: Hæc dicit Dominus exerci-
tuum: Zelatus sum Ierusalem, & Sion Inf. 8. a. 2
15 zelo magno: * Et ira magna ego irascor su-
per gentes opulentas: quia ego iratus sum
16 parum, ipsi vero adiuuerunt in malū. * Pro-
pterea hæc dicit Dominus: Reuertar ad Ie-
rusalē in misericordijs, & domus mea ędifi-
D cabitur in ea, ait Dn̄s exercituum: & perpē-
17 diculum extendetur super Ierusalem. * Ad-
huc clama dicens: Hæc dicit Dominus exer-
cituū: Adhuc affluent ciuitates meæ bonis: &
cōsolabitur adhuc Dn̄s Sion, & eliget adhuc
18 Ierusalem. * Et leuaui oculos meos, & uidi:
19 & ecce quattuor cornua. * Et dixi ad ange-
lum, qui loquebatur in me: Quid sunt hæc?

& dixit ad me: Hæc sunt cornua, quæ ven
tilauerunt Iudam, & Israel, & Ierusalem.
20 * Et ostendit mihi Dominus quattuor fa-
21 bros. * Et dixi: Quid isti ueniunt facere?
Qui ait, dicens: Hæc sunt cornua, quæ venti-
lauerunt Iudam per singulos viros, & nemo
eorum leuauit caput suum: & venerunt isti
deterrere ea, vt deijciant cornua gentium,
quę leuauerunt cornu super terram Iuda vt
dispergerent eam.

CAP. II.

1 ET leuaui oculos meos, & vidi: & ecce
A vir, & in manu eius funiculus menso
2 rum. * Et dixi: Quò tu uadis? Et dixit ad me:
Vt metiar Ierusalem, & videam quanta sit
3 latitudo eius, & quanta longitudo eius. * Et
ecce angelus, qui loquebatur in me, egredie-
batur, & angelus alius egrediebatur in occur
4 sum eius. * Et dixit ad eum: Curre, loquere
ad puerum istum, dicens: Absque muro ha-
B bitebitur Ierusalem præ multitudine
hominum, & iumentorum in medio eius.
5 * Et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis
in circuitu: & in glora ero in medio eius.
6 * O o, fugite de terra Aquilonis, dicit Do-
minus: quoniam in quattuor ventos cæli di-
7 sperii vos, dicit Dominus. * O Sion, fuge
8 quæ habitas apud filiam Babylonis: * quia
C hæc dicit Dominus exercituum: Post gloriã
misit me ad gentes, quæ spoliauerunt uos:
qui enim tetigerit uos, tãgit pupillãm oculi
9 mei: * quia ecce ego leuo manum meam
super eos, & erunt prædæ his, qui seruiebant
sibi: & cognoscetis quia Dominus exercituũ
10 misit me. * Lauda, & lætare filia Sion: quia
ecce ego uenio, & habitabo in medio tui, ait
11 Dominus. * Et applicabuntur Gentes mul-
tæ ad Dominum in die illa, & erunt mihi
D in populum, & habitabo in medio tui: &
scies quia Dominus exercituum misit me
12 ad te. * Et possidebit Dominus Iudam par-
tem suam in terra sanctificata: & eliget
13 adhuc Ierusalem. * Sileat omnis caro a fa-
cie Domini: quia consurrexit de habitaculo
sancto suo.

CAP. III.

1 ET ostendit mihi Dominus Iesum sacer-
A dotem magnum stantem coram ange-
lo Domini: & satan stabat a dextris eius ut
2 aduersaretur ei. * Et dixit Dominus ad satã:
Increpet Dominus in te satan: & increpet Do
minus in te qui elegit Ierusalem: numquid
3 non iste torris est erutus de igne? * Et Iesus
erat indutus uestibus sordidis: & stabat an-
4 te faciem angeli. * Qui respondit, & ait
ad eos, qui stabant coram se, dicens: Auferte
uestimenta sordida ab eo. Et dixit ad eum:
Ecce abstuli a te iniquitatẽ tuam, & indui
5 te mutatorijs. * Et dixit: Ponite cidarim
mundam super caput eius. Et posuerunt ci-
darim mundam super caput eius, & indue-
runt eum vestibus: & angelus Domini sta-
6 bat. * Et contestabatur angelus Domini Ie-
7 sum, dicens: * Hęc Dicit Dominus exerci-
tuũ: Si in uijs meis ambulaueris, & custodiã
meam custodieris: tu quoque iudicabis do-
mum meam, & custodies atria mea, & dabo
tibi ambulantes de his, qui nunc hic assistũt.
8 * Audi Iesu sacerdos magne, tu & amici
tui, qui habitant coram te, quia uiri porten-
D dentes sunt. ecce enim ego ADDVCAM Luc.1.g.
SERVVM MEVM ORIENTEM. 78
9 * Quia ecce lapis quem dedi corã Iesu: super
lapidem unum septem oculi sunt: ecce ego
cælabo sculpturam eius, ait Dominus exerci
tuum: & auferam iniquitatem terræ illius in
10 die una. * In die illa dicit Dominus exerci-
tuum, uocabit uir amicum suum subter uitẽ,
& subter ficum.

CAP. IIII.

1 ET reuersus est angelus, qui loquebatur in
A me, & suscitauit me, quasi uirum, qui
2 suscitatur de somno suo. * Et dixit ad me:
Quid tu vides? Et dixi: Vidi, & ecce cande-
labrum aureum totum, & lãpas eius super
caput ipsius, & septem lucernæ eius super
illud: & septem infusoriã lucernis, quę erãt
3 super caput eius. * Et duæ oliuæ super
illud: una a dexteris lampadis, & vna ã sini-
4 stris eius. * Et respondi, & aio ad angelũ,
B qui loquebatur in me, dicens: Quid sunt hæc
5 domine mi? * Et respondit angelus, qui lo-
quebatur in me, & dixit ad me: Numquid
nescis quid sunt hæc? Et dixi. Non, domine
6 mi. * Et respondit, & ait ad me, dicens: Hoc
est uerbum Domini ad Zorobabel, dicens:
Non in exercitu, nec in robore, sed in spiritu
7 meo, dicit Dominus exercituum. * Quis tu
C mons magne coram Zorobabel? in planũ:
& educet lapidem primarium, & exæquabit
8 gratiam gratiæ eius. * Et factum est uerbum
9 Domini ad me, dicens: * Manus Zorobabel
fundauerunt domum istã, & manus eius per
ficient eam: & scietis quia Dominus exerci-
10 tuum misit me ad uos. * Quis enim despe-
xit dies paruos? & lætabuntur, & uidebunt
lapidem stanneum in manu Zorobabel. Se-
ptem isti oculi sunt Domini, qui discur-
11 runt in uniuersam terram. * Et respon-
D di, & dixi ad eum: Quid sunt duæ oliuæ
istæ ad dexteram candelabri, & ad sinistrã
12 eius? * Et respondi secundo, & dixi ad eum:
Quid sunt duæ spicæ oliuarum, quæ sunt iu-
xta duo rostra aurea, in quibus sunt suffuso-
13 ria ex auro? * Et ait ad me, dicens: Nũquid
nescis quid sunt hęc? Et dixi: non, dñe mi.

14 * Et dixit: Isti sunt duo filij olei, qui assi-
stunt Dominatori vniuersę terræ.

CAP. V.

1 ET cõuersus sum, & leuaui oculos meos:
A & vidi, & ecce uolumen volans. * Et
2 dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Ego
video volumen volans: longitudo eius vigin
B ti cubitorum, & latitudo eius decem cubito-
3 rum. * Et dixit ad me: Hæc est maledictio,
quæ egreditur super faciem omnis terræ:
quia omnis fur, sicut ibi scriptum est, iudica-
bitur: & omnis iurans, ex hoc similiter iu-
4 dicabitur. * Educam illud, dicit Dominus
exercituum: & veniet ad domum furis, & ad
domum iurantis in nomine meo mendaci-
C ter: & commorabitur in medio domus eius,
& consumet eã, & ligna eius, & lapides eius.
5 * Et egressus est angelus, qui loquebatur in
me: & dixit ad me: Leua oculos tuos, & vide
6 quid est hoc, quod egredietur. * Et dixi:
Quidnam est? Et ait: Hæc est amphora egre
diens. Et dixit: Hæc est oculus eorum in
7 vniuersa terra. * Et ecce talentum plumbi
portabatur, & ecce mulier vna sedens in me-
8 dio amphoræ. * Et dixit: Hęc est impietas.
Et proiecit eam in medio amphoræ, & misit
9 massam plumbeam in os eius. * Et leuaui
D oculos meos, & vidi: & ecce duæ mulieres
egredientes, & spiritus in alis earum, & ha-
bebat alas quasi alas milui: & leuauerunt am
10 phoram inter terram, & cęlum. * Et dixi ad
angelũ, qui loquebatur in me: Quò istæ defe-
11 runt amphoram? * Et dixit ad me: Vt ædifi-
cetur ei domus in terra Sennaar, & stabilia-
tur, & ponatur ibi super basem suam.

CAP. VI.

1 ET cõuersus sum, & leuaui oculos meos,
A & vidi: & ecce quattuor quadrigæ egre-
dientes de medio duorũ montium: & mon-
2 tes, montes ærei. * In quadriga prima equi
3 rufi, & in quadriga secunda equi nigri, * &
in quadriga tertia equi albi, & in quadri-
4 ga quarta equi varij, & fortes. * Et re-
respondi, & dixi ad angelũ, qui loqueba-
5 tur in me: Quid sunt hæc, domine mi? * Et
B respondit angelus, & ait ad me: Isti sunt
quattuor venti cæli, qui egrediũtur vt stent
6 corã Dominatorẽ omnes terrę. * In qua erãt
equi nigri, egrediebantur in terram Aquilo
nis: & albi egressi sunt post eos: & varij egres
7 si sunt ad terram Austri. * Qui autem erant
robustissimi, exierunt, & quærebant ire, & di
scurrere per omnẽ terram. Et dixit: Ite, per-
ambulate terrã: & perambulauerunt terram.
8 * Et vocauit me, & locutus est ad me, di-
cens: Ecce qui egrediuntur in terram Aqui-
lonis, requiescere fecerunt spiritum meum
9 in terra Aquilonis. * Et factum est uerbum
10 Domini ad me, dicens: * Sume a transmigra
tione ab Holdai, & a Tobia, & ab Idaia; &
uenies tu in die illa, & intrabis domum Io-
siæ, filij Sophoniæ, qui venerunt de Baby-
11 lone. * Et sumes aurum, & argentũ: & fa
cies coronas, & pones in capite Iesu filij Io-
12 sedec sacerdotis magni, * & loqueris ad eũ,
dicens: Hæc ait Dominus exercituũ, dicens:
| ECCE VIR ORIENS NOMEN | Luc.1.g
EIVS: & subter eum orietur, & ędificabit 78
13 templum Domino. * Et ipse extruet templũ
D Domino & ipse portabit gloriam, & sede-
bit, & dominabitur super solio suo: & erit
sacerdos super solio suo, & consilium pacis
14 erit inter illos duos. * Et coronę erunt He-
lem, & Tobię, & Idaię, & Hem, filio Sopho-
15 nię, memoriale in templo Domini. * Et qui
procul sunt, venient, & ędificabunt in tẽplo
Domini: & scietis quia Dominus exercituũ
misit me ad uos. Erit autem hoc, si auditu
audieritis uocem Domini Dei uestri.

CAP. VII.

1 ET factum est in anno quarto Darij re-
A gis, factum est uerbum Domini ad Za
chariam, in quarta mensis noni, qui est Cas-
2 leu. * Et miserunt ad domũ Dei Sarasar, &
Rogommelech, & viri, qui erant cum eo ad
3 deprecandam facië Domini: * vt dicerent
sacerdotibus domus Domini exercituum,
& prophetis loquentes: numquid flendum
est mihi in quinto mense, uel sanctificare me
4 debeo, sicut iam feci multis annis? * Et
B factum est uerbum domini exercituum ad
5 me, dicens: * Loquere ad omnem populum
terræ, & ad sacerdotes, dicens: | Cum ie- | Isa.58.a.
iunaretis, & plangeretis in quinto & septimo 5
per hos septuaginta annos: numquid ieiuniũ
6 ieiunastis mihi? * & cum comedistis, & bi-
bistis, numquid non uobis comedistis, & uo-
7 bismetipsis bibistis? * Numquid non sunt
uerba, quę locutus est Dñs in manu prophe-
tarum priorum, cum adhuc Ierusalem habi
C taretur, & esset opulenta, ipsa & urbes in
circuitu eius, & ad Austrum, & in campe-
8 stribus habitaretur? * Et factũ est uerbum
9 Domini ad Zachariam, dicens: * Hæc ait Do
minus exercituum, dicens: Iudicium uerum
iudicate, & misericordiam, & miserationes
10 facite, unusquisque cũ fratre suo. * | Et ui
duã, & pupillũ, & aduenã, & pauperẽ nolite | Exo.22.
calumniari: & malum uir fratri suo non co- d.22
11 gitet in corde suo. * Et noluerunt attende- Isa.1.f.23
re, & auerterunt scapulam recedentem, & Ier.5.g.28
aures suas aggrauauerunt ne audirent.
12 * Et cor suum posuerunt ut adamantem ne
audirent legem, & uerba, quę misit Do-
minus exercituum in spiritu suo per ma-
num prophetarum priorum: & facta est

indignatio magna a Domino exercituum.
13 * Et factum est sicut locutus est, & non audierunt: sic clamabunt, & non exaudiã, dicit
14 Dñs exercituum. * Et dispersi eos per omnia
regna, quæ nesciunt: & terra desolata est ab
eis, eo quòd non esset transiens & reuertens:
& posuerũt terrã desiderabilem in desertum.

CAP. VIII.

1 ET factum est verbum Domini exercituũ,
2 dicens: * Hæc dicit Dominus exerci-
A tuum: Zelatus sum Sion zelo magno; &
3 indignatione magna zelatus sum eam. * Hęc
dicit Dominus exercituum: Reuersus sum ad
Sion, & habitabo in medio Ierusalem: & vocabitur Ierusalem Ciuitas veritatis, & Mons
Domini exercituum, mons sanctificatus.
4 * Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc
habitabunt senes, & anus in plateis Ierusalem: & viri baculus in manu eius præ mul-
5 titudine dierum. * Et plateę ciuitatis
complebuntur infantibus, & puellis ludenti-
6 bus in plateis eius. * Hæc dicit Dominus
exercituum: Si videbitur difficile in oculis
reliquiarum populi huius in diebus illis,
numquid in oculis meis difficile erit, dicit
7 Dominus exercituum? * Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego saluabo populum meum de terra Orientis, & de terra Oc-
8 casus solis. * Et adducam eos, & habita-
B bunt in medio Ierusalem: & erunt mihi in
populum, & ego ero eis in Deum in verita-
9 te, & in iustitia. * Hæc dicit Dominus exercituum: Confortentur manus vestrę, qui auditis in his diebus sermones istos per os prophetarum in die, qua fundata est domus
Domini exercituum, vt templum ædifica-
10 retur. * Siquidem ante dies illos merces
hominum non erat, nec merces iumentorum
erat, neque introeunti, neque exeunti erat
pax præ tribulatione: & dimisi omnes homines, vnumquemque contra proximum
11 suum. * Nunc autem non iuxta dies priores
ego faciam reliquijs populi huius, dicit Do-
12 minus exercituum, * sed semen pacis erit: vinea dabit fructum suum, & terra dabit germen suum, & cæli dabunt rorem suum: &
possidere faciã reliquias populi huius vniuer-
13 sa hęc. * Et erit: sicut eratis maledictio in Gẽ
C tibus, domus Iuda, & domus Israel: sic saluabo vos, & eritis benedictio: nolite timere, con-
14 fortẽtur manus vestræ. * Quia hæc dicit Dominus exercituũ: Sicut cogitaui vt affligerẽ
vos, cum ad iracundiam prouocassent patres
15 vestri me, dicit Dominus, * & non sum misertus: sic cõuersus cogitaui in diebus istis vt
benefaciã domui Iuda, & Ierusalem: nolite
16 timere. * Hæc sunt ergo verba, quę facietis:
‡ Loquimini veritatẽ, vnusquisque cũ proximo suo: veritatem, & iudiciũ pacis iudicate

‡ Ephes. 4. 25

17 in portis vestris. * Et vnusquisque malum
contra amicum suum ne cogitetis in cordibus vestris: & iuramentum mendax ne diligatis: omnia enim hæc sunt, quæ odi, dicit
18 Dominus. * Et factum est verbum Domini
19 exercituum ad me, dicens: * Hæc dicit Dominus exercituum: Ieiunium quarti, & ieiunium quinti, & ieiunium septimi, & ieiunium decimi erit domui Iuda in gaudium,
D & lætitiam, & in solemnitates præclaras: veritatem tantum, & pacem
20 diligite. * Hæc dicit Dominus exercituum: Vsquequo veniant populi, & ha-
21 bitent in ciuitatibus multis, * & vadant
habitatores, vnus ad alterum, dicentes:
Eamus, & deprecemur faciem Domini, &
quæramus Dominum exercituum: vadam
22 etiam ego. * Et venient populi multi, & gentes robustæ ad quærendum Dominum exercituum in Ierusalem, & deprecandam fa-
23 ciem Domini. * Hæc dicit Dominus exercituum: In diebus illis, in quibus apprehendent decem homines ex omnibus linguis
Gentium, & apprehendent fimbriam viri
Iudæi, dicentes: Ibimus vobiscum: audiuimus enim quoniam Deus vobiscum est.

CAP. IX.

1 ONus verbi Domini in terra Hadrach, &
A Damasci requiei eius: quia Domini
est oculus hominis, & omnium tribuum Is-
2 rael. * Emath quoque in terminus eius, &
Tyrus, & Sidon: assumpserunt quippe sibi
3 sapientiã valde. * Et ędificauit Tyrus munitionem suam, & coaceruauit argentum
quasi humum, & aurum vt lutum platearũ.
4 * Ecce Dominus possidebit eam, & percutiet
in mari fortitudinem eius, & hæc igni de-
5 uorabitur. * Videbit Ascalon, & timebit:
& Gaza, & dolebit nimis: & Accaron quo-
6 niam confusa est spes eius: & peribit rex de
Gaza, & Ascalon non habitabitur. * Et sedebit separator in Azoto, & disperdam su-
7 perbiam Philistinorum. * Et auferam san-
B guinem eius de ore eius, & abominationes
eius de medio dentium eius, & relinquetur
etiam ipse Deo nostro, & erit quasi dux in
8 Iuda, & Accaron quasi Iebusæus. * Et circumdabo domum meam ex his, qui militãt
mihi euntes & reuertentes, & non transibit
super eos vltra exactor: quia nunc vidi in
9 oculis meis. * ‡ Exulta satis filia Sion, iubila filia Ierusalẽ: ECCE REX TVVS ‡ Isa. 62. 11
veniet tibi iustus, & saluator: ipse pauper, Mat. 21. 5
& ascendens super asinam, & super pullum
10 filium asinæ. * Et disperdam quadrigam
ex Ephraim, & equum de Ierusalem, &
C dissipabitur arcus belli: & loquetur pacem
Gentibus, & potestas eius a mari vsque ad
mare, & a fluminibus vsque ad fines terræ.

Tu quo-

11 * Tu quoque in sanguine testamenti tui
emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non est
12 aqua. * Conuertimini ad munitionem vin-
cti spei, hodie quoque annuncians duplicia
13 reddam tibi. * Quoniam extendi mihi Iu-
dam quasi arcum, impleui Ephraim: & su-
scitabo filios tuos Sion super filios tuos Græ-
cia: & ponam te quasi gladium fortium.
14 * Et Dominus Deus super eos videbitur, &
D exibit vt fulgur, iaculum eius: & Dominus
Deus in tuba canet, & vadet in turbine Au-
15 stri. * Dominus exercituũ proteget eos: & de-
uorabunt, & subijcient lapidibus fundæ: &
bibentes inebriabuntur quasi a vino, & re-
plebuntur vt phialæ, & quasi cornua altaris.
16 * Et saluabit eos Dominus Deus eorum
in die illa, vt gregem populi sui: quia lapi-
des sancti eleuabuntur super terram eius.
17 * Quid enim bonum eius est, & quid pulchrũ
eius, nisi frumentum electorum, & vinum
germinans virgines?

CAP. X.

1 PEtite a Domino pluuiam in tempore
A serotino, & Dominus faciet niues, &
pluuiam imbris dabit eis, singulis herbam
2 in agro. * Quia simulachra locuta sunt in-
utile, & diuini viderunt mendacium, &
somniatores locuti sunt frustra: vane con-
solabantur: idcirco abducti sunt quasi grex:
3 affligentur, quia non est eis pastor. * Super
pastores iratus est furor meus, & super hir-
cus visitabo: quia visitauit Dominus exer-
cituũ gregem suum, domum Iuda, & posuit
B eos quasi equum gloriæ suæ in bello.
4 * Ex ipso angulus, ex ipso paxillus, ex ipso
arcus prælij, ex ipso egredietur omnis exa-
5 ctor simul. * Et erunt quasi fortes concul-
cantes lutum viarum in prælio: & bellabunt,
quia Dominus cum eis: & confundentur
6 ascensores equorũ. * Et confortabo domum
Iuda, & domũ Ioseph saluabo: & conuertam
eos, quia miserebor eorum: & erunt sicut fue-
runt quando non proieceram eos: ego enim
Dominus Deus eorum, & exaudiam eos.
7 * Et erunt quasi fortes Ephraim, & lætabi-
D tur cor eorum quasi a vino: & filij eorum
videbunt, & lætabuntur, & exultabit cor
8 eorum in Domino. * Sibilabo eis, & con-
gregabo illos, quia redemi eos: & multiplica-
9 bo eos sicut ante fuerant multiplicati. * Et
seminabo eos in populis, & de longe recor-
dabuntur mei: & viuent cum filij suis, & re-
10 uertentur. * Et reducam eos de Terra Aegy-
D pti, & de Assyrij congregabo eos, & ad Ter-
ram Galaad & Libani adducam eos, &
11 non inuenietur eis locus: * transibit in ma-
ris freto, & percutiet in mari fluctus, & cõ-
fundentur omnia profunda fluminis, & hu-
miliabitur superbia Assur, & sceptrum
12 Aegypti recedet. * Confortabo eos in Do-
mino, & in nomine eius ambulabunt,
dicit Dominus.

CAP. XI.

1 APeri Libane portas tuas, & comedat
2 ignis cedros tuas. * Vlula abies, quia
A cecidit cedrus, quoniam magnifici vastati
sunt: vlulate quercus Basan, quoniam suc-
3 cisus est saltus munitus. * Vox vlulatus pa-
storum, quia vastata est magnificentia eorũ:
vox rugitus leonum, quoniam vastata est
4 superbia Iordanis. * Hæc dicit Dominus
5 Deus meus: Pasce pecora occisionis, * quæ
qui possederant, occidebant, & non dolebant,
& vendebant ea, dicentes. Benedictus Domi-
nus, diuites facti sumus: & pastores eorum
6 non parcebant eis. * Et ego non parcam vl-
tra super habitantes terram, dicit Dominus:
B ecce ego tradã homines, vnumquemque in
manu proximi sui, & in manu regis sui: &
concident terram, & non eruam de manu
7 eorum. * Et pascam pecus occisionis pro-
pter hoc, o pauperes gregis: & assumpsi mi-
hi duas virgas, vnam vocaui Decorem, & al-
teram vocaui Funiculum: & paui gregem.
8 * Et succidi tres pastores in mense vno, &
contracta est anima mea in eis: siquidem &
9 anima eorum uariauit in me. * Et dixi:
Non pascam vos: quòd moritur, moriatur: &
quòd succiditur, succidatur: & reliqui deuo-
10 rent vnusquisque carnem proximi sui. * Et
tuli virgam meam, quæ uocabatur Decus,
& abscidi eam ut irritum facerem fœdus
meum, quòd percussi cum omnibus po-
11 pulis. * Et in irritum deductum est in die
illa: & cognouerunt sic pauperes gregis, qui
custodiunt mihi, quia uerbum Domini est.
12 * Et dixi ad eos: Si bonum est in oculis ue-
stris, afferte mercedem meam: & si non,
quiescite. ‖ Et appenderunt mercedem ‖ Mat. 27. a. 9
13 meam triginta argenteos. * Et dixit Domi-
nus ad me: Proijce illud ad statuarium, de-
corum pretium, quo appretiatus sum ab eis.
Et tuli triginta argenteos: & proieci illos in
14 domum Domini ad statuarium. * Et præ-
cidi uirgam meam secundam, quæ appella-
batur Funiculus, ut dissoluerem germanita-
15 tem inter Iudam, & Israel. * Et dixi Do-
minus ad me: Adhuc sume tibi uasa pasto-
16 ris stulti. * Quia ecce ego suscitabo pastorẽ
in terra, qui derelicta non uisitabit, disper-
sum non quæret, & contritum non sana-
bit, & id quòd stat non enutriet, & carnes
pinguium comedet, & ungulas eorum dis-
17 soluet. * O pastor, & idolum derelinquens
gregẽ: gladius super brachium eius, & super
oculum dextrum eius: brachium eius aridi-
tate siccabitur, & oculus dexter eius tenebre-
scens obscurabitur.

CAP. XII.

1 ONus verbi Domini super Israel. Di-
A cit Dominus extendens cælum, & fun-
dans terram, & fingens spiritum hominis
2 in eo: * Ecce ego ponam Ierusalem super-
liminare crapulæ omnibus populis in circu-
itu: sed & Iuda erit in obsidione contra Ie-
3 rusalem. * Et erit: In die illa ponam Ieru-
salem lapidem oneris cunctis populis: om-
nes, qui leuabunt eam, concisione lacerabun-
tur: & colligentur aduersus eam omnia regna
4 terræ. * In die illa dicit Dominus, percutiam
omnem equum in stuporem, & ascensorem
eius in amentiam: & super domum Iuda ape-
riam oculos meos, & omnem equum popu-
5 lorum percutiam cæcitate. * Et dicent duces
Iuda in corde suo: Confortentur mihi ha-
bitatores Ierusalem in Domino exercituum
6 Deo eorum. * In die illa ponam duces Iu-
da sicut caminum ignis in lignis, & sicut
faciem ignis in fœno: & deuorabunt ad dex-
teram, & ad sinistram omnes populos in
circuitu: & habitabitur Ierusalem rur-
7 sus in loco suo in Ierusalem. * Et sal-
uabit Dominus tabernacula Iuda, sicut in
principio: vt non magnifice glorietur domus
C Dauid, & gloria habitantium Ierusalem contra
8 Iudam. * In die illa proteget Dominus habitatores
Ierusalem. & erit qui offenderit ex eis in
die illa, quasi Dauid: & domus Dauid quasi
Dei, sicut angelus Domini in conspectu eo-
9 rum. * Et erit in die illa: quæram conte-
rere omnes Gentes, quæ veniunt contra Ie-
10 rusalem. * Et effundam super domum Da-
uid, & super habitatores Ierusalem spiritum
gratiæ, & precum: † & aspicient ad me, quem
confixerunt: & plangent eum, planctu quasi
super vnigenitum, & dolebunt super eum,
11 vt doleri solet in morte primogeniti. * In
D die illa magnus erit planctus in Ierusalem,
† sicut planctus Adadremmon in campo
12 Mageddon. * Et planget terra: familiæ &
familiæ seorsum: familiæ domus Dauid se-
13 orsum, & mulieres eorum seorsum: * familiæ
domus Nathan seorsum, & mulieres eorum
seorsum: familiæ domus Leui seorsum, &
mulieres eorum seorsum: familiæ Semei se-
14 orsum, & mulieres eorum seorsum. * Omnes
familiæ reliquæ, familiæ & familiæ seorsum,
& mulieres eorum seorsum.

CAP. XIII.

1 IN die illa erit fons patens domui Dauid
A & habitantibus Ierusalem in ablutionem
2 peccatoris, & menstruatæ. * † Et erit in die
illa, dicit Dominus exercituum: Disperdam
nomina idolorum de terra, & non memo-
rabuntur vltra: & pseudoprophetas, & spiri-
3 tum immundum auferam de terra. * Et
erit, cum prophetauerit quispiam vltra, di-
cent ei pater eius, & mater eius, qui genue-
B runt eum: Non viues: quia mendacium lo-
cutus es in nomine Domini. & configent
eum pater eius, & mater eius genitores eius,
4 cum prophetauerit. * Et erit: In die illa con-
fundentur prophetæ, vnusquisque ex visio-
ne sua cum prophetauerit: nec operientur
5 pallio saccino, vt mentiantur: * sed dicet:
Non sum propheta, homo agricola ego sum:
quoniam Adam exemplum meum ab ado-
6 lescentia mea. * Et dicetur ei: Quid sunt
plagæ istæ in medio manuum tuarum? Et di-
cet: His plagatus sum in domo eorum, qui di-
7 ligebant me. * Framea suscitare super pasto-
rem meum, & super virum cohærentem mihi,
dicit Dominus exercituum: † percute pasto-
rem, & dispergentur oues: & conuertam ma-
8 num meam ad paruulos. * Et erunt in om-
D ni terra, dicit Dominus: partes duæ in ea di-
spergentur, & deficient: & tertia pars relin-
9 quetur in ea. * Et ducam tertiam partem per
ignem, & vram eos sicut vritur argentum:
& probabo eos sicut probatur aurum: Ipse
vocabit nomen meum, & ego exaudiam
eum. Dicam: Populus meus es; & ipse dicet:
Dominus Deus meus.

† Mat. 26. c. 31 Marc. 14. c. 38

CAP. XIIII.

1 ECce venient dies Domini, & diuidentur
2 spolia tua in medio tui. * Et congrega-
A bo omnes Gentes ad Ierusalem in prælium,
& capietur ciuitas, & vastabuntur domus,
& mulieres violabuntur: & egredietur me-
dia pars ciuitatis in captiuitatem, & reliqui
3 populi non auferetur ex vrbe. * Et egredie-
tur Dominus, & præliabitur contra Gentes
illas, sicut præliatus est in die certaminis.
4 * Et stabunt pedes eius in die illa super Mon-
tem oliuarum, qui est contra Ierusalem ad
Orientem: & scindetur Mons oliuarum ex
media parte sui ad Orientem, & ad Occidé-
tem prærupto grandi valde, & separabitur
medium montis ad Aquilonem, & medium
5 eius ad Meridiem. * Et fugietis ad vallem
montium eorum, quoniam coniungetur val-
lis montium vsque ad proximum: & fugie-
B tis † sicut fugistis a facie terræmotus in die-
bus Oziæ regis Iuda: & veniet Dominus Deus
6 meus, omnesq. sancti cum eo. * Et erit in
7 die illa: Non erit lux, sed frigus & gelu. * Et
erit dies vna, quæ nota est Domino, non
dies neque nox: & in tépore vesperi erit lux.
8 * Et erit in die illa: Exibunt aquæ viuæ de
Ierusalem: medium earum ad mare Orien-
tale, & medium earum ad mare nouissimum:
9 in æstate & in hieme erunt. * Et erit Domi-
nus Rex super omnem terram: in die illa erit
10 Dominus vnus, & erit nomen eius vnum. * Et re-

† Amos 1. 2. 1

uertetur omnis terra vſque ad deſertum, de
colle Remmon ad Auſtrum Ieruſalem: &
exaltabitur, & habitabit in loco ſuo a porta
Beniamin uſque ad locum portæ prioris, &
vſque ad portã angulorũ: & a turre Hananeel
11 vſque ad torcularia regis. * Et habitabunt in
C ea, & anathema non erit amplius: ſed ſede-
12 bit Ieruſalem ſecura. * Et hæc erit plaga,
qua percutiet Dominus omnes Gentes, quæ
pugnauerunt aduerſus Ieruſalem: Tabeſcet
caro uniuſcuiuſque ſtantis ſuper pedes ſuos,
& oculi eius contabeſcent in foraminibus
ſuis, & lingua eorum contabeſcet in ore ſuo.
13 * In die illa erit tumultus Domini magnus
in eis: & apprehendet uir manum proximi
ſui, & conſeretur manus eius ſuper manum
14 proximi ſui. * Sed & Iudas pugnabit aduer-
ſus Ieruſalem: & congregabuntur diuitiæ
omnium Gentium in circuitu, aurum, & ar-
15 gentum, & ueſtes multæ ſatis. * Et ſic erit
ruina equi, & muli, & cameli, & aſini, &
omnium iumentorum, quæ fuerint in caſtris
16 illis, ſicut ruina hæc. * Et omnes, qui reli-
qui fuerint de uniuerſis Gentibus, quæ uene-
runt contra Ieruſalem, aſcendent ab anno in
annum, ut adorent Regem, Dominum exer-
D citaum, & celebrent feſtiuitatem taberna-
17 culorum. * Et erit: Qui non aſcenderit de
familijs terræ ad Ieruſalem, ut adoret Regẽ,
Dominum exercituum, non erit ſuper eos
18 imber. * Quòd & ſi familia Aegypti non
aſcenderit, & non uenerit: nec ſuper eos erit,
ſed erit ruina, qua percutiet Dominus om-
nes Gentes, quæ non aſcenderint ad celebran-
19 dam feſtiuitatem tabernaculorum. * Hoc
erit peccatum Aegypti, & hoc peccatum om-
nium Gentium, quæ non aſcenderint ad ce-
lebrandam feſtiuitatem tabernaculorum.
20 * In die illa erit quód ſuper frenũ equi eſt,
ſanctum Domino: & erunt lebetes in domo
21 Domini quaſi phialæ coram altari. * Et erit
omnis lebes in Ieruſalem, & in Iuda ſancti-
ficatus Domino exercituum: & venient om-
nes immolantes, & ſument ex eis, & coquent
in eis: & non erit mercator ultra in domo
Domini exercituum in die illo.

PROPHETIA MALACHIÆ.

CAPVT PRIMVM.

1 ONVS verbi Domini ad Iſrael in
A manu Malachiæ. * Dilexi vos, di-
2 cit Dominus: & dixiſtis: In quo
dilexiſti nos? Nonne frater erat
Eſau Iacob, dicit Dominus, & dilexi Ia-
3 cob, * Eſau autem odio habui? & poſui
montes eius in ſolitudinem, & hereditatem
4 eius in dracones deſerti. * Quòd ſi dixerit
Idumæa: Deſtructi ſumus, ſed reuertentes
ædificabimus quæ deſtructa ſunt: Hæc dicit
Dñs exercituum: Iſti ædificabunt, & ego de-
ſtruã: & vocabuntur termini impietatis, & po-
5 pulus, cui iratus eſt Dñs uſq. in æternũ. * Et
oculi veſtri uidebunt: & uos dicetis: Magnifi-
6 cetur Dñs ſuper terminũ Iſrael. * Filius ho-
norat patrẽ, & ſeruus dñm ſuũ: Si ergo Pater

Rom. 9. c. 13

ego sum, vbi est honor meus: et si Dominus
ego sum, vbi est timor meus, dicit Dominus
exercituum? ad vos, o sacerdotes, qui de-
spicitis nomen meum, & dixistis: In quo
7 despeximus nomen tuum? * Offertis super
altare meum panem pollutum, & dicitis: In
quo polluimus te? In eo quod dicitis: Men-
8 sa Domini despecta est. * Si offeratis cæcum
ad immolandum, nonne malum est? & si
offeratis claudum, & languidum, nonne ma-
C lum est? offer illud duci tuo, si placuerit ei,
aut si susceperit faciem tuam, dicit Domi-
9 nus exercituum. * Et nunc deprecamini vul
tum Dei ut misereatur vestri (de manu enim
vestra factum est hoc) si quomodo suscipiat
facies vestras, dicit Dominus exercituum.
10 * Quis est in vobis, qui claudat ostia, & incē
dat altare meum gratuito? non est mihi vo-
luntas in vobis, dicit Dominus exercituum:
& munus non suscipiam de manu uestra.
11 * ‖ Ab ortu enim solis vsque ad occasum,
magnum est nomen meum in Gentibus, &
in omni loco sacrificatur, & offertur nomini
meo oblatio munda: quia magnum est no
men meum in Gētibus, dicit Dominus exer
12 cituum. * Et vos polluistis illud in eo, quod
D dicitis: Mensa Domini contaminata est: &
quod superponitur, contemptibile est cum
13 igne, qui illud deuorat. * Et dixistis:
Ecce de labore, & exufflastis illud, dicit Do-
minus exercituū, & intulistis de rapinis clau
dum, & languidū, & intulistis munus: num-
quid suscipiam illud de manu uestra, dicit
14 Dominus? * Maledictus dolosus, qui habet
in grege suo masculum, & uotum faciens
immolat debile Domino: quia Rex ma-
gnus ego, dicit Dominus exercituum, & no-
men meum horribile in Gentibus.

CAP. II.

1 ET nunc ad uos mandatum hoc, o sa-
2 cerdotes. * ‖ Si nolueritis audire, & si
A nolueritis ponere super cor vt detis gloriam
nomini meo, ait Dominus exercituum: mit
tam in uos egestatem, & maledicam benedi-
ctionibus uestris, & maledicam illis: quoniā
3 non posuistis super cor. * Ecce ego proijciā
uobis brachium, & dispergam super vultum
uestrum stercus sollemnitatum uestrarum,
4 & assumet uos secum. * Et scietis quia misi
ad uos mandatum istud, ut esset pactum
meum cum Leui, dicit Dominus exercituū.
5 * Pactum meum fuit cum eo uitæ & pacis:
& dedi ei timorem, & timuit me, & a facie
6 nominis mei pauebat. * Lex ueritatis fuit
in ore eius, & iniquitas non est inuenta in la-
bijs eius: in pace, & in æquitate ambulauit
B mecum, & multos auertit ab iniquitate.
7 * Labia enim sacerdotis custodient scientiā,
& legem requirent ex ore eius: quia angelus
8 Domini exercituum est. * Vos autem reces-
sistis de uia, & scandalizastis plurimos in le-
ge: irritum fecistis pactum Leui, dicit Do
9 minus exercituum. * Propter quod & ego
dedi uos contemptibiles, & humiles omni
bus populis, sicut non seruastis uias meas, &
10 accepistis faciem in lege. * ‖ Numquid non * Mat.13.
pater unus omnium nostrum? numquid non 1.9
Deus unus creauit nos? quare ergo despicit phe 4.
vnusquisque nostrum fratrem suum, violans 5
11 pactum patrum nostrorum? * Transgressus
C est Iuda, & abominatio facta est in Israel, &
in Ierusalem: quia contaminauit Iudas san-
ctificationem Domini, quam dilexit, & ha-
12 buit filiam dei alieni. * Disperdet Dominus
virum, qui fecerit hoc, magistrum, & discipu
lum de tabernaculis Iacob, & offerentē mu-
13 nus Domino exercituum. * Et hoc rursum
fecistis, operiebatis lacrymis altare Domini,
fletu, & mugitu, ita ut non respiciam ultra
ad sacrificium, nec accipiam placabile quid
14 de manu uestra. * Et dixistis: Quam ob cau-
sam? quia Dominus testificatus est inter te,
& vxorem pubertatis tuæ, quam tu despexi
sti: & hæc particeps tua, & vxor fœderis tui.
15 * Nonne vnus fecit, & residuum spiritus eius
D est? Et quid unus quærit, nisi semen Dei?
Custodite ergo spiritum uestrum, & vxorem
16 adolescentiæ tuæ noli despicere. * Cū odio
habueris, dimitte, dicit Dominus Deus Is-
rael: operiet autem iniquitas uestimentum
eius, dicit Dominus exercituum: custodite
17 spiritum uestrum, & nolite despicere. * La-
borare fecistis Dominum in sermonibus ue-
stris, & dixistis: In quo eum fecimus labo-
rare? In eo quòd dicitis: Omnis qui facit
malum, bonus est in conspectu Domini, &
tales ei placent: aut certe vbi est Deus iu-
dicij?

CAP. III.

1 ECce ego mitto angelum meum, & præ- Matt. 11.
A parabit uiam ante faciem meam. Et b. 10
statim veniet ad templum suum Domina- Mar. 1. a.
tor, quem uos quæritis, & angelus testamen Luc. 1. b.
ti, quem uos vultis. Ecce uenit, dicit Domi- 17. & 7. d.
2 nus exercituum: * & quis poterit cogita- 27
re diem aduentus eius, & quis stabit ad uidē
dum eum? Ipse enim quasi ignis conflans,
3 & quasi herba fullonum: * & sedebit con-
flans, & emundans argentum, & purgabit fi-
lios Leui, & colabit eos quasi aurum, & qua-
si argentum, & erunt Domino offerentes sa-
4 crificia in iustitia. * Et placebit Domino sa-
crificium Iuda, & Ierusalem sicut dies sæcu-
5 li, & sicut anni antiqui. * Et accedam ad vos
B in iudicio, & ero testis velox maleficis, &
adulteris, & periuris, & qui calumniantur
mercedem mercenarij, viduas, & pupillos, &
opprimunt peregrinum, nec timuerunt me,

dicit

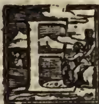
6 dicit Dominus exercituum. * Ego enim Do
minus, & non mutor: & vos filij Iacob non
7 estis consumpti. * A diebus enim patrum
vestrorum recessistis a legitimis meis,& non
custodistis. ‖ Reuertimini ad me,& reuertar ‖ Zac.1.2.
ad vos,dicit Dominus exercituum. Et dixi-
8 stis: In quo reuertemur? * Si affliget homo
Deum, quia nos configitis me? Et dixistis:
In quo configimus te? In decimis,& in pri-
9 mitijs. * Et in penuria vos maledicti estis,
10 & me uos configitis gens tota. * Inferte om-
C nem decimam in horreum, & sit cibus in
domo mea, & probate me super hoc, dicit
Dominus: si non aperuero vobis cataractas
cæli,& effudero uobis benedictionem usque
11 ad abundantiam, * & increpabo pro uobis
deuorantem,& non corrumpet fructum ter-
ræ vestræ: nec erit sterilis vinea in agro, di-
12 cit Dominus exercituum. * Et beatos vos
dicent omnes Gentes: eritis enim vos terra
desiderabilis, dicit Dominus exercituum.
13 * ‖ Inualuerunt super me uerba uestra, di- ‖ Io.21.b. 14
14 cit Dominus. * Et dixistis: Quid locuti su-
mus contra te? Dixistis: Vanus est, qui ser-
uit Deo: & quod emolumentum quia custo
D diuimus præcepta eius, & quia ambulaui-
mus tristes coram Domino exercituum?
15 * ergo nunc beatos dicimus arrogantes: si-
quidem ædificati sunt facientes impietatem,
& tentauerunt Deum, & salui facti sunt.
16 * Tunc locuti sunt timentes Dominum,
vnusquisque cum proximo suo: Et attendit
Dominus, & audiuit: & scriptus est liber
monumenti coram eo timentibus Dominū,
17 & cogitantibus nomen eius. * Et erunt mi-
hi,ait Dominus exercituum, in die, qua ego
facio,in peculium: & parcam eis, sicut par-
18 cit vir filio suo seruienti sibi. * Et conuerte-
mini, & videbitis quid sit inter iustum, &
impium: & inter seruientem Deo, & non
seruientem ei.

CAP. IIII.

1 ECce enim dies ueniet succensa quasi ca-
A minus: & erunt omnes superbi, & om-
nes facientes impietatem stipula: & inflam-
mabit eos dies ueniens, dicit Dominus exer
cituum, quæ non derelinquet eis radicem,
2 & germen. * ‖ Et orietur vobis timentibus ‖ Luc.1.g. 73
nomen meum Sol iustitiæ,& sanitas in pen-
nis eius: & egrediemini, & salietis sicut vi-
3 tuli de armento. * Et calcabitis impios, cū
B. fuerint cinis sub planta pedum uestrorum
in die,qua ego facio, dicit Dominus exerci-
4 tuū. * ‖ Mementote legis Moysi serui mei, ‖ Exo.20.
quam mandaui ei in Horeb ad omnem Is- Deut.4.5. 6
5 rael præcepta, & iudicia. * ‖ Ecce ego mit- ‖ Mat.17. b.10
tam uobis Eliam prophetam, antequam ue- Marc.9.c. 11
6 niat dies Domini magnus,& horribilis. * Et Luc.1.b. 17
conuertet cor patrum ad filios, & cor filio-
rum ad patres eorum: ne forte ueniam, &
percutiam terram anathemate.

LIBER PRIMVS MACHABAEORVM.

CAPVT PRIMVM.

1 ET factum est, post-
A quam percussit Ale-
xander Philippi Ma
cedo, qui primus re-
gnauit in Græcia,
egressus de terra Ce-
thim, Darium regē
Persarum, & Medo-
2 rum: * constituit
prælia multa, & ob-
tinuit omnium munitiones, & interfecit re-
3 ges terræ, * & pertransijt usque ad fines ter
ræ: & accepit spolia multitudinis Gentium:
4 & siluit terra in conspectu eius. * Et con-
gregauit uirtutem, & exercitum fortem ni-
mis: & exaltatum est, & eleuatū cor eius: &
5 * obtinuit regiones Gentium, & tyrannos:
6 & facti sunt illi in tributum. * Et post hæc
decidit in lectum, & cognouit quia morere-
7 tur. * Et uocauit pueros suos nobiles, qui
secum erant nutriti a iuuentute: & diuisit
8 illis regnum suum,cum adhuc uiueret. * Et
regnauit Alexander annis duodecim,& mor
9 tuus est. * Et obtinuerunt pueri eius regnū,
10 unusquisque in loco suo: * & imposuerunt
B omnes sibi diademata post mortem eius, &
filij eorum post eos annis multis, & multi-
11 plicata sunt mala in terra. * Et exijt ex eis

radix

radix peccatrix, Antiochus illustris, filius
Antiochi regis, qui fuerat Romæ obses: &
regnauit in anno centesimo trigentesimo se-
12 ptimo regni Grecorum. * In diebus illis
exierunt ex Israel filij iniqui, & suaserunt
multis, dicentes: Eamus, & disponamus
testamentum cum Gentibus, quæ circa nos
sunt: quia ex quo recessimus ab eis, in-
13 ueuerunt nos multa mala. * Et bonus visus
14 est sermo in oculis eorum. * Et destinaue-
runt aliqui de populo, & abierunt ad re-
gem: & dedit illis potestatem vt facerent iu
15 stitiam Gentium. * Et ædificauerunt gym
nasium in Ierosolymis secundum leges Na-
16 tionum: * & fecerunt sibi præputia, & re-
cesserunt a testamento sancto, & iuncti sunt
Nationibus, & venundati sunt vt facerent
17 malum. * Et paratum est regnum in con-
C spectu Antiochi, & cœpit regnare in terra
Aegypti vt regnaret super duo regna.
18 * Et intrauit in Aegyptum in multitudine
graui, in curribus, & elephantis, & equi-
tibus, & copiosa nauium multitudine:
19 * & constituit bellum aduersus Ptolemæum
regem Aegypti, & veritus est Ptolemæus
a facie eius, & fugit, & ceciderunt vulne-
20 rati multi. * Et comprehendit ciuitates
munitas in Terra Aegypti: & accepit spolia
21 Terræ Aegypti. * Et conuertit Antiochus,
postquam percussit Aegyptum in centesi-
mo & quadragesimo tercio anno: & ascen
22 dit ad Israel, * & ascendit Ierosolymam in
23 multitudine graui. * Et intrauit in sanctifi-
cationem cum superbia, & accepit altare
aureum, & candelabrum luminis, & vni-
uersa vasa eius, & mensam propositionis,
& libatoria, & phialas, & mortariola au-
rea, & velum, & coronas, & ornamentum
aureum, quod in facie templi erat: & com-
24 minuit omnia. * Et accepit argentum, &
D aurum, & vasa concupiscibilia: & acce-
pit thesauros occultos, quos inuenit: &
sublatis omnibus abijt in terram suam.
25 * Et fecit cædem hominum, & locutus est
26 in superbia magna. * Et factus est planctus
magnus in Israel, & in omni loco eorum:
27 * & ingemuerunt principes, & seniores: vir-
gines, & iuuenes infirmati sunt: & specio-
28 sitas mulierum immutata est. * Omnis ma-
ritus sumpsit lamentum: & quæ sedebant in
29 thoro maritali, lugebant: * & commota est
terra super habitantes in ea, & vniuersa do-
30 mus Iacob induit confusionem. * Et post
duos annos dierum misit rex principem tri-
butorum in ciuitates Iuda, & venit Ierusa-
31 lem cum turba magna. * Et locutus est ad
eos verba pacifica in dolo: & crediderunt
32 ei. * Et irruit super ciuitatem repente, &
percussit eam plaga magna, & perdidit po-
33 pulum multum ex Israel. * Et accepit spo-
lia ciuitatis: & succendit eam igni, & de-
struxit domos eius, & muros eius in cir-
34 cuitu: * & captiuas duxerunt mulieres: &
35 natos, & pecora possederunt. * Et ædifica-
uerunt ciuitatem Dauid muro magno, &
firmo, & turribus firmis, & facta est illis in
36 arcem: * & posuerunt illic gentem pecca-
tricem viros iniquos, & conualuerunt in
E ea. & posuerunt arma, & escas, & congre-
37 gauerunt spolia Ierusalem: * & reposuerunt
illic: & facti sunt in laqueum magnum.
38 * Et factum est hoc ad insidias sanctificatio-
39 ni, & in diabolum malum in Israel: * &
effuderunt sanguinem innocentem per cir-
cuitum sanctificationis, & contaminaue-
40 runt sanctificationem. * Et fugerunt habi-
tatores Ierusalem propter eos, & facta est
habitatio exterorum, & facta est extera se-
41 mini suo, & nati eius reliquerunt eam. * San
ctificatio eius desolata est sicut solitudo, | Tob. 2. a.6
dies festi eius conuersi sunt in luctum, sab-
bata eius in opprobrium, honores eius in Amos 8. b.10
42 nihilum. * Secundum gloriam eius multi-
plicata est ignominia eius: & sublimitas
43 eius conuersa est in luctum. * Et scripsit rex
Antiochus omni regno suo vt esset omnis po
pulus, vnus: & relinqueret vnusquisque le
44 gem suam. * Et consenserunt omnes Gen-
45 tes secundum verbum regis Antiochi: * &
multi ex Israel consenserunt seruituti eius,
& sacrificauerunt idolis, & coinquinaue-
46 runt sabbatum. * Et misit rex libros per ma
F nus nunciorum in Ierusalem, & in omnes
ciuitates Iuda: vt sequerentur leges Gen-
47 tium terræ, * & prohiberent holocausta, &
sacrificia, & placationes fieri in templo
48 Dei, * & prohiberent celebrari sabbatum,
49 & dies sollemnes: * & iussit coinquinari san
50 cta, & sanctum populum Israel. * Et iussit
ædificari aras, & templa, & idola, & immo-
lari carnes suillas, & pecora communia,
51 * & relinquere filios suos incircumcisos, &
coinquinari animas eorum in omnibus im-
mundis, & abominationibus, ita vt obliui-
scerentur legem, & immutarent omnes iu-
52 stificationes Dei. * Et quicumque non fe-
cissent secũdum uerbum regis Antiochi, mo
53 rerentur. * Secundum omnia verba hæc
scripsit omni regno suo: & præposuit prin-
54 cipes populo, qui hæc fieri cogerent. * Et ius
55 serunt ciuitatibus Iuda sacrificare. * Et con
gregati sunt multi de populo ad eos, qui de-
reliquerant legem Domini: & fecerunt ma
56 la super terram: * & effugauerunt populum
Israel in abditis, & in absconditis fugitiuo-
57 rum locis. * Die quintadecima mensis Cas-
G leu, quinto & quadragesimo & centesimo
anno ædificauit rex Antiochus abominan-
dum idolum desolationis super altare Dei,
& per vniuersas ciuitates Iuda in circuitu
58 ædificauerunt aras: * & ante ianuas domo-
rum, & in plateis incendebant thura, & sa-

59 crificabant:* & libros legis Dei combusse-
60 runt igni, scindentes eos: * & apud quem-
cumque inueniebantur libri testamenti Do-
mini,& quicumq. obseruabat legem Domi-
ni,secundum edictum regis trucidabant eũ.
61 *In virtute sua faciebant hęc populo Israel,
qui inueniebatur in omni mense & mense
62 in ciuitatibus.* Et quinta & vigesima die
mẽsis sacrificabant super aram,quæ erat con
63 tra altare.* Et mulieres,quæ circumcidebãt
filios suos, trucidabantur secundum iussum
64 regis Antiochi,*& suspẽdebant pueros a cer
uicibus per vniuersas domos eorum: & eos,
65 qui circumciderant illos, trucidabant,* Et
multi de populo Israel definierunt apud se,
ut non manducarent immunda:& elegerunt
magis mori,quam cibis coinquinari immun
66 dis:* & noluerunt infringere legem Dei san
67 ctam, & trucidati sunt:* & facta est ira ma
gna super populum valde.

CAP. II.

1 IN diebus illis surrexit Mathathias filius
A Ioannis, filij Simeonis, sacerdos ex fi-
lijs Ioarib ab Ierusalem, & consedit in mon
2 te Modin:* & habebat filios quinque, Ioan-
3 nem,qui cognominabatur Gaddis:*& Simo
4 nem,qui cognominabatur Thasi:* & Iudã,
5 qui vocabatur Machabæus:* & Eleazarum,
qui cognominabatur Abaron: & Ionathan,
6 qui cognominabatur Apphus.* hi viderunt
mala,quæ fiebant in populo Iuda,& in Ieru
7 salẽ.* Et dixit Mathathias: Væ mihi,vt quid
natus sum videre contritionem populi mei,
& contritionem ciuitatis sanctæ,& sedere il-
8 lic,cum datur in manibus inimicorũ?* San
cta in manu extraneorum facta sunt:templũ
9 eius sicut homo ignobilis.* Vasa gloriæ eius
captiua abducta sunt: trucidati sunt senes
eius in plateis, & iuuenes eius ceciderunt in
10 gladio inimicorum.* Quæ gens non heredi-
tauit regnum eius, & non obtinuit spolia
11 eius? * Omnis compositio eius ablata est.
12 Quæ erat libera, facta est ancilla.* Et ecce
sancta nostra,& pulchritudo nostra, & clari-
B tas nostra desolata est, & coinquinauerunt
13 ea Gentes.* Quò ergo nobis adhuc viuere?
14 * Et scidit vestimenta sua Mathathias,& fi-
lij eius: & operuerunt se cilicijs, & planxe-
15 runt valde.* Et venerunt illuc qui missi erãt
a rege Antiocho, ut cogeret eos,qui confuge
rant in ciuitatem Modin,immolare,& accen
16 dere thura,& a lege Dei discedere.* Et mul
ti de populo Israel consentientes accesserunt
ad eos: sed Mathathias, & filij eius constan-
17 ter steterunt.* Et respondentes qui missi
erant ab Antiocho, dixerunt Mathathiæ:
Princeps & clarissimus, & magnus es in hac
18 ciuitate,& ornatus filijs, & fratribus.* ergo
accede prior, & fac iussum regis, sicut fece-
runt omnes Gentes, & uiri Iuda, & qui re-
manserunt in Ierusalem:& eris tu,& filij tui
inter amicos regis, & amplificatus auro, &
19 argento,& muneribus multis.* Et respondit
Mathathias,& dixit magna uoce: Et si om-
nes Gẽtes regi Antiocho obediũt,vt discedat
unusquisque a seruitute legis patrum suorũ,
20 & cõsentiat mandatis eius:* ego & filij mei,
& fratres mei obediemus legi patrum nostro
21 rum.*propitius sit nobis Deus:nõ est nobis
22 utile relinquere legem, & iustitias Dei *nõ
C audiemus uerba regis Antiochi, nec sacrifi-
cabimus transgredientes legis nostræ man-
23 data,ut eamus altera uia.* Et ut cessauit lo-
qui uerba hęc, accessit quidam Iudæus in

omnium oculis sacrificare idolis uper aram
in ciuitate Modin, secundum iussum regis:
24 * & vidit Mathathias, & doluit, & contre-
muerunt renes eius, & accensus est furor
eius secundum iudicium legis, & insiliens
25 trucidauit eum super aram: * sed & virum,
quem rex Antiochus miserat, qui cogebat
immolare, occidit in ipso tempore, & aram
26 destruxit, * & zelatus est legem, ‖ sicut fe-
27 cit Phinees Zamri filio Salomi. * Et excla-
mauit Mathathias voce magna in ciuita-
te, dicens: Omnis, qui zelum habet legis
28 statuens testamentum, exeat post me. * Et
fugit ipse, & filij eius in montes, & reli-
querunt quæcumque habebant in ciuitate.
29 * Tunc descenderunt multi quærentes iudi-
30 cium, & iustitiam, in desertum: * & sede-
runt ibi ipsi, & filij eorum, & mulieres eo-
rum, & pecora eorum: quoniam inundaue-
31 rant super eos mala. * Et renunciatum est
D viris regis, & exercitui, qui erat in Ierusa-
lem ciuitate Dauid quoniam discessissent vi
ri quidam, qui dissipauerunt mandatum re-
gis in loca occulta in deserto, & abijssent
32 post illos multi. * Et statim perrexerunt
ad eos, & constituerunt aduersus eos præ-
33 lium in die sabbatorum, * & dixerunt ad
eos: Resistitis & nunc adhuc? exite, & fa-
cite secundum verbum regis Antiochi, & vi-
34 uetis. * Et dixerunt: Non exibimus, neque
faciemus verbum regis, vt polluamus diem
35 sabbatorum. * Et concitauerunt aduersus
36 eos prælium. * Et non responderunt eis,
nec lapidem miserunt in eos, nec oppilaue-
37 runt loca occulta, * dicentes: Moriamur om-
nes in simplicitate nostra: & testes erunt su-
per nos cęlum, & terra, quòd iniuste perdi-
38 tis nos. * Et intulerunt illis bellum sabba-
tis, & mortui sunt ipsi, & vxores eorum,
& filij eorum, & pecora eorum vsque ad
39 mille animas hominum. * Et cognouit Ma
thathias, & amici eius, & luctum habue-
40 runt super eos valde. * Et dixit vir proximo
suo: Si omnes fecerimus sicut fratres nostri
fecerunt, & non pugnauerimus aduersus
gentes pro animabus nostris, & iustificatio-
nibus nostris: nunc citius disperdent nos a
41 terra. * Et cogitauerunt in die illa, dicen-
E tes: Omnis homo, quicumque venerit ad
nos in bello die sabbatorum, pugnemus ad-
uersus eum: & non moriemur omnes, sicut
42 mortui sunt fratres nostri in occultis. * Tunc
congregata est ad eos synagoga Assidæorum
fortis viribus ex Israel, omnis voluntarius
43 in lege. * & omnes, qui fugiebant a ma-
lis, additi sunt ad eos, & facti sunt illis ad
44 firmamentum. * Et collegerunt exercitum,
& percusserunt peccatores in ira sua, & vi-
ros iniquos in indignatione sua: & ceteri fu
45 gerunt ad nationes, vt euaderent. * Et cir-
cuiuit Mathathias, & amici eius, & destru-
46 xerunt aras: * & circumciderunt pueros in
circumcisos quotquot inuenerunt in fini-
47 bus Israel: & in fortitudine. * Et persecu-
ti sunt filios superbiæ, & prosperatum est
48 opus in manibus eorum: * & obtinuerunt
legem de manibus gentium, & de manibus
regum: & non dederunt cornu pecca
49 tori: * Et appropinquauerunt dies Ma
F thathiæ moriendi, & dixit filijs suis: Nunc
confortata est superbia, & castigatio, & tem
50 pus euersionis, & ira indignationis: * Nunc
ergo, o filij, æmulatores estote legis, & da-
te animas vestras pro testamento patrum ve
51 strorum, * & mementote operum patrum,
quæ fecerunt in generationibus suis: & acci-
pietis gloriam magnam, & nomen æter- ‖ Gen.22.
52 num. * ‖ Abraham nonne in tentatione in- a.2
uentus est fidelis, & reputatum est ei ad iu- ‖ Gen.41.
53 stitiam? * ‖ Ioseph in tempore angustiæ suę c.40
custodiuit mandatum, & factus est domi- ‖ Nu.25.
54 nus Aegypti. * ‖ Phinees pater noster, ze- c.13
lando zelum Dei, accepit testamentum sa- Eccl. 45.
55 cerdotij æterni. * ‖ Iesus dum impleuit ver d.28
56 bum, factus est dux in Israel. * ‖ Caleb, ‖ Iosu.1.a.2
dum testificatur in ecclesia, accepit heredi- ‖ Nu.14
57 tatem. * ‖ Dauid in sua misericordia conse- b.6
58 cutus est sedem regni in sæcula. * ‖ Elias, Iosu.14.d.
G dum zelat zelum legis, receptus est in cœ- 14
59 lum. * ‖ Ananias & Azarias & Misael cre- ‖ 2.Reg.2.
60 dentes, liberati sunt de flamma. * ‖ Daniel a.4
in sua simplicitate liberatus est de ore leo- ‖ 4. Reg.
61 num. * Et ita cogitate per generationem, 2.d.11
& generationem: quia omnes qui sperant ‖ Dan. 3.
62 in eum, non infirmantur. * Et a verbis vi- c.16
ri peccatoris ne timueritis: quia gloria eius ‖ Dan. 6
63 stercus, & vermis est: * hodie extollitur, c.22
& cras non inuenietur: quia conuersus est in
64 terram suam, & cogitatio eius perijt. * Vos
ergo filij confortamini, & viriliter agite in
65 lege: quia in ipsa gloriosi eritis. * Et ecce
Simon frater vester, scio quòd vir consilij
est: ipsum audite semper, & ipse erit vobis
66 pater. * Et Iudas Machabæus fortis viribus
a iuuentute sua, sit vobis princeps militiæ,
67 & ipse aget bellum populi. * Et adducetis
ad vos omnes factores legis: & vindicate
68 vindictam populi vestri. * Retribuite retri-
butionem Gentibus, & intendite in præce-
69 ptum legis. * Et benedixit eos, & appositus
70 est ad patres suos. * Et defunctus est anno
centesimo & quadragesimo sexto: & sepul-
tus est a filijs suis in sepulchris patrum suo-
rum in Modin, & planxerunt eum omnis
Israel planctu magno.

C A P. III.

1 ET surrexit Iudas, qui vocabatur Macha
2 bæus filius eius pro eo: * & adiuuabant
A eum omnes fratres eius: & vniuersi, qui se
cõiunxerant patri eius, & prœliabantur præ-

3 lium Israel cum lætitia. * Et dilatauit glo-
riam populo suo, & induit se loricam sicut
gigas, & succinxit se arma bellica sua in præ
4 lijs, & protegebat castra gladio suo.* Simi-
lis factus est leoni in operibus suis, & sicut
5 catulus leonis rugiens in venatione. * & per
sequutus est iniquos perscrutans eos: & qui
conturbabant populum suum, eos succendit
6 flammis:* & repulsi sunt inimici eius præ
timore eius, & omnes operarij iniquitatis
conturbati sunt: & directa est salus in manu
7 eius. * Et exacerbabat reges multos, & læti-
ficabat Iacob in operibus suis, & in sæculum
8 memoria eius in benedictione. * Et perambu-
bulauit ciuitates Iuda, & perdidit impios ex
9 eis, & auertit iram ab Israel. * Et nomina-
tus est vsque ad nouissimum terræ, & congre
10 gauit pereuntes. * Et congregauit Apollo-
B nius Gentes, & a Samaria virtutem multam
& magnam ad bellandum contra Israel.
11 * Et cognouit Iudas, & exijt obuiam illi: &
percussit, & occidit illum: & ceciderunt vul-
12 nerati multi, & reliqui fugerunt.* & accepit
spolia eorum: & gladium Apollonij abstu-
lit Iudas, & erat pugnans in eo omnibus die
13 bus.* Et audiuit Seron princeps exercitus
Syriæ, quòd congregauit Iudas congregatio
14 nem fidelium, & ecclesiam secum,* & ait:
Faciã mihi nomen, & glorificabor in regno,
& debellabo Iudam, & eos, qui cum ipso
15 sunt, qui spernebant verbum regis.* Et præ
parauit se: & ascenderunt cum eo castra im
piorum fortes auxiliarij vt facerent vindi-
16 ctam in filios Israel. * Et appropinquaue-
runt vsque ad Bethoron: & exiuit Iudas ob-
17 uiam illi cum paucis. * Vt autem viderunt
exercitum venientem sibi obuiam, dixe-
runt Iudæ: Quomodo poterimus pauci pu-
C gnare contra multitudinem tantam, & tam
fortem, & nos fatigati sumus ieiunio hodie?
18 * Et ait Iudas: Facile est concludi multos
in manus paucorum: & non est differentia
in conspectu Dei cæli liberare in multis, &
19 in paucis:* quoniam non in multitudine
exercitus victoria belli, sed de cælo fortitu-
20 do est. * Ipsi veniunt ad nos in multitudine
contumaci, & superbia vt disperdant nos,
& vxores nostras, & filios nostros, & vt spo
21 lient nos: * nos vero pugnabimus pro ani-
22 mabus nostris, & legibus nostris:* & ipse
Dominus conteret eos ante faciem nostram:
23 vos autem ne timueritis eos. * Vt cessauit
autem loqui, insiluit in eos subito: & con-
tritus est Seron, & exercitus eius in conspe-
24 ctu ipsius:* & persecutus est eum in descen-
su Bethoron vsque in campum, & cecide-
runt ex eis octingenti viri, reliqui autem
25 fugerunt in terram Philisthijm.* Et cecidit
timor Iudæ, ac fratrum eius, & formido
super omnes gentes in circuitu eorum.
26 * & peruenit ad regem nomen eius, & de
D prælijs Iudæ narrabant omnes gentes. * Vt
27 audiuit autem rex Antiochus sermones
istos, iratus est animo: & misit, & congre-
gauit exercitum vniuersi regni sui, castra
28 fortia valde:* & aperuit ærarium suum, &
dedit stipendia exercitui in annum: & man
29 dauit illis vt essent parati ad omnia.* Et vi-
dit quòd defecit pecunia de thesauris suis, &
tributa regionis modica propter dissensio-
nem, & plagam, quam fecit in terra, vt
tolleret legitima, quæ erant a primis die-
30 bus:* & timuit ne non haberet vt semel &
bis, in sumptus & donaria, quæ dederat
ante larga manu: & abundauerat super re-
31 ges, qui ante eum fuerant. * Et consterna-
tus erat animo valde, & cogitauit ire in
Persidem, & accipere tributa regionum,
32 & congregare argentum multum. * Et re-
liquit Lysiam hominem nobilem de genere
regali, super negotia regia, a flumine Eu-
33 phrate vsque ad flumen Aegypti:* & vt nu-
triret Antiochum filium suum, donec redi-
34 ret:* Et tradidit ei medium exercitum, &
elephantos: & mandauit ei de omnibus,
quæ volebat, & de inhabitantibus Iudæam,
35 & Ierusalem:* & vt mitteret ad eos exer-
E citum ad conterendam, & extirpandam vir
tutem Israel, & reliquias Ierusalem, & au-
36 ferendam memoriam eorum de loco:* &
ut constitueret habitatores filios alienigenas
in omnibus finibus eorum, & sorte distri-
37 bueret terram eorum. * Et rex assumpsit
partem exercitus residui, & exiuit ab Antio-
chia ciuitate regni sui anno centesimo &
quadragesimo septimo: & transfretauit Eu
phratem flumen, & perambulabat superio-
38 res regiones. * Et elegit Lysias Ptolemæum
filium Dorymini, & Nicanorem, & Gor-
39 giam, viros potentes ex amicis regis:* &
misit cum eis quadraginta millia virorum,
septem millia equitum vt venirent in ter-
ram Iuda, & disperderent eam secundum
40 verbum regis. * Et processerunt cum vni-
uersa virtute sua, & venerunt, & applicue
41 runt Emmaum in terra campestri.* Et au-
dierunt mercatores regionum nomen eo-
rum: & acceperunt argentum, & aurum
multum valde, & pueros: & venerunt in
castra vt acciperent filios Israel in seruos, &
additi sunt ad eos exercitus Syriæ, & terræ
42 alienigenarum.* Et vidit Iudas, & fratres
F eius, quia multiplicata sunt mala, & exerci-
tus applicabant ad fines eorum: & cognoue
runt verba regis, quæ mandauit populo face
43 re in interitum, & consummationem:* & di
xerunt vnusquisque ad proximum suum:
Erigamus deiectionem populi nostri, & pu-
gnemus pro populo nostro, & sanctis no-
44 stris. * Et congregatus est conuentus ut es-
sent parati in prælium: & vt orarent, & pete
46 rent misericordiam, & miserationes. * Et

Ierusa-

Ierusalem non habitabatur, sed erat sicut de
sertum: non erat qui ingrederetur & egrede
retur de natis eius: & sanctum conculcaba-
tur. & filij alienigenarum erant in arce, ibi
erat habitatio Gentium: & ablata est volu-
ptas a Iacob, & defecit ibi tibia, & cithara.
46 * Et congregati sunt, & venerũt in Maspha
contra Ierusalem: quia locus orationis erat
47 in Maspha ante in Israel. * Et ieiunauerunt
illa die, & induerunt se cilicijs, & cinerem
imposuerunt capiti suo: & disciderunt vesti-
48 menta sua: * & expanderunt libros legis, de
quibus scrutabantur Gentes similitudinem
49 simulachrorum suorum: * & attulerunt or-
G namenta sacerdotalia, & primitias, & deci-
mas: & suscitauerunt Nazaræos, qui imple-
50 uerant dies: * & clamauerunt voce magna
in cęlum, dicentes: Quid faciemus istis, &
51 quo eos ducemus? * & sancta tua conculca-
ta sunt, & contaminata sunt, & sacerdotes
tui facti sunt in luctum, & in humilitatem.
52 * & ecce Nationes conuenerunt aduersum
nos ut nos disperdant: tu scis quæ cogitant
53 in nos. * Quomodo poterimus subsistere an-
te faciem eorum, nisi tu Deus adiuues nos?
54 * Et tubis exclamauerunt voce magna. * Et
55 post hæc constituit Iudas duces populi, tri-
bunos, & centuriones, & pentacontarchos, &
‖ D:u.20 a.5.6 Iud.7.a.3 56 decuriones. * ‖ Et dixit his, qui ædificabant
domos, & sponsabant vxores, & plantabant
vineas, & formidolosis, ut redirent vnus-
quisque in domum suam secundum legem.
57 * Et mouerunt castra, & collocauerunt ad
58 Austrum Emmaum. * Et ait Iudas: Accin
gimini, & estote filij potentes, & estote para
ti in mane, vt pugnetis aduersus Nationes
has, quæ conuenerunt aduersus nos disper-
59 dere nos, & sancta nostra: * quoniam melius
est nos mori in bello, quam videre mala gen
60 tis nostræ, & sanctorum. * Sicut autem fue-
rit voluntas in cælo, sic fiat.

CAP. IIII.

1 ET assumpsit Gorgias quinque millia
A virorum, & mille equites electos: &
2 mouerunt castra nocte * ut applicarent ad
castra Iudæorum, & percuterent eos subi-
to: & filij, qui erant ex arce, erant illis du-
3 ces. * Et audiuit Iudas, & surrexit ipse, &
potentes percutere virtutem exercituum re-
4 gis, qui erant in Emmaum. * Adhuc enim
5 dispersus erat exercitus a castris. * Et uenit
Gorgias in castra Iudæ noctu, & neminem
inuenit, & quærebat eos in montibus: quo-
6 niam dixit: Fugiunt hi a nobis. * Et cum
dies factus esset, apparuit Iudas in campo
cum tribus millibus uirorum tantum: qui
7 tegumenta, & gladios non habebant: * & vi-
derunt castra Gentium valida, & loricatos,
& equitatus in circuitu eorum, & hi docti
8 ad prælium. * Et ait Iudas viris, qui secum
erant: Ne timueritis multitudinem eorum,
9 & impetum eorum ne formidetis. * ‖ Me- ‖ Exod.14 b.9
mentote qualiter salui facti sunt patres no-
stri in mari rubro, cum sequeretur eos Pha
10 rao cum exercitu multo. * Et nunc clame-
mus in cęlum: & miserebitur nostri Domi-
nus, & memor erit testamenti patrum no-
strorum, & conteret exercitum istum ante
11 faciem nostram hodie: * & scient omnes
gentes quia est qui redimat, & liberet Israel.
12 * Et eleuauerunt alienigenæ oculos suos, &
B viderunt eos venientes ex aduerso. * Et exie
13 runt de castris in prælium, & tuba cecine-
14 runt hi, qui erant cum Iuda: * Et congres-
si sunt: & contritæ sunt Gentes, & fugerunt
15 in campum. * Nouissimi autem omnes ce-
ciderunt in gladio, & persecuti sunt eos vsq;
Gezeron, & vsque in campos Idumææ, &
Azoti, & Iamniæ: & ceciderunt ex illis vsq;
16 ad tria millia uirorum. * Et reuersus est Iu
17 das, & exercitus eius, sequens eum. * Dixitq;
ad populum: Non concupiscatis spolia:
18 quia bellum contra nos est, * & Gorgias &
exercitus eius prope nos in monte: sed state
nunc contra inimicos nostros, & expugnate
19 eos, & sumetis postea spolia securi. * Et ad-
huc loquente Iuda hæc, ecce apparuit pars
20 quædam prospiciens de monte. * Et uidit
Gorgias quòd in fugam conuersi sunt sui, &
succenderunt castra: fumus enim, qui vide-
21 batur, declarabat quod factum est. * Qui-
C bus illi conspectis timuerunt valde, aspicien-
tes simul & Iudam & exercitum in campo
22 paratum ad prælium. * Et fugerunt omnes
23 in campum alienigenarum: * & Iudas re-
uersus est ad spolia castrorum, & accepe-
runt aurum multum, & argentum, & hya-
cinthum, & purpuram marinam, & opes
24 magnas. * Et conuersi, hymnum canebant,
& benedicebant Deum in cęlum, quoniam
bonus est, quoniam in sæculum misericor-
25 dia eius. * Et facta est salus magna in Israel
26 in die illa. * Quicumque autem alienigena-
rum euaserunt, venerunt, & nunciauerunt
27 Lysiæ vniuersa, quæ acciderant. * Quibus il-
le auditis consternatus animo deficiebat:
quòd non qualia voluit, talia contigerunt
28 in Israel, & qualia mandauit rex. * Et se-
quenti anno congregauit Lysias uirorum
electorum sexaginta millia, & equitum quin
29 que milia, vt debellaret eos. * Et uenerunt
in Iudæam, & castra posuerunt in Betho-
ron, & occurrit illis Iudas cum decem mil
30 libus viris. * Et viderunt exercitum fortem,
& orauit, & dixit: Benedictus es saluator
Israel, ‖ qui contriuisti impetum potentis in ‖ 1. Reg 17.f.50
D manu serui tui Dauid, ‖ & tradidisti castra ‖ 1. Reg 14.b.13
alienigenarum in manu Ionathæ filij Saul,
31 & armigeri eius. * Conclude exercitum
istum in manu populi tui Israel, & confun-

dantur

32 datur in exercitu suo, & equitibus. * Da
illis formidinem, & tabesfac audaciam virtu
tis eorum, & commoueantur contritione sua.
33 * Deijce illos gladio diligentium te. & col
laudent te omnes, qui nouerunt nomen tuu
34 in hymnis. * Et commiserunt prælium: &
ceciderunt de exercitu Lysię quinque millia
35 virorum. * Videns autem Lysias fugam suo-
rum, & Iudæorum audaciam, & quòd pa-
rati sunt aut viuere, aut mori fortiter, abijt
Antiochiam, & elegit milites, ut multipli-
36 cati rursus venirent in Iudæam. * Dixit au-
B tem Iudas, & fratres eius: Ecce contriti sunt
inimici nostri: ascendamus nunc mundare
37 sancta, & renouare. * Et congregatus est
omnis exercitus, & ascenderunt in mon-
38 tem Sion. * Et viderunt sanctificationem
desertam, & altare profanatum, & portas
exustas, & in atrijs virgulta nata sicut in sal
tu, uel in montibus, & pastophoria diruta.
39 * Et sciderunt vestimenta sua, & planxerunt
planctu magno, & imposuerunt cinerem
40 super caput suum. * & ceciderunt in faciem
super terram, & exclamauerunt tubis signo
41 rum, & clamauerunt in cælum. * Tunc
ordinauit Iudas uiros ut pugnarent aduer-
sus eos, qui erant in arce, donec emun-
42 darent sancta. * Et elegit sacerdotes si-
ne macula, uoluntatem habentes in lege
43 Dei: * & mundauerunt sancta, & tulerunt
lapides contaminationis in locum immun-
44 dum. * Et cogitauit de altari holocaustorum

quod profanatum erat, quid de eo faceret.
45 * Et incidit illis consilium bonum vt destrue
rent illud: ne forte illis esset in opprobrium,
quia contaminauerunt illud Gentes, & de-
46 molti sunt illud. * Et reposuerunt lapides
in monte domus in loco apto, quoadusque
veniret propheta, & responderet de eis.
47 * Et acceperunt lapides integros secundum
F legem, & ædificauerunt altare nouum secun
48 dum illud, quod fuit prius: * & ædificaue-
runt sancta, & quę intra domum erant intrin
secus: & ædem, & atria sanctificauerunt.
49 * Et fecerunt vasa sancta noua, & intulerunt
candelabrum, & altare incensorum, & men-
50 sam in templum. * Et incensum posuerunt
super altare, & accenderunt lucernas, quæ
super candelabrum erant, & lucebant in
51 templo. * Et posuerunt super mensam pa-
nes, & appenderunt vela, & consummauerũt
52 omnia opera, quæ fecerant. * Et ante ma-
tutinum surrexerunt quinta & vigesima die
mensis noni (hic est mensis Casleu) cente-
53 simi quadragesimi octaui anni: * & obtule-
runt sacrificium secundum legem super al-
tare holocaustorum nouum, quod fecerunt.
54 * Secundum tempus & secundum diem, in
G qua contaminauerunt illud gentes, in ipsa
renouatum est in canticis, & citharis, & ci-
55 nyris, & in cymbalis. * Et cecidit omnis
populus in faciem, & adorauerunt, & be-
nedixerunt in cęlum eum, qui prosperauit
56 eis. * Et fecerunt dedicationem altaris die-
bus octo, & obtulerunt holocausta cum
lætitia, & sacrificium salutaris, & laudis.
57 * Et ornauerunt faciem templi coronis au-
reis, & scutulis: & dedicauerunt portas,
& pastophoria, & imposuerunt eis ia-
58 nuas. * Et facta est lætitia in populo ma-
gna valde, & auersum est opprobrium Gen
59 tium. * ‖ Et statuit Iudas, & fratres eius, ‖ Io. 10. c. 22
& uniuersa ecclesia Israel ut agatur dies
dedicationis altaris in temporibus suis ab
anno in annum per dies octo a quinta & vige
sima die mensis Casleu, cum lętitia & gaudio.
60 * & ædificauerunt in tempore illo montem
Sion, & per circuitum muros altos, & turres

firmas, ne quando venirent Gentes, & con-
61 culcarent eum sicut antea fecerunt. * Et col
locauit illic exercitum, ut seruarent eum, &
muniuit eum ad custodiendam Bethsuram,
ut haberet populus munitionem contra fa-
ciam Idumææ.

CAP. V.

1 ET factum est, ut audierunt Gentes in cir
A cuitu quia ædificatum est altare, &
sanctuarium sicut prius, iratæ sunt valde:
2 * & cogitabant tollere genus Iacob, qui erãt
inter eos, & cœperunt occidere de populo, &
3 persequi. * Et debellabat Iudas filios Esau
in Idumæa, & eos, qui erant in Acrabatha-
ne: quia circumsedebant Israelitas, & per-
4 cussit eos plaga magna. * Et recordatus est
malitiam filiorum Bean, qui erant populo
in laqueum, & in scandalum, insidiantes ei
5 in via. * Et conclusi sunt ab eo in turribus, &
applicuit ad eos, & anathematizauit eos, &
incendit turres eorum igni cum omnibus,
6 qui in eis erant. * Et transiuit ad filios Am-
mon, & inuenit manum fortem, & populum
copiosum, & Timotheum ducem ipsorum:
7 * & commisit cum eis prælia multa, & con-
triti sunt in conspectu eorum, & percussit
8 eos: * & cepit Gazer ciuitatem, & filias eius,
9 & reuersus est in Iudæam. * Et congregatæ
sunt gentes, quæ sunt in Galaad aduersus
Israelitas, qui erant in finibus eorum ut tol-
lerent eos: & fugerunt in Datheman muni-
10 tionem, * & miserunt litteras ad Iudam, &
fratres eius, dicentes: Congregatæ sunt ad-
uersum nos gentes per circuitum, ut nos au-
11 ferant: * & parant venire, & occupare muni
B tionem, in quam confugimus: & Timotheus
12 est dux exercitus eorum. * Nunc ergo veni,
& eripe nos de manibus eorum, quia cecidit
13 multitudo de nobis. * Et omnes fratres no-
stri, qui erant in locis Tubin, interfecti sunt:
& captiuas duxerunt vxores eorum, & natos,
& spolia, & peremerunt illic fere mille vi-
14 ros. * Et adhuc epistolæ legebantur, & ec-
ce alij nuncij venerunt de Galilæa conscis-
sis tunicis, nunciantes secundum verba hæc:
15 * dicentes conuenisse aduersum se a Ptole-
maida, & Tyro, & Sidone: & repleta est
omnis Galilæa alienigenis, ut nos consu-
16 mant. * Vt audiuit autem Iudas, & popu-
lus, sermones istos, conuenit ecclesia ma-
gna cogitare quid facerent fratribus suis, qui
in tribulatione erant, & expugnabantur ab
17 eis. * Dixitq. Iudas Simoni fratri suo: Eli-
ge tibi viros, & uade, & libera fratres tuos
in Galilæa: ego autem, & frater meus Io-
18 nathas ibimus in Galaaditim. * Et reliquit
Iosephum filium Zachariæ, & Azariam du-
ces populi cum residuo exercitu in Iudæa ad
19 custodiam: * & præcepit illis, dicens: Præe-
state populo huic: & nolite bellum committe
20 re aduersum gentes, donec reuertamur. * Et
partiti sunt Simoni viri tria millia, ut iret
in Galilæam: Iudæ autem octo millia in
21 Galaaditim. * Et abijt Simon in Galilæam,
C & commisit prælia multa cum gentibus: &
contritæ sunt gentes a facie eius, & persecu-
22 tus est eos vsque ad portam * Ptolemaidis:
& ceciderunt de gentibus fere tria millia ui-
23 rorum, & accepit spolia eorum, * & assum
psit eos, qui erant in Galilæa, & in Arbatis
cum vxoribus, & natis, & omnibus, quæ
erant illis, & adduxit in Iudæam cum læ-
24 titia magna. * Et Iudas Machabæus, & Io-
nathas frater eius transierunt Iordanem, &
abierunt viam trium dierum per desertum:
25 * Et occurrerunt eis Nabuthæi, & suscepe-
runt eos pacifice, & narrauerunt eis omnia,
quæ acciderant fratribus eorum in Galaadi-
26 tide, * & quia multi ex eis comprehensi
sunt in Barasa, & Bosor, & in Alimis, & in
Casphor, & Mageth, & Carnaim: hæ omnes
27 ciuitates munitæ, & magnæ. * Sed & in
ceteris ciuitatibus Galaaditidis tenentur cõ-
prehensi, & in crastinum constituerunt ad-
mouere exercitum ciuitatibus his, & com-
28 prehendere, & tollere eos in una die. * Et
conuertit Iudas, & exercitus eius, viam in
desertum Bosor repente, & occupauit ciuita
tem: & occidit omnem masculum in ore
gladij, & accepit omnia spolia eorum, &
29 succendit eam igni. * Et surrexerunt inde
nocte, & ibant vsque ad munitionem.
30 * Et factum est diluculo, cum eleuassent
D oculos suos, ecce populus multus, cuius
non erat numerus, portantes scalas, &
machinas ut comprehenderent munitio-
31 nem, & expugnarent eos. * Et vidit Iudas
quia cœpit bellum, & clamor belli ascen-
dit ad cælum sicut tuba, & clamor ma-
32 gnus de ciuitate: * & dixit exercitui suo:
33 Pugnate hodie pro fratribus vestris. * Et ve-
nit tribus ordinibus post eos, & exclamaue-
runt tubis, & clamauerunt in oratione.
34 * Et cognouerunt castra Timothei quia Ma-
chabeus est, & refugerunt a facie eius: & per-
cusserunt eos plaga magna. & ceciderunt ex
eis in die illa fere octo millia virorum.
35 * Et diuertit Iudas in Maspha, & expugna-
uit, & cepit eam: & occidit omnem ma-
sculum eius, & sumpsit spolia eius, & succen-
36 dit eã ignis. * Inde perrexit, & cepit Casbõ,
& Mageth, & Bosor, & reliquas ciuitates Ga
37 laaditidis. * Post hęc autẽ verba congregauit
Timotheus exercitum alium, & castra posuit
38 contra Raphon trans torrentem. * Et misit
Iudas speculari exercitum: & renunciauerũt
ei, dicentes: Quia conuenerunt ad eum om-
nes gentes, quæ in circuitu nostro sunt, exer-
39 citus multus nimis: * & Arabas conduxe-
runt in auxilium sibi, & castra posuerunt

trans

trans torrentem, parati ad te uenire in præ-
40 lium. Et abijt Iudas obuiam illis. * Et ait
B Timotheus principibus exercitus sui: Cum
appropinquauerit Iudas, & exercitus eius
ad torrentē aquæ: si transierit ad nos prior,
non poterimus sustinere eum, quia poten:
41 poterit aduersum nos. * si vero timuerit
transire, & posuerit castra extra flumē, trās
fretemus ad eos, & poterimus aduersus il
42 lum. * Vt autem appropinquauit Iudas ad
torrentem aquæ, statuit scribas populi se-
cus torrentem, & mandauit eis, dicens: Ne-
minem hominum reliqueritis: sed ueniant
43 omnes in prælium. * Et transfretauit ad il-
los prior, & omnis populus post eum, & con-
tritæ sunt omnes gentes a facie eorum, & pro
iecerunt arma sua, & fugerunt ad fanum,
44 quod erat in Carnaim. * Et occupauit ip-
sam ciuitatem, & fanum succendit igni
cum omnibus, qui erant in ipso: & oppres-
sa est Carnaim, & non potuit sustinere con-
45 tra faciem Iudæ. * Et congregauit Iudas
vniuersos Israelitas, qui erant in Galaaditi-
de, a minimo usque ad maximum, & vxo-
res eorum, & natos, & exercitum magnum
46 ualde ut uenirent in terram Iuda. * Et uene
runt usque Ephron: & hæc ciuitas magna
in ingressu posita, munita ualde & non erat
declinare ab ea dextera uel sinistra, sed per
47 mediam iter erat. * Et incluserunt se qui
erant in ciuitate, & obstruxerunt portas lapi
dibus: & misit ad eos Iudas uerbis pacifi-
48 cis, * dicens: Transeamus per terrā uestram,
ut eamus in terram nostram: & nemo uo-
bis nocebit: tantum pedibus transibimus.
49 Et nolebant eis aperire. * Et præcepit Iudas
prædicare in castris, ut applicarent unus-
50 quisque in quo erat loco. * & applicuerunt
se uiri uirtutis: & oppugnauit ciuitatem illā
tota die, & tota nocte, & tradita est ciuitas
51 in manu eius: * & peremerunt omnem ma-
sculum in ore gladij, & eradicauit eam,
& accepit spolia eius, & transiuit per to-
52 tam ciuitatem super interfectos. * Et
trāsgressi sunt Iordanem in campo magno,
53 contra faciem Bethsan. * Et erat Iudas cō-
gregans extremos, & exhortabatur populum
per totam uiam, donec uenirent in terram
54 Iuda: * & ascenderunt in montē Sion cū
lætitia, & gaudio, & obtulerunt holocausta,
quòd nemo ex eis cecidisset donec reuerterē
55 tur in pace. * Et in diebus, quibus erat Iu-
das, & Ionathas in terra Gaalad, & Simon
frater eius in Galilæa contra faciem Ptole-
56 maidis, * audiuit Iosephus Zahcariæ filius,
& Azarias princeps uirtutis, res bene gestas,
57 & prælia quæ facta sunt, * & dixit: Facia-
mus & ipsi nobis nomen, & eamus pugnare
aduersus gentes, quæ in circuitu nostro sunt.
58 * Et præcepit his, qui erant in exercitu suo,
59 & abierunt Iamniam. * Et exiuit Gorgias
de ciuitate, & uiri eius obuiam illis in pu-
60 gnam. * Et fugati sunt Iosephus, & Aza-
rias usque in fines Iudææ: & ceciderunt illo
die de populo Israel ad duo millia uiri, & fa-
61 cta est fuga magna in populo: * quia non au-
dierunt Iudam, & fratres eius, existimantes
62 fortiter se facturos. * Ipsi autem non erant de
semine virorum illorum, per quos salus facta
63 est in Israel. * Et uiri Iuda magnificati sunt
ualde in cōspectu omnis Israel, & gentiū om
64 nium ubi audiebatur nomen eorum. * Et cō-
65 uenerunt ad eos fausta acclamantes. * Et
exiuit Iudas, & fratres eius, & expugnabāt
filios Esau in terra, quæ ad Austrum est, &
percussit Chebrō & filias eius: & muros eius,
66 & turres succendit igni in circuitu. * Et mo-
uit castra vt iret in terram alienigenarum, &
67 perambulabat Samariam. * In die illa ceci-
derunt sacerdotes in bello, dum volunt for-
titer facere, dum sine consilio exeunt in
68 prælium. * Et declinauit Iudas in Azotum
in terram alienigenarum, & diruit aras eo-
rum, & sculptilia deorum ipsorum succen-
dit igni: & cepit spolia ciuitatum, & reuersus
est in terram Iuda.

CAP. VI.

1 ET rex Antiochus perambulabat superio
A res regiones, & audiuit esse ciuitatem
Elymaidem in Perside nobilissimam, & co-
2 piosam in argento, & auro, * templumq. in ea
locuples valde: & illic velamina aurea, &
loricæ, & scuta, quæ reliquit Alexander Phi-
lippi rex Macedo, qui regnauit primus in
3 Græcia. * Et venit, & quærebat capere ciui-
tatem, & deprædari eam: & non potuit, quo
niam innotuit sermo his, qui erant in ciui-
4 tate: * & insurrexerūt in prælium, & fugit in-
de, & abijt cum tristitia magna, & reuersus
5 est in Babyloniā. * Et uenit qui nunciaret ei
in Perside, quia fugata sunt castra, quæ erant
6 in terra Iuda: * & quia abijt Lysias cum vir-
tute forti in primis, & fugatus est a facie Iu-
dæorum, & inualuerunt armis, & uiribus, &
spolijs multis, quæ ceperunt de castris, quæ ex
7 ciderunt: * & quia diruerunt abominatio-
nem, quam ædificauerat super altare, quòd
erat in Ierusalem, & sanctificationem, sicut
prius, circumdederunt muris excelsis, sed &
8 Bethsuram ciuitatem suam: * Et factum est
ut audiuit rex sermones istos, expauit, &
commotus est ualde: & decidit in lectum, &
incidit in languorem præ tristitia, quia
9 non factum est ei sicut cogitabat. * Et erat
illic per dies multos: quia renouata est in
eo tristitia magna, & arbitratus est se mo-
10 ri. * Et uocauit omnes amicos suos, &
B dixit illis: Recessit somnus ab oculis meis
& concidit, & corrui corde præ solicitudi

11 ne: * & dixi in corde meo: In quantam tri-
bulationem deueni, & in quos fluctus tri-
stitiæ, in qua nunc sum: qui iucundus eram,
12 & dilectus in potestate mea? * Nunc ve-
ro reminiscor malorum, quæ feci in Ieru-
salem, vnde & abstuli omnia spolia aurea,
& argentea, quæ erant in ea, & misi auferre
13 re habitantes Iudæam sine causa. * Cogno
ui ergo quia propterea inuenerunt me mala
ista: & ecce pereo tristitia magna in terra
14 aliena. * Et vocauit Philippum, unum de
amicis suis, & præposuit eum super vniuer-
15 sum regnum suum. * & dedit ei diadema,
& stolam suam, & annulum, ut adduce
re Antiochum filium suum, & nutriret eũ,
16 & regnaret. * Et mortuus est illic Antiochus
rex anno centesimo quadragesimo nono.
17 * Et cognouit Lysias, quoniam mortuus est
rex, & constituit regnare Antiochum filium
eius, quem nutriuit adolescentem: & vocauit
18 nomen eius Eupator. * Et hi, qui erant in ar
ce, concluserant Israel in circuitu sanctorum:
& quærebant eis mala semper, & firmamen-
19 tum Gentium. * Et cogitauit Iudas disper-
C dere eos: & conuocauit vniuersum populum
20 ut obsiderent eos. * Et conuenerunt simul,
& obsederunt eos anno centesimo quinqua-
21 gesimo, & fecerũt balistas, & machinas. * Et
exierunt quidam ex eis, qui obsidebantur: &
adiunxerunt se illis aliqui impij ex Israel,
22 * & abierunt ad regem, & dixerunt: Quo-
usque non facis iudicium, & vindicas fratres
23 nostros? * Nos decreuimus seruire patri tuo,
& ambulare in præceptis eius, & obsequi edi
24 ctis eius: * & filij populi nostri propter hoc
alienabant se a nobis, & quicumque inue-
niebantur ex nobis, interficiebantur, & here
25 ditates nostræ diripiebantur. * Et non ad
ad nos tantum extenderunt manum, sed &
26 in omnes fines nostros. * & ecce applicue-
runt hodie ad arcem Ierusalem occupare eã,
27 & munitionem Bethsuram munierunt: * &
nisi præueneris eos velocius, maiora, quam
hæc, facient, & non poteris obtinere eos.
28 * Et iratus est rex, ut hæc audiuit: & con-
uocauit omnes amicos suos, & principes
exercitus sui, & eos, qui super equites erant.
29 * sed & de regnis alijs, & de insulis mariti-
mis uenerunt ad eum exercitus conductitij.
30 * Et erat numerus exercitus eius, centum
D millia peditum, & viginti millia equitum,
& elephanti trigintaduo, docti ad prælium.
31 * Et uenerunt per Idumæam, & applicue-
runt ad Bethsuram, & pugnauerunt dies
multos, & fecerunt machinas & exierunt, &
succenderunt eas igni, & pugnauerunt virili
32 ter. * Et recessit Iudas ab arce, & mouit ca
stra ad Bethzacharam contra castra regis.
33 * Et surrexit rex ante lucẽ, & concitauit exer
citus in impetum contra uiam Bethzacha-
ram: & comparauerunt se exercitus in præ-
34 lium, & tubis cecinerunt: * & elephantis ostẽ
derunt sanguinem uuæ & mori, ad acuendos
35 eos in prælium: * & diuiserunt bestias per
legiones: & astiterunt singulis elephantis
mille viri in loricis concatenatis, & galeæ
æreæ in capitibus eorum: & quingenti equi
tes ordinati vnicuique bestiæ electi erant.
36 * Hi ante tempus ubicumque erat bestia,
ibi erant: & quocumque ibat, ibant, & non
37 discedebant ab ea. * Sed & turres ligneæ su
per eos firmæ protegentes super singulas be-
stias: & super eas machinæ: & super singu-
las viri virtutis triginta duo, qui pugna-
bant desuper: & Indus magister bestiæ.
38 * Et residuum equitatum hinc & inde sta-
tuit in duas partes, tubis exercitum com-
mouere, & perurgere constipatos in legioni
39 bus eius. * Et ut refulsit sol in clypeos aureos,
& æreos, resplenduerunt montes ab eis, &
40 resplenduerunt sicut lampades ignis. * Et
distincta est pars exercitus regis per montes
excelsos, & alia per loca humilia: & ibant
41 caute & ordinate. * Et commouebantur
omnes inhabitantes terram a uoce multi-
tudinis, & incessu turbæ, & collisione ar-
morum: erat enim exercitus magnus val-
42 de, & fortis. * Et appropiauit Iudas, &
exercitus eius in prælium: & ceciderunt
43 de exercitu regis sexcenti uiri. * Et uidit E-
leazar filius Sauræ unam de bestijs lorica-
tam loricis regis: & erat eminens super cete-
ras bestias, & visum est ei quòd in ea esset
44 rex: * & dedit se vt liberaret populum suũ,
45 & acquireret sibi nomen æternum. * Et
cucurrit ad eam audacter in medio legionis
interficiens a dextris, & a sinistris, & ca-
46 debant ab eo huc atque illuc. * Et iuit sub
pedes elephantis, & supposuit se ei, & oc-
cidit eum: & cecidit in terram super ip-
47 sum, & mortuus est illic. * Et uidentes vir-
tutem regis, & impetum exercitus eius, di-
48 uerterunt se ab eis. * Castra autem regis ascẽ
F derunt contra eos in Ierusalem, & applicue-
runt castra regis ad Iudæam, & monte Sion.
49 * Et fecit pacem cum his, qui erant in Beth-
sura: & exierunt de ciuitate, quia non erant
eis ibi alimenta conclusis, quia sabbata erãt
50 terræ. * Et comprehendit rex Bethsuram: &
51 constituit illic custodiam seruare eam. * Et
conuertit castra ad locum sanctificationis
dies multos: & statuit illic balistas, & ma-
chinas, & ignis iacula, & tormenta ad lapi-
des iactandos, & spicula, & scorpios ad mit-
52 tendas sagittas, & fundibula. * Fecerunt au-
tem et ipsi machinas aduersus machinas eo-
53 rum, et pugnauerunt dies multos. * Escæ au-
tem non erant in ciuitate, eo quòd septimus
annus esset: et qui remanserant in Iudæa de
Gentibus, consumpserunt reliquias eorum,
quæ repositæ fuerant. * Et remanserunt in
sanctis viri pauci, quoniam obtinuerat eos

fames:

fames: & dispersi sunt vnusquisque in lo-
55 cum suum.* Et audiuit Lysias quòd Phi-
lippus, quem constituerat rex Antiochus, cũ
adhuc viueret, vt nutriret Anthiochum filiũ
56 suum, & regnaret,* reuersus esset a Perside,
& Media, & exercitus qui abierat cum ipso,
& quia quærebat suscipere regni negotia:
57 * festinauit ire, & dicere ad regem, & duces
exercitus: Deficimus quotidie, & esca nobis
bis modica est, & locus, quem obsidemus,
est munitus, & incumbit nobis ordinare de
58 regno.* Nunc itaque demus dextras hominibus
nibus istis, & faciamus cum illis pacem, &
59 cum omni gente eorum: * & constituamus
illis vt ambulent in legitimis suis sicut prius
propter legitima enim ipsorum, quę despe-
60 ximus, irati sunt, & fecerunt omnia hęc:* Et
placuit sermo in conspectu regis, & prin-
cipum: & misit ad eos pacem facere: &
61 receperunt illam. * Et iurauit illis rex,
62 & principes: & exierunt de munitione.* Et
intrauit rex montem Sion, & vidit munitionem
tionem loci: & rupit citius iuramentum,
quòd iurauit: & mandauit destruere murum
63 in gyro.* Et discessit festinanter, & reuersus
est Anthiochiam, & inuenit Philippum dominantem
minantem ciuitati: & pugnauit aduersus
eum, & occupauit ciuitatem.

CAP. VII.

1 Anno centesimo quinquagesimo primo
A exijt Demetrius Seleuci filius ab vrbe
Roma, & ascendit cum paucis viris in ciui-
2 tatem maritimam, & regnauit illic.* Et fa-
ctum est, vt ingressus est domum regni pa-
trum suorum, comprehendit exercitus An-
thiocũ, & Lysiam, vt adducerent eos ad eũ.
3 * Et res ei innotuit: & ait: Nolite mihi osten-
4 dere faciem eorum. * Et occidit eos exerci-
tus. Et sedit Demetrius super sedem regni
5 sui:* & venerunt ad eum viri iniqui & im-
pij ex Israel: & Alcimus dux eorum, qui vo-
6 lebat fieri sacerdos. * Et accusauerunt po-
pulum apud regem, dicentes: Perdidit Iudas
& fratres eius omnes amicos tuos & nos di-
7 spersit de terra nostra. * Nunc ergo mitte
virum, cui credis, vt eat & videat extermi-
nium omne, quod fecit nobis, & regionibus
regis: & puniat omnes amicos eius, & ad-
8 iutores eorum.* Et elegit rex ex amicis suis
B Bacchidem, qui dominabatur trans flumen
magnum in regno, & fidelem regi: & misit
9 eum,* vt videret exterminium, quod fecit
Iudas: sed & Alcimum impium constituit
in sacerdotium, & mãdauit ei facere vltionẽ
10 in filios Israel.* Et surrexerunt, & venerunt
cum exercitu magno in terram Iuda: & miserunt
serunt nuncios, & locuti sunt ad Iudam, &
11 ad fratres eius verbis pacificis in dolo.* Et
non intenderunt sermonibus eorum: vide-
runt enim quia uenerunt cum exercitu ma-
12 gno.* Et conuenerunt ad Alcimum, & Bac-
chidem congregatio scribarum requirere
13 quæ iusta sunt: * & primi, Assidæi qui erant
in filijs Israel, & exquirebant ab eis pacem.
14 * Dixerunt enim: Homo sacerdos de semine
15 Aaron venit, non decipiet nos: * & locu-us
est cum eis uerba pacifica: & iurauit illi-,
dicens: Non inferemus vobis malum,
16 neque amicis vestris.* Et crediderunt ei. Et
C comprehendit ex eis sexaginta uiros, & oc-
cidit eos in vna die secundum verbum, quòd
17 scriptum est: * Carnes sanctorum tuorũ,
& sanguinem ipsorum effuderunt in circuitu
cuitu Ierusalem, & non erat qui sepeliret.
18 * Et incubuit timor, & tremor in omnem
populum: quia dixerunt: Non est ueritas, &
iudicium in eis: trangressi sunt enim consti-
19 tutum, & iusiurandũ quòd iurauerunt. * Et
mouit Bacchides castra ab Ierusalem, & ap-
plicuit in Bethzecha: & misit, & compre-
hendit multos ex eis, qui a se effugerant, &
quosdam de populo mactauit, & in puteum
20 magnum proiecit. * Et commisit regionem
Alcimo, & reliquit cum eo auxilium in au-
diutorium ipsi. Et abijt Bacchides ad regem:
21 * & satis agebat Alcimus pro principatu
22 sacerdotij sui.* & cõuenerunt ad eũ omnes,
qui perturbabãt populũ suum, & obtinuerũt
terram Iuda, & fecerunt plagam magnam
23 in Israel.* Et uidit Iudas omnia mala quæ
fecit Alcimus, & qui cum eo erant, filijs Is-
24 rael, multo plus quàm Gentes. * & exijt in
omnes fines Iudęę in circuitu, & fecit vindi-
ctam in uiros desertores, & cessauerunt vltra
25 exire in regionem. * Vidit autem Alcimus
quòd præualuit Iudas: & qui cum eo erant:
& cognouit quia non potest sustinere eos, &
regressus est ad regem, & accusauit eos multis
26 tis criminibus.* Et misit rex Nicanorem,
vnum ex principibus suis nobilioribus: qui
erat inimicitias exercens contra Israel: & mã-
27 dauit ei euertere populum.* Et venit Nica-
nor in Ierusalem cum exercitu magno, &
misit ad Iudam & ad fratres eius verbis pa-
28 cificis cũ dolo, * dicens: Non sit pugna in-
ter me & uos: ueniam cum viris paucis, ut
29 uideam facies uestras cum pace, * Et venit
ad Iudam, & salutauerunt se inuicem pacifi-
30 ce: & hostes parati erant rapere Iudam. * Et
innotuit sermo Iudæ quoniam cum dolo
E uenerat ad eum: & conterritus est ab eo, &
31 amplius noluit uidere faciem eius. * Et co-
gnouit Nicanor quoniam denudatum est
consilium eius: & exiuit obuiam Iudæ in pu-
32 gnam iuxta Capharsalama.* Et ceciderunt
de Nichanoris exercitu fere quinque mil-
lia uiri, & fugerunt in ciuitatem Dauid.
33 * Et post hæc uerba ascendit Nicanor in mõ-
tem Sion: & exierunt de sacerdotibus popu-
li salutare eum in pace, & demonstrare ei

holocautomata, quæ offerebantur pro rege.
34 * Et irridens spreuit eos, & polluit: & lo-
35 cutus est superbe, * & iurauit cum ira, di-
cens: Nisi traditus fuerit Iudas, & exerci-
tus eius in manus meas, continuo cum
regressus fuero in pace, succendam do-
mum istam. Et exijt cum ira magna.
36 * & intrauerunt sacerdotes, & steterunt an-
te faciem altaris & templi: & flentes di-
37 xerunt:* Tu Domine elegisti domum istam
ad inuocandum nomen tuum in ea, vt esset
domus orationis & obsecrationis populo
38 tuo. * fac vindictam in homine isto, &
exercitu eius, & cadant in gladio: me-
mento blasphemias eorum, & ne dede-
39 ris eis vt permaneant. * Et exijt Nica-
nor ab Ierusalem, & castra applicuit ad
Bethoron: & occurrit illi exercitus Syriæ.
40 * Et Iudas applicuit in Adarsa cum tribus
millibus viris: & orauit Iudas, dixit:
41 * Qui missi erant a rege Sennacherib,
Domine, quia blasphemauerunt te, exijt
angelus, & percussit ex eis centum octo-
42 gintaquinque millia: * sic contere exerci-
tum istū in conspectu nostro hodie: & sciant
ceteri quia male locutus est super sancta
tua: & iudica illum secundum malitiam
43 illius.* Et commiserunt exercitus prælium
terciadecima die mensis Adar: & contrita
sunt castra Nicanoris, & cecidit ipse primus
44 in prælio. * Vt autem uidit exercitus eius
quia cecidisset Nicanor, proiecerunt ar-
45 ma sua, & fugerunt: * & persecuti sunt
eos viam vnius diei ab Adazer vsquequo
veniatur in Gazara, & tubis cecinerunt post
46 eos cum significationibus: * & exierunt de
omnibus castellis Iudææ in circuitu, & ven-
tilabant eos cornibus, & conuertebantur ite-
rum ad eos, & ceciderunt omnes gladio, &
47 non est relictus ex eis nec unus. * Et accepe-
runt spolia eorum in prædam: & caput Ni-
canoris amputauerunt, & dexteram eius
quam extenderat superbe, & attulerunt &
48 suspenderunt contra Ierusalem.* Et lætatus
est populus valde, & egerunt diem illam in
49 lætitia magna. * Et constituit agi omnibus
annis diem istam terciadecima die mensis
50 Adar.* Et siluit terra Iuda dies paucos.

4. Reg. 19. g. 35 Tob. 1. d. 21. Eccli. 48. d. 25 Isa. 37. g. 36 2. Mach. 8. e. 19

CAP. VIII.

1 ET audiuit Iudas nomen Romanorum,
A quia sunt potentes viribus, & acquie-
scunt ad omnia, quæ postulantur ab eis:
& quicumque accesserunt ad eos, statuerunt
cum eis amicitias, & quia sunt potentes viri
2 bus.* Et audierunt prælia eorum, & virtu-
tes bonas, quas fecerunt in Galatia, quia obti
3 nuerunt eos, & duxerunt sub tributum: * &
quãta fecerunt in regione Hispaniæ, & quòd
in potestatem redegerunt metalla argenti,
& auri, quæ illic sunt, & possederunt om-
4 nem locum consilio suo, & patientia: * lo-
caq. quæ longe erant valde ab eis, & reges,
qui superuenerant ab extremis terræ, con-
triuerunt, & percusserunt eos plaga magna:
ceteri autem dant eis tributum omnibus
5 annis. * & Philippum & Persen Ceteorum
regem, & ceteros, qui aduersum eos arma
tulerant, contriuerunt in bello, & obtinue-
6 runt eos: * & Antiochum magnum regem
Asiæ, qui eis pugnam intulerat habens cen-
tum viginti elephantos, & equitatum, &
currus, & exercitum magnum valde, con-
7 tritum ab eis. * & quia ceperunt eum vi-
B uum, & statuerunt ei ut daret ipse, & qui
regnarent post ipsum, tributum magnum,
8 & daret obsides, & constitutum, * & regio
nem Indorum, & Medos, & Lydos, de opti-
mis regionibus eorum: & acceptas eas ab eis,
9 dederunt Eumeni regi. * & quia qui erant
apud Helladam, voluerunt ire, & tollere eos:
10 & innotuit sermo his, * & miserunt ad eos
ducem vnum, & pugnauerunt contra illos,
& ceciderunt ex eis multi, & captiuas duxe-
runt vxores eorum, & filios, & diripuerunt
eos, & terram eorum possederunt, & destru-
xerunt muros eorum, & in seruitutem illos
11 redegerunt vsque in hunc diem: * & residua
regna, & insulas, quæ aliquando restiterant
illis, exterminauerunt, & in potestatem rede
12 gerunt.* Cum amicis autem suis, & qui in
ipsis requiem habebant, conseruauerunt
amicitiam, & obtinuerunt regna, quæ erant
proxima, & quæ erant longe: quia quicum-
que audiebant nomen eorum, timebant eos.
13 * quibus vero vellent auxilio esse vt regna-
rent, regnabant: quos autem vellent, regno
14 deturbabant: & exaltati sunt valde. * Et in
C omnibus istis nemo portabat diadema, nec
induebatur purpura, vt magnificaretur in ea.
15 * Et quia curiam fecerunt sibi, & quotidie
consulebant trecentos uiginti consilium agē-
tes semper de multitudine, ut quę digna sunt
16 gerant:* & committũt vni homini magistra
tum suum per singulos annos dominari vni
uersæ terræ suæ, & omnes obediunt vni, &
17 non est inuidia, neque zelus inter eos. * Et
elegit Iudas Eupolemum, filium Ioannis,
filij Iacob, & Iasonem, filium Eleazari, &
misit eos Romam constituere cum illis ami
18 citiam, & societatem:* & ut auferrent ab eis
iugum Grȩcorum, quia viderunt quòd in ser
19 uitutem premerent regnum Israel.* Et abie
runt Romam viam multam ualde, & intro-
20 ierunt curiam, & dixerunt: * Iudas Macha-
bæus, & fratres eius, & populus Iudæorum
miserunt nos ad uos statuere vobiscum so-
cietatem, & pacem, & conscribere nos socios
21 & amicos vestros.* Et placuit sermo in con
22 spectu eorum. * Et hoc rescriptum est, quod
rescripserunt in tabulis æreis, & miserunt in

Ierusa-

Ierusalem, vt esset apud eos ibi memoriale
23 pacis, & societatis.* BENE SIT RO-
D MANIS, & genti Iudæorum in mari, &
in terra in æternum: gladiusq. & hostis pro-
24 cul sit ab eis. * Quòd si institerit bellum
Romanis prius, aut omnibus socijs eorum
25 in omni dominatione eorum: * auxilium
feret gens Iudæorum, prout tempus dicta-
26 uerit, corde pleno: * & præliantibus non da
bunt, neque subministrabunt triticum, ar-
ma, pecuniam, naues, sicut placuit Roma-
nis: & custodient mandata eorum, nihil ab
27 eis accipientes. * Similiter autem & si gen-
ti Iudæorum prius acciderit bellum, adiuua-
bunt Romani ex animo, prout eis tempus
28 permiserit: * & adiuuantibus non dabitur
triticum, arma, pecunia, naues, sicut pla-
cuit Romanis: & custodient mandata eo-
29 rum absque dolo. * secundum hæc verba
constituerunt Romani populo Iudæorum.
30 * Quòd si post hæc verba hi aut illi addere,
aut demere ad hæc aliquid voluerint, facient
ex proposito suo: & quæcumque addiderint,
31 vel dempserint, rata erunt.* Sed & de malis,
quæ Demetrius rex fecit in eos, scripsimus
ei, dicentes: Quare grauasti iugum tuum su
32 per amicos nostros, & socios Iudæos? * Si
ergo iterum adierint nos, aduersum te facie-
mus illis iudicium, & pugnabimus tecum
mari terraque.

CAP. IX.

1 INterea ut audiuit Demetrius quia ceci-
A dit Nicanor, & exercitus eius in prælio,
apposuit Bacchidem, & Alcimum rursum
mittere in Iudæam, & dextrum cornu cum
2 illis. * Et abierunt uiam, quæ ducit in Gal
gala, & castra posuerunt in Masaloth, quæ
est in Arbellis: & occupauerunt eam, & per-
3 emerunt animas hominum multas. * In
mense primo anni centesimi & quinquage-
simi secundi applicuerunt exercitum ad Ie-
4 rusalem: * & surrexerunt, & bierunt in Be-
ream viginti millia virorum, & duo millia
5 equitum. * Et Iudas posuerat castra in Lai
6 sa, & tria millia uiri electi cum eo: * & vi-
derunt multitudinem exercitus quia multi
sunt, & timuerunt valde: & multi subtraxe
runt se de castris, & non remanserunt ex eis ni
7 si octingenti viri. * Et uidit Iudas quod de-
fluxit exercitus suus, & bellum perurgebat
eum, & confractus est corde: quia non habe-
bat tempus congregandi eos, & dissolutus
8 est. * Et dixit his, qui residui erant: Surga-
mus, & eamus ad aduersarios nostros, si pote
9 rimus pugnare aduersus eos. * Et auertebant
eum, dicentes: Non poterimus, sed libere-
mus animas nostras modo, & reuertamur
ad fratres nostros, & tunc pugnabimus aduer
10 sus eos: nos autem pauci sumus. * Et ait Iu-
B das: Absit istam rem facere vt fugiamus ab
eis: & si appropiauit tempus nostrum, moria
mur in uirtute propter fratres nostros, & nō
11 inferamus crimen gloriæ nostræ.* Et mouit
exercitus de castris, & steterunt illis obuiam:
& diuisi sunt equites in duas partes, & fundi
bularij, & sagittarij præibant exercitum. &
12 primi certaminis omnes potentes. * Bac-
chides autem erat in dextro cornu, & pro-
ximauit legio ex duabus partibus, & clama-
13 bant tubis: * exclamauerunt autem & hi,
qui erant ex parte Iudæ, etiam ipsi, & cōmo-
ta est terra a voce exercituum: & cōmissum
14 est prælium a mane vsque ad vesperam.* Et
vidit Iudas, quòd firmior est pars exercitus
Bacchidis in dextris, & conuenerunt cum ip
15 so omnes constantes corde: * & contrita est
dextera pars ab eis, & persecutus est eos
16 vsque ad montem Azoti. * Et qui in sini-
stro cornu erant, viderunt quòd contritum
est dextrum cornu, & secuti sunt post Iu-
17 dam, & eos, qui cum ipso erant, a tergo: * &
ingrauatum est prælium, & ceciderunt vul-
18 nerati multi ex his, & ex illis. * Et Iudas ce-
19 cidit, & ceteri fugerunt. * Et Ionatas, & Si-
mon tulerunt Iudā fratrem suum, & sepe-
C lierunt eum in sepulchro patrum suorum in
20 ciuitate Modin. * Et fleuerunt eum omnis
populus Israel planctu magno, & lugebant
21 dies multos, * & dixerunt: Quomodo ce-
cidit potens, qui saluum faciebat populum
22 Israel? * Et cetera uerba bellorum Iudæ,
& virtutum, quas fecit, & magnitudinis
eius, non sunt descripta: multa enim erant
23 valde. * Et factum est: post obitum Iudæ
emerserunt iniqui in omnib⁹ finibus Israel,
& exorti sunt omnes, qui operabantur
24 iniquitatem. * In diebus illis facta est fa-
mes magna ualde, & tradidit se Bacchidi
25 omnis regio eorum cum ipsis. * Et elegit
Bacchides viros impios, & constituit eos do-
26 minos regionis, * & exquirebant, & perscru
tabantur amicos Iudæ, & adducebant eos ad
Bacchidem, & vindicabat in illos, & illude-
27 bat. * Et facta est tribulatio magna in Israel,
qualis non fuit ex die, qua non est visus pro-
28 pheta in Israel. * Et congregati sunt omnes
29 amici Iudæ, & dixerūt Ionathę: * Ex quo fra
ter tuus Iudas defunctus est, vir similis ei nō
est, qui exeat contra inimicos nostros, Bacchi
30 dē, & eos, q inimici sunt gentis nostrę. * Nūc
itaque te hodie elegimus esse pro eo nobis in
principem, & ducem ad bellandum bellum
31 nostrum. * Et suscepit Ionathas tempore il-
lo principatum, & surrexit loco Iudæ fratris
32 sui. * Et cognouit Bacchides, & quærebat
33 eum occidere. * Et cognouit Ionathas, & Si
D mon frater eius, & omnes, qui cum eo
erant: & fugerunt in desertum Thecuę, &
34 consederunt ad aquam lacus Asphar. * Et co
gnouit Bacchides, & die sabbatorum uenit

35 ipse,& omnis exercitus eius trans Iordané. *
Et Ionathas misit fratrem suum ducem po-
puli, & rogauit Nabuthæos amicos suos, ut
commodarent illis apparatum suum, qui
36 erat copiosus. * Et exierunt filij Iambri ex
Madaba,& comprehenderunt Ioannem, &
omnia,quæ habebat, & abierunt habétes ea.
37 * Post hæc uerba, renunciatum est Ionathæ,
& Simoni fratri eius, quia filij Iambri fa-
ciunt nuptias magnas,& ducunt sponsam ex
Madaba filiam vnius de magnis principibus
38 Chanaan cum ambitione magna * Et recor
dati sunt sanguinis Ioannis fratris sui:& ascé
derunt, & absconderunt se sub tegumento
39 montis. * Et eleuauerunt oculos suos, & vi-
derunt: & ecce tumultus, & apparatus mul-
tus:& sponsus processit, & amici eius, & fra-
tres eius obuiam illis cum tympanis, & mu
40 sicis, & armis multis.* Et surrexerunt ad eos
ex insidijs & occiderunt eos, & ceciderunt
vulnerati multi, & residui fugerunt in mon
41 tes: & acceperunt omnia spolia eorum : * &
conuersæ sunt nuptiæ in luctum, & nox mu-
42 sicorum ipsorum in lamentum. * Et vindi-
cauerunt vindictam sanguinis fratris sui : &
43 reuersi sunt ad ripam Iordanis. * Et audi-
E uit Bacchides, & venit die sabbatorũ vsque
44 ad oram Iordanis in virtute magna. * Et di
xit ad suos Ionathas : Surgamus, & pugne-
mus contra inimicos nostros : non est enim
45 hodie sicut heri,& nudiustertius.*ecce enim
bellum ex aduerso, aqua vero Iordanis hinc
& inde,& ripæ, & paludes, & saltus : & non
46 est locus diuertédi. * Nũc ergo clamate in
cælũ, vt liberemini de manu inimicorũ ue-
47 strorum. Et commissum est bellum.* Et ex-
tẽdit Ionathas manum suam percutere Bac
48 chidem,& diuertit ab eo retro : * & dissilijt
Ionathas,& qui cum eo erant in Iordanem,
49 & transnatauerunt ad eos Iordanem. * & ce
ciderunt de parte Bacchidis die illa mille vi
50 ri: & reuersi sunt in Ierusalem, * & ædifica-
uerunt ciuitates munitas in Iudæa,munitio-
nem,quæ erat in Iericho, & in Ammaum,&
in Bethoron, & in Bethel, & Thamnata, &
Phara, & Thopo muris excelsis, & portis,&
51 seris. * Et posuit custodiam in eis,vt inimi-
52 citias exercerent in Israel: * & muniuit ciui-
tatem Bethsuram,& Gazaram, & arcem, &
posuit in eis auxilia,& apparatum escarum:
53 * & accepit filios principum regionis obsi-
des,& posuit eos in arce in Ierusalem in cu-
54 stodiam. * Et anno centesimo quinquagesi-
F mo tertio, mense secundo, præcepit Alci-
mus destrui muros domus sanctæ interio-
ris, & destrui opera prophetarum : & cœ-
55 pit destruere. * In tempore illo percussus
est Alcimus: & impedita sunt opera illius,&
occlusum est os eius, & dissolutus est para-
lysi, nec vltra potuit loqui verbum, & man-
56 dare de domo sua.* Et mortuus est Alcimus
57 in tempore illo cum tormento magno.* Et
vidit Bacchides quoniam mortuus est Alci-
mus: & reuersus est ad regem,& siluit terra
58 annis duobus. * Et cogitauerunt omnes ini
qui dicentes : Ecce Ionathas, & qui cum eo
sunt, in silentio habitant confidenter : nunc
ergo adducamus Bacchidem, & comprehen
59 det eos omnes una nocte. * Et abierunt, &
60 consilium ei dederunt. * Et surrexit vt ve-
niret cum exercitu multo : & misit occulte
epistolas socijs suis, qui erant in Iudæa, vt
comprehenderent Ionathan, & eos, qui
cum eo erant: sed non potuerunt, quia in-
61 notuit eis consilium eorum. * Et appre-
hendit de uiris regionis, qui principes erant
militiæ,quinquaginta viros, & occidit eos :
62 * & secessit Ionathas, & Simon, & qui cum
eo erant in Bethbessen, quæ est in deserto :
& extruxit diruta eius, & firmauerunt eam.
63 * Et cognouit Bacchides, & congregauit
G vniuersam multitudinem suam : & his,
64 qui de Iudæa erant, denunciauit. * Et
uenit, & castra posuit desuper Bethbessen :
& oppugnauit eam dies multos, & fecit
65 machinas.* Et reliquit Ionathas Simonem
fratrem suum in ciuitate, & exijt in regio-
66 nem, & venit cum numero, * & percussit
Odaren.& fratres eius, & filios Phaseron in
tabernaculis ipsorum, & cœpit cædere, &
67 crescere in virtutibus. * Simon uero, &
qui cum ipso erant, exierunt de ciuitate,
68 & succenderunt machinas, * & pugnaue-
runt contra Bacchidem, & contritus est ab
eis : & afflixerunt eum valde, quoniam con-
silium eius, & congressus eius erat inanis.
69 * Et iratus contra uiros iniquos, qui ei
consilium dederant vt veniret in regionem
ipsorum, multos ex eis occidit: ipse autem
cogitauit cum reliquis abire in regionem
70 suam. * Et cognouit Ionathas: & misit
ad eum legatos componere pacem cum ip-
71 so, & reddere ei captiuitatem. * Et libenter
accepit, & fecit secundum uerba eius, &
iurauit se nihil facturum ei mali omnibus
72 diebus uitæ eius. * Et reddidit ei captiuita-
tem, quam prius erat prædatus de terra Iu-
da : & conuersus abijt in terram suam, &
non apposuit amplius venire in fines eius :
73 * Et cessauit gladius ex Israel: & habitauit
Ionathas in Machmas, & cœpit Ionathas
ibi iudicare populum, & exterminauit im-
pios ex Israel.

CAP. X.

1 ET anno centesimo sexagesimo ascendit
A Alexander Antiochi filius, qui cogno-
minatus est Nobilis: & occupauit Ptolemai-
2 dam:& receperunt eum, & regnauit illic. *
Et audiuit Demetrius rex, & congregauit
exercitum copiosum ualde,& exiuit obuiam

3 illi in prælium. * Et misit Demetrius epi-
stolam ad Ionathan verbis pacificis, ut ma-
4 gnificaret eum. * Dixit enim: Anticipemus
facere pacem cum eo, priusquam faciat cum
5 Alexandro aduersum nos. * recordabitur
enim omnium malorum, quæ fecimus in
eum, & in fratrem eius, & in gentem eius.
6 * Et dedit ei potestatem congregandi exer-
citum, & fabricare arma, & esse ipsum so-
cium eius: & obsides, qui erant in arce, ius-
7 sit tradi ei. * Et uenit Ionathas in Ierusa-
lem, & legit epistolas in auditu omnis popu
8 li, & eorum, qui in arce erãt * Et timuerunt
timore magno, quoniam audiuerũt quòd de-
dit ei rex potestatem congregãdi exercitum.
9 * Et traditi sunt Ionathæ obsides, & reddi-
10 dit eos parentibus suis: * & habitauit Iona-
thas in Ierusalem, & cœpit ædificare, &
11 innouare ciuitatem. * Et dixit facientibus
opera ut extruerent muros, & montem Sion
in circuitu lapidibus quadratis ad munitio-
12 nem: & ita fecerunt. * Et fugerunt alienige-
næ, qui erant in munitionibus, quas Bac-
13 chides ædificauerat: & reliquit vnusquisque
14 locum suum, & abijt in terrem suam: * tan-
tum in Bathsura remanserunt aliqui ex his,
qui reliquerant legem, & præcepta Dei.
15 erat enim hæc eis ad refugium. * Et audi-
uit Alexander rex promissa, quæ promi-
sit Demetrius Ionathæ: & narrauerunt ei
prælia, & virtutes, quas ipse fecit, & fra-
tres eius, & labores, quos laborauerunt.
16 * & ait: Numquid inueniemus aliquem ui
rum talem? & nunc faciemus eum ami-
17 cum, & socium nostrum. * Et scripsit
epistolam, & misit ei secundum hæc uer-
18 ba, dicens: * REX Alexander fratri Io-
19 nathæ salutem. * Audiuimus de te quod
uir potens sis viribus, & aptus es ut sis ami-
20 cus noster: * & nunc constituimus te ho-
die summum sacerdotem gentis tuæ, & ut
amicus uoceris regis, (& misit ei purpu-
ram, & coronam auream) & quæ no-
stra sunt sentias nobiscum, & conserues ami
21 citias ad nos. * Et induit se Ionathas stola
sancta septimo mense, anno centesimo se-
xagesimo in die sollemni scenopegiæ: &
congregauit exercitum, & fecit arma copio-
22 sa. * Et audiuit Demetrius verba ista, &
23 contristatus est nimis, & ait: * Quid hoc
fecimus, quòd præoccupauit nos Alexander
apprehendere amicitiam Iudæorum ad mu
24 nimen sui? * Scribã & ego illis verba depre-
catoria, & dignitates, & dona: vt sint me-
25 cum in adiutorium. * Et scripsit eis in hæc
verba: Rex Demetrius genti Iudæorum salu
26 tem: * Quoniam seruastis ad nos pactum, &
mansistis in amicitia nostra, & non accessi-
stis ad inimicos nostros, audiuimus, & ga-
27 uisi sumus. * Et nunc perseuerate adhuc con
seruare ad nos fidem, & retribuemus vobis
C bona pro his, quæ fecistis nobiscum. * &
28 remittemus uobis præstationes multas, &
29 dabimus vobis donationes. * Et nunc absol
uo uos, & omnes Iudæos a tributis, & pretia
salis indulgeo, & coronas remitto, & ter-
30 tias seminis: * & dimidiam partem fructus
ligni, quod est portionis meæ, relinquo vo-
bis ex hodierno die, & deinceps, ne accipia-
tur a terra Iuda, & a tribus ciuitatibus, quę
additæ sunt illi ex Samaria, & Galilæa ex ho
31 dierna die & in totum tempus: * & Ierusa-
lem sit sancta, & libera cum finibus suis: &
32 decimæ, & tributa ipsius sint. * Remitto
etiam potestatem arcis, quę est in Ierusalem:
& do eam summo sacerdoti, ut constituat in
ea viros quousque ipse elegerit, qui custo-
33 diant eam: * Et omnem animam Iudæo-
rum, quæ captiua est a terra Iuda in omni
regno meo, relinquo liberam gratis, ut om-
nes a tributis soluantur, etiam pecorum suo-
34 rum. * Et omnes dies sollemnes, & sabbata,
& neomeniæ, & dies decreti, & tres dies ante
diem sollemnem, & tres dies post diem sol-
lemnem sint omnes immunitatis & remissio
nis omnibus Iudæis, qui sunt in regno meo:
35 * & nemo habebit potestatem agere ali-
quid, & mouere negotia aduersus aliquem
36 illorum in omni causa. * Et ascribantur ex
Iudæis in exercitu regis ad triginta millia vi
rorum: & dabuntur illis copię ut oportet om
nibus exercitibus regis, & ex eis ordinabun-
tur qui sint in munitionibus regis magni:
37 * & ex his constituentur super negotia re-
gni, quæ aguntur ex fide, & principes sint
ex eis, & ambulent in legibus suis, sicut prę-
38 cepit rex in terra Iuda. * Et tres ciuitates,
D quę additę sunt Iudæę ex regione Samariæ,
cum Iudęa reputentur: ut sint sub uno, & nõ
obediãt alij potestati, nisi summi sacerdotis:
39 * Ptolemaida, & confines eius, quas dedi do-
nũ sanctis, qui sunt in Ierusalem ad necessa-
40 rios sumptus sanctorum. * Et ego do singu-
lis annis quindecim millia siclorum argenti
41 de rationibus regis, quę me contingunt: * &
omne, quod reliquum fuerit, quod non red-
diderant qui super negotia erant annis prio-
42 ribus, ex hoc dabunt in opera domus. * Et
super hęc quinque millia siclorum argen-
ti, quę accipiebant de sanctorum ratio-
ne per singulos annos: & hęc ad sacerdo-
tes pertineant, qui ministerio funguntur.
43 * Et quicumque confugerint in templum,
quod est Ierosolymis, & in omnibus finibus
eius, obnoxij regi in omni negotio dimittã
tur, & vniuersę, quę sunt eis in regno meo, li
44 bera habeant. * Et ad ędificanda uel restaurã
da opera sanctorũ, sumptus dabũtur de ratio
45 ne regis: * & ad extruendos muros Ierusalẽ,
& communiendos in circuitu, sumptus da
buntur de ratione regis, & ad construendos
46 muros in Iudęa. * Vt audiuit autẽ Ionathas,

& popu-

& populus ſermones iſtos, & non credide-
runt eis, nec receperunt eos : quia recordati
ſunt malitiæ magnæ, quam fecerat in Iſrael,
47 & tribulauerat eos ualde. * Et complacuit
eis in Alexandrum, quia ipſe fuerat eis pri n
ceps ſermonum pacis, & ipſi auxilium fere-
48 bant omnibus diebus. * Et congregauit
rex Alexander exercitum magnum, & ad-
49 mouit caſtra contra Demetrium. * Et com
miſerunt prælium duo reges, & fugit exerci
tus Demetrij, & inſecutus eſt eum Alexan-
50 der, & incubuit ſuper eos. * Et inualuit prę-
lium nimis, donec occidit ſol: & cecidit De-
51 metrius in die illa. * Et miſit Alexander ad
E Ptolemæũ regem Aegypti legatos ſecundũ
52 hæc uerba, dicens : * QVONIAM regreſſus
ſum in regnum meum, & ſedi in ſede patrũ
meorum, & obtinui principatum, & contri
ui Demetrium, & poſſedi regionem noſtrã,
53 * & commiſi pugnam cum eo, & contritus
eſt ipſe, & caſtra eius a nobis, & ſedimus in
54 ſede regni eius : * & nunc ſtatuamus adin-
uicem amicitiam : & da mihi filiam tuam
uxorem, & ego ero gener tuus, & dabo ti-
55 bi dona, & ipſi digna te. * Et reſpondit
rex Ptolemęus, dicens : F E L I X dies, in
qua reuerſus es ad terram patrum tuorum,
56 & ſediſti in ſede regni eorum. * Et nunc fa-
ciam tibi quod ſcripſiſti : ſed occurre mi-
hi Ptolemaidam, ut uideamus inuicem nos,
57 & ſpondeam tibi ſicut dixiſti. * Et exiuit
Ptolemæus de Aegypto, ipſe & Cleopatra
filia eius, & uenit Ptolemaidam anno cen-
58 teſimo ſexageſimo ſecundo. * Et occurrit
ei Alexander rex, & dedit ei Cleopatram fi-
liam ſuam : & fecit nuptias eius Ptolemai-
59 dæ, ſicut reges, in magna gloria. * Et ſcri-
pſit rex Alexander Ionathæ, vt ueniret ob-
60 uiam ſibi. * Et abijt cum gloria Ptole-
maidam, & occurrit ibi duobus regibus, &
dedit illis argentum multum, & aurum, &
dona : & inuenit gratiam in conſpectu eo-
61 rum. * Et conuenerunt aduerſus eum uiri
peſtilentes ex Iſrael, uiri iniqui interpellan-
tes aduerſus eum : & non intendit ad eos rex.
62 * Et iuſſit ſpoliari Ionathan ueſtibus ſuis,
& indui eum purpura: & ita fecerunt. Et col
63 locauit eum rex ſedere ſecum. * Dixitq.
principibus ſuis : Exite cum eo in medium
ciuitatis, & prædicate, vt nemo aduerſus
eum interpellet de ullo negotio, nec quiſ-
64 quam ei moleſtus ſit de ulla ratione. * Et
F factum eſt, ut uiderunt qui interpellabant
gloriam eius, quæ prædicabatur, & oper-
65 tum eum purpura, fugerunt omnes : * &
magnificauit eum rex, & ſcripſit eum inter
primos amicos, & poſuit eum ducẽ, & par-
66 ticipem principatus. * Et reuerſus eſt Iona-
67 thas in Ieruſalem cum pace, & lætitia. * In
anno cẽteſimo ſexageſimoquinto uenit De
metrius filius Demetrij a Creta in terram
68 patrum ſuorum. * Et audiuit Alexãder rex,
& contriſtatus eſt ualde, & reuerſus eſt An
69 tiochiam. * Et conſtituit Demetrius rex
Apollonium ducẽ, qui præerat Cœleſyriæ:&
congregauit exercitum magnum, & acceſſit
ad Iamniam : & miſit ad Ionathan ſummũ
70 ſacerdotem, * dicens: Tu ſolus reſiſtis nobis:
ego autem factus ſum in deriſum, & in op-
probrium, propterea quia tu poteſtatem ad-
71 uerſum nos exerces in montibus. * Nunc er
go ſi cõfidis in uirtutibus tuis, deſcende ad
nos in campum, & comparemus illic inui-
72 cem. quia mecum eſt uirtus belliorũ. * Inter-
roga, & diſce quis ſum ego, & ceteri, qui au-
xilio ſunt mihi, qui & dicunt quia nõ poteſt
ſtare pes ueſter ante faciẽ noſtram, quia bis
in fugam cõuerſi ſunt patres tui in terra ſua:
73 * & nunc quomodo poteris ſuſtinere equi-
tatum & exercitum tantum in campo, ubi
non eſt lapis, neque ſaxum, neque locus fu-
74 giendi? * Vt audiuit autem Ionathas ſermo
nes Apollonij, motus eſt animo: & elegit de-
cem millia uirorum, & exijt ab Ieruſalem,
& occurrit ei Simon frater eius in adiuto-
75 rium: * & applicuerunt caſtra in Ioppen, &
excluſit eum a ciuitate: quia cuſtodia Apollo
76 nij Ioppe erat, & oppugnauit eam. * Et ex-
territi qui erant in ciuitate, aperuerunt ei, &
77 obtinuit Ionathas Ioppen. * Et audiuit A-
G pollonius, & admouit tria millia equitum,
78 & exercitum multum. * Et abijt Azotum
tamquam iter faciens, & ſtatim exijt in cam
pum, eo quòd haberet multitudinem equi-
tum, & confideret in eis. Et inſecutus eſt eũ
Ionathas in Azotum, & commiſerunt præ-
79 lium. * Et reliquit Apollonius in caſtris
80 mille equites poſt eos occulte. * Et cogno-
uit Ionathas quoniam inſidiæ ſunt poſt ſe,
& circuierunt caſtra eius, & eiecerunt iacula
81 in populum a mane uſque ad veſperam. *
Populus autem ſtabat, ſicut præceperat Io-
82 nathas: & laborauerunt equi eorum. * Et
eiecit Simon exercitum ſuum, & commiſit
contra legionem. equites enim fatigati
83 erant : & contriti ſunt ab eo, & fugerunt. *
Et qui diſperſi ſunt per campum, fuge-
runt in Azotum, & intrauerunt in Bethda-
84 gon idolum ſuum, ut ibi ſe liberarent. * Et
ſuccendit Ionathas Azotum, & ciuitates,
quæ erant in circuitu eius, & accepit ſpolia
eorum, & templum Dagon : & omnes, qui
85 fugerunt in illud, ſuccendit igni. * Et
fuerunt qui ceciderunt gladio cum his, qui
86 ſuccenſi ſunt, fere octo millia uirorum. * Et
mouit inde Ionathas caſtra, & applicuit ea
Aſcalonem : & exierunt de ciuitate obuiam
87 illi in magna gloria. * Et reuerſus eſt Io-
nathas in Ieruſalem cum ſuis, habentibus
88 ſpolia multa. * Et factum eſt : ut audiuit
Alexãder rex ſermones iſtos, addidit adhuc
89 glorificare Ionathan. * Et miſit ei fibulam

auream,

aureã , ficut confuetudo eſt dari cognatis
regnum. Et dedit ei Accaron, & omnes fines
eius in poſſeſſionem.

CAP. XI.

1 ET rex Aegypti congregauit exercitum,
A ſicut arena, quæ eſt circa oram maris,
& naues multas: quærebat obtinere regnum
Alexandri dolo, & addere illud regno ſuo.
2 * Et exijt in Syriam verbis pacificis, & ape-
riebant ei ciuitates, & occurrebant ei: quia
mandauerat Alexander rex exire ei obuiam,
3 eo quòd ſocer ſuus eſſet. * Cum autẽ introi-
ret ciuitatẽ Ptolemæus, ponebat cuſtodias
4 militium in ſingulis ciuitatibus. * Et vt ap-
propiauit Azoto, oſtenderunt ei templum
Dagon ſuccenſum igni, & Azotum, & cetera
eius demolita, & corpora proiecta, & eorum,
qui cæſi erant in bello, tumulos quos fece-
5 rant ſecus viam. * Et narrauerunt regi quia
hæc fecit Ionathas, vt inuidiam facerent ei:
6 & tacuit rex. * Et occurrit Ionathas regi
in Ioppen cum gloria, & inuicem ſe ſaluta-
7 uerunt, & dormierunt illic. * Et abijt Io-
nathas cum rege vſque ad fluuium, qui voca-
tur Eleutherus: & reuerſus eſt in Ieruſalem.
8 * Rex autem Ptolemæus obtinuit dominiũ
ciuitatum vſque Seleuciam maritimam,
& cogitabat in Alexandrum conſilia mala.
9 * Et miſit legatos ad Demetrium, dicens:
VENI, componamus inter nos pactum,
B & dabo tibi filiam meam, quam habet Ale-
10 xander, & regnabis in regno patris tui. * pœ
nitet enim me quòd dederim illi filiam me-
11 am: quæſiuit enim me occidere. * Et vitu-
perauit eum, propterea quòd concupierat
12 regnum eius. * Et abſtulit filiam ſuam, &
dedit eam Demetrio, & alienauit ſe ab Ale-
xandro, & manifeſtatæ ſunt inimicitiæ eius.
13 * Et intrauit Ptolemæus Antiochiam, & im
poſuit duo diademata capiti ſuo, Aegypti,
14 & Aſiæ. * Alexandro autem rex erat in Ci-
licia illis temporibus: quia rebellabant qui
15 erant in locis illis. * Et audiuit Alexander,
& uenit ad eum in bellum: & produxit Pto-
lemęus rex exercitum, & occurrit ei in ma-
16 nu valida, & fugauit eum. * Et fugit Alexan
der in Arabiam, vt ibi protegeretur: rex au-
17 tem Ptolemęus exaltatus eſt. * Et abſtulit
Zabdiel Arabs caput Alexandri; et miſit
18 Ptolemæo. * Et rex Ptolemæus mortuus
eſt in die tertia: et qui erant in munitioni-
bus, perierunt ab his, qui erant intra caſtra
19 * Et regnauit Demetrius anno centeſimo
20 ſexageſimo ſeptimo. * In diebus illis congre
gauit Ionathas eos, qui erant in Iudæa, vt
expugnarent arcem, quæ eſt in Ieruſalem:
et fecerunt contra eam machinas multas.
21 * Et abierunt quidam qui oderant gentem
ſuam viri iniqui ad regem Demetrium et
renunciauerunt ei quòd Ionathas obſideret
22 arcem. * Et vt audiuit, iratus eſt: et ſtatim
venit ad Ptolemaidam, et ſcripſit Ionathæ
ne obſideret arcem, ſed occureret ſibi ad col-
23 loquium feſtinato. * Vt audiuit autem Io-
C nathas, iuſſit obſidere: et elegit de ſeniori-
bus Iſrael, et de ſacerdotibus, et dedit ſe peri
24 culo. * Et accepit aurum, et argentum, et
veſtẽ, et alia xenia multa, et abijt ad regem
Ptolemaidem, et inuenit gratiam in con-
25 ſpectu eius. * Et interpellabant aduerſus eũ
26 quidã iniqui ex gẽte ſua. * Et fecit ei rex ſicut
fecerant ei, qui ante eũ fuerãt: & exaltauit eũ
27 in cõſpectu omniũ amicorũ ſuorũ, * & ſta-
tuit ei principatum ſacerdotij, & quæcum-
que alia habuit prius pretioſa, & fecit eum
28 principem amicorum. * Et poſtulauit Iona-
thas a rege ut immunem faceret Iudæam, &
tres toparchias, & Samariam, & confines
29 eius: & promiſit ei talenta trecenta. * Et cõ-
ſenſit rex: & ſcripſit Ionathæ epiſtolas de his
30 omnibus, hunc modum continentes: * REX
Demetrius fratri Ionathæ ſalutem, & genti
31 Iudæorum. * Exemplum epiſtolæ, quam
ſcripſimus Laſtheni parenti noſtro de vobis,
32 miſimus ad vos vt ſciretis: * Rex Demetrius
33 Laſtheni parenti ſalutem. * Genti Iudæorũ
amicis noſtris, & conſeruantibus quæ iuſta
ſunt apud nos, decreuimus benefacere pro-
pter benignitatem ipſorum, quam erga nos
34 habent. * Statuimus ergo illis omnes fines
D Iudæę, & tres ciuitates, Lydan, & Rama-
than, quæ additæ ſunt Iudææ ex Samaria, &
omnes confines earum ſequeſtrari omni-
bus ſacrificantibus in Ieroſolymis pro his,
quę ab eis prius accipiebat rex per ſingulos
annos, & pro fructibus terrę, & pomorum.
35 * Et alia, quæ ad nos pertinebant decimarũ,
& tributorum ex hoc tempore remittimus
eis: & areas ſalinarum, & coronas, quæ nobis
36 deferebantur; * omnia ipſis concedimus: &
nihil horum irritum erit ex hoc, & in omne
37 tempus. * Nunc ergo curate facere horum
exemplum, & detur Ionathæ, & ponatur in
38 monte ſancto, in loco celebri. * Et videns De
metrius rex quòd ſiluit terra in conſpectu
ſuo, & nihil ei reſiſtit, dimiſit totum exerci-
tum ſuum, vnumquemque in locũ ſuum,
excepto peregrino exercitu, quem contraxit
ab inſulis Gentium: & inimici erant ei om-
39 nes exercitus patrum eius. * Tryphon autem
erat quidam partium Alexãdri prius: & vidit
quoniam omnis exercitus murmurabat cõ-
tra Demetrium, & iuit ad Emalchuel Ara-
bem, qui nutriebat Anthiochum filium
40 Alexandri: * & aſſidebat ei, vt traderet eum
ipſi, vt regnaret loco patris ſui: & enuncia-
uit ei quanta fecit Demetrius, & inimici-
tias exercituum eius aduerſus illum. Et mã-
41 ſit ibi diebus multis. * Et miſit Ionathas
ad Demitrium regem, vt eijceret eos, qui

firmas, ne quando venirent Gentes, & con-
61 culcarent eum sicut antea fecerunt. * Et col
locauit illic exercitum, ut seruarent eum, &
muniuit eum ad custodiendam Bethsuram,
ut haberet populus munitionem contra fa-
ciam Idumææ.

CAP. V.

1 ET factum est, ut audierunt Gentes in cir
A cuitu quia ædificatum est altare, &
sanctuarium sicut prius, iratæ sunt valde:
2 * & cogitabant tollere genus Iacob, qui erāt
inter eos, & cœperunt occidere de populo, &
3 persequi. * Et debellabat Iudas filios Esau
in Idumæa, & eos, qui erant in Acrabatha-
ne: quia circumsedebant Israelitas, & per-
4 cussit eos plaga magna. * Et recordatus est
malitiam filiorum Bean, qui erant populo
in laqueum, & in scandalum, insidiantes ei
5 in via. * Et conclusi sunt ab eo in turribus, &
applicuit ad eos, & anathematizauit eos, &
incendit turres eorum igni cum omnibus,
6 qui in eis erant. * Et transiuit ad filios Am-
mon, & inuenit manum fortem, & populum
copiosum, & Timotheum ducem ipsorum:
7 * & commisit cum eis prælia multa, & con-
triti sunt in conspectu eorum, & percussit
8 eos: * & cepit Gazer ciuitatem, & filias eius,
9 & reuersus est in Iudæam. * Et congregatæ
sunt gentes, quæ sunt in Galaad aduersus
Israelitas, qui erant in finibus eorum vt tol-
lerent eos: & fugerunt in Datheman muni-
10 tionem, * & miserunt litteras ad Iudam, &
fratres eius, dicentes: Congregatæ sunt ad-
uersum nos gentes per circuitum, vt nos au-
11 ferant: * & parant venire, & occupare muni
B tionem, in quam confugimus: & Timotheus
12 est dux exercitus eorum. * Nunc ergo veni,
& eripe nos de manibus eorum, quia cecidit
13 multitudo de nobis. * Et omnes fratres no-
stri, qui erant in locis Tubin, interfecti sunt:
& captiuas duxerunt vxores eorum, & natos,
& spolia, & peremerunt illic fere mille vi-
14 ros. * Et adhuc epistolæ legebantur, & ec-
ce alij nuncij venerunt de Galilæa conscis-
sis tunicis, nunciantes secundum verba hæc:
15 * dicentes conuenisse aduersum se a Ptole-
maida, & Tyro, & Sidone: & repleta est
omnis Galilæa alienigenis, ut nos consu-
16 mant. * Vt audiuit autem Iudas, & popu-
lus, sermones istos, conuenit ecclesia ma-
gna cogitare quid facerent fratribus suis, qui
in tribulatione erant, & expugnabantur ab
17 eis. * Dixitq. Iudas Simoni fratri suo: Eli-
ge tibi viros, & uade, & libera fratres tuos
in Galilæa: ego autem, & frater meus Io-
18 nathas ibimus in Galaaditim. * Et reliquit
Iosephum filium Zachariæ, & Azariam du-
ces populi cum residuo exercitu in Iudæa ad
19 custodiam: * & præcepit illis, dicens: Præe-
state populo huic: & nolite bellum committe
20 re aduersum gentes, donec reuertamur. * Et
partiti sunt Simoni viri tria millia, ut iret
in Galilæam: Iudæ autem octo millia in
21 Galaaditim. * Et abijt Simon in Galilæam,
C & commisit prælia multa cum gentibus: &
contritæ sunt gentes a facie eius, & persecu-
22 tus est eos vsque ad portam * Ptolemaidis:
& ceciderunt de gentibus fere tria millia ui-
23 rorum, & accepit spolia eorum, * & assum
psit eos, qui erant in Galilæa, & in Arbatis
cum vxoribus, & natis, & omnibus, quæ
erant illis, & adduxit in Iudæam cum læ-
24 titia magna. * Et Iudas Machabæus, & Io-
nathas frater eius transierunt Iordanem, &
abierunt viam trium dierum per desertum:
25 * Et occurrerunt eis Nabuthæi, & suscepe-
runt eos pacifice, & narrauerunt eis omnia,
quæ acciderant fratribus eorum in Galaadi-
26 tide, * & quia multi ex eis comprehensi
sunt in Barasa, & Bosor, & in Alimis, & in
Casphor, & Mageth, & Carnaim: hæ omnes
27 ciuitates munitæ, & magnæ. * Sed & in
ceteris ciuitatibus Galaaditidis tenentur cō-
prehensi, & in crastinum constituerunt ad-
mouere exercitum ciuitatibus his, & com-
28 prehendere, & tollere eos in una die. * Et
conuertit Iudas, & exercitus eius, viam in
desertum Bosor repente, & occupauit ciuita
tem: & occidit omnem masculum in ore
gladij, & accepit omnia spolia eorum, &
29 succendit eam igni. * Et surrexerunt inde
nocte, & ibant vsque ad munitionem.
30 * Et factum est diluculo, cum eleuassent
D oculos suos, ecce populus multus, cuius
non erat numerus, portantes scalas, &
machinas vt comprehenderent munitio-
31 nem, & expugnarent eos. * Et vidit Iudas
quia cœpit bellum, & clamor belli ascen-
dit ad cælum sicut tuba, & clamor ma-
32 gnus de ciuitate: * & dixit exercitui suo:
33 Pugnate hodie pro fratribus vestris. * Et ve-
nit tribus ordinibus post eos, & exclamaue-
runt tubis, & clamauerunt in oratione.
34 * Et cognouerunt castra Timothei quia Ma-
chabeus est, & refugerunt a facie eius: & per-
cusserunt eos plaga magna. & ceciderunt ex
eis in die illa fere octo millia virorum:
35 * Et diuertit Iudas in Maspha, & expugna-
uit, & cepit eam: & occidit omnem ma-
sculum eius, & sumpsit spolia eius, & succen-
36 dit eā igni. * Inde perrexit, & cepit Casbō,
& Mageth, & Bosor, & reliquas ciuitates Ga
37 laaditidis. * Post hæc autē verba congregauit
Timotheus exercitum alium, & castra posuit
38 contra Raphon trans torrentem. * Et misit
Iudas speculari exercitum: & renunciauerūt
ei, dicentes: Quia conuenerunt ad eum om-
nes gentes, quæ in circuitu nostro sunt, exer-
39 citus multus nimis: * & Arabas conduxe-
runt in auxilium sibi, & castra posuerunt

trans

trans torrentem, parati ad te uenire in prae-
40 lium. Et abijt Iudas obuiam illis. * Et ait
E Timotheus principibus exercitus sui: Cum
appropinquauerit Iudas, & exercitus eius
ad torrentē aquae: si transierit ad nos prior,
non poterimus sustinere eum, quia poten-
41 poterit aduersum nos. * si vero timuerit
transire, & posuerit castra extra flumē, trāſ
fretemus ad eos, & poterimus aduersus il
42 lum. * Vt autem appropinquauit Iudas ad
torrentem aquae, statuit scribas populi se-
cus torrentem, & mandauit eis, dicens: Ne-
minem hominum reliqueritis: sed ueniant
43 omnes in praelium. * Et transfretauit ad il-
los prior, & omnis populus post eum, & con-
tritae sunt omnes gentes a facie eorum, & pro
iecerunt arma sua, & fugerunt ad fanum,
44 quod erat in Carnaim. * Et occupauit ip-
sam ciuitatem, & fanum succendit igni
eum omnibus, qui erant in ipso: & oppres-
sa est Carnaim, & non potuit sustinere con-
45 tra faciem Iudę. * Et congregauit Iudas
vniuersos Israelitas, qui erant in Galaaditi-
de, a minimo usque ad maximum, & vxo-
res eorum, & natos, & exercitum magnum
46 ualde ut uenirent in terram Iuda. * Et uene
runt usque Ephron: & hęc ciuitas magna
in ingressu posita, munita ualde & non erat
declinare ab ea dextera uel sinistra, sed per
47 mediam iter erat. * Et incluserunt se qui
erant in ciuitate, & obstruxerunt portas lapi
dibus: & misit ad eos Iudas uerbis pacifi-
48 cis, * dicens: Transeamus per terrā uestram,
ut eamus in terram nostram: & nemo uo-
bis nocebit: tantum pedibus transibimus.
49 Et nolebant eis aperire. * Et pręcepit Iudas
praedicare in castris, ut applicarent unus-
50 quisque in quo erat loco. * & applicuerunt
se uiri uirtutis: & oppugnauit ciuitatem illā
tota die, & tota nocte, & tradita est ciuitas
51 in manu eius: * & peremerunt omnem ma-
sculum in ore gladij, & eradicauit eam,
& accepit spolia eius, & transiuit per to-
52 tam ciuitatem super interfectos. * Et
trāsgressi sunt Iordanem in campo magno,
53 contra faciem Bethsan. * Et erat Iudas cō-
gregans extremos, & exhortabatur populum
per totam uiam, donec uenirent in terram
54 Iuda: * & ascenderunt in montē Sion cū
laetitia, & gaudio, & obtulerunt holocausta,
quòd nemo ex eis cecidisset donec reuerterē
55 tur in pace. * Et in diebus, quibus erat Iu-
das, & Ionathas in terra Gaalad, & Simon
frater eius in Galilaea contra faciem Ptole-
56 maidis, * audiuit Iosephus Zahcariae filius,
& Azarias princeps uirtutis, res bene gestas,
57 & pręlia quę facta sunt, * & dixit: Facia-
mus & ipsi nobis nomen, & eamus pugnare
aduersus gentes, quę in circuitu nostro sunt.
58 * Et praecepit his, qui erant in exercitu suo,
59 & abierunt Iamniam. * Et exiuit Gorgias
de ciuitate, & uiri eius obuiam illis in pu-
60 gnam. * Et fugati sunt Iosephus, & Aza-
rias usque in fines Iudęe: & ceciderunt illo
die de populo Israel ad duo millia uiri, & fa-
61 cta est fuga magna in populo: * quia non au-
dierunt Iudam, & fratres eius, existimantes
62 fortiter se facturos. * Ipsi autem non erant de
semine virorum illorum, per quos salus facta
63 est in Israel. * Et uiri Iuda magnificati sunt
ualde in cōspectu omnis Israel, & gentiū om
64 nium ubi audiebatur nomen eorum. * Et cō-
65 uenerunt ad eos fausta acclamantes. * Et
exiuit Iudas, & fratres eius, & expugnabāt
filios Esau in terra, quae ad Austrum est, &
percussit Chebrō & filias eius: & muros eius,
66 & turres succendit igni in circuitu. * Et mo-
uit castra vt iret in terram alienigenarum, &
67 perambulabat Samariam. * In die illa cecī-
derunt sacerdotes in bello, dum volunt for-
titer facere, dum sine consilio exeunt in
68 praelium. * Et declinauit Iudas in Azotum
in terram alienigenarum, & diruit aras eo-
rum, & sculptilia deorum ipsorum succen-
dit igni: & cepit spolia ciuitatum, & reuersus
est in terram Iuda.

CAP. VI.

1 ET rex Antiochus perambulabat superio
A res regiones, & audiuit esse ciuitatem
Elymaidem in Perside nobilissimam, & co-
2 piosam in argento, & auro, * templumq; in ea
locuples valde: & illic velamina aurea, &
loricae, & scuta, quae reliquit Alexander Phi-
lippi rex Macedo, qui regnauit primus in
3 Graecia. * Et venit, & quaerebat capere ciui-
tatem, & depraedari eam: & non potuit, quo
niam innotuit sermo his, qui erant in ciui-
4 tate: * & insurrexerūt in praelium, & fugit in-
de, & abijt cum tristitia magna, & reuersus
5 est in Babyloniā. * Et uenit qui nunciaret ei
in Perside, quia fugata sunt castra, quae erant
6 in terra Iuda: * & quia abijt Lysias cum vir-
tute forti in primis, & fugatus est a facie Iu-
daeorum, & inualuerunt armis, & uiribus, &
spolijs multis, quae ceperunt de castris, quae ex
7 ciderunt: * & quia diruerunt abominatio-
nem, quam aedificauerat super altare, quòd
erat in Ierusalem, & sanctificationem, sicut
prius, circumdederunt muris excelsis, sed &
8 Bethsuram ciuitatem suam: * Et factum est
ut audiuit rex sermones istos, expauit, &
commotus est ualde: & decidit in lectum, &
incidit in languorem prae tristitia, quia
9 non factum est ei sicut cogitabat. * Et erat
illic per dies multos: quia renouata est in
eo tristitia magna, & arbitratus est se mo-
10 ri. * Et uocauit omnes amicos suos, &
B dixit illis: Recessit somnus ab oculis meis
& concidit, & corrui corde prae solicitudi-

nt: * & dixi in corde meo: In quantam tribulationem deueni, & in quos fluctus tristitiæ, in qua nunc sum: qui iucundus eram, & dilectus in potestate mea? * Nunc vero reminiscor malorum, quæ feci in Ierusalem, vnde & abstuli omnia spolia aurea, & argentea, quæ erant in ea, & misi auferre habitantes Iudæam sine causa. * Cognoui ergo quia propterea inuenerunt me mala ista: & ecce pereo tristitia magna in terra aliena. * Et vocauit Philippum, unum de amicis suis, & præposuit eum super vniuersum regnum suum. * & dedit ei diadema, & stolam suam, & annulum, ut adduceret Antiochum filium suum, & nutriret eũ, & regnaret. * Et mortuus est illic Antiochus rex anno centesimo quadragesimo nono. * Et cognouit Lysias, quoniam mortuus est rex, & constituit regnare Antiochum filium eius, quem nutriuit adolescentem: & vocauit nomen eius Eupator. * Et hi, qui erant in arce, concluserant Israel in circuitu sanctorum: & quærebant eis mala semper, & firmamentum Gentium. * Et cogitauit Iudas disperdere eos: & conuocauit vniuersum populum ut obsiderent eos. * Et conuenerunt simul, & obsederunt eos anno centesimo quinquagesimo, & fecerunt balistas, & machinas. * Et exierunt quidam ex eis, qui obsidebantur: & adiunxerunt se illis aliqui impij ex Israel, * & abierunt ad regem, & dixerunt: Quousque non facis iudicium, & vindicas fratres nostros? * Nos decreuimus seruire patri tuo, & ambulare in præceptis eius, & obsequi edictis eius: * & filij populi nostri propter hoc alienabant se a nobis, & quicumque inueniebantur ex nobis, interficiebantur, & hæreditates nostræ diripiebantur. * Et non ad ad nos tantum extenderunt manum, sed & in omnes fines nostros. * & ecce applicuerunt hodie ad arcem Ierusalem occupare eã, & munitionem Bethsuram munierunt: * & nisi præueneris eos velocius, maiora, quam hæc, facient, & non poteris obtinere eos. * Et iratus est rex, ut hæc audiuit: & conuocauit omnes amicos suos, & principes exercitus sui, & eos, qui super equites erant. * sed & de regnis alijs, & de insulis maritimis uenerunt ad eum exercitus conductitij. * Et erat numerus exercitus eius, centum millia peditum, & viginti millia equitum, & elephanti trigintaduo, docti ad prælium. * Et uenerunt per Idumæam, & applicuerunt ad Bethsuram, & pugnauerunt dies multos, & fecerunt machinas & exierunt, & succenderunt eas igni, & pugnauerunt viriliter. * Et recessit Iudas ab arce, & mouit castra ad Bethzacharam contra castra regis. * Et surrexit rex ante lucẽ, & concitauit exercitus in impetum contra uiam Bethzacharam: & comparauerunt se exercitus in præ-

34 lium, & tubis cecinerunt: * & elephantis ostẽ
derunt sanguinem vuæ & mori, ad acuendos
35 eos in prælium: * & diuiserunt bestias per
legiones: & astiterunt singulis elephantis
mille viri in loricis concatenatis, & galeæ
æreæ in capitibus eorum: & quingenti equites
ordinati vnicuique bestiæ electi erant.
36 * Hi ante tempus ubicumque erat bestia,
ibi erant: & quocumque ibat, ibant, & non
37 discedebant ab ea. * Sed & turres ligneæ super
eos firmæ protegentes super singulas bestias:
& super eas machinæ: & super singulas
viri virtutis triginta duo, qui pugnabant
desuper: & Indus magister bestiæ.
38 * Et residuum equitatum hinc & inde statuit
in duas partes, tubis exercitum commouere,
& perurgere constipatos in legioni-
39 bus eius. * Et ut refulsit sol ĩ clypeos aureos,
& æreos, resplenduerunt montes ab eis, &
40 resplenduerunt sicut lampades ignis. * Et
distincta est pars exercitus regis per montes
excelsos, & alia per loca humilia: & ibant
41 caute & ordinate. * Et commouebantur
omnes inhabitantes terram a uoce multitudinis,
& incessu turbæ, & collisione armorum:
erat enim exercitus magnus val-
42 de, & fortis. * Et appropiauit Iudas, &
exercitus eius in prælium: & ceciderunt
43 de exercitu regis sexcenti uiri. * Et uidit E-
leazar filius Saura unam de bestijs loricatam
loricis regis: & erat eminens super ceteras
bestias, & visum est ei quòd in ea esset
44 rex: * & dedit se vt liberaret populum suũ,
45 & acquireret sibi nomen æternum. * Et
cucurrit ad eam audacter in medio legionis
interficiens a dextris, & a sinistris, & ca-
46 debant ab eo huc atque illuc. * Et iuit sub
pedes elephantis, & supposuit se ei, & occidit
eum: & cecidit in terram super ip-
47 sum, & mortuus est illic. * Et uidentes virtutem
regis, & impetum exercitus eius, di-
48 uerterunt se ab eis. * Castra autem regis ascẽ
F derunt contra eos in Ierusalem, & applicuerunt
castra regis ad Iudæam, & montẽ Sion.
49 * Et fecit pacem cum his, qui erant in Beth-
sura: & exierunt de ciuitate, quia non erant
eis ibi alimenta conclusis, quia sabbata erãt
50 terræ. * Et comprehendit rex Bethsuram: &
51 constituit illic custodiam seruare eam. * Et
conuertit castra ad locum sanctificationis
dies multos: & statuit illic balistas, & machinas,
& ignis iacula, & tormenta ad lapides
iactandos, & spicula, & scorpios ad mit-
52 tendas sagittas, & fundibula. * Fecerunt autem
et ipsi machinas aduersus machinas eo-
53 rum, et pugnauerunt dies multos. * Escæ autem
non erant in ciuitate, eo quòd septimus
annus esset: et qui remanserant in Iudæa de
Gentibus, consumpserunt reliquias eorum,
quæ repositæ fuerant. * Et remanserunt in
sanctis viri pauci, quoniam obtinuerat eos
fames:

fames : & dispersi sunt vnusquisque in lo-
55 cum suum. * Et audiuit Lysias quòd Phi-
lippus, quem constituerat rex Antiochus, cũ
adhuc viueret, vt nutriret Anthiochum filiũ
56 suum, & regnaret, * reuersus esset a Perside,
& Media, & exercitus qui abierat cum ipso,
& quia quęrebat suscipere regni negotia :
57 * festinauit ire, & dicere ad regem, & duces
exercitus: Deficimus quotidie, & esca no-
bis modica est, & locus, quem obsidemus,
est munitus, & incumbit nobis ordinare de
58 regno. * Nunc itaque demus dextras homi-
nibus istis, & faciamus cum illis pacem, &
59 cum omni gente eorum : * & constituamus
illis vt ambulent in legitimis suis sicut prius
propter legitima enim ipsorum, quę despe-
60 ximus, irati sunt, & fecerunt omnia hęc:* Et
placuit sermo in conspectu regis, & prin-
cipum : & misit ad eos pacem facere : &
61 receperunt illam. * Et iurauit illis rex,
62 & principes: & exierunt de munitione.* Et
intrauit rex montem Sion, & vidit muni-
tionem loci : & rupit citius iuramentum,
quòd iurauit:& mandauit destruere murum
63 in gyro.* Et discessit festinanter, & reuersus
est Anthiochiam, & inuenit Philippum do-
minantem ciuitati : & pugnauit aduersus
eum, & occupauit ciuitatem.

CAP. VII.

1 ANno centesimo quinquagesimo primo
A exijt Demetrius Seleuci filius ab vrbe
Roma, & ascendit cum paucis viris in ciui-
2 tatem maritimam, & regnauit illic.* Et fa-
ctum est, vt ingressus est domum regni pa-
trum suorum, comprehendit exercitus An-
thiocũ, & Lysiam, vt adducerent eos ad eũ.
3 * Et res ei innotuit:& ait: Nolite mihi osten
4 dere faciem eorum. * Et occidit eos exerci-
tus. Et sedit Demetrius super sedem regni
5 sui:* & venerunt ad eum viri iniqui & im-
pij ex Israel:& Alcimus dux eorum, qui vo-
6 lebat fieri sacerdos. * Et accusauerunt po-
pulum apud regem, dicentes:Perdidit Iudas
& fratres eius omnes amicos tuos & nos di-
7 spersit de terra nostra. * Nunc ergo mitte
virum, cui credis, vt eat & videat extermi-
nium omne, quod fecit nobis, & regionibus
regis: & puniat omnes amicos eius, & ad-
8 iutores eorum.* Et elegit rex ex amicis suis
B Bacchidem, qui dominabatur trans flumen
magnum in regno, & fidelem regi : & misit
9 eum,* vt videret exterminium, quod fecit
Iudas : sed & Alcimum impium constituit
in sacerdotium, & mãdauit ei facere vltionẽ
10 in filios Israel.* Et surrexerunt, & venerunt
cum exercitu magno in terram Iuda:& mi-
serunt nuncios, & locuti sunt ad Iudam, &
11 ad fratres eius verbis pacificis in dolo.* Et
non intenderunt sermonibus eorum : vide-
runt enim quia uenerunt cum exercitu ma-
12 gno.* Et conuenerunt ad Alcimum, & Bac-
chidem congregatio scribarum requirere
13 quæ iusta sunt: * & primi, Assidæi qui erant
in filijs Israel, & exquirebant ab eis pacem.
14 * Dixerunt enim: Homo sacerdos de semine
15 Aaron venit, non decipiet nos: * & locutus
est cum eis uerba pacifica : & iurauit illis,
dicens : Non inferemus vobis malum,
16 neque amicis vestris.* Et crediderunt ei. Et
C comprehendit ex eis sexaginta uiros, & oc
cidit eos in vna die secundum verbum, quod
17 scriptum est: * ‡ Carnes sanctorum tuorũ, ‡Ps.78.a.2.3
& sanguinem ipsorum effuderunt in cir-
cuitu Ierusalem, & non erat qui sepeliret.
18 * Et incubuit timor, & tremor in omnem
populum: quia dixerunt: Non est ueritas, &
iudicium in eis: transgressi sunt enim consti-
19 tutum, & iusiurandũ quòd iurauerunt. * Et
mouit Bacchides castra ab Ierusalem, & ap-
plicuit in Bethzecha : & misit, & compre-
hendit multos ex eis, qui a se effugerant, &
quosdam de populo mactauit, & in puteum
20 magnum proiecit. * Et commisit regionem
Alcimo, & reliquit cum eo auxilium in au-
diutorium ipsi. Et abijt Bacchides ad regem:
21 * & satis agebat Alcimus pro principatu
22 sacerdotij sui.* & cõuenerunt ad eũ omnes,
qui perturbabãt populũ suum, & obtinuerũt
terram Iuda, & fecerunt plagam magnam
23 in Israel. * Et uidit Iudas omnia mala quæ
fecit Alcimus, & qui cum eo erant, filijs Is-
24 rael, multo plus quàm Gentes. * & exijt in
omnes fines Iudeę in circuitu, & fecit vindi-
ctam in uiros desertores, & cessauerunt vltra
25 exire in regionem. * Vidit autem Alcimus
quòd præualuit Iudas: & qui cum eo erant :
& cognouit quia non potest sustinere eos, &
regressus est ad regem, & accusauit eos mul-
26 tis criminibus.* ‡ Et misit rex Nicanorem, ‡2.Mac.5.a.1
vnum ex principibus suis nobilioribus : qui
erat inimicitias exercens contra Israel:& mã
27 dauit ei euertere populum.* Et venit Nica-
nor in Ierusalem cum exercitu magno, &
misit ad Iudam & ad fratres eius verbis pa-
28 cificis cũ dolo, * dicens: Non sit pugna in-
ter me & uos : ueniam cum viris paucis, ut
29 uideam facies uestras cum pace, * Et venit
ad Iudam, & salutauerunt se inuicem pacifi-
30 ce:& hostes parati erant rapere Iudam. * Et
innotuit sermo Iudæ quoniam cum dolo
E uenerat ad eum: & conterritus est ab eo, &
31 amplius noluit uidere faciem eius. * Et co-
gnouit Nicanor quoniam denudatum est
consilium eius:& exiuit obuiam Iuda in pu-
32 gnam iuxta Capharsalama.* Et ceciderunt
de Nichannoris exercitu fere quinque mil-
lia uiri, & fugerunt in ciuitatem Dauid.
33 * Et post hæc uerba ascendit Nicanor in mõ-
tem Sion:& exierunt de sacerdotibus popu-
li salutare eum in pace, & demonstrare ei

holocautomata, quæ offerebantur pro rege.
34 * Et irridens spreuit eos, & polluit: & lo-
35 cutus est superbe, * & iurauit cum ira, di-
cens: Nisi traditus fuerit Iudas, & exerci-
tus eius in manus meas, continuo cum
regressus fuero in pace, succendam do-
mum istam. Et exijt cum ira magna.
36 * & intrauerunt sacerdotes, & steterunt an-
te faciem altaris & templi: & flentes di-
37 xerunt: * Tu Domine elegisti domum istam
ad inuocandum nomen tuum in ea, vt esset
domus orationis & obsecrationis populo
38 tuo. * Fac vindictam in homine isto, &
exercitu eius, & cadant in gladio: me-
mento blasphemias eorum, & ne dede-
39 ris eis vt permaneant. * Et exijt Nica-
nor ab Ierusalem, & castra applicuit ad
Bethoron: & occurrit illi exercitus Syriæ.
40 * Et Iudas applicuit in Adarsa cum tribus
millibus viris: & orauit Iudas, dixit:

4. Reg. 19. g. 35
Tob. 1. d. 21.
Eccli. 48. d. 25
Isa. 37. g. 36
2. Mach. 8. e. 19

41 * ‖ Qui missi erant a rege Sennacherib,
Domine, quia blasphemauerunt te, exijt
angelus, & percussit ex eis centum octo-
42 gintaquinque millia: * sic contere exerci-
tum istũ in conspectu nostro hodie: & sciant
ceteri quia male locutus est super sancta
tua: & iudica illum secundum malitiam
43 illius. * Et commiserunt exercitus prælium
terciadecima die mensis Adar: & contrita
sunt castra Nicanoris, & cecidit ipse primus
44 in prælio. * Vt autem uidit exercitus eius
quia cecidisset Nicanor, proiecerunt ar-
45 ma sua, & fugerunt: * & persecuti sunt
eos viam vnius diei ab Adazer vsquequo
veniatur in Gazara, & tubis cecinerunt post
46 eos cum significationibus: * & exierunt de
omnibus castellis Iudææ in circuitu, & ven-
tilabant eos cornibus, & conuertebantur ite-
rum ad eos, & ceciderunt omnes gladio, &
47 non est relictus ex eis nec unus. * Et accepe-
runt spolia eorum in prædam: & caput Ni-
canoris amputauerunt, & dexteram eius
quam extenderat superbe, & attulerunt &
48 suspenderunt contra Ierusalem. * Et lætatus
est populus valde, & egerunt diem illam in
49 lætitia magna. * Et constituit agi omnibus
annis diem istam terciadecima die mensis
50 Adar. * Et siluit terra Iuda dies paucos.

CAP. VIII.

1 ET audiuit Iudas nomen Romanorum,
A quia sunt potentes viribus, & acquie-
scunt ad omnia, quæ postulantur ab eis:
& quicumque accesserunt ad eos, statuerunt
cum eis amicitias, & quia sunt potentes viri
2 bus. * Et audierunt prælia eorum, & virtu-
tes bonas, quas fecerunt in Galatia, quia obti
3 nuerunt eos, & duxerunt sub tributum: * &
quãta fecerunt in regione Hispaniæ, & quòd
in potestatem redegerunt metalla argenti,
& auri, quæ illic sunt, & possederunt om-
4 nem locum consilio suo, & patientia: * lo-
caq. quæ longe erant valde ab eis, & reges,
qui superuenerant ab extremis terræ, con-
triuerunt, & percusserunt eos plaga magna:
ceteri autem dant eis tributum omnibus
5 annis. * & Philippum & Persen Ceteorum
regem, & ceteros, qui aduersum eos arma
tulerant, contriuerunt in bello, & obtinue-
6 runt eos: * & Antiochum magnum regem
Asiæ, qui eis pugnam intulerat habens cen-
tum viginti elephantos, & equitatum, &
currus, & exercitum magnum valde, con-
7 tritum ab eis. * & quia ceperunt eum vi-
B uum, & statuerunt ei ut daret ipse, & qui
regnarent post ipsum, tributum magnum,
8 & daret obsides, & constitutum, * & regio
nem Indorum, & Medos, & Lydos, de opti-
mis regionibus eorum: & acceptas eas ab eis,
9 dederunt Eumeni regi. * & quia erant qui
apud Helladam, voluerunt ire, & tollere eos:
10 & innotuit sermo his, * & miserunt ad eos
ducem vnum, & pugnauerunt contra illos,
& ceciderunt ex eis multi, & captiuas duxe-
runt vxores eorum, & filios, & diripuerunt
eos, & terram eorum possederunt, & destru-
xerunt muros eorum, & in seruitutem illos
11 redegerunt vsque in hunc diem: * & residua
regna, & insulas, quæ aliquando restiterant
illis, exterminauerunt, & in potestatem rede
12 gerunt. * Cum amicis autem suis, & qui in
ipsis requiem habebant, conseruauerunt
amicitiam, & obtinuerunt regna, quæ erant
proxima, & quæ erant longe: quia quicum-
que audiebant nomen eorum, timebant eos.
13 * quibus vero vellent auxilio esse vt regna-
rent, regnabant: quos autem vellent, regno
14 deturbabant: & exaltati sunt valde. * Et in
C omnibus istis nemo portabat diadema, nec
induebatur purpura, vt magnificaretur in ea.
15 * Et quia curiam fecerunt sibi, & quotidie
consulebant trecentos uiginti consilium agẽ
tes semper de multitudine, ut quę digna sunt
16 gerant: * & committũt vni homini magistra
tum suum per singulos annos dominari vni
uersæ terræ suæ, & omnes obediunt vni, &
17 non est inuidia, neque zelus inter eos. * Et
elegit Iudas Eupolemum, filium Ioannis,
filij Iacob, & Iasonem, filium Eleazari, &
misit eos Romam constituere cum illis ami
18 citiam, & societatem: * & ut auferrent ab eis
iugum Græcorum, quia viderunt quòd in ser
19 uitutem premerent regnum Israel. * Et abie
runt Romam viam multam ualde, & intro-
20 ierunt curiam, & dixerunt: * Iudas Macha-
bæus, & fratres eius, & populus Iudæorum
miserunt nos ad uos statuere vobiscum so-
cietatem, & pacem, & conscribere nos socios
21 & amicos vestros. * Et placuit sermo in con
22 spectu eorum. * Et hoc rescriptum est, quod
rescripserunt in tabulis æreis, & miserunt in

Ierusalem, vt esset apud eos ibi memoriale
23 pacis, & societatis.* BENE SIT RO-
D MANIS, & genti Iudæorum in mari, &
in terra in æternum: gladiusq. & hostis pro-
24 cul sit ab eis. * Quòd si institerit bellum
Romanis prius, aut omnibus socijs eorum
25 in omni dominatione eorum: * auxilium
feret gens Iudæorum, prout tempus dicta-
26 uerit, corde pleno: * & præliantibus non da
bunt, neque subministrabunt triticum, ar-
ma, pecuniam, naues, sicut placuit Roma-
nis: & custodient mandata eorum, nihil ab
27 eis accipientes. * Similiter autem & si gen-
ti Iudæorum prius acciderit bellum, adiuua-
bunt Romani ex animo, prout eis tempus
28 permiserit: * & adiuuantibus non dabitur
triticum, arma, pacunia, naues, sicut pla-
cuit Romanis: & custodient mandata eo-
29 rum absque dolo. * secundum hæc verba
constituerunt Romani populo Iudæorum.
30 * Quòd si post hæc verba hi aut illi addere,
aut demere ad hæc aliquid voluerint, facient
ex proposito suo: & quæcumque addiderint,
31 vel dempserint, rata erunt.* Sed & de malis,
quæ Demetrius rex fecit in eos, scripsimus
ei, dicentes: Quare grauasti iugum tuum su
32 per amicos nostros, & socios Iudæos? * Si
ergo iterum adierint nos, aduersum te facie-
mus illis iudicium, & pugnabimus tecum
mari terraque.

CAP. IX.

1 INterea ut audiuit Demetrius quia ceci-
A dit Nicanor, & exercitus eius in prælio,
apposuit Bacchidem, & Alcimum rursum
mittere in Iudæam, & dextrum cornu cum
2 illis. * Et abierunt uiam, quæ ducit in Gal
gala, & castra posuerunt in Masaloth, quæ
est in Arbellis: & occupauerunt eam, & per-
3 emerunt animas hominum multas. * In
mense primo anni centesimi & quinquage-
simi secundi applicuerunt exercitum ad Ie-
4 rusalem: * & surrexerunt, & bierunt in Be-
ream viginti millia virorum, & duo millia
5 equitum. * Et Iudas posuerat castra in Lai
6 sa, & tria millia uiri electi cum eo: * & vi-
derunt multitudinem exercitus quia multi
sunt, & timuerunt valde: & multi subtraxe
runt se de castris, & non remanserunt ex eis ni
7 si octingenti viri. * Et uidit Iudas quod de-
fluxit exercitus suus, & bellum perurgebat
eum, & confractus est corde: quia non habe-
bat tempus congregandi eos, & dissolutus
8 est. * Et dixit his, qui residui erant: Surga-
mus, & eamus ad aduersarios nostros, si pote
9 rimus pugnare aduersus eos.* Et auertebant
eum, dicentes: Non poterimus, sed libere-
mus animas nostras modo, & reuertamur
ad fratres nostros, & tunc pugnabimus aduer
10 sus eos: nos autem pauci sumus. * Et ait Iu-
B das: Absit istam rem facere vt fugiamus ab
eis: & si appropiauit tempus nostrum, moria
mur in uirtute propter fratres nostros, & nō
11 inferamus crimen gloriæ nostræ.* Et mouit
exercitus de castris, & steterunt illis obuiam:
& diuisi sunt equites in duas partes, & fundi
bularij, & sagittarij præibant exercitum. &
12 primi certaminis omnes potentes. * Bac-
chides autem erat in dextro cornu, & pro-
ximauit legio ex duabus partibus, & clama-
13 bant tubis: * exclamauerunt autem & hi,
qui erant ex parte Iudæ, etiam ipsi, & cōmo-
ta est terra a voce exercituum: & cōmissum
14 est prælium a mane vsque ad vesperam.* Et
vidit Iudas, quòd firmior est pars exercitus
Bacchidis in dextris, & conuenerunt cum ip
15 so omnes constantes corde: * & contrita est
dextera pars ab eis, & persecutus est eos
16 vsque ad montem Azoti. * Et qui in sini-
stro cornu erant, viderunt quòd contritum
est dextrum cornu, & secuti sunt post Iu-
17 dam, & eos, qui cum ipso erant, a tergo: * &
ingrauatum est prælium, & ceciderunt vul-
18 nerati multi ex his, & ex illis. * Et Iudas ce-
19 cidit, & ceteri fugerunt. * Et Ionatas, & Si-
mon tulerunt Iudā fratrem suum, & sepe-
C lierunt eum in sepulchro patrum suorum in
20 ciuitate Modin. * Et fleuerunt eum omnis
populus Israel planctu magno, & lugebant
21 dies multos, * & dixerunt: Quomodo ce-
cidit potens, qui saluum faciebat populum
22 Israel? * Et cetera uerba bellorum Iudæ,
& virtutum, quas fecit, & magnitudinis
eius, non sunt descripta: multa enim erant
23 valde. * Et factum est: post obitum Iudæ
emerserunt iniqui in omnibus finibus Israel,
& exorti sunt omnes, qui operabantur
24 iniquitatem. * In diebus illis facta est fa-
mes magna ualde, & tradidit se Bacchidi
25 omnis regio eorum cum ipsis. * Et elegit
Bacchides viros impios, & constituit eos do-
26 minos regionis, * & exquirebant, & perscru
tabantur amicos Iudæ, & adducebant eos ad
Bacchidem, & vindicabat in illos, & illude-
27 bat. * Et facta est tribulatio magna in Israel,
qualis non fuit ex die, qua non est visus pro-
28 pheta in Israel. * Et congregati sunt omnes
29 amici Iudæ, & dixerūt Ionathę: * Ex quo fra
ter tuus Iudas defunctus est, vir similis ei nō
est, qui exeat contra inimicos nostros, Bacchi
30 dē, & eos, q inimici sunt gentis nostrę. * Nūc
itaque te hodie elegimus esse pro eo nobis in
principem, & ducem ad bellandum bellum
31 nostrum. * Et suscepit Ionathas tempore il-
lo principatum, & surrexit loco Iudæ fratris
32 sui. * Et cognouit Bacchides, & quærebat
33 eum occidere. * Et cognouit Ionathas, & Si
D mon frater eius, & omnes, qui cum eo
erant: & fugerunt in desertum Thecuę, &
34 consederunt ad aquam lacus Asphar. * Et co
gnouit Bacchides, & die sabbatorum uenit

3 illi in prælium. * Et misit Demetrius epi-
stolam ad Ionathan verbis pacificis, ut ma-
4 gnificaret eum. * Dixit enim: Anticipemus
facere pacem cum eo, priusquam faciat cum
5 Alexandro aduersum nos. * recordabitur
enim omnium malorum, quæ fecimus in
eum, & in fratrem eius, & in gentem eius.
6 * Et dedit ei potestatem congregandi exer-
citum, & fabrificare arma, & esse ipsum so-
cium eius: & obsides, qui erant in arce, ius-
7 sit tradi ei. * Et uenit Ionathas in Ierusa-
lem, & legit epistolas in auditu omnis popu
8 li, & eorum, qui in arce erãt * Et timuerunt
timore magno, quoniam audierunt quòd de-
dit ei rex potestatem congregãdi exercitum.
9 * Et traditi sunt Ionathæ obsides, & reddi-
10 dit eos parentibus suis: * & habitauit Iona-
thas in Ierusalem, & cœpit ædificare, &
11 innouare ciuitatem. * Et dixit facientibus
opera ut extruerent muros, & montem Sion
in circuitu lapidibus quadratis ad munitio-
12 nem: & ita fecerunt. * Et fugerunt alienige-
næ, qui erant in munitionibus, quas Bac-
13 chides ædificauerat: & reliquit vnusquisque
14 locum suum, & abijt in terram suam: * tan-
tum in Bethsura remanserunt aliqui ex his,
qui reliquerant legem, & præcepta Dei.
15 erat enim hæc eis ad refugium. * Et audi-
uit Alexander rex promissa, quæ promi-
sit Demetrius Ionathæ: & narrauerunt ei
prælia, & virtutes, quas ipse fecit, & fra-
tres eius, & labores, quos laborauerunt.
16 * & ait: Numquid inueniemus aliquem ui-
rum talem? & nunc faciemus eum ami-
17 cum, & socium nostrum. * Et scripsit
epistolam, & misit ei secundum hæc uer-
18 ba, dicens: * R E X Alexander fratri Io-
19 nathæ salutem. * Audiuimus de te quod
uir potens sis viribus, & aptus es ut sis ami-
20 cus noster: * & nunc constituimus te ho-
die summum sacerdotem gentis tuæ, & ut
amicus uoceris regis, (& misit ei purpu-
ram, & coronam auream) & quæ no-
stra sunt sentias nobiscum, & conserues ami-
21 citias ad nos. * Et induit se Ionathas stola
sancta septimo mense, anno centesimo se-
xagesimo in die sollemni scenopegiæ: &
congregauit exercitum, & fecit arma copio-
22 sa. * Et audiuit Demetrius verba ista, &
23 contristatus est nimis, & ait: * Quid hoc
fecimus, quòd præoccupauit nos Alexander
apprehendere amicitiam Iudæorum ad mu
24 nimen sui? * Scribã & ego illis verba depre-
catoria, & dignitates, & dona: vt sint me-
25 cum in adiutorium. * Et scripsit eis in hæc
verba: Rex Demetrius genti Iudæorum salu
26 tem: * Quoniam seruastis ad nos pactum, &
mansistis in amicitia nostra, & non accessi-
stis ad inimicos nostros, audiuimus, & ga-
27 uisi sumus. * Et nunc perseuerate adhuc con
seruare ad nos fidem, & retribuemus vobis
C bona pro his, quæ fecistis nobiscum. * &
28 remittemus uobis præstationes multas, &
29 dabimus vobis donationes. * Et nunc absol
uo uos, & omnes Iudæos a tributis, & pretia
salis indulgeo, & coronas remitto, & ter-
30 tias seminis: * & dimidiam partem fructus
ligni, quod est portionis meæ, relinquo vo-
bis ex hodierno die, & deinceps, ne accipia-
tur a terra Iuda, & a tribus ciuitatibus, quę
additæ sunt illi ex Samaria, & Galilæa ex ho
31 dierna die & in totum tempus: * & Ierusa-
lem sit sancta, & libera cum finibus suis: &
32 decimæ, & tributa ipsius sint. * Remitto
etiam potestatem arcis, quę est in Ierusalem:
& do eam summo sacerdoti, ut constituat in
ea viros quousque ipse elegerit, qui custo-
33 diant eam: * Et omnem animam Iudæo-
rum, quæ captiua est a terra Iuda in omni
regno meo, relinquo liberam gratis, ut om-
nes a tributis soluantur, etiam pecorum suo-
34 rum. * Et omnes dies sollemnes, & sabbata,
& neomeniæ, & dies decreti, & tres dies ante
diem sollemnem, & tres dies post diem sol-
lemnem sint omnes immunitatis & remissio
nis omnibus Iudæis, qui sunt in regno meo:
35 * & nemo habebit potestatem agere ali-
quid, & mouere negotia aduersus aliquem
36 illorum in omni causa. * Et ascribantur ex
Iudæis in exercitu regis ad triginta millia vi
rorum: & dabuntur illis copię ut oportet om
nibus exercitibus regis, & ex eis ordinabun-
tur qui sint in munitionibus regis magni:
37 * & ex his constituentur super negotia re-
gni, quæ aguntur ex fide, & principes sint
ex eis, & ambulent in legibus suis, sicut prę-
38 cepit rex in terra Iuda. * Et tres ciuitates,
D quę additę sunt Iudæę ex regione Samariæ,
cum Iudęa reputentur ut sint sub uno, & nõ
obediãt alij potestati, nisi summi sacerdotis.
39 * Ptolemaida, & confines eius, quas dedi do-
nũ sanctis, qui sunt in Ierusalem ad necessa-
40 rios sumptus sanctorum. * Et ego do singu-
lis annis quindecim millia siclorum argenti
41 de rationibus regis, quę me contingunt * &
omne, quod reliquum fuerit, quod non red-
diderant qui super negotia erant annis prio-
42 ribus, ex hoc dabunt in opera domus. * Et
super hęc quinque millia siclorum argen-
ti, quę accipiebant de sanctorum ratio-
ne per singulos annos: & hęc ad sacerdo-
tes pertineant, qui ministerio funguntur.
43 * Et quicumque confugerint in templum,
quod est Ierosolymis, & in omnibus finibus
eius, obnoxij regi in omni negotio dimittã-
tur, & vniuersę, quę sunt eis in regno meo, li
44 bera habeant. * Et ad ędificanda uel restaurã
da opera sanctorũ, sumptus dabũtur de ratio
45 ne regis: * & ad extruendos muros Ierusalẽ,
& communiendos in circuitu, sumptus da
buntur de ratione regis, & ad construendos
46 muros in Iudęa. * Vt audiuit autẽ Ionathas

& popu-

& populus ſermones iſtos, & non credide-
runt eis, nec receperunt eos: quia recordati
ſunt malitiæ magnæ, quam fecerat in Iſrael,
47 & tribulauerat eos ualde. * Et complacuit
eis in Alexandrum, quia ipſe fuerat eis prin
ceps ſermonum pacis, & ipſi auxilium fere-
48 bant omnibus diebus. * Et congregauit
rex Alexander exercitum magnum, & ad-
49 mouit caſtra contra Demetrium. * Et com
miſerunt prælium duo reges, & fugit exerci
tus Demetrij, & inſecutus eſt eum Alexan-
50 der, & incubuit ſuper eos. * Et inualuit præ-
lium nimis, donec occidit ſol: & cecidit De-
51 metrius in die illa. * Et miſit Alexander ad
E Ptolemæū regem Aegypti legatos ſecundū
52 hæc uerba, dicens: * QVONIAM regreſſus
ſum in regnum meum, & ſedi in ſede patrū
meorum, & obtinui principatum, & contri
ui Demetrium, & poſſedi regionem noſtrā,
53 * & commiſi pugnam cum eo, & contritus
eſt ipſe, & caſtra eius a nobis, & ſedimus in
54 ſede regni eius: * & nunc ſtatuamus adin-
uicem amicitiam: & da mihi filiam tuam
uxorem, & ego ero gener tuus, & dabo ti-
55 bi dona, & ipſi digna te. * Et reſpondit
rex Ptolemæus, dicens: FELIX dies, in
qua reuerſus es ad terram patrum tuorum,
56 & ſediſti in ſede regni eorum. * Et nunc fa-
ciam tibi quod ſcripſiſti: ſed occurre mi
hi Ptolemaidam, ut uideamus inuicem nos,
57 & ſpondeam tibi ſicut dixiſti. * Et exiuit
Ptolemæus de Aegypto, ipſe & Cleopatra
filia eius, & uenit Ptolemaidam anno cen-
58 teſimo ſexageſimo ſecundo. * Et occurrit
ei Alexander rex, & dedit ei Cleopatram fi-
liam ſuam: & fecit nuptias eius Ptolemai-
59 dæ, ſicut reges, in magna gloria. * Et ſcri-
pſit rex Alexander Ionathæ, vt ueniret ob-
60 uiam ſibi. * Et abijt cum gloria Ptole-
maidam, & occurrit ibi duobus regibus, &
dedit illis argentum multum, & aurum, &
dona: & inuenit gratiam in conſpectu eo-
61 rum. * Et conuenerunt aduerſus eum uiri
peſtilentes ex Iſrael, uiri iniqui interpellan-
tes aduerſus eum: & non intendit ad eos rex.
62 * Et iuſſit ſpoliari Ionathan ueſtibus ſuis,
& indui eum purpura: & ita fecerunt. Et col
63 locauit eum rex ſedere ſecum. * Dixitq.
principibus ſuis: Exite cum eo in medium
ciuitatis, & prædicate, vt nemo aduerſus
eum interpellet de ullo negotio, nec quiſ-
64 quam ei moleſtus ſit de ulla ratione. * Et
F factum eſt, ut uiderunt qui interpellabant
gloriam eius, quæ prædicabatur, & oper-
65 tum eum purpura, fugerunt omnes: * &
magnificauit eum rex, & ſcripſit eum inter
primos amicos, & poſuit eum ducē, & par-
66 ticipem principatus. * Et reuerſus eſt Iona-
67 thas in Ieruſalem cum pace, & lætitia. * In
anno cēteſimo ſexageſimoquinto uenit De
metrius filius Demetrij a Creta in terram
68 patrum ſuorum. * Et audiuit Alexāder rex,
& contriſtatus eſt ualde, & reuerſus eſt An
69 tiochiam. * Et conſtituit Demetrius rex
Apollonium ducē, qui præerat Cœleſyriæ: &
congregauit exercitum magnum, & acceſſit
ad Iamniam: & miſit ad Ionathan ſummū
70 ſacerdotem, * dicens: Tu ſolus reſiſtis nobis:
ego autem factus ſum in deriſum, & in op-
probrium, propterea quia tu poteſtatem ad-
71 uerſum nos exerces in montibus. * Nunc er
go ſi cōfidis in uirtutibus tuis, deſcende ad
nos in campum, & comparemus illic inui-
72 cem: quia mecum eſt uirtus beliorū. * Inter-
roga, & diſce quis ſum ego, & ceteri, qui au
xilio ſunt mihi, qui & dicunt quia nō poteſt
ſtare pes ueſter ante faciē noſtram, quia bis
in fugam cōuerſi ſunt patres tui in terra ſua:
73 * & nunc quomodo poteris ſuſtinere equi-
tatum & exercitum tantum in campo, ubi
non eſt lapis, neque ſaxum, neque locus fu-
74 giendi? * Vt audiuit autem Ionathas ſermo
nes Apollonij, motus eſt animo: & elegit de-
cem millia uirorum, & exijt ab Ieruſalem,
& occurrit ei Simon frater eius in adiuto-
75 rium: * & applicuerunt caſtra in Ioppen, &
76 excluſit eum a ciuitate: quia cuſtodia Apollo
nij Ioppe erat, & oppugnauit eam. * Et ex-
territi qui erant in ciuitate, aperuerunt ei, &
77 obtinuit Ionathas Ioppen. * Et audiuit A-
G pollonius, & admouit tria millia equitum,
78 & exercitum multum. * Et abijt Azotum
tamquam iter faciens, & ſtatim exijt in cam
pum, eo quòd haberet multitudinem equi-
tum, & confideret in eis. Et inſecutus eſt eū
Ionathas in Azotum, & commiſerunt præ-
79 lium. * Et reliquit Apollonius in caſtris
80 mille equites poſt eos occulte. * Et cogno-
uit Ionathas quoniam inſidiæ ſunt poſt ſe,
& circuierunt caſtra eius, & eiecerunt iacula
81 in populum a mane uſque ad veſperam. *
Populus autem ſtabat, ſicut præceperat Io-
82 nathas: & laborauerunt equi eorum. * Et
eiecit Simon exercitum ſuum, & commiſit
contra legionem: equites enim fatigati
83 erant: & contriti ſunt ab eo, & fugerunt. *
Et qui diſperſi ſunt per campum, fuge-
runt in Azotum, & intrauerunt in Bethda-
84 gon idolum ſuum, ut ibi ſe liberarent. * Et
ſuccendit Ionathas Azotum, & ciuitates,
quæ erant in circuitu eius, & accepit ſpolia
eorum, & templum Dagon: & omnes, qui
85 fugerunt in illud, ſuccendit igni. * Et
fuerunt qui ceciderunt gladio cum his, qui
86 ſuccenſi ſunt, fere octo millia uirorum. * Et
mouit inde Ionathas caſtra, & applicuit ea
Aſcalonem: & exierunt de ciuitate obuiam
87 illi in magna gloria. * Et reuerſus eſt Io-
nathas in Ieruſalem cum ſuis, habentibus
88 ſpolia multa. * Et factum eſt: ut audiuit
Alexāder rex ſermones iſtos, addidit adhuc
89 glorificare Ionathan. * Et miſit ei fibulam

auream,

auream, ficut conſuetudo eſt dari cognatis
regnum. Et dedit ei Accaron, & omnes fines
eius in poſſeſſionem.

CAP. XI.

1 ET rex Aegypti congregauit exercitum,
A ſitut arena, quæ eſt circa oram maris,
& naues multas: quærebat obtinere regnum
Alexandri dolo, & addere illud regno ſuo.
2 * Et exijt in Syriam verbis pacificis, & ape-
riebant ei ciuitates, & occurrebant ei: quia
mandauerat Alexander rex exire ei obuiam,
3 eo quòd ſocer ſuus eſſet. * Cum autẽ introi-
ret ciuitatẽ Ptolemæus, ponebat cuſtodias
4 militium in ſingulis ciuitatibus. * Et vt ap-
propiauit Azoto, oſtenderunt ei templum
Dagon ſuccenſum igni, & Azotum, & cetera
eius demolita, & corpora proiecta, & eorum,
qui cæſi erant in bello, tumulos quos fece-
5 rant ſecus viam. * Et narrauerunt regi quia
hæc fecit Ionathas, vt inuidiam facerent ei:
6 & tacuit rex. * Et occurrit Ionathas regni
in Ioppen cum gloria, & inuicem ſe ſaluta-
7 uerunt, & dormierunt illic. * Et abijt Io-
nathas cum rege vſque ad fluuium, qui voca-
tur Eleutherus: & reuerſus eſt in Ieruſalem.
8 * Rex autem Ptolemæus obtinuit dominiũ
ciuitatum vſque Seleuciam maritimam,
& cogitabat in Alexandrum conſilia mala.
9 * Et miſit legatos ad Demetrium, dicens:
VENI, componamus inter nos pactum,
B & dabo tibi filiam meam, quam habet Ale-
10 xander, & regnabis in regno patris tui. * pœ
nitet enim me quòd dederim illi filiam me-
11 am: queſiuit enim me occidere. * Et vitu-
perauit eum, propterea quòd concupierat
12 regnum eius. * Et abſtulit filiam ſuam, &
dedit eam Demetrio, & alienauit ſe ab Ale-
xandro, & manifeſtatæ ſunt inimicitiæ eius.
13 * Et intrauit Ptolemæus Antiochiam, & im
poſuit duo diademata capiti ſuo, Aegypti,
14 & Aſiæ. * Alexandro autem rex erat in Ci-
licia illis temporibus: quia rebellabant qui
15 erant in locis illis. * Et audiuit Alexander,
& uenit ad eum in bellum: & produxit Pto-
lemęus rex exercitum, & occurrit ei in ma-
16 nu valida, & fugauit eum. * Et fugit Alexan
der in Arabiam, vt ibi protegeretur: rex au-
17 tem Ptolemęus exaltatus eſt. * Et abſtulit
Zabidiel Arabs caput Alexandri; et miſit
18 Ptolemæo. * Et rex Ptolemæus mortuus
eſt in die tertia: et qui erant in munitioni-
bus, perierunt ab his, qui erant intra caſtra
19 * Et regnauit Demetrius anno centeſimo
20 ſexageſimo ſeptimo. * In diebus illis congre
gauit Ionathas eos, qui erant in Iudæa, vt
expugnarent arcem, quæ eſt in Ieruſalem:
et fecerunt contra eam machinas multas.
21 * Et abierunt quidam qui oderant gentem
ſuam viri iniqui ad regem Demetrium et
renunciauerunt ei quòd Ionathas obſideret
22 arcem. * Et vt audiuit, iratus eſt: et ſtatim
venit ad Ptolemaidam, et ſcripſit Ionathæ
ne obſideret arcem, ſed occureret ſibi ad col-
23 loquium feſtinato. * Vt audiuit autem Io-
C nathas, iuſſit obſidere: et elegit de ſenioi-
bus Iſrael, et de ſacerdotibus, et dedit ſe peri
24 culo. * Et accepit aurum, et argentum, et
veſtẽ, et alia xenia multa, et abijt ad regem
Ptolemaidem, et inuenit gratiam in con-
25 ſpectu eius. * Et interpellabant aduerſus eũ
26 quidã iniqui ex gẽte ſua. * Et fecit ei rex ſicut
fecerant ei, qui ante eũ fuerãt: & exaltauit eũ
27 in cõſpectu omniũ amicorũ ſuorũ, * & ſta-
tuit ei principatum ſacerdotij, & quæcum-
que alia habuit prius pretioſa, & fecit eum
28 principem amicorum. * Et poſtulauit Iona-
thas a rege ut immunem faceret Iudæam, &
tres toparchias, & Samariam, & confines
29 eius: & promiſit ei talenta trecenta. * Et cõ-
ſenſit rex: & ſcripſit Ionathæ epiſtolas de his
30 omnibus, hunc modum continentes: * REX
Demetrius fratri Ionathæ ſalutem, & genti
31 Iudæorum. * Exemplum epiſtolæ, quam
ſcripſimus Laſtheni parenti noſtro de vobis,
32 miſimus ad vos vt ſciretis: * Rex Demetrius
33 Laſtheni parenti ſalutem. * Genti Iudæorũ
amicis noſtris, & conſeruantibus quæ iuſta
ſunt apud nos, decreuimus benefacere pro-
pter benignitatem ipſorum, quam erga nos
34 habent. * Statuimus ergo illis omnes fines
D Iudæę, & tres ciuitates, Lydan, & Rama-
than, quæ additæ ſunt Iudææ ex Samaria, &
omnes confines earum ſequeſtrari omni-
bus ſacrificantibus in Ieroſolymis pro his,
quę ab eis prius accipiebat rex per ſingulos
annos, & pro fructibus terrę, & pomorum.
35 * Et alia, quæ ad nos pertinebant decimarũ,
& tributorum ex hoc tempore remittimus
eis: & areas ſalinarum, & coronas, quæ nobis
36 deferebantur; * omnia ipſis concedimus: &
nihil horum irritum erit ex hoc, & in omne
37 tempus. * Nunc ergo curate facere horum
exemplum, & detur Ionathæ, & ponatur in
38 monte ſancto, in loco celebri. * Et videns De
metrius rex quòd ſiluit terra in conſpectu
ſuo, & nihil ei reſiſtit, dimiſit totum exerci-
tum ſuum, vnumquemque in locũ ſuum,
excepto peregrino exercitu, quem contraxit
ab inſulis Gentium: & inimici erant ei om-
39 nes exercitus patrum eius. * Tryphon autem
erat quidam partium Alexãdri prius: & vidit
quoniam omnis exercitus murmurabat cõ-
tra Demetrium, & iuit ad Emalchuel Ara-
bem, qui nutriebat Anthiochum filium
40 Alexandri: * & aſſidebat ei, vt traderet eum
ipſi, vt regnaret loco patris ſui: & enuncia-
uit ei quanta fecit Demetrius, & inimici-
tias exercituum eius aduerſus illum. Et mã-
41 ſit ibi diebus multis. * Et miſit Ionathas
ad Demitrium regem, vt eijceret eos, qui

in car-

in arce erant in Ierusalem, & qui in præsidijs
42 erant: quia impugnabant Israel. * Et misit
Demetrius ad Ionathan, dicens: Non hęc
tantum faciam tibi, & genti tuæ, sed glo-
ria illustrabo te, & gentem tuam cum fuerit
43 opportunum. * Nunc ergo rectè feceris, si
miseris in auxilium mihi uiros: quia discef-
44 sit omnis exercitus meus.* Et misit ei Iona-
thas tria millia virorum fortium Antio-
chiam: & uenerunt ad regem, & delectatus
45 est rex in aduentu eorum. * Et conuenerunt
qui erant de ciuitate, centum viginti millia
virorum, & volebant interficere regem.
46 * Et fugit rex in aulam: & occupauerunt qui
erant de ciuitate, itinera ciuitatis, & cœpe-
47 runt pugnare. * Et vocauit rex Iudæos in au
xilium, & conuenerũt omnes simul ad eum,
48 & dispersi sunt omnes per ciuitatem: * & oc
ciderunt in illa die centum millia hominũ,
& succenderunt ciuitatem, & ceperunt spo-
lia multa in die illa, & liberauerunt regem.
49 * Et viderunt qui erant de ciuitate, quòd ob
tinuissent Iudæi ciuitatem sicut volebant: &
infirmati sunt mente sua, & clamauerunt ad
50 regem cum precibus, dicentes: * Da nobis
dextras, & cessent Iudæi oppugnare nos, &
51 ciuitatem. * Et proiecerunt arma sua, & fe-
F cerunt pacem, & glorificati sunt Iudæi in
conspectu regis, & in conspectu omnium, qui
erant in regno eius, & nominati sunt in re-
gno: & regressi sunt in Ierusalem habentes
52 spolia multa.* Et sedit Demetrius rex in se-
de regni sui: & siluit terra in conspectu eius.
53 * Et mentitus est omnia quæcumque dixit,
& abalienauit se a Ionatha, & nõ retribuit ei
secundũ beneficia, quæ sibi tribuerat, & vexa
54 bat eũ valde. * Post hæc autẽ reuersus est Try
phon, & Antiochus cum eo puer adolescens,
55 & regnauit, & imposuit sibi diadema. * Et
congregati sunt ad eum omnes exercitus,
quos disperserat Demetrius, & pugnauerunt
56 contra eum: & fugit, & terga vertit. * Et ac-
cepit Tryphõ bestias, & obtinuit Antiochiã:
57 * & scripsit Antiochus adolescens Ionathæ,
dicens: Constituo tibi sacerdotium, & consti
tuo te super quattuor ciuitates, vt sis de ami
58 cis regis. * Et misit illi uasa aurea in ministe-
rium, & dedit ei potestatem bibendi in au-
ro, & esse in purpura, & habere fibulam au-
59 ream: * & Simonem fratrem eius constituit
ducem a terminis Tyri vsque ad fine Aegy-
60 pti. * Et exijt Ionathas, & perambulabat
trans flumen ciuitates: & congregatus est
ad eum omnis exercitus Syriæ in auxilium,
& venit Ascalonem, & occurrerunt ei honori
61 fice de ciuitate. * Et abijt inde Gazã: & cõclu
serunt se qui erãt Gazę: & obsedit eam, & suc
cendit quæ erant in circuitu ciuitatis, & præ-
62 datus est ea. * Et rogauerunt Gazenses Iona
G than, & dedit illis dexteram: & accepit filios
eorum obsides, & misit illos in Ierusalem:
& perambulauit regionem usque Dama-
63 scum. * Et audiuit Ionathas quòd præuarica
ti sunt principes Demetrij in Cades, quæ est
in Galilęa, cum exercitu multo, volentes eũ
64 remouere a negotio regni: * & occurrit illis:
fratrem autem suum Simonem reliquit in-
65 tra prouinciam. * Et applicuit Simon ad
Bethsuram, & expugnabat eam diebus mul-
66 tis, & conclusit eos. * Et postulauerunt ab
eo dextras accipere, & dedit illis: & eiecit eos
inde, & cepit ciuitatem, & posuit in ea præ-
67 sidium. * Et Ionathas, & castra eius applicu
erunt ad aquam Genesar, & ante lucem vi-
68 gilauerunt in campo Asor. * & ecce castra
alienigenarum occurrebant in campo, &
tendebant ei insidias in montibus: ipse autẽ
69 occurrit ex aduerso. * Insidiæ vero exurre-
xerunt de locis suis, & commiserunt præliũ
70 * Et fugerunt qui erant ex parte Ionathæ
omnes, & nemo relictus est ex eis, nisi Ma
thathias filius Absolomi, & Iudas filius Cal
71 phi, princeps militiæ exercitus. * Et scidit
Ionathas vestimenta sua, & posuit terram
72 in capite suo, & orauit. * Et reuersus est Io-
nathas ad eos in prælium, & conuertit eos in
73 fugam, & pugnauerunt. * Et viderunt qui
fugiebant partis illius, & reuersi sunt ad eũ,
& insequebantur cum eo omnes vsque Ca-
des ad castra sua, & peruenerunt vsque illuc.
74 * & ceciderunt de alienigenis in die illa tria
millia virorum: & reuersus est Ionathas in
Ierusalem.

CAP. XII.

1 ET uidit Ionathas quia tempus eum iu-
A uat, elegit viros, & misit eos Romam
statuere, & renouare cum eis amicitiam:
2 * & ad Spartatas, & ad alia loca misit epi-
3 stolas secundum eandem formam. * & abie
runt Romam, & intrauerunt curiam, & di-
xerunt: Ionathas summus sacerdos, & gens
Iudæorum miserunt nos, vt renoueremus
amicitiam, & societatem secundum prısti-
4 num. * Et dederunt illis epistolas ad ipsos
per loca, vt deducerent eos in terrã Iuda cũ
5 pace. * Et hoc est exemplum epistolarum,
6 quas scripsit Ionathas Spartiatis: * IONA-
THAS summus sacerdos, & seniores gen-
tis, & sacerdotes, & reliquus populus Iudęo-
7 rum Spartiatis fratribus salutem. * Iam-
pridem missæ erant epistolæ ad Oniam sum
mum sacerdotem ab Ario, qui regnabat
B apud vos, quoniam estis fratres nostri, si-
cut rescriptum continet, quòd subiectum
8 est. * Et suscepit Onias virum, qui missus fue
rat, cum honore. & accepit epistolas, in qui-
bus significabatur de societate, & amicitia.
9 * Nos, cum nullo horum indigeremus, ha-
bentes solatio sanctos libros, qui sunt in ma-
10 nibus nostris, * maluimus mittere ad vos

renouare

renouare fraternitatem, & amicitiam, ne
forte alieni efficiamur a nobis: multa enim
tempora transierunt, ex quo misistis ad nos.
11 * Nos ergo in omni tempore sine intermis-
sione in diebus sollemnibus, & ceteris, qui-
bus oportet, memores sumus uestri in sa-
crificijs, quæ offerimus, & in obseruationi-
bus, sicut fas est, & decet meminisse fra-
12 trum. * Lætamur itaque de gloria uestra.
13 * Nos autem circumdederunt multæ tribu-
lationes, & multa prælia, & impugnauerunt
14 nos reges, qui sunt in circuitu nostro. * No-
luimus ergo uobis molesti esse, neque cete-
15 ris socijs, & amicis nostris in his prælijs. *
C habuimus enim de cælo auxilium, & libe-
rati sumus nos, & humiliati sunt inimici no-
16 stri. * Elegimus itaque Numenium Antio-
chi filium, & Antipatrem Iasonis filium, &
misimus ad Romanos renouare cum eis ami-
17 citiam, & societatem pristinam. * Mandaui-
mus itaque eis ut ueniant etiam ad uos, &
salutent uos: & reddant uobis epistolas no-
18 stras de innouatione fraternitatis nostræ. *
Et nunc benefacietis respondentes nobis ad
19 hæc. * Et hoc est rescriptum epistolarum,
20 quod miserat Oniæ: * Arius, rex Spartiata-
21 rum Oniæ sacerdoti magno salutem. * In-
uentum est in scriptura de Spartiatis, & Iu-
dæis, quoniam sunt fratres, & quòd sunt de
22 genere Abrahã. * Et nũc ex quo hæc cogno-
uimus, benefacitis scribentes nobis de pace
23 uestra: * Sed & nos rescripsimus vobis: Pe-
cora nostra, & possessiones nostræ, uestræ
sunt: & uestræ, nostræ: mandauimus itaque
24 hæc nunciari uobis. * Et audiuit Ionathas
quoniam regressi sunt principes Demetrij
cum exercitu multo supra quàm prius, pu-
25 gnare aduersus eũ: * & exijt ab Ierusalem, &
occurrit eis in Amathite regione: non enim
D dederat eis spatium vt ingrederentur re-
26 gionem eius. * Et misit speculatores in ca-
stra eorum: & reuersi renunciauerunt quòd
27 constituunt superuenire illis nocte. * Cum
occidisset autem sol, præcepit Ionathas suis
vigilare, & esse in armis paratos ad pu-
gnam tota nocte, & posuit custodes per cir-
28 cuitum castrorum. * Et audierunt aduer-
sarij quòd paratus est Ionathas cum suis
in bello: & timuerunt, & formidauerunt in
corde suo: & accenderunt focos in castris
29 suis. * Ionathas autem, & qui cum eo
erant, non cognouerunt usque mane: uide-
30 bant autem luminaria ardentia, * & secu-
tus est eos Ionathas, & non comprehendit
eos: transierant enim flumen Eleutherum.
31 * Et diuertit Ionathas ad Arabas, qui uo-
E cantur Zãbadæi, & percussit eos, & accepit
32 spolia eorum. * Et iunxit, & uenit Dama-
scum, & perambulabat omnem regionem
33 illam. * Simon autem exijt, & uenit usque
ad Ascalonem, & ad proxima præsidia: &
34 declinauit in Ioppen, & occupauit eam (*
audiuit enim quòd uellent præsidium trade-
re partibus Demetrij) & posuit ibi custodes
35 ut custodirent eam. * Et reuersus est Iona-
thas, & conuocauit seniores populi, & cogi-
36 tauit cum eis ædificare præsidia in Iudæa, *
& ædificare muros in Ierusalem, & exaltare
altitudinem magnam inter medium arcis
& ciuitatis, ut separaret eam a ciuitate, ut
esset ipsa singulariter, & neque emãt, neque
37 uendant. * Et conuenerunt, ut ædificarent
ciuitatem: & cecidit murus, qui erat super
torrentem ab ortu solis, & reparauit eum,
38 qui uocatur Caphetetha: * & Simon ædifi-
cauit Adiada in Sephela, & muniuit eam,
39 & imposuit portas, & seras. * Et cum cogi-
F tasset Tryphon regnare Asiæ, & assumere
diadema, & extendere manum in Antiochũ
40 regem: * timens ne forte non permitteret
eum Ionathas, sed pugnaret aduersus eum,
quærebat comprehendere eum, & occidere.
41 Et exurgens abijt in Bethsan. * Et exiuit
Ionathas obuiam illi cum quadraginta mil-
libus uirorum electorum in prælium, & ve-
42 nit Bethsan. * Et uidit Tryphon quia uenit
Ionathas cum exercitu multo ut extende-
43 ret in eum manus, timuit. * & excepit eum
cum honore, & commendauit eum omnibus
amicis suis, & dedit ei munera: & præce-
pit exercitibus suis ut obedirent ei, sicut si-
44 bi. * Et dixit Ionathæ: Vt quid vexasti vni-
uersum populum, cum bellum nobis non
45 sit? * Et nunc remitte eos in domos suas:
elige autem tibi uiros paucos, qui tecum
sint, & ueni mecum Ptolemaidam, & tra-
dam eam tibi, & reliqua præsidia, & exer-
citum, & uniuersos præpositos negotij, &
46 conuersus abibo: propterea enim veni. * Et
credidit ei, & fecit sicut dixit: & dimisit exer-
47 citum, & abierunt in terram Iuda. * retinuit
autem secum tria millia uirorum: ex quibus
remisit in Galilæam duo millia, mille autẽ
48 venerunt cum eo. * Vt autem intrauit Pto-
G lemaidam Ionathas, clauserunt portas ciui-
tatis Ptolemenses: & comprehenderunt eũ:
& omnes, qui cum eo intrauerant, gladio
49 interfecerunt. * Et misit Tryphon exerci-
tum, & equites in Galilæam, & in campum
magnum ut perderent omnes socios Iona-
50 thæ. * At illi cum cognouissent quia compre-
hensus est Ionathas, & perijt, & omnes, qui
cum eo erant, hortati sunt semetipsos, &
51 exierunt parati in prælium. * Et uidentes
hi, qui insecuti fuerant, quia pro anima res
52 est illis, reuersi sunt: * illi autem uenerunt
omnes cum pace in terram Iuda. Et plan-
xerunt Ionathan, & eos, qui cum ipso e-
53 rant, ualde: & luxit Israel luctu magno. * Et
quæsierunt omnes gentes, quæ erant in cir-
54 cuitu eorum, conterere eos. dixerunt enim *
Non habent principem, & adiuuantẽ: nunc

ergo

ergo expugnemus illos, & tollamus de ho-
minibus memoriam eorum.

CAP. XIII.

1 ET audiuit Simon quòd congregauit
A Tryphon exercitum copiosum ut ueni-
2 ret in terram Iuda, & attereret eam. * Vi-
dens quia in tremore populus est, & in timo
re, ascendit Ierusalem, & congregauit popu-
3 lum: * & adhortans dixit: Vos scitis quan-
ta ego, & fratres mei, & domus patris mei
fecimus pro legibus, & pro sanctis prælia, &
4 angustias quales uidimus: * horum gratia
perierunt fratres mei omnes propter Israel,
5 & relictus sum ego solus. * Et nunc non
mihi contingat parcere animæ meæ in om-
ni tempore tribulationis: non enim melior
6 sum fratribus meis. * Vindicabo itaque
gentem meam, & sancta, natos quoque no-
stros, & uxores: quia congregatæ sunt uni-
uersæ gentes conterere nos inimicitiæ gra-
7 tia. * Et accensus est spiritus populi simul
B ut audiuit sermones istos: * & responde-
8 runt uoce magna dicentes: Tu es dux no-
9 ster loco Iudæ, & Ionathæ fratris tui: * pu-
gna prælium nostrum: & omnia, quæcum-
10 que dixeris nobis, faciemus. * Et congre-
gans omnes uiros bellatores, accelerauit con
summare uniuersos muros Ierusalem, & mu
11 niuit eam in gyro. * Et misit Ionathan fi-
lium Absalomi, & cum eo exercitum nouũ
in Ioppen, & eiectis his, qui erant in ea, remã
12 sit illic ipse. * Et mouit Tryphon a Ptole-
maida cum exercitu multo, ut ueniret in ter-
ram Iuda, & Ionathas cum eo in custodia.
13 * Simon autem applicuit in Addus contra
14 faciem campi. * Et ut cognouit Tryphon
quia surrexit Simon loco fratris sui Iona-
thæ: & quia commissurus esset cum eo præ-
15 lium, misit ad eum legatos, * dicens: Pro
argento, quod habebat frater tuus Ionathas
in ratione regis, propter negotia, quæ ha-
16 buit, detinuimus eum. * Et nunc mitte
argenti talenta centum, & duos filios eius
obsides, ut non dimissus fugiat a nobis, & re-
17 mittemus eum. * Et cognouit Simon quia
C cum dolo loqueretur secum, iussit tamen
dari argentum, & pueros: ne inimicitiam
magnam sumeret ad populum Israel, dicen
18 tem: * Quia non misit ei argentum, & pue
19 ros, propterea periit. * Et misit pueros, &
centum talenta: & mentitus est, & non di-
20 misit Ionathan. * Et post hæc uenit Try-
phon intra regionem, ut contereret eam: &
gyrauerunt per uiam, quæ ducit Ador: & Si-
mon, & castra eius ambulabant in omnem
21 locum quocumque ibant. * Qui autem in
arce erant, miserunt ad Tryphonem legatos,
ut festinaret uenire per desertum, & mitteret
22 illis alimonias. * Et parauit Tryphon om-
nem equitatum, ut ueniret illa nocte: erat
autem nix multa ualde, & non uenit in Ga-
23 laaditim. * Et cum appropinquasset Ba-
scaman, occidit Ionathan, & filios eius il-
24 lic. * Et conuertit Tryphon, & abiit in
25 terram suam. * Et misit Simon, & acce-
D pit ossa Ionathæ fratris sui, & sepeliuit ea in
26 Modin ciuitate patrum eius. * Et plan-
xerunt eum omnis Israel planctu magno, &
27 luxerunt eum dies multos. * Et ædifica-
uit Simon super sepulchrum patris sui &
fratrum suorum ædificium altum uisu, la-
28 pide polito retro & ante: * Et statuit se-
ptem pyramidas, unam contra unam patri
29 & matri, & quattuor fratribus: * & his
circumposuit columnas magnas: & super
columnas arma, ad memoriam æternam: &
iuxta arma naues sculptas, quæ uiderentur
30 ab omnibus nauigantibus mare. * hoc est
sepulchrum, quod fecit in Modin, usque in
31 hunc diem. * Tryphon autem cum iter
faceret cum Antiocho rege adolescente, dolo
32 occidit eum. * Et regnauit loco eius, &
imposuit sibi diadema Asiæ, & fecit plagam
33 magnam in terra. * Et ædificauit Simon
E præsidia Iudææ, muniens ea turribus excel-
sis, & muris magnis, & portis, & seris: & po-
34 suit alimenta in munitionibus. * Et ele-
git Simon uiros, & misit ad Demetrium re-
gem ut faceret remissionem regioni: quia
actus omnes Tryphonis per direptionẽ fue-
35 rant gesti. * Et Demetrius rex ad uerba
ista respondit ei, & scripsit epistolam talem:
36 * R E X Demetrius Simoni summo sacer-
doti, & amico regum, & senioribus, & Gen-
37 ti Iudæorum salutem. * Coronam aureã,
& bahem, quam misistis, suscepimus: & pa-
rati sumus facere uobiscũ pacem magnam,
& scribere præpositis regis remittere uobis
38 quæ indulsimus. * Quæcumque enim con-
stituimus, uobis constant. Munitiones, quas
39 ædificastis, uobis sint. * remittimus quo-
que ignorantias, & peccata usque in hodier-
num diem, & coronam, quam debebatis: &
siquid aliud erat tributarium in Ierusalem,
40 iam non sit tributarium. * Et si qui ex uo-
bis apti sunt conscribi inter nostros, conscri
41 bantur, & sit inter nos pax. * Anno cente-
simo septuagesimo ablatum est iugum Gen
42 tium ab Israel. * Et cœpit populus Israel
F scribere in tabulis, & gestis publicis, anno
primo sub Simone summo sacerdote, ma-
43 gno duce, & principe Iudæorum. * In die-
bus illis applicuit Simon ad Gazam, & cir-
cumdedit eam castris, & fecit machinas, &
applicuit ad ciuitatem, & percussit turrem
44 unam, & comprehendit eam. * Et erupe-
rant qui erant intra machinam in ciuitatẽ:
45 & factus est motus magnus in ciuitate. * Et
ascenderunt qui erant in ciuitate cum uxo-
ribus, & filiis supra murum scissis tunicis

suis,

suis, & clamauerunt uoce magna, postulan
46 tes a Simone dextras sibi dari, * & dixerũt
Non nobis reddas secundum malitias no
47 stras; sed secundum misericordias tuas. * Et
flexus Simon non debellauit eos: eiecit ta-
G men eos de ciuitate, & mundauit ędes, in
quibus fuerant simulacra, & tunc intrauit in
48 eam cum hymnis benedicens Dominum: * &
eiecta ab ea omni immunditia, collocauit in
ea viros, qui legem facerent: & muniuit
49 eam, & fecit sibi habitationem. * Qui au-
tem erant in arce Ierusalem, prohibebantur
egredi & ingredi regionem, & emere, ac ven
dere: & esurierunt valde, & multi ex eis fame
50 perierunt, * & clamauerunt ad Simonem
vt dextras acciperent: & dedit illis: & eie-
cit eos inde, & mundauit arcem a contami-
51 nationibus: * & intrauerunt in eã tertia &
vigesima die secundi mẽsis, anno centesimo
septuagesimo primo cum laude, & ramis
palmarum, & cinyris, & cymbalis, & na-
blis, & hymnis, & canticis, quia contri-
52 tus est inimicus magnus ex Israel. * Et con
stituit vt omnibus annis agerentur dies hi
53 cum lætitia. * Et muniuit montem templi,
qui erat secus arcem, & habitauit ibi ipse, &
54 qui cum eo erant. * Et vidit Simon Ioannẽ
filium suum, quòd fortis prelij vir esset: &
posuit eum ducem uirtutum uniuersarum:
& habitauit in Gazaris.

CAP. XIIII.

1 ANno centesimo septuagesimo secundo
A congregauit rex Demetrius exercitum
suum & abijt in Mediam ad contrahenda si
2 bi auxilia, ut expugnaret Tryphonem. * Et
audiuit Arsaces rex Persidis, & Mediæ, quia
intrauit Demetrius confines suos, & misit
vnũ de principibus suis ut comprehenderet
3 eum uiuum, & adduceret eum ad se. * Et
abijt, & percussit castra Demetrij: & com
prehendit eum, & duxit eum ad Arsacem, &
4 posuit eum in custodiam. Et siluit omnis
terra Iuda omnibus diebus Simonis, & quę
siuit bona genti suæ: & placuit illis potestas
5 eius, & gloria eius omnibus diebus. * Et cum
omni gloria sua accepit Ioppen in portum,
6 & fecit introitum in insulis maris. * Et dila-
tauit fines gentis suæ, & obtinuit regionem.
7 * Et congregauit captiuitatẽ multam, & do-
minatus est Gazaræ, & Bethsura, & arcis &
abstulit immunditias ex ea, & non erat qui
8 resisteret ei. * Et unusquisque colebat terram
suam cum pace: & terra Iuda dabat fructus
9 suos; & ligna camporum fructus suum. * Se
niores in plateis sedebant omnes, & de bonis
terrę tractabant, & iuuenes induebant se glo
10 riam, & stolas belli * Et ciuitatibus tribue-
bat alimonias, & constituebat eas ut essent
uasa munitionis, quoadusque nominatum
est nomen gloriæ eius usque ad extremum
11 terræ. * Fecit pacem super terram, & læta-
12 tus est Israel lætitia magna. * Et sedit vnus-
quisque sub uite sua, & sub ficulnea sua: &
non erat qui eos terreret. * Defecit im-
pugnans eos super terram: reges contriti
14 sunt in diebus illis. * Et confirmauit om-
nes humiles populi sui, & legem ex-
quisiuit, & abstulit omnem iniquum &
15 malum: * sancta glorificauit, & mul-
16 tiplicauit uasa sanctorum. * Et auditum
est Romæ quia defunctus esset Ionathas: &
usque in Spartiatas: & contristati sunt ual-
17 de. * Vt audierunt autem quòd Simon fra-
ter eius factus esset summus sacerdos loco
eius, & ipse obtineret omnem regionem, &
18 ciuitates in ea; * scripserunt ad eum in tabu
C lis æreis, ut renouarent amicitias, & societa-
tem quam fecerant cũ Iuda, & cum Ionatha
19 fratribus eius. * Et lectæ sunt in conspectu
ecclesiæ in Ierusalem. Et hoc exemplum epi
20 stolarũ, quas Spartiatę miserunt: * SPAR-
TIANORVM principes, & ciuitates,
Simoni Sacerdoti magno, & senioribus, &
sacerdotibus, & reliquo populo Iudæorum,
21 fratribus, salutem. * Legati, qui missi sunt
ad populum nostrum, nunciauerunt nobis
de vestra gloria, & honore, ac lætitia: &
22 gauisi sumus in introitu eorum. * Et scri-
psimus quæ ab eis erant dicta in concilijs po
puli, sic: Numenius Antiochi, & Antipa-
ter Iasonis filius, legati Iudæorum, vene-
runt ad nos renouantes nobiscum amicitiã
23 pristinam. * Et placuit populo excipere vi-
ros gloriose, & ponere exemplum sermonũ
eorum in segregatis populi libris, vt sit ad
memoriam populo Spartiatarum. Exem-
D plum autem horũ scripsimus Simoni ma-
24 gno sacerdoti. * Post hæc autem misit Si-
mon Numenium Romam, habentem cly-
peum aureum magnum, pondo mnarum
mille, ad statuendam cum eis societatem.
Cum autem audisset populus Romanus
25 * sermones istos, dixerunt: Quam gratiarum
actionem reddemus Simoni, & filijs eius?
26 * Restituit enim ipse fratres suos, & expu-
gnauit inimicos Israel ab eis, & statuerunt
ei libertatẽ, & descripserunt in tabulis æreis,
27 & posuerunt in titulis in monte Sion. * Et
hoc est exemplum scripturæ: OCTAVA
decima die mensis Elul, anno centesimo se-
ptuagesimo secundo, anno tertio sub Simo-
28 ne sacerdote magno in Asaramel, * in con-
uentu magno sacerdotum & populi, & prin-
cipum gentis, & seniorum regionis, nota
facta sunt hæc: Quoniam frequenter facta
29 sunt prælia in regione nostra. * Simon autẽ
E Mathathiæ filius ex filijs Iarib, & fratres
eius dederunt se periculo, & restiterunt ad-
uersarijs gentis suæ. ut starent sancta ipsorũ,
& lex: & gloria magna glorificauerunt gen-

30 tem suam. * Et congregauit Ionathas gen-
tem suam, & factus est illis sacerdos ma-
gnus, & appositus est ad populum suum.
31 * Et voluerunt inimici eorum calcare, & at-
terere regionem ipsorum, & extendere ma-
32 nus in sancta eorum. * Tunc restitit Simon,
& pugnauit pro gente sua, & erogauit pe-
cunias multas, & armauit uiros uirtutis
33 gentis suæ, & dedit illis stipendia: * & mu
niuit ciuitates Iudææ, & Bethsuram, quæ
erat in finibus Iudææ, vbi erant arma hosti-
um antea: & posuit illic præsidium uiros
34 Iudæos. * Et Ioppen muniuit, quæ erat ad
mare: & Gazaram, quæ est in finibus Azo-
ti, in qua hostes antea habitabant, & collo-
cauit illic Iudæos: & quæcumque apta erant
ad correptionem eorum, posuit in eis.
35 * Et uidit populus actum Simonis, & glo-
riam, quam cogitabat facere genti suæ, & po-
suerunt eum ducem suum, & principem sa-
cerdotum, eo quòd ipse fecerat hæc om-
nia, & iustitiam, & fidem, quam conserua
F uit genti suæ, & exquisiuit omni modo exal
36 tare populum suum. * Et in diebus eius
prosperatum est in manibus eius, vt tolle-
rentur gentes de regione ipsorum, & qui in
ciuitate Dauid erant in Ierusalem in arce,
de qua procedebant, & contaminabant om-
nia, quæ in circuitu sanctorũ sunt, & infere-
37 bãt plagã magna castitati:* collocauit in ea
uiros Iudæos ad tutamentum regionis, & ci-
38 uitatis, & exaltauit muros Ierusalem. * Et
rex Demetrius statuit illi summum sacer-
39 dotium. * Secundum hæc fecit eum ami-
cum suum, & glorificauit eum gloria ma-
40 gna. * Audiuit enim quòd appellati sunt Iu-
dæi a Romanis amici, & socij, & fratres, &
quia susceperunt legatos Simonis glorio-
41 se: * & quia Iudæi, & sacerdotes eorum con
senserunt eum esse ducem suum, & sum-
mum sacerdotem in æternum, donec sur-
42 gat propheta fidelis: * & vt sit super eos
G dux, & vt cura esset illi pro sanctis, &
vt constitueret præpositos super opera eorũ,
& super regionem, & super arma, & super
43 præsidia:* & cura sit illi de sanctis, & ut au
diatur ab omnibus, & scribantur in nomine
eius omnes conscriptiones in regione: & vt
44 operiatur purpura, & auro: * & ne liceat vl-
li ex populo, & ex sacerdotibus irritum fa-
cere aliquid horum, & contradicere his, quæ
ab eo dicuntur, aut conuocare conuentum
in regione sine ipso: & vestiri purpura, &
45 uti fibula aurea. * qui autem fecerit extra
hæc, aut irritum fecerit aliquid horum, reus
46 erit. * Et complacuit omni populo statuere
Simonem, & facere secundum uerba ista.
47 * Et suscepit Simon, & placuit ei ut sum
mo sacerdotio fungeretur, & esset dux, &
princeps gentis Iudæorum, & sacerdotum,
48 & præesset omnibus. * Et scripturam istam
dixerunt ponere in tabulis æreis, & ponere
eas in peribolo sanctorum, in loco celebri:
49 * exemplum autem eorum ponere in æra-
rio, vt habeat Simon, & filii eius.

CAP. XV.

1 ET misit rex Anthiochus filius Demetrij
A epistolas ab insulis maris Simoni sacer
doti, & principi gentis Iudæorum, & vni-
2 uersæ genti: * & erant continentes hunc mo
dum: REX Antiochus Simoni sacerdoti
3 magno & genti Iudæorum salutem. * Quo-
niam quidem pestilentes obtinuerunt regnũ
patrum nostrorum, volo autem uendicare
regnum, & restituere illud sicut erat antea:
& electam feci multitudinem exercitus, &
4 feci naues bellicas. * Volo autem procede-
re per regionem vt vlciscar in eos, qui corru
perunt regionem nostram, & qui desolaue-
5 runt ciuitates multas in regno meo. * Nunc
ergo statuo tibi omnes oblationes, quas re-
miserunt tibi ante me omnes reges, & quæ-
6 cumque alia dona remiserunt tibi: * & per-
mitto tibi facere percussuram proprij nu-
7 mismatis in regione tua: * Ierusalem autẽ
B sanctam esse, & liberam: & omnia arma,
quę fabricata sunt, & præsidia, quæ constru-
8 xisti, quę tenes, maneant tibi. * Et omne de-
bitum regis: & quæ futura sunt regi, ex hoc,
9 & in totum tempus remittuntur tibi. * Cũ
autem obtinuerimus regnum nostrum, glo-
rificabimus te, & gentem tuam, & templũ
gloria magna ita ut manifestetur gloria ue-
10 stra in vniuersa terra. * Anno centesimo se-
ptuagesimo quarto exijt Antiochus in terrã
patrum suorum, & conuenerunt ad eum om
nes exercitus, ita ut pauci relicti essent cum
11 Tryphone. * Et insecutus est eum Antiochus
rex, & uenit Doram fugiens per maritimã.
12 * sciebat enim quòd congregata sunt mala
13 in eum, & reliquit eum exercitus. * & ap-
C plicuit Antiochus super Doram cum centũ
uiginti millibus uirorum belligeratorum, &
14 octo millibus equitum: * & circuiuit ciui-
tatem, & naues a mari accesserunt: & vexa-
bant ciuitatem a terra, & mari, & nemi-
15 nem sinebant ingredi, vel egredi. * Venit
autem Numenius, & qui cum eo fuerant,
ab urbe Roma, habentes epistolas regibus,
& regionibus scriptas, in quibus contine-
16 bantur hæc: * LVCIVS consul Roma-
17 norum, Ptolemæo regi salutem. * Legati
Iudæorum uenerunt ad nos amici nostri, re-
nouantes pristinam amicitiam, & societatẽ,
missi a Simon principe Sacerdotum, & po-
18 pulo Iudæorum: * Attulerunt autem & cly-
19 peum aureum mnarum mille. * Placuit ita-
que nobis scribere regibus, & regionibus,
ut non inferant illis mala, neque impugnent
eos, & ciuitates eorum, & regiones eorum:

& vt

& vt non ferant auxilium pugnantibus ad-
20 uersus eos. * Visum autem est nobis accipe-
21 re ab eis clypeum. * Siqui ergo pestilentes
D refugerunt de regione ipsorum ad nos, tra-
diter eos Simoni principi sacerdotum, ut uin
22 dicet in eos secundum legem suam. * Hæc
eadem scripta sunt Demetrio regi, & At-
23 talo, & Arriarathi, & Arsaci, * & in omnes re-
giones: & Lampsaco, & Spartiatis, & in
Delum, & in Myndum, & in Sicyonem, &
in Cariam, & in Samum, & in Pamphy-
liam, & in Lyciam, & in Alicarnassum, &
in Coo, & in Siden, & in Aradon, & in
Rhodum, & in Phaselidem, & in Gortyn-
nam, & Gnidum, & Cyprum, & Cyrenen.
24 * Exemplum autem eorum scripserunt Si-
moni principi sacerdotum, & populo Iu-
25 dæorum. * Anthiochus autem rex applicuit
castra in Doram secundo, admouens ei sem-
per manus, & machinas faciens: & con-
26 clusit Tryphonem, ne procederet. * & misit
ad eum Simon duo millia virorum electo-
rum lo auxilium, & argentum, & aurum,
27 & vasa copiosa: * & noluit ea accipere, sed
rupit omnia, quæ pactus est cum eo antea,
28 & alienauit se ab eo. * Et misit ad eum
Athenobium vnum de amicis suis, vt tra-
ctaret cum ipso, dicens: Vos teoetis Iop-
pen, & Gazaram, & arcem, quæ est io Ie-
29 rusalem, ciuitatis regni mei: * fines earum
desolastis, & fecistis plagam magnam in ter
ra, & dominati estis per loca multa in regno
30 meo. * Nunc ergo tradite ciuitates quas oc-
cupastis, & tributa locorum, in quibus do-
31 minati estis extra fines Iudææ. * sin autem,
date pro illis quingenta talenta argenti, &
exterminij, quod exterminastis, & tribu-
torum ciuitatum alia talenta quingenta:
sin autem, veniemus, & expugnabimus
32 vos. * Et venit Athenobius amicus regis in
F Ierusalem, & uidit gloriam Simonis, & cla-
ritatem in auro, & argento, & apparatum
copiosum: & obstupuit: & retulit ei verba
33 Regis. * Et respondit ei Simon, & dixit ei:
Neque alienam terram sumpsimus, neque
aliena detinemus: sed hereditatem patrum
nostrorum, quæ iniuste ab inimicis nostris
34 aliquo tempore possessa est. * Nos vero
tempus habentes, vindicamus hereditatem
35 patrum nostrorum. * Nam de Ioppe, &
Gazara quæ expostulas, ipsi faciebant in po-
polo plagam magnam, & in regione nostra
horum damus talenta centum. Et non re-
36 spondit ei Athenobius verbum. * Reuersus
autem cum ira ad regem, renunciauit ei uer
G ba ista, & gloriam Simonis, & uniuersa,
37 quæ vidit, & iratus est rex ira magna. * Try
38 phon auté fugit oaui in Orthosiada. * Et cō
stituit rex Cendebæum ducem maritimi,
& exercitum peditum & equitum dedit illi.
39 * Et mandauit illi mouere castra contra fa-
ciem Iudeę: & mandauit ei ædificare Ge-
dorem, & obstruere portas ciuitatis, & de-
bellare populum. Rex autem persequeba-
40 tur Tryphonem. * Et peruenit Cendebæus
Iamniam, & cœpit irritare plebem, & con-
culcare Iudæam, & captiuare populum, &
41 interficere, & ædificare Gedorem. * Et collo-
cauit illic equites, & exercitum: ut egressi
perambularent uiam Iudææ, sicut consti-
tuit ei rex.

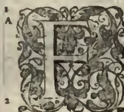
CAP. XVI.

1 ET ascendit Ioannes de Gazaris, & nun-
A ciauit Simooi patri suo quæ fecit Cen-
2 debæus in populo ipsorum. * Et uocauit Si-
mon duos filios seniores, Iudam, & Ioannē,
& ait illis: Ego, & fratres mei, & domus pa-
tris mei, expugnauimus hostes Israel ab ado
lescētia usq. in hunc diē: & prosperatū est in
3 manibus nostris liberare Israel aliquoties. *
Nunc autē senui, sed estote loco meo, & fra-
tres mei, & egressi pugnate pro gente nostra:
4 auxilium uero de cęlo uobiscum sit. * Et ele
git de regione uiginti millia uirorum bel-
ligeratorum, & equites; & profecti sunt ad
5 Cendebæum: & dormierunt in Modin. * Et
surrexerunt mane, & abierunt in campum:
& ecce exercitus copiosus in obuiam illis pe
ditum, & equitum, & fluuius torrens erat
6 inter medium ipsorum. * Et admouit castra
contra faciem eorū ipse, & populus eius, &
uidit populum trepidantem ad transfretan-
dum torrentem, & transfretauit primus: &
uiderunt eum uiri, & transierunt post eum.
7 * Et diuisit populum, & equites in medio
peditum: erat autem equitatus aduersarium
8 copiosus nimis. * Et exclamauerunt sacris
tubis, & io fugam conuersus est Cendebæus
& castra eius: & ceciderunt ex eis multi vul
nerati: residui autem in munitionem fuge
9 runt. * Tunc vulneratus est Iudas frater Ioā
nis: Ioannes autem insecutus est eos, donec
10 uenit Cedronem, quam ædificauit: * & fu
gerunt usque ad turres, quæ erant in agris
Azoti, & succendit eas igni. Et ceciderunt
ex illis duo millia uirorum, & reuersus est
11 in Iudæā in pace. * & Ptolemæus filius Al o-
bi constitutus erat dux in campo Iericho, &
12 habebat argentum, & aurum multum. * erat
13 enim gener summi sacerdotis. * Et exaltatū
est cor eius, & uolebat obtinere regionem,
& cogitabat dolum aduersus Simonem, &
14 filios eius, ut tolleret eos. * Simon autem,
perambulans ciuitates, quæ erant in regione
C Iudææ, & solicitudinem gerens earum, de-
scendit in Iericho ipse, & Mathathias filius
eius, & Iudas, anno centesimo septuagesi-
mo septimo, mense undecimo: hic est mēsis
15 Sabath. * Et suscepit eos filius Abobi in

munitiunculam, quæ vocatur Doch, cum do-
lo, quam ædificauit: & fecit eis conuiuium
16 magnum, & abscondit illic viros. * Et cum
inebriatus esset Simon, & filij eius, surrexit
Ptolemæus cum suis, & sumpserunt arma
sua, & intrauerunt in conuiuium, & occide-
runt eum, & duos filios eius, & quosdam
17 pueros eius. * & fecit deceptionem ma-
gnam in Israel, & reddidit mala pro
18 bonis. * Et scripsit hęc Ptolemęus, &
misit regi vt mitteret ei exercitum in au-
xilium, & traderet ei regionem, & ciuitates
19 eorum, & tributa. * Et misit alios in Gaza-
ram tollere Ioannem: & tribunis misit epi-
stolas, vt venirent ad se, & daret eis argentũ,
20 & aurum, & dona. * Et alios misit occupa-
D re Ierusalem, & montem templi. * Et præ-
21 currens quidam, nunciauit Ioanni in Gaza-
ra, quia perijt pater eius, & fratres eius, &
22 quia misit te quoque interfici. * Vt audiuit
autem, vehementer expauit: & comprehen-
dit viros, qui venerant perdere eum, & occi-
dit eos: cognouit enim quia quærebant eum
23 perdere. * Et cetera sermonum Ioannis, &
bellorum eius, & bonarum virtutũ, quibus
fortiter gessit, & ædificij murorum, quos ex-
24 truxit, & rerum gestarum eius: * ecce hæc
scripta sunt in libro dierum sacerdotij eius,
ex quo factus est princeps sacerdotum post
patrem suum.

LIBER SECVNDVS MACHABAEORVM.

CAPVT PRIMVM.

1 RATRIBVS,
A qui sunt per Aegy
ptum, Iudæis, sa-
lutem dicunt fra-
tres, qui sunt in Ie
rosolymis, Iudæi,
& qui in regione
Iudææ, & pacem
2 bonam. * Benefa-
ciat vobis Deus,
& meminerit testamenti sui, quod locutus
est ad Abraham, & Isaac, & Iacob seruorum
3 suorum fidelium: * & det uobis cor omni-
bus ut colatis eum, & faciatis eius voluntatẽ
4 corde magno, & animo uolẽti. * Adaperiat
cor uestrum in lege sua, & in præceptis suis,
5 & faciat pacem. * Exaudiat orationes ue-
stras, & reconcilietur uobis, nec uos deserat
6 in tempore malo. * Et nunc hic sumus oran
7 tes pro vobis. * Regnante Demetrio, anno
B centesimo sexagesimo nono, nos Iudæi scri
psimus uobis in tribulatione, & impetu, qui
superuenit nobis in istis annis, ex quo reces-
8 sit Iason a sancta terra, & a regno. * Portam
succenderunt, & effuderunt sanguinem inno
centem: & orauimus ad Dominum, & exau
diti sumus, & obtulimus sacrificium, & si-
milaginem, & accendimus lucernas, & pro-
9 posuimus panes. * Et nunc frequentate dies
10 scenopegiæ mensis Casleu. * Anno centesi-
C mo octogesimo octauo, populus, qui est Ie-
rosolymis, & in Iudæa, Senatusque & Iudas,
Aristobolo magistro Ptolemæi regis, qui est
de genere christorum sacerdotũ, & his, qui
in Aegypto sunt, Iudæis salutem, & sanita-
11 tem. * De magnis periculis a Deo liberati,
magnifice gratias agimus ipsi, ut pote qui
12 aduersus talem regem dimicauimus. * Ipse
enim ebullire fecit de Perside eos, qui pu-
gnauerunt contra nos, & sanctam ciuitatem.
13 * Nam cum in Perside esset dux ipse, & cũ
ipso immensus exercitus, cecidit in templo
Naneæ, consilio deceptus sacerdotũ Naneæ.
14 * etenim cum ea habitaturus uenit ad locũ
Antiochus, & amici eius, & ut acciperet pe-
15 cunias multas dotis nomine. * Cumq. pro-
D posuissent eas sacerdotes Naneæ, & ipse cũ
paucis ingressus esset intra ambitum fani,
16 clauserunt templum, * cum intrasset An-
tiochus: apertoque occulto aditu tẽpli, mit-
tentes lapides percusserunt ducem, & eos
qui cum eo erant, & diuiserunt mẽbratim,
& capitibus amputatis foras proiecerunt.
17 * Per omnia benedictus Deus, qui tradidit
18 impios. * Facturi igitur quinta & uigesima
die mensis Caslau purificationẽ tẽpli, neces-
sarium duximus significare uobis: vt & uos
quoq. agatis diẽ scenopegię, & diẽ ignis, qui
datus est quando Nehemias ædificato tẽplo
19 & altari obtulit sacrificia. * Nam cum in
E Persidem ducerentur patres nostri, sacerdo-
tes, qui tunc cultores Dei erant, acceptum
ignẽ de altari occulte absconderunt in valle,
vbi erat puteus altus, & siccus, & in eo con-

tutati sunt eum, ita vt omnibus ignotus esset
20 locus. * Cum autem præterissent anni mul-
ti, & placuit Deo vt mitteretur Nehemias
a rege Persidis, nepote sacerdotum illorum,
qui absconderant, misit ad requirendum
ignẽ: & sicut narrauerunt nobis, non inuene-
21 runt ignem, sed aquam crassam. * Et ius-
sit eos haurire, & afferre sibi: & sacrificia,
quæ imposita erant, iussit sacerdos Nehe-
mias aspergi ipsa aqua, & ligna, & quæ erant
22 superposita. * Vtq. hoc factum est, & tem-
pus affuit, quo sol refulsit, qui prius erat in
nubilo, accensus est ignis magnus, ita vt
23 omnes mirarentur. * Orationem autem fa-
ciebant omnes sacerdotes, dum consumma-
retur sacrificium, Ionatha inchoante, ce-
24 teris autem respondentibus. * Et Nehe-
F miæ erat oratio hunc habens modum:
DOMINE Deus omnium creator, terri-
bilis, & fortis, iustus, & misericors, qui
25 solus es bonus rex, * solus præstans, solus iu-
stus, & omnipotens, & æternus, qui liberas
Israel de omni malo, qui fecisti patres ele-
26 ctos, & sanctificasti eos: * accipe sacrificium
pro vniuerso populo tuo Israel, & custodi
27 partem tuam, & sanctifica. * Congrega di-
spersionem nostram, libera eos, qui serui-
unt Gentibus, & contemptos & abomi-
natos respice: vt sciant Gentes quia tu es
28 Deus noster. * Afflige opprimentes nos, &
29 contumeliam facientes in superbia. * Con-
stitue populum tuum in loco sancto tuo,
30 | sicut dixit Moyses. * Sacerdotes autem | Deu.30. a.3.5 Inf.2.d.18
G psallebant hymnos, vsquequo consumptum
31 esset sacrificiũ. * Cum autem consumptum
esse sacrificiũ, ex residua aqua Nehemias
32 iussit lapides maiores perfundi. * Quod vt
factum est, ex eis flamma accensa est: sed ex
lumine, quod refulsit ab altari, consumpta
33 est. * Vt vero manifestata est res, renuncia-
tũ est regi Persarum quod in loco, in quo
ignem absconderant hi, qui translati fuerãt,
sacerdotes, aqua apparuit, de qua Nehe-
mias, & qui cum eo erãt, purificauerunt sa-
34 crificia. * Considerans autem rex, & rem
diligenter examinans, fecit ei templum, vt
35 probaret quod factum erat. * & cum pro-
basset, sacerdotibus donauit multa bona, &
alia atque alia munera, & accipiens manu
36 sua tribuebat eis. * Appellauit aũt Nehemias
hunc locũ Nephthar, quod interpretatur Pu
rificatio. Vocatur autem apud plures Nephi.

CAP. II.

1 INueuitur autem in descriptionibus Ie-
A remiæ prophetæ, quod iussit eos ignem
accipere qui transmigrabant: vt significatũ
2 est, & ut mandauit transmigratis. * Et de-
dit illis legem ne obliuiscerentur præcepta
Domini, & vt non exerrarent mẽtibus viden-
tes simulachra aurea, & argentea, & or-
3 namenta eorum. * Et alia huiusmodi di-
cens, hortabatur ne legem amouerent a
4 corde suo. * Erat autem in ipsa scriptura,
quomodo tabernaculum, & arcam iussit pro
pheta diuino responso ad se facto comitari
secũ, vsquequo exijt in montem, | in quo | Deu.34. a.1
Moyses ascendit, & vidit Dei hereditatem.
5 * Et ueniens ibi Ieremias inuenit locum
B speluncæ: & tabernaculum, & arcam, & alta
re incensi intulit illuc, & ostium obstruxit.
6 * Et accesserunt quidam simul, qui sequebã
tur, vt notarent sibi locum: & non potue
7 runt inuenire. * Vt autem cognouit Iere-
mias, culpans illos, dixit: Quod ignotus erit
locus, donec congreget Deus cõgregationẽ
8 populi, & propitius fiat: * & tunc Domi-
nus ostendet hæc, & apparebit maiestas Do-
mini, & nubes erit, sicut & Moysi manife-
stabatur, & | sicut cum Salomon petijt ut lo
cus sanctificaretur magno Deo, manifesta- | 3.Re.8. b.24
9 bat hæc. * Magnifice etenim sapientiam
tractabat: & vt sapientiam habens, | ob- | 2.Par.6.c.14
tulit sacrificium dedicationis, & consum-
10 mationis templi. * Sicut & Moyses orabat | Leu.9. d.34
ad Dominum, & descendit ignis de cælo, &
C consumpsit holocaustum, sic | & Salomon
orauit, & descendit ignis de cælo, & con- | 2.Par.7. a.1
11 sumpsit holocaustum. * Et dixit Moyses, |
eo quod non sit comestum quod erat pro pec | Leu.10. d.16.17
12 cato, consumptum est. * Similiter & Sal-
lomon octo diebus celebrauit dedicationẽ.
13 * Inferebantur autem in descriptionibus, &
commentarijs Nehemiæ hæc eadem: & ut
construens bibiliothecam congregauit de re
gionibus libros, & Prophetarum, & Dauid
14 & epistolas Regum, & de donarijs. * Simili-
ter autem & Iudas ea, quæ deciderant per
bellum, quod nobis acciderat, congre-
15 gauit omnia, & sunt apud nos. * Si ergo
desideratis hæc, mittite qui perferant vobis
16 * Acturi itaque purificationem scripsimus
D uobis: bene ergo facietis, si egeritis hos dies.
17 * Deus autem, qui liberauit populum
suum, & reddidit hereditatem omnibus,
& regnum, & sacerdotium, & sanctificatio
18 nem, * | sicut promisit in lege, speramus | Deu.30. a.35
quod cito nostri miserebitur, & congrega-
19 bit de sub cælo in locum sanctum. * Eripuit
enim nos de magnis periculis, & locum pur
20 gauit. * De Iuda vero Machabæo, & fratri
bus eius, & de templi magni purificatione,
21 & de aræ dedicatione: * sed & de prælijs,
E quæ pertinent ad Antiochum Nobilem,
22 & filium eius Eupatorem: * & de illumi-
nationibus, quæ de cælo factę sunt ad eos, qui
pro Iudæis fortiter fecerunt, ita ut uniuersã
regionem, cum pauci essent, uindicarent, &
23 barbaram multitudinem fugarent, * & fa-
mosissimum in toto orbe templum recupera
rent, & ciuitatem liberarent, & leges, quæ

abolitæ erant, restituerentur, Domino cum
24 omni tranquillitate propitio facto illis.* Ité
que ab Iasone Cyrenæo quinque libris com
prehensa tentauimus nos uno volumine bre
25 uiare.* Considerantes enim multitudinem
F librorum, & difficultatem volentibus aggre
di narrationes historiarum propter multitu-
26 dinem rerum,* curauimus uolentibus qui
dem legere, ut esset animi oblectatio: stu-
diosis vero, ut facilius possint memoriæ com
mendare: omnibus autem legentibus utili-
27 tas conferatur.* Et nobis quidem ipsis, qui
hoc opus breuiandi causa suscepimus, non
facilem laborem, immo uero negotium ple
num vigiliarum, & sudoris assumpsimus.
28 * Sicut hi, qui præparant conuiuium, & quæ
runt aliorum uoluntati parere propter mul
torum gratiam, libenter laborem sustine-
29 mus.* Veritatem quidem de singulis auctori
bus concedentes, ipsi autem secundum da
30 tam formam breuitati studentes.* Sicut enim
G nouæ domus architecto de uniuersa structu
ra curandum est: ei vero, qui pingere curat,
quæ apta sunt ad ornatum, exquirenda sunt:
31 ita æstimãdum est & in nobis.* Et enim in-
tellectum colligere, & ordinare sermonem,
& curiosius partes singulas quasque disqui-
32 rere, historiæ congruit auctori.* Breuitatem
vero dictionis sectari, & executiones rerum
33 vitare, breuianti concedendum est.* Hinc er
go narrationem incipiemus: de præfatione
tantum dixisse sufficiat. stultum etenim est
ante historiam effluere, in ipsa autem histo-
ria succingi.

CAP. III.

1 IGitur cum sancta ciuitas habitaretur in
A omni pace, leges etiam adhuc optime cu
stodirentur, propter Oniæ pontificis pietatẽ,
2 & animos odio habentes mala,* fiebat ut &
ipsi reges, & principes locum summo hono-
re dignum ducerent, & templum maximis
3 muneribus illustrarent: * ita ut Seleucus
Asiæ rex de redditibus suis præstaret om-
nes sumptus ad ministerium sacrificiorum
4 pertinentes.* Simon autem de tribu Ben-
iamin præpositus templi constitutus, con-
tendebat, obsistente sibi principe sacerdo-
tum, iniquum aliquid in ciuitate moliri.
5 * Sed cum uincere Oniam non posset, venit
ad Apollonium Tharsææ filium, qui eo tem
6 pore erat dux Cœlesyriæ, & Phœnicis: * &
nunciauit ei, pecuniis innumerabilibus ple-
num esse ærarium Ierosolymis, & commu-
nes copias immensas esse, quæ non perti-
nent ad rationem sacrificiorum: esse autem
possibile sub potestate regis cadere vniuersa.
7 * Cumq. retulisset ad regem Apollonius de
pecuniis, quę delatæ erant, ille accitum He
B liodorum, qui erat super negotia eius, mi-
sit cum mandatis, ut prædictam pecuniam
8 transportaret.* Statimq. Heliodorus iter
est aggressus, specie quidem quasi per Cœ-
lesyriam, & Phœnicen ciuitates esset pera-
graturus, re vera autem regis propositum
9 perfecturus.* Sed, cum venisset Ierosolymã,
& benigne a summo sacerdote in ciuitate
esset exceptus, narrauit de dato indicio pecu
niarum: &, cuius rei gratia adesset, aperuit:
interrogabat autem, si uere hæc ita essent.
10 * Tunc summus sacerdos ostendit deposità
esse hæc, & victualia uiduarum, & pupil-
11 lorum:* quędam uero esse Hircani Tobię vi
ri valde eminentis, in his, quæ detulerat im-
pius Simon: vniuersa autem argenti talenta

esse

12 esse quadringenta, & auri ducenta. * decipi
vero eos, qui credidissent loco, & templo,
quòd per vniuersum mundum honoratur,
pro sui veneratione, & sanctitate omnino
13 impossibile esse. * At ille pro his, quæ ha-
C bebat in mandatis a rege, dicebat omni ge-
14 nere regi ea esse deferenda. * Constituta au-
tem die intrabat de his Heliodorus ordina-
turus. Non modica vero per vniuersam ci-
15 uitatem erat trepidatio. * Sacerdotes au-
tem ante altare cum stolis sacerdotalibus ia-
ctauerunt se, & inuocabant de cælo eũ, qui
de depositis legem posuit, vt his, qui, de-
16 posuerant ea, salua custodiret. * Iam vero
qui uidebat summi sacerdotis uultum, men-
te uulnerabatur: facies enim, & color im-
mutatus declarabat internũ animi dolorem.
17 * circumfusa enim erat mœstitia quædam
vi:o, & horror corporis, per quem mani-
festum aspicientibus dolor cordis eius effi-
18 ciebatur. * Alij etiã gregatim de domibus cõ
fluebant, publica supplicatione obsecrantes,
pro eo quod in contemptũ locus esset uentu
19 rus. * Accinctæq. mulieres ciliciis pectus, per
D plateas confluebant. sed & uirgines, quæ
conclusæ erant, procurrebant ad Oniam,
aliæ autem ad muros, quædam uero per fe-
20 nestras aspiciebant: * uniuersæ autem pro-
tendentes manus in cælum, & deprecaban-
21 tur. * erat enim misera commistæ multitu-
dinis, & magni sacerdotis in agone constitu-
22 ti expectatio. * Et hi quidem inuocabant
omnipotentem Deum, ut credita sibi his,
qui crediderant, cum omni integritate con-
23 seruarentur. * Heliodorus autem, quod de-
creuerat, perficiebat eodem loco ipse cum
24 satellitibus circa ærarium præsens. * Sed spi-
E ritus omnipotentis Dei magnam fecit suæ
ostensionis euidẽtiam, ita ut omnes qui ausi
fuerant parere ei, ruentes Dei uirtute, in
dissolutionem, & formidinẽ conuerterentur.
25 * Apparuit enim illis quidam equus terribi-
bilem habens sessorem, optimis operimentis
adornatus: isq. cum impetu Heliodoro prio-
res calces elisit. qui autem ei sedebat, uide-
26 batur arma habere aurea. * Alii etiam ap-
paruerunt duo iuuenes uirtutẽ decori, opti-
mi gloria, speciosiq. amictu: qui circumstete-
runt eum, & ex utraque parte flagellabant,
sine intermissione multis plagis uerberãtes.
27 * Subito autẽ Heliodorus concidit in terrã;
cumq. multa caligine circumfusum rapuerũt
atque in sella gestatoria positum eiecerunt.
28 * Et is, qui cum multis cursoribus, & satelli-
tibus prædictũ ingressus est ærarium, por-
tabatur nullo sibi auxilium ferente, mani-
29 festa Dei cognita uirtute: * & ille quidem
per diuinam uirtutem iacebat mutus, at-
30 que omni spe & salute priuatus. * Hi au-
F tem Dominum benedicebant, quia magnifi-
cabat locum suum: & templum, quòd paulo
ante timore ac tumultu erat plenum, appa-
rente omnipotente Domino, gaudio & læ-
31 titia impletum est. * Tunc uero ex amicis
Heliodori quidã rogabant confestim Oniã,
ut inuocaret Altissimum, ut uitam donaret
ei, qui in supremo spiritu erat constitutus.
32 * Considerans autem summus sacerdos ne
forte rex suspicaretur malitiam aliquam ex
Iudæis circa Heliodorum consummatam,
obtulit pro salute uiri hostiam salutarem.
33 * Cumq. summus sacerdos exoraret, iidem
iuuenes eisdem uestibus amicti, astantes He-
liodoro, dixerunt: Oniæ sacerdoti gratias age:
nam propter eum Dominus tibi uitam do-
34 nauit. * tu autẽ a Deo flagellatus, nuncia
omnibus magnalia Dei, & potestatem. * Et
35 his dictis, non comparuerunt. * Heliodorus
G autem, hostia Deo oblata, & uotis magnis
promissis ei, qui uiuere illi concessit, & Oniæ
gratias agens, recepto exercitu, repedabat
36 ad regem. * Testabatur autem omnibus ea
quæ sub oculis suis uiderat opera magni Dei.
37 * Cum autem rex interrogasset Heliodorũ,
quis esset aptus adhuc semel Ierosolymam
38 mitti, ait: * Si quem habes hostem, aut re-
gni tui insidiatorem, mitte illuc, & flagella-
tum eum recipies, si tamen euaserit: eo quòd
49 in loco sit uere Dei quædam uirtus. * Nam
ipse, qui habet in celis habitationem, uisita-
tor, & adiutor est loci illius, & uenientes ad
40 malefaciendum percutit, ac perdit. * Igi-
tur de Heliodoro, & ærarii custodia ita res
se habet.

CAP. IIII.

1 SImon autem prædictus pecuniarum, &
A patriæ delator, male loquebatur de
Onia, tamquam ipse Heliodorum instigas-
set ad hæc, & ipse fuisset incentor malorũ:
2 * prouisoremq. ciuitatis, ac defensorem gen
tis suæ, & æmulatorem legis Dei audebat in-
3 sidiatorem regni dicere. * Sed, cum inimi-
citiæ intantum procederent, vt etiam per
quosdam Simonis necessarios homicidia fie
4 rent: * cõsiderans Onias periculũ contentio-
nis, & Apollonium insanire, utpote ducem
Cœlesyriæ, & Phœnicis, ad augendam mali-
5 tiam Simonis, ad regem se contulit, * non
ut ciuium accusator, sed communem utilita
tem apud semetipsum uniuersæ multitudi-
6 nis considerans. * Videbat enim sine regali
prouidentia impossibile esse pacem rebus
dari, nec Simonem posse cessare a stultitia
7 sua. * Sed post Seleuci uitæ excessum, cum
suscepisset regnum Anthiochus, qui Nobi-
lis appellabat, ambiebat Iason frater Oniæ
8 summum sacerdotium: * adito rege, promit
tens ei argenti talenta trecenta sexaginta, &
9 ex redditibus aliis talenta octoginta, * su-
per hæc promittebat & alia centum

quinquaginta, si potestati eius concederetur
B gymnasium, & ephebiam sibi constituere,
& eos, qui in Ierosolymis erant, Anthio-
10 chenos scribere. * Quod cum rex annuisset,
& obtinuisset principatum, statim ad gen-
tilem ritum contribules suos transferre cœ-
11 pit. * & amotis his, quę humanitatis causa
Iudęis a regibus fuerant constituta, per Ioan
nem patrem Eupolemi, qui apud Romanos
de amicitia, & societate functus est legatio-
ne legitima, ciuium iura destituens, praua
12 instituta sanciebat. * Etenim ausus est sub
ipsa arce gymnasium constituere, & opti-
mos quosque epheborum in lupanaribus
13 ponere. * Erat autem hoc non initium, sed
incrementum quoddam, & profectus gen-
tilis, & alienigenæ conuersationis, propter
impij, & non sacerdotis Iasonis nefarium,
14 & inauditum scelus: * ita vt sacerdotes iam
non circa altaris officia dediti essent, sed con
tempto templo, & sacrificijs neglectis festi-
narent participes fieri palæstræ, & prębitio-
15 nis eius iniustę, & in exercitijs disci. * &
C patrios quidem honores nihil habentes,
16 Gręcas glorias optimas arbitrabantur: * qua
rum gratia periculosa eos contentio habe-
bat, & eorum instituta æmulabantur, ac per
omnia his consimiles esse cupiebant, quos
17 hostes, & peremptores habuerant. * In le-
ges enim diuinas impie agere impune non ce
18 dit: sed hoc tempus sequens declarabit. * Cũ
autem quinquennalis agon Tyri celebrare-
19 tur, & rex præsens esset, * misit Iason fa-
cinorosus ab Ierosolymis uiros peccatores,
portantes argenti didrachmas trecentas in
sacrificium Hęrculis, quas postulauerunt
hi, qui asportauerant ne in sacrificijs ero-
garentur, quia non oporteret, sed in alios
20 sumptus eas deputari. * Sed hæ oblatæ sunt
quidem ab eo, qui miserat, in sacrificium
Herculis propter, pręsentes autem datę sunt
21 in fabricam nauium triremium. * Misso
autem in Aegyptum Apollonio Mnesthei fi-
lio propter primates Ptolemæi Philometo-
ris regis, cum cognouisset Anthiochus alie-
num se a negotijs regni effectum, proprijs
vtilitatibus consulens, profectus inde uenit
22 Ioppen, & inde Ierosolymam. * Et magni-
fice ab Iasone, & ciuitate susceptus, cum
D facularum luminibus, & laudibus ingressus
est: & inde in Phœnicen exercitum conuer-
23 tit. * Et post triennij tempus misit Iason Me
nelaum supra dicti Simonis fratrem portan-
tẽ pecunias regi, & de negotijs necessarijs
24 responsa perlaturum. * At ille commenda-
tus regi, cum magnificasset faciem potesta-
tis eius, in semetipsum retorsit summum sa-
cerdotium, superponens Iasoni talenta argẽ-
25 ti trecenta. * Acceptisq. a rege mandatis, ve-
nit, nihil quidẽ habens dignum sacerdotio:
animos vero crudelis tyranni, & feræ beluæ

26 iram gerens. * Et Iason quidẽ, qui propriũ fra
trem captiuauerat, ipse deceptus profugus
27 in Ammanitẽ expulsus est regionem. * Mene
laus autem principatum quidem obtinuit: de
pecunijs vero regi promissis, nihil agebat, cũ
exactionem faceret Sostratus, qui arci erat
28 præpositus. * nam ad hunc exactio vecti-
galium pertinebat: quam ob causam utri-
29 que ad regem sunt euocati. * Et Mene-
laus amotus est a sacerdotio, succedente Ly-
simacho fratre suo: Sostratus autem pręla-
30 tus est Cyprijs. * Et cum hæc agerentur,
E contigit, Tharsenses, & Mallotas seditionem
mouere, eo quod Antiochidi regis concubinæ
31 dono essent dati. * Festinanter itaque rex ve
nit sedare illos, relicto suffecto vno ex comi-
32 tibus suis Andronico. * Ratus autem Mene-
laus accepisse se tempus opportunum, aurea
quædam vasa e templo furatus donauit An-
dronico, & alia vendiderat Tyri, & per vici-
33 nas ciuitates. * Quod cum certissime cogno-
uisset Onias, arguebat eum, ipse in loco tu-
to se continens Anthiochię secus Daphnem.
34 * Vnde Menelaus accedens ad Andronicũ, ro
gabat vt Oniam interficeret. Qui cum venis-
set ad Oniam, & datis dextris cum iureiuran
do (quamuis esset ei suspectus) suasisset de
asylo procedere, statim eum peremit, non
35 veritus iustitiam. * Ob quam causam non
solum Iudæi, sed alię quoque nationes indi-
gnabantur, & moleste ferebant de nece tan-
36 ti viri iniusta. * Sed regressum regem de Ci-
liciæ locis adierunt Iudæi apud Anthiochiã,
simul & Græci: conquerentes de iniqua ne-
37 ce Onię. * Contristatus itaque animo An-
thiochus propter Oniam, & flexus ad mi-
sericordiam, lacrymas fudit, recordatus de-
38 functi sobrietatem, & modestiam. * accen-
sisq. animis Andronicum purpura exutum,
F per totam ciuitatem iubet circumduci: & in
eodem loco, in quo in Oniam impietatem
commiserat, sacrilegum vita priuari, Do-
mino illi condignam retribuente pœnam.
39 * Multis autem sacrilegijs in templo a Ly-
simacho commissis Menelai consilio, & diu-
ulgata fama, congregata est multitudo ad-
uersum Lysimachum multo iam auro ex-
40 portato. * Turbis autem insurgentibus, &
animis ira repletis, Lysimachus armatis fe-
re tribus millibus iniquis manibus vti cœ-
pit, duce quodam tyranno, ætate pariter, &
41 dementia prouecto. * Sed, vt intellexerunt
conatum Lysimachi, alij lapides, alii fu-
stes validos arripuere: quidam vero cinerem
42 in Lysimachum iecere. * Et multi quidem
vulnerati, quidam autem & prostrati, om-
G nes vero in fugam conuersi sunt: ipsum e-
tiam sacrilegum secus ærarium interfe-
43 cerunt. * De his ergo cœpit iudicium
44 aduersus Menelaum agitari. * Et cum
venisset rex Tyrum, ad ipsum negotium

45 detulerunt missi tres viri a senioribus. * Et
cùm superaretur Menelaus, promisit Ptole-
mæo multas pecunias dare ad suadendum
46 regi. * Itaque Ptolemæus in quodam atrio
positum quasi refrigerandi gratia regē adijt,
47 & deduxit à sententia : * & Menelaum qui-
dem vniuersæ malitiæ reum criminibus ab-
soluit : miseros autem, qui, etiam si apud
Scythas causam dixissent, innocentes iudi-
48 carentur, hos morte damnauit. * Cito ergo
iniustam pœnam dederunt, qui pro ciuita-
te & populo, & sacris vasis causam pro-
49 secuti sunt. * Quam ob rem Tyrij quoque
indignati, erga sepulturam eorum libera-
50 lissimi extiterunt. * Menelaus autem, pro-
pter eorum, qui in potentia erant, auaritiā,
permanebat in potestate, crescens in malitia
ad insidias ciuium.

CAP. V.

1 EOdem tempore Antiochus secundam
A profectionem parauit in Aegyptum.
2 * Contigit autem per vniuersam Ierosoly-
morum ciuitatem videri diebus quadragin-
ta per aera equites discurrentes, auratas sto-
las habentes, & hastis, quasi cohortes, arma-
3 tos, * & cursus equorum per ordines dige-
stos, & congressiones fieri cominus, & scuto-
rum motus, & galeatorum multitudinem
gladijs districtis, & telorum iactus, & aureo-
rum armorum splendorem, omnisque ge-
4 neris loricarum. * Quapropter omnes roga-
5 bant in bonum monstra conuerti. * Sed cū
falsus rumor exisset, tamquam uita excessis-
set Antiochus, assumptis Iason non minus
mille viris, repente aggressus est ciuitatem:
& ciuibus ad murum conuolantibus ad vlti-
mum apprehensa ciuitate, Menelaus fugit
6 in arcem: * Iason uero non parcebat in cæ-
de ciuibus suis, nec cogitabat prosperitatem
aduersum cognatos malum esse maximum,
arbitrans hostium & non ciuium se trophæa
7 capturum. * Et principatum quidem non
B obtinuit, finem vero insidiarum suarū con-
fusionem accepit, & profugus iterum abijt
8 in Ammaniten. * Ad vltimum, in exitium
sui conclusus ab Areta Arabum tyranno fu-
giens de ciuitate in ciuitatē, omnibus odio-
sus, ut refuga legum & execrabilis, vt patriæ
& ciuium hostis, in Aegyptum extrusus est:
9 * & qui multos de patria sua expulerat, pe-
regre perijt, Lacedæmonas profectus, quasi
10 pro cognatione ibi refugium habiturus: * &
qui insepultos multos abiecerat, ipse & illa-
mentatus, & insepultus abijcitur, sepultura
neque peregrina vsus, neque patrio sepul-
11 chro participans. * His itaque gestis, su-
spicatus est rex societatem deserturos Iu-
dæos: & ob hoc profectus ex Aegypto ef-
feratis animis, ciuitatem quidem armis
12 cepit. * Iussit autem militibus inter-
ficere, nec parcere occursantibus, & per do-
13 mos ascendentes trucidare. * Fiebant ergo
cædes iuuenum, ac seniorum, & mulierū, &
natorum exterminia, virginumque & par-
14 uulorum neces. * Erant autem toto triduo
octoginta millia interfecti, quadraginta mil-
lia vincti, non minus autem uenundati.
15 * Sed nec ista sufficiunt: ausus est etiam in-
C trare templum vniuersa terra sanctius, Me-
nelao ductore, qui legum, & patriæ fuit pro-
16 ditor: * & scelestis manibus sumens sancta
vasa, quę ab alijs regibus, & ciuitatibus erant
posita ad ornatum loci, & gloriam, contre-
17 ctabat indigne, & contaminabat. * Ita alie-
natus mente Antiochus, non considerabat
quòd propter peccata habitantium ciuitatē,
modicum Deus fuerat iratus: propter quod
18 & accidit circa locum despectio: * alioquin
nisi contigisset eos multis peccatis esse inuo-
lutos, sicut Heliodorus, qui missus est a
Seleuco rege ad expoliandum ærarium, etiā
hic statim adueniens flagellatus, & repulsus
19 vtique fuisset ab audacia. * Verum non pro-
pter locum, gentem: sed propter gentem,
20 locum Deus elegit. * Ideoque & ipse locus
particeps factus est populi malorum: postea
autem fiet socius bonorum: & qui dereli-
ctus in ira Dei omnipotentis est, iterum in
magni Domini reconciliatione cum summa
21 gloria exaltabitur. * Igitur Antiochus mil-
D le & octingentis ablatis de templo talentis,
velociter Antiochiam regressus est, existi-
mans se præ superbia terram ad nauigandū,
pelagus vero ad iter agendum deducturum
22 propter mentis elationē. * Reliquit autē &
præpositos ad affligendam gentem: Ieroso-
lymis quidem Philippum genere Phrygem,
moribus crudeliorem eo ipso, a quo consti-
23 tutus est: * in Garizim autem Andronicū,
& Menelaum, qui grauius quàm ceteri im-
24 minebant ciuibus. * Cumque appositus es-
set contra Iudæos, misit odiosum principem
Apollonium cum exercitu viginti & duo-
bus millibus, præcipiens ei omnes perfectæ
ætatis interficere, mulieres, ac iuuenes ven-
25 dere. * Qui cum venisset Ierosolymam, pa-
cem simulans, quieuit vsque ad diem sanctū
sabbati: & tunc feriatis Iudæis arma capere
26 suis præcepit. * Omnesque qui ad spectacu-
lum processerant, trucidauit: & ciuitatem
cum armatis discurrens, ingentem multitu-
27 dinem peremit. * Iudas autem Machabæus,
qui decimus fuerat, secesserat in desertum
locum, ibique inter feras uitam in montibus
cum suis agebat: & fœni cibo vescentes, de-
morabantur, ne participes essent coinqui-
nationis.

CAP. VI.

1 SEd non post multum temporis misit rex
A senem quendam Antiochenum, qui ci-

pelleret Iudæos vt se trāsferrent a patriis, &
2 Dei legibus: * contaminare ēt qđ in Ierosolymis erat tēplū, & cognominare Iouis O
lympii: & in Garizim, prout erant hi, qui lo
3 cū inhabitabant, Iouis hospitalis. * Pessima
aūt & uniuersis grauis erat malorū incursio.
4 * nā tēplū luxuria, & comessationibus Gētiū
erat plenū, & scortantiū cū meretricibus: sacratisq; ædibus mulieres se vltro ingerebant,
5 introferentes ea, quæ nō licebāt. * Altare ēt
plenū erat illicitis, quæ legibus prohibebant.
6 * Neq; aūt sabbata custodiebātur, neq; dies
B sollēnes patrii seruabātur, nec simplr Iudæū
7 se esse quisquā confitebatur. * Ducebantur
aūt cū amara necessitate in die natalis regis
ad sacrificia: &, cū Liberi sacra celebrarētur,
cogebātur hedera coronati Libero circuire.
8 * Decretū aūt exiit in proximas Gentiliū ciuitates, suggerentibus Ptolemæis, ut pari modo & ipsi aduersus Iudæos agerent, ut sacrifi
9 carent: * eos aūt, qui nollent transire ad insti
tuta Gentium, interficerent: erat ergo uidere
10 miseriā. * Duæ n. mulieres delatæ sunt natos
suos circūcidisse: quas, infantibus ad vbera suspensis, cū publice per ciuitatē circumducissent, per muros præcipitauerunt. * Alii vero,
11 ad proximas coeuntes speluncas, & latenter
C sabbati diē celebrātes, cū indicati essent Phi
lippo, flāmis succensi sunt, eo q̄ verebantur
pp religionē & obseruantiā, manu sibimet
12 auxiliū ferre. * Obsecro aūt eos, qui hunc Li
brū lecturi sunt, ne abhorrescant pp aduer
sos casus, sed reputent ea, quæ acciderunt, nō
ad interitū, sed ad correptionem esse gene-
13 ris nri. * Etenim multo tpe non sinere peccatorib9 ex sńia agere, sed statim vltiones ad
14 hibere, magni beneficii est indiciū. * Non. n.
sicut in aliis nationibus, Dñs patienter expe-
ctat, vt eas, cū Iudicij dies aduenerit, in pleni
15 tudine peccatorū puniat: * ita & in nobis sta
tuit, ut, peccatis nris in finē deuolutis, ita de-
16 mū in nos uindicet. * Propter qđ nunq̄ quidē a nobis misericordiā suam amouet: corri
piens vero in aduersis populū suū nō derelin
17 quit. * Sed hæc nobis ad cōmonitionē legē-
tiū dicta sint paucis. Iā aūt ueniēdum est ad
18 narrationē. * Igitur Eleazarus unus de primoribus scribarū, uir ætate prouectus, & vul
tu decorus, aperto ore hians cōpellebatur car
19 nē porcinā māducare. * At ille gloriosissimā
mortē magis q̄ odibilē uitā complectens, uo
20 luntarie præibat ad suppliciū. * Intuens
aūt, quemadmodū oporteret accedere, patiē-
ter sustinens, destinauit nō admittere illicita
21 pp vitæ amorē. * Hi aūtq; astabant, iniqua
E miseratione cōmoti, pp antiquā viri amicitiā, tollētes eū secreto rogabāt afferri carnes
quibus uesci ei licebat, ut simularetur mādu
casse, sicut rex imperauerat de sacrificij car-
22 nibus: * ut, hoc facto, a morte liberaretur: &
pp ueterē viri amicitiā, hanc in eo faciebant
23 humanitatē. * At ille cogitare cœpit ætatis ac
senectutis suæ eminētiā dignā, & ingenitæ no
bilitatis caniciē, atq; a puero optimæ conuer
sationis actus: & secundū sanctæ & a Deo cō
ditæ legis cōstituta, rñdit cito, dicens: præmit
24 ti se velle in infernū. * Nō. n. ætati nræ dignū
F est, inquit, fingere: vt multi adolescentiū, ar
bitrātes Eleazarū nonaginta annorū trāsisse
25 ad vitā alienigenarū: * & ipsi pp meā simulationē, & pp modicū corruptibilis uitæ tps
decipiantur, & per hoc maculā, atq; execra-
26 tionē meæ senectuti conquirā. * Nā, etsi in
præsenti tpe supplicijs hominū eripiar, sed
manū Omnipotētis nec uiuus, nec defunctus
27 effugiā. * Quā ob rē fortiter uita excedendo,
28 senectute quidē dignus apparebo: * adolescē
tibus aūt exēplū forte relinquā, si prōpto ani
mo, ac fortiter pro grauissimis ac sanctissimis
legibus honesta morte perfungar. His dictis
29 cōfestim ad suppliciū trahebatur. * Hi aūt,
G qui eū ducebāt, & paulo ante fuerant mitiores, in irā cōuersi sunt pp sermones ab eo di
ctos; quos illi per arrogātiā prolatos arbitra
30 bātur. * Sed cū plagis perimeretur, ingemuit,
& dixit: Dñe, qui habes sanctā sciētiā, manife
ste tu scis, quia, cū a morte possē liberari, duros corporis sustineo dolores: secundū aīam
31 uero pp timorē tuū libēter hæc patior. * Et
iste quidem hoc modo uita decessit, non solum iuuenibus, sed & vniuersæ genti memoriam mortis suæ ad exemplum uirtutis &
fortitudinis derelinquens.

CAP. VII.

1 Contigit aūt & septē fratres una cū ma-
A tre sua apprehēsos cōpelli a rege edere
contra fas carnes porcinas, flagris & taureis
2 cruciatos. * Vnus aūt ex illis, q erat primus,
sic ait: Quid quæris, & quid uis discere a nobis?
parati sumus mori, magis q̄ patrias Dei le-
3 ges præuaricari. * Iratus itaq; rex iussit sartagines, & ollas æneas succēdi: quibus statim suc
4 census, * iussit, ei, qui prior fuerat locutus,
amputari linguam: &, cute capitis abstra-
cta, summas quoque manus & pedes ei præ-
scindi, ceteris eius fratribus, & matre inspi-
5 cientibus. * Et, cum iam per oīa inutilis factus esset, iussit ignē admoueri, & adhuc spirā
tem torreri in sartagine: in qua cū diu cruciaretur, ceteri una cū matre inuicē sehortabant
B
6 mori fortiter, * dicentes: Dñs Deus aspiciet
veritatē, & cōsolabit in nobis, † quēadmodū
in protestatione cātici declarauit Moyses: Et
7 in seruis suis cōsolabitur. * Mortuo itaq; illo
primo, hūc mōs sequētē deducebāt ad illudē
dū: &, cute capitis eius cū capillis abstracta,
interrogabāt, si māducaret prius, q̄ toto corpore p mēbra singula puniretur. * At ille, rñdēs
8
patria voce, dixit: Nō faciā. Propter qđ & hic
9 iste, sequēti loco, primi tormēta suscepit: * &
in ultimo spiritu constitutus, sic ait: Tu qdē
scelestissime in pñenti uita nos pdis: sed Rex
mūdi defunctos nos pro suis legibus in æter
10 næ uitæ resurrectione suscitabit. * Post hunc

† Deu. 32. c. 36

tertius illudit, ... linguā postulatus cito protu
11 lit, & manus cōstanter extendit:* & cū fidu-
C cia ait: E cęlo ista possideo, sed pp Dei leges
nūc hęc ipsa despicio, quia ab ipso me ea rece
12 pturū spero:* ita vt rex, & q cū ipso erāt, mi
rarent adolescentis animum, q tanq nihil[i] du-
13 ceret cruciatus.* Et hoc ita defuncto, quartū
14 vexabāt similiter torquētes.* Et, cum iā esset
ad mortē, sic ait; Potius est ab hoibus morti
datos spē expectare a Deo, iterū ab ipso resu-
scitandos: tibi.n. resurrectio ad vitā non erit.
15 * Et cū admouissent quintū, vexabant eū. At
16 ille, respiciēs in eū,* dixit: Ptātem inter hoies
habēs, cum sis corruptibilis, facis qd vis: noli
aūt putare genus nostrū a Deo esse derelictū.
17 * tu aūt patienter sustine, & videbis magnam
D ptātem ipsius, qualiter te, & semen tuum tor
18 quebit.* Post hunc ducebāt sextū, & is, mori
incipiens, sic ait: Noli frustra errare: nos.n.
pp nosmetipsos hæc patimur, peccantes in
Deū nostrū, & digna admiratione facta sunt
19 in nobis:* tu aūt ne existimes tibi impune fu
20 turū, q contra Deū pugnare tētaueris.* Su-
pra modū aūt mater mirabilis, & bonorum
memoria digna, q pereuntes septē filios sub
unius diei tpe conspiciēs, bono aīo ferebat
21 pp spem, q in Deū habebat:* singulos illo-
rū hortabatur uoce patria fortiter, repleta sa
pientia: &, femineę cogitationi masculinū ani
22 mū inserēs,* dixit ad eos: Nescio qualiter in
utero meo apparuistis, neq.n. ego spiritum
& animam donaui uobis & vitā, & singulorum
24 mēbra non ego ipsa compegi,* sed.n. mundi
Creator, qui formauit hoīs natiuitatē, quiq.
omniū inuenit originē, & spiritū uobis iterū
cū misericordia reddet, & vitā, sicut nūc vos
24 metipsos despicitis pp leges eius.* Antio-
chus aūt, cōtemni se arbitratus, simul & expro
E brātis voce despecta, cū adhuc adolescentior
superesset, nō solū verbis hortabat, sed & cū
iuramēto affirmabat se diuitē & beatū factu
rū, & translatū a patriis legibus amicū habi-

25 turū, & res necessarias ei pbiturum.* Sed ad
hęc cū adolescens nequaq inclinaretur, voca
uit rex matrē, & suadebat ei vt adolescenti fie
26 ret in salutē.* Cum aūt multis eā verbis esset
27 hortatus, promisit suasurā se filio suo.* Itaq.
inclinata ad illū, irridens crudelem tyrannū,
ait patria uoce: Fili mi, miserere mei, q te in
utero nouē mensibus portaui, & lac triennio
28 dedi & alui, & in ętatē istā pduxi.* Peto, na
F te, ut aspicias ad cęlū & terrā, & ad oīa q in
eis sunt: & intelligas, quia ex nihilo fecit illa
29 Deus, & hoīum genus:* ita fiet, ut nō timeas
carnificē istū, sed dignus fratribus tuis effe-
ctus particeps, suscipe mortē, ut in illa mise-
30 ratione cū fratribus tuis te recipiā.* Cū hęc
illa adhuc diceret, ait adolescens: Quem susti
netis? nō obedio pcepto regis, sed pcepto le-
31 gis, quæ data est nobis per Moysen.* Tu ve-
ro, qui inuentor oīs malitiæ factus es in He-
32 bræos, non effugies manū Dei.* Nos n. pro
33 peccatis nostris hæc patimur.* Et si nobis
pp increpationē, & correptionē Dns Deus
noster modicū iratus est; sed iterū reconcilia
34 bit seruis suis.* Tu aūt, o scelestе, & omniū
hominum flagitiosissime, noli frustra extolli
35 vanis spebus in seruos eius inflammatus.* nō
G dū.n. omnipotentis Dei, & oīa inspicientis,
36 iudiciū effugisti.* Nam fratres mei, modico
nunc dolore sustentato, sub testō æternæ vitę
effecti sunt: tu uero iudicio Dei iustas super-
37 biæ tuæ pęnas exolues.* Ego aūt, sicut & fra
tres mei, aiam, & corpus meū trado pro pa-
triis legibus: inuocās Deū maturius genti no
stræ ppitiū fieri, teq. cū tormētis & uerberib.
38 cōfiteri q ipse est Deus solus.* In me uero &
in fratrib[9] meis desinet omnipotētis ira, q su
39 p oē gēus nostrū iuste supducta est.* Tūc rex
accēsus ira i hūc sup oēs crudelius desæuit. in
40 digne ferēs se derisū.* Et hic itaq. mūdus obi
41 it, p oīa in Dño cōfidēs.* Nouissime aūt post
42 filios & mater cōsumpta est.* Igit de sacrifi-
ciis, & de nimiis crudelitatib. satis dictū est.

CAP. VIII.

1 IVdas vero Machabæus, & qui cum illi
A erant, introibant latenter in castella: &
conuocantes cognatos, & amicos, & eos, qui
permanserunt in Iudaismo, assumentes, edu-
2 xerunt ad se sex millia virorum. * Et inuo
cabant Dominum, vt respiceret in populum,
qui ab omnibus calcabatur: & misereretur
templo, quod contaminabatur ab impijs:
3 * misereretur etiam exterminio ciuitatis,
quæ esset illico complananda, & vocem san-
4 guinis ad se clamantis audiret: * memora-
retur quoque iniquissimas mortes paruulo-
rum innocentum, & blasphemias nomini
5 suo illatas, & indignaretur super his. * At
B Machabæus, congregata multitudine, into-
lerabilis gentibus efficiebatur: ira enim Do
6 mini in misericordiam conuersa est. * Et su-
perueniens castellis, & ciuitatibus improui-
sus, succendebat eas: & opportuna loca occu-
pans, non paucas hostium strages dabat:
7 * maxime autē noctibus ad huiuscemodi ex
cursus ferebatur; & fama virtutis eius vbi-
8 que diffundebatur. * Videns autem Philip-
pus paulatim virum ad profectum venire, ac
frequentius res ei cedere prospere, ad Prole
mæum ducem Cœlesyriæ, & Phœnicis scri-
9 psit vt auxilium ferret regis negotijs. * At il
le uelociter misit Nicanorem Patrocli de pri
moribus amicum, datis eis de permistis gen-
tibus, armatis non minus viginti millibus,
ut uniuersum Iudæorum genus deleret, ad-
C iuncto ei & Gorgia viro militari, & in belli-
10 cis rebus experientissimo. * Constituit autē
Nicanor, ut regi tributum, quod Romanis
erat dandum, duo millia talentorum de ca
11 ptiuitate Iudæorum suppleret: * statimq.
ad maritimas ciuitates misit, conuocans ad
coemptionem Iudaicorum mancipiorum,
promittens se nonaginta mancipia talento
distracturum, non respiciens ad uindictam,
quæ eum ab Omnipotente esset consecutu-
12 ra. * Iudas autem ubi comperit, indicauit
his, qui secum erant, Iudæis Nicanoris ad-
13 uentum. * Ex quibus quidam formidantes,
& non credentes Dei iustitiæ, in fugam verte
14 bantur: * alij vero si quid ei supererat uen-
debant, simulq. Dominum deprecabantur
ut eriperet eos ab impio Nicanore, qui eos
prius quam cominus veniret, vendiderat:
15 * & si non propter eos, propter testamentū
D tamen quod erat ad patres eorum, & pro-
pter inuocationem sancti & magnifici no-
16 minis eius super ipsos. * Conuocatis autem
Machabæus septem millibus, qui cum ipso
erant, rogabat ne hostibus reconciliaren-
tur, neque metuerent inique uenientium ad
uersum se hostium multitudinem, sed forti-
17 ter contenderent, * ante oculos habentes con
tumeliam, quæ loco sancto ab his iniuste es-
set illata, itemq. & ludibrio habitæ ciuitatis
iniuriam, adhuc etiam veterum instituta cō
18 uulsa. * Nam illi quidem armis confidunt,
ait, simul & audacia: nos autem in omnipo
tente Domino, qui potest & uenientes aduer
sum nos, & vniuersum mundum uno nutu
19 delere, confidimus. * Admonuit autem eos
E & de auxilijs Dei, quæ facta sunt erga paren
tes: & f quod sub Sennacherib centum octo f 4. Reg.
20 ginta quinque millia perierunt: * & de præ 19. g. 35
lio, quod eis aduersus Galatas fuit in Baby- Tob. 1. d.
lonia, ut omnes, ubi ad rem ventum est, Ma 21
cedonibus socijs hæsitantibus, ipsi sex millia Eccl. 48. d.
soli peremerunt centum viginti millia pro- 24
pter auxilium illis datum de cælo, & benefi 1. Mac. 7.
21 cia pro his plurima consecuti sunt. * His f 41
verbis constantes effecti sunt, & pro legibus, Isai. 37. g.
22 & patria mori parati. * Constituit itaque 36
fratres suos duces vtrique ordini, Simonē,
& Iosephum, & Ionathan, subiectis vtricui-
23 que millenis & quingentenis. * Ad hoc etiā
ab Esdra lecto illis sancto libro, & dato signo
adiutorij Dei, in prima acie ipse dux com-
24 misit cum Nicanore. * Et facto sibi adiuto
re Omnipotente, interfecerunt super nouem
millia hominum: maiorem autem partem
exercitus Nicanoris vulneribus debilem fa-
25 ctam fugere compulerunt. * Pecunijs vero
F eorū, qui ad emptionem ipsorum venerant,
sublatis, ipsos vsquequaque persecuti sunt,
26 * sed reuersi sunt hora conclusi: nam erat an
te sabbatum: quam ob causam non perseue
27 rauerunt insequentes. * Arma autem ipso-
rum, & spolia congregantes, sabbatum age
bant: benedicentes Dominum, qui libera-
uit eos in isto die, misericordiæ initium stil-
28 lans in eos. * Post sabbatum vero debilibus,
& orphanis, & viduis diuiserunt spolia: &
29 residua ipsi cum suis habuere. * His itaque
gestis, & communiter ab omnibus facta ob
secratione, misericordem Dominum postu-
labant, ut in finem seruis suis reconciliare-
30 tur. * Et ex his, qui cum Timotheo, & Bac-
chide erant contra se contendentes, super vi-
ginti millia interfecerunt, & munitiones ex
celsas obtinuerunt: & plures prædas diuise-
runt, æquam portionem debilibus, pupil-
lis, & viduis, sed & senioribus facientes.
31 * Et cum arma eorum diligenter collegis-
sent, omnia composuerunt in locis oppor-
tunis, residua vero spolia Ierosolymam de-
32 tulerunt: * & Philarchen, qui cum Timo-
G theo erat, interfecerunt, virum scelestum,
33 qui in multis Iudæos afflixerat. * Et cum epi
nicia agerent Ierosolymis, eum, qui sacras
ianuas incenderat, id est, Callisthenem, cum
in quoddam domicilium refugisset, incende
runt, digna ei mercede pro impietatibus
34 suis reddita. * Facinorosissimus autem Nica
nor, qui mille negotiantes ad Iudæorū ven-

ditionem

35 ditionem adduxerat, * humiliatus auxilio
Domini ab his, quos nullos existimauerat,
deposita veste gloriæ, per mediterranea fu-
giens, solus uenit Antiochiam; summam in
felicitatem de interitu sui exercitus consecu-
36 tus. * Et qui promiserat Romanis se tribu-
tum restituere de captiuitate Ierosolymo-
rum; prædicabat nunc protectorem Deum
habere Iudæos, & ob ipsum inuulnerabiles
esse, eo quòd sequerentur leges ab ipso con
stitutas.

CAP. IX.

1 EOdem tempore Antiochus inhoneste re
2 uertebatur de Perside. * Intrauerat
A enim in eam, quæ dicitur Persepolis, & ten-
tauit expoliare templum, & ciuitatem op-
primere: sed multitudine ad arma concur-
rente, in fugam versi sunt: & ita contigit vt
Antiochus post fugam turpiter rediret.
3 * Et cum venisset circa Ecbatanam, reco-
gnouit quæ erga Nicanorem, & Timotheũ
4 gesta sunt. * Elatus autem in ira, arbitraba-
tur se iniuriam illorum, qui se fugauerant,
posse in Iudæos retorquere: ideoq; iussit agi
tari currum suum, sine intermissione agens
iter, cœlesti eum iudicio perurgente, eo quòd
ita superbe locutus est se venturum Ieroso-
lymam, & congeriem sepulchri Iudæorum
5 eam facturum. * | Sed qui vniuersa conspi-
cit Dominus Deus Israel, percussit eum in-
sanabili, & inuisibili plaga. Vt enim fini-
uit hũc ipsum sermonem, apprehendit eum
dolor dirus viscerum, & amara internorum
6 tormenta: * & quidem satis iuste, quippe
qui multis, & nouis cruciatibus aliorum tor
serat viscera, licèt ille nullo modo a sua ma-
7 litia cessaret. * Super hoc autem superbia re
pletus, ignem spirans animo in Iudæos, &
præcipiens accelerari negotium, contigit il
lum impetu euntem de curru cadere, & gra
8 ui corporis collisione membra vexari. * Isq;
B qui sibi videbatur etiam fluctibus maris im
perare, supra humanum modum superbia
repletus, & montium altitudines in statera
appendere, nunc humiliatus ad terram in
gestatorio portabatur, manifestam Dei virtu
9 tem in semetipso contestans: * ita ut de cor-
pore impij vermes scaturirent, ac uiuentis
in doloribus carnes eius effluerent, odore
etiam illius & fœtore exercitus grauaretur.
10 * & qui paulo ante sidera cœli contingere se
arbitrabatur, eum nemo poterat propter in
11 tolerantiam fœtoris portare. * Hinc igitur
cœpit ex graui superbia deductus ad agnitio
nem sui venire, diuina admonitus plaga, per
momenta singula doloribus suis augmenta
12 capientibus. * & cum nec ipse iam fœtorem
suum ferre posset, ita ait: Iustum est subdi-
tum esse Deo, & mortalem non paria Deo

| 2. Par. 16.c.9

13 sentire. * Orabat autem hic scelestus Domi-
num, a quo non esset misericordiam conse-
14 cuturus. * Et ciuitatem, ad quam festinans
ueniebat vt eam ad solum deduceret, ac se-
pulchrum congestorum faceret, nunc optat
15 liberam reddere. * & Iudæos, quos nec sepul
C tura quidem se dignos habiturum, sed aui-
bus ac feris diripiendos traditurum, & cum
paruulis exterminaturum dixerat, æquales
nunc Atheniensibus facturum pollicetur:
16 * templum etiam sanctum, quod prius ex-
poliauerat, optimis donis ornaturum, &
sancta vasa multiplicaturum, & pertinen-
tes ad sacrificia sumptus de redditibus suis
17 præstaturum: * super hæc, & Iudæum se
futurum, & omnem locum terræ perambu-
laturum, & prædicaturum Dei potestatem.
18 * Sed non cessantibus doloribus (superuene
rat enim in eum iustum Dei iudicium) de-
sperans scripsi: ad Iudæos in modum depre
cationis epistolam hæc continentem:
19 * OPTIMIS ciuibus Iudæis plurimã
salutem, & bene ualere, & esse felices, rex
20 & princeps Antiochus. * Si bene valetis, &
filij uestri, & ex sententia uobis cuncta sunt,
21 maximas agimus gratias. * Et ego in infir-
mitate constitutus, uestri autem memor be-
nigne reuersus de Persidis locis, & infirmita
te graui apprehensus, necessarium duxi pro
22 communi vtilitate curam habere: * non de-
sperans memetipsum, sed spem multam ha
23 bens effugiendi infirmitatem. * Respiciens
D autem quòd & pater meus, quibus tempori-
bus in locis superioribus ducebat exercitum
ostendit qui post se susciperet principatum,
ut si quid contrarium accideret, aut difficī-
le nunciaretur, scientes hi, qui in regionibus
erant, cui esset rerum summa derelicta, non
24 turbarentur. * Ad hæc, considerans de pro-
ximo potentes quosque, & vicinos tempori-
bus insidiantes, & euentum expectantes, de-
signaui filium meum Antiochum regem,
quem sæpe recurrens in superiora regna mul
tis vestrum commendabam: & scripsi ad
26 eum quæ subiecta sunt. * Oro itaque vos, &
peto memores beneficiorum publice & pri-
uatim, ut vnusquisque conseruet fidem ad
27 me & ad filium meum. * Confido enim,
eum modeste & humane acturum, & se-
quentem propositum meum, & continu-
28 nem uobis fore. * Igitur homicida, &
blasphemus pessime percussus, & ut ipse
alios tractauerat, peregre in montibus mi-
29 serabili obitu vita functus est. * Transfe-
rebat autem corpus Philippus collactaneus
eius: qui, metuens filium Antiochi, ad
Ptolemæum Philometorem in Aegyptum
abijt.

CAP. X.

1 MAchabeus autem, & qui cum eo erant,
A Domino se protegente, templum
2 quidem, & ciuitatem recepit: * aras autem,
quas alienigenæ per plateas extruxerant,
3 itemq. delubra demolitus est. * & purgato
templo, aliud altare fecerunt: & de ignitis
lapidibus igne concepto sacrificia obtulerũt
post biennium, & incensum, & lucernas, &
4 panes propositionis posuerunt. * Quibus
gestis, rogabant Dominum prostrati in ter-
ram, ne amplius talibus malis inciderent:
sed &, si quando peccassent, ut ab ipso mi-
tius corriperentur, & non barbaris, ac blas-
5 phemis hominibus traderentur. * Qua die
autem templum ab alienigenis pollutum
fuerat, contigit eadem die purificationem
fieri, vigesimaquinta mensis, qui fuit Ca-
6 sleu. * Et cum lætitia diebus octo egerunt
B in modum tabernaculorum, recordantes
quòd ante modicum temporis diem sollem-
nem tabernaculorum in montibus, & in spe
7 luncis more bestiarum egerant. * Pro-
pter quod Thyrsos, & ramos virides, & pal-
mas præferebant ei, qui prosperauit mun-
8 dari locum suum. * Et decreuerunt com-
muni præcepto, & decreto, uniuersæ genti
Iudæorum omnibus annis agere dies istos.
9 * Et Antiochi quidem, qui appellatus est
10 Nobilis, vitæ excessus ita se habuit. * Nunc
autem de Eupatore Antiochi impij filio,
quæ gesta sunt narrabimus, breuiantes ma-
11 la, quæ in bellis gesta sunt. * Hic enim su-
C scepto regno, constituit super negotia regni
Lysiam quendam, Phœnicis, & Syriæ mi-
12 litiæ principem. * Nam Ptolemæus, qui di
cebatur Macer, iusti tenax, erga Iudæos es-
se constituit, & præcipue propter iniquita-
tem, quæ facta erat in eos, & pacifice age-
13 re cum eis. * Sed ob hoc accusatus ab ami-
cis apud Eupatorem, cum frequenter pro-
ditor audiret, eo quòd Cyprum creditam
sibi a Philometore deseruisset, & ad Antio-
chum Nobilem translatus etiam ab eo reces
14 sisset, ueneno uitam finiuit * Gorgias autẽ,
cum esset dux locorum, assumptis aduenis
15 frequenter Iudæos debellabat. * Iudæi uero,
qui tenebant opportunas munitiones, fuga-
tos ab Ierosolymis suscipiebant, & bellare
16 tentabant. * Hi uero, qui erant cum Macha
bæo, per orationes Dominum rogantes ut
D esset sibi adiutor, impetum fecerunt in mu
17 nitiones Idumæorum: * multaq. ui insisten
tes, loca obtinuerunt, occurrentes intereme
runt, & omnes simul non minus uiginti mil
18 libus trucidauerunt. * Quidam autem, cum
confugissent in duas turres ualde munitas,
omnem apparatum ad repugnandum habẽ
19 tes, * Machabæus ad eorum expugnatio
nem, relicto Simone, & Iosepho, itemque
Zachæo, eisq. qui cum ipsis erant satis mul
tis, ipse ad eas, quæ amplius perurgebant,
20 pugnas conuersus est. * Hi uero, qui cum Si
mone erant, cupiditate ducti, a quibusdam,
E qui in turribus erant, suasi sunt pecunia: &
septuaginta millibus didrachmis acceptis, di
21 miserunt quosdam effugere. * Cum autem
Machabæo nunciatum esset quod factum
est, principibus populi congregatis, accusa-
uit, quòd pecunia fratres vendidissent, aduer
22 sarijs eorum dimissis. * Hos igitur prodi-
tores factos interfecit, & confestim duas tur-
23 res occupauit. * Armis autem ac manibus
omnia prospere agendo in duabus munitio
nibus plus quam viginti millia peremit.
24 * At Timotheus, qui prius a Iudæis fuerat
superatus, conuocato exercitu peregrinæ
multitudinis, & congregato equitatu Asia-
no, aduenit quasi armis Iudæam capturus.
25 * Machabæus autem, & qui cum ipso erant,
appropinquante illo, deprecabantur Domi-
num, caput terra aspergentes, lumbosq. ci-
26 licijs præcincti, * ad altaris crepidinem pro
uoluti, ut sibi propitius, inimicis autem eo
rum esset inimicus, & aduersarijs aduersare
27 tur, sicut lex dicit. * Et ita post orationem,
F sumptis armis, longius de ciuitate proceden
tes, & proximi hostibus effecti resederunt.
28 * Primo autem solis ortu vtrique commise
runt: isti quidem victoriæ, & prosperitatis
sponsorem cum virtute Dominum haben
tes: illi autem ducem belli animum habe
29 bant. * Sed, cum vehemens pugna esset,
apparuerunt aduersariis de cęlo viri quin
que in equis, frenis aureis decori, ducatum
30 Iudæis præstantes: * ex quibus duo Macha-
bæum medium habentes, armis suis circum
septum incolumem conseruabant: in aduer
sarios autem tela, & fulmina iaciebant, ex
quo & cæcitate confusi, & repleti perturba-
31 tione cadebant. * Interfecti sunt autem ui-
ginti millia quingenti, & equites sexcenti.
32 * Timotheus uero confugit in Gazaram pręꝝ
sidium munitum, cui præerat Chæreas:
33 * Machabæus autem, & qui cum eo erant,
G lætantes obsederunt præsidium diebus quat
34 tuor. * At hi, qui intus erant, loci firmitate
confisi, supra modum maledicebant, & ser-
35 mones nefandos iactabant. * Sed cum dies
quinta illucesceret, viginti iuuenes ex his,
qui cum Machabæo erant, accensi animis
propter blasphemiam, uiriliter accesserunt
ad murum, & feroci animo incedentes ascen
36 debant: * sed & alii similiter ascendentes,
turres, portasq. succendere aggressi sunt, at-
que ipsos maledicos uiuos concremare.
37 * Per continuum autem biduum præsidio
vastato, Timotheum occultantem se in quo-
dam repertum loco peremerunt: & fratrem
illius Chæream, & Apollophanem occide-

runt.

38 runt.* Quibus gestis, in hymnis & confessio-
nibus benedicebant Dominum, qui magna
fecit in Israel, & victoriam dedit illis.

CAP. XI.

1 SEd paruo post tempore, Lysias procura-
A tor regis, & propinquus, ac negotiorum
præpositus, grauiter ferens de his, quæ accide
2 rant, * congregatis octoginta millibus, & e-
quitatu uniuerso, veniebat aduersus Iudeos,
existimans se ciuitatem quidem captam Gē
3 tibus habitaculum facturum, * templum
uero in pecuniæ quæstum, sicut cetera delu-
bra Gentium, habiturum, & per singulos an
4 nos uænale sacerdotium: * nusquam reco
gitans Dei potestatem, sed mente effrenatus
in multitudine peditum, & in millibus equi-
tum, & in octoginta elephantis confidebat.
5 * Ingressus autem Iudæam, & appropians
Bethsuræ, quæ erat in angusto loco, ab Ie-
rosolyma internallo quinque stadiorum, il-
6 lud præsidium expugnabat. * Vt autem
B Machabæus, & qui cum eo erant, cognoue-
runt expugnari præsidia, cum fletu & lacry-
mis rogabat Dominū, & omnis turba simul,
vt bonum angelū mitteret ad salutē Israel.
7 * Et ipse primus Machabæus, sumptis armis,
ceteros adhortatus est simul secum periculū
8 subire, & ferre auxilium fratribus suis.* Cūq.
pariter prompto animo procederent, Ieroso
lymis apparuit præcedens eos eques in ueste
9 candida, armis aureis hastam uibrans. * Tūc
omnes simul benedixerunt misericordem
Dominum, & conualuerunt animis: non so-
lum homines, sed & bestias ferocissimas,
10 & muros ferreos parati penetrare. * Ibant
C igitur prompti, de cælo habentes adiutorem,
11 & miserantem super eos Dominum. * Leo-
num autem more impetu irruentes in ho-
stes, prostrauerunt ex eis undecim millia pe-
12 ditum, & equitum mille sexcentos: * uni-
uersos autem in fugam uerterunt, plures au-
tem ex eis vulnerati nudi euaserunt. Sed &
13 ipse Lysias turpiter fugiens euasit. * Et quia
non insensatus erat, secum ipse reputans, fa-
ctam erga se diminutionem, & intelligens
inuictos esse Hebræos, omnipotentis Dei au-
14 xilio innitentes, misit ad eos: * promisitq. se
consensurum omnibus, quæ iusta sunt, & re-
15 gem compulsurum amicum fieri. * An-
nuit autem Machabæus precibus Lysiæ, in
omnibus utilitati consulens: & quæcumque
Machabæus scripsit Lysiæ de Iudæis, ea rex
16 concessit. * Nam erant scriptæ Iudæis epi-
stolæ a Lysia quidem hunc modum conti-
nentes:
LYSIAS populo Iudæorum salutem.
17 * Ioannes, & Abesalom, qui missi fuerant a
D vobis, tradentes scripta, postulabant vt ea,
quæ per illos significabantur, implerem.
18 * Quæcumque igitur regi potuerunt perfer-
ri, exposui: & quæ res permittebat, concessi.
19 * Si igitur in negotijs fidem conseruaueri-
tis, & deinceps bonorum uobis causa esse tē-
20 tabo. * De ceteris autem per singula uerbo
mandaui & istis, & his, qui a me missi sunt,
21 colloqui vobiscum. * Bene valete. Anno cen
E tesimo quadragesimo octauo mensis Dio-
scori, die vigesima & quarta.
22 * Regis autem epistola ista continebat:
23 REX Antiochus Lysiæ fratri salutem. *
Patre nostro inter deos translato, nos uolen-
tes eos, qui sunt in regno nostro sine tumul-
tu agere, & rebus suis adhibere diligentiam,
24 * audiuimus Iudæos non consensisse patri
meo ut transferrentur ad ritum Græcorum,
sed tenere velle suum institutum, ac propte-
rea postulare a nobis concedi sibi legitima
25 sua. * Volentes igitur hanc quoque gentem
quietam esse, statuentes iudicauimus, tem-
plum restitui illis, ut agerent secundum suo-
26 rum maiorum consuetudinem. * Bene igi-
tur feceris, si miseris ad eos, & dexteram de-
deris: vt cognita nostra uoluntate, bono ani-
mo sint, & vtilitatibus proprijs deseruiant.
27 * Ad Iudæos uero regis epistola talis
F erat:
REX Antiochus senatui Iudæorum, &
28 ceteris Iudæis salutem. * Si valetis, sic estis
29 vt volumus: sed & ipsi bene valemus.* Adijt
nos Menelaus, dicens velle uos descendere ad
30 vestros, qui sunt apud nos. * His igitur, qui
commeant usque ad diem trigesimum men
31 sis Xanthici, damus dextras securitatis, * ut
Iudæi vtantur cibis, & legibus suis, sicut &
prius: & nemo eorum ullo modo molestiam
patiatur de his, quæ per ignorantiam gesta
32 sunt. * Misimus autem & Menelaum, qui
33 uos alloquatur. * Valete. Anno centesimo
quadragesimo octauo, Xanthici mensis quin
tadecima die.
34 * Miserunt autem etiam Romani episto-
lam, ita se habentem:
QVINTVS Memmius, & Titus Ma-
nilius legati Romanorum, populo Iudæo-
35 rum salutem. * De his, quæ Lysias cognatus
G regis concessit vobis, & nos concessimus.
36 * De quibus autem ad regem iudicauit refe-
rendum, confestim aliquem mittite, diligen-
tius inter vos conferentes, vt decernamus, si-
cut congruit uobis: nos enim Antiochiam
37 accedimus. * Ideoq. festinate rescribere, ut
nos quoque sciamus cuius estis uoluntatis.
38 * Bene ualete. Anno centesimo quadrage-
simo octauo, quintadecima die mensis Xan-
thici.

CAP. XII.

1 HIs factis pactionibus, Lysias pergebat
A ad regē, Iudæi autē agriculturæ ope-

2 ram dabant. * Sed hi,qui resederant, Timo-
theus, & Apollonius Gennæi filius, sed &
Hieronymus,& Demophon super hos,& Ni
canor Cypriarches,non sinebant eos in silen
3 tio agere,& quiete.* Ioppitæ vero tale quod
dam flagitium perpetrarunt: rogauerunt Iu-
dæos,cum quibus habitabant,ascendere sca-
phas,quas parauerant, cum vxoribus, & fi-
liis,quasi nullis inimicitiis inter eos subiacē
4 tibus. * Secundum commune itaque decre
tum ciuitatis,& ipsis acquiescentibus, pacis-
que causa nihil suspectum habentibus: cum
in altum processissent, submerserunt non mi
5 nus ducentos. * Quam crudelitatem Iudas
in suæ gentis homines factam ut cognouit,
præcepit uiris,qui erant cum ipso:& inuoca-
6 to iusto iudice Deo,* venit aduersus interfe
ctores fratrum,& portum quidem noctu suc
cēdit,scaphas exussis, eos autem,qui ab igne
7 refugerant,gladio peremit.* Et cum hęc ita
B egisset, discessit quasi iterum reuersurus, &
8 vniuersos Ioppitas eradicaturus. * Sed cum
cognouisset & eos, qui erant Iamniæ, velle
pari modo facere habitātibus secum Iudęis,
9 * Iamnitis quoque nocte superuenit,& por-
tum cum nauibus succendit: ita vt lumen
ignis appareret Ierosolymis a stadiis ducen-
10 tis quadraginta. * Inde cum iam abiissent
nouem stadiis, & iter facerent ad Timotheū
commiserunt cum eo Arabes quinque mil-
11 lia viri,& equites quingenti.* Cumq. pugna
ualida fieret, & auxilio Dei prospere cessis-
set, residui Arabes victi, petebant a Iuda
dextram sibi dari,promittentes se pascua da
12 turos,& in ceteris profuturos.* Iudas autē,
arbitratus vere in multis eos vtiles,promisit
pacem:dextrisq. acceptis,discessere ad taber-
13 nacula sua. * Aggressus est autem & ciuita-
tem quandam firmā pontibus murisq. circū
C septam, quæ a turbis habitabatur gentium
14 promiscuarum,cui nomen Casphin.* Hi ve
ro,qui intus erant, confidentes in stabilitate
murorum,& apparatu alimoniarum,remis-
sius agebant,maledictis lacessentes Iudam,
& blasphemantes,ac loquentes quæ fas non
15 est. * Machabeus autem, inuocato magno
mundi Principe,qui sine arietibus,& machi
nis temporibus Iesu pręcipitauit Iericho,
16 irruit ferociter muris: * & capta ciuitate per
Domini voluntatem innumerabiles cædes fe
cit,ita vt adiacens stagnum stadiorum duo-
rum latitudinis,sanguine interfectorum flue
17 re uideretur. * Inde discesserunt stadia se-
ptingenta quinquaginta,& uenerunt in Cha
raca ad eos,qui dicuntur Tubianęi, Iudæos:
18 * & Timotheum quidem in illis locis non
comprehenderunt, nulloq. negotio perfecto
regressus est, relicto in quodam loco firmis-
19 simo præsidio. * Dositheus autem, & Sosi-
pater,qui erant duces cum Machabęo, pere-
merunt a Timotheo relictos in pręsidio, de-
20 cem millia uiros.* At Machabeus,ordinatis
circum se sex millibus, & constitutis per co
hortes,aduersus Timotheum processit,habē-
tem secum centum uiginti millia peditum,
21 equitumq. duo millia quingentos. * Cogni
D to autem Iudę aduentu, Timotheus pręmi-
sit mulieres,& filios,& reliquum apparatū,
in pręsidium, quod Carnion dicitur: erat
enim inexpugnabile, & accessu difficile pro
22 pter locorum angustias.* Cumq. cohors Iu
dę prima apparuisset, timor hostibus incus-
sus est, ex pręsentia Dei, qui vniuersa con-
spicit, & in fugam versi sunt alius ab alio,
ita ut magis a suis deiicerentur, & gladiorū
23 suorū ictibus debilitarentur.* Iudas aūt vehe
menter instabat puniens profanos,& prostra
24 uit ex eis triginta millia virorum. * Ipse ve
ro Timotheus incidit in partes Dosithei, &
Sosipatris: & multis precibus postulabat ut
viuus dimitteretur, eo quòd multorum ex
Iudęis parentes haberet,ac fratres,quos mor
25 te eius decipi eueniret. * Et cum fidem de-
disset restituturum se eos secundum constitu
tum, illęsum eum dimiserunt propter fra
26 trum salutem.* Iudas autem egressus est ad
E Carnion, interfectis vigintiquinque milli-
27 bus.* Post horum fugam, & necem, mouit
exercitum ad Ephron ciuitatem munitam,
in qua multitudo diuersarum gentium habi
tabat: & robusti iuuenes pro muris consi-
stentes fortiter repugnabant: in hac autem
machinę multę, & telorum erat apparatus.
28 * Sed,cum Omnipotentem inuocassent, qui
potestate sua uires hostium confringit,ceperunt ciuitatem: & ex eis,qui intus erant,ui-
29 gintiquinque millia prostrauerunt. * Inde
ad ciuitatem Scytharum abierunt,quę ab Ie
30 rosolymis sexcentis stadiis aberat. * Conte
stantibus autem his, qui apud Scythopoli-
tas erant, Iudęis,quòd benigne ab eis habe-
rentur, etiam temporibus infelicitatis quòd
31 modeste secum egerint:* gratias agentes eis,
F & exhortati etiam de cetero erga genus suū
benignos esse, venerunt Ierosolymam die
32 sollemni septimanarum instante. * Et post
Pentecosten abierunt contra Gorgiam prę-
33 positum Idumaę.* Exiuit autem cum pedi-
tibus tribus millibus, & equitibus quadrin
34 gentis.* Quibus congressis, contigit paucos
35 ruere Iudęorum. * Dositheus uero quidam
de Bacenoris eques,uir fortis,Gorgiam tene
bat:&,cum uellet illum capere uiuum,eques
quidam de Thracibus irruit in eum,hume
rumq. eius amputauit: atque ita Gorgias ef-
36 fugit in Maresā. * At illis, qui cum Esdrin
erant,diutius pugnātibus & fatigatis,inuoca
uit Iudas Dominum adiutorem, & ducem
37 belli fieri: * incipiens uoce patria, & cum
hymnis clamorem extollens,fugam Gorgię
38 militibus incussit. * Iudas autem collecto
exercitu venit in ciuitatem Odollam:&,cum

septima

septima dies superueniret, secundum consue
tudinem purificati, in eodem loco sabbatum
39 egerunt. * Et sequenti die venit cum suis
Iudas, ut corpora prostratorum tolleret, &
cum parentibus poneret in sepulchris pater-
40 nis. * Inuenerunt autem sub tunicis interfe-
ctorum de donarijs idolorum, quæ apud Iā-
niam fuerunt, ‖ a quibus lex prohibet Iu-
‖Deu.7.1.25
G dæos: omnibus ergo manifestum factum est,
41 ob hanc causam eos corruisse. * Omnes ita-
que benedixerunt iustum iudicium Domi-
42 ni, qui occulta fecerat manifesta. * Atque ita
ad preces conuersi, rogauerunt ut id, quod fa
ctum erat, delictum obliuioni traderetur. At
vero fortissimus Iudas hortabatur populum
conseruare se sine peccato, sub oculis uiden-
tes quæ facta sunt pro peccatis eorum, qui
43 prostrati sunt. * Et facta collatione, duode-
cim millia drachmas argenti misit Ierosoly
mam offerri pro peccatis mortuorum sacri-
ficium, bene & religiose de resurrectione co-
44 gitans. (* nisi enim eos, qui ceciderant, re-
surrecturos speraret, superfluum uideretur,
45 & uanum orare pro mortuis) * & quia con-
siderabat quòd hi, qui cum pietate dormi-
tionem acceperant, optimam haberent repo
46 sitam gratiam. * Sancta ergo, & salubris est
cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis
soluantur.

CAP. XIII.

1 ANno centesimo quadragesimonono, co-
A gnouit Iudas Antiochum Eupatorem
venire cum multitudine aduersus Iudæam,
2 * & cum eo Lysiam procuratorem, & præ-
positum negotiorum, secum habentem pe-
ditum centum decem millia, & equitum
quinque millia, & elephantos uiginti duos,
3 currus cum falcibus trecentos. * Commi-
scuit autem se illis & Menelaus: & cum mul
ta fallacia deprecabatur Antiochum, non
pro patriæ salute, sed sperans se constitui in
4 principatum. * Sed Rex regum suscitauit
animos Antiochi in peccatorem: & sugge-
B rente Lysia hunc esse causam omnium ma-
lorum, iussit (ut eis est consuetudo) appre-
5 hensum in eodem loco necari. * Erat autem
in eodem loco turris quinquaginta cubito-
rum, aggestum undique habens cineris: hæc
6 prospectum habebat in præceps. * inde in ci-
nerem deijci iussit sacrilegium, omnibus
7 eum propellentibus ad interitum. * Et tali
lege præuaricatorem legis contigit mori,
8 nec terræ dari Menelaum. * Et quidem sa
tis iuste: nam quia multa erga aram Dei de
C licta commisit, cuius ignis, & cinis erat san-
ctus: ipse in cineris morte damnatus est.
9 * Sed rex mente effrenatus veniebat, ne-
quiorem se patre suo Iudæis ostensurus.
10 * Quibus Iudas cognitis, præcepit populo vt
die ac nocte Dominum inuocarent, quo, si-
11 cut semper, & nunc adiuuaret eos: * quippe
qui lege, & patria, sanctoq. templo priua-
ri vererentur: ac populum, qui nuper pau-
lulum respirasset, ne sineret blasphemis rur
12 sus nationibus subdi. * Omnibus itaque si-
D mul id facientibus, & petentibus a Domino
misericordiam cum fletu, & ieiunijs, per tri-
duum cōtinuum prostratis, hortatus est eos
13 Iudas ut se præpararent. * Ipse vero cum se
nioribus cogitauit prius quam rex admouē
ret exercitum ad Iudæam, & obtineret ciui-
tatem, exire, & Domini iudicio committe-
14 re exitum rei. * Dans itaque potestatem om
E nium Deo mundi creatori, & exhortatus
suos ut fortiter dimicarent, & vsque ad mor
tem pro legibus, templo, ciuitate, patria, &
ciuibus starent, circa Modin exercitum con-
15 stituit. * Et dato signo suis Dei victoriæ, iu-
uenibus fortissimis electis, nocte aggressus
aulam regiā, in castris interfecit viros quat-
tuor millia, & maximum elephantorum cū
16 his, qui superpositi fuerant: * summoq. me-
tu, ac perturbatione hostium castra replen-
17 tes, rebus prospere gestis, abierunt. * Hoc au
tem factum est die illucescente, adiuuante
18 eum Domini protectione. * Sed rex, accepto
gustu audaciæ Iudæorum, arte difficultatem
19 locorum tentabat: * & Bethsuræ, quæ erat
F Iudæorum præsidium munitum, castra ad-
mouebat: sed fugabatur, impingebat, mino-
20 rabatur. * His autem, qui intus erant, Iudas
21 necessaria mittebat. * Enunciauit autem
mysteria hostibus Rhodocus quidam de Iu-
daico exercitu, qui requisitus comprehen-
22 sus est, & conclusus. * Iterum rex sermo-
nem habuit ad eos, qui erant in Bethsuris:
23 dextram dedit: accepit: abijt. * commisit
cum Iuda, superatus est. Vt autem cogno-
uit rebellasse Philippum Antiochiæ, qui re-
G lictus erat super negotia, mente consterna-
tus Iudęos deprecans, subditusq. eis, iurat
de omnibus, quibus iustum visum est: & re
conciliatus obtulit sacrificium, honorauit
24 templum, & munera posuit: * Machabæum
amplexatus est, & fecit eum a Ptolemaide
vsque ad Gerrenos ducem & principem.
25 * Vt autem venit Ptolemaidam, grauiter fe-
rebant Ptolemenses amicitię conuentionem,
indignantes ne forte fœdus irrumperent.
26 * Tunc ascendit Lysias tribunal, & exposuit
rationem, & populum sedauit, regressusque
est Antiochiam: & hoc modo regis profe-
ctio, & reditus processit.

CAP. XIIII.

1 SEd post triennij tempus cognouit Iu-
A das, & qui cum eo erant, Demetrium
Seleuci cum multitudine ualida, & nauibus
per portum Tripolis ascendisse ad loca op-

2 portuna, * & tenuisse regiones aduersus An-
3 tiochum, & ducem eius Lysiā. * Alcimus au
tem quidam, qui summus sacerdos fuerat,
sed voluntarie coinquinatus est temporibus
commistionis, considerans nullo modo sibi
esse salutem, neque accessum ad altare.
4 * venit ad regem Demetrium centesimo
quinquagesimo anno, offerens ei coronam
auream, & palmam, super hæc & thallos, qui
templi esse uidebantur. Et ipsa quidem die
5 siluit. * Tempus autē opportunum demen-
tiæ suæ nactus, conuocatus a Demetrio ad
consilium, & interrogatus quibus rebus &
6 consilijs Iudæi niterentur, * respondit: Ipsi,
qui dicuntur Assidæi Iudæorū, quibus præest
Iudas Machabæus, bella nutriunt, & seditio
nes mouent, nec patiuntur regnum esse quie
7 tum. * nam & ego defraudatus parentum
gloria (dico autem summo sacerdotio) huc
8 veni: * primò quidem vtilitatibus regis fi-
B dem seruans, secundo autem etiam ciuibus
consulens: nam illorum prauitate vniuer-
sum genus nostrum non minime vexatur.
9 * Sed oro his singulis o rex cognitis, & regio
ni, & generi secundum humanitatem tuam
10 peruulgatam omnibus prospice. * nam,
quamdiu superest Iudas, impossibile est, pa
11 cem esse negotijs. * Talibus autem ab hoc
dictis, & ceteri amici, hostiliter se habentes
aduersus Iudam, inflammauerunt Deme-
12 trium. * Qui statim Nicanorem præpositū
elephantorum ducem misit in Iudæam.
13 * datis mandatis vt ipsum quidem Iudam
caperet: eos vero, qui cum illo erant, disper-
geret, & constitueret Alcimum maximi tē-
14 pli summum sacerdotem. * Tunc gentes,
quæ de Iudæa fugerant Iudam, gregatim se
Nicanori miscebant, miserias, & clades Iu-
dæorum prosperitates rerum suarum exīsti-
15 mantes. * Audito itaque Iudæi Nicanoris
C aduentu, & conuentu nationum, conspersi
terra rogabant eum, qui populum suū con-
stituit, ut in æternum custodiret, quique suā
16 portionem signis euidentibus protegit. * Im
perante autem duce, statim inde mouerunt,
17 conueneruntque ad castellum Dessau. * Si-
mon uero frater Iudæ commiserat cum Ni-
canore: sed conterritus est repentino aduen-
18 tu aduersariorum. * Nicanor tamē, audiens
virtutem comitum Iudæ, & animi magnitu
dinem, quam pro patriæ certaminibus habe-
bant, sanguine iudicium facere metuebat.
19 * Quam ob rem præmisit Posidonium, &
Theodotiū, & Matthiam, ut darent dextras
20 atque acciperent. * Et cum diu de his consi-
lium ageretur, & ipse dux ad multitudinem
retulisset, omnium vna fuit sententia amici-
21 tijs annuere. * Itaque diem constituerunt,
qua secreto inter se agerent: & singulis sellæ
22 prolatæ sunt, & positæ. * Præcepit autem
Iudas armatos esse locis opportunis, ne forte
ab hostibus repente mali aliquid oriretur:
23 & congruum colloquium fecerunt. * Mo-
D rabatur autē Nicanor Ierosolymis, nihilq;
inique agebat, gregesq; turbarum, quæ con-
24 gregatæ fuerant, dimisit. * Habebat autem
Iudam semper charum ex animo, & erat ui-
25 ro inclinatus. * Rogauitq; eum ducere vxo-
rem, filiosque procreare. Nuptias fecit: quie-
26 te egit, cōmuniterque viuebant. * Alcimus
autem, uidens charitatem illorum adinuicē,
& conuentiones, venit ad Demetrium, & di-
cebat, Nicanorem rebus alienis assentire, Iu-
damque regni insidiatorem successorem si-
27 bi destinasse. * Itaque rex exasperatus, &
pessimis huius criminationibus irritatus,
scripsit Nicanori, dicens, grauiter quidem se
ferre de amicitiæ conuentione, iubere tamen
Machabæum citius vinctum mittere Antio-
28 chiam. * Quibus cognitis, Nicanor conster-
nabatur, & grauiter ferebat, si ea, quæ conue-
29 nerant, irrita faceret, nihil læsus a viro. * sed,
quia regi resistere non poterat, opportunita-
tem obseruabat, qua præceptum perficeret.
30 * At Machabæus, uidens secū austerius age-
re Nicanorem, & consuetum occursum fe-
rocius exhibentem, intelligens non ex bono
E esse austeritatem istam, paucis suorum con-
31 gregatis, occultauit se a Nicanore. * Quod
cum ille cognouit fortiter se a viro præuen-
tum, venit ad maximum & sanctissimum tē-
plum: & sacerdotibus solitas hostias offe-
32 rentibus, iussit sibi tradi virum. * quibus cū
iuramento dicentibus nescire se vbi esset quē
quærebatur, extendens manum ad templū,
33 * iurauit, dicens: Nisi Iudam mihi vinctū
tradideritis, istud Dei fanum in planitiem
deducam, & altare effodiam, & templum
34 hoc Libero patri consecrabo. * Et his dictis
abijt. Sacerdotes autem protendentes ma-
nus in cælum, inuocabant eum, qui semper
propugnator esset gentis ipsorum, hæc dicē-
35 tes: * Tu Domine vniuersorum, qui nullius
F indiges, uoluisti templum habitationis tuæ
36 fieri in nobis. * Et nunc sancte sanctorum
omnium Domine, conserua in æternum im-
pollutam domum istam, quę nuper munda-
37 ta est. * Razias autem quidam de senioribus
ab Ierosolymis delatus est Nicanori, uir
amator ciuitatis, & bene audiens. qui pro
38 affectu pater Iudæorum appellabatur. * Hic
multis temporibus continentiæ propositum
tenuit in Iudaismo, corpusque & animā tra
39 dere contentus pro perseuerantia. * Volens
autem Nicanor manifestare odium, quòd ha
bebat in Iudæos, misit milites quingentos, vt
40 eum comprehenderent. * putabat enim,
si illum decepisset, se cladem Iudæis ma-
41 ximam illaturum. * Turbis autem irruere
in domum eius, & ianuam disrumpere, at-
que ignem admouere cupientibus, cum iam
42 comprehenderetur, gladio se petijt; * eli-

G gens nobiliter mori potius, quàm subditus
fieri peccatoribus, & contra natales suos in-
43 dignis iniurijs agi. * Sed, cum per festina-
tionem non certo ictu plagam dedisset, &
turbæ intra ostia irrumperent, recurrens au-
dacter ad murum, præcipitauit semetipsum
44 viriliter in turbas: * quibus velociter locum
dantibus casui eius, venit per mediam ceru-
45 cem: * & cum adhuc spiraret, accensus aoi-
mo, surrexit: & cum sanguis eius magno
fluxu deflueret, & grauissimis uulneribus es-
46 set saucius, & cursu turbā pertransijt: * &
stans supra quandam petram præruptam, &
iam exsanguis effectus, complexus intestina,
sua, utrisque manibus proiecit super turbas,
inuocaos dominatorem uitæ ac spiritus, ut
hæc illi iterum redderet: atque ita uita de-
functus est.

CAP. XV.

1. Mach. 7.d.26

1 NIcanor autem, ut comperit Iudam esse
A in locis Samariæ, cogitauit cum omni
2 impetu die sabbati committere bellum. *
Iudæis uero, qui illum per necessitatem se-
quebantur, dicentibus: Ne ita ferociter, &
barbare feceris, sed honorem tribue diei san
ctificationis, & honora eum, qui uniuersa,
3 conspicit: * ille infelix interrogauit, si est
potens in cælo, qui imperauit agi diem sab-
4 batorum. * Et respondentibus illis, Est
Dominus uiuus ipse in cælo potens, qui ius-
5 sit agi septimam diem. * At ille ait: Et ego
potens sum super terram, qui impero sumi
arma, & negotia regis impleri. Tamen non
6 obtinuit vt consilium perficeret. * Et Ni-
canor quidem cum summa superbia ere-
ctus, cogitauerat commune trophæum sta-
7 tuere de Iuda. * Machabæus autem sem-
per confidebat cum omni spe auxilium sibi
8 a Deo affuturum. * & hortabatur suos ne
B formidarent ad aduentum nationum; sed
in mente haberent adiutoria sibi facta de cæ
lo, & nunc sperarent ab Omnipotente sibi
9 affuturam uictoriam. * Et allocutus eos de
lege, & prophetis, admonens etiam certami-
na, quæ fecerant prius, promptiores consti-
10 tuit eos: * & ita animis eorum erectis simul
ostendebat Gentium fallaciam, & iuramen-
11 torum præuaricationem. * Singulos autem
illorum armauit, non clypei, & hastæ muni-
tione, sed sermonibus optimis, & exhorta-
tiooibus, exposito digno fide somoio, per qđ
12 uniuersos lætificauit. * Erat autem huiusce-
modi uisus: Oniam, qui fuerat summus sacer
dos, virum bonum & benignum, uerecundū
uisu, modestum moribus, & eloquio de-
corum, & qui a puero in uirtutibus exerci-
tatus sit, manus protendentem, orare pro om
13 ni populo Iudæorum: * Post hoc apparuis-
C se & alium uirum ętate, & gloria mirabilē,
14 & magni decoris habitudine circa illum: *
Respondentem uero Oniam dixisse: Hic est
fratrum amator, & populi Israel: hic est, qui
multum orat pro populo, & uniuersa sancta
15 ciuitate, Ieremias propheta Dei. * Exten-
disse autem Ieremiam dextram, & dedisse
16 Iudæ gladium aureum, dicentem: * Accipe
sanctum gladium munus a Deo, in quo deij-
17 cies aduersarios populi mei Israel. * Exhor-
D tati itaque Iudæ sermonibus bonis ualde,
de quibus extolli posset impetus, & animi
iuuenum confortari, statuerunt dimicare &
confligere fortiter: ut uirtus de negotiis iu-
dicaret, eo quòd ciuitas sancta, & templum
18 periclitarentur. * Erat enim pro uxoribus,
& filiis, itemq. pro fratribus, & cognatis mi
nor solicitudo: maximus uero & primus pro
19 sanctitate timor erat templi. * sed & eos,
qui io ciuitate erant, non minima solicitudo
20 habebat pro his, qui congressuri erant. * Et,
cum iam omnes sperarent iudicium futu-
rum, hostesq. adessent, atque exercitus es-
set ordinatus, bestiæ, equitesq. opportuno in
21 loco compositi, * considerans Machabæus
aduentum multitudinis, & apparatum ua-
rium armorum, & ferocitatem bestiarum,
extendens manus in cælum, prodigia fa-
cientem Dominum inuocauit, qui uon se-
cundum armorum potentiam, sed prout ip-
22 si placet, dat dignis uictoriam. * Dixit au-
E tem inuocans hoc modo. | Tu Domine, qui | Sup. 4. e
misisti angelum tuum sub Ezechia rege Iu- 19
da, & interfecisti de castris Sennacherib
23 centum octogintaquinque millia: * & nunc
dominator cælorum mitte angelum tuum
bonum ante nos in timore, & tremore ma-
24 gnitudinis brachii tui, * ut metuant qui cū
blasphemia ueniunt aduersus sanctum po-
pulum tuum. Et hic quidem ita perorauit:
25 * Nicanor autem, & qui cum ipso erant, cum
26 tubis & canticis admouebant. * Iudas vero,
& qui cum eo erant, inuocato Deo, per ora-
27 tiones congressi sunt: * manu quidem pu-
goantes, sed Dominum cordibus orātes, pro-
strauerunt nō minus trigintaquinque millia,
28 præsentia Dei magnifice delectati. * Cumq;
F cessassent, & cum gaudio redirent, cogno-
uerunt Nicanorem ruisse cum armis suis.
29 * Facto itaque clamore, & perturbatione ex-
citata, patria voce omnipotentem Domi-
30 num benedicebant. * Præcepit autem Iudas,
qui per omnia corpore & animo mori pro
ciuibus paratus erat, caput Nicanoris, & ma
num cum humero abscissam, Ierosolymam
31 perferri. * Quò cum peruenisset, conuo-
catis contribulibus, & sacerdotibus ad alta-
32 re, accersijt & eos, qui in arce erant. * Et o-
stenso capite Nicanoris, & manu nefaria,
quam extendēs contra domum sanctam om
33 nipotentis Dei, magnificè gloriatus est. *
Linguā etiam impij Nicanoris præcisā iussit

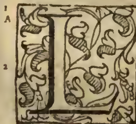
particulatim auibus dari:manum autem de-
34 mentis contra templum suspendi. * Omnes
igitur cæli benedixerunt Dominum, dicen
tes: Benedictus,qui locum suum incontami
35 natum seruauit. * Suspendit autem Nicano
G ris caput in summa arce,ut euidens esset, &
36 manifestum signum auxilij Dei. * Itaque
omnes communi consilio decreuerunt nul-
lo modo diem istum absque celebritate
37 preterire: * habere autem celebritatem ter
tiadecima die mensis Adar, quod dicitur
38 uoce Syriaca, pridie Mardochæi diei. * Igi-
tur his erga Nicanorem gestis, & ex illis
temporibus ab Hebræis ciuitate possessa,
ego quoque in his faciam finem sermonis.
39 * Et siquidem bene, & ut historiæ compe-
tit, hoc & ipse velim: sin autem minus di-
40 gne, concedendum est mihi. * Sicut enim
vinum semper bibere, aut semper aquam,
contrarium est: alternis autem uti, delecta-
bile: ita legentibus si semper exactus sit ser-
mo, non erit gratus. Hic ergo erit consum-
matus.

FINIS.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MATTHAEVM.

CAPVT PRIMVM.

1 IBER Gene-
A rationis IESV
CHRISTI fi- | Luc.3.c.31
lij | Dauid, fi-
lii Abraham.
2 * | Abraham ge- | Gen.21.a.3
nuit Isaac.
| Isaac autem | Gen.25.d.26
genuit Iacob.
| Iacob autem | Gen.29.d.35
genuit Iudam,
& fratres eius.
3 * | Iudas autem genuit Phares, & Zaram | Gen.38.g.29
de Thamar. | 1.Par.2.a.5
| Phares autem genuit Esron.
Esron autem genuit Aram. | 1.Par.2.a.5
4 * Aram autem genuit Aminadab.
| Aminadab autem genuit Naasson. | Ruth.4.d.18
Naasson autem genuit Salmon.
5 Salmon autem genuit Booz de Rahab. | Num.7.b.12
Booz autem genuit Obed ex Ruth.
Obed autem genuit Iesse.
| Iesse autem genuit Dauit regem. | 1.Reg.16
6 * | Dauid autem rex genuit Salomonem ex | Ruth.4.d.18
ea, quæ fuit Vriæ.
7 * | Salomon autem genuit Roboam. | 2.Reg.12.f.24
B | Roboam autem genuit Abiam.
| Abias autem genuit Asa. | 3.Reg.1.g.43
8 * Asa autem genuit Iosaphat.
Iosaphat autem genuit Ioram. | 3.Reg.14.g.31
Ioram autem genuit Oziam.
9 * | Ozias autem genuit Ioatham. | 3.Reg.15.b.9
Ioatham autem genuit Achaz.
Achaz autem genuit Ezechiam. | 2.Par.26.d.23
10 * | Ezechias autem genuit Manassen.
| Manasses autem genuit Amon. | 2.Par.27.d.9
Amon autem genuit Iosiam.
11 * | Iosias autem genuit Iechoniam, & fra- | 2.Par.26.d.27
tres eius in transmigratione Babylonis.
12 * Et post transmigrationem Babylonis: Ie- | 2.Par.32.g.33
chonias genuit Salathiel.
Salathiel autem genuit Zorobabel. | 2.Pa.33.d.20.& 25
13 * Zorobabel autem genuit Abiud.
Abiud autem genuit Eliacim. | 2.Par.36.a.f.a
Eliacim autem genuit Azor.
14 * Azor autem genuit Sadoc,
Sadoc autem genuit Achim.
Achim autem genuit Eliud.
15 * Eliud autem genuit Eleazar.
Eleazar autem genuit Mathan.
C Mathan autem genuit Iacob.
16 * Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ,
de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.
17 * Omnes itaque generationes ab Abraham
vsq. ad Dauid, generationes quattuordecim.
& a Dauid usque ad transmigrationem Ba-
bylonis, generationes quattuordecim: & a
transmigratione Babylonis vsque ad Chri-
stum, generationes quattuordecim.
18 * Christi autẽ generatio sic erat: | Cum esset | Luc.7.c.27
desponsata mater eius Maria Ioseph, anteq̃ cõ
uenirẽt, inuẽta est in utero hẽs de Spiritu san
19 cto: * Ioseph autẽ vir eius cũ esset iustus, & nol
let eã traducere: voluit occulte dimittere e͂.

20 * Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus
D Domini apparuit in somnis ei, dicens: Io-
seph fili Dauid, noli timere accipere Mariam
coniugem tuam: quod enim in ea natũ est, de
21 Spiritu sancto est.* pariet autem filium ‖ &
vocabis nomen eius IESVM: ipse enim
saluum faciet populum suum a peccatis eo-
22 rum. * Hoc autem totum factum est, vt
adimpleretur quod dictum est a Domino
23 per Prophetam dicentem: * ‖ Ecce virgo
in utero habebit, & pariet filium: & uoca-
bunt nomen eius Emmanuel, quod est in
24 terpretatum Nobiscum Deus. * Exurgens
autem Ioseph a somno, fecit sicut præcepit
25 ei angelus Domini, & accepit coniugem
suam. * Et non cognoscebat eam donec pe-
perit filium suum primogenitum: & voca-
uit nomen eius Iesum.

CAP. II.

1 CVm ergo natus esset Iesus in Bethlehem
A Iuda in diebus Herodis regis, ecce Ma
2 gi ab oriente venerunt Ierosolymam, * di-
centes: Vbi est qui natus est rex Iudæorum
vidimus enim stellam eius in oriente, & ve-
3 nimus adorare eum. * Audiens autem Hero
des rex, turbatus est, & omnis Ierosolyma
4 cum illo. * Et congregans omnes princi-
pes sacerdotum, & Scribas populi, sciscita-
5 batur ab eis vbi Christus nasceretur. * At
illi dixerunt ei: In Bethlehem Iudæ: Sic
6 enim scriptum est per Prophetam: * ‖ Et
tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam mi-
nima es in principibus Iuda: ex te enim
exiet dux, qui regat populum meum Israel.
7 * Tunc Herodes clam vocatis Magis dili-
genter didicit ab eis tempus stellæ, quæ ap-
8 paruit eis: * & mittens illos in Bethlehem,
B dixit: Ite, & interrogate diligenter de pue-
ro: & cum inueneritis, renunciate mihi,
9 vt & ego veniens adorem eum. * Qui cum
audissent regem, abierunt. & ecce stella, quã
viderant in oriente, antecedebat eos, vs-
quedum veniens staret supra, vbi erat puer.
10 * Videntes autẽ stellam gauisi sunt gaudio

11 magno valde. * Et intrantes domum, inue-
nerunt puerum cum Maria matre eius, &
procidentes adorauerunt eum: ‖ & apertis ‖ Psal.71.b.10
thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum,
12 thus, & myrrham. * Et responso accepto in

somnis ne redirent ad Herodem, per aliam m
viam reuersi sunt in regionem suam.

13 * Qui cum recessissent, ecce angelus Domi-
ni apparuit in somnis Ioseph, dicens: Sur
C ge, & accipe puerum, & matrem eius, & fu
ge in Aegyptum, & esto ibi usque dum di
cam tibi. Futurum est enim ut Herodes

14 quærat puerum ad perdendum eum. * Qui
consurgens accepit puerum, & matrem eius
15 nocte, & secessit in Aegyptum: * & erat ibi
usque ad obitum Herodis: ut adimpleretur
quod dictum est a Domino per Prophetam
dicentem: ‖ Ex Aegypto uocaui filium meũ. ‖ Osee 11. a. 2

16 * Tunc Herodes uidens quoniam illusus es-
set a Magis, iratus est ualde, & mittens occi-
dit omnes pueros, qui erant in Bethlehem,
& in omnibus finibus eius a bimatu & infra
secundum tempus, quod exquisierat a Ma-
17 gis.* Tunc adimpletum est quod dictum est
18 per Ieremiam prophetam dicentem: * ‖ Vox ‖ Ier. 31. d. 3
D in Rama audita est ploratus, & ululatus mul
tus: Rachel plorans filios suos, & noluit con
19 solari, quia non sunt. * Defuncto autem He
rode, ecce angelus Domini apparuit in som-
20 nis Ioseph in Aegypto, * dicens: Surge, &
accipe puerum, & matrem eius, & uade in
terram Israel: defuncti sunt enim, qui quæ-
21 rebant animam pueri. * Qui consurgens, ac-
cepit puerum, & matrem eius, & uenit in
22 terram Israel. * Audiens autem quod Arche
laus regnaret in Iudæa pro Herode patre
suo, timuit illo ire: & admonitus in som-
23 nis, secessit in partes Galilææ. * Et ue-
niens habitauit in ciuitate, quæ uocatur
Nazareth: ut adimpleretur quod dictum
est per Prophetas: Quoniam Nazaræus uo-
cabitur.

CAP. III.

1 IN diebus autem illis uenit Ioannes Bapti
A sta prædicans in deserto Iudææ, & di-
2 cens: ‖ Pœnitentiam agite: appropinquauit ‖ Mar. 1. a. 4
3 enim regnum cælorum. * Hic est enim, qui
dictus est per Isaiam prophetam dicentem: ‖ Luc. 3. a. 3
Vox clamantis in deserto: Parate uiam Do ‖ Isa. 40. a. 3
4 mini: rectas facite semitas eius. * Ipse au-
tem Ioannes habebat uestimentum de pilis
camelorum, & zonam pelliceam circa
lumbos suos: esca autem eius erat locustæ,
5 & mel siluestre. * ‖ Tunc exibat ad eum Ie- ‖ Mar. 1. a. 3
rosolyma, & omnis Iudæa, & omnis regio
6 circa Iordanem; * & baptizabantur ab eo Luc. 3. a. 4
7 in Iordane, confitentes peccata sua. * Vi-
dens autem multos Pharisæorum, & Saddu-

cæorum venientes ad baptismum suum, d
xit eis: Progenies uiperarum, quis demon
8 strauit uobis fugere a uentura ira? * Fa-
9 te ergo fructum dignum pœnitentiæ.* Et n
| Ioan.8. c.39. velitis dicere intra vos: | Patrem habemu
Abraham, dico enim vobis quoniam po-
tens est Deus de lapidibus istis suscitare fi-
10 lios Abrahæ. * Iam enim securis ad radicem
arborum posita est. Omnis ergo arbor, quæ
non facit fructum bonum, excidetur, & in
| Mar. 1. a.8 11 ignem mittetur. * | Ego quidem baptizo
vos in aqua in pœnitentiam: qui autem post
Luc. 3. d. 16 me venturus est, fortior me est, cuius non
C sum dignus calceamenta portare: ipse vos
Io. 1. d.26 12 baptizabit in Spiritu sancto, & igni.* Cuius
Act. 1. b.5 ventilabrum in manu sua: & permundabit
aream suam: & congregabit triticum suum
in horreum, paleas autem comburet igni

| Mar. 1. b. 9 13 inextinguibili. * | Tunc uenit Iesus a Gali-
læa in Iordanem ad Ioannem, ut baptizare-
Luc. 3. c. 21 14 tur ab eo.* Ioannes autem prohibebat eum
D dicens: Ego a te debeo baptizari, & tu ue-
15 nis ad me? * Respondens autem Iesus, dixit
ei: Sine modo: sic enim decet nos implere
16 omnem iustitiam. Tunc dimisit eum. * Ba-
ptizatus autem Iesus, confestim ascendit de
aqua & ecce aperti sunt ei cęli: & uidit spiri-
| Luc. 9. c. 35. tum Dei descendentem sicut columbam, &
17 uenientem super se.* | Et ecce uox de cęlis
2. Pet. 1. d. 17 dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo
mihi complacui.

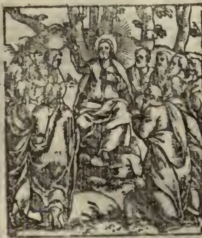
CAP. IIII.

Mar. 1. b. 12 1 TVnc Iesus ductus est in desertum a Spi-
A ritu, ut tentaretur a diabolo.* Et cum
2 ieiunasset quadraginta diebus, & quadragin
Luc. 4. a.1 3 ta noctibus, postea esuriit. * Et accedens ten

tator dixit ei: Si filius Dei es, dic ut lapi des
4 isti panes fiant. * Qui respondens dixit: Scri-
ptum est: | Non in solo pane viuit homo,
sed in omni uerbo, quod procedit de ore | Deut. 8. a.3.
5 Dei. * Tunc assumpsit eum diabolus in san-
ctam ciuitatem, & statuit eum super pinna
6 culum templi, * & dixit ei: Si filius Dei es,
mitte te deorsum. Scriptum est enim:
| Quia angelis suis mandauit de te, & in
manibus tollent te, ne forte offendas ad lapi | Psal. 90. c.11
7 dem pedem tuum. * Ait illi Iesus: Rursum
scriptum est: | Non tentabis Dominum | Deut. 6
8 Deum tuum. * Iterum assumpsit eum dia-
B bolus in montem excelsum valde: & osten-
dit ei omnia regna mundi, & gloriam eo-
9 rum, * & dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, si
10 cadens adoraueris me.* Tunc dicit ei Iesus:
Vade Satana: Scriptum est enim: | Domi- | Deut. 6. b.13
num Deum tuum adorabis, & illi soli ser-
11 uies. * Tunc reliquit eum diabolus: & ecce
12 angeli accesserunt, & ministrabant ei.* Cum
autem audisset Iesus quod Ioannes traditus
13 esset, | secessit in Galilæam: * &, relicta ciui- | Mar. 1. c.14
tate Nazareth, venit, & habitauit in Ca- Lu. 4. c.14
pharnaum maritima, in finibus Zabulon, Ioa. 4. f.43
14 & Nephthalim: * ut adimpleretur quod di
15 ctum est per Isaiam prophetam: * | Terra | Isa. 9. a.1
Zabulon, & terra Nephthalim, via maris
16 trans Iordanem, Galilæa gentium * popu-
C lus, qui sedebat in tenebris, vidit lucem ma
gnam: & sedentibus in regione vmbræ
17 mortis, lux orta est eis. * | Exinde cœpit Ie | Mar. 1. b. 15
sus prædicare, & dicere: Pœnitentiam agi-
te: appropinquauit enim regnum cęlorum.
18 * Ambulans autem Iesus iuxta mare Gali
læa, | vidit duos fratres, Simonem, qui vo- | Mar. 1. 16
catur Petrus, & Andream fratrem eius, mit
tentes rete in mare, (erant enim piscatores) Luc. 5. a.
19 * & ait illis: Venite post me, & faciam vos

20 fieri piscatores hominum.* At illi continuo
21 relictis retibus secuti sunt eum .* Et proce-
dens inde, uidit alios duos fratres, Iacobum
Zebedæi, & Ioannem fratrem eius in naui
cum Zebedæo patre eorum, reficientes re-
22 tia sua: & vocauit eos.* Illi autem statim
relictis retibus & patre, secuti sunt eum.
23 * Et circuibat Iesus totam Galilæam, docens
D in synagogis eorum, & prædicans euange-
lium regni: & sanans omnem languorem, &
24 omnem infirmitatem in populo. * Et abijt
opinio eius in totam Syriam, & obtulerunt
ei omnes male habentes, uarijs languori-
bus, & tormentis comprehensos, & qui dæ-
monia habebant, & lunaticos, & paralyti-
| Mar. 3. 25 cos, & curauit eos:* | & secutæ sunt eum tur
2.7 bæ multæ de Galilæa, & Decapoli, & de
Luc. 6. c. Ierosolymis, & de Iudæa, & de trans Iorda-
17 nem.

CAP. V.

1 VIdens autem Iesus turbas, ascendit in
A montem, & cum sedisset, accesserunt
2 ad eum discipuli eius, * & aperiens os suum
| Luc. 6. d. 3 docebat eos dicens: * | Beati pauperes spi-
20 ritu: quoniam ipsorum est regnum cælo-
| Psal. 36. 4 rum. * | Beati mites: quoniam ipsi possi-
2.11 5 debunt terram. * Beati, qui lugent: quo-
| Isa. 61. 6 niam ipsi consolabuntur. * | Beati, qui esu-
a.3 riunt, & sitiunt iustitiam: quoniam ipsi sa-
7 turabuntur. * Beati misericordes: quoniam
| Psal. 23. a. 8 ipsi misericordiam consequentur. * | Beati
4 mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.
| 1. Pet. 2. 9 * Beati pacifici: quoniam filij Dei vocabun-
d.10. & 3. 10 tur. * | Beati, qui persecutionem patiuntur
c.14. & 4. propter iustitiam: quoniam ipsorum est re-
d.14 11 gnum cælorum. * Beati estis cum maledi-
xerint uobis, & persecuti vos fuerint, & di-
xerint omne malum aduersum vos mentien-
12 tes, propter me: * gaudete, & exultate, quo-
B niam merces uestra copiosa est in cælis. sic
enim persecuti sunt prophetas, qui fuerunt
13 ante vos. * Vos estis sal terræ. | Quòd si sal | Mar. 9. g.
euanuerit, in quo salietur? ad nihilum va- 50
let vltra, nisi ut mittatur foras, & concul- Luc. 14. g.
14 cetur ab hominibus. * Vos estis lux mundi. 34
Non potest ciuitas abscondi supra montem
15 posita.* | neque accendunt lucernam, & po- | Mar. 4. c.
nunt eam sub modio, sed super candela- 21
brum ut luceat omnibus, qui in domo sunt. Luc. 8. c.
16 * | Sic luceat lux uestra corã hominibus: ut 16 & 11.
uideant opera uestra bona, & glorificent pa- c.33
17 trem vestrum, qui in cælis est. * Nolite pu- | 1. Pet 2.
tare quoniam ueni soluere legem, aut pro- c.12
phetas: non ueni soluere, sed adimplere.
18 * | Amen quippe dico vobis, donec transeat | Luc. 16.
C cælum & terra, iota unum, aut unus apex d.17
non præteribit a lege, donec omnia fiant.
19 * | Qui ergo soluerit vnum de mandatis | Iac. 2. b.
istis minimis, & docuerit sic homines, mi- 10
nimus vocabitur in regno cælorum: qui au-
tem fecerit & docuerit, hic magnus voca-
20 bitur in regno cælorum. * Dico enim uo-
bis, quia nisi abundauerit iustitia uestra | | Luc. 11.
plus quam Scribarum, & Pharisæorum, c.39
21 non intrabitis in regnum cælorum. * Au-
distis quia dictum est antiquis: | Non oc- | Exo. 20.
cides: qui autem occiderit, reus erit iudi- c.13
22 cio. * Ego autem dico uobis: quia omnis, Deut. 5. b.
qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. 17
Qui autem dixerit fratri suo, raca: reus erit
concilio. Qui autem dixerit, fatue: reus
23 erit gehennæ ignis. * Si ergo offers mu-
D nus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris
quia frater tuus habet aliquid aduersum te:

24 * relinque ibi munus tuum ante altare, &
vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc ve
| Luc. 12. g. 58 25 niens offeres munus tuum. * | Esto consen-
tiens aduersario tuo cito dum es in via cum
eo: ne forte tradat te aduersarius iudici, &
iudex tradat te ministro: & in carcerem mit
26 taris. * Amen dico tibi, non exies inde, do-
27 nec reddas nouissimum quadrantem. * Au-
| Exo. 20. c. 14 distis quia dictum est antiquis. | Non mœ-
28 chaberis. * Ego autem dico uobis: quia
omnis, qui viderit mulierem ad concupi-
scendum eam, iam mœchatus est eam in
| Inf. 18. b. 9 29 corde suo. * | Quòd si oculus tuus dexter
Mar. 9. g. 47 scandalizat te, erue eum, & proijce abs
B te: expedit enim tibi ut pereat unum mem
brorum tuorum, quam totum corpus tuum
30 mittatur in gehennam. * Et si dextra manus
tua scandalizat te, abscide eam, & proijce
abs te: expedit enim tibi ut pereat unum mē
brorum tuorum, quam totum corpus tuum
31 eat in gehennam. * Dictum est autem:
| Deut. 24. a. 1 | Quicumque dimiserit uxorem suam, det
32 ei libellum repudij. * Ego autem dico vo-
Inf. 19. b. 7 bis: Quia omnis, qui dimiserit uxorem suam
Mar. 14. a. 4. excepta fornicationis causa, facit eam mœ-
chari: & qui dimissam duxerit, adulterat.
Luc. 16. d. 18 33 * Iterum audistis quia dictum est antiquis:
| Non periurabis: reddes autem Domino iu
1. Cor. 7. b. 10 34 ramenta tua. * Ego autem dico uobis, non iu
rare omnino, neque per cælum, quia thronus
| Leui. 19. b. 12 35 Dei est: * neque per terram, quia scabel-
F lum est pedum eius: neque per Ierosoly-
Exo. 20. b. 7 36 mam, quia ciuitas est magni regis: * ne-
que per caput tuum iuraueris, quia non po-
Deut. 5. b. 11 tes unum capillum album facere, aut ni
37 grum. * | Sit autem sermo vester, est, est:
| Iac. 5. c. 12. non, non: quod autem his abundantius est,
38 a malo est. * Audistis quia dictum est: | Ocu-
| Exo. 21. d. 24 39 lum pro oculo, & dentem pro dente. * Ego
Deut. 19. d. 21 autem dico uobis, non resistere malo: | sed
si quis te percusserit in dexteram maxillam
Leuit. 24. d. 20 40 tuam, præbe illi & alteram: * | & ei, qui vult
tecum iudicio contendere, & tunicam tuam
| Luc. 6. d. 29 41 tollere, dimitte ei & pallium. * & quicumq.
te angariauerit mille passus, vade cum illo
42 & alia duo. * | Qui petit a te, da ei: & volen
| 1. Cor. 6. b. 7 43 ti mutuari a te, ne auertaris. * Audistis quia
dictum est: | Diliges proximum tuum, &
| Deu. 15. b. 7 44 odio habebis inimicum tuum. * Ego autem
dico vobis. | Diligite inimicos uestros, be-
| Leui. 19. d. 18 nefacite his, qui oderunt vos: | & orate pro
45 persequentibus, & calumniantibus vos: * ut
| Luc. 6. d. 27 sitis filii patris vestri, qui in cælis est: qui
solem suum oriri facit super bonos, & ma-
| Ro. 12. d. 20 46 los: & pluit super iustos & iniustos. * Si enim
diligitis eos, qui vos diligunt, quam merce-
Act. 7. g. 60 dem habebitis? nonne & publicani hoc fa-
47 ciunt? * Et si salutaueritis fratres uestros tan
Luc. 23. e. 34 tum, quid amplius facitis? nonne & ethnici
48 hoc faciunt? * Estote ergo vos perfecti, sicut
& pater vester cælestis perfectus est.

CAP. VI.

1 ATtendite ne iustitiam uestram faciatis
A coram hominibus, ut uideamini ab
eis: alioquin mercedem non habebitis apud
2 patrem vestrum, qui in cęlis est. * Cum er-
go facis eleemosynam, noli tuba canere an-
te te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis,
& in vicis, ut honorificentur ab hominibus:
Amen dico uobis, receperunt mercedem
3 suam. * Te autem faciente eleemosynam,
nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua:
4 * ut sit eleemosyna tua in abscondito, &
pater tuus, qui uidet in abscondito, red-
5 det tibi. * Et cum oratis, non eritis sicut
hypocritæ, qui amant in synagogis, & in
angulis platearum stantes orare, ut videan-
tur ab hominibus: amen dico vobis, rece-
6 perunt mercedem suam. * Tu autem cum
oraueris, intra in cubiculum tuum, & clau
so ostio, ora patrem tuum in abscondito:
& pater tuus qui videt in abscondito, reddet
7 tibi. * Orantes autem, nolite multum lo-
B qui, sicut ethnici. putant enim quòd in mul
8 tiloquio suo exaudiantur. * Nolite ergo as-
similari eis, scit enim pater uester, quid
opus sit vobis, antequam petatis eum.
9 * Sic ergo uos orabitis: | Pater noster, qui | Luc. 11. a. 2
es in cælis: sanctificetur nomen tuum.
10 * Adueniat regnum tuum. Fiat uoluntas
11 tua, sicut in cęlo, & in terra. * Panem no-
strum supersubstantialem da nobis hodie.
12 * Et dimitte nobis debita nostra, sicut &
13 nos dimittimus debitoribus nostris. * Et ne
nos inducas in tentationem. Sed libera | Inf. 18. d. 33
14 nos a malo. Amen. * | Si enim dimiseri-
tis hominibus peccata eorum: dimittet, Mar. 11. c. 25
& uobis pater uester cælestis delicta vestra Eccl. 28. a. 3. 4. 5
15 * Si autem non dimiseritis hominibus: nec
pater vester dimittet uobis peccata uestra.
16 * Cum autem ieiunatis, | nolite fieri sicut
hypocritæ tristes. exterminant enim facies
suas, ut appareant hominibus ieiunantes.
Amen dico uobis, quia receperunt mer-
17 cedem suam. * Tu autem, cum ieiunas,
vnge caput tuum, & faciem tuam laua,
18 * ne videaris hominibus ieiunans, sed pa-
tri tuo, qui est in abscondito: & pater tuus
19 qui uidet in abscondito, reddet tibi. * No-
C lite thesaurizare, uobis thesauros in ter-
ra: ubi ærugo, & tinea demolitur: & ubi
20 fures effodiunt, & furantur. * | Thesau- | Luc. 12. e. 33
rizate autem vobis thesauros in cęlo: ubi 1. Tim. 6. d. 19
neque ærugo, neque tinea demolitur, &
ubi fures non effodiunt, nec furantur.
21 * Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est &
22 cor tuum. * | Lucerna corporis tui est ocu | Luc. 11. e. 34
lus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex: totum
23 corpus tuum lucidum erit. * Si autem ocu-
lus tuus fuerit nequam: totum corpus tuum

tenebro-

tenebrosum erit. Si ergo lumen, quòd in te
est, tenebræ sunt: ipsæ tenebræ quantæ erũt?
| Luc. 16. c. 18 24 * | Nemo potest duobus dominis seruire:
aut enim vnum odio habebit, & alterum
diliget: aut vnum sustinebit, & alterum
contemnet. Non potestis Deo seruire, &
| Luc. 12. c. 22 25 mammonæ. * | Ideo dico uobis, ne soliciti
1. Pet. 5. b. 7 sitis animæ vestræ quid manducetis, neque
Psal. 54. d. 25 corpori uestro quid induamini. Nonne ani-
Phi. 4. b. 6 ma plus est quàm esca: & corpus plus
1. Tim. b. 7 26 quàm vestimentum? * Respicite volatilia
D cæli, quoniam non serunt, neque metunt,
neque congregant in horrea: & pater ve-
ster cælestis pascit illa. Nonne vos magis
27 pluris estis illis? * Quis autem vestrum co-
gitans potest adijcere ad staturam suam cu
28 bitum vnum? * Et de vestimento quid
soliciti estis? Considerate lilia agri quo-
modo crescunt: non laborant, neque nent.
29 * Dico autem uobis, quoniam nec Salo-
mon in omni gloria sua coopertus est sicut
30 vnum ex istis. * Si autem fœnum agri,
quòd hodie est, & cras in clibanum mittitur
Deus sic uestit: quanto magis uos modicæ
31 fidei? * Nolite ergo soliciti esse, dicentes:
Quid manducabimus, aut quid bibemus,
32 aut quo operiemur? * hæc enim omnia gen
tes inquirunt. Scit enim pater uester, quia
33 his omnibus indigetis. * Quærite ergo pri-
mum regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc
34 omnia adijcientur uobis. * Nolite ergo
soliciti esse in crastinum. Crastinus enim
dies solicitus erit sibijpsi. sufficit diei ma-
litia sua.

CAP. VII.

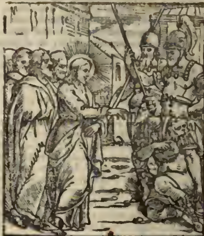
Lu. 6. f. 37 1 NOlite iudicare, vt non iudicemini:
Ro. 2. a. 1 2 * In quo enim iudicio iudicaueritis
A iudicabimini: | & in qua mensura mensi
3 fueritis, remetietur uobis. * Quid autem | Mar. 4. c. 24
vides festucam in oculo fratris tui: & trabé
4 in oculo tuo non vides? * Aut quomodo di-
cis fratri tuo: Sine eijciam festucam de ocu-
5 lo tuo: & ecce trabs est in oculo tuo? * Hy-
pocrita, eijce primum trabem de oculo tuo,
& tunc uidebis eijcere festucam de oculo
6 fratris tui. * Nolite dare sanctum canibus:
neque mittatis margaritas uestras ante por-
cos, ne forte conculcent eas pedibus suis, &
7 conuersi dirumpant vos. * | Petite, & da-
B bitur uobis: quærite, & inuenietis: pulsate, | Inf. 21. c. 22
8 & aperietur uobis. * Omnis enim, qui pe- Mar. 11. c. 24
tit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pul-
9 santi aperietur. * Aut quis est ex uobis ho- Lu. 11. b. 9
mo, quem si petierit filius suus panem num Ioã. 14. b. 13
10 quid lapidem porriget ei? * Aut si piscem
petierit, numquid serpentem porriget ei? Iac. 1. a. 6
11 * Si ergo uos, cum sitis mali nostis bona da-
ta dare filiis uestris: quanto magis pater ue-
ster, qui in cælis est, dabit bona petentibus
12 se? * | Omnia ergo quæcumque uul- | Luc. 6. e. 31
tis ut faciant uobis homines, & uos facite Tob. 4. c. 16
13 illis. Hæc est enim lex, & Prophetæ * | In-
trate per angustam portam: quia lata por- | Luc. 13. c. 24
ta, & spatiosa uia est, quę ducit ad perditio-
nem, & multi sunt qui intrant per eam.
14 * Quàm angusta porta, & arcta uia est,
quæ ducit ad uitam: & pauci sunt, qui in-
15 ueniunt eam? * | Attendite a falsis pro-
C phetis, qui ueniunt ad uos in uestimentis | Luc. 6. g. 44
ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapa-
16 ces: * a fructibus eorum cognoscetis eos.
Numquid colligunt de spinis vuas, aut de
17 tribulis ficus? * Sic omnis arbor bona
fructus bonos facit: mala autem arbor
18 malos fructus facit. * Non potest arbor bo-
na malos fructus facere: neque arbor mala bo
19 nos fructus facere: * | Omnis arbor, | Sup. 3.
quę non facit fructum bonum, excidetur, c. 10
20 & in ignem mittetur. * Igitur ex fructibus
21 eorum cognoscetis eos. * | Non omnis,
qui dicit mihi, Domine, Domine, in- | Inf. 25.
trabit in regnum cælorum: sed qui facit a. 1
uoluntatem Patris mei, qui in cælis est, ip-
22 se intrabit in regnum cælorum. * Mul-
ti dicent mihi in illa die Domine, Domi- | Act. 19.
ne, nonne in nomine tuo prophetaui- c. 13
mus; & | in nomine tuo dæmonia eieci- | Psal. 6. c.
mus, & in nomine tuo uirtutes multas 9
23 fecimus? * Et tunc confitebor illis: Quia Inf. 25. d. 41
numquam noui uos: discedite a me, qui ope-
24 ramini iniquitatem. * | Omnis ergo, qui Luc. 13. f. 27
D audit uerba mea hæc, & facit ea, assimila-
bitur uiro sapienti, qui ædificauit domum Luc. 6. g. 48
25 suam supra petram. * & descendit pluuia, &
uenerunt flumina, & flauerunt uenti, & Rom. 2. c. 13
irruerunt in domum illam, & non cecidit:
26 fundata enim erat super petram. * Et omnis Iac. 1. d. 22
qui audit uerba mea hæc, & nõ facit ea similis

erit viro stulto, qui ædificauit domum suam
27 super arenam:* & descendit pluuia, & vene-
runt flumina, & flauerunt uenti, & irruerunt
in domum illam, & cecidit, & fuit ruina
28 illius magna. * Et factum est: cum consum-
masset Iesus verba hęc, admirabantur tur-
‖Mar.1.c.22 Lu.4.c.32 29 bæ super doctrina eius.* ‖ Erat enim docẽs
eos sicut potestatem habens, & non sicut
Scribę eorum, & Pharisæi.

CAP. VIII.

‖Mar.1.d.40 Luc.5.c.12 1 CVm autem descendisset de monte, se-
2 quutę sunt eum turbæ multæ:* ‖ &
A eccce leprosus veniens, adorabat eum, dicẽs:
3 Domine, si vis, potes me mundare. * Et
extendens Iesus manum, tetigit eum, di-
cens: Volo. Mundare. Et confestim mun-
4 data est lepra eius.* Et ait illi Iesus: Vi-
‖Leuit.14.2 de, nemini dixeris: ‖ sed vade, ‖ osten-
de te sacerdoti, & offer munus, quod præce-
Luc.7.a.1 5 pit Moyses in testimonium illis.* Cum au-
tem introisset Capharnaum, accessit ad eum
6 Centurio, rogans eum,* & dicens: Domi-
ne, puer meus iacet in domo paralyticus, &
7 male torquetur.* Et ait illi Iesus. Ego ve-
8 niam, & curabo eum. * Et respondens Cen-
Luc.7.5 turio, ait: ‖ Domine non sum dignus vt in-
tres sub tectu meum: sed tantum dic verbo,
9 & sanabitur puer meus.* Nam & ego homo
sum sub potestate constitutus, habens sub
B me milites, & dico huic: Vade, & vadit: &
alij, Veni, & venit: & seruo meo, Fac hoc, &
10 facit.* Audiens autem Iesus miratus est, &
sequentibus se dixit: Amen dico vobis, non
11 inueni tantam fidem in Israel. * Dico au-
Mal.1.c tem vobis, quòd multi ‖ ab Oriente, & Oc-
cidente venient, & recumbent cum Abrahã,

12 & Isaac, & Iacob in regno cælorum:* filij
autem regni eijcientur in tenebras exterio-
13 res: ibi erit fletus, & stridor dentium. * Et
dixit Iesus Centurioni: Vade, & sicut cre-
didistis, fiat tibi. Et sanatus est puer in
14 illa hora.* Et cum venisset Iesus in domum
Petri, uidit socrum eius iacentem, & febri
15 citantem:* & tetigit manũ eius, & dimisit
eam febris, & surrexit, & ministrabat eis.
16 * ‖ Vespere autem facto, obtulerunt ei ‖ Mar.1.d.32
multos dæmonia habentes & eijciebant spi
ritus uerbo: & omnes male habentes cura- ‖ Isa.53.a.4
17 uit:* vt adimpleretur quòd dictum est per ‖
Isaiam prophetam, dicentem: Ipse infirmi- 1.Pet.2.d.24
tates nostras accepit: & ægrotationes nostras
18 portauit.* Videns autem Iesus turbas mul
19 tas circum se, iussit ire trans fretum.* Et ac
cedens vnus scriba, ait illi: Magister, sequa
20 te, quocumque ieris.* Et dicit ei Iesus: ‖ Vul ‖ Luc.9.g.54
pes foueas habent, & volucres cæli nidos:
filius autem hominis non habet ubi caput
21 reclinet. * Alius autẽ de discipulis eius ait
illi: Domine, permitte me primum ire, & se-
22 pelire patrem meum. * Iesus autem ait illi:
Sequere me, & dimitte mortuos sepelire
23 mortuos suos.* ‖ Et ascendente eo in na ‖ Mar.4.d.36
24 uiculam, secuti sunt eum discipuli eius: * & Lu.8.d.22
ecce motus magnus factũ est in mari ita vt
nauicula operiretur fluctibus, ipse vero dor
25 miebat. * Et accesserunt ad eum Discipuli
eius, & suscitauerunt eum, dicẽtes Domine,
26 salua nos, perimus. * Et dicit eis Iesus: Quid
timidi estis, modicæ fidei? Tunc surgẽs, impe
rauit uentis, & mari, & facta est tranquillitas
27 magna.* Porro homines mirati sũt, dicẽtes.
Qualis est hic, quia venti & mare obediunt ‖ Mar.5.a.1.
28 ei? * ‖ Et cũ venissent transfretũ in regione Lu.8.d.26
Gerasenorum, occurrerunt ei duo habentes

dæmonia,

dæmonia, de monumentis exeuntes, ſ[illegible]
nimis, ita vt nemo poſſet tranſire per viam

29 illam. * Et ecce clamauerunt, dicentes: Quid
nobis, & tibi, Ieſu fili Dei? Veniſti huc ante
† Mar. 5. 30 tempus torquere nos? * † Erat autem non
a. 11 longe ab illis grex multorum porcorum pa-
Lu. 8. d. 32 31 ſcens. * Dæmones autem rogabant eum, di-
centes: Si eijcis nos hinc, mitte nos in gre-
32 gem porcorum. * Et ait illis: Ite. At illi
exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu
abijt totus grex per præceps in mare: & mor-
33 tui ſunt in aquis. * Paſtores autẽ fugerunt:
& venientes in ciuitatem, nunciauerunt om-
34 nia, & de eis, qui dæmonia habuerant. * Et
† Mar. 5. ecce tota ciuitas exijt obuiam Ieſu: & † vi-
17 ſo eo rogabant, vt tranſiret a finibus eo-
Lu. 8. e. 37 rum.

CAP. IX.

1 ET aſcendens in nauiculam, transfreta- Mar. 2. a. 3
A uit, & venit in ciuitatem ſuam. * Et ec- Lu. 5. d. 10
2 ce offerebant ei paralyticum iacentem in le-
cto. Et videns Ieſus fidem illorum, dixit
paralytico: Confide fili, remittuntur tibi
3 peccata tua. * Et ecce quidam de Scribis di-
4 xerunt intra ſe: Hic blaſphemat. * Et cum
vidiſſet Ieſus cogitationes eorum, dixit: Vt
quid cogitatis mala in cordibus veſtris?
5 * Quid eſt facilius dicere: Dimittuntur ti-
bi peccata tua: an dicere: Surge, & ambu-
6 la? * Vt autem ſciatis, quia filius hominis
habet poteſtatem in terra dimittendi pecca-
ta, tunc ait Paralytico: Surge, tolle lectum
7 tuum, & vade in domum tuam. * Et ſurre-
8 xit, & abijt in domum ſuam. * Videntes au-
tem turbæ timuerunt, & glorificauerunt
Deum, qui dedit poteſtatem talem homini-
9 bus. * † Et, cum tranſiret inde Ieſus, vidit † Mar. 2.
B hominem ſedentem in telonio, Matthæum b. 24
nomine. Et ait illi: Sequere me. Et ſur- Lu. 5. f. 27
10 gens, ſecutus eſt eum. * Et factũ eſt diſcum-
bente eo in domo, ecce multi publicani, &
peccatores venientes diſcumbebant cum Ie-
11 ſu, & diſcipulis eius. * Et videntes Phariſæi,
dicebant diſcipulis eius: Quare cum publi-
canis, & peccatoribus manducat Magiſter
12 veſter? * At Ieſus audiens, ait: Non eſt opus
valentibus medicus, ſed male habentibus. † Oſee 6.
13 * Euntes autem diſcite quid eſt: † Miſeri- c. 6
cordiam volo, & non ſacrificium. Non enim Inf. 12. a. 7
14 veni vocare iuſtos, † ſed peccatores. * Tunc † 1. Tim. 1
acceſſerunt ad eum diſcipuli Ioannis, dicen- c. 27
tes: † Quare nos, & Phariſæi ieiunamus fre- † Mar. 2.
quenter: diſcipuli autem tui non ieiunant? c. 18
15 * Et ait illis Ieſus: Nunquid poſſunt filij Lu. 5. f. 33

sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus ?
Venient autem dies cũ auferetur ab eis spon
16 sus : & tunc ieiunabunt. * Nemo autem im-
mittit commissuram panni rudis in vestimẽ
tum vetus : tollit enim plenitudinem eius a
17 vestimento : & peior scissura fit. * Neque
mittunt vinum nouum in vtres veteres alio-
C quin rumpuntur vtres, & vinum effunditur,
& vtres pereunt. Sed vinum nouum in vtres
nouos mittunt : & ambo conseruantur.
18 * ‖ Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps
vnus accessit, & adorabat eum, dicens : Do-
mine, filia mea modo defuncta est : sed ve-
ni impone manum tuam super eam, & vi
19 uet. * Et surgens Iesus, sequebatur eum, &
20 discipuli eius. * ‖ Et ecce mulier, quæ san
guinis fluxum patiebatur duodecim annis,
accessit retro, & tetigit fimbriam vestimenti
21 eius. * Dicebat enim intra se: Si teugero
22 tantum vestimentum eius : salua ero. * At
Iesus conuersus, & videns eam, dixit : Con-
fide filia, fides tua te saluam fecit. Et salua
23 facta est mulier ex illa hora. * Et cum ve-
nisset Iesus in domum principis, & vidisset
tibicines & turbam tumultuantem, dicebat:
24 * Recedite: non est enim mortua puella,
25 sed dormit. Et deridebant eum. * Et cum
eiecta esset turba, intrauit : & tenuit manum
26 eius. Et surrexit puella. * Et exijt fama
27 hæc in vniuersam terram illam. * Et tran-
seunte inde Iesu, secuti sunt eum duo cæci,
clamantes, & dicentes : Miserere nostri, fili
28 Dauid. * Cum autem venisset domum, ac-
D cesserunt ad eum cæci. Et dicit eis Iesus:
Creditis quia hoc possum facere vobis ? Di-
29 cunt ei: Vtique, Domine. * Tunc teti-

git oculos eorum, dicens: Secundum fi-
30 dem vestrã fiat vobis. * Et aperti sunt oculi
eorum: & comminatus est illis Iesus, dicens:
31 Videte ne quis sciat. * Illi autem exeuntes,
32 diffamauerunt eum in tota terra illa. * E-
gressis autem illis, ‖ ecce obtulerunt ei ho- ‖ Inf. 12. b
minem mutum, dæmonium habentem. 22
33 * Et eiecto dæmonio, locutus est mutus, & Luc. 11. b.
miratæ sunt turbæ, dicentes: Numquam ap- 14
34 paruit sic in Israel. * Pharisæi autem dice-
bant: In principe dæmoniorum eijcit dæ-
35 mones. * ‖ Et circuibat Iesus omnes ciuita-
tes, & castella, docens in synagogis eorum, ‖ Mar. 6.
& prædicans euangelium regni, & curans c. 6
omnem languorem, & omnem infirmitatẽ.
36 * Videns autem turbas, misertus est eis: quia
erant vexati, & iacentes sicut oues non ha-
37 bentes pastorẽ. * Tunc dicit discipulis suis: ‖ ‖ Luc. 10.
Messis quidem multa, operarij autem pauci. a. 2
38 * Rogate ergo Dominum messis, vt mittat
operarios in messem suam.

CAP. X.

1 ET conuocatis duodecim discipulis suis, Mar. 3. b.
A dedit illis potestatem spirituum immũ 13
dorum, vt eijcerent eos, & curarent omnem Luc. 6. b.
2 languorem, & omnem infirmitatẽ. * Duo- 13. & 9. a.
decim autem Apostolorum nomina sunt 1. & 10. a.
hæc. Primus: Simon, qui dicitur Petrus, & 3
3 Andreas frater eius, * Iacobus Zebedæi, &
Ioannes frater eius, Philippus, & Bartholo-
mæus, Thomas, & Matthæus publicanus, Ia-
4 cobus Alphæi, & Thaddæus, * Simon Cha-
nanæus, & Iudas Iscariotes, qui & tradidit ‖ Mar. 6.
5 eum. * Hos duodecim misit Iesus : præci- a. 3
piens eis, dicens: In viam gentium ne abie- Luc. 9. a.
ritis, & in ciuitates Samaritanorum ne in- & 10. a.
6 traueritis : * sed potius ite ‖ ad oues, quæ Act. 13. g.
7 perierunt domus Israel. * Euntes autẽ præ 46

dicate,

dicate, dicentes: Quia appropinquauit regnũ
8 cælorum. * Infirmos curate, mortuos susci
tate, leprosos mundate, dæmones eijcite:
9 gratis accepistis, gratis date. * Nolite pos-
E sidere aurum, neque argentum, neque pe-
10 cuniam in zonis vestris: * non peram in via,
neque duas tunicas, neque calceamenta, ne-
que virgam: dignus enim est operarius cibo
11 suo. * In quamcumque autem ciuitatem,
aut castellum intraueritis, interrogate, quis
in ea dignus sit: & ibi manete donec exea-
12 tis: * Intrantes autem in domum, saluta-
13 te eam, dicentes: Pax huic domui. * Et
si quidem fuerit domus illa digna, veniet
pax vestra super eam: si autem non fuerit
14 digna, pax vestra reuertetur ad vos. * Et
quicumque non receperit vos, neque audie
rit sermones vestros: exeuntes foras de do-
mo, vel ciuitate, excutite puluerem de
15 pedibus vestris. * Amen dico vobis: Tole-
rabilius erit terræ Sodomorum, & Gomor-
rhæorum in die iudicij, quàm illi ciuitati.
| Luc.10. 16 * | Ecce ego mitto vos sicut oues in me-
a.3 dio luporum. Estote ergo prudentes sicut
17 serpentes, & simplices sicut columbæ. * Ca-
Luc 12. uete autem ab hominibus. | Tradent enim
b.11 vos in concilijs & in synagogis suis flagella-
18 bunt vos: * & ad præsides, & ad reges du-
cemini propter me in testimonium illis, &
19 gentibus. * Cum autem tradent vos, nolite
cogitate quomodo, aut quid loquamini:
dabitur enim vobis in illa hora, quid loqua-
20 mini. * non enim vos estis qui loquamini,
sed Spiritus Patris vestri, loquitur in vobis.
21 * Tradet autem frater fratrem in mortem, &
C pater filium: & insurgent filij in parentes, &
22 morte eos afficient: * & eritis odio omni-
bus propter nomen meum: qui autem per-
seuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.
23 * Cum autem persequentur vos in ciuitate
ista, fugite in aliam. Amen dico vobis,
non consummabitis ciuitates Israel, donec
| Luc.6.f. 24 ueniat Filius hominis. * | Non est disci-
40 pulus super magistrum, nec seruus super do
Ioan. 13. 25 minum suum. * sufficit discipulo, vt sit
b.16.& 15 sicut magister eius: & seruo, sicut domi-
c.20 nus eius. Si Patrem familias Beeltebub vo-
cauerunt: quanto magis domesticos eius?
| Mar.4.c. 26 * Ne ergo timueritis eos: | Nihil enim est
22 opertum, quod non reuelabitur: & occul-
Lu.8.c.17 27 tum, quod non scietur. * Quod dico uobis
& 12.a.2 in tenebris, dicite in lumine; & quod in au-
28 re auditis, prædicate super tecta. * Et no-
lite timere eos, qui occidunt corpus, ani-
mam autem non possunt occidere: sed
potius timete eum, qui potest & ani-
| Act.27.f. mam, & corpus perdere in gehennam.
36 29 * | Nonne duo passeres asse væneunt:
2. Re. 14. & vnus ex illis non cadet super terram
c.11 30 sine patre vestro? * vestri autem capilli capi
31 tis omnes numerati sunt. * Nolite ergo ti-
mere: multis passeribus meliores estis vos
32 * | Omnis ergo, qui confitebitur me co-
ram hominibus confitebor & ego eum co- | Mar.8.d.
33 ram Patre meo, qui in cælis est: * quia 38
autem negauerunt me coram hominibus, Lu.9.c.26
negabo & ego eum coram Patre meo, qui & 12.b.8
34 in cęlis est. * Nolite arbitrari quia pacem 2.Tim. 2.
D venerim mittere in terram: non veni pa- b.12
35 cem mittere, sed gladium. * | veni enim | Lu.12.f
separare | hominem aduersus patrem suũ, 51
& filiam aduersus matrem suam, & nu- | Mic.7.b
36 rum aduersus socrum suam: * & inimici 6
37 hominis, domestici eius. * | Qui amat | Luc. 14.
patrem, aut matrem plus quàm me, non f.26
est me dignus. & qui amat filium, aut fi-
liam super me, non est me dignus.
38 * | Et qui non accipit crucem suam, & | Mar.8.d.
39 sequitur me, non est me dignus. * Qui 34
inuenit animam suam, perdet illam: & Sup. 16. d.
qui | perdiderit animam suam propter 24
40 me, inueniet eam. * Qui recipit uos, me Lu.9.c.24
recipit: & qui me recepit: recipit eũ, qui me & 14.f.26
41 misit. * Qui recipit prophetam in nomi- & 16.g.33
ne prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: | Ioan.12.
& qui recipit iustum in nomine iusti, mer- d.25
42 cedem iusti accipiet. * | Et quicumque | Luc. 10.
potum dederit vni ex minimis istis calicem c.16
aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli: Ioan.13.e.
amen dico uobis, non perdet mercedem 20
suam. Mar.9.f.41

CAP. XI.

1 ET factum est cum consumasset Iesus,
A præcipens duodecim discipulis suis,
transiit inde vt doceret, & prædicaret in | Luc.7.c.
2 ciuitatibus eorum. * | Ioannes autem cum 18

audiſſet in uinculis opera Christi, mittens
3 duos de diſcipulis ſuis,* ait illi: Tu es, qui uẽ
4 turus es, an alium expectamus?* Et reſpon-
dens Ieſus ait illis: Euntes renunciate Ioanni
5 quæ audiſtis, & vidiſtis. * ‖ Cæci vident, ‖ Iſai. 35. a.5. & 61. a.1
claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi
audiunt, mortui reſurgunt, pauperes euan-
6 gelizantur: * & beatus eſt, qui non fuerit
7 ſcandalizatus in me. * ‖ Illis autem abeun-
tibus, cœpit Ieſus dicere ad turbas de Ioan- ‖ Luc. 7. c.24
ne: Quid exiſtis in deſertum videre? arun-
8 dinem vento agitatam? * Sed quid exiſtis
videre? hominem mollibus veſtitum? Ec-
ce qui mollibus veſtiuntur, in domibus re-
9 gum ſunt. * Sed quid exiſtis vidore? pro-
B phetam? Etiam dico vobis, & plus quàm
10 prophetam. * Hic eſt enim, de quo ſcri-
ptum eſt: ‖ Ecce ego mitto angelum meũ ‖ Mala.3. a.b.1 Mar.1.a.2 Lu.7.d.27
ante faciem tuam, qui præparabit uiam
11 tuam ante te. * Amen dico vobis, non
ſurrexit inter natos mulierum maior Ioanne
Baptiſta: qui autem minor eſt in regno
12 cælorum, maior eſt illo. * A diebus au-
tem Ioannis Baptiſtæ vſque nunc, regnum
cælorum vim patitur, & violenti rapiunt
13 illud. * Omnes enim prophetæ, & lex vſque
14 ad Ioannem prophetauerunt: * & ſi vultis
recipere, ‖ ipſe eſt Elias, qui venturus eſt. ‖ Mala.4. b.5
15 * Qui habet aures audiendi, audiat. * Cui
C autem ſimilẽ æſtimabo generationem iſtã?
16 Similis eſt pueris ſedentibus in foro: qui cla
17 mantes coæqualibus * dicunt: Cecinimus vo
bis, & non ſaltaſtis: lamentauimus, & non
18 planxiſtis.* Venit enim Ioannes neque mã-
ducans, neque bibes, & dicunt: Dæmoniũ
19 habet. * Venit filius hominis manducans,
& bibens, & dicunt: Ecce homo vorax, &
potator vini, publicanorum, & peccato-
rum amicus. Et iuſtificata eſt ſapientia a
10 filijs ſuis.* Tunc cœpit exprobrare ciuitati-
bus, in quibus factæ ſunt plurimæ virtutes
21 eius, quia non egiſſent pœnitentiam.* ‖ Væ ‖ Luc.10. d.13.
tibi Corozain, væ tibi Bethſaida: quia, ſi in
Tyro, & Sidone factæ eſſent virtutes, quæ
factę ſunt in uobis, olim in cilicio, & ci
22 nere pœnitentiam egiſſent. * Verumtamen
dico vobis Tyro, & Sidoni remiſſius erit in
23 die iudicij quã vobis. * Et tu Capharnaum,
D numquid uſque in cælum exaltaberis? vſ
que in infernum deſcendes. quia, ſi in So
domis factæ fuiſſent virtutes, quæ facta ſunt
in te, forte manſiſſent vſque in hanc diem.
24 * Veruntamen dico vobis, quia terræ Sodo-
morum remiſſius erit in die iudicij, quàm
25 tibi. * In illo tempore reſpondens Ieſus di-
xit: Confiteor tibi, Pater, Domine cæli &
terræ, quia abſcondiſtis hæc a ſapientibus,
& prudentibus, & reuelaſtis ea paruulis.
26 * Ita Pater: quoniam ſic fuit placitum an
27 te te. * Omnia mihi tradita ſunt a Patre
meo. ‖ Et nemo nouit Filium, niſi Pater: ne-
que Patrem quis nouit, niſi Filius, & cui ‖ Ioan.6.c
28 voluerit filius reuelare. * Venite ad me om- 46
nes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego re- & .7.d.28
29 ficiam vos. * ‖ Tollite iugum meum ſuper & .8
vos, & diſcite a me, quia mitis ſum, & hu- b.19 & 10
milis corde: & inuenietis requiem anima- c.15
30 bus ueſtris. * ‖ Iugum enim meum ſuaue ‖ Ier.6.
eſt, & onus meum leue. 16
‖ 1.Io.5.a 3

CAP. XII.

1 IN illo tempore abiſt Ieſus per ſata ſabba
A to: diſcipuli autem eius eſurientes cœpe- Marc.2.d.
2 runt vellere ſpicas, & manducare, * Phari 23
ſei autem videntes, dixerunt ei: Ecce diſci- Luc.6.a.1
puli tui faciunt quod non licet facere ſabba
3 tis. * At ille dixit eis: Non legiſtis ‖ quid
fecerit Dauid: quando eſuriit, & qui cum ‖ 1.Reg.21
4 eo erant: * quomodo intrauit in domum 2.4
Dei, & panes propoſitionis comedit, quo
non licebat ei edere, neque his, qui cum eo
5 erant, ‖ niſi ſolis ſacerdotibus? * Aut non ‖ Nu.28.b
legiſtis in lege ‖ quia ſabbatis ſacerdotes in 9
templo ſabbatum violant, & ſine crimin- ‖ Leu.24.
6 ſunt? * Dico autem uobis, quia templo m b.8
7 ior eſt hic.* Si autem ſciretis, quid eſt: ‖ M ‖ Oſee 6.c.
ſericordiam volo, & non ſacrificium: num- 6
8 quam condemnaſſetis innocentes: * Dom
9 nus enim eſt filius hominis etiã ſabbati.* Et
cum inde tranſiſſet, uenit in ſynagogam eo
10 rum.* Et ecce homo manum habens aridã
& interrogabant eum, dicentes: Si li et ſabba
11 tis curare? vt accuſarent eum.* Ipſe autem di
xit illis: ‖ Quis erit ex vobis homo, qui ha ‖ Mar.3.a.
beat ouem unam, & ſi ceciderit hæc ſab- 1
batis in foueam, nonne tenebit, & leua Luc.6.a.6
12 bit eam? * Quanto magis melior eſt ho Deut.22.a.
mo oue? Itaque licet ſabbati benefacere 4

Tunc

13 * Tunc ait homini: Extende manum tuam.
Et extendit, & restituta est sanitati sicut alte
14 ra. * Exeuntes autem Pharisæi, consilium fa
B cіebant aduersus eum, quomodo perderent
15 eum. * Iesus autem sciens recessit inde: &
secuti sunt eum multi, & curauit eos omnes:
16 * & præcepit eis ne manifestum eum face-
17 rent. * Vt adimpleretur quod dictum est
‖ Isa.42.a. 18 per Isaiam prophetam, dicentem: * ‖ Ecce
1 puer meus, quẽ elegi, dilectus meus, in quo
bene complacuit animæ meæ. Ponam spiri-
tum meum super eum, & iudicium genti-
19 bus nunciabit. * Non contendet, neque cla-
mabit, neque audiet aliquis in plateis uocẽ
20 eius: * arundinem quassatam non confrin-
get, & linum fumigans non extinguet, donec
21 eijciat ad victoriam iudicium: * & in nomi
22 ne eius Gentes sperabunt. * Tunc oblatus
est ei dæmonium habens, cæcus, & mutus, &
curauit eum ita ut loqueretur, & uideret.
23 * Et stupebant omnes turbæ, & dicebant:
‖ Marc. 3. 24 Numquid hic est filius Dauid? * ‖ Pharisæi
22 autem audientes, dixerunt: Hic non eijcit dæ
Luc.11.b. mones nisi in Beelzebub principe dæmonio-
14 25 tum. * Iesus autem sciens cogitationes eo-
Sup. 9. d. rum, dixit eis: ‖ Omne regnum diuisum
34 contra se, desolabitur: & omnis ciuitas, vel
‖ Luc.11. 26 domus diuisa contra se, non stabit. * Et si sa
b.17 tanas satanam eijcit, aduersus se diuisus est:
27 quomodo ergo stabit regnum eius? * Et si
ego in Beelzebub eijcio dæmones, filij ve-
stri in quo eijciunt? Ideo ipsi iudices vestri
28 erunt. * Si autem ego in spiritu Dei eijcio
dæmones, igitur peruenit in vos regnũ Dei.
29 * aut quomodo potest quisquam intrare in
domũ fortis, & vasa eius diripere, nisi prius
alligauerit fortem? & tunc domum illius
30 diripiet. * Qui non est mecum, contra me
C est: & qui non congregat mecum, spargit.
31 * ‖ Ideo dico vobis: Omne peccatum, & ‖ Mat. 3.
blasphemia remittetur hominibus, spiritus d.28
32 autem blasphemia non remittetur. * Et qui Luc.12.b
cumque dixerit verbum contra filium homi 17
nis, remittetur ei: qui autem dixerit contra
Spiritum sanctum, non remittetur ei neque
33 in hoc sæculo, neque in futuro. * Aut facite
arborem bonam, & fructum eius bonum: aut
facite arborem malam, & fructum eius ma
lum: siquidem ex fructu arbor agnoscitur.
34 * Progenies viperarum, quomodo potestis
Bona loqui, cum sitis mali? ‖ ex abundantia ‖ Luc.6.g.
35 enim cordis os loquitur. * Bonus homo de 45
bono thesauro profert bona: & malus homo
36 de malo thesauro profert mala. * Dico au-
tem vobis quoniam omne verbũ otiosum,
quod locuti fuerint homines, reddent ratio-
37 nem de eo in die iudicij. * Ex verbis enim
tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condem-
38 naberis. * Tunc responderunt ei quidam de
Scribis & Pharisæis, dicentes: Magister, vo
39 lumus a te signum videre. * Qui respõdens
ait illis: ‖ Generatio mala, & adultera si- ‖ Inf. 16.
gnum quærit: & signum non dabitur ei, nisi a.4
40 signum ‖ Ionæ prophetæ. * Sicut enim fuit Luc.11.c.
Ionas in ventre ceti tribus diebus, & tribus 20
noctibus; sic erit Filius hominis in corde 1.Cor.5.d.
41 terræ tribus diebus, & tribus noctibus. * ‖ 12
Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum gene- ‖ Ion.2.a.
D ratione ista, & condemnabunt eam: quia ‖ Ion.3.b.
pœnitentiam egerunt in prædicatione Io- 2
42 næ. Et ecce plus quàm Ionas hic. * Regi- 5
na austri surget in iudicio cum generatione
ista, & condemnabit eam: ‖ quia uenit a fi- ‖ 3.Re.10
nibus terræ audire sapientiam Salomonis, a.1
43 & ecce plus quàm Salomon hic. * ‖ Cum 2.Par.9.a
autem immundus spiritus exierit ab homi- 1
ne, ambulat per loca arida, quærens requiẽ, ‖ Luc.11.
44 & non inuenit. * Tunc dicit: Reuertar in c.24
domum meam, vnde exiui. Et ueniens in
uenit eam vacantem, scopis mundatam, &
45 ornatam. * Tunc uadit, & assumit septem
alios spiritus secum nequiores se, & intran-
tes habitant ibi: ‖ & fiunt nouissima homi- ‖ 2.Pet.2.
nis illius peiora prioribus. Sic erit & gene- d.20
46 rationi huic pessimæ. * ‖ Adhuc eo loquen- ‖ Mar. 3.
te ad turbas, ecce mater eius, & fratres sta- d.31
47 bant foris, quærentes loqui ei. * Dixit autẽ Lu.8.c.20
ei quidam: Ecce mater tua, & fratres tui fo-
48 ris stant quærentes te. * At ipse respondens
dicenti sibi, ait: Quæ est mater mea, & qui
49 sunt fratres mei? * Et extendens manum
in discipulos suos, dixit: Ecce mater mea,
50 & fratres mei. * Quicumque enim fecerit
voluntatem Patris mei, qui in cælis est: ip-
se meus frater, & soror, & mater est.

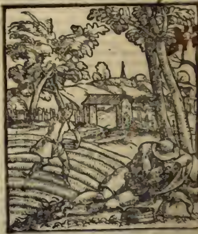

CAP. XIII.

1 IN illo die exſens Ieſus de domo, ſedebat
2 ſecus mare. * ‖ Et congregatæ ſunt ad eũ
A turbæ multæ, ita vt in nauiculam aſcendens ‖ Mar.4.a
ſederet : & omnis turba ſtabat in littore,
3 * & locutus eſt eis multa in parabolis , di- Luc.8.b.4
cens: Ecce exijt qui ſeminat, ſeminare.

4 * Et dum ſeminat, quædam ceciderunt ſe-
cus viam,& venerunt volucres cæli,& come
5 derunt ea . * Alia autem ceciderunt in pe-
troſa, vbi nõ habebant terram multam : &
continuo exorta ſunt, quia non habebant al
6 titudinem terræ. * ſole autem orto æſtuaue-
runt : & quia non habebant radicem , arue-
7 runt . * Alia autem ceciderunt in ſpinas : &
8 creuerunt ſpinæ, & ſuffocauerunt ea. * Alia
autem ceciderunt in terram bonam : & da-
bant fructum,aliud centeſimum,aliud ſexa-
9 geſimum,aliud trigeſimum. * Qui habet au
10 res audiendi , audiat. * Et accedentes diſci-
B puli dixerunt ei : quare in parabolis loque-
11 ris eis? * Qui reſpondens, ait illis : Quia uo-
bis datum eſt noſſe myſteria regni cælorũ :
12 illis autem non eſt datum. * ‖ Qui enim ha ‖ Inf. 25.
bet,dabitur ei,& abundabit : qui autem non c.29
13 habet,& quod habet auferetur ab eo. * Ideo
in parabolis loquor eis : quia uidentes non
uident,audientes non audiunt, neque intelli
14 gunt.* Et adimpletur in eis prophetia Iſaiæ
dicentis: ‖ Auditu audietis, & non intellige-
tis : & uidentes uidebitis , & non uidebitis. ‖ Iſa.6.c.9
15 Incraſſatum eſt enim cor populi huius, & Marc.4.b.
auribus grauiter audierunt, & oculos ſuos 14
clauſerunt: ne quando uideant oculis,& au Lu.8.b.10
ribus audiant , & corde intelligant , & con- Ioã.12.f.
16 uertantur,& ſanem eos. * Veſtri autem bea- 40
ti oculi quia vident, & aures veſtræ quia au- Act.28.f.
17 diunt. * ‖ Amen quippe dico vobis , quia 26
C multi prophetæ, & iuſti cupierunt uidere Ro.11.b.8
quæ uidetis,& non uiderunt : & audire quæ Lu.8.b.11
18 auditis,& non audierunt. * Vos ergo audite Luc.10.d.
19 parabolam ſeminantis. * Omnis, qui audit 24
verbum regni,& non intelligit,uenit malus,
& rapit quod ſeminatum eſt in corde eius :
20 hic eſt qui ſecus viam ſeminatus eſt . * Qui
autem ſuper petroſa ſeminatus eſt , hic eſt,
qui verbum audit, & continuo cum gaudio
21 accipit illud : * non habet autem in ſe radi-
cem , ſed eſt temporalis . facta autem tribu-
latione & perſecutione propter verbum, cõ-
22 tinuo ſcandalizatur . * Qui autem ſemina-

tus eſt in ſpinis,hic eſt, qui uerbum audit,&
ſolicitudo ſæculi iſtius , & fallacia diuitiarũ

ſuffocat

suffocat uerbum, & sine fructu efficitur.
23 * Qui uero in terram bonam seminatus est,
hic est qui audit uerbum, & intelligit, & fru
ctum affert, & facit aliud quidem centesi-
| Mar.4.c. mum, aliud autem sexagesimum, aliud
26 24 uero trigesimum. * | Aliam parabolam
proposuit illis, dicens: Simile factum est re-
gnū cęlorum homini, qui seminauit bonum
25 semen in agro suo. * cum autem dormirent
homines, uenit inimicus eius, & superfemi-
26 nauit zizania in medio tritici, & abijt. * Cū
D autem creuisset herba, & fructum fecisset, tūc
27 apparuerunt & zizania. * Accedentes autem
serui patrisfamilias, dixerunt ei: Domine,
nonne bonum semen seminasti in agro tuo?
28 Vnde ergo habet zizania? * Et ait illis:
Inimicus homo hoc fecit: Serui autem
dixerunt ei, Vis, imus, & colligimus ea?
29 * Et ait: Non: ne forte colligentes zizania,
30 eradicetis simul cum eis & triticum. * Si-
nite utraque crescere usque ad messem, &
in tempore messis dicam messoribus: Col-
ligite primum zizania, & alligate ea in
| Mar.4.d. fasciculos ad comburendum, triticum au-
30 31 tem congregate in horreum meum. * | Aliā
Luc.13.e. parabolam proposuit eis dicens: Simile est
18 regnum cælorum grano sinapis, quod acci
32 piens homo seminauit in agro suo: * quod
minimum quidem est omnibus seminibus:
E cum autem creuerit, maius est omnibus ole-
ribus, & fit arbor, ita ut uolucres cæli ve-
| Luc.13. 33 niant, & habitent in ramis eius. * Aliam
c.21 parabolam locutus est eis. | Simile est re-
gnum cęlorum fermento, quod acceptum
mulier abscondit in farinæ satis tribus, do-
34 nec fermentatum est totum. * Hæc omnia
locutus est Iesus in parabolis ad turbas: & si-
35 ne parabolis non loquebatur eis: * vt imple
| Psal.77. retur quod dictum erat per Prophetam di-
a.2 centem: | Aperiam in parabolis os meum,
Mar.4.d. eructabo abscondita a constitutione mun-
32 36 di. * Tunc, dimissis turbis, uenit in domum:
& accesserunt ad eum discipuli eius, dicen-
tes: Edissere nobis parabolam zizaniorum
37 agri. * Qui respondens ait illis: Qui semi-
38 nat bonum semen, est Filius hominis. * Ager
autem, est mundus. Bonum uero semen, hi
sunt filij regni. Zizania autem, filij sunt
| Apo.14. 39 nequam. * Inimicus autem, qui semina-
c.15 uit ea, est diabolus. | Messis vero, consum-
matio sæculi est. Messores autē, angeli sunt.
40 * Sicut ergo colliguntur zizania, & igni cō
buruntur: sic erit in consummatione sæculi.
41 * mittet filius hominis angelos suos, & col-
ligent de regno eius omnia scandala, & eos
42 qui faciunt iniquitatem: * & mittent eos
| Sap.3.b. in caminum ignis. Ibi erit fletus, & stridor
7 43 dentium. * | Tunc iusti fulgebunt sicut sol
Dan.12.a. in regno Patris eorum. Qui habet aures au-
3 44 diendi, audiat. * Simile est regnum cęlorū
thesauro abscondito in agro: quem qui in-
uenit homo, abscondit, & præ gaudio illius
vadit, & uendit vniuersa quæ habet, & emit
45 agrum illum. * Iterum simile est regnum
cælorum homini negotiatori, quærenti bo-
46 nas margaritas. * Inuenta autem una pre-
tiosa margarita, abijt, & uendidit omnia
47 quæ habuit, & emit eam. * Iterum simile
est regnum cælorum sagenæ missæ in mare,
& ex omni genere piscium congreganti.
48 * quam, cum impleta esset, educentes, & se-
cus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa,
49 malos autem foras miserunt. * Sic erit in cō
summatione sæculi: exibunt angeli, & sepa-
50 rabunt malos de medio iustorum, * & mit-
tent eos in caminum ignis: ibi erit fletus, &
51 stridor dentium. * Intellexistis hæc omnia?
G Dicunt ei: Etiam. * Ait illis: Ideo omnis
52 scriba doctus in regno cęlorum, similis est
homini patri familias, qui profert de thesau
53 ro suo noua & uetera. * Et factum est, cum
consummasset Iesus parabolas istas, transijt
54 inde. * Et ueniens in patriam suam, doce-
bat eos in synagogis eorum, ita ut miraren-
tur, & dicerent: Vnde huic sapientia hæc, | Mar.6.
55 & virtutes? * | Nonne hic est fabri fi- a.1
lius? Nonne mater eius dicitur Maria, & Lu.4.c.16
fratres eius, Iacobus, & Ioseph, & Simon, Io.6.c.42
56 & Iudas: * & sorores eius, nonne omnes
apud nos sunt? Vnde ergo huic omnia ista?
57 * Et scandalizabantur in eo. Iesus autem di
xit eis: Non est propheta sine honore nisi in
58 patria sua, & in domo sua. * Et non fecit
ibi uirtutes multas propter incredulitatem
illorum.

CAP. XIIII.

1 IN illo tempore audiuit Herodes tetrar-
2 cha famam Iesus: * & ait pueris suis: Mar.6.b.
A Hic est Ioannes Baptista: ipse surrexit a mor 14
3 tuis, & ideo virtutes operantur in eo. * | He Luc.9.a.7
rodes enim tenuit Ioannem, & alligauit eū: | Mar.6.c.
& posuit in carcerem propter Herodiadem 17
4 vxorem fratris suis. * Dicebat enim illi Ioan Lu.3.d.19
5 nes: Non licet tibi habere eam. * Et volens
illum occidere timuit populum: | quia si-
6 cut prophetam eum habebant. * Die autem | Inf.21.
natalis Herodis saltauit filia Herodiadis in c.26
7 medio, & placuit Herodi. * Vnde cum iu-
ramento pollicitus est ei dare quodcumque
8 postulasset ab eo. * At illa præmonita a ma-
tre sua, Da mihi, inquit, hic in disco ca-
9 put Ioannis Baptistæ. * Et contristatus est
rex: propter iuramentum autem, & eos, qui
10 pariter recumbebant, iussit dari. * Misitque
11 & decollauit Ioannem in carcere. * Et alla-
tum est caput eius in disco, & datum est puel
12 læ, & attulit matri suæ. * Et accedentes di- | Luc.9.b.
B scipuli eius, tulerunt corpus eius, & sepeliē- 10
runt illud: venientes nunciauerunt Iesus. Mar.6.d.
13 * | Quod cum audisset Iesus, secessit inde in 37
nauicula, in locum desertum seorsum: & cū Io.6.b.9

audiſſent turbæ, ſecutæ ſunt eum pedeſtres
14 de ciuitatibus.* Et exiens vidit turbam mul
tam,& miſertus eſt eis, & curauit languidos
15 eorum.* Veſpere autem facto,acceſſerunt ad
eum diſcipuli eius,dicentes: Deſertus eſt lo-
cus,& hora iam præterijt:dimitte turbas, ut
16 euntes in caſtella,emant ſibi eſcas.* Ieſus au
tem dixit eis:Non habent neceſſe ire: date il
17 lis vos manducare. * Reſponderunt ei:Non

habemus hic niſi quinque panes, & duos pi-
18 ſces.* Qui ait eis:Afferte mihi illos huc.* Et
19 cum iuſſiſſet turbam diſcumbere ſuper fœ-
num, acceptis quinque panibus, & duobus
piſcibus,aſpiciens in cælum benedixit,& fre-
git,& dedit diſcipulis panes,diſcipuli autem
20 turbis. * Et manducauerunt omnes, & ſa-
C turati ſunt. Et tulerunt reliquias, duodecim
21 cophinos fragmentorum plenos. * Mandu-
cantium autem fuit numerus,quinque mil-
lia virorum,exceptis mulieribus,& paruulis.
22 * ‖ Et ſtatim compulit Ieſus diſcipulos aſcen ‖ Mar. 6.
dere in nauiculam, & præcedere eum trans f.43
23 fretum,donec dimitteret turbas.* Et dimiſ- Io. 6.b.9
ſa turba, ‖ aſcendit in montem ſolus orare. ‖ Ioa 6.b.
24 Veſpere autem facto ſolus erat ibi. * nauicu- 17
la autem in medio mari iactabatur fluctibus.
25 erat enim contrarius uentus.* Quarta autem
vigilia noctis, uenit ad eos ambulans ſuper
26 mare.* Et uidentes eum ſuper mare ambu-
lantem,turbati ſunt, dicentes: Quia phan-
27 taſma eſt. Et præ timore clamauerunt.* Sta-
timq. Ieſus locutus eſt eis,dicens: Habete fi-
28 duciam: ego ſum, nolite timere. * Reſpon-

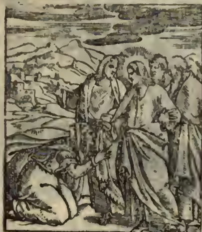
D dens autem Petrus dixit: Domine, ſi tu es,
29 iube me ad te venire ſuper aquas.* At ipſe
ait: ueni. Et deſcendens Petrus de nauicula,
ambulabat ſuper aquã ut veniret ad Ieſum.
30 * Videns uero uentum validum, timuit: &
cum cœpiſſet mergi, clamauit dicens, Do-
31 mine,ſaluum me fac.* Et continuo Ieſus ex-
tendens manum,apprehendit eum: & ait il-
32 li: Modicæ fidei, quare dubitaſti? * Et cum
aſcendiſſent in nauiculam, ceſſauit uentus.
33 * Qui autem in nauicula erant, venerunt, &
adorauerunt eum,dicentes: Vere filius Dei
34 es.* ‖ Et cum transfretaſſent, uenerunt in ‖ Mar.6.
35 terram Geneſar. * Et cum cognouiſſent 53
eum viri loci illius, miſerunt in uniuerſam
regionem illam, & obtulerunt ei omnes ma
36 le habentes. * & rogabant eum ut uel fim-
briam ueſtimenti eius tangerent. Et quicum
que tetigerunt, ſalui facti ſunt.

CAP.

CAP. XV.

Mar.7.a.1 1 TVnc accesserunt ad eum ab Ierosolymis
A Scribæ, & Pharisæi, dicentes: * Quare
2 discipuli tui transgrediuntur traditionem se
niorum? non enim lauant manus suas cum
3 panem manducant. * Ipse autem respon-
dens ait illis: Quare & uos transgredimini
mandatum Dei propter traditionem ve-
Exo.20.c.12 4 stram? Nam Deus dixit: * Honora patrem
& matrem. &: Qui maledixerit patri, uel
Deut.5.b.16 5 matri morte moriatur. * Vos autem dicitis:
Eph.6.a.2 Quicunque dixerit patri, uel matri, Munus
Exo.21.c.16 6 quodcumque est ex me, tibi proderit. * & nō
honorificabit patrē suum, aut matrem suā:
Leu.20.b.9 & irritum fecistis mandatum Dei propter
7 traditionem vestram. * Hypocrytę, bene pro
Prou.20.c.20 8 phetauit de vobis Isaias, dicens: * Populus
B hic labijs me honorat: cor autem eorum lō
Isa.29.d.13 9 ge est a me. * Sine causa autem colunt me,
docentes doctrinas, & mandata hominum.
Mar.7.a.6 10 * Et conuocatis ad se turbis, dixit eis: Audi-
11 te, & intelligite. * Non quod intrat in os,
coinquinat hominem: sed quod procedit ex
12 ore, hoc coinquinat hominem. * Tunc acce-
dentes discipuli eius, dixerunt ei: Scis quia
Pharisæi audito uerbo hoc, scādalizati sunt?
Io.15.a.2 13 * At ille respondens ait: Omnis plantatio,
quam non plantauit Pater meus cælestis, era
Luc.6.f.39 14 dicabitur. * Sinite illos: cæci sunt, & duces
cæcorum. cæcus autem si cæco ducatum prę
Mar.7.c.17 15 stet, ambo in foueam cadunt. * respondens au
tem Petrus dixit ei: Edissere nobis parabo
16 lam istam. * At ille dixit: Adhuc & vos sine
17 intellectus estis? * Non intelligitis quia om-
ne, quod in os intrat, in uentrem uadit, & in
18 secessum emittitur? * Quæ autem procedūt
de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant
19 hominem: * de corde enim exeunt cogita-
tiones malæ, homicidia, adulteria, fornica-
C tiones, furta, falsa testimonia, blasphemiæ.
20 * hæc sunt, quæ coinquinant hominem. Non
lotis autem manibus manducare, non coin-

21 quinat hominem. * Et egressus inde Iesus se
22 cessit in partes Tyri, & Sidonis. * Et ecce
mulier Chananæa a finibus illis egressa cla-
mauit, dicens ei: Miserere mei Domine fili
Dauid. filia mea male a dæmonio uexatur.
23 * Qui non respondit ei verbum. Et acce-
dentes discipuli eius rogabant eum dicentes:
24 Dimitte eam: quia clamat post nos. * Ipse
autem respondens ait. Non sum missus nisi
25 ad oues, quæ perierunt domus Israel. * At
illa uenit, & adorauit eum, dicens: Domine,
26 adiuua me. * Qui respondens ait: Non est
bonum sumere panem filiorum, & mittere
27 canibus. * At illa dixit: Etiam Domine:
nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt
28 de mensa dominorum suorum. * Tunc re
spondens Iesus, ait illi: O mulier, magna
est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata
29 est filia eius ex illa hora. * Et cum transis-
set inde Iesus, uenit secus Mare Galilææ: &
30 ascendens in montem, sedebat ibi. * Et ac-
D cesserunt ad eum turbæ multæ, habentes
secum mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios
multos: & proiecerunt eos ad pedes eius, &
31 curauit eos: * ita ut turbæ mirarentur viden
tes mutos loquentes, claudos ambulantes,
cæcos videntes: & magnificabant Deum
32 Israel. * Iesus autem, conuocatis discipulis
suis, dixit: Misereor turbæ, quia triduo iam
perseuerant mecum, & non habent quod mā
ducent: & dimittere eos ieiunos nolo, ne de-
33 ficiant in uia. * Et dicunt ei discipuli: Vn-
de ergo nobis in deserto panes tantos, ut sa
34 turemus turbam tantam? * Et ait illis Iesus:
Quot habetis panes? At illi dixerunt: Septē,
35 & paucos pisciculos. * Et præcepit turbæ, ut
36 discumberent super terram. * Et accipiens

septem panes, & pisces,& gratias agens,fre-
git, & dedit discipulis suis, & discipuli de-
37 derunt populo. * Et comederunt omnes, &
saturati sunt. Et quod superfuit de fragmen
38 tis, tulerunt septem sportas plenas. * Erant
autem qui manducauerunt,quattuor millia
39 hominum,extra paruulos,& mulieres.* Et,
dimissa turba,ascendit in nauiculam: & ve-
nit in fines Magedan.

CAP. XVI.

Mar.8. b 12 Luc.12.g. 54

1 ET accesserunt ad eũ Pharisæi, & Saddu
A cæi tentantes:& rogauerunt eũ ut signũ
2 de cęlo ostenderet eis.* At ille respõdens,ait
illis: Facto uespere dicitis:Serenum erit,rubi
3 cundũ est.n.cęlũ. * Et mane: Hodie tempe-
4 sta, rutilat.n. triste cęlum.* Faciem ergo cę-
li diiudicare nostis: signa aũt temporũ non
potestis scire? ‖ Generatio mala & adultera ‖ Sup.12. g.39
signũ quęrit:& signũ non dabitur ei, ‖ nisi si
5 gnũ Ionę prophetę. Et relictis illis,abijt.* Et ‖ Ioan.2
cũ uenissent discipuli eius trans fretũ, obliti
6 sunt panes accipere.* Qui dixit illis: ‖ Intue- ‖ Mar. 8. b.14
mini,& cauete a ferméto Pharisæorũ,& Sad ‖ Lu.12.a.1
7 ducęorũ.* At illi cogitabant intra se dicen-
8 tes:Quia panes non accepimus. * Sciens aũt
Iesus,dixit:Quid cogitatis intra vos modicę
9 fidei,quia panes non habetis?* Nondũ intel
B ligitis,neq. recordamini ‖ quinq. panum in
quinq. millia hominũ,& quot cophinos sum ‖ Sup.14. c.17
10 psistis? * neq. ‖ septem panum in quattuor
millia hominum, & quot sportas sumpsi- ‖ Ioa.6 b 9
11 stis? * Quare non intelligitis,quia nõ de pa ‖ Sup.15. d.34
ne dixi uobis: Cauete a fermento Pharisæo-
12 rum,& Sadducæorum?* Tunc intellexerunt
quia nõ dixerit cauendum a fermento panũ,
sed a doctrina Pharisęorum,& Sadducæorũ.
13 * ‖ Venit aũt Iesus in partes Cęsareę Philip- ‖ Mar. 8. c.27
pi & interrogabat discipulos suos,dicẽs:Quẽ
14 dicunt homines esse Filiũ hominis? * At illi ‖ Luc. 9. c.18
dixerunt: Alij Ioannẽ Baptistã,alij aũt Eliã,
alii uero Ieremiam,aut unum ex prophetis.
15 * Dicit illis Iesus: Vos aũt quẽ me esse dici-
16 tis?* Respõdens Simon Petrus dixit: ‖ Tu es ‖ Ioa.6.g.69
17 Christus,filius Dei viui.* Respõdens aũt Ie-
sus,dixit ei: Beatus es Simon Bar Iona: quia
caro,& sanguis non reuelauit tibi, sed Pater
18 meus,qui in cęlis est.* ‖ Et ego dico tibi,quia ‖ Ioan.1.f.42
tu es Petrus, & super hãc petram ædificabo
ecclesiã meã,& portæ inferi non præualebũt
19 aduersus eam. * ‖ Et tibi dabo claues regni ‖ Isa.22.g.24
cęlorũ. Et quodcunq. ligaueris super terrã,
erit ligatum & in cęlis: & quodcũq. solueris ‖ Io.20.e.23
20 sup terrã,erit solutum & in cælis.* Tunc prę
cepit discipulis suis vt nemini dicerent quia
21 ipse esset Iesus Christus.* Exinde cępit Iesus
ostendere discipulis suis, quia oporteret eũ
ire Ierosolymã,& multa pati a senioribus,&
Scribis, & principibus sacerdotũ, & occidi,
22 & tertia die resurgere. * Et assumens eũ Pe
D trus, cępit increpare illũ dicens: Absit a te,
23 Dñe:non erit tibi hoc. * Qui conuersus,dixit
Petro: ‖ Vade post me satana,scandalũ es mi ‖ Mar.8.d.33
hi:quia non sapis ea,quæ Dei sunt, sed ea, quę
24 hominũ.* Tunc Iesus dixit discipulis suis: ‖
Si quis vult post me uenire, abneget semet ‖ Sup.10. d.38
ipsum,& tollat crucem suã,& sequatur me.
25 * ‖ Qui.n.voluerit animam suam saluam fa- ‖ Luc. 9.c
cere,perdet eam,qui aũt perdiderit animam ‖ 13.& 24
26 suã propter me, inueniet eam.* Quid.n.pro ‖ 17.& 17.
dest homini, si mundũ vniuersum lucretur, ‖ 33
animæ uero suæ detrimentum patiatur? Aut ‖ Ioan.12 d.25
quã dabit homo commutationẽ pro aĩa sua?
27 * Filius.n.hominis uenturus est in gloria Pa
tri sui cum angelis suis: ‖ & tunc reddet vni ‖ Act. 17 g.31
28 cuiq. secundum opera eius. * Amen dico uo ‖ Ro.2.a
bis. ‖ sunt quidam de hic stantibus,qui non ‖ Mar.9.a
gustabunt mortem, donec uideant Filium ‖ Lu. 9.c
hominis uenientem in regno suo.

CAP. XVII.

Mar.9. a. 1 ET post dies sex assumpsit Iesus Petrum,
2 A & Iacobum,& Ioannem fratrem eius,
Luc.9. d. & ducit illos in montem excelsum seorsum:
28 2 * & transfiguratus est ante eos. Et resplen-
duit facies eius sicut sol, vestimenta autem
3 eius facta sunt alba sicut nix:* Et ecce appar-
uerunt illis Moyses, & Elias cum eo lo-
4 quentes.* Respondens autem Petrus, di-
xit ad Iesum: Domine, bonum est nos
hic esse:si vis,faciamus hic tria tabernacula,
5 tibi vnum,Moysi vnum,& Eliæ vnum.* Ad
huc eo loquente, ecce nubes lucida obum-
‖ 2.Pet.1. brauit eos. ‖ Et ecce vox de nube, dicens:
d.17 Hic est Filius meus dilectus,in quo mihi be-
Sup. 3. d. 6 ne complacui: ipsum audite. * Et audi-
17 entes discipuli ceciderunt in faciem suam,
7 & timuerunt valde. * Et accessit Iesus, &
tetigit eos dixitq. eis:Surgite,& nolite time
8 re.* Leuantes autem oculos suos,neminem
9 viderunt,nisi solum Iesum.* Et descenden-
B tibus illis de monte, præcepit eis Iesus, di-
cens: Nemini dixeritis visionem, donec Fi-
10 lius hominis a mortuis resurgat.* Et inter-
‖ Mar. 9. rogauerunt eum discipuli, dicentes ‖ Quid
b.11 ergo Scribæ dicunt quòd Eliam oporteat
Mala.4.b. 11 primum venire? * At ille, respondens, ait
5 eis: Elias quidem venturus est, & restituet
‖ Sup.11. 12 omnia.* dico autem vobis, ‖ quia Elias iam
b.14 venit, & non cognouerunt eum, ‖ sed fecerũt
‖ Sup.14. in eo quæcumque voluerunt. Sic & Filius
a.9 13 hominis passurus est ab eis. * Tunc intel-
lexerunt discipuli, quia de Ioannes Baptista
‖ Mar. 9. 14 dixisset eis. * ‖ Et cum venisset ad tur-
c.17 bam, accessit ad eum homo genibus pro
Lu.9.e.38 uolutus ante eum, dicens: Domine,misere
re filio meo, quia lunaticus est, & male pa-
titur:nam sæpe cadit in ignem, & crebro in
15 aquam.* & obtuli eum discipulis tuis,& nõ
16 potuerunt curare eum.* Respondens autem
Iesus,ait:O generatio incredula, & peruer-
sa, quousque ero vobiscum? vsquequo pa-
17 tiar vos? Afferte huc illũ ad me.* Et incre-
C pauit illum Iesus, & exijt ab eo dæmoniũ,
18 & curatus est puer ex illa hora.* Tunc acces
serunt discipuli ad Iesus secreto,& dixerunt
19 * Quare nos non potuimus eiicere illũ? Di-
xit illis Iesus:Propter incredulitatem vestrã.
‖ Amen quippe dico vobis, si habueritis fi- ‖ Luc. 17.
dem, sicut granum sinapis, dicetis monti b.6
huic, Transi hinc illuc, & transibit,& nihil
20 impossibile erit vobis. * Hoc autem genus
non eiicitur nisi per orationem,& ieiunium.
21 * Conuersantibus autem eis in Galilæa, &
dixit illis Iesus: ‖ Filius hominis tradendus
22 est in manus hominum:* & occident eum, ‖ Mar. 9.
& tertia die resurget. Et contristati sunt ve- e.11
23 hementer. * Et cum venissent Caphar- Lu.9.e.44
D naum, accesserunt qui didrachma accipie- Inf.20. c.
bant,ad Petrum, & dixerunt ei: Magister ve- 18
24 ster non soluit didrachma? * Ait: Etiam.
Et cum intrasset in domum, præuenit eum
Iesus, dicens: Quid tibi videtur Simon?
Reges terræ a quibus accipiunt tributum,vel
25 censum? a filijs suis, an ab alienis? * Et il-
le dixit: Ab alienis. Dixit illi Iesus: Ergo
26 liberi sunt filij.* Vt autem non scandalize-
mus eos, vade ad mare,& mitte hamum: &
eum piscem,qui primus ascenderit, tolle: &
aperto ore eius,inueniens staterem:illum su- Mar. 9. e.
mens,da eis pro me,& te. 34

CAP. XVIII.

Lu. 9.f.46
Inf.19. b.
14
1 IN illa hora accesserunt discipuli ad Ie- 1.Cor.14.
A sum, dicentes: Quis putas, maior est in d.20

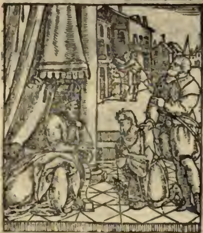

2 regno cælorum? * Et aduocans Iesus paru-
3 ulum, & statuit eum in medio eorum,* &
dixit: Amen dico vobis, nisi conuersi fueri-
tis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabi-
4 tis in regnum cælorum. * Quicumque er-
go humiliauerit se sicut paruulus iste, hic
5 est maior in regno cælorũ. * Et qui suscepe
rit vnũ paruulum talẽ in nomine meo, me
| Mar. 9. f. 48 — 6 suscipit. * | qui autem scandalizauerit vnũ
de pusilis istis, qui in me credunt, expedit
Lu. 17. a. 1 — ei ut suspẽdatur mola asinaria in collo eius,
7 & demergatur in profundum maris. * Væ
mundo a scandalis. Necesse est enim ut ve-
niant scandala: verumtamen væ homini
| Sup. 5. e. 30 — 8 illi, per quem scandalũ venit. * | Si au-
tem manus tua, vel pes tuus scandalizat te:
Mar. 9. g. 43 — abscide eum, & & proijce abs te: bonum ti-
bi est ad vitam ingredi debilem, vel claudũ,
quàm duas manus, vel duos pedes habentẽ
9 mitti in ignem æternum. * Et si oculus tuus
B scandalizat te, erue eum, & proijce abs te:
bonum tibi est cum vno ocullo in uitam in-
trare, quàm duos oculos habentem mitti
10 in gehennam ignis. * Videte ne contemna-
tis vnum ex his pusillis: dico enim vobis, |
| Psal. 33. a. 8 — quia angeli eorum in cælis semper vident
11 faciem patris mei, qui in cælis est. * | Ve-
| Luc. 19. b. 10 — nit enim filius hominis saluare quod perie-
12 rat. * Quid vobis videtur? si fuerint alicui
Lu. 15. a. 4 — centum oues, & errauerit vna ex eis: non-
ne relinquit nonagintanouem in montibus
13 & vadit quærere eam, quæ errauit? * & si
contigerit vt inueniat eam: amen dico vo-
bis, quia gaudiet super eam magis quàm
14 nonagintanouem, quæ non errauerunt. * Sic
non est voluntas anto Patrem vestrum, qui
in cælis est, vt pereat vnus de pusilis istis.
Luc. 17. 3. a — 15 * | Si autem peccauerit in te frater tuus, va-
de, & corripe eum inter te, & ipsum solum.
si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. — Leuit. 19. d. 17
16 * si autem te non audierit, adhibe tecum
C adhuc vnum, vel duos, | vt in ore duorũ, — Eccle. 19. b. 13
17 uel trium testiũ stet omne verbum. * Quod
si non audierit eos: dic ecclesiæ. si autem — Iaco. 5 d. 19
ecclesiam non audierit: sit tibi sicut | ethni-
18 cus, & publicanus. * | Amen dico vobis, — | Deu. 19 b. 15
quæcumque alligaueritis super terram, erunt
19 ligata & in cælo: & quæcumque solueritis — 2. Cor. 13 a. 1
super terram, erunt soluta & in cælo. * Ite-
rum dico vobis, quia si duo ex vobis consen- — Heb. 10. e. 28
serint, super terram, de omni re quamcum-
que petierint, fiet illis a patre meo, qui in — Ioan. 8. c. 17
20 cælis est. * Vbi enim sunt duo, vel tres con-
gregati in nomine meo, ibi sum in medio — | 2. The. 3 d. 14
21 eorum. * Tunc accedens Petrus ad eum,
dixit: | Domine quoties peccabit in me — 1. Cor. 5. b. 9
frater meus, & dimittam ei? vsque septies?
Dicit illi Iesus: Non dico tibi vsque septies: — Ioan. 20. e. 23
23 sed vsque septuagies septies. * Ideo assi-
miliatum est regnum cælorum homini re- — | Luc. 17. a. 4
gi, qui voluit rationem ponere cũ seruis
24 suis. * Et cum cœpisset rationẽ ponere, obla-
tus est ei vnus, qui debebat ei decẽ millia talẽ-
25 ta. * Cũ autẽ nõ haberet vnde redderet, iussit
eũ dñs eius venundari, & vxorẽ eius, & filios
26 & omnia, quę habebat, & reddi. * Procidens
D autẽ seruus ille, orabat eum, dicens: Patien-
27 tiã habe in me, & omnia reddam tibi. * Mi-
sertus autẽ dominus serui illius, dimisit eũ,
28 & debitũ dimisit ei. * Egressus autem ser-
uus ille inuenit vnum de conseruis suis, qui
debebat ei centum denarios: & tenens suffo-
29 cabat eũ, dicens: Redde quod debes. * Et
procidens conseruus eius, rogabat eum, di-
cens: Patientiam habe in me, & omnia
30 reddam tibi. * Ille autem noluit: sed abijt,
& misit eum in carcerem donec redderet de
31 bitum. * Videntes autẽ conserui eius quæ fie
bant, contristati sunt valde: & venerunt, &
narrauerunt dño suo omnia, quæ facta fue-
32 rant. * Tunc uocauit illum dñs suus: & ait il-
li: Serue nequam, omne debitum dimisi
33 tibi quoniam rogasti me: * nõne ergo opor-
tuit & te misereri cõserui tui, sicut & ego tui
34 misertus sum? * Et iratus dominus eius tra-
didit eum tortoribus, quoadusque redderet
35 vniuersum debitum. * Sic & Pater meus
cælestis faciet vobis, si non remiseritis vnus-
quisque fratri suo de cordibus vestris.

CAP. XIX.

1 ET factum est, cum consummasset Iesus
A sermones istos, migrauit a Galilæa, &
2 | venit in fines Iudææ trans Iordanẽ, * & se- — | Mar. 10. a. 1
cutæ sunt eũ turbæ multę, & curauit eos ibi.
3 * | Et accesserunt ad eum Pharisæi tentantes — | Mar. 10. a. 2
eũ, & dicentes: Si licet homini dimittere
4 vxore suam, quacumque ex causa? * Qui res-
pondens, ait eis: Non legistis, quia | qui fecit

hominem ab initio masculum, & feminam
| Gen.2.d 5 fecit eos? & dixit: * | Propter hoc dimittet
21 homo patrem, & matrem, & adhærebit vxo
Ephes.5.g 6 ri suæ, & erunt duo in carne una. * itaque
31 iam non sunt duo, sed vna caro. Quod ergo
1.Cor.6.d 7 Deus coniuxit, homo nõ separet. * Dicunt
16 illi: | Quid ergo Moyses mandauit dare li
| Deut.24 8 bellum repudij, & dimittere?* Ait illis: Quo
a.1 niam Moyses ad duritiam cordis vestris per
misit vobis dimittere vxores vestras: ab ini-
9 tio autem non fuit sic. * | Dico autem vo-
| Sup.5.e. bis, quia quicũque dimiserit vxorem suam,
32 nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœ-
Mar.10.b. chatur: & qui dimissam duxerit, mœchatur.
11 10 * Dicunt ei discipuli eius: Si ita est causa ho-
Luc.16.d. 11 minis cũ vxore, non expedit nubere. * Qui
18 dixit illis: Non omnes capiunt verbũ istud,
1.Cor.7.b. 12 sed quibus datũ est. * Sunt enim eunuchi,
18 qui de matris utero sic nati sunt: & sunt
eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: &
sunt eunuchi, qui seipsos castrauerunt pro-
pter regnum cælorum. Qui potest ca-
13 pere capiat. * | Tunc oblati sunt ei paruuli,
| Mar.10. ut manus eis imponeret, & oraret. Discipu-
b.13
Luc.18.c.
15

14 li autem increpabant eos. * Iesus uero ait
| Sup.18. eis: | Sinite paruulos, & nolite eos prohibe
a.3 re ad me uenire: talium est enim regnum
15 cælorum.* Et cum imposuisset eis manus,
| Mar.10. 16 abijt inde.* | Et ecce vnus accedens, ait illi
b.17 Magister bone quid boni faciã vt habeam:
Luc.18.d. 17 vitã æternam?* Qui dixit ei: Quid me inter
16 rogas de bono? Vnus est bonus, Deus. Si au
tem vis ad vitam ingredi, serua mandata.
| Exo.20. 18 * Dicit illi: Quæ? Iesus autem dixit: | Non
c.13 C homicidium facies: Non adulterabis: Non fa
cies furtũ: Non falsum testimonium dices:
19 * Honora patrem tuum, & matrem tuam,
& diliges proximum tuum sicut teipsum.
20 * |Dicit illi adolescens: Omnia hæc custodiui

a iuuentute mea, quid adhuc mihi deest?
21 * Ait illi Iesus: Si vis perfectus esse, vade, ven
de quæ habes, & da pauperibus, & habebis
22 thesaurũ in cælo: & veni, sequere me.* Cum
audisset autẽ adolescens verbũ, abijt tristis:
23 erat enim habens multas possessiones. * Ie-
sus autẽ dixit discipulis suis: Amen dico vobis
quia diues difficile intrabit in regnũ cælorũ.
24 * Et iterũ dico vobis: Facilius est camelũ per
foramen acus trãsire, q̃ diuitẽ intrare in re-
25 gnum cælorũ.* Auditis autem his, discipuli
D mirabantur valde, dicentes: Quis ergo pote-
26 rit saluus esse? * Aspiciens autẽ Iesus, dixit
illis: Apud homines hoc impossibile est apud
27 Deũ autẽ omnia possibilia sunt. * Tunc re-
spõdens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus
omnia, & secuti sumus te: quid erit nobis?
28 * Iesus autem dixit illis: Amen dico vo-
bis, quòd vos, qui secuti estis me, in rege-
neratione cũ sederit filius hominis in sede
maiestatis suæ sedebitis & vos super sedes
duodecim, iudicãtes duodecim tribus Israel.
29 * Et omnis, qui reliquerit domũ, vel fratres,
aut sorores, aut patrem, aut matrẽ, aut vxo-
rem, aut filios, aut agros propter nomẽ meũ
centuplum accipiet, & vitã æternã possidebit
30 * | Multi autẽ erũt primi nouissimi, & no- | Inf.20.b.
uissimi primi. 16
Mar.10.d.
31
Luc.13.f.
30.& 18.c

C A P. XX.

1 SImile est regnum cælorum homini pa-
A trifamilias, qui exijt primo mane condu
2 cere operarios in vineam suam, Conuen-
tione autem facta cum operarijs ex denario
3 diurno, misit eos in vineã suam.* Et egres-
sus circa horam tertiam, vidit alios stan-
4 tes in foro otiosos, * & dixit illis: Ite & vos

in uineam meam,& quod iustum fuerit da-
5 bo vobis.* Illi autem abierunt Iterum autē
exijt circa sextam,& nonam horam: & fecit
6 similiter. * Circa vndecimam vero exijt, &
inuenit alios stantes,& dicit illis: Quid hic
7 statis tota die otiosi? * Dicunt ei: Quia ne-
mo nos conduxit. Dicit illis: Ite & vos in
8 vineam meam. * Cum sero autem factum
esset, dicit dominus vineæ procuratori suo:
Voca operarios,& redde illis mercedem in-
9 cipiens a nouissimis usq. ad primos. * Cum
B venissent ergo qui circa vndecimam horam
10 venerant,acceperunt singulos denarios.* Ve
nientes autem & primi, arbitrati sunt quòd
plus essent accepturi:acceperūt autem & ip-
11 si singulos denarios. * Et accipientes mur-
12 murabant aduersus patremfamilias,* dicen
tes:Hi nouissimi vna hora fecerūt, & pares
illos nobis fecisti, qui portauimus pondus
13 diei,& æstus.* At ille respondens uni eorū,
dixit:Amice non facio tibi iniuriam:nonne
14 ex denario conuenisti mecum?*Tolle quod
tuum est, & uade: volo amē & huic nouis-
15 simo dare sicut & tibi.* Aut non licet mihi
quod volo, facere? an oculus tuus nequam
16 est,quia ego bonus sum?* ‖ Sic erunt nouis ‖ Sup.19. d.30
simi primi,& primi nouissimi, multi enim
17 sunt vocati, pauci uero electi.* ‖ Et ascen- Mar. 10. d.30
dens Iesus Ierosolymam, assumpsit duode- Luc.13.f. 31
18 cim discipulos secreto,& ait illis.* Ecce ascē Mac. 10 d 31
dimus Ierosolymam, & filius hominis tra Luc. 18. e.3c
detur principibus sacerdotum, & Scribis,&
19 condemnabunt eum morte, * & tradent
C eum Gentibus ad illudendum, & flagellan-
dum,& crucifigēdum, & tertia die resurget.
20 * ‖ Tunc accessit ad eum mater filiorum Ze ‖ Mac.10. e.35
bedæi cum filijs suis, adorans & petens ali-
21 quid ab eo.* Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi:
Dic ut sedeāt hi duo filij mei,vnus ad dexte-
ram tuam,& vnus ad sinistrā in regno tuo.
22 * Respondens autem Iesus, dixit: Nescitis
quid petatis. Potestis bibere calicem, quem
ego bibiturus sum? Dicunt ei: Possumus.
23 * Ait illis:Calicem quidem meum bibetis:
sedere autem ad dexteram meam vel sini-
stram non est meum dare vobis, sed quibus
24 paratum est a Patre meo. * ‖ Et audientes ‖ Mar.10. f.41
decem,indignati sunt de duobus fratribus.
25 * ‖ Iesus autem vocauit eos ad se, & ait: Sci- ‖ Luc.22. c.25
tis quia principes gentium dominantur eo-
rum: & qui maiores sunt,potestatem exer-
26 cent in eos.* Non ita erit inter uos:sed qui-
D cumque voluerit inter uos maior fieri, sit
27 vester minister: * & qui voluerit inter uos
28 primus esse, erit vester seruus.* ‖ sicut filius ‖ Phil. 2. a 7
hominis non uenit ministrari,sed ministra-
re, & dare animam suam, redemptionem
29 pro multis. * ‖ Et egredientibus illis ab Ie- ‖ Mac.10. g 46
30 richo,secuta est eum turba multa, * & ecce Luc.18.f. 35
duo cæci sedentes secus viam,audierūt,quia
Iesus transiret,& clamauerunt,dicētes: Do-
31 mine miserere nostri,fili Dauid.* Turba au
tem increpabat eos ut tacerent. At illi ma-
gis clamabant, dicentes: Domine, miserere
32 nostri,fili Dauid.* Et stetit Iesus, & voca-
uit eos,& ait:Quid vultis vt faciam vobis?
33 * Dicunt illi:Domine, ut aperiantur oculi
34 nostri.* Misertus autem eorum Iesus, teti-
git oculos eorum. Et confestim viderunt,&
secuti sunt eum.

CAP. XXI.

1 ET cum appropinquassent Ierosolymis,
A & venissent Bethphage ad Montem Mar. 11 a.1
2 oliueti:tunc Iesus misit duos discipulos.* di
cens eis: Ite in castellum, quod contra vos Luc.19.e. 20
est,& statim inuenietis asinam alligatam,&
pullum cum ea: soluite, & adducite mihi:
3 * & siquis vobis aliquid dixerit, dicite quia
Dominus his opus habet: & confestim di-
4 mittet eos.* Hoc autem totum factum est,
vt adimpleretur quod dictū est per Prophe- ‖ Esa.62.d. 11
5 tam dicentem:* ‖ Dicite filiæ Sion:Ecce rex Zach.9.b. 9 Iom. 12. b.15

tuus venit tibi mansuetus, sedens super asi-
6 nam,& pullum filium subiugalis.* Euntes
autem discipuli fecerunt sicut præcepit illis
7 Iesus.* Et adduxerunt asinam,& pullum:&
imposuerunt super eos vestimenta sua, &
8 eum desuper sedere fecerunt. * Plurima au-
tem turba strauerunt vestimenta sua in via:
alij autem cædebant ramos de arboribus,
9 & sternebant in uia: * turbæ autem, quæ
præcedebant:& quę sequebantur,clamabāt,
dicentes:‖ Hosanna filio Dauid:benedictus, ‖ Psa.117. d.26
qui venit in nomine Domini:hosanna in al-
10 tissimis. * Et cum intrasset Ierosolymam, Mar. 11
B commota est vniuersa ciuitas, dicens: Quis b. 9
11 est hic?* Populi autē dicebant: Hic est Iesus Lu.19.g.
12 propheta a Nazareth Galilææ. * ‖ Et intra- ‖ Io.2.c.

uit Iesus

uit Iesus in templum Dei, & eijciebat om-
nes vendentes,& ementes in templo,& men
sas numulariorum, & cathedras uendentiũ
13 columbas euertit:* & dicit eis: Scriptum est:
| Deu.14. | Domus mea domus orationis uocabitur:
c.25 vos autem fecistis illam speluncam latronũ.
Isa.56.c.7 14 * Et accesserunt ad eum cæci, & claudi in
Ier.7.b.11 15 templo: & sanauit eos.* Vidẽtes autem prin
cipes sacerdotum, & Scribæ mirabilia, quæ
fecit, & pueros clamantes in templo, & di-
centes. Hosanna filio Dauid: indignati sunt,
16 * & dixerunt ei: Audis quid isti dicunt? Ie-
sus autem dixit eis: Vtique, numquam le-
gistis: | Quia ex ore infantium, & lactentium
|Psa.8.b.3 17 perfecisti laudẽ?* Et relictis illis, abijt foras
extra ciuitatem in Bethaniam: ibique man-
18 sit. * Mane autem reuertens in Ciuitatem,
19 esurijt. * | Et videns fici arborem vnam
| Mar.11. secus viam, venit ad eam: & nihil inuenit
b.13 in ea nisi folia tantum, & ait illi: Numquam
ex te fructus nascatur in sempiternum:
20 Et arefacta est continuo ficulnea.* | Et vi-
| Mar.11. dentes discipuli, mirati sunt, dicentes: Quo-
c.20 21 modo continuo aruit? * Respondens autem
Iesus, ait eis: Amen dico vobis, si habueritis
fidem, & non hæsitaueritis, non solum de
ficulnea facietis, sed & si monti huic dixe-
| Sup 7.a. 22 ritis, Tolle, & iacta te in mare, fiet. * | Et
7 omnia quæcumque petieritis in oratione
s. Io. 3.d. 23 credentes, accipietis. * Et cum uenisset in
22 templum, accesserunt ad eum docentem,
principes sacerdotum, & seniores populi,
dicentes: | In qua potestate hæc facis? Et
| Mar.11. 24 quis tibi dedit hanc potestatem? * Respon
d.24 dens Iesus dixit eis: Interrogabo vos & ego
Lu.20.a.2 vnum sermonem: quem si dixeritis mihi, &
ego vobis dicam in qua potestate hæc facio.
25 * Baptismus Ioannis unde erat? e cælo, an
C ex hominibus? At illi cogitabant inter se,
26 dicentes: * Si dixerimus, e cælo, dicet nobis:
Quare ergo non credidistis illi? Si autem
dixerimus, ex hominibus, timemus turbam:
| omnes enim habebant Ioannem sicut pro
27 pheram.* Et respondentes Iesu, dixerunt:
Nescimus. Ait illis & ipse: Nec ego dico uo
28 bis in qua potestate hæc facio.* Quid autem
uobis videtur? Homo quidam habebat duos
filios, & accedens ad primum, dixit: Fili,
29 vade hodie, operare in vinea mea.* Ille au-
tem respondens, ait: Nolo. Postea autem,
30 pęnitentia motus, abijt.* Accedens autem
ad alterum, dixit similiter. At ille respon-
31 dens, ait: Eo, domine, & non iuit.* quis ex
duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei:
Primus. Dicit illis Iesus: Amen dico uo-
bis, quia publicani, & meretrices præcedẽt
32 vos in regnum Dei. * Venit enim ad vos
Ioannes in uia iustitiæ, & non credidistis ei.
publicani autem, & meretrices crediderũt ei:
vos autem videntes nec pęnitentiam habui-
33 stis postea, ut crederetis ei.* Aliam parabo-
D lam audite: | Homo erat paterfamilias, qui
plantauit vineam, & sepem circumdedit ei,
& fodit in ea torcular, & ædificauit turrim,
& locauit eam |agricolis, & peregre profe-

34 ctus est.* Cum autem tempus fructuum ap
propinquasset, misit seruos suos ad agrico-
35 las, ut acciperent fructus eius.* Et agrico-
læ, apprehensis seruis eius, alium cecide-
runt, alium occiderunt, alium vero lapidaue
36 runt.* Iterum misit alios seruos plures prio
37 ribus, & fecerunt illis similiter.* Nouissime
autẽ misit ad eos filium suum, dicens: Vere-
38 buntur filiũ meũ.* Agricolæ autẽ videntes
filium, dixerũt intra se: | Hic est heres, veni
te, occidamus eum, & habebimus hereditatẽ
39 eius.* Et apprehensum eum eiecerunt extra
40 vineam, & occiderunt. * Cum ergo venerit

dominus

dominus vineæ, quid faciet agricolis illis?
41 * Aiunt illi: Malos male perdet: & uineam
suam locabit alijs agricolis, qui reddant ei
42 fructum temporibus suis. * Dicit illis Iesus:
Numquam legistis in Scripturis: ‖ Lapi-
‖ Ps. 117. d.22 dem, quem reprobauerunt ædificantes, hic
factus est in caput anguli? A Domino factũ
Act. 4. b. 11 est istud, & est mirabile in oculis nostris?
43 * ideo dico vobis, quia auferetur a uobis re
Roma. 9. g.33 gnum Dei, & dabitur genti facienti fructus
44 eius. * Et qui ceciderit super lapidem istũ,
1. Pet. 2. a.7 confringetur: super quem uero ceciderit,
45 conteret eum. * Et cum audissent principes
sacerdotum, & Pharisæi parabolas eius, co-
46 gnouerunt quòd de ipsis diceret. * Et quæ-
rentes eum tenere, timuerunt turbas: quo
niam sicut prophetam eum habebant.

CAP. XXII.

Lu. 14. d. 16 1 ET respondens Iesus, dixit iterum in pa-
2 rabolis eis, dicens: * Simile factum est
Apoc. 19. b.9 A regnum cælorum homini regi, qui fecit nu-
3 ptias filio suo. * Et misit seruos suos uocare
inuitatos ad nuptias, & nolebant venire.
4 * Iterũ misit alios seruos, dicens: Dicite in-
uitatis: Ecce prandium meum paraui, tau-
ri mei, & altilia occisa sunt, & omnia para-
5 ta: venite ad nuptias. * Illi autem neglexe-
runt: & abierunt, alius in villam suam, alius
6 vero ad negotiationem suam: * reliqui ve-
ro tenuerunt seruos eius, & contumeliis af-
7 fectos occiderunt. * Rex autem cum audis-
set, iratus est: & missis exercitibus suis, per-
didit homicidas illos, & ciuitatem illorum

8 succendit. * Tunc ait seruis suis: Nuptiæ
quidem paratæ sunt, sed qui inuitati erant,
9 non fuerunt digni. * ite ergo ad exitus via-
rum, & quoscunque inueneritis, vocate ad
10 nuptias. * Et egressi serui eius in vias, con
gregauerunt omnes, quos inuenerunt, malo
& bonos: & impletæ sunt nuptiæ discumbẽ
11 tium. * Intrauit autem rex vt videret discũ-
bentes, & vidit ibi hominem non vestitum
12 veste nuptiali. * Et ait illi: Amice, quomo
do huc intrasti non habens vestem nuptia
13 lem? At ille obmutuit. * Tunc dixit rex mi
nistris: ‖ Ligatis manibus, & pedibus eius ‖ Sup. 8. b. 12. & 25.
mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit f.42
14 fletus, & stridor dentium. * Multi enim sunt Inf. 25. c. 30
15 vocati, pauci vero electi. * ‖ Tunc abeuntes ‖ Mar. 12. b.13
Pharisæi, consilium inierunt ut caperent eũ Luc. 20 d. 20
16 in sermone. * Et mittunt ei discipulos suos
cum Herodianis dicentes: Magister, scimus

quia verax es, & viam Dei in veritate doces,
& non est tibi cura de aliquo: non enim re-
17 spicis personam hominum: * dic ergo no-
bis quid tibi videtur, licet censum dare Cæ-
18 sari, an non? * Cognita autem Iesus nequi-
tia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ?
19 * ostendite mihi numisma census. At illi ob
20 tulerunt ei denarium. * Et ait illis Iesus:
21 Cuius est imago hæc, & superscriptio? * Di-
cunt ei: Cæsaris. Tunc ait illis: ‖ Reddite er ‖ Ro. 13. c.7
go quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quę sunt
22 Dei, Deo. * Et audientes mirati sunt, & reli
23 cto eo abierunt. * In illo die accesserunt ad
C eum Sadducæi, qui dicunt non esse resurre
24 ctionem: & interrogauerunt eum, * dicen-
tes: Magister, Moyses dixit: ‖ Si quis mor- ‖ Mar. 12. b.15
tuus fuerit nõ habens filium, vt ducat frater Lu. 20. d. 28
eius vxorem illius, & suscitet semen fratri
25 suo. * Erant autem apud nos septem fra- Act. 23. b. 6
tres: & primus, vxore ducta, defunctus est: Deut. 25. b.6
& non habens semen, reliquit vxorem suã
26 fratri suo. * Similiter secundus, & tertius v[s]-
27 que ad septimum. * Nouissime autem om-
28 nium & mulier defuncta est. * In resurre-

ctione

ctione ergo cuius erit de ſeptem vxor ? om-
29 nes enim habuerunt eam. * Reſpondens au
tem Ieſus,ait illis: Erratis neſcientes Scriptu
30 ras , neque virtutem Dei . * In reſurre-
ctione enim neque nubent,neque nubentur:
31 ſed erunt ſicut angeli Dei in cælo . * De re-
ſurrectione autem mortuorum non legiſtis
‖ Exod.3. 32 quod dictū eſt a Deo dicente uobis: * ‖ Ego
b.6 D ſum Deus Abraham,& Deus Iſaac,& Deus
Iacob? Non eſt Deus mortuorum,ſed uiuē-
33 tium . * Et audientes turbæ, mirabantur in
‖ Mar.12. 34 doctrina eius.* ‖ Phariſæi autem audientes
c.28 quòd ſilentium impoſuiſſet Sadducæis,con-
Luc.10.c. 35 uenerunt in vnum : * & interrogauit eum
27 36 vnus ex eis legis doctor,tentans eum: * Ma
giſter,quòd eſt mandatum magnū in Lege ?
‖ Deut.6. 37 * Ait illi Ieſus: ‖ Diliges Dominum Deum
a.5 tuum ex toto corde tuo,& in tota anima tua,
38 & in tota mente tua . * Hoc eſt maximum,
39 & primum mandatum. * Secundum autem
‖ Leu.19. ſimile eſt huic: ‖ Diliges proximum tuum ,
d 18 40 ſicut teipſum:* In his duobus mandatis vni-
Mar.12 d 41 uerſa lex pendet,& prophetæ.* Congregatis
31 42 autem Phariſæis,interrogauit eos Ieſus,* di-
Luc.20.d. cens : Quid vobis videtur de Chriſto ? cuius
41 43 filius eſt? Dicunt ei: Dauid.* Ait illis: Quo-
modo ergo Dauid in ſpiritu vocat eum
‖ Pſ.109. 44 Dominum , dicens: * ‖ Dixi Dominus
a.1. Domino meo : ſede a dexteris meis , donec
ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuo
45 rum? * Si ergo Dauid uocat eum Dominū,
46 quomodo filius eius eſt ? * & nemo poterat
ei reſpondere verbum:neque auſus fuit quiſ-
quam ex illa die eum amplius interrogare.

CAP. XXIII.

1 TVnc Ieſus locutus eſt ad turbas,& ad di-
2 ſcipulos ſuos ,* dicens: Super cathedrā
3 Moyſi ſederunt ‖ Scribæ,& Phariſæi.* Om- ‖ 2.Eſd.8.
A nia ergo quæcumque dixerint vobis,ſeruate, a.4
& facite : ſecundum opera uero eorum noli- ‖ Luc.11.
4 te facere:dicunt enim,& nō faciunt . * ‖ Al- g.46
ligant enim onera grauia, & importabilia , Act.15. e.
& imponunt in humeros hominum : digito 10
5 autem ſuo nolunt ea mouere.* Omnia vero Deut.6.b.
opera ſua faciunt vt videantur ab homini- 8
nibus : ‖ dilatant enim phylacteria ſua , & Num.15.
6 magnificant fimbrias . * Amant autem pri- d.38
mos recubitus in cęnis , & primas cathedras ‖ Mar.12.
7 in ſynagogis,* & ſalutationes in foro,& vo- d.38
8 cari ab hominibus Rabbi . * ‖ Vos autem Luc.11. f.
nolite vocari Rabbi . vnus eſt enim Magi- 43. & 20.
ſter veſter , omnes autem vos fratres eſtis . g.46
9 * ‖ Et patrem nolite vocare vobis ſuper ter- ‖ Iac.3.a.
ram: vnus eſt enim Pater veſter , qui in cæ- 1
10 lis eſt. * Nec vocemini magiſtri: quia Magi- ‖ Mala.1.
11 ſter veſter vnus eſt,Chriſtus. * Qui maior eſt b 6
12 veſtrum,erit miniſter veſter . * ‖ Qui autem ‖ Luc.14.
ſe exaltauerit,humilabitur : & qui ſe humi c.11.& 18.
13 liauerit,exaltabitur . * Væ autem uobis Scri c.14
bæ,& Phariſæi hypocritæ quia clauditis re-
gnum cælorum ante homines . vos enim nō
14 intratis,nec introeuntes ſinitis intrare. * Væ
vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ : ‖ quia ‖ Mar.12.
comeditis domos viduarum , orationes lon- f.40.
gas orantes : propter hoc amplius accipietis Luc.20.g.
15 iudicium.* Væ vobis Scribæ,& Phariſæi hy- 47
pocritæ : quia circuitis mare, & aridam , vt
faciatis vnum proſelytum: & cum fuerit fa-
ctus , facitis eum filiū gehennę duplo quàm
16 vos . * Væ uobis duces cæci,qui dicitis: Qui-
cumque iurauerit per templū,nihil eſt : qui
17 autem iurauerit in auro templi,debet.* Stul
ti,& cæci:Quid enim maius eſt , aurum , an
18 templum,quòd ſanctificat aurū?* Et quicū-
que iurauerit in altari,nihil eſt : quicumque
autem iurauerit in dono quod eſt ſuper il-
19 lud,debet.* Cæci: Quid enim maius eſt, do-
num, an altare, quòd ſanctificat donum ?
20 * Qui ergo iurat in altari,iurat eo, & in om-
21 nibus,quæ ſuper illud ſunt . * & quicumque
iurauerit in templo , iurat in illo , & in eo
22 qui habitat in ipſo : * & qui iurat in cælo ,
iurat in throno Dei,& in eo, qui ſedet ſuper
23 eum . * ‖ Væ vobis Scribæ,& Phariſæi hy- ‖ Luc. 11.
pocritæ,qui decimatis mentham,& anethū , f.42
& cyminum,& reliquiſtis quæ grauiora ſunt
legis,iudicium,& miſericordiam,& fidem .
hęc oportuit facere, & illa non amittere.
24 * Duces cæci,excolantes culicem , camelū
25 autem glutientes.* Væ uobis Scribę,& Pha
riſæi hypocritæ,quia mundatis quod deforis
eſt calicis,& paropſidis : intus autem pleni
26 eſtis rapina,& immunditia.* Phariſæe cæce,
munda prius quod intus eſt calicis, & paro-
pſidis,vt fiat id,quod deforis eſt, mundum .
27 * Væ vobis Scribæ , & Phariſæi hypocritæ :
quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis , quæ
aforis parent hominibus ſpecioſa , intus uero

plena

plena sunt ossibus mortuorum, & omni spur
28 citia. * sic & vos a foris quidem paretis hominibus iusti: intus autem pleni estis hypo-
29 crisi, & iniquitate. * Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, qui ædificatis sepulchra prophetarum, & ornatis monumenta iusto-
30 rum, * & dicitis: Si fuissemus in diebus pa trum nostrorum, non essemus socij eorum
31 in sanguine prophetarum. * itaque testimo
D nio estis vobismetipsis, quia filij estis eorū,
32 qui prophetas occiderunt. * Et uos implete
33 mensuram patrum uestrorum. * ‖ Serpentes genimina viperarum, quomodo fugietis
34 a iudicio gehennæ? * Ideo ecce ego mitto ad uos prophetas, & sapientes, & scribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in synagogis uestris, & persequemini
35 mini de ciuitate in ciuitatem: * vt veniat su per vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram, ‖ a sanguine Abel iusti vsque ad sanguinem ‖ Zachariæ, filij Barachiæ, quē
36 occidistis inter templum & altare. * Amen dico uobis, uenient hæc omnia super gene-
37 rationem istam. * Ierusalem Ierusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt, quoties uolui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pul
38 los suos sub alas, & noluisti? * Ecce relin-
39 quetur uobis domus uestra deserta. * Dico enim vobis, non me uidebitis amodo, donec dicatis: Benedictus, qui venit in nomine Domini.

CAP. XXIIII.

1 ET egressus Iesus de templo, ibat. Et ac-
A cesserunt discipuli eius, ut ostenderent
2 ei ædificationes templi. * Ipse autem respōdens dixit illi: Videtis hæc omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super
3 lapidem, qui non destruatur. * ‖ Sedente autem eo super Montem oliueti, accesserunt ad eum discipuli secreto, dicentes: Dic nobis, quando hæc erunt? & quod signum aduentus tui, & consummationis sæculi? Luc.19.g 44
4 * ‖ Et respondens Iesus, dixit eis: Videte ‖ Ephe.5.
5 ne quis vos seducat. * multi enim venient in nomine meo, dicentes: Ego sum Christus: b.6 Colo.2.d 18
6 & multos seducent. * Audituri enim estis, prælia, & opiniones præliorū. Videte ne turbemini. oportet enim hæc fieri, sed non-
7 dum est finis. * consurget enim gens in gentem, & regnum in regnum, & erunt pestilen
8 tiæ, & fames, & terræmotus per loca. * hæc
9 autem omnia initia sunt dolorum. * ‖ Tunc tradent vos in tribulationem, & occident uos: & eritis odio omnibus gentibus pro- ‖ Io.15.c. 20. & 16. a.2
10 pter nomen meum. * Et tunc scandaliza- Sup. 10. c.17
B buntur multi, & inuicem tradent, & odio
11 habebunt inuicem. * Et multi pseudopro- Luc.21.c. 12
12 phetæ surgent, & seducent multos. * Et quoniam abundauit iniquitas, refrigescet chari-
13 tas multorum. * qui autem perseuerauerit
14 vsque in finem, hic saluus erit. * Et prædicabitur hoc Euangelium regni in uniuerso orbe, in testimonium omnibus gentibus: &
15 tunc veniet consummatio. * Cum ergo videritis abominationem desolationis, quæ dicta est ‖ a Daniele propheta, stantem in lo- ‖ Mar.13 b.14
16 co sancto, qui legit, intelligat: * tunc qui Luc.21.d. 20
17 in Iudæa sunt, fugiant ad montes: * & qui in tecto, non descendit tollere aliquid de do Dan.9.g. 27
18 mo sua: * & qui in agro, non reuertatur tol-
19 lere tunicam suam. * Væ autem prægnan-
20 tibus, & nutrientibus in illis diebus. * Orate autem ut non fiat fuga vestra in hieme, ‖
21 vel sabbato. * erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vsque ‖ Act.1.b. 12
22 modo, neque fiet. * Et nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro: sed
23 propter electos breuiabuntur dies illi. * ‖ Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Chri ‖ Mar.13 c.21
24 stus, aut illic nolite credere. * Surgent enim pseudochristi, & pseudoprophetæ: & dabunt signa magna, & prodigia, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi. Luc.17.c. 23
25 * Ecce prædixi uobis. * Si ergo dixerint uo
26 bis, Ecce in deserto est, nolite exire: ecce in ‖ Luc.17.
27 penetralibus, nolite credere. * Sicut enim g.36 fulgur exit ab Oriente, & paret usque in Occidentem: ita erit & aduentus Filij homi- ‖ Mar.13.
28 nis. * ‖ Vbicumque fuerit corpus, illic con- c.24
C gregabuntur & aquilæ. * ‖ Statim autem Luc.21.e. 25
29 post tribulationem dierum illorum sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stellæ cadent de cælo, & uirtutes cælorum Eze.32.b 7
30 commouebuntur: * & tunc parebit signum Filij hominis in cælo: & tunc plangent omnes tribus terræ: & videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli cū virtute Isa.13.b. 10 Ioel3.c.15 Apo.1.b.7

multa,

1. Cor. 31 multa, & maiestate. * ‖ Et mittet angelos
15.g.51 suos cum turba, & voce magna : & congre
gabunt electos eius a quattuor ventis,a sum
mis cælorum vsque ad terminos eorum.
32 * Ab arbore autem fici discite parabolam :
cũ iã ramus eius tener fuerit, & folia nata
33 scitis quia prope est æstas : * ita & vos cũ vi-
deritis hæc omnia, scitote quia prope est in
34 ianuis.* Amen dico vobis, quia non præte
ribit generatio hæc,donec omnia hæc fiant.
Mar.13. 35 * ‖ Cælũ, & terra transibunt, verba autem
d 31 36 mea non præteribunt. * De die autem illa,
& hora nemo scit, neque angeli cælorum,
Luc.17. 37 nisi solus Pater. * ‖ Sicut autẽ in diebu
f.26 Noe, ita erint & aduentus Filij hominis.
Gen.7.b. 38 * sicut enim erant in diebus ante diluuium
5 D comedentes & bibentes,nubentes & nuptui
tradentes, vsque ad eum diem, quo intrauit
39 Noe in arcam, * & non cognouerunt donec
venit diluuium, & tulit omnes : ita erit &
40 aduentus Filij hominis. * Tunc duo erunt
in agro: vnus assumetur, & vnus relinque-
41 tur. * duæ molentes in mola : vna assume-
42 tur, & vna relinquetur. * Vigilate ergo,
quia nescitis qua hora Dominus vester ven
1.Thess. 43 turus sit. * Illud autem scitote, ‖ quoniã
4.d.17 si sciret paterfamilias qua hora fur ventu-
Marc.13. rus esset, vigilaret vtique,& non fineret per
d.32 44 fodi domum suam. * Ideo & vos estote pa-
Luc.12.e. rati:q a qua nescitis hora Filius hominis vẽ-
39 45 turus est. * Quis, putas,est fidelis seruus, &
prudens, quem constituit, dominus suus su-
per familiam suam, vt det illis cibum in
Apo.16. 46 tempore? * ‖ Beatus ille seruus, quem cũ
c.15 venerit dominus eius, inuenerit sic facien-
47 tem. * amen dico vobis, quoniam super
48 omnia bona sua constituet eum. * Si autẽ
dixerit malus seruus ille in corde suo : Mo-
49 ram facit dñs meus venire:* & cœperit per-
cutere conseruos suos manducet autem, &
50 bibat cum ebriosis : * veniet dominus serui
illius in die, qua non sperat, & hora, qua
51 ignorat: * & diuidet eũ,partemque eius po-
Sup.13. net cum hypocritis. ‖ illic erit fletus, & stri-
f.42 dor dentium.
Inf.25.c.
30

CAP. XXV.

1 TVnc simile erit regnum cælorum decẽ
A virginibus : quæ accipientes lampades
suas exierunt obuiam sponso, & sponsæ.
2 * Quinque autem ex eis erant fatuæ,& quin
3 que prudentes:* sed quinque fatuæ, acceptis
lampadibus, non sumpserunt oleum secum:
4 * prudentes uero acceperunt oleũ in uasis suis
5 cum lampadibus. * Moram autem faciente
sponso,dormitauerunt omnes & dormierunt.
6 * Media autem nocte clamor factus est: Ec-
7 ce sponsus venit, exite obuiam ei. * Tunc
surrexerunt omnes virgines ille, & ornaue-
runt lampades suas. * Fatuæ autem sapien-

tibus dixerunt: Date nobis de oleo uestro :
9 quia lampades nostræ extinguuntur. * Re-
sponderunt prudentes :dicentes : Ne forte
non sufficiat nobis & uobis, ite potius ad uẽ-
10 dentes, & emite uobis. * Dum autem irent
emere,uenit sponsus : & quæ paratæ erant,
intrauerunt cum eo ad nuptias, & clausa est
11 ianua. * Nouissime uero ueniunt & reliqua
uirgines,dicentes:Domine,Domine,aperi no
12 bis. * At ille respondens, ait: Amen dico
uobis,nescio uos. * ‖ Vigilate itaque,quia
13 nescitis diẽ,neque horam. * ‖ Sicut enim ho
mo peregre proficiscẽs,vocauit seruos suos
14 & tradidit illis bona sua. * Et uni dedit quin
que talenta, alij autẽ duo,alij uero unũ,uni-
cuique secundũ propria uirtutẽ, & profectu
15 est statim. * Abijt autẽ qui quinque talenta
B acceperat, & operatus est in eis, & lucratu
16 est alia quinque. * Similiter & qui duo ac
17 ceperat, lucratus est alia duo. * Qui auten
unum acceperat, abiens fodit in terram, &
19 abscondit pecuniam domini sui. * Post mu
tum uero temporis uenit dominus seruorun
20 illorum, & posuit rationem cum eis. * E
accedens qui quinque talenta acceperat, ob
tulit alia quinque talenta, dicens : Domin
quinque talenta tradidistis mihi, ecce alli
21 quinque superlucratus sum. * Ait illi dom
nus eius : Euge serue bone, & fidelis, qui
super pauca fuisti fidelis, super multa
constituam, intra in gaudium domini tui
22 * Accessit autem & qui duo talenta accep
rat,& ait:Domine,duo talenta tradidisti m
23 hi, ecce alia duo lucratus sum.* Ait illi d
minus eius : Euge serue bone,& fidelis,qu
super pauca fuisti fidelis super multa te
constituam, intra in gaudium domi
24 tui. * Accedens autem & qui unum talen
tum acceperat,ait: Domine,scio quia hom

duru

durus es, metis ubi non seminasti, & con-
25 gregas vbi non sparsisti: * & timens abij,
C & abscondi talentum tuum in terra: ecce ha
26 bes quod tuum est. * Respondens autem do-
minus eius, dixit ei: Serue male, & piger, scie
bas quia meto vbi non semino, & congre-
27 go vbi non sparsi: * oportuit ergo te com-
mittere pecuniam meam numularijs, & ve-
niens ego recepissem vtique quod meum est
28 cum vsura. * Tollite itaque ab eo talentum,
‖ Sup.13. b.12 29 & date ei, qui habet decem talenta. * ‖ om-
ni enim habenti dabitur, & abundabit: ei
Mar. 4. c. 25 autem, qui non habet, & quod uidetur ha-
30 bere, auferetur ab eo. * Et inutilem seruum
Lu.8.c.18 eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus,
& 19.d.26 31 & stridor dentiũ. * Cum autem venerit Fi-
lius hominis in maiestate sua, & omnes an-
geli cum eo, tunc sedebit super sedem ma-
32 iestatis suæ: * & congregabuntur ante eum
omnes gentes, & separabit eos ab inuicem,
33 sicut pastor segregat oues ab hœdis: * & sta-
tuet oues quidem a dextris suis, hœdos aute
34 a sinistris. * Tunc dicet rex his, qui a dextris
eius erunt: Venite benedicti Patris mei, possi
‖ Isa.58.b.7 dete paratũ vobis regnũ a constitutione mun
35 di. * ‖ esuriuit enim, & dedisti mihi man-
Ezech.18.b.7 ducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: ho-
36 spes eram, & collegistis me: * nudus, &
cooperuistis me: ‖ infirmus, & visitastis me:
‖ Eccle.7.d.38 37 in carcere erã, & venistis ad me. * Tunc re-
D spondebunt ei iusti, dicẽtes: Dñe qñ te vidi
mus esurientẽ, & pauimus te? sitientẽ, & de-
38 dimus tibi potum? * quando autem te
vidimus hospitem, & collegimus te: aut nu
39 dum, & cooperuimus te? * aut quando
te vidimus infirmum: aut carcere, & ve-
40 nimus ad te? * Et respondens rex, dicet
illis: Amen dico vobis, quamdiu fecistis
vni ex his fratribus meis minimis, mihi
41 fecistis. * Tunc dicet & his, qui a sinistris
‖ Ps.5.c.9 erunt: ‖ Discedite a me maledicti in ignem
Sup. 7. d. 23 æternum, qui paratus est diabolo, & ange-
Luc.13.f.17 42 lis eius. * esuriui enim, & non dedistis mihi
manducare: sitiui, & non dedistis mihi po-
43 tum: * hospes eram, & non collegistis me:
nudus, & non cooperuistis me, infirmus, &
44 in carcere, & non visitastis me. * Tunc re-
spondebunt ei & ipsi, dicentes: Domine,
quando te vidimus esurientem, aut sitien-
tem, aut hospitem, aut nudum, aut in-
firmum, aut in carcere, & non ministraui-
45 mus tibi? * Tunc respondebit illis dicens:
Amen dico vobis: Quamdiu non fecistis vni
46 de minoribus his, nec mihi fecistis. * ‖ Et
‖ Ioã. 5.e.25 ibunt hi in supplicium æternum: iusti autẽ
Dan.12.a.1 in vitam æternam.

CAP. XXVI.

‖ Mar.14.a.1
1 ET factum est: cum consummasset Iesus
A sermones hos omnes, dixit discipulis
2 suis: * ‖ Scitis quia post biduum Pascha
fiet, & Filius hominis tradetur vt crucifi- Luc.22.a.1
3 gatur. * Tunc congregati sunt principes sa-
cerdotum, & seniores populi in atrium prin-
cipis sacerdotum, qui dicebatur Caiphas:
4 * & consilium fecerunt vt Iesum dolo tene
5 rent, & occiderent. * Dicebant autem: Non
in die festo, ne forte tumultus fieret in po-
6 pulo. * ‖ Cum autem Iesus esset in Betha ‖ Ioan.11.a.2. & 12.a.3 Marc.14.a.3

7 nia in domo Simonis leprosi, * accessit ad
eum mulier habens alabastrum vnguenti
pretiosi, & effudit super caput ipsius recum-
8 bentis. * Videntes autem discipuli, indigna
9 ti sunt dicentes: Vt quid perditio hæc? * po
tuit enim istud venundari multo, & dari
10 pauperibus. * Sciens autem Iesus, ait illis:
Quid molesti estis huic mulieri? opus enim
11 bonum operata est in me. * nã semper pau-
peres habetis vobiscum: me autẽ non sem-
12 per habetis. * Mittens enim hæc vnguentum
hoc in corpus meum: ad sepeliendum me
13 fecit. * Amen dico vobis, vbicumque præ-
dicatum fuerit hoc euangelium in toto mũ-
do, & dicetur & quod hæc fecit in memoriã
14 eius. * ‖ Tunc abijt vnus de duodecim, qui ‖ Mar.14.b.10
B dicebatur Iudas Iscariotes, ad principes sa- Luc.22.a.3
.4 cerdotum: * & ait illis: Quid vultis mihi
dare, & ego vobis eum tradam? At illi con-
16 stituerunt ei triginta argenteos. * Et exin-
de quærebat opportunitatem vt eum tra-
17 deret. * ‖ Prima autem die Azymorum ac- ‖ Mar.14.b.12
cesserunt discipuli ad Iesum, dicentes: Lu.22.a.7
Vbi vis paremus tibi comedere Pascha?
18 * At Iesus dixit: Ite in ciuitatem ad
quendam, & dicite ei: Magister dicit:
Tempus meum prope est, apud te facio
19 Pascha cum discipulis meis. * Et fe-
cerunt discipuli sicut constituit illis Iesus,
20 & parauerunt Pascha. * ‖ Vespere autem ‖ Mar.14.b.17
facto, discumbebat cum duodecim discipu-

Luc.22.b. 21 lis suis. * Et edentibus illis, dixit: Amen di-
14 co uobis, quia vnus uestrum me traditurus
Ioã.13.b. 22 est. * Et contristati ualde, cœperunt singuli
21 23 dicere: Numquid ego sum Domine? * At
ipse respondens, ait. Qui intingit mecum
24 manum in paropside, hic me tradet.* Filius
‖ Psal.40. C quidem hominis uadit, ‖ sicut scriptum est
c.10 de illo: væ autem homini illi, per quem Fi-
lius hominis tradetur: bonum erat ei, si na-
25 tus non fuisset homo ille. * Respondens au-
tem Iudas, qui tradidit eum, dixit: Num-
quid ego sum Rabbi: Ait illi: Tu dixisti.
‖ 1. Cor. 26 * ‖ Cœnantibus autem eis, accepit Iesus pa-
11.e.14 nem, & benedixit, ac fregit, deditque discipu
lis suis, & ait: Accipite, & comedite: hoc
27 est corpus meum. * Et accipiens calicẽ gra-
tias egit: & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc
28 omnes. * Hic est enim sanguis meus noui
testamenti, qui pro multis effundetur in re-
29 missionem peccatorum. * Dico autem uo-
bis: non bibam amodo de hoc genimine
vitis vsque in diem illum, cum illud bibam
30 vobiscum nouum in regno Patris mei. * Et
hymno dicto, exierunt in Montem oliueti.
‖ Mar.14. 31 * Tunc dicit illis Iesus: ‖ Omnes uos scan-
c.27 dalum patiemini in me, in ista nocte. Scri-
Ioã.16 d. ptum est enim: Percutiam pastorem, & di-
32 32 spergentur oues gregis. * Postquam autem
Zich 13.c. resurrexero, præcedam uos in Galilæam.
7 33 * Respondens autem Petrus, ait illi: Et si
Mar.16.b omnes scandalizati fuerint in te, ego num-
7 34 quam scandalizabor. * Ait illi Iesus: Amen
dico tibi, quia in hac nocte antequam Gal-
‖ Io.13.d. 35 lus cantet, ter me negabis. * Ait illi Petrus:
38 ‖ Etiamsi oportuerit me mori tecum, non
Marc.14. te negabo. Similiter, & omnes discipuli
d.31 36 dixerunt. * Tunc venit Iesus cum illis in vil
Luc.22.d. D lam, quæ dicitur Gethsemani, & dixit di-
39 scipulis suis: Sedete hic donec vadam illuc,

37 & orem. * Et assumpto Petro, & duob[us]
[f]ilijs Zebedæi, cœpit contristari & mæstu[s]
38 esse. * Tunc ait illis: Tristis est anima me[a]
vsque ad mortem: sustinete hic, & vigila[te]
39 mecum. * Et progressus pusillum, procid[it]
in faciem suam, orans, & dicens: Pater m[i]
si possibile est, transeat a me calix iste. ve-
rumtamen non sicut ego uolo, sed sicut t[u]
40 * Et venit ad discipulos suos, & inuen[it]
eos dormientes, & dicit Petro: Sic non po-
41 tuistis vna hora uigilare mecum? * Vigila-
te, & orate ut non intretis in tentationem
Spiritus quidem promptus est, caro autem
42 infirma. * Iterum secundo abijt, & oraui[t]
dicens: Pater mi, si non potest hic calix tr[an]-

43 sire nisi bibam illum, fiat voluntas tua.* E[t]
venit iterũ, & inuenit eos dormientes: erant

enim

44 enim oculi eorum grauati. * Et relictis illis,
iterum abijt, & orauit tertiò, eundem sermo
45 nē dicens. * Tunc venit ad discipulos suos,
& dicit illis: Dormite iam, & requiescite:
ecce appropinquauit hora, & Filius homi-
46 nis tradetur in manus peccatorum. * Surgi-
te eamus: ecce appropinquauit qui me tra-
47 det. * ‖ Adhuc eo loquente, ecce Iudas
‖ Mar. 14. c. 43 E vnus de duodecim venit, & cum eo tur-
ba multa cum gladijs, & fustibus, missi a
Luc. 22. e. 47 principibus sacerdotum, & senioribus po-
48 puli. * Qui autem tradidit eum, dedit illis si-
Ioan. 18. a. 3 gnum, dicens: Quemcumque osculatus fue-
49 ro, ipse est, tenete eum. * Et confestim acce-
dens ad Iesum, dixit: Aue Rabbi. Et oscu-
50 latus est eum. * Dixitque illi Iesus: Amice,
ad quid venisti? Tunc accesserunt, & ma-
nus iniecerunt in Iesum, & tenuerunt eum.
51 * Et ecce vnus ex his, qui erant cum Iesu, ex
tendens manum, exemit gladium suum, &
percutiens seruum principis sacerdotum am
52 putauit auriculam eius. * Tunc ait illi Iesus:
Conuerte gladium tuum in locum suum.
‖ Gen. 9. a. 6 ‖ omnes enim, qui acceperint gladium, gla-
53 dio peribunt. * An putas, quia non possum
Apoc. 13. c. 13 rogare patrem meum, & exhibebit mihi mo
do plusquam duodecim legiones angelorū.
‖ Isa. 53. c. 10 54 * ‖ Quomodo ergo implebuntur Scriptu-
55 ræ, quia sic oportet fieri? * In illa hora dixit
Iesus turbis: Tamquam ad latronem exi-
stis cum gladijs, & fustibus comprehendere
me: quotidie apud vos sedebam docens in
56 templo, & non me tenuistis. * Hoc autem
‖ Thrē. 4. d. 20 totum factum est, ‖ vt adimplerentur Scri-
F pturæ prophetarum. Tunc discipuli omnes,

‖ Mar. 14 f. 53 57 ‖ relicto eo, fugerunt. * At illi tenentes Ie-
sum, duxerunt ad Caipham principem sa-
Luc. 22. f. 54 cerdotum, vbi Scribæ & seniores conuene-
58 rant. * Petrus autem sequebatur eum a lon-
ge, usque in atrium principis sacerdotum. Et Ioan. 18. c. 24
ingressus intro, sedebat cum ministri, ut ui
59 deret finem. * Principes autem sacerdotum,
& omne concilium quærebant falsum testi-
monium contra Iesum, ut eum morti trade-
60 rent: * & non inuenerunt, cum multi falsi
testes accessissent. Nouissime autem vene-
61 runt duo falsi testes, & dixerunt: Hic dixit: ‖ ‖ Io. 2. d. 19
Possum destruere templum Dei, & post tri-
62 duum reædificare illud. * Et surgens prin-
ceps sacerdotum, ait illi: Nihil respondes
ad ea, quæ isti aduersum te testificantur?
63 * Iesus autem tacebat. Et princeps sacer-
dotum ait illi: Adiuro te per Deum uiuum,
vt dicas nobis si tu es Christus filius Dei.
64 * Dicit illi Iesus: Tu dixisti. verumtamen
dico vobis, ‖ amodo videbitis filium homi- ‖ Sup. 16. d. 27
nis sedentem a dextris uirtutis Dei, & ue-

65 nientem in nubibus cæli. * Tunc princeps 1. Thes. 4. d. 14
G sacerdotum scidit uestmenta sua, dicens:
Blasphemauit: quid adhuc egemus testibus? Ro. 14. b. 10
66 ecce nunc audistis blasphemiam: * quid uo
bis uidetur? At illi respondentes dixerunt:
67 Reus est mortis. * ‖ Tunc expuerunt in fa- ‖ Isa. 50. a. 6
ciem eius, & colaphis eum ceciderunt, alij
68 autem palmas in faciem eius dederunt, * di- Marc. 14. g. 65
centes: Prophetiza nobis Christe, quis est
69 qui te percussit? * ‖ Petrus uero sedebat fo- ‖ Luc. 22. f. 55
ris in atrio: & accessit ad eum una ancilla,
70 dicēs: Et tu cū Iesu Galilæo eras. * At ille ne Ioan. 18. c. 25
gauit coram omnibus, dicens: Nescio quid
71 dicis. * Exeunte autem illo ianuam, uidit eū
alia ancilla, & ait his, qui erant ibi: Et hic
72 erat cum Iesu Nazareno. * Et iterum nega-
uit cum iuramento: Quia non noui homi-
73 nem. * Et post pusillum accesserunt qui sta
bant, & dixerunt Petro: Vere & tu ex illis
es: nam & loquela tua manifestum te facit.

* Tunc

74 * Tunc cœpit detestari, & iurare quia non
nouisset hominem. Et continuo gallus can
75 tauit. * Et recordatus est Petrus verbi Ie-
su, quod dixerat: Prius quàm gallus cātet, ter
me negabis. Et egressus foras, fleuit amare.

CAP. XXVII.

1 MAne autem facto, consilium inierunt
A omnes principes sacerdotum, & se
niores popouli aduersus Iesum, vt eum mor
‖ Mar.15. 2 ti traderent. * ‖ Et vinctū adduxerunt eū,
a.16 3 & tradiderunt Pontio Pilato præsidi. * Tūc
Lu.23.a.1 videns Iudas, qui eum tradidit, quòd dam
Io.18.c.28 natus esset: pœnitentia ductus, retulit tri-
ginta argenteos principibus sacerdotum,
4 & senioribus, * dicens: Peccaui, tradens san
guinem iustum. At illi dixerunt: Quid ad
5 nos? tu videris. * Et proiectis argenteis in
‖ Act.1.c. templo, recessit: ‖ & abiens laqueo se suspen-
18 6 dit. * Principes autem sacerdotum, acceptis
argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere
in corbonam: quia pretium sanguinis est.
7 * Consilio aūt inito, emerunt ex illis agrū
‖ Act.1.c. 8 figuli, in sepultura peregrinorum. * ‖ Pro-
19 B pter hoc vocatus est ager ille, Haceldama,
hoc est, agger sanguinis, vsque in hodier-
9 num diem. * Tunc impletum est quod
dictum est per Ieremiam prophetam, di
‖ Zach.11. centem: ‖ Et acceperunt triginta argen-
c.12 teos pretium appretiati, quem appretiaue-
10 runt a filijs Israel: * & dederunt eos in agrū
11 figuli, sicut constituit mihi Dominus. * Ie-
‖ Mar.15. sus autem stetit ante præsidem, ‖ & inter-
a.2. rogauit eum præses, dicens: ‖ Tu es Rex
‖ Luc.23. 12 Iudæorum? Dicit illi Iesus: Tu dicis. * Et
a.3 cum accusaretur a principibus sacerdotum,
Io.18.f.28 13 & senioribus, nihil respondit. * Tunc dicit
illi Pillatus: Non audis quanta aduersum te
14 dicunt testimonia? Et non respondit ei ad
vllum verbum, ita vt miraretur præses ve-
15 hementer. * Per diem autē sollemnē consue
uerat præses populo dimittere vnum vinctū
16 quē voluissent. * habebat autē tunc vinctum
17 insignem, qui dicebatur Barabbas. * Congre
gatis ergo illis, dixit Pilatus: Quem vultis
dimittam vobis: Barabbam, an Iesum,
18 qui dicitur Christus? * Sciebat enim quòd
19 per inuidiam tradidissent eum. * Sedente
autem illo pro tribunali, misit ad eum vxor
eius, dicens: Nihil tibi, & iusto illi. multa
enim passa sum hodie per visum propter
20 eum. * ‖ Principes autem sacerdotum, & ‖ Mar.15
C seniores persuaserunt populis vt peterent b.11
21 Barabbam, Iesum vero perderent. * Re- Luc.23.b
spondens autem præses, ait illis: Quem vultis 18
vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt: Ioā.18.g
22 Barabbam. * Dicit illis Pilatus: Quid igitur 41
23 faciam de Iesu, qui dicitur Christus? * Di- Act.3.b.14
cunt omnes: Crucifigatur. Ait illis præ-
ses. Quid enim mali fecit? At illi magis
24 clamabant dicentes: Crucifigatur. * Videns

autem Pilatus quia nihil proficeret, sed ma-
gis tumultus fieret: accepta aqua, lauit ma-
nus corā populo, dicens: Innocens ego sum
25 a sanguine iusti huius: vos videritis: * Et re
spondens vniuersus populus, dixit: Sanguis
26 eius super nos, & super filios nostros. * Tūc
dimisit illis Barabbam: Iesum autem flage-
27 latum tradidit eis vt crucifigeretur. * Tunc
milite præsidis suscipientes Iesum in prętō-
rium, ‖ congregauerunt ad eum vniuersam ‖ Mar.15.
28 cohortem: * & exeuntes eum, chlamydem b.16
29 coccineam circumdederunt ei, * & plecten- Ioā.19.d.
D tes coronam de spinis, posuerunt super ca- 18
put eius, & arundinem in dextera eius. Et Psal.21.d.
genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes: 17
30 Aue rex Iudæorum. * Et expuentes in

eum, acceperunt arundinem, & percutiebant
31 caput eius.* Et postquam illuserunt ei, exue
runt eum chlamyde, & induerunt eum ve-
stimentis eius, & duxerunt eum ut crucifi
‖ Mar.15. 32 gerent. * ‖ Exeuntes autem inuenerunt ho
b.21 minem Cyrenæum, nomine Simonem:
Luc.23.d. hunc angoriauerunt ut tolleret crucem eius.
26 33 * ‖ Et venerunt in locum, qui dicitur Gol
Ioa.19.d. 34 gotha, quod est Caluariæ locus. * Et de
17 derunt ei vinum bibere cum felle mistum.

35 Et cum gustasset, noluit bibere. * Post-
quam autem crucifixerunt eum, diuiserunt
‖ Mar.15. vestimenta eius, sortem mittentes: vt im-
.24 pleretur quod dictum est per Prophetam di
Luc.23.f. centem: ‖ Diuiserunt sibi uestimenta mea.
34 & super vestem meam miserunt sortem.
Ioa.19.d.18 36 * Et sedentes seruabant eum. * Et impo

37 suerunt super caput eius causam ipsius scri-
E ptam: HIC EST IESVS REX
38 IVDAEORVM. * Tunc crucifixi sunt

cum eo duo latrones: unus a dextris, & vnus
39 a sinistris.* Prætereuntes autem blasphema-
40 bant eum mouentes capita sua, * & dicen-
tes: ‖ Vah qui destruis templum Dei, & in ‖ Ioan.2.
triduo illud reædificas: salua temetipsum: si d.19
41 filius Dei es, descende de cruce. * Similiter
& principes sacerdotum illudentes cum Scri
42 bis, & senioribus dicebant: * Alios saluos fe
cit, seipsum non potest saluum facere: ‖ si ‖ Sap.2.d.
rex Israel est, descendat nunc de cruce, & cre- 18
43 dimus ei: * ‖ confidit in Deo: liberet nunc, ‖ Psal.21.
si vult eum: dixit enim: Quia filius Dei sum. a.9
44 * Idipsum autem & latrones, qui crucifixi
45 erant cum eo, improperabant ei. * A sexta

autem

autem hora tenebræ factæ sunt super uni-
uersam terram usque ad horam nonam.
46 * Et circa horam nonam clamauit Iesus vo-
ce magna, dicens: ‖ Eli, Eli, lamma sabacthani
ni? hoc est: Deus, meus, Deus meus ut quid
47 dereliquisti me? * Quidam autem islic stan
tes, & audientès, dicebant: Eliam uocat iste.
48 * Et continuo currens unus ex eis acceptam
F spongiam impleuit aceto, & imposuit arun-
49 dini, & dabat ei bibere. * Ceteri vero dice-
bant: Sine videamus an veniat Elias liberãs

‖ Psa.21. a.1

50 eum.* Iesus autem iterum clamans uoce ma
51 gna, emisit spiritum.* ‖ Et ecce velum tem
plisscitsum est in duas partes a summo vsque
deorsum, & terra mota est, & petræ scissæ
52 sunt,* & monumenta aperta sunt: & mul-
ta corpora sanctorum, qui dormierant, sur-

‖ 2.Par.3. d.14

53 rexerunt. * Et exeuntes de monumentis
post resurrectionem eius, uenerunt in san-
54 ctam ciuitatem, & apparuerunt multis.* Cẽ
turio autem, & qui cum eo erant, custodien-
tes Iesum, uiso terræmotu & his, quæ fiebãt,
timuerunt ualde, dicentes: Vere Filius Dei
55 erat iste. * Erant autem ibi mulieres multæ
a longe, quæ secutæ erant Iesum a Galilæa,
56 ministrantes ei:* inter quas erat Maria Mag
dalene, & Maria Iacobi, & Ioseph mater, &
57 mater filiorum Zebedæi.* ‖ Cum autem se-

‖ Mar.15 d.42
Luc.23.g 50
Ioan.19.e 38

ro factum esset, uenit quidam homo diues
ab Arimathæa, nomine Ioseph, qui & ipse
58 discipulus erat Iesu.* hic accessit ad Pilatum
& petijt corpus Iesu. Tunc Pilatus iussit red
59 di corpus.* Et accepto corpore, Ioseph inuo
60 luit illud in sindone munda. * & posuit il-

lud in monumento suo nouo, quod excide-
rat in petra. Et aduoluit saxum magnum ad
61 ostium monumenti,& abijt. * Erat autem
ibi Maria Magdalene,& altera Maria,sedeu
62 tes contra sepulchrum. * Altera autem die,
quæ est post Parasceuen,conuenerunt princi
63 pes sacerdotum,& Pharisæi ad Pilatum,* di
centes: Domine, recordati sumus, quia sedu
ctor ille dixit adhuc viuens: Post tres dies re-
64 surgam. * Iube ergo custodiri sepulchrum
vsque in diem tertium: ne forte ueniant di-
scipuli eius,& furentur eum,& dicant plebi:
Surrexit a mortuis: & erit nouissimus error
65 peior priore.* Ait illis Pilatus: Habetis cu-
66 stodiam,ite,custodite sicut scitis. * Illi autē
abeuntes,munierunt sepulchrum, signantes
lapidem,cum custodibus.

CAP. XXVIII.

Mar. 16. b. 6
Io. 20. c. 11

1 A. VEspere autem sabbati, quæ lucescit in
prima sabbati, venit Maria Magdale-
2 ne,& altera Maria videre sepulchrum. * Et
ecce terræmotus factus est magnus Angelus
n. Dñi descendit de cælo:& accedens reuo-
3 luit lapidem,& sedebat super eum:* erat au
tem aspectus eius sicut fulgur: & vestimen-
4 tum eius sicut nix.* Præ timore autem eius
exterriti sunt custodes, & facti sunt velut
5 mortui. * Respondens autem angelus dixit
mulieribus: Nolite timere vos: scio enim,
quòd Iesum, qui crucifixus est, quæritis:
6 * non est hic: surrexit enim, sicut dixit. ve
nite,& videte locum,vbi positus erat Domi
7 nus. * Et citò euntes, dicite discipulis eius
quia surrexit: & ecce præcedit vos in Gali-
læam: ibi eum videbitis. ecce prædixi vobis.
8 * Et exierunt cito de monumento cum ti-
more,& gaudio magno, currentes nunciare
9 discipulis eius. * Et ecce Iesus occurrit illis,
dicens: Auete. Illæ autem accesserunt,& te-
nuerunt pedes eius, & adorauerunt eum.
10 * Tunc ait illis Iesus: Nolite timere. ite,nun
ciate fratribus meis ut eant in Galilæam, ibi
11 me videbunt.* Quæ cum abijssent,ecce qui-
dam de custodibus venerunt in ciuitatem,&
nunciauerunt principibus sacerdotum om-
12 nia,quæ facta fuerant. * Et congregati cum
senioribus consilio accepto, pecuniam co-
13 piosam dederunt militibus,* dicentes: Dici
te quia discipuli eius nocte venerunt,& fura
14 ti sunt eum,nobis dormientibus.* Et si hoc
auditum fuerit a præside, nos suadebimus
15 ei,& securos uos faciemus. * At illi accepta
pecunia, fecerunt sicut erant edocti. Et di-
uulgatum est uerbum istud apud Iudæos,
16 vsque in hodiernum diem. * Vndecim au-
D tem discipuli abierunt in Galilæam in mon
17 tem,ubi constituerat illis Iesus. * Et viden-
tes eum adorauerunt: quidam autem dubi-
18 tauerunt.* Et accedens Iesus locutus est eis,
dicens: Data est mihi omnis potestas in cę-
19 lo,& in terra.* ‖ euntes ergo docete omnes ‖ Mar. 16. d. 15
gentes: baptizantes eos in nomine Patris,&
20 Filij:& Spiritus sancti:* docentes eos serua-
re omnia quæcumque mandaui vobis:& ec-
ce ego vobiscum sum omnibus diebus, vsq.
ad consummationem sæculi.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM.

CAPVT PRIMVM.

1 A INITIVM Euangelij
Iesu Christi, Filij
2 Dei. * Sicut scriptũ
est in Isaia prophe-
ta: ‖ Ecce ego mitto
angelum meum an-
te faciem tuam, qui
præparabit viam
3 tuam ante te.* Vox
clamantis in defer-
to: Parate viam Domini, rectas facite semi-
4 tas eius.* Fuit Ioannes in deserto baptizãs,
& prædicans baptismum pœnitentiæ in re-
5 missionem peccatorum. * ‖ Et egrediebatur
ad eum omnis Iudææ regio, & Ierosolymi-
tæ uniuersi, & baptizabantur ab illo in Ior-
6 danis flumine, confitentes peccata sua.* ‖ Et
erat Ioannes uestitus pilis cameli, & zona
pellicea circa lumbos eius, ‖ & locustas, &
mel siluestre edebat. Et prædicabat dicens:
7 * Venit fortior me post me: cuius non sum
dignus procũbens soluere corigiam calcea-

Matt. 3.a.1
‖ Malac. 3.a.1
Isa.40.a.3
Io.1.c.15
Luc.3.a.4
‖ Matt.3.a.5
‖ Leu.11.c.22
Matt.3.c.12
Luc.3.c.16
Ioan.1.d.27
Act.1.a.5.
& 2.a.4.
& 11.c.16.
& 19.a.4

8 mentorum eius.* Ego baptizaui uos aqua,
9 ille vero baptizabit vos Spiritu sancto.* Et
factum est: in diebus illis venit Iesus a Naza
reth Galilææ: & baptizatus est a Ioanne in
10 Iordane.* Et statim ascendens de aqua, ui
B dit cęlos apertos, ‖ & Spiritum tamquam
columbam descendentem, & manentem in
11 ipso. * Et uox facta est de cælis: Tu es filius
12 meus dilectus, in te complacui.* ‖ Et statim
13 Spiritus expulit eum in desertum.* Et erat
in deserto quadraginta diebus, & quadra
ginta noctibus: & tentabatur a satana, eratq.
14 cũ bestijs, & angeli ministrabant illi.* ‖ Post
quam autem traditus est Ioannes, uenit Ie-
sus in Galilæam, prædicans Euangelium
15 regni Dei, * & dicens: Quoniam impletum
est tempus, & appropinquauit regnum
16 Dei: pęnitemini, & credite Euangelio.* ‖ Et
præteriens secus Mare Galilææ, vidit Simo-
nem, & Andream fratrem eius, mittentes
17 retia in mare, (erant enim piscatores)* & di
xit eis Iesus: Venite post me, & faciam uos

‖ Luc.3.e.22
Ioan.1.d.32
‖ Matt.4.a.1
‖ Matt.4.b.12
Lu.4.c.14
Ioa.4.f.43
‖ Matt.4.c.18
Luc.5.a.2

18 fieri piscatores hominum.* Et protinus re-
19 lictis retibus, secuti sunt eum. * Et pro-
gressus inde pusillum, uidit Iacobum Zebe-
dæi, & Ioannem fratrem eius, & ipsos com-
20 ponentes retia in naui:* & statim vocauit il-
los. Et relicto patre suo Zebedæo in naui cũ
21 mercenarijs, secuti sunt eum.* ‖ Et ingredi
untur Capharnaũ: & statim sabbatis ingref
22 sus in synagogam, docebat eos.* ‖ Et stupe-
C bant super doctrina eius: erat enim docens

eos quasi potestatem habens, & nõ sicut Scri-
23 bæ.* ‖ Et erat in synagoga eorum homo in
24 spiritu immundo: & exclamauit,* dicens:
Quid nobis, & tibi Iesu Nazarene: venisti
25 perdere nos? scio qui sis, Sanctus Dei.* Et
comminatus est ei Iesus, dicens: Obmutesce,
26 & exi de homine.* Et discerpens eũ spiritus

immundus, & exclamans voce magna exijt
27 ab eo.* Et mirati sunt omnes, ita vt cõquire-
rent inter se dicentes: Quidnam est hoc? quæ-
nã doctrina hæc noua? quia in potestate etiã
spiritibus immundis imperat, & obediũt ei.
28 * Et processit rumor eius statim in omnem
29 regionem Galilææ.* ‖ Et protinus egredien- ‖ Matt. 8.
tes de synagoga, venerunt in domũ Simonis b.14
30 & Andreæ cum Iacobo, & Ioanne.* Decum- Lu.4.f.42.
bebat autem socrus Simonis febricitans: &

31 statim dicunt ei de illa.* Et accedens eleua-
uit eam, apprehensa manu eius: & cõtinuo di-
32 misit eã febris, & ministrabat eis.* Vespere
autem facto cum occidisset sol, afferebãt ad
eum omnes male habentes, & dæmonia ha-
33 bentes:* & erat omnis ciuitas congregata ad
34 ianuam.* Et curauit multos, qui vexabantur

Luc.4.f. varijs languoribus, ‖ & dæmonia multa eij
42 ciebat, & non sinebat ea loqui, quoniam scie
35 bant eum. * Et diluculo valde surgens, egres
D sus abijt in desertum locũ, ibiq. orabat. * Et
36 prosecutus est eũ Simon, & qui cũ illo erãt.
37 * Et cum inuenissent eum dixerunt ei: Quia
38 omnes quærunt te. * Et ait illis: Eamus
in proximos vicos, & ciuitates, ut & ibi
39 prædicem: ad hoc enim ueni. * Et erat
prædicans in synagogis eorum, & in omni

Matt.8. a.2 Luc.15.c. 12
40 Galilæa, & dæmonia eijciens. * ‖ Et venit
ad eum leprosus deprecans eum: & genu
flexo dixit ei: Si uis, potes me mundare.
41 * Iesus autem misertus eius, extendit ma-
num suam: & tangens eum, ait illi: Volo:
42 Mundare. * Et cum dixisset, statim discessit
43 ab eo lepra, & mundatus est. * Et commi-
44 natus est ei, statimq. eiecit illum: * & dicit
ei: Vide nemini dixeris: sed uade, ostende te
principi sacerdotum, & offert pro emunda
Luc.14. a.3 tione tua, ‖ quæ præcepit Moyses in testi
45 monium illis. * At ille egressus cœpit præ-
dicare, & diffamare sermonem; ita ut iam
non posset manifeste introire in ciuitatem,
sed foris in desertis locis esset, & conueniе-
bant ad eum vndique.

CAP. II.

Matt.9.a.1 1 ET iterum intrauit Capharnaum post
2 dies, * & auditum est quòd in domo
Lu.5.d.18 A esset, & conuenerunt multi, ita ut non cape-
ret neque ad ianuam, & loquebatur eis ver-
3 bum. * Et venerunt ad eum ferentes paraly
4 ticũ, qui a quattuor portabatur. * Et cũ non
possent offerre eũ illi præ turba, nudauerunt
tectum vbi erat: & patefacientes submiserũt

5 grabatum, in quo paralyticus iacebat. * Cũ
autem vidisset Iesus fidem illorum, ait para
lytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua.
6 * Erant autem illic quidam de Scribis seden
7 tes, & cogitantes in cordibus suis: * Quid hic
sic loquitur? blasphemat. ‖ Quis potest dimit
8 tere peccata, nisi solus Deus? * Quo statim Iob.14. a.4
cognito Iesus spiritu suo quia sic cogitarent Isa.43.d.
intra se, dicit illis: Quid ista cogitatis in cor- 25
9 dibus uestris? * Quid est facilius dicere para-
lytico: Dimittuntur tibi peccata: an dicere:
Surge, tolle grabatum tuum, & ambula?
10 * Vt autem sciatis quia Filius hominis ha-
B bet potestatem in terra dimittendi peccata,
11 (ait paralytico) * tibi dico: Surge, tolle gra-
12 batum tuũ, & vade in domum tuam. * Et sta
tim surrexit ille: &, sublato grabato, abijt co
ram omnibus, ita ut mirarentur omnes, &
honorificarent Deum, dicentes: Quia num-
13 quam sic vidimus. * Et egressus est rursus ad
mare: omnisq. turba veniebat ad eum, & do
14 cebat eos. * ‖ Et cum præteriret, vidit Leui Matt.9.
Alphæi sedentem ad telonium, & ait illi: Se- a.9
15 quere me. Et surgens secutus est eum. * Et Lu 5.f.27
factũ est, cum accuberet in domo illius, mul
ti publicani, & peccatores simul discumbe-
bant cum Iesu, & discipulis eius: erãt enim mul-
16 ti, qui & sequebantur eũ. * Et Scribę, & Pha
risęi videntes quia manducaret cum publi-
canis, & peccatoribus, dicebant discipulis
C eius: Quare cum publicanis, & peccatoribus
17 manducat & bibit Magister vester? * ‖ Hoc 1.Tim. 1.c.15
audito Iesus ait illis: Nõ necesse habent sani
medico, sed qui male habent: non enim veni
18 vocare iustos, sed peccatores. * Et erant disci
puli Ioannis, & Pharisęi ieiunantes: & ve-
niunt, & dicunt illi: Quare discipuli Ioannis,
& Pharisęorum ieiunant: tui autem discipuli
19 non ieiunant? * Et ait illis Iesus: Numquid

possunt filij nuptiarum, quamdiu sponsu
cum illis est, ieiunare? Quanto tempore ha-
bent secum sponsum, non possunt ieiunare.
Matt. 9. 20 * ‖ Venient autem dies cum auferentur ab
b.15 eis sponsus: & tunc ieiunabunt, in illis diebus.
Lu. 5.f.35 21 * Nemo assumentum panni rudis assuit ve-
stimento veteri: alioquin aufert supplemen-
tum nouum a veteri, & maior scissura fit.
22 * Et nemo mittit vinum in vtres veres vete
D res: alioquin disrumpet vinum vtres, & vi-
num effundetur, & vtres peribunt: sed uinū
‖ Matt.12. 23 nouum in vtres nouos mitti debet.* ‖ Et fa-
a.1
Luc.6.a.1

ctum est iterum cum Dominus sabbatis am
bularet per sata, & discipuli eius cœperunt
24 progredi, & uellere spicas. * Pharisæi autem
‖ 1. Reg. dicebant ei: Ecce, quid faciunt sabbatis quod
21.b.6 25 non licet? * Et ait illis: ‖ Numquam legistis
quid fecerit Dauid, quando necessitatem ha-
26 buit, & esuriit ipse, & qui cū eo erant? * quo
modo introiuit in domum Dei sub Abiathar
principe sacerdotum, & panes propositionis
‖ Leuit. 24 manducauit, quos non licebat manducare,
b.9 ‖ nisi sacerdotibus, & dedit eis, qui cum eo
27 erant? * Et dicebat eis: Sabbatum propter
hominem factum est, & non homo propter
28 sabbatum. * Itaque Dominus est filius ho-
minis, etiam sabbati.

CAP. III.

Matt. 12. 1 ET introiuit iterum in synagogam: &
a 9 A erat ibi homo habens manum aridam.
Luc. 6.b. 2 * Et obseruabant eum, si sabbatis curaret, ut
16 3 accusarent illum. * Et ait homini habenti ma
4 num aridam: Surge in mediū. * Et dicit eis:
Licet sabbatis benefacere, an male? animam
5 saluam facere, an perdere? At illi tacebāt. * Et
circumspiciens eos cum ira, contristatus su-
per caecitate cordis eorum, dicit homini: Ex-

tende manum tuam. Et extendit, & restituta
6 est manus illi.* ‖ Exeuntes autem Pharisæi, ‖ Matt.12.
statim cum Herodianis consilium faciebāt b.14
aduersus eum quomodo eum perderent.
7 * Iesus autem cum discipulis suis secessit ad
mare: & multa turba a Galilæa, & Iudæa
8 secuta est eum, * & ab Ierosolymis, & ab
Idumæa, & trans Iordanem: & qui circa
Tyrum, & Sidonem, multitudo magna,
audientes, quæ faciebat, uenerunt ad eum.
9 * Et dixit discipulis suis, ut nauicula sibi de-
B seruiret pp turbam, ne comprimerent eum.
10 * multos.n. sanabat ita ut irruerent in eū vt il
11 lū tangerent quotquot habebant plagas. * Et
spiritus immūdi, cū illum videbant, procide

12 bant ei: & clamant dicentes: * Tu es Filius
Dei. Et vehemēter cōminabatur eis ne ma-

nifestarent

| Mat.10. a.1 Lu.6.b.13
13 nifestarent illum. * | Et ascendens in mon
tem vocauit ad se quos voluit ipse. & vene-
14 runt ad eum. * Et fecit vt essent duodecim
15 cum illo: & vti mitteret eos prædicare. * Et
dedit illis potestatem curandi infirmitates
16 & eiciendi dæmonia. * Et imposuit Simoni
17 nomen Petrus: * & Iacobum Zebedæi, &
Ioannem fratrem Iacobi, & imposuit eis no
mina Boanerges, quod est, Filis tonitrui:
18 * & Andream, & Philippum, & Bartholo-
C mæum, & Matthæum, & Thomam, & Iaco-
bum Alphæi, & Thaddæum & Simonem
19 Cananæum, * & Iudam Iscariotem, qui &
20 tradidit illum. * Et veniunt ad domum:
& conuenit iterum turba, ita vt non possent
21 neque panem manducare. * Et cum audissēt
sui, exierunt tenere eum: dicebat enim: Quo-
22 niam in furorem versus est. * Et Scribæ,
qui ab Ierosolymis descenderant, dicebāt:
| Matt. 9. d.34 | Quoniam Belzebub habet, & quia in prin-
23 cipe dæmoniorum eijcit dæmonia. * Et cō-
uocatis eis in parabolis dicebat illis: Quomo
24 do potest satanas satanam eijcere? * Et si re
gnum in se diuidatur, non potest regnum il-
25 lud stare. * Et si domus super semetipsam
dispertiatur, non potest domus illa stare.
26 * Et si satanas consurrexerit in semetipsum,
dispertitus est, & non poterit stare, sed finem
27 habet. * Nemo potest vasa fortis ingressus
in domum diripere, nisi prius fortem al-
| Mat.12. c.31 Luc.12.b.10 Io.5.d.56
28 liget, & tunc domum eius diripiet. * | Amē
D dico vobis, quoniam omnia dimittentur fi-
lijs hominū peccata, & blasphemiæ, quibus
29 blasphemauerint: * qui autem blasphema-
uerit in Spiritum sanctum, non habebit re-
missionem in æternum, sed reus erit æterni
30 delicti. * Quoniam dicebant: Spiritum im-
| Mat.12. a.1 Lu.8.c.19
31 mundum habet. * | Et veniunt mater eius
& fratres: & foris stantes miserunt ad eum
32 vocantes eum, * & sedebat circa eum turba:
& dicunt ei: Ecce mater tua, & fratres tui
33 foris quærunt te. * Et respondens eis, ait: Quæ
34 est mater mea, & fratres mei? * Et circum-
spiciēs eos, qui in circuitu eius sedebant, ait:
35 Ecce mater mea, & fratres mei. * Qui enim
fecerit voluntatem Dei, hic frater meus, &
soror mea, & mater est.

CAP. IIII.

Mat.13.a.1 Luc.8.a.4
1 ET iterum cœpit docere ad mare: & con-
A gregat est ad eum turba multa, ita vt
nauim ascendens sederet in mari, & omnis
2 turba circa mare super terram erat: * & do
cebat eos in parabolis multa, & dicebat illis
3 in doctrina sua: * Audite: ecce exijt semi-
4 nans ad seminandum. * Et dum seminat,
aliud cecidit circa viam, & venerunt volu-
5 cres cæli, & comederunt illud. * Aliud vero
cecidit super petrosa, vbi non habuit ter-
ram multam: & statim exortum est, quo-

6 niā non habebat altitudinē terræ: * & quan
do exortus est sol, exæstuauit: & eo quòd nō
7 habebat radicem, exaruit. * Et aliud ce-
cidit in spinas: & ascenderunt spinæ, & suf-
8 focauerunt illud, & fructū non dedit. * Et
aliud cecidit in terram bonam: & dabat fru-
ctum ascendentem, & crescentem, & affere-
bat vnum triginta, vnum sexaginta, & vnū
9 centum. * Et dicebat: Qui habet aures au-
10 diendi, audiat. * Et cum esset singularis,
interrogauerunt eum hi, qui cum eo erant
11 duodecim, parabolam. * Et dicebat eis: Vo-
B bis datum est nosse mysterium regni Dei: il-
lis autem, qui foris sunt in parabolis omnia
12 fiunt: * | vt videntes videant, & non vi-
deant: & audientes audiant, & non intelli- | Isa.6.c.9
gant: nequando conuertantur, & dimittan- Mat.13.b.14
13 tur eis peccata. * Et ait illis. Nescitis pa-
rabolam hanc? & quomodo omnes parabo- Io.12.f.40
14 las cognoscetis? * Qui seminat, verbum semi Act.28.f.26
15 nat. * Hi autem sunt, qui circa viam, vbi se-
minatur verbum, & cum audierint, confe- Ro.11.b.8
stim venit satanas, & aufert verbum, quod
16 seminatum est in cordibus eorum. * Et hi
sunt similiter, qui super petrosa seminantur:
qui cū audierint verbum, statim cum gaudio
17 accipiunt illud: * & non habent radicem
in se, sed temporales sunt: deinde orta tribu-
latione & persecutione propter verbum, cō-
18 festim scandalizantur. * | Et alij sunt, qui
in spinis seminantur: hi sunt, qui verbum | 1. Tim. 6.c.17
19 audiunt, * & ærumnæ sæculi, & deceptio di
uitiarum, & circa reliqua concupiscentiæ in-
troeuntes suffocant verbū, & sine fructu effi-
20 citur. * Et hi sunt, qui super terram bonā
C seminati sunt, qui audiūt verbū, & suscipiūt, | Mat.5.b.15
& fructificant, vnū triginta, vnum sexaginta,
21 & vnū centū. * | Et dicebat illis: Numquid Lu.8.c.16. & 11.c.33
venit lucerna vt sub modio ponatur, aut

sub lecto?

fub lecto? nonne vt fuper candelabrum po
22 natur? * Non est enim aliquid abfconditum, quòd non manifeftetur: nec factum
23 eft occultum, fed vt in palam veniat. * Si
24 quis habet aures audiendi, audiat. * Et dicebat illis: Videte quid audiatis. In qua
mensura menfi fueritis, remetietur vobis, &
25 adijcietur vobis. * Qui enim habet, dabitur illi: & qui non habet, etiam quod ha
26 bet auferetur ab eo. * Et dicebat: Sic eft regnū Dei quemadmodū fi homo iaciat femente in
27 terram, * & dormiat, & exurgat nocte & die, & femen germinet, & increfcat dum
28 nefcit ille. * Vltro enim terra fructificat, primum herbam, deinde fpicam, deinde
29 plenum frumentum in fpica. * Et cum produxerit fructus, ftatim mittit falcem, quo
30 niam adeft meffis. * Et dicebat: Cui affimilabimus regnum Dei? aut cui parabolæ com
31 parabimus illud? * Sicut granum fina
D pis, quod cum feminatum fuerit in terra, minus eft omnibus feminibus, quæ funt in
32 terra: * & cum feminatum fuerit, afcendit, & fit maius omnibus oleribus, & facit ramos magnos, ita vt poffint fub vmbra eius
33 aues cæli habitare. * Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout pote-
34 rant audire: * fine parabola autem non loquebatur eis. feorfum autem difcipulis fuis
35 differebat omnia. * Et ait illis in illa die, cū fero effet factum: Tranfeamus contra.
36 * Et dimittentes turbam, affumunt eum ita vt erat in naui: & aliæ naues

Mat.10.c.26 Lu.8.c.17 — Matt.7.a.2 Lu.6.f.38 — Mat.13.b.12. & 25.c.29 Luc.8.c.18. & 19.d.26 — Mat.13.c.34 — Matt 8.c.23 Lu.8.c.22

37 erant cum illo. * Et facta eft procella magna venti, & fluctus mittebat in nauim, ita
38 vt impleretur nauis. * Et erat ipfe in puppi fuper ceruical dormiens: & excitant eum, & dicunt illi: Magifter, non ad te pertinet,
39 quia perimus? * Et exurgans comminatus eft uēto, & dixit mari: Tace, obmutefce. Et ceffauit ventus: & facta eft tranquillitas ma-
40 gna. * Et ait illis: Quid timidi eftis? necdum habetis fidem? Et timuerunt timore magno, & dicebāt ad alterutrum: Quis putas, eft ifte, quia & ventus & mare obediunt ei?

CAP. V.

1 ET venerunt trās fretum maris in regio-
2 nem Gerafenorum. * Et exeunti ei de
A naui, ftatim occurrit de monumentis homo
3 in fpiritu immundo, * qui domicilium habebat in monumentis, & neque catenis iam
4 quifquam poterat eum ligare: * quoniam fæpe compedibus & catenis vinctus, dirupiffet catenas, & compedes comminuiffet, &
5 nemo poterat eum domare. * & femper die ac nocte in monumentis, & in montibus
6 erat, clamans, & concidens fe lapidibus. * Videns autem Iefum a longe, cucurrit, & adó-
7 rauit eum: * & clamans voce magna dixit: Quid mihi, & tibi, Iefu fili Dei altiffimi?
8 adiuro te per Deum, ne me torqueas. * Di-cebat enim illi: Exi fpiritus immunde ab ho
9 mine. * Et interrogabat eum: Quod tibi nomen eft? Et dicit ei: Legio mihi nomen eft,
10 quia multi fumus. * Et deprecabatur eū mul
11 tum ne fe expelleret extra regionē. * Erat aūt ibi circa montem grex porcorum magnus,
12 pafcens. * Et deprecabantur eum fpiritus, dicentes: Mitte nos in porcos vt in eos intro
13 eamus. * Et conceffit eis ftatim Iefus. Et exe-
B untes fpiritus immundi introierunt in porcos: & magno impetu grex præcipitatus eft in mare ad duo millia, & fuffocati funt in
14 mari. * Qui autē pafcebant eos, fugerunt, & nunciauerunt in ciuitatem, & in agros. Et
15 egreffi funt videre quid effet factum: * veniunt ad Iefū: & uidentillū, qui a dæmonio

Mat.8.d.18 Lu.8.d.26

vexabatur

vexabatur, sedentem, vestitum, & sanæ men
16 tis, & timuerunt. * Et narrauerunt illis, qui
viderant, qualiter factum esset ei, qui dæmo
17 nium habuerat, & de porcis. * Et rogare cę
perunt eum ut discederet de finibus eorum.
18 * Cumque ascenderet nauem, cœpit illum
deprecari, qui a dæmonio vexatus fuerat, vt
19 esset cum illo, * & non admisit eum, sed ait
illi: Vade in domum tuam ad tuos, & an-
nuncia illis quanta tibi Dominus fecerit, &
20 misertus sit tui. * Et abijt, & cœpit prædi-
care in Decapoli, quanta sibi fecisset Iesus:
21 & omnes mirabantur. * Et cum transcen-
disset Iesus in naui rursum transfretum, cō-
uenit turba multa ad eū, & erat circa mare.

22 * | Et venit quidam de archisynagogis no- | Matt.9. c.18 Lu.8.f.42
C mine Iairus: & videns eum, procidit ad
23 pedes eius, * & deprecabatur eum multum,
dicens: Quoniam filia mea in extremis est,
Veni, impone manum super eam, ut salua
24 sit, & viuat. * Et abijt cum illo, & sequeba-
tur eum turba multa, & comprimebant eū.
25 * Et mulier, quæ erat in profluuio sanguinis
26 annis duodecim, * & fuerat multa perpessa
a compluribus medicis: & erogauerat om-
nia sua, nec quidquam profecerat, sed ma-
27 gis deterius habebat: * cum audisset de Ie-
su, venit in turba retro, & tetigit vestimentū
28 eius: * dicebat enim: Quia si vel uestimen-
29 tum eius tetigero, salua ero. * Et confestim
siccatus est fons sanguinis eius: & sensit cor-
30 pore quia sanata esset a plaga. * Et statim
D Iesus in semetipso cognoscens uirtutem,
quæ exierat de illo, conuersus ad turbam,
31 aiebat: Quis tetigit vestimenta mea? * Et
dicebant ei discipuli sui: Vides turbam cō-
primentem te, & dicis: Quis me tetigit?
32 * Et circumspiciebat videre eam, quæ hoc
33 fecerat. * Mulier vero timens & tremens,
sciens quod factum esset in se, venit & pro-
cidit ante eum, & dixit ei omnem veritatē.
34 * Ille autem dixit ei: | Filia, fides tua te sal
uam fecit: vade in pace, & esto sana a plaga | Lu.7.g.
35 tua. * Adhuc eo loquente, ueniunt ab archi- 50
synagogo, dicentes: Quia filia tua mortua
36 est: quid vltra vexas Magistrum? * Iesus
autem audito verbo, quod dicebatur, ait
archisynagogo: Noli timere: tantummodo
37 crede. * Et non admisit quemquam se sequi
nisi Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrē
38 Iacobi. * Et veniunt in domum archisyna-
gogi, & videt tumultum, & flentes, & eiulā
39 tes multum. * Et ingressus, ait illis: Quid tur
bamini, & ploratis? puella non est mortua,
40 sed dormit. * Et irridebant eum. Ipse ve-
ro eiectis omnibus assumit patrem, & matrē
puellæ, & qui secum erant, & ingreditur vbi
41 puella erat iacens. * Et tenens manum puel-
læ, ait illi: Talitha cumi, quod est inter-
42 pretatū: Puella (tibi dico) surge. * & con-
festim surrexit puella, & ambulabat: erat
autem annorum duodecim: & obstupuerunt
43 stupore magno. * Et præcepit illis vehe-
menter vt nemo id sciret: & dixit dari illi
manducare.

CAP. VI.

1 ET egressus inde, abijt in patriam suam: Mat.13.g.
2 & sequebantur eum discipuli sui: * fa- 54
A cto sabbato cępit in synagoga docere: & mul Lu 4.c.16
ti audientes admirabantur in doctrina eius, Io.4 f.44.
dicentes: Vnde huic hæc omnia? & quæ est
sapientia, quæ data est illi: & virtutes tales,
3 quæ per manus eius efficiuntur. * | Nōne hic
est faber, filius Mariæ, frater Iacobi, & Io- | Ioā.6.c. 42

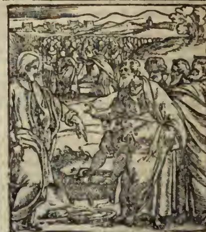

seph, & Iudæ, & Simonis? nonne & soro-
res eius hic nobiscum sunt? Et scandaliza

4 bantur in illo. * Et dicebat illis Iesus:
Mat. 13. ‖ Quia non est propheta sine honore nisi in
. 57 patria sua,& in domo sua, & in cognatione
uc. 4. d. 5 sua. * Et non poterat ibi uirtutem ullam
4 facere,nisi paucos infirmos impositis mani-
oan. 4.f. 6 bus curauit: * & mirabatur propter incredu
14 litatem eorum, & circuibat castella in cir-
Mat.10. 7 cuitu docens. * ‖ Et uocauit duodecim: &
.5. cœpit eos mittere binos, & dabat illis pote-
up. 3. b. 8 statem spirituum immundorum. * Et præ-
4 cepit eis ne quid tollerent in uia,nisi virgam
Luc.9.a.1 tantum:non peram,non panem,neque in zo
‖ Act. 12. 9 na æs, * ‖ sed calceatos sandalijs,& ne indue
.8 10 rentur duabus tunicis. * Et dicebat eis:
B Quocumque introieritis in domum: illic
11 manete donec exeatis inde: * quicumque
‖ Mat.10. non receperint uos,nec audierint uos,‖ exeũ
b.14 tes inde, excutite puluerem de pedibus ue-
Luc.9.a.5 12 stris in testimonium illis.* Et exeuntes prę-
Act.13.g. 13 dicabant ut pœnitentiam agerent: * & dæ-
51 monia multa eijciebant, ‖ & ungebant oleo
& 18.a.b 14 multos ægros, & sanabant. * ‖ Et audiuit
‖ Iac. 5.d. rex Herodes,(manifestum enim factum est
14 nomen eius) & dicebat: Quia Ioannes Bapti
‖ Mat.14. sta resurrexit a mortuis: & propterea virtu-
a.5.2 15 tes operantur in illo. * Alij autem dicebãt:
Luc.9.a.7 Quia Elias est. Alij uero dicebant: Quia
16 propheta est,quasi unus ex prophetis.* Quo
C audito Herodes ait: Quem ego decollaui
‖ Luc.3.d. 17 Ioannem, hic a mortuis resurrexit. * ‖ Ipse
19 enim Herodes misit, ac tenuit Ioannem, &
uinxit eum in carcere propter Herodiadem
uxorem Philippi fratris sui, quia duxerat
‖ Leu.18. 18 eam.* Dicebat enim Ioannes Herodi: ‖ Nõ
c.16. 19 licet tibi habere uxorem fratris tui. * He-
rodias autem insidiabatur illi: & uolebat
20 occidere eum, nec poterat.* Herodes enim
metuebat Ioannem,sciens eum uirum iustũ
& sanctum: & custodiebat eum, & audito
eo multa faciebat,& libenter eum audiebat.
21 * Et cum dies opportunus accidisset, Hero
des natalis sui cœnam fecit principibus, &
22 tribunis & primis Galilææ.* cumq. introis-
set filia ipsius Herodiadis, & saltasset, &
placuisset Herodi, simulq. recumbentibus;
rex ait puellæ: Pete a me quod uis, & dabo
23 tibi: * & iurauit illi: Quia quidquid petieris
24 dabo tibi, licet dimidium regni mei. * Quæ
D cum exisset,dixit matri suæ: Quid petam?
25 At illa dixit:Caput Ioannis Baptistæ.* Cũq.
introisset statim cum festinatione ad regem,
petiuit dicens: Volo ut protinus des mihi in
26 disco caput Ioannis Baptistæ. * Et contri-
status est rex: propter iusiurandum, & pro-
pter simul discumbentes noluit eam contri
27 stare: * sed misso spiculatore præcepit affer
ri caput eius in disco. Et decollauit eum in
28 carcere, * & attulit caput eius in disco: &
dedit illud puellę,& puella dedit matri suę.
29 * Quo audito, discipuli eius uenerunt,& tu
lerunt corpus eius, & posuerunt illud in mo

30 numento. * Et conuenientes Apostoli ad Ie
sum,renunciauerunt ei omnia,quæ egerant,
31 & docuerant. * Et ait illis: ‖ Venite seorsũ ‖ Mat.14.
in desertum locum,& requiescite pusillum. d.11
Erant enim qui ueniebant & redibant mul Luc. 9. b.
32 ti: & nec spatium manducandi habebant. * 10
Et ascendentes in nauim, abierunt in deser-
33 tum locum seorsum. * Et uiderunt eos ab-
E euntes, & cognouerunt multi: & pedestres
de omnibus ciuitatibus concurrerunt illuc,
34 & præuenerunt eos.* ‖ Et exiens uidit tur- ‖ Matt.9.
bam multã Iesus: & misertus est super eos, d.36
quia erant sicut oues non habentes pastorẽ, & 14.c.14
35 & cœpit illos docere multa. * Et cum iam
hora multa fieret, accesserunt discipuli eius,
dicentes: Desertus est locus hic, & iam hora

‖ Luc.9.b 12
36 præterijt: * ‖ dimitte illos,vt euntes in pro- Ioan. 6.a
ximas uillas,& uicos,emant sibi cibos. quos 9

37 manducent: * Et respōdens ait illis: Date il
lis: vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes
emimus ducētis denarijs panes, & dabimus
38 illis manducare. * Et dicit eis: Quot panes
habetis? ite, & videte. Et cum cognouis
39 sent, dicunt: Quinque, & duos pisces. * Et p̄
cepit illis vt accūbere facerent omnes secū-
40 dum contubernia super uiride fœnū. * Et
discubuerunt in partes per centenos, & quin-
41 quagenos. * Et acceptis quinque panibus &
F duobus piscibus, intuens in cælum, & be-
nedixit, & fregit panes, & dedit discipulis
suis, vt ponerent ante eos: & duos pisces
42 diuisit omnibus. * Et manducauerunt om-
43 nes, & saturati sunt. * Et sustulerunt reli-
quias, fragmentorum duodecim cophinos
44 plenos, & de piscibus, * Erant autē qui man-
45 ducauerunt quinque millia virorum. * Et
statim coegit discipulos suos ascendere na-
uim vt præcederent eum trans fretum ad Be
thsaidam, dum ipse dimitteret populum.
46 * Et cum dimisisset eos, abijt in montem

¶ Mat.14 c.25 47 orare. * Et cum sero esset, erat nauis in me
48 dio mari, & ipse solus in terra. * ¶ Et videns
eos laborantes in remigando, (erat enim
uentus contrarius eis) & circa quartam vi-
giliā noctis venit ad eos ambulans supra ma
49 re: & volebat preterire eos. * At illi vt ui-
derunt eum ambulantem supra mare, puta-
uerunt phantasma esse, & exclamauerunt.
50 * Omnes enim viderunt eum, & conturba-
G ti sunt. Et statim locutus est cum eis, &
dixit eis, Confidite, ego sum, nolite time-
51 re. * Et ascendit ad illos in nauim, &
cessauit ventus. Et plus magis intra se stupe-
52 bant: * non enim intellexerunt de panibus
¶ Mat.14 d.34 53 erat enim cor eorum obcęcatum. * ¶ Et cum
transfretassent, uenerunt in terram Gene-
54 sareth, & applicuerunt. * Cumq. egressi
essent de naui, continuo cognouerunt eum:
55 * & percurrentes vniuersam regionē illam,
cœperunt in grabatis eos, qui se male habe
bant, circumferre, vbi audiebant eum esse.
56 * Et quocúque introibat, in uicos, vel in vil
las, aut ciuitates, in plateis ponebant infir
mos, & deprecabātur eū, vt vel fimbriam ve
stimenti eius tangerent, & quotquot tange
bat eum, salui fiebant.

CAP. VII.

1 ET conueniunt ad eum Pharisæi, & qui-
A dam de Scribis, venientes ab Ierosoly
2 mis. * ¶ Et cum vidissent quosdam ex di-
scipulis eius communibus manibus, idest nō ¶ Mat.15. a.2
lotis, manducare panes, vituperauerunt.
3 * Pharisęi enim, & omnes Iudęi, nisi crebro
lauerint manus, non manducant, tenentes
4 traditionem seniorum: * & a foro nisi bapti-
zentur, non comedunt: & alia multa sunt,
quę tradita sunt illis seruare, baptismata ca-
licum, & vrceorum, & æramentorum, & le-
5 ctorum: * & interrogabant eum Pharisæi, &
Scribæ: Quare discipuli tui non ambulant
iuxta traditionem seniorum, sed communi-
6 bus manibus manducant panem? * At ille
respondens, dixit eis: Bene prophetauit Isa-
ias de vobis hypocritis, sicut scriptum est: ¶
populus hic labijs me honorat, cor autē eo- ¶ Isa. 29. d.13
7 rum longe est a me. * in vanum autem me
colunt, docentes doctrinas, & præcepta ho-
8 minum. * Relinquentes enim mandatum
B Dei, tenetis traditionem hominum, batis-
mata vrceorum, & calicum: & alia similia
9 his facitis multa. * Et dicebat illis: Bene ir-
ritum facitis preceptum Dei, vt traditionē
10 vestram seruetis. * Moyses enim dixit:

Honora

Exo.20. c.12 Deut.5.b.16 Eph.6.a.2 Exo.21.c.16 Leuit.20.b.9 Prou.20.c.20 | Mat.15.b.10

| Honora patrem tuum, & matrem tuam.
Et: Qui maledixerit patri, uel matri, morte
11 moriatur. * Vos autem dicitis: Si dixerit
homo patri, aut matri, Corban, (quod est
donum) quodcumque ex me, tibi profue-
12 rit: * & vltra non dimittitis eum quidquam
13 facere patri suo, aut matri, *rescindentes uer
bum Dei per traditionem uestram, quam
tradidistis: & similia huiusmodi multa faci-
14 tis.* | Et aduocans iterum turbam, dicebat
15 illis: Audite me omnes, & intelligite. * Ni-
hil est extra hominem & introiens in eum,
quod possit eum coinquinare, sed quæ de ho
mine procedunt illa sunt, quæ communicat
16 hominem. * Si quis habet aures audiendi,
17 audiat. * Et cum introisset in domum a tur
C ba, interrogabant eum discipuli eius parabo
18 lam. * Et ait illis: Sic & uos imprudentes
estis? Non intelligitis quia omne extrinse
cus introiens in hominem, non potest eum
19 communicare: * quia nō intrat in cor eius,
sed in uentrem uadit, & in secessum exit,
20 purgans omnes escas? * Dicebat autem,
quoniam quæ de homine exeunt, illa com-
21 municant hominem. * | Abintus enim de
corde hominum malæ cogitationes proce-
dunt, adulteria, fornicationes, homicidia,
22 * furta, auaritiæ, nequitiæ, dolus, impudici-
tiæ, oculus malus, blasphemia, superbia, stul
23 titia. * Omnia hæc mala abintus procedūt,
24 & communicant hominem. * | Et inde sur
gens abijt in fines Tyri, & Sidonis: & in-
gressus domum, neminem uoluit scire, &
25 non potuit latere. * Mulier enim statim ut
audiuit de eo, cuius filia habebat spiritum
immundum, intrauit, & procidit ad pedes

| Gen. 6. a.5

| Mat. 15. c.24

26 eius. * Erat enim mulier Gentilis, Syrophœ
nissa genere. Et rogabat eum ut dæmonium
27 eijceret de filia eius.* Qui dixit illi: Sine
prius saturari filios. non est enim bonum su
28 mere panem filiorum, & mittere canibus. *
D At illa respondit, & dixit illi: Vtique Domi
ne, nam & catelli comedunt sub mensa de
micis puerorum. * Et ait illi: Propter hunc
29 sermonem vade, exijt dæmonium a filia tua.
30 * Et cum abijsset domum suam, & inuenit
puellam iacentem supra lectum, & dæmo-
31 nium exijsse. * Et iterum exiens de finibus
Tyri, uenit per Sidonem ad Mare Galilææ
32 inter medios fines Decapoleos. * | Et addu | Matt.9.d.32
cunt ei surdum, & mutum, & deprecabātur Luc.11.b.14
33 eum, ut imponat illi manum. * Et appre-
hendens eum de turba seorsum, misit digitos
suos in auriculas eius: & expuens, tetigit lin
34 guam eius: * & suspiciens in cælum, inge-
muit, & ait illi: Ephphetha, quod est adape-
35 rire. * Et statim apertæ sunt aures eius, &
solutum est uinculum linguæ eius, & loque-
36 batur recte. * Et præcepit illis ne cui dicerē.
Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis
37 plus prædicabant: * & eo amplius admira-
bantur, dicentes: Bene omnia fecit: & surdos
fecit audire, & mutos loqui.

CAP. VIII.

1 IN diebus illis iterum cum turba multa
A esset, nec haberent quod manducarent Matt. 15.d.32
2 conuocatis discipulis, ait illis: * Misereor su
per turbam: quia ecce iam triduo sustinent
3 me, nec habent quod manducent: * & si di-
misero eos ieiunos in domum suam, defi-
cient in uia: quidam enim ex eis de longe
4 uenerunt. * Et responderunt ei discipuli sui:
unde illos quis poterit hic saturare panibus
5 in solitudine? * Et interrogauit eos: Quot
6 panes habetis? Qui dixerunt: Septem. * Et
præcepit turbæ discumbere super terram.

Et acci-

Et accipiens ſeptem panes, gratias agens fre
git, & dabat diſcipulis ſuis ut apponerent,
7 & appoſuerunt turbæ. * Et habebant piſcicu
los paucos: & ipſos benedixit, & iuſſit appo-
8 ni. * Et manducauerunt, & ſaturati ſunt, &
ſuſtulerunt quod ſuperauerat de fragmentis,
9 ſeptem ſportas. * Erant autem qui mandu-
cauerant, quaſi quattuor millia: & dimiſit
10 eos. * Et ſtatim aſcendens nauim cum diſci
B pulis ſuis, venit in partes Dalmanutha.
‖ Mat. 16. a. 1 ‖ Luc. 11. g. 54
11 * ‖ Et exierunt Phariſæi, & cœperunt con-
quirere cum eo, quærentes ab illo ſignum
12 de cælo, tentantes eum. * Et ingemiſcens
ſpiritu, ait: Quid generatio iſta ſignum quæ-
rit? Amen dico uobis, ſi dabitur generatio-
13 ni iſti ſignum. * Et dimittens eos, aſcendit
‖ Mat. 16. a. 5
14 iterum nauim, & abijt trans fretum. * ‖ Et
obliti ſunt panes ſumere: & niſi unum pa-
15 nem non habebant ſecum in naui. * Et præ-
cipiebat eis, dicens: Videte, & cauete a fer-
mento Phariſæorum, & fermento Herodis.
16 * Et cogitabant ad alterutrum, dicentes:
17 Quia panes non habemus. * Quo cognito,
ait illis Ieſus: Quid cogitatis, quia panes non
habetis? nondum cognoſcitis nec intelligi-
tis? adhuc cæcatum habetis cor ueſtrum?
18 * oculos habentes non uidetis? & aures ha-
‖ Sup. 6. f. 41 Ioan. 6. b. 11
19 bentes non auditis? ‖ Nec recordamini, *
quando quinque panes fregi in quinque
millia: quot cophinos fragmentorum plenos
20 ſuſtuliſtis? Dicunt ei: Duodecim. * Quan-
C do & ſeptem panes in quattuor millia: quot
ſportas fragmentorum tuliſtis? Et dicunt
21 ei: Septem. * Et dicebat eis: Quomodo non-

22 dum intelligitis? * Et ueniunt Bethſaidã,
& adducunt ei cæcum, & rogabant eum ut
23 illum tangeret. * Et apprehenſa manu cæci,
eduxit eum extra uicum: & expuens in ocu-
los eius impoſitis manibus ſuis, interroga-
24 uit eum ſi quid uideret. * Et aſpiciens, ait:
Video homines uelut arbores ambulantes.
25 * Deinde iterum impoſuit manus ſuper ocu
los eius: & cœpit uidere. & reſtitutus eſt ita
26 ut clare uideret omnia. * Et miſit illum in
domum ſuam, dicens: Vade in domum tuã:
& ſi in uicum introieris, nemini dixeris.
27 * ‖ Et egreſſus eſt Ieſus, & diſcipuli eius in ‖ Mat. 16. b. 13
caſtella Cæſareæ Philippi: & in uia interro- ‖ Luc. 9. c. 18
gabat diſcipulos ſuos, dicens eis: ‖ Quem
28 me dicunt eſſe homines? * Qui reſponde-
runt illi, dicentes: Ioannem Baptiſtam, alij
Eliam, alij uero quaſi unum de prophetis.
29 * Tunc dicit illis. Vos uero quem me eſſe
dicitis? Reſpondẽs Petrus, ait ei: Tu es Chri
30 ſtus. * Et comminatus eſt eis, ne cui dicerẽt
31 de illo. * Et cœpit docere eos quoniã opor-
D tet filium hominis pati multa, & reprobari
a ſenioribus, & a ſummis ſacerdotibus, &
Scribis, & occidi: & poſt tres dies reſurgere.
32 * Et palam uerbum loquebatur. Et appre-
hendens eum Petrus, cœpit increpare eum.
33 * Qui conuerſus, & uidens diſcipulos ſuos,
comminatus eſt Petro, dicens: Vade retro
me ſatana, quoniam non ſapis quæ Dei ſunt,
34 ſed quæ ſunt hominum. * Et conuocata tur
ba cum diſcipulis ſuis, dixit eis: ‖ Si quis ‖ Mat. 10. d. 38
vult me ſequi, deneget ſemetipſum: & tollat & 16. d. 24
35 crucem ſuam, & ſequatur me. * Qui enim Luc. 9. c. 23. & 14. f. 27. & 17. g. 33
uoluerit animam ſuam ſaluam facere, per-
det eam: qui autem perdiderit animam ſuã
propter me, & Euangelium, ſaluam faciet
36 eam. * Quid enim proderit homini, ſi lucre-
tur mundum totum; & detrimentum animæ
37 ſuæ faciat? * Aut quid dabit homo com- Ioan. 12. d. 25
38 mutationis pro anima ſua? * ‖ Qui enim
me confuſus fuerit, & uerba mea in genera- ‖ Mat. 10. d. 33
tione iſta adultera & peccatrice: & filius ho- Luc. 9. c. 26. & 12. b. 9
minis confundetur eum, cum uenerit in glo
39 ria patris ſui cum angelis ſanctis. * Et dice-
bat illis: ‖ Amen dico uobis, quia ſunt qui- ‖ Mat. 16. d. 27
dam de hic ſtantibus, qui non guſtabunt Luc. 9. c. 27
mortem donec uideant regnum Dei ueniens
in uirtute.

CAP. IX.

1 ET poſt dies ſex aſſumit Ieſus Petrum, Mat. 17. a. 1
A & Iacobum, & Ioannem: & ducit illos
in montem excelſum ſeorſum ſolos, & tranſ Luc. 9. d. 28
2 figuratus eſt coram ipſis. * Et ueſtimenta
eius facta ſunt ſplendentia, & candida nimis
uelut nix, qualia fullo nõ poteſt ſuper terrã
3 candida facere. * Et apparuit illis Elias cũ
4 Moyſe: & erant loquentes cum Ieſu. * Et re-
ſpondens Petrus, ait Ieſu: Rabbi, bonum eſt
nos hic eſſe: & faciamus tria tabernacula,
Tibi unum, & Moyſi unum, & Eliæ unum.
5 * Non enim ſciebat quid diceret: erãt enim
6 timore exterriti: * & facta eſt nubes obum-
B brans eos: & uenit uox de nube, dicens: Hic

est filius meus charissimus : audite illum.
7 *Et statim circumspicientes, neminem amplius uiderunt, nisi Iesum tantum secum.
| Mat.17. b.9
8 * | Et descendentibus illis de monte, præcepit illis ne cuiquã quæ uidissent, narrarẽt: ni
si cum Filius hominis a mortuis resurrexe-
9 rit. * Et uerbum continuerunt apud se: con
quirentes quid esset: Cum a mortuis resurre
| Mal. 4. b.5
10 xerit.* Et interrogabãt eũ, dicentes : | Quid
ergo dicunt Pharisæi, & Scribæ, quia Eliam
11 oportet uenire primum? * Qui respondens,
ait illis : Elias cum uenerit primo, restituet
| Isa. 53. a.3
omnia: & quo modo | scriptum est in Filiũ
hominis, ut multa patiatur & contemnatur.
| Mat.17. b.12
12 * Sed dico nobis quia & Elias nenit (& fe-
C cerunt illi quæcumque noluerunt) | sicut
13 scriptum est de eo. * Et ueniens ad discipu-
los suos, vidit turbam magnam circa eos, &
14 Scribas conquirentes cum illis . * Et confe-
stim omnis populus uidens Iesum , stupefa-
ctus est, & expauerunt , & accurrentes salu-
| Luc.9.e. 38
15 tabant eum . * Et interrogauit eos : Quid
16 inter uos conquiritis? * | Et respondẽs unus
de turba, dixit: Magister, attuli filium meum
17 ad te habentem spiritum mutum:* qui vbi-
cumque eum apprehenderit, allidit illum ,
& spumat, & stridet dentibus, & arescit : &
dixi discipulis tuis ut eijcerent illum, & non
18 potuerunt. * Qui respondens eis, dixit: O ge
neratio incredula , quamdiu apud uos ero ?
quamdiu uos patiar ? afferte illum ad me.
19 * Et attulerunt eum . Et cum uidisset eum,
statim spiritus conturbauit illum : & elisus
20 in terram, uolutabatur spumans. * Et inter-
D rogauit patrem eius: Quantum temporis est
ex quo ei hoc accidit ? At ille ait: Ab infan-
21 tia: * & frequenter eum in ignẽ, & in aquas
misit ut eum perderet. sed si quid potes, ad-
22 iuua nos, misertus nostri. * Iesus autem ait
illi : Si potes credere, omnia possibilia sunt
23 credenti . * Et continuo exclamans pater
pueri, cum lacrymis aiebat: Credo, Domine:
24 adiuua incredulitatem meam. * Et cum vi
deret Iesus concurrentem turbam , commi-
natus est spiritui immundo, dicens illi: Sur-
de, & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab
25 eo: & amplius ne introeas in eum. * Et ex-
clamans, & multum discerpẽs eum, exijt ab
eo , & factus est sicut mortuus , ita ut multi
26 dicerẽt: Quia mortuus est. * Iesus autem te-
nens manum eius, eleuauit eum, & surrexit.
27 *Et cum introisset in domum, discipuli eius
secreto interrogabant eum: Quare nos nõ po
28 tuimus eijcere eum? * Et dixit illis: Hoc ge
nus in nullo potest exire, nisi in oratione, &
29 ieiunio. * | Et inde profecti prætergredie- | Mat.17. d.22
bantur Galilæam: nec uolẽbat quemquam
30 scire. * | Docebat autem discipulos suos, & | Luc. 9. c.21
dicebat illis: Quoniam filius hominis trade-
tur in manus hominum, & occident eum, &
31 occisus tertia die resurget. * At illi ignora-
bant uerbum: & timebant interrogare eum.
32 * Et uenerunt Capharnaum. Qui cum domi
essent, interrogabat eos: Quid in uia tracta-
33 batis? * At illi tacebant. siquidem in uia in-
ter se disputauerant, | quis eorum maior es- | Mat.18. a.1
34 set. * Et residens uocauit duodecim , & ait | Luc. 9.f. 46
illis : Si quis vult primus esse, erit omnium
35 nouissimus, & omnium minister. * Et acci-
piens puerum, statuit eum in medio eorum:
36 quem cum complexus esset, ait illis:* Quis-
F quis unum ex huiusmodi pueris receperit
in nomine meo , me recipit: & quicumque
me susceperit, non me suscipit, sed eum, qui
37 misit me. * | Respondit illi Ioannes, dicẽs : | Luc. 9. f.49
Magister, uidimus quemdam in nomine tuo
eijcientem dæmonia, qui non sequitur nos,
38 & prohibuimus eum . * Iesus autem ait :

| 1.Cor.12. 1.3 Nolite prohibere eum. | nemo est enim qui
faciet virtutem in nomine meo, & possit
39 cito male loqui de me. * qui enim non est
| Mat.10. 1.42 40 aduersum vos, pro vobis est. * | Quisquis
enim potum dederit vobis calicem aquę in
nomine meo, quia Christi estis: amen dico
| Mat.18. 1.6 Lu.17.a.2 41 vobis, non perdet mercedem suam. * | Et
quisquis scandalizauerit vnum ex his pusil-
lis credentibus in me: bonum est ei magis si
circumdaretur mola asinaria collo eius, &
42 in mare mitteretur. * | Et si scandaliza-
| Mat.5.d. 30. & 18. a.6 Lu.17.a.2 G uerit te manus tua, abscide illam: bonum
est tibi debilem introiere in uitam, quàm
duas manus habentem ire in gehennam, in
43 ignem inextinguibilem: * | vbi uermis
eorum non moritur, & ignis non ex-
44 tinguitur. * Et si pes tuus te scandalizat,
amputa illum: bonum est tibi claudũ intro-
ire in uitam æternã, quàm duos pedes ha-
bentẽ mitti in gehennam ignis inextingui-
| Isa.66.g. 24 45 bilis: * | vbi uermis eorum non moritur,
46 & ignis non extinguitur. * Quòd si oculus
tuus scandalizat te, eijce eum: bonum est
tibi luscũ introire in regnũ Dei, quàm duos
oculos habentem mitti in gehennam ignis:
47 * ubi uermis eorum non moritur, & ignis
| Leu.2.d. 13 48 non extinguitur. * | Omnis enim igne
salietur, & omnis uictima sale salietur.
| Matt.5. b.13 Lu.14.g.34 49 * | Bonum est sal: quòd si sal insulsum
fuerit: in quo illud condietis? Habete in
vobis sal, & pacem habere inter vos.

CAP. X.

1 ET inde exurgens uenit in fines Iudææ
Mat.19.a. A ultra Iordanem: & conueniunt ite-
rum turbæ ad eum: & sicut consueuerat,
2 iterum docebat illos. * Et accedentes Pha-
risæi interrogabant eum: Si licet uiro uxo-
3 rem dimittere: tentãtes eũ. * At ille respõdẽs,
4 dixit eis: Quid uobis præcepit Moyses? * Qui
dixerunt: | Moyses permisit libellum re- | Deut.24. a.1
5 pudij scribere, & dimittere. * Quibus respõ-
dens Iesus, ait: Ad duritiam cordis uestri
6 scripsit uobis præceptum istud. * ab initio
autem creaturæ | masculum, & feminam
7 fecit eos Deus. * Propter hoc relinquet ho- | Gen.1.d. 27
mo patrem suum, & matrem, & adhærebit
8 ad uxorem suam: * & erunt duo in carne | Gene.2.e. 24
una. Itaque iam non sunt duo, sed una caro
9 * Quòd ergo Deus coniunxit, homo non se- | Mat.19.a. 4
10 paret. | * Et in domo iterum discipuli eius
11 de eodem interrogauerunt eum. * Et ait il- | 1.Cor.5.c. 16
B lis: Quicumque dimiserit uxorem suam, &
aliam duxerit, adulteriũ cõmittit super eã. | Eph.5.g. 31
12 * Et si uxor dimiserit uirũ suũ, & alij nup-
13 serit, mœchatur. * Et offerebãt illi paruulos ut | 1.Cor.7.b. 10
tãgeret illos. Discipuli autem cõminabantur

14 offerentibus. * Quos cũ uideret Iesus, indi-
gne tulit, & ait illis: Sinite paruulos uẽire ad
me, & ne prohibueritis eos: taliũ enim est re
15 gnum Dei. * Amen dico uobis: Quisquis non
receperit regnũ Dei velut paruulus, non in-
16 trabit in illud. * Et complexans eos, & im-
ponens manus super illos, benedicebat eos.
17 * Et cũ egressus esset in uiã, procurrens qui-
dam genu flexo ante eũ, rogabat eũ: | Ma-
C gister bone, quid faciã ut uitam æternam per | Mat.19. d.16
18 cipiã? * Iesus autẽ dixit ei: Quid me dicis bo | Luc.18.d. 18
19 num? Nemo bonus, nisi unus Deus. | * Præ
cepta nosti: Ne adulteres, Ne occidas, Ne fu- | Exo.20. c.13
reris, Ne falsum testimonium dixeris, Ne fra
udem feceris, Honora patrem tuũ & matrẽ.
20 * At ille respondens, ait illi: Magister, hęc
21 omnia obseruaui a iuuentute mea. * Ie-
sus aũt intuitus eũ, dilexit, & dixit ei: Vnum
tibi deest: uade, quæcumque habes uen-
de, & da pauperibus, & habebis thesau-
22 rum in cęlo: & ueni sequere me.

22 * Qui contristatus in verbo, abijt mœrens:
23 erat enim habens multa possessiones. * Et
circũspiciens Iesus, ait discipulis suis: Quàm
difficile qui pecunias habent, in regnum Dei
24 introibũt? * Discipuli aũt obstupescebant in
uerbis eius. At Iesus rursus respondens ait
illis: Filioli, quàm difficile est, confiden-
tes in pecunijs, in regnum Dei introire?
25 * Facilius est, camelũ per foramen acus trã
sire, quàm diuitem intrare in regnum Dei.
26 * Qui magis admirabantur, dicentes ad se
27 metipsos: Et quis potest saluus fieri? * Et
D intuens illos Iesus, ait: Apud homines im-
possibile est, sed non apud Deum: omnia
‖ Mat. 19. d 27 28 enim possibilia sunt apud Deum. * ‖ Et
cœpit ei Petrus dicere: Ecce nos dimisimus
‖ Luc. 18. e. 28 29 omnia, & secuti sumus te. * Respondens
Iesus, ait: Amen dico uobis: Nemo est, qui
reliquerit domum, aut fratres, aut sorores,
aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros
30 propter me, & propter Euangelium, * qui
non accipiat centies tantum, nunc in tem
pore hoc. domos, & fratres, & sorores, &
matres, & filios, & agros, cum persecu
tionibus, & in sæculo futuro vitam æter-
‖ Mat. 19. d 30 31 nam. * ‖ Multi aũt erunt primi nouissimi,
32 & nouissimi primi. * Erant aũt in via ascẽ
‖ Luc. 18. f. 31 E dẽtes Ierosolymã & præcedebat illos Iesus,
& stupebant: & sequentes timebant. ‖ Et
assumens iterum duodecim, cœpit illis di
33 cere quæ essent ei euentura. * Qui ecce ascẽ-
dimus Ierosolymam, & Filius hominis tra-
detur principibus sacerdotum, & Scribis,
& senioribus, & damnabunt eum morte,
34 & tradent eum, & gentibus: * & illudent ei,
& conspuent eum, & flagellabunt eum, & in
‖ Mat. 20. c. 20 35 terficient eum: & tertia die resurget. * ‖ Et
accedunt ad eum Iacobus, & Ioannes filij
Zebedæi, dicentes: Magister, volumus vt
36 quodcumque petierimus, facias nobis. * At
ille dixit eis: Quid vultis vt faciam vobis?
37 * Et dixerunt: Da nobis vt vnus ad dexte-
F ram tuam, & alius ad sinistram tuam se-
38 deamus in gloria tua. * Iesus autem ait
eis: Nescitis quid petatis: potestis bibere
calicẽ, quẽ ego bibo: aut baptismo, quo ego
39 baptizor, baptizari? * At illi dixerũt ei: Pos-
sumus. Iesus autem ait eis: Calicem quidẽ,
quem ego bibo, bibetis; & baptismo, quẽ
40 ego baptizor, baptizabimini: * sedere
autem ad dexteram meam, & vel ad sini-
stram, non est meum dare vobis, sed qui-
41 bus paratum est. * Et audientes decem
cœperant indignari de Iacobo, & Ioan-
42 ne. * Iesus autem vocans eos, ait illis:
‖ Luc. 22. c. 25 ‖ Scitis quia hi, qui videntur principari gen
tibus, dominantur eis: & principes eorum
43 potestatem habent ipsorum. * Non ita est
autem in vobis, sed quicumque voluerit fie-
44 ri maior, erit vester minister: * & quicumque
voluerit in vobis primus esse, erit omnium
45 seruus. * Nam & Filius hominis non venit
G vt ministraretur ei, sed vt ministraret, & da
ret animam suam redemptionem pro mul- ‖ Mat. 20. d. 29
46 tis. * ‖ Et veniunt Iericho: & proficiscente
eo de Iericho, & discipulis eius, & plurima Luc. 18. f. 35
multitudine, filius Timæi Bartimæus cæcus,
47 sedebat iuxta viam mendicans. * Qui cum
audisset quia Iesus Nazarenus est, cœpit cla

mare, & dicere: Iesu fili David, miserere
48 mei. * Et cõminabantur ei multi vt taceret.
A. ille multo magis clamabat: Fili David mi
49 serere mei. * Et stans Iesus præcepit illum
vocari. Et uocant cæcum dicentes ei: Animæ
50 quior esto: surge, vocat te. * Qui proiecto ve-
51 stimento suo exiliens, venit ad eum. * Et
respondens Iesus dixit illi: Quid tibi uis fa-
ciam? Cæcus autem dixit ei: Rabboni, vt ui-
52 deam. * Iesus autem ait illi: Vade, fides
tua te saluum fecit. Et confestim uidit, & se
quebatur eum in uia.

CAP. XI.

1 ET cum appropinquarẽt Ierosolimæ, &
A Bethaniæ ad montem oliuarum, mit- Mat. 21. a. 1
2 tit duos ex discipulis suis, * & ait illis: Ite
in castellum, quod contra uos est, & statim Luc. 19. e. 29
introeuntes illuc, inuenietis pullum ligatũ,
super quem nemo adhuc hominum sedit: sol
3 uite illum, & adducite. * Et si quis uobis
dixerit: Quid facitis? dicite, quia Domino
necessarius est: & continuo illum dimittet
4 huc. * Et abeuntes inuenerunt pullum ligatũ
ante ianuam foris in biuio: & soluunt eum.
5 * Et quidam de illic stantibus dicebant illis
6 Quid facitis soluentes pullum? * Qui dixe-
runt eis sicut præceperat illis Iesus, & di-
7 miserunt eis. * ‖ Et duxerunt pullum ‖ Io. 12. b. 14
ad Iesum: & imponunt illi uestimenta

sua, &

8 sua, & sedit super eum. * Multi autem uesti-
menta sua strauerunt in via: alij autē fron-
des cædebant de arboribus, & sternebant in
9 via. * Et qui præibant, & qui sequebantur
‖ Mat.21. 10 clamabant, dicentes: Hosanna: * ‖ Benedi-
b.9 B ctus, qui uenit in nomine Domini: benedi-
Luc.19.g. ctum quod uenit regnum patris nostri Da-
38 11 uid: Hosanna in excelsis. * ‖ Et introiuit
Psal. 117. Ierosolymam in templum: & circumspectis
d.25 omnibus, cum iam uespera esset hora, exijt
‖ Mat.21. 12 in Bethaniam cum duodecim. * Et alia die
b.10 13 cum exierent a Bethania, esurijt. * ‖ Cumq.
‖ Mat.21. uidisset a longe ficum habentem folia, uenit
b.19 si quid forte inueniret in ea. & cum uenis-
set ad eam, nihil inuenit præter folia: non

14 enim erat tempus ficorum. * Et respondens
dixit ei: Iam non amplius in æternum ex
te fructum quisquam manducet. Et au-
15 diebant discipuli eius. * Et ueniunt Ieroso-
lymam. Et cum introisset in templum,
cępit eijcere uendentes, & ementes in tem-
plo: & mensas numulariorum, & cathedras
16 uendentium columbas euertit. * & non si-
nebat ut quisquam transferret uas per tem-
17 plum: * & docebat, dicens eis: Nonne scri-
ptum est: ‖ Quia domus mea, domus ora- ‖ Isa.56.c.
C tionis uocabitur omnibus gentibus? Vos au- 7
18 tem fecistis eam speluncam latronū. * Quo Ier.7.b.11.
audito principes sacerdotum, & Scribæ quę-
rebant quomodo eum perderent: timebant
enim eum, quoniam uniuersa turba admira-
39 batur super doctrina eius. * Et cum uespe-
20 ra facta esset, egrediebatur de ciuitate. * Et
cum mane transirent, uiderunt ficum aridā
21 factam a radicibus. * Et recordatus Petrus,
dixit ei: Rabbi, ecce ficus, cui maledixisti,
22 aruit. * Et respondens Iesus ait illis: ‖ Ha- ‖ Mat.7.a.
23 bete fidem Dei. * amen dico uobis, quia 7. & 21.c.
quicumque dixerit huic monti: Tollere, & 22
mittere in mare, & non hæsitauerit in cor-
de suo, sed crediderit, quia quodcumque di-
24 xerit, fiat, fiet ei. * Propterea dico vobis,
omnia quæcumque orantes petitis, cre-
dite quia accipietis, & euenient uobis.
25 * ‖ Et cum stabitis ad orandum, dimittite ‖ Luc.11.
si quid habetis aduersus aliquem: ut & Pa- b.9
ter uester qui in cælis est, dimittat vobis pec- Matt.6.b.
26 cata uestra. * Quòd si uos non dimiseritis: 14. & 18.
D nec Pater uester, qui in cælis est, dimittet uo- d.35
27 bis peccata uestra. * ‖ Et ueniunt rursus Ie- ‖ Luc.20.
rosolymam. Et cum ambularet in templo, a.1
accedunt ad eum summi sacerdotes, & Scri-
28 bæ, & seniores: * & dicunt ei: In qua pote-
state hæc facis? & quis dedit tibi hanc pote-
29 statem ut ista facias? * Iesus autem respon-
dens, ait illis: Interrogabo vos & ego unum
uerbum, & respondete mihi: & dicam uo-
30 bis in qua potestate hæc faciam. * Baptis-
mus Ioannis, de cælo erat, an ex hominibus?
31 Respondete mihi. * At illi cogitabant se-
cum, dicentes: Si dixerimus, De cælo, di-
32 cet, Quare ergo non credidisti ei? * Si dixe-
rimus, Ex hominibus, timemus populum.
1 omnes enim habebant Ioannem quia uere
33 propheta esset. * Et respondentes dicunt Ie-
su: Nescimus. Et respondens Iesus ait il-
lis: Neque ego dico uobis in qua potestate
hæc faciam.

CAP. XII.

1 ET cœpit illis in parabolis loqui: Vineam Mat.21.d.
A pastinauit homo, & circumdedit sępē, 33
& fodit lacum, & ędificauit turrim, & lo- Luc.20.b.
cauit eam agricolis, & peregre profectus est. 9
2 * Et misit ad agricolas in tempore seruum Isa.5.a.1
ut ab agricolis acciperet de fructu uineæ. Ier.2.d.21
3 * Qui apprehensum eum ceciderunt, & di-
4 miserunt uacuum. * Et iterum misit ad

illos alium seruum : & illum in capite vul
5 nerauerunt, & contumelijs affecerunt. * Et
rursum alium misit, & illum occiderunt: &
plures alios : quosdam cædentes, alios vero
6 occidentes. * Adhuc ergo vnum habens fi-
lium charissimum : & illum misit ad eos no
uissimum, dicens: Quia reuerebuntur filium
7 meum. * Coloni autem dixerunt ad inuicē:
Hic est heres : venit, occidamus eum : & no-
8 stra erit hereditas. * Et apprehentes eum,
occiderunt : & eiecerunt extra uineam.
9 * Quid ergo faciet Dominus vineæ ? Veniet
& perdet colonos : & dabit vineam alijs.
10 * Nec scripturam hanc legistis: | Lapidem,

quem reprobauerunt ædificantes, hic factu-
11 est in caput anguli: * A Domino factum est
12 istud, & est mirabile in oculis nostris ? * Et Act.4.b.11
quærebant eum tenere : & timuerunt tur- Ro.9.g.33
bam. cognouerunt enim quoniam ad eos 1.Pet.2.a.
parabolam hanc dixerit. Et relicto eo abie- 8
13 runt. * | Et mittunt ad eum quosdam ex Mat.21.d.
Phariseis, & Herodianis, vt eum cape- 42
14 rent in verbo. * Qui uenientes dicunt ei: Ma- | Mat.22.
B gister, scimus quia uerax es, & non curas b.15
quemquam : nec enim vides in faciem ho- Luc.20.d.
minum, sed in veritate uiam Dei doces. li- 20
cet dari tributum Cæsari, an non dabimus?
15 * Qui sciens uersutiā illorum, ait illis: Quid
me tentatis ? afferte mihi denarium ut ui-
16 deam. * At illi attulerunt ei. Et ait illis:
Cuius est imago hæc, & inscriptio ? Dicunt
17 ei: Cæsaris. * Respondens autem Iesus di-
xit illis : | Reddite igitur quæ sunt Cæsa- | Ro.13.c.
ris, Cæsari & quæ sunt Dei, Deo. Et mira- 7
18 bantur super eo. * | Et venerunt ad eum | Mat.22.
Sadducæi, qui dicunt resurrectionem non c.23
19 esse: & Interrogabant eum dicentes: * Ma- Luc.20.d.
gister, Moyses nobis scripsit, | ut si cuius 27
frater mortuus fuerit, & dimiserit uxorem, | Deu.25.
& filios non reliquerit, accipiat frater eius b.5
vxorem ipsius, & resuscitet semen fratri suo.
20 * Septem ergo fratres erant : & primus ac-
cepit uxorem, & mortuus est non relicto
21 semine. * Et secundus accepit eam, & mor-
tuus est: & nec iste reliquit semen. Et tertius
22 similiter. * Et acceperunt eam similiter se-
ptem : & non reliquerunt semen. Nouissi-
23 ma omnium defuncta est & mulier. * In re-
surrectione ergo cum resurrexerint, cuius de
his erit uxor ? septem enim habuerunt eam
24 uxorem. * Et respondens Iesus, ait illis:
Nonne ideo erratis, non scientes Scriptu-
25 ras, neque uirtutem Dei ? * Cum enim a
mortuis resurrexerint, neque nubent, neque
26 nubentur, sed sunt sicut angeli in cælis. * De
C mortuis autem quòd resurgant, non legi-
stis in libro Moysi, super rubum quomodo
dixerit illi Deus, inquiens: | Ego sum Deus | Exod.3
Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob ? b.6
27 * Non est Deus mortuorum, sed uiuorum. Mat.22.d.
28 Vos ergo multum erratis. * | Et accessit unus 32
de Scribis, qui audierat illos conquirentes, & | Mat.22.
uidens quoniam bene illis responderit, in- d.34
terrogauit eum quod esset primum omniū
29 mādatum. * Iesus autem respondit ei: Quia | Deut.6.
primum omnium mandatum est: | Audi a.7
Israel, Dominus Deus tuus, Deus vnus est:
30 * & diliges Dominum Deum tuum ex toto
corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota
mente tua, & ex tota uirtute tua. Hoc est
31 primum mandatum. * | Secundum autem | Leu.19.
simile est illi: Diliges proximum tuum tam- d.18
quam teipsum. Maius horum aliud man- Mat.22.d.
32 datum non est. * Et ait illi Scriba: Bene Ma 39
gister, in ueritate dixisti, quia unus est Deus, Ro.13.c.9
33 & non est alius præter eum. * | Et ut diliga- Gal.5.c.14
tur ex toto corde, & ex toto intellectu, Iac.2.b.8

&ex

& ex tota anima, & ex tota fortitudine: &
diligere proximum tamquam seipsum, ma
ius est omnibus holocautomatibus, & sacri-
34 ficijs :* autem videns quòd sapienter re-
spondisset, dixit illi: Non es longe a regno
Dei. Et nemo iam audebat eum interroga-
35 re. * Et respondens Iesus dicebat, docens
in templo: Quomodo dicunt Scribæ Chri-
36 stum filium esse Dauid? * Ipse enim Dauid
¶ Mat.22. d.42 — D dicit in Spiritu sancto: ‖ Dixit; Dominus
Luc.20.g. 41 — Domino meo, sede a dextris meis, donec
Psal. 109. a.1 — ponam inimicos tuos scabellum pedum tuo
37 rum.* Ipse ergo Dauid dicit eum Dominũ,
& vnde est filius eius? Et multa turba eum
38 libenter audiuit.* Et dicebat eis in doctri-
‖ Mat.23. a.b — na sua: ‖ Cauete a Scribis, qui volunt in
39 stolis ambulare, & salutari in foro, * & in
Luc.11.f. — primis cathedris sedere in synagogis, & pri-
48.&20.g. 46 — 40 mos discubitus in cœnis: * qui deuorant do
mus viduarũ sub obtentu prolixæ orationis:
‖ Luc. 21. a.1 — 41 hi accipient prolixius iudicium. * ‖ Et se-
dens Iesus contra gazophylacium, aspicie-
bat quomodo turba iactaret æs in gazophi-
lacium, & multi diuites iactabant multa.
42 * Cum uenisset autẽ vidua vna pauper, mi-
43 sit duo minuta, quod est quadrans,* & con-
uocans discipulos suos, ait illis: Amen dico
vobis quoniam vidua hæc pauper plus om-
nibus misit qui miserunt in gazophylacium
44 * Omnes enim ex eo, quod abundabat illis
miserunt: hæc vero de penuria sua omnia
quæ habuit misit totum victum suum.

CAP. XIII.

Mat.24.a. 1 — 1 A ET cum egrederetur de templo, ait illis
vnus ex discipulis suis: Magister, aspi-
Luc.19.g 44.& 21. b.5 — 2 ce quales lapides, & quales structuræ.* Et re-
spondens Iesus, ait illi. Vides has omnes ma-
gnas ædificationes? Non relinquetur lapis
3 super lapidem qui non destruatur. * Et cũ
sederet in Monte oliuarum contra templũ,
interrogabant eum separatum Petrus, & Ia
4 cobus, & Ioannes, & Andreas: * Dic nobis,
quando ista fient? & quod signum erit, quã-
5 do hæc omnia incipient consummari? * Et
respondens Iesus cœpit dicere illis: ‖ Vide- ‖ Eph.5.b.
6 te ne quis uos seducat: * multi enim uenient 6
in nomine meo dicentes, quia ego sum: & 2. Thes.2.
7 multos seducent! * Cum audieritis autem a.3
bella, & opiniones bellorum, ne timueritis:
oportet enim hęc fieri: sed nondum finis.
8 * exurget enim gens contra gentem, & re-
gnum super regnum, & erunt terræmotus
per loca, & fames: Initium dolorum
9 hæc. * Videte autem vosmetipsos. Tradet
enim uos in concilijs, & in synagogis va-
pulabitis, & ante præsides, & reges stabi-
10 tis propter me, in testimonium illis. * Et
in omnes gentes primum oportet prædica-
11 ri Euangelium. * ‖ Et cum duxerint uos ‖ Mat.10.
tradentes, nolite precogitare quid loquami- b.19
ni: sed quod datum uobis fuerit in illa ho- Luc.12.b.
ra, id loquimini. non enim uos estis lo- 11.& 21.d
12 quentes sed Spiritus sanctus. * Tradet autẽ 14
frater fratrem in mortem, & pater filium: &
consurgent filij in parentes, & morte af-
13 ficient eos.* Et eritis odio omnibus propter
nomen meum. Qui autem sustinuerit in fi-
14 nem, hic saluus erit. * ‖ Cum autem uide ‖ Dan.9.g.
ritis abominationem desolationis stantem, 27
ubi non debet, qui legit, intelligat: tunc qu Mat.24.b.
15 in Iudæa sunt, fugiant in montes: * & qu 16
super tectum, ne descendat in domum, nec Luc.21d.
16 introeant ut tollat quid de domo sua: * & 21
C qui in agro erit, non reuertatur retro tollere
17 uestimentum suum. * Vę autem pręgnan
18 tibus, & nutrientibus in illis diebus. * Ora
19 te uero ut hieme non fiant. * Erunt enim
dies illi tribulationes tales, quales non
fuerunt ab initio creaturæ, quam condidit
20 Deus usque nunc, neque fient: * Et nisi bre-
uiasset Dominus dies, non fuisset salua om-
nis caro: sed propter electos, quos elegit,
21 breuiauit dies. * ‖ Et tunc si qui uobis di-
xerit: Ecce hic est Christus, ecce illic, ne ‖ Mat.24
22 credideritis. * Exurgent enim pseudochri- b.23
sti, & pseudoprophetę & dabunt signa, & Luc.21.b
portenta ad seducendos, si fieri potest, 8
23 etiam electos.* Vos ergo uidete: ecce præ-
24 dixit uobis omnia. * ‖ Sed in illis diebus ‖ Ezec.32
post tribulationem illam sol contenebrabi b.7
tur, & luna non dabit splendorem suum: Isa.13.b.
25 * & stellæ cæli erunt decidentes, & uirtu- 10
26 tes, quæ in cælis sunt, mouebuntur. * Et Ioel 2.b.
tunc uidebunt filium hominis uenientem in 10
nubibus cum uirtute multa, & gloria.
27 * ‖ Et tunc mittet angelos suos, & congre
D gabit electos suos a quattuor uẽtis, a summo ‖ Mat.24.
28 terra usque ad summum cæli. * A ficũ autẽ c.31

discite parabolam. Cum iam ramus eius te
ner fuerit, & nata fuerint folia, cognoscitis
29 quia in proximo sit æstas: * sic & uos cum
uideritis hæc fieri, scitote quòd in proximo
30 sit in ostijs. * Amen dico uobis, quoniam
non transibit generatio hæc, donec omnia
31 ista fiant. * Cælum, & terra transibunt, uer-
32 ba autem mea non transibunt. * De die au-
tem illo, uel hora nemo scit, neque angeli in
‖ Mat. 24. d. 42 33 cælo, neque Filius, nisi Pater. * ‖ Videte, vi-
gilate, & orate: nescitis enim quando tem-
34 pus sit. * Sicut homo, qui peregre profectus
reliquit domum suam, & dedit seruis suis
potestatem cuiusque operis, & ianitori præ-
35 cepit ut uigilet. * Vigilate ergo, (nescitis
enim quando dominus domus ueniat: sero
36 an media nocte, an galli cantu, an mane) *
ne cum uenerit repente, inueniat uos dor-
37 mientes. * Quod autem uobis dico, omni-
bus dico: Vigilate.

CAP. XIIII.

Mart. 26. a. 2 Luc. 22. a. 1 1 ERat autem Pascha & Azymæ post bi-
A duum: & quærebant summi sacerdo-
tes, & Scribæ quomodo eum dolo tenerent,
2 & occiderent. * Dicebant autem: Non in
die festo, ne forte tumultus fieret in populo.
‖ Mat. 26. a. 6 Ioã. 12. a. 1 3 * ‖ Et cum esset Bethaniæ in domo Simo-
nis leprosi, & recumberet: uenit mulier ha-
bens alabastrum unguenti nardi spicati pre-
tiosi, & fracto alabastro, effudit super caput
4 eius. * Erant autem quidam indigne fe-
rentes intra semetipsos, & dicentes: Vt quid
5 perditio ista unguenti facta est? * Poterat
enim unguentum istud uænundari plus
quàm trecentis denarijs, & dari pauperibus.
6 Et fremebant in eam. * Iesus autem dixit:
Sinite eam, quid illi molesti estis? Bonum
7 opus operata est in me. * semper enim pau-
peres habetis uobiscum: & cum uolueritis,
potestis illis benefacere: me autem non sem
8 per habetis. * Quod habuit hæc, fecit: præue
nit ungere corpus meum in sepulturam.
9 Amen dico uobis: Vbicumque prædicatum
fuerit Euangelium istud in uniuerso mũdo,
& quod fecit hæc, narrabitur in memoriam
10 eius. * ‖ Et Iudas Iscariotes unus de duode ‖ Matt. 26.
B cim abijt ad summos sacerdotes, ut prode- b. 14
11 ret eum illis. * Qui audientes gauisi sunt:
& promiserunt ei pecuniam se daturos. Et
quærebat quomodo illum opportune trade
12 ret. * ‖ Et primo die Azymorũ quando Pa- ‖ Mat. 26.
scha immolabãt, dicunt ei discipuli: Quo uis b. 16
eamus, & paremus tibi ut mãduces Pascha? Luc. 22. a. 6
13 * Et mittit duos ex discipulis suis, & dicit
eis: Ite in ciuitatem: & occurret uobis homo
lagenam aquæ baiulans, sequimini eum:
14 * & quocumque introierit, dicite domino
domus, quia magister dicit: Vbi est refectio
mea, ubi Pascha cum discipulis meis man-
15 ducem? * Et ipse uobis demõstrabit cœna-
culum grande, stratum: & illic parate nobis.
16 * Et abierunt discipuli eius, & uenerunt in
ciuitatem: & inuenerunt sicut dixerat illis, &

17 parauerunt Pascha. * ‖ Vespere autẽ facto, ‖ Mat. 26.
18 uenit cum duodecim. * Et discumbentibus b. 20
eis, & manducantibus, ait IESVS: Amen Luc. 22. b.
dico vobis, quia unus ex vobis tradet me, qui 14
19 manducat mecum. * At illi cœperunt con- Ioann. 13.
tristari, & dicere ei singulatim: Numquid c. 21
20 ego? * Qui ait illis: Vnus ex duodecim, ‖ Psal. 40.
21 qui intingit mecum manum in catino. * Et c. 10
C Filius quidem hominis uadit ‖ sicut scriptũ Act. 1. c. 16
est de eo: væ autem homini illi, per quem Fi ‖ Mat. 26.
lius hominis tradetur. bonum erat ei, si non b. 24
22 esset natus homo ille. * ‖ Et manducanti- 1. Cor. 11.
bus illis, accepit Iesus panem: & benedicens c. 24

fregit,

fregit, & dedit eis, & ait: Sumite, hoc est
23 corpus meum. * Et accepto calice, gratias
agens dedit eis: & biberunt ex illo omnes.
24 * Et ait illis: Hic est sanguis meus noui te-
25 stamenti, qui pro multis effundetur. * Amen
dico vobis, quia iam non bibam de hoc ge-
nimine uitis usque in diem illum, cum illud
26 bibam nouum in regno Dei. * Et hymno di
27 cto exierunt in Montem oliuarum. * Et ait
‖ Ioan. 16. g. 42 eis Iesus: ‖ Omnes scandalizabimini in me
in nocte ista: quia scriptum est: ‖ Percutiam
‖ Zach. 13. c. 7 28 pastorem, & dispergentur oues. * Sed post-
quam resurrexero, præcedam vos in Gali-
29 læam. * Petrus autem ait illi: Et si omnes scã
30 dalizati fuerint in te: sed non ego. * Et ait il
li Iesus: Amen dico tibi, quia tu hodie in
nocte hac, priusquã gallus vocem bis dede-
31 rit, ter me es negaturus. * At ille amplius lo
D quebatur: Et si oportuerit me simul com
mori tibi, non te negabo: Similiter autem
‖ Mat. 26. 36 32 & omnes dicebant. * ‖ Et ueniunt in prędiũ,
cui nomẽ Gethsemani. Et ait discipulis suis:
Luc. 22. d. 40 33 Sedete hic donec orem. * Et assumit Petrũ,
& Iacobum, & Ioannem secum: & cœpit
34 pauere, & tędere. * Et ait illis: Tristis est ani
ma mea usque ad mortem: sustinete hic, &

35 vigilate. * Et cum processisset paululum,
procidit super terram: & orabat, ut si fieri
36 posset, transiret ab eo hora: * & dixit: Ab-
ba pater, omnia tibi possibilia sunt, trans-
fer calicem hunc a me, sed non quod ego
37 volo, sed quod tu. * Et venit, & inuenit
eos dormientes. Et ait Petro: Simon, dor-
38 mis? non potuisti una hora uigilare? * Vi-
gilate, & orate ut non intretis in tentationẽ.
Spiritus quidem promptus est caro infirma.
39 * Et iterum abiens orauit eundem sermo-
40 nem, dicens: * Et reuersus, denuo inuenit eos
E dormientes (erant enim oculi eorum graua-
41 ti) & ignorabant quid responderent ei. * Et
venit tertio, & ait illis: Dormite iam, & re-
quiescite. Sufficit: venit hora: ecce Filius ho-
42 minis tradetur in manus peccatorum. * Sur-
gite, eamus. ecce qui me tradet, prope est.
43 * Et adhuc eo loquente, uenit Iudas Iscario-

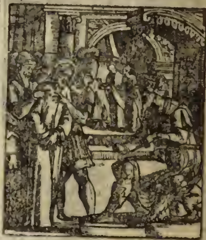
tes unus de duodecim, & ‖ cũ eo turba mul-
ta cum gladijs, & lignis, a summis sacerdo- ‖ Mat. 26.
44 tibus, & Scribis, & senioribus. * Dederat au- e. 47
tem traditor eius signum eis, dicens: Quem- Luc. 22. e.
cumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum 47
45 & ducite caute. * Et cum venisset, statim ac Ioa. 18. e. 3
cedens ad eum, ait: Aue Rabbi: & osculatus
46 est eum. * At illi manus iniecerunt in eum,
47 & tenuerunt eum. * Vnus autem quidam de
circunstantibus educens gladium, percussit
seruum summi sacerdotis: & amputauit il-
48 li auriculam. * Et respondens Iesus, ait illis:
Tamquam ad latronem existis cum gla-
49 dijs, & lignis comprehendere me? * quoti-
die eram apud uos in templo docens, & non
me tenuistis. Sed ut impleantur Scripturæ.
50 * ‖ Tunc discipuli eius relinquentes eum, ‖ Mat. 26.
51 omnes fugerunt. * Adolescens autem quidã f. 56
sequebatur eum amictus sindone super nu-
52 do: & tenuerunt eum. * At ille reiecta sindo-
F ne, nudus profugit ab eis. * ‖ Et adduxerunt ‖ Mat. 26.
53 Iesum ad summum sacerdotem: & conuene f. 57
runt omnes sacerdotes, & Scribę, & seniores. Luc. 22. f.
54 * Petrus autem a longe secutus est eum vsq. 54
intro in atrium summi sacerdotis: & sede Ioan. 18
bat cum ministris ad ignẽ, & calefaciebat se. c. 13
55 * ‖ Summi vero sacerdotes, & omne conci ‖ Mat. 26
lium quęrebant aduersus Iesum testimoniũ, f. 59
vt eum morti traderent, nec inueniebant.
56 * Multi n. testimonium falsum dicebant ad-
uersus eum: & conuenientia testimonia non
57 erant. * Et quidam surgentes, falsum testimo
58 nium ferebãt aduersus eum, dicentes: * Quo

niam nos audiuimus eum dicentem: ‖ Ego
dissoluam templum hoc manu factũ, & per
triduum aliud non manu factum ędificabo.
59 * Et non erat conueniens testimonium il-
60 lorũ. * ‖ Et Exurgens summus sacerdos in me
dium, interrogauit Iesum, dicens: Non re-
spondes quidquam ad ea, quæ tibi obijciun-
61 tur ab his? * Ille autem tacebat, & nihil re-
spondit. Rursum summus sacerdos interroga-
bat eum, & dixit ei: Tu es Christus filius
62 Dei benedicti? * Iesus autem dixit illis Ego
sum: ‖ Et videbitis Filium hominis seden

tem a dextris virtutis Dei, & venientem cu
63 nubibus cæli. * Summus autem sacerdo.
scindens vestimenta sua, ait: Quid adhuc de-
64 sideramus testes? Audistis blasphemiam:
quid uobis uidetur? Qui omnes condemna-
65 uerunt eum esse reum mortis. * Et cœpe-
runt quidam conspuere eum, & velare faciẽ
eius: & colaphis eum cædere, & dicere ei:
Prophetiza: & ministri alapis eum cæde-
66 bant. * ‖ Et cum esset Petrus in atrio ‖ Mat.26.
deorsum uenit una ex ancillis summi sacer- g.69
67 dotis: * & cum uidisset Petrum calefacien- Luc.22.f
tem se, aspiciens illum, ait: Et tu cum Iesu 55
68 Nazareno eras. * At illi negauit, dicens: Ioã.18.c.
Neque scio, neque noui quid dicas. Et 17
exijt foras ante atrium, & gallus cantauit.
69 * ‖ Rursus autem cum uidisset illum ancil- ‖ Mat.26.
la, cœpit dicere circumstantibus: Quia g.71
70 hic ex illis est. * At ille iterum negauit. ‖ Luc.22.
Et post pusillum rursus qui astabant, dice- g.58
bant Petro: Vere ex illis es: nam & Gali- Io.18.e.25
71 læus es. * Ille autem cœpit anathematiza-
re, & iurare: Quia nescio hominem istum,
72 quem dicitis. * Et statim gallus iterum
cantauit. ‖ Et recordatus est Petrus ver-
bi, quod dixerat ei Iesus: Prius quàm gal- ‖ Mat.26.
lus cantet bis, ter me negabis. Et cœpit g.75
flere. Ioã.13.d.
38

CAP. XV.

1 A ET confestim, manè consilium facien- ‖ Mat.27.
tes summi sacerdotes cum senioribus, a.1
& Scribis, & vniuerso concilio, vincien- Luc.22.g.
tes Iesum, duxerunt, & tradiderunt Pilato. 66
2 * Et interrogauit eum Pilatus: Tu es rex Iu- Io.18 e.28
dæorum? At ille respõdens, ait illi: Tu dicis.
3 * ‖ Et accusabant eum summi sacerdotes ‖ Mat.27.
4 in multis. * Pilatus autem rursum interro- b.12

gauit eum,dicens:Non respondes quidquã ?
Lu.27.a 6 5 vide in quantis te accusant. * Iesus autem
Io.18.f.33 amplius nihil respondit,ita ut miraretur Pi-
6 latus.* Per diem autem festũ solebat dimit-
tere illis vnum ex vinctis, quemcumque pe-
7 tissent. * Erat autem qui dicebatur Barab-
bas,qui cum seditiosis erat uinctus,qui in se-
8 ditione fecerat homicidium.* Et cum ascen
disset turba,cœpit rogare,sicut semper facie
9 bat illis. * Pilatus autem respondit eis,& di
xit : Vultis dimittam vobis regem Iudæo-
10 rum? * Sciebat enim quòd per inuidiam tra
11 didissent eum summi sacerdotes.*Pontifices
B autem concitauerunt turbam,ut magis Ba-
‖ Mat.27. c.22 12 rabbam dimitteret eis.* ‖ Pilatus autem ite
rum respondens, ait illis. Quid ergo vultis
‖ Luc.23.b.14 13 faciam regi Iudæorum ? * ‖ At illi iterum
14 clamauerunt : Crucifige eum.* Pilatus uero
Ioa.18.g. dicebat illis : Quid enim mali fecit ? At illi
39. & 19. 15 magis clamabant : Crucifige eum. * Pilatus
a.1 autem volens populo satisfacere, dimisit il-
lis Barabbam, & tradidit Iesum flagellis cę-
‖ Mat.27. 16 sum,vt crucifigeretur.* ‖ Milites autem du-
d.28 xerunt eum in atrium prætorij, & cõuocant
Io.19.a 2

23 * Et dabant ei bibere myrrhatum vinum:&
24 non accepit.* ‖ Et crucifigentes eum,diuise

17 totã cohortem,* & induunt eum purpura,&
18 imponunt ei plectentes spineã coronam.* Et
cęperunt salutare eum : Aue rex Iudæorum.
19 * Et percutiebant caput eius arundine: & cõ
spuebant eum , & ponentes genua , adora-
20 bant eum.* Et postquam illuserunt ei, exue
runt illum purpura,& induerunt eum uesti-
mentis suis : & educunt illum vt crucifige-
‖ Mat.27. d.32 21 rent eum. * ‖ Et angariauerunt prætereuntẽ
quępiam,Simonem Cyrenæum venientẽ de
Luc.23.d.26 villa,patrẽ Alexandri,& Rufi,ut tolleret cru
22 ce eius.* Et perducunt illum in Golgotha lo
cum: quod est interpretatũ Caluariæ loci s.

C runt vestimenta eius , mittentes sortẽ supe
25 eis,quis quid tolleret.* Erat autẽ hora tertia
26 & crucifixerunt eum. * Et erat titulus cau
sæ eius inscriptus : REX IVDAEO
27 RVM . * Et cum eo crucifigunt duos latro
nes:unum a dextris,& alium a sinistris eius
28 * ‖ Et impleta est scriptura , quæ dicit : Et
29 cum iniquis reputatus est : * Et prætereun
tes blasphemabant eum , mouentes capit
sua,& dicentes: ‖ Vah qui destruis templum
30 Dei, & in tribus diebus reędificas : * saluum
31 fac temetipsum descendens de cruce.* Simi
liter & summi sacerdotes illudẽtes,ad alteru
trũ cum Scribis dicebant : Alios saluos fecit
32 seipsum non potest saluũ facere . * Christu

rex Israel descendat nunc de cruce, ut uidea
mus, & credamus. Et qui cum eo crucifixi
33 erant, conuitiabantur ei. * Et facta hora

sexta, tenebræ factæ sunt per totam terram
34 vsque in horam nonam. * Et hora nona ex-
clamauit Iesus uoce magna, dicens: ‖ Eloi,
D eloi, lamma sabacthani? quod est interpreta
tum: Deus, meus, vt quid dereliquisti me?
35 * Et quidam de circumstantibus audientes,
36 dicebant: Ecce Eliam uocat.* Currens au-
tem vnus, & implens ‖ spongiam aceto, cir-
cumponensque calamo, potum dabat ei,
dicens: Sinite, videamus si veniat Elias ad
37 deponendum eum. * Iesus autem emissa
38 voce magna expirauit. * Et velum templi
scissum est in duo, a summo vsque deorsum.
39 * Videns autem Centurio, qui ex aduerso

stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Ve-
40 te hic homo Filius Dei erat. * ‖ Erant au ‖ Mat. 27
tem & mulieres de longe aspicientes: inter f. 55
quas erat Maria Magdalene, & Maria Iaco
41 bi minoris, & Ioseph mater, & Salome: * &
cum esset in Galilæa, sequebatur eum, ‖ & ‖ Lu. 8. b.
ministrabant ei, & aliæ multæ, quæ simul
42 cum eo ascenderant Ierosolymam. * ‖ Et ‖ Mat. 27.
cum iam sero esset factum (quia erat para g. 57
43 sceue, quod est ante sabbatum) * venit Io- Luc. 23. g.
seph ab Arimathæa nobilis decurio, qui & 50
ipse erat expectans regnum Dei, & audacter Ioa 19. g.
introiuit ad Pilatum, & petije corpus Iesu. 38

44 * Pilatus autem mirabatur si iam obijsset.
Et accersito centurione interrogauit eum si

45 iam mortuus esset. * Et cum cognouisset a
46 centurione, donauit corpus Ioseph. * Ioseph

autem

autem mercatus sindonem, & deponēs eum
inuoluit sindone, & posuit eum in monu-
mento, quod erat excisum de petra, & ad
uoluit lapidem ad ostium monumenti.
47 * Maria autem Magdalene, & Maria Io
seph aspiciebant ubi poneretur.

CAP. XVI.

Matt. 28. a.1 Lu.24.a.1 Io. 20.a.1
1 ET cum transisset sabbatum, Maria Mag-
A dalene, & maria Iacobi, & Salome
emerunt aromata ut uenientes ungerent Ie-
2 sum.* Et ualde mane una sabbatorum, ue-
3 niunt ad monumentum, orto iam sole. * Et
dicebant ad inuicem: Quis reuoluet nobis

4 lapidem ab ostio monumenti? * Et respi
cientes uiderunt reuolutum lapidem. Erat
5 quippe magnus ualde. * ‖ Et introeuntes in
monumentum uiderunt iuuenem sedentem
in dextris, coopertum stola candida, & ob-
6 stupuerunt.* Qui dicit illis: Nolite expaue
B scere: Iesum quæritis Nazarenum, crucifi
xum: surrexit, non est hic, ecce locus ubi
7 posuerunt eum. * Sed ite, dicite discipulis
eius, & Petro quia præcedit vos in Gali-
læam: ibi eum videbitis, ‖ sicut dixit vobis
8 * At illæ exeuntes, fugerunt de monumen
to: inuaserat enim eas tremor & pauor:
& nemini quidquam dixerunt: timebant
9 enim. * Surgens autem mane, ‖ prima sab-

bati, apparuit primo Mariæ Magdalene, de
10 qua eiecerat septem dæmonia. * Illa vaden

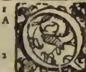
nunciauit his, qui cum eo fuerant, luge
11 tibus, & flentibus. * Et illi audientes qu

uiueret, & visus esset ab ea, non credi derunt.
Luc.24.b. 12 * Post hæc autem duobus ex his ambulan
13 tibus ostensus est in alia effigie, euntibus in
13 uillam:* & illi euntes nunciauerunt ceteris:
14 nec illis crediderunt:* Nouissime recumben
tibus illis vndecim apparuit: & exprobauit
incredulitatem eorum, & duritiam cordis:
quia ijs, qui viderant eum resurrexisse, non
15 crediderunt. * Et dixit eis: Euntes in mun-
dum vniuersum prædicate Euangelium om
16 ni creaturæ. * Qui crediderit, & baptizatus
D fuerit, saluus erit: qui uero non crediderit,
17 condemnabitur.* Signa autem eos, qui cre-
diderint, hæc sequentur: In nomine meo Act.16.
dæmonia eijcient: linguis loquentur nouis: d.18.& 2.
18 * serpentes tollent: & si mortiferum quid a.4. & 10.
biberint, non eis nocebit: super ægros manus g.46
19 imponent, & bene habebunt. * Et Dominus
quidem Iesus postquam locutus est eis, as- Luc.24.
sumptus est in cælum, & sedet a dextris Dei. g.51
20 * Illi autem profecti prædicauerunt vbique
Domino cooperante, & sermonem confir-
mante, sequentibus signis.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

CAPVT PRIMVM.

1
VONIAM quidem mul
A ti conati sunt ordinare nar
rationem, quæ in nobis
completæ sunt, rerum:
2 * sicut tradiderunt nobis,
qui ab initio ipsi viderunt,
& ministri fuerunt sermo-
3 nis: * uisum est & mihi, assecuto omnia a
principio diligenter, ex ordine tibi scribere,
4 optime Theophile, * vt cognoscas eorum
uerborum, de quibus eruditus es, ueritatem.
5 * Fuit in diebus Herodis, regis Iudææ, sa-
cerdos quidam nomine Zacharias de vice 1.Par.24.
Abia, & vxor illius de filiabus Aaron, & no a.10
6 men eius Elisabeth.* Erant autem iusti am
bo ante Deum, incedentes in omnibus man
datis, & iustificationibus Domini sine que-
7 rela, * & non erat illis filius eo quòd esset
Elisabeth sterilis, & ambo processissent in
8 diebus suis. * Factum est autem, cum sa-
cerdotio fungeretur in ordine uicis suæ ante
9 Deum, * secundum consuetudinem sacerdo
tij, sorte exijt vt incensum poneret, ingressus
10 in templum Domini:* & omnis multitu-
11 do populi erat orans foris hora incensi.*Ap Exo.30.
paruit autem illi Angelus Domini, stans a a.7
12 dextris altaris incensi. * Et Zacharias turba Leu.16.d.
tus est uidens, & timor irruit super eum. 13
13 * Ait autem ad illum Angelus: Ne timeas
B Zacharias, quoniam exaudita est depreca
tio tua: & vxor tua Elisabeth pariet tibi fi-
14 lium, & vocabis nomen eius Ioannem: * &
erit gaudium tibi, & exultatio, & multi in
15 natiuitate eius gaudebunt: * erit enim ma-
gnus coram Domino: & vinum, & siceram
non bibet, & Spiritu sancto replebitur ad-
16 huc ex utero matris suæ: * & multos filio-
rum Israel conuertet ad Dominum Deum
17 ipsorum: * & ipse præcedet ante illum in

‖Mal.4.b. 6 spiritu,& virtute Eliæ: ‖ vt conuertat corda
Mat.11.b. 14 patrum in filios, & incredulos ad prudentiã
iustorum, parare Domino plebem perfe-
18 ctam.* Et dixit Zacharias ad Angelum: vn-
de hoc sciam? ego enim sum senex, & vxor
19 mea processit in diebus suis.* Et respondens
Angelus dixit ei: Ego sum Gabriel, quia sto
ante Deum: & missus sum loqui ad te,& hęc
20 tibi euangelizare.* Et ecce eris tacens, &
non poteris loqui vsque in diem, quo hæc
fiant, pro eo quòd nõ credidisti verbis meis,
21 quæ implebuntur in tempore suo.* Erat
plebs expectans Zachariam: & miraban-
22 tur quòd tardaret ipse in templo.* Egres-
C sus autem non poterat loqui ad illos, & co-
gnouerunt quòd visionem uidisset in tem-
plo. Et ipse erat innuens illis, & permansit
23 mutus.* Et factum est, ut impleti sunt dies
24 officij eius abijt in domum suam:* post hos
autem dies concepit Elisabeth vxor eius, &
occultabat se mensibus quinque, dicens:
25 *Quia sic fecit mihi Dominus in diebus, qui-
bus respexit auferre opprobriũ meum inter
26 homines.* In mense autem sexto, missus est
Angelus Gabriel a Deo in ciuitatẽ Galilęæ,
27 cui nomen Nazareth,*ad Virginẽ desponsa-
tam viro, cui nomen erat Ioseph, de domo
28 Dauid,& nomen virginis Maria.*Et ingres-
sus Angelus ad eam dixit: Aue gratia ple-
na: Dominus tecum. Benedicta tu in mu-
29 lieribus.* Quæ cũ audisset, turbata est in ser-
‖Isa.7.c. mone eius, & cogitabat qualis esset ista salu-
14 30 tatio.* Et ait Angelus ei: Ne timeas Maria.
‖Inf.2.c. 31 inuenisti enim gratiam apud Deum: ‖ ecce
21 concipies in vtero,& paries filium, & ‖ vo-
‖Dan.7.d. 32 cabis nomen eius IESVM.* hic erit ma-
14.g.27 gnus, & Filius Altissimi vocabitur, & da-
Mich.4.c. bit illi Dominus Deus sedem Dauid patris
7 eius: ‖ & regnabit in domo Iacob in æter-
33 num,* & regni eius non erit finis.* Dixit au-
34 tem Maria ad Angelũ: Quomodo fiet istud,
35 quoniam virum non cognosco? * Et respon-
dens Angelus dixit ei: Spiritus sanctus su-
perueniet in te, & virtus Altissimi obũbra-
bit tibi. Ideoq. & quod nascetur ex te San-
36 ctum, vocabitur Filius Dei.* Et ecce Elisa-
beth cognata tua, & ipsa concepit filium in
senectute sua: & hic mẽsis sextus est illi quę
37 vocatur sterilis: * quia non erit impossibile
38 apud Deum omne verbum.* Dixit autem
Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi se-
cundum uerbum tuum. Et discessit ab illa

39 Angelus.* Exurgens autem Maria in die-
bus illis abijt in montana cum festinatione,
40 in ciuitatem Iuda:* Et intrauit in domum
41 Zacharię,& salutauit Elisabeth.* Et factum

est,ut

E est, ut audiuit salutationem Mariæ Elisa-
beth, exultauit infans in utero eius: & reple
42 ta est Spiritu sancto Elisabeth: * & exclama
uit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter
mulieres, & benedictus fructus ventris tui.
43 * Et unde hoc mihi ut ueniat mater Domi
44 ni mei ad me? * Ecce enim ut facta est vox
salutationis tuæ in auribus meis, exultauit
45 in gaudio infans in ventre meo.* & beata, quę
credidisti, quoniam perficientur ea, quæ di-
46 cta sunt tibi a Domino.* Et ait Maria.
47 Magnificat anima mea Dominum: * &
exultauit spiritus meus in Deo salutari
meo.
48 * Quia respexit humilitatem ancillæ suæ:
ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes
genera tiones.
49 * Quia fecit mihi magna qui potens est: &
sanctum nomen eius.
50 * Et misericordia eius a progenie in pro-
genies timentibus eum.
‖ Isa.51.b. 9 — 51 * Fecit potentiam in ‖ brachio suo: disper
sit superbos mente cordis sui.
Psa. 32.b. 10 — 52 * Deposuit potentes de sede, & exaltauit
humiles.
‖ Psal.33. a.11 — 53 * ‖ Esurientes impleuit bonis, & diuites
1.Reg.2.b. 5 — F dimisit inanes.
54 * Suscepit Israel puerum suum, recorda-
‖ Isa.41.b. 8 — tur misericordiæ suæ.
55 * Sicut locutus est ad patres nostros, ‖ Abra
Psa.131.e. 11 — ham, & semini eius in sæcula.
56 * Mansit autem Maria cum illa quasi mē
Gen.17.c. 9.& 22.e. 16 — sibus tribus: & reuersa est in domum suam.
57 * Elisabeth autem impletum est tempus pa
58 riendi, & peperit filium. * Et audierunt vi-
cini, & cognati eius quia magnificauit Do-
minus misericordiam suam cum illa, & con
59 gratulabantur ei.* Et factum est in die octa
uo, venerunt circumcidere puerum, & voca-
60 bant eum nomine patris sui Zachariam.* Et
respondens mater eius, dixit: Nequaquam,
61 sed vocabitur Ioannes. * Et dixerunt ad il-
lam: Quia nemo est in cognatione tua, qui
62 uocetur hoc nomine.* Innuebant autem pa
63 tri eius, quem vellet vocari eum.* Et postu-
‖ Sup. b. 14 — lans pugillarem scripsit, ‖ dicens: Ioannes:
est nomen eius. Et mirati sunt vniuersi.
64 * Apertum est autem illico os eius, & lin-
gua eius, & loquebatur benedicens Deum.
65 * Et factus est timor super omnes uicinos
eorum: & super omnia montana Iudææ di-
66 uulgabantur omnia uerba hæc: * & posuerunt
omnes, qui audierant in corde suo, dicentes:
G Quis, putas, puer iste erit? Etenim manus
67 Domini erat cum illo. * Et Zacharias pater
eius repletus est Spiritu sancto: & propheta-
uit, dicens:
‖ Ps. 73.e. 12.& 131. d.17 — 68 * Benedictus Dominus Deus Israel, quia
uisitauit, & fecit redemptionem plebis suæ:
69 * Et erexit cornu salutis nobis: in domo
Dauid pueri sui.
70 * ‖ Sicut locutus est per os sanctorum, qui
a sæculo sunt, prophetarum eius: ‖ Ier.23.a. 6.& 30.b. 10
71 * Salutem ex inimicis nostris, & de ma
nu omnium, qui oderunt nos:
72 * Ad faciendam misericordiam cum pa-
tribus nostris: & memorari testamenti sui
sancti.
73 * ‖ Iusiurandum, quod iurauit ad Abra- ‖ Gen.22. c.16
ham patrem nostrum, daturum se nobis:
74 * Vt sine timore, de manu inimicorum Ier. 31.f. 33
nostrorum liberati, seruiamus illi.
75 * In sanctitate, & iustitia coram ipso, om Hebr.6.c. 13.d.17
nibus diebus nostris.
76 * Et tu puer, propheta Altissimi uocabe-
ris: præibis enim ante faciem Domini para-
re uias eius:
77 * ‖ Ad dandam scientiam salutis plebi ‖ Mal.4.a. 5.
eius: in remissionem peccatorum eorum:
78 * Per viscera misericordiæ Dei nostri: in Sup b.17
quibus uisitauit nos, ‖ oriens ex alto: ‖ Zach.3. d.9
79 * Illuminare his, qui in tenebris, & in
umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes no Mal.4.a.2
stros in uiam pacis.
80 * Puer autem crescebat, & confortabatur
spiritu: & erat in desertis vsq. in diem osten
sionis suæ ad Israel.

CAP. II.

1 FActum est autem in diebus illis, exijt edi
A ctum a Cæsare Augusto ut describere-
2 tur vniuersus orbis.* Hęc descriptio prima,
3 facta est a pŕside Syrię Cyrino:* & ibant om
nes ut profiterentur singuli in suam ciuita-
4 tē.* Ascendit aūt & Ioseph a Galilea de ciui ‖ Mich.5. a.2
tate Nazareth in Iudęā in ciuitatē Dauid, Mat.2.a.6
quę uocatur ‖ Bethlehem: eo quod esset de

5 domo, & familia Dauid, * ut profiteretur
cum Maria desponsata sibi uxore prægnan-

te.* Fa-

6 te. * Factum est autem, cum essent ibi, im-
7 pleti sunt dies ut pareret. * Et peperit fi-
lium suum primogenitum, & pannis eum
inuoluit, & reclinauit eum in præsepio: quia
8 non erat eis locus in diuersorio. * Et pastores
B erant in regione eadem vigilantes, & custo-
dientes vigilias noctis super gregem suum.

9 * Et ecce angelus Domini stetit iuxta illos,
& claritas Dei circumfulsit illos, & timue-
10 runt timore magno. * Et dixit illis ange-
lus: Nolite timere: ecce enim euangelizo
vobis gaudium magnum, quod erit omni
11 populo: * quia natus est nobis hodie Salua-
tor, qui est Christus Dominus in ciuitate
12 Dauid. * Et hoc vobis signum: Inuenietis
infantem pannis inuolutum, & positum in
13 præsepio. * Et subito facta est cum angelo
multitudo militiæ cœlestis laudantium Deũ,
14 & dicentium: * Gloria in altissimis Deo, &
in terra pax hominibus bonæ uoluntatis.
15 * Et factum est, ut discesserunt ab eis Ange-
li in cælum: pastores loquebantur ad inui-
cem: Transeamus vsque Bethlehem, & vi-
deamus hoc uerbum, quod factum est, quod
16 Dominus ostendit nobis. * Et uenerunt fe-
C stinantes: & inuenerunt Mariam, & Ioseph,
17 & infantem positum in præsepio. * Viden-
tes autem cognouerunt de uerbo, quod di-
18 ctum erat illis de puero hoc. * Et omnes, qui
audierunt, mirati sunt: & de his, quæ dicta
19 erant a pastoribus ad ipsos. * Maria autem
conseruabat omnia uerba hæc, conferens in
20 corde suo. * Et reuersi sunt pastores glorifi-
cantes, & laudantes Deum in omnibus, quæ
audierant, & viderant sicut dictum est ad
21 illos. * ‖ Et postquam consummati sunt dies
octo ut circumcideretur puer: vocatum est
nomen eius ‖ Iesus, quod vocatum est ab
angelo prius quam in vtero conciperetur.

‖ Gen. 17. b. 12
Leuit. 12. a. 3
‖ sup. d. 31
Matt. 1. c. 21

22 * Et postquam impleti sunt dies purgatio-
nis eius ‖ secundum legem Moysi, tulerunt
illum in Ierusalem, ut sisterent eum Domi-
23 no, * sicut scriptum est in lege Domini: ‖
Quia omne masculinum adaperiens vuluã,
24 sanctum Domino uocabitur. * & ut darent
hostiam secundum quod dictum est ‖ in le-
ge Domini par turturum, aut duos pullos
25 columbarum. * Et ecce homo erat in Ieru-
salem, cui nomen Simeon, & homo iste iu-
stus, & timoratus, expectans consolationem
26 Israel, & Spiritus sanctus erat in eo. * Et re-
sponsum acceperat a Spiritu sancto, non vi-
surum se mortem, nisi prius videret Chri-
27 stum Domini. * Et venit in spiritu in tem-

‖ Leui. 12. a. 6
‖ Exo. 13. a. 2
Num. 8. c. 16
‖ Leu. 12. c. 8

plum. Et cum inducerent puerum Iesum pa-
rentes eius, ut facerent secundum consuetu-

dinem

28 dinem legis pro eo: * & ipse accepit eum in
ulnas suas,& benedixit Deum, & dixit:
29 Nunc dimittis seruum tuum Domine,se-
E cundum verbum tuum in pace:
30 * Quia viderunt oculi mei salutare tuũ,
31 * Quod parasti ante faciem omnium po-
pulorum.
32 *Lumen ad reuelationem gentium,& glo
riam plebis tuæ Israel.
33 * Et erat pater eius & mater mirantes su-
34 per his, quæ dicebantur de illo.* Et benedi-
xit illis Simeon, & dixit ad Mariam ma-
trem eius: ‖ Ecce positus est hic in ruinam,
& in resurrectionem multorum in Israel: &
35 in signum,cui contradicetur: * & tuam ip-
sius animam pertransibit gladius ut reuelen
36 tur ex multis cordibus cogitationes. * Et
erat Anna prophetissa, filia Phanuel,de tri-
bu Aser: hæc processerat in diebus multis,
& vixerat cum viro suo annis septem a vir-
37 ginitate sua.* Et hæc vidua vsque ad annos
F octoginta quattuor: quæ non discedebat de
templo,ieiuniis, & obsecrationibus seruiens
38 nocte,ac die.* Et hæc,ipsa hora superueniẽs,
confitebatur Domino: & loquebatur de illo
omnibus, qui expectabant redemptionem
39 Israel.* Et ut perfecerunt omnia secundum
legem Domini, reuersi sunt in Galilæam in
40 ciuitatem suam Nazareth.*Puer autem cre
scebat, & confortabatur plenus sapientia:&
41 gratia Dei erat in illo. * Et ibant parentes
eius per omnes annos in Ierusalem, ‖ in die
42 solemni Paschæ.* Et cum factus esset anno-
rum duodecim, ascendentibus illis Ierosoly
mam secundum consuetudinem diei festi,
43 * consummatisq. diebus,cum redirent, re-
mansit puer Iesus in Ierusalem, & non co-
44 gnouerunt parentes eius.* Existimantes au-

‖ Isa. 8.c.14 Rom.9.g.32 1.Pet.2.a.8

‖ Exo.23.c.15.& 34.d.17 Deut. 16.a.1

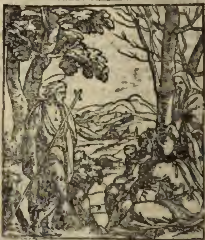

G tem illum esse in comitatu, venerunt iter

diei, & requirebant eum inter cognatos, &
45 notos.* Et non inuenientes, regressi sunt in
46 Ierusalem,requirentes eum.* Et factum est,
post triduum inuenerunt illum in templo
sedentem in medio doctorum, audientem
47 illos,& interrogantem eos. * Stupebant au-
tem omnes, qui eum audiebant, super pru
48 dentia,& responsis eius.* Et uidentes admi-
rati sunt.Et dixit mater eius ad illum: Fili,
quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus, & ego
49 dolentes quærebamus te. * Et ait ad illos:
Quid est quod me quærebatis? nesciebatis
quia in his,quæ patris mei sunt,oportet me
50 esse? * Et ipsi non intellexerunt verbum,
51 quod locutus est ad eos. * Et descendit cum
eis, & venit Nazareth:& erat subditus illis.
Et mater eius conseruabat omnia uerba hæc
52 in corde suo. * Et Iesus proficiebat sapien-
tia, & ætate, & gratia apud Deum, & ho-
mines.

CAP. III.

1 ANno autem quintodecimo imperij Ti-
A berij Cæsaris, procurante Pontio Pila
to Iudæam,tetrarcha autem Galilææ Hero-
de,Philippo autem fratre eius tetratcha Itu
ræ, & Trachonitidis regionis, & Lysania ‖ Act.4.a.6
2 Abilinæ tetrarcha,* ‖ sub principibus sacer-
dotum Anna, & Caipha: factum est uer-
bum Domini super Ioannem, Zachariæ fi-

3 lium, in deserto.‖ ‖ Et venit in omnem re ‖ Mat.3.a.1
gionem Iordanis, prædicans baptismum pœ
4 nitentiæ in remissionem peccatorum,* sicut Mar. 1.a.1
scriptum est in Libro sermonum Isaiæ pro-
B phetæ: ‖ Vox clamantis in deserto: Parate ‖ Isa.40.a.3
viam Domini: rectas facite semitas eius:
5 * omnis uallis implebitur: & omnis mons, Ioan. 1.c.23
& collis humiliabitur: & erunt praua

in directa:

6 in directa: & aspera in vias planas: * & vi
7 debit omnis caro salutare Dei.* Dicebat er-
go ad turbas quæ exibant ut baptizarentur
Mat.3.b. ab ipso. ‖ Genimina viperarum quis osten-
7 8 dit vobis fugere a ventura ira? Facite ergo fru
ctus dignos pœnitentiæ: & ne cœperitis dicere:
Patrē habemus Abrahā. Dico.n. vobis quia
potens est Deus de lapidibus istis suscitare fi
9 lios Abrahæ. * Iam enim securis ad radicem
arborum posita est. Omnis ergo arbor non
faciens fructum bonum, excidetur, & in ignē
10 mittetur.* Et interrogabant eum turbæ, di-
11 centes: Quid ergo faciemus? * Respondens au
1.Io.3.c. C tem dicebat illis: ‖ Qui habet duas tunicas,
17 det non habenti: & qui habet escas, similiter
Ia.2.a.15 12 faciat.* Venerunt aūt & publicani vt bapti-
zarentur, & dixerunt ad illum: Magister, q̄d
13 faciemus? * At ille dixit ad eos: Nihil am-
plius, quàm quod constitutum est vobis, fa-
14 ciatis. * Interrogabant autem eum & mili
tes, dicentes: Quid faciemus & nos? Et ait il-
lis: Neminem concutiatis, neque calumniā
faciatis: & contenti estote stipendijs vestris.
15 * Existimante autem populo, & cogitātibus
omnibus in cordibus suis de Ioanne, ne for-
16 te ipse esset Christus: * respondit Ioannes, di
Mat.3.c. cens omnibus: ‖ Ego quidem aqua baptizo
11 vos: ueniet autem fortior me, cuius non sum
Mar.1.b.8 dignus soluere corigiam calceamentorum
Io.1.d.26 eius: ‖ ipse vos baptizabit in Spiritu sancto,
Act.1.a. 17 & igni: * cuius ventilabrum in manu eius,
5.& 11.c. & purgabit aream suam, & congregabit tri-
16.& 19.a. ticum in horreum suum, paleas autem com
18 buret igni inextinguibili. * Multa quidem,
Matt.3.c. 19 & alia exhortās euāgelizabat populo.* ‖ He
a rodes aūt tetrarcha cum corriperetur ab il-
Mat.14. lo de Herodiade vxore fratris sui, & de om
a.3
Mar.6.c.
17
20 nibus malis, quæ fecit Herodes, * adiecit
hoc super omnia, & inclusit Ioannem in car

21 cere. * ‖ Factum est autem cum baptizare
E tur omnis populus, & Iesu baptizato, & orā Mat.3.d.
22 te, apertum est cælum: * & descendit Spiri- 13
tus sanctus corporali specie sicut columba Mar.1.b.9
in ipsum: & vox de cælo facta est: ‖ Tu es fi- Io.1.e.32
23 lius meus dilectus, in te cōplacui mihi. * Et Mat.3.d.
ipse Iesus erat incipiens quasi annorum tri- 17.& 17.a.
ginta, ut putabatur, filius Ioseph, qui fuit He 5
24 li, qui fuit Mathat, * qui fuit Leui, qui fuit Inf.9.f.35
25 Melchi, qui fuit Ianne, qui fuit Ioseph, * qui 2.Pet.1.d.
F fuit Mathathiæ, qui fuit Amos, qui fuit Na- 19
26 hum, qui fuit Hesli, qui fuit Nagge, * qui
fuit Mahath, qui fuit Mathathiæ, qui fuit Se
27 mei, qui fuit Ioseph, qui fuit Iuda, * qui fuit
Ioāna, qui fuit Resa, qui fuit Zorobabel, qui
28 fuit Salathiel, qui fuit Neri, * qui fuit Mel-
chi, q fuit Addi, q fuit Cosan, q fuit Elmadā
26 qui fuit Her, * qui fuit Iesu, qui fuit Eliezer,
qui fuit Iorim, qui fuit Mathat, qui fuit Leui,
30 * qui fuit Simeon, qui fuit Iuda, qui fuit Io-
31 seph, q fuit Iona, qui fuit EliaKim, * qui fuit
G Melea, qui fuit Menna, qui fuit Mathatha, q
32 fuit Nathā, qui fuit David, * qui fuit Iesse, q
fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmō, qui
33 fuit Naasson, * qui fuit Aminadab, qui fuit
Arā, qui fuit Esron, qui fuit Phares, qui fuit
34 Iudæ, * qui fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit
35 Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit Nachor, * q
fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg,
36 qui fuit Heber, qui fuit Sale, * q fuit Cainā,
qui fuit Arphaxad, qui fuit Sē, qui fuit Noe,
37 qui fuit Lamech, * qui fuit Mathusale, qui
fuit Henoch, qui fuit Iared, q fuit Malaleel,
38 qui fuit Cainan, * qui fuit Henos, qui fuit
Seth, qui fuit Adam qui fuit Dei.

CAP. IIII.

1 IEsus autem plenus Spiritu sancto regres- Mat.4.a.1
A sus est a Iordane: & agebatur a Spiritu Mar.1.b.12

2 in desertum * diebus quadraginta, & tenta
batur a diabolo. Et nihil manducauit in die
3 bus illis: & consummatis illis esuriit.* Dixit
autem illi diabolus: Si filius Dei es, dic lapi
4 di, huic ut panis fiat .* Et respondit ad il-
Deut. 8. 3 lum Iesus: Scriptum est: ‖ Quia non in so-
lo pane uiuit homo, sed in omni verbo Dei.
5 * Et duxit illum diabolus in montem ex-
celsum, & ostendit illi omnia regna orbis
6 terrę in momento temporis,* & ait illi: Ti-
bi dabo potestatem hanc vniuersam, & glo-
riam illorum: quia mihi tradita sunt: & cui
7 volo do illa .* Tu ergo si adoraueris coram
8 me, erunt tua omnia.* Et respondees Iesus,
Deut. 6. 13. & 10. 20. B dixit illi ‖ Scriptum est: Dominum Deum
9 tuum adorabis, & illi soli seruiens. * Et
duxit illum in Ierusalem, & statuit eum
super pinnam templi, & dixit illi: Si filius
Ps. 90. c. 1 10 Dei es, mitte te hinc deorsum. * ‖ Scri-
ptum est enim quòd Angelis suis mandauit
11 de te, vt conseruent te: * & quia in manibus
tollent te, ne forte offendas ad lapidem pe-
12 dem tuum.* Et respondens Iesus, ait illi: Di
Deu. 6. c. 6 ctum est: ‖ Non tentabis Dominum Deum
13 tuum.* Et consummata omni tentatione,
diabolus recessit ab illo, vsque ad tempus.
Mat. 4. b. 3 14 * ‖ Et regressus est Iesus in virtute Spiritus
Mar. 1. b. 4 in Galilæam, & fama exijt per vniuersam re
15 gionem de illo.* Et ipse docebat in synago-
Mat. 13. g. 54 C gis eorum, & magnificabatur ab omnibus.
Mar. 6. a. 1 16 * ‖ Et venit Nazareth, ubi erat nutritus, &
Ioa. 4. f. 45 intrauit secundum consuetudinem suam die
sabbati in synagogam, & surrexit legere.
17 * Et traditus est illi Liber Isaiæ prophetæ.
Et ut reuoluit librum, inuenit locum vbi
Isa. 61. a. 1 18 scriptum erat: * ‖ Spiritus Domini super
me: propter quod vnxit me, euangelizare
pauperibus misit me, sanare contritos corde,
19 * prædicare captiuis remissionem, & cæcis
uisum, dimittere confractos in remissioné,
prædicare annum Domini acceptum, & dié
20 retributionis .* Et cum plicuisset librum,
reddidit ministro, & sedit. Et omnium in
synagoga oculi erant intendentes in eum.
21 * Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie
impleta est hæc scriptura in auribus vestris.
22 * ‖ Et omnes testimonium illi dabant: &
mirabantur in uerbis gratiæ, quæ proce-
debant de ore ipsius, & dicebant: Nonne hic
23 est filius Ioseph? * Et ait illis. Vtique dice
tis mihi hanc similitudinem: Medice cura
teipsum: quanta audiuimus facta in Ca-
24 pharnaum, fac & hic in patria tua. * Ait au-
tem: Amen dico uobis, quia nemo propheta
25 acceptus est in patria sua.* In veritate dico
uobis, ‖ multæ uiduæ erant in diebus Eliæ
‖ 3. Reg. 17. a. 9 in Israel, quando clausum est cælum annis
tribus, & mensibus sex: cum facta esset fa
‖ 4. Reg. 5. d. 14 26 mes magna in omni terra: * & ad nullam il
larum missus est Elias, nisi in Sarepta Sido-
27 nię, ad mulieré uiduam.* ‖ Et multi leprosi

E erant in Israel sub Eliseo propheta: & nemo
eorum mundatus est nisi Naaman Syrus.
28 * Et repleti sunt omnes in synagoga ira, hęc
29 audientes.* Et surrexerunt, & eiecerunt il-
lum extra ciuitatem: & duxerunt illum vsq.
ad supercilium montis, super quem ciuitas
illorum erat ędificata vt pręcipitarent eum.
30 * Ipse autem trásiens per medium illorum,
31 ibat.* ‖ Et descendit in Capharnaum ciuita ‖ Mat. 4. b.
tem Galilææ, ibique docebat illos sabbatis. 13
32 * Et stupebant in doctrina eius, quia in po- Mar. 1. c.
33 testate erat sermo ipsius. * ‖ Et in synagoga 21
erat homo habens dæmonium immundum, Matt. 7. d. 28

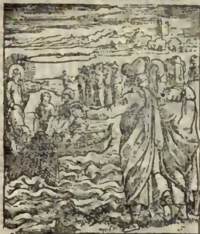
‖ Mar. 1. c. 23

34 & exclamauit uoce magna, * dicens: Sine,
F quid nobis, & tibi Iesu Nazarene? venisti
perdere nos? scio te quis sis, Sanctus Dei.
35 * Et increpauit illum Iesus, dicens: Obmu-
tesce, & exi ab eo. Et cum proiecisset illum
dæmonium in medium, exijt ab illo, ni-
36 hilq. illum nocuit. * Et factus est pauor in
omnibus, & colloquebantur ad inuicem, di-
centes: Quod est hoc verbum, quia in pote-
state & uirtute imperat immundis spiriti-
37 bus, & exeunt? * Et diuulgabatur fama de
38 illo in omnem locum regionis.* Surgens au
tem Iesus de synagoga, introiuit in domum
G Simonis. ‖ Socrus autem Simonis teneba- ‖ Mat. 8. b.
tur magnis febribus: & rogauerunt illum 14
39 pro ea .* Et stans super illam imperauit fe- Mar. 1. c.
bri: & dimisit illam. Et continuo surgens, 30
40 ministrabat illis. * Cum autem sol occidis-
set: omnes, qui habebant infirmos uarijs
languoribus, ducebant illos ad eum. At il-
le singulis manus imponens, curabat eos.
41 * ‖ Exibant autem dæmonia a multis cla- ‖ Mar. 1.
mantia, & dicentia: Quia tu es filius Dei: & 34
increpans non sinebat ea loqui: quia sciebát
42 ipsum esse Christú. * Facta aút die egressus
ibat in desertú locú, & turbę requirebant eú,

& uene-

& venerunt vsq. ad ipsum: & detinebant il-
43 lum ne discederet ab eis. * Quibus ille ait.
Quia & alijs ciuitatibus oportet me euange
44 lizare regnũ Dei: quia ideo missus sum.* Et
erat prędicans in synagogis Galilææ.

CAP. V.

1 FActum est autem, cum turbæ irruerent
A in eum, ut audirent uerbum Dei, & ipse
2 stabat secus stagnum Genesareth. * ‖ Et ui- ‖Mat.4.c. 18 Mar.1.c. 16
dit duas naues stantes secus stagnum: pisca-
tores autem descenderant, & lauabant retia.
3 * Ascendens autem in vnam nauim, quę erat
Simonis, rogauit eum a terra reducere pusil-
lum. Et sedens docebat de nauicula turbas.
4 * Vt cessauit autem loqui, dixit ad Simo-
nem: Duc in altum, & laxate retia vestra in
5 capturam. * Et respondens Simon, dixit il-
li: Præceptor, per totam noctem laborantes,
nihil cepimus: in uerbo autem tuo laxabo
6 rete. * Et cum hoc fecissent, concluserunt pi
B scium multitudinem copiosam, rumpeba-
7 tur autem rete eorum. * Et annuerunt so
cijs, qui erant in alia naui ut uenirent, & ad-
iuuarent eos. Et uenerunt, & impleuerũt am
bas nauiculas, ita ut pene mergerentur.
8 * Quod cum uideret Simon Petrus, procidit
ad genua Iesu, dicens: Exi a me, quia homo
9 peccator sum, Domine. * Stupor enim cir-
cumdederat eum, & omnes, qui cum illo
erant, in captura piscium, quam ceperant:
10 * Similiter autem Iacobum, & Ioannem,
filio Zebedæi, qui erant socij Simonis. Et ait
ad Simonem Iesus: Noli timere: ex hoc iam
11 homines eris capiens. * Et subductis ad ter- ‖Mat.8.a. 2 Mar.1.d. 40
C ram nauibus, relictis omnibus secuti sunt
12 eum. * ‖ Et factum est, cum esset in una ci-
uitatum, & ecce uir plenus lepra, & uidens

Iesum, & procidens in faciem, rogauit eum,
dicens: Domine, si uis, potes me mundare.
13 * Et extendens manum, tetigit eum dicens:
Volo: Mundare. Et confestim lepra disces-
14 sit ab illo. * & ipse præcepit illi ut nemini
diceret: sed, Vade, ostende te sacerdoti, &
offer pro emundatione tua, ‖ sicut pręcepit ‖ Leu. 14. a.4
15 Moyses, in testimonium illis. * Perambula-
bat autem magis sermo de illo & conuenie
bant turbæ multę ut audirent, & curarentur
16 ab infirmitatibus suis. * Ipse autem secede-
17 bat in desertum, & orabat. * Et factum est
D in una dierum, & ipse sedebat docens. Et
erant Pharisęi sedentes, & legis doctores,
qui uenerant ex omni castello Galilææ, &
Iudææ, & Ierusalem: & uirtus Domini erat ‖Mat.9.a. 2
18 ad sanandum eos. * ‖ Et ecce uiri portan- Mar.2.a.3
tes in lecto hominem, qui erat paralyticus:
& quærebant eum inferre, & ponere ante
19 eum. * Et non inuenientes qua parte illum
inferrent prę turba, ascenderunt supra te-
ctum, & per tegulas summiserunt eum cum
20 lecto in medium ante Iesum. * Quorum fi-
dem ut uidit, dixit: Homo remittuntur tibi
21 peccata tua. * Et cœperunt cogitare Scribæ,
E & Pharisæi, dicentes: Quis est hic qui lo
quitur blasphemias? Quis potest dimittere
22 peccata, nisi solus Deus? * Vt cognouit au-
tem Iesus cogitationes eorum, respondens,
dixit ad illos: Quid cogitatis in cordibus ue
23 stris? * Quid est facilius dicere: Dimittuntur
tibi peccata: an dicere: Surge, & ambula?
24 * Vt autem sciatis (quia Filius hominis ha-
bet potestatem in terra dimittendi peccata,
(ait paralytico) Tibi dico, surge, tolle lectum
25 tuum, & uade in domum tuam. * Et confe
stim consurgens coram illis, tulit lectum, in
quo iacebat: & abijt in domum suam, ma-
26 gnificans Deum. * Et stupor apprehendit

omnes, & magnificabant Deum. Et repleti
sunt timore, dicentes: Quia vidimus mira-
Mat.9.a 27 bilia hodie.* ‖ Et post hæc exijt, & vidit pu
9 blicanum nomine Leui, sedentem ad Telo-
Mar. 2. c. 28 nium, & ait illi: Sequere me.* Et relictis om
4 29 nibus, surgens secutus est eum. * & fecit ei
F conuiuium magnum Leui in domo sua: &
erat turba multa publicanorum, & aliorum,
Mar.2.c. 30 qui cum illis erant discumbentes.* ‖ Et mur
8 murabant Pharisæi, & Scribæ eorum dicen-
tes ad discipulos eius: Quare cum publica-
nis, & peccatoribus manducatis, & bibitis?
31 * Et respondens Iesus, dixit ad illos: Non
egent qui sani sunt medico, sed qui male ha
32 bent.* Non veni uocare iustos, sed peccato
33 res ad pœnitentiam.* At illi dixerunt ad eũ:
Quare discipuli Ioannis ieiunant frequẽter,
& obsecrationes faciũt, similiter & Pharisęo
34 rum: tui autem edant, & bibunt? * Quibus
ipse ait: Numquid potestis filios sponsi, dum
35 cum illis est sponsus, facere ieiunare? * Ve-
G nient autem dies: cum ablatus fuerit ab il-
lis sponsus, tunc ieiunabunt in illis diebus.
36 * Dicebat autem & similitudinem ad illos:
Quia nemo commissuram a nouo vestimen
to immittit in vestimentum vetus: alioquin
& nouum rumpit, & veteri non conuenit cõ
37 missura a nouo.* Et nemo mittit vinum no
uum in vtres veteres. alioquin rumpet vinũ
nouum vtres, & ipsum effundetur, & vtres
38 peribunt.* sed vinum nouum in vtres nouos
39 mittendum est. & vtraque cõseruantur. * Et
nemo bibens vetus, statim vult nouum, di-
cit enim: Vetus melius est.

CAP. VI.

Mat.12.a. 1 FActum est autem in sabbato secundo, pri
Mar. 2. d. A mo, cum transiret per sata, vellebant
23

discipuli eius spicas, & manducabant confri-
2 cantes manibus. * Quidam autem Pharisęo
rum, dicebant illis: Quid facitis quod non li-
3 cet in sabbatis? * Et respondens Iesus ad
eos, dixit: Nec hoc legistis quod fecit Dauid
cum esurisset ipse, & qui cum illo erant?
4 * ‖ quomodo intrauit in domum Dei, & ‖ 1. Reg.
panes propositionis sumpsit, & manduca- 21.b 6
uit, & dedit his, qui cum ipso erant: quos
non licet manducare ‖ nisi tantum sacer- Leu.26.b
5 dotibus? * Et dicebat illis: Quia Domi- 9
6 nus est Filius hominis, etiam sabbati. * Fa- Exo.29.c.
ctum est autem & in alio sabbato, ut intra- 32
ret in synagogã, & doceret. ‖ Et erat ibi ho- ‖ Mat.12.
b.10
Mat.3.a.

7 mo, & manus eius dextra erat arida.* Obser
B uabant autẽ Scribę, & Pharisęi si in sabbato
curaret: vt inuenirent unde accusarent eum.
8 * Ipse vero sciebat cogitationes eorum: &

ait homini, qui habebat manum aridam:
Surge, & sta in medium. Et surgens stetit.
9 * Ait autem ad illos Iesus: Interrogo vos si
licet sabbatis benefacere, an male: animam
10 saluam facere, an perdere? * Et circumspe-
ctis omnibus dixit homini: Extende manũ
tuam. Et extendit: & restituta est manus
11 eius. * Ipsi autem repleti sunt insipientia, &
colloquebantur ad inuicem, quidnam face-
12 rent Iesu. * Factum est autem in illis die-
bus, exijt in montem orare, & erat pernoc-
| Mat.10.a.1 Marc.3.b.13 13 tans in oratione Dei. * | Et cum dies fa-
ctus esset, uocauit discipulos suos: & elegit
duodecim ex ipsis (quos & Apostolos no-
14 minauit) * Simonem, quem cognominauit
Petrum, & Andream fratrem eius, Iacobũ,
& Ioannem, Philippum, & Bartholomæum,
15 * Matthæum, & Thomam, Iacobũ Alphęi,
C & Simonem, qui uocatur zelotes, * & Iu-
16 dam Iacobi, & Iudam Iscariotem, qui
17 fuit proditor. * Et descendens cum illis, ste-
tit in loco campestri, & turba discipulorũ
eius, & multitudo copiosa plebis ab omni
Iudæa, & Ierusalem, & maritima, & Tyri,
18 & Sidonis, * qui uenerant ut audirent eũ,
& sanarentur à languoribus suis. Et qui
uexabantur a spiritibus immundis, curaban-
19 tur. * Et omnis turba quærebat eum tan-
gere: quia uirtus de illo exibat, & sanabat

20 omnes. * | Et ipse eleuatis oculis in disci-
| Mat.5.a.2 pulos suos, dicebat: Beati pauperes: quia ve
21 strum est regnum Dei. * | Beati, qui nunc
| Mat.5.a.11 esuritis: quia saturabimini. Beati, qui nunc
22 fletis: quia ridebitis. * Beati eritis cum uos
oderint homines, & cum separauerint uos, &
exprobrauerint, & eiecerint nomen vestrum
tamquam malum propter Filium hominis.
23 * Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim
merces uestra multa est in cælo: secundum
hæc enim faciebant Prophetis patres eorum.
24 * Veruntamen væ vobis diuitibus, quia ha-
25 betis consolationem uestram. * | Væ uo- | Am.6.a.1 Eccli.31.a.8
bis, qui saturati estis: quia esurietis. Væ uo-
bis, qui ridetis nunc: quia lugebitis & fle-
26 bitis. * Væ cum benedixerint uobis homi- | Isa.65.c.13
nes: secundum hæc enim faciebant pseudo-
27 prophetis patres eorum. * Sed uobis dico,
qui auditis: Diligite inimicos uestros, be-
28 nefacite his, qui oderunt uos. * Benedicite
maledicentibus uobis, & orate pro calum-
29 niantibus uos. * | Et qui te percutit in ma- | Mat.5.g.44
xillam, præbe & alteram. | Et ab eo, qui au-
fert tibi uestimentum, etiam tunicam noli | 1.Cor.6.b.7
30 prohibere. * Omni autem petenti te, tribue:
31 & qui aufert quæ tua sunt, ne repetas. * | Matt.7.b.12
Et prout vultis ut faciant uobis homines, &
32 uos facite illis similiter. * | Et si diligitis | Tob.4.c.16
eos, qui vos diligunt, quæ uobis est gratia?
nam & peccatores diligentes se diligunt. | Mat.5.g.46
33 * Et si benefeceritis his, qui vobis benefa-
E ciunt, quæ uobis est gratia? siquidem & pec
34 catores hoc faciunt. * | Et si mutuum de- | Matt.5.g.42 Deut.15.b.8
deritis his, a quibus speratis recipere; quæ
gratia est uobis? nam & peccatores pecca-
toribus fœnerantur, ut recipiant æqualia.
35 * Veruntamen diligite inimicos uestros: be-
nefacite, & mutuum date, nihil inde speran-
tes: & erit merces uestra multa, & eritis filij
Altissimi, quia ipse benignus est super in-
36 gratos & malos. * Estote ergo misericor-
37 des sicut & Pater uester misericors est. * No
lite iudicare, & non iudicabimini: nolite cõ-
demnare, & non condemnabimini. Dimitti-
38 te, & dimittemini. * Date, & dabitur uobis:
mensurã bonam, & confertam, & coagitatã,
& supereffluentẽ dabunt in sinũ vestrũ. | Ea- | Mat.7.a.2

dẽ quippe mẽsura, qua mẽsi fueritis, remetie- Marc.4.c.24
39 tur uobis. * Dicebat aũt illis & similitudinẽ:

Mat.10 Numquid potest cæcus cæcum ducere? non-
.24 40 ne ambo in foueam cadunt? * ‖ Non est di-
Io.13.b. F scipulus super magistrum: perfectus autem
6 41 omnis erit, si sit sicut magister eius. * ‖ Quid
Matt.7. autem vides festucam in oculo fratris tui,
.3 trabem autem, quæ in oculo tuo est, non con
42 sideras? * Aut quomodo potes dicere fratri
tuo: Frater sine eijciam festucam de oculo
tuo: ipse in oculo tuo trabem non videns?
Hypocrita eijce primum trabem de oculo
Mat.7.c tuo: & tunc perspicies ut educas festucam
6. & 12. 43 de oculo fratris tui. * ‖ Non est enim ar-
.33 bor bona, quæ facit fructus malos: neque
44 arbor mala, faciens fructum bonum.* Vna
quæque enim arbor de fructu suo cognosci-
tur. Neque enim de spinis colligunt ficus:
45 neque de rubo vindemiant vuam. * Bonus
G homo de bono thesauro cordis sui profert
bonum: & malus homo de malo thesauro
Mat.7.d. profert malum. Ex abundantia enim cordis
46 os loquitur.* Quid autem vocatis me ‖ Do-
Rom.2.b. mine, Domine: & non facitis quæ dico?
7 47 * Omnis, qui venit ad me, & audit sermones
Iac.1.b.22 meos, & facit eos: ostendam uobis cui simi-
48 lis sit: * similis est homini ædificanti do-
mum, qui fodit in altum, & posuit funda-
mentum super petram. inundatione autem
facta, illisum est flumen domui illi, & nō po
tuit ea mouere: fundata enim erat super pe-
49 tram.* Qui autem audit, & non facit: simi-
lis est homini ædificanti domum suam su-
per terram sine fundamento: in quam illisus
est fluuius, & continuo cecidit: & facta est
ruina domus illius magna.

CAP. VII.

1 A CVm autem impleſſet omnia uerba sua
Mat.8.a. in aures plebis, intrauit Capharnaum.

2 * Centurionis autem cuiusdam seruus male
habens, erat moriturus: qui illi erat pretio
3 sus.* Et cum audisset de Iesu, misit ad eum
seniores Iudæorum, rogans eum vt veniret,
4 & saluaret seruum eius. * At illi cum ve-
nissent ad Iesum, rogabant eum solicite, di-
centes ei: Quia dignus est ut hoc illi præstes.
5 diligit enim gentem nostram: * & synago-
6 gā ipse ædificauit nobis. * Iesus autem ibat
cum illis. Et cum iam non longe esset a do
mo, misit ad eum Cēturio amicos, dicens: ‖ Mat.8.a
Domine noli uexari: Non enim sum dignus 8
7 ut sub tectum meum intres.* propter quod
& me ipsum non sum dignus arbitratus ut
venirem ad te: sed dic uerbo, & sanabitur
8 puer meus.* nam & ego homo sum sub po-
B testate constitutus, habens sub me milites:
& dico huic vade, & vadit: & alij veni, &
9 venit: & seruo meo, fac hoc, & facit. * Quo
audito Iesus miratus est: & conuersus se-
quentibus se turbis, dixit: Amen dico vobis,
10 nec in Israel tantam fidem inueni. * Et re-
uersi, qui missi fuerant domum, inuenerunt
11 seruum, qui languerat, sanum. * Et factum
est: deinceps ibat in ciuitatem, quæ voca-
tur Naim: & ibant cum eo discipuli eius, &
12 turba copiosa. * Cum autem appropinqua-
ret portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur

filius vnicus matris suæ: & hæc vidua erat:
13 & turba ciuitatis multa cum illa. * Quam
cum vidisset Dominus, misericordia motus
14 super eam, dixit illi: Noli flere. * Et accessit,
& tetigit loculum. (Hi autem, qui portabāt
steterunt) Et ait: Adolescens, tibi dico, sur-
15 ge. * Et resedit qui erat mortuus, & cœpit
C loqui. Et dedit illum matri suæ. * Acce-
16 pit autem omnes timor: & magnificabant ‖ Inf.24
Deum dicentes: ‖ Quia propheta magnus 19
surrexit in nobis: & quia Deus visitauit ple- ‖ Io.4.f.

bem

17 bem suam. * Et exijt hic sermo in vniuer-
sam Iudæam de eo, & in omnem circa regio
18 nem. * Et nunciauerunt Ioãni discipuli eius
‖ Matt. 11. a. 2 19 de omnibus his. * ‖ Et conuocauit duos de
discipulis suis Ioãnes, & misit ad Iesum, di-
cens: Tu es qui uẽturus es, an alium expecta-
20 mus? * Cum autem venissent ad eum viri, di
xerunt: Ioannes Baptista misit nos ad te di-

cens: Tu es, qui venturus es, an alium expe-
21 ctamus? * (In ipsa autem hora multos cura-
uit a languoribus, & plagis, & spiritibus ma
22 lis, & cæcis multis donauit visum.) * Et re-
spondens, dixit illis: Euntes renunciate Ioan
‖ Isa. 35. b. 5 D ni quæ audistis, & vidistis: ‖ Quia cæci vidẽt,
claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi
audiunt, mortui resurgunt, pauperes euan-
23 gelizantur: * & beatus est quicumque non
24 fuerit scandalizatus in me. * Et cum discef-
fissent nuncij Ioannis, cœpit de Ioanne dice-
re ad turbas: Quid existis in desertum vide-
25 re? arundinem uento agitatam? * Sed quid
existis videre? hominem mollibus vestimen
tis indutũ? Ecce q in veste pretiosa sunt & de
26 licijs, in domibus regum sunt. * Sed quid exi
stis videre? prophetam? Vtique dico vobis,
‖ Mal. 3. a. 1 27 & plusquã Prophetam: * ‖ hic est, de quo
scriptum est: Ecce meum ante faciem tuam,
Mat. 11. b. 10 28 qui præparabit viam tuam ante te. * Dico
enim vobis. Maior inter natos mulierem pro
Mar. 1. a. 2 pheta Ioanne Baptista nemo est; qui autem
29 minor est in regno Dei maior est illo. * Et
E omnis populus audiens & publicani, iustifi
cauerunt Deum, baptizati baptismo Ioan-
30 nis. * Pharisæi autem, & legis periti consi-
lium Dei spreuerunt in semetipsos, non ba-
‖ Mat. 11. b. 16 31 ptizati ab eo. * Ait autem Dominus. ‖ Cui
ergo similes dicã homines generationis hu
32 ius? & cui similes sunt? * Similes sunt pue-
ris sedentibus in foro, & loquentibus adinui
cem, & dicentibus: Cantauimus vobis tibijs,
& non saltastis: lamentauimus, & non plora
33 stis. * ‖ Venit. n. Ioannes Baptista, neq. man ‖ Mat. 3. 4
ducans panem, neque bibens uinum, & di-
34 citis: Dæmonium habet. * Venit Filius ho- Mar. 1. a. 6
minis manducans, & bibens, & dicitis: Ec-
ce homo deuorator, & bibens uinum,
amicus publicanorum, & peccatorum.
35 * Et iustificata est sapientia ab omnibus fi-
36 lijs suis. * Rogabat autem illum quidam de
F Pharisæis, ut manducaret cum illo. Et ingres
37 sus domum Pharisæi discubuit. * ‖ Et ecce ‖ Matt. 26. a. 7

Mar. 14. a. 3

Io. 12. a. 3

mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, ut co-
gnouit quòd accubuisset in domo Pharisæi,
38 attulit alabastrum vnguenti: * & stans retro
secus pedes eius, lacrymis cœpit rigare pe-
des eius, & capillis capitis sui tergebat,
& osculabatur pedes eius, & vnguento vn-
39 gebat. * Videns autem Pharisæus, qui voca-
uerat eum, ait intra se dicens: Hic si esset pro
pheta, sciret vtique, quæ, & qualis est mulier,
40 quæ tangit eum: quia peccatrix est. * Et re-
spondens Iesus, dixit ad illum: Simon, ha-
beo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister,
41 dic. * Duo debitores erant cuidam fænera-
tori: vnus debebat denarios quingentos, &
42 alius quinquaginta. * Non habentibus il-
lis vnde redderent, donauit utrisque. Quis
43 ergo eum plus diligit? * Respondens Si-
G mon dixit: Aestimo quia is, cui plus dona
44 uit. At ille dixit ei: Recte iudicasti. * Et
conuersus ad mulierem, dixit Simoni: Vides
hanc mulierem? Intraui in domum tuam,
aquam pedibus meis non dedisti: hæc au-
tem lacrymis rigauit pedes meos, & capillis
45 suis tersit. Osculum mihi non dedisti: hæc
autem ex quo intrauit, non cessauit oscu-
46 lari pedes meos. * Oleo caput meum non
vnxisti: hæc autem vnguento unxit pedes

47 meos. * Propter quod dico tibi: Remittun-
tur ei peccata multa, quoniam dilexit mul-
tum. Cui autem minus dimittitur, minus
‖ Mat.9.a. 48 diligit.* Dixit autem ad illam: ‖ Remittun
2 49 tur tibi peccata. * Et cœperunt qui ſimul ac
cumbebant, dicere intra ſe: Quis eſt hic, qui
50 etiam peccata dimittit? * Dixit autem ad
mulierem: Fides tua te ſaluam fecit: uade
in pace.

CAP. VIII.

1 ET factum eſt deinceps, & ipſe iter facie-
A bat per ciuitates, & caſtella prædicans,
& euangelizans regnum Dei: & duodecim
2 cum illo, * & mulieres aliquæ, quæ erant cu
ratæ a ſpiritibus malignis, & infirmitati-
‖ Mar.16. bus: ‖ Maria, quæ vocatur Magdalene, de qua
c.9 3 ſeptem dæmonia exierant, * & Ioanna
vxor Chuſæ procuratoris Herodis, & Suſan-
na, & aliæ multæ, quæ miniſtrabant ei de fa-
4 cultatibus ſuis.* Cum autem turba plurima
conuenirent, & de ciuitatibus properarent

‖ Matt.13. a.3 5 ad eum, dixit per ſimilitudinem: * ‖ Exijt
Mar.4.a.2 qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum: & dum
ſeminat, aliud cecidit ſecus viam, & con-
culcatum eſt, & volucres cæli comederunt
6 illud. * Et aliud cecidit ſupra petram: &
natum aruit, quia non habebat humorem.
7 * Et aliud cecidit inter ſpinas, & ſimul exor-
‖ Iſa.6.c.9 8 tæ ſpinæ ſuffocauerunt illud. * Et aliud ce-
M:r.13.b. cidit in terram bonam: & ortum fecit fru
14 9 ctum centuplum. * Hæc dicens clamabat:
Mar. 4. b. 10 Qui habet aures audiendi, audiat.* Interro
12 B gabant autem eum diſcipuli eius, quæ eſſet
Io. 12.f.40 11 hæc parabola. * Quibus ipſe dixit: Vobis
A: 28. f. datum eſt noſſe myſterium regni Dei, cete-
26 ris autem in parabolis: ‖ vt videntes non vi
Ro.11.b.8 12 deant, & audientes non intelligant.* Eſt au

12 tem hæc parabola: Semen eſt verbum Dei.* Qui
autem ſecus viam, hi ſunt qui audiunt: deinde
uenit diabolus, & tollit verbum de corde
13 eorum, ne credentes ſalui fiant. * Nam qui
ſupra petram: qui cum audierunt, cum gau-
dio ſuſcipiunt verbum: & hi radices non ha-
bent: qui ad tempus credunt, & in tempore
14 tentationis recedūt.* Quod autem in ſpinas
cecidit: hi ſunt, qui audierunt, & a ſolicitu-
dinibus, & diuitijs, & voluptatibus vitæ eun-
tes, ſuffocantur, & non referunt fructum.
15 * Quod autem in bonam terram: hi ſunt, qui
in corde bono & optimo audientes verbum
retinent, & fructum afferunt in patien-
16 tia. * ‖ Nemo autem lucernam accenden-
dens, operit eam vaſe, aut ſubtus lectum po
nit: ſed ſupra candelabrum ponit, ut intran- ‖ Mat.5.b.
17 te videant lumen. * ‖ Non eſt enim occul- 15
tum, quod non manifeſtetur: nec abſcondi- Mar. 4.c.
tum, quod non cognoſcatur, & in palam ve 21
18 niat. * ‖ Videte ergo quomodo audiatis? ‖ Mat. 10.
Qui enim habet, dabitur illi: & quicumque c.26
non habet, etiam quod putat ſe habere, Mar. 4. c.
19 auferetur ab illo. * ‖ Venerunt autem ad il- 22
lum mater, & fratres eius, & non poterant ‖ Mat.13.
20 adire eum præ turba. * Et nunciatum eſt il- b.12.& 25
li: Mater tua, & fratres tui ſtant foris, volen c.29
21 tes te videre. * Qui reſpondens, dixit ad Mat.12.d.
eos: Mater mea, & fratres mei hi ſunt, qui 46
22 verbum Dei audiunt, & faciunt. * ‖ Factum Mar. 3. d.
eſt autem in una dierum: & ipſe aſcendit in 31
nauiculam, & diſcipuli eius, & ait ad illos: ‖ Mat.8.d.
Transfretemus trans ſtagnum. Et aſcende- 23
23 runt.* Et nauigantibus illis, obdormiuit, & Mar. 4. d.
36

deſcendit procella venti in ſtagnum, & com
24 plebantur, & periclitabantur. * Accedentes
autem ſuſcitauerunt eū, dicentes: Præceptor,
perimus. At ille ſurgens, increpauit ventum,
& tempeſtatem aquæ, & ceſſauit: & facta eſt

tranquil-

25 tranquillitas.* Dixit autem illis: Vbi est fi-
D des vestra? Qui timentes, mirati sunt ad
inuicem, dicentes: Quis putas hic est, quia
& ventis, & mari imperat, & obediunt
26 ei? * Et nauigauerunt ad regionem Ge-
rasenorum, quæ est contra Galilæam.

27 * Et cum egressus esset ad terram, occurrit
illi vir quidam, qui habebat dæmonium
iam temporibus multis, & vestimento non
induebatur, neque in domo manebat, sed
28 in monumentis. * Is, ut uidit Iesum, pro-
cidit ante illum: & exclamans voce magna,
dixit: Quid mihi, & tibi est Iesu Fili Dei
29 Altissimi? obsecro te, ne me torqueas.* Præ-
cipiebat enim spiritui immundo ut exiret
ab homine. Multis enim temporibus arri-
piebat illum, & vinciebatur catenis, & com-
pedibus custoditus, & ruptis vinculis ageba-
30 tur a dæmonio in deserta. * Interrogauit au-
tem illum Iesus, dicens: Quod tibi nomen
est? At ille dixit: Legio: quia intrauerant
31 dæmonia multa in eum. * Et rogabant il-
lum ne imperaret illis vt in abyssum irent.
32 * Erat autem ibi grex porcorum multorum
E pascentium in monte: & rogabant eum,
ut permitteret eis in illos ingredi. Et per-
33 misit illis. * Exierunt ergo dæmonia ab ho-
mine, & intrauerunt in porcos: & impetu
abijt grex per præceps in stagnum, & suffo-
34 catus est. * Quod ut viderunt factum qui pa-
scebant, fugerunt, & nunciauerunt in ci-
35 uitatem, & in villas. * Exierunt autem vi-
dere quod factum est, & venerunt ad Iesum
& inuenerunt hominem sedentem, a quo
dæmonia exierant, vestitum, ac sana men-
36 te ad pedes eius; & timuerunt. * Nunciaue-
runt autem illis & qui viderant, quomodo
37 sanus factus esset a legione: * & rogauerunt
illum omnis multitudo regionis Geraseno-
rum vt discederet ab ipsis: quia magno ti-
more tenebantur. Ipse autem ascendens na-
38 uim, reuersus est. * Et rogabat illum vir, a
quo dæmonia exierant, ut cum eo esset. Dimi-
39 sit autem eum Iesus, dicens:* Redi in domũ
tuam, & narra quanta tibi fecit Deus. Et
abijt per vniuersam ciuitatem, prædicans
40 quanta illi fecisset Iesus.* Factum est autem
cum redijsset Iesus, excepit illum turba.

41 erant enim omnes expectantes eum. * ‖ Et ‖ Mat.9.c.18
F ecce venit vir, cui nomen Iairus, & ipse prin-
ceps synagogæ erat: & cecidit ad pedes Ie- Mar.5.b.22
su, rogans eum ut intraret in domum eius,
42 * quia unica filia erat ei fere annorum duo-
decim, & hæc moriebatur. Et contigit,
43 dum iret, a turbis comprimebatur.* Et mu-
lier quædam erat in fluxu sanguinis ab annis
duodecim, quæ in medicos erogauerat omnẽ
substantiam suam, nec ab ullo potuit cura-
44 ri:* accessit retro, & tetigit fimbriam vesti-
menti eius: & confestim stetit fluxus sangui-
45 nis eius. * Et ait Iesus: Quis est, qui me te-
tigit? Negantibus autem omnibus, dixit Pe-
trus, & qui cum illo erant: Præceptor, turbæ
te comprimunt, & affligunt, & dicis: Quis
46 me tetigit? * Et dixit Iesus: Tetigit me ali-
quis, nam ego noui virtutem de me exijs-
47 se. * Videns autem mulier, quia non latuit,
tremens uenit, & procidit ante pedes eius:
G & ob quam causam tetigerit eum, indicauit
coram omni populo: & quemadmodum
48 confestim sanata sit. * At ipse dixit ei: Filia,
49 fides tua saluam te fecit: vade in pace.* Ad-
huc illo loquente, venit quidam ad princi-
pem synagogæ, dicens ei: Quia mortua
50 est filia tua, noli vexare illum.* Iesus autem
audito hoc verbo, respondit patri puellæ:
51 Noli timere, crede tantum, & salua erit.* Et
cum venisset domum, non permisit intrare

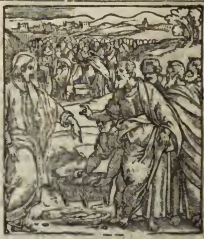

secum quem quam, nisi Petrum, & Iacobũ,
& Ioannem, & patrem, & matrem puellæ.
52 * Flebant autem omnes, & plangebant il-
lam. At ille dixit: Nolite flere, non est mor-
53 tua puella, sed dormit. * Et deridebant eũ,
54 scientes quòd mortua esset. * Ipse autem te-
nens manum eius clamauit, dicens: Puella,
55 surge. * Et reuersus est spiritus eius, & sur-
rexit continuo. Et iussit illi dari manduca-
56 re. * Et stupuerunt parentes eius, quibus prę
cepit ne alicui dicerent quod factum erat.

CAP. IX.

1 A CONuocatis autem duodecim Apostolis, Mat.10.a.1
dedit illis uirtutem, & potestatem super Marc.3.c.
omnia dæmonia, & vt languores curarent. 13
2 * Et misit illos prædicare regnum Dei, &
3 sanare infirmos. * Et ait ad illos: Nihil Matt.10.
tuleritis in via, neque uirgam, neque peram, a.9
neque panem, neque pecuniam, neque duas Mar 6.a.8
4 tunicas habeatis. * Et in quacumque domũ
intraueritis, ibi manete, & inde ne exeatis.
5 * Et quicumque non receperint vos: exe Act. 13.
untes de ciuitate illa, etiam puluerem pedũ g.51
vestrorum excutite in testimonium supra il
6 los. * Egressi autem circuibant per castella
7 euangelizantes, & curantes ubique. * Au- Mat.14.
diuit autem Herodes tetrarcha omnia, quæ a.1
fiebant ab eo, & hæsitabat eo quòd diceretur Mar. 6.d.
8 * a quibusdã: Quia Ioannes surrexit a mor- 14
tuis: a quibusdam uero: Quia Elias appa-
ruit: ab alijs autem: Quia propheta unus
9 de antiquis surrexit. * Et ait Herodes: Ioan-
nem ego decollaui: Quis est autem iste, de
quo ego talia audio? Et quærebat uidere
10 eum. * Et reuersi Apostoli, narrauerunt illi
quæcumque fecerunt: & assumptis illis se-
cessit seorsum in locum desertum, qui est Be
11 thesaidæ. * Quod cum cognouissent turbæ,
secutæ sunt illum: & excepit eos, & loque-
batur illis de regno Dei, & eos, qui cura in-
12 digebant, sanabat. * Dies autem cęperat de-
B clinare. Et accedentes duodecim dixerunt

illi: Dimitte turbas, ut euntes in castella, Mat.14.
villasque quæ circa sunt, diuertant, & inue- b.15
niant escas: quia hic in loco deserto sumus. Mar. 6.d.
13 * Ait autem ad illos: Vos date illis mandu- 36
care. At illi dixerunt: Non sunt nobis plus Io.6.a.9
quàm quinque panes, & duo pisces, nisi for-
te nos emamus, & eamus in omnẽ hanc tur-
14 bam escas. * Erant autem fere uiri quinque
millia. Ait autem ad discipulos suos: Facite
illos discumbere per conuiuia quinquage-
15 nos. * Et ita fecerunt. Et discũbere fecerunt
16 omnes. * Acceptis autem quinque panibus

& duo-

o duobus piscibus, respexit in cælum, & be-
nedixit illis: & fregit, & distribuit discipulis
17 suis, ut ponerent ante turbas. * Et mandu-
cauerunt omnes, & saturati sunt. Et subla-
tum est quod superfuit illis, fragmentorum
‖ Mat.16. b.13 Marc.8. c.27
18 cophini duodecim. * ‖ Et factum est cum
solus esset orans, erant cum illo & discipuli:
& interrogauit illos, dicens: Quem me dicūt
19 esse turbæ? * At illi responderunt, & dixe-
runt: Ioannem Baptistam, alij autem Eliam
alij uero quia vnus Propheta de prioribus
20 surrexit.* Dixit autem illis. Vos autem quē
me esse dicitis? Respondens Simon Petrus
21 dixit: Christum Dei. * At ille increpans il-
22 los, præcepit ne cui dicerent hoc, * dicens:
‖ Mat.17. d.23 Mar.8.c.31
‖Quia oportet filium hominis multa pati, &
reprobari a senioribus, & principibus sacer-
dotum, & Scribis, & occidi, & tertia die
23 resurgere. * ‖ Dicebat autem ad omnes: Si
‖ Mat.10. d.38.& 16 d.24 ‖ Mar 8. d 34 Inf.14.f.& 17.g.33 Ioan. 12. d.25
C quis vult post me uenire, abneget semeti
psum, & tollat crucem suam quotidie, & se-
24 quatur me. * Qui.n. voluerit animam suā
saluam facere, perdet illam: nam qui per-
diderit animam suam propter me saluam fa
25 ciet illam. * quid enim proficit homo, si lu-
cretur vniuersum mundum, se autem ipsum
26 perdat, & detrimentum sui faciat? * ‖ Nam
‖ Mat.10. d.33 Mar. 8. d. 38 2. Tim. 2. b.12
qui me erubuerit, & meos sermones: hunc
Filius hominis erubescet cum uenerit in ma
iestate sua, & Patris, & sanctorum Angelo-
27 rum. * ‖ Dico autem uobis vere: sunt aliqui
‖ Mat.16. d.28 Mar.9.a.1
hic stantes, qui non gustabunt mortē donec
28 uideant regnum Dei. * ‖ Factum est autem

post hæc uerba fere dies octo, & assumpsit
‖ Mat.17. a.1. Mar.9.a.2
Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & ascen
29 dit in montem vt oraret.* Et facta est, dum
oraret, species uultus eius altera: & vestitus
30 eius albus & refulgens.* Et ecce duo viri lo-
quebantur cum illo. Erant autem Moyses,
31 & Elias,*visi in maiestate:& dicebant exces-
sum eius, quem completurus erat in Ieru-
32 salem.* Petrus uero, & qui cum illo erant,
grauati erant somno. Et euigilantes uiderunt
maiestatem eius, & duos uiros, qui stabant
33 cum illo. * Et factum est cum discederent
ab illo, ait Petrus ad Iesum: Præceptor, bo-
num est nos hic esse: & faciamus tria taber-
nacula, unū Tibi, & vnū Moysi, & unū Eliæ:
34 nesciens quid diceret. * Hæc aūt illo loquē-
te, facta est nubes, & obumbrauit eos: & ti-
34 muerunt, intrantibus illis in nubem. * Et
E uox facta est de nube, dicens: ‖ Hic est Fi- ‖ 2. Pet.1.
36 lius meus dilectus, ipsum audite:* Et dum c.17
fieret uox, inuentus est Iesus solus. Et ipsi ‖ Mat.17.
tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus b.14
37 quidquam ex his, quæ viderant.* ‖ Factum
est autem in sequenti die, descendentibus il-
lis de monte, occurrit illis turba multa. Mar.9.c17

38 * Et ecce uir de turba exclamauit, dicens
Magister, obsecro te, respice in filium meū
39 quia unicus est mihi:* & ecce spiritus appre-
hendit eum, & subito clamat, & elidit, &
dissipat eū cum spuma, & vix discedit dila
40 nians eum: * & rogaui discipulos tuos ut
41 eijcerent illum, & non potuerunt. * Respon
dens autem Iesus, dixit: O generatio infide-
lis, & peruersa, usquequo ero apud uos, &
42 patiar uos? Adduc huc filium tuum. * Et
cum accederet, elisit illum dæmonium, &
43 dissipauit. * Et increpauit Iesus spiritum
immundum, & sanauit puerum, & reddidit
44 illum patri eius. * Stupebant autem omnes
in magnitudine Dei: omnibusque miranti-
bus in omnibus, quæ faciebat, dixit ad disci-
F pulos suos: Ponite uos in cordibus uestris
sermones istos: Filius enim hominis futu
rum est ut tradatur in manus hominum.
45 * At illi ignorabant verbum istud, & erat

velatum

uelatum ante eos vt non sentirent illud :
& timebant eum interrogare de hoc uerbo.
46 * ‖ Intrauit autem cogitatio in eos, quis eo-
47 rum maior esset. * At Iesus videns cogita-

tatinnes cordis illorum, apprehendit puerũ,
48 & statuit illum secus se, * & ait illis : Qui
cumque susceperit puerum istum in nomi-
ne meo, me recipit : & quicumque me re-
ceperit : recipit eum, qui me misit. Nam
qui minor est inter vos omnes hic maior
49 est. * Respondens autem Ioannes dixit :
Præceptor, vidimus quendam in nomi-
ne tuo eijcientem dæmonia, & prohibui-
mus eum, quia non sequitur nobis-
50 cum. * Et ait ad illum Iesus Nolite pro-
hibere: qui enim non est aduersum vos,
51 pro uobis est. * Factum est autem dum
complerentur dies assumptionis eius, & ip-
se faciem suam firmauit ut iret in Ierusalẽ.
52 * Et misit nuncios ante conspectu suum : &
euntes intrauerunt in ciuitatem Samarita
53 norum ut pararent illi. * Et non receperunt
eum, quia facies eius euntis in Ierusalem.
54 * Cum uidissent autem discipuli eius Iaco
G bus, & Ioannes, dixerunt : Domine, uis
dicimus ut ignis descendat de cælo, & con-
55 sumat illos? * Et conuersus increpauit il-
los, dicens: Nescitis cuius spiritus estis.
56 * ‖ Filius hominis non uenit animas per-
dere, sed saluare. Et abierunt in aliud ca-
57 stellum. * Factum est autem : ambulanti-
bus illis in uia, dixit quidam ad illum : Se-
58 quar te quocumque ieris. * Dixit illi Iesus :
Vulpes foueas habent, & uolucres cæli ni-
dos : Filius autem hominis non habet ubi
59 caput reclinet. * Ait autem ad alterum: Se-
quere me. ille autem dixit: Domine per-
mittet mihi primum ire, & sepelire patrem
60 meum. * Dixitq. ei Iesus: Sine ut mor-
tui sepeliant mortuos suos : tu autem vade,
61 & annuncia regnũ Dei. * Et ait alter : Se-
quar te Domine, sed permitte mihi primũ
62 renunciare his, quæ domi sunt. * Ait ad
illum Iesus: Nemo mittens manum suam
ad aratrum, & respiciens retro, aptus est re-
gno Dei.

CAP. X.

1 POst hæc autem designauit Dominus &
A alios septuaginta duos. & misit illos
binos ante faciem suam in omnem ciuita-
tem, & locum, quò erat ipse venturus.
2 * Et dicebat illis : ‖ Messis quidem multa, ‖ Mat.9.d.37
operarij autem pauci. Rogate ergo domi-
num messis ut mittat operarios in messem
3 suã. * Ite : ‖ ecce ego mitto uos sicut agnos ‖ Mat.10.a.10
4 inter lupos. * ‖ Nolite portare sacculum, ne
que peram, neque calceamenta, ‖ & ne- ‖ Mar.6.a.8
minem per uiam salutaueritis. * In quam-
5 cumque domum intraueritis, primum ‖ 4.Reg.4.e.29
6 dicite : pax huic domui : * & si ibi fuerit fi-
lius pacis, requiescet super illum pax ue-
7 stra : sin autem ad uos reuertetur. * In ea-
dem autem domo manete, edentes, & bi-
B bentes quæ apud illos sunt: ‖ dignus est enim ‖ Mat.10.a.10
operarius mercede sua. Nolite transire de Deut.24.c.14
8 domo in domum. * Et in quacumque ci- 1.Tim.5.c.18
uitatem intraueritis, & susceperint vos, mã-
9 ducate quæ apponuntur uobis : * & curate
infirmos, qui in illa sunt, & dicite illis: Ap-
10 propinquauit in vos regnum Dei. * In quã
cumque autem ciuitatem intraueritis, &
nõ susceperint uos, exeuntes in plateas eius,
11 dicite. * ‖ Etiam puluerem, qui adhæsit no- ‖ Act.13.g.51
bis de ciuitate uestra, extergimus in uos :
tamen hoc scitote, quia appropinquauit re-
12 gnum Dei. * Dico uobis, quia Sodomis

in die illa remissius erit, quàm illi ciuitati
| Mat. 11 c. 26 3 * | Væ tibi Corozain, uæ tibi Bethsaida
C quia si in Tyro, & Sidone factę fuissent vir
tutes, quæ factę sunt in vobis, olim in cilicio,
4 & cinere sedētes pęniterent.* Verumtamen
Tyro, & Sidoni remissius erit in iudicio, quā
15 uobis. * Et tu Capharnaū vsq. ad cælū exal
| Mat. 10. d. 40 16 tata, usq. ad infernū demergeris.* | Qui uos
audit, me audit: & qui uos spernit, me spe
Ioā. 13. c. 20 rint Qui aūt me spernit, spernit eū, qui mi
7 sit me. * Reuersi sunt autem septuaginta
duo cum gaudio, dicentes: Domine,
etiam dæmonia subijciuntur nobis in no-
18 mine tuo. * Et ait illis: Videbam satanam
19 sicut fulgur de cælo cadentem. * Ecce de-
di vobis potestatem calcandi supra serpen-
D tes, & scorpiones, & supra omnem uirtu-
20 tem inimici: & nihil vobis nocebit. * Ve-
rumtamen in hoc nolite gaudere quia spi
ritus uobis subijciuntur: gaudete autem,
quòd nomina vestra scripta sunt in cælis.
| Mat. 11. d. 25 21 * | In ipsa hora exultauit Spiritu sancto,
& dixit: Confiteor tibi pater, Domine cæli
& terræ, quòd abscondisti hęc a sapientibus,
& prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Etiā
22 Pater: quoniam sic placuit ante te. * Om-
nia mihi tradita sunt a Patre meo. Et ne-
mo scit quis sit Filius, nisi Pater: & quis sit
Pater, nisi Filius, & cui uoluerit Filius re-
23 uelare. * Et conuersus ad discipulos suos,
| Mat. 13. b. 16 E dixit: | Beati oculi, qui vident quæ uos ui
24 detis. * Dico enim vobis, quòd multi pro
phetæ, & reges voluerunt videre quæ vos vi
detis, & non viderunt: & audire quæ audi-
| Mat. 22 d. 35 25 tis, & non audierunt. * | Et ecce quidā Le-
gisperitus surrexit tentans illum, & di-
Mar. 12. c. 28 cens: Magister, quid faciendo uitam æter-
26 nam possidebo? * At ille dixit ad eum: In
27 lege quid scriptum est? quomodo legis?* Il-
le respondens dixit: | Diliges Dñm Deū tuū
| Deut. 6. a. 6 ex toto corde tuo; & ex tota anima tua, &
ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente
28 tua. & proximū tuum sicut teipsum. * Di-
xitq. illi: Recte respondisti: hoc fac, & viues.
29 * Ille autem volens iustificare se ipsum, di-
xit ad Iesum: Et quis est meus proximus?
30 * Suscipiens autem Iesus, dixit. Homo qui
dam descendebat ab Ierusalem in Iericho,
& incidit in latrones, qui etiam despolia-
uerunt eū: & plagis impositis abierunt se
31 misiuo relicto.* Accidit autem ut sacerdos
F quidā descenderet eadē uia: & uiso illo præ
32 teriuit. * Similiter & Leuita, cum esset se-
33 cus locum, & uideret eum, pertransijt.* Sa-
maritanus autē quidam iter faciens venit se
cus eum: & videns eum, misericordia motus
34 est. * Et appropians alligauit vulnera eius,
infundens oleum, & vinum: & imponens il
lum in iumētū suum, duxit in stabulum. &
35 curā eius egit. * Et altera die protulit duos
denarios, & dedit stabulario, & ait: Cu-

ram illius habē: & quodcumque super ero
36 gaueris, ego cum rediero reddā tibi. * Quis
G horum trium videtur tibi proximus fuisse
37 illi, qui incidit in latrones? * At ille dixit:
Qui fecit misericordiam in illum. Et ait il-
38 li Iesus: Vade, & tu fac similiter. * Factum
est autem, dum irent, & ipse intrauit in
quoddam castellum: & mulier quędam
Martha nomine, excepit illum in domum
39 suam, * & huic erat soror nomine Maria,
quæ etiam sedens secus pedes Domini, audie
40 bat uerbum illius. * Martha autem satage-
bat circa frequens ministerium: quæ stetit,
& ait: Domine, non est tibi curæ quòd so-
ror mea reliquit me solam ministrare? dic
41 ergo illi, vt me adiuuet. * Et respondens
dixit illi Dominus: Martha, Martha, soli-
42 cita es, & turbaris erga plurima. * Porro
vnum est necessarium. Maria optimam par
tem elegit, quę non auferetur ab ea.

CAP. XI.

1 ET factum est: cum esset in quodā loco
A orans, ut cessauit, dixit unus ex disci-
pulis eius ad eum: Domine doce nos orare,
2 sicut docuit & Ioannes discipulos suos.* Et
ait illis: Cum oratis, dicite: | Pater, san- | Matt. 6. b. 9
ctificetur nomen tuū. Adueniat regnū tuū.
3 * Panem nostrum quotidianum da nobis ho-
4 die.* Et dimitte nobis peccata nostra, siqui-
dem & ipsi dimittimus omni debenti no-
bis. Et ne nos inducas in tentationem.
5 * Et ait ad illos: Quis vestrum habebit ami-
cum, & ibit ad illū media nocte, & dicet illi:
6 Amice, cōmoda mihi tres panes,* quoniam
amicus meus uenit de uia ad me, & non ha-
7 beo quod ponam ante illum, * & ille dein-
tus respondēs dicat: Noli mihi molestus esse
iam ostium clausum est, & pueri mei me-
cum sunt in cubili, non possum surgere,

& da-

8 & dare tibi. * Et si ille perseuerauerit pul-
B sans: dico uobis, etsi non dabit illi surgens
eo quòd amicus eius sit, propter improbita-
tem tamen eius surget, & dabit illi quot-
9 quot habet necessarios. * ‖ Et ego dico uo- ‖ Mat.7.a. 7. & 21.c. 22
bis: Petite, & dabitur uobis: quærite, & in-
10 uenietis: pulsate, & aperietur uobis. * Om- Mar.11.c. 24
nis enim, qui petit, accipit: & qui quærit,
11 inuenit: & pulsanti aperietur. * ‖ Quis au- Io.14.b.13 Iac.1.a.5
tem ex uobis patrem petit panem, numquid Mat.7.b 9
lapidem dabit illi? Aut piscem: numquid
12 pro pisce serpentem dabit illi? * Aut si pe- ‖ Matt. 9. d.32.& 12 b.22
tierit ouum: numquid porriget illi scorpio-
13 nem? * Si ergo uos cum sitis mali, nostis Marc. 3.c. 22
bona data dare filijs uestris: quanto magis
Pater uester de cælo dabit spiritum bonum

14 petentibus se? * ‖ Et erat eijciens dæmoniũ,
& illud erat mutum. Et cum eiecisset dæ-
moniũ, locutus est mutus, & admiratæ sunt
15 turbæ. * Quidam autem ex eis dixerunt: In
Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dę-
16 monia. * Et alij tentantes, signum de cælo
17 quærebant ab eo. * Ipse autem ut uidit co-
gitationes eorum, dixit eis: Omne regnũ
in seipsum diuisum desolabitur, & domus
18 supra domum cadet. * Si autem & Satanas
in seipsum diuisus est, quomodo stabit re-
gnum eius? quia dicitis in Beelzebub me
19 eijcere dæmonia. * Si autem ego in Beelze-
C bub eijcio dæmonia: filij uestri in quo eij-
20 ciunt? Ideo ipsi iudices uestri erunt. * Por-
ro si in digito Dei eiicio dæmonia: profectò
21 peruenit in uos regnum Dei. * Cum fortis
armatus custodit atrium suum, in pace sunt
22 ea, quæ possidet. * Si autem fortior eo su-
perueniens vicerit eum, uniuersa arma eius
auferet, in quibus confidebat, & spolia eius
23 distribuet. * Qui non est mecum, contra me
est: & qui non colligit mecum, dispergit.
24 * Cum immundus spiritus exierit de homi-
ne, & ambulat per loca inaquosa quærens re-
quiem: & non inueniens dicit: Reuertar in
25 domum meam unde exiui. * Et cum uene-
rit, inuenit eam scopis mundatam, & ornatã.
26 * Tunc uadit, & assumit septem alios spiri-
tus secum, nequiores se, & ingressi habitant
ibi. Et fiunt nouissima hominis illius peiora
27 prioribus. * Factum est autem, cum hæc di-
D ceret: extollens uocem quædam mulier de
turba dixit illi: Beatus venter, qui te porta-
28 uit, & vbera, quæ suxisti. * At illi dixit: Qui-
nimmo beati, qui audiunt verbum Dei, &
29 custodiunt illud. * Turbis autem concurrẽ-
tibus cępit dicere: ‖ Generatio hæc, genera- ‖ Mat.12. c.39
tio nequam est: signum quærit, & signum
non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ.
30 * ‖ Nam sicut fuit Ionas signum Niniuitis: ‖ Ion.2.a. 2
ita erit & Filius hominis generationi isti.
31 * ‖ Regina Austri surget in iudicio cum vi- ‖ 3.Reg.10 a.1
ris generationis huius, & condemnabit illos:
quia venit a finibus terræ audire sapientiam 2.Par.9.a. 1
Salomonis: & ecce plus quàm Salomon hic.
32 * Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum ge-
neratione hac, & condemnabunt illam: ‖ ‖ Ion.3.b. 5
quia pœnitentiam egerunt ad prædicationẽ
33 Ionæ, & ecce plus quàm Ionas hic. * ‖ Ne- ‖ Mat.5.b. 15
mo lucernam accendit, & in abscondito po-
nit, neque sub modio: sed supra candelabrũ, Marc.4.c. 21
34 vt qui ingrediuntur, lumen uideant. * ‖ Lu-
cerna corporis tui, est oculus tuus. Si oculus ‖ Mat.6.c. 22
tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lu-
cidum erit: si autem nequam fuerit, etiam
35 corpus tuum tenebrosum erit. * Vide ergo
36 ne lumen, quod in te est, tenebræ sint. * Si er-
go corpus tuum totum lucidum fuerit, non
habens aliquam partem tenebrarum, erit lu-
cidum totum, & sicut lucerna fulgoris illu-
37 minabit te. * Et cum loqueretur, rogauit il-

lum qui-

lum quidam Pharisæus vt prāderet apud se.
38 Et ingressus recubuit. * Pharisæus autem
cœpit intra se reputans dicere, quare non
39 baptizatus esset ante prandium. * Et ait
Mat.23.c.25 Dominus ad illum: | Nunc uos Pharisæi
quod deforis est calicis, & catini, mundatis:
quod autem intus est uestrum, plenum est
40 rapina, & iniquitate. * Stulti nonne qui fe-
cit quod deforis est, etiam id, quod deintus
41 est, fecit? * Verumtamen quod superest
F date eleemosynam: & ecce omnia munda
42 sunt uobis. * Sed uæ vobis Pharisæis, quia
decimatis mentham, & rutam, & omne
olus, & prçteritis iudicium, & charitatē Dei:
hçc autem oportuit facere, & illa non omit-
Infr.20.g.45 43 tere. * | Vç uobis Pharisçis, quia diligitis
primas cathedras in synagogis, & salutatio-
Mar.12.d.38 44 nes in foro. * Væ uobis, quia estis ut monu-
menta, quæ nō apparent, & homines ambu-
Matt.23.a.6 45 lātes supra, nesciunt. * Respondens autē qui-
dā ex Legisperitis, ait illi: Magister hæc di-
46 cēs etiā contumeliā nobis facis. * At ille ait:
| Matt.23.a.4 Et vobis Legisperitis uæ: | quia oneratis ho-
mines oneribus, quç portare non possunt, &
ipsi uno digito vestro non tangitis sarcinas.
47 * Væ uobis, qui ædificatis monumenta Pro-
phetarum: patres autem vestri occiderunt
48 illos. * Profecto testificamini quòd con-
G sentitis operibus patrum uestrorum: quo-
niam ipsi quidem eos occiderunt, uos autē
49 ædificatis eorum sepulchra. * Propterea &
sapiētia Dei dixit: Mittam ad illos Prophe-
tas, & Apostolos, & ex illis occident, & per-
50 sequentur: * ut inquiratur sanguis omniū
Prophetarum, | qui effusus est a constitutio-
51 ne mundi a generatione ista, * | a sangui-
| Gen.4.b.8 ne Abel, usque ad sanguinem Zachariæ, qui
periit inter altare, & ædem. Ita dico uobis,
2.Par.24.f.22 52 requiretur ab hac generatione. * Vç uobis
Legisperitis, quia tulistis clauem scientiæ,
ipsi non introistis, & eos, qui introibant, pro-
53 hibuistis. * Cum autem hæc ad illos dice-
ret, cœperunt Pharisæi, & Legisperiti graui-
ter insistere, & os eius opprimere de multis,
54 * insidiantes ei, & quærentes aliquid capere
de ore eius, vt accusarent eum.

CAP. XII.

1 MVltis autem turbis circūstantibus, ita
A vt se inuicem conculcarent, cœpit di-
cere ad discipulos suos: | Attendite a fermē-
| Mat.16.a.6 Marc.8.b.15 2 to Pharisæorum, quod est hypocrisis. * Ni-
hil autem opertum est, quod non reueletur:
Neque absconditum, quod non sciatur.
Mat.10.c.26 3 * Quoniam quæ in tenebris dixistis, in lu-
mine dicentur: & quod in aurē locuti estis in
Marc.4.c.22 4 cubiculis, prçdicabitur in tectis. * Dico autē
uobis amicis meis: Ne terreamini ab his, qui
occidunt corpus, & post hçc non habēt am-
5 plius quid faciant. * Ostendam autem uo-

bis quem timeatis: timete eum, qui, post-
quam occiderit, habet potestatem mittere
6 in gehēnā: ita dico uobis, hunc timete. * Nō-
ne quinque passeres veneunt dipondio, &
vnus ex illis non est in obliuione corā Deo?
7 * Sed & capilli capitis vestri omnes numera-
ti sunt. Nolite ergo timere: multis passe-
8 ribus pluris estis uos: * | Dico autem uobis: | Mat.10.d.32
Omnis, quicumque confessus fuerit me corā
hominibus, & Filius hominis cōfitebitur il- Marc.8.d.38
9 lum coram Angelis Dei: * qui autē negaue-
rit me corā hominibus, negabitur coram 1.Tim.2.b.12
10 Angelis Dei. * | Et omnis, qui dicit verbum
in Filium hominis, remittetur illi: ei autē, | Mat.12.c.33
qui in Spiritū sanctū blasphemauerit, non
11 remittetur. * Cū autē inducent uos in syna- Marc.3.b.18
gogas, & ad magistratus, & potestates, no-
lite soliciti esse qualiter, aut quid respōdea-
12 tis, aut quid dicatis. * Spiritus enim sanctus
docebit vos in ipsa hora quid oporteat uos
13 dicere. * Ait autem ei quidam de turba:
Magister, dic fratri meo vt diuidat mecum
14 hereditatem. * At ille dixit illi: Homo, quis
me constituit iudicem, aut diuisorem super
15 uos? * Dixitq. ad illos: Videte, & cauete ab
C omni auaritia: quia non in abundantia cu-
iusquam uita eius est ex his quæ possidet.
16 * Dixit autem similitudinē ad illos, dicens:
| Hominis cuiusdam diuitis vberes fructus | Eccl.11.c.19
17 ager attulit: * & cogitabat intra se dicens:
Quid faciam, quia non habeo quo congregē
18 fructus meos? * Et dixit: Hoc faciam:
Destruā horrea mea, & maiora faciā: & illuc
cōgregabo omnia, quç nata sunt mihi, & bo-
19 na mea, * & dicam animæ meç: Anima, ha-
bes multa bona posita in annos plurimos:
20 requiesce, comede, bibe, epulare. * Dixit au-
tem illi Deus: Stulte, hac nocte animam
tuam repetunt a te: quæ autem parasti, cuius

21 erunt? * Sic est qui sibi thesaurizat, & non
22 est in Deum diues. * Dixitque ad discipulos
suos: Ideo dico uobis : | Nolite soliciti esse
animæ vestræ quid manducetis : neque cor-
23 pori quid induamini. * Anima plus est quã
esca, & corpus plus quàm uestimentum.
24 * Considerate coruos quia non seminant,
neque metunt, quibus non est cellarium, ne-
que horreum, & Deus pascit illos. Quanto
25 magis uos pluris estis illis? * Quis autem
vestrum cogitando potest adijcere ad statu-
D ram suam cubitum vnum? * Si ergo ne-
26 que quod minimum est potestis, quid de ce-
27 teris soliciti estis? * Considerate lilia quo-
modo crescunt : non laborant, neque nent :
dico autem vobis, nec Salomon in omni glo
28 ria sua vestiebatur sicut unum ex istis. * Si
autẽ fœnum, quod hodie est in agro, & cras
in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quan-
29 to magis vos pusillæ fidei? * Et uos nolite
quærere quid manducetis, aut quid bibatis :
30 & nolite in sublime tolli :* hæc enim om-
nia gentes mundi quærunt. Pater autem ve-
31 ster scit quoniam his indigetis. * Verumta-
men quærite primum regnum Dei, & iusti-
tiam eius: & hæc omnia adijcientur vobis.
32 * Nolite timere pusillus grex, quia compla-
33 cuit patri vestro dare uobis regnum. * | Vẽ-
dite quæ possidetis, & date eleemosynam. Fa
cite uobis sacculos, qui non neterascunt, the-
E saurum non deficientem in cælis : quo fur
34 nõ appropriat, neque tinea corrumpit.* Vbi
enim thesaurus vester est, ibi & cor vestrum
35 erit.* Sint lumbi vestri præcincti, & lucer-
36 næ ardentes in manibus uestris, * & uos si-
miles hominibus expectantibus dominum
suum quando reuertatur a nuptijs : vt, cum
uenerit, & pulsauerit, confestim aperiant ei.
37 * Beati serui illi, quos cum uenerit domi-
nus, inuenerit vigilantes : amen dico uobis,
quòd præcinget se, & faciet illos discumbe-
38 re, & transiens ministrabit illis. * Et si vene-
rit in secunda uigilia, & si in tertia vigilia ue
nerit, & ita inuenerit, beati sunt serui illi.
39 * | Hoc autem scitote, quoniam si sciret pa-
terfamilias, qua hora fur ueniret, uigilaret
utique, & nõ sineret, perfodi domum suam.
40 * Et uos estote parati : quia qua hora non
41 putatis, Filius hominis veniet. * Ait autem
F ei Petrus : Domine, ad nos dicis hanc para-
42 bolam : an & ad omnes? * Dixit autem Do
minus : | Quis, putas, est fidelis dispensator,
& prudens, quem constituit Dominus supra
familiam suam, ut det illis in tempore triti-
43 ci mensuram? * Beatus ille seruus, quem cũ
venerit Dominus, inuenerit ita facientem.
44 * Vere dico vobis, quoniam supra omnia,
45 quæ possidet constituet illum. * Quòd si di-
xerit seruus ille in corde suo : Moram facit
dominus meus uenire : & cœperit percutere
seruos, & ancillas, & edere, & bibere, & ine-
46 briari : * veniet dominus serui illius in die,
qua non sperat, & hora, qua nescit, & diuidet
eum, partemque eius cum infidelibus ponet.
47 * Ille autem seruus, qui cognouit uoluntatẽ
domini sui, & non præparauit, & non fecit
secundum uoluntatem eius, vapulabit mul-
48 tis: * qui autem nõ cognouit, & fecit digna
plagis, vapulabit paucis. Omni autem, cui
multum datum est, multum quæretur ab eo:
& cui commendauerunt multum, plus pe-
49 tent ab eo. * Ignem ueni mittere in terram,
50 & quid uolo nisi ut accendatur?* Baptismo
G autem habeo baptizari : & quomodo coar-
51 ctor usquedum perficiatur? * | Putatis quia | Mat.10.
pacem ueni dare in terram? Non, dico uo- d.34
52 bis, sed separationem : * erunt enim ex hoc
quinque in domo una diuisi, tres in duos, &
53 duo in tres * diuidentur : pater in filium, &
filius in patrem suum, mater in filiam, &
filia in matrem, socrus in nurum suam, &
54 nurus in socrum suam. * | Dicebat autem | Mat.16.
& ad turbas : Cum videritis nubem orien- a.2
tem ab occasu, statim dicitis: Nimbus uenit:
55 & ita fit. * & cum austrum flantem, dicitis:
56 Quia æstus erit : & fit. * Hypocritæ faciem
cæli, & terræ nostis probare: hoc autem tem-
57 pus quo modo non probatis? * Quid autem
& a vobis ipsis non iudicatis quod iustum
58 est?* | Cum autem vadis cum aduersario | Matt. 5.
tuo ad principem, in uia da operam liberari d.25
ab illo, ne forte trahat te ad iudicem, & iu-
dex tradat te exactori, & exactor mittat te in
59 carcerem. * Dico tibi, non exies inde, donec
etiam nouissimum minutum reddas.

CAP. XIII.

1 ADerant autem quidam ipso in tempo-
A re, nunciantes illi de Galilæis, quorũ
sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificijs
2 eorum. * Et respondens dixit illis : Putatis
quòd hi Galilæi præ omnibus Galilæis pec-
3 catores fuerint, quia talia passi sunt? * Non
dico uobis: sed nisi pœnitentiam habueritis,
4 omnes similiter peribitis. * Sicut illi decem
& octo, supra quos cecidit turris in Siloe,
& occidit eos : putatis quia & ipsi debitores
fuerint præter omnes homines habitantes in
5 Ierusalem? * Non, dico vobis: sed si pœnitẽ-
tiam non egeritis, omnes similiter peribi-
6 tis. * Dicebat autẽ & hanc similitudinem :
Arborem fici habebat quidam plantatam
in uinea sua, & venit quærens fructum in il-
7 la, & non inuenit. * Dixit autem ad cul-
B torem uineæ: Ecce anni tres sunt ex quo ve-
nio quærens fructum in ficulnea hac, & non
inuenio: succide ergo illam : ut quid etiam
8 terram occupat? * At ille respondens, dicit
illi : Domine dimitte illam & hoc anno, vs-
que dum fodiam circa illam, & mittam
9 stercora : * & siquidem fecerit fructum : sin

autem,

10 autem, in futurum fuccides eam. * Erat au-
tem docens in fynagoga eorum fabbatis.

11 * Et ecce mulier, quæ habebat fpiritum in-
firmitatis annis decem & octo: & erat in-
clinata, nec omnino poterat furfum refpice
12 re. * Quam cum uideret Iefus, uocauit
C eam ad fe, & ait illi: Mulier, dimiffa es ab
13 infirmitate tua. * Et impofuit illi manus,
& confeftim erecta eft, & glorificabat Deū.
14 * Refpondens autem archifynagogus, indi-
gnans quia fabbato curaffet Iefus: dicebat
turbæ: Sex dies funt, in quibus oportet ope-
rari: in his ergo uenite, & curamini, & non
15 in die fabbati. * Refpondens autem ad illū
Dominus dixit: Hypocritæ, unufquifque
ueftrum fabbato non foluit bouem fuum,
aut afinum a præfepio, & ducit adaquare?
16 * Hanc autem filiam Abrahæ, quam alliga-
uit fatanas, ecce decem & octo annis non
oportuit folui a uinculo ifto die fabbati?
17 * Et cum hęc diceret, erubefcebant omnes
D aduerfarij eius: & omnis populus gaude
bat in uniuerfis, quæ gloriofe fiebant ab eo.
Mat.13.d. 31 18 * ‖ Dicebat ergo: Cui fimile eft regnū Dei,
Marc.4.c. 30 19 & cui fimile æftimabo illud? * Simile eft
grano finapis, quod acceptum homo mifit
in hortum fuum, & creuit, & factum eft in
arborem magnam: & uolucres cæli requie-
‖ Mat.13. c.33 20 uerunt in ramis eius. * ‖ Et iterum dixit:
21 Cui fimile æftimabo regnum Dei? * Simile
eft fermento, quod acceptum mulier abfcon
dit in farinæ fata tria, donec fermentaretur
22 totum. * Et ibat per ciuitates, & caftella do
23 cens, & iter faciens in Ierufalem. * Ait autē
E illi quidam: Domine, fi pauci funt, qui fal-
‖ Mat.7.b. 13 24 uantur? Ipfe autem dixit ad illos: * ‖ Con-
tendite intrare per anguftam portam: quia
‖ Mat.25. a.10 multi, dico uobis, quærent intrare, & non
25 poterunt. * ‖ Cum autem intrauerit pater-
familias, & claufertt oftium, incipietis foris
ftare, & pulfare oftium, dicentes: Domine,
aperi nobis: & refpondens dicet uobis: Ne-
26 fcio uos unde fitis: * tunc incipietis dicere:
F ducauimus coram te, & bibimus, & in pla-
27 teis noftris docuifti. * Et dicet uobis: ‖ Ne- ‖ Mat.7.c.
fcio uos unde fitis: ‖ difcedite a me omnes 23. & 25.
28 operarij iniquitatis. * Ibi erit fletus, & ftri- d.41
dor dentium: cum uideritis Abraham, & ‖ Ps.6.c.9
Ifaac, & Iacob, & omnes Prophetas in regno
29 Dei, uos autē expelli foras. * Et uenient ab
Oriente, & Occidente, & Aquilone, & Au-
30 ftro, & accumbent in regno Dei. * ‖ Et ec- ‖ Mat.19.
ce funt nouiffimi qui erunt primi, & funt d.30.& 20.
31 primi qui erunt nouiffimi. * In ipfa die ac- b.16
cefferunt quidam Pharifæorum, dicentes il- Mar.10.d.
li: Exi, & vade hinc: quia Herodes vult te 31
32 occidere. * Et ait illis: Ite, & difcite vulpi
G illi: Ecce eijcio dæmonia, & fanitates per
ficio hodie, & cras, & tertia die confum-
33 mor. * Verumtamen oportet me hodie &
cras & fequenti die ambulare: quia non ca-
34 pit prophetā perire extra Ierufalem. * ‖ Ieru Mat.23.d.
falē, Ierufalē, quæ occidis Prophetas, & lapi- 37
das eos, qui mittuntur ad te, quoties volui cō
gregare filios tuos quemadmodum auis ni-
35 dum fuum fub pennis, & noluifti? * Ecce re-
linquetur uobis domus ueftra deferta. Dico
autem uobis, quia non uidebitis me donec
ueniat cum dicetis: Benedictus, qui uenit
in nomine Domini.

CAP. XIIII.

1 ET factum eft cum intraret Iefus in do-
A mum cuiufdam principis Pharifæorū
fabbato manducare panem, & ipfi obferua-
2 bant eum. * Et ecce homo quidā hydropi-
3 cus erat ante illum. * Et refpondens Iefus

dixit ad Legisperitos, & Pharisæos, dicens:
4 Si licet sabbato curare? * At illi tacuerunt.
Ipse vero apprehensum sanauit eum, ac di-
5 misit. * Et respondens ad illos dixit: Cu-
B ius uestrum asinus, aut bos in puteum ca-
det, & non continuo extrahet illum die
6 sabbati? * Et non poterant ad hęc respon
7 dere illi. * Dicebat autem & ad inuitatos
parabolam, intendens quomodo primos ac
8 cubitus eligerent, dicens ad illos. * Cum in-
uitatus fueris ad nuptias, non discumbas in
primo loco, ne forte honoratior te sit inui-
9 tatus ab illo, * & veniens is, qui te & illum
vocauit, dicat tibi: Da huic locum: & tunc
incipias cum rubore nouissimum locū tene-
10 re. * sed cum uocatus fueris, vade, recum-
be in nouissimo loco: vt, cum venerit qui te
‖ Prou. 25. a. 7
inuitauit, dicat tibi. ‖ Amice, ascende su-
perius. Tunc erit tibi gloria coram simul
‖ Mat. 23. b 12 ‖ Inf. 18. c. 14
11 discumbentibus: * ‖ quia omnis, qui se e-
xaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exal
12 tabitur. * Dicebat autem & ei, qui se inui-
C tauerat: ‖ cum facis prandium, aut cœnam,
‖ Tob. 4. b. 7 Prou. 3. b. 9
noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos,
neque cognatos, neque vicinos diuites: ne
forte te & ipsi reinuitent, & fiat tibi retri-
13 butio. * sed cum facis conuiuium,
uoca pauperes, debiles, claudos, & cæ-
14 cos: * & beatus eris, quia non habent retri-
buere tibi: retribuetur enim tibi in resurre-
15 ctione iustorum. * Hæc cum audisset qui-
D dam de simul discumbentibus, dixit illi:
Beatus, qui manducabit panem in regno
‖ Matt. 22. a. 2
16 Dei. * At ipse dixit ei: ‖ Homo quidam fe-

‖ Apoc. 19. b. 9
cit cœnam magnam, & vocauit multos.
17 * Et misit seruum suum hora cęnæ dicere
inuitatis ut uenirent, quia iam parata sun.
18 omnia. * Et cęperunt simul omnes excu
sare. Primus dixit ei: Villam emi, & ne
cesse habeo exire, & uidere illam: rogo te
19 habe me excusatum. * Et alter dixit: Iuga
boum emi quinque, & eo probare illa: ro
20 go te habe me excusatum. * Et alius dixit:
Vxorem duxi, & ideo non possum venire.
21 * Et reuersus seruus nunciauit hæc domino
suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit seruo
suo: Exi cito in plateas, & vicos ciuitatis: &
pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos in-
22 troduc huc. * Et ait seruus: Domine, fa-
ctum est ut imperasti, & adhuc locus est.
23 * Et ait dominus seruo: Exi in vias, & se-
pes: & cōpelle intrare, vt impleatur domus
24 mea. * Dico autem vobis quòd nemo uiro
rum illorū, qui uocati sunt, gustabit cęnam
25 meam. * Ibant autem turbæ multæ cum
26 eo, & conuersus dixit ad illos: * ‖ Si quis ve ‖ Matt. 10. d. 37
F nit ad me, & non odit patrem suum, & ma-
trem, & vxorem, & filios, & fratres, & so-
rores, adhuc autem & animam suam, non
27 potest meus esse discipulus. * ‖ Et qui non ‖ Mat. 10. d. 38. & 16. d. 24
baiulat crucē suam, & uenit post me, non po
test meus esse discipulus. Quis enim ex uo- Marc. 8. d. 34
bis uolens turrim ædificare, non prius se-
dens computat sumptus, qui necessarii sunt,
29 si habeat ad perficiendū, * ne, posteaquàm
posuerit fundamentum, & non potuerit per-
ficere, omnes, qui vidēt, incipiant illudere ei,
30 * dicentes: Quia hic homo cępit ædificare, &
G non potuit consummare? * Aut quis rex itu
31 rus committere bellum aduersus alium re-
gem, non sedens prius cogitat, si possit cum
decē millibus occurrere ei, qui cum viginti
32 millibus uenit ad se? * alioquin adhuc illo
longe agente, legationem mittens rogat ea,
33 quæ pacis sunt. * Sic ergo omnis ex vobis,
qui non renunciat omnibus, quæ possidet,
34 nō potest meus esse discipulus. * ‖ Bonum ‖ Mat. 5. b. 13
est sal. Si autem sal euanuerit, in quo con- Marc. 9. g. 50
35 dietur? * Neque in terram, neque in sterqui-
linium vtile est, sed foras mittetur. Qui ha-
bet aures audiendi, audiat.

CAP. XV.

1 ERant autem appropinquantes ei publi-
A cani, & peccatores vt audirent illum.
2 * Et murmurabant Pharisæi, & Scribæ, di
centes: Quia hic peccatores recipit, & man-
3 ducat cum illis. * Et ait ad illos parabolam
4 istam dicens: * ‖ Quis ex uobis homo, qui ‖ Mat. 18. b. 12
habet centum oues: & si perdiderit vnam
ex illis, nonne dimittit nonagintanouem in
deserto, & vadit ad illam, quę perierat, do-
5 nec inueniat eam? * Et cum inuenerit eā,
6 imponit in humeros suos gaudens: * & ve-
B niens domum conuocat amicos, & uicinos,
dicens illis: Congratulamini mihi quia in
7 ueni ouem meam, quæ perierat? * Dico uo-
bis quòd ita gaudium erit in cælo super uno
peccatore pœnitentiam agente, quàm

super nonaginta nouem iustis, qui non
8 indigent pœnitentia. * Aut quæ mulier ha-
bens drachmas decem, si perdiderit drach-
mam unam, nonne accendit lucernam, &
euertit domum, & quærit diligenter, donec
9 inueniat? * Et cum inuenerit conuocat ami
cas,& uicinas, dicens: Congratulamini mi-
hi quia inueni drachmam, quam perdiderā?
10 * Ita dico uobis, gaudium erit coram ange-
C lis Dei super vno peccatore pœnitentiam

11 agente. * Ait autem: Homo quidam habuit
12 duos filios: * & dixit adolescentior ex illis
patri: Pater, da mihi portionem substan-
tiæ, quæ me contingit. Et diuisit illis sub-
13 stantiam. * Et non post multos dies, congre
gatis omnibus, adolescentior filius peregre
profectus est in regionem longinquam, &
ibi dissipauit substantiam suam viuendo lu-
14 xuriose. * Et postquam omnia consum-
masset, facta est fames valida in regione il-
15 la, & ipse cœpit egere. * Et abijt, & adhæsit
D vni ciuium regionis illius. Et misit illum in
16 villam suam ut pasceret porcos. * Et cupie-
bat implere ventrem suum de siliquis, quas
porci manducabant: & nemo illi dabat.
17 * In se autem reuersus, dixit: Quanti merce-
narij in domo patris mei abundant pani-
18 bus, ego autem hic fame pereo? * Surgam,
& ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater,
19 peccaui in cælum, & coram te: * iam non
sum dignus uocari filius tuus: fac me sicut
20 vnum de mercenarijs tuis. * Et surgens ve-
E nit ad patrem suum. Cum autem adhuc lon
ge esset, uidit illum pater ipsius, & miseri-
cordia motus est, & accurrens cecidit super
21 collum eius, & osculatus est eum. * Dixitq;
ei filius: Pater, peccaui in cælum, & coram
te, iam non sum dignus uocari filius tuus.
22 * Dixit autem pater ad seruos suos: Cito
proferte stolam primam, & induite illum, &
date annulum in manum eius, & calceamen
23 ta in pedes eius: * & adducite vitulum sagi
F natum, & occidite, & manducemus, & epu-
24 lemur: * quia hic filius meus mortuus erat,
& reuixit: perierat, & inuentus est. Et cœpe-
25 runt epulari. * Erat autem filius eius senior
in agro: & cum ueniret, & appropinquaret
domui, audiuit symphoniam, & chorum:
26 * & uocauit unum de seruis, & interrogauit
27 quid hæc essent. * Isque dixit illi: Frater
tuus venit, & occidit pater tuus vitulum sa-
28 ginatum, quia saluum illum recepit. * In-
G dignatus est autem, & nolebat introire.
Pater ergo illius egressus, cœpit rogare il
29 lum. * At ille respondens, dixit patri suo:
Ecce tot annis seruio tibi, & numquam mā-
datum tuum præterij, & numquam dedisti
mihi hœdum ut cum amicis meis epularer:
30 * sed postquam filius tuus hic, qui deuorauit
substantiam suam cum meretricibus, uenit,
31 occidisti illi vitulum saginatum. * At ipse
dixit illi: Fili, tu semper mecum es, & om-
32 nia mea tua sunt: * epulari autem, & gau
dere oportebat, quia frater tuus hic, mortuus
erat, & reuixit: perierat, & inuentus est.

CAP. XVI.

1 DIcebat autem & ad discipulos suos:
A Homo quidam erat diues, qui habebat
villicum: & hic diffamatus est apud illum
2 quasi dissipasset bona ipsius. * Et uocauit
illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? red-
de rationem uillicationis tuæ: iam enim non
3 poteris uillicare. * Ait autem villicus intra
se: Quid faciam quia dominus meus aufert
a me villicationem? fodere non valeo, men
4 dicare erubesco. * Scio quid faciam, vt, cum
amotus fuero a villicatione, recipiant me in

5 domos suas. * Conuocatis itaque singuli-
B debitoribus dñi sui, dicebat primo: Quan-
6 tum debes domino meo? * At ille dixit:
Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe
cautionem tuam: & sede cito, scribe quin-
7 quaginta. * Deinde alij dixit: Tu vero quan-
tum debes? Qui ait: Centum coros tri-
trici. Ait illi: Accipe litteras tuas, & scribe
8 octoginta. * Et laudauit Dñs villicũ iniqui-
tatis, quia prudenter fecisse: quia filij huius
seculi prudentiores filijs lucis in generatio
9 ne sua sunt. * Et ego uobis dico: facite uo
bis amicos de mammona iniquitatis: vt,
cum defeceritis, recipiant uos in æterna ta
10 bernacula. * Qui fidelis est in minimo, &
C in maiori fidelis est: & qui in modico ini-
11 quus est, & in maiori iniquus est. * Si
ergo in iniquo mammona fideles non fui-
stis: quod uerum est, quis credet uobis?
12 * Et si in alieno fideles non fuistis: quod
Mat.6.c. 4 13 vestrum est, quis dabit vobis? * ‖ Nemo ser-
uus potest duobus dominis seruire: aut enim
vnum odiet, & alterum diliget: aut uni ad-
hærebit, & alterum contemnet: non potestis
14 Deo seruire, & mammonæ. * Audiebant
D autem omnia hæc Pharisæi, qui erant auari:
15 & deridebant illum. * Et ait illis: Vos estis,
qui iustificatis uos coram hominibus: Deus
autem nouit corda vestra: quia quod ho-
minibus altum est, abominatio est ante
Mat. 11. 12 16 Deum. * ‖ Lex, & prophetæ usq. ad Ioan
nem: ex eo regnum Dei euangelizatur, &
Matt.5. 32 17 omnis in illud uim facit. * ‖ Facilius est
E autem cælum, & terram præterire, quàm
Mar.10.b. 18 de Lege vnum apicem cadere. * ‖ Omnis
qui dimittit vxorem suam, & alteram du
1.Cor.7. 10 cit, mœchatur: & qui dimissam a uiro ducit,
19 mœchatur. * Homo quidam erat diues, qui
induebatur purpura, & bysso: & epulaba-
20 tur quotidie splendide. * Et erat quidam
mendicus, nomine Lazarus, qui iacebat
21 ad ianuam eius, ulceribus plenus, * cupiens
saturari de micis, quæ cadebant de mensa
diuitis, & nemo illi dabat: sed & canes ue-
22 niebant, & lingebant ulcera eius. * Factum
est autem ut moreretur mendicus, & por-
F taretur ab Angelis in sinum Abrahę. Mor-
tuus est autem & diues, & sepultus est in
23 inferno. * Eleuans autem oculos suos, cum
esset in tormentis, uidit Abraham a longe,
24 & Lazarum in sinu eius: * & ipse clamans
dixit: Pater Abraham, miserere mei, & mit-
te Lazarum ut intingat extremum digiti
sui in aquæ ut refrigeret linguam meã, quia
25 crucior in hac flamma. * Et dixit illi Abra-
G ham: Fili, recordare quia recepisti bona
in uita tua, & Lazarus similiter mala: nunc
26 autem hic consolatur, tu uero cruciaris. * &
in his omnibus inter nos & uos chaos ma-
gnũ firmatum est: ut hi qui volunt hinc trã-
sire ad uos, non possint, neque inde huc trans-
27 meare. * Et ait: Rogo ergo te pater ut mit-
28 tas eum in domum patris mei. * habeo enim
quinque fratres, ut testetur illis, ne & ipsi ue
29 niant in huic locum tormentorum. * Et ait
illi Abraham: Habent Moysen, & prophe-
30 tas: audiant illos. * At ille dixit: Non pa-
ter Abraham: sed si quis ex mortuis ierit ad
31 eos, pœnitentiam agent. * Ait autem illi: Si
Moysen, & prophetas non audiant, neque si
quis ex mortuis resurrexerint, credent.

CAP. XVII.

1 A ET ait ad discipulos suos: Impossibile Mat.18 b.
est ut non veniant scandala: uę autem 7
2 illi, per quem ueniunt. * Vtilius est illi si Marc.9 f.
lapis molaris imponatur circa collũ eius, & 41

proijciatur in mare, quam vt scandalizet
3 unum de pusilis istis. * Attendite uobis:
‖ Mat.18. ‖ Si peccauerit in te frater tuus, increpa il-
b.25 lum: & si pœnitentiam egerit, dimitte il
Leu.19.d. 4 li. * Et si septies in die peccauerit in te, &
1 septies in die conuersus fuerit ad te, dicens:
Ecel.19.b. 5 Pœnitet me, dimitte illi. * Et dixerunt
13 B Apostoli Domino: Adauge nobis fidem.
‖ Mat.17. 6 * ‖ Dixit autem Dominus: Si habueritis fi
c.20 dē, sicut granum sinapis, dicetis huic arbori
moro: Eradicare, & transplantare in ma-
7 re. & obediet uobis. * Quis autem uestrum
habens seruum arantem, aut pascentem, qui
regresso de agro dicat illi: Statim transi, re-
8 cumbe: * & non dicat ei: Para quod cœnē,
& præcinge te, & ministra mihi donec mā-
ducem, & bibam, & post hæc tu manduca-
9 bis, & bibes? * Numquid gratiam habet
C seruo illi, quia fecit quæ ei imperauerat?
10 * Non puto. Sic & vos cum feceritis om-
nia, quæ præcepta sunt uobis, dicite: Ser-
ui inutiles sumus: quod debuimus facere,
11 fecimus. * Et factum est, dum iret in Ieru-
salem, trāsibat per mediā Samariam, & Ga-

12 lilæam. * Et cum ingrederetur quoddā ca-
stellum, occurrerunt ei decem uiri leprosi,
13 qui steterunt a longe: * & leuauerunt vō-
cem, dicentes: Iesu præceptor, miserere no-
‖ Leu. 14. 14 stri. * Quos ut uidit, dixit ‖ Ite ostendite
a.2 D vos sacerdotibus. Et factum est, dum irent,
15 mundati sunt. * Vnus autem ex illis, ut ui-
dit quia mundatus est, regressus est, cum
16 magna uoce magnificans Deum, * & ceci
dit in faciem ante pedes eius, gratias agens:
17 & hic erat Samaritanus. * Respondens au-
tem Iesus, dixit: Nonne decem munda
18 ti sunt? & nouem ubi sunt? * Non est
inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo,
19 nisi hic alienigena. * Et ait illi: Surge,
20 vade: quia fides tua te saluum fecit. * In-
terrogatus autem a Pharisæis: Quando ue-
E nit regnum Dei? respondens eis, dixit: Nō
21 uenit regnum Dei cum obseruatione: * ne-
que dicent: Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim
22 regnū Dei intra uos est. * Et ait ad disci-
pulos suos: Venient dies quando desidere-
tis uidere unum diem Filij hominis, & nō
23 videbitis. * ‖ Et dicent uobis: Ecce hic, & ‖ Mat.24.
24 ecce illic. Nolite ire, neque sectemini. * nā, b.25
sicut fulgur coruscans de sub cœlo in ea, qui Mar.13.c.
sub cælo sunt, fulget: ita erit Filius hominis 21
25 in die sua. * Primū autē oportet illū multa
26 pati, & reprobari a generatione hac. * ‖ Et ‖ Mat.24.
F sicut factū est in diebus Noe, ita erit & in die d.37
27 bus Filij hominis. * Edebant, & bibebant: Gen.7.b.5
uxores ducebāt, & dabātur ad nuptias, usque
in diē, qua intrauit Noe in arcā: & uenit di-
28 luuium, & perdidit omnes. * ‖ Similiter si- ‖ Gen.19.
cut factum est in diebus Lot: Edebant, & bi- e.25
bebant: emebāt, & vendebant: plantabant,
29 & ædificabant: * qua die autē exiit Lot a Sō
domis, pluit ignē, & sulphur de cælo, & om-
30 nes perdidit: * secundum hæc erit qua die
31 Filius hominis reuelabitur. * In illa hora
G qui fuerit in tecto, & uasa eius in domo, ne
descendat tollere illa: & qui in agro, simili-
32 ter non redeat retro. * Memores estote vxo-
33 ris Lot. * ‖ Quicūque quesierit animam suā ‖ Sup.9.c.
saluā facere, perdet illam: & quicumque per- 24
34 diderit illam, uiuificabit eā. * Dico uobis: ‖ Mat.10.d.
in illa nocte erunt duo in lecto uno: unus as- 39
35 sumetur, & alter relinquetur: * duæ erunt Marc.8.d.
molentes in unum: vna assumetur, & altera 35
relinquetur: duo in agro: vnus assumetur, Ioā.12. d
36 & alter relinquetur. * Respondentes di- 25
37 cunt illi: Vbi Domine? * Qui dixit illis: Vbi- ‖ Mat. 24.
cumque fuerit corpus, illuc congregabuntur d.40
& aquilæ. 1.Thess.4.
d.17

CAP. XVIII.

1 DIcebat autem & parabolam ad illos, Eccl.18.c.
A quoniam oportet semper orare & nō 11
2 deficere, * dicens: Iudex quidam erat in 1.Thess.5.
quadam ciuitate, qui Deum non timebat, d.17
3 & hominem non reuerebatur. * Vidua au-
tem quædam erat in ciuitate illa, & uenie-
bat ad eum, dicens: Vindica me de aduersa-
4 rio meo. * Et nolebat per multum tempus.
Post hæc autem dixit intra se. Etsi Deum
5 non timeo, nec hominem reuereor. * tamen
quia molesta est mihi hæc vidua, uindica-
bo illam, ne in nouissimo veniens sugillet
6 me. * Ait autem Dominus: Audite quid
7 iudex iniquitatis dicit: * Deus autē non fa
B ciet uindictam electorū suorum clamantiū
ad se die ac nocte, & patientiam habebit in
8 illis? * Dico uobis quia cito faciet vindictam

illorum. Verumtamen Filius hominis ue-
9 niens, putas inueniet fidem in terra? * Di-
xit autem & ad quosdam, qui in se confide-
bant tamquam iusti, & aspernabantur cete-
10 ros, parabolam istam: * Duo homines ascē-
derunt in templum vt orarent: vnus Pha-
11 risæus, & alter publicanus. * Pharisæus stans,
C hæc apud se orabat: Deus gratias ago tibi,
quia nō sum sicut ceteri hominum: raptores,
iniusti, adulteri: velut etiam hic publicanus.
12 * ieiuno bis in sabbato: decimas do omniū,
13 quæ possideo. * Et publicanus a longe stans
nolebat nec oculos ad cælum leuare: sed per-
cutiebat pectus suum, dicens: Deus propitius
14 esto mihi peccatori. * Dico uobis, descendit
hic iustificatus in domum suam ab illo,
‖ quia omnis, qui se exaltat, humiliabitur:
15 & qui se humiliat, exaltabitur. * ‖ Affere-
bant autem ad illum & infantes, vt eos
tangeret. Quod cum viderent discipuli, in-
16 crepabant illos. * Iesus autem conuocans
illos, dixit: Sinite pueros venire ad me, &
nolite vetare eos: talium est enim regnum
17 Dei. * Amen, dico vobis: Quicumque

‖ Supr. 14. b. 11. Mat. 23. b. 12. ‖ Mat. 19. b. 13. Mar. 10. b. 13.

non acceperit regnum Dei sicut puer, non
18 intrabit in illud. * ‖ Et interrogauit eum
B quidam princeps, dicens: Magister bone,
quid faciens vitam æternam possidebo?
19 * Dixit autem ei Iesus: Quid me dicis bo-
20 num? nemo bonus nisi solus Deus. * Man-
data nosti: ‖ Non occides: Non mœchabe-
ris: Non furtum facies: Non falsum testi-
monium dices: Honora patrem tuum, &
21 matrem. * Qui ait: Hæc omnia custodiui a
22 iuuentute mea. * Quo audito, Iesus ait ei:
Adhuc vnum tibi deest: omnia quæcumque
habes vende, & da pauperibus, & habebis

‖ Mat. 19. b. 16. ‖ Exo. 20. c. 13.

thesaurum in cælo: & veni, sequere me.
23 * His ille auditis, contristatus est: quia di-
24 ues erat ualde. * Videns autem Iesus illum
E tristem factum, dixit: Quàm difficile, qui
pecunias habent, in regnum Dei intrabunt.
25 * Facilius est enim camelū per foramē acus
transire, quam diuitem intrare in regnū Dei.
26 * Et dixerunt qui audiebant: Et quis po-
27 test saluus fieri? * Ait illis: Quæ impossi-
bilia sunt apud homines, possibilia sunt
28 apud Deum. * Ait autem Petrus: Ec-
ce nos dimisimus omnia, & secuti sumus
29 te. * Qui dixit eis: Amen dico uobis
F nemo est, qui reliquit domum, aut paren-
tes, aut fratres, aut vxorem, aut filios pro-
30 pter regnum Dei, * & non recipiat multo
plura in hoc tempore, & in sæculo ventu-
31 ro vitam æternam. * ‖ Assumpsit autem
Iesus duodecim, & ait illis: Ecce ascendi-
mus Ierosolymam, & consummabuntur
omnia, quæ scripta sunt per prophetas de
32 Filio hominis. * tradetur enim Gentibus,
& illudetur, & flagellabitur, & conspue-
33 tur: * & postquam flagellauerint, occident
34 eum, & tertia die resurget. * Et ipsi nihil
horum intellexerunt, & erat uerbum istud
absconditum ab eis, & nō intelligebant quæ

‖ Mat. 20. b. 17. Mar. 10. e. 32.

35 dicebantur. * ‖ Factum est autem, cum ap-
propinquaret Iericho, cæcus quidam sede-
36 bat secus viam, mendicans. * Et cum au-
diret turbam prætereuntem, interrogabat
37 quid hoc esset. * Dixerunt autem ei, quòd
38 Iesus Nazarenus transiret. * Et clamauit,
G dicens: Iesu fili Dauid miserere mei. * Et
39 qui præibant, increpabant eum ut taceret.
Ipse uero multo magis clamabat: Fili Da-
40 uid miserere mei. * Stans autē Iesus iussit illū

‖ Mat. 20. d. 29. Mar. 10. g. 46.

adduci ad se. Et cum appropinquasset, in-
41 terrogauit illum, * dicens: Quid tibi uis fa-
ciam? At ille dixit: Domine ut uideam.
42 Et Iesus dixit illi: Respice, fides tuas te sal-
43 uum fecit. * Et confestim vidit, & sequeba-
tur illum magnificans Deum. Et omnis
plebs vt vidit, dedit laudem Deo.

CAP. XIX.

1 ET ingressus perambulabat Iericho. * Et
2 ecce vir nomine Zachæus: & hic prin-
A ceps erat publicanorum, & ipse diues: * &
3 quærebat videre Iesum, quis esset: & non
poterat præ turba, quia statura pusillus erat.
4 * Et præcurrens ascendit in arborē sycomo-
rum ut uideret eum: quia inde erat transi-
5 turus. * Et cum uenisset ad locum, suspi-
ciens Iesus uidit illum, & dixit ad eum: Za-
chæe festinans descende: quia hodie in do-
6 mo tua oportet me manere. * Et festinans
7 descendit, & excepit illum gaudens. * Et cū
uiderent omnes, murmurabant, dicentes
quòd ad hominem peccatorem diuertisset.
8 * Stans autem Zachæus, dixit ad Dominū:
B Ecce dimidium bonorum meorum, Domi-
ne, do pauperibus: & si quid aliquem defrau
9 daui, reddo quadruplum. * Ait Iesus ad eū:
Quia hodie salus domui huic facta est: eo
10 quòd & ipse filius sit Abrahæ. * | Venit | Mat.18.b.12
enim Filius hominis quærere, & saluum fa-
11 cere quod perierat. * Hæc illis audientibus
adijciens, dixit parabolā, eo quòd esset prope
Ierusalem: & quia existimarent quòd con-
12 festim regnum Dei manifestaretur. * Dixit
ergo: | Homo quidam nobilis abijt in re- | Mat.25.b.13
gionem longinquam accipere sibi regnum,
13 & reuerti. * Vocatis autem decem seruis
suis, dedit eis decem mnas, & ait ad illos:
14 Negotiamini dum uenio. * Ciues autem
C eius oderant eum: & miserunt legationem
post illum, dicentes: Nolumus hunc regna-
15 re super nos. * Et factum est ut rediret acce-
pto regno: & iussit uocari seruos, quibus de-
dit pecuniam, ut sciret quantum quisque ne-
16 gotiatus esset. * Venit autem primus dicens:
Domine, mna tua decem mnas acquisiuit.
17 * Et ait illi: Euge bone serue, quia in mo-
dico fuisti fidelis, eris potestatem habens su-
18 per decem ciuitates. * Et alter uenit, dicens:
19 Domine, mna tua fecit quinque mnas. * Et
huic ait: Et tu esto super quinque ciuitates.
20 * Et alter uenit, dicens: Domine, ecce mna
21 tua, quam habui repositam in sudario: * ti-
D mui enim te, quia homo austerus es: tollis
quod non posuisti, & metis quod non semi-
22 nasti. * Dicit ei: De ore tuo te iudico serue
nequam. sciebas quòd ego homo austerus
sum, tollens quod nō posui, & metens quod
23 non seminaui: * & quare non dedisti pecu-
niam meam ad mensam, ut ego ueniens cū
24 usuris utique exegissem illam? * Et astanti-
bus dixit: Auferte ab illo mnam, & date il-
25 li, qui decem mnas habet. * Et dixerunt ei:
26 Domine habet decem mnas. * | Dico autē | Sup.8.c.28
uobis, quia omni habenti dabitur, & abun-
dabit: ab eo autem, qui non habet, & quod | Mat.13.c.12.&25.c.29
27 habet auferetur ab eo. * Verumtamen ini-
B micos meos illos, qui noluerunt me regna-
re super se, adducite huc: & interficite ante | Marc.4.c.25
28 me. * Et his dictis, præcedebat ascendens Ie-
29 rosolymam. * Et factum est, | cum appro-
pinquasset ad Bethphage, & Bethaniam ad | Mat.21.a.1
montem, qui uocatur Oliueti, misit duos di- | Mar.11.a.1

30 scipulos suos, * dicens: Ite in castellum,
quod contra est: in quod introeuntes, inue-
nietis pullum asinæ alligatum, cui nemo

vnquam hominum sedit: soluite illum, &
31 adducite. * Et si quis uos interrogauerit:
Quare soluitis? sic dicetis ei: Quia Domi-
32 nus operam eius desiderat. * Abierunt autẽ
qui missi erant: & inuenerunt, sicut dixit il-
33 lis, stantem pullum. * Soluentibus autem
illis pullum, dixerunt domini eius ad illos:
34 Quid soluitis pullum? * At illi dixerunt:
Quia Dominus eum necessarium habet.
35 * ‖ Et duxerunt illum ad Iesum. Et iactan- ‖ Ioan.12.b. 14
F tes vestimenta sua supra pullum, imposue-
46 runt Iesum. * Euncte autem illo, substerne-
37 bant uestimenta sua in via. * Et cum appro-
pinquaret iam ad descensum Montis oliue-
ti, cęperunt omnes turbæ discipulorum gau-
dentes laudare Deũ uoce magna super om-
38 nibus, quas viderant, uirtutibus, * dicentes:
Benedictus, qui uenit rex in nomine Domi-
39 ni, pax in cælo, & gloria in excelsis. * Et qui-
dam Pharisæorum de turbis, dixerunt ad il-
lum: Magister, increpa discipulos tuos.
40 * Quibus ipse ait: Dico vobis, quia si hi ta-

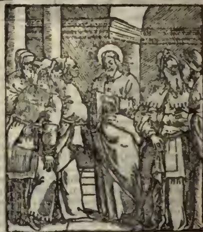

41 cuerint, lapides clamabunt. * Et ut appro-
pinquauit, uidens ciuitatem fleuit super il-
42 lam, dicens: * Quia si cognouisses & tu, &
quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi,
nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.
43 * Quia venient dies in te: & circumdabunt
te inimici tui uallo, & circumdabunt te: &
44 coangustabunt te undique: * & ad terram
G prosternent te, & filios tuos, qui in te sunt,
‖ & non relinquent in te lapidem super la-
pidem: eo quòd non cognoueris tempus ui- ‖ Mat.24.a.2 Mar.13.a.2 Inf.21.b.6
45 sitationis tuæ. * ∫ Et ingressus in templum,
cępit eijcere uendentes in illo, & ementes,
46 * dicens illis: Scriptum est: Quia domus
mea domus orationis est. Vos autem feci-
47 stis illam speluncam latronum. * Et erat do- ∫ Mat.21.b.12
cens quotidie in tẽplo. Principes autem sa-

Mat.21.d.7 Isa.56.c.7 Ier.7.b.11

cerdotum, & Scribę, & Principe plebis quę
48 rebant illum perdere: * & non inueniebant
quid facerent illi. Omnis enim populus su-
spensus erat, audiens illum.

CAP. XX.

1 ET factum est in una dierum, docente il- Mat.21.
A lo populum in templo, & euangelizan- 23
te, conuenerunt principes sacerdotum, & Mar.11.
2 Scribæ cũ senioribus, * & aiunt dicentes ad 27
illũ: Dico nobis, in qua potestate hæc facis?
aut: Quis est, qui dedit tibi hanc potestatẽ?
3 * Respondens autem Iesus, dixit ad illos:
Interrogabo vos & ego vnũ uerbũ. Respon-
4 dete mihi: * Baptismus Ioannis de cælo erat,
5 an ex hominibus? * At illi cogitabant intra

se, di-

se, dicentes: Quia si dixerimus, de cælo, dicet.
6 Quare ergo non credidistis illi? * Si autem
dixerimus, Ex hominibus, plebs vniuersa
lapidabit nos: certi sunt enim, Ioannem pro
7 phetam esse. * Et responderunt se nescire
8 vnde esset. * Et Iesus ait illis: Neque ego
9 dico vobis in qua potestate hæc facio. * Cœ
B pit autem dicere ad plebem parabolã hanc:

| Mar.12.a.1 | Homo plantauit uineam, & locauit eam
9 colonis: & ipse peregre fuit multis tempo- d.33
10 ribus. * Et in tempore misit ad cultores ser Mar.12.a.
uum, ut de fructu vineæ darent illi. Qui cæ- 1
11 sum dimiserunt eum inanem. * Et addidit Isa.5.a.1.
alterum seruum mittere. Illi autem hunc Ier.2.d.21
quoque cædentes, & afficientes contumelia,
12 dimiserunt inanem. * Et addidit tertium
mittere: qui & illum vulnerantes eiecerunt.
13 * Dixit autem dominus vineæ: Quid faciam?
mittam filium meum dilectum: forsitan,
14 cum hunc viderint, verebuntur. * Quem
cum vidissent coloni, cogitauerunt intra se,
dicentes: Hic est heres, occidamus illum, vt
15 nostra fiat hereditas. * Et eiectũ illum extra
C uineam, occiderunt. Quid ergo faciet illis
16 dominus vineæ? * veniet, & perdet colonos | Psal.117.
istos, & dabit uineam alijs. Quo audito, di d.21
17 xerunt illi: Absit. * Ille autem aspiciens eos Act.4.b.
ait: Quid est ergo hoc, quod scriptum est: 11
| Lapidem, quem reprobauerunt ædifican Rom.9.g.
18 tes, hic factus est in caput anguli? * Omnis, 33
qui ceciderit super illum lapidem, conquas 1.Pet.2.a.
sabitur: super quem autem ceciderit, com- 8
19 minuet illum. * Et quærebant principes sa- Isa.28.d.
cerdotum, & Scribæ mittere in illum ma- 16
nus illa hora: & timuerunt populum: co | Mat.21.
gnouerunt enim quod ad ipsos dixerit si- b.15
20 militudinem hanc. * | Et obseruantes mi- Mar.12.b.
D serunt insidiatores, qui se iustos simula- 13

rent, ut caperent eum in sermone, ut tra-
derent illum principatui, & potestati præsi-
21 dis. * Et interrogauerunt eum, dicentes: Ma
gister, scimus quia recte dicis, & doces: &
non accipis personam, sed viam Dei in ve-
22 ritate doces: * licet nobis tributum dare
23 Cæsari, an non? * Considerans autem do-
lum illorum, dixit ad eos: Quid me tenta-
24 tis? * Ostendite mihi denarium: Cuius ha-
bet imaginem, & inscriptionem? Respon-
25 dentes dixerunt ei: Cæsaris. * Et ait illis: | | Ro.13.
Reddite ergo quę sunt Cæsaris, Cæsari: & c.7
26 quæ sunt Dei, Deo. * Et non potuerunt
E uerbum eius reprehendere coram plebe: &
27 mirati in responso eius, tacuerunt. * | Acces- | Mat.22.
serunt autem quidam Sadducæorum, qui c.23
negant esse resurrectionem, & interrogaue- Mar.12.b.
28 runt eum, * dicentes: Magister, Moyses scri 18
psit nobis: | Si frater alicuius mortuus fue-
rit habens uxorem, & hic sine liberis fue- | Deu.25.
rit, ut accipiat eam frater eius uxorem, & b.5
29 suscitet semen fratri suo. * Septem ergo fra-
tres erant: & primus accepit uxorem, &
30 mortuus est sine filijs. * Et sequens accepit
31 illam, & ipse mortuus est sine filio. * Et ter
tius accepit illam. Similiter & omnes se-
ptem, & non reliquerunt semen, & mortui
32 sunt. * Nouissime omnium mortua est &
33 mulier. * In resurrectione ergo, cuius eo-
rum erit uxor? siquidem septem habuerunt
34 eam uxorem. * Et ait illis Iesus: Filij hu-
ius sæculi nubunt, & traduntur ad nuptias
35 * illi uero, qui digni habebuntur sæculo illo,
& resurrectione ex mortuis, neque nubent,
36 neque ducent uxores: * neque enim ul-
tra mori poterunt: æquales enim Ange-
lis sunt, & filij sunt Dei: cum sint filij resur
37 rectionis. * Quia uero resurgant mortui, &
Moyses ostendit secus rubum, | sicut dicit
Dominum, Deum Abrahã, & Deum Isaac, | Exo.3.b.
38 & Deum Iacob. * Deus autem non est mor 6
tuorum, sed uiuorum: omnes enim uiuunt
39 ei. * Respondentes autem quidam Scriba
rum, dixerunt ei: Magister, bene dixisti.
40 * Et amplius non audebant eum quidquam
41 interrogare. * Dixit autem ad illos: Quo-
modo dicunt Christum, filium esse Dauid?
42 * & ipse Dauid dicit in libro Psalmorum:
G | Dixit Dominus Domino meo, sede a
43 dextris meis, * donec ponam inimicos tuos,
44 scabellum pedum tuorum? * Dauid ergo | Mat.22.
Dominum illum uocat: & quomodo filius d.44
45 eius est? * Audiente autem omni populo di- Mar.12.d.
46 xit discipulis suis: * | Attendite a Scribis, 36
qui uolunt ambulare in stolis, & amant sa- Psal.109.a.1
lutationes in foro, & primas cathedras in | Mat.23.
synagogis, & primos discubitus in conui- a.6
47 uiuijs: * qui deuorant domos uiduarum, Mar.12.
simulantes longam orationem. Hi accipient d.38
damnationem maiorem. Sup.11.f.
43

CAP. XXI.

Mar.12.d. 42 1 RESpiciens autem uidit eos, qui mitte-
A bant munera sua in gazophylacium,
2 diuites. * Vidit autem & quandam viduam
pauperculam mittentem æra minuta duo.
3 * Et dixit: Vere dico vobis, quia vidua hæc
4 pauper, plus quam omnes misit.* Nam om
nes hi ex abundanti sibi miserunt in mune-
ra Dei: hæc autem ex eo, quod deest illi, om
5 nem victum suum, quem habuit, misit.* Et
quibusdam dicentibus de templo quod bo-
nis lapidibus, & donis ornatum esset, dixit:
‖ Mar.24.a.1 Mar.13.a.1 6 * Hæc, quæ videtis, ‖ venient dies, in quibus
Suo.19.g.44 E non relinquetur lapis super lapidem, qui nõ

7 destruatur.* Interrogauerunt autem illum,
dicentes: Præceptor, quando hæc erunt, &
quod signum cum fieri incipient? Qui dixit:
8 * Videte ne seducamini: multi enim venient
in nomine meo; dicentes quia ego sum: &
tempus appropinquauit: nolite ergo ire post
9 eos.* Cum autem audieritis prælia, & sedi
C tiones, nolite terreri: oportet primũ hæc fieri
10 sed nondum statim finis. * Tunc dicebat il-
lis: Surget gens contra gentem, & regnum
11 aduersus regnum. * Et terræmotus magni
erunt per loca, & pestilentiæ, & fames, ter-
12 roresq. de cęlo, & signa magna erunt. * Sed
ante hæc omnia iniicient vobis manus suas,
& persequentur tradentes in synagogas, &
custodias, trahentes ad reges, & præsides pro
13 pter nomen meum: *continget autem vobis
14 in testimonium. * Ponite ergo in cordibus
vestris non præmeditari quemadmodum re
15 spondeatis.* ego enim dabo vobis os, & sa-
D pientiam, cui non poterunt resistere, & con-
16 tradicere omnes aduersarij vestri. * Trade-
mini autem a parentibus, & fratribus, & co
gnatis, & amicis, & morte afficient ex vobis:
17 * & eritis odio omnibus propter nomen
18 meum: * & capillus de capite vestro non pe
19 ribit. * In patientia uestra possidebitis ani-
20 mas vestras. * ‖ Cum autem videritis cir- ‖ Mat.24.b.15
cumdari ab exercitu Ierusalem, tunc scito-
21 te quia appropinquauit desolatio eius:* tũc Mar.13.b.14
qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes: &
qui in medio eius, discedant: & qui in regio Dan.6.g.27
22 nibus, non intrent in eã. * quia dies vltionis
hi sunt, vt impleantur omnia, quæ scripta
23 sunt. * Væ autem prægnantibus, & nutrien-
E tibus in illis diebus. erit enim pressura ma
24 gna super terram, & ira populo huic. * Et
cadent in ore gladij: & captiui ducentur in
omnes Gentes: & Ierusalem calcabitur a
Gentibus: donec impleantur tempora natio
25 num. * ‖ Et erunt signa in sole, & luna, & ‖ Mat.24.c.29
stellis, & in terris pressura Gentium præ
26 confusione sonitus maris, & fluctuum:* are- Mar.13.c.24
scentibus hominibus præ timore, & expecta
tione, quæ superuenient vniuerso orbi: nam Isa.13.b.10
27 virtutes cęlorum mouebuntur:* & tunc vi-
F debunt filium hominis venientem in nube Ezech.32.b.7
28 cum potestate magna, & maiestate.* His au
tem fieri incipientibus, respicite, & leuate ca Ioel.3.c.15
pita vestra: ‖ quoniam appropinquat redem
29 ptio uestra.* Et dixit illis similitudinem. ‖ Rom.8.d.23
30 Videte ficulneam, & omnes arbores: * cum
producunt iam ex se fructum, scitis quoniã
31 prope est æstas. * Ita & vos cum videritis
hæc fieri, scitote quoniam prope est regnũ
32 Dei. * Amen dico vobis, quia non præteribit
33 generatio hæc, donec omnia fiant.* Cęlum,
& terra transibunt: verba autem mea non
34 transibunt.* Attendite autem vobis, ne for-
G te grauẽtur corda uestra in crapula, & ebrie
tate, & curis huius vitę: & superueniat in
35 vos repentina dies illa: * tamquam laqueus

eum ſuperueniet in omnes, qui ſedent ſu-
36 per faciem omnis terræ. * Vigilate itaque,
omni tempore orantes, ut digni habeamini
fugere iſta omnia, quæ futura ſunt, & ſtare
37 ante Filium hominis. * Erat autem diebus
docens in templo: noctibus uero exiens, mo
38 rabatur in monte, qui vocatur Oliueti. * Et
omnis populus manicabat ad eum in tem-
plo audire eum.

CAP. XXII.

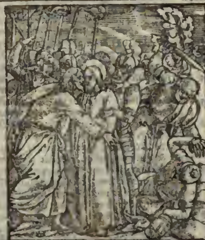
Mat.26.a. 1 APpropinquabat autem dies feſtus Azy-
2 A morum, qui dicitur Paſcha: * & quæ-
Mar.14.a. 2 rebant principes ſacerdotum, & Scribæ, quo
1 modo Ieſum interficerent: timebant uero
‖ Mat.26. 3 plebem. * ‖ Intrauit autem ſatanas in Iu-
b.14 dam, qui cognominabatur Iſcariotes, vnū
Mar.14.b. 4 de duodecim. * & abijt, & locutus eſt cum
10 principibus ſacerdotum, & magiſtratibus,
5 quemadmodum illum traderet eis. * Et ga
uiſi ſunt, & pacti ſunt pecuniam illi dare.
6 * Et ſpopondit. Et quærebat opportunita-
7 tem vt traderet illum ſine turbis. * Venit au
tem dies Azymorum, in qua neceſſe erat oc
8 cidi paſcha. * Et miſit Petrum, & Ioannem,
dicens: Euntes parate nobis paſcha, ut man-
9 ducemus. * At illi dixerunt: Vbi vis pare-
10 mus? * Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus
B vobis in ciuitatem, occurret uobis homo
quidam amphoram aquæ portans: ſequimi
11 ni eum in domum, in quam intrat, * & di-
cetis patrifamilias domus: Dicit tibi Magi-
ſter: Vbi eſt diuerſorium, ubi paſcha cum
12 diſcipulis meis manducem? * Et ipſe oſten-
det uobis cœnaculum magnum ſtratum, &
13 ibi parate. * Euntes autem inuenerunt ſicut

‖ Mat.26. 14 dixit illis, & parauerunt paſcha. * ‖ Et cum
b.20 C faſta eſſet hora, diſcubuit, & duodecim Apo
15 ſtoli cum eo. * & ait illis: Deſiderio deſide-
rauit hoc paſcha manducare uobiſcum, an- Mar.14.b
16 tequam patiar. * Dico enim uobis, quia ex 17
hoc non manducabo illud, donec impleatur
17 in regno Dei. * Et accepto calice gratias
egit, & dixit: Accipite, & diuidite inter vos.
18 * dico enim vobis quòd non bibam de gene
ratione uitis, donec regnum Dei ueniat.
19 * ‖ Et accepto pane gratias egit, & fregit,
& dedit eis, dicens: Hoc eſt corpus meum, ‖ 1. Cor
C quod pro uobis datur: hoc facite in meam 11.c.24
20 commemorationem. * Similiter & calicem,
poſtquam cœnauit, dicens: Hic eſt calix no
uum teſtamentum in ſanguine meo, qui pro
21 vobis fundetur. * ‖ Veruntamen ecce ma-
22 nus tradentis me, mecum eſt in menſa. * Et ‖ Mat.26.
quidem Filius hominis, ‖ ſecundum quod b.21
definitum eſt, vadit: ueruntamen uæ homi- Mar.14.b
23 ni illi, per quem tradetur. * Et ipſi cœpe- 20
runt quærere inter ſe, quis eſſet ex eis, qui Io. 13.c.
24 hoc facturus eſſet. * Facta eſt autem & con- 18
tentio inter eos, quis eorum uideretur eſſe ‖ Pſal.40.
25 maior. * Dixit autem eis: ‖ Reges Gentium c.10
dominantur eorum: & qui poteſtatem ha- ‖ Mat.20.
26 bent ſuper eos, benefici uocantur. * Vos au- d.25
tem non ſic: ſed qui maior eſt in uobis, fiat Mar.20.f
ſicut minor: & qui præceſſor eſt, ſicut mini 42
27 ſtrator. * Nam quis maior eſt, qui recum-
bit, an qui miniſtrat? nonne qui recumbit?
Ego autem in medio veſtrum ſum, ſicut qui
28 miniſtrat: * vos autem eſtis, qui permanſi-
29 ſtis mecum in tentationibus meis. * Et ego
diſpono uobis ſicut diſpoſuit mihi Pater
30 meus regnum, * ut edatis, & bibatis ſuper
menſam meam in regno meo: & ſedeatis ſu
per thronos iudicantes duodecim tribus
31 Iſrael. * Ait autem Dominus: Simon, Simō,
ecce ſatanas expetiuit uos ut cribraret ſicut
32 triticum: * ego autem rogaui pro te vt non
D deficiat fides tua: & tu aliquando conuer-
33 ſus confirma fratres tuos. * Qui dixit ei: Do
mine, tecum paratus ſum & in carcerem,
34 & in mortem ire. * ‖ At ille dixit: Dico tibi ‖ Mat.26.
Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter c.34
35 abneges noſſe me. Et dixit eis: * ‖ Quando Mar.14.c.
miſi uos ſine ſacculo, & pera, & calceamen- 30
36 tis, numquid aliquid defuit uobis? * At illi ‖ Mat.10.
dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc b.9
qui habet ſacculum, tollat ſimiliter & pe- ‖ Iſa.53.d.
ram: & qui non habet, vendat tunicam 12
37 ſuam, & emat gladium. * Dico enim uobis, ‖ Mat.26.
quoniam adhuc hoc, quod ſcriptum eſt c.36
oportet impleri in me: ‖ Et cum iniquis de- Mar.14.c.
putatus eſt. Etenim ea, quæ ſunt de me, finē 32
38 habent. * At illi dixerunt: Domine, ecce Ioan. 14.
duo gladij hic. At ille dixit eis: Satis eſt. a.1
39 * Et egreſſus ibat ſecundum conſuetudi- ‖ Mat.26.
nem in Montem oliuarum. Secuti ſunt au d.39
40 tem illum & diſcipuli. * Et cum perueniſ- Mar. 14.
E ſet ad locum, dixit illis: Orate ne intretis in d.31
41 tentationem. ‖ * Et ipſe auulſus eſt ab eis

quantum iactus est lapidis : & positis geni-
42 bus orabat,* dicens:Pater si vis, transfer ca
licem istum a me:Verumtamen non mea uo-
43 luntas,sed tua fiat.* Apparuit autem illi An
gelus de cœlo, confortans eum . Et factus
44 in agonia,prolixius orabat . .* Et factus est
sudor eius,sicut guttæ sanguinis decurrentis
45 in terram.* Et cum surrexisset ab oratione,
& uenisset ad discipulos suos, inuenit eos
46 dormientes præ tristitia.* Et ait illis : Quid
Mat.26. dormitis? surgite,orate, ne intretis in tenta
.47 47 tionem. * ‖ Adhuc eo loquente ecce turba :
Mar.14.c. & qui uocabatur Iudas,vnus de duodecim ,
42 antecedebat eos : & appropinquauit Iesu vt
Io. 18.a.3

48 oscularetur eum.* Iesus autem dixit illi: Iu
49 da,osculo Filium hominis tradis? * Viden-
tes autem hi, qui circa ipsum erant, quod
futurum erat,dixerunt ei:Domine,si percu-
50 timus in gladio ? * Et percussit vnus ex illis
F seruum principis sacerdotum,& amputauit
51 auriculam eius dexteram.* Respondens au-
tem Iesus,ait: Sinite vsque huc. Et cum te-
52 tigisset auriculam eius, sanauit eum . * Di-
xit autem Iesus ad eos , qui venerant ad se ,
principes sacerdotum , & magistratus tem-
pli , & seniores : Quasi ad latronem existis
53 cum gladijs , & fustibus ? * Cum quotidie
vobiscum fuerim in templo,non extendistis
manus in me:sed hæc est hora uestra,& po-

54 testas tenebrarum.* ‖ Comprehendentes au ‖ Mat.26.
tem eum, duxerunt ad domum principis sa f. 57
cerdotum : Petrus vero sequebatur a longe. Mar.14.f.
55 * ‖ Accenso autem igne in medio atrij , & 3
circumsedentibus illis , erat Petrus in me- Joan.18 c.
56 dio eorum . * Quem cum vidisset ancilla 4
quædam sedentem ad lumen , & eum fuis- ‖ Mat.26.
57 set intuita,dixit: Et hic cum illo erat . * At g.69
ille negauit eum,dicens:Mulier,non noui il Mar.14.g.
58 lum . * Et post pusillum alius videns eum , 66
dixit: Et tu de illis es. Petrus vero ait:O ho- ‖ Io.18.e.
59 mo, non sum . * ‖ Et interuallo facto quasi 25
horæ vnius , alius quidam affirmabat , di-
G cens: Vere & hic cum illo erat : nam & Ga
60 lilæus est.* Et ait Petrus:Homo,nescio quid
dicis. Et continuo adhuc illo loquente can- ‖ Mat.26.
61 tauit gallus . * Et conuersus Dominus re- c.34
spexit Petrum . Et recordatus est Petrus Mar.14.c.
uerbi Domini , sicut dixerat : ‖ Quia prius 30
62 quam gallus cantet , ter me negabis : * Et Ioã. 13.d.
63 egressus foras Petrus fleuit amare . * Et vi- 38
ri , qui tenebant illum, illudebant ei , cæ- ‖ Mat.27.
64 dentes . * Et velauerunt eum , & percutie- a.1
bant faciem eius : & interrogabant eum, di- Mar.15.a.
centes:Prophetiza,quis est,qui te percussit? 1
65 * Et alia multa blasphemantes dicebant in Ioã. 18.c.
66 eum. * ‖ Et ut factus est dies , conuenerunt 28

seniores

ſeniores plebis,& principes ſacerdotum, &
Scribæ, & duxerunt illum in concilium

ſuum,dicentes: Si tu es Christus, dic nobis.
67 * Et ait illis: Si vobis dixero, non credetis
68 mihi: * ſi autem & interrogauero, non re-
69 ſpondebitis mihi,neque dimittetis.* Ex hoc
autem erit Filius hominis ſedens a dextris
70 virtutis Dei.* Dixerunt autem omnes: Tu
ergo es Filius Dei? Qui ait:Vos dicitis,quia
71 ego ſum.* At illi dixerunt: Quid adhuc de-
ſideramus teſtimonium? ipſi enim audiui-
mus de ore eius.

C A P. XXIII.

1 ET ſurgens omnis multitudo eorum,du
2 xerunt illum ad Pilatum.* Cœperunt
A autem illum accuſare,dicentes:Hunc inueni
mus ſubuertentem gentem noſtram, ‖ & ‖ Mat.22
prohibentem tributa dare Cæſari, & dicen- b.21
3 tem ſe Christum regem eſſe. * ‖ Pilatus au- Mar.12.b
tem interrogauit eum,dicens: Tu es rex Iu- 17
dæorum? At ille reſpondens ait: Tu dicis. ‖ Mat.27
4 * Ait autem Pilatus ad principes ſacerdo- b.11
tum, & turbas: Nihil inuenio cauſæ in hoc Mar.15.a
5 homine.* At illi inualeſcebant, dicentes: 1
Commouet populum docens per vniuer Ioan.18.f
ſam Iudæam,incipiens a Galilæa vſque huc. 33
6 * Pilatus autem audiens Galilæam, interro
7 gauit ſi homo Galilæus eſſet. * Et vt cogno
uit quòd de Herodis poteſtate eſſet, remiſit
eum ad Herodem, qui & ipſe Ieroſolymis

8 erat illis diebus.* Herodes autem viſo Ieſu,
B gauiſus eſt ualde. erat enim cupiens ex mul
to tempore uidere eum, eo quòd audierat
multa de eo,& ſperabat ſignum aliquod vi-
9 dere ab eo fieri.* Interrogabat autem eum
multis ſermonibus.At ipſe nihil illi reſpōde
10 bat.* Stabāt aūt principes ſacerdotū,& Scri
11 bæ cōſtanter accuſantes eū. * Spreuit aūt il-
lū Herodes cū exercitu ſuo: & illuſit indutū
12 veſte alba,& remiſit ad Pilatū.* Et facti ſūt
amici Herodes & Pilatus in ipſa die:nā an-
13 tea inimici erāt ad inuicē. * Pilatus aūt con
uocatis principibus ſacerdotū,& magiſtrati
14 bus,& plebe,* dixit ad illos:Obtuliſtis mihi
hūc hominē,quaſi auertentē populū, & ecce
ego corā uobis interrogans, ‖ nullā cām in- ‖ Io.18.g.
ueni in homine iſto ex his,in quibus eū accu 38. & 19.
15 ſatis.* Sed neq. Herodes:nā remiſi vos ad il a.4
C lū,& ecce nihil dignū morte actū eſt ei.* E-
16 mendatū ergo illū dimittā.* Neceſſe aūt ha
17 bebat dimittere eis per diē feſtū, vnū.* Ex-
18 clamauit autem ſimul vniuerſa turba,dicēs:
19 Tolle hunc,& dimitte nobis Barabbā.* qui
erat propter ſeditionem quandam factam

in ciuitate

in ciuitate & homicidium, missus in car-
20 cerem. * Iterum autem Pilatus locutus est
21 ad eos, uolens dimittere Iesum. * At illi suc
clamabant, dicentes: Crucifige, crucifige
22 eum. * Ille autem tertio dixit ad illos
‖ Quid enim mali fecit iste? nullam cau-
sam mortis inuenio in eo: corripiam ergo
23 illum, & dimittam. * At illi instabant
D uocibus magnis postulantes ut crucifigere-
24 tur: & inualescebant uoces eorum: * Et

‖ Mat.27. c.23 Mar.15.b. 14

Pilatus adiudicauit fieri petitionem eorum.
25 * Dimisit autem illis eum, qui propter ho
micidium, & seditionem missus fuerat in
carcerem, quem petebant. Iesum uero tra-

26 dit uoluntati eorum. * ‖ Et cum ducerent
eum, apprehenderunt Simonem quendam
Cyrenensem uenientem de uilla: & impo-

‖ Mat.27. d.27 Mar.15.b. 21

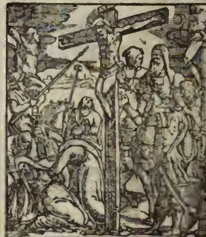
suerunt illi crucem portare post Iesum.
27 * Sequebatur autem illum multa turba po
puli, & mulierum: quæ plangebant, & la-
28 mentabantur eum. * Conuersus autem ad
illas Iesus, dixit: Filiæ Ierusalem, nolite
flere super me, sed super uos ipsas flete, & su
29 per filios uestros. * Quoniam ecce uenient
dies, in quibus dicent: Beatæ steriles, &
30 uentres, qui non genuerunt, & ubera, quæ
30 non lactauerunt. * Tunc incipient dicere
B montibus: ‖ Cadite super nos. & collibus:
31 Operite nos. * Quia si in uiridi ligno hæc
32 faciunt, in arido quid fiet? * Ducebantur
autem & alij duo nequam cum eo, ut interfi

‖ Isa.2.d. 19 Oseę. 10. b.8 Apoc.6.d. 16

33 cerentur. * ‖ Et postquam uenerunt in lo-
cum, qui uocatur Caluariç, ibi crucifixe

‖ Mat.27. d.33 Mar.15.b. 22 Ioã. 19.c. 17

runt eum: & latrones, unum a dextris, & al

terum

34 terum a sinistris. * Iesus autem dicebat:
Pater, dimitte illis: non enim sciunt quid
faciunt. Diuidentes uero uestimenta eius,
35 miserunt sortes. * Et stabat populus spe-
ctans, & deridebant eum principes cum
eis, dicentes: Alios saluos fecit, se saluum
36 faciat, si hic est Christus Dei electus.* Illu-
debant autem ei & milites accedentes, &
37 acetũ offerentes ei, * & dicentes: Si tu es rex
38 Iudæorum, saluum te fac.* Erat autem &
F superscriptio scripta super eum litteris Græ
cis, & Latinis, & Hebraicis: Hic est rex
39 Iudæorum. * Vnus autem de his, qui pen
debant, latronibus, blasphemabat eum, di
cens: Si tu es Christus, saluum fac temeti-
40 psum, & nos. * Respondens autem alter in
crepabat eum, dicens: Neque tu times Deũ,
41 quod in eadem damnatione es. * Et nos
quidem iuste, nam digna factis recipimus:
42 hic uero nihil mali gessit. * Et dicebat ad
Iesum: Domine, memento mei, cum ue
43 neris in regnum tuum. * Et dixit illi Iesus:
Amen dico tibi: Hodie mecum eris in pa-
44 radiso.* Erat autem fere hora sexta, & te-
nebræ factæ sunt in uniuersam terram usq.
45 in horam nonam.* Et obscuratus est sol: &
46 uelum templi scissum est medium:* Et cla
mans uoce magna Iesus ait: ‖ Pater, in ma- ‖ Ps. 30.a.6
nus tuas commendo spiritum meum. Et
47 hæc dicens, expirauit. * uidens autem Cen-
G turio quod factum fuerat, glorificauit Deũ,
48 dicens: Vere hic homo iustus erat.* Et om
nis turba eorum, qui simul aderant ad spe
ctaculum istud, & uidebant quæ fiebant,
percutientes pectora sua reuertebantur.
49 * Stabant autem omnes noti eius a longe:
& mulieres, quæ secutæ eum erant a Gali

‖ Mat. 27. g. 57 Mar. 15. d. 45 Ioan. 19. g. 38
50 læa hæc uidentes. * ‖ Et ecce uir nomine Io
seph, qui erat decurio, uir bonus, & iustus:
51 * hic non consenserat consilio, & actibus
eorum, ab Arimathæa ciuitate Iudææ, qui
52 expectabat & ipse regnum Dei.* hic accessit

53 ad Pilatum, & petijt corpus Iesu: & depo-
situm inuoluit sindone, & posuit eum in mo
numento exciso, in quo nondum quisquam
54 positus fuerat.* Et dies erat parasceues, &
55 sabbatum illucescebat. * Subsecutæ autem
mulieres, quę cũ eo uenerant de Galilęa, ui-
derunt monumentũ, & quẽadmodũ positũ
56 erat corpus eius.* Et reuertentes parauerunt
aromata, & unguenta: & sabbato quidem si
luerunt secundum mandatum.

CAP. XXIIII.

1 A VNa autem sabbati ualde diluculo uene- ‖ Mat. 28. a. 1 Mar. 16. a. 1
runt ad monumentum, portantes ‖ Io. 20. a. 1

quæ

2 quæ parauerant, aromata: * & inuenerunt
3 lapidem reuolutum a monumento. * Et
ingressæ non inuenerunt corpus Domini
4 Iesu. * Et factum est, dum mente consternatæ
essent de isto, ecce duo viri steterunt se
5 cus illas in ueste fulgenti. * Cum timerent
autem, & declinarent vultum in terram,
dixerunt ad illas: Quid quæritis uiuentem
6 cum mortuis? * non est hic, sed surrexit:
recordamini qualiter locutus est uobis, cum
7 adhuc in Galilæa esset, * dicens: | Quia oportet
filium hominis tradi in manus hominum
peccatorum, & crucifigi, & die ter-
8 tia resurgere. * Et recordatæ sunt uerbo-
9 rum eius. * Et regressæ a monumento nun
ciauerunt hæc omnia illis vndecim, & ce-
10 teris omnibus. * Erat autem Maria Magda
B lene, & Ioanna, & Maria Iacobi, & ceteræ,
quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apo-
11 stolos hæc. * Et visa sunt ante illos, sicut de
liramentum verba ista: & non crediderunt
12 illis. * Petrus autem surgens cucurrit ad
monumentum: & procumbens vidit linteamina
sola posita, & abijt secum mirans
13 quod factum fuerat. * | Et ecce duo ex illis
ibant ipsa die in castellum, quod erat in spa
tio stadiorum sexaginta ab Ierusalem, no-
14 mine Emmaus. * & ipsi loquebantur ad
inuicem de his omnibus, quæ acciderant.
15 * Et factum est, dum fabularentur, & secum
quærerent: & ipse Iesus appropin-
16 quans ibat cum illis: * oculi autem illo-
17 rum tenebantur ne eum agnoscerent. * Et

C ait ad illos: Qui sunt hi sermones, quos
conferetis ad inuicem ambulantes, & estis
18 tristes? * Et respondens unus, cui nomen
Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus
es in Ierusalem, & non cognouisti quæ fa-
19 cta sunt in illa his diebus? * Quibus ille di-

xit: Quæ? Et dixerunt: De Iesu Nazareno,
qui fuit vir propheta, potens in ope-
re, & sermone coram Deo, & omni popu
20 lo: * Et quomodo eum tradiderunt sum
mi sacerdotes, & principes nostri in dam
nationem mortis, & crucifixerunt eum.
21 * nos autem sperabamus quia ipse esset re
dempturus Israel. & nunc super hæc omnia,
tertia dies est hodie quòd hæc facta sunt.
22 * Sed & mulieres quædam ex nostris terrue
D runt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monu
23 mentum, * & non inuento corpore eius, ue-
nerunt, dicentes se etiam uisionem angelo
24 rum vidisse, qui dicunt eum viuere. * Et abie
runt quidam ex nostris ad monumentum:
& ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt, ip
25 sum uero non inuenerunt. * Et ipse dixit ad
eos: O stulti, & tardi corde ad credendum
in omnibus, quæ locuti sunt Prophetæ?
26 * Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita
27 intrare in gloriam suam? * Et incipiens a
Moyse, & omnibus Prophetis, interpretabatur
illis in omnibus scripturis, quæ de ip
28 so erant. * Et appropinquauerunt castello
quo ibant: & ipse se finxit longius ire.
29 * Et coegerunt illum, dicentes: Mane no-
B biscum, quoniam aduesperascit, & inclinata
30 est iam dies. Et intrauit cum illis. * Et factum
est, dum recumberet cum eis, accepit
panem, & benedixit, ac fregit, & porrige
31 bat illis. * Et aperti sunt oculi eorum, & co
gnouerunt eum: & ipse euanuit ex oculis eo
32 rum. * Et dixerunt ad inuicem: Nonne cor
nostrum ardens erat in nobis dum loquere-
33 tur in via, & aperiret nobis Scripturas? * Et
surgentes eadem hora regressi sunt in Ierusalem:
& inuenerunt congregatos vndecim,
34 & eos, qui cum illis erant, & * dicentes: Quòd

surrexit Dominus uere, & apparuit Simoni.

Et ipsi

35 * Et ipsi narrabant quæ gesta erant in uia
& quomodo cognouerunt eum in fractione
36 panis.* ‖ Dum autem hæc loquuntur, ste- ‖ Mar.16.c.14 Ioan. 20.c.19
tit Iesus in medio eorum, & dicit eis: Pax vo
37 bis: ego sum, nolite timere.* Conturbati ve
ro, & conterriti, existimabant se spiritum ui
38 dere.* Et dixit eis: Quid turbati estis, & co-
F gitationes ascendunt in corda uestra? * Vi-
39 dete manus meas, & pedes, quia ego ipse
sum: palpate, & videte: quia spiritus carnem
& ossa non habet, sicut me uidetis habere.
40 * Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus, &
41 pedes.* Adhuc autem illis non credentibus,
& mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hic
42 aliquid, quod manducetur? * At illi obtule-
runt ei partem piscis assi, & fauum mellis.
43 * Et cum manducasset coram eis, sumens re
44 liquias dedit eis.* Et dixit ad eos: Hæc sunt
uerba, quæ locutus sum ad uos, cum adhuc
essem vobiscum, quoniam necesse est imple
ri omnia, quæ scripta sunt in lege Moysi, &
45 Prophetis, & Psalmis de me.* Tunc aperuit
46 illis sensum vt intelligerent Scripturas.* &
G dixit eis: ‖ Quoniam sic scriptum est, & sic ‖ Psal.18.b.7
oportebat Christum pati, & resurgere a mor
47 tuis tertia die: * & prædicari in nomine eius
pœnitentiam, & remissionem peccatorum
in omnes gentes, incipientibus ab Ierosoly- ‖ Act.1.a.8
48 ma.* ‖ Vos autem testes estis horum.* ‖ Et ‖ Io.14.d.26
49 ego mitto promissum Patris mei in uos. vos
autem sedete in ciuitate, quoadusque indua
50 mini uirtute ex alto. * Eduxit aut eos foras

in Bethaniam: & eleuatis manibus suis bene-
51 dixit eis.* ‖ Et factum est, dum benediceret ‖ Act.1.a.4
illis, recessit ab eis, & ferebatur in cœlum.* Et
ipsi adorantes regressi sunt in Ierusalem cũ Mar.16.d.19
53 gaudio magno:* & erant semper in templo,
laudantes, & benedicentes Deum. Amen.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM IOANNEM.

CAPVT PRIMVM.

1 IN principio erat ver-
A bum, & verbú erat
apúd Deű, & Deus
2 erat uerbum.* Hoc
erat in principio a-
3 pud Deum.* Om-
nia per ipsum facta
sunt: & sine ipso fa-
ctum est nihil, quod
4 factum est,* in ipso
5 uita erat, & uita erat lux hominű: & lux in te
nebris lucet, & tenebræ eã non comprehẽde
‖ Matt. 3. 6 runt.* ‖ Fuit homo missus a Deo, cui nomẽ
a. 1 7 erat Ioannes.* Hic uenit in testimoniũ ut
Marc. 1. a. testimoniũ perhiberet de lumine, ut omnes
2 8 crederent per illum.* nõ erat ille lux, sed ut
‖ Inf. 3. c. 9 testimonium perhiberet de lumine.* ‖ Erat
19 lux uera, quæ illuminat omnem hominẽ ue
10 nientẽ in hunc mundum.* in mundo erat,
‖ Heb. 11. B ‖ & mũdus per ipsum factus est, & mundus
a 8 11 eum non cognouit.* In propria uenit, & sui
12 eum non receperunt.* quotquot autem re-
ceperunt eum, dedit eis potestatem filios
Dei fieri, his, qui credunt in nomine eius:
13 * qui non ex sanguinibus, neque ex uolunta-
te carnis, neque ex uolũtate uiri, sed ex Deo
14 nati sunt.* ‖ Et uerbum caro factum est, & ‖ Mat. 1. c.
habitauit in nobis: & uidimus gloriam eius, 16
eu. gloriam quasi unigeniti a patre plenum gra Luc. 2. b.
15 tiæ, & ueritatis.* Ioannes testimonium per- 7
hibet de ipso, & clamat dicens: Hic erat,
quem dixi: Qui post me uenturus est, ante
16 me factus est: quia prior me erat.* ‖ Et de ‖ 1. Tim.
plenitudine eius nos omnes accepimus, & 6. d. 17
17 gratiam pro gratia.* quia lex per Moysen 1. Ioã. 4. c.
C data est, gratia, & ueritas per Iesum Christũ 12
18 facta est.* ‖ Deum nemo uidit umquã: uni-
genitus filius, qui est in sinu patris, ipse enar-

19 rauit.* Et hoc est testimonium Ioannis,
quando miserunt Iudæi ab Ierosolymis sa-
cerdotes & Leuitas ad eum ut interrogarẽt

20 eum: Tu quis es?* Et confessus est, & non ne-
gauit: & confessus est: Quia non sum ego
21 Christus.* Et interrogauerunt eum: Quid
ergo? Elias es tu? Et dixit: Non sum. Prophe
22 ta es tu? Et respondit: Non. * Dixerunt
ergo ei: Quis es ut responsum demus his,
qui miserunt nos? quid dicis de teipso?
‖Isa. 40.a. 23 * Ait: ‖ Ego uox clamantis in deserto: Diri-
3 gite uiam Domini, sicut dixit Isaias prophe
Mat. 3.a.3 24 ta. * Et qui missi fuerant, erant ex Phari-
Mar. 1.a.3 25 seis. * Et interrogauerunt eum, & dixerunt
Luc. 3.a.4 D ei: Quid ergo baptizas, si tu non es Chri-
26 stus, neque Elias, neque Propheta? * Re-
‖Mat 3.b. spondit eis Ioannes, dicens: ‖ Ego baptizo
11 in aqua: medius autem uestrum stetit, quem
Mar. 1.b.7 27 vos nescitis.* ‖ Ipse est, qui post me ventu-
‖ Luc.3.c. rus est, qui ante me factus est: cuius ego non
16 sum dignus ut soluam eius corigiam calcea
Act.1.a.5 28 menti. * Hæc in Bethania facta sunt trans
& 2.a.2.& 29 Iordanem, ubi erat Ioannes baptizans.* Al
11.c.16.& tera die vidit Ioannes Iesum uenientem ad
19.a.4 se, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit
30 peccatum mundi. * Hic est, de quo dixi:
Post me uenit uir, qui ante me factus est:
31 quia prior me erat. * & ego nesciebam eum
sed ut manifestetur in Israel, propterea ue-
32 ni ego in aqua baptizans. * Et testimo-
‖Mat.3.d. nium perhibuit Ioannes, dicens: ‖ Quia vidi
16 Spiritum descendetem quasi columbam de
Marc.1.b. 33 cęlo, & mansit super eum. * Et ego nesciebã
10 E eum: sed qui misit me baptizare in aqua, il-
Luc. 3.d. le mihi dixit: Super quem videris Spiritum
22 descendentem, & manentem super eum, hic
34 est, qui baptizat in Spiritu sancto * Et ego
uidi: & testimonium perhibui quia hic est
35 Filius Dei.* Altera die iterum stabat Ioan
36 nes, & ex discipulis eius duo. * Et respi-
ciens Iesum ambulantem, dixit: Ecce agnus
37 Dei.* Et audierunt eum duo discipuli loquẽ
38 tem, & secuti sunt Iesum. * Conuersus autẽ
Iesus, & videns eos sequentes se, dicit eis:
Quid quęritis? Qui dixerunt ei: Rabbi, (quod
dicitur interpretatum Magister) ubi habi-
39 tas?* Dicit eis: Venite, & uidete. Venerunt
F & uiderunt ubi maneret, & apud eum man-
serunt die illo: hora autem erat quasi de-
40 cima. * Erat autem Andreas frater Simo-
nis Petri unus ex duobus, qui audierãt a Ioã
‖Gen.49. 41 ne, & secuti fuerant eum. * Inuenit hic pri-
d.10 mum fratrem suum Simonem, & dicit ei:
Deu.18.c. Inuenimus Messiam. (quod est interpreta-
18 42 tum Christus.)* Et adduxit eum ad Iesum.
Isa. 40.c. Intuitus autem eum Iesus dixit. Tu es Si-
10. & 45. mon filius Iona: tu uocaberis Cephas, quod
b.8 43 interpretatur Petrus. * In crastinum voluit
Ier.23.a.5 exire in Galilæam, & inuenit Philippum.
Ezec. 34. 44 Et dicit ei Iesus: Sequere me.* Erat autem
f.23.& 37. Philippus a Bethsaida, ciuitate Andreæ, &
f.24. 45 Petri.* Inuenit Philippus Nathanael, & di-
Dan. 9. f. G cit ei: Quem scripsit ‖ Moyses in lege, & ‖ Pro
24.25 phetæ, inuenimus Iesum filium Ioseph a Na
46 zareth.* Et dixit ei Nathanael: A Nazareth
potest aliquid boni esse? * Dicit ei Philip-
47 pus: Veni, & vide. * Vidit Iesus Nathanael
uenientem ad se, & dicit de eo: Ecce uere
48 Israelita, in quo dolus non est. * Dicit
ei Nathanael: Vnde me nosti? Respondit Ie-
sus, & dixit ei: Priusquam te Philippus uo-
49 caret, cum esses sub ficu, uidi te. * Respondit
ei Nathanael, & ait: Rabbi, tu es Filius Dei,
50 tu es Rex Israel.* Respondit Iesus, & dixit
ei: Quia dixi tibi: Vidi te sub ficu, credis:
51 maius his videbis.* Et dicit ei: Amen, amen
dico vobis, videbitis cælum apertum, & An-
gelos Dei ascendentes, & descendentes supra
Filium hominis.

CAP. II.

1 ET die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana
2 Galilææ, & erat mater Iesu ibi.* Vo-
A catus est autem & Iesus, & discipuli eius
3 ad nuptias.* Et deficiente vino, dicit ma-
4 ter Iesu ad eum: Vinum non habent.* Et di
cit ei Iesus: Quid mihi, & tibi est mulier? nõ-
5 dum uenit hora mea. * Dicit mater eius
ministris: Quodcumque dixerit uobis, faci-
6 te.* Erant autem ibi lapideæ hydrię sex po
sitæ secundum purificationem Iudæorum,
capientes singulæ metretas binas uel ternas.
7 * Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua.* Et
8 impleuerunt eas usque ad summum.* Et di
cit eis Iesus: Haurite nunc, & ferte architri-
9 clino. Et tulerunt * Vt autem gustauit archi
B triclinus aquam vinum factam, & non scie
bat vnde esset, ministri autem sciebant, qui
hauserant aquam: uocat sponsum architri-
10 clinus, * & dicit ei: Omnis homo primum
bonum uinũ ponit: & cum inebriati fuerint
tunc id, quod deterius est: Tu autem seruasti

11 bonum vinum vsque adhuc.* Hoc fecit ini-
tium signorum Iesus in Capa Galilææ: &
manifestauit gloriam suam, & crediderunt
12 in eum discipuli eius. * Post hoc descendit
C Capharnaum ipse, & mater eius, & fratres
eius, & discipuli eius: & ibi manserunt non
13 multis diebus. * Et prope erat Pascha Iu
dæorum, & ascendit Iesus Ierosolymam:
14 * & inuenit in templo vendentes, boues, &
oues, & columbas, & nummularios sedentes

15 * Et cum fecisset quasi flagellum de funicu-
lis, omnes eiecit de templo, oues quoque, &
boues, & numulariorum effudit æs, & men-
16 sas subuertit.* Et his, qui columbas vende-
bant, dixit: Auferte ista hinc, & nolite facere
domum patris mei, domum negotiationis.
17 * Recordati sunt uero discipuli eius quia scri
| Ps.68.b. 10 — ptum est: | Zelus domus tuæ comedit me.
18 * Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei:
Quod signum ostendis nobis quia hæc facis?
| Mat.26. f.21.&27. — 19 * Respōdit Iesus, & dixit eis: | Soluite tem-
plum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.
e 40 — 20 * Dixerunt ergo Iudæi: Quadraginta & sex
Mar.14 f. — D anni ædificatum est templum hoc, & tu in
58. & 15. — 21 tribus diebus excitabis illud? * Ille autem
c. 29 — 22 dicebat de templo corporis sui.* Cum ergo
resurrexisset a mortuis, recordati sunt disci
| Ps.3.b.6. — puli eius, quia hoc dicebat, & | crediderunt
& 56.c.9 — scripturæ, & sermoni, quem dixit Iesus.
23 * Cum autem esset Ierosolymis in pascha
in die festo, multi crediderunt in nomine
eius, videntes signa eius, quæ faciebat.
24 * Ipse autem Iesus non credebat semetip
25 sum eis, eo quòd ipse nosset omnes,* & quia
opus ei non erat ut quis testimonium perhi
beret de homine: ipse enim sciebat quid es-
set in homine.

CAP. III.

1 ERat autem homo ex Pharisæis, Nicode-
A mus nomine, princeps Iudæorum.
2 * Hic venit ad Iesum nocte, & dixit ei: Rab
bi, scimus quia a Deo venisti magister, ne-
mo enim potest hæc signa facere, quæ tu fa-
3 cis, nisi fuerit Deus cum eo. * Respondit Ie-
sus, & dixit ei: Amen, amē dico tibi, nisi quis
renatus fuerit denuo, non potest videre re-
4 gnū Dei * Dicit ad eum Nicodemus: Quo-
modo potest homo nasci, cum sit senex? nū-
quid potest in uētrem matris suæ iterato in-
5 troire, & renasci? Respōdit Iesus: Amen, amē
dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua, &
Spiritu sancto, nō pōt introire in regnū Dei.
6 * Quod natum est ex carne, caro est: & quod
7 natum est ex spiritu, spiritus est. * Non mi
reris quia dixi tibi: oportet vos nasci de-
8 nuo.* Spiritus ubi uult spirat: & uocem eius
audis, | sed nescis unde ueniat, aut quo va- — | Psa.13
dat: sic est omnis, qui natus est ex spiritu. — a.8
9 * Respondit Nicodemus, & dixit ei: Quomo
10 do possunt hæc fieri?* Respondit Iesus, & di
B xit ei: Tu es magister in Israel, & hæc igno
11 ras?* Amen, amen dico tibi, quia quod sci-
mus loquimur, & quod uidimus testamur,
12 & testimonium nostrū non accipitis.* Si ter
rena dixi uobis, & non creditis: quomodo, si
13 dixero uobis cælestia, credetis? * Et nemo
ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo
14 Filius hominis, qui est in cælo. * | Et sicut — | Nu.2
Moyses exaltauit serpētē in deserto, ita exal — c.9
15 tari oportet Filiū hominis: * ut omnis, qui
credit in ipsū, nō pereat, sed habeat uitā æter
16 nam.* | Sic enim Deus dilexit mundum, ut — | 1.Ioã
Filium suum unigenitum daret: vt omnis, — b.9
qui credit in eum, non pereat, sed habeat vi-

17 tam æternam. * Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut iudicet mũdum,
18 sed ut saluetur mundus per ipsum.* Qui credit in eum, non iudicatur: qui autem non
C credit, iam iudicatus est: quia non credit in
19 nomine unigeniti Filij Dei. * Hoc est autem
¶ Sup. 1. a. 6 iudicium: ‖ quia lux uenit in mundũ, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lu
20 cem: erant enim eorum mala opera. * Omnis enim, qui male agit, odit lucem, & non
venit ad lucem, ut nõ arguantur opera eius:
21 * qui autem facit veritatem, uenit ad lucem
ut manifestentur opera eius, quia in Deo
22 sunt facta.* Post hæc uenit Iesus, & discipuli eius in terram Iudæam: & illic demoraba
¶ Inf. 4. a. 1 23 tur cum eis, ‖ & baptizabat. * Erat autem
& Ioannes baptizans in Aennon, iuxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & venie-
24 bant, & baptizabantur. * Nondũ enim mis-
25 sus fuerat Ioannes in carcerem. * Facta est
autem quæstio ex discipulis Ioannis cum Iu
26 dæis de Purificatione.* Et uenerunt ad Ioan
¶ Sup. 1. d. 19 nem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum
trans Iordanem, ‖ cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes ueniũt
27 ad eum.* Respondit Ioannes, & dixit: Non
D potest homo accipere quidquam, nisi fuerit
¶ Sup. 1. c. 20 28 ei datum de cœlo. * Ipsi vos mihi testimonium perhibetis, ‖ quòd dixerim: Non sum
ego Christus: sed quia missus sum ante il-
29 lum.* Qui habet sponsam, sponsus est: amicus autem sponsi, qui stat, & audit eum,
gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc
30 ergo gaudium meum impletum est. * Il-
31 lum oportet crescere, me autem minui.* Qui
desursum uenit, super omnes est. Qui est
de terra, de terra est, & de terra loquitur.
32 Qui de cælo uenit, super omnes est. * Et
quod uidit, & audiuit, hoc testatur: & testi-
¶ Rom. 3. 4 33 monium eius nemo accipit. * Qui accepit
eius testimonium, ‖ signauit quia Deus ue-
34 rax est.* Quem enim misit Deus, uerba Dei
loquitur: non enim ad mensuram dat Deus
35 spiritum. * Pater diligit Filium: & omnia
1. Io. 5. b. 10 36 dedit in manu eius.* ‖ Qui credit in Filiũ,
habet uitam æternam: qui autem incredulus est Filio, non videbit uitam, sed ira Dei
manet super eum.

CAP. IIII.

1 VT ergo cognouit Iesus quia audierunt
A Pharisæi quòd Iesus plures discipulos
¶ Sup. 3. e. 22 2 facit, ‖ & baptizat, quam Ioannes, *(quamquam Iesus non baptizaret, sed discipuli
3 eius) * reliquit Iudæam, & abijt iterum in
Gen. 33. d. 19. & 48. d. 22 Ios. 24. g. 32 4 Galilæam. * oportebat autem eum transire
5 per Samariam.* Venit ergo in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar: iuxta prędium,
6 ‖ quod dedit Iacob Ioseph filio suo.* Erat
autem ibi fons Iacob. Iesus ergo fatigatus ex

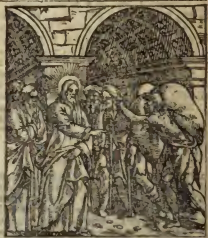

itinere, sedebat sic supra fontem. Hora erat
7 quasi sexta.* Venit mulier de Samaria hau
rire aquam. Dicit ei Iesus: Da mihi bibere.
8 (* Discipuli enim eius abierant in ciuita-
9 tem ut cibos emerent.) * Dicit ergo ei mu-
B lier illa Samaritana: Quomodo tu Iudæus
cum sis, bibere a me poscis, quæ sum mulier
Samaritana? non enim coutuntur Iudæi Sa
10 maritanis.* Respondit Iesus, & dixit ei: Si
scires donum Dei, & quis est, qui dicit tibi:
Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo, &
11 dedisset tibi aquam uiuam. * Dicit ei mulier: Domine, neque in quo haurias habes, &
puteus altus est: unde ergo habes aquam
12 uiuam? * Numquid tu maior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis puteum, & ipse
13 ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius? * Respondit Iesus, & dixit ei: Omnis, qui bibit
ex aqua hac, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in
14 æternum: * sed aqua, quam ego dabo ei,
fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æter-
15 nam. * Dicit ad eum mulier: Domine, da
C mihi hanc aquam, ut non sitiam: neque ue-
16 niam huc haurire. * Dicit ei Iesus: Vade,
17 voca virum tuum, & veni huc. * Respon
dit mulier, & dixit: Non habeo uirum. Dicit ei Iesus: bene dixisti, quia non habeo vi-
18 rum:* quinque enim uiros habuisti, & nũc,
quem habes, non est tuus vir: hoc uere dixi-
19 sti.* Dicit ei mulier: Domine, uideo quia
20 Propheta es tu.* Patres nostri in monte hoc
adorauerunt, & uos dicitis, ‖ quia Ieroso ¶ Deu. 12. a. 6
21 lymis est locus, ubi adorare oportet. * Dicit ei Iesus: Mulier crede mihi, quia uenit
hora: quando neque in monte hoc, neque
22 in Ierosolymis adorabitis Patrem. * ‖ Vos ¶ 4. Reg. 17 g. 41
adoratis quod nescitis: nos adoramus quod
23 scimus, quia salus ex Iudæis est. * Sed uenit

hora, & nunc est, quando veri adoratore
adorabunt Patrem in spiritu & veritate. Nã
& Pater tales quærit, qui adorent eum.
1.Co. 3. 17 24 * Spiritus est Deus: & eos, qui adorant
D eum, in spiritu & ueritate oportet adorare.
25 * Dicit ei mulier: Scio quia Messias venit (q
dicitur Christus.) cum ergo venerit ille, no
26 bis annunciabit omnia.* Dicit ei Iesus: Ego
27 sum, qui loquor tecum. * Et continuo vene-
runt discipuli eius: & mirabantur quia cum
muliere loquebatur. Nemo tamen dixit:
28 Quid quæris, aut quid loqueris cum ea? * Re
liquit ergo hydriam suam mulier, & abijt
29 in ciuitatem, & dicit illis hominibus: * Ve-
nite, & videte hominem, qui dixit mihi om
nia quæcunque feci: numquid ipse est Chri-
30 stus? * Exierunt ergo de ciuitate, & venie-
31 bant ad eum.* Interea rogabant eum disci-
32 puli, dicentes: Rabbi, manduca.* Ille autem
dicit eis. Ego cibum habeo manducare, quẽ
33 uos nescitis.* Dicebant ergo discipuli ad in
E uicem: Numquid aliquis attulit ei mandu-
34 care?* Dicit eis Iesus: Meus cibus est ut fa-
ciam uoluntatem eius, qui misit me, ut per-
35 ficiam opus eius.* Nonne vos dicitis, quod
adhuc quattuor menses sunt, & messis ve-
nit? Ecce dico vobis: Leuate oculos uestros,
Mat. 9. d. 7 & uidete regiones, quia albæ sunt iam ad
36 messem. * Et qui metit, mercedẽ accipit, &
Luc. 10. a. 2 congregat fructum in vitam æternam: vt, &
qui seminat, simul gaudeat, & qui metit.
37 * In hoc enim est verbum verũ: quia alius
38 est qui seminat, & alius est qui metit.* Ego
misi uos metere quod uos non laborastis:
alij laborauerunt, & vos in labores eorum
39 introistis.* Ex ciuitate autem illa multi cre
diderunt in eum Samaritanorum, propter
verbũ mulieris testimoniũ perhibẽtis: Quia
40 dixit mihi omnia quæcumque feci. * Cum
F venissent ergo ad illum Samaritani, roga-
uerunt eum ut ibi maneret. Et mansit ibi
41 duos dies.* Et multo plures crediderunt in
42 eum propter sermonem eius. * Et mulieri
dicebant: Quia iam non propter tuam lo-
quelã credimus: ipsi enim audiuimus, & sci-
mus quia hic est vere Saluator mundi.
Mat. 13. g. 57 43 * Post duos autem dies exijt inde: & abijt
44 in Galilæam. * Ipse enim Iesus testimo-
Mar. 6. a. 4 niũ perhibuit, quia Propheta in sua patria
Lu. 4. c. 24 45 honorem non habet. * Cum ergo venisset
Mat. 4. b. 12 in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cum
omnia vidissent quæ fecerat Ierosolymis in
Marc. 1. b. 14 die festo: & ipsi enim venerãt ad diem festũ.
46 * Venit ergo iterũ in Cana Galilææ, ubi fe-
Luc. 4. c. 14 cit aquam vinum. Et erat quidam regulus,
Sup. 2. a. 9 47 cuius filius infirmabatur Capharnaũ. * Hic
cum audisset quia Iesus adueniret a Iudæa
G in Galilæam, abijt ad eum, & rogabat eum
ut descenderet, & sanaret filiũ eius: incipiebat
48 enim mori. * Dixit ergo Iesus ad eum: nisi
49 signa, & prodigia videritis, nõ creditis. * Di

cit ad eum regulus: Domine, descende prius
50 quam moriatur filius meus. * Dicit ei Iesus:
Vade, filius tuus viuit. Credidit homo ser-
51 moni, quẽ dixit ei Iesus, & ibat. * Iam autẽ
eo descendente, serui occurrerunt ei, & nun-
ciauerunt dicentes, quia filius eius viueret.
52 * Interrogabat ergo horã ab eis, in qua me-
lius habuerit. Et dixerunt ei: Quia heri hora
53 septima reliquit eũ febris. * Congnouit er-
go pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei
Iesus: Filius tuus viuit: & credidit ipse, & do
54 mus eius tota. * Hoc iterum secundum si-
gnum fecit Iesus, cum venisset a Iudæa in
Galilæam.

CAP. V.

1 POst hæc erat dies festus Iudæorum, & Leu. 23
2 ascendit Iesus Ierosolymam. * Est aũt Deu. 16

A Ierosolymis Probatica piscina, quæ cogno-
minatur Hebraice Bethsaida, quinque por-
3 ticus habens.* In his iacebat multitudo ma
gna languentium, cæcorum, claudorum, ari-
4 dorũ expectantium aquæ motum. * Ange-
lus autem Domini descendebat secundum
tempus in piscinam: & mouebatur aqua. Et
qui prior descendisset in piscinam post mo
tionem aquæ, sanus fiebat a quacumque de
5 tinebatur infirmitate. * Erat autem qui-
dam homo ibi triginta, & octo annos ha-
6 bens in infirmitate sua. * Hunc cum vidis-
B set Iesus iacentem, & cognouisset quia iam
multum tempus haberet, dicit ei: Vis sanus
7 fieri?* Respondit ei languidus: Domine, ho-
minem non habeo, ut cum turbata fuerit
aqua, mittat me in piscinam: dum venio
8 enim ego, alius ante me descendit. * Dicit
ei Iesus: Surge, tolle grabatum tuum, &
9 ambula:* Et statim sanus factus est homo
ille: & sustulit grabatum suum, & ambula
10 bat. Erat autem sabbatum in die illo. * Di-
cebant ergo Iudæi illi, qui sanatus fuerat:
| Sabbatum est, non licet tibi tollere graba | Exo. 20.
11 tum tuum.* Respondit eis: Qui me sanum b.11
fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum, Ier. 16. e.
12 & ambula. * Interrogauerunt ergo eum: 24
Quis est ille homo, qui dixit tibi: Tolle gra
13 batum tuum, & ambula?* Is autem, qui sa
nus fuerat effectus, nesciebat quis esset. Iesus
enim declinauit a turba constituta in loco.
14 * Postea inuenit eum Iesus in templo, & di
C xit illi: Ecce sanus factus es: iam noli pecca-
15 re, ne deterius tibi aliquid cõtingat.* Abijt
ille homo, & nunciauit Iudæis quia Iesus es-
16 set, qui fecit eum sanum.* Propterea perse-
quebantur Iudæi Iesum, quia hæc faciebat
17 in sabbato. * Iesus autem respondit eis: Pa-
ter meus vsque modo operatur, & ego ope-
18 ror.* Propterea ergo magis quærebant eum
Iudæi interficere: quia non solum soluebat
sabbatum, sed & patrem suum dicebat Deũ,
æqualem se faciens Deo. Respondit itaque
19 Iesus, & dixit eis: * Amen, amen dico vo-
bis: non potest Filius a se facere quidquam,
nisi quod viderit Patrem facientem: quæ-
cumque enim ille fecerit, hæc & Filius si-
20 militer facit.* Pater enim diligit Filium, &
D omnia demonstrat ei, quæ ipse facit: & ma-
iora his demonstrabit ei opera, ut uos mire
21 mini.* Sicut enim Pater suscitat mortuos,
& viuificat: sic & Filius, quos vult, viuificat.
22 * Neque enim Pater iudicat quẽquam: sed
23 omne iudiciũ dedit Filio,* ut omnes hono-
rificent Filium, sicut honorificant Patrem:
qui non honorificat Filium, non honorifi-
24 cat Patrem, qui misit illum.* Amen, amen
dico vobis, quia qui verbum meum audit, &
credit ei, qui misit me, habet uitam ęternã,
& in iudicium non venit, sed transijt a mor
25 te in vitam.* Amen, amen dico vobis, quia
uenit hora, & nunc est, quando mortui au-
dient uocem Filij Dei: & qui audierint, ui-
26 uent.* Sicut enim Pater habet uitã in seme
E ipso: sic dedit & Filio habere uitam in se-
27 metipso: & potestatem dedit ei iudicium fa-
28 cere, quia Filius hominis est.* Nolite mira-
ri hoc, quia uenit hora, in qua omnes, qui in
monumentis sunt, audient vocem Filij Dei:
29 * | & procedẽt qui bona fecerunt, in resurre | Mat. 25.
ctionem uitæ: qui uero mala egerunt, in re- d. 46
30 surrectionem iudicij. * Non possum ego a
meipso facere quidquam. Sicut audio, iu-
dico: & iudicium meum iustum est: quia
non quæro voluntatem meam, sed volunta-
31 tem eius, qui misit me. * Si ego testimoniũ
perhibeo de meipso, testimonium meum
32 non est uerum.* | Alius est, qui testimoniũ | Mat. 7. d.
perhibet de me: & scio quia uerum est testi 15
33 monium, quod perhibet de me. * Vos misi- Sup. 1. c.
F stis ad Ioannem: & testimonium perhibuit 19
34 veritati.* Ego autem non ab homine testi-
monium accipio: sed hæc dico ut uos salui
35 sitis. * Ille erat lucerna ardens, & lucens.
Vos autem uoluistis ad horam exultare in
36 luce eius.* Ego autem habeo testimonium
maius Ioanne. Opera enim quę dedit mihi
Pater vt perficiam ea: ipsa opera, quæ ego fa
cio, testimonium perhibent de me, quia Pa-
37 ter misit me:* & qui misit me Pater, | ipse | Mat. 3. d.
testimonium perhibuit de me: neque vocem 17 & 17. a.
eius vmquam audistis, | neque speciem eius 5
38 vidistis.* & uerbum eius non habetis in uo- | Deu. 4. b.
bis manens: quia quem misit ille, huic vos 12
39 non creditis.* Scrutamini Scripturas, quia
G uos putatis in ipsis uitam æternam habere: &
illæ sunt, quę testimonium perhibent de me:
40 * & non vultis venire ad me ut uitã habea-
41 tis.* Claritatem ab hominibus non accipio.
42 * Sed cognoui vos, quia dilectionem Dei nõ
43 habetis in uobis. * Ego ueni in nomine Pa-
tris mei, & non accipitis me: si alius vene-
44 rit in nomine suo, illum accipietis.* Quomo
do vos potestis credere, qui gloriam ab inui-
cem accipitis: | & gloriam, quæ a solo Deo | Cor. 4. a
45 est, non quęritis? * Nolite putare quia ego 3
accusaturus sim uos apud Patrem. est qui
46 accusat uos Moyses, in quo uos speratis.* Si
enim crederetis Moysi, crederetis forsitan &
47 mihi: | de me enim ille scripsit. * Si autem | Gen. 3. c.
illius litteris non creditis: quomodo uerbis 15. 22. d. 18
meis credetis? 49. b. 10

Deut. 18. c.

CAP. VI.

15

Matt. 14. b.

1 POst hæc abijt Iesus trans mare Galilææ, 13
2 quod est Tiberiadis: * & sequebatur Mar. 6. c.
A eum multitudo magna, quia uidebant 32
signa quæ faciebat super his, qui infirmabã Luc. 9. b.
3 tur.* Subijt ergo in montẽ Iesus: & ibi sede- 10
4 bant cum discipulis suis. * Erat autem pro-
5 ximũ Pascha dies festus Iudæorum.* Cum

subleuasset ergo oculos Iesus, & uidisset q̃a
multitudo maxima uenit ad eum, dixit ad
Philippũ: Vnde ememus panes, ut manducẽt
6 hi? * Hoc autem dicebat tentans eum: ipse
7 .n. sciebat quid esset facturus. * Respondit ei
Philippus: Ducentorũ denariorũ panes non
sufficiũt eis, ut unusquisque modicum quid
8 accipiat. * Dicit ei unus ex discipulis eius,
9 Andreas frater Simonis Petri: * Est puer
unus hic, qui habet quinq. panes ordeaceos,
B & duos pisces: sed hęc quid sunt inter tãtos?
10 * Dixit ergo Iesus: Facite homines discumbere.
Erat autem fœnum multum in loco.
Discubuerũt ergo uiri, numero quasi quinq.
11 millia.* Accepit ergo Iesus panes: & cũ gratias
egisset, distribuit discumbentibus: simili
12 ter & ex piscibus quantum uolebant. * Vt
autem impleti sunt, dixit discipulis suis: Col
ligite quę superauerunt fragmẽta, ne pereãt.
13 * Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim
cophinos fragmẽtorum ex quinque panibus
ordeaceis, quæ superfuerunt his, qui
14 manducauerant. * Illi ergo homines cum
uidissent quod Iesus fecerat signũ dicebant:
Quia hic est uere propheta, qui uenturus est
15 in mundum. * Iesus ergo cum cognouisset
quia uẽturi essent ut raperent eum, & facerẽt
‖ Matt. 14. c. 23 eum regẽ, ‖ fugit iterum in montem ipse so
16 lus.* Vt autem sero factum est, descenderũt
Mar. 6. f. 46 17 discipuli eius ad mare. * Et cum ascendissent
nauim, uenerunt trans mare in Caphar
naum: & tenebrę iã factæ erant: & non uene
18 rat ad eos Iesus.* Mare autem, uẽto magno
19 flante, exurgebat. * Cum remigassent ergo
C quasi stadia uiginti quinque aut triginta, ui
dent Iesum ambulantẽ supra mare, & proxi
20 mũ naui fieri, & timuerunt.* Ille autẽ dicit
21 eis: Ego sum, nolite timere. * Voluerunt ergo
accipere eũ in nauim: & statim nauis fuit
22 ad terram, in quã ibant.* Altera die, turba,
quæ stabat trans mare, uidit quia nauicula
alia nõ erat ibi nisi una, & quia non introis
set cum discipulis suis Iesus in nauim, sed so
23 li discipuli eius abijssent: * aliæ uero superuenerũt
naues a Tiberiade iuxta locum ubi
manducauerant panẽ, gratias agente Domi
24 no. * Cũ ergo uidisset turba quia Iesus non
esset ibi, neque discipuli eius, ascenderunt in
nauiculas, & uenerunt Capharnaũ quærentes
25 tes Iesum. * Et cum inuenissent eum trans
mare, dixerunt ei: Rabbi, quando huc veni
26 sti?* Respõdit eis Iesus, & dixit: Amen, amẽ
dico uobis: quæritis me non quia uidistis si
gna, sed quia manducastis ex panibus, & satu
27 rati estis.* Operamini non cibum, qui perit,
D sed qui permanet in uitã ęternam, quem Fi
lius hominis dabit uobis. ‖ Hũc enim Pater ‖ Sap. 1. c. 32
28 signauit Deus.* Dixerũt ergo ad eum: Quid
29 faciemus ut operemur opera Dei?* Respon- Matt. 3. d.
dit Iesus, & dixit eis. ‖ Hoc est opus Dei, ut 17. & 17.
30 credatis in eum quem misit ille.* Dixerunt a. 5
ergo ei: Quod ergo tu facis signum ut uidea ‖ Ioan. 3.
31 mus, & credamus tibi? quid operaris?* Pa d. 23
tres nostri manducauerunt manna in deser
to, sicut scriptum est: ‖ Panem de cęlo dedit ‖ Exo. 16.
32 eis manducare. * Dixit ergo eis Iesus: Amẽ, c. 14
amen dico uobis: Non Moyses dedit uobis Num. 11.
panem de cælo, sed Pater meus dat uobis pa b. 7
33 nem de cælo uerum. * Panis enim Dei est, Psal. 77. c.
qui de cælo descendit, & dat uitam mundo. 24
34 * Dixerunt ergo ad eũ: Domine, semper da Sap. 16. c.
35 nobis panem hunc.* Dixit autem ei Iesus: 20
Ego sum panis uitæ: ‖ qui uenit ad me, non ‖ Eccl. 24.
esuriet: & qui credit in me, non sitiet um- c. 29
36 quam.* Sed dixi uobis quia & uidistis me,
37 & non creditis.* Omne, quod dat mihi Pa
ter, ad me ueniet: & eum, qui uenit ad me,
38 non eijciam foras: * quia descendi de cælo,
non ut faciam uoluntatem meam, sed uolũ
39 tatem eius, qui misit me. * Hæc est autem
E uoluntas eius, qui misit me, Patris: ut omne,
quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed
40 resuscitem illud in nouissimo die. * Hæc
est autẽ uoluntas Patris mei, qui misit me:
ut omnis, qui uidet Filium, & credit in eum
habeat uitam æternam, & ego resuscitabo
41 eum in nouissimo die.* Murmurabant ergo
Iudæi de illo, quia dixisset: Ego sum panis
42 uiuus, qui de cælo descendi, * & dicebant:
‖ Nonne hic est Iesus filius Ioseph, cuius ‖ Mat. 13.
nos nouimus patrem, & matrem? Quomo g. 53
do ergo dicit hic: Quia de cœlo descendi?
43 * Respondit ergo Iesus, & dixit eis: Nolite
44 murmurare in inuicem:* nemo potest ueni
re ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit
eum: & ego resuscitabo eum in nouissimo
45 die.* Est scriptum in Prophetis: ‖ Et erunt ‖ Isa. 54. c.
omnes docibiles Dei. Omnis, qui audiuit 13
46 a Patre, & didicit, uenit ad me. * Non ‖ Mat. 11.
quia Patrem uidit quisquam, ‖ nisi is, qui d. 27

47 est a Deo, hic uidit Patrem. * Amen, amen
F dico vobis: Qui credit in me, habet vitam
‖ Exo.16. c.13 48 æternam. * Ego sum panis uitæ. * ‖ Patres
49 vestri manducauerunt manna in deserto, &
50 mortui sunt. * Hic est panis de cælo descen
dens: ut si quis ex ipso manducauerit, non
51 moriatur. * Ego sum panis uiuus, qui de
52 cælo descendi. * Si quis manducauerit ex
hoc pane, uiuet in æternum: & panis, quem
ego dabo, caro mea est pro mundi uita.
53 * Litigabant ergo Iudæi ad inuicem, di-
centes: Quomodo potest hic nobis carnem
54 suam dare ad manducandum? * Dixit er-
go eis Iesus: Amen, amen dico vobis: Ni-
si manducaueritis carnem Filii hominis, &
biberitis eius sanguinem, non habebitis uitã
55 in uobis. * Qui manducat meam carnem,
& bibit meum sanguinẽ, habet uitam æter-
nam: & ego resuscitabo eum in nouissimo
56 die. * ‖ Caro enim mea, uere est cibus: & san
‖ 1. Cor.11 f.27 57 guis meus, uere est potus. * qui manducat
meã carnem, & bibit meum sanguinem, in
58 me manet, & ego in illo. * Sicut misit me
viuens Pater, & ego uiuo propter Patrem:
& qui manducat me, & ipse uiuet propter
59 me. * Hic est panis, qui de cælo descendit.
Non sicut manducauerũt patres uestri mã-
na, & mortui sunt. Qui manducat hunc pa-
60 nem, viuet in æternum. * Hæc dixit in sy-
61 nagoga docens, in Capharnaum. * Multi
G ergo audientes ex discipulis eius, dixerunt:
Durus est hic sermo, & quis potest eum au-
62 dire? * Sciens autem Iesus apud semetipsum
quia murmurarẽt de hoc discipuli eius, di-
63 xit eis: Hoc uos scandalizat? * Si ergo uide-
‖ Sup.3.b.13 ritis ‖ Filium hominis ascendentem ubi erat
64 prius? * Spiritus est, qui viuificat: caro nõ
prodest quidquam. uerba, quæ ego locutus
65 sum vobis, spiritus & uita sunt. * Sed sũt qui
dam ex uobis, qui non credunt. Sciebat
enim ab initio Iesus qui essent non creden-
66 tes, & quis traditurus esset eum. * Et dicebat
Propterea dixi uobis, quia nemo potest ue-
nire ad me, nisi fuerit ei datũ a Patrẽ meo.
67 * Ex hoc multi discipulorum eius abierunt
retro: & iam non cum illo ambulabant.
68 * Dixit ergo Iesus ad duodecim: Numquid
69 & uos vultis abire? * Respondit ergo ei Si-
mon Petrus: Domine, ad quem ibimus? uer-
‖ Mat.16 c.16 Marc.8.c.29 Lu 9.b.20 70 ba uitæ æternæ habes. * ‖ & nos credidimus
& cognouimus quia tu es Christus Filius
71 Dei. * Respondit eis Iesus: Nonne ego uos
duodecim elegi: & ex uobis unus diabolus
72 est? * Dicebat autem Iudam Simonis Isca-
riotem: hic enim erat traditurus eum, cum
esset unus ex duodecim.

CAP. VII.

1 A Post hæc autem ambulabat Iesus in Ga-
lilæam, non enim volebat in Iudæam
ambulare: quia quærebant eum Iudæi in-
2 terficere. * Erat autem in proximo dies
3 festus Iudæorum, ‖ Scenopegia. * Dixerunt ‖ Leu.23. f.32
autem ad eum fratres eius: Transi hinc, &
uade in Iudæam, ut & discipuli tui uideant
4 opera tua, quæ facis. * Nemo quippe in oc
culto quid facit, & quærit ipse in palam es-
se: si hæc facis, manifesta teipsum mundo.
5 * Neque enim fratres eius credebant in eum
6 * Dicit ergo eis Iesus. Tempus meum non-
dum aduenit: tempus autem uestrũ semper
7 est paratum. * Non potest mũdus odisse uos:
me autẽ odit: quia ego testimonium perhi-
8 beo de illo quòd opera eius mala sunt. * Vos
B ascendit ad diem festum hunc, ego autẽ nõ
ascendo ad diem festum istum: quia meum
9 tempus nondum impletum est. * Hæc cum
10 dixisset, ipse mansit in Galilæa. * Vt au-
tẽ ascenderunt fratres eius, tunc & ipse ascẽ-
dit ad diem festũ non manifeste, sed quasi in
11 occulto. * Iudæi ergo quærebant eum in die
12 festo, & dicebant: Vbi est ille? * Et mur-
mur multum erat in turba de eo. Quidam
enim dicebant: Quia bonus est. Alij autem
13 dicebant: Non, sed seducit turbas. * Nemo
tamen palã loquebatur de illo propter me-
14 tum Iudæorum. * Iam autem die festo me-
diante, ascendit Iesus in templum, & doce-
15 bat. * Et mirabantur Iudæi, dicentes: Quo-
16 modo hic litteras scit, cũ nõ didicerit? * Re-
C spondit eis Iesus, & dixit: Mea doctrina nõ
17 est mea, sed eius, qui misit me. * Si quis
voluerit uoluntatem eius facere: cognoscet
de doctrina, utrum ex Deo sit, an ego a me
18 ipso loquar. * Qui a semetipso loquitur, glo-
riam propriam quærit. qui autem quærit
gloriã eius, qui misit eum, hic uerax est, &
19 iniustitia in illo non est. * ‖ Nonne Moy- ‖ Exo.24. a.3
ses dedit uobis legem: & nemo ex uo-
20 bis facit legem? * Quid me quæritis inter- Sup.5.c.18
ficere? Respondit turba, & dixit: Dæmoniũ
21 habes: quis te quærit interficere? * Re-
spondit Iesus, & dixit eis: Vnum opus fe-
22 ci, & omnes miramini: * Propterea ‖ Moy ‖ Leu.12. a.3
ses dedit uobis circumcisionem: (non quia ex
Moyse est, ‖ sed ex patribus) & in sabba- ‖ Gen.17. b.10
23 to circũciditis hominem. * Si circumcisionẽ
D accipit homo in sabbato, ut non soluatur
lex Moysi: mihi indignamini quia totum ho
24 minem sanum feci in sabbato? * ‖ Nolite
iudicare secundum faciẽ, sed iustum iudiciũ ‖ Deut.1. c.16
25 iudicate. * Dicebant ergo quidam ex Iero-
solymis: Nonne hic est, quem quærunt in-
26 terficere? * Et ecce palam loquitur, & nihil
ei dicũt. Numquid uere cognouerũt princi-
27 pes quia hic est Christus? * Sed hunc scimus
unde sit: Christus autem cum uenerit, nemo
28 scit vnde sit. * Clamabat ergo Iesus in tem-
plo docens, & dicẽs: Et me scitis, & unde sim
scitis: & a me ipso non ueni, sed est uerus,
29 qui misit me, quem vos nescitis. * Ego scio

eum: quia ab ipso sum, & ipse me misit.
30 * Quærebant ergo eum apprehendere: &
E nemo misit in illum manus, quia nondũ ue
31 nerat hora eius. * De turba autem multi cre
diderũt in eũ, & dicebant: Christus cum ue
nerit, numquid plura signa faciet ꝗ quæ hic
32 facit? * Audierunt Pharisæi turbam murmu
rantem de illo hæc: & miserunt principes,
& Pharisęi ministros ut apprehenderent eũ.
33 * Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum
tempus uobiscum sum: & uado ad eum, qui
| Inf. 13. d. 35 — 34 me misit. * | Quæretis me, & non inuenie
tis: & ubi ego sum, uos non potestis uenire.
35 * Dixerunt ergo Iudęi ad semetipsos: Quò
hic iturus est, quia non inueniemus eum?
numquid in dispersionē Gentium iturus est
36 & docturus Gentes? * Quis est hic sermo,
F quem dixit: Quęretis me, & non inuenietis:
& ubi sum ego, uos non potestis venire?
| Leu. 23. f. 27 — 37 * In nouissimo autem | die magno festiuita
tis stabat Iesus, & clamabat, dicens: Si quis
| Deut. 18 c. 15 — 38 sitit, ueniat ad me, & bibat. * | Qui
credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina
Ioel 2. g. 28 — 39 de uentre eius fluent aquæ viuæ. * Hoc au
tem dixit de Spiritu, quem accepturi erant
Act. 2. c. 17 — credentes in eum: nondum enim erat Spi
ritus datus, quia Iesus nondũ erat glorifica-
40 tus. * Ex illa ergo turba cum audissent hos
sermones eius, dicebant: Hic est uere pro-
41 pheta. * Alij dicebant: Hic est Christus.
Quidam autem dicebant: Numquid a Gali
| Mich. 5. a. 2 — 42 læa uenit Christus? * | Nonne Scriptura
dicit: Quia ex semine Dauid, & de Bethele-
Mat. 2. a. 6 — hem castello, ubi erat Dauid, uenit Chri-
43 stus? * Dissensio itaque facta est in turba pro
44 pter eum. * Quidam autem ex ipsis uole
G bãt apprehendere eũ: sed nemo misit super
45 eum manus. * Venerunt ergo ministri ad
Pontifices, & Pharisæos. Et dixerunt eis illi:
46 Quare non adduxistis illum? * Responderũt
ministri: Numquam sic locutus est homo, si
47 cut hic homo. * Responderunt ergo eis Pha
48 risęi: Numquid & uos seducti estis? * Nũ-
quid ex principibus aliquis credidit in eum
49 aut ex Pharisæis? * sed turba hæc, quæ non
50 nouit legẽ, maledicti sunt. * Dixit Nicode-
| Sup. 3. a. 2 — mus ad eos, | ille, qui uenit ad eũ nocte, qui
51 unus erat ex ipsis: * Numquid lex nostra iu-
dicat hominem, nisi prius audierit ab ipso,
| Deut. 17 b. 8. & 19. b. 15 — 52 | & cognouerit quid faciat? * Responderũt,
& dixerunt ei: Numquid & tu Galilæus es?
Scrutare Scripturas, & uide quia a Galilæa
53 propheta non surgit. * Et reuersi sunt unus-
quisque in domum suam.

CAP. VIII.

1 IEsus autem perrexit in montem Oliueti:
2 * & diluculo iterum uenit in tẽplum, &
A omnis populus uenit ad eum, & sedens do-
3 cebat eos. * Adducunt autem Scribę, &

Pharisæi mulierem in adulterio deprehen-
4 sam: & statuerunt eã in medio, * & dixerũt
ei: Magister, hæc mulier modo deprehen-
5 sa est in adulterio. * | In lege autem Moyses — | Leu. 20. a. 10
mandauit uobis huiusmodi lapidare. Tu
6 ergo quid dicis? * Hoc autem dicebant tẽ-
tantes eum, ut possent accusare eum. Iesus
autẽ inclinans se deorsum, digito scribebat in
7 terra. * Cum ergo perseuerarent interrogã-
tes eum, erexit se, & dixit eis: | Qui sine — | Deu. 17. b. 17
peccato est uestrum, primus in illam lapidẽ
8 mittat. * Et iterum se inclinans, scribebat
9 in terra. * Audientes autem unus post unũ
exibant, incipientes a senioribus: & remansit
10 solus Iesus, & mulier in medio stans. * Eri-
gens autem se Iesus, dixit ei: Mulier, ubi
sunt, qui te accusabant? nemo te conden-
11 nauit? * Quę dixit: Nemo, Domine. Dixit
B autem Iesus: Nec ego te condemnabo: Va-
12 de, & iam amplius noli peccare. * Iterum
ergo locutus est eis Iesus, dicens; | Ego sum — | 1. Io. 1. b. 5
lux mundi: qui sequitur me, non ambulat
13 in tenebris, sed habebit lumen uitæ. * Di-
xerunt ergo ei Pharisęi: Tu de ipso testimo
nium peribes: testimonium tuum non est
14 uerum. * Respondit Iesus, & dixit eis: Et
si ego testimonium perhibeo de meipso,
verum est testimonium meum: quia scio
vnde ueni, & quò uado: uos autem nescitis
15 vnde uenio, aut quò uado. * Vos secundum
carnem iudicatis: ego non iudico quem- — | Deu. 17. b. 6. & 19. c. 15
16 quam: * & si iudico ego, iudicium meum
verum est, quia solus non sum: sed ego, & qui — Mat. 18. b. 16
17 misit me, Pater. * Et in lege uestra scriptũ
est, | quia duorum hominum testimonium — 2. Cor. 13. a. 1
18 uerum est. * Ego sum, qui testimonium
perhibeo de me ipso: & testimonium per-
hibet de me, qui misit me, Pater, — Heb. 10. 20
19 * Dicebant ergo ei: Vbi est Pater tuus?

Respondit

Reſpondit Ieſus: Neque me ſcitis, neque
Patrem meum: ſi me ſciretis, forſitan
10 & Patrem meum ſciretis. * Hæc verba locu
C tus eſt Ieſus in gazophylacio, docens in tē-
plo: & nemo apprehendit eum, quia necdū
21 venerat hora eius. * Dixit ergo iterum eis
Ieſus: Ego vado, & quæretis me, & in pecca
to veſtro moriemini. Quò ego uado, vos
22 non poteſtis uenire. * Dicebant ergo Iudæi:
Numquid interficiet ſemetipſum, quia di-
xit: Quò ego uado, uos non poteſtis venire?
23 * Et dicebat eis: Vos de deorſum eſtis, ego
de ſupernis ſum. Vos de mundo hoc eſtis,
24 ego non ſum de hoc mundo. * Dixi ergo
vobis quia moriemini in peccatis ueſtris: ſi
enim non credideritis quia ego ſum, morie-
25 mini in peccato ueſtro. * Dicebant ergo ei:
Tu quis es? Dixit eis Ieſus: Principium, qui
26 & loquor uobis. * Multa habeo de uobis lo
qui, & iudicare. ſed qui me miſit, uerax eſt:
& ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mū
27 do. * Et non cognouerunt quia Patrē eius
28 dicebat Deum. * Dixit ergo eis Ieſus: Cum
exaltaueritis Filium hominis, tunc cogno-
Ro.3.a.4 ſcetis quia ego ſum; & a meipſo facio nihil,
ſed ſicut docuit me Pater, hæc loquor:
29 * & qui me miſit, mecum eſt, & nō reliquit
D me ſolum: quia ego quæ placita ſunt ei,
30 facio ſemper. * Hæc illo loquente, multi cre
31 diderunt in eum. * Dicebat ergo Ieſus ad
eos, qui crediderunt ei, Iudæos: Si uos man
ſeritis in ſermone meo, vere diſcipuli mei
32 eritis: * & cognoſcetis ueritatem, & ueritas
33 liberabit uos. * Reſponderunt ei: Semen
Abrahæ ſumus, & nemini ſeruiuimus vn-
quam: quomodo tu dicis: Liberi eritis?
34 * Reſpondit eis Ieſus: Amen, amen dico uo
Ro.6.c.15 bis: quia omnis, qui facit peccatum, ſeruus
35 eſt peccati. * ſeruus autem non manet in do
2.Pet.2.d.19 mo in æternum: filius autem manet in æter
36 num. * ſi ergo uos filius liberauerit, uere li-
37 beri eritis. * Scio quia filij Abrahæ eſtis: ſed
E quæritis me interficere, quia ſermo meus
38 non capit in uobis. * Ego quod uidi apud
Patrem meum, loquor: & uos quæ uidiſtis
39 apud patrem ueſtrum, facitis. * Reſponde-
runt, & dixerunt ei: Pater noſter Abraham
eſt. Dicit eis Ieſus: Si filij Abrahæ eſtis,
40 opera Abrahæ facite. * Nunc autem quæri-
tis me interficere, hominem, qui veritatem
vobis locutus ſum, quam audiui a Deo: hoc
41 Abraham non fecit. * Vos facitis opera pa-
tris ueſtri. Dixerunt itaque ei: Nos ex for-
nicatione non ſumus nati: vnum patrem ha
42 bemus Deū. * Dixit ergo eis Ieſus: Si Deus
pater veſter eſſet: diligeretis utique me. ego
enim ex Deo proceſſi, & ueni: neque enim
43 a me ipſo ueni, ſed ille me miſit. * Quare lo
quelam meam non cognoſcitis? Quia non
1.Ioā.3.b.8 44 poteſtis audire ſermonem meum. * Vos
ex patre diabolo eſtis: & deſideria patris ue-
ſtri vultis facere. ille homicida erat ab ini-
F tio, & in ueritate non ſtetit: quia non eſt ve
ritas in eo: cum loquitur mendacium, ex
proprijs loquitur, quia mendax eſt, & pa
45 ter eius. * Ego autem ſi ueritatem dico,
46 non creditis mihi. * Quis vobis arguet me
de peccato? Si ueritatem dico vobis, quare
47 non creditis mihi? * Qui ex Deo eſt, uer 1.Io.4.a.6
ba Dei audit. Propterea vos non auditis,
48 quia ex Deo non eſtis. * Reſponderunt ergo
Iudæi, & dixerunt ei: Nonne bene dicimus
nos quia Samaritanus es tu, & dæmonium
49 habes? * Reſpondit Ieſus: Ego dæmonium
non habeo: ſed honorifico Patrem meum,
50 & uos inhonoraſtis me. * Ego autem non
quæro gloriam meam: eſt qui quærat, & iu
51 dicet. * Amen, amen dico uobis: ſi quis ſer-
monem meum ſeruauerit, mortem non vi-
52 debit in æternum. * Dixerunt ergo Iudæi:
G nunc cognouimus quia dæmonium habes.
Abraham mortuus eſt, & Prophetæ, & tu di-
cis: Si quis ſermonem meum ſeruauerit, non
53 guſtabit mortem in æternum. * Numquid
tu maior es patre noſtro Abraham, qui mor
tuus eſt? & Prophetæ mortui ſunt. Quem te
54 ipſum facis? * Reſpondens Ieſus: Si ego glo-
rifico me ipſum, gloria mea nihil eſt: eſt
Pater meus, qui glorificat me, quem uos
55 dicitis quia Deus ueſter eſt, * & non cogno-
uiſtis eum: ego autem noui eum: Et ſi di-
xero quia non ſcio eum, ero ſimilis uobis,
mendax. Sed ſcio eum, & ſermonem eius ſer
56 uo. * Abraham pater ueſter exultauit ut ui-

57 deret diem meum: uidit, & gauiſus eſt. * Di
xerunt ergo Iudæi ad eum: Quinquaginta
annos nondum habes, & Abraham vidiſti?
58 * Dixit eis Ieſus: Amen, amen dico uobis,
59 antequam Abraham fieret, ego ſum. * Tu-

leriunt

lerunt ergo lapides, vt iacerent in eum: Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.

CAP. IX.

1 ET præteriens Iesus vidit hominem cæ-
2 cum a natiuitate: * & interrogauerunt
A eum discipuli eius: Rabbi, quis peccauit,
hic, aut parentes eius, ut cæcus nasceretur?
3 * Respondit Iesus: Neque hic peccauit, ne-
que parentes eius: sed ut manifestentur ope-
4 ra Dei in illo. * Me oportet operari operà
eius, qui misit me, donec dies est: venit nox,
5 quãdo nemo potest operari. * quamdiu sum
6 in mundo, lux sum mundi. * Hæc cum di-
xisset, expuit in terram, & fecit lutum ex spu
7 to, & liniuit lutum super oculos eius, * & di
B xit ei: Vade, laua in natatoria Siloe (quod
interpretatur Missus.) Abijt ergo, & lauit,
8 & venit videns. * Itaque vicini, & qui uide-
rant eum prius quia mèdicus erat, dicebant:
Nonne hic est, qui sedebat, & mendicabat?
9 Alij dicebant: Quia hic est. * Alij au-
tem: Nequaquam, sed similis est ei. Il-
10 le uero dicebat: Quia ego sum. * Dicebant
ergo ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi?
11 * Respondit: Ille homo, qui dicitur Iesus,
lutum fecit: & vnxit oculos meos, & dixit
mihi: Vade ad natatoria Siloe, & laua. Et
12 abij, laui, & video. * Et dixerunt ei: Vbi est
13 ille? Ait: Nescio. * Adducunt eum ad Pha-
14 risæos, qui cæcus fuerat. * Erat autem sabba
C tum quando lutum fecit Iesus, & aperuit
15 oculos eius. * Iterum ergo interrogabant eũ
Pharisæi quomodo uidisset. Ille autem dixit
eis: Lutum mihi posuit super oculos, & la-
16 ui, & uideo. * Dicebant ergo ex Pharisæis
quidam: Non est hic homo a Deo, qui sab-
batum non custodit. Alij autem dicebant:
Quomodo potest homo peccator hæc signa
17 facere? Et schisma erat inter eos. * Dicunt
ergo cæco iterum: Tu quid dicis de illo, qui
aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia
18 propheta est. * Non crediderunt ergo Iudæi
de illo, quia cæcus fuisset, & uidisset, donec
19 uocauerunt parentes eius, qui viderat: * &
interrogauerunt eos, dicentes: Hic est filius
D vester, quẽ uos dicitis quia cęcus natus est?
20 Quomodo ergo nunc uidet? * Respõderunt
eis parentes eius, & dixerunt: Scimus quia
hic est filius noster, & quia cæcus natus
21 est: * Quomodo autem nunc uideat,
nescimus: aut quis eius aperuit oculos,
nos nescimus: ipsum interrogate: ætatem
22 habet, ipse de se loquatur. * Hæc dixerunt
E parentes eius, quoniam timebant Iudæos:
iam enim conspirauerant Iudæi, ut si quis
eum confiteretur esse Christum, extra syna-
23 gogam fieret. * Propterea parentes eius di-
xerunt: Quia ætatem habet, ipsum interro-
24 gate. * Vocauerunt ergo rursum hominem,
qui fuerat cæcus, & dixerunt ei: Da gloriam
Deo: nos scimus quia hic homo peccator est.
25 * Dixit ergo eis ille: Si peccator est, nescio:
vnum scio, quia cæcus cum essem, modo ui-
26 deo. * Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi?
27 quomodo aperuit tibi oculos? * Respondit
eis: Dixi uobis iam, & audistis: quid iterum
vultis audire? numquid & uos vultis disci-
28 puli eius fieri? * Maledixerunt ergo ei, & di
xerunt: Tu discipulus illius sis: nos autem
29 Moysi discipuli sumus. * Nos scimus quia
F Moysi locutus est Deus; hunc autem nesci-
30 mus unde sit. * Respondit ille homo, & di-
xit eis: In hoc enim mirabile est quia uos ne
31 scitis unde sit, & aperuit meos oculos: * sci-
mus autem quia peccatores Deus nõ audit:
sed si quis Dei cultor est, & voluntatem eius
32 facit, hunc exaudit. * A sæculo non est audi-
33 tum quia quis aperuit oculos cæci nati. * Ni
si esset hic a Deo, non poterat facere quid-
34 quam. * Responderunt, & dixerunt ei: In
peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et
G eiecerunt eum foras. * Audiuit Iesus quia
35 eiecerunt eum foras: & cum inuenisset eũ,
36 dixi ei: Tu credis in Filium Dei? * Respon-
dit ille, & dixit: Quis est, Domine, ut credã
37 in eum? * Et dixit ei Iesus: Et uidisti eum,
38 & qui loquitur tecum, ipse est. * At ille ait:
Credo Domine. Et procidens adorauit eũ.
39 * Et dixit Iesus: In iudicium ego in hunc
mundum ueni: ut qui non uident uideant,
40 & qui uident cæci fiant. * Et audierunt qui-
dam ex Pharisæis, qui cum ipso erant, & di-
xerunt ei: Numquid & nos cæci sumus?
41 * Dixit eis Iesus: Si cæci essetis, non habere-
tis peccatum. nunc uero dicitis: Quia ui-
demus. Peccatum vestrum manet.

CAP. X.

1 AMen, amen dico vobis: qui non intrat
A per ostium in ouile ouium, sed ascendit
2 aliunde: ille fur est, & latro. * Qui autem
3 intrat per ostium, pastor est ouium. * Huic
ostiarius aperit, & oues vocem eius audiunt,
& proprias oues vocat nominatim, & educit
4 eas. * Et cum proprias oues emiserit, ante
eas uadit: & oues illũ sequuntur, quia sciunt
5 vocem eius. * Alienum autem non sequun-
tur, sed fugiunt ab eo: quia non nouerunt
6 vocem alienorum. * Hoc prouerbium dixit
B eis Iesus. Illi autem non cognouerunt quid
7 loqueretur eis. * Dixit ergo eis iterum Ie-
sus: Amen, amen dico uobis, quia ego sum
8 ostiũ ouium. * Omnes quotquot venerunt,
fures sunt, & latrones, & non audierunt eos
9 oues. * Ego sum ostium. Per me si quis in-
troierit, saluabitur: & ingredietur, & egre-
10 dietur, & pascua inueniet. * Fur non venit
nisi vt furetur, & mactet, & perdat. Ego ve-
ni ut uitã habeant, & abundantius habeant.
11 * Ego sum pastos bonus. ‖ Bonus pastor ani ‖ Isai. 40. c
C mam suam dat pro ouibus suis. * Merce- us
12 narius autem, & qui non est pastos, cuius nõ Ezec. 34. e
sunt oues propriæ, uidet lupum venientem, 23. & 37. f.
& dimittet oues, & fugit: & lupus rapit, & 24
13 dispergit oues: * mercenarius autem fugit,
quia mercenarius est, & non pertinet ad eũ
14 de ouibus. * Ego sum pastor bonus: & co-
15 gnosco meas, & cognoscunt me meæ. * ‖ Si- ‖ Mat. 11. d. 27
cut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem: Luc. 10. d. 22
& animam meam pono pro ouibus meis.
16 * Et alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc
D ouili: & illas oportet me adducere, & uocẽ
meam audient, & fiet unum ouile, & vnus ‖ Isa. 53. c. 7
17 Pastor. * Propterea me diligit Pater: ‖ quia
ego pono animam meam, ut iterum sumam
18 eam. * Nemo tollit eam a me: sed ego po-
no eam a meipso, & potestatem habeo ponẽ-
di eam: & potestatem habeo iterum sumen-
di eam: Hoc mandatum accepi a Patre meo.
19 * Dissensio iterum facta est inter Iudæos pro
20 pter sermones hos. * Dicebant autem mul-
ti ex ipsis: Dæmonium habet, & insanit:
21 quid eum auditis? * Alij dicebant: Hæc
uerbum non sunt dæmonium habentis: num
quid dæmonium potest cæcorum oculos ape
22 rire? * ‖ Facta sunt autem Encænia in Iero- ‖ 1. Mac.
23 solimis: & hiems erat. * Et ambulabat Ie- 4. f. 36. g. 5
24 sus in tẽplo in porticus Salomonis. * Circũde
E runt ergo eũ Iudæi, & dicebant ei: Quous-
que animam nostram tollis? si tu es Chri-
25 stus, dic nobis palam. * Respondit eis Iesus:
Loquor vobis, & nõ creditis. opera, quæ ego
facio in nomine Patris mei, hæc testimoniũ
26 perhibent de me: * sed vos nõ creditis, quia
27 non estis ex ouibus meis. * Oues meæ vocẽ
meam audiunt: & ego cognosco eas, & se-
28 quuntur me: * & ego uitam æternam do eis:
& non peribunt in æternum, & non rapiet
29 eas quisquam de manu mea. * Pater meus
F quod dedit mihi, maius omnibus est: & ne-
mo potest rapere de manu Patris mei.

30 * Ego, & Pater vnum sumus. * Sustulerunt
31 ergo lapides Iudæi, ut lapidarent eum.
32 * Respondit eis Iesus: Multa bona opera osté-
di uobis ex Patre meo, pp quod eorũ opus
33 me lapidatis? * Respõderunt ei Iudæi: De bo
no opere nõ lapidãus te, sed de blasphemia:
& quia tu homo cum sis, facis teipsum Deũ.
34 * Respondit eis Iesus: Nonne scriptum est
in lege uestra: ‖ quia Ego dixi, dij estis? ‖ Ps. 81. b. 6
35 * Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei fa-
36 ctus est, & non potest solui scriptura: * quẽ
G Pater sanctificauit, & misit in mundum,

vos

Uvo, dicitis : Quia blasphemas : quia dixi ,
37 Filius Dei sum? * Si non facio opera Patris
38 mei, nolite credere mihi . * Si autem facio :
& si mihi non uultis credere , operibus cre-
dite, ut cognoscatis, & credatis quia Pater in
39 me est, & ego in Patre. * Quærebant ergo eũ
apprehendere: & exiuit de manibus eorum,
40 * Et abijt iteram trans Iordanem in eum
locum , ubi erat Ioannes baptizans primũ:
41 & mansit illic: * Et multi venernnt ad eum,
4 & dicebant : Quia Ioannes quidem signum
2 fecit nullum . * Omnia autem quecumque
dixit Ioannes de hoc, uera erant . Et multi
crediderunt in eum .

CAP. XI.

1 ERat autem quidam languens Lazarus
A a Bethania, de castello Mariæ, & Mar-
2 thę sororis eius. * (Maria autem erat, | quę
vnxit Dominus unguento , & extersit pe-
des eius capillis suis : cuius frates Lazarus
3 infirmabatur . * Miserunt ergo sorores eius
ad eum dicentes: Domine, ecce quem amas
4 infirmatur. * Audiens autem Iesus dixit eis
Infirmitas hæc nõ est ad mortẽ, sed pro glo-
ria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam .
5 * Diligebat autẽ Iesus Martham, & sororem
6 eius Mariã, & Lazarũ. * Vt ergo audiuit quia
infirmabatur , tunc quidem mansit in eodẽ
7 loco duobus diebus. * deinde post hæc dixit
discipulis suis : Eamus in Iudæam iterum .
8 * Dicunt ei discipeli: Rabbi, nunc quęrebant
9 te Iudæi lapidare, & iterũ uadis illuc? * Re-
spõdit Iesus: Nõne duodecim sũt horæ diei?
B Si quis ambulauerit in die , non offendit,
10 quia lucem huius mundi uidet : * si autem
ambulauerit in nocte, offendit, quia lux non
11 est in eo . * Hæc ait, & post hæc dixit eis :
Lazarus amicus noster dormit : sed uado ut
12 a somno excitem eum . * Dixerunt ergo
discipuli eius : Domine , si dormit , saluus
13 erit . * Dixerant autem Iesus de morte eius:
illi autem putauerunt quia de dormitione
14 somni diceret . * Tunc ergo Iesus dixit eis
15 manifeste : Lazarus mortuus est : * & gau-
deo propter uos , ut credatis , quoniam non
16 eram ibi. sed eamus ad eum . * Dixit ergo
Thomas, qui dicitur Didymus , ad condi-
scipulos: Eamus & nos, ut moriamur cum
17 eo . * Venit itaque Iesus : & inuenit eum
C quattuor dies iam in monumento habentẽ .
28 * (Erat autem Bethania iuxta Ierosolimã
19 quasi stadijs quindecim.) * Multi autem ex
Iudæis uenerant ad Martham , & Mariam,
20 ut consolarentur eas de fratre suo . * Mar-
tha ergo ut audiuit quia Iesus uenit, occur-
21 rit illi : Maria autem domi sedebat . * Di-
xit ergo Martha ad Iesum: Domine, si fuis-
21 se hic, frater meus nõ fuisset mortuus: * Sed
& nunc scio quia quæcumque poposceris a

23 Deo, dabit tibi Deus . * Dicit illi Iesus :
24 Resurget frater tuus . * Dicit ei Martha: Scio
quia resurget | in resurrectione in nouissi-
25 mo die. * Dixit ei Iesus : Ego sum resurre- | Sup.5.
ctio, & uita : | qui credit in me , etiam si 29
26 mortuus fuerit , uiuet : * & omnis, qui vi- Luc.14.
uit , & credit in me non morietur in æter- 14
27 num . Credis hoc ? * Ait illi: Vtique Do- | Sup.8.
D mine, ego credidi, quia tu es Christus filius 33
28 Dei viui, qui in hunc mundum uenisti. * Et
cum hæc dixisset, abiit, & uocauit Mariam
sororem suam silentio, dicens: Magister ad-
29 est, & uocat te. * illa vt audiuit surgit cito, &
30 uenit ad eum : * nondum enim venerat Ie-
sus in castellum: sed erat adhuc in illo loco,
31 vbi occurrerat ei Martha . * Iudæi ergo, qui
erant cum ea in domo, & consolabantur eã,
cum uidissent Mariam quia cito surrexit, &
exijt, secuti sunt eam dicentes : Quia uadit
32 ad monumentum, ut ploret ibi. * Maria er-
go, cum venisset ubi erat Iesus, uidens eum,
cecidit ad pedes eius, & dicit ei: Domine, si
fuisses hic , non esset mortuus frater meus.
33 * Iesus ergo, ut vidit eam plorantem , &
Iudæos, qui uenerant cum ea, plorantes, infre
E muit spiritu , & turbauit seipsum , * & di-
34 xit: Vbi posuistis eum? Dicunt ei: Domine ,
35 veni, & uide. * Et lacrymatus est Iesus. * Di
36 xerunt ergo Iudæi . Ecce quomodo amabat
37 eum. * Quidam autem ex ipsis dixerunt : | | Sup.9.
Non poterat hic , qui aperuit oculos cęci na 6
38 ti , facere ut hic non moreretur ? * Iesus er-
go rursum fremens in semetipso , uenit
ad monumentum . erat autem spelunca : &
39 lapis superpositus erat ei . * Ait Iesus: Tol-
lite lapidem. Dicit ei Martha soror eius, qui
mortuus fuerat : Domine, iam fœtet, quatri-
40 duanus est enim . * Dicit ei Iesus : Nonne
dixi tibi quoniam si credideris, uidebis

40 gloriam Dei? * Tulerunt ergo lapidem: Ie-
sus autem eleuatis sursum oculis, dixit: Pa-
ter gratias ago tibi quoniam audisti me.
42 * ego autem sciebam quia semper me aū-
F dis, sed propter populum, qui circumstat, di
43 xi: vt credant quia tu me misisti. * Hæc cū
dixisset, voce magna clamauit: Lazare ueni
44 foras. * Et statim prodijt qui fuerat mor-
tuus, ligatus pedes, & manus institis, & fa-
cies illius sudario erat ligata. Dixit eis Ie-
45 sus: Soluite eum, & sinite abire. * Multi er-
go ex Iudæis, qui uenerant ad Mariam, &
Martham, & uiderant quæ fecit Iesus, credi-
46 derunt in eum. * Quidam autem ex ipsis
abierunt ad Pharisæos, & dixerunt eis quæ
47 fecit Iesus. * Collegerunt ergo Pontifices &
Pharisæi concilium, & dicebant: Quid faci-
48 mus, quia hic homo multa signa facit? * Si
dimittimus eum sic, omnes credent in eum:
& venient Romani, & tollent nostrum locū,
‖ Inf. 18. c. 14 49 & gentem. * ‖ Vnus autem ex ipsis Caiphas
nomine, cum esset Pontifex anni illius, dixit
50 eis: Vos nescitis quidquam, * nec cogitatis
quia expedit uobis ut unus moriatur homo
51 pro populo, & non tota gens pereat. * Hoc
G autem a semetipso non dixit: sed cum es-
set Pontifex anni illius, prophetauit, quòd
52 Iesus moriturus erat pro gente, * & non tā-
tum pro gente, sed ut filios Dei, qui erant di
53 spersi, congregaret in vnum. * Ab illo ergo
54 die cogitauerunt ut interficerent eum. * Ie-
sus ergo iam non in palam ambulabat apud
Iudæos, sed abijt in regionem iuxta desertū,
in ciuitatem, quæ dicitur Ephrem, & ibi mo
55 rabatur cum discipulis suis. * Proximum
autem erat Pascha Iudæorum: & ascende-
runt multi Ierosolymam de regione ante
56 Pascha, ut sanctificarent se ipsos. * Quære-
bant ergo Iesum: & colloquebantur ad in-
uicem, in templo stantes: Quid putatis, quia
non uenit ad diem festum? Dederant autē
Pontifices, & Pharisæi mandatum, ut si quis
cognouerit ubi sit, indicet, ut apprehendant
eum.

CAP. XII.

Mat. 26. a. 6 1 IEsus ergo ante sex dies Paschæ uenit Be-
A thaniam, vbi Lazarus fuerat mortuus,
Mat. 14. a. 3 2 quem suscitauit Iesus. * Fecerunt autem e
cœnam ibi: & Martha ministrabat, Laza
rus vero vnus erat ex discumbentibus cum
3 eo. * Maria ergo accepit libram vnguenti
nardi pistici, preciosi, & vnxit pedes Iesu, &
extersit pedes eius capillis suis: & domus
4 impleta est ex odore vnguenti. * Dixit ergo
vnus ex discipulis eius, Iudas Iscariotes, qu
5 erat eum traditurus: * Quare hoc unguentū
non vænijt trecentis denarijs, & datum est
6 egenis? * Dixit autem hoc, non quia de ege
nis pertinebat ad eum, sed quia fur erat; &

loculos habens, ea, quæ mittebantur, porta-
7 bat. * Dixit ergo Iesus: Sinite illam ut in
B diem sepulturæ meæ seruet illud. * Paupe-
8 res enim semper habetis nobiscum: me au-
9 tem non semper habetis. * Cognouit ergo
turba multa ex Iudæis quia illic est: & ve-
nerunt, non propter Iesum tantum, sed vt La
zarum viderent, quem suscitauit a mortuis.
10 * Cogitauerunt autem principes sacerdotū
11 vt & Lazarum interficerent: * quia multi
propter illum abibant ex Iudæis, & crede-
12 bant in Iesum. * In crastinum autem turba

multa, quæ uenerat ad diem festum, cum au
13 dissent quia uenit Iesus Ierosolymam: * ac-
ceperunt ramos palmarum, & processerunt
obuiam ei, & clamabant: Hosanna, benedi-
ctus, qui venit in nomine Dñi, Rex Israel.

Et in-

4 * ¶ Et inuenit Iesus asellum, & sedit super
5 eum, sicut scriptum est: * Noli timere fi-
C lia Sion: ecce rex tuus uenit sedens super
6 pullum asinæ. * Hæc non cognouerunt di-
scipuli eius primum: sed quando glorifica
tus est Iesus, tunc recordati sunt quia hęc
17 erant scripta de eo: & hæc fecerunt ei. * Te-
stimonium ergo perhibebat turba, quæ erat
cum eo quando Lazarum uocauit de monu
18 mento, & suscitauit eum a mortuis. * Pro-
pterea & obuiam uenit ei turba: quia audie-
19 runt eum fecisse hoc signum. * Pharisei er-
go dixerunt ad semetipsos: Videtis quia ni-
hil proficimus? ecce mundus totus post eũ
20 abijt. * Erant autem quidam Gentiles ex
his, qui ascenderant ut adorarent in die fe-
21 sto. * Hi ergo accesserunt ad Philippum,
qui erat a Betsaida Galilææ, & rogabant eũ
dicentes: Domine, uolumus Iesum uidere.
22 * Venit Philippus, & dicit Andreæ: Andreas
23 rursum, & Philippus dixerunt Iesu. * Iesus
D autem respondit eis, dicẽs: Venit hora, ut cla
14 rificetur Filius hominis. * Amen, amen di-
co uobis, nisi granum frumenti cadens in
25 terram, mortuum fuerit; * ipsum solum ma-
net. sit autem mortuum fuerit, multum fru
ctum affert. ¶ Qui amat animam suam, per-
det eam: & qui odit animam suam in hoc
26 mundo, in uitam æternã custodit eam. * Si
quis mihi ministrat, me sequatur: & ubi sum
ego, illic & minister meus erit. Si quis mihi
ministrauerit, honorificabit eũ Pater meus.
27 * Nunc anima mea turbata est. Et quid di-
cam? Pater, saluifica me ex hac hora. Sed
28 propterea ueni in horam hanc. * Pater, cla-
rifica nomen tuum. Venit ergo uox de cæ-
29 lo: Et clarificaui, & iterũ clarificabo. * Tur-
ba ergo, quæ stabat, & audierat, dicebat to-
nitruum esse factum. Alij dicebant: Ange-
30 lus ei locutus est. * Respondit Iesus, & dixit:
E Nõ pp me hæc uox venit, sed pp uos. * Nũc
31 iudiciũ est mundi princeps huius mundi eij
32 cietur foras. * Et ego si exaltatus fuero a terra
33 omnia traham ad me ipsum. * (hoc autem
dicebat, significans qua morte esse moritu-
34 rus) * Respondit ei turba: Nos audiuimus
¶ ex lege, quia Christus manet in ęternum:
& quomodo tu dicis: Oportet exaltari Fi-
lium hominis? Quis est iste Filius hominis?
35 * Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum,
lumen in uobis est. Ambulate dum lucem
habetis, ut non vos tenebræ comprehendãt:
& qui ambulat in tenebris, nescit quo ua-
36 dat. * Dum lucem habetis, credite in lucẽ,
ut filij lucis sitis. Hæc locutus est Iesus: &
37 abijt, & abscondit se ab eis. * Cum autem
tanta signa fecisset coram eis, non credebant
38 in eum: * vt sermo Isaiæ prophetæ imple-
F retur. quem dixit: ¶ Domine, quis credidit
auditui nostro? & brachium Domini cui re-
39 uelatum est? * Propterea non poterant cre-
40 dere, quia iterum dixit Isaias: * ¶ Excæca-
uit oculos eorum, & indurauit cor eorum: ¶ Isa. 6. c.
vt non videant oculis, & non intelligant cor 19
41 de, & conuertantur, & sanem eos. * Hæc di- Ro.11.
xit Isaias, quando uidit gloriam eius, & 8
42 locutus est de eo. * Verumtamen & ex prin- Mat.13.b.
cipibus multi crediderunt in eum: sed pro- 14
pter Pharisæos non confitebantur, ut sy- Mar.14.b
43 nagoga non eijcerentur. * dilexerunt enim 12
gloriam hominum magis, quàm gloriam Luc.8.b.10
44 Dei. * Iesus autem clamauit, & dixit: Qui Act.28.f.
credit in me, non credit in me, sed in eum, 27
45 qui misit me. * Et qui videt me, uidet eũ,
46 qui misit me. * Ego lux in mũdũ ueni: ut om
G nis, qui credit in me in tenebris nõ maneat.
47 * Et si quis audierit uerba mea, & nõ custo-
dierit: ego non iudico eum. non enim ueni
ut iudicem mundum, sed ut saluificẽ mun-
48 dum. * Qui spernit me, & non accipit uer-
ba mea: habet qui iudicet eum. ¶ sermo,
quem locutus sum, ille iudicabit eum in no ¶ Mat.16.
49 uissimo die. * Quia ego ex me ipso non sum b.16
locutus, se qui misit me Pater, ipse mihi mã
datum dedit quid dicam, & quid loquar.
50 * Et scio quia mandatum eius uita æterna
est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi
Pater, sic loquor.

CAP. XIII.

1 ANte diem festum Paschæ, sciens Iesus Mat.26.a
A quia uenit hora eius ut trãseat ex hoc 2
mundo ad Patrem: cum dilexisset suos, qui Mar.14.a
2 erant in mũdo in finẽ dilexit eos. * Et cœna 1
facta, cũ diabolus iam misisset in cor ut tra- Lu.22.a.
3 deret eum Iudas Simonis Iscariotæ: sciens
quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia
4 a Deo exiuit, ad Deum uadit: * surgit a
cęna, & ponit uestimenta sua: & cum acce-

pisset

5 pisset linteum,præcinxit se.* Deinde mittit
aquam in peluim, & cœpit lauare pedes
discipulorum, & extergere linteo, quo erat
6 præcinctus. * Venit ergo ad Simonem Pe-
trum. Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi
7 lauas pedes? * Respondit Iesus, & dixit ei:
Quod ego facio, tu nescis modo, scies au-
8 tem postea. * Dicit ei Petrus: Non lauabis
mihi pedes in æternum. Respondit ei Iesus
Si non lauero te, non habebis partem mecũ.
9 * Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tan-
10 tũ pedes meos, sed & manus, & caput. * Di-
B cit ei Iesus: Qui lotus est, non indiget nisi
ut pedes lauet, sed est mundus totus. Et
11 nos mundi estis, sed non omnes. * Sciebãt
enim quisnam esset qui traderet eum: pro-
12 pterea dixit: Non estis mundi omnes.* Post
quàm ergo lauit pedes eorum, & accepit ue-
stimẽta sua: cũ recubuisset iterũ, dixit eis: Sci
13 tis quid fecerim uobis? * Vos vocatis me
Magister, & Domine: bene dicitis: sum ete-
14 nim.* Si ergo ego laui pedes uestros, Domi-
nus, & Magister: & uos debetis alter alterius
15 lauare pedes. * Exemplum enim dedi uo-
bis, ut quemadmodum ego feci uobis, ita &
16 uos faciatis. * ‖ Amen, amen dico uobis: — ‖ Inf.15.c.
Non est seruus maior Domino suo: neque — 20
17 apostolus maior est eo, qui misit illum. * Si — Mat.10.c.
18 hæc scitis, beati eritis si feceritis ea. * Non — 24
de omnibus uobis dico: ego scio quos elege- — Luc.6.f.40
rim: sed ut adimpleatur Scriptura: ‖ Qui mã- — ‖ Ps.40. c.
ducat mecum panem, leuabit contra me cal- — 10
19 caneum suum. * Amodo dico uobis, prius-
C quàm fiat: ut cum factum fuerit, credatis,
20 quia ego sum.* ‖ Amen, amen dico uobis: — ‖ Mat.10.
Qui accipit si quem misero, me accipit: qui — d.40
autem me accipit, accipit eum, qui me mi- — Luc.10.e.
21 sit. * Cum hæc dixisset Iesus, turbatus est — 16
spiritu: & protestatus est, & dixit: ‖ Amen, — ‖ Mat.26.
amen dico uobis: Quia unus ex uobis tra- — b.13
22 det me. * Aspiciebant ergo ad inuicem di- — Mar.14.a.
23 scipuli, hęsitantes de quo diceret. * ‖ Erat — 1
ergo recumbens unus ex discipulis eius in si- — Lu.22.a.4
24 nu Iesu, quem diligebat Iesus. * Innuit — ‖ Luc.22.
ergo huic Simon Petrus: & dixit ei: Quis — b.21
25 est, de quo dicit? * Itaque cum recubuisset
ille supra pectus Iesu, dicit ei: Domine
26 quis est? * Respondit Iesus: Ille est, cui ego
intinctum panem porrexero. Et cum intin-
xisset panem, dedi Iudæ Simonis Iscariotæ.
27 * Et post buccelam, introiuit in eũ satanas.
28 Et dixit ei Iesus: Quod facis, fac citius.* Hoc
autem nemo sciuit discumbentium ad quid
29 dixerit ei. * Quidam enim putabant, quia
D loculos habebat Iudas, quòd dixisset ei Ie-
sus: Eme ea, quæ opus sunt nobis ad diem fe
30 stũ: aut egenis ut aliquid daret. * Cum ergo
accepisset ille buccellam, exiuit continuo.
31 Erat autem nox. * Cum ergo exisset, dixit
Iesus. Nũc clarificatus est filius hominis: &
32 Deus clarificatus est in eo. * Si Deus clari-
ficatus est in eo, & Deus clarificabit eum in
semetipso: & continuo clarificabit eum.
33 * Filioli, adhuc modicum uobiscũ sum. ‖ — ‖ Sup.7.
Quęretis me: & sicut dixi Iudęis: Quò ego — 34
uado, uos non potestis venire: & uobis dico — Leu.19.
34 modo. * ‖ Mandatum nouum do uobis: Vt — 18
diligatis inuicem, sicut dilexi uos, ut & uos — ‖ Mat.2
35 diligatis inuicem. * In hoc cognoscent om- — d.39
nes quia discipuli mei estis, si dilectionem — Inf.15.
36 habueritis ad inuicem. * Dicit ei Simon Pe- — 12
trus: Domine, quo uadis? Respondit Iesus:
Quò ego vado, non potes me modo sequi:
37 sequeris autẽ postea. * Dicit ei Petrus: Qua-
re non possum te sequi modo? animã meam
38 pro te ponam. * Respondit ei Iesus: ‖ Ani- — ‖ Mat.2
mã tuã pro me pones? Amen, amen dico tib: — 35
Non cantabit gallus, donec ter me neges. — Mar.14.

29
Luc.22.c
33

CAP. XIIII.

1 NOn turbetur cor uestrum. Creditis in
2 Deum, & in me credite. * In domo
A Patris mei mãsiones multæ sunt. si quo mi-
nus dixissem uobis: Quia vado parare uobis
3 locum. * Et si abiero, & pręparauero vobis
locum: iterùm uenio, & accipiam uos ad
4 meipsum, ut ubi sum ego, & uos sitis. * Et
5 quò ego vado scitis, & uiam scitis. * Dicit
ei Thomas: Domine, nescimus quò uadis:
6 & quomodo possumus uiam scire? * Dicit
ei Iesus: Ego sum via, & veritas, & uita. ne-
7 mo uenit ad Patrem, nisi per me. * Si co-
gnouissetis me, & Patrem meum utique co-
gnouissetis: & amodo cognoscetis eum, &
8 uidistis eum. * Dicit ei Philippus: Domine,
ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.
9 * Dicit ei Iesus: Tanto tempore uobiscum
sum: & non cognouistis me? Philippe, qui
uidet me, videt & Patrem. Quõ tu dicis: Ostẽ
10 de nobis Patrem?* Non creditis quia ego in
Patre, & Pater me est? Verba, quæ ego
loquor uobis, a me ipso non loquor. Pater
autem in me manens, ipse facit opera.
11 * Non creditis quia ego in Patre, & Pater in
12 me est? * Alioquin propter opera ipsa cre-
dite. Amen, amen dico uobis, qui credit in
me, opera, quæ ego facio, & ipse faciet, &
maiora horum faciet: quia ego ad patrem
13 uado. * ‖ Et quodcumque petieritis patrem — ‖ Inf.16.c
in nomine meo, hoc faciam: vt glorificetur — 23
14 pater in Filio. * Si quid petieritis me in no- — Mat.7.a.8
15 mine meo, hoc faciam.* Si diligitis me: mã- — & 21.b.22
16 data mea seruate. * Et ego rogabo Patrem, — Mar.11.c
& alium paraclitum dabit uobis, ut maneat — 24
17 vobiscum in æternum, * Spiritum ueritatis,
quem mundus non potest accipere, quia nõ
uidet eum, nec scit eum. uos autem cogno-
scetis eum: quia apud vos manebit, & in
18 uobis erit. * Non relinquam uos orpha-
19 nos: ueniam ad uos. * Adhuc modi-
C cum: & mundus me iam non uidet. Vos

autem uidetis me: quia ego uiuo, & uos ui-
20 uetis. * In illo die uos cognoſcetis quia ego
ſum in Patre meo, & uos in me, & ego in
21 uobis. * Qui habet mandata mea, & ſeruat
ea: ille eſt, qui diligit me. Qui autem di-
ligit me, diligetur a Patre meo: & ego di-
ligam eum, & manifeſtabo ei meipſum.
22 * Dicit ei Iudas, non ille Iſcariotes: Do-
mine, quid factũ eſt, quia manifeſtaturus es
23 nobis teipſum, & non mundo? * Reſpondit
Ieſus, & dixit ei: Si quis diligit me, ſermo-
nẽ meum ſeruabit, & Pater meus diliget
eum, & ad eum ueniemus, & manſionẽ apud
24 eum faciemus: * qui non diligit me, ſermo-
D nes meos non ſeruat. Et ſermonem, quem
audiſtis, non eſt meus: ſed eius, qui miſit
25 me, Patris. * Hæc locutus ſum uobis apud
26 uos manẽs. * Paraclitus autẽ Spiritus ſanctus,
quẽ mittet Pater in nomine meo, ille uos do
cebit omnia, & ſuggeret uobis omnia, quæ-
27 cumque dixero uobis. * Pacem relinquo uo-
bis, pacem meam do uobis: non quomodo
mundus dat, ego do uobis. Non turbetur
28 cor ueſtrum, neque formidet. * Audiſtis
quia ego dixi uobis: Vado, & uenio ad uos.
Si diligeretis me, gauderetis utique, quia
uado ad Patrem: quia Pater maior me eſt.
29 * Et nũc dixi uobis prius quàm fiat: ut cum
30 factum fuerit, credatis. * Iam non multa lo
quar uobiſcum. uenit enim princeps mundi
31 huius, & in me non habet quidquam. * Sed
ut cognoſcat mundus quia diligo Patrem,
& ‖ ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic — ‖ Act.2.d.
facio. Surgite, eamus hinc. — 22

CAP. XV.

1 EGo ſum uitis uera: & Pater meus agri-
2 cola eſt: * Omnem palmitem in me nõ
A ferentem fructum, tollet eum: & omnem,
qui fert fructũ, purgabit eũ, ut fructum plus
3 afferat. * ‖ Iam uos mundi eſtis propter ſer — ‖ Sup. 13
4 monem, quem locutus ſum uobis. * Manete — b.10
in me: & ego in uobis. Sicut palmes non
poteſt ferre fructum a ſemetipſo, niſi manſe
rit in uite: ſic nec uos, niſi in me manſeritis.
5 * Ego ſum uitis, uos palmites: qui manet
in me, & ego in eo, hic fert fructum multũ:
6 quia ſine me nihil poteſtis facere. * Si quis
in me non manſerit: mittetur foras ſicut
palmes, & areſcet, & colligent eum, & in
7 ignem mittent, & ardet. * Si manſeritis in
me, & uerba mea in uobis manſerint: quod-
8 cumque uolueritis petetis, & fiet uobis. * In
hoc clarificatus eſt Pater meus, ut fructum
B plurimum afferatis, & efficiamini mei diſci-
9 puli. * Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi
10 uos. Manete in dilectione mea. * Si præce-
pta mea ſeruaueritis, manebitis in dilectio-
ne mea, ſicut & ego Patris mei præcepta
11 ſeruaui, & maneo in eius dilectione. * Hæc
locutus ſum uobis ut gaudium meũ in uobis
12 ſit, & gaudium ueſtrum impleatur. * ‖ Hoc — ‖ Sup.13.
eſt præceptum meum ut diligatis inuicem, — d.34
13 ſicut dilexi uos. * Maiorem hac dilectionem — Eph.5.a.
nemo habet, ut animam ſuam ponat quis — 2
pro amicis ſuis. Vos amici mei eſtis, ſi — 1.Theſſ.4.
14 feceritis quæ ego præcipio uobis. * Iam non — b.9
dicam uos ſeruos: quia ſeruus neſcit quid fa-
15 ciat dominus eius. * Vos autem dixi ami
C cos: quia omnia quæcumque audiui a Patre
16 meo, nota feci uobis. * Non uos me elegi-
ſtis: ſed ego elegi uos & poſui uos ‖ ut ea-
tis, & fructum afferatis: & fructus ueſter — ‖ Mat.28.
maneat: ut quodcumque petieritis Patrem — d.19
17 in nomine meo, det uobis. * ‖ Hæc man- — ‖ 1.Ioã.3.
18 do uobis, ut diligatis inuicem. * Si mundus — a.8. & 4.
uos odit: ſcitote quia me priorẽ uobis odio
19 habuit. * Si de mundo fuiſſetis: mundus
quòd ſuum erat diligeret: quia uero de mun
do non eſtis, ſed ego elegi uos de mundo,
20 propterea odit uos mundus. * Mementote
ſermonis mei, quẽ ego dixi uobis: ‖ Non eſt — ‖ Sup.13.
ſeruus maior domino ſuo. Si me perſecuti — b.16
ſunt, & uos perſequẽtur: ſi ſermonẽ meũ ſer- — Mat.10.c.
21 uauerunt, & ueſtrũ ſeruabunt. * Sed hæc om — 24
nia faciẽt uobis propter nomẽ meũ: quia ne- — Mat.24.a.
22 ſciũt eũ, qui miſit me. * Si nõ ueniſſem, & lo — 9
D cutus fuiſſem eis, peccatũ nõ haberẽt: nũc aũt
23 excuſationẽ nõ habent de peccato ſuo. * Qui
24 me odit: & Patrem meũ odit. * Si opera nõ
feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatũ
non haberent: nunc autẽ & uiderunt, & ode-
25 runt & me, & Patrem meum. * Sed ut adim-
pleatur ſermo, qui in lege eorũ ſcriptus eſt: ‖ — ‖ Pſ.34.c.
26 Quia odio habuerunt me gratis. * Cum au- — 19
tem uenerit Paraclitus, quem ego mittam — Luc.24.g.
uobis a Patre, ſpiritum ueritatis, qui a Pa- — 49
tre procedit, ille teſtimonium perhibebit de
27 me: * & uos teſtimonium perhibebitis, quia
ab initio mecum eſtis.

CAP. XVI.

1 HAec locutus ſum uobis, ut non ſcanda-
2 lizemini. * Abſque ſynagogis facient
A uos: ſed uenit hora, ut omnis, qui interfi-
cit uos, arbitretur obſequiũ ſe præſtare Deo.
3 * & hæc facient uobis, quia non nouerunt Pa
4 trem, neque me. * Sed hæc locutus ſum uo-
bis: ut cum uenerit hora eorum reminiſca-
5 mini, quia ego dixi uobis. * Hæc autem uo-
bis ab initio non dixi quia uobiſcum eram:
Et nunc uado ad eũ, qui miſit me; & nemo
6 ex uobis interrogat me, quò uadis? * Sed
quia hæc locutus ſũ uobis, triſtitia impleuit
7 cor ueſtrũ. * Sed ego ueritatem dico uobis:
expedit uobis ut ego uadã: ſi enim nõ abiero
Paraclitus nõ ueniet ad uos: ſi aũt abiero, mit
8 tã eũ ad uos. * Et cũ uenerit ille, arguet mun
dum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio.
9 * de peccato quidem: quia non crediderunt
10 in me: * de iuſtitia uero: quia ad Patrẽ ua-

11 uo: & iam non uidebitis me: * De iudicio
B autem: quia princeps huius mundi iam iu-
12 dicatus est. * Adhuc multa habeo uobis di-
13 cere: sed non potestis portare modo. * Cũ
autem uenerit ille Spiritus ueritatis, doce-
bit uos omnem ueritatem: non enim loque-
tur, a semetipso: sed quæcũque audiet loque-
tur, & quæ uentura sunt annunciabit vobis.
14 * Ille me clarificabit: quia de meo accipiet,
15 & annunciabit vobis. * Omnia quæcumque
habet Pater, mea sunt. Propterea dixi: quia
de meo accipiet, & annunciabit uobis.
16 * Modicum, & iam non videbitis me: & ite-
rum modicum, & uidebitis me: quia uado
17 ad Patrem. * Dixerunt ergo ex discipulis
eius ad inuicem: Quid est hoc, quod dicit
nobis: Modicum, & non videbitis me: &
iterum modicum, & videbitis me, & quia ua
18 do ad Patrem? * Dicebant ergo: Quid est
C hoc, quod dicit, Modicum? nescimus quid
19 loquitur. * Cognouit autem Iesus, quia uo-
lebant eum interrogare, & dixit eis: De hoc
quæritis inter uos quia dixi: Modicum, &
non videbitis me: & iterum modicum, &
20 uidebitis me. * Amen, amen dico uobis:
quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autẽ
gaudebit: vos autem contristabimini, sed
21 tristitia uestra uertetur in gaudium. * Mu
lier cum parit, tristitiam habet, quia uenit
hora eius: cum autem pepererit puerum,
iam non meminit pressuræ propter gaudiũ:
22 quia natus est homo in mundum. * Et
uos igitur nunc quidem tristitiam habetis,
iterum autem uidebo vos, & gaudebit cor
uestrum: & gaudium uestrum nemo tollet
23 a uobis. * Et in illo die me non rogabitis
‖ Sup.14.b.13 quidquam. ‖ Amen, amen dico uobis: si
quid petieritis Patrem in nomine meo, da-
Mat.7.a.7 & 21.c.22 24 bit uobis. * Vsque modo non petistis quid-
quam in nomine meo: Petite, & accipietis, ut
Mar.11.c.24 25 gaudium uestrum sit plenum. * Hæc in pro-
Lu.11.b.9 D uerbijs locutus sum uobis. Venit hora cum
Luc.1.a.5 iam non in prouerbijs loquar uobis, sed pa-
26 lam de Patre annunciabo uobis: * in illo die
in nomine meo petetis: & non dico uobis
27 quia ego rogabo Patrẽ de uobis: * Ipse enim
pater amat vos, quia uos me amastis, & cre-
28 didistis, quia ego a Deo exiui. * Exiui a Pa-
tre, & ueni in mundũ: iterũ relinquo mun-
29 dum, & vado ad Patrem. * Dicunt ei discipu
li eius: Ecce nunc palam loqueris, & prouer-
30 biũ nullũ dicis. * nunc scimus quia scis om-
nia, & non opus est tibi ut quis te interro-
31 get: in hoc credimus quia a Deo existi. * Re-
32 spondit eis Iesus: Modo creditis? * ‖ Ecce ue-
‖ Mat.26.c.31 nit hora, & iam uenit, vt dispergamini unus-
Mar.14.c.31 quisque in propria, & me solũ relinquatis: &
33 non sum solus, quia Pater mecum est. * Hæc
locutus sum uobis, ut in me pacem habea-
tis. In mundo pressuram habebitis: sed con-
fidite, ego uici mundum.

CAP. XVII.

1 HAec locutus est Iesus: & subleuatis oc-
A oculis in cælum, dixit: Pater uenit ho-
ra, clarifica filium tuum, ut filius tuus clari-
2 ficet te: * ‖ Sicut dedisti ei potestatem om- ‖ Mat.28.d.18
nis carnis, ut omne, quòd dedisti ei, det eis
3 uitã æternam. * Hæc est autem uita æterna:
Vt cognoscant te, solum Deum uerum, &
4 quem misisti Iesum Christũ. * Ego te clarifi
caui super terram: opus consummaui, quod
5 dedisti mihi ut faciam: * & nunc clarifica
me tu Pater apud temetipsum, claritate, quã
6 habui prius, quã mundus esset, apud te. * Ma
nifestaui nomen tuũ hominibus, quos dedi
sti mihi de mundo: Tui erant, & mihi eos
7 dedisti: & sermonẽ tuũ seruauerunt. * Nunc
cognouerunt quia omnia, quæ dedisti mihi,
8 abs te sunt: * quia uerba, quæ dedisti mihi,
dedi eis: & ipsi acceperunt, & cognouerunt
B uere quia a te exiui, & crediderunt quia tu
9 me misisti. * Ego pro eis rogo: Non pro mun
do rogo, sed pro his, quos dedisti mihi:
10 quia tui sunt: & mea omnia tua sunt, &
11 tua mea sunt: & clarificatus sum in eis: * Et
iam non sum in mũdo, & hi in mundo sunt,
& ego ad te uenio. Pater sancte, serua eos in
nomine tuo, quos dedisti mihi: ut sint unũ,
12 sicut & nos. * Cum essem cũ eis, ego serua
bam eos in nomine tuo. ‖ Quos dedisti mi-
hi, custodiui; & nemo ex eis periit, nisi fi- ‖ Infr.18.b.9
lius perditionis, ‖ ut Scriptura impleatur. ‖ Ps.108.b.8
13 * Nũc autem ad te uenio: & hæc loquor in
mũdo, ut habeant gaudium meũ impletum
14 in semetipsis. * Ego dedi eis sermonẽ tuũ,
& mundus eos odio habuit, quia non sunt
de mundo, sicut & ego non sum de mundo.
15 * Non rogo ut tollas eos de mundo, & sed ut

16 ferues eos a malo. * De mundo non sunt,
17 sicut & ego non sum de mundo. * Sanctifi-
ca eos in veritate. Sermo tuus veritas est.
8 * Sicut tu me misisti in mundum, & ego mi
19 si eos in mundum. * Et pro eis ego sanctifi-
co meipsum: vt sint & ipsi sanctificati in ve
10 ritate. * Non pro eis autem rogo tantum,
sed & pro eis, qui credituri sunt per verbum
21 eorum in me: * vt omnes unum sint, sicut
tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in no-
bis vnum sint: vt credat mũdus, quia tu me
22 misisti. * Et ego claritatem, quam dedisti
D mihi, dedi eis: vt sint vnum, sicut & nos
23 vnum sumus. * Ego in eis, & tu in me: vt
sint consummati in vnũ: & cognoscat mun-
dus quia tu me misisti, & dilexisti eos, sicut
24 & me dilexisti. * Pater, quos dedisti mihi,
uolo ut ubi sum ego, & illi sint mecum: vt
uideant claritatem meam, quam dedisti mi
hi: quia dilexisti me ante constitutionem
25 mundi. * Pater iuste, mundus te non cogno-
uit. ego autem te cognoui: & hi cognoue-
26 runt, quia tu me misisti. * Et notum feci eis
nomen tuum, & notum faciam: vt dilectio,
qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis.

CAP. XVIII.

‖ Mat. 26. c. 36 Mar. 14. c. 32 Luc. 22. d. 30 2. Reg. 15. e. 23
1 A HAec cum dixisset Iesus, egressus est cũ
discipulis suis trans Torrentem Ce-
dron, vbi erat hortus, in quem introiuit ip-
2 se, & discipuli eius. * Sciebat autem & Iu-
das, qui tradebat eum, locum: quia frequen-
ter Iesus conuenerat illuc cũ discipulis suis.

3 * ‖ Iudas ergo cum accepisset cohortem, &
‖ Mat. 26. c. 47 Mar. 14. c. 42 a Pontificibus, & Pharisæis ministros, venit
4 illuc cum laternis, & facibus, & armis. * Ie-
sus itaque sciens omnia, quæ uentura erant
super eũ, processit, & dixit eis: Quẽ quæritis?
5 * Responderunt ei. Iesum Nazarenũ. Dicit Luc. 22. e. 47
eis Iesus: Ego sum. Stabat autem & Iudas,
6 qui tradebat eum, cum ipsis. * Vt ergo dixit
B eis: Ego sum: abierunt retrorsum, & ceci
7 derunt in terram. * Iterum ergo interroga-
uit eos: Quem quæritis? Illi autẽ dixerunt:
8 Iesum Nazarenum. * Respondit Iesus: Di-
xi uobis, quia ego sum: si ergo me quæritis,
9 sinite hos abire. * Vt impleretur sermo, quẽ
dixit: ‖ Quia quos dedisti mihi, non perdi ‖ Sup. 17. c. 12
10 di ex eis quemquam. * Simon ergo Petrus
habens gladium eduxit eum: & percusit põ
tificis seruum: & abscidit auriculam eius
dexteram. Erat autẽ nomen seruo Malchus.
11 * Dixit ergo Iesus Petro: Mitte gladium tuũ
C in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pa
12 ter non bibam illum? * Cohors ergo, & tri-
bunus, & ministri Iudæorum comprehende-
13 runt Iesum, & ligauerunt eum: * Et addu
xerunt eum ad ‖ Annam primũ; erat enim
socer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius. ‖ Lu. 3. a. 2
14 * erat autem Caiphas, ‖ qui consilium de-
derat Iudæis: Quia expedit, vnum hominẽ ‖ Sup. 11. f. 49
15 mori pro populo. * Sequebatur autẽ Iesum
Simon Petrus, & alius discipulus. Discipulus
autem ille erat notus pontifici, & introiuit
16 cum Iesu in atrium pontificis. * Petrus autẽ
stabat ad ostium foris. ‖ Exiuit ergo discipu
lus alius qui erat notus põtifici, & dixit ostia ‖ Mat. 26. f. 58
17 riæ: & introduxit Petrum. * Dicit ergo Pe-
tro ancilla ostiaria: Numquid & tu ex di- Mar. 14. f. 54
scipulis es hominis istius? Dicit ille: Non
18 sum. * Stabant autem serui, & ministri ad Luc. 22. f. 54
D prunas: quia frigus erat, & calefaciebant se:
erat autem cum eis & Petrus stans, & calefa-
19 ciens se. * Pontifex ergo interrogauit Iesum
20 de discipulis suis, & de doctrina eius. * Re-
spõdit ei Iesus: Ego palã locutus sum mũdo:

ego semper docui in synagoga, & in templo,

quo omnes Iudæi conueniunt: & hi occulte
21 locutus sum nihil.* Quid me interrogas? in-
terroga eos,qui audierunt quid locutus sim
22 ipsis: ecce hi sciunt quæ dixerim ego. * Hæc
autẽ cũ dixisset,unus assistens ministrorũ de
dit alapam Iesu,dicens: Sic respondes pon-
23 tifici? * Respondit ei Iesus. ‖ Si male lo-
‖ Mat.26. cutus sum, testimonium perhibe de malo:
f.57 24 si autem bene, quid me cædis? * Et misit
Mar.14.f. eum Annas ligatum ad Caipham pontificẽ.
53 25 * Erat autem Simon Petrus stans, & cale-
Luc.22.f. E faciens se. ‖ Dixerunt ergo ei: Numquid &
54 tu ex discipulis eius es? Negauit ille, & di-
‖ Mat.26. 26 xit: Non sum. * Dicit ei unus ex seruis pon-
g.69 tificis, cognatus eius, cuius abscidit Petrus
Mar.14.g. auriculam: Nonne ego te uidi in horto cum
67 27 illo? * Iterum ergo negauit Petrus: & sta-
Luc.22.f. 28 tim gallus cantauit.* Adducunt ergo Iesum
56 a Caipha in prætorium. Erat autem mane:
& ipsi non introierunt in prætorium, ‖ ut
Mat.27. non contaminarentur, sed ut manducarent
.2 29 Pascha. * Exiuit ergo Pilatus ad eos foras,
Mar.15.a. & dixit: Quam accusationem affertis ad-
1 30 uersus hominem hunc? * Responderunt,
Lu.23.a.1 & dixerunt ei: Si non esset hic malefactor,
Act.10.c. F non tibi tradidissemus eum. * Dixit ergo
28. & 11. 31 eis Pilatus: Accipite eum vos, & secundum
a 3 legem uestram iudicate eum. Dixerunt
‖ Mat.20. ergo ei Iudæi: Nobis non licet interficere
c.19 32 quemquam. * ‖ Vt sermo Iesu impleretur
quem dixit, significans qua morte esset mo-

‖ Mat 27. 33 riturus. * ‖ Introiuit ergo iterum in præto-
b.11 rium Pilatus, & uocauit Iesum, & dixit ei:
Mar.15.a. 34 Tu es rex Iudæorum? * Respondit Iesus:
2 A temetipso hoc dicis, an alij dixerunt ti-
Lu.23.a.4 35 bi de me? * Respondit Pilatus Numquid
ego Iudæus sum? Gens tua, & pontifices
36 tradiderunt te mihi: quid fecisti? * Respon-
G dit Iesus: Regnum meum non est de hoc
mundo. si ex hoc mundo esset regnum meũ,
ministri mei utique decertarent ut non tra-
derer Iudæis: nunc autem regnum meum
37 non est hinc. * Dixit itaque ei Pilatus: Er-
go rex es tu? Respondit Iesus: Tu dicis quia
rex sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc
ueni in mundũ, ut testimonium perhibeam
ueritati: omnis, qui est ex ueritate, audit
38 vocem meam. * Dicit ei Pilatus: Quid est
veritas? Et cum hoc dixisset, iterum exiuit
ad Iudæos, & dicit eis: Ego nulla inuenio
39 in eo causam. * ‖ Est autem consuetudo uo- ‖ Mat. 27.
bis ut unum dimittam uobis in Pascha: vul- c.15
tis ergo dimittam uobis regem Iudæorum? Mar.15.b.
40 * Clamauerunt ergo rursum omnes, dicẽtes: 6
Non hunc, sed Barabbam. Erat autem Ba- Luc.23.b
rabbas latro. 17

CAP. XIX.

1 TVnc ergo apprehendit Pilatus Iesum, Mat.27.c.
2 & flagellauit. * Et milites plectentes 27
A coronam de spinis, imposuerunt capiti eius: Mar.15.b.
3 & ueste purpurea circumdederunt eum.* Et 16
ueniebant ad eum, & dicebant: Aue rex
4 Iudæorum: & dabant ei alapas.* Exiuit
ergo iterum Pilatus foras, & dicit eis: Ecce
adduco uobis eum foras, ut cognoscatis quia
5 nullam inuenio in eo causam. (* Exiuit er-
go Iesus portans coronam spineam, & pur-
pureum uestimentum:) Et dicit eis: Ecce
6 homo. * Cum ergo uidissent eum Pontifi-
ces, & ministri, clamabant, dicentes: Cru
cifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Ac
cipite eum uos, & crucifigite: ego enim non
7 inuenio in eo causam.* Responderunt ei Iu
B dæi: Nos legem habemus, & secundũ legem
8 debet mori, quia filium Dei se fecit. * Cum
ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis

9 timuit. * Et ingressus est pretoriũ iterum:

& dixit ad Iesum: Vndees tu? Iesus autem
10 responsum non dedit ei. * Dicit ergo ei Pi-
latus: Mihi non loqueris? nescis quia po-
11 testatem habeo crucifigere te, & potestatem
11 habeo dimittere te? * Respondit Iesus: Non
haberes potestatem aduersum me vllã, nisi
tibi datum esset desuper. Propterea qui me
12 tradidit tibi, maius peccatum habet. * Et
exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Iu-
dæi autem clamabant dicentes: Si hunc di-
mittis, non es amicus Cæsaris. omnis enim,
13 qui se regem facit, contradicit Cæsari. * Pi-
C latus autem cum audisset hos sermones, ad-
duxit foras Iesum: & sedit pro tribunali, in
loco, qui dicitur Lithostrotos, Hebraice au-
14 tem Gabbatha. * Erat autem parasceue Pa-
schæ, hora quasi sexta, & dicit Iudæis: Ecce
15 rex vester. * Illi autem clamabant: Tolle,
tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regē
vestrum crucifigam? Responderunt Ponti-
fices: Non habemus Regem, nisi Cæsarem
16 * Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifige-

retur. ‖ Susceperunt autem Iesum, & eduxe- ‖ Mat. 17.
17 runt. * Et baiulans sibi crucem exiuit in eũ, d. 33
qui dicitur Caluariæ locum, Hebraice autẽ Mar. 15. b. 22

18 Golgotha: * vbi crucifixerunt eum, & cum Luc. 23. e.
eo alios duos hinc, & hinc, medium autem 33
19 Iesum. * Scripsit autem & titulum Pilatus:
D & posuit super crucem. Erat autem scri-
ptum: Iesus Nazarenus, Rex Iudæorum.
20 * Hunc ergo titulum multi Iudæorum le-
gerunt: quia prope ciuitatem erat locus,

vbi cru-

vbi crucifixus est Iesus :. Et erat scriptum
21 Hebraice, Græce, & Latine. * Dicebant
ergo Pilato Pontifices Iudæorum: Noli scri
bere, Rex Iudæorum: sed quia ipse dixit:
22 Rex sum Iudæorum. * Respondit Pilatus:
23 Quod scripsi, scripsi.* Milites ergo cũ cruci
‖Mat. 27. fixissent eum, ‖ acceperunt uestimenta eius,
35 (& fecerunt quattuor partes: vnicuique mi
Mar. 15.b. liti partem) & tunicam. Erat autem tuni
24 ca inconsutilis, desuper contexta per totum
Luc. 23.c. 24 * Dixerunt ergo ad inuicem: Non scinda
34 mus eam, sed sortiamur de illa cuius sit. Vt
‖Psal. 21.c E Scriptura impleretur, dicens ‖ Partiti sunt
19 vestimenta mea sibi, & in uestem meam mi
serunt sortem. Et milites quidem hæc fece
35 runt. * Stabant autem iuxta crucem Iesu
mater eius, & soror matris eius, Maria Cleo
26 phe, & Maria Magdalene. * Cum uidisset
ergo Iesus matrem, & discipulum stantem,
quem diligebat, dicit matri suæ: Mulier,
27 ecce filius tuus.* Deinde dicit discipulo: Ec
ce mater tua. Et ex illa hora accepit eam
28 discipulus in sua. * Postea sciens Iesus quia
F omnia consummata sunt, ‖ vt consumma
‖Psal. 68.c 29 retur Scriptura, dixit: Sitio.* Vas ergo erat
22 positum aceto plenum. Illi autem spongiã
plenam aceto, hyssopo circumponentes, ob
30 tulerunt ori eius.* Cum ergo accepisset Ie
sus acetum, dixit: Consummatum est. Et
31 inclinato capite tradidit spiritum. * Iudæi
ergo, (quoniam Parasceue erat) ut non re
manerent in cruce corpora sabbatho, (erat
enim magnus dies ille Sabbati) rogauerunt
Pilatum vt frangerentur eorum crura, & tol
32 lerentur.* Venerunt ergo milites: & primi
quidem fregerunt crura, & alterius, qui
33 crucifixus est cum eo. * Ad Iesus autem cum
uenissent, ut uiderunt eum iam mortuum,
34 non fregerunt eius crura, * sed unus militũ
lancea latus eius aperuit, & continuo exi
35 sanguis, & aqua. * Et qui vidit, testim
nium perhibuit: & uerũ est testimoniũ eiu
G Et ille scit quia uera dicit: ut, & uos cred
36 tis. * Facta sunt enim hæc ut Scriptura i
pleretur: ‖ Os non comminuetis ex eo
37 * Et iterum alia Scriptura dicit: ‖ Vi
38 bunt in quem transfixerunt. * ‖ Post h
aũt rogauit Pilatum Ioseph ab Arimatha
(eo quòd esset discipulus Iesu, occultus
tem propter metum Iudæorum) ut tolle
corpus Iesus. Et permisit Pilatus. Venit
39 go, tulit corpus Iesu. * Venit autem & N
codemus, ‖ qui uenerat ad Iesum nocte p
mum, ferens mixturam myrrhæ, & alo
40 quasi libras centum.* Acceperunt ergo c

pus Iesu, & ligauerunt illum linteis cum a
matibus, sicut mos est Iudæis sepelire.
41 * Erat autem in loco, ubi crucifixus es
hortus: & in horto monumentum nouum
in quo nondum quisquam positus erat
42 * Ibi ergo propter Parasceuen Iudæorum
quia iuxta erat monumentum, posueru
Iesum.

CAP. XX.

1 VNa autem sabbati, Maria Magdalene
A nit mane, cũm adhuc tenebræ esse
ad monumentum: & uidit lapidem subl
2 tum a monumento. * Cucurrit ergo, & u
nit ad Simonem Petrum, & ad alium disc
pulum, quem amabat Iesus, & dicit illi
Tulerunt Dominum de monumento, & n
3 scimus ubi posuerunt eum. * Exijt er
Petrus, & ille alius discipulus, & uenerū
4 ad monumentum. * Currebant autem d
simul, & ille alius discipulus præcurrit c
5 Petro, & uenit primus ad monumentũ. *

cum se inclinasset, vidit posita linteamina,
6 non tamen introiuit. * Venit ergo Simon
B Petrus sequens eum, & introiuit in mon-
7 mentum,& vidit linteamina posita, * & su
darium, quod fuerat super caput eius, non
cum linteaminibus positum, sed separatim
8 inuolutum in vnum locum. * Tunc ergo in-
troiuit & ille discipulus,qui venerat primus
9 ad monumentum: & vidit,& credidit: * nō-
dum enim sciebant Scripturam, quia opor-
10 tebat eum a mortuis resurgere. * Abierunt
11 ergo iterum discipuli a semetipsos. * ‖ Ma ‖ Mat.28. a.1 Mar.16.b. 5 Lu.24.a.4
C ria autem stabat ad monumentum foris,
plorans: Dum ergo fleret, inclinauit se, &
12 prospexit in monumentum: * & vidit duos
angelos in albis,sedentes,vnum ad caput,&
vnum ad pedes, vbi positum fuerat corpu

13 Iesu. * Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras?
Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum:
14 & nescio vbi posuerunt eum. * Hæc cum di-
xisset,cōuersa est retrorsum, & uidit Iesum
15 stantem: & non sciebat quia Iesus est. * Di-
D cit ei Iesus: Mulier, quid ploras? quem
quæris? Illa existimans quia hortulanus es-
set,dicit ei: Domine, si tu sustulisti eum,di-
cito mihi vbi posuisti eum: & ego eum
16 tollam. * Dicit ei Iesus: Maria. Conuersa
illa, dicit ei: Rabboni (quod dicitur Magi-
17 ster.) * Dicit ei Iesus: Noli me tangere, nō-
E dum enim ascendi ad Patrem meum. vade
autem ad fratres meos, & dic eis: Ascendo
ad Patrem meum,& Patrem vestrum, Deū
18 meum, & Deum uestrum. * Venit Maria
Magdalene annuncians discipulis: Quia vidi

19 Dominum,& hæc dixit mihi. * ‖ Cum ergo ‖ Mar.16. c.14
sero esset die illo, vna sabbatorum, & fores
essent clausæ, vbi erant discipuli congregati Luc.24.f. 36
propter metum Iudæorum: venit Iesus, &
20 stetit in medio,& dixit eis: Pax vobis. * Et 1. Cor.15. a.5
cū hoc dixisset ostendit eis manus, & latus.
Gauisi sunt ergo discipuli, viso Domino.
21 * Dixit ergo eis iterum: Pax vobis. Sicut
22 misit me Pater,& ego mitto vos. * Hæc cū ‖ Mat.18. c.18
dixisset, insufflauit: & dixit eis: Accipite
23 Spiritum sanctum: * ‖ quorum remiseritis
F peccata, remittuntur eis: & quorum reti-
24 nueritis, retenta sunt. * Thomas autē unus
ex duodecim,qui dicitur Didymus,non erat
25 cum eis quando uenit Iesus. * Dixerunt er-
go ei alij discipuli: Vidimus Dominum.
Ille autem dixit eis: Nisi uidero in mani-
bus eius fixuram clauorum,& mittam digi-
tum meum in locum clauorum, & mittam
manum meam in latus eius, non credam.
26 * Et post dies octo, iterum erant discipuli
eius intus: & Thomas cum eis. Venit Iesus
ianuis clausis,& stetit in medio,& dixit:Pax

27 uobis.* Deinde dicit Thomæ: Infer digitum
G tuum huc, & uide manus meas, & affer ma-
num tuam, & mitte in latus meum: & noli
28 esse incredulus, sed fidelis.* Respondit Tho-
mas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus.
29 meus.* Dixit ei Iesus: Quia uidisti me Tho
§ Inf.21.g. 25 ma, credidisti: beati qui non uiderunt, & cre
30 diderunt.* ‖ Multa quidem, & alia signa fe
cit Iesus in conspectu discipulorum suorũ,
31 quæ non sunt scripta in libro hoc.* Hæc au-
tem scripta sunt ut credatis, quia Iesus est
Christus Filius Dei: & ut credentes, uitam
habeatis in nomine eius.

CAP. XXI.

1 POstea manifestauit se iterum Iesus disci-
A pulis ad mare Tiberiadis. Manifestauit
2 autem sic: * Erant simul Simon Petrus, &
Thomas, qui dicitur Didymus, & Natha-
nael, qui erat a Cana Galilææ, & filij Zebe-
3 dæi, & alij ex discipulis eius duo.* Dicit eis
Simon Petrus: Vado piscari. Dicunt ei: Ve
nimus & nos tecum. Et exierunt, & ascen
derunt in nauim: & illa nocte nihil prendi-
4 derunt. * Mane autem facto stetit Iesus in
littore: non tamen cognouerunt discipuli
5 quia Iesus est. * Dixit ergo eis Iesus: Pueri
numquid pulmentarium habetis? Respon-
6 derunt ei: Non.* Dicit eis: Mittite in dexte
ram nauigij rete: & inuenietis. Miserunt er
go: & iam non ualebant illud trahere præ
7 multitudine piscium.* Dixit ergo discipu-
B lus ille, quem diligebat Iesus, Petro: Domi
nus est. Simon Petrus cum audisset quia
Dominus est, tunica succinxit se (erat enim
8 nudus) & misit se in mare.* Alij autem di-
scipuli nauigio uenerunt: (non enim lon-
ge erant a terra, sed quasi cubitis ducentis)
9 trahentes rete piscium. * Vt ergo descende-
runt in terram, uiderunt prunas positas, &
10 piscem superpositum, & panem. * Dicit eis
Iesus: Afferte de piscibus, quos prendidistis
11 nunc.* Ascendit Simon Petrus, & traxit re-
te in terram, plenum magnis piscibus cen-
tum quinquaginta tribus. Et cum tanti es
12 sent, non est scissum rete. * Dicit eis Iesus:
C Venite, prandete. Et nemo audebat discum
bentium interrogare eum: Tu quis es? scien
13 tes, quia Dominus est. * Et uenit Iesus, &
accipit panem, & dat eis, & piscem simili-
14 ter. * Hoc iam tertio manifestatus est Iesus
discipulis suis cum resurrexisset a mortuis.
15 * Cum ergo prandissent, dicit Simoni Pe-
tro Iesus: Simon Ioannis diligis me plus
his? Dicit ei: Etiam Domine, tu scis quia
16 amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos.* Di-
cit ei iterum: Simon Ioannis, diligis me?
Ait illi: Etiam Domine, tu scis quia amo te.
17 Dicit ei: Pasce agnos meos.* Dicit ei tertio:
Simon Ioannis, amas me? Contristatus est
Petrus, quia dixit ei tertio, Amas me? & di
xit ei: Domine tu omnia nosti: tu scis quia
18 amo te: Dixit ei: Pasce oues meas.* ‖ Amen,
amen dico tibi: cum esses iunior, cingebas
te, & ambulabas ubi uolebas: cum autem se-
nueris, extendes manus tuas, & alius te cin-
19 get & ducet quò tu nõ vis.* Hoc aũt dixit si
D gnificãs qua morte clarificaturus esset Deũ.
Et cum hoc dixisset, dicit ei: Sequere me.
20 * Conuersus Petrus uidit illum discipulum,
quem diligebat Iesus, sequentem, ‖ qui & re-
cubuit in cœna super pectus eius, & dixit:
21 Domine quis est qui tradet te?* Hunc ergo
cum uidisset Petrus dixit Iesu: Domine hic
22 autem quid? * Dicit ei Iesus: Sic eum uolo
manere donec ueniam, quid ad te? tu me se
23 quere. * Exijt ergo sermo iste inter fratres
quia discipulus ille non moritur. Et non di-
xit ei Iesus: Non moritur. sed: Sic eum uo-
24 lo manere donec ueniam, quid ad te? * Hic
est discipulus ille, qui testimonium perhibet
de his, & scripsit hæc: & scimus, quia uerum
25 est testimonium eius.* ‖ Sunt autem & alia
multa, quæ fecit Iesus: quæ si scribantur per
singula, nec ipsum arbitror mundum cape
re posse eos, qui scribendi sunt, libros.

ACTVS APOSTOLORVM.

CAPVT PRIMVM.

1 PRIMVM quidem
A sermonem feci de
omnibus o Theo-
phile, quę cępit Ie-
sus facere, & doce-
2 re * vsque in diem,
qua præcipiens Apo
stolis per Spiritum
sanctum, quos ele-
git, assumptus est:
3 * quibus & præbuit seipsum viuū post pas-
sionem suam in multis argumentis, per dies
quadraginta apparens eis, & loquens de re-
4 gno Dei. * Et conuescens, ‖ præcepit eis ab
Ierosolymis ne discederent, sed expectarent
promissionem Patris, ‖ quam audistis (in-
5 quit) per os meum: * quia Ioannes quidem
baptizauit aqua, vos autem baptizabimini
Spiritu sancto non post multos hos dies.
6 * Igitur qui conuenerant, interrogabant eū,
dicentes: Domine si in tempore hoc resti-
7 tues regnum Israel? * Dixit autem eis: Non
B est vestrum nosse tempora uel momenta,
8 quæ Pater posuit in sua potestate: * ‖ sed ac
cipietis uirtutem superuenientis Spiritus
sancti in uos, & eritis mihi testes in Ierusa-
lem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vsque
9 ad vltimum terræ. * Et cum hæc dixisset,
videntibus illis, eleuatus est: & nubes susce-
10 pit eum ab oculis eorum. * Cumque intue-
rentur in cęlum euntem illum, ecce duo vi
ri astiterunt iuxta illos in vestibus albis,
11 * qui & dixerunt: Viri Galilæi quid statis
aspicientes in cælum? hic Iesus, qui assum-
ptus est a vobis in cælum, sic veniet quemad
12 modū vidistis eū euntem in cælum. * Tunc
reuersi sunt Ierosolymam a monte, qui vo-
catur Oliueti, qui est iuxta Ierusalem, sabba
13 ti habens iter. * Et cum introissent in cœna-
C culum, ascenderunt ubi manebant Petrus, &
Ioannes, Iacobus, & Andreas, Philippus, &
Thomas, Bartholomæus, & Matthæus, Ia-
cobus Alphęi, & Simon Zelotes, & Iudas Ia
14 cobi. * hi omnes erant perseuerantes vnani-
miter in oratione cum mulieribus, & Maria
15 mater Iesu, & fratribus eius. * In diebus il-
lis exurgens Petrus in medio fratrum dixit
(erat autem turba hominum simul fere cen
16 tum uiginti.) * Viri fratres, oportet imple-
ri Scripturam, ‖ quam prædixit Spiritus
sanctus per os Dauid de Iuda, ‖ qui fuit dux ‖ Ps.40.c
17 eorum, qui comprehenderunt Iesum: * qui 9
connumeratus erat in nobis, & sortitus est ‖ Io.13.b
18 sortem ministerij huius. * ‖ Et hic quidem 18
possedit agrum de mercede iniquitatis, & ‖ Mat.27.
suspensus crepuit medius: & diffusa sunt a.7
19 omnia uiscera eius. * Et notum factum est
omnibus habitantibus Ierusalem, ita ut ap-
pellaretur ager ille, lingua eorum, Haceldа-
20 ma, hoc est, ager sanguinis. * Scriptum est
D enim in libro Psalmorum: ‖ Fiat commora ‖ Ps.68.c.
tio eorum deserta, & non sit qui inhabitet 26
in ea: ‖ & episcopatum eius accipiat alter. ‖ Ps.108.
21 * Oportet ergo ex his viris, qui nobiscū sunt b.8
congregati in omni tempore, quo intrauit
22 & exiuit inter nos Dominus Iesus, * incipiēs
a baptismate Ioannis vsque in diem, qua as-
sumptus est a nobis, testem resurrectionis
23 eius nobiscum fieri unum ex istis. * Et sta-
tuerunt duos, Ioseph, qui vocabatur Barsa-
bas, qui cognominatus est Iustus: & Mathiā.
24 * Et orantes dixerunt: Tu Domine, qui cor-
da nosti omnium, ostende, quem elegeris ex
25 his duobus unum * accipere locum ministe
rij huius, & apostolatus, de quo præuarica-
26 tus est Iudas ut abiret in locum suum. * Et
dederunt sortes eis, & cecidit sors super Ma
thiam, & annumeratus est cum undecim
Apostolis.

CAP.

CAP. II.

1 ET cum complerentur ‖ dies Pentecostes,
‖Mat.3.c.11 A erant omnes pariter in eodem loco:
2 * ‖ & factus est repente de cęlo sonus, tam-
‖Marc.1.b.8 quam aduenientis spiritus uehementis, & re
pleuit totam domum ubi erant sedentes.
Lu.3.c.16 3 *Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ tam
Io.7.d.39 quam ignis, seditq. supra singulos eorum:
Sup.1.a.8 4 * & repleti sunt omnes Spiritu sancto, &
Inf 11.b. cœperunt loqui uarijs linguis, prout Spi-
15. & 19. 5 ritus sanctus dabat eloqui illis. * Erant
a.6 autem in Ierusalem habitantes Judæi, vi-
ri religiosi ex omni natione, quæ sub cæ-
6 lo est. * Facta autem hac voce, conuenit
multitudo, & mente confusa est, quoniam
audiebat unusquisque lingua sua illos lo-
7 quentes.* Stupebant autem omnes, & mira
bantur, dicentes: Nonne ecce omnes isti,
8 qui loquuntur, Galilæi sunt, * & quomodo
B nos audiuimus unusquisque linguam no-
9 stram, in qua nati sumus? * Parthi, & Me-
di, & Aelamitæ, & qui habitant Mesopo-
tamiam, Iudæam, & Cappadociam, Põtum,
10 & Asiam, * Phrygiam, & Pamphyliam,
Aegyptum, & partes Libyæ, quæ est circa
11 Cyrenen, & aduenæ Romani, * Iudæi quo-
que, & Proselyti, Cretes, & Arabes: audiui-
mus eos loquentes nostris linguis magnalia
12 Dei.* Stupebant autem omnes, & mirabantur
ad inuicem, dicentes: Quidnam vult hoc
13 esse? Alij uero, & irridentes dicebant: Quia
14 musto pleni sunt isti. * Stans autem Petrus
cum vndecim leuauit vocem suam, & locu-
tus est eis: Viri Iudæi, & qui habitatis Ieru
salem uniuersi, hoc uobis notum sit, & auri-
15 bus percipite verba mea. * Non enim, sicut
vos æstimatis, hi ebrij sunt, cum sit hora ter-
16 ei tertia: * sed hoc est, quod dictum est per
17 prophetam Ioel: * ‖ Et erit in nouissimis
C die bus (dicit Dominus) effundam de Spi- ‖Ioel.2.g.
ritu meo super omnem carnem: & prophe- 23
tabunt filij uestri, & filiæ vestræ, & iuuenes Isa.44.a.3
vestri visiones videbunt, & seniores vestri
18 somnia somniabunt.* Et quidem super ser-
uos meos, & super ancillas meas in diebus
illis effundam de Spiritu meo, & propheta-
19 bunt: * & dabo prodigia in cælo sursum, &
signa in terra deorsum, sanguinem, & ignem
20 & uaporem fumi: * Sol conuertetur in te-
nebras, & luna in sanguinem, antequam ve-
niat dies Domini magnus & manifestus.
21 * ‖ Et erit: omnis, quicumque inuocauerit ‖ Ro.10.
22 nomen Domini, saluus erit. * Viri Israelitę, c.13
audite uerba hæc: Iesum Nazarenum, virum
approbatum a Deo in uobis uirtutibus, &
prodigijs, & signis, quæ fecit Deus per illum
23 in medio uestri, sicut & uos scitis: * hunc de
finito consilio, & præscientia Dei traditum,
per manus iniquorum affligentes interemi-
24 stis: * quem Deus suscitauit, solutis dolori-
D bus inferni, juxta quod impossibile erat te-
25 neri illum ab eo.* Dauid enim dicit in eũ: ‖ ‖Psa.15.c.
Prouidebam Dominum in conspectu meo 18
semper: quoniam a dextris est mihi ne com
26 mouear: * Propter hoc lætatum est cor
meum, & exultauit lingua mea, in super &
27 caro mea requiescet in spe: * Quoniam non
derelinques animam meam in inferno, nec
dabis Sanctum tuum videre corruptionem.
28 * Notas mihi fecisti uias uitæ: & replebis
29 me iucunditate cum facie tua. * Viri fratres,
liceat audenter dicere ad vos de patriarcha
Dauid ‖ quoniam defunctus est, & sepultus: ‖3.Reg.2.
& sepulcrum eius est apud nos usque in ho- b.10
30 diernum diem.* Propheta igitur cum esset,
E & sciret quia iureiurãdo ‖ iurasset illi Deus ‖Psa:131.
de fructu lumbi eius sedere super sedem c.11
31 eius: * prouidens locutus est de resurrectio
ne Christi, quia ‖ neque derelictus est in in- ‖ Ps.15.c.
ferno, neque caro eius uidit corruptionem. 10
32 * Hunc Iesum resuscitauit Deus, cuius om- Inf. 13.c.
33 nes nos testes sumus. * Dextera igitur Dei 25
exaltatus, & promissione Spiritus sancti ac- ‖Psa.109.
cepta a Patre, effudit hunc, quem uos uide- a.8
34 tis, & auditis. * Non enim Dauid ascendit
in cęlum: dixit autem ipse: ‖ Dixit Domi-
35 nus Domino meo, sede a dextris meis * do-
nec ponam inimicos tuos scabellum pedum
36 tuorum. * Certissime sciat ergo omnis do-
mus Israel, quia & Dominum eum, & Chri
stum fecit Deus, hunc Iesum, quem uos cru-
37 cifixistis. * His autem auditis, compuncti
F sunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad re-
liquos Apostolos: Quid faciemus, uiri fra-
38 tres? * Petrus uero ad illos: Pœnitentiam (in-
quit) agite, & baptizetur unusquisque ue-
strum in nomine Iesu Christi in remissionẽ
peccatorum uestrorum: & accipietis donum

39 Spiritus sancti. * Vobis enim est repromis-
sio,& filijs uestris,& omnibus, qui longe
sunt, quoscumque aduocauerit Dominus
40 Deus noster. * Alijs etiam uerbis plurimis
testificatus est,& exhortabatur eos, dicens:
41 Saluamini a generatione ista praua. * Qui
ergo receperunt sermonem eius, baptizati
sunt: & appositæ sunt in die illa animæ cir-
42 citer tria millia.* Erant autem perseueran-
tes in doctrina Apostolorum, & communi-
catione fractionis panis, & orationibus.
43 * Fiebat autem omni animæ timor: multa
G quoque prodigia, & signa per Apostolos in
Ierusalem fiebant, & metus erat magnus in
44 vniuersis. * Omnes etiam, qui credebant,
erant pariter, & habebant omnia commu-
45 nia.* Possessiones & substantias vendebant,
& diuidebant illa omnibus, prout cuique
46 opus erat. * Quotidie quoque perdurantes
vnanimiter in templo, & frangentes circa
domos panem, sumebant cibum cum exul-
47 tatione,& simplicitate cordis, * collaudan-
tes Deum, & habentes gratiam ad omnem
plebem. Dominus autem augebat qui salui
fierent quotidie in idipsum.

CAP. III.

1 PEtrus autem, & Ioannes ascendebant in
A templum ad horam orationis nonam.
2 * Et quidam vir, qui erat claudus ex vtero
matris suæ, baiulabatur: quem ponebant
quotidie ad portam templi, que dicitur Spe-
ciosa, ut peteret eleemosynam ab introe-
3 untibus in templum:* Is cum vidisset Petrum
& Ioannem incipientes introire in templum,
4 rogabat vt eleemosynam acciperet. * In-
tuens autem in eum Petrus cum Ioanne, di-
5 xit: Respice in nos. * At ille intendebat in
eos, sperans se aliquid accepturum ab eis.
6 Petrus autem dixit: Argentum & aurum
non est mihi: quod autem habeo, hoc tibi
do: In nomine Iesu Christi Nazareni sur-
7 ge. & ambula. * Et apprehensa manu eius
dextera, alleuauit eum, & protinus con-
8 solidatæ sunt bases eius, & plantæ. * Et exi-
liens stetit,& ambulabat:& intrauit cum il-
lis in templum ambulans,& exiliens,& lau
9 dans Deum. * Et vidit omnis populus eum
10 ambulantem,& laudantem Deum.* Cogno
B scebant autem illum, quòd ipse erat,qui ad
eleemosynam sedebat ad Speciosam portã
templi: & impleti sunt stupore & extasi in
11 eo,quod contigerat illi. * Cum teneret au-
tem Petrum, & Ioannem, cucurrit omnis
populus ad eos ad porticum,quæ appellatur
12 Salomonis, stupentes. * Videns autem Pe-
trus, respondit ad populum: Viri Israelitæ
quid miramini in hoc, aut nos quid intue-
mini,quasi nostra virtute aut potestate fece-
13 rimus hunc ambulare?* Deus Abraham, &
Deus Isaac,& Deus Iacob, Deus patrum no
strorum glorificauit filium suum Iesum,
quem vos quidem tradidistis, & negastis
ante faciem Pilati,iudicante illo dimitti. | Mat 27.
14 * | Vos autem sanctum, & iustum negastis, c.20
& petistis virum homicidam donari vobis: Mar.15.b
15 * auctorem uero vitæ interfecistis, quem 11
Deus suscitauit a mortuis,cuius nos testes su Luc.23.c
16 mus.* Et in fide nominis eius,hunc, quem 18
C vos uidistis, & nostris, confirmauit nomen Ioã.18.g.
eius: & fides, quæ per eum est dedit inte- 40
gram sanitatem istam in conspectu om-
17 nium vestrum. * Et nunc fratres scio quia
per ignorantiam fecistis, sicut & principes
18 uestri.* Deus autem, quæ prænunciauit per
os omnium prophetarum, pati Christum
19 suum,sic impleuit.* Pœnitemini igitur, &
conuertimini ut deleantur peccata vestra:
20 * ut cum uenerint tempora refrigerij a con-
spectu Domini, & miserit eum,qui prædica
21 tus est uobis, Iesum Christũ,*quem oportet
quidem cælum suscipere vsque in tempora
restitutionis omnium, quæ locutus est Deus
per os sanctorum suorum a sæculo Prophe-
22 tarum.* Moyses quidem dixit:| Quoniam | Deu.18.
D Prophetam suscitabit vobis Dominus Deus c.15
noster de fratribus vester de fratribus ve-
stris, tamquam me, ipsum audietis iuxta
omnia quæcumque locutus fuerit vobis.
23 * Erit autem: omnis anima,quæ non audie
rit Prophetam illum, exterminabitur de ple
24 be. * Et omnes prophetæ a Samuel, & dein-
ceps, qui locuti sunt, annunciauerunt dies
25 istos. * Vos estis filij prophetarum & testa-
menti, quod disposuit Deus ad patres no-
stros, dicens ad Abraham: | Et in semine | Gen.12.
tuo benedicentur omnes familiæ terræ. a.3
26 * Vobis primum Deus suscitans filium suũ,

misit

mitit eum benedicentem vobis: ut conuertat se vnusquisque a nequitia sua.

CAP. IIII.

1 LOquentibus autem illis ad populum, su-
A peruenerunt sacerdotes, & magistratus
2 templi, & Sadducæi, * dolentes quòd doce-
rent populum, & anunciarent in Iesu resur-
3 rectionem ex mortuis:* & iniecerunt in eos
manus, & posuerunt eos in custodiam in
4 crastinum: erat enim iam vespera. * Multi
autem eorum, qui audierant verbum, credi-
derunt: & factus est numerus uirorum quin
5 que millia. * Factum est autem in crasti-
num, vt congregarentur principes eorum,
6 & seniores, & scribæ in Ierusalem. *& An-
B nas princeps sacerdotum, & Caiphas, &
Ioannes, & Alexander, & quotquot erant
7 de genere sacerdotali.* Et statuentes eos in
medio, interrogabant: In qua virtute, aut
8 in quo nomine fecistis hoc uos? * Tunc re-
pletus Spiritu sancto Petrus, dixit ad eos:
Principes populi, & seniores audite: * Si
nos hodie dijudicamur in benefacto homi-
10 nis infirmi, in quo iste saluus factus est, * no-
tum sit omnibus uobis, & omni plebi Israel
quia in nomine Domini nostri Iesu Christi
Nazareni, quem vos crucifixistis, quem
Deus suscitauit a mortuis, in hoc iste
11 astat coram uobis sanus. * ‖ Hic est la-
pis, qui reprobatus est a vobis ædifi-
cantibus, qui factus est in caput angu-
12 li: * & non est in alio aliquo salus. Nec
C enim aliud nomen est sub cęlo datum ho-
minibus, in quo oporteat nos saluos fieri.
13 * Videntes autem Petri constantiam, & Ioā
nis, comperto quòd homines essent sine lit-
teris, & idiotæ, admirabantur, & cognosce-
14 bant eos quoniam cum Iesu fuerant, * ho-
minem quoque videntes stantem cum eis,
qui curatus fuerat, nihil poterant contra-
15 dicere.* Iusserunt autem eos foras extra con
cilium secedere: & conferebant ad inui-
16 cem, * dicentes: Quid faciemus hominibus
istis? quoniam quidem notum signum fa-
ctum est per eos, omnibus habitantibus Ie-
rusalem: manifestum est, & non possumus
17 negare. * Sed ne amplius diuulgetur in po
pulum, comminemur eis, ne vltra loquan-
18 tur in nomine hoc vlli hominum. * Et vo-
D cantes eos, denunciauerunt ne omnino lo-
querentur, neque docerent in nomine Iesu.
19 * Petrus uero, & Ioannes respondentes, di-
xerunt ad eos: Si iustum est in conspectu
Dei, uos potius audire quàm Deum, iudi-
20 cate. * non enim possumus quæ uidimus &
21 audiuimus non loqui. * At illi comminan-
tes dimiserunt eos: non inuenientes quo-
modo punirent eos propter populum, quia
omnes clarificabant id, quod factum fue-
22 rat in eo quod acciderat. * Annorum enim
E erat amplius quadraginta homo, in quo fa
23 ctum fuerat signum istud sanitatis. * Di-
missi autem venerunt ad suos: & annuncia-
uerunt eis quanta ad eos principes sacerdo-
24 tum, & seniores dixissent. * Qui cum audis-
sent, unanimiter leuauerunt uocem ad Deū,
& dixerunt: Domine, tu es qui fecisti cęlum,
& terram, mare, & omnia, quæ in eis sunt:
25 * qui Spiritu sancto per os patris nostri Da
uid, pueri tui, dixisti: ‖ Quare fremuerunt Gē
26 tes, & populi meditati sunt inania? * Astite-
runt reges terræ, & principes conuenerunt
in unum aduersus Dominum, & aduersus
27 Christum eius? * conuenerunt enim uere in
F ciuitate ista aduersus sanctum puerum tuū
Iesum, quem unxisti, Herodes, & Pontius
Pilatus cum Gentibus, & populis Israel,
28 * facere quæ manus tua, & consilium tuum
29 decreuerunt fieri. * Et nunc Domine respi-
ce in minas eorum, & da seruis tuis cum om
30 ni fiducia loqui uerbum tuum, * in eo quòd
manum tuam extendas ad sanitates, & si-
gna, & prodigia fieri per nomen sancti filij
31 tui Iesu.* Et cum orassent, motus est locus,
in quo erant congregati: & repleti sunt om
nes Spiritu sancto, & loquebantur uerbum
32 Dei cum fiducia. * Multitudinis autem cre
dentium erat cor unum, & anima una: nec
quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid
suum esse dicebat, sed erant illis omnia com
33 munia. * Et uirtute magna reddebant Apo
G stoli testimonium resurrectionis Iesu Chri-
sti Domini nostri: & gratia magna erat in
34 omnibus illis. * Neque enim quisquā egens
erat inter illos. Quotquot enim possessores
agrorum, aut domorum erant uendentes af
35 ferebant pretia eorum, quæ uendebant, * &
ponebant ante pedes Apostolorum. Diuide-
batur autē singulis prout cuique opus erat.
36 * Ioseph autem, qui cognominatus est Bar-
nabas ab Apostolis, (quod est interpreta-
tum Filius consolationis) Leuites, Cyprius
37 genere, * cum haberet agrum, uendidit eū,
& attulit pretium, & posuit ante pedes Apo
stolorum.

CAP. V.

1 VIr autem quidam nomine Ananias, cū
A Saphira uxore sua uendidit agrum,
2 * & fraudauit de pretio agri, conscia uxore
sua: & afferens partem quamdam, ad pedes
3 Apostolorum posuit. * Dixit autem Petrus:
Anania, cur tentauit satanas cor tuum, men
tiri te Spiritui sancto, & fraudare de pretio
4 agri? * Nonne manens tibi manebat, &
venundatum in tua erat potestate? Quare
posuisti in corde tuo hanc rem? Non es
5 mentitus hominibus, sed Deo. * Audiens
autem Ananias hæc uerba, cecidit, & expi
rauit. Et factus est timor magnus super
6 omnes, qui audierunt. * Surgentes autem

‖ Pſ. 157. d.22 Matt. 21. d.42 Mar.12.a. 10 Luc. 20.c. 17 Isa. 28. d. 16 1.Pet. 2.a. 7 Rom. 9 g. 33

iuuenes amouerunt eum, & efferentes ſepe
7 lierunt.* Factum eſt autem quaſi horarum
B trium ſpatium, & uxor ipſius, neſciēs quod
8 factum fuerat, introiuit. * Dixit autem ei
Petrus: Dic mihi mulier, ſi tanti agrum ven
9 didiſtis? At illa dixit: Etiam tanti.* Petrus
autem ad eam: Quid utique conuenit uobis
tentare Spiritum Domini? Ecce pedes eo-
rum, qui ſepelierunt uirum tuum ad oſtiū,
10 & efferent te. * Confeſtim cecidit ante pe-
des eius, & expirauit. Intrantes autem iuue
nes inuenerunt illam mortuam: & extule-
11 runt, & ſepelierunt ad uirum ſuum. * Et
factus eſt timor magnus in uniuerſa eccle-
12 ſia, & in omnes, qui audierunt hæc.* Per ma
nus autem Apoſtolorum fiebant ſigna, &
prodigia multa in plebe. Et erant unanimi-
13 ter omnes in porticu Salomonis. * Cetero-
C rum autem nemo audebat ſe coniungere il-
14 lis: ſed magnificabat eos populus. * Magis
autem augebatur credentium in Domino
15 multitudo uirorum, ac mulierum, * ita ut
in plateas eijcerent infirmos, & ponerent in
lectulis ac grabatis, ut, ueniente Petro, ſal-
tem umbra illius obumbraret quemquam
illorum, & liberarentur ab infirmitatibus
16 ſuis. * Concurrebat autem & multitudo ui-
cinarum ciuitatum Ieruſalem, afferentes
ægros, & uexatos a ſpiritibus immundis:
17 qui curabantur omnes.* Exurgens autem
princeps ſacerdotum, & omnes, qui cum il-
lo erant, (quæ eſt hæreſis Sadducæorum) re-
18 pleti ſunt zelo:* & iniecerunt manus in Apo
D ſtolos, & poſuerunt eos in cuſtodia publica.
19 * Angelus autem Domini per noctem ape-
riens ianuas carceris, & educens eos, dixit:
20 * Ite, & ſtantes loquimini in templo plebi
21 omnia uerba uitæ huius. * Qui cum audiſ-
ſent, intrauerunt diluculo in templum, &
docebant. Adueniens autem princeps ſacer
dotum, & qui cum eo erant, conuocauerunt
concilium, & omnes ſeniores filiorū Iſrael:
& miſerunt ad carcerem ut adducerentur.
22 * Cum autem ueniſſent miniſtri, & aperto
carcere non inueniſſent illos, reuerſi nuncia-
23 uerunt,* dicentes: Carcerem quidem inue-
nimus clauſum cum omni diligentia, & cu
ſtodes ſtantes ante ianuas: aperientes autem
24 neminem intus inuenimus. * Vt autem au-
dierunt hos ſermones magiſtratus templi,
E & principes ſacerdotum ambigebant de il-
25 lis quidnam fieret.* Adueniens autem qui-
dam nunciauit eis: Quia ecce uiri, quos po-
ſuiſtis in carcerem, ſunt in templo ſtantes, &
26 docentes populum. * Tunc abijs magiſtra-
tus cum miniſtris, & adduxit illos ſine ui: ti-
mebant enim populum ne lapidarentur.
27 * Et cum adduxiſſent illos, ſtatuerunt in cō
cilio: Et interrogauit eos princeps ſacerdo-
28 tum,* dicens: Præcipiendo præcipimus uo-
bis ne doceretis in nomine iſto: & ecce reple
ſtis Ieruſalem doctrina ueſtra: & vultis indu
cere ſuper nos ſanguinem hominis iſtius.
29 * Reſpondens autem Petrus, & Apoſtoli, di
F xerunt: Obedire oportet Deo magis, quam
30 hominibus. * Deus patrum noſtrorum ſuſci
tauit Ieſum, quem vos interemiſtis, ſuſpen-
31 dentes in ligno.* Hunc principem, & ſalua-
torem Deus exaltauit dextera ſua ad dandā
pœnitentiam Iſraeli, & remiſſionem pecca-
32 torum.* & nos ſumus teſtes horum verbo-
rum, & Spiritus ſanctus, quem dedit Deus
33 omnibus obedientibus ſibi. * Hæc cum au-
diſſent, diſſecabantur, & cogitabant, inter-
34 ficere illos.* Surgens autem quidam in con
cilio Phariſæus, nomine Gamaliel, legiſdo-
ctor honorabilis vniuerſæ plebi, iuſſit foras
35 ad breue homines fieri. * dixitq. ad illos:
Viri Iſraelitæ attendite vobis ſuper homi-
36 nibus iſtis quid acturi ſitis.* Ante hos enim
dies extitit Theodas, dicens ſe eſſe aliquem,
G cui conſenſit numerus uirorum circiter qua
dringentorum: qui occiſus eſt: & omnes, qui
credebant ei, diſſipati ſunt, & redacti ad ni-
37 hilum. * Poſt hunc extitit Iudas Galilæus
in diebus profeſſionis, & auertit populum
poſt ſe, & ipſe perijt: & omnes, quotquot
38 conſenſerunt ei, diſperſi ſunt.* Et nunc ita-
que dico vobis, diſcedite ab hominibus iſtis,
& ſinite illos: quoniam ſi eſt ex hominibus
39 conſilium hoc, aut opus, diſſoluetur: * ſi ue-
ro ex Deo eſt, non poteritis diſſoluere illud,
ne forte & Deo repugnare inueniamini. Cō
40 ſenſerunt autem illi. * Et conuocantes Apo
ſtolos, cæſis denunciauerunt ne omnino lo-
querētur in nomine Ieſu, & dimiſerunt eos.
41 * Et illi quidem ibant gaudentes a conſpe-
ctu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro
42 nomine Ieſu contumeliam pati.* Omni au
tem die non ceſſabant in templo, & circa do
mos docentes, & euangelizantes Chriſtum
Ieſum.

CAP. VI.

1 IN diebus autem illis, creſcente numero
A diſcipulorum, factum eſt murmur Græ-
corum aduerſus Hebræos, eo quòd deſpice-
rentur in miniſterio quotidiano viduæ eo-
2 rum.* Conuocantes autem duodecim mul-
titudinem diſcipulorum dixerunt: Non eſt
æquum nos derelinquere uerbum Dei, &
3 miniſtrare menſis: * Conſiderate ergo fra-
tres, uiros ex uobis boni teſtimonij ſeptem,
plenos Spiritu ſancto, & ſapientia, quos con
4 ſtituamus ſuper hoc opus. * Nos uero ora-
B tioni, & miniſterio uerbi inſtantes erimus.
5 * Et placuit ſermo coram omni multitudi-
ne. Et elegerunt Stephanum, uirum plenum
fide, & Spiritu ſancto, & Philippum, & Pro
chorum, & Nicanorem, & Timonē, & Par-
menam, & Nicolaum aduenam Antioche-

6 nu n.* Hos ſtatuerunt ante conſpectũ Apo-
ſtolorum: & orantes impoſuerũt eis manus.
7 * Et verbum Domini creſcebat,& multipli
cabatur numerus diſcipulorum in Ieruſalẽ
ualde: multa etiam turba ſacerdotum obe
8 diebat fidei.* Stephanus autem plenus gra-
tia, & fortitudine faciebat prodigia,& ſigna
9 magna in populo.* Surrexerunt autem qui
dam de ſynagoga,quæ appellatur Libertino
C rum,& Cyrenenſium, & Alexandrinorum ,
& eorum qui erant a Cilicia,& Aſia, diſpu-
10 tantes cũ Stephano:* & nõ poterant reſiſte
re ſapientiæ , & Spiritui , qui loquebatur.
11 * Tunc ſummiſeruut uiros, qui dicerent ſe
audiuiſſe eum dicentem uerba blaſphemiæ
12 in Moyſen, & in Deum. * Commouerunt
D itaque plebem,& ſeniores,& Scribas: & con
currentes rapuerunt eum, & adduxerunt in
13 concilio,* & ſtatuerunt falſos teſtes,qui di-
cerent: Homo iſte non ceſſat loqui uerba
14 aduerſus locum ſanctum,& legem.* audiui-
mus enim eum dicentem: quoniam Ieſus
Nazarenus hic,deſtruet locum iſtum,& mu
tabit traditiones,quas tradidit nobis Moy-
15 ſes.* Et intuentes eum omnes,qui ſedebant
in concilio, uiderunt faciem eius tamquam
faciem Angeli.

CAP. VII.

1 DIxit autem princes ſacredotum: Si hæc
2 ita ſe habent?* Qui ait: Viri fratres,&
A patres audite: Deus glorię apparuit patri
noſtro Abrahæ cum eſſet in Meſopotamia ,
3 prius quam moraretur in Charan, * & dixit
| Ge.12.a. 1 ad illum:| Exi de terra tua, & de cognatio-
ne tua,& ueni in terram, quam mõſtrauero
4 tibi. * Tunc exijt de terra Chaldæorum , &
habitauit in Charan. Et inde , poſtquam
mortuus eſt pater eius, tranſtulit illum in
terram iſtam , in qua nunc vos habitatis .
5 * Et non dedit illi hereditatem in ea , nec
paſſum pedis: ſed repromiſit dare illi eam
in poſſeſſionem, & ſemini eius poſt ipſum ,
| Gen.15. c.13 6 cum non haberet filium. * Locutus eſt au-
tem ei Deus: | Quia erit ſemen eius accola
in terra aliena,& ſeruituti eos ſubijcient, &
male tractabunt eos annis quadringentis :
| Gen. 17. b.10 7 * & gentem cui ſeruierint,iudicabo ego,di-
xit Dominus. & poſt hæc exibunt , & ſer-
| Gen 21. a.2.4 8 uient mihi in loco iſto. * | Et dedit illi te-
ſtamentum circumciſionis: | & ſic genuit
| Gen.25 c.13 26 Iſaac, & circumcidit eum die octauo: &
| Gen.29. f 32.& 35. c.32 | Iſaac, Iacob: & Iacob, duodecim Patriar-
9 chas. * Et Patriarchæ ęmulantes, | Ioſeph
| Gen.37. f 28 B uendiderunt in Aegyptum, & erat Deus
10 cum eo: * & eripuit eum ex omnibus tribu
lationibus eius.& | dedit ei gratiam , & ſa
pientiam in conſpectu Pharaonis regis Aegy
| Gen.41.e. 37 pti, & conſtituit eum præpoſitum ſuper
Aegyptum,& ſuper omnem domum ſuam.

11 * Venit autem fames in vniuerſam Aegy-
ptum , & Chanaan, & tribulatio magna :
& non inueniebant cibos patres noſtri .
12 * | Cum audiſſet autem Iacob eſſe frumen- | Gen.42.
tum in Aegypto: miſit patres noſtros pri- a.2.
13 mum: * | & in ſecundo cognitus eſt Io- | Gen.45.
ſeph a fratribus ſuis , & manifeſtatum eſt a.3
14 Pharaoni genus eius. * Mittens autem Io-
ſeph accerſiuit Iacob patrem ſuum , & om-
nem cognationẽ ſuam in animabus ſeptua-
15 gintaquinque.* | Et deſcẽdit Iacob in Aegy
ptum, & | defunctus eſt ipſe, & patres no- | Gen.46.
16 ſtri.* Et tranſlati ſunt in Sichem , & poſiti a.5
ſunt in ſepulchro, | quod emit Abraham | Gen.49.
pretio argenti a filijs Hemor filij Sichem. d.32
17 * Cum autem appropiuquaret tempus pro-
C miſſionis, quam confeſſus erat Deus Abra-
hę, | creuit populus,& multiplicatus eſt in | Gen.50.
18 Aegypto,* quoaduſque ſurrexit alius rex in b.7
19 Aegypto, qui non ſciebat Ioſeph.* Hic cir- Ioſ. 34 g.
cumueniens genus noſtrum , afflixit patres 32
noſtros ut exponerent infantes ſuos ne uiui | Gen.23.
20 ficarentur. * | Eodem tempore natus eſt d.16
Moyſes & fuit gratus Deo, qui nutritus eſt | Exo.1.a.
21 tribus menſibus in domo patris ſui. * Expo 7
ſito autem illo,ſuſtulit eum filia Pharaonis, | Exo.2.a.
22 & nutriuit eum ſibi in filium. * Et eruditus a
eſt Moyſes omni ſapientia Aegyptiorum,& Heb.11.e.
erat potens in uerbis, & in operibus ſuis . 23
23 * Cum autem impleretur ei quadraginta
annorum tempus, aſcendit in cor eius ut ui
24 ſitaret fratres ſuos filios Iſrael . * | Et cum | Exo.2.b.
uidiſſet quendam iniuriam patientiam, uin 12
dicauit illum: & fecit ultionem ei,qui iniu
25 riam ſuſtinebat,percuſſo Aegyptio.* Exiſti-
mabat autem intelligere fratres , quoniam
Deus per manum ipſius daret ſalutem illis :
26 at illi nõ intellexerunt.*| Sequenti uero die | Exo.2.b.
apparuit illis litigantibus: & reconciliabat 13
eos in pace,dicens. Viri fratres eſtis, ut quid
27 nocetis alterutrum? * Qui autem iniuriam
D faciebat proximo,repulit eum,dicens: Quis
te conſtituit principem , & iudicem ſuper
28 nos? * numquid interficere me tu uis,quem
admodum interfeciſti heri Aegyptium ?
29 * Fugit autem Moyſes in uerbo iſto: & fa-
ctus eſt aduena in terra Madian,ubi genera-
30 uit filios duos. * Et expletis annis quadra-
ginta,| apparuit illi in deſerto montis Sina | Exo.3.a.
31 Angelus in igne flammæ rubi.* Moyſes au- 2
tem uidens,admiratus eſt uiſum.& acceden
te illo ut conſideraret, facta eſt ad eum vox
32 Domini,dicens: * Ego ſum Deus patrum
tuorum, Deus Abrahã, Deus Iſaac,& Deus
Iacob. Tremefactus autem Moyſes,nõ aude
33 bat conſiderare. * Dixit autem illi Domi-
nus: Solue calceamentum pedum tuorum :
34 locus enim in quo ſtas,terra ſancta eſt.* Vi-
dens uidi afflictionem populi mei , qui eſt
in Aegypto, & gemitum eorum audiui , &
deſcendi liberare eos. Et nunc ueni, & mit-

| Exo.7.8. 9.10.11.14.
| Exo.16.a.1
Deu.18.c.15
| Exo.19.a.3
| Exo.32.a.2
| Amos.5.g.25
| Exo.25.d.40
| Heb.8.d 9
Iof.3.c.14
| 1. Reg.16.c.13
| Pfa.131.a 5
| 1. Par.17.c.12
| 3. Reg.6.a.1
| Inf.17.f.25
Ifa.66.a.1

35 tam te in Aegyptum. * Hunc Moysen,
quem negauerunt, dicentes: Quis te con-
stituit principem & iudicem? hunc Deus
principem & redemptorem misit, cum ma-
36 nu Angeli, qui apparuit illi in rubo. * | Hic
E eduxit illos faciens prodigia, & signa in ter-
ra Aegypti, & in rubro mari, & in deserto
37 annis quadraginta.* Hic est Moyses, qui di-
xit filijs Israel: | Prophetam suscitabit vo-
bis Deus de fratribus uestris, tamquam me,
38 ipsum audietis.* | Hic est, qui fuit in Eccle
sia in solitudine cum Angelo, qui loqueba-
tur ei in monte Sina, & cum patribus no-
stris: qui accepit uerba uitæ dare nobis.
39 * Cui noluerunt obedire patres nostri: sed re
pulerunt, & auersi sunt cordibus suis in
40 Aegyptum,* dicentes ad Aaron: | Fac no-
bis deos, qui præcedant nos: Moyses enim
hic, qui eduxit nos de terra Aegypti, nesci-
41 mus quid factum sit ei.* Et uitulum fecerũt
in diebus illis, & obtulerunt hostiam simu-
lachro, & lætabantur in operibus manuum
42 suarum. * Conuertit autem Deus, & tradi-
dit eos seruire militiæ cæli, sicut scriptum
est in Libro Prophetarum: | Numquid vi-
ctimas, & hostias obtulistis mihi annis qua-
43 draginta in deserto, domus Israel? * Et su-
scepistis tabernaculum Moloch, & sidus Dei
vestri Rempham, figuras, quas fecistis, ado-
rare eas. Et transferam vos trans Babylo-
44 nem. * Tabernaculum testimonij fuit cum
F patribus nostris in deserto, sicut disposuit
illis Deus, | loquens ad Moysen, ut faceret il
45 lud secũdum formã, quam uiderat.* | Quod
& induxerunt, suscipiẽtes patres nostri cum
Iesu in possessionem Gentium, quas expulit
Deus a facie patrum nostrorum, vsque in
46 diebus Dauid, * | qui inuenit gratiam ante
Deum, | & petijt ut inueniret tabernaculum
47 Deo Iacob. * | Salomon autem ædificauit
48 illi domum. * | Sed non excelsus in manu-
49 factis habitat, sicut Propheta dicit: * | Cæ-
lum mihi sedes est: terra autem scabellum
pedum meorum. Quam domum ædificabi
tis mihi, dicit Dominus? aut quis locus re
50 quietionis meæ est? * Nonne manus mea
51 fecit hæc omnia? * Dura ceruice, & incir-
cumcisis cordibus, & auribus, uos semper
Spiritui sancto resistitis, sicut Patres vestri,
52 ita & vos. * Quem Prophetarum non sunt
G persecuti patres uestri? Et occiderunt eos,
qui prænunciabant de aduentu Iusti, cuius
uos nunc proditores, & homicidæ fuistis:
53 * qui accepistis legem in dispositione Ange
54 lorum, & non custodistis. * Audientes au-
tem hæc dissecabantur cordibus suis, & stri-
debant dentibus in eum. * Cum autem es-
55 set plenus Spiritu sancto, intendens in cæ-
lum, uidit gloriam Dei, & Iesum stantem a
dextris Dei. Et ait: Ecce video cælos aper-
tos, & filium hominis stãtem a dextris Dei.
56 * Exclamantes autem voce magna conti-
nuerunt aures suas, & impetum fecerunt
57 vnanimiter in eum. * Et eijcientes eum ex-
tra ciuitatem lapidabant: & testes deposue
runt vestimenta sua secus pedes adolescen-

58 tis, qui uocabatur Saulus. * Et lapidabant
Stephanum inuocantem, & dicentem: Do-
59 mine Iesu suscipe spiritum meum. * Positis
autem genibus, clamauit voce magna, di-
cens: Domine ne statuas illis hoc peccatum.
Et cum hoc dixisset, obdormiuit in Domi-
no. Saulus autem erat consentiens neci
eius.

CAP. VIII.

1 Facta est autem in illa die persecutio ma
A gna in Ecclesia, quæ erat Ierosolymis,
& omnes dispersi sunt per regiones Iudææ,
2 & Samariæ præter Apostolos.* Curauerunt
autem Stephanum viri timorati, & fece-
3 runt planctum magnum super eum. * Sau-
lus autem deuastabat Ecclesiam per domos
intrans, & trahens viros, ac mulieres, trade
4 bat in custodiam.* Igitur qui dispersi erant
pertransibant, euangelizantes verbum Dei.
5 * Philippus autem descendens in ciuitatem
6 Samariæ, prædicabat illis Christum.* Inten
debant autem turbæ his, quæ a Philippo di-
cebantur vnanimiter audientes, & videntes
7 signa quæ faciebat. * Multi enim eorum,
B qui habebant spiritus immundos, clamantes
8 tes voce magna exibant. * Multi autem pa-
9 ralytici, & claudi curati sunt. * Factum est
ergo gaudium magnum in illa ciuitate.
* Vir autem quidam nomine Simon, qui
ante fuerat in ciuitate magus, seducens gen-
tem Samariæ, dicens se esse aliquem

magnum:

10 magnum: * cur auscultabant omnes a mini
mo vsque ad maximum, dicentes: Hic est
11 virtus Dei, quæ vocatur magna. * Attende-
bant autem eum: propter quod multo tem-
12 pore magijs suis dementasset eos. * Cum ve
ro credidissent Philippo euangelizanti de re
gno Dei, in nomine Iesu Christi baptizabā-
13 tur viri, ac mulieres. * Tunc Simon & ipse
C credidit: & cum baptizatus esset, adhære-
bat Philippo. Videns etiam signa, & virtu-
tes maximas fieri, stupens admirabatur.
14 * Cum autem audissent Apostoli, qui erant
Ierosolymis, quòd recepisset Samaria verbū
Dei, miserunt ad eos Petrum, & Ioannem:
15 * Qui cum venissent, orauerunt pro ipsis vt
16 acciperent Spiritum sanctum: * Nondum
enim in quemquam illorum venerat, sed ba
ptizati tantum erant in nomine Domini Ie
17 su. * Tunc imponebant manus super illos, &
18 accipiebant Spiritum sanctum. * Cum ui-
disset autem Simon quia per impositionem
manus Apostolorum daretur Spiritus san-
19 ctus, obtulit eis pecuniam, * Dicens: Date
D & mihi hāc potestatem, vt cuicumque im-
posuero manus, accipiat Spiritum sanctum:
20 Petrus autem dixit ad eum: * Pecunia tua
tecum sit in perditionem: quoniam donum
21 Dei existimasti pecunia possideri. * Non est
tibi pars, neq. sors in sermone isto. cor enim
22 tuum non est rectum coram Deo. * Pœnitē
tiam itaque age ab hac nequitia tua: & ro-
ga Deū, si forte remittatur tibi hæc cogita-
23 tio cordis tui. * In felle enim amaritudinis,
24 & obligatione iniquitatis video te esse. * Re
spondens autem Simon, dixit: Precamini
vos pro me ad Dominū, vt nihil veniat su-

25. per me horum, quæ dixistis. * Et illi quidē
E testificati, & locuti verbum Domini, redi-
bant Ierosolymam, & multis regionibus
26 Samaritanorum euangelizabant. * Ange-
lus autem Domini locutus est ad Philippū,
dicens: Surge, & vade contra meridianum
ad viam, quæ descendit ab Ierusalem in Ga-
27 zam: hæc est deserta. * Et surgens abijt. Et
ecce vir Aethiops, eunuchus, potens Canda-
cis Reginæ Aethiopum, qui erat super om-
nes gazas eius: venerat adorare in Ierusalē:
28 * & reuertebatur sedens super currū suum,
29 legensque Isaiam prophetam. * Dixit autē
Spiritus Philippo: Accede, & adiunge te ad
30 currum istum. * Accurrens autem Philip-
F pus, audiuit eum legentem Isaiam prophe-
tam, & dixit: Putasne intelligis quæ legis?
31 * Qui ait: Et quomodo possum, si non ali-
quis ostenderit mihi? Rogauitque Philippū
32 vt ascenderet, & sederet secum. * Locus au
tem Scripturæ, quam legebat, erat hic: ‖ Isa.53.c.
Tamquam ouis ad occisionem ductus est: & 7
sicut agnus coram tondente se, sine voce, sic
33 non aperuit os suum. * In humilitate iudi-
cium eius sublatum est. Generationem eius
quis enarrabit, quoniam tolletur de terra
34 vita eius? * Respondens autem eunuchus
Philippo, dixit: Obsecro te, de quo prophe-
35 ta dicit hoc? de se, an de alio aliquo? * Ape
riens autem Philippus os suum, & incipiens
a Scriptura ista, euangelizauit illi Iesum.
36 * Et dum irent per uiam, venerunt ad quan
G dam aquam: & ait Eunuchus: Ecce aqua,
37 quid prohibet me baptizari? * Dixit autem
Philippus: Si credis ex toto corde licet. Et
respondens ait: Credo, Filium Dei esse Ie-
38 sum Christum. * Et iussit stare currum: &
descenderunt uterque in aquam, Philippus,
39 & Eunuchus, & baptizauit eum. * Cum au
tem ascendissent de aqua, Spiritus Domini
rapuit Philippum, & amplius non uidit eū
Eunuchus: Ibat autem per uiam suam gau
40 dens. * Philippus autē inuentus est in Azo-
to, & pertransiens euangelizabat ciuitatibus
cunctis, donec veniret Cæsaream.

CAP. IX.

1 SAulus autem adhuc spirans minarum, & Gal.1.c.13
A in cędis in discipulos Domini, accessit ad
2 principem Sacerdotum, * & petijt ab eo
epistolas in Damascum ad synagogas: ut si
quos inuenisset huius viæ viros, ac mulieres,
3 vinctos perduceret in Ierusalē. * ‖ Et cum ‖ Inf. 22.
iter faceret, contigit ut appropinquaret Da- a 6
masco: & subito circumfulsit eum lux de 1.Cor.15.
4 cælo. * Et cadens in terram audiuit uocem b 8
dicentem sibi: Saule, Saule, quid me per- 2.Cor.12.
5 sequeris? * Qui dixit: Quis es Dñe? Et ille: a.1
Ego sum Iesus, quē tu persequeris. durū est
6 tibi cōtra stimulū calcitrare. * Et tremens,
ac stupens dixit: Dñe, quid me vis facere?

cum uocasset sanctos, & uiduas, assignauit
42 eam viuam.* Notum autem factum est per
uniuersam Ioppen: & crediderunt multi in
43 Domino. * Factum est autem ut dies mul-
tos moraretur in Ioppe, apud Simonem quē-
dam coriarium.

C A P. X.

1 VIr autem quidā erat in Cęsarea, nomine
A Cornelius, Centurio cohortis, quæ dici
2 tur Italica,* religiosus, ac timens Deum cū
omni domo sua, faciēs eleemosynas multas
3 plebi, & deprecans Deum semper: * is uidit
in uisu manifeste, quasi hora diei nona, An-
gelum Dei introeuntem ad se, & dicentem
4 sibi, Corneli. * At ille intuans eum, timore
correptus, dixit: Quid est, Domine? Dixit au
tem illi: Orationes tuæ, & eleemosynæ tuæ
ascenderunt in memoriam in cōspectu Dei.
5 * Et nunc mitte uiros in Ioppen, & accersi
Simonem quendam, qui cognominatur Pe-
6 trus:* hic hospitatur apud Simonem quen-
da coriariū, cuius est domus iuxta mare: hic
7 dicet tibi quid te oporteat facere. * Et cum
discessisset Angelus, qui loquebatur illi, uo-
cauit duos domesticos suos, & militem me-
tuentem Dominum ex his, qui illi parebāt.
8 *Quibus cum narrasset omnia, misit illos in
B Ioppen.* postera autē die iter illis facienti-
9 bus, & appropinquantibus ciuitati, ascendit
Petrus in superiora ut oraret circa horam

10 sextam.* Et cum esuriret, uoluit gustare. Pa
rantibus autem illis, cecidit super eum men
11 tis excessus: * & uidit cælum apertum, & de
scendens uas quoddam, uelut linteum ma-
gnum, quattuor initijs submitti de cœlo in
12 terram,* in quo erant omnia quadrupedia,
13 & serpentia terræ, & uolatilia cæli. * Et fa-
cta est uox ad eum: Surge Petre, occide, &
14 manduca. * Ait autem Petrus: Absit Domi
ne, quia nunquam manducaui omne com-
15 mune, & immundum. * Et vox iterum se-
cundo ad eum: Quod Deus purificauit, tu
16 commune ne dixeris. * Hoc autem factum
est per ter: & statim receptum est uas in cæ-
17 lum. * Et dum intra se hæsitaret Petrus
E quidnam esset visio, quam uidisset: ecce vi-
ri, qui missi erant a Cornelio, inquirentes do
18 mum Simonis, astiterunt ad ianuam. * Et
cum uocassent interrogabant, si Simon, qui
cognominatur Petrus, illic haberet hospitiū.
19 * Petro autem cogitante de visione, dixit
20 Spiritus ei: Ecce viri tres quærunt te.* Sur-
ge itaque, descende, & uade cum eis nihil du
21 bitans: quia ego misi illos. * Descendens au
tem Petrus ad viros, dixit: Ecce ego sum,
quem quæritis: quæ causa est, propter quam
22 venistis? * Qui dixerunt: Cornelius Centu-
rio, vir iustus, & timens Deum, & testimoniū
habens ab vniuersa gente Iudæorum, respon-
sum accepit ab Angelo sancto accersire te in
23 domum suam, & audire verba abs te. * In-
troducens ergo eos, recepit hospitio. Sequen
ti autem die surgens profectus est cum illis:
D & quidam ex fratribus ad Ioppe comitati
24 sunt eum. * Altera autem die introiuit Cæ-
saream. Cornelius vero expectabat illos, cō-
uocatis cognatis suis, & necessarijs amicis.
25 * Et factum est cum introisset Petrus, ob-
uius uenit ei Cornelius, & procidens ad pe-
26 des eius adorauit.* Petrus vero eleuauit eū,
27 dicens: Surge, & ego ipse homo sum. * Et
loquens cū illo intrauit, & inuenit multos,
28 qui conuenerant: * dixitque ad illos: Vos
scitis quomodo abominatum sit viro Iudęo
coniungi, aut accedere ad alienigenam: sed
mihi ostendit Deus, neminem communem
29 aut immūdum dicere hominem. * Propter
quod sine dubitatione ueni accersitus. Inter
rogo ergo, quam ob causam accersistis me?
30 * Et Cornelius ait: A nudiusquarta die vs-
E que ad hanc horam, orans eram hora nona
in domo mea, & ecce vir stetit ante me in Deu.19.
31 veste candida, & ait: * Corneli, exaudita est d.17
oratio tua, & eleemosynæ tuæ commemora- 1.Par.19.
32 tæ sunt in conspectu Dei. * Mitte ergo in c.7
Ioppen, & accersi Simonem, qui cognomi- Iob 34. b.
natur Petrus: hic hospitatur in domo Simo 19
33 nis coriarij iuxta mare. * Confestim ergo Sap.6. b.8
misi ad te: & tu bene fecisti veniendo. Nunc Eccl.35.b.
ergo omnes nos in conspectu tuo adsumus 16
audire omnia quęcūque tibi pręcepta sunt Ro.2.b.11
34 a Domino. * Aperiens autem Petrus os suū, Gal.2.b.6
dixit: In veritate comperi quia nō est per- Eph.6.b.9
35 sonarum acceptor Deus, * sed in omni gen- Colo.3.d.
te qui timet eum, & operatur iustitiam, acce 25
36 ptus est illi. * Verbum misit Deus filijs Is- 1.Pet.1.c.
rael, annuncians pacem per Iesum Christū: 17
37 (hic est omnium Dominus.) * Vos scitis

quod factum est uerbum per vniuersam Iu-
Luc.4.c. dæam:incipiens enim a ‖ Galilæa post bapti
38 smum,quod prædicauit Ioannes, * Iesum a
Nazareth:quomodo unxit eum Deus Spiri
tu sancto,& virtute, qui pertransijt benefa
ciendo, & sanando omnes oppressos a dia-
39 bolo,quoniam Deus erat cum illo. * Et nos
testes sumus omnium, quæ fecit in regione
Iudæorum,& Ierusalem, quem occiderunt
40 suspendentes in ligno.* Hunc Deus suscita-
uit tertia die,& dedit eum manifestum fieri
41 * non omni populo, sed testibus præordina-
tis a Deo: nobis,qui manducauimus, & bibi-
mus cum illo postquam resurrexit a mor-
42 tuis.* Et præcepit nobis prædicare populo,
G & testificari quia ipse est,qui constitutus est
Ier.31.f. 43 a Deo iudex viuorũ,& mortuorum.* ‖ Huic
omnes Prophetæ testimonium perhibent re
Mich.7.d. missionem peccatorum accipere per nomen
8 44 eius omnes,qui credunt in eum.* Adhuc lo
quente Petro uerba hæc,cecidit Spiritus san
ctus super omnes, qui audiebant verbum.
45 * Et obstupuerunt ex circumcisione fideles,
qui venerant cum Petro:quia & in nationes
46 gratia Spiritus sancti effusa est.* Audiebant
enim illos loquentes linguis,& magnifican-
47 tes Deum. * Tunc respondit Petrus: Num-
quid aquam quis probibere potest ut non
baptizentur hi, qui Spiritum sanctum acce-
48 perunt sicut & nos? * Et iussit eos baptiza-
ri in nomine Domini Iesu Christi.Tunc ro
gauerunt eum ut maneret apud eos aliquot
diebus.

CAP. XI.

1 AVdierunt autem Apostoli,& fratres,qui
A erant in Iudæa: quoniam & Gentes
2 receperunt verbum Dei. * Cum autem ascé
disset Petrus Ierosolymam,disceptabant ad
uersus illum, qui erant ex circumcisione,
3 * dicentes: Quare introisti ad viros præpu-
4 tium habentes,& manducasti cum illis?* In
cipiens autem Petrus exponebat illis ordi-
5 nem, dicens: * Ego eram in ciuitate Iop-
pe orans, & uidi in excessu mentis visio-
nem, descendens uas quoddam uelut lin-
teum magnum quattuor initijs summitti
6 de cælo, & uenit vsque ad me.* In quod in-
tuens cõsiderabam,& vidi quadrupedia ter-
7 ræ,& bestias,& reptilia,& uolatilia cæli.* Au
diui aũt & vocem dicentem mihi:Surge Pe
8 tre, occide, & manduca. * Dixi autem: Ne
quaquam Domine: quia commune aut im
mundum numquam introiuit in os meum.
9 * Respondit autem uox secundo de cælo:
Quæ Deus mundauit, tu ne commune di-
10 xeris. * Hoc autem factum est per ter: & re-
B capta sunt omnia rursum in cælum. * Et ec
11 ce viri tres confestim astiterunt in domo,in
12 qua eram,missi a Cæsarea ad me.* Dixit au
tem Spiritus mihi ut irem cum illis,nihil hæ
sitans. Venerunt autem mecum & sex fra-
tres isti, & ingressi sumus in domum uiri.
13 * Narrauit autem nobis, quomodo vidisset
Angelum in domo sua,stantem & dicentem
sibi. Mitte in Ioppen, & accersi Simonem,
14 qui cognominatur Petrus, * qui loquetur
tibi uerba,in quibus saluus eris tu,& uniuer
15 sa domus tua. * Cum autem cœpissem lo-
qui, cecidit Spiritus sanctus super eos,sicut
16 & in nos in initio. * Recordatus sum autem
verbi Domini,sicut dicebat: ‖ Ioannes qui- ‖ Sup.1.a.
dem baptizauit aqua, uos autem baptiza- 5
17 bimini Spiritu sancto.* Si ergo eandem gra Matt.3.c.
tiam dedit illis Deus,sicut & nobis, qui cre- 11
didimus in Dominum Iesum Christum: Mar.1.b.8
ego quis eram, qui possem prohibere Deũ? Luc.3.c.
18 * His auditis,tacuerunt: & glorificauerunt 16
C Deum, dicentes: Ergo & Gentibus pœniten Io.1.d.26
19 tiam dedit Deus ad uitam.* Et illi quidem, Inf.19.a.4
qui dispersi fuerant a tribulatione,quæ facta
fuerat sub Stephano, perambulauerunt usq.
Phœnicen, & Cyprum, & Antiochiam,ne-
mini loquentes uerbum, nisi solis Iudæis.
20 * Erant autem quidam ex eis uiri Cyprij,
& Cyrenæi, qui cum introissent Antiochiã,
loquebantur & ad Græcos, annunciantes
21 Dominum Iesum.* Et erat manus Domini
cum eis: multusque numerus credentium
22 conuersus est ad Dominum. * Peruenit au-
tem sermo ad aures ecclesiæ, quæ erat Iero-
solymis super istis: & miserunt Barnabam
23 usque ad Antiochiam. * Qui cum peruenis-
set, & uidisset gratiam Dei,gauisus est: &
hortabatur omnes in proposito cordis per-
24 manere in Domino: * quia erat uir bonus,
& plenus Spiritu sancto, & fide. Et apposi-
25 ta est multa turba Domino. * Profectus est
autem Barnabas Tarsum, vt quæreret Sau
lum: quem cum inuenisset, perduxit An-
26 tiochiam. * Et annum totum conuersati
sunt ibi in Ecclesia: & docuerunt turbam
multam, ita ut cognominarentur primum
27 Antiochiæ discipuli,Christiani. * In his au-
tem diebus superuenerunt ab Ierosolymis
28 prophetæ Antiochiam: * & surgens unus ex
eis nomine Agabus, significabat per spiritũ
famem magnam futuram in uniuerso orbe
29 terrarum,quæ facta est sub Claudio.* Disci
puli autem, prout quis habebat,‖ proposue-
runt singuli in ministerium mittere habitan
30 tibus in Iudæa fratribus:* quod & fecerunt,
mittentes ad seniores per manus Barnabæ,
& Sauli.

CAP. XII.

1 EOdem autem tempore misit Herodes
A rex manus, ut affligeret quosdam de
2 Ecclesia. * Occidit autem Iacobum fratrem
3 Ioannis gladio. * Videns autẽ quia placeret

Iudæis,

Iudæi, apposuit ut apprehenderet & Petrũ.
4 Erant autem dies Azymorum.* Quem cum
apprehendisset, misit in carcerem, tradens
quattuor quaternionibus militum custodiẽ-
dum, uolens post Pascha producere eum po
5 pulo. * Et Petrus quidem seruabatur in car
cere. Oratio autem fiebat sine intermissio-
6 ne ab Ecclesia ad Deum pro eo. * Cum au-
tem producturus eũ esset Herodes, in ipsa no
cte erat Petrus dormiens inter duos milites,
vinctus catenis duabus: & custodes ante
7 ostium custodiebant carcerem. * Et ecce
Angelus Domini astitit: & lumen refulsit
in habitaculo: percussoq. latere Petri, exci-
B tauit eum, dicens: Surge velociter. Et ce-
8 ciderunt catenæ de manibus eius.* Dixit au
tem Angelus ad eum: Præcingere, & calcea
te caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi: Cir
cumda tibi uestimentum tuum, & sequere
9 me. * Et exiens sequebatur eum, & nescie-
bat quia uerum est, quod fiebat per ange-
lum: existimabat autem se uisum uidere.
10 * Transeuntes autem primam & secundam
custodiam, uenerunt ad portam ferream,
quæ ducit ad ciuitatem: quæ ultro aperta
est eis. Et exeuntes processerunt uicum
unum: & continuo discessit Angelus ab eo.
11 * Et Petrus ad se reuersus, dixit: Nunc scio
vere quia misit Dominus Angelũ suum, &
eripuit me de manu Herodis, & de omni ex
12 pectatione plebis Iudæorum. * Conside-
ransq. uenit ad domum Mariæ matris Ioan
nis, qui cognominatus est Marcus, ubi
13 erant multi congregati, & orantes. * Pul-
C sante autem eo ostium ianuæ, processit
puella ad audiendum, nomine Rhode.
14 * Et ut cognouit uocem Petri, præ gaudio
non aperuit ianuam, sed intro currens nun-
15 ciauit stare Petrum ante ianuam. * At il-
li dixerunt ad eam: Insanis. Illa autem
affirmabat sic se habere. * Illi autem di
16 cebant: Angelus eius est. * Petrus autem
perseuerabat pulsans. Cum autem aperuis
17 sent, uiderunt eum, & obstupuerunt. * An
nuens autem eis manu ut tacerent, narrauit
quomodo Dominus eduxisset eum de car
cere, dixitque: Nunciate Iacobo, & fra
tribus hæc. Et egressus abijt in alium lo
18 cum. * Facta autem die, erat non parua
turbatio inter milites, quidnam factum es
19 set de Petro. * Herodes autem cum requi
D sisset eum, & non inuenisset, inquisitione
facta de custodibus, iussit eos duci: descen
densq. a Iudæa in Cæsaream, ibi commora
20 tus est. * Erat autem iratus Tyrijs, & Sido
nijs. At illi unanimes uenerunt ad eum, &
persuaso Blasto, qui erat super cubiculum re
gis, postulabant pacem, eo quòd alerentur
21 regiones eorum ab illo. * Statuto autem die
Herodes uestitus ueste regia, sedit pro tri
22 bunali, & concionabatur ad eos. * Populus
autem acclamabat: Dei uoces, & non ho
23 minis. * Confestim autem percussit eum
Angelus Domini, eo quòd non dedisset ho
norem Deo: & consumptus a vermibus, ex
24 pirauit. * Verbum autem Domini crescebat,
25 & multiplicabatur. * Barnabas autem & Sau
lus reuersi sunt ab Ierosolymis ‖ expleto mi ‖ Sup. 11 d. 29
nisterio, assumpto Ioanne, qui cognomina
tus est Marcus.

CAP. XIII.

1 ERant autem in Ecclesia, quæ erat An
A tiochæ, prophetæ, & doctores, in quibus
Barnabas, & Simon, qui uocabatur Niger,
& Lucius Cyrenensis, & Manahen, qui erat
Herodis Tetrarchæ collactaneus, & Saulus.
2 * Ministrantibus autem illis Domino, & ie-
iunantibus, dixit illis Spiritus sanctus. Se-
gregate mihi Saulum, & Barnabam in opus
3 ad quod assumpsi eos.* Tunc ieiunantes, &
orantes, imponentesq. eis manus, dimiserunt
4 illos.* Et ipsi quidem missi a Spiritu sancto
abierunt Seleuciam: & inde nauigauerunt
5 Cyprum.* Et cum uenissent Salaminam,
prædicabant uerbum Dei in synagogis Iu-
dæorum. Habebant autem & Ioannem in
6 ministerio.* Et cum perambulassent uniuer
B sam insulam usq. Paphum, inuenerunt quẽ
dam uirum magum pseudoprophetam, Iu-
7 dæum, cui nomen erat Bariesu, * qui erat
cum Proconsule Sergio Paulo uiro prudẽte.
Hic, accersitis Barnaba, & Saulo, desiderabat
8 audire uerbum Dei. * Resistebat autem il-
lis Elymas magus, (sic enim interpretatur
nomen eius) quærens auertere Proconsulem
9 a fide. * Saulus autẽ, qui & Paulus, repletus
10 Spiritu sancto, intuens in eum,* dixit: O ple
ne omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli,

inimice omnis iuſtitiæ, non deſinis ſubuer-
11 tere uias Domini rectas.* Et nunc ecce ma-
nus Domini ſuper te, & eris cæcus, non ui-
dens ſolem uſque ad tempus. Et confeſtim
cecidit in eum caligo, & tenebræ, & circu-
12 iens quærebat qui ei manum daret. * Tunc
Proconſul cum uidiſſet factum, credidit ad-
13 mirans ſuper doctrina Domini. * Et cum a
Papho nauigaſſent Paulus, & qui cum eo
erant, uenerunt Pergen Pamphyliæ. Ioan
nes autem diſcedens ab eis, reuerſus eſt Ie-
14 roſolymam. * Illi uero pertranſeuntes Per-
C gen, uenerunt Antiochiam Piſidiæ: & ingreſ
15 ſi ſynagogam die ſabbatorum, ſederunt. *
Poſt lectionem autem legis, & Propheta-
rum, miſerunt principes ſynagogæ ad eos,
dicentes: Viri fratres, ſi quis eſt in uobis ſer-
16 mo exhortationis ad plebem, dicite.* Sur-
gens autem Paulus, & manu ſilentium indi-
cens, ait: Viri Iſraelitæ, & qui timetis Deũ,
17 audite: * Deus plebis Iſrael elegit patres no
ſtros, & plebem exaltauit cum eſſent incolæ
in terra Aegypti, ‖ & in brachio excelſo edu
18 xit eos ex ea, * ‖ & per quadraginta anno-
rum tempus mores eorum ſuſtinuit in deſer
19 to. * Et deſtruens gentes ſeptem in terra
Chanaan, ‖ ſorte diſtribuit eis terram eorũ,
20 * quaſi poſt quadringentos & quinquaginta
annos: ‖ & poſt hæc dedit iudices, uſque ad
21 Samuel Prophetam. * Et exinde ‖ poſtu-
lauerunt regem: & dedit illis Deus Saul fi-
lium Cis, uirum de tribu Beniamin, annis
22 quadraginta.* & amoto illo, ‖ ſuſcitauit il-
D lis Dauid regem: cui teſtimonium perhi-
bens, dixit: ‖ Inueni Dauid filium Ieſſe, uirũ
ſecundum cor meum, qui faciet omnes uo-
23 luntates meas. * Huius Deus ex ſemine ‖
ſecundum promiſſionem eduxit Iſrael ſal-
24 uatorem Ieſum, * ‖ prædicante Ioanne ante
faciem aduentus eius baptiſmum pœnitẽtiæ
25 omni populo Iſrael. * Cum impleret autẽ
Ioannes curſum ſuum, dicebat: Quem me
arbitramini eſſe, ‖ non ſum ego, ſed ecce ue
nit poſt me, cuius non ſum dignus calcea-
26 menta pedum ſoluere. * Viri fratres, filij ge
neris Abraham, & qui in vobis timent Deũ,
27 uobis uerbum ſalutis huius miſſum eſt. *
Qui enim habitabant Ieruſalem, & prin-
cipes eius hunc ignorantes, & uoces prophe
tarum, quæ per omne ſabbatum leguntur,
28 iudicantes impleuerunt, * & nullam cau-
E ſam mortis inuenientes in eo, ‖ petierunt
29 a Pilato, ut interficerent eum. * Cumq. con
ſummaſſent omnia, quæ de eo ſcripta erant,
deponentes eum de ligno, poſuerunt in mo-
30 numento. * ‖ Deus uero ſuſcitauit eum a
mortuis tertia die: qui uiſus eſt per dies
31 multos his, * qui ſimul aſcenderant cum
eo de Galilæa in Ieruſalem: qui uſque nunc
32 ſunt teſtes eius ad plebem. * Et nos uobis
annunciamus eam, quæ ad patres noſtros

‖ Exod. 1. a. 1
Exod. 13. d. 21. 22. & 16. a. 3
‖ Ioſ. 14. a. 2
‖ Iud. 3. b. 9
‖ 1. Reg. 8. a. 5. & 9. c. 16. & 10. a. 1
‖ 1. Reg. 19. c. 13
‖ Pſ. 88. b. 21
‖ Iſa. 11. a. 1
‖ Mat. 3. a. 1
Mar. 1. a. 2
Luc. 3. a. 3
‖ Ioan. 1. c. 20
Mar. 1. a. 7
Matt. 3. b. 11
‖ Mat. 27. c. 20. 22
Mar. 15. b. 13
Luc. 23. c. 21. 23
Io. 19. c. 16
‖ Matt. 28
Mat. 16
Luc. 24
Ioan. 20

33 repromiſſio facta eſt: * quoniam hanc Deus
adimpleuit filijs noſtris reſuſcitans Ieſum,
ſicut & in Pſalmo ſecundo ſcriptum eſt: ‖
34 Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Quòd
autem ſuſcitauit eum a mortuis, amplius
iam non reuerſurum in corruptionem, ita
dixit: ‖ Quia dabo uobis ſancta Dauid fide-
35 lia.* Ideoq. & alias dicit: ‖ Non dabis San-
36 ctum tuum uidere corruptionem. * Dauid
enim in ſua generatione cum adminiſtraſ-
ſet, uoluntati Dei ‖ dormiuit: & appoſitus
eſt ad patres ſuos, & uidit corruptionem.
37 * Quem uero Deus ſuſcitauit a mortuis,
38 non uidit corruptionem.* Notum igitur ſit
uobis uiri fratres, quia per hunc vobis remiſ-
ſio peccatorũ annũciatur, & ab omnibus, qui
39 bus nõ potuiſtis in lege Moyſi iuſtificari, * in
40 hoc omnis, qui credit, iuſtificatur. * Videte
ergo ne ſuperueniat uobis quod dictum eſt
41 in Prophetis: * ‖ Videte contemptores, &
admiramini, & diſperdimini: quia opus ope
ror ego in diebus ueſtris opus quod non cre-
42 detis, ſi quis enarrauerit uobis.* Exeuntibus
autem illis rogabant ut ſequenti ſabbato lo
43 querentur ſibi uerba hæc.* Cumque dimiſ-
ſa eſſet ſynagoga, ſecuti ſunt multi Iudæo-
rum, & colentium aduenarum, Paulum, &
Barnabam: qui loquentes ſuadebant eis vt
44 permanerent in gratia Dei.* Sequenti ue-
G ro ſabbato pene vniuerſa ciuitas conuenit
45 audire verbum Dei. * Videntes autem tur-
bas Iudæi, repleti ſunt zelo, & contradice-
bant his, quæ a Paulo dicebantur, blaſphe-
46 mantes.* Tunc conſtanter Paulus & Barna
bas dixerunt: Vobis oportebat primum lo-
qui uerbum Dei: ſed quoniam repellitis il-
lud, & indignos vos iudicatis æternæ uitæ,
47 ecce conuertimur ad Gentes.* ſic enim præ
cepit nobis Dominus: ‖ poſui te in lucem
Gentium, ut ſis in ſalutem vſque ad extre-
48 mum terræ.* Audientes autem Gentes gaui
ſæ ſunt, & glorificabant uerbum Domini: &
crediderunt quotquot erant præordinati ad
49 uitam æternam. * Diſſeminabatur autem
uerbum Domini per vniuerſam regionem.
50 * Iudæi autem concitauerunt mulieres reli-
gioſas, & honeſtas, & primos ciuitatis, & ex
citauerunt perſecutionem in Paulum, & Bar
nabam: & eiecerunt eos de finibus ſuis.
51 * ‖ At illi excuſſo puluere pedum in eos,
52 venerunt Iconium. * Diſcipuli quoque re-
plebantur gaudio & Spiritu ſancto.

‖ Pſa. 2. b. 7
‖ Iſa. 55. a. 3
‖ Pſ. 15. b. 10
‖ 2. Reg. 2. b. 10
‖ Abac. 1. b. 5
‖ Iſa. 49. b. 6
‖ Mar. 6. b. 11
Mat. 10. b. 14
Luc. 9. a. 5

CAP. XIIII.

1 FActum eſt autem Iconij, ut ſimul introi-
A rent in ſynagogam Iudæorũ, & loque-
rentur, ita ut crederet Iudæorum, & Græco-
2 rum copioſa multitudo.* Qui vero incredu
li fuerunt Iudæi, ſuſcitauerunt, & ad iracun-

diam

diam concitauerunt animas Gentium aduer
3 sus fratres.* Multo igitur tempore demora
ti sunt, fiducialiter agentes in Domino, testi
monium perhibente verbo gratiæ suæ, dante
signa, & prodigia fieri per manus eorum.
4 * Diuisa est autem multitudo ciuitatis: &
quidam quidem erant cum Iudæis, quidam
5 uero cum Apostolis.* Cum autem factus es
set impetus Gentilium, & Iudæorum cum
principibus suis, vt contumelijs afficerent,
6 & lapidarent eos,* intelligentes confugerũt
ad ciuitates Lycaoniæ Lystram, & Derben,
B & vniuersam in circuitu regionem, & ibi
7 euangelizantes erant. * Et quidam vir Ly
stris infirmus pedibus sedebat, claudus ex
vtero matris suæ, qui nunquam ambulaue
8 rat.* Hic audiuit Paulum loquentem. Qui
intuitus eum, & videns quia fidem haberet
9 vt saluus fieret,* dixit magna voce: Surge su
per pedes tuos rectus. Et exiliuit, & ambula
10 bat. * Turbæ autem cum vidissent quod fe
cerat Paulus, leuauerunt vocem suam Ly
caonice dicẽtes: Dij similes facti hominibus,
11 descenderunt ad nos. * Et uocabant Barna
bam Iouem, Paulum vero Mercurium: quo
12 niam ipse erat dux verbi. * Sacerdos quoq.

Iouis, qui erat ante ciuitatem, tauros, & co
ronas ante ianuas afferens, cum populis vo
13 lebat sacrificare.* Quod vbi audierunt Apo
C stoli, Barnabas & Paulus, conscissis tunicis
14 suis exilierunt in turbas clamantes, * & di
centes: Viri, quid hæc facitis? & nos morta
les sumus, similes vobis homines, annuncian
tes vobis ab his vanis conuerti ad Deum vi
Psal.145.a.6 uum, ‖ qui fecit cælum, & terram, & mare,
15 & omnia quæ in eis sunt: * qui in præteri
Apoc.14.b.7 tis generationibus dimisit omnes gentes in
16 gredi uias suas.* Et quidem non sine testi
monio semetipsum reliquit benefaciens de

cælo, dans pluuias, & tempora fructifera im
17 plens cibo, & lætitia corda nostra. * Et hæc
dicentes, vix sedauerunt turbas ne sibi im
18 molarent. * Super uenerunt autem quidam
ab Antiochia, & Iconio Iudæi: & persuasis
turbis, lapidantesq. Paulum, traxerunt extra
ciuitatem, existimantes eum mortuum esse.
19 * Circumdantibus autem eum discipulis,
D surgẽs intrauit ciuitatem, & postera die pro
20 fectus est cum Barnaba in Derben.* Cumq.
euãgelizassent ciuitati illi, & docuissent mul
tos, reuersi sunt Lystram, & Iconium, & An
21 tiochiam,* confirmantes animas discipulo
rum, exhortantesq. vt permanerent in fide:
& quoniam per multas tribulationes opor
22 tet nos intrare in regnum Dei.* Et cum cõ
stituissent illis per singulas ecclesias presby
teros, & orassent cum ieiunationibus, com
mendauerunt eos Domino, in quem credi
23 derunt.* Transeuntesq. Pisidiam, uenerunt
24 in Pamphyliam,* & loquentes uerbum Do
mini in Perge, descenderunt in Attaliam:
25 * ‖ & inde nauigauerunt Antiochiam, vnde ‖ Sup.13.a.1
erant traditi gratiæ Dei in opus, quod com
26 pleuerunt. * Cum autem uenissent, & con
gregassent Ecclesiam, retulerunt quanta fe
cissent Deus cum illis, & quia aperuisset Gẽ
27 tibus ostium fidei.* Morati sunt autem tem
pus non modicum cum discipulis.

CAP. XV.

1 ET quidam descendentes de Iudæa, doce
A bant fratres: ‖ Quia nisi circumcidami ‖ Gal.5.a.2
ni secundum morem Moysi, non potestis
2 saluari. * Facta ergo seditione non minima
Paulo, & Barnabæ aduersus illos, statuerunt
ut ascenderent Paulus, & Barnabas, & qui
dam alijs ex alijs ad Apostolos, & presbyte
3 ros in Ierusalem super hac quæstione. * Illi
ergo deducti ab Ecclesia pertransibant Phœ
nicem, & Samariam, narrantes conuersio
nem Gentium: & faciebant gaudium ma
4 gnum omnibus fratribus.* Cum autem ve
nissent Ierosolymam, suscepti sunt ab Eccle
sia, & ab Apostolis, & senioribus annuncian
5 tes quanta Deus fecisset cum illis. * Surre
B xerunt autem quidam de hæresi Pharisæo
rum, qui crediderunt, dicentes: Quia opor
tet circumcidi eos, præcipere quoq. seruare
6 legẽ Moysi.* Conuenerũtq. Apostoli, & se
7 niores uidere de uerbo hoc. * Cum aũt ma
gna conquisitio fieret, surgens Petrus dixit
ad eos: ‖ Viri fratres, vos scitis quoniam ab ‖ Sup.10.
antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os b.20
meum audire Gentes uerbum Euangelij, &
8 credere.* Et qui nouit corda Deus, testimo
nium perhibuit, ‖ dans illis Spiritum san ‖ Sup 10.
9 ctum, sicut & nobis,* & nihil discreuit inter g.43
nos & illos, fide purificans corda eorum.
10 *Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere

iugum super ceruices discipulorum, quod
neque patres nostri, neque nos portare po
11 tuimus? * Sed per gratiam Domini Iesu
C Christi credimus saluari, quemadmodum
12 & illi.* Tacuit autem omnis multitudo: &
audiebant Barnabam, & Paulum narrantes
quanta Deus fecisset signa, & prodigia in
13 Gentibus per eos. * Et postquam tacuerunt,
respondit Iacobus, dicens: Viri fratres, au-
14 dite me.* Simon narrauit quemadmodum
primum Deus visitauit sumere ex Gentibus
15 populum nomini suo. * Et huic concordant
uerba prophetarum, sicut scriptum est:
16 * Post hæc reuertar, & reædificabo taber-
naculum Dauid, quod decidit: & diruta eius
17 reædificabo, & erigam illud: * ut requirant
D ceteri hominum Dominum, & omnes gen-
tes, super quas inuocatum est nomē meum,
18 dicit Dominus faciens hæc.* Notum a sæ-
19 culo est Domino opus suum. * Propter
quod ego iudico non inquietari eos, qui ex
20 Gentibus conuertuntur ad Deum, * sed scri
bere ad eos ut abstineant se a contaminatio
nibus simulachrorum, & fornicationis, &
21 suffocatis, & sanguine.* Moyses enim a tem
poribus antiquis habet in singulis ciuitati-
bus qui eum prædicent in synagogis, ubi
22 per omne sabbatum legitur. * Tunc placuit
Apostolis, & senioribus cum omni Ecclesia,
eligere uiros ex eis, & mittere Antiochiam
cum Paulo, & Barnaba, Iudam, qui cogno
minabatur Barsabas, & Silam uiros primos
23 in fratribus, * scribentes per manus eorum.
E APOSTOLI & seniores fratres, his, qui
sunt Antiochiæ, & Syriç, & Ciliciæ fratribus
ex Gentibus, salutem.
24 * Quoniam audiuimus quia quidam ex
nobis exeuntes, turbauerunt uos uerbis, euer
tentes animas uestras, quibus non mandaui-
25 mus: * placuit nobis collectis in unum, eli-
gere uiros, & mittere ad uos cum chariss-
26 mis nostris Barnaba, & Paulo, * hominibus,
qui tradiderunt animas suas pro nomine
27 Domini nostri Iesu Christi. * Misimus er-
go Iudam, & Silam, qui & ipsi uobis ver-
28 bis referent eadem. * Visum est enim Spi-
ritui sancto, & nobis nihil ultra imponere
29 uobis oneris quam hæc necessaria: * vt ab-
stineatis uos ab immolatis simulachrorum,
& sanguine, & suffocato, & fornicatione, a
quibus custodientes vos, bene agetis. Vale
30 te. * Illi ergo dimissi, descenderunt Antio
chiam: & congregata multitudine tradi-
31 derunt epistolam. * Quam cum legissent,
32 gauisi sunt super consolatione. * Iudas au-
tem, & Silas, & ipsi cum essent Prophetæ,
uerbo plurimo consolati sunt fratres, &
33 confirmauerunt. * Facto autem ibi aliquan
to tempore, dimissi sunt cum pace a fratri-
34 bus ad eos, qui miserant illos. * Visum est
autem Silç ibi remanere: Iudas autem solus
35 abijt Ierusalem.* Paulus autem, & Barna-
G bas demorabantur Antiochiæ docentes: &
euangelizantes cum alijs pluribus uerbum
36 Domini.* Post aliquot autem dies, dixit ad
Barnabam Paulus: Reuertentes visitemus
fratres per vniuersas ciuitates, in quibus
prædicauimus uerbum Domini, quomodo
37 se habeant. * Barnabas autem uolebat se-
cum assumere & Ioannem, qui cognomina
38 batur Marcus.* Paulus autem rogabat eum
(ut qui discessisset ab eis de Pamphylia, &
non isset cum eis in opus) non debere reci-
39 pi.* Facta est autem dissensio, ita ut disce-
derent ab inuicem, & Barnabas quidem as-
40 sumpto Marco nauigaret Cyprum. * Pau-
lus vero electo Sila profectus est, traditus
41 gratiæ Dei a fratribus. * perambulabat au-
tem Syriam, & Ciliciam, confirmans Eccle
sias: præcipiens custodire præcepta Apostolo
rum, & seniorum.

CAP. XVI.

1 PEruenit autem Derben, & Lystram. Et
A ecce discipulus quidam erat ibi nomi
ne Timotheus, filius mulieris Iudçæ fidelis,
2 patre Gentili. * Huic testimonium bonum
reddebant qui in Lystris erant, & Iconio
3 fratres.* Hunc voluit Paulus secum profici
sci: & assumens circumcidit eum propter
Iudæos, qui erant in illis locis. Sciebant
enim omnes quòd pater eius erat Gentilis.
4 * Cum autem pertransirent ciuitates, trade
bant eis custodire dogmata, quæ erant de-
creta ab Apostolis & senioribus, qui erant
5 Ierosolymis. * Et Ecclesiæ quidem confir
mabantur fide, & abundabant numero quo
6 tidie.* Transeuntes autem Phrygiam, & Ga
latiæ regionem, uetati sunt a Spiritu sancto
7 loqui uerbum Dei in Asia. * Cum uenis-
B sent autem in Mysiam, tentabant ire in Bi-
thyniam: & non permisit eos Spiritus Ie-
8 su. * Cum autem pertransissent Mysiam,
9 descenderunt Troadem; * & uisio per no-
ctem Paulo ostensa est: Vir Macedo quidam
erat stans, & deprecans eum, & dicens: Tran
10 siens in Macedoniam, adiuua nos. * Vt au-
tem visum vidit, statim quæsiuimus profi-
cisci in Macedoniam, certi facti quòd vo-
11 casset nos Deus euangelizare eis. * Naui-
gantes autem a Troade, recto cursu veni-
mus Samothraciam, & sequenti die Nea-
12 polim: * & inde Philippos, quç est prima
partis Macedoniç ciuitas, colonia. Eramus
autem in hac Vrbe diebus aliquot, confe-
13 rentes. * Die autem sabbatorum egressi su
C mus foras portam iuxta flumen, ubi uideba
tur oratio esse: & sedentes loquebamur mu
14 lieribus, quæ conuenerant. * Et quçdam
mulier nomine Lydia, purpuraria ciuitatis
Thyatirenorum, colens Deum, audiuit:

cuius Dominus aperuit cor intendere his,
15 quę dicebantur a Paulo. * Cum autem baptizata esset, & domus eius, deprecata est dicens: Si iudicastis me fidelem Domino esse, introite in domum meam, & manete.
16 Et coegit nos.* Factum est autem euntibus nobis ad orationem, puellam quandam habentem spiritum pythonem obuiare nobis, quę quæstum magnum præstabat dominis
17 suis diuinando.* Hæc subsecuta Paulum,
D & nos, clamabat dicens: Isti homines serui Dei excelsi sunt, qui annunciãt uobis uiam
18 salutis.* Hoc autem, faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus, & conuersus, spiritui dixit: præcipio tibi in nomine Iesu Christi exire ab ea. Et exijt eadem ho-
19 ra.* Videntes autem domini eius quia exiuit spes quæstus eorum, apprehendentes Paulum, & Silam perduxerunt in forum ad
20 principes:* & offerentes eos magistratibus, dixerunt: Hi homines conturbant ciuitatē
21 nostram, cum sint Iudæi:* & annunciant morem, quem non licet nobis suscipere, ne
22 que facere, cum simus Romani.* Et cucurrit plebs aduersus eos: & magistratus, scissis tunicis eorum, ‖ iusserunt eos uirgis cædi.
23 * Et cum multas plagas eis imposuissent,
E miserunt eos in carcerē, præcipientes cu
24 stodi ut diligenter custodiret eos.* Qui cum tale præceptum accepisset, misit eos in interiorem carcerem, & pedes eorum strin
25 xit ligno.* Media autem nocte Paulus, & Silas orantes, laudabant Deum:& audie-
26 bant eos, qui in custodia erant.* Subito uero terræmotus factus est magnus, ita ut mouerentur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt omnia ostia: & uniuersorum
27 uincula soluta sunt.* Expergefactus autem custos carceris, & uidēs ianuas apertas

‖ 2. Cor. 11.f.25 1.Thes.2.a.2 phil. t. b. 13

carceris, euaginato gladio uolebat se inter-
28 ficere, æstimans fugisse uinctos.* Clamauit autem Paulus uoce magna, dicens: Nihil tibi
29 mali feceris: uniuersi enim hic sumus.* Peti
F toq. lumine, introgressus est: & tremefactus
30 procidit Paulo & Silæ ad pedes:* & producens eos foras, ait: Domini, quid me opor-
31 tet facere, ut saluus fiam?* At illi dixerunt: Crede in Dominum Iesum: & saluus eris
32 tu, & domus tua.* Et locuti sunt ei uerbum Domini cum omnibus, qui erant in domo
33 eius.* Et tollens eos in illa hora noctis, lauit plagas eorum: & baptizatus est ipse, &
34 omnis domus eius continuo.* Cumq. perduxisset eos in domum suam, apposuit eis mensam, & lætatus est cum omni domo
35 sua credens Deo.* Et cum dies factus esset, miserunt magistratus lictores, dicentes: Di-
36 mitte homines illos.* Nunciauit autem cu
G stos carceris uerba hæc Paulo: Quia miserunt magistratus ut dimittamini, nunc igi-
37 tur exeuntes, ite in pace.* Paulus autem dixit eis: Cæsos nos publice, indemnatos, homines Romanos miserunt in carcerē, & nūc occulte nos eijciunt? Non ita: sed ueniant,
38 * & ipsi nos eijciant. Nunciauerunt autem magistratibus lictores uerba hæc. Timue-
39 runtq. audito quòd Romani essent:* & uenientes deprecati sunt eos, & educentes ro-
40 gabant ut egrederentur de Vrbe.* Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: & uisis fratribus consolati sunt eos, & profecti sunt.

CAP. XVII.

1 CVm autem perambulassent Amphipo-
A lim, & Apolloniam, uenerunt Thessalonicam, ubi erat synagoga Iudæorum.
2 * Secundum consuetudinem autem Paulus introiuit ad eos, & per sabbata tria disse-
3 rebat eis de Scripturis,* adaperiens & insinuans quia Christum oportuit pati, & resurgere a mortuis: & qa hic est Iesus Christus,
4 quem ego annuncio uobis.* Et quidam ex eis crediderunt, & adiuncti sunt Paulo, & Silæ, & de colentibus, Gentilibusque multitudo magna, & mulieres nobiles non
5 paucæ.* Zelantes autem Iudæi, assumen
B tesq. de uulgo uiros quosdam malos, & turba facta, concitauerunt ciuitatem: & assistentes domui Iasonis quærebant eos produ
6 cere in populum.* Et cum non inuenissent eos, trahebant Iasonem, & quosdam fratres ad principes ciuitatis, clamantes: Quoniam hi, qui Vrbem concitant, & huc uene
7 runt,* quos suscepit Iason, & hi omnes cōtra decreta Cæsaris faciunt, regem alium
8 dicentes esse, Iesum.* Concitauerunt autem plebem, & principes ciuitatis audientes hæc,

9 * Et accepta satisfactione a Iasone, & cete-
10 ris, dimiserunt eos.* Fratres uero confestim
per noctem dimiserunt Paulum, & Silam
C in Berœam. Qui cum uenissent, in synago
11 gam Iudæorum introierunt.* Hi autem erãt
nobiliores eorum, qui sunt Thessalonicæ,
qui susceperunt uerbũ cum omni auiditate,
quotidie scrutantes Scripturas, si hæc ita se
12 haberent.* Et multi quidem crediderunt
ex eis, & mulierum Gentilium honestarum,
13 & uiri non pauci. * Cum autem cognouis-
sent in Thessalonica Iudæi, quia & Berœæ
predicatum est a Paulo uerbum Dei, uene-
runt & illuc commouentes, & turbantes
14 multitudinem.* Statimque tunc Paulum
dimiserunt fratres, ut iret usque ad mare:
Silas autem, & Timotheus remanserunt
15 ibi.* Qui autem deducebant Paulum, per-
duxerunt eum usque Athenas, & accepto
D mandato ab eo ad Silam, & Timotheum
ut quàm celeriter uenirent ad illum, profe-
16 cti sunt.* Paulus autem cum Athenis eos
expectaret, incitabatur spiritus eius in ipso,
17 videns idololatriæ deditam ciuitatem.* Di
sputabat igitur in synagoga cum Iudæis, &
colentibus, & in foro, per omnes dies ad-
18 eos, qui aderant.* Quidam autem Epicu-
rei, & Stoici philosophi disserebant cum
eo, & quidam dicebant: Quid vult semini-
uerbius hic, dicere? Alij uero: Nouorum
dæmoniorum videtur annunciator esse: quia
Iesum, & resurrectionem annunciabat eis.
19 * Et apprehensum eum ad Areopagum du-
E xerunt, dicentes: Possumus scire quæ est
hæc noua, quæ a te dicitur, doctrina?
20 * noua enim quædam infers auribus nostris:
Volumus ergo scire quidam uelint hæc esse.
21 (* Athenienses autem omnes, & aduenæ
hospites, ad nihil aliud vacabant nisi aut
22 dicere, aut audire aliquid noui.) * Stans
autem Paulus in medio Areopagi, ait: Vi-
ri Atenienses per omnia quasi superstitioso
23 res uos uideo.* Præteriens enim, & uidens
simulachra vestra, inueni & aram, in qua
scriptum erat: IGNOTO DEO. Quod
ergo ignorantes colitis, hoc ego annuncio
24 uobis.* ‖ Deus, qui fecit mundum, & om-
nia quæ in eo sunt, hic cæli & terræ cum sit
Dominus, ‖ non in manufactis templis ha-
25 bitat, * nec manibus humanis colitur indi-
gens aliquo, cum ipse det omnibus uitam,
26 & inspirationem, & omnia: * fecitque ex
F uno omne genus hominum inhabitare su-
per uniuersam faciem terræ, definiens sta-
tuta tempora, & terminos habitationis eo-
27 rum.* quærere Deum si forte attrectent
eum, aut inueniant, quamuis non longe sit
28 ab unoquoque nostrum.* In ipso enim ui-
uimus, & mouemur, & sumus: sicut & quidã
uestrorũ Poetarũ dixerunt: Ipsius enim & ge
29 nus sumus.* Genus ergo cum simus Dei,
non debemus æstimare auro, aut argento,
aut lapidi, sculpturæ artis, & cogitationis
30 hominis, Diuinum esse simile.* Et tem-
G pora quidem huius ignorantię despiciens
Deus, nunc annunciat hominibus vt om-
31 nes vbique pænitentiam agant, * eo quòd
statuit diem, in quo iudicaturus est orbem
in æquitate, in uiro, in quo statuit, fidem
prębens omnibus, suscitans eum a mortuis.
32 * Cum audissent autem resurrectionem mor
tuorum, quidam quidem irridebant, qui
dam vero dixerunt: Audiemus te de hoc ite
33 rum.* Sic Paulus exiuit de medio eorum.
34 * Quidam uero uiri adhærentes ei, credi-
derunt: in quibus & Dionysius Areopagi
ta, & mulier nomine Damaris, & alij
cum eis.

CAP. XVIII.

1 POst hæc egressus ab Athenis, venit Co-
2 rintum: * & inueniens quendam Iudæ-
A um nomine Aquilam, Ponticum genere, qui
nuper uenerat ab Italia, & Priscillam vxo-
rem eius, (eo quòd præcepisset Claudius d-
scedere omnes Iudæos a Roma) accessit
3 ad eos.* Et quia eiusdem erat artis, ma-
nebat apud eos, & operabatur: (erant au-
4 tem scenofactoriæ artis.) * Et disputabat
in synagoga per omne sabbatum, interpo-
nens nomẽ Domini Iesu, suadebatq. Iudæis,
5 & Græcis.* Cum uenissent autem de Ma-
B cedonia Silas & Timotheus, instabat ver-
bo Paulus, testificans Iudæis esse Christum
6 Iesum.* Contradicentibus autem eis, &
blasphemantibus, excutiens uestimenta sua,
dixit ad eos: Sanguis uester super caput ue-
strum: mundus ego, ex hoc ad Gentes ua-
7 dam.* Et migrans inde, intrauit in domũ
cuiusdam, nomine Titi Iusti, colentis Deũ,
8 cuius domus erat coniũcta synagogæ.* Cri-
spus autem archisynagogus credidit Domi-
C no cum omni domo sua: & multi Corinthio
rum audientes credebant, & baptizaban-
9 tur.* Dixit autem Dominus nocte per ui-
sionem Paulo: Noli timere, sed loquere, &
10 ne taceas: * propter quod ego sum tecum: &
nemo apponetur tibi ut noceat te: quoniam
populus est mihi multus in hac ciuitate.
11 * Sedit autem ibi annum & sex menses, do
12 cens apud eos uerbum Dei.* Gallione au-
D tem proconsule Achaiæ, insurrexerunt uno
animo Iudæi in Paulum, & adduxerunt eũ
13 ad tribunal, * dicentes: Quia contra legem
hic persuadet hominibus colere Deum.
14 * Incipiente autem Paulo aperire os, di-
xit Gallio ad Iudæos: Si quidem esset ini-
quum aliquid, aut facinus pessimum o uiri
15 Iudęi, rectè uos sustinerem.* Si uero quæ-
stiones sunt de uerbo, & nominibus, & le
ge uestra, uos ipsi uideritis: Iudex ego

16 horum nolo eſſe. * Et minauit eos a tribu-
17 nali. * Apprehendentes autem omnes Soſt-
E henem principem ſynagogæ, percutiebant
eum ante tribunal: & nihil eorum Gallioni
18 curæ erat. * Paulus uero cum adhuc ſuſti-
nuiſſet dies multos, fratribus ualefaciens,
nauigauit in Syriam, (& cum eo Priſcilla,
& Aquila) qui ſibi ‖ totonderat in Cenchris
19 caput: habebat enim uotum. * Deuenitq.
Epheſum, & illos ibi reliquit. Ipſe uero in-
greſſus ſynagogam, diſputabat cum Iudæis.
20 * Rogantibus autem eis ut ampliori tempo
21 re maneret, non conſenſit, * ſed ualefaciēs,
& dicens: Iterum reuertar ad uos Deo uolen
22 te, profectus eſt ab Epheſo. * Et deſcendens
F Cæſaream, aſcendit, & ſalutauit Eccleſiam,
23 & deſcendit Antiochiam. * Et facto ibi ali-
quanto tempore profectus eſt, perambulans
ex ordine Galaticam regionem, & Phry-
24 giam, confirmans omnes diſcipulos: * Iu-
dæus autem quidam, Apollo nomine, Ale-
xandrinus genere, uir eloquēs, deuenit Ephe
25 ſum, potens in ſcripturis. * Hic erat edo-
ctus uiam Domini: & feruens ſpiritu loque
batur, & docebat diligenter ea, quæ ſunt Ie-
26 ſu, ſciens tantum baptiſma Ioannis. * Hic
G ergo cœpit fiducialiter agere in ſynagoga.
Quem cum audiſſent Priſcilla & Aquila,
aſſumpſerunt eum, & diligentius expoſue-
27 runt ei uiam Domini. * Cum autem uellet
ire Achaiam, exhortati fratres, ſcripſerunt
diſcipulis ut ſuſciperent eum. Qui cum ue-
niſſet, contulit multum his, qui crediderant.
28 * Vehementer enim Iudæos reuincebat pu-
blice, oſtendens per Scripturas, eſſe Chri-
ſtum Ieſum.

‖ Nu.6.c.18
Inf. 21.d.24

CAP. XIX.

1 FActum eſt autem, cum Apollo eſſet Co-
A rinthi, vt Paulus peragratis ſuperioribus
partibus ueniret Epheſum, & inueniret quoſ
2 dam Diſcipulos: * dixitque ad eos: Si Spi-
ritum ſanctum accepiſtis credentes? At illi
dixerunt ad eum: Sed neque ſi Spiritus ſan-
3 ctus eſt, audiuimus. * Ille uero ait: In quo
ergo baptizati eſtis? Qui dixerunt: In Ioan-
4 nis baptiſmate. * Dixit aūt Paulus: ‖ Ioan-
nes baptizauit baptiſmo pœnitentiæ popu-
lum dicens: In eum, qui venturus eſſet poſt
5 ipſum, ut crederent, hoc eſt, in Ieſum. * His
auditis, baptizati ſunt in nomine Domini Ie
6 ſu. * Et cum impoſuiſſet illis manus Paulus,
B venit Spiritus ſanctus ſuper eos, & loquebā-
7 tur linguis, & prophetabant. * Erant autem
8 omnes uiri fere duodecim. * Introgreſſus
autem ſynagogam, cum fiducia loquebatur
per tres menſes, diſputans, & ſuadens de re-
9 gno Dei. * Cum autem quidam induraren-
tur, & non crederent, maledicentes uiam Do
mini coram multitudine, diſcedens ab eis,

‖ Mat.3.c.11
Mar.1.a.8
Lu.3.c.16
Io.1.d.26
Sup.1.a.5
& 11.c.16

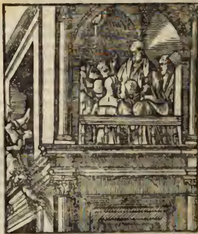
ſegregauit diſcipulos, quotidie diſputans in
10 ſchola tyranni cuiuſdam. * Hoc autem fa-
ctum eſt per biennium, ita vt omnes, qui ha
bitabant in Aſia, audirent verbū Domini, Iu
11 dæi atque Gentiles. * Virtuteſque non quaſ
12 libet faciebat Deus per manum Pauli: * ita
C ut etiā ſuper languidos deferrentur a corpo
re eius ſudaria, & ſemicinctia, & recedebant
ab eis lāguores & ſpiritus nequā egrediebā
13 tur. * Tentauerunt autem quidam & de cir
cumeuntibus Iudæis exorciſtis, inuocare ſu-
per eos, qui habebant ſpiritus malos, nomē
Domini Ieſu, dicentes: Adiuro vos per Ie-
14 ſum, quem Paulus prædicat. * Erant aūt qui
dā Iudæi Sceuæ principis ſacerdotum ſeptē
15 filij, qui hoc faciebant. * Reſpondens autem
ſpiritus nequam dixit eis: Ieſum noui, &
19 Paulum ſcio: vos autem qui eſtis? * Et in-
ſiliens in eos homo, in quo erat dæmonium
peſſimum, & dominatus amborum, inua-
luit contra eos, ita ut nudi, & vulnerati ef-
17 fugerent de domo illa. * Hoc autem notum
D factum eſt omnibus Iudæis atque Gentibus
qui habitabant Epheſi: & cecidit timor ſu-
per omnes illos, & magnificabatur nomen
18 Domini Ieſu. * Multique credentium uenie
bant confitentes, & annunciantes actus ſuos.
19 * Multi autem ex eis, qui fuerant curioſa ſe
ctati, contulerunt libros, & combuſſerunt co
ram omnibus: & computatis pretijs illorū,
inuenerunt pecuniam denariorum quinqua-
20 ginta millium. * Ita fortiter creſcebat uer-
21 bum Dei, & confirmabatur. * His autem
expletis, propoſuit Paulus in Spiritu, tranſi-
ta Macedonia & Achaia ire Ieroſolymam,
dicens: quoniam poſtquam fuero ibi, opor-
22 tet me & Romam uidere. * Mittens autem
E in Macedoniam duos ex miniſtrantibus ſi-
bi, Timotheum, & Eraſtum, ipſe remanſit
23 ad tempus in Aſia. * Facta eſt autem illo tē
pore turbatio non minima de via Domini.
24 * Demetrius enim quidam nomine, argen-
tarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præſta-
bat artificibus non modicum quæſtum:
25 * quos conuocans, & eos, qui huiuſmodi
erant opifices, dixit: Viri, ſcitis quia de
26 hoc artificio eſt nobis acquiſitio: * & uidetis
& auditis quia non ſolum Epheſi, ſed pene
totius Aſiæ, Paulus hic ſuadens auertit multā
turbam, dicens: Quoniam non ſunt dij, qui
27 manibus fiunt. * Non ſolum autem hac pe-
riclitabitur nobis pars in redargutionem ve
nire, ſed & magnæ Dianę templum in ni-
hilum reputabitur, ſed & deſtrui incipiet
maieſtas eius, quam tota Aſia, & orbis colit.
28 * His auditis, repleti ſunt ira, & exclama-
F uerunt dicentes: Magna Diana Epheſiorū.
29 * Et impleta eſt ciuitas confuſione: & impe-
tum fecerunt uno animo in theatrum, rapto
Gaio, & Ariſtarcho Macedonibus, comi-
30 tibus Pauli. * Paulo autem uolente intrare

in popu-

in populum, non permiserunt discipuli.
31 * Quidam autē & de Asiæ principibus, qui
erant amici eius, miserunt ad eum rogantes
32 ne se daret in theatrum: * alij autem aliud
clamabant. Erat enim Ecclesia confusa:
& plures nesciebant qua ex causa conueni-
33 sent.* De turba autem detraxerunt Alexan-
drum, propellentibus eum Iudæis. Alexan-
der autem manu silentio: postulato, volebat
34 reddere rationem populo.* Quem ut cogno
uerunt Iudæum esse, uox facta una est om-
nium, quasi per horas duas clamantium:
35 Magna Diana Ephesiorum.* Et cum sedas-
set scriba turbas, dixit: Viri Ephesij, quis
enim est hominum, qui nesciat Ephesiorum
ciuitatem cultricem esse magnæ Dianæ, Io-
36 uisq. prolis?* Cum ergo his contradici non
G possit, oportet uos sedatos esse, & nihil te-
37 mere agere:* Adduxistis enim homines istos
neque sacrilegos, neque blasphemantes deā
38 uestram. * Quòd si Demetrius, & qui cum
eo sunt artifices, habent aduersus aliquem
causam, conuentus forenses aguntur, & pro-
39 consules sunt, accusent inuicem.* Si quid
autem alterius rei quæritis: in legitima Ec-
40 clesia poterit absolui.* Nam & periclita-
mur argui seditionis hodiernæ: cum nullus
obnoxius sit (de quo possimus reddere ra-
tionem) concursus istius. Et cum hæc dixis-
set, dimisit Ecclesiam.

CAP. XX.

1 POst quam autem cessauit tumultus, uo-
A catis Paulus discipulis, & exortatus eos,
ualedixit, & profectus est ut iret in Mace-
2 doniam.* Cum autem perambulasset par-
tes illas, & exortatus eos fuisset multo ser-
3 mone, uenit ad Græciam: * ubi cum fecis-
set menses tres factæ sunt illi insidiæ a Iudæis
nauigaturo in Syriam: habuitque consilium
4 ut reuerteretur per Macedoniam. * Comi-
tatus est autem eum Sopater Pyrrhi Berœen
sis, Thessalonicensium uero Aristarchus, &
Secundus, & Gaius Derbeus, & Timotheus:
5 Asiani vero Tychicus, & Trophimus.* Hi
cum precessissent, sustinuerunt nos Troade:
6 * nos uero nauigauimus post dies Azymo-
B rum a Philippis, & venimus ad eos Troa-
dem in diebus quinque, ubi demorati sumus
7 diebus septem. * Vna autem Sabbati cum
conuenissemus ad frangendum panem, Pau-
lus disputabat cum eis profecturus in crasti-
num, protraxitque sermonem usque in
8 mediam noctem. * Erant autem lampa-
des copiosæ in cœnaculo, ubi eramus con-
9 gregatis. * Sedens autem quidam adolecens
nomine Eutychus super fenestram, cū mer-
geretur somno graui, disputante diu Paulo,
ductus somno cecidit de tertio cęnaculo de-
10 orsum, & sublatus est mortuus. * Ad quem

C cum descendisset Paulus, incubuit super eū:
& complexus dixit: Nolite turbari, anima
11 enim ipsius in ipso est. * Ascendens autem,
frangensq. panem, & gustans, satisq. a locu-
12 tus usque in lucem, sic profectus est. * Ad-
duxerunt autem puerum uiuentem, & con-
13 solati sunt nō minimè. * Nos autem ascendē
tes nauem, nauigauimus in Asson, inde susce
pturi Paulum: sic enim disposuerat ipse per
14 teram iter facturus. * Cum autem conue-
nisset nos in Asson, assumpto eo, venimus
15 Mitylenen. * Et inde nauigantes, sequenti
die uenimus contra Chium, & alia applicui-
mus Samum, & sequenti die venimus Mile-
16 tū.* proposuerat enim Paulus transnauiga-
re Ephesum, ne qua mora illi fieret in Asia.
D Festinabat enim, si possibile sibi esset, ut diē
17 Pentecostes faceret Ierosolymis. * A Mile-
to autem mittens Ephesum, uocauit Maio-
18 res natu Ecclesiæ. * Qui cum uenissent ad
eum, & simul essent, dixit eis: Vos scitis a pri-
ma die, qua ingressus sum in Asiam, quali-
ter uobiscum per omne tempus fuerim,
19 * seruiens Domino cum omni humilitate, &
lacrymis, & tentationibus, quæ mihi accide-
20 runt ex insidijs Iudęorum: * quomodo ni-
hil subtraxerim vtilium, quo minus annun-
ciarem uobis, & docerem vos publice, &
21 per domos, * testificans Iudæis, atq. Genti-
libus in Deum pęnitentiam, & fidem in Do-
22 minum nostrum Iesum Christum. * Et
E nunc ecce alligatus ego spiritu, uado in Ie-
rusalem: quæ in ea uentura sint mihi, igno-
23 rans: * nisi quòd Spiritus sanctus per om-
nes ciuitates mihi protestatur, dicens: quo-
niam vincula, & tribulationes Ierosolymis
24 me manent. * Sed nihil horum uereor: nec
facio animam meam pretiosiorem quàm
me, dummodo consumem cursum meum;

& mini-

& ministerium uerbi, quod accepi a Domi
no Iesu, testificari Euangelium gratiæ Dei.
25 * Et nunc ecce ego scio quia amplius non ui-
debitis faciem meã uos omnes, per quo tran-
26 siui prædicans regnum Dei.* Quapropter cõ
testor uos hodierna die, quia mundus sum
27 a sanguine omnium. * Non enim sub
terfugi quominus annunciarem omne con-
28 silium Dei uobis. * Attendite uobis, & uni
F uerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus
posuit episcopos regere Ecclesiam Dei, quã
29 acquisiuit sanguine suo.* Ego scio quoniam
intrabunt post discessionem meam lupi rapa
30 ces in uos, non parcentes gregi. * Et ex uo-
bis ipsius exurgens uiri loquentes peruersa,
31 ut abducant discipulos post se. * Propter
quod uigilate memoria retinentes: quoniam
per triennium nocte & die non cessaui, cum
lacrymis monens unumqueque uestrum.
32 * Et nunc commendo uos Deo, & uerbo
gratiæ ipsius, qui potens est ædificare & da-
re hereditatem in sanctificatis omnibus.
33 * Argentum, & aurum, aut uestem nullius
34 concupiui, sicut ipsi scitis: quoniam ad ea, — 1.Cor.4. c.12
quæ mihi opus erant, & his, qui mecum — 2. Thes.3. b.8
35 sunt, ministrauerunt manus istæ. * Omnia
G ostendi uobis, quoniam sic laborantes, opor-
tet suscipere infirmos ac meminisse uerbi
Domini Iesu, quoniam ipse dixit: Beatius
36 est magis dare, quàm accipere. * Et cum
hæc dixisset, positis genibus suis orauit cum
37 omnibus illis. * Magnus autem fletus factus
est omnium: & procumbentes super collum
38 Pauli, osculabantur eum, * dolentes maxi-
me in uerbo, quod dixerat, quoniam amplius
faciem eius non essent uisuri. Et deducebant
eum ad nauem.

CAP. XXI.

1 CVm autem factum esse ut nauigaremus
A abstracti ab eis, recto cursu uenimus
Coum, & sequenti die Rhodum, & inde Pa-
2 taram. * Et cum inuenissemus nauem trã-
fretantẽ in Phœnicen, ascendentes nauigaui-
3 mus. * Cum apparuissemus autem Cypro,
relinquentes eam ad sinistram, nauigauimus
in Syriam, & venimus Tyrum: ibi enim na-
4 uis expositura erat onus. * Inuentis autem
discipulis, mansimus ibi diebus septem qui
Paulo dicebant per Spiritum ne ascenderet
5 Ierosolymam. * Et expletis diebus profecti
ibamus, deducentibus nos omnibus cum uxo
B ribus, & filijs vsque foras ciuitatem: & po-
6 sitis genibus in litore, orauimus. * Et cum
ualefecissemus inuicem, ascendimus nauem:
7 illi autem redierunt in sua.* Nos uero naui-
gatione expleta a Tyro descendimus Ptole-
maidam: & salutatis fratribus, mansimus
8 die una apud illos. * Alia autem die pro-
fecti, uenimus Cæsaream. Et intrantes do-
mum Philippi euangelistæ, qui erat vnus
9 de septem, mansimus apud eum. * Huic
autem erant quattuor filiæ virgines prophe-
10 tantes.* Et cum moraremur per dies ali-
quot, superuenit quidam a Iudæa prophe
11 ta nomine Agabus, * Is cum uenisset ad
nos, tulit zonam Pauli: & alligans sibi pe
des, & manus dixit: Hæc dicit Spiritus san-
ctus: Virum, cuius est zona hæc, sic alliga-
bunt in Ierusalem Iudæi, & tradent in ma-
12 nus Gentium. * Quid cum audissemus, ro-
gabamus nos, & qui loci illius erant, ne ascẽ
13 deret Ierosolymam.* Tunc respondit Pau-
lus, & dixit: Quid facitis flentes, & affli-
gentes cor meum? Ego enim non solum al-
ligari, sed & mori in Ierusalem paratus sum
14 propter nomen Domini Iesu.* Et cum ei
suadere non possemus, quieuimus, dicentes:
15 Domini uoluntas fiat. * Post dies autem
istos præparati, ascendebamus in Ierusalem.
16 * Venerunt autem & ex discipulis a Cæsarea
nobiscum, adducentes secum apud quem
hospitaremur Mnasonem quendam Cypriũ
17 antiquum discipulum.* Et cum uenissemus
D Ierosolymam, libenter exceperunt nos fra-
18 tres. * Sequenti autem die introibat Pau-
lus nobiscum ad Iacobum, omnesq. colle-
19 cti sunt seniores. * Quos cum salutasset,
narrabat per singula, quæ Deus fecisset in
20 Gentibus per ministerium ipsius.* At illi
cum audissent, magnificabant Deum; di-
xeruntq. ei: Vides frater, quot millia sunt
in Iudæis, qui crediderunt, & omnes æmula-
21 tores sunt legis. * Audierunt autem de te
quia discessionem docens a Moyse eorum,
qui per Gentes sunt, Iudæorum: dicens non
debere eos circumcidere filios suos, neque
22 secundum consuetudinem ingredi. * Quid
ergo est? vtique oportet conuenire multitu-
23 dinem: audient enim te superuenisse.* Ho
ergo fac quod tibi dicimus: Sunt nobis uir
24 quattuor, uotum habentes super se. * Hi
assumptis, sanctifica te cum illis: & im
pende in illis Vt radant capita: & scient om
nes quia de te audierunt, falsa sunt, sed am
25 bulas & ipse custodiens legem. * De his au
E tem, qui crediderunt ex Gentibus, no
scripsimus iudicantes ut abstineant se ab
idolis, immolato, & sanguine, & suf
26 focato, & fornicatione. * Tunc Pau
lus, assumptis uiris, postera die purificatu
cum illis intrauit in templum, annun
cians expletionem dierum purificationis
donec offeretur pro unoquoque eorum
27 oblatio.* Dum autem septem dies con
summarentur, hi, qui de Asia erant, Iu
dæi, cum uidissent eum in templo, cõcitaue
runt omnem populum, & iniecerunt ei ma
28 nus, clamantes: * Viri Israelitæ, adiuuate
hic est homo, qui aduersus populum, &

legem,

legem, & locum hunc, omnes ubique do-
cens, inſuper & Gentiles induxit in templũ,
29 & uiolauit ſanctum locum iſtum.* Viderant
F enim Trophimum Epheſium in ciuitate cũ
ipſo, quem æſtimauerunt quoniam in tem-
30 plum introduxiſſet Paulus. * Commotaq.
eſt ciuitas tota, & facta eſt concurſio populi
Et apprehendentes Paulum, trahebant eum
extra templum: & ſtatim clauſæ ſunt ianuæ.
31 * Quærentibus autem eum occidere, nuncia
tum eſt tribuno cohortis: Quia tota confun
32 ditur Ieruſalem. * Qui ſtatim aſſumptis mi-
litibus, & centurionibus, decurrit ad illos.
Qui cum uidiſſent tribunum, & milites, ceſ-
33 ſauerunt percutere Paulum. * Tunc accedens
tribunus apprehendit eum, & iuſſit eum alli-
gari catenis duabus: & interrogabat quis eſ
34 ſet, & quid feciſſet. * Alij autem aliud cla-
G mabant in turba. Et cum non poſſet certum
cognoſcere præ tumultu, iuſſit duci eum in
35 caſtra. * Et cum ueniſſet ad gradus, conti-
git ut portaretur a militibus propter uim po
46 puli. * Sequebatur enim multitudo populi,
37 clamans: Tolle eum. * Et cum cœpiſſet in-
duci in caſtra Paulus, dicit tribuno: Si licet
mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit: Græ-
38 cè noſti? * Nonne tu es Aegyptius, qui an-
te hos dies tumultum concitaſti, & eduxiſti
in deſertum quattuor millia uirorum ſicario
39 rum? * Et dixit ad eum Paulus: Ego homo
ſum quidem Iudæus a Tarſo Ciliciæ, non
ignotæ ciuitatis municeps. Rogo autem te,
40 permitte mihi loqui ad populum. * Et
cum ille permiſiſſet, Paulus ſtans in gradi-
bus, annuit manu ad plebem, & magno ſi-
lentio facto, allocutus eſt lingua Hebræa,
dicens:

CAP. XXII.

1 VIri fratres, & patres, audite quam ad
2 uos nunc reddo rationem. * Cum au-
A diſſent autem quia Hebræa lingua loquere-
tur ad illos, magis præſtiterunt ſilentium.
3 * Et dicit: Ego ſum uir Iudæus, natus in
Tarſo Ciliciæ, nutritus autem in iſta ciuita-
te, ſecus pedes Gamaliel eruditus iuxta veri-
tatem paternæ legis, æmulator legis, ſicut
4 & uos omnes eſtis hodie: * ‖ qui hanc uiam
‖ Sup.8.a.3
perſecutus ſum vſque ad mortem, alligans
& tradens in cuſtodias uiros ac mulieres,
5 * ſicut princeps ſacerdotum mihi teſtimo-
nium reddit, & omnes maiores natu, ‖ a
‖ Sup.9.a.2
B quibus & epiſtolas accipiens ad fratres Da-
maſcum pergebam, ut adducerem inde vin-
6 ctos in Ieruſalem ut punirentur.* Factum eſt
autem eunte me, & appropinquante Dama-
ſco media die, ſubito de cælo circũfulſit me-
7 lux copioſa: * & decidens in terram, audiui
uocem dicentem mihi: Saule, Saule, quid me
8 perſequeris? * Ego autem reſpondi: Quis
es Domine? Dixitq. ad me: Ego ſum Ieſus
9 Nazarenus, quem tu perſequeris. * Et qui
C mecum erant, lumen quidem uiderunt, uo-
cem autem non audierunt eius, qui loque
10 batur mecum. * Et dixi: Quid faciam, Do-
mine? Dominus autem dixi ad me: Sur-
gens uade Damaſcum: & ibi tibi dicetur
11 de omnibus, quæ te oporteat facere. * Et cũ
non uiderem præ claritate luminis illius, ad
manum deductus a comitibus, ueni Dama-
12 ſcum. * Ananias autem quidam, uir ſecun-
dum legem teſtimoniũ habens ab omnibus
13 cohabitantibus Iudæis, * ueniens ad me,
D & aſtans dixit mihi: Saul frater reſpice. Et
14 ego eadem hora reſpexi in eum. * At ille
dixit: Deus patrum noſtrorum præordina-
uit te, ut cognoſceres uoluntatem eius, & ui-
deres iuſtum, & audires vocem ex ore eius:
15 * quia eris teſti illius ad omnes homines eo-
16 rum, quæ uidiſti, & audiſti. * Et nunc quid
moraris? Exurge, & baptizare, & ablue
17 peccata tua inuocato nomine ipſius. * Fa-
ctum eſt autem reuertenti mihi in Ieruſalẽ,
& oranti in templo, fieri me in ſtupore men-
18 tis, * & uidere illum dicentem mihi: Feſti-
E na, & exi uelociter ex Ieruſalem: quoniam
19 non recipient teſtimonium tuum de me.* Et
ego dixi: Domine ipſi ſciunt ‖ quia ego erã
concludens in carcerem, & cædens per ſyna-
‖ Supr.8.a.3
20 gogas eos, qui credebant in te: * & cum
funderetur ſanguis Stephani teſtis tui, ‖ ego
aſtabam, & conſentiebam, & cuſtodiebam
‖ Sup.7.33
21 ueſtimenta interficientium illum. * Et di-
xit ad me: Vade quoniam ego in nationes
22 longe mittam te. * Audiebant autem eum
uſque ad hoc uerbum, & leuauerunt uocem
ſuam dicentes: Tolle de terra huiuſmodi:
23 non enim fas eſt eum uiuere. * Vociferan-
F tibus autem eis, & proijcientibus ueſtimen-
ta ſua, & puluerem iactantibus in aerem,
24 * iuſſit tribunus induci eum in caſtra, & fla-
gellis cædi, & torqueri eum, ut ſciret pro-
25 pter quam cauſam ſic acclamarent ei. * Et
cum aſtrinxiſſent eum loris, dicit aſtanti ſi-
bi Centurioni Paulus: Si hominem Roma-
num, & indemnatum licet vobis flagella-
26 re? * Quo audito, Centurio acceſſit ad tri-
bunum, & nunciauit ei, dicens: Quid actu-
rus es? hic enim homo ciuis Romanus eſt.
27 * Accedens autem tribunus, dixi illi: Dic
mihi ſi tu Romanus es? At ille dixit Etiam.
28 * Et reſpondit tribunus: Ego multa ſumma
G ciuilitatem hac conſecutus ſum. Et Paulus
29 ait: Ego autem & natus ſum. * Protinus er-
go diſceſſerunt ab illo, qui eum torturi erãt.
Tribunus quoque timuit poſtquam reſciuit,
quia ciuis Romanus eſſet, & quia alligaſſet
30 eum. * Poſtera autem die uolens ſcire dili
gentius qua ex cauſa accuſaretur a Iudæis,
ſoluit eum, & iuſſit ſacerdotes conuenire,

& omne

& omne concilium, & producens Paulum,
statuit inter illos.

CAP. XXIII.

1 INtendens autem in concilium Paulus
A ait: Viri fratres, ego omni conscientia bo-
na conuersatus sum ante Deum usque in ho-
2 diernum diem. * Princeps autem sacerdotũ
Ananias præcepit astantibus sibi percutere
3 os eius. * Tunc Paulus dixit ad eum: Percu-
tiet te Deus, paries dealbate. Et tu sedens iu-
dicas me secundum legem, & contra legem
4 iubes me percuti? * Et qui astabant dixe-
runt: Summum sacerdotem Dei maledicis?
5 * Dixit autem Paulus: Nesciebam fratres
quia princeps est sacerdotum. Scriptum est
‖ Exo.22. d.21 enim: ‖ Principem populi tui non maledi-
6 ces. * Sciens autem Paulus quia una pars es-
set Sadducæorum, & altera pharisæorum,
‖ Phil.3.b.5 exclamauit in concilio: Viri fratres, ‖ ego
Pharisæus sum, filius Pharisæorum, de spe
& resurrectione mortuorum ego iudicor.
7 * Et cum hæc dixisset, facta est dissensio in-
ter Pharisæos, & Sadducæos, & soluta est
‖ Mat.22. c.32 8 multitudo. * ‖ Sadducæi enim dicunt, non
esse resurrectionem, neque Angelum, neque
Spiritum: Pharisæi autem utraque confiten-
9 tur. * Factus est autem clamor magnus. Et
surgentes quidam Pharisæorum, pugnabãt,
dicentes: Nihil mali inuenimus in homine
isto: quid si Spiritus locutus est ei, aut Ange-
10 lus? * Et cum magna dissensio facta esset,
C timens tribunus ne discerperetur Paulus ab
ipsis, iussit milites descendere, & rapere eum
de medio eorum, ac deducere eum in castra.
11 * Sequenti autem nocte assistens ei Domi-
nus, ait: Constans esto: sicut enim testifica-
tus es de me in Ierusalem, sic te oportet &
12 Romæ testificari. * Facta autem die colle-
gerunt se quidam ex Iudæis, & deuouerunt
se dicentes, neque manducaturos, neque bi-
13 bituros donec occiderent Paulum. * Erant
D autem plus quàm quadraginta viri, qui hãc
14 coniurationem fecerant: * qui accesserunt
ad principes sacerdotum, & seniores, & dixe-
runt: Deuotione deuouimus nos nihil gusta-
15 turos, donec occidamus Paulum. * Nunc er-
go uos notum facite tribuno cum concilio,
ut producat illum ad vos, tamquam aliquid
certius cognituri de eo. Nos uero prius quã
appropriet, parati sumus interficere illum.
16 * Quòd cum audisset filius sororis Pauli in-
sidias, uenit, & intrauit in castra, nũciauitq.
17 Paulo. * Vocans autem Paulus ad se vnum
ex Centurionibus, ait: Adolescentem hunc
perduc ad tribunum, habet enim aliquid in-
18 dicare illi. * Et ille quidem assumens eum
duxit ad tribunum, & ait: Vinctus Paulus ro-
gauit me hunc adolescentem perducere ad
19 te, habentem aliquid loqui tibi. * Apprehen-
E dens autem tribunus manum illius, secessit
cum eo seorsum, & interrogauit illum: Quid
20 est, quod habes indicare mihi? * Ille autem
dixit: Iudæis conuenit rogare te, ut crastina
die producas Paulum in concilium, quasi
21 aliquid certius inquisituri sint de illo: * tu
uero ne credideris illis, insidiantur enim ei
ex eis uiri amplius quàm quadraginta, qui
se deuouerunt non manducare, neque bibe-
re donec interficiant eum: & nunc parati
22 sunt, expectantes promissum tuum. * Tri-
F bunus igitur dimisit adolescentem, præci-
piens ne cui loqueretur quoniam hæc nota
23 sibi fecisset. * Et uocatis duobus Centurio-
nibus, dixit illis: Parate milites ducentos ut
eant usque Cæsaream, & equites septuagin-
ta, & lancearios ducentos a tertia hora no-
24 ctis: * & iumenta præparate ut imponentes
Paulum, saluum perducerent ad Felicem
25 præsidem, (* Timuit enim ne forte raperẽt
eum Iudæi, & occiderent, & ipse postea ca-
lumniam sustineret, tamquam accepturus
26 pecuniam) * scribens epistolam continen-
tem hæc; CLAVDIVS Lysias optimo
27 Præsidi, Felici salutem. * Virum hunc com-
prehensum a Iudæis, & incipientem interfi-
ci ab eis, superueniens cum exercitu eripui,
28 cognito quia Romanus est: * Volensq. scire
G causam, quam obijciebant illi, deduxi eum
29 in concilium eorum. * Quem inueni accu-
sari de quæstionibus legis ipsorum, nihil ue-
ro dignum morte aut uinculis habentem
30 criminis. * Et cum mihi perlatum esset de
insidijs, quas parauerant illi, misi eum ad te
denuncians: & accusatoribus ut dicant apud
31 te, Vale. * Milites ergo secundum præceptũ
sibi, assumentes Paulum, duxerunt per no-
32 ctem in Antipatridem. * Et postera die di-
missis equitibus ut cum eo irent, reuersi sũt
33 ad castra. * Qui cum uenissent Cæsaream,
& tradidissent epistolam præsidi, statuerunt
34 ante illum & Paulum. * Cum legisset au-
tem, & interrogasset de quã prouincia esset:
35 & cognoscens quia de Cilicia, * Audiam
te, inquit, cum accusatores tui uenerint. Ius-
sitq. in prætorio Herodis custodiri eum.

CAP. XXIIII.

1 POst quinque autem dies descendit prin-
A ceps sacerdotum, Ananias, cum seniori-
bus quibusdam, & Tertullo quodam orato-
re, qui adierunt præsidem aduersus Paulum.
2 * Et citato Paulo cœpit accusare Tertullus,
dicens: Cum in multa pace agamus per te,
& multa corrigantur per tuam prouiden-
3 tiam; * semper & ubique suscipimus, opti-
me Felix, cum omni gratiarum actione.
4 Ne diutius autem te protraham, oro, breui-
B ter audias nos pro tua clementia. * Inueni-
5 mus hunc hominem pestiferum, & conci-

tantem seditiones omnibus Iudæis in uni-
uerso orbe, & auctorem seditionis sectæ Na-
6 zarenorum: * qui etiam templum uiolare
conatus est, quem & apprehensum uolui-
7 mus secundum legem nostram iudicare. *
Superueniens autem tribunus Lysias, cum
vi magna eripuit eum de manibus nostris,
8 * iubens accusatores eius ad te uenire: a quo
C poteris ipse iudicans, de omnibus istis co-
gnoscere, de quibus nos accusamus eum.
9 * Adiecerunt autem & Iudæi, dicentes hæc
10 ita se habere. * Respondit autem Paulus,
(annuente sibi Præside dicere) Ex multis
annis te esse iudicem genti huic sciens, bono
11 animo pro me satisfaciam. * Potes enim co
gnoscere quia non plus sunt mihi dies quã
duodecim, ex quo ascendi adorare in Ierusa
12 lem: * & neque in templo inuenerunt me
D cum aliquo disputantem, aut concursum fa
13 cientem turbæ, neque in synagogis, * ne-
que in ciuitate: neque probare possunt tibi
14 de quibus nunc me accusant. * Confiteor au
tem hoc tibi, quòd secundum sectam, quam
dicunt hæresim, sic deseruio Patri, & Deo
meo, credens omnibus, quæ in Lege, & Pro-
15 phetis scripta sunt: * spem habens in Deum,
quam & hi ipsi expectant, resurrectionem fu
16 turam iustorum, & iniquorum. * In hoc &
ipse studeo sine offendiculo conscientiã ha-
17 bere ad Deum, & ad homines semper. * Post
E annos autem plures eleemosynas facturus
in gentem meam, ueni, & oblationes, & uo-
† Sup. 21. c. 26 18 ta. * † in quibus inuenerunt me purificatũ
in templo: non cum turba, neque cum tu-
19 multu. * Quidam autem ex Asia Iudæi, quos
oportebat apud te præsto esse, & accusare si-
20 quid haberent aduersum me: * aut hi ipsi
dicant siquid inuenerunt in me iniquitatis
21 cum stem in concilio, * nisi de una hac so-
F lummodo uoce, qua clamaui inter eos stãs:
† Sup. 23. b 6. † Quoniam de resurrectione mortuorum
22 ego iudicor hodie a uobis. * Distulit autem
illos Felix, certissime sciens de uia hac, di-
cens: Cum Tribunus Lysias descenderit, au-
23 diam uos. * Iussitq. Centurioni custodire
eum, & habere requiem, nec quemquam de
24 suis prohibere ministrare ei. * Post aliquot
autem dies, ueniens Felix cum Drusilla uxo
re sua, quæ erat Iudæa, uocauit Paulum, &
audiuit ab eo fidem, quæ est in Christum Ie
25 sum. * Disputante autem illo de iustitia, &
G castitate, & de iudicio futuro, tremefactus
Felix respondit. Quod nunc attinet, uade:
26 tempore autem opportuno accersam te: * si-
mul & sperans, quòd pecunia ei daretur a
Paulo, propter quod & frequenter accersens
27 eum, loquebatur cum eo. * Biennio autem
expleto, accepit successorem Felix Portium
Festum. Volens autem gratiam præstare Iu
dæis Felix, reliquit Paulum uinctum.

CAP. XXV.

1 FEstus ergo uenisset in prouinciam, post
A triduum ascendit Ierosolymam a Cæ-
2 sarea. * Adieruntq. eum principes sacer-
dotum, & primi Iudæorum aduersus Pau-
3 lum: & rogabant eum, * postulantes gratiã
aduersus eum, ut iuberet perduci eum in Ie
rusalem, insidias tendentes ut interficerent
4 eum in uia. * Festus autem respondit serua-
ri Paulũ in Cæsarea: se autem maturius pro-
5 fecturum. * Qui ergo in uobis (ait) poten-
B tes sunt, descendentes simul, si quod est in
6 uiro crimen, accusent eum. * Demoratus
autem inter eos dies non amplius quã octo,
aut decem, descendit Cæsaream, & altera
die sedit pro tribunali, & iussit Paulum addu
7 ci. * Qui cum perductus esset, circumstete-
runt eum, qui ab Ierosolyma descenderant
Iudæi, multas, & graues causas obijcientes,
8 quas non poterant probare, * Paulo ratio-
nem reddente: Quoniam neque in legem Iu
dæorum, neque in templum, neque in Cæ-
9 sarem quidquam peccaui. * Festus autem
C uolens gratiam præstare Iudæis, respondens
Paulo, dixit: Vis Ierosolymam ascendere, &
10 ibi de his iudicari apud me? * Dixit au-
tem Paulus: Ad tribunal Cæsaris sto, ibi
me oportet iudicari: Iudæis non nocui, si-
11 cut tu melius nosti. * Si enim nocui, aut
dignum morte aliquid feci, non recuso mo-
ri: si uero nihil est eorum, quæ hi accusant
me, nemo potest me illis donare. Cæsarem
12 appello. * Tunc Festus cum concilio locu-
tus, respondit: Cæsarem appellasti? ad Cæsa-
13 rem ibis. * Et cum dies aliquot transacti es-
sent: Agrippa rex, & Bernice descenderunt
14 Cæsaream ad salutandum Festum. * Et cum
D dies plures ibi demorarentur, Festus regi
indicauit de Paulo, dicens: Vir quidam est
15 derelictus a Felice uinctus, * de quo cum
essem Ierosolymis, adierunt me principes
sacerdotum, & seniores Iudæorum, postu-
16 lantes aduersus illum damnationem. * Ad
quos respondi: Quia non est Romanis cõsue
tudo damnare aliquem hominem prius quã
is, qui accusatur, præsentes habeat accusato-
res, locumq. defendendi accipiat ad abluen-
17 da crimina. * Cum ergo huc conuenissent
E sine ulla dilatione, sequenti die sedens pro
18 tribunali, iussi adduci uirum. * De quo, cum
stetissent accusatores, nullam causam defe-
rebant, de quibus ego suspicabar malum:
19 * Quæstiones uero quasdam de sua supersti-
tione, habebant aduersus eum, & de quodã
Iesu defuncto, quem affirmabat Paulus viue
20 re. * Hæsitans autem ego de huiusmodi quę-
F stione, dicebam si uellet ire Ierosolymam,
21 & ibi iudicari de istis. * Paulo autem appel
lante ut seruaretur ad Augusti cognitionẽ,

iuili feruari eum,donec mittam eum ad Cæ-
22 farem. * Agrippa autem dixit ad Feſtum:
Velebam & ipſe hominem audire. Cras, in-
23 quit,audies eum. * Altera autem die cum
ueniſſet Agrippa,& Bernice cum multa am-
bitione, & introiſſent in auditorium cum
tribunis, & uiris principalibus ciuitatis, iu-
24 bente Feſto, adductus eſt Paulus. * Et di-
cit Feſtus: Agrippa rex, & omnes, qui ſi-
mul adeſtis nobiſcum uiri,uidetis hunc, de
quo omnis multitudo Iudæorum interpel-
lauit me Ieroſolimis,petentes & acclamãtes
25 nõ oportere eũ uiuere amplius. * Ego uero
G comperi nihil dignũ morte eum admiſiſſe.
Ipſo autem hoc appelante ad auguſtũ, iudi-
26 caui mittere.* De quo quid certum ſcribam
domino, non habeo. Propter quod produ-
xi eum ad uos,& maxime ad te rex Agrippa,
ut interrogatione facta habeã quid ſcribam.
27 * Sine ratione enim mihi uidetur mittere
uinctum,& cauſas eius non ſignificare.

CAP. XXVI.

1 AGrippa uero ad Paulum ait: Permit-
A titur tibi loqui pro temetipſo. Tunc
Paulus extenta manu cœpit rationem redde-
2 re.* De omnibus, quibus accuſor a Iudæis,
rex Agrippa, æſtimo me beatum, apud te
3 cum ſim defenſurus me hodie, * maxime te
ſciente omnia,& quæ apud Iudæos ſunt con-
ſuetudines,& quæſtiones: propter quod ob-
4 ſecro patienter me audias.* Et quidem vi-
tam meam a iuuentute, quæ ab initio fuit in
gente mea in Ieroſolymis, nouerunt omnes
5 Iudæi: * præſcientes me ab initio (ſi uelint
B teſtimonium perhibere)quoniam ſecundum
certiſſimam ſectam noſtræ religionis vixi
6 Phariſæus. * Et nunc in ſpe, quæ ad patres
noſtros repromiſſionis facta eſt a Deo, ſto
7 iudicio ſubiectus: * in quam duodecim tri-
bus noſtræ nocte ac die deſeruientes, ſperant
deuenire. De qua ſpe accuſor a Iudeis, rex.
8 * Quid incredibile indicatur apud vos, ſi
9 Deus mortuos ſuſcitat? * Et ego quidem
exiſtimaueram,me aduerſus nomen Ieſu Na
Sup.8.a. 10 zareni debere multa cõtraria agere.* quod
C & feci Ieroſolymis,& multos ſanctorum ego
in carceribus incluſi, a principibus ſacerdo-
tum poteſtate accepta: & cum occiderentur,
11 detuli ſententiam. * Et per omnes ſy-
nagogas frequenter puniens eos, compel-
lebam blaſphemare: & amplius inſaniens
in eos, perſequebar vſque in exteras ciui-
Sup.9.a. 12 tates. * In quibus dum irem Damaſcum
cum poteſtate, & permiſſu principum ſacer-
13 dotum, * die media in via, uidi, rex,de cæ-
lo ſupra ſplendorem ſolis circumfulſiſſe me
14 lumen,& eos,qui mecum ſimul erant * Om
neſque nos cum decidiſſemus in terram,
C audiui uocem loquentem mihi Hebraica

lingua: Saule, Saule, quid me perſequeris?
durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.
15 * Ego autem dixi: Quis es Domine? Do-
minus autem dixit: Ego ſum Ieſus, quem
16 tu perſequeris. * Sed exurge, & ſta ſuper
pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi,ut con-
ſtituam te miniſtrum, & teſtem eorum,quę
17 vidiſti,& eorum,quibus apparebo tibi, * eri-
piens te de populo, & gentibus, in quas
18 nunc ego mitto te, * aperire oculos eorum,
E ut conuertantur a tenebris ad lucem, &
de poteſtate ſatanę ad Deum, ut accipiant
remiſſionem peccatorum, & ſortem inter
19 ſanctos per fidem, quæ eſt in me. * Vnde
rex Agrippa, non fui incredulus cæleſti ui
20 ſioni: * ſed his, qui ſunt Damaſci pri-
mum, & Ieroſolymis, & in omnem regio- Sup. c
nem Iudææ, & Gentibus annunciabam, ut & 14
pęnitentiam agerent, & conuerterentur ad
Deum,digna pęnitentiæ opera facientes.
21 * Hac ex cauſa me Iudæi,cum eſſem in tem-
F plo, comprehenſum tentabant interficere.
22 * Auxilio autem adiutus Dei uſque in ho- Sup.31
dierunt diem ſto, teſtificans minori, atque 32
maiori, nihil extra dicens quam ea, quæ
Prophetę locuti ſunt futura eſſe, & Moyſes,
23 * ſi paſſibilis Chriſtus, ſi primus ex reſurre-
ctione mortuorum, lumen annunciaturus
24 eſt populo, & Gentibus. * Hæc loquente
eo, & rationem reddente, Feſtus magna
voce dixit: Inſanis Paule: multæ te litteræ
25 ad inſaniam conuertunt. * Et Paulus: Non
inſanio (inquit) optime Feſte,ſed veritatis
26 & ſobrietatis verba loquor. * Scit enim de
his rex, ad quem & conſtanter loquor: la-
tere enim eum nihil horum arbitror. Neque
enim in angulo quidam horum geſtum eſt.
27 * Credis rex Agrippa prophetis? Scio
28 quia credis. * Agrippa autem ad Pau-
G lum: In modico ſuades me Chriſtianum
29 fieri.* Et Paulus: Opto apud Deum, &
in modico, & in magno, non tantum te,
ſed etiam omnes, qui audiunt, hodie fieri
tales,qualis & ego ſum,exceptis uinculis his.
30 * Et exurrexit rex, & præſes, & Bernice, &
31 qui aſſidebant eis. * Et cum receſſiſſent,
loquebantur ad inuicem, dicentes: Quia
nihil morte, aut uinculis dignum quid fe-
32 cit homo iſte.* Agrippa autem Feſto di-
xit: Dimitti poterat homo hic, ſi non appel-
laſſet Cæſarem.

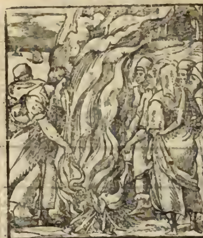
CAP. XXVII.

1 VT autem iudicatum eſt nauigare eum
A in Italiam, & tradi Paulum cum reli
quis cuſtodijs cẽturioni nomine Iulio cohor
2 tis Auguſtæ,* aſcẽdẽ es nauẽ Adrumetinã, 2.Cor.11
incipientes nauigare circa Aſię loca, ſuſtuli- f.25
mus, perſeuerante nobiſcum Ariſtarco Ma
3 cedone Theſſalonicenſi. * Sequenti autem

die deuenimus Sidonem. Humane autem
tractans Iulius Paulum, permisit ad amicos
4 ire, & curam sui agere. * Et inde cum sustu-
lissemus, subnauigauimus Cyprum propte-
5 rea quòd essent uenti contrarij. * Et pela-
B gus Ciliciæ, & Pamphyliæ nauigantes, ue-
6 nimus Lystram, quæ est Lyciæ: * & ibi inue
niens centurio nauem Alexandrinam naui-
gantem in Italiam, transposuit nos in eam.
7 * Et cum multis diebus tarde nauigaremus,
& uix deuenissemus contra Gnidum, pro-
hibente nos uento, adnauigauimus Cretæ
8 iuxta Salmonem: * & uix iuxta nauigantes,
uenimus in locum quendam, qui uocatur
Boniportus, cui iuxta erat ciuitas Thalassa.
9 * Multo autem temporem peracto, & cum
iam non esset tuta nauigatio, eo quòd &
ieiunium iam præterijsset, consolabatur
10 eos Paulus, * dicens eis: Viri, video quo-
niam cum iniuria, & multo damno non so
lum oneris, & nauis, sed etiam animarum
11 nostrarum incipit esse nauigatio. * Centu-
C rio autem gubernatori & nauclero magis
credebat, quam his, quæ a Paulo diceban-
12 tur. * Et cum aptus portus non esset ad hie-
mandum, plurimi statuerunt consilium
nauigare inde, si quomodo possent, deue-
nientes Phœnicen, hiemare, portum Cretæ
respicientem ad Africum, & ad Corum.
13 * Aspirante autem Austro, æstimantes pro-
positum se tenere, cum sustulissent de Asson,
14 legebant Cretam. * Non post multum autem
misit se contra ipsam uentus Typhonicus,
15 qui uocatur Euroaquilo. * Cumque arre-
pta esset nauis, & non posset conari in uen-
16 tum, data naue flatibus, ferebamur. * In in-
sulam autem quandam decurrentes, quæ uo-
catur Cauda, potuimus uix obtinere scapha-
17 ma. * Qua sublata, adiutorijs utebantur,
D accingentes nauem, timentes ne in Syrtim
inciderent, summisso uase sic ferebantur.
18 * Valida autem nobis tempestate iactatis, se-
19 quenti die iactum fecerunt: * & tertia die suis
manibus armamenta nauis proiecerunt.
20 * Neque autem sole, neque sideribus appa-
rentibus per plures dies, & tempestate non
exigua imminente, iam ablata erat spes om-
21 nis salutis nostræ. * Et cum multa ieiunatio
fuisset, tunc stans Paulus in medio eorum,
dixit: Oportebat quidem, o uiri, audito
me, non tollere a Creta, lucriq. facere in-
22 iuriam hanc, & iacturam. * Et nunc suadeo
uobis bono animo esse, amissio enim nullius
23 animæ erit ex uobis, præterquàm nauis. * A-
stitit enim mihi hac nocte Angelus Dei, cu-
24 ius sum ego, & cui deseruio, * dicens: Ne
timeas Paule, Cæsari te oportet assistere: &
ecce donauit tibi Deus omnes, qui nauigant
25 tecum. * Propter quod bono animo estote
uiri: credo enim Deo, quia sic erit, quemad-
26 modum dictū est mihi. * In insulam aūt quā-
27 dā oportet nos deuenire. * Sed posteaquàm
quartadecima nox superuenit, nauigantibus
nobis in Adria circa mediam noctem, suspi-
cabantur nautæ apparere sibi aliquam regio
28 nem. * Qui & summittentes bolidem, in-
uenerunt passus uiginti: & pusillum inde
29 separati, inuenerunt passus quindecim. * Ti
mentes autem ne in aspera loca incidere-
mus, de puppi mittētes anchoras quattuor,
30 optabant diem fieri. * Nautis vero quæren
tibus fugere de naui, cum misissent scapham
in mare, sub obtentu quasi inciperent a
31 prora anchoras extendere, * dixit Paulus
Centurioni, & militibus: Nisi hi in naui
manserint, uos salui fieri non potestis.
32 * Tunc absciderunt milites funes scaphæ, &
33 passi sunt eam excidere. * Et cum lux inci-
F peret fieri, rogabat Paulus omnes sumere
cibum, dicens: Quartadecima die hodie
expectantes ieiuni permanetis, nihil acci-
34 pientes. * Propter quod rogo uos accipere
cibum pro salute uestra: quia nullius uestrū
35 capillus de capite peribit. * Et cum hæc di-
xisset, sumens panem, gratias egit Deo in
conspectu omnium: & cum fregisset, cœ-
36 pit manducare. * Animæquiores autem fa-
37 cti omnes, & ipsi sumpserunt cibum. * Era
mus uero uniuersæ animæ in naui ducentæ
38 septuaginta sex. * Et satiati cibo alleuiabāt
39 nauem, iactantes triticum in mare. * Cum
G autem dies factus esset, terram non agnosce-
bant: sinum uero quendam considerabant
habentem littus, in quem cogitabant, si pos
40 sent, eijcere nauem. * Et cum anchoras su-
stulissent, committebant se mari, simul laxā
tes iuncturas gubernaculorum: & leuato ar
temone secundum auræ flatum tendebant
41 ad littus. * Et cum incidissemus in locum
dithalassum, impegerūt nauem: & prora qui
dem fixa manebat immobilis, puppis uero
42 soluebatur a ui maris. * Militum autem con
silium fuit ut custodias occiderent: nequis
43 cum enatasset, effugeret. * Centurio autem
volens seruare Paulum, prohibuit fieri: ius-
sitq. eos, qui possent natare, emittere se pri-
44 mos, & euadere, & ad terram exire: * & ce-
teros alios in tabulis ferebant: quosdam su-
per ea, quæ de naui erant. Et sic factum est,
ut omnes animæ euaderent ad terram.

CAP. XXVIII.

1 ET cum euasissemus, tunc cognouimus
A quia Melita insula uocabatur. Barba-
ri uero præstabant non modicam humani-
2 tatem nobis. * Accensa enim pyra, reficie
bant nos omnes propter imbrem, qui immi
3 nebat, & frigus. * Cum congregasset autem
Paulus sarmentorum aliquantam multitudi
nem, & imposuisset super ignem, uipera a ca
lore cum processisset, inuasit manum eius.

4 * Vt vero viderunt Barbari pendentem be-
B stiam de manu eius, ad inuicem dicebant:
Vtique homicida est homo hic, qui cum eua
serit de mari, vltio non sinit eum viuere.
5 * Et ille quidem excutiens bestiam in ignē,
6 nihil mali passus est. * At illi existimabant
eum in tumorem conuertendum, & subito
casurum, & mori. Diu autem illis expectan-
tibus, & videntibus nihil mali in eo fieri, cō-
7 uertentes se, dicebant eum esse Deum. * In
locis autem illis erant prædia principis insu-
læ, nomine Publij, qui nos suscipiens, triduo
8 benigne exhibuit. * Contigit autem, patrem
Publij febribus, & dysenteria vexatum iace-
re. Ad quem Paulus intrauit: & cum oràs-
set, & imposuisset ei manus, saluauit eum.
9 * Quo facto, omnes, qui in insula habebant
C infirmitates, accedebant, & curabantur:
10 * qui etiam multis honoribus nos honora-
uerunt, & nauigantibus imposuerunt quæ ne
11 cessaria erant. * Post menses autem tres na-
uigauimus in naui Alexandrina, quæ in in-
sula hiemauerat, cui erat insigne Castorum.
12 * Et cum venissemus Syracusam, mansimus
13 ibi triduo. * Inde circumlegēte deuenimus
Rhegium: & post unum diem flante Austro,
14 secunda die venimus Puteolos; * vbi inuen-
tis fratribus rogati sumus manere apud eos
15 dies septem: & sic venimus Romam. * Et
D inde cum audissent fratres, occurrerunt no-
bis vsque ad Appij forum, ac tres Tabernas.
Quos cū uidisset Paulus, gratias agens Deo,
16 accepit fiduciam. * Cum autem uenissemus
Romam, permissum est Paulo manere sibi-
17 met cum custodiente se milite. * Post tertiū
autem diem conuocauit primos Iudæorum.
Cumque conuenissent, dicebat eis: Ego, viri
fratres, nihil aduersus plebē faciens, aut mo-
rem paternum, vinctus ab Ierosolymis tra-
18 ditus sum in manus Romanorū, * qui cum
interrogationē de me habuissent, voluerunt
me dimittere, eo quòd nulla esset causa mor
19 tis in me. * Contradicentibus autem Iu-
E dæis, coactus sum appellare Cæsarem, non
quasi gentem meam habens aliquid accusa-
20 re. * Propter hanc igitur causam rogaui vos
videre, & alloqui. Propter spem enim Is-
21 rael catena hac circumdatus sum. * At illi
dixerunt ad eum: Nos neque litteras acce-
pimus de te a Iudæa, neque adueniens ali-
quis fratrum nunciauit, aut locutus est quid
22 de te malum. * Rogamus autem a te audi-
re quæ sentis: nam de secta hac notum est
23 nobis quia vbique ei contradicitur. * Cum
constituissent autem illi diem, uenerunt ad
eum in hospitium plurimi, quibus exponē-
bat testificans regnum Dei, suadensque eis
F de Iesu ex Lege Moysi, & Prophetis a ma-
24 ne usque ad vesperam. * Et quidam crede-
bant his, quæ dicebantur: quidam vero non
25 credebant. * Cumque inuicem non essent
consentientes, discedebant dicente Paulo
vnum uerbum: Quia bene Spiritus san-
ctus locutus est per Isaiam prophetam ad
26 Patres nostros, * dicens: ‖ Vade ad popu- ‖ Isa.6.c
lum istum, & dic ad eos: Aure audietis, & Mat.13.b
non intelligetis: & videntes videbitis, & 14
27 non perspicietis. * Incrassatum est enim cor Mar.4.
G populi huius, & auribus grauiter audierunt, 12
& oculos suos compresserunt: ne forte ui- Lu.8.b.
deant oculis, & auribus audiant, & corde in- Io.12.f.
telligant, & conuertantur, & sanem eos. Ro.11.b.
28 * Notum ergo sit vobis, quoniam Genti-
bus missum est hoc salutare Dei, & ipsi au-
29 dient. * Et cum hæc dixisset, exierunt ab eo
Iudæi, multam habentes inter se quæstio
30 nem. * Mansit autē biennio toto in suo con-
ducto: & suscipebat omnes qui ingrediebant-
31 tur ad eum, * prædicans regnum Dei, & do
cens quæ sunt de Domino Iesu Christo cum
omni fiducia, sine prohibitione.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD ROMANOS.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS, seruus
A Iesu Christi, voca-
¶ Act. 13. 2 tus Apostolus, ‖ se-
gregatus in Euan-
2 geliũ Dei, * quod
ante promiserat per
Prophetas suos in
3 Scripturis sanctis, *
de Filio suo, qui fa
ctus est ei ex semi-
4 ne Dauid secundum carnem, * qui præde-
stinatus est Filius Dei in virtute secundum
spiritũ sanctificationis ex resurrectione mor
5 tuorum Iesu Christi Domini nostri: * per
quem accepimus gratiam, & Apostolatum
ad obediendum fidei in omnibus Gentibus
6 pro nomine eius, * in quibus estis & uos uo
7 cati Iesu Christi: * omnibus qui sunt Ro
mæ, dilectis Dei, vocatis sanctis. Gratia uo-
bis, & pax a Deo Patre nostro, & Domino
8 Iesu Christo. * Primũ quidem gratias ago
Deo meo per Iesum Christum pro omnibus
vobis: quia fides vestra annunciatur in uni
9 uerso mundo. * Testis enim mihi est Deus,
B cui seruio in spiritu meo in Euangelio filij
eius, quòd sine intermissione memoriam ve
10 stri facio * semper in orationibus meis: obse
crans, si quomodo tandem aliquando pro-
sperum iter habeam iu uoluntate Dei venie
11 di ad vos. * Desidero enim videre uos: vt
aliquid impertiar uobis gratiæ spiritualis ad
12 confirmandos vos: * id est, simul consolari
in uobis per eam, quę inuicem est, fidem ne-
13 stram, atque meam. * Nolo autem uos igno
rare fratres: quia sæpe proposui uenire ad
vos, (& prohibitus sum vsque adhuc) vt ali-
quem fructum habeam & in uobis, sicut &
14 in ceteris gentibus. * Græcis ac Barbaris, sa
15 pientibus, & insipientibus debitor sum: * ita
(quod in me) promptum est & uobis, qui
16 Romæ estis, euangelizare. * Non enim eru-
besco Euangelium. Virtus enim Dei est in
salutem omni credenti, Iudæo primum, &
17 Græco. * Iustitia enim Dei in eo reuelatur
ex fide in fidem: sicut scriptum est: ‖ Iustus ‖ Heb.
18 autem ex fide viuit. * Reuelatur enim ira 2.4
C de cælo super omnem impietatem, & iniu- Heb. 10.
stitiam hominum eorum, qui veritatẽ Dei 38
19 in iniustitia detinent: * quia quod notũ est Gala. 3.
Dei, manifestũ est in illis. Deus.n. illis mani- 11
20 festauit. * Inuisibilia enim ipsius, a creatura
mundi, per ea, quæ facta sunt, intellecta,
conspiciuntur: sempiterna quoque eius vir-
tus, & diuinitas: ita vt sint inexcusabiles.
21 * ‖ Quia cum cognouissent Deum, non
sicut Deum glorificauerunt, aut gratias ‖ Eph. 4.
egerunt: sed euanuerunt in cogitationi- 17
bus suis, & obscuratum est insipiens cor
22 eorum: * dicentes enim se esse sapien-
23 tes, stulti facti sunt. * Et mutauerunt glo-
riam incorruptibilis Dei in similitudinem
imaginis corruptibilis hominis, & volucrũ,
24 & quadrupedum, & serpentium. * Pro-
pter quod tradidit illos Deus in desideria

cordis eorum, in immunditiam: ut contu-
melijs afficiant corpora sua in semetipsis:
25 * qui commutauerunt veritatem Dei in mē-
dacium: & coluerunt, & seruierunt creatu-
ræ potius quàm Creatori, qui est benedictus
26 in sæcula. Amen. * Propterea tradidit illos
Deus in passiones ignominiæ. Nam feminæ
eorum immutauerunt naturalem usum in
27 eum vsum, qui est contra naturam. * Simi-
liter autem & masculi, relicto naturali usu
D feminę, exarserunt in desiderijs suis in inuicē
masculi in masculos turpitudinē operantes,
& mercedem, quam oportuit, erroris sui in
28 semetipsis recipientes. * Et sicut non pro-
bauerunt Deum habere in notitia: tradidit
illos Deus in reprobum sensum: ut faciant
29 ea, quæ non conueniunt, * repletos omni
iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia,
nequitia, plenos inuidia, homicidio, con-
30 tentione, dolo, malignitate, susurrones, * de-
tractores, Deo odibiles, contumeliosos, su-
perbos, elatos, inuentores malorum, parenti
31 bus non obedientes, * insipientes, incompo-
sitos, & sine affectione, absque fœdere, sine
32 misericordia: * Qui cum iustitiam Dei co-
gnouissent, non intellexerunt quoniam qui
talia agunt, digni sunt morte: & non so-
lum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiūt
facientibus.

CAP. II.

1 PRopter quod inexcusabilis es o homo
A omnis, qui iudicas. ‖ In quo enim iu- Matt.7.a. 2
dicas alterum, teipsum condemnas: eadem
2 enim agis quæ iudicas. * Scimus enim quo-
niam iudicium Dei est secundum ueritatem
3 in eos, qui talia agunt. * Existimas autem
hoc o homo, qui iudicas eos, qui talia agūt,
& facis ea, quia tu effugies iudicium Dei?
4 * An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, &
longanimitatis contemnis? ignoras quoniā
benignitas Dei ad pęnitentiam te adducit?
5 * Secundum autem duritiam tuam, & im-
pęnitens cor, thesaurizas tibi iram in die irę,
6 & reuelationis iusti iudicij Dei, * ‖ qui red- ‖ Mat.16. d.27
7 det unicuique secundum opera eius: * ijs
quidem, quid secundum patientiam boni
B operis, gloriam, & honorem, & incorru-
8 ptionem quærunt, uitam æternam: * ijs au-
tem, qui sunt ex contentione, & qui non
acquiescunt ueritati, credunt autē iniquitati,
9 ira, & indignatio. * Tribulatio, & angustia
in omnem animam hominis operātis malū,
10 Iudæi primum, & Græci: * gloria autem, ‖ Deu.16. d.17
& honor & pax omni operanti bonum, Iu-
11 dæo primum, & Græco: * ‖ non enim est 2.Par.19.c 7
12 acceptio personarum apud Deum. * Qui-
cumque enim sine lege peccauerunt, sine le- Iob.34. b. 19
ge peribunt: & quicumque in lege peccaue-
13 runt, per legem iudicabuntur: * ‖ Non enim
auditores legis iusti sunt apud Deum, sed Act.10.c 34
14 factores legis iustificabuntur. * Cum enim
Gentes, quę legem non habent, naturaliter Mat.7.d 21
ea, quæ legis sunt, faciunt, eiusmodi legem
15 non habentes, ipsi sibi sunt lex: * quia osten ‖ Iac.d.2
dunt opus legis scriptum in cordibus suis,
testimonium reddentes illis conscientia ip-
sorum, & inter se inuicem cogitationibus
accusantibus, aut etiam defendentibus,
16 * in die, cum iudicabit Deus occulta homi-
num, secundum Euangelium meum per
17 Iesum Christum. * Si autem tu Iudæus co-
gnominaris, & requiescis in legem, & glo-
18 riaris in Deo, * & nosti voluntatem eius, &
19 probas utiliora, instructus per lege, * con-
fidis teipsum esse ducē cæcorū, lumen eorū,
20 qui in tenebris sunt, * eruditorem insipien-
tium, magistrum infantium, habentem for-
21 mā scientiæ, & veritatis in lege. * Qui ergo
alium doces, teipsum non doces: qui prædi-
22 cas, non furandum, furaris, * qui dicis
non mœcandum, mœcharis: qui abomina-
23 ris idola, sacrilegium facis: * qui in lege
D gloriaris, per præuaricationem legis
24 Deum inhonoras. * (‖ Nomen enim Dei ‖ Isa.52.b. 5
per uos blasphematur inter Gētes, sicut scri-
25 ptum est.) * Circumcisio quidem prodest, Ezec.36.c 20
si legem obserues: si autem præuaricator legis
26 sis, circumcisio tua præputium facta est. * Si
igitur præputium iustitias legis custodiat:
nonne præputiū illius in circumcisionē repu
27 tabitur? * & iudicabit id, quod ex natura est
præputium, legem consummans, te, qui per
litteram, & circumcisionem præuaricatór le-
28 gis es? * Non enim qui in manifesto, Iudæus
est: neque quæ in manifesto, in carne, est cir-
29 cumcisio: * sed qui in abscondito, Iudæus
est: & circūcisio cordis in spiritu, nō littera:
cuius laus non ex hominibus, sed ex Deo est.

CAP. III.

1 QVid ergo amplius Iudęo est? aut quæ
2 utilitas circumcisionis? * Multum per
A omnem modum. Primum quidem, quia
3 credita sunt illis eloquia Dei. * quid enim si
quidam illorum non crediderunt? ‖ Num- ‖ 2.Tim.2 c.13
quid incredulitas illorum fidem Dei eua-
4 cuabit? Absit. * ‖ Est autem Deus verax: ‖ Ioā.3.d. 33
omnis autem homo mendax, sicut scriptum
est: ‖ Vt iustificeris tu sermonibus tuis: & Ps.115.a. 11
5 uincas cum iudicaris. * Si autem iniquitas ‖ Ps.50.a. 6
nostra iustitiam Dei commendat, quid di-
cemus? Numquid iniquus est Deus, qui in-
6 fert iram? * (secundum hominem dico.)
* Absit. alioquin quomodo iudicabit Deus
7 hunc mundū? * Si enim ueritas Dei in meo
mendacio abundauit in gloriam ipsius: quid
adhuc & ego tamquam peccator iudicor?
8 * & non (sicut blasphemamur, & sicut
aiunt quidam nos dicere) faciamus mala ut

veniant bona: quorum damnatio iusta est.
9 *Quid ergo? præcellimus eos? Nequaquam.
Gal.5.d. B ‖ Causati enim sumus Iudæos, & Græcos
2 10 omnes sub peccato esse,* sicut scriptum est:
Ps.13.a. 11 ‖ Quia non est iustus quisquam: * non est
12 intelligens, non est requirens Deum.* Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad
Psal.5.c. 13 unum.* ‖ Sepulchrum patens est guttur eo-
1 rum, linguis suis dolose agebant: Venenum
Psal.139. 14 aspidum sub labijs eorum: * ‖ Quorum os
.4 15 maledictione, & amaritudine plenum est: *
Psal.9 c.7 ‖ Veloces pedes eorum ad effundendũ san-
Isa.59 b.7 16 guinem:* Contritio, & infelicitas in uijs eo-
Prou.1.b. 17 rũm:* & uiam pacis non cognouerunt: * ‖
6 18 Non est timor Dei ante oculos eorum. * ‖
Ps.35.a. 19 Scimus autem quoniam quæcumque lex lo-
C quitur, ijs, qui in lege sunt, loquitur: ut om-
Gal.2.d. ne os obstruatur, & subditus fiat omnis mũ-
16 20 dus Deo: * quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Per legem
21 enim cognitio peccati. * Nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata est: testificata a
22 lege & Prophetis. * Iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi in omnes, & super omnes, qui credunt in eum: non enim est distin-
23 ctio: * Omnes enim peccauerunt, & egent
24 gloria Dei. * Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Chri-
25 sto Iesu, * quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostẽsionem iustitiæ suæ propter remissionẽ præ-
26 cedentium delictorum * in sustentatione Dei, ad ostensionem iustitiæ eius in hoc tempore: ut sit ipse iustus, & iustificans eum, qui
27 est ex fide Iesu Christi. * Vbi est ergo glo-
D riatio tua? Exclusa est. Per quam legem? Fa-
28 ctorum? Non: sed per legem fidei.* Arbitramur enim iustificari hominem per fidẽ sine
29 operibus legis. * An Iudæorum Deus tantum? nonne & Gentium? Immo & Gentiũ.
30 * quoniam quidem unus est Deus, qui iustificat circumcisionem ex fide, & præputium
31 per fidem.* Legem ergo destruimus per fidem? Absit: sed legem statuimus.

CAP. IIII.

1 QVid ergo dicemus inuenisse Abraham
A patrem nostrum secundum carnem?
2 * Si enim Abraham ex operibus iustificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum.
Gen.15. 3 * Quid enim dicit Scriptura? ‖ Credidit
b.6 Abraham Deo: & reputatum est illi ad iu-
Gal.3.a.6 4 stitiam. * Ei autem, qui operatur, merces
Iac.2.d. non imputatur secundum gratiam, sed se-
23 5 cundum debitum.* Ei uero, qui non operatur, credenti autem in eum, qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam secũ-
6 dum propositum gratiæ Dei. * Sicut & Dauid dicit beatitudinem hominis, cui Deus
7 accepto fert iustitiam sine operibus.* ‖ Bea- ‖ Psal.31.
B ti, quorum remissæ sunt iniquitates, & quo- a.5
8 rum tecta sunt peccata. * Beatus uir, cui nõ
9 imputauit Dominus peccatum.* Beatitudo ergo hæc in circumcisione tantum manet, an etiam in præputio? Dicimus enim quia
10 reputata est Abrahæ fides ad iustitiã.* Quomodo ergo reputata est? in circumcisione, an in præputio? Non in circumcisione, sed
11 in præputio.* ‖ Et signum accepit circum- ‖ Gen.17.
cisionis, signaculum iustitiæ fidei, quæ est in b.10.11
præputio: ut sit pater omnium credentium per præputium, ut reputetur & illis ad iusti-
12 tiam: * & sit pater circumcisionis non ijs tantum, qui sunt ex circumcisione, sed & ijs, qui sectantur vestigia fidei, quæ est in præpu-
13 tio patris nostri Abrahæ.* Non enim per le-
C gem promissio Abrahæ, aut semini eius ut
14 heres esset mundi: sed per iustitiam fidei. * Si enim qui ex lege, heredes sunt: exinanita
15 est fides, abolita est promissio. * Lex enim iram operatur. Vbi enim non est lex: nec præ-
16 uaricatio. * Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini, non ei, qui ex lege est solum, sed & ei qui ex fide est Abrahæ, qui pater est omnium no-
17 strum (* sicut scriptum est: ‖ Quia patrem ‖ Gen.17.
multarum gentium posui te) ante Deum, a.4
cui credidit, qui uiuificat mortuos, & uocat
18 ea quæ non sunt, tamquam ea quæ sunt. * qui contra spem in spem credidit, ut fieret pater multarum gentium secundum quod
19 dictum est ei: ‖ Sic erit semen tuũ.* Et non ‖ Gen.15.
D infirmatus est fide, nec considerauit corpus b.5
suum emortuum, cum iam fere centum esset annorum: & emortuam uuluam Saræ:
20 * In repromissione etiam Dei non hæsitauit diffidentia, sed confortatus est fide, dans glo-
21 riam Deo: * plenissime sciens quia quæcum-
22 que promisit, potens est & facere. * Ideo &
23 reputatum est illi ad iustitiam.* Non est autem scriptum tantum propter ipsum quia
24 reputatum est illi ad iustitiam: * sed & propter nos, quibus reputabitur credentibus in eum, qui suscitauit Iesum Christum Domi-
25 num nostrum a mortuis, * qui traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram.

CAP. V.

1 IVstificati ergo ex fide, pacem habeamus
A ad Deum per Dominum nostrũ Iesum
2 Christum: * ‖ per quem & habemus acces- ‖ Eph.2.
sum per fidem in gratiam istam, in qua sta- d.18
mus, & gloriamur in spe gloriæ filiorũ Dei.
3 * Non solum autem, sed & gloriamur in tri- ‖ Iac.1.a.
bulationibus: ‖ scientes quòd tribulatio pa- ‖ Heb.b.
4 tientiam operatur: * patientia autem proba- 14
5 tionem, probatio uero spem, * spes autem 1.Pet.3.
non cõfundit: ‖ quia charitas Dei diffusa est 18

in cor-

in cordibus nostris per Spiritum sanctum,
6 qui datus est nobis.* Vt quid enim Christus,
B cum adhuc infirmi essemus secundum tem
7 pus pro impijs mortuus est?*Vix enim pro
iusto quis moritur: nam pro bono fortitan
8 quis audeat mori.*Commendat autem cha
ritatem suam Deus in nobis:quoniam cum
adhuc peccatores essemus,secundum tẽpus.
9 * Christus pro nobis mortuus est: multo igi
tur magis nunc iustificati in sanguine ip-
10 sius,salui erimus ab ira per ipsum.* Si enim
cum inimici essemus,recõciliati sumus Deo
per mortem filij eius: multo magis reconci-
11 liati, salui erimus in uita ipsius. * Non so-
C lum autem: sed & gloriamur in Deo per Do
minum nostrum Iesum Christum, per quẽ
12 nunc reconciliationem accepimus.* Propte
rea sicut per unum hominem peccatum in
hunc mundum intrauit, & per peccatum
mors, & ita in omnes homines mors pertrã
13 sijt,in quo omnes peccauerunt: * Vsque ad
legem enim peccatum erat in mundo:pecca
tum autem non imputabatur, cum lex non
14 esset. * Sed regnauit mors ab Adam usque
ad Moysen etiam in eos, qui non peccaue-
runt in similitudinem præuaricationis Adę,
15 qui est forma futuri.* Sed non sicut delictũ,
ita & donum. si enim unius delicto multi
mortui sunt: multo magis gratia Dei & do-
num in gratia unius hominis Iesu Christi
16 in plures abundauit.* Et non sicut per unũ
D peccatum,ita & donum. nam iudicium qui
dem ex uno in condemnationem: gratia au
17 tem ex multis delictis in iustificationem. *
Si enim unius delicto mors regnauit per
unum: multo magis abundantiam gratiæ,
& donationis,& iustitiæ accipientes,in uita
18 regnabunt per unum Iesum Christum. *
Igitur sicut per unius delictum in omnes
homines in condemnationẽ: sic & per unius
iustitiam in omnes homines in iustificatio-
19 nem uitæ. * Sicut enim per inobedientiam
unius hominis, peccatores constituti sunt
multi:ita & per unius obeditionem,iusti cõ
20 stituentur multi.*Lex autem subintrauit ut
abundaret delictum. Vbi autem abundauit
21 delictum,superabundauit gratia. * ut sicut
regnauit peccatum in mortem: ita & gratia
regnet per iustitiam in uitam æternam, per
Iesum Christum Dominum nostrum.

CAP. VI.

1 QVid ergo dicemus? permanebimus in
2 peccato ut gratia abundet? * Absit.
A Qui enim mortui sumus peccato,quomodo
3 adhuc uiuemus in illo? * An ignoratis quia
quicumque baptizati sumus in Christo Ie- ‖ Gal.3.b.17
4 su,in morte ipsius baptizati sumus?* ‖ Con
sepulti enim sumus cum illo per baptismũ Colos. 2.b.12
in mortem:ut quomodo Christus surrexit a
mortuis per gloriam Patris, ‖ ita & nos in
5 nouitate uitæ ambulemus. * Si enim com- ‖ Eph.4.c.23
B plãtati facti sumus similitudini mortis eius:
6 simul & resurrectionis erimus. * Hoc scien- Heb.12.a.1
tes,quia uetus homo noster simul crucifixus
est, ut destruatur corpus peccati, & ultra 1.Pet.2.a.1
7 non seruiamus peccato. * Qui enim mor-
8 tuus est,iustificatus est a peccato.* Si autem
mortui sumus cum CHRISTO: credi-
mus quia simul etiam uiuemus cum Chri-
9 sto: * scientes quòd Christus resurgens ex
mortuis iam non moritur, mors illi ultra
10 non dominabitur. * Quòd enim mortuus
est peccato, mortuus est semel: quòd autem
11 uiuit,uiuit Deo. * Ita & uos existimate,uos
mortuos quidem esse peccato, uiuentes au-
tem Deo, in Christo Iesu Domino nostro.
12 * Non ergo regnet peccatum in uestro mor
tali corpore ut obediatis concupiscentijs
13 eius.* Sed neque exhibeatis membra uestra
arma iniquitatis peccato: sed exhibete uos
Deo, tamquam ex mortuis uiuentes: &
14 membra uestra arma iustitiæ Deo.* Pecca-
C tum enim uobis non dominabitur:nõ enim
15 sub lege estis, sed sub gratia. * Quid ergo?
peccabimus, quoniam non sumus sub lege,
16 sed sub gratia? Absit. * ‖ Nescitis quoniam ‖ Ioan.8.d.34
cui exhibetis uos seruos ad obediendum,
serui estis eius, cui obeditis, siue peccati ad 2.Pet.2.d.19
mortem, siue obeditionis ad iustitiam?
17 *Gratias autem Deo quòd fuistis serui pecca
ti,obedistis autem ex corde in eam formam
18 doctrinæ, in quam traditi estis. * Libera-
ti autem a peccato, serui facti estis iustitiæ.
19 * Humanum dico, propter infirmitatem
carnis uestræ: sicut enim exhibuistis mem-
bra uestra seruire immunditiæ, & iniquita-
ti ad iniquitatem, ita nunc exhibete mem-
bra uestra seruire iustitiæ in sanctificatio-
20 nem. * Cum enim serui essetis peccati, li-
21 beri fuistis iustitiæ. * Quem ergo fructum
habuistis tunc in illis, in quibus nunc eru-
22 bescitis? Nam finis illorum mors est.*Nunc
uero liberati a peccato, serui autem facti Deo,
habetis fructum uestrum in sanctificationẽ,
23 finem uero uitam æternam. * Stipendia
enim peccati,mors. Gratia autem Dei, uita
æterna,in Christo Iesu Domino nostro.

CAP. VII.

1 AN ignoratis fratres (scientibus enim
A legem loquor) quia lex in homine do-
2 minatur quanto tempore uiuit? * ‖ Nam ‖ 1.Cor.7.g.39
quæ sub uiro est mulier, uiuente uiro, alli-
gata est legi: si autem mortuus fuerit uir
3 eius,soluta est a lege uiri. * Igitur,uiuente
uiro, uocabitur adultera si fuerit cum alio
uiro:si autẽ mortuus fuerit uir eius,liberata
est a lege uiri:ut non sit adultera si fuerit cũ
4 alio uiro. * Itaque fratres mei & uos mor-

tincati eſtis legi per corpus Chriſti : ut ſitis
alterius, qui ex mortuis reſurrexit, ut fructi-
5 ficemus Deo . * Cum enim eſſemus in car-
ne, paſſiones , peccatorum , quæ per legem
erant , operabantur in membris noſtris , ut
6 fructificarent morti. * nunc autem ſoluti ſu
mus a lege mortis, in qua detinebamur , ita
ut ſeruiamus in nouitate ſpiritus , & non
7 in uetuſtate litteræ. * Quid ergo dicemus ?
B lex peccatum eſt ? Abſit . Sed peccatum
non cognoui , niſi per legem : nam concu
piſcentiam neſciebam, niſi lex diceret: ‖ Nō
8 concupiſces.* Occaſione autem accepta, pec
catum per mandatum operatum eſt in me
omnem concupiſcentiam . Sine lege enim
9 peccatum mortuum erat . * Ego autem ui-
uebam ſine lege aliquando. Sed cum uenif-
10 ſet mandatum, peccatum reuixit.* Ego au-
tem mortuus ſum : & inuentum eſt mihi
mandatum, quod erat ad uitam, hoc eſſe ad
11 mortē. * Nam peccatum occaſione accepta
per mandatum, ſeduxit me, & per illud oc-
12 cidit. * ‖ Itaq; lex quidem ſancta , & man-
C datum ſanctum, & iuſtū, & bonum. * Quod
13 ergo bonum eſt, mihi factum eſt mors? Ab-
ſit. Sed peccatum , ut appareat peccatum ,
per bonum operatum eſt mihi mortem : ut
fiat ſupra modum peccans peccatū per man
14 datum .* Scimus enim quia lex ſpiritualis
eſt: ego autem carnalis ſum uenundatus ſub
15 peccato.* Quod enim operor, non intelligo.
non enim quod uolo bonum , hoc ago : ſed
16 quod odi malum , illud facio. * Si autem
quod nolo, illud facio : conſentio legi, quo-
17 niam bona eſt.* Nunc autem iam non ego
operor illud, ſed quod habitat in me pecca-
18 tum. * Scio enim quia non habitat in me ,
hoc eſt in carne mea, bonum . Nam uelle ,
adiacet mihi : perficere autem bonum, non
19 inuenio. * Non enim quod uolo bonum ,
D hoc facio : ſed quod nolo malum, hoc ago .
20 * Si autem quod nolo, illud facio: iam non
ego operor illud , ſed quod habitat in me ,
21 peccatum.* Inuenio igitur legem , uolenti
mihi facere bonum , quoniam mihi malū
22 adiacet: * condelector enim legi Dei ſecun-
23 dum interiorem hominem : video autem
aliam legem in membris meis , repugnan-
tem legi mentis meæ, & captiuantem me in
24 lege peccati, quæ eſt in membris meis. * In-
felix ego homo, quis me liberabit de corpo-
25 re mortis huius ? * Gratia Dei per Ieſum
Chriſtum Dominum noſtrum . Igitur ego
ipſe mente ſeruio legi Dei: carne autem, le-
gi peccati.

‖ Exo.20. c.17 Deut. 5. c. 19

‖ 1.Tim.1. b.8

CAP. VIII.

1 NIhil ergo nunc damnationis eſt ijs, qui
A ſunt in Chriſto Ieſu : qui non ſecun-
2 dum carnem ambulant.* Lex enim ſpiritus
vitæ in Chriſto Ieſu liberauit me a lege pec
3 cati & mortis.* Nam quod impoſſibile erat
legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus
filium ſuum mittens in ſimilitudinem car-
nis peccati, & de peccato damnauit pecca-
4 tum in carne,* ut iuſtificatio legis implere-
tur in nobis, qui non ſecundum carnem am-
5 bulamus, ſed ſecundum ſpiritū. * Qui enim
ſecundum carnem ſunt : quæ carnis ſunt ſa-
piūt, qui uero ſecundum ſpiritum ſunt: quæ
6 ſunt ſpiritus, ſentiunt.* Nam prudentia car-
B nis, mors eſt: prudentia autem ſpiritus, ui-
7 ta, & pax.* quoniam ſapientia carnis inimi-
ca eſt Deo: legi enim Dei non eſt ſubiecta :
8 nec enim poteſt.* Qui autem in carne ſunt,
9 Deo placere non poſſunt . * Vos autem in
carne non eſtis, ſed in ſpiritu: ſi tamen ſpi-
ritus Dei habitat in vobis . Siquis autem
Spiritum Chriſti nō habet: hic non eſt eius.
10 * Si autem Chriſtus in uobis eſt: corpus qui
dem mortuum eſt propter peccatum , ſpiri-
tus uero uiuit propter iuſtificationem .
11 * Quòd ſi Spiritus eius , qui ſuſcitauit Ie-
C ſum a mortuis , habitat in nobis : qui ſuſci-
tauit Ieſum Chriſtum a mortuis viuifica-
bit & mortalia corpora ueſtra , propter in-
12 habitantem Spiritum eius in uobis. * Ergo
fratres debitores ſumus non carni, ut ſecun-
13 dum carnem viuamus.* Si enim ſecundum
carnem uixeritis, moriemini: ſi autem ſpiri
tu facta carnis mortificaueritis , viuetis .
14 * Quicumque enim ſpiritu Dei aguntur, ij
15 ſunt filij Dei . * ‖ Non enim accepiſtis ſpiri
tum ſeruitutis iterum in timore , ſed ac-
cepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum , in
16 quo clamamus: Abba (Pater.) * Ipſe enim
Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui no-
17 ſtro quòd ſumus filij Dei. * Si autem filij ,
& heredes : heredes quidem Dei, coheredes
autem Chriſti: ſi tamen compatimur , ut &
18 conglorificemur . * Exiſtimo enim quòd
D non ſunt condignæ paſſiones huius tempo-
ris ad futuram gloriam , quæ reuelabitur in
19 nobis.* Nam expectatio creaturæ, reuelatio
20 nem filiorum Dei expectat.* Vanitati enim
creatura ſubiecta eſt non uolens , ſed pro-
21 pter eum, qui ſubiecit eam in ſpe: * quia &
ipſa creatura liberabitur a ſeruitute corru-
ptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei .
22 * Scimus enim quòd omnis creatura inge
23 miſcit, & parturit uſque adhuc. * Non ſolū
autem illa, ſed & nos ipſi primitias ſpiritus
habentes: & ipſi intra nos gemimus adoptio
nē filiorū Dei expectantes redemptionē cor
24 poris noſtri. * Spe enim ſalui facti ſumus . Spes
B aūt, quæ videtur, non eſt ſpes: nā quod videt
25 quis, quid ſperat? * Si aūt quod nō uidemus,
26 ſperamus: per patiētiā expectamus.* Simili
ter autem & Spiritus adiuuat infirmitatem
noſtrā: nā quid oremus , ſicut oportet, neſci
mus : ſed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis

‖ 2.Tim.1. b.7 Gal. 4.a.5

27 gemitibus inenarrabilibus. * Qui autem
scrutatur corda, scit quid desideret Spiritus.
quia secundum Deum postulat pro sanctis.
28 * Scimus autem quoniam diligentibus Deũ
omnia cooperantur in bonum, ijs, qui secun
29 dum propositum uocati sunt sancti: * Nam
quos præsciuit, & prædestinauit conformes
fieri imaginis filij sui, ut sit ipse primogeni
30 tus in multis fratribus.* Quos autem præde
F stinauit, hos & uocauit: & quos uocauit,
hos & iustificauit: quos autem iustificauit,
31 illos & glorificauit.* Quid ergo dicemus ad
hæc? si Deus pro nobis, quis contra nos?
32 * Qui etiam proprio Filio suo non peper-
cit, sed pro nobis omnibus tradidit illum:
quo modo non etiam cum illo omnia nobis
33 donauit? * Quis accusabit aduersus electos
34 Dei? Deus qui iustificat,* quis est qui con-
demnet? Christus Iesus, qui mortuus est,
immo qui & resurrexit, qui est ad dexte-
ram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.
36 * Quis ergo nos separabit a charitate Chri-
sti? tribulatio? an angustia? an fames? an
nuditas? an periculum? an persecutio? an
| Ps. 43.d. 23 36 gladius? * (sicut scriptum est: | Quia pro-
G pter te mortificamur tota die; æstimati su-
37 mus sicut oues occisionis.) * Sed in his om
nibus superamus propter eum, qui dilexit
38 nos. * Certus sum enim quia neque mors,
neque uita, neque angeli, neque principatus,
neque virtutes, neque instantia, neque futu-
39 ra, neque fortitudo,* neque altitudo, neque
profundum, neque creatura alia poterit nos
separare a charitate Dei, quæ est in Christo
Iesu Domino nostro.

CAP. IX.

1 VEritatem dico in Christo, non men-
A tior: testimonium mihi perhibente
2 conscientia mea in Spiritu sancto: * quoniã
tristitia mihi magna est, & continuus dolor
3 cordi meo.* | Optabam enim ego ipse ana-
| Act. 9.a. 2 thema esse a Christo pro fratribus meis,
1.Cor.15. b.9 qui sunt cognati mei secundum carnem,
4 * qui sunt Israelitæ, quorum adoptio est
filiorum, & gloria, & testamentum, & legi-
5 slatio, & obsequium, & promissa: * quorum
B patres, & ex quibus est Christus secundum
carnẽ, qui est super omnia Deus benedictus
6 in sæcula. Amen.* Non autem quod excide-
rit uerbum Dei. Non enim omnes qui ex
7 Israel sunt, ij sunt Israelitæ: * neque qui se-
men sunt Abrahæ, omnes filij: | sed in Isaac
| Gen. 21. b.12 8 uocabitur tibi semen:* id est, non qui filij
carnis, hi filij Dei: sed | qui filij sunt pro-
| Gal. 4.d. 28 9 missionis, æstimantur in semine. * Pro
C missionis enim uerbum hoc est: | Secundum
| Gen.18. b.10 10 hoc tempus ueniam: & erit Saræ filius.* Nõ
solum autem illa: | sed & Rebecca ex uno
11 concubitu habens, Isaac patris nostri.* Cum
enim nondum nati fuissent, aut aliquid bo- | Gen.25. c.25
ni egissent, aut mali, (ut secundum electio-
12 nem propositũ Dei maneret) * non ex operi
13 bus, sed ex vocante dictum est ei: * | Quia | Gen.25. c.23
maior seruiet minori, sicut scriptum est: Ia-
14 cob dilexi, Esau autem odio habui. * Quid Mal.1.a.2
ergo dicemus? nũquid iniquitas apud Deũ? | Exo.33. d.19
15 Absit.* Moysi enim dicit: | Miserebor cuius
D misereor: & misericordiam præstabo cuius | Exo.9 d. 16
16 miserebor.* Igitur non uolentis, neque cur-
17 rentis, sed miserentis est Dei. * Dicit enim
Scriptura Pharaoni: | Quia in hoc ipsum
excitaui te, ut ostendam in te virtutem meã
& ut annuncietur nomen meum in vniuer
18 sa terra. * Ergo cuius vult miseretur, & quẽ
19 vult indurat.* Dicis itaque mihi: Quid ad
huc queritur? voluntati enim eius quis re
20 sistit? * O homo, tu quis es, qui respondeas
E Deo? | Numquid dicit figmentum ei, qui | Sap. 15. b.7
21 se finxit: Quid me fecisti sic? * An non ha- Isa.45. b. 9
bet potestatem figulus luti ex eadem massa
facere aliud quidem uas in honorem, aliud Ier. 18: a. 6
22 uero in contumeliam? * Quòd si Deus uo-
lens, ostendere iram, & notam facere poten-
tiam suam, sustinuit in multa patientia, va-
23 sa iræ, apta in interitum,* ut ostenderet di
uitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quę
24 præparauit in gloriam. * Quos & uocauit
nos non solum ex Iudæis, sed etiam ex Gen-
25 tibus,* sicut in Osee dicit: | Vocabo non ple | Osee.2. d.23
F bem meam, plebem meã: & non dilectam,
dilectam: & non misericordiam conse- 1.Pet.2.b. 10
cutam, misericordiam consecutam.
26 * | Et erit: in loco, ubi dictum est eis: Non | Osee.1.b. 10
plebs mea vos: ibi uocabuntur filij Dei uiu.
27 * Isaias autem clamat pro Israel: | Si fuerit | Isa.10.e. 22
numerus filiorum Israel tamquam arena
28 maris, reliquiæ saluæ fient. * Verbum enim
consummans, & abbreuians in æquitate:
quia uerbum breuiatum faciet Dominus su | Isa.1.c.9.
29 per terram: * & sicut prædixit Isaias: | Nisi
G Dominus sabaoth reliquisset nobis semen,
sicut Sodoma facti essemus, & sicut Gomor
30 rha similes fuissemus. * Quid ergo dice-
mus? Quod gentes, quæ non sectabantur iu-
stitiam, apprehenderunt iustitiã: iustitiam
31 autem, quæ ex fide est. * Israel uero sectan-
do legem iustitiæ, in legem iustitiæ non per
32 uenit.* Quare? Quia non ex fide, sed quasi
ex operibus: offenderunt enim in lapidem | Isa. 8.c. 14. & 28. d.26
33 offensionis,* sicut scriptum est: | Ecce po-
no in Sion lapidem offensionis, & petram 1.Pet.2.b. 7
scandali: & omnis, qui credit in eum, non
confundetur.

CAP. X.

1 FRatres, uoluntas quidem cordis mei, &
A obsecratio ad Deum, fit pro illis in sa-
2 lutem.* Testimonium enim perhibeo illis

quod æmulationem Dei habent, ſed non ſe-
3 cundum ſcientiam. * Ignorantes enim iuſti
tiam Dei, & ſuam quærentes ſtatuere, iuſti-
4 tiæ Dei non ſunt ſubiecti. * Finis enim legis,
5 Chriſtus, ad iuſtitiam omni credenti. * Moy
ſes enim ſcripſit, quoniam iuſtitiam, quæ ex
6 lege eſt, ‖ q. fecerit homo, uiuet in ea. * Quæ
B autem ex fide eſt iuſtitia, ſic dicit. ‖ Ne dixe
ris in corde tuo: quis aſcendet in cęlum? id
7 eſt, Chriſtum deducere: * Aut quis deſcendet
in abyſſum? hoc eſt, Chriſtum a mortuis
8 reuocare. * Sed quid dicit Scriptura? ‖ Pro
pe eſt uerbum in ore tuo, & in corde tuo:
hoc eſt uerbum fidei, quod prædicamus.
9 * Quia ſi confitearis in ore tuo Dominum
Ieſum, & in corde tuo credideris quòd Deus
10 illum ſuſcitauit a mortuis, ſaluus eris. * Cor-
de enim creditur ad iuſtitiam: ore autem
11 confeſſio fit ad ſalutem. * Dicit enim Scri-
ptura: ‖ Omnis, qui credit in illum, non con
12 fundetur. * Non enim eſt diſtinctio Iudæi,
C & Græci: nam idem Dominus omnium, di-
13 ues in omnes, qui inuocant illum. * ‖ Omnis
enim, quicumque inuocauerit nomen Domi
14 ni, ſaluus erit. * Quomodo ergo inuocabunt,
in quem non crediderunt? Aut quomodo
credent ei, quem non audierunt? Quomo-
15 do autem audient ſine prædicante? * Quo-
modo vero prædicabunt niſi mittantur? ſi-
cut ſcriptum eſt: ‖ Quàm ſpecioſi pedes euã-
gelizantium pacem, euangelizantium bo-
16 na? * Sed non omnes obediunt Euangelio.
Iſaias enim dicit: ‖ Domine quis credidit
17 auditui noſtro? * Ergo fides ex auditu, audi-
18 tus autẽ per uerbum Chriſti. * Sed dico: Nũ-
D quid non audierunt? ‖ Et quidem in om-
nem terram exiuit ſonus eorum, & in fi-
19 nes orbis terræ uerba eorum. * Sed dico:
Numquid Iſrael non cognouit? Primus
Moyſes dicit: ‖ Ego ad æmulationem vos
adducam in non gentem: in gentem inſi-
20 pientem, in iram uos mittam. * Iſaias autẽ
audet, & dicit: ‖ Inuentus ſum a non quæ-
rentibus me: palam apparui ijs, qui me non
21 interrogabant. * Ad Iſrael autem dicit ‖ To
ta die expandi manus meas ad populum nõ
credentem, & contradicentem.

‖ Leui. 18. a. 5
‖ Eze. 20. b. 11
‖ Deu. 30. c. 12
‖ Deut. 30. c. 14
‖ Iſa. 28. d. 16
‖ Ioel. 2. g. 32
Act. 2. c. 21
‖ Iſa. 52. b. 7
Nah. 1. d. 15
‖ Iſa. 53. a. 1
Ioan. 12. f. 38
‖ Pſ. 18. a. 5
‖ Deu. 32. c. 21
‖ Iſa. 65. a. 1
‖ Iſa. 65. a. 2

CAP. XI.

1 DIco ergo: Numquid Deus repulit po-
A pulum ſuum? Abſit. Nam & ego Iſrae
lita ſum ex ſemine Abraham, de tribu Be-
2 niamin: * Non repulit Deus plebem ſuam,
quam præſciuit. An neſcitis in Elia quid di
cit Scriptura: quemadmodum interpellat
3 Deum aduerſum Iſrael? * ‖ Domine, Pro-
phetas tuos occiderunt, altaria tua ſuffode-
runt: & ego relictus ſum ſolus, & quærunt
4 animam meam. * Sed quid dicit illi diui-
num reſponſum? ‖ Reliqui mihi ſeptẽ mil-
lia uirorum, qui non curuauerunt genua an-
5 te Baal. * Sic ergo & in hoc tempore reli-
quiæ ſecundum electionem gratię ſaluæ fa
6 ctæ ſunt. * Si autem gratia, iam non ex ope
B ribus: alioquin gratia iam non eſt gratia.
7 * Quid ergo? quod quærebat Iſrael, hoc non
eſt conſecutus: electio autem conſecuta eſt:
8 ceteri uero excæcati ſunt: * ſicut ſcriptum
eſt: ‖ Dedit illis Deus ſpiritum compunctio
nis oculos, ut non uideant, & aures ut non
9 audiant, uſque in hodiernum diem. * Et Da
uid dicit: Fiat menſa eorum in laqueum, &
in captionem, & in ſcandalum, & in retri-
10 butionem illis. * Obſcurentur oculi eorum
ne uideant: & dorſum eorum ſemper in-
11 curua. * Dico ergo: Numquid ſic offende-
runt ut caderent? Abſit. Sed illorum deli
cto, ſalus eſt Gentibus ut illos æmulentur.
12 * Quòd ſi delictum illorum diuitiæ ſunt mũ
di, & diminutio eorum diuitiæ Gentium:
13 quanto magis plenitudo eorum? * Vobis
enim dico Gentibus: Quamdiu quidem ego
ſum Gentium Apoſtolus, miniſterium meũ
14 honorificabo, * ſi quomodo ad æmulandũ
prouocem carnem meam, & ſaluos faciam
15 aliquos ex illis. * Si enim amiſſio eorum,
reconciliatio eſt mundi: quæ aſſumptio, niſi
16 uita ex mortuis? * Quòd ſi delibatio ſancta
eſt, & maſſa: & ſi radix ſancta, & rami.
17 * Quòd ſi aliqui ex ramis fracti ſunt, tu au
C tem cum oleaſter eſſes, inſertus es in illis, &
ſocius radicis, & pinguedinis oliuę factus es,
18 * noli gloriari aduerſus ramos. Quòd ſi glo
riaris: non tu radicem portas, ſed radix te.
19 * Dices ergo: Fracti ſunt rami ut ego inſe-
20 rar. * Bene: propter incredulitatem fracti
ſunt. Tu autem fide ſtas: noli altum ſape-
21 re, ſed time. * Si enim Deus naturalibus
22 non pepercit: ne forte nec tibi parcat. * Vide
ergo bonitatem, & ſeueritatem Dei: in eos
quidem, qui ceciderunt, ſeueritatem: in te
autem bonitatem Dei, ſi permanſeris in bo
23 nitate, alioquin & tu excideris. * Sed & illi,
ſi non permanſerint in incredulitate, inſe-
rentur: potens eſt enim Deus iterum inſere-
24 re illos. * Nam ſi tu ex naturali exciſus es
oleaſtro, & contra naturam inſertus es in bo
nam oliuam: quanto magis ij, qui ſecun-
25 dum naturam, inſerentur ſuæ oliuæ? * No-
D lo enim uos ignorare fratres myſteriũ hoc:
(ut non ſitis uobiſipſis ſapientes) quia cæci
tas ex parte cõtigit in Iſrael, donec plenitu-
26 do Gentium intraret, * & ſic omnis Iſrael
ſaluus fieret, ſicut ſcriptum eſt: ‖ Veniet ex
Sion, qui eripiat, & auertat impietatem a
27 Iacob. * Et hoc illis a me teſtamentum: cum
28 abſtulero peccata eorum. * Secundum Euã
gelium quidem, inimici propter uos: ſecun
dum electionem autem, chariſſimi propter
29 patres. * Sine pœnitentia enim ſunt dona,
30 & uocatio Dei. * Sicut enim aliquando &

‖ 3. Reg. 19. d. 10
‖ 3. Reg. 19. d. 18
‖ Iſa. 6. c. 9
Mat. 13. b. 14
Ioã. 12. f. 40
Act. 28. f. 26
Pſal. 68. c. 23
‖ Iſa. 59. d. 20

vos non credidistis Deo, nunc autem miseri
cordiam consecuti estis propter increduli-
31 tatem illorum: * ita & isti nunc non credi-
derunt in vestram misericordiam: ut & ipsi
32 misericordiam consequantur. * Conclusit
enim Deus omnia in incredulitate: vt om-
33 nium misereatur. * O altitudo diuitiarum
sapientiæ, & scientiæ Dei: quam incom-
prehensibilia sunt iudicia eius, & inuestiga-
Sap.9.c.13 34 biles uiæ eius? * Quis enim cognouit sen
Esai.40.d.13 sum Domini? Aut quis consiliarius eius
35 fuit? * Aut quis prior dedit illi, & retribue-
1. Cor. 2.d.16 36 tur ei? * Quoniam ex ipso, & per ipsum,
& in ipso sunt omnia: ipsi gloria in sęcula.
Amen.

CAP. XII.

Phi.4.d.18 1 OBsecro itaque vos fratres per misericor
A diam Dei, ut exhibeatis corpora ue-
stra hostiam uiuentem, sanctam, Deo pla-
centem, rationabile obsequium uestrum.
2 * Et nolite conformari huic sæculo, sed re-
Eph.5.d.17 formamini in nouitate sensus uestri: ut pro
betis quæ sit uoluntas Dei bona, & benepla
1. Thes.4.a.3 3 cens, & perfecta. * Dico enim per gratiam
quæ data est mihi, omnibus qui sunt inter
vos: Non plus sapere quam oportet sapere,
1.Cor.12.b.11 sed sapere ad sobrietatem: & vnicuique si-
Ephe.4.b.7 4 cut Deus diuisit mensuram fidei. * Sicut
B enim in uno corpore multa membra habe-
mus, omnia autem membra non eundem
5 actum habent: * ita multi unum corpus su-
mus in Christo, singuli autem alter alterius
6 membra. * Habentes autem donationes se-
cundum gratiam, quæ data est nobis, diffe-
rentes: siue prophetiam secundum ratio-
7 nem fidei, * siue ministerium in ministran-
8 do, siue qui docet in doctrina, * qui exhor-
tatur in exhortando, qui tribuit in simpli-
citate, qui præest in solicitudine, qui mise
9 retur in hilaritate. * Dilectio sine simula-
Amos 5.d.15 tione. Odientes malum, adhęrentes bono:
10 * Charitate fraternitatis inuicem diligen
Ephe.4.a.3 11 tes: Honore inuicem pręuenientes: * So-
C licitudine non pigri: Spiritu feruentes: Do
1.Pet.2.c.17 12 mino seruientes: * Spe gaudentes: In tribu-
13 latione patientes: Orationi instantes: * Ne
cessitatibus sanctorum communicantes:
14 Hospitalitatem sectantes. * Benedicite per
Heb.13.a.5 sequentibus uos: benedicite, & nolite male
1.Pe.4.b.9 15 dicere. * Gaudere cum gaudentibus, flere
2.Cor.8.d.21 16 cum flentibus: * Idipsum inuicem sen-
tientes: Non alta sapientes, sed humilibus
D consentientes. Nolite esse prudentes apud
Heb.12.d.14 17 vosmetipsos: * Nulli malũ pro malo redden
tes. prouidentes bona non tantum coram
Eccl.28.a.1.2.3 Deo, sed etiam coram omnibus hominibus.
Matt.5.g.39 18 * Si fieri potest, quod ex uobis est, cum
19 omnibus hominibus pacẽ habentes: * Non
uosmetipsos defendentes charissimi, sed da-
te locum iræ. scriptum est enim: Mihi uin- Deu.32.c.35
20 dicta: ego retribuam, dicit Dominus. * Sed si Hebr.10.f.30
esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, po-
tum da illi: hoc enim faciens, carbones ignis Prou.25.c.21
21 congeres super caput eius. * Noli uinci a ma-
lo, sed uince in bono malum.

CAP. XIII.

1 OMnis anima potestatibus sublimioribus Sap.6.a.4
A subdita sit: Non est enim potestas nisi 1.Pet.2.c.13
a Deo: quæ autem sunt a Deo ordinatæ sunt.
2 * Itaque qui resistit potestati, Dei ordinatio
ni resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi da-
3 mnationem acquirunt: * nam principes non
sunt timori boni operis, sed mali. Vis au-
tem non timere potestatem? Bonum fac:
4 & habebis laudem ex illa: * Dei enim mi-
B nister est tibi in bonum. Si autem malum
feceris, time: non enim sine causa gladium
portat. Dei enim minister est: vindex in
5 iram ei, qui malum agit. * Ideo necessitate
subditi estote non solũ propter iram, sed etiã
6 propter conscientiam. * Ideo enim & tribu-
ta præstatis: ministri enim Dei sunt, in hoc
7 ipsum seruientes. * Reddite ergo omnibus Mat.22.c.21
debita: cui tributum, tributum: cui vecti-
gal, uectigal: cui timorẽ, timorẽ: cui honorẽ,
8 honorem. * Nemini quidquam debeatis: nisi
C ut inuicem diligatis: qui enim diligit pro
9 ximum, legem impleuit. * Nam: Non Exo.20.c.14
adulterabis: Non occides: Non furaberis:
Non falsum testimonium dices: Non con- Deut.5.b.18
cupisces: si & quod est aliud mandatum,
in hoc uerbo instauratur: Diliges proxi- Leu.19.d.18
10 mum tuum sicut teipsum. * Dilectio pro
ximi malum non operatur. Plenitudo ergo Matt.22.d.19
11 legis est dilectio. * Et hoc scientes tempus:
D quia hora est iam nos de somno surgere. Mar.12.c.31
Nunc enim propior est nostra salus, quàm
12 cum credidimus. * Nox præcessit, dies au Gal.5.c.14
tem appropinquauit. Abijciamus ergo ope-
13 ra tenebrarum, & induamur arma lucis. * Si Iac.2.b.8
cut in die honeste ambulemus: non in co- Luc.21.f.34
messationibus, & ebrietatibus, non in cubi-
libus, & impudicitijs, non in contentione, & Gal.5.c.16
14 æmulatione: * sed induimini Dominum
Iesum Christum, & carnis curam ne fece 1.Pet.2.c.11
ritis in desiderijs.

CAP. XIIII.

1 INfirmum autem in fide assumite, non in
A disceptationibus cogitationum. * Alius
2 enim credit se manducare omnia: qui au-
3 tem infirmus est, olus manducet. * Is, qui
manducat, non manducantem non spernat:
& qui non manducat, manducantem non iu
4 dicet: Deus enim illum assumpsit. * Tu Iac.4.d.12
quis es, qui iudicas alienum seruum? Do
mino suo stat, aut cadit: stabit autem: po

5 tens est enim Deus statuere illum. * Nam
alius iudicat diem inter diem: alius autem
iudicat omnem diem: vnusquisque in suo
6 sensu abundet. * Qui sapit diem, Domino
B sapit: Et qui manducat, Domino manducat: gratias enim agit Deo. Et qui non man
ducat, Domino nõ manducat, & gratias agit
7 Deo. * Nemo enim nostrum sibi viuit, & ne
8 mo sibi moritur. * Siue enim viuimus, Domino viuimus: siue morimur, Domino mo
rimur. Siue ergo viuimus, siue morimur,
9 Domini sumus. * In hoc enim Christus
mortuus est, & resurrexit: vt & mortuorum
10 & viuorum dominetur. * Tu autem quid
iudicas fratrem tuum? aut tu quare spernis
fratrem tuum? ¶ Omnes enim stabimus an
11 te tribunal Christi. * Scriptum est enim:
¶ Viuo ego, dicit Dominus, quoniam mihi
C flectetur omne genu: & omnis lingua con
12 fitebitur Deo. * Itaque vnusquisque nostrũ
13 pro se rationẽ reddet Deo. * Non ergo amplius inuicem iudicemus: sed hoc iudicate
magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel
14 scandalum. * Scio, & confido in Domino
Iesu, quia nihil commune per ipsum, nisi ei
qui existimat quid commune esse, illi com
15 mune est. * Si enim propter cibum frater
tuus contristatur: iam non secundum charitatem ambulas. ¶ Noli cibo tuo illum per
16 dere, pro quo Christus mortuus est. * Non
17 ergo blasphemetur bonum nostrum. * Non
est enim regnum Dei esca, & potus: sed iustitia, & pax, & gaudium in Spiritu sancto:
18 *qui enim in hoc seruit Christo, placet Deo,
19 & probatus est hominibus. * Itaque quæ pa
D cis sunt, sectemur: & quæ ædificationis
20 sunt, in inuicem custodiamus. * Noli propter escam destruere opus Dei. ¶ Omnia
quidem sunt munda: sed malum est homi
21 ni, qui per offendiculum manducat. * ¶ Bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum, neque in quo frater tuus offen
22 ditur, aut scandalizatur, aut infirmatur. * Tu
fidem habes? penes temetipsum habe corã
Deo: Beatus, qui non iudicat semetipsum
23 in eo, quod probat. * Qui autem discernit, si
manducauerit, damnatus est: quia non ex fide. Omne autem, quod non est ex fide, peccatum est.

CAP. XV.

1 DEbemus autem nos firmiores imbecil
A litates infirmorum sustinere, & non
2 nobis placere. * Vnusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum, ad ædificatio
3 nem. * Etenim Christus non sibi placuit, sed sicut scriptum est: ¶ Improperia
improperantium tibi ceciderunt super
4 me. * Quæcumque enim scripta sunt,
ad nostram doctrinam scripta sunt: vt per
patientiam, & consolationem Scripturarũ,
5 spem habeamus. * Deus autem patientiæ
& solatij ¶ det vobis idipsum sapere in alte- ¶ 1.Cor.1.
6 rutrum secundum Iesum Christum: * vt b.10
B vnanimes, vno ore honorificetis Deum, &
7 patrem Domini nostri Iesu Christi. * Propter quod suscipite inuicem, sicut & Chri
8 stus suscepit vos in honorem Dei. * Dico
enim Christum Iesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei, ad con
9 firmandas promissiones patrum: * Gentes
C autem super misericordia honorare Deum,
sicut scriptum est: ¶ Propterea confitebor tibi in Gentibus Domine, & nomini tuo can ¶ Psal.17.d.50
10 tabo. * Et iterum dicit: Lætamini Gentes 2.Reg.22.d.50
11 cum plebe eius. * Et iterum: ¶ Laudate
omnes Gentes Dominum: & magnificate ¶ Psal.116.a
12 eum omnes populi. * Et rursus Isaias ait: ¶
Erit radix Iesse, & qui exurget regere Gen ¶ Isa.11.c.10
13 tes, in eum Gentes sperabunt. * Deus autem
spei repleat vos omni gaudio, & pace in credendo: vt abundetis in spe, & virtute Spi
14 ritus sancti. * Certus sum autem fratres mei
& ego ipse de vobis, quoniam & ipsi pleni
estis dilectione, repleti omni scientia, ita vt
15 possitis alterutrum monere. * Audacius au
D tem scripsi vobis fratres ex parte, tamquam
in memoriam vos reducens: propter gratiã,
16 quæ data est mihi a Deo, * vt sim minister
Christi Iesu in Gentibus: sanctificans Euangelium Dei, vt fiat oblatio Gentium acce
17 pta, & sanctificata in Spiritu sancto. * Habeo igitur gloriam in Christo Iesu ad Deũ.
18 * Nõ enim audeo aliquid loqui eorum, quę
per me non efficit Christus in obedientiam
19 Gentium, verbo & factis: * in virtute signorum, & prodigiorum, in virtute Spiritus sancti: ita vt ab Ierusalem per circuitum vsq.
ad Illyricum repleuerim Euangelium Chri
20 sti. * Sic autem prędicaui Euangeliũ hoc,
E nõ vbi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum ædificarem: sed sicut ¶ Isa.52.d.15
21 scriptum est: * ¶ Quibus non est annunciatũ
de eo, videbunt: & qui non audierunt, intel
22 ligent. * Propter quod & impediebar plurimum venire ad vos, & prohibitus sum vsq.
23 adhuc. * Nunc vero vlterius locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem
habens veniendi ad vos ex multis iam præ
24 cedentibus annis: * cum in Hispaniam pro
F ficisci cœpero, spero quòd præteriens videã
vos, & a vobis deducar illuc, si vobis primũ
25 ex parte fruitus fuero. * Nunc igitur profi
26 ciscar in Ierusalem ministrare sanctis. * Probauerunt enim Macedonia, & Achaia collationem aliquam facere in pauperes sancto
27 rum, qui sunt in Ierusalem. * Placuit enim
eis: & debitores sunt eorum. ¶ Nam si spiritualium eorum participes facti sunt Gen ¶ 1.Cor.9.b.11
tiles: debent & in carnalibus ministrare il
28 lis. * Hoc igitur cum consummauero, &

assigna-

assignauero eis fructum hunc: per uos profi
20 ciscar in Hispaniam.* Scio autem quoniam
G ueniens ad uos, in abundantia benedictionis
30 Euangelij Christi veniam. * Obsecro ergo
uos fratres per Dominum nostrum Iesum
Christum, & per charitatem sancti Spiritus
ut adiuuetis me in orationibus uestris pro
31 me ad Deum, * ut liberer ab infidelibus,
qui sunt in Iudæa, & obsequij mei oblatio
32 accepta fiat in Ierusalem sanctis, * vt ueniã
ad vos in gaudio per uoluntatem Dei, & re
33 frigerer vobiscum. * Deus autem pacis sit
cum omnibus uobis. Amen.

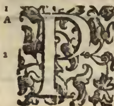
CAP. XVI.

1 COmendo autem vobis Phœben sororẽ
A nostram, quæ est in ministerio Eccle-
2 siæ, quę est in Cenchris: * vt eã suscipiatis in
Domino digne sanctis & assistatis ei in quo-
cumque negotio uestri indiguerit: etenim
3 ipsa quoque astitit multis, & mihi ipsi. * Sa
lutate ‖ Priscã, & Aquilam adiutores meos ‖ Act. 2 2. 2 g. 26
4 in Christo Iesu; (*, qui pro anima mea suas
ceruices supposuerunt: quibus non solus ego
gratias ago, sed & cũctæ ecclesiæ Gentium)
5 * & domesticam Ecclesiam eorum. Saluta-
te Epænetum dilectum mihi, qui est primi-
6 tiuus Asiæ in Christo. * Salutate Mariam,
7 quæ multum laborauit in uobis, * Salutate
Andronicum, & Iuniam cognatos, & con-
captiuos meos: qui sunt nobiles in Aposto-
8 lis, qui & ante me fuerunt in Christo.* Sa-
lutate Ampliatum dilectissimum mihi in
9 Domino. * Salutate Vrbanum adiutorem
B nostrum in Christo Iesu, & Stachyn dile-
10 ctum meum.* Salutate Apellen probum in
11 Christo.* Salutate eos, qui sunt ex Aristo-
boli domo. Salutate Herodionem cogna-
tum meum. Salutate eos, qui sunt ex Nar-
12 cissi domo, qui sunt in Domino. * Salutate
Tryphęnam, & Tryphosam: quę laborant in
Domino. Salutate Persidem charissimam,
13 quæ multum laborauit in Domino.* Saluta
te Rufum electum in Domino, & matrem
14 eius, & meam. * Salutate Asyncritum, Phle
gontem, Hermam, Patrobam, Hermen: &
15 qui cum eis sunt, fratres.* Salutate Philolo-
C gum, & Iuliam, Nereum, & sororem eius, &
Olympiadẽ, & omnes, qui cum eis sunt, san
16 ctos.* Salutate inuicem in osculo sancto. Sa
17 lutant uos omnes Ecclesiæ Christi. * Rogo
autem uos fratres, ut obseruetis eos, qui dis-
sensiones, & offendicula præter doctrinam,
quam uos didicistis, faciunt, & declinate ab
18 illis. * Huiuscemodi enim Christo Domi-
no nostro non seruiunt, sed suo uentri: & per
dulces sermones, & benedictiones seducunt
19 corda innocentium.* Vestra enim obedien-
tia in omnem locum diuulgata est. Gaudeo
igitur in uobis. Sed uolo uos sapientes esse
20 in bono, & simplices in malo.* Deus autem
pacis conterat Satanam sub pedibus vestris
velociter. Gratia Domini nostri Iesu Christi
21 uobiscum.* ‖ Salutat uos Timotheus adiu- ‖ Act. 16. a. 1
D tor meus, & Lucius, & Iason, & Sosipater co
22 gnati mei. * Saluto vos ego Tertius, qui
23 scripsi epistolam, in Domino. * Salutat vos
Caius hospes meus, & uniuersa Ecclesia.
Salutat uos Erastus arcarius ciuitatis, &
24 Quartus, frater. * Gratia Domini nostri Ie-
25 su Christi cum omnibus uobis. Amen. * Ei
autem, qui potens est uos confirmare iuxta
Euangelium meum, & prædicationem Iesu
Christi, secundum reuelationem mysterij
26 temporibus æternis taciti, (* quod nunc pa
tefactum est per Scripturas Prophetarum se
cundum præceptum æterni Dei, ad obeditio
27 nem fidei) in cunctis Gentibus cogniti,* so
li sapienti Deo, per Iesum Christum, cui
honor, & gloria in sæcula sæculorum.
Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD CORINTHIOS PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

1 AVLVS vocatus
A Apoſtolus Ieſu Chri
ſti per voluntatem
Dei, & Soſthenes
2 frater, * Eccleſiæ
Dei, quę eſt Corin-
thi, ſanctificatis in
Chriſto Ieſu, voca-
tis ſanctis, cum
omnibus, qui in-
ocant nomen Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti, in omni loco ipſorum, & noſtro.
3 * Gratia uobis, & pax a Deo Patre noſtro, &
4 Domino Ieſu Chriſto. * Gratias ago Deo
meo ſemper pro uobis in gratia Dei, quæ da
5 ta eſt uobis in Chriſto Ieſu: * quòd in omni
bus diuites facti eſtis in illo, in omni uer-
6 bo, & in omni ſcientia: * ſicut teſtimo-
7 nium Chriſti cōfirmatum eſt in uobis: * ita
ut nihil vobis deſit in ulla gratia, expectanti
bus reuelationem Domini noſtri Ieſu Chri-
8 ſti, * qui & confirmabit uos uſque in finem
B ſine crimine, in die aduentus Domini no
9 ſtri Ieſu Chriſti: * ‖ Fidelis Deus: per quem
uocati eſtis in ſocietatē filij eius Ieſu Chri- ‖ 1. Theſ ſal. 5. d.
10 ſti Domini noſtri. * Obſecro aūt uos fratres
per nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti: ut id
ipſū dicatis omnes, & non ſint in uobis ſchiſ
mata: ſitis autem perfecti in eodem ſenſu, &
11 in eadem ſententiæ. * Significatum eſt enim
mihi de vobis fratres mei ab ijs, qui ſunt
Chloes, quia contentiones ſunt inter uos.
12 * Hoc aūt dico, quòd unuſquiſque ueſtrum
dicit: Ego quidem ſum Pauli: ego aūt ‖ Apol ‖ Act. 18.
13 lo: ego uero Cephæ: ego autem Chriſti. * Di- 24
uiſus eſt Chriſtus? Numquid Paulus crucifi
xus eſt pro uobis? aut in nomine Pauli ba
14 ptizati eſtis? * Gratias ago Deo, quòd nemi ‖ Act. 18. b.
C nem ueſtrum baptizaui, ‖ niſi Criſpū, & Ca 8
15 ium: * ne quis dicat quòd in nomine meo ba
16 ptizati eſtis. * Baptizaui autem & Stepha
næ domum: ceterū neſcio ſi quem aliū bapti
17 zauerim. * Non enim miſit me Chriſtus ba
ptizare, ſed euangelizare: ‖ non in ſapientia ‖ 2. Pet. 1.
18 verbi, ut non euacuetur crux Chriſti. * Verbū c. 16
enim crucis pereuntibus quidē ſtultitia eſt: Inf. 2. a. 1.
ijs autē, qui ſalui fiūt, id eſt nobis, Dei virtus 4
19 eſt. * Scriptum eſt enim: ‖ Perdam ſapien-
tiam ſapientium, & prudentiam prudentiū
20 reprobabo. * ‖ Vbi ſapiens? ubi ſcriba? ubi ‖ Rom. 1
conquiſitor huius ſæculi? Nonne ſtultam b. 16
21 fecit Deus ſapientiam huius mundi? * Nam ‖ Iſa. 19. c.
quia in Dei ſapientia non cognouit mun- 14
dus per ſapientiam Deum: placuit Deo per ‖ Iſa. 33. c.
ſtultitiam prædicationis ſaluos facere cre- 18
22 dentes. * Quoniam & Iudæi ſigna petunt, &
23 Græci ſapientiam quærunt: * nos autem
prædicamus Chriſtum crucifixum: Iudæis
quidem ſcandalum. Gentibus autem ſtulti-
24 tiam, * ipſis autem uocatis Iudæis, atq. Græ
D cis Chriſtum Dei uirtutem, & Dei ſapien-
25 tiam: * quia quod ſtultum eſt Dei ſapientius
eſt hominibus: & quod infirmum eſt Dei,
26 fortius eſt hominibus. * Videte enim voca-

tionem vestram fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi poten
27 tes, non multi nobiles: * sed quæ stulta sunt
mundi elegit Deus, ut confundat sapientes:
& infirma mundi elegit Deus, ut confundat
28 fortia: * & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea, quæ non sunt, ut ea,
29 quæ sunt destrueret: * ut non glorietur om-
30 nis caro in conspectu eius. * Ex ipso autem
uos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis
‖ Ier. 23. a. 5 sapientia a Deo, & ‖ iustitia, & sanctificatio,
‖ Ier. 9. g. 23. 23 31 & redemptio: * ut quemadmodum scriptum est: ‖ Qui gloriatur, in Domino glo-
2 Cor. 10. d. 17 rietur.

CAP. II.

‖ Sup. 1. c. 17 1 A ET ego, cum uenissem ad uos, fratres, ueni ‖ non in sublimitate sermonis, aut sapientiæ, annuncians uobis testimoniū Chri-
2 sti. * Non enim iudicaui me scire aliquid
inter uos, nisi Iesum Christum, & hunc cru-
‖ Act. 18. a. 1 3 cifixum. * ‖ Et ego in infirmitate, & timo-
2. Pet. 1. c. 17 4 re, & tremore multo fui apud uos: * & sermo meus, & prædicatio mea ‖ non in persuasibilibus humanæ sapientiæ uerbis, sed in
5 ostensione spiritus, & uirtutis: * ut fides ue-
B stra non sit in sapientia hominum, sed in vir-
6 tute Dei. * Sapientiam autem loquimur inter perfectos: sapientiam uero non huius sæculi, neque principum huius sæculi, qui de-
7 struuntur: * sed loquimur Dei sapientiam
in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinauit Deus ante sæcula in gloriam no-
8 stram, * quam nemo principum huius sæculi cognouit: si enim cognouissent, numquam
9 Dominum gloriæ crucifixissent. * Sed sicut
‖ Isa. 64. a. 4 C scriptum est: ‖ Quod oculus non uidit, nec
auris audiuit, nec in cor hominis ascendit,
quæ præparauit Deus iis, qui diligunt illū:
10 * nobis autem reuelauit Deus per spiritum
suum: Spiritus enim omnia scrutatur, etiam
11 profunda Dei. * Quis enim hominum scit
quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui
in ipso est? ita & quæ Dei sunt, nemo cogno-
12 uit, nisi Spiritus Dei. * Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed Spiritū,
qui ex Deo est, ut sciamus quæ a Deo dona
‖ 2. Pet. 1. c. 16 13 ta sunt nobis: * ‖ quæ & loquimur non in
D doctis humanæ sapientiæ uerbis, sed in doctrina Spiritus, spiritualibus spiritualia cō-
14 parantes. * Animalis autem homo non percipit ea, quę sunt Spiritus Dei: stultitia enim
est illi, & non potest intelligere: quia spiri-
15 tualiter examinatur. * Spiritualis autem iu-
‖ Isa. 40. d. 23 dicat omnia: & ipse a nemine iudicatur.
Sap. 9. c. 13 16 * ‖ Quis enim cognouit sensum Domini,
Rom. 11. d. 34 qui instruat eum? Nos autem sensum Christi habemus.

CAP. III.

1 A ET ego, fratres, non potui uobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus.
2 Tamquam paruulis in Christo, * lac uobis
potum dedi, non escam: nondum enim poteratis: sed nec nunc quidem potestis: adhuc
3 enim carnales estis. * Cum enim sit inter
uos zelus, & contentio: nonne carnales estis,
4 & secundum hominem ambulatis? * Cum
enim quis dicat: Ego quidem sum Pauli. Alius autem: Ego Apollo: nonne homines
estis? Quid igitur est Apollo? quid uero Pau
5 lus? * Ministri eius, cui credidistis, & unicui
6 que sicut Dominus dedit. * Ego plantaui,
Apollo rigauit: sed Deus incrementum de-
7 dit. * Itaque neque qui plantat est aliquid,
B neque qui rigat: sed, qui incrementum dat, ‖ Psal. 61. d. 13
8 Deus. * ‖ Qui autem plantat, & qui rigat,
unum sunt. ‖ Vnusquisque autem propriam ‖ Gal. 6. b. 5
mercedem accipiet secundum suum laborē.
9 * Dei enim sumus adiutores: Dei agricultu
10 ra estis, Dei ædificatio estis. * Secundum
gratiam Dei, quæ data est mihi, ut sapiens
architectus fundamentum posui: alius autē
superædificat. Vnusquisque autem uideat
11 quomodo superædificet. * Fundamentum
enim aliud nemo potest ponere præter id,
quod positum est, quod est Christus Iesus.
12 * Si quis autem superædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pre
13 tiosos, ligna, fœnum, stipulam, * uniuscuiusque opus manifestum erit: Dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur: &
uniuscuiusque opus quale sit, ignis proba-
14 bit. * Si cuius opus manserit quod superædi
15 ficauit, mercedem accipiet. * Si cuius opus
arserit, detrimentum patietur: ipse autem sal
16 uus erit: sic tamen quasi per ignem. * Nescitis quia templum Dei estis, & Spiritus Dei
17 habitat in uobis? * Si quis autem templum
D Dei uiolauerit, disperdet illum Deus. ‖ Templum enim Dei sanctum est, quod estis uos. ‖ Inf. 6. d. 19
18 * Nemo se seducat: si quis uidetur inter uos 2. Cor. 6.
sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat ut sit c. 16
19 sapiens. * Sapientia enim huius mundi, stultitia est apud Deum. Scriptum est enim: ‖ Cō ‖ Iob 5. c. 13
20 prehendam sapientes in astutia eorum. * Et
iterum: ‖ Dominus nouit cogitationes sa- ‖ Psal. 93.
21 pientium quoniam uanæ sunt. * Nemo ita- b. 11
22 que glorietur in hominibus. * Omnia enim
uestra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas, siue mundus, siue uita, siue mors, siue
præsentia, siue futura: omnia enim uestra
23 sunt: * uos autem Christi: Christus autem
Dei.

CAP. IIII.

1 A SIc nos existimet homo ut ministros Christi: & dispensatores mysteriorum Dei. 2. Cor. 6 a. 4

Hic

2 * Hic iam quæritur inter dispensatores ut fi
3 delis quis inueniatur. * Mihi autem pro mi-
nimo est ut a uobis iudicer, aut ab humano
4 die: sed neq. meipsum iudico. * Nihil enim
mihi conscius sum: sed non in hoc iustifica-
tus sum: qui autem iudicat me, Dominus
5 est. * Itaque nolite ante tempus iudicare,
quoadusque ueniat Dominus: qui & illumi
nabit abscondita tenebrarum; & manife-
stabit consilia cordium: & tunc laus erit vni
6 cuique a Deo. * Hæc autem, fratres, transfi-
B guraui in me & Apollo, propter vos: ut in
nobis discatis, ne supra quam scriptum est,
vnus aduersus alterum infletur pro alio.
7 * Quis enim te discernit? Quid autem ha-
bes quod non accepisti? Si autem accepisti,
8 quod gloriaris quasi non acceperis? * Iam sa
turati estis, iam diuites facti estis: sine nobis
regnatis: & utinam regnetis, ut & nos uobi-
9 scum regnemus. * Puto enim quod Deus
nos Apostolos nouissimos ostendit, tamquã
morti destinatos: quia spectaculum facti su-
10 mus mundo, & Angelis, & hominibus, * Nos
stulti propter Christum, uos autem pruden-
C tes in Christo: nos infirmi, vos autem for-
11 tes: vos nobiles, nos autem ignobiles. * Vsq.
in hanc horam & esurimus, & sitimus, &
nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabi- | Act. 20.
12 les sumus, * & | laboramus operantes mani g.34
bus nrs: maledicimur, & benedicimus: per- 1. Thes. 2.
13 secutionem patimur, & sustinemus: * bla- b.9
sphemamur, & obsecramus: tamquam pur 2. Thes. 3.
gamenta huius mundi facti sumus, omnium b.8
14 peripsema vsque adhuc. * Non ut confun-
dam vos hæc scribo, sed ut filios meos cha-
15 rissimos moneo. * Nam si decem millia pæ
D dagogorum habeatis in Christo: sed non
multos patres. Nam in Christo Iesu per Euã
16 gelium ego vos genui. * Rogo ergo vos, imi-
tatores mei estote, sicut & ego Christi.
17 * Ideo misi ad vos Timotheum, qui est fi-
lius meus charissimus, & fidelis in Domino:
qui vos commonefaciet uias meas, quæ sunt
in Christo Iesu, sicut ubique in omni Eccle
18 sia doceo. * Tamquam non uenturus sim
19 ad uos, sic inflati sunt quidam. * Veniam au
tem ad uos cito, si Dominus voluerit: & co-
gnoscam non sermonem eorum, qui inflati
20 sunt, sed uirtutem. * Non enim in sermone
21 est regnum Dei, sed in uirtute. * Quid vul-
tis? in uirga ueniam ad vos, an in charitate,
& spiritu mansuetudinis?

CAP. V.

1 OMnino auditur inter vos fornicatio, &
A talis fornicatio, qualis nec inter Gen- | Leu. 18.
tes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat. .12.&20.
2 * Et vos inflati estis: & non magis luctum .11
habuistis ut tollatur de medio vestrum qui
3 hoc opus fecit. * | Ego quidem absens cor- | Colos. 2.
pore, præsens autem spiritu, iam iudicaui vt .5
4 præsens, eum, qui sic operatus est, * in no-
B me Domini nostri Iesu Christi, congregatis
uobis & meo spiritu, cum uirtute Domini
5 nostri Iesu, * tradere huiusmodi satanæ in
interitum carnis, ut spiritus saluus sit in die
6 Domini nostri Iesu Christi. * Non est bona
gloriatio uestra. | Nescitis quia modicum | Gal. 5.
7 fermẽtum totam massam corrumpit? * Ex- b. 9
C purgate uetus fermentum, ut sitis noua con-
spersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha no-
8 strum immolatus est Christus. * Itaque epu
lemur: non in fermento veteri, neque in fer
mento malitiæ, & nequitiæ: sed in azymis
9 sinceritatis, & ueritatis. * Scripsi uo
bis in epistola: Ne commisceamini forni-
10 carijs * non utique fornicarijs huius mun-
di, aut auaris, aut rapacibus, aut idolis seruiẽ
tibus: alioquin debueratis de hoc mundo
11 exijsse. * Nunc autem scripsi uobis non com
D misceri: si is, qui frater nominatur, est for
nicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut
maledicus, aut ebriosus, aut rapax: cum
12 eiusmodi nec cibum sumere. * Quid enim
mihi de ijs, qui foris sunt, iudicare? Nonne
13 de ijs, qui intus sunt, uos iudicatis? * nam
eos, qui foris sunt, Deus iudicabit. Auferte
malum ex uobisipsis.

CAP. VI.

1 AVdet aliquis vestrum habens negotium
A aduersus alterum, iudicari apud ini-
2 quos, & non apud sanctos? * An nescitis quo
niam sancti de hoc mundo iudicabunt? Et si
in uobis iudicabitur mundus, indigni estis
3 qui de minimis iudicetis? * Nescitis quo-
niam angelos iudicabimus? quanto magis
4 sæcularia? * Sæcularia igitur iudicia si ha-
bueritis: contemptibiles, qui sunt in Eccle
5 sia, illos constituite ad iudicandum. * Ad
uerecundiam uestram dico. Sic non est inter
uos sapiens quisquam, qui possit iudicare in-
6 ter fratrem suum? * Sed frater cum fratre
B iudicio contendit: & hoc apud infideles?
7 * | Iam quidem omnino delictum est in vo | Mat. 5. f.
bis, quod iudicia habetis inter uos. Quare 39
non magis iniuriam accipitis? quare non Lu 6. e. 29
8 magis fraudem patimini? * Sed uos iniu- Ro. 12. d.
riam facitis: & fraudatis: & hoc fratribus. 17
9 * An nescitis quia iniqui regnum Dei non 1. Thes. 4
possidebunt? Nolite errare: Neque fornica- b.6
rij, neque idolis seruientes, neque adulteri,
10 * neque molles, neque masculorum concu-
bitores, neque fures, neque auari, neq. ebrio-
si, neque maledici, neque rapaces regnum
11 Dei possidebunt. * Et hæc quidam fuistis:
C sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iu-
stificati estis in nomine Domini nostri Iesu
12 Christi, & in Spiritu Dei nostri. * Omnia
mihi licent, sed non omnia expediunt: Om-
nia mihi licent, sed ego sub nullius redigar

potestate.

13 potestate. * Esca ventri,& venter escis: Deus
autem hunc, & has destruet: corpus autem
non fornicationi, sed Domino: & Dominus
14 corpori. * Deus vero & Dominum suscita-
uit: & nos suscitabit per virtutem suam.
15 * Nescitis quoniam corpora vestra mēbra
sunt Christi? Tollens ergo membra Chri-
sti, faciam membra meretricis? Absit.
16 * An nescitis quoniam qui adhæret mere-
Gēne.2. d.14 D trici, vnum corpus efficitur? ‖ Erunt enim
17 (inquit) duo in carne vna.* Qui autem ad-
Matt. 19. a.5 18 hæret Domino, unus spiritus est. * Fugite
fornicationem. Omne peccatum, quodcum-
Mat.10.a. 1 que fecerit homo, extra corpus est: qui autē
19 fornicatur, in corpus suum peccat.* An ne-
Ephes. 5. g.31 scitis quoniam ‖ membra vestra, templum
sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem
Sup.3.d. 17 20 habetis a Deo, & non estis vestri? * ‖ Em-
pti enim estis pretio magno. Glorificate,
2.Cor.6.c. 16 & portate Deum in corpore vestro.

CAP. VII.

Inf.7.d. 23 1 DE quibus autem scripsistis mihi: Bo-
1.Pet.1.d. 18 A num est homini mulierē non tangere:
2 * propter fornicationem autem vnusquis-
que suam vxorem habeat, & vnaquæque suū
1.Pet.3. b.7 3 virum habeat. * ‖ Vxori vir debitum red-
4 dat: similiter autem & vxor viro. * Mulier
sui corporis potestatem non habet, sed vir.
Similiter autem & vir sui corporis potesta-
5 tem non habet, sed mulier. * Nolite frauda-
re inuicem, nisi forte ex consensu ad tēpus,
vt uacetis orationi: & iterum reuertimini in
idipsum, ne tentet vos Satanas propter in
6 continentiam vestram. * Hoc autem dico
secundum indulgentiam, non secūdum im-
7 perium. * Volo enim omnes vos esse sicut
B meipsum: sed vnusquisque proprium do-
num habet ex Deo: alius quidem sic, alius
8 vero sic. * Dico autem non nuptis, & vi-
duis: bonum est illis si sic permaneant, si-
9 cut & ego. * Quòd si non se continent, nu-
bant. Melius est enim nubere, quàm vri.
10 * Ijs autem, qui matrimonio iuncti sunt,
præcipio non ego, sed Dominus, ‖ Vxorem
Mat.5.c. 32. & 19. b,9 11 a viro non discedere: * quòd si discesserit,
manere innuptam, aut viro suo reconcilia-
Mar.10.b. 9 12 ri. Et vir vxorem non dimittat. * Nam ce-
teris ego dico, non Dominus. Si quis fra-
Luc.16.d. 18 ter vxorem habet infidelem, & hæc con-
sentit habitare cum illo, non dimittat illam.
13 * Et si qua mulier fidelis habet virum infi-
delem, & hic consentit habitare cum illa,
14 nō dimittat virum: * sanctificatus est enim
C vir infidelis per mulierem fidelem, & san-
ctificata est mulier infidelis per virum fide-
lem: alioquin filij vestri immundi essent,
15 nunc autem sancti sunt. * Quòd si infidelis
discedit, discedat: non enim seruituti sub-
iectus est frater, aut soror in huiusmodi:
16 in pace autem vocauit nos Deus. * Vnde
enim scis mulier, si uirum saluum facies?
aut unde scis vir, si mulierem saluam fa-
17 cies? * nisi vnicuique sicut diuisit Domi-
nus, unumquemque sicut vocauit Deus, ita
ambulet, & sicut in omnibus Ecclesijs do-
18 ceo. * Circumcisus aliquis vocatus est? non
D adducat præputium. In præputio aliquis
19 vocatus est? non circumcidatur. * Circum-
cisio nihil est, & præputium nihil est, sed
20 obseruatio mandatorū Dei. * ‖ Vnusquis- ‖ Eph.4.a. 1
que in qua uocatione vocatus est, in ea per-
21 maneat. * Seruus vocatus es? non sit tibi
curæ: sed & si potes fieri liber, magis ute-
22 re. * Qui enim in Domino vocatus est ser-
uus, libertus est Domini: similiter qui li-
23 ber uocatus est, seruus est Christi. * ‖ Pre- ‖ Sup.6.d. 20
tio empti estis, nolite fieri serui hominum.
24 * Vnusquisque in quo uocatus est, fratres, 1.Pet.1.d. 18
E in hoc permaneat apud Deum. * De virgi-
25 nibus autem præceptū Domini non habeo:
consilium autem do, tamquam misericor-
diam consecutus a Domino, vt sim fidelis.
26 * Existimo ergo hoc bonum esse propter in-
stantem necessitatem, quoniam bonum est
27 homini sic esse. * Alligatus es vxori? noli
quærere solutionem. Solutus es ab vxore?
28 noli quærere vxorem. * Si autem acceperis
vxorem: non peccasti. Et si nupserit virgo,
non peccauit. tribulationem tamen carnis
habebunt huiusmodi. Ego autem vobis par-
29 co. * Hoc itaque dico, fratres: Tempus
breue est: reliquum est, ut qui habent vxo-
30 res, tamquam non habentes sint: * & qui
flent, tamquam non flentes: & qui gau-
dent, tamquā non gaudentes: & qui emunt,
31 tamquam non possidentes: * & qui vtun-
F tur hoc mundo, tamquam non vtantur:
32 præterit enim figura huius mundi. * Volo
autem vos sine solicitudine esse. Qui sine
vxore est, solicitus est quæ Domini sunt,
33 quomodo placeat Deo. * Qui autem cum
uxore est, solicitus est quæ sunt mundi, quo-
34 modo placeat vxori, & diuisus est. * Et
mulier innupta, & virgo cogitat quæ Domi
ni sunt, ut sit sancta corpore, & spiritu.
Quæ autem nupta est, cogitat quæ sunt mun
35 di, quomodo placeat uiro. * Porro hoc ad
utilitatem vestram dico: non ut laqueum
vobis inijciam, sed ad id, quòd honestum
est, & quod facultatem præbeat sine impe-
36 dimento Dominum obsecrandi. * Si quis
G autem turpem se uideri existimat super uir
gine sua, quòd sit superadulta, & ita oportet
fieri: quod vult faciat: non peccat, si nu-
37 bat. * Nam qui statuit in corde suo firmus,
non habens necessitatem, potestatem autem
habens suæ uoluntatis, & hoc iudicauit in
corde suo, seruare uirginem suam, bene fa-
38 cit. * Igitur & qui matrimonio iungit vir-
ginē suam, bene facit: & qui non iungit, me-
39 lius facit. * ‖ Mulier alligata est legi quanto ‖ Ro.7.a.2

tempore uir eius uiuit. quòd si dormierit uir
eius, liberata est: cui vult nubat: tantum in
40 Domino. * Beatior autem erit si sic perman
serit secundum meũ consilium: puto autem
quòd & ego Spiritum Dei habeam.

CAP. VIII.

1 DE ijs autem, quæ idolis sacrificantur,
A scimus quia omnes scientiam habe-
mus. Scientia inflat, charitas uero ædificat.
2 * Si quis autem se existimat scire aliquid,
nondum cognouit quemadmodum opor-
3 teat eum scire. * Si quis autem diligit Deũ,
4 hic cognitus est ab eo. * De escis autem, quæ
B idolis immolantur, scimus quia nihil est
idolum in mundo, & quòd nullus est Deus,
5 nisi vnus. * Nam etsi sunt qui dicantur dij si
ue in cęlo, siue in terra (siquidem sunt dij
6 multi, & domini multi:) * nobis tamen unus
Deus Pater, ex quo omnia, & nos in illum: &
vnus Dominus Iesus Christus, per quem
7 omnia, & nos per ipsum. * Sed non in omni
C bus est scientia. Quidam autem cum con-
scientia vsque nunc idoli, quasi idolothy-
tum manducant: & conscientia ipsorum
8 cum sit infirma, polluitur. * Esca autem
nos non commendat Deo. Neque enim si
manducauerimus, abundabimus: neque si
9 non manducauerimus, deficiemus. * Videte
autem ne forte hæc licẽtia uestra offendicu-
10 lum fiat infirmis. * Si enim quis uiderit eũ,
qui habet sciẽtiam, in idolio recumbentem:
D nonne conscientia eius, cum sit infirma,
Ro.14.c. 19. ædificabitur ad manducandum idolothyta?
11 * ‖ Et peribit infirmus in tua scientia frater
12 propter quem Christus mortuus est? * Sic
aũt peccantes in fratres, & percutientes con
scientiam eorũ infirmã, in Christũ peccatis.
Ro.14.d. 25. 13 * ‖ Quapropter si esca scandalizat fratrem
meum non manducabo carnem in ęternum,
ne fratrem meum scandalizem.

CAP. IX.

1 NOn sum liber? Non sum Apostolus?
A Nonne Christum Iesum Dominum
nostrum uidi? Nonne opus meum uos estis
2 in Domino? * Et si alijs non sum Aposto-
lus, sed tamen uobis sum: nam signaculum
3 Apostolatus mei uos estis in Domino. * mea
defensio apud eos, qui me interrogant, hęc
4 est. * Numquid non habemus potestatem
5 manducandi, & bibendi? * Numquid non
habemus potestatem mulierem sororem cir
cumducendi sicut & ceteri Apostoli, & fra
6 tres Domini, & Cephas? * Aut ego solus, &
Barnabas, non habemus potestatem hoc ope
7 randi? * Quis militat suis stipendijs umquã?
Quis plantat uineam, & de fructu eius non
edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis
8 non manducat? * Numquid secundum ho-
minem hęc dico? An & lex hæc non dicit?
9 * Scriptum est enim in lege Moysi: ‖ Nõ alli ‖ Deu.25
B gabis os boui trituranti. Numquid de bobus a.4
10 cura est Deo? * An propter nos utiq; hoc di- 1. Tim.5
cit? Nam propter nos scripta sunt. quoniam c.18
debet in spe qui arat, arare: & qui triturat, in
11 spe fructus percipiendi. * ‖ Si nos uobis spiri ‖ Ro.15.d
tualia seminauimus, magnum est si nos car- 27
12 nalia vestra metamus? * Si alij potestatis ve
stræ participes sunt, quare non potius nos?
Sed non usi sumus hac potestate: sed omnia
sustinemus, ne quod offendiculum demus
13 Euangelio Christi. * ‖ Nescitis quoniam ‖ Deu.18
qui in sacrario operantur, quæ de sacrario a.1
sunt, edunt: & qui altari deseruiunt, cum al
14 tari participant? * Ita & Dominus ordina-
uit ijs, qui Euangelium annunciant, de Euã
15 gelio uiuere. * Ego autem nullo horum v-
C sus sum. Non autem scripsi hæc ut ita fiant
in me: bonum est enim mihi magis mori,
16 quam ut gloriam meam quis euacuet. * Nã
si euangelizauero, non est mihi gloria: ne-
cessitas enim mihi incumbit: væ enim mi-
17 hi est, si non euangelizauero. * Si enim vo
lens hoc ago, mercedem habeo: si autem in-
18 uitus, dispensatio mihi credita est. * Quæ est
ergo merces mea? Vt Euangelium prædi-
cans, sine sumptu ponam Euangelium, ut
non abutar potestate mea in Euangelio.
19 * Nam cum liber essem ex omnibus, omniũ
me seruum feci, ut plures lucrifacerem.
20 * Et factus sum Iudæis tamquam Iudæus,
21 ut Iudæos lucrarer. * ijs qui sub lege sunt,
quasi sub lege essem (cum ipse non essem sub
lege) ut eos, qui sub lege erant, lucrifacerem.
D ijs, qui sine lege erãt, tamquam sine lege es-
sem (cum sine lege Dei non essem: sed in
lege essem Christi) ut lucrifacerem eos, qui
22 sine lege erant. * Factus sum infirmis infir-
mus, ut infirmos lucrifacerem. Omnibus
omnia factus sum, ut omnes facerem saluos.
23 * Omnia autem facio propter Euangelium:
24 ut particeps eius efficiar. * Nescitis quòd ij,
qui in stadio currunt, omnes quidem currũt
sed unus accipit brauium? Sic currite ut
25 comprehendatis. * Omnis autem, qui in ago
ne contendit, ab omnibus se abstinet, & illi
quidem ut corruptibilem coronam acci-
26 piant: nos autem incorruptam. * Ego igitur
sic curro, non quasi in incertum: sic pugno,
27 non quasi aerem uerberans: sed castigo cor-
pus meum, & in seruitutem redigo: ne for
te cum alijs prædicauerim, ipse reprobus ef-
ficiar.

CAP. X.

‖ Exo.13
1 NOlo enim vos ignorare fratres quoniã d.21
A patres nostri omnes ‖ sub nube fue- ‖ Nu.9
2 rũt, & omnes ‖ mare transierunt. * ‖ & ões 22

in Moyse baptizati sunt in nube, & in ma-
3 ri: * & omnes eandem escam spiritalem mā-
Exo. 14. 4 ducauerunt, * ‖ & omnes eundem potum
.22 spiritalem biberunt : (bibebant autem de
‖ Exo. 16. spiritali, consequente eos, petra: petra autem
d.15 5 erat Christus) * sed non in pluribus eorum
Exo. 17.b. beneplacitum est Deo: ‖ nam prostrati sunt
6 6 in deserto. * Hæc autem in figura facta sunt
Nu. 20. b. B nostri ut non simus concupiscentes malo-
10 7 rum, ‖ sicut & illi concupierunt. * neque
‖ Nu. 26. g. idololatræ efficiamini, sicut quidam ex ip-
65 sis: quemadmodum scriptū est: ‖ Sedit popu
‖ Ps. 105. lus manducare, & bibere, & surrexerunt lu-
e. 14 8 dere. * Neque fornicemur, ‖ sicut quidam
‖ Exo. 32. ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt una die
b 6 9 uiginti tria millia. * Neque tentemus
‖ Nu. 25. Christum: ‖ sicut quidam eorum tenta-
a.1 10 uerunt, & a serpentibus perierunt. * Ne-
‖ Nu. 21. C que murmuraueritis, sicut quidam eorum
b.5.6 murmurauerunt, & perierunt ab extermina
‖ Nu. 11. a. 11 tore. * Hæc autem omnia in figura contin-
1. & 14. a. gebant illis: scripta sunt autem ad corre-
1 ptionem nostram, in quos fines seculo-
12 rum deuenerunt. * Itaque qui se existimat
13 stare, uideat ne cadat. * Tentatio uos non
apprehendat nisi humana: fidelis autem
Deus est, qui non patietur uos tentari su-
pra id, quod potestis, sed faciet etiam cum
tentatione prouentum vt possitis sustinere.
14 * Propter quod charissimi mihi fugite ab
15 idolorum cultura: * Vt prudentibus lo-
16 quor, uos ipsi iudicate quod dico. * Calix
D benedictionis, cui benedicimus, nonne com-
municatio sanguinis Christi est? & panis,
quem frangimus, nonne participatio corpo-
17 ris Domini est? * Quoniam unus panis, unū
corpus multi sumus, omnes, qui de uno pa-
18 ne participamus. * Videte Israel secundum
carnem: nonne qui edunt hostias, partici-
19 pes sunt altaris? * Quid ergo? dico quòd
idolis immolatum sit aliquid? aut quòd
20 idolum, sit aliquid? * Sed quæ immolant
Gentes, dæmonijs immolant, & non Deo.
E Nolo autem uos socios fieri dæmoniorum:
non potestis calicem Domini bibere, & cali-
21 cem dæmoniorum: * non potestis mensæ
Domini participes esse, & mensæ dæmo-
22 niorum. * An æmulamur Dominum?
‖ Sup. 6. c. Numquid fortiores illo sumus? ‖ Omnia
12 23 mihi licent, sed non omnia expediunt. * Om
Eccl. 37. d. nia mihi licent, sed non omnia ædificant.
31 24 * Nemo quod suum est quærat, sed quod
25 alterius. * Omne, quod in macello uenit,
F manducate, nihil interrogantes propter
26 conscientiam. * ‖ Domini est terra, & ple-
‖ Ps. 23. a. 27 nitudo eius. * Si quis uocat uos infidelium,
1 & vultis ire: omne, quod uobis apponitur
manducate, nihil interrogantes propter con-
28 scientiam. * Si quis autem dixerit: Hoc
immolatum est idolis: nolite manducare pro
pter illum, qui indicauit, & propter con-
29 scientiam: * conscientiam autem dico non
G tuam, sed alterius. Vt quid enim libertas
30 mea iudicatur ab aliena conscientia? * Si
ego cum gratia participo quid blasphemor
31 pro eo quòd gratias ago? * ‖ Siue ergo man ‖ Colo. 3
ducatis, siue bibitis, siue aliud quid facitis c.17
32 omnia in gloriam Dei facite. * Sine offensio-
ne estote Iudæis, & Gentibus, & Ecclesiæ
33 Dei: * sicut & ego per omnia omnibus pla-
ceo, non quærens quod mihi utile est, sed
quod multis: ut salui fiant.

CAP. XI.

1 IMitatores mei estote, sicut & ego Chri-
A sti. * Laudo autem uos fratres quòd per
2 omnia mei memores estis: & sicut tradidi
3 uobis, præcepta mea tenetis. * Volo autem
uos scire ‖ quòd omnis uiri caput, Christus ‖ Eph. 5. c
est: caput autem mulieris, uir: caput uero 23
4 Christi, Deus. * Omnis uir orans, aut pro-
phetans uelato capite, deturpat caput
5 suum. * Omnis autem mulier orans,
aut prophetans non uelato capite, deturpat
caput suum: vnum enim est ac si decaluetur.
6 * Nam si non uelatur mulier, tondeatur.
B Si uero turpe est mulieri tonderi, aut deca-
7 luari, uelet caput suum. * Vir quidem non
debet uelare caput suum: quoniam imago
& gloria Dei est, mulier autem gloria
8 uiri est. * Non enim uir ex muliere est,
9 sed mulier ex uiro. * ‖ Etenim non est crea ‖ Gene. 2.
tus uir propter mulierem, sed mulier d.21
10 propter virum. * Ideo debet mulier potesta
tem habere supra caput propter Angelos.
11 * Verumtamen neque uir sine muliere, ne-
12 que mulier sine uiro in Domino. * Nam
sicut mulier de uiro, ita & uir per mulie-
13 rem: omnia autem ex Deo. * Vos ipsi iudi-
cate: decet mulierem non velatam orare
14 Deum? * Nec ipsa natura docet vos, quòd
uir quidem si comam nutriat, ignominia est
15 illi: * mulier uero si comam nutriat, gloria
est illi: quoniam capilli pro uelamine ei da
16 ti sunt. * Si quis autem uidetur contentiosus
D esse: nos talē consuetudinem non habemus,
17 neque Ecclesia Dei. * Hoc autem præcipio
non laudans quòd non in melius, sed in de-
18 terius conuenitis. * Primum quidem con-
uenientibus uobis in Ecclesiam, audio scis-
19 suras esse inter uos, & ex parte credo. * Nam
oportet & hæreses esse, vt & qui probati
20 sunt, manifesti fiant in uobis. * Con-
uenientibus ergo uobis in unum, iam non
21 est Dominicam cœnam manducare. * Vnus-
quisque enim suam cœnam præsumit ad
manducandum. Et alius quidem esurit: alius
22 autem ebrius est. * Numquid domos non
E habetis ad manducandum, & bibendum?
aut Ecclesiam Dei contemnitis, & con-
funditis eos, qui non habent? Quid dicam

vobis ? Laudo uos ? in hoc non laudo .
23 * Ego enim accepi a Domino quod & tradi
di uobis , quoniam Dominus Iesus in qua
24 nocte tradebatur , accepit panem , * & gra-
tias agens fregit , & dixit : ‖ Accipite , &
Mat.26.26 mãducate : hoc est corpus meum, quod pro
uobis tradetur: hoc facite in meam comme-
Mar.14.c.22 25 morationem . * Similiter & calicem , post-
F quam cænauit , dicens : Hic calix nouum
Luc.22.b.17 testamentum est in meo sanguine . hoc faci-
te quotiescumque bibetis , in meam com-
26 memorationem . * Quotiescumque enim
manducabitis panem hunc, & calicem bibe-
tis : mortem Domini annunciabitis donec
Ioan.6.f.59 27 ueniat . * ‖ Itaque quicumque manducaue-
rit panem hunc , uel biberit calicem Domi-
ni indigne : reus erit corporis , & sanguinis
2.Cor.13.b.5 28 Domini . * ‖ Probet autem seipsum homo :
& sic de pane illo edat , & de calice bibat .
29 * Qui.n. manducat, & bibit indigne, iudiciũ
G sibi manducat, & bibit : non diudijcans cor-
30 pus Domini . * Ideo inter uos multi infir
31 mi & imbecilles, & dormiunt multi. * Quòd
si nosmetipsos dijudicaremus , non utique
32 iudicaremur . * Dum iudicamur autem , a
Domino corripimur, ut non cum hoc mundo
33 damnemur. * Itaque fratres mei , cum con-
uenitis ad manducãdum, inuicem expectate.
34 * Si quis esurit , domi manducet : ut non
in iudicium conueniatis. Cetera autem, cum
uenero disponam .

CAP. XII.

1 DE spiritualibus autem , nolo uos igno-
2 rare fratres . * Scitis quoniam cum
A Gentes essetis , ad simulachra muta prout
3 ducebamini euntes. * Ideo notũ uobis facio,
Mar.9.f.39 ‖ quòd nemo in Spiritu Dei loquens , dicit
anathema Iesu. Et nemo potest dicere, Do-
4 minus Iesu, nisi in Spiritu sancto. * Diuisio-
nes uero gratiarũ sunt, idem autem Spiritus:
5 * Et diuisiones ministrationum sunt , idem
6 autem Dominus : * Et diuisiones operationũ
sunt, idem uero Deus qui operatur omnia in
7 omnibus . * Vnicuique autem datur mani-
8 festatio Spiritus ad utilitatem . * Alij quidẽ
per Spiritum datur sermo sapientiæ : alij au-
tem sermo scientiæ secundum eundem Spi-
9 ritum : * alteri fides in eodem Spiritu : alij
10 gratia sanitatum in uno Spiritu : * alij ope-
B ratio uirtutum , alij prophetia , alij discre-
tio spirituum , alij genera linguarum , alij
Rom.12.a.6 11 interpretatio sermonum . * ‖ Hæc autem
omnia operatur unus atque idem Spiritus ,
Ephe.4.b.6 12 diuidens singulis prout vult . * Sicut enim
corpus unũ est, & membra habet multa, om-
nia autem membra corporis cum sint mul-
ta, unum tamẽ corpus sunt : ita & Christus.
13 * Etenim in uno Spiritu omnes nos in unũ
corpus baptizati sumus , siue Iudæi , siue
Gentiles , siue serui , siue liberi : & omnes
14 in uno Spiritu potati sumus . * Nam & cor-
pus non est vnum membrum , sed multa .
15 * Si dixerit pes : Quoniam non sum manus,
non sum de corpore : num ideo non est de
16 corpore ? * Et si dixerit auris : Quoniam
C non sum oculus , non sum de corpore num
17 ideo non est de corpore ? * Si totum corpus
oculus : vbi auditus? Si totum auditus : vbi
18 odoratus ? * Nunc autem posuit Deus mem
bra, vnumquodque eorum in corpore sicut
19 voluit . * Quòd si essent omnia unum mem-
20 brum , ubi corpus ? * Nunc autem multa
quidem membra , vnum autem corpus .
21 * Non potest autem oculus dicere manui :
Opera tua nõ indigeo : aut iterum caput pe-
22 dibus : Non estis mihi necessarij . * Sed
multo magis quæ uidentur membra cor-
23 poribus infirmiora esse, necessariora sunt. * &
quæ putamus ignobiliora membra esse cor-
poris , his honorem abundantiorem circun-
damus : & quæ inhonesta sunt nostra, abun-
24 dantiorem honestatẽ habent. * Honesta au-
D tẽ nostra nullius egent : sed Deus tempera-
uit corpus, ei, cui deerat, abundantiorem tri-
25 buẽdo honorẽ, * ut nõ sit schisma in corpore,
sed idipsum pro inuicem solicita sint mem-
26 bra . * Et si quid patitur unum membrum,
D compatiuntur omnia membra : siue gloria-
tur unum membra, congaudẽt omnia mem-
27 bra. * Vos aũt estis corpus Christi, & mẽbra
28 de membro . * ‖ Et quosdam quidem po- Eph.4.b.11
suit Deus in Ecclesia primùm Apostolos, se-
cundò Prophetas , tertiò Doctores , deinde
uirtutes , exinde gratias curationum , opitu-
lationes , gubernationes, genera linguarum,
29 interpretationes sermonum . * Numquid
omnes Apostoli? nũquid omnes Prophetæ ?
30 numquid omnes Doctores? * numquid om-
nes uirtutes? numquid omnes gratiã habent
curationũ? numquid omnes linguis loquun-
31 tur? nũquid omnes interpretantur? * Aemu-
lamini autem charismata meliora. Et adhuc
excellentiorem uiam uobis demonstro .

CAP. XIII.

1 SI linguis hominum loquar , & angelo-
A rum, charitatem autem nõ habeã, factus
sum velut æs sonans, aut cymbalũ tinniens .
2 * Et si habuero prophetiam, & nouerim my
steria omnia, & omnem sciẽtiam : & si habue
ro omnem fidem ita ut montes transferam ,
charitatem autem non habuero , nihil
3 sum . * Et si distribuero in cibus paupe-
B rum omnes facultates meas , & si tradidero
corpus meum ita ut ardeam , charitatem au-
4 tem non habuero, nihil mihi prodest. * Cha
ritas patiens est , benigna est : Charitas non
æmulatur, non agit perperam non inflatur ,
5 * non est ambitiosa, nõ quærit quæ sua sunt ,

non irri-

6 non irritatur, non cogitat malum, * non
gaudet super iniquitate, congaudet autem
7 ueritati: * omnia suffert, omnia credit, om-
8 nia sperat, omnia sustinet. * Charitas num-
C quam excidit: siue prophetiæ euacuabuntur,
siue linguæ cessabunt, siue scientia destrue-
9 tur. * Ex parte enim cognoscimus, & ex
10 parte prophetamus. * Cum autem uenerit
quod perfectus est, euacuabitur quod ex par-
11 te est. * Cum essem paruulus, loquebar
D ut paruulus, sapiebam ut paruulus, cogita-
bam ut paruulus. Quando autem factus sum
12 uir, euacuaui quæ erant paruuli. * Videmus
nunc per speculum in ænigmate: tunc au-
tem facie ad faciem. Nunc cognosco ex par-
te: tunc autem cognoscam sicut & cogni-
13 tus sum. * Nunc autem manent, fides,
spes, & charitas: tria hæc. maior autem ho-
rum est charitas.

CAP. XIIII.

1 SEctamini charitatem, æmulamini spiri-
A talia: magis autẽ ut prophetetis. * Qui
2 enim loquitur lingua, non hominibus lo-
quitur, sed Deo: nemo enim audit. Spiri-
3 tu autem loquitur mysteria. * nam qui pro-
phetat, hominibus loquitur ad ædificatio-
nem, & exhortationem, & consolationem.
4 * Qui loquitur lingua, semetipsum ædifi-
cat: qui autem prophetat, Ecclesiam Dei
5 ædificat. * Volo autem omnes uos loqui
linguis: magis autem prophetare: Nam ma-
ior est qui prophetat, quàm qui loquitur lin
guis: nisi forte interpretetur vt Ecclesia ædi-
6 ficationem accipiat. * Nunc autem, fratres,
B si uenero ad uos linguis loquens: quid uo-
bis prodero, nisi uobis loquar aut in reuela-
tione, aut in scientia, aut in prophetia, aut
7 in doctrina? * Tamen quæ sine anima sunt
uocem dantia, siue tibia, siue cithara: nisi
distinctionem sonituum dederint, quomodo
scietur id, quod canitur, aut quod cithari-
8 zatur? * Etenim si incertam uocem det
9 tuba, quis parabit se ad bellum? * Ita & uos
C per linguam nisi manifestum sermonem de-
deritis: quomodo scietur id, quòd dicitur?
10 eritis enim in aera loquentes. * Tam mul-
ta, ut puta genera linguarum sunt in hoc
11 mundo: & nihil sine uoce est. * Si ergo
nesciero uirtutem uocis, ero ei, cui loquor,
barbarus: & qui loquitur, mihi barbarus:
12 * Sic & uos, quoniam æmulatores estis spi-
rituum, & ad ædificationem Ecclesiæ quæ-
13 rite ut abundetis. * Et ideo qui loquitur
14 lingua: ore ut interpretetur. * Nam si orem
lingua, spiritus meus orat, mens autem
15 mea sine fructu est. * Quid ergo est? Orabo
spiritu, orabo & mente: psallam spiritu, psal-
16 lam & mente. * Ceterum si benedixeris spi-
ritu: qui supplet locum idiotæ, quomodo di-
cet, Amen, super tuam benedictionem? quo-
17 niam quid dicas, nescit: * nam tu quidem
D bene gratias agis: sed alter non ædificatur.
18 * Gratias ago Deo meo, quòd omnium ue-
19 strum lingua loquor. * Sed in Ecclesia uolo
quinque uerba sensu meo loqui, ut & alios
instruam quàm decem millia uerborum in
20 lingua. * Fratres, nolite pueri effici sensibus,
sed malitia paruuli estote: sensibus autem
21 perfecti estote. * In lege scriptum est: ‖ ‖ Isa.28.c.
Quoniam in alijs linguis & labiis aliis lo- 11
quar populo huic: & nec sic exaudient me,
22 dicit Dominus. * Itaque linguæ in signum
E sunt non fidelibus, sed infidelibus: prophe-
tiæ autem non infidelibus, sed fidelibus.
23 * Si ergo conueniat vniuersa Ecclesia in
unum, & omnes linguis loquantur, intrent
autem idiotæ, aut infideles: nonne dicent
24 quòd insanitis? * Si autem omnes prophe-
tent, intret autem quis infidelis, uel idiota,
conuincitur ab omnibus, dijudicatur ab
25 omnibus: * occulta cordis eius manifesta
fiunt: & ita cadens in faciem adorabit Deũ,
pronuncians quòd uere Deus in uobis sit.
26 * Quid ergo est fratres? cũ conuenitis, unus-
F quisque uestrum psalmũ habet, doctrinam
habet, apocalypsim habet, linguam habet,
interpretationem habet: omnia ad ædificatio
27 nem fiant. * Siue lingua quis loquitur, se-
cundum duos, aut ut multum tres, & per
28 partes, & unus interpretetur. * Si autem
non fuerit interpres, taceat in Ecclesia, sibi
29 autem loquatur, & Deo. * Prophetæ autem
duo, aut tres dicant, & ceteri dijudicent.
30 * Quòd si alij reuelatũ fuerit sedenti, prior
31 taceat. * Potestis enim omnes per singulos
prophetare: vt omnes discant, & omnes
32 exortentur: * & spiritus prophetarum pro-
33 phetis subiecti sunt. * Non enim est dissen-
G sionis Deus, sed pacis: sicut & in omnibus Ec
34 clesijs sanctorum doceo. * Mulieris in Ec-
clesijs taceant, non enim permittitur eis lo-
qui, sed subditas esse, sicut ‖ & lex dicit. ‖ Gen.3.c.
35 * Si quid autem uolunt discere, domi uiros 16
suos interrogent. Turpe est enim mulieri lo-
36 qui in Ecclesia. * An a uobis uerbum Dei
37 processit? aut in uos solos peruenit? * Si quis
uidetur propheta esse, aut spiritualis, co-
gnoscat quæ scribo vobis, quia Domini
38 sunt mandata. * Si quis autem ignorat, igno
39 rabitur. * Itaque fratres æmulamini prophe-
40 tare: & loqui linguis nolite prohibere. * Om-
nia aũt honeste, & secundum ordinem fiant.

CAP. XV.

1 NOtum autem uobis facio, fratres, Euã-
A gelium, quod prædicaui uobis, quod Gala.1.b.
2 & accepistis, in quo & statis, * per quod 11.
& saluamini: qua ratione prædicauerim
uobis, si tenetis, nisi frustra credidistis.

3 * Tradidi enim uobis in primis quòd & ac-
cepi: quoniam Chriſtus mortuus eſt pro
4 peccatis noſtris ſecundum Scripturas: * &
quia ſepultus eſt, & quia reſurrexit tertia die
5 ſecundum Scripturas: * & quia uiſus eſt Ce
6 phę, & poſt hoc undecim. * Deinde uiſus
eſt plus quàm quingentis fratribus ſimul:
ex quibus multi manent uſque adhuc, qui-
7 dam autem dormierunt: * Deinde uiſus
8 eſt Iacobo, deinde Apoſtolis omnibus: * No
uiſſime autem omnium tamquam aborti-
9 uo, uiſus eſt & mihi. * Ego enim ſum
minimus Apoſtolorum, qui non ſum
dignus uocari Apoſtolus, quoniam per-
10 ſecutus ſum Eccleſiam Dei. * Gratia au-
tem Dei ſum id, quod ſum, & gratia eius
in me uacua non fuit, ſed abundantius il-
lis omnibus laboraui: non ego autem,
11 ſed gratia Dei mecum: * Siue enim ego,
ſiue illi: ſic prædicamus, & ſic credidiſtis.
12 * Si autem Chriſtus prædicatur quòd re-
ſurrexit a mortuis, quomodo quidã dicunt
in uobis, quoniam reſurrectio mortuorum
13 non eſt? * Si autem reſurrectio mortuorum
14 non eſt: neque Chriſtus reſurrexit. * Si au-
tem Chriſtus non reſurrexit, inanis eſt er-
go prædicatio noſtra, inanis eſt & fides ue-
15 ſtra: * inuenimur autem & falſi teſtes Dei:
C quoniam teſtimonium diximus aduerſus
Deum quòd ſuſcitauerit Chriſtum, quem
non ſuſcitauit, & ſi mortui non reſurgunt.
16 * Nam ſi mortui non reſurgunt, neque Chri
17 ſtus reſurrexit. * Quòd ſi Chriſtus non reſur-
rexit, uana eſt fides ueſtra, adhuc enim eſtis
18 in peccatis ueſtris. * Ergo & qui dormie-
19 runt in Chriſto, perierunt. * Si in hac uita
tantum in Chriſto ſperantes ſumus, miſe-
20 rabiliores ſumus omnibus hominibus. * Nũc
autem Chriſtus reſurrexit a mortuis primi-
21 tiæ dormientium, * quoniam quidem
per hominem mors, & per hominem re-
22 ſurrectio mortuorum. * Et ſicut in Adam
omnes moriuntur, & ita & in Chriſto om-
23 nes uiuificabuntur. * Vnuſquiſque autem
in ſuo ordine, primitiæ Chriſtus: deinde
ij, qui ſunt Chriſti, qui in aduentu
24 eius crediderunt. * Deinde finis: cum tra-
diderit regnum Deo & Patri, cum eua-
cuauerit omnem principatum, & pote-
25 ſtatem, & uirtutem. * Oportet autem
D illum regnare donec ponat omnes ini-
26 micos ſub pedibus eius. * Nouiſſima au-
tem inimica deſtruetur mors: Omnia
enim ſubiecit ſub pedibus eius. Cum au-
27 tem dicat: * Omnia ſubiecta ſunt ei, ſine
dubio præter eum, qui ſubiecit ei omnia.
28 * Cum autem ſubiecta fuerint illi omnia:
tunc & ipſe Filius ſubiectus erit ei, qui ſu-
biecit ſibi omnia, vt ſit Deus omnia in
29 omnibus. * Alioquin quid facient qui ba-
ptizantur pro mortuis, ſi omnino mortui
non reſurgunt? ut quid & baptizantur pro
30 illis? * ut quid & nos periclitamur omni
31 hora? * Quotidie morior per ueſtra glo-
riam, fratres, quam habeo in Chriſto Ie-
32 ſu Domino noſtro. * Si (ſecundum homi-
nem) ad beſtias pugnaui Epheſi, quid mi-
hi prodeſt, ſi mortui non reſurgunt? manducemus, & bibamus, cras enim morie- Iſa.22. 13
33 mur. * Nolite ſeduci: Corrumpunt mores Sap.2.b.
33 bonos colloquia mala. * Euigilate iuſti,
E & nolite peccare: ignorantiam enim
Dei quidam habent, ad reuerentiam uobis
35 loquor. * Sed dicet aliquis: Quomodo re-
ſurgunt mortui? qualive corpore uenient?
36 * Inſipiens, tu quod ſeminas non uiuificatur,
37 niſi prius moriatur. * Et quod ſeminas, non
corpus, quod futurum eſt, ſeminas, ſed
nudum granum, ut puta tritici, aut
38 alicuius ceterorum. * Deus autem dat
illi corpus ſicut vult: & vnicuique ſeminum
39 proprium corpus. * Non omnis caro, eadem
caro: ſed alia quidem hominum, alia uero
pecorum, alia uolucrum, alia autem pi-
40 ſcium. * Et corpora cæleſtia, & corpora
terreſtria: ſed alia quidem cæleſtium glo-
41 ria, alia autem terreſtrium: * Alia clari-
F tas ſolis, alia claritas lunæ, & alia claritas
ſtellarum. Stella enim a ſtella differt in
42 claritate: * ſic & reſurrectio mortuorum
Seminatur in corruptione, ſurget in incor-
43 ruptione. * Seminatur in ignobilitate, ſurget
in gloria: Seminatur in infirmitate, ſurget
44 in uirtute: * Seminatur corpus animale, ſur-
get corpus ſpiritale. Si eſt corpus animale,
45 eſt & ſpiritale, ſicut ſcriptum eſt: * Fa- Gene.2.
ctus eſt primus homo Adam in animam vi- b.7
uentem, nouiſſimus Adam in ſpiritum vi-
46 uificantem. * Sed non prius quod ſpiritale
eſt, ſed quod animale: deinde quod ſpiri-
47 tale. * Primus homo de terra terrenus: ſe-
48 cundus homo de cælo, cæleſtis. * Qualis
terrenus, tales & terreni: & qualis cæleſtis, ta
49 les & cæleſtes. * Igitur, ſicut portauimus
imaginem terreni, portemus & imaginem
50 cæleſtis. * Hoc autem dico, fratres:
quia caro & ſanguis regnum Dei poſſidere
non poſſunt: neque corruptio incorruptelam
51 poſſidebit. * Ecce myſterium uobis dico:
G Omnes quidem reſurgemus, ſed non om-
52 nes immutabimur. * In momento in ictu
oculi, in nouiſſima tuba: canet enim tuba,
& mortui reſurgent incorrupti: & nos im-
53 mutabimur. * Oportet enim corruptibile
hoc induere incorruptionem: & mortale
54 hoc induere immortalitatem. * Cum au-
tem mortale hoc induerit immortalitatem,
tunc fiet ſermo, qui ſcriptus eſt: Abſor- Oſee.13
55 pta eſt mors in victoria. * Vbi eſt mors d 14
uictoria tua? vbi eſt mors ſtimulus tu- Heb.2.d
56 us? * Stimulus autem mortis pecca- 14
57 tum eſt: virtus vero peccati lex. * Deo Hoſ.5.a.

autem gratias, qui dedit nobis victo-
riam per Dominum nostrum Iesum Chri-
58 stum. * Itaque fratres mei dilecti, stabiles
estote, & immobiles: abundantes in opere
Domini semper, scientes quòd labor vester
non est inanis in Domino.

CAP. XVI.

1 De collectis autem, quæ fiunt in san-
A ctos, sicut ordinaui Ecclesijs Galatiæ,
2 ita & vos facite. * Per vnam sabbati vnus-
quisque vestrum apud se seponat, recondens
quod ei bene placuerit: vt non, cum vene-
3 ro, tunc collectæ fiant. * Cum autem præ-
sens fuero: quos probaueritis per epistolas,
hos mittam perferre gratiam vestram in Ie-
4 rusalem. * Quòd si dignum fuerit ut & ego
5 eam, mecum ibunt. * Veniam autẽ ad vos,
cum Macedoniam pertransiero: nam Mace-
6 doniam pertransibo. * Apud uos autem for
B sitan manebo, vel etiam hiemabo: vt uos
7 me deducatis quocũque iero. * Nolo enim
vos modo in transitu uidere, spero enim me
aliquantulum temporis manere apud vos, si
8 Dominus permiserit. * Permanebo autem
9 Ephesi usque ad Pentecosten. * Ostiũ enim
mihi apertum est magnum, & euidens: &
10 aduersarij multi. * Si autem uenerit Timo-
theus, videte ut sine timore sit apud vos:
opus enim Domini operatur, sicut & ego.
11 * Nequis ergo illum spernat: deducite autẽ
illũ in pace, ut ueniat ad me: expecto enim
12 illum cum fratribus. * De Apollo autem
C fratre vobis notum facio, quoniam multum
rogaui eum ut veniret ad uos cũ fratribus:
& utique non fuit uoluntas ut nunc ueniret:
13 veniet autem, cum ei vacuum fuerit. * Vigi-
late, state in fide, viriliter agite, & conforta-
14 mini. * Omnia vestra in charitate fiant.
15 * Obsecro autem uos fratres, nostis domum
Stephanæ, & Fortunati, & Achaici: quoniã
sunt primitiæ Achaiæ, & in ministerium san
16 ctorũ ordinauerunt seipsos: * vt & vos sub-
diti sitis eiusmodi, & omni cooperanti, & la-
17 boranti. * Gaudeo autem in præsentia Ste-
D phanæ, & Fortunati, & Achaici: quoniam
id, quod vobis deerat, ipsi suppleuerunt:
18 * refecerunt enim & meum spiritum, & ve-
strum. Cognoscite ergo qui huiusmodi sunt.
19 * Salutant uos Ecclesiæ Asiæ. Salutant vos
in Domino multum, Aquila, & Priscilla cũ
domestica sua ecclesia: apud quos & hospi-
20 tor. * Salutant uos omnes fratres. Salutate
21 inuicem in osculo sancto. * Salutatio, mea
22 manu Pauli. * Si quis non amat Dominum
nostrum Iesum Christum, sit anathema, Ma
23 ran Atha. * Gratia Domini nostri Iesu Chri
24 sti uobiscum. * Charitas mea cum omni-
bus vobis in Christo Iesu. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD CORINTHIOS SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

1 A PAVLVS Apostolus Iesu Christi per
voluntatem Dei,&
Timotheus frater,
Ecclesiæ Dei, quæ
est Corinthi cum
omnibus sanctis,
qui sunt in uniuer-
2 sa Achaia.* Gratia
vobis,& pax a Deo
Patre nostro, & Domino Iesu Christo.
3 * ‖ Benedictus Deus & Pater Domini nostri
Iesu Christi,Pater misericordiarum,& Deus
4 totius consolationis, * qui consolatur nos
in omni tribulatione nostra : ut possimus &
ipsi consolari eos,qui in omni pressura sunt,
per exhortationem, qua exhortamur & ipsi
5 a Deo. * Quoniam sicut abundant passiones
Christi in nobis : ita & per Christum abun-
6 dat consolatio nostra. * Siue autem tribula-
B mur pro vestra exhortatione & salute, siue
consolamur pro vestra consolatione,siue ex-
hortamur pro vestra exhortatione & salute,
quæ operatur tolerantiam earūdem passio-
7 num, quas & nos patimur ; * vt spes nostra
firma sit pro uobis ; scientes quòd sicut so-
cij passionum estis, sic eritis & consolatio-
8 nis. * Non enim volumus ignorare uos fra-
tres de tribulatione nostra, quæ facta est in
Asia,quoniam supra modum grauati sumus
supra virtutem, ita vt tæderet nos etiam vi-
9 uere. * Sed ipsi in nobismetipsis responsum
mortis habuimus, ut non simus fidentes in
10 nobis,sed in Deo,qui suscitat mortuos:* qui
de tantis periculis nos eripuit, & eruit : in
quem speramus quoniam & adhuc eripiet,
11 * adiuuantibus & uobis in oratione pro no-
bis : vt ex multorum personis, eius quæ in
nobis est donationis,per multos gratiæ agā
12 tur pro nobis. * Nam gloria nostra hæc est,
testimonium conscientiæ nostræ, quòd in
C simplicitate cordis & sinceritate Dei : &
non in sapientia carnali, sed in gratia
Dei conuersati sumus in hoc mundo : abun-
13 dantius autem ad uos. * Non enim alia
scribimus uobis, quàm quæ legistis, &
cognouistis. Spero autem quòd vsque in fi-
14 nem cognoscetis, * sicut & cognouistis nos
ex parte, quòd gloria uestra sumus, sicut &
vos nostra, in die Domini nostri Iesu Chri-
15 sti. * Et hac confidentia uolui prius uenire
16 ad uos,vt secundam gratiam haberetis : * &
per vos transire in Macedoniam, & iterum
a Macedonia venire ad uos,& a uobis dedu-
17 ci in Iudæam. * Cum ergo hoc voluissem,
numquid leuitate vsus sum ? Aut quæ cogi-
to, secundum carnem cogito, ut sit apud me
18 E S T, & N O N ? * Fidelis autem Deus,
D quia sermo noster,qui fuit apud vos,non est
19 in illo E S T, & N O N. * Dei enim filiu
Iesus Christus,qui in uobis per nos prædica
tus est,per me,& Siluanū, & Timotheū,non
fuit E S T & N O N, sed E S T in illo fuit.

Quo-

20 * Quotquot enim promissiones Dei sunt, in
illo E S T: ideo & per ipsum Amen Deo ad
21 gloriam nostram. * Qui autem confirmat
nos uobiscum in Christo, & qui unxit nos
22 Deus: * qui & signauit nos, & dedit pignus
23 Spiritus in cordibus nostris. * Ego autem
testem Deum inuoco in animam meam,
quòd parcens uobis, non ueni ultra Corin-
thum: non quia dominamur fidei uestræ,
sed adiutores sumus gaudij uestri: nam fide
statis.

CAP. II.

1 STatui autem hoc ipsum apud me, ne ite
2 rum in tristitia uenirē ad uos. * Si enim
A ego contristo uos: & quis est, qui me lætifi-
3 cet, nisi qui contristatur ex me? * Et hoc ip
sum scripsi uobis, ut non cum uenero, tristi
tiam super tristitiam habeā, de quibus opor
tuerat me gaudere: cōfidens in omnibus uo-
bis, quia meū gaudiū, omnium uestrum est.
4 * Nā ex multa tribulatione, & angustia cor
dis scripsi uobis per multas lacrymas: non
ut contristemini: sed ut sciatis, quam chari-
5 tatem habeam abundantius in uobis. * Si
B quis autem contristauit, non me contrista-
uit: sed ex parte, ut non onerem omnes uos.
6 * Sufficit illi, qui eiusmodi est, obiurgatio
7 hæc, quæ fit a pluribus: * ita ut econtrario
magis donetis, & consolemini, ne forte abun
dantiori tristitia absorbeatur qui eiusmodi
8 est. * Propter quod obsecro uos, ut confirme
9 tis in illum charitatem. * Ideo enim & scri
C psi, ut cognoscam experimentum uestrum,
10 an in omnibus obedientes sitis. * Cui autē
aliquid donastis, & ego: nam & ego quod do
naui, si quid donaui, propter uos in persona
11 Christi, * ut non circumueniamur a satana:
non enim ignoramus cogitationes eius.
12 * Cum uenissem autem Troadem propter
Euangelium Christi, & ostium mihi apertū
13 esset in Domino, * non habui requiem spiri
D tui meo, eo quòd non inuenerim Titum fra
trem meum, sed ualefaciens eis, profectus sū
14 in Macedoniam. * Deo autem gratias, qui
semper triumphat nos in Christo Iesu, &
odorem notitiæ suæ manifestat per nos in
15 omni loco: * quia Christi bonus odor sumus
Deo in ijs, qui salui fiunt, & in ijs, qui per-
16 eunt: * alijs quidem odor mortis in mortē:
alijs autem odor uitæ in uitam. Et ad hæc
17 quis tam idoneus? * Non enim sumus si
cut plurimi, adulterantes uerbum Dei, sed
ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo,
in Christo loquimur.

CAP. III.

1 INcipimus iterum nosmetipsos commen
A dare? aut numquid egemus (sicut qui-
dam) commendatitijs epistolis ad uos, aut
2 ex uobis? * Epistola nostrā uos estis, scri
pta in cordibus nostris, quæ scitur, & legitur
3 ab omnibus hominibus: * manifestati quòd
B epistola estis Christi, ministrata a nobis, &
scripta non atramento, sed spiritu Dei ui-
ui: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cor
4 dis carnalibus. * Fiduciam autem talem
5 habemus per Christum ad Deum: * non
quòd sufficientes simus cogitare aliquid a
nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra
6 ex Deo est: * qui & idoneos nos fecit mini-
stros noui testamenti: non littera, sed Spiri-
tu: littera enim occidit, Spiritus autem uiui
7 ficat. * Quòd si ministratio mortis litteris
deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut
non possent intendere filij Israel in faciem
Moysi' propter gloriam uultus eius, quæ
8 euacuatur: * quomodo non magis mini-
9 stratio Spiritus erit in gloria? * Nam si
C ministratio damnationis gloria est: multo
magis abundat ministerium iustitiæ in glo-
10 ria. * Nam nec glorificatū est, quod claruit
in hac parte, propter excellentē gloriam.
11 * Si enim quod euacuatur, per gloriam est:
12 multo magis quod manet, in gloria est. * Ha
bentes igitur talem spem, multa fiducia uti
13 mur: * ‖ & non sicut Moyses ponebat vela- ‖ Exo. 34.
men super faciē suam, ut non intēderēt filij d.33
14 Israel in faciē eius, quod euacuatur, * sed ob-
tusi sunt sensus eorum. Vsque in hodiernum
enim diem, idipsum uelamen in lectione ue
teris testamenti manet non reuelatū, (quo-
15 niam in Christo euacuatur) * sed usque in
D hodiernum diem, cum legitur Moyses, vela
16 men positum est super cor eorum. * Cum
autem conuersus fuerit ad Dominum, aufe-
17 retur uelamen. * ‖ Dominus autem Spiri- ‖ Ioan. 4.
tus est. Vbi autem Spiritus Domini: ibi li- c.24
18 bertas. * Nos uero omnes, reuelata facie
gloriam Domini speculantes, in eandē ima-
ginem transformamur a claritate in clarita
tem, tamquam a Domini Spiritu.

CAP. IV.

1 IDeo habentes administrationem, iuxta
A quod misericordiam consecuti sumus,
2 non deficimus, * sed abdicamus occulta de-
decoris, non ambulantes in astutia, neque
adulterantes uerbum Dei, sed in manifesta-
tione ueritatis cōmendantes nosmetipsos ad
omnem conscientiam hominum corā Deo.
3 * Quòd si etiā opertum est Euangelium nō-
4 strum: in ijs, qui pereunt, est opertum: * in
quibus Deus huius sæculi excæcauit men-
tes infidelium, ut non fulgeat illis illumina
tio Euangelij gloriæ Christi, qui est imago
5 Dei. * Non enim nosmetipsos prædica-
B mus, sed Iesum Christum Dominum no-
strum: nos autem seruos uestros per Iesum
6 * quoniā Deus, qui dixit de tenebris lucem
splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris

ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei,
7 in facie Chriſti Ieſu.* Habemus autem the-
ſaurum iſtum in uaſis fictilibus : ut ſubli-
8 mitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis. * In
C omnibus tribulationem patimur,ſed non an
guſtiamur: aporiamur, ſed non deſtitui-
9 mur : * perſecutionem patimur,ſed non de-
relinquimur:, deijcimur, ſed non perimus:
10 * ſemper mortificationem Ieſu in corpore
noſtro circumferentes, ut & uita Ieſu ma-
11 nifeſtetur in corporibus noſtris. * Semper
enim nos, qui viuimus, in mortem tradi-
mur propter Ieſum : ut & uita Ieſu manife-
12 ſtetur in carne noſtra mortali.* Ergo mors
in nobis operatur, vita autem in uobis.
13 * Habentes autem eundem ſpiritum fidei,
ſicut ſcriptum eſt.‖ Credidi, Propter quod
locutus ſum : & nos credimus, propter
14 quod & loquimur : * ſcientes quoniam qui
ſuſcitauit Ieſum, & nos cum Ieſu ſuſcita-
15 bit, & conſtituet uobiſcum. * Omnia enim
D propter uos : ut gratia abundans, per mul-
tos in gratiarum actione, abundet in gloriã
16 Dei.* Propter quod non deficimus:ſed licet
is,qui foris eſt, noſter homo corrumpatur :
tamen is, qui intus eſt, renouatur de die in
17 diem. * Id enim, quod in præſenti eſt mo-
mentaneum & leue tribulationis noſtræ,ſu-
pra modum in ſublimitate æternum gloriæ
18 pondus operatur in nobis, * non contem-
plantibus nobis quæ uidentur, ſed quæ non
uidentur. Quæ enim videntur, temporalia
ſunt : quæ autem non uidentur, æterna
ſunt.

CAP. V.

1 SCimus enim quoniam ſi terreſtris do-
A mus noſtra huius habitationis diſſolua-
tur,quòd ædificationem ex Deo habemus,
domum non manufactam, æternam in cæ-
2 lis. * Nã & in hoc ingemiſcimus, ‖ habita-
tionem noſtram, quæ de cælo eſt, ſuperin-
3 dui cupientes : * ſi tamen ueſtiti, non nudi
4 inueniamur.* Nam & qui ſumus in hoc ta-
bernaculo, ingemiſcimus grauati : eo quòd
nolumus expoliari,ſed ſuperueſtiri, ut abſor
5 beatur quod mortale eſt,a uita.*Qui autem
efficit nos in hoc ipſum, Deus, qui dedit no-
6 bis pignus ſpiritus. * Audentes igitur ſem-
B per, ſcientes quoniam dum ſumus in corpo-
7 re,peregrinamur a Domino (* per fidem
8 enim ambulamus,& non per ſpeciem) * au-
demus autem, & bonam voluntatem habe-
mus magis peregrinari a corpore,& præſen-
9 tes eſſe ad Dominum. * Et ideo contendi-
mus ſiue abſentes, ſiue præſentes placere illi,
10 * ‖ Omnes enim nos manifeſtari oportet
ante Tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſq.
propria corporis, prout geſſit, ſiue bonum,
11 ſiue malum.* Scientes ergo timorem Do-
C mini hominibus ſuademus, Deo autem ma-
nifeſti ſumus. Spero autem & in conſcien-
12 tijs ueſtris manifeſtos nos eſſe.* Non iterum
commendamus nos uobis,ſed occaſionem
damus uobis gloriandi pro nobis : ut habea
tis ad eos, qui in facie glorientur, & non
13 in corde. * Siue enim mente excedimus
14 Deo : ſiue ſobrij ſumus, uobis. * Charitas
enim Chriſti urget nos : æſtimantes hoc,
quoniam ſi unus pro omnibus mortuus eſt,
15 ergo omnes mortui ſunt : * & pro omnibus
mortuus eſt Chriſtus: ut,& qui uiuunt,iam
non ſibi uiuant,ſed ei,qui pro ipſis mortuus
16 eſt & reſurrexit. * Itaque nos ex hoc nemi-
D nem nouimus ſecundũ carnem. Et ſi cogno
uimus ſecundum carnem Chriſtum:ſed nũc
17 iam non nouimus. * Si qua ergo in Chriſto
noua creatura, uetera tranſierunt : ‖ ecce ‖Iſa.43.e
18 facta ſunt omnia noua.* Omnia autem ex 19
Deo,qui nos recõciliauit ſibi per Chriſtum: Apo.21.b
& dedit nobis miniſterium reconciliatio- 5
19 nis. * quoniam quidem Deus erat in Chri-
ſto mundum reconcilians ſibi, non reputans
illis delicta ipſorum, & poſuit in nobis ver-
20 bum reconciliationis.* Pro Chriſto ergo le-
gatione fungimur, tamquam Deo exhortan
te per nos. Obſecramus pro Chriſto,reconci
21 liamini Deo. * Eum, qui non nouerat pec-
catum,pro nobis peccatum fecit, ut nos effi-
ceremur iuſtitia Dei in ipſo.

CAP. VI.

1 ADiuuantes autem exhortamur ne in va-
2 cuum gratiam Dei recipiatis.* Ait.n. ‖ ‖Iſa.49.c
A Tempore accepto exaudiui te, & in die ſalu- 8
tis adiuui te. Ecce nunc tempus acceptabile,
3 ecce nunc dies ſalutis.* ‖ nemini dantes vl- ‖ 1. Cor
lam offenſionem,ut non vituperetur miniſte 10.g.32
4 rium noſtrum:*ſed in omnibus exhibeamus ‖1.Cor.4
noſmetipſos ‖ ſicut Dei miniſtros in multa a.1
patientia, in tribulationibus, in neceſſitati-
5 bus,in anguſtijs,* in plagis,in carceribus,in
B ſeditionibus,in laboribus, in vigilijs, in ie-
6 iunijs,*in caſtitate,in ſcientia, in lõganimi-
tate,in ſuauitate,in Spiritu ſancto, in chari-
7 tate non ficta, * in uerbo veritatis, in uirtu-
te Dei,per arma iuſtitiæ a dextris, & a ſini-
8 ſtris,* per gloriam,& ignobilitatem, per in
famiam,& bonam famam : ut ſeductores,&
9 veraces,ſicut qui ignoti, & cogniti : * quaſi
morientes, & ecce viuimus: ut caſtigati, &
10 non mortificati : * quaſi triſtes, ſemper au-
C tem gaudentes: ſicut egentes,multos autem
locupletantes : tamquam nihil habentes, &
11 omnia poſſidentes. * Os noſtrum patet ad
uos o Corinthij, cor noſtrum dilatatum eſt.
12 * Non anguſtiamini in nobis: anguſtiamini
13 aũt in viſceribus ueſtris:* eandẽ aũt habẽtes
remunerationem,tãquã filiis dico:dilatami-
14 ni & uos.* Nolite iugum ducere cũ infideli-

bus.

bus. Quæ enim participatio iustitiæ cum
iniquitate? Aut quæ societas luci ad tene
15 bras? * Quæ autem conuentio Christi ad
Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli?
16 * Qui autem consensus templo Dei cum ido
D lis? ¶ Vos enim estis templum Dei uiui, si-
cut dicit Deus: ¶ Quoniam inhabitabo in il
lis, & inambulabo inter eos, & ero illorum
17 Deus, & ipsi erunt mihi populus. * Propter
quod exite de medio eorum, & separamini,
dicit Dominus, & immundum ne tetigeri-
18 tis: * & ego recipiam vos: ¶ & ero uobis in
patrem, & vos eritis mihi in filios, & filias,
dicit Dominus omnipotens.

¶ 1.Cor.3.d.27 & 6.d.19
¶ Leu 26.b 12
¶ Ier.31.a.9

CAP. VII.

1 HAs ergo habentes promissiones, charis-
A simi, mundemus nos ab omni inqui-
namento carnis, & spiritus perficientes san-
2 ctificationem in timore Dei. * Capite nos.
Neminem læsimus, neminem corrupimus,
3 neminem circumuenimus. * Non ad condē-
nationem vestram dico. prædiximus enim
quod in cordibus nostris estis ad commorē
4 dum, & ad conuiuendum. * Multa mihi fi-
ducia est apud uos, multa mihi gloriatio
pro uobis, repletus sum consolatione, super-
abundo gaudio in omni tribulatione nostra.
5 * Nam & cum venissemus in Macedoniam,
B nullam requiem habuit caro nostra, sed om
nem tribulationem passi sumus: foris pugnę
5 intus timores. * Sed qui consolatur humiles,
consolatus est nos Deus in aduentu Titi.
7 Non solum autem in aduentu eius, sed etiā
in consolatione, qua consolatus est in vobis,
referens nobis uestrum desiderium, uestrum
fletum, vestrū æmulationem pro me, ita ut
8 magis gauderem. * Quoniam etsi contrista-
ui uos in epistola, non me pœnitet: etsi pœ-
niteret, uidens quòd epistola illa (etsi ad
9 horam) uos contristauit; * nunc gaudeo:
C non quia contristati estis, sed quia contrista-
ti estis ad pœnitentiam. Contristati enim
estis secundum Deum, ut in nullo detrimē
10 tum patiamini ex nobis. * ¶ Quæ enim secun
dum Deum tristitia est, pœnitentiam in sa-
lutem stabilem operatur: sæculi autem tri-
11 stitia mortem operatur: * Ecce enim hoc ip
sum, secundum Deum contristari vos, quan
tam in uobis operatur solicitudinem: sed de
fensionem, sed indignationem, sed timorē,
sed desiderium, sed æmulationem, sed uindi-
ctam. in omnibus exhibuistis uos, inconta-
12 minatos esse negotio. * Igitur, etsi scripsi vo
bis, non propter eum, qui fecit iniuriam,
nec propter eum, qui passus est: sed ad mani-
D festandam solicitudinem nostram, quam ha
13 bemus pro uobis * Coram Deo: ideo con-
solati sumus. In consolatione autem nostra,
abundantius magis gauisi sumus super gau-

¶ 1.Pet 2.c.19

dio Titi, quia refectus est spiritus eius ab
14 omnibus vobis. * & si quid apud illum de
uobis gloriatus sum, non sum confusus: sed
sicut omnia uobis in ueritate locuti sumus,
ita & gloriatio nostra, quæ fuit ad Titum,
15 ueritas facta est, * & viscera eius abundan-
tius in uobis sunt: reminiscentis omnium ve
strum obedientiam: quemodo cum timo-
16 re, & tremore excepistis illum. * Gaudeo
quòd in omnibus confido in vobis.

CAP. VIII.

1 NOtam autem facimus vobis, fratres, gra
A tiam Dei, quæ data est in Ecclesijs Ma
2 cedoniæ: * quòd in multo experimento tri-
bulationis abundantia gaudij ipsorum fuit,
& altissima paupertas eorum abundauit in
3 diuitias simplicitatis eorum: * quia secun-
dum uirtutem testimonium illis reddo, &
4 supra uirtutem voluntarij fuerunt, * cum
multa exhortatione obsecrantes nos gratiā,
& communicationem ministerij, quod fit
5 in Sanctos. * Et non sicut sperauimus, sed
semetipsos dederunt primum Domino, de-
6 inde nobis per voluntatem Dei, * ita ut ro-
B garemus Titum: ut quemadmodum cœpit,
ita & perficiat in uobis etiam gratiam istā.
7 * Sed sicut in omnibus abundatis fide, & ser
mone, & scientia, & omni solicitudine, insu-
per & charitate uestra in nos, ut & in hac
8 gratia abundetis. * Non quasi imperans di-
co: sed per aliorum solicitudinem, etiam
uestræ charitatis ingenium bonum compro
9 bans. * Scitis enim gratiam Domini nostri
Iesu Christi, quoniam propter vos egenus
factus est, cum esset diues, ut illius inopia
10 vos diuites essetis. * Et consilium in hoc do:
hoc enim uobis utile est, qui non solum fa-
cere, sed & velle cœpistis ab anno priore:
11 * nunc uero & facto perficite: ut quemadmo
dum promptus est animus uoluntatis, ita sit
12 & perficiendi ex eo, quod habetis. * Si enim
C uoluntas prompta est, secundum id, quod ha
bet, accepta est, non secundum id, quod non
13 habet. * Non enim ut alijs sit remissio, uobis
14 autem tribulatio, sed ex æqualitate. * In præ
senti tempore uestra abundantia illorum
inopiam suppleat: ut & illorum abundantia
uestræ inopiæ sit supplemētum, ut fiat æqua
15 litas, sicut scriptum est: * ¶ Qui multum non
abundauit: & qui modicum, non minorauit.
16 * Gratias autem Deo, qui dedit eandem so-
17 licitudinem pro uobis in corde Titi, * quo-
niam exhortationem quidem suscepit: sed
cum solicitior esset, sua uoluntate profectus
18 est ad nos. * Misimus etiam cum illo fratrē,
D cuius laus est in Euangelio per omnes Eccle
19 sias: * non solum autem, sed & ordinatus est
ab Ecclesijs comes peregrinationis nostræ
in hanc gratiam, quæ ministratur a nobis

¶ Exo.15.d.18

ad Domini

tempore uir eius uiuit. quòd ſi dormierit uir
eius, liberata eſt: cui uult nubat: tantum in
40 Domino. * Beatior autem erit ſi ſic perman
ſerit ſecundum meũ conſilium: puto autem
quòd & ego Spiritum Dei habeam.

CAP. VIII.

1 DE iſs autem, quæ idolis ſacrificantur,
A ſcimus quia omnes ſcientiam habe-
mus. Scientia inflat, charitas uero ædificat.
2 * Si quis autem ſe exiſtimat ſcire aliquid,
nondum cognouit quemadmodum opor-
3 teat eum ſcire. * Si quis autem diligit Deũ,
4 hic cognitus eſt ab eo. * De eſcis autem, quæ
B idolis immolantur, ſcimus quia nihil eſt
Idolum in mundo, & quòd nullus eſt Deus,
5 niſi vnus. * Nam etſi ſunt qui dicantur dij ſi
ue in cęlo, ſiue in terra (ſiquidem ſunt dij
6 multi, & domini multi:) * nobis tamen unus
Deus Pater, ex quo omnia, & nos in illum: &
vnus Dominus Ieſus Chriſtus, per quem
7 omnia, & nos per ipſum. * Sed non in omni
C bus eſt ſcientia. Quidam autem cum con-
ſcientia vſque nunc idoli, quaſi idolothy-
tum manducant: & conſcientia ipſorum
8 cum ſit infirma, polluitur. * Eſca autem
nos non commendat Deo. Neque enim ſi
manducauerimus, abundabimus: neque ſi
9 non manducauerimus, deficiemus. * Videte
autem ne forte hæc licẽtia ueſtra offendicu-
10 lum fiat infirmis. * Si enim quis uiderit eũ,
qui habet ſciẽtiam, in idolio recumbentem:
D nonne conſcientia eius, cum ſit infirma,
ædificabitur ad manducandum idolothyta?
11 * ‖ Et peribit infirmus in tua ſcientia frater
12 propter quem Chriſtus mortuus eſt? * Sic
aũt peccantes in fratres, & percutientes con
ſcientiam eorũ infirmã, in Chriſtũ peccatis.
13 * ‖ Quapropter ſi eſca ſcandalizat fratrem
meum non manducabo carnem in ęternum,
ne fratrem meum ſcandalizem.

CAP. IX.

1 NOn ſum liber? Non ſum Apoſtolus?
A Nonne Chriſtum Ieſum Dominum
noſtrum uidi? Nonne opus meum uos eſtis
2 in Domino? * Et ſi alijs non ſum Apoſto-
lus, ſed tamen uobis ſum: nam ſignaculum
3 Apoſtolatus mei uos eſtis in Domino. * mea
defenſio apud eos, qui me interrogant, hęc
4 eſt. * Numquid non habemus poteſtatem
5 manducandi, & bibendi? * Numquid non
habemus poteſtatem mulierem ſororem cir
cumducendi ſicut & cęteri Apoſtoli, & fra
6 tres Domini, & Cephas? * Aut ego ſolus, &
Barnabas, non habemus poteſtatem hoc ope
7 randi? * Quis militat ſuis ſtipendijs umquã?
Quis plantat uineam, & de fructu eius non
edit? Quis paſcit gregem, & de lacte gregis
8 non manducat? * Numquid ſecundum ho-
minem hęc dico? An & lex hæc non dicit?
9 * Scriptum eſt enim in lege Moyſi: ‖ Nõ alli ‖ Deu. 25
B gabis os boui trituranti. Numquid de bobus a. 4
10 cura eſt Deo? * An propter nos utiq; hoc di- 1. Tim 5.
cit? Nam propter nos ſcripta ſunt. quoniam c. 18
debet in ſpe qui arat, arare: & qui triturat, in
11 ſpe fructus percipiendi. * ‖ Si nos uobis ſpiri ‖ Ro. 15 d.
tualia ſeminauimus, magnum eſt ſi nos car- 27
12 nalia veſtra metamus? * Si alij poteſtatis ve
ſtræ participes ſunt, quare non potius nos?
Sed non uſi ſumus hac poteſtate: ſed omnia
ſuſtinemus, ne quod offendiculum demus
13 Euangelio Chriſti. * ‖ Neſcitis quoniam ‖ Deu. 18
qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario a. 1
ſunt, edunt: & qui altari deſeruiunt, cum al
14 tari participant? * Ita & Dominus ordina-
uit iſs, qui Euangelium annunciant, de Euã
15 gelio uiuere. * Ego autem nullo horum v-
C ſus ſum. Non autem ſcripſi hæc ut ita fiant
in me: bonum eſt enim mihi magis mori,
16 quam ut gloriam meam quis euacuet. * Nã
ſi euangelizauero, non eſt mihi gloria: ne-
ceſſitas enim mihi incumbit: væ enim mi-
17 hi eſt, ſi non euangelizauero. * Si enim vo
lens hoc ago, mercedem habeo: ſi autem in-
18 uitus, diſpenſatio mihi credita eſt. * Quæ eſt
ergo merces mea? Vt Euangelium prædi-
cans, ſine ſumptu ponam Euangelium, ut
non abutar poteſtate mea in Euangelio.
19 * Nam cum liber eſſem ex omnibus, omnium
me ſeruum feci, ut plures lucrifacerem.
20 * Et factus ſum Iudæis tamquam Iudæus,
21 ut Iudæos lucrarer. * iſs qui ſub lege ſunt,
quaſi ſub lege eſſem (cum ipſe non eſſem ſub
lege) ut eos, qui ſub lege erant, lucrifacerem
D iſs, qui ſine lege erãt, tamquam ſine lege eſ-
ſem (cum ſine lege Dei non eſſem: ſed in
lege eſſem Chriſti) ut lucrifacerem eos, qui
22 ſine lege erant. * Factus ſum infirmis infir-
mus, ut infirmos lucrifacerem. Omnibus
omnia factus ſum, ut omnes facerem ſaluos.
23 * Omnia autem facio propter Euangelium:
24 ut particeps eius efficiar. * Neſcitis quòd iſ,
qui in ſtadio currunt, omnes quidem currũt
ſed unus accipit brauium? Sic currite ut
25 comprehendatis. * Omnis autem, qui in ago
ne contendit, ab omnibus ſe abſtinet, & illi
quidem ut corruptibilem coronam acci-
26 piant: nos autem incorruptam. * Ego igitur
ſic curro, non quaſi in incertum: ſic pugno,
27 non quaſi aerem uerberans: ſed caſtigo cor-
pus meum, & in ſeruitutem redigo: ne for
te cum alijs prædicauerim, ipſe reprobus ef
ficiar.

CAP. X.

‖ Exo. 13
1 NOlo enim vos ignorare fratres quoniã d 21
A patres noſtri omnes ‖ ſub nube fue- ‖ Nu 9. c
2 rũt, & omnes ‖ mare tranſierunt. * ‖ & oẽs 22

in Moyse baptizati sunt in nube, & in ma-
3 ri: * & omnes eandem escam spiritalem mā-
‖ Exo. 14. 4 ducauerunt, * ‖ & omnes eundem potum
c.22 spiritalem biberunt : (bibebant autem de
‖ Exo. 16. spiritali, consequente eos, petra: petra autem
d.15 5 erat Christus) * sed non in pluribus eorum
Exo. 17. b. beneplacitum est Deo: ‖ nam prostrati sunt
6 6 in deserto. * Hæc autem in figura facta sunt
Nu. 20. b. B nostri ut non simus concupiscentes malo-
10 7 rum, ‖ sicut & illi concupierunt. * neque
‖ Nu. 26. g. idololatræ efficiamini, sicut quidam ex ip-
65 sis: quemadmodum scriptū est: ‖ Sedit popu
‖ Ps. 105. lus manducare, & bibere, & surrexerunt lu-
e.14 8 dere. * Neque fornicemur, ‖ sicut quidam
‖ Exo. 32. ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt una die
b.6 9 uiginti tria millia. * Neque tentemus
‖ Nu. 25. Christum, ‖ sicut quidam eorum tenta-
a.1 10 uerunt, & a serpentibus perierunt. * Ne-
‖ Nu. 21. C que murmuraueritis, sicut quidam eorum
b.5.6 murmurauerunt, & perierunt ab extermina
‖ Nu. 11. a. 11 tore. * Hæc autem omnia in figura contin-
1. & 14. a. gebant illis: scripta sunt autem ad corre-
1 ptionem nostram, in quos fines seculo-
12 rum deuenerunt. * Itaque qui se existimat
13 stare, uideat ne cadat. * Tentatio uos non
apprehendat nisi humana: fidelis autem
Deus est, qui non patietur uos tentari su-
pra id, quod potestis, sed faciet etiam cum
tentatione prouentum ut possitis sustinere.
14 * Propter quod charissimi mihi fugite ab
15 idolorum cultura. * Vt prudentibus lo-
16 quor, uos ipsi iudicate quod dico. * Calix
D benedictionis, cui benedicimus, nonne com-
municatio sanguinis Christi est? & panis,
quem frangimus, nonne participatio corpo-
17 ris Domini est? * Quoniam unus panis, unū
corpus multi sumus, omnes, qui de uno pa-
18 ne participamus. * Videte Israel secundum
carnem: nonne qui edunt hostias, partici-
19 pes sunt altaris? * Quid ergo? dico quòd
idolis immolatum sit aliquid? aut quòd
20 idolum, sit aliquid? * Sed quæ immolant
Gentes, dæmonijs immolant, & non Deo.
E Nolo autem uos socios fieri dæmoniorum:
non potestis calicem Domini bibere, & cali-
21 cem dæmoniorum: * non potestis mensæ
Domini participes esse, & mensæ dæmo-
22 niorum. * An æmulamur Dominum?
‖ Sup. 6. c. Numquid fortiores illo sumus? ‖ Omnia
12 23 mihi licent, sed non omnia expediunt. * Om
Eccl. 17. d. nia mihi licent, sed non omnia ædificant.
31 24 * Nemo quod suum est quærat, sed quod
25 alterius. * Omne, quod in macello uenit,
F manducate, nihil interrogantes propter
26 conscientiam. * ‖ Domini est terra, & ple-
‖ Ps. 23. a. 27 nitudo eius. * Si quis uocat uos infidelium,
1 & vultis ire: omne, quod uobis apponitur
manducate, nihil interrogantes propter con-
28 scientiam. * Si quis autem dixerit: Hoc
immolatum est idolis: nolite manducare pro
pter illum, qui indicauit, & propter con-
29 scientiam: * conscientiam autem dico non
G tuam, sed alterius. Vt quid enim libertas
30 mea iudicatur ab aliena conscientia? * Si
ego cum gratia participo quid blasphemor
31 pro eo quòd gratias ago? * ‖ Siue ergo man ‖ Colo. 3
ducatis, siue bibitis, siue aliud quid facitis c.17
32 omnia in gloriam Dei facite. * Sine offensio-
ne estote Iudæis, & Gentibus, & Ecclesiæ
33 Dei: * sicut & ego per omnia omnibus pla-
ceo, non quærens quod mihi utile est, sed
quod multis: ut salui fiant.

CAP. XI.

1 IMitatores mei estote, sicut & ego Chri-
A sti. * Laudo autem uos fratres quòd per
2 omnia mei memores estis: & sicut tradidi
3 uobis, præcepta mea tenetis. * Volo autem
uos scire ‖ quòd omnis uiri caput, Christus ‖ Eph. 5. c
est: caput autem mulieris, uir: caput uero 23
4 Christi, Deus. * Omnis uir orans, aut pro-
phetans uelato capite deturpat caput
5 suum. * Omnis autem mulier orans,
aut prophetans non uelato capite, deturpat
caput suum: unum enim est ac si decalueretur.
6 * Nam si non uelatur mulier, tondeatur.
B Si uero turpe est mulieri tonderi, aut deca-
7 luari, uelet caput suum. * Vir quidem non
debet uelare caput suum: quoniam imago
& gloria Dei est, mulier autem gloria
8 uiri est. * Non enim uir ex muliere est;
9 sed mulier ex uiro. * ‖ Etenim non est crea ‖ Gene. 2.
tus uir propter mulierem, sed mulier d.21
10 propter virum. * Ideo debet mulier potesta
tem habere supra caput propter Angelos.
11 * Verumtamen neque uir sine muliere. ne-
12 que mulier sine uiro in Domino. * Nam
sicut mulier de uiro, ita & uir per mulie-
13 rem: omnia autem ex Deo. * Vos ipsi iudi-
cate: decet mulierem non velatam orare
14 Deum? * Nec ipsa natura docet vos, quòd
uir quidem si comam nutriat, ignominia est
15 illi: * mulier uero si comam nutriat, gloria
est illi: quoniam capilli pro uelamine ei da
16 ti sunt. * Si quis autem uidetur contentiosus
D esse: nos talē consuetudinem non habemus,
17 neque Ecclesia Dei. * Hoc autem præcipio
non laudans quod non in melius, sed in de-
18 terius conuenitis. * Primum quidem con-
uenientibus uobis in Ecclesiam, audio scis-
19 suras esse inter uos, & ex parte credo. * Nam
oportet & hereses esse, vt & qui probati
20 sunt, manifesti fiant in uobis. * Con-
uenientibus ergo uobis in unum, iam non
21 est Dominicam cœnam manducare. * Vnus-
quisque enim suam cœnam præsumit ad
manducandum. Et alius quidem esurit: alius
22 autem ebrius est. * Numquid domos non
E habetis ad manducandum, & bibendum?
aut Ecclesiam Dei contemnitis, & con-
funditis eos, qui non habent? Quid dicam

vobis ? Laudo uos ? in hoc non laudo .
23 * Ego enim accepi a Domino quod & tradi
di uobis , quoniam Dominus Iesus in qua
24 nocte tradebatur , accepit panem , * & gra-
tias agens fregit, & dixit : ‖ Accipite , &
mãducate : hoc est corpus meum,quod pro
uobis tradetur: hoc facite in meam comme-
25 morationem . * Similiter & calicem , post-
F quam cænauit , dicens : Hic calix nouum
testamentum est in meo sanguine . hoc faci-
te quotiescumque bibetis , in meam com-
26 memorationem . * Quotiescumque enim
manducabitis panem hunc, & calicem bibe-
tis : mortem Domini annunciabitis donec
27 ueniat . * ‖ Itaque quicumque manducaue-
rit panem hunc , uel biberit calicem Domi-
ni indigne : reus erit corporis, & sanguinis
28 Domini . * ‖ Probet autem seipsum homo :
& sic de pane illo edat , & de calice bibat .
29 * Qui.n.manducat, & bibit indigne, iudiciũ
G sibi manducat, & bibit:non diiudicans cor-
30 pus Domini . * Ideo inter uos multi infir
31 mi & imbecilles,& dormiunt multi.* Quòd
si nosmetipsos diiudicaremus , non utique
32 iudicaremur . * Dum iudicamur autem , a
Domino corripimur,ut non cum hoc mundo
33 damnemur. * Itaque fratres mei , cum con-
uenitis ad manducãdum,inuicem expectate.
34 * Si quis esurit , domi manducet : ut non
in iudicium conueniatis. Cetera autem,cum
uenero disponam .

CAP. XII.

1 DE spiritualibus autem , nolo uos igno-
2 rare fratres . * Scitis quoniam cum
A Gentes essetis , ad simulachra muta prout
3 ducebamini euntes.* Ideo notũ uobis facio,
‖ quòd nemo in Spiritu Dei loquens , dicit
anathema Iesu. Et nemo potest dicere, Do-
4 minus Iesus,nisi in Spiritu sancto. * Diuisio-
nes uero gratiarũ sunt,idem autem Spiritus:
5 * Et diuisiones ministrationum sunt , idem
6 autem Dominus :* Et diuisiones operationũ
sunt,idem uero Deus qui operatur omnia in
7 omnibus . * Vnicuique autem datur mani-
8 festatio Spiritus ad utilitatem . * Alij quidẽ
per Spiritum datur sermo sapientię : alij au-
tem sermo scientiæ secundum eundem Spi-
9 ritum: * alteri fides in eodem Spiritu : alij
10 gratia sanitatum in uno Spiritu : * alij ope-
B ratio uirtutum , alij prophetia , alij discre-
tio spirituum , alij genera linguarum , alij
11 interpretatio sermonum . * ‖ Hæc autem
omnia operatur unus atque idem Spiritus,
12 diuidens singulis prout uult . * Sicut enim
corpus unũ est,& membra habet multa,om-
nia autem membra corporis cum sint mul-
ta,unum tamẽ corpus sunt : ita & Christus.
13 * Etenim in uno Spiritu omnes nos in unũ
corpus baptizati sumus , siue Iudæi , siue
Gentiles , siue serui , siue liberi : & omnes
14 in uno Spiritu potati sumus . * Nam & cor-
pus non est vnum membrum , sed multa .
15 * Si dixerit pes : Quoniam non sum manus,
non sum de corpore : num ideo non est de
16 corpore ? * Et si dixerit auris : Quoniam
C non sum oculus , non sum de corpore num
17 ideo non est de corpore ? * Si totum corpus
oculus : vbi auditus? Si totum auditus : vbi
18 odoratus ? * Nunc autem posuit Deus mem
bra,vnumquodque eorum in corpore sicut
19 voluit . * Quòd si essent omnia unum mem-
20 brum , ubi corpus ? * Nunc autem multa
quidem membra , vnum autem corpus .
21 * Non potest autem oculus dicere manui :
Opera tua nõ indigeo: aut iterum caput pe-
22 dibus : Non estis mihi necessarij . * Sed
multo magis quæ uidentur membra cor-
23 poribus infirmiora esse,necessariora sunt.* &
quæ putamus ignobiliora membra esse cor-
poris , his honorem abundantiorem circun-
damus : & quæ inhonesta sunt nostra,abun-
24 dantiorem honestatẽ habent. * Honesta au-
D tẽ nostra nullius egent: sed Deus tempera-
uit corpus,ei,cui deerat,abundantiorem tri-
25 buẽdo honorẽ,*ut nõ sit schisma in corpore,
sed idipsum pro inuicem solicita sint mem-
26 bra . * Et si quid patitur unum membrum,
D compatiuntur omnia membra : siue gloria-
tur unum membrum, congaudẽt omnia mem-
27 bra. * Vos autẽ estis corpus Christi,& mẽbra
28 de membro. * ‖ Et quosdam quidem po- ‖Eph.4.c.11
suit Deus in Ecclesia primùm Apostolos, se-
cundò Prophetas , tertiò Doctores , deinde
uirtutes , exinde gratias curationum , opitu-
lationes , gubernationes,genera linguarum,
29 interpretationes sermonum . * Numquid
omnes Apostoli? nũquid omnes Prophetæ ?
30 nunquid omnes Doctores? * numquid om-
nes uirtutes?numquid omnes gratiã habent
curationũ? numquid omnes linguis loquun-
31 tur?nũquid omnes interpretantur?* Aemu-
lamini autem charismata meliora. Et adhuc
excellentiorem uiam uobis demonstro.

CAP. XIII.

1 SI linguis hominum loquar , & angelo-
A rum,charitatem autem nõ habeã, factus
sum velut æs sonans, aut cymbalũ tinniens .
2 * Et si habuero prophetiam, & nouerim my
steria omnia,& omnem sciẽtiam: & si habue
ro omnem fidem ita ut montes transferam ,
charitatem autem non habuero , nihil
3 sum . * Et si distribuero in cibos paupe-
B rum omnes facultates meas, & si tradidero
corpus meum ita ut ardeam , charitatem au-
4 tem non habuero,nihil mihi prodest.* Cha
ritas patiens est , benigna est : Charitas non
æmulatur, non agit perperam non inflatur ,
5 * non est ambitiosa,nõ quærit quæ sua sunt,

6 non irritatur, non cogitat malum, * non
gaudet super iniquitate, congaudet autem
7 ueritati: * omnia suffert, omnia credit, om-
8 nia sperat, omnia sustinet. * Charitas num-
C quam excidit: siue prophetiæ euacuabuntur,
siue linguæ cessabunt, siue scientia destrue-
9 tur. * Ex parte enim cognoscimus, & ex
10 parte prophetamus. * Cum autem uenerit
quod perfectus est, euacuabitur quod ex par-
11 te est. * Cum essem paruulus, loquebar
D ut paruulus, sapiebam ut paruulus, cogita-
bam ut paruulus. Quando autem factus sum
12 uir, euacuaui quæ erant paruuli. * Videmus
nunc per speculum in ænigmate: tunc au-
tem facie ad faciem. Nunc cognosco ex par-
te: tunc autem cognoscam sicut & cogni-
13 tus sum. * Nunc autem manent, fides,
spes, & charitas: tria hæc. maior autem ho-
rum est charitas.

CAP. XIIII.

1 SEctamini charitatem, æmulamini spiri-
A talia: magis autẽ ut prophetetis. * Qui
2 enim loquitur lingua, non hominibus lo-
quitur, sed Deo: nemo enim audit. Spiri-
3 tu autem loquitur mysteria. * nam qui pro-
phetat, hominibus loquitur ad ædificatio-
nem, & exhortationem, & consolationem.
4 * Qui loquitur lingua, semetipsum ædifi-
cat: qui autem prophetat, Ecclesiam Dei
5 ædificat. * Volo autem omnes uos loqui
linguis: magis autem prophetare: Nam ma-
ior est qui prophetat, quàm qui loquitur lin
guis: nisi forte interpretetur vt Ecclesia ædi-
6 ficationem accipiat. * Nunc autem, fratres,
B si uenero ad uos linguis loquens: quid uo-
bis prodero, nisi uobis loquar aut in reuela-
tione, aut in scientia, aut in prophetia, aut
7 in doctrina? * Tamen quæ sine anima sunt
uocem dantia, siue tibia, siue cithara: nisi
distinctionem sonituum dederint, quomodo
scietur id, quod canitur, aut quod cithari-
8 zatur? * Etenim si incertam uocem det
9 tuba, quis parabit se ad bellum? * Ita & uos
C per linguam nisi manifestum sermonem de-
deritis: quomodo scietur id, quòd dicitur?
10 eritis enim in aera loquentes. * Tam mul-
ta, ut puta genera linguarum sunt in hoc
11 mundo: & nihil sine uoce est. * Si ergo
nesciero uirtutem uocis, ergo ei, cui loquor,
barbarus: & qui loquitur, mihi barbarus:
12 * Sic & uos, quoniam æmulatores estis spi-
rituum, & ad ædificationem Ecclesiæ quæ-
13 rite ut abundetis. * Et ideo qui loquitur
14 lingua: ore ut interpretetur. * Nam si orem
lingua, spiritus meus orat, meus autem
15 mea sine fructu est. * Quid ergo est? Orabo
spiritu, orabo & mente: psallam spiritu, psal-
16 lam & mente. * Ceterum si benedixeris spi-
ritu: qui supplet locum idiotæ, quomodo di-
cet, Amen, super tuam benedictionem? quo-
17 niam quid dicas, nescit: * nam tu quidem
D bene gratias agis: sed alter non ædificatur.
18 * Gratias ago Deo meo, quòd omnium ue-
19 strum lingua loquor. * Sed in Ecclesia uolo
quinque uerba sensu meo loqui, ut & alios
instruam quàm decem millia uerborum in
20 lingua. * Fratres, nolite pueri effici sensibus,
sed malitia paruuli estote: sensibus autem
21 perfecti estote. * In lege scriptum est: ‖ ‖ Isa. 28. c.
Quoniam in alijs linguis & labiis aliis lo- 11
quar populo huic: & nec sic exaudient me,
22 dicit Dominus. * Itaque linguæ in signum
B sunt non fidelibus, sed infidelibus: prophe-
tiæ autem non infidelibus, sed fidelibus.
23 * Si ergo conueniat vniuersa Ecclesia in
unum, & omnes linguis loquantur, intrent
autem idiotæ, aut infideles: nonne dicent
24 quòd insanitis? * Si autem omnes prophe-
tent, intret autem quis infidelis, uel idiota,
conuincitur ab omnibus, dijudicatur ab
25 omnibus: * occulta cordis eius manifesta
fiunt: & ita cadens in faciem adorabit Deũ,
pronuncians quòd uere Deus in uobis sit.
26 * Quid ergo est fratres? cũ conuenitis, unus-
F quisque uestrum psalmũ habet, doctrinam
habet, apocalypsim habet, linguam habet,
interpretationem habet: omnia ad ædificatio
27 nem fiant. * Siue lingua quis loquitur, se-
cundum duos, aut ut multum tres, & per
28 partes, & unus interpretetur. * Si autem
non fuerit interpres, taceat in Ecclesia, sibi
29 autem loquatur, & Deo. * Prophetæ autem
duo, aut tres dicant, & ceteri dijudicent.
30 * Quòd si alij reuelatũ fuerit sedenti, prior
31 taceat. * Potestis enim omnes per singulos
prophetare: vt omnes discant, & omnes
32 exortentur: * & spiritus prophetarum pro-
33 phetis subiecti sunt. * Non enim est dissen-
G sionis Deus, sed pacis: sicut & in omnibus Ec
34 clesiijs sanctorum doceo. * Mulieres in Ec-
clesiijs taceant, non enim permittitur eis lo-
qui, sed subditas esse, sicut ‖ & lex dicit. ‖ Gen. 3: c.
35 * Si quid autem uolunt discere, domi uiros 16
suos interrogent. Turpe est enim mulieri lo
36 qui in Ecclesia. * An a uobis uerbum Dei
37 processit? aut in uos solos peruenit? * Si quis
uidetur propheta esse, aut spiritualis, co-
gnoscat quæ scribo vobis, quia Domini
38 sunt mandata. * Si quis autem ignorat, igno
39 rabitur. * Itaque fratres æmulamini prophe-
40 tare: & loqui linguis nolite prohibere. * Om-
nia aũt honeste, & secundum ordinem fiant.

CAP. XV.

1 NOtum autem uobis facio, fratres, Euã-
A gelium, quod prædicaui uobis, quod Gala. 1. b.
2 & accepistis, in quo & statis, * per quod 11
& saluamini: qua ratione prædicauerim
uobis, si tenetis, nisi frustra credidistis.

3 * Tradidi enim uobis in primis quòd & ac-
cepi : quoniam Christus mortuus est pro
4 peccatis nostris ‖ secundum Scripturas: ‖* &
quia sepultus est,& quia resurrexit tertia die
5 secundum Scripturas: * & quia uisus est Ce
6 phę, & post hoc undecim. * Deinde uisus
est plus quàm quingentis fratribus simul:
ex quibus multi manent usque adhuc, qui-
7 dam autem dormierunt : * Deinde uisus
8 est Iacobo,deinde Apostolis omnibus:* No
uissime autem omnium tamquam aborti-
9 uo, uisus est & mihi. * ‖ Ego enim sum
minimus Apostolorum, qui non sum
dignus uocari Apostolus, quoniam per-
10 secutus sum Ecclesiam Dei. * Gratia au-
tem Dei sum id, quod sum, & gratia eius
in me uacua non fuit, sed abundantius il-
lis omnibus laboraui: non ego autem,
11 sed gratia Dei mecum: * Siue enim ego,
siue illi: sic prædicamus, & sic credidistis.
12 * Si autem Christus prædicatur quòd re-
surrexit a mortuis, quomodo quidã dicunt
in uobis, quoniam resurrectio mortuorum
13 non est? * Si autem resurrectio mortuorum
14 non est: neque Christus resurrexit. * Si au-
tem Christus non resurrexit, inanis est er-
go prædicatio nostra, inanis est & fides ue-
15 stra: * inuenimur autem & falsi testes Dei:
C quoniam testimonium diximus aduersus
Deum quòd suscitauerit Christum, quem
non suscitauit, & si mortui non resurgunt.
16 * Nam si mortui non resurgunt, neque Chri
17 stus resurrexit. * Quòd si Christus non resur-
rexit, uana est fides uestra, adhuc enim estis
18 in peccatis uestris. * Ergo & qui dormie-
19 runt in Christo, perierunt. * Si in hac uita
tantum in Christo sperantes sumus, mise-
20 rabiliores sumus omnibus hominibus. * Nũc
autem Christus resurrexit a mortuis primi-
21 tiæ dormientium, * ‖ quoniam quidem
per hominem mors, & per hominem re-
22 surrectio mortuorum. * Et sicut in Adam
omnes moriuntur, & ita & in Christo om-
23 nes uiuificabuntur. * ‖ Vnusquisque autem
in suo ordine, primitiæ Christus: deinde
ii, qui sunt Christi, qui in aduentu
24 eius crediderunt. * Deinde finis: cum tra-
diderit regnum Deo & Patri, cum eua-
cuauerit omnem principatum, & pote-
25 statem, & uirtutem. * Oportet autem
D illum regnare, ‖ donec ponat omnes ini-
26 micos sub pedibus eius. * Nouissima au-
tem inimica destruetur mors: ‖ Omnia
enim subiecit sub pedibus eius. Cum au-
27 tem dicat: * Omnia subiecta sunt ei, sine
dubio præter eum, qui subiecit ei omnia.
28 * Cum autem subiecta fuerint illi omnia:
tunc & ipse Filius subiectus erit ei, qui su-
biecit sibi omnia, vt sit Deus omnia in
29 omnibus. * Alioquin quid facient qui ba-
ptizantur pro mortuis, si omnino mortui
non resurgunt? ut quid & baptizantur pro
30 illis? * ut quid & nos periclitamur omni
31 hora? * Quotidie morior per uestram glo-
riam, fratres, quam habeo in Christo Ie-
32 su Domino nostro. * Si (secundum homi
nem) ad bestias pugnaui Ephesi, quid mi
hi prodest, si mortui non resurgunt? ‖ man- ‖ Isa.22.
ducemus, & bibamus, cras enim morie- 13
33 mur. * Nolite seduci: Corrumpunt mores Sap.2.b.
34 bonos colloquia mala. * Euigilate iusti,
E & nolite peccare: ignorantiam enim
Dei quidam habent, ad reuerentiam uobis
35 loquor. * Sed dicet aliquis: Quomodo re-
surgunt mortui? qualive corpore uenient?
36 * Insipiens, tu quod seminas non uiuificatur,
37 nisi prius moriatur. * Et quod seminas, non
corpus, quod futurum est, seminas, sed
nudum granum, ut puta tritici, aut
38 alicuius ceterorum. * Deus autem dat
illi corpus sicut vult: & vnicuique seminum
39 proprium corpus. * Non omnis caro, eadem
caro: sed alia quidem hominum, alia uero
pecorum, alia uolucrum, alia autem pi-
40 scium. * Et corpora cælestia, & corpora
terrestria: sed alia quidem cælestium glo-
41 ria, alia autem terrestrium: * Alia clari-
F tas solis, alia claritas lunæ, & alia claritas
stellarum. Stella enim a stella differt in
42 claritate: * sic & resurrectio mortuorum
Seminatur in corruptione, surget in incor-
43 ruptione. * Seminatur in ignobilitate, surget
in gloria: Seminatur in infirmitate, surget
44 in uirtute: * Seminatur corpus animale, sur-
get corpus spiritale. Si est corpus animale,
45 est & spiritale, sicut scriptum est: * ‖ Fa- ‖ Gene.2.
ctus est primus homo Adam in animam ui- b.7
uentem, nouissimus Adam in spiritum ui-
46 uificantem. * Sed non prius quod spiritale
est, sed quod animale: deinde quod spiri-
47 tale. * Primus homo de terra terrenus: se-
48 cundus homo de cælo, cælestis. * Qualis
terrenus, tales & terreni: & qualis cælestis, ta
les & cælestes. * Igitur, sicut portauimus
49 imaginem terreni, portemus & imaginem
50 cælestis. * Hoc autem dico, fratres:
quia caro & sanguis regnum Dei possidere
non possunt: neque corruptio incorruptelam
51 possidebit. * Ecce mysterium uobis dico:
G Omnes quidem resurgemus, sed non om-
52 nes immutabimur. * In momento in ictu
oculi, in nouissima tuba: canet enim tuba,
& mortui resurgent incorrupti: & nos im-
53 mutabimur. * Oportet enim corruptibile
hoc induere incorruptionem: & mortale
54 hoc induere immortalitatem. * Cum au-
tem mortale hoc induerit immortalitatem,
tunc fiet sermo, qui scriptus est: ‖ Absor- ‖ Osee.13.
55 pta est mors in uictoria. * Vbi est mors d.14
uictoria tua? ubi est mors stimulus tu- Heb.2.d.
56 us? * Stimulus autem mortis pecca- 14
57 tum est: uirtus uero peccati lex. * ‖ Deo ‖ Iose 2.c

autem

autem gratias, qui dedit nobis victo-
riam per Dominum nostrum Iesum Chri-
58 stum. * Itaque fratres mei dilecti, stabiles
estote, & immobiles: abundantes in opere
Domini semper, scientes quòd labor vester
non est inanis in Domino.

CAP. XVI.

1 DE collectis autem, quæ fiunt in san-
A ctos, sicut ordinaui Ecclesijs Galatiæ,
2 ita & vos facite. * Per vnam sabbati vnus-
quisque vestrum apud se seponat, recondens
quod ei bene placuerit: vt non, cum uene-
3 ro, tunc collectæ fiant. * Cum autem præ-
sens fuero: quos probaueritis per epistolas,
hos mittam perferre gratiam vestram in Ie-
4 rusalem. * Quòd si dignum fuerit ut & ego
5 eam, mecum ibunt. * Veniam autẽ ad vos,
cum Macedoniam pertransiero: nam Mace-
6 doniam pertransibo. * Apud uos autem for
B sitan manebo, vel etiam hiemabo: vt uos
7 me deducatis quocũque iero. * Nolo enim
vos modo in transitu uidere, spero enim me
aliquantulum temporis manere apud vos, si
8 Dominus permiserit. * Permanebo autem
9 Ephesi usque ad Pentecosten. * Ostiũ enim
mihi apertum est magnum, & euidens: &
10 aduersarij multi. * Si autem uenerit Timo-
theus, videte ut sine timore sit apud vos:
opus enim Domini operatur, sicut & ego.
11 * Nequis ergo illum spernat: deducite autẽ
illũ in pace, ut ueniat ad me: expecto enim
12 illum cum fratribus. * De Apollo autem
C fratre vobis notum facio, quoniam multum
rogaui eum ut ueniret ad uos cũ fratribus:
& utique non fuit uoluntas ut nunc ueniret:
13 ueniet autem, cum ei vacuum fuerit. * Vigi-
late, state in fide, viriliter agite, & conforta-
14 mini. * Omnia vestra in charitate fiant.
15 * Obsecro autem uos fratres, nostis domum
Stephanæ, & Fortunati, & Achaici: quoniã
sunt primitiæ Achaiæ, & in ministerium san
16 ctorũ ordinauerunt seipsos: * vt & vos sub-
diti sitis eiusmodi, & omni cooperanti, & la-
17 boranti. * Gaudeo autem in præsentia Ste-
D phanæ, & Fortunati, & Achaici: quoniam
id, quod vobis deerat, ipsi suppleuerunt:
18 * refecerunt enim & meum spiritum, & ve-
strum. Cognoscite ergo qui huiusmodi sunt.
19 * Salutant uos Ecclesiæ Asiæ. Salutant vos
in Domino multum, Aquila, & Priscilla cũ
domestica sua ecclesia: apud quos & hospi-
20 tor. * Salutant uos omnes fratres. Salutate
21 inuicem in osculo sancto. * Salutatio, mea
22 manu Pauli. * Si quis non amat Dominum
nostrum Iesum Christum, sit anathema, Ma
23 ran Atha. * Gratia Domini nostri Iesu Chri
24 sti uobiscum. * Charitas mea cum omni-
bus vobis in Christo Iesu. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD CORINTHIOS SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS Apostolus Iesu Christi per
A voluntatem Dei,&
Timotheus frater,
Ecclesiæ Dei, quæ
est Corinthi cum
omnibus sanctis,
qui sunt in uniuer-
2 sa Achaia.* Gratia
vobis,& pax a Deo
Patre nostro, & Domino Iesu Christo.
3 * ‖ Benedictus Deus & Pater Domini nostri
Iesu Christi,Pater misericordiarum,& Deus
4 totius consolationis, * qui consolatur nos
in omni tribulatione nostra: ut possimus &
ipsi consolari eos,qui in omni pressura sunt,
per exhortationem,qua exhortamur & ipsi
5 a Deo.* Quoniam sicut abundant passiones
Christi in nobis: ita & per Christum abun-
6 dat consolatio nostra.* Siue autem tribula-
B mur pro vestra exhortatione & salute, siue
consolamur pro vestra consolatione,siue ex-
hortamur pro vestra exhortatione & salute,
quæ operatur tolerantiam earūdem passio-
7 num, quas & nos patimur;* vt spes nostra
firma sit pro uobis; scientes quòd sicut so-
cij passionum estis, sic eritis & consolatio-
8 nis.* Non enim volumus ignorare uos fra-
tres de tribulatione nostra, quæ facta est in
Asia,quoniam supra modum grauati sumus
supra virtutem, ita vt tæderet nos etiam vi-
9 uere.* Sed ipsi in nobismetipsis responsum
mortis habuimus, ut non simus fidentes in
10 nobis,sed in Deo,qui suscitat mortuos:* qui
de tantis periculis nos eripuit, & eruit: in
quem speramus quoniam & adhuc eripiet,
11 * adiuuantibus & uobis in oratione pro no-
bis: vt ex multorum personis, eius quæ in
nobis est donationis,per multos gratiæ agā
12 tur pro nobis.* Nam gloria nostra hæc est,
testimonium conscientiæ nostræ, quòd in
C simplicitate cordis & sinceritate Dei: &
non in sapientia carnali, sed in gratia
Dei conuersati sumus in hoc mundo: abun-
13 dantius autem ad uos.* Non enim alia
scribimus uobis, quàm quæ legistis, &
cognouistis. Speroautem quòd vsque in fi-
14 nem cognoscetis,* sicut & cognouistis nos
ex parte, quòd gloria uestra sumus, sicut &
vos nostri, in die Domini nostri Iesu Chri-
15 sti.* Et hac confidentia uolui prius uenire
16 ad uos,vt secundam gratiam haberetis:* &
per vos transire in Macedoniam, & iterum
a Macedonia venire ad uos,& a uobis dedu-
17 ci in Iudæam.* Cum ergo hoc voluissem,
numquid leuitate vsus sum? Aut quæ cogi-
to, secundum carnem cogito, ut sit apud me
18 EST, & NON?* Fidelis autem Deus,
D quia sermo noster,qui fuit apud vos,non est
19 in illo EST, & NON.* Dei enim filiu
Iesus Christus,qui in uobis per nos prædica
tus est,per me,& Siluanū, & Timotheū,non
fuit EST & NON, sed EST in illo fuit.

Quot-

20 * Quotquot enim promissiones Dei sunt, in
illo EST: ideo & per ipsum Amen Deo ad
21 gloriam nostram. * Qui autem confirmat
nos uobiscum in Christo, & qui unxit nos
22 Deus: * qui & signauit nos, & dedit pignus
23 Spiritus in cordibus nostris. * Ego autem
testem Deum inuoco in animam meam,
quòd parcens uobis, non ueni ultra Corin-
thum: non quia dominamur fidei uestræ,
sed adiutores sumus gaudij uestri: nam fide
statis.

CAP. II.

1 STatui autem hoc ipsum apud me, ne ite
2 rum in tristitia uenirẽ ad uos. * Si enim
A ego contristo uos: & quis est, qui me lætifi-
3 cet, nisi qui contristatur ex me? * Et hoc ip
sum scripsi uobis, ut non cum uenero, tristi
tiam super tristitiam habeã, de quibus opor
tuerat me gaudere: cõfidens in omnibus uo-
bis, quia meũ gaudiũ, omnium uestrum est.
4 * Nã ex multa tribulatione, & angustia cor
dis scripsi uobis per multas lacrymas: non
ut contristemini: sed ut sciatis, quam chari-
5 tatem habeam abundantius in uobis. * Si
B quis autem contristauit, non me contrista-
uit: sed ex parte, ut non onerem omnes uos.
6 * Sufficit illi, qui eiusmodi est, obiurgatio
7 hæc, quæ fit a pluribus: * ita ut econtrario
magis donetis, & consolemini, ne forte abun
dantiori tristitia absorbeatur qui eiusmodi
8 est. * Propter quod obsecro uos, ut confirme
9 tis in illum charitatem. * Ideo enim & scri
C psi, ut cognoscam experimentum uestrum,
10 an in omnibus obedientes sitis. * Cui autẽ
aliquid donastis, & ego: nam & ego quod do
naui, si quid donaui, propter uos in persona
11 Christi, * ut non circumueniamur a satana:
non enim ignoramus cogitationes eius.
12 * Cum uenissem autem Troadem propter
Euangelium Christi, & ostium mihi apertũ
13 esset in Domino, * non habui requiem spiri
D tui meo, eo quòd non inuenerim Titum fra
trem meum, sed ualefaciens eis, profectus sũ
14 in Macedoniam. * Deo autem gratias, qui
semper triumphat nos in Christo Iesu, &
odorem notitiæ suæ manifestat per nos in
15 omni loco: * quia Christi bonus odor sumus
Deo in ijs, qui salui fiunt, & in ijs, qui per
16 eunt: * alijs quidem odor mortis in mortẽ:
alijs autem odor uitæ in uitam. Et ad hæc
17 quis tam idoneus? * Non enim sumus si-
cut plurimi, adulterantes uerbum Dei, sed
ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo,
in Christo loquimur.

CAP. III.

1 INcipimus iterum nosmetipsos commen
A dare? aut numquid egemus (sicut qui-
dam) commendatitijs epistolis ad uos, aut
2 ex uobis? * Epistola nostra uos estis, scri
pta in cordibus nostris, quæ scitur, & legitur
3 ab omnibus hominibus: * manifestati quòd
B epistola estis Christi, ministrata a nobis, &
scripta non atramento, sed spiritu Dei ui-
ui: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cor
4 dis carnalibus. * Fiduciam autem talem
5 habemus per Christum ad Deum: * non
quòd sufficientes simus cogitare aliquid a
nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra
6 ex Deo est: * qui & idoneos nos fecit mini-
stros noui testamenti: non littera, sed Spiri-
tu: littera enim occidit, Spiritus autem uiui
7 ficat. * Quòd si ministratio mortis litteris
deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut
non possent intendere filij Israel in faciem
Moysi propter gloriam vultus eius, quæ
8 euacuatur: * quomodo non magis mini-
9 stratio Spiritus erit in gloria? * Nam si
C ministratio damnationis gloria est: multo
magis abundat ministerium iustitiæ in glo-
10 ria. * Nam nec glorificatũ est, quod claruit
in hac parte, propter excellentem gloriam.
11 * Si enim quod euacuatur, per gloriam est:
12 multo magis quod manet, in gloria est. * Ha
bentes igitur talem spem, multa fiducia uti
13 mur: * ‖ & non sicut Moyses ponebat vela- ‖ Exo. 34. d. 33
men super faciẽ suam, ut non intẽderẽt filij
14 Israel in faciẽ eius, quod euacuatur, * sed ob-
tusi sunt sensus eorum. Vsque in hodiernum
enim diem, idipsum uelamen in lectione ue
teris testamenti manet non reuelatũ, (quo-
15 niam in Christo euacuatur) * sed usque in
D hodiernum diem, cum legitur Moyses, vela
16 men positum est super cor eorum. * Cum
autem conuersus fuerit ad Dominum, aufe-
17 retur uelamen. * ‖ Dominus autem Spiri- ‖ Ioan. 4. c. 24
tus est: Vbi autem Spiritus Domini: ibi li-
18 bertas. * Nos uero omnes, reuelata facie
gloriam Domini speculantes, in eandẽ ima-
ginem transformamur a claritate in clarita
tem, tamquam a Domini Spiritu.

CAP. IV.

1 IDeo habentes administrationem, iuxta
A quod misericordiam consecuti sumus,
2 non deficimus, * sed abdicamus occulta de-
decoris, non ambulantes in astutia, neque
adulterantes uerbum Dei, sed in manifesta-
tione ueritatis cõmendantes nosmetipsos ad
omnem conscientiam hominum corã Deo.
3 * Quòd si etiã opertum est Euangelium nõ-
4 strum: in ijs, qui pereunt, est opertum: * in
quibus Deus huius sæculi excæcauit men-
tes infidelium, ut non fulgeat illis illumina
tio Euangelij gloriæ Christi, qui est imago
5 Dei. * Non enim nosmetipsos prædica-
B mus, sed Iesum Christum Dominum no-
strum: nos autem seruos uestros per Iesum
6 * quoniã Deus, qui dixit de tenebris lucem
splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris

bus. Quæ enim participatio iustitiæ cum
iniquitate? Aut quæ societas luci ad tene-
15 bras? * Quæ autem conuentio Christi ad
Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli?
16 * Qui autem consensus templo Dei cum ido-
‖ 1.Cor.3. d.17. & 6. d.19 D lis? ‖ Vos enim estis templum Dei viui, si-
cut dicit Deus: ‖ Quoniam inhabitabo in il-
‖ Leu 26. b.12 lis, & inambulabo inter eos, & ero illorum
17 Deus, & ipsi erunt mihi populus. * Propter
quod exite de medio eorum, & separamini,
dicit Dominus, & immundum ne tetigeri-
‖ Ier.31.a.9 18 tis: * & ego recipiam vos: ‖ & ero uobis in
patrem, & vos eritis mihi in filios, & filias,
dicit Dominus omnipotens.

CAP. VII.

1 HAs ergo habentes promissiones, charis-
A simi, mundemus nos ab omni inqui-
namento carnis, & spiritus perficientes san-
2 ctificationem in timore Dei. * Capite nos.
Neminem læsimus, neminem corrupimus,
3 neminem circumuenimus. * Non ad condē-
nationem vestram dico. prædiximus enim
quod in cordibus nostris estis ad commoriē-
4 dum, & ad conuiuendum. * Multa mihi fi-
ducia est apud uos, multa mihi gloriatio
pro uobis, repletus sum consolatione, super-
abundo gaudio in omni tribulatione nostra.
5 * Nam & cum venissemus in Macedoniam,
B nullam requiem habuit caro nostra, sed om-
nem tribulationem passi sumus: foris pugnę
6 intus timores. * Sed qui consolatur humiles,
consolatus est nos Deus in aduentu Titi.
7 Non solum autem in aduentu eius, sed etiā
in consolatione, qua consolatus est in vobis,
referens nobis uestrum desiderium, uestrum
fletum, vestrā æmulationem pro me, ita ut
8 magis gauderem. * Quoniam etsi contrista-
ui uos in epistola, non me pœnitet: etsi pœ-
niteret, uidens quòd epistola illa (etsi ad
9 horam) uos contristauit; * nunc gaudeo:
C non quia contristati estis, sed quia contrista-
ti estis ad pœnitentiam. Contristati enim
estis secundum Deum, ut in nullo detrimē-
‖ 1.Pet 2. c.19 10 tum patiamini ex nobis. * ‖ Quæ enim secun-
dum Deum tristitia est, pœnitentiam in sa-
lutem stabilem operatur: sæculi autem tri-
11 stitia mortem operatur: * Ecce enim hoc ip-
sum, secundum Deum contristari vos, quan-
tam in uobis operatur solicitudinem: sed de-
fensionem, sed indignationem, sed timorē,
sed desiderium, sed æmulationem, sed uindi-
ctam. in omnibus exhibuistis uos, inconta-
12 minatos esse negotio. * Igitur, etsi scripsi vo-
bis, non propter eum, qui fecit iniuriam,
nec propter eum, qui passus est: sed ad mani-
D festandam solicitudinem nostram, quam ha-
13 bemus pro uobis * Coram Deo: ideo con-
solati sumus. In consolatione autem nostra,
abundantius magis gauisi sumus super gau-
dio Titi, quia refectus est spiritus eius ab
14 omnibus vobis. * & si quid apud illum de
uobis gloriatus sum, non sum confusus: sed
sicut omnia uobis in ueritate locuti sumus,
ita & gloriatio nostra, quæ fuit ad Titum,
15 ueritas facta est, * & viscera eius abundan-
tius in uobis sunt: reminiscentis omnium ve-
strum obedientiam: quomodo cum timo-
16 re, & tremore excepistis illum. * Gaudeo
quòd in omnibus confido in vobis.

CAP. VIII.

1 NOtam autem facimus vobis, fratres, gra-
A tiam Dei, quæ data est in Ecclesijs Ma-
2 cedoniæ: * quòd in multo experimento tri-
bulationis abundantia gaudij ipsorum fuit,
& altissima paupertas eorum abundauit in
3 diuitias simplicitatis eorum: * quia secun-
dum uirtutem testimonium illis reddo, &
4 supra uirtutem voluntarij fuerunt, * cum
multa exhortatione obsecrantes nos gratiā,
& communicationem ministerij, quod fit
5 in Sanctos. * Et non sicut sperauimus, sed
semetipsos dederunt primum Domino, de-
6 inde nobis per voluntatem Dei, * ita ut ro-
B garemus Titum: ut quemadmodum cœpit,
ita & perficiat in uobis etiam gratiam istā.
7 * Sed sicut in omnibus abundatis fide, & ser-
mone, & scientia, & omni solicitudine, insu-
per & charitate uestra in nos, ut & in hac
8 gratia abundetis. * Non quasi imperans di-
co: sed per aliorum solicitudinem, etiam
uestræ charitatis ingenium bonum compro-
9 bans. * Scitis enim gratiam Domini nostri
Iesu Christi, quoniam propter vos egenus
factus est, cum esset diues, ut illius inopia
10 vos diuites essetis. * Et consilium in hoc do:
hoc enim uobis utile est, qui non solum fa-
cere, sed & velle cœpistis ab anno priore:
11 * nunc uero & facto perficite: ut quemadmo-
dum promptus est animus uoluntatis, ita sit
12 & perficiendi ex eo, quod habetis. * Si enim
C uoluntas prompta est, secundum id, quod ha-
bet, accepta est, non secundum id, quod non
13 habet. * Non enim ut alijs sit remissio, uobis
14 autem tribulatio, sed ex æqualitate. * In præ-
senti tempore uestra abundantia illorum
inopiam suppleat: ut & illorum abundantia
uestræ inopiæ sit supplementum, ut fiat æqua-
15 litas, sicut scriptum est: * ‖ Qui multum non ‖ Exo.15. d.18
abundauit: & qui modicum, non minorauit.
16 * Gratias autem Deo, qui dedit eandem so-
17 licitudinem pro uobis in corde Titi, * quo-
niam exhortationem quidem suscepit: sed
cum solicitior esset, sua uoluntate profectus
18 est ad uos. * Misimus etiam cum illo fratrē,
D cuius laus est in Euangelio per omnes Eccle-
19 sias: * non solum autem, sed & ordinatus est
ab Ecclesijs comes peregrinationis nostræ
in hanc gratiam, quæ ministratur a nobis

ad Domini

ad Domini gloriam, & destinatam uolunta
20 tem nostram: * deuitantes hoc, ne quis nos
uituperet in hac plenitudine, quæ ministra | Ro.12.d.
21 tur a nobis.* | Prouidemus enim bona non 17
solum coram Deo, sed etiam coram homi-
22 nibus. * Misimus autem cum illis & fratrē
nostrum, quem probauimus in multis sæpe
solicitum esse: nunc autem multo solicitio-
23 rem, confidentia multa in vos,* siue pro Ti-
to, qui est socius meus, & in uos adiutor, siue
fratres nostri, Apostoli Ecclesiarum, gloria
24 Christi.* Ostensionem ergo, quæ est charita
tis uestræ, & nostræ gloriæ pro vobis, in illos
ostendite in faciem Ecclesiarum.

CAP. IX.

1 NAm de ministerio, quod fit in sanctos
A ex abundanti est mihi scribere vobis.
2 * Scio enim promptum animum uestrum:
pro quo de uobis glorior apud Macedones.
Quoniam & Achaia parata est ab anno præ-
terito, & vestra æmulatio prouocauit pluri-
3 mos.* Misi autem fratres: ut ne quod gloria
mur de uobis, euacuetur in hac parte, vt (quē
4 admodum dixi) parati sitis: * ne cum uene
B rint Macedones mecum, & inuenerint vos
imparatos, erubescamus nos (ut non dica-
5 mus vos) in hac substantia. * Necessarium
ergo existimaui rogare fratres, ut præueniāt
ad uos, & præparent repromissum benedi-
ctionem hanc paratam esse sic, quasi bene-
6 dictionem, non tamquam auaritiam.*Hoc
autem dico: Qui parce seminat, parce & me
tet: & qui seminat in benedictionibus, de
7 benedictionibus & metet. * Vnusquisque
prout destinauit in corde suo, non ex tristi-
tia, aut ex necessitate: | hilarem enim dato- | Eccl.35.
8 rem diligit Deus. * Potens est autem Deus b.11
C omnem gratiam abundare facere in uobis:
ut in omnibus semper omnem sufficientiam
habentes, abundetis in omne opus bonum,
9 * sicut scriptum est: | Dispersit, dedit pau- | Ps.111.b.
peribus: iustitia eius manet in sæculum sæ- 9
10 culi.* Qui autem administrat semen semi-
nanti: & panem ad manducandum præsta-
bit, & multiplicabit semen vestrum, & au-
gebit incrementa frugum iustitiæ uestræ:
11 * ut in omnibus locupletati abundetis in
D omnem simplicitatem, quæ operatur per
12 nos gratiarum actionem Deo. * Quoniam
ministerium huius officij non solum supplet
ea, quæ desunt sanctis, sed etiam abundat
per multas gratiarum actiones in Domino,
13 *per probationē ministerij huius, glorifican
tes Deū in obedientia confessionis vestræ, in
Euangeliū Christi, & simplicitate cōmunica
14 tionis in illos, & in omnes, * & in ipsorum
obsecratione pro vobis, desiderantium uos
propter eminentem gratiam Dei in uobis.
15 * Gratias Deo super inenarrabili dono eius.

CAP. X.

1 IPse autem ego Paulus obsecro uos per
A mansuetudinem, & modestiam Christi,
qui in facie quidem humilis sum inter vos,
2 absens autem confido in uobis. * Rogo au-
tem uos ne præsens audeam per eam confi-
dentiam, qua existimor audere in quosdā,
qui arbitrantur nos tamquam secūdum car-
3 nem ambulemus. * In carne enim ambulan
4 tes, non secundum carnem militamus.* Nā
B arma militiæ nr̄æ non carnalia sunt, sed po-
tentia Deo ad destructionē munitionū, con-
5 silia destruentes,* & omnē altitudinem ex-
tollentem se aduersus scientiam Dei, & in
captiuitatem redigentes omnem intellectū
6 in obsequium Christi, * & in promptu ha-
bentes ulcisci omnem inobedientiam, cum
7 impleta fuerit uestra obedientia. * Quæ se-
cundum faciem sunt, uidete. Si quis confi-
dit sibi Christi se esse, hoc cogitet iterum
apud se, quia sicut ipse Christi est, ita & nos.
8 * Nam, & si amplius aliquid gloriatus fue
ro de potestate nostra, quam dedit nobis
Dominus in ædificationem, & nō in destru-
9 ctionem uestram: non erubescam. * Vt au-
tem nō existimer tamquam terrere vos per
10 epistolas: *quoniam quidem epistolæ, inqui-
C unt, graues sunt & fortes: præsentia autem
corporis infirma, & sermo contemptibilis:
11 * hoc cogitet qui eiusmodi est, quia quales
sumus verbo per epistolas absentes, tales &
12 præsentes in facto. * Non enim audemus
inserere, aut comparare nos quibusdam, qui
seipsos commendant: sed ipsi in nobis nos-
metipsos metientes, & comparantes nos-
13 metipsos nobis.* Nos autem non in immen
D sum gloriabimur, | sed secundū mensuram | Eph.4.
regulæ, qua mensus est nobis Deus, mensu- b.8
14 ram pertingendi usque ad uos. * Non enim
quasi non pertingentes ad uos, superexten-
dimus nos: vsque ad vos enim peruenimus
15 in Euangelio Christi. * non in immensum
gloriantes in alienis laboribus: spem autem
habentes crescentis fidei vestræ, in uobis ma
gnificari secundum regulam nostram in
16 abundantiam,* etiam in illa, quæ ultra vos
sunt, euangelizare, non in aliena regula in | Ier. 9.g.
17 ijs quæ præparata sunt gloriari. * | Qui au- 23
18 tem gloriatur, in Domino glorietur.* Non 1.Cor.1.d.
enim qui seipsum commendat, ille proba- 31
tus est: sed quem Deus commendat.

CAP. XI.

1 VTinam sustineretis modicum quid in-
A sipientiæ meæ, sed & supportate me:
2 * Aemulor enim uos Dei æmulatione. De
spondi enim uos uni viro uirginem castam
3 exhibere Christo. * Timeo autem ne | sicut | Gen.3
serpens Heuam seduxit astutia sua, ita cor- 4

rumpantur

rumpantur sensus uestri, & excidant a sim-
4 plicitate, quæ est in Christo. * Nam si is,
qui uenit, alium Christum prædicat, quem
non prædicauimus, aut alium spiritum acci-
pitis, quem nō accepistis: aut aliud Euange-
lium, quod non recepistis: recte pateremini.
5 * Existimo enim nihil me minus fecisse a
6 magnis Apostolis.* Nam etsi imperitus ser-
B mone, sed non scientia, in omnibus autem
7 manifestati sumus vobis. * Aut numquid
peccatum feci, me ipsum humilians, vt vos
exaltemini? quoniam gratis Euangelium
8 Dei euangelizaui uobis? * Alias Ecclesias
expoliaui, accipiens stipendium ad ministe-
9 rium uestrum. * Et cum essem apud vos, &
egerem; nulli onerosus fui: nam quod mihi
deerat, suppleuerunt fratres, qui uenerunt a
C Macedonia: & in omnibus sine onere me vo
10 bis seruaui, & seruabo. * Est ueritas Christi
in me, quoniam hæc gloriatio non infringe-
11 tur in me in regionibus Achaiæ. * Quare?
12 quia non diligo vos? Deus scit.* Quod au-
tem facio, & faciam: ut amputem occasio-
nem eorum, qui volunt occasionem, ut in
quo gloriantur, inueniantur sicut & nos.
13 * Nam eiusmodi pseudoapostoli, sunt ope-
rarij subdoli, transfigurantes se in aposto-
14 los Christi. * Et non mirum; ipse enim sa-
15 tanas transfigurat se in angelum lucis.* non
D est ergo magnum, si ministri eius transfigu-
rentur uelut ministri iustitiæ: quorum finis
16 erit secundum opera ipsorum. * Iterum di-
co, (ne quis me putet insipientem esse, alio-
quin uelut insipiētem accipite me, ut & ego
17 modicum quid glorier)* quod loquor; non
loquor secundum Deum, sed quasi in insipiē
18 tia, in hac substantia gloriæ. * Quoniā mul-
ti gloriantur secundum carnem: & ego glo-
19 riabor.* Libenter enim suffertis insipientes:
E cum sitis ipsi sapientes. * Sustinetis enim si
20 quis uos in seruitutem redigit, si quis deuo-
rat, si quis accipit, si quis extollitur, si quis in
21 faciem uos cædit.* Secundum ignobilitatem
dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac par-
te. In quo quis audet (in insipientia dico) au-
22 deo & ego:* Hebræi sunt, & ego: Israelitæ
23 sunt, & ego: Semen Abrahæ sunt, & ego:* Mi
nistri Christi sunt, (ut minus sapiens dico)
plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus
abundantius, in plagis supra modū, in mor-
| Deu.25.a.3 24 tibus frequenter.* A Iudæis quinquies, | qua
25 dragenas, una minus, accepi. * | Ter virgis
| Act.16.e.22 cæsus sum, | semel lapidatus sum, | ter nau-
fragium feci, nocte & die in profundo maris
| Act.14.c.18 26 fui, * in itineribus sæpe, periculis fluminum,
periculis latronum, periculis ex genere, peri
| Act.27.c.2 culis ex Gentibus, periculis in ciuitate, peri-
culis in solitudine, periculis in mari, pericu-
27 lis in falsis fratribus:* in labore, & ærumna,
in uigiliis multis, in fame, & siti, in ieiunijs
28 multis, in frigore, & nuditate, * præter illa,
quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidia
29 na, solicitudo omnium Ecclesiarum.* Quis
G infirmatur, & ego non infirmor? quis scan
30 dalizatur, & ego non uror? * Si gloriari
oportet: quæ infirmitatis meæ sunt, gloria-
31 bor. * Deus & Pater Domini nostri Iesu
Christi, qui est benedictus in sæcula, scit
32 quod non mentior. * | Damasci præpositus | Act.9.d.24
Gentis Aretæ regis, custodiebat ciuitatem
33 Damascenorum ut me comprehenderet:* &
per fenestram in sporta dimissus sum per
murum, & sic effugi manus eius.

CAP. XII.

1 SI gloriari oportet (non expedit quidem:)
A ueniam autem ad visiones, & reuelatio-
2 nes Domini. * | Scio hominem in Christo | Act.9.a.3
ante annos quattuordecim, siue in corpore
nescio, siue extra corpus nescio, Deus scit, ra-
ptum huiusmodi usque ad tertium cœlum.
3 * Et scio huiusmodi hominem siue in cor-
4 pore, siue extra corpus nescio, Deus scit:* quo
B niam raptus est in Paradisum: & audiuit ar-
5 cana uerba, quæ nō licet homini loqui.* Pro
huiusmodi gloriabor: pro me autem nihil
6 gloriabor nisi in infirmitatibus meis.* Nam
& si voluero gloriari, non ero insipiens: veri-
tatem enim dicam: parco autem, ne quis me
existimet supra id, quod uidet in me, aut ali
7 quid audit ex me. * Et ne magnitudo reue
C lationū extollat me, datus est mihi stimulus
carnis meæ angelus satanæ, qui me colaphi-
8 zet. * Propter quod ter Dominum rogaui
9 ut discederet a me:* & dixit mihi: Sufficit ti
bi gratia mea: nam virtus in infirmitate per
ficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmi-
tatibus meis, ut inhabitet in me uirtus Chri
10 sti.* Propter quod placeo mihi in infirmita
tibus meis, in contumelijs, in necessitatibus,
in persequutionibus, in angustijs pro Chri-
D sto: Cum enim infirmor, tunc potens
11 sum. * Factus sum insipiens, uos me coe-
gistis. Ego enim a uobis debui commenda-
ri: nihil enim minus fui ab iis, qui sunt su-
12 pra modum Apostoli: tametsi nihil sum:* si-
gna tamen Apostolatus mei facta sunt super
uos in omni patientia, in signis, & prodigijs,
13 & uirtutibus.* Quid est enim, quod minus
habuistis præ ceteris Ecclesijs, nisi quod
ego ipse non grauaui uos? Donate mihi
14 hanc iniuriam. * Ecce tertio hoc paratus
sum uenire ad uos: & non ero grauis uobis.
Non enim quæro quæ uestra sunt, sed uos.
Nec enim debent filii parentibus thesauriza
15 re, sed parentes filijs:* Ego autem libentissi
E me impendam, & superimpendar ipse pro
animabus uestris: licet plus uos diligens, mi
16 nus diligar. * Sed esto: ego uos non gra
uaui: sed cum essem astutus, dolo uos cepi.
17 * Numquid per aliquem eorum, quos misi

18 ad uos,circu nueni uos? * Rogaui Titum,
F & misi cum illo fratrem. Numquid Titus
uos circumuenit? nonne eodem spiritu am
19 bulauimus? nonne ijsdem uestigijs? * Olim
putatis quòd excusemus nos apud uos? Co-
ram Deo in Christo loquimur: omnia au-
tem charissimi propter ædificationem ue-
20 stram. * Timeo enim ne forte cum uenero,
G non quales uolo, inueniam uos: & ego in-
ueniar a uobis, qualem non uultis: ne for-
te contentiones, æmulationes, animositates,
dissentiones, detractiones, susurrationes, in-
21 flationes, seditiones sint inter uos: * ne ite-
rum cum uenero, humiliet me Deus apud
uos, & lugeam multos ex ijs, qui ante pec-
cauerunt, & non egerunt pœnitentiam su-
per immunditia, & fornicatione, & impudi-
citia, quam gesserunt.

CAP. XIII.

Deu.19.15 | Mat.18.b.6 | Io.8.c.17 | Heb.10.e.28

1 ECce tertiò hoc uenio ad uos: ‖ In ore
A duorum, uel trium testium stabit om-
2 ne verbum. * Prædixi, & prædico, ut præ-
sens, & nunc absens ijs, qui ante peccaue-
runt, & ceteris omnibus, quoniam si uene-
3 ro iterum, non parcam. * An experimentum
quæritis eius, qui in me loquitur Christus,
qui in Vobis non infirmatur, sed potens est
4 in vobis? Nam etsi crucifixus est ex infirmi
B tate: sed uiuit ex virtute Dei. Nam & nos
infirmi sumus in illo: sed uiuemus cum eo
5 ex uirtute Dei in uobis. * Vosmetipsos ten
tate si estis in fide: ipsi vos probate. An non
cognoscitis uosmetipsos quia Christus Iesus
6 in uobis est? nisi forte reprobi estis. * Spero
autem quòd cognoscetis, quia nos non su
7 mus reprobi. * Oramus autem Deum ut ni-
C hil mali faciatis, non ut nos probati appare-
amus, sed ut uos quod bonum est faciatis: nos
8 autem ut reprobi simus. * Non enim possu
mus aliquid aduersus ueritatem, sed pro ue
9 ritate. * Gaudemus enim, quoniam nos in
firmi sumus, uos autem potentes estis. Hoc
10 & oramus uestram consummationẽ. * Ideo
hæc absens scribo, ut non præsens durius
agam secundum potestatem, quam Domi-
nus dedit mihi in ædificationem, & non in
11 destructionem. * De cetero, fratres, gaude
D te, perfecti estote, exhortamini, idem sapi-
te, pacem habete, & Deus pacis, & dilectio
12 nis erit vobiscum. * Salutate inuicem in oscu
13 lo sancto. Salutant vos omnes sancti. * Gra-
tia Domini nostri Iesu Christi, & charitas
Dei, & communicatio sancti Spiritus sit
cum omnibus uobis. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD GALATAS.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS Apostolus non ab homini-
A bus, neque per ho-
minem, sed per Ie-
sum Christum, &
Deum Patrem, qui
suscitauit eũ a mor-
2 tuis:* & qui mecum
sunt omnes fratres,
Ecclesijs Galatiæ.
3 * Gratia uobis, & pax a Deo Patre, & Domi
no nostro Iesu Christo, qui dedit semetip-
4 sum pro peccatis nostris, ut eriperet nos
de præsenti seculo nequam, secundum uo-
5 luntatem Dei & Patris nostri, * cui est glo-
6 ria in secula seculorũ: Amen. * Miror quòd
B sic tam cito transferimini ab eo, qui uos uo-
cauit in gratiam Christi in aliud Euange-
7 lium: * quod non est aliud, nisi sunt aliqui,
qui vos conturbant, & uolunt conuertere
8 Euangelium Christi. * Sed licet nos, aut An
gelus de cœlo euangelizet uobis præterquã
quod euangelizauimus uobis, anathema
9 sit. * Sicut prædiximus, & nunc iterum
dico: Si quis uobis euangelizauerit præter
10 id, quod accepistis, anathema sit. * Modo
enim hominibus suadeo, an Deo? An quæro
hominibus placere? Si adhuc hominibus
11 placerem, Christi seruus non essem. * ‖ No- I.Cor.15.
tum enim uobis facio, fratres, Euangelium, a.1
quod euangelizatum est a me, quia non est
12 secundum hominem: * ‖ neque enim ego ‖ Eph.3.a.
C ab homine accepi illud, neque didici, sed per 3
13 reuelationem Iesu Christi. * Audistis enim
conuersationem meam aliquãdo in Iudais-
mo: quoniam supra modum persequebar
14 Ecclesiam Dei, & expugnabam illam. * &
proficiebam in Iudaismo supra multos coæ
taneos meos in genere meo, abundantius
æmulator existens paternarum mearum tra
15 ditionum. * Cum autem placuit ei, qui me
segregauit ex utero matris meæ, & uocauit
16 per gratiam suam, * ut reuelaret Filium
suum in me, ut euangelizarem illum in
Gentibus: continuo non acquieui carni &
17 sanguini, * neque ueni Ierosolymam ad
D antecessores meos Apostolos: sed abij in
Arabiam: & iterum reuersus sum Dama-
18 scum: * deinde post annos tres ueni Ieroso
lymam uidere Petrum, & mansi apud eum
19 diebus quindecim: * alium autem Apo-
stolorum uidi neminem, nisi Iacobum
20 fratrem Domini. * Quæ autem scribo uo-
bis, ecce coram Deo quia non mentior.
21 * Deinde ueni in partes Syriæ, & Ciliciæ.
22 * Eram autem ignotus facie Ecclesijs Iu-
23 dææ, quæ erant in Christo: * tantum autem
auditum habebant: Quoniam qui perseque-
batur nos aliquando, nunc euangelizat fidẽ
24 quam aliquando expugnabat: * & in me
clarificabant Deum.

CAP.

CAP. II.

1 A DEinde post annos quattuordecim, ite-
rum ascendi Ierosolymam cum Bar-
2 naba, assumpto & Tito.* Ascendi autem se-
cundum reuelationem: & contuli cum illis
Euangelium, quod prædico in Gentibus,
seorsum autem ijs, qui uidebantur aliquid
esse: ne forte in uacuum currerem, aut cu-
3 currissem. * Sed neque Titus, qui mecum
erat, cum esset Gentilis, compulsus est cir-
4 cuncidi; * sed propter subintro luctos falsos
fratres, qui subintroierunt explorare liberta-
tem nostram, quam habemus in Christo Ie
5 su, ut nos in seruitutem redigerent. * Qui-
bus neque ad horam cessimus subiectione,
ut ueritas Euangelij permaneat apud uos:
6 * ab ijs autem, qui videbantur esse aliquid,
B (quales aliquando fuerint, nihil mea inter-
est. ‖ Deus personam hominis non accipit)
mihi enim qui uidebantur esse aliquid, nihil
7 contulerunt. * Sed econtra cum vidissent
quòd creditum est mihi Euangelium præpu
8 tij, sicut & Petro circumcisionis (*qui enim
operatus est Petro in Apostolatum circum-
sionis, operatus est & mihi inter Gentes:)
9 * & cum cognouissent gratiam, quæ data est
mihi, Iacobus, & Cephas, & Ioannes, qui vi-
debantur columnæ esse, dextras dederunt
mihi, & Barnabæ societatis: ut nos in Gen-
10 tes, ipsi autem in circumcisionem: * tantum
ut pauperum memores essemus, quòd etiã
11 solicitus fui hoc ipsum facere.* Cum autem
uenisset Cehpas Antiochiam: in faciem ei
12 restiti, quia reprehensibilis erat. * Prius enim
C quam venirent quidam a Iacobo, cum Gen-
tibus edebat: cum autem venissent, subtra-
hebat, & segregabat se timens eos, qui ex cir
13 cumcisione erant.* Et simulationi eius con-
senserunt ceteri Iudæi, ita ut & Barnabas du
14 ceretur ab eis in illam simulationem. * Sed
cum vidissem quòd non recte ambularent
ad veritatem Euangelij dixi Cephæ coram
omnibus: Si tu, cum Iudæus sis, gentiliter
viuis, & non Iudaice: quomodo Gentes co-
15 gis Iudaizare? * Nos natura Iudæi, & non
16 ex Gentibus peccatores. * Scientes autem
quòd non iustificatur homo ex operibus le-
gis, nisi per fidem Iesu Christi: & nos in
D Christo Iesu credimus, ut iustificemur ex fi-
de Christi, & non ex operibus legis: ‖ pro-
pter quod ex operibus legis non iustificabi-
17 tur omnis caro. * Quòd si quærentes iustifi-
cari in Christo, inuenti sumus & ipsi pecca-
tores, nunquid Christus peccati minister est?
18 Absit. * Si enim quæ destruxi, iterum hæc
19 ædifico: præuaricatorem me constituo.* Ego
enim per legem, legi mortuus sum, ut Deo
20 viuam: Christo confixus sum cruci. * Viuo
autem, iam non ego: viuit uero in me Chri-
stus. Quod autem nunc viuo in carne: in fi-
de viuo filij Dei, qui dilexit me, & tradidit
21 semetipsum pro me.* Non abijcio gratiam
Dei. Si enim per legem iustitia, ergo gratis
Christus mortuus est.

‖ Deu. 10. 17. Iob. 34. b. 9. Sap. 6. b. 8. Eccl. 35. b. 6. Rom. 2. b. 11. Eph. 6. b. 9. Col. 3. d. 25. Act. 16. e. 32. 1. Pet. 1. c. 17.

‖ Ro. 3. c. 20.

CAP. III.

1 A O Insensati Galatæ, quis vos fascinauit
non obedire ueritati, ante quorum
oculos Iesus Christus præscriptus est, in uo-
2 bis crucifixus? * Hoc solum a uobis uolo di
scere: Ex operibus legis Spiritum accepi-
3 stis, an ex auditu fidei? * Sic stulti estis, vt
cum spiritu cœperitis, nunc carne consum-
4 memini? * Tanta passi estis sine causa? si ta
5 men sine causa.* Qui ergo tribuit uobis Spi
ritum, & operatur virtutes in uobis: ex ope-
6 ribus legis, an ex auditu fidei? * Sicut scri-
ptum est: ‖ Abraham credidit Deo, & re-
7 putatum est illi ad iustitiam. * Cognoscite
B ergo quia qui ex fide sunt, ij sunt filij Abra-
8 hæ.* Prouidens autem Scriptura quia ex fi-
de iustificat Gentes Deus, prænũciauit Abra
hæ: ‖ Quia benedicentur in te omnes Gentes.
9 * Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum
10 fideli Abraham.* Quicumque enim ex ope
ribus legis sunt, sub maledicto sunt. Scri-
ptum est enim: ‖ Maledictus omnis, qui non
permanserit in omnibus, quæ scripta sunt in
11 Libro legis ut faciat ea. * Quoniam autem
in lege nemo iustificatur apud Deum, ma-
12 nifestum est: ‖ quia iustus ex fide viuit. * Lex
autem non est ex fide, sed, ‖ Qui fecerit ea,
13 viuet in illis. * Christus nos redemit de ma-
ledicto legis, factus pro nobis maledictum:
quia scriptum est: ‖ Maledictus omnis qui
14 pendet in ligno: * ut in Gentibus benedi-
ctio Abrahæ fieret in Christo Iesu, ut polli-
citationem Spiritus accipiamus per fidem.
15 * Fratres (secundum hominem dico) ta-
C men hominis confirmatum testamentum
16 nemo spernit, aut superordinat. * Abrahæ
dictæ sunt promissiones, & semini eius. Non
dicit: Et seminibus, quasi in multis: sed qua
si in uno: Et semini tuo, qui est Christus.
17 * Hoc autem dico, testamentum confirma-
tum a Deo: quæ post quadringentos & tri-
ginta annos facta est Lex, non irritum facit
18 ad euacuandam promissionem. * Nam si ex
lege hereditas, iam non ex promissione. Abra
hæ autem per repromissionẽ donauit Deus.
19 * Quid igitur lex? Propter transgressiones
posita est donec veniret semen, cui promise-
rat, ordinata per angelos in manu mediato-
20 ris.* Mediator autem unius non est: Deus
21 autem unus est.* Lex ergo aduersus promis
sa Dei? Absit. Si enim data esset lex, quæ pos-
set uiuificare, uere ex lege esset iustitia.
22 * ‖ Sed conclusit Scriptura omnia sub pec-
D cato, ut promissio ex fide Iesu Christi

‖ Gen. 15. b. 6. Ro. 4. a. 3. Iac. 2. d. 23. ‖ Gen. 12. a. 3. Eccli. 44. d. 20. ‖ Deu. 27. d. 26. ‖ Hab. 2. a. 4. Ro. 1. b. 17. ‖ Leu. 18. a. 5. ‖ Deu. 21. d. 23. ‖ Heb. 9. 17. ‖ Ro. 3. 9.

23 daretur credentibus. * Prius autem quam
venirer fides, ſub lege cuſtodiebamur conclu
24 ſi in eam fidem, quę reuelanda erat.* Itaque
lex pædagogus noſter fuit in Chriſto, ut ex
25 fide iuſtificemur. * At ubi uenit fides, iam
26 non ſumus ſub pędagogo. * Omnes enim
filij Dei eſtis per fidem, quę eſt in Chriſto
Ro.6.a.3 27 Ieſu.* | Quicumque enim in Chriſto bapti-
28 zati eſtis, Chriſtũ induiſtis.* Nõ eſt Iudęus,
neque Gręcus: non eſt ſeruus, neque liber:
non eſt maſculus, neq. femina. Omnes enim
29 vos vnum eſtis in Chriſto Ieſu. * Si autem
vos Chriſti ergo ſemen Abrahę eſtis, ſecun-
dum promiſſionem heredes.

CAP. IIII.

1 DIco autem: Quanto tempore heres par-
A uulus eſt, nihil differt a ſeruo, cum
2 ſit dominus omnium: * ſed ſub tutoribus,
& actoribus eſt vſque ad prefinitum tempus
3 a patre: * ita & nos cum eſſemus paruuli,
4 ſub elementis mundi eramus ſeruiẽtes. * At
vbi uenit plenitudo temporis, miſit Deus Fi
5 liũ ſuum factũ ex muliere, factũ ſub lege, *vt
eos, qui ſub lege erãt, redimeret, ut adoptio-
6 nem filiorũ reciperemus.* Quoniam autem
eſtis filij, miſit Deus Spiritum filij ſui in cor
7 da ueſtra clamantem: Abba, Pater.* Itaque
iam non eſt ſeruus, ſed filius: Quod ſi filius:
8 & heres per Deũ.* Sed tunc quidem ignorã
tes Deũ, ijs, qui natura non ſunt dij, ſeruieba
9 tis.* Nunc autem cum cognoueritis Deum,
B immo cogniti ſitis a Deo: quomodo conuer
timini iterum ad infirma, & egena elemen-
10 ta, quibus denuo ſeruire vultis? * Dies ob-
ſeruatis, & menſes, & tempora, & annos.
11 * Timeo uos, ne forte ſine cauſa laboraue-
12 rim in uobis.* Eſtote ſicut ego, quia & ego
ſicut vos: fratres obſecro vos: Nihil me lęſi-
13 ſtis.* Scitis autem quia per infirmitatem car
nis euangelizaui uobis iampridem: & tenta
14 tionem veſtrã in carne mea * non ſpreuiſtis,
neq. reſpuiſtis: ſed ſicut Angelum Dei exce
15 piſtis me, ſicut Chriſtum Ieſum.* Vbi eſt er-
go beatitudo veſtra? Teſtimoniũ enim perhi
beo vobis, quia, ſi fieri poſſet, oculos veſtros
16 eruiſſetis, & dediſſetis mihi.* Ergo inimicus
17 vobi factus ſum, verum dicens vobis? * Ae-
mulantur vos non bene: ſed excludere vos
18 volunt, ut illos æmulemini.* Bonum autem
C æmulamini in bono ſemper: & non tantum
19 cum præſens ſum apud vos. * Filioli mei,
quos iterum parturio, donec formetur Chri
20 ſtus in vobis. * Vellem autem eſſe apud vos
modo, & mutare vocem meam: quoniã con
21 fundor in vobis. * Dicite mihi qui ſub lege
22 vultis eſſe: legem non legiſtis? * Scriptum
Gen.16. d.15 eſt enim: Quoniam Abraham duos filios ha
buit: | vnum de ancilla, | & unum de libera.
Ge.21.a.2 23 *Sed qui de ancilla, ſecundum carnem natus
eſt: qui autem de libera, per repromiſſione:
24 * quæ ſunt per allegoriam dicta. Hæc enim
D ſunt duo teſtamenta. Vnum quidem in mon
te Sina, in ſeruitutem generans: quæ eſt
25 Agar: * Sina enim mons eſt in Arabia, qui
coniunctus eſt ei, quæ nunc eſt Ieruſalem, &
26 ſeruit cum filijs ſuis. * Illa autem, quæ ſur-
ſum eſt Ieruſalem, libera eſt, quæ eſt mater | Iſa.54.a.1
27 noſtra.* Scriptum eſt enim: | Lætare ſteri-
lis, quæ non paris: erumpe, & clama, quæ nõ
parturis: quia multi filij deſertæ, magis quã | Ro.9.b.8
28 eius, quæ habet uirum.* | Nos autem fratres
ſecundum Iſaac promiſſionis filij ſumus.
28 * Sed quomodo tunc is, qui ſecundum car-
nem natus fuerat, perſequebatur eum, qui ſe
30 cundum ſpiritum: ita & nunc. * Sed quid | Gen.21. 2.16
dicit Scriptura? | Eijce ancillam, & filium
eius: non enim heres erit filius ancillæ cum
31 filio liberæ. * Itaque, fratres, non ſumus an-
cillæ filij, ſed liberæ: qua libertate Chriſtus
nos liberauit.

CAP. V.

1 STate, & nolite iterum iugo ſeruitutis con- | Act.15.a.1.2
2 tineri. * | Ecce ego Paulus dico uobis:
A quoniam ſi circumcidamini, Chriſtus uobis
3 nihil proderit.* Teſtificor autem rurſus om-
ni homini circumcidenti ſe, quoniam debi-
4 tor eſt uniuerſæ legis faciendæ. * Euacuati
eſtis a Chriſto, qui in lege iuſtificamini: a
5 gratia excidiſtis. * Nos enim ſpiritu ex fi-
6 de, ſpem iuſtitiæ expectamus. * Nam in
Chriſto Ieſu neque circumciſio aliquid ua-
let, neque præputium: ſed fides, quę per cha
7 ritatem operatur. * Currebatis bene: quis
B uos impediuit veritati non obedire? * Per-
8 ſuaſio hæc nõ eſt ex eo, qui uocat vos.* | Mo
9 dicum fermentum totam maſſam corrum- | 1. Cor. 5. b.6
10 pit. * Ego confido in vobis in Domino,
quòd nihil aliud ſapietis: qui autem contur-
bat uos, portabit iudicium, quicumque eſt
11 ille.* Ego autem, fratres, ſi circumciſionem
adhuc prædico: quid adhuc perſecutionem
patior? Ergo euacuatum eſt ſcandalum crũ
12 cis.* Vtinam & abſcindantur qui uos contur
13 bant.* Vos enim in libertatem vocati eſtis
fratres: tantum ne libertatem in occaſionẽ
detis carnis, ſed per charitatem Spiritus ſer-
14 uite inuicem. * Omnis enim lex in uno ſer-
mone impletur: | Diliges proximum tuũ ſi- | Leu.19. d.18
15 cut te ipſum. * Quod ſi inuicem mordetis,
& comeditis: videte ne ab inuicem conſuma | Matt. 22. d.39
16 mini. * Dico autẽ: Spiritu ambulate, & de-
17 ſideria carnis non perficietis. * Caro enim | Ro.13.b.8
concupiſcit aduerſus ſpiritum: ſpiritus au- | 1. Pet.2.c.11
tem aduerſus carnem: hæc enim ſibi inui-
cẽ aduerſantur: ut non quæcumque vultis, il
18 la faciatis. * quòd ſi ſpiritu ducimini, non
19 eſtis ſub lege. * Manifeſta ſunt autem ope-
ra carnis: quæ ſunt fornicatio, immunditia,

20 impudicitiæ, luxuria, * idolorum seruitus, ve
neficia, inimicitiæ, contentiones, æmulatio-
21 nes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, * inuidiæ, ho
D micidia, ebrietates, comessationes, & his si-
milia, quæ prædico uobis, sicut prædixi: quo-
niam qui talia agunt, regnum Dei non con-
22 sequentur: * Fructus autem Spiritus est:
charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas,
23 bonitas, longanimitas, * mansuetudo, fides,
modestia, continentia, castitas. Aduersus hu
24 iusmodi non est lex. * Qui autem sunt Chri-
sti, carnem suam crucifixerunt cum vitijs,
25 & concupiscentijs. * Si spiritu uiuimus, spi
25 ritu & ambulemus. * Non efficiamus inanis
gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inui-
cem inuidentes.

CAP. VI.

1 FRatres, & si præoccupatus fuerit homo
A in aliquo delicto, vos, qui spirituales
estis, huiusmodi instruite in spiritu leuita-
tis, considerans te ipsum, ne & tu tenteris.
2 * Alter alterius onera portate, & sic adimple
3 bitis legem Christi. * Nam si quis existimat
se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit.
4 * Opus autem suum probet unusquisque, &
B sic in semetipso tantum gloriam habebit, &
5 non in altero. * ‖ Vnusquisque enim onus — Cor. 3. a. 8
6 suum portabit. * Communicet autem is, qui
catechizatur verbo, ei, qui se catechizat, i
7 omnibus bonis. * Nolite errare: Deus no
8 irridetur. * Quæ enim seminauerit homo,
hæc & metet. Quoniam qui seminat in
carne sua, de carne & metet corruptio
nem: qui autem seminat in spiritu, de
9 spiritu metet uitam æternam. * ‖ Bonum — 1. The 3. c. 13
autem facientes, non deficiamus: tempore
10 enim suo metemus non deficientes. * Ergo
C dum tempus habemus, operemur bonum ad
omnes, maxime autem ad domesticos fidei:
11 * Videte qualibus litteris scripsi uobis mea
12 manu. * Quicumque enim uolunt placere
in carne, hi cogunt uos circumcidi, tantùm
ut crucis Christi persecutionem non patian-
13 tur. * Nequé enim qui circumciduntur, legem
custodiunt: sed uolunt uos circumcidi, ut in
14 carne vestra glorientur. * Mihi autem ab-
D sit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Ie-
su Christi: per quem mihi mundus crucifi-
15 xus est, & ego mundo. * In Christo enim Ie
su neque circumcisio aliquid ualet, neque
16 præputium, sed noua creatura. * Et quicum
que hanc regulam secuti fuerint, pax super
illos, & misericordia, & super Israel Dei.
17 * De cetero nemo mihi molestus sit: ego. n.
stigmata Domini Iesu in corpore meo por-
18 to. * Gratia Domini nostri Iesu Christi, cum
spiritu uestro, fratres. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD EPHESIOS.

CAPVT PRIMVM.

1 A PAVLVS Apostolus Iesu
Christi per voluntatem
Dei, omnibus sanctis, qui
sunt Ephesi, & fidelibus in
2 Christo Iesu. * Gratia vobis, & pax a Deo Patre no
3 stro, & Domino Iesu Christo. * ‖ Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione
4 spirituali in cælestibus in Christo,* sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti & immaculati in conspe-
5 ctu eius in charitate.* Qui prædestinauit nos
B in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum: secundum propositum vo-
6 luntatis suæ,* in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificauit nos in dilecto filio suo.
7 * In quo habemus redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum secun-
8 dum diuitias gratiæ eius,* quæ superabunda
uit in nobis in omni sapientia, & prudentia:
9 * ut notum faceret nobis sacramentum uoluntatis suæ, secundum beneplacitum eius,
10 quod proposuit in eo,* in dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quæ in cælis, & quæ in terra sunt,
11 in ipso: * In quo etiam & nos sorte vocati sumus prædestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consiliū
12 voluntatis suę: * ut simus in laudem gloriæ
13 eius nos, qui ante sperauimus in Christo: * In
C quo & uos, cum audissetis verbum veritatis, (Euangelium salutis uestræ) in quo & credentes signati estis Spiritu promissionis san-
14 cto,* qui est pignus hereditatis nostræ, in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriç
15 ipsius.* Propterea & ego audiēs fidē uestrā, quæ est in Domino Iesu, & dilectionē in om-
16 nes sanctos,* non cesso gratias agens pro uobis, memoriam uestri faciens in orationibus
17 meis:* ut Deus, Domini nostri Iesu Christi pater gloriæ, det uobis spiritum sapientiæ &
18 reuelationis, in agnitione eius:* illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis quæ sit spes vocationis eius, & quæ diuitiæ gloriæ heredita-
19 tis eius in sanctis,* & quæ sit supereminens
D magnitudo virtutis eius in nos, q̃ credimus ‖ secundum operationem potentię virtutis
20 eius,* quā operatus est in Christo, suscitans illum a mortuis, & constituens ad dexteram
21 suam in cælestibus:* supra omnem principatum & potestatem, & uirtutem, dominationem, & omne nomen, quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro.
22 * ‖ Et omnia subiecit sub pedibus eius: & ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam,
23 * quę est corpus ipsius, & plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimpletur.

‖ 1.Cor.1.a.5 ‖ 1.Pet.1.a.3 ‖ Inf.3.b.7 ‖ Psal.8.c.8

CAP. II.

1 ET vos, cum essetis mortui delictis, & pec
2 catis uestris, * in quibus aliquando Colos.2.c.13

A ambulaltis secundum sæculum mũdi huius,
secundum principem potestatis aeris huius,
spiritus, qui nunc operatur in filios diffiden-
3 tiæ,* in quibus & nos omnes aliquando con
uersati sumus in desiderijs carnis nostræ, fa-
cientes uoluntatem carnis, & cogitationum,
& eramus natura filij iræ, sicut & ceteri:
4 * Deus autem, qui diues est in misericordia,
propter nimiam charitatem suam, qua dile-
5 xit nos, * & cum essemus mortui peccatis,
B conuiuificauit nos in Christo, (cuius gratia
6 estis saluati) * & conresuscitauit, & consede-
7 re fecit in cælestibus in Christo Iesu:* ut ostẽ
deret in sæculis superuenientibus abundan-
tes diuitias gratiæ suæ in bonitate super nos
8 in Christo Iesu. * Gratia enim estis saluati
per fidem, & hoc non ex vobis: Dei enim do
9 num est,* non ex operibus, vt nequis glorie-
10 tur. * Ipsius enim sumus factura, creati in
Christo Iesu in operibus bonis, quæ p ꝑpara
11 uit Deus ut in illis ambulemus. * Propter
quod memores estote, quòd aliquando uos
C Gentes in carne, qui dicimini præputium ab
ea, quę dicitur circumcisio in carnę, manu fa
12 cta: * quia eratis illo in tempore sine Chri-
sto, alienati a conuersatione Israel, & hospi-
tes testamentorum, promissionis spem non
13 habentes, & sine Deo in hoc mundo.* Nunc
autem in Christo Iesu vos qui aliquando era
tis longe, facti estis prope in sanguine Chri-
14 sti.* Ipse enim est pax nostra, qui fecit utra-
que unum, & medium parietem maceriæ sol
15 uens, inimicitias in carne sua: * legem man
datorum decretis euacuans, ut duos condat
in semetipso in unum nouum hominem, fa-
16 ciens pacem, * & reconciliet ambos in uno
D corpore, Deo per crucem, interficiens inimi-
17 citias in semetipso.* Et ueniens euangeliza-
uit pacem uobis, qui longe fuistis, & pacem
| Ro.5.c.2 18 ijs, qui prope. * | quoniam per ipsum habe
mus accessum ambo in uno Spiritu ad Pa-
19 trem.* Ergo iam non estis hospites, & adue
næ: sed estis ciues sanctorum, & domestici
20 Dei: * superædificati super fundamentum
Apostolorum, & Prophetarum, ipso summo
21 angulari lapide Christo Iesu:* in quo omnis
ædificatio constructa crescit in templum san
22 ctum in Domino.* in quo & vos coædifica-
mini in habitaculum Dei in Spiritu.

CAP. III.

1 HVius rei gratia, ego Paulus vinctus
A Christi Iesu, pro uobis Gentibus, * si
2 tamen audistis dispensationem gratię Dei,
3 quę data est mihi in vobis: * quoniam secun
dum reuelationem notum mihi factum est
sacramentum, sicut supra scripsi in breui:
4 * prout potestis legentes intelligere pruden-
5 tiam meam in mysterio Christi: * quod
alijs generationibus non est agnitum filijs
hominum, sicuti nunc reuelatum est sanctis
6 Apostolis eius, & Prophetis in Spiritu,* Gen
tes esse coheredes, & concorporales, & com-
participes promissionis eius in Christo Iesu
7 per Euangelium: * Cuius factus sum mini-
B ster secundum donum gratiæ Dei, quæ data
est mihi | secundum operationem virtutis | Sup.1.d.19
8 eius. * | Mihi omnium sanctorum minimo
data est gratia hæc, In Gentibus euangeliza- | 1.Cor.15 b.9
9 re inuestigabiles diuitias Christi,* & illumi
nare omnes, quę sit dispensatio sacramenti
absconditi a sęculis in Deo, qui omnia crea-
10 uit.* ut innotescat principatibus, & potesta
tibus in cælestibus per Ecclesiam, multifor-
11 mis sapientia Dei, * secundum pręfinitionẽ
sæculorum, quam fecit in Christo Iesu Do-
12 mino nostro:* In quo habemus fiduciam, &
C accessum in confidentia per fidem eius.* Pro
13 pter quod peto ne deficiatis in tribulationi-
bus meis pro uobis: quę est gloria uestra.
14 * Huius rei gratia flecto genua mea ad Pa-
15 trem Domini nostri Iesu Christi, * ex quo
omnis paternitas in cęlis, & in terra nomi-
16 natur,* ut det vobis secundũ diuitias glorię
suæ, uirtute corroborari per spiritum eius
17 in interiorem hominem,* Christum habita
re per fidem in cordibus vestris: in charita-
18 te radicati, & fundati,* ut possitis compre-
hendere cum omnibus sanctis, quę sit lati-
tudo, & longitudo, & sublimitas, & profun-
19 dum: * scire etiam supereminentem scien-
D tię charitatem Christi, ut impleamini in om
20 nem plenitudinem Dei.* Ei autem, qui po-
tens est omnia facere superabundanter quã
petimus, aut intelligimus, secundum virtu-
21 tem, quę operatur in nobis: * Ipsi gloria in
Ecclesia, & in Christo Iesu in omnes genera
tiones sęculi sęculorum. Amen.

CAP. IIII.

1 OBsecro itaque vos ego vinctus in Domi- | Phil.1.d.
A no, | vt digne ambuletis uocatione, 27
2 qua uocati estis, * cum omni humilitate, & 1.Cor.7.b.
mansuetudine, cum patientia, supportantes 10
3 inuicem in charitate, * | soliciti seruare vni- | Ro.12.c.
4 tatem Spiritus in vinculo pacis.* Vnum cor 10
pus, & vnus Spiritus sicut vocati estis in vna
5 spe vocationis uestræ. * Vnus Dominus, una
6 fides, vnum baptisma. * | Vnus Deus &
B Pater omnium, qui est super omnes, & | Mal.2.b.
7 per omnia, & in omnibus nobis.* | Vnicui 10
que autem nostrum data est gratia secundũ | Ro.12.
8 mensuram donationis Christi. * Propter 3
quod dicit: | Ascendens in altum captiuã 1.Cor.12.
duxit captiuitatem: dedit dona hominibus. b.11
9 * Quòd autem ascendit, quid est, nisi quia & 2.Cor.
descendit primum in inferiores partes terrę? d.15
10 * Qui descendit, ipse est & qui ascendit su | Ps.67.
11 per omnes cęlos, vt impleret omnia.* Et ipse 19

dedit

1. Cor. 12. dedit quosdam quidem | Apostolos, quosdã
autem Prophetas, alios uero Euangelistas,
12 alios autem pastores, & doctores* ad cõsum
C mationem sanctorum in opus ministerij, in
13 ædificationem corporis Christi: * donec oc-
curramus omnes in unitatem fidei, & agni-
tionis filij Dei, in uirum perfectum, in men-
14 suram ætatis plenitudinis Christi: * ut iam
non simus paruuli fluctuantes, & circumfe-
ramur omni uento doctrinæ in nequitia ho-
minum, in astutia ad circumuẽtionem erro-
15 ris.* Veritatem autem facientes in charita-
te, crescamus in illo per omnia, qui est caput
16 Christus: * ex quo totum corpus cõpactũ,
& connexum per omnem iuncturam submi
nistrationis, secundum operationem in men
suram uniuscuiusque membri, augmentum
corporis facit in ædificationem sui in chari
| Rom. 1. c. 9 17 tate.* | Hoc igitur dico, & testificor in Do-
mino, ut iam non ambuletis, sicut & Gentes
18 ambulant in uanitate sensus sui, * tenebris
obscuratum habentes intellectum, alienati a
E vita Dei per ignorantiã, quæ est in illis, pro-
19 pter cæcitatem cordis ipsorum, * qui despe-
rantes, semetipsos tradiderunt impudicitię,
in operationem immunditiæ omnis in aua-
20 ritiam.* Vos autem non ita didicistis Chri-
21 stum,* si tamẽ illum audistis, & in ipso edo
| Colos. 3. b. 8 22 cti estis, sicut est ueritas in Iesu.* | depone-
re uos secundum pristinam conuersationẽ
| Rom. 6. a. 4 ueterem hominem, qui corrumpitur secũdũ
23 desideria erroris.* | Renouamini autem spi
| Colos. 3. b. 12 24 ritu mentis uestræ, * | & induite nouum ho
minem, qui secundum Deum creatus est in
| 1. Pet. 2. a. 3 25 iustitia, & sanctitate ueritatis. * | Propter
quod deponentes mendacium, loquimini ue
| Zach. 8. c. 16 ritatem unusquisque cũ proximo suo: quo-
26 niam sumus inuicem membra.* | Irascimi
| Psal. 4. b. 5 F ni, & nolite peccare: sol non occidat super
27 iracundiam uestram.* Nolite locum dare
| Iac. 4. b. 7 28 diabolo: * | qui furabatur, iam non furetur:
magis autem laboret, operando manibus
suis, quod bonum est, ut habeat unde tri-
29 buat necessitatem patienti. * Omnis sermo
malus ex ore uestro non procedat: sed si quis
bonus ad ædificationem fidei ut det gratiã
30 audientibus. * Et nolite contristare Spiritũ
G sanctum Dei: in quo signati estis in diem
31 redemptionis. * Omnis amaritudo, & ira,
& indignatio, & clamor, & blasphemia tol-
| Col. 3. b. 12 32 latur a uobis cum omni malitia. * | Estote
autem inuicem benigni, misericordes, do-
nantes inuicem sicut & Deus in Christo do-
nauit uobis.

CAP. V.

| Io. 13. d. 34. & 15. b. 12 1 Estote ergo imitatores Dei, sicut filij cha
| 1. Io. 4. d. 13 2 rissimi: * | & ambulate in dilectione, si-
A cut & Christus dilexit nos, & tradidit semet
ipsum pro nobis oblationem, & hostiã Deo
3 in odorem suauitatis.* | Fornicatio autem,
& omnis immunditia, aut auaritia nec nomi- | Col. 3. a. 5
4 netur in uobis, sicut decet sanctos: * aut tur
pitudo, aut stultiloquiũ, aut scurrilitas, quæ
ad rem non pertinet: sed magis gratiarum
5 actio.* Hoc enim scitote intelligẽtes: quòd
B omnis fornicator, aut immundus, aut aua-
rus, quod est idolorum seruitus, non habet
6 hereditatẽ in regno Christi, & Dei. * | Ne- | Mat. 24. a. 4
mo uos seducat inanibus uerbis: propter
hæc enim uenit ira Dei in filios diffidentiæ. Mar. 13. a. 5
7 * Nolite ergo effici participes eorum.* Era-
8 tis enim aliquando tenebræ: nunc autẽ lux Luc. 21. b. 8
9 in Domino. Vt filij lucis ambulate:* fructus
C enim lucis est in omni bonitate, & iustitia, 2. Thess. 2. a. 3
10 & ueritate: * probantes quid sit beneplaci
11 tum Deo:* & nolite communicare operibus
infructuosis tenebrarũ, magis autem redar-
12 guite.* Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis,
13 turpe est & dicere.* Omnia autem, quæ ar-
guũtur, a lumine manifestãtur: omne enim,
14 quod manifestatur, lumen est. * Propter qđ
D dicit: Surge qui dormis, & exurge a mor-
15 tuis, & illuminabit te Christus.* Videte ita-
que fratres, quomodo caute ambuletis. | nõ | Col. 4. a. 5
16 quasi insipientes,* sed ut sapientes: redimẽ-
17 tes tempus, quoniã dies mali sunt. * | Pro- | Rom. 12. a. 3
pterea nolite fieri imprudentes: sed intelli-
18 gentes quæ sit uoluntas Dei.* Et nolite ine- 1. Thess. 4. a. 9
briari uino, in quo est luxuria: sed implemi
19 ni Spiritu sancto, * loquentes uobismetipsis
in psalmis, & hymnis, & canticis spirituali-
bus, cantantes, & psallentes in cordibus ue-
20 stris Domino,* gratias agentes sẽper pro om
nibus, in nomine Domini nostri Iesu Chri-
21 sti Deo & Patri. * Subiecti inuicẽ in timore
22 Christi. * | Mulieres uiris suis subditæ sint, | Gen. 3. c. 16
E sicut Domino: * | quõ uir caput est mulie-
23 ris: sicut Christus caput est Ecclesiæ: Ipse, Colos. 3. c. 18
24 saluator corporis eius. * Sed sicut Ecclesia
subiecta est Christo, ita & mulieres uiris suis | 1. Pet. 3. a. 1
25 in omnibus. * | Viri diligite uxores uestras,
sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsũ 1. Cor. 15. a. 3
26 tradidit pro ea,* ut illam sanctificaret, mun
27 dans lauacro aquæ in uerbo uitæ, * ut exhi- | Col. 3. c. 19
F beret ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non ha
bentem maculam, aut rugam, aut aliquid
huiusmodi, sed ut sit sancta & immaculata.
28 * Ita & uiri debent diligere uxores suas ut
corpora sua. Qui suam uxorem diligit, seip-
29 sum diligit.* Nemo enim umquam carnem
suam odio habuit: sed nutrit, & fouet eam,
30 sicut & Christus Ecclesiam: * quia mẽbra
G sumus corporis eius, de carne eius, & de ossi | Gen. 2. d. 28
31 bus eius.* | Propter hoc relinquet homo pa
trem, & matrem suam, & adhærebit uxori Matt. 19. a. 5
32 suæ: & erunt duo in carne una.* Sacramen
tum hoc magnũ est, ego autem dico in Chri Mar. 10. a. 7
33 sto & in Ecclesia.* Verumtamen & uos sin-
guli, unusquisque uxorem suam sicut seipsũ 1. Cor. 6. d. 16
diligat: uxor autem timeat uirum suum.

CAP. VI.

1 FIlij, obedite parentibus uestris in Domi-
A no: hoc enim iustum est. * ‖ Honora
2 patrem tuum, & matrem tuam, quod est
3 mandatum primum in promissione. * vt
bene sit tibi, & sis longæuus super terram.
4 * Et uos patres nolite ad iracundiam prouo
care filios uestros. sed educate illos in disci-
5 plina, & correptione Domini.* ‖ Serui obe-
dite dominis carnalibus cum timore, & tre
more, in simplicitate cordis uestri, sicut Chri
6 sto:* non ad oculum seruientes, quasi homi-
nibus placentes, sed ut serui Christi, facien-
7 tes voluntatem Dei ex animo, * cum bona
uoluntate seruientes, sicut Domino, & non
8 hominibus:* scientes quoniam vnusquisque
B quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet a
9 Domino, siue seruus, siue liber. * Et vos do-
mini eadem facite illis, remittentes minas:
scientes quia & illorum, & vester Dominus
est in cęlis: ‖ & personarum acceptio non est
10 apud eum. * De cetero fratres confortamini
11 in Domino, & in potentia virtutis eius.* In-
duite uos armaturam Dei, ut possitis stare
12 aduersus insidias diaboli.* quoniam non est
nobis colluctatio aduersus carnem & sangui
nem: sed aduersus principes, & potestates, ad

‖ Col. 3. d. 20
Exo. 20. c. d.
Deut. 5. c 16
B c'. 5. b. 9
Mat. 15. a. 4
Mar. 7. b. 10
‖ Col. 3. d. 22
Tit. 2. c. 9
1. Pet. 2. c. 12
‖ Deut. 10. d 17
2. Par. 19. c. 7.
Iob. 34. b. 17
Sap 6. b. 8

uersus mundi rectores tenebrarum harum,
contra spiritualia nequitiæ, in cælestibus.
13 * Propterea accipite armaturam Dei, ut pos
C sitis resistere in die malo, & in omnibus per
14 fecti stare.* State ergo succincti lumbos ve
stros in ueritate, & induti loricam iustitiæ,
15 * & calceati pedes in præparatione Euange-
16 lij pacis: * in omnibus sumentes scutum fi-
dei, in quo positis omnia tela nequissimi
17 ignea extinguere:* ‖ & galeam salutis assumi
te: & gladium spiritus (quod est verbum
18 Dei) * per omnem orationem, & obsecratio
D nem orantes omni tempore in spiritu: & in
ipso ‖ vigilantes in omni instantia, & obse-
19 cratione pro omnibus sanctis:* ‖ & pro me,
ut detur mihi sermo in apertione oris mei
cum fiducia, notum facere mysterium Euan
20 gelij: * pro quo legatione fungor in catena,
ita ut in ipso audeam, prout oportet me, lo-
21 qui.* Vt autem & vos sciatis quæ circa me
sunt, quid agam: omnia uobis nota faciet
Tychicus, charissimus frater, & fidelis mini-
22 ster in Domino: * quem misi ad vos in hoc
ipsum, ut cognoscatis quæ circa nos sunt, &
23 consoletur corda uestra. * Pax fratribus, &
charitas cum fide a Deo Patre, & Domino
24 Iesu Christo.* Gratia cum omnibus, qui di-
ligunt Dominum nostrum Iesum Christum
in incorruptione. Amen.

Eccli. 3[illegible] b. 16
Ro. 2. b. [illegible]
Colo 3 [illegible] 15
Act. 10 [illegible] 34
1. Pet. 1 [illegible] 17
‖ Isa. 59 [illegible] 18
1. Thes. 5 b. 3
‖ Colos. 4 a. 2
‖ 2. The. 3 a. 1

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD PHILIPPENSES.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS, & Ti-
A motheus serui Iesu
Christi, omnibus
sanctis in Christo
Iesu, qui sunt Phi-
lippis, cum episco-
pis, & diaconibus.
2 * Gratia uobis, &
pax a Deo Patre no
stro, & Domino Ie-
3 su Christo.* Gratias ago Deo meo in omni
4 memoria uestri, * semper in cunctis oratio-
nibus meis pro omnibus uobis, cum gaudio
5 deprecationem faciens,* super communica-
tione uestra in Euangelio Christi a prima
6 die usque nunc:* confidens hoc ipsum, quia
qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet vsq.
7 in diem Christi Iesu. * sicut est mihi iustum
B hoc sentire pro omnibus vobis: eo quòd ha
beam uos in corde, & in uinculis meis, & in
defensione, & confirmatione Euangelij, so-
8 cios gaudij mei omnes uos esse. * Testis.n.
mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos
9 in visceribus Iesu Christi. * Et hoc oro ut
charitas uestra magis ac magis abundet in
10 scientia, & in omni sensu: * ut probetis potio
ra, ut sitis sinceri, & sine offensa in diē Chri-
11 sti,* repleti fructu iustitiæ per Iesum Chri-
12 stum, in gloriam & laudem Dei. * Scire au-
tem vos volo fratres, quia quæ circa me
sunt, magis ad profectum uenerunt Euange-
13 lij: * ita ut uincula mea manifesta fierent in
Christo in omni prætorio, & in ceteris omni
14 bus,* & plures e fratribus in Domino confi
dentes uinculis meis, abundantius auderent
15 sine timore uerbum Dei loqui. * Quidam
C quidem & propter inuidiam, & contentio-
nem: quidam autem & propter bonam vo-
16 luntatem Christum prædicant: * quidam ex
charitate: scientes quoniam in defensionem
17 Euangelij positus sum. * Quidam autem
ex contentione Christum annunciant non
sincere, existimantes pressuram se suscita-
18 re vinculis meis. * Quid enim? Dum om-
ni modo siue per occasionem, siue per veri-
tatem Christus annuncietur: & in hoc gau-
19 deo, sed & gaudebo. * Scio enim quia hoc
mihi proueniet ad salutem, per uestram ora-
tionem, & subministrationem Spiritus Iesu
20 Christi * secundum expectationem, & spem
meam, quia in nullo confundar: sed in om
ni fiducia sicut semper, & nunc magnifica-
bitur Christus in corpore meo, siue per ui-
21 tam, siue per mortem. * Mihi enim uiuere
22 Christus est, & mori lucrum. * Quòd si vi-
D uere in carne, hic mihi fructus operis est, &
23 quid eligam ignoro. * Coarctor autem e
duobus: desiderium habens dissolui, & esse
24 cum Christo, multo magis melius:* perma-
nere autē in carne, necessarium propter vos.
25 * Et hoc confidens scio quia manebo, & per | Eph.4.a,
manebo omnibus vobis ad profectum ue-
26 strum, & gaudium fidei :* ut gratulatio ue- Col.1.b.10
stra abundet in Christo Iesu in me, per meū 1.The.2.c.
27 aduentum iterum ad vos. * | Tantum di 12

destinatum persequor, ad brauium supernæ
15 vocationis Dei in Christo Iesu. * Quicum-
que ergo perfecti sumus, hoc sentiamus: &
si quid aliter sapitis, & hoc uobis Deus re-
16 uelabit. * Verumtamen ad quod perueni-
D mus vt idem sapiamus, & in eadem per-
17 maneamus regula. * Imitatores mei estote
fratres, & obseruate eos qui ita ambulant,
18 sicut habetis formam nostram. * ‖ Multi ‖ Ro.16.c.17
enim ambulant, quos sæpe dicebam uobis
(nunc autem & flens dico) inimicos crucis
19 Christi: * quorum finis interitus: quorum
Deus uẽter est: & gloria in confusione ipso-
20 rum, qui terrena sapiunt. * Nostra autem
conuersatio in cęlis est. unde etiam Saluato-
rem expectamus Dominum nostrum Iesum
21 Christum, * qui reformabit corpus humili-
tatis nostræ, configuratum corpori claritatis
suæ, secundum operationem, qua etiam pos-
sit subijcere sibi omnia.

CAP. IIII.

1 Itaque fratres mei charissimi, & deside-
A ratissimi, gaudium meũ, & corona mea,
2 sic state in Domino, charissimi: * Euodiam
rogo, & Syntychen deprecor idipsum sapere
3 in Dño. * Etiam rogo & te germane com-
par, adiuua illas, quæ mecũ laborauerunt in
Euangelio cum Clemente, & ceteris adiuto-
ribus meis, quorum nomina sunt in libro ui-
4 tæ. * Gaudete in Domino semper: iterum
5 dico gaudete. * Modestia uestra nota sit
omnibus hominibus: Dominus prope est.
6 * Nihil soliciti sitis: sed in omni oratione,
B & obsecratione, cum gratiarum actione pe-
titiones uestræ innotescant apud Deum.
7 * Et pax Dei, quæ exuperat omnem sensum,
custodiat corda uestra, & intelligẽtias uestras
8 in Christo Iesu. * De cetero fratres, quęcum-
que sunt uera, quæcumque pudica, quæcum-
que iusta, quæcumque sancta, quæcum-
que amabilia, quæcumque bonæ famæ, siqua
uirtus, siqua laus disciplinæ, hæc cogitate.
9 * Quæ & didicistis, & accepistis, & audistis,
C & uidistis in me, hæc agite: & Deus pacis
10 erit uobiscum: * Gauisus sum autem in Do-
mino uehementer, quoniam tandem aliquan-
do refloruistis pro me sentire, sicut & sentie-
11 batis: occupati autem eratis. * Non quasi
propter penuriam dico: ego enim didici,
12 in quibus sum, sufficiens esse. * Scio & hu-
miliari, scio & abundare: (vbique & in
omnibus institutus sum) & satiari, &
esurire, & abundare, & penuriam pati.
13 * omnia possum in eo, qui me confortat.
14 * Verumtamen bene fecistis, communican-
15 tes tribulationi meæ. * Scitis autem & uos
D Philippenses, quòd in principio Euangelij:
quando profectus sum a Macedonia, nulla
mihi Ecclesia communicauit in ratione dati
16 & accepti, nisi uos soli: * quia & Thessalo-
nicam semel & bis in vsum mihi misistis.
17 * Non quia quæro datum, sed requiro fru-
18 ctum abundantem in ratione vestra. * Ha-
beo autem omnia, & abũdo: repletus sum:
acceptis ab Epaphrodito quæ misistis odo-
rem suauitatis, hostiam acceptam, placentẽ
19 Deo. * ‖ Deus autem meus impleat omne ‖ Ro.12.a.1
desiderium uestrum secundum diuitias suas
20 in gloria in Christo Iesu. * Deo autem &
Patri nostro gloria in sæcula sæculorum:
21 Amen. * Salutate omnem sanctum in Chri-
22 sto Iesu. * Salutant uos, qui mecum sunt,
fratres. Salutant vos omnes sancti, maxi-
me autem qui de Cæsaris domo sunt.
Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spi-
ritu uestro. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD COLOSSENSES.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS Apoſtolus Ie-
A ſu Chriſti per volunta-
tem Dei, & Timotheus
2 frater: * eis, qui ſunt Co-
loſſis, ſanctis, & fidelibus
fratribus in Chriſto Ieſu.
3 * Gratia uobis, & pax a
Deo Patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto.
Gratias agimus Deo & Patri Domini noſtri
4 Ieſu Chriſti ſemper pro uobis orantes: * au
dientes fidem ueſtram in Chriſto Ieſu, & di-
lectionem, quam habetis in ſanctos omnes
5 * propter ſpem, quæ repoſita eſt uobis in
cælis: quam audiſtis in uerbo ueritatis Euā-
6 gelij: * quod peruenit ad uos, ſicut & in uni
uerſo mundo eſt, & fructificat, & creſcit ſicut
in uobis, ex ea die, qua audiſtis, & cognoui-
7 ſtis gratiā Dei in ueritate, *ſicut didiciſtis ab
Epaphra chariſſimo conſeruo noſtro, qui eſt
8 fidelis pro uobis miniſter Chriſti Ieſu, * qui
B etiam manifeſtauit nobis dilectionem ue-
9 ſtram in ſpiritu: * ideo & nos ex qua die
audiuimus, non ceſſamus pro uobis oran-
tes, & poſtulantes ut impleamini agnitione
uoluntatis eius, in omni ſapientia & intelle-
10 ctu ſpiritali: * ut ambuletis digne Deo per
omnia placentes: in omni opere bono fructi
11 ficantes, & creſcētes in ſcientia Dei: * in om
ni virtute confortati ſecundum potentiam
claritatis eius in omni patientia, & longani-
12 mitate cum gaudio * gratias agentes Deo
Patri, qui dignos nos fecit in partem ſortis
13 ſanctorum in lumine: * qui eripuit nos de
poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnū
14 filij dilectionis ſuæ, * in quo habemus redē-
ptionem per ſanguinem eius, remiſſionem
15 peccatorū: * qui eſt imago Dei inuiſibilis,
16 primogenitus omnis creaturæ: * ‖ quoniam
C in ipſo condita ſunt uniuerſa in cælis, & in
terra, uiſibilia, & inuiſibilia, ſiue throni, ſiue
dominationes, ſiue principatus, ſiue poteſta-
tes: omnia per ipſum, & in ipſo creata ſunt:
17 * & ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo
18 conſtant. * Et ipſe eſt caput corporis Eccle-
ſiæ, ‖ qui eſt principium, primogenitus ex ‖1.Cor.15
mortuis: vt ſit in omnibus ipſe primatum c 21
19 tenens. * quia in ipſo complacuit, omnem Apo.1.b.5
20 plenitudinem inhabitare: * & per eum recō
ciliare omnia in ipſum, pacificans per ſan-
guiné crucis eius, ſiue quæ in terris, ſiue quæ
21 in cælis ſunt. * Et uos cum eſſetis aliquan-
do alienati, & inimici ſenſu in operibus ma-
21 lis: * nunc autem reconciliauit in corpore
carnis eius per mortē, exhibere vos ſanctos,
& immaculatos, & irreprehenſibiles coram
23 ipſo: * ſi tamen permanetis in fide fundati
& ſtabiles, & immobiles a ſpe Euangelij,
quod audiſtis, quod prædicatum eſt in uni-
D uerſa creatura, quæ ſub cælo eſt, cuius fa-
24 ctus ſum ego Paulus miniſter. * Qui nunc
gaudeo in paſſionibus pro uobis, & adim-
pleo ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti, in car-
ne mea pro corpore eius, quod eſt Eccleſia:
25 * cuius factus ſum ego miniſter ſecundum
diſpenſationem Dei, quæ data eſt mihi in
26 uos, ut impleam uerbum Dei: * myſterium,
quod abſconditum fuit a ſæculis, & gene-
rationibus, nunc autē manifeſtatum eſt ſan-
27 ctis eius, * quibus voluit Deus notas facere
diuitias gloriæ ſacramenti huius in Gentibus
28 quod eſt Chriſtus, in vobis ſpes gloriæ, * quē
nos annunciamus, corripientes omnem ho-
minem, & docentes omnem hominem, in
omnia ſapientia, ut exibeamus omnem ho-
29 minem perfectum in Chriſto Ieſu. * in quo
& laboro, certando ſecundum operationem
eius, quam operatur in me in uirtute.

CAP. II.

1 VOlo enim uos ſcire qualem ſolicitudi-
A nem habeam pro uobis, & pro ijs, qui
ſunt Laodiciæ, & quicumque non uiderunt

faciem

2 faciem meam in carne: *ut consolentur cor
da ipsorum, instructi in charitate, & in om-
nes diuitias plenitudinis intellectus, in agni-
tionem mysterij Dei Patris & Christi Iesu:
3 * in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, &
4 scientiæ absconditi. * Hoc autem dico, ut
nemo uos decipiat in sublimitate sermonũ.
‖1.Cor.5. 5 * ‖ Nam etsi corpore absens sum, sed spiritu
a.3 uobiscum sum: gaudens, & uidens ordinem
uestrum, & firmamentum eius, quæ in Chri
6 sto est, fidei uestræ. * Sicut ergo accepistis
Iesum Christum Dominum, in ipso ambu
7 late, * radicati, & superædificati in ipso, &
B confirmati fide, sicut & didicistis, abundan
8 tes in illo in gratiarum actione. * Videte
ne quis uos decipiat per philosophiam, &
inanem fallaciam secundum traditionem
hominum, secundum elementa mundi, &
9 non secundum Christum: * quia in ipso in-
habitat omnis plenitudo diuinitatis corpo-
10 raliter: * & estis in illo repleti, qui est caput
11 omnis principatus, & potestatis: * in quo
& circumcisi estis circumcisione non manu
C facta in expoliatione corporis carnis, sed in
12 circumcisione Christi: * consepulti ei in ba
ptismo, in quo & resurrexistis per fidem ope
rationis Dei, qui suscitauit illum a mortuis.
‖Eph.2.a.1 13 * ‖ Et uos cum mortui essetis in delictis, &
præputio carnis uestræ, conuiuificauit cum
14 illo, donans uobis omnia delicta: * delens
quod aduersus nos erat chirographum de-
creti, quod erat contrarium nobis, & ipsum
15 tulit de medio, affigens illud cruci: * & ex-
polians principatus, & potestates traduxit
confidenter, palam triumphans illos in se-
16 metipso. * Nemo ergo uos iudicet in cibo,
aut in potu, aut in parte diei festi, aut neo-
17 meniæ, aut sabbatorum: * quæ sunt umbra
‖Mat.24.a.4 18 futurorum: corpus autem Christi. * ‖ Ne-
mo uos seducat, uolens in humilitate, & re-
ligione angelorum, quæ non uidit ambulãs,
19 frustra inflatus sensu carnis suæ, * & non te-
nens caput, ex quo totum corpus per nexus,
& coniunctiones subministratum, & cõstru-
20 ctum crescit in augmentum Dei. * Si ergo
mortui estis cum Christo ab elementis hu-
ius mundi: quid adhuc tamquam uiuentes
21 in mundo decernitis? * Ne tetigeritis, ne-
22 que gustaueritis, neque contrectaueritis: *
quæ sunt omnia in interitum ipso usu, secun
dum præcepta, & doctrinas hominum:
23 * quæ sunt rationem quidem habentia sa-
pientiæ in superstitione, & humilitate, &
non ad parcendum corpori, non in honore
aliquo ad saturitatem carnis.

CAP. III.

1 IGitur, si consurrexistis cum Christo: quæ
A sursum sunt quærite, ubi Christus est in
2 dextera Dei sedens: * quæ sursum sunt sapi-
3 te, non quæ super terram. * Mortui enim
estis, & uita uestra est abscondita cum Chri
4 sto in Deo. * Cum Christus apparuerit, uita
uestra: tunc & uos apparebitis cum ipso in
5 gloria. * ‖ Mortificate ergo membra uestra, ‖Eph.5.a.3
quæ sunt super terram: fornicationem, im-
munditiam, libidinem, concupiscẽtiam ma-
lam, & auaritiam, quæ est simulacrorum
6 seruitus: * propter quæ uenit ira Dei super
7 filios incredulitatis: * in quibus & uos am-
bulastis aliquando, cum uiueretis in illis.
8 * ‖ Nunc autem deponite & uos omnia: ‖Rom.6.a.4
B iram, indignationem, malitiã, blasphemiã, Eph.4.e.23
9 turpem sermonem de ore uestro. * Nolite
mentiri inuicem, expoliantes uos ueterem Heb.12.a.1
10 hominem cum actibus suis, * & induentes 1.Per.2.a.1.& 4 a.2
nouum eum, qui renouatur in agnitionem
secundum imaginem eius, qui creauit illũ.
11 * ubi non est Gentilis, & Iudæus, circumci-
sio, & præputium, Barbarus, & Scytha, ser-
uus, & liber: sed omnia, & in omnibus Chri
12 stus. * ‖ Induite uos ergo sicut electi Dei, ‖Eph.6.b.12
sancti, & dilecti, uiscera misericordiæ, beni-
gnitatem, humilitatem, modestiam, patien-
13 tiam: * supportantes inuicem, & donantes
C uobismetipsis si quis aduersus aliquem ha
bet querelam: sicut & Dominus donauit
14 uobis, ita & uos. * Super omnia autem hæc,
charitatem habete, quod est uinculum perfe
15 ctionis: * & pax Christi exultet in cordi-
bus uestris, in qua & uocati estis in uno cor-
16 pore: & grati estote. * Verbum Christi ha-
bitet in uobis abundanter, in omni sapiẽtia,
docentes, & commonentes uosmetipsos, psal
mis, hymnis, & canticis spiritualibus, in gra
17 tia cantãtes in cordibus uestris Deo. * ‖ Om ‖2.Corin.10.g.31
ne, quodcumque facitis in uerbo aut in ope
re, omnia in nomine Domini Iesu Christi,
gratias agentes Deo & Patri per ipsum.
18 * ‖ Mulieres subditæ estote uiris, sicut opor ‖Eph.5.e.22
19 tet, in Domino. * Viri diligite uxores ue- 1.Pet.3.a.1
20 stras, & nolite amari esse ad illas. * ‖ Filij
D obedite parẽtibus per omnia; hoc enim pla
21 citum est in Domino. * ‖ Patres, nolite ad ‖Eph.6.a.1
indignationem prouocare filios uestros, ut
22 non pusillo animo fiant. * Serui obedite per ‖Eph.6.a.4
omnia dominis carnalibus, non ad oculum Tit.2.c.9
seruientes, quasi hominibus placentes, sed in 1.Pet.2.c.18
23 simplicitate cordis, timentes Deum: * Quod-
cumque facitis, ex animo operamini sicut
24 Domino, & non hominibus: * sciẽtes quòd
a Domino accipietis retributionem heredi-
25 tatis. Domino Christo seruite. * ‖ qui enim ‖Rom.2.b.5
iniuriam facit, recipiet id, quod inique ges-
sit: & non est personarum acceptio apud
Deum.

CAP. IIII.

1 DOmini, quod iustum est & æquum, ser
A uis præstate: scientes quòd & uos Do-

2 minum habetis in cælo. * ‖ Orationi instate, uigilantes in ea in gratiarum actione :
3 * ‖ orantes simul & pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendū mysterium Christi (propter quod etiam vinctus
4 sum) * ut manifestem illud ita ut oportet
5 me loqui. * ‖ In sapientia ambulate ad eos,
6 qui foris sunt : tempus redimentes.* Sermo
B uester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat uos unicuique re
7 spondere.* Quæ circa me sunt, omnia uobis nota faciet Tychicus charissimus frater, & fi
8 delis minister, & conseruus in Domino : * quem misi ad uos ad hoc ipsum ut cognoscat, quæ circa uos sunt, & consoletur corda
9 uestra, * cum Onesimo charissimo, & fideli fratre, qui ex uobis est. Omnia, quæ hic agun
10 tur, nota facient uobis.* Salutat uos Aristar
C chus concaptiuus meus, & Marcus consobrinus Barnabæ, de quo accepistis mandata : si
11 uenerit ad uos, excipite illum : * & Iesus, qui dicitur Iustus : qui sunt ex circumcisione : hi soli sunt adiutores mei in regno Dei,
12 qui mihi fuerunt solatio. * Salutat uos Epaphras, qui ex uobis est, seruus Christi Iesu, semper solicitus pro uobis in orationibus, ut stetis perfecti, & pleni in omni uolunta
13 te Deo. * Testimonium enim illi perhibeo
D quòd habet multum laborem pro uobis, & pro ijs, qui sunt Laodiciæ, & qui Hierapoli.
14 * ‖ Salutat uos Lucas medicus charissimus, ‖ 2. Tim. 4.a.1
15 & Demas.* Salutate fratres, qui sunt Laodiciæ, & Nympham, & quæ in domo eius est,
16 Ecclesiam. * Et cum lecta fuerit apud uos epistola hæc, facite ut & in Laodicensium Ecclesia legatur : & eam, quæ Laodicensiū
17 est, uos legatis.* Et dicite Archippo : Vide ministerium, quod accepisti in Domino, ut
18 illud impleas.* Salutatio, mea manu Pauli Memores estote uinculorum meorum. Gratia uobiscum. Amen.

Marginal references: ‖ ...c.18. ‖ 1. Thess. ...d.17 ‖ Eph. 6. ...18 ‖ Thess. ...a.1 ‖ Eph. 5. ...15

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD THESSALONICENSES PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS, & Siluanus, &
A Timotheus Ecclesiæ Thessalonicensium in Deo Patre, & Domino Iesu Christo.* Gratia uobis, & pax.
2 Gratias agimus Deo sem
B per pro omnibus uobis, memoriam uestri facientes in orationibus
3 nostris sine intermissione, * memores operis fidei uestræ, & laboris, & charitatis, & sustinentiæ spei Domini nostri Iesu Christi,
4 ante Deum & Patrem nostrum : * scientes fratres, dilecti a Deo, electionem uestram :
5 * quia Euangelium nostrum non fuit ad
C uos in sermone tantum, sed & in uirtute, & in Spiritu sancto, & in plenitudine multa, sicut scitis quales fuerimus in uobis pro
6 pter uos. * Et uos imitatores nostri facti estis, & Domini, excipientes uerbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus san
7 cti : * ita ut facti sitis forma omnibus creden
8 tibus in Macedonia, & in Achaia. * A uo-

bis enim

bis enim diffamatus est sermo Domini, non
D solum in Macedonia, & in Achaia, sed & in
omni loco fides uestra, quæ est ad Deum ,
profecta est, ita ut nō sit nobis necesse quid-
9 quam loqui. * Ipsi enim de nobis annun-
ciant qualem introitū habuerimus ad uos:
& quomodo conuersi estis ad Deū a simula-
10 cris, seruire Deo uiuo, & uero, * & expectare
Filium eius de cęlis (quē suscitauit ex mor-
tuis) Iesum, qui eripuit nos ab ira uentura.

CAP. II.

1 NAm ipsi scitis, fratres, introitum nostrū
A ad uos, quia non inanis fuit: * sed an-
| Act.16.d 2 te passi, & | contumelijs affecti (sicut scitis,)
19 in Philippis, fiduciam habuimus in Deo no-
stro loqui ad uos Euangelium Dei in multa
3 solicitudine. * Exhortatio enim nostra non
de errore, neque de immūditia, neque in do-
4 lo, * sed sicut probati sumus a Deo ut crederé-
tur nobis Euangelium: ita loquimur non
quasi hominibus placentes, sed Deo, qui pro
5 bat corda nostra. * Neque enim aliquando
fuimus in sermone adulationis, sicut scitis
neque in occasione auaritiæ Deus testis est:
6 * nec quærentes ab hominibus gloriam, ne
B que a uobis, neque ab alijs. * Cum posse-
7 mus uobis oneri esse vt Christi Apostoli:
sed facti sumus paruuli in medio uestrum,
8 tamquam si nutrix foueat filios suos. * Ita
desiderantes uos, cupide uolebamus tradere
uobis non solum Euangelium Dei, sed etiā
animas nostras: quoniam charissimi nobis
9 facti estis. * Memores enim estis fratres la-
| Act.20.g boris nostri, & fatigationis: | nocte ac die
34 operantes, ne quem uestrum grauaremus,
1. Cor.4.c prædicauimus in uobis Euangelium Dei.
12 10 * Vos testes estis, & Deus, quàm sancte, & iu-
2. Thess.3. C ste, & sine querela, uobis, qui credidistis, fui-
b.8 11 mus: * sicut scitis, qualiter unumquemque
12 uestrum (sicut pater filios suos) * deprecan-
tes uos, & consolantes, testificati sumus, ut
ambularetis digne Deo, qui uocauit uos in
13 suum regnum, & gloriam. * Ideo & nos
gratias agimus Deo sine intermissione: quo-
niam cum accepissetis a nobis uerbum au-
ditus Dei, accepistis illud, non ut uerbum ho
minum, sed (sicut est uere) uerbum Dei, qui
14 operatur in uobis, qui credidistis. * uos enim
imitatores facti estis fratres Ecclesiarū Dei,
quæ sunt in Iudæa in Christo Iesu: quia ea-
dem passi estis & uos a contribulibus uestris
15 sicut & ipsi a Iudæis: * qui & Dominum oc
D ciderunt Iesum, & Prophetas, & nos persecu
ti sunt, & Deo non placent, & omnibus ho-
16 minibus aduersantur, * prohibentes nos Gē-
tibus loqui ut saluæ fiant, ut impleant pec-
cata sua semper: peruenit enim ira Dei su-
17 per illos vsque in finem. * Nos autē fratres
desolati a vobis ad tēpus horæ, aspectu, non
corde, abundantius festinauimus faciem ue-
18 stram uidere cum multo desiderio: * quo-
niam uoluimus uenire ad uos: ego quidem
Paulus, & semel, & iterū, sed impediuit nos
19 satanas. * Quæ est enim nostra spes, aut gau
dium, aut corona gloriæ? Nonne uos ante
Dominum nostrum Iesum Christum estis
20 in aduentu eius? * uos enim estis gloria no-
stra & gaudium.

CAP. III.

1 PRopter quod non sustinentes amplius,
A placuit nobis remanere Athenis, solis:
2 * | & misimus Timotheum fratrem nostrum
& ministrum Dei in Euangelio Christi ad
confirmandos uos, & exhortandos pro fide | Act.16.
3 uestrā: * vt nemo moueatur in tribulatio- a 1
nibus istis: ipsi enim scitis quòd in hoc posi-
4 ti sumus. * Nam & cum apud uos essemus,
B prædicebamus uobis passuros nos tribulatio
5 nes, sicut & factum est, & scitis. * Propte-
rea & ego amplius non sustinens, misi ad co-
gnoscendam fidem uestram: ne forte ten-
tauerit uos is, qui tentat, & inanis fiat labor
6 noster. * Nunc aūt ueniente Timotheo ad
nos a uobis, & annunciante nobis fidem &
charitatem uestram, & quia memoriam no-
stri habetis bonam semper, desiderantes nos
7 uidere, sicut & nos quoque uos: * ideo con-
C solati sumus fratres in nobis in omni necessi
tate, & tribulatione nostra per fidem uestrā,
8 * quoniam nunc uiuimus, si uos statis in Do
9 mino. * Quam enim gratiarum actionem
possumus Deo retribuere pro uobis in om-
ni gaudio, quo gaudemus propter uos
10 ante Deum nostrum. * nocte ac die
abundantius orantes, ut uideamus fa
ciem uestram, & compleamus ea, quæ
11 desunt fidei uestræ? * Ipse autem Deus,
D & Pater noster, & Dominus noster Iesus
Christus dirigat uiam nostram ad uos.
12 * Vos autem Dominus multiplicet, & abū-
dare faciat charitatem uestram in inuicem,
& in omnes, quemadmodum & nos in uo-
13 bis: * ad confirmanda corda uestra sine que-
rela in sanctitate, ante Deum & Patrem no-
strum, in aduentu Domini nostri Iesu Chri
sti cum omnibus sanctis eius. Amen.

CAP. IIII.

1 DE cetero ergo, fratres, rogamus uos &
A obsecramus in Domino Iesu, ut que-
madmodum accepistis a nobis quomodo
oporteat uos ambulare, & placere Deo,
2 sic & abundetis ut abundetis magis. * Scitis
enim quæ præcepta dederim uobis per Do-
3 minum Iesum. | * Hæc est enim uoluntas | Rom.12
Dei, sanctificatio uestra: ut abstineatis uos a.2
4 a fornicatione, * vt sciat unusquisque uestrū Ephes.5.d
uas suū possidere in sanctificatione, & honore: 17
5 * nō in passione desiderij, sicut & Gētes, quę

ignorant

A ambulaſtis ſecundum ſæculum mūdi huius,
ſecundum principem poteſtatis aeris,huius,
ſpiritus,qui nunc operatur in filios diffiden-
3 tiæ,* in quibus & nos omnes aliquando con
uerſati ſumus in deſiderijs carnis noſtræ, fa-
cientes uoluntatem carnis,& cogitationum,
& eramus natura filij iræ , ſicut & ceteri :
4 * Deus autem,qui diues eſt in miſericordia,
propter nimiam charitatem ſuam,qua dile-
5 xit nos, * & cum eſſemus mortui peccatis,
B conuiuificauit nos in Chriſto , (cuius gratia
6 eſtis ſaluati) * & conreſuſcitauit,& conſede-
7 re fecit in cæleſtibus in Chriſto Ieſu:* ut oſtē
deret in ſæculis ſuperuenientibus abundan-
tes diuitias gratiæ ſuæ in bonitate ſuper nos
8 in Chriſto Ieſu . * Gratia enim eſtis ſaluati
per fidem,& hoc non ex vobis: Dei enim do
9 num eſt,* non ex operibus,vt nequis glorie-
10 tur. * Ipſius enim ſumus factura , creati in
Chriſto Ieſu in operibus bonis,quæ p̄ ꝑpara
11 uit Deus ut in illis ambulemus . * Propter
quod memores eſtote , quòd aliquando uos
C Gentes in carne,qui dicimini præputium ab
ea,quę dicitur circumciſio in carnę,manu fa
12 cta : * quia eratis illo in tempore ſine Chri-
ſto,alienati a conuerſatione Iſrael, & hoſpi-
tes teſtamentorum , promiſſionis ſpem non
13 habentes,& ſine Deo in hoc mundo.* Nunc
autem in Chriſto Ieſu vos qui aliquando era
tis longe, facti eſtis prope in ſanguine Chri-
14 ſti.* Ipſe enim eſt pax noſtra,qui fecit utra-
que unum,& medium parietem maceriæ ſol
15 uens,inimicitias in carne ſua : * legem man
datorum decretis euacuans , ut duos condat
in ſemetipſo in unum nouum hominem, fa-
16 ciens pacem , * & reconciliet ambos in uno
D corpore, Deo per crucem,interficiens inimi-
17 citias in ſemetipſo.* Et ueniens euangeliza-
uit pacem uobis,qui longe fuiſtis,& pacem
‖ Ro.5.c.2 18 ijs , qui prope. * ‖ quoniam per ipſum habe
mus acceſſum ambo in uno Spiritu ad Pa-
19 trem.* Ergo iam non eſtis hoſpites, & adue
næ : ſed eſtis ciues ſanctorum , & domeſtici
20 Dei : * ſuperædificati ſuper fundamentum
Apoſtolorum,& Prophetarum,ipſo ſummo
21 angulari lapide Chriſto Ieſu:*in quo omnis
ædificatio conſtructa creſcit in templum ſan
22 ctum in Domino,* in quo & vos coædifica-
mini in habitaculum Dei in Spiritu.

CAP. III.

1 HVius rei gratia, ego Paulus vinctus
A Chriſti Ieſu,pro uobis Gentibus, * ſi
2 tamen audiſtis diſpenſationem gratię Dei,
3 quę data eſt mihi in vobis: * quoniam ſecun
dum reuelationem notum mihi factum eſt
ſacramentum , ſicut ſupra ſcripſi in breui :
4 * prout poteſtis legentes intelligere pruden-
5 tiam meam in myſterio Chriſti : * quod
alijs generationibus non eſt agnitum filijs
hominum, ſicuti nunc reuelatum eſt ſancti-
6 Apoſtolis eius,& Prophetis in Spiritu,*Gen
tes eſſe coheredes,& concorporales,& com-
participes promiſſionis eius in Chriſto Ieſu
7 per Euangelium : * Cuius factus ſum mini-
B ſter ſecundum donum gratiæ Dei, quæ data
eſt mihi ‖ ſecundum operationem virtutis ‖ Sup.1.d
8 eius. * ‖ Mihi omnium ſanctorum min mo 19
data eſt gratia hæc, In Gentibus euangeliza- ‖ 1.Cor.15
9 re inueſtigabiles diuitias Chriſti,* & illumi b.9
nare omnes , quę ſit diſpenſatio ſacramenti
abſconditi a ſęculis in Deo, qui omnia crea-
10 uit.* ut innoteſcat principatibus, & poteſta
tibus in cæleſtibus per Eccleſiam, multifor-
11 mis ſapientia Dei, * ſecundum pręfinitionē
ſæculorum, quam fecit in Chriſto Ieſu Do-
12 mino noſtro:* In quo habemus fiduciam,&
C acceſſum in confidentia per fidem eius.* Pro
13 pter quod peto ne deficiatis in tribulationi-
bus meis pro uobis : quę eſt gloria ueſtra.
14 * Huius rei gratia flecto genua mea ad Pa-
15 trem Domini noſtri Ieſu Chriſti , * ex quo
omnis paternitas in cęlis , & in terra nomi-
16 natur,* ut det vobis ſecundū diuitias glorię
ſuæ , uirtute corroborari per ſpiritum eius
17 in interiorem hominem,* Chriſtum habita
re per fidem in cordibus veſtris : in charita-
18 te radicati , & fundati, * ut poſſitis compre-
hendere cum omnibus ſanctis , quę ſit lati-
tudo, & longitudo,& ſublimitas,& profun-
19 dum : * ſcire etiam ſupereminentem ſcien-
D tię charitatem Chriſti,ut impleamini in om
20 nem plenitudinem Dei.* Ei autem, qui po-
tens eſt omnia facere ſuperabundanter quā
petimus,aut intelligimus , ſecundum virtu-
21 tem, quę operatur in nobis : * Ipſi gloria in
Eccleſia, & in Chriſto Ieſu in omnes genera
tiones ſęculi ſęculorum. Amen.

CAP. IIII.

1 OBſecro itaque vos ego vinctus in Domi- ‖ Phil.1.d
A no , ‖ vt digne ambuletis uocatione , 27
2 qua uocati eſtis, * cum omni humilitate, & 1.Cor.7.b
manſuetudine,cum patientia , ſupportantes 10
3 inuicem in charitate, * ‖ ſolliciti ſeruate vni ‖ Ro.12.c
4 tatem Spiritus in vinculo pacis.* Vnum cor 10
pus,& vnus Spiritus ſicut vocati eſtis in vna
5 ſpe vocationis ueſtræ. * Vnus Dominus,una
6 fides , vnum baptiſma. * ‖ Vnus Deus &
B Pater omnium , qui eſt ſuper omnes , & ‖ Mal.2.b
7 per omnia, & in omnibus nobis.* ‖ Vnicui 10
que autem noſtrum data eſt gratia ſecundū ‖ Ro.12.a
8 menſuram donationis Chriſti. * Propter 3
quod dicit: ‖ Aſcendens in altum captiuā 1.Cor.12
duxit captiuitatem: dedit dona hominibus. b.11
9 * Quòd autem aſcendit,quid eſt,niſi quia & 2.Cor.
deſcendit primum in inferiores partes terrę ? d.15
10 * Qui deſcendit , ipſe eſt & qui aſcendit ſu ‖ Pſ.67.d
11 per omnes cęlos,vt impleret omnia.* Et ipſe 19

dedit

¶ 1. Cor. dedit quosdam quidem ¶ Apostolos, quosdã
12 autem Prophetas, alios uero Euangelistas,
12 alios autem pastores, & doctores* ad cõsum
C mationem sanctorum in opus ministerij, in
13 ædificationem corporis Christi: * donec oc-
curramus omnes in unitatem fidei, & agni-
tionis filij Dei, in uirum perfectum, in men-
14 suram ætatis plenitudinis Christi: * ut iam
non simus paruuli fluctuantes, & circumfe-
ramur omni uento doctrinæ in nequitia ho-
minum, in astutia ad circumuẽtionem erro-
15 ris.* Veritatem autem facientes in charita-
te, crescamus in illo per omnia, qui est caput
16 Christus: * ex quo totum corpus cõpactũ,
& connexum per omnem iuncturam submi
nistrationis, secundum operationem in men
suram uniuscuiusque membri, augmentum
corporis facit in ædificationem sui in chari
¶ Rom.1. 17 tate.* ¶ Hoc igitur dico, & testificor in Do-
c.9 mino, ut iam non ambuletis, sicut & Gentes
18 ambulant in uanitate sensus sui, * tenebris
obscuratum habentes intellectum, alienati a
E uita Dei per ignorantiã, quæ est in illis, pro-
19 pter cæcitatem cordis ipsorum, * qui despe-
rantes, semetipsos tradiderunt impudicitiæ,
in operationem immunditiæ omnis in aua-
20 ritiam.* Vos autem non ita didicistis Chri-
21 stum,* si tamẽ illum audistis, & in ipso edo
¶ Colos.3. 22 cti estis, sicut est ueritas in Iesu.* ¶ depone-
.8 re uos secundum pristinam conuersationẽ
¶ Rom.6. ueterem hominem, qui corrumpitur secũdũ
.4 23 desideria erroris.* ¶ Renouamini autem spi
¶ Colos. 3. 24 ritu mentis uestræ, * ¶ & induite nouum ho
.12 minem, qui secundum Deum creatus est in
¶ 1.Pet.2. 25 iustitia, & sanctitate ueritatis. * ¶ Propter
.3 quod deponentes mendacium, loquimini ve
¶ Zach. 8. ritatem unusquisque cũ proximo suo: quo-
.16 26 niam sumus inuicem membra.* ¶ Irascimi
¶ Psal.4.b. F ni, & nolite peccare: sol non occidat super
5 27 iracundiam uestram.* Nolite locum dare
¶ Iac.4.b. 28 diabolo: * ¶ qui furabatur, iam non furetur:
7 magis autem laboret, operando manibus
suis, quod bonum est, ut habeat unde tri-
29 buat necessitatem patienti. * Omnis sermo
malus ex ore uestro non procedat: sed si quis
bonus ad ædificationem fidei ut det gratiã
30 audientibus. * Et nolite contristare Spiritũ
G sanctum Dei: in quo signati estis in diem
31 redemptionis. * Omnis amaritudo, & ira,
& indignatio, & clamor, & blasphemia tol-
¶ Col.3.b. 32 latur a uobis cum omni malitia. * ¶ Estote
12 autem inuicem benigni, misericordes, do-
nantes inuicem sicut & Deus in Christo do-
nauit uobis.

CAP. V.

¶ Io.13.d.
14. & 15.
1 ESTote ergo imitatores Dei, sicut filij cha
.12 2 rissimi: * ¶ & ambulate in dilectione, si-
¶ 1.Io. 4.d. A cut & Christus dilexit nos, & tradidit semet
3 ipsum pro nobis oblationem, & hostiã Deo
3 in odorem suauitatis.* ¶ Fornicatio autem,
& omnis immunditia, aut auaritia nec nomi- ¶ Col.3.a.
4 netur in uobis, sicut decet sanctos: * aut tur 5
pitudo, aut stultiloquiũ, aut scurrilitas, quæ
ad rem non pertinet: sed magis gratiarum
5 actio.* Hoc enim scitote intelligẽtes: quòd
B omnis fornicator, aut immundus, aut aua-
rus, quod est idolorum seruitus, non habet
6 hereditatẽ in regno Christi, & Dei. * ¶ Ne- ¶ Mat.24.
mo uos seducat inanibus uerbis: propter a.4
hæc enim uenit ira Dei in filios diffidentiæ. Mar.13.a.
7 * Nolite ergo effici participes eorum.* Era- 5
8 tis enim aliquando tenebræ: nunc autẽ lux Luc.21.b.
9 in Domino. Vt filij lucis ambulate:* fructus 8
C enim lucis est in omni bonitate, & iustitia, 2.Thess.2.
10 & ueritate: * probantes quid sit beneplaci a.3
11 tum Deo:* & nolite communicare operibus
infructuosis tenebrarũ, magis autem redar-
12 guite.* Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis,
13 turpe est & dicere.* Omnia autem, quæ ar-
guũtur, a lumine manifestãtur: omne enim,
14 quod manifestatur, lumen est. * Propter qđ
D dicit: Surge qui dormis, & exurge a mor-
15 tuis, & illuminabit te Christus.* Videte ita-
que fratres, quomodo caute ambuletis. ¶ nõ ¶ Col.4.a.
16 quasi insipientes,* sed ut sapientes: redimẽ- 5
17 tes tempus, quoniã dies mali sunt. * ¶ Pro- ¶ Rom.12.
pterea nolite fieri imprudentes: sed intelli- a.3
18 gentes quæ sit uoluntas Dei.* Et nolite ine- 1.Thess.4.
briari uino, in quo est luxuria: sed implemi a.9
19 ni Spiritu sancto, * loquentes uobismetipsis
in psalmis, & hymnis, & canticis spirituali-
bus, cantantes, & psallentes in cordibus ue-
20 stris Domino,* gratias agentes sẽper pro om
nibus, in nomine Domini nostri Iesu Chri-
21 sti Deo & Patri. * Subiecti inuicẽ in timore
22 Christi. * ¶ Mulieres uiris suis subditæ sint, ¶ Gen.3.c.
E sicut Domino: * ¶ quĩ uir caput est mulie- 16
23 ris: sicut Christus caput est Ecclesiæ: Ipse, Colos.3.c.
24 saluator corporis eius. * Sed sicut Ecclesia 18
subiecta est Christo, ita & mulieres uiris suis ¶ 1.Pet.3.
25 in omnibus. * ¶ Viri diligite uxores uestras, a.1
sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsũ 1.Cor.11.
26 tradidit pro ea,* ut illam sanctificaret, mun a.3
27 dans lauacro aquæ in uerbo uitæ, * ut exhi- ¶ Col.3.c.
F beret ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non ha 19
bentem maculam, aut rugam, aut aliquid
huiusmodi, sed ut sit sancta & immaculata.
28 * Ita & uiri debent diligere uxores suas ut
corpora sua. Qui suam uxorem diligit, seip-
29 sum diligit.* Nemo enim umquam carnem
suam odio habuit: sed nutrit, & fouet eam,
30 sicut & Christus Ecclesiam: * quia mẽbra
G sumus corporis eius, de carne eius, & de ossi ¶ Gen.2.d.
31 bus eius.* ¶ Propter hoc relinquet homo pa 28
trem, & matrem suam, & adhærebit uxori Matt. 19.
32 suæ: & erunt duo in carne una.* Sacramen a.5
tum hoc magnũ est, ego autem dico in Chri Mar. 10.a.
33 sto & in Ecclesia.* Verumtamen & uos sin- 7
guli, unusquisque uxorem suam sicut seipsũ 1. Cor. 6.
diligat: uxor autem timeat uirum suum. d.16

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD PHILIPPENSES.

CAPVT PRIMVM.

1 A PAVLVS, & Ti-
motheus serui Iesu
Christi, omnibus
sanctis in Christo
Iesu, qui sunt Phi-
lippis, cum episco-
pis, & diaconibus.
2 * Gratia uobis, &
pax a Deo Patre no
stro, & Domino Ie-
3 su Christo.* Gratias ago Deo meo in omni
4 memoria uestri, * semper in cunctis oratio-
nibus meis pro omnibus uobis, cum gaudio
5 deprecationem faciens,* super communica-
tione uestra in Euangelio Christi a prima
6 die usque nunc:* confidens hoc ipsum, quia
qui cępit in vobis opus bonum, perficiet vsq.
7 in diem Christi Iesu. * sicut est mihi iustum
B hoc sentire pro omnibus vobis: eo quòd ha
beam uos in corde, & in uinculis meis, & in
defensione, & confirmatione Euangelij, so-
8 cios gaudij mei omnes uos esse. * Testis.n.
mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos
9 in visceribus Iesu Christi. * Et hoc oro ut
charitas uestra magis ac magis abundet in
10 scientia, & in omni sensu: * ut probetis potio
ra, ut sitis sinceri, & sine offensa in diē Chri-
11 sti,* repleti fructu iustitiæ per Iesum Chri-
12 stum, in gloriam & laudem Dei. * Scire au-
tem vos volo fratres, quia quæ circa me
sunt, magis ad profectum uenerunt Euange-
13 lij: * ita ut uincula mea manifesta fierent in
Christo in omni prætorio, & in ceteris omni
14 bus,* & plures e fratribus in Domino confi
dentes uinculis meis, abundantius auderent
15 sine timore uerbum Dei loqui. * Quidam
C quidem & propter inuidiam, & contentio-
nem: quidam autem & propter bonam vo-
16 luntatem Christum prædicant: * quidam ex
charitate: scientes quoniam in defensionem
17 Euangelij positus sum. * Quidam autem
ex contentione Christum annunciant non
sincere, existimantes pressuram se suscita-
18 re vinculis meis. * Quid enim? Dum om-
ni modo siue per occasionem, siue per veri-
tatem Christus annuncietur: & in hoc gau-
19 deo, sed & gaudebo. * Scio enim quia hoc
mihi proueniet ad salutem, per uestram ora-
tionem, & subministrationem Spiritus Iesu
20 Christi * secundum expectationem, & spem
meam, quia in nullo confundar: sed in om
ni fiducia sicut semper, & nunc magnifica-
bitur Christus in corpore meo, siue per ui-
21 tam, siue per mortem. * Mihi enim uiuere
22 Christus est, & mori lucrum. * Quòd si vi-
D uere in carne, hic mihi fructus operis est, &
23 quid eligam ignoro. * Coarctor autem e
duobus: desiderium habens dissolui, & esse
24 cum Christo, multo magis melius:* perma-
nere autē in carne, necessarium propter vos.
25 * Et hoc confidens scio quia manebo, & per | Eph.4.a,
manebo omnibus vobis ad profectum ue- 1
26 strum, & gaudium fidei:* ut gratulatio ue- Col.1.b.10
stra abundet in Christo Iesu in me, per meū 1.The.2.c.
27 aduentum iterum ad vos. * | Tantum di 12

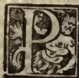
destinatum persequor, ad brauium supernæ
15 vocationis Dei in Christo Iesu. * Quicum-
que ergo perfecti sumus, hoc sentiamus: &
si quid aliter sapitis, & hoc uobis Deus re-
16 uelabit. * Verumtamen ad quod perueni-
D mus ut idem sapiamus, & in eadem per-
17 maneamus regula. * Imitatores mei estote
fratres, & obseruate eos qui ita ambulant,
18 sicut habetis formam nostram. * | Multi
| Ro.16.c. 17 enim ambulant, quos sæpe dicebam uobis
(nunc autem & flens dico) inimicos crucis
19 Christi: * quorum finis interitus: quorum
Deus uēter est: & gloria in confusione ipso-
20 rum, qui terrena sapiunt. * Nostra autem
conuersatio in cœlis est. unde etiam Saluato-
rem expectamus Dominum nostrum Iesum
21 Christum, * qui reformabit corpus humili-
tatis nostræ, configuratum corpori claritatis
suæ, secundum operationem, qua etiam pos-
sit subijcere sibi omnia.

CAP. IIII.

1.C. 1 ITaque fratres mei charissimi, & deside-
A ratissimi, gaudium meū, & corona mea,
2 sic state in Domino, charissimi: * Euodiam
rogo, & Syntychen deprecor idipsum sapere
3 in Dño. * Etiam rogo & te germane com-
par, adiuua illas, quæ mecū laborauerunt in
Euangelio cum Clemente, & ceteris adiuto-
ribus meis, quorum nomina sunt in libro ui-
4 tæ. * Gaudete in Domino semper: iterum
5 dico gaudete. * Modestia uestra nota sit
omnibus hominibus: Dominus prope est.
6 * Nihil soliciti sitis: sed in omni oratione,
B & obsecratione, cum gratiarum actione pe-
titiones uestræ innotescant apud Deum.
7 * Et pax Dei, quæ exuperat omnem sensum,
custodiat corda uestra, & intelligētias uestras
8 in Christo Iesu. * De cetero fratres, quæcum
que sunt uera, quæcumque pudica, quæcum-
que iusta, quæcumque sancta, quæcum
que amabilia, quæcumque bonæ famæ, siqua
uirtus, siqua laus disciplinæ, hæc cogitate.
9 * Quæ & didicistis, & accepistis, & audistis,
C & uidistis in me, hæc agite: & Deus pacis
10 erit uobiscum: * Gauisus sum autem in Do
mino uehementer, quoniam tandem aliquan
do refloruistis pro me sentire, sicut & sentie-
11 batis; occupati autem eratis. * Non quasi
propter penuriam dico: ego enim didici,
12 in quibus sum, sufficiens esse. * Scio & hu-
miliari, scio & abundare: (vbique & in
omnibus institutus sum) & satiari, &
esurire, & abundare, & penuriam pati.
13 * omnia possum in eo, qui me confortat.
14 * Verumtamen bene fecistis, communican-
15 tes tribulationi meæ. * Scitis autem & uos
D Philippenses, quòd in principio Euangelij:
quando profectus sum a Macedonia, nulla
mihi Ecclesia communicauit in ratione dati
16 & accepti, nisi uos soli: * quia & Thessalo-
nicam semel & bis in vsum mihi misistis.
17 * Non quia quæro datum, sed requiro fru-
18 ctum abundantem in ratione vestra. * Ha-
beo autem omnia, & abūdo: repletus sum:
acceptis ab Epaphrodito quæ misistis odo-
rem suauitatis, hostiam acceptam, placentē
19 Deo. * | Deus autem meus impleat omne | Ro.12.2.
desiderium uestrum secundum diuitias suas
20 in gloria in Christo Iesu. * Deo autem &
Patri nostro gloria in sæcula sæculorum:
21 Amen. * Salutate omnem sanctum in Chri
22 sto Iesu. * Salutant uos, qui mecum sunt,
fratres. Salutant vos omnes sancti, maxi-
me autem qui de Cæsaris domo sunt.
Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spi-
ritu uestro. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD COLOSSENSES.

CAPVT PRIMVM.

1 AVLVS Apoſtolus Ie-
A ſu Chriſti per volunta-
tem Dei, & Timotheus
2 frater: * eis, qui ſunt Co-
loſſis, ſanctis, & fidelibus
fratribus in Chriſto Ieſu.
3 * Gratia uobis, & pax a
Deo Patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto.
Gratias agimus Deo & Patri Domini noſtri
4 Ieſu Chriſti ſemper pro uobis orantes: * au
dientes fidem ueſtram in Chriſto Ieſu, & di-
lectionem, quam habetis in ſanctos omnes
5 * propter ſpem, quæ repoſita eſt uobis in
cælis: quam audiſtis in uerbo ueritatis Euā-
6 gelij: * quod peruenit ad uos, ſicut & in uni
uerſo mundo eſt, & fructificat, & creſcit ſicut
in uobis, ex ea die, qua audiſtis, & cognoui-
7 ſtis gratiā Dei in ueritate, *ſicut didiciſtis ab
Epaphra chariſſimo conſeruo noſtro, qui eſt
8 fidelis pro uobis miniſter Chriſti Ieſu, * qui
B etiam manifeſtauit nobis dilectionem ue-
9 ſtram in ſpiritu: * ideo & nos ex qua die
audiuimus, non ceſſamus pro uobis oran-
tes, & poſtulantes ut impleamini agnitione
uoluntatis eius, in omni ſapientia & intelle-
10 ctu ſpiritali: * ut ambuletis digne Deo per
omnia placentes: in omni opere bono fructi
11 ficantes, & creſcētes in ſcientia Dei: * in om
ni virtute confortati ſecundum potentiam
claritatis eius in omni patientia, & longani-
12 mitate cum gaudio * gratias agentes Deo
Patri, qui dignos nos fecit in partem ſortis
13 ſanctorum in lumine: * qui eripuit nos de
poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnū
14 filij dilectionis ſuæ, * in quo habemus redē-
ptionem per ſanguinem eius, remiſſionem
15 peccatorū: * qui eſt imago Dei inuiſibilis,
16 primogenitus omnis creaturæ: * ‖ quoniam
C in ipſo condita ſunt uniuerſa in cælis, & in
terra, uiſibilia, & inuiſibilia, ſiue throni, ſiue
dominationes, ſiue principatus, ſiue poteſta-
tes: omnia per ipſum, & in ipſo creata ſunt:
17 * & ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo
18 conſtant. * Et ipſe eſt caput corporis Eccle-
ſiæ, ‖ qui eſt principium, primogenitus ex ‖1.Cor.15
mortuis: vt ſit in omnibus ipſe primatum c 21
19 tenens. * quia in ipſo complacuit, omnem Apo.1.b.5
20 plenitudinem inhabitare: * & per eum recō
ciliare omnia in ipſum, pacificans per ſan-
guinē crucis eius, ſiue quæ in terris, ſiue quæ
21 in cælis ſunt. * Et uos cum eſſetis aliquan-
do alienati, & inimici ſenſu in operibus ma-
22 lis: * nunc autem reconciliauit in corpore
carnis eius per mortē, exhibere vos ſanctos,
& immaculatos, & irreprehenſibiles coram
23 ipſo: * ſi tamen permanetis in fide fundati
& ſtabiles, & immobiles a ſpe Euangelij,
quod audiſtis, quod prædicatum eſt in uni-
D uerſa creatura, quæ ſub cælo eſt, cuius fa-
24 ctus ſum ego Paulus miniſter. * Qui nunc
gaudeo in paſſionibus pro uobis, & adim-
pleo ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti, in car-
ne mea pro corpore eius, quod eſt Eccleſia:
25 * cuius factus ſum ego miniſter ſecundum
diſpenſationem Dei, quæ data eſt mihi in
26 uos, ut impleam uerbum Dei: * myſterium,
quod abſconditum fuit a ſæculis, & gene-
rationibus, nunc autē manifeſtatum eſt ſan-
27 ctis eius, * quibus voluit Deus notas facere
diuitias gloriæ ſacramenti huius in Gentibus
28 quod eſt Chriſtus, in vobis ſpes gloriæ, * quē
nos annunciamus, corripientes omnem ho-
minem, & docentes omnem hominem, in
omnia ſapientia, ut exibeamus omnem ho-
29 minem perfectum in Chriſto Ieſu. * in quo
& laboro, certando ſecundum operationem
eius, quam operatur in me in uirtute.

CAP. II.

1 VOlo enim uos ſcire qualem ſolicitudi-
A nem habeam pro uobis, & pro ijs, qui
ſunt Laodiciæ, & quicumque non uiderunt

faciem

2 faciem meam in carne: *ut consolentur cor
da ipsorum, instructi in charitate, & in om-
nes diuitias plenitudinis intellectus, in agni-
tionem mysterij Dei Patris & Christi Iesu:
3 * in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, &
4 scientiæ absconditi. * Hoc autem dico, ut
nemo uos decipiat in sublimitate sermonũ.
‖1.Cor.5.a.3 5 * ‖ Nam etsi corpore absens sum, sed spiritu
uobiscum sum: gaudens, & uidens ordinem
uestrum, & firmamentum eius, quæ in Chri
6 sto est, fidei uestræ. * Sicut ergo accepistis
Iesum Christum Dominum, in ipso ambu
7 late, * radicati, & superædificati in ipso, &
B confirmati fide, sicut & didicistis, abundan
8 tes in illo in gratiarum actione: * Videte
ne quis uos decipiat per philosophiam, &
inanem fallaciam secundum traditionem
hominum, secundum elementa mundi, &
9 non secundum Christum: * quia in ipso in-
habitat omnis plenitudo diuinitatis corpo-
10 raliter: * & estis in illo repleti, qui est caput
11 omnis principatus, & potestatis: * in quo
& circumcisi estis circumcisione non manu
C facta in expoliatione corporis carnis, sed in
12 circumcisione Christi: * consepulti ei in ba
ptismo, in quo & resurrexistis per fidem ope
rationis Dei, qui suscitauit illum a mortuis.
‖Eph.2.a.5 13 * ‖ Et uos cum mortui essetis in delictis, &
præputio carnis uestræ, conuiuificauit cum
14 illo, donans uobis omnia delicta: * delens
quod aduersus nos erat chirographum de-
creti, quod erat contrarium nobis, & ipsum
15 tulit de medio, affigens illud cruci: * & ex-
polians principatus, & potestates traduxit
confidenter, palam triumphans illos in se-
16 metipso. * Nemo ergo uos iudicet in cibo,
aut in potu, aut in parte diei festi, aut neo-
17 meniæ, aut sabbatorum: * quæ sunt umbra
‖Mat.24.a.4 18 futurorum: corpus autem Christi. * ‖ Ne-
mo uos seducat, uolens in humilitate, & re-
ligione angelorum, quę non uidit ambulãs,
19 frustra inflatus sensu carnis suæ, * & non te-
nens caput, ex quo totum corpus per nexus,
& coniunctiones subministratum, & cõstru-
20 ctum crescit in augmentum Dei. * Si ergo
mortui estis cum Christo ab elementis hu-
ius mundi: quid adhuc tamquam uiuentes
21 in mundo decernitis? * Ne tetigeritis, ne-
22 que gustaueritis, neque contrectaueritis: *
quæ sunt omnia in interitum ipso usu, secun
dum præcepta, & doctrinas hominum:
23 * quæ sunt rationem quidem habentia sa-
pientiæ in superstitione, & humilitate, &
non ad parcendum corpori, non in honore
aliquo ad saturitatem carnis.

CAP. III.

1 IGitur, si consurrexistis cum Christo: quæ
A sursum sunt quærite, ubi Christus est in
2 dextera Dei sedens: *quæ sursum sunt sapi-
3 te, non quæ super terram. * Mortui enim
estis, & uita uestra est abscondita cum Chri
4 sto in Deo. * Cum Christus apparuerit, uita
uestra: tunc & uos apparebitis cum ipso in
5 gloria. * ‖ Mortificate ergo membra uestra, ‖Eph.5.a.
quæ sunt super terram: fornicationem, im- 3
munditiam, libidinem, concupiscẽtiam ma-
lam, & auaritiam, quæ est simulacrorum
6 seruitus: * propter quæ uenit ira Dei super
7 filios incredulitatis: * in quibus & uos am-
bulastis aliquando, cum uiueretis in illis.
8 * ‖ Nunc autem deponite & uos omnia: ‖Rom.6.
B iram, indignationem, malitiã, blasphemiã, a.4
9 turpem sermonem de ore uestro. * Nolite Eph. 4.e.
mentiri inuicem, expoliantes uos ueterem 23
10 hominem cum actibus suis, * & induentes Heb.12.a.
nouum eum, qui renouatur in agnitionem 1
secundum imaginem eius, qui creauit illũ. 1.Pet.2.a.
11 * ubi non est Gentilis, & Iudæus, circumci- 1. & 4 a.2
sio, & præputium, Barbarus, & Scytha, ser-
uus, & liber: sed omnia, & in omnibus Chri
12 stus. * ‖ Induite uos ergo sicut electi Dei, ‖ Eph. 6.
sancti, & dilecti, uiscera misericordiæ, beni- b.12
gnitatem, humilitatem, modestiam, patien-
13 tiam: * supportantes inuicem, & donantes
C uobismetipsis si quis aduersus aliquem ha
bet querelam: sicut & Dominus donauit
14 uobis, ita & uos. * Super omnia autem hæc,
charitatem habete, quod est uinculum perfe
15 ctionis: * & pax Christi exultet in cordi-
bus uestris, in qua & uocati estis in uno cor-
16 pore: & grati estote. * Verbum Christi ha-
bitet in uobis abundanter, in omni sapiẽtia,
docentes, & commonentes uosmetipsos, psal
mis, hymnis, & canticis spiritualibus, in gra
17 tia cantãtes in cordibus uestris Deo. * ‖ Om ‖1.Corin.
ne, quodcumque facitis in uerbo aut in ope 10.g.31
re, omnia in nomine Domini Iesu Christi,
gratias agentes Deo & Patri per ipsum.
18 * ‖ Mulieres subditæ estote uiris, sicut opor ‖Eph.5.e.
19 tet, in Domino. * Viri diligite uxores ue- 22
20 stras, & nolite amari esse ad illas. * ‖ Filij 1.Pet.3.a.
D obedite parẽtibus per omnia; hoc enim pla 1
21 citum est in Domino. * ‖ Patres, nolite ad ‖Eph.6.a.
indignationem prouocare filios uestros, ut 1
22 non pusillo animo fiant. * Serui obedite per ‖Eph.6.a.
omnia dominis carnalibus, non ad oculum 4
seruientes, quasi hominibus placentes, sed in Tit. 2.c.9
23 simplicitate cordis, timentes Deum: * Quod- 1.Pet.2.c.
cumque facitis, ex animo operamini sicut 18
24 Domino, & non hominibus: * sciẽtes quod
a Domino accipietis retributionem heredi-
25 tatis. Domino Christo seruite. * ‖ qui enim ‖ Rom. 2.
iniuriam facit, recipiet id, quod inique ges- b.5
sit: & non est personarum acceptio apud
Deum.

CAP. IIII.

1 DOmini, quod iustum est & æquum, ser
A uis præstate: scientes quòd & uos Do-

2 minum habetis in cælo. * | Orationi insta-
te, uigilantes in ea in gratiarum actione :
3 * | orantes simul & pro nobis, ut Deus ape-
riat nobis ostium sermonis ad loquendũ my
sterium Christi (propter quod etiam uinctus
4 sum) * ut manifestem illud ita ut oportet
5 me loqui. * | In sapientia ambulate ad eos,
6 qui foris sunt: tempus redimentes. * Sermo
B uester semper in gratia sale sit conditus, ut
· sciatis quomodo oporteat uos unicuique re
7 spondere. * Quæ circa me sunt, omnia uobis
nota faciet Tychicus charissimus frater, & fi
8 delis minister, & conseruus in Domino : *
quem misi ad uos ad hoc ipsum ut cogno-
scat, quæ circa uos sunt, & consoletur corda
9 uestra, * cum Onesimo charissimo, & fideli
fratre, qui ex uobis est. Omnia, quæ hic agun
10 tur, nota facient uobis. * Salutat uos Aristar
C chus concaptiuus meus, & Marcus consobri
nus Barnabæ, de quo accepistis mandata : si
11 uenerit ad uos, excipite illum : * & Iesus,
qui dicitur Iustus : qui sunt ex circumcisio-
ne : hi soli sunt adiutores mei in regno Dei,
12 qui mihi fuerunt solatio. * Salutat uos Epa
phras, qui ex uobis est, seruus Christi Iesu,
semper solicitus pro uobis in orationibus,
ut stetis perfecti, & pleni in omni uolunta-
13 te Deo. * Testimonium enim illi perhibeo
D quòd habet multum laborem pro uobis, &
pro ijs, qui sunt Laodiciæ, & qui Hierapoli.
14 * | Salutat uos Lucas medicus charissimus, | 2. Tim
15 & Demas. * Salutate fratres, qui sunt Laodi 4.a.
ciæ, & Nympham, & quæ in domo eius est,
16 Ecclesiam. * Et cum lecta fuerit apud uos
epistola hæc, facite ut & in Laodicensium
Ecclesia legatur: & eam, quæ Laodicensiũ
17 est, uos legatis. * Et dicite Archippo : Vide
ministerium, quod accepisti in Domino, ut
18 illud impleas. * Salutatio, mea manu Pauli
Memores estote uinculorum meorum. Gra
tia uobiscum. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD THESSALONICENSES PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

1
A PAVLVS, & Siluanus, &
Timotheus Ecclesiæ Thes-
salonicensium in Deo Pa-
tre, & Domino Iesu Chri
2 sto. * Gratia uobis, & pax.
Gratias agimus Deo sem-
B per pro omnibus uobis,
memoriam uestri facientes in orationibus
3 nostris sine intermissione, * memores ope-
ris fidei uestræ, & laboris, & charitatis, & su
stinentiæ spei Domini nostri Iesu Christi,
4 ante Deum & Patrem nostrum : * scientes
fratres, dilecti a Deo, electionem uestram :
5 * quia Euangelium nostrum non fuit ad
C uos in sermone tantum, sed & in uirtute,
& in Spiritu sancto, & in plenitudine mul-
ta, sicut scitis quales fuerimus in uobis pro-
6 pter uos. * Et uos imitatores nostri facti
estis, & Domini, excipientes uerbum in tri-
bulatione multa, cum gaudio Spiritus san-
7 cti : * ita ut facti sitis forma omnibus credē-
8 tibus in Macedonia, & in Achaia. * A uo-

bis enim diffamatus est sermo Domini, non
D solum in Macedonia, & in Achaia, sed & in
omni loco fides uestra, quæ est ad Deum,
profecta est, ita ut nō sit nobis necesse quid-
9 quam loqui. * Ipsi enim de nobis annun-
ciant qualem introitū habuerimus ad uos:
& quomodo conuersi estis ad Deū a simula-
10 cris, seruire Deo uiuo, & uero, * & expectare
Filium eius de cęlis (quē suscitauit ex mor-
tuis) Iesum, qui eripuit nos ab ira uentura.

CAP. II.

1 NAm ipsi scitis, fratres, introitum nostrū
A ad uos, quia non inanis fuit: * sed an-
2 te passi, & | contumelijs affecti (sicut scitis) | Act.16.d 19
in Philippis, fiduciam habuimus in Deo no-
stro loqui ad uos Euangelium Dei in multa
3 solicitudine. * Exhortatio enim nostra non
de errore, neque de immunditia, neque in do-
4 lo, * sed sicut probati sumus a Deo ut crederē-
tur nobis Euangelium: ita loquimur non
quasi hominibus placentes, sed Deo, qui pro
5 bat corda nostra. * Neque enim aliquando
fuimus in sermone adulationis, sicut scitis
neque in occasione auaritiæ Deus testis est:
6 * nec quærentes ab hominibus gloriam, ne
B que a uobis, neque ab alijs. * Cum posse-
7 mus uobis oneri esse vt Christi Apostoli:
sed facti sumus paruuli in medio uestrum,
8 tamquam si nutrix foueat filios suos. * Ita
desiderantes uos, cupide uolebamus tradere
uobis non solum Euangelium Dei, sed etiā
animas nostras: quoniam charissimi nobis
9 facti estis. * Memores enim estis fratres la-
boris nostri, & fatigationis: | nocte ac die | Act.20.g 34 1.Cor.4.c 12 2.Thess.3. b.8
operantes, ne quem uestrum grauaremus,
prædicauimus in uobis Euangelium Dei.
10 * Vos testes estis, & Deus, quàm sancte, & iu-
C ste, & sine querela, uobis, qui credidistis, fui-
11 mus: * sicut scitis, qualiter unumquemque
12 uestrum (sicut pater filios suos) * deprecan-
tes uos, & consolantes, testificati sumus, ut
ambularetis digne Deo, qui uocauit uos in
13 suum regnum, & gloriam. * Ideo & nos
gratias agimus Deo sine intermissione: quo-
niam cum accepissetis a nobis uerbum au-
ditus Dei, accepistis illud, non ut uerbum ho
min um, sed (sicut est uere) uerbum Dei, qui
14 operatur in uobis, qui credidistis. * uos enim
imitatores facti estis fratres Ecclesiarū Dei,
quæ sunt in Iudæa in Christo Iesu: quia ea-
dem passi estis & uos a contribulibus uestris
15 sicut & ipsi a Iudæis: * qui & Dominum oc
D ciderunt Iesum, & Prophetas, & nos persecu
ti sunt, & Deo non placent, & omnibus ho-
16 minibus aduersantur, * prohibentes nos Gē-
tibus loqui ut saluæ fiant, ut impleant pec-
cata sua semper: peruenit enim ira Dei su-
17 per illos vsque in finem. * Nos autē fratres
desolati a vobis ad tēpus horæ, aspectu, non
corde, abundantius festinauimus faciem ue-
18 stram uidere cum multo desiderio: * quo-
niam uoluimus uenire ad uos: ego quidem
Paulus, & semel, & iterū, sed impediuit nos
19 satanas. * Quæ est enim nostra spes, aut gau
dium, aut corona gloriæ? Nonne uos ante
Dominum nostrum Iesum Christum estis
20 in aduentu eius? * uos enim estis gloria no-
stra & gaudium.

CAP. III.

1 PRopter quod non sustinentes amplius,
A placuit nobis remanere Athenis, solis:
2 * | & misimus Timotheum fratrem nostrum
& ministrum Dei in Euangelio Christi ad | Act.16. a 1
confirmandos uos, & exhortandos pro fide
3 uestrā: * vt nemo moueatur in tribulatio-
nibus istis: ipsi enim scitis quòd in hoc posi-
4 ti sumus. * Nam & cum apud uos essemus,
B prædicebamus uobis passuros nos tribulatio
5 nes, sicut & factum est, & scitis. * Propte-
rea & ego amplius non sustinens, misi ad co-
gnoscendam fidem uestram: ne forte ten-
tauerit uos is, qui tentat, & inanis fiat labor
6 noster. * Nunc aūt ueniente Timotheo ad
nos a uobis, & annunciante nobis fidem &
charitatem uestram, & quia memoriam uo-
stri habetis bonam semper, desiderantes nos
7 uidere, sicut & nos quoque uos: * ideo con-
C solati sumus fratres in uobis in omni necessi
tate, & tribulatione nostra per fidem uestrā,
8 * quoniam nunc uiuimus, si uos statis in Do
9 mino. * Quam enim gratiarum actionem
possumus Deo retribuere pro uobis in om-
ni gaudio, quo gaudemus propter uos
10 ante Deum nostrum. * nocte ac die
abundantius orantes, ut uideamus fa
ciem uestram, & compleamus ea, quæ
11 desunt fidei uestræ? * Ipse autem Deus,
D & Pater noster, & Dominus noster Iesus
Christus dirigat uiam nostram ad uos.
12 * Vos autem Dominus multiplicet, & abū-
dare faciat charitatem uestram in inuicem,
& in omnes, quemadmodum & nos in uo-
13 bis: * ad confirmanda corda uestra sine que-
rela in sanctitate, ante Deum & Patrem no-
strum, in aduentu Domini nostri Iesu Chri-
sti cum omnibus sanctis eius. Amen.

CAP. IIII.

1 DE cetero ergo, fratres, rogamus uos &
A obsecramus in Domino Iesu, ut que-
madmodum accepistis a nobis quomodo
oporteat uos ambulare, & placere Deo,
2 sic & abundetis ut abundetis magis. * Scitis
enim quæ præcepta dederim uobis per Do-
3 minum Iesum. | * Hæc est enim uoluntas | Rom.12 a.2
Dei, sanctificatio uestra: ut abstineatis uos
4 a fornicatione, * vt sciat unusquisque uestrū Ephes.5.d
uas suū possidere in sanctificatione, & honore: 17
5 * nō in passione desiderij, sicut & Gētes, quę

ignorant

6 ignorant Deũ: * & nequis supergrediatur,
B neque circumueniat in negotio fratrem suũ:
quoniam uindex est Dominus de his omni-
bus, sicut prædiximus uobis, & testificati
7 sumus. * non enim uocauit nos Deus in
8 immunditiã, sed in sanctificationem. * Ita-
que qui hæc spernit, non hominem spernit,
sed Deum: qui etiam dedit Spiritum suum
9 sanctum in nobis. * De charitate autem fra-
ternitatis non necesse habemus scribere uo-
Io.13.d. bis: ¶ ipsi enim uos a Deo didicistis ut diliga
4. & 15. 10 tis inuicem. * Etenim illud facitis in om-
.17 nes fratres in uniuersa Macedonia. Rogamus
.Ioã.2.b. 11 autẽ uos fratres ut abundetis magis, * & ope
o.& 4.d. C ram detis ut quieti sitis, & ut uestrum nego-
3 tium agatis, & operemini manibus uestris,
sicut præcepimus uobis: & ut honeste ambu
letis ad eos, qui foris sunt: & nullius aliquid
12 desideretis. * Nolumus autem uos ignorare
fratres de dormientibus, ut non contristemi-
13 ni sicut & ceteri, qui spem non habent. * Si
enim credimus quòd Iesus mortuus est, &
resurrexit: ita & Deus eos, qui dormierunt
14 per Iesum, adducet cum eo. * Hoc enim uo-
1.Cor.15 bis dicimus in uerbo Domini, ¶ quia nos, qui
d.23 uiuimus, qui residui sumus in aduentum Do
mini non præueniemus eos, qui dormierunt.
15 * Quoniam ipse Dominus in iussu, & in uo-
D ce Archangeli, & in tuba Dei descendit de
cælo: & mortui, qui in Christo sunt, resurgẽt
16 primi. * Deinde nos, qui uiuimus, qui relin
quimur, simul rapiemur cum illis in nubi-
bus obuiam Christo in aera, & sic semper cũ
17 Domino erimus. * Itaque consolamini in-
uicem in uerbis istis.

CAP. V.

1 A DE temporibus autem, & momentis fra-
tres non indigetis ut scribamus uobis:
¶ 2. Pet.3. 2 * ¶ Ipsi enim diligenter scitis quia dies Do-
.d 3 mini, sicut fur in nocte, ita ueniet. * cum
Apo.3.a.3 enim dixerint pax, & securitas: tunc repen-
& 16.c.15 tinus eis superueniet interitus, sicut dolor
4 in utero habenti, & non effugient. * Vos au-
tem fratres non estis in tenebris, ut uos dies
5 illa tamquam fur comprehendat: * omnes
enim uos filij lucis estis, & filij diei: non su-
6 mus noctis, neque tenebrarum. * Igitur non
dormiamus sicut & ceteri, sed uigilemus,
7 & sobrij simus. * Qui enim dormiunt, nocte
dormiunt: & qui ebrij sunt, nocte ebrij sunt
8 * Nos autem, qui diei sumus, sobrij simus, ¶ ¶ Isa.59.e
B induti loricam fidei, & charitatis, & galeam 17
9 spem salutis: * quoniã non posuit uos Deus Ephe.6.c
in iram, sed in acquisitionem salutis per Do 17
10 minum nostrum Iesum Christum, * qui
mortuus est pro nobis: ut siue uigilemus, siue
11 dormiamus, simul cum illo uiuamus. * Pro-
pter quod consolamini inuicem: & ædificate
12 alterutrũ, sicut & facitis. * Rogamus autem
C uos fratres ut noueritis eos, qui laborant in-
ter uos, & præsunt uobis in Domino, & mo-
13 nent uos, * habeatis illos abundantius in cha
ritate propter opus illorum: pacem habete
14 cum eis. * Rogamus autem uos fratres, cor-
ripite inquietos, consolamini pusillanimes,
suscipite infirmos, patiẽtes estote ad omnes. ¶ Pro.17
15 * ¶ Videte ne quis malum pro malo alicui c.13.& 20
reddat: sed semper quod bonum est sectami- d.22
16 ni in inuicem, & in omnes. * Semper gaude- Ro.12.d
17 te. * ¶ Sine intermissione orate. * In omni- 17
18 bus gratias agite: hæc est enim uoluntas Dei 1.Pet.3.b
19 in Christo Iesu in omnibus uobis. * Spiritũ 9
20 nolite extinguere. * Prophetias nolite sper- Eccl.28
21 nere. * Omnia autem probate: quod bonum 22
22 est tenete. * Ab omni specie mala abstinete ¶ Luc.18
23 uos: * Ipse autem Deus pacis sanctificet uos a.1
D per omnia: ut integer spiritus uester, & ani- Col.4.a
ma, & corpus sine querela in aduentu Do- ¶ 1. Cor
24 mini nostri Iesu Christi seruetur. * ¶ Fide- b.9
lis est, qui uocauit uos: qui etiam faciet.
25 * Fratres orate pro nobis. * Salutate fratres
26 omnes in osculo sancto. * Adiuro uos per
27 Dominum ut legatur epistola hæc omnibus
28 sanctis fratribus. * Gratia Domini nostri Ie-
su Christi uobiscum. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD THESSALONICENSES SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS, & Siluanus, &
A Timotheus: Ecclesiæ Thes-
salonicensium in Deo Pa-
tre nostro, & Domino Ie-
2 su Christo. * Gratia vobis,
& pax a Deo Patre nostro,
& Domino Iesu Christo.
3 * Gratias agere debemus semper Deo pro
vobis, fratres, ita ut dignum est, quoniam su
percrescit fides vestra, & abundat charitas
4 vniuscuiusque vestrum in inuicem: * ita vt
B & nos ipsi in vobis gloriemur in Ecclesijs
Dei, pro patientia vestra, & fide, & in omni-
bus persecutionibus vestris, & tribulationi-
5 bus, quas sustinetis * in exemplum iusti iu-
dicij Dei, vt digni habeamini in regno Dei,
6 pro quo & patimini. * si tamen iustum est
apud Deum retribuere tribulationem ijs,
7 qui vos tribulant: * & vobis, qui tribula-
C mini, requiem nobiscum in reuelatione Do
mini Iesu de cælo cum angelis virtutis eius,
8 * in flamma ignis dantis vindictam ijs, qui
non nouerunt Deum, & qui non obediunt
9 Euangelio Domini nostri Iesu Christi. * qui
pœnas dabunt in interitu æternas a facie
10 Domini, & a gloria uirtutis eius: * cum ue-
nerit glorificari in sanctis suis, & admirabi-
D lis fieri in omnibus, qui crediderunt, quia
creditum est testimoniũ nostrum super uos
11 in die illo. * In quo etiam oramus semper
pro uobis: vt dignetur uos uocatione sua
Deus noster, & impleat omnem uoluntatem
12 bonitatis, & opus fidei in virtute, * vt clari-
ficetur nomen Domini nostri Iesu Christi
in vobis, & uos in illo secundum gratiam
Dei nostri, & Domini Iesu Christi.

CAP. II.

1 ROgamus autem uos fratres per aduentũ
A Domini nostri Iesu Christi, & nostræ
2 cõgregationis in ipsum: * vt non cito mo-
ueamini a vestro sensu, neque terreamini,
neque per spiritum, neque per sermonem
neque per epistolam tamquam per nos mis
3 sam, quasi instet dies Domini. * ‖ Nequis ‖ Ephe. 5. 6
vos seducat vllo modo: quoniam nisi vene-
rit discessio primùm, & reuelatus fuerit ho-
4 mo peccati, filius perditionis, * qui aduersa-
B tur, & extollitur supra omne, quod dicitur
Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei
sedeat ostendens se tamquàm sit Deus.
5 * Non retinetis quòd cũ adhuc essem apud
6 uos, hæc dicebam uobis? * Et nunc quid de-
tineas scitis, ut reueletur in suo tempore.
7 * Nam mysterium iam operatur iniquita-
tis: tantum ut qui tenet nunc, teneat, do-
8 nec de medio fiat. * Et tunc reuelabitur ille
iniquus, ‖ quem Dominus Iesus interficiet ‖ Isa. 11. 4
spiritu oris sui, & destruet illustratione ad-
9 uentus sui eum: * cuius est aduentus secun-
C dum operationem satanæ in omni uirtute,
10 & signis, & prodigijs mendacibus, * & in
omni seductione iniquitatis ijs, qui pereunt:
eo quòd charitatem ueritatis non receperũt
ut salui fierent. Ideo mittet illis Deus ope-
11 rationem erroris ut credant mendacio, * ut
iudicentur omnes, qui non crediderunt ue-
12 ritati, sed consenserunt iniquitati. * Nos au-
tem debemus gratias agere Deo semper pro
uobis fratres dilecti a Deo, quòd elegerit uos
Deus primitias in salutem in sanctificatione
13 spiritus, & in fide ueritatis: * in qua & uoca-
D uit uos per Euangelium nostrum in acqui-
sitionem gloriæ Domini nostri Iesu Christi.
14 * Itaque fratres state: & tenete traditiones,
quas didicistis, siue per sermonem, siue per
15 epistolam nostram. * Ipse autem Domi-
nus noster Iesus Christus, & Deus & Pater
noster qui dilexit nos, & dedit consolationẽ
16 æternam, & spem bonam in gratia, * ex hor
tetur corda uestra, & confirmet in omni
opere, & sermone bono.

CAP. III.

1 A DE cetero fratres orate pro nobis vt ser-
mo Dei currat,& clarificetur, sicut & Ephe.6.c.8 Col.4.a.3
2 apud vos: * & vt liberemur ab importunis,
& malis hominibus: non enim omnium est
3 fides. * Fidelis autem Deus est, qui confir-
4 mabit vos, & custodiet a malo. * Confidi-
mus autem de vobis, in Domino, quoniam
4 quæ præcipimus,& facitis, & facietis. * Do-
B minus autem dirigat corda vestra in chari-
6 tate Dei, & patientia Christi. * Denuncia-
mus autem uobis fratres in nomini Domi-
ni nostri Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab
omni fratre ambulante inordinate, & non
secundum traditionem, quam acceperunt a
7 nobis. * Ipsi enim scitis quemadmodum Act. 20. 34 1. Cor. 4. c.12 1. Thes.2. b.9
oporteat imitari nos: quoniam non inquie-
8 ti fuimus inter vos: * | neque gratis panem
manducauimus ab aliquo, sed in labore, &
in fatigatione, nocte & die operantes, ne
9 quem vestrum grauaremus. * Non quasi
non habuerimus potestatem, sed vt nosme-
tipsos formam daremus uobis ad imitandũ
10 nos. * Nam & cum essemus apud uos, hoc
C denunciabamus uobis: quoniam si quis nõ
11 vult operari, nec manducet. * Audiuimus
enim inter vos quosdam ambulare inquie-
te, nihil operantes, sed curiose agentes.
12 * Ijs autem, qui eiusmodi sunt, denuncia-
mus, & obsecramus in Domino Iesu Chri-
sto,ut cum silentio operantes, suum panem
13 manducent. * | Vos autem fratres nolite | Gal.6.c.9
14 deficere benefacientes. * Quòd si quis non
D obedit uerbo nostro per epistolam, hunc
notate,& ne commisceamini cũ illo ut con-
15 fundatur: * & nolite quasi inimicum existi-
16 mare,sed corripite ue fratrem. * Ipse autem
Dominus pacis det uobis pacem sempiter-
nam in omni loco. Dominus sit cum om-
17 nibus uobis. * Salutatio, mea manu Pauli:
quod est signum in omni epistola. ita scri-
18 bo. * Gratia Domini nostri Iesu Christi
cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD TIMOTHEVM PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

1 A PAVLVS Aposto-
lus Iesu Christi se-
cundum imperium
Dei Saluatoris no-
stri, & Christi Iesu
2 spei nostræ: * | Ti- | Act. 16. a.1
motheo dilecto filio
in fide. Gratia, mi-
sericordia, & pax a
Deo Patre,& Chri-
3 sto Iesu Domino nostro. * Sicut rogaui te
ut remaneres Ephesi cum irem in Macedo-
niam, ut denunciares quibusdam ne aliter
4 docerent, * neque intenderent fabulis, & ge
B nealogijs interminatis: quæ quęstiones prę-
stant magis quàm ædificationem Dei, quæ
5 est in fide. * Finis autem præcepti est cha-
ritas de corde puro, & conscientia bona, &
6 fide non ficta. * A quibus quidam aberran-
7 tes, conuersi sunt in vaniloquium, * volen-
tes esse legis doctores, non intelligentes

neque quæ loquuntur, neque de quibus af-
Ro.7.c. 8 firmant. * ‖ Scimus autem quia bona est
12 9 lex, si quis ea legitime utatur: * sciens hoc
quia lex iusto non est posita, sed iniustis, &
non subditis, impijs, & peccatoribus, sce-
leratis, & contaminatis, parricidis, & ma-
10 tricidis, homicidis, * fornicarijs, masculo-
rum concubitoribus, plagiarijs, mendaci-
bus, & periuris, & si quid aliud sanæ doctri-
11 næ aduersatur, * quæ est secundum Euan-
C gelium gloriæ beati Dei, quòd creditum est
12 mihi. * Gratias ago ei, qui me conforta-
uit Christo Iesu Domino nostro, quia fide-
lem me existimauit, ponens in ministerio
13 * qui prius blasphemus fui, & persecutor,
& contumeliosus: sed misericordiam Dei
consecutus sum, quia ignorans feci in incre-
14 dulitate. * Superabundauit autem gratia
Domini nostri cum fide, & dilectione, quæ
15 est in Cristo Iesu. * Fidelis sermo, & omni
acceptione dignus: ‖ quòd Christus Iesus ue-
Matt.9. nit in hunc mundum peccatores saluos fa-
13 16 cere, quorum primus ego sum: * Sed ideo
Marc.2.c. D misericordiam consecutus sum: ut in me
17 primo ostenderet Christus Iesus omnem pa-
tientiam ad informationem eorum, qui cre-
17 dituri sunt illi, in uitam æternam. * Regi
autem sæculorum immortali, inuisibili, soli
Deo honor, & gloria in sæcula sæculorum.
18 Amen. * Hoc præceptum commendo tibi
fili Timothee, secundum præcedentes in te
prophetias, ut milites in illis bonam mili-
19 tiam, * habens fidem, & bonam conscien-
tiam, quam quidam repellentes, circa fidem
20 naufragauerũt: * ex quibus est Hymeneus,
& Alexander: quos tradidi Satanæ; ut di-
scant non blasphemare.

C A P. II.

1 OBsecro igitur primùm omnium fieri
A obsecrationes, orationes, postulatio-
nes, gratiarum actiones, pro omnibus homi-
2 nibus: * pro regibus, & omnibus, qui in
sublimitate sunt, ut quietam, & tranquil-
lam vitam agamus in omni pietate, & casti-
3 tate. * hoc enim bonum est, & acceptum
4 coram Saluatore nostro Deo, * qui omnes
B homines vult saluos fieri, & ad agnitionem
5 ueritatis uenire. * Vnus enim Deus, unus
& mediator Dei & hominum homo Chri-
6 stus Iesus: * qui dedit redemptionem seme-
tipsum pro omnibus, testimonium tempo-
7 ribus suis: * in quo positus sum ego prædi-
C cator, & Apostolus (ueritatem dico, non
mentior) doctor Gentium in fide, & ueri-
8 tate. * Volo ergo uiros orare in omni loco,
leuantes puras manus sine ira, & disceptа-
1.Pet.3. 9 tione. * ‖ Similiter & mulieres in habi-
tu ornato, cum uerecundia, & sobrietate
ornantes se, & non in tortis crinibus, aut au-
10 ro, aut margaritis, uel ueste pretiosa: * sed
quod decet mulieres, promittentes pietatem
11 per opera bona. * Mulier in silentio discat
12 cum omni subiectione. * ‖ Docere autem ‖ 1.Corin.
D mulieri non permitto, neque dominari in 14.f.34
13 uirum: sed esse in silentio. * Adam enim ‖ Gen.1.d.
14 primus formatus est: deinde Heua. * & 27
Adam non est seductus: mulier autem sedu- ‖ Gene.3.
15 cta in preuaricatione fuit. * Saluabitur au- b.6
tem per filiorum generationem, si perman-
serit in fide, & dilectione, & sanctificatione
cum sobrietate.

C A P. III.

1 FIdelis sermo: Si quis episcopatum de-
A siderat, bonũ opus desiderat. * ‖ Opor- ‖ Tit.1.b.
2 tet ergo episcopum irreprehensibilem esse, 7
vnius vxoris uirum, sobrium, prudentem,
ornatum, pudicum, hospitalem, docto-
3 rem, * non uinolentum, non percussorem,
sed modestum: non litigiosum, non cupi-
4 dum, sed * suæ domui bene præpositum: fi-
lios habentem subditos cum omni castita-
5 te. * Si quis autem domui suæ præesse ne-
scit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiã habe-
6 bit? * Non neophytum: ne in superbiam
7 eleuatus, in iudicium incidat diaboli. * Opor-
tet autem illum & testimoniũ habere bonũ
ab ijs, qui foris sunt, ut non in opprobriũ
8 incidat, & in laqueum diaboli. * Diaconos
similiter pudicos, non bilingues, non mul-
to uino deditos, nõ turpe lucrum sectantes:
9 * habentes mysterium fidei in conscientia
C pura. * Et hi autem probentur primum:
10 & sic ministrent, nullum crimen habên-
11 tes * Mulieres similiter pudicas, non detra-
12 hentes, sobrias, fideles in omnibus. * Dia-
coni sint unius vxoris uiri: qui filijs suis be-
13 ne præsint, & suis domibus. * Qui enim be-
ne ministrauerint, gradũ bonum sibi acqui-
rent, & multam fiduciam in fide, quæ est
14 in Christo Iesu. * Hæc tibi scribo, sperans
15 me ad te uenire cito. * si autem tardaue-
D ro; ut scias quomodo oporteat te in domo
Dei conuersari, quæ est Ecclesia Dei uiui,
16 columna & firmamentum ueritatis. * Et
manifeste magnus est pietatis sacramentũ,
quod manifestatum est in carne, iustificatũ
est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum
est Gentibus, creditum est in mundo, as-
sumptum est in gloria.

C A P. IIII.

1 SPiritus autem manifeste dicit, quia ‖ in ‖ 2.Ti.3.
A nouissimis temporibus discedent quidã a.1
a fide attendentes spiritibus erroris, & do- ‖ 2.Pet 3.a.
2 ctrinis dæmoniorum, * in hypocrisi loquen- 3
tium mendacium, & cauteriatam haben- Iu.2.f.18

3 tiam suam conscientiam , * prohibentium
B nubere , abstinere a cibis, quos Deus crea-
uit ad percipiendum cum gratiarum actio-
ne fidelibus , & ijs, qui cognouerunt ueritа-
4 tem . * Quia omnis creatura Dei bona est ,
& nihil reijciendum quod cum gratiarum
5 actione percipitur : * sanctificatur enim per
6 uerbum Dei , & orationem . * Hæc propo-
nens fratribus , bonus eris minister Christi
Iesu enutritus uerbis fidei , & bonæ doctri-
7 næ, quam assecutus es . * ‖ Ineptas autem ,
& aniles fabulas deuita : exerce autem tei- 2.Ti.2. 23
8 psum ad pietatem. * Nam corporalis exer Ti.1.3.c.9
C citatio, ad modicum utilis est: pietas autem
ad omnia utilis est . promissionem habens
9 uitæ, quæ nunc est , & futuræ . * Fidelis ser-
10 mo, & omni acceptione dignus . * In hoc
enim laboramus, & maledicimur, quia spe
ramus in Deum uiuum, qui est Saluator om
11 nium hominum, maxime fidelium . * Præ-
12 cipe hæc, & doce . * Nemo adolescentiam
tuam contemnat : sed exemplum esto fide-
lium in uerbo, in conuersatione, in charita-
13 te, in fide, in castitate. * Dum uenio, at-
14 tēde lectioni, exortationi, & doctrinæ. * Noli
D negligere gratiam , quæ in te est , quæ data
est tibi per prophetiā, cum impositione ma-
15 nuū presbyterij. * Hæc meditare, in his esto:
ut profectus tuus manifestus fit omnibus .
16 * Attende tibi , & doctrinæ : insta in illis .
Hoc enim faciens, & teipsum saluum facies,
& eos , qui te audiunt.

CAP. V.

1 SEniorem ne increpaueris , sed obsecra
A ut patrem : iuuenes , ut fratres : * anus
2 ut matres : iuuenculas , ut sorores in omni
3 castitate . * Viduas honora, quæ uere uiduæ
4 sunt . * Si qua autem uiduas filios , aut ne-
potes habet : discat primum domum suam
regere , & mutuam uicem reddere paren-
tibus : hoc enim acceptum est coram Deo .
5 * Quæ autem uere uidua est, & desolata, spe
ret in Deū, & instet obsecrationibus , & ora-
6 tionibus nocte ac die. * Nam quæ in delicijs
7 est, uiuens mortua est . * Et hoc præcipe ut
8 irreprehensibiles sint . * Si quis autem suo-
rum, & maxime domesticorum curam non
habet, fidem negauit, & est infideli dete-
9 rior . * Vidua eligatur non minus sexagin-
B ta annorū, quæ fuerit unius uiri uxor , * in
10 operibus bonis testimonium habens, si filios
educauit, si hospitio recepit , si sanctorum
pedes lauit, si tribulationē patientibus sub-
ministrauit, si omne opus bonum subsecuta
11 est. * Adolescentiores aūt uiduas deuita: Cū
enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere uo
12 lunt : * habentes damnationem, quia primā
13 fidem irritam fecerunt. * simul autē & otio
sæ discunt circuire domos : non solū otiosæ,
sed & uerbosæ, & curiosæ , loquentes quæ
14 non oportet . * Volo ergo iuniores nubere,
C filios procreare, matresfamilias esse, nullam
occasionem dare aduersario maledicti gra-
15 tia . * Iam enim quædam conuersæ sunt re-
16 tro satanam . * Si quis fidelis habet uiduas,
subministret illis, & non grauetur Ecclesia :
17 ut ijs quæ uere uiduæ sunt , sufficiat . * Qui
bene præsunt presbyteri, duplici honore di
gni habeantur : maxime qui laborāt in uer
18 bo & doctrina . * Dicit enim Scriptura : ‖ ‖ Deu.25.
Non alligabis os boui trituranti. ‖ Et: Dignus 4
19 est operarius mercede sua. * Aduersus presby 1. Cor 9.
D terum accusationem noli recipere , nisi sub 9
20 duobus aut tribus testibus . * Peccantes co- Matt. 10.
ram omnibus argue : ut & ceteri timorem b.10
21 habeant. * Testor coram Deo & Christo Ie Lu.10.27
su, & electis angelis , ut hæc custodias sine
præiudicio, nihil faciens in alteram partem
22 declinando . * Manus cito nemini imposue-
ris , neque communicaueris peccatis alie-
23 nis. Teipsum castum custodi . * Noli ad-
huc aquam bibere , sed modico uino utere
propter stomachum tuum , & frequentes
24 tuas infirmitates . * Quorundam hominum
peccata manifesta sunt, præcedentia ad iu-
diciū : quosdam autem & subsequuntur .
25 * Similiter & facta bona manifesta sunt : &
quæ aliter se habent , abscondi non possunt.

CAP. VI.

1 QVicumque sunt sub iugo serui , domi-
A nos suos omni honore dignos arbitrē-
tur, ne nomen Domini & doctrina blasphe-
2 metur. * Qui autē fideles habent dominos ,
non contemnant, quia fratres sunt : sed ma-
gis seruiant, quia fideles sunt & dilecti , qui
beneficij participes sunt . Hęc doce, & exor-
3 tare . * Si quis aliter docet , & non acquie-
scit sanis sermonibus Domini nostri Iesu
Christi , & ei , quæ secundum pietatem est,
4 doctrinæ: * superbus est, & nihil sciens , sed
languens circa quæstiones, & pugnas uerbo-
rum : ex quibus oriuntur inuidiæ , conten-
5 tiones, blasphemiæ, suspiciones malæ, * con-
B flictationes hominum mente corruptorum,
& qui ueritate priuati sunt , existimantium
6 quæstum esse pietatem . * Est autem quæ-
7 stus magnus pietas cum sufficientia . * ‖ Ni- ‖ Iob. 1.
hil enim intulimus in hunc mundum haud d.21
dubium quòd nec auferre quid possumus . Eccl. 5.
8 * ‖ Habentes autem alimenta, & quibus te- 14
9 gamur, his contenti simus . * Nam qui uo- ‖ Prou.
lunt diuites fieri, incidūt in tentationē, & in d.26
laqueū diaboli, & desideria multa inutilia ,
& nociua quæ mergunt homines in interitū,
10 & perditionem. * Radix enim omnium malo-
rum est cupiditas: quam quidam appeten-
tes errauerunt a fide, & inseruerunt se dolo-
11 ribus multis . * Tu autem o homo Dei hæc

fuge :

fuge: sectare vero iustitiam, pietatem, fidē, charitatem, patientiam, mansuetudinem.
12 * Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, & confes-
sus bonam confessionem coram multis testi-
13 bus. * Præcipio tibi coram Deo, qui viuifi-
cat omnia, & Christo Iesu, qui testimonium
reddit ‖ sub Pontio Pilato, bonam confes-
14 sionem: * vt serues mandatum sine macu-
la, irreprehensibile vsque in aduentum Do-
15 mini nostri Iesu Christi, * quem suis tem-
poribus ostendet ‖ beatus & solus potens,
Rex regum, & Dominus dominantium,
16 * qui solus habet immortalitatem, & lucē
D inhabitat inaccessibilem: ‖ quem nullus
hominum vidit, sed nec videre potest: cui
honor, & imperium sempiternum: Amen.
17 * Diuitibus huius sæculi præcipe non subli-
me sapere, ‖ neque sperare in incerto diui-
tiarum, sed in Deo viuo (qui præstat nobis
18 omnia abunde ad fruendum) * bene agere,
diuites fieri in bonis operibus, facile tribue-
19 re, communicare, * thesaurizare sibi funda-
mentum bonum in futurum, vt apprehen-
20 dant veram vitam. * O Timothee, deposi-
tum custodi deuitans profanas vocum noui-
tates, & oppositiones falsi nominis scientiæ,
21 * quam quidam promittentes, circa fidem
exciderunt. Gratia tecum. Amen.

‖ Mat.27. b.10 Ioan.18.g. 37
‖ Apo.17. d.14.& 19. c.16
‖ Ioã.1.c. 18
1.Ioã.4.c. 12
‖ Luc.12. b.18

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD TIMOTHEVM SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS Apostolus Ie-
A su Christi per voluntatē
Dei, secundum promis-
sionem vitę, quæ est in
2 Christo Iesu: * Timo-
theo charissimo filio, gra-
tia, misericordia, pax a
Deo Patre, & Christo Ie-
3 su Domino nostro. * Gratias ago Deo, cui
seruio a progenitoribus in conscientia pura,
quòd sine intermissione habeam tui memo-
4 riam in orationibus meis, nocte ac die * de-
siderans te videre, memor lacrymarum tua-
5 rum, ut gaudio implear, * recordationem
B accipiens eius fidei, quæ est in te non ficta,
quæ & habuit primùm in auia tua Loide, &
matre tua Eunice, certus sum autem quòd
6 & in te. * Propter quam causam admoneo
te vt resuscites gratiam Dei, quæ est in te per
7 impositionem manuum mearum. * ‖ Non
enim dedit nobis Deus spiritum timoris:
sed virtutis, & dilectionis, & sobrietatis.
8 * Noli itaque erubescere testimonium Do-
mini nostri, neque me vinctū eius: sed col-
labora Euangelio secundum virtutem Dei:
9 * qui nos liberauit, & vocauit uocatione sua
C sancta, ‖ non secundum opera nostra, sed
secundum propositum suum, & gratiam,
quæ data est nobis in Christo Iesu ante tem-
10 pora secularia. * Manifestata est autem
nunc per illuminationem Saluatoris nostri
Iesu Christi, qui destruxit quidem mortem,
illuminauit autem uitam, & incorruptionē
11 per Euangelium: * in quo ‖ positus sum ego
prædicator, & Apostolus, & magister Gētiū.
12 * Ob quam causam ĕt hęc patior, sed non cō-
D fundor. Scio enim cui credidi, & certus sum
quia potens est depositum meum seruare in
13 illum diem. * Formam habe sanorum ver-
borum, quæ a me audisti in fide, & in dile-
14 ctione in Christo Iesu. * Bonum depositum
custodi per Spiritum sanctū, qui habitat in
15 nobis. * Scis hoc, quòd auersi sunt a me
omnes, qui in Asia sunt, ex quibus est Phi-
16 gellus, & Hermogenes. * Det misericordiā
Dominus ‖ Onesiphori domui: quia sæpe
me refrigerauit, & catenam meam non eru-
17 buit: * sed cū Romam uenisset, sollicite me
18 quæsiuit, & inuenit. * Det illi Dominus in-
uenire misericordiam a Domino in illa
die. Et quanta Ephesi ministrauit mihi,
tu melius nosti.

‖ Ro. 8.c. 15
‖ Tit.3.b. 5
‖ 1.Ti.2. a.7
‖ Inf.4.d. 19

CAP. II.

1 TV ergo fili mi confortare in gratia, quæ
2 est in Christo Iesu: * & quæ audisti a
A me per multos testes, hæc commenda fide-
libus hominibus, qui idonei erunt & alios
3 docere. * Labora sicut bonus miles Christi
4 Iesu. * Nemo militans Deo implicat se ne-
gotijs secularibus: vt ei placeat, cui se pro-
5 bauit. * Nam & qui certat in agone, non
6 coronatur nisi legitime certauerit. * Labo-
rantem agricolam oportet primum de fru-
7 ctibus percipere. * Intellige quæ dico: da-
bit enim tibi Dominus in omnibus intelle-
8 ctum. * Memor esto Dominum IESVM
CHRISTVM resurrexisse a mortuis
ex semine David, secundum Euangelium
9 meum, * in quo laboro vsque ad uincula,
B quasi male operans: sed verbum Dei non
10 est alligatum. * Ideo omnia sustineo pro-
pter electos, vt & ipsi salutem consequantur,
quæ est in Christo Iesu, cum gloria cælesti.
11 * Fidelis sermo: Nam si commortui sumus,
12 & conuiuemus: * si sustinebimus, & con-
regnabimus: ‖ si negauerimus, & ille [‖ Mat. 10. d. 33]
13 negabit nos: * ‖ si non credimus, ille fidelis [Mar. 8. d. 38]
14 permanet, negare seipsum non potest. * Hæc [‖ Rom. 3. a. 3.]
commone: testificans coram Domino. No-
li contendere verbis: ad nihil enim vtile est,
15 nisi ad subuersionem audientium. * Solici-
te cura teipsum probabilem exhibere Deo,
operarium inconfusibilem, recte tractantem
16 verbum veritatis: * Profana autem, & ua-
C niloquia deuita: multum enim proficiunt
17 ad impietatem: * & sermo eorum ut can-
cer serpit: ex quibus est Hymenæus, & Phi-
18 letus, * qui a ueritate exciderunt, dicentes
resurrectionem esse iam factam, & subuer-
19 terunt quorundam fidem. * Sed firmum
fundamentum Dei stat, habens signaculum
hoc: Cognouit Dominus qui sunt eius, &
discedat ab iniquitate omnis, qui nominat
20 nomen Domini. * In magna autem domo
non solum sunt uasa aurea, & argentea, sed
& lignea, & fictilia: & quædã quidem in ho-
norem, quædam autem in contumeliam.
21 * Si quis ergo emundauerit se ab istis, erit
D uas in honorem sanctificatum, & utile Do-
22 mino ad omne opus bonum paratum. * Iu-
uenilia autem desideria fuge: sectare uero iu-
stitiam, fidem, spem, charitatem, & pa-
cem cum ijs, qui inuocant Dominum de
23 corde puro. * ‖ Stultas autem, & sine di- [‖ 1. Tim. 1. b. 7]
sciplina quæstiones deuita: sciens quia ge- [Tit. 3. c. 9]
24 nerant lites. * Seruum autem Domini non
oportet litigare: sed mansuetum esse ad om-
25 nes, docibilem, patientem, * cum mode-
stia corripientem eos, qui resistunt ueritati:
ti: nequando Deus det illis pœnitentiam
26 ad cognoscendam ueritatem, * & resipi-
scant a diaboli laqueis, a quo captiui te-
nentur ad ipsius uoluntatem.

CAP. III.

1 HOc autem scito, quòd in nouissimis [1. Tim. 4.]
A diebus instabunt tempora periculo- [a. 2]
2 sa: * erunt homines seipsos amantes, cupi-
di, elati, superbi, blasphemi, parentibus
3 non obedientes, ingrati, scelesti, * sine affe-
ctione, sine pace, criminatores, incontinen-
4 tes, immites, sine benignitate, * proditores,
proterui, tumidi, & uoluptatum amatores
5 magis quàm Dei: * habentes speciem qui-
B dem pietatis, uirtutem autem eius abne-
6 gantes. Et hos deuita: * ex his enim sunt,
qui penetrant domos, & captiuas ducunt
mulierculas oneratas peccatis, quæ ducun-
7 tur varijs desiderijs: * semper discentes, &
numquam ad scientiam ueritatis peruenien-
8 tes. * Quemadmodum autem ‖ Iannes, & [‖ Exod. 7.]
Mambres restiterunt Moysi: ita & hi resi- [b. 11]
stunt veritati, homines corrupti mente, re-
9 probi circa fidem, * sed ultra nõ proficient:
insipientia enim eorum manifesta erit om-
10 nibus, sicut & illorum fuit. * Tu autem as-
C secutus es meam doctrinam, institutionem,
propositum, fidem, longanimitatem, di-
11 lectionem, patientiam, * persecutiones, pas-
siones: qualia mihi facta sunt Antiochiæ,
Iconij, & Lystris: quales persecutiones su-
stinui, & ex omnibus eripuit me Dominus.
12 * Et omnes, qui pie uolunt uiuere in Chri-
13 sto Iesu, persecutionem patientur. * Mali
autem homines, & seductores proficient in
peius, errantes, & in errorem mittentes.
14 * Tu vero permane in ijs, quæ didicisti,
D & credita sunt tibi: sciens a quo didiceris.
15 * & quia ab infantia sacras litteras nosti,
quæ te possunt instruere ad salutem, per fi-
16 dem, quæ est in Christo Iesu. * ‖ Omnis
scriptura diuinitus inspirata utilis est ad do- [‖ 2. Pet. 1.]
cendum, ad arguendum, ad corripiendum, [d. 20]
17 ad erudiendum in iustitia: * vt perfectus
sit homo Dei, ad omne opus bonum in-
structus.

CAP. IIII.

1 TEstificor coram Deo, & Iesu Christo,
A qui iudicaturus est uiuos, & mortuos,
2 per aduentum ipsius, & regnum eius: * præ-
dica uerbum, insta opportune, importune:
argue, obsecra, increpa in omni patientia,
3 & doctrina. * Erit enim tempus, cum sa-
nam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua
desideria coaceruabunt sibi magistros, pru-
4 rientes auribus, * & a ueritate quidem au-
ditum auertent, ad fabulas autem conuer-
5 tentur. * Tu uero uigila, in omnibus labora,
opus fac Euangelistæ, ministerium tuũ imple.

6 Sobrius esto. * Ego enim iam delibor, &
B tempus resolutionis meæ instat. * Bonum
7 certamen certaui, cursum consummaui, fi-
8 dem seruaui. * In reliquo reposita est mihi
corona iustitiæ, quam reddet mihi Domi-
nus in illa die iustus iudex: non solum au-
tem mihi, sed & ijs, qui diligunt aduentum
9 eius. Festina ad me venire cito. * Demas
enim me reliquit, diligens hoc sæculum, &
10 abijt Thessalonicam: * Crescens in Gala-
11 tiam, Titus in Dalmatiam. * ‖ Lucas est
C mecum solus. Marcum assume, & adduc
tecum: est enim mihi vtilis in ministeriū.
12 * Tychicum autem misi Ephesum. * Penu-
13 lam, quam reliqui Troade apud Carpum,
veniens affer tecum, & libros, maxime au-
14 tem membranas. * Alexander ærarius mul-
ta mala mihi ostendit: reddet illi Dominus
15 secundum opera eius: * quem & tu deuita:
16 valde enim restitit verbis nostris. * In pri-
ma mea defensione nemo mihi affuit, sed
omnes me dereliquerunt: non illis impute-
17 tur. * Dominus autem mihi astitit, & con-
D fortauit me, ut per me prædicatio implea-
tur, & audiant omnes Gentes: & liberatus
18 sum de ore Leonis. * Liberauit me Domi-
nus ab omni opere malo: & saluum faciet
in regnum suum cæleste, cui gloria in sæcu-
19 la sæculorum. Amen. * Saluta Priscam, &
20 Aquilam, & ‖ Onesiphori domum. * Era- ‖ Sup. 1.
stus remansit Corinthi. Trophimum autem 16
21 reliqui infirmum Mileti. * Festina ante
hiemem uenire. Salutant te Eubulus, &
Pudens, & Linus, & Claudia, & fratres
22 omnes. * Dominus Iesus Christus cum
spiritu tuo. Gratia vobiscum. Amen.

‖ Col. 4. d. 14

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD TITVM.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS seruus
A Dei Apostolus au-
tem Iesu Christi se-
cundum fidem ele-
ctorū Dei, & agni-
tionem ueritatis,
quæ secundum pie-
2 tatem est * in spē
vitæ æternæ, quam
promisit qui non
3 mentitur, Deus, ante tēpora sæcularia: * ma-
nifestauit autem temporibus suis verbum
suum in prædicatione, quæ credita est mihi
secūdum præceptum Saluatoris nostri Dei:
4 * Tito dilecto filio secundum communē fi-
B dem, gratia, & pax a Deo Patre, & Christo
5 Iesu Saluatore nostro. * Huius rei gratia re-
liqui te Cretæ, vt ea, quæ desunt, corrigas, &
constituas per ciuitates presbyteros, sicut &
6 ego disposui tibi. * ‖ Si quis sine crimine
est, vnius vxoris vir, filios habens fideles, nō
in accusatione luxuriæ, aut non subditos.
7 * Oportet.n. episcopum sine crimine esse, si-
cut Dei dispensatorem: non superbum, non
C iracundum, non uinolentum, non percusso-
8 rem, non turpis lucri cupidum: * sed hospi-
talem, benignum, sobrium, iustum, sanctum,
9 continentem, * amplectentem eum, qui se-
cundum doctrinam est, fidelem sermonem:
ut potens sit exhortari in doctrina sana, &
10 eos, qui contradicunt, arguere. * Sunt enim
multi etiam inobedientes, uaniloqui, & se-
ductores: maxime qui de circumcisione sūt:
11 * quos oportet redargui: qui uniuersas do-
mos subuertunt, docentes quæ non opprtet,
12 turpis lucri gratia. * Dixit quidam ex illis,
proprius ipsorum propheta: Cretenses sem
D per mendaces, malæ bestiæ, uentres pigri.
13 * Testimonium hoc uerum est. Quam ob
causā increpa illos dure, ut sani sint in fide,
14 * non intendentes Iudaicis fabulis, & man-
datis hominum, auersantium se a ueritate.
15 * ‖ Omnia munda mundis: coinquinatis ‖ Ro. 14.
autem, & infidelibus nihil est mundum, sed d. 20

‖ 1. Tim. 3. 2

inquinatæ sunt eorum & mens, & conscien-
16 tia. * Confitentur se nosse Deum, factis au-
tem negant: cum sint abominati, & incre-
dibiles, & ad omne opus bonum reprobi.

CAP. II.

1 TV autem loquere quę decent sanam do-
2 ctrinam: * Senes ut sobrij sint, pudici
A prudentes, sani in fide, in dilectione, in pa-
3 tientia: * Anus similiter in habitu sancto,
non criminatrices, non multo uino seruien-
4 tes, bene docentes: * vt prudentiam doceant
adolescentulas, ut uiros suos amēt, filios suos
5 diligant, * prudentes, castas, sobrias, domus
B curam habentes, benignas, subditas uiris
suis, vt non blasphemetur uerbum Dei:
6 * Iuuenes similiter hortare vt sobrij sint.
7 * In omnibus teipsum præbe exemplum bo-
norum operū, in doctrina, in integritate, in
8 grauitate, * verbum sanum, irreprehensibi-
le: ut is, qui ex aduerso est, uereatur, ni-
9 hil habens malum dicere de nobis: * ‡ Ser
C uos dominis suis subditos esse, in omnibus
10 placentes, nō contradicentes, * non fraudā-
tes, sed in omnibus fidem bonam ostenden-
tes: ut doctrinam Saluatoris nostri Dei or-
11 nent in omnibus. * Apparuit enim gratia
Dei Saluatoris nostri omnibus hominibus,
12 * erudiens nos, ut abnegantes impietatem,
D & sæcularia desideria: sobrie, & iuste, &
13 pie uiuamus in hoc sęculo, * expectantes bea
tam spem, & aduentum gloriæ magni Dei,
14 & Saluatoris nostri Iesu Christi: * qui de-
dit semetipsum pro nobis, ut nos redime-
ret ab omni iniquitate, & mundaret sibi po-
pulum acceptabilem, sectatorem bonorum
15 operum: * Hæc loquere, & exhortare, & ar-
gue cum omni imperio. Nemo te contem-
nat.

CAP. III.

1 ADmone illos principibus, & potestati-
A bus subditos esse, dicto obedire, ad om
2 ne opus bonum paratos esse: * neminem
blasphemare, non litigiosos esse, sed mode
stos, omnem ostendentes mansuetudinē ad
3 omnes homines. * Eramus enim aliquando
& nos insipientes, increduli, errantes, ser ui-
entes desiderij & voluptatibus uarijs, in
malitia & inuidia agentes, odibiles, odien-
4 tes inuicem. * Cum autem benignitas, &
B humanitas apparuit Saluatoris nostri Dei:
5 * ‡ non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus ‡ 1. Tim. 4 b. 7
nos, sed secundum suam misericordiam sal-
uos nos fecit per lauacrum regenerationis, 2. Tim. 1. c. 13
6 & renouationis Spiritus sancti, * quem ef-
fudit in nos abūde per Iesum Christum Sal-
7 uatorem nostrum: * vt iustificati gratia ip-
sius, heredes simus secundum spem uitæ
8 æternæ. * Fidelis sermo est: & de his uolo
C te confirmare: ut curēt bonis operibus prę-
esse qui credunt Deo. Hæc sunt bona, &
9 utilia hominibus. * ‡ Stultas aūt quæstio- ‡ 2. Tim. 2. d. 23
nes, & genealogias, & contentiones, & pu-
gnas legis deuita. sunt enim inutiles, & ua-
10 nę. * Hęreticum hominem post unam, &
11 secundā correptionem deuita: * sciens quia
subuersus est, qui eiusmodi est, & delinquit,
12 cum sit proprio iudicio condemnatus. * Cū
misero ad te Artemam, aut Tychicum, fe-
stina ad me uenire Nicopolim: ibi enim sta-
13 tui hiemare. * Zenam legisperitum, & A-
pollo solicite præmitte, ut nihil illis desit.
14 * Discant autem & nostri bonis operibus
præesse ad usus necessarios: ut non sint infru
15 ctuosi. * Salutant te qui mecum sunt omnes:
saluta eos, qui nos amant in fide. Gratia
Dei cum omnibus uobis. Amen.

EPI-

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD PHILEMONEM.

1 PAVLVS vinctus Chri-
A sti Iesu, & Timotheus
frater : Philemoni dile-
cto, & adiutori nostro,
2 * & Appiæ sorori charis-
simæ, & Archippo com-
militoni nostro, & Ec-
clesiæ, quæ in domo tua
3 est. * Gratia uobis, & pax a Deo Patre no-
4 stro, & Domino Iesu Christo. * Gratias ago
Deo meo, semper memoriam tui faciens in
5 orationibus meis, * audiens charitatem
tuam, & fidem, quam habes in Domino Ie-
6 su, & in omnes sanctos: * vt communicatio
B fidei tuæ euidens fiat in agnitione omnis
operis boni, quod est in vobis in Christo
7 Iesu. * Gaudium enim magnum habui, &
consolationem in charitate tua: quia visce-
ra sanctorum requieuerunt per te, frater.
8 * Propter quod multam fiduciam habens
in Christo Iesu imperandi tibi quod ad rem
9 pertinet: * propter charitatem magis obse-
cro, cum sis talis, ut Paulus senex, nunc au-
10 tem & vinctus Iesu Christi: * Obsecro te
pro meo filio, quem genui in vinculis, O-
11 nesimo, * qui tibi aliquando inutilis fuit,
C nunc autem & mihi, & tibi utilis, * quem
12 remisi tibi. Tu autem illum, ut mea uisce-
13 ra, suscipe: * quem ego volueram mecum
detinere, vt pro te mihi ministraret in vin-
14 culis Euangelij: * sine consilio autem tuo
nihil volui facere, vti ne velut ex necessitate
15 bonum tuum esset, sed uoluntarium. * For-
sitan enim ideo discessit ad horam a te, vt
16 æternum illum reciperes: * iam non ut ser-
D uum, sed pro seruo charissimum fratrem,
maxime mihi: quanto autem magis tibi &
17 in carne, & in Domino? * Si ergo habes
18 me socium, suscipe illum sicut me: * Si au-
tem aliquid nocuit tibi, aut debet: hoc mi-
19 hi imputa. * Ego Paulus scripsi mea manu:
ego reddam, ut non dicam tibi, quod & te-
20 ipsum mihi debes: * ita frater. Ego te fruar
in Domino: Refice viscera mea in Domi-
21 no. * Confidens in obedientia tua scripsi
tibi: sciens quoniam & super id, quod di-
22 co, facies. * Simul autem & para mihi ho-
spitium: nam spero per orationes uestras
23 donari me uobis. * Salutat te Epaphras cō-
24 captiuus meus in Christo Iesu, * Marcus,
Aristarchus, Demas, & Lucas, adiutores
25 mei. * Gratia Domini nostri Iesu Christi
cum spiritu vestro. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD HEBRAEOS.

CAPVT PRIMVM.

1 MVLTIFARIAM, mul
A tisque modis olim Deus lo
quens patribus in Prophe-
2 tis: * nouissime, diebus
istis locutus est nobis in
Filio, quem constituit he-
redem uniuersorum, per
3 quem fecit & sæcula: * | qui cum sit splen-
dor gloriæ, & figura substantiæ eius, por
tansque omnia uerbo uirtutis suæ, purga-
tionem peccatorum faciens, sedet ad dexte-
4 ram maiestatis in excelsis: * tanto melior
B Angelis effectus, quanto differentius præ
5 illis nomen hereditauit. * Cui enim dixit
aliquando Angelorum: | Filius meus es
tu, ego hodie genui te? Et rursum: | Ego
ero illi in patrem, & ipse erit mihi in fi-
6 lium? * Et cum iterum introducit primo-
genitum in orbem terræ, dicit: | Et ado
7 rent eum omnes Angeli Dei.* Et ad Ange-
los quidem dicit: | Qui facit Angelos suos
spiritus, & ministros suos flammam ignis. | Psa.103
8 * Ad filium autem: | Thronus tuus Deus in a.4
sæculum sæculi: virga æquitatis, virga re- | Ps.44.b
9 gni tui. * Dilexisti iustitiam, & odisti ini- 7
quitatem: propterea unxit te Deus, Deus
tuus oleo exultationis præ participibus tuis.
10 * Et: | Tu in principio Domine terram fun | Psa.101
dasti: & opera manuum tuarum sunt cæli. d.26
11 * Ipsi peribunt, tu autem permanebis, &
D omnes ut uestimentum ueterascent: * & ve
12 lut amictum mutabis eos, & mutabuntur:
tu autem idem ipse es, & anni tui non defi-
13 cient. * Ad quem autem Angelorum dixit
aliquando: | Sede a dextris meis, quoadusq.
ponam inimicos tuos scabellũ pedum tuo- | Psa.109
14 rum? * Nonne omnes sunt administratorij a.1
spiritus, in ministerium missi propter eos, 1.Cor.15
qui hereditatem capient salutis? d.25

CAP. II.

1 PRopterea abundantius oportet obserua-
A re nos ea, quæ audiuimus ne forte per
2 effluamus. * Si enim qui per Angelos dictus
est sermo, factus est firmus, & omnis præua-
ricatio, & inobedientia accepit iustam mer-
3 cedis retributionem: * quomodo nos effugie
mus si tantam neglexerimus salutem? quæ
cum initium accepisset enarrari per Domi-
num ab eis, qui audierunt, in nos confirma-
4 ta est, * | contestante Deo signis & porten | Mar.16
tis, & varijs virtutibus, & Spiritus sancti di- d.20
stributionibus secundum suam uoluntatem.
5 * Non enim Angelis subiecit Deus orbem
6 terræ futurum, de quo loquimur. * Testa-
B tus est autem in quodam loco quis, dicens: | | Ps.8.c.
Quid est homo quòd memor es eius, aut fi
7 lius hominis quoniam uisitas eum?* Minui
sti eum paulominus ab Angelis: gloria & | Mat.28
honore coronasti eum: & constituisti eum d.18
8 super opera manuum tuarum. * | Omnia sub 1.Cor.15
iecisti sub pedibus eius: In eo enim quòd d.26

omnia ei ſubiecit, nihil dimiſit non ſubie-
ctum ei. Nunc autem necdum uidemus om-
‖ Phi.2.b.8 9 nia ſubiecta ei.* ‖ Eum autem, qui modico
C quam Angeli minoratus eſt, videmus Ieſum
propter paſſionem mortis, gloria & honore
coronatum: ut gratia Dei, pro omnibus
10 guſtaret mortem. * Decebat enim eum,
propter quem omnia, & per quem omnia,
qui multos filios in gloriam adduxerat, au-
ctorem ſalutis eorum per paſſionem con-
11 ſummare. * Qui enim ſanctificat, & qui
ſanctificantur, ex uno omnes. Propter
quam cauſam non confunditur fratres eos
‖ Pſ.21.c.23 12 vocare, dicens:* ‖ Nunciabo nomen tuum
fratribus meis: in medio Eccleſiæ laudabo
‖ Pſ.17.a.3 13 te. * Et iterum: ‖ Ego ero fidens in eum.
‖ Iſa. 8.d.18 D Et iterum: ‖ Ecce ego, & pueri mei, quos
14 dedit mihi Deus. * Quia ergo pueri com-
‖ Oſe. 13.d.14 municauerunt carni, & ſanguini, & ipſe ſi-
militer participauit eiſdem: ‖ vt per mor-
1.Cor.15.g.54 tem deſtrueret eum, qui habebat mortis
15 imperium, id eſt, diabolum: * & liberaret
eos, qui timore mortis per totam uitam ob
16 noxij erant ſeruituti. * Nuſquam enim An-
gelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ ap-
17 prehendit. * Vnde debuit per omnia fratri-
bus ſimilari, ut miſericors fieret, & fidelis
pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta
18 populi.* In eo enim, in quo paſſus eſt ipſe
& tentatus, potens eſt & eis, qui tentantur,
auxiliari.

CAP. III.

1 A VNde fratres ſancti, vocationis cæleſtis
participes, conſiderate Apoſtolum, &
2 pontificem confeſſionis noſtræ Ieſum: * qui
‖ Nu.12.b.7 fidelis eſt ei, qui fecit illum ſicut & ‖ Moy-
3 ſes in omni domo eius. * Amplioris enim
gloriæ iſte præ Moyſe dignus eſt habitus, quā-
to ampliorem honorem habet domus, qui
4 fabricauit illam. * Omnis namque domus
fabricatur ab aliquo: qui autem omnia crea
5 uit, Deus eſt. * Et Moyſes quidem fide-
B lis erat in tota domo eius tamquam famu-
lus, in teſtimonium eorum, quæ dicenda
6 erant: * Chriſtus vero tamquam filius in
domo ſua: quæ domus ſumus nos, ſi fiduciā,
& gloriam ſpei uſque ad finem, firmam re-
‖ Pſ.94.b.8 7 tineamus. * Quapropter ſicut dicit Spiritus
ſanctus: ‖ Hodie ſi vocem eius audieritis,
8 * nolite obdurare corda ueſtra, ſicut in exa-
cerbatione ſecundum diem tentationis in de
9 ſerto, * vbi tentauerunt me patres ueſtri: pro
10 bauerunt, & uiderunt opera mea * quadra-
C ginta annis: Propter quod infenſus fui gene
rationi huic, & dixi: Semper errant corde.
11 Ipſi autem non cognouerunt uias meas, * ſi
cut iuraui in ira mea: Si introibunt in requiē
12 meam. * Videte fratres, ne forte ſit in aliquo
veſtrum cor malum incredulitatis, diſcedē-
13 di a Deo uiuo: * ſed adhortamini voſmetip-
ſos per ſingulos dies, donec Hodie cognomi
natur, vt nō obduretur quis ex uobis fallacia
14 peccati. * Participes enim Chriſti effecti ſu-
D mus: ſi tamen initium ſubſtantiæ eius uſque
15 ad finem firmum retineamus. * Dum dici-
tur: Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite
obdurare corda ueſtra, quemadmodum in il
16 la exacerbatione. * Quidam enim audientes
exacerbauerunt: ſed non uniuerſi qui profe
17 cti ſunt ex Aegypto per Moyſen. * Quibus
autem infenſus eſt quadraginta annis? Non-
ne illis, qui peccauerunt, ‖ quorum cadaue- ‖ Nu.14.f.37
18 ra proſtrata ſunt in deſerto?* Quibus autem
iurauit non introire in requiem ipſius, niſi
19 illis, qui increduli fuerunt? * Et videmus,
quia non potuerunt introire propter incre-
dulitatem.

CAP. IIII.

1 A TImeamus ergo ne forte relicta pollicita-
tione introeundi in requiem eius, exiſti
2 metur aliquis ex vobis deeſſe. * Etenim &
nobis nunciatum eſt, quemadmodum & il-
lis. ſed non profuit illis ſermo auditus, non
3 admiſtus fidei ex ijs, quæ audierunt. * Ingre
diemur enim in requiem, qui credidimus:
quemadmodum dixit: ‖ Sicut iuraui in ira ‖ Pſ.94.b.11
mea: Si introibunt in requiem meam: & qui
dem operibus ab inſtitutione mundi perfe-
4 ctis. * Dixit enim in quodam loco de die
B ſeptima ſic: ‖ Et requieuit Deus die ſepti- ‖ Gen.2.a.2
5 ma ab omnibus operibus ſuis.* Et in iſto rur
6 ſum: Si introibunt in requiem meam.* Quo-
niam ergo ſupereſt introire quoſdam in il-
lam, & ij, quibus prioribus annunciatum eſt,
non introierunt propter incredulitatem:
7 * iterum terminat diem quendam, Hodie,
in Dauid dicendo, poſt tantum temporis,
ſicut ſupra dictum eſt: ‖ Hodie ſi uocem eius ‖ Sup.3.b.7
8 audieritis, nolite obdurare corda veſtra.* Nā
ſi eis Ieſus requiem præſtitiſſet, numquam
9 de alia loqueretur, poſthac, die. * Itaque re-
10 linquitur ſabbatiſmus populo Dei. * Qui
enim ingreſſus eſt in requiem eius: etiā ipſe
C requieuit ab operibus ſuis, ſicut a ſuis Deus.
11 * Feſtinemus ergo ingredi in illam requiē:
ut ne in id ipſum quis incidat incredulitatis
12 exemplum. * Viuus eſt enim ſermo Dei, &
efficax, & penetrabilior omni gladio anci-
piti: & pertingens uſque ad diuiſionem ani
mæ ac ſpiritus, compagum quoque ac medul
larum, & diſcretor cogitationum & inten-
13 tionum cordis. * ‖ Et non eſt ulla creatura ‖ Pſ.33.e.16
D inuiſibilis in conſpectu eius: omnia autem
nuda & aperta ſunt oculis eius, ad quem no- Eccli. 15.d.20
14 bis ſermo. * Habentes ergo pontificem ma
gnum, qui penetrauit cælos, Ieſum filium
15 Dei: teneamus confeſſionem.* Non enim ha
bemus pontificem, qui non poſſit compati
infirmitatibus noſtris: tentatum autem per

omnia

omnia pro similitudine absque peccato.
16 * Adeamus ergo cum fiducia ad thronum
gratiæ: ut misericordiam consequamur,
& gratiam inueniamus in auxilio oppor-
tuno.

CAP. V.

1 OMnis namque Pontifex ex hominibus
A assumptus, pro hominibus constitui-
tur in ijs, quæ sunt ad Deum, ut offerat do
2 na, & sacrificia pro peccatis: * qui condo-
lere possit ijs, qui ignorant, & errant: quo-
niam & ipse circumdatus est infirmitate:
3 * & propterea debet, quemadmodum pro
populo, ita etiam & pro semetipso offerre
| Exo.28. a.1 4 pro peccatis. * | Nec quisquam sumit sibi
B honorem, sed qui uocatur a Deo, tamquam
2 Par.26. c.18 5 Aaron. * Sic & Christus non semetipsum
clarificauit ut pontifex fieret: sed qui locu-
| Ps.2.b.7 tus est ad eum: | Filius meus es tu, ego ho-
| Ps.109. b.4 6 die genui te. * Quemadmodum & in alio
loco dicit: | Tu es sacerdos in æternum, se-
7 cundum ordinem Melchisedech. * Qui in
diebus carnis suæ preces, supplicationesque
ad eum, qui possit illum saluum facere a
C morte cum clamore valido, & lacrymis of-
8 ferens, exauditus est pro sua reuerentia: * Et
quidem cum esset Filius Dei, didicit ex ijs,
9 quæ passus est, obedientiam: * & consum-
matus, factus est omnibus obtemperantibus
10 sibi, causa salutis æternæ, * appellatus a Deo
11 pontifex iuxta ordinem Melchisedech. * De
quo nobis grandis sermo, & ininterpretabi-
lis ad dicendum: quoniam imbecilles facti
12 estis ad audiendum. * Etenim cum debere-
D tis magistri esse propter tempus: rursum
indigetis ut vos doceamini quæ sint elemen
ta exordij sermonum Dei: & facti estis qui-
13 bus lacte opus sit, non solido cibo. * Omnis
enim, qui lactis est particeps, expers est ser-
14 monis iustitiæ: paruulus enim est. * Perfecto
rum autem est solidus cibus: eorum, qui pro
consuetudine exercitatos habent sensus ad
discretionem boni ac mali.

CAP. VI.

1 QVapropter intermittentes inchoationis
A Christi sermonem, ad perfectiora fe-
ramur, non rursum iacientes fun-
damentum pœnitentiæ ab operibus mor-
2 tuis, & fidei ad Deum, * baptismatum do-
ctrinæ, impositionis quoque manuum, ac re-
surrectionis mortuorum, & iudicij æterni.
| Mat.12. 45 3 * Et hoc faciemus, si quidem permiserit
4 Deus. * | Impossibile est enim eos, qui semel
Pet.2.d. sunt illuminati, gustauerunt etiam donum
o cæleste, & participes facti sunt Spiritus san-
nf. 10. e. 5 cti, * gustauerunt nihilominus bonum Dei
6 6 verbum, virtutesq. sæculi uenturi, * & pro-
B lapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiam,
rursum crucifigẽtes sibimetipsis filium Dei,
7 & ostentui habentes. * Terra enim sæpe ve-
nientem super se bibens imbrem, & gene-
rans herbam opportunam illis, a quibus co
8 litur: accipit benedictionem a Deo. * profe-
rens autem spinas, ac tribulos, reproba est,
& maledicto proxima: cuius consumma-
9 tio in combustionem. * Confidimus autem
de uobis dilectissimi meliora, & viciniora sa
10 luti: tametsi ita loquimur. * Non enim in
iustus Deus, ut obliuiscatur operis vestri, &
dilectionis, quam ostendistis in nomine ip-
sius, qui ministrastis sanctis, & ministratis.
11 * Cupimus autem vnumquemque vestrum
C eandem ostentare solicitudinem ad exple-
12 tionem spei usque in finem: * ut non se-
gnes efficiamini, uerum imitatores eorum,
qui fide, & patientia hereditabunt promis-
13 siones. * Abrahæ namque promittens Deus,
quoniam neminem habuit, per quem iura-
14 ret, maiorem, iurauit per semetipsum, * di-
cens: | Nisi benedicẽs benedicam te, & mul | Gen.22
15 tiplicans multiplicabo te. * Et sic longani- c.16
miter ferens, adeptus est repromissionem.
16 * Homines enim per maiorem sui iurant:
D & omnis controuersiæ eorum finis, ad confir
17 mationem, est iuramentum. * In quo abun
dantius uolens Deus ostendere pollicitatio-
nis heredibus immobilitatem cõsilij sui in-
18 terposuit iusiurandum: * ut per duas res im
mobiles, quibus impossibile est mẽtiri Deũ,
fortissimum solatium habeamus, qui confu-
19 gimus ad tenendam propositam spem, * quã
sicut anchoram habemus animæ tutam ac
firmam, & incedentem vsque ad interiora
20 velaminis, * vbi præcursor pro nobis in troi-
uit Iesus, secundum ordinem Melchisedech
pontifex factus in æternum.

CAP. VII.

1 HIc enim Melchisedech, rex Salem, sa-
A cerdos Dei summi, qui obuiauit Abra | Gen.14
hæ regresso a cæde regum, & benedixit ei: d.18
2 * cui & decimas omnium diuisit Abraham:
primum quidem qui interpretatur rex iusti
tiæ: deinde autem & rex Salem, quod est,
3 rex pacis, * sine patre, sine matre, sine genea
logia, neque initium dierum, neque finem
vitæ habens, assimilatus autem Filio Dei,
4 manet sacerdos in perpetuum. * Intuemini
autem quantus sit hic, cui & decimas dedit
5 de præcipuis Abraham patriarcha. * Et qui-
dem de filijs Leui sacerdotium accipiẽtes, | | Deu.18
mandatum habent decimas sumere a popu a.3
lo secundum legem, id est, a fratribus suis: Ios. 14
quamquam & ipsi exierint de lumbis Abra- 4
6 hæ. * Cuius autẽ generatio non annumera-
B tur in eis, decimas sumpsit ab Abraham, &
hũc, qui habebat repromissiones, benedixit.

7 * Sine ulla autem contradictione, quod mi
8 nus est, a meliore benedicitur. * Et hic qui-
dem, decimas morientes homines accipiūt:
9 ibi autem contestatur, quia uiuit. * Et (ut
ita dictum sit) per Abraham, & Leui, qui
10 decimas accepit, decimatus est: * adhuc
enim in lumbis patris erat, quando obuia-
11 uit ei Melchisedech. * Si ergo consummatio
per sacerdotium Leuiticum erat (populus
enim sub ipso legem accepit) quid adhuc
necessarium fuit secundum ordinem Mel-
chisedech, alium surgere sacerdotem, & nō
12 secundum ordinem Aaron dici? * Transla-
to enim sacerdotio, necesse est ut & legis
13 translatio fiat. * In quo enim hæc dicuntur,
de alia tribu est, de qua nullus altari præsto
14 fuit. * Manifestum est enim quòd ex Iuda
C ortus sit Dominus noster: in qua tribu ni-
hil de sacerdotibus Moyses locutus est.
15 * Et amplius adhuc manifestum est: si se-
cundum similitudinem Melchisedech exur-
16 gat alius sacerdos, * qui non secundum le-
gem mandati carnalis factus est, sed secun-
17 dum uirtutem uitæ insolubilis. * Contesta-
‖ Psa. 109. b. 4 tur enim: ‖ Quoniam tu es sacerdos in æter
num, secundum ordinem Melchisedech.
18 * Reprobatio quidem fit præcedentis man-
dati, propter infirmitatem eius, & inutilita-
19 tem: * nihil enim ad perfectum adduxit
lex: introductio uero melioris spei, per quā
20 proximamus ad Deum. * Et quantum est
non sine iureiurando (alij quidem sine iu-
21 reiurando sacerdotes facti sunt, * hic autem
D cum iureiurando per eum, qui dixit ad il-
‖ Psa. 109. b. 4 lum: ‖ Iurauit Dominus, & non pœnitebit
22 eum: tu es sacerdos in æternum:) * in tan-
tum melioris testamenti sponsor factus est
23 Iesus. * Et alij quidem plures facti sunt sa-
cerdotes, idcirco quòd morte prohiberen-
24 tur permanere: * hic autem eo quòd ma-
neat in æternum, sempiternum habet sacer-
25 dotium. * Vnde & saluare in perpetuum po
test accedentes per semetipsum ad Deum:
semper uiuens ad interpellandum pro no-
26 bis. * Talis enim decebat ut nobis esset pon
tifex, sanctus, innocens, impollutus, segrega-
tus a peccatoribus, & excelsior cælis factus:
27 * qui non habet necessitatem quotidie,
‖ Leu. 16. a. 6 quemadmodum sacerdotes, ‖ prius pro suis
delictis hostias offerre, deinde pro populi:
hoc enim fecit semel, seipsum offerendo.
28 * Lex enim homines constituit sacerdotes
infirmitatem habentes: sermo autem iuris-
iurandi, qui post legem est, Filium in æter-
num perfectum.

CAP. VIII.

1 CApitulum autem super ea, quæ dicun-
A tur: Talem habemus Pontificem, qui
consedit in dextera sedis magnitudinis in
2 cælis, * sanctorum minister, & tabernaculi
ueri, quod fixit Dominus, & non homo.
3 * Omnis enim pontifex ad offerēdum mune
ra, & hostias constituitur: unde necesse est
4 & hunc habere aliquid, quod offerat: * si
B ergo esset super terram, nec esset sacerdos:
cum essent qui offerrent secundum legem
5 munera, * qui exemplari, & umbræ deser-
uiunt cælestium. Sicut responsum est Moy-
si, cum consummaret tabernaculum: ‖ Vi- ‖ Exo. 25.
de (inquit) omnia facito secundum exem- d. 40
6 plar, quod tibi ostensum est in monte. * Act. 7. f. 44
C Nunc autem melius sortitus est ministeriū,
quanto & melioris testamenti mediator est,
quod in melioribus repromissionibus sanci
7 tum est. * Nam si illud prius culpa uacas-
set: non utique secundi locus inquireretur.
8 * Vituperans enim eos dicit: ‖ Ecce dies ‖ Ier. 13. e.
uenient, dicit Dominus: & consummabo 31
super domum Israel, & super domum Iuda
9 testamentum nouum, * non secundum te-
stamentum, quod feci patribus eorum in
die, qua apprehendi manum eorum ut edu
cerem illos de Terra Aegypti: quoniam ip
si non permanserunt in testamento meo: &
10 ego neglexi eos, dicit Dominus: * Quia
D hoc est testamentum, quod disponam do-
mui Israel post dies illos, dicit Dominus:
Dando leges meas in mentem eorum, & in
corde eorum superscribam eas: & ero eis
in Deum, & ipsi erunt mihi in populum:
11 * & nō docebit unusquisque proximum suū,
& unusquisque fratrem suum, dicens: Co-
gnosce Dominum: quoniam omnes scient
me a minore usque ad maiorem eorum:
12 * quia propitius ero iniquitatibus eorum,
& peccatorum eorum iam non memora-
13 bor. * Dicendo autem nouum: ueterauit
prius. Quod autem antiquatur, & senescit,
prope interitum est.

CAP. IX.

1 HAbuit quidem & prius, iustificationes
A culturæ, & Sanctum sæculare. * ‖ Ta- ‖ Exo. 20.
2 bernaculum enim factum est primum, in c. 1. & 36.
quo erant candelabra, & mensa, & proposi- a. 8
3 tio panum, quæ dicitur Sancta. * Post uela-
mentum autem secundum, tabernaculum,
4 quod dicitur Sancta sanctorum: * aureum
habens ‖ thuribulum, & arcam testamenti ‖ Num. 16
circumtectam ex omni parte auro, in qua Leuit. 16
urna aurea habens manna, & uirga Aaron,
5 quæ fronduerat, ‖ & tabulæ testamenti, * su- ‖ 3. Reg. 8.
perq. eam erant Cherubim gloriæ obum- b. 9
brantia propitiatorium: de quibus non est 2. Par. 5. b.
6 modo dicendum per singula. * His uero ita 10
B compositis: in priori quidem tabernaculo ‖ Exo. 30.
semper introibant sacerdotes, sacrificiorum b. 10
7 officia consummantes: * in secundo autem Leuit. 16.
‖ semel in anno solus pontifex non sine san- a. 2
guine,

guine, quem offert pro sua, & populi igno-
8 rantia: * hoc significante Spiritusancto, nō-
dum propalatam esse sanctorum uiam, ad
9 huc priore tabernaculo habente statū. * quæ
C parabola est temporis instantis: iuxta quam
munera, & hostiæ offeruntur, quæ non pos-
sunt iuxta conscientiam perfectum facere ser
uientem, solummodo in cibis, & in potibus,
10 * & uarijs baptismatibus, & institijs carnis
vsque ad tempus correctionis impositis.
11 * Christus autem assistens pontifex futuro
rum bonorum, per amplius & perfectius ta-
bernaculum non manufactum, id est, non hu
12 ius creationis: * neq. per sanguinem hirco-
rum, aut uitulorū, sed per proprium san
guinem introiuit semel in Sancta, æterna re-
Leu. 16. c.14 13 demptione inuenta. * ‖ Si enim sanguis hir
D corum, & taurorum, & cinis uitulæ aspersus
iniquinatos sanctificat ad emundationem
1. Pet.1. 1.19 1. Io.1.c.7. Apo.1.b.5 14 carnis: * ‖ quanto magis sanguis Christi,
qui per Spiritu sanctum semetipsum obtulit
immaculatum Deo emundabit conscientiā
nostram ab operibus mortuis, ad seruiendū
15 Deo uiuenti? * Et ideo noui testamenti me-
Gal.3.b.15 diator est: ‖ ut morte intercedente, in redē-
ptionem earum præuaricationum, quæ erant
sub priori testamento, repromissionem acci-
piant qui uocati sunt æternæ hereditatis.
16 * Vbi enim testamentum est: mors necesse
17 est intercedat testatoris. * Testamentum
enim in mortuis confirmatum est: alioquin
nondum ualet, dum uiuit qui testatus est.
18 * Vnde nec primum quidem sine sanguine
19 dedicatum est. * Lecto enim omni manda-
to legis a Moyse uniuerso populo: accipiens
sanguinem uitulorū, & hircorum cum aqua
& lana coccinea, & hyssopo: ipsum quoque
20 librum, & omnem populum aspersit, * di-
Exo.24. c.8 cens: ‖ Hic sanguis testamenti, quod man-
21 dauit ad uos Deus. * Etiam tabernaculum,
F & omnia uasa ministerij sanguinem simi-
22 liter aspersit: * Et omnia pene in sanguine
secundum legem mundantur: & sine san-
23 guinis effusione non fit remissio. * Necesse
est ergo exemplaria quidem cælestium his
mundari: ipsa autem cælestia melioribus ho-
24 stijs quàm istis. * Non enim in manufacta
Sancta Iesus introiuit exemplaria uerorum:
sed in ipsum cælum, ut appareat nunc vul-
25 tui Dei pro nobis: * Neque ut sæpe offerat
semetipsum, quemadmodū Pontifex intrat
in Sancta per singulos annos in sanguine alie
26 no: * alioquin oportebat eū frequenter pati
G ab origine mundi: nunc autem semel in con
summatione sæculorum, ad destitutionem
27 peccati, per hostiam suam apparuit. * Et
quemadmodum statutum est hominibus se-
Rom.5 b.8 1.Pet.3.c.18 28 mel mori, post hoc autem iudicium: * ‖ sic
& Christus semel oblatus est ad multorum
exaurienda peccata: secundo sine peccato ap
parebit expectantibus se, in salutem.

CAP. X.

1 A VMbram enim habens lex futurorum
bonorum, non ipsam imaginem rerū:
per singulos annos eisdem ipsis hostijs, quas
offerunt indesinenter, numquam potest ac-
2 cedentes perfectos facere: * alioquin cessas-
sent offerri: ideo quòd nullam haberent ul-
tra conscientiā peccati, cultores semel mun-
3 dati: * sed in ipsis commemoratio pecca-
4 torum per singulos annos fit. * impossibi-
le enim est sanguine taurorum & hircorum
5 auferri peccata. * Ideo ingrediens mundum
B dicit: ‖ Hostiam, & oblationē noluisti: cor- Ps.39 b.7
6 pus autem aptasti mihi: * holocautomata
7 pro peccato non tibi placuerunt. * Tunc di-
xit: Ecce uenio: ‖ in capite libri scriptum Ibidem.
est de me: Vt faciam, Deus, uoluntatem
8 tuam. * Superius dicens: Quia hostias, &
oblationes, & holocautomata pro peccato
noluisti, nec placita sunt tibi, quæ secundum
9 legem offeruntur, * tunc dixi: Ecce uenio,
ut faciam, Deus, uoluntatem tuam: aufert
10 primum, vt sequens statuat. * In qua uolun
tate sanctificati sumus per oblationem cor
11 poris Iesu Christi semel. * Et omnis quidē
D sacerdos præsto est quotidie ministrans, &
easdem sæpe offerens hostias, quæ numquam
12 possunt auferre peccata: * hic autem unam
pro peccatis offerens hostiam, in sempiter-
13 num sedet in dextera Dei, * de cetero expe-
ctans ‖ donec ponantur inimici eius scabel- Ps.109 a
14 lum pedum eius. * Vna enim oblatione, cō-
summauit in sempiternum sanctificatos. 1.Cor.15. d.28
15 * Contestatur autem nos & Spiritus san-
16 ctus. Postquam enim dixit: * ‖ Hoc autem Ier.31.f.33
testamentum, quod testabor ad illos post
dies illos, dicit Dominus, Dando leges meas Sup.8.c.8
in cordibus eorum, & in mentibus eorum
17 superscribam eas: * & peccatorum, & iniqui
D tatum eorum iam non recordabor amplius.
18 * Vbi autem horum remissio: iam non est
19 oblatio pro peccato. * Habentes itaque fra-
tres fiduciam in introitu sanctorum in san-
20 guine Christi, * quam initiauit nobis uiam
nouam, & uiuentem per uelamen, id est, car
21 nem suam, * & sacerdotem magnum super
22 domum Dei: * accedamus cum uero corde
in plenitudine fidei, aspersi corda a con-
scientia mala, & abluti corpus aqua munda,
23 * teneamus spei nostræ confessionem inde-
B clinabilē, (fidelis enim est qui repromisit)
24 * & consideremus inuicē in prouocationem
25 charitatis, & bonorum operum: * non dese-
rentes collectionem nostram, sicut consuetu
dinis est quibusdam, sed consolantes, &
tanto magis quanto uideritis appropinquan
26 tem diem. * ‖ Voluntarie enim peccanti- Sup.6.a.4
bus nobis post acceptam notitiam ueritatis,
iam non relinquitur pro peccatis hostia.

terribi-

27 * terribilis autem quædam expectatio iudi-
cij, & ignis æmulatio, quæ consumptura est
28 aduersarios. * Irritã quis faciens legem Moy
| Deu.17. si, sine ulla miseratione | duobus uel tribus
b.6 29 testibus moritur: * quanto magis putatis de
Mat.18.b. F teriora mereri supplicia qui filium Dei con-
16 culcauerit, & sanguinem testamenti pollu-
Io. 8.c.17 tum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiri
1.Cor.13. 30 tui gratiæ contumeliam fecerit? * Scimus
a.1 enim qui dixit: | Mihi uindicta, & ego retri
| Deu.32. buam. Et iterum: Quia iudicabit Dominus
c.45 31 populum suum. * Horrendum est incidere
Ro. 12.d. 32 in manus Dei uiuentis. * Rememoramini
19 autem pristinos dies, in quibus illuminati,
magnum certamen sustinuistis passionum:
33 * & in altero quidem opprobrijs, & tribula
tionibus spectaculum facti: in altero autem
34 socij taliter conuersantium effecti. * Nam &
uinctis compassi estis, & rapinam bonorum
G uestrorum cum gaudio suscepistis, cogno-
scentes uos habere meliorem, & manentem
35 substantiam. * Nolite itaque amittere con-
fidentiam uestram, quæ magnam habet re-
36 munerationem. * Patientia enim uobis ne-
cessaria est: ut uoluntatem Dei facientes, re-
| Hab.2.a. 37 portetis promissionem. * | Adhuc enim mo
3 dicum aliquantulum, qui uenturus est, ue-
Ro.1.b.17. 38 niet, & non tardabit. * | Iustus autem meus
| Gal.3.b. ex fide uiuit. quòd si subtraxerit se, non pla
12 39 cebit animæ meæ. * Nos autem non sumus
subtractionis filij in perditionem, sed fidei
in acquisitionem animæ.

CAP. XI.

1 EST autem fides sperandarum substantia
A rerum, argumentum non apparentiũ.
2 * In hac enim testimonium consecuti sunt
| Gen.1.a. 3 senes. * | Fide intelligimus aptata esse sæcu-
3 la uerbo Dei: ut ex inuisibilibus uisibilia fie-
| Gen.4.a. 4 rent. * | Fide plurimam hostiam Abel, quã
a Cain, obtulit Deo, | per quam testimonium
| Mat.23. consecutus est esse iustus, testimonium per-
d.24 hibente muneribus eius Deo, & per illam
| Gen.5.c. 5 defunctus adhuc loquitur. * | Fide Henoch
24 translatus est ne uideret mortem, & non in-
Eccl.44.c. ueniebatur: quia transtulit illum Deus: ante
16 translationem enim testimoniũ habuit pla
6 cuisse Deo. * Sine fide autem impossibile est
B placere Deo. Credere enim oportet acceden
tem ad Deum quia est, & inquirentibus se
7 remunerator sit. * | Fide Noe responso acce-
| Gen.15. pto de ijs, quæ adhuc non uidebantur, me
c.13 tuens aptauit arcam in salutem domus suæ,
per quam damnauit mundum: & iustitiæ,
8 quæ per fidẽ est, heres est institutus. * | Fide
qui uocatur Abraham obediuit in locum exi
re, quam accepturus erat in hereditatem:
9 & exijt, nesciens quo iret. * Fide demora
tus est in Terra repromissionis, tamquam in
casulis habitando cum Isaac, & Iacob cohe
10 redibus repromissionis eiusdem. * Expe-
C ctabat enim fundamenta habentem ciuita-
11 tem: cuius artifex, & conditor Deus. * | Fide | Gen.17.
& ipsa Sara sterilis uirtutem in conceptio- c.19
nem seminis accepit, etiam præter tempus
ætatis: quoniam fidelem credidit esse eum,
12 qui repromiserat. * Propter quod & ab
vno orti sunt (& hoc emortuo) tamquam
sidera cæli in multitudinem, & sicut arena,
quæ est ad oram maris, innumerabilis.
13 * Iuxta fidem defuncti sunt omnes isti,
non acceptis repromissionibus, sed a lon-
ge eas aspicientes, & salutantes, & confiten-
tes quia peregrini, & hospites sunt super
14 terram. * Qui enim hæc dicunt, significant
15 se patriam inquirere. * Et si quidem ip-
sius meminissent de qua exierunt, habebant
16 utique tempus reuertendi. * nunc autem
D meliorem appetunt, id est, cælestem. Ideo
non confunditur Deus uocari Deus eorum:
17 parauit enim illis ciuitatem. * | Fide obtu- | Gen.22.
lit Abraham Isaac, cum tentaretur, & uni a.1.
genitum offerebat, qui susceperat repro- Eccli.44.
18 missiones; * ad quam dictum est: | Quia in d.21
19 Isaac uocabitur tibi semen: * arbitrans quia | Gen.21.
& a mortuis suscitare potens est Deus: un- b.22
20 de eum & in parabolam accepit. * | Fide & Ro.9.b.7
de futuris benedixit Isaac Iacob, & Esau. | Gen.27.
21 * | Fide Iacob, moriens, singulos filiorum d.27. g..6
Ioseph benedixit: | & adorauit fastigium | Gen.48.
22 uirgæ eius. * | Fide Ioseph, moriens, de c.15
profectione filiorum Israel memoratus est, | Gen.47.
23 & de ossibus suis mandauit. * | Fide Moy- d.3
E ses, natus, occultatus est mensibus tribus a | Gen.50.
parentibus suis, eo quòd uidissent elegan- d.24
tem infantem, | & non timuerunt regis edi | Exo.2.a.
24 ctum. * | Fide Moyses grandis factus nega a
25 uit se esse filium filiæ Pharaonis, * magis eli | Exo.1.c.
gens affligi cum populo Dei, quam tempo- 16
26 ralis peccati habere iucunditatem, * maio- | Exo.a.b.
res diuitias æstimans thesauro Aegyptio- 11
rum, improperiũ Christi: aspiciebat enim
27 in remunerationem. * Fide reliquit Aegy-
ptum, nõ ueritus animositatem regis: inuisi-
28 bilem enim tamquã uidens sustinuit. * | Fi- | Exo.12
de celebrauit pascha, | & sanguinis effusionẽ:
29 ne qui uastabat primitiua, tãgeret eos. * | Fi | Exo.14
de transierunt Mare rubrum tamquam per e.22
F aridam terram: quod experti Aegyptij, de-
30 uorati sunt. * | Fide muri Iericho corruerũt, | Iof.6.d.
31 circuitu dierum septem. * Fide Rahab mere 20
trix non perijt cum incredulis, | excipiens | Iosa a.3
32 exploratores cum pace. * Et quid adhuc di-
cam? Deficiet enim me tempus enarran-
tem de Gedeon, Barac, Samson, Iephte, Da-
33 uid, Samuel, & Prophetis: * qui per fidem
uicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti
sunt repromissiones, obturauerunt ora leo-
34 num, * extinxerunt impetum ignis, effuge-
runt aciem gladij, conualuerunt de infirmi-

tate, fortes facti ſunt in bello, caſtra uerte-
35 runt exterorum: * acceperunt mulieres de
reſurrectione mortuos ſuos: alij autem di-
ſtenti ſunt non ſuſcipientes redemptionem,
ut meliorem inuenirent reſurrectionem.
36 * Alij uero ludibria, & uerbera experti, in-
37 ſuper & vincula, & carceres: * lapidati ſunt,
ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladij
mortui ſunt, circuierunt in melotis, in pel
libus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti:
38 * quibus dignus non erat mundus: in ſo-
litudinibus errantes, in montibus, & ſpe-
39 luncis, & in cauernis terræ. * Et hi omnes
teſtimonio fidei probati, non acceperunt re
40 promiſſionem, * Deo pro nobis melius ali-
quid prouidente, ut non ſine nobis con-
ſummarentur.

CAP. XII.

1 IDeoque & nos tantam habentes impoſi-
A tam nubem teſtium, | deponentes om- | Ro.6.a.4 Col.3.b.8 Ephe.4.e.23 1.Pet.2.a.1.& 4.a.1
ne pondus, & circumſtans nos peccatum,
per patientiam curramus ad propoſitum no
2 bis certamen: * aſpicientes in Auctorem
fidei, & conſummatorem Ieſum, qui pro-
poſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confu-
ſione contempta, atque in dextera ſedis Dei
3 ſedet. * Recogitate enim eum, qui talem
B ſuſtinuit a peccatoribus aduerſum ſemet-
ipſum contradictionem: ut ne fatigemini,
4 animis veſtris deficientes. * Nondum enim
vſque ad ſanguinem reſtitiſtis, aduerſus pec-
5 catum repugnantes: * & obliti eſtis conſo-
lationis, quæ vobis tamquam filijs loqui-
tur, dicens: | Fili mi, noli negligere diſci-
plinam Domini: neque fatigeris dum ab eo | Prou.3.b.11 Apo.3.d.19
6 argueris. * Quem enim diligit Dominus, ca-
ſtigat: flagellat autem omnem filium, quem
7 recipit. * In diſciplina perſeuerate. Tam-
quam filijs vobis offert ſe Deus: quis enim
8 filius, quem non corripit pater? * Quòd ſi
C extra diſciplinam eſtis, cuius participes fa-
cti ſunt omnes: ergo adulteri, & non filij
9 eſtis. * Deinde patres quidem carnis no-
ſtræ, eruditores habuimus, & reuerebamur
eos. non multo magis obtemperabimus Pa
10 tri ſpirituum, & viuemus? * Et illi quidem
in tempore paucorum dierum, ſecundum
uoluntatem ſuam erudiebant nos: hic au-
tem ad id, quod utile eſt in recipiendo ſan-
11 ctificationem eius. * Omnis autem diſci-
D plina in præſenti quidem uidetur non eſſe
gaudij, ſed mœroris: poſtea autem fructum
pacatiſſimum exercitatis per eam, reddet
12 iuſtitiæ. * Propter quod remiſſas manus,
13 & ſoluta genua, erigite, * & greſſus rectos
facite pedibus ueſtris: ut non claudicans | Ro.12.c.18
14 quis erret, magis autem ſanetur. * | Pa-
cem ſequimini cum omnibus, & ſanctimo-
15 niam, ſine qua nemo uidebit Deum: * con-
templantes ne quis deſit gratiæ Dei: ne qua
radix amaritudinis ſurſum germinans im-
pediat, & per illam inquinentur multi.
16 * Ne quis fornicator, aut profanus | ut | Gen.25.d.33
E Eſau: qui propter unam eſcam uendidit pri
17 mitiua ſua: * ſcitote enim quoniam | & po- | Gen.27.f.38
ſtea cupiens hereditate benedictionem, re-
probatus eſt: non enim inuenit pœniten-
tiæ locum, quamquam cum lacrymis in
18 quiſiſſet eam. * | Non enim acceſſiſtis ad | Exo.19.b.12 & 20.c.21
tractabilem montem, & accenſibilem ignem
& turbinem, & caliginem, & procellam,
19 * & tubæ ſonum, & uocem uerborum, quã
qui audierunt, excuſauerunt ſe, ne eis fie-
20 ret uerbum. * Non enim portabant quod
dicebatur: | Et ſi beſtia tetigerit montem, | Exo.19.a.1
21 lapidabitur. * Et ita terribile erat quod ui-
F debatur. Moyſes dixit: Exterritus ſum, &
22 tremebundus. * Sed acceſſiſtis ad Sion mon
tem, & ciuitatem Dei uiuentis, Ieruſalem
cæleſtem, & multorum millium Angelo-
23 rum frequentiam, * & Eccleſiam primiti
uorum, qui conſcripti ſunt in cælis, & iu-
dicem omnium Deum, & ſpiritus iuſto-
24 rum perfectorum, * & teſtamenti noui me
diatorem Ieſum, & ſanguinis aſperſionem
25 melius loquentem quam Abel. * Videte ne
G recuſetis loquentem. Si enim illi non ef
fugerunt, recuſantes eum, qui ſuper terram
loquebatur: multo magis nos, qui de cælis
26 loquentem nobis auertimus. * cuius uox
mouit terram tunc: nunc autem repromit-
tit, dicens: | Adhuc ſemel: & ego moue- | Agg.2.b.7
27 bo non ſolum terram, ſed & cęlum. * Quod
autem, Adhuc ſemel, dicit: declarat mobi-
lium tranſlationem tamquam factorum, ut
28 maneant ea, quæ ſunt immobilia. * Itaque
regnum immobile ſuſcipientes, habemus
gratiam: per quam ſeruiamus placentes
29 Deo, cum metu & reuerentia. * | Etenim | Deut.4.d.24
Deus noſter ignis conſumens eſt.

CAP. XIII.

1 CHaritas fraternitatis maneat in uobis. | Ro.12.c.13
2 * | Et hoſpitalitatem nolite obliuiſci, | 1.Pet.4.c.9
A per hanc enim | latuerunt quidam, Angelis | Gen.18.a.3.& 19.a.1
3 hoſpitio receptis. * Mementote uinctorum,
tamquam ſimul uincti: & laborantium,
4 tamquam & ipſi in corpore morantes. * Ho-
norabile connubium in omnibus, & tho-
rus immaculatus. Fornicatores enim, &
5 adulteros iudicabit Deus. * Sint mores ſine
auaritia, contenti præſentibus: ipſe enim
dixit: | Non te deſeram, neque derelin- | Ioſ.1.a.5
6 quam. * ita ut confidenter dicamus: | Do- | Pſ.117.a.6
minus mihi adiutor: non timebo quid fa-
7 ciat mihi homo. * Mementote præpoſito-
B rum ueſtrorum, qui uobis locuti ſunt uer
bum Dei: quorum intuentes exitum con-
8 uerſationis, imitamini fidem. * Ieſus Chri-

9 ſtus heri, & hodie : ipſe & in ſæcula. * Do-
ctrinis uarijs, & peregrinis nolite abdu-
ci. Optimum eſt enim gratia ſtabilire cor.
non eſcis : quæ non profuerunt ambulanti-
10 bus in eis. * Habemus altare, de quo ede-
re non habent poteſtatem, qui tabernaculo
11 deſeruiunt. * | Quorum enim animalium
infertur ſanguis pro peccato in Sancta per
pontificem, horum corpora cremantur ex-
12 tra caſtra. * Propter quod & Ieſus, ut ſan-
C ctificaret per ſuum ſanguinem populum,
13 extra portam paſſus eſt. * Exeamus igitur
ad eum extra caſtra, improperium eius por-
14 tantes. * | Non enim habemus hic manen-
tem ciuitatem, ſed futuram inquirimus.
15 * Per ipſum ergo offeramus hoſtiam laudis
ſemper Deo, ideſt, fructum labiorum confi-
16 tentium nomini eius. * Beneficentiæ autem,
& communionis nolite obliuiſci : talibus
17 enim hoſtijs promeretur Deus. * Obedite
præpoſitis ueſtris, & ſubiacete eis. Ipſi enim
peruigilant quaſi rationem pro animabus
ueſtris reddituri, ut cum gaudio hoc fa-
ciant, & non gementes : hoc enim non ex-
18 pedit uobis. * Orate pro nobis : confidi-
D mus enim quia bonam conſcientiam habe-
mus in omnibus bene uolentes conuerſari.
19 * Amplius autem deprecor uos hoc facere,
20 quò celerius reſtituar uobis. * Deus au-
tem pacis, qui eduxit de mortuis paſtorem
magnum ouium, in ſanguine teſtamenti
æterni, Dominum noſtrum Ieſum Chri-
21 ſtum, * aptet vos in omni bono, ut faciatis
eius uoluntatem : faciens in nobis quod pla-
ceat coram ſe per Ieſum Chriſtum : cui eſt
22 gloria in ſæcula ſæculorum. Amen. * Ro-
go autem vos fratres, vt ſufferatis uerbum
ſolatij. Etenim perpaucis ſcripſi uobis.
23 * Cognoſcite fratrem noſtrum Timotheum
dimiſſum : cum quo (ſi celerius venerit)
24 videbo uos. * Salutate omnes præpoſitos
veſtros, & omnes ſanctos. Salutant vos de
25 Italia fratres. * Gratia cum omnibus uobis.
Amen.

| Leu.16.f.27

| Mic.2.c.10

EPISTOLA CATOLICA BEATI IACOBI APOSTOLI.

CAPVT PRIMVM.

1 IACOBVS Dei,
A & Domini noſtri
Ieſu Chriſti ſeruus,
duodecim tribu-
bus, quæ ſunt in di-
ſperſione, ſalutem.
2 * Omne gaudium
exiſtimate fratres
mei, cum in tenta-
tiones varias incide-
3 ritis: * | ſcientes quòd probatio fidei veſtræ
4 patientiam operatur. * Patientia autem
opus perfectum habet : ut ſitis perfecti &
5 integri in nullo deficientes. * Si quis au-
tem veſtrum indiget ſapientia, poſtulet a
Deo, qui dat omnibus affluenter, & non
6 improperat : & dabitur ei. * | Poſtulet au-
B tem in fide nihil hæſitans : qui enim hæſi-
tat, ſimilis eſt fluctui maris, qui a uento
7 mouetur & circumfertur. * non ergo æſti-
met homo ille quòd accipiat aliquid a Do-

| Ro.5.a.3.
| Matt.7.a.7.& 21.c.22
Mar.11.c.24
Luc.11.b.9
Ioā.14.b.13.& 16.c.23.f.24

8 mino. * Vir duplex animo inconstans est in
9 omnibus vijs suis. * Glorietur autem frater
10 humilis in exaltatione sua: * diues autem
‖Eccli.14 in humilitate sua, ‖ quoniam sicut flos fœ-
:18 11 ni transibit: * exortus est enim sol cum ar-
Isa. 40.b. dore, & arefecit fœnum, & flos eius deci-
6 dit, & decor vultus eius deperijt: ita & di-
1.Pet.1.d. 12 ues in itineribus suis marcescet. * ‖ Beatus
14 uir, qui suffert tentationem: quoniam cum
‖ Iob.5.c. probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quā
17 13 repromisit Deus diligentibus se. * Nemo
C cum tentatur, dicat quoniam a Deo tenta-
tur: Deus enim intentator malorum est: ip-
14 se autem neminem tentat. * Vnusquisque
uero tentatur a concupiscentia sua abstra-
15 ctus, & illectus. * Deinde concupiscentia
cum conceperit, parit peccatum: peccatum
uero cum consummatum fuerit, generat
16 mortem. * Nolite itaque errare fratres mei
17 dilectissimi. * Omne datum optimum, &
omne donum perfectum desursum est, descē
dens a Patre luminum, apud quem non est
transmutatio, nec vicissitudinis obumbra-
18 tio. * Voluntarie enim genuit nos uerbo ve
ritatis, ut simus initium aliquod creaturæ
‖Prou.17. 19 eius. * Scitis fratres mei dilectissimi. ‖ Sit
d.27 autem omnis homo velox ad audiendum:
tardus autem ad loquendum, & tardus ad
20 iram. * Ira enim viri, iustitiam Dei non
21 operatur. * Propter quod abijcientes om-
D nem immunditiam, & abundantiam mali
tiæ, in mansuetudine suscipite insitum ver-
bum, quod potest saluare animas vestras.
‖Mat.7.d 22 * ‖ Estote autem factores verbi, & non au-
21 ditores tantum: fallentes vosmetipsos.
Rom.2.b. 23 * Quia si quis auditor est uerbi, & non fa-
15 ctor: hic comparabitur viro consideranti
24 vultum natiuitatis suæ in speculo: * conside
rauit enim se, & abijt, & statim oblitus est
25 qualis fuerit. * Qui autem perspexerit in
legem perfectam libertatis, & permanserit
in ea, non auditor obliuiosus factus, sed fa-
26 ctor operis: hic beatus in facto suo erit. * Si
quis autem putat se religiosum esse, non re
frenans linguam suam, sed seducens cor suū,
27 huius uana est religio. * Religio munda, &
immaculata apud Deum & Patrem, hæc
est: Visitare pupillos, & viduas in tribula-
tione eorum, & immaculatum se custodire
ab hoc sæculo.

CAP. II.

1 FRatres mei, nolite in personarum acce
Leu. 19.c. A ptione habere fidem Domini nostri Ie-
13 2 su Christi gloriæ. * Etenim si introierit in
Deut. 1.c. conuentum uestrum vir aureum annulum
16. & 16. habens in ueste candida, introierit autem
d.19 3 & pauper in sordido habitu, * & intendatis
Prou. 24. in eum, qui indutus est ueste præclara, &
c.23 dixeritis ei: Tu sede hic bene: pauperi au-
tem dicatis: Tu sta illic; aut sede sub sca-
4 bello pedum meorum: * nonne iudicatis Eccli. 42.
apud vosmetipsos, & facti estis iudices co- a.1
5 gitationum iniquarum? * Audite fratres
B mei dilectissimi, nonne Deus elegit paupe-
res in hoc mundo, diuites in fide, & here-
des regni, quod repromisit Deus diligenti-
6 bus se? * Vos autem exhonorastis paupe-
rem. Nonne diuites per potentiam oppri-
munt vos, & ipsi trahunt uos ad iudicia?
7 * Nonne ipsi blasphemant bonum nomen,
8 quod inuocatum est super uos? * Si tamen
legem perficitis regalem secundum Scriptu
ras: ‖ Diliges proximū tuum sicut teipsum
9 bene facitis: * si autem personas accipitis, ‖Leui.19.
peccatum operamini, redarguti a lege qua- d.18
10 si transgressores: * ‖ Quicumque autem Matt. 22.
totam legem seruauerit, offendat autem in d.39
11 uno, factus est omnium reus. * Qui enim Mar.12.c.
C dixit, Non mœchaberis, dixit &, Non oc- 31
cides. Quòd si non mœchaberis, occides Ro.13.c.9
12 autem, factus es transgressor legis. * Sic lo- Gal.5.c.14
quimini, & sic facite sicut per legem liber- Leu. 19.c.
13 tatis incipientes iudicari. * Iudicium enim 15
sine misericordia illi, qui non fecit miseri- Deut. 1.c.
cordiam: superexaltat autem misericordia 18
14 iudicium. * Quid proderit fratres mei si fi- Matt. 5.c.
dem quis dicat se habere, opera autem non 19
habeat? Numquid poterit fides saluare eū? ‖1.Io.3.c.
15 * ‖ Si autem frater, & soror nudi sint, & in- 17
16 digeant uictu quotidiano, * dicat autem ali-
quis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimi-
ni & saturamini: non dederitis autem eis,
quæ necessaria sunt corpori, quid proderit?
17 * Sic & fides, si non habeat opera, mortua
18 est in semetipsa. * Sed dicet quis: Tu fidem
habes, & ego opera habeo. ostende mihi fi-
dem tuam sine operibus: & ego ostendam
19 tibi ex operibus fidem meam. * Tu credis
D quoniam unus est Deus: Bene facis: & dæ-
20 mones credunt, & contremiscunt. * Vis au
tem scire o homo inanis, quoniam fides si-
21 ne operibus mortua est? * ‖ Abraham pater ‖ Gen.22.
noster nonne ex operibus iustificatus est, of- b.9
22 ferens Isaac filium suum super altare? * Vi-
des quoniam fides cooperabatur operibus
illius: & ex operibus fides consummata est?
23 * Et suppleta est Scriptura, dicens: ‖ Credi- ‖ Gen.15.
dit Abraham Deo, & reputatū est illi ad iu- b.6
24 stitiam, & amicus Dei appellatus est. * Vide Ro.4.a.3
tis quoniam ex operibus iustificatur homo, Gal 3.a.6
25 & non ex fide tantum? * Similiter ‖ & Ra- ‖ Ios. 2.a.
hab meretrix, nonne ex operibus iustificata 10
est suscipiens nuncios, & alia uia eiciens?
26 * Sicut enim corpus sine spiritu mortuum
est, ita & fides sine operibus mortua est.

CAP. III.

1 NOlite plures magistri fieri fratres mei, Matt. 23.
A scientes quoniam maius iudicium su- a.3

mitis.

2 mitis.* In multis enim offendimus omnes.
Si quis in uerbo non offendit: hic perfectus
est uir. potest etiam freno circumducere to-
3 tum corpus. * Si autem equis frena in ora
mittimus ad consentiendum nobis, & omne
4 corpus illorum circumferimus.* Ecce & na
ues, cum magnæ sint, & a uentis ualidis mi
nentur, circumferuntur a modico guberna-
5 culo ubi impetus dirigentis voluerit. * Ita
B & lingua modicum quidem membrum est,
& magna exaltat. Ecce quantus ignis quam
6 magnam siluam incendit?* Et lingua ignis
est, uniuersitas iniquitatis. Lingua constitui
tur in membris nostris, quæ maculat totum
corpus, & inflammat rotam natiuitatis no-
7 stræ inflammata a gehenna. * Omnis enim
natura bestiarum, & volucrum, & serpen
tium, & ceterorum domantur, & domita
8 sunt a natura humana: * linguam autem
C nullus hominum domare potest: inquie-
9 tum malum, plena ueneno mortifero. * In
ipsa benedicimus Deum & Patrem: & in
ipsa maledicimus homines, qui ad similitu-
10 dinem Dei facti sunt. * Ex ipso ore proce-
dit benedictio, & maledictio. Non opor-
11 tet, fratres mei, hæc ita fieri. * Numquid
fons de eodem foramine emanat dulcem, &
12 amaram aquam? * Numquid potest, fratres
mei, ficus vuas facere, aut uitis ficus? Sic ne-
que salsa dulcem potest facere aquam.
13 * Quis sapiens, & disciplinatus inter uos?
Ostendat ex bona conuersatione operatio-
14 nem suam in mansuetudine sapientiæ.* Quòd
D si zelum amarum habetis, & contentiones
sint in cordibus uestris: nolite gloriari, &
15 mendaces esse aduersus ueritatem. * non
est enim ista sapientia desursum descendens:
16 sed terrena, animalis, diabolica.* Vbi enim
zelus & contentio: ibi inconstantia, & om
17 ne opus prauum. * Quæ autem desursum
est sapientia, primùm quidem pudica est, de-
inde pacifica, modesta, suadibilis, bonis con-
sentiens, plena misericordia, & fructibus bo
18 nis, non iudicans, sine simulatione.* Fructus
autem iustitiæ, in pace seminatur, facienti-
bus pacem.

CAP. IIII.

1 VNde bella, & lites in uobis? Nonne
A hic? ex concupiscentijs uestris, quæ
2 militant in membris uestris?* Concupisci-
tis, & non habetis: occiditis, & zelatis: &
non potestis adipisci: litigatis, & belligera
tis, & non habetis, propter quod non postu
3 latis. * Petitis, & non accipitis: eo quòd
male petatis: ut in concupiscentijs uestris
4 insumatis. * Adulteri nescitis quia amicitia
B huius mundi, inimica est Dei? Quicumq. er
go voluerit amicus esse sæculi huius, inimi
5 cus Dei constituitur.* An putatis quia inani
ter Scriptura dicat: Ad inuidiam concupi-
6 scit spiritus, qui habitat in uobis? * Maio-
rem autem dat gratiam. Propter quod di
cit: ‖ Deus superbis resistit, humilibus autẽ ‖ Pro. 3. c 34
7 dat gratiam. * Subditi ergo estote Deo, resi-
8 stite autem diabolo, & fugiet a uobis. * Ap
C propinquate Deo, & appropinquabit vobis.
Emundate manus, peccatores: & purificate
9 corda, duplices animo. * Miseri estote, & lu
gete, & plorate: risus uester in luctum con
10 uertatur, & gaudium in mœrorem. * ‖ Hu- ‖ 1. Pet. 1. b. 6
miliamini in conspectu Domini, & exalta
11 bit uos. * Nolite detrahere alterutrum fra-
tres. Qui detrahit fratri, aut qui iudicat fra
trem suum, detrahit legi, & iudicat legem.
Si autem iudicas legem: non es factor le-
12 gis, sed iudex. * Vnus est legislator, & iu-
13 dex, qui potest perdere, & liberare. * ‖ Tu ‖ Rom. 14 a. 4
autem quis es, qui iudicas proximum? Ec-
ce nunc qui dicitis: Hodie, aut crastino ibi-
D mus in illam ciuitatem, & faciemus ibi qui
dem annum, & mercabimur, & lucrum fa-
14 ciemus: * qui ignoratis quid erit in crasti-
15 no. * Quæ est enim vita vestra? vapor est
ad modicum parens, & deinceps extermi-
nabitur; pro eo ut dicatis: Si Dominus uo
luerit. Et: Si uixerimus, faciemus hoc, aut
16 illud. * Nunc autem exultatis in superbijs
vestris. Omnis exultatio talis, maligna est.
17 * Scienti igitur bonum facere, & non fa-
cienti, peccatum est illi.

CAP. V.

1 AGite nunc diuites, plorate ululantes in
A miserijs uestris, quæ aduenient vobis
2 * Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt: & vesti-
3 menta uestra a tineis comesta sunt. * Au-
rum, & argentum vestrum æruginauit: &
ærugo eorum in testimonium uobis erit, &
manducabit carnes uestras sicut ignis. The-
saurizastis uobis iram in nouissimis diebus
4 * Ecce merces operariorum, qui messue-
runt regiones uestras, quæ fraudata est a uo-
bis, clamat: & clamor eorum in aures Do-
5 mini sabbaoth introiuit. * Epulati estis su-
per terram, & in luxurijs enutristis corda
6 uestra in die occisionis.* Addixistis, & occi-
7 distis iustum, & non restitit uobis.* Patien-
B tes igitur estote fratres usque ad aduentum
Domini. Ecce agricola expectat pretiosum
fructum terræ, patienter ferens donec ac-
8 cipiat temporaneum, & serotinum. * Patien
tes igitur estote & uos, & confirmate corda
uestra: quoniam aduentus Domini appro
9 pinquauit. * Nolite ingemiscere fratres in
alterutrum, ut non iudicemini. Ecce iudex
10 ante ianuam assistit. * Exemplum accipite,
fratres, exitus mali, laboris, & patientiæ, Pro
phetas: qui locuti sunt in nomine Domini.
11 * Ecce beatificamus eos, qui sustinuerunt.

Sufferentiam Iob audistis, & finem Domi-
ni vidistis, quoniam misericors Dominus
12 est, & miserator. * Ante omnia autem fra- Iac. 5.
tres mei † nolite iurare, neque per cælum, ne- 34
que per terram, neque aliud quodcumque
iuramentum. Sit autem sermo uester: Est,
est: Non, non: ut non sub iudicio decidatis.
13 * Tristatur aliquis uestrum? oret: Aequo
14 animo est? psallat. * Infirmatur quis in uo-
bis? inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent
D super eum, ungentes eum oleo in nomine
15 Domini: * & oratio fidei saluabit infirmum,
alleuiabit eũ Dominus: & si in peccatis sit,
16 remittentur ei. * Confitemini ergo alterutrũ
peccata uestra, & orate pro inuicem ut salue-
mini: multũ enim ualet deprecatio iusti assidua.
17 * † Elias homo erat similis nobis passibilis: 3. Reg
& oratione orauit ut non plueret super ter- 17. 1
ram, & non pluit annos tres, & menses sex. Luc. 4.
18 * Et rursum orauit: & cęlum dedit pluuiam, 25
19 & terra dedit fructum suum. * Fratres mei,
si quis ex uobis errauerit a ueritate, & con-
20 uerterit quis eum: * scire debet quoniam qui
conuerti fecerit peccatorem ab errore uiæ
suæ, saluabit animam eius a morte, & ope-
riet multitudinem peccatorum.

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

1 PETRVS Apostolus Iesu Chri-
A sti, electis aduenis dispersionis
Ponti, Galatiæ, Cappadociæ,
2 Asiæ, & Bithyniæ * secundum
præscientiam Dei Patris, in san-
ctificationem Spiritus, in obedientiam, &
aspersionem sanguinis Iesu Christi: Gratia
2 uobis, & pax multiplicetur. * † Benedictus 2. Cor.
Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, 1. 3
qui secundum misericordiam suam ma- Eph. 1.
gnam regenerauit nos in spem uiuam, per 3
resurrectionem Iesu Christi ex mortuis,
4 * in hereditatem incorruptibilem, & in-
contaminatam, & immarcescibilem con-
5 seruatam in cælis in uobis, * qui in uirtu-
te Dei custodimini per fidem in salutem,
B paratam reuelari in tempore nouissimo.
6 * In quo exultabitis, modicum nunc si opor-
7 tet contristari in uarijs tentationibus: * ut
probatio uestræ fidei multo pretiosior au-
ro (quod per ignem probatur) inueniatur
in laudem, & gloriam, & honorem in reue-
8 latione Iesu Christi: * quem cum non ui-
deritis, diligitis: in quem nunc quoque
non uidentes creditis: credentes autem exul-
tabitis lætitia inenarrabili, & glorificata:
9 * reportantes finem fidei uestræ, salutem
10 animarum. * De qua salute exquisierunt,
atque scrutati sunt prophetæ, qui de futu-
11 ra in uobis gratia prophetauerunt: * scru-
tantes in quod, uel quale tempus signifi-
caret in eis Spiritus Christi: prænuncians
eas quę in Christo sunt passiones, & posterio-
12 res glorias: * quibus reuelatum est quia non

sibimet-

sibimetipsis, vobis autem ministrabant ea,
quę nunc nunciata sunt vobis per vos, qui
euangelizauerunt vobis, Spiritu sancto mis
so de cęlo, in quem desiderant Angeli pro-
13 spicere. * Propter quod succincti lumbos
mētis vestrę, sobrij perfecte sperate in eam,
quæ offertur uobis, gratiam, in reuelatio-
14 nem Iesu Christi: * quasi filij obedien-
tiæ, non configurati prioribus ignorantiæ
15 vestræ desiderijs: * sed secundum eum, qui
uocauit uos, Sanctum: & ipsi in omni con-
16 uersatione sancti sitis: * quoniam scriptum
est: ‖ Sancti eritis, quoniam ego Sanctus
17 sum.* Et si patrem inuocatis eum, qui ‖ si-
ne acceptione personarum iudicat secūdum
vniuscuiusque opus, in timore incolatus ve-
18 stri tempore conuersamini.* Scientes quòd
D non corruptibilibus auro, vel argento redem
pti estis de uana uestra conuersatione pa-
19 ternæ traditionis: * ‖ sed pretioso sanguine
quasi agni immaculati Christi, & inconta-
20 minati: * præcogniti quidem ante mundi
constitutionem, manifestati autem nouissi-
21 mis temporibus propter vos, * qui per ipsū
fideles estis in Deo, qui suscitauit eū a mor-
tuis, & dedit ei gloriam, ut fides vestra, &
22 spes esset in Deo: * Animas uestras castifi-
cantes in obedientia charitatis, in fraternita-
tis amore, simplici ex corde inuicem diligi
23 te attentius: * renati non ex semine corru-
ptibili, sed incorruptibili per uerbum Dei vi
24 ui, & permanentis in æternum: * ‖ quia om
nis caro ut fœnum: & omnis gloria eius tam
quam flos fœni: exaruit fœnum, & flos eius
25 decidit.* Verbum autem Domini manet in
æternum. hoc est autem uerbum, quod euan
gelizatum est in vos.

CAP. II.

1 DEponentes igitur omnem malitiam, &
A omnem dolum, & simulationes, & in-
2 uidias, & omnes detractiones, * sicut modo
geniti infantes, rationabile, sine dolo lac con
3 cupiscite: ut in eo crescatis in salutem: * si
tamen gustastis quoniam dulcis est Domi
4 nus.* Ad quem accedentes lapidem uiuum,
ab hominibus quidem reprobatum, a Deo
5 autem electum, & honorificatum: * & ipsi
tamquam lapides viui superædificamini, do
mus spiritualis, sacerdotium sanctum, offer
re spirituales hostias, acceptabiles Deo per
6 Iesum Christum: * Propter quod continet
B Scriptura: ‖ Ecce pono in Sion lapidem sum
mum angularem, electum, pretiosum: & qui
7 crediderit in eum, non confundetur.* Vobis
igitur honor credentibus: non credentibus
autem ‖ lapis, quem reprobauerunt ædifican
8 tes, hic factus est in caput anguli: * & lapis of
fensionis, & petra scandali his, qui offendunt
9 uerbo, nec credunt in quo & positi sunt.* vos
aūt genus electum, regale sacerdotium, gens
sancta, populus acquisitionis: vt virtutes Act. 4. b
annuncietis eius, qui de tenebris uos vo- 11
10 cauit in admirabile lumen suum.* ‖ Qui ali Isa.8.c.14
quando non populus, nunc autem populus ‖Osee2.d.
Dei: qui non consecuti misericordiam, nunc 23
11 autem misericordiam consecuti. * ‖ Cha- Rom.9.e.
rissimi, obsecro uos tamquam aduenas & 25
C peregrinos abstinere vos a carnalibus desi- ‖Ro.8.d.
12 derijs, quę militant aduersus animam, * con 14
uersationem uestram inter Gentes habentes Gal. 5.e.
bonam: ut in eo, quod detrectant de uobis 16
tāquā de malefactoribus, ex bonis operibus
uos considerantes, glorificēt Deum in die vi
13 sitationis. * ‖ Subiecti igitur estote omni ‖Ro.13.a.
humanæ creaturæ propter Deum: siue regi 1
14 quasi præcellenti: * siue ducibus tamquam
ab eo missis ad uindictam malefactorum,
15 laudem uero bonorum: * quia sic est volun
tas Dei, ut benefacientes obmutescere facia
tis imprudentium hominum ignorantiam:
16 * quasi liberi, & non quasi uelamen haben-
tes malitiæ libertatem, sed sicut serui Dei.
17 * Omnes honorate: ‖ fraternitatem diligi- ‖Ro.12.c.
18 te: Deum timete: Regem honorificate.* ‖ Ser 10
ui subditi estote in omni timore dominis, ‖Ephes.6.
non tantum bonis & modicis, sed etiam dy- a.5
19 scolis.* Hæc est enim gratia, si propter Dei Colo.3.d.
D conscientiam sustinet quis tristitias, patiens 22
20 iniuste.* Quæ enim est gloria, si peccantes, Ti.2.c.9
& colaphizati suffertis? Sed si bene facien-
tes patienter sustinetis: hæc est gratia apud
21 Deum. * In hoc enim vocati estis: quia &
Christus passus est pro nobis, uobis relin-
quēs exemplum ut sequamini uestigia eius.
22 * ‖ qui peccatum non fecit, nec inuentus est ‖Isa.53.c.
23 dolus in ore eius: * qui cum maledicere- 9
tur, non maledicebat: cum pateretur, non
comminabatur: tradebat autem iudicanti
24 se iniuste: * ‖ qui peccata nostra ipse pertu ‖1.Io.3.a.
lit in corpore suo super lignum: ut peccatis 5
mortui, iustitiæ uiuamus: cuius liuore sana Isai.53.b.
25 ti estis. * Eratis enim sicut oues errantes, 5
sed conuersi estis nunc ad pastorem, & epi
scopum animarum uestrarum.

CAP. III.

1 SImiliter & mulieres subditæ sint uiris Col. 3. e.
A suis: ut & si qui non credunt uerbo, per 18
mulierum conuersationem sine uerbo lucri- Ephe.5.e.
2 fiant, * considerantes in timore castam con 25
3 uersationem uestram.* ‖ Quarum non sit ex ‖ 2.Tim.
trinsecus capillatura, aut circumdatio auri, 2.c.9
4 aut indumenti uestimentorum cultus: * sed
qui absconditus est cordis homo, in incorru-
ptibilitate quieti, & modesti spiritus, qui est
5 in conspectu Dei locuples. * Sic enim ali
quando & sanctæ mulieres, sperātes in Deo, ‖ Gen.18.
6 ornabant se, subiectæ proprijs uiris. * ‖ Si- b.12

.u. Sara obediebat Abrahæ, dominum eum
uocans. cuius estis filiæ benefacientes, &
non pertimentes ullam perturbationem.
1.Cor.7. 7 * Viri similiter cohabitantes secundum
a.3. B scientiam, quasi infirmiori vasculo mulie-
bri impartientes honorem, tamquam &
coheredibus gratiæ uitæ: ut non impedian-
8 tur orationes uestræ. * In fine autem omnes
unanimes, compatientes, fraternitatis ama
tores, misericordes, modesti, humiles:
Pro.17. 9 * non reddentes malum pro malo, nec ma
c.13 ledictum pro maledicto, sed econtrario be-
Ro. 12.d. nedicentes: quia in hoc uocati estis, ut be-
17 10 nedictionem hereditate possideatis. * Qui
1. Thes.5. enim vult uitam diligere, & dies uidere bo-
d.15 nos, coerceat linguam suam a malo, & la-
Ps. 33.c. 11 bia eius ne loquantur dolum. Declinet a
13 malo, & faciat bonum: inquirat pacem,
Isai.1.c. 12 & sequatur eam: * Quia oculi Domini su-
16 C per iustos, & aures eius in preces eorum.
Vultus autem Domini super facientes ma-
13 la. * Et quis est qui uobis noceat, si boni
Matt.5. 14 æmulatores fueritis? * Sed & si quid pa-
a.10. timini propter iustitiam, beati. Timorem
autem eorum ne timueritis, & non contur-
15 bemini. * Dominum autem Christum san
ctificate in cordibus uestris, parati semper
ad satisfactionem omni poscenti uos ratio-
Sup.2.c. 16 nem de ea, quæ in uobis est, spe. * sed cum
12 modestia, & timore, conscientiam haben-
Ro. 5.b.6 tes bonam: ut in eo, quod detrahunt uo-
Heb. 9.d. bis, confundantur, qui calumniantur ue-
28 stram bonam in Christo conuersationem.
17 * Melius est enim benefacientes (si uolun-
D tas Dei velit) pati, quam malefacientes.
18 * quia & Christus semel pro peccatis no-
stris mortuus est, iustus pro iniustis, ut nos
offerret Deo, mortificatus quidem carne,
19 uiuificatus autem spiritu. * In quo & his,
qui in carcere erant, spiritibus ueniens præ-
20 dicauit: * qui increduli fuerant aliquando,
Gen. 6.b. quando expectabant Dei patientiam in die-
4 bus Noe, cum fabricaretur arca: in qua pau
Matt. 24. ci, id est octo animæ saluæ factæ sunt per
d.37 21 aquam. * Quod & uos nunc similis formæ
Luc. 17.f. saluos facit baptisma: non carnis depositio
26 sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio
in Deum per resurrectionem Iesu Christi,
22 * qui est in dextera Dei, deglutiens mortem
ut uitæ æternæ heredes efficeremur: profe-
ctus in cælum subiectis sibi angelis, & pote-
statibus, & uirtutibus.

CAP. IIII.

1 CHristo igitur passo in carne, & uos ea-
A dem cogitatione armamini: quia qui
2 passus est in carne, desijt a peccatis: * Vt iam
non desiderijs hominum, sed uoluntati Dei,
Eph.4.c. quod reliquum est in carne viuat temporis.
3 * Sufficit enim præteritum tempus ad uo-
luntatem Gentium consummandam his,
qui ambulauerunt in luxurijs, desiderijs, uino
lentijs, comessationibus, potationibus, & il
4 licitis idolorum cultibus. * In quo admiran
tur non concurrentibus uobis in eandem lu
5 xuriæ confusionem, blasphemantes. * Qui red
B dent rationem ei, qui paratus est iudicare
6 viuos & mortuos. * Propter hoc enim &
mortuis euangelizatum est: ut iudicentur
quidem secundum homines in carne, uiuant
7 autem secundum Deum in Spiritu. * Om-
nium autem finis appropinquauit. Estote
itaque prudentes, & vigilate in orationibus.
8 * Ante omnia autem, mutuam in vobismet
ipsis charitatem continuam habentes: quia
charitas operit multitudinem peccatorum.
9 * Hospitales inuicem sine murmuratione:
10 * Vnusquisque, sicut accepit gratiam, in al Pro.10.
C terutrum illam administrantes, sicut boni di- b.12
11 spensatores multiformis gratiæ Dei. * Si Ro. 12.c.
quis loquitur, quasi sermones Dei: si quis 11
ministrat, tamquam ex uirtute, quam admi- Heb. 13.
nistrat Deus: ut in omnibus honorificetur 2.2
Deus per Iesum Christum: cui est gloria, & Phil. 2.b.
12 imperium in secula seculorum. Amen. * Cha 14
rissimi, nolite peregrinari in feruore, qui ad Ro.12.b.
tentationem vobis fit, quasi noui aliquid uo 6
13 bis contingat: * sed communicantes Christi 1. Cor.4.
passionibus gaudete, ut & in reuelatione glo 2.2
14 riæ eius gaudeatis exultantes. * Si exprobra
mini in nomine Christi, beati eritis: quoniā
D quod est honoris, gloriæ, & virtutis Dei, &
qui est eius Spiritus, super vos requiescit.
15 * Nemo autem vestrum patiatur ut homici
da, aut fur, aut maledicus, aut alienorum ap-
16 petitor. * Si autem ut Christianus, non
erubescat: glorificet autem Deum in isto
17 nomine, * quoniam tempus est vt incipiat
iudicium a domo Dei. Si autem primum
a nobis: quis finis eorum, qui non credunt
18 Dei Euāgelio? * Et si iustus vix saluabitur, Pro.11.
19 impius, & peccator ubi parebunt? * Itaque d.31
& hi, qui patiuntur secundum voluntatem
Dei, fideli Creatori commendent animas
suas in benefactis.

CAP. V.

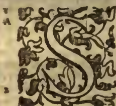
1 SEniores ergo, qui in uobis sunt, obse-
A cro, consenior & testis Christi passio-
num: qui & eius, quæ in futuro reuelan-
2 da est, gloriæ communicator: * pascite qui
in vobis est gregem Dei: prouidentes non
coacte, sed spontanee secundum Deum:
neque turpis lucri gratia, sed voluntarie:
3 * neque vt dominantes in cleris, sed for
4 ma facti gregis ex animo. * Et cum ap
B paruerit princeps pastorum, percipietis im-
5 marcescibilem gloriæ coronam. * Similiter
adolescentes subditi estote senioribus. Om- Ro.12.
nes autem inuicem humilitatem insinuate, 10

quia

| quia Deus superbis resistit, humilibus au-
| Iac.4.c. 6 tem dat gratiam. * Humiliamini igitur sub'
10 potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempo-
| Psal.54.d. 7 re visitationis : * omnem solicitudinem ue-
23 stram proijcientes in eum, quoniam ipsi
Matt.6.c. 8 cura est de uobis.* Sobrij estote, & uigilate:
25 C quia aduersarius uester diabolus tamquam
Luc.12.c. leo rugiens circuit, quęrens quem deuoret:
22 9 * Cui resistite fortes in fide: scientes eandem
passionem ei, quæ in mundo est, uestrę fra-
10 ternitati fieri. * Deus autem omnis gratię,
qui uocauit nos in æternam suam gloriam
in Christo Iesu, modicum passos ipse perfi
11 ciet, confirmabit, solidabitque.* Ipsi gloria,
& imperium in sæcula sæculorum : Amen.
12 * Per Siluanum fidelem fratrem uobis, ut ar
D bitror, breuiter scripsi : obsecrans & conte
stans, hanc esse ueram gratiam Dei, in qua
13 statis. * Salutat uos Ecclesia, quæ est in Ba
14 bylone coelecta, & Marcus filius meus.* Salu
tate inuicem in osculo sancto : Gratia uobis
omnibus, qui estis in Christo Iesu. Amen.

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

1
A IMON Petrus, ser
nus, & Apostolus Ie
su Christi, ijs, qui
coæqualem nobiscū
sortiti sunt fidem in
iustitia Dei nostri,
& Saluatoris Iesu
2 Christi.* Gratia uo
bis, & pax adim-
pleatur in cognitio-
ne Dei, & Christi Iesu Domini nostri :
3 * quomodo omnia nobis diuinæ uirtutis
suę, quæ ad uitam, & pietatem donata sunt,
per cognitione eius, qui uocauit nos propria
4 gloria, & uirtute, * per quem maxima, &
pretiosa nobis promissa donauit: ut per hæc
efficiamini diuinæ consortes naturæ: fugien-
tes eius, quæ in mundo est, concupiscentiæ
5 corruptionem. * Vos autem curam om-
B nem subinferentes, ministrate in fide uestra
6 uirtutem, in uirtute autem scientiam, * in
scientia autem abstinentiam, in abstinentia
autem patientiam, in patientia autem pieta-
7 tem, * in pietate autem amorem fraternita
tis, in amore autem fraternitatis charitatē.
8 * Hæc enim si uobiscum adsint, & superent,
nō uacuos, nec sine fructu uos constituent in
Domini nostri Iesu Christi cognitione.
9 *Cui enim non præsto sunt hæc, cæcus est, &
& manu tentans, obliuionem accipiens pur-
10 gationis ueterū suorum delictorum. * Qua-
propter fratres magis satagite ut per bona
C opera certam uestrā uocationem, & electio
nem faciatis : hęc enim facientes, non pecca
11 bitis aliquando. * Sic enim abundanter mi
nistrabitur uobis introitus in æternum re-
gnū Domini nostri, & Saluatoris Iesu Chri
12 sti. * Propter quod incipiam uos semper cō
monere de his : & quidem scientes & confir
13 matos uos in præsenti ueritate. * Iustum au
tem arbitror quamdiu sum in hoc taberna-
14 culo, suscitare uos in commotione: * certus
quod uelox est depositio tabernaculi mei se-
cūdum quod & Dominus noster Iesus Chri
15 stus | significauit mihi. * Dabo autem ope- | Ioā.21.c.
ram & frequenter habere uos post obitum 19
16 meum, vt horum memoriam faciatis.* | Nō
enim doctas fabulas secuti notam fecimus | 1.Cor.1.
uobis Domini nostri Iesu Christi virtutem, c.7
& præsentiam : sed speculatores facti illius
17 magnitudinis. * Accipiens enim a Deo Pa-
D tre honorem, & gloriam, uoce delapsa ad
eum huiuscemodi a magnifica gloria : | | Matt.17.
Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi a.5
18 complacui, ipsum audite. * Et hanc uo-
cem nos audiuimus de cælo allatam, cum
19 essemus cum ipso in monte sancto. * Et
habemus firmiorem propheticum sermo-
nem : cui benefacitis attendentes quasi lu-
cernæ lucenti in caliginoso loco donec dies
elucescat, & lucifer oriatur in cordibus ue-
20 stris: | hoc primum intelligentes quòd om- | 2.Timo.
nis prophetia Scripturæ propria interpreta- 3.d.16
21 tione non fit. * Non enim uoluntate

humana allata est aliquando prophetia: sed
Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti
Dei homines.

CAP. II.

1 FVerunt uero & pseudo prophetæ in po-
A pulo, sicut & in vobis erunt magistri
mendaces, qui introducent sectas perditio-
nis, & eum, qui emit eos, Dominum negãt:
2 superducẽtes sibi celerem perditionem.* Et
multi sequentur eorum luxurias, per quos
3 uia ueritatis blasphemabitur: * & in auari-
tia fictis uerbis de uobis negotiabuntur: qui-
| Iob 4.d. 18 bus iudicium iam olim non cessat, & per-
4 ditio eorum non dormitat.* | Si enim Deus
Iud.b.6 angelis peccantibus non pepercit, sed ruden-
tibus inferni detractos in tartarum tradidit
| Gen.7.a. 5 cruciandos, in iudicium reseruari. * Et ori-
ginali mundo non pepercit, | sed octauum
| Gen 19. a.25 Noe iustitiæ præconem custodiuit, diluuiũ
6 mundo impiorum inducens.* | Et ciuitates
B Sodomorum, & Gomorrhæorum in cinerẽ
redigens, euersione damnauit: exemplum eo
7 rum, qui impie acturi sunt, ponens: * & iu
stum Lot oppressum a nefandorum iniuria,
8 ac luxuriosa conuersatione eripuit: * aspectu
enim, & auditu iustus erat: habitans apud
eos, qui de die in diem animam iustam ini-
9 quis operibus cruciabant.* Nouit Dominus
pios de tentatione eripere: iniquos uero in
10 diem iudicij reseruare cruciandos: * magis
autem eos, qui post carnem in concupiscen-
tia immunditiæ ambulant, dominationem-
que contemnunt, audaces, sibi placentes, se-
ctas non metuunt introducere blaspheman-
11 tes: * Vbi angeli fortitudine & uirtute cum
sint maiores, non portant aduersum se exe-
12 crabile iudicium.* Hi uero velut irrationa-
bilia pecora, naturaliter in captionem, & in
perniciem in his quæ ignorant blaspheman
13 tes in corruptione sua peribunt, * percipien-
C tes mercedem iniustitiæ, uoluptatem existi-
mantes diei delicias: coinquinationes, & ma
culæ delicijs affluentes, in conuiuijs suis lu-
14 xuriantes vobiscum, * oculos habentes ple-
nos adulterij, & incessabilis delicti. Pellicien
tes animas instabiles, cor exercitatum auari
15 tia habentes, maledictionis filij: * derelin-
| Nu 22. d.23 quentes rectam uiam errauerunt, | secuti uiã
Iud.d 11 Balaam ex Bosor, qui mercedem iniquita-
16 tis amauit: * correptionem uero habuit suæ
uesaniæ: subiugale mutum animal, homi-
nis uoce loquens, prohibuit prophetæ insi-
17 pientiam. * Hi sunt fontes sine aqua, & ne-
bulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo te-
18 nebrarum reseruatur.* Superba enim uani-
tatis loquentes, pelliciunt in desiderijs car-
D nis luxuriæ eos, qui paululum effugiunt, qui
19 in errore conuersantur: * libertatem illis
promittentes, cum ipsi serui sint corruptio-
nis: | a quo enim quis superatus est, huius
20 & seruus est. * Si enim refugientes coinqui | Ioã.8.d 34
nationes mundi in cognitione Domini no
stri, & Saluatoris Iesu Christi, his rursus Ro.16. 20
implicati superantur: facta sunt eis posterio
21 ra deteriora prioribus. * Melius enim erat il Heb.6.a
lis non cognoscere uiam iustitiæ, quam post Mat.12.45
agnitionem, retrorsum conuerti ab eo, quod
22 illis traditum est sancto mandato. * Conti-
git enim eis illud ueri prouerbij: | Canis re | Pro.26 b.12
uersus ad suum uomitum: &, Sus lota in vo
lutabro luti.

CAP. III.

1 HAnc ecce uobis, charissimi, secundam
A scribo epistolam, in quibus uestram
excito in commonitione sinceram mentem:
2 * ut memores sitis eorum, quæ prædixi uer-
borum a sanctis Prophetis, & Apostolorum
uestrorum, præceptorum Domini & Salua
3 toris.* | hoc primum scientes, quòd uenient | 1.Tim.4 a.1
in nouissimis diebus in deceptione illusores,
iuxta proprias concupiscentias ambulantes, 2. Tim.3 a.1
4 * dicentes: | Vbi est promissio, aut aduen-
B tus eius? ex quo enim patres dormierunt, Iud.f.18
omnia sic perseuerant ab initio creaturæ. | Eze.12. f.27
5 * Latet enim eos hoc volentes, quòd cæli
erant prius, & terra, de aqua, & per aquam
6 consistens Dei uerbo: * per quæ, ille tunc
7 mundus aqua inundatus perijt. * Cæli au-
tem, qui nunc sunt, & terra eodem uerbo
repositi sunt, igni reseruati in diem iudicij,
8 & perditionis impiorum hominum.* Vnum
uero hoc nõ lateat uos, charissimi, quia unus
dies apud Dominum sicut mille anni, &
9 mille anni sicut dies unus.* Non tardat Do
minus promissionem suam, sicut quidam
C existimant: sed patienter agit propter uos,
nolens aliquos perire, sed omnes ad pœniten
10 tiam reuerti. * | Adueniet autem dies Domi | 1.The.5 a.2
ni ut fur: in quo cęli magno impetu tran-
sient, elementa uero calore soluentur, terra Apo.3.a.
autem & quæ in ipsa sunt opera, exurentur. &16.c.15
11 * Cum igitur hæc omnia dissoluenda sint,
quales oportet uos esse in sanctis conuersa-
12 tionibus, & pietatibus, * expectantes, & pro-
perantes in aduentum diei Domini, per quẽ
cæli ardentes soluentur, & elementa ignis
13 ardore tabescent? * | Nouos uero cælos, & | Isa.65.c
nouam terram secundum promissa ipsius ex 17.&66.g 22
14 pectamus, in quibus iustitia habitat. * Pro-
pter quod charissimi hęc expectantes, satagi Apo.21.a 1
te immaculati, & inuiolati ei inueniri in pa
15 ce. * & | Domini nostri longanimitatem,
D salutem arbitremini: sicut & charissimus fra | Ro.2.a
ter noster Paulus secundum datam sibi sa
16 pientiam scripsit uobis, * sicut & in omni
bus epistolis, loquens in eis de his, in quibus
sunt quędam difficilia intellectu, quę indo
cti, & instabiles deprauant, sicut & ceteras

scripturas, ad suam ipsorum perditionem.
17 * Vos igitur fratres præscientes custodite,
ne insipientium errore traducti excidatis a
18 propria firmitate. * crescite uero in gratia,
& in cognitione Domini nostri, & Saluatoris Iesu Christi. Ipsi gloria & nunc, & in diem æternitatis. Amen.

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

1 QVOD fuit ab initio, quod
A audinimns, quod uidimus
oculis nostris, quod per
speximus, & manus no-
stræ contrectauerunt de
2 uerbo uitæ: * & uita ma-
nifestata est, & uidimus
& testamur, & annunciamus uobis uitam,
æternam, quæ erat apud Patrem, & appa-
3 ruit nobis: * quod uidimus & audiuimus,
B annunciamus uobis, ut & uos societatem
habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum
4 Patre, & cum Filio eius Iesu Christo. * Et
hæc scriqimus uobis ut gaudeatis, & gaudiũ
5 uestrum sit plenum. * Et hæc est annuncia-
tio, quam audiuimus ab eo, & annunciamus
C uobis: ‖ Quoniam Deus lux est, & tenebræ ‖ Io. 8. b. 12
6 in eo non sunt ullæ. * Si dixerimus quoniã
societatem habemus cum eo, & in tenebris
ambulamus, mentimur, & ueritatem non fa
7 cimus. * Si autem in luce ambulamus sicut
ipse est in luce, societatem habemus ad inui
cem, ‖ & sanguis Iesu Christi, Filij eius, emũ
8 dat nos ab omni peccato. * ‖ Si dixerimus ‖ Heb. 9
D quoniam peccatum non habemus, ipsi nos d. 14
9 seducimus, & veritas in nobis non est. * Si 1. Pet. 1. d.
confiteamur peccata nostra: fidelis est, & iu 19
stus, ut remittat nobis peccata nostra, & emũ Apo. 1. b. 5
10 det nos ab omni iniquitate. * Si dixerimus 3. Reg. 8. e.
quoniam non peccauimus: mendacem faci 45
mus eum, & uerbum eius non est in nobis. 2. Par. 6. g.
36
Pro. 20. b.
9

CAP. II.

1 FIlioli mei, hæc scribo vobis, ut non pec Eccl. 7. c.
A cetis. Sed & si quis peccauerit, aduoca 21
tum habemus apud Patrem, Iesum Chri-
2 stum iustum: * & ipse est propitiatio pro pec
catis nostris: non pro nostris autem tantum,
3 sed etiam pro totius mundi. * Et in hoc sci-
mus quoniam cognouimus eum, si manda
4 ta eius obseruemus. * Qui dicit se nosse eũ,
& mandata eius non custodit, mendax est,
5 & in hoc veritas non est. * Qui autem ser
uat uerbum eius, uere in hoc charitas Dei
perfecta est: & in hoc scimus quoniam in
6 ipso sumus. * Qui dicit se in ipso manere, de
bet, sicut ille ambulauit, & ipse ambulare.
7 * Charissimi, non mandatum nouum scri
B bo uobis, sed mandatum uetus, quod ha-
buistis ab initio: Mandatum vetus est uer
8 bum, quod audistis. * ‖ Iterum mandatum ‖ Io. 13. d.
nouũ scribo vobis, quod verum est & in ip 34. & 15.
so, & in uobis: quia tenebræ transierunt, & b. 12

9 uerum lumen iam lucet. * Qui dicit se in
luce esse, & fratrem suum odit, in tenebris
Inf.3.c. 10 est usq. adhuc. * ‖ Qui diligit fratrem suũ
4. in lumine manet, & scandalum in eo non
11 est. * Qui autem odit fratrem suum, in te-
nebris est, & in tenebris ambulat, & nescit
quo eat: quia tenebræ obcæcauerunt ocu
12 los eius. * Scribo uobis, filioli, quoniam re
mittuntur uobis peccata propter nomẽ eius.
13 * Scribo uobis patres, quoniam cognouistis
eum, qui ab initio est. * Scribo uobis adole-
14 scentes, quoniam uicistis malignum. * Scri-
bo uobis infantes, quoniam cognouistis pa-
trem. Scribo uobis iuuenes, quoniam fortes
estis, & uerbum Dei manet in uobis, & uici-
15 stis malignum. * Nolite diligere mundum,
C neque ea, quæ in mundo sunt. Si qui dili-
git mundum, non est charitas Patris in eo:
16 * quoniam omne, quod est in mundo, con-
cupiscentia carnis est, & concupiscentia ocu-
lorum, & superbia uitæ: quæ non est ex Pa-
17 tre, sed ex mundo est. * Et mundus tran-
sit, & concupiscentia eius. Qui autem facit
18 uoluntatem Dei, manet in æternum. * Filio-
li, nouissima hora est: & sicut audistis quia
Antichristus uenit: & nunc Antichristi mul
ti facti sunt; unde scimus, quia nouissima ho
19 ra est. * Ex nobis prodierunt, sed non erant
ex nobis. nam, si fuissent ex nobis, perman-
sissent utique nobiscum: sed ut manifesti
sint quoniam non sunt omnes ex nobis.
20 * Sed uos unctionem habetis a Sancto, & no
21 stis omnia. * Non scripsi uobis quasi igno-
rantibus ueritatem, sed quasi scientibus eam:
& quoniam omne mendacium ex ueritate
22 non est. * Quis est mendax, nisi is, qui ne-
D gat quoniam Iesus est Christus? Hic est An
23 tichristus, qui negat Patrẽ, & Filium. * Om-
nis, qui negat Filium, nec Patrem habet,
24 qui confitetur Filium, & Patrẽ habet. * Vos
quod audistis ab initio, in uobis permaneat:
Si in uobis permanserit quod audistis ab ini
25 tio, & uos in filio, & Patre manebitis. * Et
hæc est repromissio, quam ipse pollicitus est
26 nobis, uitam æternam. * Hæc scripsi uobis
27 de his, qui seducunt uos. * Et uos unctio-
nem, quam accepistis ab eo, maneat in uo-
bis. Et non necesse habetis ut aliquis doceat
uos: sed sicut unctio eius docet uos de omni
bus, & uerum est, & non est mendacium. Et
28 sicut docuit uos: manete in eo. * Et nunc fi-
lioli manete in eo: ut cum apparuerit, habea
mus fiduciam, & non confundamur ab eo in
29 aduentu eius. * Si scitis quoniam iustus est,
scitote quoniam & omnis, qui facit iusti-
tiam, ex ipso natus est.

CAP. III.

1 Videte qualem charitatem dedit nobis
A Pater, ut filij Dei nominemur & simus.
Propter hoc mundus non nouit nos: quia
2 non nouit eum. * Charissimi, nunc filij Dei
sumus: & nondum apparuit quid erimus.
Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei
erimus: quoniam uidebimus eum sicuti est.
3 * Et omnis, qui habet hanc spem in eo, san
4 ctificat se, sicut & ille sanctus est. * Om-
nis, qui facit peccatum, & iniquitatem ‖ Isa.53.c.
5 facit: & peccatum est iniquitas. * ‖ Et sci- 12
tis quia ille apparuit ut peccata nostra tolle 1.Pet.2.d.
6 ret: & peccatum in eo non est. * Omnis, qui 22
in eo manet, non peccat: & omnis, qui pec-
7 cat, non uidit eum, nec cognouit eum. * Fi-
B lioli, nemo uos seducat. Qui facit iusti-
8 tiam, iustus est: sicut & ille iustus est. * ‖ Qui ‖ Io.8.f.44
facit peccatum, ex diabolo est: quoniam
ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit
9 Filius Dei, ut dissoluat opera diaboli. * Om
nis, qui natus est ex Deo, peccatum non fa-
cit: quoniam semen ipsius in eo manet, &
non potest peccare, quoniam ex Deo natus
10 est. * In hoc manifesti sunt Filij Dei, & fi-
lij diaboli. Omnis qui non est iustus, non
est ex Deo, & qui non diligit fratrem
11 suum: * quoniam hæc est annunciatio,
quam audistis ab initio, ‖ ut diligatis al- ‖ Io.13.d.
12 terutrum. * Non sicut ‖ Cain, qui ex ma- 34. & 15.b.
ligno erat, & occidit fratrem suum. Et 12
propter quid occidit eum? Quoniam opera ‖ Gen.4.b.
eius maligna erant: fratris autem eius iusta. 8
13 * Nolite mirari fratres, si odit uos mundus.
14 * Nos scimus quoniam translati sumus de
C morte ad uitam, quoniam diligimus fra-
tres. ‖ Qui non diligit, manet in morte: ‖ Leu.19.
15 * omnis, qui odit fratrem suum, homicida d.17
est. Et scitis quoniam omnis homicida nõ
habet uitam æternam in semetipso manẽtẽ.
16 * ‖ In hoc cognouimus charitatem Dei, quo ‖ Io.15.b.
niam ille animam suam pro nobis posuit: & 13
nos debemus pro fratribus animas ponere. ‖ Iac.2.c.
17 * ‖ Qui habuerit substantiam huius mundi, 15
& uiderit fratrem suum necessitatem habe-
re, & clauserit uiscera sua ab eo: quomodo
18 charitas Dei manet in eo? * Filioli mei, non
D diligamus uerbo, neque lingua, sed opere &
19 ueritate. * in hoc cognoscimus quoniam ex
ueritate sumus: & in conspectu eius suadebi
20 mus corda nostra. * Quoniam si reprehende
rit nos cor nostrum: maior est Deus corde
21 nostro, & nouit omnia. * Charissimi, si cor
nostrũ nõ reprehenderit nos, fiduciam habe-
22 mus ad Deum: * ‖ & quidquid petierimus, ‖ Mat.21.
accipiemus ab eo: quoniam mãdata eius cu c.22
stodimus, & ea, quę sunt placita coram eo,
23 facimus. * ‖ Et hoc est mandatũ eius: Ut cre ‖ Ioã.6.
damus in nomine Filij eius Iesu Christi: & 29. & 1
diligamus alterutrũ, sicut dedit mandatũ no a.3
24 bis. * ‖ Et qui seruat mandata eius, in illo ma ‖ Io.13
net, & ipse in eo: & in hoc scimus quoniã ma 34. & 1
net in nobis de Spiritu, quem dedit nobis. b.12

CAP.

CAP. IIII.

1 CHariſſimi, nolite omni ſpiritui credere,
A ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſint:
quoniam multi pſeudoprophetæ exierunt
2 in mundum. * in hoc cognoſcitur ſpiritus
Dei: omnis ſpiritus qui confitetur Ieſum
3 Chriſtum in carne ueniſſe, ex Deo eſt: * &
omnis ſpiritus, qui ſoluit Ieſum, ex Deo nõ
eſt; & hic eſt Antichriſtus, de quo audiſtis
quoniam uenit, & nunc iam in mundo eſt.
4 * Vos ex Deo eſtis filioli, & uiciſtis eum,
quoniam maior eſt qui in uobis eſt, quam
‖ Ioan. 8. f. 49 5 qui in mundo. * ‖ Ipſi de mundo ſunt: ideo
de mundo loquuntur, & mundus eos audit.
6 * Nos ex Deo ſumus. Qui nouit Deum, au-
B dit nos: qui non eſt ex Deo, non audit nos:
in hoc cognoſcimus Spiritum ueritatis, &
7 ſpiritum erroris. * Chariſſimi, diligamus
nos inuicem: quia charitas ex Deo eſt. Et
omnis, qui diligit, ex Deo natus eſt, & co-
8 gnoſcit Deum. * Qui non diligit, non nouit
‖ Ioan. 3. b. 16 9 Deum: quoniam Deus charitas eſt. * ‖ In
hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniã
Filium ſuum unigenitum miſit Deus in
10 mundum, ut uiuamus per eum. * In hoc eſt
charitas: non quaſi nos dilexerimus Deũ,
ſed quoniam ipſe prior dilexit nos, & miſit
Filium ſuum propitiationem pro peccatis
11 noſtris. * Chariſſimi, ſi ſic Deus dilexit nos:
C & nos debemus alterutrum diligere.
‖ Ioan. 1. c. 18 12 * ‖ Deum nemo uidit umquam. Si diliga-
mus inuicem, Deus in nobis manet, & cha-
1. Tim. 6. c. 17 13 ritas eius in nobis perfecta eſt. * In hoc co-
gnoſcimus quoniam in eo manemus, & ip-
ſe in nobis: quoniam de Spiritu ſuo dedit
14 nobis. * Et nos uidimus, & teſtificamur quo-
niam Pater miſit Filium ſuum Saluatorem
15 mundi. * Quiſquis confeſſus fuerit quoniam
Ieſus eſt Filius Dei, Deus in eo manet, &
16 ipſe in Deo. * Et nos cognouimus, & credi-
dimus charitati, quam habet Deus in nobis.
Deus Charitas eſt: & qui manet in chari-
17 tate, in Deo manet, & Deus in eo. * In hoc
D perfecta eſt charitas Dei nobiſcum, ut fidu-
ciam habeamus in die iudicij: quia ſicut
18 ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo. * Ti-
mor non eſt in charitate: ſed perfecta cha-
ritas foras mittit timorem, quoniam timor
pœnam habet. qui autem timet, non eſt per-
19 fectus in charitate. * Nos ergo diligamus
20 Deum, quoniam Deus prior dilexit nos. *
Si quis dixerit quoniam diligo Deum, &
fratrem ſuum oderit, mendax eſt. Qui enim
non diligit fratrem ſuum quem uidet, Deũ,
‖ Ioan. 13. d. 34. & 15. b. 12 quem non uidet, quomodo poteſt diligere?
Epheſ. 5. a. 2 21 * ‖ Et hoc mandatum habemus a Deo: ut
qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum.

CAP. V.

1 OMnis, qui credit, quoniam Ieſus eſt
A Chriſtus, ex Deo natus eſt. Et omnis,
qui diligit eum qui genuit, diligit & eum
2 qui natus eſt ex eo. * In hoc cognoſcimus
quoniam diligimus natos Dei, cum Deum
3 diligamus, & mandata eius faciamus. * Hæc
eſt enim charitas Dei, ut mandata eius cu-
ſtodiamus: & mandata eius grauia non
4 ſunt. * Quoniam omne, quod natum eſt ex
Deo, uincit mundum: & hæc eſt uictoria,
5 quæ uincit mundum, fides noſtra. * ‖ Quis ‖ 1. Cor.
eſt, qui uincit mundum, niſi qui credit quo- 15. d. 57
6 niam Ieſus eſt filius Dei? * hic eſt, qui uenit
B per aquam & ſanguinem, Ieſus Chriſtus:
non in aqua ſolum, ſed in aqua & ſanguine.
Et ſpiritus eſt, qui teſtificatur, quoniã Chri-
7 ſtus eſt ueritas. * Quoniam tres ſunt, qui te-
ſtimonium dant in cælo: Pater, Verbum, &
8 Spiritus ſanctus. & hi tres unum ſunt. * Et
tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra:
Spiritus, & aqua, & ſanguis: & hi tres unum
9 ſunt. * Si teſtimonium hominum accipi-
mus, teſtimonium Dei maius eſt: quoniam
hoc eſt teſtimonium Dei, quod maius eſt,
10 quoniam teſtificatus eſt de Filio ſuo. * Qui
C credit in filium Dei, habet teſtimonium
Dei in ſe. ‖ Qui non credit Filio, mendacẽ ‖ Ioan. 3.
facit eum: quia non credit in teſtimonium d. 36
11 quod teſtificatus eſt Deus de Filio ſuo. * Et
hoc eſt teſtimonium, quoniam uitam æter-
nam dedit nobis Deus. Et hæc uita in Filio
12 eius eſt. * Qui habet Filium, habet uitam:
qui non habet Filium, uitam non habet.
* Hæc ſcribo uobis: ut ſciatis quoniam ui-
tam habetis æternam, qui creditis in nomi-
13 ne Filij Dei. * Et hæc eſt fiducia, quam ha-
bemus ad eum: Quia quodcumque petie-
rimus: ſecundum uoluntatem eius, audit
14 nos. * Et ſcimus quia audit nos quidquid
petierimus: ſcimus quoniam habemus pe-
15 titiones quas poſtulamus ab eo. * Qui ſcit
fratrem ſuum peccare peccatum nõ ad mor
tem, petat, & dabitur ei uita peccanti non
ad mortem. Eſt peccatum ad mortem: non
16 pro illo dico ut roget quis. * Omnis iniqui-
D tas, peccatum eſt: & eſt peccatum ad mor-
17 tem. * Scimus quia omnis, qui natus eſt ex
Deo, non peccat: ſed generatio Dei conſer-
18 uat eum, & malignus non tangit eum. * Sci-
mus quoniam ex Deo ſumus: & mundus
totus in maligno poſitus eſt. * Et ſcimus
quoniam Filius Dei uenit, ‖ & dedit nobis ‖ Luc. 24.
ſenſum ut cognoſcamus uerum Deum, & g. 45
ſimus in uero Filio eius. Hic eſt uerus Deus,
& uita æterna. * Filioli, cuſtodite uos a ſi-
mulacris. Amen.

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOTI SECVNDA.

1 SENIOR Electæ dominæ,
A & natis eius, quos ego dili-
go in ueritate, & non ego
ſolus, ſed & omnes, qui co-
2 gnouerunt ueritaté, * pro-
pter ueritatem, quæ perma-
net in nobis, & nobiſcum
3 erit in æternum.* Sit uobiſcum gratia, miſe-
ricordia, pax a Deo Patre, & a Chriſto Ieſu
4 Filio Patris in ueritate, & charitate. * Gaui-
ſus ſum ualde, quoniam inueni de filijs tuis
ambulantes in ueritate, ſicut mandatum
5 accepimus a Patre. * Et nunc rogo te do-
mina, non tamquam mandatum nouum
ſcribens tibi, ſed quod habuimus ab initio,
6 ut diligamus alterutrum. * Et hæc eſt
C charitas, vt ambulemus ſecundum man-
data eius. Hoc eſt enim mandatũ, vt quem-
admodum audiſtis ab initio, in eo ambu-
7 letis: * quoniam multi ſeductores exierunt
in mundũ, qui non confitentur Ieſum Chri-
ſtum ueniſſe in carnem: hic eſt ſeductor, &
8 antichriſtus. * Videte voſmetipſos, ne per-
datis quæ operati eſtis: ſed vt mercedem
9 plenam accipiatis. * Omnis, qui recedit,
& non permanet in doctrina Chriſti, Deum
non habet: qui permanet in doctrina, hic
10 & Patrem & Filium habet. * Si quis venit
D ad uos, & hanc doctrinam non affert, nolite
recipere eum in domum, nec AVE ei di-
11 xeritis. * Qui enim dicit illi AVE,
communicat operibus eius mali-
12 gnis. * Plura habens vobis
ſcribere, nolui per char-
tam, & atramen-
tum: ſpero
enim me
futu-
rum apud uos, & os ad os loqui:
vt gaudium ueſtrum ple-
13 num ſit. * Salutant
te filij ſororis
tuæ Ele-
ctæ.

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI TERTIA.

1 SENIOR Gaio chariſſi-
A mo, quem ego diligo in
2 ueritate. * Chariſſime, de
omnibus orationem facio
proſpere te ingredi, & va-
lere, ſicut proſphere agit
3 anima tua. * Gauiſus ſum
B ualde uenientibus fratribus, & teſtimonium
perhibentibus ueritati tuæ, ſicut tu in uerita
4 te ambulas. * Maiorem horum non habeo
gratiam, quàm ut audiam filios meos in
5 veritate ambulare. * Chariſſime, fideliter
facis quidquid operaris in fratres, & hoc in
6 peregrinos, * qui teſtimonium rediderunt
charitati tuæ in conſpectu Eccleſiæ: quos,
7 benefaciens, deduces digne Deo. * Pro no-
mine enim eius profecti ſunt, nihil accipien-
8 tes a Gentibus. * Nos ergo debemus ſuſci-
C pere huiuſmodi, vt cooperatores ſimus veri-
9 tatis. * Scripſiſſem forſitam Eccleſiæ: ſed
is, qui amat primatum gerere in eis, Dio-
10 trephes, non recipit nos. * propter hoc ſi
uenero, commonebo eius opera, quę facit:
verbis malignis garriens in nos: & quaſi nõ
ei iſta ſufficiant: neque ipſe ſuſcipit fratres:
& eos, qui ſuſcipiunt, prohibet, & de Eccle-
11 ſia eijcit: * Chariſſime, noli imitari malũ,
D ſed quod bonum eſt. Qui bene facit,
ex Deo eſt: qui malefacit, non vidit
12 Deum. * Demetrio teſtimonium redditur
ab omnibus, & ab ipſa ueritate, ſed &
nos teſtimonium perhibemus: &
noſti quoniam teſtimonium
13 noſtrum uerum eſt.* Mul
ta habui tibi ſcribere:
ſed nolui per a-
tramentum,
& cala-
14 mum ſcribere tibi. * Spero autem
protinus te uidere, & os ad
os loquemur. Pax tibi.
Salutant te amici.
Saluta amicos
nomina-
tim.

EPISTOLA CATOLICA BEATI IVDAE APOSTOLI.

1 IVDAS Iesu Christi
A seruus, frater autem Ia
cobi, his, qui sunt in
Deo Patre dilectis, &
Christo Iesu conserua-
2 tis, & uocatis. * Mise-
ricordia uobis, & pax,
& charitas adimpleat.
3 * Charissimi, omnem solicitudinem faciens
scribẽdi uobis de communi uestra salute, ne-
cesse habui scribere uobis: deprecans su per-
4 certari semel traditæ sanctis fidei. * Subin-
troierunt enim quidam homines (qui olim
præscripti sunt in hoc iudicium) impij,
Dei nostri gratiam transferentes in luxuriã,
& solum Dominatorem, & Dominum no-
5 strum Iesum Christum negantes. * Com-
B monere aũt uos uolo, scientes semel omnia.
quoniam Iesu populum de terra Aegypti
saluans, ‖ secundò eos, qui non crediderunt ‖ Nu.14.f.37
6 predidit: * Angelos uero, qui nõ seruauerunt
suum principatum, sed dereliquerunt suũ
domicilium, in iudicium magni diei, uincu-
7 lis æternis sub caligine reseruauit. * Sicut
Sodoma, & Gomorrha, & finitimæ ciuita-
tes simili modo exfornicatæ, & abeũtes post
carnem alteram, factæ sunt exemplum, ignis
8 æterni pœnam sustinentes. * Similiter & hi
carnem quidem maculant, dominationem
autem spernunt, maiestatẽ autem blasphe-
9 mant. * ‖ Cum Michael Archangelus ‖ Zach. 3. a.2
cum diabolo disputans altercaretur de Moy-
si corpore, non est ausus iudicium inferre
blasphemiæ: sed dixit: Imperet tibi Do-
10 minus. * Hi autem quæcumque quidem
ignorant, blasphemant: quæcumque autem
naturaliter, tamquam muta animalia, no-
11 runt, in his corrumpuntur. * Væ illis, quia
in ‖ via Cain abierunt, & errore Balaã mer-
cede effusi sunt, & in contradictione ‖ Core
12 perierunt: * Hi sunt in epulis suis maculæ, ‖ Gene.4. b.8
C conuiuantes sine timore, semetipsos pascen ‖ Nu. 22. d.23
tes, nubes sine aqua, quæ a uentis circumfe-
runtur, arbores autumnales, infructosæ, bis ‖ Nu. 16. a.1
13 mortuæ, eradicatæ, * fluctus feri maris, di- 2.Pet.2.d.17
spumantes suas confusiones, sidera erran-
tia: quibus procella tenebrarum seruata est
14 in æternum. * Prophetauit autem & de his ‖ Apoc.1. b.7
septimus ab Adam Enoch, dicens: Ecce ue-
15 nit Dñs in sanctis millibus suis. * facere iu-
diciũ contra omnes, & arguere oẽs impios de
omnibus operibus impietatis eorum, quibus
impie egerunt, & de omnibus duris, quæ
locuti sunt contra Deum peccatores impij.
16 * Hi sunt murmuratores querulosi, secun-
dum desideria sua ambulantes, ‖ & os eo-
rum loquitur superba, mirantes personas ‖ Ps.16. c.10
17 quæstus causa. * Vos autem charissimi me-
D mores estote uerborũ, ‖ quæ prædicta sunt ‖ 1.Ti. 4. a.1
ab Apostolis Domini nostri Iesu Christi,
18 * qui dicebant uobis, quoniam in nouissi- 2.Ti.3.a.1
mo tempore uenient illusores, secundum de- 2.Pet.3.a.3
sideria sua ambulantes in impietatibus.
19 * Hi sunt, qui segregant semetipsos, anima-
20 les, Spiritum non habentes. * Vos autem
charissimi superædificantes uosmetipsos san
ctissimæ uestræ fidei in Spiritu sancto oran-
21 tes, * uosmetipsos in dilectione Dei seruate,
expectantes misericordiam Domini nostri
22 Iesu Christi in uitam æternam. * Et hos
23 quidem arguite iudicatos: * illos uero salua
te, de igne rapientes. Alijs autem mise-

temini in timore: odientes & eam, quæ car-
14 nalis est, maculatam tunicã.* Ei autem,
qui potens est uos conseruare sine peccato, &
constituere ante conspectum gloriæ suæ im-
maculatos in exultatione in aduentu Domi-
25 ni nostri Iesu Christi.* Soli Deo saluatori
nostro, per Iesum Christum Dominum no-
strum, gloria & magnificentia, imperium
& potestas ante omne sæculum, & nunc, &
in omnia sæcula sæculorum. Amen.

APOCALYPSIS BEATI IOANNIS APOSTOLI.

CAPVT PRIMVM.

1 APOCALYPSIS
A Iesu Christi, quam
dedit illi Deus palã
facere seruis suis,
quæ oportet fieri ci
to: significauit, mit-
tens per Angelũ suũ
2 seruo suo Ioanni,*
qui testimonium per
hibuit uerbo Dei,
& testimonium Iesu Christi, quæcumque ui
3 dit.* Beatus, qui legit, & audit uerba pro-
phetiæ huius: & seruat ea, quæ in ea scripta
4 sunt: tempus enim prope est.* Ioannes se-
ptem Ecclesijs, quæ sunt in Asia. Gratia uo-
bis, & pax ab eo, ‖ qui est, & qui erat, & ‖ Exo.3.d
qui uenturus est: & a septem spiritibus, qui 14
5 in conspectu throni eius sunt: * & a Iesu
B Christo, qui est testis fidelis, ‖ primogeni ‖ 1.Cor.15
tus mortuorum, & princeps regum terræ, c.20
qui dilexit nos, & lauit nos a peccatis no Col.1.c.18
6 stris ‖ in sanguine suo,* & fecit nos regnũ,
& sacerdotes Deo & Patri suo: ipsi gloria, ‖ Heb.9.d.
& imperium in sæcula sæculorum. Amen. 14.
7 * ‖ Ecce uenit cum nubibus, & uidebit eum 1.Pet.1.d
omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Et 10.
plangent se super eum omnes tribus terræ: 1.Ioan.1.
8 Etiam: Amen.* ‖ Ego sum α, & ω, prin- d.7.
cipium, & finis, dicit Dominus Deus: qui ‖ Isa.3.c.
est, & qui erat, & qui uenturus est, omnipo- 13
9 tens.* Ego Ioannes frater uester, & parti- ‖ Matt.24.c
ceps in tribulatione, & regno & patientia in 20
Christo Iesus: fui in insula, quæ appelatur Iud.c.14
Patmos propter uerbum Dei, & testimoniũ ‖ Isa.44.a
10 Iesu: * Fui in spiritu in Dominica die, & 6.
C audiui post me uocem magnam tamquam Inf.21.b.6
11 tubæ, * dicentis: Quod uides, scribe in li- & 22.c.13
bro: & mitte septem Ecclesijs, quæ sunt in
Asia, Epheso, & Smyrnæ, & Pergamo, &
Thyatiræ, & Sardis, & Philadelphiæ, & Lao-
12 diciæ: * Et conuersus sum ut uiderem uo-
cem, quæ loquebatur mecum: Et conuersus
13 uidi septem candelabra aurea: * & in medio
septem candelabrorũ aureorum similem fi-
lio hominis, uestitum podère, & præcinctum
14 ad mamillas zona aurea: * caput autem
D eius, & capilli erant candidi tamquam lana
alba, & tamquam nix, & oculi eius tamquã
15 flamma ignis, * & pedes eius similes auri-
chalco, sicut in camino ardenti, & uox illius
16 tamquã uox aquarum multarum: * & ha-
bebat in dextera sua stellas septem: & de
ore eius gladius utraque parte acutus exi-

bat: &

bat: & facies eius sicut sol lucet in uirtute
17 suas. * Et cum uidissem eum, cecidi ad pe-
des eius tamquam mortuus. Et posuit dex-
teram suam super me, dicens: Noli timere:
18 ‖ ego sum primus, & nouissimus, * & ‖ Isai.41.b 4 & 44.a.6
uiuus, & fui mortuus, & ecce sum ui-
uens in sæcula sæculorum, & habeo cla-
19 ues mortis, & inferni. * Scribe ergo quæ ui-
disti, & quæ sunt, & quæ oportet fieri post
20 hæc. * Sacramentum septē stellarum, quas
uidisti in dextera mea, & septem candelabra
aurea: septem stellæ Angeli sunt septem Ec-
clesiarum: & candelabra septem, septem Ec-
clesiæ sunt.

CAP. II.

1 ANgelo Ephesi Ecclesiæ scribe: Hæc di-
A cit, qui tenet septem stellas in dexte-
ra sua, qui ambulat in medio septem can-
2 delabrorum aureorum: * Scio opera tua,
& laborem, & patientiam tuam, & quia
non potes sustinere malos: & tentasti eos,
qui se dicunt Apostolos esse, & non sunt:
3 & inuenisti eos mendaces: * & patientiam
habes, & sustinuisti propter nomen meum,
4 & non defecisti. * Sed habeo aduersum te,
B quòd charitatem tuam primam reliquisti.
5 * Memor esto itaque vnde excideris: & age
pœnitentiam, & prima opera fac: sin autem,
uenio tibi, & mouebo candelabrum tuum
6 de loco suo, nisi pœnitentiam egeris. * Sed
hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum,
7 quæ & ego odi. * Qui habet aurem, audiat
quid Spiritus dicat Ecclesijs: Vincenti da
bo edere de ligno uitæ, quòd est in Paradiso
8 Dei mei. * Et Angelo Smyrnæ Ecclesiæ scri
C be: Hęc dicit primus, & nouissimus, qui fuit
9 mortuus, & uiuit: * Scio tribulationē tuam,
& paupertatem tuam, sed diues es: & bla-
sphemaris ab his, qui se dicunt Iudæos esse,
10 & non sunt, sed sunt synagoga satanæ. * Ni-
hil horū timeas quæ passurus es. Ecce mis-
surus est diabolus aliquos ex uobis in carce-
rē ut tentemini: & habebitis tribulationem
diebus decem. Esto fidelis usque ad mortem
11 & dabo tibi coronam uitæ. * Qui habet au-
D rem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesijs:
Qui uicerit, non lædetur a morte secunda.
12 * Et Angelo Pergami Ecclesiæ scribe: Hæc
dicit qui habet rhomphæam utraque parte
13 acutam: * Scio ubi habitas, ubi sedes est sa-
tanæ: & tenes nomen meum, & non nega-
sti fidem meam. Et in diebus illis Antipas
testis meus fidelis, qui occisus est apud uos,
14 vbi satanas habitat. * Sed habeo aduersus te
pauca: quia habes illic tenētes doctrinam ‖
Balaam, qui docebat Balac mittere scanda- ‖ Num.22. a.3 & 25. a.2
lum coram filijs Israel, edere, & fornicari:
15 * ita habes & tu tenentes doctrinam Nico-
16 laitarū. * Similiter pœnitentiam age: si quo
E minus ueniam tibi cito, & pugnabo cum
17 illis in gladio oris mei. * Qui habet aurem,
audiat quid Spiritus dicat Ecclesijs: Vincēti
dabo manna absconditum, & dabo illi cal-
culum candidum: & in calculo nomen no-
uum scriptum, quod nemo scit, nisi qui ac-
18 cipit. * Et Angelo Thyatiræ Ecclesiæ scribe:
Hęc dicit Filius Dei, qui hēt oculos tamquā
flammam ignis, & pedes eius similes auri-
19 chalco: * Noui opera tua, & fidem, &
F charitatem tuam, & ministerium, &
patientem, & opera tua nouissima plura
20 prioribus. * Sed habeo aduersus te pauca:
quia permittis mulierem Iezabel, quæ se di-
cit propheten, docere, & seducere seruos
meos, fornicari, & mādùcare de idolothytis.
21 * Et dedi illi tempus ut pœnitentiam ageret:
22 & non vult pœnitere a fornicatione sua. * Ec
ce mittam eam in lectum: & qui mœchan-
tur cum ea, in tribulatione maxima erunt,
nisi pęnitentiam ab operibus suis egerint.
23 * & filios eius interficiam in morte, & scient
omnes Ecclesiæ, ‖ quia ego sum scrutans re-
G nes, & corda: & dabo unicuique uestrum se- ‖ 1.Reg.16. b.7
24 cundū opera sua. Vobis autem dico, * & ce-
teris quia Thyatiræ estis: Quicumque non Psal.7.c 10
habent doctrinā hanc, & qui non cognouerūt
altitudines satanæ, quemadmodum dicunt, Ier.17.b
25 non mittā super uos aliud pondus: * tamen 10
26 id, quòd habetis, tenete donec ueniam. * Et
qui uicerit, & custodierit usque in finem ope-
ra mea, dabo illo potestatem super Gentes,
27 * & reget eas in uirga ferrea, & tamquam
28 vas figuli confringentur, * sicut & ego acce-
pi a Patre meo: & dabo illi stellam matuti-
29 nam. * Qui habet aurem, audiat quid Spi-
ritus dicat Ecclesijs.

CAP. III.

1 ET Angelo Ecclesiæ Sardis scribe: Hæc
A dicit qui habet septem Spiritus Dei,&
& septem stellas: Scio opera tua, quia no-
2 mē habes quòd uiuas,& mortuus es. * Esto
uigilans, & confirma cetera, quæ moritu-
ra erant. Non enim inuenio opera tua ple-
3 na coram Deo meo. * In mente ergo habe
qualiter acceperis, & audieris, & serua, &
pœnitentiam age. Si ergo non uigilaueris,
| Inf.16.c. 5 | Veniam ad te tamquam fur, & nescies qua
4 hora ueniam ad te. * Sed habes pauca nomi-
.Thess.5. .2 na in Sardis, qui non inquinauerunt uesti-
menta sua: & ambulabunt mecum in albis,
. Pet.3.c. 10 5 quia digni sunt. * Qui uicerit, sic uestietur
B uestimentis albis,& non delebo nomen eius
de Lybro uitæ, & confitebor nomen eius
coram Patre meo, & coram angelis eius.
6 * Qui habet aurem, audiat quid Spiritus
7 dicat Ecclesijs. * Et Angelo Philadelphiæ
ecclesiæ: scribe: Hæc dicit Sanctus & Verus,
| Isa.22.f. 12 | qui habet clauem Dauid: qui aperit,& ne-
Iob.12.b. 14 8 mo claudit: claudit, & nemo aperit: * Scio
opera tua. Ecce dedi corā te ostium apertū,
quòd nemo potest claudere: quia modicam
habes uirtutem, & seruasti uerbum meum,
9 & non negasti nomen meum. * Ecce dabo
de synagoga satanæ, qui dicunt se Iudæos
esse,& non sunt,sed mentiuntur: Ecce faciam
illos ut ueniant, & adorent ante pedes tuos:
10 & scient quia ego dilexi te * quoniam serua-
sti uerbum patientiæ meæ, & ego seruabo
C te ab hora tentationis,quæ uentura est in or-
bem uniuersum tentare habitantes in terra.
11 *Ecce uenio cito: tene quod habes,ut nemo
12 accipiat coronam tuam.* Qui uicerit,faciam
illum columnam in templo Dei mei, & fo-
ras non egredietur amplius: & scribam su-
per eum nomen Dei mei,& nomen ciuitatis
Dei mei nouæ Ierusalem, quæ descendit de
cælo a Deo meo,& nomen meum nouum.
13 * Qui habet aurem,audiat quid Spiritus di-
14 cat Ecclesijs. * Et Angelo Laodiciæ eccle-
siæ scribe: | Hæc dicit:Amen,testis fidelis,&
Io.14.a. uerus, qui est principium creaturæ Dei.
15 * Scio opera tua: quia neq. frigidus es,neque
calidus utinam frigidus esses, aut calidus:
16 * sed quia tepidus es,& nec frigidus, nec ca-
D lidus,incipiā te euomere ex ore meo. * quia
17 dicis: quòd diues sum, & locupletatus, &
nullius egeo: & nescis quia tu es miser, &
miserabilis, & pauper,& cæcus, & nudus.
18 * Suadeo tibi emere a me aurum ignitum
probatum ut locuples fias,& uestimentis al-
bis induaris,& non appareat confusio nudi-
P.xu.3. 10 tatis tuæ, & collyrio iniunge oculos tuos ut
19 uideas.* | Ego quos amo, arguo, & castigo.
eb.12.b. 20 Aemulare ergo,& penitentiam age.* Ecce
sto ad ostium, & pulso: siquis audierit uocē
meam,& aperuerit mihi ianuam, intrabo
ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse me-
21 cum: * Qui uicerit, dabo ei sedere mecum
in throno meo: sicut & ego uici,& sedi cum
22 patre meo in throno eius.* Qui habet aurem,
audiat quid Spiritus dicat Ecclesijs.

CAP IIII.

1 POst hæc uidi: & ecce ostium apertum
A in cælo, & uox prima, quam audiui
tamquam tubæ loquentis mecum,dicens: A-
scende huc,& ostendam tibi quæ oportet fie-
2 ri post hæc. * Et statim fui in spiritu: &
ecce sedes posita erat in cælo, & supra sedem
3 sedens. * Et qui sedebat similis erāt aspectui
lapidis iaspidis, & sardinis: & iris erat in
circuitu sedis similis visioni smaragdinæ.
4 * Et in circuitu sedis sedilia uigintiquattuor:
B & super thronos uigintiquattuor seniores
sedentes, circumamicti vestimentis albis,&
5 in capitibus eorum coronæ aureæ: * Et de
throno procedebant fulgura,& uoces, & to-
nitrua: & septem lampades ardentes an-
te thronum, qui sunt septem spiritus Dei.
6 * Et in conspectu sedis tamquam mare ui-
C treum simile crystallo: & in medio sedis, &
in circuitu sedis quattuor animalia plena
7 oculis ante & retro. * Et animal primum
simile leoni, & secundum animal simi-
le uitulo, & tertium animal habens fa-
ciem quasi hominis,& quartum animal si-
8 mile aquilæ uolanti. * Et quattuor anima-
lia, singula eorum habebant alas senas: &
in circuitu, & intus plena sunt oculis: & re-
quiem non habeant die ac nocte,dicentia: | | Isa.6.a.5
Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus
omnipotens, qui erat, & qui est, & qui ven-
9 turus est. * Et cum darent illa animalia glo
riam, & honorem, & benedictionem sedenti

super thronum, uiuenti in sæcula sæculorũ,
10 * procidebant uiginti quattuor seniores ante
D sedentem in throno, & adorabant uiuentem
in sæcula sæculorũ, & mittebant coronas suas
11 ante thronũ dicentes: * Dignus es Domine
Deus noster accipere gloriam, & honorem,
& uirtutẽ: quia tu creasti omnia, & propter
uoluntatem tuam erant, & creata sunt.

CAP. V.

1 ET uidi in dextera sedentis supra thro-
A num, librum scriptum intus & foris,
2 signatum sigillis septem. * Et uidi Ange-
lum fortem, prædicantem voce magna:
Quis est dignus aperire librum, & soluere
3 signacula eius? * Et nemo poterat, neque
in cælo, neque in terra, neque subtus terram
4 aperire librum, neque respicere illum. * Et
ego flebam multum, quoniam nemo dignus
inuentus est aperire librum, nec uidere eũ.
5 * Et unus de senioribus dixit mihi: Ne fle-
B ueris: ecce uicit leo de tribu Iuda, radix Da
uid aperire librum, & soluere septẽ signacu-
6 la eius. * Et uidi: & ecce in medio throni
& quattuor animalium, & in medio seniorũ,
agnum stantem tamquam occisum, haben-
tem cornua septem, & oculos septem: qui
sunt septem spiritus Dei missi in omnem
7 terram. * Et uenit: & accepit de dextera
8 sedentis in throno librum. * Et cum ape-
ruisset librum, quattuor animalia, & ui-
gintiquattuor seniores ceciderunt corã agno,
habentes singuli citharas, & phialas aureas
plenas odoramentorum, quæ sunt orationes
9 sanctorum: * & cantabant canticum nouũ,
C dicentes: Dignus es Domine accipere
librum, & aperire signacula eius: quoniam
occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine
tuo ex omni tribu, & lingua, & populo,
10 & natione: * & fecisti nos Deo nostro re-
gnum, & sacerdotes: & regnabimus super
11 terram. * Et uidi, & audiui uocem angelo
rum multorum in circuitu throni, & ani
malium, & seniorum: & erat numerus eo-
12 rum ‖ millia millium, * dicentium uoce ma ‖ Dan 7.c. 10
D gna: Dignus est Agnus, qui occisus est, ac
cipere uirtutem, & diuinitatem, & sapien
tiam, & fortitudinem, & honorem, & glo
13 riam, & benedictionem. * Et omnem crea
turam quæ in cælo est, & super terram, & sub
terra, & quæ sunt in mari, & quæ in eo: om-
nes audiui dicentes: Sedẽti in throno, & A-
gno: benedictio, & honor, & gloria, & po-
14 testas in sæcula sæculorum. * Et quattuor
animalia dicebant: Amen. Et uiginti quat-
tuor seniores ceciderũt in facies suas: & ado
rauerunt uiuentem in sæcula sæculorum.

CAP. VI.

1 ET uidi quòd aperuisset Agnus vnum de
A septem sigillis, & audiui unum de quat
tuor animalibus, dicens, tamquam uocem
2 tonitrui: Veni, & uide. * Et uidi: & ecce
equus albus, & qui sedebat super illum ha-
bebat arcum, & data est ei corona, & exiuit
3 uincens ut uinceret. * Et cum aperuisset si-
gillum secundum, audiui secundum ani-
4 mal, dicens: Veni, & uide. * Et exiuit alius
equus rufus: & qui sedebat super illum, da-
tum est ei ut sumeret pacem de terra, & ut
inuicem se interficiant, & datus est ei gla-
5 dius magnus. * Et cum aperuisset sigillum
B tertium, audiui tertium animal, dicens: Ve-
ni, & uide. Et ecce equus niger: & qui se-
debat super illum, habebat stateram in ma-
6 nu sua. * Et audiui tamquã uocẽ in medio

quattuor

quattuor animalium dicentium: Bilibris
tritici denario, & tres bilibres hordei dena-
7 rio,& vinum,& oleum ne læseris. * Et cum
aperuisset sigillum quartum, audiui uocem
quarti animalis dicentis: Veni, & vide.
8 * Et ecce equus pallidus: & qui sedebat su-
per eum,nomen illi Mors,& infernus seque
batur eũ, & data est illi potestas super quat-
tuor partes terræ,interficere gladio,fame,&

9 morte,& bestijs terræ. * Et cum aperuisset
C sigillũ quintũ: vidi subtus altare animas in
terfectorũ propter verbũ Dei, & propter te-
10 stimonium,quod habebant, * & clamabant
voce magna, dicentes: Vsquequo Domine,
(sanctus,& verus) non iudicas, & non vin-
dicas sanguinem nostrũ de ijs, qui habitant

11 in terra? * Et datæ sunt illis singulæ stolæ
albæ: & dictum est illis ut requiescerent a-
huc tempus modicum donec compleantur
conserui eorum,& fratres eorum,qui inter
12 ficiendi sunt sicut & illi.* Et vidi cum ape
D ruisset sigillum sextum: & ecce terræmo-
tus magnus factus est, & sol factus est niger
tamquam saccus cilicinus: & luna tota fa-
13 cta est sicut sanguis: * & stellæ de cælo ceci-
derunt super terram,sicut ficus emittit gros-
14 sos suos cum a uento magno mouetur. * &
cælum recessit sicut liber inuolutus: & om-
nis mons, & insulæ de locis suis motæ sunt:
15 * & reges terræ, & principes, & tribuni, &
diuites,& fortes,& omnis seruus,& liber ab-
sconderunt se in speluncis, & in petris mon-
16 tium: * & dicunt montibus, & petris: Isa.2.d
Cadite super nos, & abscondite nos a facie 19
17 sedentis super thronũ,& ab ira Agni: * quo- Ose.10.b
niam venit dies magnus iræ ipsorum: & 8
quis poterit stare? Luc.23.d 30

CAP. VII.

1 POst hæc vidi quattuor Angelos stantes
A super quattuor angulos terræ, tenentes
quattuor ventos terræ ne flarent super ter-
ram, neque super mare, neque in vllam ar-
2 borem. * Et vidi alterum Angelum ascen-
dentem ab ortu solis,habentem signum Dei
viui: & clamauit voce magna quattuor An
gelis, quibus datum est nocere terræ, & ma-
3 ri, * dicens: Nolite nocere terræ, & mari,
neque arboribus, quoadusque signemus
4 seruos Dei nostri in frontibus eorum. * Et
audiui numerum signatorum, centum qua-
draginta quattuor millia signati, ex omni
5 tribu filiorum Israel. * Ex tribu Iuda duo-
decim millia signati: Ex tribu Ruben duo-
decim millia signati: Ex tribu Gad duode-

cim mil-

6 cim millia signati: * Ex tribu Aser duode-
cim millia signati: Ex tribu Nephtali duo-
decim millia signati: Ex tribu Manasse duo
7 decim millia signati: * Ex tribu Simeon
duodecim millia signati: Ex tribu Leui duo
decim millia signati: Ex tribu Issachar duo
8 decim millia signati: * Ex tribu Zabulō duo
decim millia signati: Ex tribu Ioseph duo-
decim millia signati: Ex tribu Beniamin duo
9 decim millia signati. * Post hæc uidi turbā
C magnā, quam dinumerate nemo poterat ex
omnibus gentibus, & tribubus, & populis, &
linguis: stantes ante thronū, & in conspectu
Agni, amicti stolis albis, & palmæ in mani-
bus eorū: & clamabant uoce magna dicētes:
Salus Deo nr̄o, qui sedet super thronū, & A-
11 gno. * Et oēs Angeli stabāt in circuitu thro-
ni, & seniorū, & quattuor animaliū: & cecide
runt in cōspectu throni in facies suas, & ado
12 rauerunt Deū, * dicētes, Amen. Benedictio,
& claritas, & sapiētia, & gratiarum actio, ho-
nor, & uirtus, & fortitudo Deo nr̄o in sęcula
13 sæculorū, Amen. * Et respōdit vnus de senio
ribus, & dixit mihi: Hi, qui amicti sunt stolis
14 albis, qui sunt? & unde uenerunt? * Et dixi
D illi: Dn̄e mi, tu scis. Et dixit mihi: Hi sūt, qui
venerūt de tribulatione magna, & lauerūt sto
las suas, & dealbauerūt eas in sāguine Agni.
15 * ideo sunt ante thronū Dei, & seruiūt ei die
ac nocte in tēplo eius: & qui sedet in throno,
16 habitabit super illos: * ‖ non esurient, neque
sitient amplius, nec cadet super illos sol, ne-
17 que vllus æstus: * quoniam Agnus, qui in
medio throni est, reget illos, & deducet eos
ad vitæ fontes aquarum, ‖ & absterget Deus
omnem lacrymam ab oculis eorum.

‖ Isa. 49. c. 10
‖ Isa. 25. c. 8
Inf. 21. b. 4

CAP. VIII.

1 A ET cum aperuisset sigillum septimū, fa-
ctum est silentiū in cælo, quasi media
2 hora. * Et uidi septem Angelos stantes in
conspectu Dei: & datæ sunt illis septem tu-
3 bæ. * Et alius Angelus uenit, & stetit ante
altare habens thuribulum aureum: & data
sunt illi incensa multa, ut daret de oratio-
nibus sanctorum omnium super altare au-
4 reum, quod est ante thronū Dei. * Et ascen-
B dit fumus incensorum de orationibus san-
5 ctorum de manu angeli coram Deo. * Et ac
cepit Angelus thuribulum, & impleuit illud
de igne altaris, & misit in terram, & facta
sunt tonitrua, & uoces, & fulgura, & te-
6 ræmotus magnus. * Et septem Angeli, qui
habebant septem tubas, præparauerunt se ut

7 tuba canerent. * Et primus Angelus tu-
C ba cecinit, & facta est grando, & ignis,
mista in sanguine, & missum est in

terram, & tertia pars terræ combusta

est, & tertia pars arborum concremata est,
8 & omne fœnum uiride combustum est. * Et
secũdus Angelus tuba cecinit: & tamquam
mons magnus igne ardens missus est in ma-
9 re, & facta est tertia pars maris sanguis, * &
mortua est tertia pars creaturæ eorũ, quæ ha
bebant animas in mari, & tertia pars nauiũ
0 interijt. * Et tertius Angelus tuba cecinit: &
cecidit de cælo stella magna, ardens tamquã
facula, & cecidit in tertiam partem fluminũ,
1 & in fontes aquarum: * & nomen stellæ di-
D citur Absinthium; & facta est tertia pars
aquarum in absinthium: & multi hominũ
mortui sunt de aquis, quia amarę factę sunt.

12 * Et quartus Angelus tuba cecinit: & per-
cussa est tertia pars solis, & tertia pars lunæ,
& tertia pars stellarum, ita ut obscuraretur
tertia pars eorum, & diei non luceret pars
13 tertia, & noctis similiter. * Et uidi, & audi-
ui uocem unius aquilæ uolantis per mediũ
cæli, dicentis uoce magna: Væ, væ, væ ha-
bitantibus in terra de ceteris uocibus trium
Angelorum, qui erant tuba cantituri.

CAP. IX.

1 ET quintus Angelus tuba cecinit: & ui-
A di stellam de cælo cecidisse in terram,
2 data est ei clauis putei abyssi. * Et aperuit
puteum abyssi: & ascendit fumus putei, si-
cut fumus fornacis magnæ: & obscuratus
3 est sol, & aer de fumo putei: * Et de fumo
putei exierunt locustæ in terram, & data est
illis potestas, sicut habent potestatem scor-
4 piones terræ: * & præceptum est illis ne læ-
derent fœnum terræ, neque omne uiride, ne
que omnem arborem: nisi tãtum homines,
qui non habent signũ Dei in frontibus suis.
5 * & datum est illis ne occiderent eos: sed ut

cruciarent mẽsibus quinque: & cruciatus eo
rũ, ut cruciatus scorpij cũ percutit hominẽ.
6 * | Et in diebus illis quærent hoies mortẽ, & | Isa. 2. d.
nõ inuenient eã: & desiderabunt mori, & fu- 19
7 giet mors ab eis. * | Et similitudines locu- Ose. 10. b.
B starum, similes equis paratis in prælium: & 8
super capita earum tamquam coronæ simi- Luc. 23. d.
les auro: & facies earum tamquam facies 30
8 hominum. * Et habebant capillos sicut ca- | Sap. 16.
pillos mulierum. & dentes earũ, sicut dẽtes b. 9
9 leonum erant: * & habebant loricas sicut
loricas ferreas, & uox alarũ earum sicut uox
curruũ equoruum multorum currentium in
10 bellum: * & habebant caudas similes scor-
pionum, & aculei erant in caudis earum:
& potestas earum nocere hominibus mensi-
11 bus quinque: * & habebant super se regem
C angelum abyssi. cui nomen Hebraice Abad-
don, Græce autẽ Apollyon, Latine habens
12 nomen Exterminans. * Væ unum abijt, &
ecce ueniunt adhuc duo uæ post hæc.
13 * Et sextus Angelus tuba cecinit: & audiui
uocem unam ex quattuor cornibus altaris
14 aurei, quod est ante oculos Dei, * dicentem
sexto Angelo, qui habebat tubam: Solue
quattuor angelos, qui alligati sunt in flumi-
15 ne magno Euphrate. * Et soluti sũt quattuor
Angeli, qui parati erant in horam, & diem,
& mensem, & annum, ut occiderent ter
16 tiam partem hominum. * Et numerus eque
stris exercitus uicies millies dena millia. Et
17 audiui numerum eorum. * Et ita uidi equos
in visione: & qui sedebant super eos, habe
bant loricas igneas, & hyacinthinas, & sul
phureas, & capita equorum erant tamquam
capita leonum: & de ore eorum procedit
18 ignis, & fumus, & sulphur. * Et ab his tri
D bus plagis occisa est tertia pars hominum
de igne, & de fumo, & sulphure, quæ pro-

19 cedebant de ore ipsorum . * Potestas enim
equorum in ore eorum est, & in caudis eo-
rum. nam caudæ eorum similes serpentibus,
20 habentes capita : & in his nocent. * Et ce-
teri homines, qui nō sunt occisi in his plagis,
neque pœnitentiā egerunt de operibus ma-
nuum suarum, ut non adorarent dæmonia,
& simulacra aurea, & argentea, & ærea, &
lapidea, & lignea, quæ neque uidere pos-
21 sunt, neq. audire, neque ambulare, * & non
egerunt pœnitentiam ab homicidijs suis, ne-
que a ueneficijs suis, neque a fornicatione
sua, neque a furtis suis.

CAP. X.

1 ET uidi alium Angelum fortem descen-
A dentem de cælo amictum nube, & iris
in capite eius, & facies eius erat ut sol, & pe-
2 des eius tamquam columnæ ignis : * & ha
bebat in manu sua libellum apertum : & po
suit pedē suū dextrū super mare, sinistrū aūt
3 super terrā : * & clamauit uoce magna, quē-
B admodum cum leo rugit. Et cum clamas-
set, locuta sunt septem tonitrua uoces suas.
4 * Et cum locuta fuissent septem tonitrua uo-
ces suas, ego scripturus eram : & audiui uo-
cem de cælo dicentem mihi : Signa quæ lo-
cuta sunt septem tonitrua : & noli ea scribe-
5 re. * | Et angelus, quem uidi stantem su- | Dan.12
per mare, & super terram, leuauit manum ·7
6 suam ad cælum : * & iurauit per uiuentem
C in secula seculorum, qui creauit cælum, &
ea quæ in eo sunt : & terram, & ea quæ in
ea sunt : & mare, & ea quæ in eo sunt : Quia
7 tempus non erit amplius : * sed in diebus uo
cis septimi angeli, cum cœperit tuba canere,
consummabitur mysterium Dei, sicut euan-
8 gelizauit per seruos suos Prophetas. * Et au
diui uocem de cælo iterum loquentē mecū,
& dicentem : Vade, & accipe librū apertum
da manu angeli stantis super mare, & super
9 terram. * Et abij ad angelū, dicens ei, ut da-
ret mihi librum. Et dixit mihi : | Accipe li- | Ezec. 3
brum, & deuora illū : & faciet amaricari uē a.1
trem tuum, sed in ore tuo erit dulce tamquā
10 mel. * Et accepi librum de manu angeli, &
deuoraui illum : & erat in ore meo tamquā
mel dulce : & cum deuorassem eum, ama-
11 ricatus est uenter meus : * & dixit mihi : O-
portet te iterum prophetare Gentibus, &
populis, & linguis, & regibus multis.

CAP. XI.

1 ET datus est mihi calamus similis vir-
A gæ, & dictum est mihi : Surge, & me-
tire templum Dei, & altare, & adorantes in
2 eo : * atrium autem, quod est foris tem-
plum, eijce foras, & ne metiaris illud : quo-
niam datum est Gentibus, & ciuitatem san-
ctam calcabunt mensibus quadraginta duo-
3 bus : * & dabo duobus testibus meis, & pro-
phetabunt diebus mille ducentis sexaginta,
4 amicti saccis. * Hi sunt duæ oliuę, & duo
candelabra in conspectu Domini terræ stan-
5 tes. * Et si quis uolueri eos nocere, ignis
exiet de ore eorū, & deuorabit inimicos eo-
rum : & si quis uoluerit eos lædere, sic opor-
6 tet eum occidi. * Hi habent potestatē clau-
B dendi cælum, ne pluat diebus prophetiæ ip-
sorum : & potestatem habent super aquas
conuertendi eas in sanguinem, & percutere
terram omni plaga quotiescumque volue-
7 rint. * Et cum finierint testimonium suū,
bestia, quæ ascendit de abysso, faciet ad-
uersum eos bellum, & vincet illos, & occi-
8 det eos. * Et corpora eorum iacebunt in
plateis ciuitatis magnæ, quæ uocatur spiri-

tualiter Sodoma, & Aegyptus, ubi & Dñs
9 eorum crucifixus eſt. * Et uidebunt de tri-
bubus & populis, & linguis, & Gentibus
corpora eorum per tres dies, & dimidium:
& corpora eorum non ſinent poni in monu-
10 mentis. * & inhabitantes terram gaudebunt
C ſuper illos, & iucundabuntur: & munera
mittent inuicem, quoniam hi duo prophæ-
tæ cruciauerunt eos, qui habitabant ſuper
11 terram. * Et poſt dies tres, & dimidium,
ſpiritus vitæ a Deo intrauit in eos. Et ſte-
terunt ſuper pedes ſuos, & timor magnus
12 cecidit ſuper eos, qui uiderunt eos. * Et
audierunt uocem magnam de cælo, di-
centem eis: Aſcendite huc. Et aſcen-
derunt in cælum in nube: & uiderunt
13 illos inimici eorum. * Et in illa hora
factus eſt terræmotus magnus, & decima
pars ciuitatis cecidit: & occiſa ſunt in terræ-
motu nomina hominum ſeptem millia: &
reliqui in timorem ſunt miſſi, & dederunt
14 gloriam Deo cæli. * Væ ſecundum abijt:
15 & ecce uæ tertiũ ueniet cito. * Et ſeptimus
angelus tuba cecinit: & factæ ſunt uoces ma
gnæ in cælo dicentes: Factum eſt regnum hu
D ius mũdi, Dñi noſtri & Chriſti eius, & regna
16 bit in ſæcula ſæculorũ: Amen. * Et uiginti
quattuor ſeniores, qui in conſpectu Dei ſe-
dent in ſedibus ſuis, ceciderũt in facies ſuas,
17 & adorauerunt Deum, dicentes: * Gratias
agimus tibi Dñe Deus omnipotens, qui es, &
qui eras, & qui uenturus es: quia accepiſti
18 uirtutem tuã magnam, & regnaſti. * Et iratæ
ſunt Gentes, & aduenit ira tua, & tẽpus mor-
tuorum iudicari, & reddere mercedem ſer-
uis tuis Prophetis, & ſanctis, & timentibus
nomen tuum puſillis, & magnis, & extermi-
19 nandis eos, qui corruperunt terrã. * Et aper-
tũ eſt templũ Dei in cælo: & uiſa eſt arca te-
ſtamẽti eius in tẽplo eius, & facta ſunt fulgu
ra, & uoces, & terræmotus, & grãdo magna.

CAP. XII.

1 ET ſignum magnum apparuit in cælo:
A Mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus
eius, & in capite eius corona ſtellarum duo-
2 decim: * & in utero habens, clamabat par-
3 turiens, & cruciabatur vt pariat. * Et uiſum
eſt aliud ſignum in cælo: & ecce draco ma-
gnus rufus habens capita ſeptem, & cornua
decem: & in capitibus eius diademata ſe-
4 ptem, * & cauda eius trahebat tertiam par-
tem ſtellarum cæli, & miſit eas in terram, &
draco ſtetit ante mulierẽ, quæ erat paritura:
ut cum peperiſſet, filium eius deuoraret.
5 * Et peperit filiũ maſculum, qui recturus erat
omnes Gentes in uirga ferrea: & raptus eſt
6 filius eius ad Deum, & ad thronum eius, * &
B mulier fugit in ſolitudinem ubi habebat lo
cum paratum a Deo, ut ibi paſcant eam
7 diebus mille ducentis ſexaginta. * Et fa-
ctum eſt prælium magnum in cælo: Mi-
chael, & angeli eius præliabantur cum dra
8 cone, & draco pugnabat, & angeli eius: * &
non ualuerunt, neque locus inuentus eſt eo-
9 rum amplius in cælo. * Et proiectus eſt dra
co ille magnus, ſerpens antiquus, qui uoca-
tur diabolus, & ſatanas, qui ſeducit uniuer-
ſum orbem: & proiectus eſt in terram,
10 & angelus eius cum illo miſſi ſunt. * Et
C audiui uocem magnam in cælo dicentem:
Nunc facta eſt ſalus, & uirtus, & regnum
Dei noſtri, & poteſtas Chriſti eius: quia pro
iectus eſt accuſator fratrum noſtrorum, qui
accuſabat illos ante conſpectum Dei noſtri
11 die ac nocte. * Et ipſi uicerunt eum
propter ſanguinem Agni, & propter uer-
bum teſtimonij ſui, & non dilexerunt ani-
12 mas ſuas uſque ad mortem. * propterea

lætamini

lætamini cæli, & qui habitatis in eis. Væ
terræ, & mari, quia descendit diabolus ad
uos, habens iram magnam, sciens quòd mo-
13 dicum tempus habet. * Et postquam uidit
D draco quòd proiectus esset in terram, perse-
cutus est mulierem, quæ peperit masculum:
14 * & datæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ ma-
gnæ ut uolaret in desertum in locum suum,
ubi alitur per tempus & tempora, & dimi-
15 dium temporis a facie serpentis. * Et misit
serpens ex ore suo post mulierem, aquam
tamquam flumen, ut eam faceret trahi a flu-
16 mine. * Et adiuuit terra mulierem, & ape-
rui terra os suum, & absorbuit flumen, quod
17 misit draco de ore suo. * Et iratus est dra-
co in mulierem: & abijt facere prælium cum
reliquis de semine eius, qui custodiunt man-
data Dei, & habent testimonium Iesu Chri-
18 sti. * Et stetit supra arenam maris.

CAP. XIII.

1 ET uidi de mari bestiam ascendentem,
A habentem capita septem, & cornua de-
cem & super cornua eius decem diademata,
& super capita eius nomina blasphemiæ.
2 * Et bestia quam uidi similis erat pardo, &
pedes eius sicut pedes ursi, & os eius sicut os
leonis. Et dedit illi draco uirtutem suam,
3 & potestatem magnam. * Et uidi unum
de capitibus suis quasi occisum in mortẽ: &
plaga mortis eius curata est. Et admirata est
4 uniuersa terrra post bestiam. * Et adoraue-
B runt draconem, qui dedit potestatem be-
stiæ: & adorauerunt bestiam, dicentes: Quis
similis bestię? & quis poterit pugnare cum
5 ea? * Et datum est ei os loquens magna,
& blaspemias: & data est ei potestas facere
6 menses quadraginta duos. * Et aperuit os
suum in blasphemias ad Deum, blasphe-
mare nomen eius, & tabernaculum eius, &
7 eos, qui in cælo habitant. * Et est datum il-
li bellum facere cum sanctis, & uincere eos.
Et data est illi potestas in omnem tribum,
8 & populum, & linguam, & gentem, * &
adorauerunt eam omnes, qui inhabitant ter-
ram: quorum non sunt scripta nomina in
Libro uitæ Agni, qui occisus est ab origine
9 mundi. * Si quis habet aurem, audiat.
10 * Qui in captiuitatem duxerit, in captiuitatẽ
C uadet: ¶ qui in gladio occiderit, oportet eum ¶ Gen 9.
gladio occidi. Hic est patientia, & fides San- 6
11 ctorum. * Et uidi aliam bestiam ascendentẽ ¶ Mat 26.
de terra, & habebat cornua duo similia Agni c.52
12 & loquebatur sicut draco. * Et potestatem
prioris bestiæ omnem faciebat in conspectu
eius: & fecit terrã, & habitantes in ea, adora-
re bestiã primam, cuius curata est plaga mor
13 tis. * Et fecit signa magna, ut etiam ignem
faceret de cælo descendere in terrã in cõspe-
14 ctu hominũ. * Et seduxit habitantes in terra
D propter signa, quæ data sunt illi facere in cõ-
spectu bestiæ, dicens habitantibus in terra,
ut faciant imaginẽ bestiæ, quæ habet plagã
15 gladij, & uixit. * Et datum est illi ut daret
spiritũ imagini bestiæ, & ut loquatur imago
bestiæ: & faciat ut quicumque non adoraue
16 rint imaginem bestiæ, occidatur. * Et faciet
omnes pusillos, & magnos, & diuites, & pau-
peres, & liberos, & seruos habere characterẽ
in dextera manu sua, aut in frontibus suis.
17 * & ne quis possit emere, aut uendere, nisi qui
habet characterem, aut nomen bestiæ, aut nu
18 merum nominis eius. * Hic sapientia est.
Qui habet intellectum, computet numerum
bestiæ. Numerus enim hominis est: & nu-
merus eius sexcenti sexaginta sex.

CAP. XIIII.

1 ET uidi: & ecce Agnus stabat supra mõ-
A tem Sion, & cum eo centũ quadraginta

quattuor millia habentes nomen eius, & nomen Patris eius scriptum in frontibus suis.
2 * Et audiui uocem de cælo, tamquam uocem aquarum multarum, & tamquam uocem tonitrui magni: & uocem, quam audiui, sicut citharœdorum citharizantium
3 in ci haris suis. * Et cantabant quasi canticum nouum ante sedem, & ante quattuor animalia, & seniores: & nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadragintaquattuor millia, qui empti sunt de
4 terra. * Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati: Virgines enim sunt. Hi sequuntur Agnum quocumque ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo, & A-
5 gno, * & in ore eorum non est inuentum mendacium: sine macula enim sunt ante
6 thronum Dei. * Et uidi alterum Angelum
B uolantem per medium cæli, habentem Euangelium æternum, ut euangelizaret sedentibus super terram, & super omnem gentem, &
7 tribum, & linguam, & populum † * dicens
‖ Act.14.c 14 magna uoce: ‖ Timete Dominum, & date illi honorem, quia uenit hora iudicij eius: & adorate eũ, ‖ qui fecit cælum, & terram,
‖ Isa.21.c. 9 8 mare, & fontes aquarum. * Et alius Angelus secutus est dicens: ‖ Cecidit, cecidit Ba-
Ier.51.a.8 bilon illa magna: quæ a uino iræ fornicatio-
9 nis suæ potauit omnes gentes. * Et tertius Angelus secutus est illos, dicens uoce magna: Si quis adorauerit bestiam, & imaginem eius, & acceperit characterem in fronte
10 sua, aut in manu sua: * & hic bibet de uino iræ Dei, quod mistum est mero in calice iræ ipsius, & cruciabitur igne, & sulphure in conspectu Angelorum sanctorum, & ante
11 conspectum Agni: * & fumus tormentorũ
C eorum ascendet in sæcula sæculorum: nec habeat requiem die ac nocte, qui adorauerunt bestiam, & imaginem eius, & si quis ac
12 ceperit characterem nominis eius. * Hic patientia Sanctorum est, qui custodiunt man-
13 data Dei, & fidem Iesu. * Et audiui uocem de cælo, dicentem mihi: Scribe: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodo iam dicicit Spiritus, vt requiescant a laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos.
14 * Et uidi & ecce nubem candidam: & super nubem sedentẽ similem Filio hominis, habentem in capite suo coronam auream,
15 & in manu sua falcem acutam. * ‖ Et alius
‖ Mat.13. c.19 Angelus exiuit de templo, clamans voce magna ad sedentem super nubem: ‖ Mitte falcem tuam, & mete quia uenit hora ut me-
‖ Ioel.3.c. 13 16 tatur, quoniam aruit messis terræ. * Et
D misit qui sedebat super nubem falcem suam
17 in terrã, & demessa est terra. * Et alius Angelus exiuit de templo, quod est in cælo, ha-
18 bens & ipse falcem acutam. * Et alius Angelus exiuit de altari, qui habebat potestatẽ supra ignẽ: & clamauit uoce magna ad eum

qui habebat falcem acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam, & uindemia botros uineę terræ: quoniam maturæ sunt vuæ eius.
19 * Et misit Angelus falcem suam acutam in terram, & uindemiauit uineam terræ, &
20 misit in lacum iræ Dei magnum: * & calcatus extra ciuitatem, & exiuit sanguis de lacu usque ad frenos equorum per stadia mille sexcenta.

CAP. XV.

1 ET uidi aliud signum in cęlo magnum,
A & mirabile, Angelos septem, habentes plagas septem nouissimas: Quoniam in
2 illis consummata est ira Dei. * Et uidi tamquam mare uitreũ mistum igne, & eos, qui uicerunt bestiam, & imaginem eius, & nu-
B merum nominis eius, stantes super mare ui-
3 treum, habentes citharas Dei: * & cantantes canticum Moysi serui Dei, & canticum Agni, dicentes: Magna, & mirabilia sunt opera tua Domine Deus omnipotens: iustę
4 & ueræ sunt uiæ tuę, Rex sęculorũ. * ‖ Quis non timebit te Domine, & magnificabit no- ‖ Ier.10. 7
C men tuum? quia solus pius es: quoniam omnes gentes uenient, & adorabunt in cõspectu tuo, quoniam iudicia tua manifesta
5 sunt. * Et post hæc uidi, & ecce apertum est templum tabernaculi testimonij in cæ-
6 lo: * & exierunt septẽ Angeli habentes septẽ plagas de templo, uestiti lino mundo, & candido, & præcincti circa pectora zonis au
7 reis. * Et unum de quattuor animalibus dedit septem Angelis septem phialas aureas,
D plenas iracundiæ Dei uiuentis in sæcula sæcu
7 lorum. * Et impletum est templum fumo a maiestate Dei, & de uirtute eius: & nemo poterat introire in templum, donec

consum-

consummarentur septem plagæ septem An-
gelorum.

CAP. XVI.

1 ET audiui vocem magnam de templo,
A dicentem semptem Angelis: Ite, & ef-
fundite septem phialas iræ Dei in terram.
2 * Et abijt primus, & effudit phialam suam
in terram, & factum est vulnus sæuum, &
pessimum in homines, qui habebant chara-
cterem bestiæ: & in eos, qui adorauerunt
3 imaginem eius. * Et secundus Angelus ef-
fudit phialam suam in mare, & factus est
sanguis tamquam mortui: & omnis anima
4 viuens mortua est in mari. * Et tertius ef-
fudit phialam suam super flumina, & super
5 fontes aquarum, & factus est sanguis. * Et
B audiui Angelum aquarum dicentem: Iu-
stus es Domine qui es, & qui eras sanctus,
6 qui hæc iudicasti: * quia sanguinem san-
ctorum, & Prophetarum effuderunt, & san
guinem eis dedisti bibere: digni enim sunt.
7 * Et audiui alterum ab altari dicentem:
Etiam Domine Deus omnipotens vera, &
8 iusta iudicia tua. * Et quartus Angelus ef-
fudit phialam suam in solem, & datum est
9 illi æstu affligere homines, & igni: * &
æstuauerũt homines æstu magno, & blasphe
mauerunt nomen Dei habentis potestatem
super has plagas, neque egerunt pœnitentiã
10 ut darent illi gloriam. * Et quintus Ange-
lus effudit phialam suam super sedem be-
stiæ: & factum est regnum eius tenebrosum,
& commanducauerunt linguas suas præ do-
11 lore: & blasphemauerunt Deum cæli præ
C doloribus, & vulneribus suis, & nõ egerunt
12 pœnitentiam ex operibus suis. * Et sextus
Angelus effudit phialã suam in flumen illud
magnum Euphraten: & siccauit aquã eius,
vt præpararetur uia regibus ab ortu solis
13 * Et uidi de ore draconis, & de ore bestiæ, &
da ore pseudoprophetæ spiritus tres im-
mundos in modum ranarum. * Sunt
14 enim spiritus dęmoniorum facientes si-
gna, & procedunt ad reges totius terræ
congregare illos in prœliũ ad diem magnũ | Sup.3.
15 omnipotentis Dei. * | Ecce uenio sicut fur. 3
Beatus qui vigilat, & custodit uestimenta Matt. 2.
sua, ne nudus ambulet, & videant turpitudi- d.42
16 nem eius. * Et congregabit illos in locum, Luc.12.
17 qui vocatur Hebraice Armagedon. * Et se- 39
D ptimus Angelus effudit phialam suam in
aerẽ, & exiuit uox magna de templo a thro-
18 no, dicens: Factum est. * Et facta sunt ful-
gura, & voces, & tonitrua, & terræmotus fa-
ctus est magnus, qualis numquam fuit ex
quo homines fuerunt super terram: talis ter
19 ræmotus, sic magnus. * Et facta est ciuitas
magna in tres partes: & ciuitates Gentium
ceciderunt. & Babylon magna uenit in me-
moriam ante Deum, dare illi calicem vini
20 indignationis iræ eius. * Et omnis insula
21 fugit, & montes non sunt inuenti. * Et gran
do magna sicut talentum descendit de cælo
in homines: & blasphemauerunt Deum
homines propter plagam grandinis: quo-
niam magna facta est vehementer.

CAP. XVII.

1 ET venit vnus de septem Angelis, qui ha
A bebant septẽ phialas, & locutus est me
cum, dicens: Veni ostendam tibi damnatio
nẽ meretricis magnę, quæ sedet super aqua
2 multas, * cum qua fornicati sunt reges ter
rę, & inebriati sunt qui inhabitant terra
3 de vino prostitutionis eius. * Et abstulit m
in spiritu in desertum. Et uidi mul eren-

sedentem super bestiam coccineam, plenam
nominibus blasphemiæ, habentem capita se
4 ptem, & cornua decem.* Et mulier erat cir-
cumdata purpura, & coccino, & inaurato au
B ro, & lapide pretiosa, & margaritis, habens
poculum aureum in manu sua, plenum abo
minatione, & immūditia fornicationis eius:
5 * Et in fronte eius nomen scriptum: Myste-
rium: Babylon magna, mater fornicationū
6 terræ.* Et uidi mulierem ebriam de sangui
ne sanctorum, & de sanguine martyrum Ie-
su. Et miratus sum cum uidissem illam ad-
7 miratione magna.* Et dixit mihi Angelus:
Quare miraris? Ego dicam tibi sacramen-
tum mulieris, & bestiæ, quæ portat eam, quę
8 habet capita septē, & cornua decē.* Bestia,
quam uidisti, fuit, & non est, & ascensura
est de abysso, & in interitum ibit: & mira-
C buntur inhabitantes terram (quorum non
sunt scripta nomina in Libro uitæ a consti-
tutione mundi) uidentes bestiam, quæ erat,
9 & non est.* Et hic est sensus, qui habet sa-
pientiam. Septem capita: septē montes sunt,
super quos mulier sedet, & reges septem
10 sunt.* Quinque ceciderunt, unus est, & alius
nondum uenit: & cūm uenerit, oportet il-
lum breue tempus manere.* Et bestia, quæ
11 erat, & non est: & ipsa octaua est: & de septē
12 est, & in interitū uadit.* Et decem cornua,
quę uidisti, decem reges sunt: qui regnū non-
dum acceperunt, sed potestatem tamquā re-
13 ges una hora accipient post bestiā. * Hi vnū
D consiliū habent, & uirtutē, & ptātem suā be
14 stię tradēt.* Hi cū Agno pugnabūt, & Agnus
uincet illos: ‖ qm̄ Dñs dñorum est, & Rex re
gū, & qui cū illo sunt, uocati, electi, & fideles.
15 * Et dixit mihi: Aquę, quas uidisti vbi mere
trix sedet, populi sunt, & Gentes, & linguæ.
16 * Et decē cornua, q̄ uidisti in bestia: hi odiēt
fornicariā, & desolatā facient illā, & nudā, &
carnes eius manducabūt, & ipsam igni cōcre
17 mabunt.* Deus.n. dedit in corda eorū ut fa
ciant q placitum est illi: ut dent regnum
suum bestiæ donec cōsummētur uerba Dei.
18 * Et mulier, quam uidisti, est ciuitas magna,
quæ habet regnum super reges terræ.

CAP. XVIII.

1 ET post hæc uidi aliū Angelū descenden-
A tē de cęlo habentē ptātem magnam: &
2 terra illuminata est a gloria eius.* Et excla-
mauit in fortitudine dicēs: ‖ Cecidit, cecidit
Babylon magna: & facta est habitatio dæmo
niorū, & custodia oīs spiritus immūdi, & cu-
3 stodia oīs uolucris immūdæ, & odibilis,* q̄a
de uino iræ fornicationis eius biberunt oēs
gentes: & reges terræ cū illa fornicati sunt: &
mercatores terrę de uirtute deliciarū eius di
4 uites facti sunt.* Et audiui aliā uocē de cęlo,
B dicentē: Exite de illa populus meus: ut ne
participes sitis delictorum eius, & de plagis
5 eius nō accipiatis.* Qm̄ peruenerunt peccata

eius vsq. ad cælū, & recordatus est Dñs ini-
6 quitatū eius.* Reddite illi sicut & ipsa reddi
dit uobis: & duplicate duplicia scdm opera
eius: in poculo, quo miscuit, miscete illi du-
7 plū.* Quantū glorificauit se, & in delicijs
C fuit, tm̄ date illi tormentū & luctum: quia in
corde suo dicit: ‖ Sedeo regina: & uidua non ‖ Isa.47.b. 8
8 sum: & luctū nō uidebo.* Ideo in una die ue
nient plagæ eius, mors, & luctus, & fames, &
igne cōburetur: quia fortis est Deus, qui iudi
9 cabit illā.* Et flebunt, & plāgent se super illā
reges terræ, qui cū illa fornicati sunt, & in
delicijs uixerunt, cū uiderint fumū incendij
10 eius: * longe stantes pp timorē tormentorū
eius, dicētes: Vę, vę ciuitas illa magna Baby-
lon, ciuitas illa fortis: qm̄ una hora uenit iu-
11 diciū tuū.* Et negotiatores terræ flebunt, &
D lugebunt super illā: qm̄ merces eorū nemo
12 emet amplius:* merces auri, & argenti, & la
pidis pretiosi, & margaritę, & byssi, & purpu
rę, & serici, & cocci, (& omne lignū thyinū,
& oīa uasa eboris, & oīa uasa de lapide pre
13 tioso, & æramento, & ferro, & marmore,* &
cinnamomū) & odoramentorū, & unguenti,
& thuris, & uini, & olei, & similæ, & tritici,
& iumentorum, & ouiū, & equorū, & rheda-
14 rū, & mācipiorū, & aiarum hominū.* Et po
E ma desiderij aiæ tuæ discesserunt a te, & oia
pinguia, & pclara perierunt a te, & ampl us
15 illa iā non inuenient.* Mercatores horum,
qui diuites facti sunt, ab ea longe stabunt pp
timorē tormentorū eius, flentes, ac lugentes,
16 * & dicentes: Væ, væ ciuitas illa magna, quæ
amicta erat bysso, & purpura, & cocco, & de-
aurata erat auro, & lapide ptioso, & margari
17 tis:* qm̄ una hora destitutæ sunt tantæ diui
F tiæ, & oīs gubernator, & oīs, qui in lacū na-
uigat, & nautæ, & qui in mari operātur, lon
18 ge steterunt,* & clamauerūt uidentes locū
incendij eius, dicentes: Quæ similis ciuitati

19 nuic magnæ? * Et miserunt puluerē sup ca-
pita sua, & clamauerūt flentes, & lugētes, di
centes: Væ, væ ciuitas illa magna, in qua diui
tes facti sunt oēs, qui habebant naues in ma-
20 ri de ptijseius: qm̄ una hora desolata est.* E-
xulta sup eā cęlū, & sācti Apostoli, & Prophe
tæ: qm̄ iudicauit Deus iudiciū uestrū de illa.
21 * Et sustulit unus Angelus fortis lapidē qua-
G si molarē magnū, & misit in mare, dicēs: Hoc
impetu mittetur Babylō ciuitas illa magna,
22 & ultra iā nō inuenietur.* Et vox citharędo-

rū, & musicorū, & tibia canentiū, & tuba nō
audietur in te amplius: & oīs artifex oīs ar-
tis nō inuenietur in te amplius: & vox molæ
23 nō audietur in te amplius: * & lux lucernæ
nō lucebit in te amplius: & vox sponsi, & spō
sę nō audietur adhuc in te: quia mercatores
tuierant principes terræ, quia in ueneficijs
24 tuis errauerunt omnes gentes. * Et in ea san
guis prophetarum & sanctorum inuētus est:
& omnium, qui interfecti sunt in terra.

CAP. XIX.

1 POst hæc audiui quasi uocē turbarū mul-
A tarū in cęlo dicentiū: Alleluia: Salus, &
2 gloria, & uirtus Deo nostro est:* quia uera,
& iusta iudicia sunt eius, qui iudicauit de me
retrice magna q̄ corrupit terrā in ꝓstitutio
ne sua, & vindicauit sanguinē seruorū suorū
3 de manibus eius.* Et iterū dixerūt: Alleluia.
4 Et fumus eius ascēdit in sęcula sęculorū.* Et
ceciderunt seniores uigintiquattuor, & quat
tuor animalia, & adorauerunt Deū sedētē su
5 per thronū, dicētes: Amen: Alleluia. * Et vox
de throno exiuit, dicens: Laudēt dicite Deo
nostro omnes serui eius: & qui timetis eū pu
6 silli, & magni.* Et audiui quasi uocē turbę
magnę. & sicut vocē aquarū multarū, & si-
cut uocē tonitruorū magnorū, dicentiū: Alle
luia: q̄: regnauit Dn̄s Deus noster omnipo-
7 tens.* Gaudeamus, & exultemus: & demus
B gloriā ei: quia uenerunt nuptię Agni, & uxor
8 eius pręparauit se.* Et datū est illi ut coope
riat se byssino splēdenti, & cādido. Byssinū.n.
9 iustificationes sunt Sāctorū.* Et dixit mihi:
Scribe: ‖ Beati, qui ad cęnā nuptiarū Agni uo ‖ Mat.22.
cati sunt: & dixit mihi: Hęc uerba Dei vera a.2
10 sunt. * Et cecidi ante pedes eius, ut adorarē Luc.14.d.
eū. Et dicit mih: vide ne feceris: cōseruustuus 16
sum, & frattū tuorū habentiū testimoniū Ie-
su. Deū adora. Testimoniū.n. Iesu est spiritus
11 prophetię. * Et uidi cęlum apertum, & ecce
equus albus, & qui sedebat super eū, uocabat
Fidelis, & Verax, & cū iustitia iudicat, & pu-
12 gnat.* Oculi aūt eius sicut flamma ignis, &
in capite eius diademata multa, habens no-
13 mē scriptū, quod nemo nouit nisi ipse.* ‖ Et ‖ Isa.63.a
C uestitus erat ueste a spersa sanguine: & uoca- t
14 tur nomē eius, Verbū Dei. * Et exercitus q̄
sunt in cęlo, sequebātur eū in equis albis, ue-

15 stiti byssino albo, & mundo. * Et de ore eius
procedit gladius ex utraq; parte acutus: ut
in ipso percutiat Gētes. ‖ Et ipse reget eas in ‖ Ps.2.c.9
uirga ferrea: & ipse calcat torcular uini furo-
16 ris irę Dei omnipotentis. * Et habet in uesti
mento, & in fœmore suo scriptum: ‖ Rex re ‖ Sup.17.
17 gū, & Dn̄s dominantium.* Et uidi unū An d.14
gelū stantē in sole, & clamauit uoce magna, 1.Tim. 6.
dicens omnibus auibus, quę uolabāt per me c.15
dium cęli: Venite, & congregamini ad cœnā
18 magnam Dei: * ut manducetis carnes regū,
D & carnes tribunorum, & carnes fortium, &
carnes equorum, & sedentium in ipsis, &
carnes omnium liberorum, & seruorum, &
19 pusillorum, & magnorū. * Et uidi bestiam,
& reges terrę, & exercitus eorum congrega-
tos ad faciendam pręlium cum illo, qui se-
20 debat in equo, & cum exercitu eius. * Et
apprehensa est bestia, & cum ea pseudopro-

pheta, qui fecit signa coram ipso, quibus se-
duxit eos, qui acceperũt characterem bestię,
& qui adorauerunt imaginem eius. Viui miſ
ſi ſunt hi duo in ſtagnum ignis ardentis ſul
21 phure:* Et ceteri occiſi ſunt in gladio ſeden
tis ſuper equum, qui procedit de ore ipſius:
& omnes aues ſaturatæ ſunt carnibus eorũ.

C A P. XX.

1 ET vidi Angelum deſcendentem de cęlo,
A habentem clauem abyſſi, & catenam
2 magnam in manu ſua.* Et apprehendit dra
conem, ſerpentem antiquum, qui eſt diabo-
lus, & ſatanas, & ligauit eum per annos mil-
3 le:* & miſit eum in abyſſum, & clauſit, &
ſignauit ſuper illum ut nõ ſeducat amplius
gentes, donec conſummentur mille anni: &
poſt hæc oportet illum ſolui modico tempo
4 re.* Et vidi ſedes, & ſederun t ſuper eas, &
iudicium datum eſt illis: & animas decolla-
B torum propter teſtimonium Ieſu, & propter
verbum Dei, & qui non adorauerunt beſtiã,
neque imaginem eius, nec acceperunt chara
cterem eius in frõtibus, aut in manibus ſuis
& uixerunt, & regnauerunt cum Chriſto
5 mille annis.* Ceteri mortuorum non uixe-
runt, donec conſummentur mille anni: Hæc
6 eſt reſurrectio prima.* Beatus, & ſanctus, qui
habet partem in reſurrectione prima: in his
ſecunda mors non habet poteſtatẽ: ſed erunt
ſacerdotes Dei & Chriſti, & regnabunt cum
7 illo mille annis,* | Et cum conſummati fue
C rint mille anni, ſoluetur ſatanas de carcere
ſuo, & exibit, & ſeducet Gentes, quę ſunt ſu-
per quattuor angulos terræ, Gog, & Magog,
& cõgregabit eos in pręlium, quorum nume
8 rus eſt ſicut arena maris.* Et aſcenderunt ſu
per latitudinem terræ, & circuierunt caſtra
9 ſanctorum, & ciuitatem dilectam.* Et deſce
dit ignis a Deo de cælo, & deuorauit eos: &
Diabolus, qui ſeducebat eos, miſſus eſt in ſta
10 gnum ignis, & ſulphuris, ubi & beſtia,* &
pſeudopropheta cruciabuntur die ac nocte
11 in ſæcula ſæculorum.* Et vidi thronum ma
D gnum candidum, & ſedentem ſuper eum, a
cuius conſpectu fugit terra, & cælum, & lo-
12 cus non eſt inuentus eis.* Et uidi mortuos
magnos, & puſillos ſtãtes in conſpectu thro-
ni, & libri aperti ſunt: & alius Liber apertus
eſt q eſt uitę: & iudicati ſunt mortui ex his,
quæ ſcripta erant in libris ſecundũ opera ip-
13 ſorũ.* & dedit mare mortuos, qui in eo erãt:
& mors, & infernus dederũt mortuos ſuos,
qui in ipſis erant: & iudicatũ eſt de ſingulis
14 ſecundum opera ipſorum.* Et infernus, &
mors miſſi sũt in ſtagnũ ignis. Hæc eſt mors
15 ſecunda.* Et qui non inuentus eſt in Libro
uitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.

C A P. XXI.

1 ET vidi cælum nouum, & terram nouam. Iſa. 65. c.
A Primum enim cælum, & prima terra 17. & 66.
2 abijt, & mare iam non eſt.* Et ego Ioannes g. 21
uidi ſanctam ciuitatem Ieruſalem nouam 2 Pet. 3. c.
deſcendentem de cælo a Deo, paratam, ſi- 13
3 cut ſponſam ornatam uiro ſuo.* Et audiui
uocem magnam de throno dicentem: Ecce
tabernaculum Dei cum hominibus, & habi-
B tabit cum eis. Et ipſi populus eius erũt, & ip
4 ſe Deus cũ eis erit eorũ Deus: |* & abſterget | Iſa. 25. c.
Deus omnẽ lacrymã ab oculis eorũ: & mors 8
ultra non erit, neque luctus, neque clamor, Sup. 7. d.
neque dolor erit ultra, quia prima abierunt. 17
5 * Et dixit qui ſedebat in throno: | Ecce | Iſa. 43. c.
noua facio omnia. Et dixit mihi: Scribe, 19
6 quia hæc verba fideliſſima ſunt, & vera.* Et 2. Cor. 5.
dixit mihi: Factum eſt. ego ſum α, & ω: ini- d. 17

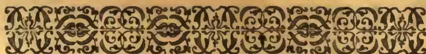
tium, &

tiú,& finis. Ego sitienti dabo de fonte aquæ
7 uitæ,gratis. * Qui vicerit,possidebit hæc,&
8 ero illi Deus,& ille erit mihi filius.* Timi-
C dis autem,& incredulis,& execratis, & ho-
micidis, & fornicatoribus, & ueneficis, &
idololatris,& omnibus mendacibus,pars il-
lorũ erit in stagnoardenti igne,& sulphure:
9 quod est mors secunda. * Et uenit unus de
septem Angelis habentibus phialas plenas
septem plagis nouissimis,& locutus est me-
cũ,dicens : Veni,& ostendam tibi sponsam,
10 vxorem Agni. * Et sustulit me in spiritu in
montem magnum,& altum,& ostendit mi-
hi ciuitatem sanctam Ierusalem descenden-
11 tem de cælo a Deo, * habentem claritatem
D Dei: & lumen eius simile lapidi pretioso tã-
12 quam lapidi iaspidis,sicut crystallum. * Et
habebat murum magnum,& altum,haben-
tem portas duodecim : & in portis Angelos
duodecim,& nomina inscripta,quæ sũt no-
13 mina duodecim tribuum filiorũ Israel.* Ab
Oriente portæ tres : & ab Aquilone portæ
tres : & ab Austro portæ tres: & ab Occasu
14 portæ tres.* Et murus ciuitatis habens fun-
damẽta duodecim,& in ipsis duodecim no-
15 mina duodecim Apostolorũ Agni. * Et qui
loquebatur mecum,habebat mensuram arũ
dineam auream, ut metiretur ciuitatem, &
16 portas eius,& murum. * & ciuitas in qua-
dro posita est, & longitudo eius tanta est
E quanta & latitudo:& mensus est ciuitatem
de arundine aurea per stadia duodecim mil
lia: & lõgitudo,& altitudo, & latitudo eius
17 æqualia sunt.* Et mensus est murũ eius cen
tum quadraginta quattuor cubitorum,mẽ-
18 sura hominis,quæ est angeli.* Et erat stru-
ctura muri eius ex lapide iaspide : ipsa uero
ciuitas aurum mundum simile vitro mũdo.
19 * Et fundamenta muri ciuitatis omni lapi-
F de pretioso ornata. Fundamentum primũ,
iaspis: secundum,sapphirus: tertium, calce-
20 donius: quartum,smaragdus: * quintum,
sardonyx: sextum,sardius: septimum,chry-
solithus: octauum, beryllus: nonum, topa-
zius: decimum,chrysoprasus: undecimum,
21 hyacinthus: duodecimum,amethystus.* Et
duodecim portæ, duodecim margaritæ sũt,
per singulas: & singulæ portę erant ex singu
lis margaritis: & platea ciuitatis aurum mũ
22 dum,tamquam vitrum perlucidum.* Et tẽ
plum non uidi in ea. Dominus enim Deus
omnipotens templum illius est, & Agnus.
23 * ‖ Et ciuitas non eget sole,neque luna vt lu ‖ Isa.60.d.19
G ceant in ea. nam claritas Dei illuminauit
24 eam,& lucerna eius est Agnus. * Et ambu-
labunt gentes in lumine eius: & reges terræ
afferent gloriam suam, & honorem in illã.
25 * ‖ Et portæ eius non claudentur per diem: ‖ Isa.60.c.11
26 nox enim non erit illic.* Et afferent gloriã,
27 & honorem gentium in illam. * Non intra-
bit in eam aliquod coinquinatum, aut abo-
minationem faciens,& mendacium,nisi qui
scripti sunt in libro uitæ Agni.

CAP. XXII.

1 ET ostendit mihi fluuium aquæ uitæ,
A splendidum tamquam crystallũ, pro-
2 cedentem de sede Dei & Agni. * In medio
plateæ eius, & ex utraque parte fluminis li-
gnum uitæ, afferens fructus duodecim, per
menses singulos reddens fructum suum, &
3 folia ligni ad sanitatem Gentium.* Et om
ne maledictum non erit amplius : sed sedes
Dei, & Agni in illa erunt, & serui eius ser
4 uient illi.* Et uidebunt faciem eius : & no-
5 men eius in frontibus eorum.* ‖ Et nox ul ‖ Isa.60.d.
tra non erit : & non egebunt lumine lucer- 20
næ,neque lumine solis, quoniam Dominus
Deus illuminabit illos,& regnabunt in sæcu
6 la sæculorum. * Et dixit mihi : Hæc uerba
B fidelissima sunt,& uera. Et Dominus Deus
spirituum prophetarum misit Angelũ suum
ostendere seruis suis quæ oportet fieri cito.
7 * Et ecce venio velociter. Beatus,qui custo-
8 dit verba prophetiæ libri huius. * Et ego
Ioannes,qui audiui,& vidi hæc. Et postquã
audissem,& vidissem,cecidi vt adorarem an
te pedes angeli, qui mihi hæc ostendebat:
9 * & dixit mihi : Vide ne feceris : conseruus
enim tuus sum,& fratrum tuorum prophe-
tarum,& eorum,qui seruant uerba prophe-
10 tiæ libri huius: Deum adora. * Et dicit mi-
C hi : Ne signaueris uerba prophetiæ libri hu-
11 ius: tempus enim prope est.* Qui nocet, no
ceat adhuc: & qui in sordibus est, sordescat
adhuc:& qui iustus est,iustificetur adhuc:&
12 sanctus,sanctificetur adhuc.* Ecce uenio ci-
to, & merces mea mecum est, reddere uni-
13 cuique secundum opera sua. * ‖ Ego sum α, ‖ Isa.41.a.
& ω,primus,& nouissimus,principium,& fi 4.& 44.a
14 nis.* Beati, qui lauant stolas suas in sangui- 6
ne Agni: ut sit potestas eorum in ligno uitę, Sup.1.b.8.
15 & per portas intrent in ciuitatem. * Foris & 21.b.6
canes,& venefici,& impudici,& homicidæ,
& idolis seruientes, & omnis, qui amat, &
16 facit mendacium. * Ego Iesus misi Angelũ
meum, testificari uobis hæc in Ecclesijs.
D Ego sum radix,& genus Dauid, stella splen
17 dida,& matutina.* Et spiritus,& sponsa di-
cunt: Veni. Et qui audit,dicat: Veni. Et qui
sitit,veniat: ‖ & qui vult, accipiat aquam ‖ Isa.55.a.
18 uitæ,gratis.* Contestor enim omni audien- 1
ti uerba prophetiæ libri huius : Si quis ap-
posuerit ad hæc, apponet Deus super illum
19 plagas scriptas in libro isto. * Et si quis di-
minuerit de verbis libri prophetiæ huius,
auferet Deus partem eius de libro uitæ, &
de ciuitate sancta,& de his, quæ scripta sunt
20 in libro isto. * dicit qui testimonium perhi-
bet istorum. Etiam venio cito: Amen. Veni
21 Domine Iesu. * Gratia Domini nostri Iesu
Christi cum omnibus vobis. Amen.

Oratio Manaßæ necnon Libri duo, qui sub libri Tertij & Quarti Esdræ nomine circumferuntur, hoc in loco, extra scilicet seriem Canonicorum Librorum, quos sancta Tridentina Synodus suscepit, & pro Canonicis suscipiendos decreuit, sepositi sunt, ne prorsus interirent, quippe qui a nonnullis sanctis Patribus interdum citantur, & in aliquibus Biblijs Latinis tam manuscriptis quàm impressis reperiuntur.

ORATIO MANASSÆ REGIS IVDA, CVM CAPTVS TENERETVR IN BABYLONE.

OMINE omnipotens Deus patrũ nostrorum, Abrahã & Isaac, & Iacob, & seminis eorum iusti, qui fecisti cælum & terram cum omni ornatu eorũ, qui ligasti mare verbo præcepti tui, qui conclusisti abyssum, & signasti eam terribili & laudabili nomine tuo: quem omnia pauent, & tremunt a vultu virtutis tuæ, quia importabilis est magnificentia gloriæ tuæ, & insustentabilis ira comminationis tuæ super peccatores: immẽsa vero & inuestigabilis misericordia promissionis tuæ: quoniã tu es Dominus, altissimus, benignus, longanimis, & multum misericors, & pœnitens super malitias hominũ. Tu Domine, secundum multitudinem bonitatis tuæ promisisti pœnitentiam, & remissionem ijs, qui peccauerunt tibi, & multitudine miserationum tuarum decreuisti pœnitentiam peccatoribus, in salutem. Tu igitur Domine Deus iustorum, non posuisti pœnitẽtiam iustis, Abraham, & Isaac, & Iacob, ijs qui tibi non peccauerunt: sed posuisti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniam peccaui super numerum arenæ maris: multiplicatæ sunt iniquitates meæ Domine, multiplicatæ sunt iniquitates meæ, & nõ sum dignus intueri & aspicere altitudinem cæli, præ multitudine iniquitatũ mearum, incuruatus sum multo vinculo ferreo, ut nõ possim attollere caput meum, & non est respiratio mihi: quia excitaui iracundiam tuam, & malum coram te feci: non feci uoluntatem tuam, & mandata tua non custodiui: statui abominationes, & multiplicaui offensiones. Et nunc flecto genu cordis mei, precans a te bonitatem. Peccaui Domine, peccaui, & iniquitates meas agnosco. Quare peto rogans te, remitte mihi Domine, remitte mihi, & simul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum, iratus, reserues mala mihi, neque damnes me in infirma terræ loca: quia tu es Deus, Deus, inquam, pœnitentium: & in me ostendes omnem bonitatem tuam, quia indignum saluabis me secundum magnam misericordiam tuam, & laudabo te semper omnibus diebus uitæ meæ: quoniam te laudat omnis uirtus cælorum, & tibi est gloria in sæcula sæculorum. Amen.

LIBER ESDRAE TERTIVS.

CAPVT PRIMVM.

1 ET fecit Iosias Pascha in Ie
rosolymis Domino, &
immolauit Phase quarta
decima luna primi men-
2 sis: * statuens sacerdotes
per uices dierum stolis
amictos in templo Do.
3 mini. * & dixit Leuitis sacris seruis Israel,
ut sanctificarent se Domino in positione san
ctæ arcæ Domini, in domo, quam ædificauit
4 Salomon filius Dauid rex. * Non erit uobis
tollere super humeros eam. Et nunc deserui
te Domino uestro, & curam agite gentis il-
lius Israel ex parte secundum pagos & tri-
5 bus uestras, * secundum scripturam Dauid
regis Israel, & secundum magnificentiam
Salomonis filij eius, omnes in templo, & se
cundum particulam principatus paternam
uestram eorum, qui stant in conspectu fra-
6 trum filiorum Israel. * Immolate Pascha,
& sacrificia parate fratribus uestris, & facite
secundum præceptum Domini quod datum
7 est Moysi. * Et donauit Iosias in plebem,
quæ inuenta est, ouium, agnorum, & hœ-
dorum, & caprarum triginta millia, uitu-
8 los tria millia. * hæc de regalibus data sunt
secundum promissionem populo: & sacer-
dotibus in Pascha, oues numero duo millia,
9 ac vituli centum. * Et Iechonias, & Seme-
ias, & Nathanael fratres, & Hasabias, &
Oziel, & Coraba in Phase, oues quinque mil
10 lia, uitulos quingentos. * Et hæc cum fie-
rent eleganter, steterunt sacerdotes & Leui-
11 tæ habentes azyma per tribus. * Et secundũ
partes principatus patrum in conspectu po-
puli offerebant Domino, secundum ea quæ
12 in libro Moysi scripta sunt: * & assauerunt
Phase igni prout oportebat: & hostias coxe
runt in emolis, & in ollis cum beneuolen-
13 tia: * & attulerunt omnibus qui erant ex
plebe: & post hæc parauerunt sibi & sacer-
14 dotibus: * Sacerdotes enim offerebant adi-
pes, usque dum finita esset hora: & Leui-
tæ parauerunt sibi, & fratribus suis, filijs
15 Aaron. * Et sacri cantores filij Asaph erant
per ordinem secundum præceptum Dauid,
& Asaph, & Zacharias, & Ieddimus, qui erat
16 a rege. * Et ostiarij per singulas ianuas, ita
ut non præuaricaretur unusquisque suam:
17 fratres enim illorum parauerunt illis. * Et

consum-

consummata sunt quæ pertinebant ad sacri-
18 ficium Domini.* In illa die egerunt Phase,
& offerebant hostias super Domini sacrifi-
cium, secundum præceptum regis Iosiæ.
19 * Et egerunt filij Israel, qui inuenti sunt in
tempore illo, Phase: & diem festum azy-
20 morum per dies septem: * & non est cele-
bratum Phase tale in Israel, a temporibus
21 Samuelis prophetæ: * & omnes reges Israel,
non celebrauerunt tale Pascha, quale egit Io-
sias, & Sacerdotes, & Leuitæ, & Iudæi, &
omnis Israel, qui inuenti sunt in commo-
22 ratione Ierosolymis.* Octauo decimo anno,
23 regnante Iosia celebratum est Phase.* Et di-
recta sunt opera Iosiæ in conspectu Domini
24 sui in corde pleno metuentis: * & quæ circa
illum quidem conscripta sunt, in pristinis
temporibus de eis, qui peccauerunt, quique
irreligiosi fuerunt in Dominum præ omni
gente, & qui non quæsierunt uerba Domi-
25 ni super Israel. * Et post omnem actum húc
Iosiæ, ascendit Pharao rex Aegypti, ueniens
in Charcamis ab itinere super Euphratem,
26 & exijt obuiam illi Iosias. * Et misit rex
Aegypti ad Iosiam, dicens: Quid mihi & ti-
27 bi est rex Iudæ? * Non sum missus a Domi-
no ut pugnem contra te: super Euphratem
enim bellum meum est, festinans descende.
28 * Et non est reuersus Iosias super currum:
sed expugnare eum conabatur, non attendēs
29 uerbum prophetæ ex ore Domini: * sed con-
stituit ad eum bellum in campo Mageddo.
Et descēderunt principes ad regem Iosiam.
30 * Et dixit rex pueris suis: Amouete me a prę-
lio, infirmatus sum enim valde. Et statim
31 amouerunt eum pueri ipsius de acie. * Et
ascendit super currum secundarium suum:
& perueniens Ierosolymam, uita functus
est, & sepultus est in paterno sepulchro.
32 * Et in tota Iudæa lugebant Iosiam: & qui
præsidebant, cum uxoribus lamentabant
eum vsque in hunc diem. Et datum est hoc
33 fieri semper in omne genus Israel.* Hæc au-
tem præscripta sunt in libro historiarum re-
gum Iudæ: & singula gesta actus Iosiæ, &
eius gloria & intellectus eius in lege Domi-
ni: quæque gesta sunt ab eo, & quæ non scri-
pta sunt in libro regnum Israel & Iudæ:
34 * Et assumentes, qui erant ex gente Iecho-
niam filium Iosiæ, constituerunt regem pro
Iosia patre suo, cum esset annorum trigin-
35 tarium. * Et regnauit super Israel mensi-
bus tribus. Et amouit eum rex Aegypti, ne
36 regnaret in Ierosolymis: * & mulctauit gen-
tem argenti talenta centum, & auri talentū
37 unum. * Et constituit rex Aegypti Ioacim
fratrem ipsius, regem Iudæ & Ierusalem:
38 * & alligauit magistratus Ioacim, & Zara-
celem fratrem suum, & apprehendens edu-
39 xit in Aegyptum. * Annorum erat Ioacim
vigintiquinque, cum regnare cœpisset in
terra Iuda & Ierusalem: & fecit malum in
40 conspectu Domini.* Post hunc autem ascen-
dit Nabuchodonosor rex Babylonis, & alli-
gans eum in æreo uinculo, perduxit in Ba-
41 byloniam: * & sacra uasa Domini accepit
Nabuchodonosor, & tulit & consecrauit in
42 templo suo in Babylonia.* Nam de immun-
ditia illius, & irreligiositate scriptum est in
43 libro temporum regum. * Et regnauit Ioa-
chim filius eius pro eo. Cum autem consti-
tutus esset rex, erat annorum decem &
44 octo. * Regnauit autem menses tres, &
dies decem in Ierusalem, & fecit malum in
45 conspectu Domini:* & post annum mittens
Nabuchodonosor, transmigrauit eum in Ba-
byloniam simul cum sacris uasis Domini.
46 * Et constituit Sedeciam regem Iuda, & Ie-
rusalem, cum esset annorum uiginti unius:
47 regnauit autem annis vndecim. * Et fecit
malum in conspectu Domini, & non est ve-
ritus a verbis, quæ dicta sunt ab Ieremia
48 propheta ex ore Domini: * & adiuratus a
rege Nabuchodonosor, periurans discessit:
& indurata ceruice sua, & corde suo, trans-
gressus est legitima Domini Dei Israel.
49 * Et duces populi Domini multa inique
gesserunt, & impie egerunt super omnes
immunditias gentium: & polluerunt tem-
plum Domini quod sanctum erat in Iero-
50 solymis. * Et misit Deus patrum ipsorum
per angelum suum reuocare eos propter
51 quod parceret illis & tabernaculo suo.* Ipsi
uero subsannabant in angelis suis: & qua
die locutus est Dominus, erāt illudētes pro-
52 phetis eius. * Qui vsque ad iracundiam
concitatus est super gentem suam propter
irreligiositatem suam, & præcepit ascendere
53 reges Chaldæorum.* Hi occiderunt iuuenes
eorum in gladio, in circuitu sancti templi
eorum, & non pepercerunt iuueni, & seni,
54 & virgini, & adolescenti: * sed omnes tra-
diti sunt in manus ipsorum: & omnia sacra
uasa Domini, & regales apothecas resumen-
55 tes, tulerunt in Babyloniam, * & incende-
runt domum Domini, & demolierunt mu-
ros Ierusalem: & turres eius incenderunt
56 igne, * & consummauerunt omnia honori-
fica eius, & ad nihilum redegerunt, & reli-
57 quos a gladio duxerunt in Babylonem.* Et
erant serui illius usque dum regnarent Per-
sæ in repletione verbi Domini in ore Iere-
58 miæ: * quousque benigne ageret terra sab-
bata sua, omni tempore desertionis suæ sab-
batizauit in applicatione annorum septua-
ginta septem.

CAP. II.

1 Regnante Cyro rege Persarum in con-
summatione uerbi Domini in ore Iere-
2 miæ, * suscitauit Dominus spiritum Cyri

regis Persarum,& prædicauit in toto regno
3 suo simul per scripturam,* dicens: Hæc di-
cit Cyrus rex Persarum: Me constituit re-
gem orbi terrarum Dominus Israel,Domi-
4 nus excelsus, * & significauit mihi ædifica-
re domum sibi in Ierusalem, quæ est in Iu-
5 dæa. * Si quis est ex genere vestro,dominus
6 ipsius ascēdat cum eo in Ierusalem.* Quot-
quot ergo circa loca habitant, adiuuent eos
7 qui sunt in loco ipso,in auro & argento,* in
dationibus cum equis & iumentis, cumque
alijs quæ secundum uota apponuntur in
8 ædem Domini quæ est in Ierusalem. * Et
stantes principes tribuum, pagorum, & Iu-
dææ ex tribu Beniamin,& Sacerdotes & Le
uitæ, quos excitauit Dominus ascendere &
ædificare Domum Domini quæ est in Ieru-
9 salem, & qui erant in circuitu eorum, * ad-
iuuerunt in omni auro & argento eius,& iu
mentis,& votis compluribus multi quorum
10 sensus excitatus est. * Et Cyrus rex protu-
lit uasa sacra Domini, quæ transtulit Na-
buchodonosor rex Babylonis ex Ierusa-
11 lem, & consecrauit ea idolo suo. * &
proferens ea Cyrus rex Persarum, tradidit
Mithridato, qui erat super thesauros ipsius.
12 * Per hunc autem tradita sunt Salmanasa-
13 ro præsidi Iudææ. * Horum autem hic nu-
merus. Libatoria argentea duo millia
quadringenta, athiscæ argenteæ triginta,:
phialæ aureæ triginta, item argenteæ duo
millia quadringentæ, & alia uasa mille.
14 * omnia autem uasa aurea & argentea,quin
15 que millia octingenta sexaginta. * Et enu-
merata sunt Salmanasaro simul cum his
qui ex captiuitate Babyloniæ uenerant in Ie
16 rosolymam. * In Artaxerxis autem regis
Persarum temporibus scripserunt ei de his
qui habitabant in Iudæa & Ierusalem,Balsa
mus,& Mithridatus,& Sabellius, & Rathi-
mus, Balthemus, Samelius scriba, & reli-
qui habitantes in Samaria, & ceteris locis
17 subiectam epistolam regi Artaxerxi.* D O-
M I N E, pueri tui Rathimus ab acciden-
tibus, & Sabellius scriba, & reliqui curiæ
18 tuæ iudices in Cœlesyria, & Phœnice. * Et
nunc notum sit domino regi, quoniam Iu-
dæi qui ascenderunt a uobis ad nos, uenien-
tes in Ierusalem ciuitatem refugam & pessi-
mam,ædificant furnos eius,& statuunt mu-
19 ros, & templum suscitant.* Quod si ciuitas
ista, & muri consummati fuerint, non tan-
tum tributa non sustinebunt pendere, sed
20 etiam regibus resistent. * Et quia id agitur
circa templum,recte haberi arbitrati sumus
21 non despicere hoc ipsum: * sed notum face-
re domino regi,ut si videbitur,rex,quæratur
22 in libris patrum tuorum,*& inuenies in ad-
monitionibus scripta de his, & scies quo-
niam ciuitas ista fuit refuga,& reges, & ciui
23 tates concutiens, * & Iudæi refugæ, & præ-
lia committentes in ea ab æterno, ob quam
24 causam ciuitas ista deserta est. * Nunc ergo
notum facimus, domine rex, quoniam si
ciuitas hæc ædificata fuerit, & huius muri
erecti fuerint, descensus tibi non erit in Cœ
25 lesyriam, & Phœnicen: * Tunc scripsit rex
Rathimo, qui scribebat accidentia, & Bal-
themo, & Sabellio scribæ, & ceteris consti
tutis, & habitantibus in Syria,& Phœnice,
26 ea quæ subiecta sunt. * L E G I epistolam
quam misistis mihi. Præcepi ergo inqui
ri, & inuentum est, quoniam ciuitas illa
27 est ab æuo regibus resistens, * & homines
refugæ, & prælia in ea efficientes, & reges
fortissimi erant in Ierusalem dominantes,
& tributa exigentes a Cœlesyria, & phœ-
28 nice. * Nunc ergo præcepi prohibere ho
mines illos ædificare ciuitatem, & pro-
29 hibere ne quid vltra hæc fiant: * sed nec
procedant in plurimum, ex quo sunt ma
litiæ ita ut regibus molestia inferatur.
30 * Tunc recitatis his quæ a rege Artaxerxe
scripta fuerant, Rathimus,& Sabellius scri-
ba,& qui cum his constituti erant iungentes
festinanter venerunt in Ierusalem cum equi
31 tatu,& turba, & agmine: * cœperuntq. ædi-
ficātes prohibere,& vocabant ad ædificatio-
ne templi in Ierusalem, vsque secundo anno
regni Darij regis Persarum.

C A P. I I I.

1 REx Darius fecit cœnam magnam omni
bus uernaculis suis,& omnibus magi-
2 stratibus Mediæ & Persidis, * & omnibus
purpuratis, & prætoribus, & consulibus,&
præfectis sub illo ab India vsque Aethiopiā,
3 centum uiginti septem prouincijs.* Et cum
manducassent, & bibissent, & satiati reuer-
terentur, tunc Darius rex ascendit in cubi-
culum suum, & dormiuit, & expergefactus
4 est. * Tunc illi tres iuuenes corporis custo-
des, qui custodiebant corpus regis, dixerūt
5 alter alteri: * Dicamus vnusquisque nostrū
sermonem qui præcellat: & cuiuscumque
apparuerit sermo sapientior alterius, da-
6 bit illi rex Darius dona magna, * purpura
cooperiri, & in auro bibere,& super aurum
dormire, & currum aureo fræno, & cyda-
rim byssinam, & torquem circa collum:
7 * & secundo loco sedebit a Dario propter sa
pientiam suam, & cognatus Darij uocabi-
8 tur.* Tunc scribentes singuli suum uerbum
signauerunt, & posuerunt subtus ceruical
9 Darij regis,* & dixerunt,Cum surrexit rex,
dabimus illi scripta nostra: & quodcum-
que iudicauerit rex e tribus, & magistratus
Persidis, quoniam uerbum eius sapientius
10 est, ipsi dabitur uictoria sicut scriptum est.
11 * Vnus scripsit, Forte est vinum. * Alius
12 scripsit, Fortior est rex.*Tertius scripsit, For

tiores

tiores sunt mulieres: super omnia autem
13 uincit ueritas.* Et cum surrexisset rex, acce-
perunt scripta sua, & dederunt illi, & legit.
14 * Et mittēs uocauit omnes magistratus Per
sarum, & Medos, & purpuratos, & prætores,
15 & præfectos: * & sederunt in concilio: & le
16 cta sunt scripta coram ipsis. * Et dixit: Voca
te adolescentes, & ipsi indicabunt uerba sua.
17 Et uocati sunt, & introierunt. * Et dixit il-
lis, Indicate nobis de his quæ scripta sunt.
Et cœpit prior, qui dixerat de fortitudine
18 vini, & dixit: Viri, quam præualet uinum
omnibus hominibus qui bibunt illud? sedu
19 cit mentem. * Itemq. regis & orphani facit
mentem uanam. Item serui ac liberi, paupe-
20 ris ac diuitis, * & omnem mentem conuer-
tit in securitatem & iucunditatem, & non
meminit omnem tristitiam & debitum,
21 * & omnia præcordia facit honesta, & non
meminit regem nec magistratum, & om-
22 nia per talenta loqui facit. * Et non memi-
nerunt, cum biberunt amicitiam, nec fra-
ternitatem: sed non multum post sumunt
23 gladios.* Et cum a vino merserint & surre-
xerint, non meminerunt quæ gesserunt.
24 * O uiri, num præcellit uinum? quis sic co-
gitat facere? Et tacuit hoc dicto.

CAP. IIII.

1 ET inchoauit sequens dicere, qui dixit de
2 fortitudine regis.* O uiri, num præcel
lunt homines, qui terram & mare obtinent,
3 & omnia quæ in eis sunt?* Rex autem super
omnia præcellit, & dominatur eorum: & om
4 ne quodcumque dixerit illis, faciunt. * Et si
miserit illos ad bellatores, uadunt, & demo
5 liuntur montes, & muros, & turres. * Iugu-
lantur, & iugulant, & regis uerbum non præ
tereunt. nam si uicerint, afferunt regi om-
6 nia quæcumque prædati fuerint. * Similiter
& alii omnes, & quotquot non militant, nec
pugnant, sed colunt terram: rursum cum
7 fuerint metentes, afferunt tributa regi: * &
ipse unus solus si dixerit occidite, occidunt:
8 dixerit remittite, remittunt:* dixerit percu-
tite, percutiunt: dixerit exterminate, exter-
9 minant: dixerit ædificate, ædificant: * dixe-
rit excidite, excidunt: dixerit plantate, plan
10 tant: * & omnis plebs, & uirtutes eum
obaudiunt, & super hoc ipse recumbit, & bi-
11 bit, & dormit.* Hi autem custodiunt in cir
cuitu eum, & non possunt ire singuli, & face
re opera sua, sed in dicto obaudientes sunt ei.
12 * Viri, quomodo nō præcellit rex qui sic dif
13 famatur? Et tacuit.* Tertius qui dixerat de
mulieribus & ueritate, hic est Zorobabel, cœ
14 pit loqui. * Viri, non magnus rex, & mul-
ti homines, nec uinum præcellit. Quis est er-
15 go qui dominatur eorum?* Nonne mulieres
genuerunt regem, & omnem populum, qui
16 dominatur mari & terræ: * & ex illis nati
sunt, & ipsæ educauerūt eos qui plantauerūt
17 vineas ex quibus uinum fit?* Et ipsæ faciūt
stolas omnium hominum, & ipsæ faciūt glo
riam hominibus, & non possunt homines se
18 parati a mulieribus. * Si congregauerint au
rum & argentum, & omnem rē speciosam
& uiderint mulierem unam bono habitu &
19 bona specie, * omnia hæc relinquentes in eā
intendunt, & aperto ore conspiciunt, & eam
alliciunt magis quam aurum & argentum,
20 & omnem rem pretiosam. * Homo patrem
suum relinquit qui enutrijt illum, & suam
21 regionem, & ad mulierem se coniungit.* Et
cum muliere remittit animam: & neque pa
trem meminit, neque matrem, neque regio-
22 nem. * Et hinc oportet vos scire: quoniam
mulieres dominantur vestri. Nonne doletis?
23 * Et accipit homo gladium suum, & uadit
in uiam facere furta, & homicidia, & mare
24 nauigare & flumina,* & leonem uidet, & in
tenebris ingreditur: & cum furtum fecerit,
25 & fraudes & rapinas amabili suæ affert.* Et
iterum, diligit homo vxorem suā magis quā
26 patrem aut matrem.* Et multi dementes fa
cti sunt propter uxores suas: et serui facti
27 sunt propter illas: * & multi perierunt &
iugulati sunt, & peccauerunt propter mulie-
28 res.* Et nunc credite mihi, quia magnus est
rex in potestate sua: quoniam omnes regio-
29 nes uerentur tangere eum. * Videbam tamen
Apemen filiam Bezacis, mirifici concubinā
regis, sedentem iuxta regem ad dexteram,
30 * & auferentē diadema de capite eius, & im-
ponentem sibi, & palmis cædebat regem de
31 sinistra manu. * Et super hæc aperto ore in-
tuebatur eam: & si arriserit ei, ridet. nam si
indignata ei fuerit, blanditur, donec reconci
32 lietur in gratiam.* O uiri, cur non sunt for-
tiores mulieres? Magna est terra, & excelsū
33 est cælum: quis ista agit? * Et tunc rex, &
purpurati intuebantur in alterutrum. Et in-
34 choauit loqui de veritate.* O uiri, nonne for
tes sunt mulieres? Magna est terra, & excelsū
est cælum: & velox cursus solis conuertit in
35 gyro cęlum in locum suum in una die.* Nō-
ne magnificus est qui hæc facit, et ueritas
36 magna, et fortior præ omnibus?* Omnis ter
ra ueritatem inuocat, cęlum etiam ipsam be
nedicit, & omnia opera mouentur, et tremūt
eam, et non est cum ea quicquam iniquum.
37 * Vinum iniquum, iniquus rex, iniquæ mu-
lieres iniqui omnes filij hominum, et iniqua
illorū omnia opera, et nō est in ipsis ueritas,
38 et in sua iniquitate peribunt:* et ueritas ma
net, et inualescit in æternum, et uiuit, et ob-
39 tinet in secula seculorum. * Nec est apud
eam accipere personas, neque differentias:
sed quæ iusta sunt facit omnibus, iniustis ac
malignis, et omnes benignantur in operi-
40 bus eius.* Et nō est in iudicio eius iniquum,

sed fortitudo, & regnum, & potestas & ma-
iestas omnium çuorum. Benedictus Deus ve
41 ritatis.* Et desijt loquendo. Et omnes po
puli clamauerunt, & dixerunt, Magna est ve
42 ritas, & præualet.* Tunc rex ait illi: Pete, si
quid uis amplius, quam quæ scripta sunt, &
dabo tibi, secundum quod inuentus es sa-
pientior proximis, & proximus mihi sede-
43 bis, & cognatus meus uocaberis.* Tunc ait
regi: Memor esto uoti tui, quod uouisti, ædi-
ficare Ierusalem, in die qua regnum accepi-
44 sti: * & omnia uasa quæ accepta sunt ex Ie-
rusalem, remittere, quę separauit Cyrus, quã
do mactauit Babyloniam, & voluit remitte-
45 re ea ibi.* Et tu uouisti ædificare templum
quod incenderunt Idumæi, quando extermi
46 nata est Iudæa a Chaldeis:* Et nunc hoc est
quod postulo Domine, & quod peto, hoc est
maiestas quod a te postulo, ut facias votum
47 quod vouisti regi cæli ex ore tuo. * Tunc sur
gens Darius rex, osculatus est illum: & scri-
psit epistolas ad omnes dispensatores, & præ
fectos, & purpuratos, vt deducerent eum, &
eos qui cũ illo erant, omnes ascendentes ædi
48 ficare Ierusalem * Et omnibus præfectis, qui
erant in Syria, & Phœnice, & Libano scri-
psit epistolas, ut traherent ligna cedrina a Li
bano in Ierusalem, ut ædificarent cum eis ci
49 uitatem.* Et scripsit omnibus Iudæis qui
ascendebant a regno in Iudæam pro liberta
te, omnem potentem, & magistratum, & præ
50 fectum nõ superuenire ad ianuas ipsorũ,* &
omnem regionem quam obtinuerãt immu
nem esse eis, & Idumai relinquant castella
51 quæ obtinent Iudæorum,* & in structuram
templi dare per singulos annos talenta uigin
52 ti, vsq. dum perædificaretur:* & super sacra
rium holocautomata ustulare quotidie, sicut
habent præceptum: alia talenta decem offer
53 re per singulos annos,* & omnibus qui pro
cedunt a Babylonia condere ciuitatem: ut es
set libertas tam ipsis quam filijs eorum, &
54 omnibus sacerdotibus qui præcedunt:* Scri-
psit aũt & quantitatem, & sacrã stolam ius-
55 sit dari, in qua deseruirent;* & Leuitis scri-
psit dare præcepta, vsq. in diem qua consum
mabitur domus, & Ierusalem extruetur:
56 * & omnibus custodientibus ciuitatem scri-
57 psit dari ei sortes & stipendia.* Et dimisit
omnia uasa quæcumque separauerat Cyrus
a Babylonia, & omnia quæcumque dixit Cy
rus, & ipse præcepit fieri, & mitti Ierusalẽ.
58 * Et cum processisset ille adolescens, eleuãs
faciem in Ierusalem, benedixit regem cęli,
59 * & dixit: Abs te est victoria, & abs te est sa-
pientia & claritas. Et ego seruus tuus sum.
60 * Benedictus es qui dedisti mihi sapientiam,
& tibi confitebor Domine Deus patrum no
61 strorum.* Et accepit epistolas, & profectus
est in Babyloniam. Et uenit, & nunciauit fra
tribus suis omnibus qui fuerunt in Babylo-
62 nia:* & benedixerunt Deum patrum suo-
rum, quoniam dedit illis remissionem & re-
63 frigerium,* ut ascenderent & ædificarent Ie
rusalem, & templum ubi nominatum est no
men eius in ipso, & exultauerunt cum musi-
cis & lætitia diebus septem.

CAP. V.

1 POst hęc autem electi sunt, ut ascenderent
principes pagorum per domos, & trib.
suas, & uxores illorum, & filij & filiæ eo-
rum, & serui & ancillæ ipsorum, & pecora
2 eorũ.* Et Darius rex misit una cum eis equi
tes mille, donec deducerent eos in Ierusalẽ
cum pace, & cum musicis & cum tympanis
3 & tibijs.* & omnes fratres erant ludentes,
4 & fecit eos ascendere simul cum eis.* Et hęc
sunt nomina uirorum, qui ascenderunt per
pagos suos in tribus, & in partem principa
5 tus ipsorum.* Sacerdotes: Filij Phinees, fili
Aaron, Iesus filius Iosedec, Ioacim filius Zo
robabel filij Salathiel de domo Dauid, ex
6 progenie Phares, de tribu Iuda,* q. locutus
est sub Dario rege Persarũ sermones mirifi
cos in secundo anno regni ipsius mense Ni-
7 san primo.* Sunt aũt hi, qui ascenderunt ex
Iudæa de captiuitate transmigrationis, quos
trãsmigrauit Nabuchodonosor rex Babylo-
niæ in Babylonẽ, & reuersus est in Ierusalẽ.
8 * Et requisiuit partẽ Iudęæ vnusquisq. in ci
uitatẽ suã, qui uenerũt cũ Zorobabel, & Iesu,
Nehemias, Areores, Elimeo, Emmanio, Mar
docheo, Beelsuro, Mechpsatochor, Olioro.
9 Emonia unus de principibus eorum.* Et
numerus a gentilibus eorũ, ex præpositis eo
rum filij Phares, duo millia centũ septuagin
10 taduo:* filij Ares, tria millia centũ quinqua
11 gintaseptẽ:* filij Phœmo cẽtum quadragin
ta duo: in filijs Iesu & Ioabes, mille trecen-
12 ti duo:* filij Demu, duo millia quadringen
ti septuaginta: filij Choraba, ducentiquinq.
13 filij Banica, centum sexagintaocto:* filij Be
bech, quadringentitres: filij Archad, qua-
14 dringenti uigintiseptem:* filij Cham, tri-
gintaseptem: filij Zoroar, duo millia sexa-
gintaseptem: filij Adin, quadringenti sexa-
15 ginta vnus:* filij Aderectis, centũ octo: filij
Ciaso & Zelas, centũ septẽ, filij Azoroc, qua-
16 dringẽti trigintanouẽ:* filij Iedarbone, cen
tũ triginta duo: filij Ananiæ, centũ triginta:
17 filii Asoni, nonaginta:* filii Marsar, quadrin
genti viginti duo: filii Zabarus, nonaginta-
quinque: filii Sepolemon, centum vinginti-
18 tres:* filii Nepopas, quinquagintaquinque
filij Nechanatus, cẽtum quinquagintaocto:
16 filij Ceberhamus, centum trigintaduo.* filii
Crearpatros, qui Enocadies, & Modiæ, qua-
dringenti uigintitres: qui ex Gramas & Ga
20 bea, centum uiginti unus:* qui ex Bessèlon,
& Ceagge sexagintaquinque: qui ex Bastaro,

21 centum vigiotiduo: * Qui ex Bechenobes,
quinquagintaquioque: filij Liptis, centum
quinquagintaquinque: filij Labonni, trecēti
22 quinquagintaseptem: * filii Sichem, trecen-
ti septuaginta: filii Suadon, & Chomus, tre-
23 centi septuagintaocto: * filii Ericus, duo mil
lia cētum quadragintaquinque: filii Anaas,
24 trecenti septuaginta. Sacerdotes: * Filii Ied-
dus, filii Euther, filii Eliasib, trecenti septua-
gintaduo: filii Emerus, ducenti quinquagin
25 taduo: * filii Phasuru, trecenti quinquaginta
septem: filii Caree, ducenti uigintiseptem.
26 * Leuitae Filii Iesu in Caduhel, & Bamis, &
Serebias, & Edias, septuagintaquattuor. om
nis numerus a duodecimo anno. triginta
27 millia quadriogenti sexagintaduo, * filii, &
filiae, & vxores, omnis computatio, quadra-
28 ginta millia ducenti quadragintaduo. * Filii
sacerdotum, qui psallebant in templo: filii
29 Asaph, centum viginti octo. * Ostiarii uero:
filii Esmenni, filii Azer, filii Amon, filii Ac-
cuba, Topa filii Tobi, omnes centum trigin-
30 tanouem. * Sacerdotes seruientes in templo:
filii Sel, filii Gaspha, filii Tobloch, filii Ca-
riae, filii Su, filii Hellu, filii Labana, filii Ar-
macha, filii Accub, filii Vtha, filii Cetha,
filii Aggab, filii Obai, filii Anani, filii Can-
31 na, filii Geddu, * filii An, filii Radin, filii
Desanon, filii Nachoba, filii Caseba, filii
Gaze, filii Ozui, filii Sinone, filii Attre,
filii Hasten, filii Asiana, filii Manei, filii
Nasissim, filii Accusu, filii Agista, filii A-
32 zui, filii Fauon, filii Phasalon, * filii Me-
edda, filii Phusa, filii Caree, filii Barcus,
filii Saree, filii Coesi, filii Nasith, filii Agi-
33 sti, filii Pedon, * Salomon filii eius, filii Aso
phot, filii Phasida, filii Celi, filii Dedon,
34 filii Gaddahel, filii Sephegi, * filii Aggia,
filii Sachareth, filii Sabathen, filii Carone-
th, filii Malsith, filii Amae, filii Sasus, filii
Addus, filii Suba, filii Eura, filii Rahotis,
35 filii Phasphat, filii Malmon. * Omnes sa-
croseruientes, & pueri Salomonis, quadrin-
36 genti octogintaduo. * Hi sunt filii qui ascen
derunt a Thelmela, Telharsa: principes eo-
37 rum, Carmellam, & Careth: * & non pote-
rant edicere ciuitates suas, & progenies suas,
quemadmodum sint ex Israel. Filii Dala-
38 ri, filii Tubal, filii Nechodaici, * ex sacer-
dotibus, qui fungebantur sacerdotio: & non
sunt inuenti filii Obia, filii Achisos, filii Ad-
din, qui accepit uxorem ex filiabus Pharge
39 leu: * & uocati sunt nomine eius, & horum
quaesita est generis scriptura in paedatura, &
non est inuenta, & prohibiti sunt sacerdo-
40 tio fungi. * Et dixit illis Nehemias & A
stharas, Ne participentur sancta, donec exur
gat pontifex doctus in ostensionem & ueri-
41 tatem. * Omnis autem Israel erat exceptis
seruis & ancillis, quadraginta duo millia tre
42 centi quadraginta. * Serui horum & ancillę,
septem millia trecenti trigintaseptem. Can
tores & cantatrices, ducenti sexagintaquin-
43 que. * Cameli, quadringenti trigintaquinq;.
Equi septem millia trigintasex. Muli, ducē-
ta millia quadragintaquinque, Subiugalia,
44 quinque millia uigintiquinque. * Et de prae-
positis ipsis per pagos, dū uenirēt in templū
Dei, quod erat in Ierusalē, innouare & susci-
tare templū in loco suo, secundū suam uirtu
45 tem: * Et dari in templum thesaurū operū
sacrū auri mnas duodecim millia, & mnas
argēti quinque millia, & stolas sacerdotales
46 cētū. * Et habitauerūt Sacerdotes & Leui-
tae, & qui exierāt de plebe in Ierusalem & in
regione, & sacri cantores, & ostiarii, & om-
47 nis Israel in regionibus suis. * Instāte aūt se-
ptimo mense, cūq. essent filii Israel vnusquis
que in suis rebus, conuenerunt unanimes in
48 atriū, quod erat ante ianuā Orientalem. * Et
stantes Iesus filius Iosedec, & fratres eius sa
cerdotes, & Zorobabel filius Salathiel, & hu
49 ius fratres, parauerunt altare, * ut offerrent
super illud holocautomata, secundum quae
50 in libro Moysi hominis Dei scripta sunt. *
Et conuenerūt ibi ex aliis nationibus terrae,
& erexerunt sacrarium in loco suo oēs gētes
terrae, & offerebant hostias, & holocautoma-
51 ta Domino matutina. * Et egerunt scenope
giam, & diem solēnem, sicut praeceptum est
in lege: & sacrificia quotidie, sicut oporte-
52 bat: * & post haec oblationes institutas, &
hostias sabbathorum, & neomeniarum, &
dierum solennium omnium sanctificatorū.
53 * Et quotquot uouebant Domino a neome-
nia septimi mensis, coeperunt hostias offer-
re Deo, & templum Domini nondum erat
54 aedificatum. * Et dederunt pecuniam lapi-
dariis & fabris, & potum & pabula cum gau
55 dio. * Et dederunt carra Sidoniis, & Tyriis,
ut transueherent illis de Libano trabes ce-
drinas, & facerent rates in Ioppe portu, secū
dum decretum quod scriptum erat eis a Cy
56 ro rege Persarum. * Et in secundo anno ue-
nientes in templum Dei in Ierusalem, men
se secundo inchoauit Zorobabel filius Sala-
thiel, & Iosue filius Iosedec, & fratres ipso
rum, & sacerdotes & Leuitae, & omnes qui
57 uenerant de captiuitate in Ierusalem: * &
fundauerunt templum Dei nouilunio secun
di mensis secundi anni cum uenissent in Iu-
58 daeam & Ierusalem. * Et statuerunt Leui-
tas a uiginti annis, super opera Domini &
stetit Iesus & filius eius, & fratres omnes Le
uitae conspirantes, & executores legis facien
59 tes opera in domo Domini. * Et steterunt sa
cerdotes habentes stolas cum tubis: & Leui-
60 tae filii Asaph, habentes cymbala, * collau-
dantes Dominum, & benedicentes secundū
61 Dauid regem Israel. * Et cantabant canti-
cum Domino, quoniam dulcedo eius, & ho
62 nor in saecula super oēm Israel. * Et oīs po-

pulus tuba cecinerunt, & proclamauerunt
uoce magna, collaudantes Dominum in su-
63 scitatione domus Domini.* Et uenerunt ex
sacerdotibus & Leuitis.& præsidentibus se-
cundum pagos senioribus, qui uiderant pri-
64 stinam domum :* & ad huius ædificationē
cum clamore,& planctu magno,& multi cū
65 tubis & gaudio magno :* in tantum ut po-
pulus non aud ret tubas propter planctum
populi.Turba enim erat tubis canēs magni-
65 fice, ita ut longe audiretur. * Et audierunt
inimici tribus Iudæ, & Beniamin, & uene-
67 runt scire quę esset uox tubarum.* Et cogno
uerunt quoniam qui erant ex captiuitate,
68 ædificant tēplum Domino Deo Israel. * Et
accedentes ad Zorobabel & Iesum,præposi-
tos pagorū,dixerunt eis, Aedificabimus vna
69 uobiscum:* Similiter enim audiuimus Do-
minum uestrum,& ipsi pariter incedimus a
diebus Asbazareth regis Assyriorū,qui trās-
70 migrauit nos huc.* Et dixit illis Zorobabel,
71 & Iesus,& principes pagorum Israel,* Non
est nobis & uobis ædificare domum Dei no-
stri. nos enim soli ædificabimus Dn̄o Israel
secundum ea quæ præcepit nobis Cyrus rex
72 Persarum.* Gentes autem terræ incumben-
tes his qui sunt in Iudæa, & leuantes opus
ædificationis & insidias,& populos adducen
73 tes prohibebant eos ædificare,* & aggressu-
ras exercentes impedierunt, ne consumma-
retur ædificium omni tempore uitæ Cyri re
gis, & protraxerunt structuram per bienniū
usque ad Darii regnum.

CAP. VI.

1 IN secundo autem anno regni Darii pro-
phetauit Aggęus,& Zacharias filius Ad-
din prophetæ apud Iudæam & Ierusalē in
2 nomine Dei Israel super eos. * Tunc stans
Zorobabel filius Salathiel,& Iesus filius Io-
sedec, inchoauerunt ędificare domum Do-
3 mini, quę est in Ierusalem :* cum adessent
eis prophetę Domini,& adiuuarent eos. In
ipso tempore uenit ad illos Sisennes subre-
gulus Syrię,& Phęnicis,& Satrabuzanes,&
4 sodales eius,* & dixerunt eis.Quo pręcipien
te uobis domum hanc ędificatis,& tectum
istud, & alia omnia perficitis? & qui sunt
5 structores qui hęc ædificant?* Et habuerūt
gratiam uisitatione facta super eos, qui erāt
ex captiuitate a Domino seniores Iudæorū.
6 * & non sunt impediti ędificare,donec signi
ficaretur Dario de omnibus istis, & respon-
7 sum acciperetur.* Exemplū epistolę,quam
miserunt Dario.SISENNES subregu
lus Syriæ,& Phęnicis,& Satrabuzanes,& so
dales eius in Syria,& Phęnice prætides, regi
8 Dario salutem. * Omnia nota sint domino
regi, quod cum uenissemus in regionem Iu-
dææ, & introissemus in Ierusalem, inueni-
9 mus ędificantes domum Dei magnam :* &
templum ex lapidibus politis, & magnis &
10 pretiosis materiis in parietibus,* & opera il
la instanter fieri,& suffragare, & prosperare
in manibus eorum,& in omni gloria,quàm
11 diligentissime perfici.* Tūc interrogauimus
seniores, dicentes, Quo permittente uobis
ędificatis domum istam,& opera hęc funda
12 tis? * Ideo autem interrogauimus eos,ut no
tum faceremus tibi homines & prępositos,
& nominum scripturam præpositorum po-
13 stulauimus illos. * At illi responderunt no-
bis,dicentes, Nos sumus serui Domini, qui
14 fecit cęlum & terram,* & ædificabatur hæc
domus ante annos istos multos a rege Israel
magno & fortissimo, & consummata est.
15 * Et quoniam patres nostri exacerbantes
erant,& peccauerunt in Deum Israel, tradi-
dit eos in manus Nabuchodonosor regis Ba
16 bylonię, regis Chaldęorum,* & domum
istam demolientes incenderunt, & popu-
17 lum captiuum duxerunt in Babylonem. *
In primo anno regnante Cyro rege Babylo
niæ, scripsit Cyrus rex domum hanc ædifi-
18 care, * & illa sacra uasa aurea & argentea
quæ extulerat Nabuchodonosor de domo
quæ est in Ierusalem, & consecrauerat ea in
suo templo, rursus protulit ea Cyrus rex de
templo quod erat in Babylonia, & tradita
sunt Zorobabel, & Salmanasaro subregulo:
19 * Et præceptum est eis ut offerrent hæc ua-
sa,& reponerent in templo quod erat in Ie-
rusalem, & ipsum templum Dei ędificare
20 in suo loco. * Tunc Salmanasarus subiecit
fundamenta domus Domini, quæ est in Ie-
rusalem:& exinde usque nunc ędificatur,&
21 non accepit consummationem.* Nunc ergo
si iudicatur a te o rex,perquiratur in regali-
bus bibliothecis Cyri regis,quæ sunt in Ba-
22 bylonia.* & si inuentum fuerit consilio Cy
ri regis cœptam esse structuram domus Do-
mini, quæ est in Ierusalem, & iudicatur a
Domino rege nostro, scribat de his nobis.
23 * Tūc Darius rex præcepit inquiri in biblio
thecis:& inuētus est in Ecbathanis oppido,
qđ est in media regione locus unus, in quo
24 scripta erāt ista: * ANNO primo regnāte
Cyro, rex Cyrus præcepit domum Dn̄i quę
est in Ierusalē ædificare,ubi incendebāt igni
25 assiduo,* cuius altitudo sit cubitorum de-
cem,& latitudo cubitorum sexaginta,qua-
dratum lapidibus politis tribus,& meniano
ligneo eiusdem regionis,& meniano uno no
uo, & impendia dari de domo Cyri regis:
26 * & sacra uasa domus Domini tam aurea
quam argentea,quæ extulit Nabuchodono
sor in domum Domini, quę est in Ierusa
27 lem,ubi erant posita,ut ponantur illic:* &
pręcepit curam agere Sisennem subregulū
Syriæ,& Phœnicis,& Satrabuzanem, & so
dales eius, & qui ordinati erant in Syria &

Phœnice præsides, ut abstinerēt se ab eodem
28 loco. * Et ego quoque precepi in totum ædificare: & prospexi, ut adiuuent eos qui sunt
ex captiuitate Iudæorum, donec consumme-
29 tur templū ædis Domini: * & a vexationi tributorū Cœlesyriæ & Phœnicis, diligenter quātitatem dari his hominibus ad sacrificium
Domini, Zorobabel præfecto, ad tauros, &
30 arietes, & agnos, * similiter autem & frumentum, & sal, & uinum, & oleum instanter
per singulos annos, ptout sacerdotes qui sūt
in Ierusalem, dictauerunt consumi quo-
31 tidie sine ulla dilatione, * ut offerantur libationes summo Deo pro rege & pueris eius
32 & orent pro ipsorum uita: * & denuncietur,
ut quicumque transgressi fuerint aliquid ex
his quę scripta sunt, aut spreuerint, accipiat
lignū de suis propijs, & suspēdantur, & bona
33 ipsorum regi ascribantur. * Propterea & Dominus, cuius nomen inuocatum est ibi, exterminet omnem regem & gentem, qui ma-
num suam extenderit prohibere, aut male
tractare domum Domini illam quę est in
34 Ierusalem. * Ego Darius rex decreui quàm
diligentissime secundum hæc fieri.

CAP. VII.

1 TVnc Sisenne subregulus Cœlesyriæ, &
Phœnicis, & Satrabuzanes, & sodales
obsecuti his, quæ a Dario rege erant de-
2 creta, * insistebant sacrosanctis operibus
diligentissime, cooperantes cum senioribus
3 Iudæorum principibus Syriæ. * & prosperata sunt sacrosancta opera prophetantibus
4 Aggæo & Zacharia prophetis. * Et consummauerunt omnia per præceptum Domini
Dei Israel, & ex consilio Cyri, & Darij, &
5 Artaxerxis regis Persarum. * Et consummata est domus nostra usque ad tertiā & uicesimā diē mensis Adar, sexto anno Darij regis.
6 * Et fecerunt filij Israel & sacerdotes & Leuitæ, & ceteri qui erant ex captiuitate, qui
appositi sunt secundū ea q̄ scripta sunt in li-
7 bro Moysi. * Et obtulerunt in dedicationem
templi Dñi, tauros centum, arietes ducentos,
8 agnos quadringentos, * & hędos pro peccatis
uniuersi Israel, duodecim, secundum nume-
9 rum tribuum Israel. * Et steterunt sacerdotes & Leuitę amicti stolis per tribus super
omnia opera Domini Dei Israel secundum
librū Moysi, & ostiarij per singulas ianuas.
10 * Et egerunt filij Israel cū his qui erant ex
captiuitate, illud Phase quartadecima luna
mensis primi, quando sanctificati sunt sacer-
11 dotes & Leuitæ. * Omnes filij captiuitatis
non sunt simul sanctificati, quia Leuitæ om-
12 nes simul sanctificati sunt. * Et immolauerunt Phase uniuersi filij captiuitatis, &
fratribus suis sacerdotibus, & sibimetipsis.
13 * Et manducauerunt filij Israel, qui erant
ex captiuitate omnes qui remanserant ab
omnibus execrationibus gentium terræ quæ-
14 rentes Dominū, * & celebrauerunt diem fe-
stum azimorum septem diebus epulantes
15 in conspectu Domini, * quoniam conuertit consilium regis Assyriorum in eos, confortare manus eorum ad opera Domini
Dei Israel.

CAP. VIII.

1 ET post hunc regnante Artaxerxe Persarum rege, accessit Esdras filius Aza-
2 riæ, filii Helcię, filij Solome, * filij Sadoc,
filij Achitob, filii Ameri, filii Azahel, filij
Bocci, filii Abisue, filij Phinees, filii Eleaza-
3 ri, filij Aaron primi sacerdotis: * hic Esdras
ascendit de Babylonia, cum esset scriba &
ingeniosus in lege Moysi, quę data est a
4 Domino Deo Israel docere & facere. * Et
dedit ei rex gloriam, quòd inuenisset gratiā
in omni dignitate desiderio in conspectu
5 eius. * Et ascenderunt simul cum ipso ex
filijs Israel, & sacerdotibus & Leuitis, & sacris cantoribus templi, & ostiariis, & seruis
6 templi in Ierusalem. * Anno septimo regnāte Artaxerxe, in quinto mense: hic annus
septimus est regni, exeuntes de Babylonia
7 nouilunio quinti mensis, * uenerunt Ierosolymam iuxta præceptum illius secundum
prosperitatem itineris a Domino ipsorū da-
8 tā eis, * In his enim Esdras magnam disciplinam obtinebat ne prætermitteret quidquam eorum, quæ essent ex lege Domini &
preceptis, & docendo uniuersū Israel omnē
9 iustitia & iudicium. * Accedentes autem,
qui scribebant scripta Artaxerxis regis tradiderunt scriptum, quod obuenerat ab
Artaxerxe rege ad Esdrā sacerdotē, & lectorem legis Domini, cuius exemplum subie-
10 ctū est. * REX Artaxerxes Esdrę sacerdoti
11 & lectori legis Domini salutem. * Humanior ego iudicans in beneficiis, pręcepi eis
qui desiderant ex gente Iudęorū sua sponte,
& ex sacerdotibus & Leuitis, qui sunt in re-
12 gno meo, comitari tecū in Ierusalē. * Si qui
ergo cupiunt ire tecū, conueniant, & proficiscantur sicut placuit mihi & septem ami-
13 cis meis consiliariis, * ut uisitēt ea quę agātur secundū Iudęam & Ierusalem, obseruan-
14 tes sicut habes in lege Domini, * & ferāt munera Domino Deo Israel, quę uoui ego &
amici Ierusalem, & omne aurum & argentum, quod inuentum fuerit in regione Baby-
15 lonię Domino in Ierusalē cū illo, * quod est
donatum pro ipsa gente in templū Dñi eorū
quod est in Ierusalem: ut colligatur hoc aurum & argentum ad tauros, & arietes, &
agnos, & hœdos, & quę his sunt congruen-
16 tia, * ut offerāt hostias Dño super altare Do-

7 animi ipsorum quod est in Ierusalem. * Et
omnia quæcumque volueris cum fratribus
tuis facere auro & argento, perfice pro uo-
luntate tua secundum præceptum Domini
8 Dei tui: * & sacrosancta uasa, quæ data sunt
tibi, ad opera domus Domini Dei tui, quę est
9 Ierusalem: * & cetera quæcumque tibi sub-
uenerint ad opera templi Dei tui, dabis de re
20 gali gazophylacio: * cum volueris cum fra
tribus tuis facere auro & argẽto, perfice secũ
21 dum uoluntatem Domini. * Et ego quidem
rex Artaxerxes præcepi custodibus thesauro
rum Syriæ & Phęnicis, ut quæcunq. scripse-
rit Esdras sacerdos, & lector legis Dñi, dili-
genter detur ei vsq. ad argenti talenta cen-
22 tum, similiter & auri: * & usque ad frumenti
modios centum, & uini amphoras centum,
& alia quæcumq. abundant sine taxatione.
23 * Omnia secundum legem Dei fiant Deo al
tissimo, ne forte exurgat ira in regno regis, &
24 filij, & filiorum eius. * Vobis autem dicitur,
ut omnibus sacerdotibus & Leuitis, & sacris
cantoribus, & seruis templi, & scribis templi
25 huius, * nullum tributum, neque vlla alia in
dictio irrogetur, nec habeat quisquam pote-
26 statem obijcere eis quicquam. * Tu autem
Esdra secundum sapientiam Dei constitue
iudices & arbitros in tota Syria, & Phęnice:
& omnes qui legem Dei tui non nouerunt,
27 doce: * ut quoquot transgressi fuerint legem,
diligenter plectantur siue morte, siue crucia-
tu, siue etiam pecuniæ mulctatione uel abdu
28 ctione. * Et dixit Esdras scriba: Benedictus
Deus patrum nostrorum, qui dedit hanc vo-
luntatem in cor regis, clarificare domũ suã,
29 quæ est in Ierusalem, * & me honorificauit
in conspectu regis, & consiliariorum, & ami
30 corum, & purpuratorum eius. * & ego con-
stans animo factus sum secũdum opitulatio
nem Domini Dei mei & cõgregaui ex Israel
31 uiros, ut simul ascenderent mecum. * Et
hi sunt præpositi secundum suas patrias, &
principatus portionales eorum qui mecum
ascenderunt de Babylonia in regno Artaxer
32 xis. * Et ex filijs Phares, Gersomus: ex filijs
Siemarith, Amenus: filiorum Dauid, Ac-
33 chus filius Scecilię: * ex filijs Phares, Zacha
rias, & cum eo reuersi sunt uiri centum quin
34 quaginta: * ex filijs ductoris Moabilionis
Zaræi, & cum ipso uiri ducenti quinquagin
35 ta: * ex filijs Zachues, Iechonias Zecholei, &
36 cum ipso uiri ducenti quinquaginta: * ex fi-
lijs Sala, Maasias Gotholiæ, & cum ipso vi
37 ri septuaginta: * ex filijs Saphatiæ, Zarias
38 Micheli, & cum ipso uiri octoginta: * ex fi-
lijs Iob, Abdias Iecheli, & cum ipso uiri du-
39 centi duodecim: * ex filijs Baniæ, Salimoth,
filius Iosaphiæ, & cum ipso uiri centum se-
40 xaginta: * ex filiis Beer, Zacharias Bebei,
41 & cum ipso uiri ducenti octo: * ex filijs
Ezead, Ioannes Eccetan, & cum ipso viri cẽ
42 tum decem: * ex filijs Adonicam ipsis po-
stremis, & hæc sunt nomina eorum, Elipha-
lam filius Gebel, & Semeias, & cum ipso vi
43 ri septuaginta. * Et congregaui eos ad fluuiũ
qui dicitur Thia, & metati fuimus illic tri-
44 duo, & recognoui eos. * Et ex filiis sacerdo-
45 tum & Leuitarum non inueni illic. * Et mi
si ad Eleazarũ, & Eccelõ, & Masmã, & Malo
bã, & Enaathã, & Samea: & Ioribũ, Nathan,
Enuagan, Zachariam, & Mosolamum ipsos
46 ductores & peritos: * & dixi eis ut venirent
ad Loddeum, qui erat apud locum gazo-
47 phylacii. * Et mandaui eis ut dicerent Lod-
deo, & fratribus eius, & illis qui erant in ga-
zophylacio: ut mitterent nobis eos qui sacer
dotio fungerentur in domo Dñi Dei nostri:
48 * & adduxerunt nobis secundum manũ ua-
lidam Domini Dei nostri uiros peritos: ex fi
lijs Moholi, filij Leui, filii Israel, Sebebian,
& filios & fratres, qui erant decem & octo:
49 * Asbiam, & Amin ex filijs filiorum Chana
50 næi, & filii eorũ uiri uiginti. * Et ex his qui
tẽplo seruiebant, quos dedit Dauid, & ipsi
principes ad operationem Leuitis tẽplo ser-
uientiũ ducenti viginti. Omnia nomina si-
51 gnificata sunt in scripturis. * Et voui illic ie
iunium iuuenibus in conspectu Dei, ut quæ-
rerem ab eo bonum iter nobis, & qui nobi-
scũ erant, & filijs, & pecoribus pp insidias.
52 * Erubui enim petere a rege pedites & equi
tes in comitatu, tutelæ gratia contra aduer-
53 sarios nostros, * Diximus.n.regi, quoniã vir
tus Domini erit cum eis qui inquirunt eum
54 in omni affectu. * Et iterũ deprecati sumus
Dominum Deum nostrum secundum hęc:
quem & propitium habuimus, & cõpotes fa
55 cti sumus Deo nostro. * Et separaui ex ple-
bis præpositis, & sacerdotibus templi uiros
duodecim, & Sedebiam, & Asannam, & cum
56 eis ex fratribus eorum uiros decem: * & ap-
pendi eis aurum & argẽtum & uasa sacerdo
talia domus Dei nostri, quæ donauerat rex,
& consiliarij eius, & principes, & oĩs Israel.
57 * Et cum appendissem, tradidi argenti talẽ-
ta centũ quinquaginta, & uasa argentea talẽ
58 torũ centũ, & auri talenta centũ, * & vasorũ
aureorũ septies viginti, & uasa ærea de bono
ęramẽto splendentia, duodecim, auri specie
59 reddentia. * & dixi eis: Et uos sancti estis
Domino, & uasa sunt sancta, & aurum, &
argentum uotum est Domino Deo patrum
60 nostrorum. * Vigilate & custodite, donec tra
datis ex plebis præpositis, & sacerdotibus &
Leuitis, & principibus ciuitatum Israel in
Ierusalẽ, in pastophorio domus Dei nostri.
61 * Et hi qui susceperunt sacerdotes & Leuitę
aurum & argentum & uasa, intulerunt in Ie
62 rusalem in templum Domini. * Et promo-
uimus a fluuio Thia, die duodecima mẽsis
primi, usquequo introiuimus in Ierusalem.
63 * Et cũ factus fuisset tertius dies, quarta aũt

die ponderatum aurum, & argentum tradi-
tum est in domo Domini Dei nostri, Mari-
64 moth filio Iori sacerdotis * & cum ipso erat
Eleazar filius Phinees: & erant cum ipsis Ie-
sadus filius Iesu, & Medias, & Banni filius
65 Leuitę ad numerũ, & ad pōdus vniuersa. * Et
scriptum est pondus ipsorum eadem hora.
66 * Qui autem uenerunt ex captiuitate, obtule
runt sacrificium Domino Deo Israel, tauros
duodecim pro omni Israel, arietes octoginta
67 sex, * agnos septuagintaduos, hircos pro pec-
cato duodecim, & pro salute vaccas duode-
68 cim, omnia in sacrificium Domini: * Et rele
gerunt præcepta regis regalibus dispensatō-
ribus, & subregulis Cœlesyriæ, & Phœnicis:
& honorificauerūt gentem, & templū Dñi.
69 * Et consummatis his, accesserũt ad me præ
positi, dicentes: Non segregauerunt genus
Israel, & principes, & sacerdotes, & Leuitæ,
70 * & alienigenæ gentes & nationes terræ im-
munditias suas a Chananæis, & Hethæis, &
Pherezæis, & Iebuzæis, & Moabitis, & Ægy
71 ptijs, & Idumæis. * coniuncti enim sunt filia
bus eorum & ipsi, & filii eorum, & mistū est
semen sanctum alienigenis gentibus terræ:
& participes erant præpositi, & magistratus
72 iniquitatis eius ab initio ipsius regni. * Et
mox ut audiui ista, conscidi uestimenta & sa
crā tunicā: & lacerans capillos capitis, & bar
73 bam, sedi dolens & mœstus. * Et conuenerūt
quotquot tunc mouebantur in uerbo Domi
ni Dei Israel ad me lugentem super iniqui-
tatem istam, & sedebam tristis vsq. ad sacri-
74 ficiū uespertinum. * Et consurgens a ieiunio,
cōscissa habens uestimenta & sacram tunicā
ingeniculans, & extendens manus ad Domi
75 num. * dicebam: Domine confusus sum, &
76 reueritus sum ante faciem tuam. * Peccata
enim nostra multiplicata sunt super capila
nostra, & iniquitates nostræ exaltatæ sunt
77 usque ad cœlum. * Quoniam a temporibus
patrum nostrorum sumus in magno pec-
78 cato vsque ad diem hunc. * Et propter pec-
cata nostra, & patrum nostrorum sumus tra
diti cum fratribus nostris, & cum sacerdoti-
bus nostris, regibus terræ in gladium & ca-
ptiuitatem, & deprædationem cum confu-
79 sione vsque in hodiernum diem. * Et nunc
quantum est hoc quod cōtigit nobis miseri
cordia abs te Dñe Deus, & relinque nobis ra
dicem, & nomē in locū sanctificationis tuę,
80 * detegere luminare nostrum in domo Do-
mini Dei nostri, dare nobis cibum in omni
81 tēpore seruitutis nostræ. * Et cū seruiremus
non fuimus derelicti a Domino Deo nostro:
sed constituit nos in gratia, ponens nobis re-
82 ges Persarum dare cibū, * & clarificare tem
plum Domini Dei nostri, & ædificare deser-
ta Sion, dare nobis stabilitatem in Iudæa, &
83 Ierusalem. * Et nunc quid dicimus Dñe ha
bentes hęc? Transgressi enim sumus pręce-
pta tua, quę dedisti in manus puerorum tuo
84 rum prophetarum, * dicens: Quoniā terra, in
quam introistis possidere hęreditatē eius, ter
ra polluta est coinquinationibus alienigena-
rum terræ, & immunditiæ illorum repleue-
85 runt eam totam immunditia sua. * Et nunc
filias uestras non coniungetis filiis eorum, &
86 filias eorum non accipietis filijs uestris, * &
non inquireris pacem habere cum illis omni
tempore, ut inualescentes manducetis opti
ma terræ, & hæreditatem distribuatis filijs
87 vestris usque in æuum. * Et quæ contingunt
nobis, omnia fiunt propter opera nostra ma
88 ligna, & magna peccata nostra. * Et dedisti
nobis talē radicem, & rursum reuersi sumus
transgredi legitima tua, uti commisceremur
immūditiæ alienigenarū gentium terræ hu-
89 ius. * Nonne irasceris nobis perdere nos, quo
adusque nō relinquatur radix & nomen no-
90 strum? * Domine Deus Israel uerax es. De-
relicta est enim radix vsque in hodiernum
91 diem. * Ecce, nunc sumus in conspectu tuo
in iniquitatibus nostris. Non est enim adhuc
92 stare ante te in his. * Et cum adorando confi
teretur Esdras, flens, humi prostratus ante
templum, congregati sunt ante eum ex Ieru
salem turma magna ualde, uiri, & mulieres,
& iuuenes, & iuuenculæ. Fletus.n. erat ma-
93 gnus in ipsa multitudine. * Et eum clamas-
set, Iechonias Ieheli ex filiis Israel, dixit E-
sdræ: Nos in Dominū peccauimus quod col-
locauimus nobis in matrimonium mulieres
94 alienigenas ex gentibus terræ. * Et nūc es su
per omnem Israel. In his ergo sit iusiurandū
a Domino expellere omnes uxores nostras
quæ ex alienigenis sunt cum filiis earum.
95 * Sicut tibi decretum est a maioribus secun
96 dum legem Domini exurgens explica. * Ad
te enim spectat negocium, & nos tecū sumus
97 viriliter fac. * Et exurgens Esdras adiurauit
principes sacerdotum & Leuitas, & omnē
Israel facere secundum hæc, & iurauerunt.

CAP. IX.

1 ET exurgens Esdras ab ante atrium tem-
pli, abijt in pastophorium Ionathæ fi-
2 lii Nasabi, * & hospitatus illic non gustauit
panem, nec aquam bibit super iniquitatem
3 multitudinis. * Et facta est pdicatio in omni
Iudæa, & in Ierusalē omnibus qui erant ex
4 captiuitate in Ierusalem cōgregati, * ut qui-
cumq. non occurrerit biduo, uel triduo dici
secundum iudicium assidentium seniorum,
tollerentur facultates suæ, & ipse alienus iudi
5 caretur a multitudine captiuitatis. * Et con
gregati sunt omnes qui erant ex tribu Iuda,
& Beniamin in tribus diebus in Ierusalē. hic
6 mēsis est nonus, dies mensis uicesimus. * Et
sedit omnis multitudo in area templi tre-
7 mentes, propter hyemen præsentem. * Et

exurgens Esdras, dixit illis: Vos inique fecistis collocantes uobis in matrimoniũ uxores
alienigenis, ut adderetis ad peccata Israel.
8 * Et nunc date confessionem, & magnificen
9 tiam Domino Deo patrum nostrorum. * &
perficite uoluntatem ipsius, & discedite a gé
10 tibus terræ, & ab uxoribus alienigenis. * Et
clamauit omnis multitudo, & dixerunt uo-
11 ce magna: Sicut dixisti, faciemus. * Sed quo
niam multitudo magna est, & tempus hy-
bernum, & nõ possumus in subdiati stare: &
hoc opus non est nobis unius diei, neque bi-
12 dui: multum .n. in his peccauimus: * stét præ
positi multitudinis, & omnes qui nobiscum
inhabitant, & quotquot habent uxores apud
13 se alienigenas, * & assistant accepto tempo-
re ex omni loco presbyteri, & iudices vsque-
quo soluant iram Domini negotij huius.
14 * Ionathas autem filius Ezeli, & Ozías The
cam susceperunt secundum hæc: & Bosora-
mus, & Leuis, & Sabbathæus simul coope-
15 rati sunt cum illis. * Et steterunt secundum
hæc omnia uniuersi qui erant ex captiuitate.
16 * Et elegit sibi uiros Esdras sacerdos princi-
pes magnos de patribus eorum secundũ no-
mina: & cõsederũt nouilunio mensis decimi
17 examinare negotiũ istud. * Et determinatũ
est de viris qui habebant uxores alienigenas
18 vsque ad neomeniam primi mensis: * & in-
uenti sunt ex sacerdotibus permisti qui ha-
19 bebant alienigenas vxores. * Ex filijs Iesu
filij Iosedec, & fratribus eius: Maseas, & Elio
20 zerus, & Ioribus, & Ioadeus, * & iniecerunt
manus ut expellerent uxores suas: & ad litã
dum in exorationem, arietem pro ignorãtia
21 sua. * & ex filiis Semmeri: Maseas & Esses
22 & Ieelech, Azarias. * & ex filijs Fosete: Li-
mosias, Hismaenis, & Nathanee, Iussio, Red-
23 dus, & Thalsas. * & ex Leuitis: Iorabdus, &
Semeis, & Colmis, & Calitas, & Facteas, &
24 Coluas, & Elionas. * & ex sacris cantoribus,
25 Eliasib, Zaccarus. * & ex ostiarijs: Salumus,
26 & Tolbanes. * & ex Israel: ex filijs Foro,
Ozi, & Remias, & Geddias, & Melchias, &
Michelus, Eleazarus, & Iammebias, & Ban-
27 nas. * & ex filijs Iolamani: Chamas, & Za-
charias, & Iezrelus, & Ioddius, & Erimoth,
28 & Helias. * & ex filijs Zathoim. Eliadas, &
Liasumus, Zochias, & Larimoth, & Zabdis,
29 & Tebedias. * & ex filijs Zebes: Ioannes, &
30 Amanias, & Zabdias, & Emeus. * & ex filijs
Banni: Olamus, & Maluchus, & Ieddens, &
31 Iasub, & Azabus, & Ierimoth. * & ex filijs
Addin: Naathus, & Moosias, & Caleus, &
Raanas, Maaseas, Mathathias, & Beseel, &
32 Bonnus, & Manasses. * & ex filijs Nuae: No-
neas, & Aseas, & Melchias, & Sameas, & Si-
33 mõ, Beniamin, & Malchus, & Marras. * & ex
filiis Asom: Carianeus, Mathathias, & Ban-
nus, & Eliphalach, & Manasses, & Semei.
34 * & ex filijs Banni: Ieremias, & Moadias, &
Abramus, & Ioel, & Baneas, & Pelias, & Io-
nas, & Marimoth, & Eliasib, & Mathaneus,
& Eliasis, & Orizas, & Dielus, & Semedius,
35 & Zambris, & Iosephus. * & ex filijs Nobei:
Idelus, & Mathathias, & Sabadus, & Zeche-
36 da, Sedmi. & Iessei, Baneas. * omnes isti con
iunxerunt sibi vxores alienigenas, & dimise
37 runt eas cum filiis. * Et inhabitauerunt sa-
cerdotes & Leuitæ: & qui erant ex Israel in
Ierusalem, & in tota vna regione nouil unio
mensis septimi. Et erant filiis Israel in com
38 morationibus suis. * Et congregata est om-
nis multitudo simul in areã, quæ est ab oriẽ
39 te portæ sacræ: * & dixerunt Esdræ pontifi-
ci, & lectori, ut afferret legem Moysi, quæ
40 tradita est a Domino Deo Israel. * Et at
tulit Esdras pontifex legem omni multitudi
ni eorum a uiro vsq. ad mulierem, & omni-
bus sacerdotibus audire legẽ nouilunio men
41 sis septimi. * Et legebat in area, quæ est an-
te sacram portam templi, a prima luce usq.
ad vesperam corã viris & mulieribus. Et de-
42 derunt omnes sensum ad legẽ. * Et stetit E-
sdras sacerdos, & lector legis super ligneum
43 tribunal quod fabricatum erat. * Et steterũt
ad eum Mathathias, & Samus, Ananias, Aza
rias, Vrias, Ezechias, & Balsamus ad dexte-
44 ram: * & ad sinistram Faldeus, Misael, Mala
chias, Abusthas, Sabus, Nabadias, & Zacha
45 rias. * Et assumpsit Esdras librum corã om-
ni multitudine: præsidebat enim in gloria in
46 conspectu omnium. * Et cum absoluisset le-
gem, omnes erecti steterunt: & benedixit E-
sdras Dominum Deum altissimum, Deum
47 Sabaoth omnipotentem. * Et respondit om
nis populus, Amen. Et eleuatis sursum ma-
nibus procidentes in terram, adorauerũt Do
48 minum. * Iesus, & Banaeus, & Sarebias, &
Iaddimus, & Accubus, & Sabbathæus, & Ca
lithes, & Azarias, & Ioradus, & Ananias, &
49 Philias Leuitæ. * qui docebant legem Domi
ni, & in multitudine legebant legem Domi-
ni, & præferebant singuli eos, qui intellige-
50 bant lectionem. * Et dixit Atharathes Esdrę
pontifici, ei lectori, & Leuitis, qui docebant
51 multitudinem, * dicens. Dies hic sanctus est
Domino. Et omnes flebant, cum audissent
52 legem. * Et dixit Esdras, Digressi ergo man
ducate pinguissima quæq. & bibite dulcissi
ma quæq. & mittite munera his qui non ha
53 bent. * Sanctus enim est hic dies Domini, &
nolite mesti esse. Dominus enim clarificabit
54 vos. * Et Leuitæ denunciabant in publico
omnibus, dicentes, Dies hic sanctus est, noli-
55 te męsti esse. * Et abierunt omnes manduca
re, & bibere, & epulari, & dare munera his
qui non habebant, ut epularentur. Magnifice
enim sunt exaltati verbis quibus edocti sunt.
56 * & congregati sunt uniuersi in Ierusalem
celebrare lætitiam, secundum testamentum
Dominus Dei Israel.

LIBER ESDRAE QVARTVS.

CAPVT PRIMVM.

1 IBER Esdræ prophetæ
secundus, filii Sarei, filii
Azarei, filii Helciæ, filii Sa-
daniæ, filii Sadoch, filii Achi
2 tob, * filii Achiæ, filii Phi-
nees, filii Heli, filij Ame-
riæ, filij Aliel, filii Mari-
moth, filii Arna, filii Oziæ,
filii Borith, filii Abisei, filii Phinees, filii
3 Elcazar, * filii Aaron ex tribu Leui, qui fuit
captiuus in regione Medorum, in regno Ar-
4 taxerxis regis Persarum.* Et factum est ver-
5 bum Domini ad me, dicens,* Vade, & nun-
cia populo meo facinora ipsorum, et filiis eo
rum iniquitates, quas in me admiserūt, vt nū
6 tient filiis filiorum : * quia peccata parentū
ipsorum in illis creuerunt. Obliti enim mei
7 sacrificauerūt diis alienias.* Nonne ego edu
xi eos de terra Aegypti de domo seruitutis?
Ipsi autem irritauerunt me, et consilia mea
8 spreuerunt.* Tu autem excute comam capi
tis tui, & proiice omnia mala super illos: quo
niam non obedierunt legi meæ. Populus au
9 tem est indisciplinatus.* Vsquequo eos su-
10 stinebo, quibus tanta beneficia contuli?* Re
ges multos propter eos subuerti. Pharaonem
cum pueris suis, et omnem exercitum eius
11 percussi. * Omnes gentes a facie eorum per-
didi, et in Oriēte prouinciarum duarum po
pulos Tyri et Sidonis dissipaui, & omnes ad-
12 uersarios eorum interfeci. * Tu vero loque-
13 re ad eos, dicens: Hæc dicit Dominus.* Nem
pe ego uos per mare transmeaui, et plateas
uobis initio munitas exhibui. ducem uobis
14 dedi Moysen, & Aaron sacerdotem: * lucem
uobis per columnam ignis præstiti, et ma-
gna mirabilia feci in uobis: vos autem mei
15 obliti estis, dicit Dominus. * Hæc dicit Do-
minus omnipotēs: Coturnix uobis in signo
fuit, castra unbis ad tutelā dedi, et illic mur-
16 murastis* et non triūphastis in nomine meo
de perditione inimicorū vestrorum, sed ad-
17 huc nunc vsq. murmurastis.* Vbi sunt bene
ficia, quæ præstiti uobis? Nonne in deserto
18 cū esuriretis, proclamastis ad me,* dicentes:
Vt quid nos in desertū istud adduxisti inter
ficere nos? melius nobis fuerat seruire Aegy
19 ptiis, quam mori in deserto hoc. Ego dolui
gemitus vestros, et dedi uobis manna in e-
20 scā. Panē angelorum manducastis. * Nonne
cum sitietis, petram excidi, et fluxerūt aquæ
in saturitate? propter æstus foliis arborū vos
21 texi. * Diuisi vobis terras pingues: Chana-
nęo, et Pherezæos, et Philisthęos a facie ue-
stra proieci: quid faciā uobis adhuc: dicit Do
22 minus? * Hæc dicit Dominus ominipotens.
In deserto cum essetis in flumine Amorrhęo
sitientes, et blasphemantes nomen meum,
23 * nō ignem uobis pro blasphemijs dedi, sed
mitteus lignum in aquam, dulce feci flu-
23 men.* Quid tibi faciam Iacob? Noluisti obe
dire Iuda. Transferam me ad alias gentes,
et dabo eis nomen meum, vt custodiant legiti
25 ma mea.* Quoniam me dereliquistis, et ego
uos derelinquam. Petentibus vobis a me mi
26 sericordiam, non miserebor,* Quando inuo
cabitis me, ego non exaudiam uos. Maculā-
stis enim manus uestras sanguine, et pedes
vestri impigri sunt ad committenda homi-
27 cida.* Non quasi me dereliquistis, sed vos-
28 ipsos, dicit Dominus. * Hæc dicit Domi-
nus omnipotens: Nonne ego uos rogaui, ut
pater filios, et ut mater filias, et ut nutrix
29 paruulos suos,* ut essetis mihi in populum,
et ego uobis in Deum, et uos mihi in filios,
30 & ego vobis in patrem? * Ita vos collegi,
ut gallina pullos suos sub alas suas. Modo
autem quid faciam uobis? Proiiciam uos a
31 facie mea. * Oblationem cum mihi attule-
ritis, auertam faciem meam a uobis. Dies
enim festos vestros, & neomenias & circum
32 cisiones repudiaui. * Ego misi pueros meos
prophetas ad uos, quos acceptos interfecistis,
et laniastis corpora eorum, quorum sangui-
33 nē exquirā, dicit Dominus.* Hæc dicit Do-
minus omnipotēs, Domus vestra deserta est:
34 Proiiciā vos sicut ventus stipulam, * & filii
procreationem non facient: quoniam man-
datum meum neglexerunt, et quod malum
35 est coram me, fecerunt. * Tradam domo-

vestras populo uenienti,qui me non audien-
tes credunt : quibus signa non ostendi, fa-
36 cient quæ præcepi. * Prophetas non uide-
runt,& memorabuntur iniquitatum eorum.
37 * Testor populi uenientis gratiam,cuius par
uuli exultant cum lætitia, me non uidentes
oculis carnalibus, sed spiritu credentes quæ
38 dixi. * Et nunc frater aspice, quæ gloria:
& uide populum uenientem ab oriente,
39 * quibus dabo ducatum Abraham, Isaac, &
Iacob,& Osee,& Amos,& Michæę,& Ioel,&
40 Abdiæ, & Ionnæ, * & Nahum, & Haba-
cuc, Sophoniæ, Aggęi, Zacharie,& Mala-
chię, qui & angelus Domini uocatus est.

CAP. II.

1 HAec dicit Dominus : Ego eduxi popu-
lum istum de seruitute, quibus man-
data dedi per puero meos prophetas, quos
audire noluerunt, sed iritta fecerunt mea
2 consilia. * Mater quę eos generauit,dicit il-
lis: Ite filij,quia ego uidua sum & derelicta.
3 * Educaui uos cum lętitia, & amisi uos cum
luctu & tristitia,quoniã peccastis coram Do
mino Deo uestro,& quod malum est coram
4 eo,fecistis. * Modo autem quid faciem uo
bis? Ego uidua sum & derelicta : ite filij, &
5 petite a Domino misericordiam. * Ego au-
tem te pater testem inuoco super matrem
filiorum, qui noluerunt testamentum meũ
6 seruare, * ut des eis confusionem, & matrẽ
eorum in direptionem,ne generatio eorum
7 fiat. * Dispergantur in gentes nomina eo-
rum,deleantur a terra:quoniam spreuerunt
8 sacramentum meum. * Væ tibi Assur, qui
abscondis iniquos penes te, Gens mala, me-
morare quid fecerim Sodomæ & Gomor-
9 rhę, * quorum terra iacet in piceis glebis &
aggeribus cinerum. sic dabo eos, qui me
non audierunt,dicit Dominus omnipotens.
10 * Hæc dicit Domiuus ad Esdram, Nuncia
populo meo, quoniam dabo eis regnum I-
11 rusalem,quòd daturus eram Israel. * Et su
mam mihi gloriam illorũ,& dabo eis taber-
12 nacula æterna,quę pręparaueram illis. * Li
gnũ uitæ erit illis in odore unguenti, & non
13 laborabunt, neque fatigabuntur. * Ite,& ac-
cipietis. Rogate uobis dies paucos,ut immo
rentur. Iam paratum est uobis regnum:
14 uigilate. * Testare cęlum & terram. Con-
triui enim malum, & creaui bonum, quia
15 uiuo ego,dicit Dominus. * Mater amplecte
re filios tuos,educa illos cum lætitia. Sicut
columba confirma pedes eorum: quoniam
16 te elegi, dicit Dominus. * Et resuscitabo
mortuos de locis suis,& de monumentis edu
cam illo quoniam cognoui nomen meum in
17 Israel. * Noli timere mater filiorũ: quoniã
18 te elegi,dicit Dominus. * Mittam tibi adiu-
torijs pueros meos Isaiam & Ieremiam, ad
quorum consilium sanctificaui, & paraui
tibi arbores duodecim grauatas varijs fru-
19 ctibus, * & totidem fontes fluentes lac &
mel: & montes immensos septem, haben-
tes rosam & lillium, in quibus gaudio im-
20 plebo filios tuos. * Viduam iustifica, pupil-
lo iudica, egenti da, orphanum tuere, nu-
21 dum uesti, * confractum & debilem cura,
claudum irridere noli,tutare mancum,& cæ
cum ad uisionem claritatis meę admitte.
22 * Senem & iuuenem intra muros tuos ser-
23 na: * mortuos ubi inueneris,signans commẽ
da sepulchro,& dabo tibi primam sessionem
24 in resurrectione mea. * Pausa & quiesce po-
25 pulus meus,quia ueniet requies tua. * Nutrix
bona nutri filios tuos,confirma pedes eorum
26 * Seruos,quos tibi dedi,nemo ex eis interiet:
27 eos ego.n.requirã de numero tuo. * Noli fa-
tigari.Cũ.n.uenerit dies pressurę & angustię,
alij plorabunt: & tristes erunt: tu autem
28 hilaris & copiosa eris. * Zelabunt gentes,&
nil aduersus te poterunt, dicit Dominus.
29 * Manus meæ tegent te, ne filij tui gehen-
30 nam uideant. * Iucundare mater cum filijs
tuis, quia ego te eripiam, dicit Dominus.
31 * Filios tuos dormientes memorare. quo-
niam ego eos educam de lateribus terræ, &
misericordiam cum illis faciam: quoniam
misericors sum,dicit Dominus omnipotẽs.
32 * Amplectere natos tuos usque dum uenio,
& præstem illis misericordiam: quoniam
exuberant fontes mei, & gratia mea non de-
33 ficiet. * Ego Esdras præceptum accepi a Dño
in monte Oreb,ut irem ad Israel: ad quos cũ
uenirem, reprobauerunt me, & respuerunt
34 mandatum Domini: * Ideoque uobis di-
co gentes,quæ auditis, & intelligitis, Expe-
ctate pastorem uestrum. requiem ęternitatis,
dabit uobis: quoniam in proximo est ille,
35 qui in fine sęculi adueniet. * Parati estote
ad præmia regni, quia lux perpetua lucebit
36 uobis per ęternitatem temporis. * Fugite
umbram sæculi huius: accipite iucunditatẽ
gloriæ uestræ. Ego testor palam saluato-
37 rem meum. * Commendatum donum ac-
cepite & iucundamini,gratias agentes ei qui
38 uos ad cęlestia regna uocauit. * Surgite &
state & uidete numerum signatorum in con-
39 uiuio Domini * Qui se de vmbram sæculi
transtulerunt,splendidas tunicas a Domino
40 acceperunt. * Recipe Sion numerum tuũ,&
cõclude candidatos tuos qui legẽ Domini cõ
41 pleuerunt. * Filiorum tuorum, quos opta-
bas, plenus est numerus. Ruga imperium
Domini ut sanctificetur populus tuus qui uo
42 catus est initio. * Ego Esdras uidi in monte
Sion turbã magnã,quã numerare non potui,
& omnes canticis collaudabant Dominum.
43 * Et in medio eorũ erat iuuenis statura cel-
sus,eminẽtior omnibus illis, & singulis eorũ
capitibus imponebat coronas,& magis exal

tabatur: Ego autem miraculo tenebar.
44 * Tunc interrogaui angelum, & dixi: Qui
45 sunt hi, Domine? * Qui respondens dixit
mihi: Hi sunt qui mortalem tunicam de-
posuerunt, & immortalem sumpserunt, &
confessi sunt nomen Dei: Modo coronan
46 tur, & accipiunt palmas. * Et dixi angelo:
Ille iuuenes, quis est, qui eis coronas impo-
47 nit, & palmas in manus tradit? * Et respon-
dens dixit mihi: Ipse est filius Dei, quem
in sæculo confessi sunt: ego autem magnifi-
care eos cœpi, qui fortiter pro nomine Do
48 mini steterunt. * Tunc dixit mihi angelus:
Vade, annuncia populo meo, qualia & quan-
ta mirabilia Domini Dei vidisti.

CAP. III.

1 ANno tricesimo ruinæ ciuitatis eram in
Babylone, & conturbatus sum super cu
biculo meo recumbens, & cogitationes meæ
2 ascendebant super cor meum: * quoniam
vidi desertionem Sion, & abundantiam eo-
3 rum qui habitabant in Babylone. * & ven-
tilatus est spiritus meus valde, & cœpi loqui
4 ad Altissimum verba timorata, * & dixi: O
dominator Domine, tu dixisti ab initio, quã
do plantasti terram, & hoc solus, & impera-
5 sti populo, * & dedisti Adam corpus mor-
tuum: sed & ipsum figmentum manuum
tuarum erat, & insufflasti in eum spiritum
6 vitæ, & factus est viuens coram te: * & in-
duxisti eum in paradiso, quem plantauerat
dextera tua, antequam terra aduentaret.
7 * Et huic mãdasti diligere uiam tuã, & præ-
teriuit eam, & statim instituisti in eo mor-
tem, & in nationibus eius, & natæ sunt gen-
tes, & tribus, & populi, & cognationes, quarũ
8 non est numerus. * Et ambulauit unaquæ-
que gens in uoluntate sua, & mira agebant
9 coram te, & spernebant præcepta tua. * Ite-
rum autem in tempore induxisti diluuium
super inhabitantes sæculũ, & perdidisti eos.
10 * Et factum est in unoquoque eorum, sicut
11 Adæ mors, sic his diluuium. * Dereliquisti
autem unum ex his Noe cum domo sua, &
12 ex eo iusti omnes. * Et factum est cum cœ-
pissent multiplicari, qui habitabãt super ter
ram, & multiplicauerunt filios & populos
& gentes multas: & cœperunt iterato im-
13 pietatem facere plus quàm priores. * Et fa-
ctum est cum iniquitatem facerent coram
te, elegisti tibi virum ex his cui nomen erat
14 Abraham. * Et dilexisti eum, & demõstra-
15 sti ei soli uoluntatem tuam: * & disposuisti
ei testamentum æternum, & dixisti ei ut nõ
unquam derelinqueres semen eius. Et dedi
sti ei Isaac, & Isaac dedisti Iacob & Esau.
16 * Et segregasti tibi Iacob, Esau autem separasti.
Et factus est Iacob in multitudine magna.
17 * Et factũ est cũ educeres semen eius ex Ae
18 gypto, adduxisti super montẽ Sina. * Et incli
nasti cælos, & statuisti terrã, & cõmouisti or
bẽ, & tremere fecisti abyssos, & cõturbasti sæ
19 culum, * & transijt gloria tua portas quat-
tuor ignis & terræmotus, & spiritus, & gelu
ut dares semini Iacob legem, & generation
20 Israel diligentiam. * Et non abstulisti ab
eis cor malignũ, ut faceret lex tua in eis fru-
21 ctum. * Cor enim malignum baiulans pri-
mus Adam transgressus & victus est, sed &
22 omnes qui de eo nati sunt. * Et facta est per-
manens infirmitas, & lex cum corde popu-
li, cum malignitate radicis: & discessit quod
23 bonum est, & mansit malignum. * Et tran
sierunt tempora, & finiti sunt anni: & susci-
24 tasti tibi seruum nomine Dauid, * & dixi-
sti ei ædificare ciuitatem nominis tui, & of-
25 ferre tibi in eadem thus & oblationes. * Et
factum est hoc annis multis, & deliquerunt
26 qui habitabant ciuitatem, * in omnibus fa-
cientes sicut fecit Adam & omnes genera-
tiones eius. vtebantur enim & ipsi corde
27 maligno. * Et tradidisti ciuitatem tuam in
28 manibus inimicorum tuorum. * Numquid
meliora faciunt, qui habitant Babylonem?
29 Et propter hoc dominabitur Sion? * Factũ
est cum venissem huc, & uidissem impieta-
tes, quarum nõ est numerus: & delinquen-
tes multos vidit anima mea hoc tricesimo
30 anno, & excessit cor meum: * quoniam vi-
di quomodo sustines eos peccantes, & peper
cisti impie agentibus, & perdidisti populum
tuum, & conseruasti inimicos tuos, & non
31 significasti. * Nihil memini quomodo de-
beat derelinqui uia hæc. Numquid melio-
32 ra facit Babylon quã Sion? * aut alia gens
cognouit te præter Israel? aut quæ tribus cre
33 diderunt testamẽtis tuis, sicut Iacob? * Qua-
rum merces non comparuit, neque labor fru
ctificauit. Pertransiens enim pertransiui in
gentibus, & uidi abundantes eas, & non me-
34 morantes mandatorum tuorum. * Nunc
ergo pondera in statera nostras iniquitates,
& eorum qui habitant in sæculo: & non in-
35 uenietur nomen tuum, nisi in Israel. * Aut
quando non peccauerunt in conspectu tuo,
qui habitant terram? aut quæ gens sic ob-
36 seruauit mandata tua? * Hos quidem per
nomina inuenies seruasse mandata tua, gen
tes autem non inuenies.

CAP. IIII.

1 ET respondit ad me angelus, qui missus
2 est ad me, cui nomen Vriel, * & dixit
mihi, Excedens excessit cor tuum in sæculo
hoc, & comprehendere cogitas uiam Altissi-
3 mi. * Et dixi: Ita Domine meus. Et re-
spondit mihi, & dixit: Tres uias missus
sum ostẽdere tibi, & tres similitudines pro-
4 ponere coram te. * de quibus mihi si renũ-

tiaueris vnam ex his, & ego tibi demonstra-
bo viam, quam desideras uidere, & docebo
5 te, unde sit cor malignum. * Et dixi: Lo-
quere Domine meus. Et dixit ad me: Va-
de pondera mihi ignis pondus, aut mensura
mihi flatum venti, aut reuoca mihi diem,
6 quæ præterijt. * Et respondi, & dixi: Quis
natorum poterit facere, vt me interroges de
7 his? * Et dixit ad me: Si essem interrogans
te dicens: Quantæ habitationes sunt in cor-
de maris, aut quantæ venæ sunt in principio
abyssi, aut quantæ venæ sunt super firmamē-
8 tum, aut qui sunt exitus paradisi: * diceres
mihi fortassis, in abyssum non descendi, ne-
que in infernum adhuc, neque in cælū um-
9 quam ascendi. * nunc autem non interro-
gaui te, nisi de igne, & vento, & die, per quē
transisti, & a quibus separari non potes: &
10 non respondisti mihi de eis. * Et dixit mi-
hi: Tu quæ tua sunt, tecum coadolescentia,
11 non potes cognoscere: * & quomodo pote-
rit uas tuum capere Altissimi viam, & iam
exterius corrupto sæculo intelligere corru-
12 ptionem euidentem in facie mea? * Et dixi
illi: Melius erat nos non esse, quàm adhuc
viuentes uiuere in impietatibus, & pati, &
13 non intelligere de qua re. * Et respondit ad
me, & dixit: Proficiscens profectus sum ad
siluam lignorum campi, & cogitauerunt co-
14 gitationem. * & dixerunt: Venite & ea-
mus, & faciamus ad mare bellum, ut rece-
dat coram nobis, & faciamus nobis alias sil-
15 uas. * Et similiter fluctus maris & ipsi co-
gitauerunt cogitationem, & dixerunt: Ve-
nite ascendentes, debellemus siluas campi,
ut & ibi consummemus nobismetipsis aliā
16 regionem. * Et factus est cogitatus siluæ in
vanum, uenit enim ignis, & cōsumpsit eam.
17 * Similiter & cogitatus fluctuum maris. ste-
18 tit enim arena, & prohibuit eos. * Si enim
esses iudex horum, quem inciperes iustifica-
19 re, aut quem condemnare? * Et respondi,
& dixi: Vtique vanam cogitationem cogi-
tauerunt. terra enim data est siluæ, & mari
20 locus portare fluctus suos. * Et respondit ad
me, & dixit: Bene tu iudicasti, & quare non
21 iudicasti tibimetipsi? * Quemadmodum
enim terra siluæ data est, & mare fluctibus
suis: sic qui super terrā inhabitant, quæ sunt
super terrā intelligere solūmodo possunt: &
qui super cælos, quæ super altitudinem cæ-
22 lorum. * Et respondi, & dixi: Deprecor te
Domine, ut mihi detur sensus intelligendi.
23 * non enim uolui interrogare de superiori-
bus tuis, sed de his quæ pertranseunt per nos
quotidie. propter quid Israel datus in op-
probrium gentibus, quem dilexisti populū,
datus est tribubus impijs, & lex patrum no-
strorum in interitum deducta est, & disposi-
24 tiones scriptæ nusquam sunt: * & pertran-
siuimus de sæculo, ut locustæ, & uita nostra
stupor & pauor, & nec digni sumus miseri-
25 cordiam consequi. * Sed quid faciet nomi-
ni suo quod inuocatum est super nos? & de
26 his interrogaui. * Et respondit ad me, & di-
xit: si fueris plurimum scrutatus, frequen-
ter miraberis: quoniam festinans festinat sę
27 culum pertransire, * & non capit portare
quæ in futuris temporibus iustis repromissa
sunt: quoniam plenum iniustitia est sæculū
28 hoc & infirmitatibus. * De quibus autem
interrogas, dicam: seminatū enim est ma-
lum, & necdum uenit destructio ipsius.
29 * Si ergo non inuersum fuerit quod semi-
natum est, & discesserit locus ubi seminatū
est malum, non ueniet ubi seminatum est bo
30 num. * Quoniam gramen seminis mali se-
minatum est in corde Adam ab initio: &
quantum impietatis generauit usque nunc,
31 & generat usque cum ueniat area? * Aesti-
ma autem apud te gramen mali seminis,
quantum fructum impietatis generauit:
32 * quando secatæ fuerint spicæ, quarum non
est numerus, quàm magnam areā incip ent
33 facere? * Et respondi, & dixi: quomodo, &
quando hæc? Quare modici & mali anni no
34 stri? * Et respondit ad me, & dixit mihi:
Non festines tu super Altissimum. Tu enim
festinas inaniter esse super ipsum. nam ex-
35 cessus tuus multus. * Nonne de his inter-
rogauerunt animæ iustorum in promptua-
riis suis, dicentes, Vsquequo spero sic? & quā
do ueniet fructus areę mercedis nostræ?
36 * Et respondit ad ea Ieremiel archangelus,
& dixit: Quando impletus fuerit numerus
seminum in uobis, quoniam in statera pon-
37 derauit sæculum, * & mensura mensurauit
tempora, & numero numerauit tempora, &
non commouit, nec excitauit vsquedum im-
38 pleatur prædicta mensura. * Et respondi, &
dixi: O dominator Domine, sed & nos om-
39 nes pleni sumus impietate. * Et ne forte
propter nos non impleantur iustorum areę,
propter peccata inhabitantium super terrā.
40 * Et respondit ad me, & dixit: Vade, & in-
terroga prægnantem, si quando impleuerit
nouem menses suos, adhuc poterit matrix
41 eius retinere partum in semetipsa? * Et di-
xi: Non potest Domine. Et dixit ad
me, In inferno promptuaria animarum
42 matrici assimilata sunt. * Quemadmodum
enim illa festinat quæ patit effugere neces-
sitatem partus: sic & hæc festinat reddere
43 ea quæ commendata sunt. * Ab initio tibi
demonstrabitur de his quæ concupiscis ui-
44 dere. * Et respondi, & dixi: Si inueni gra-
tiam ante oculos tuos, & si possibile est, &
45 si idoneus sum, * demonstra mihi, si plus-
quam præteritum sit habet venire, aut plura
pertransierunt supra quàm futurum est.
46 * Quid pertransiuit, scio: quid autem futu-
47 rum sit ignoro. * Et dixit ad me: Sta super

dexteram

dexteram partem, & demonstrabo tibi in-
48 terpretationem similitudinis. * Et steti,
& uidi: & ecce fornax ardens transijt coram
me. & factum est, cum transiret flamma, ui-
49 di, & ecce superauit fumus. * Post hæc tran-
siijt coram me nubes plena aquę, & immi-
sit pluuiam impetu multam: & cum tran-
siijsset impetus pluuiæ, superauerunt in ea gu
50 tæ. * Et dixit ad me: Cogita tibi: sicut cre-
scit pluuia amplius quàm guttæ, & ignis quã
fumus: sic superabundauit quæ trãsiuit mẽsu
51 ra. Superauerũt aũt guttæ: & fumus * & ora
ui, & dixi, Putas viuo vsq. in diebus illis? vel
52 quid erit in diebus illis? * Respõdit ad me,
& dixit, De signis, de quibus me interrogas,
ex parte possum tibi dicere: de uita autem
tua non sum missus dicere tibi, sed nescio.

CAP. V.

1 DE signis autem: ecce dies uenient, in
quibus apprendẽtur qui inhabitãt ter-
ram in censu multo: & abscondetur uerita-
2 tis uia: & sterilis erit a fide regio: * & multi
plicabitur iniustitia super hanc quam ipse
3 tu uides, & super quam audisti olim: * &
erit imposito uestigio quam nunc uides re-
gnare regionem, & uidebunt eam desertam.
4 * Si aũt tibi dederit Altissimus uiuere, uide
bis post tertiam tubam, & relusceset subito
5 sol noctu, & luna ter in die, * & de ligno
sanguis stillabit, & lapis dabit uocem suã,
6 & populi commouebuntur: * & regnabit,
quem non sperant qui inhabitant super ter-
ram, & uolatilia commigrationem facient:
7 * & mare Sodomiticum pisces reijciet, &
dabit uocẽ noctu, quã non nouerant multi.
8 Omnes autem audiẽt uocẽ eius, * & chaos
fiet per loca multa, & ignis frequẽter remit-
tetur, & bestiæ agrestes tansmigrabunt, &
9 mulieres mẽstruatæ parient monstra, * & in
dulcibus aquis salsæ inueniẽtur, & amici om
nes semetipsos expugnabunt: & abscondе-
tur tunc sensus, & intellectus separabitur in
10 promptuariũ suum: * & quæretur a multis,
& nõ inuenietur: & multiplicabitur iniusti-
11 tia, & incontinentia super terram. * Et in-
terrogabit regio proximam suam, & dicet,
Numquid per te pertransijt iustitia iustum
12 faciens? Et hoc negauit. * Et erit in illo tẽ-
pore, & sperabunt homines, & non impetra-
bũt: laborabunt, & nõ dirigentur uiæ eorũ.
13 * Hæc signa dicere tibi per missũ est mihi:
& si oraueris iterum & plorau eris, sicut &
nunc, & ieiunaueris septem diebus, audies
14 iterato horum maiora. * Et euigilauit, &
corpus meũ horuit valde: & anima mea la
15 borauit, ut deficeret: * & tenuit me qui ue
nit angelus, qui loquebatur in me, & cõfor-
16 tauit me, & statuit me super pedes. * Et fa
ctum est in nocte secunda, & uenit ad me Sa
lathiel dux populi, & dixit mihi, Vbi eras? &
17 quare vultus tuus tristis? * Anne scis, quoniã
tibi creditus est Israel in regione trãsmigra
18 tionis eorũ? * Exurge ergo, & gusta panem,
& non derelinquas nos, sicut pastor gregem
suum in manibus luporum malignorum.
19 * Et dixi ei, uade a me, & non appropies ad
20 me. Et audiuit, ut dixi: & recessit a me. * Et
ego ieiunaui diebus septem ululans & plo-
rans, sicut mihi mandauit Vriel angelus.
21 * Et factum est post dies septem, & iterum
cogitationes cordis mei molestæ erant mihi
22 ualde, * & resumpsit anima mea spiritum
intellectus: & iterum cœpi loqui coram Al
23 tissimo sermones, * & dixi, Dominator Dñe
ex omi silua terræ, & omnibus arboribus
24 eius, elegisti uineam unicam: * & ex omni
terra orbi, elegisti tibi foueam unam: & ex
omnibus floribus orbis, elegisti tibi lilium
25 vnum. * & ex omnibus abyssis maris, reple
sti tibi riuum vnum: & ex omnibus ædifi-
catis ciuitatibus, sãctificasti tibimetipsi Siõ:
26 * & ex omnibus creatis uolatilibus, nomina
sti tibi columbã unam: & ex omnibus plas-
matis pecoribus, prouidisti tibi ouem unã:
27 * & ex omnibus multiplicatis populis, acqui
siuisti tibi populum vnum: & ab omnibus
probatam legem donasti huic, quem deside-
28 rasti populo. * Et nunc Domine, ut quid tra
didisti unum pluribus? Et præparasti super
unam radicem alias, & disperdidisti unicũ
29 tuum in multis: * & conculcauerunt eum,
qui contradicebant sponsionibus tuis, qui-
30 que tuis testamentis non credebant. * Et si
odiens odisti populum tuum, tuis manibus
31 debet castigari. * Et factũ est, cum locutus
essem sermones, & missus est angelus ad me
32 qui ante uenerat ad me pręterita nocte, * &
dixit mihi, Audi me, & instruam te: & inten
33 de mihi, & adijciam coram te. * Et dixi:
Loquere Domine meus. Et dixit ad me,
Valde tu in excessu mentis factus es pro Is-
rael: an plus dilexisti eum, quàm qui eum
34 fecit? * Et dixi ad eum, Non Domine, sed
dolens locutus sum. Torquent enim me re-
nes mei per omnem horam, quærentem ap-
prehendere semitam Altissimi, & inuestiga-
35 re partem iudicii eius. * Et dixit ad me,
Non potes. Et dixi Quare Dñe? Ad quid
nascebar, aut quare non fiebat matrix ma-
tris meæ mihi sepulchrum, ut non uiderem
laborem Iacob, & defatigationẽ generis Is-
36 rael? * Et dixit ad me, Numera mihi quæ
necdum uenerant, & collige mihi dispersas
37 guttas, & reuirida mihi aridos flores, * & a-
peri mihi clausa promptuaria, & produc mi
hi inclusos in eis flatus; demonstra mihi uo
cis imaginẽ: & tũc ostendã tibi laborem quẽ
38 rogas uidere. * Et dixi, Dñator Dñe, quis n.
est qui põt hęc scire, nisi qui cũ hominibus
39 habitationẽ non habet? * Ego autem insi-
piens: & quõ potero dicere de his, quibus me
40 interrogasti? * Et dixit ad me, Quomodo

non potes facere unum de his quę dicta ſunt:
ſic non poteris inuenire iudicium meum,
aut in fine charitatem, quam populo pro-
41 miſi. * Et dixi, Sed ecce Domine tu pro
pe es his qui in finem ſunt: & quid facient
qui ante me fuerunt, aut nos, aut hi qui poſt
42 nos? * Et dixit ad me, Coronæ aſſimilabo
iudiciū meum: Sicut non nouiſſimorum
43 tarditas, ſic nec priorū uelocitas. * Et reſpon
di, & dixi: Nec poteras facere eos qui facti
ſunt, & qui ſunt, & qui futuri ſunt, in unū, ut
44 celerius iudicium tuum oſtendas? * Et re-
ſpondit ad me, & dixit: Non poteſt feſtina-
re creatura ſuper creatorem, nec ſuſtinere ſę
culum eos qui in eo creandi ſunt, in unum.
45 * Et dixi. Quo modo dixiſti ſeruo tuo, quo
niam uiuificans uiuificaſti a te creatam
creaturam in unum, & ſuſtinebat creatura;
poterit & nunc portare pręſentes in unum.
46 * Et dixit ad me, Interroga matricem mu-
lieris, & dicet ad eam, Et ſi paris, quare per
tempus? Roga ergo eam, ut det decem in
47 unū. * Et dixi: Non utique poterit: ſed ſe-
48 cūdum tempus. * Et dixit ad me: Et ego de-
di matricem terræ his qui ſeminati ſunt ſu-
49 per eam per tēpus. * Quemadmodū enim in
fans non parit ea, quæ ſenū ſunt: ſic ego di-
50 ſpoſui a me creatum ſæculum. * Et interro-
gaui, & dixi: Cum iam dederit mihi uiam,
loquar coram te: nam mater noſtra, de qua
dixiſti mihi, adhuc iuuenis eſt: iam ſenectu-
51 ti appropinquat. * Et reſpondit ad me, & di
xit, Interroga eam quę parit, & dicet tibi.
52 * Dices enim ei: Quare quos peperiſti, nunc
non ſunt ſimiles his ante te, ſed minores ſta-
53 tura? * Et dicet tibi & ipſa, Alij ſunt qui in
iuuentute uirtutis nati ſunt: & alij qui ſub
tempore ſenectutis, deficiente matrice ſunt
54 nati. * Conſidera ergo & tu quoniam mi-
55 nori ſtatura eſtis præ his qui ante uos: * &
qui poſt uos, minori quàm uos, quaſi iam ſe
neſcentes creaturę, & fortitudine iuuentutis
prætereuntes. Et dixit: Rogo Dñe, ſi inueni
gratiam ante oculos tuos, demonſtra ſeruo
tuo, per quem uiſites creaturam tuam.

CAP. VI.

1 ET dixit ad me, Initio terreni orbis &
antequam ſtarent exitus ſæculi, & an
tequam ſperarent conuentiones uentorum,
2 * & antequam ſonarent uoces tonitruum,
& antequam ſplenderent nitores coruſcatio
num, & antequam confirmarentur fundamē
3 ta paradiſi, * & antequam uiderentur de-
cori flores, & antequam confirmarentur mo
tæ virtutes, & antequam colligerentur innu-
4 merabiles militiæ angelorum * & antequā
extollerentur altitudines aeris, & antequam
nominarentur mēſuræ firmamentorum, &
5 antequam ęſtuarent camini in Sion, * & an-
tequā inueſtigarentur præſentes anni, & an-
tequā abalienarentur eorū qui nunc peccant
adinuentiones, & conſignati eſſent, qui fidē
6 theſaurizauerunt: * tunc cogitaui, & facta
ſunt per me ſolū, & nō per alium: & finis per
7 me, & non per alium. * Et reſpondi, & di-
xi, Quæ erit ſeparatio temporum? aut quan
8 do prioris finis, & ſequentis initium? * Et
dixit ad me, Ab Abraham vſque ad Iſaac,
quando nati ſunt ab eo Iacob & Eſau, ma-
nus Iacob tenebat ab initio calcaneum
9 Eſau, * finis enim huius ſęculi Eſau, &
10 principium ſequenti Iacob. * Hominis ma
nus inter calcaneum & manum. Aliud noli
11 quærere Eſdra. * Et reſpondi, & dixi: O
dominator Domine, ſi inueni gratiam ante
12 oculos tuos, * oro ut demonſtres ſeruo tuo
finē ſignorū tuorum, quorū partem mihi de
13 monſtraſti nocte pręcedenti. * Et reſpon-
dit, & dixit ad me: Surge ſuper pedes tuos,
14 & audi uocem pleniſſimā ſonitus. * Et erit
ſicut commotio, nec commouebitur locus,
15 in quo ſtes ſuper eum. * Ideo cū loquitur,
tu non expaueas, quoniam de fine uerbum
16 & fundamentum terræ intelligitur, * quo-
niā de ipſis ſermo tremiſcit & cōmouetur,
ſcit enim quoniā finem eorum oportet com-
17 mutari. * Et factum eſt, cum audiſſem, ſur-
rexi ſuper pedes meos, & audiui: & ecce uox
loquens, & ſonus eius ſicut ſonus aquarum
18 multarum, * & dixit, Ecce dies ueniunt,
& erit quando appropinquare incipiam, ut
19 uiſitē habitantes in terra: * & quando in-
quirere incipiam ab eis qui iniuſte nocue-
runt iniuſtitia ſua, & quando ſuppleta fuerit
20 humilitas Sion. * & cū ſuperſignabitur ſæ-
culum quod incipient pertranſire, hæc ſigna
faciam Libri aperientur ante faciem firma-
21 menti, & omnes uidebunt ſimul, * & anni-
culi infantes loquentur uocibus ſuis, & præ-
gnantes immaturos parient infantes trium
& quattuor menſium, & viuent, & ſuſcita-
22 buntur. * Et ſubito apparebunt ſeminata
loca non ſeminata, & plena promptuaria ſu-
23 bito inuenientur vacua: * & tuba canet cū
ſono; quam cum omnes audierint, ſubito
24 expaueſcent. * Et erit in illo tempore, de-
bellabunt amici amicos ut inimici, & expa-
ueſcet terra cum his: & venæ fontium ſta-
25 bunt, & non decurrent in horis tribus: * &
erit, omnis qui derelictus fuerit ex omnibus
iſtis quibus prædixi tibi, ipſe ſaluabitur, &
uidebit ſalutare meum, & finem ſæculi ue-
26 ſtri. * Et uidebunt qui recepti ſunt homi-
nes, qui mortem non guſtauerunt a natiui-
tate ſua, & mutabitur cor inhabitantium, &
27 conuertetur in ſenſum alium. * Delebitur
28 enim malum, & extinguetur dolus: * Flo-
rebit autem fides, & uincetur corruptela, &
oſtendetur ueritas quæ ſine fructu fuit die-
29 bus tantis. * Et factum eſt, cum loqueretur

mihi,

mihi, & ecce paulatim intuebar super eum
30 ante quàm stabam, * & dixit ad me hæc,
Veni tibi ostendere tempus venturæ noctis.
31 * Si ergo iterum rogaueris, & ite rum ieiu-
naueris septem diebus, iterum tibi renun-
tiabo horum maiora per diem quam audi-
32 ui. * Audita est enim vox tua apud Altissi-
mum. Vidit enim fortis directionem tuam,
& prouidit pudicitiam, quam a iuuẽtute tua
33 habuisti: * & propter hoc misit me demon
strare tibi hæc omnia, & dicere tibi, Confi-
34 de, & noli timere, * & noli festinare cum
prioribus temporibus cogitare vana, vt non
35 properes a nouissimis temporibus. * Et fa-
ctum est post hæc, & fleui iterum: & simili-
ter ieiunaui septem diebus, ut suppleã tres
36 hebdomadas, quæ dicta sunt mihi. * Et fa-
ctum est in octaua nocte, & cor meum tur-
babatur iterato in me, & cœpi loqui coram
37 Altissimo. * Inflammabatur enim spiritus
38 meus ualde, & anima mea anxiabatur. * &
dixi, O Domine, loquens locutus es ab ini-
tio creaturæ in primo die dicens: Fiat cælũ
& terra: & tuum verbum opus perfectum.
39 * Et erat tunc spiritus, & tenebræ circumfe-
rebantur, & silentium, sonus uocis hominis
40 nondum erat abs te. * Tunc dixisti de the-
sauris tuis proferri lumen luminosum, quo
41 appareret opus tuũ. * Et die secundo crea-
sti spiritum firmamenti, & imperasti ei vt
diuideret & diuisionem faceret inter aquas,
ut pars quædam sursum recederet, pars vero
42 deorsum maneret. * Et tertia die imperasti
aquis congregari in septima parte terræ: sex
vero partes siccasti & conseruasti, ut ex his
sint coram te ministrantia seminata a Deo,
43 & culta. * Verbum enim tuum processit, &
44 opus statim fiebat. * Processit enim subito
fructus multitudinis immensus, & concupi-
scentiæ gustus multiformes, & flores colore
immutabili, & odores odoramenti inuestiga
45 bilis, & die tertia hæc facta sunt. * Quarta
autem die imperasti fieri solis splendorem,
46 lunæ lumen, stellarum dispositionem: * &
imperasti eis, ut deseruirent futuro plasma-
47 to homini. * Quinto autem die dixisti se-
ptimæ parti, vbi erat aqua congregata, ut
procrearet animalia, & volatilia, & pisces:
48 & ita fiebat. * aqua muta, & sine anima quę
Dei nutu iubebantur, animalia faciebat, ut
49 ex hoc mirabilia tua nationes enarrent. * Et
tunc conseruasti duas animas: nomen uni
uocasti Henoch, & nomen secundæ uocasti
50 Leuiathan, * & separasti ea ab alterutro. Nõ
enim poterat septima pars, vbi erat aqua cõ
51 gregata, capere ea. * Et dedisti Henoch vnã
partem, quæ siccata est tertio die, ut habitet
52 in ea ubi sunt montes mille. * Leuiathan
autem dedisti septimam partem humidam.
& seruasti eam, ut fiat in deuorationem qui
53 bus vis, & quando vis. * Sexto autem die
imperasti terræ, vt crearet coram te iumen-
54 ta, & bestias, & reptilia. * & super his Adã,
quem constituisti ducem super omnibus fa-
ctis quæ fecisti, & ex eo educimur nos om-
55 nes, quemq. elegisti populum, * Hæc autem
omnia dixi coram te Domine, quia propter
56 nos creasti sæculum. * Residuas autem gen-
tes ab Adam natas dixisti eas nil esse, & quo
niam saliuæ assimilatæ sunt, & quasi stilli-
cidium de vase similasti abundantiam eorum.
57 * Et nunc Domine, ecce, istæ gentes quæ in
nihilum deputatæ sunt, cœperunt dominari
58 nostri, & deuorare: * nos autẽ populus tuus
quem uocasti primogenitum unigenitum
æmulatorem tuum, traditi sumus in ma-
59 nibus eorum: * & si propter nos creatum est
sçculum, quare non hereditatem possidemus
cum sæculo? Vsquequo hæc?

CAP. VII.

1 ET factum est, cum finissem loqui uerba
hæc, missus est ad me angelus qui mis-
2 sus fuerat ad me primis noctibus, * & dixit
ad me: Surge Esdra, & audi sermones quos
3 ueni loqui ad te. * Et dixi: Loquere Deus
meus. Et dixit ad me: Mare positum est in
spatioso loco, ut esset altũ & immensum:
4 * erit autem ei introitus in angusto loco posi
5 tus, ut esset similis fluminibus. * Quis enim
uolẽs voluerit ingredi mare, & videre eum,
uel dominari eius: si non transierit angu-
stum, in latitudinem quomodo uenire po-
6 terit? * Item aliud, Ciuitas est ædificata, &
posita in loco campestri: est autem plena
7 omnium bonorũ. * introitus eius angustus,
& in præcipiti positus, ut esset a dextris qui-
8 dem ignis, a sinistris aqua alta: * semita au-
tem est una sola inter eos posita, hoc est, in-
ter ignem & aquam, ut non capiat semita,
9 nisi solummodo vestigium hominis. * Si
autem dabitur ciuitas homini in heredita-
tem, si numquam antepositum periculum
pertransierit, quomodo accipiet heredita-
10 tem suam? * Et dixi: Sic Domine. Et dixit
11 ad me, Sic est: & Israel pars: * Propter eos
enim feci sæculum, & quando transgressus
est Adam constitutiones meas, iudicatum
12 est quod factum est. * Et facti sunt introitus
huius sæculi angusti, & dolentes, & laborio-
si: pauci autem & mali, & periculorum ple-
13 ni: & labore magnopere fulti. * nam maioris
sæculi introitus spatiosi & securi, & facien-
14 tes immortalitatis fructum. * Si ergo ingre-
dientes non fuerunt ingressi qui viuunt, an-
gusta & uana hæc: non poterũt recipere quæ
15 sunt reposita. * Nunc ergo quare tu contur-
baris, cum sis corruptibilis? & quid moueris
16 tu cum sis mortalis? * Et quare non accepi-
sti in corde tuo quod est futurum, sed quod
17 in præsenti? * Respondi & dixi: Dominator

Domine, ecce disposuisti lege tua, quoniam
iusti hereditabunt hæc, impij autem peribūt.
18 * Iusti autem ferent angusta, sperantes spa-
tiosa. qui enim impie gesserunt, & angusta
19 passi sunt, & spatiosa non uidebunt. * Et di-
xit ad me, Nō est iudex super Deum, neque
20 intelligens super Altissimum. * Pereunt
enim multi præsentes, quia negligitur quæ
21 antepósita est Dei lex. * Mandans enim mā
dauit Deus uenientibus, quando uenerunt,
quid facientes uiuerent, & quid obseruantes
22 non punirentur. * Hi autem non sunt per-
suasi, & contradixerunt ei, & constituerunt
23 sibi cogitamen uanitatis, * & proposuerunt
sibi circumuentiones delictorum, & superdi-
xerunt Altissimo non esse, & uias eius non
24 cognouerunt, * & legem eius spreuerunt,
& sponsiones eius abnegauerunt, & in legi-
timis eius fidem non habuerunt, & opera
25 eius non perfecerunt. * propter hoc Esdra
26 vacua vacuis, & plena plenis. * Ecce tēpus
veniet, & erit quādo uenient signa quæ præ-
dixi tibi, & apparebit sponsa, & apparescens
27 ostendetur quæ nunc subducitur terra: * &
omnis qui liberatus est de prædictis malis,
28 ipse uidebit mirabilia mea. * Reuelabitur
enim filius meus IESVS cum his qui
cum eo sunt, & iucundabuntur qui relicti
29 sunt in annis quadringentis. * Et erit post
annos hos, & morietur filius meus CHRI-
STVS, & omnes qui spiramentum habent
30 homines: * & conuertetur sæculum in anti-
quum silentium diebus septem, sicut in prio
ribus iudicijs, ita ut nemo derelinquatur.
31 * Et erit post dies septē, & excitabitur quod
nondum vigilat sæculum, & morietur cor-
32 ruptum: * & terra reddet quæ in ea dor-
miunt, & puluis qui in eo silentio habitant,
& prōptuaria reddent quæ eis commendatæ
33 sunt animæ. * Et reuelabitur Altissimus su-
per sedem iudicij, & pertransibunt miseriæ,
34 & longanimitas congregabitur. * Iudicium
autem solum remanebit, ueritas stabit, & fi-
35 des conualescet, * & opus subsequetur, &
merces ostendetur, & iustitiæ vigilabunt, &
36 iniustitiæ nō dominabūtur. * Et dixi, Primus
Abraham propter Sodomitas orauit, & Moy
ses pro patribus qui in deserto peccauerūt,
37 * & qui post eū pro Israel in diebus Achaz,
38 & Samuelis. * Dauid pro confractione, &
Salomon pro eis qui uenerunt in sanctifica-
39 tionem. * Et Elias pro his qui pluuiam ac-
40 ceperunt, & pro mortuo ut uiueret, * & Eze
chias pro populo in diebus Sennacherib, &
41 multi pro multis. * Si ergo modo quan-
do corruptibile increuit, & iniustitia multi-
plicata est, & ornauerunt iusti pro impijs:
42 quare & nunc sic non erit? * Et respondit
ad me, & dixit, Præsens sęculum non est fi-
nis, gloria in eo frequēs manet: propter hoc
43 orauerunt pro inualidis. * Dies enim iudi-
cij erit finis temporis huius, & initium tem
poris futuræ immortalitatis, in quo transi
44 uit corruptela. * soluta est intemperantia,
abscissa est incredulitas: creuit autem iusti-
45 tia, orta est ueritas. * tunc enim nemo pote-
rit saluare eum qui perit, neque demergere
46 qui vicit. Et respondi, * et dixi, Hic est ser-
mo meus primus et nouissimus, quoniam
melius erat non dare terram Adam, vel cum
iam dedisset, coercere eum ut non peccaret.
47 * Quid enim prodest hominibus in præsen
ti uiuere in tristitia, & mortuos sperare pu-
48 nitionem? * O tu quid fecisti Adam? Si enim
tu peccasti, non est factus solius tuus casus,
49 sed et noster qui ex te aduenimus. * Quid
enim prodest nobis, si promissum est nobis
immortale tempus: nos autem mortalia ope
50 ra egimus? * Et quoniam prædicta est nobis
perenis spes, uos uero pessimi uani facti su-
51 mus. * Et quoniam reposita sunt nobis ha-
bitacula sanitatis et securitatis: nos uero ma
52 le conuersati sumus. * Et quoniam reposita
est gloria Altissimi protegere eos qui tarde
conuersati sunt: nos autem pessimis uiis am
53 bulauimus. * Et quoniam ostendetur paradi
sus, cuius fructus incorruptus perseuerat, in
54 quo est securitas et medela: * nos uero non
ingrediemur. in ingratis enim locis conuer
55 sati sumus. * Et quoniam super stellas fulge
bunt facies eorum qui abstinentiam habue-
runt: nostræ autem facies super tenebras ni
56 græ. * non enim cogitauimus viuentes quan
do iniquitatem faciebamus, quod incipie-
57 mus post mortem pati. * Et respondit, et di-
xit, Hoc est cogitamētum certaminis quod
certabit qui super terram natus est homo,
58 * ut si uictus fuerit, patiatur quod dixisti: si
59 autem uicerit, recipiet quod dico: * quoniam
hæc est uita quam Moyses dixit cum uiue-
ret, ad populum, dicens, Elige tibi uitam, ut
60 uiuas. * Non crediderunt autem ei, sed nec
post eum prophetis: sed nec mihi qui locu
61 tus sum ad eos, * quoniam non esset tristi-
tia in perditionem eorum, sicut futurum est
gaudium super eos, quibus persuasa est sa-
62 lus. * Et respondi, et dixi, Scio Domine, quo
niam uocatus est Altissimus misericors in
eo, quod misereatur his qui nondum in sę-
63 culo aduenerunt, * et quod miseretur illis
64 qui conuersionem faciunt in lege eius: * et
longanimis est, quoniam longanimitatem
præstat his qui peccauerunt quasi suis ope
65 ribus: * et munificus est, quoniam quidem
66 donare vult pro exigentiis: * et multæ mise
ricordiæ, quoniam multiplicat magis mise
ricordias his qui præsentes sunt, et qui præ-
67 terierunt, et qui futuri sunt. * Si enim non
multiplicauerit misericordias suas: non uiui
ficabitur sęculum cum his, qui inheredita-
68 bant in eo. * Et donat: quoniam si non do-
nauerit de bonitate sua, ut alleuentur hi qui

iniquitatem

iniquitatem fecerunt, de suis inquiratibus
non poterit decies millesima pars uiuificati
69 hominum. * Et iudex si non ignouerit his
qui curati sunt uerbo eius, & deleuerit mul-
titudinem contentionum: non fortassis de-
relinqueretur in innumerabili multitudine,
nisi pauci ualde.

CAP. VIII.

1 ET respondit ad me, & dixit: Hoc sæcu-
lum fecit Altissimus propter multos,
2 futurum autem propter paucos. * Dicam
autem coram te similitudinem Esdra. Quo-
modo autem interrogabis terram, & dicet
tibi, quoniam dabit terram multam magis
unde fiat fictile, paruum autem puluerem
unde aurum fit: sic & actus præsentis sæculi.
3 * Multi quidem creati sunt, pauci autem sua
4 buntur. * Et respondi, & dixi: Absorbe ergo
5 anima sensum, & deuora quod sapit. * con-
uenisti enim obaudire, & prophetare uolens.
Nec enim tibi datū est spatium, nisi solum-
6 modo uiuere * O Domine, si non permittes
seruo tuo, ut oremus coram te, & des nobis
semen cordi, & sensui culturam unde fructus
fiat, unde uiuere possit omnis corruptus, qui
7 portabit locū hominis? * Solus enim es, &
una plasmatio nos sumus manuum tuarum,
8 sicut locutus es: * & quomodo nunc in ma-
trice plasmatum est corpus, & præstas mem-
bra: conseruatur in igne & aqua tua creatio:
& noue mensibus patitur tua plasmatio tuā
9 creaturam quæ in ea creata est: * ipsum au-
tem quod seruat, & quod seruatur, utraque
seruabuntur, seruataq. quandoq. iterum red-
10 dit matrix, quæ in ea creuerunt. * Im-
perasti enim ex ipsis membris, hoc est ma-
11 millis præbere lac fructui mamillarum, * ut
nutriatur id quod plasmatū est usque in tē-
pus aliquod, & postea disponas eū tuæ mise-
12 ricordiæ. * Enutristi eum tua iustitia, & eru
disti eū in lege tua, & corripuisti eū tuo inte
13 lectu: * & mortificabis eū, ut tuam creatu-
14 rā: & uiuificabis eū, ut opus tuū. * Si ergo per
dideris eum qui tantis laboribus plasmatus
est: tuo iussu facile est ordinari, ut & id
15 quod fiebat seruaretur. * Et nunc Domine
dicam, de omni homine tu magis scis: de
16 populo autem tuo, ob quem doleo: * Et
de hereditate tua, propter quā lugeo: & pro-
pter Israel, propter quē tristis sum: & de Ja-
17 cob, propter quē doleo: * ideo incipiā orare
corā te pro me, & pro eis: quoniam uideo la
18 psus nostros qui inhabitamus terram. * Sed
audiui celeritatem iudicis qui futurus est.
19 * Ideo audi uocē meā & intellige sermonem
20 meū, & loquar coram te. * Initiū uerborum
Esdræ priusquam assumeretur: & dixi, Do-
mine, qui inhabitas sæculū, cuius oculi eleua
21 ti in superna & aere: * & cuius thronus inæ-
stimabilis, & gloria incomprehensibilis: cui
22 astat exercitus angelorū cū tremore, * quo-
rum seruatio in uento & igne conuertitur:
23 cuius uerbū uerū, & dicta perseuerātia: * cu
ius iussio fortis, & dispositio terribilis: cuius
aspectus arefacit abyssos, & indignatio tabe-
24 scere facit montes, & ueritas testificatur: * e-
xaudi orationē serui tui, & auribus percipe
25 precationē figmenti tui. * Dū enim uiuo, lo
26 quar: & dū sapio, respondebo: * nec respicias
populi tui delicta, sed qui tibi in ueritate ser
27 uiunt. * Nec intendas impia gentium studia,
sed qui tua testimonia cū doloribus custodie
28 rūt. * Nec cogitas qui in conspectu tuo falsè
conuersati sunt, sed memorare qui ex uo-
29 luntate tua timorē cognouerunt. * Neque uo
lueris perdere, qui pecudum mores habue-
runt: sed respicias eos qui legem tuam splen-
30 dide docuerunt. * Nec indigneris eis qui be
stiis peiores iudicati sunt: sed diligas eos qui
semper in tua iustitia confidunt, & gloria.
31 * Quoniam nos & patres nostri talibus mor
bis languemus: tu autem propter nos pec-
32 catores misericors uocaberis. * Si enim de-
sideraueris ut nostri miserearis, tunc miseri-
cors uocaberis, nobis autem nō habentibus
33 opera iustitiæ: * Iusti enim, quibus sunt ope
ra multa reposita, ex proprijs operibus reci-
34 piēt mercedem. * Quid est enim homo, ut
ei indigneris: aut genus corruptibile, ut ita
35 amarus sis de ipso? * In ueritate enim ne-
mo de genitis est qui non impie gessit, & de
36 confitentibus qui non deliquit: * In hoc
enim annuntiabitur iustitia tua, & bonitas
tua Dñe, cū misertus fueris eis qui nō habent
37 substantiā bonorum operum. * Et respon
dit ad me, & dixit: Recte locutus es aliqua:
38 & iuxta sermones tuos, sic & fiet. * quoniā
nō uere cogitabo super plasma eorū qui pec-
cauerūt ante mortem, ante iudiciū, ante per
39 ditionē: * sed iucūdabor super iustorū figmē
tū, & memorabor peregrinationis quoque,
40 & saluationis & mercedis receptionis. * Quo
41 modo ergo locutus sum, sic & est. * Sicut n.
agricola serit super terrā semina multa, &
plantationes multitudinis plantat, sed non
in tempore omnia quæ seminata sunt, saluan-
tur, sed nec omnia quæ plantata sunt, radica-
bunt: sic & qui in sæculo seminati sunt, non
42 omnes saluabuntur. * Et respondi, & dixi:
43 Si inueni gratiā, loquar. * Quomodo semen
agricolæ si nō ascenderit, aut non acceperit
pluuiā tuā in tempore, aut si corruptum fue-
44 rit multitudinem pluuiæ, * sic perit: & simi
liter homo qui manibus tuis plasmatus est,
& tu ei imago nominatus: quoniam simi-
latus es ei, propter quem omnia plasmasti,
45 & similasti semini agricolæ. * Nō irascaris
super nos, sed parce populo tuo, & miserere
hereditati tuæ. Tu autem creaturæ tuæ mi-
46 sereris. * Et respondit ad me, & dixit:

Quæ ſunt præſentia preſentibus, & quæ fu
47 tura futuris? * Multum enim tibi reſtat, ut
poſſis diligere meam creaturam ſuper me:
tibi autem frequenter & ipſi proxima ſi, iniu
48 ſtis autem numquam. * Sed & in hoc mi-
49 rabilis es coram Altiſſimo, * quoniam hu
miliaſti te ſicut decet te. & non iudicaſti te,
50 ut inter iuſtos plurimum glorificeris. * Pro-
pter quod miſeræ multæ, & miſerabiles effi-
cientur ei, qui habitant ſæculũ in nouiſſimis
51 quia in multa ſuperbia ambulauerunt. * Tu
autem pro te intellige, & de ſimilibus tuis
52 inquire gloriam. * Vobis enim apertus eſt
paradiſus, plantata eſt arbor uitæ, præpara-
tum eſt futurum tempus, præparata eſt abũ
dantia, ædificata eſt ciuitas, probata eſt re-
quies, perfecta eſt bonitas & perfecta ſapien
53 tia. * Radix mali ſignata eſt a uobis: infirmi
tas, & tinea a uobis abſconſa eſt: & in infer-
54 num fugit corruptio in obliuione. * Tran-
ſierũt dolores, & oſtẽſus eſt in fine theſaurus
55 immortalitatis. * Noli ergo adijcere inqui-
rendo de multitudine eorum qui pereunt.
56 * Nam & ipſi accipientes libertatem, ſpre-
uerunt Altiſſimum, & legem eius contempſe
57 runt, & uias eius dereliquerunt. * Adhuc au
58 tem iuſtos eius cõculcauerunt, * & dixerunt
in corde ſuo non eſſe Deum: & quidem ſciẽ-
59 tes quoniam moriuntur. * Sicut enim uos
ſuſcipient quę prædicta ſunt: ſic eos ſitis, &
cruciatus, quæ præparata ſunt. non enim
60 uoluit hominem diſperdi. * Sed & ipſi qui
creati ſunt, coinquinauerunt nomen eius qui
fecit eos: & ingrati fuerunt ei qui præparauit
61 eis uitam. * Quapropter iudicium meũ mo-
62 do appropinquat. * Quæ non omnibus de-
monſtraui, niſi tibi, & tibi ſimilibus pau-
63 cis. Et reſpondi, & dixi: * Ecce nunc Domi-
ne demonſtraſti mihi multitudinem ſigno-
rum, quæ incipies facere in nouiſſimis: ſed
non demonſtraſti mihi quo tempore.

CAP. IX.

1 ET reſpondit ad me, & dixit: Metiens me
tire tempus in ſemetipſos: & erit cum
uideris, quando tranſierit pars quædam ſi-
2 gnorum quæ prędicta ſunt, * tunc intelliges
quoniam ipſum eſt tempus in quo incipiet
Altiſſimus uiſitari ſæculum quod ab eo factũ
3 eſt. * Et quando uidebitur in ſæculo motio
4 locorum, & populorum turbatio, * tunc in-
telliges quoniam de his erat Altiſſimus lo-
cutus a diebus qui fuerunt ante te ab initio.
5 * Sicut enim omne quod factum eſt in ſæcu-
lo initium habet, pariter & conſummatio-
6 nem, & conſummatio eſt manifeſta: * ſic &
Altiſſimi tempora initia habent manifeſta in
prodigijs & uirtutibus, & cõſummationes in
7 actu & in ſignis. * Et erit, omnis qui ſaluus
factus fuerit, & qui poterit effugere per opera
8 ſua & per fidem in qua credidiſtis, * re-
linquetur de prędictis periculis, & uidebit

ſalutare meum in terra mea, & in finibus
9 meis, quoniam ſanctificaui me a ſæculo. * Et
tunc miſerebuntur qui nunc abuſi ſunt uias
meas: & in tormentis cõmorabuntur hi qui
10 eas proiecerunt in contemptu. * Qui enim
nõ cognouerunt me, uiuentes beneficia con-
11 ſecuti: * & qui faſtidierunt legem meam,
12 cum adhuc erant habentes libertatem, * & cũ
adhuc eſſet eis apertus pœnitentiæ locus, nõ
intellexerunt, ſed ſpreuerunt: hos oportet
13 poſt mortẽ in cruciamento cognoſcere. * Tu
ergo noli adhuc curioſus eſſe, quomodo im-
pij cruciabuntur: ſed inquire quomodo iuſti
ſaluabuntur, & quorum ſæculum, & propter
14 quos ſęculum, & quando. * Et reſpondi, &
15 dixi: * Olim locutus ſum, & nunc dico, &
poſtea dicam: quoniam plures ſunt qui pe-
16 reunt, quàm qui ſaluabuntur: * ſicut multi-
plicatur fluctus ſuper guttã. Et reſpondit ad
17 me, & dixit, * Qualis ager, talia & ſemina:
& quales flores, tales & tincturæ: & qualis
operator, talis & creatio: & qualis agricola,
talis cultura: quoniam tempus erat ſæ-
18 culi. * Et nunc cum eſſem parans eis his qui
nunc ſunt; antequam fieret ſęculũ, in quo
19 habitarẽt: & nemo mihi cõtradixit. * tunc
enim quiſque, & nũc creator in mundo hoc
parato, & meſſe indeficienti, & lege inueſti-
20 gabili corrupti ſunt mores eorum. * Et con-
ſideraui ſæculum, & ecce erat periculũ pro-
21 pter cogitationes quæ in eo aduenerũt. * Et
uidi, & peperci ei ualde: & ſeruaui mihi aci
num de botro, & plantationem de tribu mul
22 ta. * Pereat ergo multitudo quę ſine cauſa
nata eſt, & ſeruetur acinus meus, & planta-
23 tio mea: quia cũ multo labore perfeci. * Tu
autem ſi adhuc intromittas ſeptem dies
24 alios, ſed non ieiunabis in eis: * Ibis in cam-
pum florum, ubi domus non eſt ædificata.
& manducabis ſolummodo de floribus cam
pi, & carnem non guſtabis, & uinum non
25 bibes, ſed ſolũmodo flores: * deprecare Al-
tiſſimum ſine intermiſſione, & ueniam, &
26 loquar tecum. * Et profectus ſum, ſicut
dixit mihi in campum, qui uocatur Ardath,
& ſedi ibi in floribus. Et de herbis agri mã-
ducaui, & facta eſt eſca earum mihi in ſatu
27 ritatem. * Et factum eſt poſt dies ſeptem,
& ego diſcumbebam ſupra fœnum, & cor
28 meum iterum turbabatur ſicut ante. * Et
apertum eſt os meum, & inchoaui dicere co
29 ram Altiſſimo, & dixi: * O Domine, te no
bis oſtendens oſtenſus es patribus noſtris in
deſerto, quod non calcatur, & infructuoſo,
quando erant exeuntes de Aegypto: & dicens
30 dixiſti: * Tu Iſrael audi me, & ſemen Iacob
31 intende ſermonibus meis. * Ecce enim ego
ſemino in uobis legẽ meã, & faciet in uobis
fructũ, & glorificabimini in eo per ſæculum
Nã patres noſtri accipientes legẽ, non ſerua
uerunt, & legitima mea non cuſtodierunt.

& factus est fructus legis non parens: nec.n.
33 poterat, quoniam tuus erat. * Nam qui acce
perunt, perierunt, non custodientes quod in
34 eis seminatum fuerat. * Et ecce, consuetu
do est, vt, cum acceperit terra semen, vel na
uem mare, vel vas aliquod escam vel potũ:
cum fuerit exterminatum id, in quo semina
35 tum est, vel in quod missum est: * simul id
quod seminatum, vel missum est, vel quæ su-
scepta sunt, exterminantur, & suscepta iam
non manent apud nos: sed nobis sic non fa
36 ctum est. * Nos quidem qui legem accepi
mus peccãtes periuimus, & cor nostrũ quod
37 suscepit eam: * nam lex non perijt, sed per-
38 mansit in suo labore. * Et cũ loquerer hæc
in corde meo, respexi oculis meis, & vidi mu
lierem in dextera parte, & ecce hæc lugebat,
& plorabat cum uoce magna, & animo do-
lebat valde, & vestimenta eius discissa, & ci
39 nis super caput eius. * Et dimisi cogitatus,
in quibus eram cogitans, & conuersus sum
40 ad eam, & dixi ei: * Vt quid fles? & quid
41 doles animo? Et dixit ad me: * Dimitte
me Domine meus, vt defleam me, & adij-
ciam dolorem: quoniam valde amaro sum
42 animo, & humiliata sum valde. * Et dixi
ei, Quid passa es? dic mihi. Et dixit ad me,
43 * Sterilis fui ego famula tua, & non peperi,
44 habens maritũ annis triginta. * Ego enim
per singulas horas, & per singulos dies, & an
nos hos triginta deprecor Altissimum nocte
45 ac die. * Et factum est, post triginta annos
exaudiuit me Deus ancillam tuam, & vidit
humilitatẽ meã, & attẽdit tribulationi meæ,
& dedit mihi filiũ: & iucũdata sum super eũ
valde ego, & vir meus, & omnes ciues mei,
46 honorificabamus valde Fortẽ. * Et nutriui
47 eũ cũ labore multo. * Et factũ est cũ creuis-
set, & venisset accipere vxorẽ, feci diẽ epulĩ.

CAP. X.

1 ET factum est, cum introisset filius meus
in thalamo suo, cecidit, & mortuus est:
2 * & euertimus omnes lumina, & surrexerũt
omnes ciues mei ad consolandũ me, & quie-
3 ui vsque in alium diem vsque nocte. * Et fa
ctum est, cum omnes quieuissent vt me con-
solarentur ut quiescerem: & surrexi nocte,
4 & fugi: & veni sicut vides in hunc cãpo: * &
cogito iam non reuerti in ciuitatem, sed hic
cõsistere: & neq. mãducare, neq. bibere, sed
sine intermissione lugere, & ieiunare vsq. dũ
5 moriar. * Et dereliqui sermones in quibus
eram, & respondi cum iracundia ad eam, &
6 dixi: * Stulta super omnes mulieres, non
vides luctum nostrum, & quæ nobis contin
7 gunt? * Quoniam Sion mater nostra omni
tristitia contristatur, & humilitate humilia-
8 ta est, & luget validissime. * Et nunc quo
niam omnes lugemus, & tristes sumus: quo
niam omnes contristati sumus, tu autẽ con
9 tristaris in vno filio? * Interroga enim ter-
ram, & dicet tibi: quoniam hæc est, quæ de-
beat lugere casum tantorum super eam ge-
10 minantium. * Et ex ipsa ab initio omnes
nati, & alij venient: & ecce, pene omnes in
perditionem ambulant, & exterminium fit
11 multitudo eorum. * Et quis ergo debet lu-
gere magis, nisi hæc quæ tam magnam mul-
titudinem perdidit, quàm tu, quæ pro uno
12 doles? Si autem dicis mihi, * Quoniam nõ
est planctus meus similis terræ: quoniã fru-
ctum ventris mei perdidi, quem cum mœ-
13 roribus peperi, & cũ doloribus genui: * ter-
ra autem secundum viam terræ, abijtque in
ea multitudo præsens, quo modo euenit: &
14 ego tibi dico, * sicut tu cum labore pepe ri-
sti, sic & terra dat fructum suum homini ab
15 initio ei qui fecit eam. * Nunc ergo retine
apud temetipsam dolorem tuum, & fortiter
16 fer qui tibi contigerunt casus. * Si enim iu-
stificaueris terminum Dei, & consilium suũ
recipies in tempore, & in talibus collaudabe-
17 ris; * ingredere ergo in ciuitatem ad virũ
18 tuum. Et dixit ad me: * Non faciam, neque
19 ingrediar ciuitatem, sed hic moriar. * Et ap
20 posui adhuc loqui ad eam, & dixi: * Noli
facere hunc sermonem, sed consenti persua-
denti. Quot enim casus Sion? Consolare
21 propter dolorem Ierusalem. * Vides enim
quoniam sanctificatio nostra deserta effecta
est, & altare nostrũ demolitũ est, & templũ
22 nostrum destructũ est, * & psalterium no-
strum humiliatum est, & hymnus conticuit,
& exultatio nostra dissoluta est, & lumen cã
delabri nostri extinctum est, & arca testamẽ-
ti nostri direpta est, & sancta nostra conta-
minata sunt, & nomen quod inuocatum est
super nos, pene prophanatum est: & liberi
nostri contumeliam passi sunt, & sacerdotes
nostri succensi sunt, & Leuitæ nostri in ca-
ptiuitatem abierunt, & virgines nostræ coin
quinatæ sunt, & mulieres nostræ vim passæ
sunt, & iusti nostri rapti sunt, & paruuli no-
stri perditi sunt, & iuuenes nostri seruierunt,
23 & fortes nostri inualidi facti sunt: * & quod
omnium maius, signaculum Sion, quoniam
resignata est de gloria sua. nã & tradita est
24 in manibus eorum qui nos oderunt. * Tu
ergo excute tuam tristitiam multam, & de-
pone abs te multitudinem dolorum, ut tibi
repropitietur Fortis, & requiem faciet tibi
25 Altissimus requietionem laborum. * Et fa-
ctum est, cũ loquebar ad eam, facies eius ful-
gebat subito & species, coruscus fiebat uisus
eius, ut essem pauens valde ad eam, & cogi-
26 tarem quid esset hoc. * Et ecce, subito emi-
sit sonitum vocis magnum timore plenum,
vt commoueretur terra a mulieris sono: &
27 vidi: * & ecce, amplius mulier non compa-
rebat mihi, sed ciuitas ædificabatur, & locus
demonstrabatur de fundamentis magnis: &

28 timui,& clamaui voce magna,& dixi,* Vbi
est Vriel angelus, qui a principio venit ad
me? quoniam ipse me fecit venire in mul-
titudine in excessu mẽtis huius, & factus est
finis meus in corruptionem, & oratio mea
29 in improperium. * Et cum essem loquens
30 ego hæc,ecce venit ad me, & vidit me. * &
ecce eram positus vt mortuus, & intellectus
meus alienatus erat, & tenuit dexterã meã,
& confortauit me,& statuit me super pedes
31 meos,& dixit mihi.* Quid tibi est?& quare
conturbatus est intellectus tuus,& sensus cor
32 dis tui?& quare conturbaris? Et dixi.*Quo-
niam dereliquisti me,& ego quidem feci se-
cundũ sermones tuos,& exiui in campũ ; &
ecce vidi,& uideo ꝙ non possum enarrare.
33 Et dixit ad me,* Sta ut uir,& commouebo
34 te. Et dixi,* Loquere Domine meus tu in
me,noli me derelinquere, ut nõ frustra mo-
35 riar.* quoniã uidi quæ nõ sciebam,& audio
36 quæ non scio.* Aut numquid sensus meus
37 fallitur,& anima mea somniat?* Nunc er-
go deprecor te, ut demonstres seruo tuo de
38 excessu hoc. Et respõdit ad me,& dixit,* Au
di me & docebo te,& dicam tibi de quibus
times: quoniã Altissimus reuelauit tibi my-
39 steria multa.* Vidit rectam uiam tuã, quo-
niam sine intermissione contristabaris pro
populo tuo, & ualde lugebas propter Sion.
40 * Hic ergo intellectus visionis quę tibi appa
41 ruit ante paululum. * Quam uidisti lugenté,
42 inchoasti consolari eam: * Nunc autem iam
speciem mulieris non vides,sed apparuit tibi
43 ciuitas ædificari: * & quoniam enarrabat ti-
44 bi de casu filij sui,hæc absolutio est. * Hæc
mulier quam uidisti,hæc est Sion:& quoniã
dixit tibi quam & nunc conspicies, vt ciuita
45 tem ædificatam. * Et quoniam dixit tibi,
quia sterilis fuit triginta annis:propter quod
erant anni scilicet triginta,quando non erat
46 in ea adhuc oblatio oblata. * Et factum est
post annos triginta,ædificauit Salomon ciui
tatem,& obtulit oblationes: tunc fuit quan-
47 do peperit sterilis filium. * Et quod tibi di-
xit,quoniã nutriuit eum cũ labore,hoc erat,
48 habitatio in Ierusalem. * Et quoniam dixit
tibi, quòd filius meus ueniens in suo thala-
mo mortuus esset,& contigisset ei casus,hoc
49 erat,quæ facta est ruina Ierusalem. * Et ec-
ce, uidisti similitudinem eius: & quoniam
filium lugeret, inchoasti consolari eam: &
de his quæ contigerunt, hæc erant tibi ape-
50 rienda.* Et nunc uidet Altissimus,quoniam
ex animo contristatus es, & quoniam ex to
to corde pateris pro ea,ostẽdit tibi claritaté
glorię eius,& pulchritudinem decoris eius.
51 * Propterea enim dixi tibi ut maneres in cã-
52 po ubi domus non est ædificata. * Sciebam
enim ego, quoniam Altissimus incipiebat ti
53 bi ostendere hæc: * propterea dixi tibi ut ue
nires in agrum ubi non est fundamentum
54 ædificij.* Nec enim poterat opus ædificij ho
minis sustineri in loco, ubi incipiebatur Al-
55 tissimi ciuitas ostendi.* Tu ergo noli timere
neq. expauescat cor tuum: sed ingredere, &
vide splẽdoré & magnitudinẽ ędificij,quan-
56 tum capax est tibi visus oculorũ videre: * &
post hæc audies quantum capit auditus au
57 rium tuarũ audire. * Tu enim beatus es præ
multis, & uocatus es apud Altissimum sicut
58 & pauci. * Nocte auté quæ in crastinum fu-
59 tura est,manebis hic:* & ostendet tibi Altis
simus eas visiones supremorum, quæ faciet
Altissimus his qui habitant super terram a
60 nouissimis diebus. *.Et dormiui illam no-
ctem & aliam,sicut dixerat mihi.

CAP. XI.

1 ET Vidi somnium, & ecce ascendebat de
mari aquila, cui erant duodecim alæ
2 pennarum & capita tria.* Et vidi,& ecce ex
pandebat alas suas in omnem terram,& om
nes venti cæli insufflabant in eã,& colligebã
3 tur.* Et uidi, & de pennis eius nascebantur
contrarię pennæ,& ipsę fiebant in pennacu-
4 lis minutis & modicis. * Nam capita eius
erant quiescentia, & dimidium caput erat
maius aliorum capitum, sed ipsa quiescebat
5 cum eis. * Et uidi, & ecce aquila volauit in
pennis suis, & regnauit super terram, & su-
6 per eos qui habitant in ea. * Et uidi,quoniã
subiecta erant ei omnia sub cęlo, & nemo il-
li contradicebat,neque vnus de creatura quę
7 est super terrã.* Et uidi,& ecce surrexit aqui
la super vngues suos, & misit uocem pennis
8 suis,dicens,* Nolite omnes simul uigilare,
dormite unusquisque in loco suo,& per tem
9 pus vigilate.* Capita auté in nouissimo ser-
10 uentur.* Et vidi,& ecce uox nõ exibat de ca
pitibus eius, sed de medietate corporis eius.
11 * Et numeraui contrarias pennas eius,& ec-
12 ce ipsæ erant octo.* Et uidi,& ecce a dextera
parte surrexit una penna, & regnauit super
13 omnem terram.* Et factum est cum regna-
ret,uenit ei finis,& non apparuit locus eius
& sequens exurrexit, & regnabat. ipsa mul-
14 tum tenuit tempus.* Et factum est cũ regna
ret,& ueniebat finis eius,ut non appareret si
15 cut prior.* Et ecce uox emissa est illi,dicens:
16 * Audi tu quæ tanto tempore tenuisti terrã.
hæc annuncio tibi antequam incipias non
17 apparere. * Nemo post te tenebit tempus
18 tuum,sed nec dimidium eius.* Et leuauit se
tertia,& tenuit principatum sicut & priores.
19 & non apparuit & ipsa. * Et sic contingebat
omnibus alijs singulatim principatum gere
20 re,& iterum nusquam comparere. * Et uidi,
& ecce in tempore sequentes pennæ erige
bãtur a dextera parte,ut tenerẽt & ipsæ prin
cipatum: & ex his erant quæ tenebant, sed
21 tamen statim non comparebant. * Nam

& aliqnid

& aliquæ ex eis erigebantur, sed non tenebāt
22 principatum. * Et uidi post hæc, & ecce nō
comparuerunt duodecim pennæ & duo pen-
23 nacula: * & nihil supererat in corpore aqui-
le, nisi duo capita quiescentia & sex pennacu
24 la. * Et uidi, & ecce sex pennaculis diuisæ
sunt duæ, & manserunt sub capite quod est
ad dexteram partem. Nam quattour manse-
25 runt in loco suo. * Et uidi, & ecce subala-
res cogitabāt se erigere & tenere principatus.
26 * Et uidi, & ecce una erecta est, sed statim
27 non comparuit. * Et secundæ uelocius quā
28 priores, non comparauerunt. * Et uidi, & ec
ce duæ quæ superauerunt apud semetipsas co
29 gitabant & ipsæ regnare. * & in eo cum co-
gitarent, ecce unū quiscentium capitū quod
erat mediū, euigilabat, hoc enim erat duorū
30 capita secum. * Et uidi quoniam comple-
31 ta sunt duo capitum maius. * & ecce conuer
sū est caput cū his qui cū eo erant, & comedit
32 duas subalares quæ cogitabāt regnare. * Hoc
autē caput perconterruit omnē terrā, & do-
minabatur in ea his qui habitant terram cū
labore multo, & potentatū tenuit orbis ter-
33 rarum super omnes alas quæ fuerunt. * Et
uidi post hæc, & ecce medium caput subitò
34 non comparuit, & hoc sicut alę. * Superaue
rūt autē duo capita, quę & ipsa similiter regna
uerūt super terrā, & super eos qui habitant in
35 ea. * Et uidi, & ecce deuorauit caput a dextera
36 parte illud quod a leua. * Et audiui uocem
dicentem mihi, Conspice contra te, & con-
37 sidera quod uides. * Et uidi, & ecce sicut leo
concitatus de silua rugiens: & uidi quoniam
emittebat uocem hominis ad aquilam. Et
38 dixit, dicens, * Audi tu, & loquar ad te, &
39 dicet Altissimus tibi, * Nonne tu es qui su-
perasti de quattuor animalibus, quæ feceram
regnare in sæculo meo, & ut per eos ueniret
40 finis temporū eorū? * Et quartus ueniēs de-
uicit omnia animalia quæ transierunt, & po
tentatu tenuit sæculū cū tremore multo, &
omnē orbē cum labore pessimo, & inhabita
uit tot temporibus orbē terrarū cum dolo.
41 * Et iudicasti terram non cum ueritate.
42 * Tribulasti enim mansuetos, & læsisti quie
scentes, & dilexisti mendaces, & destruxisti
habitationes eorum qui fructificabant, & hu-
miliasti muros eorum qui te non nocuerūt.
43 * Et ascendit contumelia tua usque ad Al-
44 tissimum, & superbia tua ad Fortem. * Et re
spexit Altissimus superba tempora, & ecce fi-
45 nita sunt, & scelera eius cōpleta sunt. * Pro-
pterea non appareas tu aquila, & alæ tuæ hor
ribiles, & pennacula tua pessima, & capita
tua maligna, & vngues tui pessimi, & omne
46 corpus tuum uanum, * uti refrigeretur om
nis terra, & reuertatur liberata de tua ui, &
speret iudicium & misericordiam eius qui
fecit eam.

CAP. XII.

1 ET factum est, dum loqueretur leo uerba
2 hæc ad aquilam: & uidi, * & ecce quòd
superauerat caput, & non comparuerunt
quattuor alæ illæ quæ ad eum transierunt,
& erectæ sunt ut regnarent: & erat regnum
3 eorum exile, & tumultu plenum. * Et uidi
& ecce ipsa non apparebant, & omne cor-
pus aquilæ incendebatur, & expauescebat ter
ra ualde, & ego a tumultu & excessu mentis,
& a magno timore uigilaui, & dixi spiritui
4 meo, * Ecce tu præstitisti mihi hoc in eo,
5 quòd scrutaris uias Altissimi. * Ecce adhuc
fatigatus sum animo, & spiritu meo inuali-
dus sū ualde, & nec modica est in me uirtus
6 a multo timore, quā expaui nocte hac. * Nūc
ergo orabo Altissimum, ut me confortet us-
7 que in finem. * Et dixi, Dominator Do-
mine, si inueni gratiam ante oculos
tuos, & si iustificatus sum apud te præ-
multis, & si certe ascendit deprecatio mea an
8 te faciem tuam, * conforta me, & ostende
seruo tuo mihi interpretationē & distinctio-
nē uisus horribilis huius, ut plenissime conso
9 leris animā meā. * Dignū enim me habuisti
ostendere mihi temporū nouissima. Et dixit
10 ad me, * Hæc est interpretatio uisionis huius
11 * Aquilā quā uidisti ascendentē de mari, hoc
est regnum quod uisum est in uisione Danie
12 li fratri tuo. * Sed non est illi interpretatum
13 quoniam ego nunc tibi interpretor. * Ec-
ce dies ueniunt, & exurget regnum, super ter
ram, & erit timor acrior omnium regnorum
14 quæ fuerunt ante eum. * Regnabunt autem
15 in ea reges duodecim, unus post vnum. * Nam
secundus incipiet regnare, & ipse tenebit am
16 plius tempus præ duodecim. * Hæc est inter
17 pretatio duodecim alarū quas uidisti. * Et
quam audisti uocem quę locuta est, non de
capitibus eius exeuntem, sed de medio cor-
18 poris eius, * hæc est interpretatio, quoniam
post tempus regni illius nascentur contentio
nes non modicę, & periclitabitur ut cadat:
& non cadet tunc, sed iterum constituetur in
19 suum initium. * Et quoniam uidisti subala-
20 res octo cohærentes alis eius, * hæc est inter-
pretatio. exurgent in ipso octo reges, quorū
erunt tempora leuia, & anni citati, & duo qui
21 dem ex ipsis peribunt. * Appropinquante autē
tempore medio quattuor seruabuntur in tē-
pore, cum incipiet appropinquare tempus
eius, ut finiatur: duo uero in finem seruabun
22 tur. * Et quoniam uidisti tria capita quie
23 scentia, * hæc est interpretatio: in nouissimis
eius suscitabit Altissimus tria regna, & reuo
cabit in ea multa. & dominabuntur ter-
24 ram, * & qui habitant in ea, cum labo-
re multo super omnes qui fuerunt ante os.
propter hoc ipsi uocati sunt capita aquilæ.

25 * Isti enim erunt qui recapitulabunt impie-
tates eius,& qui perficient nouissima eius.
26 * Et quoniã uidisti caput maius non appa-
rens,hæc eſt interpretatio eius. quoniã unus
ex eis ſuper lectum ſuum morietur,& tamen
27 cum tormentis. * Nam duo qui perſenera-
28 uerint,gladius eos comedet. * Vnius enim
gladius comedet qui cum eo: ſed tamen hic
29 gladio in nouiſſimis cadet. * Et quoniam
uidisti duas ſubalares traijcientes ſuper ca
30 put quod eſt in dextera parte, * hæc eſt in-
terpretatio. hi ſunt quos conſeruauit Altiſ-
ſimus in finem ſuum,hoc eſt regnum exile,
31 & turbationis plenum * Sicut uidisti & leo-
nem,quẽ uidisti de ſilua euigilantem, & ru-
gientem, & loquentem ad aquilã, & arguen-
tẽ eam,& iniustitias ipſius per omnes ſermo-
32 nes eius ſicut audiſti: * hic eſt uentus quem
ſeruauit Altiſſimus in finẽ ad eos,& impieta
tes ipſorum: & arguet illos, & incutiet co-
33 rã ipſis diſceptiones eorum: * Statuet enim
eos in iudicio uiuos: & erit cum arguerit
34 eos,tunc corripiet eos. * Nam reſiduum po
pulum meum liberabit cum miſeria,qui ſal-
uati ſunt ſuper fines meos, & iucundabit eos
quoadusque ueniet finis dies iudij, de quo
35 locutus ſum tibi ab initio. * Hoc ſomnium
36 quod uidiſti,& hæ interpretationes. * Tu er
go ſolus dignus fuiſti ſcire Altiſſimi ſecretũ
37 hoc. * Scribe ergo omnia iſta in libro quæ
38 uidiſti, & pone ea in loco abſcondito: * &
docebis ea ſapientes de populo tuo, quorum
corda ſcis poſſe capere,& ſeruare ſecreta hæc.
39 * Tu autem adhuc ſuſtine hic alios dies ſe-
ptem,ut tibi oſtendatur quidquid uiſum fue
40 rit Altiſſimo oſtendere tibi. * Et profectus
eſt a me. Et factum eſt, cum audiſſet om-
nis populus quoniam pertranſierunt ſeptem
dies, & ego non fuiſſem reuerſus in ciuitatẽ,
& congregauit ſe omnis a minimo uſque ad
maximũ: & uenit ad me, & dixerunt mihi
41 dicentes: * Quid peccauimus tibi, & quid
iniuſte egimus in te,quoniam derelinquens
42 nos ſediſti in loco hoc? * Tu enim nobis ſu-
peres ſolus ex omnibus populis, ſicut botrus
de uinea, & ſicut lucerna in loco obſcuro,
& ſicut portus & nauis ſaluata a tempeſta-
43 te. * Aut non ſufficiunt nobis mala quæ
44 contigunt? * Si ergo tu nos dereliqueris,
quando nobis erat melius ſi eſſemus ſuccen
45 ſi & nos cum incendio Sion? * Nec enim nos
ſumus meliores eorum qui ibi mortui ſunt.
Et plorauerunt uoce magna. Et reſpondi ad
46 eos,& dixi: * Confide Iſrael,& noli triſtari
47 tu domus Iacob. * Eſt enim memoria ueſtri
coram Altiſſimo,& Fortis non eſt oblitus ue
48 ſtri in tentatione. * Ego enim nõ dereliqui
uos,neque exceſſi a uobis: ſe ueni in hunc lo
cũ ut deprecarer pro deſolatione Siõ,ut quæ
rerẽ miſericordiã pro humilitate ſanctifica-
49 tionis ueſtrę. * Et nũc ite unuſquiſque ue-
ſtrũ in domũ ſuam, & ego ueniã ad uos poſt
50 dies iſtos. * Et profectus eſt populus, ſicut
51 dixi ei, in ciuitatẽ: * ego aũt ſedi in campo
ſeptem diebus,ſicut mihi mandauit: & mã
ducabam de floribus ſolummodo agri, de
herbus facta eſt eſca mihi in diebus illis.

CAP. XIII.

1 ET factum eſt poſt dies ſeptem, & ſom-
2 niaui ſomnium nocte. * Et ecce de ma-
ri uentus exurgebat, ut conturbaret omnes
3 fluctus eius. * Et uidi, & ecce conualeſce-
bat ille homo cũ millibus cæli. & ubi vultũ
ſuũ uertebat ut conſideraret, tremebant om
4 nia quæ ſub eo uidebantur: * & vbicumque
exibat uox de ore eius, ardeſcebant omnes
qui audiebant uoces eius ſicut quieſcet terra
5 quando ſenſerit ignem. * Et vidi poſt hæc,
& ecce congregabatur multitudo hominũ,
quorum non erat numerus de quattuor uẽ-
tis cæli,ut debellarent hominem qui aſcen-
6 derat de mari. * Et uidi, & ecce ſibimetipſi
ſculpſerat montem magnũ, & uolauit ſuper
7 eum. * Ego autem quæſiui uidere regionem
uel locũ unde ſculptus eſſet mons,& nõ po
8 tui. * Et poſt hæc uidi,& ecce omnes qui cõ-
gregati ſunt ad eum,ut expugnarent eum,ti-
9 mebant ualde,tamen audebãt pugnare. * Et
ecce,ut uidit impetum multitudinis uenien-
tis,non leuauit manum ſuam,neque frameã
tenebat, neque aliquod uas bellicoſum niſi
10 ſolummodo ut uidi, * quoniam emiſit de ore
ſuo ſicut flatum ignis,& de labijs eius ſpiri-
tus flammæ,& de lingua eius emittebat ſcin
tillas & tempeſtates,& cõmiſta ſunt omnia
ſimul,hic flatus ignis, & ſpiritus flammæ
11 & multitudo tempeſtatis: * & concidit ſu-
per multitudinem in impetu,quæ præparata
erant pugnare,& ſuccẽdit omnes, ut ſubito
nihil uiderẽ de innumerabili multitudine,ni
niſi ſolummodo puluis,& fumi odor: uidi,&
12 extimui. * Et poſt hæc uidi ipſum hominẽ
deſcẽdentẽ de monte,& uocantem ad ſe mul
13 titudinẽ aliã pacificã, * & accedebat ad eum
vultus hominum multorum quorumdã gau
dentiũ,quorundam triſtantiũ: aliquid uerò
alligati,aliqui adducentes ex eis, qui offere-
bãtur. & ægrotaui a multitudine pauoris,&
14 expergefactus ſum, & dixi. * Tu ab initio
demonſtraſti ſeruo tu mirabilia hęc, & di-
gnũ me habuiſti ut ſuſciperes deprecationẽ
15 meã: * & nũc demonſtra mihi adhuc inter-
16 pretationẽ ſomnij huius. * Sicut n. exiſtimo
in ſenſu meo,uæ qui derelicti fuerunt in die-
bus illis: & multo plus uæ his qui non ſunt
17 derelicti. * Qui enim non ſunt derelicti, tri-
18 ſtes erant. * Intelligo nũc quæ ſunt repoſita in
nouiſſimis diebus, & occurrent eis, ſed & his
19 qui derelicti ſunt. * Propter hoc uenerũt .n.
in pericula magna,& neceſſitates multas, ſi-
20 cut oſtendũt ſõnia hæc. * Attamẽ facilius eſt

pericli-

periclitantem venire in hunc,quàm pertran
sire,sicut nubem a sæculo,& nũc videre quæ
contingunt in nouissimo. Et respondit ad
21 me, & dixit:* Et visionis interpretationẽ
dicam tibi: & de quibus locutus es adape-
22 riam tibi. * Quoniam de his dixisti qui de-
23 relicti sunt: hæc est interpretatio. * Qui au-
fert periculum illo tempore,hic se custodi-
uit. qui in periculo inciderunt, hi sunt qui
habent opera & fidem ad Fortissimum.
24 * Scito ergo quoniam magis beatificati sunt
qui derelicti, super eos qui mortui sunt.
25 * Hæ interpretationes visionis, quia vidisti
26 virum ascendentem de corde maris, * ipse
est quem conseruat Altissimus multis tem-
poribus, qui per semetipsum liberabit crea-
turam suam: & ipse disponet, qui derelicti
27 sunt. * Et quoniam vidisti de ore eius exi-
re,ut spiritum,& ignem, & tempestatem,
28 * & quoniam non tenebat frameam, neque
vas bellicosum: corrupit enim impetus eius
multitudinem, quæ venerat expugnare eũ.
29 hæc est interpretatio. * Ecce dies veniunt,
quando incipiet Altissimus liberare eos qui
30 super terram sunt: * & veniet in excessu mẽ
31 tis super eos qui inhabitant terram. * Et
alij alios cogitabunt debellare: ciuitas ci-
uitatem,& locus locum,& gens aduersus gẽ
32 tem,& regnum aduersus regnum. * Et erit,
cum fient hæc, & contingent signa quæ ante
ostendi tibi: & tunc reuelabitur filius meus,
33 quem vidisti, ut uirum ascendentem. * Et
erit quando audierint omnes gentes uocem
eius: & derelinquet unusquisque in regione
sua bellum suum, quod habent ad alteru-
34 trum: * & colligetur in unum multitudo
innumerabilis,sicut volentes venire,& expu
35 gnare eum. * Ipse autem stabit super cacu-
36 men montis Sion. * Sion autem veniet, &
ostendetur omnibus parata & ædificata, si-
37 cut vidisti montẽ sculpi sine manibus. * Ip-
se autem filius meus arguet quæ adinuene-
runt Gentes, impietates eorum has quæ tẽ-
pestati appropinquauerunt propter mala co
gitamenta eorũ & cruciamenta quibus in
38 cipient cruciari: * quæ assimilatæ sunt flam
mæ,& perdet eos sine labore per legem quæ
39 igni assimilata est. * Et quoniam uidisti eũ
colligentem ad se aliam multitudinem pa-
40 cificam, * hæ sunt decem tribus,quæ capti-
uæ factæ sunt de terra sua in diebus Osee re-
gis, quem captiuum duxit Salmanasar rex
Assyriorum: & transtulit eos trans flumen,
41 & translati sunt in terram aliam. * Ipsi au-
tem sibi dederunt consilium hoc ut derelin
querent multitudinem gentium, & profici
scerentur in vlteriorem regionem,vbi num-
42 quam inhabitauit genus humanum: * vel
ibi obseruare legitima sua, quæ non fuerant
43 seruantes in regione sua. * Per introitus au-
tẽ angustos fluminis Euphratẽ introierunt.
44 * Fecit enim eis tunc Altissimus signa,& [...]
tuit venas fluminis vsquequo transirent.
45 * Per eam.n.regionem erat via multa itine-
ris vnius & dimidij: nam regio illa voca-
46 tur Arsareth. * Tunc inhabitauerunt ibi v[...]
que in nouissimo tempore: & nunc iterum
47 cum cœperint venire, * iterum Altissimus
statuet uenas fluminis, vt possint transire[...]
propter hæc uidisti multitudinẽ cum pace[...]
48 * Sed & qui derelicti sunt de populo tuo, h[...]
sunt qui inueniuntur intra terminum meũ[...]
49 * Factum erit ergo,quando incipiet perdere
multitudinem earum,quæ collectæ sunt gen
tes,proteget eos qui superauerũt populum[...]
50 * & tunc ostendet eis multa plurima porten
51 ta. * Et dixi ego, Dominator Domine,hoc
mihi ostende,propter quod vidi uirum ascẽ-
52 dentem de corde maris. Et dixit mihi. * Si-
cut non potes hęc uel scrutari, uel scire qua[...]
sunt in profundo maris: sic nõ poterit quis[...]
que super terram uidere filium meum, vel
eos qui cum eo sunt, nisi in tempore diei.
53 * Hęc est interpretatio somnij quod uidisti,
54 & pp quod illuminatus es hic solus. * De-
reliquisti.n.tuam, & circa meam uacasti le-
55 gem,& quæsisti. * Vitam.n.tuam disposui-
sti in sapientia,& sensum tuum uocasti ma-
56 trem: * & propter hoc ostendi tibi merces
apud Altissimum. erit enim post alios tres
dies,ad te alia loquar,& exponam tibi gra-
57 uia & mirabilia. * Et profectus sum,& trã-
sij in cãpum,multum glorificans & laudans
Altissimum mirabilibus quæ per tempus fa-
58 ciebãt:* & qm̃ gubernat ipsum,& quæ sunt
in tẽporibus illata, & sedi ibi tribus diebus.

CAP. XIIII.

1 ET factum est tertio die,& ego sedebam
2 sub quercu. * Et ecce vox exiuit con-
tra me de rubo,& dixit: Esdra Esdra. Et di-
xi: Ecce ego Domine. Et surrexi super pedes
3 meos. Et dixit ad me: * Reuelans reuelatus
sum super rubum,& locutus sum Moysi,qñ
4 populus meus seruiebat in Aegypto, * & mi
si eũ,& eduxi populũ meum de Aegypto, &
adduxi eũ super montem Sina, & detinebã
5 eum apud me diebus multis: * & enarraui
ei mirabilia multa, & ostendi ei tẽporum se
6 creta & finẽ: & præcepi ei,dicens: * Hæc in
7 palã facies verba,& hæc abscondes.* Et nũc
8 tibi dico: * Signa quæ demonstraui,& som
nia quæ uidisti, & interpretationes quas tu
9 vidisti, in corde tuo repona ea: * tu n.reci-
pieris ab omnibus,conuerteris residuus cum
consilio meo & cũ similibus tuis, vsquequo
10 finiantur tẽpora. * qm̃ sæculum perdidit iu-
uentutem suam, & tempora appropinquant
11 senescere. * Duodecim.n.partibus diuisum
est sæculum,& transierunt eius decima & di
12 midium decimæ partis: * supersunt autem
13 eius post medium decimæ partis. * Nunc

ergo diſpone domum tuam,& corripe popu
lum tuum, & conſolare humiles eorum, &
14 renuntia iam corruptelæ,* & dimitte abs te
mortales cogitationes, & proijce abs te pon
dera humana,& exue te iam infirmam natu
ram, & repone in unam partem moleſtiſſi
ma tibi cogitamenta, & feſtina tranſmigra-
15 re a tẽporibus his: * quæ enim vidiſti nunc
contigiſſe mala,iterum horum deteriora fa
16 cient: * quantum.n. inualidum fiet ſæculũ
a ſenectute, tantum multiplicabuntur ſuper
17 inhabitantes mala. * Prolongauit.n. ſe ma
gis veritas, & appropinquauit mendacium.
Iam.n.feſtinat uenire,quam uidiſti viſionẽ.
18 * Et reſpondi,& dixi coram te Dñe. * Ecce
19 enim ego abibo,ſicut præcepiſti mihi,& cor
ripiam præſentem populum. Qui aũt iterũ
20 nati fuerint, quis commonebit? * Poſitum
eſt ergo ſæculum in tenebris, & qui inhabi-
21 tant in eo ſine lumine. * Quoniam lex tua
incenſa eſt,propter quod nemo ſcit quæ a te
22 facta ſunt,vel quę incipient opera.* Si enim
inueni in te gratiam,immitte in me Spiritũ
ſanctum, & ſcribam omne quod factum eſt
in ſæculo ab initio,quę erant in lege tua ſcri
pta vt poſſint homines inuenire ſemitam,&
qui uoluerint viuere in nouiſſimis, uiuant.
23 * Et reſpondit ad me,& dixit: Vadens con-
grega populũ,& dices ad eos, ut nõ quærant
24 te diebus quadraginta. * Tu aũt præpara ti-
bi buxos multos, & accipe tecum Saream,
Dabriam,Salemiam,Echanũ,& Aſiel,quin
que hos qui parati ſunt ad ſcribendum velo
25 citer. * Et uenias huc, & ego accendam in
corde tuo lucernam intellectus, quæ non ex-
tinguetur quoadusque finiantur quæ inci-
26 pies ſcribere. * Et tunc perfectis quædã pa-
lam facies, quædã ſapientibus abſconſe tra-
des. in craſtinum.n. hac hora incipies ſcri-
27 bere. * Et profectus ſum, ſicut mihi præce-
pit,& congregaui omnem populum,& dixi:
28 * Audi Iſrael uerba hæc: * Peregrinati ſunt
19 patres noſtri ab initio in Aegypto, & li-
30 berati ſunt inde: * & acceperunt legem vi-
tæ,quam nõ cuſtodierunt, quam & uos poſt
31 eos tranſgreſſi eſtis: * & data eſt uobis ter-
ra in ſortem,& terra Sion,& patres ueſtri,&
uos iniquitatem feciſtis,& nõ ſeruaſtis vias
32 quas præcepit vobis Altiſſimus: * & iuſtus
iudex cum ſit, abſtulit a vobis in tempore
33 quod donauerat. * Et nunc uos hic eſtis, &
34 fratres ueſtri introrſum veſtrum ſunt. * Si
ergo imperaueritis ſenſui ueſtro,& erudieri-
tis cor veſtrum,viui conſeruati eritis,& poſt
35 mortem miſericordiam conſequemini. * Iu
dicium.n. poſt mortem ueniet,quando iterũ
reuiuiſcemus: & tunc iuſtorum nomina pa
36 rebunt, & impiorũ facta oſtendentur. * Ad
me igitur nemo accedat nunc, neque requi-
37 rat me vſque dies quadraginta. * Et accepi
quinque viros ſicut mandauit mihi, & pro-
38 fecti ſumus in campũ,& manſimus ibi.* Et
factus ſum in craſtinum, & ecce vox uoca-
uit me dicens: Eſdra aperi os tuum, & bibe
39 quo te potauero.* Et aperui os meũ, & ecce
calix plenus porrigebatur mihi. Hoc erat ple
num ſicut aqua: color aũt eius ut ignis ſimi
40 lis.* Et accepi,& bibi: & in eo cũ bibiſſem,
cor meũ cruciabatur intellectu, & in pectus
meum increſcebat ſapientia. Nam ſpiritus
41 meus conſeruabatur memoria. * Et apertũ
eſt os meum, & non eſt clauſum amplius.
42 * Altiſſimus dedit intellectũ quinque viris,
& ſcripſerunt quæ dicebantur exceſſiones
43 noctis,quas non ſciebant. * Nocte aũt man
ducabant panem,ego autem per diem loque
44 bar, & per noctem non tacebam. * Scripti
ſunt aũt per quadraginta dies libri ducenti
45 quattuor. * Et factum eſt cũ compleuiſſent
quadraginta dies, locutus eſt Altiſſimus,di-
cens: Priora quæ ſcripſiſti,in palã pone,& le
46 gant digni & indigni:*nouiſſimos aũt ſeptua
ginta cõſeruabis, vt tradas eos ſapiẽtibus de
47 populo tuo.* In his.n.eſt vena intellectus, &
ſapientiæ fons,& ſcientię flumen. Et feci ſic.

CAP. XV.

1 ECce loquere in aures plebis meæ ſer-
mones prophetiæ,quos immiſero in os
2 tuum,dicit Dñs: * & fac ut in charta ſcribã
3 tur,qm̃ fideles & veri ſunt. * Ne timeas a co
gitationibus aduerſum te,nec turbent te in-
4 credulitates dicentium. * Qm̃ omnis incre-
5 dulus in incredulitate ſua morietur. * Ecce
ego induco, dicit Dñs, ſuper orbem terrarũ
mala,gladium,& famem, & mortem, & in-
6 teritum: * pp quod ſuperpolluit iniquitas
omnem terram,& adimpleta ſunt opera no
7 ciua illorum.* Propterea dicit Dñs: * Iam
8 non ſilebo de impietatibus eorum quæ irre-
ligioſe agunt,nec ſuſtinebo in his quę inique
exercent. ecce ſanguis innoxius & iuſtus cla
mat ad me, & animæ iuſtorum clamãt per-
9 ſeueranter. * Vindicans uindicabo illos, di-
cit Dñs,& accipiam omnem ſanguinẽ inno-
10 xium ex illis ad me. * Ecce populus meus
quaſi grex ad occiſionem ducitur, iã non pa
11 tiar illum habitare in terra Aegypti: * ſed
educam eũ in manu potenti & brachio excel
ſo, & percutiã plaga ſicut prius, & corrũpã
12 omnem terram eius. * Lugebit Aegyptus,
& fundamenta eius plaga verberata,& caſti
13 gatione quam inducet ei Deus. * Lugebunt
cultores operantes terram, qm̃ deficient ſe
mina eorum ab vredine,& grandine,& a ſi
14 dere terribili. * Væ ſæculo,& qui habitãt in
15 eo: * quia appropinquauit gladius & cõtri-
tio eorũ,& exurget gens contra gentẽ ad pu
16 gnam,& romphęa in manibus eorum.* Erit
enim inconſtabilitio hominibus,& allij alijs
inualeſcentes non curabunt regem ſuum, &
principes uiæ geſtorum ſuorum in potentia

17 sua.* Concupiscet enim homo in ciuitatem
18 ire,& nō poterit. * Propter superbiam enim
eorum ciuitates turbabuntur, domus exterē
19 tur,homines metuent.* Non miserebitur ho
mo proximum suum ad irritum faciendum
domos eorum in gladium ad diripiendas
substantias eorum propter famem panis &
20 tribulationem multam . * Ecce, ego conuo-
co , dicit Deus,omnes reges terræ ad me ve-
rendum ,qui sunt ab Oriente,& ab Austro ,
& ab Euro,& a Libano, ad conuertendos in
21 se,& reddere quæ dederunt illis : * sicut fa-
ciunt vsq. hodie electis meis;sic faciā & red-
dam in sinu eorū. Hęc dicit Dominus Deus.
22 *Non parcet dextera mea super peccatores,
nec cessabit romphæas super effundentes san
23 guinē innoxium super terram. * Exijt ignis
ab ira eius & deuorauit fundamenta terræ ,
24 & peccatores quasi stramen incensum. * Væ
eis qui peccant , & nō obseruant mandata
25 mea,dicit Dominus.* non parcā illis. Disce
dite filij a potestate. Nolite cōtaminare san-
26 ctificationem meam, * quoniam nouit Do-
minus omnes qui delinquunt in illum; pro
pterea tradidit eos in mortem,& in occisio-
27 nē . * Iam enim venerunt super orbē terrarū
mala,& manebitis in illis. non enim libera-
bit uos Deus, propter quod peccastis in eū.
28 * Ecce visio horribilis,& facies illius ab oriē
29 te.* Et exient nationes draconum Arabum
in curribus multis, & sicut flatus,eorum nu-
merus fertur super terram , ut iam timeant
30 & trepident omnes qui illos audient * car-
monij insanientes in ira, & exient ut apri de
silua,& aduenient de uirtute magna,& cōsta
bunt in pugnam cum illis,& vastabunt por-
31 tionē terræ Assyriorum. * Et post hæc super
ualescent dracones natiuitatis suę memores,
& conuertent se conspirantes in virtute ma-
32 gna ad persequendos eos, * Isti turbabuntur
& silebunt in virtute illorum, & conuertent
33 pedes suos in fugā , * & a territorio Assyrio-
rum sub essor obsidebit eos , & cōsumet vnū
ex illis, & erit timor & tremor in exercitu
34 illorum,& contentio in reges ipsorum.* Ec-
ce nubes ab oriente , & septentrione vsq. ad
meridianū,& facies earū horrida valde, ple-
35 na iræ & procellæ,* & collident se inuicem,
& collident sidus copiosum super terrā,& si
dus illorū,& erit sanguis a gladio vsq. ad uē
36 trem, * & fimus hominis vsque ad subtra-
men cameli,& erit timor & tremor multus
37 super terram , * & horrebunt qui videbunt
iram illam, & tremor apprehendet illos : &
38 post hæc mouebunt nimbi copiosi * a meri-
diano & septentrione, & portio alia ab occi
39 dēte:* & superinualescent uenti ab oriente ,
& recludent eam,& nubem quam suscitauit
in ira, & sidus ad faciendam exterritationē
ad orientalem uentum & occidentem uiola-
40 bitur:* & exaltabitur nubes magnę & uali
dæ plenæ iræ,& sidus,ut exterreant omnem
terram,& inhabitantes eam,& infundent su
per omnem locum altum & eminentē sidus
41 terribile,* ignem & grandinē & romphæas
uolantes,& aquas multas,ut etiam implean
tur omnes campi,& omnes riui plenitudine
42 aquarum multarum. * & demolientur ciui-
tates,& muros,& mōtes,& colles,& ligna sil
uarum,& fœnum pratorum, & frumenta eo
43 rum. * Et transibunt constantes vsq. ad Ba
44 bylonem,& exterent eam: * conuenient ad
ipsam,& circuibunt eam,& effundent sidus,
& omnem iram super eam,& subibit puluis
& fumus usque in cælum , & omnes in cir-
45 cuitu lugebunt eam: * & qui sub ea reman-
46 serint,seruient his qui exterruerunt. * Et tu
Asia concors in spem Babylonis , & gloria
47 personę eius,* vę tibi misera propter quod
assimilasti ei,& ornasti filias tuas in fornica-
tione,ad placendū & gloriandū in amatori-
bus tuis,qui tecum cupierunt semper forni-
48 cari.* Odibilem imitata es in omnibus ope-
ribus eius,& in adinuentionibus eius:propte
49 rea dicit Deus,* Immittam tibi mala,vidui
tatem,paupertatem,& famē,& gladium, &
pestem,ad deuastandas domos tuas a viola-
50 tione,& morte,& gloria uirtutis tuæ.* Sicut
flos siccabitur,cum exurget ardor qui emis-
51 sus est super te, * infirmaberis ut paupercu-
la plagata & castigata a mulieribus , ut non
possint te suscipere potentes & amatores .
52 * Numquid ego sic zelabor te, dicit Domi-
53 nus,* nisi occidisses electos meos in omni tē
pore,exaltatus percussionē manuū, & dicens
54 super mortē eorū,cum inebriata esses,* Exor
55 na speciem vultus tui ? * Merces fornicatio-
nis tuæ in sinu tuo,propter hoc redditionem
56 accipies.* Sicut facies electis meis, dicit Do
minus,sic faciet tibi Deus,& tradet te in ma
57 lum.* Et nati tui fame interient:& tu rhom
phæa cades , & ciuitates tuæ conterentur, &
58 omnes tui in campo gladio cadent. * Et qui
sunt in montibus,fame peribūt, & manduca
bunt carnes suas , & sanguinem bibent a fa-
59 me panis & siti aquæ.* Infęlix per maria ve
60 nies,& rursum accipies mala,* Et in transitu
allident ciuitatem occisam , & exterent ali-
quam portionem terræ tuæ , & partem glo
riæ tuæ exterminabunt , rursum reuertentes
61 ad Babylonē subuersam. * Et demolita eris
62 illis pro stipula, & ipsi erunt tibi ignis : * &
deuorabunt te,& ciuitates tuas , terram tuā
& montes tuos,omnes siluas tuas & lignum
63 fructiferum igni comburent.* Filios tuos ca
ptiuos ducent , & censum tuū in prædā habe
bunt, & gloriam faciei tuæ exterminabunt.

C A P. X V I.

1 VAe tibi Babylō & Asia, vę tibi Aegypte
2 & Syria* Pręcingite vos saccis & cilicijs

& plangite filios vestros, & dolete: quoniam
3 appropinquauit contritio vestra.* Immissus
est vobis gladius, & quis est qui auertat illú?
4 * Immissus est in uobis ignis, & quis est qui
5 extinguat illum? * Immissa sunt vobis ma
6 la, & quis est qui repellat ea? * Numquid re
pellet aliquis leonem esurientem in silua,
aut extinguet ignem in stipula, mox quando
7 cœperit ardere? * Numquid repellet aliquis
8 sagittam a sagittario forti missam? * Domi
nus fortis immittit mala, & quis est qui re-
9 pellat ea? * Exijt ignis ex iracundia eius, &
10 quis est qui extinguat eum? * Coruscabit, &
quis non timebit? Tonabit, & quis non paue
11 bit? * Dominus comminabitur, & quis non
12 funditus conteretur a facie ipsius?* Terra tre
muit & fundaméta eius, mare fluctuat depro
fundo, & fluctus eius disturbabũtur, & pisces
eius a facie Domini, & a gloria uirtutis eius:
13 * quoniam fortis dextera eius quæ arcum
tendit: sagittæ eius acutæ quæ ab ipso mit-
tuntur, non deficient, cum cęperint mitti in
14 fines terræ. * Ecce mittuntur mala, & non
15 reuertentur donec veniãt super terrã.* Ignis
succenditur, & non extinguetur, donec con-
16 sumat fundamenta terræ. *Quemadmodum
non redit sagitta missa a valido sagittario,
sic non reuertentur mala quæ missa fuerint
17 in terram,* Væ mihi væ mihi: quis me libe-
18 rabit in illis diebus? * Initium dolorum &
multi gemitus, initium famis & multi in-
teritus, initium bellorum & formidabũt po
testates, initium malorum & trepidabunt
19 omnes. * In his quid faciam, cum uenerint
20 mala?* Ecce fames & plaga, & tribulatio, &
angustia missa sunt flagella in emendatione,
21 * & in his omnibus se non conuertent ab ini-
quitatibus suis, neque flagellorum memores
22 erunt semper. * Ecce erit annonæ vilitas su-
per terram, sic vt putent sibi esse directam
pacem, & tunc germinabunt mala super ter-
23 ram, gladius, fames, & magna confusio.* A fa
me enim plurimi qui inhabitant terram in-
terient, & gladius perdet ceteros qui supera-
24 uerint a fame, * & mortui sicut stercora
proijcientur, & non erit qui consoletur eos.
Derelinquetur enim terra deserta, & ciuita-
25 tes eius deijcientur.* Non derelinquetur qui
26 colat terram, & qui seminet eam. * Ligna
dabunt fructus, & quis vindemiabit illa?
27 * Vua matura fiet, & quis calcabit illam?
28 erit enim locis magna desertio. * Cupiet.n.
homo hominem videre, vel vocem eius au-
29 dire. * Relinquentur enim de ciuitate de-
cem, & duo de agro qui absconderint se in
densis nemoribus, & scissuris petrarum:
30 * quemadmodum derelinquuntur in oline-
to & singulis arboribus tres aut quattuor oli
31 uæ. *aut sicut in vinea vindemiata racemi re
linquuntur ab his qui diligéter vineam scru
32 tantur:* sic relinquentur in diebus illis tres
aut quattuor ab scrutantibus domos eorum
33 in romphæa. * Et relinquetur terra deserta,
& agri eius inueterabunt, & viæ eius, & om-
nes semitę eius germinabunt spinas, eo quod
34 non transient homines per eam. * Lugebunt
uirgines nõ habentes sponsos, lugebunt mu
lieres non habentes viros, lugebunt filiæ ea-
35 rum non habentes adiutorium: * sponsi ea-
rum in bello consumentur, & uiri earum in
36 fame exterentur. * Audite vero ista, & co-
37 gnoscite ea serui Domini. * Ecce verbum
Domini, excipite illud: ne dijs credatis de
38 quibus dicit Dominus:* Ecce appropinquãt
39 mala, & non tardant.* Quemadmodum prę
gnans cum parit in nono mense filium suũ,
appropinquante hora partus eius ante ho-
ras duas vel tres, dolores circumeunt ven
trem eius, & prodeunte infante de ventre nõ
40 tardabunt vno puncto: * sic non morabun-
tur mala ad prodeũdum super terram, & se
culum gemet, & dolores circumtenebunt il-
41 lud. *Audito verbum, plebis mea: parate vos
in pugnam, & in malis sic estote, quasi adue
42 næ terræ.* Qui védit, quasi qui fugiat: & qui
43 emit, quasi qui perditurus.* Qui mercatur,
quasi qui fructum non capiat: & qui ędifi-
44 cat, quasi non habitaturus. * Qui seminat,
quasi qui non metet: sic & qui uineam pu-
45 tat, quasi non uindemiaturus. *Qui nubunt,
sic quasi filios non facturi: & qui non nu-
46 bunt, sic quasi vidui. * Propter quod qui la-
47 borant, sine causa laborant: * Fructus enim
illorum alienigenæ metent, & substantiam
illorum rapient, & domos euertent, & filios
eorum captiuabunt, quia in captiuitate & fa
48 me generant natos suos. * Et qui negotiãtur
in rapina, quantum diu exornant ciuitates
& domos suas, & possessiones & personas
49 suas,* tanto magis adzelabor eos super pec-
50 cata sua, dicit Dominus:* Quomodo zelatur
fornicaria mulierem idoneam & bonam val
51 de, * sic zelabitur iustitia iniquitatem cum
exornat se, & accusat eam in facie, cum vene
rit qui defendat exquirentem omne pecca-
52 tum super terram.* Propterea nolite simila
53 ri ei, nec operibus eius: * qm̃ adhuc pusillũ,
& tolletur iniquitas a terra, & iustitia regna
54 bit in vos.* Non dicat peccator se nõ pecas
se: qm̃ carbones ignis comburet super caput
eius, qui dicit: Non peccaui coram Domi-
55 no Deo & gloria ipsius.* Ecce Dominus co
gnoscet omnia opera hominum, & adinuen-
tiones illorum, & cogitationes illorum, &
56 corda illorum.* Dixit enim: Fiat terra, &
57 facta est: fiat cælum, & factum est. * Et in
verbo illius stellæ fundatæ sunt, & nouit nu-
58 merum stellarum.* Qui scrutatur abyssum,
& thesauros illarum: qui mensus est mare,
59 & conceptum eius.* Qui conclusit mare in
medio aquarum, & suspendit terram super
60 aquas uerbo suo. * Qui extendit cœlum

quasi

quasi cameram, super aquas fundauit eum.
61 * Qui posuit in deserto fontes aquarum, &
super verticem montium lacus ad emittendum
dum flumina ab eminenti petra, ut potaret
62 terram.* Qui finxit hominem, & posuit cor
suum in medio corporis, & misit ei spiritum
63 vitam & intellectum, * & spiramen Dei
omnipotentis qui fecit omnia, & scrutinat
64 omnia absconsa in absconsis terræ.* Hic no
uit adinuentionem vestram, & quę cogitaris
in cordibus uestris, peccantes & volētes oc-
65 cultare peccata vestra.* Propter quod Domi
nus scrutinando scrutinauit omnia opera ve
66 stra & traducet vos omnes,* & vos cōfusi eri
tis cum processerint peccata uestra, coram ho
minibus, & iniquitates erunt, quæ accusato
67 res stabunt in die illo. * Quid facietis? aut
quomodo absconderis peccata uestra coram
68 Deo & angelis eius?* Ecce iudex Deus, time
te eum. Desinite a peccatis vestris, & obliui-
scamini iniquitates uestras iam agere eas in
sempiterno, & Deus educet vos, & liberabit
69 de omni tribulatione. * Ecce enim incendi-
tur ardor super vos turbæ copiosę, & rapient
quosdam ex uobis, & cibabunt idolis occi-
70 sos! * & qui consenserint eis, erunt illis in
derisum, & in improperium, & in conculca
71 tionem.* erit enim locis locus, & in uicinas
ciuitates exurrectio multa super timente Do
72 minum.* Erunt quasi insani nemini parcen
tes, ad diripiendum & deuastandum adhuc
73 timentes Dominum. * quia deuastabunt &
diripient substantias, & de domibus suis eos
74 eijcient.* Tunc parebit probatio electorum
meorum, ut aurum quod probatur ab igne.
75 * Audite dilecti mei, dicit Dominus: Ecce
adsunt dies tribulationis, & de his liberabo
76 vos.* Ne timeatis, nec hæsiretis, quoniam
77 Deus dux uester est.* Et qui seruat manda-
ta & præcepta mea, dicit Dominus Deus ne
præponderent uos peccata uestra, ne superle-
78 uent se iniquitates uestræ. * Væ qui con-
stringuntur a peccatis suis, & obteguntur ab
iniquitatibus suis, quemadmodum ager
constringitur a silua: & spinis tegitur se-
mita eius per quam non transit homo, &
excluditur, & mittitur ad deuorationem
ignis.

F I N I S.

INDEX TESTIMONIORVM A CHRISTO ET APOSTOLIS IN NOVO TESTAMENTO CITATORVM EX VETERI.

Quæ huc in id congesta sunt, vt pij lectores natiuam quorundam intelligentiam, quæ ab ipso Christo vero interprete, & spiritu eius per Apostolos sit tradita, assequantur, perspiciantque in quem vsum ea Apostoli & Euangelistæ adduxerint.

NVMERI.

9 b Os non cominuetis ex eo Io.19.f

DEVTER.

4 d Etenim Deus no ter ignis consumens est Heb.12.g

5 b Non concupisces Rom.7.c.13.c
5 b Non occides Mat.5.c.Luc.18.d
5 b Non mœchaberis Mat.5.d.Luc.18.d
5 b Non furtum facies Luc.18.d.Ro.13.c
5 b Non loqueris contra proximum tuũ falsum testimonium Luc.18.d.Ro.13.c.
5 b Honora patrem & matrem Mat. 15.a. Mar.7.b.Ephes.6.a
6 a Audi Israel, Dominus Deus tuus Deus vnus est Mar.12.c
6 a Diliges Dominum Deũ tuũ ex toto corde,&c. Mat.22.d.Mar.12.c.Luc.10.c
6 c 10 d Dominum Deũ tuum adorabis, & illi soli seruies Mat.4.b.Luc.4.b
6 d Non tentabis Dominum Deum tuum Mar.4.b.Luc.4.b
8 a Non in solo pane viuit homo Mat.4.a. Luc.4.a
10 d Deus psonã hominis non accipit Gal.2.b
18 c Prophetam suscitabit vobis Dominus Deus Act.3.d.7.c
19 d In ore duorũ uel triũ testium stabit omne verbũ Mat.18.b.Io.8.e.2.Cor.13.a
19 d Oculum pro oculo, dentem pro dente Mat.5.f
21 d Maledictus omnis qui pendet in ligno Gal.3.b
25 b Non alligabis os boui trituranti 1.Cor.9. a.1.Tim.5.c
25 b Si quis mortuus fuerit non habens filiũ Mat.22.c.Mar.12.b.Luc.20.c
27 d Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus,&c. Gal.3.b
30 c Quis ascendet in cælum? Rom.10.b
30 c Prope est uerbum in ore tuo, & in corde tuo Rom.10.b
32 c Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem,&c. Rom.10.d
32 c Mihi uindictam,ego retribuam Ro.12.d

IOSVE.

1 a Non te deserã,neq; derelinquã Heb.13.a

REG. II.

7 c Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium Heb.1.b

REG. III.

19 b Domine,prophetas tuos occiderunt, &c. Rom.11.a
19 b Reliqui mihi septẽ millia uirorũ Ro.11.a

IOB.

5 c Comprehendam sapientes in astutia eorum 1.Cor.3.d

LIBER PSALM.

2 a Quare fremuerunt gentes Act.4.c
2 b Filius meus es tu,ego hodie genui te Act. 13.e.Heb.1.b.5.b
2 c Reges eos in uirga ferrea Apoc.2. g.19c.
4 b Irascimini,& nolite peccare Eph.4.f
5 c Sepulchrũ patẽs est guttur eorum Ro.3.b
6 c Discedite a me omnes qui o, eramini iniquitatem Mat.7.d.25.d.Luc 13 f
8 b Ex ore infantiũ,& lactẽtiũ,&c.Mat.21.b
8 c Quid est hõ q memor es eius? Heb.2.a
8 c Omnia subiecit sub pedibus eius 1.Cor. 15.d
9 c Quorum os maledictione & amaritudine plenum est Rom.3.c
13 a Non est iustus quisquam, non est intelligens Rom.3.b
13 b Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem Rom.3.c
15 c Prouidebam Dominum in conspectu,&c. Act.2.d
15 d Non dabis sanctum tuum uidere corruptionem Act.2 e.13.c
17 a Ego ero fidens in eum Heb.2.c
17 g Propterea confitebor tibi in Gentibus Domine Rom.15.b
18 a Et quidem in omnem terram exiuit sonus eorum Rom.10.d
21 a Eli,eli,lamma sabacthani Mat.27.e.Mat. 15.e
21 c Diuiserunt sibi vestimenta me a, Mat.27. d.Ioan.19.e
21 c Nunciabo nomen tuum fratribus meis. Heb.2.c
23 a Dñi est terra & plenitudo eius 1.Cor.10.f
24 c Odio habuerunt me gratis Io.15.d
30 a In manus tuas commendo spiritũ meum Luc.23.f
31 a Beati quorum remissæ sunt iniquitates Rom.4.a
33 c Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos 1.Pet.3.b
39 b Hostiam & oblationẽ noluisti Heb. 10.b
40 c Qui manducat mecum panem Io.13.b
43 d Propter te mortificamur tota die Rom.8.g
44 b Thronus tuus Deus in sæculum sæculi. Heb.1.c
50 a Vt iustificeris in sermonibus tuis Ro.3.a
54 d Iacta super Dominum curã tuã 1.Pet.5.b
61 d Vnusquisq; autem propriam mercedem accipiet 1.Cor.3.b.
67 d Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem Eph.4.b
68 b Zelos domus tuæ comedit me Ioan.2.d
68 b Improperia improperantium tibi ceciderunt super me Rom.15.a
68 c Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueũ Rom.11.b
68 c Fiat commoratio eorum deserta Act.1.d
68 e In siti mea potauerunt me aceto Io.19.f
77 a Aperiam in parabolis os meum Mat.13.e
77 c Panem cæli dedit eis Ioan.6.d
81 b Ego dixi,dij estis Ioan.10.g
88 d Inueni Dauid seruum meum Act.13.d
90 c Angelis suis mandauit de te Matt. 4. a. Luc.4.b

93 b Dominus nouit cogitationes sapientum, quoniam vanæ sunt 1.Cor.3.d.
94 c Hodie si vocem eius audieritis Heb.3.b
94 d Sicut iuraui in ira mea Heb.4.a
96 b Et adorent cũ omnes angeli eius Heb.1.c
101 d Tu in principio Domine terram fundasti Heb.1.c
103 a Qui facit angelos suos spiritus Heb.1.c
108 b Et episcopatũ eius accipiat alter Act.1.d
109 a Dixit Dominus Domino meo Mat.22.d.Luc.20.g.Act.2.f
109 a Sede a dextris meis Heb.1.d
109 a Donec ponam inimicos tuos scabellum, &c.Heb.1.d.1.Cor.15.d
109 b Tu es sacerdos in ęternum Heb.5.b.7.c
109 b Iurauit Dominus & nõ pœnitebit eum Heb.7.c
111 b Dispersit,dedit pauperibus 2.Cor.9.c
115 a Credidi pp quod locutus sum 2.Cor.4.c
115 a Omnis homo mendax Rom.3.a
116 a Laudate Dñm omnes gentes Ro.15.c.
117 a Dominus mihi adiutor: nõ timebo quid faciat mihi homo Heb.13.b
117 d Lapidem quẽ reprobauerunt ædificãtes Mat.21.d.Mar.12.a. Act.4.b.1.Pet.2.b
117 d Hosanna filio Dauid Mat.21.b
131 c De fructu ventris tui ponam super sedẽ tuam Act.2.c
139 a Venenum aspidũ sub labijs eorũ Ro.3.b

PROVERB.

3 a Nolite esse prudentes apud vosmetipsos Rom.12.d
3 b Fili mi,noli negligere disciplinam Domini,&c. Heb.12.b
3 b Quem diligit Dominus corripit, &c. Heb.12.b.Apoc.3.d
10 b Charitas operit multitudinem peccatorum 1.Pet.4.b
17 c Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat 1.Thessal.5.d.1.Pet.3.b.
20 c Qui maledixerit patri uel matri Mat.15.a.Mar.7.b
25 c Si esurierit inimicus tuus,ciba illũ Rom.12.d
26 b Canis reuersus ad vomitum 2.Pet.2.d

ISAIAS.

1 c Nisi Dominus sabaoth reliquisset nobis semen Ro.9.f
5 d Homo plantauit vineã Mat.21.b.Luc.20.b.Mar.12.a
6 a Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus sabaoth Apo.4.c
6 c Auditu,audietis,& non intelligetis Matt.13.b.Marc.4.b.Luc.8.b.Act.28.f.Ioan.12.f.Rom.11.b
7 c Ecce virgo in utero habebit Matth.1.d
8 d Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi Deus Heb.2.d
9 a Terra Zabulõ & Terra Nephthali Mat.4.c
10 e Si fuerit numerus filiorum Israel tamquam arena maris Rom.9.f
11 a Reuelabitur ille iniquus quem Dominus interficiet spiritu oris sui 2.Thess.2.c
11 c Erit radix Iesse Rom.15.c.Act.13.d
21 c Cecidit cecidit Babylõ illa magna Apoc 14.b
22 d Manducemus & bibamus,cras enim moriemur 1.Cor.15.e
22 f Hæc dicit sanctus & uerus, qui habet clauem Dauid Apo.3.b
25 c Absterget Dominus omnem lacrymam ab oculis,&c. Apo.7.d.21.b
28 c Quoniam in alijs linguis & labijs alijs loquar populo huic 1.Cor.14.d
28 d Ecce pono in Sion lapidem offensionis Rom.9.g.1.Pet.2.b.Act.4.b
29 d Populus hic labijs me honorat Mat.15.a.Mar.7.b
29 e Perdam sapientiam sapientum,& prudentiam,&c. 1.Cor.1.c
33 c Vbi sapiens? ubi scriba? vbi inquisitor huius sæculi? 1.Cor.1.c
40 a Vox clamantis in deserto Mat.3.a. Mar.1.a.Luc.3.a.Ioan.1.c
40 b Omnis caro fenum 1.Pet.1.d.Iac.1.d
40 d Quis enim cognouit sensum Domini,aut quis instruxit eum? 2.Corin.2.d
40 d Quis enim cognouit sensum Domini.aut quis consiliarius eius fuit? Ro.11.d
41 b 44 a Ego sum primus, & nouissimus Apoc.1.d.& 22.c
42 a Ecce puer meus quem elegi Mat.12.b
43 d Ecce noua facio oĩa Apo.21.b.2.Cor.5.d
45 b Numquid dicit figmentum ei qui se, &c Rom.9.d
45 d Viuo ego,dicit Dominus,quoniam mihi flectetur omne genu Rom.14.b
49 b Posui te in lucem Gentium Act.13.g
49 c Tẽpore accepto exaudiui te,&c.2.Cor.6.a
49 e Non esurient neq. sitiẽt amplius Apo.7.d
50 b Tunc expuerunt in faciem eius Mat.26.g
52 b Quam speciosi pedes euangelizantium pacem Rom.10.e
52 d Propter quod exite de medio eorum, & separamini,&c. 2.Cor.6.d
52 d Nomen Dei per uos blasphematũ Ro.2.d
52 d Quibus non est annunciatum de eo,uidebunt Ro.15.e
53 a Domine, quis credidit auditui nostro? Rom.10.c.Ioan.12.f
53 b Ipse infirmitates Nr̃as accepit Matt.8.c
53 c Tamquam ouis ad occisionem Act.8.f
53 d Et cum iniquis reputatus est Mar.15.c.Luc.22.d
53 e Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus 1.Pet.2.d.1.Io.3.a
53 e Qui peccata nostra pertulit in corpore 1.Pet.2.d
54 a Lætare sterilis quæ non paris Gal.4.d
54 c Et erunt omnes docibiles Dei Ioan.6.c
55 a Et qui sitit,ueniat: & qui vult, accipiat aquam uitæ gratis Apoc.22.d

55 b Dabo uobis sancta Dauid fidelia Act.13.e
56 c Domus mea domus orationis vocabitur Matt.21.b.Marc.11.c.Luc.19.g
59 b Cõtritio & infelicitas in vijs eorũ Ro.3.c
59 c Galeã salutis assumite Eph.6.c.1.Thes.5.b
59 d Veniet ex Sion qui eripiat & auertat impietatem a Iacob Ro.n. 11.d
60 c Et portæ eius non claudentur per diem Apoc.21.g
60 d Et ciuitas nõ eget sole neq. luna Apo.21.g
60 d Nox vltra non erit Apoc.22.a
61 a Spiritus Domini super me Luc.4.c
62 d Dicite filiæ Sion, Ecce rex tuus uenit Matt.21.a
64 b Quod oculus non uidit, nec auris audiuit, &c. 1.Cor.2.b
65 a Inuentus sum a non quærentibus me. Rom.10.d
65 a Tota die expandi manus mea ad populũ non credentem Rom.10.d
65 c Nouos vero cælos, & noua terra 2.Pet.3.c. Apo.21.a
66 a Cælum mihi sedes est Act.7.f
66 g Vbi uermis eorum non moritur. Mar.9.g

I E R E M.

7 b Vos autem fecistis illam speluncam latronum Matt.21.b.Marc.1.11.c.Luc.19.g
9 g Qui gloriatur, in Domino glorietur. 1.Cor.1.d.2.Cor.10.d
10 a Quis non timebit te Domine? Apoc.15.b
17 d Ego sum scrutãs renes & corda Apoc.2.f
31 c Vox in Rama audita est Matt.2.d
31 a Ero uobis in patrem, & vos eritis mihi in filios 2.Cor.6.d
31 e Ecce dies uenient, dicit Dominus, & consummabo super domum Israel & sup domũ Iuda testamentũ nouũ Heb.8.c
31 f Hoc autem testamentum quod testabor ad illos, &c. Dabo leges meas in cordibus eorum. Heb.10.c
51 a Cecidit cecidit Babylõ magna Apo.18.a

E Z E C H.

3 a Accipe librum, & deuora illũ Apoc.10.d.
20 b Qui fecerit homo viuet in ea Rom.10.b
32 b Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum Matt.24.c
36 c Nomen Dei per uos blasphematur inter Gentes Rom.2.d

D A N I E L.

9 g Cum uideritis abominationem desolationis quæ dicta est a Daniele propheta Mat.24.b.Mar.13.b.Luc.21.d

O S E E.

1 d Et erit in loco ubi dictum est eis: Non plebs mea vos, &c. Rom.9.e
2 d Vocabo non plebem meam, plebem meã Rom.9.e.1.Pet.2.b
6 c Misericordiam volo, & non sacrificium Matt.9.b.12.a
10 b Tunc incipient dicere montibus, Cadite sup nos & collib. Operite nos Lu.23.d
11 a Ex Aegypto uocaui filium meum Matt.2.c
13 d Absorpta est mors in uictoria. 1. Corin.15.g

I O E L.

2 g Et erit in nouissimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo Act.2.c
2 g Omnis enim quicumque inuocauerit nomen Domini, saluus erit Rom.10.c

A M O S.

5 g Numquid victimas & hostias obtulistis mihi Act.7.e
6 a Væ vobis diuitibus Luc.6.d
9 c Post hæc reuertar, & readificabo tabernaculum David Act.15.c

I O N A S.

2 a Sicut fuit Ionas in uentre ceti tribus diebus & tribus noctibus Matt.12.c.Luc.11.d
3 b Pœnitentiam egerant in prædicatione Ionæ Mat.12.c.Luc.11.d

M I C H A E.

5 a Et tu Bethlehem terra Iuda Mat.2.a
7 b Veni separare hominem aduersus patrẽ suum & filiam aduersus matrem Mat.10.d.Luc.12.g

A G G A E.

2 b Adhuc semel, & ego mouebo non solum terram, sed & cælum Heb.12.g

H A B A C.

1 b Videte contemptores, & admiramini, & disperdimini: quia opus operor ego in diebus uestris Act.13.f
2 a Iustus autem ex fide uiuit Rom.1.c.Gal.3.b

N A H V M.

1 d Quam speciosi pedes euangelizantium pacem Rom.10.c
4 b Quid est quod scribæ dicunt, quod Eliam oporteat primum venire? Matt.17.b.Mar.9.b
4 b Vt conuertat corda patrum in filios Luc.1.b

Z A C H A R.

8 c Loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo Eph.4.f

M A L A C H.

1 a Iacob dilexi, Esau autem odio habui Roma.9.c
3 a Ecce ego mitto angelum meum Mat.11.b.Mar.1.a.Luc.7.d.Ioan.1.c
4 b Ipse est Elias qui venturus erat Matth.11.b
9 b Ecce rex tuus uenit Mat.21.a.Io.12.b
11 c Et acceperunt triginta argenteos Matth.27.a
12 c Videbunt in quam compunxerunt Ioan.19.g
13 c Percutiam pastorem Mat.26.c.Mar.14.b

HEBRAI.

HEBRAICORVM CHALDÆORVM, Græcorumque Nominum Interpretatio.

ARON, Mons siue montanus.
Abba, Pater Syrum est verbum.
Abarim, Transitus plu. nu. siue transeuntes.
Abdemelech, Seruus regis.
Abdenago, Seruus claritatis.
Abdias, Seruus Domini.
Abdon, Seruus.
Abel, per aleph, Luctus, Ciuitas.
Abel, per he, in principio, Vanitas, filius Adam.
Abessalom, Pater pacis.
Abia, Pater Domini.
Abiathar, Pater excellens.
Abigail, Pater exultationis.
Abimelech, Pater rex.
Abinadab, Pater spontaneus.
Abisag, Patris ignorantia.
Abner, Patris lucerna.
Abra, Ancilla, Græcum verbum.
Abram, Pater excelsus.
Abraham, Pater multitudinis.
Absalom, Pater pacis.
Acan, Tribulatio.
Accaron, Sterilitas.
Achab, Frater patris.
Achaia, Dolor, vel tristitia.
Achaz, Apprehendens, siue possidens.
Achimelech, Frater meus rex.
Achirob, Frater bonitatis.
Adam, Homo, siue terrenus, aut Rufus.
Adon, Dominus, aut basis.
Adonai, Domini mei, numero multitudinis. vnum est ex nominibus Dei, quod interpres aliquando posuit pro nomine Dei tetragrammaton.
Adonias, Dominator Dominus.
Aegyptus, Angustiæ, siue tribulationes. Hebraicè, Misraim.
Aeneas, Laudatus.
Aethiopia Græcè, ardorem significat. Hebraicè Cus dicitur, idest nigredo uel nigra.
Agabus, Locusta.
Agag, Tectum.
Agar, Peregrina.
Aggæus, Festiuus.
Ahod, Laudans.
Alexander, Auxiliator virilis.
Alexandria, Hebraicè dicitur No. quod interpretatur crudum, siue irritatio.
Alleluia, Laudate Dominum.
Amalec, Populus lambens.
Amam, Mater, Timor eorum.
Aman, Conturbans.
Amaoa, Fides siue ueritas.
Amasai, per aleph, Fortis vel robustus.
Amasai, per ain, Populi munus.
Amelech, Rex.
Amen, Fiat, efficiatur, aut firmum fit.
Aminadab, populus spontaneus.
Ammon, populus eius.
Amnon, Fidelis, aut uerax.
Amorthæi, Amari, Rebelles.
Amos per aleph, Fortis, pater Isaiæ.
Amos, per ain, Oneratus, vnus ex duodecim prophetis.
Amri, per aleph, Amarus, vel loquens.
Amri, per ain, Manipulus uel dominium. Princeps militiæ Israeliticæ.
Anania, Nubes Domini.
Aoathoth, Responsiones, siue cantica.
Andreas, Fortissimus.
Anna, Gratiosa, siue misericors.
Antiochia, pro vehiculo.
Aphrica Hebraicè Pul dicitur, id est, casus vel ruina Isaiæ 66, 34.
Aphrica, Nahum 3. 9. Put. Crassa, siue pinguis.
Apostolus, Missus, legatus.
Arabes, Vespertini. 2. par. 26, 2.
Arabes, psalm. 71. 15. Hebraicè Saba, id est, conuersio.
Aram, Celsitudo sublimitas.
Ararat, Maledictio tremoris.
Arbee, Quattuor.
Architriclinus, princeps triclinii.
Areopagita, De Colle Martis.
Areopagus, Collis Martis.
Areuna, Arca, uel canticum.
Argob, Gleba, uel Glarea.
Armenia, Hebraicè dicitur Ararat, maledictio tremoris.
Arnon, Exultans.
Arphaxad, Sanans.
Artaxerxes, Lumen siue maledictio.
Asaph, Congregans.
Aser, per samech, Vinctus filius Caath.
Aser, per sin, Beatitudo, siue felicitas, filius Iacob.
Assuerus, princeps & caput.
Assur, Insidians, siue beatus.

Attaroth, Greges siue diuitiæ.
Athalia, Tempus Domino.
Athenæ, Sine cumulo.
Attalia, Augens vel nutriens.
Aua, Iniquitas.
Axa, Adornata.
Azarias, Auxilium Domini.
Azor, Adiutor.
Azotus, Hebraicè Asdod, Deprædatio.

B

Baal, Idolum, aut dominans.
Baal. Osee 10, 24. Arbel legendum, id est, pugnauit Deus.
Baalim, Idola, Dominantes.
Babel, Confusio, Commistio.
Bala, Inueterata, turbata, Ancilla Rachel, per he in fine.
Bala, Deglutiens, Destruens, Vrbs per ain in fine.
Ba'aam, Vetustas populi.
Balac, Destruens.
Banaias, Filius Domini.
Barac, Fulgur.
Barachias, Benedicens Dominum.
Bariona, filius columbæ.
Barnabas, Filius consolationis.
Barsabas, Filius conuersionis.
Barthimæus, Filius cæcus.
Bartholomæus, Filius suspendentis aquas.
Baruch, Benedictus.
Bathuel, Filiatio Dei.
Batus, Mensura liquidorum.
Beel-phegor, Idolum hiatus.
Bel-zebub, Idolum muscæ.
Beera, Puteus.
Behemoth, Iumenta, Quadrupedia.
Bal, Vetustas.
Bela, Deglutiens, Destruens.
Belial, peruersus, Absque iugo.
Ben-ennom, Filius diuitiarum suarum.
Beniamin, Filius dexteræ.
Ben-oni, Filius doloris mei.
Bera, Puteus.
Beresith, In principio. Sic vocatur primus liber Legis.
Bersabee, Puteus iuramenti.
Beth-abara, Domus transitus.
Beth-ania, Domus obedientiæ vel afflictionis.
Beth-auen, Domus vanitatis.
Beth-dagon, Domus frumenti.
Beth-el, Domus Dei.
Bether, Diuisio.
Beth-lehem, Domus panis.
Beth-phage, Domus oris vallium.
Beth phogor, Domus hiatus.
Beth-sabee, Domus iuramenti, Ciuitas.
Beth-saida, Domus frugum.
Beth-sames, Domus solis.
Bethul, Virgo.
Bezec, Fulgur.
Boanerges, vel iuxta S. Hieronymum, Banereem, Filii tonitrui.
Booz in fortitudine.
Borith, Herba in qua est acrimonia saponis.
Bosor, Munitio.
Bosra, Idem.

C

Caath, Congregatio, Obtusio.
Cades, Sanctitas.
Cain, Possessio, Possessus.
Caleb, quasi cor.
Cana, Zelus, Aemulatio.
Cananæus, id est, ex Cana vico Galilææ.
Capharnaum, Ager pœnitentiæ.
Cappadoces, Hebraicè Caphthorim, id est sphærulæ.
Cariath-iarim, Ciuitas siluarum.
Cariath-sepher, Ciuitas literarum.
Carmel, Cognitio circumcisionis, vel agnus circumcisus.
Carthaginenses, Hebraicè Tharsis, id est, contemplatio gaudij.
Cedar, Nigredo, tristitia.
Cedes, Sanctitas.
Cedron, Denigratus, Tristis.
Cephas, Petrus a petra Syrum.
Cetura, Aromatizans.
Chæreas, Lætus.
Chaldæa, Hebraicè Chasdim, id est, Quasi dæmones.
Cham, Calidus, Calor.
Chanaam, Mercator, Negotiator.
Charmel, Idem quod Carmel.
Cherub, Quasi magister.
Chodchod, Iaspis.
Chorræi, Furores.
Christus, Vnctus.
Chus, Aethiops.
Cin, Possessio, Emptio.
Cinoth, Lamentationes.
Cis, Durus. Sti pula.
Cleophas, Gloria omnis.
Cœlesyria, Curua Syria.
Colossenses, Supplicio affecti.
Corban, Corbana, Donum, Oblatio.
Core, Caluus, caluitium, per heth in fine.
Core per aleph in fine, Vocans, legens. 1. Par. 9, 19
Corozaim, Hic est mysterium.
Cosbi, Mendax.
Cyprus, Pulchra.
Cyrus, Quasi miser.

D

Dagon, Frumentum.
Dalila, Paupertas.
Damascus, Sanguinis succus.

E

G

H

I

L

M

Michol,

Michol, Quis omnia?
Miphiboseth, De ore ignominia.
Misael, Quis postulatus?
Misle, Prouerbia, Nomen libri.
Misphat, Iudicium.
Mna, Libra, Talentum.
Moab, De patre.
Moria, Amaritudo.
Mosa, Afiymum, per sade.
Mosa, 1. Par. 8. a 9. Onus.
Moyses, Attractus (sub. de aquis.)
Mysia, Scelesta.

N

Naaman, Pulcher.
Nabal, Stultus.
Nabo, Loquela, Prophetia.
Naboth, Idem.
Nabuchodonosor, Planctus iudicij.
Nachor, Raucus, Aridus.
Nadab, Spontaneus.
Nahasson, Coluber, Serpens.
Nahum, Consolator.
Naim, Pulcher.
Nathan, Donatus.
Nathanael, Donum Dei.
Nazaræi, Separati, Sanctificati.
Nazareth, Sanctificata, Separata. Si autem per sade scribatur, Custodita, vel florida interpretatur.
Neapolis, Noua ciuitas.
Nehemias, Consolatio.
Nehustan, Aeneom.
Nemrod, Rebellis.
Nephthali, Aequiparatio.
Niniue, Pulchra.
Noe, Cessatio, Requies.
Noema, Decora.

O

Obadias, Seruus Domini.
Obed, Seruus.
Obed-edom, Seruus hominis.
Ochozias, Apprehensio.
Odollam, Testimonium illis.
Og, Subcinericius panis.
Olla, Eleuatio, Holocaustum.
Onam, Dolor.
Onana, Dolor, Iniquitas.
Onesimus, Vtilis.
Oolla, Tabernaculum.
Ophni, Pugnus, Pugillus.
Oreb, Coruus.
Osee, Saluator.
Oza, Fortitudo.
Ozias, Fortitudo Domini.
Oziel, Fortitudo Dei.

P

Palæsthina, Conspersa (sub. cinere)
Paracletus, Consolator, Aduocatus.
Parasceue, Præparatio.
Pascha, Transitus.
Pentateuchus, Quinque volumina.
Pentecoste, Quinquagesima (sub. dies.)
Petrus, Saxum, Petra.
Phacee, Aperiens.
Phanuel, Videns Deum.
Pharao, Dissipans.
Phares, Diuisio, Filius Iudę.
Phares, per sin, 1. Paral. 7. d. 16. Eques.
Pharisæi, Diuisi.
Phase, Transitus.
Phasga, Collis.
Philisthæa, Conspersa cinere.
Phinees, Facies confidentiæ.
Phogor, Hiatus.
Phul, Aphrica.
Pigmæi, Hebraicè dicuntur Gamadim.
Probatica, Omnia. Locus ubi pecora sacrificanda tenebantur.
Proselytus, Aduena, Peregrinus.

R

Raab, Psal. 86. a. 4. Superba, Fortis.
Rabba, Multa, Grandis.
Rhachel, Ouis.
Raguel, Pastor Dei.
Rahab, Lata, Dilatata.
Ram, Excelsus.
Ramesses, Tonitruum tineæ.
Raphael, Medicina Dei.
Raphaim, Gigantes, Medici.
Rebecca, Saginata.
Rebla, Reblatha, Rixa.
Rechab, Quadriga.
Remmon, Malum granatum.
Respha, Extensio.
Roboam, Dilatans populum.
Roma, Excelsa, Sublimis.
Ruben, Videns filium.
Ruma, Excelsa.
Ruth, Saturata.

S

Saaph, Cogitans.
Saba, per sin, Conuersio Captiuitas.
Saba, per lamech, Circuitio.
Sabaoth, Exercitus, in plurali.
Sabatha, Circuitus.
Sabbathismus, Requies, Cessatio.
Sabbathum, Idem.
Sadducæi, Iusti.
Sadoc, Iustus.
Sale Missio.

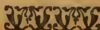
F I N I S.

INDEX

INDEX BIBLICVS,

QVI RES EAS DE QVIBVS IN SACRIS BIBLIIS AGITVR,

Ad certa Capita, alphabeti ordine digesta, reuocatas, summa breuitate complectitur.

*IN hoc Bibliorum Indice, Candide Lector, primus numerus, libri caput denotat: proxime deinde sequentes vsque ad hoc signum †, vel (si hoc signum non adsit) ad proximam vsque sequentis libri citationem, sunt versuum in eodem capite signatorum notæ. Exempli gratia in voce AARON, Exod. 4, 14, 16, 30 † 5, 1 † 6, 13 † 7, 1, 2. legendum est: Exodi capite 4, versu 14. versu 16. & vers. 30. Item cap. 5, versu 1, cap. 6, versu 13. cap. 7, uersu 1, & 2. Cum autem asteriscus seu stella in hunc modum (Leu. 8. *) numero apponitur, indicium est, rem de qua agitur, per plures versus in eo capite tractari: vel significat locum illum esse inter reliqua diligentius notandum. Porro si quod quæris, in versu hic notato contingat non adeo perspicue inueniri, tum aliquot ex propinquis versibus antecedentibus, vel sequentibus tibi erunt perlustrandi. In librorum nominibus ad faciliorem & certiorem distinctionem id obseruatum est, vt Eccle. Ecclesiasten, Eccli. vero Ecclesiasticum notet.*

B

C

ipsius

contra

INVL

L

Exod 15,21 inclepro i, Nu.12.10.* Deut 24,9. m ... tur, Nu m.20,1.

Maria virgo prænunciata, Gen.3,15. Nu.24. 17 Psal.18,6 † 44,10 † 45.5 † 84,2 † 86,3 † 131 8. Prou.31,10 29 † 9,1. Cant.1.* 2.* 3.* 4.* 5.* 6.* Eccli. 14. * Isa.7.14 † 11,1 † 19,1 † 45, 8. Ierem.31,22.

Maria vocatur, & est mater Domini, Lucæ 1, 43. mater Iesu, Matthæi 2,13. Ioan. 19,25.

Mariæ perpetua virginitas significatur, Exo. 3,2. Iudic.6,37,38,39,40 psal,18,6. Cant.2,2 † 4,7 † 6,9. Isa.7,14 † 11,1 † 35,1,2 † 66,7. Ezec. 44,2. Dan.2,34. Matt.1,20. Luc.1,35.

Maria virgo multis dotata virtutibus, fide diues, Prou.31,18. Luc.1,38,45. Ioan.2,5 spe plena, Eccli.24,24. Io.2,5 charitate perfecta, Eccli. 24,24 Luc.1,56 † 2,7. Io.2,3 † 19,25. casta, vide supra, Mariæ perpetua virginitas, castitatem vouit perpetuam, Luc.1,35. humilis, Luc.1,38,48. misericors, Io.2,3. prudens, Luc.2,19. modesta, Luc.2,48. pia, Luc.1,46,47. benigna, Luc.1,40. fortis, Prouer.31,10.* Ioan.19,25. sapiens, Prouerb.31,26. Ioan.2,5.

pauper, Matt 2,11. Luc.2,7,24. patiens, Mat. 2,13, Luc.2.35. virtute præcellens omnes, Prouerb.31,29. Eccli.24,25. Luc.1,28, 48.

Maria salutatur ab angelo, Luc.1,28. visitat Elizabeth, & laudat Deum, Luc.1,39,46. proficiscitur cum Ioseph in Bethlehem, Luc.2,4. in Aegyptum, Mat.2,14. reuertitur inde in terram Israel, Matth.2,14. inuenit Christum in templo Luc.2,46. assistit cruci, & Apostolo Ioanni commendatur, Ioan.19,25. manet cum Apostolis, Act.1,14.

Maria Magdalena deflet sua peccata, Luc.7, 38. obtinet peccatorum remissionem, Luc.7,48. liberata septem dæmonijs, adhæret & ministrat Christo, Luc.8,2,3. vngit Dominum, Matt.26, 6, Mar.14,3. Io.11,2 † 12,3. adest Christo in cruce morienti, Ioan.19,25. stat ad monumentum plorans, Ioan.20,11,

Christus ei apparet post resurrectionẽ, Marc. 16,9. Ioan.20,14,

nunciat resurrectionẽ discipulis, Ioan.20,18.

MARITI officium & auctoritas in vxorem, Gen.3,16. Nu.5,12,18 † 30,7,13. Deut.22,5,13 † 24,1. Prouer.5,18 † 18,22 † 31,10. Eccle.9,9. Eccli.7,28 † 9,1 † 25,2,27 † 26,1. Malach.2,14 16. 1.Cor.7.* † 11,2,10. Eph.5,22. Colos. 3, 18. Tit.2,4. 1.Tim.2,11. 1.Pet.3,1.

MARTHA hospitio excipit Dominum, Luc. 10,38. ostendit suam fidem, Io.11,27.

MATHAN sacerdos Baal occiditur, 4.Reg. 11,18. 2.Par.23,17.

MATHIAS eligitur in Apostolũ, Acto.1,26

MATHVSALEM filius Henoc nascitur, Gẽ. 5,21. viuit 969. annis, & moritur, Gen.5,27

MATRIMONIVM, Gene.1,27,28 † 2,21, 22,23,24 † 3,6,12,17 † 4,1,17 † 9,1 † 19,26 † 24.3 † 29,21. Exo.2,1 † 20,17. Leu.18.* 20,10. Deut.5.21 † 7,3 † 22,29 † 24,1. Ios 23,12. Iudi. 3,6 † 14,2,7,15. 1. Esd.9,2. 2. Esd. 13.23 ... 2,17. Iob.4,13 † 6,17 † 7,15,16 † 9 9 Prou 18 22 † 19,14. Eccli.25,2. Ier.3,1, Matt.5,32 † 19, 1,7 † 22,24,30 Mar.6,18 † 10,2,6,7,8,9 † 12 10.* Luc.1,5 † ..19 † 16,18 † 20,34. Io.2 1 2. Rom.7,2,3. 1.Cor.7 * Eph.5,31,32 1. Tim.3,2 † 5,9. Heb.13,4. 1.Pet.3,1.

Matrimoniũ indissolubile, Gen.2,24 Mat.5, 32 † 19,7. Mar.10,11. Luc.16,18. 1.Cor ,10.

Matrimonium spirituale, quære Connubium.

Matrimonium cuius rei sacramentum Ephe. 5, 32. confert gratiam & sanctificationem, 1. Thess. 4,4.

MATTHAEVS publicanus uocatur, Mat. 9.9 † 10,3. appellatur Leui filius Alphæ, Mar. 2,14. Lucæ 5,27.

MATTHANIA patruus Ioachim constituitur rex Iuda 4.Reg.24,17. appellatur Zedechias 1.Par.3,15.

MASTHATHIAS Sacerdos ostendit studium pro tuenda religione, 1.Machab.2 24. pugnat strenue, 2,41. mouet filios suos ad obseruationem legis Dei, 2.49.64.

MEDI occupant regnum Babyloniæ, Daniel 5, 31.

MELCHISEDECH sacerdos, & rex Salem Gen.14,18. Psal.109,4. Heb.7,1.

MENDACIVM, Gen.3,4 † 37,19 † 39,17. Leu.19,11. 2.Reg.1,2,7. 4.Reg.5,25. Prou 6,19 † 12,22. Sap.1,11. Eccli.7,13 † 20,26,28 † 25,4 Osee 4,1. Ioan.8,44. Act 5,4,8. Ephes.4,25. Col. 3,9. vide Testimonium.

MENELAVS proditor patriæ vsurpat sibi summum Sacerdotium, 2.Mach.4,24. extremo supplicio officitur, 2.Mac.13,4,5,6.

MENSVRA qua mensi fuerimus remetietur nobis, Exo.21,23. Iudic.1,7. 1.Reg.15,33. 2.Reg. 22,25. Psal.17.21. Prou.22,23. Isa.33,1 † 65,6 † 66,4. Iere.50,15,29 † 51,49. Ezech.16,59. Ioel 3, 7. Matt.7,2. Mar.4,24. Luc 6,38.

Mensuræ & pondera debent esse iusta, Leuit. 18,35. Deut.25,13. Ezech.45,10. Michææ 6,11. Amos 8,5. Prouer.16,11 † 20,10.

MERARI filius Leui, Num.3,17.

Meraritarum officium, 3,33 † 4,41

MERCES debetur operibus, Gen.4.7 † 15, 1. psal.128,111. Prou.11,18. Sap.5,16 † 10, 17. Eccli.2,8 † 11,24 † 18, 22 † 36,18 † 51,30,38 Isa.3,10. Iere.31,16. Matt.5,12 † 6,1 † 10,41,42 † 20,8. Mar.9,41. Luc.6,35 † 10,7 Io.4,39, Ro. 4,4. 1.Cor 3,8. 1.Tim,5, 8. Apoc.22,12.

MERITA operum, Eccli.10,31 † 16,15 † 34, 18. uide Opera.

MEROB filia Saulis, 1.Reg.14.49. promittitur Dauidi in uxorem, 18,17

MESSIAS, id est Christus, & verus vnctus est Dominus noster Iesus, Io. 1, 4 † 4,25 † 7,41 † 11,27. Matt.26,64 Mar.14,62. Luc.22,67. Act. 17,3 † 18,18 † 19,4. 1.Ioan.5,1.

MICHA parat ephod idolo matris suæ, Iudic 17,5. conducit Leuitam, 17,7.10. idolum &

Q

est, quod

SELEVCVS Aliæ rex,2.Ma hab.3,3.

SEMAIA mittitur ad Roboam,Regum 12,2..3.Paral.p 11,2 † 12.5,7.

SEMEI maledicit Dauidi,2.Reg.16,5,13. veniam impetrat a Dauid,2.Reg. 9,23.occiditur ex præcepto Dauidis,3.Reg.2,9,42,46.

SENNACHERIB oppugnat uniuersas ciuitates Iuda munitas,4.Reg.18,13.2.Paral.32,1.blasphemat Deum,Isa.36.* interimitur a filijs,4.Reg.19,37.Isa.37,37. secundum uerba Isaiæ 10,13 † 31,8 † 33,1.

SEPELIRE mortuos, opus misericordiæ, Gen.23,19 † 25,9 † 35,19,29 † 50,5,13,25.Nu.20,1.Deut.10,6 † 21,13.Iosu.24,30.Iudic.12,7.1.Reg.25,1 † 31,13.2.Reg.2.32 † 3,32.3.Reg.2,10,31,34 † 11,43 † 13,29 † 14,31.4.Reg 13,20.2.Par.26,14 † 24,16 † 35,24.Tob.1,20 † 2,7 † 4,3,18 † 8,14 † 12,12 † 14,13,16.4.Esd.2,23.Eccli.7,37 † 38,16.Matt.14,12 † 27,58. Ioan.19,39.Acto.13,29.1.Cor.15,4.

SEPHORA: vide Ziphora.

SERMO Christianorum: vide Loquenda.

SERPENS æneus erigitur,Num.21,8.tollitur,& appellatur Nehustan,4.Regum 18,4. cuius typum gesserit,Ioan.3,14.

SIBA: v.de Ziba.

SICELEG; vide Ziceleg,

SICHEM filius Hemor Dinam rapit & concumbit cum illa,Gen.34,2.necatur,34,26.

SIGNA futurorum, Gen.9,12.Exod.31,13.Ios.2,18.1.Reg.2,34 † 10,2.2.Reg.5,24.4.Reg.19,29.Isa.38,7.Tob.5,3.Lucæ 2,12.

Signa in memoriā præteritorum,Exod.13,3.8.Nu.15,38 † 16,38,40 † 17,10.Iosue 4,6.*

Signa & miracula fiunt,vt per ea omnipotentia,veritas,iustitia, & bonitas Dei innotescat, Exo.4,2,6 † 7,17 † 16,12.Ios.3,10,14.3.Reg.13,4 † 17,14 † 18,38 † 20,13,28.4 Reg.5,14 † 20,9.Matt.8,26 † 9,2 † 14,28.

SIHON rex Amorrhæorum concedere noluit vt Israel transiret per fines suos,Nu.21,23.Deut.2,30.percussus est in ore gladij, Nu.21,24.

SILAS cum Paulo mittitur Antiochiam, Act.15,27.profectus est cum Paulo, 15,40. remansit Beroeæ,17,14.

SILERE est utile,Pro.17,20.Eccl.3,7.Eccli.20,6 † 32,12.

SILO locus in quo fuit domus Dei, Ios.18,31 † 20,18.1.Reg.1,3.conuenerunt omnes in Silo propter Rubenitas,Iosue 22,12.de Silo affertur arca,1.Reg.4,4.Ier.7,12 † 26,6.

SIMEON nascitur,Gen.29,33. interficit cū Leui Sichemitas,34,25.eā ob rē arguuntur a patre,49,5.in vinculis tenetur in Aegypto.42,25.

SIMON in Bethania excipit Dominum, Matt.26,6.Mar.14,3.Ioan.12,1.

SIMONIA: vide vendi dona Dei.

SIMPLICIBVS & humilibus reuelat subinde Deus quod abscondit ijs qui sibi videntur sapientes.Isa.29,18,24 † 32,4.Eccle 9,15.Matth.11,25.Luc.2,9,5 † 5,8 † 10,21. Actor. 4,13.1.Corinth.1,24 † 2,1.

Simplex & rectus,Gen.20,6.Iob 1.8.Mat.10,16.Act.2,46 Ro.16,13. Eph.6,5.1.Co.3,12.

SIMVLATIO & hypocrisis cauenda Eccli.1,36.Isa.32,6.Ier.9,6.Iob 15,34.2.Mac.6,24. Matth.23.*

SOBRIETAS: vide temperantia.

SOCIETAS bonorum quærenda, malorum vitanda,Gen.19,15.Leu.7,19 Nu.16,25 † 25,4.Ios.13,12.2 Par 19,2.Iob 31 1.Psal.25,4 8 † 26,1.Prou.1,10 † 4,14 † 6,25 † 13,20 † 20,19 † 22,10,24 † 23,6.17 † 24,1,21 † 29 27. Ier.16,8.Eccl.6,55 † 8,18 † 9,21 † 12,10 † 13.1.2.Tob.1,5 Mar.7,15.Act.19,9.2.Cor.6,14.Eph.5,11.2.Tim 4.14.Apoc.18,4.

SODOMA & Gomorrha amœnissimo loco sita,Gen.13,10.spoliātur,Gen.14,11.subuertuntur a Domino,Gen.19,25. Deut.29,23.Sap.10,6,7. secundum uerba Domini,18,20. causa, Ezech.16,49.

SOL & Luna creantur,Genes.1,16.steterunt ad imperium Iosue,Ios.10,12. retrocessit Sol decem gradibus ad petitionem Ezechiæ,& preces Isaiæ,4.Reg.20,11.amittet lumen,Matt.27,44.Mar.15,33 Luc,23,44.

SOLICITVDO nimia,Exo.34,21.Leu.25,20.Deut.8,3.Iob 7,8 psalm.54,23 † 144,15,16. Prouerb.10,3 † 13,25.Matt.6,25 † 10,9,23 † 13,22 † 16.7 Lucæ 8,14 † 12,22 † 14,18 † 21,34.1.Cor.7,32.Philip.4,6.Heb.13,5 .1.Pet.5,7.

SOMNIA & visiones in quibus olim Deus suam voluntatem aperiebat,Gen.20,3 † 28,12 † 31,24 † 37,5,9 † 40,8 † 41,1 † 46,2.Nu.12,6.Iudic.7,13,15.2.Reg.3,4,8,11 † 28,6.2.Regum 7,4.3.Reg.3,5,15.Iob 7,13 † 33,15.Dan.2,1 † 7,1.2.Machab.15,11,14.Matt.1,20 † 2,12,13.Acto.16,9 † 18,9 † 23,11 † 27,23.

Somnia & visiones quæ non conueniunt cum doctrina Christi & Ecclesiæ, sunt contemnenda,Deut.13,1.Eccle.5,2.Eccli.34,1. * Iere. 23,16,25 † 27,9 † 29,8.

SOROBABEL filius Salathiel, 2 Esd. 12,1.Matt.1,13.Luc.3,27.instaurat templum Domini Ierosolymis,1.Esd.3,3.3.Esd.5,70.Eccli.49,13.genuit Abiud,Matt.1,13.

SORORES Christi: uide Fratres.

SORS, Leu.16,8.Nu.17.* † 26,55 † 33,54.Iosue 7,14 † 18,10.1.Reg.10,20 † 14,17,42.1.Paral.25,5.2.Esd.11,1.Prouerb.16,33 † 18 ... Ezech.21,19.Ionæ 1,7.Act.1,17.

SOSIPATER comes Pauli,Act ...

SOSTHENES princeps Syn... tur,Act.18,17.

SPES iustorum non in ... sed in Deo eiusq. promis... 26,5.Iudic.7.2,4.1.Re... Reg.20,28.1.Par.19. ... 7 † 20,15,20.Iudi ... 5,10 † 24,2 † ... 13,9,10 ... 28,25 † ...

FINIS.

Errata nonnulla, quæ preli vitio irrepserunt, sic corrige.

Pagina 5. columna 1. linea 14. multoties, multos. p.6.c.1.l.26.& peperi, & peperit. p.13.c.2.l.37. ad finistra, ad finistra ...19.c.2.l.27. ui i, uiri. p.32.c.1.l.49. bñdixerat, benedixerit. p.37.c.1.l.33. sterilis, steriles. p.38.c.1.l.32. uicteres, uideret. & in ...ra, tetigi, tetigit. p.38.c.2.l.33. Qu o, Quod. p.43.c.2.l.5. uenit, ueni. p.55.c.2.l.51. reporiate, reportate. p.55.c.2.l.24. pan-, patris. p.59.c.2.l.1. impetrares, imperaret. p.63.c.2.l.12. parsem, patrem. p.69.c.1.l.11. Cerneris, Cernens. p.84.c.2.l.8. qua, quàm. p.117.c.2.l.1. esse, esse. p.119.c.1.l.37. se im, setim. p.131.c.1.l.33. Chærogilus, Chærogryllus. ec d.l.57. uspertisi... m, uespertilionem. p.132.c.1.l.43. colos siue postula, color siue pustula. p.134.c.2.l.11. Aason, Aaron. p.136.c.1.l.14. sic, sicut. p.139.c.2.l.29. eum, cum. p.242.c.1.l.28. uend erat, uendiderat. p.143.c.1.l.52. uos terra, uos de terra. p.143.c.2.l.13. glaudiū, gladium. p.144.c.1.l.24. feritur, feritur. c.2.l.1. us ius. p.146.c.1.l.10. recensenst, recensiti. c.2.l.17. filiis, filius. p.147.c.2.l.60. Israeli, Israel. p.153.c.2.l.58. sunt, sum. p.154.c.1.l.50. Non possumus, Non possum. p.185.c.2.l.23. uos, eos. p.159.c.11. De, Ne. l.59. pereuntiū, pereuntium. p.167.c.2.l.8. quam a foilia, a quo familia. p.168.c.1.l.49. sunt, sum. p.174.c.1.l.27 sanguim, sanguinem. p.176.c.1.l.48. Osue, Iosue. c.2.l.40 Enim, Emim. p.184.c.2.l.7. siue, sine. p.187.c.1.l.40. diis, & aliens, d... alienis. p.189.c.1.l.30. tradideris, tradiderit. p.190.c.1.l.21. timebis, tenebis. p.194.c.1.l.17. infirtates, infirmitates. l.28. subtens, subuertens. p.195.c.1.l.25. ferio, ferio. l.32. forte, forte. c.2.l.14. fine, fiue. p.197.c.2.l.51. non fit, non sit. p.199.c.2.l.3. ingenium, lugentium. p.205.c.2.l.44. fortiom, fortium. p.107.c.2.l.30. omn, omnis. p.211.c.1.l.43. in tempore, in me temporis. p.214.c.1.l.52. perges, pergens. p.214.c.2.l.36. eisiq; , eruntq; . p.216.c.1.l.32. ciuites, ciuitates. p.220.c.2.l.20. fuenerunt, flerunt. p.221.c.1.l.18. omni, omnia. p.224.c.2.l.7. fimis, (superfluit). p.225.c.2.l.10. trad idit, tradidi. p.226.c.1.l.14. dū est, dictum est. c.2.l.23. & ros omni, & ros in omni. p.231.c.1.l.38. pugnant, pugnante. p.232.c.2.l.23. esi mulier? es mulieri? p.238.c.1.l.26. quia, qui. p.244.c.1.l.11. cuttioribi s, cultroribus. p.249.c.2.l.27. Fhni, Ophni. p.260.c.2.l.22. pinguimus, pinguissimus. p.263.c.2.l.4. ex aduersuso, ex aduerso. l.10. Phisthæum, Philisthæum. p.264.c.1.l.5. finistris, fistris. p.267.c.2.l.10. & ad ait, & ait ad. p.270.c.2.l.7. uiant, uianti. l.32. peperit, pepercit. p.271.c.2.l.4. et dabo, & dabo. p.272.c.1.l.11. da te, dete. p.272.c.2.l.7. indicauit, indicauit. p.273.c.2.l.38. siceleg regum Iuda, Siceleg propter quam causa facta est Siceleg regum Iuda, usque in diem hanc. p.279.c.1.l.22. decrens, decrescens. p.280.c.2.l.43. domomum, domum. p.281.c.1.l.34. arcē, arcē. p.286.c.1.l.6. dixeerunt, direxerunt. p.292.c.2.l.22. Israe egnum, Israel regnum. p.300.c.1.l.15. manu, mane. c.2.l.9. vult, vultu. p.302.c.1.l.27. cor me, coram me. p.303.c.2.l.13. cocam, coram. l.29. quòd Iab, quòd Ioab. p.305.c.1.l.35. ita, ista. p.306.c.2.l.6. dispatauit, disputauit. p.310.c.1.l.24. mea parte, media parte. p.316.c.2.l.57. aflionem, afflictionem. p.319.c.1.l.10. Salomon, Salomon. p.324.c.1.l.9. ponit, ponite. p.325.c.2.l.20. Roboam, Ieroboam: Robam, & Ieroboam. p.325.c.2.l.26. inter Roboam, & Ieroboam, inter Abiam, & Ieroboam. p.327.c.1.l.47. & occidisset, & occidisse. p.co.c.2.l.25. regnauit eo. Achab vero filius Amri super Israel, regnauitq. Achab filius eius pro eo, Achab uero filius Amri super Israel. p.328.c.1.l.3. docauit, uocauit. p.329.c.2.l.18. non iudicatum, non indicatum. l.30. Tunc ea ille, Tu ne es ille. p.332.c.2.l.46. cemparauit, comparauit. p.333.c.1.l.7. ne de, ne dem. p.335.c.1.l.22. declinanit ea. declinauit ex ea. p.344.c.1.l.2. suoru m, seruorum. p.351.c.1.l.23. uerbum, uerborum. p.352.c.2.l.2. & in thesauris regis Assiriorum munera, & in thesauris regis misit regi Assiriorum munera. p.375.c.2.l.18. portatior os, portarios. p.377.c.2.l.25. & seruum eius, & seruorum eius. p.378.c.2.l.6 & æris innumerabile, & æris pondus innumerabile. p.384.c.2.l.48. in sacos, in saccos. p.385.c.2.l.4. Nisi ergo, Misit ergo. p.386.c.1.l.55.

erat, erant.

rar,erant. p.387.c.1.l.24. Aegypto,ex Aegypto. p.389 c.1.l.42.solemnitem,solemnitatem. p.393.c.2.l.6.accendantur
accendantur.p 394.c.1.l.54.austia,angustia.p 397.c.2.l.23.uestra pugna Dei,uestra pugna,sed Dei.p.398.c.1.l.6.super
anum)dicerent.c 2.l.18.regnum,regum.l.25.subtus, subditus.l.43.danlatim per singules,paulatim per singulos.p.399
l.39.in do mini,in domo domini.p.411.c.1.l.28.eos reges tegem Chaldeorum,eos rege m Chaldeorum. p.418.c.1.l.
ium,bon n.p.430.c.2.l.32.superfluit mulieres alienigene.bis.in.legitur. p.437.c.1.l.8.reuertentur,reuertentur. c.
um,ullum.p 442.c.2.l.15.uero conuocat conuocatu est,uero conuocatus est. pag. 448. c.1.l.34.appropolitus, appositus
.455.c.2.l.53.gau In Ausq; , gaudiu nq; . p.464 c.2.l.27.uolans escam,uolans ad escam p.471.c.2.l.48.mole p
ie m: prz na.p.478.c.1.l.8.suscipe,suspice.p.481.c.2.l.35.feruentis,feruentis.p.487.c.1.l.33.ubi erat,ubi non erat
.c.1.l.4.(dest)valde,& timor notis meis.p.495.c.1.l.51.penduetunt,penduerunt.p.497.c.2.l.36.noluisti autem,noluistis
res autem. p.503.c.1.l.24. Homo cum honore, Homo cum in honore. p.511.c.1.l.8.iudica causam, iudica causam
.vit terribiliter,terribilis.p.516.c.2.l.2.& ueritatem in, & ueritatem tuam in.p.519.c.1.l.24.iudicium,in iudicium
c.2.l.2.Iacob,in Iacob.p.532.c.1.l.49.relique,relinquet.p.538.c.1.l.1.pacem,parat. p.545.c.2.l.31.peccatorum,peccatorum
.545.c.2.l.41.& accepta,accepta est.p.548.c.1.l.37.vestes,uectes.p 549.c.1.l.35.extit,extitit.p.550.c.1.l.51.cui iratus est
cui iratus est.c.2.l.27.gutture,in gutture.p.552.c.1.l.13.ficierit,si ficierit.p.565.c.2.l.23.radix sa dix sapientiae,radix
ae.p.567.c.1.l.37.utirus,uirtus.p.572.c.1.l.59.aduenit,adinuenit.p.573.c.2.l.24.mode,nosce. p.585.c.1.l.20.
tuā.p.588.c.1.l.15.implueuent,imploraueruc.c.2.l.29.per uiam.per uim.p 596.c.2.l.37.illis,illas. p.600.c.1.l.13.
mint,defuerunt.p.602.c.2.l.4.ignēter,ignem ter. p.607.c.1.l.19.& monilia, & nilia, & armillas; & monilia,& armillas
p.611.c.1.l.13.c.orum renu.,inctorium renum.c.2.l.56.in regis inclyta superbia,in regnis inclyta in superbia p.6
c.1.l.34 per indignatio,& indignatio.c.2.l.50.mestis metiis.p 617.c.1.l.33.sapetastis,speraltis.p.618 c.2.l.57 centum,
eium.p.623.c.2.l.20.breuita,breuiata.p.624.c.2.l.4.massa deliciis,massam delicis.p.629.c.1.l.35 Donus,Dominus p
c.2.l.12.iracundiam,ad iracundiam. p.641.c.1.l.16.duxi,dux.c.2.l.31.uotem,uocem p.644 c.1.l.4.fu latorum,
rium.p.647.c.1.l.44.Iuda solitudinem,Iuda in solitudinem p.651.c.1.l.9.egreissum illa,egressum est.l.16.& est,& tu
c.1.l.36.nobis,vobis.p.657.c.1.l.16 mimi, mihi.l.40.facium,facimus. c.2.l.7.Su leciam, Sedeciam.p.659 c.2.l.
matinem,consumationem.p.663.c.2.l.38 liberatem,libertatem.p.656.c.1.l.22.Ieremias in diebus,Ieremias d
c.1.l.32.nos,vos.p.670.c.1.l.36.filius,filias. p.675 c.1.l.26.in occasionem,in occisionem. p.676.c.2.l.17.
p.678.c.1.l.2.antem,& decem;autem,decem.p.679.c.2.l.6.Domus,Dominus.p 682.c 1.l.2 autem,autem.l.5.est
in lacum.c.2.l.15.saphiro,addendum pulchriores. p.685.c.2.l.41.& de genti, & dignitatem genti. p 689 c.2 l.
timeatis.p.693.c.2.l.39.conalium,consilium.p.706.c.1.l.47.mandata,mundata.p.715.c 1.l.18.manom,ma
cane,de carne.p.715.c.2.l.10.vestrum,vestratum.p.720.c.2.l.54.vxor,uox.p.725.c.2.l.21 a plaga Orientali,vsque ad p
Orientali;usque ad plagam occidentalem. superfluit vsque ad plagam Orientali. p.748.c.1 l.36 quod auferetur,quod
auferetur.p.755.c.2.l.5.funculo,funiculo.p.761.c.2.l.14.dicens,dicentes.l.51.autem,aut. p.772.c.2.l.51.
runt.p.774.c.1.l.48.benedicto,benedictio,p.780.c.1.l.57. Et irrut, Et irruit. p.787.c.2.l.2. Et fugauit, Et fugauit. p.79
l.6.frebant,ferebant.p.795.c.1.l.2.cognatis regnum,cognatis regum. l.20.regni,Regi. p.796.c.2.l.36.ad
tiatas.p.802.c.1.l 41.& erauimus, & orauimus.c.2.l.41.agacis,agatis. p.803.c.1.l.44.erent,erant p.805.c.1 l.19.
ead.l.per quem per quae.p.806.c.1.l.52.Iosan,Iason.c.2.l.2.des ptus,deceptus. l.36.Omnoia n, Omniam. p.809 c.2.l
rent,miraretur.p.820.c.1.l.3.accipet,accipere.p.829.c.2.l.4.quia autem negauerunt,qui autem negauerunt.p.8
quam nonagintanouem,quam supra nonagintanouem.p.839.c.2.l.17.quid erit nobis?quid ergo erit nobis.p.843.c.2.l.
domo,dono.l.42.iurat eo,iurat in eo.p.845.c.2.l.34.alia duo lucratus,alia duo superlucratus. p.856.c.1.l.9.
utres.p 865.c.1.l.28.omnis uictam,omnis uictima.p.869.c.1.l.4.sacrificijs autem,sacrificijs Iesus autem. p 8
ro infirma,caro uero infirma.p.881.c.1.l.39.malsi,malis. p.887.c.1 l.27.Ecce meuni,Ecce mitto. p
tuit.l.34.& eamus,& emamus.p.891.c.1.l.21.cercem,crucem.p.897.c.2.l.5.ducauimus,manducauimus.pag 919.c.2.l
multitudinem,multitudo.p.922.c.1.l.40.audixistis?adduxistis?c.2.l.5.vobis,nobis.l.24.Tu dixisti,Tu dicis
l.8.ut Synagoga,ut è Synagoga.p.929.c.2.l.38.& pater me est? & pater in me est ? p.943.c.2.l 33.patientiam,
p.945. c. 2.l.21.mase,mare.p.960.c.2.l.1.ergo uenisset,ergo cum uenisset.p.962.c.1.l.39.scaphama,scapham.pag
l.12.inocant,inuocant.p.982.c.1.l.4.resurrexi,resurrexit.p.987.c.2.l.53.fulicitior,solicitior. p.1001.c.1.l.pen.
perat.p.1009.c.1.l.7.non uinolentium,non uinolentum.p.1012.c.1.l.35.Phuliectus,Philetus.p.1013.c.1 l.14.
1018.c.2.l.35.toram,tutam.p.1027.c.2.l.27.& modicis,& modestis.p.1028.c.1.l.38.Dao,Deo p.1037.c.2.l.35
tem,& patientiam tuam.p.1044.c.1.l.34.& aduenti,& aduenit.p.1048.c.1.l.6.pculum,poculum.p 1050.c.2.l.10.
scriptus.p.1056.c.2.l.4.ferit,fuerit.l.16.tribiauta,tributa. p.1061.c.1.l.12.in Ierusmalem,in Ierusalē.p.1061 c.1.l.4
Rex.p.1064.c.2.l.45.ei lectori,& lectori.p.1066.c.2.l.54.Ruga,Roga.l.56.initio,ab initio.p.1073.c.1.l.16.
buntur.p.1079.c.2.l.33.Altissimum mirabilibus,Altissimum de mirabilibus.p.1083.c.2.l.17.superleuent,superelevant

Reliqui errores in inuersione litterarum consistunt quos, tu prudens Lector uno intuitu agnosces.

est, quod

Baruch 6 1...,30,5 3.1 a.37,38. Iere.43,12. Dan.14.* 1.Mach.1,50 | 6,2 † 10,83.1.Machab. 6,2.Acto.19,27.

Templum domus Dei,& domus orationis vocatur, Isa.56,7.Matt.21,13.Christus ipse & omnes fideles frequenter in templo uersabantur, Matt.24,1.Marc.11,11 † 11,35.Luc.2,30 † 19,45. Actor. 2, 46 † 3,1 † 5,20,21 † 21,26 † 22,17.

in Templo oratur Deus, & exaudit, 3.Reg.3,5 † 8,19.2.Paralip.6,19.Matt.11,13.

Templa manufacta non inhabitat Deus,quasi ijs concludi possit,vel illis indigeat ut homo ædibus, 3.Reg.8,27.2.Par.6,18.Isa.66,1. Ierem.23,24.Acto.7,48 † 17,3.

alioqui Deus in Templis materialibus habitare dicitur, 3 Reg.6,13 † 8,12.2.Paralip.23,25 Psal.n.77,60 † 131,13.Iere.7,3,7. Matt. 23,21. Acto.7,46.

Templu m dicitur locus sanctus, Gen.28,17. Exod.3,5.

Templu m magnis muneribus dotatum,2.Paralip 1.* 2.* 3.*.4.* 5.* 2.Mach.3,1.

Templi profanatores a Deo puniuntur Isaiæ 56,5.* 2.Mach.3,25, 26.* Matth.21,12, Ioan.2,15.

TEMPORIS opportunitas in omnibus rebus obseruanda. Ecclesi. 3,1 † 8,5.Eccli.20,6 † 32,10.Rom.12,11.

TENEBRAE trium dierum in Aegypto, Exod.10,22.Psal.104,18.Sap.17,2 † 19,16.

in Tenebris uersatur mundus,& amat eas, 4.Esd.14,20.Isaiæ 9,1 † 59,9 † 60,2.Io.1,5 † 3,19 † 8,12 † 12,35.Acto.26,17.1. Thessal.5,7.1.Ioan.2,11.

TENTARE Deum non licet, Exod.14,11 † 17,2.Deut.6,16.Iudith 8,11.Matth.4,7.1. Corint.10,9.

Tentat seu uerius probat Deus suos variis modis, Gen.22,1.* Exod.15,25 † 16,4 † 20,20. Deut.8,2 † 13,3.Iudic.2,22 † 3,1.2. Par.32,31. Tob.2,8.Iob 1,12.* Sap.3,5.Eccli.2,4 † 27,18. Zach.13,9 Rom.5,4.2.Pet.2,9.Iac.1,2.

Tentari non patitur Deus suos supra id quod possunt, 1.Cor.10,13.2.Pet.2,9.Apoc.2,10.

TERTVLLVS orator accusat Paulũ, Actor.24.2.

TESTAMENTVM, Gal.4,24. Hebr.9, 1,† 13. No vide Nouum testamẽtu m.

TESTIMONIVM tum uerum,tum falsum Exod. 20,16 † 23,1. Num. 35,30. Deut.5,20 † 17,11 † 19,15,18.3.Reg.21,10 Psal.26,12 † 34,11.Prou.6.19 † 14,5 † 19,5,9 † 21,28 † 24,28 † 25,18.Dan.13,34.* Matt.18,16 † 19.18 † 26,59 † 28,13.Marc.10,19.Io.8,17.Act. 6.13. Ro.13,9.2.Cor.13,1.1.Tim.5,19. Hebr.10,28.vide Mendacium.

TADDAEVS, vide Lebbæus.

THAMAR concumbit cum Iuda suo socero, Gene.38,15.gignit geminos Phares & Zara, 36,27 † 46,12.

Thamar uiolatur ab Amnon fratre suo, 2.Reg.13,14.

Thamar filia Absalonis,2.Regum 14.27.

THARE pater Abraham, Genes.11,26.

THEBES obsidetur, Iud 9,50.

THEBNI rex Israel, 3.Regum 16,21

THECVITIS mittitur ad re...e n Dauid, ut impetret reductionem Absalon,2.Reg. 1...,2.*.

TEGLATH Phalasar deuastam n agnam partem Israelitarum transtulit in Assyrios, 4.Reg.15,19.

THEODAS occisus est, Acto 5,37.

THESAVRVS minus d...ig...d...is magis diligitur, Osee 9,1. Matth.6,19 † 19.12.Mar.10.22.Luc.12,22,33 † 1*.23 Ioan.6,26.2.Cor.4.18.

THOLA dux in Israel, Iud.1...,1.

THOLOMAI rex Gessur, 2.Reg.13,37.

THOMAS Didymus paratum se offert cum Christo ire in mortem, Ioan.11,16. eius...n...redulus,20,25,27.

TIMENDVS est Deus, & ante oculos habendus, Gen.22,12 † 31,49.Exo.1,17 † 20,10.Deut.4,9 | 6.2,13,24 | 10,12,10 † 13,4.Ios.24,4 Iud.6,10.4.Reg 17,36.2.Par.20,15.Iob 1,8 † 28,28. Psal 26,1 † 32,8 † 33,3,10 † 110,5 † 111,1 † 2...,1. Prou.1,7.† 3,7 † 9,10 † 14,1,27 † 15,16 † 1...,6 † 22,4 † 24,21.Eccle.12,11.Eccli.1,11*.| 2,...12,18 | 7,31 † 10,23 † 15,1 † 25,16 † 33,1 † 34,16 | 41,16.Isaiæ 8,5 | 41,10 | 43,1 † 5...,12.Ier 10,7 † 32,39.Baruch 3,7,4.Esd.16,68 Mat.10,28.Luc.12,5.1.Pet.2,17 † 3,15.Apoc.14,7.

Timoris Dei fructus, utilitas, & laus, Genes.20,9 Psalm.102,17 † 124,1 † 117*.Prou.10,27 † 14,27 † 19,23 † 22,4.eius defectus, causa peccandi. Genes.20,11.

Timore punit Deus,& terrore. Genes. 35,5. Exod.23,27.Leuit.25, 36. Deut.2,24 † 11,25 † 18,10,65.Ios.2,9 † 10,10.Iud 4,5 † 7,21. 1.Reg.7,10.4.Reg.7,6,1.Par.15,17.2.Par.14 14 | 2...,10 † 20,29.Psal.9,20.Ier.49,37.Iud 14,14 | 15, 1.2.Mach.3,24.

Timoris Dei exempla, Exod.1,17 † 14,31.3.Reg.18,3.2.Par.19,7.Tob.1*.† 2,9,13 † 3,18 | 9,12. Iudith 8,8. Iob 31,23. Ionæ 1, 16 Prouerb 31,30.2.Machab.6,30.Luc.2,25.Act.8,1 † 9,31 † 10,2,35.

Timor & solicitudo non repugnat fidei, aut spei. Psal.2,11.Eccle.9,1,2.Eccli.5,5. Rom. 11,20*.1.Cor.9,27 † 10,12.Phil.2,12*. † 3,11...3. Heb.3,14.† 3,14 † 4,1*.1.Pet.3,17.

Timent & reuerentur bonos etiam mali, Genes.20,8.Exod.14,25.1.Reg.18,12 4.Reg 1,14 2.Esd.6,16.1 Mach.3,25 | 12,28.Mar.6,20.Act.5,13 † 16,19.

TIMOTHEVS circumciditur, & proficiscitur cum Paulo, Act.16,3.mittitur cum Paulo in Macedoniam,19,22.acce pit gratiam per impositio nem manuum, 1.Tim.4,14.2.Tim.1,6.

TITVM Gentilem noluit Paulus circumcidi, Gal.2,3.Titus a Paulo constitutus episcopus Cretensis, Tit.1,5.

TOBIAS

FINIS.

Errata nonnulla, quæ preli vitio irrepserunt, sic corrige.

Pagina 5. columna 1. linea 14. multoties, multos. p.6.c.1.l.26.& peperi, & peperit.p.13.c.2.l.37.ad sinistra, ad sinistrā
.19.c.2.l.27.uiris,uiri.p.32.c.1.l.49.bñdixerat,benedixerit.p.37.c.1.l.33.sterilis,steriles.p.38.c.1.l.32.uideret,videret.& in
ra,tetigi,tetigit.p.38.c.2.l.33.Quo,Quod.p.43.c.2.l.5.uenit,ueni.p.55.c.2.l.11.reportare,reportate.p.55.c.1.l.24.pan',pa-
tris. p.59.c.2.l.2.impetraret,imperaret. p.63.c.2.l.12.partem,patrem. p.69.c.1.l.22.Cerneris,Cernens. p.84.c.2.l.8.qua,
uàm.p.217.c.2.l.1.esse,esse.p.219.c.1.l.37.se im,setim. p.131.c.1.l.33.Chæropilus,Chærogryllus. ec.d.l.5[illegible]
esperitionem. p.132.c.1.l.43.colos siue postula,color siue pustula. p.134.c.2.l.11.Aason,Aaron. p.136.c.2.l.14.sic,sicut.
.139.c.2.l.29.eum,cum.p.142.c.1.l.28.uend erat,uendiderat.p.143.c.2.l.12.uos terra,uos de terra.p.143.c.2.l.13.glaudiū,
gladium.p.144.c.1.l.24.feritur,feritur.c.2.l.1.us ius.p.146.c.1.l.10.recensenit,recensiti.c.2.l.17.filiis,filius. p.147.c.2 l.60.
sraeli,Israel.p.153.c 2.l.58.sunt,sum. p.154.c.1.l.50. Non possumus,Non possum. p.185.c.2.l.23.uos,eos. p.159.c.11.De,
Ne.l.59.pereuntū,pereuntium.p.167.c.2.l.8.quam a foilia,a quo familia.p.168.c.1.l.49.sunt,sum. p.174.c.1.l.27 sanguim,
anguinem.p.176.c.1.l.48.Osue,Iosue.c.2.l.40 Enim,Emim.p.184.c.2.l.7.siue,sine. p.187.c.1.l.40.diis,& alienis,d[illegible] alie-
nis.p.289.c.1.l.30.tradideris,tradiderit.p.190.c.1.l.21.timebis,tenebis.p.194.c.1.l.17.infirtates,infirmitates.l.28.subtens,
subuertens.p.195.c.1.l.25.ferio,ferio.l.32.forte,forte. c.2.l.14.fine,siue. p.197.c.2.l.51.non fit,non sit. p.199.c.2.l.3.ingen-
tium,lugeutium.p.205.c.2.l.44.fortium,fortium. p.107.c.2.l.30.omn,omnis. p.211.c.1.l.43.in tempor[illegible],in me temporis.
p.214.c.1.l.12.perges,pergens.p.214.c.2.l.36.eisq;,eruntq;. p.216.c.1.l.32.ciuites,ciuitates.p.220.c.2.l.20.flueuerunt,fle-
uerunt.p.221.c.1.l.18.omni,omnia.p.224.c.2.l.7.finis,(superfluit).p.225.c.2.l.10.trad idit,tradidi. p.226.c.1.l.14.dū est,
dictum est.c.2.l.23.& ros omni,& ros in omni. p.231.c.1.l.38.pugnant,pugnante. p.232.c.2.l.23.[illegible] mulieri
p.238.c.1.l.26.quia,qui.p.244.c.1.l.11.cuttioribus,cultioribus.p.249.c.2.l.27.Ihni,Ophni.p.260.c.2.l.22.pirguimus,pin-
guissimus.p.263.c.2 l.4.ex aduersufo,ex aduerso.l.10.Phisthæum,Philisthæum.p.264.c.1.l.5.sinistris,fistris.p.267.c.2.l.10.
& ad ait,& ait ad.p.270 c.2.l.7.uianr,uianu.l.32.peperit,pepercit.p.271.c.2.l.4.et dabo,& dabo.p.272.c.1.l.11.da te,dete
p.272.c.2.l.7.indicauit,indicauit.p.273.c.2.l.38.Siceleg regum Iuda. Siceleg propter quam causa facta est Siceleg regum
Iuda,usque in diem hanc.p.279.c.1.l.22.decrens,decrescens.p.280.c.2.l.43.domomum,domum. p.281.c.1.l.34.arc5,arcē.
p.286.c.2.l.6.dixeerunt,direxerunt.p.292.c.1.l.22.Israe egnum,Israel regnum.p.300.c.1.l.15.manu,mane.c.2.l.9 vult,vul
tu.p.302.c.1.l.27.cor me,coram me.p.303.c.2.l.13.cocam,coram.l.29.quòd Iab,quòd Ioab.p.305.c.1.l.35.ita, sta. p.306.
c.2.l.6.disparauit,disputauit.p.310.c.1.l.24 mea parte,media parte.p.316.c.1.l.57.afflionem,affl ictionem.p.319.c.1.l.10.Sa-
mon,Salomon.p.324.c.1.l.9.ponit,ponite. p.325.c.2.l.20.Roboam,Ieroboam:Robam,& Ieroboam.p.325.c.2.l.26.inter
Roboam,& Ieroboam,inter Abiam,& Ieroboam.p.327.c.1.l.47.& occidisset,& occidisse. p.eo.c.2.l.25.[illegible]. Achab
vero filius Amri super Israel,regnauitq.Achab filius eius pro eo, Achab uero filius Amri super Israel.p.328.c.1 l.3.doca-
uit,uocauit.p.329.c.2.l.18.non iudicatum,non indicatum.l.30.Tunc es ille,Tu ne es ille.p.332.c.2.l.46.cumparauit,com-
parauit.p.333.c.1.l.7.ne de,ne dem.p.335.c.[illegible].22.declinauit ea.declinauit ex ea. p.344.c.1.l.2.suorum,seruorum.p.351.c.
[illegible].l.23.uerbum,uerborum. p.352.c.2.l.1.& in thesauris regis Assiriorum munera, & in thesauris regis misit regi Assiriorū
munera. p.375.[illegible].2.l.18.portatiorios,portarios. p.377.c.2.l.25.& [illegible] eius,& seruorum eius. p.378.c.2 l.[illegible] æris innu-
merabile,& æris pondus innumerabile.p.384.c.2.l.48.in factos,in sastos.p.385.c.2.l.4.Nisi ergo,Nisi ergo.p.386.c.1 l.51.

erat, erant.

...p.387.c.2.l.24.Aegypto,ex Aegypto. p.389.c.1.l.40.solemnitatem, solemnitatem. p.393.c.2.l.6.accendebatur, accendantur p.394.c.2.l.54.austia,angustia.p.397.c.2.l.23.uestra pugna Dei,uestra pugna Dei.p.398.c.1.l.6.super...annum)dicerent.c.2.l.28.regnum,regum.l.25.subitus,subditus.l.43.danlatim per singulos,paulatim per singulos.p.399...l.39.in do mini,in domo domini.p.411.c.1.l.28.eos reges regem Chaldeorum,eos rege n Chaldeorum. p.418.c.2.l... ...p.430.c.2.l.32.superfluit mulieres alienigenae.bis.n.legitur. p.437.c.2.l.8.reuertentur,reuertentur. ...um,uisum.p 442.c.2.l.15.uero conuocat conuocata.est,uero conuocatus est. pag. 445. c.1.l.34.appropositus, appo... ...455.c.2.l.53.gau in...;, gaudii nq; . p.464.c.2.l.27.uolans escam,uolans ad escam p.471.c.2.l.48.mole premen... ...m: prae ma:.p.478.c.1.l.8.suscipe,suspice.p.481.c.2.l.35.seruentis,feruentis.p.487.c.2.l.33.ubi erat,ubi non erat.p... ...l.4.(dest)uald...& timor notis meis.p.495.c.1.l.52.peuduerunt,penduerunt.p.497.c.2.l.36.noluisti autem,noluisti... res autem. p.502.c.1.l.24.Homo cum honore, Homo cum in honore. p.511.c.2.l.8.iudica causam, iud ca causam... ...vls terribiliter,terribilis.p.526.c.2.l.2.& ueritatem in,& ueritatem tuam in.p.529.c.1.l.24.iudicium,in iudicium... ...l.2.Iacob,in Iacob.p.532.c.1.l.49.relique,relinquet.p.538.c.1.l.1.pacem,parat. p.545.c.2.l.12.peccatorum,... p.545.c.2.l.41.& accepta,accepta est.p.548.c.1.l.37.vestes,uestes.p 549.c.1.l.35.exitit,extitit.p.550.c.1.l.51.cum ira... ...iratus est.c.2.l.27.gutture,in gutture.p.553.c.1.l.23.ficierit,si ficierit.p.565.c.2.l.23.radix sa dix sapientiae,radix sap... ...ae.p.567.c.1.l.37.utirus,uirtus.p.572.c.1.l.39.aduenit,aduenit.p.573.c.2.l.24.moile,nosce.p.585.c.1.l.20... ...p.588.c.1.l.25.impleuerunt,impleuerunt.c.2.l.29.per uiam,per uiam.p.596.c.2.l.37.illis,illius. p.620.c.1.l.15... ...mini,desueru ...p.602.c.2.l.4...ignem ter. p.607...c.1.l 19.& monilia, & nilia, & armillas; & monilia, & arm... ...p.611.c.1.l.13.c...orum tenui...ineffabilium ...c.2.l.36.in regis inclyta superbia,in regnis inclyta in superbia.p... ...c.1.l.24 per indignatio,& indignatio.c.2.l.50.nessis messis.p 617.c.1.l.33.superastis,perastis.p.618.c.2.l.57.... ...p.623.c.2.l.20.breuica,breuiata.p.624.c.2.l.4.massa deficis,massam te ficis.p.629.c.1.l 35 Donu,Dominus p... ...c.2.l.12.iracundiam,ad iracundiam. p.641.c.1.l.16.duxi,dux. c.2.l.31.uocem,uocem p.644 ...l.4.... ...num.p.647.c.1.l.44.Iuda solitudinem,Iuda in solitudinem.p.651.c.1.l.9.egressum illa,egressum est.l.16.... ...c.1.l.36.nobis,vobis.p.657.c.1.l.16 mimi,mihi.l.40.facium,facimus. c.2.l.7.Su leciam,Sedeciam.p.659.c.2.l.... ...mationem,consumationem.p.661.c.1.l.38.liberatem,libertatem.p.666.c.1.l.22.Ieremias in diebus ...in diebus... ...c.2.l.31.nos,vos.p.670.c.1.l.36.filius,filias. p.675 c.1.l.26.in occasionem,in occisionem. p.676...l.47... p.678.c.2.l.2.autem,& decem;autem,decem.p.679.c.2.l.6.Domus,Dominus.p 682.c 1.l.2 autem,autem.l.5... in lacum.c.2.l.15.saphiro,addendum pulchriores. p.685.c.2.l.41.& de genti, & dignitatem genti. p 689 c.2... timeatis.p.693.c.2.l.39.consilium,consilium.p.706.c.1.l.47.mandata,mundata.p.715.c 2.l.28.manum,ma... cant,de carne.p.715.c.2.l.10.vestrum,vestratum.p.720.c.2.l.54.vxor,uox.p.725.c.2.l.22 a plaga Orientali,... Orientali;usque ad plagam occidentalem. superfluit vsque ad plagam Orientali. p.748.c.2.l.36 quod auferetur,quod... auferetur.p.755.c.2.l.5.funculo,funiculo.p.761.c.2.l.24.dicens,dicentes.l.52.autem,aut. p.772.c.2.l.51... runt.p.774.c.1.l.48.benedicto,benedictio,p.780.c.2.l.57. Et irrut, Et irruit. p.787.c.2.l.2. Et fugauit, Et fugati. p... l.6.frebant,ferebant.p.795.c.1.l.2.cognatis regnum,cognatis regum. l.20.regni,Regi. p.796.c.2.l.36.ad... tiatas.p.802.c.1.l 41.& erauimus,& orauimus.c.2.l.41.agacis,agatis. p.803.c.1.l.44.crenet,erant p.805.c.1.l.19... eadl.per quem per quae.p.806.c.1.l.52.Iosan,Iason.c.2.l.2.desi pius,deceptus. l.36.Omnoia n, Omnia. p.809 c... rent,miraretur.p.820.c.1.l.3.accipet,accipere.p.829.c.2.l.4.quia autem negauerunt,qui autem negauerunt.p... quam nonagintanouem,quam supra nonagintanouem.p.839.c.2.l.17.quid erit nobis?quid ergo erit nobis.p.845.c.2.l... domo,dono.l.42.iuratieo,iurat in eo.p.845.c.2.l.34.alia duo lucratus,alia duo superlucratus. p.856...l.9... utres.p 865.c.1.l.28.omnis uictam,omnis uictima.p.869.c.1.l.4.sacrificijs autem,sacrificijs autem.p... ro infirma,caro uero infirma.p.881.c.1.l.39.malsi,malis. p.887.c.2 l.27.Ecce meuni,Ecce mitto.p... tui.l.34.& eamus,& emamus.p.891.c.2.l.21.cercem,crucem.p.897.c.2.l.5.ducauimus, manducauimus pag.919.c.2.l... multitudinem,multitudo.p.922.c.1.l.40.audixistis?adduxistis?c.2.l.5.vobis,nobis.l.24. Tu de ipso,Tu de te.p... l.8.ut Synagoga,ut e Synagoga.p.929.c.2.l.38.& pater me est? & pater in me est ? p.943.c.2.l.33.pa... p.945. c.2.l.23.mase,mare.p.960.c.2.l.1.ergo ueuisset,ergo cum ueuisset.p.962.c.1.l.39.scaphama,scapham.p... l.12.inocant,inuocant.p.982.c.1.l.4.resurrexi,resurrexit.p.987.c.2.l.53.fulicitior,solicitior. p.1002.c.1.l... perat.p.1009.c.2.l.7.non uinolencium,non uinolentum.p.1022.c.1.l.35.Philietus,Philetus.p.1013.c.1.l 14... 1018.c.2.l.35.totam,tutam.p.1027.c.2.l.27.& modicis,& modestis.p.1028.c.2.l.38.Dao,Deo.p.1037.c.2.l.35... tem,& patientiam tuam.p.1044.c.1.l.34.& aduenti,& aduenit.p.1048.c.1.l.6.poculum,poculum.p 1050.c.2.l.10... scriptus.p.1056.c.2.l.4.ferit,fuerit.l.16.tribiauta,tributa. p.1061.c.1.l.12.in Ierurusalem,in Ierusalē.p.1062.c... Rex.p.1064.c.1.l.45.ei lectori,& lectori.p.1066.c.2.l.54.Ruga,Roga.l.56.initio,ab initio.p.1073.c.1.l... buntur.p.1079.c.2.l.33. Altissi num mirabilibus,Altissimum de mirabilibus.p.1083.c.2.l.27.superleuenit,superleuenit.

Reliqui errores in inuersione litterarum consistunt quos, tu prudens Lector, vno intuitu agnosces.

